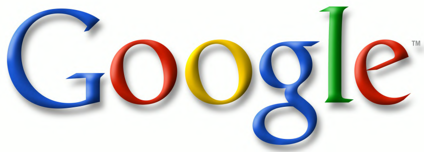
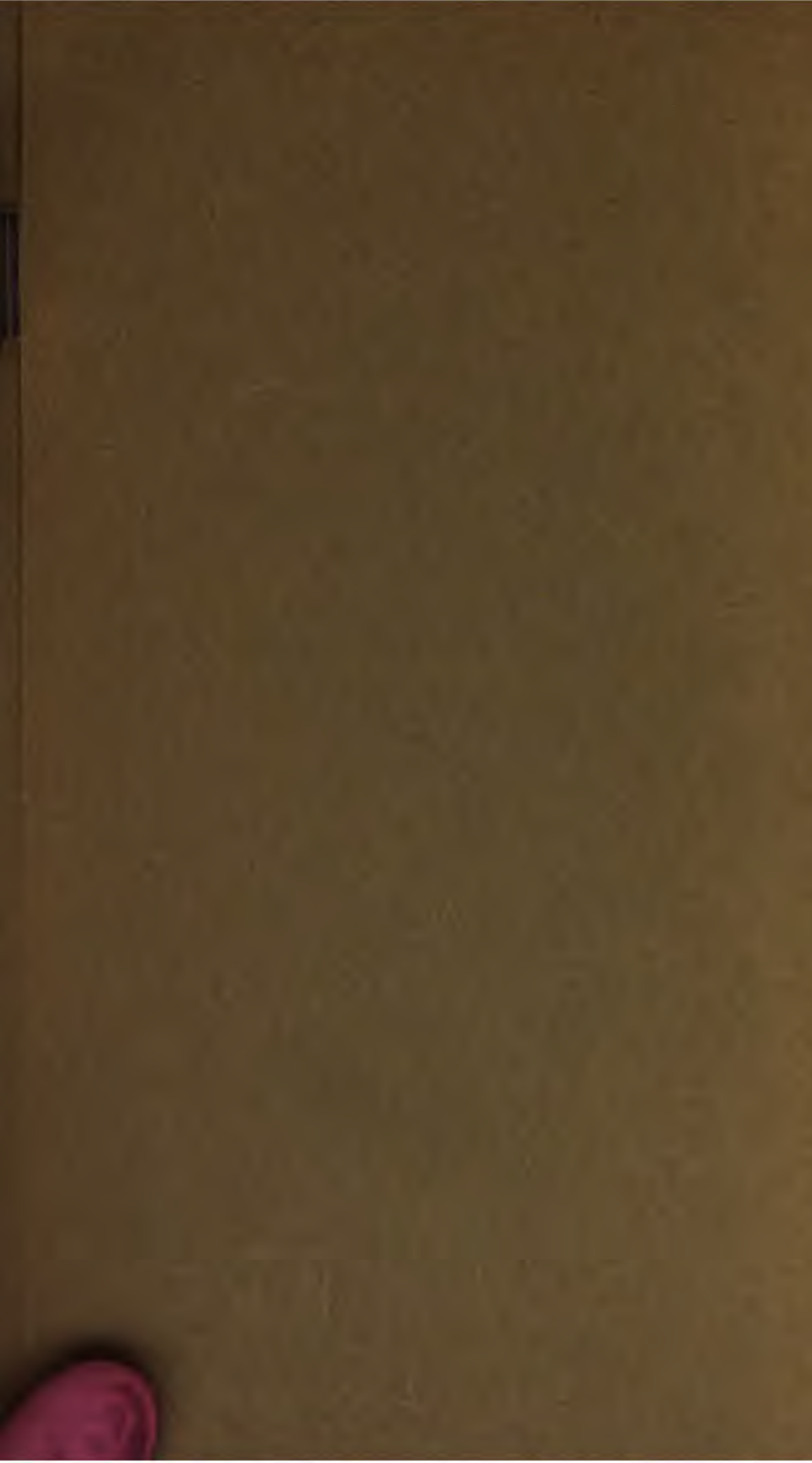

GLOSSARIVM MANVALE

AD

SCRIPTORES

MEDIAE ET INFIMAE

LATINITATIS,

EX MAGNIS GLOSSARIIS

CAROLI DU FRESNE,

DOMINI DU CANGE,

ET CARPENTARII

IN

COMPENDIVM REDACTVM,

MVLTISQVE VERBIS

ET DICENDI FORMVLIS AVCTVM.

TOMVS SECVNDVS.

HALAE,

APVD IO. IVST. GEBAVERI VIDVAM ET FILIVM.

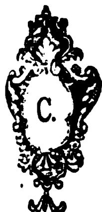
MDCCLXXIII.

[illegible]

[illegible]

C.

(1) Littera numeralis, quae centum denotat, vnde versus:

Non plus quam centum C littera fertur habere.

Qui apud Vgutionem sic legitur:

Non plus quam centum C constat habere conexum.

Eidem literae si recta linea superaddatur, centum millia significat. (2) C in *superscriptione cantilenae*, *vt cito vel celeriter dicatur*, *certificat.* Notkerus Balbulus de Notis musicis. (3) C interdum mutatur in G. et vicissim: *Gambutta*, pro *Cambutta*, *Cabella* pro *Gabella*. Saepissime in K. *Calendae* vel *Kalendae*, *Carolus* vel *Karolus* perinde legitur. Haud raro in QV. Sic ab *Incolendo* dicitur *Inquilinus*, *Relinco*, pro *Relinquo*, apud Felibianum Hist San-Dion. p. X. Sed nulla frequentior commutatio est quam cum littera T. *Portio*, *Porcio*, *Nuncius*, *Nuntius*, etc. aut cum littera S. *Boicellus*, *Boissellus*, vel *Boisellus*, dulciori pronunciatione: pro quo fere scribitur C. caudatum.

CAABLVS, a Gallico *cable*, vel *Chable*, funis, rudens. Chartular S. Vandregesili to. 1. p. 998.

CAAGIVM, V. *Caiagium.*

CAANVS, V. *Caganus.*

CABA, V. *Cava.*

† CABACETVS, CABACIVS, fiscina, corbis, Gall. *Cabas.* Lit. remiss. Ms. a. 1396. *Reperiit in domo sua vnum cabacetum, in quo erant certi racemi muscati.* Arest. Parlam. a. 1310. *Positis cabaciis plenis lapidibus.* V. *Cabassio.*

† CABACVS, idem, in Leud. maior. Carcass. Ms.

† CABAGIVM, census, quem *homines de corpore*, seu *de capite* domino quotannis praestare debebant, nisi idem sit quod *pastus* et *procuratio*, quae saepius in praestationem pecuniariam commutabatur. Ch. senesc Tolos. Ms. a. 1323. *Item in cabagio seu corrogia dictorum locorum - - XI. libras.* Libert. villae de Florent. an. 1358. to. 8. Ordinat. reg. Franc. p. 87. *Quod omnes habitatores dictae villae - - sint liberi - - a quibuscunque subsidio, imposicione, gabella, redibencia, cabagio, exactione nobis impendendis.* Occurrit in Lit. a. 1369. t. 5. earumd. Ordinat. pag. 388. et in Libert. Ms. ciuit. Agen. a. 1369.

† CABALATICVS, forte moletrina quae a *caballo*, seu equo versatur; vel hortus olitorius, aut ager vbi crescunt *cabalcasci*. Ch. an. 1163. apud Murat. in Antiq. Estens. p. 288. *Decimam - - tam de terris quam de aquis - - molendinis, pistrinis, cabalaticis, circlariis, atque de rebus omni-*

omnibus, de quibus antiqui dare decimam consueuerunt.

† CABALCASCVS, forte cucurbita, fructus species; Gallis *Calebasse*. Murat. t. 12. Script. p. 653. *Deferentes secum nostro amore panem, et vinum, et cabalcascos nostro cibo.*

CABALCATA. (1) Equitatio, seu obligatio, qua vassallus in exercitum cum domino superiore pergere tenetur. V. *Caballus* et *Caballicata*. Epistola Friderici II. Imp. an. 1244. in Dissert. Hist. de Comitatu Comacli pag. 119. *Volumus etiam declarari iura nostra in Marchia et Ducatu - - videlicet de exercitu, cabalcata et parlamento, mercato et procuratione, quae nos tanquam aduocati, patroni et defensores Ecclesiae habere debemus.* Et infra: *Super declaratione facienda super iure quod habemus in terra Ecclesiae, petinimus expresse apponi de exercitu, parlamento, cabalcata, fodro et procuratione.* V. *Hostis* sub finem. CAVALCADA, idem. Charta Ottonis Episc. Vapincensis an. 1271. inter Instrum. tom. 1. nouae Gall. Chr. col. 88. CAVALCATA, idem. Statuta Ludouici Regis Franc. an. 1154. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 438. *Sed etsi plures emptores* (praepositurarum bailliuarum,) *fuerint, vnus tamen iurisdictionem exerceat, et immunitate gaudeat in caualcatis, talliis, seu collectis, et aliis oneribus publicis.* Charta Guigonis Comitis Forensis an. 1224. tom. 1. Maceriarum Insulae Barbarae p. 136. *Omnem talliam siue toutam, exercitum siue caualcatam.* Vide *Hostis*. CALVACATA. Charta Philippi Franc. Regis an. 1331. pro Monachis Bonaeuallis in Chartulario eiusd. loci: *Necnon in possessione et saisina habendi affiem et caluacatam, tallias et subuentiones ab hominibus Bonaeuallis.* Arrestum Parlam. 11. Maii an. 1331. pro iisdem Monachis: *Ad soluendum Comiti Carnotensi centum libras Turon. - - et ad praestandam eidem caluacatam pro guerra.* CALVACHIA, eadem notione, Gall. *Chevauchée*. Charta Aelidis Ducissae Britan. a. 1213. *Homines dicti Prioris ibunt in exercitu meo et caluach[...] mea cum aliis hominibus meis de Lan[...] ballia*, etc. CALVAGARIA. Cha[...]ta Andreae de Caluiniaco apud Th[...] masserium Consuetud. Biturig. p. 9[...] CAVALCATVS, eadem significati[...]ne. Litterae Regis Angl. an. 132[...] apud Rymer. tom. 4. pag 76. CA[...]VALGADA, idem. Charta Raimu[...]di Comitis Tolosani an. 1198. apu[...] Acher. to. 8. Spicil. pag. 204. *Sa[...]no tamen albergo et caualgada, [...] omne hominium, quod Gardanens[...] nobis facere debent*, etc. Responsu[...] Concilii Vaurensis ad Petrum Rege[...] Arragonum inter Hisp. to. 3. p. 48[...] CAVALTHEIA, eadem notion[...] Charta anni 1194. inter Instrum[...] tom. 3. nouae Gall. Chr. col. 8[...] CAVANGADA. Charta fundation[...] Abbatiae S. Mariae apud Santon[...] inter Instrum. tom. 2. nouae Gal[...] Christ. col. 480. *Nos in eo ibi a[...]bergamentum, aut exercitum, qua[...]stam, procurationem aliquam, aut c[...]uangadam vi aut terrore aliquo vl[...]rius* (non) *habeamus.* CAVALL[...]VICVM, eadem significatione. Cha[...]ta anni 1235. ex paruo Chartul[...]rio S. Victoris Massil. † CAVA[...]CARIA, in Ch. Ms. Ludov. VI. re[...] Franc. a 1122. † CHEVALCAT[...] in Ch. Odon. episc. Tull. a. 12[...] † CAVALGA, in Conc. Auen. a[...] 1326. ap. Labb. t. 11. Conc. pa[...] 1736. † CAVALGATA, in Ser[...] a. 1275. t. 3. Ordinat. reg. Fran[...] p. 60. † CALVATA, in Plac[...] a. 918. inter Probat. t. 2. Hist. O[...] cit. p. 57. † CHEVACHEYA, [...] Ch. Ms. S. Ludov. a. 1243. † CH[...]VALCHEIA, in Ch. Ms. a. 12[...] † CHEVALISIA, in Ch. a. 1[...] inter Probat. Hist. Autiss. pag. [...] † CHEVAVCHAIA, in Libert. [...]lae Andeloti a. 1269. t. 8. Or[...] reg. Franc p. 126. † CHEVA[...]CHIA, in Lit. a. 1235. t. 7. Or[...] reg. Franc. pag. 466. (2) Po[...] equestris, Ital. *Caualcata*, Hisp. [...]*ualgada*, Gall. *Caualcade*. Proc[...] de B. Iacobo Bitectensi, to. 3. A[...] pag. 532. *Ipseque ascenderit in [...]larium quoddam, vt videret caua[...]tam.* V. Vitam B. Oldegarii, t[...]

Martii p. 490. (3) † CABALGATA, CAVALGADA, equitum manus, Ital. *Cavalata*. Testam. ann. 1154 inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 550. *Mala quae ego feci cum mea cavalgada - - et infractiones - - cum eadem cabalgata.* (4) † CAVALGADA PACIS, militum conuocatio seu conuentus, vt paci iurandae intersint. Pact. MS. a. 1232. *Cum propter cavalgadas pacis necesse erat praecensari.* V. etiam *Caballicata*.

CABALE, capitale, capitalis summa, Tolosanis *Cabal*, in Consuet. Burdegal. et Beionensi *Cabal* et *Cabau*. Stat. Comit. Tolos. a. 1197. apud Catell. in hist. Tolosana p. 227. Ch. a. 758. in Tradit. Fuld. n. 14. *Sicut inter nos complacuit atque conuenit et inter argento et caballis libras duas et tertiam dimidiam.* V. *Capitale*. Goudelinus *Cabal* potissimum interpretatur bona et facultates mercatoris, vt sunt merces aliaque id generis. † Hinc CABALIVM LIBER in quo vniuscuiusque facultates summatim descriptae sunt, in Ch. an. 1476. inter Probat. t. 3. Hist. Nem. p. 330. et 331.

CABALGATA, V. in *Cabalcata* 3.

CABALIS MANSVS, V. *Caput Mansi*.

CABALLA, pro *gabella*, tributum, vectigal quoduis, apud Murat. to. 17. Script. p. 1121. V. *Cabella*.

CABALLACVM, CAVALLATICVM, praestatio auenae pro *caballis*. Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu: *Ad Natale Domini alterum receptum de quatuor membris ... avene, et de tribus denariis pro ..., et de tribus panibus, et sextarium ordei pro cavallatico, et oblias ... duobus membris, etc.* Ibid. fol. 107. *Et pro porco duos solidos et dimidium, et 4. sextarios avenae de caballaco, et ... cartallum de fabis, et duas ...*, etc. Ita fol. 108. 109. 110. 113. 114. etc. Fol. 129. *Willelmus ... 10. den. et 1. cartal de civa ... Cavalatico, et taschiam.* Supra: *... cabannaria debet 4. sestarios de avena de Cavalazo.* V. *Chevallagium*.

CAVALAGIVM, CAVALLAGIVM, in Ch. MS. an. 1256. V. *Chevallagium*.

CABALLADA, opera caballi. Tabular. Celsiniacense: *Vnum sextar. de civada, et 2. sext. vini, et 6. den. pro carne, et caballadam, et corregium.* CAVALAGIVM, eadem notione. Instr. a. 1294. Hist. Dalph. t. 2. p. 74.

CABALLARE, V. *Caballicare*.

CABALLARIA. (1) Praedium *seruitio militari* obnoxium, († seu quod nemo praeter militem possidere potest,) apud Marcam in Hist. Beneharn. lib. 6. cap. 24. §. 10, *Cavaleria* Vasconibus; *Cavalhairiou*, Carcassonensibus; aliis, *Chevalerie*; Latinis inferioris aeui *Militia*: κλῆρος ἱππικος, in veteri Inscriptione apud Seldenum ad Marmora Arundeliana pag. 156. et in libro de Titulis honorariis p. 839. († *Feudum Cavallorum*, in Lit. a. 1369. t. 5. Ordinat. reg. Franc. p. 284. *Honor cavallayragius*, in Tabul. S. Victor. Massil.) Sabellicus lib. 9. Hist. Venet. decad. 1. pag. 248. de Creta insula: *Praedia quaedam in insula esse constat, quae equestris Militiae nomine emeritis traduntur: insulani Caballarias vocant.* CAVALHEIRIVM, eadem notione. Transactio inter abbatem et monachos Crassenses an. 1351. ex libro viridi fol. 53. † CAVALHARIVM, et CAVALHERIVM, in Ch. MS. ann. 1289. † CAVALARIA, in Libert. MS. Petrae-assis. a. 1341. CAVALLERIA. Apud Aragones Ricis hominibus ius antiquum erat in omnibus ciuitatibus atque oppidis maxima vectigalia pro Militibus alendis assignari, quae stipendiariae portiones vocabantur *Honores* et *Cavalleriae*. *Portio vnius Militis*, apud Lucam Tudensem in Chronico aera 880. Charta Iacobi Infantis Aragoniae a 1256. laudata tom. 5. SS Iunii pag. 651. qua confirmat et iurat omnia *priuilegia*, *franquitates*, *cavallerias*, *donationes et concessiones*, *habitatoribus Maioricarum datas et factas ab illustrissimo domino Iacobo Rege Arragonum.* Vsatici Barcinonenses MS. editi a Raimundo Berengarii et Adelmodi Comit. Barcin. cap. 4. *Miles vero si cavallariam dimittit, dum eam*

eam tenere possit, nullo modo iudicetur, nec emendetur sicut Miles. Cauallariam satis dimittit, qui cauallum et arma non habet, nec feuum de Milite tenet, et in hostes et caualcadas non vadit, nec ad placitos et curias sicut Miles, nisi senectus eum detinueris. Vitalis Episcopus Oscensis apud Hieron. Blancam in Comment. Rer. Aragon. pag. 730. *Ille Ricus homo, qui habet 40. cauallarias, potest sibi retinere 4.* etc. Infra: *Casus autem amissionis honorum et cauallariarum sunt hi,* etc. CAVALLARIA occurrit etiam in Charta Caroli C. Imp. an. 37. pro Monasterio S. Bertini, quae est prima Chartularii eiusdem Monasterii: *His rebus adiecimus ad victum Fratrum villam nomine Hegebert cum omni integritate sua, vt olim fuit, exceptis cauallariis tribus.* V. *Militia* et Michaelem del Molino, in Repertorio Fororum Aragon. in V. *Cauallerla.* † CABALLERINVM, idem, in Martyrolog. Mſ. eccleſ. SS. Steph. et Sebast. Narbon. † CAVALLAIRIVVM, in Pact. Mſ. inter archiep. et vicecom. Narbon. a. 1232. (2) CAVALLERIA, ars equestris. *Ars de Cauallerla* recensetur in Catalogo Operum B. Raymundi Lulli tom. 5. Iunii pag. 699. (3) † CABALLARIA, CABELLARIA, mensura agraria, forte a *caballus,* quantum scilicet equus vno die arare potest. Dipl. Frider. I. Imp. a. 1162. apud Murat. t. 4. Antiq. Ital. *Ducentas quinquaginta Caballarias terrae in valle Nothi ad caballariam illius terrae.*

CABALLARIVM FERETRVM, species lecticae seu rhedae a *caballis* vectae. *Feretrum eius caballarium, quo infirmus vehi solebat,* in Actis SS. April. tom. 3. pag. 780. *Cum ad praedicandum populo propter debilitatem corporis in feretro caballario duarum rotarum duceretur,* ibid. pag. 782. Agitur de S. Erconwaldo Episc. Lond. Adde Acta SS. to. 7. Sept. p. 136.

CABALLARIVS. (1) Eques. Gloſſ. Lat. Graec. *Caballarius,* κέλης, ἱππεύς. Gloſſ. Basil. Καβαλλάριος, ἔφιππος, ὁ ἐν ἵππῳ καθήμενος, καβάλλος γὰρ ὁ ἵππος. Gloſſar. Isid. *Caballarius, alaris,* hoc est, eques qui in ala militat, iuxta quod a Vegetius II. 1. *Equitum alii alares dicuntur, quod a similitudine alarum ab vtraque parte protegant.* Equites in castris solebant alas occupare. Monachus Egolismensis in Carol. M. cap. 18. *Erantque in ipso 12. caballarii, qui per 12. fenestras completis horis exibant.* Hincmarus Opusc. 5. *Per villas, in quibus non solum homines caballarii, sed etiam ipsi Cocciones rapinas faciunt.* † CAVAILLERIVS, idem, in Ch. M a. 1351. (2) Praesertim vero ita dicti Graecis nuperis *Milites,* seu equestri dignitate donati, quos *Chevalier* appellant Galli, Ritter German. Ita Anna Comnena in Alexiade pa 411. Pachymer. lib. 1. cap. 30. 3 lib. 4. cap. 31. lib. 12. c. 11. Cantacuzenus lib. 1. cap. 42. lib. cap. 27. Vide Gloſſ. mediae Gra citatis. CABALLERIVS, in Charta anni 1008. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Donamus vnum mansum caballerii in villa, etc.* Occurrit rursus in Actis SS. Benedict. saec. part. 1. p. 312. CAVALLERIVS miles, Hisp. *Cavallero,* apud Dia lib. 2. de Comit. Barcinon. c. 1 (3) CABALLARII interdum, q *Caballos habent,* vt est in Capit Caroli C. tit. 31. §. 26. *et cum com tibus suis in hostem pergere, et de tos parauereidos praestare tenebant* Adde Capitul. an. 807. cap. 6. (CABELLERIVS, qui equos cur agaso. Gloſſ. vetus. *Caballari* ἱπποκόμος. V. *Caballus.* (5) † C BALLARIVS, CAVALLARIV nuntius, tabellarius, Ital. *Caual ro,* Gall. *Courier.* Epist. a. 14 apud Marten. t. 7. Ampl. Colle p. 1168. Murat. t. 20. Script. p. 8 *Tabellario siue cauallario.*

CABALLATA. (1) Quantum caball ferre solet. Charta anni 1234. Bi Sebusianae pag. 51. *Ego Rudolph de Thoria pro remedio animae m concessi vnam caballatam vini p in vinea mea de Mouuans, domui*

Va

Valone annuatim persoluendam. (2) † Vas vinarium, forte vter, quod formam *cabalcasci* referat; vix enim de onere equi intelligi poterit. Ch. a. 1263. apud Murat. to. 2. Antiq. Ital. p. 475. *Vndecim vegetes cum quinque caballatis vini et vna de aceto; item tres vini etc.* V. *Cabalcascus.*

CABALLATIO. (1) Munus alendi equos publicos, vel pecunia, quae ad id praestabatur, idem forte, quod *fodrum* sequioribus saeculis dictum, in leg. 14. Cod. de Erogat. mil. annon. Vide Cuiac. et Iacobum Gothofred. ad hanc legem. (2) † Equitatio, Gall. *Chevanchée.* Ch. Ludov. VI. reg. Franc. a. 1115. *Nec ire in nostram caballationem, nec in hostem.* † CALVAVCHIA, idem in Ch. Mſ. a. 1214. *Nec in aliquam caluauchiam ibunt, nisi de assensu nostro.* † CHEVALCHEIA, idem. Ch. a. 1223. *Teneor ire in exercitum et cheualcheiam suam.*

CABALLATOR, *eques*, in Glossis Arabico-Lat. *Caualcatore*, Italis. V. *Caballarius* et *Caballus.*

CABALLATRIVM, nude in Gloss. Arabico-Lat. videtur esse *atrium*, in quo exercentur *caballi*, seu equi, nisi legendum sit *Caballarium*, equile, quomodo καβαλλάριον vsurpat Codinus de Offic.

CABALLERITIA, opera caballo praestanda, siue etiam seruitium militare cum equo. Polyptich. S. Remig. Remens. *Hrobertus ingenuus tenet mansum ingenuilem 1. qui habet censum similiter, facit pro eo caballeritia.* † CAVALARICIA, idem vt videtur. Stat. Vercell. l. 3. p. 59. *Praedictus notarius per se non possit excusare nisi vnam caualariciam et potestas siue rector teneatur quod non permittat ipsum notarium excusare vnam caualariciam.* Nisi ibi sermo sit de equitatione cum magistratu intra fines illius iurisdictionis. V. *Cabalcata* et *Caballicata.*

CABALLERIVS, V. *Caballarius.*

CABALLICARE, CAVALLICARE. (1) Caballo vehi; equitare, Italicis, *Caualcare.* Lex Salica tit. 25. *Si quis caballum sine permissu domini sui ascenderit, et eum caballicauerit.* Edit Heroldi habet *Caballauerit.* Monachus Sangall. lib. 1. cap. 22. *Per campum istum caballicans.* Vsurpant Edictum Rotharis tit. 105. §. 17. Lex Longob. lib. 1. tit. 23. §. 1. Lex. Aleman. tit. 17. Anastas. in Canone PP. Haimo in Homil. Luitprand. lib. 3. Hist. cap. 4. Vita S. Vulmari Abbat. cap. 13. etc. Graeci recentiores καβαλλικεύειν dicunt. Vide Gloss. Meursii, Fabroti ad Cedrenum, et mediae Graecitatis. CAMPANELLA DE CAVALCARE, qua populus conuocatur ad *Caualcatam*, in Chron. Parm. a. 1295. † CAVALCARE, equitare, Gallis ol. *Cheualer.* Murat. t. 14. Script. p. 925. (2) CABALLICARE, pro arare, quia *Caballis* aratur. MS. Codex Folquini ex Archiuo S. Audomari in Breuiario villarum ad hanc Ecclesiam pertinentium: *Isti vnaquaque hebdomada faciunt duos dies, si non caballicant.* Et infra: *Caballicat de terra censali bun. 12.* (3) CABALLICARE SVPER ALIQVEM, in eum incurrere, ei bellum inferre. Statuta Suauii S. Seueri in Capite Vasconiae Abb. ann. circiter 1100. inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 279. *Item statutum fuit, quod si Abbas, vel sui, iniuriam passi fuerint ab aliquo, et iniuriator iudicio stare noluerit, et Abbas propter iniuriam sibi illatam caballicare super eum voluerit, vel contra eum exercitum mouere, burgenses* (S. Seueri) *de praecepto Abbatis, super iniuriantes ipsum sequantur; et si quis sine licentia Abbatis a cauallicatione abfuerit, sex solidos Abbati persoluat.*

CABALLICATA. (1) Incursio equitum, *Caualcata*, Italis. Luithprandus lib. 4. c. 14. *Cumque eodem peruenisset, et caballicatas, vt vulgo aiunt, circum circa dirigeret.* V. *Caballicare.* † CAVALCATA, idem, in Stat. Mſ. Foroiul. a. 1233. † CALVACATVS, in Stat. Montisreg. (2) Interdum pro equitatione seu vt aiunt, exercitu sumitur, id est, obligatione, qua vassallus in exercitum cum domino superiore pergere tenetur. Charta Ioannis Regis Angl. in

in Monastico Anglicano to. 2. pag. 1006. *Aut, quaestum, aut procurationem, aut cabalcatam, aut exercitum - - exigere praesumat.* V. *Cabalcata.*

CABALLICATIO, eadem notione, ac *Caballicata* 2. Tabula fundationis S. Seueri in Vasconia: *Nec in hostem, nec in caballicationem esse ducturos.* Charta Ricardi Regis Angliae, qua eiusdem S. Seueri priuilegia confirmat an. 1190. apud Marten. to. 1. Anecdot. col. 637. *Concessi etiam eidem monasterio, vt nullus Archiepiscopus, nec Episcopus, nec ego ipse - - praesumat - - immissiones aliquas facere, nec in hostem, nec in caballicationem ducere milites, vel pedites*, etc. Decretum Synodale de Treuia Dei post Concilium Islebonense an. 1080.

CABALLINVM, stercus caballi, *seu fimus caballinus*, vti nuncupatur a Marcello Empir. cap. 8. et 10. pag. 65. 85. 86. vel quoduis stercus, *κόπρος*, vnde *Caballini* cognomen inditum Constantino Copronymo, quod equini stercoris odore et tactu delectaretur. Anastasius ad Synodum VIII. CP. *Stercoralibus nominis praesulatim ideo appellat hos, quos nominauit, quia cum essent Constantini Imperatoris, qui dicebatur Caballinus, tempore, Cr oleos Praesules haeresi eius fauorem pessime commodabant.* Idem Anastasius in Hist. Eccles. *Magicis maleficiis et luxuriis - - et caballinis stercoribus atque lotio delectatus.* Alii sic dictum censent, quia, dum baptizaretur, lauacrum stercore inquinauerat, quod Graeci eius aeui *καβαλλῖνα* vocabant. Vide Gloss. Meursii, et Gloss. mediae Graecit.

CABALLVS. (1) *Caballi, aues nocturnae, hae vlulae dicuntur.* Papias. V. *Cauanna.* (2) Equus. Isidorus, et ex eo Papias, et Vgutio. *Caballus, dictus, quod vngula terram cauet.* Ebrardus in Graecismo c. 9.

Quod pede tellurem solet ipse cauare, caballus.

Gloss. Lat. MS. Regium, et Isidori: *Caballus, cabo, equus. Cabo, caballus, sonipes, equus.* Vox nota Iuuenali Sat. 11. et aliis Scriptoribus. Sunt tamen qui non quosuis equos sic appellasse Latinos volunt, sed viliores, cuiusmodi sunt qui pistrinis, agriculturae, et vecturis mer[...]cium inseruiunt. Io. de Ianua, *Caballus, vilis equus.* Hesychius *καβάλλης, ἐργάτης ἵππος.* S. Hie[...]ron. Epist. ad Heliodor. *Statimqu[...] cernamus fugitiuas pilis, tiaras galei[...] caballos equis cedere.* Gregorius Tu[...]ron. lib. 6. Hist. cap. 11. *Ipsumqu[...] super miserabilem imponentes caballum[...]* etc. Vide Casaubonum in Persium[...] pag. 7. Promiscue tamen Latini Scr[...]ptores recentioris aetatis pro quoui[...] equo vsurpant. Vide Gregor. M[...] lib. 8. epist. 46. lib. 9. epist. 3[...] l. 10. epist. 30. Nouam Gall. Chri[...] Instrum. to. 2. col. 442. Miraeu[...] to. 2. pag. 800. col. 2. etc. CABALLVS DOMITVS, in Lege Lo[...]gob. lib. 2. tit. 21. §. 6. 7. 25. [...] in Charta Romualdi Ducis Beneue[...]tani in Chr. S. Sophiae pag. 60[...] *Caballus centum inter domitos et d[...]mandos*, apud Marten. to. 1. Anec[...] col. 801. *Caballus, scutum, lance[...]* in clientelae signum quotannis *re[...]data*, memorantur in duabus Cha[...]tis anni 1437. pro ecclesia Magd[...]burgensi, apud Eccardum in Pr[...]bat. Hist. Marchionum Orientaliu[...] col. 136. et 138. CABALLVS M[...]DIANVS, in Tradit. Fuld. lib. [...] c. 149. et in Lege Alaman. cap. 8[...] §. 2. medii pretii. (*) Germanis [...] Meid, Maide. V. Frischii Lex. [...] Meidr.) CABALLVS SPADATV[...] in Lege Salica tit. 40. §. 3. castratu[...] CABALLVS AGRESTIS. V *Equ[...]fer.* CAVALLVS, pro *Caball[...]* apud Nicolaum I. PP. in Resp. [...] Consulta Bulgarorum cap. 40. Ag[...]bardum in lib. de Dispens. cap. 2[...] et lib. Contra iudicium Dei c. 2. [...] Concil. Legion. an. 1012. can. X[...] etc. † CAVALLVS MAGNV[...] idem qui *Dextrarius*, maior et c[...]taphractus, quo potissimum vteba[...]tur in praeliis. Vita Eduardi [...] reg. Angl. p. 119. † CABALL[...] MALETVS, Gall. *Cheval mal[...]* nunc *mallier*, equus vectorius, *m[...] les[...]*

tene seu sarcinae deferendae addictus. Lit. remiss. a. 1394. † CABALLUS PADI, perperam pro *Spadix*, in Act. SS. Iun. t. 1. p. 725. V. *Paledrus*.

CABALMUT, V. *Capilmut*.

CABANA, V. *Capanna*.

† CABANACUM, stabulum equorum, Gallis quibusdam *Cabanne*. Acta Ms. inquis. Carcass. a. 1308. *Tradidit sibi mulum seu mulam - - quod animal - - duceret ad cabanacum*. V. *Cabana* in *Capanna*.

CABANARIA, vt mox *Cabannaria*. Charta an. circiter 1030. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Dono etiam tertiam partem officinis monasterialibus - - et vnam cabanariam, quam excolit Reinaldus*.

† CABANARIUS, qui gregibus alendis vel praedio rustico, *Cabana* dicto praefectus est. Ch. Austorgii abbat. Montis-albani a. 1303. *Decimas - - quam consueuerunt percipere in decimariis siue territoriis, quae respondent seu leuantur per cabanarius nostros*. V. *Cabanaria* et *Capanna*.

CABANESIUS*, V. *Capanna*.

CABANNALITIUS TERMINUS, meta *cabannariae*. Chartularium Aptense fol. 118. *Dono in ipsis Terminis cabannalitiis de fundis possessionis, etc.*

CABANNARIA, aedes rustica, *Capanna*, vel *Cabanna*, vel praedium rusticum. Vetus precaria apud V. Cl. Dion. Saluaingum: *Deprecatus est Monachos vnam cabannariam*. Hoc est, in precariam sibi dari postulauit. Tabularium Prioratus de Domena in Delphinatu fol. 17. 18. *Dedit pro anima sua vnam cabannariam super castrum Auriacense, quam tenet Petrus cabannellus. Dedit etiam totum alodum suum, quem habebat in Sauoia, praeter vnam cabannariam*, etc. Infra: *Videlicet cabannariam vnam, sitam in loco, qui dicitur*, etc. Rursum: *Ministraliam autem huius cabannariae dedit quidam villicus*, etc. Occurrit ibi non semel. Tabular. S. Mauri ad Ligerim: *Pour eux amaisier, pour maisonner, pour faire curtils et Chenevieres, et autres cultivemens*.

CHABANARIA. Charta Hugonis Episcopi Gratianopolitani an. 1094. in Tabulario eiusdem ecclesiae fol. 19. *Vendidit mihi vnam cabanariam, quae est Misereu, pro 170. solidis*, etc. V. *Capanna* et *Chanvannarius*.

† CABANUS, tunicae laxioris et talaris species, quae caeteris vestibus superaddebatur, palli instar, Ital. *Gabano*, idem quod *Capa* 1. Vide in hac voce, Murat. t. 16. Script. p. 579. et 580.

CABARE, cauare, fodere. Tabular. Casauriense, anno Ottonis Imp. 16. In veteri inscriptione apud Gruterum p. 622. 1. *Cabatores* pro *Cauatores* dici quidam opinantur. SCABARE, pro *Cauare*, non semel occurrit in Vita S. Eligii lib. 2. c. 6.

† CABARETUS, caupona, taberna, Gall. *Cabaret*. Lit. remiss. Ms. an. 1375.

† CABARGIUM, idem videtur ac *Cabagium*. Libert. villae de Saluitute an. 1396. to. 5. Ordinat. reg. Franc. pag. 386. *Quod habitatores praedicti - - per decem annos continuos - - a fogaigio, cabargio, subuentionibus, et alia exactione erunt quitti*. Nihil hic temere emendandum esse, ostendit Ch. Ms. Caroli V. a. 1380. *Item oneratur in debitis - - de gruagiis, cabargiis, vinagiis, galinis, ouis, etc.*

† CABARIA, idem ac *cabana*, praedium rusticum, quomodo etiam fortasse legendum est, in Ch. Ms. an. 1341. V. *Capanna* et *Cabanaria*.

† CABARLENCUS, pro *Cambarlencus*, in Comput. Ms. a. 1326.

† CABASIUS, locus, vt videtur, in fluuio *cabasiis* seu nassis, Ital. *Gabbia*, coarctatus piscium capiendorum gratia. Arest. Parlam. Paris. a. 1319. *Pensio annualis C. solidorum - - in cabasio fluminis Tarni, - - extendente se ab vna ripa dicti fluminis vsque ad aliam*.

† CABASSIO, CABASSIUS, fiscina, corbis, Gall. *Cabas*. Comput. an. 1362. inter Prob. t. 2. Hist. Nem. p. 244. 253. V. *Cabacetus*.

CABASTRAGIUS. Litterae Caroli Regis Ierusalem et Siciliae a. 1307. ex

ex Archiuo S. Victoris Massil. *Super petitione immittendi auerium extraneum ad pastendum in dicto territorio ad loqueriam, petebant dicti parerii quartam partem mutonorum, astorium et Cabastragiorum.* V. *Cabestragium.*

CABAGIVM, V. *Capitale* 5.

† CABATIVS, idem ac *Cabassio*, corbis, in Statut. Auenion. a. 1243. cap. 144.

CABBALA, Hebraeis קבלה, doctrina oretenus tradita, et specialius, Scientia illa abstrusior, quam Rabbini in Mosis et Prophetarum libris inuestigant, per litterarum et syllabarum, praesertim nominum Dei, numerum, collationem et transpositionem, vnde nascitur, si eis fides, rerum arcanarum multiplex cognitio. Diuiditur in speculatiuam et practicam: vtraque subtilis saepe, semper autem inanis et superstitiosa.

CABBALISTA, huius scientiae peritus

CABBIA, V. *Cabia* 4.

CABECALARIVS, executor testamenti, († ab Hispan. *Cabecera*, postremae voluntatis exequendae munus.) Fori Oscenses Iacobi I. Reg. Aragon. an 1247. fol. 13. *De spondalariis, vel cabecalariis, aut testibus, qui eos fecit aut constituit, qualicunque loco facit eos, ibi habet se iuuare de iis*, etc. Infra: *Et si cabecalarii volunt partire, possint partire*, etc.

CABELGENSES, ita appellati quidam factiosi in Hollandia sub annum 1350. *Cabillaux*, Ioann. Molineto pag. 46. 57. 117. Ioann. a Leydis lib. 29. cap. 16. *Anno D. 1350. ortae sunt, proh dolor! in Hollandia duae factiones seu partialitates - - homines vero vnius factionis assumpserunt nomen a quodam pisce marino, qui dicitur Asellus*, i. Cabbelyau, *ad denotandum, quod sicut piscis ille in mari est deuoratur aliorum piscium, sic et isti essent domitores suorum aduersariorum: et isti dicuntur Cabelgenses.* Alterius vero factionis *homines nominati sunt e contra Hoeckenses, trahentes vocabulum ab hamo, quasi dicerent: Hamus piscem prendere saepe solet*, etc. Kilianus: *Kabeliau, Kableau, i. Bellick, asellus piscis.* V. *Cabellauwus.*

CABELLA. (1) Pro *Gabella*, Gall. *Gabelle.* Olim tributum omne, nunc illud solum, quod sali imponitur. († Saltem ex vulgatiori vsu: nam Autissiodori eodem nomine appellatur tributum, quod ex vino penditur.) Charta Caroli Regis Franc. Siciliae et Ierusalem, data Molinis 24. Nouemb an. 1497. *Cum eorum castris, fortaliciis - - cabellis, dohanis earumque iuribus.* Computum anni 1333. Hist. Dalphin. pag. 285. *Pro praeconizandis cabellis Domini pro quinque diebus, et portandis cartulariis de Bellouidere apud Gratianopolim, II. flor. VI. den. gros.* Ogerius Panis lib. 4. Annal. Genuens. ad an. 1214. *Consules iurauerunt quod dicti introitus de cetero in perpetuum non possent vendi, excepta cabella salis domus Messanae.* Vtitur ille non semel. V. *Gablum.* (2) † CABELLA VINI, idem quod alibi *Bannum vini* dicitur. Pact. Ml. an. 1283. *Quod dictus dominus Arnaudus possit tenere cabellam vini in castro de trans per vnum mensem tantum.* (3) † Pro *caballa*, equa, iumentum, in Tabul. S. Florent. V. *Caballus.*

CABELLANARIVS, pro *Capellanarius*, capellanus. Chartul. Rotonlaudatum tom. 2. Hist. Britan. col. 13.

CABELLARIA, V. *Caballaria* 3.

CABELLARIVM, forte equile, stabulum *caballorum* seu equorum. († vel officina vbi funes contexuntur: Fland. *Kabel*, rudens, Gall. *Cablé.*) Literae Philippi Flandriae Comitis an. 1188. apud D. de Lauriere tom. 2. Ordinat. Reg. Fr. pag. 421. *Concessi et eis, vt liceat illis, in perpetuum furnos et cambas facere, et etiam molendina et cabellaria* V. *Caballus.*

CABELLATOR, minister, exactor *cabellarum* apud Bartolom. Scribam lib. 6. Annal. Genuens. ad an. 1227.

CABELLATVS, CABELLOTVS *cabellarum* seu vectigalium et tributorum redemtor. V. *Gabellotus.*

† CABELLAVWVS, piscis marini genus, asellus, Gall. *Merlus*, *Cabillau.* Ch

Ch. Philippi Comit. Flandr. a. 1163. *Mille macarelli, duos den. Centum cabelauwi, duos den.* V. *Cabelgenses.*

CABELLOTUS, V. *Gabellotus.*

CABELLUM, organi musici species. S. Augustinus lib. 3. de Musica cap. 1. *Velut cum a symphoniacis cabella et cymbala pedibus feriuntur.*

CABENTIA, facultates, bona, ex Gallico *Chevance.* Charta an. 1375. data Avenione: *Et teneatur dare et assignare tantum in dotem et nomine dotis, quantum fuit datum et assignatum matri ipsius Ioannis: Et aliis vero filiabus dare liceat cabentiam juxta suam voluntatem.* V. *Chevantia*, et *Cabalentum* 2.

CABERNATUS LAPIS, forte lapis excisus ex cauerna. V. *Tabentum.*

CABERNUM, *τρύπημα*, *Foramen, caverna.* Supplem. Antiquarii. V. *Caverna.*

† CABES, caput, Hispan. *Cabeza*, vnde CABESOLHIUM, capitis regumentum, seu ornatus. Ch. Ms. an. 1200. e Tabul. Massil. *In dicto conflictu - - tenentes sese ad inuicem ad cabesolhia seu ad cabes.* V. *Cabessium.*

CABESCHOLIA, V. *Caput scholae.*

CABESOLHIUM, V. *Cabes.*

† CABESSA, lignum quoddam, forte cantherius. Inuent. a. 1360. ex Tabul. Massil. *Item duas corbas aratri, Item duas cabessas. Item duas trabeas.* V. *Cabestrus.*

† CABESSALLUS, Acad. Hispan. in Diction. *Cabezal*, stratum rusticanum vel ceruical. Inuent. Ms. a. 1379. *Item una colgia postium cum cabessallo. Item unum matalassium.*

† CABESSIUM, capitis tegmen, idem quod *Capitium* 1. Ch. Ms. a. 1343.

† CABESSUS, idem, in Litt. remiss. Ms. an. 1457. V. *Cabes.*

† CABESTRAGIUM, praestationis species, quae a subditis domino penditur pro iumentis eius, quibus illi vtuntur ad frumenta sua trituranda; quod capistro, Prouincial. *Cabestro* ducantur, sic dicta, Gallis ol. *Cabestrage.* Sentent. arbitr. a. 1479. *Licitum sit - - recipere equas sine praestatione alicuius pastorgagii, cabastragii; - - et dicti Domini nihil tunc eo casu de calcaturis, pastorgagiis et cabestragiis exigere possunt.* V. *Cabastragius*, *Calcagium* et *Calcatura.*

† CABESTRUS, cantherius, vt videtur, idem quod *cabessa.* Reparat. factae in senesc. Carcass. ann. 1435. *Item pro - - quinque cabestris de coral, quilibet ex longitudine duarum* etc. V. *Cabiro.*

† CABET MEDINA. Dipl. Alphonsi VI. in Act. SS. tom. 6. Iul. pag. 53. *Non podant inde quidquam nec pro nullo rege subsequente, sine Cabed medina, aut comite, vel principe militiae, de quanto hodie pertinet, dare.* Acad. Hispan. in Diction. *Cabecera*, dux, praefectus.

† CABFOCUS, an haedulus, aut vitulus? Ch. a. 1055. ex Tabul. Massil. *Donamus propter istas vineas vnam vaccam et vnum cabfocum.*

CABIA. (1) Species sellae gestatoriae a *cavea*, cuius formam quodammodo referebat, sic appellatae. Nicolaus de Curbio in Vita Innocentii IV. Papae cap. 15. *Vsque Cortomiliam super mulum in quadam cabia lignea propter debilitatem ipsius nimiam fuit vectus.* Cap. 30. (2) CABIA, cavea, qua aues concluduntur, Gall. *Cage.* Ital. *Gabbia.* Computum an. 1333. Hist. Dalphin. tom. 2. p. 279. Ibid. pag. 280. (3) Locellus in carcere fabricatus ad instar caueae. Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1277. (4) † CABIA, CABBIA, machinae bellicae species, corbis, qualus, in re nautica est mali specula, Ital. *Gabbia.* Tract. Ms. de re milit. et mach. bell. cap. 23. *De cabia et lanterna ambulatoria. Ista machina vocatur arbor cum cabia, et debet habere ratellas, et est similis acta ad defendendum et offendendum castella et alia fortillitia - - Lanterna alias cabbia, in ea homines praeliantes stabant.* Et cap. 58. *Currus cum cabiis est valde necessarius ad muros castelli siue ciuitatis causa batuliandi, et in cabiis stare debent homines armati ad offendendum castellanos siue ciues cum ballistis, saxis, igne* etc.

CABIACES, *nudi*, apud Papiam MS. Editus habet *Cabiedes*, vt et MS. Ecclesiae

clesiae Bituricensis. Gloss. Sangerman. *Cabieles*.

† CABIARE, cauare, fodere. Glossar. vet. Cod. reg. 7646. *Cabiabit, perforabit*. V. *Cabare*.

CABIDARIUS, lapidarius. Gloss. Gr. Lat. καβιδάριος, *Cabidarius*, pro *Cavidarius*, qui gemmas excauat; *Cauatores* dicti caelotores, qui planam tabulae superficiem stylo exarant, non ductus exstantes et eminentes exprimunt: *Graveurs de pierres precieuses*. Λιθουργοὶ, Palladio in Hist. Lausiaca cap. 5. Λιθουργὸς, ὃν λέγουσι καβιδάριον. Monet Cujacius in l. 1. C. de Excusat. artific. lib. 10. pro *Clavicarii*, legi in Codd. MSS. *Cabidarii*, vocemque καβιδάριος haberi etiam in libro 56. Βασιλικῶν ad lib. 12. de Cohort. V. *Cabare*.

† CABIEBES, *nudi*, *masculinum*, in Glossar. Cod. reg. 7646.

CABIEDES, CABIELES, Vid. *Cabiaces*.

CABILATIO, V. *Cabillacio*.

CABILLA, *capillatio*. Papias MS.

† CABILLACIO, διασυρμος. CABILLATOR, διασυρτης. Glossar. Lat. Gr. Aliud Lat. Ital. MS. CABILATIO, *la calumpnia*. *Cabilatus*, *lo calumpniatore*.

CABILLINUS, vasis genus. Leges Ethelredi Regis Angl. cap. 23. apud Bromptonum: *Et in sancto Natali Domini duos grisengos pannos, et unum brunum, et 10. libras piperis, et chirotecas 5. hominum, et duos cabillinos colennos aceto plenos, et totidem in Pascha*.

CABILLIS, διδασκαλία, πνίδιγοτ[illegible], in Glossis Lat. Graec.

CABIMENTUM. (1) Vt habetur in Statutis Ordinis Hospital. S. Ioann. Hierosf. tit. 19. de verbor. signif. §. 22. *Vocabulum est Gallicum, a cabire, quod significat aliquid assumere, de quo qui se putat rationem probe reddere posse: sic vocatur Commenda, quae Fratri suo ordine conceditur*. Vide tit. 14. §. 55. et Hierolexicon. Maori. (2) † Facultates, bona, idem quod *Cabentia*, Gall. *Chevance*. Lit. remiss. a. 13. *Alimentatio et educatio dictae filiae suae et cabimentum eiusdem*, etc.

† CABIRO, cantherius, Gall. *Chevron*, ol. *Caveron*. V. Ch. Phil. V. a. 1319. MS. *Arbores - - ad faciendum columpnas, trabes, cabirones et alias fustes*. V. *Cabrio*.

† CABIRONALIS CLAVUS, capitatus. Reparat. Carcass. iam laudatae.

CABISCHOLARIS, CABISCOLUS, V. *Caput Scholae*.

† CABISCIUS, capitis tegmen, idem quod *Capitium*, 1. Concil. Terracon. a. 1282. apud Marten. tom. 7. ampl. Collect. p. 279. V. *Cabessus*.

† CABISCOLIS, CABISCOLIUS, dignitas *scholastici*, qui in ecclesiis cathedralibus et monasteriis scholae praeerat. Ch. Petri abbat. Gellon. MS. Alia ann. 1035. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 194. Vide *Caput Scholae*.

CABISTERCUS, V. *Cabus*.

CABLICIA, rami arborum, vi ventorum, aut tempestate, vel alio casu disiecti: *Bois Chablis*, Gallis. Inquisitio de forisfacturis forestarum in Addit. ad Matth. Paris: *Inquiratur qui acceperint profectum de cabliciis*. V. *Arbor jacentiua*, et infra in *Cabulus*.

CABMASUS, V. in *Caput Mansi*.

CABO. (1) Papias: *Cabo, equus castratus*. Glossae Isidori: *Cabo, caballus, sonipes, equus*. Hinc efficta vox, *Caballus*. Vide Meursium in καβων, et supra *Caballus*. (2) CABO, pro *Capo*. Chartular. Landevencense: Dedit S. *Wingaloeo unum sestarium frumenti, et unum cabonem, et duo casea, de unaquaque ipsius possessionis in unoquoque anno in pridie Natiuitatis Christi*.

CABOCELLUS, paruus *cabus*, minor mensura frumenti, et aliorum siccorum, Gall. *Caboceau*. Index MS. beneficiorum Ecclesiae Constantiensis fol. 86. *III. capones et VI. gallin. et IX. cabocelli avene annuatim*. V. *Chabocellus*.

† CABO-

† CABORALIS, pro *Caporalis*; Gallis *Caporal*, decurio; Hispan. *Caboral*, dux. Memor. D. Cam. Comput. Paris.

CABOS, rhombus, piscis, vulgo, *Chabot*, in Charta Raimundi, Comitis Tolosani ann. 1181. apud Catellum pag. 216. In Amalthea *Cabos*, *ebrius* ex Suida.

† CABOTRABS, nauis. Glossar. vet. Cod. reg. 7646. *Cabotrabe*, *naue*. Infra: *Cauatrabe*, *naui*, *concauq ligno*, *id est naue*.

† CABRA. (1) Vox Hisp. Occit. et Prov. *Cabro*, capra, Gall. *Chevre*. Ch. a. 855. in Append. ad Marc. Hispan. p. 788. (2) Fulcrum ferreum pedibus quatuor instructum, Gall. *Chevrette*, Germ. ein Bock. Inuent. Ms. an. 1379.

CABRARIVS, pro *Caprarius*, caprarum pastor, in Lege Longob. Heroldi tit. 48. § 3.

CABRETA, Gall. *Cabriole*, leuis saltus ad instar caprae vel haeduli, quem Galli vocant *Cabri*. Locus est in *Bandosa*. † Instrumenti musici species videtur. Gesta comit. Barcinon. ap. Baluz. in Append. ad Marc. Hisp. c. 7. *Tradidit comitatus - - Olibano Cabretae, qui ideo Cabreta cognominatus est, quia cum iratus aliquid loqueretur, vno saepius pede quasi cavare videbatur.*

† CABREVATIO, liber censualis, in quo census descripti sunt, cum eorumdem litteris authenticis. Stat. ord. S. Ioann. Hierosol. ann. 1584. t. 2. Cod. Ital. diplom. p. 1850. V. *Cabreum*.

CABREVM, in Statutis Equitum Melitens. significat inuentarium bonorum stabilium alicuius Commendae, cum illius ichnographia statusque antiqui et recentis relatione, vna cum authentica attestatione melioramentorum: quod omnes Priores, Bailliui, et Commendatores in quolibet XXV. annorum spatio renouare et praesentare tenentur, cum tribus similibus *Cabreis*, quorum vnum reponitur in Archiuo Commendae, aliud in archiuo Conuentuali illius linguae, et tertium in archiuo Prioratus. Macri fratres in Hierolexico. V. *Capibrevium*.

CABRICIVS, hoedellus, Gall. *Cabri*. Locum vide in *Carnalagium*.

CABRICVS, eadem notione. Statuta S. Vict. Massil. an. 1531. per Cardinalem Triuultium. V. *Cabritus*.

† CABRILLIGINAE, pelles caprinae, in vet. Pancharta pedag. art. 14. V. *Cabra* 1. et mox.

† CABRINVS, caprinus, in Inquisit. an. 1268. V. *Cabra* 1.

† CABRIO, idem ac *Cabiro*, cantherius, Gall. *Chevron*. Ch. Ms. a. 1268. Comput. a. 1479. inter Probat. t. 3. Hist. Nem. p. 337.

CABRIONATVS, distinctus variis coloribus, quibusdam Gallo-Belgis *Gabriolé*. Locum vide in *Gardacorsium*.

† CABRITVS, hoedulus, Gall. *Chevreau*, vel *Cabrit*. Comput. a 1351. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. p. 142. V. *Cabricus*.

CABRO, *quasi vespa longa est*. Papias. Idem MS. *Cabro*, *vermis dictus a cabone*, *id est*, *equo*, *quod ex equo creetur*. † Procul dubio pro *Crabro*.

† ÇABROLLO. Prouincialibus piscis genus, V. *Glaucus*.

CABSARICIVS. Vetus interpres Iuven. Sat. 8. v. 167. *Inscriptàque lintea*, *hoc est*, *pictis velis*, *popinae succedit*, *aut linteis cabsariciis tergit*, *vel vbi esculenta publice venduntur*. An *cannabicis*?

CABSVM, pro *capsum*, *thorax*, Vide *Capsum*.

CABVCA; CABVLA, V. *Cambuta*.

CABVLVS, petrariae seu ballistae maioris species. Willelmus Brito lib. 7. Philipp. pag. 182.

- - *Sex mox ingentia saxa*
Emittit cabulus.

Vetus interpres Gallicus Will. Tyrii lib. 6. cap. 15. *Vna inter caeteras machina*, etc. sic vertit, *une grande periere*, *que l'on claime Chaable*, *si grosse*, etc. *Caables* Galli vocant siluarum arbores, ventorum vi ad terram deiectas. Regestum Philippi Aug. fol. 124. *Milites debent habere firmarium suum in nemore ad mortuum nemus*, *et ad arbores versas*, *sive Chaable*, *et ad branchias volatiles*, etc.

V. *Chaableium*. Sed hodie *Chables* vocant funes maiores et crassiores: quam vocem quidam ab Hebraeo *Chabel*, quod est funis, deducunt. Arabibus *Habel* idem sonat, vnde *habala*, vincire, nectere. Gesta DD. Ambasiae cap. 5. n. 1. *Cabulis impositis ad summa ascenderunt.* CHADABVLA, idem quod *Cabulus*, Guillel. Armorico de Gest. Philip. Aug. an. 1202. *Tribus lapidibus magna petraria, quae chadabula vocabatur, emissis.*

CABVS. (1) CABVS, CABISTERCVS. Papias: *Cabistercus, vacuum et inane, vel illud intestinum, quod stercus capit.* MS. *Cabistercus* et *capistercus*, etc. Ioan. de Ianua: *Cabus, nomen est mensurae, de qua Regum lib. 4. c. 6. quarta pars Cabi, sc. stercoris columbarum, et, vt dicit Iosephus, hoc condiebant cibos pro sale.* Item in Historiis dicitur. *Tradunt quidam nomine stercoris dici vesiculam columbae, in qua recipiebantur grana de foris allata.* Κάβος, εἶδος μέτρου, Phavorino. Vetus Charta Lusitanica apud Anton. Brandaon. lib. 7. cap. 30. *Proinde quod vos fecistis honorem et cabum super me, et fecistis mihi seruitium bonum et fidele.* Vbi Editor, *com respeito et bon acolhimento.* (2) Vestis vel capitis ornatus, Hisp. *Cabo.* Testam. ann. 1256. tom. 1. Probat. Hist. geneal. domus reg. Portug. V. *Cabes.*

† CABVSATOR, fraudator, deceptor, Ital. *Gabbatore*, Gall. *Cabuseur.* Lit. remiss. Ms. an. 1367. *Qui praepositus praelibatus respondit, quod vt malus cabusator veritatem non dicebat.*

† CABVSSARE, vitem propagare. Ch. a. 1543. in Tabul. Massil. *Promisit - - dictam vineam putare, fodere, claudere, cabussare per tempus et seisonem debitam.*

CABVSSELLVS, apud Massilienses *Cabuceau*, operculum, Gall. *Couvercle.* Vetus Inuentarium S. Victoris Massil. *Item vnam nauiculam argenteam pro thure tenendo habentem cabussellum freckissum.*

CABVTA, V. *Cambuta.*

CABWARFIDA, V. *Cadarfeda.*

CAÇA, venatio, V. *Cacia* 3.

CACA FERRI, V. *Cacaferri.*

CACABACIVS, idem qui mox *Cacabatus*, V. *Panis Cacabacius.*

CACABARE, perdicum vox, V. in *Baulare.* † CACCABARE, in carmine Ms. de Philomela, Cod. reg. 6816.

† CACABASINVS, cacaborum faber. Lit. remiss. Ms. a. 1357.

CACABATVS, denigratus, cacabo fumoso illitus. Paulinus Nolanus Epist. 12. *Cum aedificia quae immaculata adhuc operit tui gratia splendens, obscurata naeniis insipientiae meae, et vt digno versibus meis vtar verbo, cacabata ridentibus multis - - aspicies.* Pelagius: *Appenderunt in collum meum cacabatas ollas, et ansas vasorum.* Fortunatus lib. 6. Poëm. 10. de Coco regio:

Corde niger, fumo pastus, fuligine tinctus,
Et cuius facies cacabus alter adest.

Althelmus de Laude virg. c. 43.

Sed praestante Deo caecatur corde malignus,
Basia cacabis, dum stultus tradidit atris,
Sic ollis niger, et furua Sartagine teter, etc.

Apophthegmata Patrum edita a V. Cl. Ioan. Bapt. Cotelerio cap. 4. vbi de daemone, quem Moyses Monachus expulerat: Ὁ δὲ ἐξελθὼν ἔλεγεν ἑαυτῷ· καλῶς σοι ἐποίησαν, σποδόδερμε, μέλανε. Quae verba postrema sic vertit Palladius in MS. Corbeiensi: *Cinerate et Cacabate*, vti monet idem vir doctissimus. Vide Rosveidum ad Paulinum et Filesacum lib. 1. Select. p. 244.

CACABOLVM, V. *Catabulum.*

CACABOSVS, homo ventrosus. Locum vide in *Ponticus.*

CACABVLVM, minor cacabus. Occurrit apud Apitium Lib. 4. cap. 12. etc.

CACABVS. (1) Iudicium aquae feruentis, V. *Aqua feruens.* (2) Genus tributi, f. idem quod *Foagium.* Charta Narrioti Domini de Tuacio ann.

ann. 1110. *Dimisit Abbati Floriacensi omnes malas consuetudines, quas usurpavat, videlicet talliam denariorum, raptum, incendium - - vacam de terro, tripedicam, natellam, et cacabum.* † Inter vtensilia coquinae, quae subditi domino subministrare debebant recensetur *Cacabus*; suo proinde natiuo sensu intelligendus. (3) † Auis nocturna. Glossar. vet. Cod. reg. 7646. *Cacabos vulgo appellat aues nocturnas.* (4) † Glossar. med. Simon. Ianuens. ex Cod. reg. 6959. *Cacabum esse dicitur species strigni, quae vocatur kekengi.*

CACAFERRI. Matth. Siluaticus: *Scoria ferri, i. squamma ferri, quam fabri ferraris de fornacibus eiiciunt globatim,* *Lat. aerugo ferri dicitur etiam cacaferri.* Statuta Arelat. MSS. *Nec scobillae, nec aliqua turpia vel immunda, nec etiam caca ferri prohiciant in carreriis*; vbi non fortean male *Caca ferri* legitur diuersis vocibus. Vide Angelum Paleam in Antidotar. Mesuae cap. 41. extremo.

CACANVS, V. *Caganus.*

CACARE AD IVDICIVM. Vgutio, *Vador, aris, in vadem ponere, i. vadem dare, et ego vador illum, do tibi illum in vadem: vel vadari, i. cauere ad iudicium, ad placitum fideiubere, vel polliceri,* etc.

CACAVELLVS, pro CACABELLVS, minor cacabus. Charta plenariae securitatis, scripta sub Iustiniano, ap. Brisson. lib. 6. Formul. p. 647. Mabill. in supplemento Diplom. p. 91. legit. *Caccavellus.*

CACCABARE, V. *Cacabare.*

CACCAVELLVS, V. *Cacavellus.*

CACCVBIRE, dicitur de clamore noctuarum, vt habetur supra in *Baulare.* Auctor Philomelae dixit eodem sensu *Cacabare.*

CACCVLA. Vgutio. *Monedula, auis, quae vulgo dicitur* CACCVLA. Graculus, Gall. *Chucas.*

CACEA, arca, Gall. *Caisse.* Noua Gall. Christ. tom. 3. col. 1142. *Moniales confessae fuerunt habuisse 25. florenos et caceam*, f. muliebris suppellectilis plenam. V. *Cacia.*

† CACELLVS. Comput. Mf. a. 1245. *Pro quodam cacello, XV. sol.* Gallis olim *Cachefés* erat vectis. *) Quid, si *cacellus* esset pro *cancellus*, Germ. Kachel, quae vox olim quoduis vas figulinum denotabat. V. *Cancellus* et *Cancus.*

† CACELTICVS, *contentiuus*, ex Glossar. in Alex. Iatrosoph. Mf. l. 2. Passion. c. 127. *Fit igitur haec passio (diabetis seu vrinae effusio) aut ex imbecillitate renum caceltica virtute amissa, et celtica fortitudine permanente.*

CACENTVS, *gracilis, tabidus*, in Gloss. Sangermann. MS. num. 501.

CACEPOLLVS, CACHEPOLVS, CHACEPOLVS, lictor, satelles, († vel potius apparitor primarius, impositionum exactor, Gallis olim *Chacepol*, *Chassipole.*) Anglis, *a Catchpoll*, quae vox occurrit apud Willelmum Thorn. pag. 2153. et 2154. Cambro-Britannis *Ceispwl*, est lictor. vel pollinctor, a *Cais* vel *Ceis*, unde *Ceisio*, quaerere, et *Pwll*, fossa, fouea. Est igitur *Ceispwll* juxta vim etymologicam idem quod quaerens fossam; nisi mauis vocem deriuatam a *Cace*, mittere, et eodem *Poull*, tuncque idem esset quod mittens in fossam. Vtrumque etymon conuenit pollinctori. An exempla lictori, an pollinctori melius conueniant, et quaenam, iudicet lector. Gloss. Aelfrici: *Exactor, haecepol.* Sed nescio an haec huc spectent. Alii volunt, vocem compositam ex *to catch*, apprehendere et *pole* vel *polle*, caput. Leges Ethelredi, apud Bromptonum, cap. 14. *Si cacepollum aduocet, quod ei telonium dedit, et ille neget, pernegét ad Dei judicium, et in nulla alia lada.* Lambertus Ardensis in Hist. Comitum Guin. *Seruientes etiam et cachepoli cum virgis, et asperis virgis, operatores inuicem pronocantes*, etc. CHACIPOLLVS, in Bibl. Sebusiana cent. 2. cap. 56, Occurrit non semel in Charta Ludov. Dom. Bellioci, pro Libertatibus villae Belliocensis ann. 1274. Feodum de *Chassipolerie de Dompmartin.* in Probat. Hist. Bressensis pag. 52. species Sergenteriae. Hist. Dalphin. tom. 1. p. 197. in Litteris Humberti Dalph. an.

an. 1296. CHASSIPVLLVS. Tabular. Brivatense fol. 197. *Bajuli, chassipulus, et custodes ecclesiae, gayta, praeco principalis*, etc. Infra: *Bajuli chassipuli terrariorum, qui bajulum, et chassipulum ab antiquo habuerunt*, etc.

† CACIPVLCVS, in Ch. Mſ. Pontii Terniac. praepositi in Chartul. Cluniac. *Chacipoleria*, et *Cacherellus*. *) Etymon. huius vocis a Cangio productum, nimis esse adfectatum quis non videt. Gallis *cacher*, olim erat, exigere, percipere, et *Chacaige*, *Chachage*, tributum, vectigal, vti Carpentarius auctor est V. *Cachia* 3. Altera pars vocis *pollus*, contracta esse videtur ex *Bedellus*, German. inferior. Bodel, Bdel, ita vt *Cacepollus* proprie sit tributorum exactor.

CACERIA, venatio, Gall. *Chasse*. Charta Philippi Franc. Regis ex Tabulario Compend. an. 1193. V. *Caciare*.

† CACESSIA, *la vexatione*. Glossar. Lat. Ital. Mſ.

† CACETES, *lo malo costumo*, in eod. Glossar.

CACETVM. Turpinus cap. 29. *Beatum autem Rothlandum super duas mulas caceto aureo subuectum palleis tectum vsque blavium Karolus deferri fecit*. Ita MS Codex, vbi editus, *tapeto aureo subuectum, palliis tectum*, etc. praefert.

CACHEPOLVS, V. *Cacepolus*.

CACHERELLVS, iudex pedaneus, bailliuus inferioris ordinis, apud Anglos, († idem forte qui *Cacepollus*, maxime si apparitor primarius, vel impositionum exactor, intelligatur.) Willelmus Thorn. *Senescallus, et custodes nostri diligenter inquirant de iniuriis per baillivos et cacherellos vicecomitis, nobis vel tenentibus nostris factis*. Idem: *Pauperes tenentes nostri defendantur contra cacherellos, quantum de iure possimus*. Vetus Charta apud Spelmannum: *Paulus de Stanes fuit tunc cacherellus de Hundredo de Acstane*.

† CACHERIA, venatio, Gallis olim *Cacherie*, et *Chacerie*. Reg. S. Iusti ex Cam. Comput. Parif. V. *Cacia*.

CACHI, vt mox *Caci*. Vetus Scheda de Translatione S. Austremonii t. 2. Bibl. Labbei pag. 505. *Vbi pro reuerentia B. Martyris plurima reliquit insignia scilicet cachos crystallinos, et lapides pretiosos*, etc. Sed legendum *Scacos*. V. in hac voce, et in *Caucus*.

CACHIA. (1) Venatio, V. *Cacia*. (2) REGESTVM. 87. Chartophylacii Regii: *Dominus Aynardus de Bella comba Senior percipit cachiam, videlicet quotuordecimam partem fructuum pro vinea de Pineto*. Sed legendum *Tachia*, vt ibidem non semel. Vide *Tasca*, praestatio agraria. (3) † LVDVS CACHIAE, seu pilae, a Gall. *Chasse*, Picardis *Cache*, quae huiusce ludi vox est propria. Lit. remiss. a. 1353. Mſ. *Ad ludum palmae siue cachiae - - ludentes*.

† CACHINNOSA VOX, elata cum risu immodico. Erm. Nigellus l. 1. t. 6. Collect. Hist. Franc. p. 20. Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. *Cachinare*, *esquigner*.

CACHVS, V. *Cachi*.

CACI, latrunculi, Gall. *Echets*. Mabill. Analect tom. 5. pag. 341. *Iuniores per officinas fratrum oberantes, tandem in cimeterio ad cacos et aleam ludendo, cotidie et tota die residebant*. V. *Scacci*.

CACIA. (1) Capsa, Gall. *Chace*, vel *Chasse*, arca. Fridericus II. Imp. lib. 2. de arte venandi cap. 33. etc. Occurrit ibi pluries. (2) Iter, via, V. in *Chacea*. (3) CACIA, CHACEA, CHACIA, CHASEA, venatio, Gallis et Anglis *Chace*, vnde *Chaceare*, venari, *Chacer*. Charta Edw. II. in t. 2. Monastici Angl. p 102. et 103. Alia ibidem pag. 107. *Cum placitum aliquando motum esset: - - de chacia habenda in boscis et moris de Hamelack*. Alia anni 1226. in Probat. Hist. Monmorenciacae pag. 401. CACHIA. Hist. Beccensis MS. pag. 596. n 1. ex Archiuo eiusdem Monasterii. CAÇA. Fori Oscae a. 1247. sub Iacobo I. Rege Aragon. CHACEA. Interdum sumitur pro ipso saltu, et ipsa statione, in qua venationis gratia aluntur ferae, nullo, inquit Spelmannus, cincta sepimento;

to; sed priuilegio tuta, vel a Principe concesso, vel praescriptione adepta. Differt autem *Chacea* a *Parco*, quod hic angustior est, et palis aut muro circumclusus; et a *foresta*, quod haec multo est extensior, et amplissimis legibus insignita. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 722. *Pasturam omnium animalium suorum ubique in chacia nostra de Tudibam, - - et de subbosco in dicta chacia ad terram dictorum monachorum meliorandam*, etc. Tom. 2. p. 103. *In dominicis boscis suis et chaceis.* Willelm. Thorn. *Habeant liberam warennam in omnibus dominicis terris, - - dum tamen terrae illae non sint infra chacias aut warennas nostras. Fractio Chaceae regalis*, in legibus Canuti Regis de forestis c. 21. 25. 29. idem ac *fractio forestae regis.* CHACERIA, eadem notione ac *Cacia*. Chartular. minus S. Benigni Diuion. in Instrumento venditionis an. 1276. CASSA, idem quod *Cacia*. venatio, in veteri inquesta apud Columbum in Episcopis Vasionensibus lib. 2. n. 26. 29. *Cassa Saluagina*, ibidem: *Chasse sauvagine.* Vocabuli etymon censet Aegid. Menagius a *Capeare* accersendam in Orig. Gall. et Ital. Certe ἄγραν, captionem et venationem, vertit Gloss. Grac. Lat. Silutus a *Cassibus*, deducit; quippe venatores feras in casses propelliunt, et clathratas fenestras, *Chassis* dicimus, quod cassium, seu retium, formam referant. Octauius Ferrarius ab *agere*, vel *agitare*. Alii denique a *capsum*, vel *cassum*, de quibus vocibus infra agimus, quod quippiam clausum denotat: nam *caceam* parci speciem fuisse docuimus, in quo venatio ferarum peragebatur. V. *Chacea*.

CACIARE, CHACIARE, venari, Ital. *Cacciare*, Gallis *Chasser*, vel *Chaser*. Capit. Caroli C. tit 43. cap.32. *In Odreia villa porcos non accipiat et non ibi caciet nisi in transeundo.* Chartul. S. Martini Pontisar. *Quod monachi - - chaciauerunt cum cornu, clamore et canibus.* V. *Cacia* 3.

CACILLARE, gallinarum vox. Carmen de Philomela Ms. Cod. reg. 6316.

Cucurrire solet gallus, gallina cacillat.

CACIPULCUS, V. *Cacepollus*.

CACIQUES, CACIQUI, Concil. Hispan. tom. 4. pag. 261. ann. 1582. *Vitia primorum inter Indos, quos illi Caciques aut Curacas vocant, facile dissimulantur, adulteria inquam, ebrietates - - dum ad haec parochi conniuent, vt ad sua lucra operam Indorum promptam habeant.* Et pag. 761. col. 1. ann. 1604. *Quod neque Caciqui seu Indorum Primores, nec Praetores, nec Fiscales, nec alii ministri pro Indorum doctrinis colligant oblationes in domo in domum.*

† CACITROSUS, pro calcitrosus. Ch. Ms. a. 1341. *Quemdam equum - - esse cacitrosum, taediosum et naturae ferocis.*

† CACIUS, Ital. *Cacio*, caseus, in Stat. Vercell. l. 3. p. 86. V. *Cagius*.

CACOBUS, pro *Cacabus*, in Instrumento Massil. ann. 1525.

† CACOCHYMIA, *superfluitas malorum humorum*, in Glossar. ad Alex. Iatrosoph. l. 1. Passion. cap. 3. Acta SS. t. 2. Sept. p. 775. *Quinque annos non nephritide modo, sed cacochymia quoque laborabat.* A Graece κακος, malus, et χυμος, succus.

CACODEUS, vox hybrida, malus seu falsus deus. Chronicon Noualicense cap. 7. *In quo olim templum ad honorem cuiusdam cacodei, scilicet Iouis*, etc.

CACODOXIA, Graec. κακοδοξία, praua opinio, dogma haereticum, apud Murator. tom. 1. part. 1. pag. 155. col. 2.

CACODOXUS, κακόδοξος, qui praue sentit, ibidem pag. 157. col. 2.

† CACOGIA. Bareleta serm. in fer. 6. hebdom. 1. Quadrag. *Senes sunt cacoges. Est enim cacogia, in deterius omnia aestimare.*

CACOPRAGMON, κακοπράγμων, maleficus. Candidus Mon. in Vita venerab. Eigilis abbat. Fuld. in Actis SS. Benedict. Saec. 4. part. 1. pag. 259.

Cacopragmones hic vite procul expulit a se.

CACOR-

CAÇOR, et CHAÇOR, equus venatorius. Gall. *Chaceur*. Hist. fundat. abbat. Ringerswodens. in agro Glocestr. *Dederunt mihi - unum chaçorem, aut unam marcam argenti.* In alia Charta legitur, *unum caçorem.* V. *Cacia* 3.

CACOSI, leprosi vel homines miserandae sortis qui habebantur quasi essent leprosi. V. *Cagoti*.

CACOSOMIVM, domus leprosorum. Epitome Chronici Casin. apud Murator. tom. 2. p. 352. col. 2.

CACOSVS, V. *Cacosi*.

† CACRA, perperam pro *Tacra*, t. 4. Ordinat. reg. Franc. p. 641.

† CACVBIVS, cacabus. V. *Campsacis*.

CACVERE, παρακαλῆσαι, *advocare*, in Supplemento Antiquarii. † Vulcan. leg. suspicatur *Coacuere*, vel *Calare*.

† CACVLA, *servus militis, vel ligna arida*. Glossar. vet. Cod. reg. 7641. V. *Caucule*.

CACVLATOR, V. *Cauculatores*.

CACVMBEARE, Διαλλάσσειν. Gloss. Lat. Graec. permutare. Vid. *Concambire*.

† CACVMEN PRATI, portio prati, quae in acumen desinit, in Arest. Parlam. Paris. a. 1536.

CACVMINARE, cruci affigere, Vid. *Incrocare*.

CACVS, V. *Caci*.

CACZEOLA, minor mensura frumentaria. Hist. Dalphin. to. 1. pag. 97. col. 2. in Instrumento an. 1309. *Item a qualibet vendente bladum qui est de extra villam, leuatur de vno bicheto vna Cacxeola raza, et de duobus bichetis vna Caczeola cumula, et sic deinceps ascendendo.*

CADA, *arvina: Oleum de cada, oleum oxycedri*, in Gloss. Arabico Lat. V. Meursium in Κάδος CADALA, in eod. Gloss. Arabico-Lat. *Institura, negotiatio pinguedinis, vnguinaria, axungiaria.*

CADABALVM, prostratio ad terram. Leges Norman. apud Ludewig. Reliq. MSS tom. 7. pag. 303. *De percussione palme V. solidos. De percussione pugni XII. denarios. De prostratione ad terram, quod Cadabulum dicitur, XIIX. solidos.* Vo ducta videtur a Graeco καταβάλλειν, deiicere, prosternere. V *Cabulus*.

CADABOLVM, V. *Catabolum*.

CADABVNDVS, *crebro cadens*, Vg tioni: Caducus.

CADAFALSVS, V. mox in *Cadafalus*.

CADAFALVS, CADAFAVDVS, CADAPALLVS, CADAPHALLVS, CATAFALTVS, ab Italico *Catafalco*, tabulatum, Gall. *Echafau* vnde etiam Gallicum *Catafalqu* tumulus honorarius. Vox autem Italica videtur esse a Graeco κατα et latino *Palus*, seu *Falae* Nonio, ho est, vt ipse exponit, *Turres ligneae - - quae in circo apud veteres propt spectatores e lignis, erigebantur.* Hae de vocis origine: intellectus hau omnino idem est. (1) Signific thronum, solium seu locum eminentiorem, vbi Episcopus aut Sacerdo nonnulla peragabat sacra muni (2) CADAFAVDVS, denotat pra terea illam structuram materiaria turrium, in qua campanae suspen duntur. Vetus Regestum S. Marti lis Lemovic. ann. 1222. *Duo sign fecit quae constituunt D. S. hoc est quingentos solidos*, Item, *Catafaudi maior signorum constitit IX. libr.* X. *sol.* (3) † CADAFALSVS, a Hispan. *Cadafalso*, propugnaculum siue pluteus ex ligno compactus, quo milites latent, idem quod C sus 2. Stat. an. 1356. inter Pr bat. tom. 2. Hist. Nem. pag. 18 *Primo fieri debent barbacanae, cad falsi et mantellati in muris.* V. *Cha fallum* et *Chaufandus*. CADAFA CADAFALCIVM, CADAFFALI CADEFAL, idem in Comput. a 1362. Ibid. p. 246. In alio an. 136 ibid. pag. 259. 261. (4) † CA DAFFALE, pro cathedra, suggest occurrit in Comput. a. 1381. ibi t. 3. p. 34. (5) CADAPHALV denique notione ignota sumitur Concilio Narbonensi an. 1430 apu Marten. tom. 4. Anecd. col. 35 *Licet nos Episcopi nostros habeam offici*

officiales, qui praesint iustitiae ciuiliter et criminaliter, nec de iustitia nos intromittamus, propter quod officialis et index vester appellationum sua mandata debet nostris officialibus dirigere et non nobis: nihilominus dictus officialis et index appellationum nobis mandat inhibendo sub poenis pecuniariis ex excommunicationis, et nos adiornari facit, licet sciat, nos de ipsis causis nullatenus intromisisse, deprimendo statum dignitatis pontificalis, et aliquas ex nobis mandat citari, et Cadaphallis ecclesiarum nostrarum, ciuitatum et Dioecesum: Item etc. Locum hunc doctiori exponendum vel potius emendandum relinquit editor Cangii. V. *Chafallus.*

CADALA, V. *Cada.*

CADARFREDA, in Lege Longobard. lib. 2. tit. 24. §. 25. et tit. 23. Vbi Boherius, *per Cadarfredam iudicare*, esse ait *ex consuetudine*, et vsu apud omnes recepto, non vero ex scripta lege: quod velle videntur Leges ipsae, ac praesertim Luitprandi Regis tit. 54. *Quia etsi adfictum in Edicto proprie non fuit, tamen et fideles nostri sic dixerunt, quod Cadarfreda* (sic) *antiqua usque nunc fuit*, id est, consuetudo. Murator. legit *Cadarfedra*. Vnde emendandus Papias: *Caderfida, id est, versus:* vbi legendum *vsus*. Idem Luitprandus in Praefat. ad tit. 60. *Alii volebant per vsum, alii per arbitrium iudicare.* Vgutio: *Guadarfida, consuetudo antiqua.* In Legibus Luitprandi Regis tit. 104. §. 4. scribitur *Wadorfida. Cawarfida* apud Muratorium tom. 1. Scriptor. Ital. part. 2. p. 78 col. 2. ex codice cathedralis Mutinensis: *Causa ipsa in hoc modo semper et Antecessorum nostrorum tempore, etiam nostro, per Cawarfidam sic indicatum est.* Alter Codex: *Cadarfedam.*

CADARSI, *id est, antiquitus.* Sic apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 66. col. 1.

† CADASTRVS LAPIS, saxi species. Ch. an. 1370. ex Tabul. Massil. *Pro naulo 220. lapidum cadastrarum et 14. lausarum de corona in barca apportatarum, ad opus turrium de Laureto.* V. *Caironus.*

† CADATORIVS, cadiuus, qui per se cadit. Guido de Vigevano de modo acquir. et expugn. S. S. *Teneatur pons cadatorius suspensus parum eleuatus*, etc. Germ. Fallbrücke.

CADAX, V. *Cadiua insania*, in *Cadiuus.*

CADEFAL, CADEFALCIVM, V. in *Cadafalus.*

† CADELETVS, lecti compages lignea, Gall. *Chalit*, cuius fundus vel asseribus, vel funibus extensis paratur. Acta SS. to. 1. Aug. pag. 636. *Quandoque inueniebatur in banco dormire, quandoque in terra, et quandoque funibus cathedrae vel cadeleti*, etc. Adde ibid. p. 641. Ital. *Cataletto*, est lectulus, lectica, Hispan. *Cadalecho*, torus frondeus.

CADELLARE, V. *Capdelare.*

† CADENERIA, Prouincialibus, modus agri seu ager defensus, forte a CADE, arbuscula, iuniperi species. Ch. Ms. a. 1481. *Ad partem dicti - peruenit vna cadeneria pro laborando.* V. *Cades* et *Caderum.*

CADENEVS, V. *Camaeus.*

CADENTIA, casus, Ital. *Cadenza.* Tract. Ms. de re milit. et mach. bell. cap. 91. *Per cadentiam aquae super rotam.*

CADERE, actiue, pro deiicere, in Ch. a. 1096. to. 1. Probat. Hist. geneal. dom. Portug. p. 2.

CADERFIDA, V. *Cadarfreda.*

† CADERVM, septum, Ital. *Catarata*, id quo aliquid clauditur. Germ. Gatter. Stat. Taurin. ann. 1360. c. 129. *Qui ceperit portas, seu caderas, clausuras seu porticos in vinea vel hortis*, etc. V. *Cadeneria.*

† CADES, species iuniperi nothae. *Vineam claudere de Cades*, in Transactione S. Victoris Massil. an. 1461. *Socca de Cade*, in Statutis Massil. p. 519. V. *Cada.*

CADESA. Ioan. de Ianua: *Cadesa, scortum, Gen. 38. de Iacob dicitur: Quam cum vidisset, suspicatus est Cadesam, id est, scortum.* Vulgata habet meretricem, Graec. πόρνη. Hebraice קדשה, *Kadescha*, idem est.

CADETVS, natu minor, a Gallico *Cadet*. Vtitur Prosper Sanctacrucius de ciuilibus Galliae dissentionibus apud Marten. to. 5. Ampliss. Collect. coll. 1441. Vide *Capdets*.

CADEX, *Caudex*, *truncus*, Ioan. de Ianua.

CADI. (1) Sigilla, in veteri Charta apud Bruschium de Monast. Germ. pag. 41. (2) CADI, CADIAM, CADIANVS. Idem, qui *Cadius*. Acta SS. Aprilis to. 1. p. 53. A. de quinque Martyribus Franciscanis in India: *Iuit ad Cadi, quod sonat Episcopum cuiusdam ciuitatis - - Astitit quidam vir de Alexandria, qui rogabat Cadi.* CADIAM, iuris apud Turcas summus Praeses et Interpres, apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 6. p. 304. ex Hist. Pacificationis inter Rudolphum II. Imperat. et Imperatorem Turcarum. CADIANVS, *Supremus fueris* (l. iuris) *interpres et praeses cum Alli Bassa, Budensi concilio accessit.* Ibidem pag. 308.

† CADIA, *lo fiore del papavero*. Gloss. Lat. Ital. Ms.

CADIGLA, an pro *Cavilla*, hoc est, malleolus pedis, Gall. *Cheville?* Acta SS. Iunii to. 2. p. 378. E. in Miraculis B. Henrici: *Diodocus - - guttosus et contractus in pede sinistro et cadigla, et habebat pedem reuolutum.*

CADIMA, V. *Cidima*.

† CADIMIRVS, lapidis pretiosi species. Inuent. Ms. an. 1419. *Vnum calicem cum sex cadimiris, et cum tribus ermaudis.*

CADINVS, V. mox in *Cadius*.

† CADIOLVS et CADVLVS, diminut. a *Cadus*, *Baril*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 521.

CADIVS, iudex praefectus, apud Saracenos et Turcos. Wil. Tyrius lib. 10. cap. 16. *Iuridicus, qui iuri dicendo praeerat, qui etiam lingua eorum Cadius appellatur.* Adde Vincent. Bellevac. lib. 31. cap. 141. et vide Meursium in κάδης, et Glossar. med. Graecit. in κάδις et καίτος. CADINVS. Epistola Paschalis Fratr. Ord. Minor. apud Wadding. in Annal. Minor. a. 1342. num. 10. V. *Cadi*.

CADIVVS, qui per se cadit, vnde C *diva poma* apud Plinium: praese tim *Caducus*, qui eo morbo labor qui hominem cadere facit. Glo Lat. Graec. *Caducus*, ἐπιληπτικό Sic enim ibi emendandum. Glo Lat. MS. Regium: *Caducus a cade do dictus est, vecors, daemoniatic lunaticus.* Gariopontus lib. 1. ca 7. de Epilepsia: *Alii caducum ex quod cadunt, appellauere.* Marcell Empiric. cap. 20. *Etiam caducis sum prodest: nam si vel duos cyath cadiuus inde sorbeat*, etc. Marculf lib. 2. form. 22. *Vendidi seru iuris mei, aut ancillam nomine illa non furem, non fugitiuum, neque dinum, sed et mente et omni corpo sanum.* Quae totidem fere verbis h bentur in Formulis veter. apud gnonium, p. 377. 380. vbi re Spelmannus, et Lindenbrogiu *Cadiuum* Epilepticum interpreta tur, quem *Caducum* vocat Firmic lib. 3. cap. 6. lib. 4. cap. 1. 2. etc. et Lex Baiwar. tit. 15. §. 9. *Caduci* in Vita MS. Caroli Mag iussu Friderici Imp. exarata lib. cap. 23. V. *Lunaticus*. *Cadiu insania*, pro Epilepsia, in Vita Praejecti cap. 2. num. 6. *Cadiua g ta*, in Glossis Biblicis MSS. *Ca passio*, apud Alexandrum Iatrosop stam lib. 1. Passionum cap. *de Cibis f neticorum.* Isidoro in Gloss. *Cad est claudus, qui saepe cadit.*

† CADIX, *la fonte*, in Glossar. L Ital. Ms.

CADONNA. Vgutio: *A cado, Cadonna, id est, acus, qua mulier put scalpit, eo quod cadere faciat i munda.*

† CADRANS, quarta pars. Transa Ms. a. 1501. *Vnum cadrantem carterium eiusdem talis animalis steriorem.*

† CADRATVS, pro quadratus, in C Ms. a. 1382.

CADRELLI, tela breuia et spissi a forma quadrata sic dicta, Gal *Carreaux.* Informationes ciuita Massil. de passagio transmarino e San-German. *Secuntur arma nece ria pro galeis. - - Item LX. baliste LX. trogui. Item VI. cadrelli. It*

CC

CCC. *impstae*, etc. V. *Quadrellus*.
† CADRILI, in Arest. Parlam. Paris. a. 1321.

CADRIGAE, pro *Quadrigae*, legitur in Codice reddituum Episcopatus Antissiod. MS. Et apud Rymer t. 6. p. 218. Vide Computum anni 1202. apud D. Brussel Tract. de Feodis to. 2. p. CLX. ad calcem.

CADRILI, V. *Cadrelli*.

† CADRUM, quadrum, in Ordinat. a. 1381. inter Probat. to. 3. Hist. Nem. p. 46. *Longitudinis duarum cannarum in quolibet cadro*.

† CADRUS. (1) Angulus. Inquisit. Ms. a. 1268. *Et dirigitur ad cadrum turris*. Ch. Feud. D. Castill. Domb. a. 1463. *In angulo siue cadro prati*. (2) Modus agri, vel a forma quadrata, vel a quantitate feni in eo crescentis sic dictus. Terrear. Bellijoc. *Vnum denarium - - super quodam paruo prato seu cadro paruo prati*. V. *Quadri*.

† CADRUVIUM, pro Quadruuium. Lit. Ms an. 1342. *In carreria recta campsorum Tholosae a cadruuio anteriorum vsque ad cadruuium petrae*.

CADUCA, *frusta ex adipe; Cada enim arvina dicitur*. Papias. V. *Cada* et *Cadula*.

CADUCANS, epilepticus. Acta SS. Iunii tom. pag. 1078. V. *Caduus*.

CADUCARIUS, (1) Idem, qui *Caducus*, et *Caduus*. S. August. lib. de Beata vita. (2) Papiae et Vgutioni dicitur, cui caduca haereditas contingit. *Caducarius*, in Gloss. Isid. *Ad quem pertinent, quae cadunt de fructo aliquo, cui non est, qui succedat*. Vide leg. vlt. D. de iure immunitatis, et mox *Caducum*.

CADUCITAS FEUDI, dicitur de Feudo, quod cadit in manus Domini propter Vasalli feloniam. Sententia Sigismundi III. Regis Poloniae de feloniae Ducum Curlandiae, apud Ludewig. to. 6. pag. 117.

CADUCTOR. Glossae Graec. Lat. κηρύκιον, ὃ βαστάζουσιν οἱ πρέσβεις, hic *Caduceus*, κηρυκειοφόρος, *Caduceator*. κῆρυξ, ὁ ὑπὲρ εἰρήνης ἀποστελλόμενος, καὶ τὸ κηρύκιον φέρων, *caductor*; sed legendum *caduceator*.

CADUCUM. (1) Hereditas, *escaeta*, quae in legitimum haeredem cadit. Tabularium Cal... pag. 62. *Compromiserunt super controuersia - - - occasione cuiusdam racheti, quod petebat dicta abbatissa a di...a domina ratione feodi de Montesi-molio, quod eidem dominae obuenerat ex caduco seu successione defuncti Droconis quondam fratris ipsius dominae*. Necrolog. Antissiod. ad 13. Ianuar. *Obitus Bernardi Episc. - - Dedit XIIII. libras super caducum Vterii Canonici*, etc. Charta anni 1221. inter Instrum. Hist. Meld. tom. 2. pag. 112. *Recognouerunt se dedisse - - caducum Reginaldi de Quinciaco, quod continet viginti arpenta terrae, et duo arpenta prati*, etc. Alia porro notione vox haec vsurpatur apud Iurisconsultos et Isidor. in Gloss. vbi ait: *Bona caduca, quibus nemo succedat haeres*. (2) Manus mortua. Tabularium S. Genovefae Paris. in Charta H Episcopi Siluanectensis: *Recognouerunt, se esse homines de corpore ecclesiae S. Genovefae, et quod ipsi manum mortuam quae vocatur caducum, debent*, etc. Occurrit in eodem Tabulario crebrius. Vide *Manus mortua*. *) German. Hauptfall, Baulebung, todte Hand. Vid. I. G. Schottel. de singular. quibusd. in German. Iurib. p. 33. seq. (3) † Decessio, imminutio. Comput. Ms. a. 1244. *Pro caduco II. sol. VI. den.*

CADUCUS, apud Erchempertum in Hist. Longobard. cap. 8. vox est conuicii: *Reddite nobis, o caduci viri et proditores, quos nequiter interfecistis*. V. *Caduus*.

CADULA, *orum, guttae, quae cadunt ex pingui carne, cum assatur*. Ioan. de Ianua. Vetus Glossar. San-German. MS. num. 501. *Frusta ex adipe*. † Glossar. Prouinc. Lat. ex Cod. reg. 7657. *Cadula, gutta*.

† CADULA, *ae*, cadiuus pessulus. Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. *Cadula, loquet*.

† CADULDUM, *illa pellicula, quae remouetur a muliere Iudaea in circumcisione, et id idem vocatur in hominibus praeputium*. Glossar. vet. Cod. reg. 521. V. *Cadurcum* 2.

CADVLVS, V. *Cadiolus.*
CADVNATVS, f. Coadunatus. Bartholom. Scriba b.6. Annal. Genuens. an. 1262. *Ianuenses cum tubis buccinis et chordibus cadunatis* etc.
† CADVRCVM. (1) Glossar. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657. *Cun, Prou. Cadurcum, genitale, verenda.* V. *Caduldum.* (2) *Papilio, Pavalhon, Prov.* Glossar. Prouinc. Lat. ex Cod. reg. 7657.
† CADVRDVM, *la sponda del letto, e membri.* Glossar. Lat. Ital. Ms. V. *Cadeletus.*
† CADVRERIVS, forte apparitoris stipator, ab Ital. *Catturare*, capere, captum ducere. Acta capit. eccl. Lugdun. Ms. *Commiserunt Stephano de Valeint cadurerio chacipolleriam de Chasseg.*
† CADVX, haereditas, idem quod *Caducum* 1. Ch. Ms. Phil. III. reg. Franc. an. 1279. *Saluo sibi et haeredibus suis recta caduce, siue recta eschaeta.*
CAECIA, σκοτοδινία, in Gloss. Graec. Lat. MS. Editum *Cecia*, habet.
CAECILINGIVS, *qui nec loquitur, nec audit.* Gloss. Mss.
CAECITVDO, coecitas, ἀβλεψία, in Glossar. Graec. Lat.
CAECORA. Capitulare de Villis cap. 44. *Herbulas siccas, vel virides radices, nepos insuper et Caecoram.* Forte *ceporam*, *cepas*. Melius cum Valesio *Cichorea*, Gall. *Chicorée*, quam Graeci κιχώρη et κιχώριον appellant. Κηπορὸς et κουπουρὸς designant hortulanum, at *cepora*, nullibi, quod sciam, legitur. Pro *nepos*, autem legendum esse *napos*, nemo est qui non videat.
CAECVBA, noctua, V. *Cecua.*
† CAECVCITAS, coecitas, in Act. SS. t. 2. Maii p. 245.
CAELATVRA, inter ministeria sacra recensetur in Synodo Exoniensi an. 1287. can. 12. *Cereus Paschalis, duo cerei id processionales, celatura super altare, campanella deferenda ad infirmos,* etc. Infra: *Onera omnium ornamentorum praedictorum - - supportabunt libris matutinalibus, vnico scilicet psalterio, fenestris vitreis in cancello, et celatura super maius alt... duntaxat exceptis, quae Rectores ... Vicarii supportabunt.* Forte id, qu... *tabernaculum*, vulgo dicunt: inc...tum tamen an eadem notione voc... hanc vsurpet Laurentius Leodien... in Episcopis Virdun. pag. 345. ... *gna, laquearia, tecta, et celaturam ... clesiae, cum turri, - - - restaura...* Infra: *Tectum ecclesiae caelatura... clausuram quoque curiae reparan...*
† Idem videtur esse, saltem ap... Laur. Leod. quod *Coelum*, concam... ratio. Vide in h. v. Pro sepimen... ex cratibus facto accipitur, vt vic...tur, in Comput. an. 1486. Ms. *V... satura sine celatura.*
CAELESTINVS, CAELICOL... CAELILOQVVS, etc. V. *Coeles...nus, coelicola* etc.
CAELIA, V. *Celia.*
† CAELIBATVS, sanctimonia vel ...cerdotium, vt videtur Bollando ... vit. S. Seueri t. 1. Febr. p. 84. *E... inde coeperunt sanctum eius* (Seue... *caelibatum amplius venerari.*
CAELIO, CILIO, caelum, scalpellu... Gall. *Burin*, *Cizelet.* Papias: *Cae...tum, insculptum, a caelio, quod ... ferramenti genus, quod vulgo cae... nem vocant.* Vnus Mss. habet C...*cionem.* Alibi: *Caelium ferramen... genus, vnde caelare, id est, sculp... dicitur.* Rursum: *Cilium, vnde ... gentarii vel sculptores operantur, ... quo caelata vasa dicimus, qui vn... cilio dicitur.*
CAEMENTARE, a *caementum*, ae...ficare, exstruere. Translat. S. Ger...niani Episc. an. 1106. apud Mur...to 6. col. 89. *Fundamentum caem...tari caeptum est eodem anno.*
CAENABIVM, pro *coenobium*, ap... Moretum de Antiquit. Nauarrae ... 610. ex libro veteri S. Saluato... Oxiensis.
CAENARIVS, nomen Officiarii in M...nasterio S. Dionysii, Gall. *Ceni...* Huic cura erat coe... hospites re...cere, qui eo sese co...rebant. E...taphium F. Ioannis de Verdun ap... Feli...n. in Histor. S. Dionysii p... 582. etc. V. *Coenaclarius.*
† CAENOPEGIA, pro *Scenopeg...* vox Graeca, dedicatio. Acta SS. ... nedi...

aedict. sec. 8. part. 1. p. 477. *Placet - - sub honore Petri Apostolorum principis dedicari, cuius caenopegiam idus Octobris annuatim institiut iterari.*

CAEPIA, pro *cepa*. Stephanotius to. 1. Fragm. Hist. ex Codice Ms. Grandimontensi. † Vel potius pro Sepia, piscis genus.

CAEPTVS, pro *Septum*, ambitus. Tradit. Fuldens. l. 2. Cap. 43. 77.

CAEREMONIARI, caeremoniis seu cultu exteriori colere, adorare. Macer in Hierolexico ex Actis S. Cypriani. *Gallienus dixit Cypriano: Iusserunt te sacratissimi Imperatores Caeremoniari.*

CAERILLA, f. candela, inq. Ianssonius in suis ad Isid. Glossarium collectaneis. Verum in Glossis Isid. legendum non est, vt ipse legit Ianssonius, *Lucerna, genus caerillae*, sed cum aliis, *Lucerna genus cocullae*, pro quo Graeuius censet reponendum, *Lacerna, Genus cucullae:* quam in rem laudat Festum et Scaligerum.

CAERIMONIA, δημήτρεια, *Cereris sacra*. Supplem. Antiquarii.

÷ CAEROLA, CHEOROLIA, arcula, pixis. Reg. visitat. Odoni archiepisc. Rotomag. ex Cod. reg. 1245. *Vt scrutaretur archas monachorum et caerolas.* Et fol. 88. *Habent claues archarum et de cheorolis suis.*

÷ CAESAR, *possessio principalis*. Gloss. vet. Cod. reg. 7641.

÷ CAESARA, vxor Caesaris seu Imperatoris. Erm. Nigellus l. 4. tom. 6. Collect. Histor. Franc. p. 61.

CAESARIA, *mulier caupona*, Vgutioni, vt videre potes in *Clepsedraria*.

CAESARIANI. (1) Officiales Procuratoris Caesaris, qui et *Catholiciani* dicuntur in l. penult. §. vlt. Cod. de Bonis proscript. Ii rationes fiscales tractabant, et bona ad Principem deuoluta veluti vacantia occupabant. Vide Petrum Fabrum lib. 3. Semestr. pag. 364. et tit. 10. *de Caesarianis* Codicis Theodosii lib. 7. et Arrianum lib. 3. in Epictet. cap. 24. Ab hac Caesarianorum appellatione, deductam vocem Gallicam *Sergent*, et Germanicam *Scharianthen*, opinatur Cuiacius ad l. 7. Cod. de Iure fisci, quam propius et melius a voce *seruiens* accersunt alii. V. *Seruiens*. (2) Cyprianus Epist. 82. *Senatores et viri egregii, et Equites Romani - - si ademptis facultatibus Christiani esse perseuerauerint, capite quoque mulctentur, - - Caesariani quicunque vel prius confessi fuerint, confiscentur et vincti in Caesarianas possessiones descripti mittantur.*

CAESVLVM, κυανὸν, *ceruleum*. Supplem. Antiq.

† CAESVRA, Ius caedendi. Ch. an. 1063. apud Miraeum to. 1. p. 151. *Damus - - caesuram, vbi frutera occurrunt, ruricolis ad aedificandas sepes,*

CAEXIA, armorum species. Appellatio conuentus S. Victoris Massil. ad Concilium generale ann. 1424. ex Archiuis eiusdem. *Considerantes expensas pro custodia Monasterii S. Victoris necessarias, tam in vallatis quam in aedificiis, bombardis, balistis, trabucis, viratoriis, caexiis, lanceis et bombardis, curassiis, et cassidilibus, loricis, et aliis armorum generibus.* † Leg. forte *Cadrilis*. V. *Cadrili*.

† CAFAGIVM, forte domus praecipua, idem quod *Caput mansi*. Ch. a. 767. apud Murat. t. 5. Antiq Ital. med. aeui pag. 747. *Locus qui appellatur Duenta, excepto casagio illo in integrum ad Cattarutula da Padule, quod uobis reseruamus.* Alia a. 783. ibid. to. 3. p. 1013. *Excepto - - casagio meo in ipso loco Rasiniano.* Nisi idem sit ac *Capitolium* 1.

† CAFALANTES, in scholis Alamannorum, qui occulte subauscultant quid dicatur, quid agatur, corycaei. Goldast. Glossar. in Alemann. pag. 120.

CAFARDVS, CAFFARDVS, Gall. *Caffard*, hypocrita, pietatis simulator. Stat. Andegav. ex concilio Pentecostes anni 1512. pag. 215. *Per alios filios Sathanae cafardos nuncupatos*, etc. Menoti Serm. Quadragesim. fol. 147. verso col. 1. Vocis etymon arcessit Menagius ab Arabico *Cafara*, quo nomine vocatur is, qui suam deserit religionem, vt aliam sequatur. Prima vocis origo est Hebraicum *Caphar*, renuntiare: hinc

Capher eidem Menagio sumitur pro eo, qui fidem catholicam eiurauit. † Verisimilior videtur origo ducta a *Caphardum*, capitis tegumenti species. V. in hac voce.

CAFFA. Charta Caroli Calui pro Ecclesia Parisiensi ex Pastorali minori eiusd. Ecclesiae num. 17. descripta etiam a Sammarthanis: *Tam pro immunitatis anterioris quondam Regibus, quam et pro reliqua instrumenta species Caffarum* (vel *casfarum*) *ipsius dictae ecclesiae Parisiaci*, etc. Rustici Dombenses *cafferm* vocant peram, sacculum An quid simile posset hic intelligi? Ita D. Aubret in Aduersariis. Potius esse videtur genus vasis, qualis est mensura de qua in *Caffium*.

CAFFARDVS, V. *Cafardus*.

† CAFFIRVS, mensurae Hispan. species, i. *Caficium; Cahiz*, Hisp. vox Arabicae originis, mensura maior aridorum, continens 144. modios. Ch. Mss. Phil. V. an. 1318. *Quindecim caffiros frumenti*. V. *Kaficium*.

CAFFIVM, mensurae seu vasis species. Tabularium S. Victoris Massil. vbi de Barcinone: *Tres casublas de purpura, sex stolas, et sex manibles - - - septem dolia, quatuor cupos, et octo caffia de vino, duos tripodes*, etc. V. *Caficium*.

CAFICIVM, mensurae Hispanicae species Iacobus I. Rex Aragon. in Constitutionibus Cataloniae Mss. *In locis Cataloniae, vbi currit moneta Iaccensis; vendatur Caficium Ilerdae frumenti ad pretium 25. solid. et in aliis locis vbi sunt diuersae mensurae, vendatur mensura in illa secundum quantitatem caficii Ilerdae*. Adde Chronicon Petri VI. Regis Aragon. lib 3. cap. 23. Vide Foros Aragon. lib. 4. de Deposito. V. *Caffirus* et *Kaficium*.

† CAFISA, mensurae liquidorum species, i. q. *Caphisus*. Testam. a. 1342. t. 2. Hist. Cassin p. 563. *Mediam cafisam de vino*.

† CAFLANIA, perperam pro *Caslania*, V. in hac voce.

CAFOTIVS, vox ab Anastasio Bibliothecario ficta. V. *Exafoti*.

CAFSIS, ex Graec. καῦσις, calor καῦμα apud Petr. Chrysol. Serm 124.

CAGA. Gall. *Cage*, pyxis. Chron. Fo sae nouae an. 1196. *Duodecim cr ces argenteae, et quatuor cagae cu reliquiis*.

CAGANVS, CACANVS. Sic Aua res, seu Hunni, Reges suos vocabant Corippus lib. 3. de Auaribus.

Ergo signa, meis Cagan contrari signis
Ferre parat.

Gregorius Turon. lib. 4. Hist. cap 28. *Sed et Rex Chunorum, vocabatu autem Caganus: omnes enim Rege gentis illius hoc appellantur nomin* Poëta Saxonicus lib. 2. de Gest. Ca roli Magni an. 782. Occurrit passin apud Paulum Diac. Theophanem Zonaram, Cedrenum et alios Scri ptores Byzantinos. Vide Gloss. med Graecit. in χάνης, et χνέζης. CA CANVS, idem. Paulus Warnefr dus lib. 4. de Gest. Longobard. ca 39 Sed et Russorum seu Moscouit rum Principes hac dignitate donato testantur Annales Francorum Berti niani an. 839. Neque alterius est or ginis ac notionis vox CHAM, v CAN, qua Tartari Principes suos in digitant, quae Imperatorem ac Re gem sonat, vt Auctor est Vincentiu Belvac. lib. 32. cap. 10. *Quem etia Can id est Imperatorem appellaban* Et cap. 32. *Qui et Gog Cham, id e Imperator, vel Rex dicitur, sublimatu est in Regno Tartarorum*. CAANV in Epistola Quoblexi Tartarorum Imperatoris, apud Odoricum Raina dum in Annalib. Ecclesiast. a. 127 num. 20. CHANIS vel HANIS inquit Leunclavius in Pand. Turcic num. 3. aspiratione forti, appellati perquam vsitata Persis et Tartar est; apud quos Reges et Princip etiam minorum gentium *Chanes* d cuntur. Atque inde filii Principu CHANOGLANI vocantur. Rep ritur in Historiis Graecis et Latin nomen *Chagani* Avarum, quod ide est cum hoc *Chan*, vel *Chaan*. Na Avarum, siue Chazarorum patr Chersonesus est Taurica, quae h di

dieque suos habet *Chanes*. Maximus vero Tartarorum omnium *Chan*, cui subiecti sunt *Chanes* caeteri, quique *Chaganus* adpellari solet. Turcici quoque Sultani post Osmanem Gasim se *Chanes* dici voluerunt, idque retinent in hodiernum vsque diem. Porro qui passim *Cham* vel *Can*, interdum aliquot Scriptoribus CANIS appellatur. Chronicon Nangii ann. 1299. de Vsuncassano Tartarorum Rege: *Qui et Magnus Canis dicitur*. Ita Graecis seu Byzantinis Κάνης, et Κάνις Tartarorum Princeps dicitur. Ita Principes Tartaricae gentis Κανίδες eidem dicuntur lib. 5. cap. 4. quos *Canesios* nuncupat Magister Rogerius in Destruct. Hungariae cap. 33. Ab hac igitur origine, aliquot ex Scaligerorum gente, quae Veronensem Principatum diu possedit, *Canes* appellatos censuit Paulus Iouius, quam vocem nomini proprio interdum proponebant v. gr. *Can-Franciscus*, *Can-Grandis*, *Can-Signorius*. Neque Veronenses Principes dumtaxat id sibi arrogauere praenomen, cum in familia Dandula apud Venetos vsurpatum doceat Sansovinus in Venetia lib. 13. sub ann 1328. qui, vt verbis vtar Iosephi Scaligeri in Epistola de Vita Iulii Patris pag. 19. non ab illo latranti animali dicti sunt; sed quod lingua Winidorum, seu Sclavorum, *Cahan*, idem sit, quod *Rex aut Princeps*. Quam quidem sententiam non minime firmat ipsa olim Seruiae Principis appellatio ac nomenclatura. KNES, enim appellabatur, seu μέγας κνέζις, vel κνέζης πάσης Σερβίας, vt est in Codice Regio Ms. 2023. ex quo descripsit Goarus, quae habet post Codinum de Officiis aulae Constantinop. p. 414. 415. Idem autem valet ac *Dominus*: nam ea fuit vocis *Knes*, notio apud Sclauos. Ditmarus lib. 7. pag. 106. *Vxor autem eius Belekne-gini, id est pulcra domina vocabatur.* *Knesos* Serviae Principes appellat etiam Presbyter Diocleates in Hist. Dalmat. Sed et apud Moscovitas ea obtinet appellatio. Sigismundus Herberstenius de Reb. Moscovit. *Nomen Ducis apud eos dicitur Knez: nec alium maiorem titulum vnquam habuerunt, adiuncta illa dictione, Magnus. Nam omnes alii qui vnicum principatum habent, dicebantur Knez: qui vero plures principatus, atque alios Knez subiectos suo imperio habebant Weliki Knesi, id est, Magni Duces appellabantur.* Deinde addit, *In Croatia Primores similiter Knez vocari.* Apud Thwrocz. in Salomone cap. 50. *Princeps Bissenorum nomine Kazar.* Apud Cantacuzenum lib. 2. cap. 5. occurrit Ταμηγχάνης Phrygiae Princeps.

† CAGASVPTVS, i. q. *Cadafalus*, propugnaculum, siue pluteus ex ligno compactus, sub quo milites latent. Murat. t. 11. Script. pag. 69. V. *Catus* 2. et *Canea* 4.

CAGELVS. Glossae MSS. *Scelides*, *Cageli*. Sunt autem Graecis σκελίδες, pernae, femora porci.

CAGIA. (1) Pro *cavea*, septum, vt videtur, in siluis, ne ferae possint egredi († vel instrumentum capiendis apris idoneum, quod Gallis ol. *Caige* appellabatur.) Polyptych. Fiscann. ann. 1235. *Nicolaus de Monte tenet vnum bordagium - - et debet capere nammia et ducere apud Vitefleur, excubare grangiam - - relevare fossata, cagiam facere, in bosco, et deferre polagium apud Fiscannum.* Forte *Cagia* hic idem est quod *Chacea*, saltus ferarum stationi accommodus, de quo supra in *Cacia*, vel via, qua animalia aguntur ad pascua, vel forte ambulacrum, de quo infra in *Chacea* 2. (2) † Pyxis, arcula. Inuent. reliq. et ornam. eccles. Paris. *Cagia fusca* 1. Gall. ol. *Cagete*.

† CAGIATVS, coagulatus, Gall. *Caillé*., Ital. *Cagliato*. Murat. tom. 12. Script. Ital. *Vidit in calice sanguinem cagiatum.*

† CAGIVS, caseus, Ital. *Cacio*. Stat. Riper. c. 12. V. *Cacius*.

CAGOTI, de quibus Consuetud. Beneharn. tit. 1. art. 23. tit. 55. art. 45. non fuerunt Monachi, Anachoritae aut Leprosi, vt quidam opinati sunt, sed genus quoddam hominum caeteris odiosum. De his audiendus est

est Oihenartus in sua Vasconiae notitia. „Caeterum, inquit, ea quae „Belleforestus in Cosmographia, et „Paulus Merula part. 2. lib. 3. cap. „38. narrant de eo genere hominum „qui Vasconibus *Cagots*, nonnullis „*Capoti*, Burdegalensibus *Gaheti*, „Vascis et Nauarris *Agoti* dicuntur, „ipsos lepra pro infectis haberi alios „que inficere: in facie et actionibus „eorum apparere aliquid, quod eos „contemptui, detestationique reddat obnoxios, omnibusque halitum „et os graue olere, ipse vera prae„stare nolim; vereor enim ne prae„iudicatis vulgi opinionibus, potius „quam certis experimentis horum „fides constet. Non abnuerim ta„men illos publico contemptu labo„rare, et adeo etiam in propria na„tali humo peregrinorum loco ha„bere, vt neque ad Reipublicae „munera vel honores ipsis adi„tus pateat; neque rebus inter eius„dem vici aut pagi incolas pro„miscue vsque quaquae vti conceda„tur. Connubio autem et commu„ni victu cum nostris non tantum „iis interdicitur; sed insuper decre„to Curiae Burdigalensis in publi„cum prodire, praeterquam calceati „et praetexto vestiri perspicue panni „rubri segmento, interposita verbe„rum poena, prohibentur. In ple„risque municipiis semota a vulgo „domicilia. in templis quoque segre„gatas stationes, et peculiares aquae „lustralis hydrias assignatas habent: „itaque sordidis et illiberalibus arti„bus dediti, vilem et abiectam vi„tam ducunt. Christianorum olim „nomine nuncupatos fuisse, e pluri„bus vetustis monumentis liquet, ne„que hactenus apud nos ea nomen„clatura obsoleuit. Ipsi vicissim no„stros *Pellutos*, hoc est, pilosos, vel „comatos, vocant. Vnde a non„nullis non inepte coniicitur, eos „Gothorum qui olim Aquitaniam „habuere, reliquias esse: et tam gra„ue in Vasconibus, horum vilium „capitum fastidium a veteris istius „gentis in Gothos, perpetuos sui „nominis hostes, odio natum. Chri„stianorum etiam appellationem, ab „eadem gente nondum Christia[...] „Religione imbuta, Gothis impo[...] „tam, in hac Gothorum veluti f[...] „ce, ad nostram memoriam, in[...] „gram remansisse. *Pellati* denu[...] „siue *Comati* nominis rationem, [...] „priscum Aquitanorum comam al[...] „di morem, referendum esse.„ H[...] ille. De iisdem *Cagotis* plura hab[...] Petrus de Marca lib. 1. Hist. Be[...] har. cap. 16. Simile genus hom[...] num exstat in Britannia Minori, qu[...] *Cacosos* appellant, lingua patria C[...] *queux*, *Cacons*, vel *Caquins*. De h[...] ita legimus in Statutis Radulp[...] Episc. Trecor. an 1436. apud Lob[...] nell. tom. 2. Hist. Britan. col. 161[...] et Marten. tom. 4. Anecd. col. 114[...] *Item, quia cognouimus in dicta ci[...] tate et dioecesi plures homines vtriu[...] que sexus, qui dicuntur esse de leg[...] (id est, Iudaei) et in vulgari verb[...] Cacosi nominantur, quorum conditi[...] et habitatio debet esse separata ab alii[...] hominibus sanis, puta in esu, potu e[...] aliis participationibus mutuis, nihilo[...] minus dicti Cacosi indebite et irreue[...] renter, et vltra quam deceat, se im[...] miscent cohabitationi et communion[...] ceterorum hominum, et maxime i[...] ecclesiis parochialibus, et aliis locis[...] in quibus diuina celebrantur officia[...] praesumunt precedere alios homine[...] in pacis et Reliquiarum osculo; e[...] exinde contentiones et scandala oriun[...] tur. Et ideo statuimus vt dicti ho[...] mines legis siue Cacosi debeant in di[...] uinis officiis stare et residere in part[...] inferiori ecclesiarum, et non praesu[...] mant sanctos calices aut alia vasa ec[...] clesiastica tangere, nec etiam osculum[...] pacis ante alios homines sanos praesu[...] mant recipere, sed postquam fueri[...] tradita pax aliis, tradatur eisdem Ca[...] cosis, vt hoc sub pena C. solid.* Refer[...] idem Lobinellus col. 1350. excer[...] ptum e Regestis Cancellariae Britan[...] niae an. 1474 et 1475. quo iuben[...] tur *Cacosi* per Ducatum iter agentes[...] segmentum panni rubri vestibus a[...] suere; mercaturam vero facere pro[...] hibentur, praeterquam fili et can[...] nabis, quod solam exercerent ar[...] tem restionum. Ipsis quoque inter[...] dicitur agrorum cultu praeterquam[...] horto[...]

hortorum suorum. Sed hoc posterius interdictum, quo ad summam egestatem redigebantur, immutatum fuit, *Cacosis* tractus Maclouiensis data licentia agros habitationibus suis viciniores conducendi et colendi, certis tamen atque onerosis conditionibus adiunctis, quas videre potes col. 1362 in Edicto Francisci Ducis Britan. an. 1477. *Cacosorum* fortunam miseratus Heuinus celebris Iurisconsultus iniquum esse eorum odium nulloque idoneo innixum fundamento comprobauit, atque decretum non multis ab hinc annis in eorumdem gratiam obtinuit a supremo Britanniae Senatu; verum cum vix extat, quae semel imbiberit animus, eadem fere, quae olim, hodie durat *Cacosae* plebis apud Armoricos alienatio.

† CAGVALIS, canalis latericius, vt videtur. Reparat. factae in senescal. Carcass. a. 1438. *Eidem* (Legulario) *pro XVI. magnis cagualibus terrae, vocatis Grimmeres, qualibet ex longitudine IV. cannarum ab ipso emptis pretio pro qualibet V sol.*

CAHALMEDINA, praetor vrbis. V. *Zavalmedina.*

CAHAN, V. *Cham* in *Caganus.*

CAHARIE, V. *Caya.*

CAHILLA, casula sacerdotalis. Instrum. anni 1377. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Item vnam cahillam veluti rubei cum stola et manipulo.* Videtur legendum *Casulla.*

† CAHOVETVS, amictus pars, qua canonici in hyeme caput tegebant, eiusque ornatus, seu capitis tegmen quoddam. Statut. Capit. Carnot. an. 1519. Gallis olim *Couet*, *Cahuet.*

† CAHOVESINI, iidem qui *Caorsini*, apud Mart. tom. 7. Ampl. Collect. *p.* 1364.

CAHVA. (1) Vinum album et debile. Matthaeus Syluaticus. (2) † Casa, tugurium, Gall. *Cahute*, nisi forte legendum sit *cahua.* Terrear. castel. d'Ibois Ms. *Vnum sextarium vini pro quadam cahua sita in territorio ecclesiae Orbelli iuxta viam communem.*

† CAHVCA, forte Casula. Testam. Ms. a. 1448. *Legauit - - florenos XXV. currentes, pro vna cahuca sine caybio tenenda - - ad Dei seruitium et beatae Mariae Magdalenae.*

CAIA. (1) Domus, officina, V. *Caya.* (2) *) Pica, auis species, Gallis *Geay*, Germ. Häher, in Vocabul. a. 1482. (3) V. *Caius.*

CAIAGIVM, vectigal ex fluuiorum portubus, quos Galli olim *Cays* vocabant. Ch. Ms. Decani Ambian. a. 1167. *Reditus, quem vulgo Caiagium appellant.* CAAGIVM, in Ch. Phil. reg. a. 1309. V. *Caium.*

CAIANI, CAINITAE, homines inter Gnosticos perditissimi, qui perditissimos quosque vita functos summo cultu venerabantur, vt Cainum, a quo nuncupati, Core, Dathan, Abiron, Sodomitas et maxime Iudam proditorem. Innumeros fingebant angelos conspicuos flagitiis, vt haberent quos imitarentur. De his consulendi Tertull. de Praescript. cap. 33. et 47. Hieron. lib. 1. cap. 33. Epiph. Haer. 33. Augustin. de Haer. cap. 18. et Baron. ad ann. 145.

CAIBA FERRI, forte clathri ferrei, Gall. *Balustrades*, sic dicti ab Ital. *Gabbia*, cauea, Gall. *Cage*, quia clathri maiorum cauearum formam quodammodo referunt. Regimina Paduae ad an 1381. *Kal. Ian. dominus Bertolinus de Maxis de Brixia Potestas Paduae. Hic fecit fieri caibam ferri propter Clericos. Et factum fuit fundicum bladi.*

CAILLER. († Vox vulgaris, poculi species, alias *Caillier* et *Quaillier.*) Arrestum Paris. 9. Maii 1321. *Item 3. cyphos de Caillier pretii 30. solid.* V. *Mazer*, et *Cala.*

CAINITA, V. *Caiani.*

CAIRATVS pro *Quadratus*, vt videtur. Statuta Massil. p. 395 *Omnes bodii botorum sine vegetum, quae venduntur de caetero in Massilia a dictis boteriis sint bironati, et quod gargaillus sit cairatus.*

CAIRELLVS, telum spissius et breue, forma quadrata, Gall. *Carreau.* V. *Quadrelli.*

CAIRO, f. pro *Carto*, mensura frumentaria: hic autem si bene coniicitur, modus agri capiens tantum seminis quantum *Cartone* potest contineri.

tineri. Donatio Bernardi Atonis an. 1138. apud Baluz. Hist. Aruern. to. 2. p. 489. *Campum de via maiore et duos caironos de terra, quae sunt iuxta condaminam Monachis S. Baudilii.*

† CAIRONVS, CAYRONVS, saxum quadratum, vel congeries lapidum, Prouinc. *Queyron.* Ch. Massil. Ms. a. 1263. *Quod habent - - in dicto bedali - - duo spasseria construenda - - bonis caironis Capidis.* Comput. an. 1373. inter Probat. to. 2. Hist. Nem. p. 325. *Pro portando lapides, cayronos, arenam et de cauce.* V. *Cayronus.*

CAISNINVS, quercinus, Gall. *de Chesne.* V. locum in *Cantle.*

CAISSIA, arca, capsa, Gall. *Caisse.* Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 510. ex Conuentione anni 1345. de Galeis instruendis, in quibus sint *CC. lanceae, CCCC. dardi XX. caissiae viretonorum, in quarum qualibet ad minus sint D. viretoni, etc.* V. *Cascia.*

† CAITOR, colonus, qui praedium rusticum curat et colit. Ch. Lothar. I. Imp. a. 843. apud Murat. to. 5. Antiquit. Ital. V *Calator*, et *Caius* 2.

† CAIVM, Gall. *Quay*, area in littore onerandarum et exonerandarum nauium causa. Regale Phil. Lug. *In thelonio caii et in trauerso.* V. *Caiagium.*

CAIVS, CAIA. (1) Dominus, domina, in libris Hispanicis. V. Ioannem Garsiam de *Acquesta coniugali.* (2) † Mercenarius, *Caitor*, Gr. *γαιος*, apud Murat. to. 5. Antiq. Ital. med. aeui p. 829. *Duas curtes, quae vocantur Piscaria et Flatinianum cum caio suo.* V. Martin. Lex. in hac voce.

† CAIXIA, arca, capsa, Gall. *Caisse.* Ch. a. 1286. inter Instr. t. 6. Gall. Christ. p. 489. V. *Caissia.*

CALA. (1) Hist. Dalphin. to. 1. pag. 53. col. 1. in Litteris anni 1340. *Muniri faciatis et prouideri arnesiis pro cala et destructione arborum, vinearum et bladorum opportunis, vtpote de guoys, falcibus, deytraux seu securibus*, etc. Vbi *Cala* videtur esse pro *Tala*, T. in C. mutato, vt alibi non semel. Est autem *Tala* hic idem quod *vastatio*, *scissio*, a Saxon. *talon*, carpere, detrahere, vel f. e Gallico *Tailler* scindere, amputare. V. *Talare* et *Maleficium.* (2) *Cala* mendose legitur apud Marten. Anecdot. tom. 3. col. 358.

Indomita stans cala ferit colloque proteruit.

Auctor ipse recte restituit post editionem absolutam, *Indomita stans calce ferit, colloque proteruit.* (3) † Poculi species. Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 521. *Cala, Godet de fuste, Gallice. Calarius, ille qui facit calas.* V. *Cailler.*

CALABRA. († Gallis *Calabre*, machina bellica expugnatoria, si fides Anonymo, qui circa medium sec. XIV. de haeresi Albigensium scripsit, apud D. Vaissette t. 3. Hist. Occit. Sed corrupta vox videtur a *Carabaga*, quae idem denotat.) S. Columbanus Epist. 4. *Vigilate, quia mare procellosum est, et flagris exasperatur feralibus, quia non a sola minax vnda, quae etiam permota pontum semper cautis spumosis concauae vorticibus, hyperbolice licet de longe turgescens extollitur, et ante se calabra sulcatis octo millibus trudit, etc.* Apud Festum de verbis veteribus *Calabra* dicitur *Curia vbi tantum ratio sacrorum gerebatur.* Verum hic forte est pro *Salebra.*

CALABRE, forte pelles ex Calabria, apud Rymer. tom. 7. pag. 356. col. 2. *Indumentum foderatum cum Calabre.*

CALABRI, *versus obscoeni.* Gloss. Isid. Papias habet *Calabrii.*

CALABRIS, *ventis siccis.* Isid. Gloss. Quia, inquit Graeuius, Calabria est, aestuosa, vt ab Horatio dicitur I. 31.

† CALABVM, vestis species. Arest. Parlam. Paris. an. 1318. *Quod - - Hugo Franca restituet vnum gardecorsium et vnum calabum.* Sed leg. *Colobum*, V. *Colobium.*

† CALADIA VIA, forte idem quod *calcea*, via strata, Gall. *Chaussée.* Ch. Ms. a. 1159. *A praedicto fonte sit meta - - vsque ad caladiam de Rocheriis, quae est via vltra veterem capel-*

capellam - - in longum vsque ad caladicem viam.

✝ CALADRIVS, vel CALADRIO, *auis tota alba, et inuenitur in atriis regiis.* Glossar. Lat. Cod. reg. 4120. V. *Caladrus.*

CALAFATARE, resarcire, proprie de nauibus, *Calfater.* Legatio Ambassiatorum Ducis Andegav. ad Iudicem Sardiniae an. 1378. *Licet duo carpentarii et nonnulli alii de dicta galea incessanter fissuras et dissuturas antedictas toto eorum posse clauderent, et calafatarent.*

CALAFATVS, Ital. *Calafate*, nauium stipator, qui nauium rimas et commissuras solidat et componit, apud Sanutum l. 2. part. 4. c. 15. et 20. Καλαφάτης Heroni vnde Michaeli Imp. cognomen inditum apud Zonaram p. 193. Statuta Massil. p. 286. *Decernimus - - quod Magistri seu carpentarii d'aissa vel calafati operantes in mari,* etc. Ibidem pag. 445. etc. De vocis etymo, vide Gorop. Bekanum lib. 4. Hermath. pag. 74.

✝ CALAGOGVS, *purgans coleram*, ex Glossar. ad Alex. Iatrosoph. Ms. l. 1. Passion. c. 3. *Calagoga medicamina*, ibid. c. 28. Vbi legend. *Cologogus.*

✝ CALALVZIA, nauis Indica. Matth. Hist Ind. l. 9.

CALAMACVS, CALAMANCVS, CALAMANTVS, V. *Camelaucum.*

CALAMARE. (1) *Calamos post messores colligere.* Vgutio. (2) Vt mox *Calamarium*, apud Rymer. tom. 7. p. 357. *Vnum Calamare de stanno.*

CALAMARIVM, vas, in quo asseruantur encausta, vel atramenta, atque adeo ipsi, quibus scribimus, calami, vnde nomen. W. Britto in Vocab. *Atramentarium Graece Calamarium, quia in eo calami reponuntur.* Ioan. de Ianua: *Calamarium, cornu, vbi tenetur encaustum.* S. Hieronym. in cap. 10. Ezechiel. Καλαμάριον, *ab eo quod illo calami recondantur. Nos atramentarium ex eo, quod atramentum habeat, dicimus. Multi significantius thecas vocant, ab eo, quod thecae sunt scribentium calamorum.* Petrus Diac. lib. 4. Chron. Casin. c. 13.

CALAMATVS, CALAMAVCA, CALAMAVCVM, V. *Camelaucum.*

CALAMAVLA, CALAMAVLIS, V. *Calamella* 1.

✝ CALAMAVLARIVS, qui calamo, seu fistula canit, Gall. ol. *Chalemelloin*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 521. V. *Calamella* 1.

CALAMELLA. (1) CALAMELLA, CALAMELLVS, CALAMAVLA, CALAMAVLIS, fistulatorius calamus, quo in bellis etiamnum vtuntur Heluetii. Papias: *Calamaula, canna, de qua cantatur. Calamaulis*, in Notis Tyronis p. 173. Eustathio, καλαμαύλης, qui calamo in tibiam formato canit. *Calamella*, apud Vgutionem, *Canna, cum qua quis canit, vnde Calamellarius, qui ea cantat.* Iacobus de Vitriaco lib. 3. Hist. Orient. et Oliuer. Schol. *Volebant enim sibi facere nomen, cum tubis, calamellis, et signis multis progressi.* (2) CALAMELLA, vel CALAMELLVS. Vita S. Faronis num. 114. inter Acta SS. Benedict. saec. 2. pag. 621. *Dum quaedam dies infelicem quemdam virum huius Basilicae gremiis officio membrorum destitutum obtulisset, et reptantem manibus et calamellis tibiarum contractum vix ostium ecclesiae cum intus recepisset.* Mabillonius suspicatur legendum, *Columellis.* Si retinendum est *Calamellis*, videtur huius miseri tibias sic appellatas fuisse, quod graciles essent, instar calamorum, Gallice *Greles comme des Flageolets.*

CALAMELLVS MELLITVS, saccharum. V. *Cannamellum* in *Canamella.*

✝ CALAMENTVM, *lo menatore*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

CALAMEVS, *Ianuarius mensis.* Papias in MS. Bituricensi.

CALAMI. Papiae: *Hastae candelabrorum, in modum calamorum factae.* Vide Exod. cap. 25. 30. 37.

CALAMINA, Cadmia, lapis aerarius seu species terrae fossilis, quae cum cupro commiscetur, vt flauum fiat, Gall. *Calamine*, Germ. Galmey. Consue-

Consuetud. Lemouic. art. 71. *Sciendum est, quia de cupro, stanno et plumbo, et de terra Calaminae et filo lanae redduntur centum et sex librae pro quintali.*

† CALAMISTRUM, *esclice a crepir les cheveus*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. reg 7692. Stat. Colleg. Nauar. a. 1315. *Nullus comam nutriat nec habeat calamistrum, nec cucusam.* Vtitur Plautus. V. Martin. Lex. v. *Calamister.*

† CALAMITA, *bona guta interpretatur, et est quaedam species piscis valens contra frigiditatem.* Glossar. vet. Cod. reg. 521. Vide alia notione in *Pennensis*, nempe pro acu magnetica, Gallis ol. *Calamite.* V. mox

CALAMITES, *genus ranarum, vocate, quoniam inter arundines fruticesque viuunt.* Gloss. San-German. MS. num. 501. V. *Gutta*, macula.

CALAMIZARE. (1) *Laeta cantare, a calamus.* Ioan. de Ianua, et Gloss. Lat. MS. ex Graeco καλαμίζειν. Papias MS. habet: *Calamisare, non laeta canere.* (2) † Spicas legere. Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. *Calamizare, chalendeler, vel glaner.* V. *Calamare* 1.

† CALAMMARIS, *lapis purgans oculos ab infirmitate, Gall. Calamine.* Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 521. V *Calamina.*

CALAMVLAE, *fistulae organorum*, Vgutioni.

CALAMVS. (1) Fistula, qua sanguis Dominicus hauritur. Tabular. Monasterii S. Theofredi Velauensis: *Calices argenteos auroque decoratos sex, cum vno calamo argenteo.* V. *Canna argentea* in *Canna* 4. (2) V. *Calami.*

† CALANCA, forte locus humilis, depressus. Inquisit. Ms. an. 1268. *Et postea protenditur ad caput Arquembaudi, vbi est quaedam calanca - - Et postmodum voluitur per quandam calancam vsque ad claperium de Poma.* V. *Calata* 2.

CALANDRA. (1) Ea pars aedis sacrae quae *nauis* vocatur. Iacobus de Vitriaco lib. 4. an. 1218. *Maiores congregati sunt ad calandram templi, quid facerent deliberaturi.* Alias *Calandra*, Italis, est alaudae species, quam a *Galerita*, de quo suo loco dictam putat Octav. Ferrarius. V. *Calandrus.* (2) † Nauigii species, idem quod *Chelandium.* Ch. Frid. II. Imp. a. 1225. apud Cencium inter cens. eccl. Rom. *Ducemus nobiscum C. calandras.* (3) † Ornamentum capitis muliebris, Hisp. *Calandraio*, idem quod *Calantica.* Comput. Ms. a. 1215. Eadem, quae

CALANDRVS, gryllus, cicada, curculio, vulgo *Calandre*, Italis *Calandra*, apud Fridericum lib. 1. de Venat. cap. 35. Conradus de Monte Puellarum in Vita S. Erardi Episcopi cap. 1. *Et tanquam calandrus dulcisonans in myrica, et sicut philomela nocturna silentia decorans.* Vbi Bollandus: *curculio vulgo calandra dicitur, Teutonibus Kalander.* Vide Menagium in Origin. ling. Franc. et Ital. V. *Caladrius.* *) Vide Frischium in Lex. Germ. v. Calender.

CALANGIA, V. *Callengia.*

CALANNVS, V. *Chelandium.*

CALANTICA, tegumentum capitis ad vsum mulierum. Blosius Ortyzius in Itinerario Adriani VI. c. 16. *Mulieres huius ciuitatis ornantur, mundo satis honesto, absque palliis, crinibus solutis sub calanticis.* † Hac voce iam vsus est Cicero, teste Nonio. V. Martin. in Lex. et infra *Calota.*

† CALAPHARIVS, qui nauium rimas et commissuras solidat et componit, in Glossar. Vbald. ad calcem *Docum. d'amor.* Barber. p. 257. V. *Calafatare.*

CALARE. (1) Papiae: *Ponere, vocare.* Gloss. Graec. Lat. MS. ὑποδεσμῶ, *Kalo, cio, voco.* Editum habet, *Calcio*, quae vox ad Graecam refertur. Fridegodus in Vita S. Wilfridi Episcopi:

> *Et coiere simul, Berthwaldo iure calante.*

Vtitur Gellius. Vide infra *Calator.* (2) Demittere, laxare, descendere. Ex Italico *Calare.* Gloss. Graec Lat. χαλῶ σχοῖνον, *laxo, demitto.* Hist. Cortu-

Cortusiorum lib. 6. cap. 5. *Calata portae leuatura*, seu *Saracenesca*. Ibidem: *captis custodibus, aperuerunt portam S. Ioannis, et pontem calauerunt*, i. pontem demiserunt. Iacobi Auriae Annal. Genuens. lib. 10 an. 1286. apud Murator. tom. 6. col. 592. *Ecce naues - - oneratae - - quibus obuiam iuit, et eas fecit calare.* Adde p. 604. 606.

CALARIA, Ioanni de Ianua, *nauis, quae ligna portat. Calo, ille qui ligna portat.*

CALARIVS, V. *Cala* 3.

CALASNEO, conterminus, qui agrum colliminaneum possidet. Lex Baiwar. tit. 21. §. 1. *Nullus de alterius silua, quamuis prius inueniat, apes tollere praesumat, nisi eius commarchanus fuerit, quem Calasneo dicimus.* V. mox

† CALASNVS, conterminatio. Ch. a. 828. apud Meichelbec. t. 2. Hist. Frising. p. 279. *In agris, in pascuis - - in omnibus calasnis et interminis.* V. *Calasneo*.

† CALASTICVM, *purgatorium*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

† CALASTICVS, *calefactiuus*, ex Glossar. ad Alex. Iatrosoph. Ms. lib. 1. Passion. c. 135.

CALATA. (1) CALATA COMICIA, *ἀρχαιρεσια, δις του ετους γενομενα, sacra pontificalia.* Supplem. Antiq. V. *Calator*. (2) † CALATA, CALLATA, via strata, quae in decliuum vergit, forte ab Ital. *Calata*, descensus, Gall. *Callate*. Stat. Auenion. a. 1243. c. 53. *Teneantur reficere calatam et leuatam Durenciae*. V. *Callata*.

† CALATHVS, tumulus, in Act. SS. t. 6. Sept. p. 31.

CALATICVM. Papias Edit. et MS. Bituric. *Distychum, genus ordei dictum, quos duos ordines habeat; hoc plerique Calaticum vocant.* V. eundem Papiam in *Calaticum*.

CALATOR. Festo, *Calatores, serui, ἀπὸ τοῦ καλεῖν, quod est vocare, quia semper vocari possent ob necessitatem seruitutis.* Gloss. Lat. Graec. *Calatores δοῦλοι, δημόσιοι, περίπολοι. Calator, κλήτωρ. Calatores, ἐπιβιβασταί ἱερέων.* Gloss. Isidori: *Calator, Minister Sacrorum.* V. *Caitor*. Sed aliud sonat apud Leonem Ost. lib. 3. Chr. Casin. cap. 58. *Gualterius - - reddidit B. Benedicto fluuium Lauri cum tota piscaria sua, et ipsam focem S. Benedicti cum tota piscaria et calatoribus suis, tam intus, quam foris, cum introitu et exitu suo.* Vbi forte *Calatores*, remiges sunt: nam Italis *Calar remi*, est nauigare. Editor Cangii mauult *Piscatores* intelligi, a *Calare* 2. quod Vide.

CALATVM, lignum piscatorum, seu piscaria e lignis confecta. Acta SS. Iulii tom. 1. pag. 168. in Processu de B. Petro de Luxemburgo: *Molendinarii vero vnum calatum siue lignum piscatorum, quod impediret illud molendinum aestimantes, magnas barras fusteas acceperunt.*

CALATVRA, pro *theclatura*, quod vide.

CALATVS. (1) *Poculi genus*, in vet. Glossario San-German. MS. num. 501. V. *Cala* 2. (2) † Instrumentum rusticum, quo herbas secant vel colligunt. Ch. Ioan. de Castel. a. 1324. *Eis licebit herbas colligere cum faucillis ferreis seu calatis in stannis nostris pacifice.*

† CALAX, *adulator*, in Glossar. vet. cod. reg. 7613. Aliud ex Cod. 7641. *Calax, adulator, parasitus.* Vbi infra: *colax*, recte.

CALBAE, V. in *Calbares*.

CALBARES. Chronicon Fontanell. c. 9. *Vnde milites Christi alimoniam consequebantur, inde nunc pastus exhibetur canibus, - - inde armillae, balthei, et calbares fabricantur.* Vbi forte legendum *calbei*. Nam Festus *calbeos* ait esse *armillas, quibus triumphantes vtebantur*: vnde postmodum quaeuis ornamenta ita dicta, etiam equorum. Gloss. Lat. Gr. *Calbae, κόσμια ἵππων*, vbi Rigaltius ad Onosandrum *Calbei* restituendum censet, vel *Calbea*, vt Salmasius ad Hist. Aug. pag. 227. Papias: *Calbae, armillae, quae militibus ob virtutem dantur.* † Vide Castigationes, in vtrumque Glossar. v. *Calbae*.

CALBASIVS. Hist. Miscella lib. 18. pag. 160. *Sericum copiosum, ac piper, et calbasias camisias multas.* Sed reponendum *Carbasias*, suadet Theo-

Theophanes, qui *καρβάσια καμίσια* habet.

CALBEVS, V. *Calbares* et *Calpae.*

CALBINO, *memor.* Papias

CALBISTIA, *meror* Glossar. San-German. MS. num. 501.

† CALBITIO, *meror*, in vet. Glossar. Cod. reg. 7646. V. *Calbino*, *Calbistia* et *Caluitia*.

† CALCA, calx, Ital. *Calce*, Gall. *Chaux*, in Lit. a. 1367. t. 5. Ordinat. reg. Fr. p. 723.

CALCACREPA Will. Brito in Vocab MS. *Saliunca, est quaedam herba spinosa, a Salio, quod Salire faciat calcantes, et propter hoc vulgariter Calacrepa dicitur, quod calcantes facit crepare.* Glossae Biblicae MSS. *Palliolus, Calcacrepa.* At Ruellius lib. 2. de natura stirpium cap. 117. et lib. 3 cap. 48. *Calcacrepam*, Gall. *Chaucetrape* vocari ait. Hunc consule, si lubet.

† CALCADIS, *atramentum album, Blanc d'Espagne*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 521.

† CALCADOYRA, vox Occitanica, mactrae species, in qua prius calcantur raceni, quam in cupam proiiciantur. Inuent. Ms. a. 1320. Occitanis *Caucadoires*.

† CALCADVRERIVS, qui praestationem, *Calcatura* dictam exigit, in Sentent. arbitr. a. 1497. V. *Calcatura*.

CALCAGIVM. (1) Tributum quod pro *calcetis* reficiendis a praetereuntibus exigitur, Gall. *Droit de Chaucée*, olim *Cauciage*, Germ. Wegegeld. Ch. Rodulfi de Codiciaci an. 1187. CALCEIA, in Ch. Petri Episc. Atrebat. a. 1194. apud Sammarthanos. V. *Calcea*, *Calceata* et *Calcegium*. (2) † Tritura bladorum, quae apud Prouinciales pedibus iumentorum fit; quod ius ita ad dominos feudales in Prouincia pertinet, vt eo legitima feudi possessio asseratur. V. *Equalia* Transact. Ms. a. 1501. *Seu quibus calcagium bladorum et granorum hominum ipsorum - - tradiderit.* V. *Cabestragium*, *Calcatio* et *Calcatura*.

CALCALENTERIS, S. Columbanus Epist. 4. de Paschate: *Quid ergo dicis de Pascha 21. aut 22. lunae, q[...] iam (tua tamen pace dictum sit,) n[...] esse Pascha, nimirum tenebrosum, [...] multis comprobatur calcalenteris.* [...] forte legendum *calculatoribus*: [...] *chalcenteris* legatur, id est, viris [...] ctis. Nam *χαλκέντερον* cogno[...] natum Originem notum. (Hoc [...] iuxta vim nominis, Pectus aeneu[...] quocirco Cangius nonnihil a sco[...] videtur aberrasse. Ob immen[...] labores potius, quam ob doctrin[...] Graeci *χαλκέντερον* dixerunt O[...] genem, Latini *laboriosum*. Si *C[...] calenteris* mendose scriptum est, n[...] uult Cangii editor *Calendariis*, q[...] supputant Kalendas et tempora qua[...] quoduis aliud vocabulum.)

† CALCANEVM ERIGERE, reb[...] lare, in Ch. a. 1281. in Chart[...] Hannon.

CALCANEVS LOCVS, forte loc[...] calculosus. Chartular. S. Cruci[...] Quem perleg. fol. 82. verso: *Et st[...] tim iterum* (fossa) *curuat quasi [...] caudam ipsius villae ad ipsam petra[...] iacentem, in quo calcaneus locus e[...]* V. m[...]x

CALCANIVN, calculus, Gall. *Cai[...] lou.* Acta SS. Maii to. 2. pag. 18[...] in Miraculis S. Ioannis Beuerla[...] *Tandem per loca palustria gradien[...] plantae pedum ipsius pellisque int[...] rior acutis calcaneis frutetisque pu[...] gentibus ita terebratae sunt.* In e[...] grapho scriptum erat *calonicanii[...]* quod correxit Continuator Bolland[...]

CALCAR. (1) CALCARIVM REI[...] DITVS. Charta Odonis Archiepi[...] Rotomagens. mens. Iul. an. 126[...] *Redditus in frumento auena, bla[...] communi, nucibus, denariis, capon[...] bus, gallinis, anseribus, ouis, pan[...] bus, garbis, calcaribus, mutonagii[...]* etc. Codex Ms. Nobiliac. apud St[...] phanorium Antiquit. Pictav. to. [...] pag. 528. *De quibus reddunt vigin[...] et quinque solidos annuatim, et [...] nent ad homagium planum, et ad [...] calcaria de placito ad mutationem A[...] batis et ad mutationem de patre [...] filio.* Charta anni 1409. inter Ich[...] das D. Mazauges: *Pro praemissis [...] bertatibus - - gratiis - - haered[...]* - - [...]

- - *in signum nostri maioris domini ... per calquarium deauratum - - seruire teneantur.* CALCARIA AVREA, militum propria erant: cum enim armis accingebantur, ipsorum pedibus aptabantur. Ioannes Monachus Maioris Monast. de Gaufridi Ducis Normanniae Militia agens: *calcaribus aureis pedes eius adstricti sunt.* Hist. Caroli VI. de Ludouici II. Regis Siciliae et Caroli fratris Militis: *Eos accingit baltheo militari et per Dominum de Chauuigniaco calcaribus deauratis iussit Rex Carolus insigniri.* CALCARIA ARGENTEA, scutiferum erant. Regestum homagiorum Nobilium Aquitaniae an. 1273. ex Camera Comput. Paris: *Et si aliquis eorum non esset Miles, debet seruire domino regi cum caligis albis de scarleto, calcaribus argentatis.* CALCARIA AMPVTARI solebant militibus, cum degradabantur. Thomas Walsingham. de Andrea de Harcley, Comite Carlilensi, exauctorato et propter laesae Maiestatis crimen suspenso: *Nempe primo degradatus est, amputatis securi ad talos suos calcaribus, et sic vicissim discinctus est baltheo militari.* Le Roman de Garin MS.

Li Esperons li soit copé parmi
Prés del talon au branc acier forbi.

Statuta pro militibus Balneaticis: *Si Vous faites chose contre l'ordre de chevalerie, (que Dieu ne veuille) je couperay vos Esperons de dessus vos talons.* (2) Prora *galeae*, quae lignum praefixum habet, quo rates hostium transfiguntur percussae. Vulgo illud *Calcar* dicitur, ait Anonymus auctor Hist. Hierosol. pag. 1167. Gallis *Esperon.* (3) Boiae seu collari ferrei species, vel collistrigium, in miraculis S. Cathar. Sueciae n. 12. (4) † *Vinum, quod primum libatur e duobus.* Glossar. vet. Cod. reg. 7646.

CALCARATVS, calcaribus pedes indutus, apud Matth. Paris an. 1247. p. 484. V. *Calcarisatus.*

CALCARE LECTVM ALTERIVS, in lege Baiwar. tit. 7. cap. 1. §. 3. coniugium alterius violare: *Lectulum herilem ascendere*, in leg. 3. C. Theod. de lib. causa. Speculum Saxon. lib. 3. art. 45. §. 6. *Vxor, cum mariti lectum ascenderit*, etc. V. *Culcare.* CALCARE LITEM, eam finire. Clotharii III. Praeceptum pro Monasterio S. Dionysii tom. 1. Annal. Benedict. p. 693. col. 2. etc. CALCARE EQVAM, equus dicitur, seu admissarius, quando eam init. In Curia Generali Catalaniae, acta Ceruariae sub Petro III. Rege Arag. a. 1359. MS. statuitur: *Equam quam ille, cuius fuerit, calcari fecerit per equum aut ronssinum, non posse pro debito, vel alia causa, pignorari, seu recipi.* CALCARE SOLVM, in Lege Salic. tit. 40. p. 74. edit. Eccardi: *Qui vero per vestigium sequitur, quod se agnoscere dicit, illo alio reclamante non offerre per tertiam manum voluerit, nec solum secundum legem calcauerit.* Vbi editor censet legendum esse, *solem collocauerit*, i. e. diem constituerit. † CALCARE, vestigium alicuius insequi. Glossar. vet. Cod. reg. 7646. *Calcat, terit, vestigium insequitur eius.* † CALCARE, perambulando anquirere, inuestigare. Stat. Vallis-Ser. rubr. 69. *Communia dictae vallis - - possit eligere - - calcatores ad calcandum et perquirendum in et super ipsa communia* etc.

† CALCARI. Acta SS. to. 2. Sept. p. 443. *Cuius* (S. Rosae) *caro calcatur, dum premitur inferius, et cum dimittitur, ad statum pristinum reuertitur.* Id est, caro huius sanctae si digitis fuerit compressa, vt viuentis corpus, ad tactum recedit et continuo reuertitur.

CALCARIA. (1) Apud Ammian. l. 27. est fornax calcaria, vti appellatur a Plinio l. 17. c. 9. vel calx ipsa. Anastas. in Gregor. II. *Hic exordio Pontificatus sui calcarias decoqui iussit - - et huius ciuitatis muros restaurare decreuerat.* (2) Ipsa pensitatio, quae praestabatur pro calcis coctione. Capitul. Sicardi Princ. Beneuent. an. 836.

CALCARIENSES, in leg. 36. Cod. Th. de Decur. qui calcis excoquendae obsequio obstricti erant.

† CAL-

† CALCARISATVS, calcaribus instructus. Ch. hominii MS. a. 1450. V. *Calcaratus*.

CALCARIVM, V. *Calciarium*.

CALCATA. (1) Via strata, V. in *Calcea*. (2) † Hirtius de Bello Hisp. c. 16. *Copiaeque totae eruptionem fecerunt, secum extulerunt calcatas ad fossas complendas*. Erant itaque *Calcatae*, si tamen genuina est Hirtii vox, cui nonnulli *cultatas*, vel *culcatas*, aut *crates* subrogant, virgultorum fasciculi, Gallis *Fascines*. (3) *Atramentum citrinum*, Io. de Garlandia in Synon. Chym.

† CALCATENVS, pro calce tenus, in Act. SS. t. 4. Lug. p. 833.

† CALCATIO, tritura bladorum, i. q. *Calcagium*. Ch. MS. an. 1441. V. *Calcatura*.

† CALCATOR. (1) Calcar, in Ch. MS. a. 1404. (2) Inquisitor. Locus est in *Calcare* versus finem.

CALCATORIVM, *torcular*: Ita Gloss. Lat. MS. Reg. Addit Vgutio: *Quia vuae vel oleum calcentur, vel extortae exprimantur*. Germ. Kelter. Greg. M. lib 1. Dialog. *Tunc vir Dei vineam ingressus racemos collegit, ad calcatorium detulit, etc*. Thomasius in Dictionario suo lat. Anglico. *Calcatorium* exponit, *a limekillor pit, also the place, were they stampe grapes*, id est, Calcaria fornax, aut fouea, et locus vbi calcant vuas. Amalthea: *Calcatorium, semita in cella vinaria inter duos lacus. Item locus vbi calx coquitur, et vbi vuae calcantur*. V. quae ex Palladio laudantur in voce *Calcea*.

CALCATVM, forte agger, († vel potius agri modus.) Recognitiones de Vouta Viuariensis Dioecesis in Archiuo Principis de Rohan num. 18. cap. 41. fol. 49. *Item, plus pro medietate quorumdam calcatorum terre scitorum in dicto manso de Riparia confront. cum molendino praedicto, et cum aqua Glunie*. V. *Calcea*.

CALCATVRA, († idem quod *calcagium* 2. tritura bladorum, et praestatio quae pro ea penditur.) Noua Gall. Christ. tom. 3. col. 1222. ex instrumento anni 1321.

CALCEA, CALCEIA, CALCEAT... CALCEATVM, via strata Gal... *Chaucee*. *Itinerarius agger*, Marcel... no lib. 19. *Agger* nude, Sidon... Carm. 24. et lib. 1. Epist. 5. C... currit pro via strata in Tabular... Monasteriorum Tironensis et S. F... rentii. *Calcea stagni* in noua Ga... Christ. tom. 2. Instrum. col. 42... CALCEIA, in veteri Arcito m... laudando et in veteribus Char... apud Doubletum in Hist. Sandio... pag. 107. in Probat. Hist. Monm... renciac. pag. 409. in Hist. S. Mari... Suession. pag. 433. in noua Ga... Christ. to. 2. Instrum. col. 71. e... CALCEATA, in Epist. S. Ludo... de liberatione sua: *Quia fluuius Th... neos non erat vadabilis propter pr... funditatem aquarum et riparum al... tudinem, fecimus super eum calce... tam, vt per eum pateret transit... exercitui Christiano*. Adde Vince... tium Beluac. lib. 32. cap. 99. *V... Calciata, littus Calciatum*, in Char... Ottonis Comitis Viromanduor. a... 1045. apud Hemereum. *Chemin... Calciatus*, apud D. Brussel. Tra... de Feodis tom. 1. pag. 123. ex R... gesto Campaniae fol. 34. CALC... TA Lambertus Ardensis apud L... dewig to. 8 Reliq. MSS. pag. 60... CALCETVM. Ingulfus: *De ligni... et sabulo calcetum solidum viatorib... fieri fecit*. Occurrit praeterea ap... Will Thorn. a. 1285. CALCET... in Monastico Angl. tom. 1. p. 92... to. 2. pag. 980. tom. 3. pag. 26... 265. et in Fleta lib. 1. c. 20. §. 4... CALCEDA, in Chronico Andre... pag. 408. CALCEDIA, in Instr... mento anni 1085. Tabularii S. Fl... rentii. CALCEDONIA. Char... Radulphi Viromand. Comitis a. 11... in Tabulario Compediensi: *In p... sessionem molendini associauit. vt id... Albericus suo sumptu stagnum, cal... doniam et molendinum exstrueret ... molendinum, vinarium atque calced... niam in commune debent repara...* Ibidem iterum atque iterum recurr... CALCERIA, apud Marten. tom. ... Anecdot. col. 456. CALCHI... Tabularium Calense pag. 162. CA... GIATA, apud eundem Marten. t... An...

Anecdot. col. 648. *Calciata et strata regia, quae tendit ad villam de Sotavilla.* Hist. Dalph. to. 1. pag. 97. in Instrum. an. 1309.

Vocis etymon varie affertur. Spelmannus a *calceando* dictas *Calceias* putat, quod quasi *calceo* muniantur contra iniuriam plaustrorum et itinerantium. Somnerus a *calce* deducit, quia eiusmodi viae calce, quam Galli *Chaux* dicunt, lapidibus muniuntur. Bergerus lib. 3. de viis Rom. cap. 54. dictas censet a calcibus, seu pedum plantis, quibus teruntur; vt *calles*, a callo pecudum vocari, vt ait Isidorus. Quo spectant illa Dudonis de Actis Norman. Lib. 3. pag. 144. *Pernia, viaeque, et semitae ignorantur, quia a nemine calcibus atteruntur.* Stephanus Paschasius in Disquisit. Francicis lib. 8. cap. 62. corrupte *Chaussée*, pro *Haussée* dictam putat, id est aggere Alii eodem modo *calceas* appellatas volunt, quo *calcatoria* vocat Palladius lib. 1. de Re rust. c. 18. Ita enim in cellis vinariis semitas quasdam vocat editiores inter duos lacus; in *basilicis* enim illis *vinariis vt calcatoria altiore loco constructa sint*, praecipit: *ad quae inter lacus, quae ad excipienda vina hinc inde depressi sunt, gradibus tribus aut quatuor ascendatur.* Mox addit: *Quod si cupis, lacum suum deputabimus. Is lacus ad calcatorii similitudinem podiis breuibus et testaceo pauimento solidetur.* Vbi non desunt, qui *calcatoria* hoc loco appellari censent a *calcando*, id est eundo, vel ab opere calcato, seu loricato, quo conficiebantur. Quo referri possunt ista Sidonii l. 1. Ep. 5. *Ad vsque aggerem calcabili silice crustatum.* Ita *Calcabilem silicem* dixit auctor libri de Constructione Ambasiae n. 2. Vide Turneb. lib. 11. Aduers. cap. 5.

CALCEAMENTA DEFERRE, PRAEBERE. Gregorius Turon. de Vitis Patr. c. 16. *Qui dum esset iuuenili aetate florens, a parentibus sponsali vinculo obligatur, cumque, vt aetati huic conuenit, amori se puellari praestaret affabilem, et cum poculis frequentibus etiam calciamenta deferret, contigit, vt etc.* Idem cap. 20. *Denique dato sponsae annulo porrigit osculum, praebet calciamentum, celebrat sponsalium diem festum.* Alludit forte ad id, quod legitur in libro Ruth cap. 4. v. 8. *Hic autem erat mos antiquitus in Israel inter propinquos, vt si quando alter alteri suo iure cedebat, vt esset firma concessio, soluebat homo calceamentum suum et dabat propinquo suo: hoc erat testimonium cessionis in Israel.* Sed et nescio, an huc spectent, quae habet Chronicon Regum Manniae de Olao Magno Rege Norwagiae: *Murecardo Regi Hiberniae misit calciamenta sua, praecipiens ei, vt ea super humeros suos in die Natalis Domini per medium domus suae portaret, conspectu nuntiorum eius, vt inde intelligeret, se subiectum esse Magno Regi.* Ita forte apud Gregorium Turonensem sponsus sponsae calceamenta deferebat et praebebat, in obsequii symbolum. CALCEAMENTA, *secundum Romanum vsum* habere iubentur Presbyteri in Capitulari 3. an. 789. cap. 8. Eginhardus in Vita Caroli M. de eodem Principe: *Longa tunica et chlamyde accinctus, calceis quoque Romano more formatis induebantur.* V. *Armiger*, *Campagus*. † *Calceamentum in altum proiicere*, superstitionis species, qua de vitae diuturnitate augurabantur. Acta SS. t. 3. Aug. p. 238.

CALCEAMENTARIVS, sutor, qui calceos conficit. Gloss. Graec. ὑποδηματάριος, *calceamentarius*, *caligarius*.

CALCEARETVS, calceus. Computum anni 1333. Hist. Dalph. to. 2. p. 277. *Item die penultimo eiusdem (Augusti) liberauit cuidam mulieri fatuae pro calcearetis suis in camera Domini taren. 1.* V. *Calciarettus*.

CALCEARIVM. (1) Pensio ad emenda calceamenta. Priuilegium Ludouici Imperatoris indultum Abbati et Monachis S. Sulpitii Bitur. *Praeterea concedimus in vestiaria et calcearia fratrum Monachorum, sicut fuerat olim.*

olim, omnes feras annuales mercati cum integritate et districtum, etc. V. *Calciarium.* (2) Ministerium aliorum calceos purgandi in Monasteriis. Vita S. Marinae: *Et hoc tibi iubeo, vt omnes mundiutias Monasterii tu solus quotidie facias, et aquam ad necessaria purganda portes, et calcearium omnibus per singulos dies tu perficias.* Vbi *necessaria* sunt latrinae. In MS. legitur *Caldarium* vel *Caliclarium*, quod posset dici, si vtrauis lectio vera esset, munus vel caldam praeparandi, vel caliculos eluendi.

CALCEARIVS. (1) Calceus, V. *Calciarium* 2. (2) Sutor, Vide *Calciarius.*

CALCEATA. (1) Tributum de *Calcea*, i. q. *Calcagium* 1. Ch. Stephani Episc. Nouiom. a. 1129. (2) Via strata ipsa, V. in *Calcea.*

CALCEATOR, calceatorius, sutor, in Actis SS. Aprilis tom. 2. ex Miraculis B. Simonis Eremitae August: *Petri calceatoris de Mutina.*

CALCEDA, CALCEDIA, V. *Calcea.*

*) CALCEDO, afftrtder, in Vocab. Lat. Germ. a. 1482.

CALCEDONIA, via strata, V. in *Calcea.*

† CALCEGIVM, tributum pro *calceis* seu aggeribus reficiendis, in Bulla Ms. Vrbani PP. V. *Calcagium* 1.

CALCEIA. (1) Via strata, V. in *Calcea.* (2) Tributum pro *Calceis*, V. in *Calcagium* 1. CALCEYA, in Libert. Iudaeor. a. 1360.

† CALCEIAGIVM, idem quod *Calcegium*, in Ch. Ms. Gossuini dom. de Menin a. 1223. V. *Calciagium.*

† CALCERADIGVM, merces, pretium, Gallis ol. *Chausses.* Ch. Ratherii episc. Veron. t. 6. Anecd. Pezii part. 1. p. 104. *Quod si voluerint eis pro calceradigo aliquid dare* etc. Quasi diceret quo sibi de calceis prouideret, hoc est quidquid ad vestitum pertinet. V. *Calciarium* et *Calzarus.*

† CALCERE, calceos vel caligas induere. Ordinar. Ms. S. Petri Aureae-vall.

CALCERIA, V. *Calcea.*

CALCES, *Gallicae militum.* Glossa Isid. ad quod Graeuius, Excerpt *Caligae militum*, pro *Caligae.* C ligas esse militum Romanorum n mo ignorat, sed eas calces dict esse nemo legit.

† CALCESTRVM, maltha, Gall. *C ment*, Ital. *Calcestruzzo.* Stat. Ve cell. l. 1. p. 15. *Facere aptare vi - - de terra glarea et calcestro.*

CALCETA, V. *Calcea.*

CALCETENVS. Lambertus in vita Heriberti Arch. Colon. n. 22. *F git tanquam calcetenus prosequatu* Galli dicerent, *comme si on le talo noit.* V. *Calcatenus.*

CALCETVM, V. in *Calcea.*

CALCEVS. (1) Tributum in calcei vel pro calceis soluendum. Char Philippi II. Marchionis Namurc. a 1221. apud Miraeum to. 1. p. 30 col. 1. *Ego Philippus Marchio N murc. - - Ecclesiae S. Albini N murc. in eleemosynam perpetuam a fectu benigne contuli omnes ca ce qui mihi debebantur omni anno du bus terminis de stallagio Namurcen saluis tamen illis qui de iure debent Scabinis Namurcensibus, et tribus h roscopis, duobus portariis castri, duobus praeconibus villae, saluis qu que aliis calceis, si qui iudicio Scab norum Namurcensium alias de iure d beantur. De his quidem calceis i stitui, vt omni anno in perpetuu in die anniuersarii parentum meoru piae memoriae, Canonicis S. Albi qui praesentes erunt anniuersario d stribuantur quindecim Valencener monetae.* V. *Calciaticum.* (2) CA CEI FENESTRATI, in quibus ce tae erant incisurae, vetantur, v pote qui Monachos dedecebant, Statutis Capituli general. Cisterc. a 1529. apud Marten. to. 4. Anecd col. 1642. CALCEI INCISI, *serici aut alterius coloris,* simili mo prohibentur Clericis in Concilio T let. an. 1582. † CALCEVS BA SVS, forte curtus, laicorum pr prius, in Stat. conc. Treuir. a 131 c. 2. Hist. Treuir. ab Honth. p. 7

† CA

† CALCEVS LAQVEATVS, laqueis seu loralis exornatus et astrictus, in Stat. pro Benedict. Prouinc. Remen. a. 1299. † CALCEVS LVNATVS, a forma lunae crescentis sic dictus, in Stat. Ms. eccl. Carnot. a. 1526. *) CALCEVS FOEDERIS, liga et factio rusticana, Germ. Bundschuh, in Fascic. Tempor. Pistorii p. 109. PEDEM VNVM IN DVOBVS CALCEIS HABERE, adagium dictum de homine duas vias ingredienti, vt eam insistat, quam cognouerit viliorem. Angeli Pechinolii Litterae ad Innocent. VIII. PP. apud Fontanium ad calcem Antiquitat. Hortae pag. 485. etc.

† CALCHARE, stipare, opplere; Guido de Vigev. de modo acquir. et expugn. T. S. *Fortiter inclaueletur manis super carnis illis, et postea calcheentur stopino cum caniis et maciis.*

CALCHERA, fornax, in qua vritur calx, in Contract. Datior. Bergom. lib. 2. cap. 27. 29.

† CALCHERIA, idem. *Charta Calcheria*, qua fornax eiusmodi alicui conceditur. Iudicium a. 1131. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 459. *De crosa et de calcheriis, et de cartis calcheriis, de de cartis sponsaliciis.*

CALCHIA, V. in *Calcea*.

CALCIA. (1) Tibiale, crurum tegmen, ita dictum, quod interdum calceis coniungeretur, et vna calcearetur et indueretur: Gallis *Chausse*, vel *Chauffe*; *Calza* Italis. Theodulphus lib. 6. Carm. 18.

Folliculi ampla, quibus turgenti calcia panno,
Velocique pedi vilis inest caliga.

(2) Calx, in Tabular. S. Florent. (3) Planta pedis, seu ea pars plantae, quae in digitos desinit, in Supplem. Antiq.

† CALCIAGIVM, idem quod *Calceiagium*, in Ch. Ms. a. 1181.

CALCIAMENTAGIVM, idem quod *Calcagium* 1. apud Lobinell. t. 2. Hist. Britann. p. 162.

CALCIAMENTARIVS, V. *Caligarius*.

CALCIAMENTVM, V. *Calceamenta*.

CALCIARE. (1) Calceus. Epistola Theodosii Patriarchae Hierosol. in VIII. Synodo CP. act. I. ex versione Anastasii Biblioth. etc. (2) Pro *Calceare*, apud Mart. Anecdot. t. 3. col. 1943. (3) Calcare, calcibus impetere. Acta SS. Martii tom. 2. pag. 166. Concilium incerti loci apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 158. *Ad horas B. Mariae - - cantentur in Ecclesia cum nota et deuotione, non insurgendo et calciando*, hoc est pedibus stando. (4) Aggerem seu viam stratam facere, V. *Calceata* in *Calcea*. (5) Vocare, V. *Calare* 1.

CALCIARETTVS, calceus. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 278. V. *Calcearetus* et *Calziaretius*.

CALCIARIVM. (1) Certa pecuniae pensio, quae in calceos emendos erogabatur. Gregorius M. lib. 4. Epist. 37. *Volo autem, - - offeras ad calciarium puerorum solidos 40. et tritici modios 400.* Id est, vt quidam interpretantur, pro calceis. Sane ita vocem hanc vsurpant Sueton. in Vespas. c. 8. et IC. in leg. 8. D. de Transact. leg. 21. de Alim. leg. vetus Interpres Iuuenal. Sat. 9. v. 67. Regula Magistri cap. 16. etc. Sed nescio, an generatim hoc loco Gregorii, *Calciarium* non sumatur pro quouis munere, seu quauis pensione, vt apud Leonem III. PP. Epist. 9. *Interrogate quidem fideles vestros, et omnia vobis nota erunt, quod illi, qui vobis eum collaudant, hoc per munera et calciaria faciunt.* Charta Athanasii III. Episc. Neapolitani: *Et nullum impedimentum nos aut posteri eis facere praesumamus, aut aliquod calciarium, aut praemium quaerere per nullum modum etc.* Hinc deprauata vox *Calzarium* et *Calgarium*, in Diplomate Caroli II. Regis Siciliae an. 1203. apud Vghellum in Episcopis Casert. *Praeterquam de forsfacturis casertae, et calzariis, et transituris etc.* Mox: *de forsfacturis in Limatula et calgariis terrarum, etc.* Ibidem: *De calcariis terrarum.* Charta an. 1105. apud eumdem Vghellum tom. 7. Ital. Sacr. pag. 1072. *Concedimus etiam vt - - cum rebus et bestiis eorum, et suis, libere et quiete vtatur terris, herbis, aquis, li-* guis,

gnis, petris, sine calzno, et affidatura, et omni iure tributario. Legendum *Calzario.* (2) CALCIARIVM, CALCEARIVS, calceus ipse. Ioannes Monachus lib. 2. de Vita S. Odonis Abbatis Cluniacensis: *Quid ergo sentiendum est de calciariis, quae sunt suo pretio cara, et pauimento Ecclesiae ulhaerenda?* Statuta Corbeiensis Monast. lib. 1. cap. 3. *Soccos filtrinos duos, calcearios quatuor cum solis nouis.* Petrus Venerab. in statutis Cluniac. cap. 28.

CALCIARIVS, *calcearius*, sutor. Vetus Interpres Iuuenal. stat. 4. *Calciarii, cum festinant, et ansas caligarum praetereunt nonnullas.*

CALCIATA, via strata, V. *Calcea.*

CALCIATICVM, praebitio calceamentorum. Chrodegangus in Regula Canonicor. Metensium cap. 29. Edit. Labbei: *Vt illas capas, et illos sacciles, (al. camsiles) et illa calceamenta de illos telloneos superius nominatos quod exinde superat, et de illo calciatico, quod ille Episcopus annis singulis ad illum Clerum reddere consueuit, et de eorum eleemosyna, quod ad ipsum Clerum specialiter Deus dederit, sint comparata.* V. *Calceus.*

† CALCIATOR, *calcearum* structor, vel refector. Comput. Ms. a. 1472.

CALCIATVRA, calceamentum, Gall. *Chaussure.* Hist. Dalphin. to. 1. pag. 140. *Quinque solidos pro calciatura sua.* Madox Formul. Anglic. pag. 425. *Ad calciaturam pauperum, seu ad calciandos pauperes.*

CALCIATVS, *calcea*, seu aggere munitus, in Ind. redit. Monast. Corbiens.

† CALCIDONIA, CALCIDONIVS, Chalcedonius lapis, apud Murat. t. 16. Script. p. 808.

CALCIFEX, sutor, apud Ludewig Reliq. MSS. to. 6. p. 126. ex Laurentii Byzinii diario belli Hussici: *Item sutores vel calcifices etc.* Legitur iterum in Onomastico ad calcem tomi 3. Actorum SS. Iunii.

CALCIFVRNIVM, fornax calcaria, in lege Baiwar. t. 1. c. 14. §. 5. *Calcefurnium* in edit. Heroldi.

CALCINA, vox Italica, calx, Gal *de la Chaux.* Occurrit apud Og rium Panem lib. 4. Annal. Genuen ad an. 1215. et Anonymum in M moriali Potestatum Regiens. ad a 1233.

† CALCINALIS, calcarius, ad ca cem pertinens, in Ch. Ms. a. 1257

CALCINAMENTVM, V. *Calcinatu*

† CALCINARIVM, rudus, Ital. *Ca cinaccio*, in Stat. Vercell. lib. 7 p. 150.

† CALCINARIVS, idem ac *Calcin lis*, in Stat. Mant. l. 1. c. 139.

† CALCINATIO, in calcem red ctio. Arnauld. in Rosar. Ms. lib. 1 cap. 3.

† CALCINATIVM, calcis coriis i ficiendis adhibitae purgamenta. Sta Saluc. collat. 5. cap. 144. V. *Ca cinarium.*

CALCINATORIVM VAS, vbi for metalla in calcem rediguntur, V. l cum in *Biscota.*

CALCINATVM, *maius, quod ar dulce factum est, vt sal, calcinatu minus, quod naturâ, vt saccharun* in Amalthea. Sunt voces Spagyr cae, pro quibus Rochus le Baill habet *Calcinamentum.*

CALCINEVS, ex calce, vel lateritiu vt vertit Bollandi Continuator, i Actis SS. April. to. 8. pag. 480. d S. Alpiano: *Vineam muro calcine cinxit.*

CALCIO, femorale lineum interiu Gallis *Calçon.* Hariulfus lib. 3. Ch Centul. cap. 3. *Conchae 2. Sandali cum Calcionibus:* quos lubentius i telligeret editor Cangii vdones l neos, lineosue, Gall. *Chaussons*, qua feminalia. Instrum. anni 1217. to. nouae Gall Christ. col. 98. *Su annuo censu sibi persoluendo per vn videlicet calciones - - quotiens no Abbatissa a Capitulo constituetur, m hi et haeredi meo duo paria calcionu pro releuatione dicti mansi soluere t nebuntur.* Charta Agnetis Abbat sae Strumensis in Artesia an. 122 *Sexaginta sol. ad botas hiemales et s tulares aestiuales - - et ad calcion septem libras.*

CALCIOCALIGA, calceus in caliga formam factus. Occurrit in no Tyronis.

† CAL

† CALCIPEDIA, calceorum species, vt *Calopedes*. Stat. eccl. Habac. an. 1452. ap. Oefel. t. 2. Script. Boic. p. 237. V. *Calopedia*.

CALCIRE, vocare, V. in *Calere* I.

CALCITIO, mendose, pro *Calcitro*, *onis*, in Glossis Isid. *Qui ferit calcibus*. *Calcitro* legitur hoc sensu apud Plautum et Nonium.

CALCITIS, *gemma aërei coloris*, in Glossis Sangermann. MS. num. 501.

*) CALCITON, *quod resultat de ferro quando purgatur in igne*. Vocabul. Lat. Germ. a. 1482. Squamae ferri, a Gr. χαλκος.

† CALCITRA, *Chaussée de ville*, *i. pauimentum*, in Glossar. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

† CALCITRARE. (1) Equo calcaria adhibere. Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7679. (2) Offendere. Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7692.

CALCITRO, V. *Calcitio*.

CALCITROSVS, *callosus*, ex Gloss. ad Alex. Iatrosoph. MS. l. 2. Passion. c. 140.

CALCLVS, pro *Calculus*, lapis. Abbo de Obsidione Lutetiae apud Chesnium Hist. Normann. pag. 44. col. 2.

† CALCOLARIVS, calceolarius, sutor, Ital. *Calzolaro*. Stat. ant. Florent. l. 4. c. 19.

† CALCVLAE, *lixae aut serui militum*, in vet. Gloss. Cod. reg. 7646. Vbi infra melius *Cauculae*.

CALCVLARE, calculos subducere, computare, Gall. *Calculer*, non leguntur quidem apud melioris notae scriptores, sed tamen frequenter occurrit apud alios, vt loca pigeat exscribere. Vide si vis, Sidonium l. 9. Epist. 7. Prudentium in Hymno S. Laurentii v. 131. Acta SS. Aprilis tom. 1. pag. 47. et Iunii to. 3. pag. LIII. Muratorium Scriptor. Ital. t. 3. p. 320. col. 1. D. etc.

CALCVLATIO, in Iure Hungarico, rationum Inquisitionis examen; Hungaris: *Aszfeleletne forgatasa*. Apud eos sumitur pro ipsa actione calculandi.

CALCVLCARE, pro *calcitare*, apud Marten. Collect. Ampliss. tom. 1. pag. 947.

CALCYLO, *Magister ludi*, Isidoro in Glossis, hoc est, qui docet arithmeticam. S. Aug. lib. 2. de Ordine cap. 12. *Ergo vtilitas numerandi magna necessitate animaduersa est, quibus duabus repertis, nata librariorum et calculonium professio, etc.* Laurentio in Amalthea, *Calculones*, *cancolones*, *sunt Grammatistae prima elementa docentes*. Vlpiano leg. 1. de extraord. cognit. §. 6. dicuntur *Calculatores*.

CALCVLOSITAS, λιθίασις, *morbus calcularis*. Supplem. Antiquarii.

CALCVLOSVM, pro *dubium* apud Ermanricum in Vita S. Soli cap. 7.

CALCVLVM, *vbi mortui feruntur*. Papias MS. V. *Caltulum*.

CALCVLVS. (1) *Minima pars ponderis. Geminis granis lentis appenditur*. Papias MS. V. *Calcus*. (2) † *Ratio*, *Rason*, *Prov. Vnde in Alexandro: Iste habet bonum calculum, i. bonam rationem*. Glossar. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657.

CALCVM, calcatio frumenti dum mensuratur. Tabular. Abbatiae Dalonensis in Lemouicibus fol. 17. ann. 1240. *Dedit - - conuentui Dalonis vnum sextarium auenae cumulatum cum vno calco renduales, etc.* Ita fol. 46. 125. 126. 127. 128. Rursum fol. 81. *Retento nobis vno modio filiginis, et dimidio auenae censualibus ad mensuram de Pompedors, filigino semel percussa et raso, et auena semel vna manu calcata, sed cumulata.*

CALCVS, *minima pars ponderis, quarta pars oboli est, constans lentis geminis granis. Appellatur autem calcus, quod sit paruulus sicut et lapis calculus, qui adeo minimus est, vt sine molestia sui calcetur*. Isid. lib. 16. cap. 26. V. *Calculus*.

CALDACIA, *calda aqua*, συγκέρασον, in Gloss. Gr. Lat. Codex MSS. Germ. Paris. habet *Caldatiua*. V. *Caldus*.

CALDACINIS, Θερμοσποδία, in Glossar. Graec. Lat. id est, cinis calidus.

CALDAEI, V. *Chaldaei*.

CALDARA, vox Italica, Hisp. *Caldera*, Gall. *Chaudiere*, idem quod *Caldaria*.

daria. Occurrit in Epistola Innocentii III. PP. tom. 3. Conciliorum Hispan. p. 456. pro quo Cangius infra legit *Caldaria.*

CALDARARIA, V. *Calderaria.*

CALDARARIVS, ex Ital. *Caldarario*, Gallis *Chaudronnier*, aerarius faber. Anonymus de rebus gestis Friderici II. Imp. pag. 687. de Manfredo: *Et dum vix credere posset narrationem rumoris eiusmodi, qui ex continua sollicitudine nuntii, vel caldararii malleus, qui ictum ad cudendum socii non expectat, denuo statim perstrepebat auditum etc.* Hist. Dalphin. to. 2. pag. 277. *Primo soluit Andreae inueni caldarario pro certis vasis hereis factis ad opus pauperum vnc. ii. taren. XII.* CALDERARIVS, eadem significatione, Ital. etiam *Calderaro*, Hisp. *Calderero.* Vita S. Francae Abb. to. 3. SS. Aprilis p. 393. V. *Caldarifex* et *Calderius.*

† CALDARE. vas ex aere *caldario* seu fusili confectum. Murat. t. 4. Antiq. Ital. med. aeui p 1052. *Vnum caldare pro aqua benedicta.*

† CALDARELLA, diminut. a *Caldare*, ibid. p. 1053.

† CALDARETIA, praestatio vt videtur, quae scholaribus fiebat pro *caldariis* habendis. Stat. ant. Cumanae c. 31. *Quod potestas faciat soluere scolaribus caldaretiam.*

CALDARIA, CALDARIVM, aënum, vas maius ex aere *caldario* seu fusili confectum, in quo aqua igni admouetur, Gallis *Chaudiere*, Italis *Caldaia*, *Caldaio*, et *Caldara*, Hisp. *Caldera*, Germ. Kessel. Anastasius in S. Hadriano PP. pag. 111. *Caldaria plena de pulmento erogentur omni die per manus vnius fidelissimi Paracellarii eisdem pauperibus*, etc. Robertus Monach. lib. 9. Hist. Hierosl. *Lebetes et caldariae, cacabi etc.* *Caldaria lignea*, apud Greg. Turon. de Glor. Confess. cap. 98. *Ferrum Caldariarum*, apud Innocent. III. Lib. 13. Epist. 61. Ios. de Aguirre legit *Caldararum*, vt paulo ante obseruabamus. CALDERIA, in Indice vtensilium de Ruminiaco ex Chartulario Compendiensi: *Vna calderia et vnum rotherium* etc. Rolandinus Patauin. de factis in Marchia Taruisina l. 7 cap. 9. CALDERIAE ad coquendum salem, *quae alio nomine Bager nae vocantur*, in Charta an. 1037 apud Duchesnium in Probat. Hist Vergiac. p. 77. in Testamento Bé nonis Abbatis in Bibl. Clun. p. 1c in Chron. Hugonis Flauiniac. pa 270. etc. Has caldarias olim fe reas fuisse nos docet Praeceptu Radulphi regis Burgund. an. 102 apud Marten. Anecdot. to. 1. pa 147. *Quatuor ferreas caldarias situ que earum in Salinis.* CALDARI eadem notione. Epistola Hugon Abb. Cluniac. ad Imperatorem a 1152. Spicil. Acher. tom. 2. p. 40 CALDARIIS DECOQVERE, su plicii genus. Lucas Tudensis Chr. p. 110. *Latrones suspendeba alios igne cremabat, alios caldari decoquebat, alios viuos combureba* Heremannus lib. de Restaurat. Martini Tornacensis c. 22. de qu dam Milite, qui vaccam pauperc lae feminae abstulerat: *Protinus v ro* (Comes Flandriae) *vas aene maximum, quod vulgus lebetem s caldariam vocat, publice in foro, dentibus cunctis in sublime append et aqua impleri praecepit, igneque m guo supposito, dum nimis ferue aqua, Militem illum cum omnibus dumentis suis, etiam gladio accinctu in caldariam proiici fecit, sicque eu in aqua feruente necauit.* Haec por poenae ac supplicii species potis mum decreta in falsarios et mone rum adulteratores. Chronicon C mariense I part. a. 1279. *Falsar monetae coctus in caldario Colum riae.* Et an. seq. *In Sults prope l beacum decoctus fuit monetarius* e Ioannes Butilerius lib. 1. cap. *Ceux, qui s'enhardissent de faire fa se monnoie et contrefaire la monn du Prince, ou ses quins, sans sou torité, et que de ce ils n'aient lettr sachez, qu'ils encourent en peine pitale, si comme d'etre bouilli,* e Addo veterem Consuetud. Turon sem tit. vlt. art. 1. CALDAR IVDICIARIA, V. *Aquae Iudicia* in *Aqua.* CALDARIVM. Ma Siluaticus: *Calda, i. calida.* *In cal*

caldarium, quando simpliciter ponitur, pro calida aqua intelligitur. CALDEAR, idem quod *Caldaria.* Specul. Saxon. lib. I. art. 24. *Caldear, seu patellam pro coquenda cerevisia.*

† CALDARIFEX, faber aerarius, in Ch. a. 1450.

CALDARIVS, Gloss. Lat. Gr. *Caldarius*, Θερμοδότης, *qui praebet calidam.*

CALDATIVA, V. *Caldacia.*

CALDEAR, V. *Caldaria.*

CALDELLVS, diminut. a *Caldus*, in Reg. S. Caesarii, et in Reg. S. Aureliani ad virg. c. 40.

CALDERARIA, CALDARARIA, locus vbi conficiuntur vel asseruantur caldariae, officina aeraria. Occurrit apud Innoc. III. l. 13. ep. 55.

CALDERARIVS, V. *Caldararius.*

CALDERIA, V. *Caldaria.*

† CALDERIVS, faber aerarius, in Stat. Placent. l. 6. V. *Caldararius.*

† CALDERO, aenum, vas ex aere caldaria, lebes, Gall. *Chanderon.* Regest. episc. Niuern. a. 1287. V. *Caldare.*

† CALDERONVS, idem. Arest. an. 1345.

CALDEVS, V. *Chaldaei.*

CALDICER. Fragm. Petronii: *Titus noster magnum animum habet, et est caldicer ebrius.* V. *Caldus.*

CALDICVM, *foris deambulatorium, quod et peribulum dicitur.* Gloss. Isid. Vgutio et Papias. Salmasius ad Spartianum pro *Caldicum* restituit *Chalcidicum*, Graecis ὑπερῷον, moenianum Latinis, Gallis et Italis, *balcon*: id dicitur foris deambulatorium, quod in illo deambulantes foris conspiciantur. Vide Reinesium Var. Lect. 3. 5. sic fere Graeuius ad Glossarium Isidori. Excerpta Pithoeana pro *Caldicum* habent *Caualium.*

† CALDIRARIVS, idem ac *Caldararius*, in Act. SS. t. 1. Aug. p. 578.

CALDVNA, species ferculi. (*) Vel potius intestinum, a German. Caldaunen, eodem significatu. Graec. χόλιξ, χόλαδες, itidem intestinum denotat.) Cod. MS. Consuetud. Eccl. Colon. in Bibl. Cathedralis Atrebat. *De nouem ouibus fiunt fercula quae vocantur caldunae.*

CALDVS. (1) Genus vasis, aut poculi (*) Germ. eine Gelte, Heluetius Kalte.) Regula Magistri cap. 25. *Antequam vltimum ferae caldum bibant.* Ibidem: *Sic vltimum caldum accipientes surgant.* Cap. 27. *Post primos meros aestiuo tempore ad refectionem tam sextae, quam nonae caldi omnibus quaterni sufficiant.* Habetur item c. 30. et 53. Efficta ne vox a *Cadus*, incertum: est enim Cadus Latinis vasis genus, apud Columellam, Martialem, etc. An vero a *Calda* vel *Calidus*, quod in eo potus calidus hauriretur. Gloss. Lat. Gr. *Calda* Θερμόν. Sed et, vt auctor est Varro l. 4. de lingua Lat. *Calix*, *a caldo*, dictus, *quod in eo calida plus apponeretur, aut calidum eo biberent.* Calda vero in conuiuiis veteres vsos testantur passim Scriptores, etsi id in dubium reuocet Hieron. Mercurialis lib. 1. Var. Lect. c. 8. Atque in his Plautus in Milite Glorioso, Suetonius in Tiberio c. 42. Victor in eod. Tiberio, Martialis lib. 1. Epigr. 12. lib. 8. Epigr. 67. l. 12. Epigr. 61. l. 14. Ep. 105. Aristaenetus lib. 1. Epist. 3. p. 18. Eunapius in Proaeresio pag. 157. et alii, quos laudant Lipsius lib. 1. Elect. cap. 4. Gretzerus l. de Vino myrrato c. 18. etc. Locum vero, vbi calda vendebatur, *Thermopolium* vocat idem Plautus in Pseudolo et in Rudente: quo spectat illud Dionis, scribentis, Claudium vetuisse carnes ac Θερμὸν ὕδωρ vendi in foro. Vide Vincentium Brutium lib. *de calido, frigido, ac temperato antiquorum potu et quomodo calido in deliciis vterentur*, editum Romae a. 1653. et Guillelm. Stuckium lib. 3. Antiquitat. conuiual. cap. 6. (2) *Caldus*, *chanderon*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 521.

CALEBRA, pro *Calabra.* Gloss. Lat. Graec. *Calebra*, βουλὴ βασιλική, id est, consilium, curia, vel sententia Regis seu Imperatoris. V. *Calabra* et Scaliger. ad Festum in *Curia.*

CALECIA, pro *Calcea*, vel *Calceia*, agger, moles, Gall. *Chaussee.* Chartular. Ecclesiae B. M. de bono Nuntio

tio Aurelian. *Quadraginta solidos ab eo qui molendinum seu caleciam haberet, requiret.* Conuentio a. 1230, apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. col 1245.

† CALECTA. Ch. Ioann. 1. reg. Angl. inter Probat. tom. 2. Annal. Praemonstr. p. 7. *De operationibus castellorum et parcorum, et pontium, et calectarum sint quieti.* Leg. *Calceiarum.*

† CALEFACTOR CERAE, Gallis *Chauffe-cire*, officium in Cancellaria notissimum, cerarii praefectus, in Reg. sign. *Pater* Cam. Comput. Paris. Est et *fructuariae regiae* officium, ex Reg. sign. *Noster* eiusd. Cam. V *Fructuarius.*

CALEFACTORIVM. (1) Inter ministeria sacra in Inuentario Eccles. Eboracensis in Monastico Anglic. to. 3. pag. 173. *Item vnum calefactorium argenti deauratum, cum nodis eurrosis insculptis, ponderis vnius vnciae. Item vnum calefactorium de cupro deaurato cum nodis insculptis, ponderans 10. vncias.* (2) Locus, vbi Monachi calefiunt, de quo liber Vsuum Ord. Cisterciensis cap. 4. 15. 55. 73. Tabularium Vindocinense Ch. 268. an. 1078. *Qui, cum corpus epulis refecisset, iussit lectum parari sibi, vt paululum secrete quiesceret: cui mox in calefactorio parari iussimus.* Chronicon Trudonense lib. 10. Guidonis Disciplina Farfensis lib. 2. cap. 1. Marten. tom. 4. Anecdot. col. 1224. (3) Certum balnei genus, quo herbae in aqua coquebantur. Guidonis Disciplina Farfensis lib. 2. cap. 42. *Famuli ipsius folia praeparent, tamen in vno angulo cum magna cautela, et quando calefactoria facturi sunt, famuli cellararii praeparata folia habeant.*

CALEFACTVM, idem quod *Calefagium* in Chronico S. Launomari de Magenciaco num. 14. *In silua sua amplissima, quae vocatur Berno, vnde semper habeatur calefactum.*

† CALEFACTVS, pro *Calefatus*, qui nauium rimas et commissuras solidat et componit. Constit. Ms. Caroli reg. Sicil.

CALEFAGIVM, Ius annuae lignationis quod quis habet in silua, ad familiae suae vsum, Gallis *Chauffage*. Charta Ricardi Regis Angliae: *Confirmamus pasnagium suum, et herbagium, et calefagium in foresta nostra de Coffet.* Vide Sammarthan. in Abbat. Fontanell. pag. 441. et probat. Histor. Bleiensis p. 7. occurrit praeterea in statutis Monasterii S. Claudii ann. 1448. pag. 79. lin. vlt. in Hist. Domus Harcuriae. to. 4. pag. 1359. et in Charta anni 1202. Alani Comitis, ex Archiuo Abbatiae Belli portus. CALFAGIVM, eadem notione. Charta Guillelmi de Guirchia in Archiuo Castri Brientii: *Dedi Cononicis B. M. de Guirchia calfagium in foresta de Guirchia.* Chartular. S Vincentii Cenoman. fol. 17. *Sufficientiam nemoris ad calfagium Monachorum.* Occurrit iterum in Charta 44. Pancartae titulorum Monasterii S. Stephani de Vallibus apud Xantones et in Anecdot. Marten. tom. 1. col. 627. in Charta Theobaldi Blesensis apud Mabill. in Actis SS. Benedict. Saec. 4. pag. 249. etc.

CALEFATARE, V. *Calafatare.*

† CALEFETARE, idem ac *Calafatare*, in Ch. Ms. a. 1335.

CALEFICARE, pro *Calefacere*, apud Eckeardum iuniorem de Casib. S. Galli c. 10. p. 81.

CALEFIERI, pro *Calefacere.* Paschasius Radbertus in Vita Walae Abb. inter Acta SS. Benedict. Sec. 4. p. 1. pag. 472.

† CALEGA, auctio, vt videtur. Conuent. Saonae p. 60. *Vendendae — in publica calega.* V. *Callega.*

† CALEGARIVS, idem ac *Caligarius*, sutor, in Stat. Vercell. l. 6. p. 14[illegible]

CALEMAVCVS, apud Graeuium in notis ad Glossar. Isid. in voce *Galeras*, genus pilei. V. *Camelaucum.*

† CALEMINVS, panni species, fors idem ac *Camelotum.* Testam. M. archidiac. Lingon. a. 1275. *Vestem nostram de calemino albo.*

CALENDA, martyrologium, V. *Kalenda* 2.

CALENDAE, CALENDI, V. *Kalendae.*

CALENDARA. Chronicon Andrense: *Terram, quam calendauerat dimisit.* Sed legendum *calengauerat*, id est vindicarat, calumniauerat, ex Gallico *Calenger*.

CALENDARIVM, V. *Kalendarium*.

CALENDARIVS, PANIS, V. in *Panis*.

CALENDARIVS, CALENDARIORVM SOCIETAS, V. *Fratres Kalendarii* et *Kalendarius*.

CALENGARE, V. *Calendare*.

CALENGEIVM, CALENGIA, V. *Calengia*.

† CALENGIVM, poena pecuniaria, mulcta, qua damnatur quis pro iniuste instituta actione. Feoda Norman. Ms. V. in *Calumnia* et *Calengia*.

† CALENVM, *cibus calidus et liquidus*, Gall. *Chaudel*, in Glossar. Lat. Gall. Cod reg. 521. *Calenum, lo mustio*, in Glossar. Lat. Ital. Ms. V. *Calidum*.

† CALEOLOGVS, conuiua, qui est e familia et domo regia. V. *Conuiuae regis*. Ch. Michael. Palaeol. an. 1403. V. Glossar. med. Graecit. v. καλέω.

CALEON, *quasi humilis leo*. Gloss. San-German. MS. n. 501. † Leg. *Chamaeleon*.

† CALEPCIA, *la metria e capillo*. Glossar. Lat. Ital. Ms.

† CALEPIS, *la fornace del ferro*. Ibid.

CALEPTRA, *mitra tegens caput*, Ioanni de Ianua. V. *Capedulum* et *Calestra*. Vgutio: *Caleptra proprie dicitur caphia equi*. V. *Calestra*, et *Calepetra*.

CALERARE, *properare, vel ligna portare, a calon, lignum*, Ioanni de Ianua.

CALERARIVS, *minister ferens ligna*, eidem.

CALERE, *desidere otiari*, Barthii Gloss. ex Lisardi Hist. Palaest.

CALERIVM, an machinae quaedam ligneae, a Graeco κᾶλον, lignum? Apud Baluz. Miscell. to. 6. p. 365. *Quae in balistarum et caleriorum et machinarum et aliorum armorum, etc.* † Mendum esse videtur pro *Carellorum*. V. *Cadrili*.

† CALESIS. Acta SS. to. 1. Sept. p. 771. *Grabatis quoque vehiculisque depositis, et calesibus abdicatis, gressu libero ac liberiore animo laudes - - retulere.* Vocem ambigue scriptam esse, monent Editores, qua vehiculi genus aut instrumentum, quo gressus firmatur, indicari suspicantur.

CALESTRA, *genus mitrae*. Gloss. Isid. Festus: *Calyptra, genus vestimenti quo capita operiebant.* Legendum *Calyptra*, a Graeco καλύπτρα, quod idem significat. V. *Calyptra*.

CALETRA, *vbi vespae nutriuntur*. Gloss. Isid. In Exceptis additur, *Celetra*, κοιλήθρα. Papias: *Caletra, vbi vespae nascuntur.* De vocis etymo vide Lexicon Martini.

† CALETVS, pro Calathus, in Lit. a. 1352. t. 4. Ordinat. reg. Franc. p. 309.

CALFAGIVM, V. *Calefagium*.

† CALFARIA, cucuma, vt videtur, Gall. *Coquemar*. Inuent. ad calcem Necrol. Paris. Ms. *Vnum bacinum, calfariam cum pede etc.*

† CALFATORIVM, idem, Massil. *Caufaudou*, Inuent. a. 1363. ex Tabul. S. Vict. Massil. *Vnum calfatorium de cupro perforatum, et non tenens aquam.*

† CALFVRNATA, coctio calcis. Pact. Ms. a. 1350.

† CALFVRNIVM. (1) Idem quod *Calcifurnium*, Germ. **Kalkofen**, ap. Stephanot. t. 3. Antiq. Pictav. Ms. p. 605. (2) Calcis coquendae onus, Gall. olim *Chaufour*, in Tabul. S. Vitoni Virdun.

CALGARIVM, V. *Calciarium*.

† CALGIOLA, forte clauus ligneus vel ferreus. Ch. a. 1349. t. 2. Hist. Cassin. p. 545. *Promisit eis dare omnia marramina - - funes, calgiolas, ferros, etc.* V. *Cauile*.

† CALHVS, idem quod *Varius*, diuersis coloribus distinctus. Inuent. Ms. a. 1366. *Sub annuo censu vnius vaccae variae siue calhae.* V. *Calidus*.

CALIA. (1) Coturnix. Glossar. Gr. Lat. Reg. Cod. 85. Ορτυξ, *Coturnix, cadia.* Ὀρτυγομήτρα, recte, (Matrix) *coturnicem et caliarum*. V. *Qualia*. (2) † *Calia, est lapis calaniaris,*

niaris, qui vulgo calamit dicitur, quo tingitur aes fitque auricalcum. Gloffar. med. Simon. Ianuenf. Mf. Germ. Galmey.

CALIBA, chalybs, catena ferrea, ferrum. Hiftoria de exilio S. Martini PP. apud Anaftafium Bibl. pag. 95. *Pofuerunt in fcamno indutum calibis et catenis.* Vbi Baron. a. 651. num. 16. pro *Calibis*, habet *ferro*. Althelmus de Laude virg. c. 25.

Ecce repentino pios nodatos arbiter artus,
Eripis e chalybis, mox ftricta Egimine rupis.

† CALIBEVS, ex chalybe feu ferro, in Lit. remiff. a. 1361.

CALIBOSVS, ex chalybe, apud Muratorium tom. 8. col. 330. V. *Talibofus*.

† CALIBS, pro chalybs. Elmham. in vita Henr. V. c. 97. p. 279. V. *Caliba*, et *Calybs*.

CALIBVRNE, gladius celeberrimi Arthuri Regis Britann. Sic dictus, vt ille Caroli Magni apud Turpinum *Durendal*, pag. 688. Houedenus et Bromptonus in Ricardo I. *Contra Rex Angliae* (Ric.) *dedit Regi Tancredo gladium illum optimum, quem Caliburne vocant.* Spelmannus addit, *quem Britones*, etc. Hincque fufcipio eft vocem effe Britannicam, vel potius hibridam, a Latino *Chalybs* et Britannico *Houarn* Ferrum. Vide Galfridum Monemuthenfem l. 1. c. 3. et Florilegum an. 520.

CALICA, pro *caliga*. Anaftafius in Epitome Chronici Cafin. apud Murat. Scriptor. Ital. to. 2. p. 369 col. 1.

CALICELLVS, paruus calix, in Vita S. Lupicini Abbat. Iurenf. n. 15. V. *Caliculus*.

CALICLARE, CALICLARIVM, abacus, Delphica, menfa, in qua calices reponuntur. Gloff. Lat. Graec. *Caliclare*, τραπεζοφόρον. Gloff. Gr. Lat. *Caliclarium*, ποτηριοθήκη. Κυλικεῖον Luciano in Lexiphane, *Poculorum menfa*, Seruio. Suidas κυλικεῖον, ἡ θήκη τῶν ποτηρίων. V. *Calcearium* 2.

CALICODIMIA, eadem notione, vt videtur, fed mendofe pro *Calicotheca*, fi bene coniicit Muratorius t. 2. p. 179. col. 1. vbi ex Agnelli libro Pontificali: *Tunc pincerna accipi[t] ex calicodimia impleta mero, porr[igit] pontifici.*

CALICVLVS, paruus calix, ap[ud] S. Auguftin. l. 9. *A caliculis*, [...] calicum feu vaforum potoriorum [...] ra eft, in Paffione S. Bercharii ap[ud] Camufatum.

† CALIDAMEYA, vno verbo pro [ca]lida melleia, rixa, quae improu[iso] facto committitur, Gall. ol. *Ch[aude]* *demelle*. Lit. remiff. a. 1406.

† CALIDARIVS, calidus. *Malel[...]* *calidariae vel frigidariae*, apud P[...] lad. de re ruft. l. 1. tit. 41.

† CALIDIOSE, calide, in Lit. [re]miff. Mf. a. 1364.

CALIDVM, potionis dulcis gen[us]. Vifio Wetini Monachi Augienf[is] apud Mabill. in Actis SS Benedic[t.] Sec. 4. part. 1. p. 293.

Intereas dulcis fertur mihi narma[...] pifcis
Afconis calidi, fequitur vas deni[...] que mafti,
Optatum et calidum, large de prin[...] cipe miffum.

V. *Caleum*.

† CALIDVS, color equi. Beftiar. Mf. cap. 44. *Qui* (equi habent) *frontem albam, calidi* (appellantur.) V. *Callus*.

† CALIDVS-FVRNVS, Gall. *Chauf[...]* *four*, fornax caldaria. Ch. Mf. an. 1187.

CALIENDRVM, operimentum cap[i]tis, κόσμιον κεφαλῆς, in Gloff. La[t.] Graec. *Birretum: mitra, vel gene[*]raliter, quidquid caput inuoluit, [...] maiorem calorem contrahat, et dicitu[r] a caleo, les.* Ita Ioan. de Ianua[.] Papias: *Caliendrum, capillatura, fup[er]pofitus crinis pro naturali ornatu ca[pi]tis, vel quo ad ornandos crines ca[pi]tis vtuntur.* Vita B. Tortelli Pup[...]pienfis num 23. *Pro tegmine capi[...]tis habebat caliendrum, quod huius[...] modi fratres gerunt* Acroni ad Ho[...]rat. 1. Serm. *Caliendrum* eft orna[...]mentum capitis muliebris, vel com[...] afcititia. V. *Capillatura*.

CALIFA, V. *Chalifa*.

CALIFACTORIVM, V. *Calefactorium*.

CALIGA, militare olim calceamen[t]um, στρατιωτικὸν ὑπόδημα, Dioni[...] lib[...]

sic appellatum, quod pluribus ligulis annecteretur, vti pluribus docent Benedictus Balduinus in Calceo antiquo cap. 13. Casaubon. ad Sueton. et caeteri Criticorum filii. Sed Monachorum etiam propria fuit vt patet ex Regula Benedicti cap. 62. Cassiano lib 1. cap. 10. et aliis. Erant porro caligae Monachorum eleuatae, vt testantur idem Gregorius Magn. lib. 1. Dial. cap 4. et Regula Magistri, quemadmodum olim militum, vt Plinius lib. 9. cap. 18. Iuuenalis Sat. 3. et 16. Iosephus lib. 7. de Bello Iudaico et Egesippus lib. 5. de Excidio Hierosl. cap. 30. vbi de caede Iuliani Hecatontarchi. Eaedem erant et *follicantes*, id est laxae, neque nimis adstrictae S Ferreolus in Regula cap. 32. V. supra *in Calcia*, et in *Subtalares*. CALIGA, praeterea propria est Episcoporum: nam priusquam *Sandalia* induant, caligis ad genua vsque protensis crura reuinciunt. Vide Durandum in Ration. lib. 3. cap. 8. CALIGAE ALATAE, quibus aues capiuntur, apud Pseudo-Ouid. l. 1. Gallis ol. *Chausses*. CALIGAE CATHENATAE. Statuta Eccl. Cadurc. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 728. *Prohibemus etiam, vt clerici praesertim beneficiati caligis cathenatis rubeis seu viridibus publice vtantur.* † CALIGAE COLORATAE, in Annal. Victor. Massil. ad ann. 1315. CALIGAE SCACATAE, († quadris diuersi coloris distinctae, V. *Scacatus.*) Statuta Eccl. Tutel. eiusdem tomi col. 794. † CALIGAE SEMELATAE, soleis instructae, ocreae. Stat. vniuers. Aurel. a. 1367. † CALIGAE SOLATAE, idem, in Stat. Mſ. eccleſ. S. Laur. Rom. CALIGAE SERICAE, TVRGIDAE ET DISSECTAE, prohibentur Clericis in Concilio Mexicano an. 1585. CALIGAE NOCTVRNALES, Spicileg. Fontanell. Mſ. pag. 422. Monachus defunctus, *corpore lauato, vestitur staminea - - et cucula, caligis nocturnalibus et sudario, quod est de eodem panno, de quo staminea et caligae, quae in extremitate non sunt patulae, sed consutae.* CALIGAS CIRCINARE, fasciolas caligis aptare. Fortunatus in Vita Sancti Germaniensis Episcopi cap. 35.

CALIGARE. (1) Ligna ferre, vt dictum est *Caligarius*. (2) Pro *Caecutire*, vox Latinis notissima; sed eam actiue sumunt inferioris aeui Scriptores pro caliginem obducere, tenebras offundere, obscurare. Ildephonsus Epist. ad Quiricium Episc. concil. Hisp. tom. 2. p. 535.

† CALIGARIARIVS, idem qui *Caligarius*, in Inscript. 225. 4. apud Gudium.

CALIGARIS, clauus, V. *Caligarius* 1.

CALIGARIVS. (1) Sutor, *caligarum* confector. Gloss. Graec. Lat. ὑποδηματάριος, *calciamentarius, caligarius*. Papias: *Caligarius, artifex, caligaris vero, clauus.* Mox: *Caligarios, a calo, id est, ligno vocant, vnde fiunt: sine iis calciamenta fieri non possunt.* Vetus Inscriptio: *C. Attilius C F. Iustus sutor caligarius sibi et Corneliae*, etc. Iulius Firmicus Math. lib. 3. c. 12. *Coriorum confectores seu caligarii.* Lib. 4. cap. 7. *Faciet pellarios, coriarios, caligarios.* Adde Lamprid. in Alex. Seuero. Καλιγάριοι, Graecis Scriptoribus aeui medii, vnde *Porta caligariorum* Constantinopoli, apud Phranzem lib. 3. cap. 11. et Leunclauium in Pandecte Turcico num. 200. (2) CALIGARIVS, Vgutioni, dicitur *Minister ferens ligna: caligare, ligna portare, a calon, lignum: vnde calo, qui fert ligna.*

CALIGATVS, *id est, miserrimus. Inde caligatus miles dicitur, qui habet ferreas ocreas, vel caligas de corio. Etiam idem est, quod infirmus vel obscurus*, etc. Vocabular. Iuris vtriusque. V. *Caliga*.

CALIGO, alueus. Sanutus lib. 3. part. 11. cap. 9. *Quia Saraceni de tertio ramo* (Nili) *qui Rasith dicitur, per caliginem vnum, id est, alueum, quo terram rigant, galeas ad ramum Damiatae induxerant.*

CALIGOSVS, pro *caliginosus*, apud Milonem Mon. Elnonensem in Serm. de Translat. corporis Sancti Amandi.

CALIGVLA, caliga leuior, qua in aestate vtebantur. Vita S. Fulgentii

tii Episc. Ruspens. n. 38. S. Bernard. ep. 41. Norunt omnes Caium Tiberii nepotem et successorem cognominatum fuisse *Caligulam*, a *Caligulis*, quibus adolescentior vsus fuerat in exercitu patris Germanici.

CALINVS MAIOR, magister hospitalis peregrinorum, vt Breydenbach exponit pag. 192. Itinerarii Hierosol. lin. II. *Igitur conuenientes cum praefecto, seu locum tenente Soldani in Ierusalem et - - maiori Calino, id est, Magistro hospitalis peregrinorum.* Idem auctor ibidem meminit *Calini* pag. 193. et pag. 195. CALINVS MINOR, ibid. p. 192. † CALINVS, *clarissimus*, in vet. Glossar. Cod. reg. 7646.

† CALIPPES, ex chalybe, aeneus. Ch. apud Meichelbec. tom. 2. Hist. Frising. p. 31.

CALIS. (1) pro CALLIS, via. Gloss. Lat. Graec. *Calles*, τρίβοι, ἀτραποί. *Calle*, Danti, et Petrarchae. Gloss. Isid. *Callis*, *viae tritae pecorum vestigiis*. Statuta Venetor. ann. 1242. lib. 3. cap. 61. *Si vnus voluerit meliorare calem vel viam* etc. Occurrit ibi pluries. (2) † Monstra facta apud Chassagniam a. 1511. *Franciscus Charbonnerii habet balistam calibus fulcitam.* Infra: *Vnam ballistam fulcitam suis vtilibus.* Alibi: *Vtensilibus.* Idem videtur ac *Balista ad duos pedes.*

† CALISMALA. Stat. ant. Florent. l. 5. c. 19. *Septem maiores artes, videlicet ars iudicum et notariorum, ars mercatorum Calismalae Franciscae* etc.

† CALITRIX, *certa simia*, in Gloss. Lat. Ital. Ms. CALLITRIX, apud Plin. l. 8. c. 54. V. *Callia.*

CALIVS, σποδὸς, τέφρα, *cinis*, in Supplemento Antiquarii. Sic dicitur, quia calet.

CALIX. (1) Vas sacri ministerii, Germ. Kelch. CALICES ANSATI, maiores scilicet. Chronicon Moguntinum pag. 384. Eiusmodi fuit calix, quo vsus Christus in coena, si qua fides Adamnano de Locis SS. lib. 1. cap. 8. Vide Chronicon Fontanell. cap. 18. p. 236. et Anastasium in Vitis PP. pag. 126. CALIX APPENSORIVS, idem qui *Ansatus*, vt probabiliter conicit Muratorius to. 2. pag. 64. col. 2. Ce Agnelli libro Pontif. *Et si diligenter inquiras, multus ornatus faraliti maiorum vasculorum, tam coronae quamque et calices appensorii*, etc. CALICES BAPTISMI, in quibus recens baptizatis, post perceptam sanctam Eucharistiam, Dominicus sanguis hauriendus dabatur. Liber Damasi in Innocentio I. PP. CALIX DIATRETVS, *vas torno politum et detornatum*, in Vocabulario Sullanaei, a Graeco διάτρητος, perforatus, vel torno factus. CALICEM EBVRNEVM *cum patena paratum vnum; calicem vitreum auro paratum vnum; calicem de nuce et argento et auro paratum vnum* legere est in Testamento Everardi Comitis ann. 837 apud Miraeum to. 1. pag. 21. CALICES LIGNEI primitus fuere in quibus vsi Apostoli in sacris Liturgiis. Vetantur in epistola Leonis IV PP. de Cura Pastorali et Canon. Saxon. Edgari cap. 41. Vid. Vita S. Benedicti Abbat. Anian. num. 13. CALICES MINISTERIALES, maiores vino pleni, in quos refundebat Archidiaconus guttulam Sanguinis Christi de calice Sancto, quo populus *confirmaretur*, id est, communicaretur de Sanguine Dominico seu *complementum acciperet communionis*, vt loquitur Micrologus cap. 19. Quem quidem morem effundendi parum Sanguinis in calicem maiorem vino repletum, attigisse videtur S. Remigius Remensis Episcopus apud Hincmarum in illius vita, in istis versibus, quos circa eiusmodi calicem ministerialem inscribi iussit:

Hauriat hinc populus vitam de sanguine sacro
Iniecto, aeternus, quem fudit vulnere, Christus,
Remigius reddit, Domino sua vota Sacerdos.

Rabanus Maurus lib. 1. de Institut. Cleric. cap. 7. Vide Concil. Neocaesar. cap. 13. et S. Ambrosium lib. 1. de Offic. cap. 41. Anastasium in S. Siluestro pag. 12 V. *Scyphus* CALICES OFFERTORII, videntur fuisse

fuisse, in quos refundebantur amulae, quae a fidelibus offerebantur. Amalarius in Eclogis de Officio Missae: *Post lectum Euangelium venit subdiaconus, ferens in brachio sinistro calicem, in quo recipiuntur amulae populorum, et super calicem corporale, quod accipiens diaconus ponit super altare, similiter calicem post receptas amulas.* S. Cyprianus de Lapsis: *Vbi vero solemnibus adimpletis, calicem diaconus offerre praesentibus coepit, etc.* Ita S. Clemens lib. 2. Constitut. Apost. cap. 61. Diaconorum alios oblationi Eucharistiae intentos esse debere ait. Iidem, qui *Ministeriales*, vti vult Durandus de Ritib. Eccles. lib. 1. cap. 7. Antiq. Puldenses lib. 2. trad. 38. *Trada - - - id est, patinas argenteas, et calices offertorios, et thuribula,* etc. † CALIX OFFERENDARIUS, idem, ap. Murator. to. 4. Antiq. Ital. med. aeui p. 882. CALICES VITREI. S. Honoratus in Vita S. Hilarii Arelatensis: *Qui eo credidit omnia distrahenda, quousque ad patenas vel calices vitreos veniretur.* Vide Miracula S. Stephani Episcopi Calacini in Sanctuario Capuano pag. 184. Ardonem in Vita S. Benedicti Abb. Anian. num. 13. Vitam S. Winoci Abbat. cap. 12. etc. Interdicuntur pariter ab eodem Leone IV. de Cura pastorali. Calices Vitrei primis Ecclesiae temporibus in vsu fuisse videntur ex Tertulliano lib. de Pudicitia cap. 10. vbi de Calice, in quo pastor depictus erat, quique facile frangi poterat, loquitur, quae Calici Vitreo apprime conueniunt. Rem etiam probant illusiones Marci cuiusdam haeretici, qui quod in Calice consecrauerat, purpureum et rubicundum vt appareret, praestigiis suis efficiebat. Vide Nicetam Choniatem lib. 4. Thesauri cap. 6.

(2) († Alveus, idem quod *Caliga.*) Iacobus de Vitriaco lib. 3. p. 1126 de filiis Sapphadini: *Quatuor habent redditus de calice, qui omni anno in mense Augusto irrigat totam terram Egypti.* † Ch. an. 832. inter Probat. t. 1. Annal. Praemonstr. p. 104. *De summo vado Carrero vsque in fundus calice antiquo.*

CALIXTA, († idem forte ac *Calix* 2.) Charta Lergardis Comitissae inter Instrum. tom. 2. nouae Gall. Christ. col. 8. *Offerimus - - eidem Domino Martino patrono nostro - - calixtam nouam cum ecclesia in honore S. Gregorii constructa, et in omnibus ad ipsius potestatem aspicientibus, hoc est cum villa* etc. Dionysius Sammarthanus coniicit, nomine *Calixtae* significari chartam nouam, qua iam prius donata confirmantur; *Calixtam* ad verbum esse *ligamentum*, chartam *Calixtam* seu ligamentum appellari, quod illis aeuis concederetur possessio doni vel cessionis alicuius traditione corrigiae instrumento alligatae. Verum *Calixta* non tam videtur charta donationis, quam res ipsa donata; deinde parua vel nulla videtur esse *Calixtae* et *ligamenti* necessitudo: fere crediderim *Calixtam* mendose scriptum esse.

CALIXTINI, apud Bohemos seculo XV. dicti qui Calicem in Eucharistiae Sacramento appetebant, vt refert Prosper Sanctacrucius de Ciuilibus Galliae dissentionibus, apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. col. 1452.

CALIXTUS, summus Pontifex Saracenorum, aliter *Calypha.* Iacobi de Vitriaco Historia Orientalis apud Marten. to. 3. Anecd. col. 270.

CALL, V. *Clep.*

CALLA. (1) Callis, semita, Ital. *Calle.* Charta a. 1246. ex paruo Chartular. S. Victoris Massil. pag. 187. (2) † Vox Ital. Ostium; vnde pro *Exclusa* legitur in Ch. a. 1451. apud Lam. in Delic. erudit. part. 3. p. 865. *Ad recuperandum et petendum callas siue piscationes callarum molendini.*

† CALLAGIUM, idem, vt videtur, ac *Calcagium*, tributum pro *calceis* reficiendis. Lit. Rich. I. reg. Angl. to. 5. Ordinat. reg. Franc. p. 317. *Sint quieti - - a theloneo - - et callagio,* etc.

CALLAICA, V. *Calluca.*

† CALLARIUM, forte pro *Caldarium*, aenum. Ch. e Tabul. Cassin. *Ponenemus ibi - - j. Callariam maiore, e ij. minores.* V. *Caldaria.*

CALLAS, V. *Callus.*

CALLATA, vox Italica, ambulacrum, Gall. *Promenade.* Locus commodus ad ambulandum animi gratia. Statuta Massil. p. 443. V. *Calata.*

† CALLEFACTVM, fornax caldaria, vt videtur. Terrear. Belliioc. fol. 171. *Pro - - domibus, callefactis, curte, fornerio, orta*, etc. V. *Calidus-furnus.*

CALLEGA, collecta, exactio tributorum et etiam coetus, vt videtur, vbi de eiusmodi collectis agitur. († Potius venditio publica, sic forrasse dicta, quod in *calle*, seu via publica fiebat. Stat. Genuens. l. 4. c. 22. *De re vendita in callega seu auctoritate magistratus.* Vid. *Calega.*) Ogerius Panis lib. 4. Ann. Genuens. ad an. 1214. *Callega denariorum quotuor per libram collectae maris fuit summa librarum 3805 o.* Et infra: *Introitus Tyri; scribania Septae et Buaeae, quae possint vendi in publica callega vsque ad annos duos tantum et non plus.* Iacobus Auria lib. 10. eorumd. Annal. ad ann. 1293.

CALLEGI, *semitae angustae.* Glossar. Sangermann. Ms. num. 501.

CALLENGIA, calumnia, actio, qua quis rem repetit. *Callenge*, in consuet. Hannon. cap. 49. 69. et vlt. Valentian. art. 6. 12. Hesdin. art. 8. aliis *Challenge.* Monasticum Anglic. to. 2. p. 603. *Remisit nobis callengiam, quam habuit in vasta terra post parcum.* V. *Calumnia.* CALANGIA, ead. notione. Charta Godefridi de Louanio a. 1238. apud Miraeum to. 1. pag. 421. col. 2. CALENGEIVM, idem. Charta Roberti Piscis ex Chartulario S. Fromondi. CALENGIA, apud Marten. Anecd. t. 1. p. 1094.

† CALLEPETRA, *mitre, ou cappian de mittre, ou de feutre*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7679. V. *Caleptra.*

CALLERE. (1) Per fraudem machinari. Gasp. Barthii Glossar. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. Ms. pag. 345. ex Hist. Palaest. Fulcherii Carnot. (2) † Glossar. vet. Cod. reg. 7646. *Callit, anxitat, vsitatur.* V. *Callitus.*

CALLES, Isidoro in Glossis, *viae tae pecorum vestigiis.* V. *Callis.*

† CALLETIA, pro *Collecta*, in St vniuers. Aurel. an. 1307.

CALLIA, *simia*, in Vocabulario S sanuaei. V. *Calitrix.*

CALLIANVS, V. *Collianus.*

CALLIATOR, forte qui erat a poc lis, quae Galli *Cailiers* vocabar († vel qui aucupio *caliarum* seu c turnicum praeerat.) Vide Maz Testamentum an. 1217. ex Chart S. Martini Pontisarensis: *Item, leg Thebaldo, qui custodit parcum ce tum sol. Paris. Item Iohanni calliato centum sol Paris.*

CALLICINATVS. Epitaphium Wi lelmi Abbatis Metensis in Analect Io. Mabillonii t. 1. pag. 430.

Hoc quoque perlecto verborum ca licinato
Vestrorum fratrum Christi sub le piorum
Plangere didicimus vos lamentabi funus.

Vox vsurpata pro *breui mortuorum* sed incertae originis. Vide con cturam viri doctissimi t. 1. Monumen tor. Eccles. Graaece p. 816.

† CALLIGARIVS, *Caligarius*, suto in Stat. Saluc. coll. 3. c. 92.

† CALLIGATOR, idem vt viderut Acta SS. 8. 3. Aug. p. 372. *Matthi calligator ciuis Cracouiae.*

CALLICVLA. (1) Atramentarium vt Macro videtur in Hierolexico significat. Imperfectus homil. 54 in cap. 15. Matth. *Ante conspectu suum ponit super mensam callicular vnde tribus digitis mortem homini scribit aut vitam.* Carolus Frate suspicatur legendum esse *Caliculum* (2) Genus vestis, V. *Gallica.*

CALLICVLARVM, *medium aestat vel hyemis.* Gloss. Isid. Viri doc censent scribendum esse *Canicularium* quod summa aestate in rabiem agar tur canes, vt et in intentissimis tr goribus. Vide Graeuium ad easc Gloss.

CALLIGRAPHVS. Graec. καλλιγρα φος, scriptor accuratus, apud Pau Diac. lib. 17.

CALLIOMARCVS, herba sic dict Gallis veteribus, quae Latinis *Eq* vnga

sanguis Marcell. Empiric. cap. 16. Britannis *Callion-march*, equi testiculi.

CALLIS, pro via Regia, apud Latinos vix vsurpatur: secus apud Scriptores inferioris aetatis. Schedae antiquae apud Camdenum in Britannia: *Diebus Honorii et Arcadii facti sunt in Britannia valles ad mare.* Vetus Charta apud Seldenum ad Eadmerum: *Concordatum est de rectis callibus, quae habuerint per ciuitatem introitum et exitum, quicunque de illis forisfecerit, Regi emendabit.* Vide *Tramitem.* Statuta Veneta lib.3. cap. 61. et Probat. Histor. Blesensis pag. 5. Concil. Hispan. tom. 4. pag. 764. col. 1. vbi *Callis* est pro vicus, platea.

CALLITVS, *vsitatus*, in Vet. Glossario Sangerm. Mſ. num. 501. V. *Callere* 2.

CALLOMELINVS, forte flauus splendens, rutilus a Graeco καλὸς et μελίνη, panicum, a μέλι mel. Valesl in lib. 6. Hist. Evagrii cap. 21. pag. 127. ex vetere Charta donationis Ecclesiae Cornutianensis: *Vela linea paragaudata Persica clauatura callomelina prasina duo* etc.

CALLORVS, *malitiosus*. Gloss. Isid. Constantiensis: *Calloso, maculoso.* Hanc lectionem veriorem putant Martinius et Graeuius. † Forte pro *Calidiosus*.

CALLVCA, *gemma colore viridis - - nascitur in India vel Germania in rupibus gelidis oculi modo extuberans.* Gloss. Sangermann. Mſ. num. 501. legendum *Callaica*, cum Isidoro lib. 16. Orig. cap. 7. vel potius *Callais*, vt apud Plinium. † Gallis *Iade*, Belgis *Kalsavée*.

CALLVLARE. Ionas in Vita S. Eustasii Abbatis Luxouiensis num. 12. *Comperendinanti, microloga, et friuolis callulanti, Eustasius respondit.* Vbi viri docti *Callulare*, verbum esse effictum a Longobardico vel Teutonico *Kallen*, i. effutire, garrire, censent; vel a *Kakelen*, quod idem sonat: sed legendum *cauillanti* probabilius videtur. Nisi forte quis malit *Callulanti* esse pro *garrulanti*, blateranti. Quam facile *C.* pro *G.* et *R.* pro *L.* scribatur nemo est qui nesciat.

CALLVM PEDIS, tarsus siue superior pars pedis. († Leg. forte *collum pedis.* V. in *Collum.*) Guidonis Disciplina Farfensis lib. 2. cap. 4. *Staminia debet talem mensuram habere, ut possit callum pedis cincta pertingere.* Galli dicunt *le cou de pied.*

CALLVS. (1) *Fabrorum foramina*, Papias Mſ. Isidorus et Constantiensis Episc. legunt, *Callas*: ad quos Graeuius ait, sed fides sit penes illos. Papias Mſ. Bituric. etiam habet *Callas*. (2) Lapis, ex quo calx coquitur, vel fornax caldaria. Stat. Placent. l. 7. *Potestás - - concedat fornariis Placentiae - - illum callum, quem fornarii habebant.*

CALMA. (1) († Ager exilis et ab omni cultu destitutus, vastus et desertus, idem ac *Bruarium*, ab Hisp. *Calma*, eodem significatu.) Charta Chlotarii Reg. ann. 627. ex Tabulario S. Benigni apud Perardum p. 6. *Et siluas de ipso agro deuastassent, et terram exinde aut prata per loca plurima innasissent, vel vineas deplantassent, aut calmas rupissent*, etc. Alia Caroli M. an. 790. pag. 13. ibidem: *Sicut ab ipsa iam dicta Orba, partibus Occidentalibus venitur in calmibus, Merrenses vocabulo, usque quo perueniatur in planitiem parochiae Segonciacensis.* Notitia vetus apud eumdem pag. 18. *Albericus dedit de ratione S. Benigni partibus Fulcrici calmam vnam, quae est in Centena Oscarense - - habet ipse campus vel calma, de vno latere*, etc. Alia pag. 93. *Verberatorum cauabt, quod habetur in calma iuxta molendinum.* Denique alia ann. 1147. *In fine vero forestae de Lumini, est pratum ipsorum Militum, quod est inter calmas de Ance et Blascio, et praedictam forestam.* CHALMA. Instrum. venditionis an. 1276. ex Chartulario minori San-Benigniano: *Quare dictas quinque eminas bladi percipiendas et reddendas in dicto granario assedi - - Item super chalmam sitam au Cerisier noirien, sitam iuxta terram Roblini.* Et in altero venditionis Instrumento

to eiusdem anni: *Et super vnam peciam terrae quae fuit in chalma, sitam*, etc. CHALMIS, in Charta Ioannis de Cresto an. 1294. apud Baluzium tom. 2. Hist. Arverniae pag. 520. *Tradidit mansum de Melet superiorem et subteriorem - - Item las chalms de Fenayrols - - cum molendinis, furnis, pratis*, etc. CHAVMA, in Instrumento anni 1276. ex Chartular. minoris S. Benigni Diuion. *Super chaumam quae partitur cum Perrecier et super omnes arbores eius.* CHAVMOTA, ibidem: *Super chaumotam sitam super virgultum D. Marcelli Militis.* † CALMEN, idem in Ch. a. 957. in Append. ad Marc. Hisp. p. 871. et in alia a. 1011. ibid. pag. 990. V. *Calmus.* (2) Praedium seu villa rustica Ch. Ludov. reg. Franc. a. 1154. inter Instrum. tom. 4. nouae Gall. Christ. p. 174. *Quaero*, inquit dux, *vt Episcopus destruat mihi calmam et fossatum, quod factum est apud Mussi.* Ad quod Episcopus respondet: *Calmam destruere nolo, tum quia frater meus eam aedificavit* etc. † Adde D. Brussel de vsu feud. p. 274. (3) † Stipula, Gall. *Chaume*. Ch. Ms. a. 1366. *Duae partes vnius granchiae coopertae de calma*, *Gallice Chaume.*

CALME. Vide Ionam in S. Columbano c. 15. et 17.

CALMEDINA, Praetor vrbis. V. *Zavalmedina.*

CALMEDRIVM, V. *Calmerium.*

CALMEN, V. in *Calma* 1.

CALMERIVM. Statuta Veron. lib. 4. cap. 74. *Vltra quantitatem ordinatam vel ordinandam in calmerio faciendo quolibet anno - - pro ipsis pretiis in dicto calmerio contentis*, etc. Fuit itaque indiculus pretiorum rebus vendendis statutorum. Contract. Datior. Bergom. lib. 7. c. 18. vocant *Calmedrium.*

CALMIS, († idem quod *Calmus.*) Charta anni 871. inter Instr. tom. 1. nouae Hist. Occitan. col. 123. *Vt uncta pecora gregum suorum per cunctas colles et calmes, sine pascuaria, absque vllo homine blandiente pascant.* V. *Calma.*

† CALMVS, dumetum, ager ipse v[...] pribus et dumetis horridus. Ch. M[...] W. Marmerel milit. a. 1226. *Conce[...] si - - eis furniliam calmorum ter[...] meae, qui non erunt in prohibition[...]* Alia Ms. an. 1258. *Duas quadrigat[...] calmorum qualibet hebdomada in [...] resta de Pauca curia per vsuarium p[...] cipere consueuerunt.* V. *Calma* 1. [...] *Calmis.*

CALNABIS, CALNAPE, stragulu[...] villosum. V. *Galnabis.*

† CALNERVS, aries, interprete H[...] gone auctore Annal. Praemonst[...] ad Ch. a. 1151. inter Probat. to. [...] p. 393. *De ouibus et calnero, et [...] porcis et porco* etc.

CALO. (1) Calceus ligneus a par[...] inferiori, Gall. *Galoche.* Acta S[...] Iunii tom. 5. pag. 167. *Vigilium c[...] lonibus interemptum fuisse, quo gen[...] re calceamenti ferrati gens montan[...] vtitur.* Vox nota Festo eadem no[...] tione. V. *Calopedes.* (2) V. *Ca[...] lones.*

† CALOCERTATORIVM, *supr[...] quam certantur suppia.* Vbi littera[...] *pp* linea transuersali notantur; a[...] pro *Suppararia?* Glossar. Lat. Gal[...] a. 1352.

CALOCERVS, V. *Calogeri.*

CALODAEMON, a Graec. καλὸς e[...] δαίμων, bonus angelus. Acta SS[...] Iunii tom. 2. p. 614. in Vita B. Pla[...] cidi.

† CALOFVRCIVM, *fourches*, *gibe[...]* in Gloss. Gall. Lat. Cod. reg. 7684[...]

CALOGERI, monachi, praesertim s[...] nio et aetate venerandi. Tabula[...] rium Monasterii S. Savini Leuitanen[...] sis: *Congregatis sub Normam Bene[...] dicti Patris non mediocriter caloger[...]* Perperam *Cologeris* edit. apud Mar[...] cam in Hist. Beneharn. p. 805. Phi[...] lippus Mazerius in Vita S. Petri Tho[...] masii Patriarchae Constantinopolita[...] ni n. 130. *Et alii diuisi ab ecclesia[...] maxime Graeci, et calogeri eorum* Vita S. Seueri Abbatis Agath. cap[...] 16. *Adolescentiores calogeri tam quo[...] tidiani operis, quam labore ieiunii vi[...] cti.* Hist. Cortusiorum lib. 9. cap[...] 16. *Vbi est Monasterium, in quo sun[...] Monachi 1500. caloceri nominati*

Καλ[...]

Καλογήρων apud Graecos mentio passim occurrit.

† CALOGIUS, idem ac *Calogerus*, in Ch. Mſ. Mich. Palaeologi Imp. ann. 1403.

† CALOMAUCUS, *pileus*, in Gloſſ. Lat. Argent. V. *Calomacus.*

CALONES, *negotiatores*, *naviculae quae ligna militibus portant.* Gloſſ. Sangerm. MSS. n. 501. Papias MS. *Calones*, *naviculae quae ligna militibus portant.* Alter eiusdem Papiae Cod. Mſ. *Calones*, *negotiatores*, *naviculae vel cellae militum*, *vel homines qui ligna militibus portant.* Hoc ultimo sensu legitur apud Ciceronem. Est a Graec. κᾶλον, lignum. V. *Caliga.* † Alias huius vocis vulgatas notiones, Vid. in Martin. Lex. Vid. *Cala.*

CALONGIA, idem quod *Colongia*, villula, praediolum. Charta Henrici Campaniae Comitis ann. 1149. *Concessi - - grangiam S. Eusebii cum hominibus suis et calongiis et aliis possessionibus*, ac *iustitiam eiusdem villae cum atria.* V. *Colonus.*

CALONIA, V. *Calumnia.*

† CALONIACUS, *calorem custodiens*, *pilices circa caput*, *si comme aumuche*, *ou chapel de bonnet.* Gloſſ. Lat.Gall. Cod. reg. 521.

CALONICA. (1) V. *Colonica.* (2) † Poena pecuniaria, mulcta pro iniuste institutâ actione. Ch. a. 1068. in Append. ad Marc. Hisp. p. 1144. *Cum omnibus iuribus et servitiis cunctis*, *cum calonicis et placitis* etc. V. *Calonia* in *Calumnia.*

CALONICANIUM, V. *Calconium.*

† CALONIS, *Gabar militum*, in vet. Gloſſar. Cod. reg. 7641.

CALOPARE, citato cursu equitare. Gallis *Galoper*, apud Petrum de Crescentiis lib. 9. de Agricult. cap. 6. Vocis etymon a Graeco καλπάζω, vel καλπαίζειν, *currere*, accersit Salmasius ad Capitolin. pag. 245.

CALOPEDES, calcei lignei, aut saltem calcei, quorum pars inferior lignea est, superior vero coriacea, Gall. *Sabots* vel *Galoches.* Buschius de Reformatione Monasteriorum apud Leibnitium tom. 2. Scriptor Brunsvic. p. 818. *Vides Iudaeum in foro seu ante ostium domus tuae stantem*, *calceos*, *panes tuos*, *calopedas*, *et similia emere volentem.* CALOPODES, *lignei subtales*, in Gloſſis Mſſ. CALOPODIUM, in Regesto Capituli Autiſſiod. 15. Decembris ann. 1460. *Non portentur calopodia in choro sub poena distributionum unius diei.* Buschius apud Leibnit. tom. iam laudato p. 913. Καλοπόδιον vel καλόπους Graecis pes ligneus est seu forma lignea, qua sutores utuntur in calceis faciendis, unde forsitan origo vocis *Galoche.* Vide Menagium ad hanc vocem, et Cangium ad vocem *Gallica.*

† CALOPEDIA, idem ac *Calopedes*, in Bulla Innoc. VIII. an. 1484. in Continuat. mag. Bullar. Rom. pag. 288. KALOPODES, in Conradi Fabular. Mſ.

CALOPETA, calopodiis seu ligneis calceis indutus. Acta SS. Aprilis to. 2. pag. 469. in Vita SS. Guillelmi Polit.

CALORATIOR SOL, *calorem multum habens.* Gloſſ. Sangermann. MSS. num. 501. *Calorati impetus*, i. e. calidi, apud Apuleium lib. 6. pag. 182.

CALORTA. Tabularium Casauriense ann. 14. Lud. Imp. Lotharii filii: *Cum filiis*, *pascuis*, *stelariis*, *cetinis*, *calortis*, *rivis*, *rupinis* etc.

† CALOSUS, caudex, truncus. Guido de Vigeuano Mſ. de modo acquir. et expugn. Terram S. c. 2. *Ut stricta fiat pertica in calosis sine trunchis etc.*

CALOTA, pileolus, verticis tegumentum, Gall. *Calotte.* Statuta Maſſil. pag. 515. Occurrit ibidem pag. 130.

CALPA, CALPIS. Papias: *Calpae*, *armillae*, *quae militibus ob virtutem dantur.* Vet. Gloſſae: *Calpae*, κόσμια. Nam mulieres quoque iis utebantur. Laurentius in Amalthea: *Calpa*, *clitellariorum mulorum pugna. Motus temperatus et compositus. Quatuor stellae in summa Aquarii dextra.* CALPES, apud Isidorum in Gloſſis, *galeae militum.* In excerptis additur, *imo armillae.* Festus, Cato, Suetonius legunt *Calbei*, eadem notione. † CALPA ASINI, Menagii

gii interprete, *Tres d'asne*; ridiculum cognomen cuiusdam Guillelmi, qui Chartam Burchardi comit. Vindoc. an. 1146. subscripsit, in Hist. Sabol. p. 47. V. *Trepidare* et *Calepare*.

† CALPANNA, tugurium, casula, in Inquisit. Ms. a. 1363. V. *Capanna*.

CALQVAR, V. *Calcar* 1.

CALQVERIA, molettrina, vbi quernei cortices *calcantur*, et teruntur, vel officina, vbi coria querneo cortice inficiuntur. Statuta Massil. pag. 306. † Prouincialibus etiamnum *Cauquiero*.

† CALS, callus. Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 521. *Cals, tis, durities pedis*, *Gall. Cal.*

† CALLSA. Ch. a. 1286. apud Garamp. in Disquis. de sigil. Garfagn. p. 53. *Quamdam turrim cum calsa, domibus, palatiis et accasamentis.* An turris ad pedem aliquo aedificio munita? quod innuere videtur alia Ch. an. 1130. ibid. p. 52. *Cum ambitu qui est circa turrim; quasi quaedam incastellatura.* V. *Bistuivis*.

† CALSATERIVS, idem ac *Calsolarius*, in Codicill. 2. Caroli Andeg. comit. Prouinc.

CALSATTATVS, V. *Cratera*.

CALSIDONIVS, pro *Chalcedonius*, Gr. χαλκηδών, gemmae species, in Arest. Paris. a. 1320.

CALSOLARIA. (1) Sutrina, s. officina calcearia, Ital. *Calzoleria*; in Processu de vita S. Thomae. (2) † Vicus sutorum, in Stat. crimin. Saonae c. 17.

CALSOLARIVS, calceorum artifex, sutor, Italis, *Calzolaio*, qui Gallis *Cordonnier*. Bulla Honorii III. PP. a. 3. apud Vghellum to. 1. Italiae Sacr. p. 823. V. *Calciarius*.

CALTA. (1) CALTA, CALTES, CALTADES. Glossae Biblicae Mss. *Caltae dicuntur, qui diuinam legem intelligunt, et perficiunt. Caltes est, qui per actum bonum diuinis respondet verbis. Caltades vero, qui non solum operibus bonis diuinis verbis respondet, sed et in ipsorum verborum mysticos sensus alios introducit.* (2) CALTA, tributum per vim et contra ius exactum, fortean pro *Tolta*; (*) seu potius a German. Gelte, vectigal, census, V. *Gelta*.) Charta an. 1062. inter Instrum. tomi nouae Gall. Christ. pag. 57. *Malos vero vsus, caltas, tortitudines, districtiones, fideiussorias et lucra, quae per Simoniacam factionem in eodem Monasterio, et in eius dominicaturis, mansis, villis et cellis vsque ad hoc tempus nos vel nostri parentes accepimus et exigimus, omnino relinquentes funditus abrenuntiamus.* (3) † Genisteris, in vet. Glossar. Cod. reg. 764. V. *Grossella*. (4) *) Vas ligneum minus cum manubrio, orcula, Germ. eine Gelte; teste Frischio in Lex. Germ. V. etiam *Gelta*, *Galeta*, *Galeta*.

CALTERIA, CALTERIATVS. Glaber Rodulfus lib. 3. Hist. cap. ... *Asserebat igitur idem Abbas, haec omnia molimina calteria esse Sathanae, ac si quis horum talibus insignitis calteriatus ex hoc saeculo migrasset difficulter a diaboli posse eripi.* In cultum iusto mundiorem inuehitur, in nouum atque indecentem vestium morem: quare *Calteria* videtur vestiarium symbolum, Gall. *Livrée*. Sed vnde vox illa? † Forte pro *canteria* et *canteriatus*, h. e. cauteriis diaboli seu stigmatibus quasi insignitus. V. *Canteriare*.

CALTES, V. *Calta*.

CALTIO, V. *Calcio*.

† CALTRVS, *luscio*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

CALTVDIA. (1) *Dies festus*. Papias Ms. Gloss. Lat. Graec. *Caltudia*, ἑορτ... (2) † Instrumenti musici species. Prosa in Transfigurat. Domini N... *Sempiterna virtute cluit cuncta dominus regens creata, cuius in caltudia resonemus organica.*

CALTVLVM, *vbi mortui feruntur*. Gloss. Sangermann. Ms. n. 501. F... sius Papias Ms. *Caltulum vinculi genus, vel vbi mortui feruntur: a coaculoro dicitur*. V. *Calculum*.

CALVACATA, V. *Cabalcata*.

CALVACATVS, V. *Caballicata* 1.

ÇALVACHIA, V. in *Cabalcata*.

CALVAR, ποντικὰ πεφρυγμένα, *nuces auellanae tostae*. Supplementum Antiquarii.

CALVACADIA, V. in *Canalcata*.
CALVANTS, V. *Cauanna*.
CALVARE, caluum facere. Verbum hac notione obsoletum: pro *decipere* legitur apud Papiam. V. *Cauillare*.
CALVARIA, detonsio, decaluationis poena. Vita in Vita S. Leodegarii c. 14. V. *Decaluare*.
CALVARIES, *sinciput*, in Gloss. Mss. ad Alexandrum Iatrosophistam.
CALVARIOLA. Vetus Interpres Iuuenal. ad Stat. 5. *Vt solent in vrbe calices fractos, siue caluariolas componere*, i. fragmenta vel calculi instar Calbariorum.
CALVATA, V. *Cabalcata* 1.
CALVAUCHIA, V. *Caballatio* 2.
† CALVEA, mensura frumentaria, Ital. *Calvello*, tritici species. Stat. Cadubr. l. 1. c. 16.
CALVENTES, *frustra calumniantes*, in Glossario Sangermann. MS. num. 501.
† CALVERE, *decipere, decebre*, Prou. in Glossar. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657. Galli olim *Calevres*, deceptor, fallax. V. *Caluitur*.
CALVETA, *montana satis fruticibus*; *que nuda*. Vocabularium Sussannei. Germ. eine Blösse.
CALVETUM, in vet. Gloss. Saxon. *Mersc* exponitur, quae vox *maritimum* seu paludem denotat.
CALVIATVS pro *clauiatus*, qui et pro *clauatus*, clauis vinctus vel munitus. Locum V. in *Soccus* 1.
CALVITIA, *meror*. Gloss. Sangerm. Ms. n. 501. vnde corrigendum videtur Glossar. Isid. vbi *Caluitio*, *meror*.
CALVITUS, *moratus, caluitus, frustratus*, Gloss. Sangermann. Ms. n. 501. † Gloss. vet. Cod. reg. 7641. *Caluitur, frustratur, moratur*. V. *Caluere*.
CALVMBUM, *viride*. Vocabul. Sussannei.
CALVMNIA. (1) Actio in iure, qua quis rem quampiam sibi per solennes iuris formulas asserere conatur, aut pro qua litem intendit. *Calenge*, in Chron. Flandr. cap. 80. et apud Gallos passim. Lex Burgund. tit. 19. *Liber abscedat, neque calumniam pro eo, quod ligatus, aut captus est, mouere praesumat*. Lex Longobard. lib. 2. tit. 27. *Non possumus in vna causa duas imponere calumnias*. *Calumpnia* pro *Calumnia* legitur in Hist. Ms. Beccensi p. 439. et alibi: *Calumpniam inferre, dimittere*, passim in vett. Tabular. apud Beslium pag. 448. 457. 473. *Calumniae finem facere*, apud Martent. tom. 3 Anecd. col. 1192. *Clamare calumniam quietam*, apud Lobinell. in Glossario Histor. Britanniae. IN CALVMNIA PONI, ESSE. Tabular. Ecclesiae Gratianopolitanae sub Hugone Episcopo fol. 75. IN CALVMNIO TENERE, f. legendum *Calumnia*. Chartular. S. Vandregesili to. 2. p. 2084. *Ego Clemens agnomento Picardus - - terram S. Wandregesili in Albania - - quam in calumnio tenebam, quietam, et solidam dimitto*. † CALVMNIAM IVRARE, actionem legitimam esse sacramento asserere. Ch. Ms. an. 1340. † CALVMNIAM WERPIRE, actionem institutam dimittere, apud Galland. de Franc. alod. c. 6. (2) CALVMNIA, CALONIA, poena pecuniaria, *Calumniae* mulcta, qua damnatur, qui calumniandi animo litem intendit, pro iniuste instituta actione vel obiecta exceptione, leg. 2. C. de iureiur. propter calum. dand. Hispan. *Colonna* et *Calunna*. Concilium Legionense ann. 1012. c. 4. *Si autem extra coemeterium abstulerit rem Ecclesiae, reddat eam, et calumniam cultoribus ipsius Ecclesiae, more terrae*. Cap. 5. *Diuidant per medium calumniam homicidii*. Et c. 41. *Mandamus vt maiorinus vel sayo aut dominus soli - - non inerent in domo alicuius hominis Legione commorantis pro vlla calumnia, nec portas auferant, a domo illius*. Charta Aldegastri, filii Sylonis Regis Ovetensis a. 781. apud Sandovall. *Et quanta calumnia fuerint, pectent et emendent*, etc. Occurrit passim in Chartis Hispanicis. Perperam *Cholonea* pro *Calonia*, in veteri Diplomate Oldegarii Episc. Barcinon. scriptum recte obseruant viri docti ad vitam eiusdem Oldegarii. Vide Marcam in Historia Benearn. lib. 4. c. 4. §. 8. et Obseruant.

Regni Aragon. lib. 6. tit. de Conditione Infanciones. §. 23. CALVMNIAM COMPLERE, persoluere. Concil. Compostell. a. 1114. can. 4. (3) INIVRIA. Vita S. Anscharii in Actis SS. Benedict. sec. 4. part. 2. pag. 92. † Pro aduersitate, infortunio occurrit in Ch. a. 895. to. 9. Collect. Hist. Franc. p. 207. *Vt diversas calumnias huius saeculi - - - lenius ferrent.* (4) Constitutio, statutum, dispositio. Annal. Benedict. tom. 4. pag. 698. col 1. ex Donatione S. Flori facta S. Odiloni: *Quicunque autem aliter fecerit, aut contra calumniam nostram superbo ausu statuta haec violaverit, et data nostra, vel in futuro danda cassare, aliene deterquere praesumpserit, veniant super eum omnes noui et veteris Testamenti maledictiones.*

CALVMNIARE, et CALVMNIARI, actionem intendere, mouere, in ius vocare, Gallis *Calenger.* V. *Calumnia* 1. Flodoardus lib. 4. Hist. Rem. cap. 10. *Hucholdus quidam - - munus eiusdem Abbatis calumniabatur, et ab Ecclesia Dei genitricis conabatur auferre.* Charta an. 1060. apud Beslium: *Calumniavit Abbas Odo, qui in Abbatiam successit, et in tantum calumniando prosequutus est, quod*, etc. Occurrit passim. CALVMENIZARE, eadem notione. Madox Formul. Anglic. p. 168

CALVS, a Graeco *καλός*, bonus. Vide locum in *Pisticus.*

CALVSVM, pro *clausum*, Gallis, *Clos, Clos de vigne.* Tabularium Monasterii S. Andreae Viennensis: *Hanc donationem facimus, et adiicimus particulam vineae Orientem versus in nostro caluso.*

CALVSVS, mendose pro *callosus*, V. *Plemina.*

CALVTOR, *minister sacrorum.* Gloss. Isid. Sed mendose pro *Calator.* V. *Calatores.*

CALVVS, forte callidus, cauillosus, fraudulentus. Ottoboni scribae Annal. Genuens. lib. 3. an. 1195. *Contigit autem quod, quia Imperator calvas occasiones quaerendo, et simulando se velle adimplere, quae Ianuensi promiserat civitati, dicendo quod quando videret Potestatem Ianuae - - omnia quae promiserat, in integrum adimpleret.* † Tritum est adagium *calua est occasio*, cuius etiam mentio fit in Reg. visitat. Odon. Cod. reg. 1245 *Nimis equitabat quaerendo [...] casiones caluas.*

CALX, seu *Calcis praestatio*, et *Calcis excoctio*, inter munera publica [...] censentur, quibus certa praedia o[...] noxia erant, quae *Caespites Calcia[...]* dicuntur in Nouella Valentiani [...] Pentapolis, quorum possessores c[...] cem subministrare tenebantur, [...] Terracinenses in Campiana, leg. [...] Cod. Th. de Calcis coctor. de qu[...] bus etiam Symmach. lib. 10. Epi[...] 52. et Tusci, d leg. 3. alii eam e[...] coquere, alii vehere, de quibus in [...] ge 2. 3. Vide Cod. Theod. d. ti[...] de calcis coctoribus vrbis Romae [...] Constantinop. et ibi Iacob. Goth[...] fredum, vt et Michaëlem Attaliat[...] in Synopsi Iuris tit. 78.

† CALYBITA, cognomen S. Ioann[...] CP quod sub tugurio habitaret, [...] *καλύπτω*, tego, operio, inquit Bo[...] land. t. 1. Ian. p 1029.

† CALYBS, chalybs, in Stat. datia[...] Reper. c. 12.

CALYPHA, vt *Chalifa.* quod vide.

CALYPTRA, diadematis genus, ab e[...] inquit Macer in Hierolexico, quo[...] fert Venetus Dux non absimile. N[...] ceph. Gregor. Hist. lib. 5. cap. [...] *Calyptram in capite panno purpu[...] et auro intextam circumdatam gesta[...] ret, quatenus sursum vergit ad pyr[...] midem superficiei funditur.* Graec[...] *καλύπτρα* est tegmen capitis mu[...] liebre.

CALYRICE, *affabilis mulier*, in Voc[...] bulario Sussannaei.

† CALZAIVS, CALZARIVS, ab Ita[...] *Calzaio*, et *Calzare*, caliga, tibial[...] Stat. Andr. abb. a. 1372. to. 2. Hi[...] Cassin. pag. 536. Stat. Placent. l. [...] V. *Calciarium.*

CALZARETTVS, calceus, in Hi[...] Dalph. t. 2. p. 274.

CALZARIVM, V. *Calziarium.*

CALZARIVS, V. *Calzaius.*

† CALZARVS, CALZATVS, cert[...] pecuniae pensio, quasi in calce[...] emendos erogaretur, sic dicta. Cl[...]

an[...]

ann. 1117. in Accell. ad Hist. Casin. part. 1. p. 234. V. *Calciarium*, et *Calceradigum*.

CALZETARIUS, caligarius, ab Italo *Calza*, tibiale. Acta SS. Iulii tom. 3. pag. 828.

CALZIARETTUS, calceus, ab Ital. *Calzare*, calceare. Hist. Dalph. to. 2. pag. 278. *Item, pro duobus paribus de calziarettis pro Domina Dalphina taram. VII.*

CALZINA, Ital. *Calcina*, calx, Gall. *de la Chaux*. Legitur in Chronico Parmensi apud Murator. to. 9. col. 804.

† CALZINATUS. Stat. crim. Riper. c. 225. *Nulla persona audeat - - in ipsis pannis ponere aliquam lanam - - calzinatam.* An illa quae inter curas?

CALZOLARIUS, sutor, Italis *Calzolaio*. Legitur in Actis SS. Martii t. 2. pag. 206. in Miraculis B. Ambrosii Senens. et Aprilis t. 2. p. 820. in Miraculis B. Simonis Eremitae August. nec non SS. Iunii tom. 3. pag. 936.

CALZULARIUS, idem. Hist. Dalph. to. 2. p. 274.

CAMA. Papias: *Cama, lectus brevis.* Vgutio: *Cama, genus lecti brevis, et circa terram, quod et cama, atis, invenitur in Ambrosio de Officiis.* Isidorus lib. 19. c. 22. *Camisias vocamus, quod in his dormimus in camis, id est in nostris stratis.* Ebrardus in Graecismo:

Dormit inops cama, combussit Pergama cauma,

Hispanis *Cama* est lectus. † *Cama*, ait, *la cariola del leto*, in Glossar. Lat. Ital. Ms. Aliud Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657. *Cama, ae, lectus in terra.*

CAMAEUS, Sardonyx, Gallis *Camayeu*. Vide Abbatum S. Albani: *Nobilibus lapidibus insculptis, quas Cameos vulgariter appellamus.* Infra: *Alii sunt quidam ampl. lapides, quos sardias onycheos* (sic leg. pro *onicleos*) *appellamus, et vulgariter Cameos nuncupamus.* Vbi perperam scriptum *Cadeneos.* Inuentarium Ecclesiae Aniciensis ann. 1444. *Item unus anulus auri pontificialis cum uno Camayeu cum quatuor imaginibus.* V. *Camasil, Camaynus, Camayx*, et mox.

CAMAHELUS, idem Arestum Paris. 9. Maii 1321. *Item lorenos garnitos de serico seminatos de boutonis, et Camahelis pretii 20. sol.* De vocis etymo consule Nicol. Guibertum lib. de vasis murrhinis c. 10. Salmas. ad Solinum pag. 562. Gaffarellum in Curiositatibus inauditis cap. 5. §. 1. 2. Octav. Ferrarium in Orig. Ital. V. *Camaglio*, et Menagium in Gall.

† CAMAHOTUS, idem, in Ch. Ms. an. 1315.

CAMAHUTUS, idem, non semel in Visitatione Thesaurariae S. Pauli Londin. an. 1295. in tom. 3. Monastici Anglic. Mabillon. Analect. tom. 3. pag. 391. ex Gestis Gaufredi de Loduno Episcopi: *Dedit etiam decem et septem annulos auri, nouem cum Saphyris, - - unum cum Camahuto*, etc.

† CAMALDULES, ordo monasticus auctore S. Romualdo, a campo *Malduli*, in quo fundati fuerunt, forte appellati. Vide Itin. Ital. Mabill. pag. 181.

CAMALE, humerale, Gall. *Camail.* Vox in recentioribus libris ritualibus satis frequens, sed notior, vt eius sensum oporteat exemplis confirmari. V. *Camelaucum* et *Camallus.*

CAMALLOTUM, Gall. *Camelot*, pannus e villo caprino contextus. Testamentum ann. 1375. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. p. 616. *Lego conuentui fratrum minorum Claromontis omnes raupas corporis mei, quae sunt de quibuscunque pannis sericeis et camalloto et de satallin, una cum suis foraturis.* V. *Camelotum.*

CAMALLUM, V. in *Camelaucum.*

CAMALLUS, humerale, Gall. *Camail.* Capitulum generale S. Victoris Massil. an. 1378. *Hospitalarius habet quatuor flocos et quatuor alamitias vel camallos pro hospitibus.* V. *Camellaucum* et *Camale.*

† CAMANSUS, idem forte ac *Caput mansi*, domus praecipua. Ch. Ms. an. 1350. *Cum pedagiis, baragiis, - - mansis, camansis, bodariis, tenementis, etc.*

Regni Aragon. lib. 6. tit. de Conditione Infantionat. §. 23. CALVMNIAM COMPLERE, persoluere. Concil. Compostell. a. 1114. can. 4. (3) INIVRIA. Vita S. Anscharii in Actis SS. Benedict. sec. 4. part. 2. pag. 92. † Pro aduersitate, infortunio occurrit in Ch. a. 895. to. 9. Collect. Hist. Franc. p. 207. *Vt diuersas calumnias huius saeculi - - - leuius ferrent.* (4) Constitutio, statutum, dispositio. Annal. Benedict. tom. 4. pag. 698. col. 1. ex Donatione S. Flori facta S. Odiloni: *Quicunque autem aliter fecerit, aut contra calumniam nostram superbo ausu statuta haec violauerit, et data nostra, vel in futuro danda cassare, alioue detorquere praesumserit, veniant super eum omnes noui et veteris Testamenti maledictiones.*

CALVMNIARE, et CALVMNIARI, actionem intendere, mouere, in ius vocare, Gallis *Calenger.* V. *Calumnia* 1. Flodoardus lib. 4. Hist. Rem. cap. 10. *Hucholdus quidam - - munus eiusdem Abbatis calumniabatur, et ab Ecclesia Dei genitricis conabatur auferre.* Charta an. 1060. apud Beslium: *Calumniauit Abbas Odo, qui in Abbatiam successit, et in tantum calumniando prosequutus est, quod*, etc. Occurrit passim. CALVMNIZARE, eadem notione. Madox Formul. Anglic. p. 168

CALVS, a Graeco καλός, bonus. Vide locum in *Pisticus.*

CALVSVM, pro *clausum*, Gallis, *Clos, Clos de vigne.* Tabularium Monasterii S. Andreae Viennensis: *Hanc donationem facimus, et adiicimus particulam vineae Orientem versus in nostro caluso.*

CALVSVS, mendose pro *callosus*, V. *Plemina.*

CALVTOR, *minister sacrorum.* Gloss. Isid. Sed mendose pro *Calator.* V. *Calatores.*

CALVVS, forte callidus, cauillosus, fraudulentus. Ottoboni scribae Annal. Genuens. lib. 3. an. 1195. *Contigit autem quod, quia Imperator caluas occasiones quaerendo, et simulando se velle adimplere, quae Ianuensi promiserat ciuitati, dicendo quod quando videret Potestatem Ianuae - - - omnia quae promiserat, in integrum adimpleret.* † Tritum est adagium *calua est occasio*, cuius etiam mentio fit in Req. visitat. Odon. Cod. reg. 1245 *Nimis equitabat quaerendo occasiones caluas.*

CALX, seu *Calcis praestatio*, et *Calcis excoctio*, inter munera publica recensentur, quibus certa praedia obnoxia erant, quae *Cespites Calciarii* dicuntur in Nouella Valentiani de Pentapolis, quorum possessores calcem subministrare tenebantur, vt Terracinenses in Campania, leg. 3. Cod. Th. de Calcis coctor. de quibus etiam Symmach. lib. 10. Epist. 52. et Tusci, d. leg. 3. alii eam excoquere, alii vehere, de quibus in lege 2. 3. Vide Cod. Theod. d. tit. de calcis coctoribus vrbis Romae et Constantinop. et ibi Iacob. Gothofredum, vt et Michaëlem Attaliatam in Synopsi Iuris tit. 78.

† CALYBITA, cognomen S. Ioannis CP. quod sub tugurio habitaret, a καλύπτω, tego, operio, inquit Bolland. t. 1. Ian. p. 1029.

† CALYBS, chalybs, in Stat. datiar. Reper. c. 12.

CALYPHA, vt *Chalifa.* quod vide.

CALYPTRA, diadematis genus, ab eo, inquit Macer in Hierolexico, quod fert Venetus Dux non absimile. Niceph. Gregor. Hist. lib. 5. cap. 7. *Calyptram in capite penno purpura et auro intextam circumdatam gestaret, quatenus sursum vergit ad pyramidem superficiei funditur.* Graecis καλύπτρα est regmen capitis muliebre.

CALYRICE, *affabilis mulier*, in Vocabulario Sussannaei.

† CALZAIVS, CALZARIVS, ab Ital. *Calzaio*, et *Calzare*, caliga, tibiale. Stat. Andr. abb. a. 1372. to. 2. Hist. Cassin. pag. 536. Stat. Placent. l. 6. V. *Calciarium.*

CALZARETTVS, calceus, in Hist. Dalph. t. 2. p. 274.

CALZARIVM, V. *Calciarium.*

CALZARIVS, V. *Calzaius.*

† CALZARVS, CALZATVS, certa pecuniae pensio, quasi in calceos emendos erogaretur, sic dicta. Ch. ann.

ann. 1117. in Accessi. ad Hist. Cassin. part. 1. p. 234. V. *Calciarium*, et *Calcaradigum*.

CALZETARIVS, caligarius, ab Italo *Calza*, tibiale. Acta SS. Iulii tom. 3. pag. 828.

CALZIARETTVS, calceus, ab Ital. *Calzare*, calceare. Hist. Dalph. to. 2. pag. 278. *Item*, *pro duobus paribus de calziarettis pro Domina Dalphina teren. VII.*

CALZINA, Ital. *Calcina*, calx, Gall. *de la Chaux*. Legitur in Chronico Parmensi apud Murator. to. 9. col. 804

† CALZINATVS. Stat. crim. Riper. c. 225. *Nulla persona audeat - - in ipsis pannis ponere aliquam lanam — calzinatam*. An illa quae inter crura?

CALZOLARIVS, sutor, Italis *Calzolaio*. Legitur in Actis SS. Martii t. 3. pag. 206. in Miraculis B. Ambrosii Senens. et Aprilis t. 2. p. 820. in Miraculis B. Simonis Eremitae August. nec non SS. Iunii tom. 3. pag. 936.

CALZVLARIVS, idem. Hist. Dalph. to. 2. p. 274.

CAMA. Papias: *Cama*, *lectus brevis*. Vgutio: *Cama*, *genus lecti brevis*, *et circa terram*, *quod et cama*, *atis*, *invenitur in Ambrosio de Officiis*. Isidorus lib. 19. c. 22. *Camisias vocamus*, *quod in his dormimus in camis*, *id est in nostris stratis*. Ebrardus in Graecismo:

Dormis inops cama, combussit Pergama cauma,

Hispanis *Cama* est lectus. † *Cama*, *ae*, *la cariola del leto*, in Glossar. Lat. Ital. MS. Aliud Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657. *Cama*, *ae*, *lectus in terra*.

CAMAEVS, Sardonyx, Gallis *Camayeu*. Vide Abbatum S. Albani: *Nobilibus lapidibus insculptis*, *quas Cameos vulgariter appellamus*. Infra: *Alii sunt quidam ampl lapides*, *quos Sardios onycheos* (sic leg. pro *onicheos*) *appellamus*, *et vulgariter Cameos nuncupamus*. Vbi perperam scriptum *Cadeneos*. Inuentarium Ecclesiae Aniciensis ann. 1444. *Item unus anulus auri pontificalis cum uno Camayeu cum quatuor imaginibus*. V. *Camasil*, *Camaynus*, *Camayx*, et mox.

CAMAHELVS, idem Arestum Paris. 9. Maii 1321. *Item lorenos garnitos de serico seminatos de boutonis*, *et Camahelis pretii 20. sol.* De vocis etymo consule Nicol. Guibertum lib. de vasis murrhinis c. 10. Salmas. ad Solinum pag. 562. Gaffarellum in Curiositatibus inauditis cap. 5. §. 1. 2. Octav. Ferrarium in Orig. Ital. V. *Camaglio*, et Menagium in Gall.

† CAMAHOTVS, idem, in Ch. MS. an. 1315.

CAMAHVTVS, idem, non semel in Visitatione Thesaurariae S. Pauli Londin. an. 1295. in tom. 3. Monastici Anglic. Mabillon. Analect. tom. 3. pag. 391. ex Gestis Gaufredi de Loduno Episcopi: *Dedit etiam decem et septem annulos auri*, *nonem cum Saphyris*, - - *unum cum Camahuto*, etc.

† CAMALDVLES, ordo monasticus auctore S. Romualdo, a campo *Malduli*, in quo fundati fuerunt, forte appellati. Vide Itin. Ital. Mabill. pag. 181.

CAMALE, humerale, Gall. *Camail*. Vox in recentioribus libris ritualibus satis frequens, sed notior, vt eius sensum oporteat exemplis confirmari. V. *Camelaucum* et *Camallus*.

CAMALLOTVM, Gall. *Camelot*, pannus e villo caprino contextus. Testamentum ann. 1375. apud Baluz. tom. 2. Hist. Arvern. p. 616. *Lego conuentui fratrum minorum Claromonit. omnes raupas corporis mei*, *quae sunt de quibuscunque pannis sericeis et camalloto et de satallin*, *vna cum suis foraturis*. V. *Camelotum*.

CAMALLVM, V. in *Camelaucum*.

CAMALLVS, humerale, Gall. *Camail*. Capitulum generale S. Victoris Massil. an. 1378. *Hospitalarius habet quatuor flocos et quatuor alamitias vel camallos pro hospitibus*. V. *Camelaucum* et *Camale*.

† CAMANSVS, idem forte ac *Caput mansi*, domus praecipua. Ch. MS. an. 1350. *Cum pedagiis*, *baragiis*, — *mansis*, *camansis*, *bodariis*, *tenementis*, *etc.*

CAMARA, ex Graeco καμάρα. (1) Fornix, camera. Vetus Scholiastes Iuuenalis Sat. 14. in haec verba: *Arida cum tota* (*Mundentur parietes vel camarae.*)Fragmentum Petronii: *Sophos vniuersi clamamus, et sublatis manibus ad camaram, iuramus Hipparchum Aratumque comparandos illi homines non fuisse.* Adamnanus in Itinerario Terrae sanctae lib. 1. cap. 23. *Ecclesiae interior domus sine tecto, et sine camara, ad coelum sub aere nude patet.* (2) Cubiculum, camera, Hispan. *Camara.* Formulae vett. apud Bignon. cap. 13. *Dum diceret, eo quod cellaria, vel camera et granica, quicquid in eis habuit repositum, hoc est, aurum, argentum, drapalia, arma, vinum, annonam, vel vitalia sua,* etc. (3) Aquaeductus, canalis fornicatus. Gloss. Gr. Lat. *Camara,* ὑπαγέμος. Gellio 10. 25. Species est nauigii, pro quo Laurent. in Amalthea legit *Camare.* (4) Vagina. Leges et Consuetud. Furnenses ex Archiuo S. Audomari: *In cuiuscunque domo canipulus sine machae tortuose inuenta fuerit extra camaram vel cistam emendabit comiti tres libras. Quicunque arma defensa portauerit intra coram emendabit comiti tres lib.*

CAMARADUM. Epistola Adriani PP. ad Carolum Magnum in Codice Carolino Epist. 61. *De camarado autem, quod est hypocartesis, ad renouandum in Basilica B. Petri Apostoli nutritoris vestri, prius nobis vnum dirigite Magistrum, qui considerare debeat ipsum lignamen, quod ibidem necesse fuerit, vt sicut antiquitus fuit, ita valeat renouari.* Infra: *De ipso lignamine, quod in praedicto hypocartesin, hoc est, camarado necesse fuerit.* Est autem *hypocartesis,* tectorium, siue crusta, qua parietes et camerae inducuntur, Gloss. Graeco Lat. ὑποχάρτωσις, *tectoria.* De huius vocis notione ac etymo nonnulla habet Salmasius ad Vopiscum pag. 293. De tectorio opere egit Vitruuius lib. 2. cap. 4. 8. lib. 5. cap. 10. lib. 7. cap. 3. Accipitur porro hoc loco *Hypocartesis,* pro ipso ligneo fornice et ipsa concameratione, inducta, aut inducenda: cuiusmodi eius fabrica describitur a Vitruuio dicto cap. Est igitur *Camaradum,* pro *Camaratum.* Ab eodem fonte καμάρ[illegible] vocarunt Graeci recentiores tent[orium], quod in modum camerae, s[eu] fornicis, arcuatum sit; qua vo[ce] vtuntur Leo in Tacticis cap. 10. 12. cap. 20. §. 194. et Mauricius li[b.] 5. cap. 3. Vnde Galli *Camarade[s],* Hispani *Camarada,* vulgo vocant m[i]lites, qui sub eodem lecto, aut *te[n]torio,* et in eadem camara degunt.

CAMARARIUS, pro *Camerarius,* [de] quo infra. *Camerarius Regis Fra[n]ciae,* apud Murat. to. 8. col. 109[...] in Memor. Potestat. Regiens. ad a[n.] 1218.

CAMARIUM. (1) († Forte ab Hisp. *Cama,* lectus, vel lecti vmbella, [...] *Cama.*) Charta Arnolfi III. Reg[is] Portugalliae an. 1279. apud Bra[n]daonum tom. 4. Monarch. Lusita[n.] pag. 279. vo *Quicunque acceper[it] camarium, pectet Dom. Regi 2. M[ora]rabit. et illi, cuius fuerit, medium M[ora]rabit.* (2) † Perperam pro *Carn[a]rium,* caro, in Consuet. Lugdun. [an.] 1206. in Hist. eiusd. ciuit. pag. 9[...] *Bacones de camario suo.*

CAMARLENGUS, CAMERLENGU[S]. Italis *Camerlengo,* camerarius, aera[rii] quaestor. *Bertoldus Camerlengus Im[peratoris],* in Charta Lotharii Imp. [an.] 1137. apud Vghellum in Episcop[is] Veronensibus. Ita vsurpant Ioann[es] Villaneus lib. 4. cap. 2. lib. 7. ca[p.] 17. Matth. Villan. lib. 3. cap. 7[...] et Scriptores Itali passim. V. C[a]merlengus.

CAMARLENTUS, CAMERLENTU[S], camerlengus. Memoriale anni 140[...] apud Marten. tom. 1. Anecdot. co[l.] 1660. *Scribatur istis qui sunt de co[n]silio illustrissimi Domini Regis Sicili[ae] - - Item, nobili viro de Crudil[...] Consiliario et Camarlento.* Infra l[e]gitur *Camerlentus,* et decies repetit[ur] vox *Camarlentus* vel *Camerlent[us]* semper praeposita voce *Consiliariu[s]* at vbi habetur *Consiliarius* non se[m]per adiungitur *Camarlentus,* ex q[uo] conficitur, plures fuisse *Consiliari[os]* quam *Camarlentos* atque duplici v[o]ce non eandem, sed diuersam sig[ni]ficari dignitatem.

CAMASELE, forte lamina denticulata suspendendis in foco lebetibus, Gall. *Cremaillere*, vel *Cremillere*, alias *Cramailere*. Memoriale bonorum mobilium Prioratus S. Michaelis de Fallio in Archiuo S. Victoris Massil. *Duos tripodes, duos asters et duas losfas, et unum camasele, unum martorium.*

CAMASIL, species lapidis pretiosi, Gall. *Camaïeu*, Hisp. *Camafeo*, Inuentarium Abbatis S. Victoris Massil. an. 1358. *In mitra inter quatuor grossos lapides est Camasil habens faciem hominis respicientis ad sinistram.* V. *Camaeus.*

CAMASINUS, ex subtili lino, vt interpretatur Papebrochius; verum an dici potest melote seu pellis ex subtili lino? Potius videtur *Camasinus* a seq. voce *Camasus* deriuari, et melotem *Camasinam* esse pellem qua pro veste seu *camaso* vtebantur. Acta SS. Maii to. 5. pag. 414. in Vita S. Marthae matris Symeonis: *In visione conspicit reliquias iustae intra melotem suam camasinam e dextera parte suspensas.* V. *Melote.*

CAMASUS, vestis species. Gloss. Isid. *Camasus, amfimallus.* Lexicon Graec. MS. Reg. Cod. 2062. Κάμασος, καὶ κάμασον, τὸ πικέτζιλον. Testamentum S. Gregorii Nazian. Βύλομαι αὐτῷ δοθῆναι κάμασον α. σιχάριον α. παλλία β. Quae Baronius sic vertit: *Volo ei dari camasinum vnum, tunicam vnam, pallia duo.* V. Meursium in Κάμασος.

CAMAURUM, mitra papalis. Supplem. Vitae S. Petri Coelest. num. 158. inter Acta SS. Maii to. 4. p. 535. *Cum camauro seu mitra papali habenti tres coronas.*

CAMAX, sudis, pertica, κοντός, Gloss. Lat. Graec.

CAMAYEU, V. *Camaeus.*

CAMAYNUS, lapis pretiosus, Gall. *Camaieu.* Hist. Dalphin. to. 2. pag. 568. col. 1. *Cum smaltis ac lapidibus, margaritis seu perlis, nec non saffiris, Camaynis.* V. *Camaeus.*

CAMAYX, idem. Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 196. col. 2. *Lapidem meum pretiosum, qui vocatur Camayx.*

CAMBA. (1) *Inflexa, tortuosa*, Papiae. Britannice *Cam* vel *Camm*, sumitur eadem notione: sed est a Gr. κάμπτω, inflecto. V. *Cambus.* (2) Charta ann. 1231. apud Catellum in Hist. Occitan. pag. 901. *Duo bacini - - et quaedam camba ventilabri, etc. 2. candelabra deaurata, etc.* Hoc est ventilabri manubrium. Quod iterum firmatur. Instrum. anni 1377. ex Archiuo S. Victoris Massiliensis: *Item, vnum fuedalh coopertum de veluto rubeo pro defendendo muscis. Item vna camba ventilabri de argento.* Hic agitur de ornamentis Ecclesiasticis, inter quae recensetur *ventilabrum*, ad arcendas muscas vt in hac voce dicetur. Vid. *Canea.* (3) Brassiatorum officina, seu locus, vbi cereuisia coquitur et conficitur, quem vulgo *Brasserium*, vel *Braxatoriam*, nuncupant. Charta Ludouici Vltramarini Franc. Regis apud Vassorium in Annalib. Nouiomensis Ecclesiae lib. 3. cap. 48. *Et cum omni integritate largitus est, excepto sectico vno, cum camba, etc.* Alia Leonis PP. in lib. 1. Hist. Bellouacens. cap. 18. *Circa praedictum castrum hospites quindecim, cambas tres.* Vbi loci perperam Louuetus *Cambam* cum *Cambio*, confundit. Passim occurrit, apud Baldricum Nouiom. lib. 1. cap. 52. 66. in Statutis antiquis Corbeiensib. lib. 1. c. 9. vbi *Cambia* pro *Camba*, apud Loisellum in Bellouaco pag. 246. 253. in Historia Ecclesiastica Abbauillensi cap. 26. in Notit. Eccles. Belg. pag. 80. 99. 113. etc. in Donat. Belg. p. 397. in Hist. San-Dionysian. Doubleti pag. 724. apud Vassorium in Nouiomo pag. 924. in Chronico Andrensi p. 474. in Gestis Abbat. Gemblacens. pag. 533. etc. CAMBAM APERIRE, apertam habere dominicam villam, in qua vicatim ac tributim panis ac potus ex hordeo coquebatur, lucro domini, (* Germ. Bier aufthun.) Haec Browerus lib. 8. Annal. Treuir. ex Caesarii Abbatis Prumiensis Glossis MSS. p. 4731 Edit. Vocis origiginem a Germanico *Cam* et *Cammer*, accersit Kilianus; *Cam*, etiam hodie Flan-

Flandris idem sonat, vt auctor est Buzelinus lib. 3. Gallo Fland. cap. 20. At Germani hausisse videntur a Latinis, quibus *Camum* potio est, quae fit ex hordeo et aliis frugibus, estque ceruisiae species. Simeon Ianuensis apud Cuiacium lib. 24. Obseruat. c. 39. *Cereuisia, camum, foca*. Alibi: *Camum, sicera, potus factus est ex hordeo, et aliis rebus calidis, vt zinziber et similia, quae ponuntur in testaceis parvis bene obturatis, et cum aperiuntur, salit in altum, et vocatur cereuisia. Cami* vero soli fere meminere Vlpianus leg. 9. de tritico, vino vel oleo legat. et Caelius Aurelianus lib. 3. qui *Camum* eam potionem esse ait, quae *Lora* Romanis dicitur: sed de *Camo*. consulendus idem Cuiac. lib. 5. cap. 1. Hanc coniecturam nostram firmat, quod CAMMA, etiam scribitur, seu ex *Camo* Vlpiani, seu ex Germanico *Kam* et *Kammir*, vt est apud Kilianum. Tabularium S. Remigii Remensis in capite censuum de Mirsna: *De Cammia 130. maldras de quaestu ceruisiae, et quisquis illic ceruisiam fecerit, dabit 4. den*. Occurrit ibi pluries. (4) † Turris. Inquisit. ann. 1268. Ms. *Vsque ad locum qui dicitur Berbegal, vbi est quaedam turris, quae vocatur la Camba de Berbegal. - Quod tenebat munitam cambam de Berbegal*. (5) † Crurum armatura. V. in *Cambia* 2.

CAMBAGIVM, tributum quod dominis soluebant subditi pro coquenda cereuisia. Ch. ann. 1250. apud Miraeum to. 2. p. 1231.

† CAMBAGNO, CAMBAIONVS, penna, Gall. *Jambon, Chambion*; a vet. Gal *Chaimbe*, pro *Jambe*. Comput. a. 1488. inter Probat. tom. 4. Hist. Nem. p. 45. *Pro duobus cambaionis porci*. Alius an. 1494. ibid. p. 61. *Vinum et certi cambagnones*.

CAMBAGVS, pro *Campagus*, V. in hac voce.

CAMBALE. Vetus Charta, scripta circa an. 1320. de Infante Maioricar. ex Camera Comput. Paris. *Et duo frena argenti, et 2. areffeni argenti cum strepis et cambalibus et picralibus, etc.* forte *pectoralibus*. † Forte crurum armatura, Ital. *Gambiera*. V. *Cambia* 2.

CAMBALENTVS, V. *Cambellanus*.

CAMBARIVS, brasiator, potifex, seu cereuisiae confector. Lambert. Ardensis: *Quidam cereuisiae brasiator vel cambarius*. Charta Balduini Flandriae Comitis an. 1038. apud Buzelinum pag. 527. *Cocus Ecclesiae, magister pistorum, cambarius*. Charta alterius Balduini Comitis Hannoniae ann. 1084. inter Instrum. nouae Gall. Christ. to. 3. coll. 22. Chron. Watinense apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 826. V. *Camba* 3.

† CAMBARLENTVS, pro *Camballentus* seu *Cambellanus*, in Ch. a. 1251 to. 6. Ordinat. reg. Fr. p. 257.

† CAMBATA, modus agri, i. q. *Camera* 1. in Ch. Ms. Bibl. reg. *Vendidit XIV. cambatas vineae*. V. *Cambra* 3.

CAMBELLA. *Cambellarum Miles*, an idem, qui *Cambellanus*? Confoederatio inter Henricum Castellae et Carolum V. Franc. Reges an. 1369. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1504. *In praesentia dilectorum Ioannis de Bignetes Militis Cambellarum, et Yuonis de Cacembras hostiarii armorum et Nuntiorum dicti Regis Franciae etc.*

CAMBELLAGIVM, V. in *Cambellanus*.

CAMBELLANATVS, dignitas *Cambellani*, in Ch. Io. reg. Fr. an. 1351 Hist. Harcur. t. 4. p. 1469. CAMBELLANIATVS, in Ch. Gerald. Abbat. S. Ioann. Angeriac. a. 1385.

CAMBELLANTVS, V. *Cambellanus*.

CAMBELLANVS, hodiernis idem, qui Romanis *Cubicularius*, vel *Praepositus sacri cubiculi*, diuersus a *Camerario*, penes quem cura erat *Camerae*, seu thesauri regii; *Cambellano* autem fuit cura cubiculi. CAMBELLANI praecipuum munus fuit in vassallorum hominiis admittendis ac recipiendis: domino enim aderant, cum ii ea praestabant, ac eius vice vassallum rogabant eidemque respondebant. Praeterea huiusce dignitatis iure pallium vasalli eorum erat, vti obseruat Gallandus lib. de Franco alodio pag. 62. 63. Ordo ad benedicendum Ducem Aquitaniae

nine sub finem: *Sicut enim spolia Militum, quando dominis exhibent hominium, transeunt in ius Camerariorum, simili conditione Ducis vestimentum cedit his hostiariis iuxta ius consuetudinarium.* Sed id postea in summam pecuniariam ratam ac definitam pro modo feodorum deinceps commutatum fuit, quod *Cambellagium* vocant Consuet. municipales, locis a Raguello indicatis. Cambellano praeterea annuli regii priuati, quem *sigillum secreti* vocabant custodia incubuit, qui inde apud Byzantinos παρακοιμώμενος τῆς σφενδόνης appellatus fuit, vt distinguerentur ad alio Officiali aulae Palatinae, qui παρακοιμώμενος τοῦ κοιτῶνος dicebatur, vti Cangius docuit ad Villharduinum. CAMBELLANVS MAPPAE, seu *de la Nappe*, et CAMBELLANVS SCVTIFERIAE, seu *della Scuteria reale*, dignitates in Regno Neapolitano, de quibus Scipio Ammiratus in Familiis Neapolitan. to. I. pag. 55. CAMBERLANVS, pro *Cambellanus*. Gesta Consulum Andegav. cap. 3. n. 2 CAMBELLANVS in Monasterio S. Claudii de cuius Officio haec habent statuta pro Reformatione eiusdem sub Nicolao V. Papa an. 1448. fol. 72. *Et primo eidem officio per omnes Nobiles terrae S. Eugendi, Cambellano praedicto, quia est et esse solet eorundem Nobilium Iudex, debentur de annuo censu quinque Solidis Tenetur idem Cambellanus Domino Abbati et suo Monasterio fideliter seruire, et pro quibuscunque suis negotiis, vbilibet, quo placuerit, et ei licitum et possibile fuerit laborare.* Ibidem: *Cambellanus Monasterii, ratione huiusmodi sui officii ministrari facere debet manutergia ad mandatum pauperum Christi.* CAMBALENTVS, CAMBELLANTVS, CAMBENTVS, CAMBLENTVS, idem qui *Cambellanus*, in Charta Geraldi Abbatis S. Ioannis Angeriac. a. 1285. ex Chartulario eiusdem Monasterii fol. 464.

† CAMBELLARIVS. (1) Idem qui *Cambellanus*, in reg. episc. Niuern. a. 1287. (2) Adiect. *Molendinum cambellarium*, vbi granum, ex quo *camba* seu cereuisia conficitur, molitur, Germ. Malzmühle; mendose *Caballarium*, apud Buzelin. l. I. Gallo-Fland. c. 41. Ch. Ms. Phil. comit. Fland. a. 1188.

† CAMBELLATVS, idem ac *Cambellanus*, in Ch. a. 1334. inter Probat. vlt. Hist. Trenorch. p. 246.

CAMBELLINVS, corrupte pro *Camelinus*, Gall. *Camelin* vel *Camelot*. Hist. Dalph. to. 2. pag. 283. Item, *Drucetto drapperio pro duabus alenis et tribus quartis de panno cambellino albo pro Domino - - III. S. VIII. den. gr.* V. *Camelotum*.

CAMBELLVS, V. *Lambellus* 2.

CAMBENTVS, V. *Cambellanus*.

CAMBERARIVS, Gallice *Chambrier*, vel *Grand Chambrier*. Idem qui *Cambellanus*. Annal. Benedict. a. 5. p. 27. num. 66.

CAMBERIA. (1) Charta Theodosii Episcopi Firmani an. 887. apud Vghell. to. 2. p. 747. *Cum - - eorum libertatibus, seruitiis, camberiis, vineis, arboribus, etc.* Forte *Cannaberiis*. (2) † *Caliga, calceamentum*, in Glossar. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657.

† CAMBERIVS, idem ac *cambarius*, *cambae* seu cereuisiae confector, Gall. ol. *Cambier*. Ch. Ms. Nicol. I. episc. Camerac.

CAMBERLANVS, idem qui *Cambellanus* apud Lobinellum in Glossario Hist. Britann. et supra in *Cambellanus*.

CAMBERLARIVS, eadem notione. Annal. Benedict. to. 5. p 311.

CAMBERLINGVS, officiarius in Monasteriis, idem qui *Camerarius* potius quam *Cambellanus*, huius enim mentio rarissima in Monasteriis. Concordatio inter Abbatem I. Montis et Conuentum de partitione suorum redituum inter se, apud Marten. tom. I. Anecd. col. 839. *Si per diem vel post coenam potum in camera mea voluero, habebo Sextarium camberlingi.* V. *Camerlengus*.

CAMBEROTA, crurum armatura, Gall. *Iambiere*. Edictum Philippi VI. Francorum Regis a. 1338. *Item, nobilis*

nobilis homo pedes armatus tunica, camberota et bassineto, capiet duos solidos Turonenses. V. *Gamberia.*

CAMBIA. (1) Permutatio, Ital. *Cambio.* Lex Baiwar. cap. 20. tit. 8. Edit. Heroldi. *Commutatio, hoc est quod cambias. vocant, etc.* Vetus Charta apud Henschenium 26. Mart. p. 634. *Accepi hunam illam a Ludgero in cambia contra terram aratoriam rochi supradicti.* V. *Cambium.* (2) Cereuisia, V. in *Camba* 3. (3) ✝ Crurum armatura, Gall. *Iambiere*, Ital. *Gambiera*, *Camba*, in Inuent. a. 1240. ap. Garamp. in Dissert. 7. ad Hist. B. Chiarae p. 233. Litt. remiss. Ms. a. 1336. V. *Cambale.*

✝ CAMBIALES LITTERAE, V. in *Literae.*

CAMBIARE, rem re permutare, Italis *Cambiare*, Latinis *Cambire.* Siculus Flacc. de Condit. agror. *Emendo, vendendoque, aut cambiando, mutandoque similia finitionum genera inueniri possunt.* Occurrit apud Columellam lib. 2. cap. 2. in Lege Salica tit. 39 §. 3. tit. 49. in Lege Baiwar. tit. 15. §. 8. in Capitul. Caroli C. tit. 28. in Lege Athelstani c. 15. apud Bromptonum, in Chronico Andrensi p. 459. etc. De vocis etymo vide Oct. Ferrarium in *Cambiare*, CAMBIRE, idem. Priscianus l. 10. *Cambio, ἀμείβομαι, ponit Charisius et eius Praeteritum Campsi: quod ἀπὸ τοῦ κάμπτω, ἔκαμψα, Graeco esse videtur. Vnde et Campso, Campsas, solebant vetustissimi dicere.* Vgutio: *Cambio facit Campsi, Campsu Supinum. u. in o. fit Campso, are, id est frequenter Cambire et inde Campsor.* Gloss. Graec. Lat. *ἀνταλλάσσω, summuto, cambio.* Alibi: *ἐναλλάσσω, immuto, muto, commuto, cambio, campsi.* Leges Athelredi: *Vt nemo cambiat aliquid sine testimonio Praepositi.* Petrus Blesensis de Eucharistia cap. 9.

Qui noua vasa creans ea cambit et aptius ornat.

Vtuntur praeter veteres Scriptores, Anonymus de Miraculis S. Ludgeri Episc. num. 39. Chronicon Andrense p. 348. 364. Caesarius Heisterbach. lib. 4. cap. 6. etc. Vide Casaubon. in Notis ad Apuleii Apolog. p. 137 V. *Cambia* et *Cambium.*

✝ CAMBIATIO, permutatio. Ch. an. 1151. in Append. ad Marc. Hisp. p. 1313.

CAMBIATOR, campsor, nummularius, in Charta Ludov. Regis an. 1137. in Hist. S. Martini de Campi pag. 28. in Epist. 120. ex Sugerianis, etc. SCAMBIATOR, apud Matth. Paris. p. 586. CAMBITOR permutator. Guillelmus Andernensis in Chronico: *Et pro eo, quod bonorum datores, sine cambitores, tunc temporis sigilla non habebant, etc.* V. *Campitor.* CAMBITOR, nummularius, Gall. *Changeur, Banquier* Germ. Wechsler. Charta Communiae Diuion. apud Perardum p. 335 V. *Campsor.*

✝ CAMBIGIUM, pro *Cambagium*, in Ch. a. 1139. inter Probat. t. 1. Annal. Praemonstr. p. 693.

✝ CAMBILE, ager, forte vbi cannabis crescit; (*) nisi idem sit ac *campus.* Germ. inferior. Kamp, ager fossa circumdatus.) Ch. Ms. Alex. III. PP. a. 1180. *Cambilia libere iuxta claustrum vestrum.* Notit. Lietberti episc. Camerac. *Vnum cambile et tres curtillos cum terra arabili.* V. *Cambo.*

CAMBILEGUS. Litterae Froterii Albiensis Episc. an. 972. in Instrum. nouae Gall. Christ. tom. 1. col. 2. *Monasterio Galliacensi dono et concedo Vallem Caninam, illos pinos et cambilegos, et salboriam.* Hic haeret Cangii editor post D. Sammarthanum.

CAMBIO. (1) Idem quod *Cambium* Hispanis *Cambio.* Tabularium Vindocinense Thuani fol. 1. (2) Pro *Campio*, pugil, pugnans singulari certamine. Acta SS. Iunii tom. 1 pag. 308. in Miraculis S. Lifardi *Cambiones in area relinquuntur, concurrunt communiter, et pugnant acriter.* V. *Campio.*

CAMBIPARTIA, CAMBIPARTITA ICtis Anglis, *Champertie*, est defensio alterius in iudicio a *quota* litis praestita. Rymer. tom. 13. p. 233 col. 2. *Confoederationes, impetitiones, deceptiones, extortiones - - manute*

nummulariorum, cambipartias, etc. CAMBIPERTIA, pro *Cambipartia*, apud Rymer. to. 7. p. 166. col. 1. *Confoederationibus, conspirationibus, cambipartiis, etc.* Eadem iisdem verbis habentur to. 8. pag. 27 col. 2.

CAMBIPARTICEPS, V. *Campiparticeps*.

CAMBIPARTORES, CHAMPERTORES, Rastallo dicuntur, qui alienas controuersias suis expensis quatam pacti rei euictae prosequuntur. Haec Cowellus lib. 4. Instit. c. 18. §. 52. vox, inquit, composita a *Cambio*, et *part*, vel a Gallico *Champart*. V. *Campipars* et *Cambipartia*.

CAMBIRE, V. *Cambiare*.

† CAMBIS, *Cheveires*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. pro cannabis, *chaevore* V. *Canbis*.

CAMBITAS, V. *Cambitus*.

CAMBITIO, permutatio. Leges Athelstani Regis Angl. apud Brompton. cap. 15. *Magnam mittat dominus ad eam cambitionem.* Albertus Aquensis lib. 3. cap. 57. *In auri vel argenti cambitione.* Notitia fundationis Cistercii a. 1098. inter Instrum. to. 4. nouae Gall. Christ. col. 233. V. *Cambire* in *Cambiare*. CAMBITIO, in Charta Waldemari Regis Daniae an. 1180. apud Steph. Stephanium in Prolegominis ad Saxonem Grammaticum p. 16.

CAMBITOR. (1) Pro *Cambarius*, braciator, confector cereuisiae apud Marten. to. 4. Anecdot. col. 853. in Statutis Synodal. Ecclesiae Leodiens. an. 1287. *Ne Clerici exerceant negotia turpia - - officium cambitoris, carnificis, tabernarii, praeconiae etc.* (2) Permutator, V. in *Cambiator*. (3) Nummularius, V. ibidem. (4) Cursor, V. in *Campitor*.

CAMBITORIAE LITTERAE, Gall. *Lettres de change*; Germ. Wechsel-briefe. Nummularii seu Mensarii chirographum ad pecuniam ab alio mensario alicui alibi numerandam, apud Rymer. to. 8. p. 98. col. 1.

CAMBITVS. Gloss. Graeco-Lat. Ἀντικαταλλαγή, *cambitas*, *permutatio*. Leg. *Cambitus*, Gallis, *Change*, vel nummulariorum officina. Charta Gaufredi Comitis Andegauensis an. 1047. pro Ecclesia N. D. Santonensis, apud Sammarthanos: *Adiunximus autem donis nostris monetam et monetagium per cambitum totius Episcopatus Xantonensis, etc.* Alia Ludouici VII. Reg. Franc. a 1140. in Tabulario eiusdem ecclesiae: *Concedimus tibi et Ecclesiae B. Mariae, cui auctore Deo praesides, cambitus, fractionemque monetae veteris, si nouam fieri iusserimus, perpetualiter habere, sicut Authertus monetarius, et Willelmus Autherti filius eius longis temporibus ab Ecclesia B. Mariae feudali possessione tenuerant, hac videlicet ratione, vt nullus homo viuens in toto Episcopatu Xantonico absque sua licentia cambire audeat.* In eodem Tabulario fit mentio in Charta an. 1141. *Tabularum cambitus Santonicae ciuitatis* V. *Cambia* et *Cambium*.

CAMBIVM. (1) Permutatio, Italis *Cambio*. Lex Longob. lib 3. tit. 8. §. 4. *Vt nullus militum cambium aut precariam aut libellum sine eorum consensu facere praesumat.* Lib. 1. Feud. tit. 22. *Si quis fecerit inuestituram, vel Cambium de beneficio sui militis, etc.* Adde lib. 4. tit. 1. et Chartam commutationis inter Moraltum Farfensem et Vsualdum S. Saluatoris Abbates in Annalibus Bened. to. 2. pag. 714. *Et si ipsum cambium minime facere potuerimus, alind tantum de terra ad simile illius vobis in congruo vestro dare debeamus.* CAMIVM, idem quod *Cambium*, permutatio. Charta Sanctii Regis Aragon. apud Hieron. Blancam: *Qualiacumque Sanctus Iohannes - - dono, vel comparatione vel camio acquisiuit.* Hinc *Camiare*, in eadem Charta, Vide Historiam Pinnatensem p. 269. et Sandouallium in Episcopis Pampilon. pag. 40. 41. CAMBIVM PVBLICVM, tabula nummularia. Exstat in Regesto 36. Chartophylacii Regii n. 199. Diploma Philippi Pulcri Regis Franc, quo *Cambium Parisiense* in Magno Ponte teneri statuit. *Quod cambium Parisiis erit et tenebitur super nostrum magnum Pontem solummodo a parte Graniae, inter Ecclesiam S. Leufredi et maiorem arcum,*

arcum, siue defectum ipsius Pontis, prout hactenus ante corruptionem pontis eiusdem quondam lapidei exstitit consuetum. Item quod nulli omnino liceat alibi quam in loco illo Cambiare, seu Cambium tenere Parisiis, etc Act. Paris. mens. Febr. an. 1304. In eodem Regesto Charta 232. 233. 234. *Cambium siue tabula nummularia* dicitur. Exstat etiam ibidem statutum eiusdem Philippi an. 1305. quo eiusmodi tabulas nummularias in quatuordecim Regni locis haberi praecepit. Codex MS. redituum Episcopatus Autissiod. *Cambium Autissiod. debet Episcopo die Sabbati ante Natale quatuor libras.* Hist. Mediani Monasterii pag. 368. e veteri Necrologio eiusdem loci: *Obiit D. Valentinus Abbas huius loci, qui contulit nobis quatuor libras monetae Argentinensis supra cambium Argentinense pro anniuersario suo.* V. *Escambium* et *Concambium.* (2) † Ius recipiendi quod cuipiam per vim ablatum fuerit, idem quod *Repraesaliae*; quo sensu etiam *Cambio* dicunt Itali. Stat. Taurini a. 1360. c. 45. *Quod nullum cambium, seu aliqua represalia concedantur alicui super aliquibus rebus vel personis etc.*

CAMBIVS, mensa *Cambiatorum.* Miracula S. Aigulfi Abbatis Lerinensis, cap. 10. *Ante fores Ecclesiae B. Martyris subter mensas, quas cambios vocant, hospitatus est.*

CAMBLENTVS, idem qui *Cambellanus*, in Monasteriis, V. *Cambalentus* in *Cambellanus.*

CAMBO, modus agri, *Campus* (*) Saxon. infer. Kamp, ager fossa circumdatus, V. *Cambile.*) Tabularium Briuatense Ch. 239. *Dederunt — de cultura de villa cambones duas qui habent fines de vno latere*, etc. Supra, *Campi duo* dicuntur. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 59. *Dedit Domino in hoc loco in villa Angledaris terram arabilem, quam rustici cambonem vocant, residetque ipsa terra iuxta fluuium Ligeris, etc.* Fol. 25. *Terram, quam vocant cambone, cum terra subiacente, etc.* Rustici Dumbenses *Cambonem* appellant quemlibet campum fertilem et aquis opportunis irriguum, siue agricultus sit, siue pratum. Huic notioni, conueniunt optime loca circa ... Gallis *Cham-bon*, vel *Bon Champ*, bonus campus. CAMBONIVM, eadem notione, occurrit passim in Tabular. Abbatiae Dalonensis in Lemouicibus fol. 2. 5. 1... etc. Interdum *Chambo* scribitur.

CAMBOCA, V. *Cambuta.*

CAMBONIVM, V. *Cambo.*

CAMBORTA, frutex incuruatus, repandus, *Cambrec*, Germanis vnd *Kammerladen*, per quem vites curuantur et repanduntur. Ita Goldastus. Certe *Cambus* in veteri Glossario, καμπτὸς redditur. Glossarium laudatum a viris doctis: *Cambortae, quae saepem desuper firmant* hoc est, tres illae virgae plexiles, reliquis ramalibus crassiores, quae superne sepem connexant. Lex Salica tit. 36. *Si quis tres virgas, cum quibus sepes superligata est, vel retortas, quibus sepes continetur, capulauerit, vel cambortas excernicauerit, etc.* Lex Ripuar. tit. 43. *Si quis tres virgas, vnde sepis ligatur, vel retortas, vnde sepis continetur, capulauerit, aut tres cambortas inuolauerit, etc.* Editio Heroldi: *Aut in cambortas inuolauerit.* Eccardus *Cambortas* explicat per baculos incuruos, oblique terrae infixos, vt sepem contineant, ne in latus inclinare possit, aut corruere.

CAMBOTTA, V. in *Cambuta.*

CAMBRA. (1) Camera, cubiculum, Gallis *Chambre*, Germ. Kammer. Asserus de Rebus gestis Aelfredi: *Cambra Abbatis*, in Monastico Anglic. to. 1. p. 146. (2) † Fiscus. Ch. Ruperti imp. a. 1401. ap. Lam. in delic. erud. part. 3. p. 856. V. *Camera* 3. (3) † Idem quod *cambata*, modus agri. Chartul. S. Vict. Massil. *De ipsa cambra terrae, quae est iuxta fluuium Vuelnae.* V. *Cambo* et *Camera* 1.

CAMBRERIVS. (1) Cubicularius, Gall. *Chambrier.* Hist. Delphin. to. 2. pag. 313. col. 2. (2) † Officium monasticum, a *Camerario* distinctum, cui pannorum cura praecipue erat, vnde alibi *Draperius* nuncupabatur. Stat.

Stat. monast. Lirin. a. 1453. *Cambrerias, qui tenetur custodire pannos ad ipsum officium pertinentes, prout sunt linteamina, laneae, matalacia, pulvinaria* etc. Extitit etiam apud Templarios idem officium, vt colligitur ex Instrum. a. 1310. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 176. V. *Camerarii* 4. et *Chambrelaria*.

÷ CAMBRETA, diminut. a *cambra*, cubiculum, in Ch. a. 1174. inter Probat. t. 3. Hist. Occit. p. 135.

CAMBSOR, V. *Campsor*.

CAMBVCA. (1) V. in *Cambuta*. (2) † Currus seu vehiculum, quo nobiles mulieres alias vtebantur. Monast. Anglic t. 3. p. 314. (3) † *Cambuca*, *bubo vel pannus inguinis*, Rocho le Baillif in Diction. Spagyr.

CAMBVCARIVS, qui cambucam aut crucem defert. Gloss. vet. Angl. laudat. a Spelmanno: *Crocer, pedarius, cambucarius, crucifer*. V. *Cambuta*.

CAMBVCIA, V. *Cambucca* in *Cambuta*.

CAMBVLA, CAMBVLVM, Ital. *Gambula*, tibiale, ab Italico *Gamba*, tibia. Hist. Dalphin. to. 2. p. 280. *Pro paro uno cambularum pro Domina et copertorio de seta pro capite suo flor. XI.* Ibidem paulo superius: *Pro paro uno cambulorum pro Dom. Burgo de mandato Dominae Dalphinae flor. III.*

CAMBVLVM. (1) Pro *Campulus*, ensis brevior. Hist. Dalphin. to 2. pag. 277. *Item, Stephano de Sancto Germano pro cambulo suo fracto per Dominum taren. I.* (2) Tibiale, V. in *Cambula*.

CAMBVS, *inflexus*, (f. inflexus) *tortuosus*. Gloss. Sangerman. MS. num. 501. Graecis *καίμπτω*, inflecto. V. *Camba*.

CAMBVTA, CAMBVTTA, CAMBVCA, GAMBVTTA, baculus incurvatus, virga pastoralis Episcoporum, Germ. Krummstab; vel etiam eius pars incuruata. Adrevaldus de Miracul. S. Benedicti lib. 1. cap. 22. *Baculo quod gestabat, incurvo, more veterum Antistitum*. Ita enim Pastorum pedum effictum fuit. Scholiastes Theocriti ad Idyll. 4. v. 49. ait, ῥάβδος ἐστιν ἀγκύλη, ἐπικεκαμμένη γενέσθαι καμπύλην, ἣν μὴ ἄγνυσι ἐπὶ βλάψη τὴν βοῦν. Papias: *Cambuta, sustentamen, vel baculus, flexus pedum, crocia*. Vetus Glossar. Corbeiense: *Cambuta, baculus Episcoporum*. Testamentum S. Remigii apud Flodoardum: *Argenteam cambutam figuratam*. Perperam *Cabutam* in MSS. Editio Labbei *Cabulam* habet pro *Cabutam*, Brissonius *Cambutam*. Ordericus Vitalis lib. 8. Adde pag. 604. 622. 694. 776. 877. Mabillon. Analect. tom. 3. pag. 390. ex Gestis Gaufredi Episcopi Cenomano. *Cambutam argenteam magni ponderis deauratam et opere decoram cum baculo pastorali*. Occurrit non semel apud Scriptores. CAMBVTTA, Germ. eine Krücke, furcilla subalaris, in Ordine Romano. Petrus Diac. lib. 4. Chr. Casin. c. 74. *Eiusdem claudi, cambuttas ante fores Ecclesiae suspenderunt*. Vbi quidam Cod. praeferunt *Gambuttas*, vt habet vita S. Constabilis Abb. Cauensis n. 25. Theodorus Campedonensis de S. Magno c. 12. *Baculum ipsius, quem vulgo cambuttam vocant per manum Diaconi transmiserunt*. CAMBOTTA, in Historia Translat. S. Germani Episc. Parisiens. cap. 15. et in Vita S. Galli Abb. inter Acta SS. Benedict. sec. 2. p. 245. Occurrit iterum sec. 3. part. 2. pag. 192. et 627. *Cam-bet* vel *Bot-cam*. Armoricanis Britonibus, ramus est a summitate recuruus. Hinc ducenda vocis originatio. GABVTA, apud Landulf. de S. Paulo in Chron. Mediol. c. 11. CAMPVTA apud Crodegangum Metens. Episcop in Regula Canonic. cap. 26. CAMBVCCA Vita S. Desiderii Episcopi Cadurcensis c. 19. *Dum baculus B. viri, qui a Gallis cambucca vocatur, ad caput sepulcri illius sedule dependeret*. Perperam *Cambucio*, in Edit. Sammarthanorum. Adamus Brem. c. 102. Acta SS. Iulii tom. 1. pag. 425. de S. Ottone Episcop. Bamberg. COMBVCCA, apud Andream lib. 2. Vitae S. Ottonis, Episcopi Bamberg. cap. 17. CABVCA, in Actis Visitationis Simonis Archiepisc. Bituric. pag. 208. lib. 4. Miscellan. Baluzii. CAMBVCA, apud Hugonem a S. Victo-

Victore in Speculo lib. 1. cap. 2. in Vita S. Winoci Abbat. c. 13. etc. Visitatio Thesaurariae aedis S. Pauli Londin. an. 1295. *Baculus Ricardi Episcopi tertius, cuius cambuca de argento deaurato, etc. - - baculus eiusdem, cum cambuca cornea, continens interius vineam circumplectentem leonem de cupro deaurato.* Alia notione V. in *Cambuca.* CAMBOCA. Eckeardus Iunior de Casib. S. Galli cap. 3. Occurrit etiam in libro Miraculorum S. Quintini c. 13. SAMBVCA, apud Durandum lib. 1. Ration. c. 6. n. 24. lib. 3. c. 15. n. 2. Willelm. Thorn. an. 1179. p. 1825. et Willelm. Hedam in Theodorico Episcopo Traiectensi 31.

CAMEA, V. *Canava* I.

CAMEILIVS, V. *Cameus.*

† CAMELA, cameli femina, in Arest. Parlam. Paris. MS. a. 1331.

CAMELARIVS, qui camelorum curam gerit. Breydenbach. itin. Hieros. p. 207.

CAMELASIA, a Camelis dicta, munus quoddam personale, ad quod quiuis tenebatur, vt nempe camelarius esset, *καμηληλάτης*, vel Camelos exhibere teneretur, vt docet l. 1. D. de Muneribus. Sed vocem hanc a P. Castello insertam in Ammiano Marcellino lib. 17. contendit Valesius, et abesse ab omnibus MSS. Vide Cuiac. lib. 9. Observ. c. 9. et eumdem Valesium ad Eusebii librum de Martyribus Palaestinae c. 12.

CAMELATVM, V. *Camelotum,*

CAMELAVCVM, CALAMAVCVS, CALAMAVCVM, Graecis recentioribus *καμελαύκιον*, capitis integumentum, et pilei genus ex camelorum pilis confectum, vnde nomen, vt auctor est Cedrenus: Ἐςι δὲ καὶ ἑτέρα κατασκευὴ σπυρίδος, ἀντὶ πίλυ τῇ κεφαλῇ τιθεμένη· καλεῖται δὲ παρ' Ιταλοῖς κάμελα, ἐξ οὗ καὶ καμελαύκια. In eadem etiam sunt sententia, quoad vocis etymon Leo Allatius et Goarus. Sussannaeus in Vocabulario: *Camelaucium, galericulus, quia calorem defendat.* Papias: *Camelaucus, vestimentum Papae.* Anastasius in Constantino PP. *Apostolicus Pontifex cum camelaucio,*

vt solitus est Romae procedere, a p
latio egressus, etc. Idem in Hist. Bo
Occidit Totilam, et vestimenta ei
cruentata, cum camilaucio lapidib
pretiosis ornato misit Constantino
lim. At plerique e Latinis Scrip
ribus pro *Camelaucium* mutatis lit
ris, *Calamaucum* dixerunt, sicq
scribendum contendit Salmasiu
Glossae antiquae MSS. *Galeros, c*
lamaucas pelliceos. Gloss. Isidor
Galeros, calamaucos. Eaedem: *P*
leum, calamaucum. Papias: *Pileu*
calamaucum ex bysso rotundum, qu
spaera, caput tegens sacerdotale,
occipitio vitta constrictum. Hoc Gra
ci et nostri Tiaram vocant. Aelfr
cus: *Calamauca, haec, i. galeri*
Vgutio: *A caleo, hic calamacus,*
quoddam genus mitrae strictae, et d
citur calamacus, quasi calorem m
chinans, eo quod stricta sit, et capi
impressa. Anastasius in Hist. Ecc
Praecepit Abdelas radi barbas coru
et fieri calamaucos cubiti vnius et
mi. Beda de Tabernac. lib. 3. c.
et Rufinus haec verba Iosephi lib.
c. 8. Ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς φορεῖ π
λον ἄκωνον, sic vertunt: *Super c*
put autem gestat pileum in modu
paruuli calamauci, siue cassidis. Pe
peram *Calamati* editum apud Io. d
Ianua. Odo Fossat. in Vita Bu
chardi Comitis Corboliensis. Pe
peram in Actis SS. Maii tom.
pag. 691 *Calamansumque optimum*
Auctor est Allatius lib. 3. de vtriu
que Ecclesiae consensione lib. 3. ca
8. n. 12. apud Orientales, Sacerd
tes Monachos *camelaucis* etiamnu
vti. Sic autem ab illo describu
tur: *Caput operiunt camelaucio, qu*
capitis tegmen est ex lana nigrican
vt natura illam dedit, textum, r
tundum, altitudine semipalmare,
formam conchae finiens, qua capi
ingreditur, non vndequaque rotund
tur, sed vbi aures sunt, plagulae v
guntur, quibus aurium incommod
medentur. Nomen habens, vt ip
existimo, quidquid alii dicant, qu
ex pilis camelorum vt plurium tex
tur. Camelaucio caput operire Ep
scopos Armenios, cum sacra pe
agunt, auctor est Isaacus inuecti
secund

secunda in Armenios p. 414. Non desunt denique, qui a *Camelaucio*, a Gallis dictum putant *Camail*, Italis *Camaglio*, eam vestis partem, quae olim caput et humeros tegebat, quos inter sunt Theophilus Raynaudus lib. de Pileis, et Menagius. At cum CAMELAVCVM vix legebatur humeros texisse, sed solum caput, praeterea quod Galli *Camail* vocant, accensetur vulgo armaturae: probabilius videtur, hanc vocem effictam ex *Cap de maille*, vt fuerit *Capitium* ex maculis confectum. Nam *Camalium* fuit capitii species hamulis et maculis contexta, quae totum caput, excepta facie, et humerorum superiorem partem operiebat, cuiusmodi passim videre est in veterum militum imaginibus, quae in sigillis et alibi describuntur, vt apud Edw. Bissaeum in Notis ad Vptonum pag. 32. 62. 77. Capicio isti, si quidem integrum esset, levior galea aptabatur. At si *helmus*, vel cassis spissior, caput tegeret, tum *camallus* cassidi annectebatur, vt collum et humeros tegeret, et ab aduersariorum ictibus tutaretur. Proinde *Camalium*, nihil aliud fuit quam ex armaturae species, quam hodie *Hausscol* dicunt, quae collum tegit, praeterquam quod *Camallum* ex hamulis confectum esset, *hausse-colum* vero ex solido ferro sit compactum. Denique ab eiusmodi *Camallis* militaribus nomen mansit epomidi isti, quam deferunt Episcopi, quae non modo humeros, vt hodie, sed etiam olim caput tegebat: ex quo etiamnum capitium eidem annectitur. V. *Camilla*.

CAMELINVM, V. *Camelotum*.

CAMELLVM. Gaufrid. Vosiens. in Chron. part. 1. c. 37. de Monachis sui temporis: *Pro gaudensis froccos capellatos absque cuculla, capellos camelo et alios circumdatos pelle ad instar scapularis, pannos irregulares in lectis insellauerunt*. Videtur esse Gall. *Camail*. V. *Camelaucum* et *Camilla*.

CAMELLVS, V. *Camelus*.

CAMELOTVM, pannus ex camelorum pilis confectus, Germ. Camelot, cuiusmodi fuit ille, de quo Aelianus lib. 17. de Anim. cap. 34. et Fortunatus lib. 4. de vita S. Martini:

- - Modo subit aspera tela,
Hispida cameli rigido quasi vellere texta.

Statuta Raimundi Comitis Tolosani et Legati PP. contra haereticos apud Catellum: *Caligis de aliqua bruneta, etiam vel nigra, vel etiam stanio forti, vel camelato, vel aliquo alio colorato panno - - non vtantur.* CAMELINVM, idem. M. Robert. de Sorbona in Serm. de Conscientia: *Supertunicale rotundum cum magnis et latis tunicis de camelino.* Statuta Ord. Praemonstrat. dist. 1. cap. 13. *Ita quod ipsae cappae griseae non sint camelinae.* Vide Scalig. contra Cardanum exercit. 189. num. 14. et Menagium in Orig. linguae Francicae et Italicae, et Oct. Ferrarium in *Ciambelotto*. Cambro-Britannis *Camlad* et *Camlod*, est pannus vndulatus, cymatilis, qui e pilis camelinis fieri solet.

CAMELVS. (1) In Gloss. Arabic. *Funiculus, camellus*. Papiae, *Funis nauticus*. Gallis *Chable*. Vulg. Interpres Matthaei 19. 24. *Facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum coelorum.* De rudenti, non de animali dictum volunt, ad tollendam sermonis absurditatem. Graecum κάμηλος, camelum animal, et rudentem perinde significat. Suidas κάμιλος pro rudente scripsit adnotandam differentiam. Hunc imitantur recentiores Grammatici, qui η cum ι, plerumque confundunt. (2) † (Perperam pro *Carnerus*, vt legitur apud Moret. in Antiq. Nauarr. p. 302. ab Hisp. *Carnero*, aries.) Acta S. Maii tom. 7. pag. 64. in vita SS. Voti et Felicis: *Nullus praesumeret in totum illum terminum intrare vel pascere, neque tentorium pecorum figere: quod si aliter fecissent, haberent inibi habitantes potestatem occidendi vaccas, porcos, camelos sine vlla dubitatione et sine vllo pleyto regali.*

CAMERA. (1) Modus agri. Tabularium Ecclesiae Gratianopolitanae sub Hugone Episcopo fol. 68. *Ego Silvio de Viren et filii mei Sichodus, Hugo*

Hugo atque Guitfredus, reddimus Hugoni Episcopo Gratianopolitano - - tres cameras de vinea, quae sunt de fero Praepositali, in loco vltra pontem, etc. Occurrit rursum fol. 70. *Camera de vinea.* Et fol. 72. *Ego Benedicta vxor Chaberti Verbigarii vendo vnam chameram terrae, cum vinea, quae in praedicta terra est plantata, etc.* Ibidem: *Est autem praedicta vinea in clauso Episcopali, iuxta cameram Riperti de Valriaz, quae camera fuit de praedicta terra data S. Donato, et est versus meridiem coniuncta cum vinea Episcopi.* Tabularium S. Andreae Viennensis: *Hoc est, cameras 3. de vinea in illa de Arberiaus, etc.* Passim ibi. (2) Domus, cubiculum, coenaculum, conclaue, Gall. *Chambre*, Germ. Kammer. Papias: *Camera a curuitate dicta, est enim volumen introrsum respiciens. Camera, quia Camura, i. curua, dicitur lapidea domus.* Iso Magister in Glossis: *Camiron, Graece, curuum, inde camerata domus, cuius testudo curua est: inde Camelum, animal tortuosum.* Chronicon Triuetti ad an. 1277. Spicileg. Acher. tom. 8. pag. 639. Vita S. Pardulfi Abb. inter Acta SS. Benedict. saec. 3. part. 1. p. 575. Occurrit rursus hac notione in Vita B. Alcuini inter eadem Acta SS. Benedict. saec. 4. part. 1. p. 159. † CAMERA BASSA PARLAMENTI, inferior, Germ. das Unterhaus, inter Acta ad Concil. Pisan. a. 1409. apud Marten. t. 7. Ampl. Collect. p. 465. CAMERA CALCEAMENTORVM, in Monasteriis, apud Sugerium de Administrat. sua cap. 15. V. *Camerarius*, Offic. Monast. † CAMERA COLLOCVTIONIS, locus colloquiis destinatus in monasteriis, Germ. das Sprachzimmer. Ch. an. 1486. inter Probat. to. 2. Annal. Praemonstr. p. 364. CAMERA CROSSERIA. Sic in Instrumento an. 1295. relato tom. 2. Hist Dalphin. pag. 75. et 76. appellatur locus, in quem tractandorum negotiorum ecclesiasticorum gratia conuenit Archiepiscopus Ebreduensis cum suis Canonicis: an *Crosseria* dicta est haec camera, quod ibi C[anonicis] distribui solerent praecip[ue] praebendarum fructus, quos Gall[i] *Gros* nuncupant? V. *Camera Pan[…]* † CAMERA CROTATA, subter[ra]nea, fornice instructa, in Stat. Victor. Massil. a. 1337. CAME[RA] FORNELLI, *camera cum fornel[lo]* V. *Fornellum*. † CAMERA FO[R]NITA, sua suppellectile muni[ta] Stat. Vercell. l. 2. p. 27. V. *Ca[me]ra* 10. † CAMERA GENER[A]LIVM, iurisdictio, curia eorum, q[ui] colligendis et administrandis sub[si]diis praefecti erant. Stat. a. 137[…] t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 647. † CA[…]MERA PACIS, domus publi[ca] Germ. Rathhaus. Reg. actor. C[a]pitul. eccles. Camerac. sign. O. […] a. 1489. CAMERA PANIS MAT[V]TINALIS, vbi panis mane Canon[i]cis distribuebatur. Charta an[.] 1705. inter Instrum. Hist. Meld. pa[g.] 192. CAMERA PAPAGALLI. S[ic] appellata in Vaticano palatio cam[e]ra, vbi habebatur consistorium […]cretum. Rom. l. 1. Sect. 9. cap. […] apud Marcum in Hierolexico. C[A]MERA PARAMENTI, forte cam[e]ra parata, († Gall. *Chambre de p[arade]*, Germ. Parade-Zimmer.) S[…] tribunal paratum. Baluz. Hist. A[…]uern. to. 2. pag. 204. in Charta C[a]roli Regis Franc. an. 1395. *A[cta] fuerunt haec Auenioni infra palatiu[m] apostolicum et in camera paramen[ti] Domini nostri Papae coram sancti[ssi]mo in Christo Patre et Domino n[o]stro D Gregorio, digna Dei pro[ui]dentia Papa vndecimo.* Charta V[i]uariensis Ecclesiae Saeculi XV *A[cta] fuerunt haec in ciuitate Viuariensi […] domo Episcopali et in camera no[…] paramenti eiusdem domus, videli[cet] in aula minori ipsius domus.* V. *P[a]ramentum*. † CAMERA PER TE[R]RAM, subterranea, vel ad solu[m] Ch. Ms. a. 1206. † CAMERA PRI[]VATA, latrina, secessus, Ger[m.] Privet; in Litt. remiss. a. 1390. […] *Priuata.* CAMERA REQVEST[A]RVM, apud D. Brussel, de Feo[d.] tom. 2. ad calcem pag. CXXXI. […] Memoriali Camerae Comput. Par[…] fol. 70. an. 1346. *Et dicto nego[…] Dalph[…]*

Dilphinatus completo, dictus domi-nus Rex surrexit de camera requesta-rum, quae tunc sibi fiebant, et iuit ad aliam minorem cameram bene pro-pe. (3) Conclauis, vbi thesaurus reponitur et seruatur. Ockam cap. *qui fit Scacarium: Camera est locus, in quem thesaurus recolligitur, vel conclaue, in quo pecunia reseruatur.* Gesta Dagoberti Reg. 33. *Aras quas-dam - - cum omnibus teloneis, quem-admodum ad cameram suam deseruiri videbatur, ad eorum basilicam tradi-dit.* Capitularia Caroli C. tit. 21. c. 14. *Pensum argenti, quam ex ca-mera nostra accepit.* Sic passim et alii. Ita Graeci vocem *κοιτων* vsurpant, vt Cangius docuit ad Alexiadem. CAMERA, praesertim praeterea su-mitur pro Fisco Imperatoris, vel Re-gis, vt German Kammer. Fride-ricus I. Imp. apud Helmodum lib. 1. cap. 80. et in Hist. Archiepisc. Bre-mensium an. 1155. *Magna requiri-tis, o viri Romani, exinanita Came-ra nostra.* Testamentum Caroli M. apud Eginhardum: *Quidquid in Ca-mera atque vestiario eius eo die fuis-set inuentum.* *Camera Regia*, in Di-plomate Hugonis et Lotharii Regum Italiae apud Ioannem a Bosco in Vienna. Hac notione non semel occurrit, in Vita Ludouici Pii an. 840. in Capitul. Caroli C tit. 31. cap. 14. et alibi. † Fiscum regium ..., quam Cangius putat, *came-ram* appellatam fuisse opinatur Mu-ratori t. 1. Antiq. Ital. med. aeui pag. ..., nec fortasse ea notione acce-ptam hanc vocem ante Ludov. II. Aug. Dubiae enim fidei videntur di-plomata, quae dicuntur a Carolo M. et Ludouico Pio emissa in quibus *camerae* fit mentio; quae autem ex Testamento Caroli M. in hanc rem afferuntur, facile de cellario, vestia-rio, aliisque regiis officinis intelligi ...unt. CAMERAE NVNCIVS, V. *Camerarius*. CAMERA DENA-RIORVM, in Francia fiscus seu the-saurus regius. CAMERA APOSTO-LICA, Romanis, *Reuerenda Camera*, ... in spectat cura pecuniarum ac thesauri Ecclesiae Romanae. V. *Ca-merarius II.*

merarius Apostolicus. CAMERA COMPVTORVM, Gall. *La Cham-bre des Comptes*, curia suprema, in qua quidquid ad fiscum seu thesau-rum regium pertinet, tractatur. Plu-res sunt huiusmodi Curiae in Fran-cia variis temporibus institutae. Pa-risiensis, prima tempore et dignitate Philippo Pulcro suam refert origi-nem. (4) CAMERAE, prouinciae etiam, aut vrbes, quae immediate Principi suberant, et fisci proprii erant dictae. Leges Edwardi Confessoris: *Impetrauit temporibus illis Rex a D. Papa, et a Curia Romana, quod con-firmata sit Noruega in perpetuum Co-ronae Britanniae, in augmentum Regni huius, vocauitque illam dictus Arthurus Cameram Britanniae.* Char-ta Stephani Episcopi Metensis apud Meurissium pag. 415. *Cum Ecclesia Gorziensis prima camera sit Metensis Episcopi, et principale membrum Ec-clesiae Metensis.* Matth. Paris a. 1242. de vrbe Santonensi: *Quia ab antiquo iure specialis proprietas Regis Angliae esse dinoscitur, et camera.* Vita S. Benedicti XII. PP. apud Bosquetum pag. 52. *Cameracensem ciuitatem, quae est camera Imperii, voluit in-trare.* Sic passim apud Albertum Stadensem an. 1205. Petrum de Vi-neis lib. 5. Epist. 82 lib. 6. Epist. 9. Goldastum tom. 1. Constit. Imper. pag 265. Petrum Diacon. lib. 4. Chronic. Casin. cap. 104. 107. 108. 111. 112. 118. Ioann Villaneum l. 1. cap. 41. 57. Ioann Columbum in Episcopis Viuariensibus l. 3. num. 6. Rodericum da Cunna in Hist. Epi-scoporum Portensium 2. parte p. 31. in Bullario Casinensi to. 2. p. 154. 178. 250. † CAMERA ABBATIS, quidquid immediate abbati subest, cella, praepositura vel prioratus a monasterio pendens. Litt. remiss. a. 1453. (5) Curia Imp. aut Regis. Vita Sancti Adalberti Pragensis t. 5. Ant. lection. *Ad hunc modum pluri-ma seruitia egit in camera.* (6) An-tra exciso sale cauata. Ioann Lon-ginus in Vita B. Ringae Virg. Iulii to. 5. p. 743. *Montes Salinos seu zuppas salis - - cum incendisset ignis, latiusque manans incendium, singu-las*

las cameras montium irremediabiliter torreret. (7) Pro Officio *Camerarii* in Monasteriis. V. Monasticum Anglic. tom. 1. pag. 148. (8) Officina monetaria Principis. Charta Guillelmi Ducis Aquitaniae apud Besliuin pag. 539. *Dederunt ac cesserunt terciam partem camerae seu monetae, siue etiam omnium teloneorum,* etc. Totidem occurrunt in Chartis Sancii et Berengarii Ducum Vasconiae in Aduersariis. MSS. eiusdem Beslii, atque Richardi Ducis Aquitaniae in noua Gall. Christ. tom. 2. col. 285. lustrum. *Tertiam partem nostrae camerae seu monetae.* (9) Dotalitium vxoris: vulgo etiam *la Chambre de la femme* appellant Galli suppellectilem, quae post excessum coniugis eidem addici solet. Pactum nuptiale inter Ludouicum II. Regem Siciliae et Yolandam filiam Ioann. Regis Aragonum a. 1399. *Nec non redditus annuos et quascunque villas, loca et castra pro statu camerae seu dotalitio ipsius Yolandae, etc.* Testam. Iacobi Regis Aragon. apud Acherium tom. 9. Spicileg. p. 252. *Filiam nostram Dominam Yolant, Dei gratia illustrem Reginam Castellae, instituimus haeredem in camera et ornamentis ac aliis, quae eidem dedimus suarum tempore nuptiarum.* (10) Opus ligneum elegantius: *Boiserie, Menuiserie.* († Supellex quaeuis ad ornatum *camerae.* Inuent. Ms. thes. Sed. Apost. a. 1295. *Item vnam cameram seu cortinam ex tribus partibus lineam, et ex quarta sericam ad tenendum super et circa lectum.* Adde Baluz. Hist. Aruern. t. 2. p. 183.) Greg. Turon. Hist. lib. 2. cap. 14. *Et quoniam camera cellulae illius prioris eleganti opere fuerat fabricata, indignum duxit Sacerdos, vt opera eius deperirent, sed in honore beatorum Apostolorum Petri et Pauli aliam construxit basilicam in qua Cameram illam affixit.* (11) † Fornix. Pontif. Senon. ad vsum eccles. Senens. *Episcopus stans in medio ecclesiae spergat aquam ad orientem et occidentem et aquilonem et austrum et contra cameram et super pauimentum.* Gall. ol. *Cambry.* (12) *) Vehiculum, fornicis instar, [...] perne tectum. Germ. Kammer[...] gen. *Καμαρα*, vehiculi contecti [...] nus apud Herod. Guil. Brit. l. [...] c. 34. *Rotis camera quaternis, [...] nihilo patitur thalamo differre s[...] no.* CVRRVS SPHAERICVS. [...] Buschii reform. monast. T. 11. Sc[...] Brunsw. p. 850.

CAMERAGIVM, stallagium, Ius [...] ponendi merces in *camera*, seu [...] *theca.* Regestum Constanbula[...] Burdegalensis fol. 37.

CAMERALIS, puella amanue[...] *Abra, Femme de Chambre, Cham[...] re.* Eckehardus iunior de Casib[...] Galli cap. 13. Matth. Paris a. 12[...] Breuiloquus: *Camerarius, id est, [...] bicularius, pedissequus, et camera [...] pedissequa.*

† CAMERALITER, in camer[...] Chron. Th. Otterbourne pag. 2[...] *Quod idem rex - - fecit venire [...] res iustitiariorum cameraliter.*

† CAMERARE, cubiculum vel [...] mum contabulare. Ch. a. 1213. Chartul. Pontiniac. *Quod - da[...] de nemore suo - - ad camerand[...] quamdam domum suam.*

CAMERARIA. (1) Idem quod [...] *mera*, seu cubiculum, in Charta B[...] tricis Comitissae Prouinciae a. 12[...] quae sic clauditur: *Actum fuit [...] in camerariis dictae Comitissae a[...] Sistarcium.* V. *Camerarius.* (2) [...] *dissequa*, in Breuiloquo. Apud [...] piam, *Iris* dicitur fuisse *camera[...] Iunonis. Seruitrix cameraria,* [...] Hist. Dalphin. to. 2. p. 405. col[...] Paulo ante vox *Cameraria*, n[...] ponitur eadem notione, atque [...] ries ibidem legitur. V. *Camer[...]* (3) Officium Camerarii, apud W[...] helm. Thorn. a. 1146. et 1206[...] Maceriis Insulae Barbarae pag [...] 261. (4) Prouincia, cum hoc [...] men discrimine, quod plures in [...] dem regno prouinciae, vnica d[...] taxat esset cameraria. Constit. [...] Cluniac. a. 1301. *Quod camera[...] seu prouincias Anglie, Hispanie, L[...] bardie, Alemannie et alias consi[...] remotas a Cluniaco etc.*

CAMERARIATVS, officium camerarii. Ch. Geraldi Abb. S. Ioann. Angeriac. a. 1385. Mſ.

CAMERARIVS. (1) Dignitas in palatiis regum, cui camerae regiae, id eſt, theſauri ſeu cimeliorum regis cura incumbebat. Huius apud Reges Galliae munus deſcribit Hincmarus Remenſis, de Ordine Palatii cap. 22. Ockam can. *Quid ſit ſcacarium: Officium camerariorum in recepta conſiſtit in tribus, ſcilicet claues arcarum, etc. baiulant, pecuniam numeratam ponderant, et per centenas libras in forulis mittunt.* Gregorius Turon. lib. 4. Hiſt. cap. 26. *Dirigens quosdam de camerariis ſuis, qui exactis a Leontio Epiſcopo mille aureis, reliquos iuxta poſſibilitatem condemnarent Epiſcopos.* Idem lib. 6. cap. 45. *Ceteri autem iudices et camerarii, qui cum eo properauerant, de Pictauo regreſſi ſunt.* Vnde patet apud Gallo-Francos non vnicum fuiſſe in palatio *Camerarium*, niſi ii fuerint *Camerarii Prouinciarum*, quod Franci *Nuntios Camerae* appellabant, vti mox docebimus. CAMERARII PROVINCIARVM in Regno Siculo et Neapolitano, dicebantur, vt videtur, qui fiſcalium redituum curam habebant, qui in *Cameram* ſeu fiſcum inferebantur. Hinc legere eſt apud Hugonem Falcandum, *Camerarios Calabriae, Apuliae etc.* Apud Chriſtianum Archiepiſcop. Mogunt. in Chronic. Mogunt. *Camerarius vrbis.* Romualdus Salernitanus Archiep. in Chron. MS. ad 1143. *Rex autem Rogerius in regno ſuo perfectae pacis tranquillitate potitus, pro conſeruanda pace camerarios et iuſtitiarios per totam terram inſtituit.* Geſta Innocentii III. PP. pag. 18. *Inſtituebat iuſtitiarios et camerarios, ſecretarios et ſtratigotos.* Idem Falcandus: *Inde redemptionis onus importabile, quae totam Apuliam Terramque Laboris vltima iam deſperatione concuſſerat, omnino cenſuit amouendum: ſcripſitque magiſtris camerariis, vt a nemine deinceps quicquam nomine redemtionis exigerent.* Petrus Diacon. lib. 4. c. 104. meminit *Conzolini Capuani principatus camerarii.* Vide praeterea Conſtit. Sicul. lib. 1. tit. 17. 36. 41. 57. 60. 71. 84. 89. 92. etc. Hiſt. Longobard. Camilli Peregrini pag. 254. vbi plura de officio Camerarii ſeu Magiſtri Camerarii. Camerarii porro eiusmodi, iidem videntur, qui ſub ſecunda Regum Franciae ſtirpe *Nuntii Camerae* appellabantur, quibus prouinciarum et vrbium, quae ad fiſcum regium, *Cameram* dictum, proprie ſpectabant, cura demandabatur, erantque veluti procuratores fiſci in iis prouinciis et vrbibus, eorumque cura ducibus aequata habebatur poteſtas: ſic appellati, quod a camera regia, ſeu camerario regio in prouincias mitterentur, eſſentque quaſi *Miſſi Camerae.* Eckehardus iunior de caſibus S. Galli cap. 1. *Nondum adhuc illo tempore Sueuia in ducatum erat redacta, ſed fiſco Regio peculiariter parebat, ſicut hodie et Francia. Procurabant ambas camerae, quos ſic vocabant, nuncii.* Ibidem: *Huic ſicut diximus, cum aliqua Potamum Camerae Nunciorum iuris oppidum pertinentia a regibus darentur, etc.* MILITES CAMERARII dicuntur, qui pro Camerario miniſtrant, apud Edw. Cokum ad Littletonem. CAMERARIVS, officium monaſticum, quod deſcribitur in libro Ordinis S. Victoris Pariſienſis MS. cap. 10 *Ad officium camerarii pertinent omnes cenſus et reditus monaſterii, ſiue de villis, ſiue de terris, ſiue de molendinis, ſiue de aliis rebus quibuslibet, vt ipſe eos tempore ſtatuto et perquirat et percipiat. Horrea etiam et aratra, et terrae arabiles, et caeterae culturae Monaſterii, nec non et pecora et omnes nutriturae communes ad eius curam ſpectant, vt et ipſe prouideat, quae in his omnibus inſtaurandis et exercendis ſiue conſeruandis neceſſaria ſunt, etc.* Lanfrancus in Decretis pro Ord. S. Benedicti: *Camerarii eſt, procurare omnia veſtimenta et calceamenta, et lectos, et ſtramenta lectorum - - raſoria, et forfices, terſoria ad radendum - - dat ferra, quibus ferrantur equi Abbatis et Prioris omnium hoſpitum,*

spitum, etc. CAMERARII dignitas in Ecclesiis Cathedralibus. Vide statuta Ecclesiae Londinensis in Monastico Anglic. tom. 3, p. 340. CAMERARIVS APOSTOLICVS, qui pecuniarum et thesauri Ecclesiae Romanae curam gerit. In officii institutum tempore Gregorii VII. Archidiaconi exstincto nomine, tradit Onuphrius, in Translatione S. Gorgonii Mart. inter Acta SS. Benedict. Sec. 3. part. 2. pag. 210. CAMERARIVS EPISCOPI, cubicularius, in Act. SS. Benedict. sec. 3. part. 2. p. 210. CAMERARIVS, visitator, qui Cluniacensis abbatis vice fungebatur in *Camerariis* seu prouinciis. Constitut. Mss. Clun. a. 1301. CAMERARIVS, in Regno Anglico, idem, qui in Francico *Cambellanus*, seu *Cubicularius*. Fleta lib. 2. c. 6. §. 2. *Debet camerarius decenter disponere pro lecto Regis, et vt camerae bauqueriis ornentur, et quod ignes sufficienter fiant in caminis, etc.* Eadem notione pluries habetur in Hist. Dalphin. tom. 2. p. 405. col. 1. etc. CAMERARII dignitas in Regno Scotiae, eadem fere est quae Iustitiarii in regno Angliae; is enim certis anni tempestatibus totam Scotiam peragrat, et in forefacta burgensium et forinsecorum inquirit, praesertim artificum, vt brasiatorum, pistorum, carnificum, appretiatorum carnium, gustatorum cereuisiae, tabernatorum vini, custumariorum tam paruae quam magnae custumae, custumariorum tronae, custodum gaugeriae piscatorum, molendinariorum, etc. de stateris, vlnis et ponderibus cognoscit, mulctas imponit, etc. Quae quidem regni peragratio, *Iter Camerariae*, vel *Camerarii* nuncupatur in Legibus Scoticis a Skenaeo editis, in quo eius cognitio et iurisdictio pluribus describitur. Camerarii Scotici mentio est praeterea in Legibus Malcolmi II. cap. 5. et Dauidis II. c. 38. † CAMERARIOS, i. e. pecuniarum et thesauri custodes etiam habuisse ciuitates et monasteria quaedam, patet ex Ch a. 1328. apud Lam. in delic. erud. part. 1. p. 149. † CAMERARIVS DE ACCEPTIS, redituum coactor, in Stat. Mss. eccl. S. Laur. Rom. (2) † Iustitiae minister inferior. Lit. a. 1307. t. 6. Ordinat. reg. Franc. p. 343. *Quod seruientes et camerarios alios, quam officiales sui in officiis suis delinquentes, punire non poterat.* (episc. Anic.) (3) † CAMERARIVS, CAMERTVS, modus agri, idem ac *Camera* 1. Ch. an. 1171. ex Tabul. Casae Dei: *Duas pecias terrarum laboratarum et vnum camerarium horti - - Camertum vel camerarium horti.* V. *Cambra* 2. (4) † CAMERARIVS, adiect. in curuitatem inclinatus, interprete Bollando t. 3. Febr. p. 534. *Panis alte - - ablatus est et in sinu camerario de nectricis statim repositus.* Nisi idem sit quod *Cameratus.*

CAMERATVS, tectus, inuolutus. Acta SS. Februarii tom. 1. p. 898. in Miraculis S. Amandi: *Non aliquem quaeris verbis vti cameratis.*

† CAMERERIVS, vectigalium, seu tributorum coactor. Stat. Vercell. lib. 3. pag. 51. V. *Camererius de acceptis.*

† CAMERIATVS, officium, dignitas *Camerarii.* Ch. an. 1365. inter Instrum. tom. 6. Gall. Christ. p. 164.

† CAMERINI *dicuntur à quibusdam habitatores Eden, i. paradisi, sanctissimi homines, viuunt annos 120.* Gloss. vet. Cod. reg. 3613.

† CAMERISTA, idem qui *Camerarius* monasteriorum, in Ch. Ms. a. 1462.

† CAMERLANVS, Camerarius, praefectus cubiculi, Gall. *Chamerlain.* Ch. Ms. a. 1377. V. *Camerlengus.*

CAMERLARIVS, idem qui *Camerarius* in Monasteriis. Annal. Bened. to. 5. p. 627. col. 1.

CAMERLENGVS, idem ac *Camerarius* in Hierolexico Macri, praefectus cubiculi, in Legibus Palatinis Iacobi II. Regis Maioric. inter Acta SS. Iunii t. 3. p. XXVII. V. *Camberlengus*, et *Camarlingus.*

CAMERLENTVS, V. *Camarlentus.*

CAMERLINGVS, qui ex vasallo et serua seu censuali nascitur, sic forte dictus, quod ad instar Camerling

lingi seruitio Domini specialius addiceretur. Leges Feudales Ottonis Comitis in Tecklemburg art. 19. pag. 505. tom. 2. Reliq. MSS. Ludewigi: *Item, si Ministerialis seruae vel censuali condormierit, puer, qui ex eis nascitur, camerlingus erit; si vero consequenter cum Ministeriali contraxerit, legitima libertatis iura retinebit.*

CAMERTUS, V. *Camerarius* 3.

CAMERULA. (1) Parua camera, cellula ad colloquendum. Capitulum generale Cisterc. a. 1429. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1578. Occurrit etiam in statutis Monasterii S. Claudii pag. 37. Fantoni Hist. Auenion. pag. 177. *In quo solaris est coniuncta cum camerula.* (2) † Stabulum porcorum. Ch. Ms. a. 1354. *Cum quadam camerula seu ara porcorum.*

† CAMERUNCULA, conclauis secretior. Arest. Parl. Paris. a. 1350.

† CAMERUS, *pigato*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

CAMESANRUS, appellatiuum nomen indumenti iuxta Macrum in Hierolexico. Blond. decad. 1. l. 10. *Constantino Pontifice ad octauum lapidem Constantinopoli appulso, Tiberius Iustiniani Imp. filius et ipse Imperator cum Patriciis et omni nobilitate, Cyrusque Patriarcha cum Clero, obuii processerunt. Pontifex Rom. camesanrum papalem amictum indutus, solemni totius Constantinopolitanae urbis pompa in Regiam est profectus.* V. *Camisa.*

CAMEUNIAE, apud Papiam, *Stomae lecti*, rectius in MS. *Storiae lecti*. Rursum: *Cameuniae, vigiliae in hyeme*, ex Graec. χειμευνίαι. V. *Chameuniae*.

† CAMFERI, qui *cameram*, seu ea quae ad *cameram*, vel cubiculum pertinent, deferunt, vt videtur. Ch. Andr. reg. Hung. a. 1231. ap. Cenc. inter Cens. eccl. Rom. *Super domos tributarum vel villas, nec nos, nec nostri, nec falconarii, nec camferi, nec curriferi descendant ipsis inuitis.*

CAMFWIC, duellum decretorium, Germanis *Kampff*, pugna, et *Wig*, homicidium. Decretum Tassilonis Ducis Baiwar. cap. 2. §. 6. *Qui supra dictae pugnae, quod Camfwic dicimus, peracto iudicio, etc.* Cambro-Britan. *Cammawn* est praelium, pugna, conflictus.

† CAMGAGIUM, *cambium*, tabula nummularia, seu nummulariorum ius. Ch. Ms. a. 1197. V. in *Cambiare*.

† CAMIARE, i. q. *cambiare*, rem re permutare. Testam. a. 1010. inter Instrum. t. 6. Gall. Christ. p. 21. V. *Caminum* in *Cambium*.

CAMICE, V. *Camisa*.

† CAMICUS, *gran peccatore*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

CAMIGIA, *interula linea*, in Onomastico ad calcem to. 3. Actorum SS. Iunii. V. *Camisa*.

CAMILABO, *pannus vtrinque dependens e pileo Patriarchae*. Lex. Graec. apud Macrum in Hierolex.

CAMILAUCIUM, V. *Camelaucum*.

CAMILLA, (1) († Vestimenti genus, vt videtur.) Theodulfus l. 6. carm. 18. de Vestibus Episcoporum:

> *Pallia Apostolica data tunc de sede vigebant,*
> *Iusque potestatis vestis et ordo fuit.*
> *Fluxa camilla caput; mentem regit atra voluntas,*
> *Aspera lana artus, vestis ouina lupum.*

Cangius legendum putat *capella*, minor capa, qua caput tegebant: nisi sit idem quod *Camail* dicunt Galli, de Episcopali veste actum supra in *Camelaucus*, et *Camellum*. (2) † CAMILLA, *sacerdos*. *Camillus, prominister sacrorum*. Glossar. vet. Cod. reg. 7646. *Camilla, la serua. Camillus, lo ministro*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

CAMILLUS, V. *Camilla* 2.

CAMILUS, V. *Camelus* 1.

CAMINA. (1) Charta Lotharii Regis Franc. a. 977. apud Locrium in Chronico Belgico: *Simili modo mansa duo in praedicta villa, et sedes 2. in terra arabili et bonaria 24. ad opus fratrum ipsius loci, medietatem etiam caminae datam ab Andreimaro Praeposito ipsius loci etc.* Forte *Cammae*, seu *Cambae*. (2) Iura Ecclesiae

fiue Bambergensis pro Aduocatis in Metropoli Salisburgensi to. 5. p. 49. *Lex est famulorum curiae, qui nec habent beneficium quod deseruiant, nec sunt redempti de camina Episcopi.* F. pro *Camera*, curia.

CAMINADA, V. *Caminata.*

† CAMINALE, fulcrum focarium, cuius vsus est in caminis. Inuent. Ms. bonor. Io. de Madalhano an. 1450.

CAMINARIVS, viator, mercator, *caminum* seu iter agens. Charta Caroli Comitis Prouinciae de pignoribus an. 1290. e MS. D. Brunet. (Ne pignoret) *Salem et merces per vias publicas venientes, quae vulgo appellantur de camino, nisi caminarii vectigal - - subtraherent.* V. *Caminus* 2.

CAMINATA, CAMINATVM. (1) Camera, conclaue, coenaculum quoduis, in quo caminus exstat; Italis *Caminata*, Gall. ol. *Cminade*, Germ. Kemnate. Gloss. Saxon. Aelfrici: *Caminatum*, *Fyr-hus*, id est, ignis domus. Anastas. Biblioth. in Valentino II PP. pag. 167. *Et alia noua* (aedificia) *adiecit*, *in quibus tres caminatas fieri iussit.* Monachus Sangall. lib. 1. cap. 33. *Expletis hymnis matutinalibus, ad caminatam reuersus imperialibus vestimentis pro tempore ornabatur.* Cap. 5. *Finitis laudibus matutinis, cum Rex ad palatium vel caminatam dormitoriam calefaciendi se, et ornandi gratia rediret.* Charta Geraldi Episcopi Cadurcens. an. 1248. *Innaserunt domum siue caminatam Ecclesiae B. Mariae de Sobiros.* Statuta Synod. eiusdem Ecclesiae apud Marten. to. 4. Anecd col. 728. *Statuimus etiam quod filii presbyterorum - - in Ecclesiis seu caminatis patrum suorum mittantur, nec nutriti sine aliis clericis officiens in diuinis.* Vtuntur etiam Helmodus lib. 1. cap. 13. Ditmarus lib. 2. 4. 5. 6. pag. 22. 41. 53. 76. 90. Eckehardus Iun. de Casib. S. Galli cap. 1. 11, 12. 16. et alii. CAMINATA, vbi Monachi in commune conuiuantur, seu vt censet Haeftenus, calefiunt; vnde Galli *Cheminee.* Chronicon Fontanell. c. 15. *Caminatam fratrum a fundamentis aedificauit.* Cap. 16. *Fecit domum egregiam construi - - vbi cameram et caminatam aedificari mandauit.* CAMINADA, eadem forte notione apud Crodegangum in Regula Canonic. cap. 36. *Postquam de Refectorio exierint, in caminada bibant duabus vicibus, aut tribus*, etc. Landinus ad Dantem ait, caminatas dici in Lombardia *Sale de palagi*, palatiorum oecos. CAMMENATA NAVALIS, nauis coenaculum, in quo caminus exstat. Guerra Palatini Comitis apud Marten. to. 3. Ampliss. Collect. col. 206. (2) † Conclaue vbi thesaurus reponitur et seruatur. Ch. a. 1126. inter Probat. t. 2. Hist. Lothar. p. 280. *Metis in caminata tua successorumque tuorum accipiat etc.* V. *Camera* 3.

CAMINATOR, ad caminum seu ignem calefaciens se. Versus Alcuini in Codice Regio MS. 1236. ad Samuelem Senon. Archiep.

Sis memor Albini calidus, camina-
tor ad ignem
Dum sedeas, etc.

† CAMINERIVS, CHAMINERIVS, mercator qui vehiculo *Camion* nuncupato, merces suas per agros vehit. V. *Campolus* 2. Ch. Ms a. 125[illegible] Libert. Brianc. a. 1343. t. 7. Ordinat. reg. Franc. p. 731. V. *Caminus* 2.

† CAMINIVS, idem ac *Caminus* via, iter. Chartular. S. Germ. Pr[illegible]

† CAMINVM, idem, in Stat. Aunion. Ms.

CAMINVS. (1) Idem quod *Caminata*. Acta SS. Iunii to. 1. pag. 779. [illegible] B. Bertrando: *Actum Vtini in camino palatii communis, in consilio sonum campanae more solito congregato.* (2) Via, iter; Italis et Hispanicis *Camino*, Gallis *Chemin*. Notitia Episcopatuum Hispan. a Wamba Rege confecta: *Oxoma teneat [illegible] Furca vsque ad Aylanzon, quomo[do] occurrit in camino S. Petri, qui [illegible] dit ad S. Iacobum.* Vsatici Barcinonenses cap. 55. *Camini et strat[ae] per terram et per mare sint de Po[te]state, et per illius defensionem debe[nt] esse in pace et treuga per omnes d[ies]*

et nocles etc. Occurrit pluries in Chartis Hispanicis apud Hier. Blancam, pag. 607. 627. to. 8. Spicilegii Acheriani pag. 369. in Epist. 57. ex iis, quae habentur to. 4. Hist. in Charta Guntranni Regis apud San-Julianum in Cabilone pag. 382. in Concilio Auenionensi a. 1279. can. I. et apud alios. V. *Caminarius* et Oct. Ferrarium in Orig. Ital. V. *Caminare*. CHAMINVS, idem. Chronicon S. Medardi Suession. apud Acherium to. 2. Spicil. pag. 794. *Restitutae sunt ei quinque ciuitates cum chaminis et viis publicis constitutis inter ipsas.* (3) ✝ Praestatio vt videtur pro camino seu foco. Ch. Mſ. an. 1171. *Concedo monachis S. Vincentii de Iuncheriis - - vnam partem estaris - - de estari non debent quartana sed caminum.*

*) CAMIPITEOS, plantae species, alias chamaedrys, Germ. Gamanderlein, in vet. Vocabul. Lat. Germ.

CAMIS, *lignum sine ferro, quae cantum dicitur*. Papias Mſ. forte legendum *Cantus*. Arabibus *Camis* idem est ac tunica, eaque voce saepius vtuntur, in sua Noui Testamenti versione. Haec notio congruit cum inferiori voce *Camisa*.

CAMISA, CAMISIA. (1) Vestis species. Papias ex Scholiaste Lucani: *Interula, interior tunica, hoc est, supparum, quod vulgo dicitur camisia.* Isidorus: *Camisias vocamus, quod in his dormimus in camis, id est, in stratis nostris.* Paulus Diac. in Epit. Festi: *Supparus, vestimentum puellarum quod et subucula, id est, camisia dicitur.* Ioann. de Garlandia in Synonymis:

Camisiam vel interulam rem dicimus vnam;
Additur his alias subitura subucula vestes.

Camisa glizzina, apud Anonymum S. Galli in Vita Caroli M. *In Camisa discinctus*, in L. Salica tit. 60. Liber Ord. S. Victoris Paris. c. 18. *Duae interulae, id est, camisiae.* Victor Vticensis de Persecut. Vandal. l. 1. *De pallis altaris, proh nefas, camisias sibi et femoralia faciebant.* Guibertus lib. 3. Histor. Hierosol. cap. 13. *Intra lineam interulam, quam nos camisiam vocamus.* Lib. 7. cap. 41. *Concisa camisia, quam subuculam dicunt, hastae pro vexillo apposuit.* Adde vitam S. Agricii Episc. Treuir. n. 2. Fortunat. in vita S. Radegundis cap. 13. Eginhardum in Carolo Magno, Vineam Benedict. cap. 22. etc. καμίσιον dicunt Graeci. Glossae Basil. καμίσιον, ὁ ἐπὶ χαρακτῶν χιτών. Vtitur et Cedrenus p. 418. Καμίσιν dixit Chronicon Alexandr. pag. 902. CAMISALE, eodem sensu, in vita S. Vdalrici, tom. 2. pag. 120. et in Actis SS. Benedict. sec. 5. pag. 456. (2) CAMISIA, vestis sacerdotalis, eadem, quae *Alba* dicitur. Alcuinus de diuinis offic. *Tunica, linea vestis erat inferior quam camisam dicimus, vel supparum.* Vetus expositio diuinorum Offic. ad calcem libri Iohannis Abrincen. de Offic. Eccles. pag. 416. *Camisia linea, quae Alba vel Pectoralis vel Talaris nuncupatur, quod ad modum corporis acta totum corpus absque ruga operit.* Glossae Biblicae MSS. *Poderis, est Sacerdotalis linea corpori astricta, et vsque ad pedes descendens, vnde et nuncupata, quam vulgo Camisiam vocant.* Papias: *Alba, vestis sacerdotalis vsque ad talos, vnde et talaris dicitur: dicitur vero a similitudine Camisiae quotidianae, quia ligno (l. lino) fit, stringens superiora et inferiora.* Gregorius Magn. l. 6. Epist. 27. *Duas autem Camisias, et 4. oraria vobis transmisi, quae praedictis viris ex benedictione S. Petri peto humiliter offerri.* CAMISEA, eadem notione, apud Marten. t. 4. Anecdot. col. 544. e Statutis Synod. Eccl. Argentin. *Superpelliciis quoque et Camiseis albis tempore diuinorum vtantur.* CAMISIVM ALBVM, idem Hist. Dalphin. tom. 2. p. 274. CAMISIA ROMANA, V. *Dalmatica.* CAMISVS, alba. Leo Ostiens. lib. 3. cap. 73. Murat. t. 7. p. 951. ✝ CAMISIVS, alba, in Ch. Mſ. a. 1266. CAMISCIA, idem quod *Camisa*, Italis *Camiscia*. Concilium Budense cap. 3. *Statuimus, quod Praelati de caetero, cum equitant, vel etiam in publico pedestres incedunt, habeant*

habeant et deferant cappas rotundas, sub quibus habeant, et deferant Camisias albas siue rosetas, quas semper sub cappis siue mantellis, ante pectus vel post collum hinc inde connexis, cum in publico, hoc est, extra secreta habitationis eorum ipsos contigerit ire vel stare. CAMEX, alba: Italis *Camice*, vel *Camicio*, a Camisia, quam Itali etiam *Camicia* vocant. Testamentum Guallae Bicherii Cardinalis Vercellensis ann. 1227. apud Augustinum de la Chieza, in Hist. Ecclesiae Pedemont. cap. 36. etc. et Vghellum tom. 4. (3) CAMISIAE, saga militaria, quae armati milites superinduunt. S. Hieronymus Epist. ad Fabiolam: *Solent militantes habere lineas, quas Camisias vocant, sic aptas membris, et adstrictas corporibus, vt expediti sint vel ad cursum, vel ad praelium* etc. V. *Sagum*. CAMISIAE FERRAE, loricae, in Chronico Colmariensi an. 1298. CAMISIAE VLTRAMARINAE, V. *Berniscrist.* (4) CAMISIAE LIBRORVM, eorum tegumenta, Gall. ol. *Chemise*. Testamentum Riculfi Episcopi Helenensis ann. 915. *Et wantos paria 1. Camisas ad Textum et Missalem 4. vnum cum auro purpureum.* Statuta antiqua Ord. Cartusiensis 1. part. cap. 41. §. 36. de Sacrista: *Librorum Camisias, vniuersaque tersoria similiter lauat. Manutergia*, quibus libri inuoluuntur, vocat Theodomarus in Epist. ad Carolum M. Vide Armigeri col. 399. (5) † CAMISIA, inuolucrum ex quouis panno. Inuent. S. Capellae Paris. an. 1376. *Vnum magnum repositorium. - - de quadam camisia panni aurei coopertum*, (6) † CAMIZIA, stragulum. Ioann. de Cardalhaco serm. in festo S. Nicol. *Habent equi camizias et coperturas scutorum incisionumque curiositate depictas.*

Praedictarum harumce vocum omnium originem retegit, applaudente Menagio in Dictionario Etymol. Gall. ad vocem *Chemise*, Scaliger in Paulum Festi abbreuiatorem ad vocem *Supparus*, vbi ait: Camisiam vsurpat Paulus: verbum suae aetatis ac suorum hominum elegantia dignum. *Cama*, est barbarum vocabulum: id significat lectum hodieque in idiotismo suo retinent Hispani; *Camas* enim lectum vocant. Ab eo tunicam lineam nocturnam vocarunt *Camisiam*. Auctor Isidorus et ipse Hispanus. Vossius *Camisiam* a Gallico *Chemise* dictam credit, sed errat eodem Menagio iudice loco citato. V. *Camisile*.

CAMISATI dicti Lectores apud Graecos, quorum officium erat, ferre ad altare carbones, et sacris lebetibus calefaciendis occupari, vt illic more solito aqua feruens sacris calicibus tempestiue infunderetur, vt est apud Citrium in Responsis, et in Catalogo Official. Ecclesiae Constantinop. de quo more Gretzerus ad Codin. et Goarus ad Euchólog. V. *Camisa* 2. et *Camisiatus*.

CAMISCIA, CAMISEA, V. *Camisa*.

† CAMISELLA, habitus mutatio. Stat. ord. S. Ioann. Hierosol. a. 1584. to. 2. Cod. Ital. diplom. pag. 1879. *Eandem poenam antianitatis incurrat, qui laruas seu camisellas fecerit.*

CAMISIA, V. in *Camisa*.

† CAMISIALE, vestis species ad vsum monachorum. Ch. ann. 1084. t. 1. Hist. Treuir. p. 434.

CAMISIALIS VESTIS, tunica longior, Gallis hodie *Soutane*. Concilium Coloniense an. 1260. can. 7. *Sacerdotes autem ipsi, quotiescunque celebraturi sunt Missam, veste camisiali sub albis non careant, ne albam, quae consecrata est vestis, ipsorum tunicae valeant immediate contingere, nec ipsae tunicae apparare.* Cap. 8. *Campanarii, - - nunquam absque veste camisiali compareant.*

CAMISIATVS, indutus *Camisia*, in Actis SS. to. 3. Iulii p. 111. Vid. *Camisatus*.

CAMISILE, CAMISILIS, CAMISILVS, CAMSILE, vestis species, eadem, quae *alba*, seu *camisia*, vel certe tela quaeuis linea aut cannabina, quomodo *Camisiam* videtur vsurpare Caesarius lib. 8. cap. 32. Catholicon Armoricorum: *Camps*, Gall. *Aube de Prestre*, *Alba*. Monachus Sangall. de Reb. Caroli Magni lib. 1. cap. 29. *Cumque tot lineae vestes non*

non essent in promptu, iussit incidi camisilia, et in modum sepium consui, vel in modum vitium pastinari. Capitulare 2. ann. 813. cap. 19. *Et ut feminae nostrae - - habeant ex partibus nostris lanam et linum, et faciant sarciles et camisilos,* etc. Charta Ludouici Pii pro Abbatia S. Amandi: *De foeno, de farmatico, de porcis, de poledris, de camsilis, de pastis, de vino, et de ovis.* Charta Abbatis Laurishamensis apud Freherum in Originibus Palatin. pag. 39. *Hubae singulae soluentes nummos 30 in festo S. Michaelis, in Pascha 10. oua et pullum, insuper 11. camisilia, quorum unum Villico assignatur.* CAMSILA. Tabular. Rothon. *Adriano Papae Salomon Brittonum Dux. - - Misimus XXX. camsilas et XXX. laneas variis coloribus intertinctas.* CAMSILIS, CAMSELLVS. Chronicon. Fontanell. cap. 16. *Linteа ad manus tergendas - - camsiles 3. ad mappulas faciendas longitudinis vlnarum 13.* Vetus Charta apud Buzelinum lib. 2. Gallo Fl. cap. 25. et tom. 12. Spicilegii Acheriani: *De vino librae 2. et omni anno in vestimento Solidi 5. et camsil. 1.* Codex Mf. Irminonis Abb. San-German. fol. 99. col. 1. *Soluit vnus ex illis de annona in anno mod. CXXX camsilem vnam, pastus quinque.* Et fol. 101. col. 1. *Angeralais ancilla - - facit camsilem de lino dominico, pascit pastas VI.* Ex iis emendandus locus luxatus in Traditionibus Fuld. lib. 2. trad. 38. *Lectaria, siue villosi, siue manutergia, siue camselli, siue cuiuscunque sint vestimenta, linea, vel lanea* Perperam Edit. *Cutjelli.* CAMSILVS., in Codice Mf. Irminonis Abb. San-German. fol. 72. verso col. 3. *Iste sunt Lidie, Teudrada, Hostravolda, Teutberga, Framengadis, etc. omnes iste aut faciunt campsilos de octo alnis, aut soluunt denar. IIII.* CAMPSILIS. Chrodegangus Episcopus Metens. in Regula Canon. cap. 41. *Vnusquisque Cleri senioris annis singulis tres campsiles accipiant.* Quo loco Editio Labbei cap. 29. habet *sarciles*, infra vero *Camsiles*: *Camisiles autem accipiant illi Presbyteri, et Diaconi annis singulis binos.* - Breuiarium villarum S. Bertini in Folcuini gestis Mf. ex Archiuo Audomar. *Serui quatuor faciunt in hebdom. dies 3. ancillae quatuor faciunt campsiles 4.*

CAMISIVM, CAMISVS, V. in *Camisa.*

ÇAMIVM, V. *Cambium.*

CAMIX, V. in *Camisa.*

CAMIXIA, pro *Camisia.* Locum V. in *Bragae* post *Bracae.*

CAMIXTVS, V. *Comixtus.*

CAMIZIA, V. *Camisa* 6.

CAMLWRW, mulctatio, forisfactum, Wallis et Boxhornio, occurrit in Legibus Hoeli Boni Regis Walliae cap. 24.

CAMMA, V. *Camba* 3.

CAMMENATA, V. *Caminata.*

† CAMMIES. Ch. ap. Meichelbec. to. 2. Hist. Fris. pag. 26. *Cum donato episcopo Ioseph de artifice malleatoris nostro Aleto, vt cum sibi tempus ad seruiendum cammiedibus, de episcopo asserat.* Vbi editor leg. suspicatur, *cunctis diebus*; alii opera seruilia aedium interpretantur.

CAMOCA, CAMVCVM, panni serici vel pretiosioris species. Monasticum Anglic. to. 3. part. 2. p. 81. *Vnum vestimentum pro ferialibus diebus - - album de camoca, cum casula.* Pag. 86. *Vnum mantellum - - de camoca duplici cum alba taffatin* Paulus Venetus l. 2. de Regionib. Oriental. cap. 14. *Quibus singulis Rex donat aureas zonas magni valoris, et calciamenta de camuco parata, filo consuta argenteo, etc. Lege camuca.* Inuentar. ornament. et Reliq. Eccles. Nouiom. ann. 1419. ex Archiuo eiusdem: *Item, vna pecia panni de camocas.* Malaxus in Hist. Patriarch. Ἐχάριζε καπκάσιον ἐνδύμιον με τὸν καμουχᾶν, καὶ μανδῆ με τοὺς ποταμοὺς. Computum Stephani de Fontana Argentarii Regii an. 1351. *Pour 62. aunes de camocas blanc et vermeil pour faire côtes blanches, surcos et manteaux, etc. Camocas d' outremer,* apud eumdem. *Velvel Camocas*, in Regesto Peagiorum Bapalmae Mf. Froissart 2. vol. cap. 74. *Il sont vestus de veloux et de Camocas fourrez de*

de vair et de gris Vide Oct. Ferrarium in *Camoccio*.

† CAMOCATVS, CAMOSCATVS, idem ac *Camoca*. Lit. Caroli V. reg. Fr. an. 1367. Inuent. Mſ. S. Capellae Pariſ. an. 1325.

CAMOCCIA, rupicaper, Germ. Gems, Gall. *Chamois*. Declarationes Congregat. S. Iuſtinae Caſinenſis ad cap. 55. Regulae S. Benedicti: *Prohibemus autem vſum pellium caprarum aut camocciarum, aliarumue huius generis quarumcunque*, etc.

CAMOMILLA, Graec. χαμαίμηλον, Lat. Chamaemelum, Gallice *Camomille*, Germ. Kamillen. Herbae genus vnde oleum exprimitur: hinc *Oleum Camomillae*, in Hiſt. Dalphin. tom. 2. pag. 524. col. 2. Pſeudomacer lib. 2. cap. 15.

Anthemidem magis commendat laudibus autor
Aſclepius: chamaemelam, quam nos, vel camomillam,
Dicimus. Haec multum redolens eſt, et breuis herba:
Herbae tam ſimilis, quam iuſto nomine vulgus
Dicit Ambriſcani, quod foeteat, et ſit amara;
Vt collata ſibi vix diſcernatur odore.

Quem in locum Cornarius: *Anthemis herba, chamaemelum, quaſi humile malum appellata eſt; quoniam vt ait Plinius, odorem mali habet. Camomillae autem appellatio vulgaris eſt, ex Graeca corrupta.*

† CAMORIA, morbus equinus, f. mucoſus, Gall. *Morve*. Acta SS. to. 7. Maii pag. 815. *Equum, quem peſtis, quam camoriam vocant, ad mortem fere afflixerat, incolumem reſtituit.*

CAMPAGIVS, V. in *Campagus*.

CAMPAGVS, genus calceamenti, quod Regibus et Imperatoribus adſcribunt Trebellius in Galienis, et Capitolinus in Maximo iuniore: Praetoribus et Palatinis Scholiaſtes Iuliani Anteceſſoris in Conſtit. 17. cap. 63. qui *Campacos* vocat: denique quibuſuis aliis, atque adeo ipſis militibus, Chronicon Alexandrinum pag. 666. Poſtmodum Romanorum Pontificum proprium fuit. Hypomneſticum de Anaſtaſio Apocriſiario: *Eſt vnus ex campagis eius, id eſt, caligis, quas nullus alius inter homines portat, niſi ſanctus Papa Romanus.* Hinc legimus apud Anaſtaſium in Stephano IV. de degradatione Conſtantini apoſtolicae ſedis inuaſoris, agentem *Maurianum Subdiaconum orarium de eius collo abſtuliſſe, et ante pedes eius proieciſſe, et compages* (leg. *Campagos*) *ipſius abſcidiſſe*. Idem mendum occurrit in Gloſſis Mſſ. *Compages Sandalium*. Hiſt. de Exilio S. Martini PP. et Martyris: *Cum ergo incidiſſet pſachnion beati viri excubitor et corrigiam campagiorum eius, ſtatim tradidit eum Sacellarius Praefecto vrbis.* Vtebantur praeterea *Campagis* Diaconi Romani, Cardinales nempe Diaconatus ordine donati, vel quibus id iuris a Summo Pontifice indultum erat. Papias: *Campage*, (leg. *Campagi*) *genus calciamenti, quo vtebantur Diacones Romani, vel quibus a Pontifice licentia daretur. caeteri non.* Concilium Tolet. IV. *Campagis vero calceari abſque Apoſtolica licentia non permittitur Diaconis, ſicut et mappulis vti, abſque eius auctoritate, quibuslibet Clericis conceditur.* Gregor. M. lib. 7. Indict. 1. Epiſt. 28. *Peruenit ad nos, quod Diaconus Eccleſiae Catinenſis calceatus campagis procedere praeſumſiſſet.* Omnium deinde fuit Epiſcoporum. Theodulfus lib. 5. Carm. Epiſcoporum ornatum deſcribens:

Linea cruſque pedesque tegant talaria, vt apta,
Qui ſuperaddatur, Campagus ipſe decens.

Ordo Romanus in Ordinatione Epiſcopi ſecundum Gallorum inſtitutiones: *Et induant ipſum electum campagos, ſandalia, manicas, Dalmaticam, planetam.* Vbi editi libri *Cambagos* habent. Interdum etiam Abbatum, quibus Epiſcoporum ornatus a Pontifice Rom. concedebatur. Bulla Vrbani II. PP. ad Hugonem Abbat. Clun. p. 517. *Dalmaticae campagorum, chirothecarum, et mitrae vſum - - - tibi concedimus.* Adde Chronicon Beneuent. S. Sophiae pag. 683. Vide Salmaſium ad Inſcript

script. Herodis Attici pag. 162. ex Ioanne Gazensi. GAMBAGUS scribitur, pro *Campagus*, in Ordine ad consecrandum Episcopum, in Cod. Thuano no. 773. quasi vox deducatur a *Gamba*, quod crura tegat. V. *Gamba*, et *Gamacha*. COMPAGUS, perperam pro *Campagus*, non semel occurrit in Bullario Casinensi tom. 1. pag. 15. tom 2. p. 246 etc. Vocis porro *Campagus* etymon a Gr. καμπή, i. *crus*, deducunt quidam, quod crura tegeret. V. *Gamba*.

CAMPALE BELLUM, V. *Bellum*.

CAMPALIS LEX, V. *Lex*.

CAMPANA. (1) Papias: *Campana*, *penderatio*. *Haec tamen 2. lances non habet; sed est virga signata libris et unciis. Unicuique autem ponderi certus est modus propriis nominibus designatus, dicta, quia prius in Campania reperta est.* Ms. Bituric. pro *Campana* legit *Campania*. Eadem ferme Isidorus lib. 16. cap. 24. Anastasius Biblioth. in Versione Vitae S. Ioannis Eleemosynarii scriptae a Leontio Episcopo, c. 1. n. 6. *Non permisit mensuram qualemcunque, vel pondus paruum vel magnum in tota ciuitate: sed omnia in una campana statera, modio et artabe, vendere et emere contestabatur*. Vide Glossar. Meursii in καμπανός. (2) CAMPANA, CAMPANUM, tintinnabulum aereum, quo Occidentales Latini vtuntur ad populum in Ecclesiam conuocandum. Tintinnabulis vero vsos veteres ad danda rerum aliquarum signa, vel ad homines conuocandos, pluribus docent Hadrianus Iunius lib. 3. Animaduersion. c. 11. Casaubonus in Suetonii August. c. 91. Rhodiginus lib. 19. cap. 11. Polydor. Virg. de Inuent. rer. lib. 3. c. 18. Baron. anno 58. n. 104. Haeftenus lib. 7. Disquisit. Monast. tract. 3. disq. 3. §. 3. Cardin. Bona lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 22. num. 4. et alii. Anastasius Bibl. in Steph. III. *Idem beatissimus papa fecit super basilicam B. Petri Apost. turrem, quam ex parte inaurauit et ex parte argento vestiuit, in qua tres posuit campanas, quae clerum et populum ad officium Dei conuocarent.* In Leone IV, *Fecit ibi ipsum campanile et posuit campanam cum malleo aereo.* CAMPANUM, neutro genere. Papias: *Campanum, genus aeris, a Campania.* Abbo de Bellis Paris. lib. 2. *Templorum campana boans.* Monach. Sangallensis de Carolo M. lib. 1. c. 31. etc. Walafridus Strabo lib. 2. de Miracul. S. Galli cap. 4. *Ecclesiae campanum insonuit.* Adde cap. 11. Hist. de fratrib. conscriptis to. 2. Aleman. Goldasti: *Campanum quoque mirae magnitudinis et eximiae sonoritatis loco contradidit.* Vtuntur etiam Acta Murensis Monasterii pag. 9. Auctor Vitae S. Pirminii n. 28. etc. Occitani *Campano* dicunt. *Campana* autem proprie est illa, quae in turribus appensa est, vt obseruat Beletus cap. 86. et ex eo Durandus. Tradunt *Campanas* a Paulino, Nolano in *Campania* Italico Episcopo, primum inuentas, indeque non semel Scriptoribus *Nolas* appellatas: vel sane Paulinum earum vsum in Ecclesiam inuexisse, cum priscis Latinis Graecisque longe antea esset notus, vti supra indicatum. Alii, vt Panvinius et Polydorus Virgilius, harum inuentionem Sabiniano PP. adscribunt, nullo vterque fundamento certo fulti. Honorius Augustod. lib. 1. cap. 142. *Signa, quae nunc per campanas dantur, olim per tubas dabantur. Haec vasa primum in Nola Campaniae sunt reperta, vnde sic dicta. Maiora quippe vasa dicuntur campanae, a Campaniae Regione minora notae a ciuitate Nola Campaniae.* Eadem habet Walafridus Strabo lib. de reb. Eccl. cap. 5. Iohannes de Ianua: *Campana dicitur a Campania prouincia, quia eius vsus primum ibi repertus est* (vel potius in Ecclesiam introductus.) *Inde* CAMPANULA et CAMPANELLA, *ambo diminut. inde etiam* CAMPANARIUS, *qui facit campanas*, CAMPANARIA *eius vxor, vel quae campanas facit, et hoc* CAMPANILE, *turris in qua morantur campanae.* Flodoardus de Pontificio Roman. in Stephano II.

Aere tubas fuso attollit, quibus agmina plebis,

Aduo-

Admoneat laudes et vota referre tonanti.

CAMPANARVM SVCCINCTIO, cum feria 4. maioris hebdomadae campanarum funes in altum tolluntur, vt earum cesset pulsatio. Galbertus in Vita Caroli Comitis Flandriae n. 84. *Tertio Kl. Aprl. feria 4. in succinctione campanarum.* Leges Ostrogothorum de iure Ecclesiastico cap. 22. *Nunc ingredietur pax Paschalis die Mercurii, muta hebdomada, quando campanae adstringuntur.* Vide Vghellum to. 1. Ital, Sacr. pag. 876. Campanarum sonitum intermissum in luctu colligitur ex Matth. Paris ann. 1172. pag. 88. CAMPANAS PVLSARE *in detestationem violatorum pacis*, in Concilio Monspeliensi an. 1214. cap. 41. tanquam scilicet ab Ecclesia excommunicatorum. Ita ad felicia nuntia pulsatas scribit idem Willelmus Neubrigensis lib. 2. cap. 33. 34. CAMPANA BANNALIS, apud Hocsemium in Hugone Episc. Leod. cap. 23. et 27. dicitur illa, quae in turribus vrbicis, quos *Berfreda* vocant, pendet, quae recensetur inter iura Communiae: sic appellata, quod cum pulsatur, quicumque intra *Bannum*, seu districtum vrbis commorantur, ad conuentus publicos ire teneantur; German. Bannglocke. *Campana, quae populum solet ad conueniendum vrgere*, inquit Radulphus de Diceto ann. 1191. Charta Communiae Tornacensis an. 1187. *Praeterea eisdem hominibus concessimus, vt campanam habeant in ciuitate in loco idoneo ad pulsandum ad voluntatem eorum pro negotiis villae.* Libertates concessae vrbi Riomensi in Aruernis a Philippo Rege Franc. an. 1345. *Concedimus, quòd possint - - - habere ibidem quandam campanam pro facto et congregatione dicti Consulatus.* † CAMPANA BIBITORVM. Anon. Tieiens. in Laud. Papiae ap. Murat. tom. 11. Script. p. 29. *Omni sero post signum salutationis Virginis Mariae - - pulsatur campana, quae dicitur bibitorum, eo quod prohibeat vlterius bibere in tabernis, aut apertas esse tabernas.* † CAMPANAE CONSILIVM, consilium ciuitatis, quod campanae pulsatione conuocetur. Murat. tom. 4. Antiq. Ital. p. 85. CAMPANA DVPLA, V. *Nola*. CAMPANA FVGITIVA. Vide Giraldum in Topogr. Hibern. dist. 2. cap. 33. CAMPANAE BAIVLAE, quae prae manibus haberi et deferri possunt. Siluester Girald. in Topgr. Hibern. eod. cap. 33. Adde eumdem in Itinerar. Cambriae lib. 1. cap. 1. et 2. CAMPANAE MANVALES PRO MORTVIS, in Concilio Mertonensi ann. 1300. cap. 4. et in Monast. Anglic. t. 3. p. 333. (3) CAMPANA, *domus pauper.* Papias Ms. Lege et vide *Capanna.* (4) † Tumulus honorarius, pegma funebre, quod formam turris referret. Caeremon. Rom. lib. 1. §. 15. c. 1. *Campana siue castrum doloris.*

CAMPANAL, idem quod *Campanarium.* Acta SS. April. tom. 3. pag. 460. in Miraculis S. Richarii auctore Angelranno: *His Paschae in feriis templi campanal adiit, signi disruptum funem religare rogatus.*

CAMPANARIA. (1) *Vxor campanarii, vel quae facit campanas*, Ioanni de Ianua. (2) † Officium *campanarii*. Conc. Treuir. an. 1227. ap. Marten t. 7. Ampl. Collect. p. 113. *Item campanariae non vendantur etc.* (3) † Idem quod *Camparia* 3, vectigal agro impositum. V. *Campipars*. Bulla Lucii III. PP. a. 1184. tom. 1. Hist. Sequan. inter Probat. p. 101.

CAMPANARIVM, turris Ecclesiae, in qua campanae pendent. *Campanaria turris*, Willelmo Armorico in Philippo Augusto a. 1219. Glocken-thurm. Germ. Leo Ost. lib. 3. cap. 28. *In eius quoque fronte prope valuas Ecclesiae de quadratis et maximis saxis mirificam arcem, quae vulgo campanarium nuncupatur, erexit.* Vtuntur Monachus Sangall. lib. 1. cap. 31. Vita Hugon. Abbatis Cluniac. pag. 426. Honorius August. lib. 3. cap. 44. et alii passim. Anonymus de Locis SS. p. 8 Ἔχει καὶ καμπανάριον ὡραιότατον κεκολλημένον κατὰ τὸν ἅγιον ναόν. In summitate crucis, quae campanario vulgo imponitur, galli gallinacei effingi solet figu-

figura, quae Ecclesiarum Rectores vigilantiae admoneat. Quippe, vt ait Honorius August. lib. cap. 144. *Per gallum admonetur Presbyter gallus Dei vt per campanam dormientes ad matutinas excitet.* Raynerus contra Valdenses cap. 5. *Mysticum sensum in diuinis Scripturis refutant, praecipue in dictis et actis ab Ecclesia traditis: vt quod gallus super campanile significat doctorem.* Eckehardus Iun. de Calib. S. Galli cap. 5. *Duo ex illis ascendunt campanarium, cuius cacumenis gallum aureum putantes,* etc. Gulbertus lib. 1. de Vita sua cap. 22. *Ictu ruente grandi sono fulmineus hoc modo penetratur Ecclesia; gallum, qui super turri erat, crucem columque, aut dispergit, aut cremat.* Adde Will. Armoricum in Philippo Aug. ann. 1219. Vghellum tom. 4. Italiae Sacrae pag. 735. et Durantum lib. 1. Ration. cap. 1. n. 22. V. *Ventilogium.*

CAMPANARIVS. Custos campanarii, qui campanas pulsare solet: *Campanaio,* Ioanni Villaneo lib. 11. cap 92. et Matth. Villaneo lib 10. cap. 64. Occurrit apud Caesarium lib. 2. cap. 12. lib. 5. c. 56. lib. 7. cap. 21. lib. 8. cap. 25. lib. 9. c. 51. 60. 65. in Synodo Sodorensi to. 1. Monast. Angl. pag. 716. in Charta Iacobi Archiepiscopi Vpsaliensis an. 1280. apud Ioann Schefferum ad Chronicon Vpsalense, apud Michaelem Scotum lib. 4. Mensae Philosophicae cap. 38. etc. Alias Ioanni de Ianua, *Campanarius est is, qui facit campanas.* CAMPANARII isti vulgo, in Ecclesiis maxime Cathedralibus, ex ordine Cleri sunt, vt in Ecclesia Ambianensi, vbi *Clocmans,* voce Germanicae originis appellantur. Concilium Coloniense ann. 1260. can. 8. *Vt campanarii, Ecclesiarum, quorum seruitus sine onus circa altare versatur, nunquam absque veste camisiae compareant, firmissime prohibemus.* Vide Excerpta Egberti Archiepiscopi Eborac. cap. 2 et Leges Presbyterorum Northumbrensium cap. 36. Synodus Coloniensis ann. 1300. can. 7. *Prohibemus item, ne deinceps campanarii in villis et Ecclesiis parochialibus ibidem assumantur, nisi litterati, qui in defectu respondentis ad altare cum camisiis lineis assistant in Missis deseruientes Presbytero, ne minister careat socio sibi respondente.* Ita etiam Concilium aliud Coloniense ann. 1310. Can. 16.

CAMPANATOR, idem qui *Campanarius,* siue sumatur pro eo, qui pulsat, siue pro eo, qui facit campanas. Diarium belli Hussitici apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 6. pag. 157. *Sacerdos, quidam Taboriensis, dictus Wancaek cum Hromadka quodam campanatore - - in siluis tempore carnisprinii pro acquirenda ciuitate Vstiae latitant.* Acta SS. April. tom. 2. pag. 710. in Miraculis B. Wernheri: *Ioanne Tzingk, campanatore, etc.*

CAMPANEA, CAMPANEVS, V. in *Campania.*

CAMPANELA, V. *Campanella.*

CAMPANELLA, tintinnabulum. Ch. Odonis Abb. S. Dionys. ann. 1231. CAMPANELA, CAMPANELLVM, in Hist. Cortus. l. 10. c. 2. V. etiam in *Caballicare* 1. CAMPANETTA, Fori Olcens. Iac. 1. reg. Aragon.

CAMPANIA. (1) Campestris locus, planus, Italis *Campagna,* Gall. *Campagne.* Gloss. Lat. Graec. *Campania,* πεδιάς. Innocentius Gromaticus de Casis litterar. *Nigriores terras inuenies, si in campaniis fueris. Campanea loca,* apud eumdem. *Campanea Placentina,* apud Ruffinum Monachum Coenobii S. Sabini Gregor. Turon. lib. 7. Hist. cap. 35. *Omnisque phalanga in suburbana vrbis campania castrametata est.* Idem de Vitis Patrum c. 7. *In campania illa, quae a parte Aquilonis habetur haud procul a castro.* Visio Sancti Baronti num. 18. *Descendimus in amoenam campaniam.* CAMPANIAE, nomen Romani olim isti Italiae regioni, quae Neapolim et Capuam habet, attribuere, quod plana sit et campestris, vti scribunt Eustathius ad Dionys. Strabo lib. 5. vetus interpres Horatii, Festus, et alii. Sic in Gallia, isti Belgicae parti, quae Remos et Catalaunum continet, *Campaniae* appellationem inditam constat

ſtat poſt Francorum adventum, eadem de cauſa, vt et aliis aliquot regionibus planis. Hinc CAMPANIA REMENSIS, appellatur apud eumdem Gregorium Turonenſ. lib. 4. Hiſt. cap. 17. lib. 5. cap. 19. Aimoinum lib. 3. cap. 12. 15. 83. in Vita S. Siluini Epiſcopi num. 12. et in alia Charta Alcuini apud Mabillionum tom. 5. pag. 177. in Vita S. Baſoli cap. 2. etc. Vide Marlotum in Remenſi Metropoli lib. 2. cap. 34. *Campus magnus Remenſis*, apud Theganum c. 16. CAMPANIA TVLLENSIS, apud Fredegar. Scol. cap. 38. Aimoin. lib 3. cap. 98. CAMPANIA CATALAVNENSIS, apud eumdem Aimoinum lib. 4. cap. 1. CAMPANIA VOCLADENSIS, in Collect. Hiſt. apud Caniſium tom. 2. Antiq. lect. CAMPANIA ARCIACENSIS, apud Fredeg. cap. 19. CAMPANIA MACIACENSIS, apud Aimoinum lib. 3. cap. 87. CAMPANIA CORDVBENSIS, apud Eulogium lib. 2. Memorial. SS. cap. 9. CAMPANIA, nude, Liguria dicitur a planitie camporum, ap. Eddium in Vita S. Wilfridi Epiſc. cap. 27. vti poſt Valeſium probat Mabillonius in Actis SS. Benedict. Saec. 4. part. 1. pag. 675. et 691.

CAMPANEA, pro *Campania*, occurrit non ſemel in Hiſtoria Cortuſiorum, et apud Albertinum Muſſatum. (2) *Supremum nauis tabulatum, ex quo velut campo pugnatur*, in Notis ad Vitam S. Raynerii, tom. 3. Iunii p. 466. (3) († Area, Gall. *Champ*, olim *Champarne*. Inuent. eccleſ. Camerac. an. 1371. *Item ſex alii panni nigri pares, quorum campania eſt de nigro ſeminata de aquilis et ſerpentibus argenteis.*) Inuentarium Eccleſiae Nouiom. an. 1419. *Item, duo panni pro paramento altaris operati, ad leones aureos, vnde campania rubea eſt;* hoc eſt, pannus ipſe leonibus diſtinctus ruber eſt, Galli dicerent, *d'une étoffe à fond rouge.* (4) Staterae ſpecies. V. *Campana* 1.

CAMPANILE. (1) I. q. *Campanarium*. Io. de Ianua: *Campanile, turris in qua pendent campanae.* Occurrit apud Anaſtaſ. et alios. (2) † Turricula, ad formam campanarii ficta. Inuent. Mſ. theſ. Sed. Apo[st.] an. 1295. *Vnum vrceum de auro cu[m] manico et roſtro et coperculo ac du[o]bus campanilibus.* Aliud ann. 138[.] tom. 3. Cod. Ital. diplom. p. 363.

CAMPANISTA, idem ac *campanarius* et *campanator*, in Act. SS. tom. [...] p. 598.

CAMPANIVM, locus praelii, vt e[x]ponit, Eccard. in notis ad Leg. Sal[ic.] tit. 66. n. 2. *Si quis hominem ing[e]nuum, qui lege Salica viuit, in hoſte [in] campanio de companei ſuorum oc[ci]derit, - - in triplo componat.* Ca[n]gius paulo aliter explicat, et p[ro] *Campanium* legit *Companium*. Vi[de] in hac voce.

CAMPANVLA, V. in *Campana* 2.

CAMPANVLARE, campanulum pu[l]ſare, in Ordinario Niuern. Mſ.

CAMPANVM, V. *Campana* 2.

† CAMPANVS MORBVS, *ſimilis l[e]prae, qui in Campania naſcitur.* Gloſſar. vet. Cod. reg. 7613.

CAMPARCIVM, CAMPARDVS, V. *Campipars.*

CAMPARE, *contendere, modus purga[n]di ſe a calumnia ſeu periurio.* Hiero[n.] lex. Macri. V. *Campiones.*

CAMPARIA. (1) Munus *Campari[i].* Synodus Pergami ann. 1311. rubr[i]ca 2. apud Murator. tom. 9. col. 54[.] (2) † Merces, emolumentum *cam[]parii*, ſeu agrorum cuſtodis. Sta[t.] Taurin. an. 1360. (3) † Vectig[al] agro impoſitum, i. q. *agrarium*, Gal[l.] *Champart.* Ch. an. 1205. apud Mu[]rat. t. 4. Antiq. Ital. med. aeui pag. 579. V. *Campanaria.*

† CAMPARICIA, munus, officiu[m] *camparii.* Stat. Vercell. l. 4. p. 7[.] V. *Camparia* 1.

CAMPARIVS, qui *campos*, ſeu agro[s] ſeruat, et ne vaſtentur, aut furt[o] pateant, invigilat. Antonio Nebri[s]ſenſi, *Campero. Camparia*, quod pra[e]ſtatur *Campariis* pro mercede. C[h.] ann. 1345. *Item quod Poteſtas tene[a]tur omni anno facere colligi et collig[e]re campariam vsque per totum men[]ſem Auguſti, et ſoluere camparios m[e]dietatem in medio Auguſti, et alia[m] medietatem in fine officii camparia[e] et qui ſoluere noluerint ad terminu[m]* fi[...]

sibi datam, soluant pro poena pro qualibet die post terminum solidum unum. Infra: *Item quod omnes camparii de Roche postquam fuerint electi, teneantur bona fide sine fraude saluare et custodire res et bona dictorum hominum - - et quod non vendent buschum, vel ligna alicui extraneo secreto*, etc. De eiusmodi Campariis vide Statuta Mediolan. part. 2. cap. 309. 310. 365. 397. et seqq. In Consuetud. Menetovii ad Carum amnem art. 25. et Altae rupis cap. 2. *Champaier*, est, cum licentia, datur pascendi pecora in *campis*, seu aruis. Vide Ius Vicentin. lib. 1. et Contract. Dation. Bergom. lib. 18. cap. 7. V. *Camperius*.

CAMPARS, CAMPART, CAMPARTAGIUM, V. *Campipars*.

† CAMPARTARE, in struem ordinare, nisi legendum sit *Comportare*. Reg. S. Iusti Cam. Comput. Paris. *Item seruitia IV. hominum, qui debent tassare, campartare et ponere in granchia*.

† CAMPARTATIO, vectigal agro impositum, idem quod *Campipars*. Ch. Ms. ann. 1190. V. *Campipartagium*.

CAMPIPARTATOR, qui *Campipartis* iure gaudet. Ch. Ms. ann. 1180. V. *Campipars*.

CAMPARTURA, V. *Crasspiscis*.

CAMPARTUS, V. *Campipars*.

CAMPATGIUM. Charta Occitanica ann. 1305. in Regesto Philippi Regis Franc. ann. 1301. ex Tabulario Regio n. 75. *Cum vendis, subuendis, usatgiis, cordis, obleis, et campatgiis, et cum omnibus aliis iuribus*, etc. Apud Oct. Ferrarium in Orig. Ital. *Campatico* dicitur vectigal agro impositum, siue *campis*: agrarium, *Campipars*. Vide in hac voce.

CAMPAYGNIA, pro *Campania*. Hist. Dalphin. to. 2. p. 306. col. 2. sub finem, ex Computo anni 1346. *Item, tradidit eidem Guillelmo, qui accessit quaesitum unum falconem perditum in campaygnia de Roma 11. floren.*

† CAMPDERIUS, cannabis, fili, lini, aliarumque id genus rerum mercator. Comput. ann. 1362. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 260.

CAMPE, Graec. καμπή, vermis, qui herbas et arborum frondes infestat, Gallis *Chenille*. Fragm. Hist. Longobardor. editum a Camillo Peregrino: *Demum sequuta est plaga camparum, quae cunctas teneras fruges etiam et frondes arborum in quibusdam locis funditus absumpserant. Hirsuta campe*, apud Columell. l. 10.

CAMPEATOR, V. *Campiator*.

CAMPELLUS, CAMPICELLUS, *Campulus*, Gall. *Champeau*. Concil. Aurelian. IV. can. 18. *In campellis, vel in vineolis*. Charta Hugonis D. de Oysi, Castellani Cameracensis, in Tabulario Abbatiae Montis S. Martini: *Campellos quoque quosdam, antequam censura ista facta fuerat, emerat, sibi praefata Ecclesia in territorio de Hargival - - - in his campellis a quocunque culti sint*. Vita Sancti Amati Abb. c. 7. *Absciso nemore campellum fecit*. Occurrit apud Mabillonium to. 3. Analect. pag. 122. et in Cod. Ms Irminonis Abb. San-German fol. 60 verso col. 1. Vide Rigordum ann. 1180. 1183. *Prez Champeaux*, in Consuetud. Santon. art. 15. Vide Probat. Hist. Bressensis pag. 231. CAMPICELLUS, idem apud Innocentium Gromaticum de Casis literat. *Sub se autem campicellum habens*.

CAMPENSES, qui in campis et agris degunt; († homines abiecti et viles, vnde Gall. *Champil* vel *Champis*, spurius, nothus, *Champisse*, meretrix, vel mulier adultera) Acta proconsularia sub Zenophilo de Traditoribus, apud Baron. ann. 303. *Nundinarius Diaconus dixit: Campenses, et harenarii fecerunt illum Episcopum*. Ita etiam dicti Donatistae haeretici, S. Hieronymo Epist. 57. quos *Campitas* vocat sub finem libri aduersus Luciferianos. V. *Campitae*.

† CAMPERERIUS. *Granchia campereria*, in qua fructus ex *campiparte* prouenientes reconduntur. Ch. Ms. a. 1383.

CAMPERIUS, custos camporum, etiamnum *Campié*, in quibusdam Prouinciae Gallicae locis. Priuilegia Raymundi de Agouto ann. 1348. concessa Iohanni de Masalgis, ex Archivo

vo D. de Mazaugues. *Constituit banerios suos siue camperios, etc.* V. *Camparius.*

CAMPERO, V. in *Camparius.*

† CAMPERTVM, vectigal agro impositum, idem quod *Campipars*. Ch. Mſ. Phil. Pulcri a. 1206. V. *Campanaria* et *Champardum.*

CAMPESTRATVS, campeſtribus ſuccinctus. Sunt autem *Campeſtria* ſuccinctoria, quibus ii, qui in campo contendunt, genitalia tantum operiunt: haec περιζώματα dicuntur. S. Auguſtinus lib. 14. de Ciuit. Dei cap. 17. *Campeſtria Latinum quidem verbum eſt, ſed ex eo dictum, quod iuuenes, qui nudi exercebantur in campo, pudenda operiebant: vnde, qui ita ſuccincti ſunt, campeſtratos vulgus appellat.* Luithprandus lib. 6. cap. 12. *Ille nunc vtitur penula, nunc campeſtri, etc.* Vide lib. 4. Miſcellaneorum Baluzii p. 418.

CAMPESTRE, CAMPESTRIA, V. *Campeſtratus.*

CAMPESTRIS, idem quod *Campus* vel *Campellus*, († arabilis, arationi idoneus, qua notione Gall. *Campeſtre* in Ch. Mſ. an. 1457. occurrit.) Hiſt. Monaſterii Nouientenſis apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 1147. *Cuno quidam de familia S. Mariae tradidit S. Mauritio curtim vnam, et ſex jugera vinearum in villa Odenbach et ſex campeſtres.* V. *Campellus.*

CAMPESTRE BELLVM, in Charta Henrici Ducis Sileſiae an 1337. ap. Ludewig. Reliq. Mſſ. to. 6.

† CAMPETVS, campulus. Alcuin. in Geneſ. 259 *Thamar in biuio ſedens vel campeto*, f. pro *Compito.*

CAMPHIO, CAMPHIVS, campio, ex Germanico *Kampff*, certamen: occurrit in lege Longobard. lib. 2. tit. 55. §. 11. et 24. et in Legibus Caroli M. apud Muratorium to. 1. Scriptor. Ital. part. 2. p. 102. col. 2. *Vt nemo furem camphium de mancipiis aut de qualibet cauſa recipere praeſumat.* Hanc legem ſic explanat Murator. Quoties controuerſia eſt de mancipiis aliisue cauſis, ob quas pugna ſit tentanda, nemini liceat *campionem* recipere aut ſuſcipere, qui furti ſit arceſſitus. V. *Campio.*

CAMPI, caſtra, Gall. *Camp.* Marten to. 3. col. 71. in Epiſtola Roberti Regis ad Catalanos: *Datum in campis in obſidione Trapani ſecundo Septembris XIII. Indict.*

CAMPIATOR, Hiſpanis *Campeador* vir generoſus, militia praeclarus ita cognominatus apud Hiſpanos Rodericus Didaci, vulgo *Cid* etiam dictus. Rodericus Tolet. lib. 6. de Reb Hiſpan. c. 16. *Erat autem cum Rege Sancio miles ſtrenuus, dictus Rodericus Didaci campiator.* Adde c. 19 29. et in Hiſt. Arab. cap. vlt. Chart Alfonſi VI. Imperatoris Hiſpan. apud Antonium de Yepez in Chron. Ord S. Benedicti t. 3. p. 403. *Vobis Roderico Diaz campeatori*, etc. Alia Eximenae eiusd. vxoris, aerae 1139. to. 6. p. 494. *Per remedium animae domini et viri mei Ruderici campidatoris.*

CAMPICELLVS, V. *Campellus.*

† CAMPICOLA, *che ſta in campo* Gloſſar. Lat. Ital. Mſ. V. *Campenſes*

† CAMPICVLVS, campulus, agellus, Ital. *Campicello*. Murat. to. 16 Script. p. 396.

† CAMPICVRSIO, ambulatio militum per plura paſſuum millia, qui militari gradu ire et redire iubebantur in caſtra. V. Veget. l. 3. c. 4 Idem fere quod aliis *Decurſio*. It Car. de Aquino in Gloſſar. milit.

CAMPIDATOR, V. *Campiator.*

CAMPIDOCTOR, qui ſcientiam armorum, et omnes armaturae numeros militibus tradit Gloſſ. Graeco-Lat *Campidoctor*, ὀπλοδιδάκτης. Vetus Interpres Iuuenalis Sat. 5. *Diſci ab hirſuta, a ſene Magiſtro. Capella campidoctore.* Eucherius Lugd. Epiſc in Actis SS. Agaunenſium: *Qui cum Exuperio (vt in exercitu appellant) campidoctore etc.* Petrus Diac. lib 4. Chronici Caſini cap. 118. *Adueniente autem Brunone campidoctor Imperatoris cum exercitu ingreſſus eſt monaſterium.* Adde caput 124. *Campidoctorum* meminerunt Vegetius lib 1. cap 3. et Ammianus lib. 15. vbi conſulendi praeterea Lindenbrogius et Valeſius ad eumdem Ammian. Caſaubonus ad Theophraſti Characteres pag. 17. Scaliger. ad lib. 4. Ma-

n

lii, et Salmasius ad Lampridium p. 232. et seqq.

† CAMPIDOLIVM, Ital. *Campidolio*, et *Campidoglio*, Capitolium. Chron. Estens. ap. Murat. t. 15. p. 373.

CAMPIDVCTOR. Breuiloq. *Campiductor, id est, pugil, siue ductor, vel capitaneus.* Vita S. Erminoldi Abb. lib. 1. cap. 9. *Vnus talium* (prauorum hominum) *campiductor infelix*, etc. Historia Episcopor. Frisingensium sub anno 1381. in Metropoli Salisburgensi: *Cum enim armata manu versus Frisingham properaret, suis quatuor campiductoribus videbatur, quod eorum hastae arderent.* Palladius in Vita Chrysostomi: Ἐπισχόντων αὐτὰ κατασκευαζόντων οἳ οὐκ ἠσχύνοντο καμπιδουκτορας αντι τῶν διακόνων προηγουμένους ἔχοντες, pag. 9. Edit. Emerici Bigotii. Vide Salmasium ad Lamprid.

CAMPIDVCTRIX, in Actis SS. Aprilis tom. 2 pag. 304. de B. Lidwina: *Hanc quasi campiductricem primiceream - - Deus eduxit in ducem generis suae.*

CAMPIGENARE, postrema vox Abbatis, qua veneficum quemdam *Campo* nomine moriens affatus est, vt ei veneficii crimen exprobraret. Gregorii Monachi Chron. Farfense apud Murator. tom. part. 2. col. 458. *Suspirans voce qua poterat, allocutus est Camponem, dixitque: Campigenans Campo, male quam me Campigenasti; statimque expirauit.* Allusio est ad ipsum nomen *Campo*, ac fortassis ad *Campigenos*, qui Vegetio lib. 2. cap. 7. dicit *Antesignani, ideo sic nominati, quia eorum opera atque virtute exercitii genus crescit in campo.*

† CAMPILIVS, campestris; planus, vel arabilis, arationi idoneus, Ital. *Campestre.* Addit. ad Stat. Mutin. f. 5. V. *Campestris.*

CAMPINASII, († qui in campis et agris degunt, glebae adscripti; vnde a priuilegiis municipum excluduntur. V *Campensis.*) Libertates Villae franchae in Tractu Petrocoricensi an. 1358. *Item, concedimus, quod homines dicte ville, licet extra clausuram dicte ville, in eius tamen onore sine territorio commorantes, duos solidos, et sex denarios monete Turonensis tantum, sicut caeteri eiusdem Ville municipes vel incole, pro clamore* *soluere teneantur, Campinasiis tamen in territorio dicte Ville antiquitus constitutis, exclusis ab omni libertate.*

CAMPIO. (1) Pro *Cambio.* Permutatio. *Campionis liber, siue estimii*, in iure Vicentino lib. 1. † Potius liber rationum, in quo debitores et creditores inscribuntur, Ital. *Campione.*

(2) † Exemplar, archetypum. Stat. Mant. l. 1. c. 138. *De campione ponderis ducati et monetarum ciuitatis Mantuae.*

(3) CAMPIONES, qui in campum, arenamue descendunt, et duello seu monachia, vel, vt tunc loquebantur, *campo* decertant; pugiles, athletae, Germ. Kämpfer. Gloss. Isidori: *Campiones, gladiatores, pugnatores* Ioan. de Ianua: *Campio, gladiator, vel in campo duellum exercens.* Constantinus Afric. lib. 5. Pantechn. cap. 12. *Venatorum et campionum exercitia refrigerant corpora.* Guill. de Podio-Laurent. cap. 14. *Dicens: quod defectu vnius campionis nequaquam Dei negotium remaneret. Campiones* praesertim ita dicti, qui pro aliis, qui duellum inire ex lege iubebantur, et quapiam ex iis, quas ius admittit, causis excusabantur, certamen et duellum suscipiebant, cum reus vel actor, qui accusabatur, vel accusabat, ad id teneretur. Leges Willelmi I. Angl. Regis cap. 62 *Si Francigena appellauerit Anglum de periurio, aut murdro, etc. se defendat, per quod melius voluerit, aut iudicio ferri aut duello. Si autem Anglus infirmus fuerit, inueniat alium, qui pro eo faciat.* Ita olim gladiatores ad ludos se vendebant, et *auctorant*; vnde *Auctoratus* in Gloss. Latino-Graeco exponitur Μονομάχος. Vlpianus in Collat. Legis Mosaicae: *Qui depugnandi causa auctoratus erit.* Manilius:

Nunc caput in mortem vendunt et funus arenae.

Vide Legem Bajwar. tit. 8. c. 2. §. 3. tit.

tit. 9. cap. 4. §. 4. tit. 11. cap. 5. tit. 12. cap. 9. §. 2. tit. 15. c. 11. §. 2. tit. 17. c. 2. Leg. Longobard. lib. 1. tit. 1. §. 7. tit. 3. §. 6. Leg. Angl. tit. 14. Burchardum in Lege familiae sub finem, Chron. Vsperg. pag. 233. Edit. 1540. Aimonium lib. 4. de Mirac. S. Bened. cap. 11. Eiusmodi vero pugiles, vt homicidae damnantur, cap. 2. de Cleric. pugnant.

Campiones vero dare poterant, quos juvenilis aut decrepita aetas, seu infirmitas pugnare prohibebat, vt est in Lege Longobard. lib. 2. tit. 56. §. 38. 39. et lib. 1. tit. 10. §. 4. quod pluribus habetur apud Philippum Bellomanerium cap. 61. Adde Capit. Ludov. Pii ad Legem Salic. §. 1. et leges Guillelmi Nothi cap. 62. Constitut Sicul. lib. 2. cap. 37. De Campionibus mulierum agunt praeterea Lex Longobard. lib. 1. tit. 3. §. 6. tit. 16. §. 2. et Honoratus Bonnor. 4. part. c. 15. exempla vero habentur apud Fredegarium cap. 51. in Vita Ludouici Pii ann. 831. apud Aimoinum lib. 4. cap. 10. Ademarum in Chron. pag. 183. t. 2. Auctorem M. Chronici Belgici pag. 108. etc.

Campiones praeterea dare poterant Milites, seu Magnates, cum aliquem de furto, aut raptu, aut alio maleficio, per quod duellum posset oriri, impetebant, vt est in Statutis Davidis II. Regis Scotiae cap. 28. Vide Nicolaum Vptonum lib. 2. de offic. milit. cap. 7.

Campiones dabant etiam Monachi, Canonici, Clerici, etc. neque tamen inconsulto Episcopo, vt est in Concilio Islebonensi cap. 19. Vide Attonem Vercellens. lib. de Pressuriis Ecclesiast. to. 8. Specilegii Acher. p. 51. et 55. Duchesnium in Notis ad Bibl. Cluniac. pag. 160. Probat. Hist. Luxemburg. p. 8. Perardum in Burgundic. p. 76. etc.

Campiones praeterea dare poterant, qui hocce priuilegio gaudebant, ex indulto Principis: verbi gratia, Dux Austriae, vt est in Charta Friderici I. Imp. ann. 1156. apud Miraeum in Donat. Belg. lib. 2. cap. 52.

Campionem denique generatim da
quiuis poterat, si casus, de quo ag
retur, vitae amissionem aut memb
mutilationem non inferret, vt est i
Consilio Petri de Fontaines cap. 2
num. 6.

At campiones dare non poteran
parricidae, et alii atrocioris crimin
accusati, *nisi decrepita aetas aut inu*
tilis, aut infirmitas pugnare prohibere
in Lege Longobardor. l. 1. tit. 9. §. 3
tit. 10. §. 4. Praedones ac larrone
in speculo Saxon. lib. 1. art. 4
apud Honorat. Bonnor. 4. parte ca
116. Homines infimae condition
praesertim, si de statu ac liberta
controuersia esset, in Statutis Dau
dis II. Regis Scotiae cap. 28. §.
Praeterea ii, qui a lege non exim
bantur, vt est in Weichbild Magd
burg. art. 82. §. 3. vbi, *si ille, co*
tra quem duellum transit, ostendere
iustificare, vt iuris est, poterit, qu
duellator pugil, vel pro pecunia de.c
tans est, duellum per sententiam iu
dicam recusare poterit.

Erant enim *Campiones*, vt plu
mum mercede conducti. *Camp*
conductitius, in Charta communi
Ambianensis ann. 1190. apud Ba
zium tom. 7. Miscell. p. 321. *Pu*
conductitius, in Charta ann. 115
mox laudanda. Lex Frisionum
14. §. 4. *In hac tamen contentio*
licet vnicuique pro se campionem me
cede conducere. Speculum Saxo
lib. 1. art. 48. §. 2. *Vel pugilem, qu*
saltem suis poterit ad hoc nummu
comparare, habeat. Weichbild Ma
deburg. art. 35. §. 4. art. 82. *Du*
lator, pugil pro pecunia decerta
Vid. Bracton. lib. 3. tract. 2. c.
§. 4. art. 82. c. 18. §. 4. cap. 32. §
Fletam. lib. 1. cap. 38. §. 8. Ed
Bisseum ad Vptonum p. 36. et Fo
Bigorrenses art. 20 apud Marcam
Beneharn. lib 9. cap. 6. Si ve
campio conductus occideretur, tu
qui eum conduxerat, praeter m
ctam, quae ad Regem spectabat, *l*
dem occisi hominis, exsoluere tene
tur, ex eadem Lege Frision. loco
tato.

Cum igitur emptitii ac conduc
tii essent *Campiones*, ideo inter p
sor

foris infames habebantur. Wichbild Magdeburg. art. 129. *Percutiens si quis hominem infamem, hoc est, lusorem, vel pugilem, aut mulierem publicam absque vulnere, etc.* Adde Specul. Saxon. lib. 1. art. 38. §. 1. Atque inde statuit Lex Frisionum tit. 5. cap. 1. *Campionem et eum, qui in praelio fuerit occisus, et adulterum et furem, etc. a quibusuis posse occidi sine compositione*, aut mulcta: tamensi hoc loco *occisus*, pro *victus* sumi debere videtur.

Ea etiam lege Campiones interdum dominis suis addicebant, vt si pugilum opera indigerent, pro rebus suis tuendis ac asserendis, hoc munere fungerentur, et *bellum vadiare* pro iis tenerentur, accepta ab eisdem dominis certa, de qua conuenerant, pecuniae quantitate, in duelli casibus persoluenda, ratione cuius Campiones homagium faciebant. Exemplum huiusmodi Campionum homagii ex veteri Charta profert Edw. Bisseus in Notis ad Nicol. Vptonum pag. 36.

Neque tamen semper per semet pugnare tenebantur, sed pugiles dare poterant, qui hocce munere fungerentur. Charta Caroli Comitis Flandr. ann. 1121. pro Abbatia S. Winoci Bergensis apud Miraeum in Donat. Belg. lib. 2. cap. 35. *Praeterea nouerit vnusquisque, si opus fuerit, iam dictae ecclesiae, Isaac de Formeslis, vel haeres illius, cum sumptu proprio pro ea pugnabit, vel pugiles prouidebit, quos de suo nihilominus faciet pugnare, et hoc debet de feodo, quod Ioannes de Schotetha de eadem tenuit Ecclesia.* Adde cap. 59. Eiusmodi feodum *feodis serjantiae* accensetur, a Bractono lib. 2. tract. 1. c. 35. §. 6. vbi ait, *admitti quandoque, quod Campiones faciunt homagium domino suo, sed hoc esse non debere, nisi tantum pro domino suo: nec valere homagium, si redditus sit annuus et de camera, nisi constituatur et proueniat ex certo tenemento.* Et Fleta lib. 3. c. 16. §. 19. *Campiones autem et seruientes quandoque homagium faciunt, sed tamen ratione nudi dominii reputatur.*

Priusquam in arenam descenderent, Campiones, *corporalia subibant sacramenta, quod iuxta probabilem credulitatem eorum credebant dominos, pro quibus pugnam intrabant, veritatem fouere, et non per calumniam, seu per astum, ad accusationem propositam, vel defensionem adhibitam processisse, et quod cum omni virtute et potentia, studio et vigore partes, pro quibus pugnauerint, adiuuabant*, vt est in Constit. Sicul. lib. 2. tit. 37. §. 2. Et in Statutis MSS. Caroli I. Regis Siciliae cap. 135. Sacramento praeterea se purgabant, nullis se herbis aut maleficiis vsuros in ipsa pugna, in Lege Longobardor. lib. 2. tit. 55. §. 11. in veteri Consuetudine Normanniae cap. 68. etc.

Sed et priusquam in campum descenderent, capite tondebantur. Statutum Ricardi I. Regis Angl. apud Rogerum Hoved. p 666. et Bromptonum pag. 1173. Assisiae Hierosol. MSS. cap. 101. Quod vero hic statuitur de Campionibus, vt supra aures, capillos rotunde adaequatos, et in coronae figuram attonsos deferant, habetur praeterea in veteri Normanniae Iure municipali cap. 68. *Et chacun doit avoir les cheveux rongnez par dessus les oreilles.* Quin etiam miles homicidii, vel furti accusatus, duello pedestri purgare se tenebatur, et *tonsus pariter ad instar campionis* in arenam descendebat. Eaedem assisae: *Les Chevalier, qui se combate por murtre, ou por homicide, se doive combatre à piè, et sans coiffe, et être roignés à la reonde.*

Campiones pedites pugnabant, nunquam equites. Philippus de Beaumanoir cap. 61. et 63.

Quo vero expeditiores essent *Campiones*, cincti in arenam descendebant. Lex Bajwar tit. 12. §. 8. *Et si negare voluerit, cum 12. sacramentalibus iuret, aut cum campione cincto defendat se, hoc est pugna duorum.*

Campionum arma, erant fustis seu baculus, et clypeus. Capitula Ludouici Imp. ad legem Salicam: *Eligantur duo ex ipsis, id est, ex vtraque parte vnus qui scutis et fustibus* in

in campo decertent. Lex Longobard. lib. 2. tit. 51. §. 10. *Et illi duo discernant cum scutis et fustibus.* Adde lib. 1. tit. 25. §. 76. tit. 55. §. 29. Capit. Caroli M. lib. 4. cap. 29. Constitut. Siculae lib. 2. tit. 37. §. 1. *Statuimus praeterea, vt modo campiones habeant clauas aequales, non spinosas, nec cum aguzonibus, nec ex parte fustis ad modum vnguis.* Adde Statuta MSS. Caroli I. Regis Siciliae cap. 120. Saxo-Grammaticus lib. 5. Hist. Dan *Si autem quauis de re pugilem popularis impeteret, ipsum armatus exciperet, cubitali duntaxat stipite pugnaturum.*

Campionis duello succumbentis poena, varia fuit. In Capitulo Ludov. Pii ad Legem Salicam decernitur, vt *Campioni, qui victus fuerit, propter periurium, quod ante pugnam commisit, dextra manus amputetur.* Eamdem poenam statuunt Lex Longobard. lib. 2. tit 51. §. 10. et Constitut. Siculae lib. 2. tit. 37. §. 3. At in crimine Capitali longe grauior fuit poena Campionis, capitis scilicet, vt est in Constitut. Sicul. lib. 2. tit. 17. §. 3. in Wichbild. Magdeb. art. 82. §. 1. etc. Assisiae Hierosol. cap. 37. Et in cap. 98. statuitur, vt muliere per Campionem de quacunque querela decertante et Campione deuicto, illa in ignem mittatur, et Campio furcae addicatur. Praeterea sepultura Ecclesiastica carebat. Summula Raimundi Ord. Praedic.

Pro mercede pugil iniens cum fure duellum,
Si cadit in pugna pugil, extra nos tumuletur.

Id etiam obseruatur in eadem summula de iis, qui in torneamentis laesi interibant.

Campio, semel deuictus ad monomachiam amplius non admittebatur, nisi ipse ab alio impetitus fuisset, ex Constitut. Sicul. lib. 2. tit. 37. §. 1. et Statutis MSS. Caroli I. Reg. Siciliae c. 120. Sed et is, cuius Campio victus fuerat, si de capitali crimine non ageretur, re, pro qua pugnatum fuerat, non modo excidebat, sed et manus abscissione mulctabatur. Ita Philipp. Bellomanerius c. 67. At in Assisiis Hierosol. cap. 6[…] infamis habebatur, et iis accenseba[…]tur, *qui ne pouvoient porter garenti[…] en la haute Court, et qui n'ont voi[…] ne respons en Court*, vti Periuri, Fi[…] dementiri, Proditores, Nothi, et Adul[…]teri. Id etiam habet idem Bellomanerius cap. 13. *Li Sires, qui ses Campions est recreans, pert respons e[…] Cour.* Vide Wichbild Magdeb. ar[…] 82. §. 1.

Sed et omnes Campiones condu[…]ctitii infames quodammodo habe[…]bantur, vnde inter Priuilegia indul[…]ta Rotomagensibus ab Henrico I[…] Duce Normanniae ann. 1150. in no[…]ua Conciliorum Ecclesiae Rotomag[…] Collectione pag. 148. illud est, *quo[…] nullus eorum duellum faciat contr[…] aliquem, qui testificatus sit pugil con[…]ductitius per sacramentum decem lega[…]lium ciuium Rotom. 5. intra ciuita[…]tem et 5. de burgo: illi vero decem ciues sint in electione Iustitiae.*

Interim dum *Campiones* in aren[…] decertabant, ii pro quibus dimicab[…]tur, in carcere detinebantur, si qui[…]dem de crimine capitali ageretur, [vt] est apud eumdem Bellomanerium [et] in Assisiis Hierosol. cap. 94. Vide le[…]gem Baiwar. tit. 2. cap. 12. §. 1. [et] Gregor. Turon. lib. 10. Histor. cap[…] 10.

CAMPIO REGIS. Charta He[n]rici I. Regis Anglor. in Monast. An[g]. tom. 2. pag. 973. subscribitur *a R[o]berte de Baiocis Campione Regis.* I[…] autem appellatur in Anglia *Mile[s]* qui coronato rege, dum ille mens[a] cum proceribus accumbit, ad m[o]nomachiam prouocat, quotque R[e]gem illum esse negant: quam qui[…]dem ceremoniam describit Tho[…]mas Walsinghamus, vbi agit de co[…]ronatione Ricardi II pag. 192. V[i]detur autem miles ille *patriam* r[e]praesentare, quia inquit Bracton. lib. 3. tract. 2. cap. 21. §. 11. *Rex n[…] pugnat, nec alium habet Campione[m] quam patriam.* Id porro mune[re] *Marmionorum* familiae competiit, [a] qua per filiam in Dimocorum gen[…]tem in agro Lincolniensi transiit[…] scribit Camdenus in Descript. Sta[…]fordensis Comitatus.

CA[…]

CAMPIO S. ECCLESIAE ROMANAE, id est, defensor et aduocatus. Ioann. Villaneus lib 6. cap. 90. *Propose che Carlo Conte di Angio e di Provenza fosse Campione di Santa Chiesa.* Adde lib. 7. cap. 23.

CAMPIPARS, fructuum fundi, quam Colonus partiarius soluit domino, pars et portio: *Agrarium*, vectigal agro impositum, Germ. quibusdam Ackertheil. Sugerius de Administrat. sua cap. 2. *In introitu villae nouam curiam, cum granchia noua erigi fecimus, vt in ea campipars vniuersalis - - et decimae terrarum reponerentur.* Cap. 10. *Totius terrae campipartem -- -- -- nobis retinuimus.* Charta Godefredi et Milonis Officialium M. Peluacensis electi ann. 1220. ex Tabulario Corbeiensi: *Terras vero, sicut prius ad campipartem tenuerat de Ecclesia Corbeiensi, tenebit.* CAMPARS. Charta Walteri abb. Corbeiens. ann. 1202. ex Tabulario eiusd. loci: *Reddidit et in satisfactionem vnum modium bladi annuatim recipiendum in quadam terra sua de Neuraft, - - et campartem, et census suos de Mainencourt nobis in satisfactionem legauit.* CAMPIPARTVM, in Charta anni 1235. inter Instrum tomi 4. nouae Gall. Christ. col. 96. CAMPARCIVM, in Charta Bartholomaei Episcopi Bellovacens. apud Loisellum: *Absque vlla retentione dominii camparcii, siue cuiuslibet exactionis.* CAMPARTVM, apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 17. CAMPART, in Charta anni 1181. ex Archiuo Ecclesiae Dolensis: *Feudum Badoas reddeb t vnam minam frumenti et XII den. et decimam, et Campart.* CAMPARTAGIVM, in charta Hugonis de Gorgaio to. 2 Monast. Angl. pag. 979. Charta anni 1264. e Tabulario Monasterii Portus Regii: *Campipartis et Campartagii, dominii, census, etc.* Polyptych. Fiscamn. ann. 1235. *Reddit de qualibet acra terrae vnum sextarium frumenti de decima et campartagio.* Occurrit etiam in Chartulario SS. Trinit. Cadom. fol. 61. 83. etc. CAMPIPARTITIA. Charta anni 1193. Hist. Hareur. to. 4. pag. 1637. CAMPARDVS. Chartular. S. Vandregesili t. 2. pag. 1595. ex Charta anni 1261. CAMPIPERTAGIVM, in Charta anni 1225. ex Archiuis B. M. de Argentolio. CAMPARTVS. Ordericus Vitalis lib. 5. *Reseruato tantummodo sibi Comparto.* Polyptych. Fiscamn. an. 1235. *Radulfus de Widemare tenet vnam masuram cum duabus acris terrae ad decimam et campartum, et reddit duo quarteria braisis.* Campartum Crassipiscis, in veteri Charta Normannica apud Columbum in Blancalanda, pag. 550. CAMPIPERTIO. Charta anni 1205. in Tabulario Calensi p 54. *Nihil posset reclamare vel heredes sui neque in agricultura, neque in campertione, neque in decima, etc.* V. *Campipartiri.*

CAMPIPARTARE, V. in *Campipartiri.*

CAMPIPARTIBILIS, V. ibidem.

CAMPIPARTICEPS, vel CAMBIPARTICEPS, et ad Campipartem capere dicitur per metaphoram, in re forensi, iudex sordidus corruptus, qui quotam partem litis a litigatore, siue actore, siue reo, accipit; vel qui lites alienas suis sumptibus promouet, vt pactam rei, ceu campi euicti, quotam lucretur, quasi campum cum alio partiatur. Prima Statuta Roberti I Regis Scotiae cap. 22 §. 2. *Nec terram seu aliquam rem aliam capiat, ad Champarte, ad defendendum, differendum, seu prolongandum jus alterius extra formam iuris.* Statutum de Conspirationibus ann. 33. Edward III. *Cambipartitipes sunt, qui per se, vel per alios, placita mouent, vel moueri faciunt, et ea suis sumptibus prosequuntur, ad campipartem, vel pro parte lucri habendam.* Vbi Spelmannus obseruat in veteri Codice legi *Campiparticipes*, sed aliam lectionem passim recipi. Vide Statutum primum Westmonasteriense cap. 25. Statut. 2. Westmon. cap. 49. et Articulos super Chartas editos ann. 28 Edw. I. cap. 11.

CAMPIPARTIRI, campipartis iure frui. Tabular. Monasterii S. Victoris Paris. Charta 20. *Campipartiri vero, aut metas figere, vel aliam iurisdi-*

risdictionem exercere, *pars vna sine consensu alterius non poterit*. *Champarter*, in Consuetudine Stampensi et Aurelian. *Champartir*, in Niuernensi tit. 11. art. 2. Montis argi cap. 3. *Terra campipartibilis*, campiparti obnoxia, in Charta Isembardi Abbatis S. Mauri Fossat. a. 1151.

CAMPIPARTARE, idem, in Chartulario S. Vandregesili tom. 1. pag. 1151. V. *Campipars*.

CAMPIPARTITIA, V. in *Campipars*.

CAMPIPARTITOR, cuius officium est mergites campipartis numerare. V. *Numeratores*.

CAMPIPARTVM, V. in *Campipars*.

CAMPIPERTAGIVM, CAMPIPERTIO, V. ibidem.

CAMPIRE, duellum inire, in campo et arena monomachia decertarem, Germ. Kämpfen. Chron. Besuense. V. *Campus*.

† CAMPISCVLVS, adiect. i. q. *Campestris*, arabilis. Testam. a. 606. inter Probat. t. 1. Hist. Burgund. p. 2. *Cum domibus aedificiis*, *terris campisculis et innultis*. V. *Campius*.

CAMPITAE, dicti Donatistae haeretici, quod in *campis* suos colligerent, qui postmodum quod in montibus conuentus agerent, ac rupibus, *Montenses*, et *Rupitani* appellati sunt. Vide Hieron. aduers. Luciferianos in fine.

CAMPITER, *fundus qui in campo est*. Glossar. San-German. MS. num. 501. Idem habet Papias MS. Bituric. editus vero *Campitum*, vt mox dicetur in hac voce.

CAMPITOR EQVVS, cursor, stadiodromus equus Glossae MSS. *Campo*, *verto*: *hinc Campitor*, *equus vertibilis*. Dudo de Morib. et actis Normann. lib. 3. pag. 94. *Concedam vobis* - - *armillas et balteos*, *loricas et galeas*, *atque campitores equos*, *secures ensesque*, *etc*. Perperam editum CAMBITORES. Rectius pag. 124. *His dictis torquens campitorem equum*, *et irruens super Regem Ludouicum*, *per habenas freni cepit eum*. Vide dissert. 8. ad Ioinuillam pag. 185.

CAMPITVM, Papiae, *fundus*, *qui in campo est*. V. *Campiter*.

CAMPMANSIONILIS, CAMPMA-SIVM, V. *Caput mansi*.

† CAMPIVS, arabilis, f. pro *Camp*[...] *nus*, quod idem est in Stat. V[...] Ser. rubr. 188. *Si vero iuerit* [...] *aliquam petiam terrae campinam*. C[...] a. 1100. inter Probat. geneal. [...] de Gondi p. 455. *Vnam petiam te*[*r*]*rae aratoriae siue campiae*.

CAMPIVVS, V. *Campius*.

† CAMPIZARE, Ital. *Campeggiar*[...] castrametari, expeditionem fa[...] vel esse in itineribus, Gall. *Cam*[...] Murat. t. 12. Script. p. 1140. Mar[...]ten. t. 8. Ampl. Collect. p. 86. V. *Campus*.

† CAMPMASVRA, i. q. *Caput man*[*si*], domus *mansi* praecipua. Ch. M[...] a. 1095. V. in *Caput*.

† CAMPOBVS, pro *Campagus* in VIII Ord. Rom. apud Mabill. t. 2. Mu[...] Ital. et apud Amalar l. 2. c. 18.

† CAMPODVS, praedium rusticum Ch. Mſ. a. 1329. V. *Campus*.

CAMPOFINIS, finis, terminus campi, V. locum in *Riuora*.

CAMPOLVS. (1) Pro *campulus*. Hist. Episc. Autissiod. cap. 20. *Item scutellam anaglyptam pensantem lib.* 2. *habet in medio homuncionem*, *et campolum cum arbore*. Gregor. Magn. lib. 10. Epist. 12. *Id est fundos campulos*, *cum conduma vna etc*. (2) † Vehiculi genus, Gall. *Camion*. Glossar. Lat. Gall. Mſ. a. 1352.

CAMPOMAIVS, V. *Campus* 9.

CAMPONES. Charta a. 1228. in par[...]uo Chartulario Gemeticensi: *Vendidit et concessit duos campones ad Natale Domini annuatim*. Legendum *Capones*.

CAMPORA, vox Italica, campus, terminatione Longobardica. Chart. anni 1177. apud Murator. to. 2. part. 2. col. 1012.

† CAMPPANA, campestris locus, planus, Ital. *Campagna*, in Tract. Mſ. de re milit. et Mach. Bell. V. *Campania*.

† CAMPRESA, Ch. a. 1203. e Tabul. S. Andr. Auenion. *Pro boscaria duas partes duarum campresarum*, *bladi quartam partem*, *et decimam*. In alia a. 1243. ibid. loco *Campresarum* legitur *Campredarum*.

† CAM

† CAMPRETVM, ager vel locus, vt videtur, frugibus abundans. Chron. Patav. ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital. pag. 1125. *Eo tempore fuit factum campreti, et fuit maxima vbertas.* Et p. 1129. *Emptum fuit campretum.* V. *Campodus.*

CAMPS, V. *Canenarius.*

CAMPSA, CAMPSARIVS. Gloss. Gr. Lat. χάμπτρα, *Campsa*, χαμπτροποιος, *Campsarius*, In Ms. χάμπτρα, χαμπτροποιος. Gloss. Lat. Graec. *Arca et Arcella*, κιβωτὸς, σορὸς, χάμπτρα, λάρναξ. Hesychius: χάμψα, θήκη, γλωσσόκομον. Alibi: λάγηνα, χάμπτρα, κιβωτὸς. Καμψάκη, in Menaeis ad 23. Ianuar. in Maysima. Glossar. S. Benedicti cap. de suppellectile: *Capsa*, χάμπτρια. Vbi legendum χάμπτρα, vt in Gloss. Graeco-Lat. Est igitur *Campsa* idem quod *capsa*. Atque ex iis locis conicere est, quid vox χάμπτρα, seu χάμπςρα, vti interdum scribitur, nescio an mendose, sonet in vita S. Eudociae Martyr. c. 8. n. 24. vbi χάμπτρας ἐσθῆτας σηρικῆς, ἐσθῆτας χρυσοχλαβυ, μέταξυ Ἰνδικυ, etc. nihil aliud sunt quam arcae et capsae hisce mercimoniis refertae: Galli *Caisses* vulgo dicunt. Apud Hesychium, χάμψα, est γλωσσοκομεῖον. Vide leg. 3. in fine D. de Offic. Praef. Vigil. et Gloss. mediae Graecit. in χάμψα.

† CAMPSACIS, cacabus, vas aeneum, in quo aqua calefit. Acta SS. t. 5. Iul. p. 252. V. *Campsa.*

† CAMPSAMENTVM, mendose pro *Tempsamentum* seu *Tensamentum*, apud le Boeuf t. 9. Hist. dioecef. Paris. p. 398. V. *Tensamentum.*

CAMPSARE. (1) *Flectere*, Ioanni de Ianua, ex Graec. χάμπτειν, flectere, deflectere. Gloss. Isid. *Campsat*, *flexit.* Regula Magistri c. 56. *Cum fratres spiritales sine laico ambulans iuncti ad se, campsantes modice de via, flectant genua.* Vide ibi Menardum. (2) Frequenter permutare, V. *Cambire.*

CAMPSARIVS, V. *Campsa.*

CAMPSILIS, V. *Camisile.*

CAMPSO, V. in *Cambiare.*

CAMPSOR. Vgutio: *Nummularius monetarius, mensarius.* German. Wechsler. Ebrard. in Graecismo c. 12. Gobelin. Persona in Cosmodr. aetate 6. cap. 76. Occurrit passim. CAMBSOR, ap. de Lauriere t. 1. Ordinat. reg. Fr. p. 326. V. etiam in *Cambiare.*

CAMPSORIA, officium, officina, mensa *Campsoris*, in Stat. Massil. p. 138.

CAMPTAVLES, a Graec. χάμπτω, flecto, et αὐλὸς, tibia, vox efficta, Graecis tamen ipsis ignota: quod haud prorsus insolens. Est ergo *Camptaules*, qui tibia canit inflexa. Si plura cupis adi Martinium in Lexico. V. *Ceratalae.*

CAMPVLVS. (1) Nauis fluuiatilis species. Ebrardus in Graecismo cap. 10.

Campulus, et lembus, seu linter, cimba, carabus.

Sed legendum *Caupulus.* Glossae Isidori: *Caupilus, nauicula breuis. Caupulus, nauis.* V. *Campolus.* (2) † Monetae species videtur in Lib. cens. eccl. Rom. *Abbatia - - vnum marabutinum et vnum campulum singulis annis.*

CAMPVS. (1) Ager, modus agri, Gallis *Champ*, Italis *Campo*, Germ. inferior. Kamp. Origenes in Cantica Cantic. Homil. 3. *Campus planities terrae dicitur, cui cultura adhibetur, et quae excolitur ab agricolis.* Tabularium S. Remigii Remensis: *Sunt ibi campi 17. vbi seminantur frumenti modii sigili 30.* Alibi: *Sunt ibi aspicientes inter maiores et minoros campi 46. continentes mapp. centum, vbi possunt seminari de frumento modii 24. de sigilo modii 30. et semis, de spelta modii 85.* Occurrit ibi pluries. Charta ann. 1153. apud Vghellum in Episcopis Patauinis: *offero illud feudum vestrum antiquum camporum triginta sex.* Infra: *Secunda pecia Camporum vndecim.* Adde eumd. to. 5. p. 742. Occurrit passim in Chartis. V. *Cambo.*

CAMPVM FACERE, spolia diuidere; hinc forte ducta locutio, quod huiusmodi diuisiones in *campis* fieri solerent. Caffari Annal. Genuens. lib. 1. apud Murator. tom. 6. col. 253.

253. *Postea vero* (depraedata ciuitate) *Ianuenses cum galeis et toto exercitu iuxta Sulinum in plagia S. Pailerii venerunt, et campum fecerunt, et de pecunia campi decimam et quintam galearum primum extraxerunt* (f. extruxerunt.) *Aliud vero quod remansit inter viros de Tomilla diuiserunt, et vnicuique per partem Solid. XLVIII. de pictaumis, et lib. II. piperis dederunt.* Lanfrancus Pignolus ad an. 1266. eod. tom. col. 540. *Et quum applicuisset Messanam fecit ibi campum fieri de rebus captis in praenominata ciuitate, quam ceperat et destrui fecerat. Quo campo facto partem Galeottis assignauit, et aliis de galeis eis contingentem, et partem retinuit Communi Ianuae.* † CAMPVS FRIGIDVS, ager pascuus, in Ch. a. 1500. † CAMPVS MAREACVS. Ch. Lothar. Imp. an. 845. inter Instr. t. 5. Gall. Christ. pag. 465. *Cum banno et campo Mareaco.* Quae sic emendanda ex Laguille Instr. Hist. Alsat. p. 5. *Cum banno et cyppo, marcato.* † IN CAMPO, Gall. *sur le champ*, confestim, extemplo, in Stat. Saluciar.

(2) In scutis gentilitiis, Gall. *Champ*; in pannis vero *Fond*, vt cum dicunt *Etoffe à fond d'argent, à fond d'or*, pannus argenteus aureusue figuris distinctus, Germ. Grund, Feld. Rymer. to. 7. p. 577. *Vnum lectum de panno aureo de rubeo campo cum foliis aureis operatis in quodam fretto albo.* Inuentar. Ecclesiae Nouiom. an. 1419. *Item vnus alius pannus aureus nouus ad campum asureum.* Inuentar. Ecclesiae Aniciens. a. 1444. *Item pannus aureus in campo seminatus cum magnis compas etc.*

(3) CAMPVS MARTII, et MADII, vel MAGI, comitia publica, seu generales Conuentus, quos solebant primi Francorum Reges quotannis circa anni principium et Martio mense indicere, qui in patenti campo, et sub dio peragebantur, ex quo *Campi Martii* vulgo appellantur a Scriptoribus. Gregorius Turonens. lib. 2. Hist. Franc. cap. 27. et ex eo Flodoard. lib. I. Hist. Rem. cap. 13. Auctor vitae S. Remigii, et Gesta Francor. cap. 10. de Clodoueo Rege: *Transacto vero anno iussit omnem cum armorum apparatu aduenire phalangam, ostensuram in Campo Martio suorum armorum nitorem.* A *Marte*, quem Pagani Deum belli credebant, dictos eiusmodi Conuentus scripsit Flodoardus loco laudato, et Auctor Vitae S. Remigii Episcopi. Sed potior videtur eorum sententia, qui a *Martio* mense, quo peragebantur dictum volunt. Chron. Fredeg. iussu Nibelungi scriptum, de Pipino: *Euoluto anno praefatus Rex a Kal. Mart. omnes Francos sicut mos Francorum est, Bernaco villa ad se venire praecepit.* Charta Dagoberti Regis in Chron. Fontanell. cap. 1. *Die Calendarum Martiarum in Compendio Palatio.* Nec scio, an ab hoc die annos suos auspicarentur Franci, quod certe testari videtur Decretum Tassilonis Baiwar. Ducis cap. 2. §. 12. *Nec in publico mallo transactis tribus Kal. Martiis post haec ancilla permaneat.* Vide Decretionem Childeberti Regis cap. 8. Quod vero *publicum mallum* dicitur *Placitum* appellatur a Fredegario ann. 766. *Conuentus* ab Aimoino lib. 4. de Gestis Franc. cap. 67. *Bituricam veniens, conuentum, more Francico, in campo egit.* *Conuentus generalis*, ab eodem cap. 68. 70. 71. 85. *Conuentus maximus* in Chron. Moissac. an. 777. *Curia Gallorum* in Diplom. Caroli Crassi. Sed id obtinuit prima stante Regum stirpe: postmodum enim, qui Kl. Martiis indicebatur Conuentus, ad diem Kl. Maiarum relatus est a Pipino. Fredegar. a. 766. *Ibi placitum suum Campo Madio, quod ipse primus pro Campo Martio, pro vtilitate Francorum instituit tenens, multis muneribus a Francis et Proceribus suis ditatus est.* Annum, quo haec primum facta mutatio, notant Annales Francor. veteres tom. 2. Duchesni pag. 7. Apud Labbeum to. 2. Biblioth. pag. 734. *Anno 755. venit Tassilo ad Martis Campum, et mutauerunt Martis Campum in mense Maio.* Vnde postmodum passim appellatur *Maii Campus*, in Chron. Moissiac. an. 777.

an. 777. 790. in Chron. Monast. S. Gall. an. 775. 776. 777. 781. etc. *Campus Madii* apud Fredegar. an. 761. 766. Mutationis vero causam aiunt auctor Vitae S. Remigii Episc. quod videlicet hac anni tempestate potissimum bellorum expeditiones fierent. *Quem conuentum posteriores Franci Maii Campum, quando Reges ad bella solent procedere, vocari instituerunt.* In his enim publicis Conuentibus Reges milites suos recensebant. Gregorius Turonens. loco citato, Fredegar. a 766. Recensebant, inquam, Reges milites suos, quos non nisi prouecta tempestate in expeditiones educebant, cum vt plurimum *a Iulio mense sumerent Gallicani procinctus exordia*, vt est apud Ammianum lib. 17. In iis etiam tractabatur de rebus publicis, et quae ad Regum et Regni statum spectabant. Fredegar. anno 716. Reges ipsi a proceribus et subditis dona et xenia accipiebant. Marianus Scot. anno 750. Transierunt postmodum eiusmodi Conuentus a Francis ad Anglos. Leges Edwardi Confess. c. 35. Cui quidem Conuentui, etsi Kl. Maii iniretur, mansit tamen *Campi Martii* appellatio. Simeon Dunelm. de Gestis Angl. an. 1094. *Denuo in Campo Marcii conuenere vbi illi, qui sacramentis inter illos pacem confirmauere; Regi tamen culpam imposuere.* Eadem habet Bromptonus.

(4) CAMPVS MARTIVS, ita dicta amplior planities iuxta maiora oppida, in qua incolae armorum exercitationi operam dabant, instar *Camporum Martiorum* iuxta Romam, (nam octo habuisse auctor est P. Victor) quod pluribus probant Marlianus lib. 6. Topog. Rom. Rosinus lib. 6. Antiq. Rom. cap. 11. et alii. Vetus inscriptio: *Qua in arcem eitur, campum vbi ludunt, etc.* Lactant. de Mortibus Persecut. num. 32. *Maximianus postmodum scribit, quasi nuntians, in Campo Martio proxime celebrato Augustum se ab exercitu nuncupatum.* *Treuirensis Campi Martii* meminere Golscherus Monachus l. 1. de Gestis Treuirorum cap. 4. De eo etiam agunt Nizo Abbas in Vita S. Basini Archiepiscopi Treuir. n. 5. et Ioannes Euen in Medulla Gestor. Treuir. fol. 51. *Veronensis*, Hieronymus d'alla Corte, in Histor. Veron. lib. 7. pag. 415. et Polycarpus Palermus lib. 1. de Patria Plinii c. 5. *Tornacensis*, Vita S. Eleutherii Episcopi Tornacens. cap. 2. §. 5. *Niciensis* in Prouincia, Iottredus in eiusdem vrbis Notitia c. 4.

(5) CAMPVS, castra, Gall. *Camp.* Diarium belli Hussitici apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 6. pag. 156. V. *Hringus*. CAMPVM OPTINERE, Germ. **das Feld behalten.** Valerius Flaccus.

Dux campi Martisque potens, etc.

Sidonius Carm. 5.

Cum spoliis campum retinent, et Marte fruuntur.

Item paulo ante:

Hostibus expulsis, campum qui maximus extat,
Iam lustrare vocat.

CAMPVM TENERE, Gallis, *Tenir la Campagne*, Germanis **das Feld halten.** Will. Brito lib. 8. Philipp.

Qui cum maiorem iam partem exisse vadosis
Istorum vidisset aquis, campumque tenere, etc.

Paulo diuersa notione sumitur in Breuario Hist. Pisanae ad annum 1173. apud Murator. to. 6. col. 188. scilicet pro certaminis locum immoto gradu defendere: *Per totam diem Pisani et Lucani sunt inuicem praeliati, et vtrique certantes viriliter campum tenuerunt egregie, et neutra pars succubuit, quamuis plures hinc inde occisi fuissent.* CAMPVM LEVARE, castra mouere, Gall. *Lever le Camp.* Parisius in Chron. Veronensi ad an. 1215.

(6) CAMPVS, duellum ipsum, quod in Campo seu arena initur, Germ. **Kampf.** Charta Roberti Regis Franciae in Tabulario Monasterii S. Dionysii: *Hoc est bannum hominis vulnerati vel interfecti, et infracturam intra vel extra castellum ipsius Coenobii, duellum et legem duelli, quod vulgo dicitur campus, etc.* Baldricus Nouiom. lib. 1. cap. 10.

Ad singulare certamen, quod rustice dicimus campum, prouocauerunt. Regino lib. 2. de Eccl. discipl. 77. *De pugna duorum, quod nostri campum vocant.* Charta Willelmi Comitis Lutzemburg. an. 1122. *Si pugna campi, id est, duelli, adiudicata fuerit, etc.* Gregorius Turon. lib. 10. Hist. cap. 10. *Cumque vterque in praesentia Regis intenderent, et Chundo diceret, nunquam a se haec praesumpta, quae obiiciebantur, Rex campum diiudicat.* Et mox: *In campo vterque steterunt.* Adde, l. 2. c. 27. Charta Caroli Magni pro diuisione Imperii cap. 9. Duellum autem *Campus* dicitur, quod in area ampliori et vndique clausa, quam *Campum* vocabant, iniretur. Hinc *in Campo decertare*, in Capitul. 1. a. 819. c. 10. et l. 4. Capitul. c. 22. CAMPVM DVELLI TENERE, dicitur de Iudice duello praesidente, in quadam inquesta facta auctoritate Domini Regis Philippi ex Archiuo B. Mariae de Bono Nuncio Rotomag. CAMPO CONTENDERE, singulare certamen inire, apud Muratorium tom. 1. Scriptor. Ital. part. 2. pag. 101. col. 2. B. † CAMPVM PROSEQVI, duellum peragere, in Ch. Mss. Ludov. VII. a. 1152.

(7) CAMPVS, bellum, proelium. Ioannes Biclariensis in Chronico: *Cunicmundus rex campo occubuit.* Gregorius Turonens. lib. 5. Hist. cap. 18. *Quod si differret, campum praepararet ad bellum.* Fortunatus lib. 9. Poem. 1.

Omnibus his datus est timor illo iudice campo.

(8) CAMPVS, locus iuxta vrbem, in quo rei vltimo supplicio multabantur. Augustinus l. 2. contra Epist. Parmeniani cap. 8. *Quin etiam audet conqueri Parmenianus, quod vos Constantinus ad campum, id est, ad supplicium duci iussit.* V. *Campus Martii.*

(9) CAMPVS, mercatus, nundinae, quia in *Campo*, et loco publico fiebant. Charta Ecclesiae Narbonensis an. 1250. *Idem Amalricus in diminutionem iurisdictionis nostrae fecit, his teneri campum de Saracenis venalibus, et aliis quibusdam reb de quo campo habuit 15. millia S dorum, et amplius: qui campus de esse communis.*

(10) CAMPVS, circulus, *He* V. *Hringus.*

(11) CAMPVS ARVVS, V. F *sinagar.*

(12) † CAMPVS, pro coeme rium, in Serm. de S. Petro Ac t. 6. Sept. p. 655.

CAMPVTA, V. *Cambuta.*

CAMSARE, V. *Campsare.*

CAMSELLVS, CAMSILA, CAM SILE, CAMSILIS, CAMSILV V. in *Camisa.*

CAMTVS, V. *Cantus* 2.

CAMVCVM, V. *Camoca.*

† CAMVERCINI, f. pro *Cawercin* mercatores propter foenerationе vsurariam famosi. Concil. Treui a. 1227. ap. Marten. t. 7. Amp Collect. p. 117. 118. V. *Caorcini.*

† CAMVFAGIVM, arboris specie carpinus, Gall. *Charme.* Glossa Lat. Gall. Ms. a. 1352.

CAMVIATIO, pro *Cambiatio*, pe mutatio, apud Baluzium to. 2. Hi Aruerniae pag. 14. ex Chartulari Abb. S. Hilarii Carcasson. Vi *Cambiare.*

† CAMVLEVS, vehiculi genus, trah Murat. to. 20. Script. pag. 398. V *Campolus* 2.

CAMVM, species potionis ex horde et aliis frugibus confectae. Vlpia l. 9. ff. de trit. vin. ol. *Si quis v num legauerit - - nec camum, n ceruesia continebitur, nec hydromel* Cuiacius Obseruat. lib. 24. cap. 3 adducit Simeonem Ianuensem, q docent, *Camum fieri ex hordeo et ali frugibus et Fucam Arabice vocar vulgo in Graecia Phocadium, et e cereuisiae speciem.* Verba haec all gat: *Cereuisia, camum, foca.* Item *Camum, sicera, potus factus ex ho deo et aliis rebus calidis, vt sunt zi ziber et similia, quae ponuntur in f flaccis paruis bene obturatis, et cu aperiuntur, salit in altum, et voca tur Cereuisia.* V. *Camba* 3.

† CAMVRIS, Gloss. vet. Cod. reg 7641. *Camuribus, breuibus cornibu* V. *Camyrus.*

CAMV

CAMVS POTVS, V. *Camba* 3. et *Camera*.

CAMVZZVM, genus panni. (✝ Hispan. *Camuza*, pellis rupricaprina, Germ. Gämshaut.) Index Onomast. ad calcem tomi 3. Acta SS. Iunii.

CAMYRVS, curuus. Humbert Cord. lib. 3. adv. Simoniacos cap. 6. apud Marten. Anecdot. tom. 5. col. 779. *Quid enim ad laicas pertinet personas sacramenta ecclesiastica, et pontificalem seu pastoralem gratiam distribuere. camyros scilicet bacculos, et annulos quibus praecipue perficitur, militat et innititur tota Episcopalis consecratio?* Est pro *Camurus*; quod habet Virgil. Georg. 3. Vide ibi Seruium.

CAN, V. *Caganus*.

CANA. (1) CANA, CANVM, in concodationibus terrarum, praesertim ab Ecclesia possessarum, est plerumque in vsu, pro debito aut reditu qui soluitur superiori aut domino terrae, et speciatim Episcopis et Ecclesiasticis, siue id sit frumentum, zytum, siue aliud quippiam genus cibi, sal aut quaedam pecuniae summa. Ioannes Skaenaeus de Verborum significatione pag. 34. ✝ Item videtur quod *Canon* 1. solennis et antiqua praestatio. Ch. David reg. Scot. Mf. *De quibus terris redditus et canum percipere consueuit. Sicut seruientes mei cana et rectitudines meas - - recipiunt.* (2) CANA MELLIS, V *Canamellae*. (3) ✝ Mensura liquidorum, vas vinarium, Gall. ol. *Channée*, Germ. Kanne. Comput. Mf. eccl. S. Vulfr. a. 1357. *Pro vna cana vini*. V. *Canna*. (4) ✝ Cannabis, vt videtur. Telon. S. Bert. *De cana quam mercator super collum portat, f. denar. De cana quae super carrum portatur. IIII den.* V. *Canna*.

CANABA. (1) Penus, cella vinaria. Vita S. Columbae Abb. tom. 2. Iunii pag. 211. *Vnde in eodem loco ante ianuam canabae crux infixa est.* V. *Canava* 1. (2) Cannabis, Gall. *Chanvre*, Germ. Hanf. Hist. MSS. Cypriani Pictav. fol. 189. Charta anni 1239. apud Stephanotium t. 3. Antiq. Pictav. Mf. pag. 905. *Decima vini - - Canabarum, etc.* V. *Canaua* 1.

CANABACIVS idem, tela cannabina, Gall. *Caneuas*. Charta Communiae Balneoli an. 1208. *Centenarius de Canabaciis III. denar.* Statuta Massil. pag. 391.

✝ CANABALE, idem ac *Canabaria* in Ch Mf. a. 1340.

✝ CANABANA, CANABENA, CANABINA, idem. Obituar. eccl. Lingon. Mf. Ch. Mf. a. 1270.

CANABARIA, locus, in quo seritur *Canabum*, Gall. *Cheniviere*. Polyptich. Fiscam. an 1235. *Guillebertus - - tenet duas canabarias, vnde reddit XII. den.* V. *Caneuaria*.

✝ CANABARIVM, idem. Testam. Romei de Vitta noua a. 1250.

✝ CANABASERIVS, CANABASSERIVS, Gall. *Canabasseur*, telarum cannabinarum, aliarumue ex cannabae rerum artifex et mercator. Ch. Mf. a. 1333. Comput. a. 1412. inter Probat. t. 3. Hist. Nem. p. 205.

CANABASIVM, vel CANABASIVS, apud Rymer. to. 15. pag. 3. col. 2. *Canabasio vocato Canauas*. V. *Caneuasium*, et *Canabacius*.

CANABENA, V. *Canabana*.

✝ CANABERIA, i. q. *Canabaria*. Ch. Mf. Caroli V. a. 1376.

✝ CANABESVM, cannabum. Ch. an. 1103. t. 2. de vsu feud. p. 726. V. *Canabasium*.

✝ CANABELVM, *cannauaria*, *Cheneuiere*, in Glossar. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

CANABINA, V. *Canabana*.

✝ CANABIS, *eris*, pro cannabis, in Inuent. S. Capellae Paris. ann. 1376.

✝ CANABOSIVM, i. q. *Canabesum*, cannabum. Stat. Montis-reg. p. 317.

CANABVLA, vox agrimensorum, quae apud Frontinum non semel occurrit: *Finitur arcarum, riparum, canabularum, fine nouercarum, muris, maceriis, etc.* Canabulae, loca sunt aspera et inculta. Vide Rigaltii Glossarium Agrim. a Goesio editum p. 292. et Antiquarium Iani Guill. Lauremb.

CANABVM BATVTVM, cannabum tritum, Gall. *Broyé*, stamen cannabi a cortice separatum. Extenta iurium Comitis Sabaudiae an. 1309. Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 98. col. 1.

† CANABVS, a Gr. κάναβος, arundo, in qua ludentes pueri equitant. Acta SS. t. 1. Aug. p. 251.

† CANACA, ornamentum muliebre. Matth. de Afflict. decis. 315. *Mittit vxori suae - - canacam auream, torquem aureum, cathenam auream, manilias aureas.*

CANACHENVS, fur. *Obserata pandentes canacheni*, apud Arnobium l. 6. p. 208.

CANADA, vas, lagena, poculum, Germ. Kanne Testamentum Manigundis Langobardae an. 742. apud Mabillon. tom. 2. Amal. Benedict. pag. 704. *Vt pro omni anno per ferias de Domini natiuitate debeant dare - - candelas duas, valente denarios quatuor, canadas duas de vinum, seu et oblatas duas, etc.* V. *Canna* 3.

CANADELLA, parua *canada*. Leges Palatinae Iacobi II. Regis Maioric. inter Acta SS. Iunii to. 3. p. LXXII. *Tres calices cum canadellis suis sint de auro*, hoc est vrceolis ad Missam vsurpandis, quos alii *Ampullulas* vocant, Gall. *Burettes*.

CANADIVM, V. *Caldicum*.

CANAGIVM. (1) Idem quod inferius *Canaria*, Gall. *Chienage*. Charta Walteri de Auenis in Hannonia ann. 1311. *Concedens ei pro villa, quae dicitur de Marignes, quidquid tenui in villa, quae dicitur Bayres, videlicet sanguinem, et burinam et altam iustitiam, canagium, et panagium.* (2) † Ius ponendi *cannas* seu palos in fluuium piscium capiendorum gratia, et praestatio, quae ob id soluitur. Ch. Henr. reg. Angl. Ms. *Decima totius canagii de aqua de Vernum.* V. *Canatus* et *Cannitia*.

CANALATVS, striatus, canalium ductibus instructus, Gall. *Canelé*. Vita S. Isidori Hispalensis Episcopi num. 4.

† CANALE, *Chenal ou goutiere*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7679. *Chanal* apud Dumbenses dicitur mus, silua. Ch. a. 1452. ex Tab Trenorch. *In canali Melin vn meteratam terrae.*

† CANALETA, infundibulum eius pars inferior. Stat. Saluc collat. 5. c. 128.

CANALETVM, paruus canalis, aqu ductus, Ital. *Canaletto*. Memori Potestatum Regiens. ad ann. 12 apud Muratorium to. 8. col. 115

CANALIS. (1) Via publica, δη σιος ἀγωγὸς, in Gloss. Lat. Grae Lex 15. Cod. Theod. de cursu pu *Neque tamen sit cuiusdam tam i gnis audacia, qui parangarias, parrageredos in ciuitatibus ad ca lem audeat commouere, quo min marmora priuatorum vehiculis proa cialium transferantur.* Id est, ne audeat parauerédos, qui ad tra uersas vias destinati sunt, ad v publicas *commouere*, seu, vt vul Galli loquuntur, *faire marcher*, (enim haec vox rursum hac notio vsurpatur in leg. 14. Cod.) quo n nus priuati marmoribus conuehe dis aedium suarum cultui consule non possint. Is enim sensus est l gis istius, vt videtur: neque ali accipiendi *Canales publici*, in leg. eodem Cod. de Curiosis, quidqu reclamet, vir doctissimus his lo *Canales* intelligi παρόδους, seu vi transuersarias, quae in regias basilicas influunt. Ita pariter ac pienda haec vox in Concilio Sard can. 21. Ἐὰν ἕκαστος ἡμῶν τῶν τοῖς παρόδοις, ἤτοι καναλίῳ, καθ σότων ἐπισκόπων θεασάμενος ἐπί κοπον, ἐπιζητοίη τὴν αἰτίαν τ παρόδου, etc. Id est, vt Episco qui in viis publicis, (ἐν παρόδο *dans les passages*) et qua ceteri E scopi, qui ad Comitatum veniu transire solent, eos, si forte i dioeceses transire contingat, de i neris causa interrogent. Quo sen Athanasius Apol. 2. quosdam E scopos, qui ad Sardicensem Syn dum conuenerant, ait fuisse ἐν τ καναλίῳ τῆς Ἰταλίας, id est, ex p te Italiae, seu qui ex Italicis viis h peruenerant. Vocem hanc in Co cilio Sardicensi a veteribus haud i

rell

tellectam arguunt interrogationes aliquot in veteri Codice Canonum Bibl. Regiae, qui fuit S. Petri Pi-ctauensis: *Illud etiam omnino dinoscere desidero - - qualiter illud intelligendum sit, quod in Sardicensi Concilio cap. XI. legitur, vt qui in Canali sunt Episcopi.* Scribit Constantinus Porphyrogen. lib. de Admin. Imp. cap. 34. Regionem in Dalmatia, *Canalem* appellatam, sic dictam Sclauorum lingua *ἁμαξιαὶν*, seu viam plaustralem, *διὰ τὸ εἶναι τὸν τόπον ἐπίπεδον, πάσας αὐτῶν τὰς δουλείας ἐκτελῶσιν.* Sed latinae vocis vim haud percepit eruditus Princeps. Nec scio, an *Canalis* vox capi debeat pro via publica in Charta anni 1000. apud Vghellum in Episcopis Borgomensibus: *Quicquid decimas exinde annue dominus dederit, exceptis illis, quae in Canale ad Praepositurum et ad alias Capellas pertinent.* Vide Cuiacium lib. 19. Obseru. cap. 19. et infra in *Via vicinalis.* (2) († Cauum, Gall. *trou, creux.*) CANALES, vbi Monachi pedes lauant. Bernardus Mon. in Consuet. Cluniac. MSS. c. 77. *Ad signum maioris Missae in Claustro nos discalceemus prope canales, vt lauatoris sint in promptu.* (3) † CANALIS INFIRMITAS, morbi genus a medicis *tenesmus* dictum, continua cupiditas egerendi excrementa. Acta SS. t. 2 Aug. p. 588.

CANAMALA, *id est Gidomalia.* Ra-[illegible] MS. V. *Canamellae.*

CANAMELLAE, Scriptoribus, arundines, vnde elicitur *zacharum*, seu *saccarum*, vel, vti a plerisque nuncupatur, *mel silvestre*; vnde a *canna* et melle dictam *Canamellam* putant Fulcherius Carnot. lib. 1. cap. 21. Auctor Hist. Hierosol. 2. part. p. 595. Iacobus de Vitriaco lib. 1. cap. 53. et S. Brockardus in Descript. Terrae Sanctae, etc. *Canna mellis* dicitur Constantino Africano lib. 5. Commun. locorum medic. cap. 18. Vocatur τὸ καλάμινον τὸ λεγόμενον σάκχαρι, apud Arrianum in Periplo maris Erythraei. Est autem *Canna* quae Graecis *σύριγξ* dicitur, vnde Galli *Canelle* effluxerunt, *casiam Indicam* ita vocantes, quod ex cannis eruatur. Graecis Scriptoribus, *μάννα καλάμου* Ἰνδικοῦ dicta.

CANAMENTVM, species cantici. Acta S. Austregisili, tom. 5. Maii p. 230. *Cum hymnis et canticis et cum canamentis.*

CANANA, pro *Canaua*, cella vinaria. Acta S. Austregisili, tom. 5. Maii p. 230. *Custos cananae illius, cum introisset in cellarium considerare, si salua essent vasa cum musto.*

† CANAPA. (1) Cella vinaria. Murat. t. 12. Script. p. 1033. *Non erant cellaria sine canapae de vino.* Bareleta serm. in fer. 6. hebd. 3. Quadrag. *In canapam vadit* (auarus) *mensurat vinum* etc. V. *Canaua* 1. (2) CANAPE, CANEPA, cannabis, vox Italica. Stat. Astae. Hinc

† CANAPALE, ager in quo cannabis crescit. Stat. Montis-reg. p. 228. V. *Canabale.*

† CANAPARIVS, qui cellae vinariae curam habet. Stat. colleg. Fuxens. Tolos. a. 1457. V. *Canapa* 1.

CANAPATIVM, CANAPERIVM, V. *Canaua* 2.

† CANAPE, funis cannabaceus, rudens. Tract. Ms. de re milit. et mach. bell. c. 90.

† CANAPERIA, i. q. *Canabaria*, in Stat. Auellae c. 46.

CANAPERIVM, idem. Ch. Ms. an. 1501.

CANAPEVM, vmbraculum, a Graeco *κωνωπεῖον*, genus retis ad excludendos culices in lecto iacentium obtendi solitum: vnde Anglicum *Canapy*, non parum deflexo sensu, inquit Skinner, lecti *ὑπερπέτασμα*, seu praetentum, vmbella, vmbraculum, coelum, aut *οὐρανίσκον*, imminens principum capitibus in pompis, ipsiusque Christi corpori, cum defertur solemniter, Gall. *Dais.* Apud Rymer. to. 9. p. 273. *Etiam vnum Canapeum de nigro et rubeo tartaryn depictum cum leonibus et cignis, cum omni apparatu ad portandum in Dominica in Ramis Palmarum supra Corpus Christi.* Gallis *Canapé, bisellium est*, vel vt alii exponunt, *Scimpodium.*

† CANA-

† CANAPEVS, cannabinus. Inuént. S. Capellae Parif Mf. V. *Canapa* 2.

CANAPINA. (1) Tela cannabina, apud Vghell. t. 1. Ital. S. p. 821. CANAPINEA, apud Murat. t. 2. part. 2. p. 612. (2) † Idem ac *Canaperia*. Ch. a. 1157. apud Cenc. inter cenf. eccl Rom. Vbi Murat. edidit *Canipatini*. t. 1. Antiq. Ital. p. 676.

CANAPIS, pro *Canabis*, Gall. *Chanvre*, Germ. Hanf. Legitur in Praecepto Philippi IV. Franc. Regis an. 1304. Charta anni 1380. apud Ludewig. tom. 1. Reliq. Mff Mandato Philippi Goupil anno 1482. ex Archiuo B. M. de Bono Nuntio Rotomag. Inuentario Eccl. Anic. a. 1444. Charta Confulum Tolofae a. 1192. Confuetud. Mff. eiusd. vrbis fol. 29. e. Bibl. D. de Grozat, et alibi.

CANAPIVM, tela cannabina, Gall. *Canevas*. Acta S. Yuonis, to. 4. Maii p. 547. V. *Canaua* 2.

CANAPLVRA, V. *Canaptura*.

CANAPTVRA, Λυχναψία, *accenfio lychni*. Supplem. Antiquarii. Mendofe apud Martinium *Canaplura*. Scaliger in Moretum opinatur *Canapturam* dici, quod ex cannabis ftupa accenderetur ignis; pro quo Martinius mallet *Carpturam*, quod lucubrum fieret ex *carptis* linamentis. Huius, fi tanti eft, Lexicon confule.

CANAPVM, pro *Cannabum*, apud Papiam, et fupra in voce *Buringi*. *Canapum brifatum feu tritum*, in Confuetud. Lemouic. art. 71.

CANAPVS. (1) Funis, rudens, Ital. *Canape*, Gall. *Cable*. Bon-compagnus de Obfidione Anconae cap. 4. apud Murator. tom. 6. col. 931. *Intrauit quidem repente mare, veniensque natando cum quadam bipede in manu, cepit abfcindere maximum canapum, qui ex vna parte ligatus erat in prora nauis.* (2) Species leguminis, vt videtur (f. Napus.) Vfus Fuldenfes: *Cellarius in refectorio omni die quadragefimali canapum cum rapis vel cepis, aut fabas cum pifa contufa miniftrabit.*

CANARDVS, maioris nauigii fpec[ies] Ordericus Vitalis lib. 8. pag. 7[..] *Quatuor naues magnae, quas Cana[r]dos vocant, de Nortwegia in Anglia[m] appulfae funt.*

CANARIA, Ius, quod domini in V[a]fallorum praediis habebant, ratio[ne] cuius iidem vafalli, et fubditi can[es] dominorum excipere et alere te[ne]bantur. Charta Rainaldi Comit[is] Burgundiae anno 1050. in tom. [..] Spicilegii Acheriani: *Dimitto [..] confuetudinem, quam pater meus [et] ego accipiebamus ritu temerario [..] quadam poteftate eorum, quae dicit[ur] Cuffiacus, ad equos noftros, fiue [..] canes, quam vulgo Marefcalciam [..] canariam appellant. Manfio cana[..]* dicitur in Charta Amalrici Comi[tis] Ebroicenfis, in Tabul. S. Magl[oriani] Paris. V. *Brennaticum*. Plinio l. [..] cap. 8. *Canaria*, herbae fpecies eft.

CANASTELLVS, caniftrum, corbi[s] Ital. *Caneftro*, *Canaftrello*. Stat[uta] Arelat. MSS. art. 34. *Pro quolib[et] panerio vel canaftello 5. fol.* Sente[n]tia Senefcalli Prouinciae an. 14[..] in ftatutis MSS. Pifcatorum Mafl[..] *Ordinamus quod pifcatores poffint [..] ponere et reponi finant pifces in [..] fculis quibuslibet, cuiuscunque form[ae] et capacitatis exiftant, fiue fint ban[..] ftoni, canaftelli, etc.*

CANASTER, Μιξοπολιος, in Glo[ff.] Graec. Lat. et in Supplemento A[n]tiquarii, vbi recte exponitur C[a]nefcens.

CANAIGE, idem, vt videtur, qu[od] *Canaria* († Leg. videtur *Cauag[e]* vt idem fit ac *Cauagium*, capitis ce[n]fus.) Chartular. Aurel. in Lemou[i]cibus: *Ifte manfus dat duas gallin[as] et duos panes et vnum fextarium fi[li]ginis canatge.*

CANA[T]IGLIA, vox Italica, Ga[ll.] *Cannetille*, filum aureum vel arge[n]teum leuius. Hiftor. Translat. [S.] Antonini: *Planeta ex Ermifino rub[eo] fimiliter confecta, et peniculament[is] aureis cum ricamis Cannatigliae aure[is] et argenteis intertexta.*

CANATOR. Charta Ludouici Reg[is] Franc. an 1160. apud D. B[..] tom. 1. de Vfu feudorum pag. 5[..] *Conceffimus ex nunc in pofterum [..]*

et vxori Yuoni la Choe et eius heredibus, magisterium canatorum, baudreorum, sutorum, mesgeycorum et vrseriorum in villa nostra Parisiensi, cum toto iure ipsius magisterii quod habebamus, etc. Editor Canatores Gallice reddit Canatiers; sed quinam fuerint illi artifices non indicat. Forte pro Canatores legendum Tanatores, coriarii, Gall. Tanneurs. Huic lectioni voces sequentium artificum ex corio operantium quam plurimum fouent. V. Tannator. ✝ Legend. Cauteatorum.

✝ CANATVRA, mensio ad cannam. Stat-Montisreg. p. 314.

✝ CANATVS, CANNATVS, cannarum seu palorum series in fluuio posita, ne pisces possint vltra ascendere, et vt facilius capiantur. Comput. an. 1494. inter Probat. to. 4. Hist. Nem. p. 60. Stat-ant. Florent. l. 3. c. 184. V. Canagium et Cannitia.

CANAVA. (1) CANAVA, CANNAVA, cella penaria, vel vinaria, Gall. Caue, Ital. Canaua, vel Canoua, vt habet Ioann. Villaneus lib. 10. c. 22. Isidor. in Gloss. Canaua, camea (vel canea) post coenaculum. S. Augustin. Serm. 61. de Tempore: Multa sunt, quae de horreo, canaua, vel cellario cunctis proferre non possumus. Regula S. Caesarii Arelat. ad Virgines cap. 3. Quae cellario, siue canauae, vel vestibus praeponuntur. Adde Regulam S. Aureliani ad Monachos c. 31. ad Virgines cap. 17. Notas Tyronis pag. 149. etc. Apud Victorem Vticens. l. 2. de Persecut. Vandal. p. 18. Cannaua sumitur pro ergastulo, seu cauea: Artabatur ambiendo ad currendum, vel vbi cannaua erat praeparata, laboriosam caperet mansionem. CANEVA, idem. Vetus Charta Dalmatica an. 1069. apud Ioann. Lucium lib. 2. de Regno Dalm. c. 16. CANEPA, idem quod Canaua. Statuta vrbis Mediolanens. part. 2. cap. 7. (2) Pro Canabi, seu tela canabina, Gallis Caneuas, Ital. Canaba. Capitulare de Villis cap. 62. Quid de lana, lino, et canaua, etc. CANABA, in l. 1. D. de Exercit. act. CANAVACIVM, idem apud Will. Thorn. Bulla Honorii III. PP. apud Vghellum tom. 1. Ital. Sacr. pag. 823. Quicunque erit textor vel textrix canapatii (l. canauacii) in ciuitate soluat, etc. Sub appellatione vero Caneuaceriae (de la Chaneuacerie) comprehenditur vniuersa lintearia supellex, in Computo Stephani de la Fontaine Argentarii Regii an. 1351. CANEVACIVM. Cordas, caneuacia stapulas, etc. in Litteris anni 1338. apud Rymerum to. 5. p. 6.

✝ CANAVALE, idem ac Canabale. Murat. t. 11. Script. p. 162.

CANAVARIA, quae canauae curam habet, apud Caesarium Arelat. in Regula ad Virgines c. 28.

✝ CANAVARIVS, cellae vinariae praefectus, pincerna. Ch. a. 730. apud Murat. t. 3. Antiq. Ital. pag. 1005. V. Canaua, et Caneuarius.

✝ CANAVATIVM, locus vbi cannabis venditur Stat. Placent. l. 4.

✝ CANAVAZERIVS, cannabinus. Stat. Saluciar.

✝ CANAVERA. Gloss. Caesar. Heisterbac. to. 1. Hist. Treuir. p. 671. Alii XXIX. soluunt sicut alii, minus modiis duobus, et canaueras non habent - - Quid sit canauera ignoramus. Forte idem ac

✝ CANAVERIA, CANEVRIA, ager vbi cannabis crescit. Stat. Taurin. a. 1360. c. 193. V. Caneuaria.

✝ CANBERIA, tibiale, tibiarum armatura Gall. Iambiere. Garnis. inuentae in castro Carcass. an. 1294. V. Gamberia.

CANBIS, pro canabis. Loci referuntur in Cerrus, Paupada et Manada post Manatn. Hoc in postremo vocabulo pro Cambe legitur Canbet eadem notione.

CANCALVS. Anastasius Bibl. in S. Hadriano PP. pag. 110. Absidam ipsius Ecclesiae cernens idem beatus Pontifex iam ruinae vicinam existentem, Cancalis ferreis eandem absidam confirmari fecit. Forte Cancellis, nisi expresserit Graecum κιγκλίδαις.

CANCELLARE. (1) Ioanni de Ianua: Brachia extendere. Iurisconsultis et scriptoribus aeui medii, scripturam inductis cancellatim lineis

neis obliterare et delere. Vnde Ebrardus Bethuniensis:

Est cancellare, quae sunt damna notificare
Nomina per medium quae signat linea ducta.
In cruce cancellat pro nobis brachia Christus.
Qui mala scripta linit, hic cancellarius exit.

Vlpianus in Dig. lib. 28. tit. 4. l. 2. *Cancellauerat quis testamentum vel induxerat.* Marcellus l. 3. *Si omnem scripturam testamenti cancellasset.* Et lib. 2. tit. 14. l. 47. *Propter illa verba epistolae, quibus omnes cautiones ex quocunque contractu vanae et pro cancellato vt haberentur, cautum est.* Formula frequens in veteribus Instrumentis: *Non cancellata, non abolita, nec aliqua sui parte vitiata.* Vide Spicil. Acher. tom. 9. p. 127. Ludwig. Reliq. Mss. tom. 6. p. 502. Marten. Anecd. tom. 3. col. 1848. Formulare Anglic. pag. 8. Miracula S. Zitae to 3. April. pag. 523. etc. Gloss. Isid. *Cancellat, concidit, batuit;* pro quo vir eruditus suspicatur legendum, *Cancellat, inducit, expungit.* Huic suspicioni fauent Glossae Cyrili: χαραττω, *induco cancello*: retineri tamen posse *Concidit*, suadet duplex *Cancellandi* modus: primus inductis cancellatim lineis; alter scissuris in decussem scapello factis. Hinc fortean Willelmus Britto:

Cancello, scribo, cancello grammata findo.

Italis *Cancellare*, Gallis *Canceler*, Germanis *Cancelieren*, delere est et expungere, quod ad similitudinem cancellorum fieri solent liturae. (2) Brachia decussare, transuersim ponere. Capitulum Cisterc. a. 1481. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1137. CANCELLARE MANVS, in signum reuerentiae. Epistola Panormitanorum ad Marinum IV. Papam ad Marten. t. 3. Anecd. col. 34.

CANCELLARIA. (1) In Gallia locus in Palatio in quo regia ac publica instrumenta olim asseruabantur, nam hodie vix huius appellationis hac notione superest vestigium, quae tamen in Edicto in C risiaco a. 861. legitur. Hodie Ca cellariam, Gall. *Chancellerie*, in G lia dicunt Praetorium Cancell vel locum, vbi diplomata regia literae, quae sigillo regio mun debent, obsignantur; hacque no ne non semel legitur vox *Cance ria*, ab annis saltem trecentis et a plius. (2) Apud Anglos dicitur su mum Angliae tribunal, si vniuersal illum conuentum excipias, quem *P lamentum* dicunt; in quo Cance rius singulis, qui rigore iuris comm nis se laesos queruntur, ex regula quitatis subuenit. Ita Cowellus.

CANCELLARIS. Charta Iacobi R gis Aragonum an. 1230. apud Gu naium in Annalib. Massiliensib. *H totum nobis damus ratione trecent rum triginta sex cancellarium, qu in nostro exercitu nobis cum honori cum vestro nauigio habuistis, et q extitistis, in captione ciuitatis Ma ricorum.*

CANCELLARIATVS, officium dignitas Cancellarii; passim occurr

CANCELLARIVS. (1) Ioann. de nua: *Cancellus dicitur interstiti muralium. Et fuit hoc tractum a P laestinae regione, vbi tecta desup cacuminata non erant, sed iaceba in planum prostrata. Eleuantur ve parietes circumquaque ad modum m ralium, illa vero interstitia, quae su inter propugnacula, dicuntur propt cancelli. Qui vero Epistolas miss recitare volebant populo in regio Palaestinae antiquitus, ascendeba super tectum, et de cancellis recit bant, et inde inoleuit vsus, vt q litteras Principibus missas habent e ponere, cancellarii, vsitata nomine d cantur.* (2) CANCELLARII d cti potissimum, qui ad Cancellos t renses, seu iudicum, stabant P pias: *Cancellarius, qui in cancel primus est.* Tertullianus: *Ianuari Cancellorumque potestates.* Hinc apu Senatorem lib. 11. Epist. 6. *Cancel rum decus*, lib. 12. Epist. 1. *Canc lorum pompa*, dignitas Cancella indigitatur, vt *Cancellos agere.* Ca cellarii munus obire, dixit, eade Epist. 1. Ita *Minister a Cancellis*, c

Canc

Cancellarius Herrico lib. 6. de Vita S. Germani. Ii supplicantes introducebant ad iudicem. Idem Senator. *Per se praesentandus accedat, per te nostris auribus desiderium supplicis innotescat.* Iussa eorumdem explebant. Idem: *Iussa nostra sine studio venalitatis expedias - - qui talem unusquisque ad responsa sua videtur eligere, qualem se cunctis decreuit aestimari. Respice, quo nomine nuncuperis, latere non potes, quod inter Cancellos egeris. Tenes quippe lucidas fores, claustra patentia, fenestratas ianuas, et quamuis studiose claudas, necesse est, vt te cunctis aperias. Nam si foris steteris, meis emendaris obtutibus; si intus ingrediaris, obseruantium non potes declinare conspectus.* Ex quibus patet, Cancellarios dictos, quod ad *Cancellos* iudicum starent, eorumque iussa ac mandata exequerentur, proindeque eosdem fuisse quodammodo ostiarios. Qua certe notione Cancellarius accipi videtur in Inscript. apud Grut. 647. 6. *Commodis omnibus et praestita immunitate, quam Tribunus, Officium, Cancellarius, et Scriba de pecuariis capere consueuerunt.* Vbi *Tribunus*, iudicis vice est, *Officium*, apparitoris, *Cancellarius*, ostiarii, et Scribae, notarii. *Cancellarius* dicitur in Inscriptione de Nonio Maurilio apud Montefalconium in Diar. Ital. pag. 114. *Qui fuit Cancellarius, primi scampi Beati annis XXVI. in pace.* De eiusmodi Cancellariis copiose egit Iacobus Gothofredus ad leg. 3. Cod. Theod. de Assessor. Atque haec quidem ita in Italia obtinuere, secus vero apud Francos. Nam (3 CANCELLARII Notariorum munus obiere. Vnde in lege Ripuar. tit. 59. §. 2 3. 4. 5. 6. et tit. 88. sunt ii, qui testamenta et acta publica conscribunt. Ita etiam accipiuntur in Lege Longob. lib. 2. tit. 34. §. 12. tit. 41 §. 1. 6. in Capitul. Caroli M. lib. 3. c. 43. in Capitulari 3 an. 803. Capitul. 1. an. 812. cap. 8 in Capitul. Ludouici Pii an. 824. c. 11. apud Holstenium in Concil. Cabilonensi an. 813. cap. 44. etc. *Qui tunc erat sive cancellarius*, in Epistola Roberti Comitis Cayaciae an. 1477. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 1844. V. *Capellani* 1. CANCELLARII in Regum Franciae Palatiis idem munus obiere et eorum chartas ac praecepta descripsere: Monachus Egolismensis in Vita Caroli M. an. 769. *Quod praeceptum Cancellarius eius scripsit.* Concilium Duziacense I. cap. 33. *Ego autem iussi Odonem ire ad Cancellarium Regis, et accipere ab illo pergamenum et atramentum, vt scriberet illum cito, etc.* Ioseph Sacerdos, qui scripsit Historiam Translationis SS. Ragnoberti et Zenonis cap. 18. ita de se loquitur: *Ego Ioseph peccator Sacerdos omniumque seruorum Christi vltimus, quondam autem Aquitanorum Regis Cancellarius, nunc inclyti Regis Hludouici (Balbi) liberalium litterarum etsi immeritus praeceptor, atque eiusdem sacri Palatii Cancellariorum ministerio functus, etc. Cancellariorum Regiorum*, seu *Palatii*, vti vocantur in Capitul. ann. 823. c. 24. et ab Hincmaro in Quatern. p. 381. Edit. Cellotii, mentio est in Capitulis Caroli M. lib. 2. tit. 23. in Capitul. Caroli C. tit. 12. c. 11. et tit. 28. et in veteribus Tabulis passim. V. *Archicancellarius*, et *Referendarius*. CANCELLARIS, pro *Cancellarius*, in Diplom. Henrici IV. Imper. an. 1073 apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 2. pag. 178. CANCELLARIORVM munus etiam Ecclesiasticum fuit, vt ex Anastasio colligitur in Vita S. Ioannis Eleemosynar. cap. 1 num. 6. c. 2. num 7. cap. 8. num. 46. In VI. Synodo Act. 8. et 9. fit mentio Stephani et Dionysii Diaconorum et Cancellariorum. CANCELLARII ECCLESIAE ROMANAE quanta fuerit in Romana Curia auctoritas, docet S. Bernardus Epist. 313. CANCELLARIVS, in Ecclesiis Cathedralibus dignitas, cuius munus sic describitur in Statutis Leichefeldensis Ecclesiae in Monastico Anglic to. 3. pag. 24. *Officium Cancellarii est, siue residens, siue non extiterit, lectiones legendas in Ecclesia per se, vel per suum Vicarium auscultare, male legentes*

gentes emendare, scholas conferre, sigilla ad causas et negotia conferre, litteras Capituli facere et consignare, libros seruare, quotiescunque voluerit praedicationes in Ecclesia vel extra Ecclesiam praedicare, et cui voluerit praedicationis officium assignare, etc. Adde Statuta Ecclesiae Londinensis, ibidem pag. 339. Minor fuit Cancellarii dignitas in Hispania, vti constat ex Concilio Mexicano anni 1585. §. XVIII. vbi haec leguntur: *Officium insuper* (creamus) *Cancellarii siue Notarii Ecclesiae et Capituli, qui quoscumque contractus inter Ecclesiam, Episcopum et Capitulum et quoscunque alios, in protocollo et notis suis recipere, actus capitulares scribere, donationes, possessiones, census, feudos, precaria, per eosdem Episcopum et Capitulum et Ecclesiam, vel eisdem factas, vel in posterum faciendas, annotet et scribat, et instrumenta custodiat; partes redditutum beneficiatis distribuat.* CANCELLARII MONASTERIORVM, etiam memorantur in Annalibus Benedict. to. 2. pag. 627. Spicil. Acheriano t. 6. pag. 511. et Chronico Mellic. pag. 804. Coll. 2. vbi *Cancellarius Patrum* appellatur. CANCELLARII ACADEMIARVM, dicti, qui iis quodammodo praesunt, penes quos totius rei litterariae regimen, ac moderatio est, qui, si res postulat, in societatem professionis suae idoneos Magistros aduocant, castigant, si quid in doctore collega sit dignum poena aut reprehensione, et meliores subrogant, cathedrisque praeficiunt, Baccalaureos ad Doctoralem apicem promouent, nouas leges condunt, veteres abrogant, scholarum disciplinam reformant, etc. Quae quidem dignitas semper alicui illustri personae a Pontificibus demandata est, interdum ipsis Episcopis. V. Gretzerum lib. 1. Obseruat. ad Philippum Eystetensem cap. 21. Hemeraeum de Academ. Parisiensi cap. 7. et seqq. Cruceum in Episcopis Cadurcens. num. 227. 228. 229. etc. Stephanum Paschalium in Disquisit. Francicis lib. 6. cap. 21. etc. CANCELLARIVS COMMVNIAE, cui suberat *Scriptor*, in Ch. C[ommuniae] Meldensis an. 1179. i[d est] qui hodie *le Greffier de la Vi[lle]*. CANCELLARIVS INFERIOR, [in] Gestis Treuir. Archiepiscopor[um] apud Marten. to. 4. Collect. Am[pliss.] col. 395.

† Notarii nonnunquam Cancel[la]riorum nomine appellantur, vt [et] Cancellarii secundi ordinis notar[io]rum nomine donantur; id quod [pa]tet ex multis diplomatibus, et pr[in]cipue ex Ch. a. 987. in Chart[ul.] 23. Corb. vbi legitur: *Reginol[dus] Cancellarius ad vicem dom. Adalbe[ro]nis archiepiscopi summi Cancellarii cognoui et subterfirmaui.* Eodem [ti]tulo *Reginaldus* Ch. Hugonis Cap[eti] a. 988. in Cod. reg. 8542. subsc[ri]psit, et *Ragenaldus* aliam eiusd[em] regis a. 989. inter Probat. vlt. Hi[st.] Trenorch. pag. 120. quem titulu[m] vsurpasse opinor praesertim cum [no]tarii, vacante cancellaria, aut su[m]mo Cancellario absente munere Ca[n]cellarii fungebantur. Cauendu[m] itaque ne notarios cum summis Ca[n]cellariis interdum confundas. [De] Cancellariis insuper praesertim G[al]liae omnino euoluendus est Tract[a]tus nouus de Re diplom. t. 5. p. 5[..] etc. et t. 6. p. 26.

CANCELLATIO, vox agrimensoru[m], limitatio, centuriatio, typus, form[a]. Siculus Flaccus: *Et quamuis v[a]res sit, forma, alii dicunt pertica[m], alii centuriationem, alii metatione[m], alii limitationem, alii Cancellatione[m].* Frontinus: *Ager sestertianus assig[na]tus in Cancellatione limitibus [...] ritimis.*

CANCELLATVRA, oblitteratio, [li]neae in Charta cancellatim duct[ae]. Saisimentum Comitatus Tolosae ap[ud] Lafallium tom. 1. Annal. Tolos. [In]strum. pag. 28. *Produxerunt inst[ru]mentum autenticum sigillo, cum si[gil]lo pendenti Consulum vrbis et bu[rgi] Tolosae - - sine vitio et cancellatu[ra].* V. *Cancellare.*

† CANCELLATVS, accussatus. St[at.] ord. Cartus. an. 1261. in Appe[nd.] ad t. 6. Annal. Bened. p. 689. [V.] *Cancellare.*

CANCELLVLVS, iunior ostiarius. Epistola Martini Papae apud Baron. ad annum 650. *Eadem nocte - - tulerunt me de palatio - - et non nisi cum sex pueris et vno cancellulo duxerunt nos ex vrbe.* V. *Cancellarius* 1.

CANCELLVS. (1) Papias: *Cancelli, ligna subtilia in transversum facta, vel de ferro in modum retis, nunc vero et de lapidibus fiunt.* Auctor Mamotrecti ad 4. Reg. cap. 1. *Cancellus, fenestra reticulata, ad palatii, et paruum foramen parieti: interstitium inter propugnacula: dicitur etiam paries, qui claudit chorum.* Adde Vgutionem. κιγκλίδες ἔμπροσθεν τῶν θυρῶν ἱσταμέναι, apud Scholiastem Aristophanis. Lexicon Graec. MS. Reg. Cod. 2062. κιγκλίς, ἥτις ἐστὶ κιγκλιδωτής. Aliud: δικτυωτὴ, κιγκλιωτὴ, πολύπλοκος. Vide Euseb. lib. 10. Histor. Eccl. cap. 4. Papias: *Cancellus, cantorum excellens locus, inde Cancellarius.* CANCELLI FORENSES, in Collat. Carthag. I. cap. 70. qui *Cancelli Fori*, Tullio in Orat. pro Sextio, et 3. in Verrem, lib. 1. de Orat. vnde *Cancellarii*, qui hos seruabant, vt supra indicatum. *Intra Cancellorum septa*, de foro dixit Ammianus lib. 30. Ita κιγκλίδα, et κάγκελον τοῦ δικαστηρίου, Scholiastes Aristoph. et Pollux l. 8. vsurpant. Atque etiam inde Galli *Barreau*, forum litigantium vocant, quod *Cancellis* pariter muniatur. Vide Iacobum Gothofredum ad l. 1. Cod. Th. de Offic. Rectorum prouinc. A CANCELLIS, Cancellarius, Germ. Kanzler. Henricus in Vita S. Germani lib. 6.

Valusianus erat, praecelso nomine quidam
Vrbis Patricius toti dilectus et vrbi,
Atque a Cancellis prisco de more minister.

Vide Chiflet. Anast. Childer. p. 135. Salmas. ad Vopisc. cap. 16. et supra *Cancellarius*. CANCELLI SEPVLCRORVM, quibus hominum vitae innocentia et sanctitate illustrium monumenta et tumuli muniebantur. De iis passim Scriptores S. August. Serm. de Diuersis 31. Cyrillus Abb. in Vita S. Euthymii Magni Abb. cap. vlt. Paulinus Natali 7. p. 578. Gregor. Turonens. lib. 1. de Mirac. cap. 69. lib. 2. cap. 20. 46. 47. de Glor. Conf. cap. 22. 30. 45. lib. 1. Mirac. S. Martini cap. 35. Fortunatus lib. 2. Vitae S. Hilarii c. 7. Vita S. Boniti num. 36. etc. Sed et omnium promiscue sepulcra cancellis vallari solita docet idem Gregorius Turonens. lib. 6. Histor. c. 10. V. *Cataracta*. CANCELLI ALTARIS, quibus altaris septum vel locus munitur; quibus *Bema a Choro disparatur.* Cyprianus in Vita S. Caesarii Arelat. † CANCELLVS interdum denotat quoduis septum etiam ex lapidibus. Acta SS. t. 4. Aug. 381. *Vexilla et signa sua in altum super cancellos leuari atque figi praecepit - - Fridericus vero nauigans in profundo maris, videns vexilla et signa tremenda super altitudinem muri erecta, etc.* † CANCELLIS PRAEFECTVS, primus inter secretarios, vt placet editoribus Act. SS. t. 7. Iul. p. 219. Mauult Carpentarius de eo qui ad *Cancellos* iudicium stabat. (2) CANCELLVS, locus altaris cancellis septus; Βῆμα Graecis, vel ἄδυτον, *Presbyterium* Latinis, Gallis *le Cancel.* Synodus Romana an. 853. can. 33. *Saeculares - - nec inter sacros cancellos ordinibus, debitos, nisi permittente Episcopo, adsentent accedere.* Concilium Nannetense a. 895. can. 3. *Vt nulla femina, ad altare praesumat accedere, aut Presbytero ministrare, aut infra Cancellos stare.* Adde Capitula Herardi Turonens. c. 82. Quod igitur est *inter* et *infra Cancellos*, *Cancellus* postmodum nude dictum est. Acta Episcoporum Cenomanensium in Arnaldo c. 33. Statuta Ordinis Hospitalariorum S. Ioannis Hierosol. tit. 3. §. 7. *Ne Fratres nostri, cum diuina celebrantur, cancellum, seu chorum intrent, nec altari adhaereant.* Ioannes de Garlandia in Synonymis:

Cancellus, templi pars intima dicitur esse.

Poeta Ms. aeui infimi:
Infra cancellum laicos compelle morari,
Ne videant vinum cum sacra pane sacrari.

(3) † Vrbis regio, quia certis limitibus cincta. Stat. a. 1419. t. 11. Ordinat. reg. Franc. p. 34. *Compellantur* (Iudaei) - - *ad habendum et tenendum eorum cancellum in villis in quibus morantur.* (4) † Astaci species quae vocatur Gallice *le Soldat*, vel *Bernard l'Hermite*.

CANCER. (1) *Forceps.* Gloss. Isid. Papias Ms. cum veteri Glossario Sangermann. n. 501. *Cancer, forceps, vel vlcus.* Forcipes autem sic appellantur, quod sint ad instar chelarum *Cancri.* Gloss. apud Graeuium in notis ad Glossar. Isid. καλκινος, χάλκεος, *forfex.* V. Lexicon Martinii. (2) Arcus, fornix, quod cancri forcipem referat. Adamnanus lib. 2. de Locis SS. c. 16. *Haec* (Ecclesia) *quatuor lapideis suffulta Cancris, stat super aquas inhabitabilis,* etc. Mox: *Inferius vero, vt dictum est, Cancris et arcubus sustentata.* Et cap. 26. *Vna* (Ecclesia) *in medio ciuitatis loco super duos fundata Cancros,* etc. (3) Papias. *Cancri, cancelli.* Festus habet: *Cancri dicebantur ab antiquis, qui nunc per deminutionem Cancellii, ex quo genere sunt Calces, qui per deminutionem appellantur Calculi.* (4) Machina bellica. Chronicon Colmariense an. 1300. *Expugnauit Rex hanc ciuitatem per duo vasa* (instrumenta) *concaua, quae faciebant artifices sapientes. Vnum vas Cattus vocabatur, aliud Cancer. Erant haec vasa longa, quadrata, ex omni parte laterum clausa; versus terram nullum munimen habebant, sed versus coelum de tabulis fortibus ac spissis tectum, machinarum lapides minime metuebant,* etc. Infra: *Fuit Cancer instrumentum magnum, forte pariter et ponderosum. In eo erat trabs magna, pariter longa, in vna parte grossa, in altera parua. In grossiori parte, siue in capite, fuit ferro forti circumdata, et in fronte ipsius Cancri fortissime colligata. Trabs haec super quaedam instrumenta iacuit, quod faciliter moueretur. Hic Cancer cum ad murum peruenisset, octo in circulos, qui in trabe erant funes immisissent, ex paucis istib... pro magna parte cadere coëgerunt.* Mox: *Ex parte terrae fuerunt obs... per Cattum atque Cancrum: quia ... lus Cancer, quingentos homines occ... pabat.* In Consuetudine Baionen... *Escreuisse* pro specie armorum vsu... patur.

CANCERARE, in cancri natura... transire. Apuleius lib. de Virtut... herbar. cap. 36. *Ad vulnera, etia... si canceraueri nt.* CANCERATV... cancere depastus. Passio SS. Perp... tuae et Felicitatis: *Facie cancera... male obiit, ita vt mors eius od... fuerit.*

CANCERAVMA, pro *Canceroma*, κα... κίνωμα, cancer. Papias: *Cancer... mata, apostemata, retrogradientia, ... cancer.* Adreualdus lib. 1. de M... rac. S. Benedicti cap. 28. *Quida... membrorum quorundam incendi... male perpessi, quod genus morbi i... curabile medici deriuato nomine a ca... cere, Canceraума vocitant,* etc. Vi... Celsum lib. 5. cap. 28. lib. 6. c. 1... Apuleium lib. de Virtut. herb... cap. 31. etc.

† CANCERELLVS, nomen libri c... iusdam apud Alberic. in Chron. ... a. 750. p. 87.

CANCEROSI SERMONES, apud I... lianum Toletanum lib. 1. contra I... daeos, initio, qui nempe vt canc... serpunt, inquit D. Paulus.

CANCEROSVS, qui exeditur cance... in Actis SS. Iulii tom. 1. pag. 42... vbi de S. Ottone.

CANCETVM, pro *Calcetum*, via st... ta, Gall. *Chaussée.* Monastic. Angl... to. 1. p. 2. col. 2.

CANCELLI, f. pro *Cancelli*, speci... retium ad capiendas feras. S... Raul de Gestis Friderici I. Imp. ap... Murator. to. 6. col. 1190. *Impe... tor vero mense Nouembri proxi... iuit vltra montes, et Marquardu... omnibus Longobardis praeposuit, ... omnibus Mediolanensibus tam ciuib... quamque et rusticis venationem int... bauit; id est, vt nemo venaretur ca... can...*

tam, aut neque pedaicam vel cancellos poneret, neque fossam facerent.

✝ CANCEVS, CANZEVS, panni species. Invent. Mſ. thes. Sed. Apost. a. 1295. *Vnum pluuiale de canceo rubeo cum aurifrixio de opere Ciprensi. - - Item vnam planetam de canzeo viridi.*

CANCHAR. Bernardi de Breydenbach Iter Hierosol. pag. 277. *Pulices, cum herba quae dicitur Canchar in lecto posita fuerit, quasi ebrii et paralitici sunt, nec salire nec se mouere possunt.*

✝ CANCHARVS, f. pro Cantharus. Stat. Placent. l. 6. fol. 80. *De ferramentis, de rotis, de carro, et de*[illegible]*, et de cancharis, et de mappis.*

✝ CANCHERENEA COLERA, cancri species, qui ab atrabili gignitur, ex Gorraeo in definit. medic. Acta SS. t. 2. Aug. p. 603.

CANCIAE, f. naeniae. Acta SS. Iunii tom. 3. pag. 929. F. vbi de B. Michelina: *Tunc Michelina ad haec verba respondit: Omnia ista videntur nugae et canciae, et a personis desperatis et rudibus.* Galli dicerent *Chansons*, logi, fabulae, nugae.

CANCILLVS, vasis genus, certa vini alteriusue liquoris mensura. Transactio inter Abbatem et Monachos Crussenses an. 1351. ex libro viridi fol. 53. *Tenetur dare et consueuit ipsius D. Abbas singulis hospitantibus earum Monachorum die qua veniunt de extra Monasterium, vnam libram panis conuentualem de frumento antiqui ponderis, et vnum cancillum boni vini, in quo sit tertia pars aquae, videlicet vnum cancillum Presbyteri, quae sint duae partes cancilli monachalis, et isto casu datur purum.* Ibidem: *Tres cancillos vini.* Pro cancillus semel habetur *Cantillus.* ✝ Legend. *Cancillus*, quam vocem V.

CANCRA, *domus cancri.* Papiae.

CANCRARIVM, *quasi putrescat, ipsum est cancer.* Papias.

CANCRENVM VVLNVS, cancer, Celso et Latinis *Gangraena.* In Miracul. S. Cunigundis edit. a Gretsero.

CANCRIZARE. Rolandinus Patauin. de Factis in Marchia Taruisina l. 5. cap. 21. apud Muratorium tom. 8. col. 249. Retrorsum ire ad instar cancrorum, metaphorice, minui, in peiorem conditionem vel occasum vergere: quod accidit nouae vrbi Victoriae, quae non ita post capta et spolita *recessit more Cancri*, vti narrat idem Rolandinus ibid. c. 22.

CANCRIZATVS, gangraena, seu cancere vitiatus, infectus. Acta SS. April. to. 3. p. 892.

CANCROSVS, idem. Concil. Hisp. to. 2. p. 544. V. *Cancerosus.*

CANCRVM, *internigrum.* Papias MS. Editus habet *Canetum.* Vetus Glossar. Sangerm. MS. num. 501. *Caneum.* V. *Canetum.*

CANDA, species telonii. Praeceptum Caroli Simplicis anno 919. apud Mabillon. lib. 6. de Re Diplom. Ch. 129. *De teloneo quidem mercati memoratae villae nonam ac decimam partem, de censu quoque vini, quod accipitur de Compendio ac Venetta, nonam partem; et de moneta eiusdem palatii decimam et nonam partem - - similiter de cambis et tabernis vinariis, de transitu etiam nauis in Venetta, nonam et decimam, seu de hoc quod dicitur Canda, quam accepimus ex episcopatu Suessionensi, et de coenobio S. Medardi nonam ac decimam ad capellam S. Clementis* (Compendiensis) *concedimus.* V. *Candes.*

CANDATOR, a *Candidare* sic dictus fullo, vt videtur, quia purgat pannos, et candidos facit. Ch. anni 1240. ex paruo Chartulario S. Victoris Massil. fol. 181. *Nos R. Bereng. Comes et Marchio Prouinciae - - affidamus et sub guidagio et protectione nostra recipimus bona fide monasterium S. Victoris Massil. - - ac omnia molendina paratoria et canderia ipsius monasterii - - affidamus eodem modo molendinarios, candatores, mulaterios et omnes homines ibi necessarios ac bestias in eundo et redeundo.*

CANDAVENE, V. *Campus auenae*, in *Campus* 3.

✝ CANDEBEGE. Lit. a. 1275. inter Ordinat. reg. Franc. to. 3. pag. 61. *Quod*

Quod consuetudines et vsagia quae - - habent in castro seu villa in - - leda panis et salis, deschargis, Candebego etc.

CANDELA. (1) Lucerna olearia. Gloss. Graec. Lat. Κανδήλα, *cicendela*. Acta Proconsularia sub Munatio Felice, apud Baronium a. 303. n. 12. *Lucernae argenteae septem, cerofala duo, candelae breues aeneae cum lucernis suis septem, item lucernae aeneae vndecim cum catenis suis.* Historia Translationis sancti Ianuarii apud Caracciolum: *Coepit candela sine admixtione olei redundare.* Anastasius in S. Siluestro PP. *Vbi candelae ardent ex oleo nardino pistico.* Leo Ostiensis lib. 3. cap. 30. *Ex oleo de candela S. Sepulcri, quae videlicet per singulos annos modo valde mirabili accenditur.* *Candela olei*, in Bulla Benedicti IX. PP. apud Vghell. tom. 1. pag. 124. Sed et Zacharias PP. in Dialogis S. Gregorii *Lampades*, κανδήλας vertit, lib. 1. cap. 5. 7. Hac pariter notione vocem *Candela* vsurpat idem Gregorius in Epist. 12. ad Bonifacium Moguntinum Archiepiscopum, vt et Braulio in Vita S. Aemiliani cap. 29. apud Biuarium: vnde conficitur in Regula S. Benedicti cap. 29. *Candelam noctu in dormitorio ardentem*, nihil aliud esse quam *cicindilem*. Neque aliter fere vocem κανδήλα vsurparunt Graeci recentiores. CANDELAE DE MADIO MENSE, inter praestationes Ecclesiasticas, in veteri Ch. an. 1030. apud Vghell. in Episcopis Nouariensibus. † CANDELA DE BABYLONIA, cuius ellychnium ex gossipio, quod a solo Aegypto olim mutuabantur, confectum erat. Ch. a. 1019. apud Murat. t. 4. Antiq. Ital. p. 769. † CANDELA DE CARITATE, quae vltro offertur, in Ch. Ms. an. 1172. † CANDELAE MORTVORVM, cerei qui in exequiis offeruntur vel circa corpus ardent. Ch. Ms. a. 1249. † CANDELA NVMMATA, quae pretio seu nummis aestimatur et redimitur, vel cereus cui affiguntur nummi. Tabular. maior. monast. t. 1. Probat. Hist. Brit. p. 563. V. *Cereus.* (2) Idem quod infra *Candelaria*, Lichtmesse. Conuentione inter Francorum Regem et Comitem Marchiae an. 1127. apud Marten tom. 1. Ampliss. Collect. col. 121 *Praefatus comes Marchiae habebit nobis singulis annis vsque ad decem annos decem millia et sexcentas libras Turonenses annuatim in tribus terminis, tertium in Ascensione Domini tertium in festo S. Martini et tertium in candelis.* (3) † Festum, sacrum sodalitium, nundinae quae in festi patronorum fieri solent. Lit. remi a. 1395. Ms. V. *Festum candelae* i *Festum.* (4) † Praestationis speci hominibus *manus mortuae* imposit vnde Gallis *Chandeliers* vocabantu iidem qui *Luminarii*. Arest. Ms. a 1342. *Religiosos S. Dionysii esse possessione leuandi et percipiendi a pl ribus personis - - certam redhiber tiam certa die ratione cuiusdam co ditionis, vocatae conditio candelae Dionysii, - - videlicet quolibet an vndecim denarios.* Hinc forte CANDELARVM RECOGNITIO, in C Ms. Petri de Casneio. (5) † Ten poris seu horae spacium, praeserti noctium. Lit. remiss. a. 1376. *Po ce que il estoit environ trois chandell de nuit.*

CANDELABRA, λαμπας, *fax*, Supplemento Antiquarii. Ioha Longinus in Vita S. Stanislai Epi lib. 3. num. 68. *Accensa autem ca delabra, et familiaribus qui secum babant excitatis*, etc.

† CANDELABRICVS, ad festu *Candelaria* dictum, pertinens. A pend. ad t. 6. Annal. Bened. p. 63

CANDELAIA, V. *Candelaria*

CANDELAPTA, vox ibrida a L *Candela*, et Gr. ἅπτω, *accendo*: q candelas seu lucernas accendit in E clesia. Acta SS. Iulii to. 4. p. 98.

CANDELARIA. (1) Festum Puri cationis B. Mariae, Durando lib. cap. 7. n. 17. Gallis olim *la C deliere*, hodie *la Chandeleur*; Ger Lichtmesse; *Candelora* Italis, *San Maria Candelaia*, Ioanni Villan lib. 6. cap 34. lib. 10. cap. 7. *stum Candelosae*, in Charta an. 12 in Probationib. Historiae Castil ne

nensis pag. 71. et alibi passim. *Festum Candelarum*, apud Vlug. Begh. c. 7. *Festum S. Mariae Candelariae*, in Statutis Massiliens. pag. 141. *Festum S. Mariae Candelarum*, in Ch. Sicardi Episcopi Cremonensis an. 1207. apud Vghell. to. 4. pag. 1297. Sic dictum a candelis ardentibus, quas hac die deferri a fidelibus praecepit Gelasius PP. abrogatis Lupercalibus, quae mense Februario agi solita testatur Varro. Litanias publicas et processiones huic solemnitati addidit postmodum Sergius PP. nec enim ille candelarum vsum in hoc festo introduxit, vti obseruat Baronius, licet nonnulli id scripserint. Beda de Ratione temp. c. 10. Tradit Olaus Wormius in Festis Danicis antiquis, quos edidit, ad diem Purificationis, quae ibi *Kendelmess* dicitur, manum facem ostentantem esse depictam. Germanis vero *Lichtmess*, id est, *Missa luminum* appellatur, vt est apud Gretserum in Muneribus Christianis pag. 177. V. S. Eligium Homil. 2. Rabanum lib. 2. de Instit. Cleric. cap. 33. Rupert. lib. 3. de Diuin. Offic. cap. 25. Honor. Augustod. lib. 3. cap. 24. Durand. lib. 7. c. 7. n. 16. Baron. ad Martyrol. etc. Adde Cyrillum Scythopolit. in Vita S. Euthymii apud Allatium de Hebdomadis Graecorum pag. 147. V. *Candelcisa*, *Candelosa*. (2) Pro *Candelabrum*, Gallice *Chandelier*, apud Rymer. to. 7. p. 745. *Duo coclearia pro candelaria.* (3) † Quae facit vel vendit candelas, in Obituar. eccles. Lingon. MS. V. *Candelarius*.

CANDELARIVM, oblationes candelarum in Ecclesiis. Tabularium Monast. Longipontis in dioecesi Paris.

CANDELARIVS. (1) Qui candelas in Ecclesia defert, in Ch. a. 1270. apud Vghell. tom. 7. pag. 20. Vide Chronicon Mellicense p. 333. col. 1. et pag. 418. col. 2. quo in posteriori loco *Candelarii* officium describitur. (2) Qui facit vel vendit candelas, Gall. *Chandelier*, Ch. Philippi VI. Franc. Regis an. 1329. CANDELARII FABRI, in Constit. Siculis lib. 3. tit. 36. §. 1. qui candelabra conficiunt. V. *Candelerius*.

† CANDELATIO, idem ac *Candelaria* 1. in Reg. *Olim* parlam. Paris.

CANDELATORES, qui deferunt candelas, apud Rymer. tom. 12. p. 28. col. 1.

CANDELCISA, festum Purificationis B. Mariae. Litterae Philippi Regis Franciae apud Rymer. to. 2. p. 464. *Rex ipse Angliae mittet gentes suas apud Perpinianum in crastino instantis Candelcisae.* Ibid. pag. 465. vbi de eod. negotio: *Quo crastino videlicet die Sabbati post dictum festum Purificationis B. Mariae*, etc. V. *Candelaria* 1. † Mendum est, vt videtur, pro *Candelosa*.

† CANDELERIS, candelabrum, Ital. *Candelliere*, in Ch. ex Tabul. Cassin. V. *Candilerium*.

† CANDELERIVS, CANDELLERIVS, qui facit vel vendit candelas. Comput. an. 1362. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 262. V. *Candelarius*.

CANDELLVS, cereus, Gall. *Chandelle de cire*. Acta SS. Aprilis tom. 3. pag. 524. *Et vouit - - quod sibi daret vnum candellum librae cerae.*

CANDELOSA, pro Festo Purificationis B. Mariae saepius occurrit, vt locis exscribendis immoremur. V. *Candelaria*.

CANDELOTTVS, cereus, candela. Acta SS. Iunii to. 3. p. 936. † Ab Ital. *Candelotto*, fax. Murat. t. 16. Script. Ital. p. 1036.

† CANDERIVS, pro *Corderius*, vt videtur, qui *cordas* seu funes facit et vendit. Comput. a. 1363. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 259.

CANDES, *vasa fictilia*, in Glossis Isid. et apud Papiam. In Excerptis habetur *Canda*. Martinius sic dicta putat vasa fictilia, quia finguntur ex terra candente. In codice MS. annorum circiter 200. legitur: *Liber Sacerdotalis siue candes ad vsum Ecclesiae Lingonensis*: vbi fortassis a *Cantu* legendum *Cantes*. V. in hac voce.

CANDETVM, vt ait Columella l. 5. cap. 1. et ex eo Auctor vetus de Limit. Isidorus lib. 15. Orig. c. 15. et

et Papias, *Galli in arcis urbanis spatium vocant centum pedum, quasi centetum, in agrestibus autem* 150. Camdenus hinc accersit Britanorum *Cantroed. Cantet* vel *Candet* Britannis est participium passiuum ab inusitato *Canta*, a *Cant*, centum: iuxta vim voci.. idem esset atque *Centuplicatum*. V. *Cantredus.*

CANDIBALVS, CANDICVLVS. Io. de Ianua *Candibalus, parum candidus: inuenitur etiam Candicolus, candidus, vel Candiculus.* Vnde Marbo. us in lib. de lapid.

Tertia candiculus tribus est inscripta lituris.

CANDIDA. (1) Vestis candida, alba. Passio SS. Perpetuae et Felicitatis: *Qui erat vestitus discinctam candidam, habens multiplices calliculas.* S. Hieronym. Epist. 9. *Quae pullam tunicam nigrosque calceolos candidae vestis et aurati socci depositione sumpsisti.* Idem Epist. 34. *Et dedicatio ossium Martyris candida tibi vestimenta reddiderit.* Adde Spartianum in Seuero: *Praetor designatus a Marco est, non in Candida, sed in competitorum grege.* Id est, non inter candidatos Principis. Nam magistratuum quidam designabantur a Principe, seu commendabantur sine repulsa et ambitu designandi, vt loquitur Tacitus lib. 1. Annal. Vide Henric. Valesium ad 20. Ammiani pag 184. (2) Editio ludorum, quae fiebat a Magistratibus, Praetoribus scilicet et Quaestoribus candidatis proprio sumptu. S. Ambrosius Serm. 81. *Praeparemus noua et praeclarissima munera, edamus primam candidam in vestitu nudorum, secundam vero non minus nobilem*, etc. Acta S. Bonifacii Martyr. de Aglaë matrona Romana: *Haec ergo ter candidam egerat apud vrbem Romam ex Praefectura.* Vetus Kalendar. Herwarti M. Decemb. 13. Kal. Ian. *Manus Kandida.* Quae verba alii de munere, seu officio candidatorum, nescio an bene interpretantur. Passio SS. Seraphiae et Sabinae: *Filia Herodis Metallarii cuiusdam, qui sub Vespasiano Augusto ter in vrbe Roma candidam dedit Romanis.*

CANDIDARE, abluere lintea, vel iam telis candorem inducere. Cha[rta] anni 1192. in Consuetud. Ms. T[o]los. fol. 29. verso e Biblioth. D. Crozat. *Vbi Brassolum se coniung[it] cum Garona, et ipsum pratum et g[ra]uaria - - erant publica, causa ing[re]diendi et exiendi libere et stacandi [na]ues - - causa scurandi et lauandi [et] candidandi.* Tertull. adu. Gnos[ti]cos cap. 12. Iohannis Euang. ver[ba] Apocal. 7. exprimens: *Lauerunt [ve]stimentum suum, et candidauerun[t] ipsum in sanguine Agni.* V. *Can[di]darius.* CANDIDARE MANV[M] apud Muratorium tom. 2. pag. 33[..] col. 1. ex Camilli Peregrini Histor[ia] Principum Longobardorum pro a[b]luere.

† CANDIDARIA, *la lavatrice*, [in] Glossar. Lat. Ital. Ms. V. mox

CANDIDARIVS, Vgutioni et Ioan[ni] de Ianua, *Pelliparius, qui coria f[a]cit alba. Item qui lauat pannos.* Ide[m] Vgutio: *Fullo, qui parat pannos,* [et] *excandidat, et eos fulgere facit.* M[al]motrectus ad 3. Regum cap. 18. *Fu[l]lo qui candidat pannos.* Gloss. La[t.] *Candidus, καθαρός.* Cornelius Fron[to]: *Album natura, candidum cu[ra] fit.*

CANDIDATIO, candor metaphor[i]cus, id est, iustitia et sanctitas. Lam[]bertus Ardensis apud Ludewig. Re[] liq. Mss. tom. 8. p. 596. Haymo i[n] Psal. 71. *Extolletur super Libanum, id est, candidationem turpis mund[i]* Libanum, albor, deducitur ab He[]braeo לבן, *Laban*, albus.

CANDIDATRIX, Gallis *Blanchisseus[e]* quae lauat pannos, Ioanni de Ianu[a]. Petrus Blesensis Epist. 14 *Barbat[o]res, balatrones, hoc genus omne,* [] *candidatrices.*

CANDIDATVS. (1) Λευχείμων, i[n] Gloss. Lat. Graec. Dignitas Palatin[a] aeque ac militaris, instituta primu[m] a Gordiano seniore, qui selectos e[x] Scholarium classe quosdam ex v[a]lentioribus, quique animo ac corpo[]ris robore caeteris praestabant, i[n] peculiarem scholam, seu cohorte[m] coniecit, eosque Candidatos voca[]uit, quod fortassis quidpiam candid[i] in vestibus, vel armaturis deferren[t]

S

S. Hieronymus, vbi de Nepotiano: *Quid in Palatii militia ſub chlamyde, et candenti lineo, corpus eius cilicio tritum ſit.* Auſonius

- - Cum iam ſuccinctus amictu
Per Ligurum populos ſolito ſuccinctior ires,
Atque inter niueas alte velere cohortes.

Ita Claudianus in 4. Conſul. Honorii, *Niueas cohortes militum* dixit. Duplex autem fuit Candidatorum cohors: prior *Seniorum* dicta, quia a Gordiano ſeniore, altera *Iuniorum*, quia a Gordiano iuniore inuenta, vt diſcere eſt ex Chronico Alexandr. pag. 628. et 630. et Cedreno pag. 257. Militabant vero *Candidati* in ipſo Palatio, atque adeo ad Imperatoris cuſtodiam adhibiti, perinde ac *Scholares*, e quorum claſſe cenſebantur: id enim colligi datur ex leg. 5. C. Qui militare poſſ. lib. 12. adeo vt *Candidatus*, adhuc eſſet *Scholaris*, *et in eorum numero, qui binas militias ſimul compoſitas, et ſociali nexas conſortio* retinere poterant Vnde diſerte auctor Chronici Alexandr. ait Candidatos obtinuiſſe ſextam ſcholam. Procopius lib. 3. de Bello Goth. Corippus lib. 3 de Laudib. Iuſtini. Luitprandus lib. 3. Rerum in Europa geſtarum c. 5 Candidatos Conſtant.: S. Hieronymus in Vita S. Hilarionis, vt Iuliani et Valentis Imperatorum aſſeclas et cuſtodes non ſemel habet Ammianus lib. 25. et 31. Vide Alcuinum Epiſt. 111. etc. (2) Aliud ſonare videtur vox *Candidatus* in Vita S. Athanaſii Epiſc. Neapol. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 1062. *Si vult, vt non perſequar eum, reiecto candidatorum tegmine, monachicum indumentum aſſumat, mihique Eccleſiam ab ordinandam ſponte relinquat.* Verba ſunt Sergii Ducis Neapolitani S. Athanaſium perſequentis. Editori *Candidatorum tegmen* ſumi videtur pro veſte aut dignitate Epiſcopali; addit tamen, quod ſi quis cum Baronio legere malit *Candidatorum regimine*, per Candidatos intelligi poſſe Clericos in miniſterio ſacro candidis veſtibus indutos, quos regebat S. Athanaſius, vtpote eorum Epiſcopus. (3) Petitor, rogator, metaphora ducta a magiſtratuum Candidatis. *Candidatus Dei*, apud Tertullianum, qui baptiſmum petit. Commodianus inſtr. 65.

Donaſti de lacrimis, candidatus ille ingratis
Oppreſſus vſuris deplorat factus egenus.

(4) CANDIDATVS, apud Cornelium Zantfliet in Chronico: *Vnus ex gubernatoribus miniſterii candidatorum, id eſt, eorum qui telas dealbant, etc.*

† CANDIDIFER CLERVS dicitur, quia *alba* indutus, in vita S. Rom. ſaec. 1. Bened. p. 87. V. in *Candidatus.*

CANDIFICARE. (1) *Clareſcere*, λαμπρύνεσθαι, in Gloſſ. Graec. Lat. (2) Candidum facere, dealbare. Acta SS. Iunii tom. 2. pag. 283. S. Auguſtin. in Pſalm. 67. n. 21.

† CANDILERIVM, candelabrum, Ital. *Candelliere*, apud Murat. t. 16. p. 583.

CANDILI, *condimenta ciborum ex melle et lacte concinnata.* Vocab. Suſſannaei.

† CANDINIALE, *la ſcorza del pomo grana.* Gloſſ. Lat. Ital. Mſ.

CANDIRE, λευκαίνειν. Gloſſ. Lat. Gr. *Dealbare.*

CANDIVS, *veſtis regia*, Papiae. Gloſſ. San-Germān. Mſ. num. 501 legit *Candis* pro *Candius.* V. *Candys.*

† CANDOLIZARE, *acomper*, in Gloſſar. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692.

CANDOMINA, nude occurrit in Gloſſis Iſid. V. *Condamina.*

† CANDOPHORVS, *atrata veſte indutus*, apud Laur. in Amalth.

ÇANDOR, officina albaria, Gall. *Blanchiſſerie.* Charta pro Communia Balneoli ann. 1300. inter Schedas Lancelotii.

CANDORIVM MOLENDINVM, officina fullonica, vbi panni contunduntur et abluuntur fiuntque candidi. V. locum in *Candator.*

CANDOSOCCVS, Gallis veteribus, Palmes vitis terra obrutus vt propagetur, Latinis *mergus.* Ita Columella lib. 5. cap. 5. *) Hodie ein Geſenke, vox compoſita, vti Schilte-

ro videtur, a *Cando*, Kante, extremitas, et *sonco*, senken, mergere.

CANDREDVS, V. *Cantredus*.

† CANDRVM, vel CANDRVS. Stat. Mſ. Eccleſ. Tullenſ. collecta a. 1497. fol. 106. *Ceteri ad partem sedeant psalmodiando cursum - - sicut in candris continetur.* Liber significari videtur, in quo habetur officium ecclesiasticum.

CANDVLA, parua candela. Epiſt. Petri de Condeto apud Acher. Spicil. t. 2. p. 559.

CANDVS. Will. Brito Philipp. apud Duchesnium to. 5. pag. 88. *Multos cruce signabant indifferenter, paruulos, senes, mulieres, candos, caecos, surdos, leprosos, etc.* Videtur legendum *Claudos.*

CANDYS, *indumentum Persicum totum purpureum pro diademate. Subligaculum.* Laurent. in Amalthea. V. *Candius*, † et Burtoni λειψανα, vet. ling. Perſ. cum not. Henr. van Seelen.

† CANE, nauigii species, cuius vſus eſt in fluuiis traiiciendis, Germ. Kahn. Ch. Wichm. archiep. Magdeb. ann. 1168. apud Ludew. reliq. tom. 11. p. 554.

CANECIVM, f. locus cannis obſitus, Ital. *Caneto*. Chart. anni 1370. ex Archiuo Prioratus S. Ioannis Toloſ. *De omnibus ruris cultis et incultis in et vno et inuestitum pratis, pradalibus, denesiis et nemoribus, ortis, ortalibus, cazalibus et ayralibus, caneciis cum eorum liberis iuribus, exitibus et pertinenciis suis.* V. *Canetum* et *Cannicia.*

† CANELA, CANELLA, fiſtula doliaris, epiſtomium, Gall. *Cannelle*, V. *Canna*. Inuent. Mſ. ann. 1476. Comput. a. 1488. inter Probat. to. 4. Hiſt. Nem. p. 46.

CANELLA. (1) † Diminut. a *Canna*, arundo, baculus. Gall. *Canne*, Ital. *Cannella*. Comput. ann. 1495. inter Probat. t. 4. Hiſt. Nem. p. 64. *Ordinauerunt fieri et depingi 300. arma - - ad modum de banieres, pro affigendo in canellis, vtque paruuli pueri ciuitatis portarent illa ante processiones.* Adde Murat. tom. 9. Script. Ital. p. 791. (2) Fiſtula doliaris, V. *Canela*. (3) † Pars colli, fiſ la spiritus accipiendi ac redden Inuent. Reliq. S. Capellae Pariſ. a 1335. V. *Cannolla*. (4) CANELL Gall. *Canelle*, caſia, cinnamomu Rymer. tom. 16. pag. 204. col. *Sed piperis grana, et vasa macis, c nellae at gariophylorum, etc.* Act SS. April. to. 1. pag. 126. in Vi S. Franciſci de Paula: *Et piper, c nellam, gariofolum, et Zingiber cont ta pani imponerent.* Vide Ottob num Scribam Annal. Genuenſ. lib. ad ann. 1194. et Hofmannum Lexico. (5) † Nauis species. L dew. to. 11. Reliq. Mſ. p. 72. *L Burgundis per praecursorias naue quas canellas appellat, electi milit clam a portu exeunt.* V. *Cane*. (6 † Actio in iure, qua quis rei alic intercedit, practicis Gallicis *Oppo tion*. Stat. Genuenſ. lib. 4. cap. *Qui menses incipiant a die aestimi co secuti, vel traditionis possessionis, si ua voce fuisset eleuata canella.* Et c. *De eleuatione canellae.*

CANELLVS, canalis, Gall. *Can* Angl. *Kennel*, riuus plateae. Ryme tom. 5. pag. 774. col. 1. Hiſt. Ha cur. t. 4. pag. 2161. in Chart. an 1216.

CANENTATVM. Rymer. tom. 3. 70. col. 1. *Accedentes ad nos - - monstrauerunt, quod ipsi nuper qua dam nauem suam - - pannis lan et lineis, ferro, canentatis, cabul ac auro et argento ad valentiam qu draginta librarum sterlingorum, d cendam in Angliam morari fecisse* Legendum videtur *Caneuaciis*, i. telis cannabinis.

CANEPA. (1) Cella penaria, vel naria. Gall. *Cave*, Ital. *Canava*. Chro Taruiſ. ap. Murat. t. 19. Script. pa 819. V. *Canaua* 1. et *Canipa*. († Conclaue, vbi thesaurus seu ar reponitur et seruatur. Chron. Be gom. ap. Murat. tom. 16. pag. 89 V. *Canaua* 1 (3) † Cannabis, It *Canapa*. Stat. Vercell. l. 3. pag. V. *Canava*.

† CANEPARIVS, custos *canepae*, arcae publicae. Chron. Bergom. a Murat. t. 16. p. 682. V. *Caneuari* et *Canepa* 2.

† C

† CANEPINA, ager vbi *canepa*, seu cannabis crescit. Ch. ann. 1233. ap. Murat. tom 1. Antiq. Ital. p. 686. V. *Canbuna*.

CANEPINVS, pro *Canabinus*. Acta SS. Iulii to. 4. pag. 666. C. V. *Canata*.

CANERE. (1) Priuatim recitare. Mabill. Liturg. Gall. pag. 416. ex Concilio Namnetensi cap. 19. *Pensum seruitutis suae canendo Primam; Tertiam, Sextam, Nonamque persoluat.* Ibidem infra ex Remigio Autissiodorensi Monacho: *Venit consuetudo in Ecclesia, vt tacite obsecratio atque consecratio a Sacerdote cantetur, vt verba tam sacra vilescerent.* V. *Cantare* et *Decantare*. (2) CANERE, dicitur de litteris quippiam continentibus et indicantibus, qualiter etiamnum Galli dicunt: *Que chante ce livre, Quid canit*, hoc est, quid complectitur, *hic liber?* Commentario Foulcherii Canonici Lemouic. inter Fragm. Hist. Stephanotii tom. 2. *Anno 1519. die Sabbati 21. Octobr. officiarii regii cum nuntiis venerunt, seu litteras regias deferentes, quibus canebatur, quod non tenueramus compotum mittendi priuilegium eligendi, et quo idem Rex male contentabatur.*

† CANERIA, CANERIVM, *cannetum*, arundinetum. Ch. ann. 1170. to. 3. Cod. Ital. diplom. pag. 1475. V. *Canneria*.

CANESIVS, V. *Caganus*.

† CANESTELLA, CANESTELLVS, Ital. *Canestrello*, cistella. Ch. a 1381. et Tabul. Massil. Comput. a. 1362. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. p. 246. V. *Canicellus*.

† CANESTRA, vox Italica, canistrum, in Stat. Vercell. l. 3. p. 81.

CANETA, V. *Canneta*.

CANETVM. (1) *Inter nigrum, nitidumque colorem*, Papiae. Idem Ms. Bituric. *Canenm* etc Codex Ms. Nauarraei Collegii Paris. habet *Caneum, subnigrum, viridemque colorem.* V. *Cancrum*. (2) † Idem ac *Caneria*, in Stat. crimin. Saonae cap. 42. p. 93.

CANEVA, V. *Canaua*, et *Feudum de Caneua*.

CANEVACIVM, V. *Canaua* 2.

† CANEVALE, ager vbi cannabis crescit, Gall. *Chenevriere*. Stat. Vercell. l. 5. p. 121. V. *Canabale*.

CANEVARIA, idem, in Ch. an. 1089. apud Perard. p. 177. Ita enim Cangius legit pro *Cauenaria*.

CANEVARIVS, custos caneuae, seu arcae publicae. Acta SS. to. 1. Iun. p. 769. *Canenarius seu thesaurarius*, in Stat. Mediol. part. 1. cap. 343. 350. V. *Canaua* 1.

CANEVERILLA. Tabularium S. Remigii Remensis: *Vno quoque anno soluunt sal ad minorem modium quartam partem, et donant decimam de omni conlaboratu, praeter caneverill, et prat.* Vox, vt videtur, ex *Cannabina*, seu Gallico *Cheneviere*, formata.

CANEVM, V. *Canetum* et *Cancrum*.

† CANEVRIA, idem ac *cauenaria*. V. *Canaueria*.

CANFALO, vexillum, Gall. *Gonfalon*, seu *Gonfanon*. Acta SS. Maii tom. 5. pag. 217. de S. Lucifero: *Dictis Regibus in perpetuum dedit, commendauit et communicauit vexillum seu canfalonem Ecclesiae Romanae.* V. *Guntfano*.

CANFALONERIVS, vexillifer, Gall. *Gonfalonnier* seu *Gonfanonier*. De eod. S. Lucifero ibid. *Qui tunc temporis - - in praesenti Sardiniae regno, nomine et ex parte Regiae maiestatis esset canfalonerius.*

CANFARA. Leges Athelstani Regis Angl. cap. 19. apud Bromptonum: *Si inculpatio sit, et se purgare velit, eat ad ferrum calidum, et adlegiet manum ad canfaram, quod non falsum fecit.* Vbi *Canfaram*, pro *candens* interpretatur Somnerus.

† CANFORA, Camphora, in Tract. Ms. de re milit. et mach. bell. c. 12.

† CANGAVIS, inter vestes recensetur, in Ch. an. 855. ex Append. ad Marc. Hisp. p. 788. *Cangaues duas lanias et vna siricia.* V. *Canisellus*.

CANGIVM. (1) Pannus forte vnius quidem coloris; sed alio minus intensiore intermixtus, ita vt pro diuerso adspectu subinde mutetur, quomodo *Taffetas changeant* dicunt Galli. Necrologium Ecclesiae Parisiensis 17. Kl. Iulii: *Dedit - - - duas cappas de cangio viridi.* V. *Canetum*.

(2)

(2) Cambium, permutatio, Gall. *Change, Echange*. Ch. an. 1176. tom. 3. nouae Gall. Christ. Instrum. col. 380.

CANIBIVM. Ch. Richardi Normanniae Ducis et Roberti fratris eius ex Tabulario Montis S. Michaelis. *Denulfo Abbati et Monachis de S. Michaele communitatem et canibium dedi, et nundinas duas et pedagium aliter pediaticum.* Forte legendum *Cambium*, hoc est, mensa nummularia, cuius instituendae ad vtilitatem mercatorum ad nundinas confluentium hic potestas traditur.

CANIBIVS PANIS, V. in voce *Panis.*

CANIBVCA, apud Rymer. tom. 6. pag. 417. col. 1. *Et iam dicta arte (sagittandi) quasi totaliter dimissa, idem populus ad iactus lapidum, lignorum, ferri: et quidam ad pilam manualem, pedinam et baculares, et ad canibucam et gallorum pugnam; quidam etiam ad alios ludos inhonestos*, etc. Eadem repetuntur et iisdem verbis col. seq. nec non etiam p. 468. eiusdem tomi. Videtur omnino pro *Canibuca* legendum *Cambuca*. Perfacile caligant oculi lectoris, vbi tantulum est discrimen. Rarius est in instrumentis tantisper antiquis punctum literae i superpositum. Deinde omnibus notus est ludus cambucae seu baculi incuruati, vel lusorii mallei, quo globulus ligneus protrunditur.

† CANICARIVM. Ch. an. 1341. inter Probat. tom. 4. Hist. Occit. pag. 189. *Propter defectum salis praedicti seu canicarii quae patitur de eodem.* An pro *Concambii?* Ibi enim de mercium commutatione sermo est.

† CANICELLVS, canistrum paruum, cistella. Caeremon. Rom. Ms. fol. 20. V. *Canestella.*

CANICLINVS, dignitas Palatina in Aula CP. qua qui insignitus erat, ὁ ἐπὶ κανικλείου dicitur Scriptoribus Byzantinis. Sic autem appellatus, vti censet Alemannus, quia penes eum esset vas, in quo asseruabatur sacrum Encaustum, quo Imperatores diplomata vel epistolas subscribebant, *Caniculus* appellatum, quod caniculi formam, effigiemque prae se ferret. At Salmasius ad Solinum *Canicli[...]* a κανοῦν deducit, voce, quae in Gl[...] sis τρύβλιον et μαγὶς vertitur, vn[...] *Canistrum* dictum. Ab Aleman[...] sententia non omnino abludit Anas[...] sius in Notis ad VIII. Synodum, d[...] ait, illius curae demandatum fui[...] atramentum, seu potius rubrame[...] tum, ex quo Imperatores liter[...] phoeniceas exararent subscribend[...] Erat autem vas illud aureum, ge[...] mis lapillisque distinctum, δοχεῖ[...] ἐρυθροδάνου διάλιθον χρύσεον, vti d[...] scribitur a Niceta in Man. lib. [...] num. 4. id est, *Calamarium aure[...] margaritis et preciosissimis gem[...] insignitum*, vt verbis vtar Petri Di[...] coni lib. 4. Chr. Casin. cap. 1[...] Χρυσωμένον σκεῦος εἰς τὰς βασιλικ[...] ὑπογραφὰς, Annae Comnenae li[...] 2. Alexiad. Κανικλείον dicitur Gr[...] gentio pag. 201. *Caniclinus* Tyr[...] l. 22. c. 6. et Gunthero l. 8. Lig[...] rini. Sed errat Gutherus, qui C[...] *merarium* interpretatur:

- - *Tempore seruus eodem*
Argolici Regis (Graeci cognomin[...]
vsu
Hic Caniclinus erat, nobis Cam[...]
rarius idem
Esse potest) domino secreta fra[...]
parabat
Sanguinis insidias.

Neque enim diuersus fuit ὁ ἐπὶ κ[...] νικλείου a Logotheta, vti pluribu[...] docuit Cangius ad Alexiadem pa[...] 278. vbi multa de hac dignitate co[...] gessit. Vide Pachimer. l. 8. c. 32. [...] 9. c. 24.

CANICTAE, *furfures*, apud Papia[...] Codex Ms. habet *Canietae.*

CANICVLA *annum suum qui Cynic[...] dicitur, complet ante* MCCCCL[...] *quater CCCLXV*. Papias in Ms. Eccle[...] Bituric. An verus sit Papiae calcul[...] dicant Astronomi.

CANICVLARES, *dies sunt 64. in qu[...] bus molestae sunt purgationes a ter[...] Idus Iulii, vsque Idus Septemb[...]* Papias. V. Delrium ad Senecae M[...] deam p. 84.

CANICVLARIVS. (1) Cui canu[...] venaticorum cura incumbebat. Fl[...] rentius Wigorn. an. 871. Transl[...] tio S. Athanasii Episc. Neapol. ap[...]

Mur

Murator. tom. 2. part. 2. col. 1073. V. Bracca. (2) Qui canes expellit Ecclesia. Concil. an. 1585. inter Hispan. t. 4. p. 386

CANICVLVS, V. *Caniclinus.*

CANICVNA, casula canum. Testam. Tellonis Episcopi, to. 2. Annal. Benedict. pag. 708. col. 1. *Agrum, Aureum (lege) modiales triginta -- - cum casa, cum duobus tabulatis, cum curte et introitu suo, et cum canicunis suis.*

CANIER, *leno*, in Glossis Isid. Excerptacum Papia MS. *Canier, leno.* Martinius legendum coniicit *Canis, leno*, propter impudentiam.

CANIETA, V. *Canittae.*

CANIFELLVS. Tradit. Fuldenses lib. 2. cap. 38. *Lectaria, siue villosi, siue manutergia, siue canifelli, siue cuiuscumque sint vestimenta linea vel lanea.* Forte legendum *Camsiles.* V. in *Camisile.* Sed quum Belgis *Canifas* et Gallicum *Canevas*, tela cannabina retineri etiam potest *Canifellus.* Quod vtcumque confirmari potest formula hodieque apud plebeculam Autissiod. in vsu: *Chaussons nos Canevelles.*

CANIFERI, qui canibus venaticis praesunt. Decretum Andreae Regis Hungariae cap. 16. *Agazones, caniferi, et falconarii non praesumant descendere in villis seruientium.* Idem Decretum apud Odoricum Raynaldum an. 1232. num 13. habet *Canifori*; perperam, ni fallor, pro *Caniferi.*

† CANIL, idem videtur ac *Caneria.* Ch. MS. ann. 1313. *Sicut comba et eminentia seu canil appellata dels Nabines, esset in territorio dictae grangiae.*

CANINI, haeretici exorti in Alemanniae finibus et deleti sub ann. 1234. apud Matth. Westmonasteriensem.

CANIPA, promptuarium. Ius Vicentin. lib. 4. *Exonerare et collocare plaustra vini in canipa, etc.* Acta SS. Maii tom. 1. pag. 159. vbi de S. Aldebrando: *Canipa aperta pro pauperibus stabat.* Acta SS. Iunii tom. 2. pag. 374. in Vita B. Henrici Baucenensis: *In ipsa Ecclesia a parte sinistra fuit ordinata quaedam canipa, et ad eam quidam boni viri per Episcopum et commune deputati, recolligentes panem et vinum - - pro sustentatione pauperum.* Contract. Datior. Bergom. lib. 6. cap. 2. *Canepam* vocant, ex Ital. *Caneva.* V. in *Canava.* Pro Aerario sumitur apud Rolandinum Patauinum de Factis in Marchia Taruisina lib. 5. cap. 12. *Dictum quoque Galvanum Lanceam restituere compulit quandam magnam pecuniae quantitatem, quam de Communis Paduae canipa malo modo abstulerat.*

† CANIPARIVS, custos *canipae*, seu cellae penariae et vinariae. Stat. Mant. l. 1. c. 6. V. *Canipa.*

CANIPATINA, V. *Canapina.*

† CANIPPARIVS, thesaurarius, custos *canipae* s. arcae publicae. Correct. stat. Cadubr. c. 129. V. *Canenarius.*

† CANIPSIA, cistella, i. a. *Canestella.* Ch. a. 1217. inter Probat. tom. 1. Hist. Nem. p. 56.

CANIPVLVM, V. mox.

CANIPVLVS, ensis breuior, vel cultellus, Gallis *Canif*, Germ. Kneif. Thomas Cantiprat. lib. 1. de Myst. Apib. cap. 16. §. 4. *Praedicantem salutis viam extractis ensibus crudeliter occiderunt.* Vbi Coluenerius monet, in MS. Cod. *pro ensibus* legi *Canipulis*, vt et lib. 2. cap. 29. Lambert. Ardensis apud Ludewig. tom. 8. Reliq. MS. p. 426. *Aliis mortem comminantur, nonnullis etiam ablatis rebus, rumpheis et occulis, spatulis vel canipulis, sicut sicarii, immo vere sicarii mortem ingerunt.* CANIPVLVM dixit Radulphus de Diceto an. 1275. *Ne quis viator canipulum deferret, vel arcum.* Vbi Matth. Paris a. 1276. *Prohibuit ne quis gladium ferret viator vel arcum.* Veteribus Belgis (inquit Kilianus) *Knije* est culter vel gladius, acutus scilicet. *Knivus*, in Charta an. 1231. pro villa Arkensi, in Tabulario S. *Bertini: Si de Chora, cultellum cum cuspide, qui vulgo knivus dicitur, super se portauerit, 3. libras emendabit.*

CANIS. (1) Dignitas, de qua plura in voce *Caganus.*

(2) Lagena, V. in *Canna* 2.

(3) † Fulcrum focarium, Gall. *Chenet*. Inuent. MS. an. 1476. V. *Chenetus*.

(4) Animal domesticum notissimum. Variae canum species. CANIS ACCEPTORICIVS, qui cum accipitre venatur, cuiusmodi sunt, quos *Spanicos* vocant Galli. Ita in Lege Frision. tit. 4. §. 3. qui in Lege Baiwar. tit. 19. §. 6. *Hapichunt* appellatur: *hapich* enim, seu *habichs*, Germanis est accipiter: *hund*, canis. Editio Heroldi cap. 27. §. 6. *Habughunt* praefert. † CANIS ALANVS. Tract. MS. de re milit. et mach. bell. cap. 113. *Ad faciendam fugam equis et equitibus, oportet quod canes alani nutriti ab eorum dominis, feroces ac mordaces esse, quando animantur a dominis suis, contra suos inimicos.* CANIS ARGVTARIVS. Lex Salica tit. 6. §. 2. *Si quis veltrem leporarium, qui et argutarius dicitur - - - furatus fuerit* etc. Pactus Legis Salicae habet *Argutarito:* quidam Codd. MSS. *Argutarid.* Est autem *Argutarius Canis*, qui arguto suo clamore feras insequitur. Quo sensu Seruius ad 7. Aeneid. *argutum*, garrulum, stridulum, sonantem, interpretatur. Gloss. Graec. Lat. λαλὸς, *loquax, argutus, verbosus*. Gloss. Lat. MSS. ex Biblioth. Reg. Cod. 1197. *Nictit, cum argutocanis gannit.* Seneca in Hippolyto:

- - - *En Diua faue*
Signum arguti misere canes,
Vocor in siluas.

Quo loco *arguti* sunt, qui φιλόφθογγοι vocantur in Epigrammate apud Pollucem. Eccardo minus placet haec explicatio, praefertque sententiam Salmasii, de qua mox. Alii eosdem esse censent cum inquisitoribus, qui praedam odoratu inquirunt et arguunt. Gratius:

- - - *Occultos et signis arguat hosteis.*

De quibus Valerianus Cemelensis homil. 10. *Hic in conflictu aemulis cursibus aurito lepori imminet, ille argutis naribus cerui vestigia latentis inquirit.* His opponuntur, quos *Tacitos* vocat idem Seneca:

- - *At vos laxas*
Canibus tacitis mittite habenas.

Salmasius ad Capitolium *Argutari[...]* pro *acutarios* dictos vult in Le[...] Salica; ita vt *acutarii* fuerint ὀξύπ[...]δες, veteribus Latinis *acupedes*; [...] enim, ὀξύποδεῖν, minuto citatoq[...] gradu ire, et quasi pedibus argut[...] At in veteribus Glossis MSS. *Argut[...]* *velox* dicitur. CANIS BIBARHVN[...] seu BIBAR-HVNDT, qui cum [...] *terra* venatur, et cuniculos, cum h[...] e subterraneis suis cubilibus ille p[...] pulit, statim capit. Lex Baiwar. t[...] 19. §. 4. *De eo cane, quem Bibarhu[...] vocant, qui sub terra venatur, qui [...]ciderit*, etc. CANIS BRACO, [...] *Bracco.* CANIS DE CHACIA, c[...]nis venaticus, Gall. *Chien de cha[...]* Germ. Jagdhund. Statuta Verce[...] lib. 4. fol. 69. Vo. *Nullus habita[...] vltra Sicidam, vel alibi extra districtu[...] Vercellarum, presumat capere per[...]ces vel saxanos in districtu Vercell[...]rum cum retibus et cane de Mac[...]* Sic legitur; sed omnino legendu[...] videtur *do chacia*. V. *Caciare*. C[...]NIS CVRSALIS. Lex Aleman[...] tit. 82. *Si quis canem seusium primu[...] cursalem, qui primus currit, inuolau[...]rit, etc.* Germ. Windhund. CAN[...] CVSTOS CVRTIS vel DOMV[...] Germ. Hofhund, Kettenhund. Κυ[...]δυνασῆς, in Legibus Georgic. tit[...] §. 9. De *canibus catenariis* egit S[...]neca lib. 3. de Ira. Lex Salica tit. [...] §. 3. *Si quis canem custodem dom[...] siue curtis, qui in die ligari solet, [...] damnum faciat.* Edit. Heroldi h[...]bet, *Canem, qui ligamen nouerit.* L[...] Aleman. tit. 82. §. 6. et Lex Baiwa[...] tit. 19. §. 9. *Si autem canem, qui cu[...]tem domini sui defendit, quem Ho[...]warth dicunt, occiderit, etc.* Spec[...] Saxonic. lib. 3. art. 51. §. 2. *Ca[...] custodiens curiam, seu canis fundi, si[...] et is, qui ouile sequitur.* Fragmentu[...] Petronii: *Ad sinistram intrantib[...] non longe ab ostiarii cella, canis inge[...] catena vinctus in pariete erat pict[...] superque quadrata litera scriptum:* C[...]ue canem. Infra, *Canis catenari[...]* Petrus Damian. lib. 2. Epist. 1[...] *Velut egregius Canis aulae regiae c[...]stos nocturnos fures claris baubati[...]* *imp[...]*

impetit. *Canis villaticus*, Columellae lib. 7. cap. 12. Vide Foros Aragon. tit. de Lege Aquilia fol. 15. CANIS CVSTOS PECORIS, in Lege Frison. tit. 4. §. 6. et apud Varronem lib. 2. de Re rustica cap. 9. qui *Custos ouilis*, in Speculo Saxon. lib. 3. art. 51. §. 2. *Custos ouium*, in Foris Aragon. *Pastoralis* in Lege Salica tit. 6. §. 4. Κύων ποιμαίνων, in Legib. Georgicis cap. 6. §. 10. Κύων ποιμενικός, §. 11. κύνες οἱ τῶν προβάτων ἐπιφύλακες, apud Longum lib. 1. Ποιμενικῶν. *Canes pecuarii*, apud Columellam lib. 7. de Re rustica c. 12. V. Ioannem Caium in libello de Canibus Britannicis pag. 6. CANIS IN DEXTRO ARMO TONSVS, REGIVS, seu nota regia signatus, in Capitulari 3. an. 803. c. 18. CANIS DOCTVS, in Lege Alemann. tit. 79. §. 1. qui *Magister*, in Lege Salica tit. 6. §. 5. ein gearbeiteter Hund. CANIS DOMESTICVS, Haushund. Statuta Dauidis II. Regis Scotiae cap. 15. *Si aliquis iniuste, et contra legem, alterius canem interfecerit, vigilabit et custodiet eius fimarium per annum et diem, etc.* CANIS DVCTOR, Leithund. Lex Alemannorum tit. 82. §. 2. *Qui illum Ductorem, qui hominem sequentem ducit, quem Laitihunt dicunt, furauerit.* Idem videtur qui *Inductor*, in Glossis antiquis: *Canis inductor*, κύων ἐμβιβαστής, id est, qui per vestigia ducit, vel inducit inquisitorem: qui nempe, vt ait Gratius:

... lustrat per nota ferarum
Pascua, per fontes, per quas triuere latebras,
Primae lucis opus, tum signa vapore ferino
Intemerata legens, si qua est qua fallitur eius
Turba loci, maiora secat spatia extera gyro.

CANES FRANCI, venatici, Gall. *Chiens Francs.* Iura et Consuetudines Ducatus Normanniae cap. 17. de Verisco: *Et adhuc Dux Normanniae sibi retinet decurios, francos canes, et francas aues, ebur rohanlum, lapides pretiosos.* Vbi Gallica editio: *Et les destriers et les Francs chiens et oiseaux, l'ivire, et le rochal, et les pierres prétieuses.* CANIS FVGAX, venatorius, qui *fugat*, id est, venatur, vel feras persequendo fugat: *Chien de chasse.* Regiam Maiest. lib. 4. cap. 33. *Si quis cum cane fugace, vel vestigabili vestigium latronis, aut animalis furati prosequatur, non liceat ei intrare terram alicuius domini sine illius domini licentia.* V. Fugare. CANIS FVNDI, V. *Canis custos curtis.* CANES GERMANICI *agilitate et ferocia singulares, quibus leones et tigrides propelluntur*, apud Monachum Sangall. lib. 2. de Carolo Magno cap. 14. CANIS, qui Anglis GREIHVND dicitur, in Leg. Forestarum Canuti Regis c. 31. Canis veltris, leporarius. CANIS HAPICHVNT, V. *Canis acceptoricius.* CANIS HOVA-WART, idem qui *Custos curtis*, de quo supra, vbi vide: *Houa* enim Germanis est curtis, et *ward*, custodia: vt Saxon. *how*, aedes, aula, et *wart*, *warde*, custos. CANIS INDEX, *qui odorisequa nare spelaea ferarum et diuerticula deprehendit*, vt ait Willelmus Malmesburiensis lib. 2. de Gestis Angl. cap. 6. Gloss. vetus: *Canix Index*, κύων μηνυτής. Germ. Spürhund. CANIS INDVCTOR, in eodem Glossario, ἐμβιβαστής. V. supra *Canis ductor.* CANIS IVGVM TRANSPASSANS. Lex Aleman. tit. 82. §. 7. *Si canem, qui curtem defendit, aliquis occiderit - - - donet alium catellum, qui iugum transspassare possit.* Id est, qui iugum pati possit, et alligari. CANIS, quem Angli seu Anglo-Saxones LANGERAN appellant, vel potius *langelegerean*, canis veltris, seu leporarius, in Legibus Forestarum Canuti Regis cap. 32. CANIS LATRABILIS, qui bene latrare scit, in Fleta lib. 2. cap. 79. §. 2. cuiusmodi sunt, quos Angli *Houndes* vocant ab vlulatu: habent enim ii canes bellicosos, oculis lippis et detortis, labris et mallis adeo sordidis et dependentibus, vt aduenis mera monstra videantur. CANIS LEITIHVNT, et LAITIHVNT, Germ. Leithund. Lex

Lex Baiwar. tit. 19. §. 1. *Si quis Canem seucem, quem Leitihunt vocant, furauerit*, etc. Vbi Editio Heroldi cap. 27. §. 1. *Leithund* praefert. *Canem Ductorem*, vulgo interpretantur, a Germ. *Leite* duco, et *hund*, vel *hunt*, canis. Lex Alemann. tit. 82. *Qui illum ductorem, qui hominem sequentem ducit, quem Laitihunt dicunt furauerit, etc.* V. *Canis ductor, et Segusius.* CANIS LEPORARIVS, LEPORALIS: *Ex illo canum genere, qui lepores assequuntur velocitate pedum*, vt est apud Rodulphum Tortarium lib. 5. Miraculorum sancti Benedicti n. 2. Lex Salica tit. 6. §. 2. *Veltrem leporarium, qui et argutarius dicitur.* Radevicus lib. 3. cap. 26. *Si quis per Canes leporarias feram fugauerit, etc.* Lex Alamann. tit 82. §. 4. *Si Veltrem leporalem proba... aliquis occiderit, etc.* Lex Baiwar. tit. 19. §. 5. *De canibus veltricibus, qui vnum occiderit, etc. qui leporem non persequitur, sed sua velocitate comprehendit, etc.* *Leporarius*, nude, quomodo Galli *Levrier* dicunt. Matth. Westmonaster. pag. 162. *Nutrierat autem - - leporarium quendam, etc.* Bromptonus: *Leporariis, brachetis, et accipitribus eodem die a Rege Angliae Saladino missis.* *Leporaria*, canis femina eiusdem speciei, in Vitis Abbatum S. Albani. Adde Fletam lib. 2. cap. 41. §. 21. Siluestr. Girald. in Itiner. Cambriae lib. 1 cap. 7. lib. 2. cap 10. etc. CANIS MAGISTER, V. *Canis doctus* et *Segusius.* † CANIS MONSTRANS, idem qui *ductor*, index. Lit. remiss. Ms. an 1408. CANIS PASTORALIS, *qui pastorem pecoris* (opilionem) *comitatur* aduersus lupos et fures, Germ. Hirtenhund. Glossae: *Pasturalis Canis.* ποιμενικὸς κύων. Κύων ποιμαίνων, in Legibus Georgic. tit. 6. §. 10. Lex Alaman. tit. 82. §. 5. *Si quis canem pastoralem, qui lupum mordet, et pecus ex ore eius tollit, et ad clamorem ad aliam vel ad tertiam villam currit, occiderit*, etc. Lex Baiwar. tit. 19. §. 8. *Qui vero pastoralem* (Canem) *qui lupum mordet, occidit, etc.* Lex Alamann. tit. 82. §. 5. *Qui lacerare lupum solet et non occidere.* *Canis Pastoricius*, Speculo Saxon. lib. 3. art. 51. §. Hispanis, *Mastino de ganado.* V... ro lib. 2. de Re rustica cap. 9. *...nis ita custos pecoris, vt eius, quod comite indiget ad se defendendum ... quo genere sint maxime oues, dein... caprae: has enim lupus captat e ... cui opponimus canes defensores.* V. *Canis Custos Pecoris.* CANIS ...TRVNCVLVS, qui PETRONIVS Gratio in Cynegeticis:

> *Ac te leue si qua*
> *Tangit opus, pauidosque iuuat com-*
> *pellere dorcas.*
> *Aut versuta sequi leporis vestigi...*
> *parui,*
> *Petronios (sic fama) canes, volucre...*
> *que Sicambros,*
> *Et pictam macula vertraham d...*
> *lige falsa.*

Lex Burgund. addit. 1. tit. 10. ... *quis canem veltraum, aut segutium aut petrunculum praesumpserit inv... lare, iubemus vt conuictus coram om... populo posteriora ipsius osculetur.* D...cti autem *Petrunculi et Petronii* qu... ita solidas calces habent, vt petr... et rupes illaesim percurrant, adq... adeo ex iis sint, quos ἴυποδας voc... Xenophon de Venat. cap. 7. Sic F...stus *Petrones, rusticos a petrarum as...ritate et duritie* dictos auctor ... Porro *Canes Petronii* ii sunt, qu... Galli *Chiens courans*, appellant. Gr...tius enim reprehendit in *Petroni...* quod taciti accedere feras nolint, s... clangore nondum conspectas cita... soleant. Nam et istis conuenit, q... simul ac in vestigia incidunt, vnan...mi et continuo clangore ea decu...runt. CANIS PORCARIVS, PO...CARITIVS, Sauruͤde, qui *porc...* seu apros venatur. Lex Alaman... tit. 82 §. 3. *Bonum canem porcar...tium, vrsaritium, vel qui vaccam ... taurum prendit, si occiderit, etc.* V... *tris Porcarius*, in Lege Salica, tit. ... §. 2. CANIS, qui RAMHVNT v...catur. V. *Canis Veltraum.* Leg... Kanuti Regis de forestis §. 30. *Ite... de canibus, quos Ramhunt vocan...* † CANIS A RETE, qui feras p...sequendo in rete fugat, in Stat. a... Florent. l. 3. c. 177. et in Stat. Ma... li...

lib. 1. c. 115. CANIS SAGARIVS, V. Meursium in *ζαγάριον*. CANES SCOTICI, apud Symmachum lib. 2. Epist. 77. et Prudentium lib. contra Vniomitas. *Britannicos* vocat Strabo lib. 3. CANIS SEGVSIVS, SEVSIVS, SEVGIVS, SEVCIS. Lex Burgund. addit. 1. cap. 10. *Si quis canem veltraum, aut segutium vel petrunculum praesumpserit inuolare*, etc. Lex Salica tit. 6. §. 1. *Si quis canem seusium furauerit aut occiderit, qui magister sit*, etc. *Si quis vero seusium reliquum, aut veltrem porcarum*, etc. Lex Alamannorum tit. 82. §. 1. *Si quis canem seusium primum cursalem, qui primus currit, inuolauerit*, etc. Lex Baiwar. tit. 19. §. 1. *Si quis canem seucem, quem Leitihunt vocant, furauerit*, etc. §. 2. *Si autem seucem doctum, quem Triphunt vocant, furauerint*, etc. §. 3. *Si autem seucem, qui in ligamine vestigium tenet, quem Spurihunt dicunt*, etc. Ch. Heccardi Comitis Augustodunensis ex Tabulario Prioratus Persiensis, apud Perardum p. 26. 27. *Ricardo filio meo donate spada spansiga, et sigusios 2. Terico filio — — — spada Indica, et sigusios 2. - - Ademaro fratre suo, spendo vno et cano, et sigius duos. Heccardo - - tabulas corneas, et pacto saleco, et sigulos duos, et sparuario vno - - Otgario, caballo vno, cum sella meliora, et sigusios 4. - - Seniore nostro donate falcones 2. et seugios 2.* Canes *segutios*, sic dictos, a Gallica gente denominatos auctor est Xenophon junior, seu Arrianus Atheniensis, lib. de Venat. c. 3. Certe gentem hac appellatione in Gallia nullam hoc nomine agnoscunt Geographi; at Segusium in Alpibus vrbem sat notam constat extitisse; sed vix credendum, inde dictos canes istos. Alii *segutios*, quasi *secutios*, appellatos volunt, et postea, voce truncata, *seusios* et *seugios*; idque eruunt ex variis appellationibus vernaculis *Laitihunt* et *Spurihunt*, quae in citatis legibus iis tribuuntur: est enim *Laitihunt* siue *Leithihunt*, idem quod Flandris *Leyhont*, canis ductor: *Spurihunt* vero, qui feras inuestigat: *Spoor*, quippe iisdem est, vestigium, et *speuren*, inuestigare: sic *Speurhont* erit canis inquisitor, quomodo Graeci canes *ἰχνευτῆρας*, dicunt. Petrus de Crescentiis lib. 10. de Agricultura cap. 29. eosdem esse cum brachetis innuit: *Canes, qui segusi vel brachi vocantur*. Hermannus Nueratius lib. de Orig. Francor. *segusios* canes, porcarios interpretatur, vel doctos ad inuestigandos apros. Nec dissentit Wendelinus, qui *seusium* canem ait esse, *qui aprorum venationi bonus est*, a voce *Seughen*, quae Hasbanis et Taxandris *sues* notat. Ita *Seusius Magister* illi est, quem Galli *Mastin* vocant. Eccardus caeteris felicius etymon accersit, a Germano *Suchen*, vel potius Saxonico *Seuken*, inuestigare, vnde, inquit, *Sucher*, *Seuker*, inuestigator, et Latina terminatione data, inquit, *Suchius*, *Seucius*, *Seugius*, *Secusius*, *Segusius*, etc. † CANIS TERREARIVS, animalium subterraneorum indagator, Gall. *Chien terrier*, Germ. Schliefer, Dachshund. Lit. remiss. Ms. a. 1463. CANIS TRASSANS, vestigium prosequens: *tracer* enim est perquirere vestigiis insistendo: *trace*, seu *trasse*, vestigium. Regiam Maiest. lib. 4. c. 32. *Nullus perturbet aut impediat canem trassantem; aut homines trassantes cum ipso ad sequendum latrones aut ad capiendum malefactores.* Scotis *ane Sleuthound*. V. *Trassare*. CANIS VELTRIS, VELTRAHVS, VERTRAGVS, etc. Germanis *Welter*, canis sagax, vel odorisequus, leporarius; *Veltro* Italis, *Viautre* Gallis. *Veltris leporarius, qui et argutarius*, in Lege Salica tit. 6. §. 2. *Veltris leporalis probatus*, in Lege Alem. tit. 82. §. 4. *Canes veltrices, qui lepores sua velocitate comprehendunt*, in Lege Baiwar. tit. 19. Monachus Sangal. lib. 1. c. 22. *Assumpsit duas caniculas in manu sua, quas Gallica lingua Veltres nuncupauit, vtilitate sua vulpes et caeteras minores bestiolas facillime capientes*, etc. *Veltrahus*, in Lege Burgund. add. 1. tit. 10. appellatur: *Veltraga*, in Notis Tyronis, *Vertraha*, vel *Veltraha*, apud Gratium in Cynegetic.

Et pictam macula Vertraham delige falsa.

Vertragus, apud Martialem lib. 14. Epigr. 200.

Non sibi, sed domino venatur Vertragus acer,
Illaesum leporem qui tibi dente ferit.

Ita in MSſ. legi obseruant viri docti. *Vertagus*, apud Iulium Firmicum lib. 5. Math. cap 8. *Fortes erunt industrii, sagaces, equorum nutritores - - similiter et canum et molossorum, Vertagorum, et qui sunt ad venationes accommodati.* Denique *Viautres*, Gallis. Iam vero de harum vocum etymo variae sunt sententiae. Tradit Arrianus, seu Xenophon iunior lib. de Venat. cap. 3. *Vertragos* Gallis dici a velocitate: Turnebus lib. 18. Adv. cap. 1. a feram trahendo dictos *vertrahos* censuit: Caius a *vertendo*: Farnabius ab *agiliter vertendo*. Certe *veltres* Gallis proprios fuisse constat; vnde *Canes Gallici*, Ouidio et Martiali dicuntur. Proinde quidam *veltres* appellatos putant a *felt*, campus, Theutonibus, quia canes isti per campestria et plana vagantur, vt qui in montanis et siluestribus locis lepores solo visu, non odoratu venentur; vel ex *velt-jaghere*, *veltragos*, appellatos, quasi *campestres venatores*, ex *velt*, *campus*, et *jaghere*, *venator*. † Hodie *Vaultre* appellant Galli canem aprorum venationi aptum, vnde in domo regia, qui huic venationi praeest, pertinere ad illum dicitur *le Vautroy*. CANIS VESTIGATOR, VESTIGABILIS. Gloſſ. vet. *Canis vestigator*, κύων ἰχνευτὴς. Alibi: ἰχνευτὴς, *vestigator*, *sagax*. Ita apud Artemidorum lib. 2. Onirocrit. cap. 11. *Canis vestigabilis*, in Regiam Maiest. lib 4. cap. 33. CANIS, QVI VIGILAT FORIS IN PLVVIA, Saxonibus *Renhund*. Ita Gloſſ. Saxon. sub Edw. III. exaratum, ex *Ren*, pluuia, et *hund*, canis. Horum canum mentio est in legibus Forestarum Canuti Regis c. 32. vbi *Ramhund* vocatur. CANIS VRSARITIVS, qui vrsos prosequitur, Germ. Bärenbeiſſer. Lex Alamannor. tit. 82. §. 3. *Bonum canem porcaritium, vrsaritium, vel qui t… cam et taurum prendit, si occider…* Lex Baiwar. tit. 19. §. 7. *De his … nibus, qui vrsos, vel bubalos, id e… maiores feras, quod Swartzwild d… mus persequuntur, si de his occ…der… etc.* CANIS WARSET. Leges F… restarum Scotic. cap. 1. *Custode pr… sente, ignem, cornu, vel canem l… bente, qui Warset appellatur.*

CANVM EXPEDITATIO, … *Expeditare*. CANEM FERRE, … tus consuetudo pro lege apud Fr… cos et Suevos inoleuerat, vt si q… nobilis, ministerialis, vel colonus, … ram suo iudice quorundam cri… num, verbi gratia depraedatio… aut incendii, reus inuentus fuiſſ… antequam mortis sententia puni… tur, ad confusionis suae ignominia… nobilis canem, ministerialis sella… de Comitatu in proximum Comi… tum gestare cogerentur. Haec O… Frising. lib. 1. de Gest. Frid. c. … a quo hausit Guntherus quae ha… in eamdem sententiam lib. 5. Lig… rini, qui addunt Fridericum Imp… Hermannum Palatinum Comitem … causam vocatum, quod Germani… praeda et incendio perturbaſſet, c… decem Comitibus, complicibus su… canes per Teutonicum milliare p… tare coegiſſe. Poenam hanc *mili… rem* vocat Arnoldus Lubecensis l… 7. cap. 2. quia *Militibus*, seu No… lioribus infligi solita erat: Ex… insigne aliud eiusmodi poenae M… taris exemplum apud Witikindu… lib. 2. et ex eo Conradum Vsp… an. 937. Consulendi in hanc r… praeterea Martinus Crusius lib. … Hist. Suevicae part. 2. cap. 14. Browerus lib. 14. Annal. Treuir. … 789. 1. Edit. At cur canis nobi… bus, sella ministerialibus, attribu… tur, nemo, quod sciam, plane e… secutus: vix enim est, vt Andre… Fauini lib. 12. Hist. Nauar. pag. 7… coniecturam probemus, qui cen… canes Nobilibus dari ad nobilita… notam, cum canes et venatio so… spectent nobiles; ministerialibus … ro cathedram, vt hocce discrimi… quibusuis statim innotescerent. V… perperam sellam cathedram eſſe c… stim…

ſtimauit. Sed et quod ſubdit eo perinde caſu ruſticos et colonos geſtaſſe aratri rotam, probo indiget vade. V. *Hamiſcara, Sella.* INTER CANEM ET LVPVM, Gall. *Entre chien et Loup*, ſub crepuſculum, vel veſperum, cum lupus a cane diſcerni vix poteſt: λευκοφῶς, et vt ait Willelmus Brito lib. I. Philipp. *Tempore quo neque nox, neque lux, ſed vtrumque videtur.* Idem lib. 3.

Poſtea vix ſummos aurora rubeſcere montes
Fecerat, et valles nondum primordia lucis
Attigerant, interque canem diſtare lupumque
Nullus adhuc poterat aliquo diſcernere viſu.

Vetus Charta apud Spelman. *Infra horam veſpertinarum, inter canem et lupum, venerunt et interfecerunt, dictum Ioannem.* PER CANEM IVRARE. Litterae Iuuanenſis Archiep. editae a Gewoldo poſt Chron. Reicherſperg. *Quod nos Praefati Sclaui criminabantur cum Vngaris fidem Catholicam violaſſe, et per canem, ſeu lupum,* (ſ. *lupum* licet ita rurſum ediderit idem Gewoldus in Metrop. Saliſburg.) *aliaſque nefandiſſimas et ethnicas res ſacramenta et pacem egiſſe.* Haec lucem accipiunt ab Ioinvilla in Hiſt. S. Ludouici, dum foedera inter Imp. Ioannem Vatatzem et Comanorum Principem inita recenſet, eaque firmata ebibito alterius inuicem ſanguine, hacque adhibita ceremonia, quam ſic enarrat: *Et encore firent ils autre choſe. Car ils firent paſſer un Chien entre nos gens et eux, et decouperent tout le Chien à leurs épées, diſant, qu'ainſi fuſſent ils decouppés, s'ils failloient l'un à l'autre.* Id ipſum de Bulgaris refert Continuator Theophanis lib. I. num. 20. Huc forte ſpectant, quae habet Conradus Abbas Vſpergenſis ſub anno 920. Nimirum in ludibrium canem Vngaris Dalmatae obiiciebant, quod per canem foedera ſua ſancirent, quaſi foederi cum iis iam olim inito prorſus nuntium mitterent. Atque haec forte Hunnorum etiam ſacramenta intellexit Theophanes anno 2. Iuſtini Thracis, ſcribens, eos foedera ſua firmaſſe μεθ' ὅρκων πατρίων. ✝ CANVM CIBVS, canum venaticorum paſtus, i. q. *Brennagium.* Ch. a. 1140. t. I. Probat. Hiſt. Brit. p. 580. ✝ CANVMGISTVM, idem, in Ch. Mſ. ann. 1338. Vid. *Giſtum.*

CANISARE, *iter flectere.* Papias in Mſ. Bituric. ✝ Perperam pro *Campſare*, deflectere, vide in hac voce.

CANISATER, *iuſtum.* Papias in Mſ. Forte legendum *Caniſter, feſtum. Caniſter* enim Laurentio in Amalthea *Feſtum virginum eſt ferentium caniſtrum in aedem liberi.* ✝ Cod. reg. 7613. habet *Caniſatum, iuſtum,* forte ad *cannam* adaequatum.

CANISTELLVS, idem quod mox *Caniſtrellus.* Annal. Bened. t. 4. p. 175.

CANISTRELLVS, panis ſpecies, in modum *caniſtri* confectus. Ch. Roberti Abbatis maioris Monaſterii anno 1176. in Tabulario Eccleſiae Carnotenſis n. 29. *In feſto S. Martini aeſtiualis potum ſimiliter* (praeparabant) *et quoſdam artificiales panes, quos caniſtrellos vocant.*

CANISTRVM, vas eccleſiaſticum, in quo diſtribuebantur eulogiae ſeu panes benedicti. Epiphanius Presbyter in Indiculo ad Hormiſdam PP. *Si haeretici non ſunt, quomodo tanta ſacramenta confecerunt, vt caniſtra plena omnibus erogarent, ne imminente, vt dicebant, perſecutione, communicare non poſſent?* Ita etiam appellant Scriptores Eccleſiaſtici diſcos, qui lampadibus ſubſtrati ſunt. Anaſtaſius Bibl. in Hadriano I. pag. 118. in Leone III. pag. 121. 136. 145. etc.

✝ CANITA, ſpeculi ornamentum quoddam. Inuent. Mſ. bonor. Raym. de Villanoua ann. 1449. *Item vnum ſpeculum cum quinque canitis garnitum de letono.*

✝ CANIVETVS, enſis breuior, vel cultellus, ſcalpellus, Gall. *Caniuet.* Lit. remiſſ. a. 1383. V. *Canipulus.*

✝ CANLATA, lignum quoddam Gall. *Chanlate.* Comput. Mſ. ann. 1441. *Item pro vna canlata, XI. ſol. IIII. denar.*

CANNA. (1) Mensura, qua pannos metimur, Hebraeis קנה *Keneh*, vnde Graecis *κάννα*, vel *κάννη*, Italis *Canna*, Occitanis *Cano*, *Aulne et demie*, *mesure de huit paûs à mesurer le drap*, hoc est octo palmorum. Constit. Siculae lib. 3 tit. 36. §. 4. *Mercatores corruptas merces et vetitas, seu ad falsas mensuras, cannas et pondera distrahentes, etc.* Occurrit ibi pluries. Vide Io. Columbum lib. 1. de Episcop. Valentin. num. 54. Fori Benehar. *Les draps se deben mesura a Canas, mieyas Canas, a paums, et no a aunas.* Hinc CANNARE, vlna metiri, in Statutis Massiliensibus Ms. ann. 1174. lib. 1. et alibi non semel. Hinc CANNATIO in iisdem Statutis editis pag. 136. (2) Mensura agri. Chronicon Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 513. *Dominus Hugo Abbas suscepit per concambium ad opus huius monasterii res ad modia XXII, per vnumquodque modium habentia longitudine cannas XX. et in latitudine in omni loco cannas X. ad cannam pedum X. legitimi cubitalis.* Adde Vghellum tom. 1. Ital. Sacr. p. 822. et Alexandrum in Explicatione Tabulae Heliacae p. 37. vbi *Cannam* hinc dictam ait, quod in agrorum aliarumque rerum metationibus *arundo* fuerit adhibita. Qui ciuitatem Dei metiebatur Apocal. 21. mensuram arundineam habuisse dicitur, et apud Ezech. 40. Calamus mensurae nominatur, quo vtebantur ad dimensionem aedificiorum: cuius calami fit mentio apud Auctores de limitibus agrorum, ac decem pedum fuisse dicitur, vt in laudato iam loco Chron. Farsensis. (3) Mensura architectonica. Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 84. col. 2. in Computo ann. 1347. *Item dormitorium longitudinis triginta cannarum, altitudinis vero quinque cannarum, et latitudinis quatuor cum fenestris et pignonibus decentibus, videlicet primam cannam in altum grossitudinis quatuor pedum et supradictam cannam vsque ad pignones grossitudinis trium pedum, etc.* (4) CANNA, KANNA, cantharus, poculum, vas strictius, et oblongius Germanis et Belgis *Kan*, et *Kanne*, Gallis *Canne*. Gloss. Ba[sil]ic. *κάννια, οἱ κόνδυλοι τῶν χαλκέ[ων] καὶ οἱ σωλῆνες, καὶ τοῦτο πάντα σ[ω]ληνοειδῆ ἀγγεῖα.* Fortunatus in V[i]ta S. Radegundis cap. 19. *Qua fi[...] renunciante parata mensa, missoria[...] cochleares, cultellos, cannas, pot[...] et calices, sola subsequente, intro[...] tebatur furtim, quo se nemo percip[e]ret.* Galbertus in Vita Caroli C[o]mitis Flandr. num. 28. *Comes a[r]genteam kannam emerat marcis [...]* Et nom. 101. *Canna, argenteum v[as] vinarum* dicitur. Vetus Ceremoni[a]le Ms. B. M. Deauratae: *De offer[...] altaris et de vino cane vel lagene, e[t]* CANNATA, idem. S. Willelmus li[b.] 1. Consuetud. Hirsaug. cap. 1[...] Schramb. pag. 338. Chron. Melli[c.] col. 1. V. *Canneta* et *Cannatel[la]*. (5) Canalis, tubus. Ang. Rumple[r] Hist. Monasterii Formbac. lib. [...] apud Bern. Pezium tom. 3. Anec[d.] part. 3. col. 469. *Nam ad coquin[am] quam extruxerat, aqua duci non pot[e]rat. Deinde non multo transacto tem[pore, quidam aduenit qui figtinas (f[i]glinas) siue fictiles cannas induce[re] voluit - - quaelibet canna quatuor l[a]teres habuit et non nihil caement[...]* (6) Cannabis, Gall. *Chanvre*. Hi[st.] Ms. Monasterii Beccensis: *Recognou[it] - - pertinere ad monachos Beccens[es] exceptis linis et cannis.*

CANNABA, pro *Cannabis*, legitur i[n] Tabulario S. Victoris Massil. et alib[i].

CANNABERIVM, vt mox *Cannabin[a]*. Ch. anni 1404. ex Archiuo S. V[i]ctoris Massil. *Recognouit se tener[e] pratum cum cannaberio contiguo.*

CANNABINA, ager cannabe consitu[s], Gall. *Chenneviere*, in Ch. an. 115[...] ex Chartulario Casauriensi. V. *Ca[n]naua* 2.

CANNABOSVM, cannabis. Ch. Wi[l]lelmi Montispessulani ann. 1103. ap[ud] D. Brussel. tom. 2. de Feudorum v[su] pag. 728.

† CANNADA, pro *Cannata*, vas vi[narium], in vet. Diplom. ap. Mabill[.] Itin. Ital. p. 212. V. *Canna* 4.

CANNALE, pro *Canalis*, Gall. *Canal*, Ital. *Canale*, dixit Bern. de Breyden[-]bach pag. 211. Itiner. Hierosol.

CANNAMELLA. (1) Arundo sacchari, V. *Canamella.* (2) Fistula, Vid. *Calamella.*

CANNAPINA, idem quod *Cannabina.* Chron. Piscar. apud Acherium to. 5. Spicil. p. 508. Legitur et apud Murat. tom. 7. col. 894.

CANNARE, vlna seu *canna* metiri. V. *Canna* 1. 2. † Glossar. Caes. Heisterbac. t. 1. Hist. Treuir. pag. 678. *In Fagit mansum 1. et illas terras, quas cannauit Tungo cum Iohanne.*

CANNATA, V. *Canna* 4.

CANNATELLA, idem ac *Canna* 4. cantharus, poculum, Germ. Kanne, in Concil. Legion. ann. 1012. can. 25.

CANNATIO, V. in *Canna* 1.

CANNATVS, V. *Canatus.*

CANNAVA, V. *Cannava* 2.

CANNAVACIVS COLOR, cannabinus. Fridericus II. lib. 2. de Arte venandi cap. 20. Adde cap. 21.

CANNAVVM, pro *Cannabum*, Gall. *Chanvre*, in Chartul. Priorat. de Domina in Delphinatu.

† CANNELA, CANNELLA, candelae species. Ordo Eccles. Ambros. Mediol. cap. 1130. apud Murat. to. 4. Antiq. Ital. med. aeui pag. 910. *Benedictis candelis, archiepiscopus dat candelas quamplures primicerio decumanorum, quas ille iterum dat sacerdotibus suis. Et omnis clerus accendit cannelas, etc.* CANNELLA semel et iterum ibid. p. 907. Sic dicta vt videtur, ab

† CANNELLA, voce Italica, parua arundo. Hist. Cortus. lib. 11. apud Murat. t. 12. Script. Ital. pag. 949. V. *Canella* 2.

CANNERIA, idem quod *Caneria.* Chron. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 409. *Et in fundo Biniano modia XIX. cum casa aedificata, et vinea, et oliuis, et cannetum ad censum reddendum in curte nostra de Copersceto. Item in territorio Reatino, vbi dicitur Carsule seu Leonis, terram et vineam et canneriam ad salicetum.* Si non sint idem *Cannetum* et *Canneria*, per hanc vocem intelligo agrum, in quo cannabis seritur.

† CANNESVS, ager vbi cannabis vel cannae crescunt. Steph. de Inuest. Ms. ad a. 1492. *In furore dictae alluuionis in aliquibus locis iuxta Tiberim vineae integrae et cannesi ablati sunt.*

CANNETA. (1) Minor *canna*, minus vasculum. Ch. a. 1344. apud Sammarthan. in Abbat. Lesatens. n. 42. Alia a. 1131. apud Catellum in Hist. Occit. p. 901. CANETA, in Ch. an. 1461. apud Baluz. t. 2. Hist. Aruern. p. 726. V. *Canna* 4. (2) Locus vbi crescunt *canamellae*, V. in hac voce.

CANNETVM. (1) *Arundinetum.* Papias. Chron. Farfense apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 544. *Excepta medietate olineti et canneti etc.* Vtitur Palladius lib. 3. cap. 23. (2) Locus vbi crescunt *canamellae*, V. in hac voce.

CANNEVASIVM, V. *Canaua.* 2.

CANNICANNA, vel CARICANNA, vt in Ms. Siletico. Acta S. Aegidii Minoritae n. 9. *Faciebat domunculos et cophinos, et cannicannas, strenue laborans, etc.* Quem in locum Henschenius tom. 3. Act. SS. Aprilis ait: „Si caricas ferret Italia, suspicarer „*Caricarias* esse legendum. Nunc „coniecto Longobardicam esse vocem „ad significandum *Kannas* seu flasco-„nes viminibus circumtextos. „ † Idem forte quod Prouincialibus *Canisso*, crates arundinea, qualis quae bombycibus supponitur.

CANNICIA, CANNVCIA, iuncina, locus paluſtris, apud Innocentium Gromaticum.

† CANNIPA, CANNIPPA, locus publicus, vbi thesaurus communis deponitur. Correct. Stat. Cadubr. c. 82. V. *Canipparius.*

† CANNITIA, *cannarum* seu palorum series in fluuio posita, ne pisces vltra possint ascendere, et vt facilius capiantur. Ch. a. 1090. apud Murat. tom. 1. Antiq. Ital. pag. 223. Vid. *Canatus.*

† CANNOLIA, pars colli, fistula spiritus accipiendi et reddendi, Gall. ol. *Canole*, *Chanole*, *Chanolle*, et *Chenolle.* Lit. Ms. a. 1350. V. *Canela* et *Canola* 2.

† CANNONVS, fistula, Ital. *Cannone*, Gall. *Canon*, Formulae Ms. Cod. reg.

reg. 7657. *Ad barrium iuxta fontem seu cannonos S. Ludouici.*

CANNVCIA, V *Cannicia.*

† CANNVLVS. (1) Baculus quo crux defertur, apud Murat. tom. 6. Antiq. Ital. med. aeui p. 293. Vid. *Canolus.* (2) Fiscella, cistella. Inquisit. a. 1270. in Accesf. ad Hist. Cassin. part. 1. p. 315.

CANNVS, Aremoricis *Cann*, albus, candidus. Tabularium S. Vandregesili tom. 1. pag. 719. Vita B. Lidwinae, tom 2. April. pag. 283.

CANO, *Ianuarius mensis*, apud Papiam Ms.

CANOBVM, pro *Cannabum*, Hanf. Chartul. S. Vandregesili t. 1. p. 719. Acta SS. t. Apr. p. 283.

† CANOHADVRA, vox vt videtur Hispanica, sera catenaria, qua cannae occluduntur; vox obuia in Ch. an. 1330. in Tabul. S. Victor. Massil. *Fecistis claues nouas quibus clausistis serras seu canohaduras portarum.*

CANOLA. (1) Acta S. Chrysolii: *Eum summus Pontifex - - in tantum honorauit, vt ei canolam S. Petri Apostolorum Principis in signum amoris perpetui, tribuere dignaretur.* Vbi Bollandus capsulam interpretatur reliquiis adornatam. Macer in Hierolexico, fistulam, seu tubum argenteum, vel alterius metalli, in quo conseruabantur reliquiae, praesertim scobs catenarum S. Petri. Apud Bzovium anno 1280. n. 5. recensetur inter alia Nicolai IV. PP. donaria, *Canolum argenteum ad obseruandum corpus Christi.* (2) Pars colli, Gallis *Canole*, et *Canule*, fistula spiritus accipiendi ac reddendi. Guilbertus lib. 3. de Vita sua cap. 9. *In simulacro pugnae dum Militem quemdam equo vectus ludendo impeteret, ab eodem equite conto percussus, subiectam collo illud, quod vocant canolam, fregit; et disquirentes nodum cicatricis inueniunt.* Vtitur praeterea cap. 13. (3) Codex actorum, Gall. *Regitres.* Instrum. anni 1405. tom. 2. nouae Gall. col. 244. *Dominus - - prout plenius et clarius continetur in canolis ipsius Ecclesiae,*

CANOLVS, arundo. Miracula B. Henrici Baucenensis, tom. 2. Iunii pag. 382.

CANON. (1) Pensitatio. Tria pensitationum genera recenset Asconi in 3. Verrinam, canonem, oblationem et indictionem. Ac *canon* qu dem seu canonici tituli, sunt sole nes et antiquae praestationes: *Ind ctio*, quidquid praeter canonem i dicitur: *Oblatio* denique, aurum argentum, quod largitionibus inf rebatur. De eiusmodi pensitation bus multa habent Cuiacius, Iacob Gothofredus, Henricus Valesius, alii. Charta Philippi Regis Fran anno 1271. in 30. Regesto Chart phylacii Regii ch. 122. *Sic quod po sit subfeudare, et in acapitum dare, r tento dicto templo laudimio, canon sine seruitio.* Charta Guill. Dalm tii Aprensis Episc. anno 1247. I ter Instrum. t. 1. nouae Gall. Chri p. 80. col. 1. *De nouo concedimus donamus ipsi nobili Bertrando Raybn do dictum castrum in feudum - - e cepto quod censum de dicto castro, si canonem, qui erat vnius sterlingi, pe mutamus in vnum multonem vinun qui valeat octo solidos Villelmenses quem seruiat dictus nobilis vir B. Ra baudi annuatim in vigilia B. Mart ni.* Consuetud. Lemouic. art. 9 *Praeterea emphiteotae, et alii qui d bent census annuos, si non soluant diem statutum censum, vel canonen vel etiam pensionem, etc.* Vide Ach rium t. 6. Spicil. p. 194. et Frid ricum Schannatum Vindem. Litte pag. 138. † CANON CENSVA LIS, praestatio nomine census, Ch. Gaufredi Auenion. episc. an 1154.

(2) CANON MISSAE, oratic quae in Missa ante consecrationen et in ipsa consecratione sacrae hosti recitatur a sacerdote, quae ideo C *non* vocatur, *quia in ea est legitin et regularis sacramentorum confecti* inquit Walafridus Strabo de Re Eccl. cap. 22. Quae autem canon subinde a Pontificibus inserta sin describunt Berno Augiensis lib. c Missa cap. 1. Micrologus cap. 1 Durandus lib. 4. cap. 35. 36. B lethus c. 46. etc. Qui quidem canc in quatuor partes diuiditur, scilic

in *Secretam, Praefationem, Canonem,* et *Orationem dominicam*, de quibus singulis agitur suo loco. De Canonis vero auctore et partibus, ex professo fuse et docte disserunt Durandus lib. 2. de Ritib. Eccl. cap. 32. et seq. Menardus in Sacram. S. Gregorii PP. et nouissime Cardinalis Bona in libris Rerum Liturgic. ad quos lectorem remittimus.

(3) CANON, officium ecclesiasticum. Hariulfus l. 4. Chr. Centul. c. 26. Atque inde dictae *Horae Canonicae.* † Strictius vsurpari videtur pro ipsa oratione, qua officium canonicum concluditur, in Actis SS. t. 2. Sept. p. 640.

(4) CANON, regula praesertim, liber regulae canonicorum, vel monachorum. Egbertus Eboracensis, Archiep. *Canones dicimus regulas, quas sancti Patres constituerunt, in quibus scriptum est, quomodo canonici, id est, regulares clerici, viuere debent.* Charta Henrici de Lasci, Comitis Lincolniae an. 1285. in Monastico Angl. tom. 2. pag. 307. Vid. *Regula.* CANONES APOSTOLORUM, quos quidam e veteribus S. Clementi adscribunt, alii apocryphos censent. De iis consulendus Bernaldus Presbyter Constantiensis lib. de Reconciliat. lapsorum pag. 257. et alii, quos laudat vir doctissimus Ioannes Baptista Cotelerius in Notis ad eosdem Canones. CANONES CONCILIORUM dicti, quod instar regulae sint Christianis, et iis recte viuendi normam praebeant. Isidor. 6. Orig. cap. 16. Leo IV. PP. in Epist. ad Episcopos Britanniae cap. 6. Vide Baronium anno 865. n. 6. et seq. SUB ECCLESIASTICO CANONE CONSTITUTUM, sub ecclesiastica regula, clerici, in Concilio Foroiuliensi a. 791. can. 6. CANONES EVANGELIORUM, per quos quis scire et inuenire potest, qui reliquorum Euangelistarum, similia, aut propria dixerunt. Horum auctor Eusebius Caesariensis. Vide S. Hieronymum de Orig. cap. 15. CANONEM, vetus testamentum appellat S. Hieronymus Epist. 28. *Canonem Hebraicae veritatis, excepto Heptateucho, quem nunc in manibus habeo, pueris suis et notariis dedi scribendum.* Lib. 1. in Iouinianum: *Sed nunc nobis de canone omne certamen est.* Ita in Prologo Libror. Regum. CANON POENITENTIALIS, idem qui *Liber Poenitentialis.* V. *Poenitentiale* et *Regula.* IN CANONEM INCIDERE, in Speculo Saxon. lib. 1. art. 53. §. 4. dicitur, non qui contra canones ecclesiasticos peccauit, eoque ipso judicis Ecclesiastici censurae et iudicio subditus est; sed qui in *Canonem Poenitentialem*, de quo paulo ante, inciderat, hoc est, qui legibus poenitentiae, ab Ecclesia indictis obnoxius erat. Qua loquendi formula vtitur Chronicon Montis Sereni ann. 1208.

(5) Clerus, V. in *Canonicus.*

(6) † Index, Gall. *Liste*, vt videtur D. Secousse in nota ad Arest. Parlam. a. 1361. t. 6. Ordinat. reg. Franc. p. 412. *Quod ordinacio facta super augmentatione numeri et cannonis venditorum pistium marinorum teneret et valeret.* Potest tamen de praestatione ab iis persoluenda non absone intelligi.

(7) † Tubus, fistula, Ital. *Cannone.* Tract. Ms. de re milit. et mach. bell. cap. 82. *Canones terrae coctae sine cannae plumbeae.* V. *Cannonus.*

(8) CANONES, machinae bellicae, Gallis *Canons*, sic dictae, vt quidam volunt, quod *Cannarum* formam referant, ita enim *Canones* siphones vocant Itali. Thom. Walsingham. in Henr. V. p. 398. *Et illic figere gunnas suas, quas Galli Canones vocant, quibus validius villam infestare posset.* Continuator Nangii ann. 1356. *Munientes turres balistis, garrotis, canonibus et machinis, etc.* V. *Gunna.* CANONS SERPENTINS, apud Monstrellet 2. vol. pag. 64. 3. vol. pag. 82. Berrium p. 211. in Chronico Scandal. pag. 40. in Collatione Ludouici XII. p. 18.

† CANONA, linter, Germ. **Kahn**, apud Scheffer. de Milit. nau. lib. 1. cap. 3. pag. 25. ex Hist. Amstel. V. *Cane.*

† CANONARE, forte voluere. Stat. Montisreg. p. 277. *Pannum sarcitum in rota canonatum.*

† CANONGIA, vox Hispan. collegium canonicorum, in Ch. Mſ. a. 1343.

CANONIA. (1) Canonicatus, praebenda canonici, apud Petr. Cellenſ. l. 8. epiſt. Innocent. III. l. 14. epiſt. 82. Reditus canonici, apud Gregor. VII. l. 3. ep. 17. et alibi non ſemel. (2) Collegium canonicorum, apud Geruaſ. Dorobern. in Henr. II. Gregor. VII. lib. 9. epiſt. 29. et alibi paſſim

CANONIA LIGNA, *in nauibus, quae cataphractae vocantur, et cataſtromata, id eſt, pauimenta ſuperiora habent, ligna ſunt, quibus tabulae incumbunt.* Suſſannaeus in Vocabulario.

CANONICA, (1) *Canonicae*, primis eccleſiae ſaeculis videntur appellatae Diaconiſſae, quod perinde ac Clerici, *ſub canone eccleſiaſtico eſſent conſtitutae.* Proinde iure diſtinguuntur *Canonicae* a Sanctimonialibus in Ordine Romano: *Inter virginem et feminam, inter canonicam et ſanctimonialem, etc. Sanctimoniales*, quae ſe *Canonicas* vocant, vt eſt in Conc. Cabilon. II. a. 813. c. 53. videntur eae quae regulam S. Auguſtini profitebantur. Adde Decreta Eugenii II. PP. c. 3. et Conc. Remenſe an. 1148. cap. 4. De Sanctimonialibus vero, quae hodie *Canonicae* appellantur, audiendus omnino Iac. de Vitriaco in Hiſt. Occid. cap. 21. (2) Canonici dignitas. Hincmar. Laudun. Epiſc. *Igitur pro veſtra interuentione ſuae canonicae locum, ac ſibi prius a me conceſſam permitto manſionem.* Ioann. Sarisber. lib. 2. de nugis curial. cap. 28. et paſſim alibi. (3) Canonicorum collegium, ſeu potius eccleſia collegiata, vt vocant. Ioann. de Ianua: *Canonica, eccleſia vbi regulares morantur.* Adde Conc. Hiſp. tom. 3. pag. 204. Petr. Damian. lib. 3. ep. 8. lib. 4. ep. 3. CANONICA REGVLARIS, monaſterium vt videtur, in Ch. ann. 812. ap. Mabill. de re diplom. l. 6. p. 614. (4) Aduocatia, protectio eccleſiae canonicorum, ſeu praebenda canonici conceſſa pro aduocatione et tuitione alicuius eccleſiae. C an. 1036. inter Vindem. Liter. Sch nati p. 173. (5) Cenſus annuu V. *Canonicum.* (6) † Praeben vel reditus canonicorum eccleſiae ſignatus. Ch. Mſ. Phil. I. reg. Fra ann. 1106. *Vt canonicis - - vita mite canonicas, quas praebendas vo mus, canonice tenere liceret.* Alia 1127. inter Inſtrum. tom. 6. Ga Chriſt. p. 33. V. *Canonia.* (7) Domus, habitatio canonicorum. C Mſ. an. 1163.

CANONICAE LITERAE, EPIST LAE: *κανονικὰ γράμματα*, Grae dictae, iuxta Zonaram ad Canon. 4 Synodi Laodicenae, quod iuxta ce tos ac determinatos *canones*, et reg las quasdam ſolennes exararentu *εἰς κατὰ κανόνα γενόμενα γράμματ* vel certe quod iis, qui ex cano eccleſiaſtico erant, ſeu canonicis pe egre et in alienam dioeceſim pro ciſcentibus darentur. Nam easde cum *Formatis* fuiſſe teſtatur Artic Episcop. Conſtantinop. ſub fine Concilii Calchedonenſis: *In facie dis epiſtolis cononicis, quas mos L tinus Formatas appellat.* Et vet Interpres Synodi Laodic. can. 4 *Non oportet miniſtrum altaris, v etiam clericum ſine canonicis litter id eſt, formata, aliquo proficiſci.* V Graecus textus habet, *ἄνευ κανο νικῶν γραμμάτων.* Incertum porr an de his *Canonicis Epiſtolis* intell gendus Senator lib. 11 Ep. 23. v de eo agit, qui prouehitur a Prin pe ad curam *Epiſtolarum Canonic rum*, cui proinde, vt idem ait, *fid publica* committitur. Vide Conc Sueſſionenſe an. 853. art. 3. Raue nenſe anno 997. can. 3. Baldricu Nouiom lib. 1. cap. 51. Flodoar lib. 2. Hiſt. rem cap. 2. 11. et Fe rarium de Litteris Canonicis. Li terarum Canonicarum formulae a quot habentur apud Sirmondum calcem tom. 2. Concilior. Gall. pa 658. et 663. REGVLARES EP STOLAE dicuntur Ioann. VIII. P epiſt. 48. et Lupo Ferrar. ep. 12 † *Canonicae literae* etiam ſic dictae quod iis qui ex canone eccleſiaſtic erant, peregre proficiſcentibus dare

tu

tur. Incertum porro an de his *canonicis epiſtolis* intelligendus Senator lib 11. ep. 23. Rem definiunt auctores noui Tract. diplom. tom. 1. p. 243. quibus eiusmodi *canonicae epiſtolae* ſunt illae, quae a comitibus prouinciarum vicariis ſuis mittebantur de vectigalibus colligendis; *canonicae* nuncupatae, quod ad *canonem*, ſeu rationem facultatum locorum, a quibus exigebantur, accommodata erant tributa colligenda, vel forte quod ſolennes et antiquas dumtaxat praeſtationes continebant. V. *Canon* 1.

CANONICALE, codex canonum vt videtur. Mabill. t. 4. Annal. Bened. p. 441. *Dedit ſanctuario S. Vincentii - - vnam bibliothecam per partes diuiſam, canonicale vnum, ſmaragdum, paſſionale.*

CANONICALIS. *Canonicalis et epiſcopalis ſepultura*, ibidem, locus vt videtur, vbi cononici et Epiſcopi inhumantur. † CANONICALIS RECTOR, praepoſitus collegio canonicorum. Lit. Caroli C. inter Ordinat. reg. Fr. t. 7. p. 414.

CANONICARE, canonicum facere. Innocent. III. lib. 13. ep. 13. *Qui eum canonicare poſtulauerat.* Vita S. Martini Presb. Saurienſ. n. 9. Petr. Bleſenſ. Serm. 32. *Super paupertatem ſpiritus offerenda eſt voluntas canonicari volentis;* hoc eſt regulariter viuere, vel ſumere habitum regularem.

CANONICARIA, officium canonicarii. Ep. Theodor. reg. ap. Caſſiodor. l. 3. variar. epiſt. 8.

CANONICARIVS, qui *canones* h. e. tributa, exigit. Senat. l. 6. ep. 8. lib. 11. et 12. Nouell. 30. et 128. V. *Canon* 1. CANONICVRSVS, idem, in leg. final. Cod. de Exact. tribut.

† CANONICATIO, inſtitutio in canonicum. Petr. Cantor l. 1. Summae Mſ. c. 96. V. *Canonicare.*

† CANONICATVRA, eccleſia collegialis, collegium canonicorum. Ch. a. 1096. to. 1. Probat. Hiſt. Brit. p. 458.

† CANONICATVS. (1) Ad collegium canonicorum ſpectans. Ch. a. 1232. in Chartul. Arremar. (2) CANONICATVS, approbatus. Stat. ant. Florent. l. 1. c. 32. V. *Canonizare* 2.

CANONICE. (1) More canonicorum. *Canonice viuere*, in Capit. Caroli M. l. 1. c. 73. l. 5. c. 79. et 115. *Canonico ordine viuere*, in Lege Longob. l. 3. tit. 1. §. 18. (2) † Legitime, Hiſp. *Canonicamente.* Petr. Anton. Ruſtici *Memoriale Medicorum canonice practitantium.*

† CANONICITER, ſecundum regulam ſeu *canonem*, regulariter. Ch. Mſ. Agnet. Aquit. duciſſae. *Clericis canoniciter ſiue regulariter degentibus.*

CANONICVM. (1) Domicilium, habitatio Canonicorum. Conceſſiones Epiſcopi Telonenſis Canonicis eiusdem Eccleſiae anno 1223. (2) Idem quod *canon*, penſio annua. Agobard. lib. de Grandine c 15. (3) † Id quod ſoluitur pro ordinatione, in Corp. Iur. Dion. Godefr. p. 428.

CANONICVRSVS, V. *Canonicarius.*

CANONICVS, adiect. (1) CANONICA PORTIO, quae *canone* tribuitur eccleſiae parochiali de rebus relictis a parochiano defuncto illi eccleſiae, vbi ſuam elegit ſepulturam, cum alibi quam in parochiali ſepelitur; quae portio varia eſt variis in dioeceſibus; in quibusdam media pars, in aliis tertia, vel quarta pars tribuitur. Statuta Augerii II. Epiſc. Conſeran. a. 1280. LITTERAE CANONICAE, V. ſupra *Canonicae.* CANONICA INSTITVTIO, regularis, monaſtica. Mabill. in Actis SS. Bened. ſec. 5. pag. 348. CANONICO ORDINE VIVERE, idem ac *canonice* viuere, in Lege Longob. l. 3. tit. 1. §. 18. *Secundum canonicam regulam*, idem, in Capit. Caroli Calui tit. 41. §. 8. † CANONICVS ORDO, idem interdum ac *regularis.* Ch. a. 1146. inter Probat. tom. 2. Hiſt. Occit. p. 517. (2) CANONICA INLATIO, idem quod *Canonicum*, ſeu *Canon* 1. penſio annua, in lib. 40. C. Th. de Epiſcop.

CANONICVS, ſubſtant. (1) Dudo lib. 3. de Actis Normann. *Chriſtianae*

nae religionis summa trimodo constat ordine distincta, munifico laicorum, canonicorumque atque monachorum labore exercita: et quanquam tres ordines sint ad excolendum cultum verae fidei, bicallis via est ambiuii itineris, certa spe verae credulitatis: quarum vna πρακτικῆς nomine laxius vehit, et canonica dici meruit, sub cuius ditione laicalis ordo moratur et viuit: altera nomine θεωρητικῆς, limitibus hinc inde coactis artata, non vehit per plana, sed secessu confixa, secretoque perenni laeta, molitur semper ad ardua. Certe primitus triplex tantum fuit in ecclesia fidelium ordo, Laicorum nempe, Clericorum, quos et *Canonicos* vocabant, et Monachorum, vt hic indicatur.

Clerici postmodum, qui Ecclesiis deseruiebant, *Canonici* appellati sunt quod essent ἐν τῷ κανόνι et ἐκ τοῦ κανόνος, vt loquuntur Concilia, Antioch. can. 2. 6. 11. Calchedonense can. 2. et Synodus Trullana can. 6. vel *quod sub canone ecclesiastico iacerent*, vt Concilium Foroiuliense anno 791. can. 1. *Sub canone ecclesiastico constituti*, idem Concil. canon 6. *Canonis* enim nomine Clerum intelligebant. Neque aliter hanc vocem vsurpauit S. Athanasius in Vita S. Antonii pag. 89. Edit. Hoeschelii. Cuius quidam vocis vim non intellexit idem Hoeschelius. Hinc non semel *Clerici* simul et *Canonici* dicuntur coniunctim. Capitula Caroli M. l. 5. c. 5. *Vt Canonici Clerici canonice viuant.* Et lib. 1. cap. 73. *Qui ad clericatum accedunt, quod nos nominamus canonicam vitam.* Innocentius III. Lib. 1. Epistol. pag. 298. *Nec etiam aliquis canonicorum seu Clericorum Secularium, etc.* Adde concil. Aurelian III. can. 11. et Turonens. II. can. 19.

Canonicorum autem appellationem sua aetate notam fuisse satis innuit Gregorius Turon. lib. 10. sub finem, vbi ait, Baudinum Episcopum Turonensem instituisse mensam *Canonicorum* in eadem Ecclesia Turonensi. Idem patet ex Ch. Chilperici Regis Franc. anno 580. vel 375. pro Ecclesia Tornac. inter Miraei Diploma-
ta Belg. to. 2. p. 1310. col. 1.
statuitur, *vt ipse teloneus et iusti*
de teloneo omni tempore ad mens
canonicorum eiusdem Ecclesiae, pr
ciat. Iam vero cur clerus *Canon*
clesiae et clerici, *Canonici* dicant
non omnino promptum est, alleq
Scio, Hugonem Rotomag. Archi
lib. 3. de Haeret. cap. 2. Iuon
Carnotensem Epistola 69. et al
censuisse, Canonicos appellatos, qu
canonicas regulas arctius obscu
teneantur. Papias: *Canon*, *Gr*
regula, *consuetudo comprobata*, *i*
canonicus, *id est regularis.* Id s
videtur indicare Capitulare I. Car
Magni incerti anni cap. 32. *Vt*
bates canonici canones intelligant,
canones obseruent, *et clerici canon*
secundum canones viuant. Et c. s
Vt abbates regulares et monachi
gulam intelligant, *et secundum re*
lam viuant. Adde cap. 34. 35. I
annes Bordenauius, Henr. Valesi
ad Socrat. Histor. Eccles. l. 5. c.
et Marca in Hist. Beneharn. lib.
cap. 10. n. 1. sic nuncupatos volu
quod in *Canonem*, seu matricula
Ecclesiae relati sunt. Alii, quib
Cangius subscribit, dictos volunt
Canone frumentario, seu sportu
Ecclesiasticis et stipendiis, ann
vel menstruis, quae ex Ecclesiasti
redditibus accipiebant: vnde *Sp*
tulantes fratres, Clericos appellat
Cyprianus Epist. 66. Eae aut
Sportulae dicuntur *consueta Cleri*
rum stipendia, in Concilio Valen
no Hisp. cap. 2. Agathensi cap.
et Narbonensi anno 589. can. 10.
Nam vniuersa Ecclesiarum substa
tia in 4. partes diuidebatur, *quar*
vnam Episcopus sibi retinebat, *al*
ram clerici pro officiorum suorum
dulitate obtinebant, *tertia fabricis*
peregrinis erogabatur, vt est in E
stola Gelasii PP. ad Episcopos Lu
niae, in Canonibus Siluestri PP.
Resp. S. Gregorii ad Augustin
Anglor. Episcop. in Epist. 3. Si
plici PP. ad Florentinum, apud G
gor. II. Epist. 5. et in Capitul
cap. 5. in Concil. Aurelianensi
Can. 5. 14. Carpentorat. cap.
Aurelianensi III. can. 5. Mogu

no I. can. 10. Wormatiensi can. 7. et alibi passim. V. *Tertia.*

CANONICI REGVLARES, *qui secundum regulam viuunt*, vt est in Lege Longob. lib. 3. tit. 1. §. 8. id est, secundum regulam iis propriam ac praescriptam, cum *Saeculares* dicantur viuere *secundum Canones* seu regulas Clericis omnibus indictas. Hae autem Regulae erant, quas S. Augustini vulgo appellant. Iacobus de Vitriaco in Hist. Occident c. 21. Idem capitibus sqq. agit de Canonicis Regularibus Praemonstratensis Ordinis, de Canonicis Arcasiae, S. Victoris Paris etc. Meminit etiam Canonicorum Regularium Bononiensium, et de Spatha, quorum origines apud hunc scriptorem, et alios quisque legere poterit. Vide Cellotum lib. 5. de Ecclesiast. Hierarchia c. 3.

CANONICI SAECVLARES, idem Ecclesiarum Clerici postmodum dicti, ad discrimen caeterorum Canonicorum, qui regulae strictius inhaerentes, *Regulares* vocantur, vt in Trithemius, in Chron. Hirsaugensi. Vgutio: *Incongrue dicitur canonicus saecularis, id est enim regularis saecularis, quod est, ac si diceretur album nigrum; non enim est canonicus, si non sit regularis: vsus tamen quorumdam sic habet, qui magis voluerunt esse in canonica saeculares, quam regulares in saeculo.* Crantzius in Metropol. l. 4. c. 1. *Si canon est regula, canonici sunt regulares. Quid ergo fiet de canonico saeculari, nisi vt regularis sit irregularis, aut, si id malumus, regularis sine regula, etc.* Adde l. 3. c. 15. Wolbam. Abb. in Homilia de Zizania. Arnulf. Lexouiens. Epist. ad Alexandr. PP. Hugon. Rotomag. Archiep. lib. 3. contra Haeretic. cap. 2.

CANONICOS CARDINALES Romae memorat Ordericus Vitalis lib. 4. pag. 516. *Canonicos Cardinales* septem in Ecclesia S. Stephani Florentina instituit anno 1051. S. Leo IX. PP. Bullam descripsit Chiffletius in Tornutio, pag. 357. et 361. Alexander III. PP. Epist. 52. ad Philippum Coloniensem Archiepisc. ✝ CANONICI CLAVSTRALES, qui in claustro degunt, ad distinctionem eorum qui in praeposituris manent. Ch. a. 1140. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 492. CANONICVS CVRATVS, qui simul Canonicus est et Curatus seu Parochus. Charta anni 1200. inter Instrum. Hist. Meld. tom 2. pag. 85. CANONICI NOBILES, qui vt ad Canonicatum perueniant, genere nobiles esse debent. Vide c 37. extra de Praebendis, Innocentium Cironum in quinta Compilat. Decretal. pag. 40. et Molanum lib. 2. de Canonicis c. 29. CANONICI DOMICILLARES, iuniores Canonici, qui nec dum gradus Ecclesiasticos adepti, ius Capituli non habent; iuniores autem Magnatum filios *domicellos* appellabant. Synodus Mogunt. sub Paulo III. can. 86. V. nouam Gall. Christ. tom. 3. col. 687. B. et Res Moguntiacas Georgii Helwich. to. 2. edit. 1722. pag. 238. 247. 250. 256. 338. 347. 349. 411. et 413. CANONICI CAPITVLARES, seniores *Domicellaribus* oppositi, quod ius habent Capituli. Res Mogunt. tom. 2. pag. 547. Vid. ibid. p. 407. CANONICI MITRATI. Obseruat Vghellus tom. 1. Italiae sacrae Canonicis Ecclesiae Lucensis ius mitrae deferendae a Pontificibus indultum, firmatumque a Gregorio IX. anno 1237. bulla, quam describit. CANONICI FORENSES, qui in *Canonica* sua, seu Ecclesia non resident, quibus opponuntur *Mansionarii*, seu residentes, in Ch. Simon. Nouiom. Episc. apud Vassorium pag. 878. FORANEI dicuntur in Charta Gaufridi Ambian. Episcopi anno 1233. tom. 13. Spicilegii Acheriani p. 340. *Stationarios* et *non stationarios Canonicos* vtrosque vocat Lambertus Ardensis pag. 153. 155. In Monastico Anglic. tom. 2. pag. 463. Magister *Thomas de Segrave* dicitur *Canonicus stadiarius Ecclesiae S. Pauli*, id est, *stationarius*, *stadium* enim pro *stagium* vsurpatum a recentioribus. ✝ CANONICI FORANEI, iidem qui *forenses*. V. *Foraneitas* et *Foraneus*.

nens. † CANONICI INTEGRI, qui integram praebendam obtinent, in Ch. a. 1125. inter Probat. Hist. eccles. S. Aniani Aurel. p. 12. CANONICI EXPECTANTES, qui in Ecclesiis Cathedralibus Canonici dignitatem *sub Expectatione Praebendae* habebant, et *in Capitulo vocem, et stallum in Choro*: quod obtinuisse in Insula Cypro colligitur ex Constitutione Heliae Archiepiscopi Nicosiensis sub anno 1252. qua eos omnino tollit; et ex Concilio Nimociensi anno 1340. cap. 6. quo perinde aboliti, repugnante tamen Odone Paphensi Episcopo pro Ecclesia sua. CANONICI MINORES, in Ecclesia Londinensi dicti, *qui loco Maiorum Canonicorum vicissim et sunt successiue ad magnum altare*, *Missas celebrant*, *quod debent facere*, *etc. Hi amictu ex calebro vtuntur etc.* Vide Statuta eiusdem Ecclesiae in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 344. Alii *Canonicos Vicarios* vocant. CANONICI TERTIARII, in ecclesia Messanensi, qui fructuum praebendae tertia parte tantum fruuntur. Vide Rocchum Pirrum to. 1. Notit. Sicil. pag. 386. CANONICI PAVPERTATIS, Gall. *Chanoines de la Pauvrete*, de quibus Odo Gesseius in Hist. Aniciensi lib. 1. c. 24. CANONICI 15. MARCARVM SEV LIBRARVM, non semel in Ordinario Ecclesiae Rotomagensis Ms. forte quorum praebendae reditus annui tot marcarum argenti sunt. CANONICVS AD SVCCVRRENDVM, qui instante mortis periculo Canonicam vestem induit. Donatio Ecclesiae S. Medardi de Dolon facta Monachis Maioris Monasterii anno 1110. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 320. Occurrit rursus apud eundem Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 224. et in Instrumento anni 1234. to. 2. Hist. Meld. p. 133. V. *Monachus ad succurrendum.* CANONICI DE STALLO, DE TERRA, V. *Clerici.* CANONICI HONORARII, seu laici, qui ex quodam priuilegio, hac dignitate in Ecclesiis Canonicalibus gaudebant. Id enim iuris interdum sibi reseruarunt Principes in iis Ecclesiis, quas a fundamentis erexerunt, aut a[...] plis dotauerant reditibus aut pr[...] diis, vt in tesseram et notam qua[...] dam patronatus, Canonicorum c[...] talogis adscriberentur, et cum ill[...] proficiscerentur, saecularibus dep[...] sitis insignibus, lineum suppa[...] seu superpellicium induti, cum al[...] Collegis fungerentur Ecclesiasti[...] munere. Interdum etiam ab ip[...] Ecclesiis donabantur eiusmodi pr[...] bendis, vt essent, qui eorum bo[...] ac praedia tutarentur. Scribit a[...] ctor Ceremonialis Romani lib. [...] Sect. 5. Imperatorem sumpta Rom[...] corona ad Lateranum cum suis pr[...] gredi, ibique *recipi in Canonic[...] et in fratrem Ecclesiae Lateranen[...]* Idem tradit Petrus de Andlo lib. [...] cap. 6. additque Marquardus Freh[...] rus, eamdem dignitatem obtin[...] in Ecclesiis Aquisgranensi, Colonie[...] et Bambergensi. Descripsit Ioan[...] Noppius in Chronico Aquisgra[...] lib. 1. cap. 12. pag. 70. iuramentu[...] quod Imperator tanquam Canonic[...] eiusdem Ecclesiae facere solet. C[...] NONICI INCORPORATI, V. *I[...] corporati.* † CANONICI OB[...] DIENTIALES, qui cellas rural[...] *obedientiae* dictas, procurabant, [...] Ch. a. 1140. t. 2. Probat. Hist. O[...] cit. p. 492. CANONICI ORD[...] NARII, V. *Ordinarius.* CANON[...] CI PANATERII, V. *Panater[...]* CANONICI TORTARII, V. *To[...] tarii.*

(2) † Nonnunquam *Canonici* [...] *Monachi* promiscue vsurpari vide[...] tur, vt in Ch. Erchamberti ep. a[...] 845. t. 1. Hist. Frising. p. 124. *V[...] cum consensu et conhibentia canonic[...] rum et monachorum aliorumque fid[...] lium in ipsa ecclesia degentium.* V[...] Meichelbeccius *Canonicos* et *Mon[...] chos* minime distinguendos esse op[...] natur; maxime ex eo, quod nu[...] testium subscribentium, *Canonici* [...] tantum *Monachi* appellatio tribu[...] tur. V. Mabillon. t. 2. Annal. l. 2[...] n. 38.

(3) † Qui pensitationi *canon* [...] ctae, obnoxius est. Ch. abbat. Bru[...] a. 1158. V. *Canon* 1.

CANONISATORIA SENTENTIA, qua quippiam iam statutum iterum approbatur et confirmatur, apud Georgium Christianum t. 2. Rerum Mogunt. p. 793. V. *Canonizare* 2.

CANONISATVS, inscriptus in *canone* seu catalogo clericorum alicuius ecclesiae, apud Ludewig to. 2. Reliq. MS. p. 256.

CANONISSAE, eaedem quae supra *Canonicae.* Chronicon Triuetti apud Acher. to. 8. Spicil. p. 579. *Fundauit abbatiam canonissarum.*

CANONIZARE. (1) In album et catalogum Sanctorum referre, Canoni Missae adscribere: quippe longe ante quam conderentur Martyrologia, in Canone Missae primitus facta est, commemoratio Sanctorum, non quo pro iis oraretur, sed potius vt ii pro populo orarent, vt ait S. Augustinus Tract. in Ioannem. Quem morem vetustissimum esse asserit, probatque variis Patrum locis Stephanus Durandus de Ritibus Eccl. l. 2. c. 35. Burchardus de Casibus sancti Galli c. 6. Alexander III. PP. Epist. 3 Canonizationes *non nisi in solennibus Conciliis de more* fieri solitas scribit. Vide Capitulare Francofortense anno 993. Epistolam Ioannis de Burnino Archiepiscopi Viennensis et suffraganeorum ad Gregor. IX. PP. de canonizatione Stephani Episcopi Diensis, apud Ioan. Columbum, etc. (2) Approbare. Anonymus de Berengarii damnatione: *Quorum* (Conciliorum) *nullum Romani Pontifices per se, sed per Legatos suos canonizauerunt.* Decreta S. Stanislai Regis Hungariae lib. 1. cap. 37. *In hac Sancta Synodo a venerabili Rege Ladislao statutum est, et vniuersis Episcopis collaudatum et canonizatum, vt Vigiliae celebrentur B. Stephani Regis, etc.* Eckardus Minimus de Vita Notkeri Balbuli cap. 16. *Eas, quae socii et fratres sui in eodem Monasterio S. Galli composuerant, omnia canonizauit, videlicet hymnos, sequentias, tropos, etc. et totum autenticauit.* Quod inde natum videtur, quod sacri libri, vel certe sacrae Synodi, in Canonem, seu Ecclesiastica diptycha referrentur. Nam in V. Synodo legimus quatuor Synodos oecumenicas in Ecclesiae diptycha, quae inter Missae Sacrificia legebantur, relatas, vel certe eorum appellationes, quo vniuersis innotesceret Ecclesiam illas amplexari. Sic τὰ κανονιζόμενα βιβλία dixit Athanasius: τῇ κατὰ τὸ εὐαγγέλιον ἀκριβείᾳ κανονίζειν τὴν πολιτείαν, Basilius Magn. Scholast. ad lib. 6. Synops. Basil. τὰ παρὰ τῶν παλαιῶν κανονισθέντα καὶ οἰκονομηθέντα τὸν πατριάρχην δεῖ διακρίνειν. (3) Canonicum facere. Charta 19. Tabularii Ecclesiae Carnotensis. (4) Dirigere, Gall. *Regler.* *Canonizamus et regulamus omnes nostras actiones, voluptate et dolore,* apud Interpretem Ethic. Aristotelis. Vide Gocleni Lex. Philosoph. p. 293.

† CANONS, panni species, in Lit. a. 1277. inter Ordinat. reg. Fr. t. 4. p. 670. *De pecia de canons, vnum denarium.*

† CANONVS, fusus. Leudae maior. Carcass. MS. *Item pro canono de auro den. Turon.* Vbi versio Gall. a. 1544. *Item pour canons ou bobines de filet d'or.*

CANOPEVM, pro *Conopeum.* Necrologium Ecclesiae Paris 2. Non. Sept. *Eodem die obiit Philippus frater Regis Concanonicus noster et Archidiaconus, qui dedit nobis pallium vnum et cappam vnam, et 2. tunicas, et canopeum, quod suspenditur super altare et 20. libras ad stationem 4. ferculorum.* Apud Papiam MS. legitur *Canopum* pro *Canopeum.* † Glossar. Lat. Cod. reg. 4120. *Canopeum dicitur reticulum subtile circa lectum positum ad defensionem muscarum, et dicitur a Canopo ciuitate.* *) *Canopium,* Winter-Netz oder Umhang, in Vocab. vet. a. 1482.

† CANOPIA, *lo Egipto*, in Glossar. Lat. Ital. MS.

† CANOPICVS, Aegyptiacus. Chron. Balduini t. 2. Monum. Sacr. antiq. pag. 61.

CANOPIVM, CANOPVM, V. *Canopeum.*

CANOPVS. (1) *Medianus cortex Sambuci*, in Glossis MS. ad Alexandr. Iatrosophist. ex Gr. κάνωπος, apud Aeginetam et alios. (2) Species vuae

vuae rubeae, de qua Petrus de Crescentiis lib. 4. cap. 4. (3) CANOPVS, CANOBVS, pro *Cannabis*, in Vita B. Lidwinae Virg. to. 2. April. p. 283. V. *Canapum* et *Canaua* 2.

† CANOR, forte fossatum, vallatum, nisi idem sit ac *Caneria*. Ch. Ms. an. 1307. *Ius depascendi piscatragium, quod habet dictus rex in canoribus dicti castri.*

† CANORGARE, in canonicum suscipere, seu pro canonico habere, vnde CANORGAMENTVM, seu CANORGATIO, ipsa susceptio. Testam. a. 1459. inter Probat. t. 3. Hist. Nem. p. 296.

† CANOTA, vrceolus, amphora, idem quod *Caneta*. Lit. remiss. Ms. a. 1386.

† CANOVICALVS, cuniculus, in Stat. Ms. Synod. eccles. Carcass. a. 1321.

† CANPVLVS, nauis species, in Glossar. Prouinc. Lat. Ms. pro *Campulus*.

CANSTELLATOR, V. *Cantellator*.

† CANTA, canthus pars rotae incurua, Germ. Felgen. Acta SS. t. 7. Iul. p. 285. V. *Cantes*.

CANTABRARIVS, inter vexilliferos recensetur, in leg. 2. Cod. Th. de Colligat. V. *Cantabrum* 1.

CANTABRICVS PANIS, V. *Cantabrus*.

CANTABRIS, *similis passio, infirmitas*. Papias Ms.

CANTABRVM. (1) Vexilli species apud Imperatores Romanos, cuius mentio est apud Minutium Felicem in Octauio, et Tertullianum in Apol. cap. 16. et lib. ad Nation. cap. 12. quod quidem nominis vnde hauserint Romani, dubitant viri docti. Turnebus l. 15. Adv. c. 16. legendum censet *Contabrum*, a conto: Baronius anno 312. n. 33. a Cantabris Hispaniae populis, a quibus debellatis id genus vexilli habuerint. Iacobus Gothofredus aliter, nescio an vere, hariolatur. (2) Furfur. Papias: *Cantabrum, furfur caninum, quo canes pascuntur, purgamenta tritici.* Scholiastes Iuuenal. ad illud Sat. 5. *Farris mordere canini. Cantabri, panis sordidus canum est.* Coelius Aurelianus Siccens. lib. 3. T der. passion. cap. 2. *Sine lacte,* *decoctione cantabri, aut succo ptis* etc. Lib. 4. cap. 3. *Apponenda* *sum sessioni vaporatio sfymmatum,* *cantabri conligati, vel in aceto de cti.* Acta S. Euthychetis: *Iussit eos terram fodere per totam diem, vesperum vero cantabrum manduca* V. *Cantabrus*. (3) Forte pro C*tharus*, species poculi. Hist. Mo sterii Nouienti apud Marten. to. Anecd. col. 1141. *Aqua, qua gurgitatus fuerat, statim per eos ips quasi de cantabro erupit, et puer r ditus vitae palpitare coepit.*

CANTABRVS PANIS vel CANT BRICVS. Ioannes Laudensis in ta Petri Damiani 40. *Quotidie pr ter dies festos ieiunando, cantabro ne cum hesterna aqua vescendo.* It Petrus Opusc. 15. c. 14. ait, quo dam *cantabricii panis quadra vix de die.* Et in Vita S. Rodulphi Ep. Eugubini, ait, hunc edere solere p*nem*, qui vel puro hordeo fier vel ex *cantabro* potius, quod pro ciendum canibus de puerorum m nibus remansisset. Vide Acta S Febr. to. 2. pag. 137. et Iunii to. p. 496. V. *Cantabrum* 2.

CANTABVLVM, *stabulum*, in Gl Isidori, sed legendum *Catabul* V. in hoc verbo.

CANTACIVM, V. *Cantagium* 1.

CANTAGIVM. (1) Forte pro *Cal gium*, tributum quod pro *calceis* ficiendis a praetereuntibus exig Bulla Sixti IV. inter Priuilegia O dinis S. Ioannis Hierosol. pag. 1 *Neque aliquibus soluerent aliquam bellam, passagium, pedagium, can gium fontium, pontium vel viar etc.* Laurentius in Amalthea C*tacium* exponit per *Scrinium*. † Sacra liturgia, celebratio miss et pro ea oblatio. Ch. Ms. a. 1 *Pro cantagio quadragesimae.* V. C *tamissae*, et *Cantare* 3. (3) † O cium solemne pro defuncto. M tyrol. Ms. eccles. SS. Steph. et bast. Narbon. V. *Cantare* subtit.

CANTALE, anniuersaria sacra mortuo. Testam. anno 1286. - - . *quod in quolibet cantali* exp

dantur triginta solidi de praedictis quinque millibus solidis. V. Cantare 3.

CANTALLUM, V. Catallum.

CANTAMEN, canticum. *Agno Cantamen modulando perenniter, amen,* in Actis SS. Iunii t. 5. p. 212. Apuleius et Propertius *Cantamen* dixere pro *Incantamento*, quod incatamenta plerumque fiebant magico cantu. V. *Canterma.*

CANTAMISSAE, obuentiones ex *cantatione Missae.* Vetus Charta apud Vghellum in Episcopis Bouinensibus. V. in *Missa.*

† CANTAPLORA, clepsydra Aristotelis, Interpreti Auerrois l. 4. c. 8. Comment. Natur. Auscult. cui instrumentum est, ex quo cum superius clauditur, non fluit aqua ab inferiori; et cum superius aperitur, fluit. Idem proinde quod sipho, Gall. *Chantepleure.*

CANTARA. (1) V. *Cantharum* (2) † Tributi species pro vino vendendo soluti, sic dicta a cantheriis, Gall. *Chantiers*, super quos dolia collocantur. V. *Cantarium* 4. et *Cantellagium*. Ch. Ms. a. 1170.

CANTARE. (1) CANTARE IN ECCLESIA, dicitur Presbyter, cui Ecclesia alteri maiori subdita, regenda commissa, vti est *Capellania*, seu cui *Cantaria* demandata est. Hincmarus Remensis Epist. 7. ex Labbeanis: *Ipse Ottericus, dum ipsam Ecclesiam teneret, cantauit in Nouiano et in Landricurte, et in Boëris: titulus autem ipsius, in quo et residens erat, fuit in Follanaebraio.* In primis Stat. Roberti I. reg. Scot. c. 1. §. 7. 8. legitur: *Tenementum datum pro cantare, vel cantatione.* † Immo ecclesiam quamcunque aliam regere. Ch. an. 1254. inter Instr. t. 6 Gall. Christ. p. 67. *Et quamdiu vixero cantare faciam ecclesiam praelibatam.* V. *Percantare.* (2) Recitare. Beda lib. 2. Hist. Abbatum Monasterii sui ad an. 690. *Ex eo quo de Monasterio suo profectus erat (Geolfridus) vsque ad diem quo defunctus est, quotidie Missa cantata salutaris hostiae Deo munus offerebat.* Idem Beda in Epistola ad Egbertum Episc. a Waræ edita: *S. Antistes Ambrosius hoc de fide loquens admonet, vt verba symboli matutinis semper horis fideles quique decantent.* Remigius Autissiod. in Explicatione Canonis Missae: *Idcirco, vt fertur, venit consuetudo in Ecclesia, vt tacite ipsa obsecratio atque consecratio a sacerdote cantetur, ne verba tam sacra vilescerent.* S. Wilhelmus lib. 1. Consuetud. Hirsaug. c. 186. V. *Decantare.* (3) † Sacram liturgiam peragere, missam celebrare, Gall. *Chanter.* Mart. t. 7. Ampliss. Collect. p. 1. *Nullus cantet nisi ieiunus; nullus cantet qui non communicet.* Ch. a. 1151. ap. Murat. t. 5. Antiq. p. 317. V. *Cantagium* 2. et *Cantaria* 1.

CANTARE, substant. (1) Anniuersarium pro defunctis, (vel simul et officium solemne pro iisdem. Comput. an. 1482. inter Probat. to. 4. Hist. Nem. p. 21.) Capitula general. Ms. S. Victoris Massil. *Item statuimus et ordinamus, quod illi qui facere faciunt cantaria siue anniuersaria teneantur die cantaris facere fieri cantare, et quod de summa legata pro cantari, illud teneantur expendere in pitanciis conuentus.* Pluries ibidem legitur. Noua Gall. Christ. to. 3. col. 1126. ex Necrologio Ecclesiae Diniensis: *Eodem die obiit Dominus Nicolaus Episcopus - - ideo dicta die fiendum est cantare pro anima sua.* Etiamnum Prouinciales *Cantar* vocant Missam quae cantatur die obitus quotannis recurrente. V. *Cantale* et *Cantariolum.* (2) † Eleemosyna seu pauperibus erogatio quae in anniuersariis maxime fieri solebat. Testam. Ms. Raim. de Villanoua an. 1449. *Item legauit - - quod faciant tria cantaria siue tres eleemosinas de pane, vino etc.* V. in *Cantaria* 1. (3) † Tumulus honorarius, pegma funebre. Comput. a. 1362. inter Probat. Hist. Nem to. 2. pag. 244. *Item pro panno aureo posito supra cantare.* (4) † Item quod *Cantarium* 1. vel fascis, quae *Cantarium* pendit. Ch. Conr. II. reg. Sicil. a. 1269. apud Lam. in Delic. erud. p. 275. *Quod de ponderatura mercium, quae vendentur vel ementur ad cantarium, soluere debeant - - vsque ad*

ad granum vnum auri per quodlibet cantare, quod vendetur etc.

CANTAREDVS, V. *Cantredus.*

CANTARIA, CANTVARIA. (1) Beneficium ecclesiasticum, missis decantandis addictum, et cui deseruiunt, qui alias Capellani dicuntur. Will. Thorn. c. 20. §. 5. *Concessum est etiam - - uxori suae habere cantariam in capella manerii sui.* Idem c. 24. §. 3. *Ordinauit cantariam pro anima parentum suorum.* Charta Edwardi III. Regis Angl. tom. 1. Monast. Angl. *In villa de Asche vnam perpetuam cantariam 5. capellanorum fundauerat.* Alia tom. 2. pag. 104. *Si Prior et conuentus perfecerint, et manutenuerint quandam cantariam 6. capellanorum in Ecclesia de Hareswode.* CANTARIAE LIBERAE. Ch. Henrici III. Reg. Angl. apud Prynneum in Libertat. Angl. to. 2. pag. 1038. *Cum ex priuilegio Regibus Angliae praedecessoribus nostris et nobis in ipsis a prima institutione Christianae religionis concesso, Liberae semper cantariae in singulis domibus nostris et nostrae fundationis, et maxime in propriis dominicis nostris hactenus habitae sint ac obtentae, etc.* V. *Capella.* CANTARIA PRESBYTERATVS, infra in voce *Guarba.* CANTARIA PARVA, munus eorum canendorum, quae minora habentur in officio diuino. Hist. Ingulfi pag. 48. to. 1. Script. Angl. Monachi Croylandenses, qui viginti quatuor annos a conuersione sua compleuerint *sunt absoluti ab officiis paruae cantariae, Epistolae, Euangelii et a caeteris minoribus laboribus.* Apud Leguleios Anglos, est *Breue*, quod *Cessauit de Cantaria* vocant, conceditur que ei, qui praedia, resue alias aedi religiosae concessit, sub conditione diuini alicuius seruitii annui, aut lampadas accendendi, aut pauperes pascendi. Tunc enim si eiusmodi conditiones non adimpleat Domus religiosa, breue istud donator impetrat. Vide statutum Westmonast. 2. cap. 41. CANTVARIA. Chartul. S. Vandregesili to. 2. pag. 1842. CANTVARIVM. Charta an. 1419. (2) † Cantoris dignitas, officium ecclesiasticum. Ch. an. 12 in Chartul. Campan. (3) † I *Canaria*, vt videtur, seruitus vassalli canes domini alere tenet tur. Ch. a. 1219. ad calcem Chr Walt. Hermingford. edit. Hea t. 2. p. 600. *Ne corrodia, libera nes, perendinationes, pensiones cantariae in dicta domo vendantur.*

CANTARINVM, *genus ordei, i. asticum.* Papias MS. In editione V neta anni 1496. legitur: *Ordeum tria sunt genera, Exasticum, q sex ordines habeat, quod quidam C tharnicum dicunt, quoniam anim melius quam triticum pascat.* Bituric. habet etiam *Exasticum* praeterea *Cantarinum.* Vet. Gloss San-German. MS. num. 501. *Ca terinum, quidam appellant genus h dei, quoniam animalia melius, qu triticum pascit et homines salubri Idem dicitur et Exasticum.*

CANTARINVS, V. *Cantarius.*

CANTARIOLVM, anniuersarium, m sa pro defuncto celebranda. G sendi Notitia Ecclesiae Diniensis p 161. edit. 1654. ex Tabulario C tuli eiusdem: V. *Cantare* 3.

CANTARISTA, et CANTHARIST f. Capellanus, qui *Cantariae* des uit. In quadam Canonicorum L dinensium serie 31. *Cantarist* numerantur apud Rymer. tom. p. 494.

CANTARIVM. (1) *Cantaro*, It et Neapolitanis, apud quos ita pellatur pondus 25. librarum, qu apud Genuenses est 150. Occu apud Ricardum de S. Germano Chron. pag. 1019. Sanutum lib. part. 4. cap. 10. et alibi passim. Friderici III. Regis Sicil. anno 13 pro Mercatoribus Maioricens. *ponderatura vero mercium, quae v duntur ad cantarium, soluere de vsque ad erana duo et medium, non plus.* Vide Probat. Histor. C gii Gallo-Byzantinae pag. 12. Cantorum pluteus, analogium. E ardus Minimus to. 1. April. p. in Vita B. Notkeri Balbuli. Paulo ter hunc locum, refert Eckeha lun. infra in *Cantatorium.* (3) dei genus, V. *Cantarinum.*

†

† Pro *Cantherium*, discus nempe cui cerei infigebantur, candelabri vice. Ordo eccl. Ambrosi. Mediol. a. 1130. ap. Murat. to. 4. Antiq. Ital. med. aevi p. 862. 896. 897. V. *Canthavum*. (6) † Tignum super quod dolia collocantur, cantherius, Gall. *Chantier*. Inquisit. Ms. a. 1263.

CANTARIUS, CANTARINUS, *equus castratus*. Papias Ms. Catoni et Varroni *Cantherius*. Vide *Canterinus*. † Glossar. vet. Cod. reg. 7649. *Cantarium vel Cantarum, equum, castratum, alii autem sumarium vocant*.

CANTARULUS, paruus cantharus. Orderic. l. 9. V. *Cantharus*.

CANTARUM, *camera domorum*. Papias. Alia notione V. *Cantarus* 2.

CANTARUS. (1) Peluis qua tonsores utuntur ad lauandam barbam, Germ. Becken. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 274. *Barberio pro emendo uno sacco, pro faciendo lesanio pro Domino duabus quarteriis et uno cantaro*. V. *Cantharus*. (2) CANTARUS, vel CANTARUM, pondus, idem quod supra *Cantarium*. Occurrit apud Baluz. to. 6. Miscell. pag. 347. et in Vita S. Francisci de Paula inter Acta SS. April. p. 130. *Unde quidam lapis pondo trium cantarorum detrahebatur*. (3) † Praestatio pro *Cantario*. Ch. pro Pisanis apud Lam. in Delic. erud. part. 1. p. 197. *Et de hoc quod illi me preces fecerunt de cantaru quod erat super flumen, etc.* (4) † Pro cantharus, vox Virgilio et Horatio nota, vas vinarium, poculum Inuent. Ms. a. 1320.

CANTATA, cantus ecclesiasticus, vel potius Missa quae cantatur. Ch. Suecica a. 1314. apud Schefferum ad Chronicon Archiepiscop. Vpsaliensium pag. 252 *Ut Vicarius perpetuus - - praesentibus 4. Vicariis et 4. paraulis choralibus, annis singulis cantatas dicere teneatur, videlicet primam de B Virgine in crastino Natiuitatis eiusdem, secundum de omnibus sanctis, etc.* V *Cantare* 3.

CANTATIM, cantando. Index Onomast. ad calcem to. 3. Actorum SS. Mai.

CANTATOR, incantator, magus. Victorinus contra Manichaeos p. 170.

CANTATORIUM. (1) Romanis, vt auctor est Amalarius in Praefatione libri de Ordine Antiphonarii, est liber Ecclesiasticus, quem Franci *Graduale* vocant, quia in Gradibus vel Analogio reponitur. Ordo Roman. *Subdiaconus vero, qui lecturus est*, (Apostolum) - - *ascendit in ambonem, et legit - - Postquam legerit, cantor cum cantatoria ascendit, et dicit responsorium gradalem*. Alibi: *Postquam legerit, cantor cum cantatorio - - solus inchoat responsorium*. Ait denique, cum Pontifex, aut Sacerdos, ad altare procedit, a Baiulis *Cantatorium*, *caetera vasa Ecclesiae*, quae a primo Mansionario sumunt, deferri. Nec scio, an non etiam legendum sit *Cantatorium* apud Eckehardum Iun. de Casib. S. Galli cap. 4. *Erat Romae instrumentum quoddam et theca ad Antiphonarii authentici publicam omnibus inspectionem repositorii, quod a cantu nominabat, cantarium*. (2) Aliud est *Cantatorium* Monasterii S. Huberti in Ardenna, de quo noua Gall. Christ. col. 559. et 862. Est enim Ms. Codex ante 600. annos exaratus complectens veterem eius Monasterii historiam. Huic iste titulus est, *incipit liber qui Cantatorium dicitur*. An ita vocitatus fuerit ille Codex, quod primum ad Calcem *Cantatorii*, veterum codicum more, fuisset exscriptus? (3) Analogium, pluteus, Germ. Pult Rituale Ms. S. Stephani Tolosani.

CANTATRICES, quae *Praeficae* Festo et aliis, *mulieres ad lamentandum mortuum conductae*, de quibus etiam S. Hieronym. in c. 9. Hierem. *Hic mos usque hodie permanet in Iudaea, ut mulieres sparsis crinibus nudatisque pectoribus, voce modulata, omnes ad fletum concitent*. Synodicon Nicosiense c. 20. *Quia morbus quidam pestifer et infidelitati vicinus valuit in his partibus, ut videlicet in exequiis mortuorum, in domibus, Ecclesiis, et coemeteriis, Tubicines, quae lugubre canunt, quas cantatrices vocant, aduocentur, quae non solum turbant diuina; verum etiam prouocant seu excitant alios verbis vanis ac cantibus,* at

et paganorum ac Iudaeorum ritui consonis, ad plorandum, verberandum, et lacerandum se ipsas; hoc ne fiat de caetero, districtissime et sub excommunicationis vinculo prohibemus, etc. Excommunicantur eae in Concilio Nemosiensi anno 1298. c. 4. *Et Cantatrices in funeribus defunctorum, siue in Ecclesia, siue in coemeteriis, seu alibi. Lamentatrices* appellantur in Concilio Marcianensi anno 1326. c. 23. vbi et interdicuntur. Quod vero *Tubicines* vel potius *Tibicines* dicantur, respectum forte ad *Praeficas* veterum, quae cantus eiusmodi lugubres ad *tibiam* cantabant, vt est apud Nonium et Ciceronem l. 2. de Legibus. Sed et tubas olim adhibitas in funeribus, docuere pridem Persii Interpretes ad Sat. 3. quas vero cantatrices alii, *computatrices* vocat Boncampagnus Bononiensis, qui vixit anno 1213. in Arte Dictaminis Mf. lib. 1. sub finem: quod mortuorum facta et nobilitatem narrarent, nam *computare* pro *narrare*, dixerunt, vt supra annotatum. Ita porro ille: *Ducuntur Romae quaedam foeminae pretio nummario ad plangendum super corpora defunctorum, quae Computatrices vocantur, ex eo quod sub specie rythmica nobilitates, diuitias, formas, fortunas, et omnes laudabiles mortuorum actus computant seriatim. Sedet namque Computatrix aut interdum recta, vel interdum proclinis stat super genua crinibus dissolutis, et incipit praeconia laudum voce variabili iuxta corpus defuncti narrare, et semper in fine clausulae, ho, vel hi promit voce plangentis. Et tunc homines astantes cum ipsa flebiles voces emittunt. Sed Computatrix producit lacrymas pretii, non doloris.* Id potissimum vetatur in statutis Mediolanensibus 2. parte cap. 470. vide Ammianum lib. 19. p. 134. Sed et nec dum omnino extincta haec superstitio apud Graecos hodiernos, vt testatur Bellonus lib. 1. Obseruat. c. 4. lib. 2. de operum antiq. praestantia c. 14. 15. neque in quibusdam Prouinciis Gallicis. V. *Reputatio* 2.

CANTATVS, pro *Cantus*. Alci[...] Auitus 5. 157. de plaga Egypti[...]
Ranarum foedis texit canta[...]
vrbes

† CANTELLAGIVM, tributi sp[...] pro vino vendendo soluti, i. q. C[...] *telagium*. Ch. Mf. a. 1353. V. [...] *tare* et *Cantarium* 5.

CANTELLATOR, praestigiator, [...] gus. Raymundus de Agiles in [...] Hierosol. *Cantellatores etiam co[...] et augures, vt fertur, dixerant [...] non mouerent castella sua vsque a[...] feriam.* Italis *Cantellare* est sub[...] fiori voce cantare, aut quidpian[...] biis mussitare, quod faciunt Mag[...] Praestigiatores, qui *immurmurar[...]* susurris magicis carminare solent[...] *Carminare*. Verum Codex Mf. [...] est D. Boucheti, hoc loco *Con[...] latores* praefert. Ammian. lib. [...] *Cum obiectaretur illi, quam ob rem [...] stellationem Principis collegisset.* [...] delinus lib. de virginate: *Fato e[...] nefi guber[n]antur futura, iuxta [...] thematicorum constellationem.* [...] Firmic. l. 1. Mathes. c. 3.

CANTELLVM, velut *quantillum* [...] quod supra mensuram additum [...] Statuta de Pistoribus apud Spelm[...] num: *Nullum genus bladi vend[...] per cumulum, seu cantellum, pr[...] auenam, brasium, et farinam.* [...] Ludouici Comitis Blesensis et Cl[...] mont. pro Monasterio Bonaev[...] anno 1198. ex Archiuo eiusd. [...] *Vnum sextarium auenae ad rasam [...] nam -- ita quod mina nec pu[...] sit nec coagitata et sine cantello. [...] Calcum.*

CANTELLVS, Gall. *Chanteau*, [...] dra. Monast. Anglic. to. 1. p. [...] *Fratribus leprosis de Hospitali B. [...] riae Magdal. dantur singulis d[...] singuli cantelli plenum dimidium [...] nem habentes, etc.* Limborch [...] tent. Inquisit. Tolos. pag. 214. [...] *dedit dicto Petro Tort vnum mag[...] cantellum de placenta, et duo f[...] de Rosolas.* Vocis etymon for[...] Britannicum *Cant*, circulus. [...] *Chantellus*.

† CANTERATA, vasis species, [...] aquae receptaculum ad formam [...]

quod *Cantero* Italis dicitur. Stat. Montisreg. p. 267. V. *Cantharum*.

CANTERELLUS. Testam. Henrici Cardinalis anno 1271. inter Instrum. to. 3. nouae Gall. Christ. col. 181. *Item lego Andreae Priori Vintoniensi decem marchas et librum qui dicitur Canterellus*. F. liber musicus seu cantum spectans Ecclesiasticum. Gallis *Chanterelle* est Instrumenti musici neruus tenuissimus. V. *Cantatorium* et *Cantica*.

CANTERINUM, V. *Cantarinum*.

CANTERINUS, equus. Acta SS. Iulii tom. 1. pag. 332. de S. Swituno: *Et veloci gressu ad venerandum almi reliquias Episcopi peruenit incolumis, adhuc sodalibus longe remanentibus, canterinis licet et adminiculis suffragantibus*. V. *Cantarius* et *Canterma*.

CANTERIUM. (1) Ch. Leonardi Episc. Caesenatis anno 1175. *Vnum canterium terrae, quod vobis Marota dedit*. Occurrit semel ibi ac iterum. Forte melius legeretur *Carterium* Gall. *Cartier*. (2) † Cantherius. Stat. Vercell. l. 2. p. 36.

CANTERIUS, pro *Cantherius*. Acta S. Thyrsi num. 48. *Quibus decolatis, iussit Thyrsum claudi locello ligneo, et ipsum in canterio leuari*. Acta alia habent *plaustro* pro *canterio*.

CANTERMA, maleficii species, aut incantationis, vnde forte nomen, *susurrus magicus*. Gregor. Mag. lib. 12. Ind. 7. Ep. 13. *Maleficio, quod vulgo canterma dicitur, quosdam dicens maculatos*. Ita MSS. praeferunt, Vide an non legendum sit *Canterium*; nam etiamnum Italis *Canterini*, Senensibus *Cantarini* dicuntur, qui crebro ac vltro *cantant*, vel incantant. Ita Galli olim *Chanterres* dicebant. Gloss. Lat. Graec. *Canturis*, ᾠδικὸς. Alii putant scribendum *Contamina*; nam sic magicas incantationes vocat Apuleius in Apol. *vi Contaminum*. Alibi: *Profluentem sanguinem sisti contamine*. *Magica contamina*, leg. 6. Cod. Th. de Malef. Ita enim quidam legendum censent, pro *Consamina*, id est, consultationes: *Si quis magus, vel magicis contaminibus adsuetus, qui maleficus vulgi consuetudine nuncupatur*, *et haruspex, aut hariolus, etc.* Vbi indubie legendum *Cantaminibus*, quidquid dicant viri docti, quod et voluit Tribonianus, qui in Cod. Iust. *carminibus*, reposuit: nam in hac lege agitur de Magis, non de iis, qui eos *contabantur*, aut *consulebant* vel quos *indago curiosior*, seu *diuinandi curiositas* tenebat, vt loquuntur lex. 13. Cod. Th. de Haeret. et lex. 4. de Malefic. Martianus Capella lib. 1. *Iam pridem quippe offensus contamine mouendorum, dedignantur Augur Pythius nuncupari*. Vide Lindenbrogium ad Ammiani lib. 16. pag. 52

CANTES, *proprie sunt fistulae quarum sonus artem musicam edit. Deae quoque cantes dicuntur*. Papias. Vetus Vocabul. Monasticum apud Martinium in Lexico: *Cantes plur. num. dicuntur fistulae organorum in quibus cantus temperatur: vel vt Martiano placet, Cantes dicuntur Deae ornamentorum*. V. Lexicon eiusd. Martinii, et supra *Canta*.

CANTHARA, V. *Cantharum*.

CANTHARATA VELA COCCOPRASINA, in Ch. a. 471. apud Mabill. de Re Diplom. pag. 462. f. vela sunt in quibus erant depicta animalia, ac praesertim Scarabaei, quos Gr. κανθάρους appellant.

CANTHAREDA, cantharis, animal venosum, *Cantaride*. Gregor. Turon. lib. 6. cap. 15. *Canthaređarum cataplasmam nimium validam ponens. etc.*

CANTHAREDUS, V. *Cantredus*.

CANTHARISTA, V. *Cantarista*.

CANTHARUM, CANTHARA, CANTHARUS. Horum vocabulorum notiones omnes prodit Papias: *Cantara, corbes, cuna vel cerostata, vasa Ecclesiastica. Cantarus, vas quoddam cum ansis. Graecum est, vt quidam dicunt; Butritus* (Edit. *Butribus*) *dicitur tamen a cantando. Cantara, vas vinarium. vel animal. Cantara, Camera domorum* Brit. in Vocab. *Cantarus, vas quoddam est, ad aquam vel ad vinum portandum*. Sulian. in Vocab. *Cantharus, ornamentum muliebre*. (1) CANTHARUS, vel CANTHARA, vel CANTHARUM,

THARVM, vas vinarium. Hesychius καύθαρος, ποτηρίυ εἶδος. Helgaudus in Roberto Rege Franc. *Vas vinarium ex argento factum, quod cantara dicitur, a suo quodam Clerico fuerat furatum.* Eckeardus Iunior de Casib. S. Galli cap. I. p. 46. *In cantaro quodam, quo Salomon vtebatur, gemmato grauissimi ponderis aureo. Canthari* et *Canthara* non semel inter vasa Ecclesiastica reponuntur ab Anastasio in S. Hilaro PP. in S. Simplicio, in S. Symmacho, in S. Hormisda, in Sergio, etc. pag. 29. 33. 34. 60. 135. etc. (2) CANTHARA CEROSTRATA, CEROSTRATA, canthari seu disci cereis instructi, in quibus illi infixi, candelabrorum vice. Anastasius in S. Siluestro PP. *Canthara cerostrata* 12. *aerea pens. singula libras tricenas.* Infra: *Canthara cyrostrata in gremio basilicae argentea* 50. *pens. singula libras* 20. Occurrit passim apud hunc scriptorem pag. 21. 23. 25. etc. V. *Pharacanthara.* (3) CANTHARI, aquarum receptacula, vnde aquae erumpunt, Vlpiano: Germ. Becken, qui in mediis Ecclesiarum atriis, seu propyleis exstrui solebant. Anastasius in S. Hilaro PP. *Cantharum B. Petri cum quadriporticu marmoribus ornauit.* Infra *Item sub gradus in atrio alium cantharum foris in vulgo campi posuit, et ad vsum necessitatis humanae fecit.* Paulin. Nat. 10.

Cuius in exposito praelucens cantharus exit.

Vide descriptionem Cangii sanctae Sophiae num. 22.

CANTHARNICVM, V. *Cantarinum.*

CANTHELIVM, vasis genus, κανθήλιον. Ioann. Moschus Limonarii cap. 107. *Portabat canthelium capientem amphoras* 5. *ferebatque aquam in Monasterium.* Vide Cyrillum in Vita S. Euthymii.

CANTHVS, *pars communis superioris inferiorisque palpebrae, quam duplicem habet vterque oculus, alteram iuxta nasum, iuxta tempora alteram.* Vocabularium Sussannaei. Graecis κανθὸς, oculi angulus. *) Germ. Kante, extremitas.

† CANTICA, liber ecclesiasticus, quo *cantica* continentur. Testa. a. 1250. t. 2. Hist. Cassin. p. 4[…] V. *Canterellus.*

CANTICINIVM, cantus ecclesia[…] cus, officium Ecclesiasticum. M[…] tellus in Quirinalibus. † Pro o[…] cio quod noctu peragitur, ap. L[…] dewig. t. 9. Reliq. p. 368. *Quad[…] nocte in hora canticinii.* Nisi temp[…] significet, quo gallus cantat.

CANTICVM, *est vox cantantis in l[…] titiam*, inquit Isidorus lib. 6. Or[…] c. 19. Ruffinus Aquileiensis in Ps[…] mum 75. *Psalmus est cum cessan[…] voce pulsus tantum organi canen[…] auditur. Canticum est, cum canta[…] tium chorus libertate sua vtens, n[…] que in consonum organi astrictus o[…] sequium, hymno canorae vocis ta[…] tum exultat.* CANTICVM CANTICORVM, propter excellentia[…] dicitur: ita τελετὴν τῶν τελετῶν E[…] charistiam vocat Dionysius Areo[…] ἑορτὴν ἑορτῶν, festum resurrection[…] Gregorius Nazianzenus. Papias *Canticum Canticorum, Hebraice S[…] rasiti dictum, quod omnibus cantic[…] praeferatur.* Hebraeis, שיר השירים *Sir Hasarim.* Vide Isid. l. 6. Orig. cap. 1. et 2. CANTICA GRADVVM, dicuntur XV. Psalmi, scilicet 119. 120. 121. 122. 123. 124 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131 132. 133. *quia*, inquit Eucherius, *quindecim quondam gradibus ascendebatur in templum, atque ideo hi Psalmi XV cantici graduum inscriptione signantur, quod nos per quosdam profectus ad sublimia spiritalium rerum prouectione perducant.* Vide S. Hilarium in Praefat. Comment. in Canticum Graduum. CANTICVM PSALMI, *id est, quod cum organum modulatur, vox postea cantantis eloquitur.* Ita Isidor. lib. 6. Orig. c. 19. Ruffinus in Psalm. *Canticum Psalmi, est cum choro ante constante humanae cantationis hymno, ars organi consonantis aptatur, vocisque modulis praecinentis pari psalterio suauitate modulatur.* Vide S. Hilarium in Prologo ad Psalmos.

† CANTILABRVM, feretrum. ActaSS. t. 3. Aug. p. 459. V. *Canterata.*

CANTI-

CANTILENA ROLLANDI, clamor militaris, *permistus exhortatione*, inquit Sallustius, in procinctu pugnae pronuntiari solitus, cuiusmodi fuit veterum Gallorum *barditus* apud Tacitum de Morib. German. Erant enim in exercitu *Cantatores*, qui milites ad strenue se gerendum in praeliis excitabant, et rerum praeclare a summis ducibus gestarum exempla, praeliaturis ob oculos ponebant, eaque decantabant. De eiusmodi Cantatoribus agit Leo in Tactic. cap. 12. §. 71. 72. 120 Willelmus Malmesbur. de Gestis Regum Anglorum lib. 3. et ex eo Albericus, Matthaeus Paris, Matthaeus Westmon. et alii anno 1066. de Willelmo Notho ad proelium contra Haraldum sese apparante: *Tunc cantilena Rollandi inchoata, vt Martium viri exemplum pugnaturos accenderet, inclamatoque Dei auxilio, praelium consertum, bellatumque acriter.* Vacces au Roman de Rou MS. in Willelmo Notho, vbi de praelio Hastingensi.

Taillefer qui moult bien Chantoit,
Sur vn cheval qui tost alloit,
Devant eus alloit Chantant,
De l'Allemaigne, et de Rollant,
Et d'Olivier, et de Vassaux.
Qui morurent en Rainschevaux.

De fabuloso Rolando, vide Turpinum, Willelm. Briton. lib. 3. Philipp. p 128. Ordericum Vital. l. 7. pag. 646. Busbequium Ep. 3. Turcic. pag. 86. Edit. 1589. Galeotum Martium de dictis et factis Mathiae Regis Hungariae cap. 12. et Dissertat. Cangii 11. ad Ioinuillam p. 205. Nec omittendum videtur, quod scribit Hector Boethius lib. 15. Hist. Scotor. Ioanni Francorum Regi conquirenti, *nullos modo se Rolandos aut Gauinos reperire*, vnum ex maioribus natu, cuius aliquando virtus in iuuenta claruisset, respondisse, *non defuturos Rolandos, si adsint Caroli.*

CANTILENOSVS, a *cantilena*, occurrit apud Sidonium lib. 4. Epist. 1.

† CANTILLARE, cantare, cantitare, Ital. *Cantilenare.* Acta SS. t. 3. Aug. p. 820.

CANTILLVS. (1) Qui canit, canorus. Versus praefixi Agnelli libro Pontif. apud Murat. to. 2. pag. 19 col. 2.

Qualis inest cantilla canens Philomela suaue,
Florigeris verno sylnis, etc.

(2) Genus vasis. V. *Cancillus.*

CANTINARIVS, cellerarius, vox Italica, a *Cantina*, cella vinaria, apud Bertramum in Vita S. Franciscae Abbatissae n. 18.

† CANTINELLA. (1) Stat. datiar. Riper. c. 12. *De qualibet libra aestimationis cantinellarum pro exitu, denarii VII.* (2) CANTINELLA, *la cancozoneta*, in Glossar. Lat. Ital. Ms. Gall. *Chansonette*, Ital. *Canzonetta.*

CANTITAS, *ποσότης*, *quantitas*, in Supplemento Antiquarii.

CANTO. (1) Vox Italica, lapis angularis, et quoduis saxum figurae quadratae. *) Germanis Kante, angulus exterior, extremitas. Vita B. Francisci de Paula in Actis SS. Aprilis tom. 1. pag. 187. *Vidit eundem B. Franciscum portare super collum quemdam magnum cantonem, longitudinis palmorum quatuor et latitudinis palmi vnius.* V. *Cantus* 2. CANTONVS, eadem notione, Ital. *Cantone*, angulus, saxum quadratum angulare, Germ. Kante, angulus exterior. Chron. Parmense ad an. 1294. *Eleuata fuit turris maioris Ecclesiae a fenestris campanarum in sursum; et facti sunt ibi archi peyti de lapidibus et quatuor cantoni, et super quolibet vnum capitellum, cum pomis deauratis.* Instrument. anni 1428. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Pro certa parte domus in careria Infariae supra cantonum carierarum grossariae;* id est, in angulo plateae mercatorum. (2) CANTO, CANTONVS, regio, prouincia, Gall. *Canton.* Voces frequenter vsurpatae a recentioribus qui scripserunt de Heluetiis, apud quos tredecim *Cantones*, vel *Cantoni* distinguuntur, vt norunt omnes; at in Chronico Cremonensi apud Murat. to. 7. col. 650. *Catonus* est vrbis Regio.

† CANTONVM, vrbis pars, regio, Gall. *Canton.* Stat. Vercell. lib. 6. p. 144. V. *Canto* 2.

CANTONVS. (1) Lapis angularis, V. *Canto* 1. (2) Regio, V. *Canto* 2. (3) † Recessus, Gall. *Coin.* Ch. Ml. a. 1333. *Inueniens baculum - - appositum - - in cantono dicti operatorii.* Nisi idem sit ac (4) † Latus, angulus, Ital. *Canto*, Germ. Kante. Murat. to. 16. Script. pag. 808. V. *Cantus* 2.

CANTOR, CANTORES, in Ecclesia iidem, qui Psalmistae. Amalarius lib. 3. de Eccl. Offic. cap. 5. *Septem gradus sunt ordinatorum, octauus cantorum, nonus et decimus auditorum vtriusque sexus.* V. *Psalmistae.* Primitus autem et nascente Ecclesia, in singulis aedibus sacris non erant psalmodiae, quia reditus ad huc assignati non erant, quibus possent ali singula canentium collegia. Ideo Romae *Schola Cantorum* instituta fuit, quae vrbi communis erat, et ad stationes, processiones, singulisque diebus earumdum festis Ecclesias vrbis conueniebat, ibique sacra officia et Missarum solennia, Pontifice vel Presbytero celebrante, decantabat. Haec schola communibus sumptibus victitabat, habebatque magnae in vrbe dignitatis et existimationis Praefectum, qui *Primicerius*, interdum *Prior Scholae Cantorum* vocabatur, cuius opera selecti iuuenes in cantu, lectione sacrorum librorum, et optimis moribus instituebantur. Huius scholae initium Hilario PP. adscribere videtur Anastasius, his verbis: *Hic constituit in vrbe Ministrales* (id est, Clericos) *qui circumirent constitutas stationes.* At Ioannes Diaconus a S. Gregorio M. eam primum institutam diserte scribit in eius Vita lib. 2. cap. 6. Abrogauit quippe vsum, qui tum inualuerat, quo ipsi diuini altaris ministri et Diaconi Cantorum vices explebant, vnde fiebat plerumque, vt in iis, quorum vita probari deberet, modulatio vocis tantum spectaretur. Vide Concil. Roman. anno 595. Scholam vero Cantorum ex orphanotrophiis fuisse suppletam docemur ex Diurno Romano c. 7. tit. 19. Vide Gloss. med. Graecit. in ὀρφανος. Ex hinc in alias Ecclesias deriuatae Scholae Cantorum. Ledradus Archiepisc. Ludun. in Epist. ad Carolum M. *P… quam, Deo iuuante, et mercede … stra annuente, in Lugdunensi Ecc… sia est ordo psallendi instauratus, iuxta vires nostras (secundum rit… sacri Palatii) omni ex parte agi … deatur, quidquid ad diuinum per… nendum officium ordo exposcit. Na… habeo Scholas Cantorum, ex quib… plerique ita sunt eruditi, vt ali… etiam erudire possint.* De eiusmo… Cantorum Scholis, ita Domnizo l. … de vita Mathildis c. 2.

Post haec excelsum studuit sibi fing… re templum,
Diuinasque scholas, canerent, qu… dulciter Hor…
Nocte die Christo.

Vide Regulam Canonicorum in Co… cilio Aquisgranensi c. 137. CANTOR, qui scholae cantorum praee… in Ecclesia, et, vt aiunt, aliis Cantoribus *cantum imponit; qui chor… regit*, vt est in Ch. a. 1254. apu… Meurissium in Episcopis Metensi… pag. 460. Honorius Augustod. l. … c. 6. *Cantores, qui choros regun… sunt Apostoli, qui Ecclesias laude… Dei instruxerunt.* Idem cap. 7… Cantores ait capita pileolis operuiss… et prae manibus baculos gestasse… *Cantor, qui cantum inchoat, est tu… bicina, qui signum ad pugnam da… - - Cantores capita pileolis tegun… baculos vel tabulas manibus gerun… quia praeliantes caput galeis tegun… armis bellicis se protegunt.* De ali… Cantorum vestibus agit Amalariu… l. 3. de Eccl. Offic. c. 4. Continuator Aimoini l. 5. c. 54. *Matthae… Praecentor Senonensis et Albert… Cantor Parisiensis chorum tenuerun… cantum in processione imposuerun…* CANTOR, officium monasticum, d… quo Lanfrancus in Decret. pro O… dine S. Benedicti cap. 5. *Quicunq… lecturus aut cantaturus est aliquid i… Monasterio, si necesse habet, ab e… priusquam incipiat, debet auscult… re, etc.* Adde librum Vsuum Or… Cisterciensis c. 115. CANTORE… ministelli, ioculatores, quos Prouin… ciales *Cantadours* vulgo vocant. Ga… fridus Monemuthensis lib. 1. c. 2… H…

Hic omnes cantores, quos praecedens anno habuerat, et in modulis et in omnibus musicis instrumentis excederet, ita ut deus ioculatorum videretur. V. *Cantilena*, *Ministelli*, *Ioculator.*

CANTORATVS, dignitas cantoris in Ecclesia, apud Guibertum lib. 1. de vita sua c. 7.

CANTORIA, eadem notione, in Ch. a. 1237. inter Instrum. Hist. Meld. tom. 2. pag. 140. Litteris Philippi V. Fr. Regis anno 1319. quibus *Officium nouum, quod Cantoriam*, inquit, *volumus appellari*, instituit in S. Capella Paris. quam *Cantoriam* confert Aegidio de Condeto eiusdem Ecclesiae Canonico. Occurrit praeterea in Probationibus Hist. Comitum Ebroic. pag. 10. Bulla Pauli II. PP. tom. 1. Maceriarum Insulae Barbarae pag. 261. Concil. Hispan. tom. 4. pag. 384. etc.

CANTORISSA, apud Nic. Triuettum anno 1237. eadem, quae *Cantrix*, de qua voce infra.

CANTORIVM. Liber, cui titulus: *Expositio Missae: Postquam legerit, Cantor in Cantorio sine aliqua necessitate ascendit, non superius: sed stat in eodem loco, vbi et Lector, et solus incipiat responsorium, et cuncti in choro respondeant.* V. *Cantatorium.*

CANTREDVM, V. *Cantredus.*

CANTREDVS, CANDREDVS, CANTAREDVS, ruris portio, continens centum villas, alias *Hundredus* dicta: vox Britannica, composita ex *Cant*, i. centum, *et tre*, i. vrbs, vide Ioann. Brompton p. 957. *Hundredus Latine dicitur, Wallice et Hibernice Cantredus, et continet centum villas.* Siluester Giraldus in Itiner. Cambriae lib. 2. cap. 7. *Habet autem haec insula Monae trecentas quadraginta villas, et pro tribus Cantredis reputatur. Dicitur autem Cantredus composito vocabulo, tam Britannica quam Hibernica lingua, tanta terrae portio, quanta centum villas continere solet.* Vide eumdem in Topogr. Hibern. dist. 3. cap. 5. 10. et Hibern. expug. lib. 1. cap. 23. 28. lib. 2. cap. 4. 15. 18. et Gratianum Lucium in Cambrensi p. 307. CANTREDVS, apud Rogerum Houed. pag. 567. et Siluestrum Giraldum lib. 1. Itiner. Camb. cap. 2. Bromptonum pag. 1074. etc. CANTREDVM, in Monast. Angl. to. 2. pag. 188. 1034. apud Rymer. to. 2. pag. 88. et 247. Kennet. in Gloss. ad calcem Antiquit. Ambrosden. etc. CANTAREDVS, apud Matth. Paris pag. 676. et Siluest. Girald. de Hibern. expug. l. 1. c. 3. l. 2. c. 5. CANDREDVS, in Monast. Angl. tom. 2. pag. 1048. V. *Hundredus.* CANTHAREDVS, in Actis SS. Aprilis t. 1. p. 619. vbi de S. Celso Archiep. Armachano.

CANTRELLA, V. *Cantulla.*

CANTRICVLA, *focus*, Gloss. Isid. corrupte: melius infra *Craticula, Focus.*

✝ CANTRIFVSOR, forte artifex, qui *cantharos* ex stanno aut alio metallo fundit, vt suspicantur editores Act. SS. t. 3. Aug. p. 368. *Laurentii cantrifusoris vxor.* V. *Cantharum.*

CANTRIX, quae cantum imponit, et cantatricibus praeest in Monasteriis Sanctimonialium. Petrus Abelardus pag. 155. *Cantrix toti choro prouidebit et diuina disponet officia, et de doctrina cantandi vel legendi magisterium habebit, et de eis, quae ad scribendum pertinent, vel dictandum, etc.* Vide Vitam B. Margaretae Hungaricae cap. 64. et Reuelat. S. Gertrudis l. 1. c. 4. l. 5. c. 6.

CANTRVM, i. q. *Cantharum*, vas vinarium, in Act. SS. Bened. saec. 3. part. 2. p. 428. V. *Cantharum.*

✝ CANTVALIA. Hac voce *Kyrie* et *Gloria in excelsis*, quae in S. Liturgia cantari seu recitari solent, potissimum significari videntur, in Stat. S. Flori MS. *Missa sicca dicitur, si Sacerdos non valens conficere, quia iam forte celebrauit, vel ob aliam causam, accepta stola dicit introitum et alia cantualia, orationes quoque, epistolam et euangelium et benedictionem.*

CANTVALIS, spectans cantum ecclesiasticum, apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MSS. p. 191. ex Diario Belli Hussitici. Chronicon Mellicense pag. 479. col. 2.

CANTVARIA. (1) Idem quod *Cantaria* 1. V. in hac voce. (2) ✝ Idem quod *Cantuarium* 2. in Ch. a. 1153. inter Instr. t. 11. Gall. Christ. p. 25.

CANTVARIVM. (1) Idem quod *Cantaria* 1. V. in hac voce. (2) ✝ Prouentus beneficii, quod *Cantuarium* dicitur. Petr. Cantor l. 1. summ Ms. c. 96. V. *Cantaria* 1. et *Cantuagium*.

CANTVARIVS, idem qui Cantor. Obituar. Ms. Eccl. Morin. fol. 21.

✝ CANTVAVAIKVM, vociferationes, aliaque id genus, quibus derideri solent ii praesertim, qui ad secundas nuptias conuolant, Gall. *Charivari*. Lit. remiss. Ms. a. 1350. *In quodam cantuauairo in villa Lexoniensi facto* V *Carinarium*.

CANTVLARE, liber ecclesiasticus *ad cantandum*. W. Thorn. pag. 1935. *Psalterium*, *ympnare*, *cantulare*, *Regula Monachorum etc.*

CANTVLLA. Guillelmus Biblioth. in Steph. VI. PP. pag. 237. *Contulit in Monasterio S. Siluestri thymiaterium de argento vnum, cantullam, argenteam vnam.* Forte *Cannulam*. Cangii editor retinendum credit *Cantullam*, eamque esse nauiculam qua micae thuris asseruantur, a Graeco κανθήλιον, species vasis; *thymiaterium* autem esse thuribulum. Obseruat Muratorius pro *Cantullam* alias fuisse *Cantrellam*, sed mendose.

CANTVLOSVS, canorus. Vita B. Guthlaci inter Acta SS. April. t. 2. p. 44. *Deinde cantulosis vocibus garrulantes* (hirundines.)

CANTVLVS, diminutiuum ex *Cantus*. Iul. Firmicus lib. 3. cap. 12 *Ex inuente cantuli et organi, facient magistros etc.*

CANTVRIRE, V. *Canterma*.

CANTVS. (1) CANTVS. Ecclesiasticus, *Ambrosianus*, *Gregorianus*, *Romanus*, *Metiscus*, *Gallicanus*. Psalmodia, et Cantus Ecclesiasticus a primis nascentis Christianismi incunabilis obtinuit, quidquid dicat Caluinus, lib. 3. Institut. c. 20. §. 32. quem sequuntur Centuriatores Magdeburgenses: idque veterum Canonum auctoritate et SS. Patrum, qui primis Ecclesiae saeculis vixerunt, locis non paucis firmarunt Stephan Durandus lib. 3. de Ritibus Ec cap. 21. Iacobus Sewertius in Chr nol. Hist. Chopinus lib. 1. de Sa Polit. tit. 3. et 5. Cardin. Bona l de Psalmodia, et alii. Verum, tradunt Isidorus lib. 1. de Eccl. (fic. cap. 5. et Rabanus lib. 2. de I stit. Clericor. cap. 48. *Primiti Ecclesia ita psallebat, vt modico fle vocis faceret psallentem resonare,* *vt pronuntianti vicinior esset qu canenti.* CANTVS AMBROSI NVS, in Ecclesia a S. Ambrosio i stitutus Radulphus Tungrensis l. 1 de Canonum obseruantia, Prop 12. Primus autem S. Gregorius gnomento Magnus PP. Cantum I clesiasticum correxit, reduxitque certum musicae concentum, qu in vniuerso orbe Christiano obs uari voluit, et scholas Cantoru qui in his canendi institutis haud uiter essent eruditi, in ipsa Roma Ecclesia constituit, vt auctor est I annes Diaconus l. 2. Vitae S. Gre cap. 6. Atque inde *Cantus* Eccles sticus, a Gregorio renouatus, in meliorem redactus ordinem, p sim *Gregorianus* appellatus est. W lafridus Strabo lib. de Reb. Eccl cap. 22. Adde Florent. Wigorn. pa 640. Honorium August l. 2. c. l. 4. c. 1. Ordericum Vital p 523. etc. CANTVS ROMANV inde etiam dictus est, quia in R mana Ecclesia vsurpari primum litus a Schola Cantorum, quam Gregorius instituit. Capitula C roli M. lib. 1. cap. 80. *Monachi Cantum Romanum pleniter et ordi biliter per nocturnale vel gradale ciam peragant.* Et lib. 6. cap. 2 *Vt secundum ordinem et morem manae ecclesiae fiat Cantatus.* R pertus Monach. de Casibus S. C cap. 4. *Maxime autem authent antiphonarium docere, et meod Romano more tenere sollicitus.* H ricus Hutindonensis lib. 4. Hist. *ergo Ioannes Cantare docuit Rom more.* Inde postmodum Cantus I manus in caeteras orbis Christi Ecclesias transiit. Quippe illas ma cantuum libros, missis ad

nunt

antiis, a summis Pontificibus impetrasse passim legimus. CANTVS CONTRAPVNCTVS, vel nude *Contrapunctum*, duplex est apud Musicos: simplex seu concentus musicus rudior, qualis est ille, qui *Falsus bordo* appellatur; et *Figuratus*, qui musicum elegantiorem complectitur. Dicitur *Contrapunctum*, quoniam vno tenore cantatum nullam moram seu *tractum* longiorem patitur. Vbi respirandum est, et paulisper immorandum *Punctum tenere*, vbi sine mora et intermissione, sed aequis mensuris canendum, dicitur *Contrapunctum*. Haec vox occurrit to. 4. Concil. Hisp. pag 398. et 399. anno 585. et passim apud Musicos, quos consule. CANTVS DISCANTVS, Musicus concentus simplicior, Gallis *Fauxbourdon*. Obituarium Ecclesiae Morin. fol. 39. verso: *Fundauit - - solempnem Missam de B. Virgine decantandam - - cum Cantu Discantu et organis sonantibus*. V. *Discantus*. CANTVS FIGVRATVS, musicus. Passim occurrit apud Musicae peritos, et alibi, vbi de Cantu Ecclesiastico. CANTVS FIRMVS, idem qui planus et simplex, to 4 Concil. Hisp. pag. 398 anno 1585. etc. CANTVS PRIMAE MANERIAE, *id est, primi et secundi toni - - Secundae Maneriae, id est, tertii et quarti toni - - Tertiae Maneriae id est, quinti et sexti toni - - quartae Maneriae, id est septimi et octaui toni*. Tractatus de Cantu inter Opera D. Bernardi to. 1. col. 699. edit. 1690. CANTVS NOTHI eodem Tractatu, *degeneres et non legitimi appellati sunt; eo quod vt ibi legitur, a septimo tono incipiant, et tandem in medio seruantes, circa finem degenerent, aliis in primo, aliis quarto tono desinentibus*. CANTVS ORGANICVS prohibetur *in anniuersariis vel sepulturis, nisi quando tales exequiae vel sepulturae celebrabuntur per Capitulum*, in Regula Toribii Archiepiscopi Limae, to. 4. Concil. Hisp. pag. 673. col. 2. CANTVS PANEGYRICVS, omnium hilaris concentus, in Hist. Mediani Monast. ex Charta an. 1618. CANTVS PLANVS, Gall. *Plain Chant*, simplex canendi modus. Occurrit in Regesto Autissiod. MS. annorum circiter 200. et in Concilio Mexicano anno 1585. Vox nota ab annis circiter 400. Vide Mercurium Gallic. Februarii anno 1728. pag. 233. CANTVM PORTARE, rem cantandam alicui praecinere. Ordo Cluniac. Bernardi Monachi part. 1. cap. 14. CANTVS PVLLORVM, V. *Pullus*. † CANTVS, interdum etiam est, responsum, vel responsorium, quod post epistolam canitur in S. Liturgia, *Graduale* etiam dictum; vnde liber eiusmodi responsa continens *Gradale* vel *Cantatorium* nuncupabatur. Ordo Eccl. Ambros. Mediol. an. circ. 1130. ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital. med. aeui p. 906. † CANTVS porro vsurpatur pro responso, seu responsorio quouis, in Chron. Lemouic. Ms.

(2) CANTVS, Italis *Canto*, latus, angulus, Graecis *κανθὸς*, angulus oculi, Germ. *Kante*, angulus exterior. Hinc emendandum Supplem. Antiquarii, vbi *Camtus*, pro *Cantus*. Vetus Charta apud Vghellum to. 7. Ital. Sacr pag. 393. *Et de latitudine de cantu in cantum, quantum ipsa plagia continet*. Infra: *De Cantu in Cantum*. Adde pag. 414. Rythmus de Verona, apud Mabillon. to. 1. Analector. *Foro lato specioso, sternuto lapidibus, vbi in quatuor cantus magnus instat fornicceps etc.* IN CANTV SEDERE, recensetur inter superstitiones paganorum apud S. Audoënum in Vita S. Eligii Nouiom. Episc. l. 2. c. 15. *Nullus Christianus in puras* (al. *pyras*) *credat, neque in cantu sedeat, quia opera diabolica, sunt*. Gallis *Estre assis de Cant*, est *Estre assis de Costé*.

(3) CANTVS, pro *Quantus*, qui et pro *Quot*, in Vsibus Culturae Cenom. *Incipiet Cantor officium, Puer natus est, et aduocet iuxta se de Cantoribus Cantos complacuerit*.

(4) *Cantus* pro *Contus*, V. in *Camis*.

(5) † Forte idem quod *Camallus*, humerale. Stat. synod. eccl. Autel. ap.

ap. Marten. t. 7. Ampliss. Collect. p. 1274. *Praecipitur sacerdotibus vt induti albis et stolis intrent synodum, quae celebratur tempore paschali: illam vero, quae celebratur Octobri, in superliciis, cantis et stolis.* Sed legend. videtur *Cottis.* V. *Cota* 1. (6) † Pro *Canthus.* Gloss. vet. Cod. reg. 7613. *Cantus, ferrum circa rotas vel ligna, vulgo gaiile.* CANTVS, *la circumferentia rote,* in Gloss. Lat. It. Ms. V. *Cantes.*

† CANTVS, adiect. pro *cautus*, ap. Elmham. in vita Henr. V. edit. Hearnii c. 62. p. 167.

CANVA, Vita S. Eligii ab Audoëno scripta lib. 2. cap. 12. *Vnus ex famulis eius cannam cum qua camelum onerarium secum ducere consueuerat, subito perdidit.* Et cap. 57. de homine rabioso: *Egestiones etiam ruderum, nec non et cannam, si comprehendisset, auidissime edebat.* Forte pro *Canua* legendum est *Canna*, arundo, et pro *Ruderum* posterioris exempli mallem *Rudarum*, id est, vicorum.

CANVDO, V. *Cynoedus.*

CANVLA, fistula, Gall. *Flute*, instrumentum musicum. Papias in Ms. Biturie. *Choraules, Princeps chori, vel qui Canulis, id est fistulis canit. Choraule enim Graece Canula dicitur.* † Pro fistula, qua sanguis Christi hauriebatur occurrit in Martyrol. Ms. S. Steph. Autiss.

CANVLASTHIVM, pera, Acta SS. Iunii tom. 1. pag. 241. de S. Nicolao Peregrino: *Qui ipsius crucem et Canulasthium sumentes cum fide, a vexationibus et infirmitatibus curabantur.*

† CANVLVS, scapus, sic dictus, quia cauus, Hisp. *Canuto*, tubulus; vnde diminut. *Canutillo.* Inuent. Ms. thes. Sed. Apost. an. 1295. *Item vnam cupam de auro - - canulum pedis et pomum esmaltatum habet.*

CANVM. (1) Debitum seu reditus, V. in *Cana* 2. (2) † Album. Comput. an. 1489. inter Probat. to. 4. Hist. Nem. p. 49. *Pro tribus canis operis albi factis suis sumptibus.*

CANVMENTVM, Βεγοῦτα, εἶδος ἀκοντίου. Gloss. Lat. Graec. *Verutum*, vt exponitur in Supplemento Antiquarii. † Ms. habent *Amentum* pro *Amentum.* V. Gloss. Rigaltii in βεγοῦτα.

CANVOYS, tela rudior, a *Canaua* pro *Cannabis*, Gall. *Canevas.* Angl. *Canuas.* Kennetus in Glossario ad calcem Antiquit. Ambrosden. *Ex in Canuoys empto Londin. per Rickardum Dymby pro lintheaminibus faciendis III. Sol.*

CANVS EQVVS, *qui ex candido et nigro est*, Papiae.

CANVS, V. *Cynoedus.*

CANVSINAE PELLES, rufae, vel subrufae. Ordericus Vitalis lib. 8. p. 715. *Locupletes heras sericis vestibus, et canusinis pellibus delicate indutas trepidare cogebat.* Vide Martialem lib. 14. Epigr. 127. 129. et Interpretes.

CANVSVM, in Ch. an. 1197. apud Vghell. tom. 7. pag. 1275. *Vnum amictum cum friso magno, vnum canusum cum gramatis et frisis.* Legendum videtur, *Camisum*, seu *camisia.*

CANVTVS, pro *Canus*, cui canent capilli prae senectute. Gloss. Lat. Gr. πόλιος, *Canus, Canutus*, Gall. *Chenu*, Italis *Canuto.* Alcuinus Poem. 189.

Est vir iam totus canuto vertice sanus.

Poem. 221.

Quid faciet tardus canuto vertice Drances?

Adde Poem. 264. Vtuntur praeterea Eckeardus Iun. de Casib. S. Galli c. 16. et Vita S. Samsonis Episc. Dolensis l. 1. c. 26.

CANVVM, pro *Cannabum*, Gall. *Chanvre*, Germ. Hanf, apud Lobinellum Hist. Britan. tom. 1. pag. 156. *De decima vini duas, de lino et canuo totam.*

CANZELARIA, pro *Cancellaria*, Gall. *Chancelerie*, in Regiminibus Paduae ad ann. 1320. apud Murator. to. 8. col. 432.

CANZELLARE, pro *Cancellare*, delere, expungere. Chronic. Parmense ad a. 1320. apud Murator. to. 9. col. 874. *Propter quam pacem omnes banniti*

banniti - - *cancellati et exempti fuerunt de bannis suis.*

CANZELLATUM, cancelli, cancellis clausum. Iacobus de Varagine in Chronico Ianuensi, apud Muraror. to. 9. col. 29.

CANZEUS, V. *Cançeus.*

CANZIR, vel KANZIR. Histor, de Reliquiis S. Marci Venetias translatis:

Marcum firantur, Kanzir ii vociferantur.

Alibi *Canzir* habetur.

CAOETUS, V. *Cauanna.*

CAORCINA, tabula nummularia mercatorum, qui *Caorcini* vocabantur. Comput. a. 1272. t. 1. Probat. Hist. Brit. p. 1009.

CAORCINI, CATURCINI, CAURSINI, CAWARSINI, CORSINI, mercatores Italici propter foenerationem vsurariam famosi, maxime in Gallia, vnde non semel a Principibus proscripti sunt, Legibus et Statutis contra foeneratores editis. Extat inter alia Edictum Sancti Ludouici, mense Ian. 1268. quo *Caorsinos* vsurarios proscripsit, facta tamen mercatoribus Lombardis, *Caorcinis*, et aliis extraneis mercaturam in Gallia exercendi facultate, dummodo nullum vsurarium foenus facerent. Prostat etiam aliud Philippi Audacis datum Parisiis die Martis ante festum SS. Simonis et Iudae, hoc verborum contextu: *Extirpare volentes de finibus Regni nostri vsurariam prauitatem, quam quosdam Lombardos et Caorsinos, aliosque complures alienigenas, in eodem Regno publice intelleximus exercere, mutuantes pecuniam obligatam sibi pignoribus ad vsuram, et habentes ad hoc domos, specialiter deputatas, in quarum extorsionibus vsurarum valde praedictum, depauperant regnum, etc.* Quo Edicto a Regno proscribuntur duobus mensibus post eius proclamationem. Mox additur: *Non inhibemus, tamen quin mercatores Lombardi, Caorsini, et alii vndequaque pro suis negotiis et mercaturis legitime exercendis in regno nostro morentur, pacifice veniant et recedant, etc.* Statuta Ecclesiae Meld. an. circiter 1346. inter Instrum. Hist. Meld. to. 2. pag. 492. *Inhibentes ne quis in domibus, vel in locis, aut in terris Ecclesiarum Lombardos, aut alios advenas, qui vulgariter Caorcini dicuntur, vsurarios manifeste receptare praesumat. Horum etiam pestis abominanda adeo inualuit in Anglia,* inquit Matthaeus Paris anno 1235. *vt vix esset aliquis, qui retibus illorum iam non illaquearetur. Circumueniebant enim in necessitatibus indigentes, vsuram sub specie negotiationis palliantes, etc.* Mox subdit formulam, qua debitores sibi obligabant. Adde Matth. Westmon. anno 1232. sub finem. Hos demum proscripsit ab Anglia Henricus III. anno 1240. vt auctor est idem Matth. Paris. pag. 955. a quo postmodum, Papae, vt ait interuentu, reuocati sunt anno 1290. sed mox ob immensas et intestabiles vsuras iterum proscripti et carceri mandati sunt anno 1251. Henricus III. Brabantiae Dux testamento sub anno 1260. quod extat apud Miraeum lib. 1. Diplom. Belg. c. 84. cauit, vt Iudaei et *Cawarsini* de terra Brabantiae expellerentur. Statutum Caroli II. Regis Siciliae contra Iudaeos, datum Andegauis 8. Decembris anno 1289. *Praecipimus, vt expulsio praedicta extendatur ad omnes Lombardos, Caturcinos, aliasque personas alienigenas, vsuras publice exercentes, etc.* Vbi notandum *Caturcinos* appellari, qui aliis *Caorcini*, Matthaeo Paris *Caursini* dicuntur. A *Cadurgo*, scilicet Gallice *Cahors*, Occitaniae vrbe celebri, in qua ii commercia sua exercebant; vnde postmodum Monpessulanum, ac deinde Nemausum translati, vt infra in *Longobardus* docemus; cuius quidem nomenclaturae etymon firmant Dantes in inferno cant. 11. amplectiturque Cleyracus ad Leges maris pag. 226. ✝ Cangii etymon non ita in aperto est, vt de *Caorsa*, vulgo *Caours*, Pedemontii vrbe quondam, quam nunc est, celebriori, nominis originem absurdum sit accensere, maxime, cum vsurarii promiscue *Lombardi* et *Caorcini* vocentur. De Caorsa Dantes in inferno

ferno apprime intelligi potest, quanquam de Cadurco accipiat Benenenutus Imolensis in Commens. MS. Caorsam rursus spectare videtur dictum vetus, inter vrbium quarumdam dicteria ex Cod. MS. Bibl. S. Germ. Prat. sign. 1520. *Vsurier de Chaorse.* et Guigneuil. in Peregrin. hum. gen. MS. vbi de Concupiscentia:

Li Sathanas m'i engenra,
Et de illues il m' aporta
A Chaoursé, ou on me nourri,
Dont Chaoursiere dite fui:
Autant me nomment convoitise.

Caeterum *Corsin*, pro *Banquier*, argentarius, occurrit in Ch. MS. Henr. de Auigniaco. an. 1302. † CAVVVERCINI, eodem sensu, in Concil. Treuir. a. 1310. c. 28. tom. 2. Hist. Treuir. p. 49.

CAORSINI, V. *Caorcini.*

CAPA, CAPPA. (1) Vestis species, qua viri laici, mulieres laicae, Monachi, et Clerici induebantur, quae olim caracalla. Wlphinus, Boëtius in vita S. Iuniani: *Vestis cilicina de caprarum pilis, quae in modum Caracallae, quam nunc Capam vocamus, perseuerat vsque in hodie apud nos est.* Chronicon Triuetti ad annum 1156. *In pago Parisiacensi Capa Saluatoris nostri in Monasterio Argentolii reuelatione diuina reperta est, inconsutilis et subrusi coloris, quam gloriosa mater eius fecit ei, cum adhuc puer esset, prout repertae cum ea litterae indicabant.* *Capam* viris laicis tribuit Gaufredus Malaterra lib. 2. cap. 44. *Ipse cum tredecim viris, gladiis cum Capis accinctis - - ad portam castelli accedens*, etc. Rogerus Hoved. in Henrico II. Adde Matth. Paris pag. 15. V. *Annelatus.* At laici *cottos vel mantellos cum Capis* deferre, contra Monachi *cottos*, vel *mantellos sine Capa portare* vetantur in Concilio Metensi anno 888. cap. 6. *Capam* sequiori sexui adscribunt etiam scriptores. Idem Malaterra lib. 2. cap. 29. Matthaeus Paris an. 1192. *Capa* autem tunicae laxioris et talaris species fuit, quae ceteris vestibus superaddebatur, pallii instar: vnde recte Isidorus lib. 19. Orig. cap. 31. *Capam dictam* scripsit, *quia quasi totum capiat hominem.* Anonymus Vita S. Vodali Benedicti num. 1 *Tollens pallium suum quod vulgo Ca ca vocatur.* Cum vero capae totu hominem quodammodo ambirent tegerent, iis vtebantur potissimu cum foras, aut peregre ibant. Go fridus Vindocinensis lib. 5. Epist. Atque inde negotiatoribus praes tim tribuitur, quod ii negotiation et commercii causa perpetuo fere te ras et prouincias obeant. Lup Ferrariensis Epist. 125. *Negotiatori Capas se petiturum iactabant.* († Li ci hic nomen est quem D. Bonan in Dissert. to. 17. Comment. Aca Inscript. p. 288. *Cappas* vulgo *Cha pes* esse opinatur. Adde t. 21. e rumd. Comment. pag. 175.) Hin *Capa pluuialis*, cuius in pluuia vs erat, Germ. Regenkappe. Chro Andrense: *Volens ab Eleemosynar nostro Capam pluuialem et sumptu sam annis singulis extorquere - - quidem in nostro hospitali de filo gr se Capa solebat singulis sexi, et dom no de Fielnes transmitti.* Vincenti Belvac. lib. 29. cap. 118. Wibert Archidiac. in Vita S. Leonis IX. P cap. 8. *Lacernas pluuiales* vocat I terpres Iuuenalis Sat. 9. v. 28. qu ille *pingues, quae muniant a pluui non quae ornent.* *Capa ad aquam* Computo anni 1202. apud D. Bru sel Tract. de Feodis pag. CCI. co 1. ad calcem tom. 2. Sed et *Capa* capitis tegmentum esse dixit Isidor loco citato: *Capa dicta, quod capi est ornamentum.* Germ. hoc sen vocant Kappe. Certe capam os vultum texisse docet le Roman Garin MS. Atque hinc percipim cur Guillelmus de Podio Lauren cap. 49. dicat Maffredum quemda fuisse *Capam et refugium infidelium malignantium*, quod ii videlicet apu Maffredum delitescerent, et abscon derentur. Instructae porro era capae manicis laxioribus, vnde *m nicatae* dicuntur Matth. Paris an 1258. Innocentius III. PP. in Co cilio Lateran. can. 16. et lib. 1. Epi pag. 298. vetuit ne Canonici, Clerici *Cappas manicatas* intra Eccl siam ad diuinum officium deferre

Ide

Idem prohibuere Galo Cardinalis in Constit. ann. 1208. cap. 3. 4. Odo Paris. in Statutis Synodalibus, Concilium Eboracense ann. 1195. can. 6. Monspeliense an. 1214. can. 3. Auenion. anno 1209. can. 12. Sarisberiense anno 1217. can. 10. Statuta Synodalia Nicolai Episc. Andegav. ann. 1264. et 1269 Constitutiones Nicotienses can. 8. Synodus Cicestrensis anno 1289. can. 9. Synod. Baiocensis anno 1300. can. 33. etc. CAPAE ALATAE, interdictae pariter Clericis in iisdem Statutis Odonis Episcopi Parisiensis, nec non in antiq. Statutis Synodal. Eccl. Aeduensis apud Marten. tom. 4. Anecdot. col. 472. *Capis* praeterea assuta erant et cohaerebant *capucia*, et ita induebantur, et cum maxime clausae essent capae, caput per collare, seu foramen colleris inferretur. V. in *Capitium* et *Capro*. † CAPPA CARDINALARIS, qua vestiri solent Cardinales. Parido de Grassis Caeremon. capellar. Papal. Ms. CAPAE CHORALES, quibus Clerici vel Sacerdotes in choro amiciuntur, ap. Matth. Paris anno 1237. 1246. pag. 302. 473. in Synodo Coloniensi anno 1280. in Praefat. in Charta Henrici Ratisbonensis ann. 1278. in Metropoli Salisburgensi to. 1. p. 264. in noua Gall. Christ. tom. 3. col. 1227. etc. CAPA CVM TINTINNABVLIS. Anonymus de Miracul. S. Hugonis Abbatis Cluniac. *Tunc* [illegible] *Rex domino Abbati et sacro Conuentui Capam paene auream totam, in qua nil nisi aurum apparet, vel electrum, vel margaritarum textus, et gemmarum series: inferius autem vndique Tintinnabula resonantia, ipsaque aurea pendent.* Notum in veteri lege summi Sacerdotis vestimentorum oras tintinnabulis insignes fuisse, *vt nota esset eorum conuersatio*, vt ait S. Augustinus lib. 2. Quaest. in Exod. cap. 119. V. *Tintinnabulum*. CAPPA CATHEGORICA. Robertus Goulet in Compendio iurium et consuetud. Vniuersitatis Paris. fol. 12. verso: *Ordo processionis Vniuersitatis. Crucem portat quidam Baccalarius artium Cappa cathegorice indutus*, hoc est, Cappa decenti et conuenienti. Eadem notione *Categorique* dicunt Galli; quod a voce *Categoriae* sumptum non dubito. CAPAE ROTVNDAE CLAVSAE, quas portare et habere iubentur Clerici et in sacris Ordinibus constituti, in Concilio Arelatensi anno 1260. cap. 8. in Albiensi an. 1254. in Synodo Baiocensi anno 1300. can. 33. apud Ottonem et Ottobonum in Legatinis pag. 18. 51. in Prouinciali Ecclesiae Cantuariensis pag. 117. CAPA CLAVSVLA. Gesta Gaufredi de Loduno Episcopi apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 375. *Idem ab adolescentia Domini iugum ferens, quasi quaedam praeludia futuri Sacerdotii Capam Clausulam in studio semper habens, etc.* sed f. legendum *Clausa*. CAPA DOCTORALIS, apud Robertum Goulet in Compendio iurium et consuetud. Vniuersitatis Paris. fol. 13. verso. CAPAE FORATAE interdicuntur Decanis, Archidiaconis et Archipresbyteris, in Constitut. Galonis Cardinalis. † CAPA MISSALIS, MISSARIA, cuius in missa celebranda vsus est, i. q. *Dalmatica*. Testam. Ms. Annae de Armin. a. 1472. † CAPA PAVONATIA, V. *Pauonatius*. † CAPA PLVMBEA, supplicii genus, in Lit. remiss. Ms. a. 1277. † CAPA PLVVIALIS, cuius in pluuia vsus erat, Germ. Regenkappe, in Lit. remiss. Ms. an. 1409. CAPPA PROFESSIONALIS, quam Episcopus Suffraganeus post ordinationem suam tradit Ecclesiae Metropolitanae. Vita Gulielmi Wainfleti Episc. Wintoniensis inter Vitas Selectorum aliquot virorum, qui doctrina, dignitate aut pietate inclaruere Londini 1681. CAPPA TRANSVERSERIA, in Statut. Synodal Arnaldi Episc. Valentini, tom. 3. Concil. Hispan. pag. 529. *Sacerdotes - - in Ecclesia et extra non vtantur Cappis transuerseriis, sed Cappis rotundis, vel mantellis.* DE CAPA ORDINARII LITIGARE, Gallis prouerbium notissimum, *Disputer de la chape a l'Euesque.* Id est, de re, quae nec actori, nec reo, sed tertio competit. Chronicon

Sancti apud Stephanotium tom. 2. Fragm. Histor. *Locus vllus in tuto non erat; persona aliqua non excipiebatur: aequa lance domus diuitum et procerum et capanuae pauperum, orphanorum et viduarum suppellectiles struebantur.* Occurrit passim in Tabulario Ecclesiae Vzetiensis. Vide Foros Aragon. lib. 3. tit. de Pascuis. Acta SS. April. tom. 3. pag. 524. et seq. Maii tom. 2. pag. 167. etc. 7. CABANA, eadem notione. Pactum inter Iacobum Aragoniae Regem Montisque Pessulani Dominum et Berengarium Magalonae Episcopum an. 1272. de limitibus jurisdictionis vtriusque: *Excepta cabana vnica facienda vel domo lapidea in terra vel in aqua - - ad percipiendum vsaticum seu pulueraticum aut pedagium consuetum.* CABANNA, in Charta Aldephonsi Reg. Castellae aerae 1220. in Hist. Segouiensi c. 18. §. 5. † CABANA Hispanis est caula aut mandra ad minus ducentorum capitum, Latinis grex vel stabulum, locus vbi armenta nutriuntur, praedium rusticum. Ch. Ms. ann. 1273. *Habeat prior decimam bladorum, lanarum, agnorum et caseorum cabanarum omnium etc.* Alia a. 1294. in Tabul. Gellon. *Pro quolibet grege seu cabana.*

CAPANESIVS, eadem, vt videtur, notione, in Ch. a. 1100. apud Gariellum in Episcopis Monspessul. pag. 91. *Dedit Canonicis Magalonensibus quosdam cabanesios, et quasdam terras et vineas, etc.* V. *Cabannaria.*

CAPAPELLIS, *quasi pellis cum capa.* Ioann. de Ianua.

CAPARCVS, *pistor*, in Gloss. Isidori.

CAPARIVS, cantor *Capa* ornatus, Gall. *Chapier*, qui fert capam in Ecclesia. Rituale Ms. Eccl. Cathedr. Tolos. *Et interim Ebdomadarius et alii quatuor caparii, cerarii, turiferarii, virgariis praecedentibus reuertuntur ad Sacristiam.* V. *Capa* 1.

CAPARO, CAPERO, CAPIRO, ex Gall. *Chaperon*, Occitanis *Capayron*, tegmen capitis, cuculla, ita dicta, tanquam *breuior capa*, quae maiori capae superstemitur. Quod quidem etymon longe probabilius, quam illud quod a *Capronis*, hoc est, ca[pil]lis muliebribus demissis in fronte, de qua voce Festus, accersit vir [doc]ctus ad 3. Annal. Taciti, quod, quis in vultum se demittat a cap[…] Guibertus lib. 1. de Vita sua cap. [...] *Cucullum, quem caperonem vulgo [vo]cant.* Liber Ordinis S. Victoris [Pa]risiensis Ms. cap. 66. *Nec cucull[os,] id est, caparones nec pileos, id est, mutias in capitibus habere debe[nt.]* Matth. Paris anno 1227. *Conced[…] eis pannos probationis, videlicet d[uas] tunicas sine capucio, et cingulum, braccas et caparonem vsque ad cin[gu]lum.* Occurrit praeterea in Reg[ula] S. Francisci c. 2. in eodem libro O[r]dinis S. Victoris Parisiensis Ms. c[ap.] 40. In Fragmento historico de Co[n]cilio Aquisgran, etc.

† CAPARRA, vox Italica, vnde P[ro]uincialibus *Caparro*, arrha. Ch. [a.] 1398. to. 1. Cod. Ital. dipl. p. 11[…] *Habueris anham* (leg. arrham) [...] *caparram.*

† CAPATGIVM, subsidium pecu[nia]rium, quod viritim soluitur, [i.] *Capagium.* Lit. an. 1357. inter P[ro]bat. t. 2. Hist. Nem. p. 188.

CAPATICIVS, V. *Capetus.*

CAPATICVM, capitis census ab [ho]minibus *de capite* quotannis solu[en]dus. Codex Irminonis Abba[tis] Sangermann. Ms. fol. 45. verso c[ol.] 1. *Aspiciunt ad ipsam Ecclesiam [...] mansi - - soluunt ad hostem de arg[en]to sol. XII. de capatico sol. VI. [...] spelta mod. XXXV.* Eadem col. [...] *uunt inter totos ad hostem denar. X[…] de capatico sol. II.* Idem Cod. [...] 64. col. 1. *Donant inde solidos [...] soluunt capaticum tantum.* Et fol. [...] verso: *Tenet ipsum Geofridus [...] nus S. Germani; soluit inter den[…] XII. de capite suo.* Charta Go[de]fridi Magni, Ducis Lotharing. [a.] 1069. apud Miraeum tom. 1. p[ag.] 353 *Id est, in dotibus altaris, in [de]cimis, campis, pratis, pascuis - [...] censibus, capaticis et omnibus [ad]pertinentiis.* V. *Capitale* 5.

CAPATVS. (1) Amictus *capa.* [...] Chronico S. Medardi Suession. V[…] Damiata capta fuit anno 1249. [...] Ludouico IX. Francorum Rege, [...] d

dicitur *de genere Hugonis Capati.* Hinc infert Valesius in Valesianis Hugonem cognominatum fuisse *Caparum a Capa.* Hoc autem inde confirmatur, eodem Valesio iudice, quod quidam alii Scriptores eumdem Regem appellent *Hugonem Caputii*; Caputium enim, inquit, et Capa vnum et idem sonant. Praeterea in libro 10. Chronographiae Hugo, Robertus et Henricus *Capati* nuncupantur ad marginem Codicis Mſ. Minus verisimilis videtur opinio Bertrandi Praesidis, qui Hugonem *a crasiori capite Capetum* dictum putat. Vide Menagium in Diction. Etymol. Gall. et infra *Capetus.* (2) CAPATVS, vel *Capato* Hispanice, calceus, Gall. *Soulier.* Legitur tom. 4. Concil. Hisp. an. 1582. p. 246.

CAPAX, vas maioris capacitatis. Gloſſ. Graec. Lat. Δοχὴ, *Exceptio.* Δοχεῖον, *capacitas*, *receptaculum.* Acta Sancti Thyrsi Mart. posteriora cap. 5. num. 22. *Syluanus dixit: Capacem vasum afferte et aqua eum implete, Thyrsum autem a capite deorsum in eodem mittate.* Alia Acta habent *tinam*, vas, aut *lebetem.*

✝ CAPAYRONA, ab Occit. *Capayrou*, tegmen capitis, cucullā, Gall. *Chaperon.* Ch. an. 1358. inter Probat. to. 2. Hist. Nem. p. 211. V. *Caparo.*

CAPCIA. Informationes Ciuitatis Massil. de passagio transmarino in Ms. Sangermann. *Sunt etiam necessarii ad unam nauem tres timoni, scilicet duo in Capcia et vnus superfluus habentes longitudinis XVIII. goas, et latitudinis IX. palmos.* V. *Capsa nauis.*

CAPCIO, V. *Captio.*

✝ CAPDAQVA, aquarum caput et origo. Lit. Io. PP. VIII. a. 879. inter Instrum. t. 6. Gall. Christ. pag. 431. V. *Caput aquae* in *Caput.*

CAPDASTRA, liber censualis. Iacob Gothofredus in Cod. Theod. to. 5. pag. 13. pag. 113. in Gallia, inquit, quibus in locis a capitibus vel capitatione *Capdastra*, vel *Casastre* vocantur, capitationis scilicet registrum, in quibus singulorum nomina adnotata erant. V. *Casastrum.*

CAPDELARE, conducere. (✝ Gall. ol. *Cadeller*, *Chadeller.*) Ch. anno 1236. apud Catellum in Hist. Tolosana pag. 36. *Debeo dictos homines conducere et capdelare per me vel per alium cum expensis tamen Domini praedicti.* Adde Marcam in Hist. Beneharn. lib. 4. cap. 2. num 5. Petrus IV. Rex Aragon. lib. 3. Chron. cap. 20. *Ioann. Ferrandes de Luna capdellaua los paons, etc.* id est, conducebat pedites. Hinc *Chadeler* dixerunt Galli.

✝ CAPDELLA, forte pro *Candella.* Inuent. an. 1491. inter Probat. t. 4. Hist. Nem. p. 55. *Item duae capdellae blanchae, duarum librarum ambae.* V. *Caunela.*

✝ CAPDELLVS, praefectus Iustitiae, Iudex primarius, in Lit. Eduardi Reg. Angl. Mſ.

CAPDOLIVM, CAPDVLIVM, domus feudi praecipua, castrum, sic appellatum apud Aquitanos, quasi *Capitolium*, inquit Dominicus lib. de Praerogat. alodior. cap. 2. num. 2. *La maison principale appellée vulgairement Capdeuhl*, in Consuetud. S. Seueri tit. 12. art. 26. Aquensi tit. 2. art. 8. 9. et Beneharnensi tit. 10. art. 6. tit. 38. art. 7. tit. 44. art. 11. Regestum Constabulariae Burdegalens. fol. 102. *Fecit pariagium in tota terra sua cum domino de Salis in hunc modum, quod dictus Guillelmus retentis sibi Capdolio, decima, vineis, etc. dabat D. Regi medium pro indiviso totius terrae suae.* Charta Comitis Rutensis pro Dom. Seueraci: *Saluo tamen et sibi retento homagio ac recognitione fortalicii, capdulii, siue donjon dicti castri antiqua, quod nobis, etc.*

CAPE, apud Anglicos Iurisconsult. *Breue*, sic appellatum, quo Rex praecipit ministris suis, vt terras, tenementa, etc. *Capiant* in manum Regiam. Duplex autem est, *Magnum* et *Paruum.* Vide Fletam lib. 6. cap. 14. §. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. vbi talium Breuium formula describitur, vt et cap. 25. et Bractonum lib. 4. tract. 3. cap. 7.

CAPEDINARE, differre, procrastinare, moram producere. Testament. ann.

anni 888. ap. Marten. tom. 1. Anecd. col. 53.

CAPEDINES, *animalia dicta, quod manu capiantur*. Papias Gloss. Antiq. MS. *Capedines, quod manu capiantur*.

CAPEDO, pro *Intercapedo*, spatium. D. Eulogius: *Intercidente terrarum prolixa capedine*. Apud Latinos pro vase sumitur. † Gloss. vet. Cod. reg. 7646. *Capedo, spatium, studium, cura, cupiditas, ardor, auiditas, vigiliae, industria, labor, perseuerantia, pertinatia*. Gloss. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657. *Capedo, genium, ingenium, Engienn, Prou.* CAPEDUM, *spatium*, in alio Cod. 7691.

CAPEDVLVM, *vestimentum capitis*, in Glossis Arabico-Latinis. Ioann. de Ianua: *Capululum, a caput dicitur, et Capedulum, et haec Caleptra in eodem sensu scilicet mitra tegens caput, quae et alio nomine dicitur pileus, galerus, calamacus, etc.*

CAPELATVM, sertum precatorium, Gall. *Chapelet*, in Onomastico ad calcem tom. 5. Actor. SS-Iunii. In Statutis Andegav. B. Lucae anno 1503. pag. 215. dicitur, *Capeletum*. V *Capellina*.

CAPELET, V. *Capellus Ferreus* in *Capellus* 1.

CAPELETVM, V. *Capelatum*.

CAPELINA, V. *Capellina*.

CAPELLA. (1) Breuior capa. Adalardus in Statutis antiq. Corbeiensis Monasterii lib. 1. cap. 3. *Caeterum capellae, hroccus, siue cuculla de sago, unde brocius fieri possit, ad arbitrium Prioris erit*. Chron. Amalfitanum anno 1266. *Fieri fecit mitram auream, et plures capellas sericas*. Vita S. Walarici Abb. inter Acta SS. April. tom. 1. pag. 22. *Tunica cum capella tantum vtens, et lineum vestimentum non requirens*. Vita S. Petri Abbatis Cauensis num. 15. *Capellae mantica*. CAPELLA S. MARTINI, breuior fuit capa eiusdem Sancti, quam in Palatio asseruatam diximus, et ad quam sacramenta praestabantur. Placitum Theodorici reg. Franc. apud Mabillonium de Re Diplom. pag 470. *Vt de nono denominatus apud se sua manu septima dies duas ante istas Calendas Iulias oratorio nostro super capella Dom[ini] Martini, vbi reliqua sacramenta p[er]curribant, haec dibiret coniurare*, [...] Placitum aliud Childeberti ap[ud] eumdem pag. 483. *Sic ab ipso v[...] Grimoaldo fuit iudecatum, vt sex [...] ments de Verno, et sex de Latini[...] bone fidens in oratorio suo, seu C[a]pella sancti Marthini immemorate [...] menis hoc debirens coniurare*. M[ar]culfus lib. 1. form. 38. *Sed dum i[n]ter se intenderent, sic eisdem a Pro[ceri]bus nostris, in quantum inlustri. [...] ille Comes Palatii nostri testimoniu[m] fuit indicatum, et de quinque denom[i]natis idem ille apud tres et alios t[...] sua manu septima tunc in Palatio n[o]stro super Capellam domini Marti[ni] vbi reliqua sacramentc percurrin[...] debeant coniurare*. Quo loco q[ui]dam *Capellam* dictam perperam p[u]tant pro capsella, in qua Sanctoru[m] reliquiae conduntur; est enim br[e]uior sancti Martini capa, quam *R[...] cum S. Martini* vocat Sangallen[sis] lib. 2. cap. 27.

(2) CAPELLA, postea appell[a]ta aedes ipsa, in qua asseruata e[st] *Capa*, seu *Capella S. Martini*, int[ra] Palatii ambitum inaedificata: in qua etiam praecipua Sanctorum alioru[m] λείψανα illata, vnde ob eiusmo[di] Reliquiarum reuerentiam aedicul[ae] istae, *Sanctae Capellae* vulgo appella[n]tur. Charta Caroli Simplicis [...] Tabulario Monasterii Compendie[n]sis: *Notum igitur constat per om[nes] nostri regni imperium, et quocunq[ue] venerabilis nomen beatae virginis W[al]burgis celebratur, quoniam ibi de sa[n]ctis sui corporis reliquii impetra[ui]mus, pro eius veneratione ac munim[i]ne suarum pre:um, et eas deferri fe[ci]mus ad Attiniacum palatium, et C[a]pella constructa, seu dicata sub ei[us]dem virginis memoria, in qua duod[e]cim Ecclesiastici ordinis viros statu[i]mus, qui diu noctuque diuina hor[is] competentibus frequentent officia*, et[c.] Ordericus Vitalis, lib. 12. pag. 89[...] *Rex sanctas sibi de Capella sua re[li]quias deferri praecepit*, etc. De h[is] Palatinis capellis intelligendus vid[e]tur Harnulfus lib. 2. cap. 9. vbi [...] rel[...]

reliquiis Monast. Centulensis: *De Italia, Germania - - nobis directas, seu etiam de sacro Palatio, quae per tempora ab anterioribus Regibus, et postea a iam dicto Domino nostro* (Carolo Magno) *maxime sunt congregatae, etc.* CAPELLAE PALATINAE dicuntur in Concilio Parisiensi VI. *Sacella Regis*, in Capitular. Caroli Magni lib. 5. cap. 9. Eusebius lib. 4. de Vita Constantini cap. 17. tradit, Constantinum Basilicas aliquot et aedes sacras intra Palatii sui septa condidisse. Eaedem et *sanctae* appellatae, cuiusmodi supersunt etiamnum in Gallis complures, quas recenset Chopinus lib. 1. de Sacra Polit. tit. 1. §. 18. quarum quaedam non Regum duntaxat, sed Ducum etiam, aut aliorum inferioris dignitatis Procerum fuere. Testam. G. Comitis Niuernensis ann. 1239. in Maceriis Insulae Barbarae tom. pag. 152. *Item operi capellae meae Montis-Brasonis lego centum libras.* Inter praecipuas vero Regum Francicorum Palatinas Capellas, exstitit antiquis illa Aquisgranensis, *ex toto Romanorum orbe famosissima*, vt ait Gaufredus de Vita S. Bernardi lib. 1 cap 6. de qua Eginhardus a. 829. *Ipsam sanctae Dei Genitricis basilicam, quam capellam vocant, tegulis plumbeis tectam, etc.* Annales Francor. Fuldenses ann. 881. *Aquense palatium, vbi in capella Regis equis suis stabulum fecerunt.* Ademarus Cabanensis anno 829. *Aquis terrae motus - - Basilicam magnam, quam vocant Caroli, totam denudauit, de plumbeis tabulis, de quibus cooperta erat.* At cum in Francico regno palatia complura, et fere in qualibet prouincia haberent Reges, adeo vt, si iter agerent, ferme semper in Dominicis, vti vocabant, villis et Palatiis habitarent, habuere etiam in iisdem Palatiis sacras aedes, quae propria appellatione *Capellae* dicebantur, in quibus sanctorum lipsana, quae secum deferri a Capellanis curabant, reconderent et asseruarent; S. Odo de Vita S. Geraldi Comitis Aurilliacensis lib. 1. cap. 12. *Cum deinceps latifundia ipsius sibi succederent, vt vsque ad montem magnum Greonem posset in eundo et redeundo semper in propriis mansitare capellis: tamen non indigebat, vt aliquam villam cuilibet potenti ad custodiendum commendasset, nisi vnum solum praediolum etc.* Adde Chartam Conuentus S. Mauricii Agaunensis an. 1261. apud Sammarthanos in Abbatibus Agaunensibus num. 49.

(3) Ministeria ac vasa sacra, quae Sacerdoti ad sacra peragenda necessaria sunt. Cum enim asseruarentur praeter reliquias SS. in Capellis istis Palatinis, vasa, instrumenta, ornamenta, ac cimelia Ecclesiastica maioris momenti, quae *Ministeria* vulgo appellabant, ea nomine collectiuo, *Capellae* nomine postmodum donata sunt. Eginhardus in Vita Caroli M. *Capella, id est, ecclesiasticum ministerium, tam id quod ipse fecit, atque congregauit, quam quod ad eum ex paterna hereditate peruenerit, vt integrum esset, neque vlla diuisione scinderetur, ordinauit etc.* Leo Ost. lib. 2. Chron. Cas. cap. 101. *Capella eius quam hinc tulerat, fidelibus viris commendata, quae Romano itinere regredi timebant, etc.* Helgaudus in Vita Roberti Regis Franc. *Capella autem huius piissimi - - Regis Roberti talis fuit: cappae 18. bonae optimae, et bene paratae, libri Euangeliorum aurei 2. - - phylacteria aurea 12. etc.* Matth. Paris an. 1242. *Rex Angliae Capellam suam, id est, omnia ornamenta sacerdotalia pretiosissima, et multa alia - - praeter reliquias.* Et anno 1249. *Transmisit ei Capellam suam pretiosissimam cum reliquiis charissimis.* Vel hinc liquet in mundo capellae reliquias Sanctorum annumerari. Sed et ipsis, quae continere solent, phylacteriis, et capsulis *capellarum* nomen inditum. Evodius lib. 1. de Mirac. S. Stephani: *Capella argentea in qua erat reliquiarum portio.* Inscriptio capsae reliquiarum, quam Carolus Rex per Salomonem Monachum ad S. Gallum misit:

En crucis atque piae cum sanctis capsa Mariae,
Hanc Karolus summam delegit habere capellam.

 Ex-

Exstat illa apud Eckeardum Iun. cap. I. qui putat *capsam illam solide auream, gemmis regaliter inclytam, reliquiis summis refertam*, ita appellatam, quod *in formam Capellae creata* esset. CAPELLA, etiam saepe pro ipso integro caparum Ecclesiasticarum apparatu sumitur, id est, capa, tunica, dalmatica etc. Charta ann. 1231. ap. Catellum in Hist. Occit. pag. 901. CAPELLA COMPLETA suis omnibus paramentis vnius coloris. Acta SS. Iunii to. 3. p. LXXII. in Legib. Palatin. Iac. II. Regis Maioric. *Et de liuidis sericis cum paratura completae capellae*, hoc est cum pallio retroaltari, retrotabulario, indumentis Presbyteri, Diaconi et Subdiaconi et tribus cappis.

(4) Cancellaria: Ita vero dicta, quod in Capella Principis, seu Oratorio, Archiuum, diplomata et regni monumenta olim, vt hodie, asseruarentur. In Francia enim *Chartarum Regiarum*, vt vocant, *Thesaurus*, in sacra Capella Parisiensi etiamnum asseruatur. Concil. Francoford. ann. 794. cap. 3. *Vnde tres breues ex hoc capitulo vno tenore conscriptos fieri praecepit, vnum in palatio retinendum, alterum, etc. Tertium vero in sacri palatii Capella recondendum fieri iussit.* Id de Anglia perinde obseruat Spelmannus, vbi Archiuum aeque in Capella, a munere *Capella Rotulorum* appellata, custoditur. Ita Skenaeus in Legibus Baron. Scoticor. cap. 53. §. 6. *Capellam*, Cancellariam Regiam interpretatur. Statuta Dauidis II. Regis Scotiae cap. 41. *Litterae, quae emanarunt de Capella Regis.* Hinc qui describendis regiis publicisue addicebantur, Capellani vulgo iam olim audiebant, vti mox obseruabimus. Vide Prynneum in Libert. Angl. to. I. pag. 1248. † Hinc CAPELLA, pro arca, in qua literae regiae asseruantur, in Inuent. Ms. an. 1366.

(5) CAPELLA, praeterea appellata aedicula, in qua cimelia asseruabantur. Testam. Haimonis Dom. Burbonensis ann. 9. Ludouici Reg. Ind. 3. *Donate Ebboni, castrum Cantilla cum appenditiis, et de nostra Capella spadam et duos sigillos de Amtixo.*

(6) CAPELLA postmodum dicta quaeuis aedicula sacra, oratorium, quod *proprios Sacerdotes* non habebat: seu aedes sacra, quae non erat *baptismalis*. († *Capella*, etsi non benedicta, et in ea diuinum non celebretur officium, ab oratorio distinguitur, eoque quod capella sit et cruce insignita, eximitur a iurisdictione laica. Ch. Ms. an. 1313.) Ioann. de Ianua: *Capella, parua Ecclesia, quae nec habet baptismum, nec coemeterium.* Lex Longob. lib. 3. tit. 3. §. 2. *Ecclesiae et Capellae, quae in vestra parochia sunt.* Concilium Parisiense VI. anno 829. lib. 3. cap. 6. *Admonemus, vt posthabitis aediculis, quas vsus inolitus Capellas appellat, basilicae Deo dicatae, ad Missarum celebrationem audiendam, et corporis et sanguinis Dominici perceptionem sumendam, assidue deuoteque adeantur.* Concilium Meldense anno 846. can. 74. *Prouideant viri potentes - - - vt suos Presbyteros, qui cum eis in Capellam vadunt, huiusmodi virtutem habere faciant, quatenus omnia mala in domibus suis resecent, - - quia parochiani Presbyteri et Episcoporum Ministri de minoribus et vilioribus personis hoc prouidere studebunt.* CAPELLA DECIMALIS ET BAPTISMALIS. Praeceptum Ottonis Imp. ann. 977. apud Martenium tom. I. Anecd. col. 93. *Adelheidis Imperatrix Capellam decimalem et baptismalem cum tota villa, in qua sita est, cum Clerico suo Odelrico eiusdem villae legitimo Sacerdote cum tota familia sua tam libera, quam seruili, cum agris etc. - - Murhacensi donauit Ecclesiae.* Hinc patet Ecclesias parochiales aliquando *Capellas* dictas fuisse. († Vide Murat. in Dissert. 74. to. 6. Antiq. Ital. med. aeui p. 360.) Equidem antiquitus, vt septimo saeculo, solae aediculae non baptismales *Capellae* dicebantur, at sequ. saeculis non ita. Vide Mabill. Oper. posth. tom. I. p. 531. *Mane facto, praedestinatis concurrendi signis, triplex ad S. Mariae basilicam exauditus est campanae sonus, post quem Cathedralis Ecclesi.*

[illegible] *ciuitatis Capellarum increbuere tinnitus.* Vbi recte Pignorius: *Capellae hic sunt templa paroeciarum, unde et apud nos Parochi antiquissima usurpatione, etiam nunc Capellani appellantur.* V. *Capellani* 3. CAPELLAS, Bononiae in Italia, vrbis regiones appellari, obseruatum ab Antonio Paulo Masino, qua nomenclatura *Parochias* indigitari ait. Vide Henschenium in Miraculis B. Simonis Tudertini 20. April. pag. 819. et 820. CAPELLA CAMPESTRIS, *ubi non est atrium*, id est, coemeterium, in legibus Henrici I. Regis Angliae c. 79. † CAPELLA CARDINALIS, ecclesia parochialis, cuius presbyter titulo *Cardinalis* donabatur. Dipl. a. 943. apud Murat. t. 5. Antiq. Ital. med. aeui pag. 169. CAPELLA AD SVCCVRRENDVM, quomodo *Ecclesiae succursalis* apud Gallos dicitur, quae ad parochiae auxilium et succursum aedificatur, cuiusmodi erant castellorum. Lambertus Ardensis: *Vnde licet Capellam haberet in castello suo, quasi ad succurrendum factam: eam tamen nullus, nisi ex voluntate Canonicorum Ardensis Ecclesiae, deseruire vel ministrare* [illegible] *aut debebat Capellanus.* CAPELLA FILIALIS, minor ecclesia quae pendet a maiori. Christoph. Mülleri Introduct. in Hist. Cononicae Sand-Hyppolyt. apud Duellium to. 1. Miscell. pag. 350. CAPELLAS, etiam vulgo appellamus sacella, seu maiorum templorum [illegible], vel aediculas, aedi sacrae [illegible] adiunctas, quas *Cubicula*, vocant veteres. Vide Octauium Ferrarium in Orig. Ital. in voce *Capella*.

(7) CAPELLA, coetus Clericorum, quos vulgo *Capellanos* vocant, qui Episcopis inseruiunt, eorumque [illegible] ministerio. Adam Bremensis cap. 207. *A Papa hoc dignitatis meruit Priuilegium, -- vt inuitis etiam* [illegible] *Episcopatus constitueret, ordinaretque Episcopos ex Capella sua, quos* [illegible] *electos.*

(8) † Pegma funebre, tumulus honorarius. Acta Ms. eccl. Lugd. ad a. 1340. *Cum — esset — quaestio super capellis fusteis, quae sunt ad ponendum supra corpora personarum*, etc.

(9) † Forum, locus tectus, vbi merces venum exponuntur, idem quod *Hala* 1. mensa, stallum. Ch. Ms. an. 1337. V. *Capellus* 5.

(10) † Pars fibulae, Gall. *Chape*. Arest. parlam. Paris. a. 1302.

(11) † Chymicis aquae stillatitiae apex clibanarius, operculum, Gall. *Chapelle*, Germ. der Huth. Lit. remiss. a. 1452. V. *Capa* 1.

† CAPELLADA, diminut. vt videtur, a *Capella* 10. Priuil. loci de Portello a. 1405. *Dictus Faber debet facere vnam capelladam ferri pro vno denario Turon.*

CAPELLANARIVS, pro *Capellanus*. Ch. ann. 1082. in Annal. Benedict. tom. 5. p. 644. col. 1.

CAPELLANI. (1) Primitus dicti, qui *Capam*, seu Capellam S. Martini, vel in Regum Palatiis asseruabant, vel in praeliis, cum caeteris SS. reliquiis deferebant, vti supra obseruatum ex Walafrido Strabone, et Honorio August. quibus consentanea scribit Durandus in Rationali lib. 2. cap. 10. Quae quidem asseruandarum sacrarum reliquiarum cura, Capellanos inferioris ordinis, et eos, qui Episcopis adsunt, longe etiam postea spectauit, vt docemur ex Eadmero lib. 4. Histor. Nouor. pag. 88. vbi de crinibus aliquot sanctae Virginis Anselmo Cantuariensi Archiepiscopo ab Ilgyro quodam concessis verba facit: *Mihique, vtpote qui Capellae illius custos eram, atque dispositor, custodiendos commendauit.* Vbi per *Custodem capellae*, Capellani officium et dignitatem intelligit, ad quem sacri ministerii, seu rerum ad rem sacram peragendam necessariarum, quas inter exstitisse sacra phylacteria notatum supra, cura spectauit. Atque ab eiusmodi reliquiarum forte custodia *Custodes*, simpliciter dicti videntur Capellani. Anastasius Bibl. in S. Leone I. *Hic constituit super sepulcra Apostolorum Custodes, qui dicuntur Capellani ex Clero Romano*, id est, qui Apostolorum corpora, quae in variis seorsim sacel-

sacellis in maiori Ecclesia Romae asseruabantur, ex officio sibi iniuncto custodirent. Vnde *Martyrarii*, et *Custodes Martyrum* etiam dicti. Scio, hocce loco, quasdam Anastasii Editiones, *Cubicularii*, praeferre; sed Capellanorum et Cubiculariorum idem fuisse munus docemus in V. *Cubicularii.* Coniecturam hanc firmat praeterea Hincmarus de Ordine Palatii cap. 16. vbi ait: Apocrisiarium, qui et Capellanus dicitur, etiam *Palatii Custodem* appellatum, non quod reuera Palatii custodia penes eum fuerit; id enim officii spectauit laicos et militares viros; sed quod esset Custos Palatinae Capellae, in qua erant varia Sanctorum Lipsana, quae Capellani custodiebant, vel in proeliis, si necessitas incumberet, deferebant. Synodus Liptinensis anno 742. a S. Bonifacio Moguntinensi Archiepisc. habita cap. 2. et ex eo Capitula Caroli Magn. lib. 5. cap. 2. et Capitula eiusdem anni 769. edita a Stephano Baluzio: *Seruis Dei per omnia omnibus armaturam portare, vel pugnare, aut in exercitum et in hostem pergere omnino prohibemus; nisi illis tantummodo, qui propter diuinum ministerium, Missarum scilicet solemnia adimplenda, et Sanctorum patrocinia portanda, ad hoc electi sunt, id est, vnum, vel duos Presbyteros, cum Capellanis Presbyteris.* Adde Capit. Caroli M. lib. 7. c. 104. Lib. 1. Miraculor. S. Dionysii cap. 21. de Carolo M. proficiscente contra Saxones: *Hic pignora beatorum Martyrum secum ferri fecerat, et custodes Clericos, qui secum proficiscebantur, delegauerat, vti eis vicissim sibi succedentibus debita exhiberetur religiō.* Atque id primum ac praecipuum Capellanorum Palatinorum munus fuit, quos deinceps in Palatiorum sacellis sacris peragendis officiis operam dedisse constat, *Clerumque* effecisse, quem *Palatinum* vocat. Hincmarus, cui qui praeerat, *Capellanus κατ' ἐξοχήν*, postea *Archicapellanus* dictus est. Sic enim Hincmarus de ordine Palatii cap. 16. *Apocrisiarius autem, quem nostrates Capellanum, vel Palatii Custodem appellant omnem Clerum Palatii sub cura et dispositione sua regebat.* [...] clericis qui in Capella regis seru[...]bant, agunt praeterea Concili[um] Francofordiense can. 38. al. 36. [Li]bellus proclamationis Caroli Re[gis] aduersus Wenilonem Archiepisc. [Se]nonensem cap. 1. Capitulare de V[il]lis c. 6. Alcuinus Epist. 4. et Poe[m.] 221. cum aliis pluribus. Ministr[a]bant vero in Regum Capellis viri d[i]gnitate illustres, vt Episcopi et A[b]bates. Charta Caroli Calui p[ro] Monasterio Deruensi apud Camuz[a]tum pag. 84. *Abba quoque vel re[ctor] rector Monasterii eiusdem in Capell[a] nostra Episcopis et Abbatibus nostri[s] adhaereat, et nobis familiariter ser[uiat].* Primitus vero summi isti Capellani, qui Palatinis Oratoriis et Sacellis praefecti erant, *Abbates* dicebantur. Vita S. Desiderii Episcop[i] Cadurcens. c. 1. de Rustico illiu[s] fratre et Episcopo perinde Cadurcensi: *Rusticus e primis pubertatis annis Clericus factus, Archidiaconatu[s] officium in vrbe Ruthena et Abbatia[m] sub Lothario Rege administrauit.* E[t] cap. 2. *Rusticus (vt praefati sumus) Abbatiam Palatini Oratorii, quod regalis frequentat ambitio, et Archidiaconatus officium gessit.* Vita S. Sulpitii Pii Episcopi Bituricensis n. 10. de Chlotario Rege: *Illico Episcopum poscit, vt pro salute sua ac exercitus sui licentia daretur, vt vir beatus in suis castris Abbatis officio potiretur.* Id est, vt Capellae Regiae praeesset. Archicapellani et summi Cancellarii in aula Palatina, dignitates muneris et officii affinitate coniunctissimae fuerunt, ita vt Archicapellano, auctore Hincmaro loco citato, *sociaretur summus Cancellarius, qui a secretis olim appellabatur, erantque illi subiecti prudentes et intelligentes ac fideles viri, qui praecepta regia absque immoderata cupiditatis venalitate scriberent, et secreta illis commissa fideliter custodirent.* Qui quidem prudentia et rerum experientia probati viri, *Capellani* vulgo audiebant, quod in Capella Palatina, vbi asseruabantur Regia Archiua, operam suam locarent, describendisque publici[s]

blicis tabulis insudarent, vti mox docemus. Quin et par est credere non olim duntaxat, et prima stante Regum Francicorum stirpe, sed etiam sub tertia, Capellanos, seu Archicapellanos, et Cancellarios eodem functos munere, ita vt qui Regum Diplomata subscribebant, promiscue Archicapellanos et Cancellarios crebro sese inscriberent. Dado quippe, qui et Audoënus, Dagoberti Regis Referendarius, Fredegario et aliis, Cancellarius in variis Tabulis appellatus, in Charta Dagoberti *Archicapellanus* indigitatur apud Labbeum in Miscell. Hist. tom. pag. 45. Ita Itherius, qui passim Caroli M. Diplomata subscripsit, tanquam Cancellarius, *Capellanus et Notarius* eiusdem Caroli dicitur Anastasio Bibl. in Adriano PP. p. 108. Exstat apud Gallandum in Tractatu de Franco Alodio pag. 83. Charta Caroli Calui anno 6. regni, in qua Gozlinus Abbas Monasterii S Germani de Pratis, postmodum Parisiensis Praesul, qui passim in veteribus Tabulis, atque adeo in ipsius Caroli Capitulis p. 442. 1. Edit. *Cancellarius* dicitur, *Archicapellanus* vocitatur apud Baldricum Nouiom. lib. 1. c. 76. In Annalibus Francorum Lambecianis ad ann. 887. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 92. Imperator Luitwardum *blasphemum* deposuisse legitur, *ut esset Archicapellanus*, id est Archicancellarius. Charta Ottonis Imp. ann. 940. sic clauditur: *Bruno Cancellarius ad vicem Rotheri Archicapellani recognoui.* Charta eiusd. Ottonis ann. 952. pro Hincmaro Abb. S. Remigii apud Remos: *Osbertus Cancellarius ad vicem Brunonis Archicapellani.* Diploma Ottonis II. apud Doubletum pag. 819. Hist. Sandionys. *Hildiboldus Cancellarius et Episcopus vice Willigisi Archicapellani.* CAPELLANOS vero dictos scribas, Secretarios, et amanuenses Regios constat. Monachus Sangallensis lib. 1. de Carolo M. cap. 4. *De pauperibus praedictis quendam optimum dictatorem et scriptorem in Capellam suam assumpsit.* Angilbertus, qui ab Adriano PP. *Minister Capellae* dicitur, *Primus Capellanorum*, in eius Vita, *Manualis*, id est amanuensis vocatur ab Alcuino Epist. 84. *Auricularius* siue Secretarius, Epist. 83. Epist. Stephani Comitis Blesensis to. 2. Spicil. Acheriani: *Dum vero Capellanus meus Alexander cum summa festinatione has litteras scriberet, etc.* Vide Eckehardum Iuniorem de Casibus S. Galli cap. 11. Leges Ecclesiasticas Hoeli Boni Regis Walliae cap. 6. Probat. Histor. des Chasteigners pag. 38. etc. Vetus Notitia anno 1106. in Hist. Monast. S Nicolai Andegau. pag. 51. *Et Capellano suo nomine Stephano, vt in quibusque eorum cartis vellent, sigillum suae, id est, Regiae auctoritatis, imprimeret, iussit.*

(2) CAPELLANI, rectores ecclesiarum, in Synodo Santonensi anno 1282. cap. 5. *Statuendo vt omnes Capellani, Subcapellani, infra duos menses, ex quo Parochianus eorum mortuus fuerit, nobis afferant vel mittant testamentum defuncti, etc.* Consuet. Tolos. in Rubrica de Testamentis: *Consuetudo est Tolosae, quod vltimum Testamentum conditum ab eo qui testare valet, adhibitis duobus vel tribus testibus vel quatuor vel amplius, praesente Capellano, vel etiam absente seu etiam non vocato, valet.* Synod. Archiepiscopi Burdegal. habita Conaci anno 1255. *Inhibemus ne quisquam saecularis et Religiosus funus sibi delatum suscipiat, nisi per Capellanum proprium fueris praesentatum, cum conditiones personarum huiusmodi melius nouerint proprii Capellani.*

(3) CAPELLANI, apud Tolosates et alios Occitanos, *Capelas*, dicuntur quiuis Presbyteri; hinc passim in libro Inquisit. Tolos. a Philippo Limborch edito Sacerdotes appellantur *Capellani*. v. g. *Haeretici dicunt multa mala de Capellanis.* Item: *Panis quem dant Capellani non est Corpus Christi, etc.* Pag. 223. *Sciebat eos esse contrarios Capellanis et Clericis.* Et pag. 348. *Item, quod Capellani non poterant aliquem absoluere a peccatis, quia ipsi erant peccatores, etc.*

(4) CAPELLANI denique sequioribus saeculis vocati, qui capellis, sacellis, seu aediculis sacris, praefecti sunt. CAPELLANI AVRORAE, qui sacra facere debebant *aurora* seu diluculo. Constitut. Ecclesf. Valentinae tom. 4. Concil. Hisp. p. 176. *Si Capellani Aurorae qui sunt duo, alter eorum vel ambo in celebratione Missarum huiusmodi defecerint vlla die, quod ornamentis Ecclesiae sex denarios Barcinon. et totidem vni Capellano, qui eandem missam celebret, ipsa die teneantur sine remissione erogare.* Pluries memorantur ibidem. CAPELLANI DE ALBA, iidem, qui *Aurorae*, *Alba* namque Hispanis, vt Gallis *Aube*, aurora est, siue primum diluculum. Constit. mox laudatae pag. 193. *In altari maiori nullus cantet nisi sit Canonicus, vel Hebdomadarius Ecclesiae, vel Capellanus de Alba, vel Presbyter nouus.* CAPELLANI CAMERARII. Synodus Valentina anno 1590. Concil. Hisp. t. 4. pag. 468. *In eleuatione sacramenti - - in Ecclesia Metropolitana, alter ex Capellanis Camerariis incenset sacramentum genuflexus a cornu Epistolae.* CAPELLANI PERPETVI, maiores Vicarii, in Ch. ann. 1386. tom. 2. Hist. Meld. pag. 247.

(5) † CAPELLANI, qui ex aliqua *capella*, seu parochia sunt. V. in *Capella* 6. Martyrol. Pistor. tom. 1. Biblioth. Pistor. p. 54. *Populani siue capellani eiusdem* (ecclesiae S. Vitulis.)

CAPELLANIA. (1) Munus et beneficium Capellani. Hist. Episc. Antissiod. cap. 63. *Capellanias sacerdotales et perpetuas instituit*, id est, quae a Sacerdotibus deseruiri debebant. Statuta MSS. Augerii II. Episc. Conseran. anno 1280. Hildebertus Episcop. Cenoman. in Epistola anni circiter 1131. ad Pontificem Romanum conqueritur, quod Clericos a se excommunicatos se inconsulto absoluerit, obsecratque vt se iure suo Episcopali libere potiri in sua dioecesi sinat: *Quod profecto emerseris ex eo quod corrigendi enormitatem Capellaniae meae Canonicam et traditam omnibus Episcopis potestatem* [...] *stis - - - sed dignemini nunc* [...] *pere, vt disponendi canonice de* [...] *lania mea integram habeam* p[...] *tem.* An dioecesim suam seu [...] administrationem *Capellaniam* [...] let Hildebertus, quod ad insta[...] *pellani* seu inferioris *Sacerdotis* [...] bitus fuisset, in restitutione Cle[...] rum a se excommunicatorum d[...] queritur, an humilitatis ergo si[...] quatur, lector iudicet. Certe r[...] phorica locutio est, ducta a *Ca*[...] *niis.* (2) Aedicula sacra in [...] maiori exstructa. Epistola Ioa[...] de Monsteriolo, apud *Marten.* t[...] 2. Ampliss. Collect. col. 1388. [...] *cumcincta est praedicta Ecclesia* X[...] *collateralibus Capellaniis, in qui*[...] *Missae particularium deuotionum om*[...] *die celebrantur.* (3) † Ecclesia, [...] qua collegium est canonicorum. C[...] MS. an. 1353. (4) † Monasteriu[...] *prioratus* nomine, ab altero pende[...] Sic prioratus de *Lihuno Capellani*[...] nuncupatur, in Ch. MS. ann. 123[...] (5) † CAPELLANIA ANNVALIS[...] missae quae celebrantur per anni spatium pro defunctis, i. q. *Annuale.* Constit. capit. Barchin. ann. 1423. MS.

CAPELLANITA, idem ac *Capellanus*, in Vita B. Geraldi de *Salis*, apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 996.

† CAPELLANIETA, CAPELLETA, diminut. a *Capella*, in Comput. MS. an. 1450. V. *Capelletta.*

CAPELLANVS, V. *Capellani.*

CAPELLARE. (1) Caedere, incidere. V. *Capulare.* (2) *Capello tegere*, Ioanni de Ianua. Vide *Capellus* 1.

CAPELLARIA. (1) Idem quod *Capella*, et *Capellania*, munus et beneficium Capellani, apud Thom. Stubbs in Actis Pontif. Eboracens. pag. 705. Concil. Remense anno 1148. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 142. (2) Suppellex sacra, ornamenta *Capellae.* Gesta Hildeberti Episc. Cenoman. apud Mabill. tom. 3. Analect. pag. 322. V. *Capella* 3.

CAPELLARIVS. (1) † Idem ac *Capitularius*, aedilis seu scabinus Tolosae,

losae, vulgo *Capiton*. Arest. Ms. an. 1350. (2) Concil. Colon. a. 1260. c. 10. *Cum in aliquibus ecclesiis capellani regales episcopales, ac etiam capellani praepositorum existant. - - Et debent huiusmodi capellani in sacris ordinibus esse constituti. Super eiusmodi capellanos episcopales, erit noster Capellarius, quasi loco iudicis, et magistri.*

† CAPELLATICVM, CAPELLATIO, ius caedendi ramos vel arbores in silua. Ch. Otton. I. Imp. an. 969. vel 970. apud Murat. t. 2. Antiq. Ital. med. aeui p. 74. Alia Frid. I. Imp. a. 1177. t. 4. Cod. Ital. diplom. p. 11. V. *Capellus* 2. et *Capelare*.

CAPELLETA, V. *Capellanieta*.

CAPELLETTA. (1) Parua *Capella*, aedicula sacra. Vita B. Vrsulinae Parm. tom. 1. April. pag. 724. V. *Capella* 6. et *Capellanieta*. (2) † Capitis ornamentum. Laudes Papiae ap. Murat. t. 11. Script. Ital. p. 23.

CAPELLETVM, († vel CAPELLETVS) genus *capae* seu pilei, Gallice *Chappel*, vel *Chaperon*. († Galerus pileus, quasi parua *capa*, qua caput tegitur, Gall. *Chapellet*. Murat. t. 16. Script. Ital. p. 807.) Instrumentum anni 1347. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 568. col. 2. *Certam partem vnius capelleti de auro* [illegible] *cum margaretis seu perlis grossis, et viginti adamantibus insutis super Capelleto praedicto in quodam* [illegible]. V. *Capellus* 1.

CAPELLINA. (1) Sertum precatorum globulorum, vulgo Rosarium, Italis *Capellina*, Gallis *Chapelet*. Occurrit in Vita B. Iustinae de Aretio num. 5. Vocis originem quod spectat, eam ob similitudinem ducunt a pileis seu coronis rosaceis, quas Galli olim *Chapel* et *Chapelet* vocitarunt. Sic etiam Itali *Capellinam* suo nomine *Coronam* appellant, Hispani *Rosario* Testamentum Clementiae Reginae Francorum vxoris Ludouici Hutini in Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 219. col. 1. *Item, a nostre chier neveu le Dauphin de Viennoys nostre bon Chapel gros que Symon de Lisle fist.* (2) Petasus, pileus, Gall. *Capelline*. Acta SS. Martii t. 3. p. 216. V. *Capellus* 1. (3) † CAPELLINA, CAPELANA, galeae species, qua milites cassidis loco caput tegebant; Gall. *Capeline*, et *Chapeline*. Ch. Ms. a. 1294. Stat. Mant. Ms. l. 1. c. 55.

CAPELLOTTVM, pannus ex villis caprinis, Gall. *Camelot*. Acta SS. Maii tom. 2. pag. 87. in Miraculis S. Angeli Mart. V. *Camelotum*.

CAPELLVLA, paruum sacellum. Codicillus Testamenti Guidonis Episcopi Autissiod. anno 1270. V. *Capella* 6.

CAPELLVM. (1) Capulum. Knyghthon pag. 2321. *Hic ensis fuit de nobilissimo auro Arabico, in cuius Capello reconditus fuit clauus vnus Dominicae crucis.* (2) Caputium, quo vtuntur Monachi, Gall. *Capuchon*, *Capuce*. Guido lib. 2. Disciplinae Farfensis cap. 47. Et cap. 2. Bernardi Ordo Cluniac. part. 1. c. 1. V. mox *Capellus*.

CAPELLVS. (1) Galerus, pileus, a *capa*, dictus, quasi parua capa, qua caput tegitur, Germ. superior. Kappel, pro Käplein. Aliter Ioan. de Ianua: *Capellus et hoc Capellum, a capillus dicitur, quia capillos tegat et caput - - vel quasi capitis pellis.* Statuta antiqua Cartusienlia 3. part. cap. 28. §. 46. de Conuersis: *Nunquam in conuentu capellos portant, nisi caputia desuper habeant.* Concilium Monspeliense anno 1214. can. 3. *Nemo Clericus - - manicis consutitiis, vel capellis ferratis, vel annulo, vel capa vtatur manicata.* Vdalricus lib. 3. Consuet. Cluniacens. cap. 11. *Gunellam, capellum de pellibus 5. paria pedulum.* Matth. Paris anno 1235. de Imperatrice: *Capellum suum ex capite cum peplo demisit, vt vniuersi liberum in ipsius serena facie aspectum habentes, oculos cum stupore recrearent.* Occurrit passim. † CAPELLVS CHORI, cuius vsus est inter diuina. Stat. Synod. eccles. Corisopit. Ms. CAPELLVS FERREVS quo milites cassidis loco caput tegunt, quod in modum *capelli* effictus sit. Consuetud. Brageriaci art. 28. *Item armaturae, vtpote enses, lanceae - - pileus ferreus siue capellus.* Roge-

Rogerus Houed. in Henr. II. anno 1181. p. 1181. *Haberet albergellum et capellum ferreum et lanceam* Et infra pag. 614. *Quicunque laicus habuerit in catallo, ad valentiam 10. marcarum, habeat halbergellum, et capelet ferri et lanceam.* V. Bromptonum pag. 1108. CAPELLVS FORRATVS, idem, vt puto, qui *Filtreus*, Gall. *Chapeau de Feutre.* Mſ. Martialis Lemouic. num. 58. pag. vlt. *Habebunt etiam* (Monachi) *capellos forratos quotiescumque necesse fuerit.* † CAPELLVS LANAE, in Conuent. Saonae a. 1526. † CAPELLVS LINEVS, in Act. Mſ. Inquisit. Carcaſſ. a. 1308 † CAPELLVS DE MONTEALBANO, cassidis species. Lit remiſſ. Mſ. a. 1451. CAPELLVS SOLIS, ad arcendum solem, Gall. *Parasol.* Acta SS. Iunii tom. 3 pag. LVI. in Lege Palatinis Iacobi II. Regis Maioric. *Fiant etiam his in anno vestes et capelli solis, quibus vtamur equitando.* (2) An corona florea et plectilis, Gall. *Guirlande*, vt apud Borellum *Chapel de roses?* Statuta Eccl. Andegav. anno 1423. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 526. *Prohibemus - - ne quis cuiuscunque sexus seu conditionis fuerit, diebus praedictis dominicis et festis choreas et capellos, cantilenasque publicas cantare, ludos illicitos et otiosos ac alias dissolutiones facere et exercere praesumat.* (3) Forte arbores quarum rami itentidem capulantur seu exſcinduntur, († vel truncus, caudex, V. *Capellaticum.*) Praeceptum Caroli C. pro S. Vincentio Cenom. anno 873. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 197. *Similiter eidem Ecclesiae confirmamus Saderniacum villarem et vallem petrosam, villas cum omnibus appenditiis, et in Banniolo quartas res et dimidiam, et capellos quinque, et de prato arpennos quatuor cum siluis.* Chartularium Aptense fol. 140. *Vendidimus vobis casales disruptas cum curtis et exagis suis, vel et ipsos capellos cum ipsos salices, qui ibidem aderant.* Regestum Normanniae signatum *P. Consiumagii de ramagio habent mortuum boscum de costuma et residua carpentariorum, cum testis capellorum* duas furcas etc. Vbi per *testas* capita *Capellorum* intelligendos ramos arborum *Capulatarum* existimat editor Cangii. V. *Capilum*, *Caplim* et *Romagium.* (4) Iunior cap Gall. *Chaponneau*, a *Capus*, qu pro Capone vtuntur Scriptores p rique. Litterae Durandi Episc Albiensis anno 1232. pro Canonic S. Vincentii Castrensis, apud Ma ten. tom. 1. Anecd. col. 971. *Re misimus dictos Canonicos in corpo lem possessionem - - dimidii muton et porci censualis mansi de Raissac. censuum capellorum de Castris et Raissac, et casearum eiusdem man* V. *Capus* 2. (5) Pro *Capellanus*, videtur mendose apud Lobinellu Hist. Britan. tom. 2. col. 1604. *eodem instanti et simul fuerunt cel brate due Misse, una cum cantu, qu celebrauit D. Herueus Gautier mai Capellus, et altera submissa voce p Capellanum suae Capellae.* (6) † Vn braculum ligneum, Germ. Hut Wetterdach, quia capelli vices agi Stat. Vercell. l. 3. p. 75. V. *Capels* (7) † Forte pro *Carpellus*, pisc species. Ch. Phil. com. Flandr. a 1190. in Suppl. ad Miraeum p. 35 *Molendina quoque vinarii cum omn bus appenditiis - - saluo tamen in haereditatis illius, cuius est fundu post capellos exhaustos.* V. *Carpa* 1.

CAPER, *in pueris insuauis odor, cu ad virilitatem accedunt.* Vocabul rium Susannaei. Nota est capri gr ueolentia; hinc dictus *Caper* ingr tus odor adoleſcentium. V. Martin Lex. h. v.

CAPERARE, *interrogare.* Papias M † Gloſſar. vet. Cod. reg. 7613. *Ca perare, interrogare, contrahere.* In de CAPPERATVM, *contractum, r gosum, rigidum, erectum. Caperatu storto*, in Gloſſar. Lat. Ital. Mſ.

CAPERE. (1) Decernere, statuer Acta SS. April. to. 3. p. 618. B. d S. Paulo Episc. Brixienſi: *In Conc lio speciali captum fuit, nemine d screpante, quod deputati inquiran si in Ecclesia S. Eusebii extra moen resideat aliquod corpus sanctum.* † C PERE PVGNAM, duellum ad lite di

diminuendam decernere. Ch. a. 1130. Ms. (2) Insimulare, in aliquem culpam conferre, iram conuertere. Rymer. to. 1. pag. 554. col. 2. *Sed sic vos in hac parte habeatis, ne ad vos tanquam ad mandati nostri transgressores, grauiter capere debeamus.* (3) CAPERE SE, prospere fieri. Rymer. to. 1. pag. 280. col. 1. *Etsi acceptis eorum responsis, audieretis quod non se capiunt negotia nostra, dicatis, etc.* (4) CAPERE SE AD FEODVM, capere, occupare feodum, manus in illud iniicere. Capitula de interpretationibus Clericorum aduersus Domini Regis iurisdictionem apud Acher. to. 6. Spicil. p. 492. *Sed propter hoc non amittat Dominus iustitiam fidei, nec propter hoc se capiant ad feodum.* (5) † CAPERE SE AD ALIQVEM, sponsorem appellare, vox forensis. Scacar. S. Michael. a. 1208. Ms. (6) † CAPERE SE CVM ALIQVO, congredi, concertare, es mit ihm aufnehmen. Lit. remiss. Ms. a. 1356. (7) † CAPERE TERRAM, ad terram appellere, Gall. *Prendre terre.* Annal. Victor. Mss. ad an. 1270. (8) † CAPERE, accensere. Acta SS. t. 6. Aug. p. 540. (9) † CAPERE SVPER SE, in se suscipere, se sponsorem constituere, Gall. *Prendre sur soi.* Germ. auf sich nehmen, übernehmen. Ch. Simon. dom. Ioinuill. a. 1211. Ms.

CAPERO, V. *Caparo.*

CAPETA. (1) Vsus Fuldenses: *Prouideat cellarius* (in refectorio) *scutellas, scyphos et capetas.* Idem videtur quod infra *Capis* 1. (2) † Mensurae annonariae species apud Polonos. Stat. a. 1433. inter Leg. Polon. t. 1. p. 113 *Capetam tritici pro duobus grossis.*

† CAPETANEA, debitum capitale, das Capital, ol. Hauptstuhl, Hauptsumme. Ch. an. 1074. ap. Murat. to. 1. Antiq. Ital. p. 243. V. *Capitenea* 1.

CAPETIAE, Hungaris, dicuntur quindenae, alias aceruuli manipulorum frumentariorum. Innocentius III. PP. lib. 5. Epist. 7. ad Colocensem Episc. *Inhibens Sacerdotibus ne recipiant capetias aliquas, vel cubulos vini a Regis vel Reginae conditionalibus, qui vulgo Regales serui vocantur.* Occurrit praeterea in Decretis Calomani Regis Hungar. lib. 1. pag. 26. et Matthiae Regis a. 1481.

CAPETIVM, vt mox *Capetum.* Lambertus Ardensis apud Ludewig. t. 8. pag. 496. *Alii vestium imitatoria* (mutatoria) *alii pictas culcitras et capetia distribuit.*

CAPETVM vel CAPEX, ornamentum quod ponitur ante lectos dominorum, in quo pedes dominorum requiescunt. Ita interpres Ioannis de Gallandia in Synonymis.

Stragula, toga, toral, puluinus, culcitra, lodex.
Ast et puluinar, et fulcra, capetoque iungas,
Cum ceruicali ceruici dante colorem.

Versus ab eodem Interprete laudati:

Consolator erit bonus assatorque capeti.
Plumarum lector manet diutius Rector.

CAPETVS, cognomen Hugonis Regis Franciae, qui tertiae Regum Francicorum stirpi initium dedit. Chronicon Ms. quod desinit in Carolum V. in Biblioth. Thuana num. 279. *Hugo Capet, siue Capucii, sic dictus, quia dum iuuenis esset, capucia solebat auferre per ludum.* Eadem habet Landulfus de Columna in Chronico Ms. et ex iis Nicolaus Gillius. Aruernis *Chapeto* etiamnum dicitur, qui alios lepide vexat. Albericus anno 987. *Pater eiusdem Regis* (Hugonis Capeti) *Dux Hugo Capatus, fuit filius Regis Roberti.* Sic etiam anno 988. Certe etiamnum Occitani *Capetas* rusticos vocant, quod *Capis* caput tecti incedant, vt auctor est Goudelinus. *Capuciorum* stirpem tertiam Regum Francicorum vocat Radulfus de Diceto pag. 606. ita vt ad *Cappas* spectare voluerit. Vide Steph. Paschasium lib. 8. Disquisit. Francicarum c. 45. Historicos Francos, et supra *Capatus.* † Etiam *Capito* et *Caputius* nuncupatur rex Hugo in quibusdam Chronicis. Vid. Hist. Comit. Niuern.

uern. Hugon. Flauiniac. Chron. Besuense et infra *Caputius*. Guido de Basochiis in Alber. ad a. 922. *Hugo qui magnus est et Cappatus, de capa Domini, quam de terra promissionis transuexisse fertur in Franciam appellatus.* Quod de Carolo Simplice dictum videtur; eodem quippe cognomine donatur in Chron. Isid. Hispan. ex Cod. reg. 4999. *Karolus stultus vel Capet, filius Ludouici an. XLIII. obiitque a. 922.* (929.)

CAPEX, V. *Cacia*, et *Capetum*.

† CAPEZVLA, capitis tegmen, capa breuior. Murat. to. 15. Script. p. 349.

† CAPEZZVS, panni genus in Stat. Oruiet. a. 1491. apud Garamp. in diss. 7. ad Hist. B. Chiarae p. 231. V. *Capizolus*.

† CAPHA, matta, storea, Gall *Natte*. Comput. Ms. a. 1475. *Cuidam factori capharum seu natarum.*

CAPHARDVM, capitis tegumenti species. Statuta Facultatis Artium in Academia Viennensi Austriae tit. 10. §. 7. *Non vtetur publice hic in Vniuersitate aliquo capucio, aut epitogio, aut caphardo foderato cum pellibus de vario, etc.* Tit. 17. §. 18. *Prouidebit sibi de Chabbardo seu epitogio magistrali proprio, nouo, serico in aestate, aut vario pro hyeme foderato.*

CAPHISVS, mensurae liquidorum species. Ch. Rogerii Regis Siciliae anno 1130. apud Rocchum Pirrum in Episc. Messan. *Centum libras cerae 20. thuris, 20. caphisos olei, et 20. nummos siue solidos, etc.*

† CAPHITIVS, mensurae Hispanicae species, eadem quae *Caficium*. Ch. Ms. a. 1268. *Terram valentem 170. caphitios furmenti.* V. *Caffirus*.

† CAPHVM, forte vectigalis species vel ponderis. Stat. Astae vbi de Intratis portar. *Capha de seta ponantur et soluant, pro qualibet petia solidos X.*

† CAPI, *idem quod mensura et est indeclinabile*, in vet. Gloss. Cod. reg. 521.

CAPIA. (1) Papias: *Cauea - - ponitur pro aliquorum animalium clausura, quae vulgo Capia dicitur, quasi caua.* (2) Pyxis, vt videtur capsa, Gall. *Chasse*. († Vel potius G[...] vestis ecclesiastica, quo signific[...] procul dubio vsurpatur in Ch. W[...] lasii reg. Mercior. an. 833. ap.[...] gulph. p. 857.) Instrum. a. 1[...] ex Archiuo S. Victoris Massil. [...] *mo vna Capia de nuce bona armig[...] ta armis lupi et leonis. Item q[...] dam canetas argenti, etc.* V. *Cap[...]*

† CAPIARIVS. Chartular. S. D[...] p. 145. Chartam Adami abbat. IIII. subscribunt *Atelmus prior, [...] capiarius, Durandus cantor etc.* [...] *Capicerius*, vel *Capsciarius*. V. *C[...] tium* 2.

† CAPIATIS, breue seu litterae [...] pecuniam capiendam seu percip[...] dam. Stat. a. 1380. t. 6. Ordi[...] reg. Franc. p. 542. *Lettres et* [...] *piatis pour leur paiement etc.*

CAPIBREVIVM, acta iudicis vel [...] tarii. Secunda Curia Generalis [...] taloniae Barcinone celebrata a Ia[...] bo II. Rege Aragon. anno 12[...] MS. *Campsor h beat scribere om[...] dictas, quas faciet, in capibreuio [...] iori suo iurato, et non in aliis [...] libris vel scripturis.* Curia Gene[...] lis Perpiniani celebrata a Petro R[...] ge Arag. anno 1351. de Notari[...] *Scribat aut scribi faciat in suis ca[...] breuis, vel libris notularum dicti i[...] strum. iti, largo modo, et per co[...] quentiam litterarum dictatam, sic q[...] in ipsa notula non sit aliqua abbreu[...] tura, quae per verbum et fieri consu[...] uit.* Infra: *Capud breuium, vel* [...] *ber notarii.* Alia Charta Petri Re[...] Arag. anno 1283. *Scriptum in C[...] pibreuio vel actis Iudicis.*

CAPICELVM, ceruical, ex Italic[...] *Capezzale*, in Statut. Mediolan. pa[...] 2. cap. 2.

CAPICERIA. (1) Dignitas *Capiceri[...]* apud Suger. ep. 38. et in Ch. a[...] 1161. apud Sammarth. in Episc. P[...] ris. V. eosdem p. 438. (2) † CA[...] PICERIA, CAPISCERIA, loc[...] vbi quae ad *Capicerii* seu thesaura[...] officium pertinent, reconduntu[...] eiusque domus. Inuent. Ms. S. C[...] pellae Paris. a. 1363. *Item in ca[...] sceria dictae capellae etc.* Aliud a[...] 1376. V. *Capiceriatus*.

† CAP

CAPICERIATVS, dignitas et officium *Capicerii.* Lib. nig. episc. Carnot. ad a. 1336.

CAPICERIVS, cui *Capicii* ecclesiae cura incumbit, apud Fulbert. Carnot. ep. 103. V. *Capitiarius.*

CAPICIALIS, ad partem aedis sacrae quae *Capitium* dicitur, pertinens. Andr. Floriac. Mſ. lib. 2. Mirac.

CAPICIARIVS, V. *Capitiarius.*

CAPICIVM, V. *Capitium* 3.

CAPIDA, vasis ecclesiastici genus. Stat. Pontii 2. episc. Barcinon. *Capidae ad profanos non vendantur.* V. *Capidula* et *Capis* 1.

CAPIDOSVS. TERRA CAPIDOSA, qua aliquid capitur, continetur, argilla. Ch. Phil. Comit. Flandr. a. 1190. in Suppl. ad Miraeum pag. 353. *Molendina - cum - terra capidosa, quae ad clusam retinendam necessaria est.* V. *Terra tenax.*

CAPIDVLA Papias Mſ. Bituric. *Capis, capidis fem. Diminutiuum eius capidula; genus est pontificalis vasis.* V. *Capulum.*

CAPIDVLVM, Papiae, *Vestimentum capitis.* Aliud sonat in Olla patella:
Capis, capparis, gangrena, capidula, cercops.

CAPIDVS, eyn gehnig (Gefäß) an eyn swert. Vocabul. vet. Lat. Germ. a. 1477.

CAPIGER, officium in *panetaria* regia, ad quod forte *caparum*, quibus panis operiebatur, cura spectabat. Lit. remiſſ. Mſ. a. 1355. *Iohannes de Minellis capiger panetariae nostrae.*

CAPILATORIA, festiuitas, qua prima fiebat detonsio capillorum. Lex Salica tit. 68. *Si quis pater aut parentes quando filiam suam ad marito dant, tota extra parte fratris sui tradidit; similiter quando filius suus ad capilatorias suas fieret, quo quid donato fuiret, extra parte hoc teniat, et aliquas, res diuidat.* Ex hoc lege patet, *Capilatoriae* festiuitatis occasione a parentibus munera filiis adolescentibus collata fuisse; et ex lege Tit. 28. *Si quis puerum infra duodecim annorum, non tonsoratum occiderit, etc.* concludit Eccardus: hanc ceremoniam in pueris duodecimo aetatis anno fuisse celebratam. V. *Capilli.*

† CAPILE, domus praecipua. Ch. a. 1299. V. *Caput mansi* in *Caput.*

CAPILLAMENTA, *summitates arborum.* Papias.

CAPILLARE. (1) *Concidere*, Papiae. Ioannes de Ianua: *Capillare, capillatum facere, vt Decapellare, valde capillare, vel capillos auferre.* V. *Capulare.* (2) *Vnguentum ad capillos excogitatum*, in Sussannaei Vocabulario. (3) † CAPILLARE, τριχόω, in Gloſſ. Lat. Gr. id est, pilosum reddo.

CAPILLASCIT, *capillis porrectis.* Gloſſ. Sangermann. MS. num. 501.

CAPILLATI, κομῆται, in Gloſſ. Lat. Graec. Ita dicti a promisso crine viri nobiles apud Gothos. Iornandes de Rebus Getic. de Diceneo: *Elegit namque ex eis tunc nobilissimos prudentiores viros, fecitque Sacerdotes, nomen illis Pileatorum contradens, reliquam vero gentem Capillatos dicere iussit, quod nomen Gothi pro magno suscipientes, adhuc in suis cantionibus reminiscuntur.* Edictum Theodorici Regis cap. 145. *Dummodo tertio quemlibet Capillatorum fuisse conuentum, aut cautionis ab eodem emissae, fides ostendas, etc.* Apud Senatorem lib. 4. formula 49. inscribitur *vniuersis prouincialibus et Capillatis, Defensoribus et Curialibus Suauia consistentibus.* V. *Crinitti, Pileati.*

CAPILLATIO, capillorum euulsio, apud Marten. t. 1. Anecd. p. 767. *De Capillatione vel percussione sine sanguine quindecim solidi etc.* Ch. a. 1335. ap. Leibnit. t. 2. Scriptor. Brunsuic. V. *Capillare.* † *Capillatio* idem potius est ac *Capulatura*, vulnus, V. in *Capulare.*

CAPILLATIVM, *capillatura*, Vgutioni.

CAPILLATIVS, ex capillis confectus. *Vela Capillatia*, in Exodi veteri versione. *Capillatium cingulum, Capillatia zona*, apud Augustinum. lib. 22. de ciuit. Dei cap. 8.

CAPILLATVRA. (1) S. Cyprian. Epist. 8. *Semitonsis capitis capillaturam*

ram adaequasti. S. Augustin. Serm. 247. de Tempore: *Superflua et inordinata capillatura.* In Sacramentario S. Gregorii, et in Ordine Romano exstant *Orationes ad capillaturam incidendam, et ad puerum tonsurandum.* Vide Vitam S. Gerlaci Eremitae num. 23. et in verbis *Barbatoria* et *Capilatoria.* (2) Coma supposititia, Ital. *Capillaturia*, Gallis *Chevelure.* Papias: *Caliendrum, Capillatura, suppositus crinis pro naturali ornatu capitis, vel quo ad ornandos crines vtuntur.* Alibi: *Capillus, a, quo capillaris, capillatura, corona.* Ioann de Ianua: *Capillitium, id est, capillatura, capillamentum. Perruque*, hodie dicimus. Vide quae de capillamentis obseruat Vossius lib. 2. de Vitiis sermonis c. 15. p. 257.

CAPILLATVS, *κομήτης ἀστήρ, cometa*, in Supplemento Antiquarii.

CAPILLI. *Capillos ponere, per capillos se offerre*, dicuntur monachi, quod scilicet comam ponant. Leo Ost. lib. 1. cap. 49. *Hermenefrid quoque, ciuis Esculanus vir diues, subdiaconus, seipsum obtulit per capillos capitis sui Praeposito nostro. Dimittere Capillos*, apud Sidon lib. 2. Epist. 1. Clericatum aut Monachismum subire. Vide Sirmondum ad eumdem lib. 4. Epist. 24. Hilarius Arelat. in Vita S. Honorati: *Rediguntur ad breues capillos luxuriantes comae, transfertur ad nitorem mentis vestium splendor, ceruicis lacteae decus palliis rigentibus occupatur.* Ex quibus liquet, *Capillorum positionem* symbolum fuisse seruitutis, quam Deo per votorum emissionem profitebantur: vnde *serui Dei* vulgo appellati. Nam serui tonsi erant. Formulae veteres Pithoei c. 75. in Ms. *Minime habui vnde transsoluere debeam, sic mihi aptificauit in brachium, in collum posui, et per comam capitis mei coram praesentibus hominibus tradere feci in ea ratione, etc.* Concilium Epaonense can. 39. *Seruus reatu atrociore culpabilis, si ad Ecclesiam confugerit, a corporalibus tantum suppliciis excusetur: de capillis vero, vel quocunque opere placuit a dominis iuramenta non exigi.* Id est,

quin a dominis retraherentur in
uitutem, detonsis, vt in seruis
solebat, capillis, et ab iis opera
perarentur. PER VNVM C
NEM DE CAPILLIS OFFE
SE MONASTERIO dicebantur
ci, qui monachicae societati sese
scribebant, vt illius beneficio
participes essent. Charta Pan
Principis de Consia et de Rap
Magistri et Dominatoris totius
rae de Principatu, anno 697.
tim dominus Abbas congregauit o
fratres intus in Ecclesia S. Micha
et stantes coram altare, recepe
me ad suam orationem, et scripse
nomen meum et omnium paren
meorum in libro, et sic in eadem
ego discalceaui pedes meos, et ad
ctum altare ascendi, et per vnum
nem de capillis meis obtuli me D
no etc. PARTICVLAM CAPI
sui in signum captiuitatis suae B
Regi Hierosl. misisse Boemundum
bunt Albertus Aq. lib. 7. cap.
et auctor Hist. Hierosol. anno 11
pag. 596. vel quod positio ca
signum fuerit seruitutis, vel q
ita egerit causa fidei faciendae.
debertus Cenoman. Episc. Epist.
Ac ne simulatorie loqui putare
abscissos de capite suo capillos m
suae transmisi. Gesta Regum F
corum cap. 41. *Perge velociter*
stimis cum crine capitis mei nunc
patrem meum, vt succurrat nobis,
tequam cunctus exercitus corr
CAPILLORVM TORTVRA,
Crispatio, Gallis *Frisure.* In C
cilio Londinensi anno 1138. cap.
prohibentur Sanctimoniales *To*
ram capillorum et compositionem
pillorum facere. Martianus Cap
lib. 4. *Femina - - cui crines tor*
decentique inflexione crispati et
les videbantur. CAPILLORVM
CISIONE ADOPTARE, de quo
re Paulus Warnefridus de G
Langob. lib. 4. cap. 40. l. 6. c.
Chronicon Noualicense, Aldre
dus et alii a Cangio laudati in
sert. 22. ad Ioinuillam pag. 2
CAPILLORVM BENEDICTIO
prima scilicet capillorum detonsi
de qua etiam Cangius pluribus

ead. Differtat. Charta Rogeri Abbatis Deruensis in Tabulario eiusdem Monasterii: *De benedictionibus sponsarum tertiam partem, benedictiones peterum, capillorum quoque suae erunt*, etc. Vide Nomocanonen nuper editum a I. B. Cotelerio tom. 1. Monumentor. Ecclesiae Graecae c 533. CAPILLO ABRASO *pacem firmare*. Ditmarus lib. 6. de Lusatiis paganis pag. 65. *Pacem abraso crine supremo, et cum gramine, datisque affirmant dextris*. CAPILLIS CAPITIS *super altare positis*, donationem confirmare, in Charta Alani Ducis Britanniae apud Augustinum du Pas in stemmate Tinteniacensi pag. 572. TRAHERE PER CAPILLOS. Lex Saxon. cap. 1. §. 7. *Si per capillos alium comprehenderit*, sol. 120. *componat*. Adde Legem Burgund. tit. 5. §. 4. et Legem Longob. Edit. Heroldi tit. 121 §. 3. PER CAPILLOS PRENDERE, in Capitulari 3. anno 813. cap. 17. REMANERE, aut ESSE IN CAPILLO, dicitur puella, quae nondum marito iuncta est, et adhuc in domo patris manet: nam promissos crines innuptae ferebant, nec eos in nodos retorquebant, quod nuptarum erat, praesertim apud Longobardos. († Vel potius, quod crinem tonderent, Iudaicarum mulierum more, aut saltem caesariem decurtarent.) Scipio Ammiratus t. 1. Geneal. Neapol. p. 56. Adde Campanilem pag. 46. Lex Langob. l. 2. tit. 14 §. 20. *Si quis Longobardus se viuente filias suas nuptui tradiderit, et alias post mortem in capillo in casa reliquerit, tunc omnes aequaliter in eius substantia haeredes succedere debeant*. Adde §. 21. 22. 26. 27. tit. 20. §. 1 Constit. Sic. L. 2. tit. 9. lib. 3. tit. 24. §. 2. CAPILLOS CIRCINATOS, id est, in circulum vel orbem attonsos iubentur habere *Saraceni franchi*, seu liberi per Curiam generalem celebratam Ilerdae a Iacobo II. Rege Aragon. anno 1301. CAPILLUM FACERE, in Lege Burgund. cap. 6. §. 4. Gall. *Faire les cheveux. Quicunque ingenuus aut seruo fugienti nesciens capillum fecerit, quinque sol. perdat: si sciens capillum fecerit, fugitiui pretium cogatur exsoluere*. Editio Heroldi 1. *Si ingenuus aut seruus fugienti nesciens capillos fecerit, 5. sol. soluat, si sciens fecerit, etc.* CAPILLOS SIBI INVICEM DETONDERE, poena conspiratorum in Capitul. ad Legem Salicam cap. 3. §. 7. in Capitul. 4 anno 805. cap. 10. in Lege Longob. lib. 1. tit. 17. §. 11. et in Capit. Ludouici Pii anno 824. c. 6. apud Holstenium. Fures et alii Malefici *puniti in cute et Crinibus*, in Speculo Saxon. lib. 2. art. 13. §. 1. art. 28 §. 3. lib. 3. art. 3. §. 1. et in Wichbild. Magdeb. art. 19. §. 1. art. 44. §. 1. 96. PRO CAPILLO DEPUTARE, nihili facere, flocci pendere, in Vita B. Ioannis Bonuisii tom. 5. SS. Maii pag. 104. CAPILLI INAFFECTATI apud Sussannaeum in Vocabulario: *Nulla decoris affectatione exculti; contrariae significationis affectati*. † CAPILLOS ALICUI EXCUTERE, ut testis rei peractae memoriam seruaret, qua ratione etiam aurem vellicabant aut alapam infligebant. Ch. Ms. a. 1122.

CAPILLITIUM, V. *Capillatura*.

CAPILLUS, V. *Capilli*.

CAPILMUT, CABALMUTE vel CATTELMUTE, apud Scotos, forma per quam catalla solent rei vindicatione repeti per eorum verum dominum. Vide Skenaeum ad Quon. Attachiam c. 10. Scotis *mute* est placitum. Vox igitur composita *ex capitale*, aut *catallum*, et *mute*.

CAPILUM, CAPULUM Testam. Audonis Episcopi Veron. anno 11. Ludouici Pii. *Cum brolio, cum curte, areis, - - et alia territoria, tam aratorii, prato, capilo, et cardico, piscinibus, aquariis, etc.* Ch. Lotharii Imp. filii Ludouici Pii, apud Vghellum tom. 7. pag. 1438. *Comperimus iuste et rationabiliter pacta Monasterii S. Zenonis in omnibus pascuorum, et capuli, seu decimae, et omnem exactionem pertinere, etc.* Ch. Friderici Imp. anno 1178. ibidem pag. 1434. *Cum casis, aedificiis, areis, hortis, viridis, siluis, pratis, pascuis, capilo,*

capilo, *aquario*, *herbatico*, *escatico*, etc. V. *Caplim*, et *Capellus* 2.

† CAPINA, forte pellis caprina. Consuet. ant. Bituric. Mſ. *Si burgenses cordoanum, capinas et thacras a foris ad vendendum attulerit etc.*

† CAPINALE, armorum genus. Garnis. castri Carcass. a. 1294. *VII. Capinalia ferri.* V. *Capellus ferreus* in *Capellus* 1.

† CAPIOLA, carcer. Gall. *Geole*, vel *Gagole*. Gloſſar. Gall. Lat. Cod. reg. 7684. *Capiola, jayole.* V. *Captio* 1. et *Geola*.

† CAPIPVRGIVM, capitis purgatio. Gloſſar. med. Simon. ſan. Cod. reg. 6959. *Capipurgium vocatur quidquid per nares iniectum vel masticatum, seu etiam gargarizatum apoflegmaticum facit, i. a capite fleuma deducit.* Adde Ludewig. t. 9. Reliq. p. 312.

† CAPIREGVS, riui caput ſeu origo. Ch. an. 1154. in Append. ad Marc. Hiſpan. p. 1316. V. *Capdaqua* et *Regus*.

CAPIRO, V. *Caparo*.

CAPIS. (1) Calix, ſeu genus poculi ad ſacrificia, vox nota Varroni, Liuio, et aliis. Papias MS. *Capis, capidis fem. Diminutiuum eius Capidula: Genus est pontificalis vasis.* Fragm. Petronii: *Habeo Scyphos vrnales - - habeo capidem: quam reliquit patronus meus, vbi Daedalus Nioben in equum Troianum includit.* Hucbaldus Monachus Elnonenſis in Carm. de Caluis:

Caesareae capides, canti cata cista catonis.

(2) CAPIS, *Capicis*, capſa. Fridericus II. Imp. l. 2. de Venat. c. 33. *Accipiunt oua gallinarum, et rumpunt ea, et in cacia vel capice lignea aut ferrea, quae tamen sit stagnata, ponunt ea, sed in rumpendo ouo, remouent summitatem testae oui, etc.*

CAPISA, menſurae ſpecies. Falco Beneuentanus an. 1192. *Adeo fames inualuit, vt saepe apud Sanctum Germanum venderetur coscina frumenti plusquam vna vncia auri, et saumа vini similiter, et capisa olei Tari quinque.* V. *Capis* 1. et *Caphisus*.

† CAPISCERE, *commencer a apprendre*, in Gloſſar. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

CAPISCERIA, V. *Capiceria*.

CAPISCHOLIA, dignitas *Capitis scholae*, in Ch. a. 1083. apud Carell. i[n] Hiſt. Occit. p. 870. *Capiscolia*, i[n] Ch. an. 1229. apud Stephanot. Antiq. Occit. Mſ. *Cabescholia*, in Tabulario eccleſ. Cadurcenſ. V. *Capi[tis] scholae* in *Caput*.

CAPISCHOLIVS, V. ibidem.

CAPISCOLIA, V. *Capischolia*.

† CAPISOLIDVM, capitalis ſolidus qui ex pretio rei venditae domin[o] exſoluitur, i. q. *Laudimium*; Gall. ol. *Capsoel*. Ch. a. 1329. Mſ. *Census, redditus, accaptamenta, capisolida, etc.* Alia a. 1343. Mſ. *Prouentibus, vendis, subuendis, capisolidi[s], laudimiis, questis* etc. V. *Capsol* [et] *Caput solidum*, in *Caput*.

CAPISTER, pro *Capistrum*, apu[d] Rymer. to. 9. p. 261. col. 1.

CAPISTERCVS, V. *Cabus*.

CAPISTERIVM. (1) Vetus Gloſſ[a]rium: *Capisterium est vas quoddam quo frumenta purgantur.* Dictu[m] pro *Scaphisterium* cenſent Merula [et] Salmaſius Gloſſ. Graec. Lat. Σκαφ[ι]στήριον, *Scaphisterium*. S. Gregori[us] lib. 2. Dialog. cap. 2. *Ad purgandum triticum a vicinis mulieribus praestari sibi capisterium petiit*, et[c.] Vbi Zacharias Pap. μαγίδιον verti[t.] Vita S. Mauri Epiſc. Caeſenatis n. [...] *Eodem modo ac si capisterium ventilare videretur, tremere, infeliciter cepit.* Vide Odonem Cluniac. Serm[.] de S. Benedicto, et Aldhelm. d[e] Laude Virginum c. 19. vtitur etia[m] Columella lib. 2. cap. 9. Vide For[.] Aragon. lib. 4. tit. de Tabellionibu[s.] (2) Granarium, horreum, vel p[i]ſtrinum. Acta SS. Iunii to. 1. pa[g.] 360. de S. Cono Monacho: *Tande[m] eius inspecta prudentia, sacristia[e,] promptuarii, capisterii atque prior[is] clauibus hinc inde collatis, cunct[a] cuncta sagaciter disponebat.* (3) A[l]ueolus ligneus, inquit Continuat[or] Bollandi, qui capite geſtatur, e[st]que maxime in vſu mulieribus to[t] pannos a fonte aut fluuio referent[i]bus. Acta SS. Maii tom. 1. p. 43[.] in additionibus ad Vitam S. Anto[ni]ni n. 31. *Et cum cecidisset ei [...] lignea*

...um (vel *Capisterium*, vt legit ...tius) *continens pannos* (quos la... erat) *et in duas partes fractum fuisse*. Et tom. 6. eiusdem mensis in Vita S. Columbae Reatinae: *Si... inualuerat eam a diabolo ...tam, ossiumque cumulum fuisse ... ac reiecisse illam hostiarum ... capisterium*, hoc est, alueolum seu arculam. Sic autem impia metaphora vocatur ob frequentem Eucharistiae, quae *Hostia* dicitur, ... (4) † Agrarium, ve... agro impositum, i. q. *Terra...*, sic forte dictum, quasi capi... census. Ch. Ms. a. 1407. *De ... villagiis et pertinentiis terra... siue capisterium potest ascendere ... ad 15. sextaria bladi. - - ... terragium siue capisterium vi...* V. *Capitale* 5.

...STRAGIVM, quod pro capi... domus Regiae ministris annua... conceditur. Gallis *Chevestrage*. Ordinatio Hospitii S. Ludouici Re... Fr. anno 1261. capite de Scuti...: *Scutiferi insimul pro capistra... per annum 36. libr.* V. *Cha...*. CHEVESTRAGIVM, ... in Ch. S. Ludov. reg. Fr. ... 1256.

† CAPISTRANI, vocantur fratres ... de obseruantia, in Lit. an. 145... t. 1. Germ. sacrae p. 496. A ... sic dicti videntur.

† CAPISTRARE, metaphorice pro ...ere, quasi *capistro* coercere. ... in vita Henr. V. reg. Angl. ... Hearn. c. 64. p. 180.

CAPISTRIVM, pro *Capistrum*: *καπί...* Moschopulo. Glossae Basil. ..., *περιςόμιον*, *καπίςριον*. D... lib. 2. de Vita Mathild. cap. 9.

- - - Nocte reliquis
... castris vasa, seu frena, capi-
stria sana.

Caceurs et palfreis a freins et à Che..., in Legibus Willelmi Nothi ... c. 22.

CAPIT, impersonale, idem significans ... *licet*. Tertull adv. Haereses c. 44. *Talia capit opinare eos.*

CAPITA, pro *capra*, vt videtur, in ... an. 1248. to. 5. Ordinat. reg. ... II. Franc. p. 600. *De porco, 2. deniers; de ansere; 2. deniers; de capita, 1. deniers.*

† CAPITACIVM, ceruical, Gall. *Chevet*. Ch. Rainaldi episc. Andegav. Ms. *Cheveciel*, in Arest. parlam. Paris. a. 1338.

† CAPITADENVS, primus artificum, vt videtur, i. q. *Caput ministeriorum*. Lit. a. 1366. t. 4. Ordinat. reg. Franc. p. 676. *Quod dicti consules - - habeant instituere eligere et nominare annuatim - - capitadenos, extimatores, terminatores, etc.* V. *Capitudo* 1.

CAPITAGIARIVS, idem qui *Capitalis* 1. qui *censum de capite* debet. Ch. an. 1131. apud Marten. to. 1. Collect. amplis. p. 7.9.

CAPITAGIVM. (1) Idem ac *Capitale* 7. capitis census, Kopfgeld. Ch. Pacis Communiae vrbis Farae an. 1207. *Capitagia hominum nostrorum, et tria placita generalia.* Ch. a. 1248. apud Doublet. l. 3. p. 907. Occurrit et alibi. (2) Alia notione. Ch. Henrici III. reg. Angl. apud Prynneum in Libertat. Angl. t. 2. p 826. *Mandatum est - - quod praedictum festum* (S. Edwardi) *- - vice regia teneant et solenniter celebrent ad custum regis et capitagium regis et reginae, scilicet de 36. ab vnciae nomine eorum offerri et platam auri ponderis vnius vnciae nomine regis offerant, etc.* (3) † Idem quod *Catallum*, praestatio, quae mortis tempore domino soluitur (*) German. Hauptfall) Ch. Margar. comit. Flandr. Ms. *Conuenti quod ad capitagium ipsi et praedecessores sui pertinebant; quod capitagium vulgariter nuncupatum Haluelare, I. miles de Praet fidelis noster a nobis tenet in feodum. Itaque quodam genere seruitutis in morte praedecessorum praedictarum personarum capere consueuerunt - - duas marchas Flandrenses, et nos - - medietatem omnium bonorum mobilium, quae tempore decessus sui habebant praedictae personae, recipere consueuimus.* V. *Capitale* 6. (4) † Tributum ab iis soluendum qui in portu nauem onerant vel exonerant, idem quod pro alliganda naue in portu praestatur. Ch. Iurium

Iurium reg. Ioannae com. Prouin. in Insulam de Martigeus a. 1379. *Item habebat in dicto portu capitagium siue stacam, quod exigebatur per hunc modum, quod pro quolibet homine, qui esset in quolibet nauigio cargando vel discargando in dicto portu de quibuscumque rebus seu mercaturis soluebat pro capitagio vnum Turonem argenti, exceptis patrono, scriba seu seruiano* (Scribano) *aut garcisero, qui nihil pro capitagio soluere tenebantur.* (5) † HOMO DE CAPITAGIO DEI, cui res, quae ad deum spectant, curae cordique sunt, easque dei nomine curat. Ch. a. 1288. inter Probat. t. 1. Annal. Praemonstr. p. 282. *Commissum fuit Ioanni de S. Martino scabino Leodiensi - - - tanquam homini de capitagio dei, quod ipse - - referret, vtrum - - episcopus Leodiensis - - poterat permutare bona pertinentia ad episcopatum Leodiensem.*

CAPITAL. (1) Praecipuus. Nicol. PP. ad Carol. Calu. *Parisius, in studio cuius capital iam olim fuisse perhibetur, morari non sinatis.* Glaber. l. 3. c. 8. *Capitale scholae tenebat dominum.* V. *Capitalis* 1. et *Caput Scholae* (2) CAPITAL, CAPITALE, capitalis sententia: Ioanni de Ianua, *Poena capitalis.* Gloss. Gr. Lat. κεφαλικὴ τιμωρία, *capitale.* Althelmus de Laude Virgin. c. 23.

Tunc demum capital perpessus forte sacerdos,
Aethera glauca petit de victa morte triumphans.

Et cap. 25.

Magnopere metuens fisci decreta nefandi,
Insuper et capital tremulus formidat acerbum.

Plauto, *Capital*, est crimen capitis periculo dignum. Ita etiam Galli vocem hanc vsurpant. V. *Capitalis* 1.

† CAPITALACIVM, oblatio pecuniaria, quae sanctis pro suo capite fit, vel ecclesiasticis, vt pro aliquo orent soluitur. Ch. M. a. 1249. *Praeterea omnes oblationes - - et omnia capitalacia tam viuorum quam mortuorum, excepto capitali sponsi et candela, erunt prioris.* V. *Capitale* 9.

CAPITALAGIVM, CAPITALA[...] V. in *Capitalis* 3.

CAPITALARIVS, V. *Capitulari*[...]

CAPITALE. (1) Ceruical. Pa[...] *Puluinar, capitale, plumatium.* G[...] Graeco-Lat. Τυλοπροσκεφάλα[...] *capitale, pilentum.* Regula S. B[...] dicti cap. 55. *Stramenta autem lectorum sufficiant, matta, sagum, [...]na, et capitale.* Caesarius Heist[...] lib. 4. Mirac. cap. 26. *Capitale [...] vertit, et mollificauit.* Codex [...] Quintini de Monte ad calcem Re[...] lae saeculo circiter XI. exaratus: [...] *plumis praeter capitale omnes [...] neant.*

(2) Operimentum capitis, vel [...] scia, qua caput inuoluitur. Gl[...] Gr. Lat. Κεφαλοδεσμος, *front[...] capitale.* Ditmarus lib. 7. *Capit[...] eiusdem ornamentum etc.*

(3) Debitae pecuniae caput. [...] pias: *Capitale, caput pecuniae.* [...] *pitis summa*, apud Paulum IC. Gl[...] Lat. Gr. *Sortes*, χρηματα, κλῆ[...] καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν δανεισμάτ[...] Ioann. de Ianua. *Capitale pecun[...] vel poena capitalis, vel sententia [...] capite puniendo.* Lexicon Gr. [...] Reg. Cod. 2062. Ἀρχαῖα, τὰ [...]φάλαια τῶν χρεῶν. Ita Graeci pri[...]cipalem summam rei creditae ἀρχ[...] vocant, vt Demosthenes, Aristop[...]nes, et alii: Gallis *Le Capital.* [...] *bal et Cabau*, in Consuetud. Bur[...]galensi tit. 20. art. 1. 2. *Capit[...] debitum*, apud Odonem Cluniac. Vita S. Geraldi lib. 1. c. 24. Ch[...]ta an. 1240. in Tabulario Camp[...]niae Bibl. R. f. 365. *Et quoti[...] transgressi et comprobati fuerint, [...]pitale reddent nobis, et in 10. sol. [...]nebuntur.* Infra: *In duobus sol. [...]nebitur ad emendam, et Maiori [...] tribus denariis, et capitale red[...] dominis.*

(4) Aestimatio rei furatae aut [...]latae, in Lege Salica, Ripuaria, [...] aliis passim, in quibus conuictus [...] furto cuiuspiam rei, certae denari[...]rum aut solidorum quantitatis c[...]pabilis indicatur, *excepto capitali delatura*, id est, praeter capitale [...] delaturam. Vbi *Capitale*, est [...] ipsa quae restitui petitur, seu poti[...] ei[...]

eius aestimatio; quomodo accipitur dicitur in Lege Anglior. tit. 7. §. 7. in Lege Ripuar. tit. 18. §. 1. et in Decretione Chlotarii §. 12. Charta anni 1135. inter Instrum. to. 4. nouae Gall. Christ. coll. 165. *Solo capitali absque alia exactione restituant.* Ibid. col. 166. *Quod si aliquid damni illatum fuerit, solo capitali restituatur.* Et col. 192. ex Charta anni 1182. *Capitale et tantundem de emenda persoluet.*

(5) Pro *Capitulum*, vel *Capitulare.* Ch. fundationis Agaunensis Monasterii apud Sammarthanos. *Placuit nobis ut ipse Abbas - - tam de veteri testamento, quam de nouo, et alii adiscentur, et per capitalia scribantur, ut posteri debeant.*

(6) CAPITALE, CAPTALE dicitur bonum omne quod possidetur, praesertim vero bonorum species illa, quae in pecudibus consistit, quam Forenses *Catallum* vocant, voce a *Capitale* et *Captale* deducta. Nam *Captum* vocabulo pecudes intelligi docemus infra: vnde quidquid boni in iumentis et pecudibus est, *Capitale, Captale*, et *Catallum*, appellatum est. Gloss. Lat. Gall. *Capitale*, Chetel. Catholicon Armoricum: *Chetal*, *Gall. Daumalle, hoc armentum.* Charta S. Bernardi Abbatis Claraeuall. anno 1145. in Tabulario Aniciod. *Si thelonarius Comitis, seu eius clientum primus ceperit eum, qui capitale Episcopi abstulit, Capitale suum cum lege Episcopo reddere faciet: et si per eius incuriam tandem capitale euaserit, ipse pro eo Episcopo de capitali et Lege respondebit.* Vide Chartam Willelmi Epi. Cabilonensis anno 1227. apud Sammarth. in Episc. Cabilon. n. 39. Perardum in Burgundicis pag. 327. Chart. anno 1157. inter Instrum. tom. 4. nouae Gall. Christ. col. 174. Martenium to. 3. Anecd. col. 1192.

CAPTALE, pro pecude dicere vsurpant Leges Inae Regis West-Sax. cap. 42 apud Bromptonum: *Rustici curtillum debet esse clausum aestate simul et hieme. Si disclausum sit, et introeat alicuius vicini sui captale* (versio Saxonica habet *Pecus*) *per suum apertum, nihil inde recipiat, sed educat, et patiatur damnum suum.* In legibus eiusdem Inae cap. 21. et 39. *Fur inuentus in Capitali*, id est, re mobili, aut pecuaria. Eadem habentur praeterea notione *Captale* et *Capitale* cap. 44. 55. 63. et in Legibus Henrici I. cap. 13. 29. et 59. CAPITALE VIVENS, in Legibus Aethelstani: *Reddam de meo proprio decimas Deo, tam in viuente capitali, quam in mortuis fructibus terrae.* Vbi *Viuens Capitale*, idem est quod *viua pecunia* in Legibus Guillelmi I. i. *pecudes*, vti recte interpretatur Lambardus. CAPITALE FVRTVM, V. *Capitis Furtum*, in *Caput.*

(7) CAPITALE DE CROFTA, seu de agro clauso, dicitur in Charta Gileberti Basset anno 1182. apud Kennetum Antiquit. Ambrosden. pag. 137. *Canonici concesserunt hominibus* (de Wrechwyke *duas acras prati pro capitalibus suarum croftarum secus riuulum versus molendinum fluentem ad faciendum stagnum et viam ad molendinum, et si forte contigerit, quod in futuro molendinum non sit praedictis Canonicis necessarium, praedictae acrae prati ad saepe dictos Canonicos redeant, - - - et hominibus meis praedictis terra illorum remaneat.*

(8) CAPITALE, CAPITALITIVM, CAPITIS CENSVS, CAVAGIVM, etc. voces eiusdem originis ac significationis, quae denotant censum, quem *homines de corpore*, seu de *capite* quotannis debebant domino praestare, Germ. **Kopfgeld.** Vita Garneri Praepositi Diuionensis: *In crastino Natiuitatis, cum celebraretur venerabile festum S. Stephani, mos est censuales ad altare venire, ministrisque astantibus debitum soluere.* Atque eiusmodi census vt plurimum erat quatuor denariorum, tametsi non semper. Vnde eiusmodi censui obnoxii, seu *homines de capite* dicuntur esse *homines quatuor nummorum*, vel *de quatuor nummis*, in Consuetud. Burbonensi art. 192. 203. et in Charta Ranulphi Abb. S. Mauri ad Ligerim, ex Tabulario eiusdem Monast. *De quodam Coliberto S.*

Mauri nomine Simone Fabro, qui diu ventilatus, hominem se ipsius sancti recognoscebat, sed non sicut alii qui de quatuor nummis erant, - - et de illis respondit se esse hominem S. Mauri; sed non sicut alii qui quatuor nummos reddebant. Chartae Alamannicae Goldasti cap. 5. *Duo mancipia mea - - libertate donaui, ea tamen ratione vt annis singulis ad cellam Ratpoti, quae ad Monasterium S. Galli pertinet, in censu quatuor denarios soluant.* Praestabatur autem census ille capitalis quotannis, vt ex locis infra laudandis patet: praeterea in nuptiis et in morte. Charta Hugonis Castellani Gaudensis a. 1243. *Manumissi autem singuli in praesentia nostra obtulerunt semetipsos dictae Ecclesiae, cum omni posteritate sua, ad duos denarios Flandrenses soluendos annuatim in Assumptione B. Mariae nomine census capitalis, et quando nubunt, sex denarios Flandrenses, 12. quando moriuntur.* Charta a. 1314. apud Miraeum to. 2 p. 734. col. 1. *Et eosdem obtuli sub schola B. Adriano de Geraldimonte seruituros Ecclesiae de duobus denariis, nomine census capitalis annuatim ad matrimonium de sex denariis, et ad mortem de duodecim monetae Flandriae.* Lambertus Ardensis pag. 163. *Manumisit et liberos resignauit, dum ipsi et ipsorum et posteri et successores Abbati iam dicto et eius successoribus annua pensione singulos redderent denarios et in nuptiis et in morte quatuor.* Ita tamen eiusmodi censui obnoxii erant, si *reditus terrae* non haberent: nam eo casu *census cadere* dicebatur. Charta Flauiniacensis Tabularii anno 897. *Donamus etiam mancipia his nominibus - - sub eo censu, vt masculi denarios 4. feminae 2. de capite annis singulis, simus et iornos 2. nisi reditus terrae teneant, vt ipsum censum cadere debeat.* CAPITALE. Baldricus Dolensis Episc. de Capite S. Valentini Mart. n. 22. *Si mea, inquit, mulier te voueres B. Valentino, - - vt ei capitale tuum reddas quotannis, credo conualesces.* Infra: CAPITANEVM dicitur: *Promissumque capitaneum annuatim B. Valentino reddita* CAPITALIA IV... in Actis S. Forannani Abbatis ... ciodorensis num. 21. CAPIT... NEVS CENSVS, in Charta loca... Abbat. Monast. S. Bertini an. 1... in Tabulario eiusdem Monast. ... PITALITIVM, κεφαλίδιον, a... Theophanem in Nicephoro Gen... anno 4. Charta Caroli C. ex Ta... S. Germani Paris. apud Gallandi... *Propter feminas quae ducebantur ... villis Abbatiae, vxorandi causa et ... pitalitium ab eis requirebant.* Au... Cantatorii apud Io. Robertum... Vita S. Huberti pag. 301. *Pra... ctus Cubicularius Adelaidis ex m... incisus, et soluto capitalitio seruus ... cti effectus est.* Martenio tom. ... Amplissi. Collect. col. 935. *Capi... litium* non videtur esse Census ca... talis, sed eleemosyna, quam sing... ad S. Huberti suffragia vitandae ... biei causa confugientes completo ... to persoluebant. Guntherus lib. ... Ligurini:

> *Improba Romano poscunt a R... tributa*
> *Cuius ad arbitrium disponitur cu... tributum,*
> *Et capitalitiam cogunt appende... summam.*

Et lib. 8.

> *Et capitalitium certo sub tem... censum.*

Vbi perperam *Capitolitium* praefe... liber editus. CAPITALITIV... CENSVS, in Charta pro Monast... rio S. Quintini de Monte, apu... Mabill. Annal. Benedict. to. 5. pa... 649. col. 1. CAPTAGIVM, loc... est in *Somega*. V. etiam *Capitagium* CAPITATICVM. Chronicon Mel... mense pag. 641. *Corrigiam sibi ... collo posuit, ancillatui sancti se subd... dit, capitaticum suum et se et post... ritatem suam post se daturam - - re... promisit.* CENSVS CAPITIS. Ca... pitula Caroli Calui tit. 31. cap. 2... 34. *Vt illi Franci qui censum d... suo capite, vel de suis rebus ad par... tem regiam debent.* Chronicon Be... suense pag. 582. *Insuper vnam an... cillam* (delegauit) *quae vocatur Raim... burgis, solitum capitis sui 2. dena... riorum omni anno redditurum dibitum...*

CAPI...

CAPITIS TRIBUTUM, in Concilio Tolet. III. can. 8. Adde Flodoardum lib. 4. Hist. Rem. cap. 49. Hugonem Flauiniacensem p. 246. Miraeum lib. 2. Diplom. Belgic. c. 43. Gallandum de Franco alodio pag. 20. etc. V. *Capitatio*, *Iornus*. Κε-φάλιον, apud Theophanem pag. 407. *Censum capitis* reddit, Anastasius. RESPECTIO CAPITIS, V. *Respectus*. CENSUS CAPITALIS, *Chef cens*, in Consuet. Aurelian. art. 135. Charta anno 1225. in Probat. Hist. Monmorenc. pag. 401. *Pro quibus domibus reddebant singulis annis Ecclesiae supradictae 4. denarios de capitali censu.* Diploma Raginoldi Episcopi Parisiensis apud Sammarthanos. CAVAGIUM. Charta Communiae S. Quintini in Viromand. anno 1195. apud Hemeraeum: *Illi homines nostri liberi, qui non sunt homines de corpore, si venerint in Communiam, - - nec alicui domino de forisfacto respondeant nisi de cavagio suo.* Infra: *Quamdiu puer est iuuenis, vel adolescens, sub tutela patris sui - - moratur, nullum debet domino suo Cauagium, nec alicui debet respondere institiae, donec proprium habet catallum, de quo lucretur.* CHAVAGIUM, in Charta Roberti Episc. Lingon. an. 1235. apud Rouerium in Reomao. CABATGIUM, in Vita Innocent. VI. PP. apud Bosquetum: *Ioannes Armeniaco Locumtenens Regius in lingua Occitana, quem occasione cabatgii nouiter per ipsum instituti, dicti populares hostiliter insecuti sunt.* CHEVAGIUM. Bracton. lib. 1. c. 10. §. 3. *Chevagium dicitur recognitio in signum subiectionis et dominii de capite suo.* Charta Gauffredi Archiepisc. Burdegalensis in Tabulario S. Hilarii Pictauensi. *Clamabat praedictus Hugo Brunus aduersus Ecclesiam B. Hilarii, dicens, quod in Auro. de Benais habere debeat talliatam suam, quantam vellet, auenas quoque, gallinas, et caseos cosdumales, chenagium, et etiam racengium, caualatam quoque et biennium quotiescunque vellet.* CHEVACHIUM. Tabularium Campan. Bibl. Reg. anno 1213. *Homines de S. Vlpho qui 4. nobis debent denarios de chenagio.* CHAVELICIUM Vetus Charta Corbeiensis, cui titulus, de Mensa Abbatis: *Omnes tenentur respondere ad Conuentum in censibus, in caueliciis, et in aliis reditibus, etc.* *Droit de Chevelage*, in variis Chartis, quae habentur in Probat. Hist. Ecclesiae S. Aniani pag. 100. 101. quod *Chevalligium* appellatur in Charta Libertatum oppidi S. Paladii in Biturigib. anno 1279.

(9) † Idem quod *Capitagium* 3. Ch. Hermanni episc. Herbipol. *Ius autem defuncti quod capitale ius dicitur et satisfactio coloni etc.* V. *Capitalis* 1.

(10) † Oblatio pecuniaria, quae sanctis pro suo capite fit. Ch. an. 1178. t. 1. Probat. Hist. Brit. p. 671. *Nummi autem illi, qui pro capitibus offeruntur, qui vulgo capitalia nuncupantur, super altare in scrinio reponentur etc.* Alia Ms. an. 1252. *Item quod capitale et capitalia, candelae et denarii, qui offeruntur a baptisatis etc.* V. *Capitalacium.*

CAPITALIS. (1) CAPITALES HOMINES, qui debent *censum de capite*, quo nomine plerumque intelliguntur, qui olim manumissi fuerant non *plenaria*, sed *conditionali* manumissione, sub conditione operarum, seruitii, aut census annui: in Ch. Lotharii Regis Franc. pro Monasterio S. Eligii Nouiom. anno 989. *Homines de capite*, in Ch. Caroli C. ex Tabulario S. Germani Paris. apud Beslium in Episcopis Pictauensib. pag. 33. *Serui de capite*, in Formulis vet. c. 3 et lib. 4. Historiae Vezeliacensis pag. 590. Epistola B. Nouiomensis Episcopi to. 4. Hist. Franc. Epist. 224. *Super femina illa, quam clamo, quia capitalis esse debet Episcopi.* Ch. Communiae Meldensis, Henrici Comitis Trecensis anno 1179. in Tabulario Campaniae Thuano fol. 298. *Capitales homines censum capitalem debitum dominis suis persoluent.* Ch. Caroli Comitis Flandr. anno 1123. in Tabular. Gandav. *Capitales S. Petri in Aduocatia Brachatensi*, apud Duchesn. in Probat. Hist. Guin. p. 191.

 Synod.

Synod. Coloniensis anno 1280. c. 12. *Homines censum capitalem Ecclesiis soluentes.* Cuiusmodi autem esset capitalium hominum conditio, sic praeclare describit Chronicon Abbatiae Trudonis lib. 13. extremo: *Masculus 12 denarios soluebat singulis annis de censu sui capitis, femina 6. quidam alius legis 2. denarios, quidam 4. masculus istarum conditionum quocunque moraretur, siue sub nostro iure, siue sub alieno, si necdum coniugatus erat, debebat Ecclesiae, quasi haeredi suae, quidquid in omni substantia supererant ei: si fuerat coniugatus, et non cum sua compare, hoc est, quae non esset ancilla nostrae Ecclesiae, debebat dimidium suae substantiae, similiter et femina, excepto quod quocunque coniuge essent ei liberi, non dabat Ecclesiae, nisi quod melius videbatur in omni sua mobili re. Masculus si esset cum sua compare coniugatus, dabat de suis vestimentis quod erat melius. Quod si haberet terram censualem et serulem, de terra dabat Praepositis ad curtim bouem, et de Capite suo, vel alium, vel rem quam habebat meliorem. Ita quoque fiebat si palefridi superessent.* V. *Manumissio*, et *Hereotum*. CAPITALIS CENSVS, V. in *Capitale* 7.

(1) Primus, ac praecipuus. *Capitalis Friborgi*, in Legibus Edwardi Confess. c. 20. Apud Sanutum l. 3. part. 11. cap. 7. *Capitales* dicuntur qui aliis *Capitanei*. *Capitales Barones*, apud Robertum de Monte anno 1159. id est, praecipui. *Capitales Ecclesiae*, apud Robertum Valciodorensem in Vita S. Forannani Abbat. num. 9. et in Charta anni 1089. apud Miraeum tom. 1. p. 75. col. 1. *Capitales Curiae*, in Actis aliis S. Forannani num. 13. *Capitales viri de Curia*, ibid. num. 15. *Capitales ac principales homines*, in Chronico Mellicensi pag. 446. col. 1. *Domini Capitales* in Indice Ms. Beneficiorum Eccl. et Dioeces. Constantiens fol. 51. verso, et in Formulari Anglic. Thomae Madox, pag. 68. *Capitalis mensura* ibid. pag. 79. *Capitale Monasterium* in Charta anni 1030. inter Acta SS. Benedict. Sec. 3. part. 2. pag. 624. *Capitalis pars Eccles*[...] in Chron. Sandionys. apud A[...] t. 2. Spicil. p. 809. CAPITAL[...] SCHOLAE, in Annal. Bened. t. p. 43. idem *Caput scholae*, quod in *Caput*. CAPITALE FVRTV[...] V. in *Caput*.

(2) CAPITALIS, Gallis *Cap*[...] vel *Capitau*, dignitatis nomen, q[...] busdam ex illustrioribus Aquitan[...] Proceribus attributum, quos Com[...] tibus, Vicecomitibus, et Baron[...] vulgo accenset Consuetudo muni[...] palis Burdegal. art. 75. Sed praeci[...] tim duos ex iis, hac dignitate i[...] signitos obseruare est, *Le Capta[l]* [...] *Buch, et le Captal de Trene* Pri[...] ris crebra occurrit mentio apud Fro[...] sartem, Berrium, Tillium, et ali[...] Historiae Franciae Scriptores. Ioa[...] nes *de Grailly*, *Capitalis de Bog*[...] appellatur in Foedere, quod int[...] Castiliae Regem et Anglos initu[...] est anno 1362. et aliis Chartis, qu[...] laudat Marca lib. 1. Hist. Benehar[...] cap. 8. *Capitau de Beuf*, in Chro[...] Flandr. cap. 98. Est autem *Bogiu*[...] Aquitaniae municipium ad canal[...] ostium, quod sinum Arcachoniu[...] efficit. Ex quo quidam censuer[...] *Capitales* appellatos, quod esse[...] domini loci istius, qui est promon[...] torium, seu, vt vulgo Galli ea[...] runt, *Caput* in mare excurrens, *C*[...] *de Buch*. Alii dictos putant, qu[...] essent Capitanei istius castri, *Capi*[...] *les* enim quandoque cum Capitane[...] seu praefectis, confundi, ex Sanu[...] discimus: atque ita *Capdals*, vo[...] pat Raimundus Montanerius [...] Chron. c. 133. 185. Veteres Cha[...] tae scriptae anno 1459. *Capitalatu*[...] et *Capitalagium* de *Bogio* vocan[...] eumque tradunt primitus possessu[...] a P. Amaneuo *de Bordeu*, qui ob[...] sine liberis, cuius frater fuit P. [...] *Bordeu*, Dominus Podii Paulini, C[...] stri noui, et Insulae S. Georgii, q[...] filium habuit P. *de Bordeu* Capit[...] lem de Bogio, et Assalhidam de *Bo*[...] *deu* nuptam P. de *Gresly* Vicecom[...] de Benaugis et Castillione. P. [...] *Bordeu* absque liberis pariter mo[...] tuo, Capitulatus in Gresliacam f[...] miliam transiit, ac deinde in Lebr[...]

tensi[...]

[illegible]sem. CAPITALEM TRENAE recenset Regestum Constabulariae Burdegal. fol. 131. inter Nobiles Senescalliae Burdegalensis. Huius etiam meminit Regest. Homagiorum nobilium Aquitan. fol. 11. et 17. *Petrus Capitalis de Trena sub tutela Raymundi de Noveliano 1273.* Vide Marcam in Histor. Beneharn. lib. 6. cap. 24. num. 9.

(4) CAPITALEM SENTENTIAM SVSCIPERE, occidi ab hostibus. Barthii Gloss. ex Hist. Palaest. cap. 11. *Illi autem qui voluerunt, capitalem sententiam susceperunt.* Cap. XXVI. *Duo ex militibus exierunt de turre vulnerati tertio tres haestae detruncatae sunt in manibus. Illi duo acceperunt Capitalem sententiam.* V. Capital 2.

(5) CAPITALIS, *fictus, veteratur, tufer.* Glossae Sangerman. MS. [illegible] 501.

[illegible]PITALISSA DE BOGIO, pro vxore Capitalis de Bogio, in Literis an. 1354. t. 5. Rymeri p. 785. V. Capitalis 3.

[illegible]PITALITIVM, V. in *Capitale* 7.

[illegible]PITALITIVS. (1) CAPITALITIVS CENSVS, V. in *Capitale* 7. (2) Qui *capitalem censum* soluere tenet[illegible]. Ratbod. episc. Nouiom. in Serm. de annunciat. a. 1081.

CAPITALIVM. (1) Idem quod *Capitale* 6. bonum scilicet omne quod [illegible]tur, praesertim vero pecudes. Ch. MS. Nicolai abb. S. Ioan. Lau[illegible] a. 1196. *Nisi querela talis fuerit quod in curia nostra iure oporteat [illegible]ctuare, sicut est de fundo terrae et de capitaliis et de omnibus iustitiis.* [illegible] MS. a. 1372. *Quamuis forat[illegible] omnium casuum, sicut de [illegible] terrae, de catallis seu capitiis [illegible]* V. *Capitolium* 6. (2) Pro *Capitulum*, vel *Capitulare*, edictum. Ch. a. 1034 apud Murat. t. 2. Antiq. [illegible] med. aeui p. 171. V. *Capitale* 5.

[illegible]ITANA, cathedralis ecclesia, in Annal. Benedict. tom. 4. pag. 299. [illegible] perperam; ibi enim laudatur [illegible] Chronic. Camerac. lib. 3. [illegible]8. vbi non comparet vox *Capitana*, sed *Capitaneum*; quod de principali Monasterio debet intelligi, vt mox dicetur in *Capitaneus*.

† CAPITANAGIVM, officium, dignitas *capitanei* seu praefecti copiis militaribus. Comput. a. 1363. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 252. V. in *Capitaneus*.

CAPITANARIA, Ital. *Capitaneria*, Gall. *Capitainerie*, dignitas *Capitanei*. Regim. Paduae a. 1322. V. *Capitaneus*.

† CAPITANARIVS, dux, praefectus, vel idem forte quod *Aduocatus*. Ch. Carlom. reg. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 23. *Propter donationem - - quam ecclesiae fecimus, ne causa emptionis tantae potestatis vir intra ipsas fines, sicut Capitanarius, intermisceatur, cuius violenta dominatione honor ecclesiasticus concutiendo debilitetur.* V. *Capitaneus*.

CAPITANATA, vicus, Ital. *Capitanato*, districtus Capitanei. Acta SS. Maii tom. 1. pag. 541. in Miraculis B. Gregorii Verucul. *Actum in aditu domus meae sitae intus terram Veruchii in capitanata S. Thomae in contrata Postarelli.*

CAPITANEA. (1) Capitale debitum, *fort principal*, in statutis Venet. anno 1242. lib. 5. c. 14. et alibi. (2) Officium *Capitanei*, Gall. *Capitainerie.* Epist. Vrbani IV. Papae apud Marten. tom. 2. Anecdot. col. 10. anno 1263.

CAPITANEAE *Litera.* Auctor incertus de Limitib. agror. *Quas litteras singulas in terminis inueniens, quae capitaneae sunt, non fundorum, sed rationis terminum ostendunt.*

CAPITANEATVS, dignitas, officium *Capitanei.* Marsil. de Menandrino in Defens. pacis part. 1. c. 9. *Vnus quidem cum Monarcha statuitur ad aliquod opus determinatum, circa regimen communitatis - - vocatur autem officium hoc in communitatibus modernis capitaneatus aut conestabiliaria.* Adde Chron. Parmense ad a. 1295. † *Capitaneatus generalis maris*, apud Murat. t. 12. Script. p. 459.

CAPITANERIA, idem, in Chron. Parm. ap. Murat. t. 9. Script. p. 815.

CAPITANEUM. (1) Tabular. S. Remigii Remens. *Donat.- - in banno pro pastione cum socio de bobus 4. den. Capitanea car. 1. ad scuriam de materiamine car. 1.* Idem videtur quod *Capitum*, palea. (2) Census Capitis, V. in *Capitale* 7. (3) † Res ipsa quae restitui petitur, seu eius aestimatio. Chartul. Celsin. Ch. 378. V. in *Capitale* 2.

CAPITANEUS. (1) Adiect. praecipuus, principalis, qui est in *Capite*, capitalis. Hincmarus de Ordine Palatii cap. 27. *Capitanei ministeriales certatim de die in diem nunc istos, nunc illos, ad mansiones suas vocabant, etc. Capitaneum monasterium*, apud Baldricum lib. 3. Chron. Camerac. cap. 38. et in Annal. Benedict. to. 2. pag. 457. *Capitaneum altare*, in Petri Morinorum Episc. anno 1237. et alibi *Capitanea crux*, apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 588. *Capitaneus locus*, Gall. *Chef lieu*, in noua Gall. Christ. tom. 3. col. 489. et in Actis SS. Benedict. Saec. 3. part. 1. pag. 121. (2) *Capitaneus sensus*, inconsultus naturae impetus, Vid. *Sensus*. (3) CAPITANEUS, caput militum, praefectus copiis militaribus, Gallis *Capitaine*. *Caput exercitus*, apud Fredegar. in Chron. cap. 78. *Duces in Capite*, Gall. *Generaux en Chef*, apud Gregorium Turon. lib. 4. Hist. cap. 5. *Rex Godegisilum et Gunthcramnum Duces in capite dirigit.* Gesta Dagoberti Regis cap. 36. *Rex de vniuerso regno Burgundiae exercitum promoueri iubet, statuens in capite Aboindum, etc.* Annales Francor. anno 786. *Praeualuerunt Franci, et cum victoria, Deo volente, reuersi sunt, et capitaneos eorum* (Britonum) *repraesentabant Domino Regi Carolo.* V. Capitulare anno 807. cap. 3. Occurrit passim. † CAPITANEUS, rector, ductor, qui rei alicui praefectus est. Inquisit. Ms. a. 1268. Lit. a. 1355. Ms. *Quem constituerat capitaneum seu dispensatorem domus suae.* CAPITANIUS. Annales veteres Francorum a Lambecio editi lib. 2. Comm. de Bibl. Caesarea ann. 798. Occurrit etiam in Chronico Beneuentano anno 1192.

CAPITANUS. Querimoniae Dom. Dalphini contra Burgenses de Romanis anno 1342. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 442. col. 1. † CAPITANEUS CAMPI, castrensis, apud Murat tom. 12. Script. p. 480. CAPITANEUS GENERALIS, dux totius exercitus apud Matthaeum Paris, qui *Maior Capitaneus* in Chart. Cremonensi anno 1244. Diploma aliud Philippi Pulcri Regis datum apud Vincenas die Martis ante festum B. Mariae Magdalenae an. 1302. quo Comitem sancti Pauli Buticularium Franciae *Capitaneum exercitus* sui in bello Flandrensi constituit. † CAPITANEUS GUERRAE, cui cura exercitus in bello commissa. Murat. tom. 4. Antiq. Ital. med. aeui p. 140. † CAPITANEUS PEDITUM, qui militiae pedestri praeest, apud Murat. tom. 11. Script. p. 63. CAPITANEUS ECCLESAE, in Charta ann. 1080. apud Beslium p. 484. videtur idem qui *Aduocatus*. Vita S. Hildegardis Abbatissae lib 1. cap. 3. *Tunc Abbas veniens ad matricem sedem Moguntinam coram venerabili Praesule Henrico et Capitaneis Ecclesiae, quod cognouerat, exposuit.* Acta SS. Benedict. saec. 3. part. 3. pag. 717. in Vita S. Burchardi: *Conuocatis vndique tam Principibus vicinis, quam ipsis Ecclesiae suae Capitaneis, cancto quoque Clero ac populo.* CAPITANEUS SEDIS APOSTOLICAE. Chronicon Barcinon. tom. 3. Concil. Hisp. pag. 545. col. 2. *Anno MCCXVI. in mense Nouembr. Dominus Rex Iacobus Vexillarius et Capitaneus sedis Apostolicae, cum dicta Regina iuit in Curiam, et X. Kal. Madii anno MCCXCVII. rediuit.* CAPITANEUS CIVITATIS, praefectus ciuitatis, qui de rebus tam criminalibus, quam ciuilibus et politicis cognoscebat, in plerisque Italiae vrbibus. Epist. Friderici Regis Siciliae apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 76. *Fridericus Dei gratia, Rex Siciliae Capitaneo seu Vicecapitaneo ciuitatis Panormi fideli suo gratiam suam et bonam voluntatem, etc.* CAPITANEUS POPULI, eadem notione. Iacobi Auriae Annal. Genuens.

...l. lib. 10 ad ann. 1291. *Electus fuit in Capit[illegible]m Ianuensis populi nobilis vir D[illegible]nus Laufrancus de Saor... ciuis Bergomensis, qui venit Ianuam tempore ordinato, et coepit officium suae Capitaniam sapienter et strenue gubernare.* Oberti Stanconi Annal. alii Genuens. lib. 9. ad ann. 1271. Passim memorantur huiusmodi variarum vrbium Capitanei apud scriptores Italicos hac de re consulendos. † CAPITANEUS LEVATORUM, magistratus, qui iis praeest, quibus *leuatorum* seu aggerum cura commissa est. V. *Leuator* 2. † CAPITANEUS QUARTERII, vrbis regioni praefectus, in Stat. crim. Saonae pag 112. CAPITANEI, in libris Feudorum, seu potius in Italia, generaliter dicebantur Duces, Comites, Marchiones, qui Regis Capitanei sunt, vt lib. 1. tit. 1. Specialiter autem qui non ... ex hoc illustri Magnatum, sed ex eorum ordine, qui *a Principe vel ab aliqua potestate de plebe aliqua, vel plebis parte per feudum sunt inuestiti,* quique *Valuasores maiores* olim appellabantur. vt est lib. 2. tit. 10. quo sensu Capitanei a Comitibus distinguuntur lib 2. tit. 10. 12. 17. et in Constitut. Frideric. de pace tenenda. Guntherus lib. 8. Ligurini:

Hanc proceres cuncti, Comes an Dux, Marchio, Consul,
Et cum iudicibus Capitanea turba verendis.

Vide Ottonem Frising. lib. 2. de Gest. Friderici cap 12. Decreta pro Mediolanensibus apud Baronium an. 1067. ... Petrum de Andlo lib. 2. c 12. Zazium de Feudis cap 5. § 19 23. 24. etc. (3) CAPITANEUS CENSUS. V. *Capitale* 5.

CAPITANIA, officium, dignitas Capitanei. Bulla Bonifacii VIII. to. 3. Concil. Hisp. pag. 536. Petr. de Vineis l. 3. ep. 63. l. 5. ep. 71. lib. 6. ep. 25. V. *Capitaneatus* et *Capitaneria*.

CAPITANIUS, V. *Capitaneus* 2.

CAPITANUS. V. ibidem.

CAPITARE. (1) Alcuinus Poëm. 203.

Mens pia pascatur verbis caelestibus, illa
Et laus alma Deo tota capitatur in aula.

Forte *crepitetur*. Cangii editor credit *Capitare* idem esse apud Alcuinum metaphorico tamen sensu, quod in Antiquit. Ambrosden, apud Kennetum. Hic auctor in Glossario ad calcem dictarum Antiquit. in voce *Abuttare* obseruat, in veteribus agrorum. descriptionibus *Abuttare* nonnunquam exprimi per *Capitare*, hoc est, terminare, vt in Consuetud. Monast. de Bello fol. 241. *Tenent octo acras iuxta Goreswall capitantes ad praedictam wallam versus Nordest.* Madox Formulare Anglicum pag. 155. *Duae acrae quae capitant super easdem.* *Capitare, caput facere*, Ioanni de Ianua. (2) † Vox Italica, exitum habere. Barel. serm. de flagel. Dei: *Quia illa die non potes male capitare.* (3) † Capere, apprehendere. Stat. crimin Saonae c. 18. *Si - - propterea in se manus iniecerint aut capitauerint, etc.*

CAPITAS, Papiae, *Amplitudo, a capiendo.* Ita etiam Gloss. Ms. Regium Signat. 1013.

CAPITATA. Chron. Siciliae in Epistola Messanensium ad Panormitanos, apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 92. *O nefanda temeritas, quae sub fictae velamento capitatae Romanam maiorem Ecclesiam veritatis amicam inivit suae fictionis illusionibus inhaesisse.* Vbi *Capitata* idem esse videtur quod *Pax*: ibi enim conqueruntur Messanenses, quod Carolus pacem ab Ecclesia confirmatam violasset; at vnde ducta vocis origo incompertum est, nisi quod per capita pacem iurare consueuerint.

CAPITATICUM, V. in *Capitale* 7.

CAPITATIO. (1) Capitis census, seu tributum capitis vel personae. *Capage*, apud Delphinates, et Expilium Orat. 21. Tertullianus: *Hominum capita stipendio censa, ignobiliora.* Est etiam tributum pro iugorum, seu capitum, id est, possessionum numero impositum: ne dictum, quia in censum veniebant, referebanturque omnia quae possessionum, capi-

capitum, fortiumque, et iugorum aestimationi accedebant. Ita Iacobus Gothofredus ad leg. 2. Cod. Th. de Censu, vbi plura de eiusmodi capitatione, quam *Censum capitum*, vocari a sancto Hilario annotat, *Caput*, ab Eumenio in Paneg. et Sidonio Carm. 13. ad Maiorian. Saluianus lib. 5. de Gubern. Dei: *Cum possessio ab his recesserit, capitatio non recedit: proprietatibus carent, et vectigalibus obruuntur.* Glossae Lat. Gr. *Tributum*, τέλεσμα, ἐπικεφάλιον. *Tributum capitulare*, ἐπικεφάλιον φόρος. CAPITATIO HVMANA, in leg. 6. Cod. Th. de Conlat. donat. pars ea tributariae functionis, quae pro seruis, colonis adscriptis, censitis, praestabatur, vt CAPITATIO ANIMALIVM, d. l. 6. quae pro animalibus possessionum, *le Bestail.* CAPITATIO PLEBEIA, in l. 4. C. Theod. de Censu, quae *Exactio plebis* dicitur in leg. 6. eodem, quae a plebe exigitur, a qua eximuntur virgines Deo sacratae et pupilli, quam etiam eamdem cum superiori capitatione possessionum esse censent viri docti. (2) CAPITATIO, pabulum animalium, V. *Capitum.*

CAPITE-CENSVS, apud Papiam Ms. *Taxatio possessionum, vel qui caput suum deducit ad censum, ad honorem, ad diuitias. Capite census, corona, quae capite geritur.* Isidoro in Glossis: *Capite census, coronam qui in capite gerit. Capite Census, taxatio possessionis.* Ad haec Graeuius: „Sed cur capite census, dicitur qui „coronam in capite gerit? Puto, inquit, quia qui sub corona vende„bantur, in capite coronam gere„bant, illorumque caput censebatur, „hoc est aestimabatur illo pretio, „quod ei a venditore statuebatur.„ Ch. Henrici Imp. ann. 1039. in Metropoli Salisburgensi tom. 1. pag. 147. *Cum - - censibus et capiticensibus, agris, campis, vineis, etc.* Occurrit ibid. in aliis Chartis. Charta Communiae Farae anno 1207. apud Thomasserium pag. 438. *Statuimus etiam vt homines capite censi dominis suis censum capitis sui infra terminos Pacis tantum persoluant, etc.* ...tum est *Capite cen[illegible]*, a Roman[...] ctos fuisse, qui [illegible]o vel [...] aere censebantur, quasi qui [...] rentur suo solo capite. Vide *C[...] censi* post *Caput* 3.

CAPITEGIVM, capitis amicu[...] Gallis *Couvre chef.* Guarinus [...] nis Praedicat. in Vita B. Margar[...] Hungaricae num. 19. *Parabat c[...] pro infirmis in coquina, accend[...] ignem, carnes pro eis in proprio [...] tabat capitegio, vel ad collum.* V[...] Rotulus anno 1252. *Pro Capite[...] missis tunc D. Reginae vxoris R[...] etc.* Chronicon S. Martialis Lemo[...] apud Stephanot. Fragm. Hist. to[...] 1. Ms. *Anno 1273. mulieres ca[...] et ciuitatis Lemonic. sumpserunt C[...] pitegia in capitibus suis ad praedic[...] tionem Fratrum Praedicatorum, [...] tunc de nouo venerant ad castrum L[...] monic. quae mulieres antea sine ca[...] tegiis se portabant.* Modestum ig[...] tur erat *Capitegium* et signum pud[...] ris, vt velamen de quo Apostolu[...] Fuit etiam in vsu apud *Moniales. In[...] strument.* ann. 1348. Hist. Dalphin[...] to. 2. pag. 578. col. 2. Alibi *velu[...]* appellatur. Occurrit *praeterea in* Vita B. Coletae non semel.

† CAPITEITAS, titulus, quo pontificis Romani primatus significatur in Serm. mag. Ioann. Paris. in Conc. Constant. ex Bibl. Heilsbronn. *pag.* 108. *Capeteitas, pro primatu Papae, vocabulo monstroso.*

CAPITELA. Vetus Notitia *indicati* apud Franciscum Mariam in Mathil. de Comitissa lib. 3. *Dum in Dei nomine in ciuitate Luca, ad Carte Domini Hugonis Regis, in solario ipsius curtis, vbi Dominus Vgo et Lotharius filius eius gloriosissimi Reges praeerant, in Capitela, vbi est longanea solarii, etc.*

CAPITELLVM. (1) Vgutio et Papias: *Capitella dicuntur, quae columnis superponuntur, quia columnarum sunt capita, quemadmodum super collum caput.* Idem Papias: *Hermes, dicitur Capitellum quod ponitur super columnam.* Vita B. Mariani Abb. Ratisp. num. 26. *Claustro, Capitellis sculptis, ac basibus - - eandem Ecclesiam*

tam decoravit. Occurrit non semel 3. et 4. Regum. (2) Ioanni de Garlandia in Synonymis Chymicis, aqua saponis vel lixivium. Matthaeo Silvatico: *Aqua saponaricrum, ex quo fit sapo, dictum gutta prima, aqua prima.* (3) Minus capitulum, seu locus vbi conueniunt Monachi: cum plura habebant interdum Capitula in maioribus Monasteriis. Tabular. Vindocinense Thuani Ch. 27. *Haec definitio facta est apud Vindocinum in capitello S. Georgii anno 1070.* (4) Capitolium, arx Radulphus de Diceto in Imag. Hist. ann. 1174. de vrbe Santonica: *Deinde progrediens aggressus est fortuna ... capitellum, praesidium maius, ... praesidio primo antiquius.* Capitolium Santonicum intelligit, de quo Ademarus Cabanensis in Chron. (5) *Capitulum breuis*, seu lectio breuior in diuino officio. Concil. Aquisgr. can. 30. Gregor. Turon. l. 9. cap. 6. † Acta SS. t. 6. Aug. p. 83. vbi horas canonicas breuiores significari suspicantur editores. (6) † CAPITELLVM, alta pars domus, ... Glossar. Cod. reg. 521. V. Capitium 2.

CAPITELLVS. (1) Apud Lobinellum Hist. Britann tom. 2. pag. 73. *Pro ... salinis habentibus quadraginta capitellos*; id est, spatiola seu areolas continendis aquis, vnde per calorem solis sal expromitur, Gall. Oeillets. (5) Idem quod *Capitium* 1. seu vestis pars superior, qua caput tegebatur; (†vel potius collare, quo etiam sensu *Capilium* vsurpatur.) Acta SS. Iulii to. 4. p. 666. de S. Petro Confessore: *Eius vestimentum forma nonnisi quidam saccus vestiri dici potest, cum nec manicas habens nec girones, nec capitellos, nec ...*

CAPITENNIVM, V. *Capteninum.*

CAPITERNVM, f. species fibulae a *Capiendo* sic dictae, quod quasi capiat res, quibus adiungitur. Inuentar. Ecclesiae Noviom. anno 1419. ex Archiuis eiusdem: *Item est, ibidem vna parua layetta, in qua sunt plures peciae, argenteae omnes vel deauratae vel albae, sicut de bouttonis capparum, de Capiternis feretri seu chassiae beatissimi Eligii, de firmariis librorum, etc.*

† CAPITE-SENSIVI, pro *Capitecensi*, vel *censiti*, in Ch. an. 1126. in Append. ad t. 6. Annal. Bened. pag. 650. V *Capite-Censi.*

CAPITIARE. Vgutio: *Capitium os tunicae, vel alterius vestis, vnde capitiare, capitium facere.* Vid. *Capitium.*

CAPITIARIVS, CAPICERIVS, dignitas et officium in monasteriis et ecclesiis, Gall. *Chevecier*, cui *Capitii* ecclesiae cura incumbit. Gloss. Lat. Gall. Ms. Thuanum: *Capicerius, Chevece. Capiciarius*, apud Fulbert. Carnot. ep. 103. *Capitiarius* in Testam. Sugerii Abb. S. Dionysii ann. 1137. Quam vocem frustra a *capitatione* deducunt Meursius et Vossius, quasi *Capicerius* fuerit, qui capitale tributum exigit. Perperam etiam vir doctus in Hist. aedis S. Aniani Aurel. cap. 7. cum Primicerio confundit, neque feliciori coniectura alii a *capienda cera* dictum putarunt. V. *Capiceria* et *Capitium* 2.

CAPITICENSVS, V. *Capitecensus.*

CAPICIVM, V. *Capitium.*

CAPITIFRAGIVM, instrumentum aptum capiti comminuendo. Acta SS. Iunii to. 3. pag. 30. de S. Cyrico: *Fac capitifragium et vncinos ad oculos euellendos.*

CAPITILAVIVM. (1) Dominica Palmarum. Ordo Romanus: *Dominica Indulgentiae, quae diuersis vocabulis distinguitur, id est, dies Palmarum, siue Florum, atque Ramorum, Osanna, Pascha petitum, siue Competentium et Capitilauium.* Appellationis rationem exponit Isidorus lib. 2. de Diuin. offic. cap. 27. et lib. 6. orig. cap. 18. *Vulgus autem ideo eundem diem Capitilauium vocat, quia tunc moris est lauandi capita infantum, qui vngendi sunt, ne forte obseruatione Quadragesimae sordidati, ad vnctionem accederent.* Eadem ferme habent Alcuinus lib. de Offic. diuin. Rhabanus Maurus lib. 3. de Instit. Cleric. cap. 35. et Papias. (2) † Metaphorice pro reprehensio, castigatio, quomodo *lauer la teste à quelqu'un*

qu'un, dicunt Galli, et einem den Kopf waschen, Germani. Acta SS. t. 5. Aug. p. 1009.

† CAPITINA, sumen, vt videtur, Gall. *Tetine*. Testam. ludicr. Grun. Porcelli ad Calc. Inscript. supposit. Grut. edit. p. XVIII. *Qui de meis visceribus dabo, donabo sutoribus setas, rixatoribus capitinas, surdis auriculas, causidicis et verbosis linguam.* Nisi malis de rostro, quo porci grunniunt, interpretari, quod rixatoribus non male conuenit.

CAPITIO, *annona*, in veteri vocabulario vtriusque Iuris. Κάπιτον Iustiniano in Nou. 24. Extr. et in Edict. 13. cap. 3. idem quod *Caput annonae*, de quo infrà. V. *Capitum*.

† CAPITIOLVS. Chron. Bergom. ad an. 1404. apud Murat. tom. 16. Script. p. 965 *Zininus sutor, qui faciebat conducere capitiolos XXV. Mediolani.* V. *Capitare* 3.

CAPITIPVRGIVM, V. *Caputpurgium*.

CAPITIVM. (1) Capitis tegmen, († vel ea pars vestis, qua caput immittitur) Festo, Nonio Marcello, et Isidoro lib. 19. Orig. cap. 30. At Varro scribit tegmentum fuisse, quo mulières pectus amiciebant. *Capitia* in mundo muliebri reponuntur ab Vlpiano l. 23. de aur. et arg. legat. Vgutioni vero et neotericis Grammaticis, *Capitium, os tunicae* definitur. Papias: *Capitium summitas tunicae, capitis foramen in veste.* Balbus in Catholico: *Capitium, os tunicae, vel alterius vestis, vnde caput immittitur.* Auctor Mamotrecti: *Capitium, quod est circa collum.* S. Hieronym. de Veste sacerdotali, de tunica talari: *In superiori parte quo collo induitur, aperta, quod vulgo Capitium vocant.* *Capitium tunicae*, apud August. Contra liter. Petiliani lib. 2. cap. 104. Iob. cap. 30. *Quasi Capitio tunicae succinxerunt me.* Eckeardus Iun. de Casib. S. Galli cap. 5. *Episcopus Capitio cappae imposito cum anhelus stetisset.* Quibus in locis, Goldastus ait *Capitium* esse eam vestis partem, quae ad os tunicae collum circumamicit humeris iniecta, veteribus Alemannis *Goller*, quasi *Collare*, quam vocem Germani adhuc retinent: Alemanni seu Heluetii *Halsmantel* pro eo dicunt. Vnde putat *Capitium* a *capucio* distinguendum, quod fuit tegmen capitis. Id tamen in confesso esse debet, has voces plerumque confundi, et pro capitis tegmine sum. Ordericus Vitalis de Monacho degradato, vel remisso: *Capitium illi abbas - - abscidi fecit, eumque de Coenobio expelli.* Adde pag. 482. 854. Statutum Henrici IV. Reg. Angl. apud Westmon. anno 1. *Quod aliquis Miles, vel aliqua persona minoris status det aliquam liberatam panni, vel Capitiorum contra formam statuti, etc.* V. *Caputium*. *) CAPICIVM, ein Heupt Loche, in Vocabul. Lat. Germ. an. 1477. Vide Frischii Lex. Germ. v. Hugel. CAPITIVM FERREVM, cassidis species. Statuta Wilelmi I. Regis Scotiae cap. 23. V. *Capellus ferreus*. (2) Caput lecti, Gallis *Chevet*. Concilium apud S. Macram. anno 881. cap. 8. de Carolo M. *Ad Capitium lecti sui tabulas cum graphio habebat etc.* (3) CAPITIVM, CAPICIVM, pars aedis sacrae, quae vulgo *Presbyterium*, seu locus vbi altare statuitur, et Graecis *βῆμα*, dicitur. Chron. Mauriniacense lib. 1. *Qui nobis vitream maiorem in Capitio fecit.* Ch. anni 1282. in M. Pastorali Eccl. Parisiensis lib. 20. Charta 220. *Omnes Matricularii Ecclesiae Parisiensis in omnibus et singulis quae pertinent ad custodiam totius Ecclesiae Parisiensis, excepta illa particula quae dicitur Presbyterium, siue Capicium, etc.* Chron. S. Petri Viui pag. 753. Vide Bollandum 6. Febr. pag. 813. tom. 7. Maii pag. 689. Acta SS. Benedict. sec. 5. pag. 769. V. *Capsum Ecclesiae*. CAPITIVM MOLENDINI. († Caput vnde aqua currit ad molendinum. V. *Capdagua*, *Capiregus*, et in *Caput*.) Charta an. 1230. in Regesto Tolosano fol. 91. *Et tradidit eidem Do. Comiti - - totam partem, ius et rationem quam habebat in capitio molendini, et in praxeria, et ripatorio de portu, et in ripatorio ipsius aquae, etc.* Ocurrit rursum infra.

CAPI

CAPITO. (1) Truncus arboris, Italis *Zocco*. Innocentius III. lib. 13. Epist. 95. *Ad enucleandas pinos in hebdomada Natalis, et pertandos truncos arborum, quos ipsi zoccos, vel capitones appellant, accedere consueverant annuatim.* (2) Species monetae argenteae sub Ludouico XII. *Grossi Capitones* seu *Testones*, pond. 7. den. 12. gr. pretii 10. sol. Turon. praeferunt regis caput pileo depresso opertum. (3) Piscis fluuiatilis de quo Ausonius et alii. V. Annales Colmar. part. 1. ann. 1274. † CAPITO, *Cabot*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 521. Tract. Ms. de piscibus c. 11. *Capito, a Gallis Munier, - - ab aliis Villain, - - alii a capitis magnitudine Testard.* (4) Cognomentum Hugonis reg. Franciae. V. *Capetus.*

CAPITOLARIVS, V. *Capitularius.*

CAPITOLINVS, *Capitolio seruiens*, in Gloss. San-German. Ms. num. 501. Tolosani Consules vocantur Capitolini. V. *Capitulares.*

CAPITOLITIVM, V. *Capitalitium* in *Capitale* 7.

CAPITOLIVM. (1) Templum paganorum, vel locus vbi sacrificare cogebantur Christiani. Lexic. Gr. Ms. Reg. Cod. 930. Καπιτώλιον, ἱερόν. S. Cyprianus Ep. 55. *Quid superest quam vt Ecclesia Capitolio cedat, et recedentibus sacerdotibus, ac Domini altare remouentibus, in Cleri nostri sacrum venerandumque consessum, simulacra atque idola cum aris suis transeant?* Et lib. de Lapsis: *Nonne quando ad Capitolium sponte ventum est, quando vltro ad obsequium dirì facinoris accessum est, labauit gressus, caligauit aspectus?* etc. In Capitoliis enim idola congesta erant. S. Hieronymus aduersus Luciferianos c. 1. Non sola porro duntaxat Roma Capitolium habuit, sed et aliae complures ex maioribus, illius exemplo, atque adeo in ipsa Gallia vrbes, et ex eis illae potissimum quae *Coloniae* populi Romani erant: nam vt ait Gellius, *erant Coloniae quasi effigies paruae Populi Romani, eoque iure habebant Theatra, Thermas et Capitolia.* (2) CAPITOLIVM, interdum pro arce vsurpatur. Gloss. Lat. Ms. Regium, et Isidori: *Arx, Capitolium.* Item: *Capitolium, summum caput regionis.* Sic S. Hieron. de Locis Hebr. arcem Babyloniae *Capitolium* vocari ait, et lib. 1. in Isaiam cap. 14. de eadem vrbe: *Arx autem, id est, Capitolium illius vrbis, est turris aedificata post diluuium.* Casaubonus ad Sueton. in Caligula cap. 57. scribit ea voce tandem omnes arces promiscue appellatas videri. V. *Capdolium.* (3) Aedes in qua ius dicitur. Gloss. Saxon. Aelfrici: *Capitolium, Dom hus*, id est, iudicii domus. *Iudiciale Capitolium*, apud Ioann. de Beka. ann. 1254. (4) Pro Capitulo Canonicorum, vel Monachorum, seu loco in quo congregantur Canonici, vel Monachi, de re et disciplina canonica et monastica acturi. Italis *Capitolo.* Io. de Ianua: *Capitolium dicitur a Capitulum, quia ibi conueniebant Senatores, sicut in Capitulo claustrales.* Scedula Presbyterorum seu Canonicorum Ecclesiae Laudunensis, apud Hincmarum Remensem Epist. 1. ex Labbeanis: *Quapropter quia eundem dominum nostrum* (Hincmarum Episcopum Laudun.) *re in potestate retentum et reclusum viua voce adire non poteramus, et sacerdotali ministerio prohibiti ab eo frui non audebamus. III. Kal. Iunias ad Capitolium nostrum conuenimus, et ibidem communi colloquio retractantes, ratum fore duximus, vt, etc.* Inscriptio sepulcralis in Monasterio Monialium B. Mariae Iadrae:

Laude nitens multa jacet hic Veckenega sepulta,
Quae fabricam turris, simul et Capitolia struxit.

(5) Capsula reliquiarum in modum arcis efformata, vel certe idem quod *Capitellum*, Gall. *Chapiteau*, in Gestis Abbatum S. Germani Autissiod. cap. 19. *Vnus den. B. Ioannis B. qui in medio illius vasis in vno paruo Capitolio chrystallino et argenteo sit natus.* (6) † Idem videtur quod *Capitale*, 6. bonum omne quod possidetur. Acta SS. t. 4. Iun. p. 553. *Excellentissimi senatus Elyensis ecclesiae ingenuis patribus, municipii Clarensis indignus*

seu *vignettes* appellant Galli, quod ea in librorum capitulis vt plurimum fiant. Gloss. Lat. Gr. *Capitulariis*, τοῖς ἀσφαγάλοις τοῦ χάρτου. Est enim ἀσφάγαλος, frutex. (4) Liber Ecclesiasticus, continens *capitula*, quae in ecclesia canuntur, in Monast. Anglic. t. 3. p. 324. V. *Capitulum* 3. (5) † Capitulum, locus, in quo monachi congregantur, in Chartul. Miciac.

CAPITVLARIVS. (1) Scabinus, V. in *Capitularis* 7. (2) Exactor in l. 3. Cod. Th. de Priuil. cor. qui in sacro Palat. mil. *Capitularii horreariorum et tabernariorum*, ap. Senat. l. 10. epist. 28. qui tributa ab horreariis et tabernariis exigebant. Maxime vero in d. l. et lib. 7. eod. Cod. de Tiron. *Capitularii* dicuntur *Temonarii*, vt et apud Symmachum lib. 9. ep. 10. capitulariae et temonariae functionis exactores. (3) Nuntius, minister, famulus, vt videtur. Vitalis Episc. Oscensis: *Ex quibus* (ciuibus) *illi dicuntur burgenses, qui licet capitularios habeant et ministros, per quo ducunt sua officia exercenda, tamen ipsa manibus suis non exercent.* Iidem sunt CAPTALARII, in Ch. Iac. reg. Arag. a. 1230. CAPTALERIVS, in Consuet. Monspeliens. Ms. CAPTVLARIVS, ibid. (4) CAPITVLARIVS SCHOLAE NEGOTIATORVM, in Ch. a. 953. ap. Rubeum in Hist. Rauenn. l. 5. idem est ac *Caput*, *Capitaneus*. (5) CAPITOLARIVS, CAPITVLARIVS, in Ch. Ms. Abbanis Patricii fundatoris Monast. Nouariae in valle Segusina videtur accipi pro *Domino* seu possessore. (6) † Cui *capitale* siue in pecunia, siue in pecudibus, creditum est. Consuet. Carcass. Ms. *Si aliquis priuatus vel extraneus capitularius vel debitor.*

CAPITVLATA. Acta Proconsularia ap. S. August. Epist. 165. *Proferens etiam instrumenta dominica, etiam quae diligenter fuerant occultata, Capitulatam argenteam, et lucernam argenteam,* etc. Eadem Acta l. 3. contra Crescon. cap. 29. *Ibi protulit Siluanus Capitulatam argenteam et lucernam argenteam, quod diceret se post arcam inuenisse eas.* At lib. 4. cap. 36. vbi proferuntur eadem Acta, pro *Capitulatam*, habetur *casulam*.

CAPITVLATIM, *summatim*, *in summa*, ἐκ κεφαλαίου, in Glossis Gr. Lat. Cornelius Nepos in Catone: *Atque haec omnia capitulatim sunt dicta.* Alias *Capitulatim*, Ioanni de Ianua est *distincte, per capitula.* Ludouicus Pius in Epist. ad Sicharium Archiep. Burdegalensem: *Et his coram capitulatim memoratam institutionem formulam praelegi iubeas.* Idem ad Magnum Archiepisc. Senonensem: *Et eandem institutionem per singula capitula coram Ecclesiasticis ordinibus praelegi facias.*

† CAPITVLATIO, index capitum. *Incipit capitulatio libri Machabeorum* ap. Cyprian. in Catal. Codd. Mss. Bibl. Goth. p. 101. pro *Capitulatio* s. sanctione regia, occurrere, te teste, sunt auctores noui Tract. diplom. t. 1. p. 304. at vbi, tacent.

† CAPITVLATOR, qui decreta ac statuta ciuitatum, *capitularia* dicta, corrigit, et emendat, aut noua statuit. Stat. Astae ann. 1379. pag. 1. Stat. Montisreg. pag. 1. V. *Capitularis* 7.

CAPITVLATVS, dignitas *capitularis* seu *capitulatoris*, apud Lafall. in Probat. Hist. Tolos. p. 85. 88. 90 etc. V. *Capitularis* 7.

CAPITVLATVS. Vide in *Capitulum* 5.

CAPITVLVM. (1) *Capitulum* et *Capitularia functio*, vel *temonaria*, in l. 14. et 15. Cod. Th. de Extraordin. etc. pro auri tironici, seu pretii loco tironum exactione. Gregorius lib. 1. Ep. 4. *Sacra Imperialia occurrerunt, quibus omnia praeceperunt gratia nunc capitula submouere* (2) CAPITVLVM. Papiae, *dictum quasi alterius sententiae caput. Capitulum, est breuis multorum complexio, sic dictum, quia breuiter capiant totam summam. Capitula librorum dicta, quod breuiter capiant et contineant aliquam sententiam, quasi caput et titulus maioris scripti. Vnde Clericorum Capitulum dictum, quod capitula ibi exponantur.* CAPITVLA

CAPITVLARIA, Canonum Ec[...]
si[...]

siasticorum, et Legum Regiarum Codices, ita nuncupati, quod per *Capitula*, seu sectiones digesti distinctique sint, κεφαλαιώδως τύποι, apud Theophanem anno 17. Copronymi. Lupus Ferrariensis Epist. 42. *Canones eosdem, siue, vt vos vocatis, Capitula - - vobis direxi.* Sic Theodulfus Aurelianensis *Capitula* vocauit librum quem scripsit ad *Presbyteros Parochiae suae* seu acta synodica, in quibus ad Cleri et populi emendationem praecepta continentur. Eodem titulo donatus liber alter Herardi Turonensis Archiepiscopi anno 858 de quo haec Chronicon Andegauense anno 858. *Do. Herardus Archiepiscopus generali Synodo in Turonica ciuitate habita, quaedam necessaria sanctorum Canonum Capitula excerpsit, quae firmius custodienda sunt.* Neque alia ratione Graeci Patres aliquot, Marcus, Diadochus, Nilus, etc. κεφάλαια, libros suos inscripserunt, in quibus monita Christiana continentur. Praesertim vero Regum sanctiones et decreta *Capitula* et *Capitularia* appellata, quod pariter per capitula digesta sint. Lex 4. Cod. Th. de Falsa moneta: *Quibus ita emendatis, omnibus Capitulis lex lata seruabitur.* Neque tamen vniuersim statuta regalia *Capitulorum* et *Capitularium* nomine donata; sed ea potissimum quae in publicis Comitiis, vel Synodis, vel Conciliis, Episcoporum et populorum consensu, ab ipsis Principibus edebantur, in iis scilicet casibus, qui in legibus deerant: vnde *Capitula*, a Legibus distinguuntur apud Hincmarum Remensem Opusc. 14. cap. 8. Et cap. 11. Denique Opusc. 15. cap. 15. In Synodo Suessionensi anno 853. cap. 44. *Capitula Synodalia Caroli Magni. etc.* Erant igitur *Capitula* legum appendices et additamenta, eaque in Synodis sancita. Eginhardus anno 819. *Legibus etiam Capitula quaedam necessaria, quia deerant, conscripta atque addita sunt.* Capitul. anno 821. cap. vlt. *Capitula quae praeterito anno Legi Salicae per omnium consensum addenda esse censuimus, iam non vlterius Capitula, sed tantum Lex dicantur, et pro Lege teneantur.* CAPITVLA NOVITIARVM, Nouarum Constitutionum Synodalium decreta. Acta SS. Benedict. Saec. 4. part. 1. pag. 741.

(3) Breuis Lectio, quae in diuino officio loco lectionis legitur. Radulphus Tungrensis de Canon. observ. propos. 13. *Sicut ad vigilias noctis leguntur magnae, ita ad Laudes et Vesperas, et ad quinque paruas Horas, dicuntur paruae Lectiones, quas Benedictus appellat in sua Regula Lectiones; communi tamen vsu saeculi appellantur Capitula.* Idem Radulphus propos. 8. *In lectionibus tam maioribus quae nocturnis vigiliis leguntur, quam paruulis, quae dicuntur ad alias Horas, et Capitula appellantur, laudem, Dei agimus et pronunciamus.* De his Capitulis fit mentio in Concilio Agathensi can. 21. apud Vigilium PP. Epist. 2. etc. *Capitula Dominicalia*, quae Dominicis diebus canuntur, in Statut. Guigonis pro Ordine Cartusiensi. V. *Lecticulae.*

(4) Locus in quem conueniunt Monachi et Canonici, et conuentio ipsa, sic dictum, inquit Papias, quod *Capitula* ibi legantur. *Capitula librorum dicta, quod breuiter capiant et contineant aliquam sententiam, siue quasi caput, et titulus maioris scripti. Vnde Clericorum Capitulum dictum, quod Capitula ibi exponantur*: nempe Regulae. Notum enim mane post primam recitatam, antequam Fratres exeant ad laborem, iam olim aliquod Regulae Capitulum iis fuisse praelectum; cuius moris meminerunt Fuldenses Monachi in Libello supplici Carolo Magno porrecto ap. Browerum lib. 3. Antiq. Fuldens. cap. 12. et Smaragdus in praefat. in Diadoch. Monach. Concilium Aquisgran. can. 69. *Vt ad Capitulum primitus Martyrologium legatur.* Cap. 70. *Vt ad Capitulum lectio tradatur.* Amalarius lib. 4. de Eccles. offic. c. 2. *Mos inoleuit vt per Monasteria Deo deuota legatur lectio in Capitulo.* CAPITVLVM POST NONAM, memoratur in Capitulis Sangallens. circa ann. 817. editis, apud Mabill. in Actis SS. Benedict. Sec. 4. part.

part. 1. pag. 742. *Domus Capituli* apud Eckeardum Iun. de Casib. S. Galli cap. 11. et 16. et in Statutis Ordinis de Sempringham pag. 724. Ordo Romanus: *In conuentu Fratrum, qui apud quosdam Capitulum nuncupatur.* Iacobus Hemricurtius in Speculo Hasbanico pag. 11. *Rasson qui est ensevelis en Capitele des Freres mineurs à Liege* CAPITVLVM CONVERSORVM, quod ab Abbate pro Conuersis tenetur, de quo agunt Institutiones Capituli generalis Ord. Cisterciensis distinct. 14. c. 10. CAPITVLA RVRALIA, in Prouinciali Cantuar. Eccles. lib. 1. tit. 2. lib. 5. tit. 17. in Constit. Ottonis Legati Eccles. Roman. in Anglia tit. 7. in Concilio Redingensi anno 1279. can. 5. dicuntur Conuentus Curionum ruralium, qui ab Episcopis, Archidiaconis, aut Decanis ruralibus subinde coguntur, in quibus de rebus Ecclesiasticis suarum parochiarum pertractare solent. V. *Kalendae.* CAPITVLVM, vt ait Lindwodus, *quandoque ponitur pro collectione plurium, et non communiter viuentium; sed ob tractatus communes inter se habendos ad aliquem locum confluentium. Exemplum patet in Capitulis generalibus Monachorum et aliorum Regularium, etc.* CAPITVLVM, proprie loquendo, inquit idem Lindwodus, dicitur respectu *Ecclesiae Cathedralis, vt Conuentus respectu Ecclesiae inferioris, vbi est collectio viuentium in communi.* CAPITVLVM HABERE. Codex MSS. Quintini de Monte ad calcem Regulae XI. circiter saeculo exaratus: *Liceat Abbati, si necessitas vel ratio ingruerit, fratrem suum ad quemlibet Abbatem mittere, tantum ei in victu prouideat. Si vero paupertas exigerit, Abbas ad quem missus ille frater ierit, vestitum ei praebeat, et quamdiu ibi moratus fuerit frater, Capitulum habeat;* hoc est ius cum aliis coenobii, in quo commorabitur, Monachis in *Capitulo* sedendi, quod ius haud raro tribuebatur olim Fratribus extraneis, praesertim vbi e monasterio aliqua societate coniuncto veniebant. (5) Domus vrbis publica, in qua Aediles seu Scabi ius dicunt, aut coeunt. Ioann. H semius in Henrico Gueldrensi, E scopo Leodiensi cap. 4. *Cumque viui assisa ciues fuissent in Capit congregati.* In Adolpho a Mar cap. 5. *Partem terrae Militum cum Rectoribus ciuitatis ad Capi lum congregauit.* Obseruat Catel lib. 1. Hist. Tolosanae cap. 1. p 33. et 34. Curiam Tolosanam *Ca tulum* in veteribus Tabulis appell Vsatica Tolosana an. 1202. statu reos puniendos *cognitione D. Co tis et suae Curiae, scilicet Capitu* Cui quidem Capitulo praerat Vi rius. Vnde in sententiis haec pa leguntur: *Vicarius et capitulum dicauerunt.* *) *Capitulum,* ein rath se, in Vocab. ant. Lat. Germ. a 1477. (6) CAPITVLVM, CA TVLARE, capitis tegumentum n liebre. Isidorus lib. 19. Orig. c 31. et ex eo Papias: *Capitulum, quod vulgo capitulare dicunt.* Glo veteres, cap. de vestimentis, *Capi lare, κεφαλοδέτμιον* Addit. ad Mat Paris d. 115. *Nec habeant Capi lum de floribus,* id est sertum; G lis *Chappellet.* (7) Idem, vt vi tur, quod *Capitium* 2, vt ibidem ctum est. (8) CAPITVLVM T TIVS REI, totius rei series et n ratio. Chronicon Centul. lib. 5. Miraculis S. Angilberti num. 23. *tius rei capitulum fratribus ac po lo publice innotuit.* (9) † Pacti nis caput, articulus. Transact. a. 1501. V. *Capitulare,* verb. (1 ✠ Conuentus, synodus. Ch. Odo Camerac. episc. an. 1113. (11) Muri fastigium, Gall. *Chaperon,* Ch. a. 1214. ap. Lam. in Delic. er inter not. ad Chron. imper. Le p. 218. (12) † Pro mandato charta, qua expensa pecunia re tuenda iubetur, passim in rege ecclesiae Carnotensis, teste D. Co bon du Terney.

CAPITVM, *pabulum iumentorum,* vocem hanc interpreratur Amm nus lib. 22. *Totidemque pabula mentorum, quae vulgo dictitant capi* Hesychius: Κάπετα, κτηνων τρο Idem: Καπιτὸν, παραβλημα

yon. Vopiscus in Aureliano: *Capitum animalis non vendat.* Senator lib. 7. *Proinde annona fuit domini et familiae eius, capitum animalis.* Atque ita haec vox accipitur in leg. 7. 13. 17. Cod. Theod. de Erogat. milit. ann. et aliis locis, quae *Palea* vertitur in leg. 9. *Capitatio* in leg. 8. et leg. vlt. eodem Cod. de Collat. donat. Adde Iulianum Antecessor. Nou. 15. cap. 2. *Fodrum* eiusmodi praestationem appellarunt recentiores.

CAPITVRINI, a Salernitanis, Principes et auctores seditionum appellati, vt auctor est Hugo Falcandus pag. 668.

† CAPIX, capsa, arca, in Ch. ann. 1263. apud Murat. tom. 2. Antiq. Ital. med. aeui pag. 476. V. *Capus* 2.

† CAPIZOLVS PANNVS, panni species, apud Murat. t. 16. Script. p. 970. V. *Capezzus.*

† CAPLANVS, pro *Capellanus*, in Conc. Constant. t. 1. p. 681.

† CAPLATIA, vestis species, quam loco *capae* deferre prohibetur sacerdotibus, in Stat. synodal. Carnot. a. 1368. ap. Marten. tom. 7. Ampl. Collect. p. 1362.

CAPLEVATOR, qui captum iudici repraesentare tenetur sub poena arbitraria; vt *Caplenta*, ipsa obligatio repraesentandi. Voces fori Aragonensis, de quibus copiose Michael del Molino in Repertorio Fori Aragon. Edit. 1624. fol. 11. Fori Oscae anno 1247. fol. 4. *Ecce hic offero sufficientem fidanciam de directo, aut bonum capleuatorem super pignus meum, etc.*

CAPLEVTA, in iisdem Foris Aragon. lib. 1. tit. de Supraiunctariis fol. 34. verso.

CAPLIM, obligatio, vt videtur, qua seruus tenetur arbores seu arborum ramos exscindere, cum id iubet Dominus: vox ducta a *Capulare*, caedere. Polyptychus S. Remigii Remensis: *Soluit in censu de sigala mod. 1. de ordeo mod. 100. manicatum 1. Caplim dies 15. lign. carros 3.* Infra: *Soluit in hostelicia den. 16. - - pullos 3. oua 15. Caplim diebus 15. facit vehituram in leug. 30.* Rursum: *Donant decimam de verveeibus - - faciunt Caplim 15. diebus.* Item: *Facit Capplim diebus 15. sed non vehit. Facit macerias in Monasterio, etc.* Ibidem: *Capplim diebus 15. ipsumque deducens.* Item: *Donat vnoquoque anno scindulas 10. in tertio anno ascellas 100. aut facit Capplim diebus 15. ipsumque vehit.* Ibid. *In tertio anno faciunt Caplim dies 15. ipsum corrucant, et inoperant.* Occurrit pluries et interdum cum duplice *P.* V. *Capulus*, et *Capellus.*

CAPLOSVS, *elisus*, Papiae. Ita etiam Cod. MS. Sangermann. n. 501. V. *Capulare.*

CAPLVM, *funis*, Isidoro in Glossis. Papias: *Caplum, funis a capiendo dictum.* Isidor. lib. 20. Orig. cap. 16. *Capulum, funis a capiendo, quod eo indomita iumenta capiantur.* Gallis *Cable*, vel *Chable*, funis nauticus, Germ. Kabel. V. Meursium in καπλίον.

CAPMANSIO, *Capmansus*, *Capmasura*, etc. V. *Caput mansi*

† CAPNA, *anterior equi coma*, in Glossar. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657.

CAPNICVM, datium soluendum pro quolibet camino seu habitatione, a voce Graeca κάπνη, quae caminum significat. Hierolex. Macri. Germ. Rauchfangsgeld.

CAPO. (1) Gallus castratus, V. *Capus* 2. (2) † Inter vasa ecclesiastica recensetur in Ch. ex Tabul. Casic. *IV. Candeleris e 1. Capone de argentum, e 1. offerta de argentum.*

† CAPODIES, decurio, ab Ital. *Capodieci.* Stat. Ant. Florent. lib. 3. cap. 191.

CAPOLARE, abscindere, imminuere. Pactus Legis Salicae tit. 32. num. 1. *Si quis alterum manu aut pede capolauerit, de manu capolata, vnde homo mancus est, et ipsa manus super eum pendit,* MALB. SICHTE, MMD. *den. qui faciunt solid. LXII. et dimidium, culpabilis iudicetur.* Et n. XV. *Si quis alterum lingua capolauerit, vnde loqui non possit, etc.* V. *Capulare.*

CAPOLATA. Charta anno 1142. ap. Stephanum Baluzium in Notis ad Concilia Narbon. *Item 5. millia tegules. Item 3. capolatas de petra, quas habuerunt homines de Villanoua.* † An petrarum onus, vel tantum petrae, quantum vno die homo *capulare* seu scindere potest? Pro onere quod capiti imponitur, occurrit inter Iura vicecom. Narbon. ann. 1260. inter Probat. tom. 3. Hist. Occit. pag. 546. V. *Cappare.*

CAPOMILITIATUS, V. *Capus militum.*

CAPONAGIUM, ius domini a subditis vel *capones* vel eorum valorem accipiendi. de quo iure frequens in chartis mentio. V. *Capus* 2.

† **CAPONUS**, i. q. *Capus* 2. Ital. *Cappone*, Germ. Kapaun. Murat. t. 16. Script. Ital. p. 978.

CAPORALIS, Ital. *Caporale*, caput, gubernator, praecipuus dux. Historia Cortusiorum lib. 7. cap. 20. *Caporalis vero et auctor eorum erat D. Loderisius Vice-Comes.* Adde lib. 8. cap. 16. et Bullam Vrbani V. PP. apud Wadding. anno 1364. 12. Acta SS. Maii tom. 7. pag. 373. de S. Ferdinando Rege: *Eadem confirmauit praefatus Michaël Sanchez, qui seruit in exercitio Caporalis D. Ioannis de Panduro, in possessione quam habet supradictus in Terrazuna*: quo in loco Papebrochius *Caporalis* reddit Opilio. Gallis *Caporal*, vt et Italis *Caporale* hodie Decurio est, cuius praecipuum fere munus excubias vigiliasque collocare ac deducere.

† **CAPOSOLDUM**, quod praeter debitum seu stipendium erogatur, Ital. *Caposoldo.* Stat. ant. Florent. lib. 1. c. 18. V. *Capsoldum.*

CAPOTANEUS, *Capitaneus populi.* Rolandin. Patauin. lib. 11. Annal. Genuens. cap. 18. Pluries occurrit apud eumd. Annalistam.

CAPOTUS, V. *Cagotus.*

CAPPA, V. *Capa* 1. et 5.

† **CAPPAGIUM**, subsidium pecuniarium quod ab vnoquoque capite exigitur. Lit. ann. 1358. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. p. 190. Germ. Kopfgeld. V. *Capagium.*

† **CAPPANA**, tugurium, in Tr[…] Ms. de re milit. et mach. bell. c[…] 119. V. *Capanna.*

CAPPANNA, idem. Acta SS. Ap[…] tom. 3. p. 324. F. V. *Capanna.*

† **CAPPARE**, f. pro *coppare*, scind[…] secare, i. q. *capulare*, (Germ. S[…] pen,) Ch. ann. 1273. tom. 1. H[…] Cassin. p. 271. *Ad cappandum, […] metendum, siue ad triturandum.*

† **CAPPARIS**, *un albuson*, in Gl[…] Lat. Gall. Cod. reg. 7692. Leg. f[…] te *un arbrisseau.*

CAPPARIUS. (1) Qui facit et […] ficit *cappas*, seu ornamenta ecc[…] siae, in Tabular. Briuat. pag. 1[…] (2) Cantor, qui fert *cappam* […] ecclesia, tom. 4. Concil. Hisp. p[…] 674. V. *Capa.*

CAPPARO, V. *Caparo.*

† **CAPPATIGUM**, i. q. *Cappagi[…]* in Annal. Victor Ms. ad 1356.

CAPPATUS. (1) Qui gerit *cappa[…]* *Milites cappati*, apud Marten. to[…] 3. Anecd. pag. 173. Script. re[…] Mog. tom. 2. pag. 710. edit. 17[…] (2) Cantor, qui fert *cappam* in e[…] clesia, tom. 4. Conc. Hisp. pag. 67[…] V. *Capparius* et *Cappa.* (3) **CA[…] PATUS CLAUUS**, pro *Capitat[…]* vt videtur. Vita S. Reineldis in[…] Acta SS. Iulii tom. 4. pag. 17[…] *Gondulphus, tribus cappatis infi[…] cerebro illius clauis, vitam […] niuit.*

CAPPELLANUS, V. *Capellanus.*

CAPPELLARDENT, capella arden[…] Gall. *Chapelle ardente*, in qua pari[…] tibus panno nigro vestitis, mu[…] accenduntur cerei pro funerib[…] Principum et Magnatum tom. […] Concil. Hisp. pag. 198. *In e[…] quiis generalibus, praesertim in Ca[…] pellardent vulgo nuncupato, pro D[…] mino Rege, Principe, etc.*

CAPPELLOTUM, V. *Capellottum.*

CAPPERARE, V. *Caperare.*

† **CAPPETTA**, breuior Cappa. S[…] Ferrar. an. 1279. ap. Murat. to[…] Antiq. Ital. med. aeui p. 424.

CAPPIGER, cantor, qui gerit c[…] pam, Gall. *Porte-chape*, tom. […] Concil. Hisp. pag. 397. V. *Cappa[…]* et *Cappatus.*

† C[…]

† CAPPILLARE, concidere, i. q. *capulare*. Capitul. Caroli M. apud Marten. to. 7. Ampl. Collect. p. 7. V. *Capilare* 1.

† CAPPILLINA, galeae species, qua milites cassidis loco caput tegunt. Ch. a. 1263. ap. Murat. t. 2. Antiq. Ital. med. aevi p. 476. V. *Capellina*.

CAPPLIM, V. *Caplim*.

CAPPVCCIVM, V. *Caputium*.

CAPPVLA, minor *Capa*, lineum capitis tegumentum. Hist. Dalphin. t. 2. p. 280. 275. vbi pro *Cappulis*. MS. D. Lancelot habet *Cappulis*.

CAPPVS. (1) V. *Capus* 1. (2) Gallus castratus, V. *Capus* 2.

CAPPVSA. Charta Alberti Comitis Metensis anno 1218. apud Barthol. Fisen. in Hist. Leodiensi pag. 447. *Et vt ordine suo liberius vacare permittantur, nulli imposterum, vel subditorum nostrorum, in Cappusis suis, vel aliis rebus aliquam potestatem nullatenus habere concedimus, etc.* Legendum *culturis*, euincit Charta sequens, quam profert idem scriptor.

CAPRA. Pseudo-Ouidius lib. 2. de Vetula:

Do capram vini, do bladum, do tunicam, do
Pelliclum, etc. Forte *Cuppam*.

† CAPRAMARITVM, V. *Charamaritum*.

† CAPRARIA, capratum grex vel stabulum, in Ch. a. 1217. inter Instrum. to. 11. Gall. Christ. p. 334. V. *Capraritia*.

CAPRARITIA, idem, in Capitulari de Villis c. 23.

CAPRATIO, pro *Capeatio*, i. e. vectigal a mercatoribus capiendum, apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliss. p. 1301.

CAPREA, pro *Capra*, to. 3. Concil. Hisp. p. 90.

CAPRED, in Legibus Longobard. delictum significat. Hierolex. Macri.

† CAPREDVS, capreolus. Stat. Vercell. l. 5. p. 131. Murat. t. 16. Script. p. 582. V. *Caprevus*.

† CAPREOLIVS, idem, in Ch. Ms. a. 1318.

CAPREOLVS, V. *Capriolus* 1. et 4.

† CAPREVVS, idem ac *Capredus*, in Dial. creatur. dial. 109. V. *Capritus*.

† CAPRIBARBI, factiosi quidam de quibus Meisterlin. in Hist. rer. Norib. V. *Pauonici*.

CAPRICIVM. Chartula plenariae securitatis scripta sub Iustiniano; apud Brisson. lib. 6 Formul. *Cute* (butte) *olearia valente filiquas 2. aspriönis, panario rupto vno, Capricio valente nummos 80. orciola, aureo valente nummos 80. etc.* Forte *Capsctio*. V. *Capsaces*, *Capsis*.

CAPRICVLVS, vt *Capreolus*. Tabular. S. Trinit. Cadom. fol. 28. *Habemus - - hircum et quinque capriculos*.

† CAPRICORNIVM, temporis nota, solstitium hibernum, in Ch. Ms. a. 1308.

† CAPRIDARE, dicitur de capra quae parit, Gall. *Chevreter*, in Ch. Ms. a. 1378.

CAPRIFER, in vet. Gloss. cap. de Bestiis, αἰγωγρος. Gloss. MS. fol. 28. 1013. *Caprifera*, *capreolus*.

CAPRILE, αἰγὼν, ἡ μάνδρα, in Gloss. Gr. Lat.

CAPRINVM; praestatio ab iis, qui capras tenent exsoluenda, Gall. *Chevretage*. Regestum n. 56. pro annis 1317. 1318. 1319. regni Philippi Franc. Regis cognomento Longi fol. 164. tit. 371.

CAPRINVS PVLSVS, V. *Caprizans*.

CAPRIOLA. Gloss. Lat. Gr. δορκάς, dama, *capriola*. Gloss. Gr. Lat. αἰγαγρος, *caper*, αἰγάγριον, *haec capriola*. Gloss. aliud Ms. *Capriola*, αἰγάγριον.

CAPRIOLVS. (1) Papias: *Capra domestica; caprea vero siluatica dicta quasi capiens ardua: cuius filii caprioli dicuntur.* Gloss. Lat. Gall. *Capriolus*, *chevriz*. Ital. *Capriolo* et *Cavriolo*. Gall. *Chevreuil*, Ebrardus in Graecismo cap. 9.

Capreolus vero siluestris dicitur esse.

Lex Aleman. tit. 99. §. 16. *Si quis Capriolum occiderit.* Dudo l. 3. de Moribus Norman. *Est namque tellus Normannica - - caprorum, ceruorumque, vrsorum, atque capreolorum venatu affluenter repleta.* Epistola 1. Episcopi Acconensis ad Honorium III. PP. *Ipsi inermes et expediti velut caprioli celeriter fugiebant.* Charta Carlo-

CAPOLATA. Charta anno 1142. ap. Stephanum Baluzium in Notis ad Concilia Narbon. *Item 5. millia teules. Item 3. capolatas de petra, quas habuerunt homines de Villanoua.* ✝ An petrarum onus, vel tantum petrae, quantum vno die homo *capulare* seu scindere potest? Pro onere quod capiti imponitur, occurrit inter Iura vicecom. Narbon. ann. 1260. inter Probat. tom. 3. Hist. Occit. pag. 546. V. *Cappare.*

CAPOMILITIATUS, V. *Capus militum.*

CAPONAGIUM, ius domini a subditis vel *capones* vel eorum valorem accipiendi. de quo iure frequens in chartis mentio. V. *Capus* 2.

✝ CAPONUS, i. q. *Capus* 2. Ital. *Cappone*, Germ. Kapaun. Murat. t. 16. Script. Ital. p. 978.

CAPORALIS, Ital. *Caporale*, caput, gubernator, praecipuus dux. Historia Cortusiorum lib. 7. cap. 20. *Caporalis vero et auctor eorum erat D. Loderisius Vice-Comes.* Adde lib. 8. cap. 16. et Bullam Vrbani V. PP. apud Wadding. anno 1364. 12. Acta SS. Maii tom. 7. pag. 373. de S. Ferdinando Rege: *Eadem confirmauit praefatus Michaël Sanchez, qui seruit in exercitio Caporalis D. Ioannis de Panduro, in possessione quam habet supradictus in Terrazuna*: quo in loco Papebrochius *Caporalis* reddit Opilio. Gallis *Caporal*, vt et Italis *Caporale* hodie Decurio est, cuius praecipuum fere munus excubias vigiliasque collocare ac deducere.

✝ CAPOSOLDUM, quod praeter debitum seu stipendium erogatur, Ital. *Caposoldo.* Stat. ant. Florent. lib. 1. c. 18. V. *Capsoldum.*

CAPOTANEUS, *Capitaneus populi.* Rolandin. Patauin. lib. 11. Annal. Genuens. cap. 18. Pluries occurrit apud eumd. Annalistam.

CAPOTUS, V. *Cagotus.*

CAPPA, V. *Capa* 1. et 5.

✝ CAPPAGIUM, subsidium pecuniarium quod ab vnoquoque capite exigitur. Lit. ann. 1358. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. p. 190. Germ. Kopfgelb. V. *Capagium.*

✝ CAPPANA, tugurium, in Tract. Ms. de re milit. et mach. bell. cap. 119. V. *Capanna.*

CAPPANNA, idem. Acta SS. April. tom. 3. p. 324. F. V. *Capanna.*

✝ CAPPARE, f. pro *coppare*, scindere, secare, i. q. *capulare*, (Germ. Kappen,) Ch. ann. 1273. tom. 1. Hist. Cassin. p. 271. *Ad cappandum, aut metendum, siue ad triturandum.*

✝ CAPPARIS, *un albusion*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. Leg. forte *un arbrisseau.*

CAPPARIUS. (1) Qui facit et reficit *cappas*, seu ornamenta ecclesiae, in Tabular. Briuat. pag. 197. (2) Cantor, qui fert *cappam* in ecclesia, tom. 4. Concil. Hisp. pag. 674. V. *Capa.*

CAPPARO, V. *Caparo.*

✝ CAPPATIGUM, i. q. *Cappagium*, in Annal. Victor Ms. ad 1356.

CAPPATUS. (1) Qui gerit *cappam.* *Milites cappati*, apud Marten. tom. 3. Anecd. pag. 173. Script. rer. Mog. tom. 2. pag. 710. edit. 1722. (2) Cantor, qui fert *cappam* in ecclesia, tom. 4. Conc. Hisp. pag. 670. V. *Capparius* et *Cappa.* (3) CAPPATUS CLAUUS, pro *Capitatus*, vt videtur. Vita S. Reineldis inter Acta SS. Iulii tom. 4. pag. 177. *Gondulphus, tribus cappatis infixis cerebro illius clauis, vitam finiuit.*

CAPPELLANUS, V. *Capellanus.*

CAPPELLARDENT, capella ardens, Gall. *Chapelle ardente*, in qua parietibus panno nigro vestitis, multi accenduntur cerei pro funeribus Principum et Magnatum tom. 4. Concil. Hisp. pag. 198. *In exequiis generalibus, praesertim in Cappellardent vulgo nuncupato, pro Domino Rege, Principe, etc.*

CAPPELLOTUM, V. *Capellottum.*

CAPPERARE, V. *Caperare.*

✝ CAPPETTA, breuior Cappa. Stat. Ferrar. an. 1279. ap. Murat. to. 2. Antiq. Ital. med. aeui p. 424.

CAPPIGER, cantor, qui gerit cappam, Gall. *Porte-chape*, tom. 4. Concil. Hisp. pag. 397. V. *Capparius* et *Cappatus.*

† CAPPILLARE, concidere, i. q. *capulare*. Capitul. Caroli M. apud Marten. to. 7. Ampl. Collect. p. 7. V. *Capillare* 1.

† CAPPILLINA, galeae species, qua milites cassidis loco caput tegunt. Ch. a. 1263. ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital. med. aevi p. 476. V. *Capellina*.

CAPPLIM, V. *Caplim*.

CAPPVCCIVM, V. *Caputium*.

CAPPVLA, minor *Capa*, lineum capitis tegumentum. Hist. Dalphin. t. 2. p. 280. 275. vbi pro *Cappalis*. MS. D. Lancelot habet *Cappulis*.

CAPPVS. (1) V. *Capus* 1. (2) Gallus castratus, V. *Capus* 2.

CAPPVSA. Charta Alberti Comitis Metensis anno 1218. apud Barthol. Fisen. in Hist. Leodiensi pag. 447. *Et vt ordine suo liberius vacare permittantur, nulli imposterum, vel subditorum nostrorum in Cappusis suis, vel aliis rebus aliquam potestatem nullatenus habere concedimus, etc.* Legendum *cultura*, euincit Charta sequens, quam profert idem scriptor.

CAPRA. Pseudo-Ouidius lib. 2. de Vetula:

De capram vini, do bladum, do tunicam, do
Pelliolum, etc. Forte *Cuppam*.

† CAPRAMARITVM, V. *Charauarium*.

† CAPRARIA, caprarum grex vel stabulum, in Ch. a. 1217. inter Instrum. to. 11. Gall. Christ. p. 334. V. *Capraritia*.

CAPRARITIA, idem, in Capitulari de Villis c. 23.

CAPRATIO, pro *Capeatio*, i. e. vectigal a mercatoribus capiendum, apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliss. p. 1301.

CAPREA, pro *Capra*, to. 3. Concil. Hisp. p. 90.

CAPRED, in Legibus Longobard. delictum significat. Hierolex. Macri.

† CAPREDVS, capreolus. Stat. Vercell. l. 5. p. 131. Murat. t. 16. Script. p. 582. V. *Capretus*.

† CAPREOLITVS, idem, in Ch. Ms. a. 1318.

CAPREOLVS, V. *Capriolus* 1. et 4.

† CAPRETVS, idem ac *Capredus*, in Dial. creatur. dial. 109. V. *Capritus*.

† CAPRIBARBI, factiosi quidam de quibus Meisterlin. in Hist. rer. Norib. V. *Pauonici*.

CAPRICIVM. Chartula plenariae securitatis scripta sub Iustiniano; apud Brisson. lib. 6 Formul. *Cute* (bute) *olearia valente siliquas 2. aspriönis, panario rupto vno, Capricio valente nummos 80. orticla, aureo valente nummos 80. etc.* Forte *Capsicio*. V. *Capsaces*, *Capsis*.

CAPRICVLVS, vt *Capreolus*. Tabular. S. Trinit. Cadom. fol. 28. *Habemus - - hircum et quinque capriculos*.

† CAPRICORNIVM, temporis nota, solstitium hibernum, in Ch. Ms. a. 1308.

† CAPRIDARE, dicitur de capra quae parit, Gall. *Chevreter*, in Ch. Ms. a. 1378.

CAPRIFER, in vet. Gloss. cap. de Bestiis, αἰγαγρος. Gloss. MS. fol. 28. 1013. *Caprifera*, *capreolus*.

CAPRILE, αἰγών, ἡ μάνδρα, in Gloss. Gr. Lat.

CAPRINVM, praestatio ab iis, qui capras tenent exsoluenda, Gall. *Chevretage*. Regestum n. 56. pro annis 1317. 1318. 1319. regni Philippi Franc. Regis cognomento Longi fol. 164. tit. 371.

CAPRINVS PVLSVS, V. *Caprizans*.

CAPRIOLA. Gloss. Lat. Gr. δορκάς, dama, *capriola*. Gloss. Gr. Lat. αἴγαγρος, *caper*, αἰγάγριον, *haec capriola*. Gloss. aliud Ms. *Capriola*, αἰγάγριον.

CAPRIOLVS. (1) Papias: *Capra domestica; caprea vero siluatica dicta quasi capiens ardua: cuius filii caprioli dicuntur.* Gloss. Lat. Gall. *Capriolus*, *chevrix*. Ital. *Capriolo* et *Cavriolo*. Gall. *Chevreuil*, Ebrardus in Graecismo cap. 9.

Capreolus vero silvestris dicitur esse.

Lex Aleman. tit. 99. §. 16. *Si quis Capriolum occiderit.* Dudo l. 3. de Moribus Norman. *Est namque tellus Normannica - - caprorum, ceruorumque, vrsorum, atque capreolorum venatu affluenter repleta.* Epistola 1. Episcopi Aconensis ad Honorium III. PP. *Ipsi inermes et expediti velut caprioli celeriter fugiebant.* Charta

Carlomanni Regis apud Vghellum in Episc. Veronensibus: *Venationes porcorum, ceruorum, capreolorum, omni tempore, etc.* Charta a. 1345. *Venari ad capriolos, cunicolos, saxones, etc.* (2) Vox Architectorum, Vitruuio nota, de qua agunt pluribus Philander, aliique Vitruuii Gloss. Gr. Lat. καπρίωλος, τὸ ἔρεισμα τῆς στέγης, *furcilla.* Alibi: κρότομος, *capriolus*, Infra συνστάτης dicitur. (3) Columellae lib. 11. cap. 3. genus est rustici ferramenti bicornis ad terram commouendam a similitudine cornuum capreolorum dictum. (4) CAPRIOLVS, vel CAPREOLVS, clauicula, qua vitis *capit* adminicula, iisque adhaeret. De capriolis hac notione Festum vide et Isidorum lib. 18. Orig. c. 5. Hinc emendandae Glossae eiusdem Isidori: *Caprioli, botriones, latices*, vel vt est in Excerptis: *Capriolae, botriones, latices*; videtur enim legendum *Caprioli, botryonum helices*, i. vitium *Clauiculae.* Botryo pro vitis a Graeco βότρυς, vua, dici potuit; ἕλιξ vero clauicula est. Gloss. vet. ἕλιξ ἀμπέλου, *pampinus, clauicula, corimbi.* V. Graeuium.

CAPRISCOLIS. Instrum. 2. tom. 1. nouae Gall. Christ. pag. 3. col. 1. *Amelius Capriscolis*, mendose pro *Capiscolis*, quod vide *in Caput scholae.*

CAPRITVS, hircus, Gall. *Caprit, Cabril*, Occitanis, *Crabit, Chevreau.* Lex Salica tit. 5. *Si quis capritum, siue capram furatus fuerit.*

CAPRIZANS, seu CAPRINVS PVLSVS, medicis, qui incipiens a velocitate ante digitorum percussionem videtur cadere, et post mouetur in completa dilatione, ad similitudinem caprioli dicitur. Cum enim capriolus incipiat esse velox in saltu, quasi saltum videtur facere in aerem, et post in complendo cursu, et complendo saltu, est velocissimus. Vide Magistrum Egidium Corbeliensem lib. de Pulsib. Graecis σφυγμὸς δορκαδίζων.

† CAPRO, caper, hircus, in Act. SS. t. 7. Sept. p. 884. Hinc diminutiuum

† CAPROLLVS, pro capreolus, in Lit. a. 1357. t. 4. Ordinat. reg. Franc. p. 448.

† CAPRONA, *Gall. Cigne, quia capiti prona*, in vet. Glossar. Cod. reg. 521. Nonius: *Capronae dicuntur comae, quae ante frontem sunt, quasi a capite pronae.* V. Martinii Lex. in h. v.

CAPRONES, tigna, cantherii, Gallis *Chevrons.* Polyptychus S. Remigii Remensis. *Veluunt fimum quantum necesse est, faciunt pedituram ferant in grangeam de decem pal. et decem capron. et cooper. caropr. et manopr.* V. *Cabiro.*

CAPSA. (1) Arca, theca, cista, vbi aliquid reponitur. Papias: *Capsa dicta, quod capiat in se atque seruet aliquid.* Ex Gr. κάμψα. Gall. *Chasse.* Germ. Kapsel. Proprie vero est arca, in qua reconduntur Sanctorum Reliquiae. Io. de Garlandia in Synonymis:

Dic arcas, thecas, cistas, vel scrinia, capsas.
Capsula, capsella, de capsa diminuitur.

Occurrit passim. CAPSAE EVANGELIORVM, opercula. Gesta Regum Franc. cap. 23. et Ado Viennensis in Chron. *Viginti capsas Euangeliorum ex auro purissimo gemmario opere caelatas, etc.* Chronicon Centul. Hariulfi l. 3. V. *Textus.* CAPSA. Concil. Arausic. I. cap. 17. *Cum capsa et calix offerendus est, et admixtione Eucharistiae consecrandus.* Canonis titulus est: *Vt in vnum propositio Sacramenti consecretur.* CAPSA NAVIS, ima pers nauis. Acta SS. Martyrum Africanor. apud Baron. anno 302. n. 123. *Ascendit nauim cum vinculis magnis et fuit in capsa nauis diebus quatuor.* Alii Codd. *Casealt* habent, vt monet idem Baronius. (2) Pars *casulae.* Gregorius Turon. de Vitis Patrum cap. 7. *Diaconus quidam huius casulam tribuit; erat autem valida eo quod et ipse vir Dei robusto fuisset corpore. Capsa autem huius indumenti ita dilatata erat atque consuta, vt solent in illis candidis fieri, quae per Paschalia festa Sacerdotum humeris imponuntur.* Infra;

fra: *Vere, inquit, dico tibi quia et hac casula-tergo vtor, et de Capsa eius parte prolixiore decisa, tegumen pedum aptabo.* Mox quod *Capsa* hic dicitur, *cucullum* appellat. *Denso cucullo, aptatus petulis pedes operuit.* Dynamius Patricius in Vita B. Marii Abb. Ratispon. num. 9. *Dum ad quosdam Ecclesiae filios visitandos accederet, canis, quae catulos habebat, subito exiliens capsellam eius scidit.* Burchard. de Casibus S. Galli c. 1. *Stolas similiter deauratas, capsas dalmaticas, subtilia etc.* V. *Capsana* 1. (3) Vagina. W. Wyrcester Anecd. pag. 529. lib. nig. Scaccarii: *Ensis Ethelredi raro capsa requirit.* (4) *Capsa de Casa*, († proprietas, dominium, proprie id, quod in capsa seu area seruatur. Meichelbec. Hist. Frising. to. 1. p. 122.) Formulae Andegav. art. 34. apud Mabill. t. 4. Analect. pag. 255. *Cedo tibi atque transscribo capsa de casa cum ipso villare, vbi ipsa casa resedit, vt ab hodierna die ipsa res denominatas habeas, teneas, possideas, etc.* V. *Caput Mansi.* (5) Pectus, V. in *Capsum* 1. (6) † Vmbella. Ordinar. Ms. S. Petri Aureaeuall. *Accipiant venerenter capsam, sub qua portatur corpus Ihesu Christi.* Vide alia forte notione in *Excapsatus.*

CAPSACES, vasculum, in Gloss. Arabico-Lat. Hesychius: καψάκιον, γλωσσόκομον. Cyprianus de Eleemosyna: *Haec dicit Dominus: Fidelia farris non deficiet, et capsaces olei non minuetur.* S. Hieronym. Epist. 10. ad Furiam: *Farina seritur, et olei capsaces nascitur.* Adde Epist. 22. c. 15. Fridegodus in Vita S. Wilfridi cap. 35.

Capsaces tollo demsisti immunda verenda.

V. *Capsax.*

CAPSANA. (1) († Idem quod *Capitium* 1. ea vestis pars, quae ad os tunicae collum circumamicit humeris iniecta. Ch. Ms. a. 1464. *Accepit praedictum - - ad capsanam seu in mantica vestis suae.*) Concilium Auenionense, anno 1337. cap. 42. *Rectores, perpetui Vicarii et Capellani curati in suis Ecclesiis et parochiis vestes superiores clausas non nimia breuitate notandas, cum manicis decenter longis pariter et rotundis, ac capitis seu Capsanis vulgariter appellatis, notabiliter non apertis aut magnis.* V. *Capsa* 2. et *Cheuessellia.* (2) † Capistrum, Germ. Kappzaum. Comput. a. 1334. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 85.

CAPSARIUM, capsarum, in quibus recondebantur sanctorum reliquiae, theca. Testamentum Perpetui Episcopi Turonensis.

CAPSARIUS. (1) In Breuiloquo, dicitur, *qui in balneis vestimenta suscipit custodienda, vel ille qui portat aliis libros ad scholam.* Vide l. 3 §. vlt. D. de Offic. Praef. vigil. et vet. Interpret. Iuuenal. sat. 3. vers. 263. V. *Campsarius*, *Spoliaria*, et *Capsa* 1. (2) Thesaurarius Ecclesiae, seu qui sacrarum *capsarum* curam habet. Acta SS. Iunii to. 2. p. 747.

CAPSAX, *sextariorum duodecim.* Papias Ms. et vet. Onomast. Sangermann. num. 501. In hoc adhuc Onomast. *Capsax minor, sextariorum quatuor.* V. *Capsaces.*

CAPSEA FUSTEA, arca lignea. Charta Praepositi Ecclesiae Massil. ex Tabulario eiusdem: *Et sedentes super quandam capseam fusteam.* V. *Capsa* 1.

CAPSELARIUS. Stat. Veron. lib. 1. c. 28. *Quod nullus capselarius a Festa de his videlicet, qui vadunt cum capsis vendendo confortinos, scaletas, cietas, et similia, quae pueri vocant Festam etc.* V. *Capsa* 1.

CAPSELLA, diminut. a *Capsa.* Marcellus Empir. cap. 23. Capitulum Generale Cisterc. anno 1285. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1813. *Capsellae*, in quibus fructus componuntur, in l. 12. D. de Instruct. vel instrum. leg. *Capsella*, theca reliquiarum. Epistol. Legatorum sedis Apostol. inter Epistolas Hormisdae PP. Chronicon. S. Petri Viri Senon. Testam. a. 837. apud Miraeum tom. pag. 21. col. 1. Pro parte *casulae* occurrit in *Capsa* 2.

† CAPSERIUM, ceruical. Inuent. Ms. a. 1476. *Puluinaris siue capserii.* V. *Capitacium.*

furiosius; quo liberius diripiunt, cremant atque captiuant.

CAPTIVATIO, captiuitas, apud Rymer. tom. 2. pag. 220. Et tom. 8. pag. 4?0.

CAPTIVATOR, qui addicit in captiuitatem. Aug. Ep. 199. Apud Marten. Anecd. to. 4. col. 184.

† CAPTIVATVS, angustus. Vita S. Anschar. saec. 4. Bened. part. 2. art. 37. *Vt dioecesim paruam et admodum captiuatam augeret.*

CAPTIVELLVS, misellus. Vita B. Ioannis Bonuisii to. 5. SS. Maii pag. 109. *Dissipat facta sua, et de malo in captiuellum venit.*

CAPTIVITAS, miseria, calamitas, apud Lobinellum Hist. Britani. to. 2. p. 300.

CAPTIVVS, vilis, contemtilis, Gall. *Chetif.* Chartul. Matiscon. fol. 173. versa a. 1182. *Testificati sunt quod tertia pars de bosco captiuo ad eandem Ecclesiam pertinet.* † Pro viduus, priuatus, interprete Cardulo, in Act. SS. t. 5. Sept. p. 306.

CAPTOR. (1) Glossae Isonis Magistri: *Aucupes, venatores, vel captores.* V. *Capiator.* (2) † Qui captionem nomine regis exigebat. Arest. Parlam. Paris. an. 1379. to. 6. Ordinat. reg. Franc. p. 408. V. *Captio.* (3) † Collector, qui recipit, *Einnehmer.* in Memor. D. Cam. Comput. Paris.

CAPTVARIVS, V. *Captura.*

CAPTVLARIVS, V. *Capitularius* 3.

CAPTVM. Vetus Charta apud Rodericum da Cunha in Episcopis Portensib. 2. part. pag. 31. *Reliquit pro suo anniuersario aliud Marabitinum per Ecclesiam S. Ioannis de Ver, quae est Camara Episcopalis, cuius patronatus et captum, ipse acquisiuit tempore suo.* Charta alia Alphonsi Lusitaniae Regis anno 1258. in eadem Hist. 1. parte cap. 13. p. 164. *Quod ego do, et concedo Monasterio S. Stephani - - quae pertinent ac pertinere debent ad ius Regale in toto capto Monasterii.* Versio Lusitanica habet, *em toto oconto do mosteiro.* V. *Cautum* 2.

CAPTVRA, Latinis Scriptoribus dicitur pretium flagitii aut criminis, merces artium sordidarum et obscoenarum, vti obseruatum a Casaubono ad Sueton. in Calig. cap. 40. (1) Locus piscosus vbi capiuntur pisces. Isidori Glossae: *Captura, detentio, vel locus piscosus, vbi sedet captuarius, qui balneaticum exigit.* Ita Codex Ms. Regius Cod. 1013. vbi editus habet *actuarius* et *balneare.* Cum *Captura* est detentio, accipitur pro captiuitate: cum vero significet locum piscosum, pro piscina, vbi multi capiuntur pisces, vt in seq. locis. *Capturam* esse mercedem, quae pro balneo penditur, quae *balneare* vel *balneaticum* dicitur, sicut cuiusuis sordidae et obscoenae merces *captura*, facile intellectu est. Ita Graeuius in Isid. Gloss. vbi non videt, inquit, quomodo cum praecedentibus cohaereant haec verba, *Qui balneaticum exigit*, nisi *captura* etiam dicatur locus, vbi sedet *Actuarius*, qui *balneare exigit.* Eccardus Histor. Marchionum Misnensium col. 253. *Anno Dom. Incarn. 838 - - facta est contentio Gosbaldi et Hrabani Abbatis coram Imper. Ludouico - - de captura, quam Folco et fratres eius Biurgo et Hraa tradiderunt ad S. Bonifacium.* Diploma Ludouici Pii, de Carolivenna, loco ita dicto ad Sequanam: *Procaus Carolus qui eandem construere iussit capturam.* Supra, *venationem et piscatoriam* appellauit. *Captura piscium*, in Actis Murensis Monasterii p. 52. *Captura piscium*, in Fundat. Monast. S. Petri in Erphurdia. Lucas cap. 5. *Laxate retia vestra in capturam, εἰς ἄγραν.* Id est, *Immittite, et iniicite retia vestra*, etc. infra: *In capturam piscium. Captura, ἐμβολή*, in Gloss. Graec. Lat. id est, iniectio. Solinus cap. 11. (2) CAPTVRAE quae ad capiendas aues ponuntur, in Lege Baiwar. tit. 21. §. 9. (3) Idem quod *Captio, Creditia*, vel *Credentia*, de quibus vocibus agimus suis locis. Charta Communiae Bruerarum anno 1186. *Nec teloneum nec ?oketagium reddant, nec apud eos aliquis Dominus; capturam panis, vini, carnium, vel piscium aut aliarum rerum venalium habeat.* V. *Prisae.* (4) Exactio. Charta Ludouici IV.

VI. Reg. Fr. anno 1119. in Tabular. S. Mariae Columbensis dioecesis Carnotens. *Supra dicta enim terra infestatione malorum hominum et malorum consuetudinum, capturis, quae a nostris servientibus terrae illius superpositae erant, etc.* Veteres schedae de diuisione parochiae vrbis Corbeiensis ex Bibl. S. Germani Paris. Cod. 564. *Dederunt etiam praedictus Castellanus et vxor eius redditum suis sutoris scilicet ad capturam ante Natale Domini, et ante Pascha, et ante Augustum, vnde reddit praedictus Presbyter sutoribus duos denarios ad Capturam pro sotularibus etc.* (5) † Spatium, interuallum, districtus certis limitibus captus seu contentus. Ch. apud Pistor. pag. 526. *Tradimus in captura quae dicitur Clingison, de inculta terra hobam vnam.* *) Adde Tradit. Fuldens. pag. 516. ass. 519. German. ol. appellabatur Bifang V. *Bifang*, *Ceptam*, *Comprehensio*.

CAPTVS, pro *Cattus*, felis, Call. Char. Papias MS. Bituric. *Captus, id est, musio, dictus quod acute videat.* V. *Catta.* † *Captibus* mendose pro *Capitibus* in Ch. a. 1307. t. 6. Ordinat. reg. Franc. p. 347.

CAPVCCINVS, CAPVCCIVM, CAPVCERIA, V. *Caputium.*

CAPVCIOLVM, CAPVCIVM, V. ibidem.

CAPVCIVS, V. *Caputius* et *Capetus.*

CAPVELLA, V. in *Capulla.*

CAPVITA, idem quod *Cambutta*, seu baculus pastoralis. Honorius Augustod. lib. 1. cap. 153. cap. 217. V. *Cambuta.*

CAPVLA. (1) Parua capa. Balbus in Cathol. *Capula parua capa, capa, ornamentum capitis.* Occurrit etiam ap. Eckehard. Iun. de Casib. S. Galli cap. 5. V. *Capa* 1. (2) Baptizati *Chrismale*, V. *Capulla.*

CAPVLARE, CAPELLARE, CAPILLARE, caedere, incaedere, frangere, radere, Germ. Kappen. A Lat. *scalpere*, deducit Spelmannus, Salmasius a *scapellare*; et *scapellum*, quod est bacillum. Ioann. de Ianua: *Capulus a caput, quia caput est gladii, vel a capio, quod ibi capitur gladius, vt teneatur; vnde Capulo, as, verbum actiuum, id est, scindere, vel secare; vnde in Decretis Pontificum, Lingua delatoris capuletur. Mulieri ingenuae crines capulare*, in Lege Burgund. tit. 5. §. 1. *Aristatonem super mortuum capulare*, in Lege Salica tit. 18. §. 2. in Lege Ripuar. tit. 43. in Lege Alem. tit. 99. §. 26. *Arborem capulare*, in Lege Salica tit. 29. §. 30. *Pedem capulare*, ibid. tit. 31. §. 11. *Capulare vestitus*, in Capitulis Caroli M. lib. 1. c. 71. *Linguam capulare*, abscindere, apud Hadrian. I. in Canon. c. 45. in Capitul. Caroli M. lib. 7. c. 277. apud Hincmarum contra Hincmarum Laudun. in Concil. Duziacensi I. part. 2. c. 11. etc. CONCAPOLARE. Formulae Andegauenses num. 33. *Et ibidem venientes inuenerunt sic esse factum seris incisis, ostias concapolatas, portas perforatas, etc.* CAPELLARE, idem in Lege Longob. l. 1. tit. 19. §. 20. et. 26. V. etiam *Capillare* et *Scapellare.*

CAPVLARIS, CAPVLARIVM, vestis species tegens scapulas, V. *Scapulare.*

CAPVLATIO, V. *Capulatura.*

CAPVLATVRA, vulnus. Formulae solenn. c. 119 *Violenter super ipsam euaginato gladio venit, vnde liuores vel capulaturae atque colaphi manifeste apparent.* CAPVLATIO, eodem sensu, ibidem. V. *Capulare.*

CAPVLATVS, gladio cinctus. Sic dicitur a *capulo* gladii. Vita S. Vdalrici tom. 2. SS. Iulii pag. 101. *Capulatus autem qui benedictione diuina regni tenebit gubernacula.*

CAPVLLA. Synodus Nemausensis anno 1284. cap. de Baptismo: *Verum si propriam capullam propter paupertatem, vel aliam quamcunque causam non habuerit, vel habere nequiuerit baptizandus: Capulla etiam alia, cum qua alius baptizatus fuerit, quam Sacerdos praecipue gratis exhibeat, baptizetur.* Similia legere est in statutis Synodal. Ecclesiae Cadurcensis apud Martenium tom. 4. Anecdot. col. 686. Diminutiuum videtur a *capa*, quam Baptizatorum vestem fuisse supra docuimus: eadem etiam forte

sum ruperit. Liber. Poenit. Gregor. II. PP. c. 9. *Si quis furtum capitale commiserit, i. e. aurum argentum quadrupedes, vel domos effregerit.* CAPVT ANNONAE. Anastas. in Ioann. V. *Nec non et alias diuales iussiones releuantes annonae capita patrimoniorum Siciliae et Calabriae non pauca.* Idem in Canone: *Releuauit per sacram iussionem suam 200. annonae capita, quae Patrimonii custodes Brutiis et Lucaniae annue persoluebant.* Nov. Theodosii Fiscalib. *Mauri vero Sitifenses - - totius annonae nomine 5. millia solidorum et 50. capitum in annonis Ducis consueto tempore annua functione dependebant.* V. *Capitio* et *Capitum.*

(3) Quidquid in re primum est, et quidem

(a) De tempore. CAPVT ANNI, initium. Ch. Sergii PP. apud Sammarthan. in Abbatibus montis maior. Arelat. sub an. 1002. CAPVT ANNORVM, contraria ratione pro fine annorum sumitur apud Lobinell. Hist. Brit. t. 2. p. 70. *Et si tunc non fuerit redempta, i. e. ad caput 15. annorum etc.* hoc est, expletis 15. annis. Et p. 73. *Vsque ad caput 6. annorum*, h. e. post 6. annos. († Quomodo etiam Itali *Capo* vsurpant. Vnde *vicus sine capite, siue sine buso*, in Ch. a. 1422.) CAPVT IEIVNII seu QVADRAGESIMAE, quarta feria Quinquagesimae, qua ieiunium quadragesimale inchoatur, ap. Gregor. in lib. Sacram. Concil. Meld. an. 845. c. 76. Amalarius l. 1. de Eccl. Offic. c. 7. Id alii nominis quatuor diebus ieiunii, qui primam dominicam Quadragesimae praecedunt tribuunt. V. Missalem S. Ambrosii.

(b) De loco. CAPVT AQVAE, fons, German. ol. Haupt. Ch. Ermengardis Comitiss. Ceritanensis an. 893. *Siluis, garricis, molinis, molinariis, aquis, caput aquis, aquarum ductibus, vel reductibus.* † CAPVDAQVA, vno verbo, pro ipso aquae fonte in Ch. a. 941. in Append. ad Marc. Hisp. p. 879. V. *Capdaqua.* † CAPVT FACERE, vox medica, suppurare, Germ. schwären, Ital. *Far capo.* Acta SS. t. 2. Sep p. 457. Alia notione V. infra (d † CAPVT MOBILE, aquae fons origo, in Ch. Ms. a. 937. † C PVT-MODVLVS, idem, in Ch M a. 1075. † CAPVT MOLENDIN caput vnde aqua currit ad molend num, ipsa molendini *exclusa*, i Chartul. Fidemiens. CAPVTF NIS, ad agri caput finis, lime Vet. Ch. a. 1060. apud Vghell. i Episc. Teatinis: *Et habet caputfi fluuium Fauri.* Alia ibid a. 100 *Habent fine a Capitesine casa long et fine pesco Dolati Ioannis Boni, p define Albertono, de vno laterefin fossato sicco, ab altero laterefine, te ra etc.* CAPVD MOLIS. Ch. C roli Simpl. pro Monast S. Anian Narbon. *Et ipsos molendinos q sunt in riuulo Venn ei, cum ill rum capud molis, n non et villa res.* CAPVT SAGITTAE, ferrun quo sagitta armatur, apud Rymer t. 5. p. 245. CAPVT TENERE terminare, Gall. *aboutir.* Chron Parmens. ad a. 1282. *Et omnes do mus tenentes caput ad plateam et* V. alia notione in *Captenere.* CA PVT TERSORII, ora tersorii, Gal *Bord.* Inuent. Eccles. Anic. a. 14 AD CAPVT VENIRE, in Hist Franc. epitomata Fredegar. cap. 6 Gallis *Venir a chef*, perficere. CA PVT VIAE. Bulla Ioann. XXII. ap Wadding. a. 1321. in Regesto pag 126. *Seu est caput viae per quam ingreditur ad dictum ortum.*

(c) De valore, dignitate, par rei cuiusdam praecipua. CAPVT CASTRI. Ch. a. 1094. apud Gue naium in Annal. Massil. p. 310. *Do namus - - quidquid - - acquirer poterunt, propter sola capita castro rum nostrorum.* Will. de Podio Lau rentii c. 37. *Comes recuperauit ca strum Saracenum, obsessis et conclusi munitione in capite castri.* Infra *Caeteri autem qui erant in capite ca stri Saraceni inclusi.* Ch. Ms. a. 1306 *Quas possidet in villa et capite seu for talitia castri.* CAPVT COMITA TVS vel BARONIAE, Mesuagium capitale Baroniae, castrum, vel aliud aedificium, quod propter ius gladi diuid

diuidi non potest, ap. Bracton. l. 2. c. 34. §. 1. c. 39. §. 6. c. 40. §. 4. et in Fleta l. 5. c. 9. §. 16. CAPVT ECCLESIAE. Ch. Sanctii Reg. Arag. a. 1093. ap. Catell. in Comit. Tolos. pag. 93. *Adhuc etiam dono ipsam turrim cum ipsis de castro - - et eam casas caput ecclesiae cum ipso abodis etc.* V. *Capsum.* Pro *Capitio*, seu ea ecclesiae parte, vbi altare erigitur, in Ch. S. Benigni ap. Acher. t. 1. Spicil. p. 421. V. *Capitium.* Ita in regionibus vrbis Romae apud Mabillon. t. 4. Analect. *Caput Afrae*, sic leg. videtur pro *Africae*, et *Caput S. Ioannis* p. 512. et 1514. CAPVT EPISCOPATVS, maior ecclesia dicitur in Capitul. Caroli Calui tit. 40. c. 13.

CAPVT MANSI, domus praecipua, quae pertinet ad primogenitum, vel in qua habitat caput familiae. *Domus capitanea*, in Hist. Episcopor. Autissiod. c. 58. *Remisit eis [illegible] mortuam, talliam Martii, ex qua debentur per annum in Martio de singulis Domibus capitaneis.* Tabul. Eccles. Cadurc. *Ipse alode meus de Albussio - - cum ipso caput mansi, cum terras et vineas.* Infra: *et illo caput Mans, vbi ego permaneo.* Tabular. Conchense in Ruthen. ch. 122. *Illo caput manso vbi Sigbrandus visus fuit manere.* Passim occurrit. CAPVT MANSVS dicitur in Tabular. Abb. Belliloci in Lemouic. n. 72. CAMPMASIVS, ap. Limborch. lib. Sentent. Inquisit. Tolos. p. 16. 58. 81. etc. CAPMANSVS, in Tabulario Vosiensi fol. 62. CAPMASVS, in Ch. Ms. a. 1298. CABMASVS in alia Ms. a. 1058. CAPMAZIVS, in Lit. a. 1294. ap. Marten. to. 1. Ampl. Collect. p. 1388. CAPVT MANSIO, in Tabul. Britan. CAPVT MANSVRA, in Ch. Ms. circa a. 1050. CAPMANSIONILE, in Tabular. Belliloc. CAMPMANSIONILIS, ibid. CABALIS MANSVS, in Ch. Ms. an. 1008. † CAPMANSIVM, in Ch. Ms. an. 1319. † CAPMASVRA, in Ch. a. 990. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 145. CAPVT MANSI, pro primogenito seu capite familiae sumitur in Tabular. Eccles. Ambian.

CAPVT MONASTERII. Annal. Bened. t. 3. p. 403. *Caput monasterii quod per annos 48. incolis destitutum fuerat, denuo aedificasse dicitur.* CAPITIS PARTEM RETINERE, Gall. *Retenir de quoi seruir le Fief.* Tabul. Monast. Dolens. *Vt quicunque ex nostris casatis, vel feodatis, partem aliquam sui fisci, sine consumenti - - dare voluerit, hoc agere possit, ita tamen, vt non totum feodum det, sed partem retineat capitis.* CAPVT PECVNIAE, V. *Capitale.* CAPVT SOLIDVM. Libert. villae Martelli in Lemouic. a. 1219 apud Iustell. *Quidquid adquisierint de suis terris - - debet habere firmitatem, si cum sigillo suo factum fuerit, reddito tamen capite solido, et accaptamento, et aliis redditibus dominis quibus contingunt.* Quod *Caput solidum* hic vocatur, *Capsoos* et *Capsolt* dicitur in Foris Beneharn. tit. 1. vbi vox haec sumitur pro *laudimio*; in Consuet. Vasatensi iungitur cum *venta.* *Capsools* idem valere videtur ac *Chef sol*, ita vt sit solidus ex pretio rei venditae, qui domino *capitali* soluuntur, seu pars pretii, ad quam soluitur laudimia. V. *Capsoldum.* CAPVT VILLAE. Fleta l. 1. cap. 24. *Nullus extraneus in forinsecum capitis villae, aut in suburbio hospitetur.*

Praesertim vero

(d) Dux, praefectus, dominus, Gall. *Chef.* Monach. Sangall. l. 2. de Carolo M. c. 4. *Interrogauit, qua poena dignus esset, qui caput Francorum in manus hostium tradidisset.* † CAPITA CLERICATA, praecipui ex clero, apud Berelet. serm. in Domin. Sexag. † CAPVT DOMVS, idem quod *Caput mansi*, senior domus, in Transact. Ms. an. 1516. † CAPVT ECCLESIAE, qui ecclesiae seu monasterio praepositus est, in Stat. a. 1355. t. 4. Ordinat. reg. Fr. pag. 174. CAPVT CONTVBERNII, alias *Decanus*, denis militibus praepositus, Veget. l. 2. c. 8-13. IN CAPITE ESSE, Germ. an der Spitze seyn. Lex Longob. l. 1. tit. 17. §. 4. *Si serui - - manu armata*

increpauit fortiter mulieres portantes capucia clausa ad modum hominum, et homines portantes vestes breues, non attingentes vsque ad genu saltem, et prohibuit sub poena centum solidorum, quod de caetero talia non faciant. CAPUCERIA, vestis apertura s. fissura superior, per quam caput immittitur et exeritur. Acta SS. to. 4. Maii p. 547. † CAPUTIUM DUCERE, pacis et deditionis symbolum, Gall. *Arborer le drapeau*, apud Murat. t. 3. Antiq. Ital. pag. 1198. CAPUCIUM PRATI, apud Thomam *Madox* Formulare Anglic. p. 184. *Dedi et concessi - - super aliam coturam de Hethul desuper duas foreras cum Caputiis Prati*; id est, *capitibus* seu extremis partibus, Gall. *Bout de prez*. Vide *Forera*. (2) † CAPUCIUM, etiam pro *larua* occurrit, quae *caputio* vel *capae* assuta erat, vel quod faciem, quae pars est capitis praecipua tegeret. Ch. a. 1215. inter Probat. t. 2. Hist. Lothar. p. 28. (2) † Pars aedis sacrae vbi altare statuitur, Gall. *Chevet*. Ch. a. 1156. in Chartul. S. Maglor. Paris. V. *Capitium* 2.

† CAPUTIUS, CAPUCIUS, cognomen Hugonis regis Franciae. Chron. Stroz. tom. 10. Collect. Hist. Franc. p. 273. Aliud ibid. p. 302. *Hugo Capet siue Caputii sic dictus est, quia dum iuuenis, caputia solebat auferre per ludum*. V. *Capetus*.

CAPUTPURGIUM, vel CAPITIPURGIUM, medici appellant liquores qui per nares mittuntur, vel quidquid masticatur aut gargarizatur, et apophlegmatismum facit, i. a capite, phlegma deducit. Matth. Siluat.

CAPUTTA, baculus pastoralis. Locus est in *Ferula*. V. *Cambuta*.

† CAPUT-VOLTUM, idem fortasse ac *Caputium* 3, pars aedis sacrae vbi altare statuitur, *volta* seu fornice instructa. Testam. Bern. de Guiscardo Ms. 1323.

† CAPUZEUM, pro *Caputium*, in Constit synodal. eccl. Sabin. sec. 14. vulgatis.

CAQUILUS, Ἀετὸς, in Gloss. Lat. Gr. s. melius legeretur *Aquilus* pro masculino feminini *Aquilae*.

† CAQUOBUS, pro Cacabus, in Inuent. Ms. a. 1261.

† CAQUUS, cadus, Gall. *Caque*, in Arest. Parlam. Paris. a. 1379. t. 6. Ordinat. reg. Franc. p. 412.

† CAR, annonariae mensurae species, minor vt videtur, *puginata*. Ch. Ms. a. 1343. *Item* (acquisiuerunt) *punherias siue carez ad dictam mensuram; quas - - seruit pro medietate cuiusdam orti - - Item vnam punheriam frumenti, siue Car*,

CARA. (1) Facies, vultus, caput. Glossae MSS. *Cara*, *Gr. Lat.* caput. Graecis κάρα, quam vocem in feminino genere vsurpabant Aeoles, vt notat Eusthathius ad Odyss. Theophanes: Ἀπέτεμεν τὴν αὐτοῦ κάραν Corippus lib. 2.

- - Postquam venere verendam
Caesaris ante caram.

Hispani et Prouinciales *Cara* etiamnum pro vultu et facie vsurpant, Ital. *Cera* vel *Ciera*, apud Dantem et Matth. Villaneum. Michaël de Molino in Repertorio Fororum Arragon. V. *Castrum: Castrum si aliquis tenet in custodiam, debet reddere illud cara a cara; quia castrum redditur et restituitur facie ad faciem*. V. Obseruantias Fori Arag. pag. 27. V. Sed et Galli mediae aetatis *Chere* eadem notione effinxerunt. LAPIDES DE CARA, qui in aedificii *cara* collocantur, non in angulis. Statuta Massil. pag. 396. (2) Auis species incognita. Monachus Sangall. in Carolo M. lib. 1. c. 22. *Assumpsit duas caniculas in manu sua quas Gallica lingua Veltres nuncupant, agilitate sua vulpes et caeteras minores bestiolas facillime capientes quae caras etiam, et alia volatilia ascensu celeriore saepe fallerent*. (3) CARA COGNATIO, V. *Festum Petri Epularum*.

CARABAGA, machina bellica expugnatoria. Sanutus lib. 3. part. c. 21. *Fecit erigi plures carabagas proiicientes magnos lapides, et frequenter, ita vt prosternerent muros cum turribus*. Ioan. Iperius in Chronico an. 1291. apud Marten. to. Anecd. col. 770. *Et fecit orasfossatorum approximare branchios m*

tes et vicinos inuicem, et post eos carabagas, qui iaciebant lapides magnos.

CARABOLATVM, (✝ propugnaculum, opus munitorium, in Lex. milit. Car. de Aquino.) Historia Obsidionis Iadrensis lib. 1. cap. 27. *Cum autem galeis mirabiliter praeparatis, quarum sex erant tabulis tectae · · ac cum quadam turre lignea operose fabricatione in quodam carabolato fere cubitorum octo, quam Itali Burgum, seu Platum vocant Mantuanum etc.*

CARABVS, cymbula, Gall. *Canot*. Papias: *Carabus, nauicula discurrens in Pado.* Idem: *Lintres, nauiculae, vel carabi breuissimi.* Isidor. in Gloss. *Carabus, parua scapha ex vimine et corio.* Eumdem Isidor. vide l. 19. Orig. cap. 1 Gloss. Aelfrici Saxonicum: *Carabus, Scipinel*, id est, nauicula. Vgutio: *Caraphus, parua, scapha ex vimine facta, et corio cruda contexta.* Florent. Wigorn. an. 892. *Occulte de Hibernia fugerunt, carabumque, qui duobus tantum coriis et dimidio factus erat, intrauerunt.* Gregor. Magn. lib. 4. Dial. cap. 57. *Post nauem carabum regebat, etc.* Καράβος, Scriptorib. Graeci passim. *) *Karf* genus nauigii erat veteribus Scandis et Islandis; Hiberni *Karbh* nauiculam appellant, et Fennones *Carvas*, *Curpan*. Vid. Cla. rissimi Ihrii Glossar. v. *Karf*. Florentini Latio non incognitam fuisse hoc nauigii nomen, testantur voces *Carbita* et *Coruita* apud Plautum et Gellium obuiae. V. *Carauella*.

✝ CARACA, nauis oneraria, Ital. *Caracca*, Angl. *Carack*, Gall. *Carraque*. Chron. Ioann. Whetham. pag. 447.

CARACALLA, vestis vrbana et militaris, paenulae similis, vt Dio indicat et Lampridius: *Indumentum in talos demissum*, Victori et Eusebio in Chron. *Talaris Caracalla*, alteri Victori, qui a Gallia aduectum ab Antonio refert, a qua idem *Caracalla* est appellatus. Glossae Graec. Lat. Καρακάλλιον, *Cuculla*. S. Hieronym. Epist. 128. *Et efficitur palliolum mirae pulcritudinis perstringens fulgore oculos, in modum Caracallarum, sed absque cucullis.* Sed haec nota. Vide Casaubon. Salmasium, et alios ad Spartian. CARACALLA, vestis Clericorum talaris: passim apud Scriptores pro *cappa* sumitur. Papias: *Caracalla, capa.* Gloss. Graec. Lat. Καρακάλλιον, *Cuculla*. At Eucherius Lugdun. *Ephod* Iudaeorum, *in modum Caracallae* fuisse ait, sed sine *cuculla*. *Ephod* autem, vt auctor est Iosephus lib. 3. Antiq. cap. 11. tunicae persimile fuit. Vulfinus Boëtius Episcopus Pictauensis in Vita S. Iuniani Abb. *Vestis eius cilicina, de caprarum pilis, quae in modum caracallae, quam nunc capam vocamus, perseuerat vsque in hodie.* Vita S. Eugendi Abb. cap. 2. *Aestiuis temporibus caracalla, vel scapulari cilicino vtebatur.* Beda lib. 1. Hist. Eccles. cap. 7. *Mox se sanctus Albanus pro hospite ac magistro suo ipsius habitu, id est, caracalla, qua vestiebatur, indutus, militibus exhibuit.* Hinc Gallicum *Casaque*, quasi *Caraque*, pro sago, deducit Paradinus lib. 1. Hist. Lugd. cap. 34. Vide Octauium Ferrarium de Re vestiaria part. 2. lib. 1. c. 28. et Menagium in V. *Casaque*.

CARACATA NAVIS, eadem quae *Carraca*, seu oneraria, apud Rymer. to. 15. pag. 175. col. 2. *Pro equis nauibus, caracatis, galeis et aliis nauibus, etc.* V. *Carraca*.

CARACCA, paruum pondus quatuor granorum, quibus vtuntur in ponderandis lapidibus pretiosis, Gallis et Anglis, *Carat*, Germ. Karat. Rymer. to. 11. p. 413. col. 1. *Sciatis quod ex parte Georgii Morsteyn, mercatoris de Crakowe infra regnum Poloniae, accepimus quod ipse quemdam magnum lapidem pretiosum vulgariter vocatum a Rubie ponderantem ducentas et quatuordecim Caraccas.*

✝ CARACORA, idem ac *Caraca*, nauis etiam Indis nota. Matth. Hist. Ind. l. 9.

CARACTER. (1) Nouella 15. Theod. et Valentiniani de Tributis fiscalibus: *De salinis, alumine, caractere, herba rubea, lini maceratura*, etc. (2) Fascinum, schedula magicis notis seu litteris exarata, Gall. *Caractere.*

Ere. Concil. Treuir. a. 1310. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 257. *Diuinationes*, *sortilegia*, *auguria*, *siue in votis*, *quas breuia seu caracteres vocant. etc.* V. *Characteres magici* in *Character* (3) † Effigies, imago, ipsa sigilli area, dicitur de eo quod in sigillo seu scuto gentilitio sculptum seu insignitum est. Ch. a. 1229. inter Probat. t. 3. Hist. Occit. p. 344. *In quo sigillo erat caracter vnius auis cum vna ala desuper extensa etc.* Lit. a. 1307. t. 6. Ordinat. reg. Franc. pag. 239. *In* (Sigilli) *Caractere erant scutum domini regis etc.* V. Tract. nov. de re diplom. to. 5. pag. 17. et infra *Karacter*.

CARACTERATVM FERRVM, quo fiunt *Oblatae*, ferrum est certis figuris notatum. Vide locum in *Nebula*.

CARACTERIZARE, notare, insignire, Gall. *Marquer*, *Caracteriser*. Hist. Mediani Monasterii p. 234. V. *Characterizare*.

CARACTIO, vectura, carrorum opera. Polyptycus Floriacensis: *Debet vnusquisque de lignario in latum pedes 5. in altum pedes 6. et de caractionibus carradas* 6. etc. V. *Carricare* 2.

CARACVTIVM, *vehiculum altissimarum rotarum*, *quasi carrum acutum*. Isid. l. 20. c. 12.

CARADA, quantum *carro* vehi potest. Praeceptum Ludouici Imp. pro Marcuardo Abb. Prumiae an. 831. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 85. *Et de terra arabili iornales* LXXIII. *de prato ad caradas* VI. V. *Carrada*.

CARADRVS, terebra. Capitulare de Villis c. 42. *Vnaquaeque villa* (habeat) *catenas*, *cramaculos*, *dolaturas*, *secures*, *id est*, *cuniadas*, *terebras caradros*, *scalpros*, etc. V. *Carasdus*.

CARAFFA, vox Italica, Gall. *Carafe*, phiala, ampulla vitrea, in Supplemento vitae S. Petri Caelestini t. 4. SS. Maii p. 502.

† CARAGIA, forte pars anterior *caputii*, quae *caram* seu faciem amplectitur. Lit. Caroli V. reg. Fr. a. 1367. *Item quod nulla ipsarum* (mulierum) *audeat portare aliquam frapaturam in suis capuciis*, *vel caragiis capuciorum.* *) Nisi limbus, collare, Germ. Kragen.

CARAGIVM, V. in *Carreda*.

CARAGIVS, V. *Caragus*

CARAGMA, χάραγμα, characte[r], imago. Humbertus Cardin. ad[v.] Simoniacos apud Martenium to. [5.] Anecdot. col. 645. A. *Numm[us] aut in caragmate*, *aut in materi[a]* Nummus in caragmate est numm[us] signatus.

CARAGVS, CARAIVS, sortilegu[s], praestigiator, qui *characteribus* m[a]gicis vtitur, vnde vocis etymo[n]. Gloss. Saxon. Aelfrici: *Caragius F[u]gel hwata.* Vbi *Fugel* Anglo-Sax[o]nibus est auis, *hwat*, omen, augu[]rium, diuinatio. Concilium Aut[is]siod. cap. 4. *Non licet ad sortil[e]gos*, *vel ad auguria respicere*, *vel a[d] caragios*, *etc.* Vita S. Eligii a S. Audoëno conscripta lib. 2. cap. 1[5.] *Nullas paganorum consuetudines o[b]seruetis*, *non caraios*, *non diuino[s] non praecantatores - - consulere pra[e]sumatis.* Et mox: *Non quaerant[ur] praecantatores*, *non diuini*, *non so[r]tilegi*, *non caragi.* Beda de Rem[e]diis peccatorum cap. 11. *Caragio[s] et diuinos praecantatores etc.* CA[]RARIVS, eadem notione. Ver[us] Poenitential. MS. *Cararios*, *cori[os]cos et diuinos*, *et praecantatore[s] phylacteria etiam diabolica*, *vel he[r]bas*, *vel succinos*, *suis vel sibi i[m]pendere*, etc. Leg. forte *Cara[gos] curiosos*.

† CARAIIVS, idem, quod Marte[n.] t. 7. Ampl. Coll p. 45.

† CARAIROLVM, semita, Occit. Prouinc. *Carayrol* et *Carayron*. C[h.] Ms. a. 1384. V. *Careironum* et *Ca[]reria* 1.

CARAIVS, V. *Caragus*.

CARALE. (1) V. *Carrale*. (2) † Fo[r]te strata, via publica. Ch. M[s.] ann. 1358. *Quod curtile est sit[um] in caralibus dicti loci foras dict[um] locum.*

CARAMANTRANT, dies Martis a[n]te diem cinerum, Gall. *Mardy gr[as].* Transactio inter Abbatem et Mo[n]chos Crassenses an. 1351. ex lib[ro] viridi fol. 53. *Facere consueuit*

bus Dominus Abbas - - annuatim in die Carniprimii Aduentus Domini quinquaginta solidos Turonenses - - et in die carniprimii siue Dominica in Septuagesima, si tunc dictus Conuentus accipiat Caramantrant, semper annuatim quinquaginta solidos Turonenses. V. *Carementrannus.* † CARAMENTRAN, in Ch. an. 1161. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. p. 582.

† CARAMARIVM, vectigalis seu tributi species, vel Hippopera, vidulus. Pacta inter reg. Tunet. et Pisan. a. 1398. tom. 1. Cod. Ital. dipl. pag. 1122. *Quod mercatores Pisani non teneantur - - soluere pro eorum roba seu mercibus, bastaxiis, rochaxiis, caramariis et aliis similibus.* V. *Caramus* 3.

CARAMELATOR, qui flores in fasciculos colligit ac diuendit apud Tolosates, Gall. *Bouquetier.* Recensetur inter sodales Confraternitatis Natiuitatis B. Mariae in Ecclesia B. Mariae Deauratae Tolos. ann. 1328. institutae.

CARAMVSSALLVS, genus nauigii Turcici, cuius meminit Hieron. Comes Alexandrinus in Bello Melitensi ann. 1565. *Erant triremes munitissimae 130. mahonae 8. tria nauigia quae vulgo appellant Caramussallos; minora sunt autem onerariis nauibus et figura prope ouali.*

CARAMATVRA, mendose pro *Caraxatura*, V. *Charaxatura.*

CARANCO, *capa nigo.* Ita Vgutio MS. Forte *nigra.*

CARANISA, V. *Caraula.*

† CARANTARE, mendose pro *creantare*, fide aut sacramento interpositis promittere, in Ch. ann. 1205. inter Probat. Libert. eccl. Gall. tom. 2. pag. 3.

† CARANTENA, modus agri quadraginta perticis constans. Ch. an. 1272. V. *Quarentena* 3.

† CARANVM, vel CARANVS, f. eadem notione. Ch. a. 1019. in Append. ad Marc. Hisp. p. 1018. *Dono tensum de duobus caranis praedictae domui, etc.*

CARAPHVS, V. *Carabus.*

CARARIA, lapidicina, ex qua lapides quadrati eruuntur, Gallis *Carriere.* S. Augustinus Serm. de Diuersis 50. *Emerat quandam - - domum in cararia, quam sibi existimabat propter lapides profuturam.* Occurrit etiam in Ch. ann. 1280. ex Chartulario S. Vandregesili tom. 1. pag. 284. V. *Carraria.*

CARARIRE, lanam carminare, pectere, Gall. *Carder.* V. *Careratores.*

CARARIVS, V. *Caragus.*

CARASABLITVM, f. species vnguenti. Breydenbach Iter. Hierosol. pag. 277. *Accidit autem peregrinanti copia pediculorum in corpore propter sudorem. - - Quod cum euenerit corpus eius cathasplasmetur cum argento vino occiso - - mane quoque balneum ingrediatur, et corpus eius fricatione valida mundetur, caputque cum carasablito et boraco lauetur.*

CARASDVS. Iordanus Risus Calaber lib. MS. de Medicaminibus equorum: *Est et aliud frenum, quod dicitur ad carasdum, habens morsum aliis longiorem usque ad palatum equi, etc.* V. *Caradrus.*

CARASTIA, pro *Caristia*, caritas annonae. Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1282.

† CARATEA, onus carri, in Ch. an. 1164. inter Instr. t. 10. Gall. Christ. p. 263. V. *Carrada* et *Carrea.*

† CARATELLVS, CARRATELLVS, Ital. *Caratello*, cadus, dolium, seria. Tract. MS. de re milit. et mach. bell. cap. 14. *Deficiente vino recurratur ad caratellos unctos tormentina intus, et postea puluerizetur pix bene contrita super tormentinum in carietello* (sic) etc. adde ibid. c. 55. et 111. V. *Carraria* 4.

† CARATER, V. *Caracter* 3.

† CARATHERIA CLERICALIS, tonsura seu corona, qua clericus designatur, in Ch. MS. an. 1309. V. *Character* 2.

CARATTER, vox Italica, vlcus. Vita B. Ioachim Seruitae, to. 2. SS. April. p. 465. *Plerosque Senensium medicos mulier caratteres habens experta erat.*

CARATTERIVS, ductor carri, Gall. *Charretier.* Ital. *Carrattiere.* Hist. Dal-

Dalphin. to. 2. p. 277. Vocis origo *Carreta*, quod vide.

† CARATUM, vectigal ex *carris* perceptum. Ch. Henr. reg. Angl. Mſ. In Reg. 119. Ch. 42. legitur *Careti* pro *Carati* V. *Carretum* 1.

CARATUS. (1) Mendum, vt videtur, pro *Cauatus*. Spicil. Acher. to. 5. pag. 348.

Interea agricolae insistunt, frugesque futuras.
Sepibus aut fossis properant munire caratis.

(2) † Qui choro praeciuit in ecclesia Viennensi, ap. Marten. de discipl. in diu. offic. p. 536. *Cum carato incipiente antiphonam*. (3) † CARATUS MARIS, tributi species. Conuent. Saonae p. 34. *Quod Saonenses teneantur soluere caratos maris et drictus, et alias quascunque gabellas*. V. *Caramarium*.

† CARAVALA, CARAVELA, Ital. *Caravella*, dromo, celox. Ch. a. 1230. to. 2. Cod. Ital. diplom. p. 878. Maff. Hist. Ind. l. 7. V. *Carauella*.

CARAVANNA, CARVANA, vox Turcica, significans qualiacumque hominum agmina securitatis causa se coniungentium in itineribus: *Carovana*, Boccatio. Vide Scaligerum exercit. 209. 2. Matth. Paris an. 1250. *Omnem illam caternam, quam vulgares Karavennam appellant, sibi mancipauit*. Iacobus de Vitriaco lib. 1. c. 99. *Quod ad exercitum Salabadini maxima veniret Caravanna*. Nangius in Vita S. Ludouici: *Tandem duas Carauennas successiue ceperunt*. Ogerius Panis lib. 4. Annal. Genuens. 1217. *Carauana nostra de vltra mari feliciter venit in portum Ianuae*. CARVANA, apud Houedenum in Henr. II. p. 646. et Ricardo I. pag. 716. et Nicolaum Triuettum a. 1190. p. 316 χαρβάνιον, apud Constantin. de Adm c. 45. V. *Caruanus*.

CARAUDA, V. *Caraula*

CARAVELLA, vox Italica, species nauigii. (*) Minor *carabus*.) Vita S. Nili Confess. apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 930. *Tumultuantes nauigia combusserunt, et eas, quae carauellae appellantur, secuerunt*. *) Suecis *krawel* est nauigii genus. Cambro-Brit. *Corwl* est cymba piscatoria, corio contecta. V. *Carabus*.)

† CARAVELLIS, conciliator. Lit. remiss. Mſ. a. 1401. *Arnauldus ensem iuuenis et carauellis, qui ibidem ad separandum eos superuenerat, subito cepit, etc.* Gallis ol. *Carauanier* erat colonus partiarius. V. *Medietarius*.

CERAVELLUS, V. *Caravella*.

CARAULA, CARAUDA. S. Audoenus lib. 2. de Vita S. Eligii c. 15 *Nullus in festiuitate S. Ioannis - solstitia, aut vallationes, vel saltationes, aut caraulas aut cantica diabolica exerceat*. Vbi loci vir doctus restituendum putat *Coraulas*; mauult Cangius *Caraudas*. Vt et lib. 2. c. 19. *Praedicabat - - abiiciendos dumtaxat cunctos daemonum ludos, et nefandas saltationes, vel caraulas, omnesque inanes prorsus relinquendas superstitiones*. Est enim *Carauda* sortilegii species, vti docemur ex Vsaticis Mſſ. vrbis Ambianensis, vbi de sacramentis agunt, quae a Campionibus exigebantur. *Il doivent jurer kil n'ont yve* (eau) *ne autre herbe bene, ne mangie, ne n'ont herbes ne brief, ne Caraudes seur aus, ne sorsor, ne sorcherie, ne art, ne Caraudes por coi il puissent estre aidiez*. Robertus Borronus in Arturi Hist. fabulosa Mſ. *Jusqu' à chelui terme qu' elle commencha a apprendre des enchantemens et des Charroies*. Quae quidem voces idem videntur sonare et *Characteres* denotare, magicos nempe, quibus sortilegi, quos *Caragos* appellabant, vtebantur. In Lexico Mſ. Cyrilli χαραύδη exponitur λύμη σίτου. Ita forte primitus *Carauda* fuerit sortilegii species in segetibus. V. *Caragus*.

CARAVUS, *nauicula ex vimine et corio*. Papias Mſ. Bituric. V. *Carabus*.

CARAXARE, CARAXATURA, CARAXIA, etc. V. *Charaxare*.

† CARAXATOR, scriptor, in Act. SS. to. 6. Sept. pag. 507. Vid. *Charaxare*.

CARAZOLUM, V. *Carraxolum* in *Carrocium*.

CARBARIUS. Ioannes Longinus Canonicus Cracou. in Vita B. King. Vi

Virg. Iulii tom. 5. p. 741. D. *Vir nobilis Nicolaus Gladisz Bochnensis zuppae dicator, alias carbarius*, i. e. qui salis tributum exigit: *zuppa* enim eid. Auctori est mons salinus, siue salis fodina, *dicator* exactorem indicat. Rursus occurrit pag. 744. ✝ A voce CARBARIVM, vel CARBARIATVS, pecunia inde proueniens. Stat. a. 1451. inter Leg. Polon. t. 1. p. 166. 167.

CARBASVS, vestis *Carbasea*, ex *Carbaso*, seu lino facta. Menoti Serm. Quadragesim. fol. 81. vo. col. 2.

✝ CARBATVM *vocauit Stephanus eleborum. Carbium idem vocauit euforbium.* Gloss. med. Simon. Ianuens. Cod. reg. 6959.

CARBO. (1) Equus. Papias in MS. Bitur. *Crabro*, *Vermis dictus a Carbone ex quo nascitur, id est, equo.* Lege et vide *Cabo*. (2) Carbunculus, pyropus, Gall. *Escarboucle*. Iacobus Cardinalis de Coronatione Bonifacii VIII.

Cui summo in vertice carbo
Emouit, et subtus gemmarum maxima flammas,
Imposuit capiti, etc.

CARBONES, et CARBVNCVLI, pro finibus apud Siculum Flaccum, et Frontinum de Coloniis. (3) *Carbones de foresta*, ex ligno forestae combusto in fornace confecti, in Inquisitionibus de forisfacturis forestarum c. 26. in Additam. ad Matth. Paris. CARBONIS PRAEBITIO, INLATIO, ad monetae et armorum fabricas, inter sordida munera recensentur in Lege 15. et 18. Cod. Th. de extraord. et sordid. muner. Vide Vegetium lib. 4. c. 8. CARBONES MARIS, lapides combustibiles, quibus fabri ferrarii vtuntur, Anglis, *Seacoles*, Germ. Steinkohlen. Inquisitio de forisfacturis forestarum c. 14. *Inquiratur etiam de carbone maris inuento intra forestam, etc.* Liber niger Scaccarii pag. 187. in notis: *Per seruitium inueniendi carbonum ad fabricandam coronam domini Regis, et sicum regale, percipiendo 60. sol. 10. den. per annum pro praedicto Carbone inueniendo.* CARBONES FOSSILES, de quibus Hector Boethius in Descript. Regni Scotiae, Camdenus in Agris Richmond. Dunelmensi, et Northumbelland. Gregorius Agricola lib. 4. de Natura Fossilium, et in Bermanno, et alii. Ranulphus Hygdenus in Polychron. de Wallia:

Montes metalla conferunt,
Carbo sub terrae cortice,
Crescit viror in vertice.

CARBONES TERRESTRES, Gallis *Charbons de Terre*, Germ. Erdkohlen, apud Thomam de la Moor in Edwardo II. Rege Angl. pag. 599. CARBONES FERREI, quos Galli *Hulles* vocant, vt in agro Leodiensi primum reperti fuerint sub a. 1198. narrant Aegidius Aureae vallis Monach. in Alberto cap. 95. Bruisthemius, Magn. Chron. Belgic. a. 1201. etc. CARBONES MORTVI, extincti, apud Marcell. Empir. CARBONES VIVI, igniti, in Chronico Colmariensi 2. part. ann. 1288. DESCENSIO PRIMI CARBONIS, septimo mensis *Shahat*, seu Februarii: *Descensio secundi carbonis* 14. eiusdem mensis; *Descensio tertii carbonis* 21. eiusdem mensis, inter festa Christianorum Syrorum recensentur a Vlug Beg. in Epochis cap. 7.

CARBONAGIVM, carbonum vstio. Vetus Charta in Regesto Philippi Aug. fol 46. *Item Laurentio de Dom legnagium et carbonagium per cartam Regis.* Regestum Censuum Carnotensis Comitatus fol. 55. *Le Charbonage et le Fournage deus illec le jour S. Thomas es feries de Noël, c'est a savoir chascun feure de la Chastellerie 3. den. et celuy ou ceux qui coupent a sarpe pour faire Charbon, chascun 3. den. obol.*

CARBONARE, carbonem conficere, in Foris Aragon. lib. 4 fol. 85. v. edit. a. 1621. V. *Carbonizare*.

CARBONARIA, (1) Gloss. Graeco-Lat. Ἀνθρακοθήκη, *Cella carbonaria*, Italis *Carbonaia*, *Carbonara*. Καρβωναρεῖον, *carbonarium*. Auctor Queroli: *Ego iam ludum apud carbonarias agere te putabam, tu de pistrinis venis.* Occurrit in Fleta lib. 2. c. 41. §. 43. (2) Fornax in foresta ad conficiendum carbonem, in Inquisitio-

sitionib. de forisfacturis forestar. c. 154 in Additam. ad Matth. Paris. V. *Carboneria*. (3) CARBONARIA, silua notissima, quae ab vltima Hannonia extenditur Louanium vsque, ac Diestam, fluuiumque Tameram. de qua Lex Salica tit. 49. Gregor. Turon. lib. 2. Hist. cap. 9. Gesta Reg. Francor. Rorico Monach. Fredegar. Annales Francor. Metens. Nithardus lib. 2. et 4. etc. Sic autem dicta, quod in iis carbones fierent. Vide Wendelinum in Natali, Leg. Sal. c. 10. et in Gloss. Sal. (4) *Carbonarias* ad vrbium moenia extitisse, non semel produnt Scriptores. Falco Beneuent. pag. 334. *Reuersi sunt vsque ad carbonariam, foris ciuitatem, vbi stagnum luteum putridumque inerat, ducis ipsius suffocauerunt cadauer.* Ch. Comitissae Mathildis a. 1072. ap. Franc. Mariam in Mathilde: *Cum omnibus fossis et carbonareis, et muris, et turre.* † Quid hac voce quae saepius occurrit intelligendum sit definire fortassis difficile est. Fossae fuisse videntur seu loca profunda, fouearum instar, ad vrbium munitionem. Academicis Cruscanis *Carbonaia* est *Fosso lungo le mura delle citta, o simili.* Cui notioni haud male conueniunt quae leguntur, apud Murat. tom. 4. Antiq. Ital. med. aeui pag. 140. Tom. 11 Script. in Annal. Ptolem. Luc. ad ann. 1184. et apud Lam. in Delic. erudit. inter not. ad Chron. Imp. Leon. p. 217. Vide mox.

CARBONARIVM DE ASCVLO, idem quod *Carbonaria* 4. in Charta Longobardica an. 774. tom. 8. Ital. sacrae pag. 34. Pactum inter Clementem III. PP. et Senatum Romanum an. 1188. apud Baron. *Omnes muros et Carbonaria ciuitatis - - dabitis nobis ad diruendum.* Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1218. col. 1101. *Dominus Legatus fecit remissionem de duobus annis omnibus volentibus portare tabulas, quae erant circa pontem ad defendenda carbonaria.* Col. 1102. *Christiani - - ordinauerunt qualiter poterat capi ciuitas; et diuiserunt totam gentem, et praeceperunt bene custodire lazias et carbonaria, statuentes qui prius a carbonariis discederet, suspendatur in eculeo.* Ita Καρβωνάριον neutro genere dixit Codinus in Orig. Constantinop. quae in vrbe extructa ait ab Hilarione Patricio, Leone Magno imperante.

CARBONARIVS, qui carbones conficit, Germ. Köhler. Helladius apud Photium Ἀνθρακεὺς ὁ ἐν συνηθείᾳ καλούμενος καρβωνάριος.

† CARBONATA, vox Ital. caro carbonibus assata; cuius diminut. *Carbonella*. Lit. remiss. Ms. a. 1350. V. *Carbonella*.

CARBONATOR, qui carbones in silua conficit, Gall. *Charbonnier*, Germ. Köhler. Matthaeus Paris an. 1195.

CARBONEA. (1) Species anseris, apud Fridericum II. Imperat. lib. 1. de Venat. cap. 19. (2) Idem quod mox *Carbonella*. Statuta Reform. S. Claudii an. 1448. pag. 82. *A festo Paschae ad Ascensionem ministrare debet Pittanciarius carboneas et pecias lardi ministrari solitas.*

† CARBONELIS, carbunculus, vlcus pestilens, Gall. *Charbon*. Ital. *Carboncello*. Mirac. Ms. Vrbani V.

CARBONELLA. Vgutio: *Carbonella, caro assata*. Alibi: *Irixa, ae, carbonella, scilicet parum carnis quae supra carbones cito solet decoqui.* Italis *Carbonata, carne salata de porco cotta ne carboni, o nella padella.* Ita Academici Cruscani.

CARBONELLVS FABER, qui in fabricando carbone vtitur. Charta an. 1144. apud Catellum lib. 2. cap. 7 *Carbonellus faber habeat de laboratoribus suis censum, qui vulgo vocatur Lanse: et faciat et reparet ferramenta molendinorum, retento ibi pretio et vsu suo, etc.*

† CARBONERIA. (1) Idem ac *Carbonaria* 2. fornax ad conficiendum carbonem. Stat. Vercell. l. 3. p. 86 (2) Locus vnde carbones ad vsum fabrorum ferrariorum eruuntur. Ch. Ms. an. 1345.

CARBONISTA, carbonarius, carbonator, qui facit carbones, Gall. *Charbonnier*. Laurent. Byzynius in Diario Belli Hussitici apud Ludewig. Reliq. Mss. tom. 6. p. 165.

† CA

† CARBONIZARE, carbonem conficere. Ch. Occitanica Mſ. an. 1311. V. *Carbonare*.

† CARBOSA, pro Carbaſa vt videtur. Elmham in vita Henr. V. c. 19. pag. 36. edit. Hearn. *Vela ventus proſper imbuit, abyſſi facies operitur nauibus, tanti meris vexari pondere et tanta carboſa nouum pingencia paradiſum*, etc.

CARBVNCVLVS. (1) Limes, V. *Carbo* 2. (2) † Morbi ſpecies, Gall. *Ferchaud*. Alex. Iatroſ. Mſ. l. 3. Paſſion. c. 5. *Si* (indigeſtiones) *fiunt de calida diſtemperantia, ructus habent famoſos cum quadam vſtura, quam Romani carbunculum vocant.*

† CARCAGIVM, vectigal quod ex carris mercibus onuſtis percipitur. Ch. Phil. Aug. a. 1184. tom. 4. Ordinat. reg. Franc. p. 205. Vbi tamen leg. videtur *Careagium*, vel *Carragium*. V. *Carreagium* 2. Fruſtra emendatur *Critagium* ex Req. 167. Carroph. req. t. 10. earumd. Ordin. p. 54.

CARCAISSVM, pharetra, Gallis *Carcois*, vel *Carquois*, Germ. Köcher, *Carcaſſo*, Italis. Charta an. 1242. *Vnam balliſtam de fuſto, cum vno cruc, et carcaiſſo et cairellis*: id eſt Gallice: *avec une arbaleſtre de fuſt, avec un croc, un Carquois, et des quarreaux.* Graeci nuperi Ταρκάσιον dicunt, quae vox occurrit apud Ioannem Cananum pag. 19. et alios a Meurſio citatos. V. Gloſſar. mediae Graecit.

CARCALLVS, clitellae, vel corbes equi clitellaris. Edictum Philippi Regis Franc. ann. 1207. apud D. de Lauriere tom. 2. Ordinat. pag. 412. *Si debitorem apud Rothomagum inuenerit, ex quo de equo deſcenderit, carcallum vel harniſium ſuum per maiorem propter debitum arreſtare poterit.* V. *Cartallus* 1.

CARCAMVSA, machina oppugnatoria, aries, Gall. ol. *Carcamouſſe*. Abbo de Obſid. Pariſ. lib. 2.

Arietes, vulgo carcamuſas, reſonatos
Dimiſere duos.

CARCANNVM, colliſtrigium, vinculum quo rei collum ſtringitur, Gallis *Carcan*. Illud autem competit maioribus Iuſticiariis, vt eſt in Conſuetud. Bleſenſi art. 20. Meledunenſi art. 3. Laudun. art. 8. etc. Leges Kanuti Regis cap. 56. apud Broptonum: *In prima accuſatione ponatur in carcanno, et ibi ſuſtineat, donec ad Dei indicium eat.* Vita S. Eparchii ex Sanctorali Bernardi Guidonis: *Nonnulli etiam a catenarum vinculis, et a cataſtae tormentis, et pedum ferreis vel ligneis carchannis abſoluti ſunt.* A καρκίνος, quod Graecis eſt genus vinculi *Carcannum* deducit Menagius: hunc, ſi vis, conſule.

CARCARE. (1) Onerare, Italis *Carcare*, Gallis *Charger*. *Baſelli Carcati*, in Fleta lib. 1. cap. 25. §. 9. Rymer. tom. 7. p. 356. col. 2. *Ea omnia in quadam naui - - carcare.* Similia leguntur eiusd. tomi pag. 590. col. 1. V. *Carricare*. (2) † Onus vehere, in Ch. ann. 1311. V. *Carricare* 2. (3) † Implere, quo ſenſu etiam *Charger* vſurpant. Ch. Mſ. an. 1317.

CARCASIVM, CARCOSIVM, cadauer, inteſtinum. Ch. Edw. III. tom. 2. Monaſtici Anglic. pag. 417. *Et dimidium raſorii de Grothmals, et de vno carcaſio bono arietis.* Statuta Gildae Berwic. cap. 24. *Statuimus quod nullus carnifex de caetero vendat infra burgum de Bernico carcaſia multonum a feſto Paſchae ad feſtum Pentecoſtes carius 16. denariis.* In Chron. Will. Thorn. *de Carcaiſis boum*, leg. *de Carcoſiis*. Ita etiam in Fleta lib. 2. cap. 76. §. 17. *Carcoſium* legitur. Apud Rymer. tom. 5. pag. 12. *Quadrigenta quater viginti et decem carcaſia bouina vel bones.* Totidem ſunt boum cadauera, carnibus ſale conſperſis vel exſiccatis. V. Menagii et Ferrarii coniecturas de vocis etymo.

CARCATA, onus, Gall. *Charge*, Hiſp. *Carga*, Ital. *Carca*. V. locum in *Colarus*.

† CARCAVA, morbi ſpecies, f. pro *Cartana*, febris quartana, vt ſuſpicatur D. le Beuf in Diſſert. edita tom. 17. Comment. Academ. Inſcript. p. 731.

CARCAYSSIS, vt supra *Carcaissum.* Garnisiones inuentae in Castro Carcass. ann. 1294. IIII. xxXIX. *baliste vnius pedis, VI.* xx *XII. croci, L. carcaysses, XVI.* M. *VI.* c *carelli.*

CARCELAGIVM, V. *Carcerarium.*

† CARCELLARIA, carcer, in Chron. inter Probat. t. 3. Hist. Nem. pag. 4. Vnde CARCELLARIVS, Gall. *Carcelier*, carceris custos, et CARCELLAGIVM, quod ipsi ab incarcerato pensitatur; Hisp. *Carcel*, a quo *Carcelero* et *Carcelage*, iisdem notionibus. Libert. Ms. pro Barcin. an. 1283.

† CARCELLVS. (1) Pro *Cartellus*, chartula, schedula, in Lit. a. 1357. t. 3. Ordinat. reg. Franc. pag. 190. V. *Cartellus* 1. (2) Cophinus vel Canistrum, vt videtur. Obituar. eccl. Lingon. ex Cod. reg. 5191. *Qui dedit - - sex carcellos, ad ponendum circa maius altare in diebus maiorum solemnitatum.* V. *Cartallus* 1.

CARCER. (1) CARCER SVB TERRAM. Lex Longob. tit. 57. *De Foronibus vnusquisque Iudex in ciuitate sua faciat carcerem sub terram, -- -- et immittat in ipsum carcerem ad annos duos, etc.* Gallis *Cul de basse fosse.* Passio S. Felicis Episcopi Tubizacensis: *Iussit eum legatus in ima carceris mitti.* CARCER CANONICALIS DISCIPLINAE, in Concilio Coloniensi ann. 1260. can. 1. qui vulgo *Episcopalis.* De carcere monachico agitur in Capitulari Aquisgranensi an. 817. cap. 40. et in Monastico Cisterciensi pag. 11. V. *Decanicum.* Huc spectat Epistola Alexandri III. PP. in Epistola ad Rotrodum Archiepisc. Rotomag. in Conciliorum Rotomag. Eccles. Editione p. 159. CARCER TAEDIALIS, apud Foristas Aragonenses, *dicitur quando aliquis est captus pro debito ciuili.* V. Michaelem del Molino in Repertorio Fororum Arag. CARCERIS IMMVNITAS, data dicebatur haereticis Albigensibus *infra certam diem sponte venientibus, poenitentibus, et tam de se quam de aliis plenam dicentibus veritatem*, quibus quidem variae poenitentiae iungebantur: *Cum haeretici et c[...] dentes, qui veritatem de se vel de a[...] suppresserant, vel infra tempus in[...] gentiae non venerant*, perpetuo c[...] ceri addicerentur. Concilium N[...] bonense ann. 1235. can. 49. (2) Cella, in qua quis se includit ad [...] candum Deo, i. q. *Reclusorium.* S[...] Synod. Episc. Eugub. an. 1303. [...] Garamp. in Diss. 1. ad Hist. B. C[...] rae inter not. p. 100. *Quod mulie[...] sorores in carceribus commorantes [...] cellis, etc.* V. *Carcerarius* et *Incar[...] rati.*

CARCERAGIVM, V. *Carcerarium.*

CARCERALES CATENAE, ap[...] Rymerum tom. 1.

CARCERALITER INCLAVSTR[...] RI, carcere concludi, in Litteris C[...] mentis Papae pro Monaster. S. Io[...] nis Angeriac. ex Chartulario eius Coenob. p. 400.

CARCERARE, in carcerem coniic[...] carcere detineri, apud eumdem R[...] merum tom. 4. pag. 39. et tom. [...] Concil. Hisp. pag. 12. col. 1. in L[...] teris Clementis Papae ex Chartular[...] S. Ioannis Angeriac. pag. 401. C[...] *ceratus*, in Legibus Norman. cap. [...] apud Ludewig. Reliq. Mss. t. 7. p[...] 252. et in Breuiario Hist. Pisan[...] apud Muratorium to. 6. col. 171.

CARCERARIVM, CARCELAGIV[...] CARCERAGIVM, Hisp. *Carcela[...]* quod Commentariensi, seu carce[...] custodi, praestatur ab incarcera[...] pro victu et potu qui ei subm[...] strantur. Constitutio Ludouici R[...] gis Ierusalem et Siciliae an. 1352. Ms. D. Brunet fol. 98. *Carcera[...] seu commentarienses a carceratis [...] debitis fiscalibus, seu pro quibuscu[...] licitis, pro carceragio nichil accipi[...]* Occurrit eadem vox *Carceragium*, [...] Concilio anni 1384. apud Mart[...] tom. 4. Anecd. col. 346 in Cha[...] Ludouici Hutini, apud Lasallium [...] Hist. Tolos. Probat. pag. 63. et [...] Lauriere tom. 1. Ordinat. pag. 5[...] CARCERARIVM, in Statuto L[...] douici Regis I. April. 1315. pro O[...] citaniae incolis. CARCELAGIV[...] eadem notione. Curia Gener[...] Catalaniae celebrata Gerundae [...]

Ia[...]

Iacobo II. Rege Aragon. an. 1320.

... CARCERARIORVM EXACTIONES, in Praecepto Philippi Pulcri, apud D. de Lauriere tom. 1. Ordinat. pag. 499.

CARCERARIVS. (1) Carceris custos. Gloss. Lat. Gr. *Carcerarius*, φυλακίτης. Gloss. Graec. Lat. φυλακίτης. Vgutio: *Carcerarius, qui carcerem facit, vel custodit. Carceriere*, Italis, Victor Vticens. lib. 3. *Sed postea ille - - in Domino semper fidelis, dato munere carcerariis, die ac nocte Christi Martyres frequentabat.* Occurrit praeterea in Lege Wisigoth. lib. 7. tit. 4. §. 3. in Vita S. Potiti Mart. cap. 3. in Act. S. Montani Mart. num. 17. apud Ordericum Vitalem pag. 384. etc. (2) Ipsemet reus carcere inclusus. Vita S. Medericii cap. 11. *Audiuit carcerarios ... in carcere.* Gregor. Turon. de Vitis Patrum cap. 8. Graecis inferioribus φυλακιτάι. Vid. Glossarium mediae Graecitatis. (3) Infirmus, aegrotus, lecto detentus, seu clausus, quomodo *Chartrier* Galli olim dicebant, seu *Estre en Chartre*. Testamentum cuiusdam Sibyllae ciuis Remensis an. 1270. *Item pauperibus carcerariis et verecundis parochiae S. Hilarii Remensis 12. lib. etc. Item pauperibus carcerariis S. Petri ... 12. libr. etc.*

CARCERATIO, detentio in carcere. Ludewig. Reliq. MSS. to. 5. p. 371.

CARCERIVM, perperam, pro *Carterium* seu *Quarterium*, quarta pars. Ch. anni 1227. ex paruo Chartulario S. Victoris Massil. fol. 130.

CARCERIZARE, carceri mancipare, ... Felicis PP. propter Acacii Episcopi Constantinop. damnationem: *Neque in meis credidit carcerizandum.*

CARCESSIA, *genus poculorum, species poculorum, cimbia poculorum*, in ... Gloss. Cod. reg. 7646. Pro *Carchesia*. V. Macrob. Saturn. lib. 5. cap. 21.

CARCHANNVM, V. *Carcannum*.

CARCHESIA, *coupel de nef, vel instrument*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. Aliud Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657. *Polyspa, Prov. Carchesia*, *trochlea, girgillus, austra, austrum.* V. Lex. milit. Cur. de Aquino. Vid. *Carchesium*.

CARCOISIVM, CARCOSIVM, V. *Carcasium*.

† CARCVR, mendose pro *Cancer*, in Act. SS. t. 1. Aug. p. 343.

CARD, V. *Clack* et mox *Carda* 2.

CARDA. (1) († Perperam pro *Tarda*, V. *Auis tarda*.) Vgutio: *Grapides, apud Graecos vocatur quaedam auis, apud nos carda, quia graui volatu detenta, vt non caeterae volucres, attollitur velocitate pennarum.* Vide *Campatgium*. (2) († Panni species videtur) Visitatio Thesaurariae S. Pauli Londinensis ann. 1295. *Cum casula de panno inaurato in canabo, linea vna carda Indici coloris, cum panno consimili de Venetiis ad pendendum ante altare, consuto panno lineo, similiter carda Inda cum zona de filo, cum duabus tuallis altaris, longitudinis duarum vlnarum, etc.* Alibi: *Vnum velum Quadragesimale de carde croceo et Indico.* Iura Eccles. SS. Bertini et Audomari in Teloneo MS. Ecclesiae Cathedralis: *Item carteia de cumbis fulconum 11. den. Carteia de cardis 11. den.* (3) CARDA, *virile ac bellicosum*, in Vocabulario Sussannaei. An a Graeco καρδία, cor, animus? (4) † Pro *Carta*, seu *Quarta*, mensurae species, in Ch. MS. a. 1281. (5) † Forte pro *Venda*, V. *Campatgium*.

CARDAFEDA, V. *Cadarfreda*.

CARDAMVS, Nasturtium, Gall. *Nasitort, Cresson*. Gasp. Barthii Glossarium apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 3. pag. 444. ex Guiberti Hist. Palaest.

† CARDARE, carduo lanam seu pilos pannorum extrahere, Germ. *Karten*. Stat. pro arte parat. pannor. Carcass. a. 1466. *Quod nullus poterit nec debebit cardare aliquem pannum - - - cum trua.*

† CARDATOR, carminator, Gall. *Cardeur*. Ch. a. 1130. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 455. V. *Cardi*.

† CARDEGHVM, inter aromaticas species recensetur, in Conuent. Saonae a. 1526. *Pro quibuscumque generibus specierum, seu aromatum et drogaria-*

gariarum, *videlicet* - '- *gallarum*, *corallorum*, *cardeghi*, *etc.*

CARDENA, V. *Alchaz.*

CARDETUM, locus carduis plenus. Acta SS. April. tom. 3. pag. 357. Et tom. 1. SS. Iunii p. 13.

CARDI, *sunt quasi ferrei pectines quibus homines laniantur.* Papias Ms. Bituric. Est pro *Cardui*, Gallice *Chardons*. V. *Cardo.* ✝ Erat instrumentum supplicii, haud dissimile a pectine ferreo, quo lana carminatur. Acta SS. tom. 3. Aug. p. 534. to. 6. Iul. p. 161.

✝ CARDIALGIA, *dolor cordis*, in Gloss. ad Alex. Iatros. Ms. l. 1. Passion. c. 35.

CARDICUM. Charta sub Ludouico Pio exarata, apud Vghellum tom. 5. Ital. sacr. pag. 612. *Cum brolio, cum curte, pratis, capilo, et cardico, piscinibus, aquariis, etc.*

✝ CARDINALARI, ad dignitatem Cardinalis prouehi in Hist. Episc. Autissiodor. p. 516.

✝ CARDINALARIS, ad Cardinalem pertinens; in Caerimon. Rom. Ms. fol. 4.

CARDINALATUS, dignitas Cardinalis, in Diario belli Hussit. apud Ludewig. Reliq. Mss. t. 6. pag. 367. et alibi passim.

CARDINALIA. (1) Idem, apud Caesarium l. 12. c. 22. (2) Ecclesia seu titulus Cardinalis in Conciliabulo Papiensi ap. Baron. ann. 1160. et Radeuic. de Gestis Frid. lib. 4. cap. 71.

CARDINALICANA, scripturae genus. V. *Scriptura.*

CARDINALIS. (1) Praecipuus, principalis. *Quatuor venti cardinales*, ap. Seruium ad 1. Aeneid. *Scapi cardinales*, apud Vitruuium lib. 4. c. 6. *Cardinalia Christi opera*, apud Cyprianum. Augustinus lib. 1. de Baptism. praecipuos partis Donati *Cardinales* vocat. *Princeps cardinalis*, apud Senatorem lib. 7. Epist. 31. Ita in Notitia Imp. non semel. *Cardinalis missa*, in lib. 2. Miracul. S. Bertini c. 7. et apud Bovonem de Inuent. S. Bertini c. 12. V. *Missa Cardinalis*. *Cardinale altare*, apud eumdem cap. 3. quod *principalis ara* eidem dicitur cap. 6. ✝ *Cardin[...] collatio*, amplior, vel quae Cardi[...] lium more fit. Barel. serm. de P[...] cit. saluand.

(2) CARDINALIS ECCLESI[...] ROMANAE, de quorum origine [...] sentiendum. Aedes sacrae in ciu[...] tibus duplicis potissimum fuere [...] neris: aliae enim parochiarum, [...] nunc dicuntur, vice erant, quas [...] *tulos* vocabant, ad quas conuen[...] bant fideles, diuinas Liturgias au[...] turi, et sacram Eucharistiam per[...] pturi. Aliae dicebantur *Diaconi[...]* erantque publicae quodammo[...] pauperum hospitales domus, quib[...] adiuncta erant sacella, quae *Dia[...] niae* perinde nomen, potissimum [...] bente saeculo, obtinuere. Priori [...] dium sacrarum generi praeerant Pr[...] byteri, alteri Diaconi. Si quae [...] ro aliae aedes sacrae essent in ci[...] tatibus, *Oratoria* dicebantur, in q[...] bus nec Baptismus celebrari, nec [...] cramenta fidelibus ministrari [...] erat; sed tantum *Missae priuata[...]* Capellanis, seu a Presbyteris, qu[...] *Locales* nuncupabant, tanquam [...] cui loco addictos, *fiebant*. Vt igi[...] ab illis Oratoriis caeterae aedes [...] crae distinguerentur, *Cardinale[...]* pellatae sunt, seu *Tituli Cardina[...]* id est, principales et praecipu[...] quemadmodum earumdem Pres[...] teri, ibidem *Cardinales* nuncu[...] sunt.

Praesertim vero id Romae o[...] nuit: nam etsi *Presbyteri Cardina[...]* vniuersim appellentur Parochi, [...] suo loco docemus, is potissimum [...] tulus attributus fuit Presbyte[...] qui *titulis* eiusdem vrbis add[...] erant, id est, Ecclesiis parochialib[...] qui quidem tituli *Cardinales pri[...] sedis* dicuntur in Capitulis Ayt[...] Episcopi Basil. cap. 90. Horum [...] mia semper fuit dignitas, vt [...] Pontifici Romano sacra facienti [...] in Stationibus ac Processionibus [...] essent, eique ministrarent: *quos Presbyteros sui Cardinis* vocab[...] vt Leo IV. PP. in Synodo Rom[...] an. 853. et Ioannes VIII. PP. Ep[...] la 83. 89. quemadmodum e[...] Diaconi Diaconiarum in iis m[...]

quae Diaconorum officium spectabant, quos *Cardinales* etiam appellarunt, quod cum Presbyteris Cardinalibus Pontifici adessent, vel quod praecipui essent ex ordine Diaconorum. Hos *Diaconos in Cardine constitutos in vrbe Roma* appellant Capitularia Caroli Magni lib. 1. cap. 139. vbi eorum dignitas satis innuitur. Sed et eiusmodi Diaconias interdum in titulos Cardinales Presbyterorum erectas docet Baronius an. 603. n. 3. In suis vero parochiis Cardinales Presbyteros Romanos id munii obiisse, quod caeteri Ecclesiarum parochialium Presbyteri, satis docet Constitutio Ioannis VIII. PP. de Iure Cardinalium edita ab eodem Baronio ann. 882. n. 8.

Cardinalium Romanorum ea fuit potissimum praerogatiua, quod in tractandis Ecclesiasticis negotiis Pontifici semper adessent, eorum decreta probarent ac subsignarent, atque adeo cum iis in Synodis considerent. Gaufridus Grossus in Vita B. Bernardi Abbatis de Tironio cap. 28. Carmen de Curia Romana v. 580. Praesertim vero in hoc eminebat illorum auctoritas, quod ex iis fere semper Pontifices eligerentur, vel certe ex ordine Cardinalium Presbyterorum, non vero Episcoporum, vt postea factitatum constat.

Verum *Cardinalis* appellatio, quae, vt dictum est, omnibus *Presbyteris* maiorum communis erat, penes solos fere Ecclesiarum Romanarum, seu titulorum Presbyteros, constitit, et septem ex Episcopis Romanae dioeceseos postmodum translata. Quippe ex veteri Rituali, quod ex Codice Vaticano descripsit Baronius an. 1057. num. 10. tituli Cardinales quinque Ecclesiis quas Patriarchales vocant, suberant. Successu deinde temporis Cardinalitia dignitas aliis Episcopis, quam in hoc Ceremoniali descriptis, delata legitur. Primum autem ex Episcopis Conradum Moguntinum Archiepiscopum *Cardinalis* dignitate donatum aiunt ab Alexandro III. qui hac etiam insigniuit Galdinum Salam Mediolanensem Archipraesulem ann. 1165. Verum vt plurimum eiusmodi Cardinales Episcopi ad vnum e septem illis Romae vicinis Episcopatibus, qui forte vacaret, promouebantur, quod raro admodum ea aetate praestabant Pontifices. Postea sensim obrepsit, vt etiam Episcopi fierent Presbyteri Cardinales, et ad titulum aliquem ex Romanae vrbis titulis promouerentur, quod de Campaniensi Guillelmo Remensi Archiepiscopo factitatum legimus, quem Clemens III. seu vt alii volunt, Alexander, ad Cardinalatus apicem tituli S. Sabinae, qui est Presbyterorum titulos, promouit postmodum, quod parce admodum fiebat, Clemens V. qui primus Auenione sedit, et caeteri deinceps Episcopos effecerunt Cardinales Presbyteros.

CARDINALEM FIERI, pro cruentari, proprio sanguine rubere. Menoti locutio est in Serm. Quadrag. fol. 154. recto col. 2.

(3) CARDINALES CHORI. Statuta Ecclesiae Londinensis in Monastico Anglic. tom. 3. pag. 337. *Ex minoribus Canonicis a Decano et Capitulo deleguntur duo, qui Cardinales chori vocantur. Horum officium est circumspicere cotidie, et notare omnia in choro delicta et peccata: scilicet et qui tarde veniunt, et qui ante tempus exierint, et in choro qui vel obstinati, vel negligentes et desidiosi sunt, etc. - - ii duo Cardinales ministerium Ecclesia, et firmium eorum, tum sanum, tum aegrotum Ecclesiastica ministrant Sacramenta, Confessiones audiunt, et poenitentias iniungunt salutares, etc.*

CARDINALITER, a cardine ad cardinem. Iulius Firmicus lib. 4. Math. *Sol in principalibus geniturae cardinibus collocatus, si fortunae locum cardinaliter viderit, magnam et nobilem genituram decernit.*

CARDINARE, apud Gregorium Magnum lib. 5. Epist. 11. et INCARDINARE, apud eumdem variis locis. In Diurno Romano cap. 3. tit. 11. Ivonem Carnotensem Epist. 131. Adamum Bremensem cap. 215. Fulcuinum de Gestis Abbat. Lobiensium cap. 23. et alios passim, et *Cardinalem,*

lem, id est, *proprium Presbyterum*, *Sacerdotem*, *Episcopum*, *Abbatem*, *Diaconum in aliqua Ecclesia instituere.*

CARDINARIA, certa retributio facta Canonicis, qui alias *Cardinales* dicebantur, in quibusdam Ecclesiis, ac speciatim in Ecclesia Mediolanensi, vti nos docet Instrumentum Anselmi eiusdem vrbis Archiepiscopi an. 1100. apud Baluzium tom. 6. Miscell. pag. 483.

† CARDINATVS, cardine firmatus, apud Vitruv. l. 10. c. 22.

CARDO. (1) Carduus, seu cardui strobilus, quo lanae carminantur, *Cardo* Italis, *Chardon* Gallis, Karte Germanis. Capitulare de Villis c. 43. *Ad genitia nostra - - dare faciant, id est, linum, lanam, - - pectines, cardones, saponem, etc.* Gauterius Cancellarius de Bellis Antiochen. *Electos enim captiuos recepit, eosque in prima nocte lapidibus et spinis cardonibusque his immixtis hospites tradidit.* V. *Cardi.* (2) † Cardinalis, apud Murat. tom. 3. Script. Ital. p. 637.

CARDONETVM, locus carduis consitus. Gasp. Barthii Glossar. apud Ludewig. Reliq. MSS. tom. 3. pag. 394. ex Gauterio de Bellis Antiochenis. V. *Carde tum.*

*) CARDVCELLA, Habermach, in Vocabul. ant. Germ. Lat. an. 1482. Plantae species, Germanis Habermilch, Bocksbart, Barba hirci, Tragopogon.

† CARDVELLVS, carduelis. Dialog. creatur. Lial. 75.

CARDVRA, forte pro *Cordura.* Litterae Ioannis I. Franc. Regis an. 1351. apud D. de Lauriere tom. 1. Ordinat. p. 469. *Qui se collocet cum magistro ad discendum misterium sartoriae, soluat ad opus dicte caritatis pro sua intrada vnum Turonensem argenti Item, qui cum instructi fuerint et incipient recipere salarium a dicto magistro, quod saluat ex tunc ad opus dicte caritatis duos Turonenses argentei. Item, illi qui incipient recipere medias Carduras, soluant ex tunc ad opus dicte caritatis tres Turonenses argentei. Item, quando per se incipient tenere operatorium praedicti mistu[...] soluant ad opus dicte caritatis qua[...] Turonenses argenti.* Tiro [...] *medias Carduras* recipere dicen[...] videtur, quando pro conficiend[...] ste mercedem cum magistro par[...] aequaliter, sed vnde vox *Cardura*[...]

† CARDVS, pro Carduus, in A[...] SS. t. 1. Aug p. 347.

† CARDVVARANTIA. Ch. a. 12[...] inter Instr. t. 11. Gall. Christ. [...] *tentis - - decimis et carduuarant[...] et aliorum fructuum.* Leg. *d[...] cardui, varantiae, etc.* Vid. *Ga[...] tia* 1.

† CARE, libenter, ex caritate, in A[...] SS. t. 5. Maii p. 207.

CAREA, onus carri, Gall. *Charet* alias *Charée.* Chartular. SS Tri[...] Cadom. V. *Carreda* et *Careia.*

† CAREALIS VIA, illa proprie [...] quam carrus transire potest, in St[...] Taurin. ann. 1360. c. 184. V. C[...] *reria.*

† CAREARIVS, carri ductor, Ge[...] Kärrner, in Stat. iam laudat. c. 2[...] V. *Caretonus.*

† CERECARE, onerare, carro o[...] imponere, Gall. *Charger.* Ch. in [...] cess. ad Hist. Cassin. part. 1. p. 1[...] V. *Carricare* 1.

CARECTA, V. *Carretta* 2.

CARECTATA, item quod *Carea.* *Cariare* et *Busta.*

† CARECTVM, *gloie*, in Gloss. [...] Gall. Cod. reg. 7692. Carex, G[...] *Glayeul*, *Jonc*, Germ. Binsen. [...] SS. tom. 7. Sept. p 426. Pro [...] vbi nascuntur carices vox ob[...] tom. 3. eiusd. mens pag. 450. *Caretum.*

† CAREDA, CAREDVM, idem. [...] castri Redaldi l. 1. p. 22. *Hor[...] clausuras clausas tenere sepibus, [...] ticis et caredis.* Est herba acu[...] durissima, sepi faciendae apt[...]

CAREGARE. (1) Ex Gallico C[...] *ger.* Reynerus contra Valde[...] cap. 6. *Officium Diaconorum* (Ca[...] rorum) *est audire confessiones v[...] lium peccatorum, - - et subditis [...] facere absolutionem iniungendo ei[...] bus diebus ieiunium, vel centum [...] clinationes flexis genibus, et ap[...] tur illud officium, vt ita loquar[...]

negare servitium. Galli dicerent, Charger le servitce, id est, augere. V. Cargare, et Carricare. (2) † Carro vehere, ap. Murat. t. 12. Script. p. 1094. V. Carricare 2.

CAREGIUM, V. Carregium post Carreda.

† CAREIA. (1) Onus carri, in Ch. Ms. a. 1270. V. Carea. (2) Vectura cum carro, quam quis domino praestare debet, in Ch. Ms. a. 1214. V. Cariagium.

CAREIRONUM, CARRAIRONUM, idem ac Carairolum, semita. Inquisit. Ms. a. 1268. Lit. Ms. a. 1375.

CAREIUM. (1) Charta Officialis Ambian an. 1243. in Tabulario S. Cornelii Compend. Recognouerunt se vendidisse pro 45. libris Paris. sibi persolutis Careium, in quo dicta Ecclesia est teneri dicebatur, quod ipsi capiebant in grangia dictae Ecclesiae sita apud Viers a prima garba veniente ad eandem grangiam tempore messis usque ad grangia. In alio eiusdem Chartae exemplo recentiori legitur Conreium. Est autem Conreium, convivium vel quid simile, quod mensam spectat; Carreium vero, vectum Domino debita. Neutra notio placet editori Cangii. Quare censet Careium hic idem esse quod Carium seu Carionem, i. decimam decimae. V. Cario. (2) Idem quod Carreda, V. in Carreda. (3) † MENSIS CAREII, forte quo carris exportare licet. Ch. Ms. a. 1317. in Bibl. reg. Liceat - - vendere dictum bescum in mense dumtaxat Iulio sine terra, dangerio et redibentia exinde soluendo, veruntamen huiusmodi boscus quando sciditur illo mense, qui mensis careii dicitur, fructificare non valet ulterius.

CARELLA, an societas, congregatio, contubernium? Vnde forte legendum Harella. V Harela. Conc. Narbon. Ms. Consules nihilominus civitatum, potestates et barones abiurare haereticos - - compellantur.

CARELLUS. (1) CARELLUS, CARRELLUS, telum balistae spissum et quadratum, Gall. Carreau. Hist. Britann. to. 2. pag. 565. Qui quidem armiger percussus fuit tractu cuiusdam balistae; adeo quod sagitta seu carellus, vocatus Enguegne Gallice, intrauit guttur ipsius. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 281. Ibidem pag. 2/2. Paulo post: Pro centum carellis garrotorum ad tor factis apud Alauardum, datis sex denariis pro quolibet Carrello 25. sol. Vltimus hic locus ex Computo Aymundi de S. Petro Militis, in quo etiam memorantur Carelli ad proiiciendum ignem. Carelli garati, in Computo anni 1336. tomi iam citati pag. 326. col 2. Item, de carellis qui dicuntur Garati XII. carellos qui computantur in dictis quindecim solidis. Vbi dicuntur Carelli garratorum intelligenda est lignea pars garroti seu spiculi. V Quadrelli. (2) † Vitreum quadratum, Gall. Carreau de verre. Comput. Ms. fabric. S. Petri Insul. a. 1493. V. Quadrellus.

CAREMENTRANNUS, Carmentran Occitanis, le Mardi gras, († vel dominica prima Quadragesimae, V. Quadragesima intrans.) Charta an. 1196. in Probat. Hist. Sabaud. p. 54. A Natali Domini usque ad Carementrannum. V. Caramantrant.

CAREMPNIUM, eadem notione. Instrum. concordiae inter Capitulum Aeduense et Dominum de Perreria an. 1257. CAREMPRUNIUM, in Tabulario S. Petri Carnotensis: Quatuor ad caremprunium et quatuor ad Pentecosten.

CARENA. (1) Vox formata ex quadragena, vel ex quarentena, quadragesima pars. Ch. Amedei Comitis Mauranensis an. 1234. (2) CARENA, CARRINA, quadragesimale ieiunium, seu publica poenitentia ab Episcopo Clericis, et Laicis, aut ab Abbate Monachis indicta, qua quis ieiunare spatio 40. dierum tenetur. Ioan. de Ianua: Carrena, et publica poenitentia, et quadragena idem sunt. Burchardo lib. 19. c. 5. Carrina (alias Carina) est dierum 40. continuorum ieiunium in pane et aqua. Poenitentiale MS. 40. dies in pane et aqua, quod in communi sermone carina vocatur cum 7 sequentibus annis poeniteat. Concilium Moguntinum: In dedicationibus, ac Ordinum tempo-

temporibus, relaxari carenas, et poenitentes introduci omnino vetamus. V. *Quadragesima.* (3) CARENA, est etiam remissio seu indulgentia eiusmodi 40. dierum, quae a Romano Pontifice vel ab Episcopis indulgetur. Inscriptio an. 1225. in Ecclesia SS. Vincentii et Anastasii ad tres fontes Romae, ex Panuinio de 7. Eccles. pag. 111. *Septem anni et septem carinea remissionis confessi criminis solutionisque detur ei.* Lambertus Monach. Treuir. de Inuentione corp. S. Mathiae cap. 4. §. 20. *Iste Eugenius Papa et Adalbero Archiepiscopus Treuirensis contulerunt ad dedicationem monasterii nostri 18. Carenas.* Adde Browerum in Antiq. Fuld. pag. 122. 133. et Ludewig. Reliq. MSS. to. 4. pag. 386. QVADRAGENA, idem quod *Carena*, Indulgentia 40. dierum. V. Bullam Vrbani II. PP. apud Baron. a. 1093. num. 16. (4) CARENA, pro *Carina*, aluus seu fundus nauis, Gall. *Carene.* Pluries legitur in Informationibus ciuitatis Massil. pro passagio transmarino, e Cod. MS. Sangerman.

† CARENCENI, haeretici Valdensium sectarii, in Constit. Freder. contra Haeret. Cod. reg. 1097.

† CARENPONDA, mendose, vt videtur, editum in Diplom. Chilper. II. a. 716. t. 4. Collect. Hist. Franc. pag. 694. *Carenponda vegente*, etc. Vbi forte diuisis vocibus leg. *Caren pondera viginti.* V. *Carenum.*

† CARENTENA, idem quo *Carena* 2. in Ch. a. 1186. V. *Quarentena.*

CARENSIS, *pistor, a caria, pane*, Papias Ms. Bitur.

CARENTIA, penuria, priuatio, († cuiusuis rei defectus, Hispan. *Carencia.*) Imit. Christ. l. 3. c. 31. Rymer. t. 1. p. 762. Ch. a. 1424. t. 6. Gall. Christ. p. 309. *Propter carentiam pecuniae*, in Stat. Saoane c. 37.

† CARENTILLA, strigilis. Glossar. Lat. Gall. a. 1352. Cod. reg. 4120. *Carentilla, Gall. Estrille.*

CARENVM, in Glossis medicis MSS. Reg. Cod. 1486. *Vinum coctum.* Est porro *Caroenum*, vinum decoctum, ita, vt tertia pars absumpta sit, duae tantum remaneant: κάροινον, Myrepso sect. 1. cap. 5. ita dictum, vult Isidorus lib. 20. cap. 3. *eo q[uod] feruendo parte careat.* S. Augu[sti]nus lib. 2 de Morib. Manicha[eorum] cap. 13. *Bibat autem mulsum, [ca]roenum, passum, et nonnullorum [po]morum expressos succos, vini spe[ciem] satis habentes.* Vide Pallad. de [re] rust. lib. 11. cap. 18. Octauium [Ho]ratianum lib. 2. Rer. medicar. ca[p.] et lib. 4. pag. 87. Apitium lib. [.] Re culinaria cap. 1. 2. Marcel[lum] Empir. cap. 26. Petrum de Cre[scen]tiis l. 4. c. 24. etc. Adde Leon[har]dum Fuchsium ad locum lauda[tum] Myrepsi.

CAREOFILVM, *species pigmenti [opti]mum virtutis calide, et acre.* Gl[oss.] MS. San-German. n. 501.

CARERATORES, Papiae: *Lan[arii,] quia carariunt, id est, carpiunt [et] diuidunt.* Carminatores, *Card[eurs] de laine.*

CARERE. (1) Diuidere. Cethe[rum] in MS. Malmesburiensis Coen[obii] apud Ianssonium in Collectane[is] Glossarium Isidori: *Carrucata ter[ra] dicitur, quantum aratrum, arare [potest] in Seasonabili tempore, et ca[rere] cares, est diuido, diuidis; et inde [car]ruca, id est, aratrum, quia cur[ren]do diuidit terram.* (2) † *Ex[pe]liberari*, in vet. Gloss. Cod. [reg.] 7641.

CARERIA, V. *Carreria.*

CARERIVM, f. plaustrum, car[rus,] Germ. Karren. Regestum Com[pu]torum Dalphin. tit. Graisiuod. [a.] 1336. fol. 33. *Item pro MCC carellis quos dicti balistarii port[a]runt apud Auenionem cum cordi[s,] thonibus et carerio in quo fuerunt [li]gati 54. sol. 6. den.*

† CARERORIVM, plaustrum, [car]rus, in Stat. Montis-reg. p. 31[.]

CARESCERE, pro *Carere*, στερεῖσ[θαι] in Gloss. Gr. Lat. Hispani ca[dem] notione dicunt *Carescer.* Mag[ister] Boncompagnus de Obsidione A[nco]nae cap. 3. *In exitu mensis M[aii] quando cibaria carescunt*, id est, [cara] fiunt, Gall. *deviennent chers.*

CARESTIA, caritas annonae, [Gall.] *Cherté.* Chronicon. Wormat[iense] apud Ludewig. Reliq. MSS. to[m.]

pag. 125. Breuiarium Hist. Pisanae apud Murator. to. 6. col. 171. to. 8. col. 1143. tom. 9. col. 785. etc. V. *Carista* 2.

CARETA. (1) Carrus, plaustrum, Gall. *Charette*. Madox Formul. Anglic. pag. 277. Legitur iterum in Charta Henrici Regis Angl. apud D. Brussel de Feodis to. 2. ad calcem pag. IV. V. *Carreta*. CARETEZ, in eodem Priuilegio pag. laudata. *Onus salis, vel caretez, siue vehicula, super quae victualia venduntur* CARETHEI, ibidem: *Carethei salis pro thelon. 2. den. et pro sextario 1 den. Carrus salis pro thelon. 4. den. et pro sexteragio 2. den.* Fortassis hoc discrimen est inter *carethei* et *carrum*, quod hic quatuor, illud duabus rotis veheretur. Idem Chartularium Vedastinum not. V. p. 248. *Caretei de Waisde 2. den. de Warance 2. den.* etc. (2) Onus *Caretae*, quantum *Careta* seu plaustro vehi potest, Gall. *Charretée*. Priuilegium Leduini Abb. S. Vedasti Atrebat. de Censu a. 1036. e Chartulario S. Vedasti pag. 243.

CARETILLUS, († idem videtur ac *Caretellus*.) Vetus Inquesta de foresta Andeliaci in Regesto Philippi Aug. Herouualliano fol. 123. *Et debent 2 garbas pro caretillis habendis.* In alia ibidem p. 158. *Duos sextarios ad Natale Domini merrenum et carreta de Periers, ed 2. charetils* etc. Occurrit rursum p. 159.

CARETONUS, auriga, Gall. ol. *Caretton*. Stat. Cadubrii c. 12. *Caretoni seu conductores*.

CARETTARIUS, auriga, ductor carretae, Gall *Charretier*, Germ. Kärrner, Angl. *Carter*, in libro nigro Scaccarii pag. 349. V. *Carearius* et *Caretonus*.

CARETUM, *locus vbi crescunt carices (carices) vel vbi reponuntur. Isid.* Glossar. XVII. *Carex est herba acuta et durissima.* Glossar. vet. Cod. Reg. 521. Alia notione V. in *Caretum* et *Carrecta* 1.

CAREUM, vecturae onus quod vassalli Domino debebant. Polyptich. Fossatensis anni 1235.

CAREZ, V. *Car*.

† CAREZZARE, CARIZARE, carrum ducere, CARIZATOR, carridux, CAREZATURA, vectura; quae voces a *Carezum*, carrus, originem habent. Stat. Placent. lib. 4. Stat. Cadubrii pag. 52. CARREZARE, CARRIZIARE, eadem notione, ap. Murat. t. 12. Script. p. 1163. t. 16. p. 504.

† CARFLANCHUS, falconis species. Dialog. creatur. dial. 58. *Carflanchus est auis similis falconi, potens et virtuosus, etc.* *) An Germ. Gerfalk?

CARGA, vox Hispan. onus, Gall. *Charge*, Italis *Carico*, et *Carica*, quasi onus carri. Consuetudines Ecclesiae de Regula, to. 2. Biblioth. Labbaei: *De carga stagni, vel metalli, 4. denarios.*

CARGAN, armaturae species, qua collum tegebatur; vox eiusdem originis, cuius *Carcannum*. Statuta Foroiul. MSS. an. 1233. *Peditem armatum intelligimus armatum scuto et propuncto, seu auspergoto, et cofa seu capello ferreo, et cargan, vel sine cargan*, etc. V. *Collare* 2.

CARGARE, onerare, Gall. *Charger*, Hisp. *Cargar*. Ch a. 1177. ex Archiuo S. Victoris Massil. Occurrit in Statutis Massil. pag. 363. 364. et alibi.

CARGARIA, CARGATOR. In Statutis Massil. p. 469. *Cargatores*, vt satis liquet, mercatores sunt qui naues *cargant*, vel onerant mercimoniis, Germ. Befrachter, *Cargaria* vero *peregrinorum* est eorum transuectio, quae *Cargatores* spectabat, non ductores nauium.

CARGATIO, anteris, vt videtur, erisma, Gall. *Appui*. Donatio Templariis facta an. 1164. ex Chartulario S. Aegidii Arelat. fol. 20. verso: *Donauit eidem domui domum quamdam - - tali pacto, quod domus sua quae est iuxta domum militiae haberet in perpetuum cargationem vndique in parietibus domus militiae.*

† CARGATORIUM, locus, vt videtur, vbi onerantur naues. Comput an. 1370. Ms. *Ponere in cargatorio maris etc.*

CARGATURA, idem quod *Carga*, onus. Praeceptum Philippi V. Franc. Regis

Regis a. 1320. apud D. de Lauriere to. 1. Ordinat. p. 722.

CARGIA, onus, Gall. *Charge*. Ch. Petri Abb. S. Crucis de Talemundo an. 1366.

CARIA. (1) Panis, Papiae. V. *Carensis*. (2) Iniusta exactio, *malatolta*. Ch. Brientii II. D. Castelli-Brientii apud Augustinum du Pas, in Stemmate Genealogico huius familiae: *Quae omnia libera ab omni consuetudine exactione, vel cariae, seu exterorum vectigalium facio.* (3) † Caries. Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 7679. *Caria, ordure, pourriture. Çariare, pourrir, et appartiens a bois.* (4) V. in *Carra* 1.

CARIAGIVM. (1) Vectura cum carro, quam quis domino praestare debet, Gallis *Chariage*. Charta Chilperici Regis pro Eccl. Tornacensi in Cod. Donat. piar. lib. 1. c. 2. *Teloneum de nauibus super fluuio Scalt, qui pertinet ad fiscum Tornacum, vel quolibet commercio, seu et de cariagio, vel de sagenis*, etc. Editio an. 1723. to. 2. pag. 1310. col. 1. praefert *Carrigio* et *Saginis*. Iter Camerarii Scotici c. 42. *De non solutis pauperibus, cariagium, vel alios labores facientibus.* Ch. Ioannis Regis Angl. tom. 1. Monastici Anglic. pag. 316. *De non solutis pauperibus, cariagium, vel alios labores facientibus.* Ch. Ioannis Regis Angl. tom. 1. Monastici Anglic. pag. 316. *De francoplegio, et lastagio, et stallagio, et carriagio, et pannagio - - liberi sint.* Videtur idem quod *Carrucagium*, terrae aratro cultae. (2) † Idem quod *Cario*, Ius *cariatoris*, seu illius, qui decimas colligebat easque *carriabat* in horreum *decimatoris*. Ch. Ms. a. 1207. *Cum Adam - - in decima - - cariagium reclamaret.* (3) GARIAGIVM interdum etiam accipitur pro impedimento exercitus, et congerie illa carrorum quae exercitus subsequi solet, et qua acies ipsa munitur. Thom. Walsinghamus in Ricardo II. *Cum nostri certam elegissent stationem et armatos statuissent ordinate, et pulcre dispositos per turmas suas, cariagium quoque (quod Garcinas appellamus) a t... go locassent.* V. *Carrago*.

CARIARE. (1) Carro vehere, Ga... *Charier*. Concilium Eboracense a. 1367. cap. 5. Charta Edw. II. Re... Angl. tom. 2. Mon. Angl. p. 10... (2) Putrescere, V. *Caria* 3.

† CARIATOR, *moqueur, medisant*, Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 767... Sed leg. *Carinator* V. *Carina* 1.

CARICA, V. *Carrica*.

CARICALLVM, *canistrium, vel* ... *phinus, quo mortui efferuntur*. Vgut...

CARICANNA. V. *Cannicanna*.

CARICARE, V. *Carricare* 1.

† CARICATOR, Ital. *Caricatore*, ca... rator, seu Carri ductor. Stat. M... tin. rubr. 350.

† CARICATVM, onus nauis, Ga... *Cargaison*. Stat. Genuens. l. 4. c. 1... V. *Caricum*.

CARICIA, *iurulenta dulcedo*, in Vo... bulario Sussannaei. V. alia notio in *Caristia* 2.

CARICIARE, circumsepire, valla... Antiqua Versio Origenis Tract. XI... in Matth. apud Genebrardum: *V... nea facta est dilecto in cornu, in l... vberi, et sepe circumdedi et caricia... eam, et plantaui vineam Sorech.* *Careda* et *Cariagium*.

CARICVM, onus, Ital. *Carico*, Ga... *Charge*. Ogerius Panis lib. 4. A... nal. Genuens. ad a. 1211. V. *Carri...* et *Caricatum*.

CARIERA, V. *Carreria*.

CARIFER, V. *Caniferi*.

CARIGARE. (1) Carro vehere, ... *Carricare* 2. (2) † Onerare, Ga... *Charger*, vt *Carricare* 1. in Stat. Ve... cell. l. 3. p. 93.

CARIGATA FENI, carrus onust... feno in Chartulario SS. Trin... Cadom.

† CARIGIA, via, illa proprie, p... quam carrus transire potest. Corre... Stat. Cadubr. c. 116. V. *Carreria*.

CARIGIVM, V. *Carregium* in *Carre...*

CARIGO, onus *Cariagii*, in Ch. C... roli M. apud Aimon. l. 5. c 1.

† CARIIA, idem ac *Cariagium* 2. Ch. Ms. a. 1246. V. *Careium*.

† CARILLONVS, a Gall. *Carill...* numerosus et modulatus campa...

rum sonitus, in Act. Ms. Capit. Pa-
ris. ad a. 1359.

ARINA. 1) CARINA, CARINARE CARINATOR. Vgutio, et Ioan. de Ianua: *Carinare, arguere, vel conuiciari, vel illudere.* Papias: *Carinator conuiciator, et maledictor.* Glossae MS. *Carinator, illusor.* Isidor. in Gloss. *Carinantes, inludentes.* Gloss. Arabico-Lat. *Carino, illudo, irrideo.* Gloss. Lat. Gr. *Carinari, χαριεντίζεσθαι.* Gloss. Lat. Gall. *Carinare, Escharnir, ou Moquer.* Leg. *Moquer.* Alibi. *Cachinnari, Chariner, Escharnir;* Hispanis, *Escarnear*, illudere. Hinc *Carina*, pro conuicio, apud Eckehardum Iun. de Casib. S. Galli cap. 13. apud quem *Karrina* legitur. V. Festum, et Salmasium ad Solinum. (2) CARINA, Quadragesima, V. *Carema* 2.

CARINVLA, seditio. Vita S. Virgilii Episcopi Saltzburgensis num. 8. *Orta seditione, quod carnicula dicimus.* Ad marginem, al. *Carinula.* Recte: nam a *Carina*, conuicium, deducitur. V. *Carmula.*

CARIO, CARION, ius *cariatoris* seu illius qui decimas colligebat, easque carrabat in horreum decimatoris. Haec videtur origo *Carionis*, qui quoniam ex decimis ipsis percipiebatur, dictus est *le disme de le disme*, decima decimae. Ad Maiores villarum, quibus cura erat decimarum colligendarum et *Cariandarum*, saepe peruenit, interdum ad Ecclesiam, interdum etiam ad alios, qui nullam forte ponebant operam in decimis *Cariandis.* Charta Philippi Comitis Flandriae et Viromand. an. 1169. in Tabulario Compendiensi: *De carione qualis legalis garba ad manum venerit, talem accipiet et non mutabit, nec aliam eliget. Idem quoque carion per duos annos inter Ecclesiam et Maiorem erit.* Occurrit et passim alibi.

CARIOBELLVM. Catholicon Armoricum: *Halacrem, Gall. Idem, Brit.* ... *Cariobellum.*

CARIOLARI, saltare, tripudiare. Gloss. Lat. Gall. Ms. a. 1348. *Tripudiare, Gall. Espingler, i. cariolari.*

CARIOS, f. nux, iuglans, a Graeco Κάρυον, V. *Caria* 2. Nicolaus Specialis de Rebus Siculis lib. 1. c. 30. *His autem temporibus insulam in finibus Libyae sitam, palmarum fructibus copiosam, carios et oleo abundantem - - Rogerius de Lauria, mixtis astu et calliditate cum viribus suae iurisdictioni subegit.*

† CARIOSIVS, libentius, libentiori animo, in Lit. Ms. a. 1357. V. *Care.*

† CARIOSVM, *i. vetustum*, in vet. Glossar. Cod. reg. 7613. V. *Caria* 3.

† CARIOTA, plaustrum, rheda minor, Gall. *Cariole.* Act. SS. to. 6. Sept. p 46. V. *Carriola.*

† CARIPEDES, Turcici peditatus genus, apud Car. de Aquino in Lex. milit.

† CARIPENDERE, carum habere, in Bulla Mart. V, a. 149.

CARIRE. (1) *Illudere. Carientes, illudentes.* Papias MS. V. *Carina* 1. (2) † *Carire, diuidere, departir,* Prov. Glossar. Prov. Lat. Cod. reg. 7657.

CARISA, in Gloss. Isid. *Lena vetus, et litigiosa, ancilla dolosa, fallax.* Ita apud Papiam, pro *Carissa*, vti praefert Editio Isid. Gloss. cui lectioni fauet Gloss. Lat Graec. *Carisa, αὐλητὴς, πορνοβοσκός.* Festo *Carissa*, ex Lucilio, *vafram* significat.

† CARISMA, ieiunium quadragesimale, Gall. *Careme*, in Ch. an. 1137. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 450. V. *Caramentran.*

CARISTARE. Papias MS. Bitur. *Caristo, as aui, galeatus fulgeo.* Glossar. Sangermann. MS. n. 501 *Caristabat, cassidatus aut galeatus fulgebat.*

† CARISTERPVS, animalis genus. Chron. Mutin. ap. Murat. tom. 15. Script. p. 606. *Venit Mutinam quidam - - cum quodam mirabili animali, quod appellabatur Tassi Barbarinum - - et erat magnitudine vnius Caristerpi.*

CARISTEVM, *Marmoris genus dictum, quod gratum sit sculptoribus.* Papias MS. Bituric. Isid. lib. 16. cap. 5. *Charisteum, Marmoris genus viride, optimum nomen ab aspectu habens, eo quod gratum sit, iis qui gemmas sculpunt; eius enim viriditas reficit oculos.*

CARISTIA. (1) *Dies festus inter cognatos.* Papias Ms. Bitur. V. *Caritas* 1. (2) Annonae caritas, Hispanis et Italis, *Carestia*, Gallis, *Cherté*, Occitanis *Carestio* Gloss. Lat. Gall. *Caricia*, *Chierté.* Legendum *Caristia.* Bernardus Siluester de gubernatione rei familiaris: *Si abundas blado, non dilige caristiam, qua diligens caristiam cupit esse pauperum homicida.* Vtuntur Iacobus de Vitriaco cap. 8. Rodericus Tolet. in Hist. Arab. c. 37. V. *Carestia.*

CARIT, *patet, manifestat.* Papias Ms. *Patet manifeste*, in Glossario Sangermann. Ms. num. 501. V. *Carire.* ✝ D. Falconet legendum censet *Clarit*, per metaplasmum, pro *Claret.*

CARITA, caritas. Fridegodus in Vita S. Wilfridi c. 5.

Quique fidem cernens, dextram praetendit, et ipsum,
Liberius, lata perfudit blande carita.

✝ CARITABILIS, alicuius studiosus, alicui addictus, deditus, in Stat. Vallis-Ser. rubr. 43. *Si* (Iudex) *fuerit nimis caritabilis, vel domesticus, vel caritabilis alterius partis.*

✝ CARITADERIVS, CHARITADERIVS, qui bona pauperibus erogandа curat et gerit. Comput. a. 1399. inter Probat. t. 3. Hist. Nem. pag. 152. Stat. 1409. t. 9. Ordinat. Reg. Fr. p. 358.

CARITARIA, officium *Caritarii*, in Chron. Centulens. l. 6. c. 8. ad an. 1278.

CARITARIVS, monachus qui caritatum, praediorumque ad eas pertinentium curam habet Chron. Centul. l. c. a. 1260. V. *Caritas* 3.

CARITANTES, *argutantes.* Papias Ms. V. *Carire.*

CARITAS. (1) Agape Christianorum, conuiuium quo amici, vel etiam pauperes excipiuntur. Gregorius M. l. 12. Epist. 6. *Adiicientes etiam ita illum tenacem existere, vt domum eius amicus ad caritatem nunquam introeat.* Capitula Theodori Archiepiscopi Cantuar. cap. 10. *In his supradictis diebus faciat caritatem, cum caeteris Christianis, id est, vtatur eodem cibo et potu*, etc. Vita S. Adalberti Episcopi Pragensis n. *Nobilis quaedam femina Monaste hoc causa orationis ingreditur, et caritatem ibi facere iussa foret, septem annis panem, se non gu profitetur etc.* Hinc in vulgari quendi apud Gallos formula, (tas accipitur pro *Eleemosyna.* *ner la charité.* Vita S. Idae Co tissae Bononiensis n. 8. *Factum autem cum pauper ab illa, null gante caritatem, eleemosynam accep in manibus, etc.* (2) *Caritatis* v bulo in Monasteriis, eleemosynae telliguntur, quam epulae solen et extraordinariae, quas ii, vel niuersariorum suorum, vel stat designatis aliis diebus, praeser festis solennioribus, a Monachis f praeceperunt, quo et beneficior et rerum concessarum memoria rius Monachorum animis haere Qui quidem ritus antiquissimus vt ex Stephano Eddio, qui vixit no 700. colligimus in Vita S. W fridi c. 61. Vetus notitia anno 8 in Synodo Pistensi exarata, ap Doubletum Hist. Sandion. lib. *Caritates etiam in anniuersariis gum et Abbatum de Cellario Abb iuxta solidum accommodentur.* C roli Crassi Imp. Commemoratio a Augienses: *Tunc inter nos dispo mus, vt singulis annis vno die a pr nominata curte in communes cum fratribus cum omni abundantia p num seruitium pro anima imperato perficeretur et eodem die pro t amore in refectorio plena caritate h res, atque gaudentes efficerentur. Caritatiuus.* (3) CARITAS, d etiam quaeuis extraordinaria r ctio, maxime illa quae fiebat ex prandium, et coenam, in Mona riis. Statuta Hospitalis S. Iuli in Additam. ad Matth. Paris p. *Quilibet habebit in dicto festo par virilem de duobus quarteriis frum pari et mundi, quae magna car nuncupatur.* Vdalricus lib. 1. C suetud. Cluniac. cap. 13. * *De c tione surgunt ad caritatem, et de no, quod tunc propinatur, n omnino praesumit abstinere, vt aliquantaliter gustet.* Eadem hab v

veteres Consuetudines Floriacensis Coenobii apud Ioannem a Bosco cap. 1. et 2. vbi *Caritas vini* appellatur. Apud Bernardum Mon. in Consuet. Cluniac. Ms. cap. 76. Conuersorum ac iuuenum est proprie propinare omnem caritatem de potu quae fit in refectorio. Tabularium Burgulíense: *Canonici B. Hilarii debent duas caritates reddere, vnam post vigiliam, alteram post Missam.* Vetus Martyrolog. apud Hemereum in Aug. Viromand. *Pauperes Ecclesiae debent habere de vno quoque pastu 3. denarios, - - et de vnoquaque caritate unum lotum vini.* Hinc forte vsitata loquendi formula apud Gallos; *Donner la Charité aux pauvres*, pro *eleemosynam pauperibus largiri.* De eiusmodi porro caritatibus intelligendum Concilium Augustodun. an. 670. *Si Monachus, aut fustibus verberetur, aut a communione, et Missa, et caritate annos tres suspendatur.* Vt et quod habet Gregorius M. lib. 12. Epist. 6. *Adiicientes etiam ita illum tenacem existere, vt domum eius amicus ad caritatem nunquam introeat.* *Caritatem in refectorium portare*, apud Ioann. Abrinc. de Offic. Eccl. pag. 44. Atque inde patet, *Caritatem* in Consuetudine vrbis Insulensis art. 50. accipi debere pro eo quod vulgo appellant Galli *le Vin du marché.* Hinc etiam CARITAS dicta mensura vini, quae praebebatur Monacho in eiusmodi refectionibus extraordinariis. Hist. Abbendonensis Coenobii in Angl. tom. 1. Monastici Anglic. pag. 104 *Constituit itaque cyfum quemdam magnum, flascorum et dimidium, scilicet duas caritates, et eo amplius in se continentem, quem cyfum antiqui Bollam Athelwoldi vocabant.* Charta 1292. *Pitanciarius ministret inde - - cuilibet de Conuentu vnam caritatem integram boni vini, et vnum ferculum boni piscis, etc.* *Caritas pura*, id est, de vino puro. Cod. Ms. Consuetud. Festorum Monasterii Solemniacens. *Translatio S. Eligii, in vigilia Caritatem puram. Charitas de vino puro*, non semel ibidem occurrit. *Caritatis poculum*, in Vita B. Edmundi Cantuar. Archiep. apud Martenium tom. 3. Anecd. col. 1809. *Die S. Gregorii Papae, Papa Gregorius Praelatos quoque quotquot in Curia aderant, inuitauit ad caritatis poculum. Et euntibus singulis, solus ipse quasi admonitus per spiritum et contra consilium quorumdam de suis, non perrexit ad locum quo caeteri conuenerant ad bibendum.* Hic non est sermo de Monachis. CARITAS SABBATI, in Chronico Gemblac. pag. 534. *Mensuram vini per singulos quatuor dies hebdomatis cum caritate Sabbati.* (4) Quod gratis conceditur, non vero ex debito, vel consuetudine: quemadmodum *Caritatiua subsidia*, dicuntur dioecesana Episcopi vectigalia, quae honestius accipi, quam peti possunt et non tam extorquentur, quam vltro et gratuito offeruntur, vt auctor est Ren. Chopinus lib. 2. de sacra polit. tit. 7. §. 11. Charta vetus apud Aegidium Bry in Hist. Comit. Pertiensium lib. 3. pag. 103. *Similiter et de Ecclesia S. Martini - - in qua requirebat sanguinem et infracturam: diffinitum est, vt in ea praeter censum, id est, libram piperis, et libram thuris nihil haberet, et hoc pro caritate, non pro consuetudine.* Ch. Gaufredi II. Comitis Andegav. in Tabul. S. Mauri ad Ligerim: *Suum pasnaticum recipientes, non tam consuetudinis, sed gratia caritatis, etc.* Monasticum Anglic. to. 1. pag. 242. *Turkil tenebat de Abbate, et charitatem inde reddebat, marcam videlicet auro vno quoque anno.* (5) CARITAS interdum dicitur quod vice recognitionis donatoribus dabatur: sic porro nuncupatum, ne donatio non gratuita, sed venditio aut permutatio videretur. Ordericus Vital. l. 5. *Ipse super altare donationem posuit, et inde pro recognitione tunc vnciam auri ex caritate Monachorum recepit.* Infra: *Hanc itaque concessionem - - super altare portauit, ac postmodum ex caritate Monachorum quinque marcos argenti et optimum cornipedem recepit.* Tabular. S. Dionysii de Capella Dioecesis Bitur. Ch. 103. *Et pro hac re Prior Radulphus dedit Heliae*

llae pro caritate de beneficio S. Dionysii 20. sol. Saluinsacensis monetae consilio fratrum suorum. Ch. a 1089. *Ob hanc vero talem eius donationem duo paria pellium de cuniculis data sunt ei a fratribus sub specie caritatis.* (6) Publicum, vt videtur, valetudinarium, Gall. *Hôtel-Dieu, hôpital.* Testamentum Abbonis Canonici Autissiod. anno 1190. *Sed sciendum quod ist domus debet annuatim duos solidos in crastino omnium Sanctorum ad caritatem de monte Austrico* (7) CARITAS SYNODALIS, idem quod *Synodaticum*. Ch. a. 1101. in Hist. Monast. S. Nicolai Andegav. *Et Episcopus Ecclesiam, quam Monachi aedificauerant, ab omni consuetudine Episcopali quietauerat, exceptis sex denariis quos pro caritate synodali Monachi Andegauensi Ecclesiae redderent* (8) Benedictio. Ditmar. l. 7. p. 93. *Sine mea caritate mortuus est,* (9) Charta Communiae Tornacensis anno 1187. *Caritatem B. Christophori, et calidos furnos, et excubias debent custodire quinque homines legitimi etc.* (10) CARITATIS CHARTA, V. *Charta.* (11) CARITATIS DOMVS, ea, fortasse, dicitur, in qua tum pecuniae, tum etiam aliae res mobiles ad communem Ecclesiae vsum expendendae seruabantur. Statuta Ecclesiae Barchinon. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 624. CARITATIS, vel *Domus Caritatis Procurator*, non semel ibidem legitur pro eo qui Praefectus erat huic domui, rerumque Ecclesiae communium curam habebat. (12) † Oblatio quae inter missarum solemnia fit a fidelibus, i. q. *Offerenda.* Ch. Ms. Manal. episc. Aurel. a. 1168. *Exceptis nummis de dominica die. qui Charitas appellantur.* (13) † Idem quod *Procuratio*, qua scilicet hospitio et conuiuiis excipiuntur episcopi ecclesias suas visitantes, quas interdum in pecuniariam summam conuertebantur. Ch. Ms. an. 1265. V. *Carritium.* (14) † Sacrum sodalitium, i. q. *Confratria.* Ch. Ms. Phil. Pulcri. a. 1312. (15) † Festum, nundinae, quae cum conuiuiis celebrari solent, Gall. *Charité.* Lit. Remiss. Ms. a. 1397.

† CARITATERIVS, qui *caritates* seu bona alicuius ecclesiae curat et collecta seruat. Constit. Ms. capitul eccl. Barcin. a. 1423.

CARITATIVE. (1) Ex charitate, ex animo, humaniter, passim occurrit apud Scriptores Barbaro-Latinos. (2) † Vice recognitionis, in Ch. a. 1147. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 515.

CARITATIVVM, donatio. Ch. Ludouici Franc. Regis anno 1115. ap. Stephanotium in Antiquit. Aurelian. Ms. pag. 281. *Charitatiuum subsidium*, in Bulla Sixti IV. inter Priuilegia Equitum S. Ioannis Ierosolymitani p. 136.

CARITATIVVS. (1) Ex caritate procedens, Gall. *Charitable*, apud Rymer. to. 8. pag. 101. et alibi non semel. CARITATIVAE COMESTIONES, i. q. *Caritas* 2. in Ch. a. 1259. apud Vghell. t. 2. p. 405. *Caritatiua ciborum beneficia*, in Ch. Lucii II. PP. ap. eumd. p. 516. *Caritatiua receptio* in Ch. a. 1224. ibid. p. 649. *Caritatiua refectio*, in Tabul. Priorat. S. Petri de Paredo. (2) Idem qui *Caritatis Procurator.* V. *Caritas* 11.

† CARITIA. (1) Annonae caritas, Ital. *Caritia*, in Necrol. Ms. Niuern. V. *Caristia* 2. et *Caritudo.* (2) Blanditiies, Ital. *Carezza*, Hisp. *Caricia.* Inquis. a. 1288. ap. Murat. t. 5. Antiq. Ital. med. aeui p. 123.

CARITIO, V. *Caratio.*

CARITOSVS, amicus, beneuolus *Caritosa affectio*, in Vita S. Hilduls. to. 3. SS. Iulii p. 214.

CARITVDO. (1) Dilectio, amor praecipuus. Guibertus lib. de Laude B. Mariae c. 10. (2) Caritas annonae Gallice *Cherté.* Chronic. Parmense ad an. 1277. apud Murator, tom. 9. col. 790.

† CARIVARIVM, ludus turpis tinnitibus et clamoribus variis, quibus il ludunt iis, qui ad secundas conuolunt nuptias, Gall. *Charivary.* Lit. an. 1372. inter Probat. to. 2. Hist. Nem. p. 322. Ibidem *Charivarium siue Charivalli* appellatur. Adde Marten. t. 7. Ampl. Collect. pag. 1271. V. *Caria* 2. et *Charavaria.*

ARIUM. (1) V. *Carigare* in *Carr*... care. (2) † Libert. villae de Fauorone a. 1356. t. 8. Ordinat. reg. Fr. p. 287. art. 2. *Cognicio ponderis et mensurarum Carium minus sufficientiam etc.* Leg. *mensurarum, carnium etc.* V. to. 5. earumd. Ordin. p. 6. art. 2.

CARIUS, carrus. Reg. S. Iusti ex Cam. Comput. Paris.

CARIZARE, CARIZATOR, V. *Carezare*.

CARLAKNAP. Chronicon Archiepiscopor. Vpsaliensium in Stephano Arch. sub anno 1185. *Huic Archiepiscopo contulit dominus Papa librum Euangeliorum dictum Carlaknap, et duas Cruces, etc.* Hic haeret Editor Ioann. Schefferus: *Karl*, inquit, vulgari lingua Suecis *virum* denotat, *Knap* vero *nodum*. Sed cum Euangelium istud missum sit ad Carolum Sueonum Regem, vel ab eo impetratum, siue fuerit *Carolus* iste in rerum natura, siue non, illius saltem nomen prioribus characteribus innui probabile est.

CARLARIUS, artifex carrucarius, Gall. ol. *Charlier*, in Ch. Ms. an. 1313.

CARLEM. Liber Miraculorum S. Eadmundi Angl Regis apud Marten. tom. 6. Ampliss. Collect. col. 831. *Ad spectaculum sanitatis quorum intereu dum iuxta quaedam in sporta a singulo pede tenus membris contracta, audito plausu prodigiorum Sancti, O, inquit, utinam mei perciperent oculi, quis, qualis, et quantus hunc vrbem ingreditur Sanctus; illico stans in pedes Carlem exilit;* hoc est, sana, fortis, robusta. Teutonicum enim *Carl*, *Kerle*, et *Keorle*, virum robustum, corpore et animo fortem significat teste Schilterum in Glossario, vnde pro nomine proprio, inquit, frequentatum. Continuator Chronici Fredegarii num. 103. *Igitur praefatus Pippinus - - genuit filium vocabulumque nomen eius lingua propria Carlem.* Saxon. *Carl*, masculus. Alemannis hodie *Kerl*, teste Goldasto, *de homine probo, bono, utili ac strenuo accipitur*, Belgis *Kaerle*, fortis. V. *Ceorle*.

CARLENII, numini sic dicti a Ca... Siciliae rege, iidem qui *Gillati* in hac voce.

† CARLEVAMEN, bacchanalium ... Ital. *Carneuale*, apud Murat. to... Script. p. 162. V. *Carneleuamen*...

† CARLINGI, Caroli M. successi... vnde per *Partem Carlinorum*, ... ciam designat Christ. de Scala in ... SS. t. 5. Sept. p. 354.

CARLINII, idem ac *Carlenii*, in ... ta S. Franci de Paula t. 1. SS. A... pag. 183.

CARLINO, CARLINETO, piscis ... nus, V. in *Aspargus*.

CARLUS, V. *Carlem*.

† CARMALHERUM, cremaster ... rius, Gall. *Cremaillere*. Inuent... 1476. ex Tabul. Flamar.

CARMALUS. Annales Ratispone... Mabillonii anno 818. *Perna*... *Rex Carmalum leuauit.* Mox ... 819. *Ludouuit Carmalum leuauit*...

† CARMATOR, *laniator e tond*... Gloss. Lat. Ital. Ms.

† CARMATURA, tomentum, v... detur, quasi *Carminatura*. ... crim. Riper. c. 225. *Nulla pe*... *audeat - - in ipsis pannis poner*... *carmaturam sub poena libr. X*... *norum.*

CARMELINI, pro *Carmelitae*, in ... stamento Iohannis Comitis Cl... montis anno 1340. apud Baluz... Hist. Aruern. to. 2. p. 316.

† CARMELINUM, CARMEN... charta seu schedula, in qua ... tum a publicis aestimatoribus ... tium, quo carnes diuendi de... describitur. Stat. Astae: *Quod*... *debeant ipsi becharii tenere carme*... *seu carmelinum papari* (f. *Pa*... *super carnibus, et non tenere* ... *eodem bancho.* V. *Calmedrium* et ... *merium.*

CARMEN. (1) Incantatio. Iust... nus §. 5. Instit. de Public. iudic. ... *nefici qui magicis susurris, seu* ... *minibus homines occidunt.* Virgi...

Haec se carminibus promittit...
uere men...

Carmina dira, in leg. 7. ... Th. de Paganis. Vindicianus ... dicus:

 Gr...

Gramine seu malis aegro praestare medelam,
Carmine seu potius, namque est res certa saluti,
Carmen, ab occultis tribuens miracula rebus.

Decretum Tassilonis Ducis Baiwar. de popularibus legib. §. 5. *Ne forte carminibus vel machinis diabolicis vel magicis artibus insidiantur.* Caesarius Heisterb. lib. 1. cap. 34. *Diabolum aliquando per carmina vocare consueui.* Aimoin. l. 3 Hist. Franc. cap. 52. *Rapi meretrices ad supplicia iubet, quae se fatebantur carminibus multos interemisse innocentes.* V. Guill. Abb. S. Theodorici in Vita S. Bernardi l. 1. c. 2. Mirac. S. Wlfranni Episc. n. 28. etc. V. *Carminare.*

CARMINA DIABOLICA, qua super mortuos nocturnis horis vulgus cantare solet, vetantur in Ratherii Veronensis Episcopi Epistola Synodica ad Presbyteros et apud Reginonem cap. 71. (2) † Canticum musicum, *rythmus*. Stat. a. 1446. in Suppl. ad Miraeum p. 191. (3) † Plantae species. Leudae maior. Carcass. Ms. *Item pro cargua de carmen, III. sol. Turon.* Vbi versio Gall. a. 1544. *D'une charge de Carde, qui semble fenovil.*

CARMENTALIA, ὑμνολογιά, *Cantio*, apud Ianum in Supplemento Antiquarii.

CARMENTRAN, V. *Carementrannus.*

CARMENVM, V. *Carmelinum.*

CARMESINVS, color ostrinus, purpureus, *Chermisi*, Italis; *Cramoisi*, Gallis, a *Kermes*, voce Arabica, quae vermiculum sonat, qui gignitur in baccis cocci, ex quorum liquore panni coccino, seu purpureo colore tingi solent. Perperam *Cremensinum*, et *Carmesinum pannum*, pannum sericum Cremonae textum, interpretantur viri docti ad 30. Martii. *Almucias folratas ex festino Carmesino*, Concil. Hispan. t. 4. p. 612.

† CARMET, *apud Avicenam est nomen ponderis, appendens VI. Kirat. Et alibi reperi quod est aureus unus et grana IV. Aliquando Karmet scribitur.* Gloss. med. Simon. Ianuens. Cod. reg. 6959.

CARMINALIA INSTRVMENTA, quibus vtuntur incantatores in suis artibus exercendis, V. *Carmen.* Vita S. Bernardi auctore Alano inter illius opera tom. 2. col. 1237. edit. 1690.

CARMINARE. (1) *Canere carmen, commentare carmen, facere carmen*, Gasparis Barthii Glossar. to. 3. pag. 280. ex Fausto. V. Laurentii Amaltheam. (2) Incantare, carminibus magicis irretire, Gall. *Charmer.* Gloss. Arabico-Lat. *Carmino, canto.* Papias: *Carminare dicimus, vel incantare dicitur, quod qui illa canerent, mente carere existimabantur. Qui malum carmen incantavit*, in legibus 12. Tab. apud Plin. l. 28. cap. 2. *Carmina incantare*, dixit etiam Lampridius in Iuliano. Marcellus Empiricus cap. 8. *Ipso oculo clauso, qui carminatus erit.* Et c. 15. *Glandulas mane carminabis.* V. *Carmen.* *) Hinc German. obsol. *germenon*, incantare, cuius vocis significatum nec Schilterus nec Wachterus rite intellexerunt.

CARMINATIVVM, *dissipatiuum, discussiuum*, in Amalthea. Medicina Salern. pag. 59. edit. 1622. *Innoxia sunt* (pyra) *si vina cum carminatiuis vulgo dictis, hoc est, calefacientibus tenuantibus, et flatum expellentibus comedantur, vel super his vinum vetus et odoratum bibatur.*

CARMINE, σαρκικῶς, *carnaliter*, apud Ianum Laurenb. in Supplement. Antiquarii.

CARMVLA, idem quod mox *Carmulum.* Vita S. Vdalrici inter Acta SS. Benedict. Sec. 5. pag. 436. *Equitando in seruitium Regis in regionem Noricorum sagaciter venit, carmulaque prolongata, possibilitatem redeundi apte non potuit habere.* Ibidem pag. 458. *Cumque obsidione finita et carmula mitigata, Imperator ad Saxoniam reuerteretur, etc.* † Mendum pro *Carinula.* V. *Carina* 2. et *Carinula.*

CARMVLVM. Lex Baiwar. tit. 2. §. 3. *Seditionem excitare, quod Baioarii Carmuli dicunt.* Alii Codd. *Carmulum* habent Germani *Scharmutze*, vel litarie

litationem vocant. † Leg. *Carimulam*, V. *Cariuula*.

CARMUM. (1) Forte pro *Carreium*, idem quod *Carreda*, onus vecturae vassalis impositum. Polyptych. Fiscamn. anno 1235. *Haec vauassoria debet per annum duo carma de leignagio. Robertus de Mara tenet vnam vauassoriam de XXXX. acris terre per seruitium equi et Carma. Rogerus Aufrei tenet IX. acras terre et debet jacere submonitiones et nammia capere, et grangiam retegere, et mundare et Carmum.* (2) † CARMUM, *lo marmo biancho*, in Glossar. Lat. Ital. MS.

CARMUS, carpinus, arbor, Gall. *Charme*. Papias MS. *Carpenus arbor, quae dicitur Carmus*. V. *Charmus*.

† CARMUSINUS, idem ac *Carmesinus*, in Ord. canonizat. cap. 1494. ap Labb.

CARNACARIA, in Charta Adefonsi Regis Hispaniae. Locum vide in *Tauaria*.

CARNACERIUS, carnifex, tortor, Gall *Bourreau*. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 323. ex Computo anni 1336. *Pro expensis duorum latronum Petri Vitalis, cui fuit pes amputatus, et c XXI sol. VIII. den. Item, vni carnacerio, qui traynauit et suspendit Bernardum Maquayre homicidam.* Et p. 554. et 134?. Carniuorum hodie *Carnacier* appellant Galli.

CARNACLIGIUM, species vestis. Statuta Arelat. MS. art. 53. *Habeat sartor XII. den. pro tunica - - et pro sustannitis homini VIII. den. et pro Carnacligio II. sol.*

CARNAGIUM. (1) V. *Carnaticum*. (2) † Prandium ex carnibus, vel carnes ipsae animalium, V. *Carnalagium*. Inquisit. a. 1268. MS.

CARNALAGIUM, carnes, ipsae animalium, Italis, *Carnaggio*, *munitione di carne*. Will. de Podiolaurentii cap. 36. *Transeunte quippe Rege versus Apamiam cum Legato, non immemor largitatis Episcopus, panis et vini, et carnalagii misit encaenia copiosa, priusquam intrasset dioecesim Tolosanam.* Vetus Inquesta pro Rege Maioricar. *Vidit portantem carnalatge, videlicet cabricios et agnos, et dicebat quod eos portabat de castro et loco de Belagarda pro primitia sua.* Ch. a. 1313. in 49. Regesto Chartophylacii Regii: *Saluo tamen quod a dictis macellariis carnalagium et carnes salsatae in grosso possint vendi.* Tabularium S. Flori in Auernis: *Prior habeat decimas carnalagii et primiciam a quolibet pagesio dictorum locorum.* Transactio inter Abbatem et Monachos Crassenses anno 1351. ex libro viridi fol. 53. *Possidet dictus venerabilis Conuentus - - medietatem carnalagii ouini et caprini villae et terminalium de Crassa.* His in duobus vltimis locis *Carnalagium* idem est ac *Carnaticum*: quod vide suo loco.

CARNALAR. V. *Caro*.

CARNALATGE, V. *Carnalagium*.

CARNALE. (1) Gloss. Saxon. Aelfrici: *Carnale*, *Flaesc-hus* i. carnis domus, vbi scilicet caro distrahitur. (2) Animal. Tabularium Conchensis Abbatiae in Rhutenis Ch. 73. *Et totam decimam de lino, et lana, et de carnali etc.* (3) Seruitutis species, qua pecora et animalia, si damnum facere in agro deprehendantur, agri domino capere non modo licet, sed occidere, atque adeo comedere, si sint huiusmodi vt apponi possint ad mensam: alias pignori ea capere ipsi licet. Ch. Sanctii Ramirezii Regis Aragonum apud Martinezium in Hist. Pinnatensi. lib. 3. cap. 27. *Similiter ingenuo de omni honore S. Ioannis herbaticum et carnale: vt non dent illud, neque ipsi seniores, neque villani eorum in vllo loco, vbicunque fuerint, ad Pascha, in hyeme vel stiuo tempore, in omni regno meo, sed ita sint liberi, sicut mene propriae.* Infra: *Ipsi vero habeant suos vetatos, in omnibus Decaniis suis, et in omni loco, vbi ipsi habuerint aliquid facere, vt nullus sit ausus ibi pascere, vel intrare absque eorum licentia, neque ego; quod si fecerint, mando vt accipiant carnale.* Tabularium Lascariense apud Marcam in Hist. Beneharn. lib. 5. c. 11. num. 1. *Liberauerunt totum proprium honorem S. Mariae de tot carrei, et de tote danno et de tot carnal, et*

et de toto opere etc. Nescio an idem sonet vox CARNALES, in Regesto censuum et debitorum Comitatus Bigorrae ex Camera Comput. Paris. fol. 97. *Et nota quod Ecclesia Tarmensis soluebat olim 18. sol. pro terris quas habet a Faganos, et a Pracigna per carnales et per carrales pro serris.* etc. Infra: *De omnibus istis soluebat medietatem in Maio per carnales, et aliam medietatem in Septembri.* (4) Tempus quo carnes licet comedere, Gallis *Charnage.* Cod. Mſ. Consuetudinum festorum monasterii Solemniacensis: *In vigilia Purificationis B. M. - - quando est in Septuagesima sepias et oua farsata, et tria oua tam in carnali quam in Septuagesima.* Ibidem non semel: *Si euenerit in Quadragesima - - si autem in carnali, etc.*

† CARNALEGIUM, tributum ex animalibus, i. q. *Carnaticum*, in Ch. an. 1356. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. p. 384. V. *Carnalagium.*

CARNALIS. (1) Genuinus. *Carnalis frater*, vterinus, proprius, genuinus, qui ἀδελφὸς σάρκικος dicitur Scylitzae pag. 537. ἀδελφοὶ κατὰ σάρκα, in Vita S. Nili iunioris pag. 47. Acta SS. Martyrum Numidarum num 8. *Homo gentilis, hoc est frater meus carnalis occurrit.* Passio SS. Perpetuae et Felicitatis: *Hic Democrates fuerat frater meus carnalis.* S. Eulogius in Epistola ad Aluarum: *Quem ego fratrem meum esse carnalem proferens, etc.* Ita apud Bedam de Wiremuthensi Monaster. cap. 11. Buschium lib. 1. Chron. Windeshemensis c. 28. etc. *Filius Carnalis*, in Gestis Innocentii III. PP. p. 69. *Carnalis parens*, apud Conradum Vrspergensem pag. 284. *Pater Carnis meae*, apud Auitum Viennensem Homil. de Rogationibus, cui opponit *Patrem spiritualem a Baptismo.* Aimoinus lib 2. Miraculor. SS. Georgii et Aurelii: *Duas nobiles puellas carne sorores.* Conuentio anno 1241. ex Archiuo Earae Monasterii: *Prioris soror carnalis.* *Carnales germani*, in Chronico Afflighemensi cap. 20. *Carnalis propinquus*, in Gestis Consulum Andegauensium cap. 2. num. 6. Flodo[...] dus de summis Pontificib. in Calit[...]

- - - Falconis carne propinquun[...]
Willelmus Brito lib. 8. Philippid.
Per vinclum carnale gradu coniu[...]
ctus eidem.

Carnalis Patria, apud S. August[...] num Epist. 225. *Neque hoc innu[...] runt Ecclesiae Tagastensi, quae carn[...] lis patria mea est*, Edelwlfus in Al[...] batib. Lindisfarn.

- - - Carnali a nomine dictus
Godfridus ille fuit.

Carnalis dominus, apud Saluianu[...] lib. 3. de Gubernat. Dei: *Sicut d[...] minorum carnalium seruis eligere om[...] no non licet, quae ex praeceptis se[...] nilibus faciant, aut quae non facian[...] etc.* Eodem libro: *Quis rogo, c[...] carnalibus dominis hac cum suis le[...] agere contentus est, etc.* VITA CARNALIS, quam scilicet viuimus, apu[...] Cogitosum in S. Brigida pag. 637 CARNALES PRECES, Hispan[...] *Carnales ruegos*, quae fiunt pro alio cum scilicet aliquis agnato vel cogna[...] to Beneficium Ecclesiasticum vi pre[...] cum suarum impetrat. Vide Leges Alfonsi IX. Regis Castellae 1. part tit. 17. lege 4. (2) Carni seruiens deditus, Gall. *Charnell*, German Fleischlich. Arnulphus Sexouiensi Episc. apud Murator. to. 3. p. 42[...] col. 1.

CARNALITAS, libido, luxuria. Vit[...] B. Coletae tom. 1. Acta SS. Mart[...] pag. 546. *Cum prae nimia peccatorum multitudine diebus illis enormiter et sine mensura regnantium, si[...] gnanter superbiae carnalitatis et aua[...] ritiae.* *Carnalitas* notione paulo di[...] uersa spiritualitati opponitur, in Vi[...] ta S. Vincentii Madelgarii to. 3. SS Iulii pag. 676. *Beata vero Waldetrudis quanto sibi olim coniunctio[...] fuerat carnalitate, tanto nunc spiri[...] tualitate inhaerens coniunctius, etc* S. Aug. Serm. 186. de Tempore cap. 2. *Carnalitas vetustas est, gratia nouitas est.* Litterae Caroli Principis Salerni ad Senescallum, Prouinciae, e Mſ. D. Brunet fol. 93 *Nec indicio rationis, sed carnalitati affectu - - in his procedunt.*

CARNALITER. (1) Secundum carnem. *Carnaliter nati*, in Epistola Martini V. Papae ad Vladislaum Poloniae Regem apud Ludewig. Reliq. Mſ. to. 5. pag. 409. *Generare Carnaliter*, in Diario Belli Hussitici apud eumd. Ludewig. to. 6. p. 207. *Carnaliter editus* dicitur Dei filius ab Aratore in cap. 2. Act. Apostolor. (2) Iuxta litteram et non iuxta litterae sensum, in Epistola Euantii Archidiac. Concil. Hisp. tom. 3. pag. 87. et 88. (3) Amice, beneuole, vt videtur, si tamen vera lectio est. Petri Patriarchae Ierosol. Ord. Praedicat. Additiones Mſ. ad Statuta Augerii II. Episc. Conseran. *Laicis cuiuscunque status aut conditiones existant in virtute sanctae obedientiae, sub poena excommunicationis, districtius inhibemus, ne - - - ad domos personarum ecclesiasticarum causa prandii, aut coenae, seu spolii, accedant, nisi ab eo primitus fuerint ad hoc ipsum sponte et carnaliter inuitati.*

† CARNARIA, i. q. *Carnarium*, in Inuent. Mſ 1320.

CARNARIVM. (1) *Locus vbi carnes reponuntur*, vel venduntur. Ioanni de Ianua Gloss. Graec. Lat. κρεῶν ὁ τόπος, *carnarium*. Marcellus Empir. seu, vt aliis placet, Vindicianus:

Prome etiam, seu tunde, prius, seu contere gyro,
Quod viridi hortus habet, vel quod carnaria siccum.

(2) Ossarium, polyandrium, coemeterium, Gall. *Charnier*, Ital. *Carnaio*, in quo humana *corpora*, seu cadauera, humo conduntur. Κρεοφυλάκιον, in veteri Inscript. apud Selden. in Marmorib. Arundellian. p. 48. 1. edit. Nam *caro*, in Gloss. Lat. Graec. non modo κρέας, sed et σῶμα significat. Breuiloquus: *Carnarium, locus, vbi ossa mortuorum ponuntur. Sedes ossuum*, Prudentio lib. Peristeph. hymno 3. V. 532. Glaber Rodulphus lib. 4. Hist. c. 4. *Et quoniam sepeliri singulatim ob multitudinem non quibant, constructa in quibusdam locis a Deum timentibus, quae vulgo dicuntur carnaria, in quibus quingenta et eo amplius - - - proiecta sunt defunctorum corpora.* (3) CARNARIVM, vt auctor est Camillus peregrinus in Castigat. ad Falconem Beneuentanum sub anno 1128. vbi mentio fit *Carnariae S. Laurentii*, in vrbe Beneuentana, fuit locus sub dio, muris septus ad quem suspendio, alioue supplicii perempti, et vilissima capita semihumanda comportabantur, Italice nunc dictus *Carnaro* et *Carnaio*.

† CARNASSARIA, CARNASSERIA, carnaria. Lit. a. 1368. t. 5. Ordinat. reg. Fr. p. 152. Aliae a. 1382. ibid. t. 6. p. 692.

† CARNASSERIVS, carnarius, lanius. Comput. a. 1363. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 254. V. *Carnacerius*.

CARNATICVM. (1) Goldasto, carnium exactio, vt sunt friscingae, porcelli, pulli, etc. Amerbachio, ouium seu aliorum animalium decima, vt est *Decima Carnium*, in speculo Saxonico lib. 2. art. 58. §. 2. Germ. Fleischzehend, *Decima Carnagii*, in Archiuo B. Mariae Piperacensis. Vt vt sit, constat *Carnaticum* tributi speciem fuisse ex animalibus: a voce *Caro*, quae Scriptoribus aeui posterioris *animal* significat, vt infra docemus. *Carnatici* meminit Epistola Caroli Magni ad Pipinum apud Sigonium de Regno Italiae an. 802. *Nec non et in eorum aedificiis faciunt operari, sed carnaticum et vinum contra omnem iustitiam ab eis exactare non cessant.* Verum hic *Carnaticum* videtur vsurpari pro ea carne, quae exigebatur ad vescendum. Vita Aldrici Episcopi Cenomanensis n. 56. *Et debentur decem de carnatico arietes.* (2) Longe vero alia notione accepta postmodum ea vox, nempe pro tributo ex animalibus, quod Goudelinus ab Occitanis *Carnalatge* appellari, decimamque ouium esse ait. Libertates Regni Maioricarum editae a Iacobo Rege Aragonum anno 1248 *Non donetis Carnaticum de vestro bestiario vllo tempore, passaticum, herbaticum, nec quarentenum.* CARNATVM, pro *Carnaticum*, vt videtur. Gregorii Chronicon Farfense, apud Murator. to. 2. part.

part. 2. col. 437. *Isti qui supra in isto columnello scripti sunt, soluere debent pensionem den. III. pullum I: matium canapae I: carnatum secundum quod habent* V. CARNITIVM, eadem forte notione vsurpatur in veteri Charta apud Gariellum in Episcopis Magalon. pag. 503. *Retinentes tamen communiae totum carnitium in dominio.* V. *Charnagium.*

CARNATIO, obesitas et carnosior habitus. Caelius Aurelian. l. 1. Tardarum passionum: *Est enim semper granabilis carnatio, et magis, si tenuibus est imposita viribus.*

CARNATVM. (1) V. in *Carnaticum* 2. (2) ✝ Idem ac *Carnale* 4, tempus quo carnes comedere licet. Consuet. Ms. monast. S. Crucis Burdegal.

✝ CARNAVS, solidi Benehardenses f. Morlani, sic forte appellati, quod propter *Carnaticum* soluebantur. Ch. a. 1328. Ms. V. *Morlanus.*

CARNELAGIVM, V. *Charnagium.*

✝ CARNELEVALE, Mediolani dicitur Dominica Quinquagesimae, quae quia Dominicam Quadragesimae praecedit, *Dominica in Caput Quadragesimae* appellatur, apud Murat. t. 4. Antiq. Ital. p. 870.

CARNELEVAMEN, Bacchanalium dies Italis *Carnevale*, *Carnovale*, *Carnaual.* Quidam scriptores Itali *Carnevale* dictum putant, quasi *carne*, seu *caro*, *vale*: sed id etymon non probat Octav. Ferrarius. Cangius sic dies istos, seu potius diem Martis, qui Quadragesimam antecedit, appellasse Gallos existimat, *Carn-a-ual*, quod sonat, Caro abscedit, seu tempus carnes comedendi. Charta anno 1195. apud Vghellum to. 7. pag. 1321. *Et in Natiuitate Domini duas spallas porcorum, et sex pizzas, et in carnelauamine, vnam gallinam et tres pizzas, etc.* Occurrit semel ac iterum. Romualdus Salernitanus in Chronico Ms. sub finem: *Comes autem Rogerius iuxta mandatum regium vsque in Carnis leuamen Panormi nuncios imperatoris exspectauit, etc.* Vide Menagium in Etymolog. Gall.

✝ CARNELEVARIVM, eadem notione. *Dominica de Carnelevari* apud Petr. Morettum inter Ritus dandi presbyter. Papae. CARNILEVARIA, ap. Guill. Fitz Stephan. in Hist. Th. Becket t. 16. Mem. liter. Magnae Brit. p. 436.

CARNELLARE, V. *Quarnellare.*

CARNELLVS. (1) Species vehiculi. Acta SS. t. 4. Maii p. 569. *Paralyticus apportatus fuit in vno carnello peregrinus ad sepulchrum.* (2) ✝ Pinna muri, quae fenestrae quadratae effigiem praefert, per quam milites iaculantur, Gall. *Creneau*, ol. *Carneau.* Chartar. Norman. Ms.

CARNER, V. *Carnerius.*

✝ CARNEM-LAXARE, tempus quo carnium esus *laxatur*, *Carniprivium*, Gall. *Carnaual.* Ch. a. 1050. apud Murat. t. 6 Antiq. Ital. med. aeui p. 229. V. *Laxatio* 3.

CARNERAGIVM. Michael del Molino in Repertorio Fororum Aragon. p. 165 *Ganatum, quando transit per aliqua loca regni, an producens ganatum debeat soluere Carneragium vide in Foro vno, titulo, Ne Carneragium etc.* Occurrit ibi pluries. Adde pag. 54. Idem quod *Carnale* V. in hac voce, et Foros Aragon. p. 107.

CARNERIA. (1) Gallis *Charniere* Vitruuio verticulae. Inuent. Eccl. Nouiom. a. 1419. *Item, vnus alius tassellus argenteus deauratus, in quo est Sanson fortis, in quo deest medietas carneriae.* (2) Bursa falconarii in qua reponit carnes ad escam falconis. Fridericus II. Imp. lib. 2. de arte venandi cap. 47. *Habeat praeterea vnam bursam ad cingulum suum in qua reponet carnes et tiratoria quae ideo dicitur carneria.* (3) Pro *Carreria*, platea, in Ch. an. 1245 apud Stephanotium to. 2. Fragm. histor. Ms. V. *Carreria* 2.

✝ CARNERIVM. (1) Marsupium, crumena, Gall. *Charniere*, vel *Carnassiere* Stat. Vniuers. Tolos. Ms. an. 1329. *Zonam et carnerium siue bursam de bono serico.* (2) Coemeterium ossarium, Gall. *Charnier*, Hisp. *Carnero.* Ch. a. 1410. inter Probat. t. 3 Hist. Nem. p. 203. V. *Carnarium.*

CAR

CARNERIVS, CARNERVS, ouis, aries, ab Hispano *Carnero*, Gall. *Mouton*. Ch. Garciae Regis Nauarrae aerae 1087. ap. Yepez in Chron. Ord. S. Bened. t. 3. *Similiter namque vendimus vobis ipsa paria, quam dicunt Guardia, quam debebant vobis villas, et ipsa materia quod portabant, ad ipsos palasios de Naiara, vestras villas in 80. vaccas, et 600. carneros, 100. porcos, vt omnino ingenuas permaneant in vestra potestate etc.* Vet. Instrum. apud Marcam l. 5. Histor. Benearn. cap. 29. num. 2. *Concesserunt propria voluntate vno quoque anno, vt facerent tributum octo carners, et quatuor arietes, etc.* Fori Alcaçonenses aerae 1267. *Et qui canalo alieno caualgaret, pro vno die pectet vnum carnerium.*

CARNESCERE, carnosum, corpulentiorem fieri, pinguescere. I. Laurent. Helbig in Commentario in Sacram Scripturam quem inscripsit: *Coninium laetum, latum et lautum: Carnescunt ab epulis, crassescunt a poculis, intumescunt a massicis.*

† CARNESIA, forte pro *Cerenisia*. Ch. Ms. Phil. Pulcri a. 1799. *Ligna -- ad panem coquendum et ad carnesiam praeparandam.*

CARNETVM, tumulus, sepulcrum. Histor. Monast. S. Florentii. Salmur. apud Marten. tom. 5. Collect. Amplis. col. 1117. *Hildegardiis Comitissa -- suum carnetum retro B. Mariae cryptam -- aedificauerat.* V. *Carnarium*.

CARNICAPIVM, Gallis, *Le Mardy gras*; *Carnasciale*, Ioanni Villaneo. Chronicon Rotomagense editum a Labbeo to. 1. Bibl. anno 1249. *Interfectus est Robertus nobilis, Comes Atrebatensis -- dies Martis in carnicapio a Saracenis.* Gall. *Carême prenant*. Chartul. S. Vandreg. to. 1. p. 359. anno 1246. *Et eidem quatuor solidos Turon. annui redditus vendidi, quos Willelmus Cornu praefatus mihi reddebat annuatim ad carnicapium de duabus masuris, etc.*

CARNICATORIA. Ch. Hincmari Archiep. Rem. a. 870. apud Miraeum to. 1. pag. 135. col. 1. *Nulla omnino seruitia, nec mansionatices, nec parafredos, nec carnicatorias ab illis villis exigat.* Miraeus coniicit esse pro *Carricatum*; erit forte qui *Carnaticum* interpretetur.

† CARNICERIA, i. q. *Carnicerium*, in Ch. Ms. an. 1322. et in alia an. 1324.

CARNICERIVM, carnificina, Germ. Fleischbank. CARNICERIVS, carnifex, macellarius. In Curia generali Cantalariae sub Petro Rege Aragon. anno 1351. prohibentur *Iudaei scindere vel vendere carnes in carniceriis, vbi Christiani scindunt et vendunt carnes.*

CARNICVLA, V. *Carinula*.

CARNIFEX. (1) Lanius, qui carnes vendit et facit, Germ. Fleischer. Vgutio: *Carnifex, homicida, vel macellator, vel carnifex dicitur, qui facit carnes. Carnificina, macellum.* Adalberto Laudunens. Episcop. in Carm. ad Robertum Regem.

Non sunt carnifices, caupones, nec ne subulci.

Leges Burgorum Scotic. pag. c 70. *De carnificibus et carnibus vendendis, etc.* CARNIFEX, apud Florentium Wigorn. et Houedenum a. 1040. recensetur inter maiora officia et ministeria Regia: *Rex Hardekunutus Alfricum Eboracensem Archiepiscopum, Godwinum Comitem, Steir Maiorem domus, Edricum Dispensatorem, Throndsum Carnificem, et alios magnae dignitatis viros Londinum misit*, Galli Magnum Cocum, *le grand Queux*, vocarunt.

CARNIFICARE, *est carnes facere, scilicet mactare.* Vet. Vocabul. Iuris vtriusque.

CARNIFICERIA, carnarium, laniarium, Gall. *Boucherie*, in Codice Ms. redituum Episcopatus Autissiod. ex Chartophylacio Episcopi eiusdem vrbis, in Libro Anniuersariorum Monasterii S. Germani a Pratis fol. 5. verso, et in Hist. huius Abbatiae Iacobi Bouillart Instrum. p. LXX. col. 1.

CARNIFICERIVM, eadem notione. Litterae Iohannis Regis Franc. an. 1356. to. 3. Ordinat. p. 76. *Item, quod de carnibus grossis, que in macello*

cello seu carnificerio dicte ville venduntur etc.

CARNIFICIA, summa crudelitas. Bern. Breydenbach Iter Hierosol. p. 157.

CARNIFICIARIA, laniarium, in mox laudato Annic libro fol. 11. verso et fol. 17.

CARNIFICINA. (1) Idem, V. *Carnifex.*

CARNIFICINA, CARNIFICIUM, *caedes*, *strages*. Casp. Barthii Gloss. apud Ludewig. tom. 3. Reliq. Ms. pag. 115. ex Hist. Palaest. Roberti Monachi Rymer. to. 15. pag. 216. col. 2. *Ut acerbissimis hostibus . . patria, libertas, religio, leges praedae, et miserabili carnificinae exponentur.* Galli eadem notione dicunt, *Carnage*, *Boucherie*, *Massacre*.

CARNIFICISSA, carnifici uxor, vel quaevis alia mulier, quae carnes vendit. Miracula B. Simonis de Lipnica, tom. 4. Act. SS. Iulii p. 530. *Item, Margaretha Pawlowa, de platea S. Nicolai Cracoviae carnificissa.*

CARNIFICIUM. (1) *Macellum*, in Gloss. Arabico-Lat. (2) Tributum e carnibus venalibus exactum apud Lobinellum Hist. Britan. to. 2. pag. 197. *Praeterea etiam dedi et concessi iam dictis Monachis XXX. sol. quos annuatim percipiebam in quodam reddita meo apud Regeium, qui carnificium vocatur.*

CARNIFICUS, idem qui *carnifex*, lanius. Ch. Libertatum oppidi S. Palladii in Biturig. ex Ms. Coislin. *Item, quilibet carnificus de qualibet vacca, etc.*

CARNILEVARIA, V. *Carnelevarium.*

CARNIPETA, qui cupit carnes edere. Leibnitius to. 2. Scriptor. Brunsvic. pag. 362. ex Chron. Clusino Henrici Bodonis.

CARNIPETENTIA, desiderium edendae carnis, ibid. p. 361.

CARNIPLAVIUM. Chron. Parmense ad an. 1307. apud Murator. to. 9. col. 860. *Laudus iunxit Parmam die Martis VII. intrante Februario, quo die erat carniplavium.* Haec dies Martis anno 1307. quo Pascha incidebat in 26. Martii, erat ipsa bacchanaliorum dies ultima; Gall. *Mardi gras*; *Carniplavium* igitur id est quod *Carnicapium*, si tamen l ctio sit genuina.

CARNIPREVIUM, CARNIPRIMIV CARNIPRINIUM, V. mox

CARNIPRIVIUM, et *Carnisprivin* tempus quo carnibus *privari*, et iis abstinere incipiunt fideles, an ieiunia Quadragesimae. Quandoq sumitur pro primis ieiunii diebu Vide Foppens ad Miraeum in Su plemento parte 2. cap. 98. p. 99 Gervas. Tilleber. Ms. de Otiis In perial part. 3. cap. 102. *Initiu Quadragesimae, quod vulgo Carnipr nium nominant.* Ita porro pecul riter appellata Dominica Septuag simae. Beletus cap. 65. *Obiter n tandum est festum B. Luciae hic a iunctum habere Italicae Chartae, qu tunc maxime carnes soleant depon quemadmodum secunda Dominica Se ptuagesimae dicitur vulgo Carnispr nium.* Hanc *Dominicam ante ca nes tollendas* vocat Missa Mozarabum Graeci ἀποκρεῶν appellant, ut e Hebdomadem quae Dominicam prae cedit, quod non ultra eam vescen dis carnibus operam dent, sed un cum ea illis edendis finem imponan uti probat Allatius lib. de Domin cis et Hebdomad. Graecor. cap. 1 Maxime autem Clerici et Sacerdote ieiunium Quadragesimale apud no stros auspicabantur, ab hac Domi nica: ex quo dicitur *Carniprivium et Privicarnium Sacerdotum*, *scilice Dominica qua mos est sacerdotibu caput quadragesimalis ieiunii solenn esu carnium praevenire*, ut est apu Willel. Neubrig. lib. 5. cap. 10. N crolog. S. Victoris Parisiensis: *I ecclesia B. Mariae Parisiensis accip mus de praebenda nostra panem et v num: Vicarius vero noster integrita tem stationis, et a Privicarni , ce dotum usque ad Pentecostem, totu scilicet panem, et vinum, et stati nem.* Infra: *Et totum vinum a Pen tecoste usque ad Carniprivium sace dotum.* Chronicon Montis-S[..]en anno 1201. *In Dominica vero Cir* cumdederunt *Carnisprivium haberen reliquis diebus*, *usque* Esto mihi, *l bicinia*, *comedentes.* In statuto Sy nodal

nodalibus Nicolai Epiſcopi Andegauenſis anno 1274. praecipitur; *vt omnes Presbyteri dioeceſis poſt diem Dominicam ante Cineres vsque ad Paſcha carnibus non vtantur.* Vt porro Moſarabes Dominicam quae Quadrageſimam praecedit, *Ante carnes tollendas* vocabant, ita Hiſpani hodie diem Martis qui eamdem anteuertit, *Martes de carnes tollendas*, dicunt, quem Chronicon Petri IV. Regis Aragon. editum a Mich. Carbonello, lib. 1. cap. 26. lib 2. cap. 17. lib. 3. cap. 23. *Dia de carnes toltes* appellat. CARNIPREVIVM, in Charta Harduini anno 1238. cap. 23. Tabularii Gemericenſis. CARNIPRIMIVM, *ſiue Dominica in Septuageſima*, in Transactione inter Abbatem et Monachos Craſſenſes anno 1351. ex lib. viridi fol. 53. Sed legendum eſt CARNIPRIVIVM, vt ibidem legitur; nec non in Chart. ann. 1249. ex Tabulario Monaſterii B. Mariae de Prato Rotomag. CARNISPRENIVM, in Ch. Geraldi Abbatis S. Ioannis Angeriac. anno 1385. ex Chartulario eius Monaſterii. Statuta S. Claudii anno 1448. p. 81. *In duobus Carniſpreniis quae fieri ſoluerunt, ante Aduentum Domini et ante ſeptuageſimam, debet Pittanciarius miniſtrare, vnum petiam bouis, et vnam porci, cum rebus aſſuetis.* Et pag. 82. *Item, et die Carniſprenii vsque ad feſtum Paſchae tenetur idem Pittanciarius miniſtrare cuilibet Religioſo cum pittanciis carpentis miniſtrari ſolitarum duo oboli pro qualibet die et quatuor nuces.* Hic non obſeruabo, addit Cangii editor, cum res in propatulo ſit, in ſtatutis S. Claudii duo commemorari *Carniſprinia*, vnum, cuius etiam meminere ſtatuta Eccleſiae Barcinonenſis anni 1317. apud Marteniam to. 4. Anecd. col. 613. ante *Aduentum*, alterum ante *Septuageſimam*; ſed illud notatu dignum eſt, non eamdem eſſe vocis *Carniſprinii* in laudatis S. Claudii ſtatutis notionem. Priori in loco *Carniſprinium* ſumitur pro tempore, quo carnibus licet veſci, vt etiam ſumitur in quibusdam aliis exemplis prius allatis, in poſteriori vero *Carniſprinium* accipitur pro tempore, quo carnibus abſtinendum eſt. CARNISPRIVIVM VETVS ET CARNISPRIVIVM NOVVM, frequenter occurrunt in Probationibus Hiſtoriae Dalphin. Inſtrumentum anni 1291. t. 2. pag. 42. col. 1. *Treuga inter nos data vsque ad Carniſprinium Vetus nihilominus in ſuo robore duratura.* Aliud Inſtrum. anni 1306. eiusdem tomi pag. 127. col. 1. *Die Sabbati poſt nouum Carniſprinium.* Et p 128. col. 2. *Poſt praedicta anno quo ſupra, die Martis poſt Vetus Carni prinium.* Tertium anni 1333. ibid. pag. 246. col. 2. *Die Dominico ante Carniſprinium Nouum.* Has Epoches illuſtrat aliud Inſtrum. a. 1302. ibidem pag. 119. exhibitum, quod *Datum et actum dicitur anno Domini 1302. Indict. I. in die Dominica Carniſprinii Noui, decima ſeptima die menſis Februarii.* Haec indicant Dominicam *Quinquageſimae* anni 1303. eius initium ducendo, contra morem antiquum, a Kalendis Ianuarii. Hac igitur ante Quadrageſimam Dominica incipiebat *Carniſprinium nouum.* Id confirmari poteſt, atque *Veteris Carniſprinii* dies aſtrui extracto Computi Ioannis-Humberti Guigoni Dalphino an. 1328. ex Aduerſariis D. Lancelot: *Item, die Lunae inter duo Carniſprinia, videlicet decima quarta die Februarii ſoluit - - XVIII. ſol. - - Item die Iouis inter duo Carniſprinia, videlicet die decima ſeptima Februarii ſoluit - - LX. ſol. X. den.* Hoc anno 1328. quo Paſcha incidit in tertiam diem Aprilis, 14. et 17. dies Februarii indicant hebdomadam *Quinquageſimae*, quae tota dicitur *inter duo Carniſprinia. Carniſprinium* igitur *Nouum* ipſa *Quinquageſimae* Dominica, *Vetus* Dominica *Quadrageſimae* incipiebat. Sed vnde *Quinquageſimae* Dominica *Nouum*, *Quadrageſimae Vetus* dictum eſt *Carniſprinium?* Inde procul dubio, quod in Eccleſia Occidentali ante ſaeculum nonum abſtinentiae dies a Dominica Quadrageſimae ducerent exordium; poſt ſaeculum vero nonum ad complendos quadraginta dies,

dies, quatuor additis diebus hebdomadae Quinquagesimae, Carnisprivium Nouum dicta sit ipsa Quinquagesimae Dominica, quod initium esset quatuor illorum dierum seu hebdomadis abstinentiae recentius institutae. Haec fere post eruditum Editorem Historiae Dalphinatus. CARNIPRIVM, pro *Carnisprivium* legitur, in Annal. Tolos. D. La Faille Instrum. p. 50.

† CARNISCAPIVM, Bacchanalium dies, qui ieiunium quadragesimale proxime praecedunt. Ch. Ms. an. 1318. In Act. SS. t. 6. Aug. p. 538. mendose legitur *Carniscpium*. V. *Carnicapium*.

CARNISIA, apud Rymer. to. 8. pag. 573. col. 1. *Capit etiam emendas assisae panis et Carnisiae fractae.* Et infra: *Item, Robertus de Brus habet mercatum, et feriam et emendas assisae panis, et Carnisiae fractae*, id est, carnis minutatim vendimae, vt videtur; Hispanis *Carniza*, est occisio, caedes, trucidatio. V. *Carnizarius*.

CARNISO, ornatus, apparatus, armatura, Gall. *Garniture*, *Armure*. Ch. a. 1247. ex Tabulario S. Victoris Massil. *Ego Burgundionus Dominus de Tritis eligo sepulturam in Monasterio S. Victoris et relinquo ibi arma, corporis mei. Item, omnes Carnisones ferreas hominum et equorum, etc.* V. *Garniso*. † Mendose vt videtur pro *Cereuisia*. V. *Carnesia*.

CARNISPRENIVM, V. *Carnisprivium*.

CARNISPRIVIALIS, ad *Carnisprivium* pertinens, V. infra in *Pullus*.

CARNISPRIVIVM, V. *Carniprivium*.

† CARNISTELLVS, panis artificialis species, i. q. *Canistellus*. Ch. Ms. Dion. abb. S. Rarauni a. 1241.

CARNITIVM, V. *Carnaticum*.

CARNIVORA, Gall. *Mardi gras*, quo die vorantur et consumuntur reliquae carnes. Acta Murensis Monast. *23. solidi - - in festo S. Ioannis Baptistae de Cellario dentur, et in ministerium Fratrum in feria tertia, quae Carniuora dicitur, expendant.*

CARNIVORACITAS, esus carnium, in Chronico Clusino Henrici Bodonis, apud Leibnitium to. 2. Scriptor Brunsuic. p. 362.

CARNIZARIVS, lanius, macellar[ius,] Germ. Fleischer. Concilium Leg[ionense] anni 1012. can. 35.

CARNO. Prior de Meleon se et ho[mi]nes suos immunes clamat *ab om[ni]bus amerciamentis in foresta, et omnimodis geldis, footegelds, b[...] stalls, tritis, tarno, sumag, etc.* [...] Pick. fol. 168. V. Crompton. [...] 191. V. Haec Spelmannus. [...] Blount pro *Sumag*, legit *Sumag*, [...] iectatque voce *Carno*, immunita[tem] quamdam vel priuilegium signific[...] Cangii editor legendum putat *Ca[...]* ita vt immunitas a *Sumag*, signi[ficet] immunitatem a *Summagio*, hoc [est] a praestatione iumentorum ad exp[or]tandas res dominorum. Anglis [...] *mage* est onus iumenti.

CARNVLENTVS, Vgutioni, *Ple[nus] Carnibus*. CARNVLENTIA, *c[...] situdo*. Guibertus lib. 3. de Vita [...] cap. 5. *Statura breui, et exili c[ar]nulentia.* Vtitur etiam Solinus, et Prudentius.

CARNVNCVLA, Diminutiuum vo[cis] carnis. S. Wilhelmi Constitut. H[ir]saug. lib. 1. cap. 23. *Pro signo [...] benter faciendi, carnunculam sub [...] ta dependentem duobus digitis comp[re]hende.* Sed f. legendum *Carunc[ulam]*.

CARNVS, discus, Gloss. Ms. *Clarnus*.

CARO. (1) Carrorum faber, G[all.] *Charron*. Ch. Confratriae Cleric[o]rum Pontisarae anno 1366. *Pet[rus] Martel caro de parochia B. Petri P[on]tisarae.* (2) *Omnis homo*, Ga[...] Barthii Gloss. ex Hist. Palaest. N[...] *est lingua carnis, quae satis val[...] enarrare, quod Francorum manus [...] voluit pessundare.* S. Aug. in L[ib.] Quaest. contra Apollinaristas in v[er]ba Psalmi 64. *Exaudi preces m[eas,] ad te omnis caro veniet. - - Vnde intelligitur solere homines per no[mi]nationem solius carnis significa[ri.]* (3) Corpus validum, sanum, nulla aegritudine offensum, bona c[or]poris habitudo. Saluianus lib. de Gubernat. Dei: *Quis tam pref[...] di cordis virum non admiretur, [...] merita religiosorum atque virtutes t[...]*

mag[...]

magnis retributionibus dignas putat, et in praesenti hac vita carnes atque fortitudines corporum, praemia putet esse debere sanctorum? V Lactantium de Moribus Persecutorum num. 9. (4) Vita: *In Carne*, in vita. Anonymus Poeta de Episcopis Eboracensibus:

Et culpam erubui iuuenis in carne fateri.

Id est, dum iuuenis eram. (5) Animal. Fori seu Consuetudines Comitatus Bigorrensis art. 14. *Villa liberorum de carne quinque solidos donet, etc. Si quis Militum necessitate ductus carnem alterius, vbi ipse vel vxor eius praesentes non fuerint, acceperit, non prius eam pignoret, donec eum amicabiliter inquiret: et si emendare noluerit, Comitem proclamaturus adeat, et si in duplo carnem amissam recuperet, et Comes 60. solidos.* Vbi vir doctus: *Caro hic sumitur pro animalibus, inde vulgare verbum* Carnalar *id est, carnes, siue animalia pignori capere*, vt est in Consuetudine Aquensi tit. 11. art. 31. V. *Carnale*, *Carnaticum*, *Carnerias* etc. (6) CARO, an pro animali integro, an pro parte carnis animalis ad esum occisi, Gall. *Piece de chair, de viande?* Necrolog. Parthenonis S. Petri de Casis. 29. *Iunii obiit Guilhermus Durandi Domicellus, Baiulus istius loci, qui dedit LX. libr. Turon. pro obitu suo, in cellario de pane, et de duabus carnibus. 30. Iunii obiit Bernarda Ysoira de Laniac monacha, quae leguauit panem et vinum et duas carnes octaua S. Galli.* Similia pluries ibidem reperiuntur. (7) † Pro *carbo*, in Ch. an. 1130. inter Instr. to. 11. Gall. Christ. p. 128. et in alia a. 1234. p. 144.

CAROBALISTA, machinae oppugnatoriae species. Tract. Ms. de re milit. et mach. bell. c. 50. *Carobalista ambulatoria trahitur ab equis siue bobus faleratis - - intus in ea stantes balistarii et ducitur ista machina circumcirca muros castelli; - - et est dicta machina contexta tegillis et coperta coro praedicto.* V. *Carrobalista*.

CAROBEVS, *furon*, *Gallice*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 521.

CAROENVM, V. *Carenum*.

CAROCCIVM, CAROCOLA, etc. V. *Carrocium*.

CAROLA, KAROLA. (1) Statuta Ord. Praemonstrat. dist. 1. cap. 9. *Porro in claustro Carolae vel huiusmodi scriptoria aut cistae cum clauibus in dormitorio, nisi de Abbatis licentia nullatenus habeantur.* Visitatio Thesaurariae aedis S. Pauli London. anno 1295. *Morsus Ioann. de S. Laurentio argenteus deauratus, cum limbo et medio circulo triphoriato, inserto grossis lapidibus, et camahutis et perlis: sed deficiunt 2. leunculi, et vna perla magna, et vna Karola et 7. lapilli etc.* Alibi: *Feretrum S. Athelberti, - - et affinguntur in vna parte 10. oboli de Marchia, et 2. annuli aurei, et deficiunt lapides cum Karolis 51.* Rursum: *Et vnum annulum cum Saphyro magno et Karolo in circuitu 7. lapidum et 8. perlarum* Ibidem: *Et deficit lapis vnus in parte posteriori, et in altero pendulorum* (mitrae) *deficiunt 3. catenulae cum Karolis argenteis appensis.* Ibid. *Stola et manipulus cum nodis oblongis, et amictus cum puellis* (f. perlis) *Karolantibus, et cingulum de filo.* Rursum: *Item Carollae ferreae ante crucem et S. Radegundam.* Si vnus esset hic locus postremus: *Carollae ferreae ante crucem et S. Radegundam*, credendum, *Carolas* nihil aliud esse quam clathros seu columellas fabrefactas olim in quibusdam Galliarum prouinciis, in Normannia saltem, dictas *Caroles*. Hinc in antiquis vsibus S. Vandregesili legitur pro certis diebus: *Processio fit per Carolas*, hoc est, per circuitum *Capellarum* clathris clausarum. Sed quid haec cum aliis locis? An dici posset in illis locis *Carolas* esse minutiora quaedam opuscula aurea vel argentea, contextaue ex lapidibus pretiosis, *perlis Karolantibus*, ad instar clathrorum fabrefacta? Penes attentum lectorem esto iudicium. *Carole* Gallis alias, hodieque Italis *Carola* chorea est. An inde clathri dicti *Carole*, quod orbem saltatorium vtrumque repraesentent? † Omne id hac voce significari videtur, quo aliquid circum

P 2

circumsepitur et vallatur; hinc pro *palá*, Gall. *Chaton*, et clathris, quibus capellae clauduntur intelligenda forte est in locis supra adductis. Detorta paulisulum notione accipi videtur pro Comitatu, in Martyrol. S. Fidis Cod. reg. 5198. *Translatio S. Fidis in cappis et cum Karola; sed sine processione - - Annunciatio Dominica in cappis et cum Karola, tam sacristae, quam B. Mariae, et cum processione.* Gallis olim *Carroler* erat munire. V. *Carectum* et *Careda*. (2)

† CAROLA, chorea, saltatio, Gall. ol. *Carole*, vnde *Caroler*, Ital. *Carolare*, choreas ducere. Hist. S. Martini de Campis pag. 552. V. *Charolare*.

† CAROLEI FLORENI, a Carolo V. Imperat. cusi, in Act. MS. Capit. S. Petri Insul.

† CAROLENI, moneta Neapolit. Contract. matrim. a. 1358. apud Salernum. V. *Carleni*.

CAROLINA, herba Crocodylion dicta, de qua Ruellius l. 3. c. 9. et 10. Gobelinus lib. 9. Comment. Pii PP. p. 217. *Herba reperta est, quam Carolinam vocant, quod Magno quondam Carolo diuinitus ostensa fuerit, aduersas pestiferam luem salutaris, etc.*

CAROLVS, Papiae, *Nauicula in paludibus*. Addit Codex editus, (nam absunt in MS.) *Carolus Rex Franciae fuit.*

CARONCAE. Concil. Rotomag. anno 1581. *Conuentus et Processiones indicebantur - - ad eleemosynas pauperibus impertiendas, quas a Graeca dictione χάριτας, id est gratias, per vocis corruptionem Caroncas vocabant.*

CARONIA. (1) Platea, vicus, vbi habitant *Carones* seu plaustrorum fabri, Gall. *Carrons*. Necrolog. S. Mellani Pontisarae: *Item super domo Radulphi le Cordier in Caronia 3. sol.* V. *Caro* 1. (2) † Cadauer, Ital. *Carogna*, Gall. *Charogne*. Stat. crim. Cumanae c. 161.

† CARONNIVS, carrorum faber, Gall. *Charron*. Ch. MS. 1340. V. *Caro* 1.

CAROPERA, opera carri, vectura, Gall. *Charroy*. Cod. MS. Irminonis. Abb. Sangermann. fol. 96. v. V. *Carropera*.

CAROPERARE, vehere. Idem fol. 72.

CAROS, *Crapulatis redundantia per profundior iusto, capitis gra[...]* Laurent. in Amalthea. Vide M[...] nam Salern. p. 130. et 131. edit. [...] Vox Graeca est; hinc

CAROTICAE, *venae, quae in collo, quas si quis comprimat, correpto dormienti similis, sequaturque totius corporis immobilitas.* S[...] naeus in Vocabulario. † *Au[...] Carotides*, V. Lexica medica.

CAROVANA, V. *Caraquanna*.

CAROXOLVM, V. *Carrocium*.

† CAROZOLVM, i. q. *Carrocium* Ch. a. 1208. t. 1. Cod. Ital. dipl. p. 1557.

CARPA. (1) Cyprinus, species pi[...] Gall. *Carpe*, Germ. *Karpfe*. L[...] borch. lib. Sentent. Inquisit. To[...] p. 59. Statuta S. Claudii anno 14[...] p. 82. (2) Papiae, *Cepula*, et G[...] sar. Sangermann. MS. num. 501.

† CARPANA, cyprinus, piscis s[...] cies, Germ. *Karpfe*. Stat. Place[...] l. 6. V. *Carpa* 1.

† CARPARE, vox Ital. arripere. Tr[...] MS. de re milit. et mach. bell. c[...] 109. *Quando vis carpare aliqu[...] niculum.*

CARPASIA. Breydenbach. Itin. H[...] rosol. pag. 34. *A meridie [...] Carpathos insula - - ex hac insula [...] cuntur et Carpasiae, Magnae naues [...] spatiosae.*

CARPEIA, portio cibaria monachi[...] sic dicta, vt videtur, a *Carpia*, G[...] lis *Charpie*, seu linteolo minutissi[...] carminato et dissecto, quod carn[...] minutatim instar *Carpiae* concid[...] tur: Minutal. Nam scribit Octau[...] Ferrarius in Origin. Ital. *Carpion[...]* esse pisces aceto et aliis speciel[...] condire. Chron. Abbatiae S. Tr[...] donis lib. 13. *Primum ferculum [...] mensa erat, quae vocari potest carp[...] de sicco pisce, eo quod minutatim c[...] peretur.* Statuta antiqua Canon[...] rum S. Quintini in Viromanduis [...] *nationem, volatilia, carpeiam [...] frisia, 2. membra pulli, etc.* Rur[...] *In carpeia, dimidius portus [...]*

yo. aut cum pipere. Idem quod Karpita, de qua voce infra. V. Carpia.

CARPELLA, in Gloss. Saxon. Cottoniano, Radospoga.

CARPILLUS, cyprinus minor, in Co. Mi. Phil. Pulcri an. 1289. V. Carpena.

CARPENTAGIUM. (1) Vecturae onus. Red. Meled. Ms. in Reg. Phil. Aug. V. Carpentum et Carreda. (2) Opus lignarium, structura materiaria, Gall. Charpente. Comput. Ms. fabr. S. Petri Insul. a. 1481.

CARPENTARE, opus Carpentarii exercere, vel ex ligno opus quoduis conficere. Lambertus Ardensis pag. 160 *Super dunionem Ardeae miro carpentariorum artificio domum ligneam ... quam quidam Broburgensis artifex vel carpentarius ... fabrefecit et carpentauit.* Hist. Dalphin. to. 2. pag. 132. col. 2. ex Computo anni 1324. *Carpentata aedificia*, in speculo Saxonico lib. 1. art. 20. §. 1. Willelmus Brito lib. 7. Philipp. pag. 179.

Et sic artificum studio vigilante labore
Carpentata breui, etc.

Et lib. 12.

Aut carpentorum, quae primum Belga putatur
Carpentasse sibi, etc.

CARPENTARIA, locus, vbi Carpentarii seu fabri tignarii operantur, apud Innocentium III. PP. lib. 13. Epist. 55. Interdum ipsa Carpentaria ars, vt apud Firmicum lib. 2. Math. c. 9. Vide Stephanum Tornac. Ep. 82. Denique ipsum Carpentarii seu Doliarii opus. Computus anni 1202. apud D. Brussel de Feodis to. 2. ad calcem p. CXLVII. *De Carpentariis cellarii LXXII. S.*

CARPENTARIUS, Papiae, qui facit carpenta. Isidorus lib. 19. *Carpentarius speciale nomen est, carpentum enim solum facit. Artifex carpentarius*, apud Lampridium in Alexandro Seuero. *Vehiculum carpentarium*, apud Pollionem in Zenobia. Postmodum dicti *Carpentarii* artifices omnes lignarii, et tignarii. Vgutio: *Omnis faber lignarius, Carpentarius dicitur.* Quippe carpentorum, seu vehiculorum materia lignea fuit. *Carpentarius*, 1. Paralip. c. 9. v. 15. et in Lege Baiwar. tit. 10. §. 6. *Carpentarius seruus*, in Lege Salica tit. 11. §. 5. Aetherius et Beatus lib. 2. aduersus Elipandum Toletanum: *Carpentarius quislibet facit sibi domum, in qua habitat, etc. Carpentarius* cognominatus olim Willelmus Meledun. Vicecomes, qui priori Hierosolymitanae expeditioni interfuit, *non quia faber lignarius esset*, inquit Guibertus lib. 4. Gestor. Dei c. 7. *sed quia in bellis caedendo more Carpentarii insisteret.* Ordericus Vitalis lib. 12. *Carpentarios berfredum facientes docebat. Opus Carpentarium*, in Concilio Meldensi anno 845. can. 77. et apud Ingulfum p. 888. Vtuntur idem Ingulfus p. 837. S. Hieronymus in Praefatione ad Regulam S. Pachomii §. 5. S. Isidorus in Regula cap. 19. Lex Burgundion. tit. 10. §. 6. Capitula de Villis §. 45. Baldricus Nouiomensis l. 2. c. 1. etc. *Opus carpentarium*, ἔργον ἀρχιτεκτονίας, Exod. 35. v. 33. CARPENTERIUS, idem in Computo a 1202. apud D. Brussel Tract. de Feodis tom. 2. ad calcem pag. CXLI. *Carpenteriis et prisonibus ducentis XL. S.* CARPENTER, eadem notione, in Onomastico ad calcem to. 4. Actorum SS. Maii.

CARPENTATIO, opus carpentarium, seu ligna ad opus carpentarium necessaria. Charta Communiae S. Quintini Viromand. an. 1237. e Chartulario Monasterii S. Quintini in Insula p. 156. *Planchetas et ventalia teneantur suis sumptibus de omni materieno necessario et de omni carpentatione in perpetuum detinere.*

CARPENTATOR, idem qui *Carpentarius*, apud Petrum Canonicum in Actis S. Dympnae Mart. n. 7. In Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 159. ex Computo a. 1321. Ch. a. 1377. apud Miraeum to. 2. p. 1245.

CARPENTER, CARPENTERIUS, V. Carpentarius.

CARPENTUM, Papiae, *pompaticum vehiculi genus, carrum.* De Carpentis veterum multa congessernnt Casaubo-

saubonus ad Lampridium, et Iacobus Gothofredus ad legem vnicam Cod. Theod. de Honorator. vehicul.

† CARPENTURA, opus lignarium, *Carpentarium*, Gall. *Charpente*. Ch. Mſ. a. 1179.

CARPENUS, pro *Carpinus*, arbor, Gall. *Charme*. V. *Carmus* et *Opulus*.

CARPETA, idem quod *Carpia*, vel potius panni villosi vel crassioris genus et vestis ex eo panno; Gallis etiam *Carpite*, et Hiſpan. *Carpeta*, tapes. V. *Carpia*. Statuta Equitum Theutonic. art. 74. ap. Raimundum Duellium l. 2. Miſcell. p. 59. *Quilibet frater debet habere duplicia camisiarum - - saccum in quo dormit, carpetam, lintheamen.* Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 275. ex Computo anni 1336. *Iacobo mercatori pro carpetis quinque pro arnesio vnc. II. taren. XIII.* Editores interpretantur *arnesii* tegumentum. CARPITA, eadem notione. Regula Templariorum cap. 70. *Carpitam habeat in lecto, qui sacco, culcitra vel coopertorio carebit.* Academicis Cruscanis *Carpita*, est *un apparato di tavola vile, composto di materie grosse di lana, e di pezze, di diuersi colori.* Eiusmodi olim fuisse Carmelitarum pallium, atque *Carpitam* pariter appellatum, ex Pseudo-Cyrillo et aliis pluribus ostendit Dan. Papebrochius ad 8. April. p. 798. 799 V. *Cartica*.

CARPETTAE, inquit Hofmannus in Lexico, muliebres tunicae vocantur hodieque Venetiis, quas *Chiridotas Dalmatorum* vocat Capitolinus in Pertinace cap. 8. Καρπωτὰς Graecis, vt aliis notatam, quod κάρπον manus obuelabant. Octauius Ferrarius de Re vestiaria, l. 3. c. 9.

CARPETTUS. *Decem Carpettos* apud Rymer. to. 11 pag. 378. col 1. eadem, vt videtur, notione ac *Carpeta*. Hic enim agitur de suppellectili Collectoris Rom. Pontificis iter habentis in Anglia.

CARPHIA, Graece κάρφια, clauiculi qui configebantur sub soleis calceamentorum militum de quibus Isid. l. 19 Orig. c. vlt. Hierolex. Macri.

CARPIA, linamentum, seu linteum *carptum* quod vulneribus inditur, μοτὸς Graecis Medicis, vel τιλτὸς μοτὸς, Gallis *Charpie*, vox Chi[...] gis nota. Gloss. Lat. Graec. C[...] ξυσμὸς πόκος, sordidum vellus [...] supplemento Antiquarii legitur [...] *pies* Glossae Mſ. ad Alexand[...] Iatrosophist. *Tilptalium, linte[...] minutissime carminatum siue ca[...]* Vide Salmasium ad Vopiscum [...] 369. et de modo vsurar. pag. [...] et Octauium Ferrarium in *Carpi[...]*

† CARPINATUM, linteum con[...] ptum, idem quod *Carpia*, [...] Hadr. Iun. epist. p. 22.

CARPIO, cyprinus, piscis, Gall. [...] *pe*, Germ. Karpfe. Chronicon [...] nasterii Bonae Spei p. 395. V. *C[...]* et *Carpo*.

† CARPIONUS, carpio, in Stat. [...] riat. Riper. 12.

CARPISCULUS. (1) Calcei barb[...] ci species, vnde fortassis Galli *Es[...] pins* hauserunt. Vopiscus in Aure[...] no: *Superest P. C. vt me etiam [...] piscculum vocetis? quod cognomen [...] forme videbatur; carpisculum e[...] genus calceamenti esse satis notum* [...] V. Casaubonum et Salmasium [...] hunc locum. (2) Est etiam *Ca[...] sculus* vox Architectorum, in ve[...] Inscriptione, quae exstat Viennae [...] lobrogum: D. D. FLAMINI[...] VIENNAE TEGULAS A[...] NEAS AURATAS C[...] CARPISCULIS ET VES[...] TURISBASIUM ET SIG[...] CASTORIS ET POLLU[...] CUM EQUIS ET SIGN[...] HERCULIS ET MERCU[...] D. S. D. Legendum est *Carpusc[...]* quae videntur significare capite[...] rum ornamenta fructuum spec[...] praeferentia, a Graeco καρπὸς, [...] ctus. Vide Diarium Italicum D[...] *Montfaucon* p. 3.

CARPITA, V. *Carpeta*.

CARPITER, *fundus, qui in campo* [...] *Carpitur, consumitur.* Vetus G[...] Sangermann. Mſ. num. 501. V. [...] *pitus* et *Campitum*. Hoc postrem[...] duobus aliis videtur praeferendu[...]

† CARPITRIX, a Lat. carpere, [...] cium in *artillaria* regia. Vadia o[...] reg. a. 1328. *Carpitrix neruo[...] artilleriae ibi* (Luparae) *per diem* [...] *sol. et per annum pro roba c. sol.*

CAR[...]

ARPITUM. Isid. Gloss. *Tilligatum*, *Carpitum*. Graeuius suspicatur legendum, *Tilptalitom*, *Carpita*. Vide hanc vocem in *Carpeta*.

ARPITUS, Papiae, *fundus qui in campo est*. V. *Carpiter*.

ARPLEGAZARE. Vgutio: *Oblinere*, *miscere*, *deturpare*, *quod vulgo dicitur carplegazare*.

ARPO, cyprinus, piscis, a Gallico *Carpe*. Sancti Wilhelmi Consuetud. Hirsaug. l. 1. c. 8. V. *Carpio*.

CARPOBALSAMUM, Gr. καρποβάλσαμον, fructus balsami, in Stat. Altae.

ARPORARE, *sauciare*, *ferire*, Vgutioni.

CARPSELLA, pro *Scarcella*, pera coriacea peregrinorum, in Missal. MS. saec. 4.

CARPSUM, nomen libri diuina officia complectentis, sic dictus, quia carptim collectus. Codex script. an. 1060. in Arch. cathedr. Veron.

CARPTARE, *sauciare*, *ferire*. Gloss. vet. Cod. reg. 7613.

ARPTURA, V. in *Canaptura*.

ARPUSCULUS, V. *Carpisculus*.

ARQUILA, κρέαδιον, *caruncula*, apud ...anum in Supplemento Antiquarii.

CARRA, CARRAE, CARRI. (1) Caesari et Hirtio, sunt currus, quibus vehuntur impedimenta exercitus. Idem Caesar a Gallia creditur hanc vocem in Latium intulisse, quamuis ante Caesarem etiam Varro vsurpauerit. Capitul. 2. an. 813. cap. 10. *Vt Regis spensa in carra ducatur*, etc. In tit. *De dispensa Regis et Optimatum in carro ducenda*. Adde Capitul. an. 821. c. 2. Miracula S. Ludgeri Episcopi Mimingardensis num. 23. *In vna carra mater simul et filia positae - - ad nostram Ecclesiam adductae sunt*. CARIA, in Capitul. de Villis c. 30. CARRUM, neutro genere passim etiam vsurpant Scriptores aeui inferioris. Gloss. S. Bened. *Carrum*, ἅμαξα. Glossae Gr. Lat. κάρρον, *carrum*. Alibi: κάρρον, *Raeda*. Pollio in 30. Tyrannis: *Carra ...entia digito salutari repulisse dicitur*. Stephanus Tornacensis Epist. 228. *Vehiculum ad te mittimus; quod ...iam e quadro, d. mutato in r. pro-pter numerum rotarum Quarrum appellamus*. Lex Burgundi addit 1. tit. 1. cap. 4. *Viam in actum, hoc est, vbi carpenta vel carra ducuntur*. Capitulare Arechis Principis Beneuentani §. 11. *Si quis in silua propria plaustrum quod vulgo carrum, honustam lignis cum bubulis deprehenderit*. *Carrum ferratum*, apud Innocent. III. PP. lib. 13. Epist. 61. Vide Frotharium Tullens. Ep. 27. et Chron. S. Benigni, etc. (2) CARRA, onus *carrae*, Gallis alias *Charree*, nunc *Charretée*. Chartularium Virzionense fol. VII. *Isidorus Presbyter dedit - - pratum, vbi possint colligi feni carre octo*. CARRUM. Idem Chronicon S. Benigni: *Prata vbi secantur carra foeni quinquaginta*. (3) CARRA VINI, dolii vinarii species. Tabularium S. Vincentii Cenoman. *Vnam carram vini illi dando super quatuor libras Carnotensium*. Ibidem: *Dedimus ei vnam carram vini, et vnum modium siliginis*. V. *Carrata* in *Carrada*. (4) CARRAE; pro ipsis impedimentis, in Capitulari Caroli Magni a. 807. cap. 3. Edit. Baluzianae, semel ac iterum. Fulcherius Carnot. Lib. 1. Hist. Hierosol. cap. 19. *Cumque die quodam non longe ab Ascalone circumuagantes Franci proelium exspectarent, inuenerunt illic non minimam praedam de bobus et camelis, ouibus et capris. Quam Carram cum iuxta tentoria - - congregassent, inferunt sub edicto Principes nostri - - secum minari*. Idem lib. 3. cap. 18. *Tria nempe vexilla pretiosissima, quae standarts nominamus, ab eis excusserunt: vtensilia etiam multiformia, culcitras et puluinaria. Carram quoque multam cum sarcinis nostri reduxerunt, camelos videlicet 300. asinos 500.* Gaspari Barthio in Glossario apud Ludewig. Reliq. MS. to. 3. pag. 323. ex Hist. Palaest. Fulcherii Carnot. *Carra copia plaustrorum et iumentorum*. V. infra *Cariagium*. (5) CARRUM, maioris candelabri Ecclesiis suspensi species, quod *Carri*, seu currus speciem referret. Vetus Inquesta apud Puricellum in Monumentis Ambrosianae Basilicae p. 1166.

 Dant.

Dant lampades illas quae ponuntur in plaustro sine carro, quod est in choro B. Mariae. Infra: *Credo quod Archiepiscopus dat ipsis lampades et oleum, et Canonici sancti Georgii accendant vel accendere faciant ipsas lampades, et voluant et voluere faciant ipsum carrum.* (6) † CARRA, nauigii species. Elmham. in vita Henr. V. reg. Angl. edit. Hearn. c. 32. *Naues eciam maximae, vocatae carrae, quas de ciuitate Ianuensi Galli conduxerant - - maria conseruabant.* V. *Carraca*

† CARRABILIS VIA, eadem quae *Carealis*, per quam carrus transire potest, in Ch. Ms. a. 1260. V. *Carreria* 1.

CARRACA, nauis oneraria, Italis *Carraca*, Gallis *Carrache*. Epistola Paschalis Minoritae apud Waddingum anno 1342. num. 10. *Et post Venetiis ascendentes quamdam carracam, transiuimus per mare Adriaticum.* V. *Carrica* et *Carra* 6.

CARRACARE, carro vehere, Gall. *charrier*. Chron. Laurisham.

CARRACATA TERRAE, forte quantum *Carruca* seu aratro per annum arari potest. Ch. Roberti Carnotensis Episc. pro Monialibus S. Remigii: *Dederunt - - Abbas et Monachi* (Floriacenses) *- - duas carracatas terrae, etc.* F. legendum, *Carrucatas*. V. *Carrectata terrae* et *Carrucata*.

CARRACENSES, Haeretici, quorum mentio fit in Constit. Friderici I. de Haeretic. a *Carrazo* Lombardiae oppido forte dicti.

† CARRACIA, leguminis species, phaseolus, Ital. *Caraco*, in Stat. Vercell. l. 5.

CARRACVTIVM. Isidorus lib. 20. Orig. cap. 12. et ex eo Gloss. Arabico-Lat. et Papias: *Vehiculum altissimarum rotarum quasi carrum acutum.*

CARRADA, CARRATA. Onus *Carri*, quantum *Carro* vehi potest: Occitanis *Carrado*, Gallis *Charretée*, vel *Charrée*, vt est in Consuetudine Hannoniensi art. 105. Ch. Caroli Calui pro Monasterio S. Germani Paris. *De melle quin etiam carrada vna ex modiis octo, cum solita cera.* Alemannica 83. ex Goldastinis: *de pratis ad vnam carradam.* D[...] tiones Salisburgenses cap. 12. [...] *gebertus dedit ibi prata ad 30. car[...] das.* CARRATA, et CARADA, [...] lii vinearii seu alterius liquoris [...] cies. Anonymus Hasenrietanus [...] Episcopis Eystetensibus: *Ego quid[...] de vino nihil habeo, nisi vnam p[...] uulam carradam, quam dedit mihi [...] des meus Augustensis Episcopus [...] tum ad sacrificium.* Vita Godefr[...] Campebergensis cap. 54. *Sed et [...] pa Rheni dimidiam vini carratam [...] festiue celebrandam eiusdem Apos[...] Assumptionem deputauit.* Consuet[...] dines Ecclesiae Colon. Ms. e Bibli[...] theca Cathedralis Attrebat. *Canon[...] ci maioris ecclesiae habebunt annu[...] tim 144. carratas vini et dimidia[...] carratam.* Ibidem: *Dantur du[...] carratae ceruisiae - - Scholaribus C[...] nonicis, 15 carrata quam consueueru[...] dare custodibus dormitorii ad facien[...] dum ipsis lectos.* CHERRETA, e[...] dem significatione. Charta Willelm[...] Abb. Cariloci anno 1242. apud Pe[...] ardum in Burgundicis p. 450. KA[...] RATA, eadem notione, apud M[...] nachum Sangall. in Carolo M. l. [...] cap. 17. QVARRADA, in Char[...] Dagoberti Regis apud Doublet[...] p. 656. DE CARRADECI, pro [...] *Carradis.* Ch. Clodouei III. Reg[...] apud Mabillonium: *Vbicumque tel[...] neus, portaticus, rotaticus, vel re[...] quas reddebutionis a iudicebus publ[...] cis exigebantur de Carradeci qui h[...] inferre videntur, ad missus ipsius b[...] silect nullatenus requireretur, nec ex[...] geretur, etc.* Infra: *Et de ipsa Ca[...] radeci qui hoc inferre videntur, et* [...] Alia Chilperici a. 716. *Vel reliqua[...] redebutionis, quod a indicibus publi[...] cis exigetur de carra eorum, qui h[...] inferre videntur.*

CARRADES, vel CARRADIS, ide[...] quod *Carrada*, onus *carri*. Praec[...] ptum Ludouici Imp. anno 831. apu[...] Marten. tom. 1. Amplis. Collec[...] col. 85.

† CARRADIA, tributum seu vectig[...] ex *carris* perceptum. Ch. an. 136[...] t. 8. Ordin. reg. Fr. p. 365.

CAR

CARRADIUM, eadem notione. Descriptio censuum Monasterii S. Emmeranni apud Bernardum. Pez t. 1. Anecdot. part. 3. col. 76.

CARRADUM, vecturae onus, idem quod *Carredum*; vel portorium ex carris perceptum. Annal. Bened. tom 2. pag. 699. ex Diplomate Caroli Regis Franc. *Vt nullo telonio, nec nauigatico, nec carrado, enectione, nec rotatico - - exactare faciatis.*

CARRAGIUM, vectura cum *carro*, *Carropera*, in Ch. Ludov. reg. an. 878 inter Probat. t. 1. Hist. Loth. p. 315 V. *Cariagium* et in *Carreda.*

CARRAGO, carrorum numerus, Ital. *Carregio*, apud Pollionem in Claudio, et Iul. Capitolin. in Galieno.

CARRAIRONUM, V. *Careironum.*

CARRALE, idem quod *Carredum*. Ch. Theodor. III. a. circ. 688. apud Felibian. Hist Sandionys. p. IX. *Vbi pro opportunitate ipsius Basilicae - - ambulare aut discurrere videntur, tam carrale, quam de nauigale, nullus quislibet - - nullo tillonio de ipsa carra exigere - - non praesumatur.* Ch. Caroli M. apud Aimon. l. 5. c. 1. *Nec de nauale, nec de Carrale, neque de saumis - - teloneus exigatur.* CARRALE pro vectura, in Foris Bigorrensi art. 14. Capitul. Caroli M. l. 1. c. 81 *Tria carralia opera licet fieri in die Dominico etc.*

CARRALIS (1) Idem, apud Lobinell. in Glossar. ad calcem Hist. Brit. *Acceperunt carralem de vino eadem Nominae.* V. *Carreda.* (2) CARRALIS EVECTIO, vectio, curruum. Praeceptum Pippini Regis pro Monasterio Prumiensi apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 30.

CARRALIS SOGA, V. in *Soga.*

† CARRAQUA, vt *Carraca*, nauis oneraria, in Lit. Ms. Caroli VI. reg. Fr. a. 1415. V. *Carraca.*

CARRARE IN CARRO, *carro* imponere, Gall. *Charger.* Pactus legis Salicae tit. 27. §. 9. *Si quis foenum in carro carrauerit, etc.*

CARRARIA. (1) Idem quod *Carratum*, vel *Carrada.* Ioannes Abbas S. Mauritiini in Vita B. Ioannis Abbatis Gorziensis n. 75. V. *Carrada.* Otto Morena in Hist. Rerum Laudensium p. 54. *Et adduxerunt carrarias multas plenas lignis siccis, sulphure, lardo, oleo, axungia, et pice liquida madefactis, etc.* Infra: *Quare ipsas carrarias sic vndique accensas et maximam flammam iactantes vnam post aliam iuxta gattum Imperatoris proiectabant.* Vox, vt videtur, notionis non multum diuersae a *Carraria*, species dolii. (2) Lapidicina, Gallis *Carriere.* S. Augustinus Serm. 2. de vita et Morib. Clericor. *Emerat de ipsa pecunia xenodochii quandam domum in carraria, quam sibi existimabat propter lapides profuturam.* V. *Carreria* 2. QUARRARIA, et QUADRARIA, eadem notione in Monastico Angl. to. 2. pag. 8. 183. 177. (3) Via, qua carrum vehi potest. V. *Via* et *Carreria* 1. (4) † Dolii vinarii seu alterius liquoris species. Item, mensura vinaria, eadem fortassis atque *Carra.* Stat. Astae. V. *Carrada*, *Carraria* 1. et *Caratellus.*

† CARRARIATUM, lapidicina, in Arest. Parlam. Paris. an. 1319. V. *Carraria* 2.

CARRARIUS. *Carraria opera*, quae carris praestantur. Capitul. Aquisgran. a. 789. c. 79. et lib. 1. Capitul. c. 75.

† CARRASTA, onus carri, in Chartul Miciac. V. *Carrada.*

CARRATA, V. *Carrada.*

† CARRATELLUS, V. *Caratellus.*

† CARRATERIUS. (1) Auriga, ductor carri; Gall. *Charretier*, in Lit. remiss. Ms. a. 1375. V. *Carrator* et *Carrectarius.* (2) Adiect. *Bota carrateria*, idem quod *Carraria* 4. in Lit. Ms. a. 1375.

CARRATGIUM, V. in *Carreda.*

CARRATH. Ch. a. 1287. in Metropoli Salisburgensi to. 3. p. 40. *Fratrum vero consortio altera dimidia Carrath vini cum allecIis et ouis cedet singulis annis de suis possessionibus tempore subnotato.* Idem videtur quod *Carrada vini.* V. in hac voce.

CARRATIO, CARITIO. Codex Ms. Irminonis Abb, San-Germam. fol. 79. col. 2. *Soluit, de lignaricia denar. 1111. de carratione pedalem 1. scindolas [illegible]* Ibid. fol. 86. verso 2. col.

col. 2. *Soluit de carritione pedalem I. pullos III. oua XV.* Propter adiunctas voces, *pedalem*, et *scindolas* coniectat Cangii editor *Carrationem* hic idem esse quod *Quadrationem*, Gall. *Equarissement*, seu quamlibet ligni fabricationem domino debitam a vasallis, etsi magna est affinitas vocum *Carratio* et *Carritio*, cum *Carro* suisque deriuatis, quae vecturae onus significat. V. *Carreda* et *Scaritio*, in *Scarritio*. † Carpentario praestatio esse videtur pro paxillis. V. *Carratium*.

CARRATIVM, paxillus quo sustentatur vitis: *Escharas*, seu *Eschalas*. Lex Longobard. l. 1. tit. 25. §. 24. *Si quis palum, quod est carratium, de vite tulerit etc.* V. *Eschara*.

CARRATOR, ductor, carri, Germ. Kärrner, Gall. *Charretier*. Ital. *Carratiere* Chron. Parmense ad a. 1284. Ital. *Carratore* vel *Carradore*, non eum, qui ducit, sed eum, qui facit carros vulgo significat, Gall. *Charron*.

† CARRATVM, vecturae onus, a vasallis praestandum, in Ch. Ms. an. 1210. V. *Carreda*.

CARRAXATVRA, V. *Charaxatura*.

CARRAXOLVM, V. *Carrocium*.

† CARRAYRERIVS, CARREYRERIVS, CARREYRIVS, cui *carreriarum* seu viarum publicarum cura demandata est. Ch. Ms. a. 1333. Alia a. 1341. t. 8. Ordinat. reg. Fr. V. *Carreria*.

CARRAYRO, V. in *Carreria* 1.

† CARREAGIVM. (1) Carrus quibus vehuntur impedimenta exercitus, ap. Murat. t. 18. Script. p. 1071. V. *Cariagium*, *Carra* 1. et *Carrago*. (2) Tributum seu vectigal quod ex carris exigitur. Ch. Ms. a. 1226.

† CARREARE. (1) Vecturam seu *carrorum* seruitium exigere. Ch. Ms. an. 1187. (2) Carro vehere, carrum ducere, Ital. *Carreggiare*, in Stat. Taurin. a. 1360.

† CARREARIVS, perperam pro *Correarius*. Lit. a. 1366. t. 5. Ordinat. reg. Fr. pag. 228. V. *Carrerarius*.

CARRECTA, CARRECTVM. (1) Sepes, Φραγμός, in Gloss. Graec. Lat. forte pro *Carretum* vel *Caretum*.

CARRECTA, CARECTA, currus duobus constans rotis, *Birota*, Gall. *Charrete*. Thom. Walsinghamus in Henrico III. *Nullo profecto negotio reuersus est, currus, carectas, et plaustra perdens numero 50.* Charta Edwardi II. Regis Angl. to. 2. Monastic. p. 103. Additamenta ad Matth. Paris. Occurrit et ap. Th. Madox Formul. Angl. pag. 384. et Kennetum in Antiquit. Ambrosden pag. 574. CARRECTVM, eadem notione apud Thomasserium Consuetud. Bituric. pag. 714. in Charta Archambaldi de Soliaco. CARRECTA DOMINICA, quae ad dominum manerii pertinent vel ad colonica eius negotia perficienda. Articuli obseruandi per prouisionem Episc. Angliae: *Quandoque etiam carrectae et equitaturae dominicae Praelatorum, Religiosorum aut Clericorum in itinere publico, in mercatis, et aliquando in sanctuariis capiantur et abducantur.*

CARRECTARIVS, auriga, Gall. *Charretier*. Tho. Walsinghamus in Edw. II. Describitur officium *Carrectarii* in Fleta l. 2. c. 85.

CARRECTATA, Gallis *Charretée*, quantum *Carrecta* continet. Monasticum Anglic. to. 1. p. 419. CARRECTATA TERRAE, modus agri: cuiusmodi autem fuerit, docet vetus Charta apud Edward. Cokum ad Littletonem sect. 95. *Quod cum ipsa teneat de ipso duas carrectatas terrae in Conington per homagium et seruitium militare, vnde duodecim carucatae terrae faciunt vnum feudum Militis, etc.*

CARRECTVM, V. *Carrecta* 1. et 2.

CARREDA, CARREDVM, CARREGIVM, etc. vecturae onus quod vasalli domino exsoluebant, *Carropera*. Ch. Beatricis Comitissae Cabilon. a. 1180. apud Francisc. Chiffletium: *Et in vniuersa terra eius non habeo talliam, vel porcellagium, vel hefenagium, vel messionagium, seu annonagium, vel carredum.* Et infra: *Dictum est praeterea quod in carredo Prioris, quo vinum de vineis suis, aut alienis ad vsum Monachorum de partibus Cabilonensibus adducere solet, non debeo pedagium acci-*

accipere. CARREDA, in Ch. Philippi Reg Fr. a. 1170. apud Perardum in Burgundicis p. 244. CARRETVM. Tabularium Monast. Longipontis in dioecesi Paris. CARREIVM, idem. Ch. Henrici II. Regis Angl. tom. 2. Monastici Anglic. *Item ab operibus castellorum et parcorum, pontium clausuris et omni carreio et summagio et nauigio, et domorum Regalium aedificatione - - liberi sint.* Tabularium Lascar. apud Marcam l. 5. Hist. Beneharn. c. 11. Ch. Car. Camalariense: *Mansus Rigaldenchus debet octo sextarios annonae et cinatae tres eminas, et recetum, et in vindemii pro carreio XII. denar* Pluries ibidem legitur multifariam exaratum, *Carreium, Careium, Carreum, Careum.* Charta a. 1257. apud Thomasserium in Biturig. pag. 92. *Pro chareyo bis in anno dicto Decano sex libras Turonenses.* CARREGIVM, in Concilio Bituricensi anno 1031. cap. 15. et Burdegal. anno 1255. c. 29. Tabularium Vindocinense Ch. 104. Notitia Radulfi Vice-Comitis Thoarcensis, in Tabulario S. Cypriani Pictav. fol. 35. *Neque bidannum, neque plaustra hominum, hoc est charragium, etc.* Charta Galeacii Comitis Virtutum anno 1377. *Valeat imponere fodra, et taleas, regias, et caregia, quaestas, etc.* In alia eiusdem anni: *Fidelitatibus, homadiis, rogidiis, carigiis, indictionibus,* etc. *Bestia carregii,* in Saisimento Comitatus Tolosani, apud Lafallium to. 1. Annal. Tolos. p. 17. CARRAGIVM. Ch. Gaufridi Comitis Andegav. anno 1048. *Totum vinagium, et totum carragium boum et asinorum etc.* CARRATGIVM. Charta anni 1308. apud Baluzium to. 2. Hist. Aruern. p. 782. V. etiam *Carrale.* (2) CARREDA, pro *Biga*, V. in *Carreta.*

CARREDVM, V. *Carropera.*

CARREGIA, V. *Corregia.*

CARREGIVM, V. in *Carreda.*

† CARREGNO, mensurae frumentariae species, eadem quae *Carta* 1. Ch. Ms. a. 1320.

CARREI, V. *Carnale* 3.

† CARREIAMENTVM, vectura quae cum *carro* fit, in Ch. Ms. Anserici de Monte-reg a. 1180. V. *Carreiare* et *Carrigamentum.*

CARREIARE, carro vehere, Gall. *Charrier*, Germ. Karren. Statuta Guidonis Archiep. Narbonensis anno 1260. c. 4.

CARREIVM, V. in *Carreda.*

CARRELLVS. (1) Telum balistae, V. *Carellus.* (2) Puluinus, Gall. *Carreau.* Inuent. Eccles. Aniciensis a. 1444. *Item duas lanadbrs siue sudaria telle* (telae) *pro mortuis - - - Item sex carellos coopertos de corico pro Magnatibus.* (3) Orbiculus, trochlea, Gall. *Poulie.* Transactio inter Abbatem et Monachos Crassenses anno 1351. ex libro viridi fol. 53. *Ad puteum annuatim exhauriendum et mundandum, et ad tenendum condirectum, et de cistulis siue ferratis, et catena, et rota siue carello, aut tecto eiusdem putei.*

CARRENA, V. *Carena.*

† CARRERA, via per quam currus transire potest, Fahrweg. Ch. an. 1160. in Append. ad Marc. Hisp. p. 1330. V. *Carreria* 1.

† CARRERARIVS, mendose pro *Correrarius* vel *Correarius*, in Lit. remiss. Ms. a. 1384.

CARRERIA. (1) Via; sed illa proprie per quam *Carrus* transire potest. Item, vicus, platea, Gall. *Rue.* Prouincialibus *Carriero* platea est, *Carrairo*, via per quam adiguntur animalia siue ad ea pascenda, siue ad aquanda, *Carreirou* semita peditum. Gloss. Lat. Gall. *Exorbita, Charriere. Carrera*, in Foris Beneharn. *Charran*, in Consuetud. Inculismensi art. 88. *Charriere*, in Bononiensi art. 176. *Carriere*, in Claromontana art. 228. vbi *Carreria* dicitur esse via lata 8. pedum, per quam *Carreta* potest transire. *Carriero, Carrairou* et *Carrairol*, via semita, Occitanis. *Via Carraria* apud Innocentium III. PP. in Bullario Casinensi tom. 2. p. 243. Charta Odonis Regis apud Catellum in Historia Occitan. pag. 749: *Si infra instam villam vel carrerias eius Hostellenses vel Hispani fuerint, etc.* Ch. Will. D. de

de Montepessulano a. 1188. *In latitudine durat ab ipso muro vsque in carreriam publicam, quae est ante ipsum planum, quae carreria vadit de camino introitus portalis etc.* CARRERIVM, eodem intellectu. Ch. Caroli II. Regis Siciliae et Prouinciae Comitis ann. 1289. ex schedis Praesidis de Mazaugues: *Vsque ad pontem, qui est in carrerio, et voluitur per dictum carrerium, etc.* CARIERA, eadem notione. Consuetud. Lemouic. art. 39. *Item consuetudo est, quia nemo supra terram et carieras caram domibus suis debet habere augeream seu cloacam.* CARRAYRO, idem. Pactum inter Iac. Arrag. Reg. Dominumque Montispessulani et Berengarium Magalonae. Episcopum an. 1272. CARREYRIA. Instrum. Eccles. Aginnensis an. 1264. tom. 2. nouae Gall. Christ. col. 336. etc. Edict. Iohannis Reg. Franc. a. 1356. to. 3. Ordinat. pag. 198. CHARRONERIA, eadem notione. Ch. a. 1270. in Prob. Historiae Monmorenciae p. 119. *Quod via publica de strata seu charroneria quae ducit - - vsque ad Pontem etc.* (2) Lapidicina, Gall. *Charriere.* Limborch. lib. Sentent. Inquisit. Tolos. p. 72. *Item quadam die vidit Petrum Raymundi hereticum Tholosae in carreria de petra* Ibidem passim occurrit eodem intellectu. V. *Carraria* 2.

CARRERIVM, V. in *Carreria* 1.

† CARREROTVS, angiportus, via arctior. Inuent. Ms. a. 1476.

† CARRESSERIA, via vt videtur, per quam, *carrus* transire potest. Ch. Ms. a. 1406. *Leudam vnius carresseriae in fluuio Atacis;* id est secundum fluuium. V. *Carreria.*

CARRETA, biga, Gall. *Charette.* Sugerius in Ludouici VI. p. 313. etc. Charta eiusdem Ludouici Regis Franc. anno 1118. apud Doubletum: *De rheda, id est, carreta, 2. nummos.* CARREDA, eadem notione. Chronicon. Ioann. de Becka: *Carredas deferentes Episcopo necessaria captiuarunt.* V. *Carrecta* 2. CARRETTA. Parisius de Cereta in Chronico Veron. apud Muratorium t. 8. col. 627.

CARRETATA, onus *carretae*, in Monast. Angl. t. 2. p. 32.

CARRETELLVS, V. *Caratellus.*

CARRETTA, V. in *Carreta.*

CARRETVM. (1) Praestatio *Carreti* seu *Carretae*, Gallis *Charrette.* Ch. a. 1248. in Biblia Cluniac. p. 1519. *In quolibet homine tenente hospitium vnam quartam auenae et in crastino Natiuitatis Domini vnum panem pinetariae et gallinas, et carretum.* Ch. Philippi Augusti a. 1185. pro oppido Ferrariensi, apud Morinum in Hist. Vastinensi: *Absque roagio et messione seruientium, et carreta.* V. *Carreda.* (2) Charta Mauricii Episcopi Paris. a. 1104. in Tabulario S. Victoris: *Robertus de Chala dedit 5. sol. super cameras quas habebat retro domum suam, quae est in carreto Alrici.* *Carretum*, hoc loco, est quod Galli dicunt *Carré*, locus quadratus qui vulgo Andibus *Closerie*, sepibus vndique incinctus. † Vel potius vicus, platea, forum, Gall. olim *Carrel.*

CARREVM, V. *Carreium* in *Carreda.*

CARREYRENVS, CARREYRERIVS, CARREYRIVS, V. *Carrayrerius.*

CARREYRIA, V. in *Carreria* 1.

CARREZARE, V. in *Carezare.*

CARRHA, forte pro *Canba*, quod et pro *Canaba*, cannabis, Gall. *Chanvre.* Charta Philippi Episcopi Pictav. anno 1230. apud Stephanotium Antiquit. Pictav. MSS. tom. 3. p. 797. *Et in terragiis omnium bladorum, leguminum, linorum, carrharum, etc.*

CARRIAGIVM, omne genus carrorum qui solent exercitum subsequi. Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1216. apud Murator. to. 8. col. 1083. V. *Cariagium.*

† CARRIARIA, dolii vinarii seu alterius liquoris species, in Stat. Vercell. l. 7. p. 189. V. *Carraria.*

† CARRIAZA, currus, quibus vehuntur impedimenta exercitus, ap. Murat. to. 19. pag. 864. V. *Carreagium* 1.

CARRICA, CARICA, nauigii species, nauis oneraria, Gallis *Vaisseau de Charge*, vnde forte nomen. Thomas Walsingh. in Ricardo II. p. 246.

Circa

Circa praesentem adductae sunt trieres Scuthempenam, quas caricas alii vocare solent, refertae multi generis speciebus, et vinis, aliisque divitiis. Idem p. 322. V. *Carraca.* CARICA. Vetus Gloss. Lat. Gall. *Carica, Dace.* Italis *Carica* est onus.

CARRICARE. (1) Onerare, quasi carro onus imponere, Gallis *Charger*; Italis *Caricare*, *Scaricare.* Gloss. Arabico-Lat. *Carico*, *onero.* S. Hieronymus part. 2. tract. 2. Epist. 36. et lib. de scriptoribus Eccles. de Origine. *Maioribus oneribus carricabat se.* Anonymus Barensis in Chronico anno 1062. *Perierunt tres naves quae pergebant carricatae Constantinopoli.* Hinc *Excarricare*, *exonerare*, onus deponere, apud Magistrum in Regula c. 1. CARICARE, in Breuiario Historiae Pisanae ad an. 1166. et apud Ogerium Panem Annal. Genuens. lib. 4. ad ann. 1211. Statuta Massil. p. 364. (2) CARRICARE, CARRIGARE, carro, seu curru vehere, *Charier.* Capitula Caroli Calui tit. 31. cap. 29. *Quidquid eis caricare praecipitur de opera carroperae, quando illam facere debent, sine ulla differentia carricent.* Chronicon Laurishamense anno 777. *Viam integram ad carricandum sine impedimento habere debeant.* CARIGARE. Capitulare de Villis c. 30. *Et inde caria in hostem carigari debent.*

CARRICATIO, vectio, equitatio. Vita S. Melanei Abb. inter Acta SS. Benedict. sec. 3. part. 3. pag. 419. CARRIGATIO, in Concil. Paris. VI l. 1. can. 50.

CARRICATURAE, carrorum operae, in Capitul. Caroli Calui tit. 25. c. 4. *In carricaturis et paraueredis contra debitum exigendis.* Praeceptum Odonis Regis pro Monasterio S. Vedasti anno 890. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliss. col. 229. *Neque parauedos, aut expensas, aut hospitum susceptiones requirat, aut carricaturas aut ullas in aliqua re exactiones.*

CARRICHA, Gall. *Charge.* Charta a. 1243. ex Archiuo Communis Massil. V. *Carrica.*

CARRICVM, onus, Gall. *Charge*, Italis, *Carica.* Ogerius Panis Annal. Genuens. lib. 4. ad ann. 1207. V. *Caricum.*

CARRIFICIVM, carrorum operae, Praeceptum emunitatis Lotharii Regis pro Monasterio Prumiensi a. 856. apud Marten. t. 1. Collect. Ampliss. col. 144. V. *Carreda.*

CARRIFOLIVM, Gall. *Carrefour*, compitum, triuium. Ch. Thossiacensis an 1462. *Iuxta Charreriam tendentem a carifollo eiusdem loci ad portam de Fontana.*

† CARRIGA, carrus, esseda. Annal. Vict. Massil. ad an. 1315. Barelet. serm. die Merc. 3. hebd. Quadrag.

† CARRIGAMENTVM, vectura cum carro, quam quis domino praestare debet. Ch. a. 1068. in Append. ad Marc. Hisp. pag. 1144. V. *Carreiamentum.*

CARRIGARE, V. *Carricare.*

CARRIGATIO, V. *Carricatio.*

† CARRIGER, carri ductor, apud Murat. t. 19. Script. p. 779. V. *Carruserius* 1.

CARRIGIVM. (1) Carrus onustus, vectura carri. Ch. Salomonis Ducis Britonum pro Monasterio Prumiensi an. 860. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliss. col. 148. V. *Cariagium.* (2) † Vectura cum carro, quam quis domino praestare aut pecunia redimere debet. Ch. a. 878. to. 9. Collect. Hist. Franc. p. 400. Murat. t. 20. p. 902. V. *Carretum*, *Carrigamentum* et *Carragium.* (3) † Currus quibus vehuntur impedimenta exercitus, ap. Murat. to. 16. p. 308. V. *Carriaza.*

CARRINA, V. *Carena.*

CARRIO, *diuido*, in Gloss. Isid. Gebhardus et Cerda: *Cambio*, *diuido.* Graeuius, *Carpo*, *diuido*, legendum existimat. Forte melius *Careo.* V. in hac voce.

CARRIOLA, paruum vehiculum, vox Italica *Carriola*, Gallis, *Cariole*, paruulus carrus. Papias: *Petorica, carriola, vehicula feminarum.* Acta SS. t. 2. Aug. p. 576.

† CARRIOLVS, idem, in Ch. Ms. a. 1379.

† CAR-

† CARRIOPERA, CARRVOPERA, vectura cum carro, in Ch. Mſ. a. 1170. V. *Carropera*.

CARRITIARE, carro vehere. Ch. Heruei Domini Virſionis an. 1213. apud Thomaſſerium in Biturig. p. 80. *Habeo ſimiliter tradere ligna, et ea habent carritiare*. V. *Carricare*.

CARRITIO, V. *Carraria*.

† CARRITIVM, conuiuium, *procuratio*, idem quod *Caritas* 12. vel iniuſta quaeuis exactio. V. *Caria* 2. Ch. a. 1114. inter Inſtr. to. 8. Gall. Chriſt. p. 314. *Praepoſiti - - capiebant et de hominibus eccleſiae releuationem terrarum, de coniugendis feminis venditiones, et plurima carritia faciebant, quod non licet, exceptis duobus*. Niſi quis de praeſtatione carrorum malit interpretari. V. *Carritiare*.

† CARRITO, qui carrum ducit, Ch. Mſ. a. 1170. KARRITO, in alia a. 1187.

ÇARRITVS, ex Gall. *Charroi*. Chron. Beſuenſe p. 618. *Alias vero conſuetudines facerent, excepto carrito vini de Gibriaco*.

CARRIZIARE, V. in *Çarezare*.

CARROBALISTA, baliſtarum genus carro impoſitum. V. Vegetium 3. 24. V. *Carobaliſta*.

CARROBIVM. Tabular. Prioratus de Paredo fol. 98. *Epiſcopus quidem* (Niuernenſis) *carrobium, quod apud villam Melled, et apud Monaſteriolum de more repoſcebat, ex integro werpiuit*. Videtur vox orta ex Gallico *Charroi*, onus carri. Aliud ſonat *Carrobio*, apud Italos, de qua voce Oct. Ferrarius.

CARROCIVM, CARROCERVM Gloſſ. Gr. Lat. χαρούχιον, *Rheda*. Ita autem appellabant Itali, vexillum totius exercitus praecipuum, quod in curru impoſitum, quatuor boum iugis trahebatur, et magna cura in praeliis a lectis militibus ſeruabatur, vt ait Sigonius lib. 11. de Regno Ital. Matth. Paris an. 1236. *Cum ſtandardo ſuo, quod carrucam, vel carrochium appellant - - perrexerunt*. Fridericus Imp. in Epiſt. ad Comitem Sueſſion. tom. 5. Spicilegii Acheriani pag. 569. de carrocio Mediolanenſi: *Cum vexillo S. Ambroſii, quod miro artificio egregiae molis et altitudinis ferebant in carrocio, quem iuga boum non pauca trahebant*. Idem in alia Epiſtola de eodem carocio apud Freherum t. p. 237. *Venit populus cum carroc apud nos ſtendart dicitur*; vbi peperam editum *barrocio*. CARROCI inueutionem Heriberto Archiepiſcopo Mediolanenſi, qui circa a. 112 viuebat, adſcribit auctor Manipuli florum, et ex eo Corius in Hiſt. Mediolan. part. 1. † CARROCIV ap. Contin. Guil. Tyrii t. 5. Ampl. Collect. Marten. p. 718. *Carroci* nomina interdum peculiaria indita obſeruamus. Nam Cremonenſes *Bertam*, vel *Bertazzolam* ſuum nominarunt, vt auctor eſt Sigonius l. 18 de Regno Ital. *Bruiram* vel *Burram* vt habetur in Chronico Cremonenſi ad an. 1213. apud Baluz. tom. 2 Miſcell. p. 308. *Berteciolam*, vt declarat Franciſcus Carpeſanus, apud Marten. to. 5. Collect. Ampliſſ. col. 1334. Parmenſes *Crenacerem*, ſeu *Biancandum*, vt habent Sanſouinus et Carrarius. V. *Standardum*. Hodie *Carrocia* appellant Galli, currus ſuſpenſos, quibus vehuntur, *Chariots branslans*, olim, antequam id nominis vulgaretur. CARROCTIVM, in Chronico Ricobaldi Ferrar. Monachi apud Stephanotium Fragm. Hiſt. Mſ. to. 7. p. 194. CARROCENVM, CARROZENVM, CARROZERVM, vſurpat Sire Raul de Geſtis Friderici I. Imperatoris, apud Murat. to. 6. col. 1179. 1184. 1185. etc. 1187. CARRAXOLVM, CAROXOLVM, CARAZOLVM, apud Ottonem Morenam in Hiſt. Rerum Laudenſium pag. 69. 70. 73. 75. etc. pro *Carrocio*, ſeu *vexillo*. Adde Chronicon breue Cremonenſe edit. tom. 2. Miſcellan. Baluz. V. *Carruca* 1.

CARROCENVM, CARROCERVM, CARROCHIVM, CARROCTIVM, V. in *Carrocium*.

CARROEVM, forte vectigal, quod ex *carris*, percipiebatur. Inſtrum. Ludouici Regis a. 1229. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliſſ. col. 1228.

Et

Et minas et alias mensuras proprias singuli habitatores Castri Radulfi habere poterunt, et cum illis bladum et alia ab ipsis emta et vendita tam ipsi quam quilibet extranei, salua tamen carrona meo de extraneis hominibus pro damno et occasio aliqua mensurare.

CARRONERIA, locus vbi tegulae et laterculi, Gall. *Carreaux* conficiuntur.

CARRONERIVS, vero qui tegulas et laterculos conficit. Ch. Chassaniae an. 1399.

CARROPERA, seruitus rustica, quae carris et plaustris fieri debet, vt manopera, quae manibus, Gall. *Charroi.* CARREDVM, CAREIVM, etiam in Chartis, vti supra obseruatum. Capitula Caroli Calui tit. 31. cap. 29. *Vt illi coloni, tam fiscales, qui sicut in Polypticis continetur, et ipsi non denegant, carroperas et manoperas ex antiqua consuetudine debent.* Et infra: *Quidquid eis carricare praecipitur de opera carroperae, quando illam facere debent, sine vlla difficultate carricent.* Chronicon Beluense: *Ipsam terram - - hac conditione Monachi mihi reddiderunt, vt retenta coruata suis vsibus - - alias omnes haberent, et carroperam et censum cum eulogiis.*

CARROPERARIA, eadem notione. Litterae Raimaldi Rem. Archiep. anno 1227. apud Marten. t. 1. Anecd. col. 368.

CARROPERARII MANSI, in Polyptico Floriacensi, qui debent carroperas. Occurrit ibi non semel.

† CARROSSA, Ital. *Carrozza*, rheda, currus constans quatuor rotis, Gall. *Carrosse.* Stat. Montis-reg. pag. 226.

† CARROTVM, vectura cum carro, quam quis domino praestare debet. Obituar. Mſ. eccleſ. Ambian.

CARROTVS, CARROTTVS, spiculum arcus balistarii, Gall. *Garrot.* Regestum Probus 1334. fol. 215. *Pro centum carrellis carrotorum ad tiv factis.* In Computis Dalphin. an. Graisiuod. legitur: *Pro centum carrellis carrotorum.* V. *Garrotus.*

† CARROVELLVM, quadriuium, in Arest. Parl. Paris. a. 1536. V: *Quarrogium.*

† CARROVVRVM, idem ac *Carropera* in Consuet. Tolos. Pithoei.

CARROZENVM, V. in *Carrocium.*

CARRVAGIVM, V. *Carrucagium.*

† CARRVANA, i. q. *Caravanna*, ap. Bened. abbat. Petrob. de vita Henr. II edit. Hearn. t. 2. p. 509.

CARRVARE, carro vehere, Gall. *Charrier.* Concilium Coprimacense can. 26. V. *Carricare* 2.

CARRVATA TERRAE, quantum carruca, seu aratro coli potest per annum. Ch. Mathildis Comitissae Niuern. pro Monasterio B. M. de Consolatione an. 1244. tom. 4. nouae Gall. Christ. Instrum. col. 103 Et tom. 2. Instrum. col. 71. V. *Carrucata.*

CARRVBIVM. (1) V. *Carubium.* (2) † Siliqua, Ital. *Carruba*, Gall. *Carouge.* Mirac. Mſ. Vrbani. V. *Non comedentes nisi saltem quia corradebant modicum de carrubiis.*

CARRVBIVS, V. *Carubium.*

CARRVCA, CARVCA, CARRVCHA. (1) Rheda, honoratorum vehiculum opertum, in leg. vn. Cod. Theod. et Iustin. de Honorator. vehiculis. Ammianus lib. 14. *Alii summum decus in carrucis solito altioribus et ambitioso vestium cultu ponentes.* Paulinus Epist. 10. ad Seuerum: *Circumflui senatores prosequebantur carrucis nutantibus, phaleratis equis, auratis pilentis, et carpentis pluribus,* etc. Vbi per *carrucas nutantes* expressit, ni fallor, *Carrucas* hodiernas, quas *Chariots branslans* vocabant Galli seu currus suspensos? Acta Numidarum Martyrum. *Cum eiusdem carrucae vehiculo Marianus et Iacobus, et cum his ego viam communiter carperemus.* S. Fulgentius Homil. 56. *Dicuntur Imperatores terreni inter carrucas diuersas, quarum sessione vtuntur, habere carrucam, in qua nullus sedeat, quae vocatur Angelica. Ista carruca, non tantum Angelica, sed et Dominica.* Vide S. Hieronym. ad cap. 66. Isaiae. Accipitur etiam pro Lectica gestatoria et pro quolibet vehiculo ordinario et communi.

muni. Acta SS. Bened. Sec. 3. part. 1. pag. 681. ex Vita S. Wigberti Abb. auctore Seruato Lupo: *Quidam aegrotus eo vsque, vt in carruca in morem lecticae instructa perduceretur ad memoratum coenobium.* Ejusd. Saec. part. 2. p. 345. in Miraculis S. Dionysii Paris. *Quidam a natiuitate claudus - - quadam die carruca impositus - - ad Coenobium B. Dionysii perlatus est.* CARRVCA, celebre illud vexilli genus, de quo dictum est in *Carrocium.* Chronicon Romualdi II. Archiep. Salernitani apud Muratorium tom. 7. col. 215. *Pedites vero Mediolanenses cum paucis militibus qui circa carrucam erant, fugere non valentes, simul conglomerati stare coeperunt.* (2) Sella curulis. Acta Iulianae Virginis Martyr. c. 1. *Haec audiens Eleusius, dedit munera Imperatori Maximiano, et successit Praefecto alii administranti, seditque in carruca, agens officium Praefecturae.* Vbi quidem Codd. habent, *carru*, alii *cathedra.* (3) CARRVCA, CARVCA, sequioris aetatis Scriptoribus sumitur pro aratro, Gall. *Charrüe.* Lex Salica tit. 40. §. 1. *Si quis caballum qui carrucam trahit, furatus fuerit.* Lex Alemann. tit. 96. *Si carrucam inuolat, aut rumpit rotas in priori parte.* Vide legem Rip. tit. 44. Epistola Gaufridi de Meduana tom. 2. Spicilegii Acheriani. CARVCA CORVEIA. Ch. a. 960. apud Hemereum in Augusta Viromand. *Ter in anno ad generale placitum Domini praefatae villae conuenirent, et ei bis in anno carrucam corueiam facerent.* Vbi *Carruca Corueia* aliis dicitur *consuetudinaria*, quae a tenentibus domino subministratur ad arandas illius terras. *Carrugarum corueia*, in Ch. an. 1230. e Tabulario Fossatensi fol. 50. *Extrinsecam* vocat Fleta lib. 2. cap. 76. §. 1. ad differentiam *intrinsecae*, quae ipsius domini est propria: *Custumariam* c. 84. Statuta Willelmi Episc. Paris. c. 14. (4) CARRVCA EXOSSE. Vita B. Luchesii Tertiarii tom. 3. SS. Aprilis pag. 608. col. 2. *Puerulus quidam Pistoriensis cum teneret carrucam ex osse in manibus, et vt moris est puerorum, ferro illam perforare tereretur, ferrum illud desiliens, in* [illegible] *eius non sine magno dolore sanguinis effusione penetrauit.* Henschenius ibi: „*Carrucola* trochlea[illegible] „significat, cuius primitiuum *Carr*[illegible] „*ca* videtur in eadem significatio[illegible] „hic poni, nisi malis intelligere [illegible] „dium textrinum: nam in hoc q[illegible] „que opere vocis huius vsum e[illegible] „colligitur ex Vocabulario de[illegible] Crusca. „

CARRVCAGIVM. (1) Tributum quod singulis aratris pro regni [illegible]gotiis imponitur. Huiusce praestationis nomen tum primum auditum in Anglia. Occasionem narrat [illegible]rus Scheda in Monast. Angl. tom. [illegible] pag. 293. Eiusmodi tributum [illegible] uocauit rursum Ricardus Rex Gu[illegible]lelmus Neubrig. lib. 5. c. 1. Brompton. an. 1193. Matth. Paris a. 12[illegible] *Non permisit Vicecomitem collige[re] carrucagium in sua dioecesi ad op[us] Regis.* Idem anno 1224. et Matt[h.] Westmonasteriens. CARRVCAGIVM interdum sumitur pro ip[sa] immunitate a tributo carrucagii. R[a]stallus: *Carunge, hoc est, quietum [es]se, si dominus Rex talliauerit tota[m] terram suam per carucas.* Nota [qu]*on carue de terre est un ploulan[d].* Vide Monast. Anglic. tom. 1. p. 9[illegible] (2) CARRVCAGIVM, sumitur [et]iam saepe pro terris quae aratro [vel] *carruca* coluntur. († Et maxime p[ro] terris quae propria *carruca* arantu[r] dominium. Ch. Ms. a. 1260 *Ter[ras] ipsius nos possunt in dominium* [illegible] *carrucagium eorum ponere.*) [illegible] *Charuage* vsurpat Consuetudo Vit[ri]censis. art. 56. Diploma Theobal[di] Campaniae Comitis an. 1224. ap[ud] Marten. tom 1. Anecd. col. 91. *P[ri]mogenitus haberet illud castellum [et] feoda illius castelli, et carrucagia, p[ra]ta et vineas, aquas et stagna, quae fu[erunt] parochiarum* (*parrochiatus*, apud M[ar]ten.) *illius castelli.* (3) Medietas [de]cimae, quam quis percipit. V. *[Com]portagium.*

CARRVCARE, vehere *carruca.* G[all.] *Charrier.* Leges Caroli M. apud M[u]rat. to. 1. Scriptor. Ital. part. 2. [p.] 101. col. 2. *Arare, seminare, run*[illegible]

re. carrucare. Statuta Synodal. Odo-
ni Episcopi Tull. an. 1192. Vita B.
Arnulfi tom. 5. Iunii pag. 617. V.
Carrucare 2. et Caplim.

CARRVCARIVS, CARVCARIVS, ductor carrucae, siue pro curru sumatur, siue pro aratro. Testamentum I. de Nevill. apud Madox Formul. Anglic. pag. 428.

CARRVCATA, tantum terrae, quantum vno aratro coli potest in anno, a plough-land dicunt Angli. Matth. Paris an. 1251. *Vix duas terrae carrucatas dignoscitur habuisse.* Alia Othonis Comitis Viromand. apud eumdem: *Cum terra arabili, quantum satis est tribus carrugiis. Super duabus carrugiis*, in Charta anni 1220. apud Chesnium inter Probat. Hist. Bethun. lib. 3. p. 110. Ch. Henrici Regis a. 1136. apud Loisellum in Hist. Belloac. *Arabilem terram quantum vni carrucae per totum annum sufficere possit. Caruca dimidia*, pro *Carrucata dimidia*, apud Lobinell. tom. 2. Hist. Britan. pag. 207. *Terra vnius carrucae*, in Hist. Beccensi Ms. p 170. ex Archiuis eiusdem Monasterii. Charta Henrici V. Regis Angl. to. 2. Monast. Angl. pag. 968. *Terra ad vnam carrucam.* Cuiusmodi autem et quantae quantitatis fuerit apud Anglos *Carucata*, docet Charta Ricardi I. Regis Angliae tom. 2. Monastici p. 107. *Et circa locum illum viginti carrucatas terrae, scilicet vnicuique carrucatae sexaginta acras terrae, ad perticam nostram, videlicet viginti quinque pedum.* Apud Edw. Cokum, ex Charta quae habetur tom. 2. Monast. Anglic. pag 25. *Duodecim carucatae faciunt vnam feodum Militis.* Fleta lib. 2. cap. 72. §. 4. *Caruagia carrucarum sciri poterunt per hanc rationem, vt terrae sint tripartitae, tunc nonies 20. acrae faciunt carucatam, eo quod 60. in hyeme, 60. in quadragesima, 60. in aestate pro warecto debent exarari. De terris vero bipertitis, debent ad carucam octies 20. acrae computari, vt medietas pro warecto habeatur, et medietas alia in hyeme, et quadragesima seminetur.* CARVCVLA, ead. notione. Charta a. 1184. ex Archiuo Sanctimonialium S. Saluat. Massil. *Quatuor praeterea caruculas terrae ante Ioppen iuxta flumen sitae.* CARVCATA pro *Carruca*, aratrum. Madox Formul. Anglic. p. 384. *Et ad capiendum necessaria mea de meremio ad carucatas, carras, carectas, hercias, attilia et alia minuta pro terris meis.* CARVCATA BOVM, boues iugatorii vnam trahentes carrucam. Kennettus Antiquit. Ambrosden. p. 135. in Donatione Gisberti Basset: *Et pasturam in mea dominica pastura ad tres carucatas boum trahentium vna bobus meis trahentibus.*

† CARRVCATIVVS, aratorius, ad *carrucam* seu aratrum pertinens. Ch. dom. Thom. de Veruino ann. 1210. V. *Carruca* 3.

CARRVCATOR, ductor *carrucae*, seu carri, Gall. *Charretier.* Charta Nicolai Abb. Corbeiensis an. 1158. ex Tabulario eiusdem Abbatiae.

CARVCATVS, pro *Carrucata*, tantum terrae etc. V. *Hardwices.*

CARRVCHA. (1) *Carrucae* opus a Vassallis Domino debitum. Hist. Mediani Monasterii p. 327. in Charta anni 1261. (2) Nauis, V. *Carruca.*

CARRVCHARIVS, ductor carrucae. V. *Mulocisiarius.*

CARRVCIA. (1) CARRVCIA, vel CARRVCIVM. Litterae Hugonis Archiep. Senon. in Tabulario Calensi p. 134. *Concessit in eleemosina praedictae Ecclesiae de Kala in pleno Capitulo, quod quidquid aedificaret et extrueret in eadem terra, siue in domibus, siue in granchiis vel carruciis, aut animalium quorumlibet nutrituris totum ex integro eidem Ecclesiae post decessum suum remaneret.* Vel est locus, vbi carri, carrucae et alia eiusmodi recluduntur, vel forte carri ipsi et caetera quae colonos spectant, agriculturae instrumenta. (2) CARRVÇIA, *gemma marini cancri coloris.* Vgutio.

CARRVCOLA, V. *Carruca* 4.

CARRVGA, V. in *Carruca* 3.

† CARRVGATA, i. q. *Carrucata* in Ch. Ms. an. 1223.

† CARRVGENS, i. q. *Carrucatiuus*, in Ch. Ms. a. 1332.

CARRVGIA, V. *Carrucata*.

CARRVGIVM. (1) V. in *Carrucata*. (2) ✝ Vectura cum *carro*, quam quis domino praestare debet, in Ch. Ms. a. 1206, V. *Carrigium*.

CARRVM, V. in *Carra*.

CARRVONVM, ἀσβόλη. Glossar. Lat. Gr. f. legendum *Carbonium*. In Supplemento Antiquarii; *Carruonum*, ἀσβύλη, *fuligo*, *carbo*.

CARRVOPERA, V. *Carriopera*.

CARRVS FVNARIVS, vehiculum minus, quod funibus trahitur ab operariis. Huiusmodi frequens vsus est in saxis mole maioribus transuehendis inter aedificandum. Lambertus Ardensis p. 258. *Rustici cum bigis maratoriis et carris funariis calculos trahentes ad sternendum in viam mossulis et scapulariis se ipsos ad laborem animabant*.

✝ CARRVSTA, carrus, rheda, vehiculum, in Litt. remiss. Ms. an. 1383. V. *Carruca* 1.

CARRVTAGIVM, medietas decimae frugum, quam quis percipit. V. *Reportagium*.

✝ CARSALATA, caro sale aspersa. Comput. an. 1488. inter Probat. to. 4. Hist. Nem. p. 46. *Pro tribus libris lardi siue carsalatae*.

CARSAMATIVM, eunuchus, spado. Luitprandus lib. 6. c. 3. *Obtuli mancipia quatuor carsamatia Imperatori nominatis omnibus gratiosiora. Carsamatium autem Graeci vocant amputatis virilibus et virga Eunuchum, quos Verdunenses mercatores ob immensum lucrum facere solent, et in Hispaniam ducere*. Lipsius Cent. 3. Epist. 44 et Spelmannus a *garço*, seu *garcio*, Gallis *Garçon*, vocem effictam augurantur. Quodsi ita est, eunuchos voce barbara vt imberbes, cuiusmodi sunt *Garciones*, appellauerint Graeci. Sed aliunde videtur originatio petenda, cum vox *Garcio* efferatur per g. V. Glossar. med. Graecit. in χαρτζαμοῦδες.

CARTA. (1) Pro *Quarta*. Gallis *Quarte*, mensura frumentaria. Tabul. S. Flori in Aruern. *Vnam cartam siliginis et vnam cartam frumenti*. Alibi: *Cartones siliginis, etc.* Inuentar. Recognitionum de Vouta Dioecesis Viuar. tom. 2. fol. 343. *censu vnius cartae et vnius cart[...] frumenti*. Fol. seq. *Sub censu [...] rum cartarum et vnius carteriae [...] menti*. V. *Quarta*. CARTA RA[...] non ad cumulum. V. *Cartha[...]*

CARTASALIS, in Codic[...] Monialium S. Thomae iuxta Mo[...] Brisonium apud Stephanotium [...] Fragm. Hist. Anno 1206. *N[...] comes Forensis dotauit hanc do[...] Monialium, qui dedit nobis liberta[...] hominum et vnam cartam sal[...] vnoquoque Sabbato in foro Mo[...] Brisonii*. (2) Species praestati[...] agrariae. Madox Formul. A[...] p. 374. *Ego Ricardus de W[...] quietum clamaui - - Deo et Eccl[...] S. Margaretae de Pochhelcia et C[...] nicis ibidem Deo seruientibus [...] tum XX. sol. et regale seruitium[...] wardas et esceitas et cartam, et [...] quid iuris, etc.* V. *Quarta*. (3) [...] domus, Gallice *Appartement*, *Qu[ar]tier*. Statuta Monasterii Fraxino[...] sis a. 1255. apud Stephanotium [...] Hist. t. 5. *Dominus Abbas habeat [...] cium presbyterum, qui secum [...] et in Carta sua iaceat et qu[...]* Notat Vghellus to. 7. Italiae sa[...] p. 485. dioecesim Salernitanam [...] uidi in 16. partes, quas hic *C[...]* vocant, seu Archipresbytera[...] Vbi *cartas*, pro *Quartas*, dici [...] tur, id est, regiones, Gallis *Q[uar]tiers*. (4) CARTA DECA[...] Anastasius Bibl. in S. Siluestro [...] p. 15. *Cartas decadas 150. arom[...] lib. 200.* Infra: *Hybrowias pra[...] solidos 450. cartas decadas 200. a[...] ta cassiae lib. 50.* Vbi quidam C[...] ces Ms. habent *Chartas decadas* [...] *Cartha decadas*: alii denique *C[...] dreciadas*. Quae verba Salma[...] Hist. Aug. *de Chartarum scap[...]* cipienda censet. Est autem *s[...]* vt habet Isidorus in Gloss. *[...] numerus tomorum chartae non [...] plus*: ita vt singuli scapi chart[...] eo aeuo non plures quam [...] plagulas contineret, et singulae [...] tarum decuriae scapum vnum [...] rent. Nam res aliae multae pe[...] curias venundari solebant. Tr[ebel]lius Pollio in Claudio: *Pellium [...]*

riarum decurias triginta. V. *Charta.* (5) † CARTAE, folia lusoria, Germ. Karten, in Stat. crim. Saoniae c. 30. p. 61.

CARTAGIUM, mensura frumentaria eadem quae *Carta*. Archiuum Veteris Villae: *Ex dono Bertrandi Nouel vnum cartagium frumenti. Cartagium auenae*, apud Thomasserium in Bituric. p. 73.

CARTALADA, V. *Cartalata.*

CARTALAGIUM. Ch. ann. 1200. in Histor. S. Barbarae Lugdun. p. 130. *Saluis vsagiis dictorum vauassorum intra villam, vt est in fornagiis, leidis, cartalagiis, et aliis vsibus mercati.* Videtur *Cartalagium* jus fuisse percipiendi *cartas* vel *cartales* e frumentis mercibus in mercato venditis, vt *Coponagium*, ius est percipiendi *copas* ex iisdem mercibus. V. *Quartalagium*.

CARTALARIA. An idem quod *Cartalagium?* Tabular. Briuat. an. 1288. fol 196. *Erat enim quaestio et controuersia - - super iurisdictione, iustitia et districtu cartalariae Briuatensis.* Infra: *Cum ab antiquo cartalaria Briuatensis sit et teneatur in 4. ictu, etc. Item in diebus sabbatinis, et in diebus nundinarum fiat et teneatur cartalaria in foro Briuatensi, et vbicunque ibi bladum communiter venditur, iure cartalariae fungetur, etc.* Et fol. 197. *Cartalarii, scilicet ii, qui exercent officium cartalariae nomine Capituli, ad hoc specialiter deputati.* V. *Quarta, Quartagium*.

CARTALARIUM, V. *Cartularium* 2.

CARTALATA, seu *Quartalata*, modus agri, quartam aripennis partem continens. *Quartelée de terre*, in Consuetud. Burbonensi c. 36. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 19. *Et in alio loco in ipsa villa, vbi appellant Ad Bargim, vnam cartalatam terrae, et terminatur via publica in circuitu.* Hist. Abbatiae Condomensis pag. 476. tom 13. Spicil. *Dedit B. Petro - - vnam concadam de terra et dimidiam et vnam cartaladam, ad fontem de Pisol.*

CARTALIS, mensura frumentaria. Rotulum saeculi XII. de Prioratu S. Pauli de Tartas in Archiuo de Casa Dei: *Duos mansos - - ex quibus exeunt duo agni censi - - et duales auenae et duae gallinae.* I *Bertrandus Willelmi* (dedit) *cartalem de ciuda.* V. *Quartal*: *tallas.* CARTALIS VINEAE jus fructuum quartam partem accipit. V. in *Quartagium*.

CARTALLUS. (1) Cophin canistrum. *Cartallus Graece, Latine* apud Papiam Ms. Ga*nier*. Deuteron. 26, 2. *To cunctis frugibus tuis primitias nes in cartallo, etc.* Ibid. 4. *piensque sacerdos cartalum d tua ponet ante altare Domi tui.* Ierem. 6, 9. *Haec dicit nus exercituum. Vsque ad r colligent quasi in vinea reliquias converte manum tuam quasi vi tor ad cartallum.* Hinc emen est locus Epistolae Honorii Praelatos Hiberniae apud Ma 1. Anecd. col. 875. *Vinea ta - - aruit, et vindemiator ad carcallum non reuocat.* P *callum* enim legendum est *Ca* (2) Mensura frumentaria. I anni 1240. Hist. Dalphin. p. 188. col. 2. V. *Cartalis tallus.* (3) Gerifolium, cap rendis chartis, Gall. *Porte* Annales Bened. tom. 5. p. 5 Ruperto. Hic relatis obtrecta qui primis eius studiis et scri bus obstrepebant, dicteriis, *Haec et alia multo grauiora su re praeteriens, vt totus eram ab ea, quae me tacere non sin lectione verbi Dei, et primiti* (Libros de diuinis Officiis) *nonnulla in cartallo meo conge* taphorica locutio est ducta a *lo*, prima notione. (4) † pars dolii, Germ. ein Viertl a. 1168. inter Probat. to. Occit. p. 608. V. *Quartale*.

CARTALOGUS, pro *Catalo* Epistola Ioannis II. Archie dun. apud. Mabill. to. 3. p. 471.

CARTALUS, V. *Cartallus* 1.

CARTAMENTUM. (1) Ins tum, charta. *Prout in car et litteris inde confectis pleni*

netur, in quodam veteri Instrumento. (2) ✝ Idem forte quod *Cartalagium*, nisi legendum sit *Carramentum*, vectura cum carro. Ch. Mſ. Mathild. com. Niuern. ann. 1226. *Quicquid iuris - - in fossamentis, in carramentis, in gallinis - - - habebamus.*

CARTANARIVS, qui quartana febri laborat. Capitula general. Mſ. S. Victoris Massil. *Cartanariis vero prouideat infirmarius in carnali tempore omni die in quo carnes licite conceduntur etc.* V. *Quartanarius.*

CARTANIA, V. *Brogalia.*

CARTAPACIA, V. *Chartapacia.*

✝ CARTARENCHIA, CARTERANCHIA, mensurae frumentariae species apud Aruernos aliosue, maioris scilicet *quartae*, dimidia pars, seu minor *quarta*, id est, *rasa*. Terrear. castel. d'Ibois Mſ. CARTARONCHIA, idem, in Ch. Mſ. in Bibl. reg. V. *Carterencha* et *Quartaranchia.*

CARTARIA, pars quarta. Donatio Bernardi Atonis a. 1138. apud Baluz. Hist. Aruern. p. 489.

CARTARIATA, CARTIATA, modus agri, idem, vt videtur, qui *Quarteria*, continens quartam partem iugeri, Gallis *Quartier*. Ch. Gisbertae Abbatissae S. Saluatoris apud Stephanotium tom. 10. Fragm. histor. p. 260. n. 1450. *Donamus tibi - - quinque cartiatas de terra culta et quintam partem de alia cartariata.* Videtur vtrobique legendum *Cartariata.*

✝ CARTARITIA, pensitatio, quae pro habenda *charta* scholaribus fiebat. Stat. ant. Cumanae c. 31. *Potestas teneatur - - - facere dare et soluere cordaritiam et cartaritiam quolibet anno ante festum S. Andreae scholaribus Cumarum.*

CARTARIVS, modus agri, Gall. *Cartier de terre*, V. *Quartarius.*

✝ CARTARO, mensura frumentaria. Ch. Mſ. a. 1346. *Pro LV. conquetis frumenti - - quarum vndecim faciunt vnum cartaronem.* V. *Cartarenchia* et *Carto* 1.

CARTARONCHIA, V. *Cartarenchia.*

CARTARONVM, quarta pars librae, Gall. *Carteron.* Consuetudin[...] losae Rubrica de emptione [...] *Vsus et consuetudo est Tolosae* [...] *quilibet venditor vsitatus* [...] *deris debet tenere certum* [...] *licet quintale et medium quintale* [...] *libram, et mediam libram, et cart*[...] *num et medium cartaronum, etc.* [...] legunt *Quartaronum.* V. in hac v[...] et *Cartayronum.*

✝ CARTATA, modus agri, qua[...] *aripennis* seu iugeri partem co[...] nens, idem quod *Cartalata.* Te[...] Castellan. d'Ibois. V. *Carteira*[...]

✝ CARTATICVM IMPERIAL[...] vnguenti genus, *quod ardorem* [...] *brium spiritualium mitigat*, in E[...] 1. Hugon. Motelli ad S. Bern[...] Monum. sac. ant. p. 322. vbi [...] phorice vsurpatur.

CARTATORIA. Ch. a. 1027. ap[...] Vghellum to. 7. p. 594. *Debent* [...] *re omni anno tempore vindemia*[...] *octo laurnas de musto mundo, qu*[...] *quaeque habeat octo languenas* [...] *cartatorias et puteolum vnum qu*[...] *exierit de terra, cum vinea eiusd*[...] *Monasterii quae dicitur esse in* [...] *Grancoario et intra ipsam ter*[...] *cum vinea, faciendum quod* [...] *erit.*

CARTAYRONVM, quarta pars me[...] surae, vel ponderis, Gall. *Carter*[...] Stat. Episcop. Massil. pro Mon[...] bus S. Saluatoris eiusd. vrbis. V[...] *Cartaronum* et *Quartaronum.*

✝ CARTAYRAGIVM, forte qu[...] pro *Chartis* praestatur. Ch. M[...] 1343. *Pro notaria marquantum* [...] marquantium) *et cartayragio ad* [...] *den. pro focco* (sic) *in redditu*, [...] V. *Chartiaticum* et *Marquare.*

CART-BODY, ex Anglico *Cart* [...] rus, et *Body*, corpus, id est, [...] carri praecipua, quae rotis et axe [...] stinetur. Kennettus Antiquit. A[...] brosden. p. 550. *Et pro serratio*[...] *et dolatione vnius Cart-Body, et*[...]

CART-BOTE, ex Angl. *Cart*, carr[...] et *bote* compensatio, etc. V. in *H*[...] *sebote.*

CARTEA, CARTEIA, ex Gall[...] *Chartée*, seu vt efferunt Belgae, *C*[...] *tée.* *Carteia piscium, carteia carni*[...] *carteia lanae, etc.* in Charta telo[...]

S. Ba[...]

. Bertini, in Tabulario eiusdem Ec-
. ae. *Cartea* in Mſ. Cathedralis S.
. domati.

. ieser. Inſtrument. anni 847.
. d Mabill. de Re diplom. lib. 6.
. arta 86. *Carteſerum ad manen-*
. *m et vineam et pratum, ſimul con-*
. *tes bunnarium vnum et dimi-*
. m. Videtur eſſe pro *Curtifer*,
. vide.

. eeia, V. *Cartea*.

. ieirata, quarta pars *arpennis*
. ugeri, apud Stephanotium An-
. lit. Occitan. part. 2. pag. 471.
. *Carteriata*.

. teironvm, quarta pars men-
. ae maioris ſiue liquidorum ſit ſiue
. rum. Statuta Maſſil. pag. 170.
. *Carteyronum*.

. telarivs, forte notarius,
. a, aut Chartarum opifex. Ch.
. an. 1243. *Iohannes pelliparius et*
. *mus cartelarius*.

. teletvs, quarta pars men-
. ae vel dolii. Inuent. Mſ. bonor.
. de Villanoua ann. 1449. Vid.
. *ulus 4*.

. tellana, cartilago. Conſtan-
. Afric. lib. 1. Pantechn. c. 21.

. artellare, . in charta deſcri-
. Ch. Mſ. Caroli IV. reg. Fr. a.
1322. *Quam confirmationem cartellari*
et pnes nos retineri fecimus. V. *In-*
. *re*.

. tellvs. (1) Chartula. Con-
. Biterrenſe anno 1246. cap. 5.
. *pimus quod quaeſtores non per-*
. *tur in Eccleſiis aliquid populo*
. *are, quam in indulgentiis D.*
. *et ſui Dioeceſani litteris con-*
. *: nec cartelli vel cedulae reci-*
. *ab eisdem, etc.* Concilium
. gilenſe ann. 1255. cap. 2. *Ca-*
. *inſuper ne cartellos a quaeſtori-*
. *recipiant, niſi primitus diligenter*
. *, quod in iis nec maior indul-*
. *nec ampliora beneficia expri-*
. *, quam in litteris ſupradictis*.
. ferme in Synodo Nemauſen-
. 1284. ſub finem. Vox etiam
. vſurpata in litteris diffidatio-
. quas *Cartels de deffy* dicunt
. (2) Idem ac *Cartallus* 1. Co-
. ſpecies ſeu *capſae*, in qua San-
. um reliquiae reponuntur. Chro-
nicon Comodoliac. apud Stephano-
tium tom. 2. Fragmentorum Mſ.
(3) Menſura frumentaria, apud
Marten. tom. 3. Anecdot. p. 1198.

carteregivm, menſura frumenta-
taria, in inſtrumento Maioris Mo-
naſterii.

carterencha, menſurae Aruer-
nicae ſpecies. Tabular. Briuat. an.
1255. 1268. *Tres cartas ordei et quin-*
que carterenchas frumenti, etc. Vna
Quarterengia preſſoragii, in Charta
Philippi Ang. an. 1181. in Tabular.
Abbat. Barbellenſis n. 34.

carteria. (1) Vetus Statutum de
Menſuris apud Catellum in Hiſt.
Toloſana p. 227. *Quod lapides men-*
ſurariae S. Petri et S. Geraldi - -
exceptis illis quae ſunt de nucibus et
de auena, debent eſſe coaequales, et
debent ire ad raſuram plenam, et de-
bent trahi et eſſe de ratione carteria-
rum cupri - - Item quod carteria la-
pidis ſit de ratione carteriae cupri,
et in emina, quod habeat duas carte-
terias aequales, et in medio cartonae
quatuor, totum ratione carteriae cu-
pri, etc. Inuentarium Recognitio-
num de Voura Dioeceſis Viuar. to. 2.
fol. 343. *Sub cenſu vnius carte et*
vnius carterie frumenti trium cartey-
ronorum cyvate et trium carteriarum
ſiliginis. Fol. ſeq. *Sub cenſu duarum*
cartarum et vnius carterie frumenti,
et vnius carteyroni auene. Et fol. 351.
Sub cenſu trium carteyronorum et
vnius carterie cum dimidia auene.
His in locis *carteria* videtur eſſe mi-
nor *carta*, ſeu eiusdem pars quarta,
et f. eadem menſura, quae *Cartey-*
ronum. V. *Quarteria*. (2) carte-
riae, *ſunt in cacumine, per quas*
funes trahuntur. Papias. Arbor hic
eſt malus nauis.

carterivm. (1) Menſura anno-
naria, apud Lobinell. Hiſt. Britann.
tom. 2. pag. 213. V. *Carteria*. car-
terivm arietis, quarta pars
arietis, Gall. *Cartier*. Ch. Geraldi
Abb. S. Ioannis Angeriacenſis ann.
1385. ex Chartulario eiusd. mona-
ſterii p. 464. carterivm mo-
lendini, quarta pars redditųum
molendini. Chartular. S. Vandre-
geſili tom. 1. pag. 1060. (2) † Re-
gio,

gio, vicus, Gall. *Quartier*, in Ch. Mſ. a. 1539.

✝ CARTERIVS, quarta pars cuiusuis rei, in Ch. an. 1357. to. 4. Ordinat. Reg. Fr. pag. 449. V. *Carterium*

CARTERONIVM, eiusdem originis, ac notionis non abſimilis, pro parte loci ſeu agri amplioris ſumi videtur, in Ch. an. 1201. apud Lobinell. t. 2. Hiſt. Britan. pag. 326. col. 2. *Inſuper dedi - - carteronium de monte Berole integre ad culturam; etſi non potuerit ſufficere ad vſum quinque carucarum, in Laurenceria reliquum perficietur.* CARTERONVM in Chart. Thoſſiacenſi anni 1461. *Domus iſta ſita eſt in carterono de Challes.* Galli dicerent, *Située dans le Canton vel le Quartier de Challes.* Niſi malis per *Carteronum* vicum intelligere, quod fere eodem redit.

✝ CARTEYROIA, menſura vinaria. Comput. ann. 1488. inter Probat. tom. 4. Hiſt. Nem. pag. 46. Vid. *Carteletus.*

CARTEYRONVM, QVARTEYRONVM, menſura annonaria continens quartam partem *Quartae*, ſeu alterius menſurae amplioris. Inuentar. Piquet no. 18. cap. 41. de Vouta fol. 18. ex Archiuo Principis de Rohan.

✝ CARTEYRONVS, menſurae liquidorum ſpecies. Vendit. facta abbat. S. Petri de Podio Arauſ. *Computando pro quolibet barrali olei XXIV. Carteyronos.* V. *Carteironum.*

CARTHARASA, menſura annonaria apud Burgundos. Tabularium Prioratus de Paredo fol. 18. *Dedit - - totam partem terrae ſuae vbi ſeminari poteſt cartharaſa annonae.* Procul dubio diuidenda vox, *Carta raſa, ſeu quarta* non ad cumulum. Vid. *Carta* 1.

✝ CARTHESELLA, contractus matrimonii vt videtur, vel charta quaeuis ad matrimonium ſpectans. Murat. tom. 16. Script. p. 429. *Quod non ſoluatur datium cartheſellarum de mulieribus nubendis, nec pro aliquibus dotibus.*

CARTIATA, V. *Cartariata.*

✝ CARTIBELLVS, chartula in expenſi rationes per ſingula de[...] buntur, Gall. *Memoire.* Com[...] an. 1503. inter Probat. tom. 4. [...] Nem. p. 82. V. *Carticellus.*

CARTIBVLA, V. *Caſtibulum.*

CARTICA. Pelagius libello 10. n[...] 76. *Videns autem Aegyptius veſti[...] mollibus rebus, et budam de pap[...] et pellem ſtratam ſub ipſo, et modi[...] capitale de cartica ſub caput eius,* Hic haeret Rosweidus, ſed ind[...] legendum *Carpita.* V. *Carpia.*

CARTICELLAE TRIVMPHAL[...] cartae luſoriae, chartae pictae i[...] dictae, inquit Editor, ex ſuppo[...] quod vox truffa, quae luſum ſi[...] ficat, ſit deriuata a Latina voce tr[...] phos. Galli etiamnum dicunt *J[...] a la Triomphe*, quod forte lu[...] nus primum fuit. Certe antiqu[...] mum eſt ceteris *cartarum* ludis [...] neribus comparatum. Vita S. B[...] nardi Senenſis to. 5. SS. Maii p. [...] *Laruales praeterea facies, aleae, ta[...] li, triumphales carticellae in fo[...] deferebantur, omni igni tradend[...] que comburenda.*

CARTICELLVS, parua charta. E[...] garus Rex in Regulari Conco[...] Monachorum, apud Seldenum [...] Eadmerum pag. 147. *Hoc exiguo poſuerunt catlicello.* Seldenus l[...] *Codicello*, Cangius mauult *Ca[...] cello.*

✝ CARTICINIVM, chartulari[...] codex chartarum, apud Cencium praef. ad lib. cenſ. eccleſ. Rom. [...] Cangius *Charticinium* edidit, et chartarum faſciculo interpretatus.

✝ CARTICIVS, chartaceus, in cenſ. eccl. Rom.

CARTICLVS. Ch. Odonis Ep[...] Beluacenſ. a. 1140. apud Louvet[...] *Conceſſerunt in eleemoſynam hui[...] cleſiae - - ſcilicet carticlum vnu[...] manſuram et maioratum.* Legen[...] videtur *Curticlum* aut *Curtillum.*

CARTICVLA. (1) Gloſſ. Graeco-[...] Δεῖπνον, *carticula*, coena. (2) Chartula, in Pontif. Mſ. eccleſ. [...] nenſ.

✝ CARTIGRAPHVS, notarius, cancellarius, in Ch. Aedgardi R[...] A[...]

Angl. an. 960. to. 9. Collect. Hist. ... p. 397. V. *Chartigraphus.*

...TILAGIVM, forte idem quod ...*rtalagium.* Bulla Gregorii VIII. in ...legiis Equitum Ordinis S. Ioan... Ierosolymitani p. 144. *Neque ali... ...folvatis aliquam gabellam, paf... ..., pedagium, cartilagium, nec ... ad reparationem murorum, ..., pontium, vel viarum, etc.*

...TILAGO Gloff. Isidori: *Carti... ...lo de bradone,* an *bacone?*

CARTILEGIVM, scrinium, locus ...chartae afferuantur, in Act. SS. t. 3. Aug. p. 696.

CARTILOGIVM, idem, in Lit. ... de Carit. in Chartul. Cluniac. V. *C...arium.*

...RTO. (1) CARTO, vel QVAR..., vt est apud Gariellum in Epi... Magalonensibus pag. 143. ... frumentaria. Ch. an. 1214. ... Regesto Archiui Regii Ch. 58. *...liter liceat nobis emere vineas et ... possessiones, cartones vel tascas ... mensae nostrae vel Canonico... etc.* Vbi *Carto* videtur esse ... quod in Charta Occitanica an. ... in Regesto Philippi Pulcri in... anno 1299 pag. 91. ex Tabu... Regio: *Item ducentas quinqua... ...dimidiam terrae ad agrarium, ... partem in dicta villa et eius ... sitas, quae a nobis tenen... pro quarum cartonatarum quali... ...bantur duo denarii vltra agra... qui sunt computati in dicta sum... ...rum minutarum, quae fuerunt ... valere communi aestimatio... cartones cum dimidia bladi, ... partes frumenti, et media pars ... partis siliginis, et alia media ... partis auenae, etc.* His ... locis, vt in sequentibus, sermo est, ... videtur, de eo iure, quod *Quar...* appellabant, Gall. *Quartelage.* ... sibi arrogabant domini feudales ... tenentibus extorquendo quar... partem fructuum e praediis, ... vineisue prouenientium, quod ... praeter ius et aequum erat, pro ... parte aliam exigebant mino..., aut eam commutabant in cer... ...mque *Cartonum* frumenti aut ... quantitatem, pecuniae censu interdum addito, vt ex locis hic subiectis licet colligere. Libertates an. 1209. concessae per Raimbaldum de Calma hominibus terrae suae, Hist. Dalphin. to. 1. pag. 19. *Volo quod vineae eorum, quae cartonem ... seruitio, quintam tantum ... seruiant.* Litterae Humberti Dalphini Episc. eod. tom. pag. 141. *Sciendum vero est, quod in cartonibus vini et censibus gallinarum, quas in dicto castro percipimus, debent praedicti Stephanus et Petrus Boterii; et Petrus de Valle pro balia sua decimam partem accipere.* V. *Carta* 1. et *Quarto* 7. vbi ea emendantur quae Cangius hic de *cartonis* erectione profert. (2) Charta spissior, Gall. *Carton.* Acta SS. Maii tom. 6 pag. 174. de S. Iacobo Philippo: *Ex libro memoriarum antiquarum - - cartonibus rubris cooperto.* (3) † Quarta pars dolii, Gall. *Quartaut.* Ch. Mi. a. 1270. Lit. an. 1359. t. 3. Ordinat reg. Fr. p. 342. V. *Carteletus.* (4) † Vrbis regio, Gall *Quartier.* Ch. ann. 1198. inter Probat. tom. 3 Hist. Occit. pag. 185. V. *Carterium* 2.

CARTOLA, pro *Chartula,* in veter. Formulis Andegau. art. 32. et 40.

CARTOLARIVS, pro *Chartularius,* in Praecepto Ludovici Imperat. an. 821. apud Marten. tom. 1. collect. Amplisf. col. 78.

CARTOLOGVS, quasi *Chartiloquium,* id est, quidquid chartae dicunt vel instrumenta. Epistola Gregorii PP. IX, pro Aldrici appellatione: *Sed sicut apostolicis est munitus praesidiis, ita vestris fulciatur auxiliis, sitque ab omni sacerdotalis cartologi laqueo aut oppressione, vel judicio humano immactus.* Posset etiam *Cartologi* nomine intelligi Aldrici aduersarius, qui ad suam causam defendendam chartas et instrumenta proferebat.

CARTONAGIVM VINI, apud Boërium Decis. 246. V. *Carto* 1.

CARTONATA TERRAE, id est terra, vel terrae aut agri portio vnius cartonis frumenti reditus. Ch. ann. 1300. in Regesto Philippi Pulcri incip. ann. 1299. num. 47. *Tres cartonatas terrae quae faciebant agrarium ab antiquo Prioratui antedicto. Quartenata,*

tenata, et Quartonata, in Ch. a. 1304. in 9. Regesto eiusd Philippi Pulcri Ch. 86. V. *Carto* 1.

CARTOPHYLACIUM, CARTOPHYLAX, V. *Chartophylax*.

CARTORIUM, archiuum, tabularium. Acta SS. Iulii to. 2. pag. 173.

CARTUARIUM, vt Chartularium. Gall. *Cartulaire*. Tabular. Pinnat. apud I. Moretum in Antiquit. Nauarrae pag. 324. V. *Chartularium*.

CARTULA, V. *Chartula*.

CARTULARE, V. *Chartulare*.

CARTULARIUM. (1) V. *Chartularium*. (2) † Bibliotheca publica, in Cod. reg 4188. *Dicitur cartularium quia ibi fuit bibliotheca publica*. (3) † CARTULARIUM, CARTALARIUM, CHARTELAGIUM, reditus qui ex *chartulariis* seu regestis, in quibus merces inscribuntur, prouenit, unde CARTULARIUS, qui ea asseruat, exigendoque vectigali praeest. Memor. Cam. Comput. Paris. ad an. 1423. *Ordinatus in officio contra rotulatoris et crochet pedagii reuae et cartalarii S Iohannis*. Ibid. *In officio receptae cartularii apud Cabilonem*. Req. eiusd. Cam. Cod. reg. 8406. *De chatelagio pro 24. lib. per annum*. Ibid. *Iohannes de Aurelianis institutus cartularius portus S. Iohannis de Loena*

CARTULARIUS, V. *Cartularium* 3. et *Chartularius*

CARTULATUS, V. *Chartulatus*.

† CARTULUM, *lo canistro, e cofino*. Glossar. Lat. Ital. Ms. V. *Cartallus* 1.

CARTUM DE VINEA, f. quarta pars jugeri vineae, Gall. *Quartier de vigne*, in Donatione ann. 1198. apud Baluz. t. 2. Hist. Aruern. pag. 489. Imo quarta pars rei cuiusque.

† CARTUNENSES, iidem qui *Cartusienses*, in Lit. Ms. Caroli V. ann. 1375.

CARTURIENSES, iidem Monachi, qui mox *Cartusienses*, apud Lobinell. to. 2. Hist. Britan. p. 363.

CARTURIUS, species modii seu dolii vinarii. († forte pro *Cartarius*, idem quod *Carta* 3.) Chartular. S. Vandregesili to. 2. pag. 1673. ann. 1227. *Ego Rogerus Madame ac Guermondus filius Ansselli de Alpico* ... *mus ad colendum vsque ad decem* ... *nos ab Abbate et Conuentu S.* ... *dregisili vineam suam de Alpico,* ... *dicitur Blonda per medietatem eiusdem vineae, et per duos m* ... *ipsius vineae de medietate nostra sequam aliquid vini de eadem* ... *piamus - - Et ego Robertus To* ... *coepi ad colendum ab eisdem M* ... *chis ad dictum terminum vinearum, quae dicitur Tiebout - - - medietatem vini et per tres cartu* ... *de medietate mea, etc.*

CARTUSIENSES MONACHI, quorum origine et instituto ... prae caeteris Iacobus a Vitriaco Hist. Occid. cap. 18. sic dicti a C... tusianis montibus. † Rectius d... rentur, auctore Valesio in Vale... p. 83. *Cotursienses*, a vico *Catorii*... vel *Caturissium*, vulgo *Chatrou*... prope primum eorumdem mona... rium sito; cui sententiae fauere... detur Testam. Guill. dom Mo... pess. a. 1202. *Monasterio Beatae* ... *quod est de ordine Chartosse*.

CARVA, V. *Carrucagium* 1.

CARVAGIUM, idem quod *Cariagi*... Bractono lib. 2. cap. 16. § 8.

CARVALLUS, Lauri species, Lu... nis. Acta B Tarasiae to. 3. SS I... pag. 531. *Toto corpore consp*... *ramusculis cinnamomi et rorism*... *immixtis quibusdam lauri, quam* ... *uallum vocant*.

CARVANNA, V. *Caravanna*.

CARVANUS, qui in *Caruanam* va... Arnold. Lubec. l. 5. cap. vlt.

CARVATICUM, idem quod *Carr*... *cum*, tributum pro carris transe... tibus. Diploma Ludouici Pii ex ... bul. Monasterii Fossat. fol. 8. *P*... *taticum, vel portaticum, aut ca*... *ticum, atque cespitaticum, etc.* ... legendum *Caruaticum*. Vid. in ... voce.

† CARVBEOLUS, CARVBELL... CARRUBIETUS, diminut. a sequ... ti voce *Carubium*, in Stat. crim S... nae c. 17. in Decret. Frid. II. a... 1226. ap. Murat. to. 4. Antiq. It... med. aeui, p. 216. et in Stat. Gen... lib. 6. c. 13.

CAR

ARVBEVS, V. *Carubium*.

ARVBIVM, CARRVBIVM, quadrivium. Ch. Hugonis Archiepiscopi Genuensis ann. 1287. apud Vghellum: *Deinde littus maris continue vsque ad carubium Sardenarum, et ipsum carubium totum, etc.* Ibid. *Ca carubio corrigialium, etc.* Vetus Inquesta apud Puricellum in Ambrosiana Mediolanensi Basilica pag. 1133. *Vsque ad Ecclesiam paruam, quae est iuxta carrubium Portae Ticinensis.* CARVBEVS, eadem notione. Bartholomaeus Scriba lib. 6. Annal. Genuens. ad an. 1227. Idem ad annum 1244.

CARVBLA. An *Carruba*, Italis, Gallis *Carouge*, siliqua edulis? Monachus Florentinus de Expugnatione Acconis:

Nos in quadragesima cibis equinarum,
Recreamur carnium et camelinarum,
Aliis rodentibus tartas carublarum.

CARVCA, V. *Carruca* 1. et *Carruca*.

CARVCAGIVM, V. *Carrucagium*.

CARVCARIVS, V. *Carrucarius*.

CARVCATA, V. *Carrucata*.

CARVCATARIVS, colonus terrae servitium obnoxiae. Kennettus Antiquit. Ambrosden. p. 354. in Inquisitione reddituum Episcopi Lincoln. *Summa redditiuum carucatariorum, si ponuntur ad firmam XXII. s. - - Summa gallinarum carucatariorum et cotariorum CXIV. gallinae.*

CARVCATVS, pro *Carrucata*, tantum terrae quantum vna *Carruca* coli potest per annum. V. *Hardwices*.

CARVCHARIVS, ductor *carrucae*, V. *Manoperarius*.

CARVCHI, V. *Cerachi*.

CARVCVLA, V. in *Carrucata*.

CARVDA, pro *Carruca*, aratrum, Gall. *Charrue*. Chartular. S Vincentii Cenoman. fol. 64. V. *Carrucata*.

† CARVELLA, nauis species. Bulla Mss. Sixti IV. a. 1479. *Tuas naues, caruellas, carinas seu galeas, etc.*

CARVLASTER, βάναυσος. Gloss. Lat. Graec. *Adolescens grandis vel pinguis.* † Cangius in castigat. ad vtrumque Glossar. Ms. *Catulaster*, leg. *Catulaster. Herald.* V. *Catulaster*.

† CARVNCA, pro *Carruca*, aratrum, in Ch. a. 1165. inter Probat. Hist. Autiss. p. 22.

† CARVSIA, carrus duabus constans rotis, in Stat. Astae p. 10.

CARVSIVM, V. *Carectum*.

CARWA. An cannabis, Gall. *Chanvre?* Si ita est, f. legendum *Cannava* vel *Canva*. Chartul. S. Trinit. Cadom. fol. 83. *Portant linum ad aquam et carwam, et referunt et reddunt praesto, et linosium.* † Instrumentum est, quo cannabis maceratur et teritur. Prouinc. *Carbar* est, linum conterere.

CARVVM, vectigal ex carris transeuntibus percipiendum, nisi malis esse pro *Carreda*. Ch. ann. 1114. apud Stephanotium to. 2. Antiquit. Occitan. pag. 515. *Censum qui nobis exit de caruis, et omnia et in omnibus tam quaesitum quam acquirendum, etc.* Sed f. legendum, *de carris*.

† CARVVS, panni species. Inuent. Ms. thes. sed. Apost. a. 1295. *Vnam planetam de carui viridi cum aurifrizio.*

CASA. (1) Isidorus lib. 14. Orig. cap 12. et ex eo Papias: *Casa est agreste habitaculum palis, arundinibus et virgultis contextum, quibus possint tueri a vi frigoris, aut caloris. Casa, hospitiolum.* Gloss. Graeco Lat. Καλύβη, *casa, tugurium, pergula.* Ita apud Latinos scriptores; sed apud Latino-Barbaros sumitur pro quouis aedificio: vnde *Casas Regis* legimus in Lege Longob. lib. 2. tit. 17. § 1. *Casas Dominicas*, in Lege Baiwar. tit. 1. §. 14. *Casam Dominicariam* in Actis SS. Benedict. sec. 4. pag. 158. Tabul. Abb. Belliloci in Lemovicib. num. 58. *Casam meam indominicatam cum ipso interposito, vbi ego visus manere. Cheze*, in Consuetudine Turonensi art. 248. 261. 273. 297. Iuliodunensi cap. 27. art. 4. 5. cap. 28 art. 3. Cenomanensi art. 335. est id quod competit primogenito in feudo, *manerium* scilicet praecipuum, cum certa agrorum appendice. CASA, monasterium, praecipue sub Meroveadis ex Mabillonii Diplomatica lib.

lib. 2. c. 7. n. 1. Vide Sirmondum in Glossario ad calcem Conciliorum Galliae, et Annales Benedict. tom. 3. pag. 474. num. 73. CASA DEI, aedes sacra, ecclesia, Germ. ol. Gottes-Haus. Chron. Laurisham. ann. 779. *Dum ipsa casa dei vestita fuit ad praesens.* Capitula Caroli C. tit. 9. *Vt Missi nostri - - requirant de Capellis et Abbatialis ex casis Dei in beneficium datis.* Occurrit passim. Interdum bona ipsa Ecclesiae *Casae* dicuntur. Paulinus Epist. 21. *Vt in casa Ecclesiae terrulam, qua victum suum procuret, accipiat.* Hinc *Casati* dicti, qui ex bonis Ecclesiasticis beneficia acceperant, feudati Ecclesiae vt infra docemus. (2) CASA. Io. de Ianua: *Capis dicitur vas quoddam, quod vulgo dicitur Casa.* Ch. Ioannis Archiep. Capuani an. 1301. in Sanctuario Capuano p. 263. *Item corporale vnum cum casa ad aurum et imagines.* (3) CASAE, apud Gromaticos et Agrimensores dicuntur litterae terminales, quibus ii auctoritatem, hoc est, significationem dederunt secundum artificium Agrimensurae, et secundum notas Iuris agrimensorii. Exstat de iis liber Innocentii editus inter Gromaticos. Hinc *Casales mensurae*, *casalis*, *casalia*, et alia eiusmodi, de quibus Rigaltius in Glossis ad Agrimensores.

† CASABVNDVS, *instabile e frustato*, in Gloss. Lat. Ital. Ms. Festo: *casabundus, crebro cadens.* V. *Cassabundus.*

CASACA, vestis species, Gall. *Casaque*, lacerna, chlamys. Litterae Patentes Caroli V. Regis Franc. an. 1367. pro Monspeliensibus de forma vestium: *Folcraturas tamen sindonis, vel casacam in ipsis mantellis, vel vestibus liceat eis* (mulieribus) *portare.* De vocis etymo vide Menagium.

† CASAGIVM DOMNICATVM, domus praecipua, in Ch. a. 964. apud Murat. tom. 1. Antiq. Ital. med. aeui p. 829.

† CASAL, locus vacuus vbi *casae* aedificari possunt, i. q. *Casalinum*. Ch. a. circ. 1128. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. p. 445.

† CASALAGGIVS, casa, tugurium in Ch. a. 1224. inter Prob. tom. Hist. Occit. p. 295.

CASALAGIVM, V. *Casalaticum.*

CASALAMENTVM, V. *Casamentum* 1.

† CASALARA, CASALERIA, locus aedificandis *casis* idoneus certis co[nstans] limitibus, modus agri. Ch. M[...] a. 1286. CAZALERIA, in Ch. M[...] an. 1290. V. *Casal*, *Cassicium*, et *Ca[...]sero.*

CASALATGIVM, V. *Casalagium* [...] *Casalaticum.*

CASALATICVM, CASALAGIV[M], casa, vel tenementum hominum [de] corpore, censui dominico obnoxiu[m] et census ipse ratione *Casalatici* Do[]mino debitus. Charta an. 123[.] . I[n] Regesto Comitum Tolosae pag. 12[.] *Scilicet homines et feminas mihi per[]tinentes, et pertinere debentes, [...] scienter Petrum Duram, et infant[es] eius cum suo casalatico, et tenentia s[...]* etc. Ch. Ryosevendis Dominae d[e] Terminis an. 1208. in 30. Regist[ro] Archiui Regii Ch. 61. *Nos tenebamus in feudum albergam duoru[m] Militum in vnoquoque manso a casalatico in hominibus qui soliti erant [in] villa vetula de Plairaco, scilicet in tr[i]bus mensis, et in villa de Businiaco [...] mensis quatuor*, etc. Manumissio a[n.] 1251. *Omnes generaliter res et b[o]na et iura mobilia et immobilia e[t] pertinentia, vbicumque sint, vel [in] caetero habere seu aquirere potueri[nt] et specialiter totum casalaticum, qu[od] fuit dicti Guillelmi, etc.* CASAL[A]GIVM, eadem notione. Ch. Alpho[n]si Comitis Pictau. ann. 12[.]0. ap[ud] Catellum in Histor. Tolos. p. 39[.] *Hugonem - - hominem] nostrum [de] corpore et casalagio liberaliter man[u]mittimus, etc. bona ipsorum tam m[o]bilia, quam immobilia, de casalagio, [vel] aliunde prouenientia, etc.* Consu[e]tud. Tolosae 4. part. tit. de homa[]giis: *Item de immobilibus, scilicet [...] cassalagio, vel feudis quae tenentur [a] domino suo - - - nihil potest homo [de] corpore sine assensu domini ordina[re]* Passim ibi. Tit. 38. *Homo ligius [de] corpore et casalatgio.* Charta an. 1298. in Regesto Philippi Pulcri [...]

Reg

Regis an. 1298. n. 18. ex Tabulario Reg. *In quibus* (hominibus) *jus habemus - - ratione vel occasione servitutis, quae de corpore tantum, vel de casalagio tantum dicitur, aut etiam de utraque vel rerum casalagii coniunctim, vel separatim, aut ascriptitiae, vel quasi, seu libertinitatis, vel cuiuslibet alterius generis servitutis*, etc. Alia ibid. num. 33. *Ac etiam vendis, et foriscapils, laudimiis omnium praemissorum, ac etiam casalagiis, et servitiis, seu redditibus, nobis ratione casalagiorum et pro ipsis casalagiis debitis*, etc. CASLAGIVM. Ch. an. 1306. in 2. Regesto Philippi Pulcri Regis Franc. num. 59. ex Tabul. Reg.

CASALE. (1) Idem quod *Casalaticum*. Veteres Consuetudines Bituricenses editae a Thomasserio pag. 112. *Quod pro quolibet casali sito in terris nostris et rebus pertinentibus ad casale, quod casale cum pertinentiis tenebunt homines quondam talliabiles reddentur nobis viginti bosselli avenae, et viginti denarii Turonenses censuales accordabiles, vel tantum, pro rata quam tenebunt de casali.*

(2) Casa, tugurium. Vita S. Nicolai de Rupe tom. 3. SS. Martii pag. 431. (*) De domo lapidea Casale, Germ. Kasel, Casel, dicta, quae olim erat in ciuitate Bremensi, et de societate nobilium inde Kasals-brüder, vocata. V. Bremisch-Niedersächs. Wörterb. t. 2. V. *Kasal.*) CASALIS, mascul. gener. Anastas. Bibl. in S. Adriano PP. *Ciuitatem Rauennatium, et casales, ac omnia praesidia eorum.* Infra: *Vbi et alios plures fundos seu casales, et massas - - emere visus est.* Histor. Translat. S. Guthlaci n. 17. *In hac ruricola quidam fundum, casalem, paucaque nomina possidebat.* CASVALIS, CASVALVS, eadem notione. Tabular. S. Cyrici Niuern. Ch. 22. *In agro Magniacense, in villa Lursiaco, hoc est casuales cum vineis et artilibus, ubi colligi possunt vini modii 50.* Ch. 41. *Et quod vocatur a rusticis vetus Clausum cum casuale et puteo.* Et Ch. 85. *Cum pratis, mansilibus casualibus, et arabili terra.* CHAZALE. Ch. Adalardi Aruernorum Episcopi an. 905. inter Instrum. tom. 2. nouae Gall. Christ. col. 130. *In Montiniaco vineam unam cum chazale unum et campo uno.* CHAZALIS. Ch. Petri Armandi ex Tabulario S. Petri Solimniac. *Dono unum chazalem ad eleemosinam S. Petri, etc.* CASALICVM, in Chart. Walardi ex Chartulario Ecclesiae Aptensis fol. 129. *Quantum visus sum habere in casalicis, curtis, exacis, vineis, campis, etc.* Et fol. 118. *Cum casis, casalicis, curtis, sylvis, etc.* CASALICIVM, in Donatione Willelmi Comitis inter Acta SS. Maii t. 6. pag. 820. *Cum casis, casaliciis, campis, vineis, pratis.* Chron. Farfense apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 464 CASALICVLVS, ibidem col. 369. in Bulla Stephani IV. PP. an. 817 pro Monasterio Farfensi. *Inter ea casalem Pipinianum cum casis et vineis, seu olivetis, et colonis; item casalem Scandilianum per uncias VIII. nec non et casaliculum, qui nominatur Antiquus.*

(3) Certus *Casarum* numerus, villa, suburbanum, προάστειον. Ch. scripta Rauennae sub Iustiniano apud Brissonium de Formul. pag. 648. *Ex casale Petromanio territ. Bononiense, etc.* Anastasius in Adeodato: *Multa aedificia noua augmentauit, sed et casalia conquisiuit.* Will. Tyrius lib. 18. cap. 19. *In suburbanis, quae vulgo casalia appellant.* Lib. 20. cap. 20. *Suburbanorum adiacentium, quae nostri casalia dicunt.* Hugo Falcandus pag. 680. *Duas ei villas optimas, quae Siculi casalia vocant, dari fecit.*

(4) CASALE OSTENDERE, familiam et natales suos in iure probare. Obseruantiae Regni Aragon. lib. 9. tit. de saluis Infantionum faciendis §. 4. *Illi qui faciunt saluam (Infantionatus) non tenentur ostendere casale suis conuicinis, quia hoc non pertinet ad eos petere, sed ad Dominum Regem, cum ipse certificari voluerit de casali illorum, etc.* Adde Foros Aragon. lib. 7. tit. de conditione Infantionatus et tit. seq.

CASALENVM, V. in *Casalinum.*

CASALERIA, V. *Casaiaria.*

CASALICIVM, **CASALICVLVS**, **CASALICVM**, V. in *Casale*.

CASALINA, V. in *Casalinum*.

CASALINVM, Gallis *Masure*, locus vbi *Casae* aedificatae fuerunt, aut aedificari possunt. Ch. a. 1007. apud Vghellum in Episcopis Volaterr. *Dedit in causa commutationis integrum casalinum, in quo iam fuit casa.* Et infra: *Cum septem et decem inter casis, et casinis, seu casalinis, et integris decem et septem sortis, et rebus illis ad eodem casalino, et rebus donicato, etc.* **CASALENVM**, in Vita S. Thomae Aquinatis to. 1. SS. Martii pag. 744. **CASALINA**, eadem notione. Chron. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 410. **CASALINVS**, eodem significatu. Ibidem col. 463. *Casalinos desertos.*

CASALINVS. (1) V. in *Casalinum*. (2) † Villae seu suburbani habitator, apud Murat. tom. 12. Script. pag. 662.

CASALIS. (1) *Casa*, tugurium, V. in *Casale* 2. (2) † Domus, familia, stirps, in Stat. Pallauic. lib. 1. c. 43. V. etiam *Casale ostendere* in *Casale* 3. (3) † Pro *casualis*, fortuitus prouentus. Stat. Ms. eccl. S. Laurent. Rom.

† **CASALIVVS.** **CASALIVA TERRA**, praedium auitum, alodis. Testam. an. 1319. to. 3. Cod. Ital. diplom. p. 1945. V. *Casalis* 1.

† **CASALLA**, parua casa. Tract. Ms. de re milit et mach. bell. V. *Casallus*.

CASALLVS, **CASALVS**, casa, domus, aedificium. Statuta Suauii S. Seueri ann. 1100. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 280. Chartarium ecclesiae Auxitanae Ms. cap 47. *Et in ipso loco dabat alodem, terras, et casalos, et vineas, et culturas.* Paruum Chartular. S. Victoris Massil. fol. 130. *Ego B. de Castellana dono Ecclesiae de Villacrosa vnum hominem cum toto tenemento suo praeterea vnum casalum in eodem castro, etc.* V. *Casale* et *Casalaticum*.

CASALVS, V. *Casallus*.

† **CASAMALTA**, vox Italica, crypta muralis, subterranea camera tuendis muris ac fossis, Gall. *Casemate*, Hisp. *Casamata*. Murat. t. 12. Script. pag. 441.

CASAMEN, V. *Casamentum*.

CASAMENTVM. (1) Feudum quod a *Casa dominica* pendet. Fulbertus Carnot. Episc. Ep. 6. *Commendationem vestrorum Militum, qui de nostro casamento beneficium tenent.* Ordericus Vital. l. 5. *Hanc donationem - - concessit D. Robertus Carnotensis Ecclesiae Episcopus in cuius casamento quod ab eo tenet, libenter ipse Comes concessit et auctorisauit.* D. Brussel de Feudorum vsu lib. 3 cap. 8. demonstrat *Casamentum* aliquando a Feudo distinctum fuisse ac praesertim a prima sua origine nihil aliud fuisse, quam praedium ad vitam alicui concessum sub annua pecuniae praestatione vel alia simili obligatione, idque probat inter caetera primo articulo postulationum Episcopi Lingonensis aduersus Ducem Burgundiae coram Ludouico Iuniore a. 1153. vbi sic legitur: *Quaero a Domino Duce, quare cum casatus S. Mammetis homo non esset, et bonum feodum inde haberet, placuit ei hominium nostrum derelinquere? quatenus feodum reddat et praeterea quidquid de eo accepit.* Primum obseruat eruditus Scriptor particulam *non*, quam quidam deleuerunt, esse retinendam; deinde conficit ex relata postulatione *Casamentum* fuisse a Feodo distinctum, siquidem hominium a Feodatario praestandum haud immerito dereliquisset, si S. Mammetis fuisset homo *Casatus*, sed laudatum caput legendum est integrum. V. *Feudum Casamenti* in voce *Feudum*. † *Casamentum* de praediis ecclesiarum et monasteriorum, titulo aduocatiae et defensionis subinfeodatis maxime intelligendum est; qua etiam voce significatur castrum, quod nomine feodi conceditur ea conditione, vt domino capitali cum libuerit, reddatur, ipso dehinc restituendum vassallo cum eo vsus fuerit. Neque cum Brussello existimat Carpentarius, *Casamentum* a feudo distinguendum ob praesertim quod illud ad vitam alicui concederetur; vtriusque enim a prima eorum origine eadem fuit ratio. Hinc labente sec. XII. passim *Casamentum* pro feudo occurrit, ad Ca-

sament

...amentum feodaliter tenere legitur, vt ... Ch. a. 1162. inter Probat. to. 2. Hist. Lothar. p. 359. Sed nec huic sententiae aduersatur Ch. anni 1153. laudata ex lib. 3. de vsu feud. particula non etiam deleta aut retenta, si rem penitus introspicias. Vid. Casare, Casimentum, Cassamentum, et Feudum reddibile. CASAMEN, in Actis SS. Bened. sec. 5. pag. 283. CHESAMENTVM, eadem notione. Ch. Willebaldi et Guillelmi de Tre... in Tabular. Domus Dei Montis Morillonis in Pictonib. *Si quis vestro ex suis chesatis aliquod suum chesamentum, vel aliquam terram pauperibus supradictis donauerit, ipsi domini concedunt atque donant.* CHASAMENTVM, in Charta Dalmatii de Luzcio in Regesto Carcasson. fol. ... *Cum omnibus redditibus qui pertinent ad eandem villam, quam de suo ...plamento tenebam.* CASAMENTVM MILITARE. Charta Roberti ... Ling. a. 1101. inter Instrum. ... 4. nouae Gall. Christ. col. 152. ... *Confirmamus vobis* (Abbati Molismensi) *Ecclesiam S. Desiderii infra ... Lingonicae vrbis cum appendiciis suis, exceptis militaribus casamentis*; hoc est, Feudis Militibus concessis, vnde *Casati milites*, de quibus ... in *Casati*. (2) Casa, domus, aedificium. Lobinellus in Glossar. ... Hist. Britan. *Campus cum ...mento.* Hist. Dalphin. tom. 1. p. 133. col. 2. in Ch. Leotardi pro ... Cellariae episcopalis: *Ipsam* (Cellariam) *dedi eis pro feudo cellaria, et casamenta, et cortilia, quae ... Gratianopoli, et vnum furnum, ... iuxta casamentum illorum, sine ... Stephani Coaiz.* Vide Glossar. Martenii ad calcem tomi 5. ... CASAMENTVM, minor casa ... videtur, pendens a maiori, ap... Chron. Farfense apud Mu... tom. 2. part. 2. col. 594. *Et in ... tres casas cum casamentis XI. ...quodque habens modios III. et ... pratis petias III. et de Ecclesia ... Andreae quartam partem, et duas ... cum casamentis suis, habentes ... XXV. et de pratis et ornamentis ipsius Ecclesiae suam portionem.* Vide *Casarina*. (3) Dos, quae marito datur, cum vxorem ducit. Hisp. *Casamiento*. Testam. Iacobi Arag. Reg. ann. 1272. apud Marten. Anecdot. tom. 1. col. 1147. *Nec dare etiam sibi casamentum seu dotem.* V. *Casare* 2.

† CASAMVM, *panis porcinus*, *ciclamen*, *malum terrae*, *idem*. Glossar. med. Simon Ianuens. Cod. reg. 6959.

CASANA. (1) Mensa, argentaria, Gall. *Banque*, *Caisse*. Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 74. ex Computo an. 1322. *Pro pensiua casanae Lombardorum de Mentsio recepit, etc.* Pluribus in locis Dalphinatus argentariam exercebant Lombardi et Iudaei, pro qua censum quemdam quotannis soluere tenebantur. Ibidem pag. 92. col. 1. in Computo Antonii Bassen Iudaei et sociorum legitur: *De iis quae debebat ratione censiuae casanarum suarum Gratianopolis, Visiliae et de Vino, et de Censibus domus seu domorum suarum Gratianopolis, etc.* Et tom. 2. pag. 272. in Computo ab ann. 1333. ad ann. 1336. *Pecunia recepta a Lombardis et Iudaeis pro censu casanarum huius anni praesentis 1335.* (2) Σκέπη πλοιου. Gloss. Lat. Graec. Tectum nauigii. (3) † Domus, aedes, in Ch. Ms. a. 1354. V. *Casa*.

† CASANARE, habitare, in Ch. Ms. laudata a. 1354. V. *Casana* 3.

CASARE. (1) In feudum concedere, vel *feodare*. *Acaser*, in Aresto Parlamenti Burdegalensis an. 1527. *Sousacaser*, in retrofeudum dare, in Consuetud. Burdegal. art. 101. et Aquensi tit. 8. art. 7. Baionensi tit. 18. art. 16. Chronicon S. Michaelis Virdun. pag. 387. *Cumque in partibus illis terram non haberet, vnde castrum illud* (Barrum) *casare posset, de tertia parte possessionum Abbatiae illud casauit, dicens castrum illud totius Abbatiae tutamen fore.* Adde Vasseburgium pag. 302. Ch. Dominorum Toloni ann. 1223. *Item fuit actum et dictum expresse, quod in locis sibi datis vel concessis, vel quos tenerent in signoria dictorum Dominorum, non possent homines casare sine licentia speciali*

ciali Dominorum. Ch. Vrsi Siluaneƈt. Episc. in Hist. S. Martini de Campis: *Hoc autem non concessisset Episcopus, nisi a Rotberto Vicedomino, qui de his ab eo casatus erat, fuisset exoratus.* (2) Nubere, matrimonio jungi: vox Hispanica. Coronatio Henrici Regis Lusitaniae apud Brandaonum lib. 10. cap. 13. *Si casauerit cum Principe extraneo, non sit Regina.* Testam. Sancii II. Reg Portugall. apud. eumdem tom. 4. pag. 221. *Si Regina Blanca casata fuerit.*

† CASARE, substant. casa, tugurium, vel locus vbi *casa* aedificari potest. Ch. Ms. a. 1318. V. *Casalaria* et *Cassale.*

† CASARIACLVM, diminut. a *Casale*, tenementum hominum de corpore, censui dominico obnoxium. Ch. Rutherii Episc. Veron. inter Anecd. Pezii t. 6. part. 1. p. 105.

† CASARICIVM, pomarium, vt videtur. Ch. an. circ. 970. in Chartul. maj. S. Veit. Massil. *Haec sunt vineis, terris cultis et incultis casariciis, ortis, oglatis, etc.* V. *Casarium.*

CASARICVM, idem quod mox *Casarina.* Vid. locum in *Recalcus.*

CASARII, in leg. 7. Cod. Th. de Bonis proscript. In Familia rustica recensentur, *quot sint casarii, vel coloni.* Vbi Codex Iustin. habet *Censuarii.* Sic autem appellati videntur qui *casis* rusticis habitandis aut curandis praefecti erant. Nam praedia pluribus casis constabant; proinde iidem qui postea *Casati* dicti.

CASARINA, idem quod *Casa*, vel *Casae* appendix, vel idem quod *Casalinum.* Chron. Farfense apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 473. *Item pro solidis LX. concessit casalem Vanianula et Sangrinianum et casarinas, et super Albucianum terram cum aquaemolis suis.* Et col. 564. *In Salisiano res pro solidis L. infra ipsum castellum casarinas duas.*

CASARIVM, idem quod *Casa* vel *Casarina.* Testam. Anglici Episc. Albanensis a. 1388. apud Stephanotium t. 10. Fragm. Hist. Ms. pag. 534. *Et lego pro ipsa Capellania fundanda omnes census, seruitia, dextria, vsatica, domos, casaria, viridaria, terras ... tas et incultas.*

CASATA. (1) CASATA, GASSA... CASSATVS, habitaculum cum ... ta terrae quantitate idonea ad ... familiam alendam seruis *Casatis* ... attributum, atque adeo ipsa fam... Canones Synodi Liptin. cap. 2. ... iis Capitula Caroli M. lib. 5. ... et Capitula Caroli Calui tit. 23 ... 7. *De vnaquaque casata 12. den... ad ecclesiam - - - reddantur.* A... Capitulare an. 779. cap. 13. et ... dit. 4. Capitul. cap. 132. Decre... Precum quorumdam Episcopor... eod. ann. etc. Charta Hedeni ... cis pro S. Willibrodo Episcopo ... 704. apud Marten. tom. 1. Am... Collect. col. 13. *Donamus tibi ... hobas et VII casatas, et CCCC di... nales de terra - - Has casatas ... manentes cum omni peculio vel ... ratu eorum, quod habent vel ... noscuntur, totum tibi ad integrum ... do.* Et col. 16. in Ch. Aegel... pro Monasterio Epternac. ann. 7... *Quod mihi ex paterno jure leg... prouenit, hoc est casatas XI. cum ... et curticle meo - - cum mancipi... omni peculio eorum.* CASSAT... idem quod *Casata.* Monasticum ... glic. tom. 1. pag. 21. an. 959. ... († Idem quod *Casciata* et *Casat...* formaticum, Kâse. Bulla Honori... apud Margarinum: *Tenentur p... stare annuatim - - - duos panes ... vnam casatam, vel loco casatae pe... vnam de caseo recenti, et 10. ova.*

CASATI. Ioachim. Vadianus lib. 2... Colleg. et Monaster. German. p... et ex eo Goldastus in Notis ad ... sitheum lib. 3. pag. 23 putant ... *satos* primum dictos libertini g... ris homines, qui conductum ... tabant. Locantur enim, inquit ... dianus, hodieque villae et casa... ta redituum, aut censu condit... nec vna locationis specie. ... autem erant ab illis seruis quos ... gus Alemannorum *Leibaigenleut...* cat. Certe Casati non tam ... nae, quam seruilis fuerunt con... nis, dictique videntur serui ... *tra casam*, hoc est, in ruralibus ... fessionibus, seruiebant, vt est ...

pit. Caroli Magni lib. 9. cap. 73. et ... et qui certis casis addicti erant. Serui namque alii erant *Casati*, alii non *Casati*. Ch. Diuisionis Imperii Caroli M. c. 6. tom. 2. Hist. Franc. pag. 89. *Praecipimus vt nullus ex his tribus fratribus suscipiat de regno alterius a quolibet homine traditionem vel venditionem rerum immobilium, hoc est, terrarum, vinearum atque silvarum, seruorumque qui iam casati sunt, siue caeterarum quae haereditatis nomine censentur, auro, argento, et gemmis, armis ac vestibus, nec non et mancipiis casatis, et his speciebus quae proprie ad negotiatores pertinere noscuntur.* Eadem habentur in Diuisione Ludouici Pii cap. 7. Neque alii videntur *Casati* in Chartis Aleman. apud eumdem Goldastum. Ch. 39. *In villa quae dicitur Centaprato, casatos 2. cum omnibus adiacentiis vel adpendiciis eorum.* Ch. 69. *Non est incognitum quod Maganoldus - - casatum vnum cum hoba sua ad istam Ecclesiam tradidisset.* Ch. 87. *Li donaui eam casalibus 8. et similiter ... 12, et mancipia denominata,* etc. Alia apud Vadianum loco citato: *Et hoc est quod trado - - et Casatos tres his nominibus, etc.* *Casa... ...*, dicuntur eiusmodi seruilis conditionis homines, i. *Casati*, ... Casalati natiui, originarii, in ... Beneharn. tit. 1. art. 20. CASATI VILLAE, burgenses, qui casam habent in villa, seu oppido, in Ch. ann. 1206. apud Perardum in Burgundicis p. 299. CASATVS, domesticus, vel vassallus, feodatus. Necrolog. S. Stephani Autissiodor. *Pridie Nonas Aug. Gaufridus Comes Cabilonensis, huius Ecclesiae casatus apud castrum suum Donziacum Monachus factus obiit.* Vita Aldrici Episcopi Cenoman. pag. 118. *Quosdam ...los, casatosque, vt nominant.* Vita S. Arnulfi Episcopi Suess. inter Acta S. Benedict. sec. 6. part. 2. pag. 514. *Communi consilio fratrum ... Ecclesiae casatorum concordante clero ac populo, elegerunt in Abbatem ... Christi Arnulfum.* Ibid. pag. 524. *Tunc igitur consultu Concilii pars ... cleri, et casati Ecclesiae Suessonicae elegerunt sibi in Pontificem, sanctae religionis cultorem Arnulfum per id tempus reclusum.* CHASEATI, in Regesto Philippi Augusti Herouualliano fol. 153. verso in Probat. Hist. Montismorent. p. 29. *Chasez*, apud Poëtas Gallicos. V. in *Casa* 1.

CASATICVM, praestatio pro *Casa*. Constit. Friderici II. Imp. apud Richardum de S. Germano an. 1232. *De iure casatici, remissa sunt grana 3. pro vnica, ita quod mercatoribus qui erunt pro eis, prouidebitur a custodibus fundaci in lectis, luminaribus, palea et lignis.*

CASATVM, idem, vt videtur, quod *Casaticum*. Donum Raginaudi Montis-Falconis Callorienti Monasterio a. 1145. inter Instrum. t. 2. nouae Gall. Christ. col. 62. *Notum fieri volo, quod omnem terram - - quam sub iure meo praedicti Fratres possident, totum laudo et concedo. Simili modo quidquid in omni terra mea ita tamen vt inde casatum non perdant praedicti fratres, quod adepti sunt.*

CASATVRA, idem quod *Casaticum*. Ch. Conradi II. Imp. pro Ecclesia Camerac. an. 1146. apud Miraeum t. 1. p. 181. col. 1.

CASATVS. (1) V. *Casati*. (2) Ponderis species. Vetus Glossar. MS. Sangerman. *Chati pondus decem dragmis appenditur, qui etiam a quibusdam Casatus nominatur*

CASBOVIS. Charta Gaufridi (Guillelmi III. in noua Gall. Christ.) Episcopi Aptensis an. 1247. apud Sammarth. *Seruiat annuatim in festo B. Auspicii - - vnum Casbouis, scilicet 4. carteria valentia 50. solidos Willelmenses.* Infra: *Temperauimus canonem ante statutum in dictis breuibus ciuitatis Aptensis, et in castro S. Martini reducente in quartam partem vnius Casbouis valentem 12. solidos Willelmenses pro breuibus antedictis faciendam in festo B. Auspicii.* Homagium Hugoni Episcopo Aptensi praestitum a. 1310. ex Schedis Praesidis de Mazaugues: *Et soluere domino Episcopo et Ecclesiae Aptensi annuatim in festo S. Auspitii medietatem vnius Casti*, (vel *Casli*) *bouis valentis 25. solidos Guillelmensium,* vel

vel aequiualentis monetae. Et infra: *Offerant dictae dominae - - 25. solidos coronatorum paruorum pro dicta medietate dicti Casti* (vel *Casli*) *bouis*; id est, Bouis crassi seu pinguis, Gall. *Boeuf gras*, vel forte *Carcasii* bouis, seu cadaueris bouis occisi. Vtut est voce *Casbouis*, *Casti bouis*, vel *Casli bouis* bouem integrum designari certo colligitur tum ex ipsa voce, licet corrupta, cum ex aliis locis Chartae an. 1247. vna comparatis: Bertrandus Raybaudus de Simiana, qui propter *breue episcopale de bocaria*, id est, de tabernaria carnaria, *ciuitatis Aptensis* debet *vnum Casbouis 50. sol. Willelm. in festo B. Anspicii*, debet pariter *de Castro B. Martini vnum multonem viuum, qui valeat octo sol. Willelm. annuatim in vigilia B. Martini*: qui tamen *multo redigitur in agnum vnum valentem tres sol. Willelm.* quemadmodum *Casbouis* integer 50. *solidorum* redigitur in *quartam partem valentem 12. solidos.* Haec ex praedicta charta, solito fusius, quia in exponenda *Casbouis* voce haesitarunt viri quidam eruditi.

† CASCANIA, *oberatio*, in Glossar. vet. Cod. reg. 7613.

CASCAVELLVS, CASCAVIELLVS, campanula, nola, vox Hispanica, *Cascauel*, *sonalium*, Neubrigensi. Germ. Schelle. Prouincialibus *Cascaueau*. Statuta Ecclesiae Massil. an. 1235. *Indumenta Canonicorum et aliorum Clericorum sint honestati congruentia clericali. Nec vtantur sotularibus, vel sellis pectoralibus, vel calcaribus deauratis, aut cascauellis*; scilicet equorum collo appensis, vt olim erat in vsu, atque etiamnum videmus in mulis vectoriis et clitellariis. Inuentarium ornamentorum Abbatis S. Victoris Massil. a. 1358.

CASCIA, arca, capsa, Gall. *Caisse*. Ch. Ioannis Archiepiscopi Capuani a. 1301. *Tabernaculum de argento cum cascia sua*. V. *Casa* 2.

CASCIARE, venari, Gall. *Chasser*. Statuta Arelat. MSS. art. 85. V. *Caciare*.

† CASCIATA, placentae species ex caseo, eiusdemque praestatio. Ch. a. 1262. apud Garamp. in diss. 6 Hist. B. Chiarae p. 213. *Et vnam bonam casciatam in festo S.* In... Lib. cens. XIII. aut XIV. saec. ... inter not. *Vnumquodque an...* *debet esse de decem panibus et 50.* ... *pro vna casata*. Acta capit. eccl. ... Itel. ad an. 1290. ib. *In signum recognitionem dominii, vnam ca...* *tam de 50. ouis et 8. caseis, de ...* *lentia 6. denar. vnoquoque*. V. *Casat...* et *Casiata*.

CASCINA. Ch. Ademari de Muro... teri a. 1191. *Cum - - ripariis, ...* *moribus, garricis, cascinis, dene...* *mansis, etc.* Forte *cascinis*: nam C*ascina* Italis est *luogo, doue si tengon...* *e doue pasturano le vacche*.

CASCIVA, V. *Cascina*.

CASCVM, V. *Casorum*.

CASCVS. Vita S. Rigoberti Archi... Rem. to. 1. Ianuarii p. 176. col. ... *Haec denique, quam praediximus ...* *ta, ex consuetudine cascorum a ...* *que collaticia, a pluribus vsque ...* *Basilicaris vocatur; ibique tam ...* *singularum claues totius vrbis p...* *rum apud se reconditas pro ...* *seruabat*. Vita S. Gondeberti ... tom. 3. April. pag. 629. num. 3. ... bet, *quae collaticia antea vocab...* *scilicet a conferendis mercibus*; ... videtur *Consuetudinem cascorum* ... tean fuisse vectigal collectum ... mercibus in vrbem inuehendis: vnde vox *Cascus?* † *Cascus* ve... Lario haud erat incognita, vt de... Cicero Tusc. Quaest. l. 1 *Ita* *vnum illud erat insitum priscis ...* *quos Cascos appellat Ennius*. G... sar. Lat. Ital. MS. *Cascus*, *vechio ...* *ticho*. V. *Casorum*.

† CASDEI, *Chaldei, a Caseth filio* ... *chor*. Gloss. vet. Cod. reg. 7613.

CASDICIA, V. *Casticia*.

CASEALE, V. *Capsa nauis* in *Cap*...

† CASEARIVS, fiscina casearia. Gl... Lat. Gall. an. 1348 ex Cod. ... 4120. *Casearius*, *Gall. Chasier*. *Casiatum*.

CASEATA, species placentae ex c... Statuta Arelat. MSS. art. 59. *quod furnarii teneantur coquere ...* *nes ciuium - - et quod non accip...*

de fogatiis nec de cascatis, nisi diebus Sabatinis Quadragesime.

CASEATRIX, quae in villis et praediis rusticis *caseos* et butyrum conficit, Germ. Käsemutter. Eius officium describitur in Fleta lib. 2. cap. 87.

CASEICVS, i. q. *Casearius*, in Chartul. S. Crucis Aurel. ex Merc. Fr. t. 1. Iun. a. 1732. p. 1145 vbi cum D. Falconet leg. videtur *Caseecus*, vt *Colonoecus*, *basiloecus*.

CASELAGIVM, V. *Casalagium* in *Casaliaticum*.

CASELLA. (1) *Capsella*, loculus reliquiarum: occurrit apud Glabrum lib. 4. cap. 3. Κασέλλα, in Hist. Apollonii Tyrii pag. 17. l. 18. Alias *Casellae* dicuntur granaria apud IC. V. *Casa*, et Meursii Glossarium. (2) Paruula casa, in Concilio Agathensi cap. 7. Occurrit etiam in Praecepto Caroli M. ann. 773. apud Marten. tom. 1. Collect. Amplissi. col. 38. in veteribus Chartis an. 784 et 840. apud Puricellum in Ambrosianae Basilicae Monumentis p. 16. 223. praeterea apud Crescentium lib. de Agricultura. Will. Brito lib. 7. Philipp.

Qui fabricare sibi castrensi more casella
Arboreis ramis, et sicco stramine norunt

Adde lib. 10. p. 220. l. 12. p. 248. (3) † Vox Italica, areola. Stat. Mutin. l. 1. c. 114.

CASELLVM, idem quod *Casale*, domus apud Nicolaum Triuettum an. 1190. p. 511. et Radulphum de Diceto an. 1192.

CASELLVS, f. pro *Tassellus*, a *Tassus*, cumulus, Gall. *Tas*. Index vtensilium de Ruminiaco in Chartulario S. Cornelii Compend. *Et vna cathena ferrea, et quaedam cordae ad vinum aualandum et duos casellos feni, vel triginta solidos fortium.* V. *Tassus*.

CASES, HVATES IARES, ὑφάσματα ἀράχνων, *telae aranearum*, in Supplemento Antiquarii. † Leg. *Cases*. V. *Cassis*.

CASEVS. *Purgati per Caseum.* V. Corsned. CASEVS INFANS, id est, recens, Gall. *Fromage mou.* Medicina Salern. pag. 91. Edit. 1622. *Nutrit triticum et impinguat lac caseus infans.* CASEVS SERACEVS, caseus, vt videtur, ex sero coagulatus. Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 98. in Instrumento an. 1309. *Caseis seraceis, baconis, piscibus, alecibus,* etc. † CASEVS ANGLICVS, inter munitiones castrorum regiorum recensetur, in Reg. 34. bis Chartoph. reg. *XXXIII. casei Anglici et i. costerez ferrorum equi.*

CASFA, V. *Caffa*.

CASIA, *genus mellis in harundinibus*. Sussannaeus in Vocabulario.

† CASIAMENTVM, casa, domus, in Stat. Montis-reg. p. 188. V. *Casamentum* 2.

† CASIARIVS, a *cassis*, qui facit retia. Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 7679. CASSIARIVS, in alio Gall. Lat. Cod. 7684. V. *Cassetarius*.

† CASIATA, placentae species ex caseo. Census eccl. Reat. Ms. V. *Casciata* et mox

† CASIATVM, in vita B. Clarae t. 3. Aug. p. 677.

† CASIEPHIA. Versus scripti in coopertura Cod. Cluniac. cui titulus e de artibus:

Ad boreae partes arctoi vertuntur et anguis;
Post has arctofilax pariterque corona genuque
Prolapsus lira auis cepheus et casiephia.

CASIDILIS, V. *Capsidile* in *Cassidile*.

CASIMENTVM, idem quod *Casamentum*. Ch. Galeranni Comitis Mellenti, in Hist. Harcuriana tom. 4. p. 1350.

† CASIN, *quod Scythas nix dicitur*. Glossar. vet. Cod. reg. 7613.

CASINA. (1) Magale, tugurium, Gall *Cabane* Vita S. Gerii to. 6. SS Mai p. 160. *Vbi rus siue villa aliquantum habitantium sub potentiis seu casinis* V. *Casalinum* et *Cassina*. (2) CASINA PELLIS. Ch. pro Communia Balneoli a. 1208. *Duodena de Pellibus casinis i. obolum.* Haud scio an sit legendum *Caninis*.

CASINDIVS, in Hierolexico Macri, pro *Gasindus*, qui ex familia alicuius est vel domo. V. *Gasindus*.

CASININA MONETA. Vide Samulianum in Matiscone p. 282.

CASINVM, V. in *Cassina* 1.

CASIS, idem videtur quod *Casa*, bona Ecclesiae ruralia. Chartular. S. Vandregesili tom. 2. p. 2102. *Rodulfus et Rogerius - - nostrum adierunt locum S. Wandregesili - - et medietatem casis Ecclesiae Remuiscors, quam de Alberico tenebant ipsis rogantibus nobis in vadium dederunt propter viginti libras denariorum Rothomag. vsque ad viginti annos*, etc. Videtur legendum *Casae*. Vocis huius in *Casis* facilis est mutatio.

† CASIVM, *medicamenti genus*, in Gloss. vet. Cod. reg. 7613.

CASIVOR, Τυρὸς, *caseus*. Supplem. Antiquarii.

CASIVS, pro *Caseus*, in Litteris Edwardi III. Angl. Regis apud Rymerum to. 5. p. 12.

CASLA, in veteri Glossario Saxonico, *Heden*. Vbi Somnerus, forte *Cassia*.

CASLAGIVM. (1) V. *Casalaticum*. (2) V. *Castellania*.

† CASLANIA. (1) Idem quod *Castellania*, V. in hac voce. (2) † Praestatio, quae a castelli incolis soluitur. Ch. a. 1146. inter Probat. t. 2. Hist. Occit p. 514.

CASLANVS, V. *Castellanus* 3.

CASIARIVS, V. in *Castellania*.

CASLVS, V. *Casbonis*.

CASMA, *hiatus*, CASMARE, *hiatum facere*. Laurent. in Amalthea post Papiam. Legendum *Chasma* a Graeco χάσμα vel χάσμη, quod idem est. Eadem vox mendose legitur apud Glabrum Rodulphum lib. 5. cap. 1. pro *Fasma*, Gr. Φάσμα, apparitio. V. *Palmetie*.

CASNAR, veteribus Gallis, *assectator*. Quintilianus lib. 1. Instit. cap. 5. *Et in oratione Labieni, siue illa Cornelii Galli est in Pollionem, Casnar assectator e Gallia ductum.* Vide Varron. Festus: *Casnar, senex Oscorum lingua.* Papias MS. *Casnar, Senex: Casnari, senes lingua quorumdam.* V. *Cascus* et *Casorum*.

CASNETVM, quercetum, in Charta Philippi Augusti a. 1185. apud Morinum in Historia Vastinensi p. 706. *Ab illa aqua vsque ad terram et mus quod Morini dicitur Casnet* Vbi perperam editum *Casuetum*. G li dicebant *Quesnoy*, vnde vrbi Hannonia nomen. V. *Casnus*.

† CASNOMIA, *musca venenosa*, Gl vet. Cod. reg. 7613.

CASNVS. Iudicatum an. 867. ap Perardum in Chartis Burgund pag. 147. *Et dixit quod ipse - - sui serui - - tallassent vel occidiss vno casno de S. Benigno.* Aliud 868. ibid. *Et dixit quod idem He bernus cum - - in silua S. Beni venissent, et ipso Heldeberno pra piente, casnum mortificasset malo dine*, etc. Notitia alia Iudicati 870. ibid. pag 149. *Mallatus ipse Hildebertus et sacramentum minit, vnde gietinos remansit, et tertio casno preiudicium Scabine in altero mallo eundem Hildebern cum testibus adprobauit - - Tunc dicatum est a supradictis Scabineis de ipsis casnis, quas mortificauit, gem faceret et rewadiaret, sex sup dictam terram legaliter redderet; et fecit, etc.* Quibus locis *Casni* videtur, sunt quercus, Gallis C nes, Picardis *Quesnes*, Occitanis *ses*, et *Cassenass*. Interpretatio hanc Cangii confirmat Mabillo tom. 3. Annal. Benedict. pag. ex occasione Praecepti dati. *Ad lum casnum an. XVI. regnante rolo Calno gloriosissimo rege Indict tertia;* subdit enim: Quis sit lo ille *ad Casnum*, intelligimus ex nal. Bertinianis ad annum 877. Franciae Proceres post mortem roli Calui Conuentum *ad Cas* in Cotia condixisse memorantur. Cotia silua prope Compendium cus est a quercu sic dictus, v *Casnus Herbeloti.* Vide Valesiu Notitia Galliarum p. 161. et 41

† CASOLARE, Italis casa, vel do semidiruta. Ch. a. 1358. ap. Co nel. inter Probat. Hist. domus Gondi p. 157. V. *Casalenum*.

CASONA, *acus mulieris, qua m caput scalpit, a cado, dis, dicta quod cadere facit immunda.* Io de Ianua, vbi perperam edit. *ma*. Ita enim Glossae Isid. et

do. Graeuius censet legendum *Cnasos* ex Festo, apud quem in casu quarto numeri multitudinis legitur *Cnasones*.

CASONZELLVS, CAZONZELLVS placentae species ex caseo, ap. Murat. t. 16. Script. pag. 855, 861. V. *Casata* et *Casatum*.

CASORVM, *vetustum*, in Glossis Isid. Sed legendum cum Gebhardo et Graeuio *Cascum*, *vetustum*. Apud Papiam MS. et in Glossario MS. Sangermann. *Cascum*, *antiquum*, *vetus*, *vsitatum*. Casci voce hoc sensu vsi sunt Ennius et Varro. V. *Cascus*.

CASPALANVS, pro *Capellanus*, in Ch. Ludouici Regis Aquitanorum apud Stephanotium to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. p. 238.

CASPIVM, forte vuarum ante vindemias collectio, vel omphacium. Stat. Vercell. l. 4. p 70. *Item quod laboratores terras, vineas vel plantatas alicuius teneantur ei integre dare redditus, secundum conuentionem inter ipsos et dominum factam, de ipsis terris, vineis et plantatis, et etiam de caspio, si fecerit caspium de vuis.*

CASQVA, perperam pro *Tasqua*, in Ch. a. 1475. inter Probat. t. 3. Hist. Lothar. p. 279. V. *Tasca* 2.

CASSA. (1) Venatio, Gall. *Chasse*. V. Cacia. (2) Domus, aedificium, Tabularium Rothon. *Ecclesiam S. Mariae cum ipso alodo, qui ad ipsam pertinet, cum Cassis et aedificiis datur S. Saluatori Rothonensi.* V. Casa 1. (3) Italis arca, capsa in qua Sanctorum reliquiae reponuntur, Gall. *Chasse*. Mirac. S. Wlfranni to. 3. S. Martii p. 162. *Repositum est hoc sacrosanctum corpus beatissimi Wlfranni Archiepiscopi et Confessoris in hac cassa temporibus meis.* (4) Capsa, vbi pecunia asseruatur, Gall. *Caisse*. Acta SS. Maii to. 6. pag. 176. vbi de sancto Iacobo Philippo: *Fuerunt autem ipsi ducati sumpti ex cassa B. Iacobi Philippi; postea autem, inquit, recepi a Priore soldos XXX. similiter sumptos ex d. Cassa.* (5) Fama, in Statutis Arelatensi. tit. 25. *Statuimus ne quis scienter hospitetur in domo sua furem nec latronem, nec hominem malae cassae, nec hereticum, nec Valdensem.* Alibi: *Qui videantur esse infames, vel malae cassae.* (6) Mandatum Edwardi III. Regis Angl. an. 1338. apud Rymer. tom. 5. p 12. vbi de variis victualibus 1340. *Bacones, 130. carcasia bouina vel boues, 4100. cassas multonum vel multones.* *Cassa* hic idem est quod *Carcasium*. (7) Sartaginis species, Gall. *Poelon*. Inuent. a. 1342. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Apud focariam duo incepiendia, vnam saccaginem*, (sartaginem) *item vnam cassam, vnam vigilem; item vnam copam ferream*, etc. Lugdunenses *Casse* vocant Sartaginem, Gall. *Poele*; Andegauenses vero et Normanni excipulum adipis stillantis e carnibus, dum torrentur, Gall. *Lechefrite*. (8) † Quidquid capsae seu arcae formam refert. Tract. Ms. de re milit. et mach. bell. c. 76. *Necesse est quod cassa postrema dicti currus siue bancacii lapidibus grauetur.* (9) † CASSA, CASSIA, mensura frumentaria. Ch. Ms an. 1326. *Pro vno campo - - vnam eminam et 8. cassias ordei - - vnam carteriam et 4. cassas ordei.* V. *Cassola* 2. (10) † Alueus, vt videtur, Ital. *Cassa*. Ch a. 832. inter Probat. t. 1. Annal. Praemonstr. p. 105. *De illa pegnella usque a summo cerro, et vsque in cassae de Tedueca, et inde per cassas de Sesmino de termino in termino.* V. *Cassola* 3. (11) † Textoris compages lignea, Gall. *Chassis*, in Stat. Vercell. l. 4. p. 85. (12) † Glossar. vet. Cod. reg. 7646. *Cassae, aerumnae.* V. *Cassae*.

† CASSABVNDVS, *instabilis*, *dubitans*, *titubans*, Glossar. Cod. reg. 7613 V. *Casabundus* et *Cassare* 2.

CASSADOSA PRIMA, V. in *Prima*.

† CASSAGNA, forte telae tenuissimae species, Hisp. *Casa*, Gall. *Gaze*. Inuent. Ms. thes. Sed. apost. an. 1295. *Item vnam ventilabrum de carta, cum cassagna intra de auro.*

CASSALAGIVM, V. *Casalagium* in *Casalaticum*.

† CASSALE, casa, tugurium, vel locus vbi casa aedificari potest, in Ch. Ms. an. 1318. V. in *Casale* et *Casaro* 3.

† CASSALIS, pectoralis, V. *Cassum* 2.

† CASSALOCVM, locus vel sedes curtis, vt videtur. Pariag. inter Reg. et Bern. de castro Bayaco an. 1321. Ms. *Pro domibus construendis et aedificandis et per cassaloca et argenta et casalerias - - diuidantur.* V. *Casalaria.*

† CASSAMENTVM, i. q. *Casamentum* 1. Ch. Ms. a. 1214.

† CASSANA. (1) Mensa argentaria, in Reg sign. *Mandat* fol. 157. 206. V. *Casana* 1. (2) Pars vestis superior, quae collum amicitur, in Lit. remiss. Ms. a. 1380. Ital. *Cassana.*

CASSANIA, V. *Caslania* in *Castellania.*

CASSARE. (1) Cedere, concedere. Chron Fredegarii iussu Childebrandi scriptum c. 45. *Quo ordine duas ciuitates Augustam et Sinsium cum territoriis ad partem Francorum* (Longobardi) *cassauerant, non abscondam.* (2) Irritum reddere, Gallis *Casser*, vox frequens in Edictis Principum. Occurrit etiam in Vita S. Canuti Regis Obodritarum cap. 4. §. 17. et apud alios Scriptores. Papias; *Cassare, euacuare, priuare, castrare, vnde* CASSABVNDVS, *instabilis, dubitans, titubans.* Ch. Offae Merciorum Regis a. 790. apud Felibianum in Hist. Sandionysiana pag. XLIII. *Euidentia rerum et experientia declarant cassabundam mortalium vitam, et innumeris cotidie calamitatibus constringi.* Vetus Glossar. Sangerman. MS. num. 501. *Cassabundus, titubans.* Gloss. Isid. *Cassatur, castratur.* Glossae Arabico-Lat. *Cassabundus, dubitans, vel timens.* Gloss. Lat Gr. *Cassum, κενὸν, μάταιον, ἄκυρον.* Supplem. Antiquarii: *Casso, στερῶ, priuo.* Ita non semel in Cod. Theod. vnde nescio cur viri docti a *Charaxare* deducant. (3) Frangere, rumpere, Gall. *Casser.* Edictum Philippi Pulcri pro Reformatione regni an. 1302. in Consuetud. MS. Tolos. fol. 43. *Eo quod gardiatores seu regaliatores amputabant seu cassabant nemora dictarum Ecclesiarum, antequam tempus amputationis seu cassationis eorum, aut debitae venationis aduenisset.* Ex his posterioribus verbis coniicit editor Cangii *Cassati*[...] de quibus hic agitur, esse pop[...] tiones, quas faciunt ii qui in[...] moribus adhuc tenerioribus ve[...]tur. Sed perperam *Cassare* pro[...] care, vt rectius habetur to. 1. O[...] nat. Reg. p. 359. vnde locus [...]ger sic emendandus. Pro *cassa*[...] l. *secabant*; pro *cassationis*, l. *se*[...]nis; pro *venationis*, l. *vendit*[...] (4) Venari, Gallice *Chasser.* St[...]ta Massil. pag. 517. Ibidem rec[...] pag. 518. *Aues de Cassar*, ibi[...] pag. 521. accipitres nuncupan[...] V. *Caciare* et *Chirogrillus.* (5) [...] ducere, auertere. Vita Patrum E[...]ritensium: *Quem iterum iteru*[...] *verborum obiurgare increpation*[...] *studuit; sed eum nec sic ab illeceb*[...] *edacitatis delectatione atque furti*[...] *pacitatisque intentione cassauit.* [...] Exauctorare, Gall. *Casser*; mi[...] facere, si agitur de milite. R[...]mina Paduae ad an. 1318. *F*[...] *fuit pax - - et tunc cassati fuer*[...] *soldati - - et cassatus fuit supra*[...]*ptus capitaneus dominus* Ob[...] (7) † Discerpere, lacerare, in [...] remiss. Ms. a. 1350. (8) † Va[...] populari, in Reg. Cam. Co[...] Paris.

CASSARES, pro *Casales*, vt vide[...] in Charta Alfonsi Imperat. Hisp[...] rae 1182. apud Anton. de Yep[...] Chron. Ordin. S. Benedicti tom[...] *Tres cassares, videlicet villam no*[...] *et casam Fielibarbe, et Foofend*[...] *Rauanadam sitos*, etc. Occurrit [...]sum infra.

CASSARIVM, CASSERIVM, castr[...] arx, Ital. *Cassero.* Inuent. Ms. a. 1[...] V. *Casserium.*

† CASSARIVS, qui *cassam* seu ca[...] in qua sanctorum reliquiae po[...]tur, portat. Necrol. eccl. Bit[...] Ms. V. *Cassa* 3.

CASSARVM, vox Italica, *Cassero*, [...]demicis Cruscanis, *Recinto di* [...] *interno alla rocca, o nel piu alt*[...] *la terra, la parte concaua del* [...] *circondata dalle costole*, thorax. [...] Oct. Ferrarium in *Basto.* Chron[...] sanum Vghellianum an. 1115. [...]*stianus exercitus exultans - -* [...] *duo et mangana conducit ad cass*[...]

C

SATA, V. *Casata*.
SATIO, V. *Cassare* 3.
ASSATVRA. (1) Abolitio, abolitio. *Pro cassatura banni*, in Stat. ercell. V. *Cassare* 2. (2) Fractura. ...*tura seu fractio ossium*, in Ch. ... a. 1330
...SSATVS. (1) Peractus, completus. ...abill. Liturg. Gall. 366. in Oratione Missae diei Paschatis. (2) V. ... *Casata*. (3) † Inclusus, Gall. ...*chassé*. Inuent. S. *Capellae* Paris. ... 1335. V. *Cassa* 8.
...SSE, *crumnae*. Glossar. MS. Sanerman. n. 501. V. *Cassa* 12.
...SSEA, capsa, Gall. *Caisse*, apud ...ymer. to. 7. p. 233. col 1.
...ASSEATA, placentae species e caseo pro *Caseata*, in Ch. Ms. an. 1325. V. *Caseata*.
...CASSEDVLA, arcula, capsula, in Inuent. Ms. thes. Sed. Apost. an. 1295.
...SELLA. (1) Parua casa, tugurium. Acta SS. Nerei, Achillei, etc. to 3. SS. Maii pag. 11. Vide Onomasticon, tomi 2. SS. Aprilis, et supe... *Casella*. (2) † Inter vtensilia ecclesiastica recensetur in Chron. Sablac. apud Murat. t. 4. Antiq. Ital. p. 1053.
CASSELLVS, pro *Tassellus*, cumulus, strues foeni, in Ch. a. 1163. inter Probat. Annal. Praemonstr. t. 1. p. 74. V. *Casellus* et *Tassus* 1.
...ASSERIVM, V. *Casserium*.
...CASSERIVS, quaestor, arcarius, ... *casse* praeest, Gall. *Caissier*, Ital. ... Stat. ant. Florent. l. 1. c. 1. V. *Cassa* 4. et *Cassa* 1.
...CASSERO, modus agri, iugeri pars quarta, idem forte qui apud Pictones *Casea* vocatur, in Ch. Ms. ann. 1320. V. *Cassicium*.
...CASSERVM, castrum, arx, Ital. *Cassero*, in Stat. ant. Florent. V. *Cassarum*.
...ASSETA, parua sartago, Gall. *Poe*...*, diminut. a *Cassa* 7. Inuentar. ... 1341. ex Archiuo S. Victoris ...

CASSETARIVS, cassium artifex, ...de *Casserula*, *petite rois*, in Gloss. ... Gall. Cod. reg. 7679. Iudic. ... a. 1346. V. *Casiarius*.

CASSETELLA, capsula. Acta SS. Iunii to. 1. p. 56. de S. Secundo.
† CASSETTVS, cassidis species, in Stat. Mant. *Cassettum*, apud Murat. t. 2. Antiq. Ital. med. aeui p. 487.
CASSETVLLA, V. *Cassetarius*.
CASSIA. (1) Capsa vbi asseruatur pecunia, Gallice *Caisse*. Hinc in Chronico Siciliae apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 86. *Cassiam imponere*, est imponere tributa et vectigalia, quorum prouentus pecuniarii in cassia quadam publica reponebantur. Vid. *Cassa* 4. CASSIA, Capsa reliquiarum, Gall. *Chasse*. Notitia Ecclesiae Diniensis per Gassendum pag. 151. V. *Cassa* 3. et *Chassia*. CASSIA, capsa in qua merces transportantur, Gall. *Caisse*. Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 98. col. 2. in Instrumento an. 1309. (2) † Mensura frumentaria, V. in *Cassa* 9. (3) † Fasciculus vt videtur. Garnis. castri Carcass. an. 1294. *XIII. cassiae carrellorum ad turrum*.
† CASSIAMENTVM, i. ae *Casalegium*, locus ubi *casae* aedificari possunt. Ch. a. 1183. apud Murat. t. 1. Antiq. Ital. med. aeui p. 339. Vid. *Casalaria* et *Castimentum*.
CASSARIVS, V. *Casiarius*.
CASSIBVLLA, V. in *Casula* 3.
† CASSICIVM, modus agri. Ch. a. 1233. apud Cenc. inter cens. eccles. Rom. *XXCV. cassicia terrarum et nouem vineas*. V. *Casalaria* et *Cassero*.
† CASSIDA. (1) Casula, tugurium, vel praedium rusticum cum mansione. Ch Ms. a. 1460. V. *Cassina* 1. (2) Albugo, glaucoma, quia cassis species, in Mirac. Ms. Vrbani V. V. *Cassetarius*.
† CASSIDATVS, casside armatus. Gloss. Gall. Lat. Cod. reg. 7684. *Cassidatus, arme de heaume, de bacinet*.
CASSIDILE, vel CASSIDILIS. Vgutio: *Cassidilis, vel Cassidile, dicitur sacculum, pera, farciperium, ficacium, marsupium, loculus, loculus, crumena*. Papias: *Cassidilis, pera pastoralis*. Isidor. Gloss. *Cassidilis, pera, marsupium*. Will. Brito: *Cassidile dicitur pera aucupis in modum reticuli facta, in quo ponit quos in casse, id est, rete,*

 cepit

cepit. Ita etiam Ioannes de Ianua. Odorannus an. 1031. *Protulit auri fului transmissum munus de cassidile.* Matth. Westmon. *Portans in cassidile toxicum mellitum.* Conradus de Fabaria de Casibus S. Galli cap. 5. *O mira in iuuene Principe Mercurii philologia, quae sparso rubore iuuenili promulgauit eloquia cordis dudum instincta cassidili;* id est, vt Walfridus loquitur de sancto Gallo lib. 1. cap. 23. *Altae memoriae et armario cordis inseruit.* Vetus interpres Tobiae capite 8. *Protulit de cassidili suo partem iecoris.* Matthaeus Vindocinensis in Tobia:

Cassidili profert auxiliare iecur.

CAPSIDILE. Glossae MSS. *Capsidile, est capsa, vel pera.* Ita scribitur non semel apud Petrum Damianum lib 4. Epist. vlt. lib. 7. Epist. 5 l. 8. Epist. 14. quasi a *capsa* deducatur. Gloss. Lat. Gall. *Casidilis, Cassete.*

*) CASSIDOLABRVM, Helmpart, in Vocab. vet. Lat. Germ. an. 1482. Germ. Hellebarde, Gall. *Hallebreda.*

CASSIDONIVM, Murrha, species lapidis pretiosi, vnde vasa olim plurima fingebantur, Gall *Cassidoine.* Inuentar. Ecclesiae Aniciensis a. 1444. *Item vna naueta de Cassidonio munita argento, cum pomo et suis repositoriis garnita argento.*

† CASSIDVLVS, i. q. *Cassidile,* sacculus, vagina, in Act. Ms. Inquisit. Carcass. a. 1308.

CASSINA (1) Casula, tugurium, Italis *Cassina*; accipitur pro praedio rustico. Lex Longobard. lib. 1. tit. 19. §. 25. *Si quis cassinam, vel tectum alienum foris in curte, vbi viri non habitant, deturpauerit - -- -- restauret ipsam cassinam - - Nam si casam vbi viri habitant, deturpauerit, componat, etc.* Ch. Mathildis Comitissae ann. 1079. apud Franciscum Mariam in Mathilde: *Vna cum omnibus casis, et cassinis, seu casalinis, simulque terris, et rebus illis qui ad iam dicta casa et curte - - sunt pertinentes, tam de muro pro dicto castello quam et deforis casis et cassinis, seu casalinis, etc.* Chron. Farfense apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 604. *Domnus autem Henricus concessit huic monasterio campum in Kinnica, qui fuit antea vi[...] domnicata Regis; et sunt cassinae[...] horti.* Apud Hariulfum in Chr[...] Centul. lib. 2. cap. 10. p. 468. [...] *Cassinos de pallio,* lego *cussinos.* V[...] Statuta Mediolanensia part. 2. c[...] 236. 237. CASINVM. Ch. Bo[...] lii Fulginensis Episcopi apud Vg[...] lum to. 1. pag. 740. (2) Pului[...] Gall *Coussin,* Germ. Küssen. Spi[...] Fontanell. Ms. pag. 262. vbi de[...] gnis ad vestitum pertinentibus: [...] *signo capitalis, vel quod vulgariter* [...] *sina vocatur, etc* f. legendum *C*[...] *na.* V. *Cassina* 1. et *Cussinus.*

† CASSINALIA, forte ii qui *cassi*[...] seu praedia rustica curant. Stat. V[...] cell. L. 3. p. 58. *Cassinalia vero et* [...] *bitatores molendinorum curtis V*[...] *cellarum non teneantur capere se*[...] *lam.* V. *Casarii.*

CASSINI, doctores Turcarum. [...] dulphus Abb. in Chronico T. S. [...] Marten. tom. 5. Ampliss. Colle[...] col 572.

† CASSINVS, pagus, regio, G[...] *Canton,* in Ch. Ms. a. 24. regni L[...] thar. *In pago vel cassino super flui*[...] *Sequanae.*

CASSIO. (1) Species capsae, vt [...] detur, a Gall. *Caisse.* Hist. Dalph[...] tom. 2. pag. 282, *Item, pro cl*[...] *fenestrarum et vno cassione facie*[...] *pro reponenda roba Domini et Do*[...] *nae III. sol. VI. den.* (2) † S[...] cies rei aromaticae vel legumi[...] Dipl. Chilper. II. ann. 716. tom[...] Collect. Hist. Franc. pag. 694. *C*[...] *libras XIII,* V. *Cassior.*

† CASSIODOLVS, cyprinus, Ge[...] Karpfe Chron. Bauar. apud Oe[...] tom. 1. Script. rer. Boic. p. 365. [...] *siodoli vulgariter Carpfen.*

† CASSIOR, *est medicamenti ge*[...] *quod in Ponto conficitur.* Gloss. [...] Cod. reg. 7646. V. *Casium.*

CASSIOTICVS. Charta donati[...] factae Ecclesiae Cornutianae edi[...] Suaresio: *Item alium holosericum* [...] *ritatum, pallium cassioticum, item* [...] *lium lineum Aquitanicum, etc.*

CASSIS, *aranearum tela.* Glossar. Sangerman. num. 501. a *Cassis,* [...] deducta notio.

sso, *fartago*, Gall. *Poëlon.* Ch. a. 1525. ex Schedis D. le Fournier.

CASSOATA, vox comitatus Armeniacensis, qua quercus significatur. Lit. remiss. Ms. a. 1460. V. *Casnus.*

CASSOLA. (1) Diminut. a *Cassa*, fartaginis species. Inuent. Ms. a. 1379. V. *Cassa* 7. (2) Mensura frumentaria, eadem f. quae *Escuella.* Ch. an. 1361. t. 7 Ordinat. reg. Fr. p. 431. *Cum sola cassola de blado.* V. *Cassa* 9. et *Caxola.* (3) CASSOLA, CASSOLANVM, idem videtur ac *Cassa* 10. alueus. Ch. a. 1226. apud Murat. to. 4. Antiq. Ital. med. aeui pag. 216. *Ad terminum fixum -- et inde per cassolam, quae venit a Gandano per cassolanum tendit iusum a ...cho Cereti.* V. *Caxola.*

CASSOLIS, placentae vel condimenti species. Consuet. Perpin. Ms. cap. 38. *Debent* (fornarii) *coquere panatas, et carnes, et cassoles, et pisses, etc.* V. *Casciata.*

CASSONVS. (1) Magna arca, Ital. *Cassone.* Bareleta serm. 2. in Domin. 1. Quadrag. (2) Forte locus ca... Murat. t. 16. Script. pag. 379. *Studuit in eadem ciuitate instaurare et replere cassonos euacuatos.*

...ASSVLA. (1) Vestis sacerdotalis, V. in *Casula* 3. (2) † Capsula, in Act. SS. t. 2. Aug. p. 121. (3) † Falx, in Stat. Sigismundi an. 1523. ... Leg. Polon. t. 1. p. 424.

...ASSVM. (1) Fragmentum. Soli... cap. 65. *Aut palearum cassa, aut ...arum fila ad se rapit* Lychnites ... V. *Capsum* 4. (2) † Pe..., semibarbaris ex Arabico. Hinc ... *cassale*, quod pectus afficit, apud Velsch. Syllog. obseruat. p. 74. V. *Capsum* 1.

...ASSVRA. Vetus Notitia apud Fran... Mariam in Mathilde Comit. *Qui contendit et contradicit nobis a ... praedictae Ecclesiae Episcopatui ... sancti Martini decem cassuris ... illis massaritiis, quae videntur ... in loco et finibus Camutiano, etc.* Forte *Cassinis.*

...ASSVS. (1) Pars vestis maior, qua corpus tegitur, exceptis brachiis: ... ab Italo *Casso*, thorax, vt videtur ... Annal. Benedict. tom. 4. p. 616. ex Chirographo anni 1061. *Pellicias duas, festiuam scil. cuius cassus esset de squirionibus et manicae de grisiis: Septimanalem quoque, cuius cassus esset de cattis, et manica de vulpibus cum pellibus vulpelinis.* V. *Capsum* 1. et *Cassarum.* (2) Casa. Vetus Charta apud Vadianum. Vid. *Capsum.* (3) † Ch. Nicol. I. Camerac. episc. a. 1139. *Duas partes decimae, quae vulgo cassus vocantur.* Ch. Dom. de Flescicurte: *Cassum integrum i. e. duas garbas.*

CASTA, praestationis species in Occitania. Ch. Philippi Regis Franc. a. 1306. pro Ecclesia Mimatensi, in Regesto Lud. Hutini Regis Franc fol. 60. *Quod de vineis tunc factis daretur septima pars fructuum praedictis dominis, et de faciendis seu plantandis extunc daretur vndecima pars vulgariter quae vocatur casta, propter quod homines dicti loci vineas post dictam compositionem plantatas indiligenter excolunt, et alias dimittunt incultas, siue minus bene cultas.* Occurrit ibi pluries, vt et in Confirmatione compositionis cum Habitantibus Castri de Leucata ann. 1313. ex Bibl. Colb. Regest. 56. *Portiones vinearum tam veterum quam nouarum sint ad vndecimam partem fructuum, quae casta communiter nuncupatur, ita quod dicti homines non teneantur de caetero dare de veteribus nec de aliis nisi solum castam praedictam, etc.*

† CASTAGNARETVM, CASTAGNERETVM, castanetum, Ital. *Castagneto*, in Ch. Ms. a. 1343.

† CASTAGNERIVM, idem in Testam. a. 1543. t. 1. Cod. Ital. Dipl. p. 570.

CASTAGNETVM, idem. Archiuum S. Victoris Massil. † † CASTEGNETVM, in Stat. Montisreg.

CASTALDVS, CASTALDIO, villae procurator, praefectus: CASTALDATVS, munus vel iurisdictio *Castaldi*: CASTALDATICVM, CASTALDICVM, tributum, vt videtur *Castaldo* debitum, etc. V. in *Gastaldus.*

CASTALLVM, *siue piscinam in qua congregantur aquae*, apud Rymer. tom. 11. pag. 3. col. 1. V. *Castellum* 2.

CASTALLUS. (1) Charta Philippi Reg. Franc. a. 1207. pro Rotomagensibus, apud Duchesnium Hist. Norman. p. 1062. *Si debitor intra Rothomagum venerit, ex quo de equo descenderit, castallum vel hernesium suum per Maiorem propter debitum arestari poterit.* Apud de Lauriere legitur *Carcallum.* Vide in hac voce. Legere mauult editor Cangii *Caballum*, atque equum ipsum intelligere. Carpentario leg. videtur *Catallum.* (2) An pro *Castellanus*, custos castri, an pro *Castaldus*, villae praefectus? Vita S Thomae Abb. Farfens. inter Acta SS. Benedict. sec. 3. part. 1. pag. 287. *At illi dixerunt, quod probator* (f. praetor) *ipsius ciuitatis castallus ibidem esset; quem accersitum percunctari coepit, etc.*

CASTANARETUM, castanetum, Gallis *Chastaigneraie.* Tabular Eccles. Gratianopolit. CASTANARIUM, in Chartular. Matiscon. fol. 14. CASTANEARIUM, bis habetur in Recognit. de Moras ex Regesto Probus fol. 37. CASTANEUM, infra in voce *Stellaria.* CASTANGETUM, in Donatione an. 993. apud Marten. tom. 1. Collect. Amplis. col. 347. Melius legeretur *Castagnetum.* CASTANHALE, CASTANHALIS TERRA, eadem notione, Hispanis *Castenal*, in Ch. Annae Dapsaco an. 1438.

† CASTANEOLARIA, castanetum paruum, in Ch. Ms. a. 1125.

† CASTANHERIA, idem in Ch. Ms. a. 1319.

† CASTANHERIUS, castanea, in Ch. Ms. a. 1343.

CASTEGNETUM, V. *Castagnetum.*

CASTEGUETA. Ch. Galeacii Comitis Virtutum a. 1377. *In eorum possessionibus, sediminibus, aedificiis, vineis, casteguetis, pratis, nemoribus, etc.* Sed videtur legendum *Castagnetis.* Italis *Castagnuola*, est locus castaneis consitus.

CASTELERIA, V. in *Manneria.*

CASTELGARDUM. *Castlegardum seruitium*, est seruitus, quae in arce aliqua Regis, vel alterius domini, propugnanda atque defendenda consistit, quoties feudatarius requisitus fuerit. Vide Cowellum lib. 2. Inst. tit. 3. §. 4. Littlet. lib. 2. cap. 8. infra in verbo *Stagium.*

CASTELLA, pro *Cistella* in Vita Genovefae num. 39. apud Bolland.

† CASTELLACCIUM, castellum, Ch. ann. 1279. apud Lam. in Deliciis erud. inter not. ad Hodaepor. Carit. part. 1. p. 116.

† CASTELLACIUS, castelli custos, *Castellanus*, in Ch. Ms. Robert. r. a. 1319.

CASTELLAGIUM, quod exsoluitur Castellano, vel alteri, pro custodia rei in castello, in Concilio Biturie. an. 1336. c. 22.

CASTELLAMENTUM, CATILLAMEN. Arnobius lib. Aduersus Gentes: *Vt spirulas et botulos facerent, isicia, castellamenta,* (*Catillamenta*, Salmasio) *lucania, suminatam cum his c... nem, et glaciali conditione tuc...* Cibum instar pyramidis hic quidam interpretantur. Idem Arnob. lib. *Quid taedae? quid naeniae? quid ... fae, non vulgi, sed quibus est nom... appellatioque genitae, ex quibus, q... primum est, exiguas aruina est m... lus catillaminum infecta de more.* ... hunc locum Hofmannus: Cupe... est et delitiosa mattea, a verbo *Catillare* i. e. ligurire. - - Proprie ... ita vocasse videntur farcimina ... botulos minutis carnibus inculcat... quod auide a Catillonibus expe... rentur.

CASTELLIA, V. in *Manneria.*

CASTELLANARIA, castellani dignitas ... ctus, in Libertatibus Rancurti, et ... bi. CASTELLERIA, eadem notione, in Libro nigro Scaccarii p. 158.

CASTELLANATUS, castellani dignitas, officium, feudum, in Bulla Bonifacii IX. PP. an. 1401. apud F... taninum ad calcem Antiquit. Hor... p. 453.

† CASTELLANCIA, opera in aedificando vel reparando castro ... bita. Ch. a. 1167. apud Murat. Antiq. Ital. med. aeui p. 39. Germ. ol. Burgwerk.

CASTELLANERIA, castellani dignitas, officium, vox Ital. Stat. ant. Florent. l. 3. c. 175.

CASTELLANERIVM, idem. Ch. restaurationis Abbatiae S. Michaelis in Eremo an. 961. inter Instrum. to. 2. Gall. Christ. col. 409. *Nempe dictus Hugo - - sponte omnes feodales possessiones - - cum omni iure castellanerii et praeuentionis - - - dicto coenobio cessit.*

CASTELLANIA. (1) Dignitas, officium, seu feudum Castellani vel Castellani districtus, vt apud Radulphum de Diceto. CASLANIA, eodem significatu. Testam. Ademari Scalarum Vicecomitis inter Instrum. tom. 2. nouae Gall. Christ. col. 205. *Ex quibus primum omnium est Scalas castrum meum cum omni Cassania et cum vniuersis feualibus, et cum ecclesiis, et cum curte mea de Connaco - - et castrum meum Mulsedonum cum omni ipsius Cassania, etc.* Obseruant editores pro *Cassania*, alias lectum fuisse *Castellania*; mauult Cangii editor vtrobique legere *Caslania* cum Baluzio tom. 5. Hist. Aruern. pag. 42. CASLARIVS, idem. Ch. G. Abb. Aureliac. a. 1217. (2) † Obligatio, qua quis tenetur castrum reddere domino capitali, cum ei libuerit. Ch. a. 1125. inter Prob. tom. 2. Hist. Occit. p. 429. (3) † Castri custodia, idem quod *Stagium*. Ch. Ml. an. 1273. *Pro quibus quae tenet a domino rege, debet ei vnum mensem castellaniae.*

CASTELLANICVS, ad castellani dignitatem pertinens. Ch. Lud. VI. reg. Franc. ann. 1121. in Append. t. 6. Annal. Bened. p. 636.

CASTELLANVS. (1) Castelli incola. Vgutio: *Castellanus qui inhabitat Castrum.* Ita apud Titum Liuium lib. 34. Hirtium de Bello Alexand. S. Augustin. Epist. 261. Reginonem an. 939. 464. Anonymum de Miracul. S. Bertini cap. 9. Sigebertum ann. 1099. Ottonem a S. Blasio c. 14. et in Chartis aliquot veteribus apud Vghellum to. 2. p. 1009. 1010. *Castellanus miles*, in leg. 2. Cod. de fund. limit. qui in castellorum praesidio est. (2) Custos castri, in Constitution. Sicul. lib. 1. tit. 89. §. 4. seu qui ratione feudi castro domini praefectus est, Germ. Burgmann. Versus laudati a Cognato in Hist. Tornac. lib. 8. cap. 49.

Et castellanus feudum capit a cathedrato.

Id est, Episcopo. Huic praeter custodiam castri, incumbebat potissimum Burgenses et eorum Communiam in exercitum educere, vt colligitur ex sacramenti formula, quod Insulensis Castellanus praestabat, descripta ab Haraeo lib. 1. Histor. Castell. Insul. et Buzelino lib. 3. Gallo-Fland. c. 10. Vide Claudium Expillium orat. 28. (3) CASTELLANI, apud Gallos, sunt qui feuda Castellaniae possident, quibus ipso iure castellum habere competit, cum mero imperio, seu iurisdictione suprema, vt est in Consuetud. Norman. c. 35. Germ. Schloßgesessene, Beschloßte. De his passim Consuetudines municipales Franciae, locis a Raguello et aliis indicatis, in quibus eorum iura describuntur. Vide Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 103. 104. et D. Brussel de Feudorum vsu t. 2. p. 712. vbi docet eamdem fuisse Castellani, quam Vicecomitis in Comitum vrbibus potestatem, vnde in iis vrbibus, inquit, vbi Vicecomes erat ab antiquo, nunquam poterat esse Castellanus, quia vna et eadem erat vtriusque dignitas et iurisdictio. CASTLANVS. Vsatici Barcinonenses MSS. cap. 26. *Castlani in castris quae tenuerint per seniores suos, non debent sub se mittere alios Castlanos sine consensu senioris, etc.* De *Castlanis* Hispanicis multa habet Andreas Boschus lib. 2. *dels Titols de honor de Catalunnia* cap. 24. §. 7. CASLANVS. Ch. an. 1157. ex Archiuo Ecclesiae Massil. *Concedo ius caslanorum et ipsa caslania, etc.* (4) CASTELLANI dicuntur praeterea qui habent ius castri reddibilis, atque ita intelliguntur in Constitutionibus Catalanicis inter dominos et vasallos. MSS. in Cod. Thuano signato 93. fol. 58. etc. (5) † Militibus praesidiariis in castro praefectus, Gall. *Chastellain.* Murat. to. 12. Script. Ital. pag. 624. (6) †

(6) † Custos castri seu domus regiae, Gall. *Concierge*. Ch. Ms. in Cam. Comput. Paris. *Castellanus seu concergius de Villis*.

CASTELLARE verbum. (1) Castella seu munitiones exstruere, castella munitionibus sepire. Sententia Ludouici Ducis Andegav. a. 1379. ap. Lafallium to. 1. Annal. Tolos. p. 103. Instrum. (2) Inter castelli incolas recenseri atque adeo castelli operibus obnoxium esse. Charta Caroli III. Imperator. apud Steph. Baluz. in Append. ad Capitul. n. 119. *Et castellum Valleso cum castellare suo*. Chron. Farfense apud Murator. t. 2. part. 2. col. 528. *Haec omnia promisit domnus Hugo Abbas pro se suique successoribus perpetualiter permanenda, tali tenore ut praedictus Abbas Landuinus, et eius successores, omnes homines suos de iam dicta curte Meiana omni faciant in castello Bucciniano castellare, et perficiant ibi omnia, sicut alii castellani de Guasta, et laborent ad ipsum castellum*. (3) † Munire, quod de naui dicitur ap. Murat. t. 15. Script. p. 359. *Vnam maximam nauim castellatam cum magnis bustijredis*.

† CASTELLARE, substant. castrum, ipsa castelli munitio. Ch. Ms. a. 1060. *Inter eandem condaminam et castellare Recusa*. Alia 1141. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. pag. 494. *Dono ad feuum ipsum castellum et castellare, quod - - vocatum est Verdun*.

CASTELLARIA, idem quod *Castellania*, *Chastellerie*, feudum castellarii et eiusdem officium, in Ch. ann. 1287. in Probat. Hist. Castilion. pag. 90. et alia apud Haraeum lib. 1. Hist. Castell. Insul. pag. 137. Lambertus Ardensis pag. 253. *Henrico de Balliolo, ad cuius nutum Broburgensis tunc temporis disponebatur castellaria*. Ch. a. 1165. to. 13. Spicilegii Acheriani pag. 319. *In alodio suo et in castellaria, id est, termino eiusdem castri*. Tabular. S. Florentii: *Nobilis vir Hervaeus de Vitriaco donauit Deo et S. Florentio pedagium de rebus ipsius Sancti quae transibunt per castrum Vitriacum siue per castellariam eiusdem castri*. CASTELRIA, eadem notione, apud Marten. tom. 4. Ampl. Coll. p. 1278.

CASTELLARIUM. (1) Castellu[m]. Siluester Girald. de Expugnat. Hibern. lib. 2. cap. 4. Et in Topog. Hibern. lib. 2. c. 8. CASTLAR[E]. Tabular. Conchense in Ruthenis 98. *Illo castlaro meo qui per haereditatem mihi obuenit, etc.* Occurr[it] alibi. (2) Castellaniae districtu[s]. Ch. Thomae Perticensis ann. 121[.] apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. p. 1117.

CASTELLARIUS, Vgutioni, *Dominus castri, vel qui praeest castris*. S[…]herus Abbas de primordiis Monast[e]rii Calmosiac. apud Edm. Marten. tom. 3. Anecdot. col. 1172. A. *Eide[m] Vicario Ecclesiam omnimodis abstul[e]runt, et cuidam castellario suo, nomine Walfrido protinus tradiderunt*. I[n] veteri Inscriptione apud Gruteru[m] pag. 601. n. 7. sumitur pro eo qu[i] praeest aquaeductibus: *Clementi Caesarum seruo castellario aquae Claudiae*. Vide Frontinum de Aquaeductibus.

† CASTELLATA. Testam. Ms. Ibid. episc. Sabin. a. 1372. *Raubam de castellata cum capuciis duobus mantell[is] et cappa*. Leg. *de estallata*.

CASTELLATIO. (1) Castellania, districtus. Ch. a. 1194. ex Tabulario S. Ioannis Senon. (2) Castelli aedificatio, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 10. *Infidelitas et proditio, quicunque despectus, vel maliloquium de eo, castellatio, trium annorum vtlagaria, furtum, etc.* Et cap. 13. *Haec mittunt hominem in misericordia Regis, infractio pacis - - infidelitas et proditio, despectus de eo, castellatio sine licentia, vtlagaria, etc.* Quorum verborum facilis fuisse[t] Spelmanno intellectus, si ea disput[a]xisset. Porro castellum aedificar[e] non licet absque licentia domini superioris. Vide Speculum Saxon. lib. 3. art. 66. et quae obseruauit Ca[n]gius in Dissert. 30. ad Ioinvill. pag. 352. (3) † Feudum castellani, i. e. *Castellaria*. Ch. Ms. Dalmatii de L[u]zeio. *De castellatione mea de Segiaco et*

CASTELLATUM, castri ambitus. Ch. Lamberti Episc. Lingonensis a. 101[.] in Chron. Besuensi.

CASTELLATURA. (1) Castellania, castellani dignitas, apud Baldricum lib. 3. Chronic. Cameracens. cap. 63. 66. 68. et in Vita Lietberti Episcopi Cameracens. cap. 8. 10. 14. 28. vel *Castellania*, vt in Ch. a. 1056. apud Vghellum tom. 1. Ital. sacr. p. 295. Miraeum tom. 2. pag. 1137. in Ch. a. 1085. pag. 1162. in Ch. an. 1141. et pag. 1213. in Chart. ann. 1218. (2) † Castellani districtus, in chartul. Miciacensi.

CASTELLATUS. (1) Castellaniae districtus, Domesdei: *Comes Alanus habet in suo castellatu 200. maneria - - praeter castellarium habet 43. maneria.* (2) Paruo castro munitus, in Glossario Barthii, apud Ludewig to. 3. Reliq. MSS. pag. 556. ex Oliuerio de Captione Damieta.

CASTELLERIA, V. *Castellanaria.*

CASTELLETUM, castellulum, *Chastelet.* Rigordus: *Alii vero prisones in duobus castelletis in capitibus vtriusque pontis sitis Parisius - - mancipantur.* Ita etiamnum appellantur. Iohannes a Bayono de Abbatibus Medianis, in Histor. eius Monasterii pag. 289. *Domino castelleti prope abbatiam dictam Lestainche scituati.*

† CASTELLIFICATUS, castri instar munitus. Ch. Ms. an. 1137. *Castellificata ecclesia.* V. *Castellare* 3.

CASTILLIO, castellulum, Gallis *Chastillon.* Vetus Diploma de Abbatiae Fossatensis primordiis: *Illum videlicet castellionem, qui Fossatus dicitur, et quem vulgaris lingua Castrum vocat Bagaudarum.*

CASTELLUM. (1) Gloss. Lat. Ms. Regium Cod. 1013. *Castrum antiqui oppidum vocabant in alto positum cuius diminutio facit castellum.* Quo sensu Hirtius dixit: *Castella complura locis editis posita.* Vita S. Willibrordi Episc. Traiect. inter Acta SS. Benedict. sec 3. part. 1. pag. 610. *Quod etiam pius praedicator haud segniter implere satagebat, circuiens omnes illius terrae regiones, per vrbes, vicos, castella, vbi prius euangelizabat, etc.* Ibid. infra: *In qua tunc gente S. Willebrordus positus est praedicator, sedique Episcopali in Traiecto castello delegatus est.* Quod *Castellum*, hic dicit Alcuinus huius vitae prosaicae scriptor, in vita metrica, *Vrbem* nuncupat cap. 11. et S. Luitgerus in Vita S. Gregorii Abb. Traiectensis, *Traiectum antiquam ciuitatem* appellat; hinc confirmatur, quod iam ante nos obseruarunt alii, scilicet ab illius temporis scriptoribus oppida munita dicta fuisse *Castra et Castella*, vt passim videre est apud Gregorium Turon. et alios coaetaneos; vrbes vero insigniores, ac praesertim episcopales, *Vrbes et Ciuitates* appellatas fuisse. Vide Mabillonium loco laudato et Valesium in praefatione ad Notitiam Galliarum pag. XVIII et infra V. *Castrum.* Glossar. Latino-Graec. *Castellum, municipium, κώμη, castella, Φρούρια.* Vgutio *Castrum, quod in loco alto situm est, quasi casa alta, vnde castellum.* (2) CASTELLUM vel CASTELLUS, *receptaculum quod aquam publicam suscipit, quae ducitur ad aliquod praedium irrigandum*, in veteri vtriusque Iuris vocabulario V. *Castellum.* (3) † Pars nauis anterior et posterior. Contract. nauig. reg. cum Venetis ann. 1268. in Podes. reg.

CASTELLUS, V. *Castellum* 2.

CASTELRIA, V. *Castellaria*

† CASTENARIA, CASTENRARIA, Castanetum, in Ch. Phil. Aug. Ms. ann. 1221. et in alia Ms. S. Ludou. ann. 1226.

† CASTENATE, idem, in Notit. an. 876. ex Append. ad Marc. Hispan, p. 798.

CASTERIUM, *locus vbi remi collocantur, et dicitur a castro, vel a castris.* Ioann. de Ianua.

† CASTETA, *vno tormento* in Gloss. Lat. Ital. Ms.

CASTIBULUM, CARTIBULA. Gloss. Isid. *Castibulum, mensa quadrata.* In aliis Glossis, habetur *Castipulum*, sed legendum *Cartibulum.* Varro lib. 4. de Lingua Lat. *Altera vinaria mensa erat lapidea, quadrata, oblonga, vna columella vocatur Cartibulum.* Atque inde percipimus, quid sit *Cartibula*, apud S. Audoenum l. 1. Vitae S. Eligii c. 11. *Omnes postremo (pauperes) in ordine faciens mensae discumbe-*

[illegible]

CASTICEAE. V. [illegible]

CASTICAMENTVM. [illegible] Charta [illegible] in Tabula[rio] [illegible]: Concesserunt [illegible] quod [illegible] pratum Camerarii [illegible] usque ad [illegible] et casticamentis [illegible] pratorum de Merincourt, [illegible] a me et heredibus meis [illegible] possidendos. Quid hic sint Casticamenta [illegible] altera eiusdem Tabularii Charta an. 1227. vbi de iisdem mansis et pratis agitur, et vbi pro Casticamentis, Calceia pluries habetur: Hic siquidem mansi hoc modo aequalibus partibus sunt; quod in pecia quae est a calceia Bonarii vsque ad pratum Camerarii, habemus illam medietatem quae contigua est calceiae de Bonario, [illegible] - - aliam medietatem vsque ad pratum supradictum, et ab illo prato, quod nostrum est vsque ad calceiam de Helliaco - - a dicta vero calceia de Helliaco vsque ad Merincort, habemus medietatem illam, quae est dictae calceiae de Helliaco contigua. Ex iis non solum colligimus, casticamentum et calceiam vnum esse et idem, verum etiam vtrumque inter Casticias seu aedificia, de quibus mox dicetur, fuisse numeratum; Casticamentum enim a Casticare seu Casticiare deriuari, atque eiusdem cum Casticia notionis esse, nemo est qui non intelligat. V. Calceia.

CASTICARE, V. in Casticiare.

CASTICELLVM, idem quod Basticia, in Testam. Bertichramni Episcopi Cenoman. sub fin. Omnes casellas, casticella, vineola, campellos, etc.

CASTICHARE, CASTICHIARE, V. in Casticiare.

CASTICIA. [illegible]

[illegible] lib. 5. de Miraculis [illegible] casticias [illegible] prata, etc.

Quid in locis [illegible] significet, [illegible] vocis expositionem, [illegible] Spelmannus [illegible] videtur [illegible] pro aedificiis [illegible] debere [illegible] licet adhuc incerto [illegible] dum sit, quod vult Vossius. In Formulae veteres apud [illegible] cap. 5. Hoc est in ipsis [illegible] ad commendandum, [illegible] suprapositis, terris arabilibus, etc. [illegible] Charta apud [illegible] Gallo-Fland. cap. 21. [illegible] cum casticiis suprapositis, in quo [illegible] generius residere videtur. Simili [illegible] guntur in Ch. a. 867. apud Martene to. 1. Collect. Ampliss. col. 185. in altera a. 910. apud eundem co[l.] 269. Cum terris, mansis, [illegible] ibidem aedificatis, in Instrumento [illegible] 3. nouae Gall. Christ. col. 58. Cum casis et aliis casticiis, et similia passim in Cod. Ms. Folquini ex Archiuo [S.] Audomari. Casticke in Ch. Gallica 1278.

CAST

sticiare, aedificare. Ch. ann. 377. in Tabul. Episcopat. Ambian. 17. *Apertura exclusae, - - debet sticiari, solummodo palo et virga.* Alia a. 1231. ibid. *Apertura fossati debet esse 10. pedum: castitiari vero debet netare palis, et cleia singulari.* Arrestum Paris. an. 1299 die Dom. in festo S. Luciae, quo iudicatum est, *Episc. Ambianensem esse suosque praedecessores in possessione, vel quasi, sui iuris, quod nullus castichiare potest in ciuitate Ambianensi, nec sullium (seuil) ponere, nisi a Gentibus Regis, et ipso Episcopo petita licentia.* Ch. a. 1256. in Tabul. Eccles. Ambian. a. 321. *Quotiescumque volent castitiare in dicto molendino - - castitiatio sive limitatio facienda.* Tabular. Comitatus Ponthiui an. 1209. *Quod Hermes debet partiri tali modo, quod Comes castichaverit; Comiti debet remanere: ita quod quantum Dominus Comes castichaverat, tantum Dom. Thomas de S. Valerico habebit nemoris contra.* † CASTICARE, aedificare, palis ligneis instruere in Ch. Ms. a. 1230.

CASTIFER, *qui flagellum portat.* Papias Ms. Bitur. cum Isidoro et Conthonensi. In excerptis Pithoei legitur *Castifer.* Vulcanius suspicatur legendum esse *Cistifer*, κιστοφόρος, qui cistellam portat, non satis idonea ratione. Jo. de Ianua: *Castifer, qui flagella portat, ut castiget, a castus et fero.*

CASTIFICARE, castum facere, apud S. Fulgentium Epist. 3. ad Probam, et Maximum Taurin. Homil. in vigiliis Natalis Domini. *Castificare se,* se castum exhibere, seruare, in Actis SS. Benedict. sec. 6. part. 2. p. 833. n. 3. *Castificatus*, apud S. Bernardum to. 1. col. 1104. edit. 1690.

CASTIGATORIVM, V. *Tumbrellum.*

† CASTIGATVS, detentus, dicitur de pecoribus, quae in pascuis alienis deprehenduntur atque detinentur, donec damnum resarciatur a dominis, German. Pfänden, inferior. Schütten. Acta SS tom. 2. Aug. p. 342.

† CASTIMENTVM, i. q. *Casalementum* ut videtur, locus vbi *casae* aedificari possunt, nisi idem sit ac *Castramentum*. Invent. Ms. a. 1366. *Tradidit - - castra, villas, domos, palacia, castimenta, territoria, etc.* V. *Cassamentum.*

CASTIMONIA, *musca venenosa*, Vgutioni. † Gloss. Lat. Ital. Ms. *Castiomia, la mosca venenosa.* Vtrobique pro *Casmomia*, V. in hac voce.

CASTIMONIALES, virgines quae castitatem vouerunt. Optatus lib. 3. contra Parmen.

CASTIMONIVM. Gloss. Graec. Lat. Ms. ἅγισμα, *castimonium, purificatio.* Editum, ἁγνεία, *castitas, castimonium.* Gloss. Lat. Ms. Regium: *Castimonia, pudicitia.* Papias: *Castimonium, sanctimonium.* Vita S. Theofredi Abbat. Calmeliac. cap. 8. *Cum vero iam septimum aetatis primae tetigisset annum potenti Deo deuoui castimonium.*

CASTIPVLVM, V. *Castibulum.*

† CASTIRIVM, *loco day rei,* in Gloss. Lat. Ital. Ms.

CASTITARE, *est minutatim, vel minime stillare.* Vet. Vocabularium Iuris vtriusque.

CASTITARI, ἁγνεύειν, in Gloss. Lat. Graec.

CASTITIA, CASTITIARE, V. *Casticia, Casticiare.*

CASTITIATIO, V. *Casticiare.*

† CASTLANIA, i. q. *Castellania.* Testam. a. 1002. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. p. 160. *Castello - - cum ipsa castlania.*

CASTLANVS, V. in *Castellanus* 2.

CASTLARE, V. in *Castellarium* 1.

CASTLEGARDVM, V. *Castelgardum.*

CASTLEGI, armorum depositio. V. *Heriskin.*

CASTO. (1) Gall. *Chaton*, Ital. *Castone*, pala, funda. Hist. Dalphin. to. 2. p. 565. col. 2. in Instrumento venditionis quorumdam iocalium a. 1347. *Item, unam zonam de freto aureo, super qua seu quo sunt lapides, margaretae seu perlae grossae, et aliqui lapides pretiosi in castonibus de auro.* V. *Chasto.* (2) † Veruex, aries castratus, Ital. *Castone.* Inquisit. Ms a. 1268. V. *Castro.*

CASTOLARIA, idem videtur quod *Castellania*, Gall. *Châtellenie.* Tabul. Calen-

CASININA MONETA. Vide Samiulianum in Matiscone p. 282.

CASINVM, V. in *Cassina* 1.

CASIS, idem videtur quod *Casa*, bona Ecclesiae ruralia. Chartular. S. Vandregesili tom. 2. p. 2102. *Rodulfus et Rogerius - - nostrum adierunt locum S. Wandregesili - - et medietatem casis Ecclesiae Remuiscors, quam de Alberico tenebant ipsis rogantibus nobis in vadium dederunt propter viginti libras denariorum Rothomag. vsque ad viginti annos*, etc. Videtur legendum *Casae*. Vocis huius in *Casis* facilis est mutatio.

† CASIVM, *medicamenti genus*, in Gloss. vet. Cod. reg. 7613.

CASIVOR, Τυρὸς, *caseus*. Supplem. Antiquarii.

CASIVS, pro *Caseus*, in Litteris Edwardi III. Angl. Regis apud Rymerum to. 5. p. 12.

† CASLA, in veteri Glossario Saxonico, *Heden*. Vbi Somnerus, forte *Cassia*.

CASLAGIVM. (1) V. *Casalaticum*. (2) V. *Castellania*.

† CASLANIA. (1) Idem quod *Castellania*, V. in hac voce. (2) † Praestatio, quae a castelli incolis soluitur. Ch. a. 1146. inter Probat. t. 2. Hist. Occit p. 514.

CASLANVS, V. *Castellanus* 3.

CASLARIVS, V. in *Castellania*.

CASLVS, V. *Casbouis*.

CASMA, *hiatus*, CASMARE, *hiatum facere*. Laurent. in Amalthea post Papiam. Legendum *Chasma* a Graeco χάσμα vel χάσμη, quod idem est. Eadem vox mendose legitur apud Glabrum Rodulphum lib. 5. cap. 1. pro *Fasma*, Gr. φάσμα, apparitio. V. *Palmetie*.

CASNAR, veteribus Gallis, *assectator*. Quintilianus lib. 1. Instit. cap. 5. *Et in oratione Labieni, siue illa Cornelii Galli est in Pollionem, Casnar assectator e Gallia ductum*. Vide Varron. Festus: *Casnar, senex Oscorum lingua*. Papias MS. *Casnar, Senex: Casnari, senes lingua quorumdam*. V. *Cascus* et *Casorum*.

CASNETVM, quercetum, in Charta Philippi Augusti a. 1185. apud Morinum in Historia Vastinensi p. 706. *Ab illa aqua vsque ad terram e... mus quod Morini dicitur Casne...* Vbi perperam editum *Casuetum*. ...li dicebant Quesnoy, vnde vrb... Hannonia nomen. V. *Casnus*.

† CASNOMIA, *musca venenosa*, ... vet. Cod. reg. 7613.

CASNVS. Iudicatum an. 867. ... Perardum in Chartis Burgun... pag. 147. *Et dixit quod ipse ... sui serui - - tallassent vel occid... vno casno de S. Benigno*. Ali... 868. ibid. *Et dixit quod idem H... bernus cum - - in silua S. Be... venissent, et ipso Heldeberno p... piente, casnum mortificasset mal... dine*, etc. Notitia alia Iudicat... 870. ibid. pag 149. *Mallatus ipse Hildebertus et sacramentum ... minit, vnde gietinos remansit, ... tertio casno preiudicium Scabine... in altero mallo eundem Hildeb... cum testibus adprobauit - - Tu... dicatum est a supradictis Scabinei... de ipsis casnis, quos mortificauit ... gem faceret et rewadiaret, set i... dictam terram legaliter redderet, ... et fecit, etc*. Quibus locis *Casn...* videtur, sunt quercus, Gallis ... *nes*, Picardis Quesnes, Occitani... *ses*, et *Cassenats*. Interpretati... hanc Cangii confirmat Mabill... tom. 3. Annal. Benedict. pag... ex occasione Praecepti dati ... *lum casnum an. XVI. regnant... rolo Calno gloriosissimo rege Indi... tertia;* subdit enim: Quis ... ille *ad Casnum*, intelligimus ... nal. Bertinianis ad annum 87... Franciae Proceres post morte... roli Calui Conuentum *ad C...* in Cotia condixisse memorant... Cotia silua prope Compendi... cus est a quercu sic dictus, ... *Casnus Herbeloti*. Vide Vale... Notitia Galliarum p. 161. et ...

† CASOLARE, Italis casa, vel ... semidiruta. Ch. a. 1358. ap... nel. inter Probat. Hist. Con... Gondi p. 157. V. *Casalenum*.

ÇASONA, *acus mulieris, qua caput scalpit, a cado, dis, ... quod cadere facit immunda*. ... de Ianua, vbi perperam edit... *ma*. Ita enim Glossae Isid. ...

fo. Graeuius censet legendum *Casfones* ex Festo, apud quem in casu quarto numeri multitudinis legitur *Casfones*.

CASONZELLVS, CAZONZELLVS placentae species ex caseo, ap. Murat. t. 16. Script. pag. 855. 861. V. *Casiata* et *Casiatum*.

CASORVM, *vetustum*, in Glossis Isid. Sed legendum cum Gebhardo et Graeuio *Cascum*, *vetustum*. Apud Papiam MS. et in Glossario MS. Sangermann. *Cascum*, *antiquum*, *vetus*, *vetustum*. Casci voce hoc sensu vsi sunt Ennius et Varro. V. *Cascus*.

CASPALANVS, pro *Capellanus*, in Ch. Ludouici Regis Aquitanorum apud Stephanotium to. 3. Antiquit. Bedav. MSS. p. 238.

CASPIVM, forte vuarum ante vindemias collectio, vel omphacium. Stat. Vercell. l. 4. p 70. *Item quod laboratores terras, vineas vel plantationes teneantur ei integre dare redditus, secundum conuentionem inter ipsos et dominum factam, de ipsis terris, vineis et plantatis, et etiam de caspio, si fecerit caspium de vuis.*

CASQVA, perperam pro *Tasqua*, in Ch. a. 1475. inter Probat. t. 3. Hist. Lothar. p. 279. V. *Tasca* 2.

CASSA. (1) Venatio, Gall. *Chasse*. V. Cacia. (2) Domus, aedificium, Tabularium Rothon. *Ecclesia S. Mariae cum ipso alodo, qui ad ipsam pertinet, cum Cassis et aedificiis datur S. Saluatori Rothonensi.* V. Casa 1. (3) Italis arca, capsa in qua Sanctorum reliquiae reponuntur, Gall. *Chasse*. Mirac. S. Wlfranni ... Martii p. 162. *Reponitur ... hoc sacrosanctum corpus beatissimi Wlfranni Archiepiscopi et Confessoris in hac cassa temporibus meis.* (4) Capsa, vbi pecunia asseruatur, Gall. *Caisse*. Acta SS. Maii to. 6. p. 176. vbi de sancto Iacobo Philippo: *Fuerunt autem ipsi ducati ... ex cassa B. Iacobi Philippi; postea autem, inquit, recepi a Priore ... XXX. similiter sumptos ex d. cassa.* (5) Fama, in Statutis Aretin. tit. 25. *Statuimus ne quis ... hospitetur in domo sua furem ... latronem, nec hominem malae cassae, nec hereticum, nec Valdensem.* Alibi: *Qui videantur esse infames, vel malae cassae.* (6) Mandatum Edwardi III. Regis Angl. an. 1338. apud Rymer. tom. 5. p 12. vbi de variis victualibus 1340. *Bacones*, *130. carcasia bouina vel boues*, *4100. cassas multonum vel multones.* *Cassa* hic idem est quod *Carcasium*. (7) Sartaginis species, Gall. *Poelon*. Inuent. a. 1342. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Apud focariam duo incependia, vnam saccaginem*, (sartaginem) *item vnam cassam, vnam vigilem; item vnam copam ferream*, etc. Lugdunenses *Cass*: vocant Sartaginem, Gall. *Poele*; Andegauenses vero et Normanni excipulum adipis stillantis e carnibus, dum torrentur, Gall. *Lechefrite*. (8) † Quidquid capsae seu arcae formam refert. Tract. Ms. de re milit. et mach. bell. c. 76. *Necesse est quod cassa postrema dicti currus siue bancacii lapidibus grauetur.* (9) † CASSA, CASSIA, mensura frumentaria. Ch. Ms an. 1326. *Pro vno campo - - vnam eminam et 8. cassias ordei - - vnam carteriam et 4. cassas ordei.* V. *Cassola* 2. (10) † Alueus, vt videtur, Ital. *Cassa*. Ch a. 832. inter Probat. t. 1. Annal. Praemonstr. p. 105. *De illa pegnella vsque a summo cerro, et vsque in cassae de Tedueca, et inde per cassas de Sesmino de termino in termino.* V. *Cassola* 3. (11) † Textoris compages lignea, Gall. *Chassis*, in Stat. Vercell. l. 4. p. 85. (12) † Glossar. vet. Cod. reg. 7646. *Cassae, aerumnae.* V. *Cassae*.

† CASSABVNDVS, *instabilis*, *dubitans*, *titubans*, Glossar. Cod. reg. 7613 V. *Casabundus* et *Cassa* e 2.

CASSADOSA PRIMA, V. in *Prima*.

† CASSAGNA, forte telae tenuissimae species, Hisp. *Casa*, Gall. *Gaze*. Inuent. Ms. thes. Sed. apost. an. 1295. *Item vnam ventilabrum de carta, cum cassagna intra de auro.*

CASSALAGIVM, V. *Casalagium* in *Casalaticum*.

† CASSALE, casa, tugurium, vel locus vbi *casa* aedificari potest, in Ch. Ms. an. 1318. V. in *Casale* et *Casare* 3.

† CASSALIS, pectoralis, V. *Cassum* 2.

† CASSALOCVM, locus vel sedes curtis, vt videtur. Pariag. inter Reg. et Bern. de castro Bayaco an. 1321. Ms. *Pro domibus construendis et aedificandis et per cassaloca et arpenta et casalerias - - diuidantur.* V. *Casalaria.*

† CASSAMENTVM, i. q. *Casamentum* 1. Ch. Ms. a. 1214.

† CASSANA. (1) Mensa argentaria, in Reg sign. *Mandat* fol. 157. 206. V. *Casana* 1. (2) Pars vestis superior, quae collum amicitur, in Lit. remiss. Ms. a. 1380. Ital. *Cassana.*

CASSANIA, V. *Caslania* in *Castellania.*

CASSARE. (1) Cedere, concedere. Chron Fredegarii iussu Childebrandi scriptum c. 45. *Quo ordine duas ciuitates Augustam et Siusium cum territoriis ad partem Francorum* (Longobardi) *cassauerant, non abscondam.* (2) Irritum reddere, Gallis *Casser*, vox frequens in Edictis Principum. Occurrit etiam in Vita S. Canuti Regis Obodritarum cap. 4. §. 17. et apud alios Scriptores. Papias: *Cassare, euacuare, priuare, castrare, vnde* CASSABVNDVS, *instabilis, dubitans, titubans.* Ch. Offae Merciorum Regis a. 790. apud Felibianum in Hist. Sandionysiana pag. XLIII. *Euidentia rerum et experientia declarant cassabundam mortalium vitam, et innumeris cotidie calamitatibus constringi.* Vetus Glossar. Sangerman. MS. num. 501. *Cassabundus, titubans.* Gloss. Isid. *Cassatur, castratur.* Glossae Arabico-Lat. *Cassabundus, dubitans, vel timens.* Gloss. Lat Gr. *Cassum, κενὸν, μάταιον, ἄκυρον.* Supplem. Antiquarii: *Casso, στερῶ, priuo.* Ita non semel in Cod. Theod. vnde nescio cur viri docti a *Charaxare* deducant. (3) Frangere, rumpere, Gall. *Casser.* Edictum Philippi Pulcri pro Reformatione regni an. 1302. in Consuetud. MS. Tolos. fol. 43. *Eo quod gardiatores seu regaliatores amputabant seu cassabant nemora dictarum Ecclesiarum, antequam tempus amputationis seu cassationis eorum, aut debitae venationis aduenisset.* Ex his posterioribus verbis coniicit editor Cangii *Cassation*[...] de quibus hic agitur, esse popu[...] tiones, quas faciunt ii qui in [...] moribus adhuc tenerioribus ven[...] tur. Sed perperam *Cassare* pro [...] *care*, vt rectius habetur to. 1. O[...] nat. Reg. p. 359. vnde locus [...] ger sic emendandus. Pro *cassab*[...] l. *secabant*; pro *cassationis*, l. *se*[...] *nis*; pro *venationis*, l. *vendi*[...] (4) Venari, Gallice *Chasser.* St[...] ta Massil. pag. 517. Ibidem rec[...] pag. 518. *Aues de Cassar*, ibi[...] pag. 521. accipitres nuncupa[...] V. *Caciare* et *Chirogrillus.* (5) [...] ducere, auertere. Vita Patrum E[...] ritensium: *Quem iterum iteru*[...] *verborum obiurgare increpation*[...] *studuit; sed eum nec sic ab illecebr*[...] *edacitatis delectatione atque furti*[...] *pacitatisque intentione cassauit.* [...] Exauctorare, Gall. *Casser*; m[...] facere, si agitur de milite. [...] mina Paduae ad an. 13[...] [...] *fuit pax - - et tunc cassati fue*[...] *soldati - - et cassatus fuit supra*[...] *pius capitaneus dominus* [...] (7) † Discerpere, lacerare, in [...] remiss. Ms. a. 1350. (8) † V[...] populari, in Reg. Cam. C[...] Paris.

CASSARES, pro *Casales*, vt vid[...] in Charta Alfonsi Imperat. Hi[...] rae 1182. apud Anton. de Yep[...] Chron. Ordin. S. Benedicti to[...] *Tres cassares, videlicet villam* [...] *et casam Fielibarbe, et Foosend*[...] *Rauanadam sitos*, etc. Occurrit [...] sum infra.

CASSARIVM, CASSERIVM, ca[...] arx, Ital. *Cassero.* Inuent. Ms. a[...] V. *Casserum.*

† CASSARIVS, qui *cassam* seu c[...] in qua sanctorum reliquiae [...] tur, portat. Necrol. eccl. [...] Ms. V. *Cassa* 3.

CASSARVM, vox Italica, *Cassero* [...] demicis Cruscanis, *Ricinto d*[...] *interno alla rocca, o nel piu a*[...] *la terra, la parte concaua* [...] *circondata dalle costole*, thorax [...] Oct. Ferrarium in *Basto.* Chr[...] sanum Vghellianum an. 1115. [...] *stianus exercitus exultans - -* [...] *duo et mangana conducit ad ca*[...]

ssata, V. *Casata.*

ssatio, V. *Cassare* 3.

cassatvra. (1) Abolitio, absolutio. *Pro cassatura banni*, in Stat. Vercell. V. *Cassare* 2. (2) Fractura. C... *seu fractio ossium*, in Ch. Ms. a. 1330

issatvs. (1) Peractus, completus. Mabill. Liturg. Gall. 366. in Oratione Missae diei Paschatis. (2) V. in *Casata*. (3) † Inclusus, Gall. ... Inuent. S. *Capellae* Paris. a. 1335. V. *Cassa* 8.

sse, *erumnae.* Glossar. MS. Sangerman. n. 501. V. *Cassa* 12.

ssea, capsa, Gall. *Caisse*, apud Rymer. to. 7. p. 233. col 1.

cassiata, placentae species e casea pro *Caseata*, in Ch. Ms. a. 1325. V. *Casiata*.

cassedvla, arcula, capsula, in ... Ms. thes. Sed. Apost. an. 1335.

cassella. (1) Parua casa, tugurium. Acta SS. Nerei, Achillei, etc. ... 3. SS. Maii pag. 11. Vide Onomasticon tomi 2. SS. Aprilis, et superius *Casella*. (2) † Inter vtensilia ... recensetur in Chron. ... apud Murat. t. 4. Antiq. Ital. p. 1053.

cassellvs, pro *Tassellus*, cumulus, strues foeni, in Ch. a. 1163. inter Probat. Annal Praemonstr. t. 1. p. 74. V. *Casellus* et *Tassus* 1.

cassetivm, V. *Casserium*.

casserivs, quaestor, arcarius, ... *cassae* praeest, Gall. *Caissier*, Ital. ... Stat. ant. Florent. l. 1. c. 1. V. *Cassa* 4. et *Cassa* 1.

cassero, modus agri, iugeri pars ..., idem forte qui apud Pictones *Cassa* vocatur, in Ch. Ms. ann. 1... V. *Cassicium*.

casservm, castrum, arx, Ital. *Cassero*, in Stat. ant. Florent. V. *Casserum*.

cassetta, parua farrago, Gall. *Poe...* diminut. a *Cassa* 7. Inuentar. ... 1341. ex Archiuo S. Victoris ...

cassetarivs, cassium artifex, ... *Cassetulla*, *petite rois*, in Gloss. ... Gall. Cod. reg. 7679. Iudic. ... a. 1346. V. *Cassarius*.

cassetella, capsula. Acta SS. Iunii to. 1. p. 56. de S. Secundo.

† cassettvs, cassidis species, in Stat. Mant. *Cassettum*, apud Murat. t. 2. Antiq. Ital. med. aeui p. 487.

cassetvlla, V. *Cassetarius*.

cassia. (1) Capsa vbi asseruatur pecunia, Gallice *Caisse*. Hinc in Chronico Siciliae apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 86. *Cassiam imponere*, est imponere tributa et vectigalia, quorum prouentus pecuniarii in cassia quadam publica reponebantur. Vid. *Cassa* 4. cassia, Capsa reliquiarum, Gall. *Chasse*. Notitia Ecclesiae Diniensis per Gassendum pag. 151. V. *Cassa* 3. et *Chassia*. cassia, capsa in qua merces transportantur, Gall. *Caisse*. Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 98. col. 2. in Instrumento an. 1309. (2) † Mensura frumentaria, V. in *Cassa* 9. (3) † Fasciculus vt videtur. Garnis. castri Carcass. an. 1294. *XIII. cassiae carrellorum ad turrum.*

† cassiamentvm, i. ae *Casalegium*, locus ubi *casae* aedificari possunt. Ch. a. 1183. apud Murat. t. 1. Antiq. Ital. med. aeui p. 339. Vid. *Casalaria* et *Castimentum*.

cassarivs, V. *Casiarius*.

cassibvlla, V. in *Casula* 3.

† cassicivm, modus agri. Ch. a. 1233. apud Cenc. inter cens. eccles. Rom. *XXCV. cassicia terrarum et nouem vineas.* V. *Casalaria* et *Cassero*.

† cassida. (1) Casula, tugurium, vel praedium rusticum cum mansione. Ch Ms. a. 1460. V. *Cassina* 1. (2) Albugo, glaucoma, quia cassis species, in Mirac. Ms. Vrbani V. V. *Cassetarius*.

† cassidatvs, casside armatus. Gloss. Gall. Lat. Cod. reg. 7684. *Cassidatus*, *arme de heaume*, *de bacinet.*

cassidile, vel cassidilis. Vgutio: *Cassidilis*, *vel Cassidile*, *dicitur sacculum*, *pera*, *farciperium*, *ficacium*, *marsupium*, *meculus*, *loculus*, *crumena*. Papias: *Cassidilis*, *pera pastoralis*. Isidor. Gloss. *Cassidilis*, *pera*, *marsupium*. Will. Brito: *Cassidile dicitur pera aucupis in modum reticuli facta*, *in quo ponit quos in casse*, *id est*, *rete*, *cepit*

cepit. Ita etiam Ioannes de Ianua. Odorannus an. 1031. *Protulit auri fului transmissum munus de cassidile.* Matth. Westmon. *Portans in cassidile toxicum mellitum.* Conradus de Fabaria de Casibus S. Galli cap. 5. *O mira in iuuene Principe Mercurii philologia, quae sparso rubore iuuenili promulgauit eloquia cordis dudum instincta cassidili;* id est, vt Walfridus loquitur de sancto Gallo lib. 1. cap. 23. *Altae memoriae et armario cordis inseruit.* Vetus interpres Tobiae capite 8. *Protulit de cassidili suo partem iecoris.* Matthaeus Vindocinensis in Tobia:

Cassidili profert auxiliare iecur.

CAPSIDILE. Glossae MSS. *Capsidile, est capsa, vel pera.* Ita scribitur non semel apud Petrum Damianum lib. 4. Epist. vlt. lib. 7. Epist. 5 l. 8. Epist. 14. quasi a *capsa* deducatur. Gloss. Lat. Gall. *Casidilis, Caffete.*

*) CASSIDOLABRVM, Helmpart, in Vocab. vet. Lat. Germ. an. 1482. Germ. Hellebarde, Gall. *Hallebreda.*

CASSIDONIVM, Murrha, species lapidis pretiosi, vnde vasa olim plurima fingebantur, Gall *Cassidoine.* Inuentar. Ecclesiae Aniciensis a. 1444. *Item vna naueta de Cassidonio munita argento, cum pomo et suis repositoriis garnita argento.*

† CASSIOVLVS, i. q. *Cassidile,* sacculus, vagina, in Act. Mf. Inquisit. Carcass. a. 1308.

CASSINA (1) Casula, tugurium, Italis *Cassina;* accipitur pro praedio rustico. Lex Longobard. lib. 1. tit. 19. §. 25. *Si quis cassinam, vel tectum alienum foris in curte, vbi viri non habitant, deturpauerit - -- -- restauret ipsam cassinam - - Nam si casam vbi viri habitant, deturpauerit, componat, etc.* Ch. Mathildis Comitissae ann. 1079. apud Franciscum Mariam in Mathilde: *Vna cum omnibus casis, et cassinis, seu casalinis, simulque terris, et rebus illis qui ad iam dicta casa et curte - - sunt pertinentes, tam de muro pro dicto castello quam et deforis casis et cassinis, seu casalinis, etc.* Chron. Farfense apud Murat. tom. 2. part. 2. col. 604. *Domnus autem Henricus concessit huic monasterio campum in Kinnica, qui fuit antea vi[...] domnicata Regis; et sunt cassinae [...] horti.* Apud Hariulfum in Chro[...] Centul. lib. 2. cap. 10. p. 468. [...] *Cassinos de pallio,* lego *cussinos.* V[...] Statuta Mediolanensia part. 2. c[...] 236. 237. CASINVM. Ch. Bon[...] lii Fulginensis Episcopi apud Vgh[...] lum to. 1. pag. 740. (2) Pulum[...] Gall *Coussin,* Germ. Küssen. Spi[...] Fontanell. Mf. pag. 262. vbi de[...] 'gnis ad vestitum pertinentibus: [...] *signo capitalis, vel quod vulgariter [...] sina vocatur, etc* f. legendum C[...] *na.* V: *Cassina* 1. et *Cussinus.*

† CASSINALIA, forte ii qui *cassi[...]* seu praedia rustica curant. Stat. V[...] cell. l. 3. p. 58. *Cassinalia vero et [...] bitatores molendinorum curtis [...] cellarum non teneantur capere se[...] lam.* V. *Casarii.*

CASSINI, doctores Turcarum. [...] dulphus Abb. in Chronico T. S. [...] Marten. tom. 5. Amplis. Coll[...] col 572.

† CASSINVS, pagus, regio, G[...] *Canton,* in Ch. Mf. a. 24. regni [...] thar. *In pago vel cassino super flu[...] Sequanae.*

CASSIO. (1) Species capsae, vt [...] detur, a Gall. *Caisse.* Hist. Dalp[...] tom. 2. pag. 282, *Item, pro c[...] fenestrarum et vno cassione fati[...] pro reponenda roba Domini et D[...] nae III. sol. VI. den.* (2) † [...] cies rei aromaticae vel legum[...] Dipl. Chilper. II. ann. 716. tom [...] Collect. Hist. Franc. pag. 694. [...] *libras XIII,* V. *Cassior.*

† CASSIODOLVS, cyprinus, G[...] Karpfe Chron. Bauar. apud C[...] tom. 1. Script. rer. Boic. p. 365. [...] *siodoli vulgariter Carpfen.*

† CASSIOR, *est medicamenti g[...] quod in Ponto conficitur.* Gloss. [...] Cod. reg. 7646. V. *Casium.*

CASSIOTICVS. Charta donat[...] factae Ecclesiae Cornutianae ed[...] Suaresio: *Item alium holoseric[...] ritatum, pallium cassioticum, ite[...] lium lineum Aquitanicum, etc.*

CASSIS, *aranearum tela.* Glossa[...] Sangerman. num. 501. a *Cassis,* deducta notio.

1550, fartago, Gall. *Poelon.* Ch. a. 1525. ex Schedis D. le Fournier.

CASSOATA, vox comitatus Armeniacensis, qua quercus significatur. Lit. remiss. Ms. a. 1460. V. *Cassanus.*

CASSOLA. (1) Diminut. a *Cassa*, farraginis species. Inuent. Ms. a. 1379. V. *Cassa* 7. (2) Mensura frumentaria, eadem f. quae *Escuella.* Ch. an. 1361. t. 7 Ordinat. reg. Fr. p. 431. *Cum sola cassola de blado.* V. *Cassa* 9. et *Casola.* (3) CASSOLA, CASSOLANVM, idem videtur ac *Cassa* 10. alueus. Ch. a. 1226. apud Murat. to. 4. Antiq. Ital. med. aeui pag. 216. *Ad terminum fixum -- et inde per cassolam, quae venit a Gaudiano per cassolanum tendit iusum a* [illegible] *Ceresi.* V. *Caxola.*

CASSOLIS, placentae vel condimenti species. Consuet. Perpin. Ms. cap. 31. *Debent* (fornarii) *coquere panaria, et carnes, et casseles, et pisses, etc.* V. *Casciata.*

CASSONVS. (1) Magna arca, Ital. *Cassone.* Bareleta serm. 2. in Domin. 1. Quadrag. (2) Forte locus cauus. Murat. t. 16. Script. pag. 379. *Studuit in eadem ciuitate instaurare et replere cassonos euacuatos.*

CASSULA. (1) Vestis sacerdotalis, V. in *Casula* 3. (2) † Capsula, in Act. SS. t. 2. Aug. p. 121. (3) † [illegible], in Stat. Sigismundi an. 1523. [illegible] Leg. Polon. t. 1. p. 424.

CASSVM. (1) Fragmentum. Soli-[illegible] cap. 65. *Aut palearum cassa, aut* [illegible] *fila ad se rapit* Lychnites [illegible]. V. *Capsum* 4. (2) † Pectus, semibarbaris ex Arabico. Hinc [illegible] *cassale*, quod pectus afficit, [illegible] Vellch. Syllog. obseruat. p. 74. V. *Capsum* 1.

CASSVRA. Vetus Noticia apud Francisc. Mariam in Mathilde Comit. *Qui contendit et contradicit nobis a* [illegible] *praedictae Ecclesiae Episcopatui* [illegible] *sancti Martini decem cassuris* [illegible] *illis massaritiis, quae videntur* [illegible] *loco et finibus Canutiano, etc.* [illegible] *Cassinis.*

CASSVS. (1) Pars vestis maior, qua [illegible] tegitur, exceptis brachiis: [illegible] ab Italo *Casso*, thorax, vt videtur [illegible]. Annal. Benedict. tom. 4. p. 616. ex Chirographo anni 1061. *Pellicias duas, festiuam scil. cuius cassus esset de squirionibus et manicae de grisiis: Septimanalem quoque, cuius cassus esset de cattis, et manica de vulpibus cum pellibus vulpelinis.* V. *Capsum* 1. et *Cassarum.* (2) Casa. Vetus Charta apud Vadianum. Vid. *Capsum.* (3) † Ch. Nicol. I. Camerac. episc. a. 1139. *Duas partes decimae, quae vulgo cassus vocantur.* Ch. Dom. de Flescicurte: *Cassum integrum i. e. duas garbas.*

CASTA, praestationis species in Occitania. Ch. Philippi Regis Franc. a. 1306. pro Ecclesia Mimatensi, in Regesto Lud. Hutini Regis Franc fol. 60. *Quod de vineis tunc factis daretur septima pars fructuum praedictis dominis, et de faciendis seu plantandis extunc daretur vndecima pars vulgariter quae vocatur casta, propter quod homines dicti loci vineas post dictam compositionem plantatas indiligenter excolunt, et alias dimittunt incultas, siue minus bene cultas.* Occurrit ibi pluries, vt et in Confirmatione compositionis cum Habitantibus Castri de Leucata ann. 1313. ex Bibl. Colb. Regest. 56. *Portiones vinearum tam veterum quam nouarum sint ad vndecimam partem fructuum, quae casta communiter nuncupatur, ita quod dicti homines non teneantur de caetero dare de veteribus nec de aliis nisi solum castam praedictam, etc.*

† CASTAGNARETVM, CASTAGNERETVM, castanetum, Ital. *Castagneto*, in Ch. Ms. a. 1343.

† CASTAGNERIVM, idem in Testam. a. 1543. t. 1. Cod. Ital. Dipl. p. 570.

CASTAGNETVM, idem. Archiuum S. Victoris Massil. † † CASTEGNETVM, in Stat. Montisreg.

CASTALDVS, CASTALDIO, villae procurator, praefectus: CASTALDATVS, munus vel iurisdictio *Castaldi*: CASTALDATICVM, CASTALDICVM, tributum, vt videtur *Castaldo* debitum, etc. V. in *Gastaldus.*

CASTALLVM, *siue pistinam in qua congregantur aquae*, apud Rymer. tom. 11. pag. 3. col. 1. V. *Castellum* 2.

CASTALLUS. (1) Charta Philippi Reg. Franc. a. 1207. pro Rotomagensibus, apud Duchesnium Hist. Norman. p. 1062. *Si debitor intra Rothomagum venerit, ex quo de equo descenderit, castallum vel hernesium suum per Maiorem propter debitum arestari poterit.* Apud de Lauriere legitur *Carcallum.* Vide in hac voce. Legere mauult editor Cangii *Caballum*, atque equum ipsum intelligere. Carpentario leg. videtur *Catallum.* (2) An pro *Castellanus*, custos castri, an pro *Castaldus*, villae praefectus? Vita S Thomae Abb. Farfens. inter Acta SS. Benedict. sec. 3. part. 1. pag. 287. *At illi dixerunt, quod probator* (f. praetor) *ipsius ciuitatis castallus ibidem esset; quem accersitum percunctari coepit, etc.*

CASTANARETUM, castanetum, Gallis *Chastaigneraie.* Tabular Eccles. Gratianopolit. CASTANARIUM, in Chartular. Matiscon. fol. 14. CASTANEARIUM, bis habetur in Recognit. de Moras ex Regesto Probus fol. 37. CASTANEUM, infra in voce *Stellaria.* CASTANGETUM, in Donatione an. 993. apud Marten. tom. 1. Collect. Ampliss. col. 347. Melius legeretur *Castagnetum.* CASTANHALE, CASTANHALIS TERRA, eadem notione, Hispanis *Castenal*, in Ch. Annae Dapsaco an. 1438.

† CASTANEOLA-IA, castanetum paruum, in Ch. Ms. a. 1125.

† CASTANHERIA, idem in Ch. Ms. a. 1319.

† CASTANHERIUS, castanea, in Ch. Ms. a. 1343.

CASTEGNETUM, V. *Castagnetum.*

CASTEGUETA. Ch. Galeacii Comitis Virtutum a. 1377. *In eorum possessionibus, sediminibus, aedificiis, vineis, castegnetis, pratis, nemoribus, etc.* Sed videtur legendum *Castagnetis.* Italis *Castagnuola*, est locus castaneis consitus.

CASTELERIA, V. in *Manneria.*

CASTELGARDUM. *Castlegardum seruitium*, est seruitus, quae in arce aliqua Regis, vel alterius domini, propugnanda atque defendenda consistit, quoties feudatarius requisitus fuerit. Vide Cowellum lib. 2. In[...] tit. 3. §. 4. Littlet. lib. 2. cap. 8[...] infra in verbo *Stagium.*

CASTELLA, pro *Cistella* in Vita Genovefae num. 39. apud Boll[...]dum.

† CASTELLACCIUM, castellum[...] Ch. ann. 1279. apud Lam. in D[...] erud. inter not. ad Hodaepor. C[...]rit. part. 1. p. 116.

† CASTELLACIUS, castelli cu[...] *Castellanus*, in Ch. Ms. Robert. a. 1319.

CASTELLAGIUM, quod exsolu[...] Castellano, vel alteri, pro cust[...] rei in castello, in Concilio Bit[...] an. 1336. c. 12.

CASTELLAMENTUM, CATIL[...]MEN. Arnobius lib. Aduersus G[...] *Vt spirulas et botulos facerent, [...] castellamenta*, (*Catillamenta*, Sal[...]sio) *lucania, suminatam cum bis[...] uem, et glaciali conditione [...]* Cibum instar pyramidis hic qu[...] interpretantur. Idem Arnob. l[...] *Quid taedae? quid naeniae? qui[...]sae, non vulgi, sed quibus est no[...] appellatioque genitae, ex quibus, [...] primum est, exiguas arvina est [...]lus catillaminum infecta de more[...]* hunc locum Hofmannus: Cu[...] est et delitiosa mattea, a verbo [...]*lare* i. e. ligurire. - - Propri[...] ita vocasse videntur farcimina[...] botulos minutis carnibus incul[...] quod auide a Catillonibus ex[...]rentur.

CASTELLIA, V. in *Manneria.*

CASTELLANARIA, castellani [...]ctus, in Libertatibus Rancurti, [...]bi. CASTELLERIA, eadem [...]tione, in Libro nigro Scaccarii 158.

CASTELLANATUS, castellani[...]tas, officium, feudum, in Bull[...]nifacii IX. PP. an. 1401. apud [...]taninum ad calcem Antiquit. [...] p. 453.

† CASTELLANCIA, opera in[...]ficando vel reparando castro[...]bim. Ch. a. 1167. apud Mura[...] Antiq. Ital. med. aeui p. 39. ol. Burgwerk.

CASTELLANERIA, castellani dignitas, officium, vox Ital. Stat. ant. Florent. l. 3. c. 175.

CASTELLANERIVM, idem. Ch. restaurationis Abbatiae S. Michaelis in Eremo an. 961. inter Instrum. to. 2. Gall. Christ. col. 409. *Nempe dictus Hugo - - sponte omnes feodales possessiones - - cum omni iure castellaneria et praeuentionis - - - dicto coenobio cessit.*

CASTELLANIA. (1) Dignitas, officium, seu feudum Castellani vel Castellani districtus, vt apud Radulphum de Diceto. CASLANIA, eodem significatu. Testam. Ademari Scalarum Vicecomitis inter Instrum. tom. 2. nouae Gall. Christ. col. 205. *Ex quibus primum omnium est Scalas castrum meum cum omni Cassania et cum vniuersis feualibus, et cum ecclesiis, et cum curte mea de Cannaco - - et castrum meum Mulsedonum cum omni ipsius Cassania, etc.* Obseruant editores pro *Cassania*, alias lectum fuisse *Castellania*; mauult Cangii auctor vtrobique legere *Caslania* cum Baluzio tom. 5. Hist. Aruern. pag. 42. CASLARIVS, idem. Ch. G. Abb. Aureliac. a. 1217. (2) † Obligatio, qua quis tenetur castrum reddere domino capitali, cum ei libuerit. Ch. a. 1125. inter Prob. tom. 2. Hist. Occit. p. 429. (3) † Castri custodia, idem quod *Stagium*. Ch. M. an. 1273. *Pro quibus quae tenet a domino rege, debet ei vnum mensem castellaniae.*

CASTELLANICVS, ad castellani dignitatem pertinens. Ch. Lud. VI. reg. Franc. ann. 1121. in Append. t. 5. Annal. Bened. p. 636.

CASTELLANVS. (1) Castelli incola. Isidoro: *Castellanus qui inhabitat Castrum.* Ita apud Titum Liuium lib. 34. Hirtium de Bello Alexand. S. Augustin. Epist. 261. Reginonem an. 939. 464. Anonymum de Miracul. S. Bertini cap. 9. Sigebertum ann. 1039. Ottonem a S. Blasio c. 14. et Chartis aliquot veteribus apud Ughellum to. 2. p. 1009. 1010. *Castellanus miles*, in leg. 2. Cod. de fund. limit. qui in castellorum praesidio est. (2) Custos castri, in Constitution. Sicul. lib. 1. tit. 89. §. 4. seu qui ratione feudi castro domini praefectus est, Germ. Burgmann. Versus laudati a Cognato in Hist. Tornac. lib. 8. cap. 49.

Et castellanus feudum capit a cathedrato.

Id est, Episcopo. Huic praeter custodiam castri, incumbebat potissimum Burgenses et eorum Communiam in exercitum educere, vt colligitur ex sacramenti formula, quod Insulensis Castellanus praestabat, descripta ab Haraeo lib. 1. Histor. Castell. Insul. et Buzelino lib. 3. Gallo-Fland. c. 10. Vide Claudium Expillium orat. 28. (3) CASTELLANI, apud Gallos, sunt qui feuda Castellaniae possident, quibus ipso iure castellum habere competit, cum mero imperio, seu iurisdictione suprema, vt est in Consuetud. Norman. c. 35. Germ. Schloßgesessene, Beschloßte. De his passim Consuetudines municipales Franciae, locis a Raguello et aliis indicatis, in quibus eorum iura describuntur. Vide Hist. Dalphin. tom. 1. pag. 103. 104. et D. Brussel de Feudorum vsu t. 2. p. 712. vbi docet eamdem fuisse Castellani, quam Vicecomitis in Comitum vrbibus potestatem, vnde in iis vrbibus, inquit, vbi Vicecomes erat ab antiquo, nunquam poterat esse Castellanus, quia vna et eadem erat vtriusque dignitas et iurisdictio. CASTLANVS. Vsatici Barcinonenses MSS. cap. 26. *Castlani in castris quae tenuerint per seniores suos, non debent sub se mittere alios Castlanos sine consensu senioris, etc.* De *Castlanis* Hispanicis multa habet Andreas Boschus lib. 2. *dels Titols de honor de Catalunnia* cap. 24. §. 7. CASLANVS. Ch. an. 1157. ex Archiuo Ecclesiae Massil. *Concedo ius caslanorum et ipsa caslania, etc.* (4) CASTELLANI dicuntur praeterea qui habent ius castri reddibilis, atque ita intelliguntur in Constitutionibus Catalanicis inter dominos et vasallos. MSS. in Cod. Thuano signato 93. fol. 58. etc. (5) † Militibus praesidiariis in castro praefectus, Gall. *Chastellain*. Murat. to. 12. Script. Ital. pag. 624.

(6) † Custos castri seu domus regiae, Gall. *Concierge*. Ch. Ms. in Cam. Comput. Paris. *Castellanus seu concergius de Villis*.

CASTELLARE verbum. (1) Castella seu munitiones exstruere, castella munitionibus sepire. Sententia Ludouici Ducis Andegav. a. 1379. ap. Lafallium to. 1. Annal. Tolos. p. 103. Instrum. (2) Inter castelli incolas recenseri atque adeo castelli operibus obnoxium esse. Charta Caroli III. Imperator. apud Steph. Baluz. in Append. ad Capitul. n. 119. *Et castellum Vallesio cum castellare suo*. Chron. Farfense apud Murator. t. 2. part. 2. col. 528. *Haec omnia promisit domnus Hugo Abbas pro se suique successoribus perpetualiter permanenda, tali tenore ut praedictus Abbas Landuinus, et eius successores, omnes homines suos de iam dicta curte Meiana omni faciant in castello Bucciniano castellare, et perficiant ibi omnia, sicut alii castellani de Guasta, et laborent ad ipsum castellum.* (3) † Munire, quod de naui dicitur ap. Murat. t. 15. Script. p. 359. *Vnam maximam nauim castellatam cum magnis buttifredis.*

† CASTELLARE, substant. castrum, ipsa castelli munitio. Ch. Ms. a. 1060. *Inter eandem condaminam et castellare Recusa* Alia 1141. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. pag. 494. *Dono ad feuum ipsum castellum et castellare, quod - - vocatum est Verdun.*

CASTELLARIA, idem quod *Castellania*, *Chastellerie*, feudum *castellarii* et eiusdem officium, in Ch. ann. 1287. in Probat. Hist. Castilion. pag. 90. et alia apud Haraeum lib. 1. Hist. Castell. Insul. pag. 137. Lambertus Ardensis pag. 253. *Henrico de Balliolo, ad cuius nutum Broburgensis tunc temporis disponebatur castellaria.* Ch. a. 1165. to. 13. Spicilegii Acheriani pag. 319. *In alodio suo et in castellaria, id est, termino eiusdem castri.* Tabular. S. Florentii: *Nobilis vir Hervaeus de Vitriaco donauit Deo et S. Florentio pedagium de rebus ipsius Sancti quae transibunt per castrum Vitriacum, siue per castellariam eiusdem castri.* CASTELRIA, eadem notione, apud Marten. tom. 4. Ampl Coll. p. 1278.

CASTELLARIVM. (1) Castellu Siluester Girald. de Expugnat. H bern. lib. 2. cap. 4. Et in Topog Hibern. lib. 2. c. 8. CASTLAR Tabular. Conchense in Ruthenis 98. *Illo castlaro meo qui per haere tatem mihi obuenit, etc.* Occur alibi. (2) Castellaniae district Ch. Thomae Perticensis ann. 12 apud Marten. tom. 1. Ampliss. C lect. p. 1117.

CASTELLARIVS, Vgutioni, *Do nus castri, vel qui praeest castris.* S herus Abbas de primordiis Mona rii Calmosiac. apud Edm. Mart tom. 3. Anecdot. col. 1172. A. *Ea Vicario Ecclesiam omnimodis absti runt, et cuidam castellario suo, no ne Walfrido protinus tradiderunt.* veteri Inscriptione apud Gruter pag. 601. n. 7. sumitur pro eo q praeest aquaeductibus: *Clemens C sarum seruo castellario aquae Claudi* Vide Frontinum de Aquaeductib

† CASTELLATA. Testam. Ms. Ibi episc. Sabin. a. 1372. *Rauban de c stellata cum capuciis duobus mant et cappa.* Leg. *de escallata.*

CASTELLATIO. (1) Castellan districtus. Ch. a. 1194. ex Tabu rio S. Ioannis Senon. (2) Cast li aedificatio, in Legibus Henric Regis Angl. cap. 10. *Infidelitas proditio, quicunque despectus, vel m liloquium de eo, castellatio, trium norum vtlagaria, furtum, etc.* Et c 13. *Haec mittunt hominem in mis cordia Regis, infractio pacis - - fidelitas et proditio, despectus de castellatio sine licentia, vtlagaria,* Quorum verborum facilis fu Spelmanno intellectus, si ea disp xisset. Porro castellum aedific non licet absque licentia domini perioris. Vide Speculum Saxon. 3. art. 66. et quae obseruauit. C gius in Dissert. 30. ad Ioinvill. 352. (3) † Feudum castellani, *Castellaria*. Ch. Ms. Dalmatii de zeio. *De castellatione mea de Segiaco*

CASTELLATVM, castri ambitus. Lamberti Episc. Lingonensis a. 1 in Chron. Besuensi.

CASTELLATURA. (1) Castellania, castellani dignitas, apud Baldricum lib. 3. Chronic. Cameracens. cap. 63. 66. 68. et in Vita Lietberti Episcopi Cameracens. cap. 8. 10. 14. 28. vel *Castellania*, vt in Ch. a. 1056. apud Vghellum tom. 1. Ital. sacr. p. 295. Miraeum tom. 2. pag. 1137. in Ch. a. 1085. pag. 1162. in Ch. an. 1141. et pag. 1213. in Chart. ann. 1218. (2) † Castellani districtus, in chartul. Miciacensi.

CASTELLATUS. (1) Castellaniae districtus, Domesdei: *Comes Alanus habet in suo castellatu 200. maneria - - praeter castellarium habet 43. maneria.* (2) Paruo castro munitus, in Glossario Barthii, apud Ludewig to. 3. Reliq. MSS. pag. 556. ex Oliuerio de Captione Damieta.

CASTELLERIA, V. *Castellanaria.*

CASTELLETUM, castellulum, *Chastelet.* Rigordus: *Alii vero prisones in duobus castelletis in capitibus vtriusque pontis sitis Parisius - - manciparuit.* Ita etiamnum appellantur. Ioannes a Bayono de Abbatibus Medianis, in Histor. eius Monasterii pag. 239. *Domino castelleti prope abbatiam dictam Lestainche scituati.*

CASTELLIFICATUS, castri instar munitus. Ch. Ms. an. 1137. *Castellificata ecclesia.* V. *Castellare* 3.

CASTELLIO, castellulum, Gallis *Chastillon.* Vetus Diploma de Abbatiae ... primordiis: *Illum videlicet castellionem, qui Fossatus dicitur, ... vulgaris lingua Castrum vocant Bagaudarum.*

CASTELLUM. (1) Gloss. Lat. Ms. Regium Cod. 1013. *Castrum antiqui oppidum vocabant in alto positum cuius diminutio facit castellum.* Quo ... Hirtius dixit: *Castella complura ... editis posita.* Vita S. Willibrordi Episc. Traiect. inter Acta SS. Benedict. sec. 3. part. 1. pag. 610. *Quod etiam pius praedicator haud segniter implere satagebat, circuiens ... illius terrae regiones, per vrbes, vicos, castella, vbi prius euangelizauit, etc.* Ibid. infra: *In qua tunc ... S. Willebrordus positus est praesulatu, sedique Episcopali in Traiecto castello delegatus est.* Quod *Castellum*, hic dicit Alcuinus huius vitae prosaicae scriptor, in vita metrica, *Vrbem* nuncupat cap. 11. et S. Luirgerus in Vita S. Gregorii Abb. Traiectensis, *Traiectum antiquam ciuitatem* appellat; hinc confirmatur, quod iam ante nos obseruarunt alii, scilicet ab illius temporis scriptoribus oppida munita dicta fuisse *Castra et Castella*, vt passim videre est apud Gregorium Turon. et alios coaetaneos; vrbes vero insigniores, ac praesertim episcopales, *Vrbes et Ciuitates* appellatas fuisse. Vide Mabillonium loco laudato et Valesium in praefatione ad Notitiam Galliarum pag. XVIII et infra V. *Castrum.* Glossar. Latino-Graec. *Castellum, municipium, κώμη, castella, Φρούρια.* Vgutio *Castrum, quod in loco alto situm est, quasi casa alta, vnde castellum.* (2) CASTELLUM vel CASTELLUS, *receptaculum quod aquam publicam suscipit, quae ducitur ad aliquod praedium irrigandum*, in veteri vtriusque Iuris vocabulario. V. *Castallum.* (3) † Pars nauis anterior et posterior. Contract. nauig. reg. cum Venetis ann. 1268. in Podes. reg.

CASTELLUS, V. *Castellum* 2.

CASTELRIA, V. *Castellaria*

† CASTENARIA, CASTENEARIA, Castanetum, in Ch. Phil. Aug. Ms. ann. 1221. et in alia Ms. S. Ludou. ann. 1226.

† CASTENATE, idem, in Notit. an. 876. ex Append. ad Marc. Hispan. p. 798.

CASTERIUM, *locus vbi remi collocantur, et dicitur a castro, vel a castris.* Ioann. de Ianua.

† CASTETA, *vno tormento* in Gloss. Lat. Ital. Ms.

CASTIBULUM, CARTIBULA. Gloss. Isid. *Castibulum, mensa quadrata.* In aliis Glossis, habetur *Castipulum*, sed legendum *Cartibulum.* Varro lib. 4. de Lingua Lat. *Altera vinaria mensa erat lapidea, quadrata, oblonga, vna columella vocatur Cartibulum.* Atque inde percipimus, quid sit *Cartibula*, apud S. Audoenum l. 1. Vitae S. Eligii c. 11. *Omnes postremo* (pauperes) *in ordine faciens mensae discumbe-*

quod Regii iuris erat, apud Hugonem Flauiniac. in Chron. Virdun. *Actum Flauiniaco castro publico.* (2) CASTRORVM nomine interdum donata domus, seu Palatium Principis, *Comitatus*: στρατόπεδον, et τὸ θεῖον στρατόπεδον, apud Synesium Epist. 76. et 110. et in Epist. Theodosii et Valentiniani ad Synodum Ephesinam: τὸ εὐσεβὲς στρατόπεδον, in Mandato eiusdem Synodi: praeterea apud Palladium in Vita Chrysostomi pag. 59. Edit. Emerici Bigotii, in eiusdem Liturgia et S. Basilii, et alibi non semel. Hinc *Castrensia munia*, id est, in Palatio obita, in leg. 2. Cod. Th. de Tractor. Aliter tamen censuit Salmasius ad Lampridium pag. 225. vbi fallitur in Corippi versu, quem sic legit:

Adfuit obsequio castrorum turba virorum.

Sequentia enim satis indicant legendum *Castrorum*, intelligique Eunuchos Imperatorios, de quorum inuita castitate S. Basilius Epist. 87. (3) *) *Castrum* interdum pro *villa*, Germ. ein Landgut, in Chartis quarumdam prouinciarum Germaniae, praesertim Westphaliae legitur. V. Meibom. t. 2. Script. p. 230 et 250. (4) CASTRVM DOLORIS, feretrum. Ceremonialis Episc. lib. 2. cap. 11. vbi de Missa defunctorum: *Si aderit in Ecclesia lectus mortuorum, seu castrum doloris, etc.* Infra: *Cum quo ibunt ad feretrum, seu castrum doloris.*

† CASTRVS. (1) Pro castrum, to. 5. Collect. Hist. Franc. p. 5. (2) Veruex, i. q. *Castronus*, in Append. ad Monum. Aquil. pag. 30. V. *Castro*.

CASTVLA. (1) Assula. Acta SS. Maii to. 1. p. 601. Nonio, *Castula* est praecinctorium muliebre. (2) † Canalis. Gloss. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657 *Gorga, Prou. Castula, canalis, fluarium, imbricium.*

CASTVLARIVS, arcarius, qui *castulo* seu arcae praeest, Germ. Kastenmeister, Kastenherr, in Constitut. Caroli M. c. 19. V. *Castulum*.

CASTVLITAS. Inscriptio Epistolae 5. S. Columbani ad S. Gregorium Papam sic concipitur: *Domino Sa[ncto] ... ßo - - egregio speculatori, theoria ... pote diuina castulitatis potito*, ... Ita Ms. Cod. praeferre mo[nuit] editor.

CASTVLVM, arca, cista, Germ[anis] Kasten, Kästlein, Anglis *Chest*. C[a]nones Hibernienses lib. 61. cap. ... Vbi *praesidens castuli est Arcarius*. ... *Castularius*.

CASTVS. (1) Integer, abstinen[s] ... Vetus auctor subditus Notitiae I[m]perii: *Si prouincias Casti, et integ[ri]tatis cupidi moderentur.* Ita in l[eg.] un. Cod. Iust. Ne quid publ. lae[t.] etc. et leg. 4. Cod. Theod. Ap[ud] Vitruuium *Castitas*, sordibus et a[ua]ritiae opponitur. (2) † Pro *castr[atus]* veruex, in Libert. Brianoz. 2. 13... t. 7. Ordinat. reg. Fr. p. 726. ...
CASTVS BOS, V. in *Carbonis*.

CASVALIS. (1) V. in *Casale* 2. (... † Fortuitus, in Stat. Ms. S. Vi[ct.] Paris. part. 2. c. 9.

CASVALITAS, quod fortuito ca[dit] in fiscum Domini vel ex delicto ... falli, vel ex alia quauis ratione, ap[ud] Rymer. tom. 11. pag. 447. col. ... *Omnimodis forisfacturis, casualitati[bus] wardis, maritagiis, etc.* Simili[a] ... guntur col. seq. et iterum alibi.

CASVALITER. (1) Fortuito, G[all.] *casuellement*, non semel legitur ... aeui medii instrumentis. Vide, ... cupis, Rymerum to. 3. pag. 552. ... 4. pag. 506. tom. 8. pag. 94. S[ta]tuta S. Claudii sub Nicolao V. pa[g.] 79. etc. Sidonius lib. 9. Epist. ... *Si quid tibi vel casualiter places.* (... † De eo quoque dicitur, quod [for]tuito cadit in fiscum domini. Ch. ... an. 1337. *Abigei et receptatores r... rum criminum capitalium et ... violati casualiter ad iustitias ... spectant.* V. *Casualitas.* (3) † C... temere. Arnauld. in Rosar. Ms ... c. 9 *Prouidenter ergo et non cas[ua]liter operare.*

† CASVARIS, CASVARIVS, mi[l] abiectus, qui domunculam seu tu[gu]riolum, Ital. *Casuccia*, habitat. S... Vercell. l. 3. fol. 72.

CASVARIVM, idem quod *Casari[um]* seu *Casa* cum adiuncta, vt vide[...]

certa terrae quantitate. Ch. Roberti Regis Franc. pro Alberto Abb. S. Maximini an. 1022. apud Stephanotum Antiquit. Aurelian. MSS. pag. 302. *Casuarium unum in Samone villa, et totam Sylvestri villam. Has ... Childebertus Rex praedicto ... contulit.*

CASVBLA, CASVBVLA, V. *Casula* 3.

CASVCVLA, V. *Casubula* in *Casula* 3.

CASVETVM, V. *Casnetum*.

CASVLA. (1) Minor casa, seu Ecclesia. Indiculus superstitionum et paganiarum ex Concil. Liptin. a. 743. apud Lalandum: *De casulis, id est, fanis*. Litterae Innocentii II. Papae pro Ecclesia Cameracensi an. 1142. apud Miraeum. tom. 2. pag 1163. col. 1. *Molendinum ad portam aquarum, campos et mansionarios; omnes ... et casatos, castellum cum casulis ...* Ernaldus in Vita S. Bernardi inter huius Opera to. 2. coll. 1108. edit. 1690. Acta SS. Benedict. saec. 3. part. 1. p. 538. Hic *Casula* idem est ac *cellula*. V. *Casa*.

(2) Isidorus lib. 19. Orig. cap. 24. et ex eo Papias: *Casula, vestis cucullata, quasi minor casa, eo quod totum hominem tegat, unde Cuculla, quasi minor cella*. Germ. Casel. Quidam hanc vocem deducunt a *καυτάς*, vel *κάσας*, et *κάσσος*, quae Polluci et Hesychio, et aliis Grammaticis ... *εἰλήτην*, seu, ut alii legunt, ..., vestem coactilem sonat, ap. Xenophontem non semel. Testam. B. Caesarii Arelatens.. Episc. *Indumenta Paschalia, quae mihi data sunt, omnia illi* (successori) *serviant, simul cum casula villosa, et tunica, vel galnape, quod melius dimisero* Vide Vitam eiusdem Caesarii. Fortunatus in Vita S. Medardi cap. 5. *Casulam ..., quae per eum a matre dirigebatur artifici egeno illi misericordia ... tribuit*. Habetur **CASVLV**... in Actis SS. Iunii tom. 2. pag. ... ubi diversis verbis eadem res ... Ita *Casulam* famulis ac ... privatis tribuit Procopius lib. 2 Vandalic. cap. 26. **CASVLA**, pro habitu monachico saepe sumitur, atque adeo pro ipsa *cuculla*. Theodomarus Abbas: *Cucullam nos esse dicimus; quam alio nomine casulam vocamus*. Vita S. Fulgentii Episcopi Ruspensis cap. 18. *Casulam vel superbi coloris nec ipse habuit, nec Monachos suos habere permisit. Subtus casulam nigello vel lactineo pallio circumdatus incessit*. Vide Hoëftenum L. 5. Disquisit. Monastic. Tract. 3. disquis. 1.

(3) Vestis Sacerdotalis, quae et *Planeta*. Rhabanus lib. de Ordine Antiphonarii cap. 21. et ex eo Vgutio et Ioannes de Ianua: *Casula dicitur vulgo Planeta Presbyteri, quia instar parvae casae totum tegit et signat caritatem*. Alcuinus lib. de offic. *Casula, quae super omnia vestimenta ponitur, etc.* Idem Rhabanus: *Haec supremum omnium indumentorum est, et caetera omnia interius per suum munimen tegit et servat*. Rupertus lib. 1. de Sacrament. cap. 50. de casula: *Haec super dextrum brachium levatur, replicaturque in sinistrum*. Stephanus Eduensis lib. de Sacrament. altar. cap. 10. *Casula undique integra unitatem fidei designat*. Similia habent Rupertus lib. 1. de Diuin. offic. cap. 22. Honorius Augustod. lib. 1. cap. 207. Hugo a S. Victore in Speculo Eccles. cap. 6. et lib. de Sacrament. cap. 56. **CASVLA** generaliter pertinet ad omnes Clericos, vt ait Amalarius lib. 2. de Eccles. Offic. c. 19. Diaconis tribuitur in Concilio Liptinensi can. 7. *Presbyteri vel Diaconi non sagis, Laicorum more, sed casulis vtantur ritu servorum Dei*. De casula Diaconi, vide Honorium Augustodun. lib. 1. cap. 231. **CASSVLA**, apud Petrum Abbatem Cellensem lib. 6. Epistola 12. **CASVBVLA**, idem quod *casula*, vnde vox formata, Gall. *Chasuble*, vestis sacerdotalis. Neque enim amplectitur Cangius sententiam Iacobi Bourgoing lib. de Origine et vsu vulgarium vocum pag. 40 qui quasi *Capisibulam* dictam putat. Faustus Monachus in Vita S. Seuerini Abbatis Agaunensis n. 6. *Exuens casubulam suam corpori Regis induit eam*. Vita S. Popponis Abbatis n. 58. Num.

Num. 61. *Casucula* habetur, vbi forte restituendum *Casubula*. Charta Heccardi Augustodun. apud Perardum: *Casubula, vermicula*, pro *Casubula*. CASSIBVLA. Testamentum ann. 1255. tom. 2. Monastici Anglic. CASVBLA, occurrit in Notis Tyronis pag. 18. et apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 1523. in Testamento Beatricis de Alboreya Vicecomitissae Narbonae.

(4) Capsa, Capsula, Gall. *Chasse*. Hist. Beccensis MS. ex Archiuis eiusd. Monasterii pag. 135. *Et cum fracta esset casula remouendum erat sacrum corpusculum* (S. Honorinae.) Et pag. 136. *Reposito B. Honorinae in noua Casula corpusculo*. CASVLA CORDIS. Fridericus II. Imp. lib. 1. de Venat. cap. 23. *Canna pulmonis, pulmo, cor, casula cordis, diaphragma, etc.*

† CASVLAGIVM, praedium rusticum, *casa* cum adiuncta terrae portione. Ch. MS. a. 1245. V. *Casuarium*.

† CASVLARIVS, vestis sacerdotalis, quae *Casula* vocatur, artifex, Gall. *Chasublier*. Comput. fabricae S. Petri Insul. MS. a. 1527.

CASVLVLA, parua casula, tunicella, V. in *Casula* 2.

† CASVRA, casus. Lit. remiss. MS. a. 1355. *Decessit propter bonitaturam et casuram antedictas*.

CASVRARIVS, V. *Casularius*.

CASVS. (1) Caducum. Glossae Basilic. κάσσος, πτῶσις. Lex 3. Cod. Theod. de Peti tion. *Quod cuiuscunque patrimonio ceciderit in casum*. Symmachus lib. 10. in Relat. ad Valentinianum: *Quod nomen accipiet ablatio facultatum, quas nulla lex, nullus casus facit caducas*. Hinc Gallis *les Parties casuelles*, Fiscus Regius, in quem *Caduca* inferuntur, dictus: de quo hoc lemma vulgatum: *Fit casu ditior arca*. (2) CASVS dicitur etiam tertia vel quarta pars dotis, quae viro vxori superstiti aduenit, nullis exstantibus liberis, apud Iulianum Antecess. Nou. 36. cap. 14. (3) Alexand. Iatrosoph. MS. lib. 1. Passionum: *Haec oportet fieri his, qui et casus patiuntur*. Vbi Glossae MSS. *Casum vocant memoriae defectum, pro carus, i. obliuio*. Idem lib. 2. *enim patitur - - epilemptias, et ... sus, et tristitias sine causa*. Glossae: *Casus, i. scotomiam, ... omnia videntur eadem*. (4) A ... SV, fortuito, V. *A*.

CASVVVLA, V. in *Casula* 3.

CATA. (1) Species machinae lign... V. in *Catus*. (2) *Multorum cant...* Papias MS. V. *Catadocta*. (3) ... iuxta, versus, secundum, ex Gr. κατὰ. Glossae antiquae MSS. *Secund... iuxta, cata, circa*. Stephanus II. in Epist. ad Fulradum Abbat... *Domum positam iuxta Monaster... beati Martini - - iuris venerab... Monasterii S. Stephani cata Galla... tricia*. Anastasius Biblioth. in ...driano PP. p. 110 *Cata Matthae...* pro *secundum*, dixit Lucifer Calar...nus de Non parcendo, etc. pag. 2... Ebrardus Bethuniensis in Graecis... cap. 8.

Cataque fit iuxta, dicas hinc c... Mathaeum.

Cata Ioannis, pro Euangelio sec... dum Ioannem, in Charta Genna... Episcopi Astoricensis aerae 953. ap... Yepez tom. 4. pag. 448. (4) †... lis femina, Gall. *Chatte*, Germ. ... apud Marten. t. 8. Ampliss. Col... p. 523. V. *Catta*. (5) † *Funis c... plumba, quo altitudo tentatur*. G... sar. vet. Cod. reg. 7613. Hinc fo... *Catabolici* dicti mathematici.

CATABIBAZON. Vita S. Bardo... Archiepiscopi to. 2. SS. Iunii p. 3... *Si vero in eamdem catabibazon sol... besque conuenerint, nulla fiet me... de nubibus, sed tantum de solis a... ribus*. Papebrochius suspicatur ... legendam *Catabibasin*, a καταβιβά... descendo. † De annis climacter... intelligi potest ex Salmasio p. 1... nihil itaque mutandum.

CATABLATTION. Ch. a. 1197 ... Vghellum to. 7 Italiae sacrae ... 1275. *Quatuor sindones de seta, ... rum vna est de - - alia de catablat... alia de baldekino*. (aldekino) etc. *Blatta*.

CATABLVM, V. in *Catabolum*.

CATABOLENSES, V. *Catabulens...*

CATABOLICOS, Mathematicos ...ctos apud Tertullianum lib. de ...

...us, Fulgentium lib. de Continentia Virgiliana, et S. Zenonem Veron. a conculcando putat Filesacus lib. 1. Select. quasi *καταβουλικοὺς*. Salmasius vero ad Spartianum pag. 40. existimat, ita dictos eos spiritus, qui per arreptitios et energumenos futura praedicebant, quod eos deiicerent, adfligerent, prosternerentque, quos numine suo implebant, *ἀπὸ τοῦ καταβάλλειν*. V. *Cata* 5.

CATABOLVM. (1) Gr. *καταβολή*, solutio, praestatio; verbum iuris. Gloss. Gr. Lat. *καταβολὴ, ἡ ἀπόδοσις. solutio, pensio.* Gesta Dagoberti Regis cap. 18. *De proprio teloneo, quod ei annis singulis ex Massilia solvebatur, centum solidos in luminaribus eiusdem Ecclesiae eo tenore concessit, vt oleum exinde Actores Regii, secundum quod ordo cataboli esset, quasi ad opus Regis studiose emerent, et sic demum Missis ipsius loci annuatim traderent.* Charta ipsa Dagoberti, vel potius Chlodouei III. apud Mabillonium tom. 4. Actor. Ord. S. Bened. p. 618. 622. *Iuxta quod ordo cataboli fuerit.* (2) CATABOLVM, CATABLVM. Graecis recentioribus *κατάβολον*, nauale dicitur seu emporium, oppidum maritimum: forte quod in naualibus portoria et tributa pro mercibus inuehendis et inuectis penderentur, Ita Scholiastes Thucyd. et Suidas verbo *ἐπίνειον*. Egica Rex Goth. Hispan. in Concilio Toletano XVI. *Nemo ex eisdem Iudaeis in perfidiam durantibus, ad catablum pro quibuslibet negotiis peregrinis accedat, nec quodcunque cum Christianis commercium agere audeat.* Ios. de Aguirre in hunc ipsum locum, *Catablum* exponit Praetorium, vbi causae aguntur. At magis placet interpretatio Cangiana. *Καταβόλις* loci, ita forte propter portum dicti, in vrbe CP. meminit Cedrenus pag. 476.

CATABRIATVS, ex albo et nigro, vel etiam aliis coloribus alternatim distinctus. Synodus Pergami ann. 1311. apud Murator. tom. 9. col. 547. *Tonsuram et habitum deferant clericales ordini suo et statui competentes, vestes virgulatas seu de catabriato de medietate, vel listatas - - minime deferentes.* Codex MSS. Colbertinus num. 159. *Honorius IV. ordinem Carmelitarum solidauit, qui in Concilio dispositu ordine Saccatorum remanserunt in suspenso: et tunc deposuerunt mantellos catabriatos.* Forte melius legeretur *Catabarriatus*. V. *Barrati Fratres.* ✝ *Catabriates* edidit etiam Murat. ex Iornandi Chron. to. 4. Antiq. Ital. med. aeui pag. 1015.

CATABVCA, mendose vt videtur, pro *Cambuca*, pedum pastorale. Ch. anni 1275. ex Archiuo S. Victoris Massil. *In quo* (sigillo) *ex vna parte erant litterae tales scriptae: Guillelmus Abbas S. Victoris Massiliae cum figura ipsius Abbatis in sinistra manu cartae, et catabucam in manu dextra.* V. *Cambuca.*

CATABVLENSES, qui oneraria et *Catabularia* iumenta ductabant, *ἀπὸ τοῦ καταβάλλειν*, quod est comportare. Senator. lib. 3. Epist. 10. Horum corpus siue collegium in vrbe constitutum erat ex libertinis hominibus, quod ideo in Cod. Theod. de Pistorib. et Catabol. lib. 14. iungitur Corpori et Collegio Pistorum, quod *Catabolenses* molenda frumenta animalibus farinasque comportarent, vt censet Cuiacius lib. 16. Obser. cap. 5. V. *Catabulum.*

CATABVLVM. Papias: *Catabulum, clausura animalium, vbi desuper aliquid iacitur.* Addit Baronius ad 16. Ian. animalium, non quidem siluestrium, sed iumentorum, quae publicae vtilitati ad vehenda onera deseruirent. Damasus in sancto Marcello PP. *Damnatus est in catabulo, qui dum multis diebus seruiret in Catabulo - - et emerunt eum de catabulo.* Petrus Venerab. lib. 1. Epist. 1. *Petrus in carcere, Clemens in exilio, Marcellus in catabulo.* Martyrologium Rom. 16. Ianuarii de S. Marcello: *Primo fustibus caesus, deinde ad seruitium animalium cum custodia publica deputatus, ibidem seruiendo, amictu indutus cilicino, defunctus est.* CAPTABVLVM extulit eadem notione Petrus Damiani lib. 8. Epist. 18. lib. 5. Epist. 1. pag. 248. 389. Occur-

Occurrit etiam in Notis Tyronis.

KATABVLVM. Paschasius Radbertus in Epitaphio Walae Abbatis Corbeiensis lib. 1. cap. 15. *Qui cum attollerent pariter gressus, illuc vultum oculosque leuabant, vt probares illis comitiare Deo in coelis, quodcunque fieri disponebant in terris, et illuc locare katabula fundamenti, quo vix aliorum culmina surgunt*; id est, ima, vel caua, fossas.

CATABVSTA. Adamnanus in Vita S. Columbae Abbatis tom. 2. SS. Iunii pag. 235. *Beati Patroni venerabile corpus, mundis inuolutum sindonibus, et praeparata positum in Catabusta, debita humatur cum veneratione.* *Ratabusta*, (quod f. legitur in Ms.) pro *Saudapila* necdum alibi repertum est, inquit Bollandi Continuator: quam ob rem addit: Non recte forsitan scripta vox, legendumque *Catabusta*, sicut Italice eadem in significatione dicitur *Cataletto*; et pegma funebre faculis multis instructum, *Catafalco*. Addit Cangii editor ad confirmandam eruditi Scriptoris coniecturam fortassis scriptum fuisse *Katabusta*, pro quo *Ratabusta* legi potuerit quam facillime.

CATACLISMVS, V. *Cataclysmus*.

CATACLITVS, CATACLISTVS, CATACLYZVS, CATACLYZOMATIS ARS. Quid sit *vestis de Cataclitis*, apud Tertullianum de Pallio cap. 3. quaerunt viri eruditi. Quidam enim putant esse vestem cataclitorum, quibus nempe *cataclita* sternuntur, seu accubita, et tricliniares, lecti. Ita quippe κατάκλιτα appellari, obseruare est ex Basilio; vbi explicat quid sint Θέριστρα κατακλιτα, apud Isaiam cap. 3. v. 23. Verum qui attente verba Tertulliani expenderit per *cataclita*, materiam vestis expressisse deprehendet: *Mutant et bestiae pro veste formam, quanquam et pauo pluma vestis, et quidem de Cataclitis, imo omni conchylio depressior, qua colla florent, et omni patagio inauratior, qua terga fulgent, etc.*

At quae materia illa fuerit, non [illegible] *Cataclistis* reponendum volunt, etsi constanter priorem lectionem retineant Codices omnes, vti fatetur Salmasius, qui ab hac sententia non om[illegible]no discedit. Sed quod *Cataclistas* [illegible] *stes*, apud Tertullianum, eas, qu[illegible] in arca seruari solent, appellatas [illegible]lunt, idem Salmasius et Cerda, ha[illegible] probat Cangius: vt nec quod [illegible]dique clausae essent, quod conten[illegible] Sussanaeus in Collectaneis, et [illegible]roaldus ad hunc Apulei locum [illegible] 11. Metamorph. *Veste nitea et Ca[illegible]clista praenitens.* Mauult enim [illegible] locis *Cataclistas* vestes appellari [illegible] quibus lapilli ac vniones intexi [illegible]lent, qui quodammodo in opere [illegible]cluduntur, et κατακλείονται: q[illegible] faciunt Phrygiones. Vnde *Catacli[illegible]* vestes eae sunt, quae opere Phr[illegible] adornantur. Neque alia sunt Θ[illegible]στρα κατάκλειστα, apud Isaiam, (n[illegible] ita legi in aliquot MSS. obser[illegible] viri docti) non quidem instrata lec[illegible]rum accubitalium, sed palliol[illegible] vela feminea: quae notio est v[illegible] Θέριστρον.

Iam vero quod puriores Gra[illegible] ac Latini κατάκλειστα appellarun[illegible] posteriores, seu potius Latini seq[illegible]ris aetatis Scriptores, depra[illegible] vocabulo, *Cataclyza*, nuncupauer[illegible] opusque ipsum *Cataclyzoma*. Et [illegible]te *Artem Cataclyzomatis*, eandem [illegible]se, quae aurifabrorum, qui o[illegible]bus suis lapillos et gemmas ind[illegible] ac intexunt, (vnde *clusores* et [illegible] *sores*, et *inclusorium opus*, vt suo [illegible]co monemus) perspicue decl[illegible] Arnobius junior in conflictu [illegible] Serapione lib. 1. *Vnum diadema* [illegible] *deo, sed in ipso diademate catacl[illegible]matis Arte gemmae constitutae.* [illegible] facile est coniicere, quid per *cat[illegible]za* velit Gregor. Turon. lib. 2 [illegible] Glor. Confess. cap. 63. *Vernula* [illegible] *calicem non comminuit, quia* [illegible]*za in ipso fuerant solidata.* N[illegible] enim per *Cataclyza*, *fundus vasis*, q[illegible] vult Cerda, sed lapilli, *solidati*, inserti, opere *inclusorio*, ac auri[illegible]li intelliguntur: quod vero in [illegible] materia faciebant aurifabri, [illegible] fecere in vestibus Phrygi[illegible] quibus gemmas pariter et la[illegible] intexuere, et in iis quodammod[illegible]clusere: vnde vestes istas, de [illegible]*clistis* appellauit Tertullianus, [illegible]

essent ex specie *Catacilisticorum* operum.

Porro vt *Cataclyza*, de vasis, dixit Gregorius Turonensis, de diademate Arnobius; ita Fortunatus in vita S. Martini lib. 3. hanc vocem vsurpat in vestibus, cuius versus ex Codice literis Longobardicis exarato, qui in Bibliotheca Monasterii S. Germani Parisiensis asseruatur, descripsit Cangius:

Vidisti thalamum sponsi super omnia pulcri,
Compositum gemmis, auroque ostroque decorum:
Quanta zona die lapidum radiabat honore,
Cyclades aut quales cataclycis effera rasis,
Quae palla ex humeris mixto Chryso Phara beryllis,
Quodue monile decus collo radiabat in illo.

Vbi Codex Broweri:

Cycladis aut qualis cataclysis effera vasis,
Quae palla ex humeris mixto chrysoprasso beryllis.

Horum versuum sensui haud facili prorsus, non inmoratur Cangius: illos, vt in Mss. Codice exarantur, repraesentasse contentus. Obseruat tamen *cataclyza rasa* dixisse Fortunatum, id est, pannos gemmis et vnionibus exornatos. Sed et lib. 4. eodem vocabulo vsus est in describendis vestibus pretiosis:

O Martine, decus, lapidum velamine compte,
Quam noua palla tibi, cuius textura coruscans,
Trans topazus erat rutilans, et stamen iaspis,
Et tunicae insignis currunt pro vellere gemmae?
Quae manus artificis cataclyzica fila rotauit?
Quis fuit hic opifex, vbi lana hyacynthina currit?
Qui potuit rigidas torquere ad licia telas?

CATACLYSMVS, Gr. κατακλυσμὸς, Diluuium, inundatio. Cyprian. Epist. ad Nouat. Vtitur Agnellus in libro Pontificali apud Muratorium tom. 2. pag. 58. col. 1. et alii plures. Varro lib. 3. de Re rustica forma plane Graeca dixit: *Thebae ante cataclysmon Ogygi conditae dicuntur.* CATACLISMVS, idem Lambertus Ardensis apud Ludewig. tom. 8. Reliq. Mss. pag. 372.

CATACLYSTVS, CATACLYZA, V. *Caclitus*.

✝ CATACOSMVS, dignitas in Palatio CP. a Gr. κατακοσμεῖν, compono. Ch. Mich. Palaeol. Imp. ann. 1403. ex Thes. eccl. Paris. *Praesentibus praedicto Patriarcha et Catacosmo et pluribus aliis.*

CATACVMBAE. (1) Tertio ab vrbe milliario, ita dicta coemeteria publica, quarum descriptionem dedit Onuphrius Panuinius lib. de praecipuis vrbis basilicis pag. mihi 122. S. Ambrosius, seu vetus Scriptor, in Actis S. Sebastiani num. 88. *Hoc tu dum leuaueris, perduces ad catacumbas, et sepelies in initio cryptae, etc.* Anastasius in S. Cornelio PP. *Corpora Apostolorum Petri et Pauli de catacumbis leuauit noctu.* In S. Damaso: *Vbi requiescit in catacumbis.* Vetus Martyrologium editum a Bucherio ad Canones Paschales, continens *depositiones Episcoporum* Romanorum: *Mense Ianuario 13. Kl. Febr. Fabiani in Callisti, et Sebastiani in catacumbas -- -- Mense Iunio 3. Kl. Iulii, Petri in catacumbas, et Pauli Ostiense, Tusco et Basso Coss.* (2) Pro quouis coemeterio. Ita videtur vsurpasse Ioannes Diaconus in Episcopis Neapolitanis, in S. Fortunato: *Collocarunt in Ecclesia Stephania ad partem dextram introëuntium sursum, vbi est oratorium in capite catacumbae.* Acta S. Isidori Agricolae n. 28. *Ipsum trahentes duxerunt ad B. Isidori catacumbam, etc.* Chronicon Lobiense apud Marten. t. 3. Anecd. col. 1427. *MCCXXXIX. obiit Guillelmus Episcopus Leodiensis in catacumba, cui successit Robertus Episcopus Lingoniensis.*

De vocis etymo diffident Scriptores. Anonymus in Historia translationis S. Sebastiani cap. 6. *a statione nauium*, quas *cumbas* appellabant Graeci et Latini recentioris aetatis, locum

tuae manus) *vt quandocumque aliquis paterfamilias, qui hanc debuit seruitutem, moreretur, in signum seruitutis praeteritae Optimum Pignus, vel iocale, quod in ipsius domo reperiri contigerit, a dominis exigeretur: sin aute, nihil esset, vt tum defuncti dextera manus abscissa dominis offerretur.* Id autem iuris sibi olim vindicarunt Ecclesiae, vt ex Synodo Sodorensi docemur. V. *Herictum* et Kilianum in Hoofdstoel. CATALLVM MAIVS, in Charta anni 1187. ex Archiuo Maioris Monasterii: *Praedicti Milites de Maccriis habebunt vnum Monachum in Abbatia de genere eorum in perpetuum, qui secum afferet catalla sua, quae habebit sine in equis, siue in armis, et quando recipietur, dabit quinquaginta solidos Andegav. pro vestitu suo monachali, nisi habuerit maius catallum*; hoc est, catalla multa maioris pretii. CATALLVM, pro *Capitale*, caput pecuniae debitae, Gall. *capital.* Madox Formulare Anglic. p. 77.

CATALOGVS, *superscriptio*, *conscriptio*. Papias MS. cui procul dubio *superscriptio* et *conscriptio* idem sunt quod aliis *enumeratio*, vt vulgo redditur κατάλογος.

CATAMAITI, *ergastulum*, Gloss. Isid. in quibus etiam *Catomain*, *ergastulum*. Pithoeus scribit: *Catomum*, *Ergastulum*. Graeuius credit, auctores Glossarum scripsisse *Catonium*, *Ergastulum*. Κατώνιον, inquit, a κάτω, quod est subterraneum, qualia sunt ergastula. Vox *Catonium* Graeciano sensu nota fuit Laberio et Ciceroni. V. *Catenatium*.

CATAMANE. Io. de Ianua: *Catamane, i. iuxta mane, scilicet diluculo, a cata, quod est iuxta, et mane.* Ebrardus Bethuniensis in Graecismo:

Quolibet a mane fieri dicas catamane.

Gloss. Lat. Gall. *Catamane*, *Prés du jour*. Chron. Windesem. l. 1. c. 51. *Fuit hoc Catemane*, pro *Catamane*. Vtitur etiam Gariopontus lib. 3. Passion. cap. 58. (Vulgatus Interpres Ezech. 46. 15.)

† CATAMENIA, vox Graeca Latine scripta medicis, menstruae mulieris purgationes. Gloss. Gr. [...] καταμήνια, menstruum.

CATAMITES, V. *Cernicidi*.

† CATAMITVS, *mollis*, *Ganim*[...] *Catamitae*, *molles*. Gloss. vet. [...] reg. 7613.

CATAMODICVM, intra modi[...] tempus. Matth. Siluaticus: *Cat*[...] *dicum*, *iuxta modicum*, *vel paul*[...] *ex Graeco et Latino compositum* [...] SS. Martyrum Tharasii et sociorum [...] *Maximus Praeses dixit*: κατὰ [...] *cum te exterminabo*. Gariopon[...] lib. 3 Passionar. cap. 34. *Et vri*[...] *digerunt catamodicum*, *cum semper* [...] *veluti* [...], etc. Adde cap. 49. [...] lib. 5. cap. 12.

CATAMONTEM, *coeli aspectum*. Gloss. Isid. Constantiensis: *Catam*[...] *tem*, *iuxta coeli conspectum*. Gr[...] uius suspicatur legendum *Catam*[...] quod barbare interpretati sunt, *iu*[...] *coeli conspectum*, hoc est, cum [...] cescit, vt discussis tenebris coeli liceat aspicere.

CATANECTA, *docta puella*. Ita V[...] tio MS. V. *Catapuera*.

CATANEVS, idem quod *Capitane*[...] Iuo Carnot. Episc. Epist. 129. Et [...] apud Feudales, quidquid contra [...] clament scriptores aliquot Itali, [...] aliunde vocis originem accers[...] Ch. Caroli IV. Imp. a. 1370. V. [...] nagii Orig. Ital. in *Cattano*, et [...] *Capitaneus*.

CATANVS, pica, V. *Gaia*.

CATAPANATVS, officium *Catapa*[...] Anonymus Barensis in Chron. a. 1029. *Eustasius adduxit catapanat*[...] *Christoforo*. Apud Theodor. Ba[...] mon. in Synod. VII can. 12. p. 5[...] exstat Nouella Manuelis Comn[...] qua Monasteria eximuntur ἀπὸ [...] κατεπανικῆς χώρας, id est, exa[...] nibus, quae in sumtus *Capita*[...] *rum* prouincias suas oberrant[...] soluebantur.

CATAPANVS, CATEPANVS, C[...] TIPANVS, idem quod *Capitan*[...] Praeses, Praefectus prouinciae [...] ciuitatis. Ita porro appellaban[...] qui in Italiam ab Imp. Byzant[...] mittebantur, prouincias ac vrbes [...] ctuti. Leo Ost. lib. 2. c. 68. [...] *in Apuliam catapanus*, *nomine* [...]

ditio, *ab Imperatore dirigitur.* Hugo Falcandus pag. 671. *Strategoti, camerarii, catepani.* Guillelm. Apul. lib. 1. de Gest. Norm.

Occurrit passim apud Lupum Protospatham, Anonymum Barensem, in Chronic. MS. Andr. Danduli an. 1003. in Vita S. Vitalis Siculi, apud Vghellum in Italia sacra to. 4. pag. 1167. to. 7. pag. 1073. etc. His insignem addam locum ex Vita Lietberti Episcopi Cameracensis cap. 41. tom. 9. Spicilegii Acheriani, qui criticam manum requirit: *Princeps illius insulae* (Cypri) *quem katapan, hoc est, secundum dominum vocant.* Vbi procliui errore *Ratapant* irrepsit: quanquam cur hac voce, *secundus dominus* designari dicatur, non plane, video, nisi pro *κατὰ αὐτοκράτορα*, *Catapan* dictum auctor putauerit, hoc est, *post Imperatorem*, ita qui illius vices exequebatur.

De vocis origine nugantur Guillelmus Apul. lib. 1. Glaber Rodulphus lib. 3. cap. 1. et Leo Ost. l. 2. cap. 51. quorum sententias discussit Cangius in Notis ad Alexiadem pag. 275. vbi ostendit vocem hanc formasse Byzantinos ex *κατεπάνω*, quam quibusuis Capitaneis, seu cuiuscunque ordinis viris primariis tribuere solent. Hodie Neapoli *Catapanus* vocatur publicus minister, annonae ponderibus, mensurisque praefectus. Ch. Veneta a. 1346. apud Sansouinum et Stringam in Venetia lib. 2. pag. 111. *Mixier Marco Catapan.* CATIPANVS, apud Romualdum in Chron. MS an. 998. 1011. 1012. 1066. et in Hist. Dalmatica Ioann. Lucii pag. 76. 78.

CATAPHAGVS, *καταφαγὰς*, vorax. Fragmentum Petronii: *In Leone cataphagi nascuntur et imperiosi.*

CATAPHORA, *lapsus*, *somnolentiae genus. Cataphoricus somnus, profundus*, in Medicina Salernit. pag. 169. edit. 1622. sunt voces Graecae.

CATAPHRACTA, thorax ferreus, *κατάφρακτος*, apud Tertullian. de Pallio.

CATAPHRACTARII COMITIS, V. in Comites.

CATAPHRATVS pro *Cataphractus*, thorace ferreo indutus, apud Rymer. to. 5. p. 593. col. 2.

CATAPIRATES, V. *Cataprates.*

CATAPLASMA, feminino genere. Gregorius Turon. lib. 6. Hist. c. 15. *Tunc cantharedarum cataplasmam nimium validam ponens, etc.*

CATAPLASMARE, cataplasma adhibere, apud Octav. Horatianum l. 1. Rerum medicar. cap. 19. Ioannes Monachus lib. 2. Vitae S. Odonis Abb. Cluniacens. Occurrit ap. Isaiam 38. *Cataplasmatus*, dixit Paulinus Aquileiensis in Epistol. ad Carolum Magnum praefixa lib. 1. contra Felicem Vrgelitanum. *Cathaplasmare* Bernhardo de Breydenbach p. 277. Itinerarii Hierosolym.

CATAPLECTATIO, *interpretatur conuitium, vnde secundum vnam translationem dicitur obiurgatio, Ecclesiastici 21. et potest dici Cataplectio, a cata, quod est iuxta, et plecto, tis, quando scilicet tanta est rixa, quod fere plectunt se, id est, puniunt, et verberant. Nostra litera dicit, obiurgatio et iniuriae annullabunt substantiam: sed alia translatio habet, Cataplectatio, vt dicit Gloss.* Haec Ioannes de Ianua, et auctor Mamotrecti. Glossae MSS. in Bibl. Regia: *Cataplectatio, obiurgatio.* Papias: *Cataplectatio, conuitium.* Editio hodierna Ecclesiastici habet *Obiurgatio.*

CATAPLVS, *κατάπλους*, classis appulsus ad portum, ac praesertim mercatorum. Isidor. in Gloss. *Cataplus, aduentus nauis.* Gloss. MS. Reg. *Aduentus, nauigium, cataplus.* Alibi, vt et Vgutio: *Cataplus, aduentus nauium*, maxime in eum portum, vnde exierant, vt obseruat Salmasius de Modo vsurar. pag. 357. Ita vocem hanc vsurpant Martialis lib. 2. Epigr. 75. Vindicianus Archiater, Ausonius in Narbone, Vlpianus in leg. 4. D. de Offic. Proconsul. Sidonius lib. 6. Epist. 8. lib. 7. Epist. 7. etc. Vide Casaubon. ad Sueton. in Aug. cap. 97. At Gregorius Turon. l. 4. Hist. cap. 38. *Cataplum* videtur appellasse portum ipsum, ad quem naues mercatoriae appellunt:

S 5 *Igitur*

Igitur aduenientibus ad cataplum Massiliensium nauibus transmarinis, Vigilii Archidiaconi homines 70. vasa quae vulgo Orcas vocant, olei liquamini furati sunt, nesciente domino.

CATAPODIVM, V. *Catapotium.*

CATAPORATES, V. *Cataprates.*

CATAPOTA, *genus calicis.* Papias MS.

CATAPOTIVM, Medicis dicitur *Medicamentum, quod non diluitur, sed ita vt est.* Ita Scribonius Largus cap. 87 et ex eo Marcellus Empiricus cap. 16. *Pillulas* vertit Symph. Champerius. CATAPODIVM, pro *Catapotium.* Matth. Siluaticus. Apud Alexandrum Iatrosophistam in libris de Passionibus, passim habetur *Catapotia:* vbi Glossae MS *pillulas* interpretantur. Vide Celsum lib. 5. cap. 25.

CATAPRATES, *linea cum massa plumbea, qua maris altitudo temptatur.* Papias MS. cum veteri Glossario San-German. n. 501. Isid. Orig. 19. 4. habet *Cataporates.* Melius Plautus Aul. 4. 1. 12. *Catapirates* a Graeco καταπειράτης vel καταπειρατηρία, bolis, Gall. *Sonde.*

CATAPVERA, *docta puella,* Ioanni de Ianua, ex *Catus,* ὀξὺς, δεδιδαγμένος, in Gloss. Lat. Graec.

CATAPVLTA. Vita S. Monani to. 1. SS. Martii p. 88. *Accidit interea commisso contra Anglos praelio per Regem praefatum, eumdem sagitta ferrea et hamata, quae vulgo catapulta dici solet, lethaliter vulnerari.* Plautus vsus est etiam pro telo, alii pro balista. Vide Gallonium de Cruciatibus Martyrum cap. 2. V. *Cateia.*

† CATAPVLVS, *aduentus nauium,* in Gloss. vet. Cod. reg. 7613. V. *Cataplus.*

CATAPVTIVM, V. *Catapotium.*

CATARACTA, a Graeco καταῤῥάσσειν, defluere, erumpere, oculi suffusio, Gall. *Cataracte.* Processus de vita S. Thomae Aquinat. t. 1. Martii p. 691. *Interrogatus quo morbo viderat eum impeditum in oculis, dixit quod quodam morbo, qui vocatur cataracta.* Occurrit rursus in vita B. Iustinae to. 2. SS. Martii p. 244. et in Miraculis B. Simonis de Lipnica to. 4. SS. Iulii pag. 575. verum hic paulo diuersa notione: *Gra[...] terque toto fere nouitiatus sui a[...] laborans capite, sentiebat cataract[...] seu stridorem, obstructionem auri[...] et narium.* V. *Cataractus.*

CATARACTAE. (1) Clathra, [...] fores clathratae, aut cataractae fo[...] mam ex lignis seu ferro cancella[...] compactae, vel portae robustiore[...] funibus aut catenis ita suspensae, [...] demitti et subduci possint, prou[...] res postulat, quales in vrbium a[...] arcium aditu, hostium irruptio[...] propulsandae passim in vsu remans[...] runt. *Caterattas,* Boccacius voca[...] quasuis fenestras clathratas. Ana[...] stasius Bibl. in Gregor. IV. p. 167 *Ciuitatem aliam a solo valde fortiss[...] mam, muris quoque altioribus, por[...] tis simul ac feris, et cataractis ce[...] vndique permuniuit.* Versus anti[...] qui de Mediolano apud Murator. to. 2. part. 2. col. 688. *Erga mu[...] rum pretiosas nouem habet ianuas vinctis ferreis et claues circumspecta[...] naniter, ante quas cataractarum sistent propugnacula.* (2) CATARACTAE S. PETRI, in Epistola encyclica Vi[...] gilii PP. ad Ecclesiam vniuersam Epistola Legatorum Sedis Apostoli[...] cae ad Iustinum Imperat. to. 2. Epist. Roman. Pontif. Vbi *Cataracta S. Pe[...] tri,* non est *Catena* S. Petri, sed can[...] cellus ferreus in modum *cataracta[...]* compactus, quo muniebatur sepul[...] crum seu confessio S. Petri. Duple[...] autem erat ea cataracta, prima qua[...] exterius, secunda quae interius [...] pulcrum ambibat. (3) Carcer, i[...] dictus quod clathris seu foribus cl[...] thratis, vt plurimum carcerum ad[...] tus occludantur. Ita καταῤῥάκτ[...] vox intelligitur apud 70. Interpr[...] tes Hieremiae 20. v. 2.

CATARACTARIVS, commentarien[...] sis, carcerarius. Passio SS. Perp[...] tuae et Felicitatis: *Ait illi quidam [...] ministris cataractariorum.* Acta S. Montani et sociorum num. 171. O[...] *nitentibus etiam cataractariorum m[...] nistris.* Vbi alii Cod. habent *Ca[...] cerariorum.* Eadem Acta n. 9. [...] *disrupto cataractarum obice,* etc. P[...] peram *Cataractariorum,* quod eu[...]

cit Codex alius, qui *catenarum* praefert. V. *Cataractae* 3.

ATARACTVS, humor oculis nocens, Gall *Cataracte*. Vita B. Francisci Fabrian. to. 3. SS. April. pag. 989. V. *Cataracta*

CATARANNVS. Eugesippus de Locis SS. pag. 105. *Multum aluminis multumque cataranni, quod ab incolis reperitur et legitur*. Quid si legamus *Safaranni*, vt crocum intellexerit, seu nostrum *Safran?*

CATARATTVM, mensa thesaurarii *Cataractis* seu clathris conclusa, vel forte ianua seu fenestra e tabulis cancellatim compacta. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 274. *Pro tabulis et centris necessariis pro faciendo vno scamno pro Thesaurario, vno banco et aliis tabulis pro cataratto*. Vide *Cataractae*.

CATAFREDA, V. *Cadarfreda*.

† CATARIZARE, pituita laborare, apud Alex. Iatrosoph. MS. l. 1. Passion. c. 9.

† CATARRHVS, a Gr. *καταῤῥοος*, distillatio, pituita, Ital. *Catarro*, Gall. *Caterre*, ap. Murat. to. 19. Script. p. 883. V. *Catharrus*.

† CATARTICVM, portio medica, to. 10. Collect. Hist. Franc. p. 486.

CATASCEVE, *destructio*. Vetus Glossarium San-German. MS. n. 501. Melius *Extructio*; quod significat vox Graeca *κατασκευή*.

CATASCOPVS. Chartam Edgari Regis post Episcopos et Abbates subscripsit *Adulf Herefordensis Ecclesiae Catascopus*, quo nomine *Archidiaconus* designari videtur a *κατασκόπος*, explorator, quod Archidiaconus sit oculus Episcopi rerumque in Dioecesi gestarum explorator. † Pro exploratore, seu eo, qui aliquid sciscitatur ex aliquo in Act. SS. t. 5. Aug. p. 912.

CATASFITTVLVM. Charta a. 1197. apud Vghellum to. 7. Ital. sacr. pag. 1275. *Vnum amictum cum friso, vnum camisum, - - vnum manubrium de Catasfittulo, vnam zonam de seta rubea*.

CATASTA, († vox Ital. strues, lignorum congeries,) instrumentum torquendi, cuius non vna mentio in Actis Martyrum, diuersum ab equuleo. Gloss. Isid.. *Catasta, eculeum, genus poenae. Catasta, lectus ferreus*. Iso Magister in Glossis: *Catastae, genus tormenti, id est, lecti ferrei, quibus impositi Martyris, ignis supponebatur*. S. Cyprianus Epist. 33. *Ad pulpitum post catastam venire*. S. Augustinus in Psalm. 96. *Habebant gaudia in catasta, qui Christum praedicabant inter tormenta*. Aponius lib. 3. Comment. in Cantica Cantic. *Catastae quippe et diuersarum poenarum tormenta impiis et stultis ignominiosa et detestabilia videbantur*. Acta SS. Perpetuae et Felicitatis: *Ascendimus in catasta - - et extraxit me de gradu*. Acta SS. Martyrum Numidarum n. 6. *Illic erat catasta non humili pulpito, nec vno tantum ascendibilis gradu, sed multis ordinata gradibus, et longe sublimis ascensus*, etc. Saluianus lib. 3. de Gubernat. Dei, de Martyribus: *Qui ad caelestis regiae ianuam gradibus poenarum suarum ascendentes, scalas sibi quodammodo de eculeis catastisque fecerunt*. Adde Acta SS. Dorotheae n. 5. et quae obseruant Baronius ad 16. Martii, et Anton. Caracciolus in Sacris Ecclesiae Neapol. monumentis pag. 181. vt et Casaubonus ad Persii Sat. 6. vbi multa de hac voce, nec non Gallonius de Cruciatibus Martyrum cap. 2. V. *Cathasta*.

† CATASTATIO, CATASTATVM, i. q. *Cadastrum*, apud Hieron. de Monte Brix. de fin. regund. c. 64. p. 164. Ital. *Catasto*.

CATASTRVM, CATASTVM, codex, in quo recensentur bona, possessiones, possessorum nomina, census, impositiones, etc. Ital. *Catasto*, Prouincial. *Cadastre*. Laurentius in Amalthea et Caluinus in Lexico: *Catastrum, liber, in quo tributa et census aestimari solent*. Constitutio Eugenii IV. PP. in Bullario Carmel. pag. 197. *Taxam et extimum imposuerunt et catasto in archiuis Ecclesiae Pistoriensis collocarunt - - huiusmodi alias catastis tabulis non venerant adscribenda. - - Si tamen ipsa sororum Monasteria alias in catastis cum Clero non consueuerint annumerari, huiusmodi

modi taxationem, et extimum nostrarum litterarum vigore, vt dicitur facta, a catasto et libro taxationum huiusmodi - - abradi et aboleri facias. Edictum Ferdinandi Siciliae Regis in eod. Bullario p. 621. *Licet quamplura et fere omnia bona ipsius Monasterii, inuentariata et descripta fuerint in inuentario seu catasto ipsius Monasterii* etc. V. *Capdastro*, et Menagium in V. *Cadastre:* quam vocem a *Capitastrum* vult esse deriuatam.

CATASTUM, V. *Catastrum.*

† CATAT, *Gr. Lat. videt; vnde Catus ingeniosus*, in vet. Gloss. Cod. reg. 7613. V. *Cattus* in *Catta* 2.

CATATHEMA, conuersatio cum excommunicatis. *Catathema autem est eorum, qui se pacto anathematizantibus et execrantibus coniungunt.* Iustin. Martyr. seu Auctor Quaest. ad Orthodox. inter opera Iustini Quaest. 121. Ea vox interdum anathemati iungitur, quasi illius aggrauandi causa: *Sit anathema et catathema cum Patre et Filio, etc.* Collatio S. Maximi Mart. cum Theod. Episc. apud Athan. per Sirmondum in 8. edita pag. 189. Ita Hierolex. Macri. V. κατάθεμα in Glossario mediae Graecitatis.

CATATOR. Liber nig. Scaccarii pag. 357. *Catatores vnusquisque V. d.* Vbi Hearnius: Famuli, qui *Catis* siue felibus indomitis praefuerunt, canesque etiam illos ducebant, quibus vti sunt principes, in iisdem venandis.

† CATATRA, *Arabice, cannula, qua medicinae in vesicam iniiciuntur, quam moderni siringam vocant.* Gloss. med. Sim. Ianuens. Cod. reg. 6959.

CATATUMBAE, V. *Catacumbae.*

† CATAULUM, i. q. *Catallum*, bona mobilia, in Ch. a. 1225. inter Instr. t. 10. Gall. Christ. p. 346.

† CATAX, *a cosa, claudus.* Gloss. vet. Cod. reg. 7613.

† CATAXAMITUM, panni holoserici species, in Inuent. Ms. thes. Sed. Apost. a. 1295. V. *Exametum.*

CATAXANTUS, dignitas, vt videtur, sed incognita. Anastas. Bibl. in S. Zacharia pag. 79. *Huius temporibus defunctus Theodorus maior filius Megisti* (al. *Magnifici.*) *Cataxanti*, et Alii Codices habent *Cathasanti*. V de, an sit nomen proprium viri.

† CATAYRENUS, pro *Cartayrenu* in Ch. a. 1442. ex Tabul. S. Vi Massil. V. *Carteirenum.*

CATECASTUS, κατέκαστος, voce i ysitata, etsi καθέκαστα, et καθεκ στην dicant Graeci, singularis. A bo lib. 2 de Bellis Parisiacis:

Hoc illi vicibus peperit natale tr phaeum,
Lux praecursoris lux catecasta I hannis.

CATECHESIS, institutio primoru fidei Christianae rudimentorum, quibus κατηχήσεις suas scripsit Cyrillus Ierosolymitanus. D. Hi ronymus Ep. 61. ad Pammachium *Quae indefinenter in Ecclesia docen et in catechesibus.* Idem de Scripto Eccles. in Clemente Alexandrino κατηχήσεων *magister fuit.* Occurr non semel apud alios auctores E clesiasticos.

CATECHISMUS, institutio puerorum etiam recens natorum, antequa baptizentur, de qua mox in Ca *chizari.* Statuta Augerii II. Episc pi Conseran. an. 1280.

CATECHIZARI, et *Catechumeni fi* pueri, recens etiam nati, diceba tur, sequioribus saeculis, qui ant quam offerrentur ad baptismum, veteris Ecclesiasticae disciplinae vn bra seruaretur, a patrinis in speci catechizabantur, qui iis nomen in ponebant, et *Catechumenos* fact ad baptismum offerebant, tanqu eorum fidei sponsores. Gesta D goberti Regis cap. 24. *Deum ex dem puerum venerabilis vir Amand Traiectensium vrbis Episcopus be diceret, eumque caticumenum facer statimque eum regenerans sanctus P tifex, sacro baptismate, impositoq nomine Sigeberto*, etc. Adde Regir nem anno 605. Quaerit Carol Magnus in Epist. ad Archiepiscop Regni Franciae, *cur primo infans techumenus efficitur, vel quid sit techumenus*, etc. Glaber Rodulpl in Vita S. Guillelmi Abbatis Diui num. 4. *Filium, quem ei vxor pepererat, Catechumenum fieri per* n

num Imperialem praecepit, quod ille (Berengarius Rex Italiae, Imperator etiam dictus) vt monitus fuerat, impleri mandauit, ac propria puerum sustulit dexterâ, eique nomen indixit Willelmum, quem scilicet postmodum, Regina coniux illius ex sacro fonte suscepit baptismatis. Atque inde percipimus, quid velit Flodoardus in Chron. a. 945. Ludouico Rege apud Rodomum degente, Gerberga Regina filium peperit, qui Karolus ad Catechizandum vocatus est, id est, in baptismo, vel catechismo. Concilium Redingense an. 1279. can. 4. Vt pueri per octo dies ante Pascha, et per totidem ante Pentecosten, de matrum vteris nati, si absque periculo reseruari valeant, reseruentur vsque ad illa tempora baptizandi, ita quod medio tempore inter natiuitatem puerorum, et huiusmodi baptismum, perfectum recipiant Catechismum. Adde Synodum Nemausensem a. 1284. c. de Baptismo, et Statuta Ecclesiae Biterrensis apud Marten. to. 4. Anecd. col. 645. Statuta Augerii II. Episc. Conseran. an. 1280. Si vero constiterit Sacerdoti infantem fuisse a laico iuxta formam Ecclesiae baptizatum, non rebaptizet, nec catechizet eum, sed solum inungat eum in pectore et inter scapulas oleo benedicto, et in vertice chrismate, etc. Infra: Nullus Clericus, nisi Presbyter fuerit, catechizet, vel baptizet, vel mortuos sepeliat.

CATECHIZATIO, CATHETICATIO, institutio facta nondum baptizatis, cum fiunt Catechumeni. Ricobaldus Ferrar. in Hist. Pontif. Rom. apud Murat. to. 9. col. 149. Hic (Hyginus PP.) constituit, vt patrinus vel patrina suscipiat leuatum a fonte baptismatis, vel in confirmatione, vel Catheticatione; vel vt habet Cod. Estensis, Catechizatione.

CATECHVMENA, CATECHVMENIA, porticus Ecclesiae superiores dictae, non quod fuerint Catechumenorum stationes, vel locus vbi instrui solebant, vt censent Baronius an. 656. n. 38. Wolphius, et Meursius: sed quod in iis mulieres sacras Liturgias auditu exciperent. Anastasius in Collectaneis pag. 180. Et ascenderunt ad eum in catechumenium Ecclesiae ipsius Monasterii. Gregorius II. PP. Epist. 2. ad Leonem Isaurum in VII. Synodo: Pontifices, si quis peccauit, - - , eum in Ecclesiae Diaconia et in catechumena ablegant. Eustochius in Vita S. Pelagiae meretricis cap. 8. Quae accipiens eum, ascendit in catechumenum, eo quod et nos ibi maneremus. Κατηχούμενα et κατηχουμένια has superiores porticus a Graecis appellari, pluribus ostendit Cangius in Descriptione sanctae Sophiae c. 38.

CATECHVMENARE, catechizare, primis fidei Christianae rudimentis instruere. Gononus in Vita S. Angeli Carmel. to. 2. SS Maii p. 809. In Constitutionibus Ecclesiae Valentinae to. 3. Concil. Hispan p. 107, Catechumenari dicitur, qui fit Catechumenus.

CATECHVMENI, inquit Isidorus lib. 2. de Eccles. Offic. cap. 20. sunt, qui primum de gentilitate veniunt, habentes voluntatem credendi in Christum. Graece autem, subdit idem lib. 8. Orig. cap. 14. auditor interpretatur, vel instructus, pro eo, quod adhuc doctrinam fidei audit, nondum tamen baptismum percepit. Gregorius Magnus lib. 7. Ind. 1. Epist. 24. Si vero sanctum Pascha elegerint expectare, iterum cum Episcopo loquere, vt modo quidem Catechumeni fiant. Augustinus Tract. II. in Ioannem: Omnes Catechumeni iam credunt in nomine Christi, sed Iesus non se credit eis. Quae quidem Catechumenorum appellatio e Scripturis petita est, velut a c. 1. Luc. in Praefat. v. 4. iuxta textum Graecum, item ex Actis Apostol. c. 18. v. 25. tum ex Epist. Pauli ad Galat. c. 6. v. 6. a Graeco vero κατηχεῖν, quod significat insonare auribus, erudire, docere praesertim elementa prima, vt loquitur Apostolus ad Hebr. c. 5. v. 12.

Verum alias angustius strictiusque accipitur vox eadem de certis illorum gradibus, qui ad gratiam baptismatis adspirabant, quas in triplici differentia fuisse, Canones Patresque

CATENNATUS, *exaltatus*. Papias MS. An esset pro Catena suspensus?

CATEPANUS, V. *Catapanus*.

CATERIUS. Inuentarium ornament. et Reliq. Ecclesiae Nouiom. a. 1419. *Item vnus paruus caterius de pergamento notatus, in quo continetur pro cantando in processionibus*. Sed legendum videtur *Caternus*.

CATERNIO, chartae simul compactae, Gallice *Caier*, V. *Quaternio*.

CATERNUM, CATERNUS, idem quod *Caternio*. Vita B. Ioachim Abbatis tom. 7. SS. Maii p. 93. *Diu noctuque scribebam in caterno, in quo ipse dictabat et emendabat in cedulis*.

CATERVA. S. Augustinus lib. 4. de Doctrina Christ. c. 24. *Cum apud Caesaream Mauritanae populo dissuaderem pugnam ciuilem, vel potius plusquam ciuilem, quam Cateruam vocabant: neque enim ciues tantummodo verum etiam propinqui et fratres, postremo parentes ac filii lapidibus inter se in duas partes diuisi per aliquot dies continuos, certo tempore anni solenniter dimicabant, et quisque, vt quemque poterat, occidebat etc.*

† CATERVANARIUM, multitudinis concitatio, in Lit. remiss. a. 1350.

CATERVARIUS, *qui semper in caterua est, id est, in multitudine populi*. Ioan. de Ianua et Glossae Isid. Noti sunt *Caternarii pugiles*, apud Suetonium et alios, qui cateruatim pugnant non singuli cum singulis, de quibus Lipsius.

CATERVATA, vt *Caterua*, multitudo. Rolandinus Patauinus de Factis in Marchia Taruisina lib. 10. cap. 15.

CATERVATIO, ingens caterua, multitudo. Acta S. Reginswindae t. 4. SS. Iulii p. 95.

† CATESAMITTUM, CATHESAMITTUM, i. q. *Cataxamitum*, in Inuent. S. Capellae Paris. a. 1335. et in alio a. 1340.

† CATESTELLUM, portio haereditaria, quidquid boni haereditario iure alicui obuenit. Stabilim. Theob. Comit. Campan. an. 1224. V. *Catallum*.

CATEYA, V. *Cathia*.

† CATEZISMUS, CATHECISM... Catechismus, in Stat. Synod. ... Carcass. a. 1270. c. 4.

CATEZIZARE, pro *Catechizare*, *Catechizari*.

CATHA, machina lignea, Vide C... post *Catus*, vinea.

† CATHADUPLA, *conduit*, per q... *aquae vadunt et dicitur a Cat'a q... est fluxus*. Glossar. Lat. Gall. ... 1352. Cod. reg. 4120. V. *Cat*...

† CATHAFORA, *epilepsia*, ex G... ad Alex. Iatrosoph MS. l. 1. Pa... c. 121.

CATHALECTA, V. *Cataleta*.

CATHAPARES, V. *Cathasiarares*.

CATHAPHRATUS, V. *Cataph*...

† CATHAPIUM, *est quoddam gen... teli* Gloss. vet. Cod. reg. 7679. *Catapulta*.

CATHAPLASMARE, V. *Ca... plasmare*.

† CATHARACTA, canalis, al... vt videtur. Elmham. in vita He... edit. Hearn. c. 18. *Qui catharact... efficiant, diuertant cursus flum... et minus nutandi* (f. nudandi) ... *fodiendi opera subministrent*.

† CATHARELLI, iidem qui *Cath...* Valdensium sectatores, in Chr... MS. scripto a monacho Cisterc. 1466. ex Cod. reg. 5950.

CATHARI. (1) Haeretici Nouati... qui vt ait Prosper Aquitanus ... Chronico, et Isidorus lib. 8. O... cap. 5. et ex eo Ebrardus lib. c... tra Valdenses, *propter munditi... ita se nominauerunt: gloriantes e... de suis meritis, negabant poenite... bus veniam peccatorum, vidu... nuberent, tanquam adulteras dam... bant, et mundiores aliis se pr... cabant*. Eadem habet August... lib. de Haeres. num. 38. Adde C... monitorium Theophili Patriarch. A... xandr. cap. 8. et Consultat. Zac... lib. 2 c. 17. (2) CATHARI et... postmodum dicti Valdensium s... tores, qui diuisi erant in tres s... principales, *Albanensium*, *Con... zensium*, et *Bagnolensium*. De... multa habent Rainerus lib. co... Valdens. cap. 6. et Bonacursus ... de Vita Haereticorum initio ... dem cum *Chazaris* fuisse cont...

G

Gretzerus in Prolegomenis ad Script. contra sectam Valdensium cap. 2. putatque Germanicam esse vocem, ex iis, quae habet Ecbertus Schonaugiensis in sermonibus aduersus Catharos: *Hos*, inquit, *Germania nostra Catharos, Flandria Piphles, Gallia Texerant, ab vsu texendi appellat.* Vnde ducit a voce *Kanzer*, et vt alii crassius efferunt, *Kazer* dictos, T. mutato in Z more Germanis solenni: proindeque *Catharos* eosdem esse, qui *Chazari* appellati sunt. Aliter censet Henschenius ad vitam S. Galdini Cardinalis, qui ita appellatos opinatur propter nocturnas coitiones, a voce Germanica *Caters*, id est, teles seu lemures, vel ex obsoleta iam, et ab Otfrido vsurpata voce *Quaten*, et *Quetten*, garrire, factum ... nomen, quod hodie omnibus in Belgio et Germania haereticis communi manet, vt *Ketters* dicantur. Vetus Epitaphium Mediolani:

Atria qui gradis solii regalia scandis,
Ciuis Laudensis fidei tutoris et ensis,
Praesidis haec memores Oldradi semper honores
Qui solias struxit, catharos vt debuit vsit.

Versus scripti a S. Thoma Aquinate de sancto Petro Martyre:

Et vbi gladius gladio cecidit chatarorum.

H... meminerunt praeterea Con... Lateranense an. 1179. can. 27. ...fridus Monac. S. Pantal. ann. 1163. Monachus S. Mariani Autis... ann. 1180. Caesarius lib. 5. ... 19. Vita S. Galdini Archiepisc. ...diolanens. apud Monbritium, Lu... X. Franc. Rex apud *de Lauriere* tom. 1. Ordinat. pag. 611. n. 5.

...ARISTAE, secta quaedam Ma... ...orum, de qua Augustinus lib. ... Haeres. cap. 46.

...ARNICVM, V. *Cantarinum*.

...ARRVS, epiphora, distillatio, ... *Caterre*, vt pronuntiant hodie, ... *Catarre*, Ital. *Catarro*, a Graeco καταῤῥεῖν, defluere. *Cum iam esset annorum XC. ex Catharro mortuus est*, in Chronico Veron. ad an. 1331. apud Murat. to. 8. col. 647.

CATHASANCTVS, V. *Cataxantus*.

CATHASIARARES, *vel* CATHAPARES, *est linea cum massa plumbea, qua maris altitudo tentatur, vnde Lucius: Hanc cathasiararem pu eodem deuoret vnctum, plumbi paxillum, rudis lineae et natatam.* Sic Vgutio MS.

*) CATHASTA, eyn rame da man Duch an druckent. Vocab. Vet. an. 1477.

CATHECHISMARE, pro *Cathechizare*, edocere dogmata Religionis christianae. Consecratio Eccl. SS. Trinit. de Tritis an. 1056. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 442.

† CATHECIZARI, i. q. *Catechizari*, in Pontif. MS. eccl. Elnens.

† CATHECVMINARI, idem in Ch. MS. an. 1349.

CATHEDRA. (1) Proprie est sedes, seu sessio honestior, et augustior Episcoporum in Ecclesia caeteris aliorum Presbyterorum sedilibus excelsior. S. August. Epist. 203. *In futuro Christi iudicio neque absidae gradatae, nec cathedrae - - velatae adhibebuntur ad defensionem. Linteatas sedes* Episcoporum vocat Pacianus Ep. 2. ad Sempronium, quas Augustinus *velatas*. De iis etiam agit Eusebius lib. 7. Hist. Eccles. cap. 30. *Altarium cathedrae*, id est, praefecturae Ecclesiasticae, Episcopatus, apud Sidonium in Concione. Eustathius in Vita S. Eutychii Patriarch. Constantinop. num. 15. ἀνάγεται εἰς τὴν τῶν πρεσβυτέρων καθέδραν. Vide Sauaron. ad eamdem Concion. Sidonii et ad lib. 9. ep. 16. CATHEDRAM COLLOCARE, vetantur Episcopi in Monasteriis, vel ordinationes facere, nisi ab Abbatibus fuerint requisiti, in Constituto Gregor. M. pro Monachis, apud Baron. an. 601. num. 15. et c. 6. 18. q. 2. a quo profluxit eadem loquendi formula, quae in plerisque Pontific. pro Coenobiis priuilegiis exarata legitur: vbi Glossa addit: *Vt ibi exerceant iudicia.* Concil. Carthag. sub Reparato an. 535. *Oportet enim in nullo Monasterio quemlibet Episcopum cathe-*

cathedram collocare, aut qui forte habuerint, habere: nec aliquando ordinationem quamuis leuissimam facere, nisi Clericorum, si voluerint habere. Esse enim debent Monachi in Abbatum suorum potestate. Eadem habentur in Epistola Pontii Episcopi Arelatensis to. 6 ' Spicilegii Acheriani pag. 430. Adde Bullam Paschalis II. PP. apud Herimannum de Restaur. S Martini Tornacensis c. 8. Vide *Missa publica* et Cardinal. Bona lib. 1. Rerum Liturg. cap. 3. § 3. CATHEDRA DOCTORVM, apud Haymonem in Matth. cap. 25. quae *Cathedrae litteratum* dicuntur Sidonio in Concione. *Cathedrae scholares* Steph. Tornac. ep. 79. (2) Sedes, Episcopatus, Dioecesis. In Notitia Episcopor. Africanor. apud Victorem Vitensem lib. 4. de Persecut. Vandal. Edit. Chiffletianae, habentur non semel haec verba: *Cathedrae, quae Episcopos non habuerunt.* Vetus Martyrol. 15. Kl. Febr. *Cathedra S. Petri, id est Episcopatus.* Concil. Lemouicense ann. 1031. Sess. 1. *Hanc etiam diem statuimus habendam in recordatione omnibus annis qua* (S. Martialis) *translatus est: qua etiam die Cathedra eius, hoc est, ordinatio, siue initium Episcopatus eius est.* Concilium Mileuitan. II. can. 21. *Item placuit, vt quicunque Episcopi quascunque Ecclesias vel plebes, quas ad suam Cathedram aestimant pertinere etc.* Can. 24. *Placuit, vt quicunque negligunt loca ad suam Cathedram pertinentia etc. Cathedrae viduatae*, in Collat. Carthagin. I. c. 185. 217. Vide praeterea c. 16. 18. Adde lib. 12. pag. 252. *Cathedrae matrices*, in Concilio Mileuitano can. 25. et in Codice canonum Ecclesiae Afric. can. 123. *Cathedrae principales*, in iisdem Canon. canon. 38. (3) Ipsa Aedes seu Ecclesia cathedralis. Capitulare Aquisgranense an. 789. cap. 40. ex Concilio Africano can. 38. V. *Incathedrare.* ✝ Eodem nomine designantur interdum ecclesiae parochiales praecipuae in vrbe episcopali, quarum parochi *Cardinales* etiam nuncupabantur. Polypt. Matiscon. an. 1513. (4) Pro arca videtur vsurpari in Actis Proconsularibus causa Felicis Episcopi, apud Bar. an. 314. n. 23. 24. *Inde cathedr... tulimus, et epistolas salutatorias, ... ostia omnia combusta sunt, secun... sacrum praeceptum.* Infra: *Tolle ... vem, et quos inueneris in cathedr... bros et super lapide codices, tolle ...* (5) Nummus aureus Franciscus ... quo Rex in cathedra sedens con... citur. Vetus Regestum: *Anno ... 14. Iulii fiebant cathedrae ponderi... vi 52. marcha auri empta 50. Cath... 7. Apr. 1347. post Pascha: ... empta 50. Cathedr. auri*

CATHEDRALES, unde pro Can... cis Ecclesiae cathedralis, in Ch. ... poldi Ducis Austriae ann. 121... Metrop. Salisburg. tom. 1. p. 395. *Domini cathedrales*, in ali... tom. 2. pag. 560.

CATHEDRALICA, idem quod C... *draticum.* Hist. Tull. pag. XCI... fundatione Capituli Liperdun... *contradidimus ea libertate possid... vt neque cathedralicam, nec ... Archidiaconis ex consuetudine ... solent ab eis exigantur.*

CATHEDRARI, dicuntur Epi... cum ad cathedram Episcopalem mouentur, quod cum consecr... tur, in Ecclesiae cathedra colloc... tur, in eaque sedentes palam ... Episcopis efferrentur: de quo... xime in Galliis more exstat loc... signis apud Stephanum Edd... Vita S. Wilfridi Episcopi Ebor... sis cap. 12.

CATHEDRARII PHILOSO... apud Senecam lib. de Breuit. ... *Cathedrarii Oratores*, apud Sid... lib. 4. Epist. 3. qui de cathedr... losophantur, perorant. *Cathe... serui*, apud Sidonium lib. 1. ... 11. iidem qui apud Martialem ... *dralicii*, qui cathedras seu sell... runt gestatorias, Gall. *Portes...*

CATHEDRATICVM, pensio, ... Episcopo ab Ecclesiis quotann... uitur *in signum subiectionis*, vt ... charta Girardi Episc. Caturc... Instrum. Gall. Christ. tom. 1. ... col. 1. seu *pro honore cathedr...* est in Concilio Bracarensi II. ... *pro respectu sedis*, vt in Conc...

...nnensi a. 997. cap. 2. quae ad duo-
...m solidorum quantitatem restrin-
...git, in iisdem Conciliis. Concil.
...ricarense III. a. 572. *Nullus Epi-*
...eorum per suas dioeceses ambulans
...retter honorem cathedrae suae, id est
...lesias duos, aliquid aliud per Eccle-
...as tolat. Quibus consona habet,
Concilium Tolet. VII. cap. 4. Ch.
Tran...mari Episcopi Viromandensis
& Noviomensis an. 947. apud He-
...arum in Augusta Viromand. *Ea*
...licet ratione, vt omni anno duos
...denariorum persoluat, secundum
...d iubet auctorita., propter honorem
...hedrae episcopalis. . Innocentius
I. lib. 14 Epist. 20. *Et vt vos pro*
...gulis Ecclesiis supradictis vnum quar-
...a. grani, et vnum annonae pro deci-
...nis quarta et duos solidos pro ca-
...edratico persoluatis. Apud Hono-
... III. cap. Conquerente de Offic.
... ord *Cathedraticum* et *Synodati-*
... idem sunt: *Synodatici seu Cathe-*
... nomine duos solidos. Cathe-
...ci et Synodales reditus, in Char-
... Lamberti Episcopi Atrebat. apud
... ...ium Locrium in Chronico
... an. 1111. *Census Cathedratici*
... Lucii PP. apud Vghellum
... Italiae sacrae pag. 759. Ar-
... Lubecens. lib. 3. c. 21. *Episco-*
... ex his quae de cathedratico,
... ...iarum consecrationibus con-
... poterat, sustentabatur. Vbi per
...tiones, videntur *dedicationes*
... seu *quae die dedicationis* Ec-
... Presbyteris offerebantur,
... 10 q. 3. c. 5. vbi etiam prae-
... Cathedraticum non amplius
... vetusti moris esse constiterit a
... exigendum. CATHE-
...ICVM, apud Iulianum An-
... Constit. 115 et 431. illud
... quod Iustiniani Nouella 123. c.
...κὸν vocat: nempe certa
... quantitas quam Episcopi
... ordinati dabant, partim Epi-
... quibus ordinati erant, par-
... Clericis et Notariis, qui in ea
... ...ratione ministrauerant; vnde
... est praest. tionem istam fa-
... ab Episcopis ratione Throni,
... *Cathedrae* adeptae. CATRE-
...TICO, apud Sebastian. Cobar-
ruuium in Thesauro linguae Castel-
lanae, *el que tiene estipendio publico en la Universidad, o studio, con obligacion de leer Cattreda de prima o de vesperas de propiedad, o de tiempo sennalado.* CATHEDRATICA REDHIBITIO, idem quod cathedraticum. Epistola Lamberti Episc. Attrebat. apud Baluzium tom. 5. Miscell. p. 342.

CATHEDRATICVS, doctor, professor, qui docet ex *cathedra* in Conciliis Hispan. tom. 4. p. 765. col. 1. et in Vita B. Francisci Fabrian. tom. 3. SS. Apr. p. 985. col. 2.

† CATHEDRATVM, i. q. *Cathedraticum,* in Ch. a. 1197. apud Hansiz 2. to. 1.; Germ. S. p. 342.

† CATHEDRVLA, diminut. a *Cathedra,* capsa, arca. Req. visitat. Odon. archiep. Rotomag. CAEROLA et CHEOROLIA, eadem notione, ex eodem regesto. V. *Cathedra* 4.

CATHEGETA, CATHIGETA, doctor, praeceptor et Graec. καθηγητὴς. Gloss. Lat. Gr. *Doctor,* διδάσκαλος. Papias: *Catigeta, Rector, Doctor.* Βασιλέως καθηγητὴς, apud Theophilactum Bulgar. Archiep. in Institutione regia 1. part. cap. 2. qui βασιλέως, seu Imperatoris magister Codino et aliis, Anonymus in vita S. Hieronymi: *Huic vero in litterarum studiis plerique cathegetae, id est praeceptores fuerunt. Donatus nempe etc.* Altelmus in monasticis:

Vita aliena tuae tibi sit cathegeta vitae.

Vide notas Cangii ad Cinnamum p. 460. et Glossarium mediae Graecit, vbi dicitur, vocem καθηγητὴς plerumque a Scriptoribus graecis accipi pro ἡγούμενος, Praefectus monasterii.

CATHEGORIALIS ORDO, apud Henricum Aquilonipolensem in Lubecca lib. 1. c. 17. 19. 20. Canonicorum Regularium.

CATHELVM, V. in *Catallum.*

† CATHENA. (1) Ora, arbores extremae, quarum serie terminus forestae constituitur, in Inquisit. forestae Britol. (2) Tributum, pensitatio, in Ch. Ms. a. 1203. V. *Catena* 2.

† CATHENATA, modus agri, quod *cathena* metitur sic dictus, i. q. *pertica*, 25. pedibus constans in Turonibus. Arest. Parlam. Paris. a. 1536.

† CATHENATVM, pessulus, vectis, sera catenaria, Gall. *Cadenat*. Stat. synod. eccl. Carcass. a. 1321. V. *Catenatium*.

CATHEOGRICA CAPPA, V. in *Capa*.

CATHEPOLVS, V. in *Cacepollus*.

CATHERACTA, V. *Catharacta*.

CATHERDATVS, pro *Cathedratus*, cathedrae seu throno impositus, ad regiam imperatoriamue dignitatem euectus. Carmen de Ottonis IV. destitutione, apud Leibnitium tom. 2. Script. Brunsw. pag. 530. V. *Cathedrari*.

CATHESAMITTVM, Vid. *Catesamittum*.

CATHESICARE, pro *Cathechisare*, Christi doctrinam edocere. Vita S. Hildulfi per Rosweidum in Historia Mediani monasterii pag. 80.

† CATHESISMVS, pro *Catezismus*, seu *Catechismus*, in Stat. synod. eccl. Castrens. a. 1358.

CATHETICATIO, V. *Catechizatio*.

CATHETIZARE, vox efficta, vt videtur ex Graeco καταπιθέναι, conferre, contribuere, soluere. Epist. Andreae Regis Hungar. in Gestis Dei per Francos: *Porro vestra non miretur Sanctitas, si de bonis regni nostri ad praesens, iuxta honorem vestrum et nostrum vobis cathetizare non possumus. Ad hoc enim nos compulit et sanctae peregrinationis grandis expensa etc.*

CATHETVS, Gr. κάθετος, perpendiculum, V. *Tolffinining*.

CATHEZIZARE, pro *Cathechisare*, in Ordinar. Ms. Eccles. Rotomag.

CATHICVS, dux, a corrupta voce Graeca καθηγος, pro καθηγητής, vel καθηγημών. Vita S. Germani Grandiwal. inter Acta SS. Bened. Saec. 2. n. 11. *Bonifacius dux siue cathicus*.

CATHIGETA, V. *Cathegeta*.

CATHINIA AVRI vel ARGENTI, quae adhibetur in medicamentis ap. Constantin. African. lib. 1. de morbor. curat. cap. 7. 8. lib. 2. cap. 2. 24. etc. Glossar. Sangermann. M *Cathinia genus lapidis vnde Cypri es (aes) efficitur. Cathinia gi tur in metallorum eris atque arge fornacibus insidente nitore. Nam vt ipse lapis ex quo fit es, Cath vocatur, sic rursus in fornacibus e stit, et nominis sui originem recip Cathinia et Calcitheos horigo e*

† Mendose pro *Cathmia* seu pot *Cadmia*, minerale quoddam vt Ch citis. V. Mabill. Iter. Ital. p. 1

† CATHOLICANI, Boerio De aur. quaest. q. ant. 1. iidem qui C *entes, seruientes, sergentarii, ca riani*. V. *Catholiciani*.

CATHOLICATVS, districtus *Ca lici*, in Gestis Innocent. III. PP. 127. 128. V. *Catholicus* 3.

† CATHOLICE, omnino, prors vel congruenter, legitime, in Tab Niuern.

CATHOLICIANI, officiales *Catho corum*, de quibus mox, in lege 9. 2. C. de Bonis proscript. vbi n guntur cum Caesarianis. Glos Basil Ρατιονάλιοι, τοὺς μαγκιπ τοὺς αὐτοὺς καὶ καθολικιανοὺς καὶ τώνας, καθ' Ἕλληνας. Hinc f pro *Spiculatoribus* vocem vsurp Sueno in Hist. Danica cap. 7. *Qu illico Catholiciani corripientes, eius amputarunt*. Infra: *Qui do commentatus, pacis fideique integri violata, tempore serotino, post ve ras celebratas, instructus Catholician Kanuto et Waldemaro mortem chinatur*. V. *Caesariani* et *Cath cani*.

CATHOLICON. Necrolog. Lauresh in Vindem. Litter. Friderici Sc nati pag. 29. *Qui etiam compar librum Catholicon pro quinque renis*. An Glossarium Ioanis de nua, quod *Catholicon* appellauit

CATHOLICVS. (1) Titulus R Franciae vulgo datus. Summa P cii Prouincialis Ms. ex Bibl. Thu Codd. 225. vbi de Inscriptioni Epistolarum: *Papa Regi Franc Gregorius Seruus seruorum Dei c cto filio viro catholico, vel Regi F corum, salutem et apostolicam b dictionem - - sic scriberet Papa Regibus, et alii Reges illi, remot*

lium viro Catholico, quod apponi solet Regi Franciae et Regi Ierosolymitano: huic quia semper fidelis existit, illi vero quia defensor est Christianitatis. Honorius Papa IV. Epist. ad Philippum IV. an. 1286 in Vindemiis Litter. Fred. Schannati p. 210. *Honorius Episcopus Seruus Seruorum Dei Philippo illustri Regi Franciae viro Catholico salutem. - - quilibet Rex Franciae speciali nomine Catholicus appellatur.* Iam multis retro Saeculis *Catholici* nomen Regibus Galliae inditum fuit. Mabillonius lib. 5. de Re diplom. tabella 22. refert clausulam librorum Gregorii Turon. de Gloria Confessorum, in qua praedictus *libellus* dicitur conscriptus. - - *Anno ab Incarnatione Domini 767. temporibus felicissimi atque tranquillissimi et Catholici Pippini. Regis Francorum et Patricii Romanorum etc.* Sed ante eum *Childeberti Catholicissimum regnum* dicitur sub finem vitae S. Caesarii Episc. Arelat. Vnde Gregorius M. in Epistola ad Childebertum II. lib. 5. Ep. 6. *Quanto caeteros homines regia dignitas antecedit, tanto ceterarum gentium regna regni vestri profecto culmen excellit*, nempe fide vt postea explicat. V. *Christianissimus. Catholici* nomen Hispanicis Regibus tribuit Alexander VI. teste Mariana in libro XXVI. cap. XII. Addit Comineus in libro V. de bello Neapolitano, decreuisse Pontificem Romanum nempe Alexandrum VI. genere Hispanum, *attribuere illis nomen, vt Christianissimi dicerentur, et in suis ipse litteris atque sermone sic eos vocasse: sed cum ex Cardinalibus quidam resisterent, neque Galliam vellent appellatione illa priuari, Catholicos nominare iussisse.* Ex eo igitur procul dubio tempore Reges Hispani vocantur *Catholici.* Extat apud Miraeum tom. I. p. 165. col. 1. Charta Manissis Episc. Cameracens. pro Dicleuennensi Abbatia S. Petri an. 1081. data, *Precibus ac petitione Roberti iunioris Catholici Comitis Flandriae etc.* An *Catholici* titulus hic exprimat fidem huius Comitis an *Catholicam* seu *vniuersalem* vel integram totius Flandriae ditionem, aliis definiendum permittit editor Cangii.

(2) Dignitas et magistratus, in Africa praesertim. Gloss. vet. *Consularis*, Καθολικός. Hinc apud Eusebium lib. 8. c. 23. Καθολικὸν τῆς Ἀφρικῆς, et l. 4. de Vita Constantini, τὸν τῆς διοικήσεως Καθολικόν, de Consulari et Praefecto Africae interpretantur viri docti. At Cuiacius ad leg. 5. C. de Iure fisci lib. 10. contendit probatque non vno Basilicorum loco id nominis spectasse Procuratores fisci, quod clare euincit Theodorus Hermopolites ad l. ult. C. Si a non compet. iud. Ὁ Καθολικὸς, ἤγουν ὁ προεστώμενος καὶ φροντίζων τῶν δημοσιακῶν πραγμάτων. Huic notioni conuenit Gloss. Gr. Lat. Καθολικός, *rationalis*. V. Gl. med. Graecit. Nec obstat quod *Consulares* eosdem cum *Catholicis* fuisse doceant veteres Glossae: nam Consularium, vel certe Proconsulum munus fuit tributorum exactioni incumbere, quod Dio lib. 53. diserte tradit. Iudices et Praesides iidem muneri operam impendisse ostendunt praeterea l. 11. C. de Annon. et tribut. l. 10. 1. in fiscalibus C. de exact. tribut. Nov. 116. et Cassiodorus in Form: Rectoris prouinciae: Eiusdem muneris et appellationis censeri debent Officiales Gallici dicti *Genereaux de Finances*, quos γενικοὺς Byzantini Scriptores passim vocant.

(3) Primas, qui inter Episcopos, *Primatiae*, vt vocant, dignitatem obtinet. Id porro appellationis spectauit praesertim spectatque etiamnum hodie Primates aliquot Asiaticos, Antiochenae olim sedi subditos et suffraganeos, quorum Iurisdictio et dioecesis tam ampla erat, vt inde se *Catholicos*, id est, vniuersales, nuncuparent. Otto Frising. l. 7. Chron. c. 32. Bern. de Breydenbach Itin. p. 151. Habuit etiam Aethiopia suos *Catholicos* Alexandrinae sedi subiectos, non tamen tantae auctoritatis, quanta pollebat *Seleuciensis Catholicus*, cui ius erat ordinare Archiepiscopos, sicut faciunt Patriarchae, quod Aethiopicis Catholicis non licebat. Canones Nicaeni Ara-

Arabici c. 36. *Catholicum Albaniae* memorat auctor narrationis de Rebus Armeniae apud Combefisium, qui Καθολικὸς Ἰβηρίας dicitur in Maenaeis ad 26 Iunii in S. Ioanne Episcopo Gothiae. *Catholicus Iacobitarum*, quem illi Patriarcham vocant recensetur a Zonara in Heraclio. De *Catholicis* multa praeterea commentati sunt Sirmondus in Adventoria, Salmasius in Eucharistico cap. 3. et Marca in Dissertat. de Primatib. cap. 26. 27. CATHOLICVS ABBAS, seu Hegumenus. v. *Abbas Abbatum.*

(4) Rectus, aequus, qui fidem datam seruat. Transl. S. Florentini inter Acta S.S. Benedict, Saec. 6. p. 2. pag. 809.

(5) Fidelis, in Concilio Ilerdensi sub Ioanne II. c. 9. vbi *Catholici* distinguuntur a catechuminis. † Ch. Mf. a. 1070. *Folkardus - - omnibus in Christo catholicis*, etc. CATHOLICI CHRISTIANI, in Concil. Carthag. III. c. 13. Carthag. IV. c. 43. et alibi. V. *Ecclesia catholica.*

(6) † Christianus, vir probatae fidei, integer vitae. Chartul. L. Magl. Parif. ch. 1. *Quae - a catholicis viris eidem conlata fuerint ecclesiae.* Libert. Montisful. a. 1312. t. 7. Ordinat. reg. Fr. p. 501. *Quod quilibet de populo filias suas cuilibet catholico valeat maritare.*

CATHOLOGVS. (1) *Pars superior molendini.* Vetus Vocabular. Iuris vtriusque. Partem molendini molam superiorem *Catillum* appellauit Paulus IC. (2) † Forte libellus professionis, qui a monacho profitente super altare defertur. Ch. Mf. official. Trecenf. a. 1316. *Radulphus abbas - - promisit - - sub voto et cathologo religionis suae.* V. *Chatologus.*

CATHOLVS, palac, *Gall. Chaton.* Historia Monasterii S. Florentii Salmuriensis, apud Marten. tom. 5. Ampliff. Collect. col. 1122. *Sarcophagum aperuerunt, anulumque aureum cum digito, et Catholum argenteum, et quinque solidos antiquae monetae argenteos inuenerunt: nomenque Reinaldi scriptum erat in anulo.*

CATHOMVS, V. *Catomus.*

CATHORIVS. Quoniam Atta[...] menta cap. 72. *Si quis conuict[...] erit. - - - De pace Domini R[...] infricta, Rex habebit de eo 22,* [...] *et 3. cathorios, vt pro vno quo[...] thorio, 9. vaccas.* Vbi Skeneus, *Cathorios* legendum censet, *Ca[...] rios*, i. e. equos, quibus testes [...] exsecti et amputati, vti haec [...] apud Latinos sumitur.

† CATHVCIVM, idem forte ac Ital. *torcio*, pessulus, Inuent. Mf. thes. [...] Apost. a. 1295. *Cupam de argent[...] intus est ad rotulas cum cathucio.* [...] *Cathenatum.*

CATIBLIS. Caper de verbis dub[...] *Catinus, hic, non Catiblis.*

CATICHVMENVS, pro *Catechu[...] nus*, in Epistola Anonymi ad C[...] lum M. apud Marten. tom. I. Ane[...] col. 15.

† CATICVLVM, *la mitria*, in Gl[...] Lat. Ital. Mf.

† CATICVMINA, puella quae sub a[...] ena est tutela, vt videtur. Ch. 1006. inter Probat. t. 2. Hist. O[...] p. 164. *Sorores eius - - nec se T[...] finendis caticumina adhuc etc.*

CATEGERA, *doctor, praeceptor*, ap[...] Papiam. Vita S. Augustini Cant[...] Episc. apud Mabill. Saec. I. S. S. [...] nedict. p. 530. Leg. videtur *C[...] geta* pro *Cathegeta.*

CATIGETA, V. *Cathegeta.*

† CATIGOTEMA, *lo sacrificio*, Gl[...] Lat. Ital. Mf.

CATILATOR. V. in *Catillare* 1.

CATILLAMEN, V. *Castillamentum.*

CATILLARE. (1) Vocem edere in[...] felis, Gall. *Miauler.* Ebrardus Graecismo:

Sed catulus latrat; hinc muril[...]
que catil[...]

Apud Fulgentium Grammatic[...] *Catillare est per alienas domos [...] tractum a catulis, quod per om[...] mos circumeunt.* Haec ex Plauto [...] Propertio. † Vnde CATILATO[...] *que va per altrire case*, in Gloff. L[...] Ital. Mf. Vid. Lex. Martinii. (2) *Deglutire vel sonare vt catulus.* Gl[...] vet. Cod. reg. 7613. V. *Catilesa[...]*

CATILLIS, doctrina, institutio, [...] sciplina, si vera lectio est in S[...] plemento Antiquarii, vbi legit[...] *Catill[...]*

Catillem, διδασκαλίαν, παιδεύειν, doctrinam.

CATILLO, gulosus, a catelli appetentia, in Glossis Sangermann. MSS. num. 501. Festus habet: *Catillones appellabant antiqui gulosos.* Gloss. Lat. Graec. *Ligurius, gulosus, catillo*, λίχνος. Vtitur etiam Macrobius lib 3. Saturn. cap. 12.

CATILOSVS, *goloso e auido*, in Glossar. Lat. Ital. Ms. V. *Catillare* 2.

CATINAE PELLES, V. *Cattinae Pelles.*

CATINISCI *et Cimbia Poculorum genera.* Papias Ms. Diminutiuum est *Catini.*

CATINNA, *genus lapidis, vnde aes Cyprium efficitur.* Gloss. vet. Cod. reg. 7613. V. *Cathinia.*

CATINVS. *Ludus catini* memoratur, in Stat. Vercell. l. 4. p. 84. *Quod - - non audeat - - ludere - - ad ludum catini siue squaylini, cum taxillis subtus vel alia re.*

CATIOLA, colum, vt videtur. Ch. a. 1120. ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital. med. aeui p. 273. *Post haec subdiaconus de calice, vbi vinum oblationum fusum est, per catiolam argenteam in calicem aureum fundit.* V. Cauuta.

CATITANIA, nomen regionis in Italia, quae hodie *Capitanata*, teste Romualdo Salernit. Archiep. in Chron. Ms. V. Cangium in notis ad Alexiad. et supra v. *Catapanus.*

CATIPANVS, V. *Catapanus.*

CATLASTER, V. *Catulaster.*

CATLICELLVS, V. *Carticellus.*

CATOBLEPA, *bestia quaedam, cuius aspectus vitam aufert.* Gloss. vet. Cod. reg. 7613. V. Lex. Martinii in *Catoblepas.*

CATOMAIN, V. *Catamaiti.*

CATOMARE, CATOMIDIARE, V. mox in *Catomus.*

CATOMVM, V. *Catenatium.*

CATOMVS, *ceruix*, in Gloss. Arabico-Lat. ex quo conficit Iosephus Scaliger Epist. 144. et 146. ex Graec. κατωμος vocem deducendam, vt κατωμος sit commissura ceruicis cum humeris, proindeque *Catomis caedere*, esse in ceruicibus caedere, quod quidam ex Scriptoribus latinis *Catomidiare* dixerunt, κατωμιδιάζειν, seu κατὰ τοὺς ὤμους τύπτειν. Victor Vitensis lib. I. de Persecut. Vandi *Venerabilem senem in publica facie catomis ceciderunt.* Id est palam et propatulo plumbatis in ceruicibus ceciderunt, vt *Catomis* accipiatur ibi τοπικῶς, non vero ὀργανικῶς. Ita Scaliger, vbi in eam rem multa erudite commentatur. Passio S. Afrae apud Velserum; *Porro sacrifica, ne - - - - cathomis te caedi iubeam.* Ado Viennensis et Beda in Martyrol. 15. Iuni. *Deinde a Valeriano Iudice catomis caesus in confessione permansit.* Acta S.S. Viti et Modesti to. 2. S.S. Iunii pag. 1021. *Cum eum ad deorum cultum vocare non posset, cathomis caedi iussit.* Quiricus Archiepiscop. Toletan. in Hymno S. Eulaliae, in Breuiario Mosarabe.

Haec enim catomata sistitur equuleo
Caeditur, exungulatur, atque flammis vritur.

Vita eiusdem S. Eulaliae ex Breuiario Palentino, et aliis: *Tunc Calpurnianus turbido furore succensus, putans pudicam virginem more infantum, a tergo corporis emendari, iubet per officium Curatoris eum catomari. - - - Cumque catomaretur corpus eius delicatum et sanctum illatae caedis verbera aequo animo sustinebat.* Verum catomos genus virgae fuisse videtur innuere vetus Interpres Iuuenalis ad Sat. 3. *Quia aut catomis caedebantur, aut quia manibus vapulant cunei per ciuitatem.* Ita enim legendum plane conuincunt praeallata. Vbi *Catomis caedi, et manibus vapulari*, diuersa esse innuuntur. Certe Papias *Catomos, virgas ferreas* interpretatur: Breuiloquus etiam *flagella ex virgis ferreis facta, vel flagella ex virgis in modum scobarum, quibus, inquit, vtuntur Religiosi in Capitulis* Quae quidem posterior interpretatio videtur probabilior, cum apud Iuuenalis Interpretem *Catomi* de virgis ferreis intelligi non possunt, sed de vimineis capienda eius verba videantur.

Sed neque procliuius est definire quid sit *Catomo suspendi*, in Actis S. Babylae Martyris cap. 2. num. 6. *Rex iussit tres infantes leuari in catomo et primo dari duodecim plagas, secundo*

secundo autem nouem, etc. Et apud Adonem et Bedam 18. Nou. *Catomo suspendi eum, ac verberari, et postremo etiam decollari iussit.* Quam quidem loquendi formulam censet idem Scaliger intelligendam de iis qui flagris caedebantur, funibus vtrinque a terra leuati, et ita suspensi, vt ceruices a terra longius, quam pedes exstarent. Nicolaus Alemannus in Notis ad Anecdota Procopii pag. 85. 1. Edit. κατ' ὤμους καὶ νῶτα caedi, esse μετέωρον αἰρεῖσθαι, ait, quomodo pueri in ludo litterario vapulare solent, ex eodem Procopio pag. 13. 54. et 78 et ex Nicephori CP. Breuiario pag. 25. Edit. Reg. Et sane ita etiamnum pueri vapulandi a duobus valentioribus condiscipulis in sublime educuntur, nudato tergo flagella excepturi.

Alii *leuari in catomo*, esse in alienos humeros attolli volunt. Sed et olim veteres, vt et hodie reorum humeros caedebant, vt κατ' ὤμους caedere, seu catomis, id genus supplicii fuerit. V. P. Fr. Chifflet. ad Victor. et Casaubon. ad Spartianum. Praeterea Gloss. med. graec. in κατάραχα.

CATONIVM, V. *Catamaiti.*

CATRANVM, fascis pice illitus, Gall. *Goudran.* († vel potius resina, ab Ital. *Catrame.*) Bartholomaeus Scriba lib. 6. Annal. Genuens. ad an. 1241.

CATREDATICO, V. *Cathedraticum.*

CATRICVLA, *fucus, circumuentio, fraus, deceptio*, Gloss. Isid. cui concinunt Papias et Constantiensis: qui trium Scriptorum consensus non impedit, quin Graeuius post Pithoëum legendum contendat, *Craticula, focus.*

CATRIGA, pro *Quadriga*, currus, apud Lobinellum in Gloss. ad calcem Hist. Brittan.

†CATROPHILON, *Gr. fastidium cibi*, Gloss. vet. Cod. reg. 7613.

CATTA. (1) CATTA CATTVS, nauis species. V. *Gatus.* (2) CATTA, CATTVS, GATVS, GATTVS, felis, Gallis *Chat*; *Gatta, Gatto* Italis; Germ. Katze, *katt* Saracenis, vt est in Glossario ad calcem itinerarii Hierosol. Bern. Breydenbach. Gloss. graec. [...] κάττα, *catta.* Gloss. Lat. Graec. Αἴλουρος, *felis, catta.* Baruch cap [...] 21. *Supra corpus eorum et supra caput eorum volant noctuae, et hi[...] dines et aues etiam, similiter et [...] tae.* Ioanes Diaconus. lib. 2. [...] S. Gregorii cap. 60. *Nihil in m[...] do possidebat, praeter vnam catt[...] quam blandiens crebro, quasi coh[...] tatricem in suis gremiis refoue[...]* Euagrius lib. 6. cap. 24. Αἴλου[ρον] ἣν κάτταν ἡ συνήθεια λέγει. CA[...] Sexto Platonico lib. de Medicina a[...] mal. cap. 18. CATTVS. Glo[ss.] veteres: Αἴλουρος, *cattus.* Ioan. Ianua: *Musio dicitur a mus, eo q[...] muribus sit infestus. Hunc vul[...] cattum a captura vocat.* Vgu[...] *Catus dicitur veluti cautus, vnde [...] catus quoddam animal ingenios[...] scilicet murilegus, quem alii dic[...] Gatus, per g. scilicet corrupte.* Isidorus *Cattum* dictum vult, qu[...] *Cattet, id est, videat.* Glossae Ar[...] bico-Lat. *Musium, cattum*, q[...] *cattat, id est, videt.* Vbi *catt[...]* idem forte quod *captare*: vnde G[...] etiam num *Guetter* dicunt, l[...] *Cattare*, quod faciunt feles, [...] mures captant et obseruant. C[A]TVS, apud Lucam Tudensem lib[...] contra Valdenses cap. 14. Osber[...] de Miraculis S. Dunstani inter A[...] SS. Benedicti Sec. 5. p. 709. GA[T]TVS, ex Italico *Gatto.* Ioan. Ianua: *Cattus, quoddam animal [in]geniosum sc. murilegus, quod alii [di]cunt Gattus per. g. sed corrupte.* D[o]minzo lib. 1. de Vita Mathild.

Stat male cum gatto mus in s[...]
simul ar[...]

Occurrit etiam in Chronicis Pisa[...] Vghellianis ann. 1177.

CATTELMVTE, V. *Capilmut.*

CATTINAE PELLES. *Vita* S. W[ul]stani Episc. Wigorn. cap. 2. *Cu[...] suggerenti vt pelles saltem catinas [...] mitteret etc.* Continuator Flor[entii] Wigoriensis pag. 663. *Nulla Ab[...] tissa carioribus vtator indument[is] quam agninis, vel cattinis.* Tabula[ri]um S. Florentini: *Dedit quoque [...] ellonius de Arbreo decimam suam [...]*

Cape[...]

Capella cui dederunt Monachi palafredum et pelles catinas. Hist. Monast. Abbendon. in Anglia: *Pellicias habeant, iacebant super cilicia, habebant coopertoria catina.*

CATVLVM, *feretrum.* Glossae Arabico-Latinae. Lege *Capulum*, quod feretrum est Festo, a capiendo sic dictum.

CATVS. (1) Felis, V. *Catta* 2. (2) Vinea, V. *Catus* 2, et *Causia* 1.

CATVLASTER, βουπαις, *adolescentulus*, in Supplemento Antiquarii. *Catulaster*, πάλληξ, apud Cyrillum. Vox deriuata a *Catulus* et de pueris dicta adulationis ergo vt habetur apud Priscianum lib. 3. *Catlaster* contracte dixit Vitruuius lib. 8. cap. 4. vt pro *Catastos* restituit Turnebus lib. 24. Aduersar. cap. 7. † Glossar. Lat. Ital. MS. *Catulaster*, *lo cane saluatico.*

CATVLASTRVM, ludus puerilis. Dracontius lib. 2. sub finem:

Non catulastra gerit puerilia.

CATVLVM, *la centura*, in Gloss. Lat. Ital. MS.

CATVLVS, paruulus *Catus* seu felis, in Act. SS. Bened. saec. 5. p. 709.

CATVNIS. Gloss. Isid. *Parapsis*, *granata vel catunis.* Legendum vt in Excerptis: *Parapsis*, *gauata vel catinus.*

CATVPLVS, *aduentus nauium*, in Glossario San-German. MSt. num. 501. Lege et vide *Cataplus*.

CATVRCINI, V. *Caorcini.*

CATVRSIENSES, V. *Caturnenses.*

CATVS. (1) Felis, V. *Catta* 2. (2) CATVS, CATTVS, GATVS, et GATTVS, vinea. (*) Germanis quondam Katze, Vid. Frisch. in Lexico.) Veget. lib. 4. cap. 15. *Vineas dixerunt veteres, quas nunc militari barbaricoque vsu cattos vocant.* Brito in Vocab. *Vinea dicitur quaedam machina bellica, quae Gallice dicitur Chat.* Mamotrectus ad Ezech. 35. *Vineas, machinas bellicas quibus itur ad murum suffodiendum quas Bononienses vocant cattos.* Catti ergo sunt vineae, siue plutei, sub quibus miles in morem felis, quem *Catum* vulgo dicimus, in subsessis aut insidiis latent. Willelmus Brito lib. 7. Philipid.

Huc faciunt reptare catum, tectique sub illo
Suffodiunt murum.

Monachus Vallis Sarnaii in Hist. Albig. cap. 42. *Machinam quandam paruam, quae lingua vulgari catus dicitur, faciebat duci ad suffodiendum murum.* Occurrit praeterea apud eumdem cap. 52. et 63. Matth. Paris an. 1226. Iacobum de Vitriaco lib. 3. Hist. Oriental. pag. 1142. in Hist. obsidionis Iadrens. an. 1345. lib. 1. cap. 34. lib. 2. cap. 6. etc. CATTVS, eodem significatu, apud Ottonem de Sancto Blasio cap. 23. Iacobum de Vitriaco in Epist. de Captione Damiatae, Ioan. de Beka in Arnoldo 49. Episc. Traiect. Suffridum Petri in Ioan. Heinsberg Episc. Leod. cap. 17. in Chronico Colmariensi p. 51. 61. etc. GATTA, apud Radeuicum lib. 4. cap. 63. Vide in *Goza*, et *Gatta* 2. GATTVS apud Conradum Vspergens. *Fecit turrim ligneam erigi et alia instrumenta, quae Gattos, siue aliis nominibus nuncupant, praeparari.* Occurrit etiam apud Monachum Paduan. l. 2. Chron. cap. 8. in Hist. Cortusior. lib. 7. in Chronicis Pisanis p. 853. to. 3. Vghelli, apud Ottonem Morenam in Hist. Rer. Laudens. p. 46. 47. 49. 54. 56. etc. *Sed Gatus vel Gattus* apud hunc scriptorem non ad suffodiendum murum in imo, sed ad traiiciendam fossam, ipsumque murum desuper destruendum inseruiebat, vt recte adnotat Murator. to 6. col. 1035. Hinc merito concludit idem non ad suffodiendum murum, sed potius ad ipsius pinnas siue loricas euertendas institutum fuisse Gattum, pluteumque, Gall. *Gallerie* potius quam vineam esse appellandum. Quam belle haec conueniant *Catto*, quem describit Cornelius Zantfliet in Chronico apud Marten. t. 5. Collect. Amplis. col. 389. ex ipsis illius Chronographi verbis patebit: *Interim* inquit, *rem in desperato ponentes Leodini quoddam instrumentum ligneum ex trabibus immensae magnitudinis construentes, quod* Cat-

Cattum nuncupabant, substratis arti-ficiose rotis ligneis ad diruendos muros Traiecti et oppidi Wick minare coeperunt. His addo quae referuntur in Breuiario Hist. Pisanae ad an. 1171. *Cumque diu pugnatum esset, illi se non valentes tenere videntes murum a Gatto foratum et a manganis turrim IV. Nonas Decemb. se reddiderunt Pisanis.* Ex quibus conficimus, varios fuisse *Gattos;* alios quidem ad suffodiendos muros, quos solus attendit Cangius et de quibus fuse Matth. Dogen Architect. Militar. pag. 488. et Milliet Dechales Curs. Math. lib. 5. propos. 10. et 11. to. 2. alios vero ad diruendos, quos hic post Muratorium attigimus. CATA, apud Guillelm. de Podio. Laur. cap. 30. *Deinum fuit consilium aedificare machinam ligneam, quam vocabant catam, cum qua terram et aliqua pertraherent ad replenda fossata, quibus aequatis pugnam cominus inferrent, et effractis clausulis ligneis insilirent.* (3) Truttae piscis species apud Hibernos. Vide Giraldum in Topogr. Hibern. dist. 1. c. 7. (4) † Assisia comit. Fuxi in Reg. S. Ludov. *Item pro bailinia catorum in quolibet laboratore.* Legendum videtur *Carrorum.*

CATVX, *sublimis*, Papias MS.

CATZOLA, V. *Cazola.*

CAVA. (1) Fossa, locus depressus, vallis, Italis, *Caua*, Gallis *Cauée*, quasi *cauata.* Gloss. Lat. Graec. *cauum* κοῖλον. Frontinus de limitib. *Certis locis vias, cauas, itinera, coronas.* Idem: *quicquid viarum riparum, Cauarum* etc. et lib. 2. Stratag. c. 2. *Hannibal contra Marcellum pugnaturus, cauas et praeruptas vias obiecit.* Vetus Charta cornutiana edita a Suaresio: *Id est, a caua arcus qui mittitur ad Praetorium etc.* Infra: *quae sepis descendit per regam aut ad viam cauam siue ad torum, quae redit vsque ad arcum supradictum, etc.* *Caua* hic idem est ac *Cuniculi.* Charta Rogeri Comitis Siciliae pro Eccles. Pactensi apud Rocchum Pirrum: *Inde vero transit ad profundam et obscuram cauam sc.* viam V. tom. 2. p. 500. Vghellum to. 6. pag. 269. et infra v. *Gaba.* S igitur *cauae*, κοιλώματα et χα[...] τα. Stephanus: κόος, τὰ κοιλ[...] τα τῆς γῆς, καὶ πάντα τὰ [...] ἤλεγον. CAVA, cella depressa, qua vinum oleumue recond[...] Gall. *Caue.* Statuta Arelat. M[...] art. 180. *Caue oley inquirentur* [...] *libet anno.* *Quaedam Caua seu* [...] *lapidea*, apud Santonum Hist. A[...] nion. pag. 164. CABA, pro C[...] apud Innocent. de Casis littera[...] pag. 243. CAVEA, eadem not[...] Gallis *Cauée.* Will. Tyrius lib. [...] cap. 9. (2) CAVA, *vacua parte* Glossis Sangermann. MS. num. [...] (3) † Libert. Villaefr. Petragor. 1357. t. 8. Ordinat. reg. Fr. p. [...] *De summata vinorum vel caua*[...] *unum denar.* Legendum *Caua*[...] V. *Canna.*

† CAVACATAL, equestris exp[...] tio, in Stat. Gen. l. 4. c. 83. [...] *Caballicata.*

CAVACEQVIA, custos vinear[...] vox Hispanica. Fori Oscenses [...] bi I. Regis Aragon. a. 1247. fol. [...]

† CAVADENS, an ornamentu[...] aut *dentiscalpium*, Gall. *Cau*[...] Ital. *Cauadenti* est dentiducus. [...] releta serm. in Domin. Quinqu[...] *Contra illos portantes barbas et* [...] *uadentes.*

CAVADIA. Ch. a. 1317. in Prob[...] Hist. Monmorenc. p. 342. Legen[...] *Cauaria.*

CAVAGIVM, census capitis, V. *Capitale* 7.

† CAVAGLONVS, i. q. *Cauagnin*[...] Stat. Perus. p. 54. V. *Barta* 1.

† CAVAGNINVS, CAVAGN[...] fiscina, corbis, Gall. *Cabas.* St[...] Vercell. l. 6. p. 145. V. *Cabacen*[...]

CAVAILLERIVS, CAVAILLIERI[...] V. *Caballarius* 1.

CAVALAGIVM, V. *Caballacum*, *Caballada.*

† CAVALARIA, CAVALLARI[...] equitum incursio, in Stat. Verce[...] l. 1. p. 18. V. in *Caballaria* 1.

CAVALARICITIA, V. *Caballeritia*

CAVALARII. Statuta antiqua Abb[...] tiae St. Petri Corbeiensis cap. 1. [...] *tricularii 12. laici 30. ad 1. camera* *6. sutores, 3. cauilarii 2. fullo* [...]

Leg[...]

Legendum videtur *Canatarii*, ex Gall. *Sauetiers*, veteramentarii sutores.

CAVALCADA, CAVALCATA, V. *Cabalcata*.

CAVALCARE, V. *Caballicare*.

CAVALCARIA, V. *Cabalcata* 1.

CAVALCATIVVS, caballinus, equinus, in Ch. an. 1193. ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital. med. aeui p. 449.

CAVALCATOR, eques, Ital. *Caualcatore*, ap. Murat. t. 9. p. 780.

CAVALCATVRA, equitum turma, ibid. p. 842.

CAVALCATVS. (1) Pompa equestris, apud Rymer. t. 4. p. 76. V. *Cabalcata*. (2) Expeditio militaris, incursio, ap. eumd. t. 5. p. 773.

CAVALEADA, V. *Caballicata* 1.

CAVALERIVS, eques, inter vicarii ministros recensetur, in Stat. Montisreg. p. 3.

CAVALGA, V. *Cabalcata* 1.

CAVALGADA, V. *Cabalcata* §. 4.

CAVALGATA, V. *Cabalcata* 1.

CAVALHARIVM, V. in *Caballaria* 1.

CAVALLAGIVM, V. *Caballicum*.

CAVALLAIRICVM, V. in *Caballaria* 1.

CAVALLAIRINVS, praedium caualcatae seu seruitio militari obnoxium. Enumeratio iurium Comitis Biterr. in Ciuitate Albiensi an. 1252. *Item de nouo addit dictus Senescallus, et significat Celsitudini vestrae, quod dominus Guillelmus quondam Episcopus Albiensis recognouit domino Rogerio tunc Vicecomiti Biterensi, se tenere ab ipso in feudum liberum omnes caualcaturas, quos tenebat in Albigesio, et quod tenebat ei iure facere talem recognitionem, quam faciebant milites, quorum fuerunt, et recognouit, etc.* V. *Caballaria*.

CAVALLARIA, (1) Equitum incursio, V. *Caualaria*. (2) ✝ Caeremonia militis inaugurandi. Testam. an. 1330. ap. Cens. inter Cens. eccl. Rom. (3) Alia notione V. in *Caballaria*.

CAVALLARIVS, V. *Caballarius* 5.

CAVALLATICVM. (1) Praestatio annuae pro *caballis*, V. *Caballicum*. (2) Obligatio pergendi in exercitum cum domino superiori. V. in *Cabalcata*.

CAVALLAYRAGIVS, V. in *Caballaria* 1.

CAVALLERIA. (1) ✝ Equitatus, Ital. *Caualleria*. Stat. Montis-reg. p. 17. (2) Alia notione V. in *Caballaria*.

CAVALLERINVM, V. in *Caballaria* 1.

CAVALLERIVS, eques, Gall. *Cheualier*, V. in *Caballarius*.

CAVALLETVS. (1) Cantherius, Gall. *Cheuelet*, Massil. *Caualet*. Hoc vtuntur mercatores, vt merces suas venales exponant, ponderent vel metiantur pro vario mercimoniorum genere. Tabularium Comitatus Massil. *Quantum ad bladum barchiarum quod ipsi teneant cauall:tum per totam diem*. V. *Cauillerius*. (2) Equuleus, seu machina lignea caballo seu equo similis, cui imponebantur torquendi, Gall. *Cheualet*. Chron. Parm. ad an. 1253. apud Murat. tom. 9. col. 777.

CAVALLICARE, equitare, vehi *caballo*, V. *Caballicare*.

✝ CAVALLICATVRA, equitatio. Ch. a. 770. ap. Murat. t. 6. Antiq. Ital. med. aeui p. 209.

CAVALLINA BESTIA, equus, in Ordinatione Curiae Caroli Comitis Prouinciae 1274. MS. D. Brunet.

CAVALLVS, equus. Informationes ciuitatis Massil. de Passagio transmarino e MS. Sangermann. V. *Caballus*.

CAVALTHEIA, V. *Cabalcata*.

✝ CAVAMEN. Gloss. vet. Cod. reg. 7646. *Cauamen, vtraria, bellocauta*.

CAVAMENTVM, Ital. *Cauamento*, fossio, actio cauandi. Chron. Parm. ad an. 279.

CAVANA. Beda Proposit. Arithmet. *Et cauana, quae habet in longitudine pedes 100. in latitudine pedes 64. dicat qui velit, quot cupas, capere debet, etc.*

✝ CAVANARE, forte pro *Euanare*, animi deliquia pati. Acta SS. t. 6. Aug. p. 540. *Propter quem dolorem stomachi aliquando cauanabat in tantum, quod credebat mori.*

CAVANEVS, locus depressus et paludosus. Ch. Hugonis Abb. Corbeiensis a. 1227. e Tabulario eiusdem

Mona

Monasterii. *Habemus autem fossatum octo pedum inter terram et cauaeneum.*

CAVANGADA, V. *Cabalcata.*

CAVANNA, CAVANNVS, noctua. Gloss. Aelfrici: *Strix vel cauanna, vel noctua, vel vlula.* Vlc. Eucherius lib. 2. ad Salonium c. 9. *Sunt qui vlulas putent aues esse nocturnas, ab vlulatu vocis quem efferunt, quas vulgo cauannos dicunt.* Ex quibus emendandus videtur Adelhelmus de Virginitate c. 28. *Vngues ritu falconum, accipitrum, seu certe ad instar - - Cauannorum acuuntur.* Vbi perperam editum *Caluannorum.* Versus in Velum Chintilanis Regis, in Analectis Mabillonii tom. 1.

Tristis perspicua sit cum perdice cauannus
Iunctaque cum coruo pulcra columba cubet.

Qui quidem versus editi olim a Pithoeo lib. 4. Epigrammatum veterum sub nomine *Euceriae, Cauanus,* male praeferunt. Vocem retinent, Gallo-Belgae, noctuam enim vulgo *Cahuan* vocant, vnde politiores *Chahuan* effinxerunt, et *Chouette,* Occitani *Chot,* Armorici *Caouen* vel *Cauen.* Nescio an omnibus arrideat viri docti coniectura, qui eiusmodi aues dictas scribit quasi *Chatshuans.* Itali quidam Scriptores, vt Cresconii Interpres, *Cauetta,* noctuam vocant. Vt porro Latini, vel certe inferiores aeui Scriptores, *Striges* et *Strigas,* veneficas et incantatrices appellarunt, ita etiam Galli *noctuas* vocarunt, seu vocabulo vulgari *Chouettes,* quod de nocte vagentur et maleficia sua conficiant. Id enim sonant voces CAVETVS ET CAVETA, in Synodico Raphaelis Archiepiscopi Nicosiensis pro Graecis, edito cum Constitutionibus Nicosiensibus cap. 15. *Item denuntiamus excommunicatos - - - omnes sortiarios et sortiarias diuinos et incantatrices, item omnes cauetos et cauetas, item omnes qui publice in domibus suis manutenent et sustinent ludum azardi.* Eadem infra habentur in Constitutione recitata in Ecclesia Nicosiensi an. 1251. At Concilium Nemosiense a. 1298. can. 4. praefert, *Sortilegos, et diuinos, cauetos et* [...] *tas etc.* quae eadem sunt. CA[...] LI, pro *Cauanni,* apud Papiam [...] tum et manuscr. cui ita appell[...] *Aues nocturnae* quae *vlulae* dic[...]

CAVANNARIA, praedium rusti[...] Placitum Pontii Abb. inter [...] menta. Hist. Stephanotii MSS. [...] pag. 348. V. *Cabannaria.*

CAVANNVS, V. *Cauanna.*

CAVANVS, V. ibidem.

CAVARRETVS, minister aulicus [...] ferior Castellano, V. *Gauarret*[...]

† CAVASTRELLVS, in Stat. Plac[...] l. 5. fol. 55. pro *Canastrellus* vel [...] *nastellus.* V. in hac voce.

CAVATA. (1) A *Cauando,* sic di[...] catinus profundior, Gall. *Ec*[...] S. Wilhelmi Consuetud. Hirsa[...] lib. 1. cap. 15. *Pro signo caua*[...] *pollicis summitatem in sinistrae ma*[...] *medium pone, etc.* (2) † Vetus [...] detritus calceus, Gall. *Savate.* G[...] de Soif in Compend. super gestis [...] bat. monast. Valcel. V. *Sabateria*[...]

CAVATA pellis, V. *Cordebisus,* et in [...] *Cauator* 2.

† CAVATAGIVM, capitis cens[...] i. q. *Cauaticum,* in Ch. a. 1205. Probat. to. 1. Hist. Brit. p. 801. [...] *Capitale* 7.

CAVATICARII, qui capitalem c[...] sum debent, quasi *Cauatgarii* [...] Gall. *Chevage.* V. in *Capitale* 5. [...] lyptychus Ecclesiae Floriacensis.

CAVATICVM, capitis census, in C[...] Irmion. abb. Sangermann. V. [...] *pitale* 7.

CAVATOR. (1) Scalptor, Gall. *Grave*[...] V. *Cabidarius.* (2) Coriarius, G[...] *Corroieur.* V. locum in *Conreator*[...]

CAVATVRA. (1) Cauitas. Bern. Breydenbach Itin. Hierosol. p. [...] (2) † Actio cauandi, opera quam [...] cauandis fossis dominorum exhibe[...] subditi tenentur. Ch. Ms. a. 12[...]

† CAVCAGIVM, tributum, qu[...] pro *calceis* seu aggeribus reficien[...] a praetereuntibus exigitur. Ch. [...] Innoc. PP. III.

CAVCARII, testes obducti falsi, in [...] cretis Hungaricis.

CAVCATRICES, crocodili. Iacob[...] de Vitriaco in Hist. Orient. apud M[...] ten. to. 3. Anecd. col. 291. *In* [...]
au[...]

autem flumine (Nilo) *vidimus quae-dam monstra quae crocodili nuncupan-tur, Gallice autem Caucatrices, quae ho-minibus et equis insidiantes, quidquid dentibus attingunt, deuorant.*

CAVCATVS, idem videtur quod *Cau-cus.* Isidorus lib. 14. c. 25. *Cya-thi pondus 10. drachmis appenditur, qui etiam a quibusdam Caucatus dici-tur.* Quidam Cod. habent *Coulacus.* Legend. forte *Caucalus* nam καυκάλιον pro vase potorio vsurpant Apophthe-gmata Patrum c. 7. Achmes et Palla-dius in Hist. Lausaica. V. *Caucus.*

CAVCELLVS, vasculum, V. in *Cau-cus* 2.

CAVCIA, vestigium animalis a cal-ceus sic dictum. Statuta Arelat. MS. Art. 87. *Roueria leuatarum et cau-ciae et receptacula cyrogrillorum cumu-lantur.* Prouincialibus *Caucigar*, cal-care. V. *Caussa* 1.

CAVCIARIVS. Vetus notitia iudica-ti sub Carolo Magno apud Sam-marthanos in Episcopis Massiliens. *Et ipse Episcopus iam scriptus ibidem aliud iudicium ostendit, qualiter per ordinationem Domini Karoli Maioris domus, cauciarios suos missos exinde misit ad ipsam casam S. Victoris re-uestire; quod ita confecit etc.* Vide-tur legendum *caussarii*, qui *caussas* defendunt. V. in hac voce.

CAVCII NVMMI, V. post *Caucus* 2.

CAVCINARIVS, CAVSINARIVS, qui facit calcem, Ital. *Calcinaio*, *Cal-cinaro.* Statut. Massil. lib. 5. c. 18. *Constituimus hoc praesenti capitulo, ut aliqua persona, caucinarius, vel alius quilibet, audiat de caetero, ex-tirpare vel resecare soccas alicuius ar-boris fructiferae.* Lib. 6. cap. 47. *De calce non reuendenda*, in MS. ha-betur, *facientibus calcem causinariis*: quae postrema vox desideratur in edito.

† CAVCIVM, *calceia*, agger, via stra-ta, nisi idem sit quod *Cananeus*, lo-cus depressus et paludosus. Ch. MS. a. 1311. *Cum pascuis - - quae - - habebant in caucio dicto de Rhodes.*

CAVCLEARII, V. *Cauculatores.*

CAVCTIO, in Charta, quam exhibet Hickesius Dissert. p. 17. est pro *Cau-tio*, V. in hac voce.

† CAVCVLAE, *lixae aut serui mili-tum.* Gloss. vet. Cod. reg. 7646.

† CAVCVLARE, computare, aesti-mare, pro *calculare*, in Ch. a. 1358. inter Probat t. 2. Hist. Nem. p. 203. CAVCVLATIO, ibidem pag. 205. computatio. V. *Cauculus* 4.

CAVCVLARIVS, V. *Cauculatores.*

CAVCVLATIO, V. *Cauculare.*

CAVCVLATORES, CAVCLEARII, COCLEARII, CAVCVLARII, cir-culatores, praestigiatores, *qui pudi-cos ad libidinem defigunt animos*, in leg. 3. Cod. Theos. de malefic. vel *qui* cauculis, *seu poculis amatoriis, cibis vel phylacteriis ita mentes quo-rundam inficiunt vt in insaniam versi a plerisque iudicentur, dum proprias non sentiunt contumelias*, vt est in Lege Wisigoth. lib. 3. tit. 5. §. 13. in Addit. 2. cap. 18. et in Concil. Paris. VI. lib. 2. cap. 2. *Qui mala et obnoxia medicamenta ad alienandos animos dant*, in Constit. Sicul. tit. 41. §. 1. *Amatoria pocula porrigentes*, tit. 42. §. 3. *Qui pro amore male-fici sunt*, in poenitentiali Halitgarii Camerac. cap. 5. *et qui per quaedam maleficia et incantationes mentes ho-minum se immutare posse dicunt, id est, vt de odio in amorem, aut de amore in odium conuertant.* Adde quae congessit Iacobus Gothofredus ad Leg. 3. de malefic. Cod. Theod. Perperam enim Salmasius, *Caucula-tores* existimauit eos esse, quos Galli *Joueurs de Gobellets* appellant; *Gui-chelaers* Belgae (*) Gaukeler Ger-mani. V. Lexicon Frischii Germ. cui Latina vox *Ioculator* fons et origo est tam Germanicae dictionis quam La-tino-barbarae) dicunt, vnde etiam vocis etymon accersit Lydius. De qua vide Eustath. Schwartzium l. 1. Analect. cap. 8. Capitulare Aquis-gran. an. 789. cap. 63. et Capitula Caroli M. lib. 1. tit. 62. *Praecipi-mus vt nec cauculatore et incantato-res, nec tempestarii, vel obligatores fiant et vbicunque sunt, vel emenden-tur vel damnentur.* Ita etiam Capit. 1. Caroli M. incerti anni cap. 40. Otfrido Euang. l. 4. cap. 16. *Gou-gulares* dicuntur. CACVLATOR, eadem notione. Monachus Gauden-sis

sis in Historia translationis Reliquiarum S. Landoaldi num. 18. *Denique procul caculatores ac susurratores a se remouent.* Vbi viri docti *Caculatorem* verbosum, garrulum, et blateronem interpretantur, a Belgica voce *Kakelen*, garrire, blaterare, sed ni fallor *Caculator*, hoc loco, idem est qui *Cauculator*, praestigiator, quod ex iis, quae praecedunt dici potest. Adiunguntur enim *Caculatores* susurratoribus, seu magis, qui susurris et carminibus magicis incantationes suas peragunt. COCLEARII iidem etiam dicti in Capitulis Caroli M. lib. 1. c. 21. *Vt coclearii malefici, incantatores et incantatrices fieri non sinantur.* Vbi capitulare Aquisgran. a. 789. prioris Edit. c. 18. habet *Cancellarii*, Baluziana vero *Coclearii* etiam praefert.

CAVCVLE, *lixeunt, seruunt litum.* Sic in glossario MS. Sangermann. num. 501. Legendum forte: *Cauculi, lixae, aut serui, aut liti*, voces fere synonimae quae famulum indicant. V. *Cauculus* 3.

CAVCVLOSI, V. *Cauculus* 2.

CAVCVLVS. (1) Iuxta Macrum in Hierolexico Paedagogum designat. Penes Graecos, inquit, *καυχῆλος*, infirmitatis species est, quae solet pedes accipitris affligere, quare fortassis metaphorice Paedagogum denotat, qui tormentum pedibus puerorum affert, dum eos libertate priuat ad libitum spatiandi. V. Glossar. mediae Graecitatis in *καυχῆλος*, vbi tamen nullum est Paedagogi vestigium. (2) CAVCVLVS, *petra est, quae in vesica fit, vnde et nomen accepit, gignitur autem ex materia flegmatica.* Glossar. MS. Sangermann. num. 501. Legendum *Calculus*, vt et *Calculosi* pro *Cauculosi* de quibus haec leguntur in eodem Glossar. CAVCVLOSI, *hic sunt, quibus tumor in vesica et arostoma ptiriaris, id est, illi qui cum vrinam faciunt velut furfures supernatat: stranguiria, id est, constructio vrine, et discuria, id est, difficultas vrinam fa iendi et emorrogia, id est, qui sanguinem per vrinam faciunt.* Voces Graecae fere omnes deprauatae. (3) Famulus, in Hist. de exilio S. Martini Pap *Nocte - - tulerunt me de Palatio, trusis omnibus, qui mecum erant et non nisi cum sex puerulis et cauculo eduxerunt nos ex vrbe.* (

† Pro *Calculus*, computatio, aestima Ch. a. 1359. inter Probat. t. 2. H Nem. p. 219. V. *Cauculare*.

CAVCVS. (1) *Καῦχος* Graecis rec tioribus, *amicus*, vel certe *famul* vnde *καυκιτζα*, *ancilla*, vt do Cangius in Gloss. med. Graecit. Papias. *Caucus, vasis genus.* Gl Graec. Lat. *καῦκα, patera.* Gl Basilic. *καῦκος, γάβαθα.* Leun uius ad Glycam ait esse poculi g nus, a sono, quem edit, effus vino simul et aëre appellatum. (G man. Gluckglas, Bölker.) Ali *Concha* vocem effictam volunt. Tr bellius Pollio in Claudio: *Item caucos et scyphos pondo vnd Item in caucos et scyphos et pondo vndecim.* Vbi quaedam Ed tiones perperam *caucos* praeferun Hedilbertus Rex Cantiae Epist. a S. Bonifacium Moguntin. Epist. *Ca cum argenteum intus deauratum pe santes libras 3.* Beda lib 2. Hist. E cles. cap. 16. *Tantum Rex idem litati suae gentis consuluit, vt pler que in locis vbi fontes lucidos, iu publicos viarum transitus consper ibi refrigerium viantium, erectis st pitibus et aereos caucos suspendi iub ret.* Eadem habet Huntindon. l p. 316. *Cauci anaglyphi*, in Hist. Epi Autissiod. c. 20. t. 1. Bibl. Labb *lignei*, apud S. Hieron. lib. 2. in I uinianum Marcell. Empir. c. 25. *a gentei*, apud Spartianum in Pesce nio. Occurrit praeterea, apud E nod. Epigr. 25. *Καυχλον* Graeci d xerunt. CACHVS, pro *Caucus*. Hist. Transl. St. Austremonii Ep Aruern. CAVCELLVS, dim a *Caucus*, vasculum. (*) Germa Kachel olim erat vas quodcunqu nunc vero testam fornacalem den tat.) Regula Magistri c. 27. CA CIINVMMI, *καυκίοι*, a Grae Byzantinis appellati ii, qui paululu erant concaui, atque adeo *cauci* fo mam, quodamodo referebant, c iusmodi passim videre est in gaz

phyl

hylaciis apud earum rerum studio-
sos. Horum meminit Nouella Iusti-
niani 105. cap. 2. Aberrant enim
toto coelo Haloander et Meursius,
qui ita dictos putarunt, quod *cauci*
seu poculi imagine signati essent. V.
Scyphati.

CAVDA. (1) Finis, terminus, Gall. *Bout*, interdum etiam *Queüe*, de rebus plurimis vel ab animalibus distinctis: quarum extremam partem *Queüe* appellant. Ch. Radulfi de Claromonte a. 1224. in Tab. Corbeiensi: *Fossatum quoque suum et viuarium vsque ad caudam maresci versus Aubenisier dictus Aduocatus quiete possidebit.* *Cauda stagni*, in Chartul. S. Vincentii Cenom. fol. 23. CAVDA VESTIMENTI, fimbria, seu, ima pars vestimenti, quae ad terram trahitur (Germ. Schweif, Schwanz,) vt habet Synodus Limensis an. 1582. *Caudam in vestimentis habere* prohibentur Clerici et Religiosi in Statutis Ecclesiae Andegav. apud Marten. t. 4. Anecd. col. 528. V. Concil. Hisp. tom. 4. p. 216. et p. 614. (2) CAVDA CHARTARVM, Pergameni pars resecta, cui bullae cereae ac sigilla aptantur. Ioan. Hocsemius in Adolpho a Marka Episcopo Leod. cap. 17. *Cum tamen quodam liquore peruncto sigillum inter ceram secabat et chartam, et tunc caudae litterae sigilli partes apponens ab vna parte liquescentes igniculo reiungebat.* Vitae Abbatum S. Albani: *Apposita Cauda et cera sigillum illud.* Et ante: *Chartas adulterinas et ad voluntatem suam conscriptas et caudatas apposita cera calefacta - - sub manica sigillabat.* Vide Spicileg. Acher. tom. 10. pag. 309. (3) Famulitium, obsequium; Galli vulgo dicunt *vne queüe de valets*, et Germani einen Schwanz von Bedienten. Vita Amedei Rossilionei Episc. Valentini: *Caudam famulorum inutilem et omnem pompositatem a se abiiciens.* Statuta Ecclesiae Andegav. an. 1423. apud Edm. Marten. tom 4. Anecd. col. 523. B. *Ne quis Religiosus Presbyter aut alius Ecclesiasticus et secularis in cauda et alia domo mulierem suspectam seu focariam teneře habere praesumat.* (4) CAVDA VINI, vas vinarium, Gall. *Queüe de Vin.* Ch. Guill. de Macoto Domini S. Prixi prope Autissiod. *Nouerint vniuersi quod carissimus pater meus - - dedit in perpetuam eleemosynam Sanctimonialibus de Crisenone quolibet anno nouem bicheta frumenti et vnam caudam vini etc.* Computum Thesauri a 1. Ian 1312. *Richardus de Archeminio Lombardus pro 16. Sextariis cum dimidio de garnachia captis ab eo per Nicolaum de Cabour scancionem Regis pro reimplenda quadam cauda vini de garnachia quae erat Parisiis etc.* Vide Burgundica Perardi pag. 535. et Anecdota Martenii to. 3. col. 1304. (5) CAVDA RETORNATIVA SORICINA, ita pulsum quemdam appellant Medici. Magister Aegidius Corboliensis de Pulsibus:

Cauda retornatiua primo mollescit in ictum,
In reliquo languet, fit tertia motio lenis,
Indicio sensus se quarta magis manifestat etc.

Vbi Gentilis de Fulgineo: *Est igitur pulsus cauda retornatiua quasi ab occultis et quasi ab insensilibus percussionibus incipiens paulatim graduali tramite secundum ordinatum modum maiorando procedit de minimis ad paruas, de paruis ad aliquantulum apertis ad magis manifestas et ita continuatim et ordinatim procedit, quousque se recipiat in fortes motiones. Dicitur autem hic pulsus Cauda retornatiua, Cauda Soricina: quia sicut cauda soris in final extremitate, quae ab animali corpore remotior est, incipit a nimia gracilitate et continuatim procedit secundum grossitudinem et maioritatem corpulentiae, quousque attingat corpus animalis; sic et iste pulsus ratione similitudinis maiorando procedit paulatim de debilibus ad minus debiles et de minus debilibus ad aliquantulum fortes, de fortibus ad fortiores percussiones.* (6) CAVDAE ANNONARVM, V. *Terreata.* (7) † Fascia a mitra pendens, Gall. *Fanon.* Inuent. Ms. thes. Sed. Apost. a. 1295. (8) † Capulus, Germ. Gefäß,

faſs, Handgrif. *Cauda glanii* in Ch. Mſ. a. 1390. (9) † Cuſpis, in Priuil. curiae Rem fol. 2. (10) † Fibula. Comput. Mſ. fabr. S. Petri Inſul. (11) † Tergum, ap. Murat. to. 16. Script. p. 315. (12) † Laqueus, filum chartae appenſum, in Lib. Curial. Remenſ. a. 1463. (13) † DE CAVDA PIRI PAGARE, trita loquendi formula, creditorem per diuerticula ludificari. Priuil. Curiae Remenſ.

† CAVDAMELEYA, a Gall. *Chaudemellée*, rixa quae improuiſo facto committitur. Lit. remiſſ. a. 1333. V. *Calidameya.*

† CAVDARE, forte pro *Cauſare*, rem alicui ſuam facere et vt propriam dare. V. *Cauſa* 2. Ch. a. 1231. t. 1. Probat. Hiſt. geneal. domus Portug. p. 26. *Donamus, concedimus, et caudamus vobis ad habendum - - totum regnum Maioricarum.*

† CAVDARVSIVM. Gloſſar. Medic. Mſ. Simon. Ian. *Spelta, genus frumenti, quod quidam allicam dicunt, quidam Caudaruſium.*

CAVDATARIVS, gerulus ſyrmatis ſeu caudae veſtis talaris, Gall. *Porteqneüe*, Germ. Schleppträger. Translatio S. Antonini tom. 1. SS. Maii pag. 768. *Acta fuerunt - - praeſentibus ibidem Reuer. Domino Ludonico de Natis de Bibiona, Clerico Arietinae dioeceſis, caudatorio.*

† CAVDATIO, veſtimenti tractus, *Cauda.* Petrus Cantor in Summa Mſ. l. 2. c. 4. V. in *Cauda.*

† CAVDATREMVLA, CAVDETREMVLA, auis ſpecies, motacilla, Germ. Bachſtelze. Acta SS. tom. 6. Iul. pag. 61.

CAVDATVS. Iac. de Vitriaco Hiſt. occid. cap. 7. *Pro diuerſitate regionum mutuo diſſidentes - - opprobria impudenter proferebant, Anglicos potatores et caudatos affirmantes etc.* Ita apud Matth. Pariſ. a 1250. Anglos vt *Caudatos* non ſemel perſtringit Robertus Comes Atrebat. *Nunc bene mandatur magnificorum exercitus Francorum a caudatis.* At vnde *Caudati* per contumeliam ſugillati a Gallis Angli, non omnino conſtat. Quid ſi vt nitidulos et comptos ſugillarint? Certe etiamnum *Coti*, id eſt, *Eſc*… Occitani comptum appellant, vt … ctor eſt Goudelinus: ſed potius … dentur *Caudati* appellati voce … recepta, qua timidos et puſillani… appellabant. *Couards* enim, It… *Codardi*, timidi vulgo indigitant… Quam quidem ſententiam firmare … dentur haec Matthaei Paris verb… *O timidorum caudatorum formid… tas.* *Caudatos* autem dicebant q… bus ablata erat cauda. Gloſſ. L… Gall. *Caudatus*, *Quoez*, ſeu de equ… ſeu de canibus vox haec intellіgat…

CAVDAX, *ſtipes*, *aſinus*, *plumbe*… Papias. Apud Papiam Mſ. legitu… *Caudex*, *petra*, vbi *Petra* forte c… de ſtupido intelligitur.

† CAVDEA. Gloſſar. vet. Cod. re… 7646. *Caudeam, iunceam, quod iu… cea caudae emergat: dicitur et ſ… pum et tibin.*

CAVDELVM, CAVDELARII. Cha… ta a. 1185. pro iuribus Pontis Au… nionenſis: *De ſingulis porcis ſingu… obolos, et de omnibus pariter caudel… riis praeſentibus et futuris, qui in c… nitate Aueniononſi morantur - - a… tiquum et conſuetum caudelum ſi… contradictione habeant. De fructib… vero, et lignis, et piſcibus qui p… pontem tranſeunt, ſimiliter antiq… ſeruetur in caudelo conſuetudo.* Co… iicit Rollandi Continuator tom. … SS. Aprilis p. 262. *Caudelum* id… eſſe ac *Catelum* ſeu *Catallum*, e… que tributum ſoluendum ex quacu… que re mobili animata, ſeu ina… mata. Veriſimilitudine non ca… haec coniectura.

† CAVDERA. aenum, Gall. *Chaud*… *re*, Germ. Keſſel. in Bulla Innoc. … a. 1200. inter Probat. t. 1. Hiſt. Bu… gund. p. 91. V. *Caldaria.* Hinc

† CAVDERARIVS faber aerari… Gall. *Chauderonnier*, in Stat. Mon… reg. p. 267.

CAVDERIA, cortina, caldarium, Ga… *Chandiere*, apud Rymer. t. 2. p. 26… V. *Caldaria* et *Caudera.*

CAVDETREMVLA, V. *Caudatremu*…

CAVDEX, V. *Caudax.*

CAVDICA. (1) CAVDICARI… CAVDICARII. Papias: *Caudicar… nauis ſonera.* Idem: *Caudicae, na… cal*…

calae, dictae, quae 4. vsque ad 10. capiunt homines. Glossar. MS. Sangerman. num. 501. Caudice, Amnicae naues ex vno ligno cauatae factae et inde caudice, quae a quatuor vsque ad decem homines capiunt. Vide Festum, Nonium, et Senecam de Breuit. vitae cap. 13. Hinc CAVDICARII, nauicularii, in Cod. Theod. et apud Gruter 462. 1. qui CODICARII, in aliis Inscriptionibus apud eumdem p. 440. 3. et 1086. 6. (2) Glossar. MS. Sangermann. n. 501. Litorariae, Amnicae naues sunt, qui alio nomine strabarie siue Caudice dicuntur; f. eaedem sunt, quae Monacillae, Gall. Hochequeux, Germ. Bachstelzen. V. Caudatremula.

CAVDICARIVS, V. in Caudica 1.

CAVDIFICARE, caudam resecare. Cledonius Constantinopolit. Gram. de Partibus orat. in Praefat. Luxuriosos vnde sermones, doctiloqua serrae corrigentis extende, curta, caudifica, vt ad tuum arbitrium cuncta videantur tractata, relecta, digesta.

CAVDINVM, forte Caudetum vel Codetum, locus caudicibus, truncis et vepribus plenus. Praeceptum C. Magni an. 773. apud Marten. to. 1. Amplissi. Collect. col. 37. et 38. † Perperam pro Gaudinum vel Gaudinus, nemus, silua, i. q. Gualdus. V. in hac voce.

CAVDISONA VIPERA, cuius cauda sonum edit, serpentis genus, Germ. Klapperschlange, ap. Eduard. Tyson. de Anatomia eiusdem.

CAVEA. (1) Theca, Gallis, Cage, Germ. Käfich, quippe a Caueis theatralibus de quibus lex 2. Cod. Theod. de Venat. ferar. Caueae dictae illae portatiles in quibus aues includimus, deinde quaeuis thecae ac capsae. Fragment. Petronii: Super limen autem cauea pendebat aurea, in qua Pica varia intrantes salutabat. Hinc cauea pro quauis theca. Eckeardus Iunior de casibus S. Galli cap. 1. Fit de auro Petri, cauea Euangelii, fit calix, fit capsa etc. Et infra: De capsa St. Pelagii: Cauea inclusam - - mea: terraque eam tibi mittam. (2) Cella vinaria, Gall. Caue, in Ch. Decani et Capituli Autissiod. ann. 1297. (3) Locus depressus, V. Caua. (4) † Machinae bellicae species, qua in expugnandis oppidis vtebantur. Murat. t. 20. Script. p. 903. V. Cagasuptus.

CAVEARE, perforare, Gloss. MS. Sangermann. num. 501. Est pro cauare. Caueatae naues pro Cauatae, vt videtur, in Chronico paruo Ferrariensi, apud Murator. t. 8. col. 383.

† CAVEDALIS, cauus, vt videtur, tief. Stat. Mutin. rubr. 51. Nullus audeat - - ducere aquam canalis Scultennae de abissa cauedale in sdugarium Minudariae.

CAVEDELLVS. Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1271. apud Murator. tom. 8. col. 1133. Fuit magna caristia de rebus victualibus, ita quod vendebatur - - libra grossa olei oliuae duos solidos imperiales, et XIV. ficus siccae I. rexanum, et IV. cauedellos de aliis vinas V. I. rexanum et XIV. amigdalae cum guffis I. rexanum, et omnia alia victualia fuerunt in maxima caristia. An ficorum fiscella, Gall. Cabas. V. Canagninus.

† CAVEDVS, piscis species, Ital. Cavedine. Stat. Placent. l. 6.

CAVEFACERE, cauare, efforare, apud Fortunatum:

Per tribulos gradiens spinae cauefecit acumen.

CAVEL, V. Canellus.

CAVELATIO, pro Cauillatio, in Instrum. a. 1369. apud Th. Madox Formul. anglic. p. 13.

CAVELICIVM, Capitis census, V. Capitale 7.

CAVELLVS. Statutum Alexandri II. Regis Scotiae cap. 15. quod est de forisfactis leuandis ab illis qui remanent ab exercitu Regis. §. 5. De cauellis vero, vbi Rex et comes (de Fiffe) partiuntur, Rex et comes habent vnam medietatem forisfacti ab exercitu et Thanus aliam medietatem. V. Cauil et Cut, quibus in vocibus Cauel, Canellus et Cauil est vel capitis census, vel aliud tributi genus nobis non satis notum.

CAVENA, V. Canaua 1.

CAVENARIA, V. Cabannaria 1. Canenaria.

CAVEOLA, ζώγρειον. Gloss. Lat. Graec. ζωγρεῖον est viuarium, ferarum spelunca.

CAVERCINI, Italici mercatores propter vsuram famosi. Epistola MS. Fratris Iohannis Ordinis Minorum ad Aleidem Ducissam Brabantiae. V. *Caorcini*.

† CAVERIA. (1) Forte monetae genus. Ch. Msf. Sancii reg. Nauar. aerae 1246. *Donent ad ricominem, qui tenuerit honorem per manum meam, ad rationem de XX. Cauerias.* (2) Via operta vigiliis lustrandis comparata. Lit. remiss. Msf. a. 1372. (3) Locus depressus, cella vinaria, taberna. Stat. Balneol. a. 1344. V. *Caua* 1.

† CAVERIATA, cantherius, vt videtur. Stat. Placent. l. 4. *Nullus dimittat - - trabes, vel caueriatas, seu anedos, vel aliquod lignamen desuper pontem.* V. *Cabiro*.

CAVERNAMEN, *Pranga*, apud Aelfricum cap. de Nauibus.

CAVERNARE, quasi cauernam facere, perforare. *Cauernare fistulam* apud Coelium Aurelium lib. 4. tardarum Pass. cap. 2. Hoc verbo etiamnum vtuntur Itali.

CAVERNATIM, ad instar cauernae. Sidonius lib. 5. Epist. 4. *Aqua scabris punicibus cauernatim ructata.*

† CAVERNOSVS, cauus, apud Murat. t. 12. Script. Ital. p. 684.

CAVERNVM, foramen. Gloss. Lat. Graec. *Cabernum* (seu *Cauernum*) τρόπημα. Ita restituendam censent viri docti hanc vocem apud Plin. l. 8. c. 55. et apud Victorin. lib. 1. Rhetor. Cicer. etc.

† CAVESTRVM, capistrum, in Stat. datiar. Riper. c. 12.

† CAVETIVM, idem, in iisdem Stat. cap. 12.

CAVETTA, noctua, V. *Cauanna*.

CAVEVS, poculi genus. *Caueos et Scyphos* coniungit Treb. Pollio in Claud. cap. 14 † Perperam pro *Caucus*, V. in hac voce.

† CAVEZAGNA, porca, lira, aggeris species. Stat. Auellae a. 1496. c. 202. Stat. Montisreg. p. 223.

† CAVEZATVRA, *cauezii*, seu partis vestimenti, quae circa collum est, ornamentum. Stat. Mutinae l. 4. ap. Murat. t. 2. Antiq. Ital. p. 31[6] in Chron. Placent. ib. pag. 31[8] *Cauezium*.

† CAVEZIVM, CAVEZIVS, [...] vestimenti qua collum circuma[...] tur, humeris iniecta; apud Mu[...] to. 16. Script. p. 809. to. 2. A[...] Ital. med. aeui p. 316. V. *Capi[...]* 1. et *Capsana* 1.

CAVFAGIVM, lignatio, seu iu[...] gnationis in silua sumendae, G[...] *Chauffage*. Charta Guillelmi Ab[...] tis Floriacensis an. 1303. apud [...] phanotium in Antiqu. Aurelian. [...] p. 519. Occurrit apud Marten. [...] 1. Anecd. col. 962. et col. 965. [...] *Calefagium*.

CAVGANAE, tragemata simplicia [...] etiam composita, condita sale, q[...] comeduntur post cibum, sicut c[...] paris et oliuae. Matth. Siluatic.

CAVHA. Lex Alemann. tit. 99. §. [...] de animalib. furatis, aut occi[...] *Aneta, gariola, ciconia, et cauh[...] querola, et similia requirantur.* Al[...] Editiones habent *Cauua*, anas, G[...] lis *vne Canne*. Alemannis vero k[...] est columba: Lydius monedulam [...] terpretatur, quia Belgis *een ka[...]* est monedula: Spelmannus co[...] cem rubra habentem crura, ex [...] glico *a chauch*, et *chouch*. V. [...] *uanna*.

CAVIARIVM, oua piscium salit[...] exsiccata, vt sturionum, mugil[...] luporum etc. Germ. *Cauiar*, I[...] *Cauiale*, Gall. *Boutargue*. Fiunt [...] ouis Cyprinorum pro Iudaeis. [...] scribit Bellonius; hi enim sturio[...] et alios sine squamis pisces non [...] stant. Gesnerus in sturione ex B[...] lonio: *Cauiario dicto e sturion[...] ouis per omnes ad orientem regi[...] Turci ac Graeci vescuntur: Iudaei [...] stinent, quod hic piscis absque sq[...] sit. Caeterum accolae Tanais, [...] magnum Cyprinorum numerum capi[...] ex ouis eorum salitis Cauiarium [...] brum, pro Iudaeis Constantinop[...] vsitatum, parant.* Martinius [...] Lexico.

CAVICVLA, *Cauilla* minor, V. *Cauile*.

† CA[...]

† CAVICULUS, calculus. Gloss. Lat. Ital. Ms. *Cavicolus, la petra, el male de petra.*

† CAVIGIA, idem quod *Cavile*, clauus ligneus aut ferreus, Gall. *Cheville.* Guid. de Vigeuano Ms. de modo acquir. et expugn. T. 5. c. 2.

† CAVIGLA, idem, in Stat. Taurin. a. 1360. c. 82.

CAVIGLIA, vox Italica, clauicula, malleolus, seu talus pedis, Gall. *Cheville du pied.* Miracula Henrici Baucenen. tom. 2. SS. Iunii p. 383. V. inferius, *Cavilla pedum.* † Malleoli sunt epiphyses vtriusque ossis tibiae qua desinunt: male *talus* cum illis confunditur; qui error licet a Galeno reprenhensus, etiam perstitit his vltimis temporibus.

CAVIL. Statuta Gildae Scoticae cap. 20. de extraneo mercatore: *Neque lot, neque cavil habeat cum aliquo confratre nostro.* Adde cap. 43. et Leges Burgorum Scoticor. cap. 59. Videtur esse *Cavelicium*, census capitis aut aliud tributi genus. V. *Capitale* 5. et *Cavellus.*

† CAVILANTIA, cauillatio, in Stat. Taur. a. 1360. c. 220. Infra CAVILIANTIA. V. *Cavillare.*

CAVILE. (1) CAVILE, CAVILIA, CAVILLA, clauus ligneus aut ferreus, qui inseritur ad continendos asseres, aut alia quaeuis, quasi *clavile* a *clavus.* Papias: *Cavus, ferrum circum rotas, vel ligna, vulgo Cavile.* Alii Codices Ms. *Cavilla* pro *Cavile* praeferunt. Ioan. de Ian. *Cavilla, quod de ligno inseritur foraminibus per modum clavi.* Chronicon Windesem. l. 2. cap. 60. *Salcibus recentibus, aut in cavilla fumatis.* Vetus Notitia apud Ioann. Mabillonium tom. 5. Vitar. SS. Ordinis St. Benedicti pag. 763. *Haec autem donavit, idem Radulfus per cavillam caisninam*, id est quercinam: *Caisne* enim pro *Chesne* Galli dicunt. V. Gesta Consulum Andegav. cap. 11. n. 10. Miracula St. Eutropii Episcopi Santonensis num. 15. Bellet. de Diuini offic. cap. 24. Durandum lib. 1. Ration. cap. 4. num. 7. etc. CAVILIA, eadem notione, apud Fridericum lib. 2. de Venat. cap. 50. 69. et in Hist. Dalphin. to. 2. pag. 278. CAVILLA, claui lignei extracti foramen. Paulus Attauantus in Vita B. Ioachimi Seruitiae, num. 3. *Ac confidens, per cavillam ingentem intuitus est splendorum.* † CAVILHIA, in Inuent. Ms. a. 1476. V. *Caviglia.* (2) CAVILLA PEDUM, clauicula, σφυρόν, Aristot. lib 1. de Animab. cap. 140. Gallis *Cheville du pied.* Matth. Siluaticus: *Talus, cavilla.* Hygin. lib. 3. *Sagittarius duas habet stellas secundae magnitudinis in pede scilicet sinistro, et sub cavilla eius.* Constantinus Africanus lib. de Chirurg. cap. 2. *Tibia quatuor digitorum spatia super cavillam fortiter ligetur.* Matthaeus Paris ann. 1206. *Nonnullae vix usque cavillam pedum immersae fuerunt.* Vbi perperam Watsius cauitatem pedum innui putat. CAVICULAE PEDUM, apud Michaelem Scotum de Physion. c. 92. CAVICULA COLLI. Hist. translat. S. Seueri Episc. Abrincat. c. 3. num. 13. *Sumsit igitur Archiepiscopus os, quod vulgo canicula colli dicitur etc.*

† CAVILIACIA, i. q. *Cavilantia*, in Stat. Taurin. a. 1360. c. 220.

CAVILIANTIA, V. *Cavilantia.*

CAVILLA, V. in *Cavile.*

CAVILLARE, pro *Cavillari.* Isid. in Glossis. *Ficte habet, cavillat.* Papias: *Cavillo Deminutivum a Calvo pro Cavillo*, vbi *Calvo* est Decipio. *) *Cavillare*, tysseln, aufsyben. *Cavillacio*, Cavilleren oder Clefferen, in vet. Vocab. Lat. Germ. a. 1477.

CAVILLERIUS, f. species cantherii, Gall. *Chevalet*, seu mensae, in qua mercatores, merces suas venales exponunt. Statuta Auenionensia: *Statuimus quod in cariera super bancas macelli versus portam Ferruitiam aliquis vel aliqua non teneat nec habeat bancam, vel celam, nec canistrum, nec cabatium, nec cavillerium, nec stamnum, nec postem, nec alium impedimentum.* V. *Canallettus* 1. † Carpentarius mauult de clauis ligneis aut ferreis, muro vel tabulae ligneae affixis interpretari. ✠

CAVILLO, *onis, qui cum follicea ignis flammam excitat, vel qui calamistram calefacit, scilicet ferrum quo capilli crispan-*

crispantur. Hic vulgo Cinerarius dicitur. Vgutio.

† CAVILLONE, mullus, piscis marini species. Tract. Ms. de Piscibus c. 108.

CAVILLVS, idem quod *Cauile* vel *Cauilla*. V. locum in *Compernola*.

CAVILONIA. Polyptychus St. Remigii Remensis: *Donat annis singulis pullos 3. oua 15. vinum in pastionem dinar. 2. in censo mod. 1. ad maiorem mensuram, in hostelicia de argento din. 10. in Cauilonia dinar. 2. pro sale din. 2. scendul. 100. lign. carr. 3. etc.* An census capitis qui alibi *Cauelicium?* Saepe post tributum *in hostem* soluendum, additur in Chartis Capitis census seu *Capitale*. V. in hac voce num. 5.

CAVIOR, *accusor aut vereor.* Glossar. San-German. MS. num. 501. f. legendum *Causor* a *Causare*, calumniari, in causam ducere.

CAVIS, *auis Aiacia*. Papias.

† CAVISOR, cauillator, vt videtur. B. de Amorib. in Spec. sacerd. Ms. c. 26. de peccato linguae:

Numquam sis cauisor semmanus aut reprehensor.

CAVLA. (1) *Cancellum ante iudicem, vel ingressus. Caules, Cancelli tribunales vbi sunt Aduocati. Caulae, munimenta ouium vel sepimenta ouilium.* Haec Papias. Isidorus in Glossis: *Caules, Cancelli tribunalis* (l. *tribunales*) *vbi sunt aduocati.* A caulis seu ouilibus dictos fuisse cancellos iudiciorum Graeuius adnotat, „a quibus, inquit, nominantur cancellarii *Caulae*, quod iudicum locus dissepiebatur a causidicis et populo adstante. Propter eamdem causam „et septa in campo Martio, in quibus conueniebant centuriae in comitiis, dicta sunt *ouilia*, quod suum „quaeque centuria septum haberet, „in quo congrediebantur, vt oues „et agni sua habebant separata sepimenta in caulis siue ouilibus. *Caules* autem dici pro *Caulis* non puto, „sed errorem esse aut auctoris Glossarum, aut librarii.„ (2) Fustis, vt videtur, Gall. *Gaule*. Computus anni 1202. apud Dom. Brussel de Feudorum vsu pag. CCV. ad calcem tomi 2. col. 1. *Pro p'icis* (pe... ticis) *et caulis et carpentaria XII.* ... *et II. s. et VII. d.* Ibid. p. CCV... *et pro L. caulis ad bordamentum* Ga... *naci et pro seruris de portis etc.* V... cem Gallicam *Gaule* a Latina *Cau*... deriuari annot. Borellus, vnde eti... antiquum *Gault*, silua. (3)† Ide... quod *Caulagium*, tributi speci... Gallis olim *Caule*. Gloss. Caes. H... sterbac. in Reg. Prum. tom. 1. Hi... Treuir. ab Hontheim p. 678. *I*... *caula, id est, si tota hyeme sal fi... permittitur, debent in medio Apri... de sale exire de ina vna modii cent*...

CAVLAGIVM, tributi species. Ch. ... Abbatis Caroffensis an. 1308. in ... Regesto Philippi Pulcri Regis Fra... num. 11. ex Tabulario Regio: *Qu... libet mercator extraneus habens tro... sellum, vel plures tronssellos in dict... nundinis, dabit pro introitu et exi... et caulagio, et pro leuda 4. den... rios, etc.*

† CAVLERIA, caulis, Gall. *Chou*... Leudae maior. Carcass. Ms.

CAVLIS, V. *Caula* 1.

CAVLMNIARI, pro *Calumniari*, apu... Lobinellum to. 2. Hist. Britan. pa... 248. vel error librarii est, vel eff... ctus prauae pronunciationis.

CAVLSVLA, pro *Clausula*, *Fermetu*... Tabul. Monast. S. Andreae Vienn... sis, a. 1080. V. *Calusum* et *Clau*...

† CAVLVS, *vel Argestes, ventus, ch... rus.* Gloss. vet. Cod. reg. 7613. p... *Caurus*.

CAVMA. (1) Forte casa, tuguri... calamis, Gall. *Chaume*, seu strami... tis tectum. Priuil. Ludouici R... Franc. a. 1151. apud Marten. to. ... Collect. Ampliss. col. 816. *L*... *Abbati et Fratribus ibidem habere ... caumas, et furnos, et arces, et ... leudinos et piscaturas et iuridi... et mercatum* V. *Cauna* et *Ca*... (2) Ardor, aestus, calor intensi... Graecis καῦμα, Glossar. Lat. M... Regium Cod. 1013. *Aestus, ca... cauma, procella.* Breuiloqu. *Caum... incendium, calor, aestus.* Ulpianu... *Si fundus caumate perierit.* S... *cauma*, apud Aldhelmum de Virg... cap. 21. Arnold. Abbas Bonaeual... de Operibus sex dierum: *Sensit c...*

na...

nudata virtutibus caumata et algores.

CAVMATIO, ardor, calor, in Itinerario S. Wilibaldi n. 17. *Magna Solis caumatio.* V. *Cauma* 2.

CAVMENIA, humi cubatio, *χαμευνία*. Vita S. Romani Monachi tom. 5. S. S. Maii pag. 154. V. *Chameuniae.*

CAVNA. (1) Forte idem quod *Cauma*. Professio Comitis Foxensis, to. 3. Concil. Hisp. pag. 484. *Ad honorem Dei et S. Matris Ecclesiae - - - ponimus et mittimus personas nostras et vniuersa castra nostra et munitiones, et fortias, et caunas etc.* † In Act. SS. t. 4. Aug. p. 439. cauernam significare videtur. (2) † Fouia, fossa. Acta MS. Inquis. Carcass. a. 1308. *Praedictum beguinum proiecerunt per vnum magnum balcium in quandam foueam siue caunam, ita quod postea non fuit visus.*

CAVNACA, Gr. *χαυνάκη*, crassum et vile vestimentum seu pallium. Latini vulgo dicunt, *Gaunace* vel *Gaunacum*. Isid. in Glossis *Gaunaca*: sed vt obseruat Terentius Scaurus in Orthogr. C. *Cognationem habet cum G. et ideo alii dicunt Gaunacum, alii Caunacam, alii Camelium, alii Gamelium.*

CAVNO, Papiae, *Negotiator*: eidem *Caunus* est *Caballus.*

CAVPALTVS, scapha. Vita S. Columbae to. 2. SS. Iunii pag. 218. *Praecepit vt aliquis ex comitibus enatans, Caupaltum in altera stantem ripa ad se nauigando reducat.* V. *Caupulus.*

CAVPENDERE, aestimare, vel capere, apud Rymer. to. 13. pag. 304. col. 2. *Pro quanto gratiam nostram caupendunt, et indignationis nostrae poenam cupiunt euitare.* Forte scriptor fingere voluerit verbum ex praepositione *cum* et *pendere* vnde mala pronunciatione vel errore librariorum factum *Caupendere.*

CAVPILLVS, etc. V. *Caupulus.*

CAVPILVS, V. *Campulus.*

† CAVPO, praestationes species, caponum, vt videtur. Ch. MS. a. 1206. *Omnes illi in mansis episcopi qui debent cauponem, maneant etc.* Ch. a. 1251. t. 1. Probat. Hist. geneal. domus reg. Portug. p. 53. *Quicunque acceperit gallinam, cauponem, cabritum, etc.* V. *Capa* 3. 4.

CAVPOLATA, onus *caupoli*, quantum *caupolo* vehi potest, in Stat. Massil. l. 4. V. *Caupulus.*

† CAVPOLERIA, tributum quod a *caupolis* exigitur, in Ch. MS. a. 1235. V. *Caupulus.*

CAVPOLERIVS, qui habet *caupulum*, in Stat. Massil. l. 4. V. *Caupulus.*

CAVPOLVS, V. *Caupulus.*

CAVPONARIVS, caupo, Gall. *Cabaretier*, to. 4. Concil. Hisp. pag. 8. col. 1. Gloss. Cyrilli *Cauponarius*, *κάπηλος*.

CAVPONIA, cellarium vini, Mattheo Siluatico. *Cauponius*, Lat. tabernarius.

CAVPONIVM, caupona, Gall. *Cabaret*. Gloss. Graec. Lat. *καπηλεῖον*, *Cauponium*. Gloss. Cyrilli: *Καπηλεῖον*, *popa*, *popina*, *taberna*, *cauponium*. Suppl. Antiquarii: *Cauponium*, *πανδοχεῖον*, *diuersorium*. Pompon. I C. D. l. 15. de Instruct. vel Instrum. *In cauponio institores.*

CAVPRITA, species cucullae, qua caput tegebatur. Capitulum generál. S. Victoris Massill. an. 1249. *Vt nullus cuculam seu caputium quae quasi caupritae videntur, audeat portare.* Supra dicitur *Capitra.*

CAVPVLVS, CAVPILLVS, Gloss. Isid. *Caupulus nauis; Caupilus, nauicula breuis.* Papias: *Caupillus, lignum cauatum, quasi cymba, lembus, carabus breuis.* Idem: *Liutris, nauicula parua, caupillus.* Idem MS. habet: *Lembus, nauicula breuis, quae alias dicitur cimba et caupilus.* Glossar. Sangerman. MS. n. 501. *Caupilus, lignum cauatum, cumba, id est, velut carabum valde preuissimum. Hoc etiam alio vocabulo lintrem vocamus, et alia appellatione lembum dicimus, quod quidem caupilum, cumbam, lintrem, lembum, nauicula minissima siue carabum valde brebissimum intelligere debemus.* Glossar. Auenion. *Caupulus, lembus, siue linter.* Gloss. Saxon. Alfrici: *Nauis vel faselus - - - vel cimba, vel campolus.* Leg. *Caupulus.* Lex Burgund.

gund. addit. I. tit. 7. *Quicumque nauis caupulum inuolare praesumpserit, inferat ei cuius est nauis sol. 17. et mulctae nomine sol. 4. Pro caupulo vero sol. 4. et mulctae nomine sol. 2.* Vbi *Caupulus* pro *Scapha* nauis vsurpatur: sic autem dictus quod *caupi* formam referat. CAVPOLVS, pro *Caupulus*, in iisdem statutis lib. I. cap. 49. V. *Caupolata* et *Campulus*.

CAVPVS, *cuppa*, *vas*. Gloss. Aelfrici: *Caupus*, *vel Obba*, *Cuppe*. Germ. Kufe, Kübel.

† CAVQVA, pro *Conqua*, vt videtur, mensurae frumentariae species, V. *Concha* 3. Reg. forestae de Brotonnia ex Cod reg. 4653. *Et franci sextarii et minae ad cauquam debent reddi ad festum S. Mich.*

CAVRIO, *nis*, id est, *Sacrum officium*. Ita Vgutio MS. Isid. in Glossis. *Cauriones*, *festa*, *officia*.

CAVRIOLA, pro *Capriola* seu *Capriolus*, tectorum tigna superne coeuntia in figuram hanc A, Germ. Sparren. Vita S. Francae t. 3 SS. April. p. 292.

CAVRSINI, V. *Caorcini*.

CAVSA. (1) Morbus, ita non semel apud Marcellum Empiricum. *In causa esse*, pro νοσεῖν, eidem cap. 7. *Locus qui in causa est*, ὁ πεπονθώς. Gariopontus lib. 3. Passion. cap. 4. *Omnes causae vesicae ex renum indignatione fiunt etc.* Ita lib. 4. cap. 6. 7. 17. lib. 5. cap. 1. 2. 5. *Sontica causa*, apud Festum et Tibullum lib. 1. *morbus sonticus*. Vide Salmasium ad Spartianum p. 20. Hinc *causarios* dictos vult aegrotos, egenos, facultatibus lapsos eidem Spartiano: *Omnes causarios liberalitatibus sublevauit*. Vindicianus Archiater: *Progressum a balneo potaui, ne quid causationis in corpusculo eius maneret*. (2) Res, vnde Gallis *chose*, Italis *Cosa*, Occitanis *Causo*. *Causam alterius tollere*, Gall. *Enlever la chose d'autrui*, in Lege Longobard. lib. 3. tit. 4. §. 5. in Capitul. Car. Magni lib. 5. cap. 208. Lex Longobard. lib. 2. tit. 22. §. 22. *Nullus eis imperauit talem causam facere*. Capitulare de Villis cap. 3. *Non porcellum, non agnellum, nec aliam causam etc.* Paulus Warnefr. lib. 5. de Gest. Langobard. cap. 40. *Tu recuperabis causam tuam*. (3) Poena propter Solennia non seruata. Lex Salica tit. 46. §. de Sponsaliriis viduarum: *Et in ipso malo scutum habere debet, et tres homines tres causas demandare*. (4) CAVSA CAVSAE, iudicia, placita, malla. Hincmarus Opusc. 29. *Iussistis praefatum Episcopum, vt die et loco denominato veniret ad causas vestras, id est ad iudicia saecularia, et suum aduocatum - - - donaret*. Hinc *causam quaerere*, *requirere*, *conquirere*, id est iudicium, in Lege Salica tit. 60. §. 1. In capitulis Caroli Magni lib. 3. cap. 38. 40. 51. *Causam alicui monere*, apud Henricum Rebdorff. an. 1300. Galli dicunt, *mettre quelqu'un en cause*. *Vocare in causam*, apud Helmodum lib. 1. cap. 84. Sugerius in Ludouico VI. cap. 21. *Cum praefatum Haimonem frustra in causam vocari fecisset*. CAVSA IVRATA, quae iuramento diremta est. Leges Caroli Magni apud Murator. tom. I. part. 2. pag. 101. col. 2. CAVSAS DICERE, Gallis *Plaider, la cause*. Baldricus Nouiomensis in Chronic. Camerac. lib. 1. cap. 14. CAVSAE PALATINAE, lites, iudicia, quae in Palatio coram Comite Palatino ventilabantur, in Capitulis Caroli Magni an. 997. cap. 4. apud Hincmarum de Ord. Palatii cap. 33. et Opusc. 60. in veteri Notitia apud Doubletum pag. 716. et in Notitia Caroli Calui quae exstat in Append. ad Flodoard. et alia charta eiusd. Caroli, ex Tabulario S. Cyrici Niuern. n. 2. *Causae Reipublicae*, iudicia de Rebus publicis, et quae Regem spectabant, in Capitulis Caroli C. tit. 23. §. 7. *Causae publicae*, apud Gregor. Turonens. lib. 9. cap. 11. 20. in Annal. Francor. Fuldens. an. 752. et in Vita Franconis Episc. Cenoman. *Causae pro Salute Reipublicae*, apud Fredegar. an. 768. *Causae Regales*, placita regia, in Lege Longobard. lib. 1. tit. 2. §. 8. lib. 2. tit. 35. §. 8. apud Baldricum in Chron. Camerac. lib. 1. cap. 62. 76. etc. *Causae Legales*, in Fragmentis Capitularium editis a Baluzio cap. 8. quae secundum Leges diri-

muntur

muntur. CHARTA DE CAVSA SVSPENSA, quae datur absenti Reipublicae vel alia causa, qua lites omnes et negotia aduersus eum conquiescere iubentur, apud Marculfum lib. I. form. 23. (5) AD CAVSAM, ob, propter, Gall. *A cause*, apud Lobinellum Hist. Paris. tom. 3. pag. 378. *Guido Abbas Majoris Monasterii et ad causam eiusdem monasterii, Administrator Collegii saecularis S. Martini de Plesseyo.* Ibid. pag. 102. *Ius praesentandi et conferendi beneficia inter fines Ecclesiae S. Germani ad dictam Ecclesiam tanquam ad matricem pertinet, et ad causam eiusdem ad Decanum et Capitulum.* Item pag. 109. *Ad causam Ecclesiae nostrae.* Apud eumdem Lobinell. tom. 2. Hist. Britann. p. 837. *Ad causam et ratione successionis Domini Conani.* Passim occurrit alibi. (6) † Casus, seu ingruens necessitas, qua vassallus domino capitali vectigal ex iure praestare tenetur. Locus est infra in *Escober.* (7) † Pro *Censa*, V. in hac voce. num. 5.

CAVSALICII, qui litigant de re aliqua. Tabular. Briuatense Ch. 114.

CAVSALIS. (1) Litigiosus. Gloss. Graec. Lat. αἰτιολογικοὶ, *causales.* Cyprianus, seu auctor de Singularitate Clericorum: *Causale est quod feminae est, et copulatio eius semper suspecta est.* Synodus Suessana an. 303. Sess. 3. *Nihil time, quoniam in tui damnationem nihil apponimus causale, nihil defendimus, etc.* Sed haec Synodus fictitia est. (2) Glossae MSS. ad Concilium Chalcedon. cap. 12. *Per pragmaticam, per causalem.* (3) Idem ac *Causalicius.* Tabular. Briuatense Ch. 180. *Vendimus S. Iuliano et Clericis eius vnam haereditatem nostram, hoc est, causales qui sunt iuxta muros claustri S. Iuliani et iuxta Cellarium eius et apprehendimus inde pretium factum Sol. 70. De Clericis aduenerunt autem nobis ipsi Casales, non de comparatione, nec de ratione: sed Clerici S. Iuliani concesserunt Vberto auo nostro, vt maneret ibi, etc.* Vbi forte *casales* legendum, vel *Clausales.*

CAVSAMENTVM. (1) Vsatici Barcinonenses MSS. cap. 111. *Similiter nempe statuerunt ac bonum causamentum esse laudauerunt, vt si quis, etc.* Galli dicerent: *Ils ont jugé que c'etoit une bonne chose d'ordonner* etc. Charta Alfonsi III. Regis Portugalliae an. 1289. tom. 4. Monarchiae Lusitanae pag. 279. v. *Et si illud non pectauerit, remaneat in causamento de Meyrino.* (2) † Refectio. Comput. Ms. an. 1388. *Nec non et pro causamento murorum.* V. *Causare.*

CAVSANVS, V. *Causarius* 2.

CAVSAPA, pro *Gausapa*, pallium vilius. Locum V. in *Galnabis.*

CAVSARE, (1) litigare, *Causas agere, calumniare*, repetere. Papias: *Causare, calumniari, exigere, in causam ducere.* Gloss. Graeco-Latin. αἰτιῶμαι, *criminor, accuso, culpo, incuso, causo.* Lex Langobard. lib. 2. tit. 52. §. 1. *Si quis causam alterius agere aut causare praesumserit - - - Et si forsitan aliquis per simplicitatem suam causam agere nescit, veniat ad placitum: et si Rex aut Iudex praeuiderit, tunc debeat dare ei hominem qui causam ipsius agat.* Gregorius Turon. lib. 10. *Causaturus accessit.* Petrus Venerab. lib. 1. Epist. 2. *Et in die causandi cum Stephano in praesentia nostra suscepta, Pisas profectus est.* (2) Pro calumniare, repetere, occurrit haec vox in vet. Charta apud Vghellum tom. 9. pag. 920. *Ostendit* (Episcopus) *se causare Monasterium, atque ad suum ius intromittere.* Ita in alia apud eumdem Vghell. in Episcopis Veronensibus pag. 805. (3) Idem ac *Caussare*, V. in hac voce. Statuta Massil. lib. 5. cap. 52. *Ordinamus - - - quod fabri - - - exercentes ministerium fabrariae - - - - non accipiant pretium vel mercedem vltra modum infra scriptum, videlicet pro ferrando equo quatuor den. de vno pede - - - Item de causando quendam ligonem, sicut conuenerint inter se iusto modo.* Notum est a Scholasticis vsurpari verbum *Causare* pro efficere.

CAVSARI, deberi, de eo quod legitime et ex iure exigitur. Conuent.

Saonae p. 54. *Ad soluendam gabellam, quae pro transitu non causatur, nec solui debet.*

CAVSARIVS. (1) Gloss. MSS. Regium signi 1197. *Pragmatici, causari.* Gloss. Isidor. et Papias: *Causarius, litis amator, etc.* (2) Interdum *Reus qui ex aliquo crimine ad causam ducitur*, Ioanni de Ianua. Gloss. Isidor *Causarius, reus.* Gloss. Graec. Lat. ὑπαίτιος, *causarius.* Aliter tamen hanc vocem interpretantur Viri docti: quippe *causarium* in Glossis *sontico morbo* laborantem dici volunt; ὑπαίτιοι enim idem valet quod *sontes* apud Latinos: idque eruunt ex Hesychio, cui ἐπίληπτοι, dicuntur ὑπαίτιοι, et δαιμονιζομένοι; atque ita vsurpauit Passionarius Galeni, cuius Auctorem Gariopontum volunt lib. 1. cap. 11. de Anteneasmo, maniae specie, qua qui laborant, a Latinis *Percussores*, ab aliis *Causarios* appellari obseruat: vbi perperam editum in I. Edit. Lugdun. an. 1526. *Causanos.* In Basileensi vero an. 1531. absunt haec verba, *alii Causarios*, V. *Causa* 1. (3) Qui *Causam* habet, ratione et *causa* nititur. Suffannaeus in Vacubalario: *Causarii, quibus causae legitimae, ne mererent, suppetebant.* Sic apud Liuium *Causarius miles* dicitur, cui legitima causa est missionis efflagitandae. *Causaria missio*, in lib. 9. Cod. Th. de Desertor. *Causaria liberalitas* apud Spartianum. *Causariam missionem* quidam interpretantur, cui morbus causa fuit, vt *Causariam liberalitatem* cui aliquis casus ac calamitas causa fuit. Nam *causa* pro morbo sumi obseruatum.

† CAVSATERIVS, CAVSSATERIVS, sutor, tibialium confector, Gall. *Chaussetier.* Lit. remiss. Ms. a. 1461. Occurrit et alibi.

CAVSATICVS, qui alium in causam trahit. Lex Bajwar. tit. 16. §. 2.

CAVSATIO. (1) Lis, controuersia, placitum, Gregor. Magn. lib. 1. Epist. 9. *Finis de quibus causatio mota est.* Concilium Arelatense an. 813. can. 16. *Ne in dominicis diebus publica mercata, neque causationes disceptationesque exerceantur.* Caput I. an. 811. cap. 2. *Vnde* [illegible] *frequentissimae causationes in* [illegible] *vnus alteri quaerit quicquid* [illegible] *suum viderit possidentem.* (2) M[illegible]bus, V. in *Causa* 1.

CAVSATOR, qui actoris vel rei iudicio partes agit, litigator. Ger[m]. Sachwalter. Lex Salica tit. 60. [illegible] *causa discussa fuerit inter duos causatores.* Decretio Childeberti Re[gis] c. 11. *Causator Centenarium* [illegible] *Centunea requirat.* Lex Langob. l. [illegible] tit. 21. §. 30. *Neque cogantur* [illegible] *placita venire, praeter in anno* [illegible] *exceptis scabinis, et causatoribus, testibus necessariis.*

CAVSEA, idem quod, *Calcea* et *C[al]ceta*, Gall. *Chaucée.* Knygtho[n] *Cotidieque venerunt Franci ad* [illegible] *am inire hastiludium cum Anglis.*

CAVSEIVS, *reus.* Papias. V. *Causarius* 2.

CAVSETVM, idem quod *calcea*, [illegible] Anglico *a Causey.* Chronic. Abb[a]tum Burtonensium to. 1. Monastic. Anglic. pag. 275.

CAVSIA. (1) Vegetius lib. 4. cap. 15. *Vineas dixerunt veteres, quas nunc militari vocabulo causias vocant.* Vbi variant Codd. MSS. Quidam enim *Cautias* et *Caucias* habent. A[t] oram Edit. Parisiens. quam a Budaeo procuratam aiunt, *Cattos* habetur. Certe *Cattus* idem fuit quod vinea. Vetus interpres Vegetii Catalanicus MS. habet hoc loco: *L[os] antigos dixeron halas, que agora* [illegible] *el vso de los barbaros laman Cauti[as]* V. in *Cattus* 2. (2) Pileus rustic[a]nus. Vita B. Bartholomaei ab A[n]glario tom. 2. S.S. Martii pag. 66. *Suis in itineribus non baculo* [illegible] *vsus non causia.* Hic Editor: Lat[ina] et saeculi vetustioris vox pro pil[eo] contra aestiuos calores; et passim [in] Italia minoritae vtuntur per agro[s] eiusmodi capitis operimento, co[m]pacto ex paleis aut ferruginei co[lo]ris lana: cui consonat istud Pla[uti] in Milite; *Causeam habeas ferrugineam.* (3) Gloss. Isid. *Pitigmata, causiae.* Excerpta: *Pilipmata, caus[iae]* Graeuius scriptum fuisse putat: [illegible] *Macedonum, causiae.* Pollux: [illegible]

tic, πῆλας Μακεδονικός. Vide Valer. Max. v. 1.

CAVSIDICARE, litigare, *causas* prosequi, in Ch. Mſ. a. 1352. V. *Causare*.

CAVSIDICVS, qui *causas*, seu lites ventilat et dirimit, in Ch. Mſ. an. 1159. Interdum etiam *Aduocati* seu tutores ecclesiarum *Causidici* vocabantur, quod ecclesiarum causas agerent. Ch. Rodulphi Aquit. reg. apud Iustellum in Hiſt. Turenenſ. p. 16.

CAVSIFICATIO, tergiuerſatio, excuſatio, cauſatio, in Cod. Th. et apud Symmach. lib. 2. Epiſt. 36. lib. 5. Epiſt. 48. Iulius 1. PP. Ep. ad Orientales.

CAVSILICVS, pro *Causidicus* non ſemel in veteri placito in Appendice ad Capitularia Steph. Baluzii pag. 1394. Vbi Catellus lib. 5. Rerum Occitan. p. 742. *Causidicus* edidit.

CAVSILLVS, idem ac *Cancellus*, paterae ſpecies, ſeu menſura minor vinaria capiens vnum vt alterum cyathum. Inſtrumentum concordiae Abbatem inter et Sacriſtam Craſſenſes a. 1381. V. *Caucus*.

CAVSIMENTVM. (1) Forte idem quod ſuperius *causa* 2. nempe res [illegible] Locum V. in *Fornimentum*, vbi *Causimentum* res eſſe videtur monaſterio donata. (2) † Protectio, tutela, defenſio, cum alterius cauſa ſuſcipitur. Pact. a. 1126. inter Probat. t. 2. Hiſt. Occit. p. 442. 453. V. *Cosimentum*. (3) † Sententia, iudicium, arbitrium. Teſtam. a. 1060. Mſ.

CAVSINARIA, fornax calcaria, in Ch. Mſ. a. 1312. V. *Caucinarius*.

CAVSINARIVS, V. ibidem.

CAVSON, καῦσων, ardens febris: vocatur etiam Medicis. Ordericus Vitalis lib. 11. pag. 818. *Causon et febres aliaeque infirmitates terrigenas valde afflixerunt*. Alias Graecis Καύσων eſt ventus vrens. Vide Hieronym. in cap. 19. Ezech. et Vitam S. Syncleticae to. 1. S. S. Ianuarii pag. 249.

CAVSSA, V. in *Causa* 3.

† CAVSSARE, Prouincial. *Caussar*, manubrium aptare. Priuil. Mſ. an. 1405. *Dictus faber - - debet empenare sine caussare quemlibet vomerem in rotundo*.

CAVSSATERIVS, V. *Causaterius*.

† CAVSSETVS, carcer arctior. Ch. Mſ. a. 1327.

† CAVSSIS, calx. Ch. a. 1358. inter Probat. t. 2. Hiſt. Nem. p. 200.

† CAVSSO, calcei leuioris ſpecies, Gall. *Chausson*. Ch. Mſ. a. 1402.

† CAVSSVM, idem videtur ac *Cautum*, locus defenſus, immunitas, in Libert. a. 1369. t. 6. Ordin. reg. Franc. p. 503. V. *Cautum* 3.

CAVSTOMA. Graeca vox, aduſtionis nota, Brandmahl. Acta S. S. Martii tom. 1. pag. 433.

CAVSVM. Inſtrument. a. 1047. ex magno Chartulario S. Victoris Maſſil. fol. 181. *Stephanus cum fratribus suis dat Petro Abbati Massil. vnum causum vinearum cum duobus Sparrannis*. Videtur legendum eſſe, *Clausum*, quod videſis. † Forte pro *Cautum*. V. *Caussum*.

CAVTA. (1) Efflatio oris, Theodoro Priſciano lib. 1. cap. VI. (2) CAVTA MARITIMA, Gall. *Côte de la mér*, ora maritima in Litt. Seneſcalli Prouinciae ad Maſſilienſes an. 1337. V. *Costa* 1.

CAVTARE, V. in *Cautum* 2.

CAVTEL, puppis. Grotius in Notis ad Aratum: *In iisdem tabulis puppis Cautel vocatur. Hoc quid sit nescio*.

CAVTELA. (1) Prudentia, cautio, circumſpectio. Barthii Gloſſar. apud Ludewig. Reliqu. MSS. to. 3. pag. 151. ex Baldrici Hiſt. Palaeſt. *Haec omnia discretiore essent consideranda cautela*. L. 6. Dig. de Pignorat. act. *Prius idonea cautela a debitore pro indemnitate ei praestanda*. Adde lib. 15. Dig. de Procurat. et defenſ. et ibi Gothofredi notulam. Gloſſ. *Cautela*, ἀσφάλισμα. Ordinatio Humberti II. Dalphini an. 1340. de variis officiis domus ſuae in Hiſt. Dalphin. tom. 2. p. 138. col. 1. Vbi priuilegia, et cautelae eadem notione ſumuntur, ſuntque inſtrumenta et Chartae, quibus priuilegia, iura, poſſeſſiones, etc. aſſeruntur; hinc *cautelae*, dicta, quod ſint veluti *cautio*, res illas ita ſe habere. (2)

CAVTELA, CAVTELIA, CAVTELLA, saepius in malam partem accipiuntur pro fraude, astutia, dolo, Gallis olim *Cautele.* Charta Petri de Tyuerniaco pro Viaria Tiberniaci ex Tabulario S. Germani Paris. *Contra praemissa - - - per nos vel alios non veniemus deinceps aliquo ingenio vel cautelia.* Ibid. Charta Matthaei Abb. S. Dyonis. an. 1263. *Nec contra praemissa de caetero venientes aliquo ingenio. vel cautela.* Charta officialis Rotomag. anni 1477. ex Archiuo B. Mariae de Bono Nuncio eiusd. vrbis: *Renunciantes quod ad hoc omnibus et singulis exceptionibus, deceptionibus, cauillationibus, Cautellis, malitiis etc.* CAVTELITAS, idem, Ennodio. lib. 8. cap. 8.

CAVTELIA, V. *Cautela* 2.

CAVTELITAS, V. ibidem.

CAVTELLA, V. ibidem.

CAVTELLVS, mendose pro *Cantellus*, V. in hac voce.

CAVTELOSE, vafre, fraudulenter, versute, Gall. *Canteleusement*, apud Rymer. tom. 3. pag. 685. col. 2. V. *Cautela* 2. † CAVTELLOSE, in Ch. Ms. a. 1426. CAVTOLOSE apud Murat. tom. 16. Script. Ital. p. 529.

CAVTELOSVS, cautus, prudens; Gallis *Canteleux* est versutus, vafer, versipellis. Vita S. Stanislai Episc. to. 2. SS. Maii p. 204. V. *Cautela* 1.

† CAVTERARIVS, cauterizatus, in Act. SS. t. 7. Iul, p. 293.

CAVTERIARE. Papias MS. *Cauterio, inuro, damno.* Carpocratiani dicuntur *Cauteriare* discipulos suos id est, cauteriis seu stigmatibus insignire, apud interpretem Irenaei lib. 1. cap. 24. Est a Graeco Καυτήρ, καυτήριον. Hinc etiam CAVTERIATVS, adustus. Miracula S. Ioanis Beuerlac. tom. 2. SS. Maii pag. 192. *Decidit ex improuiso facula quaedam super pedem Comitis, quae pedi adhaerens - - - eum ita reliquisset cauteriatum etc.* Concilium Iaccense a. 1063. *Vt indebita circa eos saecularium cupiditas nostro cauteriata iudicio in talibus prorsus resecetur;* id est quasi *Cauterio* amputetur. CAVTERIATA CONSCIENTIA, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, 1 Timoth. 4. 2. id est depravata, cui quasi cauterii nota inusta est. Occurrit apud Marten. to. 2 Collect. Amplis. col. 1191. in Epist Friderici II. Imp. Cruce - Signatis apud Lugdunum congregatis; Muratorium tom. 3. Script. Ital. pag 430. col. 1. in Vitis Roman. Pontif. etc.

CAVTERIZARE, adurere. B. O doricus de Forliuio in sua Peregr *Quodam ferro calido cauterizant s[e]* Hoc verbo vsus est Vegetius 3. 4

CAVTIA, V. *Causia.*

† CAVTIBVLA, machina tectoria apud Vincent. Beluac. in Specul histor. forte idem ac *Cattus*, V. *Causia* 1.

CAVTICA, idem quod *Calcea*, via strata, Gall. *Chaucée.* Acta SS. Benedict. saec. 4. part. 2. pag. 507.

CAVTIFICARE, cautum reddere admonere. Vita S. Wiboradae Virg et Martyr. to. 1. SS. Maii p. 296.

CAVTILLERIA, praestationis genus († eadem forte, quae *caupoleria*. Procuratio Petri Regis Arragon. an 1282. apud Rymer. tom. 2. pag. 21 *Et praedicta sex loca - - - libera absoluta ab omnibus cantilleriis et aliis honeribus.*

CAVTIO. (1) Chirographum, qu[o] debitor cauet se pecuniam a credit[o]re accepisse, eamque certo die solu[tu]rum spondet, cuius formulam [ex]hibet Marculfus lib. 2. cap. 25. [et] 27. S. Hieron. in cap. 58. Esai[ae] *Cunctaque nomina, quae vulgo app[el]lant cautiones, irrita fieri.* Greg. Turon. lib. 7. c. 23. *Armentari[us] Iudaeus - - - ad exigendas caut[io]nes, quas ei propter tributa publ[ica] Iniuriosus ex Vicario, ex Comite [...] Eunomius deposuerant, Turonis [ad]uenit, etc.* Anastas. in S. Iulio P. 20. Vide IC. et Legem Long[ob.] lib. 2. tit. 21. §. 13. (2) Secur[itas] data pro quauis re facienda. passim IC. Anast. in Constant. pag. 64. (3) Charta Theodem[iri] Regis Gallaeciae aerae 610. apud [Lo]uarium in Notis ad Pseudochr[oni]con Maximi pag. 451. *Astant Episcopis ipsius prouinciae vnine[...]*

m in *Bracarensi cautione*, *quam et-* *m ex Lucensis Ecclesiae dominatique* *finitum atque laudatum est*, etc. i. immunitate. V. *Cautum* 2. (4) Tabular. S. Eparchii Inculism. fol. 45. *e-* *xpiditate ductus eleuauit in ipsa terra* *cautionem, quam vulgo appellant tagil-* *lam, non rursus omnino dimisso*, etc.

CAUTIONARE, fideiubere, praedem fieri, Gall. *Cautionner*. Ch. a. 1272. ex Archiuo B. M. de Bono Nuntio Rotomag. *Durandus Pellevede* - - - *fideiussit et cautionauit pro* *domino Guillelmo Pelleuede Presbytero*, etc.

CAPTIVENNUS, dicitur de molendino prope *vennam* seu septum ad intercipiendos pisces sito in Tabul. S. Vict. Massil. V. *Venna*.

CAUTOLOSE, V. *Cautelose*.

CAUTOS, *sacerdos*. Isid. in Gloss. ad quas Graeuius: existimo legendum *Castus*, sacerdos, et respici ad Virgilii locum ex 4. Aeneid.

Quique sacerdotes casti, dum vita manebat.

Et Ciceronis pro domo: *Nisi quem forte illius castissimi sacerdotes super-stitiosa dedicatio deterreret.*

CAUTUM. (1) Idem quod *Cautio*. Gloss. Lat. Graec. *Cautum*, χειρόγραφον. Gloss. MSS. ad Canones Concil. *Cautum scriptum*. Occurrit apud Corippum. (2) CAUTUM, COTUM, ex Hispanico, *Coto*, locus defensus, immunitas, saluitas, CAUTARE, INCAUTARE, defendere, protegere, munire, securum facere, *Cauere* rei alicui, vnde vox videtur deducta. Ch. Sancii Regis Portugalliae aerae 1238. *Pro-* *pter eredturum munitionis lapides* *quae cautum vocant*, *in circuitu loci* *Sanctissimae Virginis*. Charta Ordonii Regis aerae 950. apud Anton. de Yepez tom. 4. Chron. Ord. S. Bened. pag. 436. *Et cum sua con-* *tinentia et cum suo canto in circuitu* *suae concurrentiae etc.* Infra: *Et* *sint ipsae Ecclesiae Incantatae in toto* *giro per petras erectas et scriptas etc.* Item: *Similiter damus vobis ipsam* *totam de villa Patrono cautatam*, *cum suis domibus et aedificiis*, *cum* *sua cortina quomodo concludit per* *ipsum flumen etc.* Charta Bermundi II. Regis aerae 1070. apud eumdem to. 6. *Sit vobis Piniolo et Ildonicae* *attributa licentia facere quod volueri-* *tis de cautis et haereditatibus*, *quas* *a me accepistis*. Alia aerae 1153. ib. pag. 437. *Cum suis testationibus* *omnibus et rebus et familia libra a* *omni censu et debito nostrae Ecclesiae* *et cum duabus partibus de illo voto et* *clamoribus et cum suo cauto in Gyro*, *etc.* Vide eumdem to. 5. pag. 438. et Brandaon. in Monarch. Lusitan. to. 3. p. 71. 195. 212. to. 4. p. 50. 101. 187. v. to. 5. pag. 308. Coluanerez in Segouia c. 18. p. 15. etc. COTUS. Ch. Alfonsi VII. Regis aerae 1174. apud eumdem Yepez to. 5. p. 472. *Nullus homo sit ausus in-* *gredi infra hos cotos*, *neque ullam* *violentiam facere etc.* Occurit ibi pluries. Ch. Alphonsi Hispan. Imperatoris aerae 1162. apud Biuarium: *Offero et confirmo et concedo omnia* *quaecunque sint*, *siue de regalengo*, *siue de condado*, *siue magna*, *siue* *parua infra cautos*, *quos proauus* *meus posuit*, *id est per cautos de ter-* *mino de Vitriales etc.* (3) Fiscus Regius. Ch. Ferdinandi Gundisalui Comitis Castellae aerae 972. apud Yepez to. 1. Chron. Ord. S. Bened. pag. 32. *Insuper in canto 60. solidos* *ad Comitis partem reddat et quod re-* *tinuit*, *tantum per tres annos tripli-* *catum monasterio soluat*. Adde pag. 34. 39. Alia aerae 957. to. 4. pag. 458. *Quod si quis*, *quod absit*, *ad dis-* *rumpendum venerit istos terminos*, *purget ad parte Comite quinque li-* *brae aureae in cauto.*

CAUTUMAE, CAUTUMIAE, CAUTUMNE. Gloss. Isid. *Cautumne*, *citanae*. Infra: *Citenae*, *Cautumniae*. Papias MS. Bituric. *Cautumiae*, *citeanae*; et infra *Citenae*, *cautumniae*. * Graeuius ad Isidori Glossas censet legendum cum Vulcanio *Cisternae*, *Lantumiae*, quae integra sunt in excerptis, et cum corruptis iunguntur; *Cautumae* (mihi *Cadtumae*) *citanae*, *cisternae*, *lautumiae* (mihi *Lautumiae*). Apud Constantiensem, eodem Graeuio iudice, aeque vitiose legitur *Cautumiae*, *citanae*. In

Excer-

Excerptis etiam habetur *Citenae*, *Cantumniae*. Quid si *Cantumiae*, *citeanae* vel *citanae*, *citenaeue cantumniae* essent consuetudines municipales, quasi dixissent *Cotumiae*, *citeanae*; Gall. *Coutumes des Cités?*

CAVTVS, nauis species, V. *Gatus*.

CAVVS. (1) Vanus. *Opes cauae*, apud S. Paulinum in Poëmate ad Cytherium de Filio. (2) † Inuent. a. 1233. Cod. reg. 4659. *Habet commune fuinionis, bancagium scilicet duos canos multonis in quolibet macellario faciente macellum*. Vbi forte intestina denotantur. V. *Cauda* 8.

† CAVWERTINI, pro *Cawerzini*, in Stat. synod. eccl. Traiect. a. 1290. in Batau. L. p. 168. V. *Caorsini*.

† CAVZEA, i. q. *Calcea*, via strata, in Stat. Astae c. 15.

† CAVZEGNVS, caudex, in Stat. Montis reg. p. 229.

CAWARSINI, V. *Caorcini*.

CAXA. (1) Vox Hisp. *Capsa*, Gall. *Chasse*, vbi Sanctorum Reliquiae reponuntur. Vide Annales Alexandriae Hieron. Ghilini pag. 23. Acta SS. Benedicti sec. 4. part. 1. pag. 590. in breui indice Reliquiarum Monasterii Aniani. Concil. Hisp. to. 4. p. 223. (2) Res vetustior, Anastasio Bibliothecario, siue alteri Chronicorum Casiensium abbreuiatori ap. Murator. tom. 2. pag. 367. col. 1. Est pro *Casca*; *Cascus* enim veteribus Latinis est antiquus, priscus. Cicero Tuscul. quaest. lib. 1.

† CAKAMENTVM, locus, vbi *casae*, seu domus aedificari possunt, i. q. *Cassiamentum*, ap. Murat. t. 11. Script. Ital. p. 86. V. *Caslenum*.

CAXARE. Vita S. Angilberti tom. 3. SS. Febr. pag. 98. *Sed aliter accidit quam Rex mortalis in sua cogitatione caxauit*. An taxauit, statuit?

† CAXEA, pala, funda, Gall. *Chaton*; est enim lapidis pretiosi veluti capsa. Inuent. Mss. S. Capellae Paris. a. 1376. *XXVIII. perlae vna cum caxeis auri*. Germ. Kasten.

CAXECTA, Hispanis *Caxeta*, Gallis *Cassette*, parua *caxa*, capsula apud Rocchum Pirrum Siciliae sacrae pag. 53.

† CAXETA, idem, in Inuent. M[illegible] 1366.

† CAXEVS, caseus, ap. Murat. t. [illegible] p. 581.

CAXIA, idem quod *Caxa*, ca[illegible] Gall. *Chasse*. Gassendus in No[illegible] Ecclesiae Diniensis in Inuentario a[illegible] 1340.

† CAXITARE, V. in *Baulare*.

† CAXOLA, idem videtur ac *Ca*[illegible] 3. Decret. Frid. II. Imp. a. 1[illegible] ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital. m[illegible] aeui p. 216. *A sero dictae claus*[illegible] *vsque ad caxolam, et per eam ca*[illegible] *lam visum vsque ad clusam de* [illegible] *gnanis*.

CAYA, domus, († cella vinaria, [illegible] ficina.) *Maison*, *Chais*, ou [illegible] *vroirs*, in Consuetudine Bayon[illegible] tit. 7. art. 22. 30. 32. (*) M[illegible] fossoribus German.Raue est caia p[illegible] tealis.) Wilhelmus Thorn. in C[illegible] ann. 1285. *Sedata est discordia q*[illegible] *modo fuerat inter - - - - de qua*[illegible] *caya et domo aedificata in quod*[illegible] *prato*. Ocurrit iterum eadem no[illegible] ne sub anno 1286. CHAIA, id[illegible] sonat, in Regesto Constabular[illegible] Burdegalensis fol. 131. *Chay*, O[illegible] tanis *caueam*, seu cellam vinar[illegible] sonat. † CHAYVM, in Ch. Ms. 1349. vbi semel et iterum perpe[illegible] *Claium* legitur. CAYVM, in Ch[illegible] ta Walteri Episcopi Couentren[illegible] Monast. Anglic. to. 3. p. 231. C[illegible] hodie appellant Galli aream in l[illegible] tore onerandarum atque exoner[illegible] darum nauium causa, e compa[illegible] tabulis trabibusque firmatam, a[illegible] super tectam, instar domus, v[illegible] eiusmodi areae appellationem o[illegible] nuere, vocabulo, non a Saxon[illegible] *Caeg*, clauis, vti vult Spelman[illegible] vel a *caiare*, vti Scaliger ad A[illegible] lib. 2. cap. 22. sed a Cambro-Bri[illegible] nico *Caë* desumpto, quod sepem claustrum sonat, vt *Caed*, opert[illegible] um, clausus, *Caeor*, caula, v[illegible] ctor est Boxhornius in Orig. G[illegible] Ita vocem CEAGE, interpretan[illegible] Euidentiae Ecclesiae Christi Can[illegible] *Mansionem quoque - - - et clau*[illegible] *quod Angli dicunt Caege, quae p*[illegible] *tinet ad praedictam mansionem*. [illegible]

Ca[illegible]

..age videtur esse *Cayae* procinctus. V. *Caiagium.*

..BLA, funis crassior, rudens, Gall. *..able* vel *Chable* Instr. a. 1329. ex Tabulario S. Victoris Massil. *Item 2. ..etiae de tela - - - - Item 1. cay..biam; Item 2, aurellerios, etc.*

..YBLVS, V. *Cahuca.*

..YCIA, capsa, arca, Gall. *Caisse.* Supplicatio ad Pontificem Auinione commorantem inter schedas D. le Fournier.

CAYRATVS, Gall. *Carat*, ponde..ris species, ad quod aestimatur au..rum, in Ch. a. 1367. t. 5. Ordinat. reg. Fr.

..YRELLVS, telum spissius, Gall. *Carreau.* Locus est in *Scoptrum.* V. *Carellus.*

..IRO, canterius, vt videtur, Gall. *Chevron.* Charta Petri de Roteys Vi..carii Tolos. ad Baiulos de Conditio..ne materiae ann. 1272. in Consuet. MSS. Tolos. fol. 27. e Bibliotheca D. de Crozat: *Et quod columpnae quae appellantur de paiella habeant vnum palmum de amplo et tres digi..tos de spisso; Et quod cayrones quae ..vntur seu aportantur cum eis habe..ant duodecim palmos de longum, et medium pedem de amplo, et vnum di..gitum de spisso.* Occurrit rursum vox *Cayrones* in *Amanegia*, vbi su..mi videtur pro palis seu adminicu..lis vineae, Gall. *Echalas.* V. *Ca..prones.*

CAYROE, seruitii genus, i. q. *Cor..uata* Ch. Ms. Caroli Com. Augi. *..Eisno sine cayroe, quod die Veneris ..debent se habere in villa superius no..minata.* V. *Biennum.*

..AYRONVS, caementitius lapis, pro..uincialibus *Quairon*, Gall. *Moellon.* Statuta Arelat. MSS. art. 82. *Et ..dextrum, quo mensurabitur, et cay..roni et tegule fiant secundum formam ..earum, quae erunt in palatio commu..ni.* V. *Cayronus.*

..AISSA, CASSIA, capsa, arca, Gall. *Caisse.* Obituarium S. Geraldi Lemovic. fol. 42. *Reponitur dicta littera in prima cayssa signata X.* Lim..borch. Sent. Inquis. Tolos. p. 355.

..YTVS, seu GAYTVS, vel GAYE..TVS, militaris officii nomen apud Saracenos, quod occurit apud Lupum Protospatham an. 972. 1002. Hugonem Falcandum crebrius, et apud Rocchum Pirrum in Archiepiscopis Montis Regal. pag. 402. in Episc. Agrigentinis pag. 276. in Episc. Pactens. p. 392.

CAYVM, V. in *Caya.*

CAYVS, domus, i. q. *Caya*, in Regesto Constabul. Burdegal. fol. 39.

CAZA. (1) Fera quam venatores persequuntur. Ch. a. 1227. ex paruo Chartulario S. Victoris Massil. fol. 130. *Ego non debeo aliquid habere - - - - de quarteriis ceruorum, vel aprorum, vel aliarum venationem - - - - vbicunque Caza capta fuerat vltra terminos supradictos, scio ius domini ad Ecclesiam de Villacrosa pertinere.* Hispanis *Caça* vel *Caza*, venatio est. V. *Cacia.* (2) Vasis genus. († Italis *Cazza*, rutrum frictorium; vel potius cochleare eximendae spumae.) Bertramus in Vita S. Francae Abb. tom. 3. April. p. 384. *Cazam vnam, et situlam obtulit coecus factus et liberatus.* Ibid. pag. 393. *Polzagallo calderario Placentiae facienti Cazam vnam profundenda manibus aqua, contigit vt, etc.* Editori videtur *Caza* scribi pro *Cassa* et significari peluim. Arridet significatio; at cur *Cassa* potius quam *Caza* scribendum sit, non satis patet. Hispanis *Cazo* catinus est ex aere *Cypro* quem vulgo *Casserole* appellant Galli. Italis *Cazza*, rutrum frictorium, Gall. *Friquet.* V. *Cazia.* (3) † Pro *casa*, domus, in Stat. Cadubrii l. 3. c. 83. V. *Casa* 1.

CAZAFVSTA, pro *Catapulta*, machina bellica, sudibus acutis eiaculandis idonea. Rollandinus lib. 8. Hist.

† CAZAFVSTVM, et CAZZAFVSTVM, pro funda, qua lapides iactantur, occurrit in Stat. Vercell. l. 4. p. 71. et in Stat. Ast. collat. 11. c. 35.

CAZALERIA, V. *Casaleria.*

† CAZALIA, adoptio cuiusdam in familiam, ab Ital. *Casata*, domus, vt videtur. Stat. Vercell. l. 3. V. *Casalis.*

† CA-

† CAZANA, mensa argentaria, to. I. Cod. Ital. dipl. pag. 673. V. *Casana* I.

CAZARE. (1) De loco pellere, exigere, Gall. *Chasser.* Ital. *Cacciare.* Memoriale Potest. Regiens. ad ann. 1247. *Et quadam die Martis XVIII. die intrante Februario stando dictus Imperator in Victoria, Parmenses et omnes milites et populares armata manu exierunt de Parma, et per forciam cazauerunt Imperatorem de Victoria, et omnes suos milites et pedites.* Chron. Parmense ad an. 1308. *Alios fugauerunt, et cazauerunt, et multos interfecerunt.* (2) † Venari, Ital. *Cacciare*, Hisp. *Cazar*, in Stat. Auell. a. 1496. c. 119.

CAZATA, placentae species cum caseo. Transactio Abbatem inter et Monachos Crassenses an. 1351. ex libro viridi fol. 53. *Pancosserii ipsius domini Abbatis debent praedicta facere, scilicet dictos flauzones, artocrea, siue empastatas, Cazatas, siue pastillos.* V. *Caseata.*

† CAZATVRA, praestatio pro *casa*, in Ch. Ms. a. 1336. V. *Casatura.*

CAZENI. Testam. Ranimiri Regis Aragon. aerae 1099. apud Martinez in Hist. Pinnat. lib. 2. c. 38. *Et villos vassos* (id est. vasa) *quos Sanctius filius meus comparauerit et redemerit, pezo per pezo de plata aut de cazeni, illos prendat aut redimat, etc.*

CAZEOLA, mensura minor annonaria, ad quam praestationes frumentariae exigebantur. Idem videtur esse quod mox *Cazola.* Voces forsitan ab Hispanica *Cazo*, catinus, Gallis. *Poëlon*, *Casserole.* Hist. Dalphin. tom. I. pag. 86. col. I. Extenta iurium Comitis Saubadiae ann. 1309. *Item de duobus bichetis bladi capitur vna cazeola bladi - - - - Item de singulis duabus bennis bladi venditi ad bennam leuatur vna Caseola - - - - capitur vna cazeola pro qualibet hemina.*

CAZERI, a Germanis Valdenses olim dicti sunt, an a priscis Catharis detorta voce; an vti Godefrid. Henschenius ad Vitam S. Galdin. Cardin. vult a voce Germanica *Catz* h. e. catus, felis, eo quod sicut feles noctu sua conuenticula celebrab[ant] ita et illi aduersariorum metu, [n]octurnoque tempore coetus suos in[s]tuere fuerint coacti. Hofmann. Lexico, V. *Cathari.*

† CAZETA, vestimenti genus, [lon]gum, pallium, Gall. *Casaque.* Ch. 1227. ap. Murat. t. 2. Antiq. Ital. [med.] aeui p. 904.

† CAZETVS, mensurae liquidor[um] species. Stat. Vercell. l. 3. pag. [...] *Quod olearii vendant ad cazetu[m] non ad pensam, et quod cazetus rotundus et de libra vna arami et media libra arami.* V. *Caza* 2. et [...]*colium.*

CAZIA, idem quod *Caza* 2. spe[cies] vasis. Anastas. Bibl. in Vitis R[om.] Pontif. apud Murator. tom. 3. p[ag.] 188. *Accipiens vnusquisque portion[em] panis atque portionem vini - - - nec non caziam de pulmento.* Mu[ra]tor. pro *Caziam*, *carnem* posuit, [...] *Cazia* rectum sensum patitur. Ib[id.] p. 197. col. I. *Caza coloratoria gen. deaurata*, vt est in MSS. Ed[it.] legit, *vasa coloratoria argentea [et] aurata. Cazia colatoria* idem est qu[od] Italica vox *Cazza*, forata cap[...]cula, Gall. *Friquet*, vt iam dic[tum] est in *Caza* 2.

CAZOLA, vas quoddam, († et m[en]surae annonariae species,) Matth. [...]uatico: sed qua lingua non ind[icat]. V. *Cassola* et *Cazeola.*

† CAZOLIVM, idem, in Stat. Mo[...] reg. p. 272.

CAZONZELLVS, V. *Casonzellus.*

CAZVLA, *vnde colatur vinum in [sa]crificio*, in Ord. eccles. Ambros. M[edi]ol. a. circ. 1100. apud Murat. [t. 4.] Antiq. Ital. med. aeui p. 869. [V.] *Catiola.*

CAZZAFVSTVM, V. *Cazafusta.*

† CAZZAGAZARO, Inquisitor [Ca]tharorum, a Ferrariensium G[...] pro *Cattaro.* Murat. t. 5. Antiq. [Ital.] med. aeui p. 124. 127.

CEA, Foresiis Lugdunensibus, m[...]paries. Ch. Domini de Lurico i[n] resio. an. 1417. *Iuxta Coherca[...]ctum de la Cea* i. e. iuxta platea[m ...]rietis vbi olim quercus fuit, [vt] ponit D. Aubret.

† CI

CEBA, pro Cepa, in Ch. a. 1155. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 555.

CEBANIA, hordeum, interprete Hugonio episc. Ptolem. abb. Stiuag. ad Ch. fundat. Abbat. Aquilar. an. 832. inter Probat. t. 1. Annal. Praemonstr. p. 105. *Terras capientes semine LX. modios de Cebania, et multas vineas.*

CEBER, cucurbitula ad eliciendum sanguinem, Germ. Schröpfkopf. V. *Ventosa.*

CEBERVS, situlae species, forte quod confecta ex ligno, quod *Cebero* dicitur, in Litt. remiss. Ms. an. 1469. Stat. Vercell. l. 3. p. 102. *Vasa, torbellae, situlae, ceberi, conchae etc.*

CEBESIA. Dotalitium Iuditae Comitissae Normanniae apud Marten. to. 1. Collectionis anni 1700. p. 14. *Cebesias in supra dictis villis XX. et etiam, molendinos XVIII. tredecim carrucas boum etc.* Vbi Editor pro *Cebesias* suspicatur legendum *Ecclesias.*

CEBVLVS, κυφὸς, *gibbosus*, in Supplemento Antiquarii.

CECINDELE. V. in *Cicindela.*

CECIA, V. *Caecia.*

CECINDILLVS, V. *Cicindela.*

CECLATVRA, incisio in arbore, quae termini loco est. Mendum pro *Thecatura.* V. in hac voce.

CECOS. Gallica lingua, *dimitte sorores*, vt auctor est Seruius ad II. Aeneid. Caue ne mendum sit apud Seruium. *) Schilt. in Gloss. *Celos*, legendum putat, pro *Kelos*, quasi *Kelos*, a lassen.

CECROPIA. Ioan. Diaconus in Vita S. Gregorii M. lib. 2. num. 14. *Sola Latinas interpretandi bilinguis peritia, facundissima virgo Cecropia, quae pendens suae mentis acumina, Varrone caelibatum suum auferente latinitas tradiderat, impostorarum sibi effigia, sicut ipse in suis epistolis fatetur, vindicabat.* Hic Mabillon. *Cecropia*, vt verisimile est pro Lingua graeca sumitur; nam Cecropia vrbs fuit Athenis.

CECTORIVM, apud Gromaticos, quod Salmasius ad Inscript. Herodis p. 51. ponitur pro *hectorium*: *Cectoria, hoc est, rotundus est sicut modius, est fossa circa publica. Cectoria*, pro *hectoria*. ἕκτον enim *modius* Graecis. Vnde *hectorium*, vel *cectorium*, illis auctoribus, quod rotundum est sicut modius.

CECVA, CECVMA, CECVMIA. Gloss. Isid. *Cecua noctua. Cecuma, noctua.* Io. de Ianua *Cecunia* habet, additque, *et a cecus dicitur.* Festus habet *Cicuma.* Hauserunt ex Graecis. Κικυμὶς enim, inquit Graeuius. Callimacho est noctua, vt notat antiquus interpres Aristophanis in Aues. In Constantiensi legitur: *Caecuba, noctua*, quod et ipsum rectum est. Nam et sic noctua Graecis vocabatur κικκαβή. Scholia, quae laudauimus Aristophanis, κικκαβᾶν τὰς γλαῦκας ὕτω φωνεῖν λέγουσιν, ὅθεν καὶ κικκαβὰς αὐτὰς λέγουσιν· οἱ δὲ κικυμίδας, ὡς Καλλίμαχος, κρέατ' ἀγαθὴ κικυμίς, hoc est, interprete Dacerio, qui hunc locum affert ad Festum, *Noctua ita aiunt clamare, vnde eas Ciccabas dicunt. Alii Cicumas, vt Callimachus, valde bona Cicuma.* Vt autem dixerunt *Cicuma*, et *Cecuma*, sic *Cecuba*, et *Cicuba.*

† CECVLVM, *vinum Campaniae, vel vetus dictum, quod caecet et confundat ingenium.* Gloss. vet. Cod. reg. 7613.

CECVMA, V. *Cecua.*

CECVMINI, *id est, mali feruores; nam Cacos, malum, cauma Graece Aestus.* Papias Ms.

CECVNIA, V. *Cecua.*

CEDA. (1) CEDA, CEDVLA, pro *Scheda, Schedula*, in veteri Vocabulario Iuris vtriusque. *Cedula* quoque legitur in Vita B. Ioachim. p. 93. tomi 7. SS. Maii, in Miraculis St. Antonii de Padua tom. 2. SS. Iunii p. 736. in Vita S. Simeonis Eremitae, inter Acta SS. Benedict. sec. 6. part. 1. p. 163. apud Rymer. t. 2. p. 263. col. 2. in Epist. Martini IV. Papae an. 1284. Hispan. et Itali dicunt etiam *Cedula*, Galli *Cedule.*

CEDVLATA, eadem notione. Concil. Narbon. an. 1430. apud Marten. tom.

tom. 4. Anecd. col. 360. (2) † Sedes, curia, vt videtur. Inuent. Mſ. a. 1476. *De illa controuerſia ſe remiſerant, vt vbi dictum fuit, libro albo cedae Agenenſi.*

† CEDAS, vox Vaſconica, cribrum bombycinum, in Inuent. modo laudato: *Idem plus quamdam aliam cernidam ſiue Cedas.* V. *Cederia.*

CEDELLVS, vas portatile in quo reponi ſolet aqua benedicta, Gallis etiamnum *Celet*, Germ. Keſſel. Ch. Heccardi Comitis Auguſtod. ex Tabulario Prioratus Perſiaci in Burgundia p. 26. *Vno tapeto, vno recdello ad aqua benedicta duo.* V. *Seilletum.*

CEDENS, V. *Ceſſionarius.*

† CEDERE, dare, tradere. Ch. Mſ. a. 1389.

CEDERIA, forte quae vendit filum aut pannum bombycinum. Bombyx, Gall. *Soie*, Hiſp. *Seda*, Occitanis eſt *Sedo* vel *Cedo*. Vnde niſi fallor, *Cederia*. Conſuetud. Toloſae in rubrica de debitis art. 1. *Si aliqua mulier - - - - aliquandam mercandiam exerceat publice, vt puta, ſit tabernaria, pancoſſeria, lanaſſeria, merceria, cederia, vel alterius huiusmodi, etc.* V. *Cedas.*

CEDRIA, Κέδρια, *gummi cedri*, in Gloſſ. Med. MS. et apud Alexandrum Iatroſophiſtam lib. 1. de Paſſionibus. Crotianus in Lexico Hippocrat. Κεδρίνῳ ἐλαίῳ, τῇ κεδρίᾳ. Matth. Siluaticus: *Kidria, i. Alkitran, cedria i. e. gummi cedri*, Ioanni vero de Ianua: *Vnguentum factum, quo aſſeres liniti non putreſcunt, vel tempore vel vermibus.* Alibi: *Cedria, arboris gummi ſiue lacryma, quae ad conſeruationem librorum ſumme eſt neceſſaria. Nam libri ex hac lacryma liniti nec a tineis corrodantur, nec tempore ſeneſcunt. Cedrina* dicitur in Gloſſis MSS. Anonymus de re Architecton. cap. 12. *Cedrus ſi humore non corrumpatur, eandem habet virtutem: ſed quomodo de pino reſina decurrit, ſic et ex ea oleum quod Cedria dicitur: quo ſi libri aut cluſa inungantur nunquam tineis aut carie ſoluentur.*

† CEDRIFER, cedris ferendis idoneus. Petrarcha in Itin. Syr. edit. Baſil. 1581. p. 551.

CEDRINA, V. *Cedria.*

CEDVA, nude pro ſilua caedua, Gall. *Bois taillis*, occurrit in Conſuetudinibus MSS. Cluniac. an. 13.. ex Codice B. Mariae Deauratae 1. loſ. et in Bulla Pauli III. Papae pro Seculariżatione Monaſterii Vezeliac. ann. 1537. inter Inſtr. tom. 4. nouae Gall. Chriſt. col. 117.

CEDVLA, CEDVLATA, V. *Cedo.*

† CEFALALGIA, CEFALEA, pro *Cephalaea*, κεφαλαία, in Gloſſ. m... Simon. Ianuenſ. V. *Cephalargia* et *Cephalea.*

† CEFALFRIGIA, *ceſalea, la doglia del capo*, in Gloſſ. Lat. Ital. Mſ.

† CEFFI, *monſtra quaedam Aethiopiae*, Gloſſ. vet. Cod. reg. 7613.

CEGRA, genus piſcis. Charta Petri Abbatis Monaſterii Sanctae Crucis de Talemundo ann. 1366. *In quolibet ferculo tres pecias marluciı recentis aut canceris, et de radis vel de cegris quinque pecias, aut de aliis piſcibus ad valorem.*

CEI, *Indicatores*, in Gloſſario MS. Sangermann. num. 501.

† CEIVS, conueniens, congruus f. a Gall. *Seant*. Pact. Mſ. a. 1341. *Ceiam et competentem dotem ſibi promiſerant.*

CELA, ſcamnum, Gall. *Selle*. Statuta Auenion. *Statuimus quod in carriera ſuper bancas macelli verſus portam Ferniciam aliquis vel aliqua non teneat nec habeat bancam vel celam, nec caniſtrum - - - - nec aliud impedimentum.*

CELAMEN, forte idem quod cella, cellarium, quemadmodum enim, vt cum Donato in ſuis ad Terentium notis loquar, *Cella et Cellarium a reponendis celandisque rebus eſculentis et poculentis* dicitur, ſic et *Celamen* eodem ſenſu dicere potuit inferioris aeui Scriptor. Donatio Conradi Emelrici de Pinguia Vicarii Eccleſiae S. Ioanis Moguntiae pro ipſa Eccleſia tom. 2. Rerum Mogunt. p. 701. *Per hoc praeſens inſtrumentum pateat vniuerſis, quod an. a Natiuitate Domini 1325. Moguncie in camera ſuper celamine*

lumine domus curiae ad Tres Reges ... idem inhabitat Conradus Emilci de Pingmia etc.

CELAMENTUM, secretum quod celari debet, Ital. *Celamento.* Marten. tom. 3. Anecdot. col. 837. in Fragm. Hist. Britan. Armor. *Aperiens illis ab magnae Confessionis celamento.*

CELANDRA, statera, inter Exact. Neapol. ap. And. de Ysernia in Comment. vtriusque Iur. *Ius staterae seu celandrae.*

CELANDRIA, nauigii species, V. *Chelandium.*

CELARE, vbi de aedificio, contegere, vel camerare, Gall. *Couvrir*, vel *Vouter.* Hist. Affligin. apud Acherium tom. 10. Spicil. p. 615. *Celauit lapidibus magnam Ecclesiae partem a Cruce vsque in finem.* V. Celata.

CELARI, dicitur de vulnere quod Iudici celatur, in Ch. a. 1246. t. 7. Ordinat. reg. Fr. p. 690. V. *Forisfelatus.*

CELARIUM, pro *Cellarium*, cella vinaria. Occurrit apud Th. Madox in Formul. Anglic. p. 89. et 205. in Hist. Harcuriana to. 4. p. 1099. etc. *Pinationes Celariorum*, praestationes pecuniariae pro *Celariis*, vbi vinum venale est in Litteris Iohannis I. Reg. Franc. an. 1351.

CELARIUS, pro *Cellarius*, vel *Cellerarius*, de quibus infra, legitur in Obituario MS. Ecclesiae Morinensis fol. 2. et 3. Vtrobique *Bursa celarii*, cuius erat quotidianas Canonicorum mercedes distribuere.

CELATA. (1) Inuidiae, Hisp. *Cellado.* Ex Lat. *Celare.* Gloss. Lat. Graec. *Celat*, κρύπτει. *Celare*, *tegere.* Nonio. Isidor. Pacensis Episc. in Chron. aera 769. *Europenses vero solliciti ne per semitas delatescentes aliquas facerent simulanter celatas, stupefacti in circuitu sese frustra recapitant, etc.* Rodericus Toletan. Arch. in Hisp. lib. 3. cap. 24. *In lapidicina vrbi proxima insidias collocauit, ciues ad praelium processerunt, sed inter celatam et acies intercepti ex ciuibus plurimi occiderunt, etc.* Vide Leges Alfonsinas seu Partidas, part. 2. tit. 35. leg. 30 Sic Tactici Graeci ἐνέδρας, insidias, ἐγκρύμματα non semel vocant. Vide Leon. cap. 12. §. 34. et 38. (2) † Vox Ital. cassis, galea: vnde Galli *Salade* finxerunt, quod ea caput indutus miles *celetur* et occultetur. Proces. Egid. de Rays a. 1440.

† CELATUM, vmbella, pro *Celum.* Comput. Ms. a. 1524.

CELATURA. V. *Caelatura.*

CELCINNA, mendose pro *Celeuma*, vel *Celeusma*, de quo mox. Nicolaus Specialis de Rebus Siculis lib. I. cap. 18. apud Murator. tom. 10. col. 936.

CELDAL, V. *Cendalum.*

CELDRA, mensurae species apud Scotos. Leges Burgor. Scotic. cap. 67. *Pistor habeat ad lucrum de qualibet celdra, secundum quod probis hominibus videatur.* Statuta Gildae Berwic. cap. 39. *Nulla mulier emat in foro ad faciendum brasium ad vendendum plus quam vnam celdram.*

CELE, *brachia Scorpii.* Glossar. MS. Sangermann. n. 501. Est a Graeco χηλὴ, forceps cancrorum.

CELEA, V. *Celia.*

† CELEBRAMENTUM. celebratio, Ital. *Celebramento*, in Consuet. Normann. c. 61.

† CELEBRARE. (1) Nude pro missam agere apud Burckard. Argent. de vita Alex. PP. VI. p. 64. et alibi non semel. (2) Facere peragere. *Peccatum celebrare*, apud Murat. t. 11 script. p. 59. *Si digestio celebrata sit*, in Stat. S. Flori Ms.

† CELEBRATIO, solemnis processio, in Comput. a. 1356. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 172.

† CELEBRATOR, qui missam solemniter agit, in Ordinar. eccles. Camerac. Ms.

† CELEBRITER. Ch. a. 1060. inter Probat. vlt. Hist. Trenorch. p. 130. *Actum - - Philippo - - celebriter imperante*, vbi aliae chartae habent *feliciter.*

CELEBSEDRA, mendose pro *Clepsydra*, κλεψύδρα, horologium ex aqua, Gall. *Clepsydre*, Glossar. MS. Sangermann. n 501.

CELEGIA, idem quod *Cereuisia*, potus ex grano confectus, Germ. Bier. Tabular. Rothon. *Vinum si venale fuerit*

fuerit ibi, de modio vno lagenam vnam S. Saluatori: similiter de medone, de celegia, et de pigmento. V. *Celia.*

✝ CELEL, *genus vasis vimineum, vel vilis supellex.* Gloss. vet. Cod. reg. 7613. V. *Ceberus.*

CELENDRA, instrumentum quo poliuntur panni, Gallis *Calandre.* Ch. Caroli II. Regis Siciliae apud Vghellum tom. 9. pag. 229. *Concedimus - - - instrui, ordinari, et fieri in ciuitate Rauellensi, vbi Episcopus ipse prouiderit, tintoriam celendram cum auricella et aliis suis circumadiacentiis, etc.* Alia Ioannae II. Reg. Sicil. ann. 1429. ibid. *Celendram vnam - - - - in qua celendrari consueuerunt, et celendrantur fustaini,* Huius vocis origo κύλινδρος, cylindrus, quia praecipua vis Celendrae in cylindro posita est.

CELENDRIA, species navis, V. *Chelandium.*

✝ CELEPTRA, *mirteum genus frugis,* in Gloss. vet. Cod. reg. 7613.

CELER, veredarius, Gallis *Poste.* Isidorus l. 10. Orig. *Celer, appellatus a celeritate, quia quod vsus exigit, velocius facit.* Eckehardus Iunior. de Casib. S. Galli cap. 1. *qui factum panderet celer praemittitur.* Ibid. *Currunt illico celeres, qui Berthae dicerent.* Cap. 10. *Vtinam post illum celeres, qui equum illum nobilem mihi reducant, mittere velles.* Cap. 4. *Mittit Imperator celerem quemdam. Agiles viri,* in Vita S. Amandi scripta per Baudemundum c. 6. n. 23.

✝ CELERAGIVM, praestatio ex vinis seu cellis vinariis, Gall. *Celerage.* Ch. a. 1291. t. 1. Probat. Hist. Brit. p. 1096. V. *Cellarium.*

✝ CELERARE, pro Celare, in Conc. Bitur. a. 1276. Ms.

CELERARIA, officium *Cellerarii,* in Litteris Galteri an. 1218. e Tabulario Ecclesiae S. Audomari.

CELERARIVM, idem quod *Cellarium,* V. locum in *Typrus.*

CELERARIVS, idem ac *Cellerarius,* quod vide.

CELERE, pro *Celeriter,* in Vita S. Materniani Episcopi Remensis num. 16.

✝ CELERINVS, piscis genus, Celerin. Tract. Ms. de Pisc. *Chalcidem esse putat Rondeleti[us] in Allobrogum lacubus frequen[ter ca]pitur et Celerin nuncupatur ob [simili]tudinem - - - cum paruis pi[scibus] trissis similibus - quos Galli Ce[...] vocant,* V. *Aphya.*

CELERIPES, ὠκύπους, *celer,* Ianum Laurenb. in Supple[mento] Antiquarii.

✝ CELERIVM. (1) *Cellarium,* vinaria, in Ch. Ms. a. 1242. Pretium, stipendium pro *Sal[...]* in Stat. a. 1272. inter Probat. Hist. Nem. p. 99.

CELES. (1) *Cithar que canitur.* Glossar. Sangermann. n. 501. *Chelys, cithara,* a Graeco χ[...] instrumentum musicum, [...] (2) V. *Cetes.*

✝ CELESTE, area, Germ. Hof. C[...] put. a. 1412. inter Probat. t. 3. H[ist.] Nem. p. 207. V. *Coelum.*

✝ CELESTINVS, pro *Coelestinus,* [co]lor hyacinthinus, in Inuent. a. 14[...] t. 2. Hist. abbat. Cassin. p. 598. *Coelestinus.*

CELETRA, V. *Caletra.*

CELEVMA, pro *Celeusma,* Gr. [κέ]λευσμα, cantus nautarum, quem prosperis praesertim concineba[nt]. Occurrit in Vita S. Genouefae t. [...] SS. Ian. p. 141. et in Vita S. Wil[...]di inter Acta SS. Bened. saec. 4. p[...] 1. p. 684.

CELEYR, ephippiorum artifex, G[all.] *Sellier,* Germ. Sattler. Ch. Ber[nar]di de Turre an. 1308. apud Bal[uz.] Hist. Geneal. Aruern. t. 2. p. 78[...]

CELGA, modus agri. Ch. Alema[n.] n. 83. apud Goldast. *Vt ad pr[i]mam curtem S. Galli vnum [...] areut; et cum semine meo semin[...] annis singulis in vnaquaque ce[...]*
*) In Germania superiore, maxi[me] vero in Sueuia, eine Zelge est te[...] pars *Hubae* seu praedii rustici. Lex. Frisch. v. Zelg.

✝ CELHA. (1) Situlae species. C[...]put. a. 1362. inter Probat. t. 2. H[ist.] Nem. p. 246. *Pro duabus celhis [ne]cessariis pro portando aquam et [...]terium,* V. *Cemalis.* (2) Lumbus, G[...]

Sesse. Ch. MS. a. 1316. *Celha porci.* Germ. Seule.

CELIA, CERIA, potio Hispanis veteribus familiaris, vt auctor est Plinius l. 22. c. vlt. qui *Celiam*, et *Ceriam*, promiscue nominari indicat. Huius conficiendae modum describit Paulus Orosius l. 5. c. 7. *Postquam diu obsidione conclusi Numantini duobus de subito portis cuncti eruperunt; larga prius potione vsi, non vini, cuius ferax is locus non est, sed succo tritici per artem confecto, quem succum a calefaciendo Celiam vocant: suscitatur enim illa ignea vis germinis madefactae frugis, ac deinde siccatur, et post in farinam redacta molli succo admiscetur, quo fermentato saporis austeritatis et calor ebrietatis adiicitur.* Ab Orosio excerpserunt, quae habent Isidorus l. 20. c. 3. et Papias. Ex hac descriptione liquet, non multum absimilem fuisse *Celiam* a *Ceruisia* quae quidem non ex tritico, sed ex hordeo vulgo conficitur: quin et a *Celia*, seu potius *Ceria*, *ceruisium* dictam opinatur Cangius, ita vt vocabulo additae aliquot syllabae, discrimen ab Hispana potione, quae in hordeo videtur constitisse, ostendant, cum celiae materia triticum fuerit secundum Orosium. At Florus lib. 2. c. 18. eamdem Numantinam describens obsidionem, *Celiam* ait, *e frumento potionem* fuisse, sicque ab *indigenis* appellari. Qua frumenti voce hordeum constat contineri, quo ceruisia conficitur. Tacitus de Germanis, lib. de Morib. Germanorum: *Potus, humor ex hordeo aut frumento in quandam similitudinem vini corruptus.* Vnde quidam censent *Celiam*, siue *Ceriam* Hispanorum, eamdem fuisse potionem cum Gallorum *ceruisia*. Gloss. Angl. Saxon. Alfricii: *Ceruisia. Celia, Ealta*, Matth. Siluatic. *Celia, potio ex succo tritici inebrians.* Infra: *Cellia, i. ceruisia, dicta a calefaciendo.* Ioan. Sarisberiensis Epist. 85. *Hoc itaque* (vinum) *paratius est quam celia, quae a nostratibus vsu vulgari ceruisia nuncupatur.* Ch. Edmundi Regis Angliae tom. 2. Monast. Angl. *Quinque congios celiae, et vnum ydromeli et 30. panes reddat.* Chilienius Monachus in Vita S. Brigidae cap. I.

Qui latices gelidos celiae conuertis in vndas.

Vbi perperam Colganus ex MSS. *cellae* edidit: ibi enim agitur de aqua in cereuisiam mutata, vt est apud Laurent. Dunelmensem in Vita eiusdem Brigidae n. 55. Adde Ordericum Vitalem p. 539.

Certe Dani, vt auctor est Pontanus, *Oel*, et Angli *Ael*, ceruisiam vocant, vocibus ex *Celia* confictis. Gloss. Saxonicum post Leges Henrici I. *Oalehus*, *ceruisiae domus*: *Oalegavel*, *ceruisiae gablum*. Teloneum Monasterii S Bertini: *Omnis tonellus siue vini, siue ceruisiae, siue Alae - - - - dabit 2. den.* - Eiusdem originis est *Godale* Teutonicum, quasi *Goed ael*, proba cereuisia. Regist. Camerae Comput. sign. 123. fol. 10. *Foragia Godalarum seu ceruesiarum quae nos Episcopus habebamus in villa Tornacensi vna cum iure ad nos Episcopum ratione dictarum Godalarum spectante.* Ibidem *Le Roy a acquis de l'Evesque de Tournai - - - le bracin des Godales etc.* Vide Hadr. Iunium l. 2 Animaduers. c. 12. etc. Glossar Prisco-Gallicum Pontani p. 282. Perperam vero Franciscus Biuarus ad Pseudo-Chronicon Maximi, a *Ceria*, vocem *Cidre* accersit indeque confectam contendit p. 306. 332.

CELIBATVS. Vita S. Seueri Episcopi Rauennatis n. 10. *Et exinde coeperunt sanctum eius celibatum amplius venerari.* Vbi Bollandus annotat *Coelibatum* poni pro Sanctimonia, vel Sacerdotio. Sed potius videtur esse *Celebritas*, fama; *propter tantae gloriae celibatum*, apud Ericum Vpsaliensem lib. 5. Hist. Sueciae, id est famam. Acta S. Bernardi Episcopi Carinulensis: *Quem ideo praefatus Princeps voluit habere Capellanum, quia ipsius plene cognouerat celibatum - - - confiteri coactus est*, i. castitatem, probitatem.

CELIDONIATVS GLADIVS, V. *Chelidoniacus.*

CELIDRVS, V. *Chelyndrus.*

CELIMDRIA, CELINDRIA, nauigii species, i. q. *Chelandum* ap. Gobelin Person. in Cosmodrom. aet. 6. c. 49.

† CELIS, *iustitiae indicium.* Glossar. vet. Cod. reg. 7613.

CELITICVS, V. *Celticus* 1.

CELIVM. Ioan de Ianua: *Celium, idem quod Celites, quod vulgo Celionem, vel scalpellum vocant.* Leg. *Celtes.* V. *Caelio.*

† CELIVS, *Tuscorum lingua September*, in Gloss. vet. Cod. reg. 7613.

CELLA. (1) Latinis, est ἀποθήκη, penus, promptuarium, in quo quaepiam ex iis, quae ad vitam conducunt, reconduntur, veluti cella vinaria, olearia, mellaria, etc. Gloss. Gr. lat. *Cella proma*, ταμεῖον, *cella vinaria*, οἰνών. Interdum pro cubiculo, vt apud Vitruuium lib. 2. c. 8. *Lateritiae Cellae*: l. 3 c. 1. *Cella aedis*: l. 6. c. 9. *Cubicula etiam et cellae familiaricae constituuntur.* Gloss. Lat. Gr. *Cella*, οἴκημα. (2) CELLA, et CELLVLA, posterioribus Saeculis vsurpantur pro Monachorum domicilio, atque adeo ipso Monasterio. Ita passim *Cellae* vocem vsurpat Gregor. Magn. lib. 2. Dialog. in Praefat. cap. 9. 12. 13. 21. 33. vbi Zacharias μοναστήριον vertit. Primitus enim Monachi diuisis in *Cellis*, seu *Cellulis*, habitabant, in idem licet oratorium psallendi gratia, aut sacra peragendi conuenirent. Regula Macarii c. 13. *De fratribus, vel qui in oratorio sunt, vel qui per cellulas consistunt.* Clodouaeus in suo praecepto: *Monachis ibidem per diuersas cellulas manentibus, seu mansuris, omnia necessaria - - - praebeantur.* Vide S. Hieron. Ep. 4. et 31. S. Augustin. de Morib. Eccl. l. 1. c. 31. Cassian. l. 5. Instit. c. 36. et Collat. 18. c. 4. Sozomen. l. 6. c. 41. Neceph. Call. l. 11. c. 38. Gaufredum Grossum in Vita S. Bernardi Abbat. Tiron. c. 12. etc. Monasteria quoque Sanctimonialium *Cellas* appellant Wolfhardus in Vita S. Walpurgis Abbatissae l. 4. num. 10. S. Lullus Archiepisc. Mogunt. in Epistola inter Bonifacianas 47. ad Oswitham Abbatissam, etc. Hinc *Incellari*, cella donari, in Stat. Ordinis Cartusiensis an. 1368. part. 2.

c. 6. §. 1. *Cellas* istas, κελλία
cant Graeci scriptores passim, Pa
dius in Vita Chrysostomi pag.
Edit. Emerici Bigoti, et alii q
laudant Meursius et Fabrot
Glossario ad Cedrenum: μοναστ
Nilus narrat. 7. c. 9. Interdum
σπήλαια. Atque inde *Cellarum*,
κελλίων nomen mansit locis quib
dam, vbi inaedificatae erant C
Monachicae, vti Monti Larissae
Macedonia vicino, qui βουνος
Κελλίων Annae Comnenae l. 5.
lex. p. 138. *Kellia* Innocentio
PP. l. 13. Epist. 4. dicitur: *Celis*
Aemathia, et *Cellis* in Bithynia ap
eamdem Annam l. 12. *Cellarum T*
salicarum meminit auctor Itinera
Hieros. et Antonini, vt et alteri
eiusdem appellationis in Aegypt
Sozomen. l. 6. c. 31. et Niceph. Ca
11. c. 38. † CELLA MVRAT
RVM, monasterium, maxime sanc
monialium, i. q. *Murata* 1. Testa
a. 1345. ap. Garamp. in Ind. ad Hi
B. Chiarae p. 505. V. *Carcer.* (
CELLAE quoque vox crebro p
Monasteriolis seu, vt olim vocaba
Abbatiolis vel *Obedientiis*, quae m
ioribus suberant sumitur. Nam cu
Monachi praedia variis in pagis p
siderent, eo aliquot e suis mitteba
qui et fruges colligerent, procur
rent reditus, et ad Monasterium d
ferrent: vel vt vitam solitaria
quodammodo in iis agerent destina
monachi, vnde Bonifacius VIII. c.
de verbor. signif. *Cellas* eiusmo
loca secreta et solitaria interpretatu
quae ab hominum separata conni
sunt ad contemplandum et Deo vaca
dum specialiter deputata. Vel den
que cellae subinde aedificatae pr
pter nimium monachorum num
rum; vt ex Monasteriis eo mitterer
tur Monachi, aliisque identider
pulsantibus locum darent. Ardo Mo
nach. in Vita S. Bened. Abbat. An
anensis: *Et quia caetera loca eos c*
pere non quibant, constituit locis co
gruis cellas, quibus praefectis magistr
posuit fratres. Iisdem enim in loc
exstructa etiam oratoria, quibus d
seruiendis destinatus certus Mon
chorum numerus, qui a Priman
mon

sterio dependebat. *Cellae coenobiales*, in Praecepto Lud. Pii ap. Steph. Baluzium in Append. ad Capitul. n. 38. Charta Arnaldi Archiep. Burdegal. an. 1120. ap. Sammarithanos: *Quia S. Macarius non cella S. Crucis, sed per se Monasterium erat etc.* Charta Galonis Episcop Parisiens. a. 1107. *Ita scilicet vt Abbas Fossatensis praedictum Monasterium tanquam cellam suam possidebat.* Hac notione *Cellam* et *Cellulam* vsurpant Lupus Ferrar. Ep. 11. Vdalricus l. 3. Consuet. Cluniac. c. 30. 31. Iuo Carnot. Epist. 269. et alii. V. *Obedientia.* (4) Inferior ambitus Monasterii. Innocentius III. PP. l. 14. Epist. 155. *Semper Hebdomadarius in cella remaneat, cuius nomine intelligimus interiorem ambitum vel clausuram: si claustra non fuerit loca adiacentils officinis.* (5) († Circulus qui *Rota* saepius vocabatur; V. in hac voce.) Concilium Arelatense an. 1234. c. 16. *Item decernimus quod Iudaei masculi a 13. annis et supra, deferant extra domos in superiori veste, in pectore signum cellae, latitudinis trium vel quatuor digitorum, nisi sint in viagio constituti.* V. *Iudaei.* (6) Ephippium, Gall. *Selle.* Capitula generalia MSS. S. Victoris Massil. *Idem dicimus de cellis, bardis, et frenis irregularibus.* V. *Sella* et *Cellis.* (7) Pro *Sella*, scamnum. *Cella familiaria*, Vitruuio, Gall. *Chaize percée*, Germ. Nachtstuhl. Transactio inter Abb. et Monach. Crassens. ann. 1351. ex libro viridi fol. 53. *Infirmarius - - - debet habere pro Monachis infirmis in dicto Monasterio parapsides,* (paropsides) *conquas, ollas, mappas, manutergia, vrinals, cellas et oleum.* V. *Sella* 1.

CELLANVS, inclusus, qui in *cella* monachicam, seu potius eremiticam vitam agebat. S. Audoenus l. 2. Vitae S. Eligii c. 38. *Erat quidam cellanus homo Dei simplex et rectus in loco quodam, non longe ab vrbe Parisiaca.* Acta SS. Maii t. 6. p. 51. *De sancta Virdiana eremita seu cellana in castro Florentino.*

CELLARARIVS, idem qui *Cellarius*, de quo mox. Capitula Caroli M. ad Monachos an. 789. c. 6. *De Cellarariis monasterii.* Vbi Concilium Francoford. a. 794. c. 14. habet *Cellarii.* V. Synodum Aquisgran. can. 140. Chronic. Casin. l. 3. c. 38. al. 40. l. 4. c. 55. etc.

CELLARE, cauea locus subterraneus, Germ. Keller. Acta SS. Apr. t. 2. p. 705. de S. Wernhero: *De subtusque locus suae horribilis passionis in magno cellari affistit.*

CELLARIA. (1) Officium *Cellarii*, quod aliquando dabatur in feudum cum domibus, terris et redditibus sufficientibus. Hist. Dalph. t. 1. p. 133. in Charta Hugonis Episc. Gratianopol. (2) † Pro *Sellaria*, vicus, in quo habitant *Sellarii* seu *sellarum* artifices, in Ch. Ms. a. 1291. V. *Cella* 6. et *Sellarius.*

CELLARIENSES SPECIES, in d. l. 32. Cod. Th. de Erog. milit. an. 1. 16. de Ind. debit. quae *Cellarium* alibi dictae, V. in hac voce. Τὰ κελλαρικὰ Graeci appellarunt. Atque inde promptum est assequi, quid sit *Cellarinsis* in Edicto Chlotarii II. Regis c. 23. in Synodo Parisiensi V. *Et quandoquidem pastio non fuerit vnde porci debeant saginari, cellarinsis in publico non exigatur.* Est enim id quod *Cellarii* nomine exigi solet.

CELLARINSIS, V. *Cellariensis.*

CELLARITA, CELLARIVS, qui cellae seu promptuarii curam habet. Victor Vitensis lib. 3. de Persecut. Vandal. *Vxor quaedam cuiusdam cellaritae Regis. Cellarius regis* apud Odorannum Monachum in Chr. p. 640. Κελλαρίτης, Dorotheo Doct. II. in Typico Sabae et Euchologio. Adde Vitam S. Nili Iunior. p. 69. et Goarum ad Euchol. p. 47.

CELLARIVM. (1) Penarium. Isidorus l. 15. Orig. c. 5. *Promptuarium dictum eo quod inde necessaria victui promuntur, id est, proferuntur. Cellarium, quod in eo colligantur ministeria mensarum, vel quae necessaria victui supersunt.* Gloss. Lat. Graec. *Cellarium*, et *Cellaromarium* (f. *Cellararium*) ταμεῖον. Gloss. Theotiscum Lipsii: *Kellera, promptuaria.* Walafridus Strabo de Vita S. Galli c. 11. *De paruo cellario panem integrum famulanti*

malenti porrexit. † Castigat. in vtrumque Glossar. Leg. *Cellarium, et cellar, omarium.* Vbi *Omarium* pro *Aumarium* ex *Armarium* dicitur. Scaliger ad Festum; alii *Promarium* legunt. V. Pricaeum ad Apulej. (2) Species ipsae quae in Cellario asseruari solent. Seruius ad 1. Aeneid. *Penum* et *Cellarium* distinguit, quod *Cellarium* sit paucorum dierum, *penus* vero longi temporis. Praesertim vero ita appellabantur species quas accipiebant viri in dignitatibus constituti, cum a Principe in Prouincias mittebantur, aut e prouinciis ad Comitatum euocabantur; praebebanturque eae ex rescripto Principis a populis Ita id vocabuli passim vsurpatur hac notione in Cod. Th. 3. de offic. iudic. l. 6. de Annon. et tribut. l. 32. de Erogat. milit. an. apud Aurel. Vict. in Maximiano ex Herculio, et Sulpitium Seuer. l. 2. Hist. Sacr. in Constantio. *Cellarii* autem appellatione intelliguntur παντα τα βρώσιμα και ποτιμα, vt est in Basilicis: sal, vinum, oleum, caro bubula, lardum, et caeterae species quae ex cellario depromi solent. (3) Cella, cubiculum. Concilium Arelatense II. c. 4. *Nullus Diaconus, vel Presbyter, vel Episcopus, ad cellarii secretum intromittat puellam.* Ita in Conc. Aruernensi c. 16. vbi quod *Cellarium* dicitur *Cella* appellatur in Concilio Turonensi II. c. 12. *Cellula* cap. 19. (4) † Dolium, vas vinarium. Inquisit. Ms. de foresta Aquilinae: *Habet in foresta vnum circularium seu alterum ad cellaria sua liganda.*

CELLARIVS, cui potus et escae cura est, qui *cellae* vinariae et escariae praeest promus. Gloss. Graeco Lat. κελλάριος, *penuarius.* Lex Graec. MSS. Reg. Cod. 2062. Ταμίας ὁ κελλάριος vox Latinis nota: sed praesertim haec vox vsurpatur pro officio Monastico. Cyprianus in Vita S. Hilarii Arelatensis: *Post breue tempus in congregationis cellarium eligitur. Caepit igitur attente et studiose illis velle largiri quibus esset necessarium, etiamsi abstinentiae amore nihil peterent.* Vide Capitulare de Villis cap. 58. Capitula Ludouic[i] Addit. 1. cap. 56. Vitam Bened. A[…] Anianae n. 9. et Haeftenum lib. Disq. mon. tract. 7. disq. 4. c[…] LARII, qui cellaria publica seu […] cies cellarienses asseruabant, in […] uella Marciani de Indulg. rel[…] CELLARIVS COQVINAE, in […] nasteriis, in Charta Wilhelmi […] cis Aquit. a. 1131. pro Abbatia […] geriacensi.

CELLAROMARIVM, V. *Cellari[um]*

CELLENARIVS. Descriptio censu[s] Monasterii S. Emerammi, ap. B[…] Pez tom. 1. Anecd. part. 3. col. […] *Decem cellenarii ex his quatuor d[…] cernisiae situlas XX. Duo dant X[…] denarios et alii duo XXX. denar[…] duo sine censu. Cellenarii* iidem […] dentur qui *Casarii* seu Coloni, fortasse sic dicti a *cella* casa, tu[…] rium, qua notione vocabulo ce[…] vsus est Horatius.

CELLENSES CORNVTI, mona[…] species, V. *Cornutus.*

CELLERARIA. (1) In Monaster[iis] feminarum, cuius officium descri[bi]tur a Petro Abaelardo pag. 157. in Synodo Aquisgran. (2) O[ffi]cium cellerarii. Varias huius offi[cii] quod multiplex fuit, in Dalphina[tu] functiones et annexas ei mercedes curate descriptas habes to. 1. H[ist.] Dalphin. p. 106.

CELLERARIATVS, officium *Celle[ra]rii* Monasterii S. Claudii vt habe[tur] in statutis eiusd. loci p. 83.

CELLERARIVS, idem qui *Cellari[us]* Odorannus Monach. in Chron. a[d] 1031. *Raimbertus cellerarius* Re[…] Chartular. S. Germani Paris. fol. *Redditus qui debetur cellerariis Re[gis] qui custodiunt pressorium Regis a[d] St. Stephanum etc.* Hugo Flor[ia]ciens. in Vita B. Iuettae Recl[…] n. 15.

† CELLERE, *affligere vel macera[re] superstare.* Gloss. vet. Cod. r[eg.] 7613.

CELLERIVM, cella vinaria, Gall. C[el]lier, in Codice censuali Calomon[…] et in Chartulario Aptensi fol. […] verso.

CELLI. S. Audoënus lib. 2. Vitae Eligii cap. 15. *Nullus Christianu[s] fa[…]*

sana, vel ad petras, vel ad fontes, vel ad arbores, aut ad cellos (quidam Codd. habent *ocellos*) *vel per triuia luminaria faciat, aut vota reddere praesumat.* Legend. forte *lucellos*, i. *lucos*

CELLIA, V. *Celia.*

CELLIO, cellarius. Inscript. Grut. pag. 582. n. 10. D. M. SECVNDI NVNDINI PRIMITIVI CELLIONIS.

CELLIOLA, pro *Cellula. Celliolae Monachorum*, apud Thom. Archid. in Hist. Salernitana c. 42.

CELLIOTA, Graecis, κελλιώτης, camerarius, cubicularius apud Imperatores Constantinopolitanos. Phranzes lib. 2. Chronic. cap. 1. *Hic quoque nos tenet, vt celliotae Imperatoris ad sepulchrum eius vsque ad prima sacra funeralia fine iusta perstiterent.*

CELLIS. Felix Mon. in Vita S. Guthlaci. sec. 3. SS. Benedict. part. 1. pag. 278. *Cum alio die quaedam loci spinosa perlustranit sine celle agrestis, rura gradiendo, inruit in quandam spinulam sub incultae telluris herbis latentem, medelanium plantae ipsius insigens, tenus talo rumpendo totius pedis cratem perforauit.* Si non legendum *Calle*, Semita, *Cellis*, videtur genus calceamenti, f. idem quod *Calones*, Gall. *Sabots.* ✝ In Lud. minut. Carcass. Ms. *Cellis* idem est ac sella, Sattel, Occit. *Celo.*

CELLVLA, diminutiuum a *Cella*, cubiculum Monachi. Concil. Turon. an 567. can. 15. *Nec licet Monachis cellulas habere communes, vbi bini maneant.* Ita in Concilio Agath. Can. 58. Aurelian. 1. can. 22. in Nov. 5. Iustiniani etc. V. *Cella* 2. et Haeftenum l. 12. Disquisit. Monast. tract. 3. disqv. 2. 3. etc.

CELLVLANVS, concellaneus, contubernalis, Monachus qui in eadem cella, cellula, aut Monasterio habitat. Sidonius lib. 9. Ep. 3. *De senatu Lirinensium cellulanorum.* Dicuntur vero *Cellulani* ad discrimen caeterorum Monachorum, qui seorsim in diuersis et dispersis per eremum cellulis habitabant. Κελλιῶται apud Dorotheum doctr. 16. Sic etiam appellatur contubernalis clericus, quem ad amoliendas maledicorum calumnias, habere iussi sunt Episcopi, ipsique Presbyteri et Diaconi, vt est apud Gregor. M. l. 4. Ep. 44. in Capit. Carol. M. lib. 4. c. 174. et in Synodo Ticinensi ann. 850. cap. 1. in Capitulis datis Presbyteris cap. 8. editis a Steph. Baluzio post Capitular. pag. 1375. etc. Ennodium Opusc. 7. cuius est titulus, *Praeceptum quando iussi sunt omnes Episcopi cellulanos habere.* In ipso vero Opusculo *Concellanei* dicuntur. V. *Concellita, Syncellita.*

CELLVLARII. Capitulare de Villis cap. 10. *Vt Maiores nostri, et Forestarii, Poledrarii, Cellularii, Decani, Telonarii et caeteri Ministeriales etc.* Vbi legendum forte *Cellarii*, qui cellariorum curam gerunt in praediis et villis dominicis.

✝ CELLVM, mendose pro collum in Testam. a. 1256. t. 1. Probat. Hist. geneal. domus reg. Portug. p. 33.

CELONES. Thwroczius in Salomone Rege Hungar. cap. 50. *Bulgari nauigantes in celonibus suis, per ingenia sufflabant ignes sulfereos in naues Hungarorum.* Vbi corrector edidit *Celocibus*, vt monet Freherus. At potuisset retinere Celonibus, *Celones* enim, inquit Isid. lib. 19. Orig. cap. 1. *quas Graeci κέλητας vocant i. e. veloces biremes vel triremes agiles et ad ministerium classis aptae. Ennius:*

Labitur vncta carina per aequore
cana Celonis.

Eadem fere habent Gloss. Sangerm. et Bituric. MSS.

✝ CELONITIS, *gemma*, in vet. Glossar. Cod. reg. 7613.

✝ CELORIA, CELOYRA, aratrum, vt videtur. *Lignamen ad opus carreum et celoriae*, in Stat. Vercell. l. 3. Stat. Auellae a. 1496. c. 41. *Quaelibet persona - - quae fecerit laborerium - - et quae ibidem boues seu celoyram et celoyras tenuerit causa laborandi et laborerium faciendi etc.* Et cap. 146. *Si laboranti terram alicubi contingat, quod ruperit aysale - - vel celoyra de aliquo apigle eius plaustri vel celoyrae etc.*

CELSITONANS, altitonans. De Deo dicitur in Codice Traditionum S. Emmerammi apud Bernard. Pez to. 1. Anecd. part. 3. col. 113. et apud Theodulfum lib. 2. Carm. v. 447.

CELSITVDO, titulus honorarius Regum apud Nicol. I. PP. Epist. 36. 57. Vide Beslium in Comitib. Pictav. pag. 177. S. Bernard. in Epist. ad Ludouic. Regem Franc. inter eius opera to. 1. col. 254.

† CELSVS. (1) Morbi genus, forte cancer, aut quid simile. Acta SS. t. 2. Aug. p. 77. *Quae* (mulier) *in ore simul et barba morbum patiebatur qui vulgo celsus nuncupatur.* (2) CELSVS, CELSA, morus, Gall. *Murier*. Cael. Aurel. de Acut. l. 2. cap. 18. *Agrestis celsae coma, quam rubum vocant.* Cuius fructus etiam *Celsa* dicitur, apud Simon. Ianuens. in Claue sanat.

CELTICVS. (1) Gloss. Gall. *Celticus, Nobles.* Ioann. de Ianua: *Celticus, Nobilis, et dicitur a Celsus.* † Perperam in Gloss. Lat. Ital. Ms. *Celiticus, nobile.* (2) † Forte eiectitius. Alex. Iatrosoph. Ms. l. 2. Passion. c. 127. *Fit igitur haec passio (diabetis seu vrinae effusio) aut ex imbecillitate renum, caceltica virtute amissa et celtica fortitudine permanente.* V. *Caceltica*.

CELTIS, caelum sculptorium, aut potius λαξευτήριον. W. Brito in Vocab. *Celtis instrumentum ferreum aptum ad sculpendum, Cisel Gallice, dicitur a celando, sed nusquam est in Biblia, vnde Ioh. 19. vbi quidam legunt: Vel Celte sculpantur in silice GG. in originali vt antiquae Bibliae habent, certe, et nullus sanctorum expositorum ponit celte.* Vetus Inscriptio Romae: MALLEOLO ET CELTE LITTERATVS CILEX.

CELVM, vmbella, quae in processionibus et funeribus Regum portatur Gall. *Ciel*, saepius *Dais*. Hac voce vtuntur Rob. Goulet in Iurib. Vniuersitatis Paris. fol. 13. et Menotus in Serm. quadrag. fol. 144. Melius scriberetur *Coelum*.

CELVRA f. lecti supremum tegmen, a Lat. *Coelum*, Gall. *Ciel de lit, fond de lit.* Litterae Regis Angliae ann. 1388. *Vnum lectum de panno au[r]... - - vnum coopertorium cum celura [in]tegra et testerio de eadem secta, ac [...]bus curtinis de rubeo tartarino.*

CELYDRVS, V. *Chelyndrus*, colub[er].

CEMA, CEMATA. Papias: *Cema pecuniae. Cema pondus retinen[s] scrupulorum.* Leg. forte *Cermata* Graec. κέρματα.

† CEMALIS, vasis genus ad vsus [di]uersos aptum, pro *Semalis*. Lit. remi[ss.] Ms. a. 1367.

CEMBELLVM, Gall. *Cembel*, speci[es] torneamenti seu hastiludii vt cen[set] Falcetus quae quidem vox in Poe[tis] Gallicis crebrius occurrit. Marte[ne] tom. 4. Anecd. col. 118. ex Con[ci]lio apud Lillebonam a. 1080. *N[ul]li licuit inimicum quaerendo vexillu[m] vel loricam portare, vel cornu sona[re], neque cembellum mittere, postqua[m] insidiae remanerent.*

CEMELIA, V. *Cimelia*.

† CEMENS, an maris refluxus? Ch[art.] Ioann. Comit. Pontiu. an. 1190. i[n] Hist. Maior. Abbauill. p. 79. *In reditus et danationis de piscibus ma[ri]ris, quae ego habebam prius de quali[]bet naui territorii illius in mari p[i]scante per totius anni circulum, sin[]gulis diebus et maretinis et cemenți[]bus, cum tribus aquatiis in quolibe[t] anno.* V. *Maretinum*.

CEMENTARIA. Papias: *Cementaria Ecclesia.* Legendum *Coemeteria*, v[t] videtur: nam in Ecclesiarum ambit[u] sunt coemeteria. Verum et in MS Ecclesiae Bituric. legimus, *Cementaria*. In Computo anni 1202. apu[d] D. Brussel de Feudor. vsu to. 2. a[d] Calcem pag. CLVI a Caementur[a] dicitur *Cementaria*, structura, Gal[l.] *Maçonnerie*: *Pro Cementaria stabulorum Regis nonorum, et de domibu[s] Regis retegendis XXXVIII. l. [...] VI. s.*

CEMENTARIVS, *qui victum manibu[s] quaerit.* Vet. Gloss. Sangermann. MS. num. 501. Est pro *Caementarius*, Gall. *Maçon*.

CEMERARIAE. Papias MS. Bitur[ic.] *Cemerarias, siluas obscuras.* Glossar. Sangermann. Ms. n. 501. habet, *C[e]meriae, siluae obscurae.* † Pro *Cimmeriae* vel *Cimmerariae*, vt videtur

CEME

[C]EMERIAE, V. *Cemerariae*.

[C]EMINE, *preces Connubii.* Papias MS. et edit.

[C]ENA, CENADICUM, V. *Coena*, *Coenaticum*.

[C]ENAGIATOR, cui cura commissa est reficiendorum aggerum atque exclusarum, apud Lobinel. tom. 2. Hist. Britan. col. 266. *Dauid quoque filius Lumanni, qui erat cenagiator exclusarum Comitis dedit Deo et S. Nicholao - - femum suum quod in ipsa exclusa habebat solutum et quietum.* Archiuum Maioris Monasterii: *Normannus cenagiator dedit nobis paragium unum in clusa quae est in saltu bosci, et recepit pro hoc a domno Burchardo - - XXX. solidos. Annuit hoc Dauid Magister Cenagiator.*

[C]ENAGIUM, († praestatio pro iure piscandi cum instrumento quod quibusdam in prouinciis Galliae *Cesne* vel *Cene* appellatur. Tabular. S. Albini Andegav. *Decimam cenagii mei infra et supra exclusam meam.* Et sic passim alibi.

[C]ENALE, CENARIUS, CENATICUM, etc. V. *Coenagium*, *Coenale*, etc.

† CENBELLINUS, martes, *sabellina*, vel *zebelina* pellis, in Ch. Rich. comit. Pictav. MS. a. 1188. V. *Sabelum*, *Sembelinum* et *Zebelinus*.

† CENCA, mendose pro *Centa*, in Ch. Frid. II. Imp. apud Heinec. de Sigill. p. 219.

† CENCHETUM, Occitan. *Cenchet*, cingulum, zona. Interrogat. Templar. a. 1310. inter Probat. tom. I. Hist. Nem. p. 178.

CENCRIAS, *granosus*, *çencris*, *giro*. Papias MS. Cenchris est Pretiosus lapis, qui pluribus granis quasi milii conspersus videtur. Hinc forsan illud *Cencrias* et eius significatio apud Papiam.

[C]ENDALE, CENDALIUM, V. *Cendalum*.

[C]ENDALUM, CENDATUM, etc. Tela subserica, vel pannus sericus, Gallis et Hispanis, *Cendal:* quibusdam quasi *Setal*, interposito *n.* ex *Seta*, seu serico; aliis ex Graeco σινδὼν, amictus ex lino Aegyptiaco: aliis denique ex Arabico *Cendali*, folium delicatum, subtile: vel *lamina* subtilior. Vide Octav. Ferrarium in *Cendale*. Historia Abbatiae Condomensis pag. 504. *Duas cortinas de Cendalo rubeo et viridi.* Hariulfus lib. 3. Chron. Centul. cap. 3. *Malnae sericae tres ex pisce 1. ex Cendalo 4.* Praeceptum Philippi Pulcri apud de Lauriere tom. I. Ordinat. *Cendala, telas, sericum, seu cotonum.* Testamentum Euerardi Comitis an. 837. apud Miraeum to. I. pag. 21. col. I. *Planetas duas, vnam riatam, alteram de cendalo.* Legitur apud Marten. to. I. Anecd. col. 1306. et to. 4. col. 900. CENDALIUM. Hist. Dalph. tom. 2. p. 334 CENDALE, Memoriale Potestatum Regiens. ad 1233. *In pellibus variis et cendalibus etc.* CENDATUM, CENTATUM, idem: Italis *Zendato*. Rolandinus in Chron. lib. 4. cap. 9. Concil. Salisburg. *In pileis suffuraturus non habeant nisi forte de nigro centato, vel panno.* Vbi legendum *Cendato*. Adde Vghell. tom. 7. pag. 1275. vbi perperam editum *de rendato*, pro *de cendato*. Occurrit etiam in Charta Petri Episc. Paris. ann. 1218. apud Sammarthanos apud Mabillonium to. 3. Analect. in Actis Episc. Cenoman. et in Actis SS. Benedicti saec. 4. p. I. pag. 116. ex Vita S. Angilberti Abbatis. CELDAL. Compurus anni 1202. apud Dom. Brussel. Tract. Gall. de Feudis tom. 2. ad calcem pag. CLVI. In eodem Compuro legitur bis *Cendallum*. CENDETUM, in Concilio Senonensi an. 1346. can. 2. CINDATUM et CENDATUS, aut CINDADUS, in Chronico Fontanell. c. 16. CINDALUM. Test. Garini Gouions ann. 1314. Inuentar. Ecclesiae Nouiom. an. 1419. ex Archiuis eiusd. SENDALUM, in Concilio Londinensi an. 1342. can. 2. Gaufridus Vosiensis part. 2. can. 20. ZENDARDUM pro *Zendaldum*, aut *Cendaldum* in Concilio Badensi c. 3. † CENDALLUM, in Ch. a. 1277. t. 4. Ordinat. reg. Fr. p. 670. † CENDALUS, in Ch. Mich. Palaeol. Imp. CP. an. 1403.

✝ **Cendarium, Cenderium**, semita, vt videtur, Gall. *Sentier*. Ch. Mſ. an. 1319. *Sicut guta de foſſa aſcendit ad cenderium de Vallieras*. Alia Mſ. a. 1339. *Inde per quoddam cendarium vsque ad metas fixas*.

Cendatum, V. *Cendalum*.

Cenderium, V. *Cendarium*.

Cendetum, V. *Cendalum*.

✝ **Cendis**, leguminis ſpecies. Ch. Mſ. an. 1345. *Redditus - - conſiſtunt - - in cepis, cendibus et aliis redditibus minutis*.

✝ **Cendra**, cinis, qui in foreſtis confici ſolebat, Gall. *Cendre*. Ch. Henr. I. reg. Angl. an. 1130. inter Inſtrum. 11. Gall. Chriſt. p. 130.

✝ **Cendrarius**, qui cines conficit, Aſchenbrenner, in Ch. modo laudato.

✝ **Cendreia**, cinis, V. *Cendra*. Comput. Mſ. a. 1519.

Cendrerius, V. *Cinerarius*.

Cenegild, et **Cynegild**, et **Cynebot**, voces Saxonicae quibus intelligitur ea compoſitionis ſeu mulctae pars, quae ab interficiente, et eius cognatis, interfecti cognatis reddebatur ob amiſſum conſanguineum. quo ſpectat illud Taciti de Morib. Germ. *Recipitque ſatisfactionem vniuerſa domus*, vbi de luendo homicidio agit. Saxonibus *Cyn*, eſt cognatio, *gild*, ſolutio vel pecunia. Occurrit vocabulum in Legibus Aethelſtani cap. 7.

✝ **Cenentarius**, *Cennelier*, in Gloſſ. Lat. Gall. Cod. reg. 521.

Cenes, *inſpectio*. Papias MS. Bituric.

Ceneto, *eſtimo*, *indico*. Idem Papias MS. Forte legendum *Cenſeo* niſi a *Cenes*, inſpectio, *Ceneto* ducendum putes.

Cenetus, λευκομέτωπος. Gloſſ. Lat. Graec. *Qui eſt alba fronte*.

✝ **Cenglaris, Cenglarius**, pro *ſenglaris*, et *ſenglarius*, aper, Gall. *Sanglier*. Ch. a. 1094. to. 4. Cod. Ital. diplom. p. 1536. Alia an. 1182. apud Murat. t. 1. Antiq. Ital. med. aeui p. 725.

Cenith, vertex coeli, vulgo *Zenith*. Archithrenius l. 8. c. 10.

- - Et mundi figitur axe
Indecliue cenith, etc.

Cenitus. Lex Salica tit. 32. de Co
uitiis: *Si quis alterum Cenitum* cla
nerit, 600. denar. - - mulctetur. V
Gloſſae: *oculum rutum habente*
Gall. *Borgne*. Verum huicce int
pretationi repugnant plerique. G
daſtas *hominem nihili* hoc vocab
ſignificari ait, ex Germanico *K*
nuts. Wendelinus, quaſi *Gly-n*
cenitum effictum putat, i. e. *tu*
hili, Homo ſtultus et nihili ap
Agellium l. 10. c. 19. Dudo l. 3.
Actis Normann. pag. 96. *Duris*
obſcenis verbis me turpiter laceſſ
cum me effeminatum armisque fri
dum, quin etiam nihilum voca
Apud Caeſarem lib. 3. de Bello G
lico, *nullius vſus imperator*. Ca
gius a *Caeno*, ſeu luto vocabulum d
ductum vult, ita vt *Cenitus*, id
ſit qui *Caenoſus*, luto conſperſu
Ioannes de Ianua: *Cenoſus, fetid*
ſpurcus, lutulentus, hircoſus. Qui
pe *Caenoſum* quemdam appella
conuicii ſpecies fuit, vt ignomin
loco habitum caeno et ſordibus pe
fundi, ex libro Eccleſ. c. 22. verſ.
et 2. Eccardus *Cenitum* Cinaedu
interpretatur. Muratorius tom.
part. 2. p. 47. viſis omnium ſente
tiis, redit ad eam quae Goldaſti
Wendelini eſt, *Cenitumque* interpr
tatur *hominem nihili*: quod idem
ga ſignificat, inquit, ſuffultus vet
ſtiſſimo Codice Eſtenſi qui vetuſta
Gloſſam affert: *Cenitus id eſt arg*
Quae cum vocibus Graecis ἀεργ
piger, otioſus, et κενὸς, inanis, v
cuus, iners, magnam habent cogn
tionem. Codex Gwelferbitanus apu
Eccardum habet *Cynitum*, quod ſi v
ra eſſet lectio, a Graeco κυων, κ
νὸς, Canis, poſſet deriuari, vel
Cambro-Britanico *Cwyd*, Canis, C
nid, Curator canum. Schilterus
voce *Cinit* exiſtimat vocem *Quintu*
eſſe interpretem *Ciniti*: *Si quis alt*
rum Cinitum, vt legit ipſe, *vocare*
Malberg. Quintuo etc. hoc aute
Quintuo eſſe vocem iniuriae atroc
vt Longobardorum *Arga*, qua n
modo crimen lenocinii imputatu
inquit, ſed et complexum criminu
Muratorio igitur fere concinit Sch
terus. Quod ait Cangius noſter, C
nitu

nitum esse quasi *Coenosum*, id stare non potest, vt recte animaduertit idem Schilterus. Enim vero si *Cenitus* idem est qui *coenosus*, idem quoque erit qui *Concacatus*; sed ex eiusdem tituli numero 3. *qui alterum concacatum - - vocaverit 120. den. - - culpabilis* iudicatur, ex citato vero numero 1. *qui cenitum - - 600. den.* Multo igitur leuior est iniuria *Concacati* quam *Ciniti*, ac proinde non eadem est vtriusque vocis significatio. *) Eccardo assentit Frischius in Lex. German. qui vocem *Cenitus* corruptam esse ex Lat. *Cinaedus* credit et per Germ. Hundsfutt reddit. V. eumdem in h. v.

CENIX, *nomen mensurae, quotiens sextarius quater assumitur. Graecum est.* Papias MS. Bitur. est pro χοινιξ.

CENNA. Vita Aldrici Episcopi Cenoman. n. 17. *Ipsum etiam ciborium auro et argento mirifice, sicut hodie apparet, fabricare studuit in quo et cennas argenteas et deauratas desuper configere praecepit.* Videtur legendum *Cereos*. Vide Constantinopolim Christ. I. 3. vbi de Ciborio. Forte pro *Canna*.

CENNINGA, KENNINGA, notitia quae ab emptore venditori datur de re empta, a quodam tertio vindicata, vt compareat et euictionem praestet. Vox Saxonica composita ex *Cennan tean, auctorem aduocare, proferre.* Addit. ad Leges Athelstani cap. 4. apud Brompton. *Diximus de ignotis pecoribus, vt nemo habeat sine testimonio hominis Hundredi, vel hominum decimalium: Et si hoc bene credibile est nisi alterutrum habeat, nolumus ei permittere Cenningam aliquam.* Vide Lambardum in Gloss. verbo *Aduocare*.

CENNO. Glossae MSS. *Nicto, quod rustice dicitur cenno.*

CENNVS, *acutus.* Gloss. MS. Sangermann. 501.

CENOBILIS, pro *Coenobilis* vel *Coenobitalis*, in Ch. an. 1105. apud Murat. t. 5. Antiq. Ital. p. 477.

CENOBITALIS, coenobita, V. in hac voce.

† CENOCEPHALI, *genus monstri, quod Canina capita habeant.* Gloss. vet. Cod. reg. 7613.

CENODORIVM, V. *Coenocoperium*.

CENODOXIA. (1) Vana gloria. Vgutio: *Cenodoxia, id est, cenosa et vana gloria, sicut est gloria mundana.* Isid. l. 2. de Diuin. offic. c. 15. de Monachis. *Multos enim ex eis cenodoxiae morbus commaculat.* Althelmus de octo vitiis c. 7. A Graeco κενοδοξια, κενη δοξη. (2) Pro quouis delicto videtur vsurpare capitulare 2. Caroli Magni an. 813. cap. 1. *Vt Episcopi - - inquirendi studium habeant de incestu, de parricidiis, fratricidiis, adulteriis, cenodoxiis, et aliis malis quae contraria sunt Deo etc.*

CENODOXIVM, pro *Xenodochium*, publica domus pauperum. Lambertus Ardensis apud Ludewig t. 8. Reliq. MS. p. 461.

CENODOXVS, *inanis gloriae cupidus*, Papiae. Κενῆς δόξης θηρατής, Philoni lib. de Somn. Vet. Ch. t. 8. Spicilegii Acheriani p. 155. *Sacerdotem vero nobilem, orthodoxum, non cenodoxum, humilem, non philarchicum, etc. Cenodoxa ciuitas*, de Constantinopoli apud Luithprandum in Legat. V. *Cenodoxia*.

CENOLENTVS, *renouatus.* Papias MS. Bitur. Item: *Cenulentus, renouatus*, Gr. καινός, *nouus.*

CENONES, dignitas ecclesiastica apud Cataphryges haereticos, seu montanistas, habebantur secundo loco, cum primo Patriarchas, tertio Episcopos, ponerent, vt auctor est sanctus Hieronymus Epist. 54. ad Marcellam, vbi quidam Codd. habent *Iconomos*, seu Oeconomos.

† CENOPHALI, simiarum species. Bestiar. Ms. c. 14.

CENOPS, genus muscae quae in vino gignitur, apud Petrum de Crescentiis lib. 4. de Agricultura cap. 35. Melius scripsisset *Conops*, a Graeco κώνωψ, culex vinarius.

† CENOSVRA, *minor ursa*, in vet. Gloss. Cod. reg. 7613.

CENOTAPHYA, *simulacra quae Graece μορφώματα dicuntur.* Glossar. MS. Sangermann. n. 501. κενοτάφιον est monumentum sine corpore ad memoriam

riam defuncti exstructum: hocque sensu *Cenotaphium* vsurpant Vlpianus, Lampridius et alii. Hinc *Cenotaphium* sumitur pro feretro vacuo, quod in exequiis et anniuersariis mortuorum exponitur in Ecclesiis Concil. Hisp. tom. 4. pag. 348. *Ne sepulcro vllius personae, cuiuscumque status illa sit, cenotaphium imponatur, nisi in diebus depositionis, exequiarum et anniuersarii.*

CENOVECTORIVM. Vet. Gloss. Lat. Gall. in Bibl. Thuana num. 525. *Cenovectorium, Gall. Ciniere.* Vgutio: *Cenouehium, et Cenouectorium, instrumentum, cum quo portatur cenum.* † CENOVEHVM, in Gloss. Gall. Lat. Cod. reg. 7684. CENOVEVM, in Gloss. Lat. Ital. Ms. V. *Coenouehum.*

CENRADA, forte cinis et purgamentum metalli liquati, Germ. Schlacke. Statuta Massil. lib. 1. cap. 57. *Magister vel funditor argenti teneatur dictum argentum tamdiu et totiens refundere in dicto esmero pro dictis sex den. dandis pro singulis marchis, donec dictum argentum exeat ad legem supra nominatam ad arbitrium trium proborum hominum praedictorum, et Cenrada cum his quae pertinent ad dictam Cenradam sint super mercatores seu mercatorum, quorum fundetur argentum in dicto esmero.* Ibid. l. 4. cap. 2. *Nulla persona audeat terram, vel scobillam, vel fimum, vel lapides, vel Cenradam, vel quidquam aliud mobile, quod posset nocere portui, mittere vel impignere, vel proiicere in aliqua parte dictarum viarum, postquam aquae pluuiales incipient currere per dictas vias versus portum.* V. *Cendreia.*

CENSA. (1) Tributum, pensitatio ex agris et praediis, i. q. *Census.* Ch. a. 1244. inter Instr. t. 4. nouae Gall. Christ. Occurrit passim. V. *Census* 1. (2) † Praedium rusticum, Gall. *Cense.* *Censa sine firma*, in Ch. Ms. a. 1311. V. *Censale.* (3) † Praedium rusticum ab ecclesia pendens, i. q. *Praepositura* vel *Obedientia.* Ch. Ms. a. 1223. *Censas vel obedientias.* V. *Censerius* 1. (4) † Praestatio quae loco *talliae* dominis fit a tenentibus seu vassallis. Libert. a. [illegible] t. 3. Ordinat. reg. Fr. p. 118. a. 1367. t. 7. earumd. ordinat. 344. (5) † Idem quod *Cornea*[illegible] uitiis genus aliquando pecunia [illegible] demptum. Ch. Ms. Phil. Pulc[illegible] 1305. *Item censas seu corneias* [illegible] *rum et hominum - - XXI. solid*[illegible] *stimatas.*

CENSALE, *censa*, villa, praedi[illegible] Ch. a. 1299. ap. Stephanot. to[illegible] Antiq. Pictav. Ms. p. 902. *Quod*[illegible] *censale seu censam cum pertine*[illegible] *eiusdem, quod est situm etc.*

CENSALIS, ad *censum* pertinens, [illegible] *sui* obnoxium. *Terra censalis*, Capit. 4. a. 819. c. 4. in lib. 4. [illegible] pit. cap. 39. *Censale donatiuum*, Diplom. Caroli C. apud Ioan. Bo[illegible] in Vienna p. 56. *Censale vinum*, vita S. Vrbani Episc. Lingon.

CENSAMENTVM, i. q. *Censa*, [illegible] sit *census*, qui percipitur in praed[illegible] alterius. Ch. Phil. Aug. a. 1216. *D*[illegible] *cem modios auenae - - percipiend*[illegible] *in censamento nostro de Dordano.*

CENSARIA. (1) Liber vetus M[illegible] Ecclesiae Cantuariensis a Somne[illegible] laudatus: *De censariis natiuoru*[illegible] *quod possent exire tenuram domini*[illegible] *laborandum et operandum extra*, [illegible] *statim post opera redire.* Locum aliu[illegible] ex Rogero Houedeno subdit ide[illegible] Somnerus fol. 424. Edit. Angl. *Pr*[illegible] *terea inquisitio, qua quaerenda e*[illegible] *de prisis et censeriis omnium Balli*[illegible] *rum Domini Regis*, etc. Secundu[illegible] editorem Cangii *Censariis natiuoru*[illegible] non descendit a *Censaria*, sed pot[illegible] a *Censarii.* Sunt autem, vt vid[illegible] tur, *Censarii natiuorum* iidem [illegible] *natiui* seu *serui glebae*, quibus [illegible] facultas asseritur, ad opus perge[illegible] extra tenuram seu limites possessio[illegible] domini, modo post laborem reue[illegible] tantur. Ad *censeriis* posterioris exe[illegible] pli quod attinet, a *censaria* quide[illegible] esse potest at non eadem videtur [illegible] notio. *Censeria* idem esse posset [illegible] *census* seu *censiua* Gall. *Censine.* [illegible] voce vtitur Iohannes Rex Angliae Litteris de pace cum Baronibus [illegible] an. 1215 apud Rymer. to. 1. p. [illegible] *Mandamus etiam vobis, quod de* [illegible] *bus et Censeriis vobis factis occas*[illegible] *in*[illegible]

illius discordiae, si quid superest reddendum vltra praedictam diem Veneris, nihil capiatis; et si quid post Venerem cepistis, illud statim reddatis. Et corpora prisonum et opsidum captorum et detentorum occasione huius guerrae vel finium, vel censeriarum praedictarum, sine dilatione deliberetis. (2) † Tenementum, quod nomine et sub praestatione *census* possidetur. Consuet. Normann. MS. part. 1. c. 27. *Firmariae feodales, censariae et libera tenementa.*

[C]ENSARIVS. (1) Villanus, *censui* obnoxius. Acta Murens. Monast. p. 48. 49. 51. 83. Spicil. Acher. t. 6. p. 471. Acta SS. Mart. t. 1. p. 598. (2) Exactor censuum Tabular. S. Genouefae Paris. a. 1226. *Censarii qui tenebant censiuam S. Genouefae.* (3) † Idem qui *Corraterius*, proxeneta, pararius, Gall. *Censal* Stat. Genuens. l. 6. c. 17. *De censariis et eorum officio.* Germ. Sensal.

[C]ENSATVS. (1) *Censatum solum*, censui obnoxium. Concil. Hisp. t. 3. pag. 1. (2) Censibus donatus, di[ues]. Orderic. Vital. l. 8. p. 709.

[C]ENSERE, decernere, statuere, non [...] in Vita Aldrici Episc. Cenom. n. 4. 20. etc.

[C]ENSERIA, V. *Censaria*.

CENSERIVS. (1) Qui *censam* seu praedium rusticum a monasterio perdeus curat, Gall. *Censier*. Chartul. B. M. Mediani Monast. V. *Censa* 3. (2) Qui tenementum seu praedium sub censu annuo possidet, Gall. ol. *Censier* et *Censeur*. Ch. Ms. a. 1322. Aliud a. 1396.

CENSIA, fundus vectigalis seu censui obnoxius, Gall. *Censiue*. Ch. a. 1245.

[C]ENSIALES, Papias MS. Bituric. *Ca[...], censiales*. Editus habet, *Censuales*.

[CE]NSICVS *a censa, id est, diues.* Gloss. MS. S. Andreae Auenion. sec. XIII. [...]rum.

[C]ENSILIS, censui obnoxius. *Censi[les] homines*, in Conc. Remens. ann. [...] can. 6. Petr. de Vineis lib. 6. [e]p. 11. *Terra censilis* in Ch. a. 1035. [a]p. Sammarthan. in Abbat. S. Symphoriani. V. *Censalis*.

† CENSILLAGIVM, forte ius census exigendi, seu reditus censualis. Ch. Henr. reg. Angl. *Sciatis me concessisse - - X. libras Cenomanenses annuatim percipiendas de censillagio meo Cenomanensi, pro excambio villae.* Nisi leg. putes *Cantellagium*, vel *Chantellagium*. V in hac voce.

CENSIO, i. q. *Census*, in Tabul. S. Albini Andegav.

CENSIONARIVS, idem qui *Censarius*, villanus censui obnoxius. Priuil. Theodor. de Falkeborc. a. 1242.

CENSIRE, ad censum ponere, ad praestandum censum astringere. Fredegar. c. 74. Formulae vet. ap. Bignon. *Vnde censisti te nobis annis singulis.*

CENSITA, census. Diploma Caroli C. a. 862. t. 8. Collect. Hist. Franc. pag. 578. *Censita, quae illis dabatur etc.*

CENSITOR, ἀπογραφεύς, τιμητής, in Gloss. Lat. Gr. Isid. in Gloss. *Censitores, Agrimensores.* Vlpian. lib. 4. §. 1. D. de Censibus: *Si agri portio chasmate perierit, debebit per censitorem reuelari.* Erant autem censitores in prouinciis iidem fere qui censores in vrbe. Praeerant censibus exigendis, agros dimetiebantur et pro spatio et modo tributa distribuebant. V. Lactant. de mort. Persecut. n. 23.

CENSITVM, praedium censui obnoxium, in Ch. Hugon. de Leziniaco Com. a. 1230.

CENSITVS. (1) *Terra censita*, censui obnoxia, ap. Hug. Flauiniac. in Chron. a. 1098. CENSITVS, qui sub censu annuo praedium possidet. Specul. Saxon. l. 1. art. 54. Ch. an. 975. apud Vghell. in Episc. Vincent. INCENSITVS, idem, in Ch. Otton. imp. a. 967. et aliis ap. Vghell. t. 5. Ital. S. p. 646. 688. 695. In Cod. vero Theod. leg. vn. de Classicis, qui non sunt censibus affixi. (2) † *Diues*, in Doctr. Alex. de villa Dei edit. a. 1484.

CENSIVA. (1) Census, Gall *Censiue*, in Ch. an. 1231. in Hist. Drocensi pag. 270. (2) *Censiua terra*, idem quod *censita*, in Tabul. Vindocin. (3) † Fundus censui obnoxius. Lit. Phil.

Phil. V. a. 1320. inter Probat, t. 2. Hist. Nem. p. 28.

CENSIVARIUM, ius *Censuae* percipiendae, in Chartul. S. Vincentii.

CENSO, pro *Census*, ap. Acher. t. 6. Spicil. p. 695.

CENSOR. (1) Iudex. Gloss. Aelfrici: *Censores vel iudices, vel arbitri*; *Deman*, id est, iudices. Theodulfus Aurel. in Paraenesi ad Iudices l. 1. Carm. p. 131.

Iudicii callem censores prendite iusti.

Infra p. 132.

Hic ita censores prauos his vocibus hiscens

Admonet.

Ibidem:

Vide ego censores ad iuris munia tardos,

Munera, nam fateor, ad capienda citos.

S. Elogius Cordubiensis in Praefat. ad Memoriale Sanctorum. *Iudicem adiet.* Et mox: *Arguitur, quod grauitatis censoris oblitus, leuiter per semetipsum ad caedendum Martyrem egerit.* Lib. 3. cap. 16. *Cordubae Patriciae censor a Rege praefectus extiterat.* (2) CENSORES, pro colonis censitis, in Charta Alaman. 88. apud Goldastum.

† CENSORA, Longobardica terminatione pro *Census*. Ch. an. 1023. apud Murat. tom. 1. Antiq. Ital. p. 1881.

CENSORIUM, tribunal, in Glossis Arab. Lat. V. *Censor* 1.

CENSORIUS DIES, iudicii supremi dies. Vetus Inscriptio Christiana Veronae: *Solus cursum quaeris, ut in die censorio sine impedimento facilius resurgam.* *Dies examinationis*, in Epitaphio Theodimi Subdiaconi Regionarii S. R. E. et Correctoris Campaniae quod extat Neapoli in Eccles. S. Andreae ad Nidum apud Baronium a. 75. 4. *Dies decretus*, apud Commodianum Instr. 54 *Flammas quas acceres torquebis die decreto*; id est, decretorio, censorio. S. Augustinus Serm. 247. de Tempore: *Non metuit, ne cum resurrectionis dies venerit, artifex suus - - increpans vigore censorio et iudicis dicat,*

etc. † Alia notione occurrit in [...] Ms. a. 1079. *Dedit vineam suam [...] nachis cum terra censoria.* An [...] debetur census? an qui cen[...] debet?

CENSUALE, possessio censui obno[...] in Sententia inter Episc. et ciui[...] Barcinon. *Censuale mortuum.* C[...] gener. Catalan. a. 1363. *Pro sent[...] tia ferenda super violario, seu cens[...] li mortuo etc.* V. *Census* et *V[...] rium.*

CENSUALIS. (1) Papias: *Censu[...] sunt officiales qui censum per pro[...] cias exigunt.* Io. de Ianua: *Cens[...] lis, officialis, qui censum exigit p[...] uincialem, et qui dat illum.* Ca[...] tolin. in tribus Gordian. *Ut [...] scribae, non serui publici, non c[...] suales illis actibus interessent.* ([...] Censui obnoxius. Ch. Otton. Im[...] a. 873. pro monast. Gandersheim. [...] passim alibi. *Terra censualis*, qu[...] censum pendit, in Lege Longob. l[...] tit. 8. §. 3. et in Capitul. Car. [...] l. 4. c. 39. V. *Censalis.* (3) CEN[...] SUALES SOLIDI, qui soluunt[...] ratione census debiti. Ch. Ms. [...] 1163. LIBER CENSUALIS, [...] quo possessiones et census exhibeb[...] tur, quorum primus forte est cod[...] Irminonis Abb. Sangerman. regn[...] te Carolo M. (4) † CENSUAL[...] CULTURA, a *cultura vinagiali* h[...] ab agro vineis consito, distingui[...] in Ch. Ms. a. 1217. Est ergo c[...] *tura censualis*, terra arabilis et [...] minalis.

CENSUALITAS. (1) Conditio cen[...] obnoxia. Hugo Flauiniac. in C[...] a. 1098. *Congregati sunt homines [...] tuendum usum censualitatis suae.* [...] Fundus ad censum receptus. C[...] Ms. a. 1201. *Quod praedictam c[...] sualitatem in alterius personam n[...] non ponet.*

CENSUALITER POSSIDERE, censum, in vet. Tabul. a. 1140

† CENSUARE, praestationem nom[...] census exhibere, soluere, Zin[...] Ch. a. 1356. inter Probat. t. 2. A[...] nal. Praemonstr. p. 376.

CENSUARIUM, Ch. Iac. I. reg. Ar[...] *Sub eadem pace sint guiatica no[...] - - et censuaria, et pennones, [...] om[...]*

omnia regalia nostra. Tabul. Calense p. 270. *Pro LX. sol. Paris. - - reddendis eisdem - - et aliis censuariis dictae domus.*

CENSVARIVS. (1) Qui censum capitis exigit. Ch. a. 1030. ap. Robert. in S. Huberto pag. 293. (2) Qui soluit censum, t. 3. Conc. Hisp. p. 671.

CENSVATIM, ad censum seu pro censu, ap. Marten. tom. 1. Anecd. p. 538.

CENSVATIO, praestatio quaeuis. Tract. a. 1466. inter Leg. Polon. t. 1. p. 214.

CENSVATVS, ad censum positus in Ch. a. 1120. ap. Vghell. to. 6. Ital. S. p. 871.

CENSVM, census. Capit. de villis c. §. 62. et alibi

CENSVMORTHIDVS, V. in *Census.*

CENSVRA. (1) Iudicium, iudicis sententia. Saluianus lib. 2. de Gubernat. Dei: *Cur haec omnia? cur vtique, nisi vt intelligamus eandem futuram semper in mundo censuram et cohortionem Dei quae fuisset.* Vtitur ib. non semel. Anastasius Bibl. in Exilio S. Martini PP. pag. 96. *Putabant enim actutum venturam censuram ut trucidaretur.* (2) Seueritas morum, disciplina exactior: vox recentioris Latinitatis, inquit Casaubonus. Chron. Andrense pag. 375. *Vir singularis censurae et seueritatis.* Occurrit apud Capitolinum, Pollionem, Volcatium, et aliquot alios. Isidorus Pacensis Episc. in Chronico aera 753. *Omnem Hispaniam per annos tres sub censurario iugo pacificant.* (3) CENSVRA ECCLESIASTICA, iudicium ab Episcopo prolatum, quo vocabulo *non solum interdicti, sed suspensionis, et excommunicationis sententia* intelligitur, vt est cap. 20. de verb. sign. Concil. Francoford. an. 794. can. 9. *Eximat tamen eius homo ad iudicium Dei, neque per Regis ordinationem, neque per iunctae Synodi censuram, sed spontanea voluntate.* (4) Datio ad censum. Gloss. vet. *Censura,* διατίμησις. Ch. Hug. de Oysi: *Campellos antequam censura ista facta fuerat,* ... (5) Census ipse. Ch. ap. Rufium in Comit. Prouinc. pag. 53. *Et de portu, seu de omnibus censuris, quae ex ipso exeunt.* Alia an. 1093. in Probat. Hist. Sabaud. p. 27. *Liberum et absolutum a fodro et omni censura.*

CENSVRARIVS, seuerus, V. in *Censura* 2.

CENSVS, tributum pensitatio ex agris et praediis etc. Germ. Zins Capitula Caroli Calui tit. 9. *Requirant de Capellis, et Abbatiolis ex casis Dei in beneficium datis, qualis census inde exeat.* Tit. 31. *Qui censa de Rebus Ecclesiasticis ad Ecclesias persoluere detrectant.* Concilium Meldense an. 845. can. 62. *Iuxta legale et antiquum edictum, qui negligit censum perdat agrum.* † CENSVS ACCORDABILIS et ACCORDALIS, qui ex conuentu et pacto soluitur, in Ch. Ms. a. 1339. et in alia a. 1405. CENSVS AESTIVALIS, in Ch. a. 1180. apud Stephan. Stephanium in Prolegom. ad Hist. Saxonis Grammatici pag. 16. CENSVS ALODARIVS, in Tabulario Monasterii Conchensis in Ruthenis Ch. 253. qui ex alodis debetur. † CENSVS ALTARIS, praestatio vt videtur, quae episcopis fiebat, quotiescumque ecclesiarum, quae monachorum iuris erant, *personae,* vti loquebantur, mutabantur, *altaris redemptio* saepius dicta. V. in *Altare* 1. Ch. saec. XII. ex Chart. S. Vrbani: *Dominus abbas soluet dimidiam partem census altaris, et liberabit ecclesiam sacerdos, et alteram partem census soluet.* † CENSVS ATRII, qui pro coemeterio penditur, in Ch. Ioann. Treuir. archiep. a. 1210. † CENSVS AVGMENTATVS, idem qui *crescens,* in Ch. Ms. a. 1264. † CENSVS DE BVRSA REGIS. Ch. Phil. Pulcri Ms. an. 1308. *Cum aliis nostris censibus, qui apud Compendium in festo B. Remigii in capite Octobris singulis annis consueuerunt - - persolui: qui quidem census consueuerunt vulgariter appellari census de bursa regis.* CENSV CADERE dicitur, cum quis ab eo eximitur, in Ch. a. 897. in Hist. Vergiac. pag. 21. V. *Iornus.* CENSVS CAPITALIS. Tabular. Maurigni-

rigniacense an. 1251. ch. 65. *Quae Terra quondam fuit - - vt dicitur —onerata in 15. denariis Paris. et dicitur capitalis census.* Ch. Blanchae Comitissiae Trecensis a. 1224. ex Tab. Campan. Thuan. *Super eo quod possessiones quas tenebant - - nomine census capitalis tradebant ad censum adcrescentem etc.* V. *Capitale* 7. † CENSVS CARVS. Gall. ol. *Chier* vel *Cher cens*, qui in Glossar. Iuris Gall. definitur: *grauior census et maior ordinario, non capitalis census*; vtrum recte, definiant Iurisconsulti. Ch. Ms. a. 1300. *Item tres denarios cari census, quos sibi Guilielmus vacarius pro vna pecia vineae - - debere dicitur - - Item XLIII. den. cari census debitos ad festum S. Remigii.* Ch. Ms. a. 1314. *Pour 13. sols de bons Tournois chascun an tant de chier cens comme de crois de cens.* Vbi aperte distinguitur ab *incremento census*, atque adeo cum *capitali* confunditur; qui *Carus* fortean vocatur quia ad fundum terrae pertinet. † CENSVS CASTELLI, qui pro licentia habitandi in castello soluitur, in Ch. Ms. an. 1062. † CENSVS CIRCVLORVM, i. q. *Circulagium*, V. in hac voce. † CENSVS COMMVNIAE, qui ob *communiae* iura a domino concessa persolui debet, in Ch. a. 1208. t. 7. Ordinat. reg. Fr. p. 605. CENSVS COTARIVS, Practicis Gallicis *Cens Cottier*, († qui praeter *rectum censum* praedio imponitur, Gall. *Surcens*, *Cens cotaige*, V. in *Cota* 2.) Tabular. Prioratus S. Nicasii de Mellento a. 1205. fol. 65. *Nicolaus Sellarius debet annuatim de domo sua - - 15. sol. de censu cotier etc.* Occurrit alibi. *Cens quotage* in Ch. Regis Philippi Pulcri an. 1310. in 47. Regesto Tabularii Regii num. 14. CENSVS COVSTVMARVM, qui soluitur ex Consuetudine in Codice MS. reddituum Episcopatus Autissiod. anno circiter 1290. exarato. V. *Consuetudo*. CENSVS CRESCENS, Gallis *Cens croissant*. Germ. Rutscherzins. Ch. a. 1202. in Hist. Monmorenc. pag. 395. *Concesserunt totum augmentum census hosti suarum quae ibi fiunt, quod vulgo dicitur Croiscens.* CENSVS DOMINICATVS, qui ad Dominum pertinet. Capitula Caroli Calui tit. ... CENSVS DVPLICATVS, qui vassallis domino praestatur in certis occasionibus, et in grauioribus necessitatibus. Exstat. Ch. Alfonsi Comitis Pictav. mens. Oct. a. 1269. ... abusu qui committebatur in co... ne *Census duplicati*, Niorti. Ex ... eiusdem, docemur ab eo subsi... impositum pro expensis viae Hierosolymitanae, quam susceperat. ... libert. villae S. Germani in Fore... an. 1249. *Antiquus census nobis debitus nummorum et gallinarum ... tum debet duplicari.* Vide Stephanum Tornac. Epist. 238. nouae ed. *Duplicatus* potissimum *census*, exigebatur in tribus casibus, in quibus dominus in vasallo legalia auxilia petere poterat, vt est in Consuet. Andegav. art. 128. 129. et Cenomann. 138. 139. Adde Perticens. ... 82. Pictauensem art. 160. Soelinensem art. 3. et *de Ferte Auvray* art. ... CENSVS TRIPLICATVS, *Cens Tierce*, in Consuetudine Trecensi art. 6. CENSVS ECCLESIAE ROMANAE, in prouinciis pro q... bus colligendis quotannis mitteba... tur a Pontifice Romano aut Subdiaconi vel Legati, vt ex Epistolis Gregorii Magni passim, Nicolai I. Epist. 55. Innocent. III. l. 15. Epist. 166. 167. et aliis colligitur. ... tem conflabantur ex liberalitati... Principum, qui certis praestationibus annuis regna et terras suas, atque adeo ipsos subditos iis Ecclesiae Romanae quotannis exsoluendis ... strinxerunt. Gregorius VII. lib. ... Epist. vlt. Exstat Bulla MS. Nicolai IV. PP. an. 3. in qua continentur *Census Ecclesiarum in Regno (Siciliae) Campaniae, et Maritimae.* ... in Registris eiusdem Romanae Ecclesiae habentur. Vide Baron. a. 1059. n. 59. 1065. n. 93. 1076. 56. Indicebantur etiam census an... persoluendi Monasteriis et Eccle... in signum protectionis sedis Apostolicae, quae iuris S. Petri, dicuntur fuisse, apud Hugonem Flav... pag. 197. Ex epist. Gregor. VI...

r qua patet eiusmodi census in Galia exactos. Adde Bibl. Cluniac. pag. 32. etc. V. *Denarius S. Petri.* CENSVS EXTRANEVS, pecunia vel res aperta, ad extraneum pertinens, in Ch. Mſ. an. 1225. CENSVS FONSALIS, Gall. *Cens* ..., idem qui *Capitalis* supra. ... Phil. Pulcri a. 1368. Qui et CENSVS FVNDI TERRAE nuncupatur ... Ch. Mſ. a. 1275. Germ. Grund-zins, Bodenzins, Erbenzins. † CENSVS FVMI CAPONIS meminit Murat. t. 3. Antiq. Ital. med. aeui p. 187. vbi Abbas S. Proculi ab emphyteuta nil nisi fumum caponis e ... aqua tracti accipiebat. CENSVVM INCREMENTA, V. *Incrementum.* CENSVS S. LICERII. ... Augerii II. Episc. Conseran. ... 1280. † CENSVS LIGNORVM, tributum quod ex lignis, in ... aduectis percipitur. Ch. an. ... inter Instr. t. II. Gall. Christ. ... CENSVS MANVS FIRMAE, ... fundat. Veteris-Pediculi Ord. Grandimont. a. 1172. apud Marten. ... 1. Coll. Amplis. col. 788. *Item ... Matthaeus Vanne et Domi... Stephanus Patet dederunt eisdem ... censum manus firmae cum ... iustitia et dominatione.* V. *Ma...* † CENSVS MARTII, eo ... mense reddendus, in Ter... Mſ. villae de Busseul. CENSVS MORTHIDVS. Diploma Edwar... Conf. in Monastico Anglic. to. ... 61. *Et omnia quae ad ipsum ... pertinent, sint omnino libera, ... Ecclesiae - - cum redditibus, ... debitis, - - decimis, dona... censumorthidis, legibus, consue... ..., etc.* Occurrit rursum in Edwardi Charta eodem verbo... tenore, pag. 237. Vbi nescio ... quod *Cens mort, ou rente ren...* ... vocat consuetudo Aruernensis ... art. 70. *Redditus annuus 50. ... Parisiensium mortificatus,* ... a. 1270. in Tabulario Fossa... fol. 70. *Cens amorti*, qui re... non potest, *qui ne se peut ra...* † CENSVS NVMMORVM, ... nummis constat, i. q. *Census sic...* Ch. a. 1195. inter Probat. t. I. ... *II.*

Annal. Praemonstr. p. 453. CENSVS BEATI OLAVI, qui et *Votum B. Olaui* Suecis et in Ch. Pauli Nidrosiensis Episcopi, *Sant Olafs-Scatt*, Census qui a Suecis ad S. Olaui Noruegorum Regis sepulcrum Nidrosiam in Noruegia deferebatur: quem Vpsaliam ad eiusdem Sancti altare ferri praecepit Nicolaus Alb Archiepiscopus Vpsaliensis. Cuiusmodi autem fuerit, docet Charta eiusdem Antistitis an. 1314. descripta a Scheffero ad Chron. Archiepisc. Vpsal. p. 251. CENSVS PETRAE, qui pro *petra* seu arce munienda vel reparanda exigitur, in Ch. Mſ. a. 1062. † CENSVS QVARTARVM. Necrol. eccles. Paris. Mſ. *Dedit ecclesiae Paris. XXVII. cum dimidio arpenta terrae arabilis - - ad censum, qui dicitur census quartarum.* V. *Quarta.* CENSVS RATIONALIS, in Charta Comitis Mellenti tom. 4. Hist. Harcur. p. 2173 CENSVS REGALIS, REGIVS. Capitul. 2. an. 805. c. 20. et Capitul. 4. et eiusd. anni cap. 14. *Census regalis vndecunque legitime exiebat, volumus et inde soluatur, siue de propria persona hominis siue de rebus.* Adde Capitula ad Legem Salicam tit. 3. cap. 14. Capitulare 3. an. 812. cap. 11. lib. 3. Capitul. c. 85. Capit. 1. an 819. c. 3. etc. † CENSVS REQVISIBILIS, qui a domino *requiri* debet, cuiusque praestatio ad statutum diem non est assignata; vnde *Census rogo* appellatur in vet. Consuet. Meledun. Ch. Mſ. a. 1367. *Hospitium - oneratum - - in vno paruo Turonensi thesaurario dictae ecclesiae census requisibilis annuatim.* CENSVS SEPIARVM, qui ex *Sepiis*, piscibus, Gall. *Seches*, percipiebatur apud Lobinell. to. 2. Hist. Brit. pag. 137. CENSVS SICCVS, qui pecunia numerata constat. Vet. Ch. in Probat. Hist. Sabaud. p. 18. *Donaticum tollendum, et omnem redhibentionem, et siccum censum reddendum.* Vide Rastallum verbo Rent p. 162. et infra in *Pecunia sicca.* † CENSVS VSVARIORVM, qui pro iure vtendi aliqua re pensitatur, V. *Vsuarium.* Ch. Mſ. ann. 1320.

CENTA. (1) Decima pars *Centenae*, continens decem familias, Germ. die Cent, siue Zent, a *Zehn*, decem. Bulla aurea Friderici II. Imp. ann. 1232. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MS. pag. 516 *Item vnusquisque Principum libertatibus, iurisdictionibus, comitatibus, centis seu liberis vel infeudatis vtatur quiete secundum terre sue consuetudinem adprobatam. Item Centumgrauii recipiant terras* (Schilter. *Centas*) *a Domino terre vel ab eo, qui per dominum terre fuit infeudatus. Item locum cente nemo mutabit sine consensu domini terre. Item ad centas nemo synodalis vocetur.* Non eadem est vocis *Centae* notio in omnibus loci citati articulis, licet eadem sit origo. Primo sumitur pro decem familiis, 2do pro Iurisdictione in decem familias exercenda, quam a Domino terrae debet accipere *Centumgrauius*; is enim est Centae iudex, Germ. Centgraf, Centrichter. 3tio. denique designat ipsum *Centumgrauii* iudicium seu tribunal ad quod vocari non debet Synodalis, vtpote qui ad iudicium ecclesiasticum non ad seculare pertineat. Haec fere post Schilterum in Glossario Teutonico, quod consule. V. *Decania*. (2) † Ab Ital. *Cinta*, ambitus, circuitus. Fragm. Hist. Foroiul. ap. Murat. t. 3. Antiq. Ital med. aeui p. 1205. V. *Cintum*.

† CENTANARIUM, pondus centum librarum, Germ. Centner, in Conuent. Saonae an. 1526. V. *Centenarium*.

CENTANA, vt *Centena*, districtus, dominium. Priuil. Leonis IX. Papae pro Canon. Eccles. Virdunensis apud Mabill. in suppl. de Re diplomat. p. 99. *Ad Innchereium mans. I. cum banno et centana.* Et infra: *Ad Ars vero mansi IIII. cum vno quartario, silua banno, centana, vineis et molendino.*

CENTATUM, V. *Cendatum* et *Cendalum*.

CENTAURII, iidem qui *Cantiani* Angliae populi, apud Asserum Menenensem an. 851. Aut post Hadr. Valesium in Valesianis legendum *Centuarii*, qui iidem sunt atque *Cantii* veteribus Geographis, recentio[ribus] vero *Centuarii* et *Cantiani*.

CENTAURUS, V. *Centurus*.

CENTENA. (1) Dignitas Cente[narii] seu gradus in schola agentium [in] rebus, ad exemplum militiae [...] tae, proximus Principi agent[ium]. Vide lib. 3. Cod. Th. de Coh[orta]libus et lib. 7. eod. Cod. de A[gentibus] in reb. (2) Pars comitatus au[t re]gionis: nam singuli Comitatus [...] gi, seu territoria, et regiones [diui]debantur in *Centenas*, quibus [prae]erant minores iudices sub C[omitis] dispositione, qui a Centena, *C[ente]narii* appellabantur, quippe [...] Comitis diuidebatur in Vicari[as, Vi]caria in Centenas, Centena in [Deca]nias in quibus iudices erant [...] *Centenarii*, *Decani*. Decretio C[hlo]tarii Regis cap. I. *Decretum [est] quia in vigilias constitutas noct[urnas] fures non caperent, eo quod [per di]uersas, intercedente conludio [...] praetermissa custodias exercerent [...] tenas fieri; in qua centena (si [ali]quid deperierit, capitale qui per[dide]rat, recipiat et latro insequatur.* [...] quibus, *Centenas* a Chlotario [pri]mum institutas ad latrones arce[ndos] videtur posse colligi. Dicta [...] *Centena* a centum familiis, q[uibus] constabat Capitula Caroli [...] lib. 3. tit. 23. et Lex Longob. [...] tit. 51. §. 11. *Sic tamen vt [...] tio quae inter eos orta est si m[...] nio duorum Comitatuum fuerit, [...] eidem de vicina centena adiacent[i Co]mitatus ad suam causam testes [...]* Capitulare 3. Ludouici Pii c. [...] *haec ratio examinetur per [...] tenas etc.* Adde Capitulare a. [...] cap. 7. pag. 672. nouae Edit. [...] nic. Fontanellense cap. 7. [...] - - *sitam in pago Oximensi, in [...] na Noviacense* Cap. 8. *De [...] gmaniaco, quae sita est in p[ago] [...] mensi, in Centena Alancione[nsi]* [...] *Centenalia*. (3) Districtus, [iuris]dictio, dominium. Diploma [...] manni Episc. Metensis a. 1090. [...] Meurissium. *Dedi ei sibique [...] tibus in perpetuum cominam [...] in Chamberes - - cum campo qu[i] [...] est, cum banno et centena.* [...] et

etiam totum bannum, et centenam quinque parrochiarum in villa quae dicitur ad Basilicas, etc. — Vide eumdem Meurissium p. 403. Laurentius Leodiensis in Hist. Episc. Virdun. p. 280. *Dux iram Dei metuens, pacem cum Episcopo fecit, centenas potestatum Ecclesiae, et praedia, quae invaserat, reddidit.* V. *Centenaria.* (4) CENTENAE, homines *Centenae.* Capitulare de Villis Cap. 62. *Quid de liberis hominibus et centenis, qui partibus fisci nostri deseruiunt.* (5) *Centena* cerae, zuccari, cumini, etc. apud Anglos continet 13. *petras* et dimidiam: et quaelibet *petra* continet 8. libras. Summae ergo librarum in *centena* 108. *Centena* canabis, telae, et huiusmodi ex 120. Vlnis. *Centena ferri*, ex 100. petris vt est in Fleta lib. 2. c. 12. §. 4. 5. (6) CENTENAE, fustium vel flagellorum centeni ictus. Acta S. Ceciliae Virg. et Mart. *Iste si inuenta fuerit, sine dubio atrocibus dabitur flammis et vt dici solet, centenas exoluet.*

CENTENALIA, idem ac *Centena* 2. Tabular. Rothom. *Alodum - - situm in pago Redonico in Centenalia Laceis.*

CENTENARIA. (1) Idem quod *Centena* 3. Ch. Berengarii Episc. Virdun. ap. Hugon. Abb. Flauiniac. in Chron. a. 951. *Decimam arietum - - ex Bracensi Centenaria.* (2) Canalis, V. *Centenarium* 3.

CENTENARIVM et CENTENARIVS. (1) Isid. lib. 14. Orig. c. 24. *Centenarium numeri nomen est, eo quod centum librarum ponderis sit.* Germ. Centner Vetus Agrimensor: *Centenarius dicitur: eo quod centum libris constet.* Ita *Centenarium aeris* vsurpat L. 3. Cod. Theod. de Conlat. aeris. Arnold. Lubec. l. 4. c. 37. *Persoluens ei annuatim 7. auri pondera quae centener dicuntur.* Paul. Warnefr. lib. 3. de Gestis Longob. cap. 12. *Quindecim ei auri centenaria deferens.* (2) CENTENARIVM, quod complectitur centum cannas, in Statutis Massil. lib. 3. c. 13. *De canabaciis crudis non vendendis nisi per centenaria - - Addentes praeterea huic capitulo, vt centenaria canabaciorum alborum, nigrorum et brunorum intelligantur de centum cannis centenariorum, etc.* (3) Canalis, per quem aqua decurrit. Fistula nempe, quam Vitruuius lib. 8. cap. 7. *Centenariam* vocat, quod, vt explicat Philander, lamina plumbea, antequam in rotundationem flectatur, lata sit digitos centum vt *Quinquagenaria*, lata 50. etc. Anast. Bibl. in Hadriano PP. pag. 112. *Forma, quae vocatur sabatina, nimis confracta existens: per quam decurrebat, aqua per centenarium in atrio Ecclesiae B. Petri etc.* Infra: *Et confestim centenarium illud, quod ex eadem forma in atrio Ecclesiae B. Petri decurrebat, dum per nimiam neglectus incuriam plumbeum ipsius centenarii furtim iam plurima ex parte ablatum fuisset* etc. In Nicol. I. pag. 220. *Per quam decurrebat aqua per centenarium in vrbem Romanam.* (4) CENTENARIVM, vel CENTENARIVS, officium centum Missarum. Chron. Casauriense lib. 4. *Instituit vt pro vnoquoque fratre defuncto fiat centenarius, hoc modo, vt a die obitus vnius cuiusque Fratris iustitia de pane et vino, et caeteris cibis, cotidie in mensa Abbatis ponatur.* V. *Tricenarium.* (5) † Pars regionis in *Centenas* diuisae, vel territorium, intra quod iurisdictio et districtus alicuius *villae* seu oppidi protenditur. Ch. Henr. I. reg. Angl. a. 1108. inter Instr. t. 11. Gall. Christ. p. 156. *Concedo burgum et villam - - cum omnibus appendititiis et redditibus suis totumque Centenarium quod eidem villae adiacet, et quidquid infra ipsum centenarium continetur.* V. *Centena* 2. (6) † CENTENARIVM, CENTENARIVS, modus agri, i. q. *Centum* 2. Ch. Walteri episc. Tornac. a. 1244. in Suppl. ad Miraeum pag. 594. *Tres bonarios terrae et duos centenarios.* Alia an. 1374. Ms. *Tria bonaria cum tribus centenariis.*

CENTENARIVS. (1) Gloss. Graec. Lat. Ἑκατόνταρχος, *Centenarius, Centurio.* *Centenarii*, teste Vegetio l. 2. cap. 8. et 13 dicti sunt quos antiqui *Centuriones* vocabant, centum videlicet militibus praefecti. V. *Cen-*

tena 2. et *Centenarium* 1. et. 4. CENTENARII, DVCENARII, SEXAGENARII, qui dicantur in Cod. Th. pluribus disquirit Iacob Gothofredus ad leg 1. de Exactionibus. (2) CENTENARII, qui *centenis* praeerant, iudices minores qui per *centenas* ius dicebant, et Comiti subecrant, *Centgraff*, Germanis. Schilterus *Centgraff* intelliigt de minori iudice, qui per Decanias tantum non perCentenas ius dicebat. V. *Centa.* Walafrid. Strab. l. de Reb. Eccl. c. p 31. *Centenarii, qui et Centenariones, vel Vicarii qui per pagos statuti sunt Presbyteris plebium, qui baptismales Eccl. tenent et minoribus Presbyteris praesunt, conferri queunt.* Praeceptum Pippini Regis Aquitaniae ex Tabulario monasterii S. Florentii: *Nullus iudex publicus, nec vicarius, aut centenarius* etc. Priuilegium Ludov. Imp. t. 2. Maceriarum Insulae Barbarae p. 45. *Ludonicus Dei prouidentia Imp. Aug. Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Vicedominis, Centenariis, Telonearii etc.* Vide Desiderium Cadurcensem Epist. 16. et Babolenum in Vita S. Germani Abbatis et Martyris n. 11. Iudicis autem officio functos *Centenarios* docent Lex Salica tit. 46. §. 1. Decretum Childeb. cap. 9. Lex Alemann. tit. 36. §. 3. Lex. Langob. lib. 2. tit. 42. §. 3. tit. 32. § 3. tit. 53. §. 52. Capitula Caroli Magni lib. 4. Cap. 62. 63. 64. Concilium Cabilonense II. cap. 21. etc. *Hinc centenarii Legem scientes*, in Capitulari 1. Caroli Mag. a. 802. c. 13. Non tamen de omnibus causis, sed de minoribus tantum iudicabant. Gloss. vetus: *Centenarii, de re minima scilicet, minores iudices, ministri Comitum.* Capitul. 3. an. 812. c. 4. et lib. 3. cap. 79. *Vt nullus homo in placito Centenarii, neque ad mortem, neque ad libertatem suam admittendam, aut ad res reddendas vel mancipia iudicentur: sed ista in presentia Comitis vel missorum nostrorum indicentur.* Lex Langob. lib. 2. tit. 52. §. 10. *Omnis controuersia coram Centenariis, diffiniri potest, excepta redhibitione rerum immobilium et manciporum, quae non potest diffiniri n si coram Comite.* ...dem habentur in Capitul. Carol. lib. 4. cap. 26. Capit. 1. an. 8... cap. 2. Appendix 2. ad lib. 4. Capit. Carol. M. cap. 28. *Vt ante ... carium et Centenarium de propri... et libertate iudicium non termin... aut acquiratur: nisi semper in p... sentia Missorum imperialium, aut praesentia Comitum.* Capitul. ... 810. c. 15. *De rebus et manci... vt ante Vicarios et Centenarios ... conquirantur.* Si bellum ingrue... *Centenarii* munus erat Cente... suam, seu Centenae suae milites ... aciem educere, vt est in legibus Wisigoth. lib. 9. tit. 2. §. 3. Eo... etiam praesertim cura erat, vt di... ctus latronibus, furibus, aut p... datoribus purgarent, ex Capitu... Caroli C. tit. 11. inde ac Com... consignatum quandoque legim... Charta Alamanica Goldastina ... *Regnante D. Hludouico - - sub ... bone Comite, et sub Hunoldo Cen... nario, Indictione 5,* Vide Con... Arelat. a. 813. can. 23. et Legis E... wardi Confess. cap. 32. praete... Rhenanum l. 2. Rerum Germ. p... 88. et Loccenium lib. 2. Antiq... Sueco-Gothicar. c. 3. (3) Me... agri, V. *Centenarium* 6.

† CENTENERIS, pondus centum ... brarum, Germ. Centner Ch. ... 1104. to. 1. Hist. Treuir. ab Ho... heim p. 482. V. *Centenarium.*

CENTENIONALIS NVMMVS, ... leg. 1. et 2. Cod. Th. Si quis ... cun. confl. quis fuerit, ambig... doctores. Quidam enim eum... cum Centenario aureo fuisse ex... mant, sic dicto sub Heliogabalo, ... auctor est Lampridius, quod cent... aureos, siue solidos conficeret. ... Casaubonus, Salmasius, et alii. ... Iacobus Gothofredus contendit, pr... batque *Centenionalem* ita a cente... rio diuersum, vt Centenarius ma... pecunia fuerit, *Centenionalis*, mi... tula, vt loquitur Valerianus in Ep... ad Aurelianum: Deinde *Cente... nem* dictum, vt *Binionem* qui ... *νόμισμα* redditur in Glossis Lat. G... et *δηνάριον*, proindeque *Centenio... lem* centum aereos seu stipes co... ci...

esse. Vtut sit *Maiorinas* seu Maiores, et *Centenionales communes* vetitas ostendit lex 1. quae est Constantii: altera quae est Arcadii et Honorii, *Centenionalem tantum nummum in conuersatione publica tractari* praecipit, *Maioris pecuniae figuratione submota.* E qua vlt. lege infertur, Centenionalem in eo a Maiore differre, quod minutior fuerit, proindeque vsui publico commodior: cum vtramque prius vetitam par sit credere, Maiorinam propter nimium pondus, Centenionalem propter nimiam sui exiguitatem.

CENTENITAS, centum, Gall. *Centaine*, S. Bernardus lib. 5. de Consideratione cap. 7.

CENTENNIS, centenarius, aetatis centum annorum. Gildas Sapiens de Excidio Britanniae: *Nam centennis ... ob religiosa merita, vel coaeuus ... exceptus ab omni prole ser...?*

CENTERARIVS, sarcinator, qui consuit, et conficit *centones*, Gall. *Cou...* apud Lobinellum, in Glossario ad Calcem Hist. Brit. Melius legeretur *Centonarius*.

CENTERIVS, semita, via strictior, ... Gall. *Sentier*, quasi *Semitaria*. ... 177. apud Perard. Vide *Se...*

CENTESIMA. In Camera Comput. ... est *Compotus duplicis, seu pri... centesimae, Compotus simplicis ... secundae centesimae leuatae inter ... 1290. et an. 1300. Compotus quinquagesimae et tertiae quinquagesi...* etc. Vetus Chron. Franc. ver... MS. quod desinit in a. 1322. ... an. 1295. *En cest an meismes ... une subvention ou Royaume de France, c'est à savoir le Centiéme ... le Cinquantiéme tant sur le Clercs ... sur Lais. Pour laquelle chose ... fit un Decret, que se li Rois. ... Prince, ou Baron, ou Prelat, ... qui fu subgés à l'Eglise de Rom... ... dorsenavant sur les extorsions ... donnoient qu'il encouroient en ... d'escommuniement.*

CENTESIMARE, centesimum quemque punire, tollere. Iul. Capitolin. in Macrino cap. 12.

CENTETVM, spatium centum pedum V. *Candetum*.

CENT-GRAVIVS, V. *Centa* et *Centenarius*.

CENTHA. Informationes Ciuitatis Massil. de Passagio transmarino ex MS. Sangermann. *Primo habebit quodlibet vysserium XLIII. goas in carena; item de roda in roda LIII. goas; item de plano XIII. palmos; item a Centha VI. palmos et quartum; item de falca III. palmos.* V. *Centrum* et *Cinta*.

CENTIA, *luna*. Glossar. MS. Sangermann. num. 501. † Procul dubio pro *Cynthia*, epitheton Dianae.

CENTIALES, V. *Censiales*.

† CENTICVLA, *languet de ratier*, in Gloss. Lat. Gall. MS. a. 1352.

CENTIGAMVS, qui centum, id est, plures habet vel habuit vxores, vt Bigamus qui duas, apud Acherium t. 2. Spicil. p. 169.

CENTIMENTRVM, vel potius *Centimetrium*, vox ficta, ex *Cento* et *metrum*, Gall. *Centon*. Carminis genus ex alienis carminibus seu carminum particulis compositum. Spicil. Acher. to. 8. p. 41. in Capitulari Attonis: *Centimentrum de Christo Virgilianis compaginatum versibus*.

CENTIMOLVS, CENTIMVLVS, molendinum. Petrus Diaconus lib. 4. Chron. Casin. c. 21. *Molendina 2. sub vno tegmine, centimolum, ortos, etc.* Cap. 22. *Cum omnibus, quae tunc possidebat, molendinis, centimolo, hortis, curtibus, etc.* Honorii IV. PP. Statuta pro Regni Neapolit. incolis an. 1285. apud Raynaldum num. 45. *Animalia deputata molendinis, quae centimali vulgariter nuncupantur.* Et infra: *Subofficiales non capiant animalia deputata ad centimalos.*

CENTINA, pro *Centena*, regionis pars. Praeceptum Carolomanni an. 770. V. *Centena* 2. et *Centenarium* 4.

CENTIX, pro *Centrix*, V. in hac voce.

CENTO. (1) CENTO, CENTRVM, CENTVNCVLVS. Papias: *Cento, filtrum*, vox Latinis notissima. V. in *Gambeso*. MS. Bituric. addit. ad Papiam editum: *Collectio illius qui vilissi-*

Phil. V. a. 1320. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 28.

CENSIVARIVM, ius *Censuae* percipiendae, in Chartul. S. Vincentii.

CENSO, pro *Census*, ap. Acher. t. 6. Spicil. p. 695.

CENSOR. (1) Iudex. Gloss. Aelfrici: *Censores vel iudices, vel arbitri; Deman*, id est, iudices. Theodulfus Aurel. in Paraenesi ad Iudices l. 1. Carm. p. 131.

Iudicii callem censores prendite iusti.

Infra p. 132.

Hic ita censores pravos his vocibus hiscens
Admonet.

Ibidem:

Vide ego censores ad iuris munia tardos,
Munera, nam fateor, ad capienda citos.

S. Elogius Cordubiensis in Praefat. ad Memoriale Sanctorum. *Iudicem adiet.* Et mox: *Arguitur, quod gravitatis censoris oblitus, leuiter per semetipsum ad caedendum Martyrem egerit.* Lib. 3. cap. 16. *Cordubae Patriciae censor a Rege praefectus extiterat.* (2) **CENSORES**, pro colonis censitis, in Charta Alaman. 88. apud Goldastum.

† **CENSORA**, Longobardica terminatione pro *Census*. Ch. an. 1023. apud Murat. tom. 1. Antiq. Ital. p. 1881.

CENSORIVM, tribunal, in Glossis Arab. Lat. V. *Censor* 1.

CENSORIVS DIES, iudicii supremi dies. Vetus Inscriptio Christiana Veronae: *Solus cursim quaeris, vt in die censorio sine impedimento facilius resurgam. Dies examinationis*, in Epitaphio Theodimi Subdiaconi Regionarii S. R. E. et Correctoris Campaniae quod exstat Neapoli in Eccles. S. Andreae ad Nidum apud Baronium a. 75. 4. *Dies decretus*, apud Commodianum Instr. 54. *Flamma quos aeterna torquebit die decreto;* id est, *decretorio*, *censorio*. S. Augustinus Serm. 247. de Tempore: *Non metuis, ne cum resurrectionis dies venerit, artifex tuus - - increpans vigore censoris et iudicis dicat,* etc. † Alia notione occurrit in [...] Ms. a. 1079. *Dedit vineam suam* [...] *nachis cum terra censoria.* An [...] debetur census? an qui cen[...] debet?

CENSVALE, possessio censui obno[...] in Sententia inter Episc. et ciui[...] Barcinon. *Censuale mortuum.* C[...] gener. Catalan. a. 1363. *Pro sen[...] tia ferenda super violario, seu cen[...] li mortuo etc.* V. *Census* et *Vi[...] rium.*

CENSVALIS. (1) Papias: *Censu[...] sunt officiales qui censum per pro[...] cias exigunt.* Io. de Ianua: *Cen[...] lis, officialis, qui censum exigit* [...] *uincialem, et qui dat illum.* C[...] tolin. in tribus Gordian. *Vt* [...] *scribae, non serui publici, non* [...] *suales illis actibus interessent.* ([...] Censui obnoxius. Ch. Otton. I[...] a. 873. pro monast. Gandersheim. [...] passim alibi. *Terra censualis*, q[...] censum pendit, in Lege Longob. l[...] tit. 8. §. 3. et in Capitul. Car. [...] l. 4. c. 39. V. *Censalis.* (3) **CEN[...] SVALES SOLIDI**, qui soluun[...] ratione census debiti. Ch. Ms. [...] 1163. **LIBER CENSVALIS**: [...] quo possessiones et census exhibeb[...] tur, quorum primus forte est co[...] Irminonis Abb. Sangerman. regn[...] te Carolo M. (4) † **CENSVA[...] CVLTVRA**, a *cultura vinagiali* [...] ab agro vineis consito, distingui[...] in Ch. Ms. a. 1217. Est ergo [...] *tura censualis*, terra arabilis et [...] minalis.

CENSVALITAS. (1) Conditio cen[...] obnoxia. Hugo Flauiniac. in [...] a. 1098. *Congregati sunt homines* [...] *tuendum vsum censualitatis suae.* [...] Fundus ad censum receptus. [...] Ms. a. 1201. *Quod praedictam* [...] *sualitatem in alterius personae ma[...] non ponet.*

CENSVALITER POSSIDERE, [...] censum, in vet. Tabul. a. 1140 [...]

† **CENSVARE**, praestationem nom[...] census exhibere, soluere, Zin[...] Ch. a. 1356. inter Probat. t. 2. [...] nal. Praemonstr p. 376.

CENSVARIVM. Ch. Iac. I. reg. Ar[...] *Sub eadem pace sint guiatica* [...] *- - et censuaria, et pennones* [...] on[...]

omnia regalia nostra. Tabul. Calensis p. 270. *Pro LX. sol. Paris. - - reddendis eisdem - - et aliis censuariis dictae domus.*

CENSVARIVS. (1) Qui censum capit vs exigit. Ch. a. 1030. ap. Robert. in S. Huberto pag. 293. (2) Qui soluit censum, t. 3. Conc. Hisp. p. 671.

CENSVATIM, ad censum seu pro censu, ap. Marten. tom. 1. Anecd. p. 538.

CENSVATIO, praestatio quaeuis. Tract. a. 1466. inter Leg. Polon. t. 1. p. 214.

CENSVATVS, ad censum positus in Ch. a. 1120. ap. Vghell. to. 6. Ital. S. p. 871.

CENSVM, census. Capit. de villis c. §. 62. et alibi.

CENSVMORTHIDVS, V. in *Census.*

CENSVRA. (1) Iudicium, iudicis sententia. Saluianus lib. 2. de Gubernat. Dei: *Cur haec omnia? cur vtique, nisi vt intelligamus eandem futuram semper in mundo censuram et cohertionem Dei quae fuisset.* Vtitur ib. non semel. Anastasius Bibl. in [illegible] S. Martini PP. pag. 96. *Putabant enim astutum venturam censuram vt trucidaretur.* (2) Seueritas morum, disciplina exactior: vox recentioris Latinitatis, inquit Casaubonus. Chron. Andrense pag. 375. *Vir singularis censurae et seueritatis.* Occurrit apud Capitolinum, Pollionem, Volcatium, et aliquot alios. Isidorus Pacensis Episc. in Chronico an. 753. *Omnem Hispaniam per annos tres sub censurario iugo pacificat.* (3) CENSVRA ECCLESIASTICA, iudicium ab Episcopo prolatum, quo vocabulo *non solum interdicti, sed suspensionis, et excommunicationis sententia* intelligitur, vt [illegible] cap. 20. de verb. sign. Concil. Francoford. an. 794. can. 9. *Eximatur tamen eius homo ad iudicium Dei, neque per Regis ordinationem, neque [illegible] Sanctae Synodi censuram, sed spontanea voluntate.* (4) Datio ad censum. Gloss. vet. *Censura,* διατίμη-[illegible]. Ch. Hug. de Oysi: *Campellos [illegible] nunquam censura ista facta fuerat,* [illegible]. (5) Census ipse. Ch. ap. Rufium in Comit. Prouinc. pag. 53. *Et de portu, seu de omnibus censuris, quae ex ipso exeunt.* Alia an. 1093. in Probat. Hist. Sabaud. p. 27. *Liberum et absolutum a fodro et omni censura.*

CENSVRARIVS, seuerus, V. in *Censura* 2.

CENSVS, tributum pensitatio ex agris et praediis etc. Germ. Zins Capitula Caroli Calui tit. 9. *Requirant de Capellis, et Abbatiolis ex casis Dei in beneficium datis, qualis census inde exeat.* Tit. 31. *Qui censa de Rebus Ecclesiasticis ad Ecclesias persoluere detrectant.* Concilium Meldense an. 845. cap. 62. *Iuxta legale et antiquum edictum, qui negligit censum perdat agrum.* † CENSVS ACCORDABILIS et ACCORDALIS, qui ex conuentu et pacto soluitur, in Ch. Ms. a. 1339. et in alia a. 1405. CENSVS AESTIVALIS, in Ch. a. 1180. apud Stephan. Stephanium in Prolegom. ad Hist. Saxonis Grammatici pag. 16. CENSVS ALODARIVS, in Tabulario Monasterii Conchensis in Ruthenis Ch. 253. qui ex alodis debetur. † CENSVS ALTARIS, praestatio vt videtur, quae episcopis fiebat, quotiescumque ecclesiarum, quae monachorum iuris erant, *personae,* vti loquebantur, mutabantur, *altaris redemptio* saepius dicta. V. in *Altare* 1. Ch. saec. XII. ex Chart. S. Vrbani: *Dominus abbas soluet dimidiam partem census altaris, et liberabit ecclesiam sacerdos, et alteram partem census soluet.* † CENSVS ATRII, qui pro coemeterio penditur, in Ch. Ioann. Treuir. archiep. a. 1210. † CENSVS AVGMENTATVS, idem qui *crescens,* in Ch. Ms. a. 1264. † CENSVS DE BVRSA REGIS. Ch. Phil. Pulcri Ms. an. 1308. *Cum aliis nostris censibus, qui apud Compendium in festo B. Remigii in capite Octobris singulis annis consueuerunt - - persolui: qui quidem census consueuerunt vulgariter appellari census de bursa regis.* CENSV CADERE dicitur, cum quis ab eo eximitur, in Ch. a. 897. in Hist. Vergiac. pag. 21. V. *Iornus.* CENSVS CAPITALIS. Tabular. Maurigni-

rigniacense an. 1251. ch. 65. *Quae Terra quondam fuit - - vt dicitur onerata in 15. denariis Paris. et dicitur capitalis census.* Ch. Blanchae Comitissiae Trecensis a. 1224. ex Tab. Campan. Thuan. *Super eo quod possessiones quas tenebant - - nomine census capitalis tradebant ad censium adcrescentem etc.* V. *Capitale* 7. † CENSVS CARVS. Gall. ol. *Chier* vel *Cher cens*, qui in Glossar. Iuris Gall. definitur: *grauior census et maior ordinario, non capitalis census*; vtrum recte, definiant Iurisconsulti. Ch. Ms. a. 1300. *Item tres denarios cari census, quos sibi Guilielmus vacarius pro vna pecia vineae - - debere dicitur - - - Item XLIII. den. cari census debitos ad festum S. Remigii.* Ch. Ms. a. 1314. *Pour 13. sols de bons Tournois chascun an tant de chier cens comme de crois de cens.* Vbi aperte distinguitur ab *incremento census*, atque adeo cum *capitali* confunditur; qui *Carus* fortean vocatur quia ad fundum terrae pertinet. † CENSVS CASTELLI, qui pro licentia habitandi in castello soluitur, in Ch. Ms. an. 1062. † CENSVS CIRCVLORVM, i. q. *Circulagium*, V. in hac voce. † CENSVS COMMVNIAE, qui ob *communiae* iura a domino concessa persolui debet, in Ch. a. 1208. t. 7. Ordinat. reg. Fr. p. 605. CENSVS COTARIVS, Practicis Gallicis *Cens Cottier*, († qui praeter *rectum censum* praedio imponitur, Gall. *Surcens*, *Cens cotaige*, V. in *Cota* 2.) Tabular. Prioratus S. Nicasii de Mellento a. 1205. fol. 65. *Nicolaus Sellarius debet annuatim de domo sua - - 15. sol. de censu cotier etc.* Occurrit alibi. *Cens quotage* in Ch. Regis Philippi Pulcri an. 1310. in 47. Regesto Tabularii Regii num. 14. CENSVS COVSTVMARVM, qui soluitur ex Consuetudine in Codice MS. reddituum Episcopatus Autissiod. anno circiter 1290. exarato. V. *Consuetudo*. CENSVS CRESCENS, Gallis *Cens croissant*. Germ. Zutscherzins. Ch. a. 1202. in Hist. Monmorenc. pag. 395. *Concesserunt totum augmentum census hospitum suarum quae ibi sunt, quod vulgo dicitur Croiscens.* CENSVS DO-
NICATVS, qui ad Dominum
tinet. Capitola Caroli Calui tit.
CENSVS DVPLICATVS, qu
vassallis domino praestatur in ce
occasionibus, et in grauioribus
cessitatibus. Exstat. Ch. Alfonsi
mitis Pictav. mens. Oct. a. 1269
abusu qui comittebatur in coa
ne *Census duplicati*, Niorti. Ex
eiusdem, docemur ab eo subi
impositum pro expensis viae Hie
solymitanae, quam susceperat.
libert. villae S. Germani in For
an. 1249. *Antiquus census nobis*
bitus nummorum et gallinarum
tum debet duplicari. Vide Step
num Tornac. Epist. 238. nouae ed
Duplicatus potissimum *census*, e
gebatur in tribus casibus, in quib
dominus in vasallo legalia auxi
petere poterat, vt est in Consu
Andegav. art. 128. 129. et Ce
mann. 138. 139. Adde Perticens.
82. Pictauensem art. 160. Soesme
sem art. 3. et *de Ferte Autray* art
CENSVS TRIPLICATVS, Ce
Tierce, in Consuetudine Troce
art. 6. CENSVS ECCLESI
ROMANAE, in prouinciis pro q
bus colligendis quotannis mitteb
tur a Pontifice Romano aut Sub
coni vel Legati, vt ex Epistolis G
gorii Magni passim, Nicolai I.
Epist. 55. Innocent. III. l. 15. Ep
166. 167. et aliis colligitur. Ii
tem conflabantur ex liberalitatib
Principum, qui certis praestatio
bus annuis regna et terras suas,
que adeo ipsos subditos iis Eccle
Romanae quotannis exsoluendis
strinxerunt. Gregorius VII. lib
Epist. vlt. Exstat Bulla MS. Nic
IV. PP. an. 3. in qua contine
Census Ecclesiarum in Regno (Si
liae) *Campaniae, et Maritimae*, ic
in Registris eiusdem Romanae
clesiae habentur. Vide Baron.
1059. n. 59. 1065. n. 93. 1076.
56. Indicebantur etiam census a
persoluendi Monasteriis et Eccle
in signum protectionis sedis Ap
licae, quae *iuris S. Petri*, dic
fuisse, apud Hugonem Flaui
pag. 197. Ex epist. Gregor. VI.

[illegible] qua patet eiusmodi census in Gal[illegible] [illegible]ctos. Adde Bibl. Cluniac. pag. [illegible]. etc. V. *Denarius S. Petri.* CENSUS EXTRANEUS, pecu[illegible] vel res aperta, ad extraneum [illegible], in Ch. Mſ. an. 1225. CENSUS FONSALIS, Gall. *Cens* [illegible], idem qui *Capitalis* supra. [illegible] Phil. Pulcri a. 1368. Qui et CENSUS FUNDI TERRAE nuncupatur [illegible] Ch. Mſ. a. 1275. Germ. Grund-[illegible], Bodenzins, Erbenzins. † CENSUS FUMI CAPONIS meminit [illegible] t. 3. Antiq. Ital. med. aeui [illegible] 187. vbi Abbas S. Proculi ab em[illegible] nil nisi fumum caponis e [illegible] aqua tracti accipiebat. CENSUUM INCREMENTA, V. *Incrementum.* CENSUS S. LICERII. [illegible] Augerii II. Episc. Conseran. [illegible] 1280. † CENSUS LIGNO[illegible], tributum quod ex lignis, in [illegible] aduectis percipitur. Ch. an. [illegible] inter Instr. t. 11. Gall. Christ. [illegible] CENSUS MANUS FIRMAE, [illegible] fundat. Veteris-Pediculi Ord. Grandimont. a. 1172. apud Marten. [illegible] 1. Coll. Amplisſ. col. 788. *Item* [illegible] *Matthaeus Vanne et Domi-* [illegible] *ephanus Putet dederunt eisdem* [illegible] *censum manus firmae cum* [illegible] *iustitia et dominatione.* V. *Ma*[illegible]. † CENSUS MARTII, eo [illegible] mense reddendus, in Ter[illegible] Mſ. villae de Busseul. CEN[illegible]MORTHIDUS. Diploma Edwar[illegible] Conf. in Monastico Anglic. to. [illegible] 61. *Et omnia quae ad ipsum* [illegible] *pertinens, sint omnino libera,* [illegible] *Ecclesiae - - cum redditibus,* [illegible] *debitis, - - decimis, dona-* [illegible] *censumorthidis, legibus, consue-* [illegible], etc. Occurrit rursum in [illegible] Edwardi Charta eodem verbo[illegible] tenore, pag. 237. Vbi nescio [illegible] quod *Cens mort, ou rente ren-* [illegible] vocat consuetudo Aruernensis [illegible] art. 70. *Redditus annuus so-* [illegible] *Parisiensium mortificatus,* [illegible] a. 1270. in Tabulario Fossa[illegible] fol. 70. *Cens amorti*, qui re[illegible] non potest, *qui ne se peut ra-* [illegible]. † CENSUS NUMMORUM, [illegible] nummis constat, i. q. *Census sic-* [illegible] Ch. a. 1195. inter Probat. t. 1. [illegible] *ll.*

Annal. Praemonstr. p. 455. CENSUS BEATI OLAVI, qui et *Votum B. Olaui* Suecis et in Ch. Pauli Nidrosiensis Episcopi, *Sant Olafs-Scatt*, Census qui a Suecis ad S. Olaui Noruegorum Regis sepulcrum Nidrosiam in Noruegia deferebatur: quem Vpsaliam ad eiusdem Sancti altare ferri praecepit Nicolaus Alb Archiepiscopus Vpsaliensis. Cuiusmodi autem fuerit, docet Charta eiusdem Antistitis an. 1314. descripta a Scheffero ad Chron. Archiepisc. Vpsal. p. 251. CENSUS PETRAE, qui pro *petra* seu arce munienda vel reparanda exigitur, in Ch. Mſ. a. 1062. † CENSUS QUARTARUM. Necrol. eccleſ. Pariſ. Mſ. *Dedit ecclesiae Pariſ. XXVII. cum dimidio arpenta terrae arabilis - - ad censum, qui dicitur census quartarum.* V. *Quarta.* CENSUS RATIONALIS, in Charta Comitis Mellenti tom. 4. Hist. Harcur. p. 2173 CENSUS REGALIS, REGIUS. Capitul. 2. an. 805. c. 20. et Capitul. 4. et eiusd. anni cap. 14. *Census regalis vndecunque legitime exiebat, volumus et inde soluatur, siue de propria persona hominis siue de rebus.* Adde Capitula ad Legem Salicam tit. 3. cap. 14 Capitulare 3. an. 812. cap. 11. lib. 3. Capitul. c. 85. Capit. 1. an 819. c. 3. etc. † CENSUS REQUISIBILIS, qui a domino *requiri* debet, cuiusque praestatio ad statutum diem non est assignata; vnde *Census rogo* appellatur in vet. Consuet. Meledun. Ch. Mſ. a. 1367. *Hospitium - oneratum - - in vno paruo Turonensi thesaurario dictae ecclesiae census requisibilis annuatim.* CENSUS SEPIARUM, qui ex *Sepiis*, piscibus, Gall. *Seches*, percipiebatur apud Lobinell. to. 2. Hist. Brit. pag. 137. CENSUS SICCUS, qui pecunia numerata constat. Vet. Ch. in Probat. Hist. Sabaud. p. 18. *Donaticum tollendum, et omnem redhibentionem, et siccum censum reddendum.* Vide Rastallum verbo Rent p. 162 et infra in *Pecunia sicca.* † CENSUS USUARIORUM, qui pro iure vtendi aliqua re pensitatur, V. *Vsuarium.* Ch. Mſ. ann. 1320.

CENTA. (1) Decima pars *Centenae*, continens decem familias, Germ. die Cent, siue Zent, a *Zehn*, decem. Bulla aurea Friderici II. Imp. ann. 1232. apud Ludewig. to. 7. Reliq. MS. pag. 516 *Item vnusquisque Principum libertatibus, iurisdictionibus, comitatibus, centis seu liberis vel infeudatis vtatur quiete secundum terre sue consuetudinem adprobatam. Item Centumgrauii recipiant terras* (Schilter. *Centas*) *a Domino terre vel ab eo, qui per dominum terre fuit infeudatus. Item locum cente nemo mutabit sine consensu domini terre. Item ad centas nemo synodalis vocetur.* Non eadem est vocis *Centae* notio in omnibus loci citati articulis, licet eadem sit origo. Primo sumitur pro decem familiis, 2do pro Iurisdictione in decem familias exercenda, quam a Domino terrae debet accipere *Centumgrauius*; is enim est Centae iudex, Germ. Centgraf, Centrichter. 3tio. denique designat ipsum *Centumgrauii* iudicium seu tribunal ad quod vocari non debet Synodalis, vtpote qui ad iudicium ecclesiasticum non ad seculare pertineat. Haec fere post Schilterum in Glossario Teutonico, quod consule. V. *Decania*. (2) † Ab Ital. *Cinta*, ambitus, circuitus. Fragm. Hist. Foroiul. ap. Murat. t. 3. Antiq. Ital med. aeui p. 1205. V. *Cintum*.

† CENTANARIVM, pondus centum librarum, Germ. Centner, in Conuent. Saonae an. 1526. V. *Centenarium*.

CENTANA, vt *Centena*, districtus, dominium. Priuil. Leonis IX. Papae pro Canon. Eccles. Virdunensis apud Mabill. in suppl. de Re diplomat. p. 99. *Ad Innchereium mans. I. cum banno et centana.* Et infra: *Ad Ars vero mansi IIII. cum vno quartario, silua banno, centana, vineis et molendino.*

CENTATVM, V. *Cendatum* et *Cendalum*.

CENTAVRII, iidem qui *Cantiani* Angliae populi, apud Asserum Menenensem an. 851. Aut post Hadr. Valesium in Valesianis legendum *Centuarii*, qui iidem sunt atque *Cantii* veteribus Geographis, recenti[illegible] vero *Centuarii* et *Cantiani*.

CENIAVRVS, V. *Ceuturus*.

CENTENA. (1) Dignitas Cente[illegible] seu gradus in schola agentu[illegible] rebus, ad exemplum militiae [illegible] tae, proximus Principi agen[illegible] Vide lib. 3. Cod. Th. de Coho[illegible] bus et lib. 7. eod. Cod. de A[illegible] in reb. (2) Pars comitatus au[illegible] gionis: nam singuli Comitatus, [illegible] gi, seu territoria, et regiones [illegible] debantur in *Centenas*, quibus [illegible] erant minores iudices sub Co[illegible] dispositione, qui a Centena, C[illegible] *narii* appellabantur, quippe [illegible] Comitis diuidebatur in Vicarias, [illegible] caria in Centenas, Centena in D[illegible] nias in quibus iudices erant *Vi*[illegible] *Centenarii*, *Decani*. Decreto C[illegible] tarii Regis cap. 1. *Decretum e*[illegible] *quia in vigilias constitutas noctu*[illegible] *fures non caperent, eo quod p*[illegible] *uersas, intercedente coniudio* [illegible] *praetermissa custodias exercerent* [illegible] *tenas fieri; in qua centena* (si [illegible] *quid deperierit, capitale qui p*[illegible] *rat, recipiat et latro insequatur.* [illegible] quibus, *Centenas* a Chlotario [illegible] mum institutas ad latrones arce[illegible] videtur posse colligi. Dicta [illegible] *Centena* a centum familiis, q[illegible] constabat Capitula Caroli M[illegible] lib. 3. tit. 23. et Lex Longob. [illegible] tit. 51. §. 11. *Sic tamen ut* [illegible] *tio quae inter eos orta est si in* [illegible] *nio duorum Comitatuum fuerit,* [illegible] *eidem de vicina centena adiacent*[illegible] *mitatus ad suam causam testes h*[illegible] Capitulare 3. Ludouici Pii c. 7. [illegible] *haec ratio examinetur per sin*[illegible] *tenas etc.* Adde Capitulare a. [illegible] cap. 7. pag. 672. nouae Edit. [illegible] nic. Fontanellense cap. 7. [illegible] - - *sitam in pago Oximensi, in* [illegible] *na Noniacense Cap. 8. De vil*[illegible] *gmaniaco, quae sita est in pago* [illegible] *mensi, in Centena Alancione*[illegible] *Centenalia*. (3) Districtus, [illegible] ctio, dominium. Diploma [illegible] manni Episc. Metensis a. 1090. [illegible] Meurissium. *Dedi ei sibique ser*[illegible] *tibus in perpetuum cuminam qu*[illegible] *in Chamberes - - cum campo qu*[illegible] *est, cum banno et centena.* [illegible]

etiam totum bannum, et centenam cuiusque parrochiarum in villa quae dicitur ad Basilicas, etc. — Vide eumdem Meurissium p. 403. Laurentius Leodiensis in Hist. Episc. Virdun. p. 210. *Dux iram Dei metuens, pacem cum Episcopo fecit, centenas potestatum Ecclesiae, et praedia, quae invaserat, reddidit.* V. *Centenaria.* (4) CENTENAE, homines *Centenae.* Capitulare de Villis Cap. 62. *Quid de liberis hominibus et centenis, qui partibus fisci nostri deseruiunt.* (5) *Centena* cerae, zuccari, cumini, etc. apud Anglos continet 13. *petras* et dimidiam: et quaelibet *petra* continet 8. libras. Summae ergo librarum in *centena* 108. *Centena* canabi, telae, et huiusmodi ex 120. Vlnis. *Centena ferri*, ex 100. petris vt est in Fleta lib. 2. c. 12. §. 4. 5. (6) CENTENAE, fustium vel flagellorum centeni ictus. Acta S. Ceciliae Virg. et Mart. *Iste si inuenta fuerit, sine dubio atrocibus dabitur flammis et ut dici solet, centenas exoluet.*

CENTENALIA, idem ac *Centena* 2. Tabular. Rothom. *Alodum - - situm in pago Redonico in Centenalia Lacnse.*

CENTENARIA. (1) Idem quod *Centena* 3. Ch. Berengarii Episc. Virdun. ap. Hugon. Abb. Flauiniac. in Chron. a. 951. *Decimam arietum - - ex Bracensi Centenaria.* (2) Canalis, V. *Centenarium* 3.

CENTENARIVM et CENTENARIVS. (1) Isid. lib. 14. Orig. c. 24. *Centenarium numeri nomen est, eo quod centum librarum ponderis sit.* Germ. Centner Vetus Agrimensor: *Centenarius dicitur: eo quod centum libris constet.* Ita *Centenarium aeris* usurpat L. 3. Cod. Theod. de Conlat. aeris. Arnold. Lubec. l. 4. c. 37. *Persoluens ei annuatim 7. auri pondera quae centener dicuntur.* Paul. Warnefr. lib. 3. de Gestis Longob. cap. 12. *Quindecim ei auri centenaria deferens.* (2) CENTENARIVM, quod complectitur centum cannas, in Statutis Massil. lib. 3. c. 13. *De canabaciis crudis non vendendis nisi per centenaria - - Addentes praeterea huic capitulo, vt centenaria canabaciorum alborum, nigrorum et brunorum intelligantur de centum cannis centenariorum, etc.* (3) Canalis, per quem aqua decurrit. Fistula nempe, quam Vitruuius lib. 8. cap. 7. *Centenariam* vocat, quod, vt explicat Philander, lamina plumbea, antequam in rotundationem flectatur, lata sit digitos centum vt *Quinquagenaria*, lata 50. etc. Anast. Bibl. in Hadriano PP. pag. 112. *Forma, quae vocatur sabatina, nimis confracta existens: per quam decurrebat, aqua per centenarium in atrio Ecclesiae B. Petri etc.* Infra: *Et confestim centenarium illud, quod ex eadem forma in atrio Ecclesiae B. Petri decurrebat, dum per nimiam neglectus incuriam plumbeum ipsius centenarii furtim iam plurima ex parte ablatum fuisset* etc. In Nicol. I. pag. 220. *Per quam decurrebat aqua per centenarium in vrbem Romanam.* (4) CENTENARIVM, vel CENTENARIVS, officium centum Missarum. Chron. Casauriense lib. 4. *Instituit vt pro vnoquoque fratre defuncto fiat centenarius, hoc modo, vt a die obitus vnius cuiusque Fratris iustitia de pane et vino, et caeteris cibis, cotidie in mensa Abbatis ponatur.* V. *Tricenarium.* (5) † Pars regionis in *Centenas* diuisae, vel territorium, intra quod iurisdictio et districtus alicuius *villae* seu oppidi protenditur. Ch. Henr. I. reg. Angl. a. 1108. inter Instr. t. 11. Gall. Christ. p. 156. *Concedo burgum et villam - - cum omnibus appenditiis et redditibus suis totumque Centenarium quod eidem villae adiacet, et quidquid infra ipsum centenarium continetur.* V. *Centena* 2. (6) † CENTENARIVM, CENTENARIVS, modus agri, i. q. *Centum* 2. Ch. Walteri episc. Tornac. a. 1244. in Suppl. ad Miraeum pag. 594. *Tres bonarios terrae et duos centenarios.* Alia an. 1374. Ms. *Tria bonaria cum tribus centenariis.*

CENTENARIVS. (1) Gloss. Graec. Lat. Ἑκατόνταρχος, *Centenarius, Centurio. Centenarii*, teste Vegetio l. 2. cap. 8. et 13 dicti sunt quos antiqui *Centuriones* vocabant, centum videlicet militibus praefecti. V. *Centena*

tena 2. et *Centenarium* 1. et. 4. CENTENARII, DVCENARII, SEXAGENARII, qui dicantur in Cod. Th. pluribus disquirit Iacob Gothofredus ad leg 1. de Exactionibus. (2) CENTENARII, qui *centenis* praeerant, iudices minores qui per *centenas* ius dicebant, et Comiti suberant, *Centgraff*, Germanis. Schilterus *Centgraff* intelliigt de minori iudice, qui per Decanias tantum non perCentenas ius dicebat. V. *Centa.* Walafrid. Strab. l. de Reb. Eccl. c. p 31. *Centenarii, qui et Centenariones, vel Vicarii qui per pagos statuti sunt Presbyteris plebium, qui baptismales Eccl. tenent et minoribus Presbyteris praesunt, conferri queunt.* Praeceptum Pippini Regis Aquitaniae ex Tabulario monasterii S. Florentii: *Nullus iudex publicus, nec vicarius, aut centenarius* etc. Priuilegium Ludov. Imp. t. 2. Maceriarum Insulae Barbarae p. 45. *Ludouicus Dei prouidentia Imp. Aug. Episcopis, Abbatibus, Ducibus, Comitibus, Vicedominis, Centenariis, Teloneariis etc.* Vide Desiderium Cadurcensem Epist. 16. et Babolenum in Vita S. Germani Abbatis et Martyris n. 11. Iudicis autem officio functos *Centenarios* docent Lex Salica tit. 46. §. 1. Decretum Childeb. cap 9. Lex Alemann. tit. 36. §. 3. Lex. Langob. lib. 2. tit. 42. §. 3. tit. 32. § 3. tit. 53. §. 52. Capitula Caroli Magni lib. 4. Cap. 62. 63. 64. Concilium Cabilonense II. cap. 21. etc. *Hinc centenarii Legem scientes*, in Capitulari 1. Caroli Mag. a. 802. c. 13. Non tamen de omnibus causis, sed de minoribus tantum iudicabant. Gloss. vetus: *Centenarii, de re minima scilicet, minores iudices, ministri Comitum.* Capitul. 3. an. 812. c. 4. et lib. 3. cap. 79. *Vt nullus homo in placito Centenarii, neque ad mortem, neque ad libertatem suam admittendam, aut ad res reddendas vel mancipia iudicentur: sed ista in presentia Comitis vel missorum nostrorum iudicentur.* Lex Langob. lib. 2. tit. 52. §. 10. *Omnis controuersia coram Centenariis, diffiniri potest, excepta redhibitione rerum immobilium et manciporum, quae non potest diffiniri nisi coram Comite.* I[...]dem habentur in Capitul. Carol[...] lib. 4. cap. 26. Capit. 1. an. [...] cap. 2. Appendix 2. ad lib. 4. C[a]pit. Carol. M. cap. 28. *Vt ante [Vi]carium et Centenarium de propriet[ate] et libertate iudicium non termin[etur] aut acquiratur: nisi semper in pr[ae]sentia Missorum imperialium, aut praesentia Comitum.* Capitul. 2. 810. c. 15. *De rebus et manci[piis] vt ante Vicarios et Centenarios n[on] conquirantur.* Si bellum ingrue[ret] *Centenarii* munus erat Centen[am] suam, seu Centenae suae milites [in] aciem educere, vt est in legibus V[i]sigoth. lib. 9. tit. 2. §. 3. Eor[um] etiam praesertim cura erat, vt dist[ri]ctus latronibus, furibus, aut pr[ae]datoribus purgarent, ex Capitul[is] Caroli C. tit. 11. inde ac Comit[es] consignatum quandoque legim[us] Charta Alamanica Goldastina [...] *Regnante D. Hludouico - - sub F[...] bone Comite, et sub Hunoldo Cen[te]nario, Indictione 5,* Vide Con[cil.] Arelat. a. 813. can. 23. et Legis E[d]wardi Confess. cap. 32. praeter[ea] Rhenanum l. 2. Rerum Germ. pa[g.] 88. et Loccenium lib. 2. Antiq[uit.] Sueco-Gothicar. c. 3. (3) Men[sura] agri, V. *Centenarium* 6.

† CENTENERIS, pondus centum [li]brarum, Germ. Centner Ch. a[n.] 1104. to. 1. Hist. Treuir. ab Ho[nt]heim p. 482. V. *Centenarium.*

CENTENIONALIS NVMMVS, [in] leg. 1. et 2. Cod. Th. Si quis p[e]cun. confl. quis fuerit, ambig[unt] doctores. Quidam enim eumd[em] cum Centenario aureo fuisse ex[isti]mant, sic dicto sub Heliogabalo, [vt] auctor est Lampridius, quod centu[m] aureos, siue solidos conficeret, [v]. Casaubonus, Salmasius, et alii. A[t] Iacobus Gothofredus contendit, pr[o]batque *Centenionalem* ita a centena[rio] diuersum, vt Centenarius ma[ior] pecunia fuerit, *Centenionalis*, mi[nu]tula, vt loquitur Valerianus in Epi[st.] ad Aurelianum: Deinde *Cente[nio]nem* dictum, vt *Binionem* qui d[...] *νυμμα* redditur in Glossis Lat. G[r.] et *δηνάριον*, proindeque *Centenio[na]lem* centum aereos seu stipes cont[i]-

ci[...]

isse. Vtut sit *Maiorinas* seu Maiores, et *Centenionales communes* veterius ostendit lex I. quae est Constantii: altera quae est Arcadii et Honorii, *Centenionalem tantum nummum in conuersatione publica tractari* praecipit, *Maioris pecuniae figuratione submota*. E qua vlt. lege inferri, Centenionalem in eo a Maiore differre, quod minutior fuerit, proindeque vsui publico commodior: etsi vtramque prius vetitam par sit credere, Maiorinam propter nimium pondus, Centenionalem propter nimiam sui exiguitatem.

CENTENITAS, centum, Gall. *Centaine*, S. Bernardus lib. 5. de Consideratione cap. 7.

CENTENNIS, centenarius, aetatis centum annorum. Gildas Sapiens de Excidio Britanniae: *Nam centennis ... ob religiosa merita, vel coaeuus ... exceptus ab omni prole ...ris?*

CENTENARIVS, sarcinator, qui consuit, et conficit *centones*, Gall. *Cou...* apud Lobinellum, in Glossario ad Calcem Hist. Brit. Melius legitur *Centonarius*.

CENTERIVS, semita, via strictior, Gall. *Sentier*, quasi *Semitaria*. ... 1.17. apud Perard. Vide *Semitarius*.

CENTESIMA. In Camera Comput. ... est *Compotus duplicis, seu primae centesimae, Compotus simplicis secundae centesimae leuatae inter ... 1290. et an. 1300. Compotus quinquagesimae et tertiae quinquagesimae etc.* Vetus Chron. Franc. versum MS. quod desinit in a. 1322. ... an. 1295. *En cest an meismes ... leuée une subvention ou Royaume ... France, c'est à savoir le Centiéme ... le Cinquantiéme tant sur le Clercs ... sur Lais. Pour laquelle chose ... fu un Decret, que Je li Rois. ... Prince, ou Baron, ou Prelat, ... qui fu subgés à l'Eglise de Rom... alors en auant sur les extorsions ... donnoient qu'il encouroient en ... d'escommuniement.*

CENTESIMARE, centesimum quemque punire, tollere. Iul. Capitolin. in Macrino cap. 12.

CENTETVM, spatium centum pedum V. *Candetum*.

CENT-GRAVIVS, V. *Centa* et *Centenarius*.

CENTHA. Informationes Ciuitatis Massil. de Passagio transmarino ex MS. Sangermann. *Primo habebit quodlibet vysserium XLIII. goas in carena; item de roda in roda LIII. goas; item de plano XIII. palmos; item a Centha VI. palmos et quartum; item de falca III. palmos.* V. *Centrum* et *Cinta*.

CENTIA, *luna*. Glossar. MS. Sangermann. num. 501. † Procul dubio pro *Cynthia*, epitheton Dianae.

CENTIALES, V. *Censiales*.

† CENTICVLA, *languet de ratier*, in Gloss. Lat. Gall. MS. a. 1352.

CENTIGAMVS, qui centum, id est, plures habet vel habuit vxores, vt Bigamus qui duas, apud Acherium t. 2. Spicil. p. 169.

CENTIMENTRVM, vel potius *Centimetrium*, vox ficta, ex *Cento* et *metrum*, Gall. *Centon*. Carminis genus ex alienis carminibus seu carminum particulis compositum. Spicil. Acher. to. 8. p. 41. in Capitulari Attonis: *Centimentrum de Christo Virgilianis compaginatum versibus*.

CENTIMOLVS, CENTIMVLVS, molendinum. Petrus Diaconus lib. 4. Chron. Casin. c. 21. *Molendina 2. sub vno tegmine, centimolum, ortos, etc.* Cap. 22. *Cum omnibus, quae tunc possidebat, molendinis, centimolo, hortis, curtibus, etc.* Honorii IV. PP. Statuta pro Regni Neapolit. incolis an. 1285. apud Raynaldum num. 45. *Animalia deputata molendinis, quae centimuli vulgariter nuncupantur.* Et infra: *Subofficiales non capiant animalia deputata ad centimulos.*

CENTINA, pro *Centena*, regionis pars. Praeceptum Carolomanni an. 770. V. *Centena* 2. et *Centenarium* 4.

CENTIX, pro *Centrix*, V. in hac voce.

CENTO. (1) CENTO, CENTRVM, CENTVNCVLVS. Papias: *Cento, filtrum*, vox Latinis notissima. V. in *Gambeso*. MS. Bituric. addit. ad Papiam editum: *Collectio illius qui vilissi-*

vilissima vectigalia colligit in foro. Tale est *hauagium* quod ex varia annona venali percipitur a carnifice. De centonibus multa praeclare disserit Fontaninus lib. 2. de Antiquit. Hortae cap. 4. et 5. CENTRVM, eadem notione. Gloss. Saxon. Aelfrici: *Centrum vel Filtram*: *Felt*, vbi, *Centrum*, est Graecorum κέντρον, vnde Ομηρόκεντρον. CENTVNCLVS, eodem pariter significatu. *Futilis centunculus*, apud Apuleium lib. 1. κέντουκλον, recentioribus Graecis est lana vel vestis coactilis, quam Graeci πῖλον vocant. Occurrit haec vox apud Leonem in Tacticis p. 51. 56. 57. 290. 333. Alios Scriptores laudant Rigaltius et Meursius. Ita porro Latinis *Cento* et *Centunculus* idem sonant. Vide Valesium ad lib. 19. Ammiani p. 164. ex Glossar. mediae Graecitatis. (2) † CENTO, puluinar, in Chron. Ioann. Whetham. p. 484. (3) † Carmen seu scriptum ex variis fragmentis contextum. V. Lex. Martinii in h. v.

CENTONARII. (1) Artifices, quorum, vt et eorum collegii ac corporis passim mentio in veteribus inscriptionibus apud Gruterum, vbi fere semper Fabris, Dendrophoris, et Tignariis adiunguntur. De iis etiam est tit. Cod. Th. de *Centonariis et Dendrophoris*, vbi in leg. 1. Constantinus statuit, *vt in quibuscunque oppidis Dendrophori fuerint, Centonariorum atque Fabrorum corporibus adnectantur: quoniam haec corpora frequentia hominum multiplicari oportet.* Ex quibus patet magnam inter se habuisse affinitatem eiusmodi artifices: quod etiam colligitur ex eo quod eosdem praefectos haberent, vt est apud Gruter. 36. 11. 45. 8. eosdem Patronos 427. 1. eosdem Magistros quinquiennales 261. 4. Horum omnium opificum artificumue, qui generali *Fabrorum* nomine designantur, artes munera et officia caeteris felicius distinxisse videtur Fontaninus lib. 2. de Antiquit. Hortae cap. 5. vbi docet Dendrophoris curam fuisse primo caedendarum in siluis arborum, vnde forte Vegetio *Concaedes* appellantur; deinde negotium etiam fuisse, vt earund arborum rudem et informem m[illegible] riam veherent vel asportarent: suffragatur vox ipsa δενδροφόρες, q[illegible] proprie significat *Arboriferum.* H[illegible] autem rudem et impolitam mate[illegible] ad ea, quibus opus erat, accom[illegible] dabant Tignarii, qui alii non [illegible] a Fabris lignariis, quos vulgo [illegible] mus Zimmerleute. Horum offic[illegible] erat, vt verbis vtar Scriptoris [illegible] rissimi, tigna conficere, id est, ar[illegible] res ipsas rudes in trabium tignoru[illegible] que et tabularum formam inpri[illegible] redigere, et contabulationes [illegible] construere, nam tigni nomine co[illegible] prehenditur omne genus mater[illegible] ex qua aedificia constant. Iam v[illegible] quare Dendrophoris et Tignariis [illegible] iungantur et quinam fuerint *Cent[illegible] rii* vidit oculatissimus Scriptor ap[illegible] Caesarem lib. 2. de Bello Gall[illegible] cap. 9. vbi loquens de expugnati[illegible] Massiliae, scribit Legionarios tu[illegible] ex latere sub muro fecisse: cu[illegible] *contabulationem summam lateribus [illegible] toque constrauerunt ne quid ignis [illegible] stium nocere posset, centones [illegible] insuper iniecerunt, ne aut tela torm[illegible] tis tabulationem perfringerent, [illegible] saxa ex catapultis latericium d[illegible] rent.* Ex iis verbis Caesareis [illegible] quit laudatus Scriptor, apparet [illegible] Centonarii vna coniungantur c[illegible] Fabris, Tignariis, Dolabrariis, S[illegible] lariis et Dendrophoris apud Gr[illegible] rum in locis a Cangio laudat[illegible] alibi, nimirum vtpote qui sin[illegible] licet inter se diuersi, attamen o[illegible] in castrensibus et naualibus aedi[illegible] sartis tectisque seruandis occu[illegible] bantur: vnde pag. 440. 6. et 45[illegible] *Centonarii* iunguntur *Nauicul[illegible]* Itaque *Centonarii* erant, qui ar[illegible] nauibus et militibus *Centones* [illegible] offerendos curabant. (2) † CEN-TONARIVS, fasciculus vt vide[illegible] Stat. Vercell. l. 3. p. 57. *De [illegible] tuor centonariis alei et* [illegible] (3) † CENTONARIVS, adiect[illegible] modum *Centonis*, apud Tertull[illegible] Praescript. c. 39. et Isid. L. 1. [illegible] c. 39. pro *Centenarius.*

† CENTONGVM. Stat. Astens. de Intrat. portar. *Centongum* [illegible]

..., *ponantur et soluant pro cense-* ...*uo lib. XVI.*

...ENTONIA, plantae genus, forte ... *Centoria*, centaurium. Chartul. ... tom. t. 1. Probat. Hist. Brit. pag. ... *Terram illam - - in perpe-* ...*uum possidendam - - per ramum her-* ..., *quae dicitur Censonia*, *concessit* ... *tradidit.*

...NTONIVM, cento, vestis ex va-...is panniculis consarcinata, *κεντώ-*..., in Vita S. Euthymii Abb. a ...yrillo scripta cap. 15 inter sancti ... vestes ac supellectilem re-...ensetur.

...NTONIZARE, *more centonario*, ex ... libris describere, excerpere. ...upertus Tuitiensis lib. 2. de Di-... offic. cap. 21. Chron. Reichers-... an. 591. et Radulphus de Di-... in Abbrev. Hist. *Gregorius - - ...tiphonarium regulariter Centoni-...* Sigebert. de Script. Ecclesiae ... Beda: *Centonizauit etiam exposi-...tionem in Cantica Canticorum, colle-... sententiis de libris Gregorii. PP.* ... *diuersa opera illius.* Papias in ... Bituric. haec tria simul cong... tanquam Synonyma. *Centonizo, aui,* ...*plico, aui, Centurio, aui.*

...NTRALIA. Chartul. Eccles. Au-... MS. cap. 114. de Ecclesia de Al-...: *Impignorauit medietatem Ec-...clesiae de Albiano - - pro LX. sol. ...ensis monetae integrae, sicut ... et praedecessores sui habuerunt, et ... liberam, et quietam absque ... cum decimis, oblationibus, et ... capellania, et cimiterio sicut an-... habuerat, et Centralibus, et ... nummis in Claustro B. Ma-...* Forte leg. est, *Censualibus*, ... censibus.

CENTRINA, piscis marini genus. Tract. Ms. de Piscibus c. 36. *Cen-...num, alii Bernadet, alii Renard, ... Hamensfin vocant; nostri et Mas-...enses Porc: nec id inepte, vel quia ... speciem referat, vel quia porci ... in coeno se volutet.*

...NTRIS, *vt Cencris*, *serpens*, in ... Gloss. Cod. reg. 7613.

...NTRIX, *a centum vel cento dicitur*, ... *dicuntur Centrices meretrices, lu-... multitirae, diobolares, nouariae, et dicuntur a centum propter multitu-dinem, vel a centonibus id est, filtris quod ex iis desiccabantur, vel quod sternantur in lupanari, vt locus red-datur calidior.* Ioan. de Ianua. † *Cen-tix* pro *Centrix*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

CENTRO. (1) *Conuiciator*, in Voca-bulario Sussannaei. (2) † Centrum. in Gloss. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

CENTRVM. (1) Fornicis circulus, cui tota concameratio innititur, Gal-lis *Ceintre.* Glossar. MS. *Centrum, medium camerae. Centrum camerae,* apud Nicolaum I. PP. Epist. 2. Mo-nachus S. Mariani in Chron. *Iam exstructa testudine visum est debere submoueri centra, quibus fuerat testu-do subfulta.* (2) Pro *Cento*, V. in hac voce. (3) † CENTRVM GAL-LI, *galli crispam vocant; et gallitri-cum, est quoddam domesticum esui aptum maioribus foliis et oblongis et rugosis, flore albo seritur in hortis.* Planta Germ. Hahnenkamm vocata.

CENTVA, V. *Centuria I.*

CENTVARIATVS, V. *Centuriatus.*

CENTVM. (1) *Zona pellicia Veneris, quae legitimas nuptias ligat.* Papias MS. Bituric. V. *Cesta.* (2) † Mo-dus agri, Gallis *Cent*, i. q. *Centuria* I. Ch. Ms. a. 1374. *Vnum centum terrae in pluribus petiis.*

CENTVMGRAVIVS, V. *Centa.*

CENTVNCVLVS, V. *Cento.*

CENTVPLICARE. (1) Idem quod *Centonizare*, V. in hac voce. (2) Centesimum fructum reddere. Ch. a. 1021 t. 10. Collect. Hist Franc. p. 603. Prudent. l. 2. adv. Symma-chum. *Solertia centuplicatos agro-rum redigit fructus.*

† CENTVRA, vox Ital. cingulum, zona, Gall. *Ceinture.* Murat. t. 16. Script. p. 807.

† CENTVRERIVS, zonarius, Gall. *Ceinturier*, Germ. Gürtler. Ch. Ms. a. 1375.

CENTVRIA. (1) Isidoro l. 15. Orig. c. 15. *Ager est ducentorum iugerum, qui apud antiquos e centum iugeribus vocabatur; sed postea duplicata est, nomenque pristinum retinuit, etc.* Pa-pias: *Centuria, mensura terrae, vel vineae habens per singulas partes pe-des*

des 20. Glossar. Sangerm. MS. n. 501. *Centua mensura terre vel vinee habens per singulas partes XXII. pedes.* Siculus Flaccus de Condit. agror. *Centuriis vocabulum datum est, ex eo quod centenis hominibus ducentena iugera dederunt, et ex hoc facto centuria iuste appellata est.* Idem alibi: *Centuriae non per omnes regiones ducenta iugera obtinent.* Hygenus: *Agri ex hoste capti diuisi sunt per centurias, vt assignarentur militibus.* Vide Columellam l. 6. leg. 10. Codicis Theod. de Annona et Tribut. et ibi Iacobum Gothofredum, Iulianum Antecessor. c. 543. etc. (2) Hundredus, seu curia Hundredi. Ioannes Sarisberienses l. 1. Policrat. c. 4. *Ne - - - - cogaris in centuria, aut foro Praesidis, vel Proconsulis, aut fortasse in Concilio, laesae Maiestatis reddere rationem.* V. *Hundredus.* (3) † Idem ac *Centura*, zona, ap. Marten. t. 8. Ampl. Collat. p. 1470.

CENTVRIARE, agrum limitibus includere. Hygenus: *Agrum limitibus includemus, hoc est, centuriabimus.* Hinc CENTVRIATIO, apud Siculum Flaccum et eumdem Hygenum. Alia notione V. in *Centonizare.*

CENTVRIATVS, idem quod *Centuria, Hundredus.* Diploma Edgari Regis Angl. pro Ecclesia Eliensi tom. 1. Monastici Anglic. p. 93. *Et inter paludes causas seculares duorum centuriatuum in Wichelawe, in Prouincia Orientalium Saxonum, benigne ad Fratrum necessaria sanciendo largior.* V. *Centena* 2.

CENTVRINI, V. *Christiani de cinctura.*

CENTVRIO, centenarius, qui *Centenae*, iudicis loco, praeest. Lex. Bajwar. tit. 2. §. 5. *Et exinde curam habeat Comes in suo Comitatu. Ponat enim ordinationem suam super Centuriones et Decanos, vt vnusquisque prouideat quos regit etc.* Antiq. Fuld. l. 2. Trad. 45. *Tunc Centurio Sigifrid., qui Aduocatus noster fuit etc.* Vide Thwrocz. in Petro Rege Hungar. c. 35. CENTVRIO RERVM NITENTIVM, apud Ammianum l. 16. Is dicebatur, qui signorum ac statuarum ex aere ac marmore Vrbe curam gerebat, qui po[...] *Tribunus*, ac demum *Comes re[rum] nitentium* appellatus est. Ita H[...]sius. *Centuriones*, qui certum [...] pus conficiebant in oppidis, et [...] rum munus inter vilia et one[...] fuisse colligitur in leg. vnic. Cod. [...] quinam ii, prorsus incertum. C[EN]TVRIONES, inter Officiales [...] cum recensentur in leg. 1. Cod. T[...] od. de Offic. Rector. prou. C[EN]TVRIONVM IVRA. In Pacto i[...] inter Imp. Henricum et Pasch[...] PP. ap. Petrum Diacon. l. 4. C[hro]nici Casin. c. 35. Paschalis poll[ice]tur se non inuasurum *Regalia*, [...] *est*, *ciuitates*, *Ducatus*, *March[...] Comitatus*, *Monetas*, *teloneum*, [...] *catum*, *aduocatias Imperii*, *Iura C[en]turionum. et Curtes quae man[...] Imperii erant.* Adde Dodechin[...] an. 1110.

† CENTVRIVM, idem ac *Centur[...] Centuria* 3., zona, in Stat. Ver[...] l. 2.

CENTVRIVS, *centurio*, c[...] [...]dem sunt Papiae in MS. [...] [...]i, V. *Centurio.*

CENTVS. (1) Sic ex lege Salica 32. legit Muratorius t. 1. Scr[ipt.] Ital. part. 2. p. 47. col. 2. vbi al[ii ha]bent *Cenitus*, V. in hac voce. Adiect pro *centum.* *Ad sum[mam] quatuor centarum librarum*, in [...] fundationis Monasterii Coele[...]rum Suession. ap. Marten. t. 6. C[ol]lect. Ampl. col. 597. (3) † C[EN]TVS, *contus*, in vet. Gloss. C[...] reg. 7613.

† CENTVSIS, *centum asses*, in [ea]dem Gloss.

CENVLENTVS. (1) *Renon[...]* Glossar. MS. Sangermann, n. 5[...] V. *Cenolentus.* (3) † Caeno[...]lurosus, in Ch., a. 947. apud [...] Hisp. p. 860. COENVLEND[...] ap. Tertull. de Pallio. c. 4.

CENVM, *acutum.* Papias MS.

CEOCA, Gallis seu Picardis, *Ch[...]* stipes. Germ. Stock. Ch. Phi[...] Flandriae et Viromand. Comi[...] 1180. in Tabular. Abbat. Mon[...] Martini. *In vendagio nemoris G[...] dus vnam medietatem habebit*, [...]

...dium. Radices, et quas vulgus Ceo-...s vocat omnes Abbas solus habebit. ...bi *Cochas* scriptum est.

...OLA, CIVLA, nauis species, ex ...giorum genere, Saxonibus *Ceol.* Leges Ethelredi Regis Anglic. c. 23. ap. Bromptonum: *Si aduenisset vna ...cula I. obol. detur, si maior, et ...et siglas, 1. den. si adueniat Ceol, ...vel vlcus, et ibi iaceat, 4. den. ad ...eloneum dentur.* Ex quibus liquet, *Ceolam* non fuisse exiguam nauem, vt vult Spelmannus. Id praeterea ...struit Willelmus Malmesbur. l. 1. de Gest. Angl. c. 1. qui vt copiis transuehendis idoneas describit: *Placidoque ventorum fauore, tribus longis ...ibus quas illi Ciulas* (al. *Ceolas*) *...ant Britanniam allabuntur.* Et c. 2. *In Britaniam cum 5 Ceolis copias ...ecit.* Ethelwerdus l. 3. c. 3. *Se-...ptem Ceorl. etc.* Vocis vsus manet ...amnum apud Anglos in *Keele*, pro Carina, Germ. Kiel. Spelman-...s a *Celocibus* deducit, quod im-...probat Somnerus. CYVLA, idem ...od *Ceola.* Gildas sapiens de Excidio Britanniae, de Saxonibus: *Tum ...umpens grex Catulorum de Cabili ...aenae Barbariae, tribus, vt lingua ...s exprimitur, Cyulis, nostra, lon-...gis nauibus, secundis velis - - - - ...tus, etc.* Ita etiam apud Mat-...thaeum Westmonast. haec vox scri-...tur ann. 877. et 897. *) Voces ...Kiel, nauis longa, immo trabs ima ..., carina, Germ. super. Zeil, ...s species, qua in Danubio vtun-... praesertim Bauari, Graec. *γαῦ-...λος*. Lat. *Gaulus*, Ital. *Galea*, *Ga-...lea*, nauis triremis, et populorum ...septentrionalium Jolle, Jölle, Jelle, ... minoris species, ex vno eo-...demque fonte manasse, nemo non ...det.

...OLLA, ludi species, in quo fol-... claua propellitur, Picardus *Cho-...* Stat. Ms. Roger. episc. Camerac. *...rnas etiam et tornamenta et ce-... sacerdotibus et ministris altari-... - - interdicimus.* V. *Choulla.*

...LVS, CEORLMANN, CIR-...CVS, Saxonibus rusticus, pa-...us, villanus, qui agriculturam ...ercet, infimae, sed liberae tamen conditionis homo, Germ. Kerl. Iis opponuntur *Eorli*, id est, Comites, Nobiles. Leges Inae Regis West-Saxiae c. 40. ap. Brompton. *Si Ceorlus et femina puerum simul habeat. etc.* cap. 42. *Ceorles Weording, id est, rustici curtillum.* Cap. 44. *Ceorli habeant herbagium in communi etc.* Capitula de Weregildis post Concilium Grateleanum an. 928. *Ceorles Weregildum est in Mircenorum laga 220. sol.* eadem notione. CEORLMANN, homo *Ceorlus*, rusticus, in Legibus Ethelstani, apud eumdem Bromptonum. CIRLISCVS, in Legibus Inae c. 21. 32. 39. et Henrici I. Regis Angl. c. 82.

CEPARIA. (1) Strues, vt videtur, stipitum, truncorum alteriusue materiae combustibilis ab Italico *Ceppo* vel *Ceppaia*, truncus, stipes. Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1224. *Venerunt Mantuam cum nauibus et obsederunt stratam Reginorum in paludibus, et fecerunt Cepatias ad comburendum pontem et naues, quae erant in Ramsreda.* (2) CEPARIA, *Courtilliere*, in Glossis Lat. Gall. vbi *Courtilliere*, hortus est a Graeco *κῆπος*, vel potius hortulana, a Latino *Cepa* vt apud Laurentium in Amalthea. *Ceparius* dicitur *qui curat cepas.*

† CEPARIVM, iusculum allio conditum, in Lit. remiss. Ms. a. 1361. V. *Cepulatum.*

CEPARIVS, *χυδαῖος ἄρτος.* Gloss. Lat. Graec. Vulgaris panis. V. *Ceparia 2*

CEPARVM VSATICVM. Ch. an. 1306. in 9. Regesto Philippi Pulcri Regis Franc. ex Tabul. Regio. Ch. 14. *Item vsaticum ceparum seu redditum, quem percipit Dominus Rex in ortis dicti loci pro 25. sol. annui et perpetui reditus.*

† CEPASTICVM, pro *Cespaticum*, V. *Cespitaticum.* Ch. Ms. Pipini reg. Aquit.

CEPATGIVM, V. *Ceppagium.*

CEPATICVM, stipites arborum succisarum. Ch. Deodat. Abb. S. Tiberii apud Stephanot. Antiquit. Occitan. MS. t. 1. p. 389. *Dono - - - medietatem de fustis, quos tu Petrus prae-*

 scriptus

scriptas et infantes tui plantaueritis, et plantare facietis, et medietatem de ramma, et cepaticum de fustis. V. *Ceppagium.*

† CEPEDINES, *li saxi in mare, in fora*, Gloss. Lat. Ital. MS.

CEPERIA, an hortus, sic dictus a Latino *Cepa* vel a Graeco κῆπος? Charta Heliae Abb. Floriac. a. 1269. *Tandem inter nos - - - pacificatum extitit in hunc modum, videlicet quod - - - hucagium seu clamor tabernarum, et collatio hucagii seu clamoris in Maioria - - - et omne ius quod habet in ceperia et in collatione eiusdem nobis - - - - libera remanebunt.* V. *Ceparia* 2. † Carceris custodia rectius quam hortus hic intelligitur. V. *Cippus.*

CEPES, pro *Sepes*, infra in voce *Delicia.*

CEPETI, Clerici minores vel inferiores, in Statutis MS. Ecclesiae Senonensis: *Omnes Cepeti tenentur facere hebdomadam et dicere primam lectionem et secundam in Matutinis nouem lectionem et similiter in aniuersariis, et ferre vexillum, crucem, et taedas ad Missam.* V. *Cepones.*

CEPHAL, caput, a Graeco, κεφαλή. Aldhelm. de Virgin.

Sed contrita rotis extollit vipera Cephal.

CEPHALAEOTHAE, ex Graec. κεφαλαιῶται, capitationis exactores, in l. 6. Cod. Theod. de Patrociniis vicorum.

CEPHALARGIA, *humor capitis.* Gloss. MS. Sangermann. n. 501. Legendum cum Graecis κεφαλαλγία, capitis dolor. V. *Cefalalgia.*

CEPHALEA, *dolor capitis qui multum tempus tenet.* Idem Glossarium. V. *Cefalalgia.*

CEPHALERIO, *onis*, census de singulis capitibus. Constant. Imp. in Thesauro Fabri.

CEPHALICUS, capitalis, princeps, Gr. κεφαλικός, de Christo dicitur in quadam Oratione ad calcem libri Theogeri Episc. Metens. apud Bernardum Pez tom. 1. Anecd. praef. p. XV.

CEPHALMEDINA, Praetor vrbis, V. *Zanalmedina.*

CEPHALUS, stultus, ineptus. Glo[ss.] Lat. Graec. *Capito*, κέφαλος. C[on]cilium seu Foedus Aluredi, et G[u]thurni Regum: *Liberum homin[em] illiteratum pro bruto, et cephalo, [vel] stulto reputamus.*

CEPHAS, caput, Iohanni XXII, P[a]pae in Bulla contra Marsilium et I[o]hannem apud Rymer. to. 4. p. 31 col. 2. *Cephas autem Graece inte[r]pretatur, Caput latine.* Falso, n[am] vox est Syriaca significans p[etram], vnde Cephas dictus est Petrus.

CEPIA, forte pro *Sepia*, piscis s[pe]cies, Gall. *Seche.* Necrolog. [S.] Martialis Lemouic. *XVI. Kal. Ma[ii] Dompnus Abbas dedit nobis LX[...] sol. ad pistanciam faciendam cum [...] donibus et cepiis. IX. Kl. Iulii Io[an]nes Dares monachus dedit nob[is ...] yatos vini cum cepiis. V. Id. A[...] iit Dompnus Albertus Abbas et [...] positus de Vernolio facit plenum co[n]uiuium cum cepiis et fladonibus.*

CEPITATICUM, V. *Cespitaticum.*

† CEPOLA, diminut. a *Cepa*, Germ. infer. Zipolle. Serm. Bareletae in [fe]sto S. Martini. CEPULA, in Gl[oss.] Lat. Cod. reg. 7684. CEPULAR[I]UM, *oignonnée.* CEPULATI[...] *cine*, in alio Lat. Gall. Cod. 769[...]

CEPONES, iuniores seu infant[es]. Cur autem sic dicantur, haud [fa]cile est diuinare. Bern. Ordo Cluniac. [...] 27. *In sedibus eorum* (infantum) *[qui] cepones vocantur, nulli licet se[de]re vnquam praeter ipsos soles.* V. *Cepeti.*

CEPOSTRIA, *Latine dicitur ortus Ioannis.* Ita Papias MS. Editus c[um] MS. Bitur. *Cepostua.* Ex Graec. [...] tean κηπός, hordus. V. *Ceparia* 1.

CEPOSTUA, V. *Cepostria.*

CEPOTHAPHIUM, sepulcrum [in] horto, a κῆπος hortus et τάφ[ος] sepulcrum. († Vel potius vt [...] Falconet videtur, sepulcrum ex[...] *cippus* sepulchralis; *ceppus* enim [...] *cippus*, vnde *ceparia*, strues stipit[um] pro *Cenotaphium.*) Vetus Inscr[ipt.] apud Fabrettum p. 115. *Hoc C[e]thaphium muro cinctum cum [...] omni ex autoritate et iudicio P[...] cum possederunt.*

CCI

[CE]PPA. (1) *Vitis*, vinea, a Gallico *Cep*, stirps vineae. Regestum 87. Chartophylacii regii: *Item tenent plus circa duas fossoyriatas vinee sitas in closo loco dicto Encouenent apud [m]ontem Alodium iuxta vineam seu ceppam heredum Ionett Meynerii.* (2) ✝ Truncus, stipes, Ital. *Ceppo*. Ch. a. 1022. in Hist. Lugd. p. 6. inter Instr.

[CE]PPAGIVM, a Gallico, *Cep*, stipes, caudex, cippus, Italis *Ceppo*. Matthaeus in Vitis Abbatum S. Albani: *qui forestarii ceperint coopertiones, ceppagia, et eschaetas quercuum siue aliarum arborum.* Id est stipites arborum succisarum, quae adhuc manent in terra, nondum eradicata, inquit Warsius. Tabular. Abb. Dalonensis in Lemouicibus fol. 14. *Quidquid habebamus in forestagio et cepatgio de Born.* Adde Fletam l. 2. cap. 41. §. 24. V. *Chocagium* et *Cepaticum*.

✝ CEPPVM, pro *Cepum*, sebum, in Conuent. Saonae ann. 1526. V. *Cepum*.

CEPPVS. (1) V. *Cippus*. (2) ✝ Id. ac *Ceppa* 2. truncus, stipes, in Stat. Vercell. l. 3. p. 101.

[CE]PTARE, acceptare. Iacobus Cardinalis in Vita S. Petri Coelestini PP. l. 3. c. 17.

CEPTIO, *commercio*, Gloss. Isid.

✝ CEPTOLVS, vitis, vinea, stirps vineae, Gall. *Cep*. Lit. remiss. Ms. a. 1361. V. *Ceppa* 1.

✝ CEPTRVM, pro septum, Germ. [Um]zaug. in Ch. a. 1348. t. 3. Ordin. reg. Fr. p. 276.

CEPTVS, idem quod *Captura*, quod vide. Antiquitates Fuld l. 1. trad. 66. *In illo ceptu duas hobas.* Anastasius Bibl. in Vitis Rom. Pontif. ap. Muratorium t. 3. Script. Ital. p. 146. col 2. *Nec non et alias diuales instantes releuantes annonae capita patrimoniorum Siciliae et Calabriae non [so]lum, sed et ceptum frumenti similiter et alia diuersa quae Ecclesia Rom. [...] minime exurgebat persoluere.*

CEPVLA, CEPVLARIVM, CEPVLATVM, V. *Cepola*.

CEPVLATVM, iusculum allio conditum. Anonymus Thuanus MS.

Est cepulatum leporinis carnibus aptum.

CEPVM, pro *Sebum*, Gall. *Suif*, adeps pecudum. Statuta Avenion. *Ne aliquis ponat cepum vel aliud in regnonos vernecum vel agnorum vel edorum.* Edictum Philippi VI. Franc. Regis an. 1329. *Candelarii et venditores de cepo - - - vendant bonas et legitimas candelas de bono et legitimo cepo.* V. *Pegunta*.

CEPVS. (1) Rete, V. *Cippus*. (2) ✝ Idem quod *Cippus*, compedes, et carcer ipse. Reg. *Olim* Parlam. Paris. ad a. 1283. (3) ✝ Truncus, stipes, Ital. *Ceppo*. Tract. MS. de re milit. et mach. bell. cap. 45. V. *Ceppa* 2.

CEQVIA, Hispanis et Vasconibus *Acequia*, incile, fossa riui. Vsatici Barcionenses MS. c. 66. *Cequiam aquae molendinorum quae fluit ad Barcinonam mandamus, esse intactam omni tempore, et qui eam praesumptiue fregerit, componat Principi centum vnc. auri.* Iacobus I. Rex Arag. in Foris Oscae 1247. f. 18. *Quod debet habere liberum exitum per marginem cequiae, per quam aqua intrat ad rigandam eam vineam.*

CEQVIARIVS, praefectus aquarum. Vsatica Maioricarum MS. *Damus etiam et concedimus vobis ac vestris - - possitis ponere et mittere seu constituere cequiarium de anno in annum, qui custodiat et ducat aquam cequiae ad communem vtilitatem ciuitatis Maioric. etc.* Quale fuerit *Cequiarii* in Regno Maioricano officium exequitur Ioanes Dametus in Hist. Regni Balearici l. 1. §. 29. vide Repertorium Michaelis de Molino p. 7. v. et 40. Apud eumdem, in v. *Aqua*, *Canecequia*, *Aquarum custos* exponitur.

CERA. (1) (✝ Facies, vultus, Gall. *Chere*, Ital. *Cera*.) Fridericus II. Imp. l. 2. de venat. c. 24. de Falconibus: *Pars illa corii, quae est inter duritiem rostri, et primas plumas capitis, scilicet vbi sunt nares, quam vocamus ceram, debet tendere ad viriditatem.* Infra: *Calor autem pedum respondebit colori illius loci in rostro qui dicitur cera.* Adde c. 30. (2) AN-

(2) CERA ANNVLI SVBTERFIRMARE, sigilli effigie impressa cerae instrumentum confirmare, in Charta Alcuini Abb. ap. Mabillon. in Actis SS. Benedict. saec. 4. part. 1. p. 178. PER CERAM ET SETAM COMMENDARE, in Chartulario Ecclesiae Aptensis fol. 119 est, vt videtur sigilli effigiem cerae imprimere, illamque *Seta* seu bombyce appendere, vt passim videre est in instrumentis. † *Cera virginea*, German. Jungfernwachs, quae igne non est praeparata, in Ch. Ms. Steph. episc. a. 1269. † CERA LITTERARVM REGIARVM, inter reditus monasteriis a regibus concessos aliquando reperitur. Ch. Ms. S. Ludou. a. 1260. † CERA DE PENTECOSTE, inter obuentiones a sacerdotibus episcopis persoluendas recensetur in Ch. Burch. episc. Camerac. a. 1119. CERA PASCHALIS, *ad faciendum cereum de pascha*, in Monast. Angl. t. 2. p. 40. V. *Cereus*. (3) CERA DE RESVRRECTIONE. Vita S Geruini Abb. auctore Harilfo inter Acta SS. Benedicti saec. 6. part. 2. p. 321. *De ligno S. Crucis, de sepulcro Domini, cera de S. Resurrectione, de columna, vbi Dominus fuit ligatus*, id est vt coniectat Mabillonius, de cereo paschali, seu de illa lampade, quae Ierosolymis diuinitus accendebatur singulis annis in vigilia Paschae. (4) CERAS SVPERIORES ET SVMMAS antiqui vocabant primas testamentorum pagellas, secundas vero *inferiores*, *secundas*, *nouissimas*, *imas*, *et extremas*. Vide Salmas. de modo vsur. p. 460. et sq.

† CERABVLA, pro *Serabula*, braccae, femoralia, ap. Murat. t. 3. Antiq. Ital. med. aeui p. 1207. V. *Saraballa*.

CERACHI, *nauium funes*. Gloss. Isid. In Excerptis, *Caruchi*. V. Scalig. ad 1. Manilii, et Graeuium ad hunc locum Isidori, et infra *Ceruci*.

CERACVLVM. Vita S. Aidani Episc. Fernensis in Hibernia n. 5. *Sciensque vir Dei causam ipsius, posuit ceraculum suum super cornu ipsius*, (cerui.) Et cap. 7. n. 47. *Scripsit vir Dei vnum psalmum illi puero: postquam scripsit, vidit ille puer Maedhog ascendentem scalam aure[am] inter caelum et terram, portante[m] cum ceraculum pueri.* Quo loco C[olganus] grauius habet *pueri libellum*. Co[lga]nus scriptorium quoddam instrumentum interpretatur: alii chlamy[dem]. Quid si sigillum *cerae* impressum schedula, vbi *cerea* sigilli effigies pressa est? † Apertius quid sit *C[era]culum* docet Vita S. Moctei, Act. [SS.] t. 3. Aug. p. 743. *Cum in agro [re]sederet, allato angelus Domini cera[cu]lo, eum litterarum docuit elem[enta]* Vbi tabulas cereas, in quibus v[ete]res solebant characteres formare, [in]telligit biographus.

CERAFVNIBVLVS, fax, taeda funibus et cera confecta, Gal[l.] *Torche*. Gaufredus Malaterra l. [..] c. 19. *Altaris vasa vel vestis plusqu[am] Clero sufficit, candelabra, cruces, [..]tus, ac cerafunibuli.*

CERAGIVM, quod cerae nomi[ne] praestatur Ecclesiis ad luminar[ium] concinnationem. Articuli Eccle[siae] Anglicanae in Addit. ad Matth. [Pa]ris: *Si Ecclesia petat ceragium [..] herietum, vel alia quae ad Eccle[siam] vel ad vsus Ecclesiarum deputata.* [Ve]tus Charta apud Spelmannum: [C]ragia vulgariter vocata Waxs[c]otts.

CERAGIVS, *ceneagius*, *pistor*, [qui] *ad modum cerae agit, et deducit [pa]stam*, *Vgutioni*. *Ceneagius* hab[et] Ioannes de Ianua et Auctor Breu[ilo]qui, haecque addunt: *Et dicitur [a] cera et ago.* V. *Cerealis* 1.

CERAIOLVS, eadem notitione, [in] Additionibus ad Vitam S. Antonii [t.] 1. SS. Maii p. 346.

† CERALE, forte praestatio in Ce[ram] Ch. Ms. a 1277. *Habeas consuet[um] cerale et quatuor consuetas candel[as] sicut hactenus consueuit habere.* V. C[e]reus comitis.

† CERALIA, *instrumenta pistor[um]* Gloss. vet. Cod. reg. 7613.

CERAMELLA, vox Italica, Gal[l.] *Chalumeau*, fistula, calamellus. [Ca]nutus, l. 2. part. 4. c. 7. *Expedit in omni exercitu, et specialiter [in] aquali, tibiae, tubae, buccinae, ce[ra]mella*

nullae et omnia musica instrumenta ...*nuntia - - - deferantur.*

...RAPTUM, CEREAPTUM, CE-ROPTATA, Panuinio candelabrum in formam cornuum effictum: aliis, instrumentum quo cereus accenditur, vel vas in quo cereus accensus ardet, ex κηρός, cera et ἅπτω, accendo. Gloss. Gr. Lat. κηριάπτης, *cerifer*.. Anast. Bibl. in Leone III. PP. *Fecit - - - pharum ex argento purissimo cum lucerna et cerapto suo.* Mox: *Fecit pharum ex argento purissimo deaurato mirae pulcritudinis cum lucerna et cereapto* (al. *Cerapot.*) *suo pensantes simul libr. 40.* Vita S. Nicolai Episcopi: *Ferte vobiscum - - - et similia haec, simul et duo ex auro ceropta.* CEROPTATUM, CERAPTATUM. Leo Ost. l. 2. Chron. Casin. c. 103. Ioan. Diaconus in Episcopis Neapolitan. Leo Episc. Atinensis de Translat. S. Marci Martyr. l. 7.

...ARE. (1) († Cera inducere, ...cere, Germ. wichsen.) Guigo II. Prior Cartusiensis in statutis eiusdem Ordinis c. 46. *A quo etiam* (Coquinario) *panem, vinum, statutis ...tas, sal, cochlear, scutellas, lumen, acum, filum, ceram ad cerandum accipiunt.* (2) † Forte praeparare. Stat. Astens. *Liceat tamen ...tabernario habere in qualibet ...spinetam paruam, causa cerandi vina sua, absque eo quod cadant in poenam praedictam.* (3) † Constringere, arctare, Gall. *Serrer*, pro ... Acta Ms. dissolut. matrim. ... XII.

...RARIUS. (1) In Gloss. Graeco-Lat. κηρωπώλης. Vgutio et Ioan. de Ianua: *Cerarius, qui facit vel vendit ceram, vel operatur in ea.* Regula S. ...c. 19. *Ad custodem sacrarii pertinet ordinatio linteariorum fullonum cerariorum, atque sartorum.* ... Seruorum species. Capitulare ... 779. c. 15. Lex Longobard. l. 3. ... et Capit. Caroli magni l. 5. c. 133. nouae Edit. *De tributariis ...orum. De cerariis, et tabulariis ac chartulariis ita fiat sicut a ... tempore decretum est.* Hincmar. ...ensis t. 1. et Regino in Inquisit. Episc. c. 12. *Inuestigandum de luminaribus ecclesiae, quot cerarios habeat ipse titulus.* Tabul. S. Remigii Rem. *Est quoque in praedicta villa in honore S. Remigii ecclesia, habens - - - mansum ingenuilem 1. cerarios 10. donat vnusquisque denarios 4. aut ceram e contra.* Ex quibus patet, ita dictos libertinae conditionis homines, qui censum capitis sui in *cera*, seu *cerarium* Ecclesiis praestabant. Eckeardus Iun. de Casib. S. Gallii c. 1. *Censum capitis sui in cera ad sepulcrum eius misit.* Vide *Denarata*. Perperam igitur Lindenbrog. et Spelmann. *Cerarios* opinantur dictos, qui cera literas obsignant: quod vel euincit titulus, qui Capitularium loco praefigitur V. *Cerecensualis*.

CEREARII, dicuntur in Charta Heinrici II. Imp. an. 1116. ap. Zyllesium: *siue Dagescalci aut cerearii foris vbique per villas positi.* (3) † Forte pro *Carcerarius*, carceris custos. Ch. Ms. Phil. Pulcri a. 1312. *Si contra quemquam suspicio fuerit exorta probabilis, is honeste detentus, praestita idonea cautione, cessantibus cerariorum exactionibus dimittatur.* V. *Cerare* 3.

† CERASARIA, locus cerasis consitus, Gall. *Cerisaie.* Necrolog. Paris. Ms.

CERASEA, pro *Cerasum*, Germ. Kirsche, in Libro ordinis S. Victoris Paris. MS. c. 25.

CERASO, eadem notione, species cerasi grandioris Heinschenio. Vita B. Columbae Reatinae t. 5. SS. Maii p. 382.

CERASTES, V. *Cerates.*

CERATAULA, buccinator, cornicen, a Graeco κέρας, cornu, et αὐλὸς, tibia. Vide Salmas. ad Vopisc. in Carino c. 19. vbi *Ceratanlae*, salpistis, id est, tubicinibus adiunguntur. Quidam legunt *Camptaulae*, V. *Camptaules.*

CERATES, *oboli pars media, siliquam habens vnam semis; hunc Latinitas semibolum vocat, Cerates autem Graece, Latine siliqua cornuum interpretatur. Obolus siliquis tribus appenditur, habens cerates duos, calcos quatuor. Fiebat enim olim ex aere ad*

ad instar Sagittae; unde et nomen a Graecis accepit, hoc est Sagitta. Isid. l. 16. Orig. c. 24. Glossar. Sangermann. MS. n. 501. *Calcus geminatus Ceratim facit.* Papias MS. Bituric. *Cerastes, mensura duorum calculorum vel unius siliquae et dimidiae. et sic scribitur Z. quem Semiobolum dicunt.* Perperam *Cerastes* pro *Cerates.*

CERATIVM, in Amalthea, *Numi genus, silaqua, pondus minimum sex obolorum.* Melius ex aliis, *Semioboli.* Vide Glossar. mediae Graecit. in κεράτιον.

CERATVS. Ioan. de Ianua: *Ceratus, et cereus differunt, quia cereum est, quod totum ex cera constat; sed ceratum quod vel linitum vel incrustatum est cera: unde ceratae dicuntur tabulae in quibus scribitur.* Germ. gewichset. Plinius l. 13. c. 22. *Faciemque inuadunt ignes sacri, ob id cerato prius illinunt.*

CERAVNEVS, *est lapis flammeus a calore dictus: inuenitur vbi fulmina cadunt.* Germ. Donnerstein. Papias. *Ceramniorum duo genera sunt,* inquit. Isid. l. 16. Orig. c. 13. *Vnum quem Germania mittit chrystallini similem, splendet tamen caeruleo, et si sub diuo positus fuerit, fulgorem rapit sidereum. Ceraunium alterum Hispania in Lusitanis littoribus gignit, cui color pyropo rubenti, et qualitas vt ignis. Haec aduersus vim fulgurum opitulari fertur, si credimus. Dicta autem Ceraunia, quoniam alibi non inuenitur quam in loco fulminis ictui proximo. Graece enim fulmen κεραυνὸς dicitur.*

CERAVNIVM, *ponitur quoties multi versus improbantur, nec per singulos obelantur; κεραυνὸς enim fulmen dicitur.* Isid. l. 1. Orig. c. 20.

† CERAVNON, *clamor nautarum,* in doctr. Alex. de Villa Dei edit. a. 1484. V. *Celeuma.*

CERBELLERIA, pileolus ferreus ad tuitionem capitis accommodatus, Italis *Ceruellieria.* Computum anni 1333. Hist. Dalphin. t. 2. p. 278. V. *Ceruellerium.*

† CERBUTANA, CEROBOTANA, machinae iaculatoriae species, Hisp. *Cerbutana,* Ital. *Cerbottana,* ol. *Sarbatane.* Tract. MS. de r. lit. et mach. bell. c 12. 14. 46.

CERBV, species vasis, V. *Lito.*

CERCA, vox Hisp. Germ. [illegible] clausum, septum Ch. an. 1041. cae Hisp. col. 1083.

CERCARE. (1) Vallare, in mo circuli circumdare, obsidione gere, Hisp. *Cercar.* Ch. Verem Regis aerae 1070. ex Tabula L. sis Ecclesiae apud Biuatium: *Et cauit ipsam Pennam, et pres[...] per fortia et eremauit et d[...]* Chron. Parmense ad an. 1295. *minus potestas Smari. fecit camp[...] lem de caualcare et volens ire a[...] ctum Monasterium S. Iohannis [...] candum et vindictam sumend[...] praedictis excessibus, conuoca[...] millia de populo.* V. *Circa*, *care.* (2) † CERCARE, CHARE, quaerere, inquirere, Italica, Gallis *Chercher.* Stat. cent. l. 6. V. *Encercare.*

CERCELLA, *querquedula*, auis a[...] tica, quam Gall. *Cercelle* vo[...] Angli *Ceale.* Germ. Kriechänt[...] Ch. apud Somnerum in Tract. Gavelkind p. 183. *Debent* [...] *bis annuatim ad Natale Do*[...] *num mathlardum, et unam* [...] *et quatuor c rcellas, et ad* [...] *num agnum de present.* R[...] de Diceto in Ricardo I. *N*[...] *um docuit affectare cercellas* [...] *us.* Occurrit apud Brompton[...] Giraldum Cambrensem in To[...] Hybern. dist. 2. c. 31. qui ita [...] pellari *anates minores* Hinc [...] dandae Glossae Arabico-Lat. [...] *la, auca,* vbi leg. *Cercella.* V[...] *cella.*

CERCELLVS, circellus, paruu[...] culus, Gall. *Cerceau.* Anal[...] lentino II. PP. p. 165.

† CERCENATVS, cincinnatu[...] spus. Vitae SS. MS. ex Co[...] V. in *Capilli* et *Circillatus*

† CERCHA, inspectio quae [...] cumeundo, simul et census, excubiis seu custodia ca[...] Chartul. eccl. Carnot. ann. [...] V. *Circa* 3.

CERCHARE, V. *Cercare* 2.

[illegible]ERCIA, CERCHIA, V. *Circa* 3.

CERCHEMANARE, CERCHEMINARE, limites ex iure vel ex officio figere, quod agros inspiciendo et circumeundo fit. Ch. Mſ. a. 1238. V. *Circemanaria*.

CERCHERIA, cuſtodia. Ch. an. 1202. inter Inſtrum. t. 8. Gall. Chriſt. p. 524. V. *Circa* 3.

CERCHIA, i. q. *Circada*, cenſus, qui ſoluitur epiſcopo aut archidiacono ab eccleſiis pro viſitatione. Tabul. Foſſat. Alia notione V. in *Circa* 3.

CERCHIVM, circulus, Ital. *Cerchio*. [illegible]rat. Genuenſ. l. 4. c. 42.

[illegible]RCIMITA. Vita S. Franciſci de Paula t. 1. SS. April. p. 129. *Accipiatis parum illius herbae quae eſt ante Monaſterium, quod aedificabat, quae vocatur Cercimita, et imponatis [illegible] ſuccum et poſtea frondes coctas, [illegible] Dominus Deus concedet ei gratiam priſtinae ſanitatis*.

[illegible]ECIS, Gr. Κερκὶς, os alterum cubiti ſuperioris. Tiburtius Nauarretus in Miraculis S. Franciſci Solani t. 5. SS. Iulii p. 898. *Cuius ſalute Medicis deſperata, oculis viſu priuatu, cercidibus brachiorum apertis*.

[illegible]ERCIS LIGNEA, *aratri radius*, [illegible] iugi foramen immittitur, in Vocabulario Suſſannaei. Idem quoque eſt κερκὶς apud Graecos.

[illegible]ERCITORIVM, pannus quo altarium circuitus ornabatur. Ch. a. 1[illegible]19. ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital. med. [illegible] p. 768. V. *Circitorium*.

[illegible]ERCIVS, V. *Circius*.

[illegible]ERCLAGIVM, V. *Circulagium*.

[illegible]ERCLARIVS, circulorum opifex, Gall. *Cerclier*. Ch. Mſ. a. 1222. V. *Circularius*.

[illegible]ERDONIA ARS, in Act. SS. Iunii t. 1. p. 801. de S. Bertrando, eadem [illegible] quae ſutoria, a *Cerdo*, ſutor, [illegible] quiuis artifex ſordidus, qui illiberalem exercet artem lucri gratia. [illegible] *Cerdo*, Martiali et aliis notum deducit Martinius a Graeco κέρ[illegible] lucrum.

[illegible]ERDONICVM OPVS, eadem notione. Memoriale Poteſtatum Regienſ. [illegible] ann. 1282.

† CERDONISSA, vxor cerdonis, in Act. SS. t. 3. Aug. p. 365. V. *Cerdonia ars*,

CEREA, ceraſum, mendoſe pro *Cerasea*, apud Bern. Ordo Cluniac. part. 1. c. 17.

CEREAGIVS, V. *Ceragius*.

† CEREALE, *papauer dictum, quod longum hoc cibo ieiunium quaſi cerere contineatur*. Gloſſ. vet. Cod. reg. 7613.

CEREALIS. (1) Piſtor. Gloſſ. Saxon. Aelfrici: *Cerealis, piſtor*. Papias MS. Bitur. *Cerealius, piſtor a Cerere, id eſt, frumento, quod aptant*. Hinc emendandum Gloſſar. San-German. n. 501. vbi *Cereaſius, pigtor*. Fuere olim aediles, quos *Cereales* appellabant, quod frumento praeeſſent. *Cereale gramen*, fruges dixit Gualterus l. 1. Alexandreid. p. 10. CEREALIS POTVS. cereuiſia, in Paſſione Bercharii. *Cereale poculum*, eadem notione, apud Saxonem Grammaticum in Praefat. ad Hiſtor. Danicam. V. *Ceria*. CEREALIS, Iſidoro in Gloſſis. *Qui ad ſacra ſtat*, nempe *Cereris*, ſacerdos Cereris vt poſt Martinium adnotat Graeuius. Hic addit ex Gloſſis Δημητρειακὸς, *Cerealis*, qui ſic dicitur, inquit, vt *Quirinalis*, *Martialis*, *Auguſtalis*. (2) Curſor, nuntius. Hieron. l 3. con. tra Ruffinum c. 1. *Idcircone cereales et Anabaſii tui per diuerſas prouincias concurrerunt*. V *Celer*. (3) † Seruus qui cenſum capitis in *cera* ſoluitur. Ch an. 1065. t. 1. Hiſt. Treuir. ab Hontheim p. 409. V. *Cerarius*.

CEREALIVM, V. *Crealium*.

CEREALIVS, piſtor, V. *Cerealis* 1.

CEREAPTVM, V. *Ceraptum*.

CEREARIVS, V. *Cerarius*.

CEREARMA, *inſtrumenta piſtoria*. Vet. Gloſſ. San-Germain. MS. n 501. V. *Cerealis* 1. † Pro *Cerealia* vel *Cexalia*, V. in hac voce.

CEREASIVS, V. *Cerealis* 1.

† CEREBRARE CANEM, prouerbii genus in Epiſt. ſynodi epiſc. Gothiae et Spaniae a. 902. inter Probat. t. 2. Hiſt. Occit. p. 42. *Quoniam Deus qui ſic* (per examen iudicii) *diligit facere iudicium de rapina hominis paupe-*

pauperis, quasi qui cerebraret cauem, in conspectu hominis demonstraret veritatem S. Mariae etc.

CEREBRERIVM, species cassidis, qua tegitur capitis pars superior. Chron. Francisci Pipini lib. 2. cap. 50. V. *Ceruellerium.*

CEREBRVM CAMERAE, rotundum templi fastigium, V. *Tholus.*

CERECENSVALES, qui *cerae* certum pondus quotannis Ecclesiis pensitare ex *censu* tenentur: qui aliis *Cerarii* dicuntur, vt in hac voce docemus. Ch. Engilberti Archiepisc. Colon. an. 1225. apud Aegid. Gelenium p. 115. *Se iure Cerecensuali Ecclesiae Campensi contradidit.*

CEREFOLIVM, genus apii, quod vulgus ita appellat, inquit Constantinus Africanus lib. de Gradibus. Graecis χαιρέφυλλον, *Chaerephyllon*, Columellae, Gallis *Cerfeuil*, Italis *Cerfoglio*. Germ. Kerbel. Gloss. Gr. Lat. *Cerepulium*, γιγγίδιον. Legendum *Cerefulium.* Γιγγίδιον meminit Dioscorides.

† CERELA, f. idem quod *Caerola*, arcula, pyxis. Murat t. 16. Script. p. 974. *Balistae XIV. quid a bancha, quid a cerela cum fornimentis et certa quantitas vini.*

† CEREMONIA. (1) Victima, hostia, quia cum apparatu immolatur. Acta SS. t. 1. Aug. p. 27. (2) Festum solenne, in Stat. crimin. Saonae c 27.

† CEREMONIALIA, ceremoniae, ritus. Hist. dom. reg. Portug. t. 1. p. 614.

CEREMONIALIS SCIENTIA, apud Ammian. l. 29. p. 415. pro magia, vel magico apparatu.

CETEMONIARI. Acta S. Cypriani Martyris: *Maximus Proconsul dixit: Iusserunt te Sacratissimi Imperatores ceremoniarii*, id est, diis sacra offerre. Occurrit etiam in Vita in S. Pontii c. 18.

† CERENARIVS. Ch. a. 951. apud Vghell. t. 1. Ital. S. p. 722. edit. a. 1717. *Turribus, defensionibus, mansionibus, fabriciis nouis et vetustis, griptis cereuariis, transitoriis etc.* V. mox.

† CERENVM, *heres*, in vet. Gl[...] Cod. reg. 7613.

CEREOFALVM, V. *Cereophalum.*

CEREOLVS, cereus. Firmini[...] Excerptis de Sacris Scripturis. V[...] Gloss. med. Graecit in κηρο[...] Infra habetur *Ceriolus* ex eodem [...] minio.

CEREOPHALVM. Acta Proconsula[...]ria sub Munatio Felice, apud Bar[...] an. 303. n. 12. *Cucumellum arge[...]um, lucernae argenteae 7. Cereop[...] Candelae breues aeneae cum luc[...] suis.* 7. Vbi *Ceveofala* videntur [...] ea candelabra, cereis instructa, q[...] posterior aetas *fara* et *phara* vo[...]uit: quod instar Phari lumine ac[...] perfunderent. Porro quos pha[...] dicunt Latini, Galli *Falots* appe[...]runt, laternas nempe castren[...] quarum inuentionem Manueli Im[...] attribuit Cinnamus. Nam et a *pa[...]ris* hocce Gallicum vocabulum [...] ducendum credit Cangius. Ex[...] tur *Cereophalum, un falot de Cire.*

CEREOSTATA, CEROSTATA, CE[...]ROSTATARIA, candelabra qu[...] per se stant, vel in quibus ce[...] stant, aut manibus deferuntur [...] *cereis*, non a κέρας, *cornu*, d[...] vti vult Papias. Vita St. De[...] Episc. Cadurcensis c. 9. *Ad[...]statarii cereorum corporibus a[...]* V. *Stantareum.* CEROSTATA [...]pias: *Cerostata, candelabra,* [...] *clesiae, a cornibus dicta Graece.* A[...] stas. in St. Hormisda PP. p. 34. [...] *tulit B. Petro Apost. cerostata [...]tea duo pens. libr. 70.* Occurrit [...] Vigilio p. 40. In Honorio p. 46. [...] Leone III. V. Anecd. Martenii [...] col. 1671. et eiusd. antiquos [...]siae ritus t. 1. p. 142. *Canthara [...]stata*, apud eumdem Anastas. [...] Siluestro, vbi perperam *Cere[...]* vt et infra, *Canthara cyrost[...] gremio Basilicae argentea etc.* C[...]thara scilicet in quibus ardent ce[...] Alia sunt *Cerostrata* apud Vitru[...]um, κηρόστρωτα, ceris inducta, [...] qua voce Salmasius ad Solinum [...] 231. CEREOSTATA. Greg. Mag. in Sacrament. *Pontifex [...] manibus procedit cum 7. cereost[...] missam.* Totidem habuisse Eccle[...]

Roman[...]

...omanam testatur Diurnius Romanus c. 7. tit. 8. quot scilicet erant re... Vide Ord. Rom. et Honor. ...gustod. l. 1. c. 8. CEROSTATARIUM. Gloss. S. Benedicti cap. de ... argent. *Cerostatarium*, κηρο... V. *Cantharum*.

...ROSTATARII, Acolythi, qui ... seu candelabra in ecclesia... processionibus, aut ceremoniis ... qui aliis *Ceroferarii*. Pe... Diacon. lib. 4. Chronic. Ca... c. 37.

...EFVLIVM, V. *Cerefolium*.

...ERE, *gaudere*. Glossar. Sanger... MS.

...REVS, cerarius, vt videtur, Gall. ..., qui vendit ceram vel cereos. ... Archembaldi Borboni pro ... antibus Villamfrancam apud ... masterium, in Biturig. p. 226. *De unoquoque Mercerio semel in anno ... denarios - - - - Cererei ex... vel priuati quatuor denarios.*

...ERIA, cerasum, Occit. *Cerie*... Leudae minut. Carcass. V. *Ce*...

...ROSVS, δημητριόληπτος, *cer*... *insanus*, in Supplemento An... Lege *Cerebrosus*.

...ESIS TRITICEA, panis. Vita ... S. Nic. Tolent. t. 3. Sept. p. 731.

...ESARIVS, cerasus, in Capitulare ... villis c. 70. V. *Cerasaria*.

...ESVM, cerasum, Germ. Kirsche, ... Rolandinum Patauinum de ... in Marchia Taruisina lib. 8. cap. 6.

...ETARVS, Italis, circulator, ... circumforaneus pharmacopola, ... *Charlatan*. Acta SS. t. 7. Sept. p. 505. V. *Cernetani*.

...EVISIA, CERVISIA, CERVI... (1) Germ. Bier. Gloss. MS. ... Alexandrum Iatrosophistam lib. 1. ... *Cibiriaticon*, *ceruisia*. Vox ... vetus, qua Galli potum qui ... hordeo conficitur, nuncupabant, ... auctor est Plinius l. 22. c. 25. Gal... ... *Ceruoise* dicunt. Ionas ... S. Columbani c. 16. *Cum re... ... appropinquaret hora, et mi... ... refectorii vellet promere ceruisiam quae ex frumenti vel hordei succis ... decoquitur, quamque prae caeteris in orbe terrarum gentibus, praeter Scoticas et Dardanas, quae Oceanum incolunt, vtuntur, nempe Gallia, Britania, Hiberniae, Germania, caeteraeque quae ab eorum moribus non discrepant, vas quod Typrum nuncupant, in cellarium deportauit, etc.* Censent plerique, atque in iis Hadrianus Iunius, lib. 2. Animaduers. c. 12. et c. 13. in Batauia, et Goldastus in c. 9. Eckeardi de Casib. S. Galli l. 1. c. 1. cereuisiam a *Cerere* dictam, quasi *Cerebibiam*, quod Ceres, id est frumentum coctum bibatur. Id hausisse videntur ab Isidoro l. 20. Orig. c. 3. *Cereuisia a Cerere, id est, fruge, vocata: est enim potio ex seminibus frumenti vario modo confecta.* At sententiam hanc improbat Isacus Pontanus, cum Gallis, barbaris hominibus, ante Iulium Caesarem, ne nomen quidem Cereris per somnium vsurpatum. Cangius mauult a *Ceria*, quod item est ac *Celia*, *Cereuisiam* dictam. Nam etsi Hispanorum *Celia* vel *Ceria*, non idem omnino potus fuerit cum *cereuisia;* haud tamen absimilis fuit, cum *celia*, vti iam supra annotatum, e tritico, *cereuisia* ex hordeo madefactis conficiatur, ita vt extremae in cereuisia syllabae adiectae voci fuerint ad discrimen *ceriae* ipsius. Et sane a veteribus, seu potius aeui medii Scriptoribus *Celiae* vocabulo donatam cereuisiam, obseruatum in v. *Celia*, vbi et de vocis origine quaedam attigimus. *Vrinam laxiuam*, cereuisiam vocat quidam Versificator apud Henricum Rebdorff. an 1347. † *Cereuisia* vocatur *theotunicus potus* in Constit. Erici Dan. reg. a. 1259. ap. Ludewig. t. 12. Reliq. p. 203 At vero *Ceruoise*, vti potus praestantior eo, quem *Biere* vocant Galli, distinguitur in Lit. remiss. Ms a. 1464. *Acellui Noel dist au suppliant qu'il paieroit ung pot de Cervoise, et le dist suppliant, lui respondi, que il n'avoit joue que biere.* Et quidem *Cereuisiam* appellarunt quemuis potum: hinc aqua succis mororum permista, *Cereuisia* dicitur, in Act. SS. t. 1. Aug. p. 343. CERVISA.

VISA. Ch. Ottonis Imper. an. 994. apud Chappeauillum ad Anselm. Leod. c. 53. Vide Ionam in S. Columbano c. 16. Cogitosum in Brigida etc. CERVESA. Charta Alemann. inter Goldastinas 42. Adde Ch. 59. 61. 67. † CERVASIA, in Ch. Ms. a. 1313. † CERVESIA, in Ch. a. 1320. V. *Ceruisiare.* CERVISIA DEBILIS, Germ. schwach Bier, in Statuto S. Cantuariensis Archiepiscopi apud Stanfordium in Placitis, Coronae lib. 2. c. 49. *Petite biere*, quae *tenuis* dicitur apud Eigilem in Vita S. Sturmii Abbatis Fuld. c. 13. ad discrimen *Fortis potionis*, quae CEREVISIA DUPLEX, Germ. Doppelbier, appellatur apud Michaelem Scotum lib. 1. mensae Philosophicae c. 9. CEREVISIA EX VINO CONFECTA. Constantinus Africanus lib. 5. Commun. locor. medio. Medec. c. 28. *Omnis ceruisia de qualibet vino facta grossior est quam dactylica, et ad digerendum est durissima sed digerentes multum nutricat.* CEREVISIA MELLITA, V. *Mellita*, et t. 5. Mabillonii de Vitis SS. Ord. S. Benedicti. p. 527. (2) CEREVISIA etiam sumi videtur pro certa cereuisiae mensura, puta quantum vna vice coqui solet. († Rectius pro cereuisiae dolio, vt in Tradit. Ebersperg. apud Oefel. to. 2. Script. rer. Boic. p. 29. *Dedit - - cereuisiam plenam.*) Diploma Ottonis Imp. pro Instit. Episcopatus Brandeburgici in Terra Slauorum apud Ludewig. t. 2. Reliq. MS. p. 397. *In tribus his locis - - - - in vnoquoque eorum tres modones duasque cernisas, sex modios tritici, duos porcellos, etc.* CERVISIA, eadem notione, in Actis SS. Iunii t. 1. p. 527. de B. Meinverco: *Vnde Episcopus dedit ei ad temporalis vitae subsidium - - - II. talenta denariorum III. cernisias, IV. pernas, XX. malder avenae - - - - Et ab Episcopo cum praefata filia IV. familias in beneficium accepit et omni anno de Episcopali substantia vnam plenam ceruisiam, VI. maldros, vnam pernam.*

CEREVISIARIUS CACABUS, in quo coquitur cereuisia, in Charta instaurationis ordinum Regni Di... apud Ludwig. t. 5. Reliqu. M... p. 325.

† CEREVISOR, qui cereuisiam ... ficit, in Act. SS. t. 1. Aug. p. 3...

CEREUS PASCHALIS, qui in ... bato Sancti Paschatis a Diacon... nedicitur et nouo igne accendi... cuius auctorem Zozimum PP ... Liber Pontificalis, in Zozimo: *Per parochias concessit licentiam ... dicendi cereum Paschalem.* Ita et Amalarius lib. 1. de Eccl. Offic. c... Rupertus lib. 6. de Diuin. Off. ... 28. 29. Durandus lib. 6. Rat. c. 80. Sigebert. an. 407. et ... At Baronius an. 418. n. 70. ob... uat illius vsum longe antiquior... cum Hymnum de eo conscripsi... Prudentius, qui inter eius Opera ... gitur. Proinde existimat Zozim... statuisse, vt *Cereus Paschalis*, qui maioribus Basilicis tantum acc... soleret, aeque singulis paroc... concederetur. † CEREUS BENE... DICTUS, idem qui paschalis, Ch. Ms. Roberti Carnot. Episc. ... CEREI COLUMPNA, candelabrum in quo *cereus paschalis* ponitur. ... dinar. Ms. Rotomag. † CERE... CAPSALIS, qui ante *capsas* ... liquiarum thecas accendi solet. ... rem. vet. eccl. Carnot. † CERE... COMITIS, praestatio quae ... fiebat in cera. Reg. episc. Ni... a. 1287. V. *Ceragium* et *Cera*... CEREUS TANTIS, qui ante ... bernaculum, *Tenda* dictum, ... corpus Christi asseruatur, accen... tur. Ch. an. 1398. inter Pr... Hist. Autiss. p. 129. V. *Tant* et *Te... da* 1. † CEREUS VIRTUTU... votiuus, qui pro miraculo impet... do vel impetrato offertur. Ch. Ms. 1524. V. etiam *Cera Paschalis.*

† CERGIA. (1) Pro *Sergia*, vt ... detur, panni species. V. *Serg...* ... Costumae eccl. parroch. ... Thoisiaco a. 1383. Cod. reg. 55... *Vnum lectum - - munitum culcit... pulvinali, cohopertorio, cergia, ... tictilari, quatuor linteaminibus, ... chyptegio.* (2) Custodia, seruient... nimirum, qui forestae inuigilant. ... quid damni in ea committatur. ... a. 11...

1202. inter Instr. t. 8. Gall. Christ. p. 524. V. *Cercha.*

CERGIVM, a Gall. *Cierge*, cereus, in St. MSS colleg. Longob. ann. 1392.

...I, pro *Ceria*, vt videtur, potionis genus, Plinio notum. Rymer. t. 12. p. 374. *Simul cum omnibus allo...ibus, tam le Bonge the conrle, ...um vini, ceri et aliorum requisito-rum.* V. *Celia* et *Cereuisia.*

...RIA. (1) Pro *Cereus*, in Capitul. ...ni Regis Italiae 793. c. 22. Vbi *Ceras* pro *Cereos* ponitur. Amal...: *Ceriae, fasciae sepulcrales.* V. *Vetum.* (2) Potus species, V *Celia.* (3) † Casei species, seu lac certa ratione coagulatum. Bulla Eugenii III. a. 1152. inter Instrum. t. II. Gall. Christ. p. 134. *Decimum ...ae - - caseorum et ceriarum, quae ...funt.* Nisi sit pro *Seria*, vasis ...cistae genus. V. in hac voce et ...*Seria.*

...IBER, ἐγκέφαλος, *cerebrum*, in Supplemento Antiquarii.

...RICEVS, CERICVS, pro *Sericus*, passim legitur in Chartis aeui ...dii.

...RICVM, pro *Cera*, vt videtur, ...Lit. a. 1277. t. 4. Ordinat. reg. ...p. 670. *De qualibet libra ceri... denar. Turon.*

...RICVS. (1) *El peneto, o ban...la delli naue, che mostra el ven...* Gloss. Lat. Ital. MS. (2) *Tor...*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. ...

...FEX, qui operatur in cera, ...arbeiter, in Additionibus ad ...am S. Antonini t. I. SS. Maii p. ... V. *Cerarius.*

...FORVS, V. *Ceraptum* et *Cero...rii.*

...LARIVM. Gloss. Gr. Lat. Κη...*, cerilarium.* Meursius in...retatur officinam cerarii, τῶ κη... Sed legendum videtur κη..., *Cerularium.* V. *Cerularium.*

...LIGION, idem ac *Chirogryllus*, ...d vide.

...ILLVS. Wolfardus lib. 3. de Mi... S. Walburgis n. 10. *Cerillum*, ...lingua *Teutonica Rista* nomina-*tur.* Germanica versio habet *Reisten Flachs.* V. *Rista.*

CERIMONIA, V. *Ceremonia.*

CERINA. Vita S. Francisci de Paula t. 1. SS. April. p. 185. *Et sic puer spatii vnius horae cepit cerinam piscium pondere decem rotulorum, quam parauerunt, et sic pransi sunt.* Henschenius *Nassam* vel corbem piscatoriam interpretatur.

† CERINTA, *vilis herbae genus*, in vet. Gloss. Cod. reg. 7613. pro *Cerintha*, Ital. *Cerinta*, Gall. *Paquette.*

CERIO, mensurae genus. Chartularium S. Vandregeuli to. 1. p. 215. *Vna quartaque mina valore trium denariorum minus quam cerio de foro de Candebec.*

CERIOLA, pro *Cercella*, vt in hac voce dictum est.

CERIOLVS, paruus cereus. Mabill. tom. 4. Analect. pag. 587. V. *Cereolus.*

† CERISEVS, pro *Sericeus*, sericus in Ch. inter notas Godefr. ad Carol. VIII. p. 384. V. *Sericatus.*

CERISVM, pro *Cerasum*, Germ. Kirsche. Spicil. Fontanell. MS. pag. 494.

† CERMEA, *la aqua*, in Gloss. Lat. Ital. MS.

CERMENTORIVM, ἀπόμαγμα. Gloss. Lat. Gr. editae. MS. habent: *Termentorium*, pro quo Cangius noster in hac voce censet legendum esse, *Tergimentorium.* Ἀπόμαγμα est id, quod ex abstersione colligitur.

† CERMINICVLVM. Act. SS. a 2. Febr. p. 326. *Absque adminiculo pastorum haec ecclesia inculta retinebitur.* Vbi MS. Beat. pro *adminiculo* habet *cerminiculo*; non male vt videtur. Nam Cenomanensibus *Cermeau* instrumentum est rusticum quo herbae rescinduntur. Vide *Serra* 4.

CERNARE, *properare.* Vet. Gloss. MS Sangermann. † Perperam, pro *Cernuare, praecipitare.* V. *Cernuare.*

CERNEA, idem, quod mox *Cerneda.* († vel potius quod Ital. *Cerna*, selectio, secretio.) Iacobi Auriae Annal. Genuens. l. 10. ad an. 1282.

CERNEDA, militia urbana, ex Ital. *Cerna*, *Cernide*, *Cernite*. Statuta Mediolan. part. 2. c. 219. *Cernedae fiant in ea parte, in qua quis habitabit, tempore ipsius cernedae tantum.* Adde c. 392. V. *Cernida* 2.

CERNELIVM, pinna, Gall. *Creneau*, seu pinnatus murus. Charta Petri de Richervilla de Assecuramento domus suae an. 1239. ap. D. Brussel de Feudorum usu t. 2. p. 855. *Domum nostram de Chaeigneio assegurauimus Dom. Comiti Montisfortis - - - tali modo, quod non possumus habere in eadem archeriam, nec arbalisteriam, neque Cernelium, neque scutum.* V. *Quarnellus*.

CERNENTIA, visus. Martian. Capella lib. 4. p. 115. *Opponitur cernentia caecitati.*

† CERNICA, tunica. Gloss. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657. *Cernica, Prou. Cotada.* V. *Cota* 1.

CERNICVLI, *Catamites recrementorum.* Gloss. Isid. et Constantiensis. Excerpta *Corniculi.* Papias MS. Bituric. *Cerniculi, certamites recrementorum.* Ad haec Graeuius: Exponant, qui intelligunt. In Constantiensi est, *Cerniculum, cribellum appolline*; sed emenda: *Cribellum ad pollinem*, ut habet Papias MS. Bituric. In Glossis Lat. Graec. *Cerniculum*, *σήγκρισις*.

CERNIDA. (1) *A cerno, is, lignum supra quod ducitur taratantara: quia discernit pollinem a furfure:* Vgutio. Papias: *Cernida, cribellus pollinis, vel Cribellum ad pollinem.* Gloss. Isid. *Cernida, lignum, super quod ducitur taratantara*, in Excerptis legitur *Cernila.* Vide Oct. Ferrarii Orig. Ital. in *Cerna.* † Gloss. vet. Cod. reg. 7613. *Cernida, cernilla, cerneta, cribellus pollinis.* (2) † Militia urbana, Ital. *Cernide.* Murat. tom. 16. Script. p. 501. Vide *Cerneda.*

† CERNIFOCVM, vel *Cernifocus*, coena serotina, interprete Menardo, quae in vigilia natalis Domini ad focum fiebat; ab Occitanis *Cache-fio*, vel *Gache-fio*, *Cerne*, respice focum. Comput. a. 1334. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 87. *Item in vigilia natiuitatis Domini - - sedi - - s... eutibus dominorum consulum p... nifoco 11. solidos.*

CERNIMA, V. *Cernida.*

CERNILA, V. *Cernida* 1.

CERNITA, deliberatio, publica c... sultatio, ab Italico *Cernire*, d... nere: Acta SS. Maii t. 1. p. ... *In adimplementum resolutioni... tae in illustri cernita praedicta... tatis celebrata die XXI. prae... mensis.*

CERNVARE, CERNVLARE. G... Isid. *Cernulus, in capite ruens.* G... Lat. Graec. *Cernulat*, *κυβιστᾷ*. ... *nulus*, *πετευριστής*, *cernuit*, (f... *nuat*) *πεπεταύρισται*. Flodoard... 4. Hist. Rem. cap. ultim. *Ubi p... atrio pedibus equus institit, ... cernuatus cecidit.* His vocibu... sunt Varro et Seneca: ille lib. 1. ... Vita Populi Romani: *Percurreb... ibique cernuabant*; hic vero Ep... 8. *Cernuat*, ubi Muretus: *Cer... quasi ludentis in morem deiicit.* ... Seneca ibidem de fortuna loq... *Cernulat et allidit.* Vide Salmas. ... Solin. pag. 894. et Turnebum ... uersar. lib. 17. cap. 23. et lib. ... cap. 9.

CERNVE, humiliter, a *Cernuus*, ... clinatus. Concil. Tolet. XVI.

CERNVERE, V. *Cernuare.*

CERNVI, *Socci sunt sine sola*, i. e. ... lea. Papias MS. Bitur. Festus ... bet: *Cernuus, calceamenti gen... Soccus, calceus.*

CERNVLARE, V. *Cernuare.*

CERNVVS. (1) *Magnus, infini...* Papias MS. Bitur. Sangerman. ... n. 501. *Cernuus, magnus, in... tus, excelsus, acer.* (2) † A... ctus, humilis. Vers. ad Magist. ... ctyl. tom. 8. Collect. Hist. Fra... p. 3.

CEROBOTANA, V. *Cerbotana.*

CEROBOTARIVM, V. *Cerebreri...*

CEROCENSVS, census ex Cera ... *rocensuales*, qui *Censum cerae* Ec... siis ex debito praestant: *Cerarii*, ... quibus supra. Synodus Colon... an. 1300. c. 21.

CEROFALVM, V. *Candela.*

CEROFARIVM, V. *Ceroferarium.*

:EROFERAGIVS, idem qui *Ce-*
...rarius, qui cereum defert. Or-
...nar. MS. S. Petri Aureaevall.

...ROFERALE, candelabrum, quod
...eum fert. Fortunatus lib. Vita
... Medardi c. 18.

...OFERARIVM, eadem notione.
...ramentar. Greg. M. Leo Ost. lib.
3. Chron. Casin. c. 25. Hugo Fla-
...in Chron. an. 1099. CERO-
...ARIVM, ap. Euodium Uzalensem
...isc. l. 2. de Miracul. S. Steph. c.
11. Sed legendum *Ceroferaria*, aut
...te *Cerofora*, vel *Cerofera*. Vide
...nfra.

...ROFERARII, qui *cereos* deferunt
... Ecclesiasticis ceremoniis, Kertzen-
...träger, aut qui luminaria Ecclesiae
...cendunt. Glossae MSS. *Cerofera-*
...us, cereum ferens. Ritus antiquus
...elebrandae Missae: *Sicque praece-*
...ntibus ceroferario, thuribulique la-
...re, cum processione ad pulpitum
...git. Κηροφόροι, ap. Pantaleo-
...em de Mirac. S. Michaelis. Ioan.
... Ianua: *Ceroferarius, qui cereum*
...rat, vt Acolytus. Cum enim id
... infimum muneris incumberet A-
...olythis, inde postmodum a Latinis
...roferarii nuncupati sunt. Isidorus
... 7. Orig. c. 12. Gerardus Epi-
...copus Cameracensis in Synodo A-
...trebatensi an. 1125. Innocent. III.
... 1. de Myster. Missae c. 3. Adde
Alcuinum lib. de Offic. diuin. Raba-
...um lib. 1. de Institut. Cleric. c. 9.
Rupertum lib. 1. de Diuin. Offic.
Ivon. Carnot. Serm. 2. de Reb. Ec-
cl. etc. Ex quibus percipimus,
...roferariorum munus etiam fuisse
...reos accendere in Ecclesia Graeca.
Gloss. Gr. Lat. Κηριάπτης, *Cerifo-*
...us. Sunt autem *Ceriferi*, iidem
... *Ceroferarii*, qui κηροφόροι et
λαμπαδηφόροι dicuntur Graecis.

...ROGERVLVM, ceroferarium.
Hugo Rotomag. Archiepisc. l. 2. con-
... Haereticos c. 5.

...OGRAPHVS, V. *Chirographum*.

...OMA Latinis, Κήρωμα Graecis,
...bula cerata est, in qua scribebant
...qui, vel vnguentum ex oleo et
...era, quo in palaestris vtebantur
...athletae, atque etiam locus, vbi vn-
...gebantur. Sed in sexta Synodo act.
4. *Ceroma* dicitur cerea ac densa
imago SS. Cosmae et Damiani,
quam infra brachium subsutam fe-
rebat Constantinus Laodicenus; in
Vita vero S. Wilfridi inter Acta SS.
Benedict. saec. 4 part. 1. p. 725. su-
mitur pro glutine seu visco, quo
quis inuitus detinetur. Sic Fride-
godus de Sancti obitu:

Inter moerentes, orantes, opperi-
entes
Euasit volucer, carnis ceromate
liber.

† CEROPHANVS, idem ac *Cerofera-*
rius, a Gr. κηρὸς, cera, et φανὸς,
candela, ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital.
med. aeui, p. 1047.

CEROPTATVM, V. *Ceraptum*.

† CEROSTANDA, CEROSTAN-
TES, i. q. *Cereostata*. Cod. Ms. Cas-
sin. t. 1. Hist. eiusd. monast. Murat.
tom. 4. Antiq. Ital. med. aeui p.
568.

CEROSTATA, CEROSTATARIVM,
CEROSTRATVM, V. *Cereostata*.

CEROTA, Papiae, *firma reparata*.

CEROTARIVM, idem quod *Ceratum*,
vel *Cerotum*, Graec. κηρωτὸν, ma-
lagma, quod vulneribus superponi-
tur ex rebus liquidis, cera vnitis
constans. Matth. Siluaticus: *Cero-*
tum dicitur a cera, quia omne cero-
tum recipit ceram, et est quoddam
medium inter vnguentum et empla-
strum. Caelius Aurelianus Sicc. L. 1.
Chron. c. 1. *Declinante passione, ce-*
rotariis atque malagmatis simplicibus
vtendum. Occurrit passim ap. hunc
Scriptorem.

CEROTECA, CEROTHECA, pro
Chirotheca, in Charta Henrici V.
Regis Angliae Hist. Harcur. tom. 4.
pag. 1440. Chartular. S. Martini
Pontisar.

† CEROTHARA, mendose pro *Ce-*
rotheca, in Reg. *Olim* Parlam.
Paris.

CEROTVM, Graece Κηρωτὸν, cera-
tum, vnguenti genus sic dictum,
quod magna ex parte cera constet.
Vita S. Antonini Abb. Surrentini
saec. 4. SS. Benedict. part. 1. p. 423.
V. *Cerotarium*.

CERPEIRE. Hierat. Iuris Pontif. p.
175. *Quantum crimen est, cum quis*
Z 3 *per*

percussit, vel hostiliter Primatem vel Cardinalem cerpsit. Forte leg. *Ceperit.*

† CERRAGIVM, pro *Ceragium*, in Bulla Alex. III. a. 1179. inter Probat. t. 1. Annal. Praemonstr. pag. 406.

CERRETANI. Constitutiones Ordinis Fratrum Praedicatorum pag. 101. *Fratres nostri Cerretanorum consortium, qui vulgo Bianti dicuntur, illorumque quaestuandi modum omnino euitare tenentur; caueantque Praedicatores, ne illorum indulgentias praedicent.* Mox iidem ibi dicuntur Clerici officii: *Nullus - - - - praesumat de caetero quascumque indulgentias per Cerretanos, seu Clericos officii, ita appellatos, etc.* † Iidem qui Italis *Ciarlatani*, Gallis *Charlatans*, circulatores; *Cerretani* nuncupati, si fides Coelio Rhodig. Leand. Alberto in descr. et aliis a *Cerreto* Spoletani agri oppido, quod inde copia ingens eiusmodi circulatorum prodiret. V. Murat. t. 2. Antiq. Ital. med. aeui p. 846. V. *Ceretanus*.

CERRITVM, CERRETVM, silua ex fagis, quas *Hestres* dicunt Galli, constans, Italis *Cerreto*, ex *Cerro*, fagus, vel quercus. Vetus Charta ap. Vghellum in Fesulanis Episcopis t. 3. p. 300. *Omnem terram, quae est ad vnum tenentem cum cerrito arborosa, quamque et sine arboribus, quae istis terminis concluditur, etc.* Alia Grimoardi Episcopi Pisani p. 404. Gregor. Mon. in Chron. Farfensi, ap. Murator. t. 2. part. 2. coll. 440.

CERRVS, fasciculus. Tabularium Conchensis Abbatiae in Ruthenis Charta 203. *Et de Cinada 4. den. et ad Calendas 4. denarios, et 4. cerros de canbe*, id est, fasciculos cannabis.

CERTAMEN. (1) Cura, accuratio, animi contentio. Inscriptio Codicis Carolini, seu Epistolarum summorum Pontificum ad Pipinum et Carolum Magnum, ex Codice MS. Caesareo ap. Lambecium l. 2. Commentar. de Bibliotheca Caesarea c. 5. Capitulare 6. ann. 819. c. 11. (2) CERTAMINIS IVDEX ET PRAESES dicitur Balduinus Comes, subscriptionibus donationis Monasterio Aquicinctino factae ann. 10[..] ap. Miraeum t. 2. p. 1145. Sic dict[..] videtur, quia Balduinus ille pr[..] erat inter multos viros nobiles, q[..] simul conuenerant ad eam donat[..]nem confirmandam, metaphora [..]te ducta ab eo, qui Campion[..] decertantibus praesidebat. † CE[R]TAMEN OECVMENICVM, cu[..] ad illud athletae ex toto terrar[um] orbe reciperentur. V. Vaill. t. 2. [..] 53. Spanheim. epist. 2. p. 121.

CERTAMINARE, *certare*, *contendere*, *altercari*, φιλονεικεῖν, διαφ[..]κεῖν, in Gloss. Gr. Lat.

CERTESCERE, *certum scire*, Gloss. Arabico-Lat.

CERTIFICARE, notum vel certu[m] facere, scripto testari, Gall. *Certifier*. Instrum. publicum Galteri N[o]tarii an. 1399. ex Archiuo B. M[..] de Bono Nuntio Rotomag. Sum[..] etiam pro cautionem facere pec[..] debitae, Germ. Sicherheit ge[..] Diploma Alberti Ducis Saxon[..] 1292. ap. Ludewig. t. 5. Reliq. M[..] p. 436. V. *Certiorare*.

CERTIFICATIO. (1) CERTI[FI]CATIO, CERTIFICATORI[..] citatio, vocatio in ius, in Conc[..] Lambethensi an. 1281. c. 12.[..] V[..] Concil. Londinense an. 1268. [..] 26. et Lindwoodi Prouinciale l[..] tit. 1. p. 81. 84. et 89. Edit. 16[..] (2) CERTIFICATIO, secun[dum] Vita B. Giraldi de Salis, ap. M[ar]ten. t. 6. Ampliss. Collect. col. 1[..] CERTIFICATIONIS LIT[TE]RAE, scriptum testimonium, G[all.] *Certificat*, in instrumento iam [lau]dato anni 1399. ex Archiuo B. [M.] de Bono nuntio Rotomag. (3) Affirmatio, assertio, certitudo. [..] Ms. a. 1442.

CERTIFICATORIA LITTER[AE] eadem notione, ibid. Vide L[ind]woodum l. 3. Prouincialis tit. [..] p. 233.

CERTIFICATORIVM, V. *Certi[fica]tio 1.*

CERTIFICATVS, certior fac[tus] Actis SS. Iulii t. 2. p. 323. et al[..]

...RTILAGIUM, pro *Curtilagium*, ... videtur. Regestum 87. Chartophy... Regii: *Stephanus Merandi tenet ...dam domum sitam in Monte-Alo... iuxta iter cum certilagio et perti...entiis suis.* Infra: *Iohannes et Gullelmus Darbonis aliter Alanes tenent primo duas domos contiguas cum certilagiis suis sitas in Monte-A... iuxta suos confines.* Ibidem: *Item tenet idem Iohannes Regis unum certilagium situm in Costagio Montis-... V. Curtilagium.*

...RTIO, affirmatio, assertio. Chron. ...annense apud Marten. t. 3. Anec... col. 827.

...RTIONARE, securum reddere. Charta Wenceslai Regis Bohemiae an. 1418. ap. Ludewig. t. 6. Reliq. MSS. p. 86.

...RTIORARE, φανερὰ ποιῆσαι, in Gloss. Gr. Lat. *Certificare*, certum facere, ap. Vgutionem, Ioannem de ..., et Monachum Sangallensem l. 1. de Carolo Magno c. 24. et Iuris-consultos aliquot.

...RTIORATIO, declaratio, significatio, ap. Baluzium t. 2. Hist. Aruern. p. 598. ex Regesto Parlamenti ann. 1408.

...RTIORATUS, certior factus, in ...strum. a. 1291. Hist. Meld. t. 2. p. 187. et in alio an. 1463. inter Sche... Praesidis de Mazaugues.

...RTITAS, *firmitas*, βεβαιότης, in Gloss. Gr. Lat.

...RTITUDINALIS, certus. Formulae Ms. ex Cod. reg. 7657.

...RTITUDINALITER, certe, pro... dubio, ap. Rymerum t. 3. pag. ... col. 1. Marten. t. 5. Amplis. ... col. 782. t. 6. col. 301. Ludewig. t. 4. Reliq. MSS. p. 415. t. 6. p. 474.

...RTITUDINARIE, idem, ap. S. Leodeg. Resolut. ciuil. c. 48.

...RTIVE, certe. Ch. Ms. ann. 1312.

...RTURATA, fascis. Stat. Tau... a. 1360. c. 150. *Pro qualibet certurata seu pugnata venghi.*

...RTUS, quidam, Germ. ein gewisser. Gloss. Gr. Lat. ἐντὸς, *certus*, ..., *certa* Leges Rotharis Regis Langobard. tit. 93. §. 1. *Si quis caballum emerit, et auctorem ignoraverit, et veneris certus homo, qui ipsum caballum suum esse dicat, etc.* Adde tit. 101. §. 3. et Leges Luithprandi Regis tit. 90. §. 1.

CERVASIA, V. *Cervisia*.

CERUCI, *lineae in malo nauis.* *Ceruci, linea illa, at qua* (ad quam) *in nauibus vela suspenduntur.* Gl. Sangerman. Legendum *Cerruchi*. V. *Cerachi*.

CERUDELUS, V. *Crudellus*.

CERVEIA, f. viuarium, Gall. *Parc*, in quo *Cerui* aliaue animalia continentur. Charta an. 1235. inter Instr. t. 4. nouae Gall. Christ. col. 206. D. *Cum Abbas et conuentus S. Benigni Diuion. dicerent, se habere vsuagium in nemoribus de Villa-comitis - - - - ad omnia, quae vellent facere ad opus domus de Chasne - - - ad claudendum cerueias et pratum eiusdem domus, quae clausura indiguerint.*

† CERVELERIUM, inter instrumenta coquinae recensetur in Inuent. a. 1379. Ms. *Tria cerueleria Genouesa, modici valoris.*

CERVELHERIA, V. *Cervelleria* 1.

CERVELLA. (1) Cerebrum, cerebellum, ἐγκέφαλος, Gallis, *Cervelle*. Lex Aleman. tit. 59. c. 6. *Si autem testa transcapulata fuerit, ita vt cervella appareat.* Et §. 7. *Si autem ex ipsa plaga ceruella exierit.* Occurrit praeterea in Lege Baiwar. tit. 3. c. 1. §. 6. tit. 4. §. 5. tit. 5. §. 5. (2) † Cassidis species, i. q. *Cervellerium*. Ch. Roberti reg. a. 1324.

† CERVELLERIA. (1) Idem ac *Cervellerium*, apud Murat. t. 2. Antiq. Ital. med. aeui p. 487. CERVELHERIA, in testam. Ioann. Fabri episc. Carnot. a. 1390. (2) Pannus, quo mulieres caloris causa caput operiunt, Ital. *Cervelliera* et *Cervellino*. Mirac. Ms. Vrbani V.

CERVELLERIUM, cassidis species, quae superiorem capitis partem operit, Italis *Cervelliera*, *Capelleto di ferro per difesa del capo:* de cuius inuentore, sic Chronicon Nonantulanum MS. sub Friderico II. Imperat. *Per haec tempora Michaël Scotus Astrologus Friderici Imperatoris familiaris agnoscitur, qui inuenit vsum arma-*

armaturae capitis, quae dicitur cernellerium. Hic cum vidisset, se moriturum ictu lapilli biuncis caput laesum ex lamina ferrea sibi fieri fecit capitis infulam, quam gestabat. Cum autem esset in Ecclesia, et Eucharistia leuaretur in altari, amouit a capite infulam ferream ob reuerentiam Christi; tum lapillus biunx in verticem eius decidit, quo cutem laesit parumper. Ille dubitans lapillum fecit pensari, quae inuento biunci, certus mortis, rebus suis dispo suis moriturus.

CERVESA, CERVESIA, V. *Cereuisia.*

CERVGIA. (1) Vox Italica, pro *Chirurgia*, in Concilio Budensi a. 1279. can. 9. Vulgus etiamnum *Cerugien*, dicit pro *Chirurgo*. (2) CERVGIA, CERVVA. Vgutio: *Sorbus quaedam arbor, quia eius fructus habilis est ad sorbendum, vnde hoc sorbum, fructus illius arboris, et dicitur Ceruua, vel Cerugia, potus, qui ex tali fructu fit, vel etiam offa.*

CERVICA, Ioanni de Ianua, *Alapa, vel potius colaphus, et dicitur a ceruix.* Gloss. Lat. Gall. *Ceruica, Brise, ou Colée.*

CERVICAL. (1) Περιχεφάλιον. Gloss. Lat. Graec. Quod circum caput est. Aliud videtur, quam puluinar, vt et in sequenti Annalium Benedict. to. 3. pag. 439. n. 94. loco, vbi de corpore Hogeri Hammaburgensis Episcopi, quod cum in sepulcro quaereretur *praeter cruces pallii et ceruical Episcopi nihil repertum est.* (2) † Puluinus. Obituar. eccl. Lingon. Cod. reg. 5191.

† CERVICARIVM, puluinar. Gloss. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657. *Ceruicarium, ceruical, Aurelhier, Prov.*

CERVICATA, idem, quod *Ceruica.* Acta S. Saturnini Martyr. num. 19. *Ceruicatis contusus.* Iohannes Monachus lib. 3. Vitae S. Odonis Abb. Cluniac.

CERVICATVS, *superbus, furiosus, contumax*, Ioanni de Ianua. Vtitur S. Augustin. in Psalm. 6. German. hartnäckig.

CERVICORIVM, crumena ex cerui corio. Ordericus Vitalis lib. 5. pag. 596.

CERVICOSITAS, pertinacia, contumacia. Legitur in Opusculo Magistri Manegaldi in Anecdotis Martorii tom. 3. p. 204. in concilii Hispan. to. 3. p. 363. in Actis SS. Iul. to. 3. p. 235.

CERVICOSVS, pertinax. Passim occurrit.

CERVIDA, V. *Cernida.*

CERVIGIVM, V. *Cheruigium.*

CERVINARIA, seu CELVINARIA vel *Cellauinaria*, cella vinaria. Petrus Diaconus Chron. Casin. l. 3. c. [illegible] Cal. 38. Chron. Casauriense l. 4

CERVINARIVS, qui vinum [illegible] quasi qui *Ceruinariae* curam ha[illegible]. Priuilegium apud Thomasserium Biturig. p. 226.

CERVISA, CERVISIA, V. *Cereui*[illegible]

CERVISIALES DENARII, V. *M[illegible] penning.*

† CERVISIARE, cereuisiam conficere. Conc. Treuir. a. 1152. ap. Marten. c. 7. Ampl. Coll. p. 72.

† CERVISIARIA, mulier quae cereuisiam conficit. Lib. pitent. abbat. S. Germ. V. *Cereuisor.*

CERVIX, vulgo, pars colli posterior, quae ab occipitio incipit, et [illegible] ad spinam; hinc Isidorus l. 11. Orig. cap. 1. *Ceruix vocata, quod per c[illegible] partem cerebrum ad medullam [illegible] dirigitur, quasi cerebri via.* Sed [illegible] cerebro ipso sumitur in Vita S. F[illegible] cisci de Paula to. 1. April. p. 1[illegible] *Mula - - decincta inietit pedis [illegible] in caput eiusdem iuuenis - - in t[illegible] tum quod ceruix illius per aures [illegible] scendebat.*

CERVLARIVM, locus, vbi vendi[illegible] tur, vel asseruantur cerae seu c[illegible] Gloss. Gr. Lat. κηριολάριον, [illegible] rium. Leo Grammaticus in Le[illegible] Philosopho p. 486. et Symeon Lo[illegible] thera in eodem Leone n. 26.

CERVLARIVS. Anastasius Bibl[illegible] in Hist. Eccles. p. 173. *Ceru[illegible] quidam erat in foro ex laborib[illegible] locuples.* Vbi Theophanes et [illegible] drenus: καί τινος κηρουλάριου [illegible] ἐν τῷ φόρῳ αὐτοῦ δεῖν τυγχάνοντα πόνων ἰδίων μετακαλεσαμένου. Quibus locis Meursius et Fa[illegible] κηροπώλην, *Cerae* venditorem [illegible] *larium* dici putant, quem Gl[illegible] Gr[illegible]

Graec. Lat. *Cerarium* vocant. Vide Glossar. mediae Graecit. in κηρὸς.

CERVLEVM. Eldefonsus de Pane Eucharistico p. 165. *Tres nummi moderni tantum pondus habent, quantum 153. maxima cerulei grana, quod Triticum dicitur.*

CERVM, V. *Ceri.*

CERVSICVS, Chirurgus. Vita B. Luchesii to. 3. SS. Aprilis p. 606.

CERVSICVS, eadem notione, in Vita B. Columbae Reatinae to. 5. SS. Maii p. 361.

CERVSSA SCRIBERE, vel ENCAVTO, in leg. 1. Cod. Th. de Veteranis: vnde *Cerussatae tabulae*, in leg. 1. eod. Cod. de Aliment. scribendi ratio, cuius vsus potissimum in Edictis scribendis et proponendis, vt hic indicatur. Illinebantur nempe tabulae cerussa, seu albo colore, in quibus postmodum scribebatur. Meminit, ni fallor, cerussae hac ratione Fortunatus in Poem. cuius locus non succurrit.

CERVVA, V. *Cerugia.*

CERVVLA, CERVVLVS, ludi profani, apud Ethnicos et Paganos: solebant quippe ii Kalendis Ianuarii belluarum, pecudum, et vetularum assumptis formis huc et illuc discursare, et petulantius sese gerere: quod a Christianis non modo proscriptum, sed ex ab iis postmodum inductum constat, vt ea die *ad calcandam Gentilium consuetudinem* priuatae fierent Litaniae, et ieiunaretur vt obseruare est ex Concilio Toletano IV. can. 10. S. Isidoro lib. I. de Offic. Eccles. cap. 40. Concilio Turon. II. can. 17. S. Augustinus Serm. de Tempore 215. *Si adhuc cognoscatis aliquos illam sordidissimam turpitudinem de hinnula, vel ceruula exercere, ita durissime castigate, vt eos poeniteat rem sacrilegam commisisse.* Vita S. Eligii lib. 2. cap. 15. *Nullus in Kalend. Ianuarii nefanda et ridiculosa, vetulas, aut ceruulos, aut ioticos faciat.* Concil. Autisiod. can. 1. *Non licet Kalendis Ianuarii vetula aut Ceruolo facere, vel strenas diabolicas obseruare, etc.* V. Le Boeuf tom. 1. Collect. var. script. pag. 294. seq.

CERVVS. (1) *Ceruus domesticus*, in Lege Salica tit. 35. §. 2. et in Leg. Longobard. lib. 1. tit. 19. §. 13. Iustinianus Institut. lib. 2. tit. 1. de Rer. diuis. *Ceruos quoque quidam ita mansuetos habent, vt in siluam ire et redire soleant.* CERVVM SIGNVM HABENS, eodem tit. Legis Salicae, id est, nolam, tintinnabulum, vt recte interpretantur viri docti. V. *Signum.* CERVVS DOMITVS, id est, domesticus, in Leg. Ripuar. tit. 42. §. 2. cui opponitur *Cerua indomita*, §. 7. CERVVS *ad venationem faciendam mansuefactus*, ibidem: qui praemittitur in siluam, vt caeteros attrahat, et dum iis se adiungit, in casses et venatores coniiciat. CERVVS EXTELARIVS, V. *Extelarius.* CERVVS QVI PRVGIT, V. *Rugire.* CERVVS QVI TREVDIS NON HABET, V. *Treudis.* CERVVS RAMAGIVS, Gall. *Cerf ramage*, apud Christianam Pisanam 1. part. *du Tresor de la cité des Dames*, c. 18. (2) CERVI, *furcae sustentacula*, Papiae: ex Gr. forte κηροῦχοι. Hac notione *Cerui* vocem vsurpauit Varro. Seruius ad illud Virgilii Ecl. 2. *Figere ceruos*, annotat: *Aut furcas, quae figuntur ad casae sustentationem, quae dictae cerui ad similitudinem cornuum ceruinorum: aut, quod melius, figere ceruos, id est, venari et iaculari intelligamus.*

✝ CERYCA, buccinator vel homo scenicus, aut quid simile, a Gr. κῆρυξ. Act. SS. a. 3. Aug. p. 584. *Cerycas, cytharistas, tragoedas, et aurigas saepe sibi superasse visus est.* V. *Cerycium.*

CERYCIVM, Caelio Rhod. 21. 16. idem est, quod Graecis κηρύκειον, vel κηρύκιον, Caduceus, seu lignum rectum, duos habens serpentes sibi inuicem implicitos, et facies habentes sibi obuersas, Gall. *Caducée.*

CESA. (1) CESA, INCESA. Vetus Chronicon laudatum a Lindenbrogio: *Ex nimia festinatione Saxonum caesas seu firmitates subito introiit.* Item: *Multos Britones conquisierunt vna cum castellis, et firmitates eorum locis palustribus, et incesis.* Quod alius

alius auctor sic reddidit: *Et ibi multa castella acquisierunt, et loca firma et munita, palustria, et incaesa.* Vbi *Caesas* et *Incaesas* dici opinatur, quae Latini *Concaedes* vocant. Chron. Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 464. *Dedit supradictus Campo Abbas vicendam in Furcone - - et in campo Armonis gualdum de Felecto usque cesam de Leoli, et fossam Petri Rostii.* Ius Vicentinum lib. 1. *Si quis fuerit inuentus incipiendo vel accipiendo alienas cesas, vel folia de alienis surgis, etc.* Silua caedua Gall. *Taillis.* Otto Morena in Historia Laudens. *Mediolanenses igitur et Laudenses in aperto campo morantes, et bene se prospicientes, nullo nemore, nullisque vitibus, nullo etiam fossato aut cesa nullisque arboribus inter vtramque partem existentibus, quamuis Laudenses pauciores fuerant, tamen Mediolanenses nullo modo tunc inuadere ausi fuerunt.* In hunc locum Muratorius: Male in Osii Codice legitur, ipso fatente, *Casta.* Vulgi autem verbum hoc est, quo indicantur sepes illae, quae ad arcenda a vinetis aut campis armenta et ciues, ne segetes aut pampinos laedant, spineis vt plurimum virgultis contexuntur. Hanc vocem deriuatam vult Osius a Latino verbo Caedo, quod caedi soleant quotannis sepes ne siluescant, aut nimium excrescentes, infestam vmbram in vineas agrosque extendant. V. *Concisa et Incisa.* V. *Cesia* 2. et *Cessa.* (2) CESA, *sic appellant hastas Galli*: Papias MS. V. *Gessum.*

✝ CESATRIX, quae iure suo vel aliqua possessione cedit. Ch. MS. an. 974. *Ego Arantrudes cesatrix atque donatrix etc.* V. *Cessionarius.*

✝ CESIA. (1) Lenticula. Gloss. Gall. Lat. Cod. reg. 7684. *Cesia, lentille, tache qui est au visage.* CESIVS, i. *lenticulosus, lentilleux.* (2) CESIA, CESSIA, sepes, sepimentum ex virgultis caedendis vel caesis confectum. Stat. Vercell. lib. 5. p. 125. *Item quod nemini licitum sit pascare in nemore - - spinetis vel cesiis brazatis.* Stat. Montisreg. p. 209. *Debet cesfas et clausuras suas bis in anno [illegible] cidere.* V. *Cesa* 1. et *Cesonus.*

✝ CESINA, pro *Caesina* vel Cae[illegible] vt videtur, silua caedua. Ch. a. 10[illegible] ap. Murat. to. 1. Antiq. Ital. m[illegible] aeui p. 183. *Cum ipsa cesina, [illegible] est intra ipsum fluuium, quam [illegible] re fecit Cosma.* V. *Caesura* et C[illegible]

✝ CESIVS, *lentiginosus, quasi cae[illegible] facie*, Gloss. vet. Cod. reg. 76[illegible] V. *Cesia* 1.

✝ CESONVS, sepes, sepimentu[m] Stat. Placent. l. 4. V. *Cesia* 2.

CESPALICANA, species Scriptur[ae] V. *Scriptura.*

CESPATICVM, V. *Cespitaticum.*

CESPES. (1) CVM CESPITE TE[R]RAE TRADERE, aliquem in te[r]rae possessionem mittere, ei tradendo Cespitem eiusdem terrae. Char[ta] Donationis Sigeredi Regis in Mo[n]astico Anglicano tom. 1. pag. [illegible] col. 1. V. *Inuestitura.* (2) Praed[ium] rusticum. S. Cyprianus Epist. [illegible] Donatum: *Exilis ingenii angusta m[e]diocritas tenues admodum fruges p[a]rit, nullis ad copiam fecundi cesp[it]is culmis ingrauescit.* S. Ambros. l[ib.] Epist. 30. *Transcriptis in alio[s] iura suis praediis, virum sequitur, exiguo illic coniugis contenta cesp[ite] solatur se religionis et simplicitatis [di]uitiis.* Acta S. Sebastiani cap. [illegible] *In Campane littore, in quo erat [illegible] cespitis dominus.* Senator lib. [illegible] Var. Epist. 16. *Gratia dominorum [illegible] cespitis diuisione coniuncta est.*

CESPITARE, *cadere, Cespitare,* [of]*fendere.* Vetus Glossar. Sangerm[a]num. 501. Praesertim dicitur de equ[o] offensatore, qui *cespiti* pedem [im]pingit. Chronicon Mellicense p[ag.] 434. col. 1. in Senatorio Martini A[bb.] Scotorum. Hinc *Cespitator* vel *[I]cespitator*, equus offensator di[citur] Seruio in Aeneid. 11. v. 671. Cha[r]ta Ioannis Abb. Floriac. ann. 12[illegible] apud Stephanotium in Antiquit. A[u]relian. MS. p. 371.

CESPITARII, qui *cespites* eruu[nt] Lambertus Ardensis: *Oneratori[i] etiam et buttarii cum hoccis, et ce[spi]tarii cum cespitibus oblongis, et [illegible] tellatis - - operantur.*

CES[illegible]

PITATICVM, CESPITATICVM, ibusdam est tributum pro via cespitibus munienda: aliis videtur ile pro castris muniendis. Nam ex cespitibus castra circumdantur, et ggeres castrenses fiunt, vt docet Vegetius lib. 3. Quod et firmat Plinius lib. 35. *Cespitum natura castrorum vallis accommodata.* Claudio le *Laboureur* to. 1. Maceriarum Insulae Barbarae pag. 47. Tributum pro pontibus et viis stratis reparandis exactum. Alii denique tributum, quod ex *cespitibus*, seu praedis locatis et conductis pensitatur: et *Cespitis indictitium onus* videtur appellari, apud Senatorem lib. 5. Epist. 14. Capitulare 5. Caroli Mag. an. 806. c. 11. *De teloneis et cespitaticis, sicut in alio Capitulari ordinauimus, teneant, id est, vt ibi antiqua consuetudo fuit, exigantur,* etc. Diploma Caroli Cal. apud Sanmarthanum in Hist. Tornutii: *Neque praesumat de eorum seruis exigere - - aut de suis teloneum, aut vllam redhibitionem, seu exactionem, neque in mari aut Rhodano, seu Sagona, aut Dubis, vel Ligeri fluminibus nauigantibus, aut litteribus commorantibus ... ardeat, praesumat, aut nauaticum, aut cespitaticum, aut salutaticum, aut pontaticum, aut in terra rotaticum.* In alio Diplomate eiusdem Caroli apud Beslium in Episc. Pictav. *Vllum teloneum, aut ripaticum, aut portaticum, aut pontaticum, aut salutaticum, aut cespitaticum, aut ...aticum, etc.* Occurrit passim in ...ribus Chartis apud Will. Hedam p. 49. Aimoin. lib. 5. Hist. Franc. c. 1. Doublet. in Hist. Sandion. pag. 738. 838. etc. vbi et pag. 656. legitur *Chespetaticus.* CESPATICVM, ... Charta Odonis Comitis Blesensis an. 978. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 95. CESPETATICVS, in Charta Dagoberti I. Regis Franc. apud Miraeum to. 1. p. 241. col. 2. *Idoneos vel nauigios - - vultaticos, ...onaticos, cespetaticos, pulueraticos, etc.* CESPECTATICVM. Praeceptum Pippini Regis Franc. apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 30. - *Neque pontatico, vel pulueratico seu saluatico nec et cispectatico.* CESPONTICVM. Diploma Ludouici Imp. a 821. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 77. .. *Nullus publicus Iudex vel quilibet Exactor - - aut rotaticum, aut pulueraticum, aut cesponticum - - exactare praesumat.*

CESPITATOR, V. *Cespitare.*

CESPONTICVM, V. *Cespetaticum.*

† CESQVET. Ioann. Vignolii Inscript. vet. p. 335. *Abientia cesquet in pace deposita XIII. Kal. Mar. quae vixi* (Sic) *annis L. Men. 1. Idies VII.* Vbi Vignolius: *Cesquet* pro *requiescit*, vt apud Gruter. p. 569. 12. *Idies*, pro *et dies.*

† CESSA, idem ac *Cesia* 2. Stat. ciuit. noua Comanae cap. 30. Vide *Cesa* 1.

CESSABVNDVS, *instabilis, vacillans.* Papias MS. Bituricensis. † Perperam pro *Cassabundus.*

† CESSALIS MENSVRA, eadem vt videtur, quae cumulata; nam *rectae* seu adaequatae opponitur. Terrear. castell. d'Ibocs Ms. *Vnam cartam auenae ad mensuram cessalem.* Ibid. *Vnam cartam frumenti ad mensuram rectam.* Sic passim et alibi.

† CESSARE, cedere, dare. Stat. Scacar. Normann. ad a. 1207.

† CESSARIA, CESSERIA, an praedium rusticum, vel viridarium, pomarium? quia *Cessis* seu sepibus cingi solet. Pariag. Ms. a. 1322. *Vnum arpentum terrae franchum - - ad faciendum ibi domum seu domos et claustrum, cessariam, ortum et alia aedificia.* V. *Cessum.*

† CESSATIO, nude, interdictum, censura ecclesiastica, cuius vi a diuinis cessatur. V. *Cessus* 1. Stat. Fulcrandi Bitur. archiep. ad calcem Stat. S. Flori Ms.

† CESSELA, pro *Cestella* vt videtur, vox Italica, cistula. Inuent. Ms. thes. Sed. Apost. a. 1295. *Manus b. Barbarae in quadam cessela de argento.*

CESSERIA, V. *Cessaria.*

CESSIA, V. *Cesia* 2.

CESSIM, gradatim. Fridegodus in S. Wilfrido c. 49.

Hinc

Hinc diui petiit, supra quem mu-
sa reuoluit,
Laetus Edilredi patulas fidentius
aulas,
Cui retulit cessim, laetantur et am-
bo vicissim.
V. Thes. Fabri in *Cedo*.

CESSINVS, V. *Cassinus*.

† CESSIO BONORVM, quo ritu apud Italos olim peracta, docent Stat. pro comit. Venaiss. per Eugen. Pap. IV. confirmata a. 1443. c. 79. Stat. Mant. l. 2. c. 21. Stat. Auellae a. 1496. c. 30. et Stat. ciuit. Cumanae noua c. 13.

CESSIONARE, cedere. Epitome Constitutionum Ecclesiae Valent. to. 4. Concil. Hisp. p. 168. col. 1.

CESSIONARIVS, qui iure suo vel aliqua possessione cedit; is etiam cui ceditur. Vox Iurisconsultis nota. Occurrit apud Rymerum t. 8. p. 211. col. 1. et p. 243. col. 1. etc.

CESSIOSVS, *qui saepe cedit*, in Glossis Isid, *vel cessat*, vt addit Vgutio.

CESSIT, *nupsit*, in Glossis Isidori.

CESSITOR, idem ac *Cessionarius*, qui sua possessione cedit. Chartul. Eccl. Aptensis fol. 125.

CESSODIVM, cessatio ab odio. Henricus Rosla in Herlingsberga.

CESSVM. († Idem forte quod *Cessaria*.) Charta anni IV. Odonis Regis, cuius meminit Mabillonius in Actis S. Benedict. saec. 5. pag. 76. n. 17. de B. Bernone Abbate: *Cessum vnum* in villa Naldis traditur *Sacerdotibus seruientibus in Ecclesia S. Petri.* Idem locus inexplicatus citatur in noua Gall. Christ. tom. 4. col. 1118. f. legendum est *Censum*, vt *Cessus* pro *Census* legitur in voce *Presbyteratus* sub finem. V. *Censum* in *Census*.

CESSVRA, apud Sammarthanos in Episcopis Magalonensib. sub a 1345. ex veteribus Schedis: *Hoc eodem anno ratam habuit Episcopus transactionem de consensu Canonicorum, qua vestiario in annuos prouentus largiuntur cessuras, ait tabula Capitularis B. Geruasii de Inuiniaco, etc.* Sed legendum *Caesuras*. Charta Balduini Comitis Flandriae an. 1063. in Diplomatib. Belgicis pag. 62. *sturam etiam totius cliui*, id est *nexi montis*, - - *et caesuram*, *fruteta occurrunt ruricolis ad* [illegible] *caudas sepes*.

CESSVS. (1) Cessatio a Diui[...] Acta Capitularia Eccles. Lugd[...] 1347. fol. 133. Cod. Reg. Bulla [...]lixti Papae a. 1456. ex Archiuo [...]stri Nannet. Arrestum Parlamen[...] 1333. apud de Lauriere tom. 2. [...]dinat. pag. 104. *Inceperat proc[...] re contra ipsum, volendo cessum [...] interdictum ponere in ipsius Con[...]tus terram.* (2) CESSVS vel [...] CESSVS, Gall. *Ces* et *Decez*, d[...]tur de Beneficiis Ecclesiasticis va[...]tibus per *cessionem* vel obitum p[...]sessoris. Bullae Pauli III. Papae [...] saecularizatione Monasterii Vezeli[...] an. 1537. inter Instrum. tomi 4. n[...]uae Gall. Christ. col. 112. (3) P[...] *Census*. Locus est in *Presbyterat[...]* sub finem. V. *Cessum*. (4) Albe[r]nus Mussatus de Gestis Henrici V[II] lib. 13. rubrica 8. *Angebatque I[m]peratoris Pisanorumque animos, q[...] iam victum penuria intolerabilis [...] afficeret, praesertim vini defectus, [...] minima eius cessus mensura, qu[...] Mitadelam terrigenam vocant, P[...]nae monetae solidis duobus arrog[...] venditoribus emeretur.* Vini Ce[ssus] idem, quod vinum venditum, p[...]tio cessum seu concessum.

CESTA. (1) Vinculum, ligame[n]. Guidonis Disciplina Farfensis lib. [...] cap. 4. *Cesta caliget cum fuerit [...]ta debet esse tam longa, quo possit [...]tra pugnum fieri constricta.* Ce[...] Martiali et aliis, Graece κεστός, m[...]liebre cingulum est, praecipue i[...] zona, qua noua nupta nuptiar[um] die praecingebatur a sponso solue[n]da. (2) † Forte locus cauus, [...] instar cistae vel nassae, Ital. et H[...] *Cesta*, idem quod *Cestus*. Ch. Gu[...] archiep. Senon. Ms. a. 1182. A[...] *duo arpenta, sita sunt alibi non lon[ge] a grangia apud locum in quo est ce[...]* Nisi legendum sit *Cessa*; sepes. [...] † Vox Ital. cista. Stat. Montisr[...] p. 318. V. *Cestinus*.

† CESTARIATA, pro *Sextariat[a]* modus agri, quomodo *Cestarium* p[ro] *Sext[arium]*

xtarium, in Ch. a. 1322. inter Bro-
r. t. 2. Hist. Nem. p. 32.

STARIVM, pro *Sextarium*, species mensurae: passim occurrit in Denominationibus et Recognitionibus de Tolta cap. 41. num. 18. in Archiuo Principis *de Rohan*, et etiam alibi.

CESTICVLVS, *lo circulo in campo*. Glossar. Lat. Ital. Mſ. Leg. *in campo*. V. Festum. *) *Cesticulus*, *cestillus*, ... Alberus in Lex.

CESTICLVM, *creditum*, in. vet. Gloss. Cod. reg. 7613.

STILLVS, V. *Cesticulus*.

CESTINVS, cistello, Ital. *Cestino*. Act. SS. tom. 2. Aug. pag. 592. V. *Cesta* 3.

STIFER, V. *Castifer*.

STON, *zona Veneris*. Gloss. Sangermann. MS. n. 501. Papias MS. habet *Ceton*. Latini dixerunt *Cestus*, V. *Cesta*.

CESTRVS, *vocatur spuma in quodam libro antiquo*, in Glossar. med. Sim. Ianuens. Cod. reg. 6959.

CESTVS. (1) Nicolaus Specialis de Rebus Siculis lib. 1. cap. 16. apud Murator. to. 10. col. 935. *Has autem terras tam variis cestibus, tam ... meatibus ingrediens et ... impetus maris interluit* ... Forte legendum *aestibus*, ... etiam scribatur *Cestibus*, apud ... V. *Cesta* 1. (2) † *Bra... prancationum*, in Glossar. vet. Cod. reg. 7641. Aliud Lat. Gall. Cod. 7679. *Cestus*, *targie*.

..., pro *Cete*, piscis crassissimus, Gall. *Baleine*. V. locum in *Gea...*

CETAN, *nis*, *uno cingulo*, *e con... e castita*. Glossar. Lat. Ital. Mſ.

...ARIVS, CETARIA. Gloss. ... Lat. Βιβαρέυτης, *cetarius*. ... ad Terent. in Ennuch. *Cetarii*, *qui cete*, *id est*, *magnos pisces ...*, *et bolonas exercent*. Papias: *Bolona*, *redemptor cetariarum ...*, *in quibus salsamenta con...*, *quas tabernas vulgo cetarias vocant*. Alibi: *Bullones*, (leg. Bolonae) *cetarii*, *piscatores dicuntur ...*, *vel qui salsamenta piscium et ... vendunt*, *tractum a pisce*. *Cetaria*, *vinaria in quibus cete alii pisces sunt*, *vel officina*, *in qua liquamen ex piscibus conficitur*. Miracula S. Bauonis lib. 3. *Cetarii ad balenas capiendas mare sunt ingressi*.

CETERA NOTARIORVM, nota abbreuiationis qua potissimum vtuntur notarii, ap. Barelet. Serm. in fer. 6. hebd. 1. Quadrag.

CETERAH. Geruasius Tilberiensis de Otiis imperialibus: *Sed et in vrina grandi si capillos Veneris*, *epaticam*, *Ceterah* - - *superstraueris*. Ad haec Leibnitius to. 1. Scriptor. Brunsuic. p. 894. *Ceterah*, inquit, nomen est barbarum officinis receptum, quo significatur *asplenium* seu *scolopendrium*, herbae genus Graecis et Latinis notum. † Vulgo *Ceterac* vel *Ceterach*, vox Arabica. Κιταρακ. το τετρακαντον, in Lex. Cod. reg. 1843. *Tetracanthum* ap. Cangium in Append. ad Gloss. med. et inf. Graecit.

CETERARIVS, V. *Cetarius*.

CETES, *oues*, *aues*. Gloss. Isid. In Excerptis *Celes*, sed aeque ignotum, inquit Graeuius.

CETHERIVS, idem qui *Cetaceus*, spectans cete, Gall. *de Baleine*. V. *Retharia*e.

CETHI. Marten. tom. 2. Itineris Litterarii p. 365. ex Itinere Indico Balthasaris Spinger: *Et hic crescit lignum album*, *quod Cethi dicitur*.

† CETHONINVM, CETONINVM, pro *Setoninum*, sericum, ab Ital. *Setone*. Murat. to. 20. Script. p. 944. Tom. 16. p. 811. V. *Cetinus*.

† CETILHAE, CHETILLAE, sedes, vt videtur in choro ecclesiae. Ch. Mſ. a. 1407. *Conuentiones habitae super aedificium chetillarum chori b. Amantii* - - *Verum chorus et cetilhae eiusdem propter vetustatem taliter sunt destructae etc.*

CETILIS IVBILATIO, f. iubilatio coetus seu turbae vna congregatae. Sallas Malaspinae de Rebus Siculis lib. 6. num. 4. *Ibi lituus*, *cletaria*, *et viella*, *omniumque genera musicorum hymnum concinunt triumphalem*, *et cuiuscumque cetilis officium iubilationis cantica modulatur*.

CETIMVM, f. idem quod *Cetinum*. S. Audoënus in Vita S. Eligii lib. 2. cap.

cap. 12. *Vade inquit, in illam quae iuxta cetinum sita est rupem, illic inter vepres reperies ligatum funda et absconsum quod quaeris.*

CETINVM, f. *Cetaria* seu viuarium grandiorum piscium. Tabularium Casauriense an. 14. Ludouici Imper. F. Lotharii: *Cum siluis, pascuis, stalariis, cetinis, calortis, riuis, rupinis, etc.*

CETINVS, f. pannus sericus, quem Galli dicunt *Satin*, Hisp. *Raso*. Epitome Constitut. Eccl. Valent. tom. 4. Concil Hisp. p. 175. *Canonici et Archidiaconi, Praecentor, Sacrista et Decanus in Ecclesia sedem obtinentes, muzas panni nigri fini ex cetino carmesino suffultas - - deferre teneantur Canonici vero Foranei - - Magistri in Theologia, Doctores Iuris, muzas panni nigri cum cetino violaceo, etc.*

CETON, V. *Ceston*.

CETONINVM, V. *Cethoninum*.

CETR. Codex MS. Irminonis Abb. Sangerman. fol. 72. verso col. 1. *Hilduinus Cetr. soluit Indium vnum.* An *Cetarius*, piscator?

CETRETVM. († Forte pro *Cerretum*, V. *Cerritum*.) Veteres Glossae: *Stellaria, salicetum vel cetretum.*

CETRINVS, pro *Citrinus*, Ital. *Cetrino*, Gall. *Couleur de Citron*. Acta SS. Benedict. saec. 6. part. 2. p. 616. de B. Victore III. Papa.

† CETRVS, mensurae annonariae species. Ch. a. 1224. inter Probat. to. 2. Hist. Burg. pag. 8. *XVIII. cetros auenae.* V. *Seticus*.

CETVMCRVDVM, ὠμοτάριχος, *edulium ex thynni piscis carne salita, quod Veneti Moronam appellant.* Supplementum Antiquarii.

CEVATA, vt *Ciuata*, auena. Annales Benedict. t. 4. p. 604.

† CEVECELLIA, a vet. Gall. *Cheuessaille*, pars vestis, qua caput immittitur. Arest. Parlam. Parif. an. 1338. *Ipsum per ceuecelliam supertunicalis sui iniuriose acceperant.* V. *Choueffellia*.

CEVERIVM, species embammatis seu eliquaminis, quo pulli condiuntur, vel f. vas in quo coquebantur. Hist. Dalphin. to. 2. p. 312. col. 1. *Item, quod cum dicto primo ferculo seruiatur nobis - - de sex Gallinis gr... partitis per medium, aut de d... pullis paruis in ceuerio praepar...*

† CEVESIA, pro *Cereuisia*, in O... nat. reg. Fr. t. 4. p. 641.

CEVEVS, κύφων, Gloss. Lat. Gr... locus testudinatus.

CEVO (1) *Vergo, inclino*, κύπτω. G... Lat. Graec. (2) † Pro ceueo. G... vet. Cod. reg. 7613. *Ceuo, t...* *ago, clunes agitans.*

† CEVXVM, sebum, Vascon. ... Comput. a. 1488. inter Probat. Hist. Nem. p. 47.

† CEZA, ramale, i. q. *Cesa* 1. remiss. MS. a. 1398.

† CHAABLEIVM, dicitur de arb... bus ventorum vi, vel alio qu... modo ad terram prostratis. R... g... Iusti Cam. Comput. Paris. *H... omnia casu accidentia* (in bosco) *ventum, salua coustuma patriae chaablein regis.* V. *Cabulus*.

CHAABLIS, rudens, Gall. *Chable* *Cable*. Epistola Guidonis de D... tra ad Philippum Aug. an. 11... apud Marten. to. 1. Collect. Am... col. 1114. V. *Chablus*.

† CHAABLVM, idem. Munit. cast... dom. reg. in Reg. 34.

CHAAFELLVS, tabulatum, Gall. o... *Chaffaut*, nunc *Echaffaut*. Ch... larium Lingonense f. 167. vbi ... habetur *Chafellus*. V. *Cadafalus*.

† CHAAFFALLVM, propugnacul... i. q. *Cadafallus*. Ch. a. 1270. in Probat. Hist. Lugdun. pag. 13... *Chaufaudus*.

CHAALLANIA, *castellania*, Gall. ... *telenie*. Hist. Dalphin. tom. 1. ... 123.

CHAAN, V. *Chaw* post *Caganus*.

CHABANARIA, V. *Cabanaria*.

CHABANNAE MERCATI, forum... ctum, Gall. *Hales*. Charta ... muniae Rellanet ex Regesto 2. ... merae Comput. n. 55. *A... chabannis mercati de Buno* 24. ... *1296*. V. *Capanna*.

CHABBARDVM, V. *Caphardum*.

† CHABENA, CHADENA, certa... videtur, fili quantitas, certo ... disposita. Arest. MS. a. 1380. ... *chadenas de filato albo, VII.* ...

hos filiis albi, unam chabentiam filabi.

ABANTIA, collocatio, Gall. *Etablissement*. († Idem quod *Cabentia*, Gall. *Chevance*.) Testament. Guillermi de Turre Canonici Claramont. an. 1315. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruerniae p. 538. *Item Mayseto et heredi Hugonis de S. Desiderio, qui moratus fuit mecum dum viveret, volo, rogo et supplico omnibus fratribus meis et cuilibet eorumdem, quod unum nepotem cuiuslibet eorundem procurent chabentiam, et in aliquo Monasterio inducantur. Chabentia* hic idem est quod necessaria ad victum, educationem, et ad certam conditionem seu vitae genus.

ABISCARE, Gall. *Establir* († vel ... dotare, dotem assignare.) Testamentum Ioannis Comitis Claromont. a. 1340.

...LVS, rudens, funis, Gall. *Chable*, Germ. *Kabel*, apud de Brussel de Feodis to. 2. p. CCII. col. 2.

...BOCELLVS, species mensurae ...mentariae. Ch. Ruellani de Vi... Armigeri a. 1265. ex Archiuo ...ensuillae: *Ego dedi Veteri-villae ... chabocellos frumenti annui redditus ad mensuram Doli*. V. *Cabocellus*.

...AÇATOR, CHAÇATOR, equus venatorius, Gall. olim *Chaceour*. Comput. Ms. an. 1239. V. *Caçor*.

...CANVS, V. *Caganus*.

...CARE, V. *Caciare*.

...CEA. (1) Venatio, V. in *Cacia*. ... Via per quam aguntur animalia ... pascua. Hinc *Chaceare*, pro eo quod ... etiamnum dicunt *Chasser les bestes aux Champs*, Germ. *Trift*. Will. ... an 1285. *Totum pratum, ... continetur quaedam Walla, ... Walla seu Chacea Cellerarii Ecclesiae Christi Cantuariensis, quae continet ... perticatas in longitudine, et ... in latitudine*. Monast. Angl. ... p. 292. In pluribus Galliae praesertim in Neustria, ambu... itinera hinc inde arboribus ... *Chasses* etiamnum appellan... CHACIA. Ch. Edwardi Regis ... a. 1299. apud Rymer. t. 2. ... col. 1. CACIA. Monast. Anglic. to. 3. p. 70. RECHACEA, idem. Monastic. Angl. to. 2. p. 646. V. *Caciare* et *Chaecia*.

CHACEPOLVS, V. *Cacepollus*.

CHACERIA, venatio, V. in *Cacia* 3.

† CHACHAVDERIVM, forte fornax caldaria. Ch. an. 1319. ex Tabul. abbat. Sauign. *Item 4. solidos Viennenses pro Chachauderii, quos debet Hugonius*. V. *Calcheria* et *Chalcheria*.

CHACIA. (1) Venatio, V. in *Cacia* 3.

† CHACIA CALIDA, Gall. *Chaude*, *Chace*, cum quis ex primo impetu aliquem insequitur. Lit. remiss. Ms. an. 1382. (2) Via per quam animalia ad pascua aguntur, V. *Chacea* 2.

CHACIARE, V. *Caciare*.

† CHACIPOLERIA, CHACIPOLLERIA, officium *Cacepolli* eiusdemque emolumentum. Ch. Ms. an. 1259. V. *Cacepollus*.

CHACIPOLLVS, V. ibidem.

CHAÇOR, equus venatorius V. *Caçor*.

CHADABVLA, V. *Cabulus*.

CHADENA, V. *Chabena*.

CHADRIGARVM, exportatio, vectura, Gall. *Charriage*, quod minus male diceretur *Quadrigarium*. Computus a. 1217. apud D. Brussel. de Feudorum vsu to. 2. p. 1035.

CHAECIA, idem quod *Chacea*, via, etc. Ch. Guillelmi de Milliaco ann. 1208. in Tabulario Calensi fol. 127.

† CHAELLANVS, CHAILANVS, idem qui *Chaseatus*, vassallus, feodatus, dominus inferior. Sentent. arbitr. Ms. an. 1455. Si quis vero hanc vocem a *Castellanus* corruptam esse existimet, non multum repugnabo. V. *Casati*.

CHAFAGIVM, lignatio, Gall. *Chauffage*. Litterae Humberti Dalphini pro fundatione Monasterii de Salletis inter fragmenta Hist. Stephanotii MS. to. 7. In Hist. Dalphin. to. 2. p. 91. vbi eod. litterae referuntur habetur *Chaffagium*. V. *Calefagium*.

CHAFALLVS, turris lignea, seu tabulatum, vnde Galli olim *Chafaut* nunc *Echafaut*. Ch. Thossiacensis a. 1404. *Iuxta plateam vbi solebat esse turris seu chafallus nemoris iuxta portam*

tam vocatam de Matiscone. Hist. Dalph. t. 1. p. 132. col. 1. in Computo a. 1324. *Pro emparando et cooperiendo magnum chafallum villae in summa L. lib. III. S. III. d.* V. *Cadafalus.* CHAFFAYLLIVS, idem. Hist. Dalph. to. 1. p. 66. col. 2. in Visitat. Castrorum a. 1347. CHALFATTA, eodem significatu. Hist. Dalphin. to. 2. p. 284. in Computo annorum 1333. et sq. CHAFELLVS, idem. V. *Chaafellus.*

CHAFFAGIVM, V. *Chafagium.*

CHAFFARDVM, V. *Caphardum.*

CHAFFAYLLIVS, V. *Chafallus.*

CHAGANVS, V. *Caganus.*

CHAIA, V. *Caya.*

CHAICIA, venatio, apud Marten. to. 1. Ampl. Collect. p. 1105. V. *Cacia.*

CHAISNVS, quercus, Gall. *Chesne.* Vide locum in *Lemnia.*

CHALANNVS, V. *Chelandium.*

† CHALASTRA, forte pro *Chalandra*, nauigii species. Ch. Ms. Phil. Aug. a. 1202. *Mandamus vobis quatinus - - tradatis fratri Aimardo - - 250. libras Pruuinenses pro chalastra coram Iohanne Geiinel ostiario nostro.* V. *Calandra* et *Chelandium.*

CHALBA, χαλβάνη, in Gloss. Graec. Lat. *Galbanum*, succus ferulae arboris.

† CHALCHERIA, forte fornax caldaria, Gall. ol. *Chauchiere.* Vox obuia in Actis Capit. Lugdun. ad a. 1342. *Confitetur - - se habere - - quandam chalcheriam cum suis pertinentiis.* V. *Calcheria* et *Chachanderium.*

CHALCIDISARE, Graecis χαλκιδίζειν, pecuniae auidius inuigilare. V. Rhodig. Ant. Lect. 20. 23. V. Martinii Lex. in *Chalcidicus.*

CHALCIDIVM, menianum, Gall. *Balcon*, V. *Caldicum*; vt et Festum et Lex. Vitruuii.

† CHALCVS, monetae aereae minutioris species apud Batauos, cuius passim mentio fit in Catalog. libror. qui venum proponuntur: *Notum quoque sit emptoribus cuilibet floreno addendos esse quinque chalcos.*

CHALDAEI. (1) Saraceni. Ita Saracenos Hispanicos non semel vocat Sebastianus Salmanticensis Episcop[...] in Historia a Sandouallio edita. [...] gestum censuum Ecclesiae Rom[...] ex Bibl. Regia: *Et quaedam* [...] *bulla aurea bullata Leonis* [...] *omnium Armeniorum directa D.* [...] *anni PP. continens quod ipse fu*[...] *se cum subditis suis obedientiae* [...]*maniae Ecclesiae, et petit subsidium* [...]*stolicum, quia grauiter inuadi*[...] *Caldeis infidelibus.* (2) Ὡροσκ[...] Astrologi. Passio SS. Chrysant[...] Dariae: *Nam omnes Magos et G*[...]*fantas, et Caldaeos, et hariolos* [...] *domui.* Hieron. in Daniel c. 2. [...] de Bulingerum lib. 2. de Ma[...] cap. 3.

† CHALEDIA, an via strata, agg[...] Gall. *Chaussée?* Ch. Ms. abb. de [...]striciis a. 1200. *A loco, qui dici*[...] *- - vsque ad costam de Myroans* [...] *chalediam Galteri.* V. *Calecia.*

CHALENDRA, V. *Chelandium.*

CHALENTVM, pro *Chalengum*, P[...]cticis *Calenge*, lis, calumnia, [...] Locus est in *Executores Chalenti.* [...] *Callengia.*

CHALFAGIVM, V. *Chafagium.*

CHALFATTA, V. *Chafallus.*

† CHALIA. Reg. *Olim* Parlam. Pa[...] ad a. 1295. *De chalia vero, de* [...] *dicti ciues fuere locuti, in casu* [...] *dicto dicta curia nostra tacet ad p*[...]*sens.* V. *Calma* 1. et *Chama.*

CHALIFA, CALIPHA. Ita appel[...]bant Saraceni supremos gentis [...] Principes, vocabulo Arabico, qu[...] successorem, vel haeredem significa[...] inquit Willelmus Tyrius lib. [...] cap. 19. et ex eo Iacobus de Vitri[...]co lib. 1. cap. 7. eo quod fu[...] eorum Prophetae vicem et success[...]nem iure tenerent haereditario. [...] Nicolaus Fullerus l. 4. Miscell. [...] cap. 16. et Vaterius in Praefat. [...] El-Macinum censent, hoc voca[...]lo, *Vicarios*, seu *Locum tenentes* [...] se appellitasse, Dei nempe. V[...] eo nomine in tanto honore et re[...]rentia a suis habebantur, vt q[...] pro numine colerentur, *nec* [...] *mandato et auctoritate illius quan*[...]*cunque potens aut nobilis appella*[...] *Soldanus, et omnes eius subditi,* [...] *Reges quam alii, pedes eius ad* [...]

rum prostrati reuerenter osculaventur. Verba sunt Iacobi de Vitriaco. Sed postmodum adeo inualuit Sultanorum potentia in rebus politicis, et militaribus, vt fere cum inani et specioso dignitatis nomine sola religionis, seu potius superstitionis Mahumetanae potestas penes Caliphas remaneret: vnde a Baldrico Dolensi lib. 3. Tudebodo lib. 4. Roderico Archiepisc. Toletano, lib. 7. cap. 10. Vincentio Beluac. lib. 32. cap. 54. Conrado Vsperg. et aliis *Papae et Apostolici suae gentes* vulgo appellantur.

HALIFATVS, Chalifae dignitas. Ge. El-Mac. l. 2. Hist. Sarrac. c. 6.

HALMA, CHALMS, V. *Calma.*

HALO, CHALONVS, pars supellectilis lecti, straguli species. Inuent. Ms. a. 1360. *Quatuor linteaminibus, uno chalone, vna mappa, vna tabaylline siue longeria.* Stat. synod. eccl. Castrens. a. 1358. *Lectum munitum . . uno lodice cum coopertorio de colore, vel alio chalone sufficienti.*

HALONDVS, CHALONNIVM, V. *Chelandium.*

CHALONGTA, monetae species, Gall. *Chaloinge* et *Chalonge.* Ch. Petri episc. Laudun. a. 1377. *De capitagio duarum chalongiarum.* Alia a. 1386. *De paruo capitagio 12. denariorum dictorum Chalonges.* *) An idem nummus qui Germanis inferioribus Schilling?

HALONNIVM, V. *Chelandium.*

HALONNVS, eadem nauigii species, in Ch. Ms. a. 1381.

HALONVS, V. *Chalo.*

CHALSEDONIVM, crystallum. A. a. 1321. Ms. *Vnum scacarium de lapide et chalsedonio cum familia.*

ALVC, piscis genus, V. *Labeo.*

HALVAGIVM, lignatio, Gall. *Chauffage.* Hist. Dalphin, to. 2. p. 411. col. 2. in Ordinatione Humberti II. a. 1340.

HALVARICVM, CHALVARITVM, Gall. *Charivari*, tinnitus et vociferationes, quibus in Gallia praesertim sponsis ad secundas nuptias convolantibus illudunt atque conuiciantur. Statuta synodalia Ecclesiae Auenion. an. 1337. apud Marten. to. 4. Anecd. 561. *Cum sponsae ad eorum traducuntur hospitia, de ipsorum domibus bona more praedonum rapiunt violenter, pro quibus pecuniarias ab inuitis redemtiones extorquent, quas expendunt in scurrilitatibus, et commessationibus inhonestis, quae - - Malprofiech damnabiliter appellant - - faciunt ludos obnoxios, quos vt eorum verbis contra honestatis labia vtamur in placidis, nominant Chaluaricum.* Ibid. col 582. *Qui tum contingit viros aut mulieres ad secunda vota pertransire et matrimonialiter coniungi, et dum in Ecclesiis matrimonia fidelium, et benedictione nubentium celebrantur, sponsum et sponsam circumstantes vociferando percutiunt - - quod ipsi tales derisores, raptores, diuini perturbatores officii et sacramentorum officia contemnentes Chauaritum in vulgari facientes seu fieri procurantes, a praedictis excessibus penitus et omnino desistant sub poena excommunicationis. Cheleualet*, dicitur in dioecesi Trecorensi, vt habetur col. 1119. Si diuersas sed incertas prorsus, variorum eruditorum coniecturas de huius vocis originatione videre vis, Menagium adito ad vocem *Charinari* in Etymolog. Gall. V. *Caria* et *Charinarium.* CHARAVALLIVM, apud eumdem Martenium eiusd. tomi col. 654. in Statutis Hugonis Biterr. Episcop. a. 1368.

CHALVNGIVM, actio qua quis rem aliquam repetit, Gallice *Calenge.* Tabular. Monast. Casae Dei in Instrumento an. 1254. *Sine contradictione chalungio, et impedimento quolibet.* V. *Callengia.*

CHALVNS, panni Catalaunenses. Statuta ordinis S. Gilberti de Sempringham: *aut pannos pictos, qui vocantur Chaluns.*

CHALYBA, V. *Caliba.*

CHAM, V. *Caganus.*

† CHAMA, supremum vmbellae vel lecti tegmen, Hispan. *Cama.* Ordo canonizat. Ms. a. 1494. apud Labb. *Vnum baldachinum cum chamis broccali de auro.*

CHAMAEMELVM, V. *Camomilla.*

† CHAMARLENGVS, pro *Camarlengus*, in Ordinar. Ms. Eccl. Lugd.

CHAMBE, cannabis, Germ. Hanf. Instr. an. 1477. ex Tabular. Casae Dei inter Fragmenta Hist. Stephanotii MSS. to. 4.

CHAMBELLANVS, V. *Cambellanus*.

CHAMBERLAGIVM, idem quod *Cambellagium*, seu certa pecuniae summa, quam vasallus debet domino feodali cum ei praestat hominium, in plerisque Consuet. Francicis *Chamberlage*, in aliis *Chambellage*, in quibusdam *Chambellenage*. Ch. Guillielmi de Furno pro Andrea de Montiohan Abb. Nobiliacensi an. 1370. apud Stephanotium to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. p. 1048.

CHAMBO, V. *Cambo*.

† CHAMBRELANIA, officium *Chambrelani* vel *Cambrerii*, in Ch. Ms. a. 1240. V. *Cambellanus*.

CHAMBRERIVS, cubicularius, Gall. *Chambrier*. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 309. col. 1. in Ordinatione a. 1336. V. *Chambrerius*.

CHAMBRVNCVLA, paruula camera, in Ch. an. 1278. apud Duchesn. in Probat. Hist. Vergiac. p. 205.

† CHAMELOTVM, idem quod *Camelotum*, in Ceremon. Rom. Ms.

CHAMEPEVCE, herbae genus, a Graeco χαμαιπιτυς, Plinio lib. 14. *Chamepityos*. Medicina Salern. pag. 228. edit. 1622. *Pessima habenda est cereuisia, quae conficitur ex rebus inebriantibus, nimirum ex lolio, vel Chamepeuce. Ea enim adeo efficitur valida et halituosa vt parum absit, quin bibentes paulo immoderantius ad insaniam redigantur.*

CHAMERA, CHAMERARIVS, V. *Camera*.

CHAMEVNIAE, Graec. Χαμευνίαι, humi cubationes: *Culcitae humo constratae*, apud Iulianum Antecess. Nov. 4. cap. 4. Glossae Phauorini: χαμεύνη, ταπεινη, κλίνη. Aliae: χαμευνια, ἡ ξυλοκοιτία. Hieronymus in c. 41. Ezech. Adde S. Theodorum Studitam in Vita S. Platonis num. 10. etc.

CHAMFRENVM, vox ibrida, ex χάμος, et *frenum*. Vtrumque idem est. Tabular. Vindocinense Thuanum cap. 84. *Dedimus Inoni vnum chamfrenum et Roberto vnas caligas v... culas.*

CHAMINERIVS, V. *Caminerius*.

CHAMINVS, iter, Gall. *Chemin*... *Caminus*.

† CHAMO, CHAMONAGIVM, ... ager exilis et incultus, idem ... *Calma* 1. Ch. Ms. a. 1377. *Item ... unum pratum cum chamonagio in ... cuitu dictae terrae existente - - ... quendam chamonem, situm desuper ... ctum sauzaium, qui continet ... vnum boissellatum terrae.*

† CHAMONNIAE, perperam ... *Chamennniae*, apud Sibrand. tom. ... Monum. sacr. p. 227.

† CHAMPAGIVM, vectigal agro ... positum, praestatio agraria, G... *Champart*. Ch. Ms. 1305. V. *Campa... ria* 3. et *Champeare*.

† CHAMPARDVM, idem, in Ch. Ms. Philippi pulcri a. 1303. V. *Cam... pipars*.

† CHAMPARIA, idem, in Reg. ... *Probus*. V. *Champeare*.

CHAMPARS, in Chartular. S. Mar... ni Pontisar. legitur pro *Camp...* quod vide.

CHAMPEAGIVM, ius pascendi p... ra in agris, pratis vel siluis non ... id etiam quod praestatur pro h... modi pascuis. Ch. Calomon... Dumbis an. 1397. *Pro champe... et aberagiis quae habet in dicto ...* sc. exsiccato.

† CHAMPEARE, pascere pecor... *campis* siue aruis, Gall. *Cham...* Inquisit. Ms. an. 1480. Vide *Cha... peagium*.

CHAMPEIVS, idem qui *Camparius* ... pra, camporum custos. Reg... *probus* fol. 12. a. 1262.

CHAMPERIA, officium *Camperii* ... *Champei*. Comput. Grasiuod. ... 1332.

CHAMPERIVS, idem qui *Champ...* Inquisitio 1220. in Hist. Dalp... t. 1. p. 129. col. 2. V. *Camparius*.

CHAMPERTORES, V. *Cambipartio...*

CHAMVERVM, cannabum, ... *Chanure*. Archiuum Maioris ... nasterii.

CHAMVLCVS, genus carpenti h... lis, vt nomen ipsum indicat. G... Lat. Gr. *Sclodia*, χαμουλκις, *St...*

χα...

καμηλιον. Ita recte corrigunt viri ... Gloss. Graec. Lat. χαμοῦλκος, ... Leg. *Trahea.* Ammian. l. 17. ... *Chamulcis impositus, tractus-... lentus per Ostiensem portam etc.*

...MVS, χάμος, frenum, in Bibliis ...

...S, V. *Caganus.*

...NABA, cannabis, Gall. *Chanvre*, ... Stephanotium in Antiquit. Pi... MS. to. 3. pag. 822. et iterum 831. V. *Canabis* 2.

...NABACIVM, tela cannabina, ... *Caneuas.* Chartular. Camala-... monast. dioecesi. Anic. V. ...

...NABERIVM, locus vbi seritur ... cannabis. Inuentar. *Piquet* n. 18. p. 41. de Volta fol. 13. ex Archi... Principis de Rohan. Passim oc... ibidem ac praesertim fol. 335. ... V. *Cabannaria.*

...NABERIVS, idem, in Ch. ... 1512.

...NALLIONVS, canaliculus, ... ductus. Ch. Ms. an. 1414. V. ...

...NAVA, idem quod *Canaua* 2. ... bis, in Tabular. ecclesi. Gratia-...

...NEBA, idem, in Antiqu. Pict. ... Stephanotii t. 4. p. 561.

...NAVVM, idem, in Chartular. ...

...NCELLETVS, pro *Chenetellus*, V. ... voce.

...NTELLERIVS, qui candelas ... vendit, in Lit. Ms. a. 1375.

...NECIA, alueus, canalis. Ch. ... inter Probat. tom. 2. Hist. ... p. 6. et passim alibi.

...NEVARIA, idem quod *Chanabe-*... Gall. *Cheneuiere*, in Chartu-... S. Vincentii Cenoman. fol. 80. ... *Cheneueria.*

...NEVERIVM, idem, in Act. ca-... eccl. Lugd.

...NGARE, permutare, a Gall. ..., in Chartul. Pontiniac. V. ...

...GIA, permutatio, Gall. *Eschan-*... Monast. Anglic. t. 2. p. 795.

...NIS, CHANOGLANVS, V. *Ca-*...

CHANRIA. Concil. Palentinum an. 1322. can. 19. *Ne ratione collationis huiusmodi beneficii, aut chanriae, seu alio quaesito colore aliquid praesumant per se vel per alios exigere, etc.* Forto scrib. *Changia*, commutationis, *Eschange.*

† CHANSONVS, pincerna, Gall. *Echanson*, vnde eius officium *Chansonaria* dicitur, in Testam. Ioh. comit. Tolos. an. 1270. inter Probat. t. 3. Hist. Occit. p. 592. Comput. a. 1408. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. p. 195.

† CHANTARVM, idem ac *Chanterium* Ch. Ms. a. 1370.

CHANTELAGIVM. Ch. Philippi Reg. Franc. an. 1273. pro Ecclesi. S. Mederici Parisiensis: *Habebunt Canonici in tota dicta terra - - roagium, foragium, siue chantelagium, et omnia emolumenta, etc.* Compotus Bailliuorum Franc. an. 1305. *In Praepositura Paris. - - de Busta castelletti - - de chantelagio.* Meminit praeterea *Chantelagii* vetus Franciae Consuetudo lib. 4. cap. *de Iustice Fonciere.* Arrestum Curiae Parlamenti Parisiens. a. 1331. pro alta Iustica etc. Boneuallis et S. Mauri etc. ex Archiuo Boneuallensi. Haec tributi species pro vino vendendo exsoluti *Chantelagium* dicitur a *Cantheriis*, Gall. *Chantiers*, qui sunt oblonga cellae vinariae tigna in quibus per ordinem dolia collocantur; († aut a segmentis dolii angulatis, Gall. *Chanteaux*): debebatur autem siue vinum generatim venderetur, siue singulatim, *en gros ou en broche.* V. *Cantelagium.*

CHANTELLVM. Libertates villae S. Paladii in Biturigib. a. 1279. *Quilibet per se tenens focum certum, et locum vel chantellum in dicta villa etc.* Infra: *Dum tamen velint soluere censsus consuetos et 12. denarios quolibet anno de praedictis foco, loco et chantello praedictas costumas tantummodo debitas haeredtatibus suprascriptis.* In Consuetud. Burbonensi art. 193. et 203. quatuor denarii quos serui seu *homines de capite* de annuo censu exsoluere tenentur *de Chantelle* appel-

appellantur, quod ratione foci ac mansionis debeantur.

CHANTELLVS, frustum panis amplioris, Gall. *Chanteau*, Germ. Kante. Instrum. vendit. Sergenteriae domini Episcopi Aeduensis a. 1271. *Item habet, et habere debet singulis annis idem Raulinus de quolibet pane quam falcatores comedunt in praeria praedicta vnum chantellum cuiuslibet panis.* V. *Cantellus*.

† CHANTERIVM, area, locus vacuus muro cinctus. Ch. Mſ. a. 1357. *Domum et chanterium.* V. *Chantarum*.

CHANTERIVS, (dolii genus statutae capacitatis,) Gall. *Chantier*. Libertat. Caselli noui in Biturigib. an. 1265. *Praedicti autem homines pro praedictis tenentur nobis et haeredibus nostris dare singulis annis in perpetuum sex chanterios boni vini et receptibilis conductos Biturgibus in domo nostra etc.* Ch. Mſ. Castri noui an. 1260. *Sex chanterios vino plenos - - XVIII. modios tantummodo continentes.* V. *Charetillus*.

CHANTO, quaedam pars armaturae. Testam. Ottonis de Rossilone a. 1298. apud Marten. t. 1. Anecd. col. 1306. *Do et lego vnam integram armaturam, meos cuissellos, meos chantones, meum magnum cultellum.* V. *Guantus* et *Wantus*.

CHANVANNARIVS MANSVS mansus rustici. Inquisit. t. 1. Hist. Dalph. p. 123. *De censibus et iuribus, quae capiebat selscalcus in mansis chanuannariis et bordariis.* V. *Cabanaria*.

CHAPA, Gall. *Chape*, Germ. Kappe, vestis pluuialis, quo vtuntur Clerici praesertim in Processionibus. Baluz. t. 2. Hist. Aruerniae p. 490. V. *Capa* 1.

† CHAPELETVS, sertum precatorium, in Inuent. Mſ. an. 1450. V. *Capellina* 1.

CHAPELLARIVS, petasorum opifex, vt videtur, a Gallico *Chapelier* († vel potius *caparum* artifex. V. *Capa* 1.) Computus a. 1202. apud D. Brussel de Feudorum vsu to. 2. ad calcem p. CXLVI. *Expensa - - Hugo Chapellarius de VIxx. et IX. diebus vsque ad omnium Sanctorum XV et XVI. ſ.*

CHAPERO, ibidem pag. cc. ... forte muri fastigium vtrimque ... natum, quod Gallice dicunt C... ron: *Expensa: Frater Hamand... bosco fossatorum, XIV. l. et pro ... perone de bosco communi XL.* ... *Chapuisare*.

CHAPES, monetae species. Chart... raldi Abb. S. Ioannis Angeriac... 1385. ex Chartul. eiusd. m... pag. 463. *Item cuilibet fratri ... mo et cuilibet sorori qui sunt ... mo S. Lazari X. solidos p* (sic) ... *quos denarios Camblentus debet ... dere.* V. *Chapotensis*.

† CHAPHAREGIVM. Martyrol. e... SS. Stephani et Sebast. Narbon. ... *Qui dimiserunt ecclesiae S. St... XL. solidos, et fuerunt in chap... gio de orto S. Martini.* An cent... pitis. V. *Capitale*.

CHAPITELLVM. (1) Receptac... curruum, aratrorum, et ali... quae pertinent ad agricultura... strumentorum. Ch. Domini de ... nay an. 1520. in pago Lugdun... *Iuxta chapitellum Ioannis* M... V. *Chappa*. (2) † Diminut. ... *pella*, pegma funebre, tumul... norarius. Testam. Mſ. Ludov... Valent. a. 1345. V. *Capella*.

CHAPOTENSIS MONETA. Ch. C... stantiae Comitissae Bigorrae a. 1... in Regesto Constabulariae Bur... lensis fol. 209. *Recepiss... pecunia numerata duo milia libr... Chapetens. bonorum legalium a ... stro Willelmo de Luda Thesaurar... gis Angliae.* Infra: *Mille libr... pot bonorum et legalium* fol. 219. ... *pot.* scribitur vt et f. 251. Ali... tus Regestum sub a. 1303. *In ... cesi Burdegal. currunt Burdeg... In dioecesi Petragor. currunt ... Marchenses. In Ageno currunt ... nald. Chapot. et Petragoric.* C... 1314. in 50. Regesto Tabular... gis Ch. 49. *Valorem annuum ... quingentarum librarum bonor... potensium reudualium extiman... prout in dioecesi Burdigalensi ... extimantur etc. Librae de* Cha... in Arestis Gandelosae 1250. in

sto Parlam. B. fol. 88. Nescio an ...mi isti *Chapotenses* fuerint ii, ...os *Chatos* vocabant vt infra anno... ...mus; ita vt vox sic conflata fuerit ...si *Chati Pictauenses*, id est, gal... ...e *Chats de Poitu* qui apud Picto... ...s potissimum cudebantur. Sed vi... ...n...t eruditiores an haec coniectu... ...admitti possit. V. *Chapes*. CHI... ...OTENSES, in Charta an. 1301. ...gem Philippi Pulcri Reg. Franc. ...1301. num. 85. ex Tabulario Re... ...io. Litterae Edward II. Angl. Re... ...is apud Rymer. to. 3. p. 359. *Cum ...bris memoriae - - Pater noster con... ...et Comiti de Andoignie ducentas ...s Chipotensium percipiendas per ...m - - - de quibus dictus Comes ...um recepit nisi 200. lib. Chipo... ...m et 19. lib. 3. sol. et 4. den. et ...olam sterlingorum, qui in Chipo... ...s, videlicet octo pro vno sterlin... ...omputatis etc.* Rursum occurrit ... p. 93. 113. 374. etc.

...APPA, receptaculum curruum, ...rum et aliorum, quae ad agri... ...am pertinent instrumentorum, ... *Chape*. Ch. Ms. a. 1463. V. ...*pale* et *Chapitellum*. Germ. ein ...

...PALE, forte idem quod *Chapi...* ... Tabular. Nantoliense in Pi... ...bus a. 1335. *Quandam pleidu... ...cum chappali domus, quod ...le erit partionarium inter me ...dam emptricem, in quo chappali ...ro etc.*

...AL, V. *Capsol.*

...ENIH, V. *Captennium.*

CHAPVISARE, materiarium opus ..., caedere, incidere, Gall. *Cha...*, vnde CHAPVISATOR, fa... ...gnarius, et CHAPVISERIA, ... materiaria. Occurrunt hae voces ... Arest. Parl. Paris. a. 1354. V. *Ca...are* et mox

...PVISIVS, CHAPVSIVS, ligna... ...faber, Gall. *Charpentier*, Gallis ... hodieque in multis Bressiae lo... ... *Chapuis*; vnde, inquit Borel... ... Dictionario, *Capusa*, quod ... Occitanos idem est ac in assu... ... frustra concidere. Addit Me... ... in Etymol. Gall. Petrocorien... ... *Chapuiser* breuiorem truncum esse quem vulgo dicunt *Billot*. Aduersaria MS. D. Aubret: *Claudius Tonel Chapuisius*. Computum anni 1347. Hist. Dalph. tom. 1. pag. 85. col. 1.

CHAPVLARIVM, vt *Scapulare*, vestis tegens scapulas. Computus a. 1202. apud D. Brussel de Feudorum vsu tom. 2. pag. CLVI. ad calcem col. 2.

† CHARA. (1) Radicis species, Plinio Lapsana. Caes. de Bello ciuili l. 3. c. 40. V. Martinii Lex. v. *Lapsana*. (2) Facies, vultus, caput, Gall. *Chere* et *Chiere*. Lit. remiss. Ms. an. 1352. V. *Cara* 1.

† CHARACHA, l. ac *Caraca*, nauis oneraria, ap. Ioann. Mercur. Corrig. in opere Lud. XII. c. 42.

CHARACTER. (1) Στίγμα, nota, stigmatis poena. Odo. Cluniac. de Vita S. Geraldi lib. 1. c. 20. *Quantum vero ex aequalitate personarum comici potest, personas illas reorum, qui se in malum destinauerant, aut damnis coercebat, aut charactere adustionis inurebat.* Edict. Henrici Imp. a. 1023. in Chronico Laurish *Et insuper in vtraque maxilla ferro ad hoc facto etiam candenti bene caraxetur et comburatur. Characterem animali infigere*, in Leg. Wisig. lib. 8. tit. 5. §. 2. CHARACTERIO, pro *Character*, signum, Testam. Bertichramni Episcopi Cenoman. *Illi vero qui meum characterio habuerunt etc.* (2) CHARACTERES MAGICI. S. August. de Tempore Serm. 163. Rabanus lib. 3. de Instit. Cleric. c. 16. Ordinationes Ludouici Regis a. 1254. in Codice MS. Consuetud. Tolos. fol. 52. *Iudaei cessent ab vsuris et blasphemiis, sortilegiis, characteribus etc.* Synod. Compostell. an. 1114. can. 7. *Characteres coram totius Ecclesiae conuentu siue publico concilio fieri iubemus, aliter factos valere inhibemus.* V. *Caragus*. (3) † CHARACTER CLERICALIS, tonsura seu corona, qua clericus designatur. Ch. Ms. a. 1339. V. *Caratheria*. (4) † CHARACTER NOMINIS, idem quod *Monogramma*. V. *Character* 3.

CHARACTERATUM FERRUM, Vdalrico Cluniac. ferrum est in quo panis ad sacrosanctum Missae sacrificium destinatus coquebatur. Vide Mabill. de Liturgia Gall. p. 184.

CHARACTERIZARE. (1) Idem ac *Charaxare*, scribere. Dudo lib. 3. de Morib. Normann. p. 152. *Quid super hoc characterizabunt Dialectici.* (2) Typis imprimere subiecto prelo. Res Moguntiacae to. I. p. 120. edit. 1722. ex quodam MS. eiusd. vrbis de arte imprimendi: *Hoc autem vrbis nostrae Moguntiaci triumphale perpetuae laudis est praeconium quod hanc ingeniosam characterizandi artem* (reperit, anno circiter 1440.)

† CHARACTERUM, signum, terminus, quo agri limites signantur. Ch. a. 832. in Append. ad Marc. Hispan. p. 769.

CHARAGIUS, V. *Caragus.*

CHARAGMA, character, imago. Gr. *χάραγμα.* Auianus: *Sicut nummus habet charagma Caesaris, sic homo habet charagma Dei.*

† CHARARRA, onus *carri.* Ch. MS. a. 1321. V. *Caraka.*

CHARAVALLIUM, tinnitus, et vociferationes, quae Galli vocant *Charivari.* V. in *Chaluaricum.*

† CHARAVARIA, idem quod *Chariuarium*, in Stat. Guill. de Burgo Matiscon. ante a. 1337.

† CHARAVARITIUM, idem, apud Mourques in Comment. ad Stat. Prouinc. p 309.

CHARAVVENO, V. *Charecna.*

CHARAXARE, CARAXARE. (1) Scribere. Glossae Isonis Magistri: *Caraxo Gr. est, scribo. Inde Caraxauit, id est, scripsit.* Papias: *Caraxare, scribere, Caraxatum, id est, scriptum.* Vgutio: *Caraxare, a character, id est, scribere.* Isidorus: *Caraxatis, scriptis.* Gloss. MS. Reg. Cod. 1701. *Caraxare, Garser.* Gloss. Saxon. Aelfrici: *Caraxatio, Gescrit,* id est scriptura. Prudentius Hymn. 14. *Charaxat ambas vngulis scribentibus genas.* S. August de Altercat. Eccles. et Synag. *Cum primum Moyses in monte Syna charaxatas decalogo tabulas accepisset.* (2) Pingere. Gregor. Turon. lib. 7. Hist. cap. [illegible] *Tu es pictor ille qui - - per [illegible] parietes atque cameras caraxa[illegible]* Lib. 9. c. 5. *Vasa per domos [illegible] rum signis nescio quibus caraxata [illegible]* Lib. 1. de Miracul. cap. 51. [illegible] *tes domorum atque templorum [illegible] reneur atque caraxarentur.* [illegible]

CARAXARE, est etiam delere, [illegible] culare, attramento inquinare. G[illegible] vett. *Charaxo, induco,* [illegible] Excerpta Pithoeana: *Charaxatis* [illegible] *ptis, inductis, cancellatis.* [illegible] *Charaxare, eximanire, scribere.* [illegible] *eximanire*, est delere. *Caraxia* [illegible] *manita*, id est, deletio. *Cara*[illegible] *exinatita*, in Glossario MS. San-G[illegible] man. n. 501.

CHARAXARIUS. Gloss. Isid. *Notari*[illegible] *scriptor, charaxarius.*

CHARAXATURA. (1) Pro [illegible] habetur in Testamento S. Re[illegible] Archiepiscopi Remensis: *In [illegible]* stamento) *si qua litura vel cha*[illegible] *ra fuerit inuenta, facta est me* [illegible] *sente, dum a me relegitur et* [illegible] *tur.* Bertichramnus Cenoma[illegible] Episcopus in Testam. apud B[illegible] in formul. *Si qua liturae, si* [illegible] *terae adiectae sunt, vel detractae* [illegible] *feci.* (2) CHARAXATURA, [illegible] mata Principis charactere notata [illegible] bertus lib. 3. de Vita sua c. 7. [illegible] *terea cum ad singulas quasque* [illegible] *nouorum numismatum promo*[illegible] *rebantur edicta, ne quis pessima*[illegible] *caraxaturas cauillaretur etc.*

CHARBONARE, carbonem co[illegible] in ordinatione an. 1340. Hist. [illegible] phin. to. 2. p. 411. col. 2. V. [illegible] *bonare.*

CHARBONERIA, ibidem, locus [illegible] carbones conficiuntur. V. [illegible] *naria.*

CHARBONETUS, qui vendit car[illegible] nes. Litterae Philippi Pulcri [illegible] 1313.

CHARCHARE, onerare, Ital. *Ca*[illegible] *re, Gall. Charger.* Ch. a. 124[illegible] Tabulario San-German.

† CHARCHIA. Ch. MS. a. 1[illegible] *Item* (acquisiuerunt) *duas partt* [illegible] *taedecimae partis charchiarum* [illegible] *nium terrarum Sinciaci.* Meliu[illegible] fra *Chaciarum*; V. *Cacia.*

ARDO, vt *Cardo*, pecten ferreum quo lana pectitur. Skenaeus de Verborum significat p. 37.

CHARERIA, via, illa proprie, per quam *carrus* transire potest. Ch. a. 1331. inter Probat. vlt. Hist. Trenorch. p. 244. V. *Carreria*.

CHARETIL, († idem ac mox *Charetillus*.) Regestum Philippi Aug. fol. 69.

CHARETILLUS, cadus, dolium, idem ac *Caratellus*, et *Caratillus*. Chartar. Normann. Mſ.

CHARETIUM, vectura, quae fit cum *carro*, seruitii genus. Chartar. Normann. Mſ. V. *Carratum*.

CHARETUM, idem, in Ch. Mſ. Lud. VII. reg. Fr. an. 1179. Vide *Carreia*.

CHAREVERIUN, idem ac *Chareuvium*, in Aresto a. 1330.

CHAREYUM, V. *Carreium* in *Carreia*.

CHARFAGIUM, ius percipiendorum lignorum in aliena silua ad focum et alios vsus domesticos. Gall. *Droit de Chaufage*. Charta Cassaniae a. 1226. V. *Chafagium*.

CHARFALIUM, i. q. *Chaafallum*, in Ch. an. 1269. inter Probat. Hist. Lugdun. p. 4. V. *Chaafaudus*

CHARGAGIUM, onerum impositio. Officium *chargagii et descharchagii* vinorum, in Memoriali Camerae Comput. Paris. fol. 57.

CHARGARE, inquirere, Gall. *Chercher*. V. *Circamanaria*.

CHARGATORIUM, forte locus, vbi onerantur merces. Ch. Mſ. an. 1317. *Decem sol. Turon. censuales* ... *quaedam chargatorium Petri* ... V. *Cargatorium*.

CHARGEOURS, apud Anglos, vt *a Charger*. Testam. Radulfi de Neuill apud Madox Formul. Anglic. pag. 437. *Item do et lego Ioannae vxori meae tertiam partem bonorum meorum mobilium cum optimo meo auri, cum VI. Chargeours* ... *discis argenteis* - - *Item do* ... *Ricardo de Neuill filio meo II.* ... *XXII. discos etc.*

CHARGER, CHARGERUS. Leges ... Scotic. cap. 125. *Si homo* ... *femina burgensis moriatur* - - - *haeres habebit* - - *discum paropsidem, quod dicitur le Dibler, vel Chargerum, cyphum.* Testam. Ioh. de Neuill apud Madox Formul. Anglic. p. 427. *Item Radulpho filio meo* - - IV. *ollas lagenas* XXIV. *peces*, IV. *duodenas coclearium*, VIII. *Chargeros etc.* Anglis, *a charger* est *doubler, or, grent plaster*, patina, paropsis. V. *Dibler*.

CHARGIA. (1) Onus, Gall. *Charge*. Ch. a. 1309. Hist. Dalphin. to. 1. pag. 98. col. 2. (2) † Pondus definitum, statuta mensura Reg. eccl. Andegav. ad a. 1443. *Sex pipae vini* - - *sex chargiarum frumenti* Germ. eine Last. (3) † Tributum, vectigal, Gall. *Charge*. Ch. Mſ. an. 1387. (4) † Accusatio, criminatio, Gall. *Charge*. Sentent. episc. Carnot. a. 1525.

† CHARGIAGIUM, vectigal, quod pro vino super carrum onerando et exportando pensitatur, Gall. *Chargage*. Ch. Mſ. a. 1375.

CHARGIARE, onerare, Gall. *Charger*, in Ch. Philippi I. Franc. Reg. a. 1207. apud Duchesn. Hist. Norman. p. 1063.

CHARGIATUS, oneratus, Gall. *Chargé*. *Equi chargiati*, in Statutis Willel. Reg. Scotiae c. 12. § 1.

† CHARIAMENTUM, carrus. Arest. Mſ. a. 1391. V. *Chariotum*.

CHARIARE, carro vehere, Gall. *Charier*. V. locum in *Fenatio*.

CHARIATUS, oneratus, Gall. *Chargé*. Codex MS. redditUum Episcopatus Autissiod. V. *Charchare*.

† CHARICA, oblatio, vt videtur, quae ex *Charitate* seu gratuito fit. Ch. Mſ. Rob. Vicecom. Bles. *Tertiam partem redditUum ecclesiae* - - - *tam in offerendis quam in sepulturis seu decimis siue charicis.* Vide *Caritas* 10.

† CHARIDA, domus *charitatis*, Hisp. *Charidad*. Arest. an. 1336. V. *Caritas* 6.

CHARIERUM, Gall. *Charroi*, vectura quam vassalli dominis exsoluebant. Litterae Ludouici VIII. Franciae Regis a. 1224.

CHARIOTUS. (1) Gall. *Chariot*, currus constans quatuor rotis. Legitur

tur in Formul. Anglic. Thomae Madox p. 429. vbi *Chariot* accipitur pro curru, quo corpus defuncti defertur ad humationem. † CHARIOTVM, in Ch. Phil. Pulcri an. 1299. (2) † Focus, pyroforum, quod quatuor rotis, vt carrus, constaret, sic dictus, in Chartul. eccles. Carnot. V. *Curriculus.*

CHARIS, idem, vt videtur, quod *Charierum*, Gall. *Charroi.* Chartular. S. Vandregesili to. 2. pag. 125. in Charta an. 1237. *Per redditus et seruitia dicto feudo pertinentia videlicet karrucam, hercam, et charim semel in anno.*

CHARISTA, pro *Charta*, alias legebatur apud Anastasium in Vitis Rom. Pontif. V. Murator. tom. 3. p. 152. col. 2.

CHARISTERIVM, donum gratuitum quod hodie singulis quinquenniis Regi praestat Clerus Gallicanus, Gallis *Don gratuit*, sic dictum quod gratuitu pensitetur. Compendiosa Beneficiorum Expositio fol, 39. *Est tempore necessitatis et synodi generalis aliud indictum, quod Charisterium appellatur, et indicitur ab Episcopo Clericis, et credo hac indictione fructus non minui.* Laurentio in Amalthea *Charisterium*, vt et Graecis χαριστήριον, *Munus est quod datur ab eo, qui gratias agit.*

CHARISTEVM, V. *Caristeum.*

CHARITADERIVS, V. *Caritaderius.*

CHARITAS, etc. V. *Caritas* etc.

CHARITATIVVS, V. *Caritatiuum.*

† CHARITOSVS, dilectus, beneuolus, amicus, ap. Agnet. Pontif. V. *Caritosus.*

CHARIVARIVM, ludus turpis tinnitibus et clamoribus variis, quibus illudunt iis, qui ad secundas conuolant nuptias, Gall. *Charivari.* Concil. Turon. a. 1445. *Insultationes, clamores sonos, et alios tumultus in secundis et tertiis quorundam nuptiis, quos Chariuarium vulgo appellant propter multa, et grauia incommoda prohibemus sub poena excommunicationis.* Vide Statuta Ecclesiae Meld. a. 1365. inter instr. eiusd. Hist. t. 2. p. 503. et supra *Chaluaricum.*

† CHARMEA, praestationis spec[ies] Gall. ol. *Charme.* Ch. a. 12[..] ter Instr. to. 8. Gall. Christ. p. [..] *De charmea, quam dominus Hugo tenet, medietas cedet abbati.*

† CHARMEN, CHARMINVS, c[ar]pinus, a Gall. *Charme.* Libert[as vil]lae de Mailliaco a. 1224. V. mo[...]

CHARMVS, idem. Occurrit in C[h.] Guillielmi Episc. Antissiod. a. 12[..] et in Ch. Petri Comitis eiusdem [...] bis a. 1213. V. *Carmus.*

CHARNAGIVM. (1) Carnium e[xa]ctio. Hist. Dalph. t. 1. p. 41. [Pas]sim occurrit. V. *Carnaticum.* (2) † Carnes ipsae animalium. Lib[ert.] villae de Alauardo a. 1337.

CHARNELLI, murorum pinnae, Gr[ae]cis, πτερά et πτέρυγες, Gallis, C[har]neaux, vel *Carneaux.* Chronolog[ia] Augustinensis Cantuariensis: *Char[ta] de Charnell. faciendis super muros E[c]clesiae.* Alibi: *Carta de Charnellis [...] ne nouae portae.* V. *Kernellare.*

CHARNENE, CHARNEVVS, al[l]uius ager, vt videtur, forte sic [di]ctus, quod vulgo fiat e terra flu[...] *charreata* seu aduecta. Ch. a. 13[..] e Chartulario Athanacenae fol. 1[..] *Nos Humbertus dominus Bellivici [...] tebamus passonagia molendinorum [...] ripa Rodani, inuentiones trabium, [...] tellos, venationes, insulas, et c[har]nenos sitos vel accrescentes de nouo [in]fra terminos praedictos.* Inuent[arium] Recogn. n. 18. cap. 41. de Vo[...] fol. 331. ex Archiuo Principis [de] Rohan: *Item super Philiberto et [Jo]hanne Lonnie, Poncio Sonie pro t[er]ra et Charnene scitis ex Pont pert[...] confront. cum terra dicti Lonis [...] et cum Charnene nobilis Iohannis Ioncario.* Et fol. 333. *Pro prato Charnene scitis a las Rameyros,* [...] Iterum occurrit fol. 334.

CHARNER, V. *Carnarium.*

† CHARNERAGIVM, tributum [...] animalibus, i. q. *Carnaticum.* C[h.] Ms. a. 1197. V. *Carnalegium.*

† CHARNERIA, verticulae, G[all.] *Charniere.* Comput. Ms. a. 1245. [V.] *Carneria* 2.

CHARNERIVM, ossarium, coeme[te]rium, Gall. *Charnier.* Ch. Ms. [a.] 1327. V. *Carnerium* 2.

CHA

IARNETGIVM, V. *Carnaticum.*

ARNEVVS, V. *Charnene.*

AROCNA. In lege Sal. titulus 64. est De *Carocna* seu *Caroena*, vt quidam Codd. praeferunt, vel vt Heroldina *de Harowenno.* Lex vero est de iis, qui de manu alterius aliquid per vim auferunt. Wendelino *kruenen* et *kroënen*, est conqueri, *Caroena*, querimonia. Loccenius vero lib. 3. antiqu. Sueco-Gothicar. cap. 6. *Charoenem*, quasi abacti pecoris raptum interpretatur, *ut gartuf* Suecice *abigens*, *rett*, *raptus.* Eccardus praefert *Charowene*, quod inquit, idem est ac Saxonicum *Gerouen*, vel Germanicum *Geraubten*, et rapinam designat.

HAROLARE, saltare, Gallis *Caroler.* Matthaeus Westmonast. a. 1305. *Gens quidam plures viros ac mulieres Anglicos, mixtim charolare nudes et psallere ante se.*

CHARPA, Gall. ol. *Charpe*, instrumentum ferreum, quo ad secandum vtebantur. Arest. a. 1345.

CHARPANTARE, Gall. *Charpenter*, materiarium opus facere. Ch. Ms. a. 1229. V. *Carpentum.*

CHARRAAGIVM, operae quas vasalli dominis praestare debent cum carris et iumentis, Gall. *Charroi* vel *Charriage.* Hist. MS. S. Cypriani Pictav. ex Tabulario eiusd. fol. 35.

CHARRAGIVM, idem, V. *Carregium* in *Carreda.*

CHARRALIS, via per quam carrus transire potest. Ch. a. 1406. V. *Carralis* et *Carrabilis.*

CHARRATA, idem quod *Charrata*, quantum carro vehi potest, Gall. *Charretée.* V. *Carrata.*

CHARRE, V. *Charrus.*

CHARREA, onus carri, Gall. *Charrée.* Ch. Ms. a. 1211. V. *Carea.*

CHARREAGIARE, vehere carro, iumento, vel naui, Gall. *Charrier.* Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 160. V. *Carriare.*

CHARREAGIVM, idem quod *Charraagium.* Occurrit in Ch. a. 1256. ap. Stephanot. t. 3. Antiqv. Pictav. MS. pag. 863.

CHARREAMEN, eadem notione. Libertat. oppidi Iasseronis in Sebusianis an. 1283.

CHARREAMENTVM, CHARI... Comput. a. 1324. Hist. Dal... p. 86. col. 1.

CHARREGIARE, carro vehe... dem p. 78.

CHARREIVM, idem quod *Ch...* Pluries occurrit.

CHARRERIA. (1) In Gesti... lielmi Maioris Episc. Andega... videtur sumi pro ea naui... quam *baccum* appellant, ... mines se et res suas in fluui... vehunt defectu pontis. Ad... 312. Etiamnum pontones... Ararim nauigant, *Carrieres* colis nuncupantur. V. *Carr...* Opera *Carri*, domino debi... a. 1380. apud Baluz. to. 2. V. *Carreda.* CHARROIA... Gall. *Charroi.* Ch. apud eu... luz. t. 2. p. 120. (3) † T... seu vectigal, quod a trans... per *carreriam* exigitur, v... ex *carris* percipitur. Ch. apud Chiflet. in Beatr. con... 48. V. *Carreria* 1. et *Carre...*

† CHARRERIVM, idem ac ...*gium*, in Ch. Ms. a. 1230.

CHARRETA, onus *carri*, Ga... *retée*, in Libertat. oppidi...

† CHARRETADA, CHAR... idem, in Libert. Montisfer...

† CHARRETARIVS, CHA... RIVS, CHARRETARIVM via, per quam carrus transi... Ch. Ms. a. 1319.

† CHARRETIVM, Gall. *Ch... Charrety*, pars carri, quae ponitur. Chartar. Norm... V. *Charterius.*

† CHARRETO, carrorum duc... *Charretier.* Comput. Vien. i... a. 1388.

CHARREVM, opera carri do... uenda. V. locum *in Fenatic...*

† CHARREYARE, carro veh... *Charrier.* Lit. remiss. an. 1... *Carreare* 2.

† CHARRIAGIVM, idem a... *gium*, in Arest. a. 1346.

† CHARRIOTVM, CHARI... idem ac *Chariotum.* Co... 1480.

† CHARRO, carrorum fab... *Charron.* Inquisit. Ms. de fore...

et S. Odonis Cluniacensium audiendi et suscipiendi in Ecclesiam ex antiqua consuetudine poenitentes, et nuptiales chartas faciendi licentiam indulgemus. Id est matrimonii Sacramentum impertiendi. CHARTAPAGENSIS. V. mox post *Chartas Regias*. CHARTA PARICLA, V. *Paricla*. CHARTA PARTITA, V. *Chirographum*. CHARTA PERFORATA *in iudicio*, in Lege Ripuar. tit. 58. §. 5. tit. 59. §. 3. quae falsitatis conuicta erat. CHARTAE PER PERTICAS PENDENTES, *propter grandinem*, auertendam nempe: superstitio quae prohibetur in Capitulis Caroli M. an. 789. c. 18. CHARTA PROBANS, quae legitime coram testibus signata in quocumque iudicio locum habet testimonii publici et irrefragabilis; dicitur autem *probans* quia caussam quam continet, euidenter probat; quo sensu etiam dicitur scribi aliquid *in forma probante*. Haec fere Henschenius in notis ad Miracula B. Ioachimi Abb. Florensis, to. 7. Maii p. 124. CHARTA PER PVNCTVM CONFIRMATA, dicitur ea quam quis confirmat puncto addito, cum prae ignorantia nihil amplius potest scribere, vt hodie pingunt crucem, qui nesciunt litteras. Ch. anni 1179. ex paruo Chartulario S. Victoris Massil. fol. 180. *Ego Willelmus filius Willelmi de Dropo, qui seipsum dat Deo et S. Victorii, per punctum confirmo*. CHARTA DE RABI. Fori Oscenses Iacobi I. Regis Arragon. an. 1247. fol. 12. *Et si accidit quod Christianus habet Chartam de Rabi, non potest negare Iudaeus: quia Charta de Rabi facta valet, quantum testes contra Iudaeos*. Id est scripta ab vno eRabinis Iudaicis. CHARTA RECORDATIONIS. Papias: *Cautio a cauendo, dicta, Breue vel Charta recordationis*. Vetus notitia in Tabular. Priorat. Neronis villae fol. 22. *Litera recordatur quod mentis debilitas obliuiscitur vnde cunctorum memoriae praesentamus*, etc. V. *Notitia*. CHARTAE REGALES, apud Marculfum sunt eae, quae ante Regem, vel quae a Rege conficiuntur. Has et *Praeceptiones regales* vocat. Ita CHARTAS REGIAS, Angli vocant donationes et Ch[...] factas a Rege. Vide Bractonum [...] cap. 6. n. 3. et Fletam lib. 5. c. 1[...] vbi haec habent de distinctione Ch[...]tarum: *Sciendum quod Charta[...] alia Regia, alia priuatorum, et [...]giarum, alia priuata, alia com[...] alia vniuersitatis, etc.* Quas vero [...]uatorum Angli vocant, CHA[...] PAGENSES appellat Marcu[...] quas lib. 2. complexus est, cui [...] titulum indidit: *Incipit scedula q[...]liter Chartae Pagenses fiant*: sub q[...] comprehenduntur quae vnoqu[...] Comitatu et pago in praesentia C[...]mitis, aut Vicarii, aut Cente[...] aut etiam priuatim peragi pos[...] Alia enim negotia hominum, [...] ipse ait in Prologo lib. 1. *tam in p[...]latio quam in pago peraguntur* CHARTA ROGATA. Ita Itali vocant Co[...]*tratto stipulato*, quod eam testes r[...]garentur subscribere, et his fer[...] verbis claudi soleret: *Signum N. [...] N. qui chartam istam scribere [...]runt, et testes firmare rogauerunt*, [...] est apud Gofredum in Episcopis N[...]ciensibus pag. 158. Et in alia cha[...]ta apud eumdem p. 182. *Testes r[...]gati* dicuntur, qui Chartam, su[...]scribunt. Glossae Basil. ἐῤῥογάτοι, παρακληθέντες μάρτυρες. Tabu[...] Papiense ann. 1354. *Ego - - no[...]rius hanc chartam mihi fieri roga[...] tradidi et scripsi etc.* Tabul. S. Cy[...]ci Niuern. ch. 43. *Ioannes pr[...] tabellio rogatus scripsit*. Et ch. 4[...] *Sign. Trudgaudi Eleemosynarii, [...] hanc donationem fieri, vel affirm[...] rogauit*. Tabular. Celliniacen[...] *Signum Genesii, qui hanc chart[...] rogare fecit et ipse firmauit, et al[...] firmare rogauit*. Statuta Mediol[...] I. part. c. 556. *Et quod ipsi Pr[...]notarii non possunt rogare vel [...] aliqua instrumenta*. Vide chartas d[...] scriptas a Mabill. de Re Diplom[...] p. 378. 468. 473. vbi testes rog[...] subscribunt. Tabular. Eccl[...] Vzetiensis an. 1215. *Coram sub[...]ptis rogatis testibus recognosco* [...] Denique charta donationis Leot[...]riae an. 695. tom. 2. Saeculi 3. [...] Ord. Benedict. pag. 615. sic cl[...]tur: *Ragnoaldus Diaconus rog[...]*

scripsit. V. Matth. Villaneum l. 8. c. 5. Rollandinus in Tractatu Notularum: *In aliquibus locis Rogationes appellantur Notae quia sunt notae instrumentorum, quae ideo etiam vocantur Rogationes, eo quod illas rogatur tabellio scribere, et ex illis facere instrumentum.* CHARTA SPONSALICIA, V. *Sponsalicia.* CHARTARVM TOMI, Gregorio Turonensi l. 10. c. 19. idem sunt quod eidem *Regesta*, *Scrinia*, aliis *Archiua* in quibus plures chartae continebantur. CHARTVLA TRANSFVSIONIS, seu cessionis, in Tabulario Einatensi Ch. 370. CHARTA SACRAMENTALIS, V. *Sacramentalis.* CHARTAM SCRIBERE, Notarium agere, apud Muratorium to. 1. part. 2. p. 105. col. 1. in Legib. Caroli Magni. CHARTA SEMIPLANTARIA, Vide *Complantum.* CHARTA SENICA, V. *Senica.* Vide Glossarium Lindenbrogii. † CHARTA VSVFRVCTVARIA, seu *vsufructuariae donationis*, qua aliquid vsufructuario et precario iure tenendum conceditur, ap. Mabill. in Supplem. ad diplom.

(2) CHARTA, lamina. Anastasius in Sergio PP. *Trullum vero eiusdem Ecclesiae fusis chartis plumbeis cooperuit atque muniuit.* V. Salmasium de Modo vsurar. p. 401.

(3) † Pro *Chatta* vel *Catta*, felis occurrit in Pact. a. 1193. ap. Murat. t. 2. Antiq. Ital. med. aeui p. 894.

CHARTACEVM, archiuum. Χαρτοφυλάκιον. Acta accusationis Polychronii Episc. Hierosol. *Hunc indiculum collegit Archidamus - - - et in chartaceum Ecclesiae collocauit.*

CHARTADA, V. *Charretada.*

CHARTAPACIA, charta pacis, seu qua a Principe pax indicitur. Fori Arragon. l. 9. tit. de Pace etc. *Et in hoc maxime et in omnibus aliis fueris, Chartapaciis, et fori, qui de hoc loquuntur.*

CHARTARIVM, archiuum, chartophylacium, locus, in quo chartae et documenta domestica reconduntur. S. Hieron. l. 3. in Ruffin. c. 5. *Si a me fictam epistolam suspicaris, cur eam in Romanae ecclesiae chartario non requiris?* V. *Chartularium.*

CHARTARIVS. (1) Chartae opifex, aut negotiator. Diomedes l. 1. *Chartarius, qui chartas vendit.* Gloss. Graeco-Lat. χαρτοπώλης, *chartarius.* Lapis sepulcralis Romae: *Locus Valeriani chartari.* (2) Interdum pro *Chartulario*, seu commentariensi sumitur, vt apud Ennodium lib. 7. Epist. 1. Senatorem lib. 8. Variar. Epist. 23. et Messianum Presbyt. in Vita. S. Caesarii Arelat. p. 257.

CHARTARII LOCI, V. *Papyrus.*

CHARTELAGIVM, V. *Cartularium.*

CHARTELLARII, V. *Chartularii* 2.

CHARTERIA, regio, Gall. *Quartier.* Ch. anni 1236. in Probat. Hist. Meld. t. 2. p. 137. † Mendose pro *Charreria*, quod vide.

CHARTERIVS, plaustrum, vel illa pars plaustri, quae rotis incumbit, Gall. *Charti.* Ch. Petri Episc. Meld. ann. 1229. e Tabulario eiusd. Ecclesiae: *Habebant homines dictarum villarum in dicto nemore - - - omnem arborem praeter quercum et fagum - - - ad aedificandum et aratoria carrucarum, et ad charterios, et herciās, etc.* V. *Charretium.*

CHARTIATICVM, quod pro chartis officialibus praestatur, ap. Vlpianum in leg. Diuus, D. de Bon. damn. Ministris enim magistratuum chartas praebitas fuisse ex l. 2. Frontini de Aquaeduct. adque adeo ipsis iudicibus ex Nou. Iustiniani 8. c. 1. et Senatore lib. 11, Epist. 38. colligitur. Quae quidem Chartarum praebitio et inlatio *Chartarum collectio* eidem Senatori dicitur l. 9. Epist. 15. Theophanes et ex eo Anastasius Bibl. in Hist. Ecclesiast. p. 172. Auctor Miscellae Cedrenus et Zonaras scribunt Nicephorum Generalem tributa ac vectigablia publica auxisse, et *Chartiatici* nomine exegisse in singulos duo ceratia. *Siliquas* vertit Anastasius. V. *Cuiac.* l. 4. Obseru. c. 18.

CHARTICINIVM, chartarum fasciculus, Gallis *Liasse.* Cencius Camerarius in libro Censuum Romanae Ecclesiae.

CHARTIGRAPHVS, notarius, vel cancellarius. Ch. Roberti Regis Franc. an. 1008.

† CHARTVS, perperam pro *Cattus*, machina rectoria, ap. Vincent. Beluac. in Spec. histor. V. *Catus* 2.

CHARVAGIVM, terra, quae caruca seu aratro colitur. Chartularium Campaniae fol. 82. apud D. Brussel de Feodorum vsu t. 2. p. 946. col. 2. V. *Carrucagium* 2.

CHARVCATA TERRAE, in Tabulario Fontis-Ebraldi, idem ac *Carrucata*, quod v.

† CHARVERIA, baculus grossior. Lit. remiss. Ms. a. 1353: *Tenentes in manibus duas charuerias seu grossos baculos bosci.*

CHASALAMENTVM, V. *Casamentum.*

† CHASAMENTVM, CHASSAMENTVM, casa, domus cum agri portione. Chartul. Montis-Moril. V. *Casale.*

CHASDIVM, panni pretiosioris species, villosus sericus, Gall. *Veloux* vel *Velours*, Germ. Sammt. Epistola Basilii Imp. ad Hadrianum II. PP. in fine Octauae Synodi: *Transmisimus autem Sanctitatae vestrae vestimenta diaspra tria, Esophorin dicitrinum cancellatum vnum, Chasdium oroheum vnum, cavzulin dirodinum habens ornaturam auream, etc.* Χάσδιον, Achmeti c. 226. 249. et in Synodo Florentina. V. Meursium et Glossarium mediae Graecit. in χάσδιον.

CHASEA. (1) Venatio, V. *Cacia.* (2) Via per quam aguntur animalia, V. *Chazea.*

CHASEATI, V. *Casati.*

CHASFALLIVM, tabulatum, species lignei propugnaculi, Gall. *Echaffaut.* Compromissum an. 1341. t. 2. Hist. Dalphin. p. 429.

† CHASELLVM, idem quod *Chasamentum*, in Lit. Ms. Phil. V. ann. 1317.

CHASII, V. *Assasini.*

CHASLANIA, idem quod *Castellania*, Gallice *Chatellenie.* Inquisitio ann. 1220. pro loco Capreriae, Hist Dalphin. t. 1. p. 123. V. *Caslania.*

† CHASSA, a Gall. *Chasse*, capsa in qua sanctorum reliquiae reponuntur. Acta capitul. eccl. Lugd. V. *Cassa* 3. et mox *Chassia.*

† CHASSAMENTVM, Vide Ch[...] *mentum.*

CHASSIA. (1) Capsa reliqu[...] sacrarum, Gall. *Chasse.* Locus e[...] *Capisternum.* V. *Cassia* et Ca[...] (2) † Venatio, Gall. *Chasse.* [...] uent. Chartar. reg. ann. 1482. [...] *Chancia* 2.

† CHASSIARE, venari, CHASS[...]TOR, venator, in Consuet. D[...]bens. Ms. a. 1325. V. *Caciare.*

† CHASSICIA, pala, funda, G[...] *Chaton.* Inuent. S. Capellae P[...] a. 1363. V. *Chastos.*

CHASSIPOLLVS, vel CHASSIP[...]LVS, Vi in *Cacepollus.*

† CHASSVM, a vet. Gallico C[...] pars domus, vbi coquuntur c[...] coquina, furnile. Ch. a. 1364. M[...]

CHASTANERIA, castanetum, lo[...] castaneis consitus, Gall. Chataig[...]*raie.* Obituarium S. Geraldi Le[...]vic. fol. 32. V. *Castanaretum.*

CHASTANHERIVM, eadem nom[...] semel legitur in Recognitionib[...] pisaluae n. 18. c. 41. de Vouta [...] 76. in Archiuo Principis de Roh[...] *Chastanheria* pluries p. seq.

CHASTICIA, V. in *Casticia.*

CHASTO. (1) Pala, Gall. *Cha*[...] Chronic. S. Martini Lemouic. a[...] Stephanotium tom. 2. Fragm. H[...] MSS. (2) † CHASTO, CH[...]TONNVS, dicta etiam fragm[...] crystallina vel vitrea, quibus [...] ecclesiastica ornabant, iis non [...] sanctorum reliquiis suppositis; [...] nomen. Inuent. S. Capellae P[...] Ms. a. 1376.

† CHASVBLERIVS, a Gall. Ch[...]*blier*, vestis sacerdotalis, quam [...] *suble* appellant, artifex. Inuent[...] Capellae Paris. a. 1335.

† CHASVLA, pro *Casula*, vestis [sa]cerdotalis. Acta consecrat. ec[...] B. M. de Epeia Veron. a. 1186. [...] *Casula* 3.

† CHATA, nauis species, eadem q[...] *Catta.* Inquisit. ann. 1307. V[...] *Gatus* 1.

† CHATELAGIVM, pro *Charte*[...]*um*, V. *Cartularium* 2.

CHATI, V. *Casatus* 2.

† CHATOLOGVS, forte libellus [con]fessionis qui a monacho prof[...]

:per altare defertur. Lit. procurat. ... a. 1303. *Promittentes sub voto et ... religionis nostrae etc.* V. ...*thologus.*

...ATVS, monetae aureae species. ...h. a. 1459. *Vendidit pretio et no... pretii quatuor Florenorum de ... incameratorum de Trezeno, quod ... pretium confessus fuit habuisse ... recepisse in Chatis, et alia pecu...ia.* In aduersariis Peirescii haec le...guntur: *Nota qu' audit an 1465. ...especes de monnoies, qui couroient ... lors, estoient telles, sçavoir Ar... valants un Ducat et demy pie... Ducats faisoient 20s. U. trois ... valoient 7. U. trois escus un ... de Pape, et un florin Chatti ... 8 ff. 1. f.* Apud Robertum ...alem lib. de Ponderib. et men... *Maille au Chat* vocatur: *Mi... notae sunt aurei nummi, quos ... Mailles au Chat, nempe ... ceratiorum.* In veteri Glossario ...man. MS. n. 501. *Chati pon... decem dragmis appenditur, qui ... a quibusdam Casatus nomina...* V. *Chapotenses.*

...AVAGIVM, capitis census, V. in *Capitale* 7.

...AVALCATA, equitatio, ad quam ...tenebantur vassalli, cum Dominus ...feudalis pergebat in exercitum, Gall. *Chevauchée.* V. *Cavalcata.* CHAVAL...CRIA, eadem notione, in Ch. Gui...onis Comitis Flandrensis an. 1237. ... Tabulario S. Bartholomaei Bethu...niensis. CHAVALGATA, eodem ...catu. Locum vide in *Com...* CHAVALGIA, idem, in Ch. a. 1228. Ms.

...AVALLAGIVM, hordei aut ave... praestatio pro *Caballis* Domino...rum alendis. Hist. Dalphin. to. 1. p. 123. col. 1. *Senescalla de Visilia ... de feudo Chavallagium in man... et dat inde Comiti 36. sex...tarios auenae.* V. *Caballacum.*

...AVANARIA, V. *Cabannaria.*

...AVANIADA, idem quod *Chevau...*, seu hostis. Charta A. Comi... Inculismensis a. 1191. ex Tabula... S. Eparchii fol. 12. Vide *Cha...valcata.*

† CHAVANNERIA, i. q. *Cabannaria*, praedium scilicet rusticum, in Ch. Ms. a. 1316.

† CHAVARICVM, idem quod *Chariuarium*, in Libert. concess. Nemausens. ciuil. ann. 1483. V. etiam *Chalvaricum.*

CHAVARINA, species armorum, cui forte substitutum est illud sclopeti genus, quod vulgo dicunt *Carabine*; frequens est *b.* et *v.* commutatio. Hist. Dalphin. t. 2. p. 326. in Extracto computi ann. 1336. *Item quadraginta sex inter lanceas et chauarinas et venabula* IIII. *s. u. d. 91.*

† CHAVARITVM, idem quod *Chavaricum*. in Ch. a. 1483. inter Probat. t. 4. Hist. Nem. p. 31.

† CHAVATERIA, Gall. *Chauaterie*, vicus, vel regio vbi *Sabatenii*, seu calceorum sutores habitant. Comp. Ms. a. 1319. V. *Sabaterius.*

CHAVAVGIA, idem quod *Chaualcata.* Spicil. Acher. t. 9. p. 183.

† CHAVCELLETVS, instrumentum quo rei torquentur, Gallis *Brodequin.* Form. Mss. ex Cod. reg. 7657. *Fuit - - ligatus et inde leuatus sine torticiis in altum, cum vno chaucelleto duntaxat.*

† CHAVCETERIVS, braccarum seu *caligarum* sutor, vel mercator, Gall. *Cauchetier*, *Chaucier*, *Chaussetier.* Ch. Ms. a. 1491.

† CHAVCIA. (1) Agger, moles, Gall. *Chaucée.* Ch. Ms. a. 1336. V. *Chaucida.* (2) Venatio, Gall. *Chasse.* Ch. Ms. ann. 1316. Vide *Chassia* 2.

CHAVCIDA, agger seu via strata, Gall. *Chaussée.* Ch. Godofredi I. Lotharingiae Ducis a. 1140. ap. Miraeum t. 2. p. 821.

† CHAVDEREA, CHAVDERIA, vas ex aere *caldario* seu fusili confectum, Gall. *Chaudiere.* Lit. remiss. Ms. a. 1378. V. *Caudera.*

CHAVDIMELLA, seu *Chaudemelle*, V. *Calida Melleia* in *Mesleia.*

CHAVECIVS, f. aedituus, Gall. *Chefecier.* Computus a. 1202. ap. D. Brussel de Feudorum vsu tom. 2. ad calcem p. CLVII. col. 2. *Expensa - - Canonici Ebroicarum X. lib. Andeg.* Ad

Ad chauecium B. Mariae Vernonis XLVI. s. Andeg. V. *Capicerius.*

CHAVELICIUM, V. in *Capitale* 7.

CHAVENNERIA, V. *Chauanneria.*

CHAVERNICA, mendum pro *Tauernica*, V. in hac voce.

CHAVESEIA. Vetus Ch. in Monastico Anglic. t. 1. p. 329. *Vnam carucatam terrae - - - cum pertinentiis suis, in toftis, et croftis, in pratis et pascuis, et chaueseis.* V. *Chacea.*

CHAVESTRAGIUM, quod ab eo qui emit equum, per accessionem datur famulo seu agasoni venditoris, apud Dalphinates *Chauestrage*, a *Cheuestre*, capistrum; Germ. Halfstergeld Extractum ex computo I. Humberti sub Guigone Dalphino ann. 1328. V. *Capistragium.*

CHAUFAGIUM, lignatio, Gall. *Chaufage.* Ch. Gaufridi Vicecomitis Castrodun. ann. 1202. CHAUFATGHA, eadem notione legitur in voce *Lemnia.*

† CHAUFARIUM, tabulatum, suggestum, Gall. ol. *Chauffaut*, nunc *Echafant.* Concil. Andegau. a. 1448. c. 7. ap. Labb. V *Chaffallus.*

† CHAUFAUDUS, turris lignea, propugnaculi species, i. q. *Cadafalsus*, Gall. *Chauffault.* Ch. Ms. ann. 1327

CHAUFECONS, camini species. Computum Ioannis l'Oncle Praepositi Parisiensis a. 1333. *Pro duobus caminis, Gallice Chaufecons, in Camera Reginae factis, etc.* V. *Calfatorium.*

† CHAUFETA, ignitabulum, Gall. *Chaufrete*, in Lit. remiss. Ms. ann. 1370.

CHAUFRERIUS, f. pro *Cofrerius*, faber capsarius, Gall. *Cofretier*, a voce *Cofre*, capsa. Tabular. Vosiense fol. 62. verso: *Audiente Petro Monacho Rainaldo Prepòsito. Bernardo fabro, Petro Geraldo chaufrerio.* V. *Coffrarius.*

CHAUMA. (1) Καῦμα, aestus, ap. Murator. t 3. p. 435. col. 2. in Vitis Rom. Pontif. (2) Altera notione, V. *Calma.*

CHAUMOTA, V. in *Calma.*

CHAUMPERT, ap. Thomam Blount ex Litteris Edwardi III. *Et quod tam praedictae XX. virgatae terrae, [...] terrae, unde dicta quaterviginti [...] teria frumenti annua prouenim[...] nobis in capite per seruitium [...] Chaumpert, videlicet undecim [...] bae, nobis per manus tenentium [...] rarum earumdem, annuatim [...] dae, teneantur.* V. *Campipars.*

CHAURENUS, canterius, Gall. [...] *vron.* Hist. Dalphin. tom. 2. [...] 325. col. 2. in Extracto com[...] ann. 1336.

† CHAUSSADA, CHAUSSA[...] Gall. *Chaussée*, agger, moles. Ms. a. 1339.

† CHAUSSEIA, idem, in Ch. a. 1[...] t. 1. Probat. Hist. Brit. p. 109[...] *Chaucia.*

CHAUSSEPOYN, inter ministeria [...] cra. Visitatio Thesaurariae Eccle[...] S. Pauli Londinensis an. 1295. [...] *calix argenteus, - - - cum [...] pretii 20. sol. unum Chaussepoyn [...] tii 30 solid. 2. Corporalia [...] in uno casso, etc.*

† CHAUSSIATA, i. q. *Chau[...]* in Testam. a. 1343. t. 3. Cod. [...] diplom. p. 1009. V. *Calcea.*

† CHAYERIUS, tabernarius, [...] po, in Litt. Ms. ann. 1404. [...] *Caya.*

CHAYUM, V. in *Caya.*

CHAZ, nauis species, V. *Gatus.*

CHAZALE, CHAZALIS, V. in *sale* 2.

CHAZARI, V. *Cathari.*

† CHAZATI, iidem qui *Casati.* Ch. Ms. a. 1314. V. *Chesati.*

CHAZETINA. Miracula B. Simo[...] Erem. Augustin. t. 2. SS. April. [...] 828. *Iurauit quod eius filius [...] unius foreuarii seu chazetinae [...] nit, iam sunt octo anni et [...] sic fletu crepatus et deuastatus [...] ad tempus mortis B. Simonis.* [...] schenius, qui primum haec [...] exponendis vocibus *foreuarii* et [...] *zetinae*, tandem in Onomast[...] calcem *Chazetina* reddit per [...] *tium.* An recte? Ital. *Gazzett[...]* varia significat cupediorum ge[...] An inde *Chazetina*?

† CHAZILLA, vestis sacerdot[...] eadem quae *casula*, in Testam. M[...] 1362. V. *Chasula.*

ECOVA. Ch. a. 972. in Appendice Marcae Hispan. col. 899. *Albas duas, amictos duos, stolas duas, casulas duas, planones duas, calice vno argenteo cum sua patena, checonas duas*, etc. Fere crediderim vrceolos esse intelligendos, Gall. *Burettes*, quod in hac tota ornamentorum et vasorum enumeratione nulla fit vrceolorum mentio. V. *Caucus*.

[illegible]SINSE, vel potius CHEINSE, indusium. Computus anni 1202. ap. D. Brussel de Feudorum vsu t. 2. ad calcem p. CCI. col. 2. *Pro XI. vlnis telae ad camisias puerorum et ad unum cheinse*, XXII. *s.* *Pro mappis et [illegible]aliis XL. s.* V. *Camisilis*.

[illegible]KERATVS, tessellatus, a voce Anglica *Checker*, tessella. Visitatio Thesaurariae S. Pauli Londinensis an. 1295. *Capa cum nodulis chekeratis, [illegible] operis, facta de casula Episcopi [illegible]onis*.

[illegible]MANENTES, vel potius *Cherkmanentes*, iidem qui infra *Circamanentes*. Ch. Margarethae Comitissae Flandriae an. 1251. e Chartulario Ecclesiae S. Audomari: *Similiter Chekmanentes Ecclesiae S. Audomari, qui [illegible] dixerunt illud quod Balliuus*. V. *Circamanaria*.

[illegible]ELA, brachium, lacertus, a Graeco Χηλή, forceps cancri. Abbo de obsidione Lutetiae a Normannis:

Arx speculans nudis quoniam chelis inimicus
Ingeminat populus certamen, et ore patenti
Erectus saxos arcus conuertit in vncos.

[illegible]LANDIVM, CHELANDRIVM, CHELINDRVS, SALANDRA, SALANDRIA, nauigii, quod Graeci, [illegible] potius Byzantini Scriptores, χελάνδιον vocant, species. Epistola Ludouici II. Imper. ap. Baron. ann. 871. n. 76. *Nam iste Strittigus Georgius* - - - *non tamen sufficit obuiare, [illegible] plures inimicorum naues ex parte [illegible] apparerent, non videlicet nisi [illegible] chelandia possidens*. Anonymus Barensis in Chron. ann. 1051. *[illegible] illos chelandiis, et direxit C. [illegible] ad Monomacho*. Ann. 1064. *Et Gozelino perillanis cum suis ac Petrino, et chelandiae incenderunt naues quae veniebant de Calabria*. Vide Ioann. VIII. PP. Epist. 46. vbi perperam scribitur *achelandia*. Vgutioni *Celandria* vel *Celendria*, dicitur *nauis quae cito currit*, vel velociter in *ydro*, *i. aqua*. Porro occurrit passim vox *Chelandium*, ap. Paulum Diacon. in Hist. Miscell. et Anastas. in Histor. Eccles. quam plerique a Scriptoribus Latinis corruptam, et perperam elatam, vsurpant. Nam CHELINDRA, pro *Chelandium*, dixit Matthaeus Paris a. 1238. CHELANDRA. Fridericus II. Imperat. in Epist. vniuersis Cruce signatis apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1198. CHELANDRIVM. Luithprandus lib. 5. c. 4. CHELINDRVS. Guillelmus Apul. l. 5 Rer. Normannorum. ZALANDRIA, Andreas Dandulus in Chronic. MS. a. 842. SALANDRA, et SALANDRIA. Guibertus l. 3. de Pignerib. SS. c. 5. §. 3. *Salandrae autem naues dicuntur, a saliendo vocatae*. Idem de Vita sua l. 3. c. 13. Ditmarus l. 3. p. 33. *Salandria quid sit, vel cur ad has peruenerit oras, breuiter intimabo: haec est vt praefatus sum, nauis mirae longitudinis et celeritatis, et vtroque latere duos tenens remorum ordines, ac 150. nautas*. A Guiberto hausit, quae habet Gobelinus Persona in Cosmodromio aetate 6. c. 49. SALANDRVS, annales Genuenses lib. 4. ad ann. 1207. ap. Murator. t. 6. col. 395. CHELANDVRVS, χελανδάριος pro minori chelandio, dixit Theophanes p. 316. CALANNVS, Gallis *Chalan*. Nam et a Chelandris seu eorum forma nomen mutuati sunt. Tabular. Vindoc. Monasterii fol. 234. *Domna Mathildis in vnoquoque Sabbato habebat plenum calannum de ramalibus ipsius bosci ad se calefaciendum*. Histor. Monasterii S. Florentii Salmur. ap. Marten. t. 5. Ampliss. Collect. col. 1119. *Teloneum autem aquae Ligeris omnium nauium seu calannorum*, etc. CHALANNVS, in Archiuo Xenodochii S. Ioannis Andegau. CHALANDVS, in Hist. Monast. S. Nicolai Andeg. in Charta Gaufredi Comitis

mitis Andeg. et in Gestis Guillelmi Maioris Episcopi Andegau. cap. 24. Ita etiamnum hodie *Chaland* Andegauenses vocant. CHALONNIVM, ap. Lobinellum t. 2. Histor. Britann. p. 563. Obseruandum praeterea Willelmum Hedam in Hist. Episc. Traiect. accersere ZELANDIAE etymon *a Graeco vocabulo Chilindras, quod nauem significat, quasi Chylindriam vocare* (inquit) *possemus*.

CHELANDRA, CHELANDVRVS, V. *Chelandium*

CHELE, *est signum celi quod dicitur libra*. Gloss. MS. S. Andreae Auenion.

† CHELETTVM, gradus, scabellum. Comput. MS. fabricae S. Petri Insul. a. 1496. *Pro quodam cheletto in ecclesia facto pro deosculatione reliquiarum*.

CHELIDONIACVS GLADIVS, *ferrum latum, cuius duplex mucro ac bifurcus in modum caudae hirundineae formatur; vnde et Chelidoniacus dicitur*. Isid. l. 18. Orig. c. 6. Male *Celidoniatus*, in Gloss. San-German. MS. n. 501. sicut et apud Laurentium in Amalthea, *In modum caudae leonis*, pro *Hirundinis*; χελιδὼν enim Graece, vnde *Chelidoniacus*, hirundinem significat, non leonem. CHELIDONIVS MVCRO, eadem notione, in Agnelli libro Pontif. ap. Murat. t. 2. p. 155.

CHELINDRA, CHELINDRVS, V. supra in *Chelandium*.

CHELLA DE SEDA, spira setae, Gall. *Echeveau de soye*. Tabul. S. Petri Vosiensis fol. 7.

CHELYNDRVS, pro *Chelydrus*. Est autem *Chelydrus, coluber*, ὄφις χέρσυδρος, vt est in Gloss. Gr. Lat. MS. Fulbertus Carnot. Hymno de S. Pantaleone: *Mortuus resurgit infans, et chelindrus finditur*. Alanus in Parabol. c. 6.

Nonne chelindrorum moriuntur morsibus illi.

Sic porro passim apud Scriptores Ecclesiasticos et in Vitis Sanctorum *Diabolus* indigitatur. Vocem dictam putant a χέλυς, testudo propter duritiam, et ὕδωρ, aqua, quod aquatilis sit Chelydrus. Seruius, cui fauent Gloss. Graec. Lat. pri[...] laudatae, *Chelydrum*, quasi C[...] *sydrum*, a Χέρσον, terra, et [...] δωρ, aqua; quod amphibius si[...] ci credit, sed vtrumque dist[...] Lucanus l. 9. 750

Natus et ambiguae colores qu[...] tidos arua
Chersydros, tractique via fum[...] Chelydri.

(† Est potius a Gr. χελυτρος, [...] pentis venenosissimi genus, quem [...] τρος vocat Nicander in Ther[...] CHILIDRVS vocatur, in C[...] Mart. Lemouic. 134.) CELIDR[...] eadem notione, in Carmine Eleg[...] co Ernoldi Nigelli pro Ludouico [...] peratore apud Murat. t. 2. part. col. 37.

CHEMA, mensurae nomen, du[...] cochleariis constantis. Vetus a[...] ctor: *Duo cochlearia ch[...] ciunt.*

CHEMAGIVM, V. *Cheminagium*.

CHEMASTRVM, *vestis hyemalis*, [...] Amalthea, ex Polluce apud q[...] χειμαστρον.

CHEMINAGIVM, telonium seu p[...] sitatio, quae in forestis exigeba[...] a forestariis, pro plaustris, et eq[...] colonorum, qui per suae fore[...] *baillivas*, seu limites, onera p[...] bant: ex Gallico *Cheminage*. C[...] ta Ioannis Regis Angl. pro fore[...] ap. Matth. Paris a. 1215. *Nullus [...] restarius de caetero, qui non sit Fo[...] starius de feudo, reddens firmam [...] bis pro baillivia sua, capiat chem[...] gium: scilicet pro careta per d[...] um annum 2. denarios, et pro [...] qui portat summagium*, etc. Ch. H[...] rici III. Regis Angl. in Hist. Harc[...] t. 4. p. 1206. *Quod ipsae et ca[...] successores in perpetuum sint q[...] de cheminagio per omnes forestas [...] stras in Comitatu Warrici et G[...] striae.* Fleta lib. 2. c. 41. §. 25. *It[...] inquiratur si aliquis Forestarius de [...] odo, vel alii ceperint finem vel m[...] cedem aliquam pro cheminagio ali[...] quam ipsos percipere liceat.* At [...] doctus contendit legendum in Ch[...] ta de Foresta laudata, *Chimagi[...]* itaque haberi in ipso textu. Tab[...] rium S. Cypriani Pictauensis: *Ran[...] ph[...]*

ibus Alians concessit - - - consuetudines omnes quae habet in Buxia; et Chinatgium, excepto Forestagio concedentibus dominis de Isla - - - Girardus Berlant filiusque eius concesserunt Monasterio S. Cypriani consuetudinem Chinatgii, et caetera quae a senioribus suis de Isla in Buxia obtinebat. Chemagii vel Chimagii meminit Raguellus ex Charta an. 1387. eique esse praestationem vel teloneum pro *chemino* seu via; sed aut fallor ipse, fallitur. Est enim *Chemagium* idem quod *Cimagium*, ius scilicet vtendi supremis ramis arborum in forestis, quos *Cimes* dicunt. CHIMINAGIVM, ap. Rymer. to. 8. p. 95. col. 2. *Chiminagiis, piscariis, molendinis, etc.*

CHEMINARE, insequi, persequi. *Cheminauit ipsum comitem in inimicis capitalibus et proditoribus ipsius ...*, in Arest. Parlam. Paris. an. 1260. inter Probat. Hist. Brit. t. I. p. 976.

CHEMINELLVS, diminut. a *Cheminus*, semita, Gall. *Cheminet*. Ch. Ms. Hugon. dom. Fischae a. 1218.

CHEMINVS, CHIMINVS. (1) Via, iter, strata: ex Gallico *Chemin*. Leges Edwardi Confess. c. 12. *Alia*, (pax Regis) *quam habent 4. chemini, Watlingstrete, - - et Ermingstrete.* De his 4. cheminis Angliae maioribus vide praeterea Leges vernaculas Willelmi Nothi cap. 30. et Henricum Huntindonensem lib. I. c. 29. Monast. Anglic. to. I. p. 532. *Dedit nobis in escambium chimini, ... boscum 8. acras.* Proprie autem et peculiari significatione *Cheminum* vocari annotat Consuetudo Claromontensis art. 229. viam maiorem, quae in latitudine continet 32 pedes, proinde minorem Regia, quae continet 64. pedes: maiorem ... *Via*, quae continet 16. pedes. ... etiam Rastallus Anglus: *Chemin ... hant voy, l'on chescun home passe, qui est appellé Via Regia.* De ... origine non constat, quam ... Celticam veterem putat Bergerus l. ... de Viis Roman. c. 49. § 5. Stephanus Guichartus in Harmonia etymol. ab Hebraeo *Chamac*, deducendam putat, i. circuire, ambire, declinare, ire, et ambulare. V. *Pax Regis, Via ferrata.* † CHEMINVS LEVATVS, agger, Gall. *Levée.* Ch. Ms. a. 1254. V. *Levata.* † CHEMINVS PEDAGIALIS, PRINCIPALIS, via maior in qua *Pedagium* exigitur. Ch. Ms. a. 1281. V. *Via.* (2) † Tributum, vectigal, quod in *cheminis* seu viis publicis ex praetereuntibus exigitur, Wegegeld. Ch. a. 1239. inter Probat. Hist. Sabol. p. 349. (3) † CHEMINVM REGIVM ROGARE, dicitur cum quis iure azyli gaudens, a iustitia nihilominus *bannitus*, petit, vt secure, quo voluerit, possit abire, in Lit. remiss. a. 1455.

† CHENALIS, a Gall. *Chenat*, alueus, canalis, in Ch. Ms. a. 1295.

† CHENARIA, idem quod *Canaria*, in Ch. Ms. Bern. Vicecom. Ventador. a. 1330.

† CHENELLVS, idem quod *Chenetellus*, in Necrolog. eccl. Bitur. Ms.

CHENETELLVS, pastilli species. Ch. Garini Abbatis de Valleia an. 1227. ex Tabulario Ecclesiae Carnotensis n. 310. *Cum ex pia decessorum nostrorum deuotione processio Ecclesiae B. Mariae Carnotensis ad Ecclesiam nostram accedens procurationem quarta feria Paschalis ebdomadae, et potum cum chenetellis in vigilia S. Ioannis Baptistae decollationis sine contradictione perciperet, quia in dictae procurationis, et potus et chenetellorum exhibitione, ob turbarum instantiam nobis importune pluries et damnose, sed et inhoneste res fieri videbatur, Decanus et Capitulum, eiusdem Ecclesiae ad fugam discordiae, et mutuae affectionis custodiam, et euitanda prorsus incommoda, praedictam procurationem, potum et chenetellos nobis in perpetuum quittauit, processione B. Mariae Carnotensis ad Ecclesiam nostram more solito praefatis diebus nihilominus accedente, etc.* In Charta alia a. 1201. n. 33. *Pastilli* dicuntur: *Nos vero in recompensationem dictarum procurationum, potus et pastillorum, etc.*

CHENETRELLVS, eadem notione. Statuta Ecclesiae Tullensis in diem Ascen-

Ascensionis: *Ibi olim* (in episcopali domo) *bibebatur in scyphis madrinis et comedebantur hostiae magnae, chenetrelli et poma.* In quibusdam locis Belgii etiamnum *Canesteau* vocant crustulum triquetrum, quod Galli dicunt *Echaudé.*

✝ CHENETUS, a Gall. *Chenet*, fulmentum focarium, Germ. Knecht, Bock, Feuerbock. Reg. Episcop. Niuern a. 1287. *Duo cheneti ad ignem.* V. *Canis* 3. et *Chiminale.*

CHENEVERIA, locus cannabe consitus, Gall. *Cheneviere.* Charta Hugonis de Castellione ann. 1226. in Tabulario S. Germani Paris.

✝ CHENEVERIUM, idem, in Ch. Ms. a. 1474.

✝ CHENONETERIUS, canaliculus, vel diminut. a *Chenetus.* Comput. fabr. S. Petri Insul. a. 1366. *Idem pro quodam chenoneterio* IIII. *solidos.* V. *Chenalis.*

✝ CHEOCA, stipes, caudex, Picardis *Choque*, Germ. Stock. Ch. Ms. a. 1220. V. *Choca.*

CHEOLARE, follem pedibus propellere, *Cheoller*, *Choller:* ludi species vicanis in Picardia familiaris. Lambertus Ardensis p. 142. *Mansit ibi in medio agri pascui quidam ceruisiae brasiator, vel cambarius, vbi rustici homines vel ad cheolandum, vel etiam herkandum propter agri pascui largam et latam planitiem conuenire solebant.* Est autem ludus ille in vsu ap. Gallo-Flandros, quo non follem pedibus propellunt, sed globulum ligneum, *Soule* vel *Soulette* dictum, quantum possunt longius, claua protrudere conantur. V. *Choulla*, *Ludus*, et Dissertationem Cangii 8. ad Ioinvillam.

CHEOPINA, quarta pars oenophori Gallici, *Chopine*, Germ. Schoppen. Nancellus in Vita Rami: *Potio vini bene diluti, eaque mediocris, et infra heminam, quam Cheopinam Graeca imitatione dicimus, ἀπὸ τοῦ χέειν καὶ πίνειν:* quod mutuatus est ab hoc Baifi loco de Re vascularia; *Cheopina, vne Chopine*, a Graeco χέε πίνειν: *quod in ea tantum funditur, aut hauritur vini, quantum homo sitibundus vno haustu adsumere possit.* His praeiuerant Budaeus, Postellus, et Rob... tus Stephanus, quos sequitur L... celottus. Menagius omnes impro... in Dictonario Etymol. Gall. vbi ... plicius vocem *Chopine* deducit a C... *pina* diminutiuo *Cuppae.*

CHEOROLIA, V. *Caerola.*

CHEPHALAGRICUS, mente cap... vt videtur, a Graeco κεφαλὴ ca... et ἄγρα, captura. Vita S. Boni... t. 1. Iunii p. 481. A. *Similiter et quos ira phreneticos, odium che... lagricos, error stomachicos* . . . *cerat, sanitati restituebat.*

CHEPPUS, carcer, Gallis olim C... Polyptychus Fiscamn. a. 1235. ✝ ...strumentum potius videtur qu... orum pedes manusque constring... tur, nisi idem sit quod *Collistrigi...* V. in hac voce.

CHERCHAMBRUM. Charta Rich... di Episc. Couentrensis, in Mon... Angl. t. 3. p. 223. *Duas mansur... Lichefeld, et scoppam Scherilla... bri, et cherchambrum: quae ... praedictum Walterum pacifice ... possedisse.*

CHERCHEMANIA, Vide *Circa... naria.*

✝ CHERCHET, mensurae spec... Ch. Henr. II. reg. Angl. an. 11... *Mensura frumenti quae vocatur C... chet.* Ita editum quoque inter In... t. 11. Gall. Christ. p. 235. Vnde ... mendanda Ch. a. 1105. p. 233. ... legitur *Torecht.*

CHERCHEZ, praestationis species, ... Monastico Anglic. t. 2. p. 117. ... V. *Circulagium* et *Serchellum.*

✝ CHERE, a Gr. χεῖρα, aue, sa... in Carm. de Philomela ad cal... Cod. reg. 6876.

CHEREM, V. *Herem.*

CHERIES. Heruaeus Eliensis Episc... ap. Ordericum Vitalem l. 6. *E... enim aliquantulum corpulentus, ... diocris personae, et honestam, ut ... dicam, cheriem habebat.* Vbi C... *ries* idem valet quod Gallis ei... aetatis *Chere*, vultus, facies. V... *Cara.*

✝ CHERIMONIA, querimonia, ... Ch. a. 1096. t. 1. Probat. Hist. ge... al. dom. reg. Portugal. p. 2.

ERINA, num ager cultus. in quo frumentum seri consueuit, a Teutonico *Kerno*, frumentum? Testam. Vill. Iordani Comitis Ceritanniae an. 1102. Marcae Hisp. col. 1225. *Relinquo S. Martino Canigouensi - - villam En - - - et ipses quartos qui sunt de meas cherinas et equas duas - - Iterum dimitto - - - omnes dominicos meos oliuarios, quos habeo in supradicta villa, et ipsos quartos de oliuariis eiusdem villae ad luminaria omni tempore.* V. *Cherno.*

CHERISCEATVM, V. *Ciricsetum.*

CHERISMOS, V. *Cheritismus* et *Cheristrum.*

CHERISTADVNA, idem quod *Aristaduna*, de quo supra. Pactus Legis Salicae tit. 58. §. 4. *Si quis cheristadunam super hominem mortuum capulauerit, etc.* Eccardus suspicatur *Cheristadunam* dici potuisse pro *Christi* statua, quae non raro sculpta videtur in sepulcris. Pura puto suspicio est, nullo satis idoneo fundamento subnixa.

CHERISTRVM, χαιρετισμος, salutatio, annunciatio Deiparae Virginis. Anastasius in Leone III. PP. p. 121. Muratorius legit *Cheritismon*, et ex Cod. MS. *Cherismon*.

CHERITISMON, V *Cheristrum.*

CHERIVM, manualis fasciculus, vt videtur, a Graeco χειρ, manus. Polyptych. Fiscamn. a 1235.

CHERNERIA, a Gall. *Charnier*, ... Inuent. S. Capellae Paris. an. 1376. Germ. Gewinde. V. *Carneria.*

CHERNO. Charta 69. inter Alamannicas Goldasti: *Hoc est, 15. siclas de ceruisa, et maldram de Chernone, et frisckingam tremissas valentem.* Ch. 85. *Censumque annis singulis persoluat. id est, 6. maldras de auena, et 1. maldrum de chernone.* Frumentum est, a Teutonico Korn, quod idem significat. Vide Goldastum ad Ekkehardum Iun. c. 16. et Schilterum in Gloss. Teutonico, V. *Chorn.*

CHEROCHAE, *lineae innalatones*. Papias MS. Bituric. Sed hic manifestus Amanuensis error est, quem sic emendare licet: *Cherochae, lineae in malo nauis*: quod quidem ad verbum legitur ibidem in voce *Cheruci*. V. *Ceracli* et *Cheruci.*

† CHERRES, onus carri, in Ch. MS. a. 1295. V. *Charrea.*

CHERRETA, V. in *Carrada.*

† CHERVBIM, lautae epulae; sic dictae forte, quod sicut *Cherubim* ex amore dei, ita qui egregie bibunt ex vino rubicundam habent faciem. Stat. Vniuers. Aquens. p. 35. *Quod - - domini studentes propter bonam Cherubim eisdem factum per dictos bejanos etc.*

CHERVCA, pro *Ceruchus*, ap. Fulcher. Carnot. lib. 3. Hist. Hierosol. c. 58.

CHERVCES, *funes nauium.* Papias MS. V. *Cerachi.*

CHERVCI, *lineae in malo nauis.* Idem Papias in MS. Bituricensi. V. *Cherochae.*

CHERVIGIVM, Papiae, *Nauigium.* Codex editus habet *Ceruigium.*

CHERVIOBVRGVS. Pactus Legis Salicae tit. 67 §. 1. *Si quis Cheruioburgum, hoc est, strioportium, clamauerit, aut illum, qui Aeneum dicitur, portasse, vbi strias cocinant, etc.* Editio Pith. *Hereburgium* habet, quam vocem Goldastus *Veneficum* interpretatur, quoniam *Hoerberger*, veneficus adhuc dicitur Heluetiis Wendelinus *Hoer* quidem Germanis omnibus meretricem sonare ait, eamque hic intelligi, quae cum daemone rem habet, eique succubat: proindeque addita densitate adspirationis *Choreburgum*, esse *veneficarum receptatorem*, seu succubarum. Atque etiam ipsum veneficum, quique caldarium commodat, ac deportat vna cum ipsis striis ac sagis ad loca auernalium sacrorum, vbi ferales epulae instruuntur. Eccardus vt erroneam respuit hanc Wendelini expositionem, et eam quae Goldasti est, amplectitur; secus Schilterus in Gloss. Hos, si lubet, consule.

CHERVLAS, *colles vel valles.* Papias edit. et MS.

CHERVMANICA, vox ibrida, ex Graeco χειρ, et Latino, manica, pars vestis tegens manus vel brachia. Agnelli Liber pontificalis ap. Murat. t. 2. p. 179. col. 1.

CHERVS, V. *Charrus.*

† CHESA, domus episcopalis; proprie est cathedra, sedes. Chron. monast. S. Petri de Podio an. circ. 1015. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 7. V. *Chosia.*

CHESAMENTVM, V. *Casamentum*

† CHESEATI, iidem qui *Casati*, Gall. ol. *Chesaux*, in Ch. Ms. Phil. Aug. a. 1216.

CHESIA, V. *Ciosia.*

CHESNEIA, quercetum, Gall. *Chesnaye.* Charta Ludouici Regis Franc. ann. 1235. ap. Marten. t. 1. Collect. Amplis. col. 1266.

† CHESNVS, a Gall. *Chesne*, quercus. Ch. Ms. a. 1147.

CHESPETATICVS, Vide *Cespitaticum.*

CHESSEFAS, CHESSEFOS, species panis. Charta Geraldi Abb. S. Ioannis Angeriac. ann. 1385. ex Chartulario eiusd. Monasterii pag. 463. *Item ipso die* (Carnisprenii) *XII michess, quas debemus habere pro XIII Chessefas de cambio - - - Item in dicta Abbatia qualibet die debemus habere XIII. panes, qui vocantur Chessefos.*

† CHESTIS, idem quod mox *Chestus*, in Ch. Ms. ann. 1150. Vide *Quaesta.*

CHESTVS, tributum exactum, V. *Quaesta.*

CHETILLAE, V. *Cetilhae.*

CHETINEA. Statuta vetera Capituli Senon. cap. de Archidiacono: *Item debet de minutis lignis, quae dicuntur chetinea, quantum sufficit.* † Nomen adiect. esse videtur, a Gall. *Chetif*, minutus. V. *Captinare* 2.

CHETONITVS, Κοιτωνίτης, cubicularius, eunuchus, ap. Lupum Protospatam in Chron. an. 1028. 1032. Vide Notas Cangii ad Alexiadem.

† CHETVCOLA, *derompeure*, in Glossar. Lat. Gall. ann. 1352. ex Cod. reg. 4120. Gloss. Gr. Lat. κηλη, hernia.

CHEVACHE, equitatio, V. *Chevauchcia* in *Hostis.*

CHEVÁCHEYA, V. *Cabalcata* 1.

CHEVACHIVM, capitis census, V. in *Capitale* 7. CHEVAGIVM, idem, V. ibidem.

CHEVALCATA, V. *Cabalcata* 1.

CHEVALCEIA, incursio. Litt. Ludouici Fr. Regis ann. 1229. ap. Baluzium t. 7. Miscell. p. 266. V. *bellicata* et *Caualcatus.*

CHEVALCHEIA, V. *Caballatio* 1 *Caballata* 1.

CHEVALCHIA, Gall. *Chevau[...]* equitatio ad quam tenebantur [...] salli, quando feodalis dominus [...] gebat in exercitum. Charta G[...] nis Comitis Flandriae pro E[...] S. Bartholomaei Bethun. *Liber[...] immunes erga dominum Bethu[...] omni exercitu, ab omni chevalchi[...]*

CHEVALISIA, V. *Cabalcata* 1.

CHEVALLIGIVM, census ab ho[...] nibus de *capite* domino soluen[...] Charta libertatum S. Palladii a[...] Thomasserium in Biturig. pag. [...] *Quittamus ab omni iugo seruit[...] seruitii, talliae, mortaliae, c[...] ligii, exactionis, angariae.* [...] CHEVALLAGIVM etiam pl[...] occurrere testatur auctor Hist. Dalphinatus t. 1. p. 78. sed [...] notionem tribuit, eamdem nimir[...] quam habet *Caballacum*, praest[...] auenae pro *caballis* Domini. Vel[...] testimonia protulisset. V. *Cane[...] um* in *Capitale* 7.

CHEVANCIA, facultates, bona, [...] lis *Chevance.* Charta Edw. II. [...] gis Angl. in Monastico Anglic. [...] p. 359. V. *Cabentia.*

CHEVARDERIA. Glossarium a[...] cem tomi 2. nouae Gall. Chr[...] *Item ad chenarderiam donetis f[...] et molendinum paratum ad mole[...]* Vbi s. intelligendus est ager, in [...] seri solebat cannabis, ab anti[...] Gallico *Cherve.*

CHEVAVCHA, equestris excur[...] eadem quae *Chevalceia.* Charta [...] bertatum Castri de Aiis ap. Thom[...] serium in Biturig. p. 123.

CHEVAVCHEIA, idem quod *C[...] ualchia.* V. *Equitatio, Hostis*, et [...] *balcata* 1.

CHEVAVCHIA. (1) Seruitium [...] litare, V. *Cabalcata* 1. (2) † [...] cus, in quo congregantur, ve[...] quem diriguntur equites, in Li[...] 1231. tom. 4. Ordinat. reg. Fr[...] p. 222.

CHE[...]

CHEVECEILLIA, V. *Cheuessellia.*

CHEVECIA, pars vestis, qua caput immittitur. Lit. remiss. Ms. an. 1354. V. *Cheuessellia.*

CHEVENACERIA, ius exigendi ab hominibus suis censum capitalem. V. *Capitale* 7. Acta Ms. capit. Eccl. Lugd. V. *Cheualligium.*

CHEVENCIA, apparatus quiuis, quidquid nomine *prouisionis* intelligi potest. Ch. Ms. an. 1386. V. *Cheuencia.*

CHEVENERINUM, ager, vbi cannabis crescit, i. q. *Cheneuerium.* Ch. Ms. a. 1278.

CHEVESCIUM, CHEVESCES. Charta Edw. II. Regis Angl. in Monastico Angl. t. 2. p. 629. *Donationes etiam - - - quas fecit Abbati et Conuentui de tota terra sua arabili, cum Cheuesciis, et toto prato suo, etc.* Vbi *Cheuescium* idem esse videtur Cangio quod *Cheuagium*, census capitalis. *Madox* Formulare Anglican. p. 55. *Concessi etiam eisdem Monachis et confirmaui les Cheuesces omnium terrarum suarum quas habent in campis de Burle.* Ibidem p. 134. et seq. *Concessi Abbati et Conuentui de Borkeley, ad decem croppos, totam terram de domino meo et Cheuesces, quae iacent inter regiam viam - - - - ita quod dicti Abbas et Conuentus integre percipient dictos decem croppos de terra arabili et Cheuesces, quas receperunt ad warectum, et quolibet anno alterius vesturam dicti prati.* An haec conueniant notioni Cangianae penes oculatum lectorem esto iudicium.

† CHEVESSELLIA, pars vestis, qua caput immittitur, et quae collum circum amicit, Gall. *Cheuessaille.* Lit. remiss. Ms. a. 1380. CHEVECEILLIA, idem, in alia eiusdem a. *Cheuecillia seu coletum vestis suae.*

CHEVESTRAGIUM, Vide *Capistragium.*

CHEVIARE, ab antiquo, vt videtur Gallico *Cheuir*, componere, pacisci, transigere, ap. Rymer. t. 5. p. 517. col. 2. *Ad solutiones quarumcunque pecuniae summarum, sic nobis mutuatarum et cheuiatarum, ac mutuandarum et cheuiandarum, terminis ad hoc statutis et statuendis, faciendas.* V. *Cheuisantia.*

CHEVICERIUS, aedituus, Gall. *Chefecier*, vel *Cheuecier.* Litt. Capit. S. Germ. Prat. ann. 1353. V. *Capicerius.*

† CHEVILLIA, a Gall. *Cheuille*, clauus ferreus, vel ligneus. Lit. remiss. Ms. a. 1355.

CHEVISANTIA, Gallis alias *Cheuissance*, pactum, transactio, conuentio. Rymer. t. 15. p. 499. col. 2. p. 530. col. 2. V. *Cheuiare.*

CHEUPTANUS, capitaneus, ex Gallico obsoleto *Cheuetaine.* Ch. Friderici Imp. an. 1178. ap. Vghell. t. 3. p. 482. Vide Meurs. et Gloss. ad Villharduin. in verbo *Cheuetaine.*

CHEVRO, canterius, Gall. *Cheuron.* Ch. Officialis Curiae Paris. a. 1264.

CHEVRONUS, idem. Vide locum in *Festagium* 2.

CHIACUS, praecursor. Acta SS. Iunii t. 2. p. 660. de S. Ioanne a S. Facundo: *Solebat - - - praecursores suos eo dirigere, quos chiacos nominant.* Apud Laurentium in Amalthea: *Chiesus, stipator, satelles Turcarum.* Italice *Chiaus*, Turcice *Chiacus.*

† CHIAPA. Academ. Crusc. *Chiappa, cosa comoda a poter si chiappare*, h. e. capere, prehendere. *Vendere in chiapa*, minutatim distrahere, in Modo exig. gabell. inter Conuent. Saonae a. 1526.

† CHIAPPINITAS, obesitas, in ep. Franc. Martin. ad Samuel Seriuar. p. 563. V. Stradam l. 8. Dec. 1.

CHIAS, fasciae latae ex panno, quas in primordio Equites Alcantarenses sibi imponebant, ex Castellano idiomate *Chias* appellabant, vt reperi in veteribus MSS. Sic Macer. in Hierolexico.

† CHIAVAIUS, ab Ital. *Chiauaiso*, clauium faber, in Stat. Ant. Florent. l. 5. c. 19.

† CHIAVISTELLUS, vox Italica, pessulus, in iisdem Stat. lib. 3. cap. 168.

CHICUM, castrum, in Bibliotheca Sebusiana p. 21.

CHIERRAT, aceruus lapidum in pago Lugdun. Charta anni 1454. *Iuxta*

ta vineam dicti confitentis, quodam chierrat intermedio.

† CHIFFA, munimenti genus, specula. Pact an. 1493. inter dom. et homines de Iuifs in Dombis. V. *Eschiffa* et *Schiffa*.

CHIESVS, V. *Chiacus*.

CHIFFONES, calceamenta vilissima. Acta S. Petri Coelestini:

Illico submissi chiffonibus oscula fingunt
Villosis.

In quem locum sic Muratorius: apparet calceamenti genus Apruriis vsitatum, sed perquam vile id esse; interroganti vero Romae rescribitur *calopodia* videri seu calceos ligneos, et a *cippo* seu trunco vocem forsitan deriuari: nec displicet: oportet tamen non integre ex ligno fuisse, sed ligneis ad plantas socculis subinductam habuisse villosam pellem, qua pes contineretur. Hucvsque vir eruditissimus. Gallis *Chiffons* est res nihili, quam vocem Cangius noster ab Italo *Chiffone* deriuari suspicatur. Annon dici posset, vile calceamenti genus de quo hic agitur, dictum fuisse *Chiffones*, quod *Ciffones* seu Ganeones nihilique homines iis vterentur? Vide *Ciffo*.

CHIFRA, CHILFRA, V. *Cifra*.

CHILDA, pro *Gilda*, fraternitas, sodalitium, in Ch. Flandr. com. Phil. a. 1211. V. *Gildum*.

CHILDWITE, *quando infans de femina serua suscitatur*, vt explicat Glossariolum ad calcem MS de quo H. Wanleius in Litter. Septentr. p. 284. Vetus Placitum sub Guillelmo Rege Angl. ap. Seldenum ad Eadmerum p. 199. *Quicunque illam culpam fecerit, quae Childwite vocatur, Archiepiscopus aut totam aut dimidiam emendationis partem habebit. Quietum esse de Childwite*, in Monastico Angl. t. 2. p. 387. V. *Ledtches*.

CHILFRA, V. *Cifra*.

CHILIDRVS, pro *Chelydrus*, coluber. Acta S. Samsonis MSS. cap. 6. V. *Chelyndrus*.

CHILINDRA, species nauis, V. *Chelandium*.

CHILLAE, campanae minores, quales esse solent in minoribus Ecclesiis, Vasconibus *Eschilles*, vel *Esquille*[...] Germ. Schelle. Chron. Bernardi [...]therii monachi S. Martialis Lemou[...] apud Stephanotium tom. 1. Frag[...] Hist. MSS.

CHILOSVS. S. Columbanus Epist. *Pie namque me scito, licet saltuati*[...] *et hyperbolice, chilosum os aperi*[...] An a χεῖλος, labrum? † Glo[...] vet. Cod. reg. 7613. *Chilones hom*[...]*nes breuioribus labiis.*

CHILVO, avis rapax quam Blond[...] recenset inter eas, quas Frideric[...] Imp. Barbarossa dictus, capta Pa[...]ma, populo in spectaculum dedi[...] Forte est pro *Milnus*, Gall. *Mil*[...] Mutationem syllabae *Chil* in *Mil* ha[...]bemus in Graeco χίλια quam Lat[...] *Mille* efferunt.

CHIMACIVM, V. *Cheminagium*.

CHIMERA. (1) Nauigii species[...] Paulus Diac. l. 20. Misc. p. 625. e[...] Anastasius in Hist. Eccles. pag 12[...] *Omnes naues, dromones videlicet trieres et scaphas, chimeras ac [...]tres vsque ad chelandia - - - collegi*[...] Vbi Theophanes p. 316. Πλοῖ[...] ναῦν δρομόνων τε, καὶ τριηρῶν, κ[...] σκαφῶν, μυριοβόλων, καὶ ἀλιάδ[...] καὶ ἕως χελανδίων, etc. Codex Pa[...]rescianus habet μυριοκαγύων. (2) [...] Forte effigies ex ingenio ficta. R[...]palta ap. Murat. t. 20. p. 879. *Ma*[...]*gnae exequiarum pompae et funera*[...] *facta fuere, cum equis 24. vexillis* [...] *tarchelis 10. ac etiam chimeris* [...] *armis.*

CHIMIA, auri conficiendi ars sacra[...] seu flatoria, ἱερὰ τέχνη καὶ θεία, [...] est in Lexico huius artis. χημεία ve[...]teri Scriptori, et Ioanni Antioch[...] apud Suidam: χημευτική Zosim[...] Panopolitae. *Scientia chimiae*, Fi[...]mico lib. 3. c. 15. vti hunc locu[...] restituit Salmasius: Αρχημία, infi[...]mae Graeciae auctoribus, Galli[...] *Archimie et Alchimie*. Pseudo-Oui[...]dius l. 1. de Vetula:

O quam ferueuter tales hodie [...] querentur,
Alchymiam, cuius est fructus dit[...] tio tanta.

At vnde χημεία, et *Chimia*, dictu[...] haec ars, nemo adhuc assecutus es[...]

V. Petrum Lambecium l. 6. de Bibl. Caesarea p. 174. Georg. Syncellum pag. 14. et Menagium in V. *Alquemie.*

CHIMILIARCHVS, thesauri et cimeliorum custos, ap. Andr. Florian. Ms. lib. 4. Mirac. S. Bened. V. *Cimelia.*

CHIMINAGIVM, V. *Cheminagium.*

CHIMINALE, fulmentum focarium, Gall. *Chenet*, ol. *Cheminet.* Arrest. Parlam. Paris. ann. 1338. V. *Chenetus.*

CHIMINVM, († cognitio vel iustitia de delictis, quae in *Cheminis*, seu viis publicis, perpetrantur.) Ch. a. 1178. ap. Thomasser. in Biturig. p. 139. V. *Cheminus* et *Via* 2.

CHIMINVS, V. *Cheminus.*

† CHIMOSVS, hiemalis, a Graec. χειμων, hiems. Alex. Iatrosoph. l. 1. Passion. c. 93.

† CHINA, vox Ital. locus decliuis. Ch. a. 1017. ap. Lam. in Delic. erud. inter Not. ad Hist. Sicul. Bonincont. P. II. p. 325.

CHINACHIRE, V. *Chinachirs.*

CHINATGIVM, V. *Cheminagium.*

† CHINCITHA, pro *Chinsica*, apotheca, reconditorium, ap. Murat. t. 2. Antiq. Ital. p. 885. Acta SS. Maii t. 7. p. 147. V. *Kinsica.*

† CHINEA, vox Ital. asturco. Parid. de Grassis Ceremon. capellar. Papal. Ms.

CHINSICA, V. *Chincitha.*

† CHIO, CHYO, domus vt videtur, cum certa agri portione, i. q. *Mansus.* Reg. forestae de Broton. Ms. *De singulo chyone III. garbas, etc.* Nisi idem sit ac mox

† CHIOSTRA, vox Ital. septum, locus aut ager sepibus clausus. Acta Ms. notarii Senens. V. *Clausuria.*

CHIOTVM. An tunica, a Graeco χιτων? Statuta Massil. lib. 2. c. 29. *Sartores - - - accipiant - - - de chioto filioli cum frezio, froire, froirato cum penna, vel sendato IIII. den. et sine frezio et froire II. den.* Statuta Arelat. MSS. art. 53. *Habeat sartor pro mantello domini IX. den. et de simarrha cum chioto vel sine chioto II. den.*

† CHIPHVS, pro scyphus, vasculum potorium. Lit. remiss. Ms. a. 1352. V. *Cifus.*

† CHIPIA, piscis species. f. sepia. Stat. Placent. l. 6. *Item chipias de duabus libris.*

CHIPOTENSIS, V. *Chapotensis.*

† CHIQVA. monetae Delphinalis minutissimae species. Pact. Ms. a. 1343. *Obolum cum chiqua.*

CHIRA, χειρ, manus. Vita S. Dunstani t. 4. SS. Maii p. 352.

CHIRCHAMBER, CHIRCEOMER, CHIRCHESSET, CHIRCSED, etc. V. *Ciricsetum.*

CHIRAT, vel CHIRAST, pondus 4 granorum, Saladino de Ponderibus. In pago Lugdunensi et locis vicinis, *Chirat* est aceruus lapidum in agris praesertim recens cultis collectorum. V. *Chierrat.* † Inde Gall. *Carat*, Gr. κεράτιον.

CHIRGEMOT, conuentus ecclesiasticus, synodus, concilium: ex Anglico *Chirch* vel *Church*, ecclesia, et *gemot*, conuentus. Leges Henrici I. cap. 8. *Quosque Chirgemot dis ordantes inueniet, vel amore congreget, vel sequestret iudicio.*

CHIRIPILATIO. Glaber Rodulph. in Vita S. Guillelmi Diuion. c. 14. *Quae attonsurae per ceruices virorum? Quam turpis in barba chiripilatio maxillarum?* Leg. forte *horripilatio.* V. in hac voce.

CHIROCLEVS, *quidam liber patruus, dictus, quod clausa manu possit teneri: Nam χειρ, manus, κλειω, claudo dicitur Graece. Prudentius hunc fecit.* Papias editus. MS. Bitur. habet *Cirocleus.* V. *Dirocheum.*

CHIROCRISTA, notarius, quasi *Chiro-Scriptor*, vel *Scriba*, qui scribit *manu.* Donatio facta Ecclesiae Rauennati ap. Mabill. in Supplem. de Re Diplom. p. 90. initio.

CHIRODATA, Dalmatica manicata, Capitolino, vt dicetur in voce *Dalmatica.* Laurentius in Amalthea legit *Chirodota* ex eodem Capitolino, *Tunica prolixa, manicata, manuleata. Chirodotae Dalmatarum, Dalmaticae manuleatae,* † Leg. *Chiridota.* Vide notas Salmas. ad Capitol.

CHIRO-

HIROGRAPHARE, seu *Cyrograffare*, *manu scribere*, *vel chirographum facere*, *aut scribere characteres*, Io. de Ianua. Vide etiam in *Chirographum.*

HIROGRAPHARIVS. (1) **CYROGRAPHARIVS**, *chirographarium* seu *chartarum chirographatarum* scriptor, in Fleta lib. 2. c. 36. §. 1. (2) Alii sunt *Chirographarii* ap Iurisconsult. **CHIROGRAPHARIVS CREDITOR**, qui penes se habet debitoris chirographum, in Stat. MS. Angerii II. Episc. Conseran. a. 1280.

HIROGRAPHISARE, V. mox in *Chirographum.*

HIROGRAPHVM, **CIROGRAPHVM**, **CYROGRAPHVM**, Diploma scriptum, pactum, Regum et Principum manibus ac subscriptionibus roboratum. Gloss. Gr. Lat. Γραμματεῖον, *chirographum*, *cautio*, *instrumentum.* Ebrardus in Graecismo c. 9.

Hinc et cerographus manualis charta vocatur.

Manualis conscriptio, in Glossis Isonis Magistri. Capitula Caroli C. tit. 23. c. 8. *Et in chirographo apud Marsnam manu propria confirmastis.* Apud Hincmarum de diuortio Lotharii, *Chirographi Regum*, non semel. *Chirographum Regium*, apud Ingulfum p. 861. 883. *Chirographa*, nude, Regum praecepta, apud eumdem p. 852. **CHIROGRAPHVM**, subscriptio, quae propria manu fit. Anastas. in S. Siluester PP. **CHIROGRAPHVM**, tributum, quod per chirographum exigitur, vel *Cautio.* Isidor. lib. 4. c. 24. *Chirographum*, *cautio vel scriptio duarum instar chartarum: Graece enim manuscriptum dicitur Cautio.* S. Eulogius in Memoriali Sanctorum lib. 3. c. 5. *Si tamen Christiani*, *et non magis operarii iniquitatis appellandi sint*, *qui vt priuilegium Chirographa exigendi obtineant*, *sortem Domini*, *fideliumque conuentum suo vadimonio vel crimine a Rege mercantes*, *importabili census onere colla aggrauant miserorum.* V. *Cautio.* **CHIROGRAPHI** postmodum appellatio iis chartis, tabulis, ac instrumentis speciatim indita,

quae in duas partes diuidebantur
secabantur: quarum vna vni, alt
alteri e contrahentibus dabant
quippe contractus seu pactum b
eodem pergameno describebatur,
qua parte secari ac diuidi debe
scribebantur Alphabeti maiusc
literae, vel picturae exarabantur
per quarum medium secabatur p
gamentum: idque fiebat ad vita
falsitatem. Quippe vt pacti seu
pti veritas probaretur, ipsae n
res literae partitae ac decisae, an
uicem cohaererent, vel respon
rent, conferebantur. Atque h
chirographorum formam veteri
vsitatam et cognitam fuisse au
Io. de Ianua: *Chirographus et Sy*
graphus saepe accipiuntur indiffer
ter. Differunt tamen secundum pr
prietates: quia Chirographus dicit
descriptio manuum, *scilicet caut*
quae sit propria manu debitoris,
committitur creditori: Syngraphus
citur conscriptio, *id est duarum sim*
scriptio. Antiquitus enim debitor
creditor simul in ligno vel carta s
bebant, *et nomen creditoris*, *et n*
men debitoris, *et testes*, *et summa*
pecuniae, *et in medio hoc nom*
Syngraphus, *capitalibus litteris*,
per medium diuidebatur. Postea
creditor plus exigeret quam deb
deberet, *vel si debitor denegaret de*
situm, *vterque afferebat partem qu*
habebat, *vtrum duae partes conue*
rent; et illud proprie est Syngraph
vel Syngraphus. V. Mabillon. de
diplom. lib. 1. c. 2. Iis porro Ch
graphis ita sigilla apponebantur,
sigillum vnius parti chirogra
quae penes alterum e contrahent
remanebat solum appenderetur,
e diuerso. Tabularium S. Ber
ann. 1207. *Decernentes vt parti*
quae Ecclesiae St. Bertini, *et hom*
suo dabitur, *sigillum appendatur*
Wlmari: illi vero parti quam hab
Ecclesia S. Wlmari sigillum appen
tur S. Bertini. Ch. Ingeranni Ep
pi Amb. in Tab. Eccl. Ambian.
42. *Vt igitur hoc ratum apud p*
ros habeatur, *scripto mandari*, *te*
subscribi, *et ipsum scriptum per C*
graphum partiri fecimus, *et p*

quam Ecclesia B. Martini habuerit. Canonici SS. Acii et Acheoli sigillum S. Martini cum nostro append itur. Ibid. Charta 128. *In cuius testimonium praesens scriptum sub Cyrographo vtrique parti sigillo nostro tradidimus roboratum.* Ch. 170. *Et memoriali Cyrographo per sigilli nostri testimonium eidem Cyrographo appensi commendare, vnam partem Cyrographi penes nos retinentes, et aliam partem eidem Capitulo dantes in testimonium perpetuum et munimen.* Boncompagnus lib. 2. de arte dictaminis MS. extremo: *Quidam tempore depositionis faciunt alphabeta, quae per medium diuiduntur, et remanet vna medietas alphabeti apud depositarium et aliam depositor secum deportat. Item deposita sigillorum impressionibus consignantur, et ita sigillata et conscripta redduntur. Item quandoque aliquis digitus, vel aliquis pelus apponitur, vel ostenditur anulus, vel cultellus, aut aliquid aliud, prout fuit communiter ordinatum* V. Chronicon Andrense p. 458. 630. Chron. Vitiense c. 45. Guill. Prynneum in Libertatib. Eccl. Angl. t. 1. p 344. etc. CHARTAE DIVISAE vel PARTITAE, hinc appellata eiusmodi chirographa. Monasticum Angl. tom. 2. p. 94. *Tenent totam terram de Stelden per chartas diuisas.* Rymer. t. 13. p. 43. col. 2. *Conuentus per chartas partitas. Scriptum per Chirographum diuisum.* in Chron. Andrensi pag. 460. *Pactio per Chirographum diuisum roborata* pag. 484. et 630. *Chartae per alphabetum diuisae*, quia vt supra obseruatum, qua parte diuidebatur pergamenum, litterae majusculae alphabeti descriptae erant. Regestum Constabulariae Burdegall. fol. 129. *Stephanus Notarius Aginnensis, qui scripsit duas Chartas Partitas per alphabetum ad opus vtriusque partis. Instrumentum per alphabeta diuisa*, in Charta an. 1105. t. 8. Spicilegii Archeriani p. 215. Vetus Notitia iudicati apud Rocchum Pirrum in Archiepisc. Messan. p. 311. *Et fecimus instrumentum Episcopo et Domino Gilberto cum alphabeto cum incausto rubeo de donatione et contractibus.* Fori Oscae Iacobi I. Regis Arrag. c. 216. *E daço Cevaren Cartes publiques partides per A. B. C. que sen portaren, etc.* CHARTAE INDENTATAE etiam dicta eiusmod. chirographa, V. *Indentare.* CHARTAE IN MODVM CYROGRAPHI CONFECTAE, in Monast. Anglic. to. 2. p. 443. Statuta Ordinis de Sempringham p. 703. CHARTAE CHIROGRAPHATAE. Bracton. lib. 2. c. 16. §. 2. *Aliquando facit quis scripturam sibi ipsi et alii, et contra se et pro se quae communis est, - - - - et talis scriptura dicitur charta chyrographata, quae scinditur, per medium, et vna pars remanet parti vni, et altera alteri.* Vide t. 2. Monastici Anglic. p. 442. *Charta Chirograffata*, apud Miraeum to. 1. pag. 108. SCRIPTVM CHYROGRAPHISATVM simili modo explicatur in Litteris anni 1182. apud Marten. to. 1. Anecd. col. 620. et in aliis litteris an. 1176. apud eumdem Marten. Ampliss. Collect. to. 1. col. 897. vbi *Cyrographizatum* habetur pro *Chirographizatum.*

CHIROGRILLVS, CYROGRILLVS, CIROGRILLVS. Gloss. Gr. Lat. χοιρογρύλλιος, ἤγουν ἐχῖνος χερσαῖος, *erinacius.* Glossae Bibl. MSS. *Cyrogrillus, id est, Ericius.* Papias et Io. de Ianua: *Chirogrillus, erinacius, spinosus, maior ericio.* Eucherius Lugdunensis: *Erinacei*, χοιρογρύλλιοι *nuncupantur, prope magnitudine mediocrium cuniculorum, de cauernis petrarum procedentes gregatim in eremo, et contra mare Mortuum depascuntur.* Interpres Ioan. de Garlandia in Synonymis: *Cyrogrillus est animal habitans sub terra; et dicitur proprie cattus syluestris dispositus ad modum canis, et dicitur a cyros, quod est manus, et grillus, quod est cattus, quasi habens pedes, et manus ad modum catti.* Matth. Siluaticus: *Chirogrillus vel Cirogrillus idem; sed verius dicitur Chirogrillus.* Infra: *Ceriligion, Cirriglinon, id est spinosus porcus, maior ericio, quem latine vocant istricem.* Graecis γρύλλος, est porcus, vt et χοῖρος, hinc

hinc χοιρογρύλλιος, apud Scholiaſt. Ariſtoph. εἰρήν, pag. 660. Lampridius in Heliogabalo, *quum et vrſos decem et decem grillos, et decem lactucas, et decem auri libras in ſorte habuit*. Vide Iſidor. l. 12. c. 3. Pſeudo Ouidius in Vetula l. 1.

Denſiſicos lenitate ſua, promtosque ſalire
De ramo in ramum Cirogrillos diiaculare.

CYROGRILLVS, cuniculus, *Conil.* Gloſſ. Arabico-Lat. *Canicula, Gyrogrillus*. Leg. *Cuniculus*, vel *Cunicula*. Infra: *Cuniculus, vt ſupra, Gyrogrillus*. Will. Brito lib. 1. Philippid.

More Cirogrilli velox in moenia repit.

Vetus inqueſta apud Columbum lib. 2. de Vaſionenſ. Epiſcopis: *Dixit - - quod montem vbi eſt caſtrum Vaſionenſe, faciebat caſſare* (*Chaſſer*) *dictus Epiſcopus, vt dominus, et poſſidebat vt ſuum et ipſe teſtis portauit multoties Chirógryllos iſtius montis ad palatium D. Epiſcopi.* Statuta Arelat. MS. art. 29. *Qui contra fecerit in XX. ſol. puniatur pro pelle vel Cirogrillo quolibet.* Ibid. art. 87. *Receptacula Cyrogrillorum - - deſtruantur -- Si dominus fuerit negligens in captione Cirogrillorum etc. Habeant venationem Cirogrillorum* in Charta anni 1196. ex Archiuo St. Victoris Maſſil. V. *Cirogillina*.

CHIROMETRICALE, chirotheca, manuum menſura, χειρόμετρον: apud Wolphardum Presbyt. de Miraculis S. Walpurgis l. 3. n. 6.

CHIROSOBOLVM, V. *Chryſobullum*.

CHIROTHECAE. Harum vſum priſcis ignotum docet Caſaubonus in Ahten. lib. 12. cap. 2. CHIROTHECAE EPISCOPORVM, quibus ii in ſacris Liturgiis ac ceremoniis vtuntur: quarum etiam vſum Abbatibus interdum conceſſere Pontifices. Leo Oſt. lib. 2. Chron. Caſin. cap. 82. De Chirothecis Epiſcoporum, videndi Honorius Auguſtod. lib. 1. c. 215. et Durandus lib. 3. Ration. cap. 12. CHIROTHECAE DE GVERRA, ferreae, Gallis *Ganteletz de fer*, Germ. Blechhandſchuh,

in Statutis ſecundis Roberti I. [Re]gis Scotiae cap. 27. §. 1. CHI[RO]THECAS TRADITIONE IN[VE]STIRE. Charta Liemari Archie[p.] Bremenſ. an. 1088. inter Priui[l.] eiusd. Eccleſiae pag. 168. *Super [re]liquias noſtras cum Chirotheca, [vt] mos eſt liberis Saxonibus, trad[idit] - - curtim ipſam et manſos 4. et [di]midium - - Aderat Comes Frider[icus] Aduocatus Eccleſiae qui Chirothe[cam] traditionis ſacris reliquiis impoſ[itam] vt mos eſt, abſtulit, et ab ipſo G[e]hardo per digitorum extenſionem [per]miſſionem confirmationis accepit.* [I]bidem pag. 169. *Eckibertus Co[mes] ex promiſſo F. Comitis qui tunc e[rat] nocatus, Chirothecam abſtulit, G [con]firmationem digito, vt mos eſt Sax[oni]bus fecit.* Tabular. Abbatiae de [...]ta: *De omnibus grauaminibus et [im]portunitatibus, quas in ea fecer[at ma]nifeſte ſatisfaciens vadium ſuum [de]dit et poſuit cum ſua Chirotheca in m[anu] Abbatis.* Tabular. Monaſterii [...]rardergenſ. in territorio Senenſi [apud] Chiffletium in Luminib. Salic[...] 6. an. 1109. et 1121. *Secundum [no]ſtra legem ſaligam per cutellum, [fe]ſtucum nodatum, quantonem et [wa]ſonem terrae, atque ramum arboris [le]gitimam et corporalem veſtituram [fe]cimus, et nos exinde foras expulim[us].* Vita S. Hadelini Confeſſoris n. [...] *Cumque wantum manu, [vt] mos eſt legaliter tradendo teneret.* Et [in]fra: *Locum praedictum cum wan[to] quem tenebat, beato viro contradi[dit].* Tabularium Burgulienſe fol. [...] *Cui Dei gratia conceſſit Sauaricus [que] quod abſtulerat, quodam red[dito] guantulo.* Tabularium N. D. S[ain]ton. fol. 35. *Hoc donum fecit G[au]fridus Abbatiſſae Florentiae cum [quo]dam Chirotheca ſiniſtra flexis genibus ante eam in eadem ſylua.* Tabul. S. Amantii Inculiſm. *Filii Ar[...] confirmauerunt donum praeſens [...] Chirothecis cuiusdam Militis de [...]peſalcadi.* Idem Tabul. *Et poſuit donum plenam Chirothecam de [...]nis.* Regeſtum Parlamenti Paris. fol. 111. ſub ann. 1294. *Comes F[lan]driae per traditionem Cerothecae [in] manu D. Regis humiliter poſuit [...]* [...]

...sionem bonarum villarum Flandriae, videlicet de Brugis, de Gandavo etc. Arest. Parlam. a. 1499 apud Baluz. Hist. Aruern. to. 2. p. 464. *Fidem suam et in illius signum manum suam ...teram, et Cyrothecam eiusdem ei... ...dem de Belbezin tradendo reddiderat.* CHIROTHECAE, seu *Wanti*, pars ...ti inuestiturae, quae non tam domino, quam eius ministeriali competit, *Maiori* scilicet vel *villico*. Vetus Charta pro Episcopo Ambianensi: *Chascune vente soit de maison ou de terre, il a uns Wans.* Charta Theobaldi Episcop. Ambian. a 1172. in Tabular. Eccles. Ambian. fol. 52. *Si aliquam territorii partem venundari contigerit, Domini venditiones habebunt; scilicet tot denarios, quot ...ditor inde habuerit solidos. Ma... vero terrae illius pro wantis accipiet duos denarios.* Occurrit ibi ... Charta an. 1212. in Tabul. Ecclesiae Carnotensis n. 154. *Eas... (hostisias) tenebunt ab omni pror... exactione, quantum ad nos pertinet liberas et immunes, nisi quod inde nobis aut aliis loco nostras vendas et Gantos redderent, si hostisiae venderentur.* Alia a. 1225. num. 245. *Et de omnibus venditionibus factis in ... suae denarios pro Gantis.* Charta a. 1205. in Tabular. N. D. de Iosaphat: *Et quidquid in terris est, dederunt cum venditionibus et Gantis.* Tabular. S. Dionysii an. 1238. *De inuestituris habebunt Ma... duos denarios Laudunenses pro ... Chirothecis tantummodo.* Chart. a. 1243. de Lege de Landousies in ... Laudunensi ex Tabulario ...sniacensi: *Qui vendit domum cum ...do, aut aliam haereditatem domi... dabit 4. denar, et emtor 4 et vil... ... cum Cyrothecis.* Vetus Con... ...do Dunens. art. 37. *Les Gands ... pair par l'achapteur dans ... aprés l'achapt au Seigneur etc.* ... Consuetudine Castelli Noui in ...raisio art. 50. pro fundi censui ... venditione Dominus habet ... imum pretii solidum, eius vero ... *Chirothecas* 20. Solid. aestim... *avec les Gants de son sergeant ... 20. sols.* Adde art. 52. Consuet. Lodunens. c. 14. art. 23. CIROTHECA, eadem notione. Charta Curiae Suession. a. 1219. in secundo Chartulario S. Medardi. Epistola Arnulfi Comitis Chiniacensis de Fundatione Cellae in villa Pyrorum a. 1068 apud Marten. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 472. *Decimam de S. Hilario et de Warc de omni indominicatu, scilicet de terris indominicatis, de siluis indominicatis, de sexteragio, de furno, de cambis, de sotularibus, de Cyrothecis.* CHIROTHECAM in signum census dare. Speculum Saxon. lib. 2. art. 26. §. 6. CHIROTHECAM PORRIGERE, dicebatur qui hanc humi proiiciebat, eoque facto ad duellum quemuis prouocabat, quo a crimine quo accusabatur, sese expurgaret. Matth. Paris ann. 1245. CHIROTHECAS habere vetantur Iudices Regii, dum tribunali sedent, in Speculo Saxon. lib. 3. art. 69. In eodem Speculo Saxonico lib. 3. art. 45. §. 10. *Duae lineae Chirothecae cum furcula seu tridente, quo fimus tollitur, emenda est dedititiorum.* † CHIROTHECAE BALENAE, inter arma recensentur, in Arest. Parlam. Paris. a. 1292. *Armatus cirotecis balenae et deferens ensem suum.* † CHIROTHECUS BELLI, quo ad praelium prouocatur, ap. Murat. t. 15. p. 419. † CIROTERA, pro *Ciroteca*, inter Probat. to. 3. Hist. Nem. pag. 149. † CHIROTECA, sacculus, in Itin. Ital. Montifalc. p. 291.

† CHIROTHECARIUS, chirothecarum opifex, in Comput. Ms. fabr. S. Petri Insul. a. 1487.

CHIRQUINMARE, inquirere, Gall. *Chercher*, V. *Circamanaria.*

CHIRSEED, V. *Ciricsetum.*

CHIRURGICUS, pro *Chirurgus*, vt et *Chirurgica*, pro muliere Chirurgiam exercente, pluries occurrit in Edicto Philippi cognomento Pulcri Fr. Regis a. 1311. etc.

CHISNUS, quercus, Gall. *Chesne*, apud Valesium in Notitia Galliarum p. 413. col. 2. V. *Casnus.*

CHIST, *pondus vnius librae et* $\frac{1}{2}$. IIII. Saladinus de Ponderibus.

CHITAINVS, V. *Cham* post *Caganus*.

CHITRANGVLVM, an mali citrii genus? Vita B. Guillelmi Eremitae Xidensis tom. I. SS. April. p. 387. *Cum ipse pateretur herniam instar Chitranguli protuberantem*. V. *Citrangulum*.

CHIVACHIRS: sic enim legendum pro *Chinachire*, apud Nicolaum Vptonum lib. I. de Militari officio cap. 10. ex Gallico-Anglico, *Chevaucheurs*, equitantes, Vide *Prosecutor*.

CHIVAGIVM, V. *Chauagium* in *Capitale* 7.

CHIVALER, Gall. *Cheualier*, eques. Madox Formulare Anglic. p. 206.

CHIVERIA. (1) Gall. *Ciuiere*. Chron. Andrense: *Vehiculum, quod vulgo dicitur chiueria*. V. *Cenonictorium*. (2) † Onus *chiueriae*. Comput. Mſ. fabr. S. Petri Insul. a. 1366. V. *Chiuetorium*.

† **CHIVESTRVM**, a vet. Gall. *Cheuestre*, capistrum. Chartul. S. Sulpit. Bitur. V. *Capistrium*.

† **CHIVETORIVM**. i. q. *Chiueria* 2. Comput. Mſ. fabr. S. Petri Insul. a. 1367.

CHLAENA, χλαῖνα, vestimentum hybernum, a χλαίνειν, calefacere. *Laenam* Latini reddunt. Inde Adagio: *Dum cucumere vescimur, chlaenam texamus, i. e. de hyeme cogitandum est aestate*, apud Turnebum lib. 27. Aduerſ. c. 30.

CHLAMIDATI. Liberatus Diaconus cap. II. *Postquam ire secum meruit Magnum Silentiarium, cum Imperatoris scripto accepit et officium Excubitorum, et Chlamydatorum, et venit ad Concilium*. Legendum forte *Candidatorum*, tametsi lectio tolerari potest. S. Hieronym. Epist. 3. *Referret, inquam, alius, quod in Palatii militia, sub Chlamyde et candenti lino corpus eius cilicio tritum sit*. S. Fulgentius Homil. 60. de S. Laurentio: *Ignea carruca quam praecedunt officia pretiosa, non Chlamydati, non scutati et sericati, sed coeci, illuminati, etc.*

CHLAMYS, inter praecipua Romani Pontificatus insignia reponitur a Petro Diacono lib. 3. Chron. Casin. c. 66. (al. 67.) vbi de Victore: *Abinde crucem et Chlamydem, et cetera Pontificatus insignia* ita di… etc. Et cap. seq. eam Chlamy… purpuream fuisse innuit: *Prae…tam electionem crucis et purpurae… sumptione firmauit*. V. *Capa-rub…*

CHLAMIS, pro *Chlamys*, Senat… pallium. Vita S. Caesarei Quae…ris n. 12. in Actis SS. Febr. tom… p. 500.

CHLOROSAVRA, venenatus serp… Vita S. Theodori Siceotae to. 3. April p. 57. C. *Chlorosauram* … *derunt, eaque cognita, coeperunt … mare, Perimus, Pater sancte, p…mus, quidnam agimus? Chloros… enim est serpens venenatus*. Si… citur a Graeco χλωρὸς, viridis, l…bidus, et σαῦρα, lacerta.

CHNAPINA. Raynerus contra V…denses pag. 92. *Foeminae in h…tu religionis mendicant, aliae ha…tum et gestus viriles assumunt … Chnapinae*. Theutonibus *Kna…* est famulus, minister, puer, a…lescens.

CHOCA, stipes, Picardis *Choque*, G… *Souche*. Priuilegium Petri Abba… Remigii Rem. an. 1219. *Scien… tamen quod chocas quas eradicaue… pro noualibus faciendis, etc.*

CHOCAGIVM, praestatio pro iure … cipiendi *Chocas* seu caudices in … sta domini. Aresta Candel. a. 1… in I. Reg. Parlement. *Cum serui…tes feodatarii peterent chocagium… ratione vsagii sui etc. Choques*, … pites etiamnum dicunt Picardi. *Choca*.

† **CHOCHA**, nauigii species, Ital. … *ca*. Murat. to. 12. Script. p. … t. 19. p. 761. V. *Cocha* 2.

CHOCHIA, coquina Germ. … Literae Galteri a. 1218. e Tabula… Ecclesiae Audomarensis. V. *Coch…*

CHODONES, rustici limitanei, Dub…uio in Hist. Bohem.

CHOENICA, mensurae genus F… sex continens sextarios Laurenti… Amalthea; verum χοῖνιξ Graece… de *Choenica*, duos tantum sexta… continet, vt in exemplo sequ… Literae Petri Episc. Castrensis de … dam fundatione ab ipso facta in …

nasterio S. Stephani Cadomensis: *Nec minus etiam ipsi in vnaquoque obitu Choenicas quas chepinas vocant ut moris est, de meliori vino aliis Religiosis tenebuntur impendere.*

CHOEROGRILLVS, V. *Chirogrillus.*

CHOICVS, Gr. χοϊκὸς, terrenus, e limo. Tertull. lib. de Resurr. carnis: *Primus, inquit,* (Apostolus) *homo choicus, id est, limaceus, id est, Adam.* Pluries occurrit apud eumdem Tertullianum et Hieronymum.

CHOISELLVS, vehiculi genus videtur. Lib. visitat. leprosor. dioec. Paris. a. 1351. *In grangia Herchis, duo choiselli pleni gerbis viciae.*

CHOISEVLLVM MOLENDINVM, V. in *Molendinum.*

CHOISIRE, a Gall. *Choisir*, seligere Ch. Mf. Phil. Pulcri an. 1293.

CHOLERES, humores, V. *Coleres.*

CHOLO, nauis species, eadem quae *Chelandium*, vt videtur. Ch. Mf. a. 1304 *Quod - - possit habere nauem, dictam lo cholo, ad consuetudines et libertates nauis dictae Cholo Ausae.* V. *Chalonnium* in *Chelandra.*

CHOLONEA. (1) Forte idem quod *Colonaticum*, seruitium a *Colonis* praestandum, seu aliud tributi genus ab iisdem soluendum. Vita B. Oldegarii to. 1. Martii p. 490. *Donamus etiam tibi cholonias et leddas et usaticos.* (2) Alia notione, V. *Calonia*, *Calonia.*

CHOMAGIVM, V. *Chomare.*

CHOMARCHA, pro *Commarcha*, confine, limes, in Stat. Vercell. lib. 1. p. 22. V. *Commarchia.*

CHOMARE, a Gall. *Chommer*, cessare, vacare, vnde CHOMAGIVM, Gall. *Chommage*, cessatio. Ch. Mf. Archiep. Lugdun. an. 1366. *Quia contingit dictas monetas plerumque cessare - - tempore chomagii* In Cedula Mf. a. 1308. *Tempore chomagii molendini.*

CHOMATA, aggeres, terrae moles quibus aquae continentur. Hesychius: χῶμα, ὕψωμα γῆς, ἄχθη. Ita proprie aggeres Nili vocat Vlpianus in leg. 10. D. de Extraord. cognit. *Logographi chomatum Nili*, et leg. vlt. Cod. Th. Patror. vicor. lib. II. qui muniendae Nili ripae, aggeribusque eius praeerant. Vide Notas ad Annae Alexiadem p. 273. Hic porro emendare licet glossas Graec. Lat. ἐπιχώσεις χωμάτων, *exaggeratio.* Male Edit. χεώματος. Alibi: ἐπίχωσις, *exaggeratio.*

† CHOMINEZA, pro *Chemineza*, vt videtur, caminus, vel *Caminata.* Inquisit. Mf. a. 1363. *Parietes laterales dicebantur destructi - - - et etiam fuit dampnificatio in quadam chomineza.*

† CHONESTABILIS, rectoris apud Italos minister inferioris ordinis. Stat. ant. Florent. l. 1. c 37. Pro *Conestabilis*, V. *Comes Stabuli.*

CHOPA, vestis species, f. eadem quae *Hopelanda.* Litterae Caroli V. Franc. Regis an. 1367. de forma vestium pro Monspeliensibus *Idem quod nulla ipsarum* (mulierum quamrumuis) *audeat portare aliquam hopelandam vel chopam.* Hispanis *Chupa*, tacula est, seu vestis interior, quam Galli *Veste*, Germani inferiores vero Jope, Juppe, appellant. V. *Choppa.*

CHOPINA. (1) Vasis genus. Inuent. Mf a. 1351. *Chopinam vnam cum pede de auro.* V. *Cuppina.* (2) Mensurae aridorum species. Ch. Mf. an. 1285. V. *Cheopina.*

† CHOPITERIA, forte silua caedua. Necrol. Mf. eccl. Meld. *Dedit X. solido super chopiteriam, quos reddit capitulum annuatim.* V. *Copecia.*

† CHOPPA, idem ac *Chopa*, Italis *Cioppa*, palla, Gallis *Chope.* Ch. Mf. a. 1400.

CHORA, *communia*, commune *Iuratorum* in vrbibus, a quibus ciuium lites iudicantur. Vox formata, vt videtur, a *Curia*, vnde *Choremanni*, qui olim *Curiales.* Nisi a *Kuren* vel *Kohren* Germanica voce, quae *eligere* significat, dicta fuerit *Chora*, quasi *Electorum* conuentus, seu qui ad regendam ciuitatem electi sunt. Vide Gewoldum de septemuiratu cap. 10. Consuetudines Villae Arkarum an. 1231. in Tab. S. Bertini: *Hominibus nostris de Arkes legem iuratam quae Chora vulgariter appellatur, dedimus et concessimus in hunc modum, etc.* Infra: *Iurare debent etiam omnes in villa*

villa manentes Choram et legem villae. Charta Balduini Comitis Flandriae an. 1201. in eod. Tabul. *Et quia auus meus Theodoricus Comes Choram apud Arkes, vobis habendam iuravit, et homines suos iurare fecit, concedo vt eandem perpetuo habeatis et vt pax et iustitia firmius in eadem villa teneatur, Churemanni vestri voluntate in assensu vestro et consilio hominum Ecclesiae vestrae, per emendationem semper legem Churiae affirmare poterunt et corroborare.* Schilterus *Choram* interpretatur *electionem statuum*, Cangiique respuit expositionem, sicut et vocis *Curecht*, siue, vt recte scribatur *Churrecht*, non curiam recti denotat, inquit, sed iurisdictionem et ius statutarium ad villam pertinens, quod opponitur iuri et iurisdictioni superioris et communi.

CHORAE, in Regula S. Donati Episc. Bisuntini ad Virgines c. 75. videntur esse distinctiones Psalmorum, singulae Psalmos aliquot continentes, vt sunt nocturni in officio Romano: *Ab Octavo Kal. Octob. crescit cursus vsque ad summam eius 25. Choris - - 12. vero Chorae in hyeme omni nocte cantandae sunt, etc.* Occurrit ibi pluries.

† CHORAGUS, chori ministerio mancipatus. Conc. Constant. t. 1. part. 12. p. 681. V. *Choritanus.*

CHORALE, supellex chori: quaenam? Martenii Iter Litter. 2. p. 241. ex quodam Inuentario Sacrarii: *Mapulae coccineae VIII. dorsalia lanea VIII. Duo Choralia, cortinae lineae VII.*

CHORALIS, qui interest, vel canit in choro, Gall. *Choriste*, Hisp. *Corista.* Leibnit. tom. 2. Scriptor Brunswic. p. 313. ex Annal. Corbeiens. V. Regulam Toribii Archiep. Limae t. 4. Concil. Hisp. p. 666. col. 2. et 673. col. 1. † CHORALIS, adiect. ad Chorum pertinens. Stat. Ardacens. an. 1356. ap. Duell, to. 1. Miscell. p. 113. CHORALIS CANONISATUS, Canonicus, in testamento a. 1307. apud Ludewig. t. 2. Reliq. MS. p. 256.

† CHORALITAS, *choralium* diri
officium. Stat. eccl. Leod. an. 1
t. 2. sacr. antiq. Monum. p. 451

CHORALITER, ritu chori, in
S. Mariae Egypt. tom. 1. SS. A
pag. 34.

CHORARIUS, Chori ministerio
cipatus. Tabular. Briuatense a.
fol. 176. V. *Correarius* et Chore
CHORARIUS PUER, in Bulla
li III. pro secularizatione Mon
rum Insulae Barbarae. a. 1549.
altero pro Secularizatione Mo
rii Vezeliacensis an. 1637. V.
rialis.

CHORAULES, qui et *caput Sc*
in Synodo Helenensi an. 10
raules, Princeps chori, vel qu
lis, id est fistulis canit Pap
MSS. Bituricensi. *Choraule* pro
ri Principe seu Praefecto Cant
etiam legitur in quadam nota
clesiae de Viancio apud Baluz.
Miscell. pag. 437. Pro Symph
co sumit Fortunat. in vita S. B
gundis lib. 1. n. 36. Vulgo t
distinguuntur Choraules, et S
phoniacus; hincque prouerbi
Malus Choraules, bonus Symphoni
V. Vossium de Vitiis Sermonis.
vtraque terminatione Latinis not
eo qui tibia canebat. Gr. χοραυ
V. *Caput scholae* et *Iocularis.*

CHORDA, χορδή, intestinum, in
dicina Salernit. p. 133. edit. 16

CHORDICISTA, *qui canit cum*
da, Vgutioni. Martianus Ca
l. 9. p. 313. *Chordacistae ad co*
dum humanae vtilitatis.

CHORDIS, chorda, neruus in
menti musici. *Ianuenses cum*
baccinis et chordibus, ap. Bar
maeum Scribam Annal. Genue
6. ad a. 1262.

CHOREA. (1) Ambitus chori,
in variis capellis seu sacellis ple
que consistit. Marten. de An
Ecclesiae Disciplina pag. 381.
tuali Suession. *Stent in Angul*
reae extra presbyterium. Hi
batiae S. Germ. Paris. Instrum
CLXIV. col. 2. ex Consuetudi
huius Abbatiae: *Vigilia Epiph*
vsque ad crastinum lampades. et
rea debent incessanter ardere.

† Processio quae circa chorum fit, in Caerim. vet. eccl. Carnot. (5)

CHOREA MACHABAEORUM, V. *Machabaeorum Chorea.*

CHOREALIS, clericus inferior chori. Ch. Mſ. a. 1418.

CHOREARE, choreas ducere, versare saltatorium orbem. Statuta Synodal. Eccleſ. Nannet. an. 1389. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 993. Acta S. Franciscae Viduae Rom. t. 2. SS. Martii pag. 117. Occurrit etiam in Menoti Sermonibus Quadrag. fol. 71. col. 2.

CHOREARIUS, Clericus seu Capellanus, qui choro debet interesse. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 14. col. 1. V. *Chorarii* et *Correarius.*

CHOREATIUS, pro *Cantor*, qui choro praeest, apud Marten. to. 7. ampl. Collect. p. 1424. V. *Chorarius* et *Custos Chori.*

CHOREATOR, saltatòr. Menotus Serm. Quadrag. fol. 132. recto col. 1.

CHOREIZARE, choros agere, concinere. Franciſc. Pippinus in Chron. l. 3. c. 39.

CHOREMANNI, curiales, homines de curia, qui in Curia communiae officio funguntur *Iurati*, diuersi tamen a Scabinis, (*) a Germ. Kören, eligere, Germ. ol. Churherren.) Consuetudines villae Arkarum an. 1231. in Tabular. S. Bertini: *Scabini iudicent de iis quae pertinent ad Scabinos: Choremanni de pace tractent et de vtilitate communitatis villae, et de foris factorum emendatione* etc. Eaedem Consuetudines: *Iurare debent Choremanni primo ius Ecclesiae se seruaturos, ius etiam Abbatis et Ecclesiae S. Bertini, iura viduarum et orphanorum, pauperum et diuitum, et omnium hominum tam externorum, quam iuratorum suorum, super cunctis quae coram ipsis venerint, et ad iuramentum suum pertinuerint: ius et legem dicere, nec obmittere propter gratiam vel timorem, odium vel amorem. Similiter Iustitiarius iurare debet et addere iuramento, quod omnibus petenti iustitiam faciet iudicio Choremannorum. Iurare debent etiam omnes in villa manentes choram et legem villae.* Infra: *Sciendum est etiam quod feria 4. post missam Choremanni in curiam veniant, et in placito sedeant, quamdiu necesse fuerit: et si de Choremannis aliquis ad placitum non venerit, tenebitur domino in emenda 10. sol. nisi per Choremannos rationabiliter fuerit excusatus. Sedeant in placito reuerenter, petitiones et responsiones cum diligentia audientes, et bonas consuetudines, et laudabiles in placito obseruent - - - maiores causae, vt sunt raptus mulierum rerof - - brant, a Choremannis in Curia de Arkes audientur, etc.* V. *Chora.*

CHOREPISCOPI, quasi τῦ χώρυ ἐπίσκοποι dicti, id est, ruris Episcopi. Vnde *Villani Episcopi* nuncupantur in Capit. Caroli M. lib. 7. c. 187. *Vicani*, apud Hincmarum Opuſc. 33. cap. 16. pag. 437. perperam enim Honorius Augustod. l. 1. cap. 182. a quo hausit Rabanus dictos *Chorepiscopos quod essent de Choro Sacerdotum* censuit. Canones Arabici Nicenae Synodi: *Chorepiscopus, est loco Episcopi super villas, et Monasteria, et Sacerdotes villarum, quae sub potestate eius sunt.* Primitus autem institutos ab Episcopis Chorepiscopos fere constans est sententia, vt essent eorum Vicarii in vicis ac pagis, et Episcopalia in iis munera minoris momenti obirent. Quod potissimum colligitur ex Concilio Nicaeno I. cap. 8. Regiensi c. 3. 4. ex Indiculo Ebonis Remensis Episcopi de Ministris Ecclesiae Rem. edito a Sirmondo et Marloto etc. Vide Capitul. Carolomanni tit. 2. §. 7. Hinc *Vicarii Episcoporum* et *Vicarii Episcopi* dicuntur in Concilio Ancyrano can. 23. Neocaesar. cap. 13. Antioch. cap. 8. a Ferrando Diacono in Breuiario Isidoro lib. 2. de Eccleſ. offic. cap. 6. Rabano lib. 1. de Instit. Cleric. c 5. Hincm. Opuſc. 35. pag. 602 in Capit. Carol. M. lib. 7. c. 313. etc. *Adiutores ministerii, Episcoporum*, in Capitul. an. 828. Chronic. Ademari Cabanensis, p. 166. *Eblus 39. a Beato Martiale Episcopus* (Lemouicensis) *fuit, et ad onus Episcopale sufferendum ordinauit sub*

sub se Chorepiscopum Benedictum. Canones Arabici Nicaeni Synodi c. 8. *Chorepiscopus et Archidiaconus sunt tanquam duae manus et duae alae quibus Episcopus volat.* Adde cap. 64. 73 Acta Episcoporum Cenomanensium pag. 193. *Tradidit ex rebus suae sedis Ecclesiae S. Mariae et S. Geruasii villulas duas, quas et Petro adiutore et Chorepiscopo suo vice consignare et eandem Ecclesiam praecepit.* Ibid. pag. 240. *Praefatum Episcopatum Cenomanicum ei auferre noluit, sed Chorepiscopum ei* (qui caecatus fuerat) *Seufredum ordinare praecepit, qui populum in eadem parochia praedicaret, et Christo lucraret.* Adde pag. 241. 242. vbi idem *Chorepiscopus* a tribus Episcopis *sacratus* dicitur, *vt ministerium Episcopale facere et exercere canonice atque perficere posset.* Vnde alios fuisse Chorepiscopos ab Archidiaconis colligitur: contra quam dixit Sigebertus, tametsi postmodum hac nomenclatura donatos constet.

CHOREVTES, χορευτὴς, saltator. Fragm. Poet. *Tinctus colore noctis, manu puer loquaci Egyptius choreutes.* Ita Martinius in Lexico.

CHORIALIS, clericus, qui debet interesse officiis diuinis in *choro* celebratis. Statuta Eccles. Pictav. apud Marten. to. 4. Anecd. col. 1074. V. *Choriarius.* CHORIALES PVERI, in Bulla Pauli III. Papae de secularizatione Monachorum Insulae Barbarae a. 1549. V. *Chorarius.*

CHORIARE, choros agere, saltare, in Epistol. obscurorum Virorum pag. 52.

CHORIARIVS, vt *Chorialis.* Charta a. 1327. inter Instr. Hist. Meld. t. 2. p. 210. etc.

† CHORICANVS et CHORICISTA, *qui canit in choro vel cum choro.* Io. de Ianua.

CHORIEPISCOPVS CHORIPISCOPVS, V. *Chorepiscopus.*

CHORISTA, idem qui *Chorialis,* Gall. *Choriste,* Hisp. *Corista.* Bleynianus in instit. Theor. et Pract. l. 2 pag. 221. In Caeremoniali Romanorum Cantores vocantur *Choristae,* quo nomine donantur etiam pueri chorales in quibusdam Ecclesiis. V. brum nigrum Scaccarii p. 671.

CHORITAE, *Clerici per potent magnorum intrusi.* Fortassis mend est, vt dicitur v. *Sanguinitae.*

† CHORITANVS, i. q. *Chora* in Glossar. Gall. Lat. Cod. 7684.

† CHORIVM, CHORIVS, cori in Reg. Episcopat. Niuern. a 1287.

CHORIZANTIVM SECTA, in G mania et agro Leodiensi a. 1374. a daemonibus possessi choreis in teis et in Ecclesiis vacabant. hac Radulphus de Riuo in Ioa de Arckel Episcop. Leod. c 9 Gobelinus Persona in Cosmodro aetate 6. c. 69.

CHORIZARE. (1) Choros age saltare. Legitur in Actis SS. Apr to. 2. p. 326. Maii tom. 5. p. 5 et apud Menotum in Sermon Quadrag. fol. 48. verso col. 2. Per *choros* concinere. Gocelin Monachus in Miraculis S. Aug. C tuar. t. 6. May p. 404

CHORODIDACTES, CHORODI SCALVS, cantor seu primice ecclesiae, qui in choro canenti praeest, apud Bleynianum p. 25

CHOROPALASIVS, V. *Curopalat*

CHORORARIVM, officium chor seu cantoris Collectio MS. Sta torum Ecclesiae Aquensis: *Qua Canonici sunt in Tabula pro Cho rariis, responsoriis vel lectionibus siti, possint ipsi committere Cle vel Sacerdoti officium sibi commissum ipsi fuerint - - impediti.* Per *sponsoria* vel *Chororarias lectiones* telligit Cangii editor Respons vel lectiones, quae cani solent vno *Choriali* designato.

CHORS, V. *Cortis.*

† CHORVEDA, pro *Coruada,* ope quae a subditis domino debetur. C Adalber. Episc. Leod. a. 1124. *dietatem etiam Choruedae, quae ip Walteri erat, eis concessit.* V *Coruata.*

CHORVS. (1) Pro Mensura, V. C *rus.* (2) Pars Ecclesiae in qua C rus consistit, ac concinit. Isido lib. 1. de Eccles. offic. c. 3. *Cho*

) imagine dictus est coronae et ex eo
avocitatus - - Chorus enim proprie
multitudo canentium est, etc. Honorius Augustod. lib. I. cap. 140.
horus dicitur a concordia canentium
ut a corona circumstantium. Olim
namque in modum coronae circa aras
mentes stabant: sed Flauianus et
Diodorus Episcopi choros alternatim
psallere instituerunt. Acta Episcoporum Cenomamensium p. 219. Summo coepit studio - - Superiores eiusdem Basilicae partes diligenti solicitudine laborare oratorium scilicet, quod chorum vocitant, sedemque Pontificalem etc. CHORVS ABBATIS, CHORVS PRIORIS, in Viris Abbatum S. Albani p. 90. Et si fuerit electus (Abbas) de parte Prioris (quam nos Chorum Prioris appellamus) transferetur ad Chorum Abbatis, vbi supremus statuetur. Diuidebatur quippe Monachorum Chorus in Ecclesiis in duas partes, quarum vna dextris, altera a sinistris erat, sibique antiphonatim respondebat. Qua parte Abbas sedebat, Abbatis, qua vero, Prioris Chorus dictus. CHORVS CONVERSORVM, apud Caesarium l. I. Mirac. c. 35. apud Carthusienses Parisinos, Chorus Conuersorum, Choro Fratrum praestructus videtur. CHORVS INVITATORII, pars scilicet Chori Monachorum, a quibus Inuitatorium incipitur in libro Vsuum Ordin. Cistercienses cap. 12. 23. (3) † CHORUM SERVARE, illum regere, V. ...are. † CHORVM TENERE, ... ecclesiastico interesse, V. Tenere 10. † CHORVS MAIOR, sub... superiora. Ch. a. 1274. to. I. ... Dalphin. pag. 127. Instrumenti musici species. Siluester Giraldus in Descript. Cambriae c. II. ... vtuntur instrumentis, cythara, tibia, et Choro. Ita Chorus in ... Edit. χόρος, non semel habetur ... Testam. (4) † Capitulum, ... Wolfgeri episc. Patav. (5) Atrium, impluuium, aedificiis ...tum, Gall. Court. Ch. Mſ. a. 1197. CHORVSCATIVVS, coruscus. ...am in vita Henr. V. edit. Hearn. ... p. 213.

CHOSDRVS. Gloss. Aelfrici Chosdrus vel Castros, Beo-moder. Somnerus in Gloss. Saxon. legit Costrus, i. dux, rex apum, dux examinis, apiastra.

CHOSIA, vel potius CHESIA, vt in autographo legitur, idem est quod Cathedra, a Gallico Chaire vel Chaise, sedes episcopalis palatium episcopale. Excerptum ex Chronico Aniciensi inter Instr. tom. 2. nouae Gall. Christ. col. 237. Actum in superiori fornello chosiae Aniciensis anno Domini M.CC.LXXIX. In quibusdam aliis Instrumentis Chosia legitur pro re quacumque, vt vocabulum Chose Galli vsurpant, Hispani cum Italis Cosa, quod a Latino causa recte deducunt eruditi.

CHOSIARIVS, effossor parietum, latro, apud Laurent. in Amalthea.

† CHOSTELLVS, forte pro Chossellus, V. Molendinum.

† CHOTONVS, gossypium, vt videtur, Ital. Cotone, Gall. Coton. Murat. t. 19. p 769. Subinde vero galeae praedictae videntes chocham vnam de Soria chotonis oneratam. V. Cotonus.

† CHOTVS, ab Hisp. vt videtur, Coto, taxatio, pretii constitutio. Ch. Alphonsi inter Acta SS. to. 6 Iul. p. 56. Si quis vero hanc - - paginam infringere - - praesumpserit - - regi parti mille auros in choto persoluat. V. Cotus 2.

† CHOVA, porticus nundinaria, i. q. Cohua, Gall. ol. Choué, nunc Halle; inde CHOVAGIVM, Gall. Chouage, vectigal, et tributum ex Chouis pensitari solitum, vt Cohuagium. Ch. a. 1251. t. I. Probat. Hist. Brit. pag. 948. V. Cohuae.

† CHOVLLA, a Gall. Choule, globulus ligneus, qui claua propellitur. Lit. remiss. Mſ. a. 1353. Cum - - luderet ad choullam. *) Germ. Kugel, vulg. Kaul, globulus. V. Cheolare, Crossare et Scula.

† CHOANNE, in leg. Salica tit. 2. ex Cod. Estensi, vbi Glossa: de Choanne prima, id est de primo partu, apud Murat. t. 2. Antiq. Ital. p. 286. V. Hranne.

CHRENECRVDA, in Lege Salica tit. 61. quid sit, omnino non constat. In hac, qui hominem occidit, nec in sua facultate habet, vnde legem, seu mulctam exsoluat, adiunctis 12. iuratoribus, nihil sibi esse in bonis praeter ea quae tradidit, sacramento cauet. Tum proximiores agnatos ad reliquum mulctae exsoluendum inuitat, facta in eos bonorum suorum omnium cessione, hac ceremonia hocque ritu. Domum suam ingreditur et collectum de quatuor illius angulis puluerem pugno tenens ad limen reuertitur, in eoque stans ac vultu in interiorem domum obuerso, sinistra manu puluerem in proximiorem agnatum trans scapulas mittit Quo facto domo egreditur nudus, ac sola camisia indutus, et palum manu tenens supra saepem salit. Tum agnati, siue vnus, siue plures compositionem homicidii tenentur exsoluere. Si vero ii pariter soluendo non sint, aut ex iis aliquis, *iterum super illum Chrenecruda qui pauperior est, iactat, et ille totam legem componit.* Ex quibus videtur *Chrenecruda iactare*, idem esse quod *puluerem* ex quatuor domus angulis collectum proiicere. Goldastus et Spelmannus *viridem herbam* interpretantur: ex Germanico *Grün-Kraut*, vel ex Belgico *Groen*, viridis, et *Gruid*, herba. Id improbat Wendelinus, atque hac voce denotari *purificationis adprobationem, ex Chrein*, purum, castum et mundum, et *Keuren*, probare: ita vt haec vox referri debeat ad Sacramenta 12. iuratorum Eccardus qui legit *Chren ceude*, exclamationem bonis cedentis esse coniicit, quae a Saxonibus, inquit, cum quibus vetustissimorum Francorum dialectum exacte conuenisse saepius experti sumus, profertur: *rene herute* (rein heraus.) Saepius iam *chreo* pro *reo*, vel *ref* cadauer: et *cheristiao chereto ge* pro *heretog* supra dictum vidimus, et infra *cheruioburgius* ex *herbarius* factus occurrit, atque ex hic *chrene* pro Saxonico *rene*, Germanico *reine* positum est, quod *purum* significat. *Herut* Saxon. *vacuum, vbi nihil est*, item *foras* nos Germani *herraus* dicunt. Olim *h... ras* pronunciatum fuisse coniicio ... *hutz* eiusdem sensus vocula, cu... inde contracta est. Integrum er... *Chrenechruda* vel *Chrenechruta* sig... ficat *pure* vel *omnino vacuum* sc. domicilium, *nihil omnino est int...* Vt vt sit, legem hanc correxit C... debertus Rex in Decreto cap. 1 quod et paganorum ritus super... et plures bonorum cessione inu... ueret: *De Chrenecruda lex quam p... ganorum tempore obseruabant, dei... ceps numquam valeat, quia per ip... cecidit multorum potestas.* *) V. Sch... teri Glossar. h. v.

*) CHREOBARRIVM, barrium, c... strum doloris, septum sepulcri. ... cundum Schilterum. Vox obuia i... Lege Sal. tit. 58. V. *Barrum* ... mox

CHREODIBA, latrocinium in fin... commissum, exusto ibidem corpo... occisi, ne superesset indicium facino... Vox, inquit Wendelinus, con... ex *Gruy*, et *dinen*, quod est, ... *stres latrones*. De *Chreodiba*, est t... 74. in Lege Salica Edit. Heroldi.

CHRESTVS, vtilis, commodus, ... Graec. χρηστός. Hincmarus La... dunensis.

† CHRIARE, per praeconem pub... care, Gall. *Crier*. Stat. Astae col. ... 15. c. 9. V. *Criare*.

CHRISIMVS, nomen Christi abbr... uiatum in antiquis instrumentis ... cundum diuersos casus sic XP... XPI. XPO. XPM. vbi media litt... ρ. Graecum. Vox *Chrismus* legi... in Annal. Benedict. to. 5. p. 7. ... *Chrismon* et *Benevalete*.

CHRISMA. (1) Oleum quod in E... clesia consecratur. V. Durandum ... Ration. c. 74. 84. et Stephan. D... rantum lib. 1. de Ritib. Eccl. c. 2... Capitula Caroli M. lib. 6. c. 77. 1... lib. 7. tit. 95. 310. et Addit. 3. L... dov. Imp. §. 1. CHRISMA, fo... minino genere, apud Montani Episcop. in Epist. ad Thuribium E... scop. Palentinum cap. 2. et ap... Mabillonium Liturg. Gall. p. 2... col. 2. *Infusio Chrismae salutaris* ... (2) Chrismatis sacramentum, qu...

vit...

sitatius *Confirmationis* appellamus, quoniam non manus impositione tantum, ac signaculo crucis, sed ex sacra vnctione consummabatur. Hinc *Chrismate vngi* pro *Confirmari*, passim apud Patres, quorum locos congessere Baronius ann. 35. n. 14. 15. et seq. et alii qui de hoc Sacramento ex professo scripsere. Vide Capitul. Car. Magni lib. 7. c. 189. (3) Interdum sumitur pro Iurisdictione Ecclesiastica, seu illius districtu: qua notione dicitur *la Cresme de Bourges* in Consuetudinibus de Maisieres in Turonibus et S. Cyrani in Brena, districtus iurisdictionis Archiepiscopi Bituricensis, intra quem *Chrisma* parochis distribuere ei licet

CHRISMAL, CRISMALE. (1) Vas Ecclesiasticum, in quo *Chrisma*, seu sacrum oleum asseruatur, quod *Ampulla Chrismatis* dicitur Optato l. 2. *Chrismale vasculum* Iuoni Epist. 3. *Vas ad oleum Chrismatis*, Anastasio in S. Innocentio. Helmodus lib. 1. cap. 84. Adam Bremensis cap. 161. *Vnum vas chrismale argenteum.* Praesertim vero sumitur pro vase in quo Christi corpus asseruatur. Liber Sacramentorum S. Gregorii in Cod. Remensi: *Praefatio Chrismalis: Oremus, fratres carissimi, vt Deus omnipotens hoc ministerium corporis filii eius Domini nostri Iesu Christi gerulum benedictionis, sanctificationis tutamine, defensionis donatione implere dignetur orantibus nobis.* In ordine Romano hoc loco, iste praefigitur titulus: *Praefatio vasculi, in quo Eucharistia reconditur.* Proinde de eo vase intelligendus S. Columbanus in Poenitentiali: *Qui oblitus fuerit Chrismal, pergens procul ad opus aliquod, quinis quinquies percussionibus* Alibi: *Cui Chrismal ceciderit, et nihil confringens, 12. percussionibus.* (2) Sumitur etiam interdum pro Corporali, seu palla corporali. Glaber l. 5. Hist. cap. 1. vide Bedam de Remedio peccator c. 13. (3) Praeterea pro quauis palla, qua sacrae conteguntur reliquiae, quomodo vsurpat S. Audoenus lib. 2. Vitae S. Eligii cap. 71. (4) CHRISMALE dicitur denique *vestis candida, quae super caput baptizati ponitur*, apud Durandum lib. 1. Ration cap. 82. num. 16. cap. 95. num. 3. Liber mutilus Sacramentorum, quem laudat Mabillonius in praefatione ad Acta SS. Benedict. sec. 1. pag. LVI. relatis ternae immersionis ritibus in baptismate tum obseruari solitis, subdit: *Hic mittat Chrismale in capitibus eorum dicens: Accipe vestem candidam sanctam et immaculatam, etc. Chrismalis vestis*, apud Ioann. Episc. Abrincens. de offic. Eccles. pag. 48. *Chrismalis pannus*, in Synodo Exoniensi an. 1287. c. 2. Cicestrensi an. 1289. cap. 30. et Beluacensi cap. 8. quod habetur apud Gratianum, et Iuonem, vbi non esse absurdum refertur, *si quis volueris Chrismatis pannum iterum linire et super alium baptizatum mittere.* Quae aliis verbis habentur in Poenitentiali Theodori c. 4. *Pannos Chrismatos iterum super alium baptizatum imponi non est absurdum* Quippe olim, vt et hodie, baptizatorum statim atque Chrismate in fronte vngebantur, ne Chrisma defflueret, capita panno candido obuoluebantur, qui octaua demum die ab iis auferebatur. *Sabanum* vocat Euchologium Gr. pag. 372. *Cucullum* a'ii,qui ἀπoκoυκoυλλώσειν verbo vtuntur pro *Albas deponere.* V. *Capulla*. CHRISMALIS MISSA, V. *Missa*. CHRISMALES DENARII, praestatio, quae Presbyteris pro Chrismate, quod circa Pascha ab Episcopo accipere solent, eidem Episcopo exsoluebatur, quae vt simonia non semel damnata est a Pontificibus apud S. Anselmum lib. 4. Epist. 61. Innocentius III. PP. apud Gregor. de Simonia c. 36.

CHRISMARE, confirmationis sacramentum impertiri. Greg. Turon. lib. 2. Hist. cap. 31. Ita lib. 4. cap. 27. de Brunichilde. ECCLESIAM CONSECRARE ET CHRISMARE, in Vita S. Popponis Abbat. cap. 11. CHRISMARE FONTES, chrisma miscere sacris fontibus, vbi suscipitur baptisma. Ordinarium Ambianense anno 1337.

CHRISMARIVM. (1) Vas in quo sacrum chrisma reponitur, in Concilio

cilio Autisiodor. an. 578. c. 6. Ast aliis videtur sumi pro theca reliquiaria, seu phylacterio, vt infra Gregor. Turon. lib. 4. Mirac. S. Martini cap. 32. *Sed ille de puluere beati sepulcri secum habens, eleuato Chrismario contra ignem, etc.* Fortunatus in Vita S. Germani Parisiens. cap. 47. (2) Theca reliquiarum. Vita S. Aredii Episcopi Lemouic.

CHRISMATARIVM, idem ac *Chrismarium* 1. Hieron. Rubeus in Hist. Rauenn. auctor est, Maximianum Archiep. vascula 2. ex auro, in quibus sanctum chrisma seruatur, Rauennati Ecclesiae dedisse, alterumque exstare, cui sic inscriptum: *Seruus Christi, Maximianus, Archiepiscopus hoc Chrismatarium ad vsus fidelium fieri iussit.* Occurrit etiam in Synodo Wigorniensi an. 1240. cap. in Concilio Mertonensi an. 1300. in decreto de ornamentis Ecclesiae, in Agnelli libro Pontif. etc.

CHRISMATIO, baptismus. Ch. Ioannis Redonensis Episcopi a. 1240. apud Augustinum du Pas p. 594.

CHRISMATORIVM, vt *Chrismarium*, vas in quo sacrum Chrisma reponitur. Ordinarium Canonicorum Regul. S Laudi Rotomag. p. 315.

CHRISMETARE, idem quod supra *Chrismare*, sacro chrismate confirmare. Diploma Caroli M. an. 777. apud Mabillon. de Re Diplom. l. 6. Charta 52.

CHRISMON. (1) Nomen Christi abbreuiatum ad instar monagrammatis vt supra vidimus in voce *Chrismus* et in *Beneualete.* Mabill. lib. 6. de Re Diplom. in *Syntagmatibus dictandi*, quomodo fiunt priuilegia Paparum: *Chrismon autem eiusmodi effigiatur specie* *. *Vt plenius autem in hoc monogrammate* *, *et vt Christi nomen appareat, tali mea effigaretur sententia specie* *. (2) † Sacrum Chrisma, apud Murat. to. 4. Antiq. Ital. p 841. 912.

CHRISOBOLVM, V. *Chrysobullum.*

CHRISOCLAVVS. *Chrysoclauus.*

CHRISOPOLIS, Bisantio, Gall. *Besançon.* Hist. Mediani Monasterii p. 247. in Excerptis Ioannis a Bayone de Abbatibus huius loci: *Hugo Chrysopoleos, id est, Bisuntinus, I hominibusque dulcis, etc.* Scribend fuisset, *Chrysopolis*, vrbs aurea.

CHRISTEMPORVS, *qui Christum ponatur*, Laurentio in Amalthea, i qui Christo seruit lucri gratia, tempora sese habent. Ignatius M in Epistola ad Trallenses ex qua interpretatione: *Fugite sunt enim vaniloqui, seductores, Christiani sed Christempori, Chr lucriones quique ex Christi no quaestum faciunt.*

CHRISTINARE, catechumenum cere. Statuta Synodal. Eccles terr. an. 1368. apud Marten. to. Anecd. col. 645. V. infra *Christia tas* pro absolutione etc.

CHRISTIANI. (1) Primum app lati Christi cultores Antiochiae. auctor est in Act. Apost. D. Luc CHRISTIANI DE CINCTVRA, ita vocati olim *Christiani in par bus Aegypti degentes*, vt auctor Sanutus lib. 2. part. 2. cap. 8. ann. 1230. Appellationis ration prodit B. Odoricus de Foroiuli Chron. quod a mundo condito p duxit ad initium Pontificatus Be dicti XII. sub an. 1307. *In ista a tem Babylonia habitant multa mi Saracenorum - - et multitudo Ch stianorum, qui dicuntur Centurin vel de Cintura, quia cingulum p tant latum, et vestimentum, per qu recognoscuntur ab aliis.* (Iacob. scilicet et aliis) Similia habet Br cardus lib. 2. Horum etiam men nit Bernardus de Breydenbach in I nerario Terrae Sanctae, vbi de I pha: *Ad ostium autem speluncae pr dictae Christiani de Cinctura, id de Fide S. Pauli, de Roma et Hie salem conuenientes etc.* Vide Bel num lib. 2. Observ. cap. 85. Acad mici Cruscani: *Centurino il med mo che cintura se non che e fila gli huomini, differente, perche su stringersi con fibbie, o puntali de fe ro, o dal alteri metalli.* (2) CHRI STIANI interdum, qui Clericat aut ordines Ecclesiasticos suscep runt, vnde dicuntur, in l. 50. 12 Cod. Th. de Decurion. l. 2. de Pe lim. lib. 11. de Pistor. vti obse

lac

Iacobus Gothofred. Ita *Christianos*, monachos interdum intelligi a Patribus Graecis obseruatum a Viro doctissimo Ioan. Bapt. Cotelerio t. I. Monumentor. Eccles. Graecae p 794. (3) CHRISTIANI dicti olim *Cagoti*, V. in hac voce. (4) † *Christiani* catholici ad Arianorum discrimen vocantur ap. Gregor. Turon. lib. 3. Hist. Franc. c. 10.

HRISTIANISMVS. (1) Populus Christianus. Chron. Reicherspergense de Saladini victoria: *Christianismum nostrum vniuersum deuicit.* Ludewig. t. 6. Reliq. MSS. p. 152. (2) Idem quod *Catechismus*, institutio fidei Christianae. Stat. Eccles. Biterrensis ann. 1368. ap. Edm. Marten. t. 4. Anecd. col. 645. B. V. *Christianare.*

HRISTIANISSIMVS, regum Francorum titulus honorarius. V. *Christianitas* infra.

HRISTIANITAS (1) Religio Christiana, Christianismus. Annales Franc. an. 785. *Christianitatem quam pridem respuerant, iterum recipiunt.* Vetus interpres Epistolae ad Magnesios, quae Ignatio tribuitur: *Non enim Christianitas in Iudaismum credidit, sed Iudaismus in Christianitatem.* (2) Pro populis Christianis, seu qui fidem Christianam profitentur, vsurpatur a scriptoribus. Matth. Paris. an. 1245. *Congregati sunt Lugduni ex totius fere Christianitatis latitudine Praelati.* (3) Pro Clericatu, in l. 123. Cod. Th. de Decur. et leg. 11. de Pistoribus. (4) Professio Christianae Religionis, seu Christianismi. Capitula Caroli Calui tit. 11. *Vt missi omnibus denuntient in illa fidelitate, quam Deo et Regi vnusquisque debet, et promissam habet, et in illa Christianitate, qua pacem proximo vnusquisque seruare debet, etc.* Tit. 17. c. 5. *Mandat vobis, vt memores sitis Dei et vestrae Christianitatis.* Tit. 18. c. 3. *Mandat etiam vt recordemini Dei et Vestrae Christianitatis.* Ch. a. 1224. in Tabulario montis S. Martini: *Ad omnia supradicta seruanda, fide et iuramento corporaliter et solemniter praestitis, se et sua coram nobis quilibet pro singulis obligauit, et Christianitatem suam nobis et Episcopo Noviomensi in obstagium posuit.* Alia eiusdem Ioan. Episc. Ch. an. 1221. ibidem: *Sciendum quod praedicti Theodoricus et Sara vxor eius Christianitatem suam nobis obligarunt super iam dictis omnibus firmiter obseruandis.* Quibus posterioribus in locis *Christianitatem suam obsidem dare*, vel *in obstagium ponere, et obligare*, idem videtur, quod sub poena excommunicationis obligari, quoniam, vt mox dicetur, *a Christianitate separabantur* excommunicati. V. Procopium lib. 2. Vandalic. c. 26. extremo. A CHRISTIANITATE SEPARARI, PRIVARI, excommunicari, Hincmaro Remensi ap. Flodoardum lib. 3. c. 26. ap. Nicolaum I. PP. Ep. 3. Herimannum de Restauratione Monasterii S. Martin. Tornac. c. 112. *Christianitatem auferre*, excommunicare. Hugo Flauinac. in Chron. p. 243. CHRISTIANITATEM FACERE ALICVI, id est, cum eo in diuinis communicare. V. Annal. Benedict. t. 5. p. 422. ad ann. 1100. CHRISTIANITATEM REDDERE, aliquem ab interdicto vel excommunicatione absoluere, ibid. p. 996. Hugo Flauinac. p. 260. *Cum apud vrbem Senonum Rex cum Regina sua per 15. fere dies remoratus fuisset clausis tota vrbe Ecclesiis, nulla facta est ei Christianitas;* i. e. nullus cum eo voluit in sacris communicare. Agitur de Philippo I. qui propter adulterinam cum Bertrada copulam fuerat excommunicatus. (5) Pro absolutione peccatorum in Confessionibus saepe sumitur. Decretum Bonifacii IV. PP. ap. Petrum Damiani post Epist. 19. lib. 5. Holstenium in Collect. Romana: *Sunt nonnulli - - - asserentes monachos, qui mundo mortui sunt, et Deo viuunt sacerdotalis officii potentia indignos, neque poenitentiam, neque Christianitatem largiri, neque absoluere posse per sacerdotalis officii diuinitus sibi iniunctam potestatem; sed omnino labuntur.* Eadem habentur in Concilio

Nemausensi an. 1096. nisi quod post *Christianitatem* additur, *seu absolutionem*, vt et in veteri Conciliorum codice MS. V. Lobinelli Historiam Britann. tom. 2. pag. 281. Interdum pro Baptismo. Robertus Burronus in Hist. Merlini MS. (6) Titulus honorarius, qui Francorum Regibus potissimum tribuitur, qui *Christianissimi* peculiari quodam iure ac praerogatiua etiamnum dicuntur. Epistola Imp. Constantinop. ad Childebertum Regem to. 1. Hist. Franc. 39. 40. *Quae nobis Christianitate vestra opinio detulerat.* Occurrit ibi non semel et in Epistola Pelagii PP. ad eundem Childebertum ap. Baron. an. 556. n. 25. in Epist. Steph. III. PP. ad Carolum et Carolomannum Reges apud eumdem Baron. an. 755. n. 3. in Epist. Pauli PP. ad Pipinum Regem t. 3. Hist. Franc. p. 734. et sequenti Epist. in Epist. Ludou. II. Imp. ad Nicolaum PP. apud eumdem Baron. 866. n. 39. ap. Hincmar. Rem. in Quatern. p. 382. Sed et Gregorius Magnus scribens non modo ad Brunechildem Reginam, sed etiam ad Mauricium Imp. et Theudelindam Reginam Longobard. hocce titulo illos compellat lib. 5. Ep. 63. lib. 7. Ind. 1. Ep. 5. Ind. 2. Ep. 42. l. 12. Ep. 7. V. Diurnum Romanum pag. 45. Sed a quo tempore praestituto singularior euasit et prorsus haereditaria Regibus Franciae *Christianissimi* appellatio? Quidam id referunt ad Pium II. Papam qui hac Praerogatiua Ludouicum XI. dignatus fuerit, verum Pius ipse II. hoc nomen haereditarium agnouit in Carolo VII. Ludouici decessore, siquidem eum sic alloquitur Epistola 385. *Habitus es, Carissime Fili, deuotissimus Princeps Fidei, et Religionis nostrae praecipuus; nec immerito ob Christianum nomen a Primogenitoribus tuis defensum, nomen Christianissimi ab illis haereditarium habes.* V. Mabillon. de Re Diplom. lib. 2. c. 3. n. 5. et lib. 5. in notis ad Tabellam 22. Mercurium Gallicum mensis Februar. a. 1723. p. 266. seqq. Adde Mercur. Franc. mens. Ianuar. April. et Iun. a 1720. et Tract. nou. de re diplom. t. 5. p. 602. (7) G[...] *Officialité, Cour de Chretienté.* [...] ctio seu iurisdictio, audientia Epi[...] palis, vel forum Ecclesiasticum, [...] Episcopus vel alius illius nom[...] praeest, quod vulgo *Curia Chri[...]nitatis* vocatur; *Christiani* enim [...] cti potissimum Clerici, et *Christi[...]tas*, Clericatus, vti supra obse[...]tum: vel denique quidquid ad S[...]cramenta Christianae religionis p[...]tinet. Capitula Caroli Magni lib[...] c. 114. et Addit. 3. Lud. Imp. c. 1[...] *Vt laici in eorum ministerio obedi[...] Episcopis - - - et vt obedientes [...] eis ad eorum Christianitatem serua[...]dam.* Ch. Wilhelmi Conquest. [...] Monastici Anglic. p. 845. *Praeci[...] vobis vt recipiatis Christianitatem [...] Episcopo Dunelmensi, et de Archidi[...]cono suo, et praedicto Episcopo [...] obedientes de Christianitatis legibus [...] sicut iuste debetis obedire vestro Ep[...]scopo.* Vide *Curia Christianitatis*.

CHRISTIANITATIS DECAN[...] qui in suo districtu praeest *Christia[...]nitati.* Ch. an. 1273. in Tabular[...] Portus Regii: *Philippus Decan[...] Christianitatis Stampensis, Notum f[...]cimus etc.* Ch. Ferrici de Clun[...] Episc. Tornac. a. 1480. pro Fund[...]tione sex Canonicorum in Midd[...]burgo: *Vocato ad hoc Decano Chr[...]stianitatis loci, qui similiter cum al[...] audiet, computa fabricae.* V. n[...]uam Gall. Christ. tom. 2. col. 2[...] et col. 1004. (8) ✝ Baptismus [...] ipsa ad baptismum praeparatio a[...] Order. Vital. l. 3. ad a. 912. V. Ca[...]chisari et *Christianare.* (9) ✝ C[...]pitulum, collegium, vel forum [...]clesiasticum. Lit. a. 1180. t. 7. [...]dinat. reg. Fr. p 782. (10) ✝ [...]na quaeuis ad ecclesiam vel monast[...]rium pertinentia. Ch. a. 875. [...] Collect. Hist. Franc. p. 425.

✝ CHRISTIANITER, more Chri[...]anorum, christlich. Martyr. Th[...]leg. inter Probat. t. 1. Hist. Loth. p. 6.

CHRISTIANVS, V. *Christiani.*

CHRISTIANIZARE, Christianam [...]ctrinam edocere, Christianum fa[...]

e. Vita S. Felicis Episc. Anglorum Orient. n. 12. tom. I. SS. Martii p. 31. E.

CHRISTICOLA. (1) Christianus, cultor Christi. Occurrit apud Prudentium et alios passim. (2) Monachus. Annales Francorum apud Marten. tom. 5. Ampliss. Collect. ccl. 910.

CHRISTIFERVS, vexillifer, *Alferez*. Ita appellatum *Alferum* in Ch. Beremundi Regis obseruat Anton. de Yepez in Chronico Ord. S. Benedicti tom. 6. p. 17. quod in Regio vexillo *Christus*, vel certe *Signum Christi*, seu *Crux* effingerentur.

CHRISTILVCRIONES, qui propter quaestum deseruiunt Christo. V. locum in *Christemporus*.

CHRISTVS, χρισὸς, vnctus. Hinc propter vnctionem Christus sumitur pro *Episcopus* in titulo capitis 3. Gestorum Guillielmi Maioris Episcopi Andegauiensis ap. Acherium t. 10. Spicileg. p. 250.

† CHROADA, modus agri. Ch. Pibon. episc. Tull. Ms. a. 1079. *Pratum, ad 3. carratas feni, cum chroada et accingis 6. quas arant ipsi homines.* V. *Croada* 2.

CHROCHIA, baculus pastoralis, Gall. *Croce* vel *Crosse*, Germ. Krücke. Chartular. Prioratus S. Petri de Domina fol. 135. *Dominus Episcopus laudauit, et confirmauit per chrochiam suam in manu Domini Hugonis prioris.* V. *Croca*.

CHROCOMAGINA, *confectio expressis aromatibus chronici vnguenti.* Ita Papias MS. et editus; dempta tamen aspiratione H. vbique enim legitur *Crocomagina*, vti etiam legendum videtur. † Leg. *Crocomagma*, nam *Magma* vox Gr. pro *vnguentum*.

† CHROMA, color. Acron. ad illud Horat. epist. l. 1. 20. *Solibus aptum*, scribit, *solitum iacere sub sole et chroma facere.* Laur. in Amalth. *Chroma, color, lumen artium et musicae harmonia.* Hinc

† CHROMATARIVS, *coloratius, vel qui tota die in arena ad solem stat*, ibid. ex vet. interpr. Persii sat. 4. v. 48.

CHRONICA, AE. (1) pro *Chronica, orum*, vel *Chronicum, ci*, in Concil. Hisp. to. 3. p. 85. Occurrit rursus apud Murator. t. 8. col. 626. (2) † Catalogus, descriptio, index. Stat. Mont. l. 2. c. 55. *In Chronica seu matricula notariorum.*

CHRONICA INFIRMITAS, diuturna, χρονικὴ. Rodericus Toletanus lib. 6. de Rebus Hisp. c. 35. *Fere per annum infirmitate chronica tenebatur.* Noti sunt libri Caelii Aurel. Siccens. Περὶ χρονίων, et aliorum. Medicina Salern. edit. 1622. p. 257. *In aegritudinibus acutis tenuiore vtendum est diaeta, quam in Chronicis, id est, longis sicuti quartanis.* V. *Cronia*.

† CHRONICANS, chronicorum seu annalium scriptor. Chron. Angl. Th. Otterbourne p. 4.

CHRONICATOR, qui scribit *Chronicam*, Chronographus, ap. Murat. Script. t. 8. p. 626

CHRONICVS. (1) V. *Chronica*. (2) † Antiquus, inueteratus. *Morbo chronico et incurabili*, in Act. SS. t. 6. Aug. p. 820.

CHRONOLISTA, pro *Chronologista*, Chronographus, Gall. *Chronologiste*, vel *Chronologue*. Meisterlinus in Hist. Rerum Noriberg. ap. Ludewig. Reliq. MSS. t. 8. p. 11.

CHROTTA, tibia, Cambris et Anglis, *Crowde*, instrumentum musicum, χρόταλον. Fortunatus lib. 7. Carm. 8.

> *Romanusque lyra plaudat tibi, Barbarus harpa,*
> *Graecus Achilliaca, Chrotta Britanna placet.*

Hic multa commentatur Browerus, quae non placent.

CHRYSENDETVM, vas aureum in auro illigatum, ex Graec. χρυσένδετος. Aelfricus in Gloss. Sax. *Chrysendela*, (leg. *Chrysendeta*) *gyldena* vel *gegylde fatu*. *Gylden*, aureum Saxonibus sonat, *gyldan*, aurare, deaurare, *Fat*, vas.

CHRYSEVS, χρύσεος, aureus. Leibnitius t. 1. Scriptor. Brunswic. pag. 15. Auctor hymni de Epiphania ap. Georg. Cassandrum p. 108. edit. Paris. an. 1616. *Chryseae bracteae*, quae vt

vt ibi monet Clichtoueus, vsitatius dicerentur *Munera aurea*.

CHRYSIDINEUS, auro intextus. Vita S. Dunstani t. 4. SS. Maii pag. 346 V. *Chrysendetum*.

CHRYSOBULLUM, CHRYSOBOLIUM, CHRYSOBOLUM, bulla aurea, χρυσόβουλλον Pachymeri lib. 2. c. 5. Cantacuzeno, χρυσόβουλλος λόγος, Harmenopulo, et eidem Pachymeri lib. 1. c. 10. χρυσοβουλλιον Continuatori Theophanis lib. 2. n. 20. l. 3. n. 26. Anonymo Combefisiano in Porphyrog. n. 14. et 40. in Lacapeno n. 40. Symeoni Logothetae in Leone Phil. n. 23. in Porphyrog. n. 14. etc Andr. Dandulus in Annal. *Calo. Ioannes Imperator Alexio patri succedit, cui Dux* (Venetiarum) *Legatos misit, sibique Crisobolium a patre concessum approbari petiit.* Idem ann. 1126. *Tandem Augustus ad cor rediens Ducem requirit, vt sibi Legatos mittat, pollicens Crisobolum pridem vetitum.* Epistola Ioannicii Regis Bulgariae in Gestis Innocentii III. PP. *Subsignat antea imperium meum ad securitatem Chirosobolum suum.* Vbi Cangius monuit legendum *Chrysobolum*, in Notis ad Cinnamum p. 486. vt et infra vbi habetur: *Et vt praesens Chirosobolum Imperii nostri ratum et firmum habeatur, etc.* Vide *Bulla aurea.*

CHRYSOCLAUUS, CHRYSOCLABUS. Papias: *Chrysoclauus, aurata purpura.* MS. Bituric. habet, *Chrisoclauus, aurata purpura, vel purpureum*; supple *indumentum*. Gloss. Graeco-Lat. χρυσόσημον, *auriclauum.* Aureis clauis distinctus. Anastasius in Leone III. *Cortinas albas holosericas rosatas, habentes in medio crucem de chrysoclabo.* Infra p. 122. *Item vela modica de stauracin - - - - ex quibus tria habent peryclisin de Chrysoclauo.* Ibidem p. 127. *Fecit vestem Chrysoclabam cum pretiosis gemmis ornatam.* Occurrit ibi pluries: χρυσοκλαβαρικὸς ap. Codinum de Offic. *Auroclauatus*, apud Scholiastem Iuuenal. ad illud Sat. 6.

Aut latum pictae vestis conside
aurum
Auroclauas vestes miratur.

Vestes *Auroclauatas* habet Vopi[…]
in Tacito; et in Bonoso, […]
χρυσοκλάβους, auctor vitae S. E[…]
dociae Mart. c. 8. χρυσοκλαβαρι[…]
dixit Emanuel Georgillas in Ver[…]
Politicis MSS. de Mortalitate Rho[…]
an. 1498.

CHRYSOGRAPHATUS, auro scul[…]
tus et insignitus, χρυσογραφητ[…]
Epistola Valeriani, ap. Pollionem […]
Claudio. *Scuta chrysophata duo.* […]
Aurigrafus.

CHRYSOCOMUS, χρυσοκόμης, a[…]
ricomus, capillis aureis praedit[…]
epitheton solis in Luitprandi Hi[…]
ria apud Murator. tom. 2. p. 43[…]
c. 2.

CHRYSOPRASOBERILLUS. For[…]
tunatus lib. 3. de Vita S. Martini:

Quae palla ex humeris mixto Chry
soprasoberillis.

Vbi vnicam vocem ex duabus conf[…]
cit; nam et *Chrysoberillum*, et *Chry*
soprasum dicebant: ac *Chrysoberillum*
quidem *cuius viriditas in aureum co*
lorem resplendet, *Chrysoprasum* vero
ex berillorum pariter genere, qu[…]
colori porri succum referunt, vt est
apud Isidor. l. 16. Orig. c. 7. Sed
vt verum fatear, non omnio versu[…]
sensum percipio. Quid enim est
hic, *mixto?* an *mixto Chryso*, seu
auro, cum *prasoberillis?* an vero
vnica vox, *mixto Chrysoprasoberillis?*
MS. Codex S. Germani Paris. hic
praefert:

Quae palla ex humeris mixto Chry
sophara berillis.

At versus pariter obscurus. An pal[…]
la Pharia, id est Alexandrina auro
berillis intexta? Certe melius diui[…]
nent alii.

CHRYSULATUS, auratus, V. *Bri*-
bellus.

ÇHRYSUS, pro *Chryseus*, aureus.
Murat. t. 3. p. 266. col. 1.

CHSTIRINA. Ita appellatur mensu[…]
ra regalis ap. Bohemos. V. Chartam
Ottocarii Regis anni 1262. in Bohe[…]
mia sacra p. 54.

† CHUCA, CHUQUA, globulus li[…]
gneus, vel eburneus, ludi genus[…]
Gall.

Gall. *Chuquer.* Lit. remiss. MS. an. 1416. *Ad ludum lignibolini siue chucarum luderunt qui ludus est quasi ludus Billardi.* V. *Choulla.*

CHVCRVM, saccharum, Germ. Zucker, Gall. *Sucre*, Picardis, *Chucre.* Fulcher. Carnotens. lib. 2. c. 1. *Mel siluestre*, id est, *Chucrum.*

CHVLEVS, mensurae liquidorum species, V. in *Gomor.*

CHVNCHLA, V. *Conucula.*

CHVNDFANO, V. *Guntfano.*

CHVNNA, CHVNNAS. In Lege Salica Editionis Heroldi, titulus 80. ita concipitur: *Incipiunt Chunnas.* Deinde in Paragraphis sequentibus describitur quot *Chunnae* solidos efficiant, nempe in mulctis iudiciariis. Est autem *Chunna*, quod Latinis *Centum*, Flandris *Hondert*, Germanis *Hundert.* Ita *Chunna* est numerus centenarius, siue centuria denariorum, secundum quas centurias, omnes legum istarum poenae pecuniariae conceptae sunt et secundum easdem denariorum summa reducta semper ad numerum solidorum 40. denariis in solidum putatis.

CHVORVS, forte aquae decursus, riuulus. Ch. a. 896. ap. Meichelbec. t. 1. Hist. Frising. p. 405. *Terram pascualem tradidimus - - - scilicet a palude et chuoro vsque dum Ambara cadit in flumen etc.*

CHVRCHESSET, CHVRSCED, V. *Chircsetum.*

CHVREMANNI, V. *Choremanni.*

CHVREREGTH, V. *Curerhet.*

CHVRZIBOLT, Saxon breuis. Ekkeard. Iun. de Casib. S. Galli t. 9. Collect. Hist. Franc. p. 5. *Churzibolt a breuitate cognominatus.* V. *Curzibaldus.*

CHYER, dominus, (vnde Gallicum *Sire*.) ex Graeco *κύριος*, seu potius *κύρ*, aut *κύρις*, vti recentiores Graeci efferebant. Appendix Latina ad Histor. Willharduini p. 230. *Dederunt ipsam terram Imperatori Chyer Micali Paleologo Graeco, etc,* Ibid. *Chyer Andronicus*, quem *Xor Andronocho* vocat Raimundus Montanerius in Chronico Catalanico Regum Arag. c. 199. vbi *Xor*, effertur ut *Chor.*

† CHYMINEYHA, caminus, Gall. *Cheminée.* Inuent. Ms. a. 1476.

CHYO, V. *Chio.*

CHYROGRAPHVM, V. *Chirographum.*

† CIABRELLVS, hoedulus, vt videtur, i. q. *Cabritus.* Ch. a. 1306. t. 4. Cod. Ital. dipl. p. 465. *Pro qualibet salma pullorum, agnyorum et ciabrellorum.* V. *Ciambellotum.*

CIADDA, CIALDA, crustulum, Italis *Cialda*, Gall. *Oublie.* Vita B. Columbae Reatinae t. 5. SS. Maii p. 345. *Distributis etiam largius azymis non paucis, quos vulgariter Ciaddas dicimus, eo forte quia ab haustum cum cyatho dantur. Quidam nebulas panuceas nominant.* Acta S. Petri a Cruce to. 2. Iulii p. 446. vbi *Cialde* legitur.

† CIALFARDA, *birreti* species, capitis tegmen. Cod. a. 1328. ap. Garamp. inter not. ad disquis. de sigil. Gavfagn. p. 109 *Consuetum est facere cialfardas seu birettos panni rubei.*

CIAMBELLOTVM, Italis *Ciambellotto*, Gallis *Camelot*, pannus e pilis caprinis contextus. Diarium Magistri Caeremoniarum Alexandri VI. Papae.

CIANCA, V. *Cyanea.*

CIANYAE, V. *Tzaniae*, calcei, seu cothurni, qui crura et pedes tegebant.

CIARRATANVS, Ital. *Ciarratano*, vel *Ceretano*, Gall. *Charletan*, circulator et per Metaphoram, probitatis et pietatis simulator. Angelli Pechinolii Litterae ad Innocentium VIII. PP. ap. Fontaninum ad Calcem Antiq. Hortae p. 490. *Praeter montes nihil habet (Marchio montuanus). Bene puto, quod in illis montibus aliquid posset, quia habet, vt dicitur, pedites sagittarios bonos: sed extra eorum loca et montes, praeter istos qui dicuntur Ciarratani, qui portant falsas indulgentias nihil habet, nec aliquid valet.* Vide *Ceretani.*

CIATICA, ischias, ischiaticus dolor. Gallis *Ciatique.* Chron con S. Trudonis l. 12. *Ciatica passio*, infra: *Gatta ciata*, in Miraculis B. Edmundi

di Archiepisc. ap. Marten. t. 3. Anecdot. col. 1895. V. *Scia.*

CIBAE, *tesserae quadratae, scilicet taxillae, a cibo.* Ita Ioan. de Ianua an. a *Cubo*.

CIBANARIS, *quasi tunica ferrea.* Papias MS. Bitur.

CIBANVM, forte pro *Turbanum*, pileus Turcicus, Gall. *Turban.* Radulphus Coggeshale in Chronico Terrae S. ap. Marten. t. 5. Ampliss. Collect. col. 563.

CIBARE. comedere. Rolandinus Patauinus de Factis in Marchia Taruisina l. 8. c. XI.

CIBARIA, frumentum, bladum. Fori Oscae anno 1247. fol. 5. fol. 20. Tabular. S. Eparchii Inculism. fol. 49. Eadem notione accipi debet vox *Cibarius* p. 981. vbi *Cibarius* aliud est ab Auena, quam *Ciuatam* appellatam ostendit Cangius. Vita S. Benedicti Anian. ab eius discipulo scripta saec. 4. SS. Benedict. part. 1. p. 198. CIBARIVS, idem. Acta Murensis Monasterii p. 56.

† CIBERVS. Stat. Saluciar. collat. 4. c. 118. *Quod sindici - - emere debeant vnum ciberum ad mensurandum sextarium vini.* Vide *Ceberus*, et *Cibrius*.

CIBILLA, V. *Collaba.*

CIBIRIATICON, idem quod *Cerenisia.* V. in hac voce.

ÇIBOLVM, idem ac *Ciborium*, pyxis, in qua seruatur Eucharistia. Obituarium MS. Ecclesiae Morinensis fol. 35.

† CIBOLVS, caepula, Gall. *Ciboule*, Germ. Zwiebel, Germ. infer. Zipolle. Gloss. Lat. Gall. a. 1252. Cod. reg. 4120. *Cibolus, ciuet.*

CIBORIVM, appellant Scriptores Ecclesiastici, quod Ordo Romanus *tegimen* et *vmbraculum altaris.* Alcuinus Poëm. 117.

Hoc quoque ciborium Farculfus fecerat Abbas.

Illud autem quatuor columnis, iisque praealtis attollebatur, et in fastigiatam formam eductum totum altare contegebat. Raynerius in Historia Translationis SS. Martyr. Euticetis et Acutii pag. 46. 62. 67. 68. 90. 128. 131. 132. 133. 134. 143. 186. etc. edit. Reg. Eiusmodi [Ci]*boriorum* passim mentio occurrit. Leon. Ost. lib. 1. c. 20. lib. 3. [...] Flodoard. lib. 4. Hist. Rem. [...] in Chron. Constantiensi pag. [...] in Chr. S. Trudonis p. 349. [...] Eckeard. Iun. de Casib. S. Gall. [...] 5. Hariulfum lib. 3. Chronic. C[en]tul. c. 3. Perardum in Burgun[d.] p. 111. Vghellum t. 6. Ital. Sac[r.] 548. Miraeum t. 1. p. 21. edit. [...] in Testamento Everardi Comit[is] 857. vbi *Ciboreum* legitur. CI[…]BARIVM, perperam pro *Cibori[um]* habetur ap. Gillebertum Lunicen[sem] Episcopum de Vsu Ecclesiastico: [Ci]*barium, id est, altaris vmbracul[um]* Hispani *Cimborio* dicunt. Vnde [C]*iborium* t. 4. Concil. Hisp. pag. [...] Bertenii Chronic. Marienvod. [...] Leibnit. Scriptor. Brunsuic. t. 2. [...] 453. CIVORIVM, in Append. ad Agnelli Pontificale ap. Murat. t. 2. Scriptor. Ital. p. 201. [...] CIVORIVS, in antiqua Inscrip[tio]ne ap. eumdem Murat. t. 3. pag. [...] c. 1. Ciboria plerumque Sa[nctor]rum corporibus imposita leg[imus] quod ea sub altaribus recon[de]rent, proindeque vna cum altari vnico vmbraculo tegerentur. G[...] Hist. Scholasticae lib. 3. Reg. [...] Gregorius Turon. lib. 1. de M[...] c. 28. Perperam vero hanc vo[cem] interpretati sunt, Vgutio, [qui Ci]*borium vas esse ad ferendos cibos* [di]xit: Gropperus lib. 2. de Euch[...] c. 25. qui *Ciboria*, de quibus pa[...] Anastasius, pro pyxidibus, in [qui]bus asseruatur Eucharistia a[...] et Goldastus, qui *Ciborium*, ap[ud E]ckeardum, *flasconem* esse censuit. [...] recentioribus quibusdam titulis [...] sacra pyxide, in qua sacrosanct[um] Christi corpus reconditur, [...] sumi *Ciborium*, Gall. *Cibo[ire]* [...] bat inter cetera Obituarium MS. [Ec]clesiae Morinensis ann. 1440. [...] vbi sic: *Die crastina Octau[ae] Sacramenti debet celebrari M[issa] Requiem ad maius altare pro D[omino] Papa Clemente VII. quondam [Episco]po Morinensi, qui dedit Eccle[siae Mo]rin. quandam cappam notabilem [...] vas seu Ciborium deauratum* [...] ren[...]

ruendum *Corpus Dominicum in die SS. Sacramenti altaris.* CIBORIVM praeterea pro quauis superiori concameratione, quae quatuor potissimum pilis vel columnis sustentatur, vsurpat Geruasius Dorobernensis in descriptione Eccles. Cantuariensis, quod in ciborii speciem concludatur. Ob similem procul dubio rationem Pulpitum, Gall. *Iubé*, dictum est *Ciborium* in Ordinario MS. Abbatiae Piperacensis an. 1301. *Diaconus debet recipere benedictionem a Domino Abbate, genibus flexis, et postea ascendant Cyborium, et Diaconus cantat Euangelium.* In pluribus Aruernae locis *Ciboty* lingua patria locus est concameratus, in quo reponuntur ossa defunctorum. † CIBORIVM, paruum altare portatile, vt explicat Mabillon. in Itin. Germ. quod Arnulfus imper. in castris gestari curabat. Mirac. S. Emmeram. t. 6 Sept. p. 499. † CIBORIVM, tribuna, ap. Mabill. in itin. Ital. p. 16.

CIBORNVS, idem videtur quod *Cibaria*, frumentum seu mensura quaedam frumentaria; nam enumeratis censibus *de filigine, de ordeo et auena* in quadam donatione a. 1549. relata t. 2. Hist. Dalphin. pag. 596. col. 2. additur: *Item, de Cibornis censual. XXXVIII. Cibornos, duas partes vnius quartarii, et septimam partem vnius Ciborni, ad rationem pro quolibet de VIII. sol. VI. den. valent XVI. lib. IV. sol. IX. den. et pict.*

CIBOSVS, *cibo plenus*, Ioan. de Ianua.

CIBRIO, praestatio frumentaria vel annonaria, vt videtur. Ch. Andr. reg. Hung. ap. Cencium inter Censſ. eccles. Rom. *Comites iure sui comitatus sint contenti; cetera ad regem pertinentia, scilicet cibriones, tributa, boues et duae partes castrorum etc.* V. *Cibaria.*

CIBRIVS, vasis lignei species. Stat. Montis-reg. p. 313. *Pro quolibet tinello, cibrio et situla magna soluat denarios sex.* V. *Ciberus.*

CIBVM, *est intestinum iens ad culum*, in Gloss. Lat. Gall. a. 1352. MS.

CIBVREVM, pro *Ciborium*, ap. Glossator. Hist. scholast. l. 3. Reg. c. 3. *Cybureum* ap. eund.

CIBVS. (1) Prandium, in Vsibus Fuld. MSS. CIBVS CANVM, de quo tanquam de iure dominico sermo est in Chartulario Kemperlegiensi, idem est, vt videtur, quod pastus canum venaticorum, de quo plura in voce *Brennagium*. (2) † Refectio, cibi sumtio. *Habet ibi duos cibos*, in Recognit. Albae-ripae Ms. V. *Receptum.* (3) † Placentae species. Stat. Ms. eccl. Tull. *Loco hostiarum ministrantur cibi seu wastelli.* (4) † CIBVS MALVS, potio venefica. Lit. remiss. Ms. ann. 1351.

CIBVTVM, *arca cibaria*, Ioanni de Ianua et Vgutioni. In Glossis MSS. *Magna arca.* Gloss. Anglo-Saxon. Aelfrici: *Cibutum, vel cistella. Cofe, vel Capi.* Ex Gr. κιβωτὸς, arca, vel κίβος, capsa. Cambro-Britannis *Cib.*, est vas quoddam.

CICADA, f. certus cantus seu musicae modus, quem Gall. *Cadence* nuncupant. Marten. de diuin. Officiis antiquae Eccl. p. 105. ex antiquo Rituali Eccl. S. Martini Turon. *Post cantant Presbyteri in cuppicis sericis*, Deus in adiutorium, *et Chorus dicit*, Gloria Patri. *Postea incipiunt antiphonas duo insimul in Cicadis, et cum Alleluia et neuma finiuntur.*

CICADATIO. Ioan. Sarisburiensis lib. 2. Metalogici p. 120. *Gaudeant, inquit, Arist. species, monstra enim sunt, vel secundum nouam translationem; Cicadationes enim sunt, aut si sunt nihil ad rationem.* Locus corruptus in vtraque Editione.

CICARE, monachum facere. An pro *secare*, quod de iis, qui monachatum amplectuntur, dictum fuerit, quia *secantur* eorum capilli, seu tondeantur? Charta Ioannis de Tremollia Abb. Floriac. an. 1499. *Abbas et Conuentus de Regula q..erebantur dicentes, ..riorem non debere recipere nouitios, Monachos monachare seu cicare.*

CICATIO, eadem notione, ibidem: *Quia dictus Abbas dicebat, Cicationem seu monachationem nouitiorum ad*

ad ipsum pertinere, concesserunt quod cicatio, receptio, monachatio, et habitus regularis impositio ad ambos pertineret respectiue.

CICATRICARE, *cicatricem inducere*, Festo, Gall. *Cicatriser*. Sidon. l. 6. Ep. 7. Coel. Aurel. l. 4. c. 8.

CICENDELA. (1) V. *Cicindela.* (2) † CICENDELA, *le limegnon de chandelle, ou meiche de lampe*, in Glossar. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

† CICENDILE, lampadis species, ap. Murat. t. 11. Script. p. 31. V. *Cicindela.*

† CICENDELARIVS, qui *cicendelas* seu lampades, aliaque vasa, ad lucem ferendam in aede sacra curat, ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital. med. aeui p. 861.

† CICERA, pro *Sicera*, idem potus, qui *Cisara* 2. Ch. Ms. a. 1358.

† CICERCHIARIS, cicercula, Ital. *Cicerchia.* Acta Ms. notarii Senens. ad a. 1285. V. *Cisara* 1.

CICERCVLVS COLOR, qui vulgo griseus, ducto, inquiunt, nomine a ciceculo, qui auctore Plinio l. 35. c. 6. genus est sinopidis, seu rubricae, quae in Africa reperitur; est enim griseus color subrubeus. Ioannes Baptista Confectius in Collect. priuileg. Mendic. vbi de Honorio IV. PP. *Fratribus Carmelitanis hispida et inculta palla indutis, cappam albam super tunica et scapulari Ciceculi coloris concessit.*

† CICERO, cicer, in Const. a. 1127. inter Instr. tom. 6. Gall. Christ. p. 33.

CICHVM. Homagium Iohannis Comitis Burgundiae praestitum Ecclesiae Agaunensi 30. Septembris ann. 1246. *Recordatus fuerat se tenere ab Ecclesia, Bracon cum omnibus appenditiis suis et omnibus, quae pertinent ad eius dominium, vallem de Mieges, Aresche, Chamblacium: supra hoc praedictus Abbas apponebat in eodem feodo Chalme de Arlie cum appenditiis suis et Cichum illud, quod dicitur Castrum S. Mauritii, censuales et Pontarlie, sicut in suis priuilegiis erat.* Vereor ne legendum sit *Vichum* pro *Vicum.* *Vici* nomen belle conuenit Castro S. Mauritii. V. *Vici.* Idem forte quod supra *Chia.*

CICINDELA, λαμπυρὶς, in Gl. vet. Gallis *Verluisant.* Isidorus l. 12. c. 8. *Cicendela, scarabeorum species, dicta quod volans candet, vel lucet.* Plinius l. 18. c. 26. ait: *lucentes vespere Cicindelas signum maturitatis panici et milii.* Inde nominis tributum lychno, *cuius* ... *trea natat ignis in vnda*, vt loqui... Fortunatus lib. 4. de Vita S. Martini. Festus, seu Paulus Diac. ... *cindela, genus muscarum, quod* ... *ctu lucet, videlicet a candore;* ... *etiam Candelabra putantur* ap. ... Matth. Siluaticus: *Pyrilampis, lampyris, Gr. Cicendula, Cicendu*... *noctiluca.* Gloss. Gr. Lat. ... *cicendula.* Quo loco *Cancela* ... lychnus olearius, vti supra obseru... tum: *Cesendelo*, Venetis. Var... autem haec vox scripta reperitur. Nam CICINDILIS habetur ap... Messianum Presbyt. in Vita S. Caesarii Arelat. CICINDILE, ap... Gregor. Turon. lib 1. Mirac. c. 15. lib. 4. Hist. c. 31. de Vit. Pat. c. 8. Fulbertum Carnot. Ep. 68. ... Vita breuiore S. Sulpitii Episc. ... turic. n. 12. etc. CICENDILI... in Notis Tyronis. CINCIDEL... ap. Augustinum Serm. de Temp. ... CICENDELE, ap. Papiam: *In*... (a cicindelis) *Cicendele, quia* ... *liter luceat, quae Cicindelia*, ... *lampadas vocamus.* CICINDELV... Vgutioni, et Ioanni de Ianua, *Tr*... *ribulum* (lego *Crucibulum*) *vel* ... *nus*, (alias *licinus*) *et ponitur* ... *candela.* Alibi: *Lucinium, Cicen*... *la lucernae.* Ita Ioannis de Ian... *Cicendulum, lychnum, vel candel*... *lucernae* vocat, vt Glossar. Lat. Ga... *Cicendellum, le Moucheron de* ... *dele.* CICINDELVS. Greg. Turon. l. 4. Hist. n. 36. Occurrit ib... n. 31. CECENDALE, ap. Vgh... lum t. 4. p. 616. et in Hist. ... mensi t. 3. p. 198. CECINDILLV... ap. S. Audoënum l. 2. de Vita S. ... ligii c. 47. 50. 76. CICENDELV... in Regula Magistri c. 29. 44. 53. 9... et in Vita S. Vodali Benedicti n. ... CICENDELA, ap. Fulbert. Carn... Ep...

pist. 68. CICENTILLUS, in ita S. Tilonis Mon. c. 3. extremo.
ICINDELLA, in veteri Charta ornutiana edita a Suaresio, et in ulla Benedicti IX. PP. an. 1033. ap. ghellum t. 1. p. 124. CICINDVVM, in Epist. 9. Leonis IX. PP. bi perperam editum *acindulis*; et a Vita S. Willibaldi Episc. n. 19.
INCENDVLA, ap. Petrum Coiestorem in Histor. Scholast. exod. 62.
INIA, θεὰ κυνικῶν, *Dea Cynerum*, in Supplemento Antiquarii.
INVS. (1) Codex Legis Salicae arolino aeuo conscriptus, qui Guelrbyti asseruatur, Eccardo teste in otis ad legem Salicam tit. 7. art. 8. i *quis gallum, aut gallinam, aut ciinum vel gruam domesticam furauerit*. Hinc eruditus Adnotator pro o, quod est in textu: *Si quis grum aut cygnum furauerit domesticum*, mallet legere, *si quis gruem aut cinum furauerit domesticum*. Legi oile *Cicinum* indicat Papias MS. Bitunc. vbi habetur: *Cicinus, Olor, i est, cignus*. V. *Cicones*. (2) † restis ornamentum, fasciola. Annal. Victor. Ms. a. 1315.
CICIONARIVM, *tenaille*, in Gloss. Lat. Gall a. 1352. Ms.
CLAS, CICLATVM, V. *Cyclas*.
CLICVS, κυκλικὸς, rotundus, orbiculatus. Fridegodus in Vita S. Wilfridi Episc. in Actis SS. Benedict. sec. 4. part. 1. p. 724.
CLVM, mensura liquidorum, V. n Sicla 1.
CLVS, V. *Cyclus*.
COMOLA. Ch. a. 1245. in Tabul. Episc. Autissiod. *Cum contentio verteretur - - - et super hoc quod amoeri faceremus Cicomolas, quas leuari feceramus pro pedagio a transeuntibus*. † *Ciconiolas* legit le Beuf t. 2. Autiss. p. 165. portulasque in... ad vrbis muros ciuium commodo apertas, a quibus, quum per transirent, tributum exigebatur. *Cimella*.
ONELLA, V. *Citonella*.
ONES. Glossae antiquae MSS. Olores, *Cignos, id est, Cicones*, V. *Cicinus*.
II.

CICONIA. Vgutio et Ioann. de Ianua: *Ciconiam et Ciconium vocant Hispani lignum longum, quo in hortis hauriunt aquam, quae imitatur illius auis leuantis et deponentis rostra, dum clangit. Eam hortulani Telonam vocant. Tale lignum inuenitur modo supra quosdam puteos cum catena ferrea*. Vide Isidorum l. 20. Orig. c. 15. Nicolaus Specialis l. 4. de Rebus Siculis ap. Murat. t. 10. col. 987. *Cumque adhuc Iacinum obsidioni cedere penitus recusaret, procul a castro, ingens turris trabibus tabulisque consertis - - - construitur, quae summis occulte rotis contra castrum funibus trahebatur, habens in summo eminentem longamque trabem, quam vulgo alii telonem, alii Ciconiam vocant, qua, postquam lignea turris haereret saxo, viros bellatores exponerent supra castrum*. Gloss. Lat. Gall. *Ciconium, Soignole de puis*. Gloss. Lat. Gr. *Ciconia*, πέλαργος, μηχανή. Hispani etiamnum *Ciconnal* dicunt. V. Sebastian. Cobarruuiam in hac voce.
† CICONIVM, in Lex. Lat. Ital. Ms. *Telona* et *Telo* voces sunt corruptae ex *Tollenum*, q. v.
† CICOPELVM, *adiutorio*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.
CICOTHVS, paterae species, apud Monach. Germanos, S. Willhelmi Constit. Hirsaug. l. 1. c. 15. *Pro signo paterae, ex qua bibitur tres digitos parum inflecte, et sic sursum tene. Pro signo Cicothi, eodem signo praemisso, hoc adde, vt digito digitum circumferas*. † Leg. videtur *Cibothus*, i. q. *Cobutum*. Vide in hac voce.
† CICVLI, *sunt aues a voce propria nominatae*. Gloss. vet. Cod. reg. 7613.
CICVLVM, ὀψάριον. Gloss. Lat. Graec.
† CICVM, *lo granello del pomo granato*. Gloss. Lat. Ital. Ms.
CICVMA, noctua, V. *Cecua*.
CICVMERA, *fulica*. Papias MS. Auis est, Gallice *Foulque, poule d'eau*. Forte legendum *Cicuma*: saltem eadem videtur notio.
CICVRIVS, *prudens, gratus, cautus, astutus, vafer, placidus, mansuetus*: unde

Imp. lib. 2. de Arte venandi c. 37. vbi ciliandi falcones modum pluribus describit.

CILIATVRA, cilium, pili palpebrarum. V. locum in *Raspare*.

CILIATVS, ἰνοφρυς, in Gloss. Gr. Lat. Addunt aliae Glossae similiter Gr. Lat. *Cilio magno praeditus;* sed melius in Supplemento Antiquarii, *Pulcher superciliis*.

† CILICIARIVS, *ciliciorum* opifex, ap. Montefalc. tom. 5. Supplem. ad Antiq. expl. pag. 96. Vide *Cilicium* 1.

CILICIATVS, indutus *cilicio*. Acta SS. Maii t. 2. p. 248. D. in Vita S. Stanislai: *Vade in Craconiam ciliciatus et nudipes*.

CILICIO, caelum, scapellum, V. *Caelio*.

† CILICIOLVM, diminut. a *Cilicium*. Act. SS. t. 2. Aug. p. [illegible].

CILICIVM. (1) Vestis interior, seu subucula ex pilis animalium contexta, (vnde nomen) quam Monachi et vitae sanctioris viri ad domandam carnem, sub caeteris vestibus deferunt, ne dum cernitur, vanam procreet ostentationem: vnde *Cilicium* ab ordinario Monachorum habitu reiicit Cassianus l. 1. Instit. c. 1. dicens, sapere superbiam, et nullum corpori conferre emolumentum, impedire item laborantem, neque suo tempore in vsu fuisse, nisi apud paucos. Io. de Ianua: *Cilicium, velamentum factum de pilis caprarum, vel taxorum, vnde tentoria fiunt, et mortui operiuntur*. De ciliciis et cilicinis, consule Salmasium ad Solinum p. 488. Sauaronem ad lib. 4. Sidon. Epist. 24. Lindenbrogium ad l. 24. Ammiani et Haeftenum. (2) CILICIA seu Κιλίκια, et Κιλικίκια vocabant etiam Graeci nuperi *Centones* ac *feltra*, quibus telorum et lapidum, e machinis emissorum, vim retunderent. Προκαλύμματα ἐκ τραγείων τριχῶν. ἃ δὴ καλοῦσι κιλίκια, Procopio l. 2. Persic. c. 26. Vide Leonis Tactica pag. 52. 61. 106. 231.

CILIO, CILIVM, CILIX. Vgutio: *Hic cilix, quem vulgo cillonem, vel Capsellam vocant*. V. *Caelio*.

CILLABA, alias CILLIBA, [illegible] *cibatoria, quae finita comestione [illegible] monetur, et dicitur a cilleo, es. [illegible] et assidela dicitur*. Ioan. de Ia[nua] [illegible] *Festo Cilliba est mensa rotunda*. [illegible] gendum *Cibilla*, vt et apud V[arro]nem l. 4. de Lingua Lat. c. 25. [illegible] *sam escariam Cibillam appellab[ant] ea erat quadrata, vt etiam nu[nc in] castris est: a Cibo Cibilla dicta: [po]stea rotunda facta*.

CILLERE, mouere, ap. Isid. [illegible] Orig. c. 14. et in Gloss. Sangerm. MS. n. 501. Vox est veteris [illegible] Plaut. Amphitr. *Aliquem homi[nem] allegent, qui mihi aduenienti os [oc]cillet probe*. Miracula S. Dionysii P[aris.] in Actis SS. Benedict. saec. 3. par[t.] p. 359. V. *Cillaba*.

† CILLONES, homines angusti [ca]pitis. Gloss. vet. Cod. reg. 761[illegible]

† CILOSTRVS, fax, funale. S[tat.] crimin. noua Cumanae c. 204. [illegible] t. 16. p. 1032.

† CILVM, pro *cilium*. Gloss. G[r.] Lat. Cod. reg. 7684.

CIMA, *cocumula*, in Gloss. Isid. [Ex]cerpta Pithoei *Cuma*, non male [illegible] *Cyma*. Pro *Cocumula* Graeuius [e]mendat *Cumula*. Forte melius [Co]*mula*, ex his libri 17. Orig. c[illegible] verbis: *Cyma dicitur quasi coma; [est] enim summitas olerum vel arbor[um] in qua vigens virtus naturalis* [illegible] Pro *Coma* Glossator scripserit *Co[mu]la*. Vt vt est *Cyma* non *Cima*, [a] Graeco] κῦμα per crasin pro κύ[ημα] scripserunt Plinius et alii. Ille [illegible] c. 8. habet: *Cymas brassica a p[ri]ma sectione praestat proximo vere*. [illegible] *est quidam ipsorum caulium delica[tior] teneriorque cauliculus*. Hinc G[alli] *Cime*, Itali et Hispani *Cima*, [illegible] tis acumen appellant, ac genera[tim] cuiusuis rei altioris summitat[em] (Germ. Kimme.) Charta Theo[baldi] Comitis Campaniae pro Ab[bat.] Molismensi an. 1233. *De iisdem moribus capient Monachi quicqu[id] sis necesse fuerit - - - tam in [gros]so, quam in gracili - - - a pede [vs]que ad cimam*. Potio probati[ssima] contra caluitium in Codice vete[ri] Canonum MS. decimi circiter [illegible]

e Bibl. Illuſt. D. D. Chauvelin cuſtodis ſigillorum regiorum:

Tres nimium Cimas dura de rupe reuulſas,
Tot picae ſaltus capies, tot ſibila milui,
Tot ſonitus laticum, ranae tot fronte capillos,
Virginis ex factis ternos compone maniplos.
Haec vna vitreo calici congeſta terantur
Vaſe rudi pilo, Bachi comixta liquore,
Solis in exorta turbato porrige caluo,
Mox teneros capiti cernes concreſcere crines.

CIMALIA, arborum ſummitates ſciſae, vel caſu deiectae, a *Cima* dictae, Ch. Mſ. a. 1334. V. *Tonſura nemorum*, et *Cimeyae*.

CIMARE, vox Ital. pannos tondere, apud Murat. tom. 16. Script. p. 932.

CIMATIO ARBORUM, arborum cimae ſuccisae, Vide locum in *Houſebote*.

CIMATOR, tonſor pannorum, in Actis SS. Iunii t. 3. p. 936.

CIMATURA, ars pannos tondendi, in Stat. Vercell. l. 7. p. 160. V. *Cimare*.

CIMBA, capſa Reliquiarum. Translatio S. Mauri Martyris. an. 1348.

CIMBARIUM, V. *Ciborium*.

CIMBER. (1) CIMBER MERCATURARUM, forte tantum mercis, quantum *Cymba* vel *Cymbula* vehi ſolet. Litterae Philippi Aug. Franc. Regis an. 1207. ap. de Lauriere t. 2. p. 413. *Quaecumque nauis de Imbertum venerit, ex quo caput de Guernes tranſierit, Rothomagum venire, unde nos de vnaquaque naui habebimus unum Cimber mercaturarum, vel decem libras.* (2) ✝ A Germ. Zimmer, tignum aedificiis aptum. Gloſſ. Caeſar. Heiſterbac. in Reg. Prum. t. 1. Hiſt. Treuir. p. 672. *Materiamen ſunt ligna, quae nos vulgariter appellamus cimber.*

CIMBIA, orum, Ioanni de Ianua, *Pocula facta ad ſimilitudinem cimbae nauis.* Ex Graec. κίμβιον. Aelfricus in Gloſſ. cap. de Vaſis: *Cimba* Scip-Faet.

CIMBICES, *minima quaeque plurimi facientes*, ap. Suſſannaeum in Vocabulario, a Graeco κίμβιξ, ſordidus, tenax et plus aequo parcus.

✝ CIMBOLUM, pro *Cymbalum*, in Comput. a. 1405. inter Probat. t. 3. Hiſt. Nem. p. 182. V. *Cinbolum*.

CIMBORIUM, V. *Cimbarium* in *Ciborium*.

CIMBRI, *lingua Gallica latrones dicuntur*, inquit Feſtus. Gloſſae MSS. Regiae Cod. 2062. κιμβρὸς, ὁ λῃστής. Inde forte aut genti nomen, aut a gente latrocinante latronibus ipſis.

CIMBRIONES, in Iure Hungarico, dicuntur Cuſtodes canum regiorum.

CIMEDALIS, vt mox *Cimelia*, ſupellex. Informationes Ciuitatis Maſſil. de paſſagio tranſmarino in Codice MS. Sangerman. *Item piſces falſos, et copas, et allea, et alia victualia, oleum et riſum, et Cimedales ſecundum conditiones perſonarum.*

✝ CIMEDIA, *gemma, quae inuenitur in cerebro piſcis.* Gloſſ. vet. Cod. reg. 7613.

CIMELIA, CIMILIA, theſauri, vaſa, donaria, Eccleſiae, ex Graeco τὰ κειμήλια: ſupellex pretioſa, quam quiſque habet. *Depoſitiuae pecuniae*, Senatori l. 6. for. 8. Gregorius Magnus l. 1. Epiſt. 10. *Quae de diuerſis Eccleſiis cimelia ſunt collecta - - - ſeruentur.* CIMILIA. Anaſtaſius in S. Vitaliano PP. *Sed et vaſa ſacrata, vel Cymilia ſanctarum Dei Eccleſiarum tollentes, nihil dimiſerunt.* In Seuerino: *Et ſigillauerunt omne veſtiarium Eccleſiae, ſeu Cimbilia Epiſcopi, etc.* Alii Codd. praeferunt *Cimilia*. Adam Bremenſis c. 15. *Beati vero Remigii Cimilia cum ingenti honore ſeruauit Bremae.*

CIMELLIARCHA, theſauri et cimeliorum cuſtos. Collatio, quae ſub Iuſtiniano facta eſt Conſtantinop. *Vir venerabilis Euſebius Presbyter, et Cimiliarcha ſanctiſſimae maioris Eccleſiae.* Κειμηλιάρχης, in l. fin. C. de Bon. auctor. iudic. poſſid. et Nov.

40. χειμηλιοφύλαξ in Concilio Calched. Act. 10. Vetera Acta Ecclesiae Mediolanensis ap. Puccinellum in Vita S. Simpliciani. Adde Vghellum t. 4. p. 616. 656. t. 6. p. 156. 159. 162. 170. 174. (Sumitur etiam feminino genere pro Thesauraria in Annal. Benedict. to. 4. p. 21. n. 50. vbi exhibetur *Epistola ad Hazecham Sanctimonialem, vrbis Quidilmae Kimiliarchen.*) V. *Cimiliarchium.*

CIMEN, somnus, dormitio, Graec. κοίμημα, κοίμησις. V. locum in *Cimiterium.*

CIMENTVM. (1) Gloss. Arabico-Lat. *Cimiento*, Hispanis: *Fundamentum. Cimentarius, qui disponit fundamentum.* (2) *Mendacium, cogitatum*, in Gloss. Sangerman. MS. n. 501. Legendum procul dubio *Commentum.*

CIMERIA, CIMERIVM. (1) Imposita summae galeae figura, Gall. *Cimier*, Italis *Cimiero, Cimiere*, ap. Rymer. t. 5. p. 569. col. 2. in Conuentionibus Edwardi III. Regis Angl. cum Ianuensibus an. 1347. *Et in elmum cum Cimeria, in cuius circuitu erant litterae dicentes: Edwardus Dei gratia Rex Franciae et Angliae, et Dominus Hiberniae.* Bernardus Thesaurarius de Acquisitione Terrae Sanctae c. 167. *Insidebat enim equo magno et ipse forma procerus supra galeam habens ceruina cornua pro Cimerio.* V. *Cima.* (2) † CIMERIVM, sigillum, scutum gentilitium, cuius crista, Gall. *Cimier*, pars erat praecipua, in Stat. Mant. lib. 1. c. 138.

CIMESSOR, homo conditionis abiectae, ap. Ammian. 28. 4.

CIMETERIVM, V. *Coemeterium.*

CIMETVM. (1) Panni species. Historia Abbatiae Condomensis pag. 509. *Fecit fieri vnam infulam cum tunica et dalmatica de bisso seu Cimeto viridi, et tria vestimenta parata.* Leg. forte *Bruneto.* (2) † Ital. *Cimetta*, diminut. est a *Cima*, vertex, apex. An per *cimeta* et *incimeta* intelligenda sint loca alta et humilia, non satis patet. Ch. Frid. I. a. 1165. l. 1. Cod. Ital. diplom. p. 1057. *Cum omni iure - - piscationibus, paludibus, cimetis et incimetis*, theloripaticis, *etc.* Nisi legendum *cultis et incultis.*

† CIMEYAE, arborum summi[tates] excisae, vel deiectae, a *Cima* appellatae, Germ. der Gipfe[l] Ch. Ms. a. 1310. V. *Cimalia.*

† CIMIA, *vasa modica*, in G[loss.] vet. Cod. reg. 7613. V. *Sema[...]* *Symaisia.*

CIMICO, χορίζω. Gloss. Lat. Gr. autem χορίζω seu χορίζομαι, [...] dior, blande compello.

† CIMICOSVS, *pieno de cimice* Gloss. Lat. Ital. Ms. a Cimex.

CIMILIA, CIMILIARCHA, V. [Cei]*melia.*

CIMILINE. Vgutioni et Ioanni Ianua, *dicitur vas aquatiom ad [...] luendas manus. vt dicunt [...]* Hac notione sumitur etiam apud [...] norium III. PP. in 5. Compil. [...] tit. 19. c. 1. et c. 29. de Verb. [...] Testamentum Guallae Biccheri [...] Vercellensis an. 1227. ap. Aug. [...] *Chiesa* in Hist. Eccl. Pedemont. 36. *Item relinquo hospitali S. Andr[eae] de Vercellis omnia vasa mea argen[tea] scilicet Ciminialia, cupas, et [...] los, etc. Ciminile manicatum,* Thom. Archid. in Hist. Salonit. 16. Quidam a χειμήλιον formatum vocabulum putant, sed ex *aquamanile* abbreuiatum constat. V. in [...] verbo.

† CIMINA, placentae species. C[on]suet. Perpin. Ms. c. 38. *Debent* (fi[...] narii) *coquere panes flaquerios - - minam, et nihil aliud debent hab[...] pro cimina.*

CIMINETA, caminus, Gallice C[he]*minée.* Hist. Dalphin. t. 2. p. [...] in Computo an. 1333. et seqq. [...] *reparatura ciminetae salae magnae* [...] *ren. I.*

† CIMINILE, i. q. *Cimiline*, in P[on]tif. Ms. eccl. Elnens.

CIMINVM, cuminum, seu cymin[um] satiuum, Gall. *Cumin*, Germ. Kü[m]mel. Charta Pacis inter Simon[em] Episc. Meld. et Fulconem Abb. [S.] Germani a Pratis an. 1185. in Ta[bu]lario Meldensi.

CIMISTERIVM, vt *Cimiterium* *Coemeterium.* Ch. Michaëlis Ep[isc.] Ta[...]

trasson. in Libro rubro S. Martini
rgiensis fol. 39.

CIMITERIALIS ECCLESIA, in qua humantur corpora mortuorum. Stephanotius Antiquit. Benedict. in Vasconia part. 1. p. 669. ex Chartulario Generensi.

CIMITERIUM. (1) Pro *Coemeterium*, Gallis etiamnum *Cimetiere*. Ebrardus in Graecismo c. 8.

Est quoque dulce cimen, inde cimeterium.

Infra:

Est statio terion, inde Cimiterium.

Ito Magister in Glossis ad Prudentium: *Cymitron Graece, Latine dormitorium. Hinc Cymiterium et Cymiteria dicuntur, id est, dormitoria, in quibus sancti quasi dormire videntur vsque ad diem iudicii.* (2) Oblationes pro humatione. Index MS. Beneficiorum Ecclesiae et Dioecesis Constantiensis fol. 20. e Musaeo D. de Cangé: *Leuat dictus Rector Cimiterium cum pertinenciis vna cum ...* V. *Coemeterium* et *Sepultura*. (3) Azylus circum Ecclesiam. Ch. Stephani Episc. Redon. ex Archiuo Maioris Monasterii. (4) Locus quidam seu vicus forte prope Ecclesiam constitutus. Charta anni 1249. in Tabulario Casae Dei de Iure praepositali *veteris Cimiterii de Iay. Homines Cimiterii de Iay vendere vinum seu stagnum debere in dicto Cimiterio.*

CIMNIFO, γυναικῶν κοσμητής. Gloss. Lat. Gr. *Qui ornat mulieres.* Mendum est pro *Cinifio*. Vide *Ciniflones*.

CIMONA, equi morbus, *cum equus ... stetit infrigidatus in capite, in qua fluxus rheumatis fit per nares ... velut aqua, etc.* ap. Petrum de Crescentiis l. 9. de Agricult. c. 24. Vbi vetus Interpres Gallicus habet *Cimorra*, vertitque *Morue*. Italis *Cimorro*, est quod *Gourme* dicunt Galli.

CIMONAGIUM, i. q. *Cimeyae*, in Ch. MS. a. 1182.

CIMOSSA, summitas, extremitas cuiusuis rei; *Cimussa*, ap. Laur. in Amalth. *Margo panni, liciata. Plicat. Cimussator, plicator*, Italis. V. *Cima*.

CIMOSUS. Constitutiones Petri Episcopi Ruthenensis Legati Apost. in Cypro insula, an. 1312. c. 32. *Quod solennes fiant Ecclesiae per Praelatos, vbi factae non sunt - - - de opere bono et solido, tamen nullatenus Cimoso, etc.*

CIMUSSA, CIMUSSATOR. Gloss. Lat. Gr. *Cimussa*, σιρά. Lego σιρύσα, id est, *Cerussa*. Gloss. Gr. Lat. MS. ψιμύθιον, *haec Cerussa*. ψιμυθιστής, *Cimusator*. Editum habet *Cimussa*, et *Cimussator*.

CINABRIUM, cinnabaris, Gall. *Cinabre*, Ital. *Cinabari*, *Cinabarino* et *Cinabro*. Chronicon Parmense ad a. 1287. V. *Cinnabar*.

CINADA, pro *Ciuada*, V. in hac voce.

CINAEDUS, λευκομέτωπος, *candidam habens frontem.* Supplem. Antiq. An Cinaedus, perditus, impudens λευκομέτωπος dictus, quod nihil erubescat.

✝ CINAMOMUM, pro *Cinnamomum*, in Conuent. Saonae a. 1526.

✝ CINARA, *instrumentum musicum, quod cietur, seu mouetur, ad sonandum*, ap. Laur. in Amalth. ex Cath. Gloss. vet. Cod. reg. 7613. *Cinari, vt quidam putant, acitabula, quae percussa in modulos concitantur.*

CINAWERDUNIA, Vide *Cinewerdunia*.

✝ CINBOLA. Ioan. de Cardalhaco serm. in Annunt. b. Mariae: *Sciatis enim quod felix cinbola appellatur militum multitudo.*

CINBOLUM, campanula, tintinnabulum, quo Monachi vocantur ad refectorium, ab Occitano *Cimboul*, crotalum, Gall. *Grélot*. Vetus Ceremoniale MS. B. M. Deauratae Tolosanae.

✝ CINCELLUS, pro *Syncellus*, in Libr. cens. eccl. Rom.

CINCENDELA, CINCENDULA, V. *Cicindela*.

CINCIARE, pipilare. Dicitur de pipatu seu garritudine passerum. V. locum in *Baulare*.

CINCIDELE, V. *Cicindela*.

CINCIDES. Tudebodus lib. 1. Hist. Hierosol. p. 778. *Alii mittebant Cincidas in Piscinam, et postea demittebant in os suum.*

CINCINERIVM, vmbella, vmbraculum, Gall. *Dais*, olim *Cincelier*. Inuentarium Ecclesiae Nouiom. anni 1419.

CINCINNIVM. Dicta B. Aegidii Ord. Minorum, t. 3. April. p. 234. *Redditur vnicuique aurum pro auro, scarletum pro scarleto, Cincinnium pro Cincinnio.* An pilum pro pilo, inquit Editor? Fere crediderim idem esse, quod *Cincinerium*.

CINCINNOSVS, *Cui capilli crispi dependent.* Papias.

CINCINNVS SANGVINIS dicitur de sanguine fluente, qui quasi cincinnos describit. Translatio S. Habundi Mart. inter Acta SS. Benedict. sec. 3. part. 1. p. 520.

CINCTA. (1) Cingulum, zona, Gall. *Ceinture.* Fundatio Prioratus S. Petri de Salve an. 1029. ap. Marten. t. 1. Anecd. col. 150. Acta B. Ioagnoli t. 2. April. p. 954. (2) Circuitus, ambitus, modus piscandi, quo circumeundo pisces cinguntur et capiuntur. Statuta Piscatorum Massil. MSS.

† CINCTADA, septum, ager muris vel sepibus cinctus. Ch. a. 844. ap. Meichelbec. t. 2. Hist. Frising. pag. 322. V. *Circleria.*

CINCTORIVM. (1) Ζώνη, cingulum, Gall. *Ceinture.* Vgutio: *Cinctorium, quo cingimur.* Testamentum S. Caesarii Arelat. *Leoni Presbytero manutergium dari volo, Domino meo Cypriano Episcopo mantum, et cinctorium meliorem dari volo.*

(2) Pugio. Gloss. Lat. Gr. *Cinctorium*, παραζώνιον. *Parazonium* vero μικρὰν μάχαιραν Graeci exponunt. Gloss. Isidori, *Cinctorium, gladius.* Perperam *tinctorium;* et ita legendum ap. Melam censent plerique: *Mars omnium Deus, ei pro simulacris enses et cinctoria dedicant:* pro *tentoria.* Martialis l. 14. Epigram. 32. de Perizohio:

Arma Tribunicium cingere digna latus.

(3) CINCTORIVM CER[...] filum cera obductum, quo cin[g...] sepulcrum Sancti, cui cinct[...] istud deuouetur. Acta B. Bert[...] di tom. 1. SS. Iunii p. 791. [...] p. 794.

CINCTVM. (1) Forte muro[...] ambitus, vt infra *Cintum;* (2) [...] territorium suis finibus definitu[m] i. q. *Cingulum* 2.) Acta consecrat[io]nis Ecclesiae Vrgellensis a. 819. M[ar]cae Hispan. col. 763. *Deinde* [...] *parrochias de Valle Lordensis, id* [...] *ipsam Petram cum Argilers, ve*[...] *scher, cum Linars et Monte Ca*[...] *siue illa Curriz, vel Mesapol, a*[...] *Terrers, siue Taravil, et illo Cm*[...] *vel Currezano, atque illam Tinsil*[...] *nem, vel Oderam, seu ipsam* [...] *ram, vel illam siluam, atque B*[...] *ram.* (2) † Cingulum, in A[cta] SS. tom. 2. Aug. pag. 463. V[ide] *Cinctorium.*

CINCTVRA. (1) Cingulum, G[all.] *Ceinture.* V. *Christiani de Cinctu*[...] (2) † Fascia, Hisp. *Cinchuela*, [...] Comput. Fabr. S. Petri MS. a[d an.] 1475. CINCTVRA REGINA[E] V. *Zona Reginae.*

CINCTVS. *Cinctus iudex*, a Princ[ipe] delegatus, cingulo donatus. S[...] tor in Psalm. 29. *Cingulum sign*[...] *quod ad iudicis pertinet dignit*[...] *nam Cincta potestas in ipso* [...] *noscitur constituta. Sic enim cin*[...] *dicimus iudicem, quando eius f*[...] *honoresque declaramus, etc.* Idem [...] 6. Variar. Epist. 2. in formula P[a]triciatus: *Hinc est quod et honor* [...] *Cinctus est, cum vacaret, nihil iu*[...] *dictionis habens, et indicantis Cing*[u]*lum non deponens, etc.* Vide lib. [...] Ep. 4. Sidon. l. 5. Ep. 7. etc. Anas[ta]sius in S. Siluestro PP. Papianus [...] l. 1. Sentent. Pauli tit. 5. *Qui aps*[...] *Cinctos, aut priuatos iudices fuer*[...] *de calumniae obiectione consult*[...] Vbi Cellotius ad Concil. Duziacen[se] perperam reponit *ciuicos.* Raban[us] Maurus Poem. 4.

Iudex Praecinctus migrans tibi r[...] *ministret.*

Non modo vero cinctus iudex p[ri]uato opponitur, sed et Eccle[si]astico.

CINCVGVLATVS, *vno calciamento*, Gloss. Lat. Ital. MS.

CINCVRRIS, Vgutioni *dicitur porcus natus ex apro silvestri et domestica porca.* V. *Maialis* et *Cicurris.*

CINDACVM, forte pro *Cendatum*, pannus sericus, apud Rymer. to. 4. pag. 363. *De pannis Tarsen, de serico, de Cindacis, de seta, et aliis diversis mercibus, etc.* Vide *Cendalum.*

CINDADVS, CINDALVM, V. *Cendalum.*

CINDATOR, incantator, magus. Vetus Gloss. *Cindator*, γόης. Quid si legamus *Cinerator*, vt eiusmodi malefici intelligantur, qui sortilegia sua faciunt in cinere, vt est in Decretis S. Stephani Regis Hungar. l. 2. cap. 31. Vide notas Cangii ad Cinnamum p. 480. 481.

CINDATVS, V. *Cendalum.*

CINDERE, pro scindere. Pact. MS. a. 1315.

CINDRA. Leges Forestarum Scoticar. cap. 7. *Iste est modus pannagii, videlicet de qualibet Cindra, id est de 10. porcis, Rex habebit meliorem porcum, et forestarius vnum hominem.*

CINDVLA, pro *Scindula*, in Ch. MS. a. 1338.

CINEFACTIO, versio in cinerem. Acta SS. Iunii t. 3. p. 172. Hac notione vocem *Cinefactus* vsurpavit Lucretius 3. 920.

At nos horrifico Cinefactum te prope busto
Insatiabiliter deflebimus, etc.

CINEGILD, V. *Cenegild.*

CINEOLVS, pullus cigni, . V. locum in *Errarius.*

CINER, κόνις, *cinis.* Supplem. Antiquarii.

CINERAGIVM, apud Guid. Papae Consil. 91. quibusdam est ius comburendi herbas in silua, et ex iis conficiendi cineres. In Arestis an. 1285. in Reg. Olim fol. 26, *Bresia et Cineres* recensentur inter vsagia forestae de Leonibus in Normannia: sed legendum *Cineragium* docemus in hac voce.

CINERARIVM, sepulcrum, conditorium in quo cineres mortuorum conduntur, in veteribus Inscript. apud Gruterum 418. 12. 663. 3. 850. 10. Hinc *Cinerarii fines et sepultuarii*, apud Gromaticos pag. 304.

CINERARIVS. (1) Qui puluere vnguentario capillos conspergit. Vgutio: *Canillo, qui calamistrum calefacit, scilicet ferrum quo capilli crispantur, hic vulgo cinerarius dicitur.* Vox Varroni, Catoni, et aliis nota. Gloss. Lat. Graec. *Cinerarius*, δοῦλος ἐνώτριος. Concilium Eliberitanum can. 67. (2) Qui ex herbis desiccatis in nemore cineres conficit, *Cendrier*, in Statuto Francisci I. Regis Franc. an. 1518. pro Forestis art. 9. Charta an. 1103. ex Tabulario S. Arnulphi Crispiacensis. Chartul. SS. Trinit. Cadom. fol. 41. *Haec destructio (nemorum) facta est per carbonarios et per cinerarios, et per vinditiones.* Charta Alienorae Comitissae S. Quintini an. 1193. in M. Pastorali Eccles. Parisiensis lib. 3. Ch. 1. *In praedicto nemore habeo cinerarium, pedicarium, archiarium, exartatorem, etc.* Germ. Aescherer. (3) † Christiani vocabuntur etiam *Cinerarii*, quod Cineres Sanctorum seruarent et colerent, Hieron. ep. 53. V. *Cinericii.*

CINERASTIVM ARGENTVM. Vetus Charta Longobardica apud Vghellum tom. 5. Italiae sacrae pag. 1504. *Quia susceptum completum apud me habeo pretium a vos iam nominata Domna Maria Comitissa emptrice iuxta lege vestra Romanorum, hoc est, argentum bonum Cinerastium spectatum libras vndecim, vt inter nos statutum fuit, etc. Acendrado* Hispani dicunt. V. Couarruuiam de Veterum numismatum collat. cap. 2. no. 6.

CINERATVS, ambustus, redactus in cinerem. Epistola Guiberti Abb. Gemblac. apud Marten. to. 1. Ampliss. Collect. col. 931. supra in V. *Cacabatus*, *Cineratus* accipitur pro denigratus.

CINERESCERE, cinerem fieri, in cinerem redigi. Tertull. Apolog. c. 40. Vetera monumenta S. Victoris

apud Marten. t. 6. Ampliss. Collect. col. 222.

CINERICII, vocati Christiani a quodam Elindio, quod cineres Sanctorum et reliquias seruarent et colerent, V. Durandum lib. 1. Ration. cap. 3. num. 26. At S. Hieronym. Epist. 53. ad Vigilantium *Cinerarios* dictos scribit. Vide *Concineratio*.

CINEWERDVNIA. Lex. Ripuar. tit. 33. §. 2. *Sic ei placitum super 14. seu super 40. vel 80. noctes detur, vt Cinewerduniam suam in praesentia testium recipiat.* Occurrit rursum tit. 72. §. 3. 6. 7. Editio Heroldi habet *Cina et Cinewerduniam*. Vbi Lindenbrog. Glossar. Lat. Anglo-Saxon. *Quaternio*, *Cinewerdunia*, German. *Werdung*, quod pretium reddit Eccardus: qui etiam putat *cine* idem esse ac Belgicum *ziin*, Saxonicum *sin* suus; vt ita *Cinewerdunia* sit Rei pretium; Schilterus vero credit, *Cin*, *Chin*, *Kin*, *Ken*, *Gen*, idem esse quod *Gegen*, *Kegen*, mutuo, reciproce, ex aduerso: *Werdunia*, *Werdung*, i. e. *Waerung*, Cautio; est itaque inquit, aliquis obligatus vel legis beneficio et ipso iure, vel ex *Cine-werdunia*, i. pacto. Germani *Gegenwaer* dicunt cautionem de reconuentione. Pro *Cinewerdinia* Tilius legit *Cine-nerdunia*.

CINGA, modus agri. Ch. Vigilii Episc. Autissiod. circa annum 670. apud Mabill. tom. 1. Annal. Benedict. pag. 694. col. 2. *Simili modo Basilicae terram, quae coniacet in villa, quae vocatur Fliuenasam Cingas III.* V. *Andecinga*.

† CINGARVS, CINGERVS, ZINGARVS, vox varie iterum scripta, qua designantur errones illi, quos Germani appellant Zigeuner, Galli vero *Bohemiens*. V. *Aegyptiaci*.

CINGELLVS, apex, summitas montis, *Cabeça de monte*. Charta Sancii Regis Aragonum, apud Martinezium in Hist. Pinnatensi l. 3. c. 23.

CINGERE, obligare. Epistola Magistri Ordinis Praedicat. a. 1292. apud Marten. t. 4. Anecd. col. 1851. *Ad quod ministerium (praedicationis) exequendum tanto districtius cingim*[us] *quanto etc.*

† CINGIA, ambitus, circuitus. C[...] Ms. a. 1215.

CINGILLO, vel CINGILLIO, c[...] go, apud Pollionem in Claudio [...] recte restituunt viri docti, p[...] *Singilio*,

CINGILLVS, Στρόφιον, ζώνιον, [...] Gloss. Lat. Graec. Zonula, Str[o]phium.

† CINGLA, i. q. *Cingula* 1. in S[...] datiar. Riper. c. 12.

CINGVLA. (1) Equi cingulum, q[...] illius pectus cingitur, Gallis, *Ce[n]gle*, Germ. Gurt. Glossae Lat. G[...] *Cingula*, ὑποζώνη. Ebrardus Bet[...]niensis:

Cingula sunt hominum, cingul[a]
stringit equum.

Rigordus an. 1188. *Aqua torrent[is] miraculose tantum excreuit, quod a[t]tigit vsque ad Cingulas equorum* [...] Ouidius ipse de Remedio amoris: [...]

Aspicis vt pressos vrant iuga pri[...]
ma iuuencos,
Vt noua uelocem Cingula laed[ant]
equum.

Hinc Isid. lib. 30. Orig. cap. 1[6] *Cingula hominum generis neutri e[...] nam animalium genere foeminino di[...]cimus, has cingulas*, (2) † Cingu[...]lum, quo claua campanae suspendi[...]tur. Comput. Ms. fabricae S. Petr[i] Ins. a. 1473.

CINGVLVM. (1) CINGVLVM MILITARE, MILITIAE, non semel in Cod. Theod. et Iustin. et alib[i] non semel. CINGVLO MILITARI DECORARE, militem creare Charta Philippi Magni Regis Franc[...] an. 1313. pro Petro Du Chemin il[...]lius valetto: *Quem hac instanti di[e] Dominica ordinauimus, disponente Deo militari cingulo decorare.* CINGVLVM MILITARE AVFERRE, a militia degradare. Sugerius in Ludouico VI. cap. 21. CINGVLVM, inter vestes Ecclesiasticas vulgo re[...] censetur. Stephanus Eduensis Episc[...] lib. de Sacrament. altar. c 10. *Cingulum quo alba constringendo renibus cooptatur etc.* Vide Menardum ad librum Sacramentorum Gregorii p[...] 260. (2) CINGVLA DARE HO[...]STI[...]

ri, obsidere, obsidione cingere. Will. Brito l. 7. Philipp.

Talia magnanimus hosti dare cingula nouit.

(3) CINGVLVM LAPIDVM, corona muri, vt videtur. Gall. *Cordon.* Chron. Parm. ad a. 1291. *Eleuata est turris sanctae Mariae maioris Ecclesiae cingulis lapidum sine archetis in sursum per multa brachia: et factus est ibi quartus circulus, et sunt ibi quinque claui de lignamine roboris.* CINGVLVM INSCRIPTIONIS accipere iubentur accusatores, quo se ad poenam obligent per calumniam, non probantes quam exposcunt accusatis aut delatis infligi, in Constitut. Sicul. lib. 2. tit. 14. vbi alii *vinculum* legunt. (4) Dignitas, magistratus, honor. Suidas, Ζώνη, τὸ ἀξίωμα, Fortunatus libri 7. Poëm. 7.

Ad te confugiunt, te cingula celsa requirunt.

Et Poëm. 16.

Auxit et obsequiis cingula digna tuis.

Synodus Remensis apud Baldricum Cameracens. lib. 1. cap. 14. et Flodoardum lib. 2. cap. 5. §. 18. *Si quis in quolibet gradu vel cingulo constitutus, aut potestate suffultus, etc. Cingulum praefecturae*, apud Gregor. Magnum lib. 8. Epist. 37. *Cingulum dignitatis*, in leg. 1. Cod. Theod. de Conductor. dom. aug. et l. II. de Muner. V. Edictum Theoderici cap. 73. et in Epilogo, Novell. Theodosii et Valentiniani de Metatis, Capitula Caroli Magni l. 5. cap. 228. lib. 6. cap. 71. 99. etc. praeterea Iacobum Gothofred. ad leg. 3. Cod. Theod. de Postul. (5) Regio suis finibus definita, vel terminus, limes. *Cingulum Florentinum*, apud Frontinum de Coloniis, pro agro, regione: *Variae autem regiones non habent aequales centuriis vel mensuras. In Cingulo Florentino, in centuriis singulis sunt pedes 40.* Notitia an. 1239. in Tabulario S. Bertini: *Extra cingulum merae* (Paludis) *quod vulgo dicitur Bord.* V. Ignotum Casinensem c. 12. Infra, *Circulus.* (6) († Parum diuersa notione ac *Cingulum* 5. districtus iurisdictionis.) Charta Alberti Ducis Austriae pro coenobio S. Crucis an. 1286. apud Ludewig. to. 4. Reliq. MS. p. 266. *Item si fur aut malefactor alius morti obnoxius in bonis ipsorum deprehensus fuerit et detentus, per officialem eorum assignandus sit cingulo tenus iudici competenti.* Ibidem pag. 288. in Diplomate Friderici Pulcri Ducis Austriae, confirmantis Litteras Leopoldi fundatoris Gyriensis in Styria an. 1312. *Si vero aliquis liber vel seruus claustri de furto, vel de quocumque alio vitio fuerit accusatus, causa coram officialibus claustri ventiletur, et si conuictus legitime fuerit, res conuicti omnino claustro permaneant; sed ipse si mortem promeruit corporalem vel membri mutilationem, vt cingulum comprehendit, iudicio nostro in Tiuer indicetur.*

CINGVLVS. Glossae MS. ad Alexandrum Iatrosoph. *Erpes, Cingulus,* id est, *impetigo.*

CINIAS, ἐπισύνιον, *supercilium.* Supplement. Antiquarii.

CINICVS, canum custos, cui canum cura commissa est, a Graeco κυνικὸς, caninus. Acta S. Romani MS.

CINIFERVS, CINIFLO. Ioan. de Ianua: *Ciniflo dicitur ille, qui cum folliculo ignis flammam excitat, vel qui calamistrum calefacit, scilicet ferrum, quo capilli crispantur. Hic vulgo Ciniferus dicitur, et componitur a cinis, et flo, as.* Gloss. Lat. Gr. *Cinifiones, ornatrices.* Sic leg. in Gloss. Graec. Lat. Γυναικῶν κοσμητὴς, *Ciniflo.* Male Edit. *Cimnifo.* Occurrit in Notis Tironis pag. 199. et apud Horatium, Ioan. Sarisberiens. in Policrat. lib. 3. cap. 12. etc.

CINIFES, vel CINIPHES, *muscae minutissimae sunt, sed aculeis permolestae; quibus tertia plaga superbus populus Aegyptiorum caesus est.* Isid. lib. 12. cap. 8. De hac plaga Exod. 8. 16. et 17. et Ps. 105. 31. Seuerus Sulpit. in Historia de Pharaone et plagis eius habet: *Donec superductis ciniphibus terra oppleta est, Chaldaeis fatentibus maiestate diuina ista fieri.* LXX. Interpretes appellant

lant σκνῖπας. V. *Scinifes*, *Zinzala* et Martin. Lex. v. *Cynips*.

CINIFII, *maiores hirci dicuntur a flunio Cinefe in Lybia, vbi grandes nafcuntur.* Isid. lib. 12. Orig. cap. 1. Hinc emendandum vetus Gloss. Sangerman. vbi perperam *Cinnbii*.

† CINIFLO, *Souflet*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. V. *Ciniferus* et *Coniflo*.

† CINIGIVM, forte exemplar. Acta Conc. Constant. t. 4. part. 3. p. 282. *Dom. Iohannes archiepiscopus Rigensis bullam Papae (in Mſ. Lipſ. ſiue Cinigium bullae) portauit.*

CINILE, ouile, vel locus alendis ouibus idoneus, aut septum ex cratibus, in quo oues includuntur. Lit. remiss. Mſ. a. 1253. *Ad cinile de Vigue - - duos mutones in dicto cinili furtiue de nocte ceperunt.*

CINIS. (1) *Cineres, qui in capite ieiunii fratrum, olim poenitentium, hodie fidelium omnium capitibus imponuntur, ex industria fiunt de cremiis sarmentorum, quin etiam studiose mundantur et cribrantur, et benedicti conseruantur ab Infirmario, vt morientibus fratribus cum cilicio substernantur.* Ita Bernardus Mon. in Consuetud. Cluniac. MSS. cap. 64. V. *Caput ieiunii.* CINERES CLAVATI, qui ex fece vini siccata et combusta conficiuntur, Gall. *Cendres de Grauelée*, Germ. Pottaſche, quos alii vocant *Cineres Clauellatos*. Litterae an. 1332. tom. 2. Ordinat. Reg. Franc. p. 90. *Inhibitum fuerat, quod - - grana, gauda, gayda, garanciae tinctae, nec non pastellum, cardones domestici siue franchi, clauati cineres, atque ligna, et caetera omnia et singula, quae ad paraturam, tincturam - - pannorum - - necessaria sunt, etc.* (2) † IVS CINERVM, praestatio pro facultate conficiendi cineres in nemoribus. Ch. a. 1170. inter Probat. t. 1. Annal. Praemon. p. 338. V. *Cinerarius*.

† CINISTVS, *calix*, *Enap*, *Prov. quod vno spiritu bibitur.* Glossar. Prov. Lat. Cod. reg. 7657.

CINITVS, V. *Cenitus*.

CINNABAR, CINNABARIS. [...] pias: *Cinnabrium, puluis rubri [co]loris, quidam hoc dicunt esse mini[um]* Isidorus lib. 19. Orig. c. 23. N[...] *nullae etiam gentes non solum in [ve]stibus, sed et in corpore aliqua [...] propria, quasi insignia vendicant, [...] videmus cirros Germanorum gran[...] et Cinnabar Gothorum.* Vbi *Cin[na]bar*, idem videtur, quod Grae[cis] κιννάβαρι, neutro genere, ita vt [...] vocabuli referatur ad colorem [ve]stium Gothicarum, quae rubrica[ta] erant, vel quod faciem cinnabari [vel] rubrica inficerent. Est autem *Ci[n]nabaris*, succus arboris, vt disc[...] habet Arrianus in Periplo maris E[ry]thraei, tametsi secus alii sentian[t]. Haud ignota fuit Latinis species hu[...]ius minii; sic enim Plinius 33. 7. *Cinnabari veteres pingebant.* Et in[...]fra: *Cinnabaris adulteratur sangui[ne] caprino.* Vide Porreum in Defen[...] medic. et Leonardum Fuchsium l. [...] Paradox. medic. cap. 30. (*) Lo[n]ge aliter de hac voce in loco Isido[ri] sentiendum censent eruditi ac noste[r]. Est enim vox *Cinnabar* hic a Got[h.] *Kinnus*, Germ. Kinn, genà, ac *ba[r]* quae secundum Loccenium, Wach[...]therum et Spegelium hic denot[at] nudus, ita vt *Cinnabar* sit imberb[is]. At quum Gothi vbique tanqua[m] immodicis horripilantes barbis d[e]scribuntur, Clar. Ihre censet, vo[...]cem *Bar* hic aequiualere Latinorum *barbae*, German. Bart, et *Cinna[bar]* esse genarum barbam. V. eius[...]dem Glossar. Suio-Goth. V. Gr[...] et *Kind.*) PER CINNABARI[N] SVBSCRIBERE solebant Impera[tores] Constantinop. id est, rubris litter[is]. Gregorius II. PP. in Epist. ad L[eo]nem Isaurum Imper. *Cum literae tuae et non alienae sigillis Imperato[ri]is obsignatae essent, ac accuratae [...]tus subscriptiones per Cinnabarin[...] propria manu tua, ut mos est Impe[...]ratoribus subscribere.* Vide Anna[m] Comnenam p. 80. et notas ad eam[...]dem pag. 253. Obseruant praeter[ea] Camillus Peregrinus in Hist. Bene[...]uent. tom. 1. pag. 232. et Michae[l] Monachus in Sanctuario Capua[no] pag. 649. Principes et Archiepisco[pos]

po[...]

pos Capuanos rubrica pariter sua diplomata subscripsisse. Vide Gloss. mediae Graecit.

CINNARI, *vt quidam putant, acitabula, quae percussa in modulo concinuntur.* Sic Gloss. MS. Sar.-Germ. n. 501. V. *Cinaza.*

CINNES, *Cinni.* Gloss. Isid. f. legendum *Crines;* Cinni enim sunt intorti crines.

CINNITVS, V. *Cenitus.*

CINNVS. (1) *Torti oris*, in Gloss. Arabico-Lat. (2) Cygnus. Fridericus II. Imp. lib. 1. de Venat. cap. 2.

CINOCICLOCVTORVM, in Glossar. Lat. Gall. MS. ex Bibl. Thuana, *Est loi à ré de moulin.* † CINOCICLOTORIVM, *esclotouere*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. Aliud Cod. 7679. *Cinoglotitorium vel Anociclotitorium*, *Gallice Esclotoure vel escluse.* Hinc facile emendatur *Cinociclocutorium* Cangii.

† CINOVAGIVM, i. q. *Chenagium*, capitis census, V. *Capitale* 7. Ch. Ms. a. 1222.

CINQVANTINA, vox Italica, quinquagena, Gall. *Cinquantaine*, Hisp. *Cincuentena*; vrbis regio in quinquaginta partes diuisa. Miracula B. Simonis Eremit. August. *Rainerus filius - - de cinquentena S. Marci.* † Stat. Mutinae rubr. 41. *Quaelibet cinquentina debet facere et reficere suam partem palancati in sua porta etc.* *Cinquantina militum*, pro turma 50. militum in Chronico Parmensi ad annum 1247.

CINQVENIVM, CINQVENVM, quinta pars, Gall. *Quint*, *le Cinquième.* Donatio Reg. Ludov. Comitis Prouinciae an. 1349. ex schedis Praesidis de Mazaugues. Vide *Quintum.*

† CINQVINA, vox Italica, exactio ad quinariam partem. Stat. ant. Florent. l. 5. c. 95.

CINTA, vox Italis et Hispanis nota, cingulum, zona, Gall. *Ceinture.* Miracula S. Zitae to. 3. April. pag. 516. *Fuit attracta de ambobus cruribus, et pedibus et tota persona a cinta;* id est, ab ea corporis parte, quae cingi solet, quaeque etiam dicitur Gallice *Ceinture.* Acta B. Tarasiae to. 3. Iunii pag. 477. *Habeat et meas cintas, et meas scarlatas et penas varias arançanes.* Vocem *Cintam* etiam accipiunt Itali pro Murorum ambitu, quem Galli *Enceinte* appellant. Rolandinus Patauinus de Factis in Marchia Taruisina l. 5. c. 18. V. *Cintum.*

CINTADAMAGIVM, V. *Citadanagium.*

CINTENARIVS, V. *Centenarius.*

† CINTORIVM, pro *Cinctorium*, cingulum, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

CINTRACVS, († vel CINTRAGVS praeco apud Genuenses.) Ottoboni Scribae Annal. Genuenses lib. 3. ad an. 1196. *Dominus Drudus populum per campanam et cintracum conuocauit ad parlamentum.* Bartholomaei Scribae Annal. eiusdem vrbis ad an. 1227. *Praecepit, quod parati essent sequi ipsum cum armis ad sonum campanae vel cintraci, et ad quemlibet alium rumorem.* Idem Annal. ad an. 1227. *Dominus Lazarius per campanam et cintracum more solito omnes fecit ad parlamentum in Ecclesia S. Laurentii conuocare.* † Ch. a. 1190. apud Murat. to. 2. Antiq. Ital. p. 92. *Cintracus debet ordinare guardias ciuitatis - - Cintracus debet vocare populum ad parlamentum.* Sed alia notione et quidem obscuriori sumi videtur apud Ogerium Panem in suis Ann. Genuens. lib. 4. ad an. 1217. vbi sic habetur: *In ciuitatem nostram venerunt Pisani nobiles viri Scorzaluppus et Aldebrandus Suecicus ad recipiendum iuramentum hominum mille et cintracum in anima populi.*

† CINTRVM, ligneum fornicis fulcrum, Gall. *Cintre.* Comput. fabr. S. Lazari Aeduens. a. 1295.

CINTVM, f. vt *Cinta*, murorum ambitus. Testamentum Guillelmi Vicecomitis Agathensis, in Anecdot. Marten. to. 1. col. 180. Praeceptum Ludouici Transmarini a. 938. in Appendice Marcae Hispan. col. 850. V. *Cinctum.*

CINTVRA, † vox Italica, cingulum, zona, Gall. *Ceinture*, apud Murat. to. 15.

to. 15. pag. 249. V. *Christiani de Cinctura.*

CINVBII, V. *Cinisii.*

† CINVM, *Cenelle*, in Glossar. Gall. Lat. Cod. reg. 7684. V. *Cenitus.*

CINVS, τέφρα, *cinis.* Supplem. Antiquarii. V. *Cnius.*

CINVVERDVNIA legitur in codice Corbionensi pro *Cinewerdunia*, quod vide.

CINYRA, Iosepho κινύρα, citharae genus querulas et lamentabiles pulsatu reddens voces. 1. Machab. 4. 54. *Secundum tempus et secundum diem, in qua contaminauerunt illud* (altare) *gentes, in ipsa renouatum est in canticis, et citharis, et cyniris, et in cymbalis.* Occurrit eod. l. 13. 51.

† CIOMPI. Ital. *Ciompo*, carminator, homo vilis. Murat. t. 18. p. 1101. *Seditio ciomporum a. 1378. Florentinae reipublice regimen ad infimam plebem deiecit etc.*

CIONITAE, Graec. κιονῖται, qui et Stylitae, monachi, qui dies noctesque super columnam vitam exigebant: cuius instituti auctor fuit Simeon cognomento Stylita, de quo pluribus egere Allatius in Diatriba de Simeonibus pag. 6. 10. Baronius, Bollandus, Raderus in Virid. Sanctor. et alii. Hist. Miscella l. 22. p. 692. Ex Theoph. p. 361.

CIORMA, remiges triremis, Gall. *Chiourme.* Epistola Potestatis Pisanae Vicario Massiliensi, in Archiuo S. Victoris Massil. *Tota Ciorma et marinarii omnes galeam ipsam solam reliquerunt.* V. *Ciurmia.*

† CIPERVS, *iuncus triangulus*, ex Gloss. in Alex. Iatrosoph. Ms. l. 1. Passion. c. 1.

† CIPHARIVS, *ciphorum* seu scyphorum artifex, in Gloss. Gall. Lat. Ms. Cod. reg. 7684.

CIPHONIA, V. *Tiphonia.*

CIPHRAE, V. *Cifrae.*

CIPHVS. (1) Canalis, ex Graec. σίφων. Vita S. Theotonii Canonici Regul. num. 11. describens tempestatem in mari: *Iterumque apertis vndis in ima* (nauem) *deiiciebant, atque, quod dictu mirabile est, aquam de mari tanquam manifestum canale, quod nautae Ciphum vocant, in sublime trahebant.* (1) Pro *Scyphus*, [...] sim occurrit in instrumentis infe[...]ris aeui. Vide Thomam *Madox* [...]mul. Angl. pag. 432. Rymer. to[...] p. 278. col. 1. Baluz. to. 2. Hist. [...]uern. pag. 182. Hist. Dalphin. [...] p. 555. et seq. vbi variae *Ciph[...]* species enumerantur.

† CIPITATICVS, tributi ge[...] i. q. *Cespitaticum.* Charta Caroli [...] in Chartul. S. Dion.

CIPPARIVS, carcerarius, Germ[...] Stockmeister, in Magno Chartul[...] Corbin.

CIPPATICVS. Capitulare de Vi[...] cap. 8. *Cippaticos etiam de vi[...] nostris ad opus nostrum mittere [...]ciant nostri. Ceps de vigne* dic[...] Galli.

CIPPVS, CEPPVS. (1) Ioan. de I[...]nua: *Cippus, instrumentum, quo re[...]rum pedes constringuntur, quasi c[...]piens pedes.* Ebrardus Bethuniensi[s]

Neruo torqueris, in cippo qua[...] teneris,

Membraque firmantur neruis, qu[i]bus ossa ligant[...]

Passio SS. Chrysanti et Dariae [...] *Tunc irati milites mittunt eum [...] cippum nouum et nodosissimum, ita [...] tertio puncto eius tibias coarctaren[t].* Vide Orderic. Vital. lib. 11. p. 82[...] et quae annotat Cang. in Dissertat. 1[...] ad Ioinuillam. Graeci κοῦσπι [...]cunt. CIPPVS, posterioribus, car[...]cer ipse dictus. Gloss. Lat. Gall. *Cipus, Chep à mestre malfaiteur[s].* Capitulare de Ministerialibus Palat[i]nis cap. 3. *Similiter illum malef[a]ctorem vsque ad cippum deportet,* et[c.] Baldricus in Chron. Camerac. lib. [...] c. 72. *Cives namque meliores et [...]tiores contumeliis et iniuriis afficieb[at,] alios indemnatos et iniudicatos i[n] cippo vilissimo concludens, etc.* Glo[ss.] Lat. MS. Reg. Cod. 1013. *Incipp[...] inludit*: leg. *includit.* (2) CIPPVS, CEPVS, rete. Charta Sauarici d[e] Verziaco Comitis Cabilon. apud Pe[r]ardum pag. 91. *Si aliquis hom[o] cippum tetenderit in nemore, et be[]stiam ceperit.* Iacobus I. Rex Ara[]gon. in Foris Oscae a. 1247. fol. 3[...] *Venatio cadens in laqueos sive cepos, est eius, qui Cepos parauit vel laque[os].* (2[...]

;) † Alia notione apud Caesar. l. 7. : bello Gall. c. 67. *Quini erant ordi-* *ts* (stipitum) *coniuncti inter se at-* *te implicati, quo qui intrauerant, se* *ß acutissimis vallis induebant: hos* *ippos appellabant.* Aperta est no- nnis ratio.

:IPRIANA, CYPRIANA, vestis pecies, Cypriis mulieribus vsitata, uius forma describitur ap. Murat. . 16. Script. p. 579. 580.

:IPTER, *lo filiolo che nase dapo la* *urte del padre.* Gloss. Lat. Ital. If.

:VM, sebum, Gall. *Suif.* Regestum Comput. Dalphin. tit. Graisiuod. an. 1335. fol. 154. *Pro 5. bobus, 48.* *:chis - - dimidio quintali candela-* *m de cipo, 94. lib. caseorum, 40.* *lb. de cera - - missis Domino apud* *ucnionem, etc.*

RA. (1) Scriptura Monasterii S. Vincentii del Pino, inter Concil. Hi- span. tom. 3. pag. 168. *Et conclu-* *le deinde per illa semita antiqua, quae* *vadit sub illa villa de Pignario, to-* *tum per illa semita, vsque Cira de* *Lupos.* An Silua? (2) † Pro cera, Gall. *Cire*, in Terrear. Apchon. 1. 1511.

CIRANOMON, *ille qui scindit feren-* *ta.* Gloss. Lat. Gall. a. 1352. Cod. reg. 4120.

IRARE, a Saxonico *Sciran* vel *Scy-* *ran*, diuidere, scindere, sacrificare, apud Rymer. tom. 2. pag. 261. in Statutis Edwardi I. pro Valentia: *Item quicumque alium percusserit, vel* *curabit cum pugno, vel palma, vel* *pede irato animo.*

IRCA. (1) Pro secundum, *κατὰ*, *Euangelium circa Ioannem*, apud Anonymum de Baptismo haeretico- rum edito a Rigaltio. (2) CIRCA, CIRCHIA, vigiliae, excubiae, Gall. *la Ronde*, a circumeundo, quia qui vrbium custodiae inuigilant, muros circumeunt. Charta Henrici III. Im- per. an. 1056. pro Canonicis Me- tensib. *Concedimus vt circas et vigi-* *lias non faciant, propter perpetuas* *Ecclesiae obseruantias, nisi in obsidio-* *ne ciuitatis.* Vetus Charta apud Pe- rardum in Burgundicis pag. 180. *Terram quoque Dineti, quam calum-* *niabatur, wirpiuit, et circam castelli,* *quam vi extorquebat, similiter rela-* *xauit.* Charta Agnetis Comitissae Niuernensis an. 1191. in Tabulario Autissiodor. fol. 5. *Omnes illos - -* *ab exercitu et cheualchia et excubatio-* *ne, scilicet a custodia villae de nocte,* *quae cerchiae dicitur, quittauimus et* *franchiuimus.* Charta Guillelmi De- cani Catalaunens. an. 1267. in Ta- bulario Campaniae Bibl. Regiae fol. 428. *Super eo quod idem Rex assere-* *bat, se in nostris nemoribus villarum* *nostrarum - - grueriam et cerchiam* *habere, nobis contrarium asserenti-* *bus.* Ch. Ms. a. 1203. *Se habere di-* *ceret in boscis nostris - - cercheiam,* *chacheriam, grueriam, aduocatiam.* CIRCHA, apud Murator. to. 11. col. 117. CIRCAM etiam faciebant monachi in Monasteriis. Vita S. Pe- tri Abbatis Cauensis n. 20. *Forte* *tunc senior quidam ex more Monaste-* *rii cum circam faceret, Monachum* *illum a longe, quasi cum alio loquen-* *tem audiuit.* Vbi perperam editum, *cum circa faceret*, quod non aduer- terunt viri eruditi. Hugo Flauiniac. in Chronic. pag. 248. Hinc qui *cir-* *cas* facit monachus CIRCA perin- de appellabatur. Lanfrancus in Sta- tutis cap. 4. Adde Statuta Petri Ve- nerabilis c. 66. et Eckeardum de Ca- sibus S. Galli cap. 3. necnon Statu- ta reformatoria Monasterii S. Michae- lis in Periculo maris an. 1223. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 911. † Etiam districtus intra quem *circa* exerceri potest, *circha* dicitur, et quidem de artium praefectis, in Stat. Florent. l. 3. c. 191. (3) CIRCA, idem ac mox *circada*. Petrus Abb. Cluniac. pro Ecclesiis Cluniacensi bus Italiae apud Baluz. Miscell. t. 6. p. 500. (4) † CIRCA, *Circha*, ca- nalis, fossa circum vrbem ducta. Stat. Mutin. rubr. 1. Murat. tom. 163. p. 355.

CIRCADA, CIRCATA, census, qui soluitur Episcopo aut Archidiacono ab Ecclesiis pro visitatione, ita di- ctus a circumeundo, quod Episcopi aut Archidiaconi dioeceses suas cir- cumeundo visitent. Nam *circuire* *parochias suas* dicuntur Episcopi, apud

apud Gregorium M. lib. 3. Dialog. cap. 38. vnde quod *Circadam* alii, *Circumitionem* vocant. Capitularia Caroli C. tit. 5. cap. 4. et 5. *Circuitionem*, libellus de Abbatibus Gemblacensibus, Acta Episcoporum Cenoman. in Sigenfrido cap. 29. et Tabularium S. Laudi Andegav. fol. 73. verso. Adde lib. 5. Capitul. Caroli Magni cap, 109. lib, 7. c. 109. Concilium apud S. Macram a. 881. cap. 8. Hincmarus Epist. ad Ludov. II. Reg. cap. 9. *Vt Ecclesiae in isto regno per occasionabiles circadas, et per indebitas consuetudinarias exactiones - - - non affligantur.* Notitia Isamberti Episc. Pictav. apud Beslium in Episc. Pict. *Nec aliquid pro illis vlterius praeter Synodum et circadam Pictauensibus Episcopis debeat.* CIRCADIA. Charta Manassis Episc. Meldensis a. 1135. in Chartul. eiusdem Ecclesiae fol. 67. CIRCATA. Charta Gosleni Episcopi Carnot. an. 1151. in Tabul. N. D. de Iosaphat. *Circatam et synodalia iura.* Charta Guidonis Episcopi Beluacensis: *Neque tamen ad Synodum vadat, numquam censum illum qui Circata nuncupatur, persoluat.* CIRCATVRA, apud Willel. Hedam in Willelmo Episc. Traiect. p. 299. et in Chartulario Monasterii Aquicinctensis fol. 45. *Cum reditu Episcopi, id est, Circatura.* CIRCATVS. Charta Ingelramni Episc. pro Monasterio S. Quintini de Monte in Archiuis eiusd. loci. CIRCVTA, pro *Circata*, ni fallor, oscitantia librarii legitur in Charta Rotrodi Archiep. Rotomag. ann. 1170. pro Monasterio S. Stephani Cadom. ex Hist. Harcur. t. 3. pag. 139. *Haec igitur sunt, quae a praefato Coenobio possessa cognoscimus et in perpetuum possidenda libere et quiete et absolute a Synodico debito et Circuta, caeterisque consuetudinibus ad ius Episcopale pertinentibus eidem coenobio concedimus.* CIRCADA NEMORVM. Charta Pacis oppidi Farae an. 1217. *Capitagia hominum nostrorum, - - et stallagia sotularium, et segniatam piscatorum, Circadam etiam nemorum, et aquae custodiam: haec omnia eis quitta clamamus, etc.*

Eadem habentur in Charta In-
ranni III. Codiciacensis Topar-
an. 1207. apud Plessaeum not-
in Hist. Codiciacensi p. 166.

CIRCADIA, V. *Circada.*

CIRCADIVM. Polyptychus S.
migii Remensis: *Facit vineam*
nicam ad tertium, donat exin
Circadio semimodium, facitque
peram in prato, in messe,
cunque necessitas fuerit. Infra: S
ma de collectione vini, mod.
Circadio, mod. 2. census pa
oua 40.

CIRCAMANARIA, limitum fi
quae fit coram iudice, qui
controuersos inspicit; a Ci
agrum deambulare, et *man* ho
vnde *Circamanni*, qui ex officio
mites defigunt. Alii a *Circum*
dem seu a Gallico *Chercher*
deducunt, sed non a *man*, ho
verum potius ab alia voce G
Manoir, Latinis inferioris aeui
nerium, superioris *domicilium*;
vt *Circamanni* ii sint, qui vil
maneria et fundos pertinentes, a
in iis limites defigunt. V. Orig. G
de Caseneuue, et Gloss. iuris G
de Lauriere. *Cerquemaneurs*,
Consuetud. Montensi cap. 30. et
et Cameracensi tit. 25. art. 28.
Cerquemaner, limites figere, in
dem Consuetud. Montensi cap.
54. Valentianensi art. 134. et Ha
noniensi cap. 103. *Cerquemana*
ipsa limitum defixio, in Consuet
Cameracensi tit. 17. art. 5. Insulen
art. 232. 233. Hannoniensi cap.
64. Montensi cap. 30. 54. Peron
tit. 25. art. 28. 30. 31. 32. 33.
Charta Willelmi Castellani S. A
mari an. 1258. *Cum vir nobilis*
Comes Pontiui ex vna parte, ego
altera collegissemus diem de commun
assensu, videlicet ad feriam 6.
Pascha, ad Circamanariam faciend
de feodo Pontiui, et feodo meo Be
rami, coram multis astantibus. - -
postea vero dictam Circamanariam
in hunc modum. Ego siquidem ad
pam Alteiae prope molendinum
Pouches accedens, - - - ego reper
quae de feodo meo superius sunt
pre

ressa etc. V. Io. Galli quaest. 270.
V. *Cirmanagium.*

CIRCANEA, *auis quaedam circuitum faciens in volando.* Vgutio.

CIRCARE, CIRCITARE, circumire. Gloss. Lat. Graec. *Circitat et circat,* κυκλεύει. Male in Supplemento Antiquari, *Circutat*: vbi etiam *Circuo,* κυκλεύω, *Circumeo, lustro.* Gloss. MS. Bibl. Reg. *Circat, circam facit.* Bernard. Ordo Cluniac. part. 1. c. 3. Hinc efficta vox *Cercher,* pro *quaerere* apud Gallos, quod qui quaerunt, loca circumeant. Vide Octerarium, qui id etymi non probat, et a *quaeritare* deducit.

CIRCARIAS, vocant Praemonstratenses districtus *Circatoris,* seu Visitatoris. Vide Statuta eiusdem Ord. dist. 3. cap. 11. dist. 4. cap. 1. 2. 8. V. *Circa* 2.

CIRCARIE AGERE. Hist. Monast. Androniensis apud Marten. t. 6. Amplisf. Collect. col. 306. *Illucessit ergo dies, venit hora capituli, fuit ibi Abbas, qualiter suos socios scandalizauerit, quos prius ammonere debuit: etiam quid circarie egerit et repererit, enarrauit, etc.* V. *Circa* 2. et *Circare.*

CIRCATA, V. in *Circada.*

CIRCATIO, visitatio, *Circada.* Charta Ludouici II. Regis Ludov. Pii F. apud Mabillonium to. 5. Vitar. SS. Ordin. S. Benedicti pag. 526. V. *Circare.*

CIRCATOR, monachus qui *circam* facit in monasterio, in Consuetudin. Floriac. p. 395. apud Ioan. a Bosco. Certe *dormitoria* obeundi curam spectasse *Circatores,* seu, vt vocantur, *Circinnatores,* docet Adhalardus in Statutis Corbeiensis Monast. lib. 2. cap. 6. *Ab ipsis etiam Circinnatoribus, horis quibus vacant Fratres lectioni, obseruanda, et inuenta acrius castiganda sunt.* Circatoris officium praeterea describitur in libro Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. c. 40. CIRCATOR, praeterea officium fuit in Ecclesiis Cathedralibus. Narrat quippe Meurissius in Hist. Episcop. Metensium *Circarii* (*Cerchier*) seu *Circatoris* dignitatem abrogatam in Ecclesia Metensi a Cardinale Lotharingo, Episcopo Metensi. Nec scio an hac olim donatus Aduentius eiusdem Ecclesiae Episcopus, qui in Epistola ad Nicolaum PP. apud Baron. an. 863. scribit se, priusquam Episcopatum adipisceretur, *in Excubiis templi Beati Stephani Protomartyris occupatum fuisse.* Id etiam rursum infert in alia Epistola apud eumdem Baronium ann. 865. n. 58. tametsi *Excubiae* vt plurimum sumuntur pro vigiliis seu horis et precibus nocturnis, quae in Ecclesia peraguntur. De excubiis vero quae fiebant in Ecclesia Parisiensi in festo Assumptionis Deiparae, sic Charta Ioannis Regis Franc. an. 1268. *Dicebat etiam praefatus Episcopus, quod praedecessores sui et ipse fuerant et erant in possessione et saisina custodiendi Ecclesiam B. Mariae Parisiensis, ac fieri faciendi excubias, seu quetum in ipsa, et in certis locis prope ipsam, per Burgenses et Officiarios suos in vigilia festi Assumptionis B. M. Virginis in principio de* Te Deum, *qui cantatur in fine Vigiliarum, et ante principium Laudum, vsque in Crastinum diem, incedentque et incedere consueuerant in dictis vigiliis Bailliuus, Officiarii, et alii deputati ex parte Episcopi ad faciendum guetum in dicta Ecclesia, ne aliquod malum ibidem fiat.* CIRCATORES, qui Visitatores in Concilio Laodiceno cap. 56. in Gloss. MS. CIRCATORES, denique appellabantur, qui vice Generalis totius Ordinis, domos et Monasteria visitabant, alias *Visitatores* dicti. Vita S. Gisleberti de Sempringham. De his *Circatoribus* agunt idem Gislebertus in Regula sua pag. 705. 706. to. 2. Monastici Anglic. Statuta Ord. Praemonstrat. dist. 2. cap. 4. Burchardus Mon. de Casib. S. Galli cap. 8. extremo, et Geruasius Abb. Praemonstrat. Epist. 47. Eos autem, qui nomine Episcopi Ecclesias dioecesis visitant, περιοδευτὰς, *Circitores,* seu *Circuitores,* (qua voce vtitur lex. 6. § 1. D. de Excusat.) vocant Concilium Laodicenum, et Iustinianus leg. 41. C. de Episcop. ex Cleric. *Per omnes Parochias et Monasteria mos est*

est Episcopis Circuire, in Concil. Cabilonensi an. 650. cap. 11. CIRCATORES, Inquisitores, apud Petrum de Vineis: *Per vos seu Inquisitores vestros, qui inter vos Circatores vulgariter nuncupantur.*

CIRCATVRA, V. in *Circada.*

CIRCATVS, V. ibid.

CIRCAVICINVS, vicinus, in Ch. a. 873. to. 2. Collect. Hist. Franc. p. 422.

CIRCBOTA, CYRCBOTA, vel CYRICBOTA, a Saxonico *Cyric*, Kirche, ecclesia, et *Bot* vel *Bote*, instauratio, reparatio ecclesiae, Occurrit non semel in antiquis Legibus Anglicis.

† CIRCEIRE, circuire, apud Bened. abbat. Petrob. edit. Hearn. t. 2. p. 649.

CIRCELLA, anatis species, quibusdam *Boscas*, *Phoscas*, *Querquedula*, Gallis *Cercelle*, apud Fridericum II. Imper. lib. 1. de Arte venandi c. 5. V. *Cercella.*

CIRCELLI, circuli, monilia, armillae. Gloss. ψέλλια, κιρκέλλια, δακτυλίδια. Anastasius in Leone III. *Obtulit Circellos paria duo gemmis ornata.* Charta Ludouici VI. Fr. Regis ann. 1112. apud Felibianum in Hist. Sandionysiana p. XCII. *Praeterea consuetudines quasdam, quae iuris nostri erant - - picem videlicet - - Circellos, concas et salem.* Apicio 2. 5. *Circelli isiciati* sunt Farcimina rotunda.

CIRCELLIO, CIRCILIO. Isidori Glossae: *Circellio, monachus per cellas vagans. Circiliones, falsi Anachoretae.* Gloss. MS. *Circumcelliones, vel Circilliones, per cellas vagantes.* Glossar. MS. Sangermann. n. 501. *Circiliones dicuntur, qui sub habitu Monachorum vsquequaque vagantur, venalem circumferentes hypocrisin.* S. Augustin. in Psalm. 132. *Quid sibi vult nomen Monachorum? quanto melius dicimus nos quid vult nomen Circellionum? sed non, inquiunt, vocantur Circelliones. Forte corrupto sono nominis eos appellamus. Dicturi sumus vobis integrum nomen ipsorum? forte Circumcelliones vocantur, non Circelliones, etc.* V. *Circumcelliones.*

CIRCILIONES. Papias: ... *nes, dicti quod agrestes sint* ... *Scotopitas vocant, Bonosi* ... *sequentes, qui Christum fili*[um] *adoptiuum non proprium* ... *xerunt.*

CIRCELLVM, Κρικίον, circ[ellus] ... Supplemento Antiquarii.

CIRCENSES, pro *Circus*, non ... vsurpat Alypius Antiochen. ... tus auctor Descript. orbis cap. ... de Nicomedia: *Habet autem et* [Cir]*censes, structuram valde bonam.* ... de c. 33. 43.

† CIRCHIVS, circulus, Ital. Cer[chio] ... in Stat. Placent. l. 6.

CIRCILIO, V. *Circellio.*

† CIRCILLATVS, cincinnatus, [cri]spus. Audoen. L. 1. vitae S. E[ligii] c. 12. V. *Cercenatus.*

† CIRCINA, *la aura, ventesello.* Gl. Lat. Ital. MS.

CIRCINARE, idem quod Circ[are] ... Matthaeus Vindoc. in Tobia:

Circinat, egressus scrutatur, ...
pita quaerit.

Edictum Rotharis Regis Longob. ... 105. §. 18. et Lex Longobard. l. ... tit. 25. *Si quis caballum ci*[rcinatum] *apprehenderit, ipsumque dis*[co]*ri*[aue]*rit, aut circinauerit, furti po*[ena] *culpabilis in octogilt.* Vbi Circi[nare] idem valet quod apud Gallos ... *tourner*, abigere, auertere. V... bulo *Circinauerit* Muratorio sig[nifi]cari videtur laesio aliqua, aut ... aliqua impressa (circino fort[e] ... equo, vnde is deformatus et d... ratus euadat. Aut nihil aliud si[gni]ficatur quam notam (nunc M... appellamus alieno equo inurere ... ad alterum spectare videatur.

CIRCINARE CALIGAS. V. Ca[ligas] *circinare.*

CIRCINNATOR, V. *Circator.*

CIRCIO, *Pars inter Aquilonem et* [Oc]*cidentem.* V. *Circius.*

CIRCISSARII AGITATORES, [Cir]censes venatores, aurigae, mulio[nes] qui in amphitheatris et circis cu[rrus] ducunt. Gloss. Lat. MS. Reg. Cod. 1013. *Circissarius Corma* ... *partibus. Circissorium, circens*[ium] ... Vbi Glossae Isidori habent: *Cir*... *rum; circantium.* Concilium ...

. I. sub Siluestro: *De Circissariis* *itatoribus qui fideles sunt, placuit* *, quamdiu agitant, a communione* *parari.* V. *Agitatores.*

CITARE, V. *Circare.*

IRCITES, *lo circulo de metallo,* n Gloss. Lat. Ms. V. Festum.

RCITOR, CIRCVITOR, officium militare, custos exercitus, qui circumit castra, ne quid detrimenti milites recipiant. Gloss. Graec. Lat. Κιρκεύτης, *Circitor, lustrator:* περιοδία, *Circuitus, circitura.* Gloss. S. Bened. cap. de Agricultura: *Circitor,* κιλευτής. Rectius alibi, κυκλευτής. Idem Gloss. *Circitus,* περιοδεία. *Circitura,* περιοδεία. Gloss. Isid. *Circitorum, circantium.* Circitorum militarium meminit S. Hieronymus ad Pammachium lib. Aduersus errores Ioannis Hieros. *Sed ante Primicerius, deinde Senator, Ducenarius, Biarchus, Circitor, Eques deinde tiro.* Erant igitur *Circitores* militares, qui castra circuibant. Ii porro deligebantur ex eorum equitum ordine, qui duobus equis, vel saltem vno cum seruo merebant, quorum dignitas *Circitoria* dicitur in l. 2. Cod. Th. de Filiis militar. Hos *Circultores* vocat Vegetius l. 3. c. 8. Vide l. 2. Cod. de Offic. Praef. Praet. Afric. et l. 3. Cod. Th. de Agentib. in Reb. vbi de Circitoribus in schola Agentium in reb. Quod vero *Circitum* et *Circituram* Glossae, Graeci Tactici, κέρκιτον vocant, quam vocem per φυλακὴν vertunt. V. Gloss. Rigaltii et Aegid. Menagium in Amoenitat. iuris c. 35. 2. Edit. V. etiam *Circumcelliones.*

CIRCITORIVM. Leo Ost. l 3. Chronic. Cas. cap. 57. *Circitoria ad altare S. Benedicti 4. Cap. 73. Circitoria magna et optima 11. - - Circitorium aureum, et alia 4. sine auro.* Petrus Diac. lib. 4. Chr. Cas. c. 13. *Dedit eis solidos 300. ex quibus emit Circitorium optimum ad altare S. Benedicti.* Vbi *Circitoria* nescio an sint a pannis quibus tempore Quadragesimae tegebantur ac velabantur altaria. Idem cap. 57. *Alias 2. cortinas, quae appenduntur in circuitu chori tempore Quadragesimae.* Chronicon Cauense apud Murator. tom. 7. col. 951. A. *Item pluuialem cum campanellis, pluuialem cum smaltis vestem Imperatoris, caltram, Circitoria 11.* V. *Velum quadragesimale*, et *Cercitorium.*

CIRCITORVM, V. *Circissarii.*

CIRCITVRA, CIRCITVS, V. *Circitor.*

CIRCIVS, Gallis, dictus ventus qui flat ab Occidente, et Galliam Narbonensem infestat, vt auctor est Phauorinus apud Agellium lib. 2. cap. 22. V. Plinium lib. 1. cap. 47. et Senecam lib. I. Quaest. natur. cap. 18. *Cierce,* Rabelaisio; *Cers,* Goudelino, *Cere,* Aruernis. *Cercius,* in veteri Charta apud Ioan. Mariam de la Mure in Hist. Ecclesiast. Lugdun. p. 382. Ita apud Varronem in Orig. *Ventus Cercius, cum loquare, buccam inflat, etc.* *Circus,* in Marca Hispan. col. 934.

Nonius Marcellus cap. I. §. 251. testis est, nobilibus Philosophis quatuor fuisse ventos praecipuos, *Eurum, Austrum, Circium* et *Boream,* vbi liquet *Circium* esse ventum flantem ab Occasu. Verum non eadem est veterum Instrumentorum ratio; in iis *Circius* pro *Borea*, seu *Aquilone*, vento septentrionali saepissime accipiendus est: quod inter cetera probant Charta Wifredi Comitis Barcin. an. 901. Marcae Hispan. col. 837. *Et sunt affrontationes de parte Orientis in ipso torrente de Orreto - - et de Meridie in ipso monte - - et de Occiduo in ipsa vinea - - et de Circi ipso alode de Girsolma.* Alia Caroli Simplicis an. 922. ibid. col. 843. *Terminatur vero praedicta possessio a parte Orientis in terminio Teudilane, a Meridie in terra S. Felicis - - ab Occidente in termino Frugello, a parte Cerci in rigo quod discurrit a Teudilane.* Alia eiusdem Regis an. 922. ibid. col. 844. *Ab Oriente est terra Alenis feminae - - a Meridie in terra Gerundonis - - ab Occidente terra Carpionis, a parte Circii terra ipsius Carpionis - - - ab Occidente terra Carpionis, a parte Circii terra ipsius Carpionis.* Venditio Ecclesiae S. Stephani de Granoleriis

noleriis an. 972. ibid. col. 901. *Et affrontat ista Ecclesia - - de parte Orientis, vel de Meridie, et de Occiduo et de Cirii in terra de me venditore.* Charta Conradi Regis an. 1064. inter Instrum. Gall. Christ. tom. 1. pag. 77. col. 1. *Vinea ipsa quam dixi Rotunda ad partem Borei venti qui est Circius.* Quamuis alia sine instrumenta bene multa, in quibus *Circius* pro Aquilone manifesto sumitur, existant tamen nonnulla, vbi *Circius* ab Aquilone distinctus pro Euro, qui flat ab Oriente videtur accipi, forte quod aestiuus Oriens prope accedat ad Septentrionem. Charta Gauzberti Comitis Ruscinonensis a. 922. Marcae Hisp. col. 842. *Et affrontat ipse alodes de parte Cercii in termino de Baias et de parte Altani* (Meridiei) *affrontat in termino de Ortafano - - et de parte Aquilonis iniungit in termino de Montescapri.* Venditio facta Templariis an. 1215. *Terminatur ab Aquilone cum sylua dominorum de Portu, a Corina* (Occidente) *cum sylua Capituli Magalonae, a vento* (meridionali) *cum mari, a Circio cum stagno.* Circium ventum ab antiquis Gallis pro Deo habitum docet Seneca, cui etiam templum fecit Augustus, eodem teste, lib. 5. natur. qu. 17.

† CIRCLA, canalis fossa. Epist. an. 1251. ap. Murat. to. 4. Antiq. Ital. p. 497. V. *Circa.*

CIRCLARIA, († forte ager muris vel sepibus cinctus. V. *Cinctada.*) Leo Ostiens. lib. 1. Chr. Cas. c. 37. *Ingressi Ecclesiam S. Eliae, tulerunt quidquid inuenerunt. Inde per Circlarias in ortum dominicum, perque pascuarium,* etc. Murator. in Camilli Peregrini Hist. Principum Longob. legit *Circlarios.* Vereor ne forte sit nomen proprium.

† CIRCLELLVS, diminut. a Circulus, monile, armilla, apud Murat. to. 2. Antiq. Ital. p. 316. V. *Circelli.*

† CIRCLVS. idem, ap. eundem Murat. t. 16. Script. p. 581.

CIRCOMCINCTVS, circuitus. Chartularium S. Sulpitii Bituric.

† CIRCOMMANENTES, vt Cr[...] *manni*, qui ex officio limites [...] gunt, in Ch. Ms. a. 1166. V. [...] *comanaria.*

† CIRCONFORANVS, *larro*, [...] Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 76[...] pro Circumforaneus.

† CIRCOPETICI, *genus simiarum* [...] Glossar. vet. Cod. reg. 7613. [...] stiar. Ms. c. 14. *Circopetici* [...] *habens; haec sola discretio est* [...] *prius dictas* (Simias.)

† CIRCOTA, *la asperita e imagi*[...] *del mondo.* Glossar. Lat. Ital. Ms.

† CIRCVITATVS, circumdatus, c[...] ctus. Inuent. Ms. bonor. Raym. [...] Villanoua a. 1449.

CIRCVITIO, V. *Circada.*

CIRCVITOR, V. *Circitor* et *Circato*[...]

CIRCVITORES, Haeretici, sic [...] cti, quod terras circumirent, [...] quos in via inueniebant, cogeb[...] eos vt interficerentur ab illis, [...] centes se desiderare pati martyri[...] Philastrius libro de haeresibus. [...] *Circumcelliones.*

CIRCVITOSA ORATIO, plena ci[...] cuitionibus et ambagibus. Bern. d[...] Breydenbach Itiner. Hierosol. p. 2[...]

CIRCVITVS. (1) Possessionum am[...] bitus, quidquid circumquaque pos[...] detur. Charta Bretislai Ducis Boh[...] miae an. 1045. apud Ludewig t. 6 [...] Reliq. MSS. pag. 52. V. *Cinguium*[...] (2) † *Rerum temporalium cupiditas* [...] *Aug.* Gloss. vet. Cod. reg. 7613.

CIRCVLA, visitatio. Iuncta in Vita B[...] Margaretae de Cortona n. 140. vbi [...] Christus sic Margaretam alloquitur [...] *Quare vis sine labore meae suauitati*[...] *gustare dulcedinem et non facis Cir*[...] *culam de meae humilitatis conuul*[...] *- - - et de ordine passionis.* Vide [...] *Circa.*

CIRCVLAGIVM, († praestatio pro fa[...] cultate apponendi circulum, quo [...] vinum minutatim venale significabatur, Gall. ol. *Cerceau.*) Com[...] putus Balliuorum Franciae an. 133[...] *De circulagio, seu cerclagio, Locha*[...] *rum, quod debent Ioannes de Ripa*[...] *et Ioannes Mellicr.* Cangio videtu[...] idem esse quod *serchellum* in Arest[...] Parisiensi pro teloneo, foragio e[...] serchello vinorum venditorum Cor[...] beiae

ciae 25. Maii an. 1466. *Rationeriums et deueriorum sequentium, scilicet foragii, thelonei et ferchelli, Gallice, forage, tonnelieu et ferchel, nuncupatorum: quae iura pro vino ... eos in quadam domo vendito de... ...ntur.* V. *Cerchez*, et *Circadium*.

CIRCVLORVM CENSVS dicitur in Ch. Mſ. a. 1063.

CIRCVLAMEN ANVLI, pro *Circulus anuli*, in Vita B. Edmundi Cantuar. Archiep. apud Marten. to. 3. Anecdot. col. 1782.

CIRCVLARE, *μαστεύειν*. Gloſſ. Lat. Graec. *Quaerere, indagare*. Item in circulum rotare; in Gloſſ. Gaſp. Barthii ex Baldrici Hiſt. Palaeſt. V. *Circulatorius*.

CIRCVLARIA, ars conficiendi circulos, cui inuigilandae praeponebatur ſeruiens feudalis. Lit. Mſ. officii Pariſ. an. 1260. V. *Circularius*.

CIRCVLARITAS, dicitur de eo quod ad modum circuli curuatum est, in Act. SS. tom. 2. Aug. pag. 463.

CIRCVLARITER, ad modum circuli, in Stat. Synod. Coriſopit. eccleſ. Mſ.

CIRCVLARIVS, circulorum opifex, Gall. *Cerchier*. Inquiſ. Mſ. de foreſta Aquil.

CIRCVLATOR, *qui famam portat, circuit, vel circuit*. Gloſſ. vet. Cod. reg. 7641. *Circulator, herauls*, in ...io Gall. Lat. Cod. 7684.

CIRCVLATORIVM. Gloſſ. Graec. Lat. *Ἀγύρτης, circulator. Ἀγυρτία, circulatorium*.

CIRCVLATORIVS, *qui lectulos tornatiles facit. Circulare, circumdare, tornare*. Ioan. de Ianua.

CIRCVLATVS, circulis munitus. Inuent. Mſ. a. 1476.

CIRCVLTOR, V. *Circitor*.

CIRCVLVS. (1) Hominum coetus collectus, vox Latinis ſcriptoribus frequens. S. Hieronym. *Dum audientiam et circulum lumina iam in plateis accenſa ſoluerent etc.* S Augustin. lib. de Vtilitate credendi c. 9. *Dic mihi vtrum ſi quis fabellam libenter audires, - - vel in conniuio, vel in aliquo circulo, vllone conſeſſu, videretur me tibi curioſus?* V. *Haga*. (2) CIRCVLVS, areae ſeu campi ſpatium, quod pugilibus duello decertantibus dabatur, in Speculo Saxon. lib. 1. art. 63. §. 6. 7. (3) CIRCVLVS, orbiculatus et planus diſcus, *Aſſiette*. Gregor. Magnus lib. 5. Epiſt. 56. *Cocleares vero et Circulos quos direxiſti, ſuſcepimus*. (4) CIRCVLVS AVREVS, coronae ſimplicioris ſpecies, quae Patriciatus inſigne erat apud Romanos, ſub Imperatoribus Occidentalibus. Leo Oſt. l. 2. c. 79. *Eidem Henrico IV. Patriciatus honorem Romani contribuunt, eumque praeter Imperialem coronam, Aureo Circulo vti decernunt.* Vide Familias Cangii Byzantinas pag. 139. et Diſſert. 28. ad Ioinuillam. Circulis aureis Auguſtae apud Occidentales vſae etiam leguntur, non coronis. Arnoldus Lubec. lib. 6. cap. 2. de vxore Philippi Sueui Imp. *Ibi quoque Regina, regio diademate, non tamen coronata, ſed circulata proceſſit.* V. *Corona Ducalis*. CIRCVLI FERREI, in poenitentiam ab Epiſcopis aut Presbyteris olim imponi ſolebant, iis qui crimina quaepiam enormia commiſerant, qui eos in brachiis induebant, nec deponebant, donec poſt multas peregrinationes ad ſanctorum ſepulcra et memorias miraculo aliquo ſoluerentur. Liber MS. Miraculorum SS. Floriani et Florentii. De eiusmodi circulis poenitentium agunt Capitulare Aquisgranenſe an. 789. c. 77. Capitul. 1. incerti anni cap. 45. et lib. 1. Capitul. cap. 79. vbi de iis qui *nudi cum ferro vadunt, et dicunt ſe data ſibi poenitentia ire vagantes, etc.* Horum meminere praeterea Scriptores complures. CIRCVLVS SOLIDI. Eſt titulus in Cod. Theod. lib. 9. *Si quis ſolidi circulum exteriorem inciderit, etc.* CIRCVLI SIGNORVM; qui funium campanarum extremitati apponi ſolent, et quos amplectuntur qui eas pulſant. Hariulfus lib. 3. cap. 3 Ibid. lib. 2. cap. 10. *Armillas* campanarum funibus pendentes vocat Adreualdus in libro de Miraculis S. Benedicti cap. 26. (5) Tabularium Eccleſiae Auguſtodun. an. 937. *Miſſa S. Iohannis*

hamis aut rediquat den. 1. Circulos 12. prouuatia auena mod. 1. mense Mart. Tabularium S. Remigii Remensis: *Summa - - facularum 977. perticarum Circulorum 157. scindularum 995. axilium 987.* Vbi circuli videntur esse *qui ad cupas* dicuntur in Lege Wisigot. lib. 8. tit. 4. §. 8. id est, quibus cupae colligantur. Tabular. Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 108. *Et 5. sextarios auenae de Caballaco per vindemias 2. Circulos plicatos ad tinam, etc.* Occurrunt eadem verba fol. 127. Vox *Circulus* pro vinculo dolii passim legitur, vt apud Lobinellum in Hist. Britan. tom. 2. pag. 399. in Tabulario S. Vincentii Cenoman. non semel, in Charta Ludouici Pii an. 832. in Hist. San-Dionysiana Felibiani pag. LII. etc. Sed et apud Plinium, ait enim 14. 21. *Circulis vasa cingere* (6) Instrumenti musici species. Lex Angliorum et Werinor. tit. 5. § 20. *Qui harpatorem qui cum Circulo harpare potest, in manu percusserit, etc.* (7) † CIRCVLVS GALLINARVM, inter praestationes feudales in mutatione domini debitas, recensetur, in Regest. Cam. Comput. Paris. a. 1237. *Debent - - vnam vaccam vayram et vnum circulum gallinarum sportae in mutatione domini.* V. *Gallinagium.* (8) † Circuitus. *Circulum facere per ciuitatem*, apud Burcard. Argent. in vita Alex. VI. p. 44. (9) † Piscis genus. Tract. Ms. de Piscib. c. 103. *Circulus a nostris Morrude ab ore, quia mourre vocant os cum prominentibus labris, Galli Rouget, Santones Perlon, Massilienses Galline, Agathenses Rondele, a corporis rotunditate, Neapolitani Cocchou quasi coccygem, maris Illyrici accolae Organo a voce.*

CIRCVMACTVS ARATRI, quinque aut sex pedum latitudo, qua scilicet aratrum erat, apud Aggenum de Limitib. agror.

CIRCVMCELLIONES. (1) Papias: *Circumcelliones dicuntur, qui sub habitu Monachorum vsquequaque vagantur.* S. Augustinus in Psal. 132. *Circumcelliones dicti sunt qui circum cellas vagantur: solent enim in[...] atque illac, nusquam habentes [...]* Ab eo sumpsit quae de iis habe[...] dorus. Optatus lib. 3. de C[...] cellionibus: *Cum huiusmodi [...] num genus ante vnitatem per [...] singula vagarentur.* Monachus S[...] gallens. lib. 1. de Carolo Ma[...] cap. 8. *Cum autem itinerando [...] nisset Carolus ad quandam gra[...] basilicam, et quidem Clericus de [...] cumcellionibus ignarus disciplinae [...] roli in chorum vltro intraret.* [...] CIRCVMCELLIONES, etiam [...] cti haeretici quidam, insano am[...] martyrii semetipsos perimentes, [...] martyres vocentur. Ita Isidor. [...] Orig. Hos *Circitores* vocat Fi[...] strius in Catal. haeres. sed an [...] quos etiam *Circumcelliones* vocat [...] 52. Cod. Theod. de Haereticis, [...] deant doctiores. Certe ibi inter [...] simae sortis homines inter Do[...] stas describuntur, et a S. Augu[...] no lib. de Haeres. cap. 69. dic[...] tur etiam fuisse genus homin[...] agreste et famosum, non solum [...] alios immania facinora perpetrand[...] sed nec sibi eadem insania et fer[...] te parcendo. Nam per mortes v[...] rias, maxime praecipitorum et aq[...] rum et ignium, seipsos necare c[...] sueuerunt, et in ipsum furorem a[...] seducunt, vt seipsos occidant, e[...] Idem Augustinus lib. 1. contra Ga[...] dentium cap. 28. *Hos sic appellat[...] scribit, quod maxime ab agris vaca[...] tes, et victus sui causa cellas circui[...] irent rusticanas.* De istis Circumce[...] lionibus passim idem Augustin[...] Epist. 48. 50. 61. 68. Contra P[...] menian. lib. 1. cap. 11. Contra C[...] scon. lib. 3. c. 42. 47. Collat. Ca[...] thag. 3. cap. 174. 281. Possidius [...] Vita Sancti Augustini cap. 10. [...] Auctor Praedestinati lib. 1. haere[...] 69. etc.

† CIRCVMCIRCA, circum. Co[...] put. redecimae S. Petri Insul. Ms.

CIRCVMCISIO. (1) Tertia ex n[...] uem partibus hostiae in Missa M[...] sarabica. V. *Hostia.* (2) Praeputiu[...] Itinerarium Burdegalense: *Ibi [...] Iesus filius Naue circumcidit fi[...] Isra[...]*

ael, et Circumcisiones eorum fi-
liuit.

IRCVMCISVS. Circumcisi inter Valdensium sectarios recensentur, in Constit. Freder. contra haeret. ex Cod. reg. 10197.

CIRCVMDARE, circumire. Pontif. . antiquiss.

CIRCVMFERENCIALITER, quasi linea circumducta, a Gallico Circonference, circumductio; vel potius per circuitum. Legitur apud Ludewig. tom. 1. pag. 375.

CIRCVMFERENTIA, circumstantia. Iuxta causae et circumferentiarum qualitatem, in Leg. Polon. t. 1. p. 237.

CIRCVMFLEXVS. Rifferus Prior Cartusiensis in Statutis antiquis eiusdem Ordinis, 1. part. cap. 8. §. 9. Exorcismus autem salis et aquae non habet in fine versum, sed circumflexum. Cap. 50. In versibus qui habet interrogationem et circumflexum, non incipit modus interrogationis, nisi post circumflexum.

CIRCVMFORANVS, qui aduocationum causa circum fora et conuentus vagatur. Papias MS. Bituric. post Isidorum l. 10. Orig. Circumforaneus dicitur Latinis.

CIRCVMFOSSARE, circumfodere. Madox Formul. Anglic. p. 378.

CIRCVMLATERVS, circumstans. Vita S. Heriberti Archiep. to. 2. SS. Martii p. 469.

CIRCVMLITVS, girum fluminis. Papias MS. f. legendum Circum litus.

CIRCVMPAGENSIS, accola. Miracula S. Maioli: Circumpagenses et ex alienis terrarum locis venientes.

CIRCVMPEDES. (1) Agraetius: Circumpedes sunt obsequia seruorum antepedes, vel antipedes, amicorum. Ita etiam Papias. (2) Alia notione, Ecclesiastici cap. 45. 10. Circumpedes et femoralia et humorale posuit ei, etc. Vbi Mambrectus: Circumpedes, id est, sandalia vel mala granata, etc. Graeca Edit. Περισκελῆ, καὶ ποδήρη, καὶ ἐπωμίδα, etc. Ioan. Drusius: Femoralibus, toga talari, et epomide, etc.

CIRCVMPORTATIO, circuitus porticus, in Lege 37. §. 1. Dig. de Reliq. et sumt. funer.

CIRCVMROTATVS, circulatim dispositus. Historia Episcop. Autisiod. c. 53. Tria pretiosissima pallia mille solidorum pretii constantia, quorum vnum viridis coloris leonibus multicoloribus circumrotatis fulget: secundum imaginibus Regum similiter circumrotatis regali modo equitantium pollet: tertium quoque leonibus auricoloribus circumrotatis aspicientibus arridet. Ioannes Diaconus in Vita Gregorii Magni lib. 4. cap. 84. In absciditicula Gregorius in rota gypsea pictus ostenditur, etc.

CIRCVMSOCVS. Aurel. Victor. in Epit. in Constantino Magno: Annibalianus Delmatii Caesaris consanguineus, Armeniam, nationesque Circumsocias - - regendas habuit. Id est, finitimas.

† CIRCVMSPECTVRA, circumspectio, in Lit. Ms. Caroli VI. ann. 1394.

CIRCVMSTANTIONATVS, Gall. Circonstancié Dionys. Carthus. Iuratio debite circumstantionata, id est, Iusiurandum iustis circumstantiis moderatum ac definitum. Ita Goclen. in Lexico Philos.

CIRCVMTEXTVS, vestis species, quae Graece Cyclas dicitur: dictum quod sit rotundum pallium. Papias.

† CIRCVMVENTOSVS, qui circumuenit, inducens in fraudem. Acta SS. t. 2. Iul. p. 546.

† CIRCVMVIRECTARE, circumfluere, t. 2. Collect. Hist. Franc. p. 502. V. Circunnigimatio.

CIRCVNICVLA, f. pro Sarcinicula, vel potius Sarcinula, apud Rymer. to. 12. pag. 575. col. 1. Cum bogeis, manticis, fardellis, Circuniculis, iocalibus, etc.

CIRCVNSTANTER, circumspecte, attente. Maceriae Insulae Barbarae t. 1. p. 25.

CIRCVNSTANTIA, repagulum quo aliquid cingitur et defenditur. Formulae Ms. ex Cod. reg. 7657.

CIRCVO, V. Circare.

CIRCVS. (1) Circulus, consessus. Hugo Flauiniacensis in Chronico

 an

sta, *cistella*, in Gloss. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657.

CISTVLA, situla, Gall. *Sceau*. Transactio inter Abbatem et Monachos Crassenses an. 1351. ex libro viridi fol. 53.

CISVRGIVM, χειρούργιον, ferramentum chirurgi. Petrus Damian. l. 3. Ep. 2. *Inter omnia vestrae sanctitatis studia, illud mihi multo est carius, quod saluti Monachorum pastoralis oculus vester inuigilat, et occulta diu vulnera in lucem producere, et disciplinae Cysurgio secare non cessat.* Idem lib. 6. Ep. 30. *Tantam doloris vim in genitalibus pertulit, ac si revera materiale Cisurgium partem corporis secuisset.*

† CISVS, acies, Germ. Schneide. Lit. remiss. Ms. a. 1409.

CITACVS, pro *Psittacus*. Visitatio Thesaurariae S. Pauli Londinensis a. 1295.

CITADANAGIVM, ius ciuitatis. Statuta Arelat. MSS. art. 89. *Quicunque iurauerit (sacramentum) Cientadanagii* (melius *Citadanagii*) etc. CINTADAMAGIVM in Ordinatione Caroli Regis Siciliae an. 1278. Rursum recurrit ibi.

CITADINANCIA, vt *Citadinagium*, V. *Cittadinantia*.

CITAGIA, V. *Catagogium*.

CITAINATICVM, ius ciuitatis, in Ch. a. 1307.

CITANAE, V. *Cautumae*.

† CITANATICVM, CITANATIVM, ius ciuitatis, Ital. *Cittadinanza*, in Stat. Astae collat. 8. c. 8. V. *Cittadantia*.

† CITANATVS, CITAINATVS, idem. Stat. Vercell. l. 3. p. 87.

CITATIM, pro *Cito*. Vtitur Alcuinus Ep. 9. Legitur et apud Hirtium de Bello Africano c. 80.

CITATIO. (1) In ius vocatio. Vox forensis multiplicis apud Iurisconsultos significationis. CITATIO PERSONALIS dicitur cum quis ita *citatur* in iudicium, vt ipse debeat pro se apud Iudices respondere, Gall. *Aiournement personel*. (2) † Submonitio militaris, ius *citandi* seu vocandi ad exercitum, Aufbot, Heerbann. Scacar. S. Mich. a. 1[...] Ms.

CITATORIVM, CITATORIAE [...] TERAE, CITATIONIS LITE[...] in Constitut. Siculis l. 1. c. 95. [...] et 2. quibus quis in iudicium [...]tur, vocatur: κιτατώριον, ap. T[...]ophanem et Cedrenum, *Comm[...]torium* vertit Paulus Diac. lib. [...] Hist. p. 634. Edit. Canisii. *Cit[...]rium* hac notione habetur in leg[...] Codic. de Princip. Agent. in re[...] *Citatoriales litterae*, ap. Miraeu[...] 2. p. 1108.

CITAXVS, *similis taxo*. Gloss. I[...] Vbi Graeuius: Emenda *Ceu taxi[...] similis taxo;* quod sic apud Seru[...] legitur, vnde haec excerpta [...] Glossa.

CITEANAE, V. *Cautumae*.

CITEBASA, *fundamenta*, Vgutioni.

*) CITELLVS, glis veterum Romanorum, Germ. Ziefelmaus, Heldmaus, Bilchmaus, teste Frischio in Lex. Germ. v. Bilch.

CITENAE, V. *Cautumae*.

CITHAGIA, V. *Catagogium*.

† CITHISVS, Plinio *Cytisus*, in Gl. vet. Cod. reg. 7613.

CITISVM, *frumentum*. Papias MS. an a Graeco σῖτος, quod idem significat?

† CITIOCLVS, citus, celer. Chron. a. 1030. inter Probat. t. 1. Hist. Loth. p. 461.

CITIX, *pirata*. Gloss. Isid. Recte Graeuius: Lege *Cilix;* vt *Arabs* pro latrone, sic *Cilix* pro pirata veteribus accipitur.

† CITOCARIA, *seu Citocia*, *herb[a] quae cito purgat ventrem*. Gloss. ve[t.] Cod. reg. 7613.

CITOLA, instrumenti musici species Germ. Cither. Guillelmus *Guiar[t]* an. 1214.

Qui le Roy de France a cele terre
Ennelopa si de paroles,
Plus douces que sons de Citoles.

CITONELLA. Ch. an. 1279. in T[a]bular. Eccles. Autisiod. fol. 521. [E]*piscopus faciet fieri Citonellas*, [...] *portas introitus villae claudentes*. A[p.] Perardum p. 535. habetur *Ciconell[...]* † Pro *Ciconiola*, V. *Ciconiola*.

CIT

TOVART, species radicis arboreae, V. Zedoaria.

TRANGVLVM MALVM, citreum, Gall. Citron. Medic. Salern. p. 150. edit. 1622.

TRATVS AGER, qui citra est, vt Vltratus, qui vltra: vox Agrimensorum. Regio citra, ap. Hygenum de Limitib.

CITRINATIO. Arnauldus in Rosario Mf. L. 1. c. 5. Citrinatio, nihil aliud est nisi completa albedinis digestio, nec albedo est aliud quam nigredinis ablacio.

TRINELLA. (1) Est flammula Rocho le Baillif, in Dictionariolo Spagyrico. (2) *) Pictorio auis species est, Citrinlein, Citrinchen, Hirngrille, ob pectus citrini coloris.

TRINOLVS, Rocho le Baillif est pallidus crystallus.

TRIONES, citrea mala, Gall. Citrons. Matth. Siluatic.

CITRO, malum citreum, Germ. Citron. Comput. a. 1408. inter Probat. t. 3. Hist. Nem. p. 194.

ITROLVS, ex Italico Citrollo, Gallis Citrouille, Germ. Citrullen. Occurrit in Ch. a. 1178. ap. Vghellum t. 7. p. 572. et in Miraculis B. Gerlandi t. 3. SS. Iunii p. 665. nec non in Historia Sicula Hugonis Falcandi, ap. Murat. t. 7. c. 257. CITRVLLVS, eadem notione. Tidericus Langenius in Saxonia:

Sunt ibi nonnullis fabae, melonesque, Citrulli.

ITRVM, ἑσπέριον, Hesperium, Serotinum, in Supplemento Antiquarii.

ITRVS, Italis Citrino, Gall. Citron, citreum, in Historia Sicula Hugonis Falcandi, ap. Murat. t. 7. col. 258.

ITTADANTIA, CITTADINANTIA, ius ciuitatis: ex Italico Cittadinanza. Regimina Paduae apud Murat. t. 8. col. 381. Petrus de Vineis l. 5. Ep. 113. Occurrit etiam ap. Rolandinum in Chron. l. 2. c. 1. l. 3. c. 7. Vide praeterea Georgium Pionum in Hist. Bellunensi p. 123. v. 124.

† CITTADELLA, vox Ital. oppidulum vel arx, Gall. Citadelle. Murat. t. 11. Script. p. 269.

† CITVLA, piscis genus. Tract. Mf. de Pisc. c. 99. Piscis qui Plinio faber et zeus dicitur, Romae citula et piscis S. Petri cognominatur. - - - Graeci hodie χρυσόφρυν nominant.

† CITVS, quasi citatus, vocatus. Stat. t. 1. miscell. Duellii p. 96.

CIVADA, CIVATA, hordeum, vel potius auena, illa praesertim quae domino feudi penditur; Occitanis Cibado, sibado: Hispanis Ceuada, in Foris Beneharn. Sibada, Rubr. 1. art. 20. Academicis Cruscanis, Ciuata, dicitur Legume d'ogni sorte. Ch. an. 1232. in Regesto Chartarum Comitatus Tolosae in Camera Computor. Paris. fol. 28. Habeatis vos et successores vestri singulis annis in messibus quarterium vnum frumenti et alteram ciuatae, pro alberga et bladada. Ch. Willelmi D. de Montepessulano an. 1103. Vicarius pro eo manducabit in vno de albergis illis, et habebit Ciuadam equo suo. Male Cinadam, ap. D. Brussel t. 2. de Feudorum vsu p. 727. Annal. Benedict. t. 4. p. 53. n. 8. Debebat reddere - - - quinque modios ciuadae. Tabul. Conchense in Ruthenis c. 97. Duo sextaria de ciuada. V. Siuada.

CIVADAGIVM, praestatio in auenis, Ch. Occitanica an. 1312. in 48. Regesto Philip. Pulcri Reg. Franc. n. 29. Item obtulerunt medietatem ciuadagii - - - quae medietas potest ascendere vsque ad 40. sextaria avenae ad mensuram de Lautricho annis singulis. V. Ciuada.

† CIVADERIA, i. q. mox Ciuaderium, in Ch. Mf. a. 1305.

CIVADERIVM, mensura frumentaria, quam Valentinenses et Viuarienses vocitant Civier. Inuent. Piquet n. 18. c. 41. de Volta fol. 15. in Archiuo Principis de Rohan. Occurrit ibi pluries. V. Ciuada.

CIVADERIVS. (1) Idem. Recognitiones denominationes factae Domino de Levis de Venidateur in Thesauro Chartarum eiusdem Principis de Rohan. n. 18. c. 41. de Volta fol. 12. (2) Cui cura est emendae vel distri-

distribuendae equis *Ciuadae* seu auenae. Leges Palatinae Iacobi II. Regis Maioric. inter Acta SS. Iunii t. 3.

† CIVADINVM, praestatio in *ciuada* seu auena, i. q. *Ciuadagium.* Ch. Ms. a. 1314.

CIVADVS, f. Septum, Gall. *Clos*, ab Ital. *Chiudere*, sepire. Epitome Chron. Casinens. ap. Murat. t. 2. p. 368. col. 2. *Praedictus Sicardus Princeps obtulit Patri Benedicto ciuadum, qui Martocanus vocatur cum ripis, aquis, salsariis et piscationibus et omnibus intra se positis.*

CIVAERIVM, CIVAERVM, idem quod *Civeragium.* Instrum. a. 1300. in Hist. Dalphin. t. 1. p. 54. col. 1. *Ius civaeri, bladorum, leguminum, et aliorum.* Ibidem p. 56. col. 1. *Immunitatibus quibus Canonici, Clerici, Nobiles, vel alii praedictae ciuitatis vsi nunc dicuntur, vel in ciuaeriis non praestandis, vel etiam in ipsis quandoque recipiendis.* CIVARIVM, ibidem pag. 129. CIVAYERIVM, ibid. t. 2. p. 93. CYVARIVM, ib. p. 87. *Debet dare asino vnum cyuarium auenae.*

† CIVAGIVM, i. q. *Ciuadinum*, in Ch. Ms. a. 1219 V. *Ciuadagium.*

CIVATA, V. *Ciuada.*

CIVDA, pro *Ciuada.* Rotulus saeculi XII. de Prioratu S. Pauli de Tartas in Archiuo Monasterii de Casa Dei; *Bertrandus Willelmi vnum cartalem Podiensium de ciuda.*

CIVERAGIVM, idem quod *Ciuadagium*, tributi seu praestationis species ap. Delphinates, quae in auenis seu *ciuatis*, vnde nomen, exsoluitur: perperam *Cineragium* appellatum, vel editum ap. Guidonem Papae consil. 91. vt monet vir clarissimus Dionysius Saluagnius Boissius lib. de Vsu feudor. part. 2. col. 97. V. eumdem c. 67. p. 350. et supra, *Auenagium.* † CIVEYRAGIVM, in Ch. Ioann. Delph. ann. 1313. vbi perperam *Emeyragium* editum, t. 8. Ordin. reg. Fr. p. 162.

CIVERALIS. Historia Episcop. Bremensium:

Erat Dacus nobilis sanguine galis
Ex matre, sed genitor Mi[illegible] veralis.

V. Cangii Dissert. 9. ad Io[illegible] p. 194.

† CIVERIA, onus vehiculi, Ci[illegible] nuncupati. Comput. Ms. Fabr. S[illegible] tri Ins. *Pro vna ciueria cals[illegible]*

† CIVERIVM, mensura frume[illegible] ria eadem quae *Ciuaderia.* Ch. a. 1343.

CIVETATOR. Statuta Veronensi[illegible] 5. c. 108. *Nullus venator, Ci[illegible] tor, vel aucupator intrare debe[illegible] ras alienas, etc.* Qui cum [illegible] venatur.

CIVEVERDVNIA, Vide *Cner[illegible] dunia.*

† CIVEYRAGIVM, V. *Ciuera[illegible]*

CIVICA, *ciuem facit.* Gloss. lib. [illegible] Pithoeanis restituendum *Ciui[illegible]* Papias Ms. *Ciuicare, ciuem facere. Ciuitare.*

† CIVICVS, qui est intra ciuitat[illegible] vrbanus. Ch. ann. 1286. in S[illegible] plem. ad Miraeum p. 142. *E[illegible] ciuica.*

† CIVIES, ciuitas, ap. Murat. t. [illegible] Script. p. 831.

† CIVILE, quod ad causas ord[illegible] rias spectat, et opponitur crimin[illegible] V. *Ciuilitas* 4.

† CIVILEGIVM, lex ciuitatis, [illegible] municipale. Ch. a 1404. inter P[illegible] bat. tom. 1. Annal. Praemonstr. [illegible] 229.

CIVILELIVM, ciuitas, vbi q[illegible] gaudet iure ciuitatis vel tribu[illegible] vbi ius ciuibus dici consueuit. Pr[illegible] legium Bonifacii IX. PP. ind[illegible] ciuitati Ortanae ap. Fontanin[illegible] calcem Antiqu. Hortae p. 4[illegible] *dulgemus, vt in primis causis ci[illegible] bus et criminalibus, quantum sci[illegible] cet ad seculare forum pertinet, ex[illegible] loca incolatus proprii, seu domi[illegible] vel Ciuileki nequeant . . . ad [illegible] cium euocari.*

CIVILES PANES, *serui Eccle[illegible] vel qui expensam recipiunt.* P[illegible] MS. Bituric.

† CIVILIS. (1) Prudens, co[illegible] ratus, cui opponitur *inciuilis,* [illegible] prudens, inconsideratus. V[illegible]

x occurrit in Areſt. Parlam. ann. 04. (2) *Ciuilibus* mendoſe pro *itilibus* in Ch. Frid. II. Imp. ann. 42. inter Probat. t. 1. Annal. Praemonſtr. p. 597. *De - curiis, agris, neis, ciuilibus.*

IILISTAE, qui iuri ciuili operam unt, Iuriſconſulti, ap. Ioann. Forſcutum de Laudibus Legum Angliae c. 8. et alibi non ſemel.

ILITAS. (1) Ius ciuitatis. Gloſſ veteres: *Ciuilitas*, πολιτεία. Act. *Ego multa ſumma ciuilitatem hanc conſecutus ſum.* Venericus Vercellenſ. de Vnitate Eccleſiae conſeruanda: *Quae* (Roma) *cum ſit libera, facit etiam vt ſint liberi, quotquot ſunt ſub ciuilitate ſua.* Occurrit praeterea in Charta Rogerii Regis Siciliae pro Meſſanenſibus ap. Bonfilium Conſtantium parte 1. Hiſt. Sicil. lib. 4. p. 189. Vide Vitam S. Lupicini Abb. Iurenſis n. 7. (2) Ciuium conuentus, ciues ipſi. Papias: *Ciuilitas, manſio hominum.* Senator. l. 8. ep. 33. CIVILITAS, πολιτική. Apuleius de Philoſophia: *Ciuilitatem quam πολιτικὴν vocat Plato.* (3) Mulcta pecuniaria *Ciuibus* impoſita. Offenſionum condonatio rebellibus Carcaſſonae incolis indulta a Carolo Francorum Rege ann. 1383. tom. 1. Anecd. Marten. col. 1593. (4) ✝ Lis, cauſa ordinaria, quae capitali opponitur. Ch. a. 1120. inter Inſtr. t. 3. Gall. Chriſt. p. 321.

IVILITER. (1) Pacifice, in pace. Iſidorus Pacenſis Epiſcopus in Chronico aera 690. Adde in aera 756. 759. (2) CIVILITER PVNIRE, iure ordinario, non vt in cauſis capitalibus. Litterae Caroli Franc. Regis an. 1395. ad Praepoſit. Pariſ. ap. de Lauriere to. 2. Ordinat. p. 4. *Et ciuibus illis quos ſuper praemiſſis reperitis innocentes ad ſua per nos officia reſtitutis repertos culpabiles, ſic ciuiliter puniatis, quod caeteri eorum poena perterriti, a ſimilibus impoſterum caueant.*

IVINIS, ciuis femina, Germ. Bürgerinn, ap. Marten. tom. 5. Anecd. col. 1804.

IVIS, pro *Ciuitas.* Mabill. tom. 3. Analect. pag. 138. in Teſtam. Bertichramni Epiſc. Cenoman. *In ciuem ipſam, vbi praedictus Pontifex fuit occiſus, eſſe noſcuntur.* ſ. *Ciuem* pro *ciuitatem* per abbreuiationem ſcriptum eſt.

CIVISA, σιρὰ, *plica.* Suppl. Antiquarii.

CIVITARE, *ciuitatem colere, vel ciuem facere.* Iſid. in Gloſſ. Vide *Ciuica.*

CIVITAS PVBLICA, quae ad Fiſcum regium pertinet. Charta Ludouici Pii in Vita Aalrici Epiſc. Cenom. p. 45. ſic clauditur. *Actum Pictauis Ciuitate Publica.* Alia ibid. p. 70. *Actum ergo Cenomanni Ciuitate publica.* V. *Villa publica*, *Vicus publicus.*

CIVITATELLA, ciuitatula, oppidulum, arx, caſtellum, ap. Marten. t. 7. Ampl. Collect. p. 1115. V. *Citadella* et *Ciuitella.*

CIVITATENSES, vrbium et ciuitatum incolae. Guibertus lib. 4. Hiſt. Hieroſ. c. 13. Occurrit etiam in Vſaticis Barcionenſibus MS. c. 125. ap. Thwroczium in Chronic. Hungar. et alios.

✝ CIVITELLA, idem ac *Ciuitatella*, ap. Murat. t. 16. pag. 347.

✝ CIVITVS, f. pro *Ciuicus*, ciuis, incola. Ch. an. 879. in Append. ad Marc. Hiſp. p. 810. *Quod fecerunt iſti ciuiti de villare occenias.*

CIVLA, V. *Ceola.*

CIVORIVM, CIVORIVS, V. *Ciborium.*

CIVRMIA, vox Italica, et nautica, *Ciurma*, Gall. *Chiourme*, *propriamente gli ſchiaui de galea*, *Lat. Remiges: largamente pro ogni moltitudine di gente vile e inutile, Lat. Plebecula.* Ita Cruſcani. Charta Piſana, ap. Gueſnaium in Annalibus Maſſilienſibus an. 1312. n. 4. *Et ex alia galea tunc ente prope plagias ciuitatis Maſſiliae, dum de iuſſu veſtro tota Ciurmia et marinarii omnes ipſius galeae ipſam galeam ſolam relinquerent ſine remige et rectore, etc.*

✝ CIVSVRA. Vet. Inſcr. ol. ex muſeo Iac. de Bary: ZMARAGDI N. VI. ET IN CIVSVRIS DVO, IN TIBIIS ZMARAGDI DVO. Leg. *Cincturis* q. v.

CIZA, tributum, vt videtur, seu potius codex in quo tributa in *Assisiis* publicis decreta recensebantur. Statuta Arelat. MSS. art. 113. *Quilibet Notarius Arelatensis teneatur habere statuta supra scripta, et Cizas, et bannos infra duos menses, et facere copiam de libro statutorum.* V. *Cisia*, *Cisa* et *Assisa*.

CIZELLVS, V. *Cisellus*.

CIZERIVM, gallinae intestinum, V. *Zizerium*.

CIZISMASCHEN, pellis arietina. Chron. Episcoporum Merseburg. ap. Ludewig a. 4. Reliqu. MSS. p. 449. de Ioanne de Werder, qui, cum ageretur de emenda veste pretiosiori, *fertur dixisse: Abisit a me SS. Iohannis et Laurentii bona adeo perpere pro vna veste dilapidare. Aries nobili vellere vestitus incedit; de eiusdem generis pellibus, quae vulgo Cizismachen vocitantur, fac mi schubam.* (*) Germ. Schmaschen, sunt pelles agnorum.

CLABARIVS, pro *Clauarius*, qui *Clauam* seu baculam praefert, German. Stabträger. V. *Primiuirgius*.

CLABATA. Gloss. Graec. Lat. Ὀχετὸς, *riuus*, *canalium*, *clabata*. Forte *Cauata*. V. *Caua*.

CLABVLARIS CVRSVS; idem qui *angarialis*: Angariae autem erant vehicula capaciora publica. V. Valesium lib. 20. Marcellini, Iacobum Gothofredum ad Leg. 24. Cod. Theod. de Cursu publ. et Salmasium ad Capitol. in Pio.

† CLACA, a vet. Gall. *Claque*, alapa, in Ch. Ms. a. 1333.

† CLACARA, certum pondus vt videtur. Ch. Ms. Phil. Com. Fland. a. 1163. *De clacara coriorum, vendens II. den. emens II. den.*

CLACCARE LANAM, Anglis, *To clak woot*, ouis seu velleris notam abscindere; quod fit cum ouis aut velleris lanae extremitates ita tondentur, vt nihil remaneat notae, quae oui fuerat impressa. Litterae regis Angl. an. 1460. ap. Rymer. t. 11. p. 466. Similia leguntur t. 12. p. 79. etc. V. *Clak*.

CLACENDIX, V. *Claxendix*.

CLACHEDRA, an non pro Cathe[dra?] Acta consecrationis Ecclesiae M[ona]sterii S. Benedicti de Bagis ... [dioe]cesi Ausonensi an. 972. in App[end.] Marcae Hisp. col. 900. *Sane p[ro] caritatis diuinum officium ... gnanda luminaria in sede pro[pria] dioecesem cuius pertinet Mon[asterium] istud S. Petri Ausonae Vicensi C[la]drae libra vna appensa de cera, [et] que anno paschali illud deferatur.*

CLACICVM, V. *Classicum*.

CLACINDEX, V. *Claxendix*.

† CLACISCVM, pulsatio omn[ium] campanarum, i. q. *Classicum*. ... Ms. S. Petri Areae-val. Hinc

† CLACITARE, omnes campanas [pul]sare, in Ch. Ms. a. 1259.

CLACK ET LOCK. Ch. ann. 4. [Ed]ward I. ap. Prynneum in Libert[ati]bus Ecclesiae Anglic. to. 3. fol. 1... *Noverit vniversitas vestra nos ... disse et concessisse* - - - 62. S... *nae de collecta Monasterii nostri, ... Clack, et Lock, God et Card, ... grissa vilem tuysum, et sine ...* Lana *sine Clack*, cuius nota rema[net] in vellere, quod eius extremita[tes] non fuerint detonsae, vt modo [di]ctum est in *Claccare*.

CLADES, CLADA, V. *Cleia*.

CLADOLG, Lex Frison. addit. tit. ... §. 44. *Si quis alium vnguibus cra[tauerit], vt non sanguis, sed humor ... quosus decurrat, quod Cladolg ...* Vbi Lindenbrogius: *Kleyen* Ge[rma]nis, vnguibus scalpere: *Dolg*, p... periem, aut vulnus significat: v... in veteri Glossario Latino Saxon[ico] *Colchsuoeda*, *cicatrix*; hinc ergo ... composita. Spelmannus vero ... Anglico deducit *Claw*, vnguis, *dolg*, vulnus. Schilterus ... voce probat Spelmanni etym... ditque pro *Kleyen* vel potius ... reponendum *Kratzen*, quod crata[re] sonat, *Cladolg* ergo est Cratatio v[n]guium.

† CLAELLVM, i. q. *Clausum*, l[ocus] muris vel sepibus clausus. Ch. Ms. ... 1226. V. *Claeria*.

† CLAGA, *la brigata*, in Gloss. L... Ital. Ms. V. *Cleca*.

CLAIA, V. *Cleia*.

CLAIMVM, V. *Clamenm*.

† CLA...

LAINPLATAS, V. *Clamplatas.*
IVM, pro *Chayum*, V *Caya.*
LVS, pro *Callus*, Eccardo Silex, dicitur in voce *Hallus.*
LAM, triste. Comoedia sine nomine ex Cod. reg. 8163. *Epiphanie* ... *istud est quod tam clam redeas*, ... *qui tam perrexisti?*
... VA, tributi species, cuius men... in Statutis Delphinalibus p. 37. cuius titulus, *De remissione data... vel Clamarum.* -
Per Clamam intelligit Cangii edi... pecuniam Dalphino debitam ratione *Litterarum clamae* seu *clamo*... quas creditores a iudicibus im... trabant vt debitores suos possent ... soluendum aes alienum adigere; ...erae enim illae nulli erant vsui, ... prius Dalphino tribueretur ... pecuniae summa quam *clamam* ... pellabant, Gall. *Clain* vel *Reclain.* ... tributi genus vtpote subditis ... rosum sustulit Humbert II. Sta... an. 1349. relato t. 2. Hist. Dal... p. 586. *Clamae* duplicis erant ... in Dalphinatu, *Maiores* sci... et *Minutae*, de quarum rece... ratione reddit Giletus Co... in Computo ann. 1318. pro ... de Romanis, Hist. Dalphin. I. p. 143. *Item de maioribus cla... ad partem Domini*, LXXI. s. ... *de minoribus clamis ad partem ... , etc.* Quaenam dictae fue... maiores Clamae, quaenamue ... ores, nulla nos docent historiae ... phinatus instrumenta, sed ex ... Computorum Parisiensi pro ... in Computo redditum Ca... Tossiacensis supremi Dum... Principatus ann. 1508. et 509. discimus, minores Clamas *Burgensibus*, maiores a *Foraneis*, ... extra Vrbes habitabant, fuisse ... Clamae Burgensium e... vnius sol. et 6. den. Viennensi...; Forensium vero 4. sol. Vienn. ... Castellanus Tossiacensis 6. ... percipiebat; ex his autem ... et 6. den. Reliquum pertine... ad Dominum.
... vero huiusmodi praestatio id... *Clama* dicta est, quod a Credito... *Clamam* in debitores suos faci... entibus deberetur. Primum enim *Clama* dicebatur actio qua quis rem suam repetebat. Hist. Dalphin. t. I. p. 29. col. I. in Libertatibus hominum S. Georgii de Eperanchia per Comitem Sabaudiae an. 1291. *Item de singulis clamoribus, si causa, pro qua fit Clama, maior si trium solidorum et sex denariorum is qui in culpa fuerit debet pro banno tres solidos et sex denarios, et si causa minor sit trium solidorum et sex denar. debet pro banno duodecim denarios Viennenses.* V. *Clameum*

Sed et *Bannum* ipsum seu mulcta iudicaria ei qui in culpa erat imposita, a Masuerio tit. 6. appellatur *Clama.* In antiqua consuetud. Bituric. tit. 2. art. 21. 22. *Le clain, Clama*, est *Emenda* ab eo qui sua confessione cadit in iudicio ante contentionem, *Avant contestation en cause*, vt v. g. cum debitor in iudicium vocatus debitum agnoscit suum sine litigatione, eique mulcta imponitur, quod praestituto tempore illud non exsoluerit. Haec mulcta *Clama* dicitur atque distinguitur ab emenda quae imponitur reo post constitutam litem, *Après contestation en cause*, vt fit cum debitor debitum negans propositisque *negationis* suae rationibus, cogitur tandem a iudicibus sese agnoscere debitorem et ad exsoluendum adigitur: quod in Consuetudine Bituric. tit. 2. art. 24. et in Magduensi ad Eburam tit. I. vocatur, *Ni atteint et verifié.*

† CLAMACERIVS, pecuniae, quae propter *clamores* seu actiones intentatas regi exsoluenda erat, exactor et collector. Lit. a. 1372. t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 562.

† CLAMACIVM, actio in iure rem aliquam repetentis, in Probat. to. 2. Annal. Praemonstr. pag. 719. V. *Clameum.*

CLAMACTERIVS. Anastasius in Leone IV. PP. pag. 78. *Fecit coronas ex argento purissimo - - - - habentes clamacterios argenteos subter pendentes 37.* Quidam Codd. praeferunt *Clamasterios*: sed videtur legendum *Cremasterios* ex Graeco κρεμαςῆρες, id est, bullae aut alii ornatus ex eius-

eiusmodi lychnis pendentes. Ita emendanda perinde Bulla Bonifacii IX. PP. anni 1033. ap. Vghellum t. 1. pag. 124. *Candelas vero pendentes cum Clamasteriis et cicindellas ad sufficientiam etc.* Alibi: *Clamatariis* p. 127. Scribendum enim fuit *Cremasteriis*.

CLAMANTIA, V. in *Clameum*.

CLAMARE. (1) Vocare, Italis *Chiamare*. Gloss. Lat. Graec. *Clamat*, βοᾷ, κράζει, καλεῖ. Papias: *Clamare*, *vocare*, *insonare*. Luxurius in Epigrammatis, in Lemmate vnius: *De eo qui amicos ad prandium clamabat, vt plura exposceret xenia.* Testamentum Porcelli Corocottae, cuius meminit S. Hieronymus: *Clamauit ad suos parentes, vt de cibariis suis aliquid dimitteret eis.* (2) Vindicare, repetere *Clamer*, in Consuetudinibus municipalibus passim. Lex Salica capitul. 2. cap. 1. *De Iustitia Ecclesiarum, vel viduarum, - - vt in publicis iudiciis non despiciantur Clamantes, sed diligenter audiantur.* In Capitul. Caroli Magni l. 1. c. 10. *Ad regalem dignitatem pro caussis clamare.* CLAMARE SE AB ALIQVO, patronum sibi adsciscere; Gallis, *se Reclamer de quelqu'un.* Adrianus PP. in Epist. ad Carol. Magnum: *Praefatum Episcopum - - - Vobis commentari poscimus, vt secundum suam certam fidem atque dilectionem, quam erga nos et vos gerit, ita consolatus, prorsusque totus, nobis poscentibus a vestra praefulgida regali potentia mereatur per se Clamare: etc.* Vbi Grezerus ad marginem reposuit, f. *amari*. *Se Clamer en Cour souveraine* in Consuet. Andegav. art. 81. 406. CLAMARE ET CLAMARI dicebantur Monachi in Capitulo quoties de delictis alios accusabant, aut ipsi accusabantur: quippe ap. Monachos, vt est in Carmine de laude vitae Monasticiae, editio a Sirmonde in Notis ad Goffridum Vindocin.

Lex communis habet visas mox prodere culpas:
Vt nascens vitium poëna sequens resecet.

(3) Canere. Ch. Sergii PP. a. 910. ap. Vghellum t. 1. part. 1. p. 107. *Ita tamen vt quotidianis dieb[...] cerdotes et Clerici ipsius Eccl[...] remedio animae nostrae Cla[...] eadem Ecclesia centum Kyrie[...] etc.* (4) CLAMARE QVIT[...] liberum, et immunem de[...] Chartul. S. Vandregesili t. 1. p[...] in Instrum. anni 1222. Ibidem p. 1317. ex Instrum. anni 12[...] † Promulgare, publicare. Ch[...] a. 1268. V. *Clamatio 2.*

CLAMASTERIVS, V. *Clamaster[...]*

CLAMATARIVS, actor, qui re[...]am repetit. Supplicatio an. [...] Hist. Dalphin. t. 2. p. 116. col. [...] *Clamasterius.*

CLAMATERIVS, V. *Clamaster[...]*

CLAMATIO. (1) Accusatio in [...]nasteriis vsitata, de qua iam [...] *Clamare.* Antiquae Consuetud. [...]nonicorum S. Iacobi de Monte-F[...] t. 4. Anecd. Marten. col. 1218. [...] Promulgatio. Ludewig. t. 4. Re[...] MSS. p. 202. ex Diplomat. Gar[...]si. V. *Clameum.* (3) Actio in [...] qua quis rem suam repetit. [...] *meum.* Matth. Westmonast. a. 1[...] V. *Clamae 2.* et *Clasma.*

CLAMATOR. (1) Litigator, a[...] vel reus. Lex Salica capitulo [...] 6., Capitul. 2. a. 805. cap. 8. et [...] 3. Capitul. c. 7. *De Clamatoribus [...] causidicis, qui nec Iudicio Scabino[...] adquiescere nec blasphemare [...] etc.* Capit. de Villis c. 29. *De [...]matoribus ex hominibus nostris [...] quisque iudex prouideat, vt no[...] eis necesse venire et ad nos pr[...]mare.* CLAMATOR ANGL[...] PRINCIPALIS, cum suis *Sa[...]matoribus*, in Parlamentis Ang[...] cuius officium *Clamatoria* di[...] olim solebat esse vnitum O[...] seu Ostiarii officio, vt est in [...] *de Modo tenendi Parliamentum.* C[...]MATOR, monachus qui alium [...]lam accusat in Capitulo. Bern. C[...] Cluniac. part. 1. c. 74. n. 47. V[...] *mare.* (2) CLAMATOR VI[...] praeco vini venalis, Gall. *Crie[...] vin.* Praeceptum Philippi F[...] Regis an. 1274. ap. de Laurier[...] Ordin. p. 435. in Litteris Iohan[...] ann. 1351. (3) † CLAMA[...]
A[...]

[CLAMATOR A]VDIENTIAE, apparitor, ostiari[u]s. Ch. MS. a. 1365.

[CL]AMATORIA VINI, officium, vt [v]idetur, *Clamatoris vini.* Codex MS. reddituum Episcopatus Altissod. *Troussae in Martio L. Sol. Clamatoria Vini XL.* Hi 40. solidi videntur ad Episcopum redire ex officio Clamatoris locato.

[CL]AMEVM, CLAMANTIA, CLAMOR, Anglis *Claime.* Practicis Gallicis *Clam*, calumnia, seu actio, quam quis intentat ad recuperandam proprietatem vel possessionem rei suae, quam alius ei abstulit. Regiam Maiestatem l. 1. c. 9. §. 1. *Vtroque litigantium in curia praesente et petente, Clameum suum faciente, super iniusto deforciamento terrae, etc.* Cap. 10. *Petens Clameum suum, querelam in hunc modum ostendat et faciat.* Matthaeus Paris an. 1204. *De Clameo suo prosequendo.* Thom. Walsinghamus an. 1354. *Si Rex Angliae totum ius et Clameum, quibus regnum Franciae vendicabat Regi Francorum remitteret.* V. Monast. Anglic. t. 1. p. 48. et supra vocem *Clama*, *Clamatio*, et infra *Clamum.* CLAIMVM, eadem notione. *Madox* Formulare Anglic. p. 179. CLAMEVM CONTINVVM, Anglis, est quaedam continua, id est annalis, feudi simplicis aut talliati, de quo quis disseisitus est, et cuius possessionem, recuperare ob metum potentis aduersarii non audet, vendicatio, quasi vindicis causa, vt sic tandem metu amoto, haeredem disseisitoris aeque possit sua auctoritate a possessione remouere, ac si recenter spoliatus fuisset. Cowel. CLAMANTIA, eadem notione. Charta Edw. II. Regis Angliae in Monastico Angl. t. 2. V. *Clamium.*

[CL]AMIDATVS, pro CHLAMYDATVS, ap. Radulphum Cadomensem in Gestis Tancredi t. 3. Anecd. Marten. col. 188.

[CL]AMIS, pro CHLAMYS, in Regula Ord. S. Marci Mant. † *Clamis, itis,* idem, t. 1. Hist. Treuir. p. 349.

CLAMITELLA, crepitaculi species, Gall. *Cliquette.* Officiar. curator. Diocec. Claromon.

† CLAMMISIVM, matrimonium clandestinum. Stat. Synod. Torn. a. 1366.

CLAMIVM, vt *Clameum*, in Litteris Edmundi fratris Edwardi Regis Angliae ap. Rymer. t. 2. p. 35. Occurrit iterum in Instrumento anni 1260. ap. Thomam Madox in Formulari Anglic. p. 13.

CLAMNVM, *clarissimum.* Gloss. Isidori ad quod Graeuius: Non capio quid haec sibi velint. Forte scribendum, *Clarissimatus, honor clarissimorum.* Papias MS. habet, *Clarimum, clarissimum.*

CLAMODICVS. Capitula Caroli C. tit. 39. §. 3. *De illis liberis hominibus, qui infames, vel Clamodici sunt de testeiis, vel latrociniis et rapacitatibus, etc.* Vbi Sirmondo *Clamodicus*, dicitur, *qui magnam habet infamiam*, qui graui criminis alicuius infamia laborat, de quo *clamores dicuntur* et feruntur, qui ab omnibus accusatur. Sed putat Cangius *Clamodicum* hic appellari, qui in iudicio *clamatur* seu accusatur de crimine quod sequentia videntur innuere.

CLAMOR. (1) CLAMOR BELLICVS, qui in procinctu praelii, atque adeo in ipso praelio inclamari a militibus solebat. Robertus Monachus l. 2. Hist. Hieros. *Et hoc signum erat Bellici Clamoris ipsorum. Signum Clamoris* ap. Will. Tyrium, sed de Clamore bellico consulendae omnino binae Cangii Dissertationes ad Ioinvillam, 11. et 12. CLAMOR AD DEVM, quo suppliciter exoratur, vt opem ferat temporibus afflictionis. Huiusce *Clamoris* varias exhibent Antiqui formulas, vt Bernardus Monachus in Ordine Cluniac. part. 1. c. 40. Anonymus quidam de rebus gestis in Monast. S. Michaelis in periculo maris ineunte Saec. XII. vbi singulare refert huius *Clamoris* exemplum aduersus Thomam de S. Iohanne nemorum Monasterii vastatorem, Scriptor actorum MSS. S. Lauri, et Guido Monachus in Disciplina Farfensi c. 37. CLAMOR VIOLENTIAE, CLAMOR AVT VOX POPVLARIS, V. *Huesium.* (2) Promulgatio. Inquesta super vsu et vsu-

agio Libertatum Monasterii Beccensis. (3) Idem quod *Clameum*, Practicis Gallicis, *Clameur*. Lex Longebard. l. 3. tit. 1. §. 11. *Si de possessionibus - - - - super eos Clamor venerit.* Tabular. S. Petri Burgul. Charta 82. fol. 82. an. 1089. *Si Seruus meus vel coulibertus ibi manens, mihi seruire voluerit, de eo ad Monachos Clamorem faciam.* Infra: *Si aliquis ex meis eos, vel eorum censum capiat, absolute reddam, si Clamorem inde habuero.* CLAMOR IVDICARIVS, in Speculo Saxon. l. 1. art. 62. §. 1. et 3. PLANVS CLAMOR. († qui circa rem parui momenti versatur. V. *Planus*.) Ch. libertatum Seisellii an. 1285. *Qui contendit ponere fideiussorem de plano Clamore, qui cognitus est, debet 3. solidos.* Chartul. Campaniae Thuanum fol. 287. *Si aliquis hominum B. Martini Clamorem faciat de alio homine B. Martini Clamorem facias de alio homine B. Martini, Praepositus B. Martini deducit et tenet placitum sine Viario: et si fuerit planus Clamor, videlicet vsque ad valentiam 3. solidorum, totus Clamor est Praepositi.* CLAMOR FALSVS, in Consuetud. Norman. c. 7. 95. *Fausse Clameur*, cum quis contra ius rem quampiam *clamat*, et in iudicio petit. Charta libertatum vrbis Seiselli: *Si quis falsum Clamorem fecerit, tres solidos debet.* CLAMOREM FACERE, ap. Tyrium l. 12. c. 25. *Si Veneticus super quemlibet hominem, quam Veneticum, Clamorem fecerit, in Curia regis emendetur.* Est queri de aliquo. V. *Clamare*. (4) Debitum, quod ab aliquo repetitur. Testamentum G. Comitis Niuernensis a. 1239. in Maceriis Insulae Barbarae: *Propter Clamores vero meos pacificandos praecipio, quod omnes Clamores mei, et debita mea amicabiliter et sine strepitu soluantur.* CLAMOR PACIFICATVS, debitum exsolutum. Charta Iohannis sacerdotis Ecclesiae Lugdun. an. 1192. inter Instrum. t. 4. Gall. Christ. col. 24. V. *Pacificare*. (5) Districtus. *Clamor de Almacillis*, in Foris Arrag. lib. 1. tit. quod Ripacurcia, etc. (6) † Mulcta pecuniaria, quae propter *clamorem* exigitur. Lit. a. 1370. t. 5. Ordin. reg. Franc. p. 345. *Cla[…] leuare*, mulctam ex *clamore* ex[…] in Edicto Phil. Pulcri a. 1303.

† CLAMOROSE, clamose. Co[…] Carmelit. Ms.

CLAMOROSVS, f. pro *Clamosus* […] las Malaspinae l. 4. Rerum S[…] rum ap. Baluzium t. 6. Miscel[…] 299. *Secundus vero exercitus* […] *dirzi, manipulus de Clamorosis* […] *Theutonicis congregatis sub* […] *Corradini, Ducis Austriae, ac quorum* […] *Baronum de Alamannia solidae* […] *ciae moderabatur habenas.* CL[…] ROSA INSINVATIO, querul[…] nitio. Bulla Innocent. VI. Pap[…] 1357. in Bullario Carmelitarum […]

CLAMOSVS. (1) Qui clamat ve[…] sonat. Isidorus l. 10 Orig. *Cla[…] quasi calamosus, a calamo* […] *sonet.* Hoc sensu *clamosum* […] dixit Senator l. 4. Ep. 51. Ab[…] Iulius Africanus l. 6. Hist. Apo[…] *Iube astare hic qui sunt eloquentes* […] *linguis, acutissimi in argument*[…] *Clamosi in vocibus.* Epistola […] tinorum ad Alexandrum PP. II. […] Baron. a. 1063. n. 43. *Eligitur* […] *que Abbatum vnus Clamosum* […] *apertus lingua.* Ita Sugerius in […] VI. p. 289. Gesta Consul. And[…] c. 13. n. 6. etc. (2) Famosus, […] bris. Siluester Giraldus l. 1. It[…] Cambriae c. 2. *Locus ille de Erem*[…] *magnus et famosus, quem et* […] *sum dicunt patriam repl*[…] […] *sissimus* hac notione habetur ap. […] getium in Praefat. ad l. 3. Artis […] terin. (3) Idem qui *Clamosus* […] Capitula Caroli Calui tit. 39. […] *Si seruus alienus ita Clamosus* […] *Comes dominum serui* […] *vt eum in mallo praesentet, et p*[…] *sentatum, si aliquis comprobare* […] *rit, faciat etc.*

† CLAMPLATAS, vel CLA[…] TAS, aut CLANIPLATAS. […] quisit. MC a. 1363. *Item dimisit* […] *balistas pro maiore parte de* […] *Item vnum Clamplatas etc.* In[…] mentum focarium videtur.

CLAMVCIVM, lorica vt vide[…] hamis seu maculis ferreis conte[…] Gauffredus Malaterra l. 2. c. 35. […] *mes - - Arcadium de Palerno* […]

ndenti *Clamucio*, *quo pro lorica* mur, *armatum - - - - interfecit.* mox, *Clamucium, quo indutus erat,* lis *armis poterat violari, nisi ab* o *in superius impingendo inter duo* rea *quae per iuncturas catenata* at, *ingenio potius quam vi vitiare*r. Nescio an legendum his locis micium, aut *Camisium*, pro *Cla*ucium, vt sit quod Galli appellant, mise de maille.

AMIVM, Gall. *Clain*, actio rem sablatam repetentis. Notitia Conlii Pictav. sub Isemberto Episc. inr Instr. t. 2. Gall. Christ. col. 332. *si foras terram S. Maxentii Vica*i *Clamum habuerint, ipsi districtum* cipiant. Rymer. t. 13. p. 244. col. *Omnimodae impetitiones, et iniustae* mationes, *siue Clama et non clama si*: *non Clamationes etc.* V. *Clameum.*

LAMVS, i. q. *Clamor 6.* Pact. a. 114 inter Probat. t. 2. Hist. Occit. 389.

AN, apud priscos Scotos, qui monni et Siluestres dicuntur, significat tribum, seu multitudinem homium ab vno communi parente seu apite descendentium. V. Skenaeum ad Statuta Willelmi Regis Scoiae c. 28. vbi de lege, quam Scoti vocant de *Clan-Makduff*.

ANCVLARE, celare, occultare. Aldhelmus Abbas Malmesburiensis: *Frustra delenti fenora subterraneis* clanculantur *defossa sablonibus.*

ANCVLARII, ex Anabaptistis illi dicuntur, qui fidei confessionem minime necessariam iudicant. Iidem quod in hortis conuenire soliti, *Hortulanii dicti.* Hoffmann. in Lexico. V. Florimond. Raimondum l. 2. c. 13. n. 3.

ANCVLVS, occultus. Vita S. Dunstani t. 4. SS. Maii p. 354.

ANDESTINARE, *occultare.* Papias MSS.

ANGALIS, sonum edens, *a Clangere*, sonum edere. Epistola Ioannis Troester ap. Duellium Miscell. l. 1. p. 232.

ANGERE dicitur de clamore aquilae, vt videri potest in *Baulare.*

ANGISONVS, clamosus. Vita S. Guthlaci t. 2. April. p. 42. *Vt totam pene a caelo in terram intercapedinem clangisonis boatibus implerent.*

CLANGORIVM, campanarium, campanile, turris Ecclesiae, vbi clangunt *tubae Ecclesiasticae:* sic enim campanas vocant Walafridus Strabo, et Honorius Augustod. Regula S. Pachomii c. 9. *Quando ad collectam clangor tubae increpuerit per diem, etc.* Baldricus Nouiom. lib. 1. c. 74. *Qui resticulis nixus, quas desuper trahibus Clangorii artificiose innexuit, sparso latice ignem extinguebat.* Infra: *Furiosus quidam ex Clericis in Clangorio sedens, in medio sagittam contorserat Clangor signorum*, ap. Ordericum Vitalem l. 8. p. 684. et in Vita S. Guillielmi Gellonensis c. 33. Edit. Mabillonii. Concilium Lemouicense an. 1031. Sess. 2. *Cessantibus metallinis clangoribus.* V. Erotianum in Lexico Hippocrat. in κλαγγώδης, etc.

CLANGOROSVS, clamosus. De excidio vrbis Aconis, ap. Marten. t. 5. Ampliss. Collect. col. 778.

† CLANGVRA. Ch. a. 1094. to. 4. Cod. Ital. dipl. p. 1536. *Nobis vero de eisdem anguillis vndenam anguillam daturi estis, tracto prius omni expendio clangurae piscariarum.*

CLANIPLATAS, V. *Clamplatas.*

CLAPA, († aceruus, congeries lapidum, Prouinc. *Clapié de peyre.*) Ch. a. 1258. ap. Petrum Mariam Campum in Regesto part. 2. Hist. Eccles. Placent. n. 98. *Et posuimus terminum vnum lapidem signatum signo crucis supra et infra, locatum supra Clapam viuam eodem signo crucis signatam.* Occurrit rursum infra. *) Suecis *Klapper* sunt lapides minuti et rotundi. Island. *Klaupp*, scopulum denotat. V. Ihre Gloss. Suio-Goth. v. *Klapper.*

† CLAPEIRADA, idem. Inquis. Ms. a. 1268.

† CLAPELLA, lateris species. Conuent. Saonae a. 1526. *Pro vnaquaque fornaxata siue cocta laterum, seu mattonorum vel clapellarum.*

CLAPERIA, vt mox *Claperius.* Ch. Bernardi de Turre an. 1308. ap. Baluz. t. 2. Hist. Aruern. p. 783. *Pos*-

 sint

fint dicti homines capere in vineis suis et vicinorum suorum lepores, et cuniculos, non faciendo claperias seu garenas, etc.

CLAPERIVM, idem ac *Claperius*. Ch. Caroli II. Regis Siciliae a. 1289. ex Schedis Praesidis de Mazaugues. Hist. Episcop. Altissiod. ap. Labbeum de Aymerico: *Hic primus construxit claperia cuniculorum Regennis in garenna.*

CLAPERIVS, (1) Hara cunicularia, vbi nutriuntur cuniculi et multiplicantur, Gall. *Clapier*. Ch. Philippi Regis Franc. a. 1310. Ch. a. 1212. ex Archiuo S. Victoris Massil. Dioecess. Foroiul. n 62. Vox orta a *Clapa*, instrumento seu machina qua capiuntur cuniculi. Glossae MSS. Reg. Cod. 2062. Ποδοκάκη, τὸ ἐν εἰρκτῇ ξύλον, ὅπερ κλάπα λέγεται καρτζικῶ. Quidam *Claperium* deducunt a κλέπτειν, furari, quia quasi furtim subducuntur cuniculi, dum confugiunt ad *Claperios*. Menagius post Labbeum a *Lepus*; vnde *Lapus*, inquiunt, *Lapinus*, Gall. *Lapin*. *Lapinarium*, *Lapiarium*, *Clapiarium*, Gall. *Clapier*. Nonne felicius Praeses de Mazaugues a *Lapis?* Certe huic etymo fauet ipsa *Claperii* notio; non enim solum haram cunicu-lariam significat, sed etiam aceruum lapidum, quem vsque hodie *Clapié de peyre* nuncupant Prouinciales; hacque notione vox *Claperius* accipienda est in quibusdam instrumentis. Quoniam vero in aceruos lapidum frequenter sese recipiunt cuniculi, hinc forte ad eorum haras significandas vox *Claperius* vsurpata. CLATERIVM, eadem notione. Tabular. Fossatense. Videtur mendum esse amanuensis, qui perperam scripserit *Clateria* pro *Claperia*.

CLAPERSEDRA, pro *Clepsydra*. Matth. Syluaticus in Pand. *Clasesedia, Clapersedra, est species Syringae, qua iniicitur medicina in vesicam propter impulsionem instrumenti solidi in concauum instrumentum.* Vocis notio indita, a similitudine clepsydrae dolii, de quo vocabulo infra agimus. V. praeterea *Classedra*.

† CLAPETVM, a Gall. *Clapet*, cr[...] pitaculum, Germ. Klapper. Ordi[...] Ms. S. Petri Insul.

CLAPO, modus prati. *Confitetur* [...] *nere quemdam claponem prati, in* [...] *fieri potest vna mansulla feni.* Sic [...] Collectaneis D. Aubret, qui ad[...] putare se *Claponem* habuisse figur[...] vngulae porci, quem rustici Do[...] benses vocant, *un Clapon*.

CLAPONVS, ferrea solea, f. sic [...] cta a sono, quem edit dum cur[...] equus. Bartholom. Scriba lib. 6. A[...] nal. Genuens. ad a. 1230. *Vnde op*[...] *mus equus compararetur, et ex pa*[...] *sua praesentaretur Communi Ianu*[...] *coopertus optimo auro, et ferriped*[...] *tus claponis argenteis: qui equus fu*[...] *desterius emtus fuit, et ductus p*[...] *ciuitatem Ianuae in signum memori*[...] *cum claponis argenteis et panno a*[...] *reo coopertus.*

CLAPVS, vt supra *Claperius*. Statu[...] Massil. l. 5. c. 19. §. 21. *Item quicu*[...] *que diruet, o destruira, clapum ali*[...] *num de die, soluat pro poena banni* [...] *sol. de nocte XX. sol.* (2) † Ace[...] uus lapidum. Ch. Ms. ann. 13[...] *Quemdam clapum seu aceruum la*[...] *pidum.*

CLARA, magnum et latum peplum [...] quo moniales obtegunt caput velan[...] que faciem, sic dictum *Clara*, quo[...] per textum suum rarissimum inspi[...] atur quasi per transennam. ap Lei[...] nit. t. 2. Scriptor. Brunswic. p. 8[...] et 903. Alia notione sumitur [...] Concilio Albiensi cap. 16. ap. Ach[...] rium t. 2. Spicil. p. 640. ac forte p[...] panno candidiori vel coloris [...] uis splendidioris: *Districte praecip*[...] *entes, vt Regulares aliqui clara* [...] *nigra, bruneta vel panno alio* [...] *ptuoso sendato quoque aut serico n*[...] *vtuntur.* CLARA OVI, albumen oui. Hisp. *Clara de hueuo*, Gall. *Glaire de l'Oeuf*; Germ. Eiweiß[...] In Miracul. B. Ambrosii Sene[...] instr. 27.

CLARARE, illustrare, declarare, [...] tum facere. Acta SS. Maii t. 5. 238. de S. Austregisilo. V. *Clare*[...] *cere*.

CLAR[...]

ASIVS, CLARIO, CLARO, us a claro quem edit sono, ἐξώ-τερος αὐλὸς, Graecis: Gallis *ron*, Anglis *Clarions*, Cambro nnis *Clairicon*, tuba. Willelmus nesbur. l. 4. Hist. Angl. a. 1101. *asiorum melodia perstrepente.*

LARO, Ch. a. 1220. ap. Marcam 15. Hist. Beneharn. c. 1. CLA-IO. Henricus Knygthon. ann. 346.

RATVM. Liber pitanciarum Ab-tiae Sancti Germani Paris. B. fol. *Anniuersarium Domini Childeber- - - - Debet autem fieri procuratio numenti in die anniuersarii, de pi-bus scilicet optimis guastallis et bo-o Clarato.* *Claratum* idem omnino idetur, quod infra *claretum*, nisi uis esse vinum rubellum, quod allice dicunt *Vin clairet.* Appen-x ad Responsoriale Romanum Tho-masii ex MS. XII. Saeculi p. 441. edi-a Romae an. 1686. *Et dantur Cano-icis quoties has vigilas celebrant tres lidi Prouinienses pro Clareto; facu-ae vero Camerario Canonicorum re-manent.* Mos olim fuit in quibus-dam Ecclesiis, vt expletis quibusdam olemnioribus vigiliis vinum cum placentis Canonicis distribueretur: quod hodie pecunia fere compensa-tur. V. *Burinratus.*

AREDO. (1) Gloss. Isid. *Claredi-nes. claritudines.* Papias: *Claredo est splendoris, claritudo nobilitatis.* (2) Idem quod *Claretum.* Hist. Dal-phin. t. 2. p. 279. *In claridine et elaptuario.* In MS. Lancelotii legitur *Claredine et elapsuario.*

AREFACERE, notum facere. Oc-currit non semel in Chartis Italicis ap. Vghellum t. 7. p. 263. 506. 540. etc. t. 8. p. 418.

ARELLA, († forte a *Clarasius* vel *Claro*, quod vna cum tubis decan-taretur.) In vetustissimo MS. S. Be-nedicti ad Ligerim legitur, *Prosa Clarellae:* qua posteriori voce an de-signetur Auctor Prosae, an tonus seu musices modus, quo decantari debebat, diuinandum. Vide *Frig-dorae.*

ARENI FRATRES, ex Franciscanorum ordine, qui alias *Fratres spirituales* dicti, a Fratre Angelo de Cingulo Clareno eorum institutore nuncupati, qui vsque ad Pii V. tempus perseuerarunt. De iis agit Wadingus a. 1317. n. 16. 28.

CLARENTIVS, Heraldus. V. Spelmannum.

CLARERIA, fenestra, a *clarere* sic dicta, quod praebeat *claritatem* seu lucem. Consuetud. Lemouic. art. 72. *Non tamen debet facere in dicto pariete fenestram seu Clarieram transforare, nisi hoc de consensu vicini.* Ib. *Et ipse qui fecerit fenestras seu Clarerias, debet eas claudere ad expensas suas.*

CLARETVM, Germanis **Claret**, Hisp. *Clarea*, vinum factitium dulce vel aromatites, quod Germanis, Gallis, etc. *Hiprocas.* Mamotrectus ad 3. Reg. c. 20. *Pigmenta, i. confectiones ex vino et melle, et diuersis speciebus suaues et odoriferas. Hoc pigmentum, vulgariter Claretum.* Bartholomaeus Anglicus lib. 19. de proprietatibus rerum c. 56. *Claretum ex vino et melle et speciebus aromaticis confectum: nam species aromaticae in subtilissimum puluerem conteruntur. Vino autem et in sacco lineo vel mundo cum melle vel Zucara reponuntur. Vino autem optimo species perfunduntur, quemadmodum fix lexiuia, et tamdiu renouatur perfusio, donec virtus specierum vino incorporetur, et optime clarificetur, vnde a vino contrahit fortitudinem et acumen, a speciebus autem retinet aromaticitatem et odorem, sed a melle dulcedinem mutuatur et saporem.* Burchard. de Casib. S. Galli c. 14. *Clareto per mixta toxica.* At Francis *Clairet*, est vinum rubellum. Vide *Claratum.* † Pro vino rubello occurrit in Reg. eccles. Andegav. ad a. 1443.

CLARGASTER, clericus. Statuta Clementis IV. Papae pro Ecclesia Aniciensi t. 2. Anecd. Marten. col. 479. *Item quod idem Praecentor aliquem Clericulum non possit facere, seu Clargastrum donec vigesimum annum attingat - - - nec etiam aliquem Clericulum faciat seu introducat de nouo postquam tempus attigerit memoratum,*

ium, et nisi sufficiens idoneus examinatus prius in officio Ecclesiae sit inuentus.

† CLARIA, vehiculi genus vndequaque apertum, vnde nomen. Hist. Occit. tom. 4. inter Probat. pag. 17.

CLARICARE, *clarere*, *florere*, Papias. V. *Clarigare*.

CLARIFICARE, clarum reddere. Lactantius lib. 2. Instit. c. 18. Occurrit ap. Sedulium Carm. 5. 9. et in vulgata interpretatione Ioannis c. 12. 13. 15. etc. Tribuitur etiam Plinio 20. 13. *Nasturtium clarificat visum.* Sed Harduinus cum omnibus MSS. legit. *compurgat.*

CLARIFICATIO, manifestatio. *Ad elucidationem suae causae et sui iuris clarificationem*, in Ch. Roberti Goupil an. 1482. ex Archiuo Monasterii B.M. de bono Nuncio Rotomag. Legitur ap. Cyprianum Ep. 76. in Edit. Oxon. Augustinum Octoginta trium quaest. 62. Iohann. Skenaeo de verborum significatione, *Clarificatio est puritas et claritas assiae, et Clarificatio debiti, perspicuitas debiti, quod patet et per se manifestum est plane, vel quod clare et satis probatur.*

CLARIFICATVM VINVM, idem quod *Claretum*. Lambertus Ardens. ap. Ludewig. t. 8. Reliq. MSS. p. 482. *Et vino altero, et altero Ciprico et Niseo, pigmentato et Clarificato hic illic per arcam in cuppis fluctuante.*

CLARIFLVVS. Vita S. Isidori Episcopi Hispalensis in Prologo: *Isidori praesentia simul, et clariflua doctrinae.*

CLARIGARE, *clarere*, *florere*. Gloss. Sangermann. MS. n. 501. Laurentius in Amalthea: *Clarigare, clarere, bellum indicere, pignerare, res clare petere.* Tres postremas notiones Latinis notas fusius exponit Martinus in Lexico. V. *Claricare*.

CLARIGARIVS ARMORVM, foecialis, heraldus, *Heraud d'armes*, ap. Henricum de Knygthon. lib. 5. an. 1355.

CLARIGATIO, eadem notione qua *Clarigare*.

CLARILOQVVS, qui clare loquitur, in Epist. Ioannis de Monasteriolo ap. Martenium to. 2. Collect. Amp[l]. col. 1432.

CLARIMONIA, *claritas*. Vit[a] Manvaei t. 6. SS. Maii p. 767.

CLARIMVM, *clarissimum*. Papias [MS.] Isid. Gloss. *Clarinum:* quod vide.

CLARIO, V. *Clarasius*.

† CLARISINA, clathratum ex l[api]dibus septum, Gall. *Balustrade*, Comput. Ms. Fabr. S. Petri Insul[..]

CLARISSIMATVS, clarissimi di[gni]tas, in l. 74. 180. et 183. Cod. T[h]od. de Decurion. et ap. Ammian[um] 21. *Honor clarissimatus*, in l. 8. 10. eod. Cod. de Domest. Senator[..] potissimum erat vt aliunde con[..] Vide Iuretum ad Symmachum l[ib.] 10. Ep. 37. et Bollandum t. 3. Feb[r.] p. 60.

CLARITAS, titulus honorarius Pr[o]Consulis in Actis Claudii, Al[..] et alior. Martyr. ap. Baron. an. 285. n. 4. *Ex iis vnus astat in conspe[ctu] claritatis tuae.* Gloss. Graec. La[t.] Λαμπρότης, *claritas*, *clarit[..]* *splendor*. V. *Claredo* 1. CLARITA[S] SANGVINIS, generis nobilitas, Ch. Ms. Phil. V. reg. Fr. a. 1218.

CLARITVDO REGIA, in priuilegi[o] a Synodo Suessionensi concesso Mo[]nasterio Solemniacensi a. 866.

CLARNVS, *id est, discus vel mens[a]* Papias MS. V. *Carnus*.

CLARO, CLARRIO, Vide *Clara[]sius*.

† CLAROYA, idem, vt videtur, quod *Claretum*, vinum factitium dulce Comput. a. 1393. inter Probat. t[.] 3. Hist. Nem. p. 124. *Pro claro[ya] XX. den.*

CLARVM, ferale classicum, Ga[ll.] *Glais*, Aruernice *Clar*. Instrum[en]tum Ecclesiae Piperacensis an. 139[.] *Debent facere pulsare ante missam an[]niuersarii vnum Clarum cum Cimba[]lis, vt consuetum est.* V. *Classicum*.

† CLARVM FACERE, notum face[]re, aperte dicere, in vita S. Amal[]bergae Ms.

CLARVS. (1) An felis siluatic[a] vel mus alpinus montanusue? Li[t]terae Patentes Caroli V. Franc. R[e]gis an. 1367. pro Monspeliensib[us] de forma vestium: *Item quod nal[la] ipsarum (mulierum) ab inde in ant[ea] fa[..]*

facere - - - *in suis mantellis aliquam foderaturam variorum, Clarorum, vel obscuratorum.* † Pro *Cattus*, vt videtur. (2) † BAYARDVS CLARVS, color equi. Monstra a. 1339. inter Probat. t. 4. Hist. Occit. pag. 182. *Cum equo bayardo claro, pellato in longitudine frontis* (3) † CLARA ANGVILLA, an crassior? Ch. a. 1354. Ms. *Quod tu - - debes dare nobis annuatim - - ccc. anguillas claras.*

CLASEDRA, V. *Classedra.*

CLASEFEDIA, V. *Clapersedra.*

CLASIANS, crates, tabula viminibus aut virgultis contexta, Gall. *Claie.* Ch. Ms. a. 1331. V. *Cleia.*

CLASISTVRA, f. mendum pro *Clausura.* Chartul. S. Vincentii Cenoeman. fol. 81. *Clasisturam quoque areae faciant Monachi duobus annis, Capellanis tertio.*

CLASMA. (1) Seu potius CLAMA, *Clame* Gallis, actio, vindicatio. Capitulare Sicardi Princip. Beneuent. an. 836. §. 1. *Hoc enim stetit, vt si aliqua clasma facta fuerit in finibus vestri Ducatus Neapolitani etc.* Et infra: *Si per consilium et conscientiam nostram aliqua clasma a vestris hominibus facta fuerit, vt sacramenta perueniant a partibus, purificantes vos per personas quantas et quales volueritis, etc.* V. *Clamare, Clamor* et *Clameum.* (2) CLASMA. aliud est ap. Althelmum de laude Virg. c. 43.

Dum cernunt dominum picea fuligine tectum.
Autumat incassum fretas virtute magorum.
Hoc sibi Clasma tetrum sacras gestasse puellas.

Forte *phasma.*

Κλασματικοὶ τόποι ἐκ τῦ δημοσίου, videntur esse agri a fisco auulsi et ad censum dati, vel alienati in Nou. Constantin. Porphyrog. de Adimat. fundor. Gloss. Basilic. Κλασματικὴ γῆ, ἤγουν ἐξαλειμματικὴ. V Glossar. mediae Graecit. in Κλάσματα.

CLASMATARIVS, in veteri Glossario Saxon. exponitur, *Husbrucel*: forte a Graeco Κλάσμα, fractura, ita vt sit domus effractor.

CLASPA, fibula, vox Anglica, a *Claspe.* Monast. Anglic. t. 3. p. 364. *Vetus Missale cum claspis de Cupro.* Adde p. 365.

† CLASSA. (1) Lamina crystallina. Leudae maior. Carcass. Ms. *Pro carqua classae III. sol. Turon.* Vbi versio Gall. 1544. *Vne charge de glace.* (2) Idem quod *Classus* et *Classicum*, in Consuet. Ms. monast. S. Galli Burdigal.

† CLASSAMENTARIVM, portus interior, vt videtur. Laur. Boninc. in Hist. Sicul., part. 1. ap. Lam. in delic. erud. p. 262. *Neapolim cum eo venientes, ab Henrico conducti, classamentarium ibi aedificantes, ciuitate et agro ab imperatore donati sunt.*

CLASSEDRA, in veteri Gloss. Lat. Gall. MS. ex Bibl. Thuana, *Broiche de tonel*, doliaris fistula. V. *Clepsedra*, et *Clapersedra.* † CLASEDRA, in Ch. Ms. a. 1354.

CLASSENDIS. Gloss. Saxon. Aelfrici: *Classendis*: *Sweorder Sceath*, id est, gladii vel ensis pars.

CLASSENDIX, V. *Claxendix.*

CLASSERA, *clausura.* Vet. Gl. San-German. MS. n. 501.

CLASSICA. (1) Nauium classis. Anonymus de gestis Manfredi et Conradi Regum, ap. Murat. to. 8. col. 594. (2) † Classicum, buccina. Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. *Classica, Bouesire*, V. *Classicarius.*

CLASSICARIVS, σαλπιστής. Gloss. Lat. Graec. Tubicen.

CLASSICE, cum classe, cum nauali exercitu. Chronologia Regum Gothorum ex Cod. Moissiacensi; de Wallia: *Ad Africam classice transire disposuit.*

CLASSICVM. (1) Pulsatio omnium campanarum campanalis, Gallis *Glas*, Occitanis, *Classes*, quia, vt ait Honorius August. in Gemma animae l. 1. c. 73. *Cum campanae sonantur, quasi per classica milites ad praelium incitantur, etc.* Ioan. de Ianua: *Proprie classicum est concentus et concordia omnium instrumentorum simul sonantium, sine sunt tubae, et cornua* in

in bello, *siue sunt campanae*. Fortunatus l. 3. Poema 4. de Dedicatione Ecclesiae suae.

Nunc Domini laudes, inter tua classica, canta.
Et trinitatis opem machina trina sonet.

Vitae Abbatum S. Albani p. 87. *Pulsato solenni classico.* Decreta Lanfranci pro Ordine S. Benedicti c. 1. sect. 2. *Pulsetur classicum et post incheetur Missa.* Monastic. Anglic. t. 2. p. 370. *Classico pulsato incipiunt Vesperas.* Anonym. in Miracul. S. Melanii Episcopi Rhedon. *Classicum in Monasterio B. Melanii ad missam audiuit Dominicam.* CLACICVM. Ceremoniale MS. B. M. Deauratae: *Pulsato clacico omnibusque congregatis, factoque bis sonitu per Priorem, incipiuntur Vespere regulares.* Infra: *Non fit bis clacicum ante inceptionem Laudum, sicut fieret, si dies priuata esset.* Rursus ibidem: *Finitisque versibus fit bis clacicum per illum qui facit officium.* In duobus locis posterioribus *Clacicum* nihil aliud videtur quam sonitus a praeside chori vel hebdomadario editus, qui per *Priorem factus* dicitur in primo exemplo. CLASSIS, vt *Classicum*. Florentius Wigorn. an. 1139. *S. Oswaldi reliquias, albis induti, tota sonante classe - - - extulimus.* Bulla Gregorii XI. pro Collegio Gregoriano Bononiensi a. 1372. ap. Ghirardaccum l. 23. Hist. Bononiens. Maceriae Insulae Barbarae t. 1. p. 133. CLASSVS, eadem notione, ex Gallico *Glas*. Codex MS. Monasterii noui Pictauensis. Statuta Synodalia Ecclesiae Biterrens. a. 1375. t. 4. Anecd. Marten. col. 363. V. *Clangorium*. (2) Pulsatio crepitaculi seu lignei instrumenti, quo pro campanis vtuntur Hebdomada sancta, Gall. *Cresselle*, Germ. *die grose Retsch.* Bernardi Ordo Cluniac. part. 1. c. 67. *Peracto, vt moris est, Mandato, classicum tangitur tabularum, et vespertina canitur laus, tribus ante altare cereis accensis.* (3) † Ius pulsandi *Classicum* pro mortuis, et tributum ex eo percipiendi. Ch. Matth. episc. Andegav. a. 1161. Ms.

CLASSICVS. (1) Auditor Scholasticus, quod forte Scholarum ordines in quos Scholastici distinguebantur, vt et hodie, *Classes* appellarentur. Ennodius Dict. 9. *Mihi classicus non ...retur imperiis, quicquid non impe... obsequio.* (2) CLASSICI, mi... qui in classibus militant seu nauibus armatis. De his est titulus in Cod. Iustin. et Theod. *Classiarii milites* ap. Lamprid. in Commodo Anton... et ap. Caesarem Civ. 3. 100. quam potuisset praetermitti.

CLASSIS. (1) Pro naui. Sampirus Astoricensis Episcopus in Ramiro III. Rege Hisp. *Anno V. regni sui C... Classes Ro. Normannorum cum Reg... suo nomine Gunderedo. ingressae sunt vrbes Galleciae, etc.* Paulinus ... bo ad Cytherium de Martiniani periculis v. 78. *Quae* (Scapha) *dehiscentem mari classem annatabat comi...nus.* (2) Corpus, collegium. Ita *classes vrbis Constantinopolitanae*, ... l. 21. Cod. Theod. de Diuers. Offic. (3) Pulsatio campanarum, Vide ... *Classicum*.

CLASSITARIVS. Ioan. de Ian... *Classitarius, id est proreta, qui ...impositur, et dicitur a classis.* ... Leg. *Classicarius*. V. in *Classicus*.

† CLASSIVM, pro *Classicum*, vel fal... tem eadem notione, pulsatio campanarum pro mortuis. Hist. Occit. t. 4. inter Probat. p. 6.

CLASSVS. (1) Pro *Classicum*, V. in hac voce. (2) † Locus, forte pro *Plassus*. V. *Plassa* 1. Ch. a. 1297 ap. Lam. in Delic. erud. inter not... ad Hodoepor. Charit. part. 1. p. 11... *Vsque ad locum siue classum, vbi fu... domus Sobiliae.* Et p. 120. *A ... seu classo donnae Sobillae.*

CLASTRVM, pro *Claustrum* mona...chorum, in Actis SS. Benedict. sec. 4. part. 1. p. 742.

† CLASVRA, forte aquaeductus, v... canalis. Consuet. Auxil. an. 130... art. 86. *Quando vero portae fiunt ... reficiuntur, vel fossata fiunt vel p...gantur, vel clasurae aliquae villae ... fontes curantur etc.*

CLATERIVM, V. *Claperius*.

CLATIRE, pro *Glatire*, Vide *Baulare*.

ıva. (1) Pondus quoddam apud nglos minus petra. Affine videtur ... Clove, de qua sic Skinner. in tymol. Anglic Clove pondus quoddam casei octo libris constans. Rymer, .5. p. 249. In Comitatu Sommers. ... uno sacco (lanae) sex petris et ... clauis - - - In Comit. Sutk. ... saccis, et 23. clauis lanae, nec non de duobus saccis et 5. clauis lanae ... (2) † Pro clauis. Ch. Mſ. a. 368.

...AVACA. Gloſſ. MS. Regium. Cod. ...13. Clauáca, burca. Gloſſ. Iſid. ...abet Cloaca, burca.

...CLAVACIVM, CLAVIAGIVM, quod carceris cuſtodi ab incarcerato ...aeſtatur, a clauis, i. q Carceragium, Germ. Schließgeld. Libert. Fi...iaci a. 1318. t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 568. V Claviculariius.

...AVAGVERA, V. in Clauſura 1.

...AVARE. (1) Clauis affigere, Gall. Clouer, Hiſp. Clavar. Acta SS. Maii t. 7. p. 832. de S. Humilitate Abb. Amore et non flagello in corde ...ſixiſti et bene clauaſti. Et t. 2. Mart. p. 117. in Vita S. Franciſcae viduae Rom. Pedibus et manibus cruci clauuis. (2) † Clauos figere. Areſt. Parlam. a. 1304. Poterunt - - (clauos) in ſelis et baſtis ſuis ponere, clauare et riuare. V. Clauellare. Cum quis ex iure domum intrare aut ea exire prohibebatur, eam clauis claudere, quod clauare dicebant, in vſu olim fuit. Pact. Mſ. inter Aymer. de Narb. et abbat. de Quadrag. an. 1317. V. Barreillare. (3) † Claue occludere, obſerare, Ital. Chiauare. Stat. Montis-reg. p. 31.

...LAVARIA, munus clauarii, locus vbi Clauarius reponebat omnia ad Camerium ſpectantia. Diſtrictus etiam in Occitania praeſertim, vbi Seneſcalliae in Vicarias, Vicariae diuidebantur in Clauarias. In his Clauarii colligebant redditus domanii regii de quibus rationem reddebant ... Seneſcallo, vel totius Seneſcalliae Receptori, vt videre eſt in pluribus computis in Camera Comput. Pariſ. aſſeruatis. V. Clauarius. † Hoc etiam nomine regeſta, in quibus deſcriptae erant eiusmodi exactiones et tributa, ſimul et eorumdem rationes paſſim appellantur, in Chartis Prouincialibus. Hinc CLAVARIAE IVS, vectigal quod pro mercibus in regeſta in ſcribendis penſitabatur, i. q. Cartularium 2. Lit. a. 1383. t. 4. Ordin. reg. Fr. p. 240.

CLAVARIVS. Ital. Chiavio et Chiaivolo, cui claues fiſci communis commiſſae ſunt: Clavaire apud Prouinciales, in aliquot Statutis Regis Caroli VII. an. 1445. et Ludouici XII. an. 1508. Statuta Arelat. MSS. art. 72. Statuimus quod clauarii (recipiant) condempnationes et ſatisfaciant creditoribus communis. Conſtitutio anni circiter 1352. pro Clauariis eiusdem Ciuitatis: Clauarii qui a clauibus iuſte exhigende et conſeruande fiſcalis pecunie, etc. Charta ann. 1345. Item quod Poteſtas teneatur facere eligi in conſilio vnum clauarium bonum et idoneum, - - - qui in- ret ſaluare et cuſtodire totum illum quod ad manus ſuas peruenerit de rebus Communis, tam in denariis, quam aliis rebus, et quod non expenderet - - - aliquid ſine licentia Poteſtatis et conſilii. Ad Clauarios etiam pertinebat Chartarum communium cuſtodia. Stat. Maſſil. l. 1. c. 15. Id quoque adnotat Auctor Hiſtoriae Dalphin. t. 1. p. 117. Cuſtodes regeſtorum Camerae computorum quibusdam in locis appellatos fuiſſe Clauarios. Propter hanc Chartarum cuſtodiam Clauarii Notariis non ſemel adiunguntur. In iuramento iudicis Curiae Ebredun. promittit iudex ſe procuraturum, quod Notarius Curiae omnia ſcribat et Clauarius ſimiliter. Sic in Statutis Arelat. art. 21. Subclauarius et Notarius Curie coniunguntur, et ipſe Subclavarius vel Notarius eos ſcribere iubentur, qui poſt campanae pulſationem errantes inuenirentur. Iisdem Subclauario et Notario non ſemel praemittitur Syndicus in Ordinatione Conſilii eiusdem vrbis a. 1392. Verum licet Notariis plerumque adiunguntur Clauarii, Notariorum tamen vices agere prohibentur in proceſſibus criminalibus, vt habet conſtitutio anni circiter 1352. cuius interdicti

dicti ratio est, *vt omnis fraudis et suspicionis subditis tollatur* (occasio) *et qui partem pro officio curie in ipsis inquisitionibus videtur debere facere processus inquisitionis ipsius non appareat ordinator. Contra autem facientes ipso facto priuationis officiorum suorum cum fame macula et penam XXV. librarum incursuros se cognoscant.* Annui erant Clauarii et interdum saltem plures in vna vrbe. Massiliae tres fuisse discimus ex Statutis eiusdem vrbis lib. 1. cap. 69. §. 9. vbi vnicuique eorum *Salarium* assignatur *XX. librarum Reg. Coron.* Clauariorum quoque fuit *omnes libras, et alia pondera Numeraliorum, Speciatorum, et Merceriorum quater in anno recognoscere*, vt legimus in Statutis Arelat. art. 74. et *subclauarium eligere qui subclauarius teneatur reddere rationem Clauariis singulis septimanis in Scriptis de habitis expensis*, ibid. art. 72. His addam quod ait eruditus Auctor Historiae Dalphinalis to. 1. pag. 117. In quibusdam, inquit, locis Custodes clauium vrbis dicti sunt *Clauarii*: quod vt probet, adducit locum ordinationis anni 1274. to. 1. p. 127. col. 1. *Ecclesia de Romanis: sacrista seu Clauerius habeat custodiam clauium portarum villae de Romanis.* At vereor ne *Clauerius* hic idem sit qui Thesaurarius Ecclesiae de Romanis, ac proinde ne sacrista sic dictus sit, non quod claues vrbis sed quod Claues thesauri penes se haberet. Vt vt est certius obseruat laudatus Historiographus pag. primum citata Clauarii nomen in veteribus Instrumentis saepius inditum fuisse peculiaribus Coactoribus, qui non raro Castellanis adiunguntur et Cellerariis, ceterisque praediorum aliarumque rerum administratoribus, vnde merito conficit, horumce omnium ministrorum munera magnam inter se necessitudinem habuisse. Statuta Dalphin. fol. 79. *Quantes fois que ung Clavaire, Greffier, Fermier, et autre Crediteur, voudra faire compellir ung ou plusieurs debiteurs, etc.* Haec Cl. Scriptor, quibus subiicienda sunt, quae hac de re suppeditant statuta Arelatens. art. 80. [illegible] de redditibus castri Aurillae. Consti- tutis primum iis, quae Castell[illegible] spectant, de Clauariis mox subiu[illegible] gitur: *Omnium praediorum Clau[illegible] qui eligentur in Festo Pasche sol[illegible] medietatem infra octo dies ex qu[illegible] rint in Clauaria, et Clauarii qui [illegible] gentur in festo sancti Michaelis [illegible] nant aliam medietatem vsque ad X[illegible] dies post festum sancti Michaelis.* Litterae Caroli Regis Ierusalem et Siciliae an. 1290. e MS. D. Brunet fol. 76. v. *Et si Clauarios Baiulos [illegible] Pedagiarios ac Gabellarios et ceter[illegible] Collectores pecunie ydoneos in Comit[illegible] tibus Prouincie et Forcalquerii [illegible] facere ordinauerimus, qui sub [illegible] nostros exactionibus indebitis non [illegible] lestent, etc.* Ibid. fol. 77. v. *Item quod nullus* (sic) *creantur Clauarii, Pedagiarii, Gabellarii aut Baiuli [illegible] pecunias curie receperint, nisi fuer[illegible] ydonei et soluendo ad Senescalli [illegible] trium eiusque consilii, etc.*

(2) Qui clauas affigit. Vet. Gl. [illegible] Gr. Lat. ἡλοκόπος, *clauarius*, [illegible] κοπῶ, *clauo*.

† CLAVASONA, clauorum copia [illegible] Hisp. *Clauazon.* Ch. a. 1384. e Ta[illegible] bul. Massil. V. *Clauatura.*

CLAVATIO, clauorum affixio, apud Menotum Serm. Quadrag. fol. 22[illegible] recto col. 1.

CLAVATVM, (1) Vestigium, ab im- pressis calceorum clauis dictum, v[illegible] coniectat Macer in Hierolexico. [illegible] sius Serm. 3. *Multi iam praec[illegible] runt viam; virgi[illegible] delicatae, et [illegible] vestigio sequentes Patrem: seque[illegible] uata eorum.* (2) † Lana, vt vide- tur. Stat. Taurin. a. 1360. cap. 3[illegible] *Quaelibet persona faciens seu fieri [illegible] ciens pannos in Taurino - - [illegible] debeat seu videri facere telas [illegible] uatum, de quibus fiunt ipsi pann[illegible]*

CLAVATVRA. (1) Clauorum [illegible] pages. Guillielmus Armoricus in Phi- lippo August. an. 1202. *Erec[illegible] duas turres ligneas, cratibus hinc [illegible] de consutis, et indissolubili clauatura munitas.* Non absimili prorsus [illegible] tione pro sera seu clauis vel ferr[illegible] quo arca munitur clauditurue [illegible] tur in processu de Vita S. Yuon[illegible]

Ca

Cum D. Yuo Presbyterum et quemdam Gaufredum misisset ad capiendum de frumento pro suo hospitio et pauperibus, inuenerunt clauaturam arcae amotam et in ea valde modicum de frumento. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 274. *Pro vna clauatura posita in Camera Thesaurariae, scilicet, cum clauis, et vna alia Clauatura in catarasto, taren. VII.* (2) Ornamentum *ex clauis* vel limbus veli. Charta donationis Ecclesiae Cornutianensis apud Ioan. Suaresium: *Vela auroclaua clauatura quadra duo, vela linea auroclaua paragaudata clauatura rotunda duo, vela linea paragaudata Persica clauatura coccomelia prasina 2. vela linea paragaudata Persica clauatura leucorodina duo.* † Clauos in vestibus Carpentarius cum viris doctis interpretatur de bullis illis, quae veluti clauorum capita, vestibus assuebantur. V. *Bugulus.*

CLAVATVS, clauis affixus, munitus. Festo, *Clauata dicuntur aut vestimenta clauis intertexta, aut calciamenta clauis confixa. Tunica clauata*, in Litteris Aureliani apud Vopiscum; *Mantilia clauata*, apud Lampridium in Alexandro cap. 37. *Clauatae caligae*, apud Gregorium M. lib. 4. Dialog. vbi de S. Aequitio, et in Regula Magistri cap. 81. In Statutis Andegav. ann. 1423. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 527. prohibetur *Personis Ecclesiasticis potissime religiosis, ne zonas auro cum clauis clauatas deferre praesumant.* V. *Auroclauus*, et Menardum in Concord. Regul. p. 921. CLAVATI CINERES, V. *in Cinis.*

† CLAVDARE, claudicare, in Glossar. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657. V. *Claudire.*

CLAVDASTER, Αερνησιχωλος, in Gloss. Graec. Lat. qui negat se claudum esse, ab ἄρνησις, negatio, et χωλὸς, claudus.

† CLAVDECATIO, vulnus, quo quis claudus vel mutilus efficitur. Ch. an. 1303. ap. Ludewig. t. 12. Reliq. pag. 379. V. *Claustare.*

CLAVDIANISTAE, secta Donatistarum a Claudio auctore. Pseudosynodum habuerunt in cauerna Susis. Augustin. in Psalm. 36.

† CLAVDICANVS, *che spesso copeg̃a.* Glossar. Lat. Ital. Ms. V. *Claudicarius.*

CLAVDICARIA, *nauis sonora.* Papias MS. Iohannes de Ianua: *Claudicaria, nauis oneraria vel sonora.*

CLAVDICARIVS, *qui cito claudicat, vel saepe*: Vgutioni et Iohanni de Ianua.

CLAVDICIVM, V. *Clausum.*

CLAVDICVM, V. ibidem.

† CLAVDIFICARE, inflectere, curuare. Acta SS. to. 1. Aug p. 240. *Digitum hunc meum, si valet, claudificet.*

CLAVDIRE, claudicare. Infra, *Claudicat, claudit*, in Gloss. MS. Reg. Cod. 1013. Gloss. Isid. *Claudire, Claudicare:* pro quo veteres dixere, *Claudo, claudio, et claudeo.* Caecilius apud Priscianum. *An vbi vos sitis, ibi consilium claudeat?* Onomast. vetus: *Claudeo*, χωλεύω. V. Iuretum ad Symmach. lib. 1. Epist. 27. et Scaligerum ad Ausonium.

† CLAVDVRA, septum, ambitus. Lit. a. 1394. t. 8. Ordinat. reg. Fr. p. 440. *Citra clauduram castri.* V. *Clausura.*

† CLAVDVS, ab Ital. *Chiodo*, clauus. Stat. Vallis Serian. rubr. 168. V. *Clodus.*

CLAVELLARE, *clauellis* seu clauis affigere. Libertates MS. Briuatis veteris an. 1277. CLAVETARE, ap. Guid. de Vigeuano Ms.

CLAVELLVS. (1) Clauus. Hist. Dalphin. t. 2. p. 325. col. 2. ex Computo anni 1336. Marcell. Empir. c. 33. *Clauellis apponere.* † CLAVELLVS PATACALIS, pataco emtus, in Probat. t. 3. Hist. Nem. p. 150. † CLAVELLVS DE GIROFLES, caryophyllum, ibid. tom. 4. pag. 45. German. Nägelein, Nelken. (2) Clauulus, ornamentum vestium. Testamentum Riculfi Episcopi Helenensis an. 915. V. *Clauatus.*

† CLAVELVS, a Gall. *Clauelé*, pusulis infectus. Stat. monial. Xanton. Ms.

CLAVE-

CLAVENCHIA, frustum carnis vt videtur. An idem quod Gallicum *Eclanche*, veruecis femur? Testamentum anni 1375. apud Baluz. to. 2. Hist. Aruern. pag. 6. *Quilibet Religiosus et Presbyter qui fuerint praesentes in sepultura mea habeat, et habere debeat duos Turonenses argenti, et pro qualibet absolutione fieri consueta in talibus, quilibet dimidiam clauenchiam.* Ibidem: *Et cuilibet pauperi venienti ad eleemosynam sepultrae meae volo dari dimidiam Clauenchiam et vnam micham panis sufficientem, et alia necessaria, vt in talibus est fieri consuetum.* ✝ Est monetae minoris species. V. *Clenenchia.*

CLAVENGVS, armaturae genus, (✝ forte quo crura teguntur, Gall. *Cuissart.*) Radulfus Cadomensis in Gestis Tancredi tom. 3. Anecdot. Marten. col. 143. *Primo in congressu lancea viget, lancea perfodit, lancea deiicit, quae mox tanto sub onere fatiscens, vt penetrare peltas, pectora, Clauengos nequit integra.* Et col. 204. *Benedictus quoque infelix Archiepiscopus captus trahebatur, imposita humeris geminorum sarcina Clauengorum.*

✝ CLAVERARE, clauis affigere. Inuent. Ms. a. 1476. V. *Clauellare.*

✝ CLAVERIVM, a Gall. *Clauier*, armilla clauicularia. Constit. Carmelit. Ms. *Ne aliquis frater portet - - cordulas seu claueria de serico.*

CLAVERIVS, V. *Clauarius* 1.

CLAVESIGNATI, milites Romani Pontificis, sic dicti, quod in vexillis vestibusque claues Ecclesiae depictas gererent. Odericus Raynaldus ad an. 1228. num. 13. et seqq. V. *Clauiger.*

✝ CLAVETALI CINERES, iidem qui *Clauellati*, in Lit. an. 1400. to. 8. Ordinat. reg. Fr. pag. 379. V. in *Cinis.*

CLAVEVS, haerens ad instar claui. Vita B. Columbae Reatinae tom. 5. Maii p. 366. *Hac quidem sunt signa caritatis Dei, aurea quidem propter innocentiam virginitatis - - - clauea ob firmitatis affectum.*

CLAVIA, *borda*. Gloss. Isid. ... *Cloaca, byrca.* V. in hac voce.

CLAVIAGIVM, V. *Clauagium.*

CLAVICA, Ital. *Chiauica*, ... Falco Beneuentanus p. 303. ... *tus vero ille per clauicam quae ... Renati vocatur, ingrediens ...* *Clauaca* et *Clauiga.*

CLAVICARII, in Leg. 1. Cod. ... Excusat. artif. lib. 10. in Bas... *κλειδοποιοι*, clauium Confect... Schlösser. V *Cabidarii.*

CLAVICELLA, *ex auro*, f. dim... tiuum *clauis.* Vide locum in *L... bitta.*

✝ CLAVICVLARIS, qui clauam ... tat, *bedellus.* Ch. in Necrolog... Mart. Lemouic. V. *Claustrensis.*

CLAVICVLARIVS. (1) *Qui ... facit vel portat.* Ioanni de ... Gloss. Lat. Gall. *Clauicularius* ... *celier, ou celui qui fait les ...* Κλειδοποιὸς, Nilo Mon. l. 2. Ep... 217. Stephanius Eddius in Vita Wilfridi cap. 59. *Gazophyla... clauiculario aperire praecepit.* S... S. Isidori de S. Petro Apostolo ... Murator. to. 2. col. 166. ... *Iohannis virginitatis generatio ... corrupta est, qui eligitur primus ... inmerito, quia Apostolorum Princ... est, Confessor Filii Dei, primus ... scipulus, Pastor humani generis ... clesiae Clauicularius regni, ... Domini atque negator, etc.* V. *C... ger.* (2) Carceris Custos, cui ... ceris claues commissae sunt, κλει... φύλαξ et κλειδοῦχος in Synaxar... ad 25. Ianuar. in SS. Anania et ... tro. Iulius Firmicus lib. 3. Mat... cap. 6. *Seu clauicularii, vel c... rum custodes etc.*

CLAVICYMBALVM, instrumentum musicum, Gall. *Clauecin*, Ital. *G... uecembalo.* Scaliger lib. 1. Poet... cap. 48.

✝ CLAVIFEX, clauorum faber. Comput. Ms. fabr. S. Petri In... V. *Claustrerius.*

CLAVIGA, CLAVICA, (✝ exclu... qua aquae concluduntur, moles ... pidea, Ital. *Chiaue*, Gall. *Clef*, Ge... Schleuse.) Ch. an. 1258. apud ... trum Mariam Campum in reg... part. 2. Hist. Eccles. Placenti...

num. 98. *Volentes terminare et diuidere lectum seu fundum ciui Templariorum a molendino ipsorum vsque ad clauigam Communis de Canalibus etc.* Et num. 11. *Clauiçam etiam aquae, quam vobis concessit.* Ius Vincent. lib. 1. *Stratae, aquaeductus, clauicae, fossata, etc.* Statuta Veronensia lib. 5. cap. 1. *De et super clauicis. nis siue stratis.* V. *Clauica.*

CLAVIGER. (1) S. Petrus, cui Ecclesiae claues commisit Christus. Domnizo lib. 1. de Vita Mathildis cap. 1.

Clauigeri Petri norman sancti quoque cleri
Semper amauerunt.

Apud Cummianum Hibernum de Controuersia Paschali dicitur *S. Petrus clauicularis.* V. *Clauicularius.* (2) Idem etiam qui *Archiclauis*, Ecclesiae Thesaurarius: dignitas Ecclesiastica. Chartam Tabularii Burgulicnsis a. 975. subscribit apud Beslium p. 292. *Sauaricus B. Hilarii Clauiger.* Monasticon Anglic. t. 1. p. 184.

Alter Willelmus Wallingford clauigeratus.

id est, officio *Clauigeri* functus. Addc Histor. Abbatiae Condomensis pag. 505. Formulare Anglic. Thomae Madox p. 132. (3) In Charta an. 1335. apud Schefferum ad Chronicon Vpsal. pag. 160. idem qui *Custos: Haluardus clauiger siue custos Ecclesiae Vpsalensis etc.* (4) Fori Oscae Iacob. I. Regis Aragon. anno 1247. fol. 3. *Omnis villa in qua Rex habet clauigerum, est sedes, etc.* Ottoboni scribae Annal. Genuensis ad an. 1189. *Isti consules habuerunt octo clauigeros.* An Thesaurarii? (5) CLAVIGERI, appellantur Richardo de S. Germano in Chron. an. 1229. qui a parte Gregorii PP. contra Fridericum II. Imp. stabant, quod effictae essent Claues in Pontificiis vexillis. (6) † Qui cellae vinariae praeest, idem qui *Buticularius.* Arest. an. 1395. Vide *Clauigerius* 2.

CLAVIGERATVS, V. *Clauiger* 2.

CLAVIGERICVS, S. Petri epitheton, in Ch. Ms. a. 24. regni Lothar. V. *Clauiger* 1.

CLAVIGERIVS. (1) Charta fundationis Hospitalis Montisbrasonis in Foresio: *Insuper praecipimus omnibus Vicariis et clauigeriis nostris etc.* V. *Clauarius.* (2) Qui curam habet cellae vinariae. Vet. Ceremoniale MS. B. M. Deauratae Tolos. *Interim vitrisque praeparatis a Refectorario et vino a clauigerio, fiet sicut de mane fuit factum in cena.* Vide *Clauiger* 6.

† CLAVILE, organi musici pinnae, Gall. *Clauier.* Comput. Ms. fabricae S. Petri Insul. *Pro reparando parua organa ecclesiae, et in eis faciendo nouum clauile.*

† CLAVINA, vestis vilioris species. Collect. exemplar. ex Cod. Sorbon. 295. *Quod vnam vilem clauinam dederat ei ad induendum.*

CLAVIPOTENS FRATER. Ita nuncupatur Gerohus Presbyter a Rabano Mauro Carm. 16. quod bibliothecae Fuldenses, vtpote illius custos, *claues* penes se haberet.

CLAVIS. (1) CLAVES S. PETRI, quibus scilicet illius et Confessio, seu sepulcrum claudebatur. Poeta Saxonicus lib. 3. de Gestis Caroli Magni an. 796.

Confestim claues, quibus et confessio sancti
Conseruata Petri vexillaque miserat vrbis
Romuleae Carolo, pariterque decentia dona.

Adde Eginhardi Annales eod. ann. Vigilius PP. in Encyclica: *Sed et super claues S. Petri apostoli praestitissent corporale Iuramentum.* CLAVES REMITTERE, in signum diuortii, et renunciantis curam familiae. S. Ambrosius Epist. 47. ad Syagrium: *Quo mulier offensa, claues remisit, domum reuertit.* Apud Gallos solent viduae claues et cingulum supra mariti defuncti corpus proiicere in signum quod bonorum communioni nuntium dant, ne debitis exsoluendis teneantur, de quo more agunt consuetudines municipales, Meldenses art. 52. 53. Lotharingicae tit. 2. art. 3. Malinensis art. 8. Meledunensis art. 187. Caluimontensis art. 7. Victriacensis art. 91. Laudunensis

nensis art. 16. Catalaunensis art. 30. Ducatus Burgund. art. 41. etc. Vide Paschalium lib. 4. Disquisit. Francic. cap. 10. † CLAVI CANDENTI, quam *ecclesiasticam* vocabant, veneficae secundo deprehensae signabantur in pectore, fronte atque inter scapulas, ex Leg. Steph. reg. Hung. t. 1. Sept. p. 530. † CLAVIS SEPVLTVRA, superstitionis species, cuius meminit Petr. Subesti de cultu vineae Dom. part. 3. cap. 4. (2) CLAVES ECCLESIAE, potestas et Iurisdictio Ecclesiae: ex illo Christi ad Petrum. Matth. 16. *Tibi dabo claues regni coelorum, etc.* CLAVIS S. HVBERTI. Vide Ioannem Robertum in Hist. S. Huberti p. 251. CLAVIS ANNONAE, horreorum praefectura vel custodia. Charta fundationis Abbatiae Brolii Grollandi inter Instr. to. 2. nouae Gall. Christ. col. 421. (3) Locus clausus, vt Eccardus interpretatur. Lex. Salic. tit. 9. art. 2. *Si quis vnam apem hoc est, vno vascello furauerit de sub tecto et sub claue, etc.* CLAVIS in concamerationibus, quae eas concludit, quam *fibulam* vocat Philander ad lib. 1. Vegetii cap. 6. Geruasius Dorobernensis in Descriptione Ecclesiae Centauriensis: *Hic vero nullo interstitio cruces a choro diuisae in vnam clauem, quae in medio fornicis magnae consistit, quae quatuor pilariis innititur conuenire videntur.* V. *Ciborium.* (5) CLAVIS in musica, V. *Notae Musicae.* (5) CLAVIS in computis ecclesiasticis, est *numerus variabilis datus anno ad inueniendum principia quinque mobilium festiuitatum, scilicet septuagesimae, quadragesimae, Paschatis, Rogationum et Pentecostes: et ideo sunt quinque Claues, et quaelibet praedictorum festorum habet 30. dies in quibus semper celebrantur - - et dicitur Clauis per similitudinem: quia sicut per Claues ostia reserantur, ita per talem numerum principia dictarum festiuitatum nobis denotantur, etc.* Durandus l. 8. Rational. c. 12. In Kalendario S. Victoris Parisiensis: 7. *Idus Ianuar. locus Clauium 5. Kal. Febr. Claues Rogationum 3. Kal. Mart. Claues Pentecostes.* V. Honorium Augustod. lib. 2. de Imag. mundi c. 101. (7) CLAVES, lamellae, quibus canes bini aut terni copulantur, non soluendi nisi in ipsa venatione. (*) Scand. Klaf... V. Glossar. Suio-Goth. Clarissi... re h. v.) Leges Iacobi II. Reg. Maioric. inter Acta SS. Iunii to. ... pag. XXV. *Et quia euitare non ... lemus quin venando et alias cum praedicto venatore conuersemur; et claues et alia quae ad venationem pertinent* (tractemus.) (8) *Manica temonis* ... vet. Gloss. San-German. MS. n. 501. (9) CLAVIS pro CLAVVS. Vita S. Lupercii apud Bosquetum: *Iussit Praeses maganam fieri, et acutis eum clauauit clauibus, etc.* (10) † Ch. Laur. episc. Wratislav. a. 1225. inter Probat. t. 1. Annal. Praemonstr. p. 482. *Hanc chartam claue sigilli nostri roboratam eidem contuli.* Vbi aliae chartae praeferunt *munimine.* (11) † CLAVIS *vel* CLAVVS, *vestis purpurata, blandella* (bandella) Gloss. vet. Cod. reg. 7613.

CLAVITATA ARBOR, clauis notata, V. *Arbor* 1.

CLAVODIVM, pretiosa quaeuis Ecclesiarum vasa et ornamenta. Vitae Patriarcharum Aquileiensium in Anecd. Muratorii to. 3. p. 46.

CLAVOSVM, *inaequale.* Gloss. Isid. Rectius La Cerda: *Cliuosum, inaequale.*

CLAVSA. (1) Idem quod *Clusa*, et *Clusura.* Chron. Marcianense lib. 2. cap. 3. (2) Idem quod *Clausura, Cloture.* In capitulis Caroli Magni lib. 5. cap. 148. (3) Locus seu aedes, in qua inclusi Monachi degebant. Vita S. Gamelberti cap. 2. n. 14. *Ad fenestram clausae in qua latebat.* (4) Excerptum, locus ex libro aliquo, Gallis *Clause.* Hugo Rotomag. Archiep. in Praefat. ad lib. 1. contra Haereticos: *Proinde placuit tibi super haeresibus insurgentibus nos aliqua scribere, quod et suscepimus tuae iussionis auctoritate sed succincto opere, sed breui charactere. Trahatur itaque ex arcto commune clausa latissima, sumantur ex vase modico fercula copiosa, more catholico,* in

a S. Spiritu. Ioan. Sarisber. Epist. 58. *Et hic mihi videtur esse duarum exceptio clausarum.* (5) † Agger quo aquae concluduntur, German. Schleuse. Murat. tom. 17. Script. p. 587.

CLAVSAGIVM, locus sepibus cinctus et clausus; simul et obligatio, qua tenentur subditi hunc claudere. Reg. S. Iusti Cam. Comput. Paris. V. *Clausaria.*

CLAVSARIA, modus agri sepibus septus, clausus, Andegauensibus *Closerie. Clausaria vinearum*, in Charta Philippi Augusti a. 1203. in eius regest. Herouuallian. fol. 82.

CLAVSARIVS. (1) *Vinearum Monasterii*, in Necrologio Victorino Paris. 5. Kal. Sept. qui Clausariis praeerat *seruiens*. Occurrit eodem sensu in Tabulario, S. Vincentii Cenoman. V. *Closarius.* † CLAVSERIVS, in Ch. a. 1202. inter Instr. c. 7. Gall. Christ. p. 227. (2) Inclusus, monachus qui in cella clausa habitat, Germ. Clausner. Vita S. Deicoli Abb. Lutrensis n. 43. (3) In Epist. Widonis Comit. Matiscon. a. 1078. to. 6. Spicileg. Acheriani, idem est quod *clausum*, siue septum, Gallis *Closier. Praeterea donaui ad memoriam et Ecclesiam sanctorum Apostolorum omnia quae infra sunt annotata, id est, has villas, Blondeus, et omnes clusos et clausarios, siluas, etc.*

CLAVSATA, idem quod *Clausum*, locus sepibus vel muris clausus. Associatio Ducis Britaniae cum Monachis Kemperlegensibus e Chartulario eiusdem Coenobii: *Nec possumus impedire, quin ipsi Religiosi adducant aquam ad suum molendinum situm in Clausata Abbatiae de Kemperlé.*

CLAVSATGA, vt *Clausata.* Charta Goscelini de Bogno pro S. Iuniano apud Stephanot. to. 3. Antiquit. Pictav. MSS. pag. 696. *Dat B. Iuniano duas borderias terre - - et medietatem clausatge de vineis.*

CLAVSELLVS, locus clausus, septus. Bona S. Germani Autissiod. a. 864. apud Acherium to. 2. Spicil. pag. 588.

† CLAVSETVM, diminut. a *clausum*, locus vel ager clausus. Inuent. MS. a. 1476.

CLAVSIM, secreto, clam, Gall. *a huis clos.* Acta SS. Maii tom. 4. p. 439.

CLAVSIO. (1) Locus muris clausus. Limborch. Inquisit. Tolos. pag. 81. (2) CLAVSIO, VEL CLOYSIO, ipsa actio qua ager muris vel sepibus clauditur. Charta Thoissiacensis an. 1404. *Ius claudendi debet sex solidos pro cloysione sui prati cum clausione suae terrae.* (3) † Obturamentum. Lit. a. 1388. t. 8. Ordinat. reg. Fr. p. 284.

† CLAVSIS, hara cunicularia, vbi cuniculi nutriuntur. Pact. MS. an. 1283.

CLAVSIVA, clausum. Charta Eugili Abb. Flauiniac. pro Fundatione Corbiniaci an. 864. inter Instr. t. 4. nouae Gall. Christ. col. 58.

CLAVSOLA, V. *Clausula.*

CLAVSOR, qui obsidione *claudit* seu cingit vrbem, Gall. *Assigeant.* Radulphus Cadom. in Gestis Tancredi t. 3. Anecd. Marten. col. 202.

CLAVSORIVS VINEARVM, idem qui *Clausarius.* Mabillon. Analect. t. 3. p. 37.

CLAVSTRA, V. post *Claustrum.*

CLAVSTRALIS. MVRVS CLAVSTRALIS, quo praedium clauditur vel cingitur. Madox formulare Anglic. pag. 139. † CLAVSTRALES OBEDIENTIAE, quarum officia intra claustrum exercentur, forensibus oppositae. Stat. eccl. Traiect. a. 1088. in Batav. S. pag. 136. CLAVSTRALIS FABER, V. *Claustrarius.* CLAVSTRALES, monachi, qui intra *claustra* Monasterii recluduntur ac degunt. Ioann. de Ianua: *Claustralis, monachus vel monacha stans in claustro.* Ordericus Vitalis in Praefat. lib. 1. *Quia claustralis coenobita ex proprio voto cogor irrefragabiliter ferre monachilem obseruantiam.*

CLAVSTRARE, monachum, vel sanctimonialem facere, vel in Monasterium relegare. Summula Raimundi Ordinis Praedicat. *Claustrare poteris,*

ris, licet ad vltera negat. Vtitur semel alibi.

CLAVSTRARIVS. (1) *Artifex claustrarius*, Germ. Schlösser, apud Lamprid. in Heliogab. Laur. in Amalthea *Claustrarius, qui seras et cetera ad claudendum facit. Faber claustrensis, claustralis.* (2 Apparitor, i. q. *Bedellus*, quod intra *claustrum* seruiat, sic dictus. Stat. eccles. S. Dion. Leod. a. 1330. to. 2 Monum sacr. antiq. p. 446. V. *Clauicularis.*

CLAVSTRELLVM, *paruum claustrum*, Iohanni de Ianua Bernerus Abb. in Translatione S. Hunegundis, inter Acta SS. Benedict. Sec. 5. p. 225.

CLAVSTRENSES. (1) Moniales, quae in *Claustro* seu monasterio educatae sunt, vocat Andreas Monachus Fonteuraldensis de morte B. Roberti de Arbresello, hisque opponit Laicas. (2) CLAVSTRENSIS FABER, V. in *Claustrarius.*

CLAVSTRETYRA PRIORISSA, eadem quae *Claustralis*, in Necrologio Partheon
onis S. Petri de Casis.

CLAVSTRVM. (1) Breuiloqu. *Claustrum dicitur inhabitatio Religiosorum, vel domus includens Monachas et Moniales sub certa regula viuentes.* Concil. Biterrens. an. 1233. c. 17. *Claustrum quoque diligenter obseruetur, et claudatur, vt re et nomine Claustrum valeat appellari.* Conc. Foroiuliense an. 791. c. 12. *Vt Monasteria puellarum, quae sub disciplina regulae degunt, obstructius munitis claustris, nulla pateant, nisi forte summa compellente necessitate, aditu virorum. Claustra Monasteriorum*, in Concilio Turonens. III. can 22. 29. Adde Capitul. 3. Caroli Magni an. 789. cap. 3. Capitulare 1. anni 802. cap. 18. 20. Capitulare 2. cap. 5. Capitulare 1. eiusd. Imp. incerti anni cap. 35. etc. CLAVSTRA, feminini generis. Chrodegangus Edit. Labbei cap. 3. etc. Ita alibi non semel. CLAVSTRA MONACHORVM, in Capitulis Caroli Magni lib. 5. cap. 148. in Capitul. Caroli Calui tit. 32. §. 9. apud Honorium Augustod. lib. 1. cap. 148. 149. etc.

Vide Gazaeum ad Cassinum. c[…]
STRA CANONICORVM, in […]
tulari 5. ann. 819. cap. Capi[…]
roli M. lib. 1. cap. 95. lib. 4[…]
50. in Capitul. Caroli Calui […]
c. 53. tit. 32. c. 9. in Regul[…]
nicorum cap. 144. in Synodo […]
gonensi a. 876. can. 8. in Prae[…]
Ludouici Pii pro Ecclesia I[…]
apud Miraeum in Cod. D[…]
gic. pag. 7. etc CLAVSTRA […]
RICORVM, id est Canonicoru[…]
Epistola Ledradi Archiepiscopi […]
dunens. ad Carol. Magn. apud […]
radin. lib. 2 Hist. Lugd. cap[…]
In Concilio Meldensi an. 845 […]
53. in Capit. Caroli Calui tit. […]
53. etc. Capit. Caroli Calui […]
cap. 9. *Vt Episcopi in ciuitat[…]*
suis proximum Ecclesiae claustr[…]
stituant in quo ipsi cum clero s[…]
canonicam regulam Deo m[…]
Sacerdotes suos ad hoc co[…]
vt Ecclesias non relinquant, et […]
habitare praesumant. Id ipsum […]
tuitur in Synodo Rom. sub E[…]
nio II. cap. 7. CLAVSTR[…]
nasterium ipsum, Germanis K[…]
in Actis Murensis Monasterii […]
pag. 17. *Discessit hinc et red[…]*
suum claustrum Pag. 35. *M[…]*
rum monasteriorum et claustr[…]
Pag. 37. *Claustra regularis.* C[…]
positio inter Patriarcham Const[…]
nop. et Francos, in Gestis Innoc[…]
tii III. PP. p. 106. *Claustra […]*
omnia tam intra ciuitatem, quam […]
tra libera erunt Ecclesiae, etc. † CL[…]
STRVM REGVLARE, ea […]
claustri, quae ecclesiae a[…]
† CLAVSTRI DOMVS, apud […]
uinciales domus rectoris pa[…]
Ch. Ms. a. 1442. (2) CLAVST[…]
SACRORVM, gazophilacium e[…]
mosynarium. Prudentius de P[…]
steph. Hymno in honorem S. Lau[…]
tii: *Claustris sacrorum praeerat.*
CLAVSTRA MONTIVM, quae […]
censioribus *clusae, Clusurae*, et C[…]
surae dicuntur, Germ. Klause. C[…]
stra Pyrenaeorum, apud Oro[…]
cap. 40. quae *Puertos* seu *portus* […]
pellant Hisp Gunther. l. 4. Ligur[…]

Difficilesque vias, et tristia c[…]
stra sequentes.

CL[…]

CLAVSTRA ITALIAE, apud Warnefrid. lib. 5. de Gestis Longobard. cap. 2. Senator lib. 7. Epist. 4. *Rhetiae namque munimina sunt Italiae et Claustra Prouinciae.* (4) CLAVSTRA CARCERIS in lib. 2. 3. Cod. Th. de Custod. reor. *Claustra carceralia* l. 23. eod. Cod. de Poenis. (5) CLAVSTRVM, Piscaria clausa ex lapidibus lignisue constructa. Acta S. Euflami MS. V. *Clauura.* (6) CLAVSTRVM CORDIALE, cordis intimum metaphorico sensu. Charta Edwardi III. an. 1373. apud Rymer. tom. 7. p. 16. col. 1. (7) † Pro *clausum*, locus aut ager sepibus et muris clausus. Ch. Ms. an. 1366. (8) † Pro *Claustralis*, in claustro degens. Acta SS. tom. 1. Aug. p. 661. *Virginum seu claustrorum.*

CLAVSTRVRA, idem quod *Claustura.* Passio S. Thomae Cantuar. tom. 3. Anecd. Martcn. col. 1744.

CLAVSTVRA, ex Gallico, *Closture*, septum, inclusio. Will. Thorn. in Chron. an. 1363. *Pro fossatura et claustura ciuitatis.* *Claustura muri* in Charta Willelmi Abbatis de Coiken an. 1220. ex Archiuo S. Michaelis in Periculo Maris. Litterae A. Episc. Meldensis anno 1204. ex Tabulario Calensi pag. 81. Vide *Clostura.*

CLAVSVLA. (1) Diomedi lib. 1. de Orat. et Victorino lib. 1. de Arte Grammat. *Est compositio verborum, plausibiles structurae exitu terminata.* Gloss. Lat. Gr. *Clausula*, Νόημα. Papias: *Clausula est in oratione breuis sententia.* Vide Quintilian. lib. 8. Instit. c. 5. Gregorius Magnus l. 1. Epist. 6. *Quod vero causae et nominis similitudinem faciendo per scripta vestra clausulas declamationesque formaris, certe, Frater carissime, simiam leonem vocas.* Adde Hieron. in Iob. cap. vlt. et Cyprian. de Singular. Cleric. CLAVSVLA DE NISI, dicitur ea, cui exceptiua haec particula *Nisi* adiungebatur. V. *Nisi.* CLAVSVLA CAPA, V. in *Capa.* (2) Paruum clausum, seu area septo clausa, apud Wilhelm. Thorn. Accipitur etiam pro *clausura*, vel angusto montium aditu, in Chronico Reicherspergensi pag. 262. et apud Baldricum Nouiom. lib. 3. cap. 70. (3) Cella in qua inclusi, seu Eremitae, morabantur, aliis *Inclusorium.* Chronicon Mariani Scoti ex Bibl. Vaticana num. 1058. de S. Paterno incluso: *Hic ambiens martyrium, pro nullo foris exiuit, sed in sua clausola combustus, per ignem transiuit in refrigerium.* Vsurpatur hac notione non semel ab Eckehardo de Casibus S. Gallii c. 4. 9. 10. (4) † Conditio, exceptio, in Necrol. eccles. Paris. Ms. V. *Clausus.*

CLAVSVM, et CLAVSVS. (1) Gallis *Clos*, locus aut ager sepibus vel muris septus aut clausus: seu vt loquitur lex 1. Cod. Theod. de Rei vindicat. *Spatium certum septis quibuslibet conclusum*: cuiusmodi *Arcifinales* agros vocant Siculus Flaccus, et Frontinus, quod videlicet a septo suo et spatio, seu finibus, finalem, id est vicinum arcerent. Testamentum Widradi Abbatis Flauiniacensis: *Totum illum clausum quem nos iussimus plantare, etc.* Infra: *Et illum clausum in ipso Ariaco, etc.* Vetus Charta apud Perardum in Burgundicis: *5. mansos cum clauso dominico.* V. *Closum.* CLAVDICVM, eadem notione, in Tabulario Maioris Monasterii. (2) † Pro *Claustrum*, in Hist. Eduardi III. reg. Angl. pag. 400.

CLAVSVRA. (1) CLAVSVRAE, Claustra montium, angusti aditus, aliis *Clusae*, Graecis recentioribus κλεισοῦραι, German. Clause. Lexic. graec. MS. Reg. Cod. 2062. ἐμβολὴ, εἴσοδος στενοτάτη. *Clauaguera*, in Chron. Petri IV. Regis Arag. lib. 3. cap. 4. Senator. l. 2. Epist. 5. *Praecepimus 60. militibus in Augustanis Clausuris iugiter constitutis annonas - - praestare etc.* (2) Septum in quo animalia custodiuntur, vel quo vineae prata, vel arua muniuntur. Brito in Vocab. *Septum, ambitus, clausura.* Bulla Celestini PP. ann. 1196. pro Monast. S. Ioan. Ambian. in Tabul. eiusd. Monast. *Clausuram piscium, quae vulgo dicitur exclusa.* In Legib. Alemann. tit. 84. *Clausuram*

ram in aqua facere. V. Legem Salicam tit. 8. §. 8. Legem Ripuar. tit. 82. Legem Burgund. tit. 23. §. 3. tit. 49. §. 2. Legem Baiuar. tit. 13. §. 3. Legem Longobard. lib. 1. tit. 29. §. 2. tit. 25. §. 45. lib. 2. tit. 36. §. 3. lib. 3. tit. 4. § 1. (3) Ager clausus sepibus, clausum. Chronicon Farfense apud Murator. t. 2. part. 2. col. 540. *Vnam clausuram excepto olineto dominico.* Col. 554. *Pro solidis XX. concessit in Senano clausuram vnam ad quartam.* (4) Praestatio quaedam, aut potius operarum praepitio ad clausuras construendas vel custodiendas. Recognitiones Alberibae in Regesto Probus fol. 67. *Ille debet esse liber et immunis a caualgata et a chauallagio et a palea et a clausuris.* CLAVSVRIA, apud Vghellum to. 8. p. 607. (5) † Id omne quod claudit, in Ch. Mss. an. 1265. *Licet abbati - - facere clausuram muri vel sepis.* V. *Claustura.*

CLAVSVS. (1) V. *Clausum.* (2) † Conditio, exceptio, in Ch. an. 1395. inter Probat. domus de Chaban. p. 73. V. *Clausula.*

† CLAVTRERIVS, clauorum faber vel mercator, Gall. *Cloutier.* Terrear. abbat. de Iugo Dei an. 1491. V. *Clauifex.*

CLAVVLARIS CVRSVS, Ammiano lib. 20. idem qui supra *Clabularis.*

CLAVVS LANAE. (1) Pondus quoddam, vel certa lanae quantitas. Litterae Edwardi III. Regis Angl. an. 1342. apud Rymer. to. 5. pag. 327. *Assignauerimus eidem Iohanni trecentos triginta et quatuor saccos et dimidium, et quatuor Clauos lanae de lanis nostris de Comitatu Essex - - - et Collectoribus costumarum nostrarum - - centum quatuor viginti saccos et dimidium, et quatuor claues lanae in portu illo carcare.* Charta Edwardi IV. pro Laurentio de Medicis ann. 1415. apud eumdem Rymer. t. 12. pag. 7. *Quorum omnium saccorum et clauorum lanarum praedictarum custumae et subsidia etc.* V. *Statua*, vbi vox *Clauus* accipitur pro duodecima *statuae* seu virgae longioris parte; quod nisi fallor, diuersae illius virgae partes *clauis* annotarentur.

(2) † CLAVI MILITVM, *a*[...] *menta militum*, in Glossar. vet. [...] reg. 7613. (3) † *Claui*, nou[...] loco, arborum truncis figeb[...] Murat. to. 1. Antiq. p. 517. V. [...] *bor* 1, (4) † Retis genus. Ch. [...] 1087. apud Baluz. Hist. Tutel. [...] 428. *Excepto quod clauos non* [...] *tent super molendinum ad capien*[...] *lucios.*

CLAWA, modus agri, apud Angl[...] Charta Edwardi III. Regis Angl. [...] Monastico Angl. to. 2, pag. [...] *Vnam Clawam terrae, cum omn*[...] *suis pertinentiis.* † Ager pa[...] clausus, qui *Clawiers* appellantur. [...] Ch. a. 1355. t. 2. Hist. Leod. p. 4[...] V. *Claua*

† CLAXENDIS, *lo ferro de caual*[...] in Gloss. Lat. Ital. Ms.

CLAXENDIX, classicum. Fridegod[...] in Vita sancti Wilfridii c. 25.

Claxendix tonuit comites Rex pr[...]
ptulus aurit.

Liber 2. de miraculis S. Berti[...] 3. de Turrili, seu campanario E[...] clesiae: *Cuius longitudo consistens* [...] *terra aequat altitudinem culminis* [...] *clesiae, cui superponendum erat.* N[...] *mirum, tristegum enim* (*vt vulga*[...] *ter loquamur*) *trium tripedum* [...] *bus factum fuerat excepta summa* [...] *xendice*; id est, supremo or[...] campanularum, qui in eminent[...] parte campanarii collocari solet. [...] in inferiori, maiorum campana[...] ordo. Prisciano lib. 5. *Claxendix* [...] *concha, qua signum tegitur.* [...] Glossae MSS. S. Germani Pa[...] *χλακασένδιξ, quasi χαλασένδιξ*, [...] *λέω voco, vel custodia tubae* [...] *conca qua tegitur tuba.* Gloss. [...] *Clacindex, Concha.* Festus, Cla[...] *dix, genus conchae.* Papias: Cl[...] *Equites; inde Classica, id est, Tub*[...] *inde etiam Classendix dicitur Con*[...] *quam ferunt Equites.* Plautus ap[...] Priscianum lib. 5. *Apposita est C*[...] *cendix* (*Claxendix* quibusdam) *a*[...] *dicam signi quid sit.*

† CLAXVM, pulsatio campana[...] pro mortuis, Gall. *Glas.* Comp[...] an. 1498. inter Probat. to. 4 H[...] Nem. p. 71. V. *Classicum.*

ANTEVS. Vita S. Wilfridi Episc. Eborac. Auctore Fridegodo:

Haec etiam sacris insserunt indere libris
More Cleanteo solitis bullata sigillis.

Hoc est, More Principium, vt existimat Mabillonus, qui *Cleanteus* a *Clere* deduci putat. Haud male, *Clere* enim *Gloriari* est, a Graeco κλέος, *Gloria*, vnde κλέομαι vel κλέομαι, *glorior*, *celebror*.

CLEDA. (1) Forte Creta, Gall. *Craie*, Hisp. *Greda*. Diploma Petri Regis Aragonum an. 1212. *Concedimus et laudamus vobis dilecto nostro Berengario venerabili Episcopo Barcionensi - - decimum illius cledae, quae nunc inuenta est apud castrum de Fonte rubeo et in terminis eiusdem, et totius tam illius cledae, quam de cetero inuenire poterit in aliquo loco, vel in quibus locis Ecclesiae Barcinonensis. Hoc itaque decimum cledae vos et Ecclesia vestra Barchinon et omnes Successores vestri habeatis semper.* etc. (2) Crates, Gall. *Claie*, item Clathrus, Gall. *Grille*, Massiliensibus *Clede*. Acta S. Yuonis MSS. *Status vbi sibi foris pararetur ad quietem idoneus, non in ipsa mollitie, sed super tabulas, aut in terra nuda, vel modicis straminibus recumbebat; domi vero, super cleda de lignis de grossis baculis virgis contexta.* Capitul. Gener. S. Victoris Massil. a. 1313. *Loco portarum cledae fiant.* V. *Cleia.*

CLEDARE, *clidis* seu *cleis* claudere. Charta an. 1231. *Quae scilicet dum praedicta paxeria fuerit Cledata, et postea dum fuerit discledata, quod possint piscare vbicumque voluerint.* V. *Cleia.*

CLEDATVM, CLIDATVM, i. q. *Cleda* 2. clathrus, in Stat. ant. an. 1357. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 195.

CLEDICARE, idem apud Stephanotium to. 1. Antiqv. Benedict. in Vasconia MSS. p. 178. *Absidem Ecclesiae adiecit, eamque cledicari fecit.*

CLEIA, CLAIA, CLETA, CLITELLA, CLIDA, quae omnia idem sonant; crates, tabula viminibus aut virgultis contexta, Gall *Claye*. Vetus Gloss. Lat. Gall. *Crates*, *Creil*, *ou Cloie*, a Graeco κλείειν deducunt viri docti. CLAIA, apud Rymer. to. 3. pag. 32. col. 1. in Litteris Edwardi II. an. 1307. *Praecipimus tibi, firmiter iniungentes, quod tot et tales pontes et claias pro instanti passagio nostro ad partes transmarinas.* CLEIA. Sugerius in Ludov. VI. cap. 16. *Cuda era tam illius quam Sociorum compositis cleiis, rastris et funibus superligata per fluuium demittunt.* Will. Thorn. cap. 27. *Dedit praedicto Abbati - - quingentas cleias de virgis - - ibidem quaerendas.* CLOIA, in Tabular. S. Quintini in Insula. CLOEA, in Chartulario eiusdem Monasterii fol. 79. *Non licebit eis nouas tesuras facere seu cloeas ponere - - si aliquis nouas tesuras vel cloeas a praedictis ibidem fecerit - - licebit demoliri* CLETA. Gloss. Aelfrici; *Cleta*, *Cratis*, *Hyrdel*. Leges Henrici I. Regis. Angl. cap. 92, *Si murdrum inueniatur alicubi - - custodiatur septem diebus super cletam vnam eleuatus*; scilicet homo murdritus. CLETELLA, dimin. a *Cleta*. Gregor. Turonens. l. 7. Hist. cap. 37. CLEIDA, CLIDA, eadem notione, in Lege Baiw. c. 77. *Coram testibus in quadriuio in clida eum leuare debet, etc. In clida mittere*, in carcerem compingere, vel certe intra quatuor parietes, vt dicimus, includere. Capitula ad Legem Alamannor. c. 21 Edit. Steph. Baluzii: *Si quis alterius ingenuam de crimine seu stria aut herbaria si sit, et eam priserit, et ipsam in cleida miserit, etc. - - Si in clida missa non fuerit, et prisa et tempta fuerit, etc.* Occurrit ibi pluries. Annales Francor. an. 776. *Praeparauerunt etiam clidas ad depellandum per virtutem ipsum castellum.* Martinius in Lexico legit: *Praeparauerunt clitas ad debellandum prae virtute castrum.* *Cleto* Occitani dicunt. CLYDA, idem. Chronicon S. Petri viui apud Acher. tom. 2. Spicil. pag. 758. CLADES. Vetus Charta apud Somnerum in Tractatu de Gauelkind fol.

fol. 190. *Item pro 18. cladibus faciendis ad ouile 6. den. etc.* CLAGA in Fleta, idem quod *Cleia.*

† CLEIARE, *cleis*, seu cratibus munire claudere. Ch. Ms. a. 1426. V. *Clidare.*

CLEIDA, V. *Cleia.*

† CLEISONVS, Prouinc. *Cleison*, a *Gleiso*, ecclesia; puer symphoniacus. Stat. eccles. colleg. de Alpibus an. 1302. V. *Clergonus.*

CLEMENTINAE, Decretales epistolae Romanorum Pontific. a Clem. V. collectae in vnum librum, qui est septimus Decretalium. V. *Decreta.* † CLEMENTINI CAPELLANI, a Clemente VI. PP. eorum in ecclesia Rotomagensi fundatore sic nuncupati, Gall. *Clementins.* Lit. Ms. a. 1372.

† CLENICVS, pro *clinicus*, in Act. SS. t. 4. Sept. p. 77. V. *Clinici.*

CLENODIVM, CLENODIA. (1) Κειμήλιον, res quaeuis pretiosa, Germanis Kleinod. Historia australis an. 276. *Eique tradiderat, videlicet duas coronas aureas - - et alia quam plura clenodia aurea, quae vsque nunc in Vngaria fuerant conseruata.* Et an. 1293. *Excellentissimis xeniis et clenodiis a Rege excellenter honoratus.* Epitaph. Petri Episc. Moguntini in Ms. pol. Ecclesia apud Serrarium et Browerum l. 17 Annal. Treuir. n. 60.

Redditibus, donis, et clenodiis sibi pronis
Ecclesiam ditat, res auget, crimina vitat.

(*) V. de hac voce quae habent Wachterus, Haltausius et Ihrius in Glossariis, Frischius vero in Lexico.) (2) CLENODIA VINI, pro Scyphis, amphoris, aliisque vasculis vinariis habetur in Chronico Episcoporum Merseburgensium apud Ludewig. to. 4. Reliqv. MSS. pag. 403. Vox vt quidam putant, efficta ex Alemannico, aut Flandrico *Clemeten*, aut Germanico Kleinod, quia *exiguae necessitatis* et parui vsus sunt. Sed cum κλεινώδιον, hac notione habeatur apud Graecos Scriptores inferioris aeui, probabilius est a Graecis arcessendum etymon. Nam haec vox occurrit apud Nicetam de Orthod. fide lib. 5. cap. 27. et aurea Bulla Alexii Comneni, in q[...] Ludouicus de La Cerda male l[...] *Dinodia*, pro *Clinodia.*

CLEOPARE, *contingere*, Vgutio. [...]tus Glossar. San-German. MS. 501. habet: *Clepare, contingere.*

CLEORIVM, V. *Clepo Clericorum.*

CLEOTHEDRVM, V. *Cliothedrum.*

CLEPET CALL, solennia verba [...]tata in actionibus ciuilibus ap[ud] Scotos. V. Quoniam attachiam[enta] cap. 49. §. 3. et statuta secunda [Ro]berti I. Regis Scotiae c. 21. §. 7.

CLEPARE, V. *Cleopare.*

CLEPERE, V. *Cleptes.*

CLEPERVS, obscurus vel dubius, *Clepere*, vt videtur, quod interd[um] est idem atque occultare, tegere. S[e]neca Medea v. 156. *Qui capere ce[...] filium potest et clepere sese.* Histor[ia] Monasterii S. Laurentii Leodie[nsis] pag. 1053. *Iam res cleperus et anc[...] esse non poterat.* † Leg. *Creper*[...] V. in hac voce.

† CLEPIVS, piscis genus. Stat. Ma[...] l. 1. c. 201. *Pisces recentes - - [...]di non possint - - exceptis Clep[iis] aliis piscibus mortuis.*

CLEPO CLERICORVM, *id est fal[de]storium.* Ita Papias Edit. At MS Collegii Nauarrensis, *Clepo Deor[um] faldestorium.* Alter MS. Ecclesiae [...]turicensis, *Cleorium, Faldestoriu[m]* V. *Cliothedrum.*

CLEPPERIVS, pro *Claperius*, V. [...] *Margassium.*

CLEPS, V. *Cleptes.*

CLEPSEDRA, V. *Clepsydra.*

CLEPSEDRARIA. Vgutio, *Tab[er]narius, tabernio, crustarius, g[...] vnde haec caupona, tam pro [...] quam taberna, quae aliter dicitur [ta]bernaria, caesuria, crustaria, mer[...] ganearia, clepsedraria, pandoch[...]* V. *Clepsydra.*

CLEPSIDRA, V. mox.

CLEPSYDRA. (1) Seu *Aquatile*, [...] vocatur a Senatore in diuinis In[...]tur. Graecis κλεψύδρα a κλέπ[τω] furor, et ὕδωρ, aqua; quod e[...] in *Clepsydris* sensim perfluat, et q[uasi] *furtim* subducatur. Est ergo *Clep[sy]dra* horarium ex aqua cuius in[uen]tionem Scipioni Nasicae tribuit C[en]sorin[us]

tinus. Idem Senator: *Horologium ubi solis meatus sine sole cognoscitur, et aquis guttantibus horarum spatia terminantur.* V. Nicephorum Blemmydem in Epitome Physicae p. 31. et Fabrum in Thesauro, vbi multa erudite de antiquo Clepsydrarum vsu et de forma. (2) CLEPSEDRA, CLEPSIDRA. Vgutio et Ianua: *Clepsedra, ducillus (al. docillus) qui obdit foramen dolii quia per illum furatur liquorem, etc. Item Clepsedra dicitur quoddam instrumentum quod immittitur in dolium superius per foramen causa furandi vinum.* Gloss. Lat. Gall. *Clipsedre, Broche de tonnel.* Olla patella:

Dolia, quartalium, fundum, Clepsedra, lagena.

Hugo Pariensis de Instit. Nouitiorum: *Hi profecto non solum arguendi, sed etiam deridendi sunt, qui quasi supponet ad omnem Clepsedram elicendi gustus gratia palatum extendunt.* Ducillus. Sic porro ita appellata Clepsedra, quod ex ea vinum de dolio vt aqua de clepsydra horaria, effluat.

CLEPTES, CLEPTOR, *fur, latro:* κλέπτης. Nonius Marcellus: *Clepere est furari, tractum a κλέπτω, verbo Graeco, etc.* Papias: *Clepere, clam rapere, furari. Cleptes, fur, Graece.* Gloss. Graeco Lat. *Clepit,* κλέπτει. Baldricus Nouiom. lib. 2. cap. 4. *Quin raperent, cleperent, detraherent etc.* Petrus Damiani in Vita S. Odilonis Abbatis Cluniacens. cap. 8. *In illis partibus deprehendi cleptes sacrilegus timuit.* Idem l. 5. Epist. 13. *Cleptica fraus.* CLEPS. Rabanus Maurus Poem. 29. de Diabolo:

Et fontem sibi subdidit,
Quem cleps ipse non condidit. CLEPTIS. Hymnus S. Winwaloei in Chartulario Monasterii Landeuenec. CLIPTOR, eadem notione. Simeon Dunelm. de Gestis Angl. et ex eo Houedenus a. 946.

CLEPTICVS, V. in *Cleptes.*

CLEPTIM, furtim. Vtitur Thiofridus Abbas Epternacensis in Floribus epitaph. Sanctor. lib. 2. cap. 2. Ermentarius in Translatione S. Filiberti lib. 1. num. 72. et in Praefat. lib. 2.

CLEPTOR, V. *Cleptes.*

CLERE. Papias MS. *Cleo, es, clevi, cletum, Clepo. Clepere,* pro *Furari* Antiquos dixisse notum est. Io. de Ianua: *Cleo, a Cleos, quod est gloria, dicitur. Cleo, Cles, clevi, cletum, id est Glorior. Item Cleo, cle, id est, Abscondere, sorbere. Item Cleo, cles, id est, inclinare.* Hac vltima notione sumitur apud Duellium l. 1. Miscel. p. 87. in Statutis Canonic. Regal. S. Augustini:

Gloria cum canitur, seu stando,
siue sedendo.
Tunc humeris capiteque cleant, etc.

† Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. CLERE, *resplendir.* CLERE, *ouvrir, vel ferir, vel chier, vel percer, vel servir, vel monster.*

† CLERGERIA, officium scribae, eiusdem tabularium, Gall. *Clergie.* Arest. a. 1384. V. *Clericatura.*

† CLERGONVS, iunior clericus, vel puer choralis, Gall. *Clergon.* Testam. Caroli Andegav. a 1481.

CLERIBVS, *peccatis.* Idem Papias MS.

CLERICA. (1) Monialis choro addicta. Ch. Institut. Monast. B. Mariae de Furnis Spicileg. Acher. tom. 7. pag. 272. *Plenam potestatem recipiendi Moniales tam Conuersas quam Clericas.* (2) *Corona Clericorum.* Breuiloq. † Act. SS. tom. 2. Iun. p. 250. *Quae quidem reliquiae ad altaria consecranda custodiebantur: et ibidem clerica huius - - sancti reperta est etc.* Vbi vita ibid. pag. 246. memorata habet: *capitis sui pericranium.*

CLERICALIS, spectans Clericos. Sidon. lib. 6. Epist. 7 *Clericale Tirocinium.* Passim occurrit apud Scriptores Ecclesiasticos.

CLERICALITER, clericorum more, in Ch. Ms. a. 1352.

CLERICARE, clericum facere, ordinare. Anastas. in S. Hadriano. Lex Longob. l. 1. tit. 33. † CLERICARE SE, clericatui se deuouere. Acta SS. t. 5. Aug. p. 62.

CLERICATVRA. (1) Dignitas, seu *Beneficium* Clerici, in Ch. Ms. an. 1352.

1352. V. *Clericatus* 1. (2) ✝ Tabularium forense, in Memor. D. Cam. Comput. Paris. V. *Clergeria*.

CLERICATUS. (1) Dignitas seu munus Clerici, apud Hieronymum in Epithaphio Nepotiani seu Epist. 3. et apud Scriptores Ecclesiasticos passim. (2) Clericus. Annal. Benedict. to. 5. p. 683. col. 2. ex Epist. Apologetica Laurentii Abb. ad Canonicos Virdunenses: *Frater L. Domino miserante Abbas - - Clericatis Virdunensibus etc.* (3) Vita monastica. Chronicon Fontanell. apud Acherium tom. 3. Spicil. pag. 222. (4) ✝ CLERICATUS TELARUM, officium illius, qui telas in regesta referebat tributaque ex iis percipiebat. Memor. H. Cam. Comput. Paris.

CLERICI. (1) CLERICI, inquit Isidorus lib. de Eccles. offic. cap. 1. dicuntur *omnes qui in Ecclesiastici ministerii gradibus ordinati sunt.* Ita etiam Honorius Augustodunensis lib. 1. cap. 174. Vgutio: *Clerici generaliter dicuntur, qui in Ecclesia Dei deseruiunt, duntaxat ordinem habeant, etc.* Lex. 2. Cod. Th. de Episc. *Qui diuino cultu ministeria religionis impendunt*, id est *qui Clerici appellantur.* CLERICUS, *qui in gradu est*, in Lege Alemann. tit. 16. in Capit. Caroli Magni lib. 7. cap. 309. *Clericus, cuius superior gradus est*, apud Halitgarium Cameracensem in Poenitent. c. 2. Anastasius in S. Hygino PP. *Hic clerum composuit, et distribuit gradus.* Nam varii erant Clericorum gradus: quippe Presbyteros, Subdiaconus, Lectores, et Cantores, πάντας κληρικοὺς καλοῦμεν, inquit Iustinianus in Nov. 123. cap. 19. in Concilio Carthaginensi III. cap. 21. *Clericorum nomen etiam Lectores, et Psalmistae, et Ostiarii retinent.* Sed et Episcopi Presbyteri, et Diaconi, *Primi clerici* dicuntur in lege 13. Cod. Th. de Iudaeis et Coelicol. vt caeteri, *inferioris loci*, in leg. 41. eodem Cod. de Episcop. V. Capitulare Adelchisi Principis Beneuentani ann. 851. cap. 6.

(2) Canonici, maxime *regulares*, qui in Ecclesiis Cathedralibus sacra peragunt, apud Ledradum A[rch.] episc. Lugdun. in Epist. ad Car[olum] M. et in Capitulis Caroli C. [...] §. 53. *Clerici Canonici*, in [...] Capitulis Caroli 6. tit. 31. ca[p.] *Canonici, id est regulares Cler[ici]* Excerptis Egberti Archiepi[sc. Eboraci] racens. in Praefat. Capitulare A[quis]gran. an. 789. c. 71. CLER[ICI] CATHEDRALES, Canonici, [apud] Ioannem de Collomedio, in V[ita] Ioann. Episc. Morin. num. 12. C[LE]RICI SEU CANONICI DE ST[AL]LO, DE TERRA. Sic in Sta[tutis] Ecclesiae S. Marti[illegible] Turon. iussi[Ca]pituli ann. 1200. per Iohannem [...]stineau in vnum volumen reda[cta] in quibus illud obseruare est. [...]gem Ecclesiae S. Martini Abba[tem] intra annum ab obitu Decan[i ...] Thesaurarii debere nominare a[c] Capitulo praesentare ad Decan[i ...] Thesaurarii officium Canonicu[m de] *Terra.* Erat in Ecclesia S. Ma[rtini] triplex Ordo Canonicorum. [Pri]mus Presbyteriorum et Diacono[rum], qui in *Stallis* superioribus sede[bant]. Secundus Subdiaconorum alior[um]que minorum ordinum, quibu[s lo]cus erat in inferioribus *stallis.* [Ter]tius ordo erat Canonicorum pu[e]rum seu Clericorum simplicis to[nsu]rae, qui in scamnis considebant [...] rorum choralium more, diuide[ban]turque inter se variis stationibu[s et] officiis. Hi nomine Clericorum [...] Canonicorum *de Terra* designat[...]tur. V. Mercurium Gallicum Ian[ua]rii anni 1722. pag. 30. ✝ CLER[I]CI CURSARII, qui horas cano[ni]cas cantare ex officio tenentur. Lit. remiss. Ms. a. 1458. V. *Cur[...]* ✝ CLERICI FORMERII, iidem [...]dentur qui *de stallo* secundi ord[...] Tabul. eccles. Vien. ad a. 805. ap[ud] Charuet. p. 654. *Erit numerus [Ca]nonicorum 60. presbyterorum 100. [dia]conorum 20. subdiaconorum 20. cle[ri]corum formeriorum 40. clericorum* [...] CLERICI DE SCAMMELLO. [...] in scammellis, seu in sedibus i[nfe]rioribus in Ecclesia sedent, vt c[le]RICI DE STALONE, qui in S[tal]*lis*, et CLERICI DE CHORO, [qui] in Choro deseruiunt, in Chart[...] no[...]

iorensis Episcop. ann. 1270. apud Vghellum tom. 7. pag. 419. CLERICI MATVTINALES, († qui matutinis seu officio nocturno interesse tenentur, V. *Matutinarii.*) Charta an. 1267. in M. Pastorali Eccl. Paris. lib. 2. cap. 61. † CLERICI PALATINI, qui in palatio capellae regiae deseruiebant, V. in *Capellanus* 1. † CLERICI DE TERRA, in ecclesia Lugdun. appellati videntur, qui canonicos primi ordinis ad chorum comitabantur; quod in terra seu in summis ad terram positis sederent, sic dicti. Ital. Ms. eccl. Lugd. V. *Clerici de stallo.*

(3) CLERICORVM nomine intelliguntur etiam interdum Monachi. Forte quod dum sacra officia in Ecclesia concinunt, Clericorum munus impleant. Capitulare Pipini Regis Italiae cap. 36. *Clerici qui Monachorum nomine non pleniter conuersare* (ita leg. pro *conseruare*) *videntur*, *et vbi regulam S. Benedicti tenent*, *etc.* Abbo Monach. Serm. 5 *Videmus Monasteria a Clericis derelicta.* † CLERICI APOSTOLICI, V. *Fratres Iesuatorum* in *Frater.*

(3) CLERICI CONIVGATI. Capitula Caroli M. lib. 7. cap 373. *Castimoniam quoque inuiolati corporis perpetuo conseruare studeant*, (*Clerici*) *aut certe vnius matrimonii vinculo foederentur.* Inconsulto Episcopo vetantur Clerici vxores ducere, in Concilio Toletano IV. cap. 43. Immunes erant ab omni tallia non vero eorum vxores, vt colligitur ex pacto inito inter Communiam Meldensem, et Clericos coniugatos eiusdem Communiae an. 1320. in Regesto Camerae Computor. Sign. E. Sed quae fuerint *Clericorum coniugatorum priuilegia* pluribus docet Lindwodus ad Prouinciale Ecclesiae Cantuar. lib. 1. tit. 12. CLERICI nude, in Capitulari I. an. 802. c. 23. qui *Clerici parochiarum* dicuntur in Concil. Emeretensi cap. 18. et saepius *Clerici Scholares*, qui in singulis Ecclesiis Curionibus in sacris officiis deseruiunt, et scholas tenent. Leo IV. PP. de Cura Pastorali: *Omnis Presbyter habeat Clericum scholarem; qui Epistolam vel lectionem legat, et ad missam respondeat, cum quo et Psalmos cantet.* Ordo Romanus habet hoc loco: *Clericum aut Scholarem.* Hincmarus Remensis in Capitulis de Rebus Magistri etc. c. 11. *Si habeat Clericum qui possit tenere scholam aut legere Epistolam, aut canere valeat.* Capitula Walteri Episcopi Aurel. cap. 6. *Vt vnusquisque Presbyter suum habeat Clericum quem religiose educare procuret: et si possibilitas illi est, scholam in Ecclesia sua habere non negligat etc.* Vide Synod. an. 1380. c. 1. Statuta Alexandri Episcopi Couentriensis a. 1237. cap. *de aqua benedicta etc. Clerici seculares* in Capitul. Aquisgran. a. 817. cap. 42 ad discrimen *Clericorum Monachorum*, de quibus mox supra. CLERICI SECVLARES, in ecclesia Leichefeldensi, vocati vulgariter *Clercs viscars*, i. e. *Clerici vicarii*, in Monast. Anglic. t. 3. pag. 244. Vbi ii videntur quos vulgo *Cantores* dicimus. † CLERICVS RECTOR, parochus. Sent. offic. Rotomag. a. 1245.

(5) CLERICI dicti etiam qui litteris imbuti erant, viri litterati ac docti, quod Clericos potissimum literatura ac eruditio spectaret. Quippe ad Clericatum non promouebantur nisi γραμμάτων ἐπιστήμονες, vt est in Nov. 6. Iustiniani cap. 4. et Nov. 123. cap. 12. *Qui litteras nescit, Clericus esse non potest*, apud Iulianum Antecessor. Et vt ait Speculum Saxonicum lib. 1. art. 5. §. 4. *Impossibile est aliquem Clericum nominare, nisi sit doctus, ordinatus, et tonsuratus.* Ordericus Vitalis l. 3. *Clericus cognominatus est, quia peritia literarum aliarumque artium apprime imbutus est.* Ioan. de Garlandia in Aequiuocis:

Fur aurum, virgo flores, mare nautaque, libros
Clericus aequiuoce singula quisque legit.

Chronicon Andrense: *Aliquibus Romanis annitentibus, Hispanum quemdam Burdinum nomine, satis Clericum, ei fecit subordinari.* Id est satis literatum ac doctum. Historia Episco-

Episcoporum Egstetensium: *Iste Ioannes Episcopus - - magnus Clericus in iure Canonico fuit.*

(6) CLERICI, qui vulgo *Scholares*, apud auctorem de Disciplina scholarum, quem perperam Boetium nominant, cap. 4. quomodo olim appellati Scholastici in Academia Parisiensi, vnde etiamnum mansit nomen Parisiis, *Prati Clericorum*, quod praedium fuit, seu ager eidem Academiae proprius. M. Robertus de Sorbonna in Serm. de Conscientia *Ille qui frequentat magis scholas, et diligentius magistrum audit debet melior Clericus reputari* i. Scholasticus litteris ac eruditione prae ceteris instructus.

(7) CLERICI praeterea, scribae, Actuarii, et Amanuenses iudicum, vel officialium regiorum, aut qui sumptus quotidianos ad officias ac munera spectantes, in acta referunt, aliaque obeunt munia, quae sine qualicunque doctrina praestari nequeunt, cuiusmodi erant *Chartularii*, in singulis iudiciorum, vel officiorum scriniis sic appellati, inquit Seldenus in Dissertat ad Fletam, *ob doctrinam seu scientiam, seu artem illam qualemcunque*, quam *clergie* vocabant Galli. Lambertus in Vita S. Heriberti Archiepiscopi Coloniensis n. 22. de quodam fure: *Adducitur, sistitur, de arte disquiritur, disquisitus scriptorem se fatetur.* Et mox: *Non*, inquit, *vltio finit te viuere, qui foedissime te subegeris infamiae et clericale decus ad dedecus violentus intorseris.* Acta S. Erconwaldi Episc. num. 20. *Quidam venerabilis Clericus, cuiusdam magni nominis notarii etc.* Vbi nihil mutandum, quidquid censeant viri docti. CLERICI REGIS, qui et *Notarii*, et postmodum *Secretarii* appellati, Regis Diplomatibus *in dorso* nomina sua adscribebant. Matthaeus Paris an. 1250. *Clerici quoque nomine, Regis Consiliarii etc.* Epithaphium Guillelmi Matisconensis Episc. Ambian. apud Adrian. Morlerium.

Clericus Angelici fuit hic Regis Ludouici.

Horum passim mentio occurrit, iidem sunt, quos hodie *Clercs* ... *taires et Secretairs du Roy* appel... Galli. CLERICI, Iudicium Se... tarii, apud Fletam lib. 1. cap. §. 6. 9. CLERICI CEREMONI... RVM, in Ceremoniali lib. 3. p. ... CLERICI CAMMERAE APOST... LICAE ibid. pag. 323. † CLE... CVS CAVPONARIVS, qui in c... pona pecuniam recipit redditque ea rationem, in Lit. remiss. Ms. ... 1404. CLERICVS COQVINA... cuius officium describitur in Fl... lib. 2. c. 18. Huius etiam mentio in legibus Malcolmi II. Regis Sc... tiae c. 6. §. 3. et in Testamento C... roli Pulcri Regis Franc. ann. 13... CLERICVS CORONAE, officiari... *Banci Regii*, V. *Bancus Regis* † CLERICI CVRIALES, e curia Pontificis Romani, iidem qui *Cleri... ci Camerae apostolicae*, in Ceremon... Rom. † CLERICVS GRANARI... qui sal acceptum et venditum in re... gesto describit. Stat. a. 1366. t. 4 Ordinat. reg. Franc. p. 695. † CLE... RICVS GVETI, CLERC DV GVE... cuius munia fuse describuntur, t. 5 Ordin. reg. Fr. p. 668. seqq. † CLE... RICVS HONORIS, is appellar... videtur, cuius vicaria muneris ali... cuius exercendi potestas commit... tur, in Lit. Ms. a. 1405. † CLE... RICVS LOGIAE, thesaurarius domus publicae, in Stat. pro villae Prouin. Ms a. 1319. CLERICVS MARCATI HOSPITII REGII, in Litteris Henrici VIII. Regis Angl. apud Rymer. to. 4. p. 159. CLERICVS MARESCALCIAE EQVORVM, cuius officium describitur in Fleta lib. 2. cap. 14. §. 4. et c. 2... † CLERICVS MARESCALLORVM eorum amanuensis, to. 5. Ordinat. reg. Fr. p. 660. CLERICVS NVNDINARVM, in Fleta lib. 2. cap. 64. §. 24. CLERICVS PANETARIAE et BVTICVLARIAE, cuius officium describitur in Fleta l. 2. c. 19 CLERICVS PIPAE, in Scaccario seu Fisco Regio apud Anglos qu... nomen accepisse videtur a magn... rotulo, cui debitas Regi pecunias caeteraque ad coronam pertinentia

vect...

ftigalia inscribit, quem Angli a tulae similitudine *a pipe* vocant, habet Spelmannus. *Clericus pi-* e olim *ingrossator magnae rotulae.* ntrarotulator *pipae*, olim *duplex* rossator ; *et Cancellarius Scac-* rii, *est Contrarotularius pipae.* LERICVS PLAGITORVM AVLAE, Fleta l. 2. c. 12. §. 31. *Clerc des* rests, qui hac tempestate, *le Gref-* r *du Parlement* nuncupatur, in Edicto pro Parlamento postridie Eph. an. 1277. † CLERICI REGIS, qui ex ordine clericorum coniarii in parlamento sedebant. Regist. I. Olim. CLERICI DE SCAARIO, in t. 2. Monastici Anglic. 371. CLERICI TEMPLI, seu hesauri Regii, qui in Templo Pariensi asseruabatur, *Clercs du Tem*le, in Computo Thesauri an. 1322. *Templum.* CLERICI SCANTINARIAE, *Clercs de l' Echanconerie*, in Testamento Caroli Pulcri 1324. CLERICI FORRARIAE, *Clercs de la Fourriere du Roy*, in Testamento Ludouici Hutini Regis a. 1316. et Caroli an. 1324. CLERICI LIBERATIONIS DOMVS REGIS, in Legib. Malcolmi II. Regis Scotiae §. 2. Galli dicerent, *Clercs des livrées de la maison du Roy.* CLERICVS MAPPARVM, *Clerc des nappes*, in Testam. Caroli Pulcri an. 1324. CLERICI ARCVBALISTARIORVM, *Clercs des Arbalestriers*, quorum numerum ad unicum redegit Carolus Vtus Galliae Regens Edicto 27. Febr. a. 1359. CLERICI ELEMOSYNAE, *Clercs de l'Aumone*, in Statuto pro hospitio Ludouici Hutini a. 1317. CLERICI CAMERAE COMPVTORVM, *Clercs de la Chambre des Comptes*, qui nuncupantur *Petits Clercs* in Edicto Caroli V. Regentis an. 1359. *Clercs d'embas*, in Edicto Caroli VI. Reg. 7. Ian. a. 1407. in Regesto *Pater*. Atque hi Clerici Camerae Computorum, iuxta Edictum publicatum Viuarii in Bria a. 1319. et in Camera Comput. Paris. 17. April. an. 1320. a Dom. de Sully, emendabant computa tam vetera quam noua, eorum non modo examini aderant, sed et de iis referebant ad Magistros, in quorum caeteroquin aedibus habitare iis haud licebat. CLERICI CAPELLAE REGIAE, *Clercs de la Chapelle du Roy*, in Testamento Ludov. Hutini Regis 1316. et alibi. CLERICI SCVTIFERIAE, *Clercs de l'Escurie*, in Testamento Caroli Pulcri a. 1324. CLERICI CONSILII, *Clercs du Conseil*, in Statuto pro hospitio Regis et Reginae a. 1285. CLERICI COKETAE REGIS, V. *Coket.*

CLERICIDA, occisor clerici in Epist. Innoc. Papae inter Opera S. Bernardi t. I. col. LIX. Edit. 1690.

CLERICIDIVM, occisio Clerici, in Bulla Leonis X. ap. Miraeum Dipl. Belg. t. I. p. 236.

CLERICIO, tonsura donatus, Clericulus, Gall. *Clerriçon*, Agobardus lib. de Priuileg. et Iure Sacerd. n. II. *Habeo vnum clericionem, quem mihi nutriui de seruis meis propriis, - - - volo vt ordines eum mihi Presbyterum.* Proinde *Clericio* iste erat ex eorum Clericorum ordine, quos *Nutritos* appellat Hincmarus in Capitulis a. 874. V. *Corona.*

† CLERICITAS, *la chieresia*, in Gl. Lat. Ital. Ms.

† CLERICO, vox contemtus, clericulus, ap. Murat. t. 5. Antiq. Ital. p. 125.

CLERICVLVS, iunior clericus, vel puer choralis, qua vltima notione legitur in Bulla Innoc. VIII. a. 1484. in Contin. Bullar. magni p. 289. V. *Abbas Clericulorum.*

CLERICVS, V. *Clerici.*

CLERIFICARI, de eo dicitur, qui Clericus fit. Occurrit in Vita S. Iudoci a Mabillonio edita c. 2.

CLERIMONIA, Clericorum Canonicorum, vel Monachorum Collegium. Gloss. Lat. Gall. *Clerus et Clerimonia idem.* Catholicon Armoricum: *Cloareguiex*, Gall. *Clergie, Clericatus, item Clerimonia item Clerus, Congregatio Clericorum.* Liber Aganonis in Tabulario S. Petri Carnotens. de Aganone Episcopo Carnotensi: *Clerimoniae quoque seriem instituens, quae laudes Deo debitas redde-*

redderet. CLERONOMIA. Acta SS Maii t. 6. p. 753.

† CLEROCINARI, vitam clericalem profiteri, quae et CLEROCINIVM inde dicitur. Acta SS. t. 2. Aug. p. 678. 679.

CLERONOMIA, V. *Clerimonia.*

CLERONOMVS, CLERONYMVS, haeres, ex Graec. κληρονόμος. Ch. Eadgari Regis Angliae in Monastico Anglic. t. 3. p. 129. Fridegodus in Vita S. Wilfridi Episc. Ebor. inter Acta SS. Benedict. saec. 4. part. 1. p. 722.

CLEROPROXIMI, dici videntur S. Cypriano Ep. 24. qui ad clericalem ordinem, tanquam idonei, deligebantur ab Episcopo ex totius Cleri consensu, ita vt cum necessitas emergeret, Diaconum aut Subdiaconum in Ecclesiis ordinari, ex eorum coetu aliquem idem Episcopus ad id muneris promoueret: *Fecisse me autem sciatis Lectorem Saturum, et Hypodiaconum Optatum Confessorem, quos iam pridem communi consilio Cleroproximos feceramus.*

CLERTA, vox Occitanica, ignotae notionis. Supra legitur in *Acaralha.*

CLERVS. (1) Ordo Clericorum, quandoque etiam Monachorum, vt in posteriori exemplo. Anastasius in S. Hormisda PP. *Hic composuit Clerum, et psalmis erudiuit.* Chronicon. Fontanell. ap. Acherium t. 3. Spicil. p. 234. *Clerum nobilissime auxit, ac regulari ordine secundum egregii Patris Benedicti normam vt vitam degerent, multipliciter decertauit.* (2) Pro *Clericus.* Anastasius in S. Victore PP. *Hic fecit sequentes* (f. frequentes) *Cleros,* i. Clericos. Domnizo lib. 1. de Vita Mathildis c. 16. V. Chartam Amati Archiep. Salernitani ap. Vghellum t. 7. p. 506. d. et Chrodegangum Episc. Metensem in Regula Canonicor. cap. 63. (3) CLERI, *libri noui et veteris Testamenti,* Papiae.

CLESONISTA, appellatus reus. Constitutiones Caroli M. in Lege Ripuaria c. 3. *Clesonista aut 600 sol. componat, aut cum 12. iuret: aut si ille qui causam quaerit 12. hominum sacramentum recipere noluerit, aut c[...] aut scuto, et fuste contra eum c[...] dat.* Vocis etymon. a Graec. κ[...] *appello, nomino* Spelmannus [...] Germanico Amerbachius accer[...]

CLETA, crates, V. *Cleia.*

CLETARIA, instrumentum mus[...] Sallas Malaspinae Rerum Sicula[...] libro 5. n. 4. ap. Baluz. t. 6. M[...] p. 330. *Modulantur et organa* [...] *lituus, Cletaria, et viella omnium* [...] *genera musicorum hymnum conc*[...] *triumphalem.* Forte pro *Citola.* [...] in hac voce.

CLETELLA. (1) Parua *Cleia,* [...] in *Cleia.* (2) Pro *Clitellae,* V. [...] *tellae.*

† CLEVENCHIA, monetae min[...] oris species. Lit. remiss. *Ms* a. 13[...] *Quod - - vsus fuit - - falsis* [...] *albis et falsis cleuenchiis, ac* [...] *bonae.* V. *Clauenchia.*

CLEVS, *ascensus modicus,* in [...] Glossario San-German. Ms. n. 5[...] Lege *Clinus.*

† CLIARIA, locus *cleis,* seu cra[...] bus in fluuio clausus, piscium ca[...] endorum gratia, in Ch. Ms. a. 12[...] V. *Cleia.*

CLIBA, CLIBOLA. Papias: *Cli*[...] *la, inclinata. Cliba, aspera,* [...] *lia.* Leg. *Clinosa,* et *Clina.*

CLIBANARIVS. (1) Pistor, V. F[...] *naticum.* (2) CLIBANARII, [...] taphracti equites, *clibano* seu thor[...] ce tecti. Glossarium Latinum M[...] Regium: *Clibanarii, quasi tuni*[...] *ferri.* Papias: *Clibanaris quasi tun*[...] *ca ferrea.* Infra: *Clibanarius habe*[...] Gloss. Isid. *Clibanarii, quasi tun*[...] *ferrei,* Glossae Basilicῶn: Κλιβα[...] ριοι, ὁλοσίδηροι, κλίβανα γὰρ [...] μαῖοι τὰ σίδηρα καλύμματα κα[...] σι, ἀντὶ τῦ χαλκωμένα. Alii κλ[...] μῆνα. Nazarius in Panegyr. Co[...] *Operimento ferri equi atque homi*[...] *pariter obsepti: Clibanariis in exer*[...] *tu nomen est. Superne omnibus tec*[...] *equorum pectoribus, demissa lorica* [...] *crurum tenus pendens, sine impe*[...] *mento gressus, a noxa vulneris* [...] *dicabat.* Ammian. l. 16. *Spars*[...] *cataphracti equites, quos Clibanar*[...] *dictitant Persae, thoracum mu*[...] *tegminibus, et limbis ferreis cin*[...]

r. Alexander Seuerus in Oratione
Senatum post victos Persas habi-
apud Capitolinum in eius vita:
ntum et viginti quinque millia e-
itum fudimus: Cataphractarios quos
(Persae) *Clibanarios vocant, de-*
m millia in bello interemimus: eo-
m armis nostros armauimus. Ex
is duobus locis, posterioribus liquet
libanarii vocem esse Persicam, nec
ententiendum esse Salmasio qui eam
raecam esse opinatur. Horum
aeterea meminit Lampridius in
lexandro, Vegetius l 3. c. 6. Lex
. Cod. Theod. de Annon. ciuic.
otitia Imperii, etc. V. Salmasium
ad eumdem Lamprid. et Burtoni λει-
ψανα Linguae Pers. p. 234. V. *Cli-*
banus 2. (3) CLIBANARIVS CO-
MES, V. *Comites Clibanarii.*
CLIBANATAX, CLIBANATOR,
V. in *Clibanus* 1.
CLIBANICVS, *panis in testa coctus.*
Papias MS. V. *Panis Clibanites.*
CLIBANVS. (1) Graecis, κλίβανος,
vel κρίβανος, est instrumentum ex
ferro aut opere figlino, aut alia ma-
teria confectum, sub quo non so-
lum panis, sed aliud quiduis coqui
potest. Campanam (*Cloche*) Galli
vocant, quod ad eam figuram pro-
xime accedat. Differt autem a fur-
no, tum quia mobile sit, tum quia
minus, aliaque insuper materia con-
stet. Ita Gorraeus. At abusiue
pro furno vox haec postmodum
usurpata. Hariulfus l. 3. p. 32. *Si-*
cque reditum publici clibani cesset.
CLIBANVS PICEVS, furnus vbi
pix conficitur. Bulla Sergii IV. PP.
pro Monast Cuxanensi an. 1011. in
Appendice Marcae Hispan. col. 982.
Gloss. Prouinc. Lat. Cod. reg.
7657. *Clibanus, Cliuanus, furnus,*
forn, Prov. Clibanatax, furnaria,
forniera, Prov. Clibanator, furna-
rius, fornier, Prov. (2) CLIBA-
NVS, vel CLIBANVM, thorax
ferreus, quo pectus tegitur, Grae-
cis recentioribus κλίβανον. V. Rigalt.
in Gloss. Anonymus de Re bellica
post Notitiam Imperii de Thoraco-
macho: *Vt hoc induta primum lorica*
...i vel Cliuanus, aut his similia,
fragilitatem corporis ponderis asperi-
tate non laederent. V. *Clibanarius* 2.
(3) † Turris. Abbo l. 1. t. 8. Coll.
Hist. Franc. p. 6.
CLIBATVS, *fornax.* Papias MS. Le-
ge *Clibanus.*
CLIBOLA, V. *Cliba.*
CLIBVS, f. pro *Cliuus*, quasi incli-
natus, qua notione superius accipi-
tur *Cliba.* Testament. S. Rudesindi
an. 978 t. 3. Concil. Hispan. p. 184.
col. 1. *Denique Domine, adeo clibus*
ac pusillus seruus tuus Rudesindus E-
piscopus - - - construximus locum
supra taxatum.
† CLICHA, CLICHEA, pila, glo-
bulus ligneus, qui claue quam *Cli-*
care appellabant, propellitur, quod
CLICHARE dicebant. Lit. remiss.
Ms. a. 1354.
CLICIA, Phthisis, Gall. *Phtisie.* Hi-
span. *Tisica*, Ital. *Tisichezza*, mor-
bi genus, quo vlcerato pulmone
corpus admodum marcescit. Vita S.
Francisci de Paula t. 1. SS. April.
p. 183. *Barthulla laboraret morbo*
phthisis, alias de Clicia.
CLICQVARDVS, V. *Clinekardi.*
CLIDA, crates, Gall. *Claie*, Vide
Cleia.
† CLIDARE, *cledis* seu *clidis* munire.
Stat. a. 1357. t. 2. Probat. Hist. Nem.
p. 196.
CLIDATVM, V *Cledatum.*
† CLIDEN, *vrtica.* Gloss. vet. Cod.
reg. 7613.
CLIDVS, eadem notione, ac *Clida.*
Annales Loiseliani ad a. 776. *Petra-*
rias quas praeparauerunt, etiam cli-
dos ad debellandum per virtutem
ipsum Castellum. V. Duchesnium t.
2 Annal. Fr. p. 30.
CLIENCIA, V. *Clientia.*
CLIENCVLVS, quasi *Clientulus*, di-
minutiuum vocis *Cliens*, Gall. *Cli-*
ent, qui causam suam patrono com-
mittit Conc. Treuir. an. 1310. t. 4.
Anecd. Marten. col. 227.
CLIENS, armiger, *Escuier.* († imo
domesticus, familiaris.) Monachus
Florent. de Expugnat Acconensi.
Sunt triginta Milites et horum clien-
tes. Will. Brito lib. 6. Philipp. p.
162.

Ter denosque equites, et septuagin-
ta clientes.

Veitur

CLINTINNA. Glossae MSS. in Prudentii Apotheosin, ex Bibl. S. Germani Paris. *Scutulatam vestem appellat orbiculatam, quam rustici Clintinnam vocant.* Vbi Glossae Isonis Magistri: *Scutulis, variatis: scutulatis vestibus, pro omni veste opere vario interserta ponitur.*

CLIOPHEDRVM *Graece dicitur sella plectilis quae vulgo Valdestolum dicitur.* Sic in Glossis ad Carmen de laudibus Berengarii ap. Muratorium t. 2 p. 409. col. 2. Legendum vt infra, *Cliothedrum.*

CLIOSVS, *inclinatus.* Vetus Gloss. Sangerman. MS. n. 501. Legendum *Cliuosus*, vel f. *Clinosus* vt *Clinatus* a *Clinare.*

CLIOTHEDMVS, V. *Cliothedrum.*

CLIOTHEDRVM, CLEOTHEDRVM, sella plicatilis, seu *plectilis*, vti vocatur a Gregorio M. l. 10. Ep. 23. quae claudi potest. Vocabulum ex Graeco κλείω, *Claudo*, et ἕδρα, *Sella*, male compactum et concinnatum. Glossae MSS. *Exedra, vel Cliothedrum, sedes Episcopalis.* Papias: *Cleothedrum, in quo plumae sternuntur.* Panegyricus Berengarii Imper.

- - - Postquam conscenderat omnem
Adscensum, aureolo Praesul surgens Cliothedro,
Oscula figit ouans, dextramque receptat amicam.

Ad quem locum Glossa quae in MS. adscribitur: *Cliothedrum, Graece dicitur sella plectilis, quae vulgo Valdestolum vocatur.* Fulco Carnot. lib. 3. Hist. Hierosf. c. 61. Hist. Episcop. Autisiod. c. 45. Occurrit praeterea in Notis Tyronis p. 164. Ex his emendanda Historia Translationis S. Sebastiani n. 26. *Vt Clothedro sedebat, violentia somni subito deprimitur*, et Acta SS. Iunii t. 2. p. 304. de B. Bardone Archiep. *Sed dedit videlicet Kliothedmus.* Vbique legendum *Cliothedrum*, vt ap. Fridegodum in Vita S. Wilfridi c. 4.

CLIPANICANA MAIOR, scripturae genus, V. *Scriptura.*

CLIPEARE, *contegere.* Vet. Gloss. San-German. MS. n. 501. Legendum cum Laurentio in Amal... *Clypeare*, clypeo munire, ar... Pacuuius ap. Nonium 2. 145.

CLIPEOCENTRVM, *insigne scu... clipei centro*, ap. Martinium ... xico. V. Stewech. ad Vegetium l... c. 18. et infra *Clypeocentrus.*

CLIPEOLA, *anulus.* Vet. Gloss. S... german. n. 501. Papias MS. *Clip... annulus, vel rotula.*

CLIPEVS, V. *Clypeus.*

CLIPPALICANA GALEATA, V... *Scriptura.*

CLIPSTERIZARE, *per foramen... anum aliquid remittere.* Papias ... Legendum esse *Clysterizare* a Gr... κλυστήρ, clyster, clysterium. C... Aurel. Acut. 2. 38. *Phlebotomare... clysterizare.*

† CLIQVA, i. q. *Cliquetus*, in Co... put. eccles. S. Vulfr. Abbavill. ... V. *Clingere* 1.

† CLIQVETVM, CLIQVETVS, ... tutina campanae pulsatio, G... *Cliquet*; serotina vero *Ignitegi...* Stat. colleg. Longob. Ms. a. 1393... *Clingere* 2.

CLIQVETVS. (1) Pessulus ver... lis, Gall. *Loquet*, alias *Cli...* Germ. Klinke. Constitutiones ... mni Valentini Prioris de Cha... an. 1416. *Refectorarius semper ... hostium refectorii clausum cum cli... to.* (2) V. *Cliquetum.*

† CLIRICA, *la recolicia*, in Gl. l... Iral. Ms. V. *Glicosa.*

CLISCISCERE, *disiungere.* Pa... MS. cum vet. Gloss. San-Germ... MS. n. 501.

CLISSVS vel CLYSSVS, *est ... culta hinc inde vagans rediensque... virtus radicis primum in caulem... inde in radicem.* Roch, le Bail... Diction Spagyr. Petrus Poter... Pharmacopoia Spagyrica: *Cli... Vnio quaedam omnium virtutum... cuiuslibet plantae, in tribus primis ... stanteiis exsistentium, sulphure, ... et mercurio, ex singulis plantae... partibus seorsim eductis.* V. Dict... med. Castelli.

CLISVRA, f. pro *Clausura*, angu... montium aditus. Acta SS. Iun... 5. p. 188. de S. Ioanne Episc. ... thiae: *Intercedere montes Cauc...*

i iisque esse clisuras, seu angustum ansitum, constat ex Theophane.
ITA, crates, Vide Clida post leis.
LITERINVS, la ficura de lombra. Gloss. Lat. Ital. Ms.
ITONES non modo Regum primogenitos, quod vult Spelmannus, sed vniuersim filios omnes appellarunt Anglo-Saxones, tanquam κλειτὸς, id est inclytos, claros. Lexic. Graec. MS. Reg. κλειτὸς, ὁ ἔνδοξος. Ioannes de Ianua: Clito filius Regis, vel Imperatoris, qui multa resplendet nobilitate, a cluo, cluis, pro splendeo. Glossae Saxonicae Aelfrici: Clito, Aedeling. In Charta Ethelredi Angl. in Additam. ad Matth. Paris a. 1158. Ethelstanus, Ecbryth, Eadmundus, Eeadward, Eadwig, et Edgar, cum Clitonis epitheto subscribunt, qui in aliis, quas laudat Watsius, se regis filios appellant. Exstant ap. Seldenum in Notis ad Eadmerum, Eadgari Regis Statuta pro Reformatione Monasteriorum, quae in hunc modum subscribuntur: Ego Eadgar, etc. Ego Eadmund Clito legitimus praefati Regis filius Crucis signaculum infantili florens aetate propria indidi manu. Ego Eadweard eodem Rege Clito procreatus praefatam patris munificentiam crucis signo consolidaui. Radulfus de Diceto in Abbreu. Chron. an. 1037. Innocentes Clitones Aluredus, et Edwardus Ethelredi Regis quondam filii: qui Clitunculi dicuntur Simeoni Dunelm. de Gestis Regum Angl. a. 1017. V. Monasticum Anglic. t. 1. p. 17. 203. etc. Seldenum et supra in Adalingus. *) Scanis Glött, puer est cuiuscunque aetatis. An vero Scani Anglis aut versa vice hi illis hanc vocem in acceptis referant, non liquet.
ITVNCVLVS, V. in Clitones.
IVACIVS, V. Clibanus 1. et Clibanarius.
IVANVS, V. Clibanus.
IVATIVS, fornax. Gloss. vet. MS. San-German. n. 501. Lege Cliuanus vel potius Clibanus.
IVIOR, nobilior. Gloss. Isid. Lege Cliuior a Cluis infra in Cluere, nisi a. II.

mauis cum Martinio Cliuior esse tanquam Celsior a Cliuo, qui est excelsior terra.
CLIVOSVM, V. Clanosum.
CLOACA, latrina, in Chronico Montis-Sereni an. 1183. Hi duo in cloaca, quae erat in extrema parte domus (quae deciderat) mersi sunt. Pro Sepulcro occurrit in Vita S. Turiaui t. 3. SS. Iulii p. 618.
CLOACARE, Μολύνειν in Gloss. MSS. ap. Vossium: commaculari quippe et conspurcari dicuntur, qui in cloacas labuntur. Festo Cloacare est inquinare.
CLOACARIA et immunda loca, in Vita B. Caroli Comitis Flandriae t. 1. SS. Martii p. 207.
CLOACARIVS. (1) Qui latrinarum Monasterii curam habet, vel, vt est in Mamotrecto ad Legendam S. Hypoliti, qui purgat cloacas. Vita Godefridi Comitis Cambergensis c. 37. (2) Δεσμοφύλαξ, in Glossis MSS. Carceris custos sed praesertim carceris istius partis, quam Basse fosse, Galli dicunt.
† CLOANICVM, mezo denario. Gl. Lat. Ital. Ms. V. Clozerium.
† CLOARIVS, qui cratibus claudit, vel idem qui Cloacarius. Comput. ann. 1239. Ms. Fabrica hospitii et pro suis cloariis et suis valetis, CIX. lib.
CLOAX, καναλισκὸς, canaliculus. Supplem. Antiquarii. Forte leg. Cloaca.
CLOBO. Anniuersarii Ecclesiae Alaman. Resignauit decimam persoluentem 7. maltra frumenti et 6. clobones lini. *) Germanis eine Klobe est certum pensum lini, continens 30. aut 60. manipulos Reisten dictos. Vnum pensum lini quod Clowe dicitur, in Script. Saxon. Menken. Tom. I. p. 700.
† CLOBVS, a Gr. κλωβὸς, cauea. Ch. Ms. a. 1258. Prima diuisio territorii - - ad finem clobum Mantelli. Vbi Clotum Mantelli habet alia ann. 1052. V. Globo et Clubum.
CLOCA. (1) Pro Cloaca, vt videtur, fossa maior in agris, per quam eluuntur imbrium aquae. Charta permutationis inter Petrum de Ferreriis

reriis, etc. an. 1304. ex archiuo D. Marchionis de Flamarens. *Confrontatis et adiacentiatis inter terram dicti Domini Petri ex parte vna et vineam Guilhermi Sabaterii versus quamdam clocam supra seram.* (2) CLOCA, CLOCCA, campana Gallis *Cloche*, Germ. Glocke. Papias: *Amplare*, *ris*, (leg. *applare*) *cloca*, *signum*, *campana*. Capitul. Caroli M. an. 789. c. 7 *Vt cloccae non baptizentur.* S. Bonifacius Moguntin. Epist 9. *Et si vobis laboriosum non sit, vt cloccam vnam transmittatis.* Ibidem Ep. 89. *Clocam, qualem ad manum habui, tuae Paternitati mittere curauimus.* A Saxonico *Clugga* deducit Somnerus; alii a Germanico Klocke, campana. Iacobus Bourgoing lib. de Orig. et vsu vulgar. vocum p. 66. a Graec. κεχλῆται, vocare; vel a *glocitu* gallinarum, etc. Anglo-Britannis, *Clocc*, est horologium, *Cloch*, campana, nola, *Clochdy*, campanarium. Apud Somnerum in Gloss. Saxonico, *Cloccan*, est glocire, glocitare, singultire, bombum siue sonitum edere: sed has fortean voces a Germanico *Clock* hauserant Anglo Saxones, atque hi etiam in Latino, *Glocire*, vel potius ab ipso sonitu. GLOGGA, idem. Antiq. Fuldenses l. 1. Tradit. 46. *Duo tintinnabula, vna glogga, duo scrinia.* Lib. 2. Tradit. 39. *Glockae 4. et vnum tintinnabulum.* Ita etiam Eigil in Vita S. Sturmii Abbat. Fuld. cap. 24. GLOCCA, in Vita S. Wenebaldi Abbatis Heldenhemensis cap. 25. GLOCCVM, in Vita S. Bonifacii Archiep. t. 1. SS. Iunii p. 472. CLOCHA, in Actis S. Goluenni MSS. et ap. Lindwodum Prouinciali Cantuar. p. 123. *Glocha banni*, Germ. Bannglocke, quae pulsabatur dum Princeps viros nobiles ad militaria munera conuocabat, ap. D. Brussel t. 2. de Feudorum vsu p. 721. KLOCKVM, in Vita S. Liobae Abb. c. 6. V. *Crocea.* (3) Vestis species, quae equitantium et peregere euntium propria fuit: sic nuncupata quia campanae aut circuli, vti ap. Graecos *Cyclus*, speciem referebat, quae in superiori parte strictior, i[n] ima largior circulum quodammo[do] formabat, cuiusmodi Flandre[nsium] Domicellae vtuntur, Angli e[...] num *Cloake*, pallium, vocant; Ge[r]manis olim Glocke, Glocken[...] Statuta Hospitalis S. Iuliani, in A[d]ditamentis ad Matth. Paris p. 16[...] *In equitando cloca rotunda compete[n]tis longitudinis, capello nigro, p[...] no, calcaribus, botis, et aliis orna[]mentis vtantur.* Statuta Synoda[lia] Guillelmi Maioris Episcopi Andega[v.] an. 1298. *Inhibitum* (fuit) *ne Abba[]tes, Monachi, Priores, et alii Reli[]giosi, qui secundum instituta maioru[m] cappas clausas de panno nigro defer[re] tenentur, houcias, et clochias defer[re] praesumerent, etc.* Occurrit ibi [...]sum. Testamentum Pauli Episcop[i] Massil. an. 1433. ex Archiv. eiusdem Eccl. *Item legamus clochiam nostram tunicam nostram rostacii foderata[m] etc.*

CLOCARIVM, CLOCCARIVM campanarium, Gall. *Clocher*, Germ. Glockenthurm. Glossae Mſ. [...] *sedes vel clocarium, vel [...]* Saepius occurrit. CLOCHERIVM ap. Nangium in Chron. an. 1283. [...] Charta visitationis Monasterii Ca[...]strensis an. 1261. ex Archiuo S. Vi[]ctoris Massil. CLOCHERII ABBAS, i. q. *Cloquemannus* in Ch. an. 1312. V. *Abbas.* CLOQVERIVM ap. Gariell. in Episc. Magalonensib. p. 143. CLOQVERIVM ECCLESIAE, ap. Edm. Marten. t. 1. Anecd. col. 783.

CLOCCA, V. in *Cloca.*

CLOCCARIVM, V. *Clocarium.*

CLOCCVM, V. *Cloca* 2.

CLOCERIVM, *dimidius denarius*, [...] gutioni.

CLOCHA. (1) Campana, V. in *Cloca* 2. (2) CLOCHA, CLOCHIA, vestis genus, V. *Cloca* 3.

CLOCHARIVM, V. *Cloquarium.*

CLOCHERIVM, V. *Clocarium.*

† CLOCHERIVS, campanarum [fu]sor, Glockengießer. Obituar. [...] eccles. Lingon.

† CLOCHETA, diminut. a *Clo[cha]* campanula, Gall. *Clochete*. Lit. rem[iss.] Mſ. a. 1397.

CL

OCHIA. (1) † Campana. Acta ... capit. eccl. Paris. V. *Cloca*. (2) ...eltis species, V. in *Cloca 3*.

OCHONTI, *pulsans*, CLOCHOT, *...lsat*. Vide *Pulsare signa*, *cam...anas*.

CLOCIDRA, CLOXEDRA, sic appellatur S. Clotildis, Clodouei regis vxor, ap. Marten. t. 8. Ampl. Coll. p. 215. 216.

...OCIRE. Alexander Iatrosophista lib. 1. Passion. c. 102. de Signis Hydropisis: *Aschitem ergo scias cum venter repletus humoribus, quasi in utre aliquo huc illucque commoto clo...ndo decurrit.* Vbi Gloss. MSS. *Cloco, clocis, verbum factitium: clo...t enim venter in aschite, id est so...at sicut aqua in utre.* (*) German. ...ucken, glucksen.) Vetus Epigramma lib. 4. Epigr. veter.

Percutit et frangit vas, vinum defluit, ansa
Stricta fuit, glut glut murmurat vnda sonans.

...ODE, *clam, occulte*. Papias MS.

...ODELLVM, in Chartis Dumbensibus est Pratulum clausum aut etiam quilibet paruus fundus sepibus vel muris clausus. Codex censualis Calomontis: *Item vnum clodellum prati situm etc.*

...ODICIVM, idem quod *Clausum*, ager sepibus vel muris clausus. Do...atio anni 1205. ap. Lobinellum t. 2. Hist. Britan. col. 389. *Dono iterum totum clodicium meum Barbastre et totum clodicium meum de Hero in...ui, quod vocatur clodicium dominae Gelsae, et terras quae dicuntur les ...deas dicto clodicio proximas.*

...ODIS, V. *Clodus*.

...ODIT. Papias: *Clodit, fabricat, ...cudit*.

CLODVM, i. q. *Closum*, locus vel ager clausus, in Ch. an. 916. t. 9. ... Hist. Fr. p. 529.

...ODVS. (1) Pro *Claudus*, in Edicto Rotharis Regis Longobardor. tit. 121. §. 19. vbi Lex Longobard. lib. 1. tit. 6. §. 6. *Claudus* praefert. ...at. ex MS. Cathedralis Mutin. ...git *Clodis*. Galli olim *Clos*, hac ...ce efferebant. (2) † Clauus, Gall. *Clou*, vel vasis genus, vrceus. Gloss. Lat. Ital. MS. *Clodus, lo chiodo, e coppo*, V. *Claudus*.

CLODWITH. Charta Henrici I. Regis Angl. t. 1. Monastici p. 133. *Retineo etiam in dominio meo meas domos villae - - - - et habeant socam, sacam, et tol et theam, et infangenethef et grithbrith et hamsocne, et Clodwith, et fortall, etc.*

CLOEA, crates, Gall. *Claie*, alias *Cloie*, V. in *Cleia*.

† CLOENDA, crates, tabula viminibus aut virgultis contexta. Stat. Astae collat. 13. c. 11. V. *Cleia*.

CLOERIA. (1) Libertates MSS. Villae S. Desiderii in Campania a. 1228. *Retinuimus autem nobis infra leucam bannatam furnos, molendina, halas, cloerias, et staulos, et haec bannalia erunt domino, nec aliquis praeterquam nos infra leucam bannatam furnos, molendina, cloerias, halas habere poterit, exceptis cloeriis quae tempore literarum istarum infra leucam bannatam confectae erant.* Vbi *Cloeria* videtur sumi pro *Clauseria*, seu loco clauso. † Nisi idem sit ac *Cloea*. (2) † Forte Catella, Gall. *Chaine*. Stat. Astae p. 83. *Quod nulla persona faciens pannos - - debeat ipsos pannos facere minus de XII. centenariis in cloeria siue joeria.*

CLOES, *pluuia, vel nauigium*, in Gloss. Isid. *Folles, vel pluuia* apud Papiam, et Vgutionem. Constantiensis, *Clues, Folles, pluuia*. Monstra haec sunt, inquit Graeuius, quae ego non domo.

CLOGGIS STANNI, massa stanni sic dicta, nisi fallor, quod ad instar *Cloggae* vel *cloccae* seu campanulae sit exterius efformata. Ch. Henr. VI. Angl. Regis pro Oliuero Batirsby Armigero: *Licentiam dedimus praefecto Oliuero, quod - - - quingentas pecias siue clogges stanni - - - absque costuma - - - ducere, et cariare valeat*, V. *Cloca 2*.

CLOIA, crates, V. in *Cleia*.

† CLOPERIA, pro *Claperia*, in Ch. MS. a. 1353.

CLOPPVS, χωλὸς, in Gloss. Lat. Graec. ex χωλόπυς, inquit Martinius. Hinc Galli *Clopiner*, pro *Claudicare*. Lex Alamannorum ex Cod.

Cor-

Corbionensi ap. Baluzium c. 65. §. 31. *Si quis alium in genuculo placauerit, ita vt cloppus permaneat, etc.* Editus *Claudus* habet. Capitulare de Villis c 23. *Et habeant* Iudices in vnaquaque villa *quando seruierint ad canes dandum boues cloppo, non languidos et vaccas, siue caballos non scabiosos, aut alia pecora non languida.* Vbi legendum, *non cloppos.* *) Suecis *Klopare* itidem est claudus. Vocem *cloppus* Ciceroni Ep. ad Attic. lib. 12. Ep. 3. haud paucae editiones tribuunt. Caeterum Germanis superioribus **knappen** est claudicare.

CLOQVA. (1) Campana, V. *Cloca* 2. (2) † Vestis species, in Stat. Vniv. Andegav. a. 1410. t. 9. Ordinat. reg. Fr. p. 499. V. *Cloca* 3.

† CLOQVARE, *cloquam* seu campanam pulsare. Comput. ann. 1400. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. p. 152.

† CLOQVARIVM, i. q. *Clocarium*, campanile, in Ch. a. 1177. inter Probat. t. 3. Hist. Occit. p. 141.

† CLOQVEAR, pro *Cochlear*, vasis genus ad vsus tum ecclesiasticos quam profanos. Lib. nigr. eccles. S. Vulfr. Abbauil. V. *Cochlear.*

CLOQVEARE CRYSTALLINVM, massula chrystalli ad instar turriculae, Gall. *Clocher*, efformata. Processus venerab. Mariae de Malliaco t. 3. SS. Martii p. 755. *Duos dentes sibi contulit et donauit vna cum Cloquearibus chrystallinis, ad faciendum vnum vasculum pro dentibus praedictis honorifice reponendis.*

CLOQVEMANNVS, Presbyter, cui campanarum Ecclesiae cura, easque pulsare incumbit: ita etiamnum appellatur in Ecclesia Ambianensi. Tabul. Episcop. Ambian. an. 1327. *Item super alia captione Thomae Cloquemanni et sex pulsatorum dictarum campanarum etc.* Ita dictus quasi *homo campanarum.* Id enim sonat vox *man.* Vbi obseruandum praeterea dici praefectum caeteris pulsatoribus. CLOQVEMANNI, pulsatores quilibet campanarum. Obituarium Ecclesiae Morinensis fol. 34. V. *Cloca* 2.

CLOQVERIVM. (1) Campani[...] in *Clocarium.* (2) *Cochlear*, [...] detur. Statuta Monasterii Lirin. [...] an. 1453. *Item tenetur providere [...] quinae parasidibus, pisseriis, [...] tis et cloqueriis tam magnis [...] paruis, ollis, etc.* V. *Cloquear.*

CLORES, ἰάπυξ ἄνεμος. Gloss. L[...] Graec. *Iapix ventus.*

† CLOSARIA, feudi species infe[...]ris ordinis. Chartul. Latiniac. [...] 189. *Concessimus - - quandam [...]selam, quae closaria dicitur.* V. C[...]*sagium.*

CLOSARIVS. (1) Ab antiquo G[...]lico *Closier*, custos. Chartam T[...]baldi Comitis Blesensis in Chartu[...]rio Dunensi subscribunt post alios *Willelmus de Coldreto*, Lotheri[...] *mulus de Camartio*, *Albericus [...]rius.* V. *Clauicularius.* (2) † Colo[...]nus partiarius, i. q. *Medietarius* Gall. *Closier.* Lit. remiss. Ms. an. 1367.

† CLOSELLVM, diminut. a *Clausum*, locus vel ager clausus. Ch. Ms. a. 1307. V. *Clausetum.*

CLOSELLVS, f. agellus clausus [...]pibus vel muris. V. locum in S[...]*lergia.*

CLOSTRVM, claustrum, κλειθρ[...] in Gloss. Graec. Lat. Ibidem, κλε[...]*δοποιὸς*, *Clostrarius.*

CLOSTVRA, septum, Gall. *Clôture*. Charta Roberti Rotomag. Archiep. in Hist. Harcour. t. 4. p. 1386.

CLOSVM, CLOSVS, Gall. *Clos*, locus sepibus vel muris clausus. Literae Vicarii Archiepiscopi Rotomag. in Tabulario Calensi p. 190. a. 120[...] *Recipiant de caetero - - - tertia[...] partem vnius donarii de suo clo[...]* Ch. ap. Stephanotium t. 3. Antiq. [...]ctav. MSS. *Closus, vbi vineae [...]bant coli, proprie est Abbatis.* V[...] *Clausum.*

† CLOT, latrina. Constit. Ms. Pe[...] III, Aragon. V. mox.

† CLOTA. (1) Arcus, fornix, co[...]cameratio. Instr. a. 1358. inter P[...]bat. t. 2. Hist. Nem. p. 226. *Pro d[...]fensione muri existentis supra clo[...]* V. *Clotonus.* (2) Meta limes, t[...]minus. Ch. Ms. a. 1279. *Per clo[...] et signa seu quercus signatas etc.* A[...]

.1286. *Ad quem pontem factus est* ...*nus seu boxula etc.*

CLOTARIVS, faber clauorum, Gall. *Cloutier.* Comput. Ms. eccl. Pa... a. 1381. V. *Claustrerius.*

...ITHEDRO, V. *Cliothedrum.*

...ITHESAKKES, species panni seu ...lae rudioris, Anglis enim *Sack-cloth* ... saccus seu cilicium textum. Ch. ...ichardi II. Regis Angl. ann. 1393. ... Rymer. t. 7. p. 745. pro Duce ...itanniae: *XV. vlnas de blanketo, V. vlnas de nigro, XVI. sellas, ... Clothesakkes, duo paria cofrarum.*

...LOTONVS, locus subterraneus concameratus. Comput. a. 1334. ...ter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 85. ... *Clota 1.*

...OTVRA, i. q. *Clausura*, in Reg. S. ...li Cam. Comp. Paris.

...OTVS, V. *Clobus* et *Clota 2.*

...OWE, V. *Clobo.*

...OXEDRA, V. *Clocidra.*

...LOYA, crates, Gall. *Cloye*, in ...omp. Ms. a. 1486. V. *Cleia.*

...OYFHA, tegmen capitis, Vide ...*uphia.*

...OYSIO, V. *Clausio.*

...VARIVM, locus vbi ferrantur e-...ui, a clauis, quos Galli *Clous* vo-...ant. Historia fundationis Prioratus ...Nellebecensis in agro Nothingamen-...i in Anglia t. 2. Monastici Anglic. ... 598. *Tenuit duas carucatas ter-...ae de Domino Rege in Capite pro ...ili seruitio; deferendo palefridum ...omini Regis super quatuor pedes de ...lauario Domini Regis quotiescumque ...d manerium suum de Mannsfeld ia-...cerit: et si inclaudet palefridum Do-...mini Regis, dabit ei palefridum qua-...tuor marcarum.* Vbi *inclaudare*, est ...allicum *Encloner*, species porro ...erugeuteriae hisce verbis descri-...itur.

...LVBA, *lo cane che abaya*, Gloss. ...at. Ital. Ms.

...VBVM, Graecis recentioribus κλο-...βὸς et κλῦβος, cauea, carcer cla-...tratus. Acta SS. Februarii t. 2. p. 7... in Vita S. Auxentii Archiman-...ritae ex Gentiano: *Iussit eis aedifi-...re clubum extra cellam in quo et-...m fuit inclusus.* Henschenius ha-...et: *Iussit eis aedificare paruam cellam et seram extrinsecus apponi cellae, in qua etiam fuit inclusus.* Graecum est ἐκέλευσεν αὐτοῖς κελλίον οἰκοδομῆσαι μικρὸν, καὶ κλοῦβον ἔξωθεν τῆ κελλίῳ, ἐν ᾧ καὶ ἀπεκλείσθη. Hinc patet Graeco magis congruere versionem Gentiani. Iterum legitur vox κλοῦβὸς pro Cellula in ead. Vita.

CLVECLANCVS, gloriosus, famosus. Vox composita ex *Cluo* et *Klang* Germanico, sonitus, sonus, clangor; cuius gloria et laus per hominum ora cum sonitu volitat. Fortunatus l. 6. carm. 12.

Nunc cape parua cate, et pollens Clueclance Dynami,
Clare decore tuo, clare fauore meo.

Quae quidem vox restituenda etiam videtur l. 6. carm. 22.

Promptus in effectu Sigoalde benigne cluence.

Hodie edit. *Clienta:* tametsi non diffiteor *Clienta* veteres, atque adeo ipsum Sidonium dixisse pro *Cliente.* V. Sauaronem ad l. 2. eiusd. Sidonii Ep. 2.

CLVEDO, f. quoddam pondus. Codex MS. Consuetudinum Ecclesiae Coloniensis e Bibl. Cathedralis Atrebat. *Ad lumen dormitorii XXIX. Cluede sepi*, id est, *sebi.*

CLVENCLVS, V. *Clueclancus.*

CLVENTIA, gloria, fama. Ionas in Praefat. ad Vitam S. Columbani: *Seu plerorumque, quos cluentia memorabiles reddit.* Et infra: *Cluant alii si dignum immitatione quid gesserint.* V. *Cluere.*

CLVERE, *pollere, excellere, vigere, protegere*, Papiae. Zixylanes Episc. Toletanus in Vita S. Ildefonsi Episp. Tolet. *Cuius statim virtus enucleata cluens in sede Romulea refulsit.* Epithaphium Aligerni Abb. Casin.

Natiua bonitate cluens summus et inclitus orbi.

Dudo in Praefat. ad acta Norm.

Qui bonitate cluens et pietate.

CLVES, V. *Clois.*

† CLVINABVLVM, CLVNICVLVM, *cultellus quod ad clunem portatur, Prou. Cantell.* Gloss. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657. V. *Clunabulum* et *Cluniculum.*

CLVIS, Gloss. Arabico-Lat. *Cluis*, *nobilis*. Panegyricus Berengarii Augusti:

Stoicus hic noster, cluibus quia pollet Athenis.

Vita S. Gudilae Virg. n. 21. *Vt decebat personam cluentissimae propaginis.* CLVVIOR, *nobilior*, Isidoro et Papiae. PRAECLVIS, *inclytus*, *valde gloriosus*, eidem Isidoro. Aliae Glossae: *Praeclues*, *praenobiles*. *Praecluibus*, *honestis*. Martianus Capella l. 1.

Paret praecluibus libens profatis.

Dudo l. 3. de Morib. Normannor. *Richardus iuuenis praecluis.* Vtitur etiam Thiotfridus l. 2. c. 5.

CLVISELLVM, agellus clausus, in quibusdam Instrumentis Dumbensibus. V. *Clodellum.*

† CLVMA, *la fiola de l'orzo.* Gloss. Lat. Ital. MS. V. *Clunar.*

CLVNA, simia. Festus: *Clunas*, *Simias a Clunibus tritis dictas existimant.* Adiectiue sumit Faber in Thesauro, *Clunas simias*, *etc.* at secus alii. V. *Clura.*

CLVNABVLVM, CLVNACLVM, CLVNACVLVM. Papias ex Isidoro: *Clunabulum*, *dictum quod ligetur ad Clunem*, *id est*, *pugio. Est enim paruus gladius lateri adhaerens*, *vel spata.* Festus: *Clunaclum*, *cultrum*, *sanguinarium dictum*, *vel quod Clunes hostiarum diuidit*, *vel quia ad clunes dependet.* Gellius eadem notione vsurpat *Clunaculum.* V. *Cluniculum.* Graeci recentiores appellant παραμήριον.

CLVNACVLVM. (1) V. *Clunabulum.* (2) † Sellula erectis formarum subselliis apposita, cui clunes superponuntur; vnde nomen. Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. *Clunaculum*, *Misericorde.*

CLVNAGITARE. Catholicon. Armoricum: *Laezaff*, Gall. *Clunagiter*, Lat. *Clunagitare.* Armoricis *Laezaff* est relinquere, dimittere.

CLVNAR, κριθῆς λεπυρὸν. Gloss. Lat. Graec. *Hordei corticula.* Festo, *Clumae*, *Folliculi ordei.*

CLVNICVLVM, ensis, *Spatha*, *splendona*, *quod pendeat a clune*, *vel quod defendat. Et Cluniculum etiam dici-*
tur foramen quod fit in pos[...]
rum circa latus. Vgutio, [...]
hausit Ioannes de Ianua. Cl[...]
lum habet Festus, alias *Cl*[...]
vt in *Clunabulum.* Isid. Gl[...]
Cluniculos, *machaera*, *splendo*[...]

CLVNIFRAGIVM. Gariopont[...]
c. 12. de Melancholia: *Et fit* [...]
neni potu, *vel canis rabidi* [...]
vel ex frequenti clunifragiorum [...]
lidorum antidotorum acceptione.

CLVPEVM, V. *Clypeus.*

CLVRA, *Simia quae cum cauda* [...]
Vetus Gloss. San-German. MS [...]
501. Ex κολοῦρα, *cauda car*[...]
deducit Faber, apud quem Gl[...]
vet. *Clura*, πίθηκος. *Clura*, [...]
πίθηκος. Supplem. Antiquari: C[...]
ra, κερκοπίθηκος, πίθηκος, [...]
† Leg. *Cluna.* Scaliger ad Festum[...]
V. Salmas. ad Plin. p. 377.

CLVSA. (1) Idem quod Clausura[...]
augustus montium aditus, Germ[...]
Clause. Ch. Aistulfi Regis Long[...]
bard. an. 753. ap. Vghellum t. 2.
107. *In quibuslibet locis et ciuita*[...]
bus seu clusis regni nostri. Eginhard[...]
an. 817. *Omnes aditus*, *id est*, *c*[...]
sas, *quibus in Italiam intratur*, [...]
positis, *firmauit praesidiis.* Luitpran[...]
dus lib. 1. c. 2. *Quibusdam* [...]
difficillimis separata (Hungaria) [...]
nobis erat interpositionibus, *quas* [...]
sas nominat vulgus. (2) Muni[...]
nes et fossae quibus castra circum[...]
dabantur aliaque loca opportu[...]
Id coniicere est ex Anastasio et al[...]
aeui medii Scriptoribus; ait ille [...]
Stephano III.: *Subito aperiens cla*[...]
super eas diluculo cum plurimis ex[...]
citibus irruit - - - *Ipsi vero* [...]
introeuntes clusas cunctum [...]
Longobardorum - - - *abstulera*[...]
Quare subscribimus Pithoeo Sub[...]
siv. lib. 1. c. 14. dicenti: *Imperat*[...]
Romani habuerunt in limitibus [...]
ἐχυρώματα, *quae ipsi Clusuras* [...]
pellant. Posteriorum temporum S[...]
ptores vt Luitprandus, *Ado*, *S*[...]
bertus, *caeterique fere eius or*[...]
Clausas, *clusas*, *et Interpositione*[...]
cant. Id quidem ab Hadriano [...]
tutum videtur, de quo Aelius Sp[...]
anus sic scribit: *Per ea tempor*[...]
alias frequenter in plurimis lo[...]
ga[...]

ibus Barbari non fluminibus, sed nitibus diuiduntur stipitibus magnis modum muralis saepis funditus in-s atque connexis, Barbaros separa-t. Hae clusae propugnaculis qui-sdam munitae fuerunt, quae Ca-a et Castella dicuntur, vnde et Ca-llanus miles alicubi nuncupatur. V. lattinium in voce *Clusura.* CLAV-A, in Chronico Franc. edito a imbecio l. 2. Commentar. de Bi-oth. Caesaria p. 372. (3) Agger, io concluduntur aquae, Gall. *E-use*, Germ. Schleuse. Ch. a. 1171. tei Instrumenta t. 4. Gall. Christ. l. 21. *Eo quoque tenore et sub ea ditione concessa est fratribus cister-iensibus ipsa possessio vt - - - neque ficationem habeant aque, sed ipsam quam se voluerint, per domum vel circa eam diuertant, sine aliqua ta-xen eleuatione alicuius Cluse, vel quolibet aque retinaculo.* V. *Exclusa.* LVXA, eadem notione. Chron. Mutinense ad an. 1325. ap. Murat. t. 11. col. 110. (4) Piscaria, seu lo-cus in fluuio vbi pisces concludun-tur. Ch. Girberti pro Rotardo Ab-bat. apud Stephanotium t. 3. An-tiq. Pictav. MSS. p. 328. *Et in fluui-um Viennae cedimus tibi vnam clu-sam vel piscatoriam cum omnibus ... a se pertinentibus.* (5) Cellula in qua degit Monachus in-clusus, Gall. *Reclus*, Germ. Clause. Georg. Christian. t. 1. Rerum Mo-gunt. p. 123. et 124. ex Chronico Mariani.

...SARES ANGVLI, apud Hyge-num de Limitibus. *Latera clusaria ...tis quadrata clusaris*, apud eum-dem. *Et cardinis omnes lapides in fronti bus inscribamus: reliquos in la-...ibus Clusaribus. Omnes enim cen-turiae singulos angulos habent clusares.* Id est, qui Centurias cludunt.

...SARIVS, exactor portorii qui ad clusam seu aditum sedet vt vectigal a transeuntibus accipiat. ...um vide in *Pontonarius* post *Pon-tonerius*.

...ILLA, arx, castellulum in clu-sis aedificatum. Statutum Raimun-di Comitis Tolosae an. 1223. contra Albigenses.

CLVSIATICVM, tributum, quod penditur a Clusas transeuntibus. Ch. Otton. III. Imp. a. 998. in Bibl. Sebusiana: *Has igitur supradictas valles cum clusiatico, quod solummo-do exigitur de valle Saturiana conce-dimus.* Occurrit ibi non semel.

CLVSINARIA, virgo Deo sacra re-clusa, Gall. *Recluse*, quae segrex ab hominibus in clusa viuit. Acta SS. April. t. 2. pag. 724. A. de S. Wernhero: *Catharina de Ehren Tre-uirensis dioecesis virgo et clusinaria in clusa B. M. Virginis.*

CLVSOR. (1) Qui gemmas auro concludit, in Glossis Arabico-Lat. Andreas Mon. lib. 2. Vitae S. Otto-nis Episc. Bamberg. c. 46. *Additque de suo auri quantitatem et gemmas: et clusorem conducens, insigne 300. Ar-genti marcas valiturum ad honorem et vtilitatem Ecclesiae fabricatus est.* V, *Inclusor.* (2) CLVSOR STA-TARIVS, apud Sidonium l. 8. Ep. 6. qui feras cassibus includit: ver-bum venatorium, de quo Sauaro ad eumdem Sidon.

CLVSORIA, CLVSVRIA. Nouella Theodosii de Ambitu 15. *Quemad-modum se militum numerus habet, castrorumque ad clusoriarum cura pro-cedat.* MSS. habent *Lusuriarum:* quod retinendum est. Sunt autem *Lusoriae* naues armatae, quas in Danubio, Rheno aliisque flumini-bus confiniorum ditionis suae habe-bant Imperatores, ad coercendas Barbarorum incursiones.

CLVSORIVM. (1) Operculum, seu quod vas aliquod claudit, in Vita S. Lupicini Abbat. Iurensis num. 2. (2) Idem quod *Inclusorium* seu *Clusa* quinta notione, V. in voce *Inclusi.*

CLVSORIVS. CLVSORIA ARS, quae gemmas auro concludit. Tangmarus in vita Bernwardi apud Mabillon. in Actis SS. Benedicti. sec. 6. part. 1. p. 203. V. *Clusor.*

† CLVSTARE, claudum reddere, vel luxare. Ch. ann. 1312. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. pag. 505. *Si*

vero membrum amiserit vel clustatus fuerit.

CLVSTELLVM, corollarium, sequela. Bonifacius Mart. Ep. 74. ex Hierolexico Macri: *Et breuiter clustella cuncta concluduntur. Frustra de Fide catholica inaniter gloriatur, qui dogma et regulam S. Petri non testatur.* Pontificale MS. Gemeticense annorum circiter 700. in Oratione supra Poenitentes: *Et praeteritorum clustella criminum confringe.*

CLVSTRVM, Κλύσ̈ης, in Gloss. Gr. Lat.

† CLVSTVS, *la giaza*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

CLVSVRA. (1) Idem quod *Clausura*, septum, in Lege Wisigoth. lib. 8. tit. 3. §. 14. tit. 4. §. 29. (2) Est etiam idem quod *Clausura*, angustus montis meatus, Vide in hoc verbo.

CLVSVRIA, V. *Clusoria.*

† CLVSVS, locus sepibus vel muris clausus. Ch. Ms. an. 1038. V. *Closum.*

CLVTVS, nobilis, inclytus, praestans. Festus: *Clutum, Graeci κλυτὸν dicunt. Vnde accepta praepositione fit Inclutus.* Est a *Cluere:* quod vide suo loco.

CLVXA, V. *Clusa 3.*

† CLVZELLVM, cella vinaria, in Cod. 138. S. Mart. Lemouic.

CLYDA, crates, Gall. *Claie*, V. in *Cleia.*

CLYPEARE, quasi *Clypeo* protegere, defendere. Acta SS. Maii t. 7. p. 794. A. de S. Torpete: *Loca ipsius Barontae ibi in procinctu existentia, quae sub confidentia defensionis - - - valebant clypeari, et in tuto requiescere.*

CLYPEATVRA, armatura clypei, V. *Heereschild.*

CLYPEOCENTRVS, apud Anonymum de rebus bellicis subiectum notitiae Imperii, est *Parma*, seu *Modicus clypeus, fixoriis minutis ad soliditatem sui diligenter munitus, qui in fronte tichodifri oppositus, vel in temone suspensus, munit inferius latitantes ab impetu cominus venientium.* Figura ibi describitur.

CLYPEVS, CLYPEVM. (1) A[...]
morum insigne, quod in eo dep[...]
gi solebat. Gloss. Lat. MS. *Clype[...]*
ibi imagines proponuntur. Ita p[...]
ro neutro genere vocem hanc [...]
dum efferre Grammaticos obser[...]
Pollio in Claudio. Caper: *Clype[...]*
Imago, Clypeus, κάπις. Vet. G[...]
San-German. MS. n. 501. *Clype[...]*
imago rotunda, in qua solum [...]
pingitur. Olim vero in clypeis [...]
rum, quorum essent, vel etiam [...]
uorum, imagines effingi solit[...]
colligitur passim ex veteribus S[...]
ptoribus, Tito Liuio. l. 5. Hist. [...]
nio l. 35. c. 2. Silio Italico l. 17. [...]
aliis qui quidem Clypei, siquide[...]
in templis appenderentur aure[...]
plurimum erant, quod de Lucii [...]
Caii Caesaris Clypeis obseruat X[...]
philinus ex Dione, et auctor Pan[...]
gyrici Constantino dicti, de ip[...]
met Augusti scuto. CLYPE[...]
Tabular. S. Germani, Paris. a. 125[...]
Et 15. solidos Paris. annui redit[...]
quos percipiebant, vt dicebant, [...]
Clypeo in Ecclesia B. Germani [...]
Pratis. (2) Praerogatiua ac dign[...]
tas. Speculum Saxonicum l. 1. [...]
3. §. 2. *Clypeus seu cingulus milit[...]*
in septimo terminatur etc. Add[...]
3. art. 72. (3) Vasallus, qui [...]
mino cum Clypeo seruitium deb[...]
militari seruitio obnoxius. Libel[...]
de Fundatione monasterii Bigau[...]
ensis p. 255. *Idem ab Adelgoto Ma[...]*
deburgensi Episcopo praefectur[...]
mille Clypeis, et quingentis [...]
praeditam in beneficium suscepit [...]
Familia nobilis. *Clypei prostrati* [...]
Matthaeum Paris an. 1245. p. 4[...]
i. familiae nobiles extinctae. Mat[...]
Westmonast. eodem anno, de [...]
lia Pembrochiensi extincta: *Sic n[...]*
lis clypeus ille Marescallorum [...]
tantis hostibus Angliae formida[...]
euanuit. (5) Vis armorum [...]
modus l. 1. Hist. Slauor. c. 88. [...]
omni terra Slauorum, quam ipsi [...]
progenitores sui subiugauerint in [...]
peo suo et iure belli. Lib. 2. cap[...]
In Slauorum prouinciis quas ipse [...]
belli in Clypeo suo et gladio posse[...]
(6) † Locus in ecclesia Laudun[...]
Ch. Ms. an. 1255. *In ecclesia B.[...]*
La[...]

auduunensis ad clipeum, vbi ab antiquo solui consueuerunt capitagia.
7) † Claua, rudicula, a Gall. Clit, Germ. Kloppel. Comput. Ms. ibr. S. Petri Ins. a. 1472. Clipei mpanarum.

ETO, apud Polonos homo rustius seu seruilis conditionis. Acta S. Iulii tom. 5. p. 752. in Miracuis B. Kingae Virg. Item puer cuudam Cmetonis de Lipniczka patietur, etc. V. Kmetones.

IPVLVS, V. Canipulus.

ASON, V. Casona.

ISSA, κνίσσα vel κνίσα, nidor. loss. Vet. Gr. Lat. κνίσσα, nidor u pinguedinis incensae fumus. Arob. lib. 7. contra Gentes: Nisi fort hostiarum Deus animas deuorat, t ex aris ardentibus nidorem conitatur, et fumes, pasciturque de nissis, quas euomunt ardentia viscea ad hac vda de sanguine, et prioris humecta de succis Irridet Geniles qui Deum contineri alicuius alimenti genere stolide somniabant.

IVS. Gloss. Isid. Cnios, tortiones ndecentes. In Excerptis, Cinos. Martinius suspicatur, a κνύος, scabies, prurigo, Cnios, dictos fuisse el forte a. κνὶς, κνίδος, vrtica. Gloss. Arab. Lat. vt iam supra dictum est, Cinnus intorti oris. Cinnos esse inortos crines latet nemini. An inde Cini corrupte pro Cinni? Tortiones ind. entes Glossator fortasse dixerit ... arte compositos e crinibus ad... tis.

IDAX, apud Vitruuium, fibula ferrea, velut subcudica, in capitibus axium vel scaporum adfixa et dplumbata, per quam in armillis capi vel axes versantur. Κνώδακι hoc sensu mentio est apud Heronem. Generaliter κνώδαξ est acutum quid ferro, vt fibula ferrea, quae immittitur in armillam. Hesychius: κνώδαξ, κέντρον, ἄξονες γνώμων.

OA, pro Cohua, auditorium, locus vbi res publicae ciuitatis tractantur. Ch. Ms. Rob. reg. Sicil. a. 1310.

ABBATES, apud Cluniacenses aliquando dicti sunt Abbates, qui praeerant Monasteriis Cluniaco totius ordinis Capiti subiectis. Charta Bernardi Comitis Petragoricensis: Igitur, vt dictum est trado praefatum locum Deo et Domno Oddoni Cluniacensi Abbati atque Adacio Coabbati eius. Iidem interdum dicebantur Abbates Vicarii. V. Mabillonium de Re Diplom. lib. 6. Charta 138. in Notatione, Aymardus, etc.

† COACCESSOR, vnus ex Accessoribus seu Assessoribus, qui administratoribus rei publicae a consiliis sunt. Ch. a. 1459. inter Probat. t. 3. Hist. Nem. p. 288. V. Accessor.

† COACLA, pro Cloaca, in Form. Ms. fol. 63. V. Coatha.

COACTILIARIVS, qui centones conficit. Coactor, in vet. Inscriptione πιλωτοποιος in Gloss. Graec. Lat. perperam πηλωποιος in Lat. Graec. Idem Gloss. πιλωτὸν, coactile. Coactilia in l. 25. §. 1. D. de Auro, arg. etc. Marcellus Empir. c. 14. Lixinium vnde operantur coactiliarii. Plinius lib. 8. cap. 48. Lanae et per se coactae vestem faciunt, et si addatur acetum etiam ferro resistunt, imo vero etiam ignibus. Vide Cuiacium l. 5. Obseru. c. 2. Salmasium ad Hist. Aug. et infra Gambeso.

COACTOR, Papiae, agitator aselli. Gloss. Isidori, Coactores argentarii. De hac voce hac notione consule Salmasium lib. de Vsuris p. 497. 498.

† COADA, le Camare, in Gloss. Lat. ital. Ms.

COADAL, f. idem quod supra Caudelum. Charta ex Archiuo S. Victoris Massil. Nec ipsum recenter Coadal, quod iniuste accipiebamus et porcos quos tollebamus, et seruitia, quod iniuste vsque hodie requirebamus, iam amplius non requiremus.

COADIVTOR. (1) Qui Episcopo etiamnum viuente, ad eius ecclesiam promouetur Episcopus, illius futurus successor, vt munia Episcopalia obeat, propter alterius Episcopi infirmitatem corporis, vel aegritudinem, aut causas alias: cuius moris antiquissimi exempla congesserunt Petrus Marca lib. 6. de Concord. Sacerd. et Imper. cap. 8. num. 10. 11. Altaserra lib. 1. Dissertat. Iuris Canonici cap. 2. 3. et sq. et alii. Vide

de Albertum Stadensem ann. 887. 908. et infra in *Episcopi vacantes*. (2) † Iesuitis *Coadiutares* iidem sunt. qui alibi *Fratres laici* vel *Conuersi* appellantur. V. eorumdem Reg. et Stat.

COADIVTORIA, dignitas ad aliquod officium designati, adhuc viuente illius officii possessore, Gall. *Coadjutorerie*. Bulla Pauli III. PP. ann. 1539. inter Priuilegia ordinis S. Ioannis Ierosol. p. 99.

COADVNATIO, congregatio, conuentus. Concil. Tolet. XVII. *Statuit coadunatio nostra vt, etc. Soluta Morinensi coadunatione*, apud Acherium Spicil. t. 9. p. 547.

† COAEQVATOR, qui ex officio mensuras et pondera coaequat, Germ. Aicher. Lit. an. 1376. t. 7. Ordinat. reg. Fr. p. 69. Vbi mendose *Cocquator* et *Cocquare* legitur.

COAETANEARE, coaetaneum seu eiusdem aetatis esse. Tertull. de Resurrectione Carnis cap. 45. *Contemporant foeta, coaetaneant natu.* Quidam legunt *coaetant*.

† COAEVITAS, coexistentia. Ch. a. 931. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 66.

† COAGVLATIVVS, qui coagulat. Arnauld. de Villanoua in Resur. Cod. reg. 7149.

COAGVLVS, f. caseus, ab Ital. *Coagulo*, coagulum. Chron. Astense cap. 23. apud Murator. to. 11. col. 188. *Et vidi in quadam vigilia Natiuitatis Domini quod dictus Guillelmus miserat dicto Guidoni XX. paria boum cum carris oneratis odorifero vino, farina tritici, Mezenis salatis; et habuit sarapulos et coagulos.*

COALEVES, vox Dalphinatus, Instrumentum quo Arcus tenditur, in historia huius Prouinciae to. 2. pag. 326. ex computo anni 1336. *Item duas Coaleues ad tendendum balistas.*

† COALITIO, congregatio, conuentus. Bulla Io. IV. PP. inter Probat. t. 1. Hist. Loth. p. 253.

COALTERARE, vel COALTERARI, *Ensemble tancer*, in Gloss. Lat. Gall. id est iurgiis inuicem conten[dere]. *Alterquer*.

COANGELICVS, V. *Angelus* 3.

† COANGVSTIARE, constri[ngere], cogere. Frodoard. lib. 4. Hi[st.] Rem.

† COARCTARIVM, modus agri. C[h.] a. 1126. inter Probat. t. 2. Hist. La[ng.] p. 280. *Coarctarium quoque ter[rae] quod dedit etc.*

COARE, *inclinare se, vel in[...]* Papias MS. f. legendum *Curuare*.

† COARODIVM, *lo pericolo*. Gl[oss.] Lat. Ital. Ms.

COARTARE, cogere. Chr. a. 11[..] ex Archiuo Prioratus Domni-Ma[r]tini. Paulus IC. leg. 57. pr. de co[n]trahenda empt.

† COATHIA, pro *Cloaca*, in C[h.] an. 1388. tom. 8. Ordin. reg. F[r.] p. 284.

† COATIA, ornamenti vel vestim[en]ti genus. Stat. Vercell. l. 2. p. [..] *Volta vna et Coatiae quae porta[...] omni die.*

COAVETVS, V. *Cauannus* 2.

COAXARE, ranarum vox, V. [...] *Baulare*.

† COBALI, virunculi montani, dae[...]monum species, Germ. Kobolt, a[...] Ge. Agricol. de animantibus subter[...]ran. A Gr. *κοβαλος κακουργ.* He[...]sych. V. *Gobelinus*.

† COBASTRVM, *lo late nelle mamel[le]*, in Gloss. Lat. Ital. Ms. *) Proc[ul] dubio pro Colostrum.

COBEBVS. Formulae Andegauensi[um] num. 6. *Quia ante hos dies aliqu[is] homo nomen illi litem in via publi[ca] apud illo ei habuit, et Cobebus sup[er] eum ipsi, illi posuit, sic taliter co[n]uenit, ipsus homo ad mediantis b[o]nis hominibus, vt hanc securita[tem] ipsus homo de ipsus Cobebus, seu ipsa lite, quem apud mihi abuit fi[nire] debuerit, quod ita et fecit.* Vid[e]tur vsurpata vox pro *Cohibe*[...] vt sic legendum sit, et *Cohibenti[a]* seu *Conuenientia* intelligatur vel *Co[n]uenientia*.

† COBESSELLVS, operculum, G[all.] *Conuercle*. Ch. a. 1438. inter Prob[at.] t. 2. Hist. Nem. p. 259.

COBLA, species retis ad piscandu[m] Gall. *Cabillon*. Charta Thossiace[nsis]

n. 1449. signata Bonet. *Pro licentia piscandi ad mediam coblam retium in riparia Sagonae, siue trahendo siue exsauando ad terram.* Consules coblarum *portae Ariberti et Portae Natalis* memorantur in Chronico Cremonensi apud Murator. tom. 7. col. 651. et 652. sed qua notione non liquet.

COBLE, trabs, tignum. Inuent. Ms. an. 1379. *Item vnum coble duplex cum catena ferrea pro canibus.* Lit. remiss. Ms. a. 1415. *Postes et trabes vocatas cobles.*

COBLETTVS, calix, poculum, Gall. *Gobelet*, apud Rymer. to. 9. pag. 277.

COBOLVS, species monetae. Bulla Nicolai IV. PP. de Censibus Ecclesiae Rom. apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 1302. *Communitas Massil. debet singulis annis centum cobolos.* Et col. 1003. *Debet singulis annis pro censu duos cobolos aureos - - - Ecclesia Paracleti vnum cobolum auri, Ecclesia S. Vrbani Trecensis vnum cobolum auri.* ✝ Mendum pro *Obolus*. V. *Masmodina*.

COBRANCIA, acquisitio: Aruernis, *Cobre*, ex Hispano *Cobrar*, recuperare, Gall. *Recouvrer*. Charta Guillelmi de Castaigners militis a. 1237. apud Duchesnium in Hist. istius Familiae p. 189. *Item volo et praecipio quod vinea de Bezardie, quae ad me spectat ratione Cobrantiae remaneat successoribus meis in bonis ex parte patris mei.* Alia apud Sammarthanos in Abbat. Broli-Gallandi.

COBRARE, acquirere, recuperare. Ch. Ms. an. 1269. Vide *Cobrancia*.

COCA. (1) Species nauis, V. in *Cogo*. (2) Peruuiensis herba, quam sugunt Indi, et vnde non modicum sustentantur: ea etiam vtuntur loco pecuniae tam vendendo quam emendo. Vox Hispanis nota. Concil. Limanum an. 1582. *Porro quae de extirpenda Coca, seu vitandis in ea excolenda Indorum incommodis, ibidem exposita sunt, Catholicam Maiestatem oramus - - vt quid factu optimum sit, atque ex re maxime Indorum constituat.* Hispanis *Coca* rursum illud aromatis genus est, quod Gallis dicitur *Coque de Leuant*; sed nihil ad hanc locum haec notio.

COCAGIVM. Tabularium Sauignei: *Andreas dominus vitrei - - Iohannes de Campellis dedit Abbatiae de Sauigneo omne ius quod habebat in foresta, videlicet herbagium, pasturam, boscum mortuum, cocagium*; id est, Ius eradicandi, et colligendi succisarum arborum stipites, quos etiamnum *Choques* vocant Picardi. V. *Chocagium*, *Ceppagium*, et *Soca*.

✝ COCALA, *lo legno seco, e vase de romo, e ocello marino.* Gloss. Lat. Ital. Ms.

✝ COCALE, ab Ital. vt videtur *Coccia*, glandula, struma. Acta SS. t. 6. Aug. p. 540. *Recessit ipsa inflatura et cocale magnae ipsius infirmitatis, quem habebat in tibiis etc.*

COCARIVS. Glossar. Saxon. exaratum sub Edw. III. post Leges Henrici I. *Cocsed, cocarius.* Saxonibus *Coc*, idem valet ac *Coquus*, *Coce* vero est *Gallus*.

COCATRIX. Catholicon Armoricum, *Cocatrice*, *Gall. id. Basiliscus.* Occurrit familia Parisiensis hoc cognomine in veteribus Tabulis.

COCCA. (1) Forte nauigium. Agnelli Liber Pontif. apud Murator. t. 2. p. 103. col. 1. *Fecitque endothim super S. Ecclesiae altarium Vrsianae ex auro puro cum staminibus sericis, ponderosa nimis mediam habens coccam*; hoc est posita superioris interpretationis veritate, mediam habens nauim depictam: qua imagine Ecclesia potuit designari. V. *Cogo*. (2) Faliscae Gall. *Ratelier*; sed legendum *Iacca* vt dicitur in hac voce.

✝ COCCARDICA, pro *Cottardita*, sagi seu tunicae species. Const. Feder. reg. Sicil. cap. 99. V. *Cotardia*.

COCCAVA, *buccina*, Papias MS. cum vet. Glossario Sangerman. MS. no. 501.

✝ COCCHA, nauis species, i. q. *Cogo*, ab Ital. *Cocca*. Murat. t. 12. Script. p. 446. 451.

COCCIA, concha in aedificiis. Vita S. Guillielmi tom. 5. SS. Iunii pag. 125.

125. *Et in summitate eiusdem conchae, quae vulgo dicitur coccia, erat paruissimum foramen vnde diurnae lucis iubar ingrediendo, tugurium illustrabat.*

COCCIATVRA, V. *Cociatura.*

COCCIGARE, claudicare. Supplem. Antiquarii: *Coccigat, κωλαίνει, claudicat.*

COCCINARE, V. *Coçinare.*

COCCINVM. Vita B. Mathildis Reginae num. 19. *Post obitum Regis Henrici assidue induxit Coccinum vnius coloris, non in publico sed sub lineo vestimento, pro decore ornamenti ante se gessit parum auri.* Forte *Cottinum*, a *Cotte*, vestis inferior. V. *Cottum.*

COCCIO, *sagina, σιτεία, ἢ σίτευσις.* Gloss. Lat. Graec. V. *Cociones.*

COCCO, V. *Cogo.*

COCCOMELINVS, V. *Melinus.*

COCCVLA, COCVLA. (1) Sagum Hybernicum villosum absque Sutura et quod marginem inferiorem planam exhibet, superiorem arcuatam cirrisque siue limbis lanei fimbriatam. Vita S. Cadoci Cambrensis apud Spelman. *Atque quod iubae in tua Coccula (quod vulgariter vocatur, quoddam genus indumenti quo Hibernenses vtuntur, de foris plenum promineutibus iubis, seu villis quae in modum crinium sunt contextae) tot hominis per te a poenis perpetius eruentur.* Hinc discere est quid sit *Cocula* apud Bonifacium Archiep. Moguntin. Epist. 74. *Caligas, et peripsemata, orarium, et Coculam, et genuam breuem nostro more consutam.* Et in Concilio Cloueshauensi a. 747. cap. 28. de Monachis: *Nec imitentur saeculares in vestitu crurum per fasciolas, nec per Coculas in circumdatione capitis, modo pallii laicorum, contra morem Ecclesiae.* Alias (2) COCVLA, vel COCVLVM, *est vas quodlibet ad officium coquinae paratum*, vt ait Vgutio Gloss. Aelfrici: *Cocula, Olfata.* Gloss. Arabico-Lat. *Coculum et Cucuma.*

COCCVM. Chronicon Fontanellense cap. 16. *Dalmaticas - - - roccum Subdiaconalem vnum: Coccum vnum, tunicam Sacerdotalem Indici coloris, cum vestimento integro vnum.* legendum videtur *Cottum.* V. [...]*cinum.*

COCCVS. (1) Pro *Cocus*, V. in[...]*nare.* (2) † Pro Gallus, Gal[...] in vno exemplari Legis Sal. [...] cardo laud. ad c. 7. art. 6.

†. COCERE, pro coquere, in C[...] a. 1334.

COCEZ, vel COCER ab Angli[...]*ker*, operarius. Chartul. SS. T[...] Cadom. fol. 27. *Bouarios VI.* [...] *IV. operantes tribus diebus* [...] *III. operantes tota hebdomada.*

COCHA. (1) Stipes, truncus a[...] Gallis *Choque.* Regestum Cal[...]di in Andibus fol. 49. V. C[...] (2) Viatorium nauigium, Gall. [...]*che d'eau.* Iohannis XXII. PP. P[...]cessus in Ludouicum Bauarum [...] Anecd. Martenii col. 783. *Se* [...] *ferens et reddens ignominiose cum* [...]*dem complicibus fugitiuum pri*[...] *quamdam nauem seu cocham, et dein*[...]*de galeam supradictam conscendit.* [...] *Cogo*, et *Coccha.* (3) Sus, Arue[...] *Coche.* Instrum. Ecclesiae Briuaren[...] a. 1365. *Fuit deliberata quaedam C*[...]*cha de Espatgio amandica preme l'Il*[...] *fol.* (4) † Angulus, Ital. *Cocca.* C[...] an. 1225. apud Murat. t. 2. Antiq[...] Ital. p. 340.

† COCHERIA, a Gall. *Coche*, incisi[...] Dumbensibus dicitur lignum vel la[...]pis, quo aqua in pratum duc[...] Terrear. Treuolt. *Iuxta cocherias* [...] *pratum.*

COCHETVS. (1) Nauigium, V. C[...]*go.* (2) Pro *Cocytus*, fluuius inte[...]nalis, de quo Virgilius Aeneid. [...] 132. Diploma an. 1027. inter In[...] tomi 2. nouae Gall. Christ. col. 26[...] (3) † Gallus vel pullus gallinaceu[...] Gall. *Cochet.* Lib. pitenciar. abb[...] Germ. Prot. (4) † Id quod spon[...] et sponsus die nuptiarum sub se[...] sociis suis ad comedendum ex v[...] praestare tenebantur; fortassis qu[...] primum gallus daretur, (*) Vnde [...] Germanis inferioribus hae epul[...] der Hühnerabend dicuntur.) Lit. [...] miss. Ms. a. 1350. V. *Calenum*, [...]*ceon*, *Nuptiaticum* et *Vinum* [...]*ritagii.*

CHIA. (1) Coquina, Germ. Küche. Consultario Philippi Cancellarii aris an. 1218. ex Tabulario Audomarensi (2) † Ch. a. 1296. ap. Charet. Hist. Vienn. p. 669. *A fluvio Rodani usque ad cochias seu cacumen S. Salvatoris.* V. *Cocolarius.*

COCHINA, forte coquina. Stat. Placent. l. 6. fol. 80. *De massantio ferri a cochina et de acutiis pro libra ...tra, VIII. den.*

COCHIO, epistomium vel vasis obturamentum, ab Ital. *Cocchiume.* Acta SS. t. 4. Aug. p. 729. V. *Cochonus* et *Coconus.*

COCHLEA. (1) Vas quo bibitur in formam Cochleae confectum. Ionas in Vita S. Eustasii Abb. Luxouiensis. (2) Isidorus lib. 15. Orig. cap. 2. *Cochleae sunt altae et rotundae turres, et dictae Cochleae quasi cycleae, quod in eis tanquam per circulum orbemque conscendatur.* Papias MS. *Coglae, altae turres, in quibus ascensus per circuitum.* Willelmus Brito in Vocabul. et auctor Mamotrecti 3. Reg. cap. 6. *Cochlea et Cochleare, est anfractuosum deambulatorium, sicut solent fieri in turribus Ecclesiarum. Vnde quidam ait:*

Per cochleam turris scandens ad culmina turris.

Rursum:

Dic cochleam turrim, scalam, testamque limacis.

Durandus lib. 1. Ration. c. 1. num. 7. *Cochleae, sunt viae muris interclusae latenter.* Angelrannus in Miraculis S. Richarii n. 6. *Venit ad circuitum cochleae, qua culmina templi alta petebantur, etc.* V. Procopium lib. 1. Persic. cap. 24. (3) Species Sortilegii. Indiculus Paganiarum, seu Superstitionum, in Concilio Liptin. an. 743. *De tempestatibus, et cornibus, et Cochleis.* V. *Canculatores.*

COCHLEAR. Isidoro lib. 14. c. 15. *Mensurarum pars minima, quod est dimidia pars drachmae, appendens siliquas novem.* V. Salmasium ad Solinum pag. 591. COCHLEAR, inter vasa Ecclesiastica reponitur apud Flodoardum lib. 2. Hist. Rem. c. 5. *Cochlearia quoque 12. et salarium argenteum.*

COCHLEARE, V. *Cochlea.*

COCHLEARIUM, ait Papias: *pondus retinet 1. Scrupulum et Semis.* Et mox: *Cochlearium, quod pendet, Graecum est.* Κοχλιάριον Polluci, *Cochleare*, Martiali. V. Agricolam Rob. Cenalem et alios.

COCHLEARIUS. (1) Ioan. de Ianua: *Cochlearius est lapis marinus cochleis et arenis, et lapillis concretus, et asperrimus.* Papias MS. *Cocleatius, lapis cochleis, lapillisque et arena compositus.* (2) V. *Canculatores.*

COCHO, V. *Coco.*

COCHONUS. Contract. Datior. Bergom. lib. 6. cap. 46. *Qui desigillauerint aliquem cochonum vel aliquam spinam,* etc. Ital. *Coccon, Coperchio della botte*, operculum. V. *Cochio.*

COCIA, V. *Cossa.*

COCIATOR, V. *Cociones.*

COCIATURA, COCIONATURA, ipsa Cocionis nundinatio, actio. Gloss. Lat. Gr. *Cociatria*, μεταβλητική. Alibi: *Cociatura* legitur. Gloss. Gr. Lat. μετάπρασις, *Cocciatura.* In Ms. *Coccionatura.* Aliae Glossae p. 312. *Coccionatura*, μετάπρασις. Ita enim emendandum. Caper de verbis dubiis: *Cocinaria non Cocionatoria.* V. *Cociones.*

COCINA, culina, Germ. Küche. Gloss. Graec. Lat. MS. Μαγειρεῖον, *haec Cocina, carnificina.* Editum habet μαγειρεῖον, *Cucina.* Itali *Cucina* et *Cocina* etiam dicunt, pro *Coquina*, Galli *Cuisine.*

COCINARE, COCCINARE, COCINARIUS. Vgutio: *Cocino, as, saepius coquere, et Cocinarius, i. coquus, et Cocinator.* Pactus Legis Salicae tit. 67. §. 1. *Inium* (aeneum) *ubi strias cocinant.* Perperam in edit. Pithoei *concinnant.* Chrodogangus Metensis Episc. in Regula Canonicor. c. 13. *Laici cocci ad cocinandum tantum ingrediantur.*

COCINARIA, V. *Cociatura.*

COCINARIUS, COCCINATOR, V. *Cocinare.*

† COCINGIA. Ch. an. 1168. inter Instr. to. 6. Gall. Christ. pag. 195. *Trado*

Trado - - quandam paludem, siue pasclerium, siue Cocingiam; - - trado videlicet medietatem totius supra terminatae paludis siue corregiae etc. Vbi legendum videtur *Accingiam* vel *Accengiam*. V. *Andecinga*.

COCINNULA. Messianus in Vita S. Caesarii Arelat. pag. 252. *Cum ad benedicendum oleum, annis singulis competentibus diebus, in baptisterio venisset, et ingrediens cocinnulam ad consignandos infantes, etc.* V. *Cogina*.

COCIO, V. *in Cociones*.

COCIONATURA, V. *Cociatura* et *Concionatura*.

COCIONES, COCCIONES, COGCIONES. Monachus Sangallensis lib. 2. cap. 18. *Quidam coccio derasus et insaniens linea tantum et femoralibus indutus etc.* Capit. Caroli M. lib. 1. et Capitulare Aquisgranense an. 789. cap. 79. *Vt isti mangones et cogciones qui sine omni lege vagabundi vadunt per istam terram non sinantur vagari.* Adde Capitul. 1. Caroli M. incerti anni cap. 45. Vbi Rhenanus lib. 2. Rer. Germ. p. 95. ait, eiusmodi *Mangonum adhuc nomen et res apud Germanos manere: die Mengen.* Hincmarus Opusc. 5. de Coercendis militum rapinis: *Per villas in quibus non solum homines caballarii, sed etiam ipsi cocciones, rapinas faciunt.* Le Roman de Garin MS.

Truans estoit, pantoniers et Coquins.

COCIONES appellabant veteres, qui aliis *Arilatores* dicuntur. Festus: *Arilator qui etiam Cocio appellatur, dictus videtur a voce Graeca, quae est, αἶρε, i. tolle, quia sequitur merces ex quibus quid cadens lucelli possit tollere.* Vbi Ios. Scaliger *Arilatores* dictos vult *ab arra* atque nuncupari empturientes, qui data arra postulant sibi credi, vnde a cunctando *Cunctiones*, *Cuctiones*, et *Coctiones*, inquit, dicti. Quod idem Festus videtur innuere, dum ait *Coctiones dictos videri, quod in emendis vendendisque mercibus tarde perueniant ad iusti pretii finem.* Gloss. Isidori, *Arilator*, *Cocio*. Ex quo emendandus Papias: *Coccio*, *Arillatio*: legendum enim *Arillator*, vt apud Isidorum. Auctor veteris Gloss. apud H. S[te]phanum pag. 310. *Cocio*, μετα[...] vbi leg. μεταβολεὺς, vt et in G[...] Graeco Lat. μεταβολὸς, *D[...]rius*, *Cociator*, *arillator*. Est [...] μεταβολεὺς, Scholiastae Ar[...] ὁ κατὰ κοτύλην πωλῶν, ὥσπ[ερ] νῦν λεγόμενοι κάπηλοι, qui [...]tylam, seu mensuram vendunt, [...] Galli *Regratarios*, Germ. Höken, [...]ker, dicunt. Atque rursum [emen]dandum Glossarium Graeco Lat. [κά]πηλος, *Cauponarius*, *Cogo*. Leg[en]dum enim *Cocio*. Vsos hac v[oce] Laberium apud Agellium lib. [...] cap. 7. et Plautum in Asinaria [...]dem obseruarunt viri docti. Ex q[ui]bus tandem colligere est *Coci[ones]* priscis, et aetatis mediae Scripto[ri]bus, dictos, qui fora venalium [et] nundinales mercatus sectantur; [...]dum contantur, licitantur, e[t de] pretio cum mercatoribus contend[e]re simulant, merces ipsas subripiu[nt] et auferunt: cuiusmodi sunt q[ui] apud Gallos *Coquins*, vulgo voca[n]tur, quos non pauci hactenus a C[o]*quinis* nuncupatos putarunt, q[uod] istius farinae homines taberna[s et] popinas circumeant, quo aut [...] ipsis inseruiant, aut obsonii par[tel]las auellant. *Cozzoni* etiam [...] Italis dicuntur quos Galli *Maqui[g]nons* vocant. Neque alii videntur quos *Coquinos* appellauit inf[ima] aetas. Vita Clementis VII. ap[ud] Bosquetum: *Carcassonae et Tolo[sae] populares, quos vulgariter nuncupa[bant] Coquinos, contra Nobiles [...]rexerunt.* Auctor est Chapeauuil[le] in Erardo in Marca Episc. Le[od.] c. 26. exstare Leodii *Hospitale*, q[uod] *Coquinorum* vocant. Coquos p[...]ro pro furibus habitos auctor [...] Plautus in Aulularia:

- - - Mihi omnis angulos
Furum impleuisti in aedibus mi[se]ro: mihi
Qui intromisisti in aedes quing[entos] Coquos.

Idem in Pseud.

Forum Coquinum qui vocant, [...]se vocant,
Nam non Coquinum, verum f[...]num est fo[...]

Do[...]

matus ad Terent. Eunuch. *Ma-ulum furum*, *Coci discipulos dici tant.* V. Casaubonum ad Athen. . 14. cap. 14. cap. 22. et *Co-nra.*

OCIRCA, pro circiter, passim in uent. reg. a. 1482.

CISTRO, *praegustator coquinae.* loss. Isiod. Graeuius a *Cocina* culi-, *Cocister* dictum suspicatur pro , qui in Regum et Principum cu-is praegustat cibos, ne sint vene-infecti; sed Papias et Constan-nsis habent *Cocistro*, *tabernarius*, *raecum est.* Vnus Papias MS. prae-r *Concistrio*: Itali *Cocastro* vel *ocastro*, coquum appellant suae tis ignarum. V. *Cocaster.*

ITCA, Ignota mihi vox, quae currit in Ch. a. 1177. apud Mu-t. t. 2. Script. part. 2. pag. 1012. *onamus etiam salinam vnam in Pan-nello S. Nicolai - - - cum cocitcis, mporis et vallone.*

KA, Armorice *Coket*, nauis, cym-. Petrus de Dusburg in Chron. ussiae cap. 1. *Fundauerunt Ho-ales in tentorio suo facto velo cuius-m nauis, dictae Coka Teutonico, infirmos colligentes etc.* V. in *Cogo.*

KET, V. *Coket.*

CLEAR. (1) V. *Cochlear.* (2) COCLEAR, COCLEARIVM, pro *carium*, Glockenthurm, in Ordi-r. Ms. offic. div. in eccles. Lugd. . *Coquarium.*

LEARIVM. (1) Pro *Cochleare*, Hist. Dalphin. to. 2. pag. 363. (2) V. *Coclear* 2.

LEARIVS, V. *Canculator.*

LEATIVS, V. *Cochlearius.*

OCLEATVS, formam cochleae re-tens. Comput. Ms. a. 1245. *De dom cifo cocleato.*

CLERIVM, campanile, *Clocher.* Leo Beneuentanus in Chr. initio. *Cloca.*

COCLIARIVM, cochleare, apud ymer. tom. 9. pag. 356. V. *Co-tarium.*

NILIA, *κοχλίας*, in Glossis Lat. raec. Legendum *Cochlea*, vel *Con-ilia.*

† COCO, COCONA, machina bellica ad formam oui, ab Ital. *Cocco*, ouum. Tract. Ms. de re milit. et mach. bell. c. 12.

COCODONES, monetae Gallicae spe-cies. Thomas Walsinghamus in Ed-wardo I. sub anno 1300. *Prohibita est moneta alienigenarum surreptitia, et illegitima, quam Palardos, et Coc-codones atque Rosarios appellabant, qui paulatim et latenter loco erepse-runt sterlingorum.* V. *Crocardus.*

COCODRILLVS, Crocodrillus, ab Ital. *Cocodrillo.* Bern. de Breydenbach Itin. p. 213.

† COCOLARIVS. Ital. *Coccola*, caput, *Cocuzzola*, apex, vertex. An inde *aquae cocolariae*, quae ab apicibus decurrunt. Ch. a. 1010. apud Mu-rat. t. 5. Antiq. p. 419. *Pro omni-bus aquis piscaritiis, siue cocolariis quae ad nostram pertinent.*

† COCOMVM, cucuma, vas ad cale-faciendum aquam, Gall. *Coquemar.* Inuent. Ms. thes. Sed. Apost. an. 1295.

COCONA, V. *Coco.*

COCONAIA, V. *Coconaia.*

† COCONSVL, eiusdem vrbis alter consul, in Lit. a. 1292. t. 5. Ordi-nat. reg. Fr. p. 583.

† COCONVS, epistomium, vel dolii obturamentum. Stat. datiar. Riper. c. 4. V. *Cochio.*

† COCOVAIA, noctua, Ital. *Cocco-ueggia.* Lib. Ms. de Mirab. Romae. Perperam *Coconaia* editum in Diar. Ital. Montisfalc. p. 296.

COCQVATOR, V. *Coaequator.*

COCSETI. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 29. *Villani vero vel Coc-seti vel Perdingi, vel qui sunt viles, vel inopes personae, non sunt inter legum iudices numerandi.* *) Leg. *Cotseti.* Germ. Kotsassen, Kotsäten, Kossäten sunt casarii. V. *Cotarius* et *Cotseti.*

COCTA. (1) V. *Cot* et *Cota* 1. (2) † Coctio furnaria, Ital. *Cotta.* Stat. Massil. l. 1. c. 42. V. *Coctia.* (3) † Mensurae annonariae species, vt *Coctia* 2. Chartular. S. Vedasti Atrebat.

† COCTANATVM, cydoniatum, Gall. *Cotignac.* Gloss. Prov. Lat. Cod. reg.

reg. 7657. *Codon, Prov. Coctanum, odonium.* Codonier, *Prov. sidonus, coctanus.* Codonat, *Prov. cindonicum, coctanatum.* V. *Codonhatum.*

COCTANVM, mensurae annonariae species. Oliuerus Scholasticus de Captione Damiatae: *Adeo enim in ea fames inualuit, vt sibi desiderabiles deessent - - durabilis enim non est annona Aegipti - - et sicut audiuimus, Coitanum vnum XI. Bisantiis vendebatur in ea.* At MS. Thuani *Coctanum* habet, vt et Vincentius Beluac. lib. 31. cap. 87. Nec non Bernardus Thesaurarius de Acquisitione Terrae Sanctae cap. 199. Barthius apud Ludewig to. 3. Reliqv. MS. legit. *Coictanum.* Est autem, inquit, genus prunorum, de quo docti pridem scripserunt. Non autem primam ficum intelligas, sed massam aliquam aut corbem plenam, vt nunc etiam illi fructus vendi solent. Intelligo *Cidonia mala*, Gall. *Coin*, German. Quitten vt apud Bern. de Breydenbach Itiner. Hierosol. p. 151. *In mari peregrinanti si subuersio et vomitus acciderit, vtatur sirupo hesteren vel granatorum cum menta vel pomorum muzorum cum tamarindis, et odoret granata poma muza Coctana minuatque cibum;* et Bertrandum Priorem Pontiniac. in Vita B. Edmundi Cantuariensis Archiepisc. c. 63. to. 3. Anecd. Marten. col. 1815. *Cui cum recolendae recordationis Abbas S. Iacobi de Prouino ad comedendum cocta porrexisset Coctana, vir sanctus in eum intuens, ait ita: Iam multum tempus praeteriit, quod in os meum cibus mihi delectabilis non intrauit.* V. *Cotanum.*

COCTARIVS, COCTVARIVS, Gloss. Gr. Lat. ὀπτανάριος, *assator, coctarius.* Gloss. Graec. Lat ἑψητής, *Coctuarius.* Bulla Innocentii II. Papae an. 1141. in Chartulario S. Vandregisili; *In Bertriuilla terram Rainardi hoc est, nouem hospites et dimidium, et duos Coctarios.*

COCTERIA. Guill. Brito in Vocab. MS. *Stigma, tis, dicitur punctum signum, caracter, cicatrix, cocteria, vstio, quae fit calido ferro: ita Vgutio, vnde versus:*

Dico genus Stema, sed ma[illegible]
voco tema,
Stigmaque Cocteriam signat.
stema figura

Vox male compacta ex *Cauteria* *Coctaria*, aut *Coctura*, nam [illegible] di inustiones *Carnem coquere* [illegible] bantur. V. *Ferrum candens.*

COCTIA. (1) † Coctio furna[illegible] *Cocta* 2. Ch. Ms. Rob. de Be[illegible] a. 1220. *De qualibet coctia* [illegible] V. *Terra.* (2) † Mensurae a[illegible] riae species eadem quae *Cocta* 3. Ms. a. 1326. V. *Cocia.*

COCTILE, quod Graecis [illegible] carbo, seu lignum coctum. V. [illegible] saubonum ad Capitolinum et [illegible] lionem.

† COCTILIS, Plinio coctibilis. Gl[illegible] Gall. Lat. Cod. reg. 7684. *Co*[illegible] *aptus ad coquendum.*

COCTIO, V. *Cociones*, et *Cocta*

COCTORIVS, cortina, ahenum [illegible] vtuntur ad salem coquendum [illegible] conficiendum, Gall. *Chaudiere.* [illegible] stamentum a. 989. t. 2. Anecd. M[illegible] ten. col. 102.

COCTVARIVS, V. *Coctarius.*

COCTVM, caro decocta, vel etiam [illegible] gumen. *A cocto et vino* [illegible] poenitentiae species. Iohannes [illegible] PP. Epist. 302. *Et nostra ap*[illegible] *ca auctoritate a vino et Cocto* [illegible] *spensi manete vsque ad nostram* [illegible] *sentiam.*

COCTVRA. (1) Ius, sorbitio, G[illegible] *Bouillon.* Bernardi Ordo Clu[illegible] part. 1. cap. 74. num. 21. E[illegible] legentur in S. Wilhelmi Consue[illegible] dinibus Hirsaug. lib. 1. cap. 3. [illegible] eiusdem libri caput 45. et lib. 2. [illegible] put 41. nec non infra vocem [illegible] *ctus* 2. (2) † Cauterium, apud Bern. serm. 2. in Circumcis. D[illegible] V. *Cocteria.*

COCTVS. (1) Coquus. Germ. [illegible] Liber Consuetud. Fontanell. p. 2[illegible] Spicilegii MS. *Cocti erant tunc* [illegible] *dati.* Et p. 403. *Est autem co*[illegible] *tudinis antiquae, quando Cocti d*[illegible] *quunt, eos adducere coram Priore* *coram eo, qui tenet ordinem, et* [illegible] *dos verberare a ieiunis secundum*

li *quantitatem minutis virgis. Hi sunt quasi suffraganei coquinarii; videlicet Panetarius, Custos vini et Refectorarius.* Bernardi Ordo Cluniac. part. I. cap. 74. n. 42. *Cocti omni tempore mutant infirmitates suas ma-: post tres orationes.* Alia notione vera esset lectio, sumeretur ibidem cap. 30. *Lauare pannos, lauatos ad funes suspendae et alia quae non lauantur tunc ad funes suspendenda offerre, scilicet coctos, froccos, cucullas, etc.* Sed videtur legendum cum MS. San-German. *cottos.* Est autem *cottus* species vestis clericalis de qua in voce *Cot.* V. *Baburnus.* (2) COCTVS, COCTIO, COCTVRA. Vdalricus lib. 2. Consuet. Cluniac. cap. 14. *Quod si coctus est,* (Nouitius) *vt vulgariter aiunt, coronem ex more non videt; neque legit, nisi ante primam.* Lib. 3. c. 26. *Tertius famulus ad hoc est maxime deputatus, vt lauet pannos ad cocturas omnium, vt aiunt, fratrum coctorum necessarias.* (3) Exustus, vel potius candenti igni admotus. Lactantius lib. de Mortibus Persecutor. n. 13. *Statim productus non modo extortus, sed etiam legitime coctus, cum admirabili patentia postremo, exustus est.* Idem num. 15. Et mox: *Tunc per lentum diem decocta omni cute vis ignis ad intima viscera peruenisset.* Acta Episcoporum Cenomanensium in Hoello c. 34. *Vtrasque genus diuersis ferri candentis adustione coxerunt.* Ennodius Carm. 21.

Nil lenta perdit coctio.
Intrat latenter abdita.

COCVELVS. Obseruantiae Regni Aragon. lib. 7. tit. de Lezdis §. 1. Si aliquis *Nobilis teneat domos in ciuitate - - si habeat loca in quibus teneat larem, et familiam, soluens, Cocos: quia ex hoc non dicitur vicinus ciuitatis.*

COCVLA. (1) Sagum, V. *Coccula.* (2) COCVLA, *ligna arida, vel vasa aerea.* Gloss. Isidori, qui haec hausit a Festo. Hunc vide et ad eumdem annotata Scaligeri et Dacerii. Varro apud Nonium 12. 52. *Cocula, quae coquebat panem primum sub cinere, postea sub forno.* (3) COCVLA MARINA, concha, Gall. *Coquille de mer.* Murator. to. 2. Scriptor. Ital. p. 182. col. 1. (4) COCVLAE, Italis grana, baccae; sed et variolae. Matth. Silvaticus in Pandect. Medic. *Aluhumeta*, id est, *variolae, quae nostro idiomate vocantur coculae.* (5) † COCVLA, *vno peso*, in Glossar. Lat. Ital. MS. (6) † COCVLA, *olla, ollula, ola Prov.* Gloss. Prov. Lat. Cod. reg. 7657.

COCVLLA, V. *Cucullus*, et *Caetrilla.*

COCVLVM, V. *Coccula.*

COCVMVLA, V. *Cima.*

COCVPENDIVM, olla maior. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 326. col. 2. ex Computo an. 1336. *Item, tria cocupendia de ferro magna et duo magna branderia de ferro pro III. s. IV. d. gr.*

† COCVRA, vel COCVRRA, pro pharetra saepius apud Leon. in Tact. Germ. Köcher.

COCVS. Formula barbare scripta 14. ex Balucianis: *Non vales vno coco, non simulas tuo patre, non gaudeas de dentes, deformas tuos parentes.* *Cocus* idem est ac *Coquus* Bernardo Mon. in Ordine Cluniac. part. 2. cap. 16.

COCZVMBER, COZIMBER, COTZVMBER, pretiosum suffimenti genus. Epist. 148. Bonifacii Archiepisc. Mogunt. *Direximus cinamomum vncias 4. costum vncias 4. piper lib. 2. Cozumbrem lib. 1. etc.* Epistola 149. *Transmisimus - - - aliquantum Coczumbri, quod incensum Domino offeratis temporibus Matutinis et Vespertinis, siue dum Missarum solennia celebratis, miri odoris atque fragrantiae.* Baronius in his locis habet *Cotzumber* an. 742. 745. Serrarius putat vocem effictam a voce *Cocha*, quae Arabibus suffimentum est, et *Zumbri*, cortex odoratus. COZAMBER. Odo de varia fortuna Ernesti Ducis Bauariae apud Marten. to. 3. Anecd. col. 354.

COD, pro *quod*, legitur in voce *Essere.*

CODA, modus agri apud Anglos, Gallis *Code.* Charta Willelmi Comitis Sussexiae tom. 2. Monastici Anglic. pag.

pag. 275. *Cum - - vna acra turbarum in marisco de Bristugham*, *et* 5. *Codis prati in villa de Semere.*

† CODARDIA, vox Ital. ignauia, inertia. Murat. t. 12. Script. p. 408. V. *Caudatus.*

CODDVS, mensura annonaria, Anglis. Vetus Charta to. 1. Monast. Anglic. p. 175. *De Ecclesia Hamptoma* 11. *denarios*, *et* 2. *Coddos bladi.*

† CODEA, *la picola conca, la lumaga.* Gloss. Lat. Ital. Ms.

CODEARIVM, f. mendum pro *Coclearium.* Epitome Chronic. Casin. apud Murator. to. 2. p. 366. col. 1. *Item tertio tulit in coronis*, *bariis*, *annulis*, *corallibus*, *et codeariis argenti libras CCCCC.*

† CODELETVS, calculus, dimin. a *Codolus.* Processus crimin. Ms. an. 1488.

† CODERCVM, locus pascuus. Ch. an. 1438. inter Probat. to. 3. Hist. Nem. p. 261.

CODEX. (1) Charta Amati Archiepiscopi Salernitani a. 990. apud Vghell. to. 7. p. 508. *Nullam angariam aut seruitium pars nostri Archiepiscopi illorum imponere queat*, *neque ad cruces leuandum*, *vel Codices*, *aut baptismum faciendum*, *aut illos excommunicare*, *etc.* Papias MS. *Codex*, *lapis.* (2) † Cubitus, Gall. *Coude.* Lit. remiss. Ms. a. 1395.

† CODIA, *papauer*, in Gloss. vet. Cod. reg. 7613. Aliud Lat. Ital. Ms. *Codia*, *lo capo del papauero.*

CODICALIS SIMPLEX, scripturae modus, V. *Scriptura.*

CODICARIVS, V. *Caudica.*

CODICELLA, pro *Codicillus.* Willelmus Thorn. in Chron. an. 1168. *In qua combustione multae Codicellae antiquae perierunt.* Id est, donationum tabulae, Chartae.

CODICELLARE, aliquid legare codicillis. Hist. Dalphin. to 2. p. 176. col. 1. in Instrum. a. 1318. *Dalphinus Codicillando et codicilla faciendo post suum testamentum*, *etc.* Occurrit et alibi non semel.

† CODICELLVLVS, paruus codex, seu libellus. Acta SS. tom. 5. Sept. p. 361, t. 7. p. 826.

† CODICILLATOR, qui codic[illos] scribit. Stat. a. 1402. t. 8. Ord[in.] reg. Fr. p. 563.

† CODICILLVS DIFFAMATO[RIVS], libellus famosus, in Lit. Carol[i] an. 1418. tom. 10. Ordin. reg. p. 486.

CODICIVM, codiculus, paruus [co]dex. Interpres Histor. Apol[lonii] Tyrii.

† CODOLVS, a Gall. *Coudoule*, [cal]culus. Comput. a. 1362. inter [Pro]bat. t. 2. Hist. Nem. p. 260. V. [...] *deletus.*

† CODONHATVM, a Gall. *Cod[onhat]*, cydoniatum, Gall. *Cotignac*, [Co]*gnac.* Comput. a. 1334. inter [Pro]bat. t. 2. Hist. Nem. p. 89. V. [...] *Canatum*,

† CODORSO, mensura lignaria, qu[an]tum dorso ferri potest. Ch. a. 12[..] t. 3. Ordin. reg. Fr. p. 61.

CODOXIA, pro *Cacodoxia*, V. A[...] *ratanta.*

CODRA. (1) Quadra. Gloss. Gr. [Lat.] *κόδρα*, *Codra*, *quadra.* V. Meursi[um] in *κοδράντης.* (2) Consuetud. B[ra]geriaci art. 76. et 77. *Item n[on] sit ausus extra villam dicti loci et [di]strictus eiusdem dolia tonellorum [...]cuorum transferre*, *neque mayram[ina]*, *neque vimos*, *neque Codram*; *et s[i fe]ciat contrarium in sexaginta sol[idis] pro gatgio condemnetur*, *et vltra [...] dicta dolia*, *mayramina*, *vimi et [Co]dra*, *erga dictum Dominum re[ma]neant confiscata. Item non est [per]missum alicui subtus pontem Brag[era]ci ascendendo per flumen Dordon[iae] sal*, *Codram*, *vimos*, *mayramen [...]sire seu nauigare.* Interpres Gall[icus] *Codra* reddit per *Codres*, vocem [non] magis notam, nisi forte sit id quod Gallis *Coudre*, vel *Coud[rier]* corylus.

† CODVBERNARIVS, farcina[tor], Gall. *Couturier.* Ch. Ms. a. 1222. [V.] *Codurerius.*

CODVRA, sutura, Gall. *Cout[ure]*. Hist. Dalphin. t. 2. p. 333. col. [...] ex Computo anni 1337.

† CODVRARIVS, idem quod *C[odu]rerius*, in Ceremon. vet. Ms. t. A[...] Lemouic.

CODVRERIVS, sarcinator, Gallice *Couturier*, Dumbensibus rusticis etiamnum *Condurier*, a Gall. *Coudre.* Hist. Dalphin. to. 2. p. 308, col. 2. ex Ordinatione a. 1336. V. *Condurarius* et *Codubernarius.*

COEBORIVM, pro *Ciborium*, in Inuent. a. 1005. t. 1. Hist. Treuir. p. 348.

COEDVLARE, obsonium praeparare. Glossar. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657. *Companage, Prov. Coedilium, pulmentum. Companeiar, Prov. Coedulare, pulmentare.* A voce

COEDVLIVM, edulium, cibus omnis praeter panem. Bulla a. 1252. apud Garamp. in Indic. ad Hist. B. Chiarae p. 557.

COEFFIGIATVS, coagulatus. Ludewig. t. 11. Reliq. p. 36.

COELESTINVS COLOR, hyacinthinus qui est inter albedinem et nigredinem, quasi color subalbidus, Matthaeo Siluatico: οὐρανοβαφὲς χρῶμα, Nicetae Paphlagoni in vita S. Hyacinthi Amastriani p. 3.

COELICOLA. (1) Gloss. Gr. Lat. Οὐρανοκάτοικος, *Coelicola.* Priscianus lib. 5. *Coelicola, id est, coelum colens.* Gloss. Lat. MS. Regium Cod. 1013. *Coelicola, eo quod coelum colat: Est enim Angelus: Continens non solum in castitate dicitur, sed in cibo, in potu, mira quoque et vexatione mentis et detrahendi libidine continens, et quod se a multis malis abstineat.* Beda de Orthographia: *Coelicola, coelum colens, vt Angelus.* (2) COELICOLAE, etiam appellantur Monachi, propter sanctum, vt credunt, et angelicum vitae institutum, quomodo Braulio Episcopus Caesaraugust. in Vita sancti Aemiliani cap. 5. num. 55. Antonium et Martinum *Coelicolas* vocat. Vita S. Benedicti Abbatis Anianensis n. 42. edit. Mabillonii. (3) Haeretici, qui coelum vt Deum colebant. Gloss. Gr. Lat. Ὁ σέβων τὸν οὐρανὸν, *Coelicola.* Extitit haereticorum secta quaedam sub Honorio, de quibus est titulus in Cod. Theod. et Iustin. de Iudaeis, Coelicolis et Samaritanis, Iudaica et Christiana religione permixta. De hac copiose egit Iacobus Gothofredus ad leg. 19. D. tit. de Iudaeis et Coelicol. in Cod. Theod.

COELILOQVVS, Propheta. Commodianus Instr. 60. *Coeliloquus autem Esaias doctor et auctor.*

COELOCLARVS, diuis adscriptus, qui in coelum receptus est sanctus. Charta Ludouici Comitis Ferretensis an. 1187. in Antiquit. Vosagensib. lib. 5. cap. 9.

COELVM. (1) Concameratio, ex Anglico *Seeling*, quod idem sonat. Itali etiam *Cielo di Camera*, laquearium vel lacunar vocant. Geruasius Dorobern. de Combustione et reparat. Dorobern. Ecclesiae: *Deinde digni grossiores cum ligaturis suis - - succenduntur. Coelum inferius egregie depictum, superius vero tabulae plumbeae ignem, interius ascensum celauerunt.* Thomas Stub. in Pontificibus Eborac. *Totamque Ecclesiam a Presbyteris vsque ad turrim, - - superius opere pictorio, quod coelum vocant, auro multiformiter intermixto mirabili arte construxit.* (2) † Supellex omnis qua muri camerarum vestiuntur et ornantur, qua etiam notione Galli *Ciel*, dicunt. Murat. to 16. Script. p 810. *Sequuntur paramenta camerarum. Paramentum vnum videlicet testale et coelum drappi, auri etc.*

COEMETERIVM. (1) Locus, in quo humantur fidelium corpora. *Loca sepulchris apta*, in leg. 2. Cod. Theod. de Haeretic. Hinc in Coemeteria conueniebant Christiani primis Ecclesiae saeculis, ibi mysteria sacra celebraturi, qua de re consuli possunt Arnob. lib. 4 adv. Gentes ad calcem, S. Ambrosius Epist. 39. n. 2. et 4. Constitut. Apost. lib. 6. c 30. Concil. Eliberit. can. 35. *Placuit prohiberi, ne feminae in Coemeterio peruigilent, eo quod sub obtentu orationis latenter scelera committunt.* Et can. 34. *Cereos per diem placuit in Coemeterio non incendi, inquietandi enim spiritus sanctorum non sunt:* hoc est, fidelium, vt quidam interpretantur, qui dum in Coemeteria orationis gratia conueniebant, inquieta-

quietabantur frequentia et cura immodica cereorum ardentium. Alii vero censent hóc canone damnatam fuisse quorundam superstitionem, qui stulte credebant cereis accensis animas defunctorum e quiete, in qua morabantur, euocari, ac de rebus occultis et futuris consuli: qua notione sumitur vox *inquietare* l. 1. Reg. cap. 28. vbi Samuel ad Saul: *Quare inquietasti me, vt suscitarer 2.* V. Coemeteria sacra Spontani, et Baron. ann. 226. num. 9. et seqq. ¶ CIMETERIVM, area ante aedem sacram, i. q. *Atrium* Ch. a. 1130. inter Instr. t. 11. Gall. Christ. p. 130. ¶ CIMETERIVS, pro coemeterium in Ch. an. 1128. (2) Ecclesia, in qua scilicet fidelium corpora humantur. Innocentius I. PP. Epist. 1. ad Decentium cap. 5. *Non longe portanda sunt Sacramenta, nec nos per diuersa Coemeteria constitutis Presbyteris destinamus.* Hic *Coemeteria* vocat Innocentius paroecias extra vrbem sitas, vbi corpora fidelium sepulta erant, quod illa intra muros condere Romanis esset religioni. Praefatio ad Libellum Precum Marcellini et Faustini: *Per Coemeteria Martyrum stationes sine Clericis celebrabat.* (3) COEMETERIA, seu oblationes sepulturarum, laici olim vsurpauere. Guigo in Vita S. Hugonis Episcopi Gratianopolitani n. 4. *Aduersus Laicos, qui Ecclesias, decimas, ac Coemeteria sacrilegi detinebant.* Adde n. 9. V. *Sepultura.*

[CO]ENA. (1) Auctor Graecismi:

[Ie]ientamus mane, coenamus vespere facto.

[R]egula Magistri cap. 28. *Erubescamus nos, qui sumus spirituales, [a]gere hora nona ieiunium: cum vetu[st]a consuetudo antiquitus cognoscitur [p]randia ignorasse, sed semper vespe[ru]m hoc est, coenam suis refectionibus [or]dinauit.* (2) Pro quodis *pastu*, [se]u iure refectionis aut prandii vel [p]rocurationis. Hieron Blanca in [A]ragon. rerum Comment *Nonnulla oppida vicis hominibus, quas [vo]cabant cenas, ipsorum Regum mo[re] persoluebant.* Charta Petri II. Regis Aragon. an. 1283. pro Lib[er]tibus Catalaniae: *Coenas, albergas et acapita non accipiamus nec e[...] mus in locis Baronum, Militum* [...] De eiusmodi *Coenis* Regiis pr[...] tim, audiendus Michael del M[...] in Repertorio Foror. Aragon. [...] *Filius.* COENA ARCHIEPISCOPALIS, eodem sensu, seu pro [ar]chiepiscopali iure refectionis [...] procurationis in terris Vasallo[rum] apud Stephanot. to. 1. Antiq. [...] ned. in Vasconia MSS. p 669. [...] COENA DOMINI, κυριακὸν δεῖπ[νον] in priore ad Cor. 11. 20. olim [...] Sacramento Eucharistiae vox [...] pata. S. Hieron. in verba Pauli, *[Do]minica Coena debet omnibus esse communis. Coena autem dicitur, [quia] Dominus in Coena tradidit Sacramenta.* S. Augustinus Epist. 11[8] c. 5. COENA DOMINI, d[icta] etiam quinta feria vltimae hebdom[a]dis Quadragesimae qua scilicet [my]sterium Dominicae Coenae a Chri[sto] fuit institutum. S. Eligius serm. [...] COENA VALDENSIVM Haere[ti]corum. Concilium Narbonense a[n.] 1235. *Aut Coena Valdensis, vbi [...] Coenae, mensa posita, et pane sa[...] posito, Valdensis vnus benedicens, [...] frangens, dansque astantibus, cre[...] secundum damnabilem sectam confice[re] corpus Christi, etc.* (4) COENA LIBERA, dicebatur illa, inqu[it] Henricus Valesius, quam coenaba[nt] in publico, qui ad ludum, vel a[d] bestias damnati erant, pridie ant[e] quam pugnarent: sic nuncupata, v[el] quod apponeretur ipsis, quicqui[d] postulassent, vel quod summa cu[m] libertate et licentia perageretur. Pa[s]sio SS. Perpetuae et Felicitatis: *P[ri]die quoque cum illa Coena quam li[be]ram vocant, quantum in ipsis er[at] non Coenam Liberam, sed agape[n] coenarent, eadem constantia ad p[o]pulum verba ista iactabant.* Fragmentum Petronii: *Venerat iam tertius dies, id est, expectatio Liberae Coenae.* De hac coena intelligend[us] Tertullianus in Apologet. cap. 4[2]. *Non in publico Liberalibus discumbo, quod bestiariis supremam coenantibus mos est.* Meminit etiam eiusdem

coen.

oenae Scholiastes Iuuenalis Sat. XI. ad haec verba:
Sic veniunt ad miscellanea ludi.
Genus, inquit, *miserabile ferculi, miscellanea, cibus gladiatorum, id est, vltima Coena. Ideo miscellanea quia omnia, quae apponuntur eis, miscent, et sic manducant.* (5) COENA PVRA. Vett. Glossae cap. de Festis p. 274. *Coena pura*, παρασκευη. Gloss. Latino-Arabic. et Papias: *Parasceue, Cena pura*, id est, *praeparatio, quae fit pro Sabbato.* Tertullianus l. 5. in Marcion. *Dies obseruatis, et menses, et tempora, et annos, et sabbata, vt opinor, et Coenas puras, et ieiunia, et dies magnos.* Sanctus Augustinus in Ioan. *Accelerátam vult intelligi sepulturam, ne advesperasceret, quando tam propter Parasceuem, quam Coenam puram Iudaei Latini apud nos vsitatius vocant, facere tale aliquid non licebat.* Vetus interpres Io. Chrysostomi serm. in Natalem Ioan. Bapt. *Qua die conceptus est Dominus, eadem die et passus est. Eadem ipsa dies Coena pura fuit, in qua et Luna decima quarta occurrit.* Baronius, inquit Scaliger, negat esse Parasceuem, quia coena pura apud Festum habeat etiam suillam. Sed non aduertit *puram* dici, non quia careat carnibus, sed quia religionis et dicis causa fit. Nam et Parasceuae Iudaicae habuere carnes, et nihilominus dicuntur *Coenae purae*, quod dicis causa coquebantur, coquunturque hodie pro sabbato, quia in sabbato coqui non liceat. Vide eosdem Baron. anno Christi 34. n. 154. et Scaligerum ad Festum, et de Emendat. temp. pag. 533. 569.

COENACLARIVS, caupo. Gloss. Graec. Lat. *Coenaclarius*, Σταθμοῦχος, ὁ τὰ ἐνοίκια τῆς οἰκίας συνάγων. MS. *Coenacularius* habet, et post συνάγων addit, ἤγουν ὁ Δεσπότης. *Coenacularius* Vlpiano, qui coenaculum conducit: *Coenaculariam* autem *exercere* est quaestum facere ex locatione coenaculorum.

COENACVLATVS, coenaculis seu tabulatis constans; dicitur de domo quae plura habet coenacula, Germ. Stockwerk. Murat. tom. 4. Antiq. p. 1048.

COENADICVM, V. *Coenaticum.*

COENAGIVM, idem quod *Coenaticum*, in Tabular. S. Albini Andegav.

COENALE, taberna, coenaculum, *coenatio*, Sidonio: Interdum coena ipsa, refectio quaeuis. Charta G. Episcop. Autisiod. an. 1249. in Tabular. Eccles. Autisiod. fol. 235. *Super eo, quod idem Balduinus dicebat, quod ipse poterat tabernam facere, et alia Coenalia, quae ad nundinas pertinent.* Tabularium S. Bertini an. 1205. *Minutam vero decimam, oblationes tam publicas quam priuatas, Cenalia, legata, etc.*

COENARIVS, V. *Coenator.*

COENATICVM, idem quod *Coena*, pastus, vel refectio: sed ea praesertim quam milites exigebant ab hospitibus suis, dum in stationes suas sese conferebant. Has autem sustulit lex 12. Cod. Theod. de Erogat. militaris annonae; vbi, *Graue atque inauditum quoddam nomen Cenaticorum introductum dicitur.* Odo Abbas Glannafol. in Translat. S. Mauri cap. 6. num. 32. *Firma sine census piscium, toto quadragesimali tempore, quem more prouinciae Coenaticum vocant.* Bollandus ex quibusdam MS. legit *Coenodicum.* Occurrit non semel in Chartis.

COENATIO, coenaculum, vel pars domus, in qua coenabant, apud Sidonium lib. 2. Epist. 13. et Carm. 22. Gloss. Graec. Lat. τρίκλινος, *Triclinum*, *Coenatio.* Vide Iulian. Antecess. COENATIO VIOLENTA, in Charta Gaufredi Comitis Andegav. an. 1061. apud Sammarthanos in Abbatib. S. Florentii Salmur. idem quod *Coenaticum*, de quo diximus.

COENATOR, COENARIVS, officium monasticum, penes quem erat cura reficiendorum Fratrum aestiuis diebus vespere. *Coenator Monachus*, dicitur in Charta Sugerii. Glossarium vetus: *Coenatores*, δειπνηταί, *Cenatorium* σίχημα, δειπνητήριον. Inscriptio Romae ad D. Pauli, extra muros: *Hic iacet nomine Matrona C. F.*

 in

in pace uxor Corneli Primiceri Cenariorum, filia Porphori Primiceri monetariorum, etc.

COENENTARIVS, *qui victum manibus quaeritat.* Vgutio. Melius, vt videtur, *Coementarius.* Vide *Cementarius.*

COENIPETA, *qui libenter petit alienas coenas, Parasitus.* Laurentius in Amalthea et alii Glossariorum Scriptores.

COENOBIALITER, more coenobitarum. *Sub regula S. Benedicti coenobialiter congregati*, in Priuilegio anni 8. regni Theodorici, apud Laguille Hist. Alsac. pag. 10. Instrum. col. 1.

COENOBIARKA, κοινοβιάρχης, Abbas, qui praeest *Coenobio*, apud Stephanot. Antiquit. Occitan. MS. t. 2. p. 437.

COENOBITA. Isidorus lib. 2. de Eccles. Offic. cap. 15. *Primum genus* (Monachorum) *est Coenobitarum, id est, in commune viuentium, etc.* Cassianus Collat. 18. c. 4. *Coenobitas esse ait, qui in congregatione consistentes, vnius senioris iudicio gubernantur.* Charta an. 1005. pro Monasterio S. Victoris Massil. inter Schedas Peirescianas: *Sequestrantesque se coeperunt habitare simul, quos Graeco sermone Coenobitas, id est, in commune viuentes coeperunt vocitare.* Horum instituta praeclare describit S. Hieronymus Epist. 22. vt et Zachaeus lib. 3. Consultationum cap. 3

COENOBITALIS, eadem notione. Charta Hugonis de Guarlardone ex Archiuo Monasterii Boneuallis. COENOBITALIS RELIGIO apud Baluzium t. 5. Miscell. p. 217.

COENOBIVM. (1) Κοινόβιον. Vim vocis explicat Cassianus Collat. 18. cap. 18. *Licet a nonnullis soleant indifferenter Monasteria pro Coenobiis appellari tamen hoc interest, quod Monasterium nomen est diuersorii, nihil amplius quam locum, id est, habitaculum significans Monachorum: Coenobium vero etiam professionis ipsius qualitatem disciplinamque designat, et Monasterium potest etiam vnius Monachi habitaculum nominari; Coenobium autem appellari non potest, [...] vbi plurimorum cohabitantium [...] vnita communio.* Agellius [...] cap. 9. de Pythagoreis: *Id [...] non praetereundem est, quod [...] omnes, qui a Pythagora in [...] illam disciplinarum recepti erant, [...] quisque familiae pecuniaeque [...] in medium dabant, et coibatur [...] tas inseparabilis, tanquam illud [...] rit antiquum consortium, quod [...] que verbo appellabatur* κοινόβιον. [...] Ecclesia Cathedralis. Wolferus C[...]nonicus Hildesheimensis in Vita [...] Godehardi eiusdem Ecclesiae Epi[...]pi num. 23. *Beatus igitur Godehardus - - vt Coenobii nostri religionem eatenus rationabiliter, Deo gratia[...] conseruatam agnouit, condignas [...] diuinae miserationi laudes persoluens [...] omni eam deuotionis studio amplia[...] et in diuini cultus exercitio [...]re sategit.* Et infra: *Coenobium [...] pastorali cura sapienter gubernans, [...] Fratrum commoda in victu et vestitu [...] ceterisque indigentiae humanae nec[...]sariis, saepius adauxit.*

COENOBOLIVM, *concilium, conuentio*, in Glossis MSS. Reg. Cod. [...] Alibi: *Concilium, Coenobolium, [...]tum*, ex Graeco κοινοβούλιον.

COENOCOPERIVM, pro *sepulchro* vel *feretro.* Epitaphium Bartholomaei Episcopi Isclani apud Vghellum t. 6. p. 275. *In hoc Coenocoperio reconditus fuit Bartholomaeus Lombardus - - - Episcopus Isclanus [...]*

COENODORIVM, eadem, vt videtur, notione in Hymno MS. in [...] Ildeuertum Episcopum Meldensem: *Suscitatus puer fuit; Prece [...] emicuit, Gerebatur Cenodorio, Corpus means Gornaio, etc.*

COENOPOBIOLVM, pro *Coenobiolum*, paruum coenobium. Rather. Veron. Episcop. lib. Apologet.

COENODOQVIVM, pro *Xenodochium*, quasi κοινοδοχεῖον, commune re[...]ptaculum. Charta Ferdinandi Reg. Hispaniae aerae 1099. apud Ant. de Yepez, in Chronico Ord. S. Benedicti t. 5. p. 31. V.

COENODOXVS, *vanae gloriae [...]dus, qui famam captat.* Papias [...] Leg[...]

gendum *Cenodoxus* a Graeco κε-
οδοξος.

ENOMIA, *non musca canina, sed sca omnis mordax: non per i. sed oe scribitur.* Glossar. vet. Cod. g. 7641.

NOPOLIVM, *locus, vbi poliuntur ornantur cibi,* Vgutioni. Ex Graec. κοπώλιον, forum rerum venalium.

NOVEHVM: Will. Brito in Vob. *Coenum, lutum, Coenouehum, enonectorium, instrumentum est, n quo portatur coenum,* vulgo Gal *Ciniere*, manuarium ferculum, io *coenum* vehitur: vel aliunde geritur ac defertur. COENOVEIA, eadem notione. Eadmerus o. de S. Anselmi similitud. c. 218. *Cenonectorium.*

ENVBIVM, pollutio sic dicta a bee *Coenum.* Gildas de Poenitena inter Canones Hibern. t. 4. Anecot. Marten. col. 8.

EPISCOPVS. Glossar. Latino. Gall. *oepiscopus, Euesque Compain.* Apud . Augustin. Epist. 34. accipitur pro o Episcopo, quem *Coadiutorem* vocamus, vt et apud Paulinum Epist. 6. ad Romanianum. COEPISCOI praeterea videntur dicti *Chorepicopi.* V. in hac voce.

EPIVM, pro *Sebum*, Gall. *Suif.* tatuta Massil. l. 2. c. 33. de Macelariis §. 6.

EPPE, COIPPE, pro *Quippe.* Amalthea.

COEQVA, *auienient. Coequare, aviver*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 7692.

COEQVABILIS, impositioni subiiendus. Libert. a. 1483. inter Probat. tom. 4. Hist. Nem. p. 32. V. *Cohecare.*

COEQVARE, V. *Coequa.*

EQVATOR, V *Coaequator.*

ERCVS, pro *Quercus.* Sic dicitur n Charta Domini de Luiniaco in Foresio ann. 1421. Platea quaedam n qua olim fuerat Quercus: *Iuxta Coercum de Lece.*

OESSE, simul esse, apud S. Bernardum Epist. 18. et Petrum Blesens. Epist. 134. et Serm. 47. Occurrit praeterea in Miracul. S. Marculfi n. 16.

COESSENTES, sodales, *Compagnons.* Papias; *Coessentes socii.* Ordericus Vitalis l. 3. p. 477.

COESSENTIA, praesentia. Passio S. Vitalis Martyris num. 6. *Gaude et laetare felix Rauenna, - - quae beati Vitalis sepulchrali meruisti Coessentia insigniri.* Occurrit praeterea in Miraculis S. Marculfi num. 16. V. *Coesse.*

† COESVS, *raso*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

COETVS, pro *quietus*; ἥσυχος, in Gloss. S. Benedicti, quomodo Galli vulgo dicunt, *se tenir coi*, id est, quietus.

COEVANGELISTA, in Epistola Stephani Papae VI. inter Concilia Hisp. t. 3. p. 162. col. 2.

COEXECVTOR, eiusdem rei vna cum aliis Curator, v. g. testamenti. Legitur in Testamento Iohannis de Neuill. apud Thomam Madox in Formulari Anglic. pag. 410. et in Charta Sententiae definitiuae anni 1495. ex Tabulario Monasterii B. M. de Bono Nuncio Rotomag. *Cohexecutores Testamentarii* in Venditione Castri de Molanis a. 1281. Hist. Dalphin. t. 2. p. 106.

COFA, vt *Cofea*, V. *Cuphia.*

COFANVS, auis Apuleio, quae aliis *Pelicanus* seu Onocrotalus. Vide Frideric. lib. 2. de Venatione cap. 2. 4. 34.

COFEA, tegmen capitis, Gall. *Coeffe.* V. in *Cuphia.*

† COFELLVS, COFFOLVS, Gall. *Cofel*, mensurae annonariae species. Ch. Ml. a. 1352. *Quatuor cofelli qui soluuntur pro quolibet sextario etc.*

COFFERARIVS COFFRARIVS, *arcarius*, qui *coffra*, seu arcas Regias seruat, in Fleta lib. 2. c. 14. §. 3. Anglis *The Cofferer of the Kings houshold*, Magni Oeconomi seu Dispensatoris Regis Contrarotulator, Vicarius, cuius munus est aliis familiae Regiae officiariis sua salaria seu stipendia erogare. Steph. Skinnerus in Etymologico Angl. V. *Cofferum.*

COFFERVM, COFERVM, Gall. *Coffre*, cista, arca, ex Cambro-Britannico *Coffr*, quod idem sonat. Statuta Will. Scotiae Regis: *De scri-*

nio seu coffero suo. COFRUM, in Monastico Anglic. t. 3. p. 312. Geruasius Dorobern. an. 1182. COFFRUS. Hist. Dalph. t. 2. pag. 176. col. 2. in Instrum. an. 1318. COFRIUM. Statuta generalia Ordinis Cisterc. a. 1213. t. 4. Anecd. Marten. col. 1312.

COFFIA, COFIA, tegmen capitis, V. *Cuphia.*

† COFFIMENTA, CONFIMENTA, fructus sacchato conditi, Gall. *Confitures.* Comput. a. 1357. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. pag. 191. V. *Confectae.*

† COFFINELLUS, diminut. a *Coffinus*, cistella, corbula. Arest. ann. 1330.

† COFFINI, *mundae de virgis factae desuper et subter.* Glossar. vet. Cod. reg. 7641

COFFINUS, vt *Cofinus.* Pluries occurrit.

COFFORUS, V. *Cofellus.*

COFFRARIUS, V. *Cofferarius.*

† COFFRERIUS, *coffrorum* seu arcarum artifex, in Ch. Ms. a. 1283.

COFFRETUS, arcula, Gall. *Coffret.* Inuent. Ms. Eccles. Nouiom. † COFRETUS in Inuent. a. 1476.

† COFFRINELLUS, COFFRULUS, idem Inuent. S. Capellae Paris.

† COFFRUS, COFRUS, arca, Gall. *Coffre*, in Inuent. S. Capellae Paris. V. *Cophrus.*

COFINA, idem quod mox *Cofinus*, apud Rymer. tom. 9. pag. 366. col. 1.

† COFINARIUS, *qui vent ou fait corbeilles*, in Gloss. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

COFINELLUS, minor cophinus, in Regula Templariorum cap. 44. et in Histor. Dalphin. tom. 2. pag. 397. col. 2.

COFINIS, idem quod *Cofinus*, apud Rymer. t. 2. p. 691.

COFINUS, cophinus, fiscina. Capitulare de Villis cap. 62. *Quid de buticis et cofinis, id est, scriniis, etc.* Occurrit in Statut. Massil. lib. 6. cap. 1. pro corbe, qua fimus in vineas defertur.

COFRA. Obseruantiae Regni Aragon. lib. 9. tit. de Salua Infantion. §. 9. *Verumtamen quod munera personali vel Cofram praestandam, vel [illegible] dam domino loci, talis infantio [illegible] tenetur.* † Forte pro *Coena.* V. hac voce.

COFRARIA. Laudes Papiae apud Muratori. t. 11. col. 32. *In quibus certis Ecclesiis diebus aliquibus [illegible] festum Pentecostes fiunt [illegible] conuiuia, quae Cofrarias vocant, [illegible] quae multi conueniunt pauperes [illegible] per signa data illic inuitantur.* † [illegible] *Cofradia*, confraternitas. Vide *Confraria.*

COFRETUS, V. *Coffretus.*

COFRITUM, tributi species, [illegible] detur. Tabular. Rothonense: *R[illegible] wobri dat villam Cleges fine trib[illegible] et Cofrito.*

COFRIUM, COFRUM, V. *Cofferum.*

COFRUS, V. *Coffrus.*

*) COGA, Buttenschlegel oder Ka[illegible] womit man die Reiffen antreib[illegible] Vocabul. Lat. Gall. a. 1482.

COGACCIO, coactio, Gall. *Contrain[illegible] te.* Tabular. Calense in Cha[illegible] Almaurici de Meulento a. 1266.

COGASTER, COGASTRANUS, [illegible] quus secundarius, Ital. *Cuo[illegible]* Charta Visitationis Monast. Ca[illegible] sis an. 1261. ex Archiuo S. V[illegible] Massil. *Dispensarius procuret coqu[illegible] et Cogastrum.* In altera Charta ei[illegible] dem Archiui Armar. Hispan. n. 4[illegible] legitur: *Vno scutifero, tribus gra[illegible] feris, clauario, coco, Cogastrano, [illegible] tario, etc.*

COGBELLINUS. Charta ann. 119[illegible] apud Vghellum t. 7. p. 1274. *Ext[illegible] parietem, iuxta Cogbellinus cius[illegible] Petri.*

COGCIONES, V. *Cociones.*

COGECHULST, COGSCHULT, [illegible] uium debitum, nauaticum trib[illegible] tum, quod ex *Coggis* pendi[illegible] Germanis enim *Schuld* est deb[illegible] Vetus Charta apud Willelmum H[illegible] dam in Odibaldo Episcopo Tra[illegible] *In Almere Regalis census, qui [illegible] tur Cogechulst.* Alia Ottonis I[illegible] an. 949. apud eumdem; *Insuper [illegible] tributorum, quae Huslata et C[illegible] schult dicuntur, etc.* *Teloneum Co[illegible] gonum* videtur nuncupari in Dipl[illegible] mate Waldemari Daniae Regis a[illegible] Pon[illegible]

Pontanum l. 7. Hist Danicae: *Terrea Coggonum maneant prout fuerant ab antiquo.* V. *Cogo.*

COGERA, in Append. ad Monum. eccles. Aquil. p. 54. mendose legitur pro *Corrigia*, vt habet Murat. t. 3. Antiq. p. 1213.

COGEVS, forte ferialis. Consuet. Ms. monast. S. Cruc. Burdegal. *Duo debent esse pulmenta in die cogea.*

COGO, V. *Cogo.*

COGIA, coniux. Formulae Andegav. art. 17. *Dum cognitum est, quod homo, nomen illi, in venditione de integrum statum suum ab homine, nomen illo, et Cogiae sua illa, et ipsa venditione meneme,* (minime) *inuenisse non potuerunt.* V. *Cogiue.*

COGIARIVM, COGITARIVM, mendose pro *Congiarium*, in Gloss. ver. Cod. reg. 7613. et 7641.

COGIATICVM, quaeuis praestatio coacta. Ch. Caroli III. Imp. in Hist. Pergamensi t. 3. p. 399.

COGINA, inter vasa et ministeria sacra recensetur in Ch. Ferdinandi *de Yepez* in Chronico Ord. S. Benedicti t. 7. *Tres concos, et 3. aceres, et 1. orceolos et 2. coginas, et candelaria vnam, et candelabra duo, omnia haec de laton.* V. *Cocinnula.*

COGITAMEN, cogitatio ap S. Eulogium l. 3. Memor. SS. c. 5. et 7. et in Appendice ad 22. Maii de S. Humilitate p. 131. Gloss. Lat. Gr. *Cogitamentum*, ἐνθύμημα. Bis occurrit in libro 4. Esdrae c. 7. v. 57. et c. 14. v. 14.

COGITARE, existimare, putare. Gesta Regum Francor. c. 35. *At illa cogitans, quod LAndricus esset, etc.* Id est, *putans.*

† COGITARIVM, cogitatio, in Act. SS. t. 1. Sept. p. 283. V. *Cogiarium.*

COGITATIVVS, multum cogitans, Gall. *Pensif*, in Vita B. Giraldi de Salis, ap. Marten. t. 6. Ampliss. Collect. col. 1012.

COGITATORIVM, receptaculum cogitationum. Tertull. de Resurrect. c. 15. *Animae Cogitatorium.* Vide eumd. de Spectacul. c. 2. et de Anima c. 14.

COGIVE, coniux. Formulae Andegav. art. 36. *Incipit epistola, quem pater et mater facit in filio - - -. Idcirco ego in Dei nomen illi, et Cogine mea illa dulcissima, et a nobiscum integra amore diligendo filia illo.* V. *Cogia* et *Cogux.*

COGLA, pro *Cochlea*, Vide in hac voce.

COGNABO, *igniarium vnde ignis excutitur.* Papias.

COGNATIO SPIRITVALIS, Vide *Generatio.* † COGNATIO, corpus, ordo, societas. Ch. Ms. ann. 1198. *Tota cognatio furnariorum.*

COGNATVS, leuir. Iohannes de Ianua: *Et est Leuir Cognatus, scilicet frater mariti vel vxoris.* Albertus Mussatus de Gestis Henrici VII. Caesaris l. 4. rubr. 1. *At Regina grauissimis affecta doloribus: hinc Cognati necem multorumque procerum deflebat interitus, quos tam instans bellum, quam lethalis aeris pernicies morbo consumserat.* Vbi Pignorius: Cognatum appellat Goleranum noto Italicismo eum qui erat viri frater. Pro quibusuis consanguineis affinibusue vox *Cognatus* accipienda videtur in Gestis Treuirens. Archiepisc. ap Marten. t. 4. Ampliss. Collect. col. 216. *Contigit olim, cum Imperator Fridericus Mediolanum ciuitatem magnam obsessam ad deditionem coëgisset, Cognatos et parentes domini Vrbani Papae inter caeteros captiuos teneri, etc.* COGNATI GERMANI, patrueles, vel sobrini, *Cousins Germains.* Ch. Communiae Peronensis ann. 1207. *Consanguinei, qui vulgo Cognati Germani appellantur. Cousin remué de germain,* in Chron. Flandr. c. 6. id est, remotus gradu a germano. † COGNATA, mariti vel vxoris soror, in Inscript. Fabret. p. 222.

COGNIDIVM, potionis species, ap. Aegyptios, vel saltem Alexandrinos. Papias: *Cognidium, genus potionis ad bibendum.* Gregorius Magnus l. 6. Ep. 37. ad Eulogium Episcopum Alexandrinum. † Vox corrupta vt videtur pro *Coccum gnidium*, quae bacca est species thymelaeae, catharticum

ticum celebre apud antiquos iam ab Hippocratis aeuo. V. κοχινδιν in Gl. Graec.

COGNITAMENTVM, idem, quod *Adcognitatio*, promulgatio. Capitula Caroli Calui tit. 27. c. 3. V. *Adcognitare*.

COGNITIO. (1) Homagium, clientelae professio, Gallis *Reconnoissance*. Consuetudines Catalaniae inter dominos et Vasallos MSS. cap. 49. (2) COGNITIONES, insignia, arma, seu potius saga militaria armis et insignibus depicta, quibus Nobiles a se inuicem discernuntur, et innotescunt: Anglis *Cognisance*. Ordericus Vitalis l. 13. p. 855. *Petrus de Maulia, aliique nonnulli fugientium, Cognitiones suas ne agnoscerentur, proiecerunt.* Matthaeus Paris an. 1250. *Cum viderent hostes Christi armis, vexillis, et Cognitionibus picturatis, quas bene noverant, cum derisionibus superbire.* (3) † Ius de re aliqua cognoscendi atque de ea iudicandi. Lit. a. 1356. t. 4. Ordin. reg. Fr. p. 352. (4) † COGNITIONES, litis instrumenta. Lit. an. 1322. t. 7. Ordinat. reg. Franc. p. 421.

COGNITIONALIS, V. *Certamen cognitionale*.

† COGNITIONALITER, scienter, re cognita. Ch. Mſ. a. 1339.

COGNITOR, iudex, in Codice non semel. Hinc in Glossis Isidori: *Cognitor a cognoscenda causa dictus, vel Executor curiosus.* Prius membrum iudicem vt in Codice, posterius significat Delatorem, qui curiosus dictus est, quod in vitam aliorum inquireret, et ad Principem, quae cognorat, deferret. Papias MS. *Cognitor praesens praesenti datur ad litem soluendam, Procurator vero etiam absens ad omnes res.* Sed id discriminis Cognitorem inter et Procuratorem Latinis ipsis notum est. Si plura cupis, vide Gronouium 4. de pec. vet. c. 3. et Pitiscum in Lexico Antiqu. Rom. COGNITOR, *qui vice sacra iudicat*, in Codice. COGNITORES etiam dicuntur ii, quos Pontifex retractandis et recognoscendis Episc. et Conciliorum sententiis pro data occasione committebat: hos ἐπιγνώμονας vocat Concilium Sardicense can. . De iis Morinus l. 1. Exercit. Eccl. c. 20. COGNITORES BANNORVM, f. Ministri, qui de mul[ctis] ob bannum infractum impositis c[o]gnoscebant. Priuilegia a Raymondo de Agouto superiori Domino [ca]stri de Masalgis, an. 1348. conces[sa] Iohanni de Masalgis inferiori cond[omino] ex Archiuo Praesidis de Ma[z]augues: *Item quod Banuerii, Extimatores et Bannorum Cognitores communes in dicto castro concorditer eligantur.*

COGNITVS, sciens. Lex Wisigoth. c. 9. t. 4. Collect. Hist. Franc. p. 391.

COGNOMEN Romanis erat vniuscuiusque nomen proprium, quod nominibus gentilitiis subiungebatur. Francis vero aliisque recentioribus nomen est proprio nomini superadditum. De cognominibus antiquorum Romanorum consulere potes Lexicon Pitisci; de posterioris autem aeui cognominibus, quae nos spectant, (in Instrumentis enim huius aetatis passim occurrunt,) vid. Mabillon. l. 2. de Re Diplom. c. 7. n. 3. et seqq.

COGNOMENANS, COGNOMINANS, cognominatus, appellatus. Ch. Wandemiri an. 690. inter Instrum. Hist. S. Germani a Pratis pag. V. col. 1. *Villa cognominante Gemariovilla in pago Stampinsi.* Ch. Dagoberti Regis Franc. t. 1. Annal. Benedict. p. 685. col. 2. *Villa Cognominante Iticinoscoam in pago Parisiaco.*

COGNOSCENTIA, cognitio, scientia. Responsio Marini Victorini Rhetoris ad Candidum Arrianum ap. Mabillon. t. 4. Analect. p. 158.

COGNOSCERE. (1) Coire, misceri. *Stupro cognita*, ap. Lamprid. in Heliogabalo. Vetus Poenitentiale MS. *Qui in Quadragesima ante Pascha cognouit vxorem suam, etc.* Ordericus Vital. l. 10. *Postea sponsam suam - - - cognouit, quae sequenti anno*

mo filium ei peperit. Michaël Scos de Physion. c. 7. Nec se permit- t cognoscere a viro per 7. dies. Occurrit passim in Sacris libris. Vide ppendicem ad Concilium Lateraense III. part. 6. c. 10. 17. (2) ateri, agnoscere. Ordericus Vitas l. 11. Et proditionem, quam fece- at, palam cognouit Ita Cognoscens ure, est confitens, in Legibus Edw. Confess. c. 26. Adde Bracton. l. 3. . 35. (3) Approbare. Atto Verell. de pressuris Eccl ap. Acherium picil. t. 8. p. 86. Inutiles namque acerdotes internus Iudex et prouehit t non cognoscit, quia quos permittendo tolerat, profecto in eis indicium probationis ignorat. (4) † Homagium praestare, clientelam profiteri. Ch. Ms. a. 1196 Alia a. 1208. Castrum quod de feodo domini Campaniae cognoscebam. V. Cognitio.

COGNVS. (1) Gallico *Coin*, angulus. Epist. Guil. Meldensis Episc. a. 1383. inter Instrum. Hist. eiusdem Eccles. t. 2. p. 241. (2) † Sigillum, quo litterae signantur. Ch. Ms. a. 1256. *Cum bulla aurea nostra non posset bullari propter fracturam cogni.* Germ. Stämpel.

COGO. (1) Nauigii genus, quod *Cogs*, Angli dicunt, Galli *Coquets*. (*) Germani Kogge, Kok, ol. Choch. Suec. *Kogg*. V. Ihrii Gloss. v. *Kogg et Kugg*.) Matth. Paris. ann. 1218. *Praeparatis cogonibus, galeis et aliis nauibus onerariis.* Thomas Walsinghem in Riccardo p. 199. *Cuius summa se extenderat ad 37. galeias, i. cogones, et nonnullas bargias.* Occurrit infra non semel. COGGO, ap. Godefridum Monach. in Chron. an. 1218. Matth. Westmonast. ann. 1066. et 1296. p. 221. 429 et in Diplomate Waldemari Daniae Regis a. 1326. KOGGE in Hist. Archiepisc. Bremensium: *Posuerunt magnam nauim vulgariter dictum Kogge cum armatis viris.* V. Pontanum l. 1. Rerum Franc. c. 9. p. 53. GOGGA. Hist. Hierosf. Matth. Paris. an. 1218. COCA. Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1218. COCKA, apud Caresinum MS. an. 1379. Petrus de Dusburg in Chronic. Prussiae c. 1. COCCA, apud Ioannem Villaneum l. 11. c. 107. l. 12. c. 38. COQVA, apud Nangium in Phillip. III. Rege Franc. p. 519 et ap. Rymer. t. 8. p. 314. COCHA in Memoriale Pauli de Paulo apud Ioan. Lucium in Hist. Dalmatica p. 431. 437. COCHO, apud Ricardum de Sancto Germano in Chron. a. 1217. COCGO, apud Oliuerum Scholasticum de Expugnat. Damiatae. COCHETVS. Ch. Philippi Augusti ann. 1216. pro Comite Bellimontis. Voce Gallica *Coque*, id est, concha, testa, deducit Spelmannus, quod eiusmodi nauigia concharum formam referant. Certe ab eiusmodi nauium figura, vel vsu, currus Gallorum publicos vimінibusque contextos, appellatos admodum probabile est; vel quod, non vt hodie in longum porrecti, sed rotundi quodammodo essent; vel certe quia vt *cogones* ad transuehendos itinerantes addicti potissimum essent, ita et currus isti publici. Alia de voce *Coche* commentantur Ludouicus de la Cerda, in Aduersariis c. 125. n. 12. et Aegidius Menagius in Orig. Gall. (2) Alia notione V. in *Cociones*.

COGOCIA, V. *Cucutia*.

† COGOLARA, Italis *Cogolaria*, retis grandioris et fortioris species. Ch. a. 1163. ap. Murat. in Antiq. Estens. p 323. Ibid. p. 287. mendose legitur *Cogolas graas* pro *Cogolaras*. V. *Gogolacia*.

COGOLVM, retis etiam species ad capiendas aues. Locus est in *Guadellum*.

† COGOLVS, aceruus, strues. Stat. Cadubr. l. 3. c. 72. *Cogolos feni vel segetis*.

† COGRERIVM, praestationis species. Ch. Ms. a. 1407. *Habeo cogrerium seu largier in bladis, quae seminantur etc.*

COG-SCHVLT, V. *Cogechulst*.

† COGVS, coquus, ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital. med. aeui p. 91.

† COGVLTRONVS, coquus secundarius, in Stat S. Victor. Massil. a. 1338. V. *Cogaster*.

COGVX,

COGVX, pro *Coniux*. Vett. Formulae Andegav. art. 34.

COHABITATOR, stuprator, concubinarius. Statuta Collegii Ardacensis art. 37. ap. Raimund. Duellium lib. I. Miscell. pag. 126. Vide *Habitare*.

† COHABOLA, forte restis, corrigia Formulae Ms. Cod. reg. 7657. *Ipsam cum quadam cohabola, apposita per eum ad collum - - credidit suffocare.* V. *Cohum*.

COHAERENTIA, f. appendix. Chr. Farfense ap. Murat. t. 2. part. 2. col. 537. *Quomodo vadit in viam publicam sub monte supradicti Monasterii, et pergit in fossatum primae cohaerentiae.* Ibid. col. 655. *Dederunt in hoc Monasterio portionem suam de supra dictis castellis de Forano et colle de Nera, cum Ecclesiis, placitis, fodris, usibus, pertinentiis et datis de castellanis, infra fines et cohaerentias praedictas.* V. *Adhaerentia* 2. † Dici potius videtur de agro qui ad latus alterius est.

† COHAGVLLVM, pro *Coagulum*, in Stat. Vallis-Serianae.

† COHECARE, pro *Coaequare*, tributa ex aequo inter Ciues partiri; COHECATOR, qui illud officium praestat; COHECATIO, ipsa partitio. Stat. a. 1476 inter Probat. t. 3. Hist. Nem. p. 328.

† COHEDILIVM, edulium, Vide *Coedulare*.

COHERCIO, COHERTIO, pro *Coërtio* vel *Coërcitio*, ius coërcendi seu cogendi et in delinquentes animadvertendi. Ch. Pariagii Philippi Fr. Regis cum Episc. Mimatensi a. 1306. in Tabular. eiusd. Episc. *Ad nos pertinet pleno iure quoad maiorem iurisdictionem et cohertionem et districtum temporalem.* Compromissum Henrici III. Angli Regis, etc. ann. 1240. ap. Rymer. t. I. p. 390. *Cohertioni, iurisdictioni Domini Cantuariensis Archiep. - - - se partes praedictae summiserunt.*

† COHERIVM, corium, in Inuent. Ms. a. 1476.

† COHETES, coitio, conuentus. Ch. Ms. Phil. Pulcri a. 1309.

COHEXECVTOR, V. *Coexecutor*.

COHIBERE, COHIBENTIA, [illegible] *Conhibere*.

COHIBILIS, V. *Cohibuli*. † [illegible] *bilius, constabilius*, in Glo[illegible] Cod. reg. 7613.

COHIRCINATIO, hircina la[illegible] ap. Apuleium in Apologia.

COHIVVM, Κάλυξ ῥόδου μ[illegible] *calix, rosa clausa*. Suppl An[illegible] V. *Conivum*.

COHOB, COHOBARE, vel C[illegible]PTARE, *est quum materi[illegible] cum liquore imbibitur, ac d[illegible] liquor iterum abstrahitur, Ite[illegible] herbae contunduntur, et in [illegible] trescunt, donec purum ab imp[illegible] parari possit.* Roch. le Baill[illegible] ctionario Spagyrico. V. *Coho*[illegible]

† COHOPERTA. (1) Locus co[illegible]ctus, vbi mercatores merces [illegible] exponunt. Libert. Ms. a. 13[illegible] *Cohopertura* 2. (2) Pars [illegible]uersa Ch. Ms. Alphonsi re[illegible] a. 1425. *In cohoperta seu co[illegible] testamenti.* (3) Quoduis a[illegible] genus, quo homines vel equ[illegible] periuntur. Stat. Arelat. Ms. art. [illegible] V. *Coopertura*.

COHOPERTVRA. (1) V. *Cooper*[illegible]*ra*. (2) † Idem ac *Cohoper*[illegible] Ch. Ms. a. 1333.

COHORTALES, COHORTAL[illegible] CVRTALINI, dicti primum [illegible]ciales Praefecti Praetorio, vt [illegible] lex I. Cod. Th. de Cohorta[illegible] et 4. eod. Cod. de Diuersis offic. Gl[illegible]sae veteres: *Cohortalinus*, [illegible] τοῦ πραιτωρίου. Postmodum Re[illegible]rum prouinciarum officiales ita [illegible]pellati: *Apparitores cohortales*. [illegible] vlt. de Cohort. *Cohortalis mil*[illegible] l. I. hoc tit. *Cohortalini* l. 26. [illegible] hoc tit. de quibus plene eodem [illegible]tulo. Notitia imperii p. 107. [illegible] *Ab actis, subadiuuam*, Ex[illegible] *et reliquos cohortalinos, quia* [illegible] *licet ad aliam transire militiam* [illegible] *annotatione clementiae princip*[illegible] Horum etiam mentio in No[illegible] Theodosii Imp. Paulinus Ep. [illegible] Seuerum: *Nos adeant et* [illegible] *conseruuli et compallidi nostri*, [illegible] *vestibus pictis superbi, sed* [illegible]*bus ciliciis humiles, nec chla*[illegible] *curtalini, sed sagulis palliati.* [illegible]

is autem propria erat militum. : porro appellatos videtur innu- : Paulinus. quod in *Curti* Prae- torum militarent, hoc est in Prae- rio, vel Palatio. His praeerat ιως τῆς χόρτης, de quo Conti- ator Theophanis l. 1. n. 3. 4. et lotfac Basil. in V. δομέστικος.

OHORTALIS, adiect. vilis, ad tis seruitium spectans. L. 2. C. Aduoc. diuers. Iudic. et l. 8. et . Tit. praeced.

ORS, COHORTIS, Vide in rtis.

US, *est omne quod cutis in toto pore comprehendit ac concludit.* ch. le Baillif in Dictionario Spa- rico. V. *Cohob.*

VAE, Gallis *Halles*, porticus ndinariae, interdum ipsa placito- m fora. Ch. Aymerici Vicecomitis oarcensis a. 1250. *Quod ipse Ame- us Successoresque sui, siue Podii licardi possessores, pro anima praee- ti Thesaurarii 4. libras annui re- us soluere teneretur de reditibus et uentibus Cohuae praedicti Podii licardi, vel de aliis prouentibus edicti Castri, si dictam cohuam ecessu temporis contingeret deperire.* lia Gaufredi de Lisiniano an. 1232. *latea in qua aedificata est cohua rcati Valnenti, et quicquid in ipsa lua aedificatum est, etc.* Vide *Co- agium.*

VAGIVM, vectigal et tributum *cohuis* pensitari solitum. Arre- m S. Michaelis in Normann. 1278. Regesto Ioan. de S. Iusto fol. 39. Camera Comput. Paris. *De Tem- riis qui dicebant quod homines sui ebant esse liberi a solutione Cohua- i per cartam ipsorum. Concorda- t fuit, quod si Cohuam intrare ve- , Cohuagium soluent.* Charta idat. Monasterii Guerchensis in unia: *Dono etiam eis decimam ludinorum, et decimam Cohuagii Guerchia, ad vsum autem Sacri- dono 60 sol. subsacristae 30 sol. in ista Cohuae meae.* Alia fundatio Abb. Sauiniaci ab Henrico II. gl. Rege: *Quieta de omni telo- - - - parnagio, pontagio, Co- huagio, pallagio, etc.* In plerisque Normanniae et Pictonum vicinarum- que regionum municipiis, *Cohuae*, vocantur iudicum auditoria, quod in his porticibus in plurimum iudi- cia sua exerceant iudices pedanei: vnde Chopinus in Consuet. Andeg. *Cohuas* veteri Normannico idiomate dictas censet, subtili magis quam veraci etymo, *a Coeunte illuc liti- gatorum multitudine:* cum potior sit sententia a voce latina *Chaos* dedu- ctum vocabulum. Est enim *Cohua*, indiscreta et promiscua hominum multitudo. Hinc Menagius a *Con- uicium* vel *Connocium* arcessit; feli- cius vt puto, ab Armorico *Coui*, quod idem significat.

COHVM, *corrigia, qua iugum ad te- monem religiatur.* Ioannis de Ia- nua.

† COHVTA, i. q. *Cohua*, iudicum auditorium, forum. Comput. Ms. ann. 1261. *Pro cohuta Andeli repa- randa.*

† COICIVS, coitus, copulatio. Ch. a. 1074. ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital. pag. 594. *Filii qui de leitimo coicio nati sunt.*

COICTANVM, V. *Coctanum.*

† COICVS, pro *Choicus*, a Graec. χοϊκος, terrenus, in Act. SS. t. 7. Iul. p. 253. V. *Choicus.*

COIFA, V. *Cuphia.*

† COIFETA, COIFFETA, cassis, galea, seu capitis tegumentum fer- reum, Gall. *Coiffe, Coiffette.* Lit. re- miss. Ms. a. 1355. V. *Cuphia.*

† COIFFERIVS, *coiffarum*, seu ca- pitis tegminum opifex, in Reg. episc. Niuern. a. 1287. V. *Coyfia.*

† COILLACIVS, vassallus. Ch. Ms. Phil. V. reg. Fr. an 1319. *Ratione vassallorum siue coillaciorum suorum - - Ita quod dicti vassalli seu coilla- cii etc.*

COILTA, culcita, Gall *Coite.* † Vel potius tunica, eadem quae *Co- ta 1.* Chartar. S. Vincentii Ceno- mann. fol. 41.

COINDIGENA, qui vna habitat. In- nocent. IV Papa t. 3. Anecd. Mar- ten. col. 1854. *Affluite gaudio et spem tutam assumite de coindigena terreno- rum facto compatriota Coelestium.*

COIN-

COINQVINARE, per *σπέρματος ῥεῦσιν* pollui, ap. Columbanum de Poenitent. mensura. Papias MS. *Coinquino, as, stercorare, simul peccare.*

COINTISES. Matthaeus Paris ann. 1252. *Mille enim Milites et amplius vestiti serico, vt vulgariter loquamur, Cointises, in nuptiis ex parte Regis apparuerunt.* Gall. *Coints* dicebant *cultos, ornatos, elegantes, Comptos* vnde Cangio vocis origo. Cangii editor hanc potius arcessit a Celtico vel Armorico *Coant:* quod idem significat. Sunt enim vestes elegantiores, et leuioris materiae, cuiusmodi sunt Saga militaria ex serico vel subtiliori alio panno: et vittae tenuiores, aut lemnisci, quibus cassides, hastae, et equi ipsi exornabantur; quo sensu vocem *Cointise* perpetuo vsurpat Willelmus Guiart in Hist. Fr. MS.

COINVS. (1) Arboris genus. Vetus Gloss. Sangermann MS. n. 501. Est malus Cydonia, Gall. *Coignassier*, cuius fructum *coin* appellant Galli. (2) Typus, quo signatur moneta, Gall. *coin.* Extrav Comm. de dilationibus in Hierolexico Macri: *Fabricari faciant florenos auri secundum formam et signum et coinam Florentiae.*

† COIPELLVS, COIPELLVLVS, assula, segmen, Gallis *Coipel*, nunc *Copeau.* Lit. remiss. Ms. ann. 1352. COISPELLVS, idem, in alia ann. 1353.

COIPHA, V. *Cuphia.*

† COIRAM, corium, Gall. *Cuir*, Occit. *Ker*, vel *Quer.* Leudae min. Carcass. Vide *Coherium* et *Coyrum.* Hinc

COIRATORIVM, officina vbi coria praeparantur, in Ch. ann. 1212. ex paruo Chartulario S. Victoris Massil. fol. 166.

COISELLARIVM MOLENDINVM, V. in *Molendinum.*

COISINVS, COISSINVS, a Germanico Küssen, puluinus, Gall. *Coussin*, Ital. *Cossino*, Hisp. *Cuxin.* Ordinat. Ecclesiae Lexouiensis XIII. Saeculi: *Paratur cathedra si Episcopus praesens sit, cum palliolo et coisino.* Legitur ibidem COISSINVS ... natio Ascelinae ann. 1295. et C... tul. S. Martini Pontisar. *Tres ... nos plumeos.* Legitur alibi ... mel. V. *Cussinus.*

† COISONVM, coetus, conu... vt videtur. Stat. Arelat. M... 120. *Quicumque tenuerit hostag... possit venire ad coisonum et con...* V. *Causare.*

COISPELLVS, V. *Coipellus.*

† COISSO, aeris intemperies, ... fructus vruntur, Itali *Cacce...* Galli *Cuire* eodem sensu vsur... Ch. Ms. a. 1405. *De guerra, ... ne, et tempesta et de omnibus ... a iure concessis.*

COITANVM, V. *Coctanum.*

COITATERE, deterere, a Ga... *Quitter*, in Hist. Harcur. t. 4. ... 2173.

COITINERARIVS, socius itine... in Actis XXXVII. Martyr. E... n. 5. ap. Bolland. 18. Ian. *Coit... rans* in Translatione S. Cassiani ... Fontaninum ad Calcem Antiq. ... tae c. 361.

† COITTVM, mendose pro *Co...* animal non exsectum, Gall. ol. *illus, Coellart.* Ch. a. 1312. t. 7. ... dinat. reg. Franc. pag. 507. O... *grex ouium, coittum, caprarum ... orum etc.*

† COKERMANN, *inuentitius*, ... silitius, Germ. Fündling, in ... SS. t. 5. Maii p. 268.

COKET, COQVETA. (1) Mensu... species, forte ex Latino *Concha*: ... *Concha* mensura aridorum fuit, ... in hac voce docemus, ap. Ar... Fleta l. 2. c. 9. §. 1. *Panis de C... de eodem blado, et eodem ba... etc.* Infra: *Panis vero integer ... drantalis frumenti ponderabit ... Coket et dimidium.* Statuta D... dis II. Regis Scotiae c. 39. *Ordi... tum est quod si trona a lanis pon... randas - - - - et sit ibi Clericus ... tronum, qui - - - potest conse... ter esse Clericus Coketae Regis.* ... *Cogo.* Steph. Skinnerus in Ety... logico Anglico, ait *Cocketbread*, ... deri dictum panis quoddam me... genus inter purissimum, seu tri... gineum, et vilissimum furfura... il...

ludque quod *Coketo*, seu cymba in rbem aduehitur, quemadmodum arisienses *Pain chalant* vocant, quod *helandio* deportatur. V. *Chelandium*.
2) COKET vel COCKET, eisdem Anglis, signum vel sigillum quo praefecti portorio signant merces, pro quibus debitum vectigal persolutum est. Ch. Henrici IV. Angli Regis ap. Rymer. t. 8. p. 573. *Omnes homines venientes cum lanis, coriis vel pellibus vendendis sine signo, quod vocatur Coket, et merandisas illas seitiunt ad opus Episcopi tanquam forisfactas.* Vide *Cokettum*.

COKETTARE, merces signo *Cokket* dicto obsignare. Ch. Edwardi III. Regis Anglor. a. 1341. ap. Rymer t. 5. p. 274.

COKETTUM, idem quod *Coket* 2. Apud eumdem Rymer. ibid. in Ch. Edwardi III. Regis Angl. *Et si dicti Maior et Constabularii dictas lanas et mercandisas, sic sine custuma vel Cokette eductas inueniant, habeant pro scrutino suo vnam, et nos aliam medietatem lanarum.*

COLA. (1) *Genus pigmenti, quod Graeci Accidam dicunt.* Papias MS. Gloss. Sangermann. MS. num. 501. (2) *Ceruisia.* Idem Papias MS. (3) COLA *fit, cum iam sententia sensum praestat, sed adhuc aliquid de sententiae plenitudine superest. Et medium distinctionem vocamus, quod punctum ad mediam litteram ponimus.* Papias MS. Liturgic. *Cola* vel potius *Colum* a Graeco κῶλον, punctum ad mediam litteram appositum eumdem apud veteres vim habebat, quam habent apud nos duo puncta vel etiam virgula cum puncto. (4) Vasculum, etc V *Colum* 3. (5) Pro accola, incola. Amalfridi traditio de Cella Hunulficurte inter Instrum. t. 3. Gall. Christ. col. 27. *Vna cum terris, mansis, casticiis, aedificiis; colabus, mancipiis, campis, siluis.* (6) COLA, ἐργυλόγου ἐργαστήριον, πιεστῆρος χηνῶ: ἐν B. γεωργικῶν, *vindemiatoris instrumentum, prelum* Supplem. Antiquarii. † Leg. ἐργυλόγιον ἐργαλεῖον. (7) † Portus ostium, vel statio, German. Rhede. Stat. Genuens. l. 4. c. 1. V. *Collare* 2. (8) † Gluten, Gr. κόλλα, in Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 521.

† COLACA, collactanea, ab Hispan. *Colluzo*. Testam. ann. 1296. t. 1. Probat. hist. geneal. dom. Portug. p. 23.

COLACIVM, COLLOCIVM, COLLATIVM, f. horreum aut aliud aedificium ita dictum, quod frumentum vel alia in eo *collocarentur*. Ch. Adelfonsi Imp. Hispaniae aerae 1184. ap. Anton. Yepez in Chronico Ord. S Benedicti t. 5. p. 447. *Cum suis solaribus, cum colaciis et cum suis terminis vbicunque sint, etc.* Alia Ferdinandi Regis Castellae aerae 1227. apud eumdem t. 1. *Cum collociis et solaribus, cum pratis, pascuis, aquis, nemoribus, defesis, cum montibus et fontibus etc.* Alia Honorii III. PP. ibidem: *Ecclesias cum decimis, collatiis possessionibus, et aliis pertinentiis, etc.* Adde Coluenacezium in Hist. Segouiensi c. 15. §. 1. 8. c. 18. § 3. V. *Colazus*.

† COLCIVS. *Porta colacia*, cataracta, in Ch. MI Bibl. reg. V. *Coladissus* et *Collisa porta*.

COLACRITAE, Caelio Rhodigino, Lectionum Antiq. 8. 9. Gr. κωλακρέται, sunt quaestores pecuniarum ad res diuinas, imo et ciuiles erogatarum. † Leg. Κωλακρέται. V. Suid. in hac voce et Harpocrat. in Ἀποδέκται.

COLACTIVS, collactaneus, simul lactens, ab vna matre vel nutrice educatus. Pignorius apud Hofmannum in Lexico ad vocem *Collactaneus*.

COLACVS, COLAGVS, piscis species, Vasconice *Cola*, Gall. *Clause*. Ch. Sanctii Regis Nauarrae aerae 1125. ap. Sandouallium in Episcopis Pampilon. fol. 75. *Confirmaui etiam pro remedio peccatorum meorum, vt quicunque adduxerit pisces, ex quacunque parte ad Pampilonam de vnaquaque carcata, donet ad sanctam Mariam de lezna* (leg. *lesda*) *vnum Colacum, aut eius pretium.* Ch. Guillielmi Archiepiscop. Burdigal. inter

inter Instrum. t. 2. Gall. Christ. col. 284. *Proposuit Abbas Amaluinum de Blancafort iniuste exigere in villa de Macau auenam et panem ad canes, et gallinam et accipitrem et Colacum in singulis retibus.* COLAGVS. Consuetudines Ecclesiae de Regula, t. 2. Bibl. Labei: *Si extraneus portauerit duodenam lampredarum, denarium dabit, si 12. Colagos portauerit per aquam, vnum dabit.*

† COLADICIVM, sorbitionis species, quae facile *colat* seu fluit. Mirac. MS. Vrbani V.

† COLADISSVS, i.q. *Colacius.* Stat. a. 1357. inter Prob. t. 2. Hist. Nem. p. 196.

COLAEPIVS. Fragm. Petronii: *De bulla faciet piscem, de lardo palumbum, de perna turturem, de Colaepio gallinam.* Nodotus habet *de Colo fuis*, alii *de Coliphio.*

COLAERIGERATVS. Visitatio Thesaurariae sancti Pauli Londinensis a. 1295. *Casula de rubeo sameto, quae fuit Fulconis Episcopi, cui opponitur dorsale Colaerigeratum inter laqueatum de fino auro etc.*

COLAFIZARI, in Gl. Gr. Lat. κολαφίζεσθαι. V. *Colaphus.*

COLAGVS, V. *Colaphus.*

COLANIVM, f. calamarium. Hist. Affligen. ap. Acherium t. 10. Spicil. p. 617. *Ipse religiosissimus Praelatus cum animaduertisset multa perperam et contra Maiorum scita in disciplina regulari assignari arripuit Colanium, et veteris obseruantiae vestigia in litteras misit, duobusque voluminibus statuta et obseruantias descripsit.*

COLAPHISTA, *moneta.* Ita Vgutio. Forte pro *Collybista*, *monetarius.*

† COLAPHIVM, *Livreison*, *Gallice*, *oureissie*, Gl. Lat. Gall. Cod. reg. 521. V. *Colisium.*

COLAPHIZARE, κολαφίζειν, *colaphis caedere*, depalmare. Vtitur Interpres Vulgatae 2. Cor. 12. 7. et Tertull. non semel. † Nude pro percutere occurrit t. 10. Collect. Hist. Fr. p. 350.

COLAPHVS, *colli percussio*, Ioann. de Ianua, vnde *colaphizare*, *collum caedere*, eidem, V. *Alapa.* COLAPHVS sumitur etiam pro ictibus virgarum viminearum in seruos ... tormenta interrogato, in Lege ... lica edit. Heroldi tit. 43. ... *seruus 121. Colaphos accipiat.* ... ana *Ictus* habet. Infra §. ... *flagellorum* Monet Bignonius ... eadem Lege MS. tit. 19. §. 1. pro ... verbis. *Et colpus ei fallierit*, ... *Colaphus*, vnde efformatum vo... *Colpus*, ex *Colaphus* deductum. COLAPHI IVDAEORVM. C... Amelii Episcopi Tolosani ap. Catellum l. 3. Rerum Occitan. pag. ... *Reddam etiam quam a festiuitate omnium SS. ad festum B. Saturnini Episcopi in Burgo, pro Colapho Iudaeorum datam iniuste Canonicis ... ferebat*, (Eccles. S. Saturnini) *abjicio, reddo, dimitto, Clericis S. Saturnini praesentibus et futuris.* Deinde idem Catellus p. 523. Chartam ... am Guillelmi Episcopi Biterrensis ... 1160. qua remittit *Iudaeis commorantibus in Ciuitate Biterris, illum impetum et insultum, et lapidationem bellum, quod iure vel iniuria more solito solebant Christiani aduersus Iudaeos huius villae facere, a prima hora diei Sabbati ante Ramos palmarum vsque ad extremam horam secundae feriae post Pascha, die vel ...* idque remittit pro ducentis solidis Melgorensibus, quos a Iudaeis accepisse se fatetur. Ex quibus pa... Iudaeos iisdem ignominiis in vi... bus passim affectos, quibus ol... Christum dehonestarant: et vt ab iis eximerentur, subinde ... exsoluisse. Huius autem lu... colephizationis originem p... indicat Vita S. Theodardi Archiepisc. Narbonensis apud ... Catellum p. 750. et sq. COLAPHI MILITARIS, V. *Alapa.*

COLARE. (1) Colum. Gall. C... Apitius l. 7. c. 5. *Assaturas co... elixatur, et infunditur in ... per.* (2) † Colli ornamentum ... Act. MS. capit. eccles. Lugd. ... 1340. V. *Colarium.* (3) † C... lus ferreus, quo reorum colla ... stringuntur. Germ. Halseisen. ... remiss. MS. a. 1482. V. *Collistrigium* ...

COL

OLARE, verbum, fluere, Cou-
r. Fori Oscenses a. 1247. fol. 31.
Glutinare, Gall. *Coler*, ap. Lo-
bellum in Hist. Britan. t. 2. p. 563.
*tis rupturas et dislocationes praedi-
s bituminari seu colari.*

ARESVM, vel COLARESVS,
ecies mensurae. Charta an. 1070.
Chartul. Magn. S. Victoris Mas-
. fol. 54. *Pontius Gaufridi de-
Colaresum vnum cum sextario le-
rii de octo medualiis de oleo oliue
.. pro tenendis duobus luminari-
s in altare Dei Genitricis Mariae,*
V. *Collaredus*.

ARIVM, COLLARIVM, idem
uod *Collare*, ornamentum Ecclesi-
ticum, quod Sacerdotis aut Dia-
oni collo aptatur. Hist. Episc. et
omitum Engolismensium c. 35. V.
ollare et *Collaretus*.

LARVM, Vide *Collarium* post *Col-
re*.

ATERALIS, Vide in *Collate-
ralis*.

LATICVS, species lapidis cuius
sum declarat Isid. l. 16. Orig. c. 4.
*apides quoque medicinalium, morta-
rum, et pigmentariorum vsibus
pti; Edesius praecipuus et inde Cola-
x*. Papias MS. habet *Colatius*;
l. Sangermann. *Colaticos*.

COLATIONARE, exscriptum cum
riginali comparare, Gall. *Collation-
r*. Ch. ann. 1162. apud Spon.
. Hist. Genev. p. 29. Vide *Col-
tio*.

LATORIVM, Gallice *Couloir*, V.
olum 3.

COLAVSTRVM, COLASTIVM,
late cagiato, Gl. Lat. Ital. MS. Pro
olostrum.

AX, acropolis, arx, castellum.
aymundus de Agiles, de Arce An-
ioch. *In collo autem Septentrionali
astellum quoddam est, et in medio
is castellum aliud, quod Graeca
ngua Colax vocatur.* Atqui Graeca
ngua, non Attica et antiqua, sed
arbara, hic intelligitur: nam κου-
acropolim Antiochenam vocant
nna Comnena lib. II. Alexiad. et
ulzes in Nicephoro Phoca, vbi
peram καλαὶ pro κȣλαὶ irrepsit.
que tamen propria fuit arcis An-
tiochenae appellatio, cum caeteris
arcibus quibusvis eadem adscriba-
tur, vti iam monuit Cangius in
Notis ad Alexiadem. Vnde patet κου-
λαὶ in vniuersum acropoles Graecis
dictus, voce fortean a Latio ducta,
a colle scilicet, quia in editioribus
locis exstrui olim solebant acropo-
les. Ioann. de Ianua: *Sunt colles
praeeminentiora iuga montium, quasi
Colla, vel ipsi ascensus circa summi-
tates montium.* Eo forte referendus
locus Saxonis Grammatici lib. 10.
Hist. Danicae p. 1'7. *Toko in consi-
mili genere laudis suam ausus confer-
re virtutem apud Collam rupem editae
professionis experimentum praebere
compellitur.* Sed et Hebraei *Cora*
colles vocant, vt auctor est Isid. l.
14. c. 25. Verum probabilius vide-
tur κȣλαὶ, vocem esse Saraceno-
rum: nam etiamnum Turci Hepta-
pyrgium Constantinopolitanum, se-
miturcico vel hybride potius *Hepta-
gulades*, seu ἑπταγȣλάδων vocant:
vbi per *Gulades* turres innuuntur:
ex quo etiam obiter intelligi potest,
inquit Leunclauius in Pandecte Tur-
cico n. 139. quod Africanae *Guletae*
sit etymon, siue notio. Thomas
Smithus in Epist. de moribus et in-
stitut. Turcarum p. 18. Idem Hepta-
pyrgium *Iedi Kola* hodie etiam ap-
pellari testatur. *Gula* igitur et *Cu-
la* idem sunt, turrimque sonant. V.
Collatum, Iugum.

✝ COLAZIVS, COLLAZVS, Hisp.
Collazo; famulus cui ad certum tem-
pus agri colendi traduntur, cum
quadam eorumdem ipsis assignata
portione, i. q. Colonus; vox in ve-
teri Castella et Andalusia nota. Ch.
ann. 1107. inter Probat. t. 1. Annal.
Praemonstr. p. 392. Alia a. 1162. ib.
p. 703. V. *Colacium*.

✝ COLCA, COLGA, COLGIA, le-
cti compages lignea, Gall. *Couche*.
Inuent. MS. a. 1379.

COLCAS, Hispanice granarium ruri
constructum. Synodus Limensis a.
1594. t. 4. Concil. Hisp. pag. 697.
col. 1.

COLCHIA, Hisp. *Colcha*, culcitra,
stragulum acu pictum. Vita St. Ta-
rasiae t. 3. Iunii p. 477.

† COLCIA, locus sepibus vel muris clausus, *Clausura*. Stat. Auellae Ms. an. 1496. *In aliena colcia vel clausura*.

COLCOTAR, *est vitriolum in rubedinem redactum*. Rochus de Baillif in Dictionariolo Spagyrico.

COLDA. Testamentum Andreae Episcopi Dertonensis exaratum Hugone et Lothario in Italia regnantibus, ap. Vghell. in Appendice t. 4. *Facistergios 2 ura vnam plagione duos, velo vno, calices argenteos duos cum patenis, corona argentea cum cruce vna, Coldas tres*.

COLDEVS, V. *Colidei*.

COLEBVS, idem quod *Colpus*, ictus, Gall. *Coup*, *Cobe* ap. Thomasserium in Consuet. Bituric. p. 102. V. *Procolpus*.

† COLECTVM, lorica, quod ex pluribus annulis simul collectis et innexis constet, sic dicta. Acta SS. t. 1. Aug. p. 661. V. *Coleria*.

COLENNVS, V. *Cabillinus*.

COLENTES, qui ab idololatria transibant ad Iudaismum. Sic explicat Beda *Colentes aduenas*, de quibus Act. Apost. 13. 43.

COLERA. (1) Collare, torques, Gall. *Collier*, ap. Rymer. t. 12. pag. 460. col. 1. (2) Italis, ira, Gall. *Colere*, ap. Murat. t. 9. col. 260. (3) † Pro *Cholera*, bilis, V. *Coleres*.

COLERATVS, mendose, ni fallor, pro *coloratus*, in Stat. Eccl. Andeg. ann. 1423. t. 4. Anecd. Marten. col. 528. *Ne quis seu aliqua in vestimentis caudas et cornua, Coleratas reuersas manicas - - - - deferre praesumat*. † Est verbum substantiuum *Colerata*, colli ornamentum, pro *Colereta*. V. *Colleretum*.

COLERES, *humores*. Ita Glossae MSS. ad Alexandrum Iatrosoph. Humores biliosi, forte ex Gr. χολέραι. Passionarius sub nomine Galeni editus l. 1. c. 4. de Cephaloponia: *Et tunc ex stomacho fit capitis dolor, tunc malefactio et nausea fit ex Cholerum collectione in stomacho*. Adde c. 5. 7. 9. et 10. l. 2. c. 16. 32. 36. 38. etc. Vtuntur non semel eiusce aeui Medici hac voce, quam nuper ex MSS. Codd. restituerunt ap. Augustinum t. 1. eruditi Benedi[ctini] in praeclara sancti Doctoris op[erum] editione.

† COLERIA, armaturae species, scilicet collum militantis regen[s]. Munit. Castr. dom. reg. Ms.

COLERIDA, V. *Collyrida*.

COLERIVM, COLERIVS. (1) C[ol]lare, Gall. *Collier*, Germ. K[ol]... ornamentum colli. Testam. M... 1409. V. *Colarium*. Pro orna[men]to regio vel equestri sum[...] Ch. Henr. IV. ap. Rymer. t. 8. 569. et alibi. V. *Colerum*. (2) *Collyrium*, Graec. κολλύριον, ge[nus] medicamenti, in Act. SS. t. 2. ... p. 203. (3) † Equus ipse. Reg. ... rest. de Broton. Ms. *De singulo c...rio s. quarterium*. (4) † Quan[...] collo ferri potest, Gall. ol. Col... *Collier*. Leudae mai. Carcass.

COLERIVS. (1) Idem quod *Colerium*, q. v. (2) † Qui merces ... ad collum portat. Leudae min. C[ar]cass. Ms. *Item de colerio portante ... trum, vnum vitrum*. V. *Colader* et *Collarius*.

COLERVM, idem quod *Colerium*, ... *lare*. Ch. Henrici V. Regis Angl. ... Rymer. t. 9. p. 405. col. 1.

COLETRA, f. Colum. Gall. *Cole...* vas ad colandos liquores. Inu[en]tarium anni 1342. ex Archiuo S. [Vi]ctoris Massil. *Item 12. sessons, paraxodia, item 12. sinebies, duo[s] caressa, item duas Coletres, vn[um] morterium et vnum pestellum*, etc.

COLETTVM, Anglis, vt auctor Spelmannus, est Sigillum Regio[...] lonio constitutum, ipsumque b... eodem sigillatum.

COLETVM, collare, amictus col[li], Gall. *Collet*. Capitulum generale Victoris Massil. MS. a. 1506. *Nul[lus] religiosus portet vestes vulgari[...] dictas descolatadas cum Colleto, quod cooperiat omnia ... dumenta*.

COLETVS. (1) Colliculus, par[uus] collis, Ital. *Colleto*. Gall. *Coll...* in Ch. anni 1278. vbi de limi[tibus] territorii Massiliensis ex Archiuo iusd. ciuitatis. (2) † Scapus, G...

ige. Testam. Ms. an. 1376. *Et in leto pedis dicti calicis sunt III. aragdines.*

.GA, COLGIA, V. *Colca.*

OLGARE, collocare. Consuet. b. Granatae an. 1292. Vide *Colcare.*

OLGIL, mendose pro *Colligi*, in h. a. 1135. inter Prob. t. 1. Annal. raemonstr. p. 45.

HARES DE PRATA, cochlear genteum, in Ch. Lusitan. t. 4. Morchiae Lusitan. p. 304. Gall. *Cuilier* cunt. Legendum *de plata* quae ox apud Hispanos et Lusitanos significat argentum.

IARDVS, V. *Goliardus.*

OLIBERTIA, conditio *Colliberti.* h. Ioelli de Meduana Ms. Vide *olliberti.*

IBERTVS, COLIBERTAS, V. *Collibertus.*

IBILIS, colendus. *Colibile festum* quod coli debet vel celebrari, Stat. Avenion. Edit. 1612. lib. 2. ibr. 32. art. 1.

ICA, vestis species. Lambertus rdensis: *Arnoldus eidem scurrae, i nullo nomine dignus habetur duas icas denegauit scarlatinas.*

IDARIA, *panis, qui vulgo dicitur Ficta collida.* Vgutio. Vide *ollyrida.*

LIDEI, CVLDEI, KELDEI, KEDEI, dicti apud veteres Scotos onachi, qui, quod sedulo praecationi vacarent, essentque frentes in oratione, ab iis ita appellati sunt, quasi *Cultores Dei*, vt uctor est Hector Boëthius lib. 6. ist. Scoticae, et ex eo Buchananus. bdit idem Boëthius, *invaluisse id men apud vulgus in tantum vt Sacerdotes omnes ad sua pene tempora lgo Culdei, i. Cultores Dei sine crimine vocitarentur.* Alii in quis est Thomas Dempsterus in Apparatu ad Hist. Scoticam, existimant *Colideos* non tam fuisse Monachos, quam Canonicos Regulares, u Presbyteros Monacharu nondum stutos, qui in Occidente, seculis illis primitiuis haud ita in vsum ceptus erat. Interdum *Ministri*, terdum *Clerici* nuncupantur in Historia fundationis Hospital. S. Leonardi infra Ciuitatem Eboracensem t. 2. Monastici Angl. p. 367. 368. vbi agit de *Colideis*, qui in Ecclesia Eboracensi munia sacra obibant, quam, si non Ethelstani Regis temporibus, saltem postmodum a Monachis, deinde a Canonicis, vt plerasque alias in Anglia possessam constat. KELEDEORVM SCOTICORVM, meminit Diploma Dauidis Reg. Scotiae t. 2. Mon. Angl. p. 1055. de quibus etiam multa habet Iacob. Vsserius Armachanus de Britannicarum Ecclesiar. primordiis c. 15. At quid sibi velint quae praefert Chron. Dunelmense, MS. sub Turgoto Episc. S. Andreae, qui electus fuit an. Chr. 1108. *Totum ius Keledeorum per totum regnum Scotiae transiuisse in Episcopatum S. Andreae*, pluribus disputat Seldenus in Praefat. ad Script. Anglic. quem consule, si lubet.

COLIFA, COLIFAMA, Vide *Collifarius.*

COLIFARIVS, Isidoro in Glossis, et in Excerptis Pith. *Bos operarius.* Ad haec Graeuius ait: Ingeniose vir summus Thomas Reinesius emendauit: *Colifa Cibus operarius*, quia isto panis genere athletae et χειροβαίνοντες aluntur. Scribitur autem recte *Colyphia* ap. Plautum et Iuuenalem. V. Vossii Etymologicum. Papias: *Colyphia dicuntur panes azymi, et genus carnium, id est, carnes assae et semicoctae qui est cibus athletarum.* Verum licet ingeniosa sit Reinesii correctio dubitat tamen Cangius, an vera, quod in vet. Gl. Sangermann. MS. n. 501. legatur: *Colifama, boues opus facientes*; vbi, *Colifama* est pro *Colifaria.* Papias habet: *Collifaria, Boues opus facientes.*

† COLIFIVM, *lo fornere, o marendare.* Gloss. Lat. Ital. Ms. *Coliphium* ap. Iuuenal. Sat. 2. est panis, quo alebantur athletae. V. *Colifarius* et *Colaepius.*

COLIMBVS, V. *Colymbus.*

COLIMPHA, quasi *Colymba*, ἀπὸ τοῦ κολυμβᾶν, natare, nauicula vrinatoria, in qua qui forent, etiam ea

 aquis

aquis obruta, non indigeret lumine, quia speculi electrini, vel vitrei beneficio pelluceret. Ita Vossius ad hunc locum Hieronymi: *Aiunt in ipsas Colimphas ipsum Alexandrum introisse, et profundum conscendisse et vsque ad imum, vt sciret Oceani profundum, et differentiam maris et abyssi.* Alias *Colimbi* dicuntur, *tubi per quos currit aqua per loca occulta* in Glossis Isonis.

COLINA, Papiae est *Coquina a colendo, dicta.*

COLINDA, *subcinericius panis.* Vet. Gloss. San-Germ. MS. n. 501. Lege et vide *Collyrida.*

COLINELLATVS. Hist. Episc. Autisiod. c. 20. *Gabatam anacteam Collinellatam pensant l. 3.* Leg. *Calumellatam*, vt ibi non semel.

COLINVM, V. post *Colonus.*

† COLINVS, pro *Colonus*, in Ch. a. 1147. t. 6. Anecd. Pezii part. 1. pag. 346.

COLIORIVS, ὄφις χέρσυδρος, *coluber serpens tam in terra quam aqua viuens.* Suppl. Antiquarii. † Vel potius *Cholioriu*s, vt in Gloss. Lat. Graec. ex Cod. Sangermann. *Chelydrus.*

COLIPHIA, *panis asimus.* Glossar. MS. Saec. XIII. S. Andreae Avenion. V. *Colifarius.*

COLIPILARIVS, *depilator*, δρωπακιστής. Gloss. † Vbi Cod. Sangerm. *Alipilarius.*

COLIRIA, *pustula crurum.* Papias MS.

COLISEVM, seu COLOSSEVM: sic Amphitheatrum Titi Romae vocant, de quo id Bedae Vaticinium exstat in Excerptis seu Collectaneis eiusdem Bedae: *Quandiu stabit Colyseus, stabit et Roma, quando cadet Colyseus, cadet et Roma: quando cadet Roma cadet et mundus.* Anastasius in Stephano II. PP. pag. 93. *Dum ad Colysseum aduenissent etc.* Vocis origo non aliunde ducenda, quam a *Colossea* seu immani amphitheatri ipsius excelsitate, vt docte probat Alexius Symmachus Mazochius in Commentario in mutilum Campani Amphitheatri titulum p. 133. et 134. An simili notione sumitur in Chron. Episc. Verdens[...] Leibnit. t. 2. Script. Brunsv. [...] 212. *Angustiata inter Col[...] Ecclesiam S. Clementis peperit [...] stea mortua ibidem, vt dicitur [...] sepulta.*

† COLISTANCIA, *lo fele*, [...] Lat. Ital. MS.

COLITARE, colere. Ethilwulf[...] Praefat. Carminis de Abbatibus [...] disfarn.

COLITOR, *dominus fundi*, Isid[...] Glossis.

† COLIVERTVS, forte locus pa[...]us, vel muris aut sepibus c[...] Chartul. Lemouic. MS. *Me[...] cum omnibus adiacentiis - - [...] petra, ortos, cultos et incult[...] liuertos et omnia ad [...] nentia.*

COLIVM, in veteri Inscript. ap. T[er]tullianum de Spectaculis: *Et [...] ara Conso illi in circo defossa e[...] primas metas sub terra cum [...] one eiusmodi:* CONSVL CON[SI]LIO, MARS DVELLO, LA[...] COLIO POTENTES, vt legit S[...]masius pro COMITIO, quod [...]go habetur; domus est seu hab[ita]culum. Haec post Hoffmannum [...] Lexico.

COLLA. (1) Collis, Gall. C[...] Ital. et Massil. *Colle.* Stat. Massil. [...] 4. c. 4. V. *Colax.* (2) COLLA, [...]σιος ἱερέων. *Sacrificium.* Suppl. [An]tiq. † Forte *Collatium.* (3) [...] *Coule*, vestis monachalis. Stat. C[on]gregat. exemptor. *Liceat mona[...] candidatum - - ad nouitiatum ad[mit]tere, et eum colla regulari ind[uere].* V. *Cuculla.*

COLLABORATOR, qui laborat [...] alio. V. locum in *Libellisus.*

COLLABORATVM, quaesitum, a[c]situm. Hincmar. Laudun. ad Rem[...] V. *Conlaboratio.*

COLLACIA, collatio facta Eccl[...] († Vox est Hispanica, quae [...]dum idem sonat atque territori[um,] terminus, districtus, *Colacion.* [...] Aldefonsi Regis Toleti, aera [...] inter Fragm. Hist. MSS. Steph[...] 3. *Confirmo - - - Monasterium Iuliani de Lamano cum suis [...]*

olis et suis Collaciis et parro[illegible]onis. V. Collata.

COLLACIONARIVS, qui ex officio exemplum cum archetypo comparat. Testam. MS. ann. 1512. V. Collatio.

COLLACTEVS, pro Collactaneus, coaeuus, ὁμογάλακτος. Saxo Grammaticus l. 3. *Inter quos forte quidam Amlethi collacteus erat.* Sed et ap. Iuuenalem 7. 307. *Quid dicat collactae mammae.* Martian. Capell. l. 1. *Sororis eius indiscreto foedere collactea.* Collactius in Inscriptione apud Gruterum p. 661. et Sponium Miscell. p. 28.

COLLADERIVS, († idem qui Colerius 2.) in Ch. MS. Libert. villae Montis-Albani ann. 1144. Germ. Kessträger. Catell. in Comit. Tolos. p. 323. habet *Collaudarius.*

COLLANA, *torques*, ex Ital. in Stat. Mediolanensibus 2. part. c. 450.

COLLARE, Verb. (1) Conferre. Ita Baptista Mantuanus, vt obseruat Daumius de causs. tad. Lat. cap. 9. vsus est:

Regibus hinc aes grande solent collare quotannis,
Annua Quaestores, qui vectigalia curant.

(2) Vela dare, proficisci, vox Italica. Stat. Massil. l. 4. c. 18. §. 2. *Quaelibet nauis quae onerabit peregrinus in Massilia, vel domini earum satisfaciant marinariis de suo loquerio in hac terra antequam collet de Insulis Massiliae.* (3) † Fundere, Ital. *Colare*, Gall. *Couler*, in Stat. Avellae a. 1496.

COLLARE, collarium, armaturae species qua scilicet collum militantis tegitur. Gl. Lat. Graec. *Collarium*, περιτραχήλιον, *monile*, *hic falarus*, *collare.* Περιτραχήλια σιδηρᾶ, ap. Leonem in Tactic. c. 5. §. 4. Gall. *Collier.* Willel. Brito lib. 11. Philippid.

Qua ligno iunctum est ferri transegit acumen
Per collare triplex, et per thoraca trilicem.

COLLARIVM. Matth. Paris a. 1252. *Carens collario, lethaliter vulnerabatur.* Tho. Archid. in Hist. Salonit. c. 28. *Venitque ictus inter cassidem et collarium, deiecitque capud eius multum a torpore.* Rymer. t. 10. pag. 437. col. 1. *Tam pro vno cypho auri et vno colario auri datis Nicholao Menthen militi cum duce de Savoie, ac etiam pro LXI. colariis datis diuersis militibus et armigeris. Vnum colarum de auro*, apud eumd. t. 9. p. 275. col. 1. vbi legendum videtur *Collarium*: quae vox etiam sumitur pro colli tegmine, quo vtuntur Clerici. Concil. Dertus. ann. 1429. c. 1. *Neque* (ferat Clericus) *diploides, aut collaria vel manicas de panno serico.* V. *Carcannum*, *Collistrigium*, *Collarium* et *Collerium*.

† COLLAREDVS, COLLARESVS, mensurae vinariae seu liquidorum species. Chartul. magn. S. Vict. Massil. *De puro vino in Bersa XII. Collaredos.* V. *Coluresum*.

COLLARETVS, ornamentum colli, quo Ministri Sacri vtuntur tempore Sacrificii. Statuta Ecclesiae Aquensis an. 1450. MSS. *Diaconus et Subdiaconus, qui Missam habent celebrare, habeant Collaretos.* V. *Colarium*, et *Collare*.

COLLARIA. Laudes Papiae ap. Mur. t. 11. col. 38. *Et inter alios census quos habet in vrbe, quasi de omnibus quae venduntur in platea Atrii recipit Episcopus collectam quotidianam, quae dicitur collaria.*

† COLLARIVM, ornamentum colli, in Stat. S. Capellae Bitur. MS. V. *Colarium*, *Collare*.

COLLARIVS, idem qui *Colladerius* et *Colerius*. Instrum. a. 1153. ex Archiuo Maioris-monasterii.

COLLATA. (1) Vectigal, tributum, quod ab vniuersis subditis Domino confertur. Capitulare Sicardi Principis Beneuentani ann. 836. cap. 2. editum a Camillo Peregrino: *Spopondistis nobis - - - per vnumquemque annum dare nobis collatam et pristinam quam consueti fuistis dare.* Et capitis 12. titulus ita concipitur, *vt coloni tertiatores non dent in Collata, nec in pactum.* (2) Collatio pro eleemosynis vel Ecclesiis. Testam. Fulradi Abbatis S. Dyonisii: *Quidquid ibidem*

ibidem datum fuit de conlata populi, et ipse populus mihi dedit. Infra: *Quantumcunque ad ipsas aspicere videntur, et Conlata populi ibidem delegauit, etc.* (3) Glossae MSS. ad Canones Conciliorum: *Collatis, simbolis.* (4) † Collis. Lit. remiss. MS. an. 1364. *In capite collatae quae est etc.*

COLLATERALIS. (1) Qui ad latus est alterius. Stat. Ordinis S. Gilberti de Sempringham, pag. 765. *Quae cum sederint in claustro, in quocumque latere sederint, collaterales sedeant, non fronte opposita.* Pag. 724. *Collaterales sedeant, nec fronte opposita, sed tergo vnius alterius vultui verso.* *Logotheta et Protonotarius regni Siciliae collateralis consiliarius*, in Donatione Ioannae Reginae et Comit. Prouinciae 25. Maii ann. 1379. ex Schedis Praesidis de Mazaugues. *Cancellarius et collateralis Regis et Comitis Prouinciae*, in Homagio quod Honorius de Castellane praestitit Carolo du Maine Prouinciae Comiti a. 1480. ex Schedis eiusd. Praesidis. *Collaterales Prouinciae*, ap. Galfridum Monemuthensem l. 1. c. 21. et alibi. Adde Suenonem in Leg. Castrensib. c. 5. (2) Socius, amicus, qui alterius latus claudit: qua notione vocem hanc vsurpant Constitutiones Siculae l. 2. tit. 10. Speculum Saxonicum l. 1. art. 17. §. 3. Petrus Blesensis Ep. 15. Sugerius in Ludouico VI. p. 318. etc. V. Duchesnium in Hist. Drocensi pag. 316. et suo loco *Laterales.* (3) Coniux, vxor. Acta SS. Maii t. 1. p. 744.

COLLATERALITER. Ericus Vpsaliensis l. 1. Hist. Suecorum, de Diis Suecorum Paganorum: *Thor, Odden, et Frigga collateraliter quidem in tricliniis collati.* Lib. 4. *Assumens eos fecit collateraliter secum ascendere.* V. *Lateraliter.*

COLLATERANITAS, agnatio, V. *Lateraneus.*

COLLATERARE, ad latus alicuius esse vel sedere. Tabul. Vindocinense ch. 20. *Masuram de Valle-Manfredi, quae collaterata est riuo cuiusdam aq... etc.* Vita S. Godrici t. 5. Maii p. 81.

COLLATERATIO, CONLATERATIO, agrorum termini. Noua G... Chr. t. 3. col. 43. ex Praecepto ... douici Pii an. 818. *Praefatas ... eidem Ecclesiae secundum dimen... et conlaterationem suam - - - - eandem dimensionem et collatera... nem a Missis nostris dispositam.* P... ceptum Ludouici Imp. an. 820. ... Ampliss. Collect. col. 70. B. *H... vero siluam secundum dimensione... conlaterationem superius praescrip... - - - delegamus.* Charta eiu... Imp. ann. 818. apud Miraeum ... Diplom. Belg. p. 1127. col. 2. e... 1723.

COLLATERII, qui Gallis et An... *Cotarii, Cotiers, Gens de Cote:* ... forte dicti, quod *collatis*, seu trib... tis obnoxii essent. Vitalis Epis... pus Oscensis: *Fuerunt etiam qu... doque villani, qui collaterii vocaban... qui tam crudeli erant subditi seru... ti, vt etiam inter filios Domino... suorum ducerentur gladio diuiden...* Hinc forte emendandus Marti... Didacus Daux, Iustitia Arago... 6. Obseruantiar. tit. de Priuileg... Dominae Infantioniae §. 9. *Vi... de parata antiquitus vocabantur ... lati tendelli: erant seruituti sub... vt etiam inter filios Dominorum ... rum ducebantur gladio diuidendi*, ... Vbi legendum *Collaterii.*

COLLATIO. (1) Idem quod *Coll...* Edictum Theoderici Regis cap. ... *Quisquis Curialem, aut Collegiatu... aut Seruum, per 30. annos possede... qui nullam patriae suae collation... subiisse monstratur, eos praedi... dominis iubemus adquiri.* Id est ... nullam pensitationem Reipubl... aut tributum exsoluerunt. Cha... Gaufredi Comitis Mauritaniae ... Biblioth. Cluniac. *Neque per tel... um, neque per vicariam, neque ... collationem nostrorum Militum, ne... per aliam quamuis consuetudin... Monachos de Seruitio Dei distur...* V. *Confertum.* (2) Apud Mo... chos praesertim, dicitur sacro... librorum lectio, quae statis ho... maxime post coenam coram iis

it. Sic autem dicta quasi *Collocu-o* vel *confabulatio*, inquit Smaragdus in Regula c. 42. Honorius Auast. l. 2. c. 63. *Quod Religiosi ad ollationem conueniunt, hoc a sanctis atribus acceperunt, qui in Vesperis lebant conuenire, et de scripturis simul conferre, et quae ipsi tunc inicem contulerint Collationes dicentur, et haec his similia ad collationem leguntur.* Regula S. Benedicti 42. Regula S. Isidori c. 8. A Collationibus Monasticis, quibus finitis, l bibitionem ibatur, serotinae coenae *Collationum* appellationem sortitae sunt. Nam vix est vt probem, uod quidam volunt, vocabuli etyon hauriri debere a coenarum anqua collatione, quam Concilium aodicenum ἐκ συμβολῆς συμπόσια ocat. Vdalric. l. 1. Consuet. Cluiac. c. 13. *De collatione surgunt ad haritatem, et de vino quod tunc ropinatur, nullus omnino praesumit bstinere, vt non aliquantulum gustet.* Idem c. 18. *Post vesperas coena, post enam coena seruitorum, post coenam ruitorum, officium pro defunctis, post fixium Collatio, et ita ad Completorium.* V. c. 41. Monasticum Anglianum t. 2 p. 370. *Et legat vnus rater tam in prandio, quam in coena et collatione.* (3) COLLATIO icitur Practicis, cum exemplum escriptum confertur cum archetypo, et ad huius rationem illius fies expenditur, Gall. *Collation.* Chartul. Aeduense in Ch. a. 1256. *Exmplum feci, nihil addito aut remoto e corpore dictorum originalium, sed erias debita et fideli cum ipsis originalibus Collatione facta.* Legitur alii non semel. (4) COLLATIO RELIQVIARVM, Vide in *Reliquiae.* (5) ✝ Traditio in l. vnic. §. 1. Cod. e suffrag. l. 4. tit. 3. *Quoniam coltio rei nobilis inita etc.*

COLLATIONARE, exscriptum cum archetypo comparare: Gall. *Collationer.* Instr. Aeduensis Ecclesiae mox laudatum: *Visis, inspectis conscriptis, et Collationatis, praesens ersonaliter vna cum Simone Perroti ublico auctoritate Apostolica Notario subscripto interfui, eaque sic transcribi, et propriis originalibus collationari fieri vidi et audiui.* V. Collatio 3.

COLLATIVM, V. *Colacium.*

COLLATIVVM, collatio, in leg. 3. Cod. Th. de Proxim. Comitib. etc.

COLLATORES. (1) Qui conferunt tributa, tributarii, in l. 5. Cod. Th. de Milit. Veste, ap. Iulian. Antecess. c. 532. 534. 553. 555. etc. Auctor de Rebus bellicis subiunctus Notitiae Imperii: *Erit igitur curae prudentiaeque tuae, optime Imperator, repressa largitate, et collatori prospicere, et in posterum nominis tui gloriam propagare.* Alibi: *Accedit etiam iudicum execranda cupiditas collatorum vtilitatibus inimica.* Rursum: *Et laborum desiderio potiti erunt ex milite collatores.* (2) Transuerso cognationis gradu iuncti. Consuet. Brageriac. art. 47. *Item ascendentes vel descendentes venditoris infra quartum gradum non haeredes ipsius vniuersales, non in potestate ipsius venditoris, poterunt retrahere et petere gradatim, et alias, vt supra dictum est de Collatoribus.* Melius legeretur *Collateralibus*, Gall. *Collateraux*, vt ibidem habet versio Gallica.

COLLATVM. (1) Genus potionis. Greg. M. l. 6. Ep. 36. *Sed quia collatum ac iuritheum non libenter bibo, praesumens cognidium requiro.* Vbi legendum forte *Colatum*, vt intelligatur *Vinum colatum.* Papias: *Colatum, vinum purum, vel vas proprium in quo deponatur.* Vinum autem et alii liquores per *colum* vt iucundiores fiant, transfunduntur, defecantur et depurantur. (2) *Collum*, iugum montis, vox etiamnum nota in Alpibus et Pyreneis. *Collatum et collum de Campastro*, in Ch. Alfonsi Regis Hispaniae aerae 1130. ap. Yepez in Chron. Ord. S. Benedicti t. 1. Apud Iosephum Moret Antiq. Nauar. p. 547. *Collato* legitur pro *Collado*, Hispanica voce, quae Collem significat, Gall. *Coline.*

COLLATVS. (1) V. *Colladerii.* (2) Conglutinatus, Gall. *Collé.* Vita S. Caretoci t. 3. SS. Maii p. 686. *Isti autem*

autem conuenerunt vnatim, et collati fuerunt vnatim vt dicitur; id est, quasi *Colla* seu glutine coniuncti.

COLLAVDARE IN DOMINVM ET REGEM, solemni ritu ad regiam dignitatem euehere, electi Regis laudas celebrando. Dithmari Chron. Mersemburg. *Aequiuocus eius iunior Otto, patre adhuc viuente, electus et vnctus, iterum collaudatur a cunctis in Dominum et Regem.* Vide *Laudare.*

COLLAVDARII, V. *Colladerius.*

COLLAVDATOR, s. praes, sponsor. Ch. Burchardi Camerac. Episc. pro Monasterio S. Saluii a. 1120. ap. Miraeum t. 2. p. 815. *Walterus - - - per fidem et iuramentum se amodo pacem Ecclesiae seruaturum promisit: fratresque suos Geruasium et Almericum, suamque sororem Agnetem, cognatosque suos Almannum et Gonterum nobis obsides dedit et eius collaudatores.*

COLLAZVS, V. *Colazus.*

COLLEAGIVM DECIMAE, collectio, exactio decimae. Instr. ann. 1220. ex Archiuo Maioris Monasterii: *Contentio super colleagio decimae Monachorum Lebonensium.*

COLLECTA. (1) Idem quod *Collata*, *Collatio.* Gl. Lat. Gr *Collecta*, ἔρανος. Otto Frising. l. 2. de Gest. Frideric. Imp. c. 11. *Rex a toto exercitu collectam fieri iussit, et sic non modicam coadunatam pecuniam - - - diuidendam statuit.* Ch. Alexandri Comitis Cupersanensis ann. 1102. *Data vel angaria, vel adiutorium, quod ex nostrae gentis* (Normannorum) *consuetudine collecta vocatur.* Matth. Paris a. 1245. (2) Eleemosynarum collectio. S. Leo M. homil. de Collectis: *Ventura igitur Dominica dies, collectarum futura est. Hortor et moneo Sanctitatem Vestram, vt singuli quique pauperum memineritis et Vestri etc.* Et homil. 2. (3) Conuentus, *Assemblée.* Concilium Nannetense can. 15. *De Collectis vel Confratriis quas Consortia vocant.* V. Capitula Hincmari ad Presbyteros Parochiae suae c. 14. Guillelmus Abbas S. Theod. l. 1. Vitae S. Bernardi c. 8. *At vbi ne hoc quidem per[illegible] sit intolerantia rei tunc demum .. [illegible] ctas deserere et seorsim secum [illegible] tare compulsus est.* V. *Collectio.* Interdum et saepius sumitur p[illegible] pulo ad resistendum, aut [illegible] ciendam coacto et armato. Capitula Ludouici Imp. c. 78. *Collecta[illegible] male faciendum fieri omni mod[illegible] hibeantur.* Capit. Caroli C. [illegible] c. 3. *De collectis, quas Theud[illegible] gua Herizuph appellat.* Eadem [illegible] bentur tit. 29. c. 4. *Collecta man[illegible] sistere*, ibid. tit. 31. c. 18. *Cum [illegible] cta et armis venire*, in capit. C[illegible] M. l. 3. c. 64 et l. 1. Legis Longo[illegible] tit. 12. §. 3. *Cum Collecta assilire*, [illegible] l. 3. tit 4. §. 5. Adde Capit. an. [illegible] c. 17. Capit. an. 788. c. 3. Capit. an. 806. c. 3. etc. Vide *Colligere*

COLTA, eadem notione. Ch. [illegible] 1220. ap. Georgium Pilonum [illegible] Hist. Bellunensi p. 110. v. *Et [illegible] facient coltam, milites, quando[illegible] que facient et eodem modo: et [illegible] facient exercitum etc.* (5) Fam[illegible] Odo Cluniac. l. 2. de Vita S. Ge[illegible] di c. 24. *Cum quidam de nostris [illegible] tribus, tunc adhuc Canonicus in [illegible] lecta domini Geraldi.* (6) S[illegible] missae sacrificium, ad quod Chr[illegible] ani coire et colligi solent: pe[illegible] ad sacra ecclesiarum officia perag[illegible] da conuentus, adque adeo quo[illegible] officium ecclesiasticum. Papias: C[illegible] *lecta dicitur eo quod colligatur p[illegible] lus in vnum vt ostendat Christum [illegible] Euangelio venturum.* S. Hieronymus in Epitaph. Paulae: *Post A[illegible] luya cantatur, quo signo vocaba[illegible] ad collectam nulli residere licitum e[illegible]* Pachomius in Regula c. 17. *In Dominica, in collecta, in qua [illegible] renda est oblatio absque Praep[illegible] domus et Maioribus Monasterii [illegible] nemo psallendi habeat potestatem.* C[illegible] *lectam celebrare, facere.* In Syn[illegible] S. Patricii et Auxentii can. 7. *Collectas mane et vespere [illegible]* *Collecta Dominica*, ap. Sanctum [illegible] gustinum in Breuiculo collat. di[illegible] S. Hieron. Epist. 60. Grimlaicus Reg. Solitar. c. 33. *Eamus ad C[illegible] ctam, vbi fratres ad vigilias [illegible] gantur.* COLLECTA MAI[illegible] D[illegible]

Duplicem collectam statuit S. Pachomius c. 181. *Collectam* scilicet quam *domus* vocat, *et aliam maiorem: Praepositus domus, et qui secundus ab eo est hoc tantum habebit iuris vt compellat fratres in collecta domus, siue in Collecta maiore, hoc est omnium fratrum, subiacere poenitentiae.* Et c. 186. *Sex orationes facere vespertinas, iuxta exemplum maioris Collectae in qua omnes fratres pariter congregantur, summae delectationis est.* Vbi *maior collecta* est, cum omnes fratres simul congregati officium diuinum persoluunt in Oratorio. *Minor*, quae in singulis classibus, seu domibus a fratribus eiusdem classis seu domus in ipsis domibus fiebat. (7) Idem quod *Collatio* monastica. Regula S. Isidori c. 8. *Fratres post celebratam Tertiam, dato signo ad Collectam conueniant, audiant Seniorem docentem etc.* Regula S. Fructuosi c. 20. V. *Collatio 2.* (8) Oratio, quam is qui Clero vel Monachis praeest, finito et expleto quolibet canonico officio, velut omnium astantium vota et preces in vnum colligens, publice et voce altiori recitat: sic dicta inquit, Micrologus de Obseru. Eccles. c. 3. *eo quod sacerdos, qui legatione fungitur pro populo, ad Dominum omnium petitiones ea oratione colligat atque concludat.* Rupertus lib. 1. de Diuin. Offic. c. 19. *Collectae quae dicuntur ad complendum, orationes sedentis in coelo capitis nostri Iesu Christi signant.* Alcuinus lib. de Diuin. Offic. *Collecta dicta est, a Collectione, eo quod ex auctoritate diuinarum scripturarum sit collecta, quae in Ecclesia leguntur.* Atque inde petenda noqo vocis *Collecta*, in libro Sacramentorum St. Gregorii ad 3. Non. Febr. vbi inscriptio est, ad *Collectam*; est enim oratio, quae dicitur ante Missam, vt diserte innuitur, et in Ordine Romano; nec enim placet Baronii ad 2. Febr. explicatio, qui putat Missam ea die dici solitam sic inscribi, quod tunc eleemosynae publicae colligerentur. c. 5. n. 3. Eiusmodi *Collectas*, Graecis *συναπτάς*, dici obseruat Goarus ad Euchologi. Gr. de quibus etiam consulendus Meursius. *Collectae* autem a Gelasio et Greg. M. compositae creduntur, vt auctor est Berno Augiensis lib. de Missa c. 1. COLLECTAM TENERE, dicitur is qui in sacris officiis id muneris obit, vt *Collectam* dicat, in Stat. Ord. sancti Gilberti de Sempringham p. 763. et alibi. COLLECTA MAGISTRA. Vita Abbat. S. Albani: *In Festis vero et profestis diebus, omnes Horas, exceptis Prima et Completorio, per Magistram Collectam quam tempus et hora exegerint, terminari instituit. In Quadragesima tamen dicatur, Collecta ad vesperas.* Vbi Watsius *Collectam magistram* interpretatur, quae diei aut festi est propria. V. *Colligere.* COLLECTA, liber continens *Collectas.* Necrolog. Parthenonis S. Petri de Casis ad XII. Augusti. V. *Collectaneum.* (9) Frugum fructuumque collectio. Chartul. S. Vandregesili t. 2. p. 1640. ex Instrumento anni 1257. *Si homines de Capella vendunt bladum de collecta sua, vel de blado suo panem ad vendendum faciant, non reddant inde consuetudiam Militibus supradictis.* Hist. Monast. S. Florentini Salmur. ap. Marten. t. 5. Ampl. Collect. col. 1135. (10) † Merces, pretium. Stat. Vniv. Andegav. ann. 1410. t. 9. Ordin. reg. Fr. *Sub poena amissionis collectae proxime subsequentis.* V. *Collectata.* (11) † Idem forte quod *Colcia* vel *Collacia.* Ch. a. 1219. ap. Murat. t. 2. Antiq. Ital. p. 876. *Cum casis, ripis, ripaticis, molendinis, collectis, viis et inuiis.*

† COLLECTABILIS, *collectae* seu tributo subditus. Ch. a. 1318. t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 662.

COLLECTACVLVM. Anonymus Gromaticus: *Collectaculum de Carbonibus in calce miscitato.* In alio: *Collectaculum vallium*, locus vbi riui coeunt. *Collectula aquae*, ap. Innocentium de Casis literar.

COLLECTALIS. (1) Tributum a subditis domino praestitum i. q. *Collecta 1.* (2) † *Collectae* seu tributo subditus, in Lit. an. 1363. t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 265. (3) CONLECTA-

LECTALIS, CONLECTALIS, qui vel quae eodem vtitur lecto, V. *Contectalis.*

COLLECTANEVM, liber Ecclesiasticus in quo *Collectae* ad quaeuis officia dicendae continentur Vdalricus lib. 1. Consuetud. Cluniacens. cap. 31. *In priuatis autem noctibus habentur in collectaneo hae collectae quae dicendae sunt ad Nocturnas et Laudes etc.* Vtitur lib. 2. cap. 22. lib. 3. cap. 3. vt et Ordericus Vitalis l. 3. p. 470. et Liber vsuum Ordinis Cisterciensis c. 55.

COLLECTANEVS, idem, Bernardo Monacho in Ordine Cluniac. part. 1. cap. 14.

COLLECTARE, collectas seu tributa colligere, apud Io. Hocsemium in Adolpho a Marca Episc. Leod. c. 15. V. *Collectisare.*

COLLECTARIOLVM, *cribrum*, in Gloss. MSS.

COLLECTARIVM. (1) Idem quod *Collectaneum*, liber *collectas* continens. Ditmarus lib. vlt. *Collectarium cum impensis propriis et etiam nostris decoratum, etc.* Vtuntur Ratbert. de Casib. S. Galli c. 9. 10. V. *Collectenarius.* (2) COLLECTARIVM, praeterea vocat Rudolphus in vita Rabani Mauri num. 50. quod alii *Collectionem*; *In Epistolas quoque Pauli - - collectarium fecit, colligens de diuersis Opusculis SS. Patrum Sententias eorum etc.* Num. 51. *Fecit collectarium vnum de sententiis diuinorum librorum, etc.* Vita Burchardi Episcopi Wormaciensis; *Eodem quoque tempore in collectario canonum in hac cella non modicum laborauit.* Dicitur etiam (3) COLLECTARIVM, aut COLLECTARIVS, liber Canonum ab Isidoro compositus vt est apud Bernaldum Presbyter. de Reconciliatione lapsorum p. 275.

COLLECTARIVS. (1) Idem qui *Coactor*, qui scilicet mercede conductus ab Argentariis siue mensariis rerum, quae in auctionibus publicis sub hasta vendebantur, praefectus, pecunias ab his quibus quid addictum fuerat, cogebat et colligebat. Acro in Horat. *Coactores dicuntur argentarii in auctionibus, qui pecunias cogunt: ipsi sunt collectarii.* Vide Nouellam Theod. de pretio solid. [illegible] Tributorum et vectigalium exa[illegible] apud S. Augustinum lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8. (3) Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccles. cap. [illegible] *Sub ipsis Ministris Centenariorum, [illegible] adhuc minores, qui Collectarii, Q[illegible] terniones, vel Duumuiri possunt [illegible]pellari, quia colligunt populum, [illegible] ipso numero ostendunt se Decanis [illegible] minores.* (4) Idem quod *Collectarium*, liber continens *collectas*. Chronicon Conradi Episc. t. 2. Rer. Mogunt. p. 104. edit. 1722.

COLLECTATA, merces quam *Mistrales* Dalphinatus recipiebant ex *taliis* generalibus. Hist. Dalphin. t. 1. pag. 41. col. 2. in Instrumento a. 1323. *Item quod dictus Castellanus habuit et extorsit a Mistralibus Oysentii viginti quinque libras bonae monetae - - - quas habere debebant et consueuerant recipere dicti Mistrales in taliis generalibus pro Collectatis suis.*

† COLLECTENARIVS, liber *collectas* continens, ap. Anon. in epist. de Miseriis curat. V. *Collectarium* et *Collectaneum.*

† COLLECTERALIS, collateralis, in Ch. Ms. a. 1445.

COLLECTERIA, liber [complectens] *Collectas*. Inuentar. Ecclesiae Nouiom. a. 1419. *Item quidam paruus liber pro faciendo les Ennoliemens. Item vna Collecteria pro choro.* V. *Collectarium.*

COLLECTIO. (1) Conuentus, Gallis *Assemblée*, in Lege 36. Cod. Th. de Haeret. et in Lege Longobard. lib. 3. tit. 12. Annal. Benedict. t. 5 pag. 479. in Epist. Iuonis Carnot. *Nec tamen Monachi qui haec ignorant aut non probant debent suam Collectionem deserere.* V. *Collecta* 3. (2) Idem quod *Collatio* Monastica. Vita S. Alberti Abbatis Gambronensis n. 12. *Cum post collectionem fratrum gratia quiescendi ad lectum suum venisset etc.* (3) Idem quod *Collecta* 8. oratio quae post Antiphonas dicitur, in Concilio Agathensi can. 30. In Missali Gothico pag. 263. et in Capitulis Theodori Cantuar. c. 80. et alib. (4) Tr[illegible]

4) Tributi species, eadem ac *Collata* et *Collecta* 1. apud Leonem III. P. ep. 5. Leges Car. M. ap. Murat. . 5. part. 2. p. 108. et alibi. (5) COLLECTIO PVERI EXPOSITI. V. *Collectus*.

COLLECTISARE, COLLECTITARE, *collectam*, siue tributum sit, siue pretium, statuere, imponere. seu exigere. Stat. Mf. Vniuerf. Tolos. a. 1313 *Postquam per doctorem collectisatus fuerit, non liceat sibi suum doctorem dimittere nisi collecta integra persoluta.* Arest. an. 1350. *Possessio et saisina collectisandi ciues Tolosae.* COLLETISARE, in Ch. an. 1350. tom. 4. Ordinat. reg. Fr. p. 24.

COLLECTITIVS, V. *Collectus*.

COLLECTORES, exactores, qui a Romano Pontifice ad vendicandas ex bonis Ecclesiae partas ac male congestas opes per prouincias mittebantur. V. Baronium ann. 397. n. 65. COLLECTORES CONSORTIALES, Gall. *Queteurs*, qui spontaneas Fidelium oblationes colligunt pro *Consortiorum* seu *Confratriarum* expensis in luminaribus, vestibus sacris, aliisque pietatis operibus. Bulla Nicolai IV. Papae an. 1290. apud Rymerum t. 2. p. 478. COLLECTORES MISSARVM VEL ANNIVERSARIORVM, qui dicantur in Hispania satis colligitur ex Concilio Mexicano an. 1585. in quo sic: *Collector vnus Missarum constituatur, Sacerdos vitae exempli probatus - - qui ab Episcopo deputetur*; *cuius officium sit eleemosynam recipere Missarum omnium, quae ex testamentorum dispositione, aut alio quouis modo celebrari sient etc.* COLLECTOR ECCLESIAE, in Synodo Valentiae anni 1556. ANNIVERSARIORVM, in Epitome Constitutionum eiusd. Ecclesiae pag. 193. t. 4. Concil. Hisp. COLLECTOR COENARVM recensitus inter officiales Iacobi Regis Aragonum, in Charta anni 1299. ex Archiuo S. Victoris Massil. intelligendus est Minister, cuius erat pecuniam vel alias res colligere Regi debitas pro *Coenaticis* et *Albergis* seu pastibus, quos Domini a Vassallis suis exigere consueuerant. V. *Coenaticum*, *Alberga*, *Gistum*.

COLLECTRA, supellectilis vestiariae species. Testam. aerae 1099. in Hist. Pinnat. l. 2. c. 38. *Et meos vestitos et acitaras, et collectras, et almucellas et seruitium de mea mensa.* Vbi Martinez: *Y Acitaras, o camas, colchos, y almuças.*

† COLLECTVM, tributum, vectigal, in Ch. a. 1214. inter Probat. tom. 2. Annal. Praemonstr. pag. 20. V. *Collecta* 1.

COLLECTVS, COLLECTIO. *Colligi* dicuntur infantes expositi, cum ab aliquo nutriendi suscipiuntur; tum enim illius sunt, qui eos collegit, nisi intra 10. dies quaesiti, agnitique fuerint, vt est in Synod. Arelat. II. COLLECTVS INFANS, pro *Expositus*. Gloss. Lat. Graec. *Collectitius*, συλλεκτὸς χαμαιριφής. Canones Hibern. l. 41. c. 27. *Non veniunt delicta membrorum diaboli super membra Christi, id est super sanctos, nec Monachorum fugientium, neque eorum qui iaciuntur super Ecclesia, id est, Collectorum, etc.* Vbi *iaciuntur super Ecclesia* idem valet ac *in Ecclesiam*. V. ibidem cap. 22. Extremis seculis, is ritus inualuerat vt, qui liberos exponerent ad ostia Ecclesiarum quo eos sacrum baptismum non suscepisse innuerent, sal intra pueriles fascias deponerent, vt est in regesto Temporalitatum ex Camera Computor. Parisiensi fol. 134. COLLECTIONIS EPISTOLA, in veteribus formulis, est Diploma quod dabatur illi qui infantem expositum ad ostium Ecclesiae, et a matriculariis *collectum*, certo pretio ab iisdem emerat secundum legem Romanam. Vide in hanc formulam eruditum Bignonium. (2) COLLECTI ET COLLICTI, alia sed incerta mihi notione non semel in Chartula plenariae securitatis exarata Rauennae sub Iustiniano apud Brisson. lib. 6. Formul. pag. 646. et seq.

† COLLEGA, i. q. *Collecta* 1. Tabular. S. Mart. de Valle: *Bovagium et colle-*

collegam et omnes cosdumas. Alia notione V. in *Collegans.*

COLLEGANS, socius, confoederatus. Leges Rotharis apud Murator. t. 1. Scriptor. Ital. part. 2. p. 24. col. 2. *Si duo fuerint collegantes, medium pretii reputetur illi mortuo, et medium reddat parentibus collegae,* Ita MS. Cathedr. Mutin. pro quo textus edit. praefert: *Si duo fuerint collegae etc.*

COLLEGANTIA, confoederatio, societas, ex Italico, in Statutis Venetor. an. 1242. lib. 1. cap. 36. lib. 3. cap. 2. 3.

COLLEGARIVS. Papias: *Collega, a Colligatione societatis dicitur. Collegarius, vnus ex ipsis sociis.* Isid. Gloss. *Collegarius, vnus ex Collegis.*

COLLEGIALIS, vel COLLEGIATA ECCLESIA, in qua Collegium est Canonicorum, Gall. *Eglise Collegiale.* V. *Ecclesia.* COLLEGIALIS FIDES, in Gruteri Inscriptionibus antiq. id est, quae seruanda est a Collegis.

† COLLEGIALITER, vna, simul, more collegii. Ch. Ms. a. 1402. *In eadem domo collegialiter viuere debeant.*

COLLEGIANDVS. V. *Collegiatus* 4.

† COLLEGIARE, consulere. Exstant libri inscripti: *Collegiandi ratio,* Mich. Columbi; *de modo Collegiandi,* Feder. Chrysog. Iadert. a. 1528. Venet. edit. et Th. Philol. Rauennat. a. 1565.

COLLEGIARIVS, idem qui *Collegiarius.* Tertull. de Spectaculis c. 11. *Collegiarii ministri.*

COLLEGIATA ECCLESIA, V. *Ecclesia.*

COLLEGIATI, (1) Isidoro lib. 9. Orig. cap. 4. et ex eo Papae *dicuntur quod* ex (abest *ex* apud Papiam editum, legitur in MS. Ecclesiae Bituric.) *eorum Collegio custodiisque deputentur qui facinus aliquod commiserunt. Est enim sordidissimum genus hominum patre incerto genitum.* Sane inter seruos ponuntur, et eos qui Curiae addicti sunt in edicto Theodorici cap. 69. *Quisquis curialem, aut Collegiatum, aut seruum.* Neque alii videntur Collegiati in Cod. Theod. tit. *de Collegiatis,* [...] ita appellantur qui publico man[...] riam aliquam artem, operam [...] ministerium praebebant, qui [...] plus aequo, et ita praegrauab[...] vt e ciuitatibus fugerent, quod [...] minime licebat. Praeterea Colleg[...] torum filii eorum conditionem seq[...] bantur, proindeque non modo [...] uilis et obnoxiae conditionis, [...] etiam vt plurimum serui nati [...] erant, vt colligitur ex lege 1. C[...] Theod. de Collegiat. Vide Iacob[...] Gothofredum ad hunc tit. Al[...] (2) COLLEGIATI dicuntur *Corp[o]rati,* alicui Collegio addicti. Pr[ae]sertim vero in veteri vrbis Const[an]tinop. Descriptione ita appellan[tur] qui diuersis corporibus artifici[...] ordinati, incendiorum casibus [...] uenire tenebantur, quos 560. fu[...] tradit eadem Descriptio vel 563. [...] lex. pen. Cod. Iust. de Commer[...] et mercator. (3) COLLEGIATV[S] *carpentarius,* apud Papiam. (4) Collegii alumnus, conuictor; G[all.] *Boursier,* ol. *Collegat.* Epist. Mi[...] 1483. *Per dictum collegium, et [...] collegiandos - - - Prior et collegi[...] dicti collegii.*

† COLLEGIO, collectio, collegiu[m] Ch. Henr. I. Imp. a. 929. inter Pr[...] bat. t. 2. Annal. Praemonstr. p. 58[...] *Interiorem familiarum collegionem.*

COLLEGIVM. (1) Papiae, idem [...] quod *Societas collegarum in vno [ho]nore positorum. Collegia ciuitatum* [...] Edicto Theodorici Regis cap. 64. [...] Iuris Consult. Proprie de Canoni[cis] dicitur. Ludouicus Pius Imp. [...] Epist. ad Sicharium Archiepisc. B[ur]degalensem: *Sed et his qui in [...] Collegio canonice degunt* (Regul[am] statutam in Concilio Aquisgran[ensi] *tenendam obseruandamque - - c[...] ras.* (2) COLLEGIVM, [...] Gasp. Barthii Glossar. apud Lu[de]wig tom. 3. Reliqv. MSS. pag. [...] ex Anonymi Hist. Palaest. (3) [Fa]miliaris consuetudo, societas, G[all.] *Compagnie.* Annal. Benedict. to[...] p. 618. n. 29. ex Epistola Ha[...] nis Episc. ad Ramperrum Epis[c.] *Eius Collegio non modice delecta[...] mur, si legi posset Collegium pro [...] loqu[...]*

[aliq]uium. (4) COLLEGIVM EPISCOPALE, societas et vniuersus [o]rdo Episcoporum, omnes enim ex [t]oto orbe Episcopi Collegae sunt: [e]t ita olim sese mutuo appellabant. [V]. Optatus lib. 1. adv. Parmen. Si[d]onio Apollinari lib. 6. Epist. 1. vo[c]atur *Turba collegii.* (5) † Con[v]entus illegitimus, vel illicita socie[t]as. Ch. a. 1342. t. 9. Ordin. reg. [F]r. p. 38. *Punire collegia et mono[p]olia illicita.* V. *Collecta* 4.

[C]OLLELLARIVS, a veteri Galli[c]o *Colletier*, vestium seu *giponum* sar[t]or, interprete Cotgrauio. Libertat. [M]ontisferr. a. 1291. in Bibl. reg. V. [C]*ollectarius* 3.

[CO]LLEMA, κόλλημα, glutinamen[t]um. Martian. Capella lib. 3. *Nilo[t]icae fruticis collemata.*

[CO]LLEMENTVM, idem ac *Collata*, [t]ributum a subditis domino colla[t]um. Charta Bertrandi Comitis For[c]alquerii an. 1044. ex magno Char[t]ulario S. Victoris Massil. fol. 148. v. *Inquietare valeat vel audeat vllo vn[q]uam tempore, aut aliquam vim in[f]erre moliatur - - neque per arber[g]atiam, neque per Collementum.* † *Tollementum* legit et edidit D. [V]aissette inter Probat. t. 2. Hist. Oc[c]it. p. 210. V. in hac v.

COLLERA, arboris species, f. *Co[r]ylus.* Stat. Montis reg. pag. 232. *Lignum viride - - de rauore, sapo, [c]astanea, biolla, vel de collera, nec de [l]igno fagi.*

[CO]LLERETVM, collare, ornamen[t]um colli interdum vestibus assutum, Gall. *Collet.* Literae Caroli VI. pro Reformatione Canonicorum sanctae Capellae Paris. *Vestesque simplices [a]bsque Colleretis et superfluitate mani[c]arum.* V. *Collestrum* et *Collerium.*

[CO]LLERIDA, V. *Collyrida.*

[CO]LLERIVM, COLLERIVS, collare, [o]rnamentum colli. Gall. *Collet*, vel *Colier.* Stat. S. Capellae Paris. pag. 10. V. *Collarium* et *Colleretum.*

[CO]LLERIVS. (1) Regestum Castri [Lu]di in Andibus fol. 39. *Pedagium porcorum, quisque porcus ob Collerius [c]onductus, ob collerius sine pretio, ni[h]il, etc.* Ibid. fol. 45. v. (2) V. *Col[l]erium.*

COLLESIT. Instrum. anni 990. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 95. *Offeravit Conan Britannorum Princeps pro Deo et pro Vita aeterna acquirenda animae Senioris sui, et suae atque conjugis et patris matrisque, et fratrum sororumne, et caeterorum quibus velle collesit, villas tres, etc.* Laudatus Historicus *Collesit* pro *Collibuerit* ait esse positum: bene quidem si sensum spectes, at si vocem ipsam potius pro *collicuit* credideris dictum esse *collesit.*

COLLESTRVM, collare, Italis *Collestro.* Charta Italica apud Vghellum t. 4. p. 1289.

COLLETANVM, († i. q. *Collectaneum* liber *collectarum.* Ch. a. 1218. inter Probat. t. 1. Hist. Nem. p. 66. *Psalterium planum, colletanum etc.*) Instr. ann. 1329. ex Archiuo S. Victoris Massil. in quo varia tum vestium tum suppellectilum genera recensuntur: *Item duas vinaierias - - Item vnum colletanum, duos vsseresios - - Item vnum mortorium cum suo trissono.* V. *Collectarium.*

COLLETISARE, V. *Collectisare.*

COLLETVS. (1) Collare, Gall. *Collet.* Statuta Andegav. an. 1499. (2) † Angustus aditus montium. Ch. Ms. a. 1258. V. *Collata* 2.

COLLEVM, ὁ ταύρειος ἀσκός. Glossar. Lat. Graec. Vter taurinus.

COLLIA, fauces seu angusti aditus montium, Gall. *Col.* Ch. a. 1222. ex Archiuo Camerae Comput. Ducis Sabaudiae Camberiaci: *Humbertus de Luiriaco accepit in feudum ab Humberto de Belliioco municipium quod faciet infra colliam de Cormarenchi in Valromesio aut Vallo-Romana.*

COLLIANVS. Gloss. Isid. *Collianorum Publicanorum, vel impiorum,* quibus addunt Excerpta Pithoeana, *Collibariorum*; sed haec vox Graeuio videtur pertinere ad sequentem Glossam, vbi: *Collybum, κερμάτιον,* (*κερμάτιον.*) Reinesius in variis pro *Collianorum* scripsit *Tocullionum*, quod τοκυλλίων sit Foenerator Ciceroni, a τοκύλλιον, foenusculum.

COLLIBARIVS, V. *Collianus.*

COLLIBENTIA, consensus, V. in *Conhibere.*

COL-

COLLIBERTI, COLIBERTI, dicuntur in iure Ciuili qui ab eodem domino seu patrono cuius serui fuerant, libertate donati sunt. Glossar. Lat. Graec. *Conlibertus*, *συνεπελέυθερος*, *σύνδυλος*. Gloss. *Collibertus*, *συνεπελέυθερος*. Gloss. Lat. Gall. *Collibertus*, *Franc*, *ou ensemble affranchi*. Sed *Collibertorum*, seu *Colibertorum* conditio alia apud Gallos fuit; nam nec inter omnino liberos, nec inter omnino seruos accensebantur, nec liberis, nec seruis annumerarentur, licet ad seruorum statum propius accederent, cum eorum instar essent in Commercio, dominos haberent, quibus censum de more exsoluebant, et ab iis in libertatem non secus ac serui assererentur. Petrus Malleacensis lib. 1. c. 1. Diuersos porrò statu et conditione, a seruis *Colibertos*, docet etiam vetus Charta, quae exstat in Tabulario Vindocin. num. 161. *Notum sit - - quod quidam seruus S. Martini, et noster nomine Hildradus duxit vxorem quamdam colibertam Hugonis - - de qua habuit 4. pueros. Post mortem Hugonis filius eius calumniatus est nobis medietatem filiorum propter colibertam patris sui, de qua re Domnus Ascelinus Monachus tunc Praepositus obedientiae Buziaci iniit placitum apud Montorium in feria S. Laurentii, ibique iudicatum est quod nati de seruo et coliberto non debent partiri, sed patrem sequuntur cuius sunt filii, ideoque calumniam eius esse iniustam. Et cum ille contenderet illum fuisse colibertum, guadiauit ei Domnus Ascelinus iurare, quod ille seruus fuerit, non colibertus, quod iusiurandum fecit ei fieri per vnum hominem eiusdem villae, etc.* Erant igitur *Coliberti* potioris conditionis, quam serui, etsi, aeque ac illi dominis suis obnoxii *Censum de capite*, seruorum instar, exsoluerent. Liber Chartarum Ecclesiae S. Cyrici Niuernens. num. 83. *De colibertis S. Cyrici et suorum Canonicorum, qui vnoquoque anno soluere debent de capite 3. den.* Certe in liberorum numero connumerari videntur in lege Longob. lib. 1. tit. 29. §. 2. lib. 2. tit. 21. §. 16. tit. 27. §. 1. tit. 55. §. 11. 13. Verum iis in locis *Coliberti* accipiuntur pro h[illegible] nibus eiusdem conditionis, vel ea[illegible]dem pagi: quo sensu forte id vo[illegible]buli vsurpatur apud Gregor[illegible] Magnum lib. 3. Dial. cap. 24. [illegible] inducit B. Petrum quemdam Ecc[illegible]siae custodem alloquentem: *Col[illegible]berte, quare tam citius surrex[illegible]* Vbi Zacharias Papa habet, *σύνερ[illegible]* id est *sodalis*. Erant tamen in co[illegible]mercio non secus ac serui, ita v[illegible] venundari, et donari possent. Ta[illegible]bular. Vindocinense Thuanum C[illegible] 41. *Hunc colibertum - - S. Mar[illegible]no hac ratione obtulit, vt non so[illegible] ipse verum etiam omnis ex eo [illegible]tura progenies Abbati huius loci de[illegible]tum reddat obsequium, et eorum [illegible] iaceat seruituti.* Adde Loiselium i[illegible] Beluac. Histor. pag. 253. et Aeg[illegible]dium Bry in Hist. Pertic. lib. 2. cap. 9. pag. 50. Ita etiam seruis acce[illegible]sebantur, vt perinde ac illi in liber[illegible]tatem assererentur: quod testant[illegible] passim Chartae veteres. Ex praedi[illegible]ctis euidenter patet, non mult[illegible] aberrare, qui *Colibertos* eiusdem fuiss[illegible] conditionis, et status cum iis qu[illegible] aetas anterior *Colonos* appellauit, [illegible] quibus suo loco: vnde et *Colon[illegible]* appellantur in Domesdei: *Temp[illegible] Regis Edwardi erant 9. bars id e[illegible] coliberti cum 4. Carucis.* Apud Agardum vero *Bars*, *Colonus*, di[illegible]citur. Interdum hac voce, *Soke[illegible]manni* intelliguntur: quippe apu[illegible] Edward. Cokum haec lego: *Colibe[illegible]ti id est qui tenent in liberum soc[illegible]gium per redditum, et quandoque ap[illegible]pellantur Radchenestres, id est, liber[illegible] homines, qui tamen arabant, herc[illegible]bant, falcabant, metebant etc.* qua[illegible] quidem erat colonorum conditio, v[illegible] infra docemus. *Colliberti* igitur eran[illegible] serui in libertatem, non quidem ple[illegible]narium, sed *conditionalem* asserti[illegible] vnde etiam *conditionales* dicuntu[illegible] eiusmodi homines alicui conditio[illegible] vel seruituti obnoxii, a qua rursu[illegible] asserebantur interdum in potior[illegible] libertatem. Neque enim recte So[illegible]chetus ad Epist. 132. Iuonis Carn[illegible] censuit *Colibertos* appellatos, qui [illegible]

serue et libera, aut contra, nati erant, cum essent liberi ex seruis facti; sed vt dixi potioris conditionis, licet integram libertatem non essent adepti. COMLIBERTI, pro *Coliberti*, apud Mabillonium to. 3. Analect. pag. 101. COLIBERTAS conditio *Coliberti*. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 92.

[CO]LLIBISTA, V. in *Collibium*.

[CO]LLIBIVM, *dicitur a Collibeo, es, et dicitur Collibium, paruum munusculum vel fructus, vt pomum, nuces, ciser, frixum, vua passa, quod et Bellarium dicitur et Antepomentum: et dicitur a Collibet, quia simul placet; post enim carnium fercula fructus solent diligi per se non tantum. Vnde Collibista, dicitur qui recepit Collibia et huiusmodi munuscula pro usurae vel aliquo seruitio. Dicitur etiam Collibista qui vendit Collibia.* Haec Ioan. de Ianua cui consona habet quaedam Vgutio, quae expendat cui per otium licet. Vide *Collybista*.

[CO]LLIBRARE, comparare, quasi libra ponderando. Murator. t. 2. pag. 192. col. 2. *Et qui, inquies, fieri potest, vt aliquis de Sacerdotum globo celebretur cum Ambrosio*,

[C]OLLIBRVM, *genus certae pecuniae*, Vgutioni. Ioan. de Ianua: *Collibrum genus pecuniae, vel tota pecunia simul collibrata.* Hinc corrigendi Papias MS. qui habet: *Collibrum, genus poenae vel pecuniae*, et Gloss. San-German. MSS. vbi *Conlibrum, Genus penie.* In Supplemento Antiquarii legitur: COLLIBVM, *τέλεσμα μηκρὸν, κολλυβος, precium permutationis.*

[C]OLLICIDIVM, i. q. *Collistrigium*, apud Pez. Script. tom. 1. pag. 169.

[CO]LLICTVS, V. *Collectus* 2.

[CO]LLIDA, V. *Colidaria*.

[CO]LLIFANA, *πρόβατα ἱερά.* Gloss. Lat. Graec. *oues sacrae.* Ad haec Martinius ait: An *Colla faui?*

[CO]LLIFICIVM. Leges Aluredi Regis Westsax. cap. 30. apud Bromptonum et 31. apud Lambardum: *Si quis (hominem cirliscum, seu paganum) reddat* (leg. radat.) *in contumeliam ad collificium, 10. Sol. emendat.* Saxonicum habet, *tohomelan*, quod Lambardus vertit, morionis in morem.

COLLIFVRIA, Papiae, *Boues opus facientes.* V. *Colifarius.*

COLLIGANTIA, idem quod *Colligatio*. Ericus Vpsalensis lib. 5. Hist. Suecicae pag. 190. *Principes colligantiae supradictae, etc.* Lib. 6. *Maxime propter colligantiam regnorum.* V. *Liga*

COLLIGATIO, confoederatio, Gallis, *Ligue*. *Coniurationes vel colligationes*, in Concilio Tolosano anni 1228. cap. 8. Charta Alexandri PP. an. 1228. in Hist. Episc. Cadurcens. num. 129. *Vt colligationis et coadunationes huiusmodi facias omnino dissolui.*

*) COLLIGATVRA, fasciculus. Vocab. Lat. Germ. a. 1482. Bossen, kugeln, bosslachse, *Colligatura.*

COLLIGATVS, confoederatus, Gallice *Allié*, apud Rymer. t. 8. p. 434. col. 1.

COLLIGERE. (1) Absolute, coire, coetus celebrare, *ἐκκλησιάζειν, συνάγειν*, *collectas facere*, in lib. 4. Cod. Theod. de Fide Cathol. l. 21. de Haeret. l. 1. de His qui super religione. *Congregationes colligere*, lib. 14. de Haeret. eod. Cod. *Collectiones interdictae* lib. 36. eod. tit. Leges Luitprandi Regis tit. 110. §. 10. et Lex Longob. lib. 1. tit. 17. §. 3. *Si pro quacunque causa homines rusticandi se collegerint, id est, consilium et seditionem facere praesumpserit.* Anastasius Bibliothecarius in Praefat. ad octauam Synodum: *Faciebat autem his quidam Senator saecularis administrationis fungens officio. A secretis, nomine Photius, qui ad Patriarchale conscendere fastigium affectans, cum eis seorsum colligebat, etc.* V. *Collecta* 4. et 6. (2) Suscipere, defendere, tutari, in l. vn. Cod. Th. qui plebem audent contra publicam disciplinam colligere. (3) Associare, in partem dominii quempiam adsciscere. Ita *colligere alium in lecto suo*, in Concil. Turon. II. cap. 14. est adsciscere. Charta Ludouici VII. Regis an. 1177. in Regesto

gesto Philippi Augusti Regis Herouualliano fol. 96. *Notum facimus - - - quod Hugo Niger de Merreolis nos collegit et recepit in territorium de Flagiaco.* Alia Ludouici Regis an. 1155. in Hist. Vastinensi lib. 3. c. 2. extremo: *Abbas eiusdem loci Gilbertus assensu Capituli sui collegit nos ad medietatem totius villae in quibuscunque reditibus etc.* V. *Accolligere.* (4) Excipere, domi detinere. Ioannes VIII. PP. Epist. 303. *Illas mulieres quas nunc in sua mansione collectas detinet.* V. *Collecta* 3. (5) COLLIGERE SE AD ALIQVEM, adire. Charta Caroli Crassi Imp. an. 887. ex Tabul. Lingonensi: *Huius itaque rei causa ad nostram se colligens Maiestatem humiliter postulauit, etc.* V. *Recolligere.* (6) COLLIGERE DIEM, eligere, designare. Concilium Remensis Prouinciae an. 1235, MS. (7) Ad *collectam* pergere, *collectam* facere. Tertull. lib. de fuga; *Sed quomodo colligemus, inquis, quomodo solennia celebrabimus?* h. e. quomodo in templum congregabimur? V. *Collecta* 6. (8) ORATIONEM COLLIGERE, pro *collectam* dicere, dixit Cassian. l. 2. de orat. noct. cap. 7. V. *Collecta* 8.

COLLIMITARE, limites eosdem habere, confinem, et vicinum esse. Ammian. Marcell. l. 31. cap. 5. *Gelonis Agathyrsi Collimitant.* Solinus habet: *Gelonis Agathyrsi collimitantur.* Siricius Papa Epist. ad Himerium: *qui vicinis tibi Collimitant prouinciis. Collimitans*, confinis, in Miraculis S. Maximiani Episc. t. 7. SS. Maii pag. 28.

COLLIMITIVM, confinium, limitum coniunctio. Pluries occurrit in Legibus municipal. Mechlin. tit. XIV. art. VIII. X. et XV. Sed et hac voce vtuntur Solinus et Ammianus.

COLLINA, colliculus, Gallis, *Colline.* Innocentius Gromaticus de Casis literarum: *Habet et super se duos montes, - - super se vero collinam extensam.* Infra: *Per collinam autem via excurrit.* COLLINVM, dixit Columella lib. 2. cap. 2. vt et Otto Morena in Hist. Rerum Laud[...] p. 71.

COLLIRIDA, V. *Collyrida.*

COLLISTA PORTA, cataracta, G[...]lis, *Porte coulice.* Chronicon S[...]niense cap. 13. *Quidam vero Ci[...]bariensium timens ne plures in [...]torium illorum subintrarent, [...] portam et portam Collisam ab [...] ima demisit.*

COLLISEVM, V. *Coliseum.*

COLLISTRIGIVM, COLLISTI[...]DIVM, idem quod *Pilorium*, Gal[...] *le Carcan*, et *le Pilori*: palu[...]cet, cui affixus est circulus [...] qua damnatorum colla constr[...]tur. Germ. Halseisen. Nonn[...] cellus: *Collare est vincul[...] collum adstringuntur.* Vide l. [...] ad Leg. Iul. de Vi publ. Fleta [...] c. 10. *Pilorium siue Collistrigium* [...] Leges Burgorum Scoticor. cap. [...] *Iustitia de eo vel de ea fiet; [...] pistor ponatur super Collistridam [...] Collistrigium) quod dicitur [...]* Ita caput 121. §. 2. Walsingham [...] Ricardo II. pag. 273. *[...] se infortunatos - - quod caput [...]tis - - ad terrorem vbique [...] iudicum, et falsorum iustitiariorum [...] viriliter amputassent, et super Co[...]strigium collocassent.* Matth. Pa[...] an. 1201. *Eodem anno Rex fecit [...]neraliter proclamari, vt legalis a[...] panis inuiolabiliter sub poena Co[...]strigiali obseruaretur.*

COLLISVM ARGENTVM. Gloss. [...] Lat. MS. συντεθλιμμένον [...] τετριμμένον ἀργύριον, *Collisum argentum* [...] Editum: συντεθλιμμένος, [...] πεπτυγμένος ἄργυρος. *Coll[...]gentum.*

† COLLITRAGIVM, i. q. *Colli[...]gium*, in Ch. Ms. a. 1356.

COLLOBIVM, V. *Colobium.*

COLLOCARE, CALCARE, [...] Iulius Africanus lib. 9. Hist. A[...] pag. 116. *Extinxit igitur [...] collocauerunt se custodes.* Liber [...]dinis S. Victoris Parisiensis ca[...] de Priore maiore: *Faciet - - [...]nem in Dormitorio ad collocan[...]* Cap. 41. *Nocte similiter [...] omnes tam officiales quam alii [...] collocati.* Est igitur *Collocare*, [...]

li *Concher*, dicunt, vnde vocis
non, seu nosmet ipsi in lecto
cemus, seu ab aliis collocemur:
pronubis propria. Terentius
Eunuch. *Deinde in lecto illam*
ant. Catullus in Epithalamio:

os vnis senibus
Cognitae bene feminae
Collocata puellulam.

ic etiam discere est quid sit *solem*
care, in Lege Salica, seu vt aliae
tiones habent, *Calcare*, quod
m valet: vbi enim vendicabat
s rem aliquam, possessorem in
vocabat, eique solem seu diem
sum vel *Calcatum* praefigebat,
ra quem iuri stare ad responden-
m deberet: quo elapso certum
merum noctium, seu inducias in
e respondendi, rursum reo inter-
m concedebat. Nam per noctes,
a per dies, Franci eiusmodi ter-
nos dinumerabant. Proinde actor
solem culcabat, id est, solem oc-
sum praefigebat, seu diem inte-
um, quo elapso, reus, si iuri non
esset, causa excidebat: vt actor,
nde si defecisset, nullae scilicet
a excusatione. Quod diserte indi-
t Greg. Turon. l. 7. c. 23. *Iniurio-*
tamen ad placitum in conspectu Re-
Childeberti aduenit, et per triduum
ad occasum solis obseruauit.
cum hi non venissent, neque de cau-
hac ab ullo interpellatus fuisset, ad
ma redisst. Haec porro formula,
Calcare, crebro occurrit in
sea Lege Salica tit. 39. *Nec so-*
secundum legem calcauerit. Tit.
§. 39 *Continuo ipse qui repetit*
no serui solem collocet, et ad se-
noctes placitum concedat. §. sq.
infra septem noctes seruum ad sup-
distulerit tradere, solem ei ite-
is qui repetis collocet, et sic ad
septem noctes tribuat, id est vt
noctes a prima admonitione com-
tur. Atque ita haec verba, *so-*
calcare vel *collocare* vsurpari cer-
cit in ead. lege tit. 52. §. 2.
54. tit. 59. Hinc etiam *Calcatus*
pro vnaquaque admonitione tit.
2. et tit. 60. §. 2. 3. Etiam
Occitani, *Conka*, *Concha*, pro
ll.

Concher et *Soulel Conk*, solem occa-
sum dicunt. *Ameto*:

Incomincio et il Sole a colcarsi.

Nescio an eo referenda sit vox *Sceu-*
te, pro submonitione iuridica, quae
cum *adiornamento* iungitur, in Con-
suetudine Insulensi tit. 1. art. 45.
Et apres les saisines deffenses, adiourne-
mens et Sceultes faites en la maniere
acconstumée, etc. infra: *Sceute.* Ita
vt *Sculta*, vel potius *Sculca*, fuerit
Sol collocatus, seu occasus, atque
adeo denunciatio in iure. Certe in
eodem art. et sq. eiusmodi *submo-*
nitionum iuridicarum inducias ad
solem occasum, seu *a heures d'estoi-*
les, id est, cum stellae apparere in-
cipiunt, terminatas diserte indica-
tur: adeo vt *Solis calcati* formulam
videantur retinuisse Insulenses. Sed
haec sunt merae coniecturae, donec
melior occurrat. V. *Solsatire*, *Stella*,
Excalcator, et *Sculca*.

COLLOCATIO, locatio, Miethe. Af-
fis. comit. Fuxi Ms. Vide *Collo-*
quium 3.

† COLLOCATVS, dicitur is, qui ar-
tifici magistro operam suam locat,
Germ. ein Gesell. Stat. a. 1402. t. 8.
Ordin. reg. Fr. p. 568. V. *Colloca-*
tus et *Collogium*.

COLLOCIVM, V. *Colacium*.

COLLOCVTOR, qui colloquitur,
vtuntur Tertull. adv. Praxeam c. 5.
et S. Aug. Confess. l. 9. c. 6.

COLLVCOTORIVM, cella in qua vir-
gines Deo sacrae excipiunt exter-
nos ad colloquendum, Germ. Sprach-
zimmer, Hisp. *Locutorio.* Legitur
in Concilio Limano an. 1582. to. 4.
Concil. Hisp. p. 249. COLLOCV-
TORII OFFICIVM, idem, vt vi-
detur, quod ianitoris munus in
Monasteriis, quod is aduenas exci-
piat ad colloquendum, apud Th.
Madox Formulare Anglic. p. 79.

COLLOGIVM. (1) Colloquium.
Guidonis Disciplina Farfensis c. 58.
(2) † Locatio, conductio. Stat.
an. 1402. tom. 8. Ordin. reg. Fr.
p. 566.

COLLOMELLINVS, Charta Dona-
tionis Ecclesiae Cornutianae edita a
Suaresio: *Vela linea paragaudata,*
Persica clauatura Collomellina prasi-
na 2.

gesto Philippi Augusti Regis Herouualliano fol. 96. *Notum facimus - - - quod Hugo Niger de Merreolis nos collegit et recepit in territorium de Flagiaco.* Alia Ludouici Regis an. 1155. in Hist. Vastinensi lib. 3. c. 2. extremo: *Abbas eiusdem loci Gilbertus assensu Capituli sui collegit nos ad medietatem totius villae in quibuscunque reditibus etc.* V. *Accolligere.* (4) Excipere, domi detinere. Ioannes VIII. PP. Epist. 303. *Illas mulieres quas nunc in sua mansione collectas detinet.* V. *Collecta* 3. (5) COLLIGERE SE AD ALIQVEM, adire. Charta Caroli Crassi Imp. an. 887. ex Tabul. Lingonensi: *Huius itaque rei causa ad nostram se colligens Maiestatem humiliter postulauit, etc.* V. *Recolligere.* (6) COLLIGERE DIEM, eligere, designare. Concilium Remensis Prouinciae an. 1235, MS. (7) Ad *collectam* pergere, *collectam* facere. Tertull. lib. de fuga; *Sed quomodo colligemus, inquis, quomodo solennia celebrabimus?* h. e. quomodo in templum congregabimur? V. *Collecta* 6. (8) ORATIONEM COLLIGERE, pro *collectam* dicere, dixit Cassian. l. 2. de orat. noct. cap. 7. V. *Collecta* 8.

COLLIMITARE, limites eosdem habere, confinem, et vicinum esse. Ammian. Marcell. l. 31. cap. 5. *Gelonis Agathyrsi Collimitant.* Solinus habet: *Gelonis Agathyrsi collimitantur.* Siricius Papa Epist. ad Himerium: *qui vicinis tibi Collimitant prouinciis. Collimitans*, confinis, in Miraculis S. Maximiani Episc. t. 7. SS. Maii pag. 28.

COLLIMITIVM, confinium, limitum coniunctio. Pluries occurrit in Legibus municipal. Mechlin. tit. XIV. art. VIII. X. et XV. Sed et hac voce vtuntur Solinus et Ammianus.

COLLINA, colliculus, Gallis, *Colline.* Innocentius Gromaticus de Casis literarum: *Habet et super se duos montes, - - super se vero collinam extensam.* Infra: *Per collinam autem via excurrit.* COLLINVM, dixit Columella lib. 2. cap. 2. vt et Otto Morena in Hist. Rerum La[...] p. 71.

COLLIRIDA, V. *Collyrida.*

COLLISTA PORTA, cataracta[...] lis, *Porte coulice.* Chronicon [...] niense cap. 13. *Quidam vero [...] bariensium timens ne plures in[...] torium illorum subintrarent, [...] portam et portam Collisam ab [...] ima demisit.*

COLLISEVM, V. *Coliseum.*

COLLISTRIGIVM, COLLIST[...] DIVM, idem quod *Pilorium*, [...] *le Carcan*, et *le Pilori*: palu[...] cet, cui affixus est circulus [...] qua damnatorum colla constr[...] tur. Germ. Halseisen. Nonius [...] cellus: *Collare est vinculi gen[...] collum adstringuntur.* Vide l. [...] ad Leg. Iul. de Vi publ. *Fleta* [...] c. 10. *Pilorium siue Collistrigiu[...]* Leges Burgorum Scoticor. cap. [...] *Iustitia de eo vel de ea fiet; [...] pistor ponatur super Collistridium [...] Collistrigium) quod dicitur* [...] Ita caput 121. §. 2 Walsinghamus [...] Ricardo II. pag. 273. *Aestim[...] se infortunatos - - quod caput M[...] tis - - ad terrorem vbique terrar[...] iudicum, et falsorum iustitiarior[...] viriliter amputassent, et super Co[...] strigium collocassent.* Matth. Par[...] an. 1201. *Eodem anno Rex fecit [...] neraliter proclamari, vt legalis [...] panis inuiolabiliter sub poena Co[...] strigiali obseruaretur.*

COLLISVM ARGENTVM. Gloss. G[...] Lat. MS. συντεθλιμμένον ἤτοι συ[...] τριγμένον ἀργύριον, *Collisum argentu[...]* Editum: συντεθλιμμένος, ἤτοι [...] νεπτυγμένος ἄργυρος. *Coulisum* a[...] *gentum.*

✝ COLLITRAGIVM, i. q. *Collistrigium*, in Ch. Ms. a. 1356.

COLLOBIVM, V. *Colobium.*

COLLOCARE, CALCARE, cubare[...] Iulius Africanus lib. 9. Hist. Apo[...] pag. 116. *Extinxit igitur lucern[...] collocauerunt se custodes.* Liber O[...] dinis S. Victoris Parisiensis cap. [...] de Priore maiore: *Faciet - - orat[...] nem in Dormitorio ad collocandu[...]* Cap. 41. *Nocte similiter postqua[...] omnes tam officiales quam alii fact[...] collocati.* Est igitur *Collocare*, quo[...] Ga[...]

Concher, ' dicunt, vnde vocis ion, seu nosmet ipsi in lecto *mus*, seu ab aliis collocemur: pronubis propria. Terentius unuch. *Deinde in lecto illam ant.* Catullus in Epithalamio:

os vnis senibus
gnitae bene feminae
llocata puellulam.

c etiam discere est quid sit *solem care*, in Lege Salica, seu vt aliae iones habent, *Calcare*, quod m valet: vbi enim vendicabat is rem aliquam, possessorem in vocabat, eique solem seu diem casum vel *Calcatum* praefigebat, ra quem iuri stare ad responden um deberet: quo elapso certum umerum noctium, seu inducias in ne respondendi, rursum reo interm concedebat. Nam per noctes, n per dies, Franci eiusmodi ternos dinumerabant. Proinde actor eo *solem calcabat*, id est, solem occasum praefigebat, seu diem integrum, quo elapso, reus, si iuri non tetisset, causa excidebat: vt actor, perinde si defecisset, nullae scilicet missa excusatione. Quod diserte indicat Greg. Turon. l. 7. c. 23. *Iniuriosus tamen ad placitum in conspectu Regis Childeberti aduenit, et per triduum vsque ad occasum solis obseruauit. Sed cum hi non venissent, neque de causa hac ab ullo interpellatus fuisset, ad propria rediit.* Haec porro formula, *Solem Calcare*, crebro occurrit in eadem Lege Salica tit. 39. *Nec solem secundum legem calcauerit.* Tit. 41. §. 39. *Continuo ipse qui repetit domino serui solem collocet, et ad septem noctes placitum concedat.* §. sq. *Si infra septem noctes seruum ad supplicia distulerit tradere, solem ei iterato is qui repetit collocet, et sic ad alias septem noctes tribuat, id est vt 14. noctes a prima admonitione compleantur.* Atque ita haec verba, *solem calcare* vel *collocare* vsurpari certum est in ead. lege tit. 52. §. 2. tit. 54. tit. 59. Hinc etiam *Calcatus Sol*, pro vnaquaque admonitione tit. 52. §. 2. et tit. 60. §. 2. 3. Etiamnum Occitani, *Coulca*, *Coucha*, pro *Coucher* et *Soulel Coulc*, solem occasum dicunt. *Ameto*:

Incomincio et il Sole a colcarsi.

Nescio an eo referenda sit vox *Sceute*, pro submonitione iuridica, quae cum *adiornamento* iungitur, in Consuetudine Insulensi tit. 1. art. 45. *Et apres les saisines deffenses, adiournemens et Sceultes faites en la maniere accoustumée, etc.* infra: *Sceute*. Ita vt *Sculta*, vel potius *Sculca*, fuerit *Sol collocatus*, seu occasus, atque adeo denunciatio in iure. Certe in eodem art. et sq. eiusmodi *submonitionum* iuridicarum inducias ad solem occasum, seu *a heures d'estoiles*, id est, cum stellae apparere incipiunt, terminatas diserte indicatur: adeo vt *Solis calcati* formulam videantur retinuisse Insulenses. Sed haec sunt merae coniecturae, donec melior occurrat. V. *Solsatire*, *Stella*, *Exculcator*, et *Sculca*.

COLLOCATIO, locatio, Miethe. Assis. comit. Fuxi Ms. Vide *Collogium* 3.

† COLLOCATUS, dicitur is, qui artifici magistro operam suam locat, Germ. ein Gesell. Stat. a. 1402. t. 8. Ordin. reg. Fr. p. 568. V. *Collocatus* et *Collogium*.

COLLOCIUM, V. *Colacium*.

COLLOCUTUR, qui colloquitur, vtuntur Tertull. adv. Praxeam c. 5. et S. Aug. Confess. l. 9. c. 6.

COLLUCOTORIUM, cella in qua virgines Deo sacrae excipiunt externos ad colloquendum, Germ. Sprachzimmer, Hisp. *Locutorio*. Legitur in Concilio Limano an. 1582. to. 4. Concil. Hisp. p. 249. COLLOCUTORII OFFICIUM, idem, vt videtur, quod ianitoris munus in Monasteriis, quod is aduenas excipiat ad colloquendum, apud Th. Madox Formulare Anglic. p. 79.

COLLOGIUM. (1) Colloquium. Guidonis Disciplina Farfensis c. 58. (2) † Locatio, conductio. Stat. an. 1402. tom. 8. Ordin. reg. Fr. p. 566.

COLLOMELLINUS, Charta Donationis Ecclesiae Cornutianae edita a Suaresio: *Vela linea paragaudata, Persica clauatura Collomellina prasina 2.*

LECTALIS, CONLECTALIS, qui vel quae eodem vtitur lecto, V. *Contectalis.*

COLLECTANEVM, liber Ecclesiasticus in quo *Collectae* ad quaeuis officia dicendae continentur Vdalricus lib. 1. Consuetud. Cluniacens. cap. 31. *In priuatis autem noctibus habentur in collectaneo hae collectae quae dicendae sunt ad Nocturnas et Laudes etc.* Vtitur lib. 2. cap. 22. lib. 3. cap. 3. vt et Ordericus Vitalis l. 3. p. 470. et Liber vsuum Ordinis Cisterciensis c. 55.

COLLECTANEVS, idem, Bernardo Monacho in Ordine Cluniac. part. 1. cap. 14.

COLLECTARE, collectas seu tributa colligere, apud Io. Hocsemium in Adolpho a Marca Episc. Leod. c. 15. V. *Collectisare.*

COLLECTARIOLVM, *cribrum*, in Gloss. MSS.

COLLECTARIVM. (1) Idem quod *Collectaneum*, liber *collectas* continens. Ditmarus lib. vlt. *Collectarium cum impensis propriis et etiam nostris decoratum, etc.* Vtuntur Ratbert. de Casib. S. Galli c. 9. 10. V. *Collectenarius.* (2) COLLECTARIVM, praeterea vocat Rudolphus in vita Rabani Mauri num. 50. quod alii *Collectionem*; *In Epistolas quoque Pauli - - collectarium fecit, colligens de diuersis Opusculis SS. Patrum Sententias eorum etc.* Num. 51. *Fecit collectarium vnum de sententiis diuinorum librorum, etc.* Vita Burchardi Episcopi Wormaciensis; *Eodem quoque tempore in collectario canonum in hac cella non modicum laborauit.* Dicitur etiam (3) COLLECTARIVM, aut COLLECTARIVS, liber Canonum ab Isidoro compositus vt est apud Bernaldum Presbyter. de Reconciliatione lapsorum p. 275.

COLLECTARIVS. (1) Idem qui *Coactor*, qui scilicet mercede conductus ab Argentariis siue mensariis rerum, quae in auctionibus publicis sub hasta vendebantur, praefectus, pecunias ab his quibus quid addictum fuerat, cogebat et colligebat. Acro in Horat. *Coactores dicuntur argentarii in auctionibus, qui pecunias c[...] gunt: ipsi sunt collectarii.* Vide N[...] uellam Theod. de pretio solid. Tributorum et vectigalium exact[...] apud S. Augustinum lib. 22. de C[...] uit. Dei cap. 8. (3) Walafri[...] Strabo lib. de Reb. Eccles. cap. [...] *Sub ipsis Ministris Centenariorum [...] adhuc minores, qui Collectarii, [...] terniones, vel Duumuiri possunt [...] pellari, quia colligunt populum, [...] ipso numero ostendunt se Decanis e[...] minores.* (4) Idem quod *Collect[...] rium*, liber continens *collectas*. Chr[...] nicon Conradi Episc. t. 2. Rer. M[...] gunt. p. 104. edit. 1722.

COLLECTATA, merces quam *Mistr[...] les* Dalphinatus recipiebant ex *tali[...]* generalibus. Hist. Dalphin. t. 1. pa[...] 41. col. 2. in Instrumento a. 132[...] *Item quod dictus Castellanus habuit e[...] extorsit a Mistralibus Oysentii vigint[...] quinque libras bonae monetae - - quas habere debebant et consueuerun[...] recipere dicti Mistrales in taliis gene[...] ralibus pro Collectatis suis.*

† COLLECTENARIVS, liber *colle[...] ctas* continens, ap. Anon. in epist. d[...] Miseriis curat. V. *Collectarium* et *Col[...] lectaneum.*

† COLLECTERALIS, collateralis in Ch. Ms. a. 1445.

COLLECTERIA, liber complectens *Collectas*. Inuentar. Ecclesiae Nouiom[...] a. 1419. *Item quidam paruus liber pro faciendo les Ennoliemens. Item vna Collecteria pro choro.* V. *Collectarium.*

COLLECTIO. (1) Conuentus, Gallis *Assemblée*, in Lege 36. Cod. Th[...] de Haeret. et in Lege Longobard. lib. 3. tit. 12. Annal. Benedict. t. 5. pag. 479. in Epist. Iuonis Carnot. *Nec tamen Monachi qui haec ignorant aut non probant debent suam Collectionem deserere.* V. *Collecta* 3. (2) Idem quod *Collatio* Monastica. Vita S. Alberti Abbatis Gambronensis n. 12. *Cum post collectionem fratrum gratia quiescendi ad lectum suum venisset etc.* (3) Idem quod *Collecta* 8. oratio quae post Antiphonas dicitur, in Concilio Agathensi can. 30. In Missali Gothico pag. 263. et in Capitulis Theodori Cantuar. c. 80. et alibi. (4) Tr-

4) Tributi species, eadem ac *Collata* et *Collecta* 1. apud Leonem III. P. ep. 5. Leges Car. M. ap. Murat. t. 5. part. 2. p. 108. et alibi. (5) COLLECTIO PVERI EXPOSITI. V. *Collectus*.

COLLECTISARE, COLLECTIZARE, *collectam*, siue tributum sit, siue pretium, statuere, imponere, seu exigere. Stat. Mss. Vniuers. Tolos. a. 1313 *Postquàm per doctorem collectisatus fuerit, non liceat sibi suum doctorem dimittere nisi collecta integra persoluta.* Arest. an. 1350. *Possessio et saisina collectizandi ciues Tolosae.* COLLETISARE, in Ch. an. 1350. tom. 4. Ordinat. reg. Fr. p. 24.

COLLECTITIVS, V. *Collectus*.

COLLECTORES, exactores, qui a Romano Pontifice ad vendicandas ex bonis Ecclesiae partas ac male congestas opes per prouincias mittebantur. V. Baronium ann. 397. n. 65. COLLECTORES CONSORTIALES, Gall. *Queteurs*, qui spontaneas Fidelium oblationes colligunt pro *Consortiorum* seu *Confratriarum* expensis in luminaribus, vestibus sacris, aliisque pietatis operibus. Bulla Nicolai IV. Papae an. 1290. apud Rymerum t. 2. p. 478. COLLECTORES MISSARVM VEL ANNIVERSARIORVM, qui dicantur in Hispania satis colligitur ex Concilio Mexicano an. 1585. in quo sic: *Collector vnus Missarum constituatur, Sacerdos vitae exempli probatus - - qui ab Episcopo deputetur; cuius officium sit eleemosynam recipere Missarum omnium, quae ex testamentorum dispositione, aut alio quouis modo celebrari sient etc.* COLLECTOR ECCLESIAE, in Synodo Valentiae anni 1556. ANNIVERSARIORVM, in Epitome Constitutionum eiusd. Ecclesiae pag. 193. t. 4. Concil. Hisp. COLLECTOR COENARVM recensitus inter officiales Iacobi Regis Aragonum, in Charta anni 1299. ex Archiuo S. Victoris Massil. intelligendus est Minister, cuius erat pecuniam vel alias res colligere Regi debitas pro *Coenaticis* et *Albergis* seu pastibus, quos Domini a Vassallis suis exigere consueuerant. V. *Coenaticum*, *Alberga*, *Gistum*.

COLLECTRA, supellectilis vestiariae species. Testam. aerae 1099. in Hist. Pinnat. l. 2. c. 38. *Et meos vestitos et acitaras, et collectras, et almucellas et seruitium de mea mensa.* Vbi Martinez: *Y Acitaras, o cames, colectos, y almuças.*

✝ COLLECTVM, tributum, vectigal, in Ch. a. 1214. inter Probat. tom. 2. Annal. Praemonstr. pag. 20. V. *Collecta* 1.

COLLECTVS, COLLECTIO. *Colligi* dicuntur infantes expositi, cum ab aliquo nutriendi suscipiuntur; tum enim illius sunt, qui eos collegit, nisi intra 10. dies quaesiti, agnitique fuerint, vt est in Synod. Arelat. II. COLLECTVS INFANS, pro *Expositus*. Gloss. Lat. Graec. *Collectitius*, συλλεκτὸς χαμαιριφής. Canones Hibern. l. 41. c. 27. *Non venient delicta membrorum diaboli super membra Christi, id est super sanctos, nec Monachorum fugientium, neque eorum qui iaciuntur super Ecclesia, id est, Collectorum, etc.* Vbi *iaciuntur super Ecclesia* idem valet ac *in Ecclesiam*. V. ibidem cap. 22. Extremis seculis, is ritus inualuerat vt, qui liberos exponerent ad ostia Ecclesiarum quo eos sacrum baptismum non suscepisse innuerent, sal intra pueriles fascias deponerent, vt est in regesto Temporalitatum ex Camera Computor. Parisiensi fol. 134. COLLECTIONIS EPISTOLA, in veteribus formulis, est Diploma quod dabatur illi qui infantem expositum ad ostium Ecclesiae, et a matriculariis *collectum*, certo pretio ab iisdem emerat secundum legem Romanam. Vide in hanc formulam eruditum Bignonium. (2) COLLECTI ET COLLICTI, alia sed incerta mihi notione non semel in Chartula plenariae securitatis exarata Rauennae sub Iustiniano apud Brisson. lib. 6. Formul. pag. 646. et seq.

✝ COLLEGA, i. q. *Collecta* 1. Tabular. S. Mart. de Valle: *Botagium et colle-*

collegam et omnes eosdumas. Alia nótione V. in *Collegans*.

COLLEGANS, socius, confoederatus. Leges Rotharis apud Murator. t. 1. Scriptor. Ital. parr. 2. p. 24. col. 2. *Si duo fuerint colleganites, medium pretii reputetur illi mortuo, et medium reddat parentibus collegae*, Ita MS. Cathedr. Mutin. pro quo textus edit. praefert: *Si duo fuerint collegae etc.*

COLLEGANTIA, confoederatio, societas, ex Italico, in Statutis Venetor. an. 1242. lib. 1. cap. 36. lib. 3. cap. 2. 3.

COLLEGARIVS. Papias: *Collega, a Colligatione societatis dicitur. Collegarius, vnus ex ipsis sociis.* Isid. Gloss. *Collegarius, vnus ex Collegis.*

COLLEGIALIS, vel COLLEGIATA ECCLESIA, in qua Collegium est Canonicorum, Gall. *Eglise Collegiale.* V. *Ecclesia.* COLLEGIALIS FIDES, in Gruteri Inscriptionibus antiq. id est, quae seruanda est a Collegis.

† COLLEGIALITER, vna, simul, more collegii. Ch. Ms. a. 1402. *In eadem domo collegialiter viuere debeant.*

COLLEGIANDVS. V. *Collegiatus* 4.

† COLLEGIARE, consulere. Exstant libri inscripti: *Collegiandi ratio*, Mich. Columbi; *de modo Collegiandi*, Feder. Chrysog. Iadert. a. 1528. Venet. edit. et Th. Philol. Rauennat. a. 1565.

COLLEGIARIVS, idem qui *Collegiarius*. Tertull. de Spectaculis c. 11. *Collegiarii ministri.*

COLLEGIATA ECCLESIA, V. *Ecclesia.*

COLLEGIATI, (1) Isidoro lib. 9. Orig. cap. 4. et ex eo Papae *dicuntur quod ex* (abest *ex* apud Papiam editum, legitur in MS. Ecclesiae Bituric.) *eorum Collegio custodiisque deputentur qui facinus aliquod commiserunt. Est enim sordidissimum genus hominum patre incerto genitum.* Sane inter seruos ponuntur, et eos qui Curiae addicti sunt in edicto Theodorici cap. 69. *Quisquis curialem, aut Collegiatum, aut seruum.* Neque alii videntur Collegiati in Cod. Theod. tit. *de Collegiatis*, ita appellantur qui publico mu riam aliquam artem, operam ministerium praebebant, qui plus aequo, et ita praegrauab vt e ciuitatibus fugerent, qu minime licebat. Praeterea Coll torum filii eorum conditionem se bantur, proindeque non modo uilis et obnoxiae conditionis, etiam vt plurimum serui natu erant, vt colligitur ex lege 1. C Theod. de Collegiat. Vide Iacob Gothofredum ad hunc tit. Al (2) COLLEGIATI dicuntur *Co rati*, alicui Collegio addicti. Pr sertim vero in veteri vrbis Const tinop. Descriptione ita appellan qui diuersis corporibus artific ordinati, incendiorum casibus s uenire tenebantur, quos 560. fui tradit eadem Descriptio vel 563. lex. pen. Cod. Iust. de Comme et mercator. (3) COLLEGIATV *carpentarius*, apud Papiam. (4 Collegii alumnus, conuictor; G *Bourfier*, ol. *Collegat.* Epist. Mi a 1483. *Per dictum collegium, et p collegiandos - - Prior et colleg dicti collegii.*

† COLLEGIO, collectio, collegiu Ch. Henr. I. Imp. a. 929. inter Pr bat. t. 2. Annal. Praemonstr. p. 58 *Interiorem familiarum collegionem*

COLLEGIVM. (1) Papiae, idem quod *Societas collegarum in vno h nore positorum. Collegia ciuitatum* Edicto Theodorici Regis cap. 64. Iuris Consult. Proprie de Canon dicitur. Ludouicus Pius Imp. Epist. ad Sicharium Archiepisc. Bu degalensem: *Sed et his qui in Collegio canonice degunt* (Regula statutam in Concilio Aquisgranen *tenendam obseruandamque - - con ras.* (2) COLLEGIVM, *exercitu* Gasp. Barthii Glossar. apud Lud wig tom. 3. Reliqv. MSS. pag. 2 ex Anonymi Hist. Palaest. (3) F miliaris consuetudo, societas, Gal *Compagnie.* Annal. Benedict. to. p. 618. n. 29. ex Epistola Hag nis Episc. ad Rampertum Epis *Eius Collegio non modice delectat mur, si legi posset Collegium* pro C *loquium*

quium. (4) COLLEGIVM EPISCOPALE, societas et vniuersus ordo Episcoporum, omnes enim ex toto orbe Episcopi Collegae sunt: ita olim sese mutuo appellabant. Optatus lib. 1. adv. Parmen. Sidonio Apollinari lib. 6. Epist. 1. vocatur *Turba collegii.* (5) † Conuentus illegitimus, vel illicita societas. Ch. a. 1342. t. 9. Ordin. reg. Fr. p. 38. *Punire collegia et monopolia illicita.* V. *Collecta* 4.

COLLELLARIVS, a veteri Gallico *Colletier*, vestium seu giponum sartor, interprete Cotgrauio. Libertat. Montisferr. a. 1291. in Bibl. reg. V. *Collectarius* 3.

COLLEMA, κόλλημα, glutinamentum. Martian. Capella lib. 3. *Niloticae fruticis collemata.*

COLLEMENTVM, idem ac *Collata*, tributum a subditis domino collatum. Charta Bertrandi Comitis Forcalquerii an. 1044. ex magno Chartulario S. Victoris Massil. fol. 148. v. *Inquietare valeat vel audeat ullo unquam tempore, aut aliquam vim inferre moliatur - - neque per arbergariam, neque per Collementum.* † *Tollementum* legit et edidit D. Vaissette inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 210. V. in hac v.

COLLERA, arboris species, f. *Corylus.* Stat. Montis reg. pag. 232. *Lignum viride - - de runore, sapo, castanea, biolla, vel de collera, nec de ligno fagi.*

COLLERETVM, collare, ornamentum colli interdum vestibus assutum, Gall. *Collet.* Literae Caroli VI. pro Reformatione Canonicorum sanctae Capellae Paris. *Vestesque simplices absque Colleretis et superfluitate manicarum.* V. *Collestrum* et *Collerium.*

COLLERIDA, V. *Collyrida.*

COLLERIVM, COLLERIVS, collare, ornamentum colli. Gall. *Collet*, vel *Collier.* Stat. S. Capellae Paris. pag. 10. V. *Collarium* et *Colleretum.*

COLLERIVS. (1) Regestum Castri Lidi in Andibus fol. 39. *Pedagium porcorum, quisque porcus ob Collerius conductus, ob collerius sine pretio, nihil, etc.* Ita fol. 45. v. (2) V, *Collerium.*

COLLESIT. Instrum. anni 990. apud Lobinellum tom. 2. Hist. Britan. col. 95. *Offeravit Conan Britanorum Princeps pro Deo et pro Vita aeterna acquirenda animae Senioris sui, et suae atque conjugis et patris matrisque, et fratrum sororumne, et caeterorum quibus velle collesit, villas tres, etc.* Laudatus Historicus *Collesit* pro *Collibuerit* ait esse positum: bene quidem si sensum spectes, at si vocem ipsam potius pro *collicuit* credideris dictum esse *collesit.*

COLLESTRVM, collare, Italis *Collestro.* Charta Italica apud Vghellum t. 4. p. 1289.

COLLETANVM, († i. q. *Collectaneum* liber *collectarum.* Ch. a. 1218. inter Probat. t. 1. Hist. Nem. p. 66. *Psalterium planum, colletanum etc.*) Instr. ann. 1329. ex Archiuo S. Victoris Massil. in quo varia tum vestium tum suppellectilum genera recensuntur: *Item duas vinaierias - - Item vnum colletanum, duos vsferesios - - Item vnum mortorium cum suo trissono.* V. *Collectarium.*

COLLETISARE, V. *Collectisare.*

COLLETVS. (1) Collare, Gall. *Collet.* Statuta Andegav. an. 1499. (2) † Angustus aditus montium. Ch. Ms. a. 1258. V. *Collata* 2.

COLLEVM, ὁ ταύρειος ἀσκός. Glossar. Lat. Graec. Vter taurinus.

COLLIA, fauces seu angusti aditus montium, Gall. *Col.* Ch. a. 1222. ex Archiuo Camerae Comput. Ducis Sabaudiae Camberiaci: *Humbertus de Luiriaco accepit in feudum ab Humberto de Belliioco municipium quod faciet infra colliam de Cormarenchi in Valromesio aut Vallo-Romana.*

COLLIANVS. Gloss. Isid. *Collianorum Publicanorum, vel impiorum*, quibus addunt Excerpta Pithoeana, *Collibariorum*; sed haec vox Graeuio videtur pertinere ad sequentem Glossam, vbi: *Collybum, χαρμάτιον,* (*κερμάτιον.*) Reinesius in variis pro *Collianorum* scripsit *Tocullionum*, quod τοκυλλίων sit Foenerator Ciceroni, a τοκύλλιον, foenusculum.

COLLIBARIVS, V. *Collianus.*

COLLIBENTIA, consensus, V. in *Conhibere.*

COLLIBERTI, COLIBERTI, dicuntur in iure Ciuili qui ab eodem domino seu patrono cuius serui fuerant, libertate donati sunt. Glossar. Lat. Graec. *Conlibertus*, *συνεξελεύθερος*, *σύνδουλος*. Gloss. *Collibertus*, *συνεξελεύθερος*. Gloss. Lat. Gall. *Collibertus*, *Franc*, *ou ensemble affranchi*. Sed *Collibertorum*, seu *Colibertorum* conditio alia apud Gallos fuit; nam nec inter omnino liberos, nec inter omnino seruos accensebantur, nec liberis, nec seruis annumerarentur, licet ad seruorum statum propius accederent, cum eorum instar essent in Commercio, dominos haberent, quibus censum de more exsoluebant, et ab iis in libertatem non secus ac serui assererentur. Petrus Malleacensis lib. 1. c. 1. Diuersos porrò statu et conditione, a seruis *Colibertos*, docet etiam vetus Charta, quae exstat in Tabulario Vindocin. num. 161. *Notum sit - - quod quidam seruus S. Martini, et noster nomine Hildradus duxit vxorem quamdam colibertam Hugonis - - de qua habuit 4. pueros. Post mortem Hugonis filius eius calumniatus est nobis medietatem filiorum propter colibertam patris sui, de qua re Domnus Ascelinus Monachus tunc Praepositus obedientiae Buziaci iniit placitum apud Montorium in feria S. Laurentii, ibique iudicatum est quod nati de seruo et coliberto non debent partiri, sed patrem sequuntur cuius sunt filii, ideoque calumniam eius esse iniustam. Et cum ille contenderet illum fuisse colibertum, guadiauit ei Domnus Ascelinus iurare, quod ille seruus fuerit, non colibertus, quod iusiurandum fecit ei fieri per vnum hominem eiusdem villae, etc.* Erant igitur *Coliberti* potioris conditionis, quam serui, etsi, aeque ac illi dominis suis obnoxii *Censum de capite*, seruorum instar, exsoluerent. Liber Chartarum Ecclesiae S. Cyrici Niuernens. num. 83. *De colibertis S. Cyrici et suorum Canonicorum, qui vnoquoque anno soluere debent de capite 3. den.* Certe in liberorum numero connumerari videntur in lege Longob. lib. 1. tit. 29. §. 2.

lib. 2. tit. 21. §. 16. tit. 27. [...]
tit. 55. §. 11. 13. Verum iis in [...]
cis *Coliberti* accipiuntur pro [...]
nibus eiusdem conditionis, vel [...]
dem pagi: quo sensu forte id v[...]
buli vsurpatur apud Gregor[...]
Magnum lib. 3. Dial. cap. 24. [...]
inducit B. Petrum quemdam Ec[...]
siae custodem alloquentem: *C[...]*
berte, quare tam citius surrex[...]
Vbi Zacharias Papa habet, *σύντρ[...]*
id est *sodalis*. Erant tamen in co[...]
mercio non secus ac serui, ita v[...]
venundari, et donari possent. T[...]
bular. Vindocinense Thuanum C[...]
41. *Hunc colibertum - - S. Mar[...]*
no hac ratione obtulit, vt non sol[...]
ipse verum etiam omnis ex eo n[...]
tura progenies Abbati huius loci de[...]
tum reddat obsequium, et eorum [...]
iaceat seruituti. Adde Loisellum i[...]
Beluac. Histor. pag. 253. et Aeg[...]
dium Bry in Hist. Pertic. lib. 2. ca[...]
9. pag. 50. Ita etiam seruis accen[...]
sebantur, vt perinde ac illi in liber[...]
tatem assererentur: quod testantu[...]
passim Chartae veteres. Ex praed[...]
ctis euidenter patet, non mult[...]
aberrare, qui *Colibertos* eiusdem fu[...]
conditionis, et status cum iis quo[...]
aetas anterior *Colonos* appellauit, d[...]
quibus suo loco: vnde et *Colon[...]*
appellantur in Domesdei: *Tempor[...]*
Regis Edwardi erant 9. burs id e[...]
coliberti cum 4. Carucis. Apud
Agardum vero *Bars*, *Colonus*, di[...]
citur. Interdum hac voce, *Soke[...]*
manni intelliguntur: quippe apud
Edward. Cokum haec lego: *Coliber[...]*
ti id est qui tenent in liberum soca[...]
gium per redditum, et quandoque ap[...]
pellantur Radchenestres, id est, liber[...]
homines, qui tamen arabant, hercia[...]
bant, falcabant, metebant etc. quae
quidem erat colonorum conditio, v[...]
infra docemus. *Colliberti* igitur erant
serui in libertatem, non quidem ple[...]
narium, sed *conditionalem* asserti
vnde etiam *conditionales* dicuntur
eiusmodi homines alicui condition[...]
vel seruituti obnoxii, a qua rursum
asserebantur interdum in potiorem
libertatem. Neque enim recte Sou[...]
chetus ad Epist. 132. Iuonis Carnot[...]
censuit *Colibertos* appellatos, qui ex
ser[...]

rno et libera, aut contra, nati ant, cum essent liberi ex seruis cti; sed vt dixi potioris conditiois, licet integram libertatem non ssent adepti. COMLIBERTI, pro *oliberti*, apud Mabillonium to. 3. inalect. pag. 101. COLIBERTAS onditio *Coliberti*. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 92.

LLIBISTA, V. in *Collibium*.

LLIBIVM, *dicitur a Collibeo, es, dicitur Collibium, paruum munusculum vel fructus, vt pomum, nuces, cicer, frixum, vua passa, quod t Bellarium dicitur et Antepomenum: et dicitur a Collibet, quia simul lacet; post enim carnium fercula ructus solent diligi per se non tantum. Vnde Collibista, dicitur qui recepit Collibia et huiusmodi munuscula pro furae vel aliquo seruitio. Dicitur tiam Collibista qui vendit Collibia.* Haec Ioan. de Ianua cui consona habet quaedam Vgutio, quae expendat cui per otium licet. Vide *Collybista*.

LLIBRARE, comparare, quasi libra ponderando. Murator. t. 2. pag. 192. col. 2. *Et qui, inquies, fieri potest, vt aliquis de Sacerdotum globo collibretur cum Ambrosio*,

OLLIBRVM, *genus certae pecuniae*, Vgutioni. Ioan. de Ianua: *Collibrum genus pecuniae, vel tota pecunia simul collibrata.* Hinc corrigendi Papias MS. qui habet: *Collibrum, genus poenae vel pecuniae*, et Gloss. San-German. MSS. vbi *Conlibrum, Genus penie.* In Supplemento Antiquarii legitur: COLLIBVM, *τέλεσμα μηκρὸν, κολλυβος, precium permutationis*.

COLLICIDIVM, i. q. *Collistrigium*, apud Pez. Script. tom. 1. pag. 869.

OLLICTVS, V. *Collectus* 2.

OLLIDA, V. *Colidaria*.

OLLIFANA, *πρόβατα ἱερά*. Gloss. Lat. Graec. *oues sacrae*. Ad haec Martinius ait: An *Colla fani?*

OLLIFICIVM. Leges Aluredi Regis Westsax. cap. 30. apud Brompton. et 31. apud Lambardum: *Si eum* (hominem cirliscum, seu paganum) *reddat* (leg. tadat.) *in contumeliam ad collificium, 10. Sol. emendat.* Saxonicum habet, *tohomelan*, quod Lambardus vertit, morionis in morem.

COLLIFVRIA, Papiae, *Boues opus facientes*. V. *Colifarius*.

COLLIGANTIA, idem quod *Colligatio*. Ericus Vpsalensis lib. 5. Hist. Suecicae pag. 190. *Principes colligantiae supradictae, etc.* Lib. 6. *Maxime propter colligantiam regnorum.* V. *Liga*

COLLIGATIO, confoederatio, Gallis, *Ligue. Coniurationes vel colligationes*, in Concilio Tolosano anni 1228. cap. 8. Charta Alexandri PP. an. 1228. in Hist. Episc. Cadurcens. num. 129. *Vt colligationis et coadunationes huiusmodi facias omnino dissolui.*

*) COLLIGATVRA, fasciculus. Vocab. Lat. Germ. a. 1482. Bossen, kugeln, bosslachse, *Colligatura*.

COLLIGATVS, confoederatus, Gallice *Allié*, apud Rymer, t. 8. p. 434. col. 1.

COLLIGERE. (1) Absolute, coire, coetus celebrare, *ἐκκλησιάζειν, συνάγειν, collectas facere*, in lib. 4. Cod. Theod. de Fide Cathol. l. 21. de Haeret. l. 1. de His qui super religione. *Congregationes colligere*, lib. 14. de Haeret. eod. Cod. *Collectiones interdictae* lib. 36. eod. tit. Leges Luitprandi Regis tit. 110. §. 10. et Lex Longob. lib. 1. tit. 17. §. 3. *Si pro quacunque causa homines rusticandi se collegerint, id est, consilium et seditionem facere praesumpserit.* Anastasius Bibliothecarius in Praefat. ad octauam Synodum: *Fauebat autem his quidam Senator saecularis administrationis fungens officio. A secretis, nomine Photius, qui ad Patriarchale conscendere fastigium affectans, cum eis seorsum colligebat, etc.* V. *Collecta* 4. et 6. (2) Suscipere, defendere, tutari, in l. vn. Cod. Th. qui plebem audent contra publicam disciplinam colligere. (3) Associare, in partem dominii quempiam adsciscere. Ita *colligere alium in lecto suo*, in Concil. Turon. II. cap. 14. est adsciscere. Charta Ludouici VII. Regis an. 1177. in Regesto

gesto Philippi Augusti Regis Herouualliano fol. 96. *Notum facimus - - - quod Hugo Niger de Merreolis nos collegit et recepit in territorium de Flagiaco.* Alia Ludouici Regis an. 1155. in Hist. Vastinensi lib. 3. c. 2. extremo: *Abbas eiusdem loci Gilbertus assensu Capituli sui collegit nos ad medietatem totius villae in quibuscunque reditibus etc.* V. *Accolligere.* (4) Excipere, domi detinere. Ioannes VIII. PP. Epist. 303. *Illas mulieres quas nunc in sua mansione collectas detinet.* V. *Collecta* 3. (5) COLLIGERE SE AD ALIQVEM, adire. Charta Caroli Crassi Imp. an. 887. ex Tabul. Lingonensi: *Huius itaque rei causa ad nostram se colligens Maiestatem humiliter postulauit, etc.* V. *Recolligere.* (6) COLLIGERE DIEM, eligere, designare. Concilium Remensis Prouinciae an. 1235, MS. (7) Ad *collectam* pergere, *collectam* facere. Tertull. lib. de fuga; *Sed quomodo colligemus, inquis, quomodo solennia celebrabimus?* h. e. quomodo in templum congregabimur? V. *Collecta* 6. (8) ORATIONEM COLLIGERE, pro *collectam* dicere, dixit Cassian. l. 2. de orat. noct. cap. 7. V. *Collecta* 8.

COLLIMITARE, limites eosdem habere, confinem, et vicinum esse. Ammian. Marcell. l. 31. cap. 5. *Gelonis Agathyrsi Collimitant.* Solinus habet: *Gelonis Agathyrsi collimitantur.* Siricius Papa Epist. ad Himerium: *qui vicinis tibi Collimitant prouinciis.* *Collimitans*, confinis, in Miraculis S. Maximiani Episc. t. 7. SS. Maii pag. 28.

COLLIMITIVM, confinium, limitum coniunctio. Pluries occurrit in Legibus municipal. Mechlin. tit. XIV. art. VIII. X. et XV. Sed et hac voce vtuntur Solinus et Ammianus.

COLLINA, colliculus, Gallis, *Colline.* Innocentius Gromaticus de Casis literarum: *Habet et super se duos montes, - - super se vero collinam extensam.* Infra: *Per collinam autem via excurrit.* COLLINVM, dixit Columella lib. 2. cap. 2. vt et Otto Morena in Hist. Rerum Lau[...] p. 71.

COLLIRIDA, V. *Collyrida.*

COLLISTA PORTA, cataracta, G[...]lis, *Porte coulice.* Chronicon S[...]niense cap. 13. *Quidam vero C[...]bariensium timens ne plures in [...]torium illorum subintrarent, [...] portam et portam Collisam ab [...] ima demisit.*

COLLISEVM, V. *Coliseum.*

COLLISTRIGIVM, COLLIST[...]DIVM, idem quod *Pilorium*, Ga[...] *le Carcan*, et *le Pilori*: palu[...]cet, cui affixus est circulus [...] qua damnatorum colla consti[...]tur. Germ. Halseisen. Nonius [...]cellus: *Collare est vinculi ge[...] collum adstringuntur.* Vide l. [...] ad Leg. Iul. de Vi publ. Fleta l. [...] c. 10. *Pilorium siue Collistrigium* [...] Leges Burgorum Scoticor. cap. [...] *Iustitia de eo vel de ea fiet; [...] pistor ponatur super Collistridium [...] Collistrigium) quod dicitur [...]* Ita caput 121. §. 2 Walsinghamus [...] Ricardo II. pag. 273. *Asserunt [...]se infortunatos - - quod caput M[...]tis - - ad terrorem vbique [...] iudicum, et falsorum iustitiariorum [...] viriliter amputassent, et super C[...]strigium collocassent.* Matth. P[...] an. 1201. *Eodem anno Rex fecit [...]neraliter proclamari, vt legalis [...] panis inuiolabiliter sub poena C[...]strigiali obseruaretur.*

COLLISVM ARGENTVM. Gloss. G[...] Lat. MS. συντεθλιμμένον [...] τετριγμένον ἀργύριον, *Collisum argentum* [...] Editum: συντεθλιμμένος, [...] νεπτυγμένος ἄργυρος. *Conlisum [...]gentum.*

† COLLITRAGIVM, i. q. *Colli[...]gium*, in Ch. Ms. a. 1356.

COLLOBIVM, V. *Colobium.*

COLLOCARE, CALCARE, cubar[e ...] Iulius Africanus lib. 9. Hist. Apo[...] pag. 116. *Extinxit igitur lucern[...] collocauerunt se custodes.* Liber O[r]dinis S. Victoris Parisiensis cap. [...] de Priore maiore: *Faciet - - [...]nem in Dormitorio ad collocand[...]* Cap. 41. *Nocte similiter p[...] omnes tam officiales quam alii [...] collocati.* Est igitur *Collocare*, qu[...] Ga[...]

illi *Concher*, dicunt, vnde vocis mon, seu nosmet, ipsi in lecto *locemus*, seu ab aliis collocemur: ex pronubis propria. Terentius Eunuch. *Deinde in lecto illam locant.* Catullus in Epithalamio:

Vos vnis senibus
Cognitae bene feminae
Collocata puellulam.

inc etiam discere est quid sit *solem locare*, in Lege Salica, seu vt aliae lectiones habent, *Calcare*, quod em valet: vbi enim vendicabat is rem aliquam, possessorem in is vocabat, eique solem seu diem censum vel *Calcatum* praefigebat, ntra quem iuri stare ad respondendum deberet: quo elapso certum numerum noctium, seu inducias in ne respondendi, rursum reo intercam concedebat. Nam per noctes, on per dies, Franci eiusmodi terminos dinumerabant. Proinde actor eo *solem culcabat*, id est, solem occasum praefigebat, seu diem interrum, quo elapso, reus, si iuri non tenisset, causa excidebat: vt actor, perinde si defecisset, nullae scilicet ista excusatione. Quod diserte indicat Greg. Turon. l. 7. c. 23. *Iniurio- us tamen ad placitum in conspectu Regis Childeberti aduenit, et per triduum usque ad occasum solis obseruauit. Sed cum hi non venissent, neque de causa hac ab ullo interpellatus fuisset, ad propria redit.* Haec porro formula, *solem Calcare*, crebro occurrit in eadem Lege Salica tit. 39. *Nec solem secundum legem calcauerit.* Tit. 42. §. 39. *Continuo ipse qui repetit domino serui solem collocet, et ad septem noctes placitum concedat.* §. sq. *Si infra septem noctes seruum ad supplicia distulerit tradere, solem ei iterato is qui repetit collocet, et sic ad alias septem noctes tribuat, id est vt 14. noctes a prima admonitione compleantur.* Atque ita haec verba, *solem calcare* vel *collocare* vsurpari certum est in ead. lege tit. 52. §. 2. tit. 54. tit. 59. Hinc etiam *Calcatus Sol*, pro vnaquaque admonitione tit. 52. §. 2. et tit. 60. §. 2. 3. Etiamnum Occitani, *Coulca*, *Concha*, pro

Concher et *Soulel Coulc*, solem occasum dicunt. *Ameto*:

Incomincio et il Sole a colcarsi.

Nescio an eo referenda sit vox *Sceu- te*, pro submonitione iuridica, quae cum *adiornamento* iungitur, in Consuetudine Insulensi tit. 1. art. 45. *Et apres les saisines dessenses, adiournemens et Sceultes faites en la maniere accoustumée, etc.* infra: *Sceute.* Ita vt *Sculta*, vel potius *Sculca*, fuerit *Sol collocatus*, seu occasus, atque adeo denunciatio in iure. Certe in eodem art. et sq. eiusmodi *submonitionum* iuridicarum inducias ad solem occasum, seu *a heures d'estoiles*, id est, cum stellae apparere incipiunt, terminatas diserte indicatur: adeo vt *Solis calcati* formulam videantur retinuisse Insulenses. Sed haec sunt merae coniecturae, donec melior occurrat. V. *Solsatire*, *Stella*, *Exculcator*, et *Sculca*.

COLLOCATIO, locatio, Miethe. Assis. comit. Fuxi Ms. Vide *Colloquium* 3.

† COLLOCATVS, dicitur is, qui artifici magistro operam suam locat, Germ. ein Gesell. Stat. a. 1402. t. 8. Ordin. reg. Fr. p. 568. V. *Collocatus* et *Collogium*.

COLLOCIVM, V. *Colacium*.

COLLOCVTOR, qui colloquitur, vtuntur Tertull. adv. Praxeam c. 5. et S. Aug. Confess. l. 9. c. 6.

COLLVCOTORIVM, cella in qua virgines Deo sacrae excipiunt externos ad colloquendum, Germ. Sprachzimmer, Hisp. *Locutorio*. Legitur in Concilio Limano an. 1582. to. 4. Concil. Hisp. p. 249. COLLOCVTORII OFFICIVM, idem, vt videtur, quod ianitoris munus in Monasteriis, quod is aduenas excipiat ad colloquendum, apud Th. Madox Formulare Anglic. p. 79.

COLLOGIVM. (1) Colloquium. Guidonis Disciplina Farfensis c. 58. (2) † Locatio, conductio. Stat. an. 1402. tom. 8. Ordin. reg. Fr. p. 566.

COLLOMELLINVS, Charta Donationis Ecclesiae Cornutianae edita a Suaresio: *Vela linea paragaudata, Persica clauatura Collomellina prasina 2.*

na 2. Legendum *Coccomelina.* Vide *Melinus.*

COLLONGIA, V. *Colonus.*

† COLLONVS, pro Colonus, in Stat. Astae coll. 11.

† COLLOQVACITAS, colloquium frequens, in Act. SS. tom. 4. Iul. p. 466.

COLLOQVIVM. (1) Conuentus, coetus; (*) German. ol. Sprache. V. Haltausii Gloss. h. v.) Rescriptum Prouincialis Praemonstratensis ad Abbates sui ordinis apud Ludewig. Reliqv. MSS. tom. 2. pag. 416. N. D. G. *Praemonstratensis Ecclesiae humilis Abbas cum vniuersitate Coabbatum annui Colloquii. D. V. Magdeburgensi Praeposito, etc.* Hoc sensu Galli dicunt: *Le Colloque de Poissi.* Haud satis scio an eadem notione in Chronico Mauriniacensi apud Duchesnium Hist. Franc. to. 4. p. 377. *Luce tertia Domnus Papa cum suo comitatu laetus discessit, ac maximas gratias pro hospitalitate reddens, ad suum Colloquium, quod apud Leodiam fuit, profectus est.* (2) COLLOQVIVM GLORIAE, elogium vt videtur gloriae bello et armis comparandae. Chronicon. Siciliae tom. 3. Anecdot. Marten. col. 82. *Dominus Rex Fredericus praesentibus dictis suis filiis - - et praesentibus etiam omnibus Syndicis omnium locorum Siciliae fecit Gloriae Colloquium in maiori Panormitana Ecclesia in quo propositus hoc problema;* Caritas non agit perperam, nec quaerit quae sua sunt. *Et post praeambula, dicti colloquii finis fuit, quod idem Dominus Rex dixit, sed velle in dicto anno armare tempestiue exstolium galearum octoginta.* (3) † Inter praestationes recensetur in Assis. comit. Fuxi Ms. *Colloquium domorum XV. solidos.* V. *Collocatio* et *Collogium* 2.

† COLLORATIO, color, dissimulatio, circuitio. Stat. Cadubr. lib. 1. c. 67.

COLLOSVS, *a Collis*, cliuosus, collibus frequens. Iacobus Cardinalis in Vita S. Petri Coelestini.

COLLVBENTIA, consensus, beneuolentia, a *Collubere*, beneplacere. Formula manumissionis ad Clericatum tom. 2. Annal. Benedict. pag. col. 2.

COLLVBIVM, σύγχυσις, co[...] Supplem. Antiquarii.

COLLVCIANISTAE, Ariani [...] quippe Arius S. Lucianum Pres[...]terum Antiochenum Martyrem [...] resis suae auctorem iactabat, [...] inde sectatorios suos Collucian[...] cere consueuerat. *Lucianus* [...] dum in Sabellium concitus [...]tur, lineam quodammodo [...] transisse rectae sententiae, [...] que Ario haeresis suae praep[...] V. Marium Victorem aduersus A[...] nos lib. 1. Epiph. haeresi 69. Theodoret. l. 1. c. 5.

† COLLVDIOSE, fraudulenter, c[...] collusione. Epist. Nicol. PP. I. [...] 867. tom. 7. Collect. Hist. Fr[...] p. 438.

COLLVDIVM, collusio, V. C[...]*ludium.*

† COLLVFRINA, forte pro Col[...]*na.* Ch. a. 1483. inter Instr. to. [...] Gall. Christ. p. 455. *Pro def[...] supradictae terrae aliquam fract[...] vel munitionem collufrinarum [...] uerum et aliarum rerum.*

† COLLVLVM, *dimin. a Collum* Glossar. Prov. Lat. Cod. reg. [...]

COLLVM. (1) *Collo suo vsque ad* [...]*catum malefactorem*, quem quis [...] culuerit, *deportare*, in Capitular[...] Ministerialibus Palatinis edit. [...]zianae c. 3. COLLI POENA, [...] quod *Pilorium*, quo collum [...] stringitur. Diarium Belli H[...] apud Ludewig. tom. 6. Reliq. MS[...] pag. 144. *In armis suis in p[...]rio se repraesentare euocantur. [...] Poena colli, aut alias a ciuitate [...]nitione.* COLLVM PEDIS, G[...] *Cou de Pied*, pedis pars super[...] conuexa. Acta SS. Iunii tom. [...] pag. 155. de S. Pilingotto; [...] *contractos et ad inuicem retortes* [...]*buerat; itaque ambulando non* [...] *plantam, sed quod vulgariter C[...] dicitur, super terram ponebat.*

COLLVM EXPLECTARE, ta[...] e ramis arborum amputare et [...]dere, quantum collo vel scapul[...] test asportari, apud Stephanot[...] Antiquit. Pictav. MSS, t. 2. p [...]

habebit etiam hominem qui explecta-it ad collum nemus de Broeis ad ...nia necessaria domus suae. † COL-LI IVDICIVM, ius *pilorio* reos pu-niendi. Ch. a. 1292. ap. Schwarz. in Hist. finium princip. Rug. pag. 123. *Cum Iudicio manus et colli.* AD COLLVM FVRARI, in Con-suetudin. Marchiae Dumbarum limi-i modo dicitur de eo, qui ligna fu-ratur in siluis, quantum collo vel capulis asportare potest, non am-plius. (2) † Fascis, onus quod ad collum portatur. Conuent. Saonae a. 1526. *Pro vnoquoque collo seu fa-scio omnium etc.* (3) † Pro colum. Comput. Mss. a. 1358.

COLLVS. (1) *Colli ornamentum vel procollum.* Papias MS. V. *Collerium.* (2) *Vrceus bibendi, vel napus.* Matth. Syluaticus. (3) Ex Italico *Collo*, onus nauis, in Statutis Venetis l. 6. c. 76. *Colli siue ballae, siue ponde-ra.* (4) Mendose pro *Callus*, Eccar-do calculus, silex. V. *Hallus.*

COLLVTIO, gargarizatus, Gall. *Gar-garisme*, oris ablutio. Medicina Sa-lernit. p. 166. Edit. 1622. *Quod si otro sitis vehementior fuerit, quam et frigidi aeris inspirata, aut oris collutione sedari possit, aquae frigi-dae potu restinguenda est.* Caelius Aurelian. Acut. 2. 6. 28. dixit: *Vte-tur oris collutione.*

COLLYBISTA, COLLYBISTES, Graecis κολλυβιςης; Latinis, men-sarius, nummularius. Vsurpant non semel hac notione Iurisconsulti, a quibus non nihil descrepans S. Hie-ronymus haec habet in Commenta-rio ad 21 cap. Matthaei; *Excogita-uerunt et aliam technam, vt pro Num-mulariis Collybistas facerent, cuius verbi proprietatem Latina lingua non exprimit. Collyba dicuntur apud illos, quae nos appellamus Tragema-ta vel Vilia Manuscula; verbi gratia ...ci ciceris, vuarumque passarum, et poma diuersi generis. Igitur quia vsu-ras accipere non poterant Collybistae, qui pecuniam foenerati erant, pro ...ris accipiebant varias species; vt quod in nummis non licebat in his re-bus exciperent, quae nummis coëmun-tur.* V. *Collibium* et *Collyrista.*

COLLYRIDA. Ioan. de Ianua: *Colly-rida dicitur a Collum, et est panis tenuis, et quasi subcinericius; vel Col-lyrida est panis modicus et triangulus coctus, et frictus detersus.* Papias MS. *Collirida, subcinericius panis, modicus panis triangulus.* Mox subdit. *Collyridae panes quadrati de simila cum oleo sartagine frixi.* L. 2. Reg. cap. 6. *Collyrida panis.* Gr. κολλυρίδα ἄρτυ. Hinc κολλυρίζειν, cap. 13. *Opus pistorium facere.* Ad-de Leuiticum c. 7. et 8. Eadmerus de similitudinibus S. Anselmi c. 16. *Cum nimis auide Collyridae eduntur quae quasi nix candidae videntur, sponteque manibus vel dentibus sic atteruntur, vt resonare audiantur.* Hugo Parisiensis de Institut. Noui-tiorum: *Alii semicorrosas crustas et praemorsas Collyridas, cibariis iteran-do insignant, et reliquias dentium suo-rum offas facturi in poculis dimer-gunt.* Alexander Poeta:

> *Collyridam panis quoddam genus esse memento.*

Nescio an huc pertineant *Colleridae* in Itiner. Gregor. XI. PP. *Hilari-ter Colleridas spargebant, velut rosa-rum flores.* V. Hesych. in κολλύρα.

COLLYRIDIANI, Haeretici sic dicti quod in sacrificio vterentur *Collyri-dis.* B. Mariae Virgini tanquam Deae liba offerebant foeminae quae iis erant loco sacerdotum. V. Epi-phanium Haer. 78. et 79. et Ioan. Forbesium Instruction. Historico-Theologic. l. 4. c. 8. §. 4.

† COLLYVISTA, pro *Collybista*, in Stat. Genuens. l. 2. c. 31.

COLMENA APVM, in Ch. a. 1271. t. 5. Monarchiae Lusitan. pag. 306. *Vas apum*, ex Hispano *Colmena.*

COLMIA, *calamus cum spica sua.* Vet. Glossar. San-German. MS. n. 501. V. *Coloma.*

† COLMITIVM, *lo sacrificio de pane azimo.* Glossar. Lat. Ital. Ms.

COLNA. Charta Stephani Regis Angl. an. 1038. in Monast. Anglic. to. 3. p. 8. *Et colnam S. Andreae et duos rathenichtes, et vnam Ecclesiam cum vna hida terrae, etc.* † Idem forte quod *Cultura* 1.

COLO, V. *Colones.*

† COLOBA, vestis species, presbyteris propria. Reg. visitat. Odon. archiep. Rotomag. V. *Colobium*.

COLOBARIVM. Gloss. Isid. *Leuitonarium, colobarium lineum sine manicis.* Lege et vide *Colobium*.

COLOBIA *sunt apud Haebreos, quod vocamus Tragemata vel vilia munuscula, vt ciccr frixum, vua passa poma.* V. *Collibium.* COLOBISTAE, *vero dicuntur qui ea vendunt.* Papias MS. Excerpta sunt, licet minus accurata, ex Hieronymi loco in voce *Collybista* superius relato, ibi vide.

COLOBIVM, tunica absque manicis. vel certe cum manicis sed breuioribus et quae ad cubitum vix pertinerent; ex Graeco κολοβὸς, curtus. Gloss. Graeco-Lat. κολοβιον, *Colobium subucula.* Seruius ad haec Virgilii lib. 9.

Et tunicae manicas, et habent redimicula mitra.

Nam Colobiis vtebantur antiqui. Isidorus libro decimo nouo, capite 32. *Colobium dictum, quia longum est, et sine manicis. Antiqui enim magis hoc vtebantur.* Glossarium Cambronense: *Colobium vestis cuculli similis nisi quod cucullo caret. Pectoralis tunicula sine manicis* dicitur Ammiano l. 14. Vgutio: *Colobium pallium virginale, vt quod ad talos descendens sine manicis, et dicitur Colobium, quasi colubium, a collo depensum, vel quod sit longum.* Eadem habet Iohann. de Ianua in Catholico et subiungit: *Nota quod non solum virgines, sed etiam Diaconi vtebantur Collobio loco cuius postea vsi sunt dalmatica.* COLOBIVM, postmodum propria fuit vestis Monachorum. Cassianus de habitu Monachi cap. 5. COLOBIVM etiam fuit Episcoporum vestis propria. Honorius Augustod. lib. 1. cap. 211. de Vestibus Pontificis: *Colobium erat cucullata vestis sine manicis, sicut adhuc videmus in Monachorum cucullis, vel nautarum tunicis, quod Colobium a S. Siluestro in Dalmaticam est versum, et additis manicis infra sacrificium portari instituta, quae ideo ad missam a Pontifice portatur.* COLOBIVM dicitur etiam cucullus ille, siue superhumerale, quo induuntur seruientes ad Legem in Anglia. Fortescut. in En[...] legum Angliae cap. 51. CO[...]BIVM DANICVM, apud Ing[...] p. 866. *Exuebat eum de Cucull[...] et dato Danico Collobio, iussit [...] vbique vestigia sua imitari.* CO[...]BIIS LONGIS DE SCARLET[...] FODERATIS, in quadam solem[...] processione vsos fuisse Duces et [...]biles narrat Cornelius *Zantflie[t]* [...] Chronico, apud Marten. to. 5. C[...] lect. Ampliss. col. 356. CO[...]BIVM, insignibus et vestimentis [...]gum Arogonensium accensetur [...] Gestis Innocentii III. PP. pag. 15[...] et Epistola Martini IV. PP. tom. [...] Hist. Franc. pag. 878.

† COLOBRINA, vt *colubrina*, [...]rum genus, in Ch. Ms. a. 1501.

COLOBVS. (1) Gr. Κολοβὸς, mu[ti]lus. Translatio S. Philasterii to. 4. SS. Iulii pag. 591. *Non inter [...]guentium iacentes cuneos deductus [...] a genitore suo ita colobus puer, vt [...] vectore suo nequiret consistere aut a[m]bulare.* (2) Pro *Colpus*, ictus, [...] Lege Salica tit. 17. ex manuscrip[to] apud Eccardum p. 123. V. *Colpus.*

† COLOCCERIVM, pro *Cloccarium*, campanile, in Hist. Liter. Fr. to. 6. p. 330.

COLOCOCCVM. Eleusius Presby[ter] in Vita S. Theodori Siceotae to. [...] SS. April. p. 48. *Et morbi ca[...] aperiens et insidiatores patefa[ciens] e manu sua tria illi Colococca de[dit]. Haec inquiens, comede, et nihil [...] erit mali.* Continuator Bolland[...] κόλος, magnus, κόκκος, granum [...] Et forte hic intelliguntur grana m[a]li punici, κόλος saepius curtum [...] mancum significat quam magnu[m] quare *Colocca* erunt forte parua grana.

† COLOERIA, a Gall. *Couloir*, [...]lum, infundibulum. Arest. a. 134[...] V. *Collum.*

† COLOFISTA, *la moneta*, in Gloss. Lat. Ital. Ms. V. *Collyrista*, et C[...] *lana* 1,

† COLOGA, i. forte ac *Colongia*, [...]lula cum modo agri. Ch. an 94[...] ap. Baluz. in Hist. Tutel. pag. 3[...] *Ista vero omnia - - offerimus - - [ex]cepto Cologas, cum locis, cum [...]*

..l *scanas, cum bosco etc.* Forte nomen loci proprium.

..LOGERVS, V. *Calogerus.*

..LOMA, *calamus cum spica sua, et* ..*itur a culmus.* Io. de Ianua. Gal..is *Chaume.* V. *Calmia.*

COLOMBARIVM, pro Columbarium, in Ch. Ms. a. 1381.

..LOMELLI, V. *Columelli.*

..OMERARIVM, f. pro *Columba*..*m*, Gall. *Colombier* vel *Coulombier.* Codex MS. redditum Episcopatus Autissiod. ex Archiuo eiusd. Episc. *Domus Thesaurarii Alexandri cum Colomerario.*

..LOMITAS, *salus.* Papias MS. Lege *Columitas* pro *Incolumitas*, vt Plautus dixit, *Columis* pro *Incolumis.*

..OLONA. (1) Femina colonariae conditionis. Formula vetus apud Bignonium p. 382. *Feminam illam interpellabat, - - eo quod colona esset sancti illius de curte sua, quae dicitur illa etc.* V. *Colonus.* (2) † Monetae aureae species. Lib. cens. eccles. Rom. *Ecclesia de Remesiorth* (debet) *unam colonam auri.* (3) † Columna, vox Ital. Tract. Ms. de re milit. c. 76.

..OLONANTIA, i. q. *Colonia*, Coloni habitatio et praedium. Bulla Innocentii II. Papae a. 1137. pro Priorissa et Monasterio de Fontanis ex Archiuo ipsius Monasterii. V. *Colonus.*

COLONARIA, *coloni* conditio. Stat. castri Redaldi l. 1. p. 21.

..OLONARIVS, ad Colonum pertinens. COLONARIVS ORDO, colonorum conditio. Donatio Haganonis ad St. Martinum Turon. imperante Ludouico: *Fridegesio Abbati trado mansum nostrum indominicatum - - cum hominibus ibidem commorantibus, quos Colonario ordine viuere constituimus.* Id est vt coloni viuere solent. COLONARIA CONDITIO, in Concilio Arausicano I. c. 7. Arelatensi II. c. 33. IVS COLONARIVM, apud Gregor. M. lib. 3. Epist. 21. COLONARIA MANCIPIA, quae Colonis addicta erant. Testamentum S. Aredii: *Addimus etiam mancipia quae Colonaria appellantur et nobis tributaria esse perhibentur.* COLONARIA PERSONA. Sidon. lib. 5. Ep. 19. *Plebeiam potius incipiat habere personam quam Colonariam.*

COLONATICVM, seruitium quod *Colonus*, domino debet, vel praestat, quod *Colonorum tributum* dicitur in Epist. S. Remigii ad Falconum Episc. Tungrensem. Formulae veteres Lindenbrogianae c. 163. *Repetebat ei, quod genitor suus aut genitrix sua ill. coloni sui fuissent, et ipse ill. colonus esse debebat, et malo ordine de ipso Colonatico se abstrahebat, et negligens erat.* Et infra: *Et in praesente pro Colono ipsius ill. se recredidit et recognouit.*

COLONATVS. (1) Colonorum conditio, in Charta Ludouici Regis Franc. an. 1179. in Tabul. S. Genouefae Paris. *Colonatus quaestionem mouere*, in Cod. Theod. (2) Idem quod *Colonia.* Synod. Rom. sub Leone IV. can. 40.

COLONECVS, pro *Colonoecus*, idem ac *Colonellum.* Mabill. Liturg. Gall. p. 464.

COLONELLA, Italis, parua columna. Legitur in Chronico Parmensi ad an. 1299. et 1307.

† COLONELLVM, habitaculum rusticum cum praedio, ad alendum colonum. Correct. Stat. Cadubr. c. 73.

COLONELLVS. (1) Chiliarchus vel Tribunus, Gall. et Angl. *Colonel*, apud Rymer. tom. 16. p. 14. col. 1. *Omnes et singulos Capitaneos, Colonellos, Vicecapitaneos, locum tenentes, et alios officiarios.* (2) Minor columna, parua pila. Censualis Codex Calomontis: *Banchia Mercerii continens duos Colonellos in ingressu alae Calomontis.* (3) † Stipitis gentilitii ramus. Murat. to. 15. p. 599. *Fuit guerra inter nobiles de Foliano et duos alterius colonelli dictae domus.*

COLONES, pro Coloni, in vet. Charta apud Hemeraeum de Acad. Par. cap. 4. *Nec de liberis hominibus, Albanisque, ac colonibus in supra dicta commanentibus, etc.*

COLONETA, idem quod *Colonia*, in Charta Eygili Abbat. Flauiniac. apud Ma-

tit. de Fugitiuis Colonis l. 5. Cod. Th. et ad Leg. 3. de Censu.

COLONI ECCLESIARVM, qui Ecclesiarum ac aedium sacrarum proprii erant, et earum agros colebant. *Liberi Ecclesiastici*, vel *Ecclesiae*, *quos Colonos vocant*, in Lege Aleman. tit. 9. tit. 23. §. 1. tit. 57. *Coloni vel serui Ecclesiae*, in Lege Bajwar. tit. 1. c. 14. §. 1. *Coloni Ecclesiastici et de Casis Dei*, in Capit. Caroli C. tit. 36. c. 29. 30. Rhenanus lib. 2. Rerum Germ. p. 97. *Quidam etiam in illo recenti Christianismo res suas Ecclesiae donabant, ad vitae suae tempus, non circa tamen pensitationem: nec filius post mortem patris, aut haeres vendicare sic donata poterat; ii Coloni Ecclesiastici dicebantur.*

COLONI FISCALES, qui fisci praedia excolebant, qui in *Coloniis* fiscalibus manebant, in Edicto Pistensi c. 26. *Coloni Regis*, in Lege Aleman. tit. 23. *Coloni et Fiscalini*, in Capitulis Caroli M. l. 3. c. 36. et in Lege Longob. lib. 2. tit. 32. c. 6. Adde Flodoardum l. 1. Hist. Rem. c. 20.

COLOPHIA. Gl. Isid. *Pulpidinem*, *Colophia*. Lege cum Pithoeo in Excerptis *Colyphia* et vide supra *Colifarius*.

COLOPHICARE, pro *colophizare*, legitur ap. Ratherium Veron. in Apologet. t. 2. Spicileg. Acheriani p. 232.

COLOPHON, κολοφών, fastigium, apex; hincque prouerbium, *Colophonem rei alicui addere*, pro summam manum ei imponere: quod ortum putant a Colophone Ioniae vrbe celeberrima: cuius Equites in praeliis adeo excellebant, vt certam sibi victoriam pollicerentur, quibus Colophonius accessisset equitatus. *Pietatis colophonem assequi*, in Libro de Puritate Tabernaculi seu Religionis Christianae. † V. Martin. Lex. in h. v. COLOPHONIA, simili notione. Locum vide in *Rocha* 1.

COLOPHVS, κόνδυλος, *articulus*. Supplem. Antiquarii. † *Colophus* legit H. Stephanus, vnde D. Falconet pro κονδυλος emendandum putat κονδύλη, ictus condylo factus.

† COLOQVINTIDA, coloc[illegible] Coloquinten. Gloss. Prov. L[illegible] reg. 7657. *Cogerna*, *Prov.* C[illegible] *tida*. Metaphorice pro a[illegible] animi, apud Pez. tom. 1. [illegible] p. 27.

COLOR. (1) Pro *Praetextus*. [illegible] etiam *Couleur*. *Colorare*, pro [illegible] *texere*, non semel in Cod. Th. [illegible] stin. COLOR, ap. Legul[illegible] glos, est ficta materia, qu[illegible] vel tenens vtitur in suis exc[illegible] bus. V. Rastallum in Exp[illegible] cum Leg. Anglic. COLOR[illegible] FICII, apud eosdem: qua[illegible] ba, ait idem Rastallus, semp[illegible] piuntur in malam partem, tanque rem aliquam perp[illegible] iudice perpetratam sub offic[illegible] praetextu. (2) COLOR GR[illegible] CVS, V. *Lazur*. COLOR IN[illegible] CVS, coeruleus purpureo m[illegible] *Indicus* dictus quod venit ex In[illegible] Vita S. Ansegisi Abb. t. 5. SS. [illegible] p. 95. *Casulos item ex cindato* [illegible] *coloris tres*, *item rubei siue sangu*[illegible] *coloris ex cindato vnam*. V. Isid. O[illegible] l. 19. c. 17. et Diction. Vn[illegible] Treuoltii editum ad vocem *Ind*[illegible] Planta ex qua elicitur et co[illegible] *Color Indicus*. † COLOR ALT[illegible] splendidus, fulgens, [illegible] cui opponitur *Color bassus*, [illegible] scurus. Ch. Ms. a. 1353. † CO[illegible] ASPERIS, coeruleus, in Li[illegible] Caroli VI. an. 1386. † CO[illegible] MEDIVS, fuscus, subniger. [illegible] Act. SS. t. 6. Iul. p. 55. (3) [illegible] ipsis Factionibus Circensibus, [illegible] suis Coloribus distinguebantur, V[illegible] neta, Prasina, Russea, et Alba, [illegible] Senatorem, l. 1. Ep. 20. 32. l. 3. [illegible] 51. V. Bulengerum lib. de C[illegible] Rom. c. 48.

COLORA, macula. Onomasticon [illegible] calcem t. 1. SS. Aprilis.

† COLORARE. (1) Rem argu[illegible] tis et rationibus probare et [illegible] Ch. a. 1408. inter Instr. t. 11. G[illegible] Christ. p. 43. *Per rationes et* [illegible] *iustificare et colorare*. (2) Prae[illegible] re. Gall. *Colorer*. Ch. Ms. a. 13[illegible] V. *Color* 1.

COLORARIVS, Εὐχρώμων, in G[illegible] Gr. Lat. V. *Chromatarius*.

LORATE, *ferventissime*, Papias
IS.

LORATOR. Gl. Lat. Gr. *Colorator*, στιλβώτης. *Colorator*, Ινδικοπλεύστης. Leg. Ινδικοπλάστης. Id est, Pictor parietum, qui colores ectoriis inducebat. Inter hos colores praecipuus erat Indicus; hinc dicti Graecis Ινδικοπλάσται, Latinis recentioribus *Coloratores*. V. Hoffmannum in Lexico, et Salmasium in Notis ad Flav. Vopiscum in Firmo c. 3. † V. Salmas. ad Hist. Aug. p. 451. ad Solin. c. 53. et ad Plin. Duplicem praeterea eiusdem vocis notionem prodit A. F. Gori in Monum. siue Columbar. libert. et seruor. Liuiae p. 128. seq. ad hanc inscript. ANTEROS LIVIAE COLORATOR. Eo quippe nomine appellatur fucator, et quoddam medicorum genus, quod scilicet in hominum et feminarum corpora colorem, vires, florem, venustatem, sanitatemque quibusdam vnctionibus inducerent et seruarent. Vide *Aliptae*.

COLORATVRA, χειρισμὸς, in Gloss. Gr. Lat.

COLORATVS, στίλβεος, (leg. στίλβος) in Gl. Lat. Gr. Est etiam pudore suffusus, pudibundus. Rathbertus de Casibus S. Galli c. 11. p. 89. *At ...enis voce magistri coloratus, etc.* *Titulus patrimonialis successionis coloratus*, in Gestis Manfredi et Conradi Regum, ap. Murat. t. 8. col. 607. Gall. *Titre Coloré* apparens nec satis constans. COLORATI SOLIDI, V. *Praetextati*.

COLOREVS, *coloreae vestes*, vario colore tinctae, ap. Vopiscum in Aureliano c. 46. *Idem concessit, vt blatteas matronae tunicas haberent, cum ...tea coloreas habuissent, et vt multum oxypaederetinas*; quae variorum sunt colorum et plures colores intextos habent.

COLORISTA, infector, tinctor, Germanice **Färber**, Polonice *Falbierz*. Miracula B. Stanislai Canonici Regul. t. 1. SS. Maii pag. 787. *Dorothea vxor Nicolai coloristae, alias Falbiers, de Cracouia, etc.*

COLORVS, coloratus. Gerardus A... Syluae Maior. in Vita S. Adal... c. 8. *Erat tamen decoris gratia ...nustus discreta macie, satis color...*

COLOSEVM, COLOSSEVM, V. *Coliseum*.

COLOSSVS, COLOSVS, COLVS... Gall. *Colosse*, statua vulgo inge... magnitudinis, hic quodlibet mo... mentum in memoriam defu... Lerbeccius in Chron. Episc. Mind... ap. Leibnit. Script. Brunswic. t... p. 178. *Et super basin lapideam ...nis effigiem, quasi Colossum suum ... ipse Leo vocaretur, in Brunswick ...xit. Est autem Colossus siue Co... aliqua res in memoriam alicuius ...tui vt tumuli, ymagines apud A... quos; vel dicitur statua marmore... alta, et dicitur Colosus quasi Co... ossa.* Ridiculum hoc etymon e... ductum videtur, quod auctor ...tit κολοσσὸς dici παρὰ τὸ κο... τὰ ὄσσα, quod minuat et retu... oculos, vocemque ὄσσα, quae si... ficat oculos, pro ossibus accep... Caeterum *Colossi* dicuntur oculo... aciem retundere, quia prae ma... tudine vno intuitu nequeunt c... prehendi.

COLOTADVM, πλαστόν. Gloss. Gr. *Fictum*. † Leg. *Coloratu...* Vulc.

COLOTHIS, hostia non confec... Vita S. Eutychii Patriarchae Con... tinop. t. 1. SS. April p. 561 *E... inquit, Colotim (sic enim illius ...onis pueri oblatum, id est, pa... nondum sanctificatum appellant) ...inceps percipiam.*

† COLOTRICTATORIVM, Ga... *Ridure, quia trictat seu tenet fil...* in Gloss. Lat. Gall. a. 1348. ex ... reg.

COLPO, ONIS, frustum, Gallis *...pon*, quasi particula abcissione au... nam Galli *Couper* et *Coper* absci... re dicunt ex Graeco κόπτειν, ... κόπαιον et κόπιον in Glossis, ... frusto rei cuiuslibet et fragm... Proprie autem vsurpatur de c... candelis minutioribus. Rogerius ...vedenus a. 1194. V. *Copallus*.

COLPVS. (1) Ictus, Gallis *Coup*, Italis *Colpo*, diminutiuum ex *Colaphus*, vt recte censet Wendelinus. Occurrit passim in Lege Salica tit. 19. §. 1. 7. Alemann. tit. 95. Ripuar. tit. 19. §. 1. in Formulis vet. apud Bignon. in Legibus Athelstani c. 6. ap. Bromptonum, et Henrici I. Regis Angliae a. 80. etc. V. *Procolpus*, *Colaphus*. (2) ✝ Forte agger, quo aquae continentur. Ch. MS. a. 1229. *Facietis dispensatorium per quod ipsa aqua taliter valeat dispensari, vt semper excludi et detineri valeat sine dampno, sicut excluderetur et detineretur per colpum, siue per spatserium molendini.*

COLTA. (1) Idem quod *Collecta*, tributum, vox ea notione vsurpata in Tabulis Dalmaticis ap. Io. Lucium de Regno Dalmat. p. 275. 277. Occurrit eadem notione in Chron. Mutin. ap. Murat. t. 11. col. 115. 118. 119. et 120. alia vera notione in *Collecta*. (2) ✝ Vestis species, i. ac *Colobium*, vt videtur. Ch. a. 1288. ap. Ludewig. t. 11. Reliq. p. 637. *Quod nullus deferat tunicas crustatas seu capucia, aut coltas vel yopas in foro rerum venalium venales etc.* Vbi versio Germ. habet Kolten.

COLTAX, *claudicans a coxa.* Papias MS. Vet. Gloss. Sangermann. MS. n. 501. *Coltax, clodus a coxa, vel claudicans.*

✝ **COLTELLINVS**, vox Ital. dimin. a *Caltellus*, apud Murat. tom. 19. p. 903.

COLTELLVS, pro *Cultellus*, V. *Costalarius*.

COLTIS, pro *Cortis*, ap. Baluz. Hist. Arvern. t. 2. p. 8. ex Chartul. Briuatensi: *Dedit praeterea mansum vnum cum curte - - - vineam vnam habentem fines de vno latere viam publicam, de alio latere coltem antiquam, et de fronte superiore terram S. Sebastiani.*

COLTORIVM, V. in *Colum* 3.

COLVBERCVLVS, *paruus coluber*, Ioanni de Ianua.

COLVBRIMODVS, colubrinus. Corippus in Praefatione:

Illa colubrimodis Anarum gens dura capillis.

COLVBRINA, tormentum belli[illegible], a colubro dictum, Gall. Co[illegible]ne, Germ. Feldschlange. Ep[illegible] 1480. ap. Ludewig. Reliq. MS[illegible] 5. p. 295 *Colubrinis, et Serpe[illegible] deturbant fatigantque.* Breyde[illegible] Itiner. Ierosol. p. 268. de ead[illegible] dione: *Colubrinis et Serpenti[illegible] stros deturbant.* Leges mu[illegible] Mechlin. tit. 11. art. XX. *Ne[illegible] fas est intra moenia bombardas[illegible] arias aut colubrinas secum ferre*, [illegible] *etc.*

COLVBRISSARII, factiosi hom[illegible] in pago Leodiensi annis 1466. [illegible] de quibus haec scribit Adrian[illegible] Veteri-Busco ap. Marten. t. 4. A[illegible] pliss. Collect. col. 1288. *Colub[illegible] dominabantur, nec permitte[illegible] duo boni cives loqui pariter, [illegible] vellent scire de quibus esset sermo [illegible] si aliquis contradixisset ipsis, [illegible] inuenit domum combustam [illegible] incensum.* V. ibi col. 1291. et 13[illegible]

COLVBROSVS, curvus, deform[illegible] instar colubri. Hoc sensu Te[illegible] adv. Valent. cap. 4. dixit, *Albo [illegible] lubrosus.*

COLVCVLA, colus, Gallice *Que[illegible] uille.* Gl. Lat. Gr. *Colucula*, [illegible]

COLVEKERLIA, COLVEKE[illegible] Chronicon Abbatiae S. Berti[illegible] Rodulfo Guinarum Comite: *[illegible] in terra sua seruitutem induxit, [illegible] Colvekerlia vocatur, per quam [illegible] lares astrinxit, vt arma [illegible] clauas deferret, et inde Col[illegible] dicti sunt, quasi rustici cum Cla[illegible] Nam eorum vulgare, Colve cla[illegible] et Kerli rusticum sonat.* Marte[illegible] qui hoc Chronicon edidit t. 3. [illegible] necd. col. 564. legit, *Colveker[illegible] Colvokerli.* Lambertus Ard[illegible] Hist. Comit. Guin. *In dieb[illegible] fuerunt homines quidam cla[illegible] clauigeri, quos vulgo Colve[illegible] minatos audiuimus, in terra [illegible] nensium habitantes: qui clau[illegible] clauigeri, a claua dicebantur [illegible] nati, etc.* Eadem ferme hab[illegible] supra Chron. S. Bertini. Ludew[illegible] 8. Reliq. MSS. p. 420. in eadem [illegible] berti Historia constanter scrib[illegible]

rerlia, *Colvelrerli:* quibus voci-s ignominiosum omnino, prae-rim mulieribus recens nuptis, uituris genus videtur indicari. um locum, si vis, consule. V. *lum 4.*

VM. (1) *Fastigium templi*, Pa-e: pro *Tholus*, ni fallor. Ve-Gloss. San-German. MS. n. 501. bet: *Colum*, *fastigium templi ro-tdum.* (2) Pro *Colon*, Graec. λον, intestinum crassum, medium er coecum et rectum. V. locum *Longao.* (3) Gloss. Vetus cap. de lis argenteis: *Colum*, ἠθμός. Ac-itur vulgo sacris ministeriis, que vasculum quoddam subtilissi-s foraminibus ab imo fundo per-ratum, per quod vinum ex amu-la calicem refundebatur. Vetus tra Coruutian. edit. a Suaresio: *ulam oblatoriam*, *colum*, *thymi-terium*, *etc.* Ordo Romanus: *rchidiaconus sumit amulam Pontifi-cum vino, de Subdiacono et refun-super colum in calicem.* COLA. ...stianus Arch. Moguntin. in ...onic. p. 384. S. Wilhelmi Con-t. Hirsaug. l. 2. c. 34. COLATO-IVM, idem quod *Colum.* Papi-: *Colatorium*, *liquatorium.* Idem: *...um*, *colatorium: a colando mu-m.* Ordo Roman. *Archidiaconus ...it amulam Pontificis de Subdia-no Oblationario et refundit in cal-m super colatorium.* COLTORI-M, ap. Bernardum Monachum Ordine Cluniac. part. I. cap. 50. Claua, ex German. Kolbe. Chro-on Andernense ann. 1231. V. *Col-erlia.*

VMBA. (1) Vas in *columbae* spe-m effictum, supra altare appen-n, in quo pyxis vbi Dominicum ...us ad infirmorum viaticum af-...ari solet, includitur. Testamen-n perpetui Episcopi Turon. t. 5. ...legii Acheriani: *Amalario Pres-...capsulam ... communem de ...: item Peristerium et columbam ...eam ad repositorium - - - do*, ... Anastas. in Hilario PP. *Co-...am argenteam pensantes libras ...* (2) Alia notione. Charta an. 1247. in Hist. Monasterii S. Ma-riae Suession. *Et ferent tres Clerici crucem, baculum S. Vodoali et co-lumbam, aquam benedictam, et thu-ribula, etc.* (3) COLVMBAS de more ante Reginas praeferre, ap. Galfridum Monemuthensem l. 7. c. 4. PER COLVMBAM ELECTI EPISCOPI, id est, per Spiritum Sanctum, qui per Columbam ad-umbratur. Concil. Rauenn. a. 1311. c. 10. COLVMBAS VENDERE, Concil. Aquisgranense an. 816. can. 38. *Columbas quippe vendere, est impositionem manus, qua Spiritus Sanctus accipitur, non ad vitae me-ritum, sed ad praemium dare.* Leo IV. PP. in Ep. ad Episcopos Britan-niae: *Requiritis de his qui turpissi-mo lucro columbas in templo Domini vendere non pertimescunt, etc.* V. Ioannem VIII. PP. Epist. 94. (4) Ordo militaris a Iohanne I. Castel-lae Rege institutus an. 1379. Sego-uiae. Alii hanc institutionem tri-buunt Henrico III. eius filio a. 1399. Haud diu durauit ille Ordo, cuius insigne erat Columba. V. Favin. l. 6. p. 1229 (5) † Vox Italica, i. q. *Columbarium*, pars nauis, lignum supra carenam extensum a prora vs-que ad puppim, nauis Gallicis *Carlingue*, vel *Escarlingue*. Ch. Ms. a. 1268.

COLVMBAR. (1) Genus vinculi, proprieque ipsum vinculi foramen. Ioan. de Ianua: *Columbar*, *genus vinculi, a collo, quod sit aptum collo.* Vita S. Genulfi Episcop. n. 11. *Vt solis catenarum compedibus durisque lacertorum columbaribus arcerentur ab hominum morsibus, etc.* Radul-fus Cadomensis in Gestis Tancredi ap. Marten. t. 3. Anecd. col. 138. Vtitur Plautus in Rudent. (2) † *Columbarium*, Gloss. Prov. Lat. Cod. reg. 7657. *Colump*, *Prov. columbus, columbulus diminut. Columbiar, Prov. Columbar vbi nidificant.*

COLVMBARE, pro *Columbarium*, Gall. *Colombier.* Legitur ap. Tho-mam Madox in Formulari Anglic. p. 121.

COLVMBARIVM. (1) Pars nauis, Italis *Columba*, lignum supra care-nam extensum a prora vsque ad puppim.

puppim. Isid. lib. 19. Orig. c. 2. *Columbaria in summis lateribus nauium loca concaua, per quae eminent remi. dicta, credo, quod sint similia latibulis columbarum, in quibus nidificant.* Papias MS. habet, *per quae remi immittuntur, etc.* Gaufredus Grossus in Vita B. Bernardi Abb. Tiron. n. 31. V. *Colunma* et *Columba* 5. (2) Vas, in quo cineres mortuorum condebantur, ab eius forma sic nuncupatum, ap. Montefalc. t. 9. Antiq. explic. p. 47.

† COLVMBATIO, praestatio ex columbis. Ch. a. 1369. inter Leg. Polon. t. 1. p. 101.

† COLVMBERIVM, pro *Columbarium*, in Consuet. Auxit. a. 1301. V. *Columbum* 2.

COLVMBETA, pro *Columba*, qua Spiritus S. designatur. Laudes Papiae ap. Murat. t. 11. col. 30.

COLVMBINA. Vita S. Francisci de Paula n. 24. t. 1. April. p. 112. D. *A sociis apud patrem accusatus est, nouellas ficus, quas Columbina nominant, ligurinisse.*

COLVMBINVS, *lapis a colore auis dictus.* Papias MS. Isid. l. 19. c. 10. addit: *Natura gypso et mollitie simillimus.*

COLVMBRVS. Charta an. 1281. ap. Vghell. t. 7. Ital. Sacr. p. 301. *Deferrent arbores cum floribus, et magnis columbris rosarum.* Infra: *Cum arbore et columbro rosarum.*

COLVMBVLVS, V. *Columbar* 2.

COLVMBVM. (1) Cloaca, eluuies. Annal. Benedict. t. 2. pag. 410. ex Chartulario Farfensi: *In decimo* (loco) *coquina, id est, domus vbi pulmenta et cibaria coquuntur. In vndecimo columbum, id est, vbi aquae influunt.* V. *Colymbus.* (2) † *Columbarium*, in Ch. Ms. a. 1341.

COLVMBVS. Memoriale Potestatum Regiens. ad ann. 1218 de obsidione Damiatae: *In nocte Assumptionis Sanctae Mariae de Augusto octo Saraceni fuerunt capti, qui veniebant natando ab exercitu soldani, deferentes ignem, columbos et cartas, et volebant intrare ciuitatem.*

COLVMELLA, *pellicula in hominis ore inflammata.* Medic. Salern. Edit. 1622. p. 290. Laurent. in Ar[...] addit: *oblonga; si rotunda* [...] *tur.* † Perperam. *Columel*[...] est pars corporis, caruncul[...] ab extremo palato in fauce[...] dens. Vide Lex. med. a Pan[...] none.

† COLVMELLATVS, Vide *Co*[...] *latus.*

COLVMELLI. Vgutio, vbi d[...] tibus: *Horum primi Praeci*[...] *cuntur, quia omne quod* [...] *ipsi prius incidunt: Canini d*[...] *quorum duo in dextra maxilla* [...] *in sinistra sunt; dicuntur qu*[...] *militudinem caninorum dent*[...] *fiunt, - - - hos vulgus pro lo*[...] *dine et rotunditate Columellos* [...] Vetus Glossar. Sangermann. [...] 501. *Colomellos dentes pro longi*[...] *ne et rotunditate vulgus voca*[...] *dicuntur Canini.* V. *Columell*[...]

COLVMGERIVS. Charta Ge[...] Comitis Matiscon. ann. 1180. [...] blioth. Cluniacens. p. 1443. *In* [...] *more de Domenge habet Comes* 4. [...] *lumgerios, in quibus Monachi* [...] *accipiunt.* † An coloni habitat[...] aliquidue ad colonos spectans? [...] modus agri recens proscissi, qu[...] *longe* in Alsatia vocatur?

† COLVMGIA, praedium rustic[...] villula, vt *Colongia.* Ch. Ms. a. 11[...] COLVNGIA, idem, Gall. *Cain*[...] Ch. Ms. a. 1202.

COLVMNA. (1) Nauium recta pa[...] in Glossis Graeco-Barbar. Rs[...] Mauri, qua notione occurrit in G[...] sis Aelfrici p. 71. V. *Columb*[...] (2) COLVMNA BLADI, cum[...] frumenti, meta frumentaria. C[...] suet. Brageriaci art. 93. *Item* [...] *furatus fuerit munimenta* [...] *in campis, aut perforatus fuerit* [...] *dula siue columnas bladorum* [...] *pis, et de dicto blado furatus fu*[...] *etc.* (3) COLVMNAE ALTA[...] quibus altare sustentitur, et qu[...] hensare solebant, qui confug[...] ad Ecclesiam. Epistola Cleric[...] Italiae t. 1. Conc. Gall. p. 296. [...] *Viso sanctus Papa columnas A*[...] *complexus est.* Aimoin. lib. 2. H[...] Franc. c. 32. *In Basilicam S. E*[...]

te confugit, *tenuitque columnam ...ris.*

...VMNATIO, Περίςυλον. Gloss. ...aeco-Latin. Ordo columnarum, ...us columnis exornatus. Apule... lib. 4. Florid. *Proscenii contabu...io*, *scenae columnatio.*

...VMNELLI, seu vt habet Papi..., *Colonelli*, *dentes, qui canini di...itur*, *quia sunt longi et rotundi ...modum columnae.* Vgutio, Ioan. Ianua. V. supra *Columelli.*

...LVMPDELLVM, columnella; ...itur de charta per lineas perpen...ulares instar columnarum diuisa. ...ag. castri de Les ann. 1263. ...

...VMPNA PASCHALIS, cereus ...chalis. Tabul. S. Bartholomaei Be...n. fol. XLII.

...LVMPNIATVS, columnis ex...tus. Cod. reg. 4188. V. *Co...natio.*

...VNGIA, V. *Columgia.*

...VOKERLIA, COLVOKERLI, ...*Colaekerlia.*

...VRNVS, ex corylo arbore. Gloss. ...aeco-Lat. Κρανέα, δένδρον, *co...rnum*, *cornus*: λεπτοκάρυον, *a...anum*, *corylum*, λεπτοκαρύινον, ...ρύινον, *colurnum.* Papias: *Co...rnus de corylo*, *sicut Quercus de ...rcu.* Vox Latinis nota. *Colur...ssa*, ap. Metellum in Quirinali... ...s p. 153. *Colurna virga*, ap. He...um Monach. de Miraculis S. Ger... Autisidor. c. 7. Fridegodus in ...ta Sancti Wilfridi c. 15.

Theosopho, *spirans animo cognata*
Synergus.
Oppida diffuso H. Ripis amplificare
colurno.

...rardus Betuniensis in Graecismo ...25.

Populnus, *quernus*, *ficulnus*, *tolle*
colurnus, *etc.*

...VS. (1) *Color.* Papias MS. (2) *Pommet* in Gloss. Lat. Gall. Cod. ...679.

...LVSTRVM, *nouum lac*, *Let bet*, ...Gl. Lat. Gall. Cod. 521. *Colostrum* ...t Seruius.

...VSVS, V. *Collosus.*

...MBVS, ex Graeco κόλυμβος, ...atio. Glossae Isid. *Colymbus*, *lo...cus vbi vestes mundantur.* Vgutioni. *Est herba crescens in aqua vel tirsus virens*, *vel aquaeductus scilicet locus per quem discurrit aqua.* Papias: *Colimbus*, *vbi mundantur vestimenta vel aquarum influens locus.* Passio B. Thomae ap. Ordericum Vital. l. 2. *Fecit colimbos et lacus aquarum influentes.* Prudentius de Fonte:

Nunc pretiosa venit per marmora,
lubricatque cliuum
Donec virenti fluctus colymbo.

Lampridius in Heliogabolo: *Marinae aquae colymbos exhibuit.*

COLYPHIA, V. *Colifarius.*

COLYSEVS, V. *Coliseum.*

COMA. (1) *Comam Deponere*, *V. Capilli.* COMA EQVI, pro *iuba*, in Lege Wisigoth. l. 8. tit. 4. §. 3. COMAS MITTERE, capillos deponere. Capitula General. MSS. S. Victoris Massil.

Comas non mittant, *sed statim co-*
ronas radant,

† non capillos radant sed tantummodo coronas. (2) † Perperam pro *Conca*, mensura frumentaria, ap. le Beuf t. 7. Hist. dioeces. Paris. p. 6. V. *Concha 3.* (3) † *Coma*, *la zazara*, *e picola parola.* Gloss. Lat. Ital. Ms. (4) Alia notione. Vide *Cuma 4.*

COMA, TIS, V. *Comma.*

COMACINVS, *et Magister Comacinus*, vel *Commacinus*, in Lege Longob. lib. 1. tit. 9. §. 9. et 10. videtur appellari, qui vulgo *matio*, Gallis *Macon*, vnde forte vocabuli origo. Hoc loco *Comacini* vocem a loco effictam tradit Glossarium ap. Lindenbrogium, a Comacina forte insula in Romanula, vbi Longobardorum aeuo periti architecti fuerint. † V. Murat. t. 2. Antiq. p 349. vbi Lindenbrogii emendatur Glossarium.

† COMACIVM, *la mitria*, *o capello.* Gl. Lat. Ital. Ms.

† COMAMBIRE, f. pro *Concambire*, permutare. Ch. Ludov. Imp. a. 836. inter Probat. t. 1. Hist. Loth. p. 300. *Si quis autem - - ipsam curtem - - auferre*, *vel inuadere*, *vel comambire*, *vel in precariam dare*, *vel abalienare etc.*

† COMAN-

† COMANDA. (1) Feudum ad vitam et ad tempus alicui concessum. Ch. a. 1150. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 524. V *Commenda 3.* (2) Societas mercatorum, qua vni sociorum tota iura *commendatur*. Lit. remiss. Ms. a. 1364. V. *Commenda 2.* (3) Census qui propter tutelam seu protectionem praestatur. Chartul. Celsinian. ch. 781. V. *Commenda 4.* et *Commendatio*.

† COMANDAMENTVM, mandatum, iussum, Ital. *Comandamento*. Murat. t. 4. Antiq. p. 534.

† COMANDASIRE, i. ac *Comanda 1.* Ch. a. 1186. ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital. p, 855.

† COMANDISCIA, tutela, protectio. Ch. a. 1239. ap. Lamium t. 3. Delic. erud. pag. 151. Vide *Commendisia*.

COMANDISIA, V. *Commendisia*.

† COMANDVS, qui ratione *comandae* seu beneficii alicui obnoxius est. Stat. Astae collat. 3. c. 27. V. *Commendatus*.

COMANS, a *Comare*, coma vestire: quo sensu hoc verbum vsurpauit Tacitus Germ. l. 18. c. 3. *Munera quibus noua nupta comatur*. Vita S. Viuentii t. 1. SS. Ianuar. p. 806. n. 11. *Comans* vox Poetis frequens, sed pro capilloso dumtaxat vel cristato, et metaphorice pro virenti et florenti.

COMARCHVS, COMARCHA, Vide *Commarchus*, *Commarcha*.

COMARIVM, vel COMARIVS, quoddam argenti pondus. Albert. Cranz. Metropol. lib. 1. c. 16. pag. 204. *Ricardus Rex cum pecuniam accepisset, vt fertur, a filiis Saladini, duodecim, vt fertur, comariorum (ita tum pondus significabant.) vt desereret caeteros Christianismi Principes, conculcauit tentoria Regis Franciae et Ducis Austriae, etc.*

COMATA. (1) Pro *Somata*, onus equi sagmarii. Praeceptum Borelli Comitis de securitate castri Cardonae ann. 986. ap. Marten. t. 1. Amplis. Collect. col. 338. (2) † COMATA, *Lombardia*, in Gl. Lat. Ital. Ms. V. *Capilli*.

COMATI, V. *Comitus*.

COMATIO. Leges Henrici I. [...] Angliae. *Si quis Dominum [...] cidat, si capiatur, nullo [...] dimat, sed de eius Comatio[ne] [...] eius Cautione, vel ita [...] gentium animaduersione [...] etc.* Id est, ni fallor, co[...] scissione, seu decaluatione.

COMATORES *dicuntur argen[...] res, qui de sordida massa [...] mant argentum.* Vgutio.

† COMATVS, commeatus, [...] obeundi, pro *Comeatus*. C[...] Carcass.

COMBA, locus decliuis, V. Cu[...]

† COMBANDERIVS, vnus [...] iusdam territorii custodibus. C[...] a. 1319. V. *Banderius*.

COMBARO, dominatus par[...] *Par*, compar, vel *Baro*, [...] alii, Gallis *Conseigneur*. W. [...] in Chron. ann. 1270. *Dei [...] bas est combaro de Sand[...] Par eorum*

† COMBATERE, *conterere*, ex G[...] sis ad Alex. Iatrosoph. l. 1. Fa[...] c. 9.

† COMBATTERE, vox Ital. [...] re, Gall. *Combattre*. Steph. [...] vestura Ms.

COMBELLI, paruae concaedes. [...] driano Valesio in Galliar. No[...] 415. V. *Combri*.

COMBENNIRE, *benna*, seu [...] lo comportare, Gl. Lat. Gr. C[...] *nit*, συμβάσταζει. V. Ben[...]

COMBENNONES, *in eadem Ben[na] sedentes*, apud Festum in Benn[a].

COMBERE, si bene coniecto, [...] *Cambire*, permutare, mutu[...] dere. Pactum Gregorii D[...] polis, etc. cum PP. Beneuen[...] dulfo I. etc. ap. Murat. [...] Italic. t. 2. p. 341. col. 2. *[...] nostra terras illas possederit [...] cãr, et auctores non paruer[...] quid nos a parte vestra [...] erint, comberemus parti [...] ipsa, cum sex hominibus [...] les vos nobis quaesieritis; [...] terras habeamus absque [...] tione.*

COMBIBIOSVS, *qui frequent[er]* [...] Vgutioni.

IBINAE, Δίπλαι, diplomata, actoriae quae dabantur cursu publico vtentibus, *ad combinanda* pu... animalia et cursum vsurpan... m. Gl. Basilicae: σύνθεμα περὶ τῶν ...μικῶν ζώων. V. Casaubonum et ...masium ad Hist. Augustam, Me... Gloss. in κομβίνα, et Philip... um Priorium in Dissertat. de Lit... ris n. 10. Κομβινογράφος, *Combi...* scriptor apud Continuatorem ...heophanis l. 4. n. 36. V. Gl. med. raecit.

...MBINALE. Habetur liber olim ...tus hoc titulo: *Incipit partionale Grammaticae iuuenum, virtutes ...onati iunioris simul et regularum ...euiter complectens.* In fine haec ...quuntur: *Explicit Partionale Grammaticae et dicitur Partionale, quasi ...e Partibus orationum iuuenes pri... ordialiter agens. Sequitur Combi... ...le eiusdem. In fine: Explicit Com... nale Grammaticae iuuenum, et di... ...tur Combinale, quasi de Combinati... ne actionum sub forma congrui... ...tis.*

...MBINARE. (1) Coniungere, in... ...ctere, copulare, συνδυάζειν, Gl. ...r. Lat. ζευγίζω, *combino*. Ζεῦξις ...τὰ δύο, *combinatio*. S. Eulogius ...b. 1. Memorial. SS. c. 8. *Ego ille ...ccator, ego diues iniquitatum, qui ...principio martyrii sui eius amicitia ...ntus sum, combinatus manibus me... ...s ...catrices reuerentissimi et delicati ...eius verticis attrectaui, etc.* COM... ...INARI, matrimonio iungi. Hugo ...rchiepisc. Rotomag. l. 3. de Haere... ... c. 4. (2) † *Doubler*, in Gloss. ...at. Gall. Cod. reg. 7692.

...OMBINATIM, vna simul. Pe... ...as Cancell. Carnot.

...MBINATIO, *coniunctio, compago.* ...usonius in Auctario Glossarum ... In Capitulo Generali ordinis ...aedicatorum an. 1289. ap. Marten. ... 4. Anecd. col. 1831. *Combinatio ...rum* ea dicitur, qua Frater cum ... iungitur ad egrediendum e ...nuentu, ibique districte prohi... ...tur, ne se separent, *Fratres ...mbinati.*

...EITVMINARE, bitumine con... ...gere. Gausberti Abb. Praefatio ad Vitam SS. Cypriani et Sabini Martyrum t. 1. Anecdot. Marten. col. 151.

† COMBLARE, a Gall. *Combler*, complere. Sentent. Arbitr. ann. 1500.

COMBLESGATVS, cumulatus, Gall. *Comblé*. Charta Radulfi Le Buchier, ex paruo Chartul. Gemeticensi: *Debet dicto Eleemosinario octo boessellos auenae comblesgatae, dempto vltimo boesello raesgatae.*

COMBLVS. (1) Cumulus, Gall. *Comble*. Litterae Officialis Remensis an. 1238. ex Tabul. Compendiensi: *Pro ...ducentis sextariis bladi persoluendis, scilicet blado et auena ad comblum.* Adiectiue sumitur in Chartulario Camulariensis Monasterii Dioec. Anic. *Rodavus Bellomontis dedit vnam mensuram siliginis comblam et calcatam*; Gall. *Comblée et foulée.* (2) † Fastigium, culmen, Gall. *Comble*. Comput. Ms. fabricae S. Petri Insul. a. 1469.

† COMBOLAGIVM, *lo vestimento de femine de lino.* Gloss. Lat. Ital. Ms.

COMBONA, terminus, limes. Ch. Ordonii Regis Nauarrae aerae 950. apud Antonium de Yepez t. 4. Chronic. Ord. S. Benedicti p. 435. *Cum omnibus suis bonis, et cum suo stario integro, et cum suas combonas integras, quae sunt inter ambas ipsas Ecclesias, etc.* V. *Bonna* 2.

COMBRA, agger in fluuiis ad pisces capiendos exstructus. Locus est in *Braca*. V. *Combri* et *Cumbra*.

COMBRI, CVMBRI. Gesta Regum Francorum c. 25. et Chronicon Ademari Caban. p. 152. *In syluam confugit in Arelauno, fecitque combros, totam spem suam in Dei pietate transfundens.* Hinc emendandum Chronicon Turonense ap. Marten. t. 5. Ampliss. Collect. col. 934. *In syluam fugit in Aureliano, fecitque combros, spem ponens in domino*; Legendum enim *Arelano*. Gregorius Turonens. l. 3. Hist. c. 28. rem eamdem narrans: *Et concides magnas in syluis illis fecit, totamque spem suam in Dei pietatem transfundens.*

dens. Vnde conficitur, *Combros* his locis vſurpari pro lignis et arboribus exciſis, Germ. Verhau; quibus viae expediuntur, vnde vox Gallis nota *Encombrer*, pro impedire, viam obcludere. Sed et pro quibusuis arboribus exciſis, atque iis quae ad *excluſas* in aquis defiguntur, ad viuaria in iis conficienda, vſurpat Tabul. Vindocinenſe Ch. 231. *Apud Curcellos vna maſura habetur cum plexitio, et cumbris, quae ſunt in flumine Ledi.* Charta Guillelmi de Rupibus Seneſcalli Andegav. a. 1219. ap. Samarthanos in Abbat. Boni loci: *Item duo molendina in Ledo apud Pontem de Curia Hamonis, cum piſcariis et combris.* *) Schilterus vocem deducendam vult a Germ. Kummer, impedimentum quoduis.

COMBVCCA, V. in *Cambuta.*

COMBVRGENSIS, qui ex eodem *Burgo*, ſeu villa eſt, conciuis, Gall. *Concitoien*, Germ. Mitbürger. Occurrit in Conſuet. Brageriaci art. 1. n. 2. in Codicillo Friderici Imp. a. 1156. ap. Ludewig. t. 2. Reliq. MSS. p. 194. et ap. Rymer. t. 3. p. 766. col. 1. V. *Burgenſis.*

COMBVRVM, combuſtio, Gall. *Brulure.* Conuentus Epiſc. ap. Gerundam an. 1197. t. 3. Concil. Hiſp. p. 401. col. 1.

COMBVSTIO. (1) Turbae, diſſenſio, Gallis etiam *Combuſtion.* Sebaſt. Peruſinus in Vita S. Columbae Reatinae t. 5. Maii p. 369. *Fuerat quondam populus ipſe in magna combuſtione, eo quod* (multi vrbe) *pulſi et exules.* Leander *timorem et formidinem* interpretatur, minus recte vt videtur. (2) Stigma, cum rei facies ferro calido notatur. Burchardus Epiſc. Vormacienſis in Lege Familiae. V. *Arſura.*

COMBVSTVRA, vſtura, Gallis *Bruſlure.* Apitius L. 5. de Re culin. c. 5. *In alterum cacabum transferes ne fundum contingat, ad euitandam combuſturam.*

† COMCAPITANIVS, eiusdem exercitus dux, apud Murat. tom. 12. p. 693.

COMDATVM. Itinerar. Wille[illegible] ab Oldenborg. de monte cu[illegible] olim caſtrum Margath in [illegible] *Qui in pede latiſſimus, et p*[illegible] *in alium conſcendens, annua*[illegible] *ge quingenta plauſtra Comdati* [illegible] *ſuis dominis miniſtrat.*

COMDORII, iidem qui infra C[illegible] *res.* Teſtam. Iacobi Regis Ar[illegible] t. 9. Spicil. Acher. p. 200. *L*[illegible] *Comitibus, Vicecomitibus,* [illegible] *is, Vasueſſoribus et aliis Mi*[illegible] *ciuibus, etc.*

COMEA. Vetus Formula ceſſio[illegible] Baluz. t. 6. Miſcell. p. 551. *Be*[illegible] *neuolentia vel ſeruitia tua,* [illegible] *nos impendis, ſed in* [illegible] *non deſinis, propterea* [illegible] *etc.* Vbi aliae formulae [illegible] *quotidie.* † Leg. procul dubio *antea*, quod vide.

† COMEATVS, Ital. *Comiato* [illegible] tia, diſcedendi facultas, i. q. C[illegible] *tus.* Stat. Cadubr. l. 2. c. 94 *Comiatus.*

COMECIA, comitatus, V. Com[illegible]

COMEDENTARIVS, ſic a C[illegible] *dere* dicitur *Commendatarius* [illegible] ctore Hieratii Iuris Pontifici [illegible] COMEDATARIVS, eadem [illegible] ne. Menotus Serm. Quadrag[illegible] fol. 100. verſo col. 2.

† COMEDIA, *Frouwigerie.* G[illegible] Lat. Gall. a. 1352. An i. q. C[illegible] *naginm*, vel *Fromenteia?*

COMEDVM. Conſtitutio Ledui[illegible] S. Vedaſti de Placito generali [illegible] 1020. t. 1. Ampliſſ. Collect. co[illegible] B. C. *Si vxorem ex lege ſua* [illegible] *quinque ſolidos de comedo, id* [illegible] *tia, vir et femina dabit,* [illegible] *ſi mortuus fuerit quinque ſo*[illegible] *manu mortua dabit, quia* [illegible] *am in hereditatem dimittit.* [illegible] *quoque quinque ſolidos tam de* [illegible] *quam mortua manu, decima*[illegible] *rium Maior Placiti habebit.* [illegible] *Comiatus.*

† COMELIOPOLIVM, [illegible] Gl. vet. Cod. reg. 7613.

COMENDA, V. *Commenda.*

COMENDATITIAE CONSVE[illegible] DINES, V. *Commendatitiae.*

COMENSALIS, V. *Commenſalis.*

COM[illegible]

...MENTARIENSIS, pro *Commentariensis*, custos carceris, in Constitutione Ludouici Regis Ierusalem ...Siciliae an. 1352. e. MS. D. Bru... fol. 98. *Carcerarii seu comentarienses, etc.*

...OMENTOSVS, criminosus, carceri mancipatus. Stat. Comit. Ve... MS. *Comentosum, id est criminosum.*

...OMERCIVM, hara cunicularia, ...8. Ordin. reg. Fr. p. 110. Forte ...endum pro *Commersum.*

...MES. (1) LIBER COMITIS. ...apias: *Comes vocatur ab Ecclesiasti... congregatio coelestium lectionum.* ...ibus verbis innuitur *Lectionarius*, ...uem a S. Hieronymo ferunt compositum, qui *Comitem* eum inscripse..., vt obseruauit Pamelius in Epist. ad ...icrologum. Verum si quem nuper ...didit D. Lucas Acherius t. 13. Spici...gii Prologus, reuera est Hieronymi, ...nge ante eum id nominis obtinuerat, ...uod ex illius initio colligere est, ...nde quae de eo habet Papias ex...erpserat: *Quamquam licenter adsumatur in opere congregatio coelestium ...tionum, et ipsum opusculum ab Ec...clesiasticis viris Comes quidem soleat ...ppellari, etc.* Vtcumque sit Prolo...i auctore, constat eam Lectionario ...ditam ac receptam nomenclaturam ...n. 471. ex Charta Donationis Eccle...ae Cornutianae hoc anno scripta, ...t edita a Suaresio: *Item Codices, ...angelia 4. Apostolum, Psalterium ...Comitem.* Vnde liquet nomen...laturam istam perantiquam esse. ...reg. Monachus in Chronic. Farfen...., ap. Murat. t. 2. part. 2. col. 468. ...*: pro vno libro, qui appellatur ...omes valente solidos XXX. Liber ...omitis* dicitur apud Beronem Au...iensem c. 4. et in Vita S. Felicis Ar...hiep. Treuir. n. 8. Quidam sic ap...ellatum volunt quod Ecclesiastici ...um vt *Comitem* semper habere de...eant, vt loquitur Phocas Gram...maticus.

Te longinqua petens comitem sibi
ferre viator.
Ne dubitet; paruo pondere multa
vehis. –

...n. II.

Ita Paulus Aegineta in Praefat. τὰς συντόμους καὶ συνεκδήμους eiusmodi libros vocat. Alii quod *ad Comitem* scriptus dicatur in antiquioribus MSS. in aliis *liber Comiti* inscribatur. In Chartis aliquot Hispanicis fere semper *Comicus et Commicus*, pro *Comitus* appellatur, ap. Anton. de Yepez in Chron. Ord. S. Benedicti. Charta Ordinii Regis Nauarrae aerae 936. t. 2. p. 10. Appendic. *Libros Ecclesiasticos, Psalterium, Comicum, Antiphonarium, Manualium, Orationum, Passionum, Sermonum, Precum, et Horarum, etc.* Ita in alia eiusdem Regis t. 3. p. 20. Appendicis, in Charta Gennadii Episc. Astoriensis aerae 953. t. 4. vnde corrigendum est mendum, quod irrepsit t. 3. Concil. Hisp. p. 173. col. 2. vbi perperam legitur, *Liber Cominis*, in Rudesindi Episcopi Dumiensis aerae 930. t. 4. in alia aerae 1060. t. 5. p. 435.

(2) COMITES, a comitando primum dicti aulae Romanae ac Imperatorii Palatii Proceres, quod ii Principem sectarentur, eiusque lateri adhaererent, seu domi maneret, seu in expeditionem proficisceretur. Spartianus in Hadriano: *Cum iudicaret, in consilio habuit non amicos suos et Comites solum, sed Iureconsultos, etc.* Hinc *Comites Imperatorum*, vel *Augustorum*, in veteribus Inscriptionibus passim Romae: *Necessarius Augg. et Comes per omnes expeditiones eorum.* Alia: *Comes Diui Theodosii Aug. in omnibus bellis atque victoriis.* Ita inscriptione Graeca quae Rauennae exstat, Ἰουάκιος τῶν βασιλέων ὁ σύμμαχος dicitur. Gloss. Lat. Gr. *Comes*, συνεστρατιώτης. S. Ambrosius in Concione in obitu Valentiniani: *Coepit ita frequentare jejunium, vt plerumque ipse impransus conuiuium solenne suis Comitibus exhiberet.* Tillemontius horum Comitum originem refert ad vltima Augusti tempora, quibus hic Imperator Senatores aliquot elegit, vt domesticum quemdam Senatum haberet, cuius consiliis vteretur. Hi Senatores *Caesaris Comites* appellati. Cl. Scriptorem consule t. 1. Impe-

rat. p. 98. et 762. t. 3. p. 389. et t. 4. p. 285. Postea cum ex eorum numero adsumerentur qui ad prouincias regendas mittebantur, *Comites* illi, non amplius Principis a quo aberant, sed Prouinciae dicebantur, quam ipsi cum Comitiua dignitate gubernabant. Ita etiam qui sacri Palatii ministeriis ac officiis praeficiebantur, eorumdem ministeriorum ac officiorum Comites dicti, vt ex infra obseruandis constat. Papias: *Comes, socius a comitando dictus vel a commeando, seu a comeotis, quod in vsu non est: vnde Consules Romani Comites dicti sunt, quia semper duo erant. Inde etiam ex ea consuetudine vnius cuiusque Comitatus prouisor adhuc Comes vocatur, quamuis non nisi vnus sit.* V. Salmasium ad Spartianum p. 47. 48.

Iudex ciuitatis, ac pagi circumiacentis. Ita appellabant Galli Praefectos maiorum ciuitatum: quam vocem a Romanis hausisse existimant plerique, alii a Comitibus Germanicis, de quibus Caesar et Tacitus, vt Cluuerius l. 1. Germaniae antiqu. c. 48. Christoph. Besoldus in Dissertat. de Comitibus, et Rulandus in Tract. de Commissar. part. 2. l. 5. cap. 4. n. 26. Lex Ripuar. tit. 55. *Si quis iudicem fiscalem, quem Comitem vocant, interfecerit.* Fortunatus l. 4. de Vita S. Martini, de Avitiano Comite Turonensi:

Iudicis inde feri coniux aegra Avitiani:

Infra:

Territus hinc Iudex, etc.

Supra:

Moribus vt tumidus Comes Avitianus agebat.

COMITES PROVINCIALES, qui in prouincias ad eas regendas delegantur, in Capit. 1. Caroli Magni an. 802. c. 1. Ita vsurpant passim Scriptores, Senator lib. 6. Epist. 22. et seq. Gregor. Turon. lib. 6. Hist. c. 8. 22. l. 7. l. 10. c. 15. et 42. idem de Vitis Patr. c. 8. Lex Ripuar. tit. 53. Chronicon Moissiacense ann. 815. Concilium Cabilonense II. can. 21. Asserus de Aelfridi rebus gest. pag. 21. etc. Vt autem illi mallis, seu iudiciis publicis praesederi[nt] docent Iudicata et Notitiae vete[res] in Chronico sancti Benigni [Diuionensi] non semel, et apud Perard[um] in Burgundicis pag. 34. 35. 147. [...] praeterea Vita S. Walarici A[...] Baudemundus in Vita S. Amandi [...] 13. Charta Ludovici Pii pro Hi[spa]nis t. 2. Hist. Franc. pag. 321. Neque *Comites* Iudicum dun[taxat] obiere officium, sed et popu[los] suos in praelia, et castra eduxer[unt] ac demum, qui a Principe pr[...] to creabantur, inclinante Ca[roli] Magni principatu, ad haeredes [di]gnitates suas transtulerunt, Reg[um] ipsorum nutu, vel potius impo[ten]tia, cum eo vsque post Norman[no]rum incursus, imminuta Princip[um] potestate, Comitum creuisset au[cto]ritas, vt aegre ab iis, quibus pra[e]fuerant praefecturis amoueri posse[nt] filii ac heredes. Quod tum p[...] sub Carolo C. obtinuisse ostend[unt] illius Capitularia tit. 43. sub ti[tulo] c. 3.

COMES apud Burgundos, n[on] *vocabatur, nisi is, qui Duci ho[no]rem possidebat,* inquit Ditmarus [lib.] 7. p. 92. Eadem habentur in Chro[]nico Magdeburgensi MS. ex B[ibl.] S. Germani Paris. ann. 1014. C[O]MITES promiscue ac *Duces* sese [...] scripsisse Armoricae Principes p[...] est, vt et interdum Norman[...] Dynastas. De primis, consule [...] Brussel t. 1. de Feudorum vsu p[ag.] 138. et 139. de postremis vero V. Hugonem Flauiniacensem in Chro[]nico p. 184. 186. 191. Orderic[um] Vitalem et Ademarum non [...] loco; Glabrum Rodulfum lib. [...] cap. 8.

COMITVM etiam nomen i[nter]dum attributum legitur Aduoca[tis] Ecclesiarum Cathedralium, q[uod] potissimum eruitur ex Charta V[...]nis Episcopi Tullensis an. 1069. [apud] Hieronymum Vignerium in Fam[ilia] Alsatica p. 127. ex qua omnino d[o]cemur hosce Comites vasallos fu[isse] Episcoporum, ab iis institutos [...] depositos, et Aduocatorum o[fficio] functos. Eiusmodi fuere Comi[tes] Cameracenses, et Virdunenses, q[...]

rum ciuitatum Episcopis ab Imperatoribus data est facultas *eligendi Comitem, absque haereditario iure*, vt est in Charta Virdunensi, seu *eligendi Comitem* nude, vt in charta Henrici Imp. pro Ertwino Episcop. Camerac. an. 1007. apud Coluenerium in Notis ad Baldricum. Neque, opinor, alii fuere Comites, qui ratione Comitatuum suorum Ecclesiarum et Episcoporum erant vasalli, de quibus alias.

COMITES, centuriones, qui centuriis et turmis militaribus praeerant in exercitu, dicti apud Graecos recentiores. Constantinus Porphyrogenit. l. 1. de Them. cap. 1. Κόμητας, τὰς νῦν στρατηγὰς. Leo in Tact. c. 3. §. 10. Κόμης δέ ἐστιν ὁ τῆ ἑνὸς τάγματος, ἤτοι βάνδου ἀφηγέμενος. Idem: Οἱ κόμητες, ἤγουν οἱ τῶν λεγομένων βάνδων ἄρχοντες. Idem Constantinus in Tactic. p. 9. Ὀφείλει ἕκαστον τάγμα ἴδιον βάνδον ἔχειν καὶ κόμητα ἔχειν φρόνιμον καὶ ἀνδρεῖον, δυνάμενον πολεμεῖν μετὰ τῆς ἰδίας χειρός.

COMES, Italis *Comito*, *Quel che nelle gallee commanda alla ciurma*, Gallis *Comite*, qui turmis ac copiis militaribus in nauigiis praeest. Acta Alexandri III. PP. *Comites Galearum cum pecunia, quam ferebant, ad vestigia Praesulis accesserunt.* Pactum initum inter Michaëlem Palaeologum Imperat. CP. et Genuenses a. 1261. in Probationibus Historiae Cangii Gallobyzant. p. 12. *Comites vniuscuiusque Galeae Perpera 6. et dimidium.* Infra: *Teneantur Admiratus, Comites et Naucleri dictarum Galearum, etc.* COMITVS, eadem notione. Sanutus l. 2. part. 4. c. 19. *Comiti et Naucleri in magno numero necessarii sunt habendi.* Cap. 20. *Indiget quaelibet Galearum vno Comito.* Hinc emendandus Petrus de Vineis lib. 5. Ep. 78. *Comati quarumdam galearum.* Legendum enim *Comiti galearum*, vt in Charta Caroli Regis Sicil. an. 1274. apud Ioan. Lucium lib. 4. de Regno Dalmat. p. 180.

COMITES, in Anglia; appellantur Ducum, vt Vicecomites, Comitum filii. Vide Thomam Smith. de Republic. Anglor. cap. 17.

COMES AERARII. *Comites sacri ac priuati aerarii*, in l. vn. Cod. Th. Qui a praebit. tiron. et eq. id est, *Comites sacrarum et priuatarum largitionum*, de quibus infra: qui *Comites vtriusque aerarii*, in l. 2. C. Th. de Quaestor. Dicuntur etiam *Comites aerarii* nude. *Comites largitionum per dioeceses*, in l. 28. et 39. eodem Cod. de Appellat. COMITES ALANI. V. *Alanus.* COMES ANNONAE, cui cura incumbebat annonam in vrbem transportandi: in Chronico Alexandr. p. 894. Κόμης τῆ ἐμβολῆς. COMES AQVARVM et AQVATICVS, appellabatur Robertus Frisius a Galberto in Vita S. Caroli Comitis Flandr. n. 110. quod Citeriorem Frisiam, quam expugnarat sub an. 1070. Zelandiam, et vicinas regiones, quas aquae vndique alluunt, obtineret. Ita *Aquaticos Frisones*, vocat Baldricus Nouiomensis l. 3. c. 22. Eigil Fuldensis in Vita S. Sturmii Abbat. *Aquosa Fresonum arua.* Vide Iacobum Eyndium l. 1. Chron. Zeland. COMITES ARCHIATRORVM sacri Palatii, de quibus est titulus in Cod. Theod. et Iustinianeo. Ita appellabantur ex Archiatris Palatinis ii, quibus Imperatores *Comitiuae* dignitatem, interdum *primi ordinis*, interdum *secundi* pro merito concedebant, vt liquet ex lege vn. hoc tit. Apud Gothos ea erat istius dignitatis praerogatiua, vt illius sententia obortae de re medica quaestiones dirimerentur. Senator lib. 6. Epist. 19. in formula eiusdem dignitatis: *Esto arbiter artis egregiae, eorumque distingue conflictus, quos indicare solus solebat affectus.* Arcadii ἰατρῆ καὶ κόμητος meminit Himerius Sophista p. 71. V. *Archiatri.* COMES CAPELLAE. Chartam Ludouici Regis Hungariae an. 1358. in Historia Cortusiorum lib. 11. cap. 12. ita subscribit: *Ladislaus Praepositus Colmensis Comes Capellae no-*

 strae,

strae. Apud Bohemos Episc. Olomucenses, *Comites Capellae regiae* inscribuntur: de qua dignitate dissertationem instituit Bohuslaus Balbinus l. 5. Epitom. Rer. Bohemicar. p. 346. COMES CASTRENSIS, qui castrum a Principe feudi titulo possidet, vt eius *Guardiam*, seu *Castaldiam* gerere debeat, Alemannis *Burggrauius*. Petrus de Andlo l. 2. de Imperio German. c. 12. COMES CASTRI in Gestis Innocentii III. PP. pag. 66. Vide *Castrensis*. COMITES CATAPHRACTARII, Vna e decem Vexillationibus Comitatensibus, quae erant sub dispositione V. I. Magistri Militum per Orientem. Notit. Imp. l. 1. c. 46. COMES CIVITATIS, qui in ciuitate iudicis munus implet, eique praeest: cuius dignitatis formulam exhibent Senator l. 6. c. 22. 23. et Marculfus lib. 1. Form. 8. Sidonius l. 7. Epist. 1. Gregorius Turon. de Vitis Patrum. COMES CIVITATIS. In Dalmatia et Croatia singulae ciuitates Praetores extraneos sub titulo *Priorum* eligebant, quos saeculis labentibus *Comites*, passim vocarent. Hi a Regibus confirmabantur, et cum Iudice, qui ex eiusdem ciuitatis Nobilibus eligebatur, ius reddebant, cum fas non esset Comitibus solis sine Iudicibus sententiam ferre, nec ipsorum vllo modo praeualeret opinio. Horum munus vt plurimum annuum erat, in Italia *Potestati* dicebantur. V. Io. Lucium lib. 3. de Regno Dalmat. c. 12. l. 4. c. 5. 9. l. 6. c. 2. COMITES CLIBANARII, vexillatio Palatina, sic dicta, sub dispositione V. I. Magistri Militum Praesentalis, in Notit. Imp. l. 1. c. 31. COMES COMITVM. Hunc titulum habuere Comites Loretelli in Regno Neapolitano sub Normannicis Regibus, qui interdum etiam *Palatini Comites Loretelli* inscripti leguntur, in variis tabulis laudatis in Notis Cangii ad Cinnamum p. 455. vbi de eorum familia fuse satis egit. Hanc autem dignitatem in Regno Siculo videntur obtinuisse, qualem apud Francos Comites Campaniae, apud Anglos Comites aliquot Palatini, apud Germanos Comites Palatini Rheni: et apud Reges Italiae Comites Lomelli: quam quidem in Sicilia Comitis Palatini dignitatem habuit etiam, ni fallor, Henricus de Claromonte, qui in Charta anni 141.. apud Vghellum t. 1. p. 268. *Admiralius Regni Siciliae et Comes Palatinus* inscribitur. Vide infra *Comes Palatinus*, et Vghellum t. 6. p. 865. 873. t. 8. p. 357. 359. 364. COMITES COMMERCIORVM, quorum munus erat, ne vltra ciuitates destinatas commercium cum Barbaris esset, neue priuati illicitas species emerent, lege secunda Cod. Quae res venire non poss. et leg. vlt. Cod. de Commerc. At ne illicitae species ad Barbaros transferrentur, *Censorum* munus erat, qui per litora et portus ad hoc dispositi erant. *Comites Commerciorum*, in Imperio Orientali sub dispositione Comitis sacrarum largitionum plures recenset Notitia Imp. lib. 1. c. 73. *per Orientem et Aegyptum*, *per Moesiam*, *Scythiam et Pontum*: in Occidente vnicum *per Illyricum*. COMITES SACRI CONSISTORII vel CONSISTORIANI, qui sacro Augustorum Consistorio intererant, quorum dignitas magna primum fuit: adeo vt ad eam admissi tantum Praefecti Praetorio, Quaestores, Magistri officiorum, Comites sacrarum largitionum, etc. Postmodum in appellati etiam *Comites ordinis primi*, de quibus mox. Τῷ Περιβλέπτῳ κόμητι τῦ θείυ συνεδρίυ, in Concilio Calchedonensi Actor. 1. V. Epistol. Anastasii Imp. ad Hormisdam PP. post Epist. 6. eiusdem Pontificis, Gruteri Inscript. p. 438. 1. 1053. 10. Ambros. lib. 2. Epist. 13. Iacobum Gothofredum ad Codicem Th. dicto tit. et ad l. 2. eod. Cod. ad Legem Cornel. de Sicar. p. 100. Salmasium ad Spartianum p. 47. vbi plura de Consistorianis et Comitibus sacri Consistorii. COMES CONTARIORVM, seu Praepositus militibus qui *Contis* vtebantur, quae κοντάρια Graeci nuperi appellant. Hos *κονταράτυς* vocat Leo in Tact. c. 12 n

n. 41. Passio S. Basilii Presbyteri n. 15. Καὶ ἐκέλευσεν κόμητα - - Κοντακίων δεσποτικῷ αὐτῶν. COMES CORTIS, V. Gloss. med. Graec. in Κόρτη. COMES CVBICVLARIORVM, dignitas in Palatio Regum Gothicorum Hispaniae, cuius mentio in Concil. Toletano IX. et in Charta Cindesuinti Regis aerae 684. ap. Anton. de Yepez in Chronico Ord. S. Benedicti t. 2. *Comes Cubiculi*, in Concil. Toletano XIII. COMES CVRIAE, in Decretis Andreae Hungariae Regis an. 1222. §. 6. qui *Comes Curialis*, vt Charta Colomani Regis Hung. an. 1111. ap. Ioan. Lucium lib. 3. de Regno Dalmat. c. 4. et in Historia Salonitana Thomae Archid. c. 39. vbi inter Proceres Curiae Hungariae recensetur. Hauserant, vt probabile est, Principes Hungari hanc dignitatem a Regibus Croatiae, in quorum palatiis praecipuum locum obtinebat, vt constat ex Crescimiri Reg. Diplomate an. 1067. ap. eumdem Lucium lib. 2. c. 8. in quo subscribit *Boleslaus Curialis Comes*. Horum forte eadem fuit functio, quae apud Germanos et Gallos *Comitis Palatii*. COMES CVRTIS, V. *Cohortales*. COMES DISPOSITIONVM, qui *Dispositionibus* Principis praeerat, in Cod. Theod. et Iustin. tit. de *Proximis: Comitibus dispositionum, caeterisque, qui in sacris scriniis militant:* de qua dignitate copiose egerunt Pancirolus ad Notit. Imp. l. 1. c. 97. et Iac. Gothofredus ad d. titul. Cod. Theod. V. *Dispositio*. COMES DOMESTICORVM, qui equitibus vel peditibus Praetorianis, ita nuncupatis, de quibus suo loco, praeerat. In Concilio Ephesino part. 1. c. 35. *Candidianus* dicitur *religiosorum domesticorum Comes*. Ita in Concilio Calchedonensi Act. 1. Hac dignitate functi Diocletianus, vt auctor est Zonaras, et Aurelius Victor, Iustinianus et Michaël Balbus, antequam imperarent. COMES DOMESTICVS ORDINIS PRIMI, in veteri Inscript. apud Grut. 406. 1. COMES DOMORVM, dignitas cuius non semel mentio in Codice Theodosiano, et in Notitia Imperii. Hic autem praeerat possessionibus seu praediis ad Principem spectantibus. Vide Iacobum Gothofredum ad l. 2. C. Th. de Palatin. sacr. larg. et Scholiastem Iuliani Antecessor. c. 82. COMES ET DVX. Testamentum seu Charta Rudesindi Episcopi Dumiensis aerae 930. apud Ant. de Yepez in Chron. Ord. S. Benedicti t. 5. subscribunt *Veremundus Princeps*, deinde *Episcopi* aliquot, et *Abbates*, quos subsequuntur alii, singuli cum hoc titulo, *Comes et Dux*, quorum postremus est *Menenonus Gauini nunc Comes, nunc Dux*, postmodum nudi *Comites*, et alii. COMES EQVORVM REGIORVM, τῶν βασιλικῶν ἵππων κόμης, apud Pachymer. lib. 1. c. 11. V. *Comes stabuli*. COMES EXCVBITORVM, qui Excubitoribus Principis praeerat ap. Vigilium PP. Epist. 15. Gregorium M. l. 1. Epist. 31. l. 2. Ind. 11. Ep. 62. V. *Excubitus* et *Excubitores*. COMES FOEDERATORVM, apud Anastasium in Hist. Eccl. p. 66. qui Theophani, Cedreno p. 341. et aliis, κόμης τῶν Φοιδεράτων. Τουρμάρχης τάγματος τῶν Φοιδεράτων, Zonarae pag. 104. ἡγεμὼν τοῦ τῶν Φοιδεράτων τάγματος, Scylitzae pag. 487. qui praeterea meminit τάγματος τῶν Φοιδεράτων p. 755. postmodum Εταιρειάρχης dictus. De Foederatorum cohorte in Palatio Principis militante dixit noster ad Annam Comnenam p. 227. V. infra in *Foederati*. COMES FORENSIS. Statuta Ecclesiae Lugdun. ann. 1251. apud Acherium t. 9. Spicil. p. 71. *Statutum est, vt omnes Canonici in sua institutione iurent, quod seruent Statuta et Consuetudines Ecclesiae, et permutationem Comitis forensis.* Vbi Comes forensis non alius videtur, quam Aduocatus Ecclesiae Lugdunensis. Aduocatos Ecclesiarum Cathedralium *Comites* appellatos fuisse, paulo superius dictum est. † Perperam de aduocato ecclesiae Lugd. haec explicantur; agitur enim de permutatione facta inter Comitem Forensem et Capitulum eiusdem ecclesiae.

COMES FORMARVM, qui aquae ductibus publicis instaurandis vel extruendis praefectus erat, in vrbe Roma potissimum. Sub dispositione Praefecti vrbis recensetur in Notitia Imp. lib. 2. cap. 7. *Aedilis formarum*, in lapide Neapolitano apud Capacium lib. 1. cap. vlt. *Curator formarum*, Senatori lib. 7. Epist. 6. vbi huius dignitatis formulam exhibet. Istius Magistratus meminit etiam Gregorius M. l. 10. Epist. 22. V. *Forma*. COMES FRANCIAE, V. *Comes Palatinus Franciae*. COMES GALEAE, galeae praefectus. Marchisius lib. 5. Annal. Genuensium ad an. 1220. *Qui ipsam et homines eius a praefato Comite iam dictae galeae - - reddere nullatenus voluerunt.* V. supra *Comes*, *Comitus*. COMES GALLIAE. Vita S. Lupicini Abbat. Iurensis n. 8. *Vir quondam illustris Agrippinus sagacitate praedictus singulari, atque ob dignitatem militiae saecularis Comes Galliae a Principe constitutus.* In Charta Caroli C. apud Ioannem a Bosco in Vienna: *Odulfi Comitis Galliarum* fit mentio. COMES GILDONIACI PATRIMONII, sub dispositione Comitis rerum priuatarum, in Notit. Imp. lib. 2. c. 41. quod Gildo Comes in Africa possederat, qui cum esset vtriusque militiae Magister in eadem prouincia, post Theodosii Magni decessum arrepta Tyrannide, a Fratre Meszelcere iussu Honorii profligatus et necatus est, eiusque bona publicata, quae Gildonis patrimonium dicta sunt. V. Pancirolum. COMES HIRSVTVS, apud Anonymum de Fundat. Monasteriorum Germaniae post Chronicum Montis Sereni pag. 277. et in Vita Balduini Lutzemburg. Episcop. Treuir. lib. 3. c. 5. Idem qui *Comes Silnester*, de quo infra. *Georgius Hirsutus Comes*, anno 1323 *Henricus*, *Georgius*, *Conradus*, *Rupertus Hirsuti Comites*. *Fridericus Siluestris Kirchpergae*, *Ioannes Siluestris Dunae Comites*, apud Browerum l. 17. Annal. Treuir. p. 978. 986. 1. Edit. *Le Comte Pelu*, in Chronico Flandriae vernaculo pag. 35. 52. Glossar. Graec. Lat. δασύς, *hirsutus*, pilosus. COMES HORREORVM, in L. vn. Cod. de Pi[...] lib. 11. Pistrini, Principis Curr[...] COMITES ITALICIANI [...] GALLICIANI, in l. vn. Cod. Th. de Consularib. sunt Comites Largitionalium titulorum, re[...] tributariae et thesaurorum per Praefecturam Praetorianam Italiae et Galliarum, qui alias *Comites dioeceseon*, vel *Comites largitionum per dioeceses* dicuntur. COMES LARGITIONVM COMITATENSIVM, ὁ τῶν κομιτατησίων λαργιτιόνων κόμης, in Epistola Petri Alexandrini apud Theodoritum lib. 14. cap. 22. id est, thesaurorum, qui in Comitatu Principis vna cum ipso Comite versabantur. Erant enim et alii Imperatorum thesaur., in prouinciis scilicet et vrbibus singulis, de quibus in l. 3. Cod. Th. de Priuileg. eor. qui in sacro palat. milit. qui *Comites largitionum per dioeceses* dicuntur in Not. Imp. l. 1. c. 73. et in l. 3. Cod. Fin. regund. Hinc *Largitionales Comitatenses*, in l. 6. Cod Th. de Diuers. offic. dicuntur Officiales Comitis largitionum Comitatensium. COMES SACRARVM LARGITIONVM. Magno de Notis Iuridicis: SCL. CM. *Sacrarum largitionum Comes*, qui thesauris sacris ac publicis praeerat et largitionibus Principis, quas ille Magistratibus, militibus et subditis erogabat. Mamertinus in Gratiarum actione: *Primum thesaurorum omnium mandata custodia et dispensatio largiendi. Aerarii publici curator*, eidem Mamertino, sed maxime illius pecuniae, quae ex Imperatoriis thesauris aducta erat, ἰφ' ᾧ τοὺς ἀριστεύοντας ἐν ταῖς μάχαις τὰ προσήκοντα κομίζεσθαι γέρα, vt loquitur Agathias lib. 3. vnde et Comes *sacrarum remunerationum* interdum appellatus Claudianus in Consul. Manlii Theodori:

> *Hinc sacrae mandantur opes, cr[...]*
> *bisque tributa.*

Sed de hac dignitate passim Notitia Imperii, Codex Theod. et Iustin. Se[...] nato[...]

ator lib. 6. Epist. 7. et alii Scriptores. V. *Largitiones*. COMES SACRARVM interdum nude dictus legitur, vt apud Senatorem lib. 5. Epist. 40. lib. 8. Epist. 16. Acta Conciliabuli Ephesini: Ἰωάννης κόμης τῶν σακρῶν, vbi perperam vetus Interpres *Comitem Sacrensem* vertit. Alibi: κόμης τῶν σακρῶν λαργιτιόνων appellatur. Ita etiam in l. 120. Cod. Th. de Decurion. in Inscript. apud Gruter. 1056. 8. et in Historia S. Clementis I. PP. COMES LARGITIONVM, nude. Magno de Notis: C. LARGN. *Comes Largitionum.* Ita porro saepe etiam appellatur *Comes largitionum per dioecesin*, id est, specialis, qui titulo Perfectissimi gaudebat, cum Comes sacrarum largitionum inter illustres militaret. Vide Gothofr. ad l. vn. Cod. Th. de Consularibus. COMITES LARGITIONVM *per omnes dioeceses*, in Notitia Imperii, qui in singulis Praefecturis Palatii, sacras largitiones administrabant, sub dispositione Comitis sacrarum largitionum, cui respondebant. Eiusmodi fuit *Comes largitionum per Illyricum*, in eadem Notitia, etc. COMES A LATERE, V. *Comes Palatinus.* COMES LEGVM, seu Professor in Iure. Epitaphium Rebuffi I. C. Magalonae: *Orate pro Domino Iacobo Rebuffi legum Comite Monspelii, cuius anima in domino requiescat, qui obiit anno ab Incarnat. Dom. 1428. die 21. mensis Martii.* COMES LIBER, *vt Fragipani*, *Vrsini*, *etc. hoc est*, *Zkuti*, *Blagai* etc. Ita Sambucus in Gloss. ad leges Hungaricas, et Auctor de statu Hungariae. COMITES LIMITVM, vel LIMITANEI, qui limitibus Imperii Romani praeerant, et castris vel castellis in iis extructis. De his copiose egit Pancirolus in Notit. Imper. Orient. c. 139. Sidonius Carm. 2.

- - Comiti sed iure recepto,
Danubii ripas, et tractum Limitis ampli
Circuit, hortatur, disponit, discutit, armat.

Annales Eginharti a. 826. *Ad Baldericum et Gerhoftum Comites et Avarici Limitis custodes.* Infra: *Cum suis Optimatibus et Hispanici Limitis custodibus.* COMES LITTORIS *Saxonici per Britanniam*, in Notitia Imp. Occident. c. 72. cuius munus erat, littus per opportuna loca praesidiis ad Barbarorum latrocinia communire. Cum autem Romani e Britannia cessissent, Vortigernus, qui maximae Britanniae parti cum imperio praefuit, Cantio Guorongum praefecit, id est, Proregem: quo nesciente, hanc regionem, (vt habent Nennius et Malmesburiensis,) statim Hengisto Saxoni, in gratiam Rowennae eius filiae, quam misere deperibat, gratis concessit. Hinc primum Saxonum in Britannia regnum constitutum, illis *Cantuariaric* dictum, quod post annos 320. Baldredo vltimo Rege defuncto, in Occiduorum Saxonum potestatem deuenit, quibus ad Normannorum vsque imperium paruit. Igitur contra hos Saxones Romani limitem Britannicum, qui supererat, seruauere, quibus Comitem praefecerunt. Vide Cod. Th. et Iustin. tit. *de Littorum et itinerum custodia*, Camdenum in Cantio, Pancirolum in Notit. Occident. c. 72. Isaacum Pontanum in Disquisit. Hist. etc. COMES MANSVARIORVM: Nithardus lib. 3. pag. 372. *Mandauerant etiam huc auunculus eius, necnon et Gislebertus Comes Mansuariorum, etc.* Idem forte qui *Mansionarius* in Regum Francorum aula, de qua dignitate, suo loco: et COMES MANSIONARII, in Annalibus Francor. Metens. an. 895. *Cum in regnum reuerteretur, Folconem Episcopum, et Adalongum Comitem sui Mansionarii ad Arnulfum cum exeniis a Carolo missis, venientes in media via offenderunt.* COMITES MARCARVM, iidem cum Marchionibus. *Comites marcae Hispanicae*, apud Eginhardum in Annalib. ann. 822. *Aureolus Comes qui in confinio Hispaniae atque Galliae trans Pireneum - - - residebat*, apud eumdem a. 809. Annales Franc. Bertiniani an. 799. *Wido Comes, qui in marca Britanniae praesidebat.* Vide sub an. 821. Hinc eiusmodi

marcarum Praefecti promiscue *Comites et Marchiones* dicuntur. COMES MARESCALLVS, in Anglia dictus ex Comitibus, qui Marescalli dignitate donabatur, cum non nisi *Comitibus* conferretur. Ita porro potissimum dicti Comites Penbrochiae, quos et Striguliae vocant, quod quasi ex haereditaria successione hac dignitate donati fuerunt. Tradit Matth. Paris an. 1241. *Comitem Marescallum*, Gilbertum nempe Penbrochiae Comitem, in hastiludio occubuisse Et an. 1245 *Comes Marescallus Walterus viam vniuersae carnis ingressus est*. Adde pag. 432. COMES MARITIMI TRACTVS, in Britannia apud Ammianum lib. 37. *Custodes littorum*, in Chron. Normann. tom. 2. Hist. Franc. pag. 524. Chronicon Moisiacense an. 814 *Disposuit et marchas suas vndique: nam et praesidia posuit in littore maris, vbi necesse fuit*. V. Annales Franc. Bertin. a 820. COMITES MARITIMAE, *qui ad custodiendam maritimam deputati erant*, vt est in Capitul. Caroli M. lib. 4. c. 5. Hariulfus lib. 2. Chron. Centul. cap. 6. *Cui etiam ad augmentum Palatini honoris totius maritimae terrae Ducatus commissus est*. Lib. 3. c. 9. *Eiusdem Regis Caroli - - dono et prece Comitatum maritimae prouinciae suscepit*. Adde cap. 10. V. eumdem in Vita Angilberti cap. 1. §. 3. *Custodia maritima* apud Eginhardum Ep. 22. et in Capitul. Caroli Cal. tit. 13. cap. 2. Annales Francor. Bertiniani an. 800. *Littus Oceani Gallici perlustrauit, et in ipso mari, quod piratis infestum erat, classem instituit, praesidia disposuit, Pascha in Centulo apud S. Richardum celebrauit*. His suberant *Vicecomites* qui *Maritimae* pariter appellabantur vt et in veteribus Chartis ii, quos hodie *Vicontes de Marennes*, in Santonibus, dicunt. COMES METALLORVM *per Illyricum*, sub dispositione Comitis sacrarum largitionum in Notitia Imperii cap. 73. qui ex auro in metallis inuento portionem Principum debitam exigebat, in fluminibus etiam, vel fodinis aurum

legentes. Vide L. 1. C. de Metal[...] et leg. 7. et 8. Cod. Th. eod. [...] COMES DE MILITIA, dux, [...]nus militum, tom. 3. nouae G[...] Ch. col. 490. *Adalardus filius He[n]rici Comitis de Militia Caroli Mag[ni]* etc. COMES ET MAGISTE[R] VTRIVSQVE MILITIAE, in [...]teri Inscriptione. COMES NOT[A]RIORVM, dignitas in aula Reg[um] Gothicorum Hispaniae, cuius m[en]tio in Concilio Toletano VIII. IX. [...] XIII. et in Charta Cindasuindi R[e]gis aerae 684. apud Anton. de [Y]pez in Chronico Ordin. S. Bened[ic]to. 2. Praecipuus forte inter No[ta]rios, et idem, qui *Primicerius N[o]tariorum*. COMES NOVELLV[S] dictus Bertrandus de Balcio Com[es] Montiscaueosi et Andriae, *il Conte nouello*, apud Ioann. Villaneum l. 9 c. 72. etc. Albertus Argentin. an. 1345. *Socer autem praedicti Hum[]berti, quem vxor eius clam recep[e]rat, Comes Nouellus a nouitate [...] dictus*. COMES NVMERI, seu co[]hortis, eidem praefectus. Simeon Metaphrastes in Martyrio S. Georgi[i] n. 2. καλῶς ἂν ἐκπονηθεὶς τὰ πολέ[]μια, κόμης τοῦ Νουμέρου τῶν Ανι[κ]ίων ἐπιφανεῖ προκεχείρισται. V. Ano[]nymum in Miraculis eiusdem sancti Georgii ex Biblioth. Ambrosian[a] num. 9. COMES OBSEQVII, qu[i] *Obsequio* et comitatui Imperatori[s] praeerat. Epistola 1. Gregorii II. PP. septimae Synodo praefixa: *Ne[]uenxias, qui tum comes obsequii eius erat, - - in peccato suo interiit*. Vb[i] Interpres Graecus: κόμης τοῦ πο[]πῆς αὐτοῦ. Et Epist. 2. *Si quis a se purpuram - - abstulerit et regii obse[]quii ordines*: τὰς τάξεις τῶν πομ[]πῶν. Habetur in Diurno Romano c. 1. num. 4. formula Epistolae seu superscriptionis *ad Comitem imperialis obsequii et Exarchum*: vbi non intelligitur quiuis Palatii Comes, vt censuit Editor. V. *Obsequium*. COMES OFFICIORVM, ὀφφικιων [...]μης, in Clementina Epitome de Gestis sancti Petri cap. 164. qui κόμης τῶν θείων ὀφφικίων, in Martyrio sancti Clementis cap. 15. apud eruditissimum et amicissimum Ioannem Bapt[...]

apt. Cotelerium: nescio an alius a Magistro officiorum; de qua dignitate suo loco. Lex 2. Cod. Th. de Metallis inscribitur *ad Rufinum Comitem officiorum*: sed Iacob Gothofredus *Comitem Orientis* scribendum censet. COMES ORDINIS PRIMI. Cuiacius et alii obseruant Comitum gradus in Palatio primum distinxisse Constantinum M. quod ex Eusebio in Vita eiusdem Constantini lib. 4. et lib. 18. colligunt, quod ante Constantinum nulla Comitum eiusmodi mentio occurrat. At longe ante Constantinum Comitiuam hanc obtinuisse contendit Henricus Valesius ad Eusebium. In tres autem gradus diuisi isti Palatini Comites, quorum primus *Comitum ordinis primi* dictus est. Magno de Notis: C. O. P. *Comites ordinis primi.* Porro Comitis ordinis primi praerogatiua gaudebant praecipui ex Magistratibus Palatinis, de quibus in Codice Theod. lib. 6. tit. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 20. 21 et in antiquis Inscript. apud Gruterum 347. 8. 406. 1. et apud Sirmondum in Notis ad Sidon. Carm. 9. Horum alii *Comites ordinis primi intra Palatium* dicebantur, qui scilicet in Palatio militabant, vt in aliis inscript. apud eumdem Gruter. 361. 1. 363. 2. 407. 8. 493. 5. 1094. 6. vel *Comites ordinis primi in Consistorio*, apud eumdem 438. 1. 465. 8. Ea enim Comitum ordinis primi fuit praerogatiua, vt iis Consistorium Principis ingredi fas esset, si vocarentur, vt est apud Senatorem in formula *Comitiuae primi ordinis*, l. 6. Epist. 12. Vide eumdem l. 2. Epist. 28. lib. 6. Epist. 13. et Salmasium ad Pollion. pag. 307. COMITVM ORDINIS SECVNDI mentio est in l. 2. Cod. Th. de Comitibus rei milit. l. 27. 28. de Proxim. Com. dispos. l. 8. de Agent. in reb. et apud Gruterum 361. 1. 363. 2. et 438. 1. ex quibus colligitur Comitiuam ordinis secundi gradum fuisse ad Comitiuam primi. Vide Senatorem l. 7. Ep 26. COMITVM denique ORDINIS TERTII mentio est in leg. 127. Cod. Th. de Decur. leg. 9. et 20. de Suariis, et l. 17. de Proxim. Comit. dispos. Iidem videntur, qui *Comites minores et inferiores*, in quorum numero erant Tribuni, dicuntur in l. 2. Cod. Th. Ne Comitib. et Tribun. lav. praestentur. Gloss. Graec. Lat. κόμης, ἤτοι τριβοῦνος. COMES ὀψωρίκ, seu obsoniorum, qui eorum curam gerebat, in Chronico Alex. pag. 894. V. *Comes Annonae.* Alias ὀψάριον Graecis recentioribus *Piscem* sonat. COMES PAGI, id est prouinciae, vel ciuitatis, apud Lupum Ferrariensem Epist. 24. Ratpertum Monachum de Casib. S. Galli cap. 1. et in Capitulis Caroli Mag. lib. 6. cap. 100. in Fragment. Capitular. edit. a Stephano Baluzio cap. 8. etc. Additio 4. Ludouici Imp. ad Capitula Caroli M. cap. 79. *Comites autem reddant rationem de eorum pagensibus, etc.* V. Marculfum lib. 1. Form. 8. et Grotig. de Antiquitate Reipublicae Bauaricae pag. XXXI.

COMITES PALATINI generatim dicti, qui in Palatiis Regum militabant, seu qui in eorum erant obsequio, quos vulgo nude *Palatinos* alii nuncupant. *Comites a latere* appellantur a Iona in Vita S. Columbani cap. 28. *Is virum Dei summo gaudio excepit, seque curaturum ait, vt ad Theodeberti aulam perueniat, nec opus esse aliis a Regis latere Comitibus.* Chronicon Morinia-cense lib. 2. pag. 366. *In curia Amaurici de Monteforti, post Palatinos Comites in Prouincia ista viri excellentissimi.* V. *Palatinus.* Sed prae caeteris COMITES PALATINI appellati, qui in Regum Palatiis *Iuris auctoritate* iudicum officio fungebantur, vt est apud Ioannem Sarisber. Ep. 263. Illud autem sic describitur ab Hincmaro Opusc. de ordine et Offic. Palatii cap. 21. *Comitis Palatii inter caetera pene innumerabilia in hoc maxime sollicitudo erat, vt omnes legales, quae alibi ortae propter aequitatis iudicium Palatium aggrediebantur, iuste ac rationabiliter determinaret, seu peruerse iudicata ad aequitatis tramitem reduceret, etc.* Cognoscebant igitur Comites Palatini de causis omnibus, quae nullo

quae quidem *Palatinae* inde appellantur in Capitulis Caroli M. a. 797. c. 4. et alibi passim. Walafridus Strabo lib. de Reb. Eccl. cap. 31. *Quemadmodum sunt in Palatiis Praeceptores vel Comites Palatii, qui saecularium causas ventilant: ita sunt et illi, quos Capellanos Franci appellant, Clericorum causis praelati.* Vt porro causas ad Palatium pleno iure cuiuis licitum fuerit adducere, satis colligitur ex Lege Longob. lib. 2. tit. 53. §. 23. tit. 55. §. 20. Cap. Caroli M. l. 3. cap. 59. etc. V. praeterea Capitulare 2. Ludov. Pii an. 819. cap. 4. Cognoscebant praeterea de *Causis reipublicae*, seu *publicis*, id est, quae Regem spectabant, aut Regiam dignitatem, vel publicam vtilitatem, vt pluribus probatum in Dissertat. 14. ad Ioinuillam, vbi de Comitibus Palatii fuse satis disseruit Cangius. Sedebant autem Comites Palatini in Palatio cum Assessoribus, quos *Scabinos Palatii* vocat Chronicon S. Vincentii de Vulturno. Hinc legimus apud Monachum Sangallensem, *Comitem Palatii in medio Procerum suorum concionantem.* Vita S. Praeiecti; *Ad Palatium properat, et vt mos est, apud Regis aulam, in loco, vbi causae ventilantur, introiit.* Vita S. Pharonis cap. 79. *Dum leges publicae, quae quotidie discutiebantur ipso in palatio, multos constringerent ad saecularia iudicia.* Neque tantum in Palatio ius dixere Comites Palatini, sed etiam in prouinciis. Auctis enim et longius productis Regni ac Imperii finibus, quo subditorum leuaretur labor, ac eorum impensis parceretur, mittebantur subinde Comites Palatii, qui supremo iure *Iustitias*, vt tunc loquebantur, *facerent*, et causas, quas ab iis dirimi ac iudicari necesse erat, terminarent. Nullis quippe, ait Theodoricus apud Senatorem lib. 4. Ep. 40. necessitatem longinquitatis imponebant Reges nostri nisi qui suis hoc incommodis expedire cognoscebant. Hinc saepe legimus missos in Italiam Comites Palatinos *ad iustitias faciendas.* V. Vghellum t. 1. part. 2. pag. 337. Neque tamen iis fas erat *Potentiorum causas sine Re-*

gia iussione finire, sed tantum pa
rum, et minus potentum, vt e
Lege Long. l. 2. tit. 45. §. 1. in Cap
n. 812. c. 2. et l. 2. Capit. c. 7. Eius
di autem Comites Palatini postmod
in singulis maioribus prouinciis c
stituti ab Imperatoribus, qui vice
gia supremo iure causas dirimer
praesertim apud Alemannos. S
culum Saxonicum lib. 3. art.
Quaelibet prouincia terrae Theut
cae habet suum Palansgrauiatu
(i. Comitatum Palatinum) *Saxo*
Bauaria, et Franconia. Iam v
Comitum Palatinorum summa e
auctoritas, vt qui vice sacra iudi
rent, et supremo iure. Chron
Mauriniacense pag. 365. de The
baldo Comite Campaniae: *Qui C*
mes Palatinus, et infra Franciam s
cundus a Rege, etc. Charta Caro
M. apud Vghellum tom. 2. Ital
sacrae pag. 187. 188. *Huius nost*
confirmationis pagina concedimus ta
dem Episcopi Misso vel Vicedom
vt sit noster Missus, et habeat pot
tem deliberandi atque adiudicandi ta
quam nostri Comes Palatii. A
p. 200. 203. et to. 4. p. 900. Ord
ricus Vitalis l. 4. p. 522. *Quis*
quar de Odone Baiocasino Praesul
qui Consul Palatinus erat, et
cunctis Angliae habitatoribus form
dabilis erat, ac veluti secundus. R
passim iura dabat? principatum sup
omnes Comites et regni optimates h
buit, et cum thesauris Cantiam pos
dit, etc. Regalem habere potestate
in omnibus dicuntur, apud Bracto
num lib. 3. tract. 2. cap. 8. §. 4.
in veterii Constitutione, quam e
dit Goldastus, Comes Palatinus r
fertur *adeo amplam potestatem, iur*
dictionem et auctoritatem habere,
demta Regia dignitate, nullus
no iustitiariorum ampliorem, sed n
que parem habeat. Ex eo etiam fo
te Comitis Palatini dignitas *Mona*
chia Palatii appellatur. Liber d
Fundatione Gozecensis Monaste
a. 1153. de Dedone Comite Pa
no Saxoniae: *Vnde in expediti*
Hungarica per Regem Henricum
anno Incarnationis Domini 1040.
cta, quia cunctis virtute militari

pra

uetulis, *primus stirpis suae Monarchiam Palatii a Rege promeruit.* ...ox: *Eo defuncto, quia filium legitimum non habuit, Monarchiam Palatii Dominus Fridericus Germanus ... a Rege suscepit.* COMES PALATII *Ticinensis.* Huius mentio apud Ioann. VIII. PP. Epist. 140. Petrum Diaconum lib. 4. Chron. ...sin. cap. 18. cuius haec sunt: ...*ae Berta filia Compalatii Ticinen... obtulit B. Benedicto.* Quae vox ...*mpalatii*, eadem est ac *Conspalatii* ... qua suo loco, id est, *Comitis Palatii Ticinensis*, seu Regiae Regum ...ongobardorum, atque etiam Itale; qua quidem dignitate functi ...dentur *Comites Palatini Lumelli*, ...uod est Castrum in districtu Pa...ensi, vt obseruatum a Cangio in ...ssert. 14. ad Ioinuillam. Papias: ...*mellum, castrum maximum in Liguria.* Laumellum vocat Ammianus 15. Itiner. 1. Anton. Tab. Peutin...eri, etc. *Manfredus* Comitiuam Pa...tii in Italia sub Widone Imper. an. ...92. obtinebat, vt ex Diplomate ...olligitur quod habetur apud Vghellum tom. 2. pag. 120. Horum ...omitum stirpem arcessit vetus Chro...icon laudatum ab eodem Vghello ...om. 5. pag. 1555. a Cadoto Co...ite de Lomello qui vxorem duxe...it Alaxiam filiam Pipini Regis soro...em Caroli Magni, sed haec admo...um incerta sunt. Memoratur *Siege...rdus Sacri Palatii Comes*, in Char...s aliquot Ludouici Imp. ann. 901. ...t Berengarii Regis an. 903. in Hist. ...ergamensi tom. 3. pag. 404. 406. ...09. V. Chronicon Noualicense pag. ...39. et Vghellum tom. 4. pag. 602. ...04. to. 5. pag. 1575. COMITES ...ALATII LATERANENSIS, qui ...lim fuerint, quaeue eorum digni...s et praerogatiua, docemur ex ...ormula concessionis istius dignita...s Castrucio Duci Lucano ab Impe...at. Ludouico IV. factae an. 1328. ...uam descripsit Goldastus tom. 1. ...onstit. Imp. pag. 329. qua ex as...ensu procerum eidem Castrucio et ...uccessoribus masculis Comitatum sa...ri Palatii Lateranensis, quem ad Fi...um et sacrum Romanum Imperium iustis et legitimis causis deuolutum et applicatum pronuntiat, concedit, cum omnibus honoribus et priuilegiis eidem dignitati adnexis. Aliae istius dignitatis praerogatiuae et iura pluribus recensentur in Charta MS. Caroli IV. Imp. pro Amizino de Bozullis, legum doctore et Milite, et Ioanne de Bozullis, Cataneis, Papiensibus ciuibus, quam ex veteri Regesto Camerae Comput. Paris. eruimus: *De certa nostra scientia et Imperialis plenitudine potestatis sacri Lateranensis Palatii Comites facimus, erigimus, nobilitamus, attollimus, et gratiosius insignimus, decernentes et hoc imperiali statuentes edicto, quod vos et liberi ac descendentes vestri praefati ac vestrum quilibet ex nunc in antea omnibus preuilegiis, iuribus, immunitatibus, honoribus, consuetudinibus, et libertatibus frui debeatis et gaudere, quibus caeteri Lateranensis Palatii, seu cuiusque gradus hactenus Comites fruiti sunt seu quomodolibet poterunt. Quodque vos et liberi descendentes vestri et vestrum quilibet possitis et valeatis pro totum Romanum Imperium facere et de praedictis per pennam et calamarium inuestire - - Concedimus et auctoritate praesentium plenam damus, et omnimodam potestatem, et omnes et singulos et singulas spurios et spurias, bastardos, et bastardas, manzeres, et nothos et nothas - - seu defectum natalium patientes, illustrium Principum, spectabilium Comitum et nobilium Baronum natis duntaxat exceptis, auctoritate vestra - - legitimare valeatis, - - - ad honorem et actus legitimos, atque iura ac successiones paternarum haereditatum et aliorum bonorum, sine praeiudicio tamen legitimorum filiorum, ita tamen vt ipsi sicut alii legitimi aequalem huiusmodi haereditatum obtineant et bonorum portionem etc. an. 1370. Comites Lateranenses* memorat Leo Ost. l. 2. c. 101. At vnde Palatio Romano Laterani nomen inditum pluribus obseruat Baronius an. 312. n. 83. 84. V. Falconem Beneuent. p. 303. Habuisse Romanos Pontifices suos Comites Palatinos videtur erui ex Bulla Iohan-

hannis XIX. PP. quam descripsit Vghellus tom. 1. pag. 115. cuius Frater *Albericus Comes Palatii* interest Iudicato quo ipsemet Pontifex protulit in Ecclesia S. Siluestri infra Palatium Lateranense. V. *Comspalatius*. COMES PALATII. Glossae MSS. *Nomenculator*, *Comes Palatii*. V. *Nomenculator*.

COMES PAROCHIALIS, apud Hungaros dicitur proprius regionis cuiusque Praefectus, qui a Rege cum Consilio Praelatorum et Baronum ex illis de eodem Comitatu eligitur. Illius Vicarius est *Vicecomes*, qui eligitur a Comite ex potioribus Nobilibus, et *Iudex Nobilium* dicitur: qui ambo iudicare et promulgare sedes seu assissas in suo comitatu possunt. Vide Decretum Andreae Regis an. 1222. §. 6. † COMES PARROCHIANVS, idem ap. Cenc. inter Cens. eccl. Rom. † COMES PATRIAE, idem qui *Prouincialis*. Ch. a. 1139. ap. Leuckfeld. Antiq. Walkenried. part. 1. c. 13. *Ludouicus comes patriae de Thuringia*. COMITES PATRIMONII, quod *priuatum* Imperatorum dicitur in leg. 8. Cod. Thes. de Iure Fisci. In Codice Iustin. est titulus de *Comite sacri Patrimonii*. Habuerunt etiam Gothi *Comites Patrimonii*, seu *Patrimoniorum*, qui Patrimonium Regis et mensam procurabant. Epitaphium Senarii qui hoc munere functus est sub Theoderico Rege, apud Pithoeum lib. 4. Poem. veterum:

Aulica quippe Comes rexi Patrimonia Clarus.

Huius dignitatis apud Gothos non semel mentio est apud Senatorem l. 4. Epist. 16. lib. 5. Epist. 7. 18. 19. 20. et l. 6. Epist. 9. vbi formulam *Comitiuae Patrimonii* exhibet; in Concilio Caesaraug. II. aerae 630. Toletano IX. XIII. et XVI. apud Ennodium lib. 4. Ep. 7. in Lege Wisigoth. l. 12. tit. 1. §. 2. et in Charta Cindasuinthi Regis aerae 684. apud Anton. de Yepez in Chr. Ord. S. Bened. to. 2. COMES PERPETVVS, apud Hungaros dicitur, cum dignitate natus, qui solius Regis iu-

dicio subditur. Sambucus. co[...]
PILOSVS, apud Alemannos [...]
qui *Syluester*, de quo infra. G[...]
Graec. Lat. *δασύς*, *hirsutus*, p[...]
Willel. Brito l. 10. Philipp. v[...]
Praelio Bouinensi v. 407.

Et comitem, quem Theuton[...]
[...]ere Pilosum.

Chronicon Flandriae cap. 15. d[...]
dem Comite: *Et un Comte d'Al[...]*
gne qu'on appelloit le Comte de [...]
quo loco Sauuagius contra MSS[...]
dem restituit ex Meiero: *Le C[...]*
Palatin du Rhin, vt et cap. 21.
inter Electores seculares Imp[...]
rum primus post Ecclesiastico[...]
Pelu du Rhin recensetur, quem [...]
mitem Palatinum Rheni esse con[...]
Gaspar. Barthius ad hunc lo[...]
Willel. Britonis: *Raugrafen*. [...]
Rauchgraffen intelligimus, *asper[...]*
regionum Dominum, *non ipsum [...]*
sutum, *aut pilis obsitum*. CO[...]
PORTVS ROMAE, qui nauibus o[...]
rariis, seu victum et annonam [...]
vrbem ex mari per Tiberis al[...]
inuehentibus praefectus erat. [...]
quid iis mercatoribus detrimen[...]
cideret. Exstat apud Senatorem [...]
7. Epist. 9. formula istius digni[...]
quae erat sub dispositione Praef[...]
Vrbis, vt est in Notit. Imp. c. 4[...]
9. V. eumdem Senator. l. 2. Ep[...]
12. COMES PRAESENTI[...]
μης πραισέντε, apud Theophan[...]
pag. 141. qui militibus in *Praese[...]*
praeerat. V. *Praesens*. COM[...]
PROVINCIAE, idemque Rector P[...]
uinciae, qui prouinciae, Comit[...]
primi ordinis decoratus, prae[...]
Huius dignitatis formula exstat ap[...]
Senatorem lib. 7. Epist. 1. ex q[...]
colligitur dignitatem fuisse et[...]
militarem; *Tua tamen dignitas a[...]*
roribus ornatur, *quae gladio bel[...]*
rebus etiam pacatis accingitur; pr[...]
terea ius habuisse vitae et necis, fu[...]
ctumque officio iudicis. Habetur [...]
tulus in Cod. Theod. et Iustin. [...]
Comitibus qui Prouinciae regunt. P[...]
uinciarum Comites in Lege Wisigo[...]
lib. 8. tit. 1. §. 9. Plures eiusm[...]
Prouinciarum Comites Africae, [...]
gitanae, Britaniae, Italiae, Arge[...]
toratensem, Hispaniarum etc. [...]
Co[...]

itiua rei militaris etiam functos
stat. Ioannes Sarisber. Epist.
. de Comitibus: *Et quidem qui officii gerunt in Palatio iuris au-itate Palatini sunt: qui in pro-iis, Prouinciales.* COMES PRO-CIALIS, qui et *Landgrafen* rmanis, *Landgrauius*, Iudex seu nes territorii mediterranei, ad rimen Marchionum. *Dominus incialis*. in Speculo Saxon. l. 1, 58. §. 2. Praesertim vero et per ellentiam ita nuncupatur apud iptores Landgrauius Thuringiae oldus Lubec. n. 2. c. 35. *Cui ntis Ludouicus Comes Prouincia-etc.* Ita et lib. 3. cap. 9. in Pri-egiis Ecclesiae Hamburg. Diplo-a Friderici Imp. subscribit idem *louicus Comes*, non semel p. 182. 185. quin et ipsi Hessi, *Prouin-les* dicuntur in Libro Miracul. S. dgeri Episc. Mimigard. num. 3. ad Bollandum: *Prouinciales, qui ssi dicuntur* Anonym. in Frag-nt. Hist. post Albertum Argentin. . 1238. *Henricus Comes Prouin-lis Assatiae, etc.* qui *Landgrauius satiae. Landgrauius de Wincen-rg*, apud Albertum Stadensem . 1112. *Landgrauius de Kirch-g*, apud Continuatorem Lam-rti Schaffnab. an. 1304. etc. *Lu-uicus Comes Prouincialis de Isenac*, ud Gudenum l. 1. Hist. Erfurten-n. 10. COMES ORIENTIS, sub ius dispositione erant Orientis pro-nciae, quas Marcellinus l. 14. et otitia Imperii lib. 1. cap. 1. recen-t, vt auctor est Zozimus lib. 5. de hanc dignitatem μείζονα ... vocat Libanius. Magno de otis: COMES OR. *Comes Orientis*. iius dignitatis non semel meminit m Ammianus, Notitia Imperii . 1. cap. 105. S. Ambrosius Epist. etc. COMES ET RATIONA-S SVMMARVM EGYPTI, sub positione Comitis sacrarum largi-num, in Notitia Imperi lib. 1. . 74. V. *Summa.* COMES RE-LIS. Odo Fosatensis in Vita rchardi Carboliensis Comitis: *De-Hugo Rex sibi fideli Militi castrum ...dunum - - - Comitatumque Pari-siacae vrbis, taliterque Comes regalis efficitur*, id est, Comes clientelae iure Regi obnoxius. COMES REI CASTRENSIS, apud Ammianum l. 30. *Post dignitatem Protectoris atque Tribuni, Comes praefuit Rei Castrensi per Africam: vnde furtorum suspitione contactus, digressusque, multo postea pari potestate Britannicum rexit exercitum.* COMITES REI MILITARIS, *qui ad prouincias defendendas milite credito destinabantur*, vt est in l. 3. Cod. Theod. de Comitib. rei militat. *Comes militaris* in Notit. Imperii l. 1. cap. 141. V. Iacobum Gothofred. ad C. Th. d. tit. COMES RERVM NITENTIVM. Magno de Notis c. 9 C. R. N. *Comes Rerum Nitentium.* V. *Tribunus Rerum Nitentium.* COMES RIPARVM ET ALECI, sub dispositione Praefecti Vrbis Romae in Notitia Imperii lib. 2. cap. 4. cui cura incumbebat aquarum et aluei Tiberis, et vt illius nauigatio non impediretur. Is primum dictus. *Curator et Aluei et Riparum Tiberis et cloacarum vrbis*, vt est in veteri Inscriptione: quam dignitatem Augustum adinuenisse auctor est Suetonius cap. 43. COMES RERVM PRIVATARVM, qui praeerat aerario, quod *priuatis* Principis vsibus erat dicatum, cum aliud esset aerarium, quod Largitionum appellatione notabant, quod nempe publicis necessitatibus addictum erat, cui qui praeerat, *Comes sacrarum largitionum* dictus est. Istius dignitatis formulam habet Senator l. 6. Epist. 8. Varie autem indigitatur, nam etiam interdum COMES REI PRIVATAE, nuncupatur, vt apud Magonem de Notis, Ammianum l. 22. et in leg. 27. Cod. Th. de Petionib. Vetus Inscriptio:

Priuatae Comes atque rei Prouectus in altum.
Sacrarum meruit sumere iura Comes.

COMES PRIVATARVM, absolute in l. 120. eod. Cod. de Decurion. apud Senatorem loco laudato, et Gregorium Magnum lib. 11. Epist. 26. vbi perperam *Comes Priuatorum* editum est. *Comes Priuatarum largitio-*

gitionum in l. vlt. eodem Cod. de Incorpor. et in Notitia Imp. lib. 2. c. 4. Paulinus in Eucharist.

- - - - *Priuatae Comitiuam largitionis*
Dans mihi.

De hac dignitate passim Codex Th. Notitia Imperii, et Scriptores, praeter neotericos, Cuiacium, Pancirolum, Iacobum Gothofredum, Henricum Valesium, etc. COMES SACRARVM REMVNERATIONVM in veteri Inscriptione 449. 7. *Petronius Maximus sacrarum Remunerationum per triennium Comes* fuisse dicitur, id est, sacrarum largitionum: ita enim appellatur in l. 20. Cod. Theod. de Palat. et lib. 2. de Commeatu. V. Senatorem l. 5. Epist. 27. Idem nude *Comes sacrarum* dicitur in Gestis Constantini Mag. vnde emendandus videtur Ordericus Vitalis lib. 2. pag. 437. *Publius Torqueanus sacrorum Comes Multitudini Christianorum inuidit*: legendum enim *sacrarum*: tametsi nescio an sub Traiano id nominis steterit. COMITES SAGITTARII ARMENI, vna e 6. Vexillationibus Palatinis, quae erant sub dispositione V. I. Magistri Militum Praesentalis, in Notitia Imperii l. 1. c. 40. *Comitum Sagittariorum* meminit Marcellinus l. 18. COMITES SAGITTARII MINORES, vna e 5. Vexillationibus Palatinis quae erant sub dispositione V.I. Mag. Militum Praesentalis in Notit. Imp. l. 1. c. 31. COMES SCANCIARVM, quo titulo subscribunt nonnulli proceres in Concilio Toletano VIII. et XIII. inter *viros illustres officii Palatini*, et in Charta Cindasuinthi Regis apud Anton. de Yepez in Chronico Ord. S. Benedicti t. 2. Eosdem esse par est credere cum iis, quos alii *Scanciones* appellarunt, Galli *Eschançons*, qui a poculis regum sunt: hodie enim vulgari Hispanorum lingua *Escanciar*, est poculum porrigere. COMES SCHOLARVM, qui *Scholis Palatinis*, puta scholis scutariorum, Gentilium, etc. de quibus Notitia Imperii, praeerant. De his Comitibus est titulus in Cod. Theod. et Iustin. *de Co-*

mitibus et Tribunis scholarum, multa suo more congessit [illegible] Gothofredus. *Licinius Com[illegible]* *lae*, in Suggestione German[illegible] scopi to. 1. Epist. Rom. P[illegible] Hormisda. Κομητες σχολ[illegible] Theophanem pag. 118. CO[illegible] SENIORES, vna e sex Ve[illegible] nibus Palatinis sub dispositio[illegible] gistri militum in praesenti. N[illegible] Imp. l. 1. c. 40. l. 2. c. 27. [illegible] MES SILIQVATICORVM, [illegible] Senatorem l. 2. Epist. 12. qu[illegible] deribus, et mensuris praee[illegible] ne in iis fraus admitteretur, [illegible] labat. V. *Siliquaticum*. COM[illegible] SILVESTER, in Chronico A[illegible] stensi an. 1247. et in Chronico [illegible] guntino an. 1251. qui vulgo *le C[illegible]* *te Sauvage du Rhin*, Germ. [illegible] graf beym Rhein, aut [illegible] Rheingraf, Rauhgraf. C[illegible] Emichonis Comitis Seynensis [illegible] 1273. subscribit *Emicho Comes* [illegible] *uester*, apud Freherum in Orig. [illegible] lat. part. 2. p. 28. apud Serra[illegible] in Rebus Moguntinis p. 850. [illegible] *go Comes Siluestris*, *et Rheni* [illegible] *Comes Siluester de Dun*, in [illegible] Balduini Luzenburg. Arch. Tre[illegible] lib. 3. cap. 8. *Comes Transfl[illegible]* apud Albertum Argentin. pag. [illegible] V. *Comes Hirsutus*, *Comes P[illegible]* COMES SOLENNIORVM, [illegible] Ammiannum l. 15. pag. 35. vbi doctus *Somnorum* restituit. CO[illegible] SPARTHARIORVM dignitas P[illegible] tina in aula Regum Gothicorum [illegible] spaniae, cuius mentio in subscrip[illegible] nibus Concilii Toletani VIII. in C[illegible] ta Cindasuinthi Regis aerae [illegible] apud Anton. de Yepez in C[illegible] Ord. S. Benedicti to. 2. et apud [illegible] dericum Toletanum lib. 3. de [illegible] Hispan. cap. 19. *Comes Sparth[illegible]* in Concilio Tolet. XIII. qui [illegible] militibus circa Principem excub[illegible] tibus praeerat. V. *Spatharius*.

COMES STABVLI, COMES[illegible] BILIS, CONESTABILIS etc. Regii Stabuli, et equorum Prin[illegible] curam gerebat: *Tribunus Stab[illegible]* lege vn. Cod. Th. de Comm[illegible] Trib. et apud Ammianum l. 14 30. *Tribunus Caesaris Stabuli*

ı. *Comes Stabuli*, in leg. 3. Cod. ıeod. de Equor. conlat. et l. 29. Annona et tribut. In veteri In-ıipt. Stilicho *Comes Domesticorum stabuli sacri* dicitur. Vita S. Luci-i Episc. Andegauens. n. 7. *Comi-n sui stabuli et omnium equorum, rumque Custodem constituit.* Aimoi-us lib. 3. Hist. Franc. c. 71. *Re-ılium Praepositus equorum, quem ılgo comistabilem vocant.* Dignita-m ipsam *Comitatum stabulorum* ap-:llat Gregor. Turonens. l. 5. Hist. ıp. 48. Regino an. 807. *Burchar-ım Comitem stabuli sui, quem cor-ıpte Constabulum appellamus.* V. ındem Gregorium Turon. lib. 5. ıp. 40. l. 9. c. 38. l. 10. c. 6. Ge-ı Regum Francorum cap. 26. et ıncmarum de ordine Palatii cap. 22. ὁμης τȣ̃ ςαβλȣ apud Anonymum ombefisianum in Porphyrogenito um. l. 16. At quae primum in ıuorum cura versabatur dignitas, ılitaris postmodum facta est: ita t *Comites Stabuli* copiarum Duces raecipui fuerint. Marbodus in Vi-ı S. Licinii Episcopi Andegauensis ıum 5. *Factum est vt a Rege flagi-ıntibus cunctis Tribunus militum rearetur, qui nunc more nostro Co-ıes stabuli nuncupatur.* Bene ille ıore *nostro*; nam longe secus digni-ıtis istius munus describitur, qua lonatum S. Licinium aiunt in vetu-ıiori Vita eiusdem sancti: certe Co-ıitibus stabuli apud Gallo-francos opiarum et exercituum ducatum ommissum interdum fuisse docent redegarius cap. 2. Poeta Saxonicus n. 782. et Annales Francor. a. 807. eges Eduardi Confess. seu Addita-ıenta ad easdem cap. 35. de Here-ochiis Anglicis: *Latine vero dice-ıntur ductores exercitus, apud Gal-ıs Capitulares Constabularii vel Ma-ıscalli exercitus. Conestabilem* Boe-ıundi Principis Antiocheni copia-ım non modo ducem, sed et signi-ırum facit Petrus Tudebodus l. 3. list. Hierosol. statim initio, in mo-ıastico Anglicano t. 1. refertur Hu-ınem Comitem Cestriae Nigettum, ıeuidam fecisse *Marescallum et Con-ıbularium suum ita vt quandocum-que dictus Hugo Comes exercitum mo-ueret versus Walliam, dictus Nigel-lus et haeredes sui in eundo praece-derent, et in redeundo cum exercitu, vltimi remanerent.* Matthaeus West-monast. an. 1254. *Coram Comite He-refordiensi, qui secundum antiquum ius, Constabularius esse dignoscitur regii exercitus.* CONSTABVLARIVS CASTRI, seu tribunus mili-tum qui castri aut oppidi custodiae adhibetur. Conc. Turon. a. 1163. can. 10. Willelm. Brito l. 3. Philip. Passim occurrunt eiusmodi *Constabu-larii. Conestabiles portarum* dicun-tur, in Stat. Mediol. part. 2. c. 163. *Connestabilis portae*, in Act. SS. to. 3. Mart. p. 881. Hinc CONSTABVLATIO CASTRI, apud Conti-nuat. Florentii Wigorn. an. 1126. CONSTABVLARIA, pro Centuria militari apud Anon. de Gest. Frid. II. Imp. p. 797. CONSTABVLARII PAROCHIARVM, seu villa-rum, ap. Froissart. 2. Vol. c. 96. in subleuamen *Constabulariorum Hun-dredi*, aeuo, vt dicitur Eduardi III. introducti sunt, talem in villis pote-statem habentes, qualem in Hun-dredis Constabularii Hundredorum. Constabulariorum apud Italos quod fuerit munus docet Marsil. Patav. in defensore pacis part. 1. cap. 9. vbi eorum dignitas et officium vocatur CONTESTABILIARIA. CONTESTABILES audiunt in Regim. Pa-duae ad an. 1320. COMESTABILES, ap. Murat. to. 12. pag. 448. CONESTABVLVS erat etiam offi-cium monasticum, de quo Bern. Mon. in Consuet. Cluniac. Ms. c. 13. *Stabularium* vocat Vldaricus lib. 3. Consuet. eiusd. Monast. c. 23. Varie porro *Comitis Stabuli* dignitatis ap-pellationem efferunt scriptores. COMES STABVLARIORVM ap. Or-der. Vital. l. 3. p. 501. CONSTABVLVS, Regino a. 807. CONSTABVLIS, in Chartul. Gemet. CONESTABILIS, Tudebod. lib. 3. CONNESTABVLVS, Fredegar. c. 30. 42. CONNESTABVLARIA, vxor Comitis stabuli in Necrol. Ms. CONNESTABILIS, Petr. de Vin. lib. 2. ep. 58. COMISTABILIS, Ai-

Aimon. l. 3. c. 71. COMESTABVLVS, Act. SS. to. 1. Apr. pag. 774. CONSTABVLATVS, dignitas Comitis stabulorum, passim. ✝ CONNESTABVLVS, CONSTABVLARIVS, CONTESTABVLVS pro iudice ciuitatis et pagi circumiacentes, qui alibi *Baillinus*, in Ch. 1270. t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 412. Murat. t. 21. 45. ✝ CONESTABVLVS, artificii inspector et praepositus in Ch. a. 1258. Ms.

COMITES TAIFALI, vna e Vexillationibus Palatinis sub dispositione Magistri Militum praesentalis, in Noticia Imperii l. 1. c. 31. *Taifatorum* septentrionalium populorum meminit Ammianus l. 17. Vide Pancirolum. ✝ COMES TERMINALIS, prouinciae limitaneae praefectus, i. q. *Marchio.* Ch. a. 889. inter Probat. Hist. monast. S. Emmer. Ratisb. p. 72. COMITES DE TERTIO DENARIO, appellabantur Comites in Anglia, quod Comitatuum reditus pars tertia ad illos, qui iis donati erant a Principe, pertineret: quod ab ipso Caroli M. aeuo obtinuit. Capitulare Pipini Regis Italiae c. 18. ex Lex Longob. l. 1. tit. 2. c. 10. *De Compositionibus quae ad Palatium nostrum pertinent, si Comes ipsam causam commonerit ad requirendum, illam tertiam partem ad eorum recipiant opus, duas vero ad Palatium etc.* Capitula Ludouici Pii ad Legem Salicam cap. 1. *Compositionis duae partes et contra quem testi sunt, dentur: tertia Comitis est.* Adde Capitula Caroli Magni lib. 3. cap. 68. Liber Monasterii de Bello apud Comedenum, et in Monastico Anglicano tom. 1. p. 315. *Consuetudinaliter per totam Angliam mos antiquitus inoleuerat, Comites prouinciarum tertium denarium sibi obtineri, inde Comites dicti.* Item alius Anonymus: *Comes est qui tertiam portionem eorum quae de placitis proueniunt in quolibet Comitatu percipit: sed non omnes Comites ista percipiunt; sed hi quibus Rex haereditario, aut personaliter concessit.* Leges Edwardi Confess. cap. 21. *De istis*

octo libris Rex habebat centum
dos, et Consul Comitatus qua
ginta, qui tertium habebat denari
de foris facturis. Ioan. Brompton. p
1038. *Praeter tertium denarium*
de Hugo Bigoth est Comes. Vide
tius denarius in *Denarius.* Nec
Anglia duntaxat, sed etiam in H
garia id obtinuit. Otto Frising
de Gestis Friderici cap. 31. vbi
Hungariae descriptione: *Hinc*
praedictum regnum per 70. vel
plus diuisum sit Comitatus de
iustitia ad fiscum regium duae
partes cedant, tertia tantum Co
remaneat. Decreta Colomanni Re
l. 1. *De tributis autem et vectigali*
bus, sicut Comitibus tertiam par
dari decreuimus, ita, etc. Quae q
dem vectigalium tertia pars *ius C*
mitatus dicitur in decretis Andre
Regis §. 24. *Comites iure Comi*
tus sui tantum fruantur: caeter
Regem pertinentia, - - et duas p
tes castrorum Rex obtineat. V. *A*
catorum iura. COMES THESA
RORVM, in lege 14. et 22. C
Th. de Diuers. offic. et Appar. q
in Prouinciis Thesauros Princi
seruabat. Κόμης θησαυρῶν, ap
Palladium in Vita Chrysostomi p
72. editionis Emerici Bigoti. *Co*
Thesaurorum per Thracias apud A
mianum lib. 29. Dignitas e
fuit in Palatio Regum Gothicor
Hispaniae, vt ex Concilio Toleta
XIII. colligitur. COMITES V
CANTES, qui post munus seu o
cium aliquod gestum, *comitiua*
primi ordinis consecuti sunt. Ia
cobus Gothofred. ad leg. vn. C
Th. de Comitibus vacant. vbi m
ta. COMES VESTIARII, in N
titia Imperii Occidentalis sub Com
Sacrarum largitionum refertur, p
quo in Oriente, *Magistri lineae*
stis, et Magistri priuatae
illius erat *Scrinium*, quod *Vestia*
Sacri appellatur in eadem Noti
praeeratque susceptioni earum
stium, quae largitionibus Princi
inferebantur. COMES SACR
VESTIS, inter *Illustres* recens
in leg. vn. Cod. Theod. qui a p
bit. Tiron. etc. praeeratque

incipis ipsius. COMES VRBA-
rs, in Vita S. Adalberti Egmun-
ni cap. 23. ✝ COMES VRBIS,
ud Leuckf. in Antiq. Walkenried
254.
(3) ✝ COMES, societatis vel sa-
sodalitii praefectus, Gall. *Con-
table.* Stat. synod. eccl. Burdeg.
1255.
OMESARIVS, officium monasti-
m, cui ciborum cura est deman-
ta, nisi legendum sit *Cellerarius.*
1. a. 1290. t. 7. Ordinat. reg. Fr.
615.
ESSOR, qui comedit. Tertull. ad-
s. Marc. l. 1. c. 1. *Mus comesor
rosit.* V. *Comestores.*
ESSALITER. Sidonius lib. 1.
pist. 5. *Ticini cursoriam (sic naui-
nomen) ascendi: qua in Eridanum
eu dilatus, cantatas saepe Comessa-
er nobis Phaetontidas, et commen-
itas arborei metalli lacrymas risi.*
orte, inter epulas.
IESSVS, pro *Comesus*, dilaceratus.
anones Hibern. apud Marten. t. 4.
necd. col. 11.
OMESTABILIA, regio, Gall.
tartier. Testam. a. 1409. t. 2. Hist.
assin. p. 591. *In comestabilia aco-
riorum.*
MESTABILIS, COMESTABVLVS
. *Comes Stabuli.*
MESTES. Chronicon S. Bartholo-
aei de Carpinero lib. 4. p. 1273.
ud Vghellum tom. 6. Ital. Sacr.
*onstituens Gualterum de Camarda
omestem suum huius restitutionis
xecutorem.* Forte *Connestabulum:*
ut *Comestes*, sit *σύσσιτος*, *conuiua*,
in hac voce.
OMESTIA. *Ius comestiae*, forte
em quod *Pastus*, *Gisti*, *Conuiuii.*
h. a. 1203. inter Probat. t. 2. An-
al. Praemonstr. p. 275 *Henricus
- - cuius erat ius comestiae de prae-
ctis domibus et bonis, ius suum re-
misit.* *) Potius pro *Cometia*,
Comitia, iurisdictio. V. in hac
ce.
OMESTABILIS, esculentus, Ital.
ommestibile. Statut. crim. Saone
30.
MESTIONES, quae alias dicuntur
stus, gistum, prandium, conuiuium,
t. II.

etc. Fori Bigorrenses art. 17. *Ex
praecepto Comestiones non recipit Co-
mes nisi sex, vnam a Vicecomite de
syluis etc.* Vetus Charta apud Lab-
beum tom. 2. Miscellan. *Exactiones
quas Ioannes - - Episcopus precibus
Regis Ludouico praedicto Monasterio
remiserat, videlicet in quadragesima
et Aduentu Domini Comestiones, vel
earum redemptiones, etc.* COME-
STVS, Charta Raimundi Abbatis
Moissiacensis an. 1212. in Regesto
30. Tabularii regii ch. 13. COME-
STIO MATVTINALIS, vulgo das
Frühstück. Chronicon Montis Sere-
ni an. 1171. *Matutinalem Comestio-
nem quae puerorum esse solet, etc.* in
monasteriis scilicet.
COMESTORES. Isidor. lib. 10. Orig.
Comestor. a Comedendo satis. Gloss.
Gr. Lat. *Comestor*, *κατaφαγάς.* Ita
MS. In Supplemento Antiquarii ha-
betur *Comisator*, pro quo melius le-
geretur *Comissator* a *Comissari*: quo
verbo vtuntur Plautus, Horatius,
et alii ea notione, quae Graeci *κω-
μάζειν*, bibere post coenam. V. Ety-
mologicon Vossii pag. 151. (✝ *Co-
misacio*, *κῶμος.* *Comisator*, *ἐπικω-
μαςής*, legitur in Cod. Sangerman.
ex Castigat. *Comesatio*, *Comesator.*)
Comestores autem appellabant Galli
vel milites, vel potius apparitores
et *Seruientes*, quos creditores, ex
decreto iudicis, in debitorum aedes
immittebant, qui illorum sumtibus
alebantur, donec debita sua exsol-
uissent, *Mangeurs* in Consuetud.
Turnacensi tit. 27. art. 17. *Man-
geurs et gasteurs*, in Manuale pla-
citatorum in Parlamento 1. Decembr.
an. 1372. et in Charta laudata in
Dissert. 29. ad Ioinuillam. Conci-
lium Turonense an. 1282. cap. 9.
*Item statutum Prouincialis Concilii
contra illos qui ponunt Comestores in
religiosis domibus dudum editum, ad
illos extendimus, qui ponunt huiusmodi
Comestores vel Custodes in domibus
Praelatorum, aut aliarum Ecclesiasti-
carum personarum, etiam quarumcun-
que, quas simili sententia, auctorita-
te praesentis Concilii innotamus.* Ad-
de Concil. Redonense a. 1273. c. 4.
et Andegav. an. 1365. c. 24. Char-
Nn ta

ta Ludouici Regis Franciae a. 1315. in 2. Regesto Philippi Pulcri Reg. ex Tabulario regio num. 209. *Cum peterent quod garnisones seruientium, seu Comestores non ponerentur pro debitis nostris, etc.* Vide Gesta Guillelmi Maioris Episcopi Andegav. cap. 41. pag. 362. Franc. Polletum lib. 3. Hist. Fori Romani cap. 2. extremo Ludouicum Charondam ad summam Ruralem Butelerii p. 234. Loisellum de offic. lib. 2. c. 4. num. 51. etc. Caeterum *Comesor*, pro *Comestor* dixit lib. 18. D. de Aedilit. Edict.

COMESTVS, V. *Comestiones*.

COMETANEI, vel COMMETANEI, in iure Hungarico, contermini, quorum territoria et agri eadem *meta* iisdemque terminis distinguuntur.

COMETIA, V. *Comitia*.

COMIATVS, Ital. *Comiato*, licentia, venia, ex Latino *Commeatus*, quod verbum vsurpatur non semel pro abeundi licentia: vnde Graeci recentiores κομιάτον et κομέατον eadem notione induxerunt, apud Hesychium et Leon. in Tact. cap. 7. §. 4. Atque inde Galli suum *Conjé*, vel *Congé*, mutuati sunt, Capitula Caroli Magni lib. 5. c. 16. *Mulier si sine comiatu viri sui velum in caput suum miserit.* Cap. 42. *Si - - aliquid de suo officio sine comiatu facere praesumpserit.* Capitulare Pipini Regis Italiae cap. 5. *Vt nullus eos debeat recipere in vassallatico sine comiato Senioris suis*, etc.

COMICILIVM. Descripsit Henricus Meibomius in Adronici Imp. C. P. Aurea bulla Diploma Alberti Ducis Brunsuicensis an. 1309. in quo haec habentur: *Et si proprietas bonorum iure terrae consuetudinario dari debet in comicilio: verum quia id in desuetudinem propter defectum abiit, propter defectum Comicilii, necessario aliis aminiculis quaesitis et habitis, huiusmodi datio in publicam redigitur notionem.* Nescio an pro *Concilium* haec vox sumatur.

COMICTIA, aut COMICTIVM. Capitulare 5. Caroli Mag. incerti anni cap. 6. de Presbyteris seu Curionibus: *Neque ea quae pertinent ad cultum religionis augmentan[t] sed semper comictiis et conu[...] aut rapina viuunt.* Dicunt er[...] res, quid sibi hae duae voces [...] hic enim haereo: an *Comi[...]* tum pro *Comessationibus*, vel [...] pro *Conuitiis?* Sed cum rap[...] iungantur hae voces, vix i[...] derim. *Contritiones* videm[...] *oppressiones*.

COMICVLA, mendose pro *C[...]* quod vide.

COMICVS pro libro Ecclesiast[...] appellato. V. *Comes* 1.

† COMIENTIA, licentia, ven[...] *Comiatus*. Acta SS. tom. 4. [...] p. 449.

COMINIS LIBER, pro *Comi[...]* V. in *Comes*.

† COMINVM, pro *Cumin[...]*, [...] *Comino*, in Ch. Ms. a. 118[...]

COMINVS, prope iuxta. Tabular[...] Conchensis Abbat. in R[...] ch. 73.

COMIS, pro *Comes*, in Liturgia G[...] Mabillonii p. 469.

COMISATOR, COMISAT[...] *Comestores*.

COMISSA, συμβολη, *Symbolum*. S[...] plementum Antiquarii.

COMISSARI, laudare. Gl[...] Graec. *Comissor*, *laudo*, [...] μιάζω.

† COMISSVS, pro *Commissus*, [...] addictus, passim occurrit. V. *Co[...] missum* 2.

COMISTABILIS, V. *Comes Stab[...]*

COMISTAE, Valdensium sectar[...] Constitut. Friderici Imp. de H[...] tic. ab vrbe *Como* in Lombard[...] ius incolae potissimum hac [...] erant haeresi. Vide Matth. [...] p. 589.

COMITALADVS. Charta Raim[...] Berengarii Marchionis Prou[...] an. 1229. apud Iohann. Colu[...] in Episcopis Sistaricensis l. [...] *Damus Radulpho Sistaricensi [...] po albergum sine Comitaladu[...] uesto et de Fontiana castrorum [...] strorum.* Idem forte quod *Co[...] tus*, seu feudum vel dominium[...]

COMITALIA, idem, vt videtur [...] infra *Comitatus* 3. seu terr[...] vel iurisdictio alicuius loci su[...]

...s circumscripta. Charta G. Du... Aquitaniae pro Adalberto Episc. ...gennensi inter Instrum. to. 2. no... Gall. Christ. col. 429. *Credatis ...mitaliam, quam pater meus et ego ...bonae memoriae Agenensi Episcopo ...dimus, Adalberto quoque Episcopo ...stro dedisse similiter et concessisse.*

...ITALIS POTESTAS, Comitis ...gnitas, iurisdictio, territorium. ...uilegium Conradi Regis an. cir...ter 956. inter Instr. tom. 2. Gall. ...hrist. col. 259.

...ITANDISA HOMINICATVS, ...omagium, vt videtur, seu praesta...), quae domino pensitatur ab eo ...i debet homagium. Chartular. Vandregesili to. 2. p. 2062. *Ter...m quae vocatur Christot ab Abbate Fratribus suscepi in meo dominatu haeredum meorum in perpetuum ... a qua etiam terra Comitandi...m hominicatus Abbati facio et cen...m solidos per singulos annos me da...rum promitto.* V. *Comitatus* 4.

...ITANTIA, comitatus, comitiua, ...pud Ericum Vpsaliensem l. 1. Hist. ...ecorum p. 17.

...ITANVS, paganus, rusticus, a ...raeco *κώμη*, pagus, vicus. Acta S. Iunii to. 1. p. 251. COMITA...INVS, ead. notione in iisdem Actis S. Iunii t. 3. p. 936.

...ITARE, loqui cum aliquo, V. ...omitiari.

...ITARIA, cohors, vt videtur, ...litum turba, caterua vel centu...a. Iacobi de Voragine Chron. ...nuense apud Murator. t. 9. col. 16. *...Ianuenses videntes tam diu nego...m in curia Romana differri et ni...l ad effectum deduci, considerantes ...iam quod treguae per summum Pon...ficem terminus assignatus iam erat ...apsus, ideo ad complendum et per...iendum armamentum ciuiliter pro...fferunt Comitarias assignantes, ve...lla distribuentes, stentarium cinge...t, et super signa fieri facientes.*

...OMITAS, societas, congregatio. ...h. Henr. VII. Imp. a. 1311. apud ...m. in Delic. part. 3. p. 213.

...ISTABILIS, V. in *Comes Stabuli.*

...ITATENSIS. (1) Qui in sacro ...incipis Comitatu militat, vel qui ad sacrum Comitatum spectat, vt *Comitatensis fabrica*, apud Ammianum lib. 18. *Comitatense auxilium*, apud eumdem lib. 19. *Comitatense exercitium*, apud Ennodium lib. 4. Epist. 33. vbi Senarium *virum Comitatensis exercitii* appellat, qui inter exceptores merebat. Praesertim vero *Comitatenses* appellabant *Palatinos*, qui scilicet in officio erant vtriusque Comitis largitionum, ex quorum numero seligebantur qui in prouincias mitterentur: vnde et *Missendarii* dicuntur, vt est in Glossis Basilic. de quibus suo loco. COMITATENSES NVMERI, qui in Comitatu et Palatio merebant. Horum mentio apud Ammianum lib. 29. in Notitia Imperii, et in Cod. Th. non vno loco. V. Iac. Gothofredum ad l. 18. de Re milit. COMITATENSES LARGITIONES, in l. 7. Cod. Th. de Palatinis eaedem quae *sacrae largitiones*, V. *Comes Largitionum.* (2) † *Comitatus* seu territorii vrbis incola. Conc. Const. t. 2. part. 15. c. 10. p. 348. Acta SS. to. 3. Apr. p. 245.

COMITATINVS, V. *Comitanus.* † Pro incola *Comitatus* seu territorii vrbis occurrit in Stat. ant. Florent. Ms. V. *Comitatensis* 2.

COMITATIO, vt *Comitatus.* Charta Henrici Regis Angliae pro omnibus Normanniae incolis apud D. Brussel. de Feudorum vsu to. 2. ad calcem p. 111.

COMITATIVA, comitatus. Charta Henrici III. Regis Angliae a. 1255. apud Rymerum t. 1. p. 557. col. 1. V. *Comitiua.*

COMITATOR, socius, consors, Gall. *Associé.* Charta Hugonis Episc. Senecensis a. 1052. inter Instr. t. 3. Gall. Chr. col. 200.

COMITATVLVS, V. in *Comitatus* 3.

COMITATVM, V. in *Comitatus* 3.

COMITATVRA, idem quod *Comitatus*, dominium, *Seigneurie*, in Charta Ioannis Episcopi Moriensis a. 1109. ex Tabulario S. Bertini. V. infra *Comitatus* 4.

COMITATVS. (1) Palatium, aula regia, locus vbi Rex aut Imperator moratur, seu, vt definit Anianus ad

l. 20. Cod. Th. de Decurion. *Vbi rerum domini fuerint*: a *Comitibus* dictus, seu Proceribus qui in aula commorabuntur; sic enim Proceres Curiae appellatos supra ostendimus. Κομιτάτος Palladio in vita Chrysostomi pag. 73. 77. etc. Marcellinus Comes: *Diui Valentiniani Magni cadauer Theodosius Princeps ab Italia reportatum apud Comitatum regio in sepulchro recondidit.* Alibi: *Amputata apud Comitatum auricula.* Iterum: *Solus Laurentius Anastasium Imp. in Palatio pro Fide Catholica saepe conuincens apud Comitatum, ac si in exilio relegatus, retentus est.* Acta S. Sebastiani c. 4. *Proficiscentes ad Comitatum coeli.* S. Ambrosius in Obitu Valentiniani: *Iussit eam ad Comitatum venire.* COMITIVM, comitatus. Acta Episcopor. Cenoman. pag. 303. *Vir quoque illustris, praefulgens in seculo diuitiis, vsque in sui potestate, Comitii idem videbatur locus fore, etc.*

(2) COMITATVS, comitis seu iudicis dignitas, districtus, iurisdictio, territorum. Papias et Ioann. de Ianua. *Comitatus, Comitis dignitas, vel terra, siue tantum spatium quantum vnus Comes tenet.* Guillelmus Apul. lib. 1. de Gest. Norman. *Comitatus* nomen hac notione sumtum antiquum est, et iam inde a Carolo Mag. vti probat Mabillonius in additionibus ad calcem libri sexti de Re Diplomatica. Argumento sunt Charta Ioannis Episcopi Sistariensis in eod. libro edita n. 202. in qua legitur *Comitatus Sistariensis*, Imperante Carolo Magno, *Comitatus Camliacensis*, in Diplomate Caroli Calui ad Doubletum Hist. San. Dyonis. pag. 777. *Comitatus pagi Autissiodorensis*, in Praecepto Carolomanni lib. 6. Diplom. Charta 113. *Comitatus Aruernensis* ibid. Charta 116. in Litteris Caroli Crassi. Atque hinc patet, inquit idem Mabillonius, ante dictos fuisse Comitatus, quam hi in hereditariam successionem deuenirent: quod accidit maxime Carolo Simplice regnante; tametsi ante eum filii in Comitatus, quos eorum patres administrauerant, non raro succedebant, sed ex regia [...] cessione, non ex hereditario [...] V. Annales Bertinianos, ad a[...] vbi octodecim Comitatus [...]rantur, quibus procul dubio [...]dem Comites praesidebant. C[OMI]TATVS, apud Anglos, est [...] publicus in quo Vicecomes [...] cuiusque prouinciae quae apud [...] *Comitatus* nomen obtinet iurisd[ictio]nem suam exercet. Cowel. I[...]sus de Aluredo Rege Angliae. [...] Fortescutus de Legibus Angl. c. [...] V. Leges Henrici I. cap. 31. 41. [...] 51. 59. COMITATVS SEDI[...] eadem notione. Vlmarus de Mira[cu]lis sancti Vedasti cap. 9. COMIT[A]TVS, conuentus iuridicus qui [...] comitatu seu prouincia, vulgo *A[...] Comité.* Leges Henrici I. Regis A[...] cap. 51. *Summoneatur Comitatus [...] dies antea.* Cap. 53. *Qui secundum legem submonitus a iustitia Regis [...] Comitatum venire supersedent*, [...] Quoniam Attachiamenta cap. [...] §. 14. V. Leges Willelmi Noth. [...] 64. et Bractonum lib. 3. tract. [...] c. 11. §. 1.

(3) COMITATVS, territori[um] vrbis, iurisdictio loci alicuius [...] finibus circumscripta. Charta D[a]goberti Regis Francorum apud I[...]herum lib. de Lupoduno: *Om[...]res iuris nostri in pago Laudenb[...]gensi et quidquid ad nostram [...] ambulare visum est, et omne quod [...] fiscum nostrum pertinebat excepto [...]pe et Comitatu, ex eo nihil dimittentes, tradimus totum ex integro.* Q[...] quidem repetuntur in variis regum et Imp. Confirmationibus pag. [...] Charta diuisionis Imperii Caroli [...] *Has ciuitates cum suburbanis et territoriis suis atque Comitatibus, [...] ad ipsas pertinent - - accipiat Ka[ro]lus.* Bulla Friderici Imp. ad Her[...]cleum Archiepisc. ann. 1157. in [...] Instrument. to. 4. nouae Gall. C[...] col. 17. *Concessimus itaque praefa[to] Archiepiscopo omnia iura regalia [...] in Abbatiis et in earum possessionib[us] Monasteriis - - - Comitatibus, for[...] duellis, mercatis, monetis.* Ha[...] porro *Comitatus* pro territorio [...]pellationem a Longobardis flux[...] trac[...]

adit Otto Frisingensis l. 2. de Gestis Frid. c. 12. Hodie Itali *Contado*, illam, pagum, rus, vicum, vo-ant; vnde *Contadini*, rustici, qui x pagis aut ex rure sunt. COMITATVLVS, exiguus comitatus, in Diplomate Henrici I. Imp. ap. Baron. n. 1014. n. 9. quo sensu vsurpasse talos vocem, *Comitatus*, obseruaimus. COMITATVM, neutro en. Ioannes VIII. PP. in Epist. ad osonem.

(4) COMITATVS, dominium, *eigneurie*. Lambertus Ardensis: *Eo uod totus terra Popelinghorum Comitatus, et vniuersi iuris et denominationis potestas ad ipsum pertinebat*. ntra: *Hic vnum polkinum vel bussellum frumenti, hic duos vel plures, c quantamcunque possessiunculam, c quemcunque terrae alicuius Comitum - - - obtulit.* Idem: *In prinis arbores quasdam quae in Comitatu Ghisnensis Comitis - - - - plantatae erant, abscindere coeperunt.* Ch. Guillelmi Comitis Flandr. ann. 128. *Guillelmo Grosso homini meo, Comitatum mansionum suarum quas n Ministerio S. Bertini possidet, beneuole concessi et dedi.* Ch. Friderici Episc. Taruanensis an. 1270. ap. Miraeum in Donat. Belg. c. 120. *Vt it regalis, franca, sine resorto, ut Comitatu - - - villa S. Hermeis.* Ita veteres passim Chartae. COMITATVS, pro ipsa quae dominii iure pensitatur praestatione nterdum sumitur. Charta Eustachii Com. Bononiae an. 1112. apud Malbrancum lib. 9. de Morin. c. 35. *Ab omni comitatu et omnimoda consuetudine, nec non ab omni prorsus exactione liberam - - - terram etc.* Alia Philippi Regis Franc. an. 1063. *Sex mansa terrae liberae a Comitatu.* Alia Idae Comitissae Bonon. a. 1069. *Ab omni Comitatu et censu tributario libera.* Eadem habentur ap. Miraeum in Cod. Donat. piar. c. 50. 68. 70. 75.

(5) COMITATVS, *illa militum multitudo, cui quis praeest.* Barthii Glossar. ex Hist. Palaest. *Nostri vero obsidebant illam portam magno Comitatu, Podiensis Episcopus et Comes S. Egidii.* Ibid. ex Alberto Agnensi: *Et vere Solymannus cum omni suo Comitatu intolerabili eandem syluam ex fronte altera intrauerat.*

(6) COMITATVS, pro *facultas*, commeatus, Ital. *Comiato*. Vetus diploma apud Vghellum in Sulmonens. Episcop. *Vt Domnus Carolus rex indicanit, et in suo Capitulare affixit, vt quaecunque foemina potestatem habeat per Comitatum viri sui res suas vendere*, hoc est viro suo Comitatu, nisi legendum sit *Comiatum*, vt videtur. Vide *Comiatus*.

(7) COMITATVS. Diploma Caroli Calui an. 843. inter Instrum. tomi I. nouae Hist. Occitan. col. 79. *In villis, villaribus, in Ecclesiis, tam in donaticiis, et traditionibus quam etiam in empticiis et Comitatu.* Videtur pro *Comitatu* legendum esse *Comparatu*, quod labore et parsimonia acquiritur: sensus belle cohaereret. Si retinendum *Comitatu*, denotat fortasse esse appendicem, Gall. *Dependances*.

(8) † Comes, iudex territorii, in Ch. Mss. a. 1314.

COMITELLVS, V. *Comitulus*.

COMITES, *modioli, vel humeruli.* Glossae MSS.

COMITIA. (1) COMITIA, COMETIA, comitatus, seu comitatus districtus, vel etiam dominium vti vox *Comitatus* sumitur. (*) Immo et iurisdictio, vti omnia a Cangio adducta exempla probant, primum si excipias.) Acta dedicationis Ecclesiae Monasterii Riuipulensis ann. 997. Marcae Hispan. col. 917. *Dehinc veneranda succedens* (Wifredi Comitis) *propago, adprime diuinis dapibus farta, imperialibus Commictis sublimata, Miro videlicet atque Suniarius, haud secus ac genitor augmentatores tutoresque possessionum eiusdem Coenobii extiterunt.* Ch. Henrici Comitis Palatini Rheni an. 1197. ap. Browerum l. 15. Annalium Trevir. et Freher. in Orig. Palat. 1. part. c. 11. *Nos a Comitibus de Spanheim 650. marcas mutuo accepimus, et pro hac pecunia Comitiam in Meinevelde*

COMITVLVS, COMITELLVS, *paruus comes*, Ioanni de Ianua.

COMITVS. (1) Praefectus nauis. Vide *Comes*, *Comitus*, in *Comes 2.* (2) Liber Ecclesiasticus, V. *Comes 1.*

COMIXIVS, *verbosus*, *loquax*. Gloss. Isid. In Pithoeanis est *Comixtus*, Cangii editori vt Graeuio, aeque aut ignotum, aut corruptum, nisi forte dictus sit *Commixius*, a *Comitari*, colloqui, de quo supra.

COMLIBERTI, V. *Colliberti*.

COMMA. (1) COMMA, COMMATICVS. Gloss. Isid. *Commatibus*, *disciplinis*, *Commaticus*, *versificator*. An huc referri potest *Coma*, quod legitur in Vita MS. Sancti Wenvaloei fol. 85. *Huius autem Comatis, et secundum historiam et secundum etiam interiorem sensum prudentissimus rimator*. V. infra *Commaticus*. (2) ✝ Locus decliuis et propensus, qui in vallem desinit, i. q. *Cumba 2.* Ch. Mſ. a. 1260.

COMMACINVS, V. *Comacinus*.

✝ COMMACTORES, *argentarii*. Gl. vet. Cod. reg. 7641. Vide *Comatores*.

OMMAGENVM, f. species fructus. Locum V. in *Rosum*.

✝ COMMAILLA. Ch. an. 1170. Mſ. *Hugo, dux Burgondiae - - dedit Deo et S. Martino - - boscos, quos Commaillos vocant.*

COMMALLIOLARE, malleo in aere incidere. Hygenus: *Quicumque modus limitem excedit, commalliolari debet.*

COMMANDA, etc. V. *Commenda*.

COMMANDARE, V. *Commendare 2.*

COMMANDARIA, V. *Commenda 4.*

✝ COMMANDERIA, Gall. *Commenderie*, beneficium equitum Melitensium. Ch. Mſ. ann. 1482. V. *Commenda 5.*

✝ COMMANDESIA, mandatum, iussio, praeceptum. Lex Godefr. Camerac. episc. an. 1227. Vide *Commandisia*.

✝ COMMANDICIA, praestatio pro *Commendisia* seu tutela et protectione. Ch ann. 1164. inter Instrum. t. 8. Gall. Christ. pag. 516. V. *Commandisia*.

✝ COMMANDISIA, i. q. *Comm[...] sia.* Ch. Mſ. a. 1280.

COMMANDVS, V. in *Commen[...]*

COMMANENTES. (1) Dictae e[...] lieres, quas Concilia *[...]* vocant, in veteri Cod. apud H[...] Valesium ad lib. 7. Eusebii c[...] (2) Manentes, incolae. Do[...] nes factae Ecclesiae Salisburg. [...] *Tradidit villam - - - - commen[...] 30. cum sylua et venatione.* V. M[...] *suarii* et *Manentes* suo loco.

COMMANENTIA, mansio, *Dem[...]* Philippus Eystensis in Vita S. W[...] baldi c. 20.

COMMANERE, vna manere, hab[...] re. Legitur apud S. August. l. [...] de Civ. Dei c. 8. Macrobium l. 6. [...] turn. c. 8. et Thomam *Mador Fo[...]* laris Angl. p. 275. etc.

COMMANES, iidem qui *Comman[en]tes* seu *Manentes*, inquilini, [...] vel *Cotmanni*, rustici qui in [...] seu tuguriis et mansiunculis [...] tant. Chartul. SS. Trinit. C[...] fol. 28. *In Dineslai - - - - [...] homines VIII. quisque tenet dim[...] virgam - - - et VI. Commanes, [...] tenent duas virgas, et operantur [...] os dies et tertia die arant, [...] quisque VIII. denarios.* Vide C[...]

COMMANES-LAND, possessi[...] la, quam colunt *Commanes*, ab A[n]glo *Land*, terra, possessio. Id[...] Chartul. Cadom. loco citato: *[...] desone tenet I. Commanes-Land, [...] dat per annum VII. sol - - - David Clericus tenet I. Comman[es-] Land.*

COMMANIPVLARIS, *simul cum [...] manipularis*, Ioanni de Ianua. G[il]das de Excidio Britan. *Sanguin[...] superbos, parricidas, comman[...] res, et adulteros, Dei inimicos.* C[...] *manipulones*, et *Commanip[...]* ap. Spartianum in Pescennio [...] Gloss. Isidori, *Commanipular[is ...] scius, collega.* Papias, *Comman[ipu]larius, conscius, collega.* Grae[...] mallet *Consocius*. Tacitus vsus [...] voce *Commanipularis*, quae [...] est purioris Latini amatoribus [...] constanter vsurpant *Manipulares*. Tacitus ipse non semel. COM[MA]NIPVLVS. Vetus Inscriptio [...] Grut[...]

Gruter. 46. 10. *Regressi cum commanipulis libentes votum soluerunt.* Et 132. l. *Titus commanipulus et heres ius, etc.* Et 551. 4. contracte *Commaniplus.*

MMARA. Ch. Roberti Nannet. Episcopi Hist. Brit. col. 348. *De oblationibus et confessionibus a Commaris post Pascha habitis Presbyter quartam partem habebit, Canonici et Monachi res.* Lobinellus in Glossario Gallice reddit *Commere*, commater; an bene?

MMARCA, COMARCHA, vt mox *Commarchia.* Praeceptum concambii Lotharii Regis cum Olberto an. 861. ap. Marten. t. I. Collect. Ampliss. col. 177.

MMARCHIA, confine, limes, Gallis *Frontiere. Comarque*, in Consuet. Solensi tit. 14. art. 27. Wibertus in Vita Leonis IX. PP. cap. 14. *Odonem vicinae commarchiae Francorum Comitem in B. praesulem concitauit.* Hist. Medinae Monasterii: *Quia illud oppidum in trium finibus regnorum, quas Commarchias vocant, positum argenti pondera quae Marchae franciae vocantur, Francigenis soluebat.* Leges Alfonsinae seu Partidae, part. 2. tit. I. lege II. *Marques tanto quiere dezir como sennor de alguna gran tierra que esta en comarca de Reynes.* V. Papebrochium t. 3. Maii p. 418.

MMARCHIANI, quorum *marchae* vicinae sunt. Histor. Erchemberti n. 32. Occurrit in Lege Bajwar. tit. II. §. 5. tit. 16. §. 2. tit. 21. §. 11. et in Chronico S. Vincentii de Vulturno p. 695. COMMARCHVS, seu COMARCHVS, vt habet Io. de Ianua, *Princeps super Comites.* Gloss. Lat. Gall. *Commarchus, Prince ou Comte.* COMMARCANEVS, apud Ioann. Diaconum in Actis S. Lud. Agricolae n. 13. t. 4. SS. Maii p. 518. COMMARCVS. Tabular. Deiparae Santonens. V. t. 4. Analect. Mabill. p. 358.

MMASCVLARE, firmare, roborare, mascula quadam virtute perfulcire. Apuleius Milesf. 2. p. 290. *His cognitis animum meum commascula.* Macrob. Saturn. lib. 7. cap. 11. de Seruio: *Commascula frontem, et sequestrata verecundia, quam in te facies rubore indicat, confer nobiscum libere.*

COMMASSARE, massare, In vnam *massam* coagmentare, Gallice *Reduire en vne masse.* Venerab. Beda: *Spiritus sanctus verbi glutino commassata animando formauit, et forma distinxit.*

COMMASTICARE, mandere, dentibus terere. Macer Carmine 2. 15.

Aegilopas curat, si quis coummasticet illam,

Et Carmine 4. 8. *Commasticatae frondes.*

COMMATER, mulier dicitur esse ei, cuius filium vel filiam de fonte baptismatis suscepit: vel e contra, mulier *Commater* est illius qui filium suum aut filiam suam de fonte baptismatis suscepit. Lex Longobard. lib. 2. tit. 8. §. 5. *Nullus praesumat commatrem suam ducere vxorem.* Ita in capit. Caroli M. l. 5. c. 100. l. 6. c. 316. Aimoinus l. 3. Hist. Franc. c. 6. *Non potero te habere coniugem, cum commatris adepta sis nomen.* Andreas Siluius in Chronico Marcianensi: *Domina mea, ex filia baptizata commater tua effecta est.* V. Concil. Rom. sub Gregorio II. PP. can. 4. Petrum Damian. lib. 2. Epist. 15. † COMMATRES etiam appellatae mulieres, quae vna in domo cum episcopis et clericis manebant, interdum et *Sorores* vocatae. Chron. Guill. Burdini inter Prob. t. 4. Hist. Occit. p. 389. Deteriori sensu *ire ad commatres* dixit Menotus teste la Monnoie in Glossar. Burgund. pag. 184.

COMMATERNITAS, affinitas inter *Commatres*, ap. Hocsemium in Adolpho Markano c. 3.

COMMATICVS, incisus, breuis, ex Gr. Κομματικὸς. Greg. III. PP. in Poenitent. *Hanc Epistolam commatico sermone perstrinximus.* V. S. Hieron. Ep. 89. c. 2. et Ep. 21. supra *Comma* et infra *Commenta.*

COMMATRINA, vt *Commater*, Gall. *Commere.* Vita B. Notkeri Balbuli t. I. SS. April. p. 589. D. *Si Commatrina sua domi sit etc.*

COMMATRONA, matrona, domina. Tertull. ad vxorem l. 2. c. 6.

COMMEARE, iter facere, non ſemel in Cod. Theod. leg. 16. 23. 27. de Curſu lege 6. de Curioſis, etc. Breves *Commeare* dicuntur in lege 2. eodem Cod. de Bonis vacant. cum mittuntur. *Commeandi officium*, id eſt, nauiculari, leg. 27. eod. Cod. de Nauicul. *Frequentet maritimos Commeatus*, in leg. 7. eod. Cod. Verbum *Commeare* Terentio notum eſt et Ciceroni.

COMMEATALIS, miles cui dabatur *Commeatus*, ſeu pars ſibi contingens ex alimentis publicis. Iuſtinianus Cod. de Offic. Praet. Africae leg. 2. §. 9.

COMMEATVS. (1) Idem quod *Comiatus*, de qua voce ſupra, licentia, facultas rei alicuius peragendae. Concilium Varnenſe ann. 755. can. 9. *Si quis Presbyter ab Epiſcopo degradatus - - - aliquid de ſuo officio ſine commeatu facere praeſumpſerit.* Adde Concilium Compendienſe an. 757. can. 3. 13. 16. Chrodegangum Metenſem in Regula Canonicorum c. 15. Editionis vero Labbei c. 5. eiusd. Chartam ann. 763. ap. Meuriſſium p. 167. Vtuntur etiam Latini ſcriptores veteres. (2) Scriptoribus Chriſtianis, eſt vitae prorogatio, ſeu facultas vitam producendi a Deo impetrata. Paſſio SS. Perpetuae et Felicitatis: *Domina ſoror, iam in magna dignatione es, tanta vt poſtulem viſionem, et oſtendatur tibi an paſſio ſit, an commeatus.* Apud Palladium in Lauſiacis c. 86. Melania Evagrio letaliter aegrotanti impetrat a Deo *καιρὸν κομιάτου, καὶ προθεσμίαν ζωῆς*, vitae prorogationem. Paulinus in Vita S. Ambroſii, Stiliconem et Magnates ad Ambroſium aegrotantem miſiſſe ſcribit, qui *perſuaderent illi, vt ſibi viuendi peteret a Domino commeatum.* Marius Mercator l. Subnotat. c. 7. *Si autem Deus vitae commeatum dederit, et ad retractandos hos optimos libros tuos - - - - tempus indulſe[illegible].* etc. (3) Pro Refectione. Concilium Aenhamenſe ann. 1009. can. 1. *Canonicis honor fuerit, ſi commeatum in Refectorio, ſomnum in dormitorio capeſſentes, Monaſterium teneant a caſtitate iuxta Regulae ſuae rationem et vt iuſtum eſt.* (4) Vectigal commeantium. Summa prouentus Monaſterii Centul. inter Acta SS. Benedict. ſaec. 4. part. 1. p. 104. *De mercato per hebdomadam XL. ſolidos; de commeatu per hebdomadam XX. ſolidos.*

✝ **COMMEIANVS**, limes, terminus. Ch. a. 1114. inter Prob. t. 2. Hiſt. Occit. p. 389. V. *Commarcus*.

COMMEMBRATVS, coniunctus vt membrum corpori. S. Paulinus Ep. 44. alias 31. n. 4. *Commembrata in Domini corpore fidei compage.*

COMMEMBRIS, eiusdem corporis membrum. Guibertus l. 2. de Pignerib. ſanctorum c. 3. §. 1. *Si enim a quolibet digne percipitur* (Chriſtus in Euchariſtia) *quid aliud quam ſummo illi capiti cohaerentem, per id ipſius quam ſuſcipit carnem, illius commembris efficitur.*

COMMEMORARE, pro *Commemfacere*, admonere, ad memoriam reuocare, crebro vtitur S. Auguſtinus lib. de vnitate Eccleſ. c. 11. lib. poſt Collat. c. 20. l. 1. Contra Creſcon. c. 38. etc.

COMMEMORATIO. (1) Hanc vocem vſurpant Latini Patres pro ea recitatione nominum eorum quos *Fideles* vocant, quae fiebat in ſacris Miſſae Liturgiis. Avitus Viennenſis Epiſt. 4. *Quos ſi abſque capitalibus culpis in vſu coniugalis copulae dies ſuprema recipiat nec damnatione dignos putamus; nec a ſacrificii commemorationis excludimus.* Adde Epiſtolam II. ſub finem. Graeci *μνημόσυνον* vocant. (2) Anniuerſarium, ſeu officium pro defuncto celebratum. Teſtamentum Bertichramni apud Mabill. t. 3. Analect. p. 11[illegible]. **COMMEMORATIO ANIMARVM**, V. in *Anima*. **COMMEMORATIONES DEFVNCTORVM**, in Concilio Bracarenſi can. 39. Vide Dipticham.

COMMEMORATORIVM, Optato Mileuitano l. 1. idem eſt quod *breue*, ſyngrapha, libellus. Hadrianus PP. Ep. 71. Cod. Carolini: *Obtulit* [illegible]

t commemoratorium vt asserebat, ...strae Excellentiae exaratum, scilicet de electione Episcoporum Rauennatis Ecclesiae. Ambros. de Offic. c. ... Sit nobis vita maiorum disciplinae speculum, non calliditatis Commemoratorium, hoc est, Inuentarium. ...Barth. Adv. 35. 22.

...MMENDA. (1) Depositum. Cu... Generalis Catalaniae in Villa ...ontissoni an. 1289. sub Alphonso ...ege Arag. MS. Statuimus quod aliqui homines non possint capi vel retineri in persona pro aliquo debito nisi ...et commanda. Ch. Iacobi Regis Aragon. an. 1304. Scriptura commanda seu depositi. V. Foros Aragon. l. ... tit. de Immunitate Ecclesiar. Ge... Innocentii III. PP. pag. 106. Co...mbum in Manuasca lib. 2. n. 42. ...oros Morlanenses c. 11. ap. Marcam Histor. Beneharn. lib. 5. cap. 1. ...oros Iaccae ap. Blancam in Comment. rerum Arragon. p. 595. Van ...spen. part. 1. tit. 31. c. 7. Acherii Spicil. t. 6. p. 34. etc. † COMANDA, in Constit. Iac. I. reg. A...g. a. 1264. (2) COMMENDA, ...OMANDA, vel COMMANDA, ...cietas mercatorum, qua vni socio...m tota negationis cura commenda...r certis conditionibus, Gall. Société en Commendité. Stat. Massil. l. 3. ... 19. de societatibus et commandis; ...nstituimus, vt si quis alicui pecuniam, aut rem aliquam in societate ...l commanda ad certum viagium cum ...faciendum ad aliquod locum nominatum dedit, vel concessit, etc. Pas...m occurrit ibi, vt c. 20. 21. 22. ...3. et 24. eiusd. libri, et c. 16. l. 2. ... 11. Vide Commendator 1. (3) ...dare in Commendam, vel Commen...re, praedia ac beneficia Ecclesiastica vel monastica saecularibus vel ...iis fiduciario iure concedere. Gl. ...raec. Lat. Παρακαταθήκη, commendatio, παρακατατίθημι, demando, commendo, παρατίθημι τὸ φυλακτησόμενον, commendo, depono. ...uithprandus l. 4. c. 3. Commendauit illi seu, quod verius est, in escam ...dit Ecclesias. Tabularium Abbatiae Conchensis in Ruthenis. Ch. 13. ...etamus autem, vt nullus homo aut femina in ipsum iam dictum alodem guardam nec commandam neque nullam tultam non habeant, nisi solus Dominus, et beatissima virgo Fides, et Monachi Conchacensis Monasterii. Atque ita vox Commenda accipi debet t. 13. Spicilegii Acheriani p. 355. V. Ingulphum p. 871. IN COMMANDVM MITTERE, eodem significatu. Chartularium Matisconense fol. 150. Commendarum auctorem fuisse aiunt Leonem IV. PP. sed qui eum ab hoc abusu eximere conantur, eas reuera excogitasse propter irruptionem et inuasionem Saracenorum, et depraedationem Siciliae, et maxime partis Italiae, in gratiam Episcoporum et Clericorum, qui suis Ecclesiis pulsi erant: factumque postea vt abusus iste longius serpserit et propagatus fuerit. (4) Protectio. Litterae Iacobi Regis Arragon. insertae in Epistola Clementis IV. PP. an. 1268. ap. Marten. t. 2. Anecd. col. 595. Nouerint vniuersi, quod nos Iacobus Dei gratia Rex Aragonum - - - constituimus in nostra protectione et custodia, commenda et nostro guidatico speciali vos venerabilem et dilectum nostrum Remundum, et per eumdem Abbatem Monasterii Crassensis, et Vestrum Monasterium cum castris, villis etc.

COMMENDA, COMANDA, praestatio quam libertus, ac forte alius quiuis Cliens, pro iure tutelae Patrono suo exsoluit. Ch. Guigonis Comitis Niuernensis et Forensis an. 1229. Cum aliqui homines de Villa S. Regneberti census siue Comandas nobis olim super suis capitibus contulissent, nos ea quitauimus et garpiuimus Priori St. Regneberti, etc. Ch. an. 1278. ap. Thomaserium in Consuet. Bituric. l. 1. c. 68. Saluis similiter et retentis nobis - - - duobus denariis de commenda, semel in anno soluendis a quolibet vxorato. V. eumdem Thomasserium ibid. p. 127. et 150. Singularem hic addam Werpitionem, quam exhibet Mabillionus saec. 6. SS. Benedict. part. 1. 648. vbi non video quid sit Commanda nisi praestatio pro iure tutelae, quam sibi Boso arrogabat in Pollia-

co;

co; sed Lector ipse iudicet: *Venit Boso ad Placitum, vbi cum Geraldo Comite erant nobilissimi homines, et iurauit Boso hoc sacramentum, ita dicens manu sua propria: Ego Boso, nec meus conductus, me iubente, homo nec femina ad meam artem, nec ad meum ingenium, in Polliaco nec in eius obedientia Comandam non requiram - - Et si - - Comandam vel prensionem fecerit, post quindecim dies postquam sciero, vel ad rationem missus fuero per te, Geralde, vel per tuos missaticos, siue per Abbatem qui modo est, vel per ipsum qui in antea erit, et per Monachum qui ipsam obedientiam tenuerit, captam emendabo, et postea ad tuam misericordiam, Geralde, veniam, siue ad Abbatem vel Monachum, qui modo est vel in antea erit.* V. *Commendatio* 2. COMMANDIA, eadem notione. Tabularium S. Petri Vosiensis fol. 31. *Gausbertus de Malamort dereliquit Deo et S. Petro Apostolo Vosiensi in Vita et in sanitate sua totam Comandiam, quam in villa quae vocatur Orgot habebat - - - Similiter quoque Girbertus vno eodemque modo eandem Comandiam B. Petro Vosiensi dimisit - - - - Deinde quidem Elias - - - - Gausberti Nepos huius Commandiae particeps et per Dominus - - - fecit guirpitionem de ea.* COMMANDARIA, eadem significatione. Antiqu. Recognit. in Regesto *Probus* fol. 60. et 61. (5) Beneficium equitis Templarii, Gall. *Commanderie.* Notitia Ecclesiae Mazarensis ap. Roseum Pirrum Siciliae sacrae p. 548. *Alii vero ex antiqua relatione testati sunt hanc Equitem appellari Guerreginum, qui cum aliis tribus templariis ex sua commenda in Suria, metu Saracenorum, signum istud B. Virginis in naui transferendum in Italiam patriam suam curabit.* (6) Certae preces pro defuncto faciendae. Necrologium Monasterii Iosaphatensis apud Mabill. t. 2. Analect. p. 562. *Vnde ad perpetuam rei memoriam in nostro Capitulo generali statutum est, vt in hac die solemne anniuersarium cum Commenda et Missa solemni et in fine Libera super tumulum perpetuo celebretur.* V. Comm[...] *ones.* (7) COMMENDA, vel [...]MANDA, commodatum, Gall. [...] Stat. Arelat. MSS. art. 128. [...] *statuimus quod quandocumque* [...] *ad arma vel caualcatam, nulli*[...] *dem ciuis possit ducere* [...] *nisi essent sui vel habeat eos* [...] *sa Comande ab extraneo et* [...] *cine.* Versio Gallica, *s'ils* [...] *appartiennent ou qu'ils les* [...] *prest, etc.* (8) † Cautio, [...]sio. Libert. villae Braget. a. 13[...] V. *Commendator* 3. (9) † Eleem[...]na, munus sponte oblatum. Reg[...] Capit. eccles. Carnot. ad ann. [...] *Pro reponendo commendas* [...]

† COMMENDABILITER, [...]liter. Epitaph. a. 1314. in Hist. [...] Bergam. part. 3. p. 30.

† COMMENDAMENTVM, man[da]tum, iussio, Gall. *Commandem*[...] Tabul. S. Albini Andegav. V. *Com*[...]*mendare* 3.

COMMENDARE. (1) In *Comme*[n]*dam* dare, praedia vel feuda ad [...]tam vel ad tempus vtenda [...] concedere. Pactus Leg. Sal. tit. [...] *Si quis alteri auitam terram* [...] *commendauerit, et ei noluerit* [...]*re etc.* Vide etiam in *Commenda* [...] (2) Rem mutuo dare, apud a[...] deponere. Gloss. Lat. Gr. *Comme*[n]*dauit*, παρακατέθετο. Gregor[...] Turon. l. 7. Hist. c. 22. *Quod* [...] *commendatum habuit, publicatum* [...] Capitula Caroli Calui tit. 32. c[...] COMMANDARE, eadem significa[...]tione. Literae Caroli primogen[...] Iohannis Franc. Regis an. 1357. [...] Secousse t. 3. Ordin. Reg. p. 204. [...] 6. (3) Mandare, praecipere: *Co*[m]*mendatio*, praeceptum, mandatum [...] *Commandement*: in Capitulis Car[...] C. tit. 28. tit. 30. cap. 6. tit. [...] cap. 2. 23. 24. Leges Henrici I. Re[...]gis Angl. c. 8. *Nemo ignotum* [...] *vagantem vltra triduum absque* [...]*ritate detineat, vel alterius* [...]*nem sine commendante vel plegiante* [...] (4) COMMENDARE perperam [...] *Contramandare*, in Ch. ann. 115[...] ap. Acherium t. 11. Spicil. p. 338. [...] ap. D. Brussel t. 1. de Feudorum [...] p. 27[...]

275. et 276. V. *Contramandare.*
) Nude pro aliquo preces funde-
, V. *Commendatio.* (6) COM-
ENDARE ANTIPHONAM dici-
r Cantor, cum prima illius verba
aecinit alteri, qui eam canere in-
piat. Ordo Canonicorum S. Lau-
Rotomag. XIII. Saec. *Hanc anti-
onam* Genuit puerpera, *et tres
antes Cantores hebdomadarii Com-
ndant, et omnes sine pneumate
iuntur.* (7) COMMENDARE
CCLESIAM dicuntur Patroni La-
Ecclesiarum, qui Presbyteros vt
iis munia Ecclesiastica obeant,
piscopis offerunt, in Concilio Sa-
gunstadiensi ann. 1022. can. 13. V.
oncilium Bituricense ann. 1031. c.
:. COMMENDARE SE AD
VRTEM REGIS, in Lege Lon-
bardor. l. 2. tit. 11. §. 1. et 3. di-
ur puella libera, de crimine ac-
sata, cum illius protectionem ac
undium implorat. COMMENDA-
E PER CERAM ET SETAM,
in *Cera.* COMMENDARE SE
VASSATICUM, V. infra *Com-
mdatus.* † COMMENDARE SE,
telam seu protectionem alicuius
nuocare, Vide in *Commendatio 2.*
) † Indicare, nuntiare. Cerem. vet.
cl. Carnot. *Duae lectiones commen-
antur, et primam legit ille, cuius
septimana euangelii.*

MMENDARIA, praestatio pro tu-
la. Libert. Gratianopoli concessae
n 1244. Hist. Dalphin. t. 1. p. 23.
l. 1. Permutatio castri de Bella-
mba cum Castro de Varsia inter
umbertum Dalphinum et Aymeri-
m de Briancone eiusd. Hist. t. 2. p.
). col. 2. V. *Commenda 4.*

MMENDARIVS, qui aliquem in
mmendatum, seu in suam tutelam
cipit. Ch. Aldegastri, filii Sylonis
gis Oretensis, ann. 781. ap. San-
uallium.

MMENDATARIVS. (1) In Iure
nonico dicitur Oeconomus Eccle-
e seu beneficii ecclesiastici vacan-
, dum ipsi de legitimo pastore
l possessore prouideatur. Ad sex
nses vulgo protrahi poterat ille
conomatus. Cum Ecclesia vacans
erat sedes episcopalis, illius admi-
nistratio et cura fero Episcopo vici-
niori secundum ius antiquum crede-
batur. Hic appellabatur Episcopus
Commendatarius. Posterioribus vero
saeculis regnante *Commendarum* ab-
usu, *Commendatarius* dictus est E-
piscopus, qui plures simul Ecclesias
obtinebat, vnam cuius erat *Titula-
ris*, alteram aliasue quas *Commen-
datarius* administrabat, vt plurium
posset Ecclesiarum vna fructus perci-
pere. Ne plurium ecclesiarum vnus es-
set Episc. Canones prohibebant: ne
violarentur hae sacrae regulae, vna
nomine *tituli*, altera nomine *com-
mendae* possidebatur. Haec religio
temporum. Reuersales Christophori
Episcopi Patauiensis pro Iohanne E-
piscopi Vesprimiensi ann. 1397. ap.
Ludewig. t. 4. p. 317. *Dominus Io-
hannes Episcopus Vesprimiensis Vien-
nensisque Ecclesiae perpetuus commen-
datarius.* Ch. Iohannis de Bauaria
electi Leodiensis Episcopi ann. 1398.
ap. Miraeum t. 2. pag. 893. col. 1.
*Per dominum Leodiensem Episcopum
commendatarium Cameracensis Eccle-
siae supra dictum.* V. *Commenda 3.* et
Comedentarius. (2) COMMENDA-
TARIVS, in Monasterio Sandiony-
siano, Vide infra *Commendatorius.*
(3) Custos carceris. Concil. Sal-
mant. an. 1335. c. 8. *Nonnulli com-
mendatarii seu carcerarii ab iisdem
Clericis sic carceratis extorquent pecu-
nias et alias res - - iniuste.* V. *Com-
mentariensis 1.* (4) Mercator, etc.
V. *Commendator 1.*

COMMENDATELA, praestatio pro
tutela, in Tabular. S. Cyrici Niuern.
Ch 94. V. *Commendatio 2.*

COMMENDATIA. (1) Concessio be-
neficii seu feudi ad Vitam, *Praesta-
ria.* Huius formula habetur in for-
mulis veteribus ap. Bignonium pag.
409. 1. Edit. Domesdei ap. Spel-
mannum: *Ibi liber homo Edrici com-
mendatio* (tenet) *20. acr. et 3. bor-
dar. et dimid. car. fil. ad 10. parc. et
valet 5. sol.* V. *Commenda 3.* (2) Id.
quod *Commendisia*, in Gestis Consul.
Andegav. c. 11. n. 3. et in Ch. Io-
hannis D. Balgentiaci a. 1196. in Pro-
bat. Hist. Blesensis p. 16.

COMMENDATIO. (1) Lex Longob. l. 2. tit. 44. §. 2. *Caeteri vero homines liberi, qui vel commendationem, vel beneficium Ecclesiasticum habent.* Id est, qui domino alicui se commendarunt accepto ab eo beneficio, seu praedio. (2) Tutela, protectio. In *Commendationem* autem potentiorum, se et res suas *ponebant* inferioris conditionis homines, vt essent qui se et sua tuerentur et protegerent contra inimicos aut bonorum inuasores, iisque in tuitionis mercedem alicuius census pensitationi sese adstringebant. Vetus Charta apud Duchesnium in Hist. Ducum Burgund. p. 52. *Philippus Abbas Ecclesiae S. Benigni - - - villam prope Divionem, quae dicitur longus vicus - - - - Hugoni Duci Burgundiae in Commendationem posuit pro Centum solidis annuatim soluendis, etc.* Eiusmodi praestatio COMMENDATIO passim dicitur. Tabul. S. Albini Andegauensis: *Vicecomes de Toarcio expetebat Guardam, quam commendationem vocant, de Villa, quae dicitur Brociacus.* † COMMENDATIONEM REDDERE tutelae seu protectioni alicuius nuntium remittere. Ch. an. 1165. inter Prob. Hist. Autiss. p. 22. (3) Mutuatio, in Legibus Henrici I. Regis Angl. c. 45. V. *Commendare 2.* (4) COMMENDATIO ECCLESIAE, qua patronus laicus Episcopo praesentat Presbyterum, qui in ecclesia, cuius patronus est, munia obeat ecclesiastica. Conc. Arelat. ann. 813. can. 5. COMMENDATIO PONTIFICALIS BACVLI, idem quod *Inuestitura*, qua Princeps traditione baculi pastoralis, Episcopum recens electum mittebat in possessionem Episcopatus. Vita S. Rembert. Archiepisc. Hamaburg. num. 11. *Die depositionis domini Ansgarii Rimbertum omnes concorditer elegerunt. Cum cuius concordiae pacto, ad gloriosum tunc temporis Regem Hludowicum adduxerunt eum viri venerabiles, Thiadricus Mindensis Ecclesiae Episcopus, et Adalgarius Abbas monasterii nouae Corbeiae: susceptusque ab eo honorifice, cum pontificalis baculi iuxta morem Comm... datione, Episcopatus est sortitus ... minium.* Quae verba in grat... perialis inuestiturae intuitu ... tempore Henrici IV. censet He... nius, hac maxime ratione ... quod in primariis Ecclesiae H... burgensis et Bremensis, priuileg... nullum huius rei vestigium app... at. Et tamen Adamus, vt re... Mabillionus obseruat, Henric... qualis, haec priuilegia pro inuesti... ra imperiali laudat his verbis ca... 28. *Pallium Rempertus Pont... suscepit a Papa Nicolao, ferulam ... storalem a Caesare* (Rege) *Lothar... sicut in priuilegiis dignosci pote...* COMMENDATIO VASSALLORV... Fulbertus Carnot. Epist. 6. *He... vobis exigo, securitatem de meo ... et membris - - - de ... docini castri ad meum vsum et ... rum fidelium, qui vobis assecura... illud: Commendationem vestra... Militum, qui de nostro casame... beneficium tenent, salua fidelitate ... stra, etc.* Id est, vt vassallos ... stros, qui mei etiam sunt, ... *praestare* velitis, Gall. *Prester.* (... COMMENDATIONES, officia ... vel Orationes pro defunctis. ... λαὶ, ap. Clementem lib. 8. Const... tutionum apostolic. c. 43. *Offici... Commendationis*, in Statutis ord... de Sempringham; *quia in ea ... commendatio animae defuncti a sac... dote.* Ebo Remensis, de Ministri... *Mortuos cum Commendationibus, ... mae orationibus dignis obsequiis, ... pulturae venerabiliter tradere.* Co... *mendare*, ἁπλῶς, vel *diis comm... dare*, est ἐύχεσθαι ὑπὲρ τοῦ, ... obseruatum a Casaubono ad Spar... num, ex eodem Spartiano, et La... pridio. COMMENDATIO MORIENTIVM. Ordericus V... lib. 5. (7) † Idem ac *Comm... 1.* depositum, in Ch. Ms. an. 11... V. *Commanda.*

† COMMENDATITIA, concessio ... neficii seu feudi ad vitam, ... *Praestaria*, Charta eiusmodi conc... sionis. Form. Bignon. c. 21. ... Baluz. t. 2. Capitul. p. 507. ... *Commendatia 1.*

[CO]MMENDATIAE CONSVETVDI[NE]S, praestatio pro tutela. Gesta [D]ominorum Ambasiens. c. 4. n. 12. [A]dde c. 6. n. 1. Vide *Commendisia*.

[C]OMMENDATITIAE LITERAE, [E]PISTOLAE. Quae ab Episcopis [d]abantur ad alios Episcopos, qui[b]uscumque, siue Clericis, siue Lai[c]is suae dioeceseos peregrinaturis, [v]t ab iis vt fideles in sacris Synaxi[b]us admitterentur, vel vt Clerici [a]d ordines promouerentur, vel vt [i]n peregrinatione eorum solatiis fo[u]erentur, vel propter alias causas: [Qu]as συςατικὰς vocant Graeci. Gloss. [L]at. Graec. *Commendatitiae literae*, [συ]ςατικαὶ. Gloss. Graec. Lat. συ[ς]ατικὴ, *Commendatitia*. *Literae Com[m]endatitiae, quas formatam vocant*, [a]p. Reginonem in Inquisit. de Pres[b]yt. c. 79. et in Formula 39. ex Ba[l]uzianis. Συςατικῶν mentio est in [C]anonib. Apost. Can. 33. in Concil. [S]ardic. c. 9. in Concil. sub Menna [a]ct. I. etc. *Commendatitiarum* ve[r]o in Concil. Andegav. c. 1. Veneti[c]o c. 5. Agath. c. 38. Remensi c. [4]2. Francofort. ann. 794. cap. 27.

[C]OMMENDATITIAE LITTERAE [A]bbatum, Monachis ad aliam Eccle[si]am transire volentibus datae, apud [R]einardum Abbatem Cisterciens. in [In]stit. c. 11. Vide Bullar. Cluniac. [p]ag. 39. COMMENDATORIAE [L]ITTERAE, etiam dicuntur Sido[n]io l. 9. Ep. 10. et Iuliano Antecessori constit. 6. §. 3. in Synodo vero [A]ugarolensi an. 1302. c. 1. *Recom[m]endatoriae* c. 2.

[CO]MMENDATITIVS, COMMENDATITII, [i]dem qui infra *Commendati*, apud [M]abill. t. 4. Annal. Benedict. ad a. [1]025. n. 71. *Attribuens B. Petro et [F]ratribus ibidem viventibus apud [..]uriacum liberos suos, collibertos, [se]rvos, ancillas et commendatitios, [ea]rumque substantias et possessiones*, [e]tc. COMMENDATITIVS INDI[C]VLVS, epistola commendatitia ab [E]piscopis pro Clericis suis ad Prin[ci]pes, et illustres viros scripta, vt [e]untibus et redeuntibus res necessa[ri]as et solatia iis impendant. Hu[iu]smodi indiculorum formulas bi[na]s exhibet Marculfus lib. 2. form. [4]. 51.

COMMENDATOR. (1) COMMENDATOR, COMMENDARIVS, promiscue enim scribitur: Mercator socius, qui vni alteri *commendat* integram negotiationis curam certis conditionibus. Stat. Massil. l. 3. c. 20. §. 2. (2) Officium seu dignitas in Ordinibus Militaribus religiosis, verbi gratia S. Ioannis Hierosol. *Magister siue Commendator*. *Commendator domorum*, in militia B. Iacobi, apud Innocentium III. l. 13. Ep. 11. *Praeceptor*, eadem notione in militia Templi. *Commendator domus Teutonicae Traiectensis*, apud Miraeum t. 1. p. 436. col. 2. (3) † Fideiussor. Ch. an. 1211. inter Prob. t. 2. Annal. Praemonstr. p. 732. V. *Commenda* 8.

† COMMENDATORIA, beneficium equitum Melitensium, Gall. *Commanderie*. Formul. Ml. Instr. V. *Commanderia*.

COMMENDATORIVS, vel COMMENDATARIVS, Gall. *Commandeur*, monachus S. Dyonysii, qui pro Abbate omnimodam habebat iurisdictionem in quosuis delinquentes in Ecclesia et in toto monasterii circuitu, quam exercebant Baillivus aliique officiales ad hoc vnum instituti, vt narrat Doubletus pag. 424. Epitaphium Fr. Petri Bochart apud Feliban. Hist. Sandion p. 584. COMMENDATORIAE LITTERAE, V. in *Commendatitiae*.

COMMENDATVS, vassallus domino fidelitate ac hominio astrictus: interdum obnoxius ratione beneficii et feudi, quod olim *Commendabatur*, seu ad vitam concedebatur. *Qui in vassallitico commendati sunt*, in Capitul. Pipini Regis Italiae c. 36. Ch. Caroli Magni pro diuisione Imperii c. 5. *Et vnusquisque liber homo post mortem Domini sui licentiam habeat, se commendandi inter haec tria regna ad quodcumque voluerit. Similiter; et ille qui nondum alicui est commendatus*, SE IN VASSATICVM ALICVI COMMENDARE, in Ch. Priuilegior. concessorum Hispanis t. 2. Hist. Franc. *Nouerint tamen iidem Hispani sibi licentiam a nobis esse*

esse concessum, ut se in vassaticum Comitibus nostris more solito commendent. Alia an. 816. ibidem: *Se ad Comites, siue vassos nostros, vel etiam ad vassos Comitum commendauerat. Se in manus alicuius commendare*, apud Eginhardum Epist. 27. 28. *Se solenni more commendare*, apud eumdem. Epist. 26. Non multum absimile fuit, quod *ius applicationis* Romani appellabant, quod ab Atheniensibus ortum aiunt, apud quos peregrini se alicui opulento ciui in clintelam dabant dicabantque. Hinc *commendare se in clientelam*, ap. Terentium in Eunucho. V. quae in hanc rem congessit Turnebus l. 24. Aduers. c. 32. Sed et hac voce *applicare* eadem propemodum notione vtitur Ch. Ludouici Comitis Sacricaesaris an. 1219. ex Tabul. S. Satyri: *Quod si aliquis de omnibus hominibus S. Satyri hominem se domini de Sancero esse dixerit, et ei se applicare voluerit, vbi Abbas tres legitimos homines iurare fecerit, quod eum vel eos Ecclesiae S. Satyri per vnum annum et vnum diem sine calumnia tenuerit, deinceps eum vel eos in pace habebit, sine campo, et batalia, vel aliqua contradictione.*

COMMANDVS, eadem notione. Chartularium Virgionense fol. XVII. *Theudorius dat suam Comardam quidtam de omnibus hominibus huic suo commando nomine Archembaldo.*

COMMENDATI, dicuntur liberti, qui libertatem consecuti Patroni, seu manumissoris patrocinio se commendauerant. Quippe per *Chartam ingenuitatis* seruo in libertatem adserto facultas dabatur, seu Ecclesiae, seu alterius cuiuscumque personae, quae eius ingenuitatem tueretur, patrocinio se commendandi, vt patet ex Marculfo l. 2. Form. 32. etc. Canon. Lugdunensis in Canonibus selectis apud Iacobum Petitum post Poenitentiale Theodori p. 242. Neque tantum liberti, sed quiuis illarum incolae, liberti et ingenui, qui sub dominorum tutela et protectione viuebant, et in signum eiusmodi protectionis certam praestationem annuam vel seruitium iis exsoluebant, *Commendati* dicuntur. Scribit Lactantius l. de Mortibus persecutor. n. 21. apud Persas eum fuisse morem, *vt Regibus in seruitium se addicerent, et Reges populo suo tanquam familia vterentur.* Leges Wisigoth. lib. 5. tit. 3. [illegible] *Si quis ei, quem in patrocinio habuerit, arma dederit, vel aliquid donauerit, ad ipsum quae sunt donata permaneant. Si vero alium sibi patronum elegerit, habeat licentiam cui se voluerit commendare: quoniam ingenuo homini non potest prohiberi, quia in sua potestate consistit*, [illegible] Adde §. 3. et 4. et Legem Longobardorum tit. 9. Tabul. Burgu[illegible] fol. 94.

Interdum tamen ita clientelae [illegible] patrocinio Domini alicuius sese commendabant, vt obnoxiae conditionis censerentur, et tanquam serui si fugitiui essent, retraherentur. [illegible] est in Lege Ripuar. tit. 72. § [illegible] Hac enim Lege alterius potestati [illegible] commendabant, vt quoad viueret [illegible] de victu ac vestitu sibi ab illo [illegible] retur, cui *ingenuili ordine*, hoc [illegible] absque ingenuitatis ac libertatis praeiudicio, seruitium et obsequium sese praestituros profitebantur, [illegible] addito quod ab eo se subtrahendi potestatem non haberent, vt est [illegible] formulis secundum Legem Romanam c. 44. Diploma Ludouici Imp. [illegible] Lotharii an. 24. pro Monasterio C[illegible] sauriensi in Tabul. eiusdem Monasterii: *Vel quae extrinsecus ad* [illegible] *dem respiciunt cum seruis et* an[illegible] *cartulariis, commendatis,* aliisque [illegible] *libellariis, etc.* Aliud ibidem: N[illegible] *non etiam vniuersos commendatos, cartularios, vel libellarios* [illegible] Alibi *Commendati* dicuntur.

Interdum eiusmodi *Commendati* seruis ipsis accensebantur. Quoniam [illegible] Attachiam. c. 57. §. 7. *Est autem* [illegible] *tius modus natiuitatis et bondagii,* [illegible] *cum aliquis liber homo pro D*[illegible] *habendo vel manutenentiam a*[illegible] *Magnatis, reddit se ipsum illi Domino, suum natiuum, siue bondum* [illegible] *Curia sua per crines anteriores* [illegible] *tis sui etc.*

co

OMMENDATI non raro etiam, i alterius tutelae sese commendarunt, et ob id fidelitatis sacramenadstricti. V. *Vassaticum*.

OMMENDIA, praestatio pro tula. Ch. Ms. ann. 1229. Vide *Commendatitiae Consuetudines* et *Commendisa*.

MENDIRE, pro *Commendare*, entia poetica. Vtuntur Alcuinus ngr. 124. 164. 170. 214. 267. et andidus Monach. in Vita metrica gilis Abbatis Fuld. c. 24. COMENDITVS, pro *Commendatus*. pistola Faroaldi Ducis ad Ioannem PP. apud Mabill. tom. 2. Annal. enedict. pag. 756. col. 1. V. *Commendatus*.

OMMENDISA, praestatio pro tela, in Ch. Ms. an. 1157. V. *Commendia* et *Commendisia*.

MENDISIA, idem quod *Commendatio*, tutela, etc. Ch. a. 1229. Tabul. Campaniae Thuano fol. 61. Est etiam *Commendisia* ipsa praestatio pro *Commendisia*. Ch. ex abul. Vindocinensi, cuius Titulus *de Commandisia de Domzei*. COMENDITIA. Ch. Gaufredi de Leniaco pro Monasterio Malleacensi n. 1232. ap. Stephanotium t. 4. Antiq. Pictav. MSS. pag. 409. COMANDICIA. Chartularium Virzioense fol. XV. verso.

MMENDITVS, V. in *Commendire* : *Commendatus*.

MMENSALIA, symbola, quae d communem *mensam* conferuntur. Concil. Laodic. can. 54. Ὀυ δεῖ ἱερατικὲς, ἢ κληρικὸς ἐκ συμβολῆς συμπόσια ἐπιτελεῖν. Quae sic reddidit Isidorus Mercator: *Non oportet ministris altaris - - - - ex symbolis, (quae vulgus commensalia appellat) conuiuia celebrare*. Atto Episcopus in Capitulari c. 55. habet *Commensalia*. V. *Confertum*.

MMENSALIS, ὁμοτράπεζος, conuiua, conuictor, qui ex Principis alterius familia et mensa est. Ch. ann. 1172. ap. Perardum in Burgundicis: *Accipiant de expensa Curiae, unquam commensales Ducis in perxtuum duos solidos pro pane, 4. sextarios vini, etc.* Ch. Caroli IV. Imp. m. II.

pro Galterio de la Rocha Papiensi a. 1380. V. *Conuiua*.

COMMENTA, († mulier incola.) Miracula S. Apollinaris Episc. t. 5. Iulii p. 354. *Ille vero suscepto Abbatis imperio, vt oportebat obtemperare cupiens, in huius initio descriptiunculae, dum quinque vel sex commenta peregisset, inuasit illum quidam animi torpor totamque spem incepti operis illi peragendi subripuit.* Ita legit apographum Cisterciense; at Trecense *Comnata*, teste Sollerio. V. *Commentus*.

COMMENTARE, pro *Commentari*, excogitare, in Vitis patrum Emerit. tom. 2. Concil. Hisp pag. 653. col 2.

† COMMENTARIA, *commentariensis*, seu carceris custodis officium; carcer ipse. Arest. Parlam. ann. 1416.

COMMENTARIENSIS. (1) Custos carceris, sic dictus, quod *Commentarios*, id est, rationes custodiarum et reorum conficeret, et inscriptiones criminum reciperet. Firmicus l. 3. Mathes. c. 9. *Erunt cornicularii aut commentarienses, quibus damnatorum cura committatur, seu clauicularii, vel carcerum custodes, et quibus publicarum catenarum cura mandatur.* Vetus Arestum Parlam. Paris. ann. 1394. *Vxor commentariensis claues sibi carcerum tradere noluerat.* Occurrit non semel in Cod. Th. et ap. Scriptores. (2) Notarius. Gl. Aelfrici: *Commentariensis, Geresa. Commentariensis Imperii*, in Vita Ludouici Pii ann. 812. Vide Anonymum de Miraculis S. Medardi c. 1. n. 13.

COMMENTARIOLVS, modus agri, vt videtur; († vel potius index seu indiculus eorum, quae Folckerus in Frisia possidebat, quae dehinc enumerantur.) Donatio anni 855. ap. Marten t. 1. Amplis. Collect. col. 142. *Haec sunt nomina locorum praefatae haereditatis. In pago qui dicitur Felua - - - mansos dominicales tres - - - item commentariolum de haereditate Folckeri, quam habet in Frisia.*

COMMENTARIVM, carcer. Vita S. Athanasii t. 1. Maii p. 229. *Praefectorum carceres commentaria dictos, etc.* V. *Commentaria.*

COMMENTATOR, vt *Commentariensis*, custos carceris. Acta S. Canionis t. 6. Maii p. 30.

† COMMENTVM, commentarium. Stat. S. Flori Ms. V. *Commenta* 1.

† COMMENTVS, pro *Commanens*, incola, qui sub domini tutela est. Ch. Ms. an. 1233. *Item in dicta villa nos - - nullos commentos vel commentas de cetero recipere poterimus etc.*

COMMERCATIO, mercatio. V. *Romanizare.*

COMMERCATOR, mercator. Gloss. Gr. Lat. συνέμποϱος, *commercator.* V. infra *Commercius.*

COMMERCATRIX ROMANORVM BARBARIES, in Vita Lietberti Episcopi Cameracensis cap. 1. id est, gentes barbarae Romanorum finibus vicinae.

† COMMERCHIVM, tributum quod pro mercibus seu pro *Commercio* a mercatoribus pensitatur. Conuent. Saonae a. 1526. V. *Commercium.*

† COMMERCIARE, commercium agere, negotiari, Gall. *Commercer.* Marten. tom. 8. Ampliss. Collect. p. 720.

COMMERCIARIVS, κομμεϱκιάϱιος, pro tributorum exactore, in Chronico Alexandrino p. 900. ap. Constantinum Porphyrog. de Administr. Imp. c. 43. et in Actis S. Anastasii Persae c. 4.

COMMERCIONES, qui aliis *Commarchani*, qui in confinibus ac limitibus habitant. Leges Inae Regis West-Saxonum c. 11. *Si quis inter commerciones regni nostri roboriam et violentam captionem faciat.* Saxonica editio habet *gemenum*, limites, confinia. V. *Commercium* 5.

COMMERCIVM. (1) Permutatio, commutatio. Gloss. Lat. Gr. *Commercium*, συναλλαγὴ. Papias: *Commercia, commutatio mercis. Commercia, negotia.* Chronicon Besuense: *Et pro tali commercio dedit illi* 25. *sol. et unum combam.* (2) Merx ipsa. Glossae antiquae MSS. *N... cimonia, commercia.* Gloss. L... Gall. *Commercium, Mercerie, ... marchandise.* Fortunatus lib. ... Vita S. Martini:

Oceanusque negat commercia ...
Britannis.

Capitulare Ludouici Pii ann. 821. ... 1. *Vt nullus teloneum exigat, ... mercatibus, vbi communia comm... emuntur ac venundantur.* (3) T... butum quod pro mercibus ... commercio a mercatoribus pen... tur. Ch. Balduini Reg. Hierol... 1109. ap. Vghellum in Episc. G... nuensib. *Commercium nullum ... in tota terra quam habeo, vel ... rere potero.* Sanutus lib. 2. part. ... c. 4. *Quod praefata tributa, da... et commercia, aliaque necessaria ... quaquam transferri valeat.* (4) Idem quod *Merces*, V. in hac voc... Ch. Caroli C. Reg. Franc. ann. ... Ind. 7. ex Tabul. S. Cyrici N... nensis: *Nam Dominus et ... vocus noster, sicut in auctoritat... nitoris nostri continetur, ad petiti... nem Hieronymi quondam eiusdem ... ci et vrbis Episcopi, pro commerc... animae suae ac remuneratione ... sancti loco eiusdemque Ecclesiae. ... ipsis rebus propriis villas et ... reddit, etc.* Annal. Bened. to. 3. ... 710. col. 1. ex Donatione facta Mo... nasterio S. Iuliani Turon. ann. 94... *Exinde sibi coelestia credens percipe... commercia.* (5) Idem quod *Commar... chia*, confine, limes. Tabula Peu... tingeriana VII *Fines exercitus Syri... tici et commercium barbarorum.* An... nales Franc. ann. 889. *Aureolus C... mes, qui in commercio Hispaniae ... que Galliae - - - - residebat.* Fr... stra hic *Confinio* reponunt viri do... cti, quod idem est quod *Commerci... um*, quod ita apud Eginhardum le... gi aduertant: neque enim id fact... vitio librariorum, nam ita etiam praeferunt Annales Bertiniani, ... alii. V. *Commerciones.* (6) † *Commercium, Loier*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. COMMERCI... VTILE, reditus, prouentus, in Ta... bul. S. Albini Andegav.

COMMERCIVS, negotiationis socius, commerciarius. Gloss. Graec. Lat. συνεμπτὴς, *comparator*, *commerciarius.* Veteres formulae c. 45. *In quoscumque portus ciuitatis, seu mercada, nullo contradicente suus venditor, vel commercius quodlibet negotium potestatem habeat vendendi.* Gl. Aelfrici: *Comercimus*, Cepena thinga gethrixle. Sed legendum *Commercium*, quod Saxonica videntur sonare, *rei venalis permutatio.*

COMMERDIVM, f. Commercium, inquit Muratorius t. 3. p. 544. c. 2. Concordia inter Benedictum Cardinalem et Thomam Patriarcham CP. etc. *De commerdio quod infra Constantinopolim vel extra, nomine ciuitatis receperint, quintam decimam non dabunt, si in ipsa ciuitate Constantinopolitana nomine alterius ciuitatis aut loci, vel alibi commerdium soluetur, quintam decimam dabunt Ecclesiae.* Videtur esse tributum ex Commercio solutum.

COMMERSVM, hara cunicularia, vbi nutriuntur cuniculi. Acta capitul. eccles. Lugd. Ms. Vide *Commercium.*

COMMESSALIA, V. *Commensalia.*

COMMETANEVS, V. *Cometanei.*

COMMEXTIO, pro *Comestio*, conuiuium, *pastus.* Census eccles. Reat. Ms. V. *Comestiones.*

COMMICIA, V. *Cometia.*

COMMICIVM, mendose pro *Conuicium*, in Ch. a. 1208. t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 604.

COMMICVS, liber ecclesiasticus, de quo supra in *Comes 1.*

COMMILITO, officium municipale, cuius munia describuntur in Stat. Crimin. Riperiae fol. 20.

COMMINARE, idem quod *Minare*, ducere, Gallis *Mener.* Lex Longobard. lib. 1. tit. 19. §. 27. *Si qualibet persona in finibus regni nostri ignem in silua comminare ausa fuerit, etc.*

COMMINATIO, praedictio, augurium. Concil. ann. 1238. to. 1. Hist. Treuir. pag. 722. Leg. forte *Diuinatio.*

† COMMINATIVE, minaciter. Procell. Egid. de Rays a. 1440.

COMMINATORES, *argentarii.* Papias. † Rectius ex Cod. reg. 7641. *Commactatores.* V. in hac voce.

COMMINELLI, COMMVNELLI, haeretici Valdensium *Sectarii*, sic forte dicti quod omnia sibi inuicem communia essent: nam *Communalis*, idem valet ac *Communis.* Horum mentio est in Constitutione Friderici II. Imper. contra Catharos et Patarenos, apud Waddingum in Annalib. Minorum ann. 1254. n. 16. V. *Communalis.*

COMMINISCENTIA, compensatio, merces, *Reconnoissance.* Ch. Wilhelmi Episcopi Acconensis an. 1163. ap. Vghellum t. 7. p. 268 *Et mihi pro hac libertate donoque praelibato 1300. Byzantios de comminiscentia atque eleemosyna B. Andreae ac proborum hominum Malfetanorum ex propria deliberatione dederunt.*

COMMIS, pro *Comes.* Placitum an. 852. inter Instrum. t. 1. nouae Hist. Occitanae col. 99.

COMMISCVLARE, miscere, V. *Misculare.*

COMMISCVLVS, communis, V. in hac voce.

COMMISERO, vna miserandus. Tertull. lib. 4. aduersus Marcionem c. 9. *Sed quoniam attentius argumentatur, apud illum suum nescio quem συνταλαίπωρον, id est, commiseronem, et συμμισούμενον, id est, coodibilem.* Ibid. c. 36. *Commiserones et coodibiles haeretici.*

COMMISSARIA. (1) Actio *Commissarii*, executio testamenti, in Constitutionibus Nicosiensibus c. 30. extremo. V. *Commissarius.* (2) Munus *commissarii*, cui Custodia castri credita est, in litteris Bonifacii VIII. PP. apud Illustr. Fontaninum in Appendice Antiq. Hortae p. 415.

COMMISSARIVS. (1) COMMISSARII, apud Italos dicuntur Executores testamentorum. Rolandinus in summa Notariae c. 8. rubr. de Legatis et fideicom. Vide Statuta Venetorum ann. 1242. lib. 4. cap. 17. et sq. (2) *Commissarius*, generatim

ratim est is, cui negotium quoddam curandum creditur, Gall. *Commissaire.* Passim occurrit.

COMMISSIO. (1) Legatum negotium, mandata rei alicuius prouincia, Gall. *Commission.* Epist. Principis Palatini ad Carolum VIII. Galliae Regem ap. Ludewig. t. 6. Reliq. MSS. ann. 1497. † Pro charta ipsa qua quis ad negotium agendum instituitur, occurrit vox in Inuent. Chartar. reg. a. 1482. (2) Confiscatio, bonorum multatio, Gall. *Confiscation.* Ch. Philippi Regis pro Ecclesia Mimatensi ann. 1306. ex Tabulario eiusdem: *Iure tamen commissionis et extorrentiae cuiuscumque ad nos nihil proprium de locis communitatis venire poterit, quin nobis et dicto Episcopo absque recompensatione aliqua sit commune.* Pactum ann. 1306. in Hist. Dalphin. t. 2. p. 125. col. 2. V. *Commissum 2.* et *Lactamia.* COMMISSIO FEVDI, eadem notione, V. *Caducitas feudi.* † COMMISSIO, practicis Gallicis *Commise*, cum defectu seruitiorum feudalium, domino feudum in *commissum* cadit. Lit. an. 1409. to. 9. Ordin. reg. Franc. p. 454. Vide *Commissum 2.* (3) † Commissum, Germ. Verbrechen. Ch. Ms. a. 1280. V. *Commissus 4.* (4) † Immissio. Ch. Ms. a. 1341.

COMMISSIONARIVS, delegatus ad tractanda alterius negotia, idem qui supra *Commissarius.* Ch. Elizabethae I. Reginae Angl. a. 1559. ap. Rymer. t. 15. p. 505. col. 1.

† COMMISSIONATVS, delegatus, qui mandatum seu *Commissum* alterius defert. W. Thorn. in Chronic.: *Archiepiscopus Aquinensis fuit a D. Papa commissionatus.*

COMMISSIONATVS, officium *Commissarii* ad custodiendos regni limites delegati. Ch. Edwardi IV. Angl. Regis pro Duce Glocestriae ap. Rymer. t. 11. p. 658. col. 1.

COMMISSORIVM, donatio, testamentum, seu diploma. V. Anton. Brandaonum lib. 8. Monarch. Lusit. c. 15.

COMMISSVM. (1) Depositum ... sunt Chartae, quae apud N... deponuntur. Ch. Agnetis D... Silesiae ann. 1363. ap. Ludew... 6. Reliq. MSS. p. 406. *Alexio N... rio qui praesentia habuit in com...* Ibidem p. 43... in Ch. Bolkon... cis Silesiae: *Thammonae de S... lendorff nostro Protonotario, ... praesentia habuit a nobis in com...* (2) Bonorum multatio. A... Iunii to. 2. pag. 493. de Ro... *Quod si aliquo modo continger... Monasterium de Cella Robaldi d... sum V. solidorum non soluere ... non ob hoc incideret in com...* Consuetud. Tolos. in rubrica ... dis n. X. *Est vsus fine consue... losae, quod si feudatarius p... vel amplius, vel per quantum... tempus cessauerit ab oblijs D... seu dominiis feudi persoluend... dum non potest nec debet ... commissum ipsi Domino seu ... sum, sed feudatarius debet et ... tur soluere Domino feudi pro ... feudo oblias, census et alias ... tiones in curtis feudi content... tempore quanto illud tenuerit.* ... *Commissio 2.* et *Committere.* (3) C... fessio fidei Felicis Vrgellit. Epis... 3. Concil. Hispan. p. 115. *In D... nomine Felix olim indignus Ep... pus, domnis in Christo fratr... - - - Presbyteris, - - Clericis ... parochia Vrghellitanae Ecclesiae ... gentibus, seu caeteris fideli... superdicto commisso commorantib... Domino Deo Patre - - - aetern... salutem.* Vox *superdicto* addita ... *Commisso* indicat iam superius d... fuisse de loco, qui hic appe... *Commissum:* nullus autem alter ... cus est prius memoratus, pra... *Parochiam*, id est, Dioecesim ... gellitanae Ecclesiae; hinc coni... tor Cangii, nomine *Commissi* in... gendam esse parochiam ipsam ... gellitanam forte *Commissum* dic... quod Pastoris curae et sollicitud... committeretur.

† COMMISSVRA, *la castratura*, Gloss. Lat. Ital. Ms.

COMMISSVS. (1) *Commendat...* Vide in hac voce. Charta ... 10...

1082. apud Vghell. in Episcop. Fulginat. (2) Idem qui *Commissarius*, legatus ad gerendum quoddam negotium. Ch. Iohannis Eborac. Archiepisc. ann. 1428. ap. Thomam Madox Formul. Angl p. 100. (3) COMMISSI apud Casinenses dicuntur, qui aliis *Conuersi*. Vide Haeften. l. 3. Disquis. monast. tract. disq. 8. (4) † Pro *Commissum*, delictum. Ch. Otton. I. a. 961. inter Prob. Hist. monast. S. Emmeran. p. 2. V. *Committere* 2.

COMMITTERE. (1) Confiscare, quando nempe Cliens patronum agnoscere non vult, et temere Clientelam inficiatur. Budaeus ad L. *Herennius* de Evict. *In iure ciuili et apud IC. commissum appellatur, quod ob vectigal non solutum; vel omissum apud publicanos professionem fisco vindicatur.* Iure vero feudorum *in commissum cadere* dicuntur dominia, quae ex delicto vasalli ad dominum feudi redeunt. Gl. Lat. Graec. *Commisit*, ὑπέπεσεν, ἐναντιώθη. *Commisit in Legem*, ὑπέπεσεν τοῖς νόμοις. *Committit*, ἁμαρτάνει. *Commettre son fief*, in Consuetudinibus municipalibus Gallicis passim. *Commissi legem incurrere*, in leg. 2. Cod. Th. de Susceptor. Charta Ottonis Imp. ann. 953. apud Willel. Hedam: *Terram quam Hatto in loco Ecki habere videbatur, et ad nostrum regale ius pro sui ipsius commissa fiscata erat, ad praedictam Ecclesiam tradidimus.* *Committere* potius est *Commissi* culpam vel poenam incurrere, quo sensu legitur t. 7. Ordin. reg. Franc. p. 728. (2) † Nude pro crimen committere. Ch. Ludov. VII. reg. Fr. Ms. (3) † Pro commiscere. Ch. Ms. an. 1318.

COMMITTIMVS, vox Latina, quam Iuridici Gallici Gallicam fecerunt atque etiamnum retinent. Significat facultatem eligendi tribunal opportunum ad dirimendas lites suas quibusdam concessam regio diplomate, in quo vox illa *Committimus* semper legitur; hincque dicta *Committimus* illa praerogatiua.

COMMIXERE, pro commiscere, in Ordinar. Ms. S. Petri Aureae-vall.

COMMODALE, fructus, quidquid *commodi* in agris est, vel ex agris nascitur. Formula venditionis anni 1250. apud Ludewig. to. 5. Reliqu. MSS. pag. 112. *Praemissa omnia vendidimus praedicto hospitali cum aduocatia et vtilitatibus omnibus quae in eis nunc sunt, quae in superficiae terrae vel in subter eius commodalibus in posterum poterunt prouenire.*

COMMODATIONES CARRVCARVM, V. *Carruca*.

† COMMODIFER, commodus. Elmham in vita Henr. V. p. 59.

† COMMODIOSVS, commodus, vtilis. Ch. Ms. ann. 1321. Vide *Commodosus*.

† COMMODISIA, tutela, i. q. *Commendisia*. Ch. Ms. a. 1220.

† COMMODITATES, reditus, prouentus, bona quaeuis, id omne quod *commodum* est. Ch. Ms. ann. 1332.

COMMODOLARE, pro *Commodare*, in Form. Andegav. n. 58.

† COMMODOSIVS, commodius. Stat. lepros. Gandav. Ms.

COMMODVM. (1) Stipendium, salarium. Gloss. Lat. Graec. *Commoda*, λυσιτελῆ, χρήματα. Suidas: Κόμοδα, δόσις ἐπὶ τῷ σιτισμῷ παρεχομένη. Perperam editum σεισμῷ, quod non aduertit Meursius. S. Augustinus, seu quiuis alius, homil. 19. de verbis Domini: *Fraudes suas ac rapinas commodum vocant, cum ipsa praeda inferatur incommodum.* Ioannes VIII. PP. Epist. ad Rostagnum Archiep. Arelatens. *Quibusdam narrantibus agnoui quod in Galliarum - - - partibus, nullus ad sacrum ordinem sine commodi datione perueniat.* (2) Pro quauis pensitatione vel etiam exactione vsurpat Gregorius M. lib. 1 Epist. 42. 59. Vt et Diurnus Romanus c. 4. tit. 2. Interdum sumitur pro pecunia quae pro multa exsoluitur. Auctor Quaeroli sub finem: *In luxu autem et ossibus loco motis, vsque ad deunicem solidi iniuriarum commodum placuit extendi. Censum siue commodum aliquod imponere*, in Conuentu Pistensi ann. 864. to. 2. Spicilegii Acheriani.

ani. (3) COMMODVM, COMODIVM, cubiculum, hospitium. Isidorus in Glossis: *Commodia*, *hostiaria*. Perperam in Excerptis Pithoeanis *Comedia:* est enim hoc loco *Commodium*, hospitium, quod per *Ostiarium* expressit Historia australis ann. 1298. Buschius in Chronico Windesem. lib. 2. c. 45. *Missam in portatili in commodo vbi decubuit coram ipso celebraui.* Lib. 2. cap. 57. *Cum Prior in ciuitates, oppida, loca, domus, et commoda hospitum suorum diuertere contigisset.* Et c. 5. *Commodo satis pulchro inclusus.* Ex his emendandus Anonymus in modo examinandi Valdenses: *Quotiens audiuisti praedicationes eorum? vbi primum? in quod domibus istius loci? in quo coramodo istius domus?* Legendum enim *Commodo.*

COMMOLERE, vna molere. Supplem. Antiquarii: *Commolo*, συναλήθω. († Leg. συναλήθω.)

COMMOMONENTVM, ἀρχεῖον, *Basilica*, *Palatium*, in eodem Supplemento, infra legitur *Commonentum.* † Gloss. Lat. Graec. *Comomonentum*, ἀρχεῖον. In Castigat. ad vtrumque Glossar. legitur: Codex reg. *Mummentum.* Sangermann. ἀρχεῖον, *monumentum.*

COMMONACHVS, eiusdem monasterii seu congregationis monachus, apud Thomam Madox Formularis Anglic. p. 267. et Rymer. to. 8. p. 401. col. 1.

COMMONERE PLACITVM, litigare, litem mouere, intentare. Literae Seguini Condomensis Abbat. to. 2. nouae Gall. Christ. Instr. col. 443. *Vt si vim vellet inferre, vel vlla occasionis intentione Placitum commonere, ipsi in fidelitate Dei et S. Petri placitarent; et si opus esset et contra omnes defensarent.*

† COMMONIA, idem videtur ac alibi *Synodus*, conuentus ad quem presbyteri ab episcopo *commonentur.* Ch. a. 1157. inter Prob. to. 2. Hist. Occit. p. 565.

COMMONIALIS, vna cum aliis monacha, apud Rymer. to. 4. p. 314. col. 1.

† COMMONIMENTVM, commonitio. Ch. an. 1124. inter Prob. to. 2. Hist. Occit. p. 426.

COMMONITORIVM. (1) Epistola qua aliquid praecipitur, qua quis commonetur, vt rem mandatam exequatur. Lexic. Graec. MS. Reg. Col. 2062. Κομμονιτήριον, ἐνταλτήριον εἰς ὑπόμνησιν, κατὰ Ῥωμαί[ους]. Qua notione pro memoriali quodam libello, quo scilicet memoria iuua[tur], vsurpat Vincentius Lirinensis contra Haeres. in Praefat. *Mi[hi] [...] sublenandae recordationis, vel potius obliuionis meae gratia, commonitorium mihimet parasse sufficeris.* S. Augustinus lib. de Haeresib. *Quum dicis vnum quasi commonitorium de his omnibus te desiderare [...]cas: audi ergo vnde commonearis, quid petas.* Alias et fere semper pro Epistola qua mandata dantur. Suidas et Glossae Basil. Κομμονιτόριον, ἐπιστολὴ προστακτικὴ ἀποστελλομένη εἰς χώρας, vel, ἐπιστολὴ ἀποστελλομένη μετὰ προστάξεως. Gl. Saxon. Aelfrici: *Commonitorium, vel pictacium, Aerend. - - - gewrit* i. *Epistola.* Proterius in Ep. ad S. Leonem PP. *Ex illo tempore, quo commonitorium vestrum accepi* COMMONITORIAE LITERAE. Flodoardus lib. 3. Histor. Rem. c. 2[...] *Pro litteris commonitoriis, quas [...]sione Regis mittebat Hugoni etc.* Cap. 28. *Quibus etiam pro reuersione [...]rum commonitorias direxit litteras,* COMMONITORIA RESCRIPTA, [...]SCRIPTA, Anastas. Bibl. in Greg. II. (2) † *Commonitorium*, *Lett[...]ner*, in Vocabul. Lat. Germ. Tu[...]geri Ms. in alio rursum eiusd[em] Germ. Lat. *Berfrit*, *anologium*, *commonitorium.*

COMMONRA, COMMONRAS, COMMONRIAS, voces Occitanae, quarum duae posteriores *Commonueris*, prima *Commonuerit*, significat. Iusiurandum Guillielmi Montispessulani praestitum Iohanni Episc. Magalonensi ann. 1184. apud Acherium to. 10. Spicil. p. 171.

COMMORSVM, vel COMMORSV[...] Lex. Bajwar. tit. 36. 11. *Acceptore[m]*

... domitum pro 3. sol. tribuat, commorsum Gruarium pro 6. sol. tribuat, acceptorem mutatum per 12. sol. tribuat. Eadem habet Lex Ripuariorum iisdem tit. et §. vbi *Commorsum gruarium* non male interpretatur Eccardus. *Accipitrem in gruum venatione et pugna cum eis exercitatum.* Hunc commentatorem, si vis, consule.

COMMOTARE, commutare, alterare; item laedere vel potius impellere, tradere, a *Moto*, pro *Moveo*. Canones Hibernenses apud Marten. to. 4. Anecd. col. 8. *Si quis errans commotauerit aliquid de verbis sacris, ubi periculum adnotatur, triduanum aut 3 superpositiones faciat.* Ibid. col. 6. *Qui vero Episcopum sine effusione sanguinis percusserit, vel commotauerit, dimidium VII. ancillarum pretium reddat.* Octav. Horatianus l. 1. c. 8. dixit, *Assidue commotare*, pro continuo mouere.

COMMOTIVVS, ad commotionem excitans. Act. SS. t. 1. Aug. p. 641.

COMMOTVM, COMOTVM, apud Cambrobritannos, quarta pars Cantredi. Siluester Giraldus lib. 1. Itiner. Cambriae c. 2 *Gruffino filio Resi - - - vnius commoti solum, id est, quartae partis Cantredi - - - sub domino, etc.* Et c. 10. *In his autem de Cantref Mawr finibus, Commoto videlicet de Caos, etc.* Occurrit non semel in Statutis Walliae a. 12. Edw. I. apud Spelmannum, qui perperam *Commotum* dixit esse dimidium Cantredi, cum ex Giraldo constet fuisse quartam partem tantum. V. *Cantredus.*

COMMVLCARE, *Complodere. Commulcat, Conculcat.* Gloss. Isid. Apul. Met. 8. dixit, *Commulcare ictibus*, hoc est, caedere siue calcibus siue pugnis. Verbo *Mulcare*, hoc sensu usi sunt Latini. V. Turnebi Aduersaria, Gronouium ad Liuium, Fabri Thesaurum et Daceriam in Notis ad Eunuchum Terentianum 4. 7. 4. etc. Papias MS. habet: *Commulcat, Conculcat; Commulcet, Turbat.* Glossar. San-German. MS. n. 501. *Commulare, Conculcare, Conturbare.*

† COMMVLITARE. Gloss. vet. Cod. reg. 7641. *Commulitat, molle fecit.* V. *Commulcare.*

*COMMVNA, V. *Commune* 2. *Communia* 2. et 3.

COMMVNALE, Occitanis *Coumndal*, pastura communis, *Communaux et pasturages*, in Consuet. locali Castri Meliandi art. 64. Ch. an. 1072. in Hist. Pergamensi t. 3. p. 273. *Extra pasculum et Communalia*, V. *Communia* 2. † COMMVNALIA, bona, quae in commune possidentur. Ch. an. 1014. apud Murat. to. 4. Antiq. p. 13.

COMMVNALIS. (1) Communis, *Communale* Boccacio. *Paries communalis*, in Ch. ann. 1178. ap. Vghellum to. 7. p. 410. *Aquaemoli communales*, in Chronico Farfensi apud Murat. to. 2. part. 2. col. 560. (2) COMMVNIALIS, Municeps, Ciuis. Matth. Maffus in Vita S. Gerii, to. 6. Maii p. 160. *Communales Racanati descendunt volentes corpus B. Gerii portare.*

COMMVNANTIA. (1) Incolarum vrbis aut oppidi communitas, V. in *Commune* 2. (2) † Stipendium, salarium. Constit. MS. Caroli reg. Sicil. *Praedictis marinariis communantiam sine diminutione persoluant.* (3) † COMMVNANTIAE, bona quae in commune possidentur. Stat. Montis-Reg. p. 57.

COMMVNARIVS, Canonicus seu alius, qui *Communia* vel *Communias* aliis Canonicis distribuit, in Monast. Angl. t. 3. p. 237. COMMVNVARIVS, ibidem. V. *Communicarius* et *Communia* 3.

COMMVNE. (1) Pensitationes species tam a Clericis quam Laicis pro *sustentatione, et defensione securitatis, et pacis* publicae, quam *Treugam Dei* vocabant, in Comitatu fieri solita: in Bulla Alexandri III. PP. ad Hugonem Ruthenensem Episcopum edita a Marca, ad Can. 1. Concil. Claromontani: sic porro appellata, quod *in Commune*, et ab omnibus ea pecunia conferretur: *Commune autem istud per singulas paro-*

parochias debet reddi cum scripto vnius Parochianorum, etc. Mox: *Quisquis autem res suas amiserit, postquam commune, sicut praedictum est, soluerit, in integrum restituatur.* Rursum: *Sed non dato communi, si forte res suas perdiderint, eis nequaquam emendabuntur. Commune pacis senescalliae Ruthenensis*, in Conuentionibus an. 1344. Histor. Dalphin. tom. 2. pag. 496. V. *Compensus.* Obseruat Auctor Hist. Dalph. loco mox laudato pecuniam ex huiuscemodi pensitatione coactam in Eccl. Cathedralib. seruatam fuisse ad compensationem damnorum, quae passi fuerant ii, qui eam pensitationem, vt iure securitatis potirentur, exsoluerant: quamobrem haud raro dicebatur *Compensum pacis.* † COMMVNE PACIS, Gall. *le Commun de la Paix*, i. q. *Paxiagium.* Ch. Ms. a. 1272. † COMMVNE VINI, vectigal ex vino vendito exactum, ad *communiae* vtilitatem. Pact. Ms. an. 1315. (2) COMMVNE, COMMVNIA, COMMVNIO, COMMVNITAS, incolarum vrbis aut oppidi vniuersitas, domino, vel rege concedente, sacramento inuicem, certisque legibus adstricta; Germ. Gemeinde, Gemeinheit. Varie autem hanc appellationem efferunt scriptores. COMMVNE enim appellatur, apud Ciceron. in Verrina 4. Innoc. III. PP. lib. 13. Ep. 95. et Rodericum Tolet. lib. 8. de Reb. Hisp. cap. 9. Ita κοινὸν, et *Commune* vsurpant l. 37. D. de Iudiciis l. 5. D. ad Leg. Iul. de Vi publ. l. 6. §. 2. D. de Excusat. Tutor. lib. 25. D. de Appellat. l. 16. Cod. Th. de Legat. Inscriptiones veteres, Symmachus, et alii; κουμούνιον apud Pachym. lib. 12. cap. 28. COMMVNIA, in Gestis Lud. VII. Fr. Reg. cap. 3. apud Matth. Paris, Rigord. Willelmum Briton. lib. 2. 3. Philipp. Sugerium Epist. 83. Radulfum de Diceto et alios passim. COMMVNIO, apud Guibertum lib. 3. de Vita sua c. 7. Will. Malmesb. l. 2. Hist. Nouellae pag. 189. COMMVNITAS, in Gestis Ludov. VII. cap. 1. et apud Ordericum Vital. lib. 11. COMMVNA non semel apud Radulfum de D[...]to, et Rogerum Houed. CO[...]NANTIA, in Bulla Honorii III. [...] Vghellum to. 1. pag. 821. et [...]giminibus Paduae apud Murat[...] to. 8. col. 385. (3) Bona co[...]nia Canonicorum, V. in Comm[...]

COMMVNELLI, V. *Comminelli.*

† COMMVNERIVS, ciuis, et [...]me qui in *Communia* aliquod [...]cium municipale exercet. Ar[...] an. 1364. V. *Communalis* 2. [...]*munarius.*

COMMVNIA. (1) Vniuersitas [...] vel oppidi. V. *Commune* 2. [...] COMMVNIA, quae Festo [...] *Compascuus, ager relictus ad [...]dum communiter vicinis.* Rast[...] *Common, est le droit que homme [...]mitter ses bestes a pasture, [...] et occuper le terre que n'est [...]pre soile.* Bracton. lib. 4. tract. [...] c. 38. §. 1. *Est enim communia [...] eo quod dicitur pastura, de [...]edi poterit, vel pasci large [...]cabulo vel stricte, large, [...] habeat in alieno Communiam pa[...] scilicet herbagii, pessonae sive glan[...] siue nucis, et quidquid sub nomine [...]sonae continetur; item foliorum [...] frondium: stricte, scilicet aliquod [...]rum vnum vel duo.* V. Fletam lib. [...] cap. 19. Formulae veteres: *Cum te[...]ris, syluis, campis, pratis, pa[...] communiis* Speculum Saxon. lib. [...] art. 47. §. 4. *Qui pecora sua in [...]munia alterius praesidii, seu [...] pascua immiserit, etc.* COMMVN[...] eadem notione. Charta Henrici [...] in Hist. Hercur. tom. 4. pag. 22[...] Communiarum originem obse[...] Aggenus Vrbicus de Controu[...] agror. *Relicta sunt et multa loca [...] veteranis data non sunt. Haec [...] appellationibus per regiones nom[...]tur. In Etruria communalia [...]tur.* Frontinus de Limitib. Agr[...] *Est et pascuorum proprietas ad [...]dos, sed in commune, propter [...] ea compascua multis in locis in [...] communia appellantur.* Varias [...]tem species Communiarum rec[...] item Rastallus quem consule in [...]bo *Common.* (3) Bona quae in c[...]mune possidentur a Canonicis [...]

iae alicuius Cathedralis; vel quidquid ex iisdem bonis ac prouentibus in Commune iisdem distribuitur. Charta Paschalis II. Papae ex Tabulario Ecclesiae Gratianopolitanae: *Ad haec praeceptum est, repetita praeceptione firmamus, ne Viennensis Episcopus vlterius in illa parte Gratianopolitanae Ecclesiae aut partem, aut communiam aut aliquam exactionem requirat.* Statuta Ecclesiae Eboracensis in Monastico Anglii t. 3. p. 165. vbi de Residentia Canonicorum: *Facto vero praedicta quotidiana distributione, quod residuum erit de communia - - - inter solos Canonicos qui residentiam fecerunt, distribuetur: praeterea soli Canonici communiam percipiant.* Statuta Ecclesiae Leichfeld. ibid. pag. 244. *Si vicarius scriptus fuerit in tabula ad cantandam et defuerit, duas communias amittet, scilicet diei illius, si quam accepturus et diei sequentis. Et si propter carentiam commune* (leg. *Communiae*) *absentauerit se per tres dies, etc.* Infra: *Communio* appellatur: *Si Vicarius ensigne fuerit, duas noctes solummodo quietis habebit, communionem non amittat. Commune* ni fallor, appellatur in Charta Alexandri Conuentrensis Episcopi, ibid. pag. 233. Matthaeus Paris p. 590. *Congregati igitur Scholares, collectam fecerunt, et contribuerunt, scilicet quilibet secundum posse suum: et cuiuslibet communia hebdomadalis abbreuiata est, vt inde Romanae Curiae pro parte satisfieret.* COMMVNA, eadem notione. Hist. Beccensis MSS. pag. 448. (4) Cohors, turba, exercitus. Litterae Alfonsi Regis Arag. an. 1289. apud Rymerum to. 2. pag. 457. *Propter breuitatem temporis, cum nos haberemus parare cum magna communia militum et peditum, pro recipiendo tanto viro non potuissemus aliquatenus nos parare.* (5) Opera seruilis domino praestita, vulgo *Corvée*, in noua Gall. Christ. t. 1. Instrum. pag. 50. col. 2. *Quo facto concessit etiam dicto Monasterio* (sepulchri Villae Nouae) *vt qualicumque Episcopus Ruthenensis vellet communia facere secundum consuetudinem patriae, tunc Prior congregatis agricolis vel habitatoribus, sui honoris licentiam haberet ad opera sua explenda, scilicet ad constructionem Ecclesiae, et aliorum eiusd. loci aedificiorum vt tamdiu faceret illos ibi operari, quamdiu cognouerit alios in communia demorari.* V. *Coruatae.*

COMMVNIALIS. (1) Communis, generalis. Charta circa a. 1296. V. *Communalis* 2. (2) ✝ Idem qui *Communerius*, in Ch. MS. a. 1532.

✝ COMMVNIALITAS, de officiis et oneribus *communiae* dicitur, in Consuet. Carcass. MS. *Nullus - - - possit se deffendere de communialitate villae.*

✝ COMMVNIARIVM, pascuum commune. Arest. MS. a. 1372. V. *Communia* 2.

✝ COMMVNIARIVS, qui ex *communia* est, seu ex plebe. Ch. a. 1360. inter Instr. t. 10. Gall. Christ. pag. 274. *Burgenses et Communiarii dictae villae.*

✝ COMMVNICABILIS, communis, sociabilis, apertus. Ch. an. 1452. inter Probat. tom. 3. Histor. Nem. p. 282.

COMMVNICALES, vasa argentea vel aurea quorum inter communicandum vsus fuit, quae in stationibus praeferebantur: haec Bulengerus. Anastasius in Leone III., PP. pag. 146. *Fecit vero communicales ex argento purissimo per singulas regiones, qui praecederent per stationes per manus Acolythorum numero 24. pens. simul. lib. etc.* ✝ Tabellas seu mensulas, quae olim Eucharistiam accepturis supponebantur, quemadmodum hodie linteamina, intelligendas suspicatur Ge. Rhodig. lib. de Liturg. c. 28. art. 5. V. Baron. ad an. 57. §. 146.

✝ COMMVNICANDA, i. q. *Communio* 5. ex vet. Missal. apud Castell. p. 1289.

COMMVNICANTES, inter Anabaptistas ii dicuntur, qui more veterum Nicolaitarum omnia habent communia. Gualterius in Saec. 16. *Communicantes* alia notione sumitur post *Communio* 4.

COMMVNICARE, V. *Communio* 4.

COMMVNICARIVM, Papiae, *Participarium, communicatio.* In Glossis Isid. *Partiarium,*

COMMVNICARIVS, qui Canonicorum *Communias* distribuit. Le Brasseur in Hist. Comitatus Ebroicensis p. 11. Probat.

COMMVNICATIO, sumtio sacrosanctae Eucharistiae. Contractus artendamenti Monialium Artacellae an. 1403. ex Schedis Praesidis de Mazaugues: *Debent dare - - dominae sacristanae vnum instial vini, dum sit communicatio. Communicatio vtriusque speciei*, in Diario belli Hussitici, apud Ludewig to. 6. pag. 129. V. *Communio* 4. COMMVNICATIO FRACTI PANIS, id est, panis benedicti. Libellus supplex Monachorum Fuld. Carolo M. porrectus, inter Acta SS. Benedict. saec. 4. part. 1. p. 261.

† COMMVNICATIVVS, qui rerum suarum libenter copiam facit. Iohan. de Cardalhaco serm. in Assumpt. B. M.

COMMVNICATORIAE LITTERAE Κοινωνικαὶ, κοινωνικὰ γράμματα, Palladio in Vita Chrysostomi pag. 24. κοινωνικὸν, in Nomocanone edito a Ioanne Bapt. Cotelerio cap. 454. dicebantur eae quas Episcopi dabant lapsis, et exacta poenitentia ad Communionem receptis: interdum etiam fidelibus peregrinaturis, et in alienam dioecesim profecturis, quo a caeteris fidelibus in Communionem reciperentur. Neque enim licebat, *Clericum alienum ab aliquo suscipi sine literis Episcopi sui, neque apud se retinere, nec Laicum vsurpare sibi de plebe aliena ut eum ordinaret sine conscientia eius Episcopi, de cuius plebe erat.* Verba sunt concilii Carthag. I. can. 5. Harum mentio occurrit non semel apud Augustinum Epist. 162. et 163. V. *Epistolium.*

COMMVNICATVRA. Synodus Herbipolensis an. 1287. c. 10. *De habentibus duas vicarias: Presbyteris duas communicaturas recipere prohibemus omnino, cum impossibile sit quod sufficienter possit Ecclesiis seruire duabus.* Id est, duas Ecclesias in quibus *communicat*, seu Missam celebrat; nisi legendum sit *Vicariaturas*, pro *Vicarias.* † Carpenti[illegible] idem videtur quod *Communia* 3, [illegible] tributio nempe seu stipendium [illegible] bonis ecclesiae presbytero [illegible] gnatum.

COMMVNIO. (1) Communitas h[illegible] minum vnius vrbis vel oppidi. V[illegible] in *Commune* 2.

(2) Communis mensa. Edward II. Rex Angl. Epist. ad Iohannem XXII. Papam apud Rymerum to. 3 p. 896. col. 1.

(3) COMMVNIO, nude, communis bonorum possessio. Epist. Odonis Canonici Regul. apud Acherium t. 2. Spicil. p. 525. *In professione igitur nostra - - - tria - - - promisimus, castitatem, communionem, obedientiam.* Ibid. p. 527. *Dicamus de communione - - - Quia nihil exterius proprium se videt habere, ideo communionem se perfecte putat tenere.*

(4) COMMVNIO, COMMVNICARE. Hae voces varie sumuntur apud Patres et in Conciliis: nam *Communicare* dicuntur, qui cum aliquo communionem inuicem habent, vt Christiani ac fideles. Deinde *communicare* dicitur qui sacram Eucharistiam percipit. Poenitentiale MS. Thuanum: *Sciendum est quod 4. modis communicatur in Ecclesia, vel Corpus Domini sumendo, vel pacem dando, vel benedictionem sumendo, vt in fine Missae, vel quando dicitur, Humiliate vos ad benedictionem, quod ideo institutum est, vt si quis hoc modo non communicet, Communicet illo.* De priori notione sic Papias: *Communio dicitur spiritualis esca, quia in commune ad viuificandas animas a cunctis percipitur dignis.* S. Ioannes Damascen. lib. 4. de Fide cap. 4. ait *Communionem* nuncupari, quia per ipsam communicamus Christo, et quia participamus eius carne et Deitate, et quia communicamus et vnimur ad inuicem per ipsam. Concilium Turonense II can. 4. *Ad orandum vero et communicandum, laicis et feminis, sicut mos est, pateant sancta Sanctorum.*

rum. Concilium Toletanum IV. can. 18. *Nonnulli Sacerdotes post dictam orationem Dominicam statim communicant, etc.* Actiue sumitur in Capitulari secundo Theodulfi Episc. Aurelian. apud Baluz. to. 7. Miscell. pag. 46. *Tunc Sacerdos det ei (aegroto) pacem et communicet eum dicens: Corpus et Sanguis Domini sit tibi remissio omnium peccatorum.* COMMVNIONE DOMINICA priuari dicitur Episcopus, qui contra Ecclesiasticam disciplinam deliquit, et a perceptione sacrae Communionis abstinere iubetur, in Concilio Taurinensi can. 5. quae *Communio Dominicorum Sacramentorum*, in Concilio Venetensi can. 3. appellatur. COMMVNIO VIATICA, idem quod *Viaticum* in Concil. Aurelian. III. can. 6. V. *Viaticum.* COMMVNIO ECCLESIASTICA, Ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία, in Concilio Ephesino can. 5. a qua priuantur quiuis grauioribus obstricti criminibus, neque enim soli Clerici, quod vult Morinus, in Concilio Venetensi can. I. Aurelianensi III. can. 10. 22. Aurelianensi V. can. 7. *Communio Ecclesiae*, in Aurelianensi I. can. I. Aurelianensi IV canon. 16. *Ecclesiae Catholicae Communio*, in Concilio Aruernensi an. 533. can. 14. quae quidem Communio non alia est a communione fidelium. COMMVNIO SACERDOTALIS dicitur, quae sacerdotum erat, a qua qui deliquerat, abstinere iubebatur, donec *ad sanitatem rediret*, vt est in Concilio Arelat. II. can. 49. COMMVNIO PACIS, in Concilio Eliberit. can. 47. quae fit per manus impositionem poenitenti in extremis agenti, V. *Pax.* A COMMVNIONE ABSTINERE, in Concilio Elibert. can. 50. *Communionem ab Episcopo accipere debet is a quo abstentus in aliquo crimine fuerit*, in eod. Concilio Elibert. cap. 53. Concil. Nicaen. c. 5. etc. ACCIPERE IN FINE COMMVNIONEM, aut *ea priuari*, est in articulo, vt aiunt mortis absolui vel non absolui ab excommunicatione, in Concilio Eliberit. can. I. 2. 3. 5. 7. 10. 12. 13. et ibi passim, Ancyr. can. 6. 15. Toletan. XVI. can. 12. in Poenitentiali Gregorii III. PP. can. 4. 14. etc. apud Innocent. I. Epist. ad Exuperium Tolosan. Bernaldum Constantiensem de Reconciliatione lapsorum p. 244. etc. COMMVNIONE RECONCILIARE, absoluere ab excommunicatione, in Concil. Elibert. can. 72. 79. *Dominicae communioni reconciliari*, in eodem Concilio Eliberitan. can. 78. COMMVNICANTES, nude, dicuntur orationum cum populo participes, absque oblatione. Concilium Arelat. II. can. 10. *De his qui in persecutione praeuaricati sunt, si voluntate fidem negauerint, hoc de eis Nicaena Synodus statuit, vt quinque annos inter Catechumenos exigant, et duos inter communicantes ita vt communionem inter Poenitentes non praesumant.* COMMVNICANTES, etiam appellatur oratio canonis sacrificii Missae quae variat in variis festiuitatibus, vt et Praefatio. Sic vocatur quod semper incipiat ab hoc vocabulo *Communicantes*, nostramque cum sanctis in caelo regnantibus communionem significet. COMMVNIO LAICA, est illa quae Presbyteris aut Clericis, ex delicto aliquo imponebatur per poenitentiam vel in poenam, vt videlicet non vt Presbyteri et Clerici, sed inter Laicos communicarent, hoc est in laicorum ordine deinceps conferentur, ita vt neque missam facere, neque in Choro communicare possent. Sanctus Cyprianus Epist. 52. *Admissus est Trophimus, vti laicus communicet, non - - locum Sacerdotis vsurpet.* Epist. 68. *Episcopatum pro Conscientiae suae vulnere deponens - - - satis gratulans, si sibi vel laico communicare contingeret.* Et Epist. 72. *Eos quoque hac conditione suscipi cum reuertuntur, communicent vt laici.* COMMVNIONEM IN ORATIONE ACCIPERE dicebantur ii, qui post peractam poenitentiam ad publicas quidem admittebantur preces, non autem Sacrae Eucharistiae perceptionem: Εὐχῆς μονῆς κοινωνῆσαι, in Concilio Ancyrano can. 4. et Nicaeno c. 12. 13.

13. idque stato et definito tempore, quo elapso ad perfectionis gratiam, *ἐπὶ τὸ τέλειον* perueniebant, id est, ad Communionem *μετὰ προσφορᾶς*, *cum oblatione*, admittebantur, vt loquitur idem Concilium Ancyr. can. 5. 6. seu *μετὰ τῆς Ευχαριστίας*, vt Nicaenum can. 13. id est, in oblatione et Eucharistia communicabant, vt est in Poenitentiali Gregorii III. PP. cap. 19. *Sine oblatione communicare*, in Poenitent. Halitgarii cap. 6. *Absque oblatione tantummodo populis in oratione sociari*, in Capit. Caroli Magni lib. 5. cap. 65. 71. l. 7. c. 295. Addit. 4. Lud. Pii c. 43. etc. COMMVNIO PEREGRINA, ea est, quae pergere cum Formatis aduenientibus Ecclesiasticis vel Laicis concedi solebat: ita vt si Episcopus peregrinus cum Metropolitani formatis in alienam dioecesim veniret, nullo quidem in ea dignitatis suae munere fungeretur, sed in consessu Presbyterorum, seu vt vocabant, Presbyterio, ante Presbyteros sederet, et ab Episcopo ciuitatis, cum caeteris Presbyteris dioecesanis sacram Eucharistiam sumeret, sicut in can. 18. Nicaenae Synodi dicitur. Idem porro erat de Peregrinis Presbyteris et Diaconis qui intra Cancellos sedebant, vt peregrini tamen ab officio cessabant, sed tantum communicabant, tum in oratione tum in Eucharistia, cum aliis Presbyteriis, cum ea quae erant sui ministerii exercere iis non liceret iniussu Episcopi, ad cuius Dioecesim accedebant. Quae quidem *Communio* ideo *Peregrina* dicitur; quod Episcoporum et Presbyterorum peregrinorum propria esset, qua quidem notione Communionem peregrinam accipi in Concilio Regiensi ann. 439. can. 3. obseruat Sirmondus: quippe peregrinis Episcopis et Presbyteris cum formatis proficiscentibus *Communionem* datam liquet ex Concil. Mileuitano II. can. 20. Afric. can. 73. Venetico c. 5. 9 Aurelianensi III. c. 15. etc. Sed et Coelestinus PP. Ep. 4. scribit S. Athanasium Ario persequente fugatum, Romae *redintegratum ei fuisse statum,*

et in hac sede quietem comm[...]
inuenisse, a qua semper Cat[...]
subuenitur. Factum postea v[...]
peregrinae Communionis prop[...]
ctae, poenalis quaedam Com[...]
ne dicta sit Peregrina, rei effec[...]
specto: quoties Episcopo a[...]
Episcopatus, ad quem ordina[...]
administratio, nomen vero, [...]
et dignitas relinquitur, sede[...]
municat cum Episcopis, abst[...]
men ab officio dignitatis, atq[...]
verbo dicam, communicat vt p[...]
grinus. V. Sirmondum in Hist[...]
Poenitentiae publicae cap. [...]
Franciscum Florentem ad [...]
Decret. Gregorii IX. PP. de Tra[...]
lat. Episcop. Albaspinaeum. Ce[...]
tium lib. 6. de Hierarch. cap. [...]
Altaserram ad Gregor. Magn. lib. [...]
Ep. 5. Bosquetum ad l. 13. Innoce[...]
tii III. PP. Ep. 50. 147. † Alio [...]
rum significatu accipitur a [...]
Born in comment. edito Lips. [...]
nempe pro censura ab episcopo [...]
dice lata in clericum nocentem, [...]
nomine ipsius e matricula seu ca[...]
logo clericorum deleto, ab ordi[...]
et officio suspensus pronuntiab[...]
eaque tantum communione gau[...]
bat, quae clericis peregrinis [...]
formatis aduenientibus concede[...]
tur. COMMVNICARE TERT[...]
GRADV. Benno Cardinalis de C[...]
stis Gregorii VII. pag. 41. 46. [...]
quibus manifeste a fide Catholica er[...]
uit, cum iniuste excommunicatum Im[...]
peratorem, et Episcopos communican[...]
tes ei, excepit ab excommunicatione[...]
tertio gradu communicantes ei. Infra[...]
Ecclesiasticam scidit vnitatem, ca[...]
Caesarem et Episcopos communicant[...]
Caesari absque iudicario ordine ex[...]
communicabat et tertio gradu Comm[...]
nicantes eis ab excommunicatione [...]
ua pietate excipiebat, quos haere[...]
di artibus, et Regi subducere, et [...]
allicere festinabat.

(5) Antiphona, vel cantus Ec[...]
siasticus, qui dum communicant [...]
deles, a Cantoribus cantatur, [...]
Gregorio Magno inuentus, que[...]
ille in missa cantare instituit vt h[...]
bent Honorius Augustod. lib. [...]
cap. 90. Auctor Chronici Reichen[...]
be[...]

rg. ann. 424. et alii. Vide Card. na l. 2. Rerum Liturg. c. 17. n. 1. alios.

(6) Chron. vet. Ducum Brunsw. ad Leibnit. to. 2. pag. 16. *Anno omini 834. VII. Kal. Oct. facta est Saxonibus occisio Thuringorum. aec ergo dies victoriae laeta et celes apud Saxones communiter habi-, Communio dicebatur. Vnde communes dicuntur dies, qui in Oct. servntur.* Hinc emendandus Buschius Reformatione Monast. apud eumm Leibnit. ibid. pag. 404. *In Hilsheim etiam Sabbato post conciones; gendum enim Communes.*

(7) † Oblatio, largitio. Ch. Mſ. 1213. in Chartul. Maurign.

(8) † Societas, participatio: dicitur cum quis in partem praediom alterius adſciſcitur. Reg. Olim. arlam. Pariſ. ad a. 1317.

(9) † Conſpiratio. Acta episc. Cenoman. ap. Mabill. to. 3. Anecd. 315. *Facta itaque conſpiratione, uam communionem vocabant.*

MNVNIS. (1) Acceſſu et affatu acilis, qui cum omnibus *communiter* verſatur. Victoris Epit. in Pernace: *Communem affatu.* In Theodoſio: *Clemens animus, miſericors, ommunis, ſolo habitu differre ſe caeteris putans.* Ita Terentius in ſe pſum cruciante, *animum commuem et lenem* dixit. (2) Amicus: quippe vt eſt in Prouerbio *πάντα τῶν φίλων κοινά.* Flodoardus lib. 3. Hiſt. Rem. cap. 23. *Pro Eurardo, quem communem ſuum vocat, et ipſius ſlium, vt pro eo apud Ludouicum Regem - - - intercedat, obſecrat.* Villardhuin. n. 100. *Enſi furent communelli Grieu et li François de totes choſes.* (3) COMMVNIS eſſe praeterea dicitur, qui alteri aſſentitur. Gregorius Turon. lib. 9. Hiſt. c. 28. *Illo quoque recuſante non ſe his verbis eſſe communem.* Anaſtaſius in S. Anaſtaſio PP. *Fontino, qui communis erat Acacio*, id eſt, qui ead. ſentiebat quae Acacius. (4) † Vt ſupra *Commune* 1. Libert. nouae baſtidae S. Ludov. an. 1325. Mſ. *Ab illa exactione quae dicitur communis ſiue Comu*, (ſic) *etc.* (5) † Ciuitas quae caput eſt prouinciae. Lit. an. 1349. to. 5. Ordin. reg. Franc. pag. 49. *Quia Gratianopolitana ciuitas, locus inſignis. et communis toti Delphinatus.*

COMMVNITAS. (1) Priuilegium, immunitas Charta an. 844. et Archiuo B. Mariae Toloſ. *Cognoſcat vtilitas ſeu ſolercia omnium fidelium noſtrorum tam et praeſentium quam futurorum, quod vir venerabilis Samuel Toloſanae Eccleſiae ciuitatis Epiſcopus - - - detulit ſerenitati noſtre communitates Domini et genitoris noſtri, videlicet Ludouici memorie ſereniſſimi Imper. et Regum Praedeceſſorum noſtrorum, qualiter ipſam ſedem cum Monaſterio S. Mariae, quod eſt infra muros ciuitatis, etc.* (2) Vniuerſitas incolarum vrbis vel oppidi, V. *Commune.* (3) † Idem ac *Commune* 1. praeſtatio, quae ab hominibus *communiae* exigitur. Pact. Mſ. a. 1315. V. *Communis* 4.

COMMVNIVM. (1) Societas, contubernium. Concil. Compoſtell. an. 1031. cap. 3. *Mulieres extraneae nullum communium neque conſortium cum Epiſcopis - - - habeant.* (2) † Antiphona quae poſt *Communionem* cantatur. Libri vet. liturg. ad vſum Eccleſ. Bitur.

COMMVNVARIVS, V. *Communarius.*

COMMVTATIVA, commutatio. Gall. *Echange.* Ch. a. 1178. Inſtr. to. 4. nouae Gall. Chr. col. 188.

COMMVTVARE, pro *Commutare* legitur in Chartul. Geneticenſi ex Inſtrumento anni 1027. *Vendere vel commutuare.*

† COMODA, pro *Comenda*, i. q. *Commenda* 3. Ch. a. 1152. inter Probat. t. 2. Hiſt. Occit. p. 542.

COMODATARIVS, *eſt ille, cui res aliqua datur vtenda, videlicet ipſum comodatum.* Vocabular. Iuris vtriusque.

COMODIOSVS, V. *Commodioſus.*

COMODIVM, cubiculum, V. *Commodum* 3.

† COMODOSVS, commodus, vtilis, in Ch. Mſ. an. 1324. Vide *Commodioſus.*

† COMO-

† COMOTVS, cumulatus, Occitan. *Coumoul*, Gall. *Comblé*. Ch. Mſ. an. 1342.

COMOMONENTVM, ἀρχεῖον. Gloſſ. Lat. Gr. Domus Principis. Supra habetur *Commomonentum*.

† COMONBELON, COMONDIAVLION, ludorum ſpecies. Conſtit. Feder. reg. Sicil. c. 78. *Comonbelon, id eſt ludus, vbi lapis in longum proiicitur; Comondiaulion, id eſt ludus vbi lapis vel palus in breue ſpatium proiicitur.*

COMONIA. Tabularium Eccleſiae Vticenſis a. 1208. vbi *Comonias* pro *Communias*, id eſt, plebem congregatam et armatam.

† COMOPOLVS, *lo dono*, Gloſſ. Lat. Ital. Mſ.

COMORBANIA, COMORBANVS, V. *Corba*.

COMORTHA, collecta, contributio, a Voce Saxon. *Cymborth*, ſubſidium, auxilium. In Statut. an. 4. Henrici IV. cap. 27. Choraula prohibetur *Comorthas facere*.

COMOTVM, V. *Commotum*.

COMPACTARE, compingere, formare, fabrefacere. S. Eulogius lib. 2. Memorial. c. 10. *Non filiarum affectus ſocietati ſanctorum eſt praeponendus, cum illas poteſt Deus in ſaeculo enutrire, qui compactauit in vtero.* Idem lib. 3. cap. 10. *Non talem habet Chriſtus ſponſam quae immutari de priſtina compactione arrarum eius praeualeat.*

COMPACTATVM, pactum, conuentum, Gall. *Conuention*, alias *Pacte*: quod nunc ad pactionem cum daemone initam apud Gallos reſtringitur. Epiſt. Sixti IV. Papae ad Imperatorem to. 2. Ampliſſ. Collect. col. 1544. *Compactata Bohemorum* appellata ſunt, ea pacta, quae cum Eccleſia Romana percuſſere Bohemi ann. 1433. pridie Kalendas Decembris, per quae ad Catholicam communionem rurſus admiſſi ſunt, a qua diſceſſerant. Haec autem pacta, quae *Compactata* dicta ſunt, compendioſe exhibet Aeneas Siluius in Hiſtoria Bohemica cap. 52. integre vero Gotefredus Leibnit. in Codice Diplomatico iuris gentium part. 2. pag. 138. V. eiusd. Siluii Orat[...] ad ſummum pontificem apud M[...] Anecdot. tom. 3. pag. 336. [...] rum *de Compactatis Bohemor[...]*

COMPACTIO, V. *Compactare*.

COMPACTVM. Gloſſ. Lat. G[...] *Concluſio et Compactum*, συνδεσ[...] *Compactum facit*, συνδεσμάζει. [...]cilium Copriacenſe can. 37. [...] *hibemus Clericis, ne ex vno* [...] *que contractu mutui, emptioni*[...] *vel vini, ad ſecundum deuen*[...] *compactum, vel tertium, et* [...] *ceps: ne emant illicite alias vel* [...] *uendant.* † Laurent. in Ama[...] *Compactum, conuentum, compre*[...] *ſum, a compaciſcor.*

COMPADIATIM. Paulus Diacon[...] Emerit. de Rebus geſtis Epiſcopor[...] Emeritenſium in S. Paulo c. 1. apu[...] Biuarium ad S. Maxim. p. 516. *At*[...] *que ipſum infantulum* (ex aluo ma[...]tris) *iam putridum membratim com*[...]*padiatimque abſtraxit.* Sed leg[...]dum videtur *Competiatim*, per p[...]tias; ſeu fruſta: Galli dicerent *pa*[...] *pieces, et par morceaux.* Vel pot[...] *Copadiatim*, per κοπάδια, per fru[...]ſta. V *Copadium*.

COMPAGANVS, V. *Compagus*.

COMPAGES. (1) V. *Compagus*. ([...] † Calcei epiſcopales, interprete Hen[...]ſchenio. Act. SS. t. 2. Mart. p. 1[...] *Peruenit ad nos, Diacones eccleſ*[...] *Catanenſis, calceatos compagis proc*[...]*dere praeſumpſiſſe etc.* Hinc Papiae [...] *Compagi, genus calceamenti, quo vte*[...]*bantur diaconi Romani.*

COMPAGIA, *capita ſunt oſſium*, dict[...] *eo quod ſibi compacta neruis velut gl*[...]*tino quodam adhaereant.* Iſid. Orig. lib. 11. c. 1.

COMPAGINARE, coniungere, copulare, compingere; item in vnum volumen congerere. S. Paulinus Epiſt. 32. (alias 12.) n. 10. *Hac igitur ratione perſuaſus, Baſilicas noſtras tuis, ſicut et operis tempore, et voti genere coniunctae ſunt, ita etiam litteris compaginare curaui.* Concil. Tolet. XVI. *Quae ſi de omnibus ſanctarum ſcripturarum codicibus maluerim colligere, enormis voluminis telam noſtri oris videbimur compaginare textrinio.* Acta SS. Iulii to. 2. pag. 500.

[...]oo. de S. Willibaldo: *Vestrae memoriae apta pauca excerpere, compa[g]inare edissereréque me libet.*

[CO]MPAGINANTES AGRI, vel LI[M]ITES, inuicem cohaerentes, Vide [P]agina.

[CO]MPAGINATVS, συνέρμοσις, [c]oagmentatio, in Supplemento Antiquarii.

[CO]MPAGITVS, ἁρμολόγησις, *compa[g]inacio*, ibid.

COMPAGIVM, exactionis genus. [L]ibert. Auinioneti a. 1463. Mſ. *Quod omnes venientes ad dictas nundinas - - sint liberi a leuda, compagio, [le]uda, vectigalibus et aequiualentis etc.* [I]dem videretur ac *Commune* 1.

COMPAGNA, i. q. *Compagnia*, [m]ilitum centuria, vox Ital. Murat. [t]. 15. p. 600.

[CO]MPAGNIA, ex Ital. *Compagnia*, [m]ilitum centuria. Κυμπανία, apud [N]icetam in Alexio lib. 1. n. 1. Pe[t]rus de Vineis l. 2. Epiſt. 3. *Com[p]agniae proiiciunt ſymbola, ſumunt [a]rma.* Paſſim occurrit apud ſcripto[r]es Italos ſimili notione, et inter[d]um pro ſocietate ſeu foedere, vt [i]n Breu. Hiſt. Piſanae ad ann. 1171. *Quod ſentientes Piſani compagniam [cu]m Florentinis fecerunt per XL. an[n]os duraturam et multa ſibi promiſe[r]unt et iurauerunt inuicem obſeruare.*

[CO]MPAGO. Gariopontus lib. 3. Paſ[s]ion. cap. 26. *Multa enim interual[l]a atque ſpatia ſunt intrinſecus mem[b]rorum, multaeque compagines, vnde [in]te excoquitur virtus medicaminum, [q]uam perueniat ad locum, qui pati[tu]r.* Lib. 4. c. 1. *Sciaticos appre[h]endimus primum ex paruo dolore oſſis [q]ui de ilio deſcendit in vertebrum co[x]ae, ſiue in compaginem.*

[CO]MPAGVS, eiuſd. pagi. Ethelwer[d]us lib. 4. cap. 3. *Cernit reliquias [su]i compagi ſocii:* vbi *Socii*, vox, vi[d]etur Gloſſema. *Compaganus* in ve[t]eri Inſcript. apud Gruter. 209. 1. [H]inc Galli *Compagnon* dicunt, quam [q]uidem vocem quidam aliunde ar[c]eſſunt. COMPAGVS, perperam [p]ro *Campagus* editum in Bullario [C]luniacenſi pag. 24. 36. V. in hac [v]oce.

† COMPAIGNONVS, vulgo *Compaignon*, monetae Flandricae ſpecies. Lit. remiſſ. Mſ. a. 1353. *Vnum denarium argenti - - qui dicitur Compaignon.*

COMPALATIVS, pro *Comes Palatii*. Chronicon Caſin. lib. 4. cap. 18. *Bertha filia Compalatii Ticinenſis obtulit beato Benedicto.* † Vox errore amanuenſis conficta qui ſcriptum *Com. palatii* vtrumque vocabulum coniunxit. V. *Conſpalatius*.

COMPALLIDVS, ſimul pallidus, S. Paulino Ep. 22. alias 7.

COMPANAGIVM, COMPANATICVM, quidquid cibi praeter panem et potum ſumitur, id eſt, cibus qui *cum pane* in eſcam datur. Will. Brito in Vocabular. MS. et auctor Mamotrecti ad 14. Numer. *Pulmentum vel pulmentarium dicitur quilibet cibus praeter panem, compagnage in Gallico*, ſeu, vt efferunt Occitani *Companatge*, quae vox potiſſimum denotat, quod in hoſpitio praeter panem et vinum expenditur. Ita Lombardi, vt auctor eſt Pergaminus in *Camangiare*, *Companatico dicono, cioe ogni coſa da mangiare, toltone il pane.* Vgutio ex Ioan. de Ianua: *Obſonium, quilibet modicus et delicatus cibus inter alios ſumptus; dicitur obſonium, quod vulgo companaticum. Pulmentum, et pulmentarium* Latinis, Graecis προσφάγιον. Leges Athelſtani Regis Angl. cap. 12. *Si contingat eum mori, omnis congildo de vnum panem, et companagium pro anima eius.* COMPANATICVS. Statuta antiqua Corbeienſis Monaſt. cap. 4. COMPANATITIVM, eadem notione, in Lexico Philoſ. Goclenii.

COMPANATORES, haeretici qui aſſerunt, panem cum corpore Chriſti remanere in Altaris Sacramento. V. Hierolexicon Macri.

COMPANIES, contubernium, Gall. *Compagnie*. V. *Companium*.

COMPANIS, obſonium, quod pani additur comedendum. Raphael Volaterranus in Vita Humilianae to. 4. SS. Maii pag. 411. *Quatuor tantum panes in hebdomada ſolita eſt edere,*

re, raro ac tenui viliqne companatico contenta, V. *Companagium*.

COMPANIVM, contubernium, societas, *Compagnie*. Pactus Legis Salicae tit. 66. §. 2. *Si quis hominem ingenuum qui Lege Salica viuit, in hoste in campanio de companiei suorum occiderit, in triplo componat.* Id est, si quis hominem ingenuum Lege Salica viuentem in castris contubernio ac societate suorum contubernalium occiderit. V. *Compagus*. Eccardus vocem *Companium* non Contubernium interpretatur sed quasi scriptum esset, pro *Campanium*, vult intelligi Campum militarem seu locum praelii. Vtra praestet interpretatio iudicet lector attentus.

† COMPANSANTVS, pro compensatus, in Ch. Ms. a. 1350.

COMPAR. (1) Coniux. Glossar. Lat. Graec. *Compar*, συζυγος. Vetus Inscriptio: *Manilia Paulla de patrimonio suo sibi et Aurelio Paullino compari suo domum aeternam.* Alia: *Iulia Matrona Aur. Aquilino Comp. cum quo vixit, etc.* V. *Par*. (2) COMPARES praeterea dicti *Pares*, inter se comparati respectu superioris Domini. Ordericus Vitalis lib. 5. pag. 572. *Helius quoque Vicedominus* (Gerberiaci in agro Beluacensi) *cum compari suo exulem gratanter regium suscepit - - - moris enim illius castri vt ibidem duo pares Domini sint, et omnes ibidem fugitiui suscipiantur.* Idem lib. 11. p. 807. *Pacem igitur inter eos obnixe seruamus, vt hero comparique nostro legitime proficiamus.* V. *Comparitas*.

† COMPARA, praestatio, quae pro mercibus soluitur. Ch. a. 1117. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 400. *Medietatem lesdarum, quas vulgo dicunt comparas.* Adde p. 401. COMPERA, COMPERVLA, idem in Conuent. Saonae a. 1526.

COMPARAGIVM. Charta an. 1230. in Tabular. Abbatiae Frigidimontis fol. 91. *Eadem vinea debet 4. sextarios vini pro comparagio dominis de Noetel.* Forte idem valet quod Gallis *Comperage*, V. *Filiolatus*, seu potius idem ac pariagium. Est autem *Pariagium*, vt suo loco di[...] societas plurium vnius praed[...] feudi dominorum.

COMPARARE. (1) Alii rapere [...] conferre. Gasparis Barthii Gl[...] apud Ludewig. to. 3. Reliq. M[...] pag. 8. ex Hist. Palaest. *A[...] Imperator quod Turci sic dis[...] nostras, et mandauit pro eis, [...] que eos brachium transmeare. [...] quam vltra fuerint, compararent [...] eorum arma.* (2) Papias: *Comparare, emere, cum alio aequare.* Gl[...] Graec. Lat. *Comparare*, [...]. V. Legem Salicam tit. 39. A[...]man. tit. 83. et Longob. lib. [...] 14. §. 4. 28. 38. (3) † COMPARARE, a veteri Gallico *Compar[...]* soluere, poenas dare. Lit. [...] Ms. an. 1357. *Dicendo [...] comparabitis.*

COMPARATIO. (1) Proprium [...]re ac parsimonia acquisitum, [...] Germ. Errungenschaft, erworben[...] in Concilio Francoford. a. 794. [...] 41. Charta anni circiter 109[...] Archiuo S. Victoris Massil. Arm[...] Ruthen. n. 32. COMPARATIV[...] idem. Gloss. Gr. Lat. *Compar[...] συνωνηθεντα.* Atque in eo differeb[...] *Comparatum* ab *alode*, quia [...] dicebatur quidquid haereditario [...] possidebatur. Chronic. Lauresh[...] an. 764. *Hoc est villam nostram [...] quae mihi de parte genitoris mei [...] mine Adelhelmi Legibus obuenit [...] vndecumque tam de alode, quam [...] comparato, seu de quolibet adtra[...] ad nos noscitur peruenisse, etc.* C[...] Caroli Magni ibid. *Seu quod pro[...] lata populi, vel de comparato [...] quolibet adtractu augmentare, [...] meliorare, seu adtrahere p[...]* Hincmarus Rem. Opusc. 54. V. C[...]*parare* 2. COMPARATVS, e[...] significatione. Acta SS. April. [...] pag. 73. in Charta. (2) † [...] prouentus, ex quibus porro ad [...] carium pertinet, recensetur. C[...] a. 1452. ap. Pez. t. 6. Anecd. p[...] 3. p. 271. *Item stolam, compar[...] nes, oblationes, praesentias etc.*

† COMPARATIVM, acquisitum, [...]tum, i. q. *Comparatum*. Ch. [...] a. 1042.

IPARATORES, apud Iulianum Antecess. nov. 49. §. 2. Ἀντεξεταστὰς τὰ γράμματα, τοῦτ᾽ ἐστὶ, οἱ συγκρίσεις, πρισμέτοι, qui scriptus inter se comparant, vt scripti fitas aut veritas comprobetur.

IPARATVM, COMPARATVS, *Comparatio.*

OMPARCERARIVS, comparticeps, qui aliquid in commune possit. Recogn. Ms. a. 1336. V. *Comparius* et *Parcennarii.*

IPARCVS, locus clausus, a Gallo, *parc*, septum. Charta anni 81. apud Lobinellum to. 1. Hist. ritan. col. 136.

OMPARENTIA, vadimonium, institutum, Practicis Gallicis *Comparution.* Iudic. a. 1392. to. 8. Ord. reg. Franc. pag. 189. V. *Comparitio.*

IPARES. Ita appellabant certum ida, seu pensitationis genus Narbonensibus Vicecomitibus in Narbon. vrbe exsolui solitum, vt auctor Catellus lib. 4. Rerum Occitanarum pag. 586. Cuius vocis notionem videtur indicasse Suidas, cui σύγκαιρος est ὃς συνεζευκται εἰς ὑπηρεσίαν τινὶ ὁμοίων τὴν αὐτὴν εκτελῶν ...ίαν, qui scilicet in aliqua pensatione alteri compar est. V. *Compar* *Compara.*

OMPARIARVS, i. q. *Comparcerius*, in Ch. Ms. a. 1327.

MPARICIA, vel COMPARICIVM, comparatum. Charta Henrici I. Imp. apud Baronium a. 1014. 9. *Cum - - - terminis, concessionibus. comparictis, aliisque vniuersis, redhibitationibus etc.* V. *Comparare* 2.

IPARIETICI, Papiae, *Consortes*, ...tini, *quasi vnum parietem habentes.* Glossar. San. Germ. MS. num. 01. habet *Comparietici*, Martinii ...ro Lexicon. *Comparietini.*

IPARILE, compar, par, simile. Lex Baiwar. tit. 9. cap. 2. §. 5. *De more vero quod Scopar appellant, in solido vno componat, et vniuersa comparilia restituat*; vbi Cod. Reg. habet *parilia*, Gall. *La pa...ille.*

COMPARIMINI, a verbo comparare dicebatur Libellus a iudice Ecclesiastico aduersus excommunicatum contumacem iudici laico oblatus, de quo Butillerius in sua Rurali summa l. 2. tit. 12. p. 758.

COMPARITAS, paritas conditionis et originis. Conuentio pacis publicae instituta an. 1051. apud Goldastum t. 2. V. *Compar.*

† COMPARITIO, i. q. *Comparentia*, Stat. crim. Saonae c. 5.

COMPARTAGIVM, partitio inter plures, Gall. *partage.* Hist. Beccensis MS. pag. 516. num. 3. *Compositum est iurgium quod emerserat de quibusdam seruitiis, emendationibus et compartagiis in granchia faciendis.* V. *Compartum.*

COMPARTIMENTVM, diuisio, in obseruantiis Regni Arragon. lib. 6. tit. Interpretationes §. 11. et tit. de Munerib. agnoscend.

COMPARTIONARIVS, qui vna partitur. Enumeratio redditnum Ecclesiae Nobiliac. apud Stephanotium to. 3. Antiquit. Pictav. MS. p. 525. *Quinque solidos in festo omnium sanctorum de censu, nouem solidos de Aimerico Malepea pro se et compartionariis suis.*

COMPARTIRE, partiri. Abbo in Epist. ad Desiderium PP. to. 1. Hist. Franc. p. 886.

† COMPARTITIO, diuisio, partitio, aequatio. Lit. Ms. a. 1469.

COMPARTVM, idem quod *Compartagium.* Hist. Beccensis MS. p. 516. num. 3.

COMPASSARE, a Gallico *Compasser*, circino dimetiri: in moralibus actiones suas ad rationis normam dirigere, vt ad optatum exitum proueh...antur. Charta Elizabeth II. Reginae Angl. a. 1559. apud Rymer. to. 15. p. 558. col. 1.

† COMPASSIBILIS, via, per quam transiri potest. Arest. Ms. a. 1354.

COMPASSIO, condolentia, συμπάθεια, apud Arnulfum Lexov. Epist. 12. et alios non semel. COMPASSIONIS FESTVM, V. in *Festum.*

† COMPASSIONARI, *compassione* seu miseratione permoueri. Chron. Io. Whethamst. p. 363.

COMPASSIOSVS, qui facile compatitur, vel Compassione dignus, apud Knygthonum. *Compassionevole* Italis.

† COMPASSVM, charta nautica, portus, maria etc. monstrans, in Glossar. Barber. ad Docum. d'amore p. 257.

COMPASSVS. (1) Circinus, vel potius Circulus. Gall. *Compas*, Ital. *Compasso*. Liber obituum Eccl. Lugdun. saec. XV. *Dedit - - pluuiale de brodatura facta ad compassus, casulam, dalmaticam, et tunicellam cum floribus lilii.* (2) † Commiseratus. Transact. Mſ. a. 1040.

† COMPASTIENS, vel *Compasciens*, pro Compatiens, in Lit. an. 1363. t. 3. Ordinat. reg. Fr. p. 667.

COMPASVM, eadem notione. Vide locum in *Armigatus* 2.

COMPATER. (1) Ioanni de Ianua: *Quasi simul eiusdem filii pater, qui filium alicuius baptizat, vel Christianum facit, vel ad baptismum tenet.* Saepius occurrit. (2) † Amitae vir, vt videtur. Dipl. Ludov. II. a. 855. inter Monum. eccl. Aquileg. cap. 49. *Per Eurardum III. comitem dilectumque compatrem nostrum etc.* Eurardus vxorem habuit Gisellam Ludouici Pii filiam, Ludouici II. amitam. (3) † Sodalis, amicus. Act. SS. t. 3. Sept. p. 400.

COMPATERATVS, V. in *Compaternitas.*

COMPATERNICVM, bona paterna, aut materna, patrimonium. Vetus Diploma apud Wadianum: *Quidquid genitor meus - - - vel mater mea Beata de compaternico, vel suo conquisito, aut comparato mihi dereliquerunt.*

COMPATERNITAS, cognatio spiritualis quae inter *Compatres* intercedit: *Comparatico*, Italis: *Comperage*, Gallis. Petrus Damiani lib. 2. Epist. 17. *Duo quidam viri, qui amicitiae inuicem foedere, et compaternitatis necessitudine tenebantur.* COMPATERATVS, eadem notione. Acta SS. tom. 1. pag. 724. Iunii. † COMPATRINATVS, idem, t. 1. Probat. Hist. Brit. p. 1383.

† COMPATERNITER, compat[...] more. Glossar. Gall. Lat. Cod. [...] 7684.

COMPATESCERE, pro Compa[...] ber Epistolarum S. Bonifaci [...] Mogunt. Epist. 83. *Compate[...] firmitati.*

COMPATIBILE BENEFICI[...] apud Thomam Madox Formul[...] Angl. pag. 271. in Instrumen[...] to a. regni Henrici VI. 27. D[...] de Beneficio Ecclesiastico, quod [...] cum alio potest possideri.

† COMPATRIA, V. *Compatrio[...]*

COMPATRIANVS, pro Compa[...] apud Eckeard. Iun. de Casib. S. G[...] li cap. 2.

COMPATRIENSIS, eadem no[...] Miracula S. Vrsmari tom. 2. Ap[...] pag. 570.

COMPATRINATVS, V. in Comp[...] *ternitas.*

COMPATRIOTA. Gloss. Lat. G[...] *Compatria*, συμπατριώτης, vbi [...] legendum *Compatriota*. Gloss. G[...] Lat. συμπολίτης, *compatriota*. N[...] laus PP. in Epist. ad Egilonem A[...] chiep. Senonensem: *Ad te et [...] compatriotas et consacerdotes [...] direximus.*

COMPATRIOTVS, idem, in Lau[...] bus Papiae apud Murator. t. 2. [...] Maii p. 190.

COMPAVPER, vna pauper, in P[...] ne S. Victoris Mart. to. 2. S. M[...] p. 190.

† COMPAVSARE, vna *pausare*, co[...] mire. Chron. I. Whethamst. p[...] 327.

COMPEDERE, πεδίζειν. Gloss. L[...] Graec. *Pedicis vincire.*

† COMPEDITARE, compedire, [...] pedibus vincire. Lit. remiss. [...] a. 1453.

† COMPEDIVM, impedimentum [...] uillatio. Epist. Lucii II. PP. [...] inter Probat. tom. 2. Hist. [...] p. 503.

COMPELLARE, in ius vocare. Leg[...] Ludouici Aug. apud Murator. t[...] part. 2. p. 129. col. 2. *Si qu[...] tu suo id est de libertate vel de [...] ditate compellatus est, iuxta leg[...] stitutionem mayniatur.* Haud [...] mili prorsus notione Cornel. Nep[...]

e crimine in concione ab inimicis
npellabatur, id eft accufabatur vel
:repabatur. Et alio in loco: Quin
n fratricidam impiumque detestans
mpellaret.
IPELLATIO, in ius vocatio, in
gibus Luitprandi apud eumdem
urat. ibid. p. 68. col. 2.
IPELLATIVVM. Leges Athel-
ini Reg. Angl. Debet etiam (Epi-
opus) sedulo pacem, et concordiam
erari cum saeculi iudicibus qui re-
m velle diligunt, et in compellati-
m adlegiationem docere, ne quis
ii perperam agat in iureiurando,
l in ordalio. Quidam compellatio-
m legunt, vt Foxus et Spelman-
is. Sed forte hoc loco in Compel-
tiuum, idem valet ac Compellando:
fensus fit, Epifcopum compellare
bere accufatorem, eumque docere
on temere aduerfarium ad adlegia-
onem per facramentum vel per or-
lium adigendum.
IPENDERE, competenter ope-
m dare. Papias MS.
MPENDIALITER, compendiofe.
ompendialiter et fimpliciter apud
terpretem Irenaei l. 3. c. 11.
MPENDIARE, abbreuiare. Capi-
ula Synodorum Oriental. inter Con-
il. Hifp. t. 2. p. 335.
MPENDIARIA, via breuior, σύν-
ομος ὁδὸς, in Gloff. Gr. Lat. Ea-
em prorfus ratione dixit Seneca
pift. 2. Hanc compendiariam exco-
itauit. Et Epift. 119. Ad maximas
diuitias compendiaria ducam.
MPENDIATIM, compendiofe, in
itis Patrum Emeritenfium inter
Concil. Hifpan. tom. 2. pag. 643.
ol. 2.
MPENDIOSITAS, compendium,
reuitas, in Vita S. Eufebiae to. 2.
S. Martii p. 454. D.
MPENDIVM. (1) COMPEN-
DIVM, COMPENDIVS, idem quod
recaria, de qua fufius fuo loco.
Donatio villae de Mangiaco facta
Ecclefiae Briuatenfi ann. 760. apud
Baluz. tom. 2. Capitular. col. 1392.
(2) † Commodum, emolumentum.
Acta SS. t. 4. Aug. p. 76. Compen-
dia nauium, commercia plurimorum.
(3) † Index, libellus, in quo vnius-
cuiusque ciuis facultates compendio-
fe et fummatim defcriptae funt, i. q.
Cabale. Ch. a. 1416. to. 10. Ordi-
nat. reg. Franc. p. 401. (4) † Com-
pendium, Adrefce, in Gloff. Lat.
Gall. Cod. reg. 7692. (5) † Com-
pendium, Parc, Prov. Caula, ouile.
Gloffar. Prouinc. Lat. Cod. reg.
7657.

COMPENSA, compenfatio. Vita S.
Canuti to. 1. Ianuarii pag. 396. Ru-
ricius apud Barthium Aduerfar. 12.
14. eodem fenfu dicit Scripturarum
compenfa.

COMPENSVM, eadem notione. Pre-
caria per quam Siegfridus ab Afue-
ro Abb. Prumienfi accipit quaedam
praedia an. 771. apud Marten. t. 1.
Ampliff. Collect. col. 36. V. mox
Compenfus.

COMPENSVS, COMPENSVM. Con-
cilium Autifiodorenfe can. 3. Non
licet compenfos in domibus propriis
in feftiuitatibus fanctorum facere, nec
peruigilias in feftiuitatibus fanctorum
facere. Hic haerent viri docti. Sunt
enim qui, Compenfos facere, fic ex-
plicant, vt fit ferotinos coetus ha-
bere, quibus mulieres certum lanae
aut ftaminis penfum, in votum fan-
cti alicuius nendo, texendoue con-
ficiunt, quod penfum fubinde facris
altaribus offertur: quem quidem
morem adhuc in nonnullis Galliae
prouinciis perftare aiunt. Hoc au-
tem fit in peruigiliis fanctorum et
in peruigilio Natalis Chrifti. Sic
auguratur N. le Maiftre lib. 1. de
Decimis et Oblat. cap. 41. quo fpe-
ctant quae habet Martinus Bracaren-
fis cap. 75. Non liceat mulieres
Chriftianas aliquam vanitatem in fuis
lanificiis obferuare, fed Deum inno-
cent adiutorem, qui eis fapientiam
texendi dedit. Subdit idem Nicolaus
le Maiftre, nifi fortaffe velit aliquis
Compenfos in domibus facere, nihil
aliud effe, quam ftare domi in otio
certis diebus, praefertim Maio men-
fe, quo fuperftitiofe feriari folebant
veteres Galli, vt liquet ex eo fer-
mone qui refertur inter tractatus
Auguftini tract. 20. crediturque
effe Egidii Nouiomenfis. At In-
nocent. Cironius lib. 3. obferuat.

 Iur.

Iur. Canon. cap. 8. et Lalandus ad hunc canonem, *Compensos* hoc loco oblationes interpretantur, quae in domibus priuatis fiebant, in quibus et vigilias quidam in festis sanctorum peragebant, derelictis Ecclesiis: quod vetat Synodus Laodicena can. 58. Gangr. can. 5. 6. Antioch. can. 5. Carthag. can. 2. Matiscon. can. 1. et Ferrandus Diac. cap. 72. vnde Tertullianus lib. de Spectac. c. 81. *Prohiberi ait ceremonias et religionem deorum domesticorum.* Idque firmant ex genuina vocis significatione quam profert Glossarium Rhabani laudatum a Barthio in Aduersariis: *Compensum* enim dicitur esse *oblata*, *collata.* Qua certe notione *Compensum* videtur vsurpari in Charta Ludouici Regis an. 1156. pro Raimundo Vticensi Episcopo: *Adhuc etiam concedimus tibi et Ecclesiae Vticensi in perpetuum redditus omnes Pacis qui per totum eiusdem Episcopatum pro pace persoluuntur, quod etiam compensum dicitur. Ibi enim Compensum est collatio, praestatio.* Concilium Monspeliense ann. 1214. cap. 33. Quod vero *hic Compensum* dicitur, *Commune* appellatur in Bulla Alexandri III. PP. vide in hac voce 1. loco: vbi diximus *Commune* vel *Compensum* primo solui solitum pro securitate et pace, deinceps euasisse tributum ordinarium, quod exegerunt Episcopi aliique viri potentes: illud ipsum confirmant verba Pariagii an. 1306. Ms. quibus dicitur compensum seu Paciagium leuari non posse nisi communi Regis et Episcopi Mimatensis nomine.

† COMPERA. (1) Vox Ital. acquisitio, emtio. Ch. a. 1202. Cod. Ital. dipl. pag. 254. V. *Comparare.* (2) Praestatio pro mercibus, V. in *Compara.*

COMPERARE, pro *Comparare*, emere, apud Murator. t. 1. part. 2. pag. 102. col. 1. ex Caroli M. legibus. V. *Comparare.*

COMPERDICTVS, perditus, amissus, pro *Comperditus*, in Ch. a. 780. t. 1. Collect. Amplissi. p. 41.

COMPERNOLA, textus vel contextus aliquot *perularum* seu margaritarum. Monastic. Anglic. t. 3. par[...] pag. 87. *Quinque compernole[...] gri de auro, cum canillo aure[...] saphyro in fine et quatuor Compe[...]lae de auro.* V. *Perna.*

COMPERTIO, inuentio. *Pre[...] Compertionis et nouae repositiom[...] Werneri*, in actis SS. April. tom. [...] p. 706.

COMPERTORIVM, inquisitio iud[...]ria, Gall. *Enquete*, quae in ca[...] ciuilibus fieri solet ad cognoscend[...] rei veritatem. Kennetus in An[...] Ambrosden. p. 575. ex Instrument[...] anni 1425.

† COMPES, septum, ambitus. Inq[...] Ms. a. 1302.

COMPESCATIO. Gloss. Graec. L[...] σωφρονισμὸς, *Compescatio.* [...]νισμος, *Coercitio*, ἐπιτιμ[...] etiam Codex MS. Ibidem: σωφρο[νί]ζω, *Compesco.*

COMPESCERE, sensu neutrali, [...]nere. Vita S. Canuti to. 3. [...] p. 135. *Seditiosus cuneos cum [...]dentibus adiit, et sermone placid[...] ab insolentia - - compescant*, [...] V. *Compescatio.*

COMPETA, pro *Compita.* Fridegod[...] in Vita S. Wilfridi n. 8.

COMPETENTES, baptismi candida[ti] qui baptismum postulabant. V[...] Gennadius de Scriptoribus Eccle[...]siast. ait, Nicaeam Romanae ciuita[...]tis Episcopum *Composuisse sex co[m]petentibus baptismum instructione li[...]bellos.* Catechumenorum enim al[...] fuere *Audientes*, sic dicti, quod ver[...]bo Dei erudiri eos necesse esse[t] priusquam ad baptismum accederent[:] alii vero iam eruditi et instructi q[ui] ad baptismum admitti postulabant[,] dicebantur *competentes*, quod [...] et simul baptismum peterent, et [ex]pectarent id temporis quo baptismus conferri solet, sabbatum sem[...]pe, quod Pascha aut Pentecoste[n] praecedit. Isidor. lib. 8. c. 4. *Com[...]petens vocatur qui post instruction[em] fidei competit gratiam Christi.* [...] *a petendo competens vocatur.*

COMPETENTIAE. (1) *Verisimilitu[...]dines, analogiae.* Barthii Glossar. ap[ud] Ludewig to. 3. Reliqv. MSS. p. 14[...] ex Baldrici Hist. Palaest. sed et G[...]

io nota est vox *Competentia* hac notione, ait enim lib. 1. c. 1. *Comprehensa mensura Herculani pedis uanta longinquitas corporis ei meniirae conueniret, secundum naturalem iembrorum inter se competentiam mo.ficatus est.* Eumdem vide lib. 14. ap. 1. *Sobrietatis competentia*, quae ompetit seu conuenit sobrietati, in ranslatione SS. Georgii et Aurelii, iter Acta SS. Benedict. saec. 4. part. . pag. 53. (2) † COMPETENTIA, debitum, quod alicui *competit.* Ch. a. 1264. in Suppl. ad Miaeum p. 415. 416.

MPETERE. (1) Inuadere, rapee, peruadere. Concilium Parisiense II. c. 1. *Is qui res Dei competit*, tc. Matiscon. II. c. 24. *Res alienas ompetere.* Turonense II. c. 14. *Res cclesiae - - quaqua temeritate peruaere, competere, vel confiscare.* Chloirii Regis. Constitutio c. 10. *Vt blationes defunctorum Ecclesiis depuatae nullorum competitionibus aufeantur - - praecipimus.* V. Concil. 'arisiense V. c. 9. Capitul. 1. a. 769. . 18. lib. 7. Capitul. c. 140. etc. Iuius autem vocis notio deducta idetur ab iis, qui *Competitores* diuntur in lib. 1. Cod. Th. de Quinuen. praescr. qui bona damnatorum iortuorum aut proscriptorum vaantia a Principe impetrabant atque eruadebant. V. tit. de Petitionibus :) Accusare, in ius vocare. Canoes Hibernenses apud Marten. to. 4. inecdot. col. 15. *Si Clericus laim competit ad iudicis adstantiam ebeant peruenire.* Et col. sq. *Cleri- vero si qua causa competitus fueit, et nullam infamiam antea portaerat, in ipsius iuramento causa finiar. Quod si antea infamiam portait indictis iuratoribus, sed causam laicè dine libret.*

MPETIAE, frusta. Vita 2. S. Carlaci Episcopi num. 24. *Et per am egrediens inuenit cratem stridenm et mobilem in competiis positam ae ab artificibus in aquaeductu supraisti stagni causa laedendi facta est, etc.* . Pecia.

MPETITIO, pro querela, in l. 5. od. Th. de Censu l. 4. et pen. de Censitoribus. Sidonius Apollinaris lib. 2. Epist. 9. *Inter aleatoriarum vocum competitiones.* V. Concilium Aurelianense III. c. 22. et Lugdunense II. c. 3.

COMPETITOR, V. *Competere* 1.

† COMPIEGNIVM. a Gall. *Compiegne*, Compendium, apud Murat. to. 21. p. 136.

† COMPILARE, pilos euellere, excutere, apud Apul. l. 7. Metamorph. *Totum me compilabit.*

† COMPILATIM, omnino, prorsus. Steph. de Infestura Ms.

COMPILATIVE, succincte, in Actis B. Fabriani t. 3. Apr. p. 985.

COMPILATVS, exstructus. Narratio de Dedicatione Ecclesiae Stabulensis apud Marten. to. 2. Ampliss. Collect. col. 63. *Nam infra muralem parietem in medio occultus arcus coementaria arte compilatus.*

COMPLACABILIS, gratiosus, Gallis, *Complaisant.* Vita B. Coletae n. 8: *Gratiositas complacabilis.*

COMPLACENTIA. (1) Obsequium; Gall. *Complaisance.* Prima Appellatio Vniuersitatis Paris. pro Schismate Benedicti XIII. apud Acher. to. 6. Spicil. p. 145. *Omnes fere due abierunt retrorsum, complacentias et beneficia, pro dolor, illac istasque venantes, etc,* Epist. Caroli VII. Regis Franc. Romano Pontifici: *Et ea iugiter agere, quae sunt ad honorem et complacentiam eiusdem vestrae sanctitatis.* Quandoque etiam sumitur pro delectatione, vt in Lexic. Philos. Goel. *Complacentiam habere in aliquo*, est illo oblectari. CONPLACENTIA, apud Ludwig. to. 8. Reliqv. MS. p. 139. e vetustis membranis: *Iringus fecit Conplacentiam Reginae.* (2) † Delectatio. Instr. a. 1438. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. p. 261.

† COMPLACERE, soluere, stipendia militibus erogare. Ch. Ms. a. 1052. *Ad milites complacendos.* V. *Placare* 2.

COMPLACIBILIS, idem quod *Complacabilis*, apud Rymerum tom. 8. p. 296. col. 2.

† COMPLACITARE, conuenire, pacisci. Ch. a. 822. inter Probat. Hist. S. Emeram. Ratisb. p. 23.

COMPLACITATIO, placitum, pactum initum inter quosuis. Charta Arnulphi Imperat. *Qualiter Tuto - - et foemina quaedam quandam complacitationis inter se more populari perpetratae Chartam nostris praesentauit obtutibus, supplicantes nostri edicti tenore consolidari*,

COMPLACITVM, idem, in Capitulari Caroli Magni an. 802. cap. 9. 35.

COMPLACVO, ἐναρεστῶ, *placite*, in Suppl. Antiquarii.

† COMPLAINCTA, i. q. *Complainta*, in Ch. Ms. an. 1253. COMPLEYNTA, t. 7. Ordinat. reg. Fr. p. 310.

OMPLAINTA, vox praestationibus tributa, quae per vim imponuntur, ansamque praebent quaerendi, quae vis est vocis *Complainte* apud Gallos. Charta an. 1314. apud Dionysium Saluagnium in Tractatu de Placito Dominico pag. 35. *Quod ipsi sint liberi et immunes omni tallia, tolta, cornata, complainta, quaesta, angaria, parangaria etc.* Alia a. 1322. apud eumdem lib. de Vsu feodor. pag. 136. *Quitam et immunem ab onere totae, talliae, manuoperae, coroatae, complaintae, specialis vel generalis, gaschae, clausurae castri, etc.* Charta R. Comitis Forensis et Dom. Belliioci an. 1270. *Cum Castellani nostri, qui pro tempore fuerint in castro nostro, S. Baldomeri leuauerint et leuare consueuerint tallias seu complaintias ab hominibus de Ruias, etc.* Alia anni eiusd. *Exactiones collectas, complaintas, chanalgatas etc.* COMPLEINTIA. Consuetudines Dumbenses art. 2. a. 1325.

COMPLANATORIVM, instrumentum ad leuigandum, V. *Leuiga*.

† COMPLANATVM, i. q. *Complantum*, tom. 1. Probat. Hist. Brit. p. 473.

COMPLANCTVM, V. *Complantum*.

COMPLANCTVS, querela, Gall. *Plainte*, *Complainte*. Fulbertus Carnot. Epist. 17.

COMPLANGERE, queri, Gall. *Se Complaindre*. Capitulare Pipini Regis Italiae c. 37.

COMPLANTA. (1) Querela, con[...] stio, Gallice *Plainte*, *Compl*[...] Forma pacis anni 1353. apud R[...] rum tom. 5. pag. 707. col. 1. [...] † Idem ac *Complainta*, in L[...] a. 1312. to. 8. Ordinat. reg. F[...] p. 107.

COMPLANTAGIVM, praestatio [...] *Complanto*. Tabular. Absien[...] 229. *Rapturam terrae eiusdem* [...] *neae, tali pacto, vt de vinea* [...] *tur complantagium, et denari*[...] *cepti*. V. *Complantum*.

COMPLANTARE, V. in *Complant*[...]

COMPLANTVM vocant agrum [...] fructuario ad *complantandas* [...] certis quae in diplomatibus re[...] tur conditionibus datum. Gl[...] Gr. Lat. Φυτεύω, *planto*, *com*[...] *nouello*. Καταφύτευσις, *compla*[...] *tio*. Καταφυτεύω, *complanto*. [...] bularium S. Iohannis Anger[...] *Erantque illius complancta in* [...] *Andreae, et est sita in pago* [...] *infra Quintam ipsius ciuitatis*. C[...] ta anni 1028. *Dono medium* [...] *de vinea, quam per complanctu*[...] *quisiui cum vna mansione et* [...] Tabularium Absiensis Monaste[...] 4. *Concesserunt - - - scil. terra*[...] *et complantum et 4. denarios* [...] *annuatim, tali conditione,* [...] *hanc terram excoleret, etc.* PA[...] AD COMPLANTANDVM. G[...] dus Comes Pictauensis in C[...] fundationis Abbatiae S. Mari[...] ton. *Ibi quoque iuxta de* [...] *stra dominica tantum delegaui* [...] *complantandum et hospitandum* [...] *res etc.* MEDIVM PLANT[...] idem quod *Complantum*. C[...] exarata an. 7. regnante Rud[...] Rege Burgundiae ex Tabular[...] clesiae Gratianopolitanae. *In Ch*[...] *sti nomine, Notum esse volumus* [...] *laboratores quidam Folcherius* [...] *ricus venientes postulauerunt D*[...] *num Odonem Episcopum*, [...] *terrae ex ratione S. Andreae qu*[...] *precariae largitatem adquisiui*[...] *et vxoribus, et haeredibus eor*[...] *didit ad medium Plantum, sec*[...] *Galliarum morem, quod et fecit*. [...] *dicta cespis situ est in pago Grati*[...] *polis, in agro Salmoriacense*, [...]

[...]nario, et cingitur vndique ex ca[...] aría infra hanc definitionem, [...]edictus Episcopus, vt supra taxa[...]us, praelibatis viris tradidit mo[...] Burgundiorum ad Medium Plan[...]. Si quis vero chartulam hanc etc. [...]ant similes Chartae in eodem Ta[...]rio vbi eaedem *Complantus* condi[...]es recitantur, dicunturque *Chartae* [...]plantariae in Ch. 300. *Facta char[...] ista, quae dicitur semiplantaria [...] mense Martio, etc.* Tabularium [...]. S. Cyrici Niuernensis Ch. 54. [...]*clenus dat cuidam villano nomine* [...]*rcherio et vxori Adaliardi arpentos* [...] *qui coniacent in pago Neuern. in* [...]*illa Valledae ad Medietatem Plan*[...]*tionis.* Et ch. 58. *Nantrannus - - [...]oncedit terram in villa Pusto ad me[...]ietatem plantationis Adrado, an.* 15. [...]*otharii*, hac formula: *Concessimus* [...]*is hanc terram ad Medietatem Plan*[...]*tationis, eo tenore, vt infra quin*[...]*uennium eam teneant et possideant:* [...] *expleto quinquennio vnam medieta*[...]*em aduineatam et bene constructam* [...]*obis reddant, et ex altera faciant* [...]*uod voluerint.*

[...]MPLECTERE, pro *Complecti*. Li[...]urgia Gall. Mabillonii pag. 295. [...]ol. 2. in missa Dominicali.

[...]OMPLECTISSIME, accuratissime, Gall. *Complètement*. Testam. a. 1327. [...]nter Probat. tom. 2. Hist. Nem. [...]ag. 61.

[...]MPLEGIVM, pignus, Gall. *Ga*[...]*e, Plege.* Polyptychum Fiscamnen[...] an. 1295. *Robertus de Gammа*[...]*lis tenet vnum masagium, quod* [...]*ntinet circa dimidiam acre pro tri*[...]*nta solidis et duobus caponibus - -* [...] *posuit in complegium centum solido*[...]*m. Turon.* V. *Plegius.*

[...]MPLEINTPA, V. *Complainta*.

[...]MPLEMENTVM IVSTITIAE [...]ACERE, dicitur Iudex aut Litiga[...]r, qui quidquid aequum est et le[...]s postulant ad litem finiendam [...]mplet ac perficit. V. in *Iustitia.*

[...]MPLENDA, V. post *Completa.*

[...]MPLERE. (1) Dicitur qui offi[...]um recte exequitur, implet. Ita [...]*machum complere*, dixit Sidonius [...] 4. Epist. 9. *Personam religiose complere*, lib. 7. Epist. 14. V. Saluaronem ad eumdem p. 448. (2) COMPLERE dicitur is, qui officium quoduis Ecclesiasticum *Collecta* seu oratione concludit et complet. Gregorius M. lib. 3. Dial. c. 7. *Cumque diu orassent, complere orationem quadragesimum subdiaconum seruus Dei iubet.* (3) Legi satisfacere sumta de crimine vindicta. Murator. tom. 1. Scriptor. Ital. part. 2. p. 56. col. 2. 6. in Legibus Luitprandi. (4) † Complicare, Gall. *Plier*, dicitur de aulaeis, aliisue rebus, quae complicantur, vt seruentur. Lit. remiss. Ms. a. 1352.

COMPLETA. (1) COMPLETA, COMPLETORIVM, COMPLENDAE, officium Ecclesiasticum, quod caetera diurna officia complet et claudit: vnde dicitur sub noctis initium. COMPLETORIVM. Amalarius lib. 4. de Eccles. offic. cap. 8. *Completorium ideo dicitur quia in eo completur quotidianus vsus cibi siue potus, qui necessario sumitur ad sustentationem corporis, seu locutio communis. Vnde et apud monachos tenetur vsus ex Regula S. Benedicti vt ab eo officio claustra oris muniant, et ea aliena faciant a communi colloquio, vsque dum iterum ad opera redeant.* Adde eumdem lib. de Ordine Antiphon. cap. 7. S. Isidorus in Regula S. Benedicti c. 7. *Completorium trium Psalmorum dictione terminetur. Hora completoria* in Concilio Cabilonensi II. c. 59. COMPLETA, in Vita S. Agili Abbat. c. 19. COMPLENDA. Pilichdorffius contra Valdenses c. 29. *Vltimis collectis, quas complendas vocamus, agimus gratias pro perceptis beneficiis. Postcommuniones seu complendae*, in Statutis MSS. Aigerii II. Episc. Conseran. 1280. Hanc *Complendam consumationem Missae* vocat Missale Gothicum pag. 272. (2) † Restis species. Stat. an. 1391. ex Tabul. Massil. *Quod corderii in Massilia non faciunt completas, neque vendant ad brassam.*

COMPLETOR, *fideiussor*, qui pacta complenda fideiubet. Tabul. Fossatense

fatense, a. 1272. *Fecerunt et constituerunt plegios et principales debitores et redditores ac completores erga dictos religiosos, etc.*

COMPLETORIVM, V. *Completa.*

COMPLEX, († scelerum socius.) Ch. Othonis I. Imper. ann. 948. apud Miraeum tom. I. pag. 140. V. *Complices.*

COMPLEXARE, complecti. Coripus Carmine de Laudibus Iustiniani:

Portum quam geminae complexant brachia ripae.

Occurrit in Praefatione Iuliani Pomerii in Librum Ildefonsi de intemerata virgine, et alibi.

COMPLEXIO, corporis constitutio, Gall. *Complexion*, Ital. *Complessione*, ap. Murat. to. 3. p. 607. col. 2.

COMPLEXIONATVS, certa ratione constitutus, ab Italo *Complessionare*, Gall. *Complexioné.* Auctor de Disciplina scholarium c. 3. *An inferioris naturae complexionata virtutem siue eclipsim contrahant ex planetis, an ex primis generantibus.* Menot. Serm. Quadrages. fol. 215. recto col. 1. *Quamuis enim non sit naturale sanguinem sudare, si tamen consideremus causam, non est mirum quod Corpus Christi erat excellentissime complexionatum, etc.*

COMPLEXIVE, breuiter, compendiose, in Actis S. Stanislai Episc. Cracov. t. 2. Maii p. 272.

† COMPLEXIVVS, verus, sincerus. Odilo in Translat. S. Sebast. c. 43. *Complexiua et omni aeuo reminiscenda deuotione.*

COMPLEYNTA, Vide in *Complaincta.*

† COMPLEYTVM, i. vt videtur ac *Complantum.* Reg. feudor. Aquit. Ms. *Concesserunt ei compleytum libere.*

COMPLICAMENTVM, volumen. Concil. Toletan. VIII. *Quicquid Productionibus loquelarum in concione diffundere potui, totum in tomi huius complicamento respersum calamo vestrae sanctitudini offerre decreui.*

COMPLICENTIA, licentia, cen[illegible] sus, apud Rymer. to. 11. pag. [illegible] col. 2.

COMPLICES. (1) Scelerum [illegible] Galli vulgo *Complices.* Isid[illegible] Orig. *Complex, qui in vno p[illegible] vel crimine alteri est applica[illegible] malum: ad bonum vero nunq[illegible] citur.* Ioan. de Ianua: *Comp[illegible] concors inter duas vel plures [illegible] tas, in malo consensus.* V[illegible] Prudentius, Saluianus, Sid[illegible] Senator, et alii passim. V. [illegible] Borichii Cogitationes p. 68. et G[illegible] mediae Graecit. in [illegible] COMPLICES, etiam aliquando [illegible] cti sunt, qui Principis cum [illegible] landis partes tenent. Chron. Triuetti an. 1183. *Post clausula[illegible] schae conuenerunt Syluanecti in p[illegible] sentia Henrici Albanensis Epi[illegible] domini Papae Legati, Reges [illegible] ae Philippus et Angliae He[illegible] tam pater quam filius, Philippus [illegible] mes Flandrensis et alii qui e[illegible] rant complices, etc.* COMPLIC[illegible] CIVITATES, confoederatae, annalibus Mutinensium ad an. 1[illegible] (2) COMPLICES SANCTI, [illegible] eius cultui sunt dicati. Ch. M[illegible] 1045. *Largimur SS. Christi m[illegible] Victori eiusque complicibus.* N[illegible] pro Sociis.

COMPLIFICARE, Papiae, *mal[illegible] care.*

† COMPLITVS, *bagnato* [illegible] in Gloss. Lat. Ital. Ms. pro *Com[illegible] tus.*

COMPLOSVS, compositus. Pasc[illegible] sius Radbertus in Vita S. Ad[illegible] n. 87. *Sequitur ecloga duarum [illegible] monialium vno fauoris plau[illegible] plosa, etc.*

COMPLVTVS, irrigatus, compl[illegible] us, Varroni. Amos 4. 7. *Pl[illegible] per vnam ciuitatem et super [illegible] uitatem non plui: pars vna com[illegible] est, et pars super quam non p[illegible] ruit.* Priuilegium vniuersitati Lo[illegible] niensi per Ducem Brabantiae [illegible] cessum ann. 1426. apud Marten[illegible] 1. Anecd. col. 1766. *Tamquam [illegible] tellure compluta fructum germ[illegible] preciosum.* Legitur etiam apud [illegible] linum cap. 10. de Thracia: *Na[illegible] comp[illegible]*

mpluti saepe ex illo casu imbre sa-
tili.

MPLVVIVM, pluuia densior. Vi-
S. Lupicini Abbatis Iurensis n. 11. *Frater forsitan - - - vspiam pro-
fecisset in frigore, vel forsitan hyema-
compluuio rediisset infusus.* Alias: *Complunium, est locus ad quem mul-
tae pluuiae confluunt.* Ioannes de anua. Vtitur Suetonius in Augu-
sto c. 92. *Enatam inter iuncturas apidum ante domum suam palmam, n compluuium Deorum penatium ranstulit.* Vtuntur et alii vt Colu-
mella, Varro, etc. quamobrem hinc mandari potuisset.

COMPNA, locus, vt videtur, a-
udinibus circumseptus, quo pisces apiuntur et seruantur. Reg. feud. quitan. MS. *Vndecimam partem compnarum - - et vndecimam partem quarteriorum piscium.*

MPONAGIVM, pro *Companagi-
um*, cibus cum pane datus ad ve-
scendum. Concordia inter Abbatem de Bordesleia et Nicolaum de Berle-
ga apud Madox. Vide *Companagium.*

COMPONERE. (1) Fimo impingua-
re, V. *Compostare.* (2) Delictum transactione, et compositione interueniente expiare, ac luere, et cum laeso, aut eius haeredibus, de mul-
cta ac poena propter illud irrogan-
da, pacisci. Nam apud Germanos quaeuis delicta certa pecuniae sum-
ma aestimabantur, neque homicidia ipsa morte lui lex erat, praeterquam in Maiestatis crimine, vt docemur ex leg. Bajwar. c. 1. tit. 7. §. 3. c. 2. tit. 1. §. 4. quod et pridem obserua-
rat Tacitus: *Luitur homicidium cer-
to armentorum ac pecorum numero, recipitque satisfactionem vniuersa do-
mus.* Gregorius Turon. lib. 3. Hist. c. 31. *Ad Theodatum legationem diri-
gunt, exprobrantes de morte eius, atque dicentes: Si haec quae egisti nobiscum non composueris, regnum tuum auferemus, et simili poena te damnabimus. Tunc ille timens quin-
quagenta eis millia aureorum transmi-
sit.* Lib. 7. c. 3. *Composuit tamen filius Saxo illi mortem eius.* Lib. 9. c. 18. *Tamen quae contra rationem gessimus, cuncta componere non mo-
ramur.* Et cap. 19. *Magnas mihi de-
bes referre grates - - - eo quod in-
terfecerim parentes tuos, de quibus accepta compositione aurum argentum-
que superabundant in domo tua.* Quod si in iudicium crimen vocaretur, nec partes de compositione inter se con-
uenirent, tunc iudex reum cum ac-
cusatore componere cogebat. Idem Greg. lib. 7. c. 2. *Comitibus pax vs-
que in audientiam data est; scilicet vt in die quo iudicium erat futurum, pars quae contra partem iniuste exar-
serat, iustitia mediante, componeret.* Quandoque et crebro mulctam ipsam pecuniariam definiebat iudex pro de-
licti vel criminis modo et qualitate, nisi mulcta ipsa a lege praescripta erat, reo irrogabatur. Vnde *legem et bannum componere, secundum le-
gem componere*, dicunt Leges anti-
quae et Capitularia passim. *Compo-
sitio legalis* in Cap. Caroli C. tit. 29. quae *Compositio secundum legem suam*, dicitur in Cap. Caroli M. l. 3. c. 65. et alibi. Interdum etiam mulcta a lege definita, secundum criminis a-
trocitatem multiplicabatur, idque *Bannum dupliciter aut tripliciter componere, Bannum aut legem in triplum componere*, dicunt Capitula-
ria. Gregorius Turon. lib. 4. Hist. c. 38. *Quid plura? quatuor millibus solidorum Archidiaconum condemna-
uit. Quod in praesentia regis Sige-
berti veniens, quadrupla satisfactione insequente Iouino, Composuit. Compo-
sitio simpla*, in Legibus Frisicis, quae non duplicatur aut triplicatur. *Compositio duplex*, quae ad Regem spectat ex Lege Astulphi Reg. Lon-
gob. apud Heroldum p. 256. *Com-
positio tripla* in Capitul. Caroli M. lib. 3. cap. 63. et alibi non semel. *Quadrupla satisfactio*, apud Greg. Turon. lib. 4. Hist. c. 38. V. *Ban-
num, Niungeldum, Triniumgeldum.* Quod si crimen vel delictum, de quo mulctam pecuniariam lex sta-
tuit, publium esset, id est Regem vel Principem spectaret, tunc reus *cum fisco* vel *aerario componere* te-
neba-

nebatur, mulcta a lege definita, vel a iudice statuta. Saepe etiam duplicem mulctam in delictis priuatis statuunt leges antiquae, alteram actori, alteram aerario et fisco quod passim obseruare est. Si denique compositionem complere non posset reus, tunc *semetipsum inwadiare tenebatur, vsque dum plenam Compositionem adimplesset*, vt est in Lege Longob. lib. 1. tit. 14. §. 10. et in Cap. Caroli M. l. 3. c. 65.

COMPORTATITIVS, portatu facilis, Gall. *Portatif.* († vel potius id, quo portatus facilis fit.) Mirac. S. Maioli n. 21. t. 2. SS. Mai p. 700.

COMTORTARE, ita se habere, Practicis Gallicis, *se cómporter.* Tabular. Calense pag. 40. in sententia contra Hugonem de Pompona: *Item vnam noam sitam prope Kalam - - prout se comportat in longitudine et latitudine.* Declaratio ann. 1255. Hist. Harcur. to. 4. p. 1278. *Vnam peciam terrae arabilis, sicut se comportat in longo et lato.*

COMPORTIONALES TERMINI, apud Latinum Agrimensorem, quos Veterani vel Consortes posuerunt in portionibus suis.

COMPORTIONARII, socii, consortes, Gall. *Associez, Consors.* Ch. Philippi Episcop. Pictav. ann. 1230. apud Stephanot. t. 3. Antiq. Pictav. MSS. p. 796.

† COMPORTVS, vecturae onus, quod vassalli domino praestabant, i. q. *Carreda.* Ch. Ms. a. 1284.

COMPOSCIONALIS. In formula Andegav. 31. et 33. *Seu et frumenta sua quam pluremas venditionis, dotis Composcionalis, contulitionis, pactis, commutationis, etc.* Videtur haec vox vsurpari pro *Compositionalis*, ita vt dos sit, de qua conuentio facta est, non vero ex lege sit: quam vulgo *douaire conuentionnel* appellant Galli.

COMPOSITIO, mulcta fonti imposita ad luendum crimen damnumue resarciendum. Leges Luitprandi apud Murat. to. 1. pag. 75. col. 1. *Si quidem forsitan talis fuerit ipse liber homo, vt non habeat unde Compositionem facere possit, tunc publicus debet eum dare in manu [illegible] et ipse in eum faciat vindicta[illegible] disciplina vel venditione.* L[illegible] Iohannis Franc. Regis ann. 1[illegible] *Item quod dicti Consules tertiam [illegible] tem condempnacionum et Compo[illegible] num, que fient in dicto loco Ar[illegible] nesi per iudicem nostrum Lau[illegible] sii, possint exigere et leuare.* V. Com*ponere* 2.

COMPOSITOR, arbiter, qui a li[illegible] gantibus eligitur ad lites et contr[illegible] uersias amice componendas, Gall. *Arbitre.* Pactum inter Iacobum A[illegible] ragoniae Regem Montisque Pessula[illegible] ni Dominum et Berengarium Ma[illegible] galonae Episcopum ann. 1272. [illegible] *in continenti dicta pronunciatione [illegible] cta, facta et recitata, approbaverunt eandem laudem et diffinitionem [illegible] D. Archiepiscopi arbitri arbitratoris seu amicabilis Compositoris.* V. Ber[illegible] *Dominus.*

COMPOSTARE, V. in *Compostum.*

COMPOSTERIALIS. MAIOR vel MINOR, V. *Scriptura.*

COMPOSTILE, repositorium, Petro[illegible] nio, a compositis in eo lancibus obsoniorum. Ita nimirum fiebat, vt non singulas mensae lances appo[illegible] nerent, sed multas simul in vno compostile, seu repositorio conge[illegible] stas. Exstat Epigramma Ennodii, de *Compostile habente septem gra[illegible] tas:* V. ibi Sirmondum. Gregori[illegible] us Turon. lib. 3. Hist. c. 15. *Verum enim dico tibi, quia etiam si Reg[illegible] epulum cupias praeparare, fercula re[illegible] gia componere possum.*

COMPOSTVM, fimus, quo impin[illegible] guatur terra, Anglis *Compost.* Ch. Henrici Regis Angl. apud Matth. Paris ann. 1258. *Insuper et mane[illegible] um de Kingsburg cum omnibus perti[illegible] nentiis suis, et cum 5. hominibus in villa de Westwike, cum Composto Ca[illegible] riae S. Albani, ad praedictum mane[illegible] rium meliorandum.* COMPOSTA[illegible] RE, fimo terram impinguare. Ch. Thomae D. de Moubray to. 2. Mo[illegible] nastici Anglic. p. 243. *Item con[illegible] eis - - - dictas terras excolendas [illegible]*

compestandas, siue per carectam, siue per ouile, et ad dictas terras seminandas, et blada sua metenda, colligenda et carianda. V. Fletam lib. 2. c. 73. §. 5. Idem forte sonat Componere, in Capitul. de Villis c. 37. Vt campos et culturas nostras bene componant, et prata nostra ad tempus custodiant. Nam a Componere facta est vox Compostum. COMPOSTVRA. Chartul. S. Vandregesili t. 1. pag. 395. Terra antedicta non debet iacere nisi per composturam.

COMPOSTVS. (1) Pro Compotus. Vide in Computus. (2) † Dicitur etiam vel de minuto tritico, vel de agro proscisso, non sato, quod tunc fimo seu Composto impinguatur. Ch. Ms. ann. 1276. Cum autem auena vel compostus, qualis in dicta terra fuerit, dictus Bernardus tenetur nobis reddere etc.

COMPOTIRE, inuestire, vt, Mando vobis vt compotiatis eum praebenda sua: et deriuatur a Compos. Ita Ioan. de Ianua. Plautus dixit: Piscatu nouo me vberi compotiuit; et Apuleius Metamorph. lib. 11. Quo me maximi voti compotiret; hoc est, me compotem faceret.

COMPOTISTA, V. Computista.

COMPOTVM, tractus, regio. Tabul. Rothon. Cunmael et frater eius Iudhael vendiderunt Budworeto Presbytero rem proprietatis suae in Compoto Bachin, in villa Trebarail. Ibidem: Wetengloui vendidit terram sitam in pago Brouveroc in condita plebe Sizo, in loco qui dicitur Compot-loionn. Ibidem: Iarnwobri vendidit terram sitam in condita plebe Sizo in loco qui dicitur Compot-noial. Pluries occurrit in eodem Tabulario.

COMPOTVS, V. Computus.

COMPRA, Hispanis, comparatio, acquisitio, emtio. Acta dedicationis duarum Ecclesiarum in Monast. Lavacensi, Marcae Hispan. col. 1012. Ego Dacco mitto mea Compra in villa Ventolano, terras vel vineas.

COMPRARE, pro Comparare, emere, in Foris Aragon. p. 146. Hisp. Comprar.

† COMPRATOR, emptor, comparator, Ital. Compratore. Ch. Ms. a. 1331. V. Compera 1.

† COMPREHENDALIS, qui intra ambitum eiusdem loci manet, a Gall. Compris, ambitus, circuitus. Lit. remiss. Ms. a. 1414.

COMPREHENDERE, comparare: COMPREHENSIO, comparatum, acquisitum. Ch. Germanica ann. 796. apud Henschenium ad Vitam S. Ludgeri Episcopi Mimigard. n. 22. et seqq. Tradidi particulam haereditatis et proprii laboris, id est, totam Comprehensionem in silua, quae dicitur Heissi, in Aquilonari ripa fluuii Rurae, quam ibi dudum Comprehendi, inter montem et ipsum fluuium, communionemque in eandem siluam. Alia ann. 797. Cum illis Comprehensionibus in silua, quae notae sunt iuxta Hislam. Alia ann. 799. Sed ipse venerab. Abbas Ludgerus hanc traditionem quae dudum Comprehensio mea esse dinoscitur, simul cum illa terra quae ibidem iam culta esse videtur, etc. Alia an. 801. Tradidit - - - in eleemosynam suam Comprehensionem illam, quam ipse Helembaldus in propria haereditate et in communione proximorum suorum proprio labore et adiutorio amicorum suorum legibus Comprehendit, et stirpauit, id est, in loco, etc. et postulauit vt dimidiam ipsam Comprehensionem in beneficium acciperet deberet diebus vitae suae, etc.

COMPRESBYTER, vna vel eiusdem Ecclesiae Presbyter, apud S. Augustinum Epist. 228. in Testamento S. Remigii Archiep. Remensis et alibi passim.

COMPRESBYTERIVM, iam olim vocabatur, inquit Holstenius ad Synodum Roman. sub Bonifacio II. PP. Consessus Presbyterorum, qui ab Episcopo, vel Summo Pontifice, pro emergente quapiam difficultate congregabantur. Vide Presbyterium.

COMPRESSARE, comprimere. Aimoinus lib. 2. de Miracul. S. Georgii et Aurelii n. 1. Compressantibus se hinc et inde turbis. Tertull. aduers.

- uers. Gnosticos c. 3. *Manus erat super illos in mala, et compressati sunt valde.*

COMPRETIATVS, vt *Appretiatus*, Gall. *Apprecié, evalué*, cuius pretium constitutum est. *Res compretiatae valentes solidos centum* in Ch. anni 1060. ex Archiuo S. Victoris Massil. Armar. Ruthen. num. 26.

COMPREXIA, spatium *comprehensum* seu conclusum. Actus notorietatis vsuum stagnorum Bressiae apud Guichenon. in Probat. p. 170. et in Vsibus Bressiae Reuelli pag. 266. et 267. *An licitum sit elongare et altiare calciatam sui stagni inferioris, et an possit propter altiationem et elongationem calceatae ipsius stagni inferioris comprehendere maiorem Comprexiam praediorum sicuti pratorum, terrarum, nemorum et aliorum consimilium absque alia recompensa Dominis vtilibus facienda, et proprietariis rerum et praediorum, quae vltra et praeter solitam Comprexiam aquae dicti stagni comprehendi consueuerat.*

COMPRIMITIALIS. Orig. Murensis Monasterii p. 17. *Cum ad villam Othuigen conuenissent pene cuncti Comprimitiales Principes, etc.* Forte *comprouinciales*.

COMPRIMOTAE, primores. Ingulphus: *Tam Abbas, quam Monachi sui vniuersi cum omnibus Comprimotis occiduntur.*

COMPRINCEPS, simul princeps, in Ch. ann. 1356. apud Ludewig. t. 5. Reliq. MSS. pag. 578. et Tolnerum in Prob. Hist. Palat. p. 108.

† COMPROBATVS, conuictus. Annal. Fr. Loisel. ad a. 788.

COMPROFESSVS, qui monasticam vitam cum aliis profitetur in vno Monasterio. Chron. Mellicense p. 242. col. 2.

COMPROMISSARIVS, arbiter ad lites aliasue res definiendas ex *Compromisso* electus. Ch. Comitis Atrebat. ann. 1247. e Tabulario Audomarensi: *Poterunt autem dicti Compromissarii ordinare de portis habendis in claustro Ecclesiae praedictae. . . . Ordinabunt dicti Compromissarii prout eis melius videbitur expedi*re. COMPROMISSARII etiam [illegible]cuntur, quibus electio per *Compromissum* facienda creditur: qua [illegible]one legitur in Chronico Mell[illegible] p. 459. et alibi non semel.

COMPROMISSIO, pactum, con[illegible]tio, foedus initum et *promiss*[illegible] Promissio fidelitatis Petri de B[illegible]bergk Camerarii Ioanni Bohem[illegible] Regi ann. 1315. apud Ludewig. t[illegible] 6. Reliq. MSS. p. 37. *Tunc gra*[illegible] *Domini mei Regis, memor non* [illegible] *stante Compromissione illiusmodi* [illegible]*ta*, (cum quibusdam aliis de terr[illegible]do mutuo subsidio) *vt promittitur cum iisdem ipsum Dominum* [illegible] *Regem iuuabo.*

COMPROMISSOR, fideiussor, qu[illegible] simul cum aliis aliquid prom[illegible] Foedus Kasimiri Regis Poloniae cu[illegible] Imperatore ann. 1356. apud Ludew[illegible] to. 5. Reliq. MSS. p. 499. *Quod d*[illegible] *pecuniis omnibus, de quibus* [illegible] *literae mentionem constituunt,* [illegible]*ctus Dominus Imperator Boemiae R*[illegible] *ac Fideiussores et Compromissores* [illegible] *liberi sint totaliter et penitus* [illegible] *soluti.*

COMPROMISSVM. Inter electionum in Episcopos aut Abbates formas, quarum mentio est in Decretal. Greg. IX. tit. de Electione l. 1. vna est quae *per Compromissum* appellatur. Cum videlicet diffidentes inuicem Electores, transferunt potestatem eligendi tribus vel pluribus, iuramento plerumque astrictis, qui omnium vice eligant personam idoneam, et secundum formam Concilii Generalis. Huiusmodi electionis per Compromissum exemplum exstat apud Sidonium lib. 7. Epist. 9. in Gestis Innocentii III. PP. p. 83. in Actis Ioan. Maioris Episc. Andegav. to. 10. Spicilegii Acherani, etc. V. Leges *Alfonsinas*, seu *Partidas*, part. 1. tit. 5. lege 20. et infra in voce *Medianus*. COMPROMISSVM *de alto in bassum et de basso in altum facere*, in Sententia arbitrali ann. 1497. de iis dicitur litigantibus, qui arbitris electis supremam omnimodamque tribuunt lites

tis dirimendae facultatem. V. *Alte t basse.*

MPROVINCIALIS, eiusdem prouinciae. *Comprouinciales Episcopi*, o. 1. Concil. Hisp. pag. 196. *Cirinus Raceburg cum aliis Comprouincialibus pertinentiis*, in Charta Henrici Ducis Saxoniae a. 1158. ap. Ludew. 6. Relig. MSS. p. 237.

MPTABILIS, f. numeratus, a Gall. *Compte*, numerus; († seu potius i. q. Gallicum *comptable*, soluendo debito idoneus, admittendus.) Polyptych. Fiscamn. ann. 1235. *Duandus de Lametria - - - reddit duo entum pipellarum et tres anguillas Comptabiles.*

COMPTALE, pascuum, pastura. entent. Ms. a. 1263. *Ratione comptalis fue paduenti terrae.*

MPTALIA, f. praestatio vel seruius Comiti debita. Transactio anni irciter 1193. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Donat - - - excepta Comtalia et villa de Cloquerio*, etc. V. *Comtalia.*

MPTARE, ornare, apud Murat. o. 2. pag. 103. col. 2. in Agnelli libro Pontif. *Haec, vt dixi, valde comptauit, sed nunc a malignis hominibus destruitur.* Vide *Comptitare.*

OMPTATVS, comitatus, Gall. *Comté.* Tabul. Rothon. Anno XXI. *Imperii Ludowici tenente Richowino Comptatum Nanneticum.* V. *Comitatus*, et *Compotum.*

COMPTIO, concio, congregatio, in Stat. Placent. l. 1.

MPTITARE, comere, ornare. Agnellus in lib. Pontificali ap. Murat. to. 2. p. 58. col. 2. *Ex vna autem parte frontis interius triclinei mundi fabricam comptitauit.* V. *Comtare.*

MPTORES, COMTORIA, V. *Computores.*

COMPTORIVM, mensa. Arest. Ms. a. 1325. V. *Computatorium.*

MPVGNATIO, pugna, Gall. *Combat.* Isidorus in Additione ad librum S. Hieronymi de Viris illustr. *De compugnatione virtutum ac vitiorum.*

† COMPVLS, pultis species. Carmen anon. ap. le Boeuf to. 2. Differt. p. 423.

Mel compultimque buturque ministrat.

† COMPVLSA, coactus, vis. Pax Brestens. ann. 1436. t. 1. Leg. Polon. p. 118.

COMPVLSAMENTVM, compulsio. Fulgentius Mythol. 3. *Sororum compulsamento percita.*

COMPVLSARE. (1) Omnes simul *campanas pulsare*, V. *Pulsare.* (2) Compellere, exhibenda in iudicio instrumenta exigere, Gall. *Compulser.* Acta SS. Maii to. 3. pag. 543. de S. Isidoro Agricola: *Cum facultate Compulsandi alios processus scripturasque authenticas eodem spectantes. Compulsit*, συνήλασεν, *Compulit*, in Suppl. Antiq.

COMPVLSATORIAE LITTERAE, Gall. *Compulsoires*, quibus Tabellio adigitur ad documenta litiganti necessaria exhibenda. Legitur in Actis S. Isidori. Iurisconsulti frequentius dicunt, *Compulsoriales*, quam *Compulsatoriae.*

† COMPVLSIO. (1) Practicis Gallicis *Contrainte*, actio qua quis per sententiam iudicis aliquem compellis ad aliquid exequendum. Pact. ann. 1275. to. 3. Ordin. reg. Franc. p. 64. (2) Ius eiusmodi *compulsione* iuridica etc. Pariag. Ms. an. 1316. V. in *Compulsor.*

COMPVLSORES. (1) Fiscalium onerum exactores, qui publicis functionibus obnoxios ad solutionem compellunt. Gloss. Lat. Gr. *Compulsio*, εἴσπραξις, ἀπαίτησις. Glossae Graec. Lat. ἔπαξις, *instantia*, *compulsio.* Occurrunt eiusmodi *Compulsores* passim apud Ammianum Senatorem et alios. (2) COMPVLSORES EXERCITVS, apud Gothos, qui milites in hostem exire compellebant. Lex Wisig. lib. 9. tit. 2. §. 2. *Serui Dominici, id est, Compulsores exercitus, quando Gothos in hostem compellunt exire.* §. 9. *Inferiores sane vilioresque personae, Thyaphad scilicet, omnisque exercitus Compulsores etc.* (3) COMPVLSORES, in Monasteriis, qui officii Cano-

Canonici horas indicant, Monachos ad Ecclesiam cogunt: apud Cassianum lib. 3. de Coenob. institut. c. 2.

† COMPVLSORIA LITTERA, qua iudex rem aliquam executioni mandat. Lit. ann. 1411. t. 9. Ord. reg. Fr. p. 599.

COMPVRE, Papiae, *bene*, *diligenter*.

COMPVRGATOR, testis, qui vna cum reo iurabat, vt absolueretur. Inquisitores Albigensium huiusmodi Compurgatores admittebant, qui fidem facerent pro suspectis de haeresi. Modus procedendi contra Haereticos apud Marten. Anecd. to. 5. col. 1801. *Qualiter Compurgatores iurare debeant. Compurgatores iurabunt in hunc modum; Ego talis iuro per Deum et haec sancta quatuor Evangelia, quae in manibus meis teneo, me firmiter credere, quod talis non fuit Insabbatus, Valdensis, vel Pauperum de Lugduno, neque Haereticus credens eorum erroribus, et credo firmiter eum in hoc iurasse verum.* Post hoc iuramentum additur: *Videat tamen Iudex quia ex quo certum numerum Compurgatorum duxerit alicui iniungendum, non est honestum, quod postea mutet, vt sic Lateranense Concilium illudatur.* V. Iuramentum ad lineam, *Sacramentarii.*

COMPVTARE. (1) Narrare, Gall. *Compter.* Regino lib. 2. de Ecclesiast. Disciplin. c. 231. et Burchardus lib. 7. c. 25. *De illa parentela, quam dicunt esse inter illum et istam eius coniugem, quidquid inde scis vel audisti computare a tuis vicinis, aut tuis antecessoribus, quod tu per nullum ingenium - - - celabis Episcopo tuo, etc.* (2) † Scribere, vel legere. Acta SS. to. 3. Martii pag. 467. *Domino - - iuramentum computante.*

COMPVTARIVS. (1) Idem qui *Computista*, apud S. Columbanum Epist. 5. (2) † COMPVTARIVS LIBER, liber rationum siue accepti et expensi. Stat. MS. eccles. S. Laurent. Rom.

COMPVTATOR. Gloss. Graec. Lat. συμψηφιςὴς, *Computator.* σύμψηφος, *Computator.* S. Hieron[ymus] in Quaest. Hebraicis: *Ipsi enim [...] doctores Computatores et magi[...] ad festiuitates celebrandas, [...] caetera.* V. *Computus.*

COMPVTATORIVM. (1) F[...] qua vtuntur in *Computis* fac[...] Gall. *Comptoir.* Memoriale [...] 1364. ap. D. Brussel to. 2. de [...] feudorum ad calcem p. CXXI. *D[o]minus Rex surrexit de camera [...]starum, quae tunc sibi fiebant, et [...] ad aliam minorem cameram [...] pe, in qua erat paratum [...] putatorium.* (2) † Aula in qu[a ...] tiones excipiuntur, vel vbi pe[...] numeratur. Separat. factae [...] nescall. Carcass. ann. 1435. *A[...] troitum magni computatorii [...] riae Carcassonne.*

COMPVTATRICES, V. in Ca[...] *trices.*

COMPVTISTA. COMPOTISTA, [...] *docet Compotum, vel qui vacat [...] poto*, Ioanni de Ianua. *Artis C[om]putatoriae magister*, ap. Mona[chum] Egolismensem in Vita Caroli M[agni] ann. 787. *Calculator*, apud eund[em] eod. anno: ἐμβολιςὴς Iudaeis, [...] auctor est Scaliger. Honorius [...] *Victorius natione Aquitanicus, [cal]culator studiosissimus composuit P[aschalem] cursum post quatuor priores C[om]potistas, id est, Hippolytum, E[use]bium, Theophilum, et Prosper[um].* Ch. Sancii Regis Nauarrae 1061. [...] Yepez in Chronico Ordinis S. Be[ne]dicti tom. 4. *Sunt praeterea bene [in]structi ad Ecclesiastica officia [...]stae, Computistae, Cantores, Le[cto]res, et fide sancta pleni.*

COMPVTORIVM, sacrorum [...]rum liber. Vita S. Mathildis Re[gi]nae, inter Acta SS. Benedict. [...] 5. p. 351. *Dedit etiam ei [...] Computorium*, id est, Kalendar[ium] cum Necrologio communi [...] inquit Mabillonius, *in quo [...] defunctorum procerum scripta erant* etc.

† COMPVTRIBILIS, coniun[...] putridus. Epist. an. 984. t. 9. C[...] Hist. Franc. p. 280.

MPVTVS. (1) COMPVTVS, COMPOTVS, vel COMPOTVM, et COMPVTVM. Ioan. de Ianua: *Computus, a Computo, as, numeratio, vel numeri assignatio, vel doctrina, vel ars. Antiqui tamen dicebant Compotus, quod nos abhorremus, propter vocis absonantiam.* Est igitur Computus *numeratio*, vel *numeri assignatio:* qua notione Iulius Firmicus, si Scaligerum audimus, primus vsus videtur. Idem Firmicus lib. 1. c. 2. *Cursus hos syderum assiduae obseruatione Computationis inuenimus.* Infra: *Vides vt primos dicentes Computos digitos tarda agitatione deflectant?* Leges Edwardi Confess. vbi de vrbe Londinensi: *In ea itaque supersunt ardua Compota, et ambigua Placita coronae, et curiae Domini Regis.* COMPVTORVM CAMERA, Gall. *Chambre des Comptes*, suprema regalium rationum Curia, cuius est accipere rationes dominii Regii, eiusdem instrumenta omnia seruare, lites de eo obortas dirimere, homagia vassallorum excipere, etc. Haec *Camera* antiqua est apud Gallos, et ipsi Regno, vt creditur, coaeua; probabilissimum enim est semper exstitisse viros Palatinos, quibus *Computa* seu rationes ederentur denariorum fiscalium. His rationum Praefectis nullum erat olim stabile domicilium: quocumque Rex pergebat, pergebant et ipsi. Sunt qui putant *Cameram Computorum* Parisiis a S. Ludouico stabilitam fuisse; quod in illius Regis Praecepto anni 1262. legitur: *Que ceux qui auront recen et despendu les biens des villes, viennent a Paris pour rendre Compte a nos Gens, de leur recette et de leur despense.* Sed verisimilius est id non contigisse nisi regnante Philippo Pulcro, qui vt *Parlamentum*, ita et *Cameram Computorum* Parisiis constituit. Huic *Camerae*, quae vnica tum erat in toto regno Gallicano, rationes referebantur omnium Prouinciarum: sed aliae postmodum in variis vrbibus institutae sunt, quarum iurisdictio certis limitibus coercetur. (2) COMPOTVS, seu COMPVTVS, apud Scriptores, *Ecclesiasticus* potissimum intelligitur, vti definitur a Durando lib. 8. Rational. c. 1. *Notitia cursus lunae ac Kalendarum, seu scientia certificandi tempus secundum solis et lunae progressum.* Quae quidem methodus a Graecis ψηφισμὸς τῶν τῦ ἡλίυ καὶ τῆς σελήνης ἐτῶν dicitur, Hebraeis *Embolismus*, seu *mysterium embolismi*, a parte totum. In Computo autem praesertim docentur, tempus Paschatis, Cyclus decemnouennalis, Epactae, Bissextus, saltus Lunae, 4. Tempora, Kalendae, Idus, etc. Concurrentes, et alia huiusmodi. Eadmerus in Vita S. Wilfridi c. 10. *Quatuor ab eo libros Euangeliorum, rationabilem Paschae terminum, aliaque nonnulla quae in patria sua nequiuerat, didicit.* (3) COMPVTVS, sertum globulorum, vulgo Rosarium. Hispani *Cuentas* numerorum calculos, seu rationes vocant. Guill. de Thoco in Vita S. Thomae Aquin. num. 106. *Computum suum, cum quo quotiens diceret orationem Dominicam, numeraret.* V. *Capellina.* (4) Ch. Iacobi II. Regis Aragon. ann. 1307. in Foris Aragon. lib. 9. *Nobis humiliter supplicarunt, quod faceremus augeri et cudi dictam monetam Iaccensem, sub eadem lege, pondere, et figura, vsque ad quatuor Compotos et dimidium, sic quod esset dimidius Compotus obolorum, et nos quatuor Compotos et dimidium faceremus cudi a festo S. Michaelis proximi ad tres annos continue numerandos.* Eadem habentur in Charta Petri II. Reg. Arag. an. 1350. ibidem. (5) COMPVTVS, vel COMPVTVM, fabula, commentum, Gall. *Conte, Fable.* Articuli contra Bernardum *Saget* Episc. Apamiarum circiter annum 1300. ap. Marten. Anecd. t. 1. col. 1333.

COMTALIA, f. praestatio vel seruitus Comiti debita. († Annon potius exactio pro pascuis? V. *Comptale.*) Sententia arbitralis a. 1316. inter Priorem B. Mariae de Manuasca et Priorem Hospitalis S. Aegidii ex paruo Chartul. S. Victoris Massil. fol.

fol. 157. *Faciebant exactiones, Comtalias, caualcatas, corroatas, lesdas, tascas, linguas bouum et lumbos porcorum, iustitias tam ciuiles quam criminales, firmantias, fidelitates, iuramenta, bannum vini, etc.* V. *Comptalia* et *Contalia.*

COMTOR, COMTORIA, Vide *Comitor.*

† COMTORESSA, vxor *Comtoris*, V. *Comitor.* Ch. ann. 1221. inter Probat. tom. 2. Histor. Occit. pag. 418.

COMVE, pro *Commune* variis notionibus, de quibus supra. Passim occurrit.

COMVLA, parua coma. Legitur apud Commodian. Instr. 60. 11. et Petron.

† COMVNARIVS, qui in *Communia* officium aliquod municipale exercet, idem vt videtur, qui thesaurarius. Ch. an. 1221. inter Prob. t. 3. Hist. Occit. p. 273.

COMVNE, COMVNIS, V. in *Communis.*

† COMVNVVM, i. q. *Communia*, homines communiae cuiusdam. Ch. Mss. ann. 1342.

† COMVRARE, communire. Lib. cens. eccl. Rom.

CONA. (1) Ioan. de Ianua: *Merga, furca cum qua Cona segetis portatur. Merges, garba segetis, scilicet, gonenus, siue Cona, vel manipulus.* Epist. Hamburgensium ad Henricum IV. Regem Angliae ann. 1403. ap. Rymer. to. 8. p. 297. col. 1. *Habuit in ea* (naui) *decem et octo Conas allecum ad ipsos veraciter, vt idem Iohannes asserit, pertinentes.* Hic *Cona* cadus est, Gall. *Caque*, certam complectens alecum quantitatem. Papiae MS. *Cona, Alta rotunditas.* Est Conus Latinorum, Gall. *Cone.* Vetus Gl. Sangermann. MS. n. 501. *Cona, Poma silnestria.* (2) Clima, vel angulus, ex Gall. *Coin.* Poeta anonymus de Pontificib. Eboracensib.

Harmoniam caeli, solis lunaeque labores,
Quinque poli Conas, errantia sidera septem,
Astrorum leges, etc.

Recte pro *Cona* corrigit Valesius in Valesianis *Zona*: quod Anonymus noster hausit a Virgilio, ... quem; *Quinque tenent caelum zonae*, sicut *Solis Lunaeque lab...* *Errantia sidera.* (3) CONA, ... *Icona*, figura, sacrum num... *sario* appensum. Hist. Dalphin. ... p. 275. in Computo anni 13... seqq. *Pro - - - duobus filis ... ter nostris de curallo et duobus ... de pater nostris de vitro, et ... de plumbo, etc. vnc. I. tarn. ... gran. XVIII.* Ibid. p. 279. ... *pro factura cuiusdam Conae de ... dato Domini taren.* V. ... *Icona.*

CONABBAS, abbatis Vicarius. V... B. Notkeri Balbuli tom. 1. April... 585. *Temporibus praedicti Gr... Canonici Abbatis et Harmoti ... nabbatis,* V. *Coabbates.*

† CONABILIS, laboriosus. C... Aurel. Acut. l. 3. c. 1. *Conabiles laboriosi vomitus.*

CONABISTO, *concludito.* Papias M... Gloss. Sangermann. MS. n. 501. ... bet, *Concabisto, concludito.*

CONABVS, *phiala aenea aut ...* apud Sussannaeum in Vocabular... Graec. *κόναβος*, sonitus, strepitu... sed nihil ad phialam aut pelu...

† CONALIA, agenda, ... Form. Ms. Cod. reg. 7657.

† CONANDRVM, *la fiore de l'orti...* Gloss. Lat. Ital. Ms.

CONARDI, faceta quaedam societ... ioculatorum hominum apud Ro... magenses et Ebroicenses, Gall. ... *nards*, seu *Cornards*, de quibus ... sim Historici harum ciuitatum. V... Abbas *Conardorum.*

CONARE. (1) Pro *Conari*, in A... SS. Maii tom. 6. pag. 97. *Qu... auferre conauerat.* Pluries oc... alibi. (2) † Cudere, a Gall. ... signum ferreum, quo num... duntur. Bened. Abb. Petrobur... 611. V. *Concare.*

† CONATIO, vox medicorum ... scilicet stricta aluo nihil egen... mis viribus potest. Alex. Iatroso... vbi Labb. in Cur. Misc. p. 536. ... dic *Curatrix.*

CON

ATVS, *anxius*, in Onomastico caleem Actorum SS. Bened. saec. part. 2.

AVDITOR DALPHINALIVM OMPVTORVM, In Litteris anni 345. Hist. Dalphin. t. 2. pag. 529. l 1. vnus est ex *Auditoribus* seu *agistris Rationalibus* in *Camera mputorum* Dalphini.

BATVS, pro *Concubinatus*. Vide *oncuba*.

ONBINARE, pro *Combinare*, ap. z. t 1. Script. p. 945.

CA, V. *Concha*.

CABISTO, V. *Conabista*.

CADA, modus agri, tertia circiter parte minor arpento. Sententia arbitralis anni 1292. MS. in Archiuo Monasterii S Gimontis in Occitania: *Arpentum computetur de nium duabus libris cum octo squaris, et Concada terrae computetur septuaginta quatuor libris cum dem squaquis ad perticum superius moratum*. Vide *Concada* in *Con-* 3.

CAESA, V. *Concisa*.

CAGATVS, concacatus, sordidatus. Lex Salica tit. 32. *Si quis hem cenitum clamauerit - - - si us alterum Concagatum clamauerit, denar. - - culp. iud.* Gloss. Lat. aec. *Crucientatus*, *Conchiê de* g. V. supra *Cenitus*, et Marcam . 1. Histor. Beneharn. cap. 16. 6.

CAMBERIA, V. *Concambium*.

CAMBIARE, V. *Concambire*.

CAMBIATIO, Vide *Concamium*.

CAMBIO, V. ibidem.

CAMBIRE, permutare. Tabul. alf. Briuat. ap. Iustell. an. 864. ONCAMBIARE, in lege Sal. tit. et alibi. Glossae Philoxeni: *Cabeat*, διαλλάσσει, vbi leg. *Conbiat*. CONCAMIARE, ap. Perd. in Burg. p. 163. CONCAMIARE, apud Stephanotium tom. Antiq. Pictav. pag. 239. V. *Conmbium*.

ONCAMBITIO, commutatio, in h. an. 1043. ap. Leuckfeld. Antiq. ndersheim. c. 14. §. 10. II.

CONCAMBIVM, idem, in Capitul. Car. C. tit. 31. c. 13. CONCAMIVM et CONCAMIATVRA, in Formul. vet. ap. Bignon. CONCAMBIO, in Ch. ann. 834. ap. Beslium in Reg. Aquit. CONCAMBERIA, in Tabul. Briuat. CONCAMBIATIO, in Act. S. Gregorii VII. CONCAMIATIO, tom. 3. Concil. Hisp. pag. 153. CONCAMMIVS, ap. Besl. in Comit Pictav. p. 149. CONCAMNIVM, in Chartul. Bituric. V. *Cambium*.

CONCAMERA, idem quod *Camera*. Chartul. Virzionens. fol. VII. *Habetur ibi casa indominicata, Concamera, solaria duo, cellarium, coquina, fenile, lauandria etc.* Caue ne legendum sit *cum Camera*.

CONCAMERATIO, *transuolatio*. Papias MS. Melius Gloss. MS. Sangerman. *Fornax*. Vox *Concameratio* Vitruuio nota hac notione.

CONCAMIARE, V. *Concambire*.

CONCAMIATIO, V. *Concambium*.

CONCAMIATVRA, CONCAMIVM, CONCAMIVS, V. ibid.

CONCAMMIARE, V. *Concambire*.

✝ CONCAMPIVS, ager permutatus. Ch. an. 814. ap. Pez. tom. 6 Anecd. part. 1. p. 47.

CONCANNIVM, V. *Concambium*.

CONCANONICVS, eiusdem ecclesiae Canonicus, in Litteris Henrici Praepositi Canonicorum Monasterii Nouioperis ann. 1350. apud Ludew. tom. 5. Reliqu. manuscriptarum p. 79.

CONCAPACITAS, capacitas, amplitudo campi vel agri. Anamodus lib. 1. Traditionum Sant-Emmerammensium c. 15. ap. Bern. Pez. t. 1. Anecd. part. 3. col 212.

✝ CONCAPERE, capere, recipere. Chronic. Thom. Otterbourne pag. 178.

CONCAPITVLARIS, CONCAPITVLARIVS, cui cum sodalibus ius est suffragii. Epist. Iohannis *Gwarlich* Canonici ad Dominum N. Praepositum Monasterii in Rayttenbuech ap Raimundum Duellium l. 2. Miscell. pag. 165. *Supplicamus vobis et vestris Concapitularibus vestri Monasterii*,

nasterii, quatenus gratiose dignemini sub alas vestrae religiosae et peruigilis animae acceptare ad tempus nostrae reuocationis exhibitorem praesentium, scilicet Eberhardum Mertem Confratrem et Concapitularem nostri Monasterii in Rebdorf.

CONCAPOLARE, V. *Capulare.*

CONCAPTIO, idem videtur quod *Comprehensio*, de qua voce supra. Ch. Aleman. Goldasti II. *Conuenit nos vna cum consensu fratrum nostrorum, et Aduocati Emichonis, vt in Concaptione, quae sita est in marcho Wangon - - - bobas 3. dari deberemus.* V. *Coeptus.*

CONCAPTIVATVS, simul captus. Vita B. Caroli Comitis Flandriae to. 1. Martii pag 209. *Per sex dies commorati sunt Concaptiuati.*

CONCAPVLARE, V. *Capulare.*

CONCASVS, collisus, collisio. *Dentium Concasus* ap. Caelium Aurelian. l. 2. Acut. c. 12.

CONCATATVS. Sic legit Eccardus in Lege Sal. Cangius autem *Concagatus:* quod vide.

CONCATHEDRARE, cathedrae, seu honoris sui consortem et participem facere. Pseudo-Ovidius lib. 3. de Vetula:

Te superexaltans, coelosque locans super omnes,
Et sibi Concathedrans.

Infra:

Non opus est vt eam velit exaltare gradatim,
Sed simul assumet, simul et sibi Concathedrabit.

CONCATHOLICVS, aeque rectus, aeque iustus. V. *Catholicus* 4. Canones Hibernens. ap. Acherium to. 9. Spicil. p. 16. *Sors aut inter duo dubia, aut inter duo aequalia, aut inter duo Concatholica mitti debet.*

CONCAVARIVM, aquarum receptaculum, cantharus. Fulcuinus de Gestis Abbatum Lobiensium cap 29. *Refectorium, - - - in cuius introitu fecit vestibulum, in quo per subterraneos meatus aquae ductum fecit, quae sursum ebulliens ibidem scaturire videtur. Concauaria huic superiori receptaculo praeparata, quae per 4. foramina in supposita alia aquae ... brans, sufficientem fratribus a... strationem aquae distillat.*

† CONCAVATVS, concau... uent. S. Capellae Paris. a. 13...

CONCAVSA, simul causa; (... *Causa cooperans.*) Buschius ... form. Monast. ap. Leibnitium ... Script. Brunswic. p. 932.

CONCEDENTIA, *concessio*, ... *gentia, remissio, inducia*, ... *ξυσις*, in Gl. Gr. Lat.

CONCEILVM, CONCELAMENT... CONCELATIO, voces forens... Anglos. Monasticum Anglican... 2. pag. 827. *Et sint quieti ... murdro, et latrocinio et Con... et Vtflat, et hamsoka.* Eaden... bentur in Charta alia ... *Vslact.* CONCELAMENTV... quod *Concelum*, apud Bract... et in Fleta lib. 1. cap. 38. § ... *de periurio vel Concelamento ... rint conuicti, etc.* nec non ap. ... merum tom. 7. pag. 166. col. ... Charta Richardi II. Angl. Reg. ... 1377. CONCELATIO, ... Vetus Charta tom. 2. Monast. A... glic. pag. 201. *Sint quieti de ... et hundredis, et placitis, et ... et geldis, et denegeldis, et ... tale, et Concelationibus, et ... et assisiis, etc.*

CONCELAMENTVM, Vide Con... *lum.*

CONCELARE FACINORA, in ... conniuere. (*) German. geheim... Chronicon Triuetti tom. 8. Sp... Acher. pag. 173. *Nec valentes ... ne iuramenti - - - praeuisa fac... vlterius Concelare, nec iura ... relinquere indefensa.*

CONCELLANEVS, Vide Cellulanus...

CONCELLITA, monachus qui ... eadem cella vel Monasterio habita... eiusdem cellae cohabitator. S... nius lib. 8. Epist 14. V. *Syn... Cellulanus, Comprofessus.*

CONCENA, V. *Concoena.*

† CONCENSIRI, inter censitae... recenseri. Consuetud. Carcass. ...

† CONCENSVS, census. Cha... Celsin.

CONCENTOR *autem dicitur, qui ... sonat; qui autem non consonat, ...*
concis...

ccinit, nec Concentor, nec succen- erit. Isid. lib. 7. cap. 17. Vide *ccentor.*

CENTRICVS, oppositus, seu Valesius vult in Valesianis, ap- itus, conueniens. Paraphrasis nboli ap. Guillelmum de Guile- a in Peregrinatione hominis:
Nunquam volo nec effeci
Vt Planeta erraticus
Malo mori quam infici
Erroribus haeretici
Legi Dei Concentricus.

CENTVRIARE, *instruere, di- m a Centurionibus, qui milites dinant.* Papias MS. Bituric. et loss. vetus Sangerman. MS. num. 1. Apud Nonium vero: *Concen- iare est Colligere, dictum a centu- is quae ad suffragia conueniebant.* autus Pseudolo: *Concenturio in de sycophantias.* Terent. Phorm. *go in insidiis hic ero Succenturiatus, quid deficies.*

ONCEPTACVLVM, *lo logo de conceptione*, in Gloss. Lat. Ital. s.

CEPTELA, piscina, ap. Fron- num l. 1. de Aquaeductibus.

CONCEPTIO. (1) Ius aliquem piendi et detinendi. Stat. Aueni- ann. 1243. (2) Intelligentia, Gall. *Conception*, Begriff. Epi- ph. in eccles. Paris. (3) Charta ar. Imp. an. 1310. *Ad omne scru- lum remouendum, et vt omnes omnis) conceptionis et dissentionis iaslibet materia praecludatur.* Le- end. *Contentionis.*

CERGERIA, sergenteriae spe- s. Tabul. S. Dionysii ann. 1221. *am Abbas et Conuentus S. Dionysii ncessissent Ioanni de Cyris sergente- iam suam de Cyris, quae dicitur oncergeria . . . pro qua Concerge- n facienda ipse percipiebat annua- m in granchia B. Dionysii de Cyris modios bladi, etc. . . . Custodie- at segetes, et pro iis custodiendis apiebat domum et messagium, facie- at submonitiones ad mandatum Prae- siti. B Dionysii vel sermens* (ser- iens) *ipsius et debebat facere fide- tatem ipsi Praeposito vel seruienti ipsius de segetibus custodiendis fideli- ter, etc.*

† CONCERGERIVS, i. q. *Concer- gius*, in Memor. E. Cam. Comput. Paris.

CONCERGIVS, custos domus re- giae, Gall. *Concierge.* Chartulari- um S. Vandregesili tom. 2. p. 1661. *Stephano Concergio S. Germani in La- ya.* V *Consergius.*

CONCERNERE, ad aliquid attinere, spectare, Gall. *Concerner.* Delega- tio Basileensis Synodi an. 1439. t. 3. Gall. Christ. col. 243. *Quibuscumque ad causam seu causas huiusmodi faci- entibus et eas quomodolibet Concer- nentibus.* Sed in Legibus Palat. Ia- cobi II. Reg. Maioric. tom. 3. SS. Iun. pag. XII. Sumitur pro *Consi- derare.*

CONCESIA, V. in *Concisa.*

CONCESSATVS, concessus, Gallice *Accordé, Avoué.* Confoederatio an. 1368. ap. Rymerum tom. 6 pag. 601. col. 1. *Tanquam pro indicato contempnato et Concessato.*

CONCESSIATOR, qui concedit iu- re delegationis. Fragment. visitatio- nis Simonis de Sulliaco Archiepisc. Bituric. ann. 1284. apud Mabilloni- um tom. 3. Analect. pag. 505. *D. Helias Porta Abbas saecularis Eccle- siae S Asteri Petragoricensis dioece- sis, Concessiator prouisionis seu ordi- nationis a sede Apostolica super iura primatiae praedictae.*

CONCESSIBILIS, concedendus, ad- mittendus. Arest. Parlam. Paris. a. 1416.

CONCESSVS, CONCESSIO, idem quod *Fauor, consilium, laudimium*: consensus nempe Domini in feudi, vel praedii distractione, seu praesta- tio quae eidem fit pro eiusmodi consensu. Tabularium Briuatense Charta 110. *Et habet Concessum, et obladas, et nebulas, et pigmentum.* Tabularium Vindocinense Ch. 343. *Haimiricus emit de Engilberto duos pratorum agripennos 25. solidis: ho- runi de uno Canonici sancti Georgii de Concessu habuerunt 3. sol. quis de potestate eorum erat* Ordericus Vi- talis lib. 4 pag. 467. enumeratis aliquot donationibus addit, *Haec omnia*

omnia supradicta Concessit dominus eorum etc. Et pag. 496. *Nec omnia quae Fulcoius dederat Monachis, Concessit Robertus de Caluimonte, qui Capitalis Dominus erat.* Et pag. 575 *Et pro Concessione auri vnciam habuit.* Adde p. 582. etc. Concessionem facere praeterea dicebantur infantuli, quibus vt ii concessisse seu donationibus assensum praebuisse putarentur, dabatur nummus seu denarius. Tabularium Absiense fol. 126.

CONCEYLUM, V. *Conceilum.*

CONCHA. (1) Labrum, vas concauum, ac superius patulum instar conchae. Vetus Interpres Iuuenalis Sat. 3. *Pelves, Conchas, in quibus pedes lauant, vt vasa fictilia, ποδόνιπτρα.* Paulus lib. 3. Recept. Sentent. *Delphicae, pelues, Conchae, aquimanilia, etc.* Ennodius:

Parturit ita sitim, quam splendens
Concha ministrat.

S. Hieronym. Epist. 2. de Vita Clericorum: *Baccarumque succum non calice bibere, sed Concha.* CONQUA, eadem notione. Ceremoniale MS. B. M. Deauratae Tolos. CONCHA vero recensetur vulgo inter vasa ac ministeria sacra, cuius varii fuere vsus. Anastas. Bibl. in Paschali PP. *Pariterque et concham ad Spongiam pro nocturnis diligentiis ibidem ex argento constituit.* V. pag. 26. 28. 32. etc. Chronic. Casin lib. 3. cap. 57. *Concham argenteam cum aquimanili suo.* Lib. 4. c. 90. *Conchas duas librarum 8. etc.* CONCHA AD CRISMA. Testamentum Riculfi Episcopi Helenensis: *Candelabros cum argento 4. Conchas aereas 2. ad chrisma conficere, etc.* V. Sacramentarium S. Georgii Magni pag. 71. 73. edit. Menardi. (2) Nauigii species in *Conchae* formam efficta, vt sunt *Gondolae Veneticae.* Epistola Iacobi Regis Aragoniae ad Carolum Regem Franc. ann. 1326 tom. 8. Spicilegii Acheriani: *Quaedam nauis seu concha, cuius erat ductor, siue Patronus Bernardus de Ilario.* Caresinus Scriptor Venetus ann. 1378. *Destinatis quam pluribus usseriis, seu galeis grossis, conchis, aliisque nauigiis.*

✝ Nihil ad rem faciunt, quae [...] tia Cangii interpretationem [...] monenda duxit Murat. tom. [...] tiqu. pag. 526. Vide *Co[...]* *Cocha* 2. (3) Mensurae [...] riae species, quae in Consuet[...] Bayonensi tit. 23. art. 9 qu[...] ta quatuor librarum esse [...] Adde tit. 22. art. 2. tit. 23. [...] et Consuetud. Solensem tit. [...] 7. tit. 16. art. 7. Historia A[...] Condomensis p. 473, *Quatuo[r con]chas tritici, totidem sextari[...]* Pag. 483. *Haec terra sita est [...] sol, mensura decem Concarum.* [...] CADA TERRAE, modus [...] conchae frumenti reditus. H[...] bariae Condomens. p. 491. V. [...] *cada.* Alibi legitur CONQ[...] (4) Pars aedis sacrae, in qua [...] Mysteria peraguntur, et vlu[...] tare; sic dicta, quod qua p[...] θυσιαστήριον, seu βῆμα, quia [...] semicylindri formam effingatur [...] cessus, qui superne in *Conchae* [...] ram clauditur. Paulius: *Tota[...] ro extra concham Basilici spatio[...] to et lacunato culmine geminis [...] que porticibus dilatatur.* Sed de [...] *chis* aedium sacrarum, pluribus [...] Cangius in Descript. S. Sophiae [...] 50. (5) Sepulchrum in for[...] *Conchae* constructum. Cardinalis [...] ragonius in Vita Innocentii II. [...] apud Murat. t. 3. p. 434. col. [...] *ritur et in Lateranensi Ecclesia [...] cha porphyretica sepelitur.* Berna[...] Guido in eadem Vita ibid. p. 4[...] col. 2. *Defunctus est Romae [...] et in Ecclesia Lateranensi hon[...] tumulatus in concha porphyre[...] miro opere constructa.* (6) C[...] Wilhelmi Aquitanorum Ducis [...] 1137. apud Sammarthanos in A[...] tibus Angeriac. *Dono et conce[do] quidquid in concha de Esnen[...] bam, cum omni libertate et [...] qua mala consuetudine. Haec [...] concha tenet a cruce, quae est [...] vsque ad Portum Sauarici, et [...] dem concha molendina, piscato[...] vel aliud quodlibet aedificium,* [...] Nescio an vtrobique *Comba* leg[...] beat. V. *Comba* 2. Vasconibus, [...] decliuis.

✝ CO[...]

ONCHATA, modus agri conchae ... menti reditus, in Ch. Mſ. ann. 76. V. *Concada* et *Concha* 3.

ONCHORIALIS, Clericus ex ... oro, qui cantorem comitatur, ... m officium ſuum peragit. Stat. S. ... pellae Bituric. a. 1407.

CHYLIOLEGULI, vel CHONCYLEGULI, vel CHONCHYLEGULI, in Cod. Theod. leg. ... et 17. de Murilegul. lib. 9. de Lu... ali collat. iidem qui *Murileguli*, ... catores ac nautae conchylii ſeu ... ricis πορφυρεῖς. Ioan. de Ianua: ... *nchilegus*, *qui conchilia legit*, *col*... V. *Murileguli*, et Gloſſ. med. ... raec. in κογχυλευταί.

ONCIA, vox Italica, refectio. ... uileg. Piſan. ann. 1269. ap. Lam. ... delic. erud. pag. 274. Vide *Con*...

ONCIARE. (1) Italis, ornare, ... parare, reficere. Ch. an. 954. in ... ceſſ. ad Hiſt. Caſſin. part. 1. pag. ... 4. Alia an. 1094. ap. Murat. t. ... Antiq. p. 573. (2) Rationes pu... re, Ital. *Acconciare*. Ch. a. 1089. ... Hiſt. Caſſin. pag. 47. *Ad metendum et recolligendum et conciandum annualiter*.

ONCIATA, f. ſacellum domeſti... m, a forma *conchae* ſic dictum. ... tr. an. 1411. ap. Marten. tom. 7. ... mpliſſ. Coll. p. 1208. *Actum in ci... tate Arimini*, *in conciata S. Co... mbae in domibus palatii et reſiden... ... domini Caroli*.

ONCIATURIA, ſupellex quae... s ad aliquod artificium pertinens. ... h. in Acceſſ. ad Hiſt. Caſſin. part. ... p. 130. *Quatuor homines cum ſuis ... tiis*, *et tum reliqua omnia concia... ria*.

NCIBIONES, in Gloſſ. Iſidor. ... *tuor ſtellae quae per aſtrologiam ... incipientibus aptantur*. Ioan. de ... nua: *Concibiones*, *ſtellae quae con... picientibus aptantur et fauent*.

NCIBUS, conlactaneus, σύντρο... ς, in Gl. Gr. Lat. Σύνσιτος, *Com... nſalis* in Suppl. Antiq.

NCICLA. Apicius lib. 5. c. 3. ... *ncicla cum faba coques*, etc. Vbi Humelbergius legendum putat *Conchicla*, intelligique fabam, quam Martialis lib. 13. Epigram. 7: *Conchim* vocat, fabam ſcilicet quae *Solidae* dicitur Plinio, hoc eſt integra et cum cortice ſuo decocta ad diſcrimen fabae freſae, quae molliter fracta ſine cortice coquitur: eadem quae faba *Concicula* appellatur a Marcello Empirico cap. 33. pag. 227.

CONCIDA, CONCIDES, CONCIDUA, V. *Conciſa*.

CONCIENIA, *imbrium collectio*, *quaſi continens aquas*. Vgutio.

† CONCIERGERIA, carcer, Gallis *la Conciergerie*. Areſt. Parlam. a. 1420. Alia notione V. in *Conciergerius*.

† CONCIERGERIUS, CONCIERGIUS, a Gall. *Concierge*, cuſtos domus regiae, praefectus palatii; cuius officium vel dignitas *Concierge͏ria* et *Conciergia* appellatur. Memor. G. Cam. Comput. Pariſ. fol. 173.

† CONCIERGUS. (1) V. *Conciergerius*. (2) Aedis cuiuslibet cuſtos. Necrol. Mſ. Pariſ.

CONCILIABULUM, *locus vbi in concilium conuenitur*, Feſto: *vbi plures ſui iuris ſedent*, in Gl. Iſid. Lat. MS. Regium Cod. 1013. *Conciliabulum*, *locus in quo multi homines ſui iuris ſunt*. Frontinus: *Prius fuere conciliabula*, *et poſtea ſunt in municipii ius relata*. At proprie CONCILIABULA, dicuntur furtiui et clandeſtini conuentus, congreſſus. Concilium Carthag. IV. can. 71. *Conuenticula haereticorum*, *non Eccleſia*, *ſed conciliabula appellantur*. *Conciliabula haereticorum*, in Lege 2. Cod. Th. de Fide Cathol. *Conciliabula Iudaeorum*, in lege 1. eod. Cod. de Iudaeis. In bonam partem accipit Eddius in Vita Sancti Wilfridi. Alia notione V. in *Concilium* 5.

CONCILIALES, conſiliarii, apud Steph. Eddium in S. Wilfridi Vita c. 44.

CONCILIARE. (1) Colligere, συναθροίζειν, in Gloſſis. Hac notione vſurpatur in Cod. Theod. l. 2. de Liber. (2) An conuenire, adire ad ali-

aliquem? Chronicon Maurinac. ap. Duchesnium t. 4. p. 377. *Exinde rediens Innocentius II. PP. ad Galliam, diuque Antissiodoro commoratus cum tempus conuocati Concilii, quod in festiuitate B. Lucae Euangelistae Remis celebraturus erat, appropinquaret, Conciliato prius apud Turonum Gaufrido Martello nobilissimo et strenuissimae indolis adolescente, Comite Andegauensium atque Conomanensium, rursumque Aurelianensem Stampensemque rediens prouinciam, sua praesentia Parisius illustrauit.* CONCILIARE SE, *congregari*, in Glossario Barthii ex Anonymi Hist. Palaest. *Conciliauerunt se denique nostri et vna voce concorditer dixerunt.* (3) CONCILIARE ECCLESIAM, illam scelere aliquo pollutam iterato consecrare, et aqua benedicta aspergere. Chronic. Parmense ad a. 1307.

CONCILITAS, διαλλαγή, *reconciliatio*, in Gl. Gr. Lat. *Reconcilitas*, διαλλαγή φιλίας, in eodem.

CONCILIVM. (1) Coetus, corpus et vniuersitas hominum simul et vna conuenientium, *Concilium Deorum*, apud Tertullianum. *Concilium Patrum*, pro Senatu, apud Symmachum lib. 1. Epist. 89. *Concilium nauiculariorum*, in leg. 32. Cod. Th. de Nauicular. V. Gruteri Inscript. 305. 8. 321. 10. 325. 5. 467 5. (2) Nundinae, ap. Eugraphium Terentii interpretem. (3) Parlamentum, V. Prynneum in Libertatibus Anglic. tom. 1. pag. 1248. (4) CONCILIVM CATHOLICAE, ecclesia catholica, vel certe coetus Clericorum Ecclesiae, ac aedis Sacrae in leg. 1. Cod. Iust. de SS. Ecclesiis: *Habeat vnusquisque licentiam sanctissimo Catholicae venerabilique Concilio decedens bonorum quod optauerit relinquere.* Vbi Basilic. lib. 1. tit. 1. ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις vertunt. (5) CONCILIVM MARTYRVM SANCTORVM, locus vbi multorum Martyrum ac Sanctorum corpora conquiescunt, *Confessio*, vel etiam ipsa Basilica: *Martyrum Sedes*, in lege 6. Cod. Theod. de Sepulcr. violat. Acta Stephani PP. III. [illegible] ronium ann. 259. num. 24. [illegible] *sius autem gratia Christi* [illegible] *circuibat scriptas et Concilia* [illegible] *rum, et vbicumque reperisset* [illegible] *anum egentem, de suis* [illegible] *ei ministrabat.* Anastasius in [illegible] *maso PP. Hic multa corpora* [illegible] *ctorum Martyrum requisiuit*, [illegible] *etiam Concilia versibus* [illegible] *Martyrum Conciliabula*, apud [illegible] eronymum in Epist. ad Helio[illegible] Adde Martyrol. Rom. 23. Ian[illegible] ἀξεις Μαρτύρων, in Conc[illegible] grensi can. 20. vbi vetus [illegible] vertit *Confessiones Martyrum.* [illegible] *tyrum tumuli*, ap. S. Hiero[illegible] 7. *Martyrum limina*, Epist. 1[illegible] *tyrum sepulchra*, Epist. 17. [illegible] nude Epist. 22. c. 6. Ep. 50. [illegible] *Martyrium.* CONCILIVM [illegible] CTORVM. Gaudentius Br[illegible] in Tract. in Dedicat. Basilic[illegible] Martyrum. *Habemus ergo* [illegible] *et praedictos decem sanctos ex* [illegible] *terrarum partibus congregatos* [illegible] *hanc ipsam Basilicam* [illegible] *dedicatam*, *Concilium Sanct*[illegible] *nuncupari oportere decernimus.* [illegible] sonius in Parent. IV. 29.

Et modo Conciliis animorum [illegible]
piarum
Fata tui certe nota nepotis [illegible]

V. *Custodes Martyrum.* (6) E[illegible] porum consessus de rebus eccl[illegible] cis deliberantium. Gl. Lat. [illegible] *Concilium*, συνέδριον, [illegible] σύνοδος. Vetus Codex C[illegible] Bibl. Regiae qui fuit S. Petri [illegible] uensis: *Synodum autem et* [illegible] *interpretari comitatum*, vel [illegible] *Concilii autem nomen tractum* [illegible] *re Romano: tempore enim* [illegible] *agebatur, conueniebant omnes* [illegible] *nium, communique intentione* [illegible] *bant, vnde et Concilium a* [illegible] *intentione dictum, quasi* [illegible] *nam cilia oculorum sunt*, [illegible] *Concilium dictum.* (D. in L. [illegible] *transeunte.* CONCILIVM [illegible] GNVM, quod alias Oecumen[illegible] dicitur: *Synodus magna*, in C[illegible] lio Arelat. II. c. 56. Ita passim [illegible] num Concilium appellant vete[illegible]

Sardicense, Athanasius Apolog. 2. princip. *Magnum et vniuersale Concilium*, ap. Liberatum Diacon. 6. Agobardus lib. de Dispensatione c. 20. CONCILIVM OECVMENICVM, seu VNIVERSALE vel GENERALE, cui adesse possunt, et ad quod euocantur totius orbis Episcopi. Sulpitius Seuerus lib. 2. Hist. Sacrae. de Concilio Niaeno: *Concilium ex toto orbe conuocatum.* S. August. Epist. 162. de eodem: *Plenarium vniuersae Ecclesiae Concilium.* Lib. I Contra Donatist. c. 7. *Plenarium totius orbis Concilium.* Adde lib. 2. c. 4. 8. etc. CONCILIVM VNIVERSALE, interdum idem quod *Prouinciale.* Ioannes VIII. PP. Epist. 56. et 57. *Auctoritate apostolica decreuimus Reuerendorum fratrum et Coepiscoporum nostrorum Italici regni Vniuersale, id est totius prouinciae aduocare Concilium.* CONCILIVM PLENARIVM dicebatur etiam illud, cui Metropolitanus cum caeteris suae dioecesis Episcopis intererat. *Concilium plenarium totius Africae*, ap. S. August. Epist. 47. 170. 235. *Concilium plenum* et *Tractatus plenus*, ap. Vigilium Tapsensem lib. 1. Contra Palladium p. 488. Leo IX. PP. Ep. 4. CONCILIVM VNIVERSALE ANNIVERSARIVM, ad quod singulis annis ex omnibus prouinciis Africae Episcopi conuenire in vnum consueuerant, in Concilio Carthag. III. can. 7. *Generale Concilium*, in praefatione Concilii Wormaciensis ann. 868. V. Concilia Africana can. 64. 65. Epistolam Aurelii Episcopi Carthag. apud Baron. ann. 419. n. 59. Ferrandum Diac. in Breuiario c. 21. etc. CONCILIA PROVINCIALIA. Bernaldus Constantiensis Presbyter de Reconciliatione lapsorum pag. 267. *Sunt et Prouincialia Concilia quae post illa vniuersalia necessario recipere debemus, quia et in illis multa ecclesiasticis negotiis necessaria reperimus. Horum etiam obseruationem ipsa decreta Romanorum Pontificum et Statuta vniuersalium Synodorum nobis indicant, quae per singulas prouinciae annuatim huiusmodi Concilia celebrari saepissime praecipiunt.* Quae quidem Concilia Prouincialia bis in anno teneri, vel saltem semel, sanxerunt passim concilia, CONCILIVM REGIONALE, apud Augustin. lib. 7. contra Donatist. c. 53. *Locale* in Concilio Bracar. I. c. 18. CONCILIVM CIVILE, synodus Episcopalis seu quae ab Episcopo in sua *ciuitate* fit cum Presbyteris suae dioecesis. Epist. 18. Hadriani PP. ad Carolum Caluum, de Causa Herlefridi Presbyteri: *Sed nunc melius fateretis, si quod in ciuili Concilio apud suum Episcopum perperam gestum est, in prouinciali Synodo apud vos rationabiliter et apud fratrem nostrum Hincmarum cassaretur.* *Concilium Episcopi*, in Capitul. Caroli M. lib. 5. c. 60. Vbi vide Steph. Baluzium. CONCILIA PALATINA. Concilium Tullense ann. 859. c. 7. *In eorum quoque (Regum) Palatiis saltem semel intra biennium generalis Episcoporum Conventus agatur.* Vide Marcam in Dissertat. de Primatib. c. 16. (7) † Archidiaconorum districtus, vel iurisdictio. Ch. ann. 1235. in Supplem. ad Miraeum p. 682. *Capella in decanatu concilii de Lecwis nostrae dioecesis sita.* Alia an. 1462. ibid p. 624. (8) † Praestatio quae in feudi vel praedii distractione domino pro eiusdem consensu soluitur. Ch. an. 1096. t. 1. Probat. Hist. geneal. dom. reg. Portug. p. 2 *Qui emerit aut vendiderit nullo abere in Constantino ante illo concilio, habeat eum libere* Instr. an. 1304. inter Probat. tom. 2. Hist. Nem. p. 52. *Item census, vsatica, laudimia, concilia, tascas, cartones* etc. V. *Consilium* 3. (9) † Incolarum orbis aut oppidi vniuersitas, i. q. *Commune* 2. Stat. Ms. pro reformat. regni Nauarr. an 1322.

CONCINARE, V. *Cocinare.*

CONCINERATIO, reliquiae SS. Mirac. S. Vrsmari n. 5. *Sumptis de concineratione sanctissimi corporis in Sepulchro eius duobus dentibus.* Hinc *cinerarios* Catholicos appellabant Haeretici, vt supra in hac voce obserua-

seruatum. S. Hieron. Epist. 53. *Ais Vigilantium - - - os foetidum cursum aperire, et putorem spurcissimum contra Sanctorum Martyrum proferre reliquias, et nos qui eas suscipimus, appellare cinerarios, et idololatras, qui mortuorum hominum ossa veneremur.*

CONCINERATVS, cinere conspersus. Tertull. de Pudicitia cap. 13. *Conciliatum et concineratum prosternens.*

CONCINIVM, V. *Conciuium.*

CONCINNANTIA, concinnatus, ornatus. Praefatio Isidori ad Concilia tom. 1. Conc. Hisp. p. 28. V. Sinod. l. 8. Ep. 4.

CONCINNARE. (1) CONCINNARE, CONCINNATIO, voces in *luminaribus* Ecclesiae praesertim vsurpatae, apud Interpretem. Biblior. non semel: *Ad luminaria concinnanda, ad concinnandas lucernas*, Exod. c. 25. 35. Levit. 24. Numer. 4. Ἐλαιον εἰς τὴν φαῦσιν, Graeco Interpreti. S. Hieronym. Epist. 26. cap. 6. *Vel lucernas concinnant, vel succendunt focum, pauimenta verrunt, etc.* Nicolaus I. PP. Epist. 2. *Quoniam irrationabile est vt Ecclesiastica possessio vnde luminaria et concinnationes Ecclesiae Dei fieri debent, terrena cuiuis potestate subtrahantur.* (2) † Pro concionari in Charta ann. 1252. apud Cenc. inter Census ecclesi. Rom.

CONCINNATIO. (1) V. *Concinnare 1.* (2) Machinatio. Vitae Patrum Emerit. tom. 2. Concil. Hisp. p. 654. *Auctores vero huius nefandi sceleris, vt viderunt Concinnationes sui nequissimi consilii diuino iudicio frustratas - - - ad domos suas cum amaritudine redierant.*

CONCINNATOR, calumniator, κατασκευαστής, ὁ κακοπράγμων. Gl. Lat. Gr. Suffannaeus in Vocabulario: *Concinnator litium, qui in longum cauillis ducere nitur.*

CONCINNATORIA VASA, in L. 6. D. de penu legata, id est, ad concinnandum, efformandum et effingendum accommodata.

CONCINNATVRA, κάλλυσις, Gl. Gr. Lat. † et Lat. Gr. reg. *Glutinatura.*

CONCINNVS, *petia ex multis sibi congruentibus facta.* G. MS.

CONCINVS, *canticus.* Gloss. germann. MS. num. 501. ... centus.

CONCIO, multitudo, cong... concilium. († Interdum ... *mune 2.* Incolarum vniuersi... *gillum concionis de Moulens*, ... script. Normann. super. tom. ... 248.) Glossar. Lat. ἐκκλησία ... *cio, concilium.* Glossarium L... Regium: *Concio, conuentus, vel conuersatus, vel Ecclesia, ... ratio.* Idem: *Concionem, ... tionem populorum.* Festus: ... *significat conuentum, non tan... um quam eum, qui a Magistr... a Sacerdote publico per p... conuocatur.* Neque alia ra... xit Tullius de amicitia c. 25. ... *ex imperitissimis constans*, et ... de Bello Ciuili lib. 2. c. 32. ... *concionem.* CONCIO LE... Conradus Vspergensis in ... Imp. *Nuptias cum ea apud ... ciuitatem, conuocatis fere ... Principibus, magnifice celebr... loco qui dicitur Concio legum.* ... nit rursum istius loci in Her... qui videtur esse *Campus* ille, *Martium* vocabant, de quo ... in Augusta Vindelicor. ... conueniebant Imperatores ... rii ipsius Proceres pro ... legibus.

CONCIOLA, SEV CONCI... LA, congregatiuncula. G... MSS. *Conciola, congregatio.* ... ckembertus in Hist. Longobar... 47. *Post haec Pando creato ... conciolis, Caesariam cum ... bertati restituit.*

CONCIONABVLVM, conciliab... vox deducta pariter a *Concio*, ... uentus. Innocentius PP. in D... tis: *Si statim cederes de tuo ... concionabulo.* Vita S. Deicoli ... tis Lutrens. n. 5. *Concionabulum Di... boli fecerunt Ecclesiam Christi.*

CONC...

NCIONARIVS, *qui populum allo-quitur*. Papias.

NCIONATIO, concio, oratio. Charta Elizabetae H. Angl. Reginae an. 1560. apud Rymerum tom. 15. p. 599. col. 2.

NCIONATVRA, μεταφερασις. Gl. Lat. Gr. † Lege ex Castigat. in vtrumque Glossar. *Cocionatura*, μεταπρασις.

ONCIPERE, exprimere, enunciare. Instr. a. 1384. inter Prob. t. 3. Hist. Nem. p. 72.

CONCIPIVM, *Gourdine*, in Gloss. Lat. Gall. ann. 1352. Cod. reg. 120.*

NCISA. (1) Arborum euersarum strages itineri praecludendo: *Concisae*, Caesari et Tacito, Germ. Verhack, Verhau. Paulus Warnefried. lib. 3. Hist. Longobard. c. 4. *Factis etiam concisis per devia siluarum irruit super eos.* CONCAESA, ap. Ammian. lib. 16. *Difficiles vias - - - concaesis clausere solerter.* Sic enim in MSS. legi monet Valesius, vbi Codex editus habet *concaedibus.* CONCIDES, eadem notione. Gregorius Turonens. lib 2. Hist. (2) CONCISA, in Lege Salica tit. 18. §. 4. aliud sonat: *Si quis concisam vel sepem alterius capulauerit vel incenderit, etc.* Hoc enim loco Wendelinus *Concisam* sepimentum interpretatur, quod fit circum agros et hortos, cum leuiter semicaesa virgulta proclinantur, implicanturque inuicem perpetua textura, eaque interim succrescente: quod firmissimum est sepium genus, cuiusmodi in agro seu Comitatu Perticensi complura cernuntur. Nec ab hoc sententia procul abest Salmasius in lib. de Iure Attico. Monachus Sangallensis lib 2. c. 2. *Inter quorum confinia plantabantur arbusculae, quae, ut cernere solemus abscissae atque protectae comas caudicum foliorumque proferunt.* CONCESIA, eadem notione, in Charta Thossiacensi ann. 1404. *Iuxta pratum de Loye concesia et terrello dicti prati intermedio.* At posterioribus saeculis hae fere voces. (3) Pro silua caedua, Germ. Gehau, vsurpantur: *Silua* autem *caedua*, (Gall. *Bois taillis*,) illa est *quae cuiuscunque existens generis arborum, in hoc habetur vt caedatur, et quae etiam succisa, rursus ex stirpibus aut radicibus renascitur*; in Prouinciali Ecclesiae Cantuar. lib. 3. tit. 16. lib. 5. cap. vlt. Charta Caroli C. Regis in Tabulario Deruensi: *Simul etiam quidquid memorati fratrum famuli de iam dictis siluarum concisis extirpare poterunt, totum in vsus fratrum absque subtractione alicuius permaneat.* Atque inde Siluae iuxta Lauallum in Armoricis, *Concisae* nomenclatura etiamnum manet; cuius quidem appellationis meminit Stephanus Episcopus Redomensis in Vita S. Guillielmi Firmati n. 7. Hac igitur notione CONCISVM vsurpat Charta Caroli C. apud Hariulfum lib. 3. c. 16. *De prato bunnaria 1. et quadrellos 48. de sylua bunnaria 5. etc.* CONCISIAE. Charta venditionis Praedii dicti Caseaux: *Siue consistant in terris cultis, et non cultis, vineis, pratis, pascuis, seu pasturellis, nemoribus, siluis, garennis, dumis, concisis, etc.* Tabul. de Par. *In borderiis, in campis, in vineis, in siluis, rispis, in concisiis, in terris cultis et incultis, etc.* CONCIDA, CONCIDES. Vetus precaria apud Sirmondum in Notis ad Capitul. Caroli C. *Hoc est in mansis, campis, oleis, pascuis, pratis, concidis, syluis, aquis, etc.* CONCIDVA. Ch. Alberti Comit. Viromand. ann. 986. apud Hemereum: *Vineam bunarii vnius, pratum 1. syluam bunariorum 7. conciduas, bunariorum 10. cambam vnam, etc.* *Copeis* dicuntur eiusmodi Syluae caeduae in Libertatib. villae S. Paladii in Biturigibus ann. 1279. apud Thomasserium p. 113. V. *Copecia*.

CONCISIO, idem quod *arborum incisio* in truncis plerumque facta ad limites designandos: qua de re supra in *Arbor* 1. Notitia iudicati pro Monasterio Arulensi ann. 876. in Appendice Marcae Hispan. col. 798. *Vbi nos testes concisionem fecimus, et pedibus circumdauimus, et manibus insinuauimus ad Saione iam dicto Isselmo.*

CONCISTRIO, V. *Cocistro.*

CONCISVM, V. in *Concisa.*

CONCITARIVM, *domum Imperatoris, quia excitat animos militum ad obediendum ei.* Vgutio, Ioann. de Ianua.

† CONCITATORIVM, *la casa del imperatore.* Glossar. Lat. Ital. MS. V. *Concitarium*, vnde haec facile emendantur.

CONCITO, statim, illico. Abbo de obsidione Lutetiae:

Concito vitalis calor ossa reliquit eorum,
Frigidus atque pauor possedit corda reorum.

† CONCITVM, intrita, mortarium. Stat. Astae collat. 11. c. 61.

CONCIVILITARE, ciuem efficere. Theodericus Monachus de Inuentione S. Celsi Episcopi Treuirensi cap. 2.

CONCIVIVM, ciuium coetus. Adso Abbas Deruensis, in Vita S. Basoli cap. 11. *Eodem tempore vrbis Remorum florente conciuio, etc.* Aegidius Parisiensis in Karolino l. 5.

- - - Illum sublimia sacri
Eloquii quondam ructantem pectore pleno:
Illum in conciuio tacitum pro ... legendi
Praefectum gradibus, etc.

Ita enim legendum pro *Continio* apud Duchesnium p. 324.

† CONCIVM. *In concio tenere*, locutio Italica, sartum tectumque seruare. Correct. stat. Cadubr. c. 84. V. *Concia* et *Conciare* 1.

† CONCIVS, CONGIVS, ponderis vel mensurae species. Stat. Cadubr. l. 1. c. 16. *Calueas, concios, libras,* Correct. eorumd. Stat. c. 54. *Ad minutum vendi intelligatur, si minus vno congio vendatur.*

CONCLAMANTISSIMVS TESTIS, fortissimus, apud Mabillonium, Liturg. Gall. p. 220. col. 1. *Iustum est - - - B. Saturninum t emendi Nominis tui conclamantissimum testem debito honore suscipere.*

CONCLAMARE, pro *clamare*, caussam agere, dicere. Lex Aleman. tit. 36. §. 5. *Vt in ipso placito pauperes conclament caussas suas.* Gloss. Isid. *Conclassare, conclamare.* V. C... mare.

COCLASSARE, *conclamare*; C... sare, *coniungere classes.* Gloss. ... Papias MS. Bituric. *Conclassare ... ses iungere.* Vet. Glossar. San... man. MS. n. 501. *Conclassare ... iungere classem*; hoc est, vt ... loquitur, adunare classiarios e... naues. CONCLASSARE sig... pulsare campanas. Guidonis D... plina Farfensis cap. 4. de Sabb... sancto: *Ad vesperam preces fa... ad vltimum conclassentur omn...* etc. V. *Classicum* etc.

CONCLAVE, vestiarium, Gard... Matth. Paris. an. 1245. *Dom... pae Camerae, quae conclaue ... Guardaroba dicitur.* Sic et ... cant locum vbi coeunt Card... ad eligendum Pontificem, qu... ribus describitur in Ceremon... mano lib. 1. sect. 1. Papias MS ... tur. *Conclaue, locus inclus... munitus, siue domus quae mul... ditur cellis, interior cella.* In Le... bus municip. Mechlinensium ... art. 38. *Conclaue* dicitur qu... obseratum est: *Decanus ... omnes aedes, vbi lanificium ... sibi recludantur imperare potest ... licitum est habitatoribus ... aperiendi quidquid ibi est concl... et obserati denegare.*

† CONCLAVIS, interpositus, ... cursus, Gall. *Enclauement.* Ch. L... dou. Pii an. 836 ex Chartular. ... ciac. *Terminante quadam concl... terrae etc.*

CONCLAVVM, Gloss. Gr. Lat. ... *roixia, conclauum, conclauis,* ...

CONCLEATIVS, vel vt habet P... MS. Bituric. *Concleatus, ... cleis lapillisque et arena con... asperrimus, et interdum ...* Isidor. lib. 19. Orig. cap. 1... *Cochlearius.*

CONCLERICVS, clericus vna ... aliis. Index vet. Canonum t. ... cil. Hisp. p. 8.

† CONCLINVS, *insieme incli...* Gloss. Lat. Ital. MS.

CONCLODERE, *delidere*, Papias MS. Bitur.

† CO...

CONCLVDENTISSIMA RATIO, efficacissima. Epist. a. 1409. apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. p. 905.

CONCLVDERE, pro concludi, terminari. Priuilegium Ordonii II. Regis pro monasterio S. Martini Compostellani tom. 3. Concil. Hispan. pag. 171. col. 2. *Similiter damus vobis ipsam nostram cortem de villa Patrono cantatam cum suis domibus et aedificiis, cum sua cortina, quomodo Concludit ipsum flumen Saris.*

CONCLVDIVM. Leges Rotharis apud Murator. tom. 1. part. 2. pag. 35. col. 1. *Quod conscius non sit fraudi nec ullo concludio fecisset.* Lege et vide *Concludium.*

CONCLVSIO, clusa, Schleuse. *Conclusiones aquarum*, in legibus Wisigoth. lib. 8. tit. 4. §. 30.

CONCLVSITER, denique, tandem. Ch. a. 1414. ap. Ludewig to. 12. Reliq. Mss. p. 345.

CONCLVSVM, CONCLVSVS, idem quod *Clausum*, *Clos* Gallis, locus, seu ager sepibus septus, in Legib. Wisigoth. lib. 8. tit. 3. §. 6. tit. 4. §. 25 lib. 10 tit. 1. §. 13.

CONCOENA, Gloss. Graec. Lat. MS. σύνδειπνος. *Conuiua*, *concoena*, in Edicto, *Concena*. Gloss. Lat. Graec. *Concoena*, συνδειπνοι. Supplem. Antiquarii, *Concaena.*

CONCOFANARIVS, mendose pro *Gonfanonarius*, vexillifer. V. in hac voce.

CONCOLATVS, conglutinatus, apud Doublet. p. 1141.

CONCOMITANTIA, comitatus. Gesta in Captura Bernardi Saget Episc. Apamiensis circa annum 1300. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 1322. *Idemque Episcopus ex tunc de Tholosa arripuit iter suum eundi in Franciam, concomitantibus ipsum praedicto Magistro Balistariorum ac Senescallo Tholosano - - qui in tali Concomitantia veniebat seu ducebatur etc.* Theologis Gallice scribentibus nota est vox *Concomitance*, non prorsus absimili ratione in moralibus, vt cum disserunt de virtutum inter se connexione, de corpore et sanguine Christi sub vtraque specie panis et vini positis per *Concomitantiam*, quod amplius nequeant separari. Bract. lib. 2. tract. 1. c. 16. n. 8. *Sunt etiam quaedam consuetudines quae seruitia non dicuntur, nec concomitantia seruitiorum*, id est cum seruitiis *Connexa*, quemadmodum Philosophi *Concomitantia* dicunt pro *Connexa.*

CONCONSVLES, eiusdem vrbis vna Consules. Occurrit in Annalibus Tolosanis inter Instrumenta probantia t. 1. p. 39.

† CONCONVS, diminut. ab Ital. *Cocco*, ouum, vnde leg. *Cocconus*, a forma sphaerica sic dictum lignum, ap. Murat. t. 19. p. 754. *Et obtuso foramine illo cum cocono vno ligneo intra* (bombardam) *calcato etc.*

CONCORDANTIAE, apud Walsinghamum in Edw. I. p. 47. *Huius* (Iohannis de Derlinghton Ordin. Praedicat.) *studio et industria editae sunt concordantiae magnae, quae Anglicanae vocantur.* Memoriale Potestatum Regiens. ad an. 1244. *His temporibus floruit vita et scientia venerabilis dominus Vgo Cardinalis, frater Praedicatorum ordinis, qui doctor eximius doctrina sana et praelucida totam Bibliam postillauit, concordantiarum Bibliae primus auctor fuit.*

† CONCORDARE. (1) Statuere, definire. Stat. a. 1363. to. 3. Ordin. reg. Fr. p. 654. Aliud a. 1370. t. 5. p. 366. (2) Conferre, comparare. Ch. a. 1162. ap. Spon. Hist. Genev. t. 2. p. 29.

CONCORDATVS, compositus, de quo conuentum est, Gall. *Accordé. Transactum, compositum et concordatum*, in Charta a. 1463.

CONCORDENSES, Valdensium sectarii haeretici, de quibus Constitutio Friderici Imp. de Haereticis et Reinerus contra Valdenses cap. 6. a *Concordia* Lombardiae oppido dicti: iidem qui interdum *Concorezenses* appellantur.

CONCORDIA, pro foedere vel pacto legitur apud Thomam Madox in Formulari Anglicano pag. 75. Rymerum tom. 4. pag. 396. col. 1. et alibi. Hinc *Concordia celata* dicitur vt videtur, de ea conuentione seu pactione, quam inconsulto iudice ineunt

ineunt litigantes, postquam res in iudicium vocata est: quod fieri vetant Consuetudines Furnenses in Archiuo S. Audomari his verbis: *Quicumque plegios dederit de prosequendo clamore suo et non fuerit prosequutus, emendabit Comiti tres libras, et amittet clamorem suum, quamuis aliquis clamorem suum facere noluerit, vel perdiderit, Iustitiarius tamen ius suum habebit. Quicumque fecerit concordiam celatam, id est; Halesona, emendabit Comiti tres libras.* V. *Halesone.*

CONCORDIOSVS, *concors*, Vgutioni.

CONCORDIVM, pro *Concordia*, pactum, foedus, *Accord*: apud Micham de Barbazanis in Hist. cap. 6. et Curtusios lib. 8. Hist. cap. 5. et alibi.

† CONCORREZENSES, iidem qui *Concordenses*, ap. Murat. t. 5. Antiq. p. 91.

CONCORPORALIS, eiusdem corporis vel societatis, in Chronico Halberstadensi apud Leibnitium tom. 2. Scriptor. Brunswic. p. 126. *Cines et cohaeredes, et concorporales in habitaculum Dei coaedificatos.*

CONCORPORATE, corporaliter. *Christo sedenti ad dexteram Patris veraciter, concorporate*, in Epistola 36. Gaufredi Canonici Regul. apud Mart. t. 1. Anecd. col. 533.

CONCREBARE, crebro dicere, praenuntiare vel promittere; nisi mauis *concrebare* scriptum esse pro *Concrepare* actiue sumto, quomodo Ouidius dixit:

Rursus aquam tangit, Temesae
aquae concrepat aera.

Antiquum Epitaphium ex Agnelli libro Pontif. apud Murat. t. 2. pag. 144. col. 2.

Prima fides, nostrisque Pater promiserat olim
Perspiciendum oculis, et legis voce vocandum.
Christum concrebans, Christum sonat, omnia Christum.

CONCRECATIO, pro *Congregatio*, in Instrumento a. 873. to. 1. nouae Hist. Occitan. col. 124.

CONCREDERE SE, dicebatur ... qui iudici vel parti se tradebat ... delictum illius arbitrio, compo... ne expiabat. Capitula Caroli ... tit. 16. §. 3. *Quia si se concrediderit et humiliauerit, et emendare voluerit, etc.* Flodoardus lib. 3. Hist. Remens. pag. 558. edit Colu... *Quod Placitum eidem Presbytero ... nuncietur ad 30. dies, ut ita praeparatus veniat, quo se vel canonice ... rificet, vel concredat.*

CONCREPARE, *conibere*, *i. est*, *consentire*. Glossar. MS. Sangerman. n. 501.

† CONCRETVS, coaetaneus. Act. SS. to. 6. Sept. p. 486. *Concretum et conscholasticum meum.*

† CONCTIO, pro *Concio*, locus ... congregatur concilium, ap. Murat. t. 16. p. 455.

CONCVBA, concubina. Decretum ... Synodi Sardicensis in Fragm. S. Hilarii pag. 20. *Probra multa criminaque obiecit, quod diceret illum concubas, et habuisse et habere.* H... *Concubatus* pro *Concubinatus*, in leg. 3. Decisio de Concubinis. ... *Concuba, che fa quelle cose*, Gloss. Lat. Ital. MS.

CONCVBIA, *cum omnes excubant*. Glossar. MSS. Sangermann. n. 501. Liuius dixit: *Hannibal concubia nocte mouit*, id est, cum itum est cubitum. Simili notione Plautus. *Concubium sit noctis.* Vide in hac voce.

CONCVBIALITER, continuo, perpetuo. Vita S. Vitalis Siculi num. 6. *In hoc - - Monasterio Concubialiter perseuerans.*

CONCVBINA. Vgutioni: *Quae ... vsum venereum non legitime tenet.* Tria sunt, inquit Casaubonus ad Spartianum in Aelio Vero, coniunctionis nomina apud iuris auctores et alios, *Vxor*, *Pellex*, *Amica*. *Vxor*, aiebat Verus, *nomen est dignitatis non voluptatis. Pellex* honestior ... quam *Amica*, vt quae accedat pr... prius ad vxoris naturam *Balsamon*: παλλακὴ δέ ἐςιν ἡ νομίμως ... ζῶσα χωρὶς γάμου· ἡ δὲ ἧττον ... μοτέρα φίλη λέγεται. Canon... Apostolorum ex Versione Diony... Et

xigui can. 17. *Si quis post bapti-*
ma secundis fuerit nuptiis copulatus
ut concubinam habuerit, non potest
ſe Episcopus, etc. Concilium To-
tan. I. cap. 17. *Si quis habens vxo-*
rem fidelem, si concubinam habeat,
on communicet. Caeterum qui non ha-
et vxorem, et pro vxore concubi-
am habet a communione non repella-
ur: tantum vt vnius mulieris aut
coris, aut concubinae (vt ei placue-
it) sit coniunctione contentus. Qui-
us in locis, vt obseruat Turrianus
1. pro Canonib. Apost. c. 13. non
ntelligitur Concubina fornicaria;
ed sicut scriptura sancta vocat Con-
ubinas Patriarcharum, ea scilicet
Concubina quae secundum legem
natrimonii, infra dignitatem tamen
oris ducitur: Quae *vxor concubina*
ici videtur in Charta Ludouici VI.
ro Monasterio S. Cornelii Compen-
ensis; *Vt Clerici eiusdem Ecclesiae*
cut vsque modo vixerunt, perma-
eant: hoc tamen praecipimus, vt
Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, nul-
atenus deinceps vxores concubinas
abeant: caeteri vero cuiuscumque
rdinis Clerici propter fornicationem,
icentiam habeant ducendi vxores.
Eadem etiam *Concubina legitima* di-
citur, ad discrimen eius quae quae-
tum facit, apud Bractonum lib. 3.
Tract. 2. c. 28. §. 1. cui ita appel-
atur vxor matrimonio copulata,
quod *legitimum est quantum ab hae-*
redem et haereditatis successionem, et
amen illegitimum, quoad dotis exa-
itionem eum dos constituta fuerit ali-
i quam ad ostium Ecclesiae propter
erba in intentione mulieris contenta,
it idem Bracton. ait l. 4. de actione
otis.

NCVBINALES ILLECEBRAE,
pud Sidon. l. 9. Epist. 6.

NCVBINARIVS, Catullo et Cur-
io *Concubinus*, qui concubinam ha-
et, Gall. *Concubinaire.* Legitur
pud Lindwoodum l. 1. Prouincialis
t. 2. et Martenium tom. 4. Anecd.
ol. 390. nec non alibi.

NCVBINATICAE LVXVRIAE,
n Concilio Meldensi ann. 845.
ap. 74.

† CONCVBINIVM, *societas ad tem-*
pus comessendi conuentorum, Com-
panhia Prov. Gloss. Prov. Lat. Cod.
reg. 7657.

CONCVBITALIS, ad concubitum
pertinens, apud Tertullianum ad Na-
tion. l. 2. c. 41.

CONCVBITOR. (1) Qui concubi-
nam habet, apud Iulianum Antecef-
for. Nov 82. c. 12. Nov. 34. c. 5.
Concubitor masculorum, ἀρσενοκοί-
της. *Concubinus*, παιδίον, Quinti-
liano l. 1. c, 3. (2) Idem qui *Accu-*
bitor, praefectus sacri cubiculi. Yuo
lib. 4. de priuil. et dignitat. eccl.
Rom.

CONCVBIVM, Papiae in MS. Bituri-
censi, *Excubiae*, Gall. *Garde*, *Sen-*
tinelle. Apud Plautum in Trinum-
mo *Concubium* est tempus primi so-
mni, cum omnes fere cubant, al-
tiusque regnat silentium. Isid. Gloss.
Concubium, pellicatus. Constantien-
sis hac notione ait: *Concubia a cubare*
sine dormire dicta: Concubium, con-
cubitus, pellicatus. Pro honesto et
legitimo concubitu Gellius 9, 10.
habet: *Sed puris, honestisque verbis*
venerandum istud concubii pudici se-
cretum neminem quemquam alium di-
xisse. V. *Concubia.*

CONCVLA. (1) *Mensura tres coch-*
leares habens. Papias MS. Bituricen-
sis Glossar. MS. Sangerman. n. 501.
Concula genus mensurae quae fit to-
tiens coclear triplicatur. Concula,
mensura, dragma vna et dimidia ad-
impleta. Corruperunt Isidorum, ex
quo hauserunt, hic enim lib. 14.
cap. 25. *Mensurarum pars minima*
cochlear quod est dimidia pars drag-
mae, appendens siliquas nouem, qui
triplicatus conculam facit. Concula
dragma vna et dimidia adimpletur.
V. *Concha* 3. (2) † Pro conchula,
in Glossar. med. Ms. Simon. Ia-
nuens.

CONCVLCATVRIA EPISTOLA, qua
Dominus serui qui ingenuam vxo-
rem duxit, *Conculcato* et irrito facto
ob agnitionem quae inter eos inter-
cedebat, matrimonio, mulierem li-
bertati suae reddit. In Chartis quae
Parensales dicuntur, apud Bigno-
nium, Formulae 10. titulus sic con-
cipitur:

cipitur: *Conculcaturia quam, Abbas facit ad hominem suum.* † Potius, est, vt ex ipsa formula patet, eadem ac *Agnationis Charta*, qua dominus serui, cui se ingenua iunxit, illis indulget, vt qui ex eis nascentur, liberi permaneant. V. Nov. Tract. diplom. t. 1. p. 262.

CONCVLMA, *maxima bellua, de cuius sanguine tingitur purpura.* Ita Vgutio MS. an *Concalina?*

CONCVRIALIS, eiusdem curiae iudex. Charta D. Antonii Capelli Patricii in Diario Italico p. 65. *Volusianum atque Luminosum nostros concuriales agnouimus.*

CONCVRRENTER, vnanimiter, concorditer. Legitur apud Rymerum tom. 11. pag. 813. col. 2. et alibi non semel.

CONCVRRENTES, sic Epactas solis vocat Latinus Computus, Aethiopicus Graeco et vetusto nomine πλινθίον. Scaliger l. 1. Canon. Isagog. *Concurrentes, est numerus dierum nunquam excedens septenarium, qui cum regularibus compositi componunt feriam dierum.* Dionysius Exiguus de Ratione Paschae: *Concurrentium hebdomadarum ratio, quae de Solis cursu prouenit, septeno anno ingi circuitu terminatur.* V. Ioan. de Ianua.

CONCVRRENTIA. (1) Obseruantiae Regni Aragon. l. 6. de Priuilegiis Militum §. 1. *Non enim contribuent cum peyteriis in exactionibus regalibus, nisi tempore guerrae, vel concurrentiae ad constructionem, refectionem, et sustentationem fossatuum, portarum villae, etc.* Id est, cum omnes ad eiusmodi opera publica *concurrere* seu pergere tenentur. (2) Certa quaedam ac determinata summa vltra quam non erogetur supra, Gall. *Concurrence.* Epist. Petri Infantis Massiliensibus ann. 1332. ex Archiuo S. Victoris eiusdem vrbis: *Recepit in solutum vsque in concurrentiam, etc.* (3) † Aemulatio, competitorum certamen, Gall. *Concurrence*, ap. Murat. t. 12. Script. p. 1008.

CONCVRRERE cum aliquo, consentire alicui, Gallis *Concourir avec quelqu' vn.* Phrasis familiaris Tertulliano l. de Spect. Optato l. . Augustino l. de vnico Bapt. c. et Epist. 164. Dicebant con*currere alicui*: Ita Cyprianus Epist. 4. l. 2. Epist. 3. Aug. l. 2. contra Crescon. c. 19. l. . contra Donat. c. 15.

CONCVRSVS. (1) Submunitio euocatio ciuium ad vindicanda maleficia. Vitalis Episcopus Osc. *Si eas (iunctas) exercitum contigerit vel repentinum con... Appellitum vulgariter appellatur.* Infra: *Sed flagitante malef... concursu subitaneo concurrente, ... leficium fuerit manifestum et... Huesium.* (2) Conuentus. Cap. Monachorum San. Gall. n. IX. *Kyrieleison, Amen, Deo gr... versus vnoquoque concursu ... distinctius atque protractius ... dicantur.* Ibidem n. XXX. i... absimili formula legitur *in ... que conuentu.* † Carpentario ... videtur ac *Cursus* 2.

CONCVS. (1) Inter vasa et ministeria sacra recensetur, in Don... S. Rudesindi pro monasterio S. Saluatoris de Cella noua tom. 3. Concil. Hisp. p. 181. col. 1. *Conca ... maginatos VII. casticales II. ... trea, choncas acyralis II. ... sic acyralis X.* V. *Concha.* (2) ... te Angulus, Gall. *Coin.* C... nes reparationis monasterii S. Andreae Exalatensis an. 879. in Appendice Marcae Hisp. col. 808. *Terra quae infrontat in torrente, et ... ad illo Conco qui infrontat in ... dominicale et terra, etc.* † Gloss. L... Ital. Ms. *Concus, vna pietra.*

† **CONCVSSVRA**, concussus, Gall. *Secousse.* Ch. Ms. Phil. Aug. ... 1205.

CONCVTERE s. monetam cudere. Diarium Belli Hussitici apud Ludwig. to. 6. Reliqv. MSS. pag. 1... *Rex Sigismundus receptis E... Pragensis et Coenobii S. Georgii ... tibus, manibus, manphantiis ... terisque de auro et argento ... concutere iubet et stipendia p...* Posset solum intelligi Frang... adeo vt stipendia praebuerit ex ... nodiis comminutis, sed non cu...

con...

DADVM, Hisp. *Condado*, comius, dominium. V. locum in Co- post *Cantum*.

NDAL, exactionis species. Ta- l. S. Vict. Massil. *Nec ipsum Con- l, quod iniuste accipiebamus, et* r..os, *quos tollebamus etc.*

IDAMINA, vel CONDOMINA, rbonensibus *Condomine*, quasi *ndominium*, a iure vnius Domini cta, vel vt alii volunt, quasi *Cam- s domini*, nam in Occitania, ma- ıme versus Seuennas *Camp*, aut *n*, campum sonat; vbi hae *Con- uminae* ab omni onere agrario im- unes censentur. († Non vnius gnificationis est haec vox; pro agris ppido adiacentibus legitur in Ch. li a. 1328. *Tota condamina siue ta praedicta ad ampliationem burgi* ..*cassonensis per gentes regias posita* ..*jet etc. Bastidae* seu praedio ru- ..o cum mansione synonima est, in Ch. Ms. a. 1351. *Quamdam conda- minam seu bastidam.* Idem ergo uod *Casalaticum, Casa, Mansus etc.*) *ondomina*, legitur in Glossis Isido- i, et est agrorum σύγκλησις. Gloss. Graec. Lat. σύγκλησις, *saltus*. Pla- itum Altonis Arelatensis Archie- piscopi, in Chartulario Archiepisc. Arelat. fol. 22. *Et laxauerunt simi- liter Archiepiscopo Alloni affrontatio- nem suae condaminae quae est iuxta* ..*omum, cum iuncaria quantum prae- dicta condamina tenet.* Chronicon S. Benigni Diuion. *Dedit partem* ..*nius condaminae. Condamina mea dominicaria* in Tabul. Belliioc. n. 174. Vita S. Gallae apud Bollandum 1. Febr. pag. 940. *Cum messium tempus aduenisset, nunciatum est S. Gallae ab actore suo - - quod conda- minam suam quidam Presbyter cum messe tulisset.* Sic enim legendum pro *condanimam* vti praefert Codex MS. Charta a. 979. in Archiuo S. Victoris Massil. num. 13. Dioec. Aue- nion. *Condamina vna quae habet pro longo dextras de ambos latus 238. et in quacumque fronte dextras.* 130.

CONDOMINA, in Charta a. 1088. apud Catellum in Comitib. Tolos. pag. 134. CONDEMINA Charta an. 937. in Tabul. Eccl. Augustod. *Sunt ibi mansi absi nouem, et soluunt reditus terrae. Sunt aliae condemi- nae 3. ad sationem mod. 100.* CON- DIMINA. Aimoinus in Translatio- ne S. Vincentii Mart. lib. 2. n. 18.

CONDVMA, eadem notione. Pa- pias: *Conduma, domus cum curia et caeteris necessariis.* Glossae MSS. *Conduma vel Cumma, domus eh uata.* Gregorius M. l. 9. Epist. 14. *Vnam illi de iure Ecclesiae deputare condu- mam debuisses.* CONDOMA. Charta Longobardica an. 774. apud Vghel- lum tom. 8. pag. 35. *Concessimus in nominato Monasterio S Sophiae Condomas 4. ex ipso Gastaldo.* In- fra: *In ipso loco cortes et Condomas tres.* Adde pag. 40. 41. 576. 583. 585 590. 615. 618. 625. 638. Qui- bus omnibus in locis *Conduma*, et *Condoma*, idem valet quod *Conda- mina*: neque a *dumetis* vox forma- ta, vt censet Ludouicus de la Cer- da. († Alia est Muratorii t. 1. An- tiq. Ital. med. aeui p. 792. opinio, quam validis argumentis probat vir eruditus. Primo quidem non loca, non praedia *Condumae* fuerunt, sed viri et feminae seruilis conditionis, in vno praedio ac domo sibi ad co- lendum traditis habitantes, vnde vocis fortean origo. Dipl. a. 747. t. 1. Script. Ital. p. 374 *Condoma nomine Dodone cum vxore - - et con- doma nomine Condolus etc.* Aliud ibid. p. 392. Quaenam vero fuerit eorum conditio discimus ex iudica- to, ap. Vghell. t. 8. Ital. S. p. 617. Aliquid tamen discriminis inter vul- gares seruos et *Condomas* intercessis- se innuit Ch. Gilolfi ibidem, qua ei- dem monasterio largitur *substantiam Auroaldi, casas, domos coltas, con- domas, seruos et ancillas.*) CON- TAMINA. Charta an. 1222. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 505. CON- TAMINIA, eodem perinde signifi- catu. Charta Falconis de Ialigniaco an. 1056. *Dedi - - - omnia quae- cunque in Tressalio - - - possidebam: scilicet in Contaminiis, in molendi- nis, in olchis, in ordeis, etc.* CON- TAMINEA. Charta an. 1020. apud Guichenonum in Bibl. Sebusiana Cent. 1. c. 40. V. *Condominicatus.*

† CON-

† CONDANIMA, V. in *Condamina.*

CONDARE, CONDATOR. Gloss. Lat. Gr. *Condatoribus*, συντελεσταῖς. *Condauit*, προσαπέμψει. Acta Sancti Bertichramni tom. 1 SS. Iunii pag. 719. et to. 3. Analect. Mabill. pag. 115. *Villa Vmbriaco, quam Basilius et Baudegundus quondam per donationis titulum ad sanctam Ecclesiam condederunt*, id est, simul dederunt.

CONDARIVS. Epistolae MS. Burgensium et capellanorum Caluimontis in dioecesi Lingonensi haec est inscriptio: *Rdo in Xρō Patri et Dno Dno Ioanni de Montemirali Episcopo Carpentatorensi SSmi D. N. Papae Prothonotario et Condario - - - Burgenses et Capellani oppidi et Ecclesiae Caluimonti.* Hic Iohannes de Montemirali summo Pontifici Referendarius erat anno 1476. Hinc videtur in autographo scriptum fuisse *Rndario* per abbreuiationem pro *Referendario*, vnde amanuensis perperam scripsit *Condario*.

CONDATE, vox Gallica vetus, vel certe in Gallia familiaris, quae confluentem denotat, quasi a *condando, seu congregando, seu construendo*, vti vult Nicolaus Bergerius l. 3. de Itinerib. Romanis cap. 39. num. 15. vnde quae hodie supersunt oppida id nominis, seu vernaculum *Condé* praeferentia ad eiusmodi fluuiorum confluentes, sita esse constat. Ita *Condate* in Aquitania, ad confluentes Durantiae, et Insulae, *Libourne* hodie, apud Auson. Epist. 6. et Paulinum in Epist. ad eumdem Auson. v. 156. *Condate* in Turonib. ad confluentes Vigennae et Ligeris, apud Gregor. Turon. l. 1. Hist. c. 43. l. 8. c. 40. et lib. 10. vbi obiit S. Martinus hodie *Condé*, vel *Cande*, vti vult Valesius in Valesianis. *Candate*, hodie *Cosne* ad Confluentes Ligeris et fluuii dicti *Noain*, *Condatum*, hodie *Condé*, ad confluentes Scaldis et fluuii dicti *Haisne*, apud Antoninum in Itiner. et in Capitul. Caroli Calui tit. 37. *Condatum* illud ab Antonino memorari sub hoc nomine negat Valesius: sed aliud situm inter Niuernum et Briuodurum, hodie *Cosne*, et aliud prope Senonas hodie *Montereau-faut-yonne*, ac tandem tertium, inter [illegible] uium et Drocum, hodie *Cond[illegible]* Itonam: quartum meminit [illegible] macus in Britannia minori h[illegible] dones. *Condate* in Brig[illegible] Principum Borbonien[illegible] mus Principatus, ad Co[illegible] Matronae et alterius fluuioli [illegible] gensem saltum percurrit. T[illegible] S. Reimigii Remensis an. 861. [illegible] *scopatus autem Dom. Hincm[illegible] veniens Missus Domini Regis [illegible] in villam Condatum situm sup[illegible] uium Matronam etc.* Cond[illegible] Dioecesi Ebroicensi ad conflu[illegible] Itonis fluuii, quo loco insul[illegible] cit vulgo *Condes*, *Condate* in [illegible] cesi Suessionensi ad confluent[illegible] uiorum *d'Aisne* et *de Vesle*, Co[illegible] in Cestrensi agro in Anglia, [illegible] *Congleton*, vt censet Camden[illegible] Britan. pag. 486. Edit. 3. ad [illegible] fluentes Dani et alterius fl[illegible] Haec vero praemisimus, vt intell[illegible] tur quid velit Auctor Vitae S[illegible] mani Abbatis Iurensis c. 1. *R[illegible] tandem vlterius inter saxi[illegible] uallia culturae patulum locum [illegible] altrinsecus triiugi montium pa[illegible] ardua secedente natura, in plan[illegible] aliquantulum relaxatur. Illic [illegible] que bi di in solidum concurrent[illegible] tura, mox etiam ab vnitate e[illegible] iam conditi, Condadiscone loc[illegible] gus indidit nomen.* V. Valesi[illegible] Notitia Gall. p. 153.

CONDATOR, V. *Condare.*

† CONDECENTER, satis. Inuent. [illegible] a. 1476.

† CONDECENTIA, dignitas, n[illegible] litas. Contract. matrimon. M[illegible] 1400.

† CONDECERNERE, vna decern[illegible] re. Conc. Pontigon. ann. 87[illegible] cap. 7.

CONDECIMAE, vt *Decimae*, locu[illegible] V. in *Banuinum.*

CONDECVMBERE, († vna decu[illegible] bere.) Buschius de Reform. M[illegible] nast. apud Leibnitium to. 2. Sc[illegible] Brunsuic. pag. 480. *Pauci ta[illegible] duo vel tres ibidem permanserunt [illegible] cum ad tempus retinentes Mon[illegible]*

in concubinas suas, quae eis condecumbentibus subseruirent.

CONDELIVM, *Anel*, *Prov.* Gloss. Prov. Lat. ex Cod. reg. 7657. *Condilium, lo anello*, in Gloss. Lat. Ital. MS. *Condalium* dixit Plautus. V. *Condolium*.

CONDEMINA, V. in *Condamina*.

CONDEMNARE TERRAM, vel DOMVM. Lex Salica tit. 71. *Si quis terram alienam condemnauerit, et ei fuerit adprobatum, IID. den. qui faciunt sol. LXII. culpabilis iudicetur.* Vbi *terra condemnata*, nihil aliud est, quam ager cuius fructus exciduntur: in quo damnum fit. Rogerus Howed. pag. 804. *Captus est Thomas Praepositus, captique sunt complices sui quidam incarcerati; quidam autem illorum fugerunt, relictis domibus et facultatibus suis. Rex quidem Franciae iratus fecit domus illorum demoliri, et vineas et arbores illorum fructiferas extirpari.* Ita et domus iudicis decreto diruta, *Condemnata* dicitur in speculo Saxonico lib. 3. art. 1. §. 1. Art. 68. *Castrum condemnatum a iudice*, quod exciditur et destruitur sententia iudicis. *Facultatum condemnatio*, in l. 16. Cod. Th. de Re militari. Obseruantiae Regni Aragon. lib. 6 tit. de Generalib. Priuileg. §. 32 *In Aragonia quantumcunque fuerint facta diffidamenta, non possunt bona talari, vel comburi, vel bona occupari, nisi tantum in personis guerrae, etc.*

CONDEMNATIO, pro mulcta pecunaria, apud S. Ambrosium Epist. 33. Lampridium, et in Cod. Theod. V. Iacob. Gothofred. ad l. 12. eodem Cod. de Re militari.

CONDEMPSARE. Albertinus Mussatus de Gestis Ital. apud Murator. tom. 10. col. 642. *Cum demum ruptam laceramque Caroli aciem Petrus cum Diodego in compositis signis paenae Borrae passu expedit Condeprensant, quaque valent acceleratione reintegrant. Fit pugna ingens etc.* Malim cum MS. Ambrosiano *Condempsant*; quod scriptum fuerit pro *Condensant* id est, milites dissipatos congregant in vnum.

CONDEMPTIO, pro *Condemnatio*, vt videtur. Conuentionum cum Gastone de Insula ratificatio Eduardi III. Angl Regis an. 1339. apud Rymerum to. 5. pag. 133. *Concedit in perpetuum omne ius, omnem actionem - - - quae idem dominus noster Rex haberet - - - in haereditate, locis, villis - - - quae quondam fuerunt domini Iordani de Insula Militis defuncti, patrui quondam domini Gastoni, tam ex incursu, condemptionibus, quam ex alio quouis modo.*

CONDENSA, Papiae, *spissa, constipata, opaca: significat secreta diuinae scripturae.*

CONDENTALIS, συντεγομφώμενος. Gloss. Lat. Gr. *Clauis* compactus.

CONDEPRENSARE, V. *Condempsare*.

† CONDEPENDENCIA, cohaerentia, Gall. *Liaison*. Lit. an. 1403. t. 8. Ordin. reg. Franc. p. 618.

CONDERGERE, vt infra *Condirigere* 2. Testam. Guill. Vicecomitis Agathensis to. 1. Anecdot. Marten. col. 181. *Et dono tibi, Arsendis, Ecclesia quae vocant S. Pontii cum ipso poio, et ipsa villa quae vocant Maloscanos, cum ipsa Ecclesia, et alium alodem, quantum ibi habeo, et dimisit tibi, Arsindis, ipsa honore de S. Tiberio Monasterio ad Condergendum, ad benefaciendum, ad aedificandum.* Ch. an. 925. CONDERZERE, eadem notione, apud Stephanotium to. 10 Frag. Histor. pag. 260. *Ista terra superscripta donamus tibi - - - ad beneficium, ad panem et ad vinum, ad complantandum, et ad conderzendum, et ad vineam faciendam - - - Facta Charta donationis ista sexto Kalendas Aprilis regnante Ludouico Rege*

† CONDERSERIVM, res in vadimonium data, qua quis interdum legitime vtitur. Ch. MS. an. 1173. V. *Condirigere* 2.

CONDERZERE, V. *Condergere*.

CONDESCENDENS, condecens. Capitula Generalis MSS. S. Victoris Massil. *Habeant omnia necessaria tam in rebus medicinalibus, quam in aliis condescendentibus.* Ibidem: *Dispensator Monasterii debeat prouidere de ... ibus pulmentis et de piscibus et* de

de salamentis et condimentis condescendentibus.

ONDESCENDERE. (1) Consentire, alicuius sententiam sequi, alicui morem gerere, Gall. *Condescendre.* Willelm. Brito in Vocab. *Condescendere, deorsum a re scandere, vel de vigore propositi desistere, mitigari.* Marius Mercator in sermone Nestorii 12. §. 8. *Sciebat namque etiam Paulus talia facere, ne scissurae fierent per aliquam iustitiam coloratam, cum gratiam praedicabat, legisque inutilitatem confitenter arguebat: sed Hierosolyma veniens docetur ab Apostolis condescendere debere ibidem habitantibus, vt non fierent scissurae in Ecclesia, etc.* Lupus Ferrar. Epist. 113. *Vt vestra sublimitas meae humilitati dignaretur condescendere.* Adde Iuonem Carnotens. Ep. 5. et 19. etc. (2) Alienare. Wichbild. Magdeburg. art 20. §. 1. *Proprium si vnus alienare, aut resignare, iure municipali velit, extinctis qui Condescendere seu alienare intendit, etc.* Et mox: *quaerat per sententiam quo pacto proprium alienare, et condescendere debeat, etc.* Charta qua Albertus de Swathomewicz cedit Neblasio de Scalicz villam Pertholticz an. 1363. apud Ludewig. to. 6. Reliqv. MSS. p. 396. *Quod Albertus de Swathomewicz condescendit nobis villam Pertoltiz*, hoc est nobis eam cessit sua *alienatione.* (3) Descendere simul, vna venire cum aliis. Charta Rodulphi Ducis Lotharingiae pro Mediano Monasterio a. 1341. n historia eiusdem Monasterii pag. 155. *Praefatus Ioannes Iunior debet et tenetur apud nos condescendere personaliter, videlicet in proximo festo Natiuitatis Domini ad faciendam processionem.*

NDESCENSIO. (1) Indulgentia, obsequium, Gall. *Condescendance.* Nicolaus I. Papa Epist. 9. apud Labbeum tom. 8. Concil. pag. 361. B. *Sed nec in Photii Sacerdotali praecelando fauorem vota condescensionis nostrae modo quolibet inclinabimus.* *Condescensio* apud Theologos Scholasticos frequenter accipitur pro illa diuina demissione, qua Deus infirmitati nostrae sese attemperat. V. *Condescendere* 1. (2) Apud Hu... ros Leguleios est *citatio irrita* ... *litis in alios translatio*, teste S... buco; apud. Albert. Molnarium ... *positio et collapsio causae.* (3) *Concessio*, alienatio. Ch. Hermanni ... mitis an. 1325. apud Ludewig. ... Reliqv. MSS. pag. 28. *Testes ... huius ordinationis et praedictorum feodorum condescensionis sunt ... rabiles et religiosi viri, qui ... condescensionem placitarunt.* V. ... *descendere.*

CONDESCENSIVE, indulgenter, Gall. *Par Condescendance.* Bulla ... annis XXII. Papae contra Haereticos Marsilium et Iohannem apud Rymer to. 4. pag. 316. col. 1. *C... stus soluit didragma non condescensiue et liberalitate sua pietatis, sed ... sitate coactus.*

CONDESCENTIA, idem quod *Condescensio* prima notione. Vita B. Coletae to. 1. Martii p. 540 *Cor... illi humilitatis condescentia officium oblatam.*

CONDI, *scinus* (leg. *Scyphus*) ... Vetus Gloss. San-German. MS. n. 501. V. *Condus.*

CONDIACONVS. S. Augustinus ... Episcopus factus Epistolam 92. ... uae edit. inscribit: *Sancto fratri ... condiacono Coelestino.*

CONDIARIVM, *aerarium*, in Gloss. Isid. A condendo dicitur, quod in ea ratio condatur pecunia publica.

CONDICARE, pro *Condicere* Acta Episcoporum Cenomanensium pag. 254. *Et postea ante domnum Carolum condicanit suum placitum a ... quesiuit iam dictum monasterium ... ius suae sedis Ecclesiae.*

CONDICIA, *conditiones.* Gl. MS. Sangerman.

✝ CONDICIARIVS, aliqua seruitutis seu seruitutis conditione obligatus. Ch. Ms. Caroli IV. a. 1326. V. *Conditionales* et *Conditionati.*

✝ CONDICIVM, munus quod ei *Condicto* fit. Ch. a. 1130. ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 875. *Si quidem ... derit eis praenominatum condicium.* Ibid. p. 890. *Si archiepiscopus ... fuerit, archipresbyter facit praedictum officium.*

officium. Archiepiscopum vero facit condicium.

CONDICTATVS, condictus, decretus, vt *Condicare*, pro condicere. Acta SS. t. 3. Sept. p. 600.

CONDICTIO. Vox Vlpiano et Iuris Consultis aliis nota, quam sic exponit Festus: *Condictio, in diem certum eius rei quae agitur denunciatio.* Gall. *Assignation, sommation, denonciation.*

CONDICTIONALIS, seruitiis obnoxius. Stat. Mant. l. 2. c. 24.

CONDICTIONALITER, seruorum, qui *Conditionales* vocabantur, more. Placit. a. 905. ap. Murat. t. 1. Antiq. p. 775.

CONDICTRVM, pro *Condirectum*, quod vide.

CONDICTVM, In Concilio Clouesonensi ann. 747. cap. 4. 7. quod *Decretum* appellatur cap. 10. 13. *Mandatum* cap. 11. 18. *Edictum* cap. 12. etc. Sed in Actis fundationis Monast. Murensis idem videtur, quod Tribunal vbi ius dicitur, († seu potius i. q. *Condictio.*) *Populus autem iste vadit ad condictum Episcopi, et quo caeteri eius conuicanei vadunt, scilicet ad Windesch, ibique Ecclesiasticum ius audiat, et sustinebit, sicut constitutum est omni sanctae Ecclesiae.*

CONDICTVS. Henricus a Gandauo scribit Gerardum Monachum sancti Quintini in Insula, edidisse Antiphonas et Responsoria pro Festo S. Elizabethae Thuringicae, iisque hymnos adiecisse Petrum Canonicum St. Autberti Camerac. et composuisse etiam *Cantica quae vulgo Condictus vocant.* V *Conductus* 12.

CONDIGNARE, condignum putare. Annales Francor. S. Nazarii a. 786. *Rex nempe sciscitabatur ab eis, si verum an falsum fuisset quod etc. - - - Illic enim nullo modo poterant, neque condignauerunt hoc negare.*

CONDILIVM, V. *Condelium.*

CONDILOMATICVS, *la passione delli membri.* Glossar. Lat. Ital. Mſ. V. *Condilus* et *Condoloma.*

CONDILVS, Papiae in Manuscr. Bituric. est *nodus. Inde Condilogmatica passio, id est, nodositas manuum, a Condilo, as, pugnis caedo: Condilomata, id est glandulae.* Haec a Graeco κόνδυλος, digiti articulus et iunctura.

CONDIMINA, V. *Condamina.*

CONDIRECTA, V. *Condirectum.*

CONDIRECTVM, CONDIRECTA, et CONDRICTA TERRA, crebro occurit in Chartis Occitanicis: cui vocabulo annectitur vel opponitur *Erema: Terra erema et condirecta.* Charta Bernardi Vicecomitis Carcassionensis an. 1082. *Eremum et condirectum, sensos vsaticos, etc.* Charta Berengarii de Belpin Militis Comitatus Ceritaniae an. 1238. *Molendina condirecta et destructa.* Donatio Rogeri Comitis Fuxensis circa an. 1075. *Ego Rogerius Comes et coniux mea, Sicardis Comitissa - - - donamus Dno Deo - - Dompno Abbati Frotardo omnibusque Monachis Thomeriensis Coenobii alodem nostrum, qui mihi Rogerio aduenit per alodem siue per aprisionem vel condirectionem parentum nostrorum - - - et Ecclesiam - - - cum suis decimis, et premitiis et oblationibus et cimiteriis atque alodiis suis condirectis et heremis etc.* Literae vernaculo idiomate hoc est Occitano scriptae a. 1244. *Terras heremas et condrezellas, et albres, domesques, etc.* Aliae anni 1246. habent *Condrichas.* Hinc emendanda Charta Trincauelli Vicecom. Biterrensis ann. 1211. apud Gallandum: *In foriscapiis et laudamentis, in heremis locis et conductis.* Leg. *Condritis*, vel *Condrictis.* Nam occurrit CONDRICTVS, eadem origine et notione. Capitulare Caroli Magni an. 807. c. 7. *Vt scire possimus qui sint, aut qui suum beneficium habent condrictum aut destructum.* Capitul. 1. a. 809. c. 9. *De beneficiis nostris non bene condrectis.* Adde Capit. 2. an. 810. c 9. Capit. 3. an. 812. c. 6. *Condirectum* habet Capitul. 1. Caroli Magni incerti anni cap. 50. Capitula Caroli M. l. 3. c. 81. *Quomodo eadem beneficia condricta sint, aut quis de beneficio suo alodem comparauit.* Capitula eiusdem Imper. an. 789. c. 19. *Vt missi nostri prouideant beneficia, quomodo sunt condricta, et nobis renuntiare sciant.*

sciant. Vbi Cod. alius *Condirecta* praefert. CONDICTRVS. Dotalitium anni 1191. apud Acherium t. 8. Spicil. p. 205. *Villis, campis, vineis, molendinis, cultis et incultis, hermis et condrictis, etc.* CONDREGTA. Chartarium Ecclesiae Auxitanae MS. cap. 47. *In ipso loco dabat alodem, terras et casolas, et vineas et culturas, ermas et condregtas.* CONDRICTVS. Lex Ripuar. tit. 26. §. 11. *Bruniam bonam pro 12. sol. tribuat, helmum cum directo pro 68. sol.* vbi quidam Cod. habent *Condrictum*, alii *Condrecto*. V. *Directum.* CONDRITVS. Regestum Comitum Tolosan. *Acquisitiones et proprietates heremos, et condritos.* Tabular. Eccles. Cadurcensis: *Dono illam meam quam est in pago Caturnico totum vel integrum, vel eremo vel condristo S. Stephani remaneat.*

Ex iis omnibus locis confici, ni fallor, potest *Condirectam terram*, *Condrictum beneficium, etc.* dici illa quae recte culta sunt, et vnde *Condirectiones* seu emolumenta debita possunt percipi: quae etiam voces ad quascumque res bene curatas transferuntur; vnde iam vidimus supra, molendina *Condirecta et destructa*, *Condrictam carreriam*, legimusque in transactione Abbatis et Monachorum Crassensium an. 1351. ex Libri viridi fol. 53. *quando aliquis Monachus vel Monachi in Monasterio praedicto infirmantur, semper de nocte ardeat lucerna vel lampas in camera, vbi talis Monachus vel Monachi iacent: quam lucernam seu lampadem dictus Infirmarius suis expensis cum adiutorio tamen vnius sextarii olei, tenere tenetur Condirectam;* hoc est bene curatam et semper lucentem. Ibidem simili notione memorantur sumtus *ad puteum annuatim exhauriendum et mundandum, et ad tenendum Condirectum de cistulis sive ferrati ex catena et rota, sive carello aut tecto eiusdem putei*; sicut et to 4. Concil. Hispan. pag. 152. col. 2 *Canonici seu Clerici qui in domibus capitularibus seu dignitatum, absentibus earum possessoribus, habitare voluerint, pro Condirecto dictarum domorum et conse[rua]ndis aedificiis teneantur soluere s[in]gulis annis mercedem secundum [ta]xam - - - pro singulis domibus [assi]gnatam*: vbi *pro Condirecto*, [idem] est ac pro conseruatione. Gall. *[pour] l'entretien*. V. *Condirigere*.

CONDIRIGERE. (1) Dirigere, c[ole]re. Capitulare de Villis cap. [...] *Aliunde vinum peculiare comparare emere faciant, vnde ad villas dom[inic]as condirigere possint.* Vita S. [Ma]thildis num. 7. *Theodefredus [...] Episcopus, tunc vero Abbas, [...] gregi fratrum coenobium condire[xit]*. (2) Interdum est frui, vti re aliqua, eam possidere, regere, instruere, e[tc.] Formula incerti auctoris 27. ap[ud] Bignon. *Sic taliter vt tempore [vitae] meae ipsas res habere et [...] condirigere debeam.* Alia quae pr[o]xime sequitur: *Quod et ita fec[i...] sic taliter, vt tempore vitae [...] res per nostrum beneficium ha[bere] vel condirigere, sine vsare debea[s].* Form. 50. *Et vsque ad annos [...] fructum quem ibidem Deus dederit [...] ad partem tuam habere debeas et ip[sam] vineam condirigere facias.*

CONDIS, modus agri apud Burgun[]dos. Tabular. Prioratus Perria[c.] Burgund. an. 933. apud Perar[d.] pag. 42. *Dono - - Condem [...] quae resedit in Burgias, quae term[i]nat de vno latus, etc.* Charta ann[i] 1367. apud W. Thorn. *Quandam parcellam cuiusdam condos iuxta [cam]pum ipsorum.* Infra: *Et in Cond[...] vt praedicitur, etc.* vbi legendum [vi]detur *Condis*. At Somnerus, [...]dose, inquit; forte pro *Condes* [...] *Condol*, quod Gallis dorsum terra[e], porca, vulgo *a ridge*.

† CONDISCORDIA, discordia, [...]dium. Stat. synod. Torn[ac.] [...] 1366.

CONDITA. (1) Annonae in horre[is] reconditae, repositae ad militare[m] vsum, et ad erogationem militar[em] annonae, quae *horreorum Condita* dicuntur in leg. 10. Cod. Th. [...] Numerar. *Frumentorum condita*, S[idonio A]natori lib. 9. Epist. [...] *Condita militaria*, Spartiano in Adrian. [...] εἰς ἀποθέτα σίτου, in Chronic. A[le]xandr[...]

andrino ann. 7. Anastasii. Horum sequens mentio apud Symmachum, Capitolinum, Gregorium Magn. et alios. (2) Locus certus, territorium, villa. Formulae secundum legem Romanam c. 1. 4. et 5. *Villam iuris mei nuncupantem illam sitam in loco illo in condita illa cum terris, aedificiis, etc.* Tabular. S. Mauri ad Ligerim: *Hoc est alodum nostrum, qui est in pago Andegauensi, in condita Marcianense, quae est in Vallegia, loco nuncupato Maiminias.* Charta Isemberti Episc. Pictav. in Tabular. S. Cypriani fol. 100. *Trado in quemdam alodum situm in pago Pictauiano in condita Caluitiacensis castelli.* Tabularium S. Iunii Nobiliacensis. *Ego Ingelgarus et uxor mea Aldegardis fratri - - meo Lanoni (trado) alodum nostrum in pago Pictano in condita Muerniacense, in villa Marciacus, etc.* Vita S. Richmiri Abbat. apud Cenom. cap. 4. *Ordinatisque Fraterculis, quos iam in suo proprio, in condita super fluuiolum sub sancta regula congregauerat.* Vita S. Thuribii Episc. Cenoman. n. 3. *Ecclesiam quam consecrauerat - - - in condita Labricinensi.* Ita enim legendum pro *Condito.* Nescio an vox haec sit ab horreorum *Conditis*, ita vt sic appellata fuerint loca in quibus illa erant, quae *horrea fiscalia* dicuntur in l. 16. Cod. Th. de Susceptor. cuiusmodi erant in Prouinciis quorum meminit Ammian. l. 28. p. 385. edit. Valesii.

CONDITIA, V. *Conditio* 1.

CONDITIO. (1) Obnoxiatio, tributum, pensitatio. Appendic. Codic. Theodos. Const. 5. *Inuerecunda arte defenditur sed hi ad conditionem vel originem reposcuntur, quibus tempore famis, cum in mortem penuria cogerentur, opitulari non potuit Dominus, aut patronus.* Gregorius Turonens. lib. 2. de Mirac. S. Martini c. 4. de seruo manumisso, sanato a S. Martino: *qui vno ictu vnoque momento sine numismate auri, et corpus a debilitate, et Conditionem soluit ab onere.* V. *Conditionales.* CONDITIO CANDELAE, V. *Candela.* CONDITIA, eadem fere notione, in Statutis Mediolanensibus part. 2. c. 231. *Onera conditia, etc.* (2) Pro re creata, vel creatione, non semel vsurpat vetus interpres Irenaei. (3) Pro ipsis verendis, apud Sueton. in Augusto, Capitolinum in M. Antonio et Lampridium in Heliogabalo. (4) Negotium. Epist. Desiderii Episc. Cadurcensis ad Grimoaldum Maiorem Domus: *Conditiones Monasterii nostri - - digneris recipere per omnia commendatas.* Passim in Epist. eiusd. Desiderii t. 1. Hist. Franc. 52. 55. 56. 66. 71. 74. 75. 81. CONDITIVNCVLA, eadem notione, ibidem, Epist. 53. *De Conditiunculis etiamnum Ecclesiae nostrae, et pauperum suorum singulari mercede studete habere, easque per omnia habere commendatas.* Adde Epist. 56. (5) Concil. Mexican. an. 1585. *Visitent Episcopi Ecclesias, et quas Doctrinas vocant seu conditiones vbi Religiosi commorantur; ibique Eucharistiae Sacramentum, fontem baptismalem - - ac reliqua omnia ad Ecclesias et diuinum cultum spectantia.* (6) † Morum et ingenii habitus. Stat. Ms. colleg. Nauar. an. 1315. *De conditionibus bonis vel malis suorum scolarium.* (7) † Corporis constitutio. Lit. remiss. Ms. a. 1356.

CONDITIONABILIS, pendens a conditione. Tertull. adu. Gnost. c. 11. *Si persecutionem conditionabilem in solos apostolos destinasset.* CONDITIONABILE FEVDVM, V. in *Feudum.* CONDITIONABILIS LEX, V. in *Lex.*

CONDITIONALES, in Iure Ciuili dici putant quidam *Tabularios*, ex lege H. C. qui potior in pign. hab. quia apud Isidorum lib. 5. cap. 24. *Conditiones* dicuntur, dicta seu depositiones testium: qua notione sumitur eadem vox in iudicato anni 843. Marcae Hisp. col. 780. Alii sic dictos censent, quod conditioni seruili obnoxios esse tabularios, actuarios, annonarios, et similes voluerunt imperatores: *Vtilitate suadente Annonarios et Actuarios conditionales esse praecipimus*, ait lex 3. Cod.

Cod. Theod. de Numerar. Actuar. etc. Adde l. 8. eod. tit.

Certe constat aeuis posterioribus *Conditionales* appellatos, quia aliqua seruitii seu seruituris *conditione* obligati erant: *Conditiones*, in Consuetud. Aruernensi c. 27. art. 3. et sq. *Gens de Condition*, in Niuernensi cap. 8. art. 13. et sq. *Originali aut alicui conditione obligati*, apud S. Leonem in Epist. ad Episc. Campan. cap. 1. Tabul. S. Dionysii an. 1283. *Bona sic decedentis vel decendentium ad amicos carnales eorum propinquiores in hac parte qui non sunt Conditionis vel homines de corpore, licet sint proximiores eis alii homines Conditionis seu de Corpore etc.* Innocent. III. PP. l. 15. Ep. 17. *Vesprimensis Episcopus Conditionales homines, qui certa ei seruitia exhibent, eximit a praestatione decimarum integrarum.* Infra: *A Regis vel Reginae conditionalibus, qui vulgo Regales serui vocantur.* Eiusmodi ni fallor, erant qui a seruitute manumittebantur sub operarum seruitio aut aliis conditionibus. Apud Leon. Ost. l. 1. c. 11. Leo quidam *seruos suos et ancillas omnes per chartulam libertate donauit - - - ea scilicet lege, vt singuli eorum quatuor per mensem operas, vbi necesse esset, Monasterio impenderent, res suas atque substantias nulli omnino nec inter se vendere, aut donare praesumerent, etc.* Et c. 16. *Seruos autem suos et ancillas omnes libertati donauit: ita tamen vt essent sub ditione et tutela monasterii, singulique singulas annuatim operas Monasterio, vbi eis perciperetur exercerent.* Atque hae *conditiones* dicuntur Marculfo lib. 2. Form. 33. *Seruitium, Libertinitatis obsequium*, in Formulis vet. Bignonii c. 48. *Libertaticum*: seruitium scilicet quod in libertis seu manumissis sibi reseruabant patroni: cum contra in manumissionibus *directis*, id est plenariis ab *omni noxiae conditionis seruitio* eximerentur, vt est in Chartis Alemannicis Goldasti cap. 7. *Conditionales villae*, apud Thwroczium in Belo Cosco cap. 64. *Conditionibus, et oneribus seruilibus* a[...] noxiae.

CONDITIONARE, conditionem [...] ponere, modum ponere, *mettr[e] apposer vne condition.* Vetera [...] Aragonensia, apud Molinum [in Re]pertorio: *Et conditionarunt pa[...]tem Regis*, id est, *Ils bornerent [le] pouvoir du Roi.*

CONDITIONARII, iidem qui *Conditionales*, de quibus mox. [...] Carnotens. Epist. 147. *Condi[tiona]rios de familia Carnotensis Com[...] qui de legitimo coniugio nati fue[...] et regios fiscalinos, etc.* Charta [fun]dationis Abbatiae S. Steph. Cad[om.] quae est Guillelmi Nothi: *Cum [...]lonis, et conditionariis, seu li[...] hominibus, etc.* CONDITIONA[RII] *atque Burgensis Domini Ducis Eb[...]bonii ad causam castri sui Villae-nouae*, in Charta Villae-nouae in prouincia Dumbensis anno 1426.

† CONDITIONATI, manumissi [...] seruitute sub operarum seruitio a[ut] aliis conditionibus. Ch. Ms. a. 1305. V. *Conditionales.*

CONDITIONATVM FEVDVM, V. in *Feudum.*

CONDITIVNCVLA, V. *Conditio* 4.

CONDITORIVM, sepulcrum, monumentum. Epitaphium Caroli Magni Imp. *Sub hoc conditorio situm e[st] corpus Caroli Magni atque orthodoxi Imperatoris.* Vtuntur hac nomen[clatura] Suetonius in Augusto cap. 18. [in] Caligula cap. 52. Petronius in Satyr. Plinius lib. 7. cap. 10. Quintilian. Decl. 8. Sidonius lib. 5. Epist. 17. etc. Sed et *Condi* dicuntur, qui humantur: *quolibet in loco funde[...] est aliquis conditus*, in leg. vlt. Cod. Theod. de Sepulcr. violat. Generatim *Conditoria* sunt ὑπόγεια, loca depressa, subterranea, quae Seneca Epist. 683. *Conditiua* appellat.

CONDITORIVM FRVCTVM, apud Ammianum l. 31.

CONDITVM, vini seu potionis genus aromatibus et aliis odoriferis fragrantibusque rebus variis conditum, elegans et suaue. *Conditum paradoxum, Conditum melizomum*, apud Apicium lib. 1. c. 1. 2. 3. etc. vbi Gabriel Humelbergius pag. 4[...]

La[...]

mpridius: *Condito piscinas et folia nperavit.* Caelius Aurelianus lib. Chron. cap. I. *Diocles probat nditum bibendum, quod plerique ntini Mulsum vocant.*

IDITVRA, *impensa*, in Gloss. S. Regio Cod. 1013. Ita etiam Isidorus et Papias. Lampridius in Heliogabalo: *Pisces semper quasi in magna aqua cum colore suo coctos conditura Veneta comedit.* V. *Impensa*. It etiam *Conditura*, Humelbergio, sa condimenti cum aromatis et aliis ntrimentis elegans et delicata factura et opus. Petronio cap. 51. *Conditura vitrorum*, idem est ac structura.

CONDITVS. (1) Pro *Conditus* 4. Terear. de Busseul Ms. (2) Vasis lignei genus. Ch. a. 971. t. 4. Cod. Ital. diplom. p. 1525. *Conditos, catinos et napos.* - - *Conditos itque scutellas et caetera minutalia.*

NDIVM. Gregorius Turon. de Vitis Patr. cap. II. *Concavum in lapide paraulum, in modum cisternae, aciens, tenentem quasi condia duo.* Videtur legendum *Congia*.

CONDO, *lo gladiatore*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

NDOLIVM, *annulus a Condo*, is. o. de Ianua. V. *Condelium*.

NDOLOMA, pro *Condyloma*, Gr. Κονδυλωμα, dicitur de tuberculis ex inflammatione natis circum anum. Vita S. Maximi Episc. to. 5. Iunii p. 52. *Brachiis stupefactis et truribus, omne pene corpus obriguit, donec adnixit, continui condolomatis aegritudinem non euasit.*

NDOLOMATVS, pro *Condylomate* laborans, apud Fridegodum in Vita S. Wilfridi c. 33.

NDOMA, pro *Condamina*, de qua voce supra egimus. Occurrit in Testam. Bertichramni Episc. Cenoman. pag. 143. Edit. Mabillonii tom. 3. Analect.

NDOMINA, V. *Condamina*.

NDOMINICATVS, i. q. *Condoma*. Hist. Episc. Autissiod. cap. 53. *Et campos qui vulgo Condominicati dicuntur.*

† CONDOMINVS, eiusdem domini socius. Lit. a. 1357. t. 3. Ordin. reg. Fr. p. 174.

CONDONARI, extendi, pertinere, pandi. Praeceptum Childeberti I. Regis Franc. pro S. Carilefo apud Marten. to. I. Ampliss. Collect. col. 3. *Inde deducitur de Fonte-caballorum per loca designata leucam in longum de latere pocessionis, quae appellatur Mala-patria et de alio latere est locus qui vocatur Sancitus, qui et ipse locus in ipsa leuca condonatur vsque ad Anisolam.*

CONDONATVS, idem quod *donatus, oblatus* Charta a. 1232. t. 9.

CONDONES, *gladiatores*, in Glossis Isidori. V. *Condis*.

CONDORMIENTES, Haeretici saeculi XIII. in Germania. A Toleteno quodam seducti, Luciferi imaginem adorabant in loco prope Coloniam, responsa accipientes. Sine discrimine sexus aetatisque somnum capiebant, etc. Seductor in Angliam transiens profundo mersus est. Item secta Anabaptistarum. Hofmanni Lexicon ex Chronico Galterii.

CONDORMITIO, mors, obitus. Monumentum Benedicto-Buranum c. IX. apud Raimund. Duellium Miscell. lib. 2. pag. 8. *Ibi Condormitione praeuentus anno* XXVIII. *pausat.*

CONDORSVM. Chartularium S. Vandregesili tom. 2. p. 1562. ex Instrumento anni 1267. *Siquidem retinui - - - vnam virgatam terrae ad Condorsum iuxta terram Vincentii Sadon.* Fortean est nomen proprium. V. *Conderserium*.

CONDORSVS, modus oneris, quo lignum portatur, vt videtur. († Caudex seu ramus arboris crassior intelligendus videtur.) Statuta Massil. lib. 3. cap. 5. *De saumatis lignorum non mutandis vel reficiendis - - Decernentes similiter inuiolabiliter obseruandum, vt nullus de caetero afferat condorsos aliquos, sed fornillam tantum. Et si quis fornellerius contra haec ausu temerario venire praesumpserit, etc.*

CONDREGTA, V. in *Condirectum*.

CONDREZELLA, V. *Condirectum*.

CONDRICHA, CONDRICTA, V. ibidem.

† CONDRICTIO, i. q. *Condirectio*, vsus fructus. Tabul. Gellon. V. *Condirigere* 2.

CONDRICTVS, CONDRITVS, V. *Condirectum*.

CONDVCERE. (1) Saluum et incolumen praestare, Graecis διασώζειν. Dudo de Actis Norman. l. 3. pag. 145. *Misit qui conduceret ad se Episcopum saluum et incolumen.* Charta Alexandri PP. in Chronico Reicherspergensi an. 1176. Vgutio: *Conducere est deducere amicum abeuntem, prosequi, comitari, quod vulgare quoddam redolet.* (2) Hospitio excipere, *Mansionaticum* praebere. (✝ Minime, est exhibere, *praesentare*; agitur enim de sacerdote electo V. *Conductus* 8.) Charta Leonis IX. PP. in Tabulario S. Vitoni Virdunensis: *Eo tenore eis contulisti* (altaria, etc.) *vt Abbas vel Fratres libere quam voluerint personam eligant, et per se praebenda inuestiant, et pro cura tantum animarum suscipienda, Episcopo vel Archidiacono Conducant. Conductus vero Abbati, vel Fratribus fidelitatem faciat, et duo seruitia per annum Abbati cum Comitatu 15. Equitum in domo sua faciat, et 12. nummos in festiuitate S. Vincentii pro Seruitio soluat, etc.* (3) † Recipere, iurisdictionem accipere. Ch. a. 1156. ap. Pez. t. 1. Script. p. 1196. (4) † *Saluum Conductum* alicui concedere, Germ. geleiten. Ch. Mſ. a. 1185. V. *Conductus* 1.

CONDVCHERII, CONDVCIARII, Clerici Canonicis inferiores, eorumque quasi *Conductitii* in quibusdam Ecclesiis, Gall. *Conduckers*. Sententia Raymundi de Baucio Principis Auraicae an. 1294. Hist. Dalph. to. 1. p. 124. etc. In Ecclesia Narbonensi quatuor sunt ordines Clericorum, Canonici, Conducherii seu Conduciarii, Beneficiati et Vicarii. Post Canonicos in superioribus subsellis sedent Conduciarii, alii, vt moris est, in inferioribus. V. *Conductitius*.

† CONDVCHERIVM, conductio. Stat. Mſ. a. 1392.

CONDVCIBILE, quod conduc[illegible] est, in l. 3. Cod. Th. de l[illegible] nib. l. 3. de Tyronib. l. 4. [illegible] munit. Legitur apud Plautum [illegible] leium et Auctorem ad Heren[illegible]

CONDVCIBILITAS, vtili[illegible] Glossis MS. S. Germani Paris. 524.

† CONDVCTA, territorium, i. q. *Condita* 2. Stat. ant. F[illegible] l. 1. c. 37.

CONDVCTELA, conductio. [illegible] *lium conductela*, in l. vnic. Theod. de Vectigalib. Ioannes [illegible] riensis an. 2. Mauricii: *Contra [illegible] gobardos, Frances per cond[illegible] mones.*

† CONDVCTERIVS, in eccles[illegible] nensi, inter Obseruat. God[illegible] Carol. VIII. pro *Conducherius*. [illegible] *Conductitius*.

CONDVCTIALES LITTERAE, [illegible] dem quae infra *Conductitiae*. Charta anni 1236. laudata t. 3. G[illegible] Christ. col. 108.

CONDVCTIO. (1) Quod D[illegible] soluitur pro securitate rerum [illegible] tandarum. Caffarus lib. 1. A[illegible] Genuens. ad an. 1161. V. *Co[illegible] ctus*. (2) Sententia iudicialis [illegible] potius i. q. *Condictio*, quo[illegible] etiam legendum videtur.) Can[illegible] Hibern. apud Acherium t. 9. Spic. p. 51. *De tarditate conductionis eius breuitate. Non oportet iu[illegible] tam veloces esse in iudiciis, [illegible] sciant quod probum sit; quia [illegible] est*: Noli iudex esse cito. [illegible] *contra*: Vae mihi quia taciu[illegible] judicium hic dicitur *Conductio*, qu[illegible] res illius in tuto ponat, qui [illegible] sam obtinet. (3) Morbi spec[illegible] quam Graeci σπασμὸς vocant [illegible] Caelium Aurelian l. 3. Acut. c. [illegible]

CONDVCTITIAE LITTERAE, [illegible] ad fidem publicam et tutum [illegible] meatum dantur. Litterae Ed[illegible] III Regis Angl. a. 1367. ap. R[illegible] t. 6. p. 567. col. 2.

CONDVCTITIVS, *procurator* [illegible] *vel Minister altaris, qui cum [illegible] portione minus accipiendo, [illegible] ne indebita, manu ab obsequ[illegible] conductori persoluit: quam [illegible] simoniae beatus Papa* Greg[illegible] [illegible]

mnat aperte, simul cum ea quae fit r munus a manu vel per manus a igua. Sic Gerohus Praepositus eichersperg. in Expositione ad Eu- :nium III. Papam apud Baluzium I. Miscell. p. 217. Proximo ante : Conductoribus eorum, id est de raecipuis Pastoribus seu Parochis, ui habent huiusmodi Conductitios. *uia et ipsi domum Dei domum nega- ionis faciunt*, dixerat: *Ipsi condu- tores cum suis Conductitiis pari sorte ensendi, et quasi transgressores cano- um arguendi et cauendi. Velim esse mmonitos quosdam Episcopos et Ab- ates, qui sub nomine Plebanorum alliant foeditatem Conductitiorum orum.*

NDVCTOR. (1) Qui conducit, ctor. Chronicon Parmense ad n. 1284. (2) CONDVCTOR, CONDVCTRIX, qui et quae agit lenocinium, Laurentius Byzinius in Diario belli Hussitici, apud Ludewig to. 6. p. 183. *Item quod manifesti peccatores, adulteri et adulterae, fornicatores et fornicatrices, conductores, et conductrices, ruffiani et meretrices - - non tolerentur absque poena.* (3) In formula veteri apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 127. de eo dicitur si bene coniecto, qui campionem seu pugilem conducit ad duellum, vt alias fieri consueuerat: *Camphioni cadenti dextra manus incidatur. Ceteri vero partis testes manus vniuscuiusque redimant. Conductor Widrigild suum tribuat.* V. Campiones. (4) Redemptores, qui certa pecunia summa reditus Ecclesiae Romanae *conducebant* vel emebant, vt ex iis quaestum fecerent. Chronic. Farfense apud Murator. t. 2. part. 2. col. 449. *Incipiunt relationes ex authenticis desumptae de praeiudicio, quod fecerunt nobis Actores S. Rom. Ecclesiae - - - Teuto Conductor tulit de Casale Orclaniae hortum cum arboribus, et pecora X. Gualdefridus conductor, tulit nobis de casale Cosiniaco pecora III. boum paria III. de Casale Berbusano tulit Anzipertus Conductor terrae et vineae vncias II. pecora VIII. et de Paterno vnciam I. quae nobis retradita fuit.* Passim occurrit pag. sq. (5) CONDVCTOR, CONDVCTORES, qui conductum praestant, *duces Conductorii*, Gauterio de Bellis Antiochenis p. 460. Gloss. Lat. Graec. *Deductores*, καθοδηγοὶ, ἀρχηγεται. Laurentius Leodiensis in Hist. Episcoporum Virdunensium: *Ab eis conductum pro salute sui corporis quaesiuit, pollicitantibus quos vellet Conductores denominauit, etc.* (6) † Actor, curator. Synod. Vern. a. 755. c. 16. ap. Baluz. t. 1. Capit. *Vt clerici conductores non sint, h. e. vt non habeant actiones seculares, nisi pro causa ecclesiarum etc.* (7) † Hospes, stabularius, apud Rutilium, V. in Conductus 4.

CONDVCTORIA, districtus *Conductoris*, seu territorium, in quo redemptor redditus percipiebat. Chronicon Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 453. *In Bussule vncias IV. et est in conductoria Raciperti - - in Cisternule vncias II. in Conductoria Sansonis - - - in Criptule vnciam I. in Conductoria Luponis.* V. Conductor 4.

CONDVCTORIAE LITTERAE, commeatus, Gall. *Sauf-conduit.* Bulla Nicolai V. PP. an. 1453. in Bullario Carmelit. p. 237. col. 1.

CONDVCTVS. (1) Defensio, tutela, praesidium, comitatus, Germ. Geleit, Begleitung. Constantino de Administ. Imp. cap. 12. διασωσις. Charta Lotharii Regis Francor. apud Vassorium in Annalib. Nouiomens. pag. 925. *Suscipimus etiam eum in conductu et custodia nostra.* Contractus anni 1275. inter Abbatem Mediani Monast. et Curandum de Landesperg, in Hist. eiusdem Monast. pag. 334. *Dictas curias - - in protectione mea recipio, et conductu.* Philippus Eystetensis Episcopus in Vita S. Willibaldi cap. 16. *Vt quocunque pergere vellet, eorum conductu cum pace iret ac rediret.* Charta Philippi Regis Franc. an. 1091. pro Archiepiscopo Rotomag. apud D. Brussel tom. 1. de Vsu feudorum pag. 281. *Cum autem ad curiam meam venerit, mittam ei conductum ad Caluum-montem siue ad Pon-*

 tem

CONDRICHA, CONDRICTA, V. ibidem.

† CONDRICTIO, i. q. *Condirectio*, vsus fructus. Tabul. Gellon. V. *Condirigere* 2.

CONDRICTVS, CONDRITVS, V. *Condirectum*.

CONDVCERE. (1) Saluum et incolumen praestare, Graecis διασώζειν. Dudo de Actis Norman. l. ... pag. 145. *Misit qui conduceret e... Episcopum saluum et incol...* Charta Alexandri PP. in C... Reicherspergensi an. 1176. *Conducere est deducere ami... tem, prosequi, comitari... gare quoddam redolet.* ... excipere, *Mansionat...* *post* ... († Minime, est ex... *periam* ... *tare*; agitur enim ... idem sit ... cto V. *Conduct...* ...*chae*. V. in ...nis IX. PP. in ...rium Pelense in Virdunensis ... o. 4. cap. 11. *De-* calraria, etc ... *et filiis suis 12. condu-* ... *libere quan...* ... *ipse Guillelmus Dux Aqui-* ... *et per se* ... *bat in Clairag, et a Claicura* ... *ad Arganson in Bearn, et Episc...* ... *in Eleron et omnia quae per-* *Con...* ... *ad ipsos Conductus de re Co-* *fid...* ... Quo loco Marca *Conductus* ...*llari* ait: *les rentes affectées a* ...*rretenemens des Comtes de Gas*...*gne, lors qu'ils venoient faire leurs* ...*sites et chevauchées dans les pays*. *Sed* videtur potius esse id quod *Albergatam* vocabant, seu *Mansionaticum*: nam *Conductus* hospitia appellarunt Latini Scriptores. Seneca lib. 6. de benefic. cap. 5. *Nec conductum meum, quanquam sis Dominus intrabis*. Petronius: *Paulo ante in conductum meum occurrit*. Iulius Africanus lib. 2. Hist. Apost. *Mansit toto biennio in conducto suo, et suscipiebat omnes qui ingrediebuntur ad eum*. Infra: *Ipse autem Paulus mansit Romae toto illo biennio in conducto suo*. Agobardus contra Iudaeos: *In ipsa autem Roma biennio in suo habitasse conductu etc.* Sed et ita *Conductus* accipitur in capitulis Caroli Calui tit. 12. c. 9. et in Edicto Pistensi cap. 31. Hinc *conductor* pro hospite et stabulario, apud Rutilium. Haud scio an eadem notio-

CONDVCI... est, in ... nib, ... *Bulla* ... in Heile... ...robat. Hi... 1. *Quan...* ...*gen cum* ... *e. Ecclesia* ... *conducta et* ... Canalis, tubu... Beccensis MS. ... *Monasterium* ... ...*misit idem W*... ...*in terram suam per* ... ...*monachi deportarent*. A... ...ciscae Rom. tom. 2. Mart... ...4. *Qui cum veniret per* ... *conductum, omnes venas et* ... - - *solabatur*. (6) Cibus ad ... munem refectionem appositus. ... ta Hugonis Abbat. Insulae S... rae, in Maceriis eiusdem to. ... 113. *Quotiescumque breve Fr...* *Monasterii S. Petri foris mur...* *rae ad nos veneris, pulsatis* ... *septem officia plenaria in Con...* *persoluantur, et per tres dies* ... *fectorio conductum habeant*. Pr... gium Pontii Arelat. Archiep... noua Basilica Montis-maioris ... 1016. laudatum a Mabillonio to. ... Annal. Benedict. p. 250. *Vt p...* *tres pauperes ad vnum manducent* ... *ipso Conducto, quo ipse manducaret* ... *est*. *Conductus* hic idem est ... *Conuictus*, communis mensa, vel ... tem communis habitatio. E... forte significatu occurrit vox ... in Tabular. Prioratus de Dom... Delphinatu fol. 12. *Vnus nam...* *debet porcum vnum - - - et* ... *nem denariorum 8. et agnelos* ... *recepto, excepto eo conducto quem* ... *derit recipienti eos*. Infra: *Et* ... *his omnibus bene recipere ipsum* ... *num, aut suum missaticum qui* ... *conduxerit*. (7) † Sumptus in ... ctum, vestitum, cultum, Gall. *En-* *tretien*. Testam. a. 1121. inter P... bat. to. 2. Hist. Occit. p. 416. *vxor mea nutriat infantes suos et* ... *ciat conductum cum 30. modiis de* ... *do*. (8) † Ius patronatus, quo ... electum a se presbyterum ad ep... pum *conducit*, vt ab eo cura an... rum inuestiatur. V. *Conducere*. ... an. 875. to. 8. Collect. Hist. Fr... p. 4...

...nsensus, vt videtur inter Probat. ... Demendadomini, vt ...) † In ...onium, ... 8. ...

...v. Tre-... condu-...corum spe-...eg. visit. Odon. ...g. a. 1248. Scur-...ous vtebantur, vtpote ...aductis, motulis. V. Condi-(12) † Armentum, grex. In-...str. Ms. a. 1268. De singulis con-...ductis ouium.

CONDVCVM, *lo fiore del pomo granato.* Glossar. Lat. Ital. MS.

CONDVLCARE, CONDVLCORARE, dulce reddere. Vetus Interpres Eccl. 27. 26. *Annuens oculo fabricat iniqua et nemo eum abiiciet: in conspectu oculorum conculcabit os suum, et super sermones suos admirabitur.* Gaufredus Canonicus Regul. Ep. 33. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 531. *Ipse* (Deus) *arua arentia irrigat, et torrentem spinarum ac mare mortuum condulcorat.*

CONDVLIVM, pro *Edulium*, vt videtur. Continuatio Chronici Andreae Danduli apud Murator. tom. 12. col. 454. *Carentes autem carnibus, oleo et aliis adminiculis compellebantur musci pulas edere atque canes, et vulgus etiam quotidie foetidos et fracidos et condulia ex lacunis legebant ad vendendum et ad Cibum, ita vt si deuotionis causa tantam austeritatem passi fuissent, antiquos Patres in heremo superassent.*

CONDVM, *consilium*, apud Papiam.

CONDVMA. (1) V. *Condamina.* (2) † Forte pro *Cosduma*, praestatio, quae ex consuetudine pensitatur. Ch. a. 1069. inter Probat. t. 1. Hist. Lothar. p. 464. *Molendinum - - - cum banno - - - cum condumis, et curuadis et vineis.*

† CONDVNATIO, pro *Condunatio*, conuentum. Constit. Feder. reg. Sicil. c. 111.

CONDVRARIVS, sarcinator, Gallis *Cousturier.* Inquisitio MS. pro Canonizatione B. Yuonis. V. *Coduerarius.*

CONDVS, *scyphus, patera, poculum vnde bibitur.* Ita Gloss. Arabico Lat. Papias et Ioan. de Ianua.

CONDVSMA, i. q. *Conduma* 2. Ch. a. 1218. ap. Baluz. Hist. Tutel. p. 528. *Immunes ab omni seruitio et condusma, talleia et exactione.* V. *Consuetudo* 4.

CONE et KEYE, seu vt in Bractoni MSS. codicibus legi annotat Cowellus *Kower* et *Key*, at verbum significat operculum et clauem: metonymice autem illas res quae sub operculo, aut claui a prudentioribus matribus familias custodiri solent. Apud eumdem Bractonum in lib. 2. cap. 37. §. 2. femina, in Sockmannis, dicitur esse plenae aetatis, *cum possit, et sciat domui suae disponere, et ea facere quae pertinent, ad dispositionem et ordinationem domus, vt sciat, quae pertineant ad Cone et Keye, quod quidem esse non poterit ante 14. annum vel 15. quia huiusmodi aetas requirit discretionem et sensum.* Idem §. 3. *Quia in tali aetate potest disponere domi suae et habere Cone et Keye.*

CONECTA, capsa sacrarum reliquiarum, Gall. *Chasse*, Hisp. *Custodia.* Notitia Ecclesiae Catanensis apud Rocchum Pirrum Siciliae Sacrae pag. 53. *Caxectam vnam de Cristallo cum argento deaurato circumquoque cum diuersis reliquiis multorum Sanctorum. Connectam vnam de Argento deauratum cum multis et diuersis reliquiis Sanctorum.* Suspicatur Cangii editor vtrobique legendum esse *Caxectam*, nisi forte *Conecta* dicta fuerit a *Conum*, quod haec capsa figuram habuerit *Coni* seu pyramidis.

† CONELA, poculum, vasculum aquarium. Inuent. MS. a. 1376. *Cum vno poto sine conela.*

† CONELIVS, ad cuniculum pertinens. *Pellicia conelia*, vestis pellibus

de salamentis et condimentis condescendentibus.

CONDESCENDERE. (1) Consentire, alicuius sententiam sequi, alicui morem gerere, Gall. *Condescendre.* Willelm. Brito in Vocab. *Condescendere, deorsum a re scandere, vel de vigore propositi desistere, mitigari.* Marius Mercator in sermone Nestorii 12. §. 8. *Sciebat namque etiam Paulus talia facere, ne scissurae fierent per aliquam iustitiam coloratam, cum gratiam praedicabat, legisque inutilitatem confitenter arguebat: sed Hierosolyma veniens docetur ab Apostolis condescendere debere ibidem habitantibus, vt non fierent scissurae in Ecclesia, etc.* Lupus Ferrar. Epist. 113. *Vt vestra sublimitas meae humilitati dignaretur condescendere.* Adde Iuonem Carnotens. Ep. 5. et 19. etc. (2) Alienare. Wichbild. Magdeburg. art 20. §. 1. *Proprium si vnus alienare, aut resignare, iure municipali velit, extinctis qui Condescendere seu alienare intendit, etc.* Et mox: *quaerat per sententiam quo pacto proprium alienare, et condescendere debeat, etc.* Charta qua Albertus de Swathomewicz cedit Neblasio de Scalicz villam Pertholticz an. 1363. apud Ludewig. to. 6. Reliqv. MSS. p. 396. *Quod Albertus de Swathomewicz condescendit nobis villam Pertoltiz,* hoc est nobis eam cessit sua *alienatione.* (3) Descendere simul, vna venire cum aliis. Charta Rodulphi Ducis Lotharingiae pro Mediano Monasterio a. 1341. in historia eiusdem Monasterii pag. 355. *Praefatus Ioannes Iunior debet et tenetur apud nos condescendere personaliter, videlicet in proximo festo Natiuitatis Domini ad faciendam processionem.*

CONDESCENSIO. (1) Indulgentia, obsequium, Gall. *Condescendance.* Nicolaus I. Papa Epist. 9. apud Labbeum tom. 8. Concil. pag. 361. B. *Sed nec in Photii Sacerdotali praestando fauorem vota condescensionis nostrae modo quolibet inclinabimus.* *Condescensio* apud Theologos Scholasticos frequenter accipitur pro illa diuina demissione, qua Deus infirmitati nostrae sese attemperat. V. *Condescendere* 1. (2) Apud Hun[gar]os Leguleios est *citatio irrita*, [a]*litis in alios translatio*, teste S[ze]buco; apud Albert. Molnarium [...] *positio et collapsio causae.* (3) C[on]*cessio*, alienatio. Ch. Hermanni C[o]mitis an. 1325. apud Ludewig. t. [...] Reliqv. MSS. pag. 28. *Testes [...] huius ordinationis et praedictorum feodorum condescensionis sunt [ho]rabiles et religiosi viri, qui ip[sam] condescensionem placitarunt.* V. [Con]*descendere.*

CONDESCENSIVE, indulgente[r], Gall. *Par Condescendance.* Bulla [Io]annis XXII. Papae contra Haere[ticos] Marsilium et Iohannem apud R[ay]mer to. 4. pag. 316. col. 1. *[Chri]stus soluit didragma non condesc[ensi]*[...] *et liberalitate sua pietatis, sed [...] sitate coactus.*

CONDESCENTIA, idem quod *Condescensio* prima notione. Vita B. Co[...]letae to. 1. Martii p. 540. *Cer[...] illi humilitatis condescentia [...] oblatam.*

CONDI, *scinus* (leg. *Scyphus*) [...] Vetus Gloss. San-German. MS. [...] 501. V. *Condus.*

CONDIACONVS. S. Augustinus [...] Episcopus factus Epistolam 92. [...] uae edit. inscribit: *Sancto fratri, [et] condiacono Coelestino.*

CONDIARIVM, *aerarium*, in Gl. [...] Isid. A condendo dicitur, quod in ae[...]ratio condatur pecunia publica.

CONDICARE, pro *Condicere* Act[a] Episcoporum Cenomanensium pag. 254. *Et postea ante domnum Car[o]lum condicauit suum placitum et [...] quesiuit iam dictum monasterium [...] ius suae sedis Ecclesiae.*

CONDICIA, *conditiones.* Gl. MS. Sangerman.

✝ CONDICIARIVS, aliqua [...] seu seruitutis conditione obliga[tus.] Ch. Ms. Caroli IV. a. 1326. V. *Con[*]*ditionales* et *Conditionati.*

✝ CONDICIVM, munus quod [...] *Condicto* fit. Ch. a. 1130. ap. Murat. t. 4. Antiq. p. 875. *Si quidem [...]derit eis praenominatum condic[ium].* Ibid. p. 890. *Si archiepiscopus [...] fuerit, archipresbyter facit praedictum officium.*

officium. Archiepiscopum vero facit condicium.

CONDICTATVS, condictus, decretus, vt *Condicare*, pro condicere. Acta SS. t. 3. Sept. p. 600.

[C]ONDICTIO. Vox Vlpiano et Iuris Consultis aliis nota, quam sic exponit Festus: *Condictio, in diem certum eius rei quae agitur denunciatio.* Gall. *Assignation, sommation, denonciation.*

CONDICTIONALIS, seruitiis obnoxius. Stat. Mant. l. 2. c. 24.

CONDICTIONALITER, seruorum, qui *Conditionales* vocabantur, more.. Placit. a. 905. ap. Murat. t. 1. Antiq. p. 775.

[C]ONDICTRVM, pro *Condirectum*, quod vide.

[CO]NDICTVM, In Concilio Clouesshonensi ann. 747. cap. 4. 7. quod *Decretum* appellatur cap. 10. 13. *Mandatum* cap. 11. 18. *Edictum* cap. 12. etc. Sed in Actis fundationis Monast. Murensis idem videtur, quod Tribunal vbi ius dicitur, († seu potius i. q. *Condictio.*) *Populus autem iste vadit ad condictum Episcopi, et quo caeteri eius conuicanei vadunt, scilicet ad Windesch, ibique Ecclesiasticum ius audiat, et sustinebit, sicut constitutum est omni sanctae Ecclesiae.*

[CO]NDICTVS. Henricus a Gandauo scribit Gerardum Monachum sancti Quintini in Insula, edidisse Antiphonas et Responsoria pro Festo S. Elizabethae Thuringicae, iisque hymnos adiecisse Petrum Canonicum St. Autberti Camerac. et composuisse etiam *Cantica quae vulgo Condictus vocant.* V *Conductus* 12.

[CO]NDIGNARE, condignum putare. Annales Francor. S. Nazarii a. 786. *Rex nempe sciscitabatur ab eis, si verum an falsum fuisset quod etc. - - - Illic enim nullo modo poterant, neque condignauerunt hoc negare.*

[C]ONDILIVM, V. *Condelium.*

[C]ONDILOMATICVS, *la passione delli membri.* Glossar. Lat. Ital. MS. V. *Condilus* et *Condoloma.*

[CO]NDILVS, Papiae in Manuscr. Bituric. est *nodus. Inde Condilogmatica passio, id est, nodositas manuum, a Condilo, as, pugnis caedo: Condilomata, id est glandulae.* Haec a Graeco κόνδυλος, digiti articulus et iunctura.

CONDIMINA, V. *Condamina.*

CONDIRECTA, V. *Condirectum.*

CONDIRECTVM, CONDIRECTA, et CONDRICTA TERRA, crebro occurit in Chartis Occitanicis: cui vocabulo annectitur vel opponitur *Erema: Terra erema et condirecta.* Charta Bernardi Vicecomitis Carcassionensis an. 1082. *Eremum et condirectum, sensos vsaticos, etc.* Charta Berengarii de Belpin Militis Comitatus Cerimaniae an. 1238. *Molendina condirecta et destructa.* Donatio Rogeri Comitis Fuxensis circa an. 1075. *Ego Rogerius Comes et coniux mea, Sicardis Comitissa - - - donamus Dno Deo - - Dompno Abbati Frotardo omnibusque Monachis Thomeriensis Coenobii alodem nostrum, qui mihi Rogerio aduenit per alodem siue per aprisionem vel condirectionem parentum nostrorum - - - et Ecclesiam - - - cum suis decimis, et premitiis et oblationibus et ciniteriis atque alodiis suis condirectis et heremis etc.* Literae vernaculo idiomate hoc est Occitano scriptae a. 1244. *Terras heremas et condrezellas, et albres, domesques, etc.* Aliae anni 1246. habent *Condrichas.* Hinc emendanda Charta Trincauelli Vicecom. Biterrensis ann. 1211. apud Gallandum: *In foriscapiis et laudamentis, in heremis locis et conductis.* Leg. *Condritis*, vel *Condrictis.* Nam occurrit CONDRICTVS, eadem origine et notione. Capitulare Caroli Magni an. 807. c. 7. *Vt scire possimus qui sint, aut qui suum beneficium habent condrictum aut destructum.* Capitul. 1. a. 809. c. 9. *De beneficiis nostris non bene condrectis.* Adde Capit. 2. an. 810. c 9. Capit. 3. an. 812. c. 6. *Condirectum* habet Capitul. 1. Caroli Magni incerti anni cap. 50. Capitula Caroli M. l. 3. c. 81. *Quomodo eadem beneficia condricta sint, aut quis de beneficio suo alodem comparauit.* Capitula eiusdem Imper. an. 789. c. 19. *Vt missi nostri prouideant beneficia quomodo sunt condricta, et nobis renuntiare sciant.*

ftiant. Vbi Cod. alius *Condirecta* praefert. CONDICTRVS. Dotalitium anni 1191. apud Acherium t. 8. Spicil. p. 205. *Villis, campis, vineis, molendinis, cultis et incultis, hermis et condrictis, etc.* CONDREGTA. Chartarium Ecclesiae Auxitanae MS. cap. 47. *In ipsa loco dabat alodem, terras et casolas, et vineas et culturas, ermas et condregtas.* CONDRICTVS. Lex Ripuar. tit. 26. §. 11. *Bruniam bonam pro 12. sol. tribuat, helmum cum directo pro 6. sol.* vbi quidam Cod. habent *Condrictum*, alii *Condrecto*. V. *Directum.* CONDRITVS. Regestum Comitum Tolosan. *Acquisitiones et proprietates heremos, et condritos.* Tabular. Eccles. Cadurcensis: *Dono illam meam quam est in pago Caturnico totum vel integrum, vel eremo vel condrito S. Stephani remaneat.*

Ex iis omnibus locis confici, ni fallor, potest *Condirectam terram*, *Condrictum beneficium, etc.* dici illa quae recte culta sunt, et vnde *Condirectiones* seu emolumenta debita possunt percipi: quae etiam voces ad quascumque res bene curatas transferuntur; vnde iam vidimus supra, molendina *Condirecta et destructa*, *Condrictam carreriam*, legimusque in transactione Abbatis et Monachorum Crassensium an. 1351. ex Libri viridi fol. 53. *quando aliquis Monachus vel Monachi in Monasterio praedicto infirmantur, semper de nocte ardeat lucerna vel lampas in camera, vbi talis Monachus vel Monachi iacent: quam lucernam seu lampadem dictus Infirmarius suis expensis cum adiutorio tamen vnius sextarii olei, tenere tenetur Condirectam;* hoc est bene curatam et semper lucentem. Ibidem simili notione memorantur sumtus *ad puteum annuatim exhauriendum et mundandum, et ad tenendum Condirectum de cistulis siue ferrati ex catena et rota, siue carello aut tecto eiusdem putei*; sicut et to 4. Concil. Hispan. pag. 152. col. 2 *Canonici seu Clerici qui in domibus capitularibus seu dignitatum, absentibus earum possessoribus, habitare voluerint, pro Condirecto dictarum domorum et conseruandis aedificiis teneantur soluere singulis annis mercedem secundum ... taxam - - - pro singulis domibus assignatam:* vbi *pro Condirecto*, ... est ac pro conseruatione. Gall. *P... l'entretien.* V. *Condirigere.*

CONDIRIGERE. (1) Dirigere, ex... tere. Capitulare de Villis cap. ... *Aliunde vinum peculiare comparari emere faciant, vnde ad villas dominicas condirigere possint.* Vita S. M... thildis num. 7. *Theodefredus m... Episcopus, tunc vero Abbas, magno gregi fratrum coenobium condirexit* (2) Interdum est frui, vti re aliqua, eam possidere, regere, instruere, etc. Formula incerti auctoris 27. apud Bignon. *Sic taliter vt tempore vitae meae ipsas res habere et vsare vel condirigere debeam.* Alia quae proxime sequitur: *Quod et ita fecistis, sic taliter, vt tempore vitae suae ipsas res per nostrum beneficium habere, vel condirigere, siue vsare debeat.* Form. 50. *Et vsque ad annos ... fructum quem ibidem Deus dederit, ad partem tuam habere debeas et ipsam vineam condirigere facias.*

CONDIS, modus agri apud Burgundos. Tabular. Prioratus Perfiaci in Burgund. an. 933. apud Perardum pag. 42. *Dono - - Condem ... quae resedit in Burgias, quae terminat de vno latus, etc.* Charta anni 1367. apud W. Thorn. *Quamdam parcellam cuiusdam condos iuxta campum ipsorum.* Infra: *Et in Condis vt praedicitur, etc.* vbi legendum ... detur *Condis.* At Somnerus, mendose, inquit; forte pro *Condos* al. *Condol*, quod Gallis dorsum terrae, porca, vulgo *a ridge*.

† CONDISCORDIA, discordia, dissidium. Stat. synod. Tornac. an. 1366.

CONDITA. (1) Annonae in horreis reconditae, repositae ad militarem vsum, et ad erogationem militaris annonae, quae *horreorum conditae* dicuntur in leg. 10. Cod. Th. de Numerar. *Frumentorum condita*, Senatori lib. 9. Epist. 5. *Condita militaria*, Spartiano in Adrian. Qua... *τὰς ἀποθέτας σίτου*, in Chronic. A... xand...

xandrino ann. 7. Anastasii. Horum frequens mentio apud Symmachum, Capitolinum, Gregorium Magn. et alios. (2) Locus certus, territorium, villa. Formulae secundum Legem Romanam c. 1. 4. et 5. *Villam iuris mei nuncupantem illam situm in loco illo in condita illa cum terris, aedificiis, etc.* Tabular. S. Mauri ad Ligerim: *Hoc est alodum nostrum, qui est in pago Andegauensi, in condita Marcianense, quae est in Vallegia, loco nuncupato Maiminias.* Charta Isemberti Episc. Pictav. in Tabular. S. Cypriani fol. 100. *Trado in quemdam alodum situm in pago Pictauiano in condita Caluiniacensis castelli.* Tabularium S. Iunii Nobiliacensis. *Ego Ingelgerus et uxor mea Aldegardis fratri - - meo Lanoni (trado) alodum nostrum in pago Pictano in condita Muerniacense, in villa Marciacus, etc.* Vita S. Richmiri Abbat. apud Cenom. cap. 4. *Ordinatisque Fraterculis, quos iam in suo proprio, in condita super fluuiolum sub sancta regula congregauerat.* Vita S. Thuribii Episc. Cenoman. n. 3. *Ecclesiam quam consecraverat - - - in condita Labricinensi.* Ita enim legendum pro *Condito.* Nescio an vox haec sit ab horreorum *Conditis*, ita ut sic appellata fuerint loca in quibus illa erant, quae *horrea fiscalia* dicuntur in l. 16. Cod. Th. de Susceptor. cuiusmodi erant in Prouinciis quorum meminit Ammian. l. 28. p. 385. edit. Valesii.

CONDITIA, V. *Conditio* 1.

CONDITIO. (1) Obnoxiatio, tributum, pensitatio. Appendic. Codic. Theodos. Const. 5. *Iuueretunda arte defenditur sed hi ad conditionem vel originem reposcuntur, quibus tempore famis, cum in mortem penuria cogerentur, opitulari non potuit Dominus, aut patronus.* Gregorius Turonens. lib. 2. de Mirac. S. Martini c. 4. de seruo manumisso, sanato a S. Martino: *qui vno ictu vnoque momento sine numismate auri, et corpus a debilitate, et Conditionem soluit ab onere.* V. *Conditionales.* CONDITIO CANDELAE, V. *Candela.* CONDITIA, eadem fere notione, in Statutis Mediolanensibus part. 2. c. 231. *Onera conditia, etc.* (2) Pro re creata, vel creatione, non semel vsurpat vetus interpres Irenaei. (3) Pro ipsis verendis, apud Sueton. in Augusto, Capitolinum in M. Antonio et Lampridium in Heliogabalo. (4) Negotium. Epist. Desiderii Episc. Cadurcensis ad Grimoaldum Maiorem Domus: *Conditiones Monasterii nostri - - digneris recipere per omnia commendatas.* Passim in Epist. eiusd. Desiderii t. 1. Hist. Franc. 52. 55. 56. 66. 71. 74. 75. 81. CONDITIVNCVLA, eadem notione, ibidem, Epist. 53. *De Conditiunculis etiamnum Ecclesiae nostrae, et pauperum suorum singulari mercede studete habere, easque per omnia habere commendatas.* Adde Epist. 56. (5) Concil. Mexican. an. 1585. *Visitent Episcopi Ecclesias, et quas Doctrinas vocant seu conditiones vbi Religiosi commorantur; ibique Eucharistiae Sacramentum, fontem baptismalem - - ac reliqua omnia ad Ecclesias et diuinum cultum spectantia.* (6) † Morum et ingenii habitus. Stat. Ms. colleg. Nauar. an. 1315. *De conditionibus bonis vel malis suorum scolarium.* (7) † Corporis constitutio. Lit. remiss. Ms. a. 1356.

CONDITIONABILIS, pendens a conditione. Tertull. adu. Gnost. c. 11. *Si persecutionem conditionabilem in solos apostolos destinasset.* CONDITIONABILE FEVDVM, V. in *Feudum.* CONDITIONABILIS LEX, V. in *Lex.*

CONDITIONALES, in Iure Ciuili dici putant quidam *Tabularios*, ex lege H. C. qui potior in pign. hab. quia apud Isidorum lib. 5. cap. 24. *Conditiones* dicuntur, dicta seu depositiones testium: qua notione sumitur eadem vox in iudicato anni 843. Marcae Hisp. col. 780. Alii sic dictos censent, quod conditioni seruili obnoxios esse tabularios, actuarios, annonarios, et similes voluerunt imperatores: *Vtilitate suadente Annonarios et Actuarios conditionales esse praecipimus*, ait lex 3. Cod.

Cod. Theod. de Numerar. Actuar. etc. Adde l. 8. eod. tit.

Certe constat aeuis posterioribus *Conditionales* appellatos, quia aliqua seruitii seu seruitutis *conditione* obligati erant: *Conditiones*, in Consuetud. Aruernensi c. 27. art. 3. et sq. *Gens de Condition*, in Niuernensi cap. 8. art. 13. et sq. *Originali aut alicui conditione obligati*, apud S. Leonem in Epist. ad Episc. Campan. cap. 1. Tabul. S. Dionysii an. 1283. *Bona se decedentis vel decendentium ad amicos carnales eorum propinquiores in hac parte qui non sunt Conditionis vel homines de corpore, licet sint proximiores eis alii homines Conditionis seu de Corpore etc.* Innocent. III. PP. l. 15. Ep. 17. *Vesprimensis Episcopus Conditionales homines, qui certa ei seruitia exhibent, eximit a praestatione decimarum integrarum.* Infra: *A Regis vel Reginae conditionalibus, qui vulgo Regales serui vocantur.* Eiusmodi ni fallor, erant qui a seruitute manumittebantur sub operarum seruitio aut aliis conditionibus. Apud Leon. Ost. l. 1. c. 11. Leo quidam *seruos suos et ancillas omnes per chartulam libertate donauit - - - ea scilicet lege, vt singuli eorum quatuor per mensem operas, vbi necesse esset, Monasterio impenderent, res suas atque substantias nulli omnino nec inter se vendere, aut donare praesumerent, etc.* Et c. 16. *Seruos autem suos et ancillas omnes libertati donauit: ita tamen vt essent sub ditione et tutela monasterii, singulique singulas annuatim operas Monasterio, vbi eis perciperetur exercerent.* Atque hae *conditiones* dicuntur Marculfo lib. 2. Form. 33. *Seruitium, Libertinitatis obsequium*, in Formulis vet. Bignonii c. 48 *Libertaticum*: seruitium scilicet quod in libertis seu manumissis sibi reseruabant patroni: cum contra in manumissionibus *directis*, id est plenariis ab *omni noxiae conditionis seruitio* eximerentur, vt est in Chartis Alemannicis Goldasti cap. 7. *Conditionales villae*, apud Thwroczium in Belo Coeco cap. 64. *Conditionibus*, et oneribus seruilibus ... noxiae.

CONDITIONARE, conditionem ... ponere, modum ponere, ... *apposer une condition.* Veteri ... Aragonensia, apud Molinum ... pertorio: *Et conditionarunt* ... *tem Regis*, id est, *Ils bornerent* ... *pouvoir du Roi.*

CONDITIONARII, iidem qui *Conditionales*, de quibus mox. ... Carnotens. Epist. 147. *Conditiona... rios de familia Carnotensis* ... *qui de legitimo coniugio nati* ... *et regios fiscalinos, etc.* Charta ... dationis Abbatiae S. Steph. Cadom... quae est Guillelmi Nothi: *Cum ... lonis, et conditionariis, seu libe... hominibus, etc.* CONDITION... *atque Burgensis Domini* Ducis Bo... *bonii ad causam castri sui Ville... nae*, in Charta Villae-nouae in pro... uincia Dumbensis anno 1426.

† CONDITIONATI, manumissi ... seruitute sub operarum seruitio ... aliis conditionibus. Ch. Ms. a. 1365 ... V. *Conditionales*.

CONDITIONATUM FEUDUM, V... in *Feudum*.

CONDITIVNCULA, V. *Conditio* ...

CONDITORIUM, sepulcrum, monu... mentum. Epitaphium Caroli Magni Imp. *Sub hoc conditorio situm est corpus Caroli Magni atque orthodoxi Imperatoris.* Vtuntur hac voce ... Suetonius in Augusto cap. 18. in Caligula cap. 52. Petronius in Sa... tyr. Plinius lib. 7. cap. 10. Quinti... lian. Decl. 8. Sidonius lib. 5. Epist. 17. etc. Sed et *Condi* dicuntur, qu... humantur: *qualibet in loco sepultura est aliquis conditus*, in leg. vlt. Cod. Theod. de Sepulcr. violat. Generatim *Conditoria* sunt ὑπόγεια, loca depressa, subterranea, quae Seneca Epist. 683. *Conditiua* appellat.

CONDITORIUM FRUCTUM, apud Ammianum l. 31.

CONDITUM, vini seu potionis genus aromatibus et aliis odoriferis fra... grantibusque rebus variis concinna... tum, elegans et suaue. *Conditum paradoxum*, *Conditum melizomum* ... apud Apicium lib. 1. c. 1. 2. 3. etc. vbi Gabriel Humelbergius pag. 4... La...

Lampridius: *Conditio piscinas et solia temperauit.* Caelius Aurelianus lib. . Chron. cap. 1. *Diocles probat Conditum bibendum, quod plerique Latini Mulsum vocant.*

NDITVRA, *impensa*, in Gloss. MS. Regio Cod. 1013. Ita etiam Isidorus et Papias. Lampridius in Heliogabalo: *Pisces semper quasi in marina aqua cum colore suo coctos conditura Veneta comedit.* V. *Impensa.* Est etiam *Conditura*, Humelbergio, ipsa condimenti cum aromatis et aliis ntrimentis elegans et delicata factura et opus. Petronio cap. 51. *Conditura vitrorum*, idem est ac structura.

CONDITVS. (1) Pro *Conductus* 4. Terear. de Busseul Ms. (2) Vasis lignei genus. Ch. a. 971. t. 4. Cod. Ital. diplom. p. 1525. *Conditos, catinos et napos. - - Conditos usque scutellas et caetera minutalia.*

NDIVM. Gregorius Turon. de Vitis Patr. cap. 11. *Concauum in lapide paruulum, in modum cisternae, faciens, tenentem quasi condia duo.* Videtur legendum *Congia.*

CONDO, *lo gladiatore*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

NDOLIVM, *annulus a Condo*, *is.* Io. de Ianua. V. *Condelium.*

NDOLOMA, pro *Condyloma*, Gr. Κονδυλωμα, dicitur de tuberculis ex inflammatione natis circum anum. Vita S. Maximi Episc. to. 5. Iunii p. 52. *Brachiis stupefactis et cruribus, omne pene corpus obriguit, donec adnixit, continui condolomatis aegritudinem non euasit.*

NDOLOMATVS, pro *Condylomate* laborans, apud Fridegodum in Vita S. Wilfridi c. 33.

NDOMA, pro *Condamina*, de qua voce supra egimus. Occurrit in Testam. Bertichrammi Episc. Cenoman. pag. 143. Edit. Mabillonii tom. 3. Analect.

NDOMINA, V. *Condamina.*

NDOMINICATVS, i. q. *Condoma.* Hist. Episc. Autissiod. cap. 53. *Et campos qui vulgo condominicati dicuntur.*

† CONDOMINVS, eiusdem domini socius. Lit. a. 1357. t. 3. Ordin. reg. Fr. p. 174.

CONDONARI, extendi, pertinere, pandi. Praeceptum Childeberti I. Regis Franc. pro S. Carilefo apud Marten. to. 1. Amplist. Collect. col. 3. *Inde deducitur de Fonte-caballorum per loca designata leucam in longum de latere pocessionis, quae appellatur Mala-patria et de alio latere est locus qui vocatur Sancitus, qui et ipse locus in ipsa leuca condonatur vsque ad Anisolam.*

CONDONATVS, idem quod *donatus, oblatus.* Charta a. 1232. t. 9.

CONDONES, *gladiatores*, in Glossis Isidori. V. *Condis.*

CONDORMIENTES, Haeretici saeculi XIII. in Germania. A Toletano quodam seducti, Luciferi imaginem adorabant in loco prope Coloniam, responsa accipientes. Sine discrimine sexus aetatisque somnum capiebant, etc. Seductor in Angliam transiens profundo mersus est. Item secta Anabaptistarum. Hofmanni Lexicon ex Chronico Galterii.

CONDORMITIO, mors, obitus. Monumentum Benedicto-Buranum c. IX. apud Raimund. Duellium Miscell. lib. 2. pag. 8. *Ibi Condormitione praeuentus anno XXVIII. pausat.*

CONDORSVM. Chartularium S. Vandregesili tom. 1. p. 1562. ex Instrumento anni 1267. *Siquidem retinui - - - vnam virgatam terrae ad Condorsum iuxta terram Vincentii Sadon.* Fortean est nomen proprium. V. *Conderserium.*

CONDORSVS, modus oneris, quo lignum portatur, vt videtur. († Caudex seu ramus arboris crassior intelligendus videtur.) Statuta Massil. lib. 3. cap. 5. *De saumatis lignorum non mutandis vel reficiendis - - Decernentes similiter inuiolabiliter obseruandum, vt nullus de caetero afferat condorsos aliquos, sed fornillam tantum. Et si quis fornellerius contra haec ausu temerario venire praesumpserit, etc.*

CONDREGTA, V. in *Condirectum.*

CONDREZELLA, V. *Condirectum.*

CONDRICHA, CONDRICTA, V. ibidem.

† CONDRICTIO, i. q. *Condirectio*, vsus fructus. Tabul. Gellon. V. *Condirigere* 2.

CONDRICTVS, CONDRITVS, V. *Condirectum*.

CONDVCERE. (1) Saluum et incolumen praestare, Graecis διασώζειν. Dudo de Actis Norman. l. 3. pag. 145. *Misit qui conduceret ad se Episcopum saluum et incolumen.* Charta Alexandri PP. in Chronico Reicherspergensi an. 1176. Vgutio: *Conducere est deducere amicum abeuntem, prosequi, comitari, quod vulgare quoddam redolet.* (2) Hospitio excipere, *Mansionaticum* praebere. († Minime, est exhibere, *praesentare*; agitur enim de sacerdote electo V. *Conductus* 8.) Charta Leonis IX. PP. in Tabulario S. Vitoni Virdunensis: *Eo tenore eis contulisti (altaria, etc.) vt Abbas vel Fratres libere quem voluerint personam eligant, et per se praebenda inuestiant, et pro cura tantum animarum suscipienda, Episcopo vel Archidiacono Conducant. Conductus vero Abbati, vel Fratribus fidelitatem faciat, et duo seruitia per annum Abbati cum Comitatu 15. Equitum in domo sua faciat, et 12. nummos in festiuitate S. Vincentii pro Seruitio soluat, etc.* (3) † Recipere, inuestituram accipere. Ch. a. 1156. ap. Pez. t. 1. Script. p. 1196. (4) † *Saluum Conductum* alicui concedere, Germ. geleiten. Ch. Ms. a. 1185. V. *Conductus* 1.

CONDVCHERII, CONDVCIARII, Clerici Canonicis inferiores, eorumque quasi *Conductitii* in quibusdam Ecclesiis, Gall. *Conduchers*. Sententia Raymundi de Baucio Principis Auraicae an. 1294. Hist. Dalph. to. 1. p. 124. etc. In Ecclesia Narbonensi quatuor sunt ordines Clericorum, Canonici, Conducherii seu Conduciarii, Beneficiati et Vicarii. Post Canonicos in superioribus subselliis sedent Conduciarii, alii, vt moris est, in inferioribus. V. *Conductitius*.

† CONDVCHERIVM, conductio. Stat. Ms. a. 1392.

CONDVCIBILE, quod conducit, vti[le] est, in l. 3. Cod. Th. de Ind[ulgent]iis, l. 3. de Tironib. l. 4. de [...] munit. Legitur apud Plautum, A[pu]leium et Auctorem ad Herenni[um].

CONDVCIBILITAS, vtilita[s] Glossis MS. S. Germani Paris. [...] 524.

† CONDVCTA, territorium, [...] i. q. *Condita* 2. Stat. ant. Fer[...] l. 1. c. 37.

CONDVCTELA, conductio. *Ve[cti]lium conductela*, in l. vnica C[od.] Theod. de Vectigalib. Ioannes [...]riensis an. 2. Mauricii: *Contra L[on]gobardes, Francos per conduct[...] mouet.*

† CONDVCTERIVS, in eccles[ia ...]nensi, inter Obseruat. God[...] Carol. VIII. pro *Conducherius*, [...] *Conductitius*.

CONDVCTIALES LITTERAE, [ea]dem quae infra *Conductitiae*, [...] Charta anni 1236. laudata t. 3. Gal[l.] Christ. col. 108.

CONDVCTIO. (1) Quod Dom[...] soluitur pro securitate rerum exp[or]tandarum. Caffarus lib. 1. Ann[al.] Genuens. ad an. 1161. V. *Con[du]ctus*. (2) Sententia iudicialis (? [...] potius i. q. *Condictio*, quom[odo] etiam legendum videtur.) Canon[es] Hibern. apud Acherium t. 9. Spi[cil.] p. 51. *De tarditate conductionum [...] eius breuitate. Non oportet iudic[es] tam veloces esse in iudicio, [...] sciant quod probum fiat; quia dictu[m] est*: Noli iudex esse cito. *Ijam [...] contra:* Vae mihi quia tacui. For[te] iudicium hic dicitur *Conductio*, quo[d] res illius in tuto ponat, qui c[au]sam obtinet. (3) Morbi specie[s] quam Graeci σπασμὸν vocant. [V.] Caelium Aurelian l. 3. Acut. c. 6.

CONDVCTITIAE LITTERAE, qu[ae] ad fidem publicam et tutum [com]meatum dantur. Litterae Edw[ardi] III Regis Angl. a. 1367. ap. Rymer t. 6. p. 567. col. 2.

CONDVCTITIVS, *procurator [...] vel Minister altaris, qui cum [...] portione minus accipiendo, [...]ne indebita, munus ab obsequ[io ...] conductori persoluit: quem [...] simoniae beatus Papa* Greg[orius ...] dam[...]

[Comm]unitas aperte, simul cum ea quae fit [p]er manus a manu vel per manus a [l]ingua. Sic Gerohus Praepositus [R]eicherspeg. in Expositione ad Eu[g]enium III. Papam apud Baluzium [t.] 1. Miscell. p. 217. Proximo ante [d]e Conductoribus eorum, id est de praecipuis Pastoribus seu Parochis, qui habent huiusmodi Conductitios. *Quia et ipsi domum Dei domum negationis faciunt*, dixerat: *Ipsi conductores cum suis Conductitiis pari sorte censendi, et quasi transgressores canonum arguendi et cauendi. Velim esse commonitos quosdam Episcopos et Abbates, qui sub nomine Plebanorum palliant foeditatem Conductitiorum suorum.*

[C]ONDVCTOR. (1) Qui conducit, vector. Chronicon Parmense ad an. 1284. (2) CONDVCTOR, CONDVCTRIX, qui et quae agit lenocinium. Laurentius Byzinius in Diario belli Hussitici, apud Ludewig to. 6. p. 183. *Item quod manifesti peccatores, adulteri et adulterae, fornicatores et fornicatrices, conductores, et conductrices, russiani et meretrices - - non tolerentur absque poena.* (3) In formula veteri apud Murator. to. 1. part. 2. pag. 127. de eo dicitur si bene coniecto, qui campionem seu pugilem conducit ad duellum, vt alias fieri consueuerat: *Camphioni cadenti dextra manus incidatur. Ceteri vero partis testes manus vniuscuiusque rediment. Conductor Widrigild suum tribuat.* V. *Campiones.* (4) Redemptores, qui certa pecuniae summa reditus Ecclesiae Romanae *conducebant* vel emebant, vt ex iis quaestum fecerent. Chronic. Farfense apud Murator. t. 2. part. 2. col. 449. *Incipiunt relationes ex authenticis desumptae de praeiudicio, quod fecerunt nobis Actores S. Rom. Ecclesiae - - - Tento Conductor tulit de Casale Orclaniae hortum cum arboribus, et pecora X. Gualdefridus conductor, tulit nobis de casale Casiniaco pecora III. boum paria III. de Casale Berbusano tulit Anzipertus Conductor terrae et vineae vncias II. pecora VIII. et de Paterno vnciam I. quae nobis retradita fuit.* Passim occurrit pag. sq. (5) CONDVCTOR, CONDVCTORES, qui conductum praestant, *duces Conductorii*, Gauterio de Bellis Antiochenis p. 460. Gloss. Lat. Graec. *Deductores*, καθοδηγοί, ἀρχηγεται. Laurentius Leodiensis in Hist. Episcoporum Virdunensium: *Ab eis Conductum pro salute sui corporis quaesiuit, pollicitantibus quos vellet Conductores denominauit, etc.* (6) † Actor, curator. Synod. Vern. a. 755. c. 16. ap. Baluz. t. 1. Capit. *Vt clerici conductores non sint, h. e. vt non habeant actiones seculares, nisi pro caussa ecclesiarum etc.* (7) † Hospes, stabularius, apud Rutilium, V. in *Conductus* 4.

CONDVCTORIA, districtus *Conductoris*, seu territorium, in quo redemptor redditus percipiebat. Chronicon Farfense apud Murator. to. 2. part. 2. col. 453. *In Busiule vncias IV. et est in conductoria Raciperti - - in Cisternule vncias II. in Conductoria Sansonis - - - in Criptule vnciam I. in Conductoria Luponis.* V. *Conductor* 4.

CONDVCTORIAE LITTERAE, commeatus, Gall. *Sauf-conduit.* Bulla Nicolai V. PP. an. 1453. in Bullario Carmelit. p. 237. col. 1.

CONDVCTVS. (1) Defensio, tutela, praesidium, comitatus, Germ. Geleit, Begleitung. Constantino de Administ. Imp. cap. 12. δικασεις. Charta Lotharii Regis Francor. apud Vassorium in Annalib. Nouiomens. pag. 925. *Suscipimus etiam eum in conductu et custodia nostra.* Contractus anni 1275. inter Abbatem Mediani Monast. et Curandum de Landesperg, in Hist. eiusdem Monast. pag. 334. *Dictas curias - - in protectione mea recipio, et conductu.* Philippus Eystetensis Episcopus in Vita S. Willibaldi cap. 16. *Vt quocunque pergere vellet, eorum conductu cum pace iret ac rediret.* Charta Philippi Regis Franc. an. 1091. pro Archiepiscopo Rotomag. apud D. Brussel tom. 1. de Vsu feudorum pag. 281. *Cum autem ad curiam meam venerit, mittam ei conductum ad Caluum-montem siue ad Pon*-

tem Isorae. (2) Quod pro rerum quae exportantur securitate, domino soluitur, alias *Guidaticum.* Ch. Adolfi Imp. a. 1293. Alia a. 1171. ap. Baluz. t. 2. Hist. Aruern. p. 66. CONDVCTVS NVNDINARVM, qui soluitur a mercatoribus ad nundinas venientibus, Germ. Geleit. Regestum Campaniae, apud D. Brussel tom. 1. de vsu feudorum pag. 42. *Apud Musteriolum, in terris et hospitibus in Conductu nundinarum.* (3) Nundinae ipsae, aut simile commercium, vt videtur. Miracula B. Simonis de Lipnica, tom. 4. SS. Iulii pag. 562. *Feria quarta post conductum Paschae.* Et mox infra: *Infirmatus durauit a Sabbato proximo post conductum Paschae vsque ad feriam quartam proximam.* Nisi idem sit quod post *Clausum Paschae.* V. in *Pascha.* (4) Tabularium Pelense in Hist. Beneharn. lib. 4. cap. 11. *Dedi ei in fiscum et filiis suis 12. conductus, quos ipse Guillelmus Dux Aquitaniae habebat in Clairag, et a Clairag usque ad Arganson in Bearn, et a Maria in Eleron et omnia quae pertinent ad ipsos Conductus de re Comitis.* Quo loco Marca *Conductus* appellari ait: *les rentes affectées a l'entretenement des Comtes de Gascogne, lors qu'ils venoient faire leurs visites et chevauchées dans les pays.* Sed videtur potius esse id quod *Albergatam* vocabant, seu *Mansionaticum:* nam *Conductus* hospitia appellarunt Latini Scriptores. Seneca lib. 6. de benefic. cap. 5. *Nec conductum meum, quanquam sis Dominus intrabis.* Petronius: *Paulo ante in conductum meum occurrit.* Iulius Africanus lib. 2. Hist. Apost. *Mansit toto biennio in conducto suo, et suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum.* Infra: *Ipse autem Paulus mansit Romae toto illo biennio in conducto suo.* Agobardus contra Iudaeos: *In ipsa autem Roma biennio in suo habitasse conductu etc.* Sed et ita *Conductus* accipitur in capitulis Caroli Calui tit. 12. c. 9. et in Edicto Pistensi cap. 31. Hinc *conductor* pro hospite et stabulario, apud Rutilium. Haud scio an eadem notione, in Leonis IX. PP. Bulla pro ... thenone S. Laurentii in Hesle, ... Lud. Laguille in Probat. Hist. ... sac. pag. 26. col. 1. *Quarta ... Ecclesiae de Tesselingen cum ... et omni integritate. Ecclesia de ... noylre tota cum conductu et omni integritate.* (5) Canalis, tubus, Gall. *Conduit.* Hist. Beccensis MS. p. 4... *Vt facilius ad Monasterium ducere-tur aqua, permisit idem Willelmus vt per totam terram suam per conductum Monachi deportarent.* Acta ... Franciscae Rom. tom. 2. Martii pag. 104. *Qui cum veniret per ... conductum, omnes venas et membra ... solabatur.* (6) Cibus ad communem refectionem appositus. Charta Hugonis Abbat. Insulae Barbarae, in Maceriis eiusdem to. 1. pag. 113. *Quotiescumque breue Fratrum Monasterii S. Petri foris muros ... tae ad nos venerit, pulsatis signis septem officia plenaria in Conuentu persoluantur, et per tres dies in refectorio conductum habeant.* Priuilegium Pontii Arelat. Archiep. pro noua Basilica Montis-maioris ann. 1016. laudatum a Mabillonio to. 4. Annal. Benedict. p. 250. *Vt pascat tres pauperes ad vnum manducare de ipso Conducto, quo ipse manducaturus est.* *Conductus* hic idem est qui *Conuictus*, communis mensa, vel ... tem communis habitatio. Eodem forte significatu occurrit vox haec in Tabular. Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 12. *Vnus mansus debet porcum vnum - - - et ... nem denariorum 8. et agnelos 2. ... recepto, excepto eo conducto quem dederit recipienti eos.* Infra: *Et in his omnibus bene recipere ipsum ... num, aut suum missaticum qui ... conduxerit.* (7) † Sumptus in victum, vestitum, cultum, Gall. *Entretien.* Testam. a. 1121. inter Probat. to. 2. Hist. Occit. p. 416. *Vt vxor mea nutriat infantes suos et faciat conductum cum 30. modiis de blado.* (8) † Ius patronatus, quo quis electum a se presbyterum ad episcopum *conducit*, vt ab eo cura animarum inuestiatur. V. *Conducere.* Ch. an. 875. to. 8. Collect. Hist. Franc. p. 43...

425. (9) † Consensus, vt videtur. Pact. an. 1103. inter Probat. 2. Hist. Occit. p. 361. *Demendamus - - - de conducto domini, vt illi essent per ipsos.* (10) † In ... vocatio, citatio, vadimonium, ... videtur. Libert. a. 1312. to. 8. ...rdin. reg. Fr. p. 109. *Quod pro ...liquo conductu vel delito* (delicto) *- - satisdare ydoneo de stando iuri ...ram nostra curia, non possint - - - ...pelli de domibus eorumdem etc.* V. ...onductio 2. (11) † Dominium, districtus, territorium. Dipl. Ludov. V. Imp. a. 1332. to. 2. Hist. Tre...ir. p. 119. *In dominio aut conductu suo.* (12) † Canticorum species, Gall. *Conduis.* Reg. visit. Odon. ...rchiep. Rotomag. a. 1248. *Scur...ilibus cantibus vtebantur, vtpote ...arsis, conductis, motulis.* V. *Condi...lus.* (13) † Armentum, grex. Inquisit. Ms. a. 1268. *De singulis conductis ouium.*

...CONDVCVM, *lo fiore del pomo granato.* Glossar. Lat. Ital. Ms.

...NDVLCARE, CONDVLCORARE, dulce reddere. Vetus Interpres Eccl. 27. 26. *Annuens oculo fabricat iniqua et nemo eum abiiciet: in conspectu oculorum conculcabit os ...uum, et super sermones suos admirabitur.* Gaufredus Canonicus Regul. Ep. 33. apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 531. *Ipse* (Deus) *arua ...rentia irrigat, et torrentem spinarum ac mare mortuum condulcorat.*

...NDVLIVM, pro *Edulium*, vt videtur. Continuatio Chronici Andreae Danduli apud Murator. tom. 12. col. 454. *Carentes autem carnibus, oleo et aliis adminiculis compellebantur muscipulas edere atque ...anes, et vulgus etiam quotidie foetidos et fracidos et condulia ex lacunis legebant ad vendendum et ad Cibum, ita vt si deuotionis causa tantum austeritatem passi fuissent, antiquos Patres in heremo superassent.*

...NDVM, *consilium*, apud Papiam.

...NDVMA. (1) V. *Condamina.* (2) † Forte pro *Cosduma*, praestatio, quae ex consuetudine pensitatur. Ch. a. 1069. inter Probat. t. 1. Hist. Lothar. p. 464. *Molendinum - - - cum banno - - - cum condumis, et curuadis et vineis.*

† CONDVNATIO, pro *Coadunatio*, conuentum. Constit. Feder. reg. Sicil. c. 111.

CONDVRARIVS, sarcinator, Gallis *Cousturier.* Inquisitio MS. pro Canonizatione B. Yuonis. V. *Cadurcarius.*

CONDVS, *scyphus, patera, poculum unde bibitur.* Ita Gloss. Arabico Lat. Papias et Ioan. de Ianua.

† CONDVSMA, i. q. *Conduma* 2. Ch. a. 1218. ap. Baluz. Hist. Tutel. p. 528. *Immunes ab omni seruitio et condusma, talleia et exactione.* V. *Consuetudo* 4.

CONE et KEYE, seu vt in Bractoni MSS. codicibus legi annotat Cowellus *Kower* et *Key*, at verbum significat operculum et clauem: metonymice autem illas res quae sub operculo, aut claui a prudentioribus matribus familias custodiri solent. Apud eumdem Bractonum in lib. 2. cap. 37. §. 2. femina, in Sockmannis, dicitur esse plenae aetatis, *cum possit, et sciat domui suae disponere, et ea facere quae pertinent, ad dispositionem et ordinationem domus, vt sciat, quae pertineant ad Cone et Keye, quod quidem esse non poterit ante 14. annum vel 15. quia huiusmodi aetas requirit discretionem et sensum.* Idem §. 3. *Quia in tali aetate potest disponere domi suae et habere Cone et Keye.*

CONECTA, capsa sacrarum reliquiarum, Gall. *Chasse*, Hisp. *Custodia.* Notitia Ecclesiae Catanensis apud Rocchum Pirrum Siciliae Sacrae pag. 53. *Caxectam unam de Cristallo cum argento deaurato circumquoque cum diuersis reliquiis multorum Sanctorum Connectam vnam de argento deauratum cum multis et diuersis reliquiis Sanctorum.* Suspicatur Cangii editor vtrobique legendum esse *Caxectam*, nisi forte *Conecta* dicta fuerit a *Conum*, quod haec capsa figuram habuerit *Coni* seu pyramidis.

† CONELA, poculum, vasculum aquarium. Inuent. Ms. a. 1376. *Cum vno poto sine canela.*

† CONELIVS, ad cuniculum pertinens. *Pellicia conelia*, vestis pellibus

bus cuniculorum munita, in Ch. a. 1096. inter Probat. hist. geneal. dom. reg. Portug. t. 1. p. 2. V. *Coninae pelles.*

CONELLUM, dolium. Charta anni 1409. apud Rymerum to. 8. p. 576. col. 2. *Septem ardices pro quocumque dolio sine conello.*

† CONERELORIUS, adiect. flexus, deflexus. Ch. Ms. a. 1319. V. *Contorium.*

CONESTABILIS, CONESTABULARIUS, CONESTABULUS, V. *Comes stabuli.*

† CONESTAGIUS, i. q. *Constabularius* apud Italos. Murat. tom. 17. p. 1193.

CONFABULA, socia quae confabulatur. Vita S. Waldetrudis to. 1. SS. Aprilis p. 838.

CONFABULARIS, socius, collocutor, qui confabulatur. Acta S. Cononis t. 7. Maii p. 7.

CONFABULATI, qui ex *fabula* seu foedere nuptiali orti sunt, V. *Gamales.*

† CONFACERE, conficere. Dipl. aerae 1139. tom. 6. Iul. Act. SS. p. 53.

CONFALO, CONFALON, idem quod *Confano*, vexillum; unde

CONFALLONERIUS, *vexillifer*, V. *Guntfano.*

CONFAMILIARIS, eiusdem familiae, in Annal. Benedict. tom. 2. p. 456.

CONFAMULANS, eadem notione, in Chronico Parmensi ad ann. 1304.

CONFANO, vexillum, *Gonfanon.* Orig. Murensis Monast. p. 29. V. *Guntfano.*

CONFANONARIUS, vexillifer, Gall. *Gonfanonier.* Vita Urbani II. PP. apud Ruinartium, t. 3. Operum posthum. Mabillonii p. 183.

† CONFANONERIUS, idem, in Statut. Placent. l. 6.

† CONFANONUM, vexillum, apud Murat. tom. 16. pag. 520. Vide *Guntfano.*

CONFANTES, simul fantes. Ioannis Trosteri Epist. apud Raym. Duellium Miscell. l. 1. p. 232.

† CONFARONUM, vexillum, in[...] Auellae a. 1496.

CONFARREATIO, *consecratio*[...] rum) *communicatio.* Confarr[...] *Consociatus*, in Glossis Isid. [...] Lat. Graec. *Confarreatus*, [...] ατως χόρτον ζευχθείς. *Farre* [...] *nire in manum*, apud Vlpian[...] 9. Charta Clodouei I. Regis In[...] pro Fundat. Abbat. Micacensis [...] Spicilegii Acheriani p. 303. [...] *eum concedimus, et quidquid* [...] *nostri intra fluminum alveos, et* [...] *sanctam confarreationem, et* [...] *bus inexceptionaliter tradimus.* [...] nius 18. 3. *Quin et in Sacro* [...] *religiosius confarreationis vinculo* [...] Respiciunt confarreata matr[...] in quibus alias Romani pla[...] in templum deferebant, et qu[...] stabant recens coniugati. Vide [...] sonium de ritu nuptiarum et L[...] sium ad 4. Annalem Taciti c. 16.

† CONFAUTOR, qui una cum [...] alicui fauet, t. 9. Collect. Hist. Fr[...] p. 291.

CONFECTAE, fructus saccharo c[...] diti, Gall. *Confitures.* Comput[...] anni 1333. Histor. Dalphin. [...] p. 278.

† CONFECTERA, vas in quo [...] *fectae* apponuntur; Ital. *Confet*[...] Inuent. a. 1389. t. 3. Cod. Ita[...] p. 365.

CONFECTIO, CONFECTIONARI[...] *Confectio*, vulgo *Medicina*; *Confectionarius*, qui confectionem parat, Ap[...] thecarius. Constit. Siculae l. 3. [...] 54. §. 3. *Confectionarii vero* [...] *Confectionem expensis suis cum* [...] *monio medicorum.* Infra: *D*[...] *plicibus confectionibus et medi*[...]

CONFECTOR, carnifex, qui ho[...] nem conficit. Gloss. Lat. Gr[...] *Confector*, ἀναιρέτης. *Confector*[...] κατασβόλιας, vbi Scaliger κατα[...] stituit. Glossar. Basilic. Κον[...] Τεταρχευαστής. Ado in Martyr[...] Ian. in S. Polycarpo: *Ad ul*[...] *videntes scelerum ministri corpus* [...] *non posse consumi, iusserunt* [...] *accedere confectores.* Apud Sue[...] nium in Augusto cap. 43. *Co*[...] *ctores ferarum. Malis artibus* [...]

r *conficere*, in leg. 5. Cod. Th. de aleficis.

:FECTORIVM. (1) Locus vbi :stiae trucidantur. Gloss. Graec. it. χοιροσφαγεῖον, *Confectorium*.) † Idem quod *Confectera*, in h. Ms. a. 1360. V. *Confiteria*.

NFECTVARII, qui bestias confi- unt, carnifices. Vetus Inscript. *onfectuariorum et suariorum corpus.*

NFECTVRA. (1) Clades, Gallis *Deconfiture*. Rigordus an. 1198. *In la vero Confectura capti fuerunt vi- i nominati, etc.* Vritur rursum an. 1208. V. *Disconficere*. (2) CON- ECTVRAE, dulciaria, Gallis *Con- itures*. Occurrit in inquisitione de ita et moribus B. Ioannis Episc. Vincentini. V. *Confecta*.

CONFEDERATIVVS, socius, ami- cus. Ch. Ms. a. 1422.

CONFEDVSTVS, *coniuncto in vno pacto*, in Glossar. Lat. Ital. MS. V. *Confoedustus*.

ONFEMINA, coniux, vxor. Acta SS. Aprilis t. 1. p. 53.

CONFEODATIO, plurium rerum vna concessio in feudum. Ch. Ms. a. 1319.

ONFEOFFATVS, vna feudo dona- tus, in chartis Angliae, Vide *Feoffare*.

ONFERENTIA, Papiae, *collatio, confoederatio, Sacrorum communica- tio.* Isidorus in Gloss. *Conferentia, collatio:* Galli etiamnum *Conference* eadem notione dicunt. V. *Collatio apud Monachos*. CONFERENTIA ARMORVM dicitur de obsidentibus et obsessis arma sua quasi simul *con- ferentibus* dum hi illorum impetum repellere conniruntur. Epistola Ma- gistri Hospitalitatis Ierosolymitanae de obsidione Rhodi a Turcis apud Ludewig. to. 5. Reliqv. MS. p. 297. *Turci vero perpulchre armati Ilcl. super muros erant confertissimi. qui secum magnam Conferentiam armo- rum vi propellere, et loco expellere nitebantur.*

ONFERIATVS, *sociatus*. Glossar. Isid. Mallet Cangii editor *Confarrea- tus*, ni forte quis praeferat *Confoe- deratus*. V. *Confarreatio*.

CONFERNOVA, vna e 12. speciebus auguriorum, de quibus in verbo *Venta*, quae describitur a Michaele Scoto de Physionomia cap. 56. *Con- fernoua est augurium quando prius in- uenieris hominem vel auem euntem vel volantem, et si repauset ante te in dextra parte tui vidente te: et istud est tibi bonum signum super negotio.*

CONFERT, vnum e 12. Auguriis, de quibus mox. V. *Fert* et *Venta*.

† CONFERTA, symbola, compota- tio. Stat synod. eccl. Carcass. ann. 1270. V. *Confertum*.

CONFERTVM, Glossae MSS. *Confer- tum conlatum, plenum.* Item *Confer- tum, comportatum, plenum.* Colle- ctio Canonum Martini Bracarensis cap. 61. et Gratianus Dist. 44. *Non liceat Sacerdotibus vel Clericis, sed nec religiosis laicis conuiuia facere Confertis.* In MSS. *Non liceat Sa- cerdotibus vel Clericis, sed nec reli- giosis laicis conuiuia facere de Confer- tis.* In MSS. *Non licet Sacerdotes vel Clericos, sed nec religiosus laicos conuiuia facere de Confertis.* Atto Episcopus in Capitulari cap. 55. ha- bet *Collatis: Quod non oporteat Sa- cerdotes aut Clericos ex Collatis, vel commessalibus conuiuia celebrare.* Haec autem sumpta sunt ex Concilio Lao- dic. c. 54. Ὀυ δεῖ ἱερατικὸυς, ἢ κληρι- κὸυς ἐκ συμβολῆς συμπόσια ἐπιτελεῖν: vbi Isidorus Mercator: *Ex symbolis, quae vulgus Commensalia appellat,* vertit. Sunt igitur *Conferta*, sym- bolae, seu *Collationes*, vti appellan- tur in Glossis veterib. *Collatio*, συγ- κρισις δεῖπνυ. *Collatio*. συνεισφορά, συνεισενεξις, συντέλεια. Gloss. Graec. Lat. συνεισφέρω, *Collationem fero, confero*, συνεισφορὰ, *Collatio*. *Fer- tum* dixerunt veteres, pro *oblatione*, vt est apud Isid. lib. 6. cap. 19. Vnde *Fertores, ferto libantes*, in Gloss. Isid.

CONFERVETVS, vna e 12. Specie- bus auguriorum, de quibus in ver- bo *Venta*, quae sic describitur a Mi- chaele Scoto de Physionomia c. 56. *Conferuetus est augurium, quando prius inuenis vel vides hominem vel auem se repausantem in dextra parte tui,*

tui, te vidente: et istud est tibi malum signum super negotio.

CONFERVI, *cognoui, comperi.* Gloss. Isid. cum Excerptis Pithoeanis.

CONFESSA, sanctimonialis, quae *confessionem* seu *poenitentiam* exigit in monasterio. Ch. a. 922. ap. Yepez in Chron. Ord. S. Bened. t. 4. pag. vlt. Vox et alibi obuia.

CONFESSARE. (1) Confiteri, agnoscere, declarare; Gall. *Confesser.* Charta Ludouici Hutini Reg. Franc. inter Instr. to. 1. Annal. Tolos. pag. 61. (2) Peccata sua sacerdoti declarare, Gall. *se confesser*, Germ. beichten. Anecd. Mart. tom. 3. p. 1938. (3) Confitentium poenitentium peccata audire, Gall. *Confesser.* Israel Canonicus in Vita S. Erici Regis Sueciae to. 4. Maii pag. 196. *Affligebatur animo, quod eam non Confessasset, et quod ei sacramenta non ministrasset.*

CONFESSARIVS. (1) Qui peccata sua sacerdoti confitetur, Beichtkind. Chron. Mellic. p. 328. (2) Sacerdos qui confessiones peccatorum recipit, Beichtvater. Yepez in Chron. ord. S. Bened. t. 4. p. 450.

CONFESSIO. (1) Professio, responsio, in leg. 4. Cod. Theod. de Maleficis: *Augurum et vatum praua Confessio. Confessiones testium*, depositiones, in l. vlt. ad Legem Iuliam de Vi, eod. Cod.

(2) CONFESSIONES, appellarunt veteres sepulcra Martyrum, seu *Confessorum*, quibus vt plurimum imposita erant ipsa altaria: vnde proprie ita dictus locus sub maiori altari positus quo sanctorum reliquae ac corpora reconduntur. Ceremoniale Episcop. lib. 1. c. 12. *Locum, qui in plerisque Ecclesiis sub altari maiori esse solet, vbi SS. Martyrum corpora requiescunt, qui martyrum, seu Confessio appellatur, etc.* Ordo Romanus de Dedicatione alteris: *Hac expleta* (oratione) *ponat Chrisma in Confessionem per angulos quatuor in crucem, dicendo, etc. - - - tunc ponat tabulam super reliquias.* Porro *κατάβασιν*, *Confessionem* vocat Theophanes p. 362. quod ad eam per gradus aliquot descensus pateret. Sed et ipsum Martyrium Co[nfessionem] *fessionem* appellat Lactantius lib. [de] Mortib. Persec. n. 15. *Com[...] Presbyteri et ministri, et [...] probatione ad Confessionem da[...]* CONFESSORIVM, eadem [...] Laudes Papiae apud Murator. [...] col 19.

(3) Interdum sumitur pro [...] *Confessionis* seu altaris orna[...] quod Anastasius in S. Ioanne [...] *Ornamentum super Confessionem* [...]pellat: *Positum est ornamentum* [...] *Confessionem B. Pauli apost[...] gemmis prasinis et hyacinthinis* [...] in St. Hilario. *Confessionem S.* [...]*nis Baptistae fecit ex argento* [...] *pensabat libras 100.*

(4) CONFESSIO, etiam aliqu[an]do pro Basilica, vel potius orator[io] vsurpatur. Ioannes Archidiac. Barens. de Inuent. S. Sabini c. 1. *Illi* [...] *tem retulerunt ei respondentes* [...]*dem fuisse Archiepiscopatus Eccle[si]am quae modo est Confessio.* Id est, Ecclesia particularis non Metropolitana. Infra: *Altare praedictae Confessionis - - - altare vetus quod era[t] [...] Confessione.*

(5) CONFESSIO, Ἐξομολόγησις, qua delictum nostrum Domino c[on]fitemur, Germ. Beicht. V. Baron. an. 50. n. 17. et sq. vbi plura de confessione et eius apud veteres v[su]: de quo etiam consulendi Menard[us] ad Sacramentar. Gregor. Magn. pag. 225. 231. et sq. Ioan. Mabillonius in Praef. ad to. 3. Vitarum SS. ordinis S. Benedicti n. 73. et sq. et Steph. Baluzius ad Regionem p. 616. et alii passim, vbi de formulis Confessionum, maxime generalium. CONFESSIONES RECIPERE, *et poenitentiam poenitentibus iudicare*, dicuntur Sacerdotes in Concilio Remensi II. can. 12. vbi perperam *a[iu]dicare*; nam *iudicare* est decernere: hinc *Iudicia poenitentium*, de quibus in voce *Poenitentialis.* V. Addit. III. Capitul. cap. 31. CONFESSIONES FACERE, suum *Confiteor* d[i]cere. Io. Episc. Abrinc. de offic. Eccles. CONFESSIONVM PATER, Beichtvater, V. *Confessor.* CONFESSIONES EXIGERE, *poenitentiam*

cum cautione imponere iubentur ...orepiscopi in Charta Ebonis Re...ısis de Ministris. CONFESSIONES DARE dicebantur Monachi, Canonici, qui ad Primam ca... dam in Ecclesia conuenientes, ...pleto ipso officio, ante Psalmum ... vicissim *donabant Confessiones ..., dicentes: Confiteor Domino et Frater, quod peccaui in cogita... ..e et opere, propterea precor te, pro me*, et ille respondet: *Mi...atur tui omnipotens Deus.* Ita ...odegangus Metensis in Reg. Ca...n. c. 18.

(6) Oratio quae a voce *Confiteor* ...igo incipit, de qua consulendus ...rd. Bona l. 2. Rerum Liturg. c. 2. ...m. 5.

(7) Locus in aede sacra, vbi Sa...dos priusquam ad missam cele...andam accedat, confessionem seu ...omologesim pronuntiat, vt au...or est Beletus de Diuin. offic. cap. ... Ita etiam appellabatur cellula ...qua Presbyteri fidelium confessio...s excipiebant, Germ. Beichtstuhl. ...riulfus lib. 4. c. 27.

(8) Emolumentum, quod ex fide...m confessionibus, seu exomologe... Sacerdotibus obuenit, German. ...ichtgeld. Tabular. S. Cypriani ...auensis fol. 27. *Arbertus de S. ...ino et Tomasia vxor eius concesse...nt monachis S. Cypriani Ecclesias Braia in honore S. Ioannis et S. ...tri constructas, et sepulturam, et ...ptismum et Confessiones, et offe...ndam, et decimam de vino et pane, oblationes de rogationibus, et quid...id offertur ad Ecclesias, et altaria,* ... Tabular. Episcopatus Ambian. ... 1281. fol. 27. *Habebis insuper ...uatus gratuita quae sequuntur: vi...licet oblationes Confessionum, visita...nes vina nuptiarum.* CONFESSIONES TRICENARIAE, f. emo...mentum ex fidelium confessioni...s Sacerdotibus obueniens quoli...t mense, qui tricenariis, aut cir...ter diebus constat. Charta Roberti ...ngon. Episcop. pro Abbate Molis...ensi. an. 1101. inter Instr. tom. 4. ...all. Christ. col. 151. *Similiter et ...mnibus, quae ad praefatam Ecclesiam pro sua dimiserunt salute morientes, tertiam - - partem Sacerdos, duas vero partes ipsi percipietis. Eamdem percipere partem vestrum est in caritatibus, quae vestro fuerint Sacerdoti, quomodocumque et a quolibet parrochiano fiant, Tricenariis quoque Confessionibus et reconcialiationibus in benedictionibus nubentium, et ipsius Sacerdotis procurationibus quoties redimuntur.*

(9) Poenitentia quae per Confessionem iniungitur; sed maxime ea quae in monasterio exigitur. Sampirus Episcopus Astoricensis in Ordonio II. Rege Hispaniae: *Aliam quoque duxit vxorem ex partibus Galleciae nomine Aragontum, quae postea ab eo fuit spreta, quia non fuit illi placita, et postea tenuit inde Confessionem dignam.* V. *Confessor* 4.

(10) Fidelitatis professio. Ordericus Vitalis lib. 11. n. 29. anno 1107. Robertus Abbas Cadomensis Falesiae, vbi *Confessio Procerum coram Rege* Henrico *fuit*, *subita aegritudine percussus* interiit.

(11) CONFESSIO, apud Monachos Fontanell. idem quod apud alios *Proclamatio*, qua frater fratris delicta coram omnibus in capitulo declarabat. Spicil. Ms. Fontanell. pag. 226.

(12) † *Communitas*, incolarum vrbis aut oppidi vniuersitas. Lit. Ms. a. 1356.

CONFESSIONALE. (1) Sacrum poenitentiae tribunal, Gall. *Confessional*, Germ. Beichtstuhl. Occurrit hoc sensu in Concilio Valentino anni 1563. et apud Vincentium Mariam in Constitutionibus Dominicanorum col. 121. etc. (2) Liber agens de Confessione, quales v. g. sunt Instructiones S. Caroli Borromaei Conc. Limanum an. 1591.

† CONFESSIONALES LITTERAE, eaedem quae *fraternitatis*, quibus quis in participationem orationum admittitur, ap. Marten. t. 8. Ampliss. Collect. p. 407.

CONFESSIONARIVM, pro sacro poenitentiae tribunali legitur in Conc. Hispanensi a. 1512.

CON-

CONFESSIONISTAE MOLLES, sic dicti Lutherani, quorum *Princeps fuit Melanchthon*. Cancellarii Imperii Regest. sub Ferdinando II. Interim Imperiale a. 1529.

CONFESSOR. (1) *Confessores* dicti olim qui Martyrio vitam pro Christo quem palam confessi et contestati sunt, finierunt. Ioannes Antiochenus et Synodus Orientalis in Epistola ad Cyrillum apud Facundum Hermianensem lib. 8. *Quis autem deceptorum hominum de istis occasionem assumens non Confessorem vocaverit, veluti propter illum passum, qui passus est ea, quae etiam illi, qui in Ecclesia fulserunt passi sunt.* Ambrosius lib. 2. ad Imp. Gratianum. CONFESSORES, interdum etiam dicti ii, qui Christum palam et coram tyrannis, seu fidei hostibus confessi, quolibet tormentorum vel poenae genere affecti, superstites tranquillam mortem obierant. Cyprianus lib. de Simplicitate Praelator. *Confessio exordium gloriae est non meritum coronae: non perficit laudem, sed initiat dignitatem.* Mox: *Post Confessionem maius periculum est, quia plus aduersarius prouocatus est.* Item Serm. de Lapsis 5. *Religiosa vox Christum locuta est, in quem se semel credidisse confessa est, etc.* Adde eumdem Epist. 7. 9. 10. 15. 30. 37. 52. 81. Pontius Diacon. In Vita eiusdem S. Cypriani: *Quis tot Confessores frontium notatarum secunda inscriptione signatos et ad exemplum martyrii superstites reseruatos, incentiuo tubae caelestis animaret?*

(2) CONFESSORES, cantores qui sunt in inferiori Clericorum gradu, in can. 11. Concili Carthag. ita dicti, inquit Menardus in libr. Sacram. S. Gregorii, quia *Confiteri* passim sacra scriptura, est Dei laudes decantare. Concilium Toletanum can. 9. *Nulla professa vel vidua, absente Episcopo vel Presbytero, in domo sua Antiphonas cum Confessore vel seruo suo faciat.* Et can. 6. *Itemque puella Dei nec familiaritatem habeat cum Confessore.*

(3) *Confessarius.* Walafridus Strabo de Visione Vettini Monachi:

Confessor Fratrum, quorum ...
re medelam ...

CONFESSOR PAVPERVM. ... S. Hugonis Abbatis Bo... num. 8. *Quidam famulus ... infirmatus est vsque ad mortem ... fessus est peccata sua Monac... rum Confessori - - - huius ... firmo, vt hoc confiteretur* (pe... *Abati, etc.* Occurrit rursum ...

(4) Monachus, qui pro ... delictis *Confessionem* seu poen... abdicata vita saeculari, Mon... init. Vetustissimum Epi... Amahsuindi Monachi, qui c... ra 1020. apud Bernardum A... lib. 3. de Orig. linguae Cat... c. 18.

Requies in hunc tumulo, ...
que a Sa...

Conlocatus in gremio ...
suram ...

Chartam Froylae fratris R... Episcopi Dumiensis, aerae 9.4... Anton. de Yepez in Chron... S. Benedicti tom. 5. p. 427 ... bunt *Ouato, Hermenegildus, ... lomon Episcopi:* deinde ... *Confessores: Franquila* Abbas ... *Ranecaldus Abbas testis, Ba...bas, Islarius Confessor, La... fessor*, et plures alii hoc titul...

(5) ✝ Apud Victorenses, ... qui apud Benedictinos *senec... pecta*, monactus aetate, scien... vitae probitate conspicuus. C... 1481. inter Instr. t. 7. Gall. Chr... p. 137.

✝ CONFESSORATVS, officium ... *fessarii.* Chron. abbat. ... Ms.

CONFESSORIAE LITERAE, ... bantur quas *Confessores*, seu q... secutionis tempore gloriose ... Christum confessi erat, lapsis ... quibus pacem ab Episcopis ... rent, iusque Communionis ... rent, relaxata scilicet praescripta ... iis poenitentia et satisfactione ... modi literas cum temere ... rent *Confessores*, eorum im... nitate icti (de quo Cyprianus ... semel conquestus est), statuit ... ritanum Concilium Canon. ... pro Confessoriis, *Communica...*

nae ab Episcopis scribuntur, daren-
ır : *Omnis qui attulerit literas Con-*
ʃlorias (al. *Confessionis*) *sublato no-*
ine Confessoris, eo quod omnes sub
ı. nominis gloria passim concutiant
nplices, Communicatoriae ei dandae
nt literae. Quod in Concilio Are-
.t. I. can. 9. postea fuit confirma-
ım. V. Bernardinum Ferrarium,
'hilippum Priorium de Literis Ca-
onicis.

NFESSORIVM, V. *Confessio* 2.

NFESSVS moritur, qui ante mor-
em peccatorum absolutionem acci-
it simul et viaticum; *non Confessus*
ero qui moritur neutro percepto
acramento, vt exponetur in voce
ntestatio. | Hinc *Confessum facere*, in
'abulario S. Vincentii Cenoman.
ninistrare est illa duo Sacramenta.
bi legitur: *Perrexit Abbas Ranulfus*
ipud castrum Bellimontis, et ibi visi-
auit Hugonem de Iuliano decuban-
tem aegritudine, et fecit eum idem
Abbas Confessum. Testes Amelina ma-
er Hugonis et frater eius Robertus.

NFIBVLARE, connectare, con-
ıngere. Nouatianus de Trinit. cap.
18. *In semet ipso concordiam Confi-*
bulare. Sallas Malaspina apud Ba-
luzium t. 6. Miscell. p. 260.

ONFIBVLATIO, connexio, coniun-
ctio. Idem Nouatian. cap. 19. *Mu-*
tui foederis Confibulatione sociatum.

NFICCATVS, confixus. Acta SS.
Iunii t. 1. p. 56.

CONFICERE, *confire ou consacrer*
Corpus Christi. Gloss. Gall. Lat. Cod.
reg. 7684. V. *Configere.*

ONFICISCI, simul proficisci. Chro-
nicon Siciliae apud Marten. tom. 3.
Anecd. col. 77. † Leg. *Proficisci.*

CONFICTIO, adulteratio. Stat. a.
1314. inter Probat. t. 2. Hist. Nem.
pag. 19.

ONFIDA, *dubitator*, in Gloss. ma-
nuscr. Regio 1013. et Isid. Grae-
uius locum credit vtrobique cor-
ruptum.

CONFIDATVS, Ital. *Confidato*, fi-
dus, cui fides habetur. Stat. MS.
a. 1371.

ONFIDELES, qui fidelitatem seu
hominium cum fidelibus praestite-
re. II.

runt, in Hist. Cartusiorum lib. 10.
cap. 8.

CONFIDENTIA. *Habere confidentiam*
in aliquo, in Hist. Cartusiorum l. 1.
c. 3. l. 6. c. 6.

† CONFIDVCIARE, fidem alterius
per suam *fiduciam* praestare ac vel-
uti pignus simul obligare. Ch. MS.
a. 1228.

† CONFIGERE. Glossar. vet. Cod.
reg. 7641. *Configit, consecrat, dedi-*
cat. V. *Conficere.*

† CONFILIVS, nepos. Stat. ant. Flo-
rent. 5.

CONFIMENTA, V. *Coffimenta.*

CONFINA, CONFINATVS Charta
Domini Aubel in Belliiocensi pago
an. 1460. *Idem possidet de Confina*
Aymonis Bergerii de Romanense quod-
dam vierrum quod fuit alias Confina-
tum a Marguarita Clares. Hic *Confi-*
na et *Confinatus* eodem redeunt, signi-
ficantque noui domini possessionem,
cuius *Confinia* declarabantur ab an-
tiquis tenentibus: hinc *confina* vel
confinata, dicta est illa noua posses-
sio. † An locus muris vel sepibus
clausus? Ch. MS. a. 1282. *Costu-*
mas, nemora, confinas, prata, vi-
neas etc.

CONFINARE. (1) Relegare, aman-
dare, CONFINATIO, relegatio,
Ital. *Confinare.* Obert. Stanconus
l. 9. Annal. Genuens. *Qui suspecti*
et tanti criminis participes credeban-
tur, confinati fuerunt, qui longo tem-
pore obseruauerunt confines. CON-
FINIARE, ibid. (2) † *Confines*
seu metas ponere. Ch. MS. a. 1304.
(3) † Conterminare, Gall. *Confiner.*
Correct. Stat. Cadubr. c. 107.

CONFINATI, CONFINATES, idem
quod *Confinium*, non semel in Ta-
bul. Briuat. ch. 11.

CONFINES, exsilium, V. *Confinare.*

CONFINIA, idem quod *Confinium.*
Vita S. Gregorii Papae VII. t. 6. SS.
Maii pag. 141. *In illa namque Con-*
finia, hoc est in Confinio Noricorum
et Alamannorum, etc.

CONFINIALES, contermini, in Ca-
pitul. 4. Caroli M. incerti anni c. 3.
apud Monachum Egolismens. in Ca-
rolo Mag. an. 773. in Annalib. Ti-

 lianis

lianis an. 774. Chronico Farfensi apud Murator. tom. 2, part. 2. col. 440.

CONFINIARE, V. *Confinare* 1.

CONFINIRE, terminari, Gall. *Abousir.* Annal. Bened. to. 2. pag. 708. col. 1. ex Testamento Tellonis Episcopi Curiensis: *Agrum subter Sala modiales sex, Confiniente in via.* Passim legitur ibid.

CONFINIS, finis, meta, limes. Caius lib. 35. ff. §. 8. de Contrah. empt. *Si quis in vendendo praedio Confinem celauerit.*

CONFINIVM. (1) Συνορία, in Gloss. Graec. Lat. *Vicinitas, locus vbi fines duarum terrarum conueniunt*, apud Ioan. de Ianua. Siculus Flaccus: *Alii in Confinio Domini erant.* Charta an. 1231. apud Catellum in Hist. Occitan. pag. 901. *Haec omnia sunt in vno Confinio. Item in alio Confinio sunt 2. bacini, etc.* Occurrit ibi pluries. (2) † Arx in confinibus ac limitibus exstructum. Pax inita ann. 1257. ad calc. Statut. Ms. Massil.

CONFINIVS. (1) *Confinium.* Praeceptum Childeberti I. Regis Fr. a. 528. pro S. Carilepho apud Marten. t. 1. Amplis. Collect. col. 4. (2) CONFINIVS, *urbanus.* Papias.

CONFINVS, cophinus. Antiquus Ordo Rom. MS. *Vadit ad incensandum altare et subsequenter Confinum vbi est Corpus Christi positum.* V. *Cofinus.*

CONFIRMAMENTVM, *est Corpus sydereum in homine.* Rochus le Baillif in Dictionario Spagyrico.

CONFIRMARE POPVLVM, dicitur Archidiaconus, Diaconus, aut Subdiaconus, dum post porrectam a Sacerdote Eucharistiam eidem Dominicum sanguinem hauriendum praebet. Ordo Romanus: *Archidiaconus - - - tradit calicem Subdiacono regionario, qui tradit ei pugillarem cum quo confirmet populum.* Occurrit ibi non semel vox *Confirmare* hac notione. Ita in Expositione Missae, de Pontifice sacra faciente, *confirmari de calice* dicitur, *tenente cum Archidiacono.* Adde Eclogas Amalarii sub finem. V. Rabanum lib. 1. de Instit. Cleric. cap. 29. † CONFIRMARE TABVLAM, quia [illegible] quiae in altari includuntur, [illegible] tur episcopus, quod eam chrism[ate] perungat, in Pontif. Ms. Senon. [illegible] vsum eccl. Paris.

† CONFIRMARIVS, qui sigilli ap[po]sitione chartam *confirmat.* Instr. [illegible] 1473. t. 3. Probat. Hist. Nem. p. 322. 324.

CONFIRMATIO. (1) Sacrame[ntum] ecclesiae Romanae sic dictum, q[uod] baptismum quodammodo confir[met] ac compleat: vnde eius τελείωσις appellatur a Dionysio Areopag. [in] Eccles. Hierarch. cap. 4. *Confirmatio*, a Cypriano Epist. 73. et *Perfectio* a S. Ambrosio l. 3. de Sacr. c. 6. *Confirmatio* igitur dicitur, [quia] huius vi Sacramenti id in nobis [con]firmat Deus, quod baptismo [in nobis] operari coeperat. Capitula Theod. Cant. Archiep. c. 4. Quod igitur Baptismum *Confirmatio* statim [fere] sequeretur, pro ipso Baptismo [in]terdum vsurpatur. Simeon Dunel[men]sis de Gestis Regum Anglorum an. 994. *Quem Rex honorifice [susce]pit, Confirmari ab Episcopo [fecit,] sibi in filium adoptauit, regeque [mu]nere donauit.* AD CONFIRMAN[DVM] DVM TENERE, LEVARE, in [Le]ge Longobard. lib. 3. tit. [illegible] Concil. Mogunt. c. 55. Concil. [Ce]ptin. apud Fulbertum Epist. [illegible] Burchardum l. 19. etc. V. *Ten[ere],* *Patrinus.* (2) † CONFIRMA[TIO,] subscriptio diplomatis, in Ch. [illegible] data a Ios. Parez, Dissert. Eccle[s.] p. 251.

CONFIRMATORES TESTES. T[e]stium, qui Instrumenta subscribeba[nt,] non eadem semper ratio fuit. A[d] duplicem enim effectum in anti[quis] monumentis apponebantur. A[lte]rum si quidem pro eorum robore [et] firmitate, quod fit de solemni[bus] bus substantialibus contractuum, [et] testes illorum stipulationi interi[erant,] atque hos testes *visores* et *audit[ores]* appellabant, et ita appellati [inve]niuntur: alterum vero ad temp[oris] notationem, quo talis contra[ctus] celebrabatur, inducendam, q[uia] potentiores, qui tunc apud eos [illegible] geba[nt]

gebant, nominando. Atque inde Optimatum, quod Ricos homines et Seniores illa aetas vocauit; interdum etiam Magistratuum saecularium et Ecclesiasticorum nomina Instrumentis apposita leguntur; quos ne talium contractuum celebrationi, ut priores, interfuisse inducerentur, *testes Confirmatores* appellare consueuerunt. Haec autem huiusmodi testium confirmatorum appositio in solennibus tantummodo Regum aut Principum priuilegiis adhiberi consueuit, vnde paulatim ad priuatorum negotiorum contractus defluxit. Haec Hieron. Blanca in Praefat. ad Commentar. Rerum Arag. Vide eumdem p. 599.

CONFISCALIS. Charta Bertrandi Comitis Tolosani an. 1109. *Quod per vim a Patre meo Raimundo Comite - - - Confiscalibus sublatum est, reddo illi Monasterio S. Andreae.* Forte legendum *Confiscationibus*, vt sensus videtur postulare.

CONFISCARE, fisco addicere. Arest. Parlam. a. 1394 in Hist. Lugd. p. 73. CONFISCATIO, bonorum alicuius fisco addictio, in Ch. Ms. a. 1308.

CONFISCERE, pro conficere, condere. Ordinat. a. 1363. t. 3. Ordin. reg. Fr. p. 624.

CONFISCVS, pro *confiscatus*, in Ch. Ms. Henrici V. reg. Angl.

CONFISVS, fidus, amicus, familiaris, Gall. *Confident.* Epistola Iacobi Scotiae Regis ad Carolum VII. Franc. Regem apud Acher. to. 10. Spicil. p. 243.

CONFITERI, passiue sumtum pro praedicari, dici. Donatio S. Rudesindi Episc. pro Monasterio S. Saluatoris de Cella-noua t. 3. Concil. Hispan. p. 179. *Qui cum eo et Spiritu S. sic personaliter in singulis maneς, vt vnus adoreris, lauderis atque Confitearis.*

CONFITERIA, i. q. *Confectera.* Ch. an. 1366. inter Monum. eccles. Aquileg. p. 946.

CONFITVM, salsamentum, conditura. Ch. Lud. VII. a. 1179. apud Fleaureau in Hist. Bles. part. I. pag. III. V. *Confiscere.*

CONFITVRA, ut supra *Confectio*, vt videtur, potius quam fructus saccharo conditi, quos vulgo dicunt *Confitures.* Hist. Dalphin. to. 2. p. 405. col. 2. † Pro Dulciariis legitur inter Probat. tom. 4. Histor. Nem. pag. 47.

† CONFLACTORIVM, *lo logo di scolari.* Glossar. Lat. Ital. Ms.

CONFLAGES, V. *Confragmentum.*

† CONFLAGIES, CONFLAGIVM, *li logi ventosi*, in Glossar. Lat. Ital. Ms. V. *Confragmentum.*

CONFLAGITIVM, flagitium vel delictum commune. Epistola Ioannis II. Archiep. Lugdun. ad G. Glascuensem Episcopum apud Mabillon. t. 3. Analect. p. 492. *Rectorem Dominus Papa ordinat, qui vel per se ipsum, vel certe per ciues eiusdem vrbis conflagitia eiusdem loci punit et purgat.*

† CONFLAGRAMEN, conflagratio, incendium, t. 9. Collect. Hist. Fr. p. 143.

CONFLAGRARE, actiue sumtum pro inflammare, incendere, instigare. Vita S. Gregorii VII. Papae tom. 2. Martii p. 175.

CONFLARE, *in vnum colligere, inuoluere, copulare, commouere, furari. Conflatum, inuolutum, contextum.* Papias. CONFLARI pecunia dicitur, in l. 11. Cod. Th. Si quis pecun. conflav. Gloss. Lat. Gr. *Conflare, συγχωνεῦσαι.*

CONFLASCERE, pro *Conflare.* Smaragdus in Praefat. Commentarii ad Regulam S. Benedicti:

Adnihilat prauum, iustum Conflascit vt aurum,
Limat et examinat, et poliendo librat.

CONFLATILIS, conflando factus, Gallice, *de fonte, Ietté en fonte.* Prudentius in Romano v. 293.

Fabri deorum vel parentes numinum,
Qui si caminis institissent segnius
Non esset vllus Iupiter Conflatilis.

Hieronym. Epist. 130. ad Marcell. *Sculptile atque Conflatile*, de Idolo Mich. Iudic. 17. V. Exod. 32. 4. et Deut. 9. 12.

CONFLATIM, *copulatim, contexte.* Gloss. Isid.

CONFLATOR. (1) Qui pecuniam conflat, in lib. 1. Cod. Theod. de Conlat. aeris. Gloss. Lat. Gr. *Conflator* χωνευτής. *Conflatorium, locus vbi ferrum vel argentum conflatur.* Ioan. de Ianua. (2) † Auctor, molitor. Epist. Nicolai I. a. 876. to. 7. Collect. Hist. Fr. p. 431.

† CONFLATORIUM, *dicitur locus, in quo fit conflatio, sicut est fornax artificis; potest et dici Conflatorium, instrumentum conflandi sicut et follis.* Glossar. bibl. Ms. e Bibl. reg.

CONFLATURA. Iulius Firmicus l. 6. Mathes. c. 30. *Falsarios faciet, aut qui pecunias publicas Conflaturarum adulterinis artificiis imitentur.*

CONFLECTA, *pro Conflicta, id est, Afflicta.* Papias MS. Bituric.

CONFLICTUS, adiect. dissipatus, fugatus. Bartholom. Scriba lib. 6. Annal. Genuens. an. 1258. *Et bello commisso conflicti fuerunt nostri, et amiserunt nostri galeas XXV.* Occurrit in Chronico Parmensi a. 1307. et 1309.

CONFLICTUS, Substant. exercitus dissipatio, fuga, apud eumdem Bartholom. Scribam an. 1242. *Praedictos inimicos volentes intrare ciuitatem posuit in Conflictu*, apud Anonymum in Chronico Veronensi ad an. 1317. † CONFLICTUS LEGALIS, duellum ex lege statutum, in Charta Ms. Roberti reg. Fr.

CONFLIGATIO, *praelium, congressio*, συμβολὴ ἐπὶ μάχης, in Gloss. Gr. Lat.

CONFLIGIUM, pro *Conflictus*. Guibertus lib. 3. de Vita sua c. 18. *In vltimo carnis spiritusque Confligio, etc.* Vtitur et c. 3. et 14. eod. lib. *Fluctuum Confligia* dixit Solinus cap. 15.

† CONFLUENS, riuus. Ch. vet. ap. Meichelbec. tom. 2. Histor. Frising. p. 36.

CONFLUENTIA, frequentia, Gall. *Affluence.* • *Confluentia populorum*, apud Adsonem in Translatione S. Basoli cap. 1. Vtitur Macrobius pro fluxione seu humorum destillatione. *Haec est*, inquit lib. 7. Saturn. c. 4. *triplex caussa podagrae, vel cuiuslibet ex confluentia ... multitudo humoris, etc.*

† CONFOAGIUM, ius lignum scindendi ad focum, annona ... ria. Ch. a. 1228. inter Probat ... Annal. Praemonstr. p. 314. V. *foagium.*

† CONFODUSTUS, *in eadem fu... re conuinctus*, in Glossar. ... Lat. Cod. reg. 7657. V. *Con... dustus.*

CONFOEDERARE, foedus facere, ... ire. Legitur apud Tertull. ... c. 2. Prudent. in S. Laurentio v. ... Orosium cap. 4. et alios posterio... † CONFOEDERARI, idem, to. ... Collect. Hist. Franc. p. 225.

CONFOEDERATIO, foederis ... apud Hieronym. Epist. 2. de ... stod. Virg. cap. 15. Rymerum t. ... p. 659. in Maceriis Insulae Barbara... tom. 1. pag. 137. 158. et alibi ... semel.

CONFOMENTUM. Chronic. Andreae Danduli apud Murator. tom. 12 col. 460. *Contra Istriam se ... tis, ciuitatemque Iustinopolis ... te maritima partem defensibi... et spolias, saluo castro Leone, ... semper recuperandae vrbis fuit ... Confomentum*; id est, quo spes ... uebatur recuperandae vrbis.

CONFORANEUS, eiusdem ... ἀγοραῖοι enim dicti opifices et me... catores, quia et in foro habitant aut in forum deferunt cum ... stitoribus quae habent venalia ... ficia. Gloss. Lat. Gr. *Conforan...* σύντεχνος. Gloss. Isidori. *Con... neus, vnius fori.* V. Salmasium de Vsuris p. 340. 341.

CONFORMIA. Anonymus de ... Frederici II. Imp. p. 864. *Est ... mae locus ab vtroque Tiberis ... circum se positi diuisus, ... praestant aditum pontium ... Conformiae, Insula Lycaonis ... qua nuncupatione vocatur.* In ... quem laudat Murator. t. 8. col. ... legitur, *munita Conformia ... ninia etc.* V. *Forma* II.

CONFORTAMEN, corrobor... Acta S. Franciscae Viduae Rom... SS. Mart. pag. 109. *Amor ...*

Confortaminis, qui mortuos viuere facis.

CONFORTAMENTUM, eadem notione. Acta SS. Maii tom. 7. pag. 811.

CONFORTARE, corroborare, firmare. Pseudo-Ouidius lib. 1. de Vetula.

Sed quod sic fauces sitibundas impleat, vt non
Confortetur eo sua Virtus.

Vtuntur alii.

CONFORTATICIE, auxilium praestando. Ch. a. 1202. t. 2. Cod. Ital. diplom. p. 256.

CONFORTATIO, corroboratio, l. 2. de Imit. Christi c. 1. n. 4.

CONFORTATORIAE EPISTOLAE FIDEI, ad confirmandam fidem. Anast. Bibl. in Hormisda: *Idem secundo misit Ennodium ipsum et Peregrinum Episcopum Merenensem portantes epistolas Confortatorias fidei et contestationes secretas numero XIX.*

CONFORUM, forum, nundinae, seu fori emolumentum. Ch. a. 1149. inter Probat. t. 2. Annal. Praemonstr. p. 691. V. *Confurtium.*

CONFORZA, compitum, vt videtur, Gall. *Carrefour.* Stat. Auellae ann. 1496. c. 67. *Nulla persona ponat . . . in plateis, vel viis seu connortis Auillianae aliquod fimum.*

CONFOSCERA, mendosa vox. V. *Gausus.*

CONFOSSATUS, fossis munitus. I. Episcopus Acconensis ad Honorium III. Papam apud Acherium t. 8. Spicil. p. 374.

CONFOSSUM, stagnum, fossa maior, vbi aquae continentur. Leges Norman. c. 7. apud Ludewig t. 7. Reliq. MSS. p. 158.

CONFRA. Ioslenus Episc. Suession. in Expositione Symboli: *Sicut ergo multi Comminae Confram faciunt id est commune conuiuium.*

CONFRACTIO. Acta SS. Iunii to. 4. p. 699. de Testis S. Ioannis Bapt. *Confractio, quando scilicet post Pater noster Hostia frangitur.*

CONFRACTORIUM. Liturg. Gallic. Mabillonii p. 8. *Post Canonem hostiae Confractio et Commistio in Calice, dum interim canitur Confractorium sine Antiphona ad Confractionem. Confractorium* in Missali Ambrosiano dicitur illa oratio, quae sequitur fractionem Hostiae. Ita Macer in Hierolexico.

† CONFRACTUS, *constrictus*, ex Glossar. ad Alex. Iatrosoph. lib. 1. Passion.

CONFRAGA, V. *Confragmentum.*

CONFRAGANEUS, pro *Consufraganeus*, coepiscopus, in Vita S. Theodardi Archiep. Narbonensis apud Catellum p. 759.

CONFRAGES, V. *Confragmentum.*

CONFRAGMENTUM, *simul rugosum, vt mons.* Gl. Isid. ad quas erudite Graev. quamuis sic quoque legatur in Excerptis et Constantiensi, nullus tamen dubito quin scribendum sit: *Confrogosum, simul fragosum vt mons.* Papias: *Confraga, loca vbi venti vndique concurrunt, ac saxa frangunt*; quae vox legitur apud Lucanum II. 6. *Confraga densis arboribus dumeta.* Talia loca dixerunt etiam *Confrages*, teste Isidoro Orig. 14. 8. *Confrages loca, in quae vndique venti concurrunt, ac saxa frangunt, vt Naeuius ait; In montes vbi venti frangebant locum.* Constantiensis Naeuii verba sic legit: *In montibus vbi venti frangebantur*; et in prioribus quoque pro Isidori verbis, *ac saxa frangunt*, apud illum melius (vt in Sangermann. Glossario MS. n. 501.) legitur, *ac sese frangunt.* Pro *Confrages*, apud Festum legis *Conflages*, quod idem est. Nam litterarum *l.* et *r.* perpetua est permutatio. Festus: *Conflages loca dicuntur, in quae vndique confluunt venti.* Veteres dixerunt *Frago* pro quo posteriores euphoniae causa interpositio *n* dixerunt *Frango*, vt pro *Tago*, vnde *Tagax*, *Tango*; inde apud Naeuium in Constantiensi *Fragebantur.* Apparet id quoque ex praeterito *Fregi* et Supino *Fractum*, quod est ab obsoleto *Frago.*

CONFRARAGIUM, quod *Confraternitatis* causa soluebatur. Regest. Comput. Dalphin. tit. Graysiuod. an. 1349. 24. April. fol. 64. *Item pro*

pro Confraragio seu Confratrum relictorum in Confratria S. Spiritus de Mura per praedecessores Domini IX. sestar. siliqv.

CONFRARIA, sacrum sodalitium, Gall. *Confrerie.* Officialis Bitur. de percipiendis decimis in parochia de Praeliaco an. 1391. apud Thomasserium Consuetud. Bituric. p. 246. *Et in casu quo die defunctus fuit frater alicuius Confrariae, in quo quidem luminari Confrariarum ipsi Prior et Curatus nihil percipient.*

CONFRATERNIA, eadem notione. Processus SS. Virg. Eichsellen. t. 3. Iunii p. 137. *Confraterni aeque super atrium Decano.* Interdum accipitur in malam partem vt infra *Confratria.* CONFRATERNIAE DOMVS, in Chartario Ecclesiae Auxitanae c. 85.

CONFRATERNITAS, V. *Confratria* 3. 4.

✝ CONFRATICA, i. q *Confraria*, in Stat. crimin. Saonae c. 27.

CONFRATISSA, vt *Confratrissa.* Miracula St. Petri Ord. Praedicat. t. 3. April. p. 710. *Quod viderant a Confratribus et Confratissis fieri.*

CONFRATRES, *dicuntur quasi simul fratres siue in Ecclesia, siue in alio loco, vel Consortio, siue etiam secundum carnem.* Ioann. de Ianua. Collegae, qui eodem officio funguntur. Vtuntur Iuo Cartonens. Epist. 133. et Galfridus Monemuth. lib. 11. c. 3. etc. V. *Congermanus.*

CONFRATRIA. (1) Societas, *Confrerie.* Hincmarus Remensis in Capitul. ad Presbyt. Parochiae suae c. 16. *De Collectis, quas Geldonias vel Confratrias vulgo vocant etc.* Infra: *Conuentus autem talium Confratrum etc.* Guillielmus de Podio-Laurent. in Chron. c. 15. *Obtinuit Tolosae magnam fieri Confratriam, Confratres omnes consignans Domino signo Crucis, etc.* (2) Sacrum sodalitium, Gallis etiam *Confrerie.* Ordinarium Eccles. Rotomag. ad calcem libri Iohannis Abrinc. de Offic. Eccl. p. 165. *Etiam debent habere* (Capellani) *quilibet vnum par chirotecarum a fratribus Confratriarum.* Vox recentioribus familiaris hac notione. (3) CONFRATRIA [illegible] CONFRATERNITAS, in mal[am] partem. Concil. Arelat. an. 12[illegible] cap. 9. *Quia propter coniurationes et conspirationes, quae Confratriae vocantur, in ciuitatibus et* [illegible] *castris quam multae discordiae et* [illegible] *sensionis materiae suscitantur.* [illegible] *fratrie vel Conspirationes*, in [illegible] MS. eiusd. vrbis art. 90. [illegible] tiones Synodales MSS. Auge[illegible] Episcopi Conseran. *Districte* [illegible] *praecipimus ne aliquis coniurationes Confratrias, seu alias quae* [illegible] *fide vel iuramento, seu qualibet* [illegible] *firmitate interpositas facere prae*[illegible] *contra Ecclesias, vel Ecclesiasticas personas, seu contra Ecclesiasticam* [illegible] *tatem, si praemissas* (excommunicationis) *poenas* [illegible] Agunt pluribus de eiusmodi Confratriis Concilium Monspeliense an. 1214. c. 45. Tolosanum an. 12[illegible] c. 38. Campinacense a. 1238. c. [illegible] Valentinum an. 1248. cap. 20. A[illegible]nionense an. 1281. c. 8. Treu[illegible] ann. 1310. num. 61. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 2531 CONFRATERNITAS. S. Stephanus [illegible] Regula Grandimontensium cap. 20 *Commessationes, quas populus Confraternitates vocant, nullo pacto* [illegible] *ciant apud vos.* (4) CONFRATERNITAS DEI, pax ab Episcopis et Occitaniae Aquitaniae [illegible] Proceribus inita regnante Philippo Augusto, de qua dictum est in Agno Dei.

CONFRATRISSA, *consoror vel congregatio. Confratrum, vel Con*[illegible]*rum*, Ioanni de Ianua.

CONFRATRVELIS. Homagium [illegible] 1351. apud Ludewig. to. 5. Rel[illegible] MS. p. 542. *Nos Henricus Dei g*[illegible] *tia Dux Glogoniae - - - notum* [illegible] *mus - - - quod, quia - - - Ca*[illegible] *Romanorum semper Augustus et* [illegible] *miae Rex, Dominus noster* [illegible] *nobis nec non illustri Domnae* [illegible] *nae, Confratrueli nostri legi*[illegible] *haeredibus et successoribus nostris* [illegible] *catum Glacensiae, qui per mort*[illegible] *illustris Principis D. Bolkonis* [illegible] *Ducis ibidem, soceri nostri* [illegible] *vocauit et ad coronam regni* [illegible]

iae moestitiae devolutus. Videtur onfratruelem hic coniugem significare. Nulla quidem vocis et significationis necessitudo, sed integra ontextus series ad hanc notionem ideretur deducere.

NFRERIA, vt *Confratria*, in Charta anni 1269. in Probat. Hist. Sabaudicae p. 45.

ONFRIATILIS, friabilis. Seruius d l. 1. Georg.

ONFRINGERE SOMPNVM, turbare, in Comoedia fine nomine if.

ONFRONTARE. (1) Limites assignare. Ch. Ms. a. 1406. (2) CONFRONTARI, adiacere, contiguum, dsitum esse. Hist. Dalphin. tom. 2. p. 119. col. 1. in Instr. anni 1302. *Quod castrum confrontatur cum territoriis Valriaci, Ventayroli, etc.* Ibid. p. 166. in Donatione a. 1317. *Quod quidem castrum de Medullione cum suo territorio situm est, in Dioecesi Vapincensi, et Confrontatur ab una parte cum territorio de Sederone, etc.* Decies occurrit in hoc instrumento.

NFRONTATIO. (1) Adiacentia, limes, terminus. Charta anni 1080. apud Stephanotium to. 1. Antiquit. Occitan. MSS. pag. 509. *Cum domibus, curtibus, aquis, ripariis, Confrontationibus, montibus, vallibus etc.* Charta an. 1164. apud Acher. t. 8. Spicil. p. 196. *Terrae vero illorum has habens Confrontationes, etc.* (2) Collatio, comparatio, Gall. *Confrontation*. Acta SS. Iunii to. 1. pag. 369. de S. Andrea Hispellate: *Praesentem copiam copiare feci, et facta diligenti Confrontatione cum eodem processu conuenire inueni.*

NFRVNTARI, pro *Confrontari*. Saisimentum Comitatus Tolos. apud la Faille to. 1. Annal. Tolos. p. 36. Probat.

NFRVNTATIO, ibidem: *Asseruerunt quod infra dictas Confrunctationes sunt castra et villae scriptae propriae Domino Regi.*

ONFVGA, πρόσφυξ, qui ad Ecclesiam confugit. Lex 4. Cod. Th. de His qui ad Eccl. *Quidquid fuerit interiacens confugas interioris templi vice teneatur.* Vide l. Si quis per Calumniam Cod. Iust. de Episc. et Cleric.

CONFVGIVM. (1) CONFVGIVM FACERE, fugere, confugere, in Capitulari Pipini Regis Ital. a. 795. cap. 28. in Capitul. an. 793. c. 16. in Lege Longobard. lib. 1. tit. 25. §. 74. in Form. 6. 10. ex Baluzianis, apud Glabrum in Vita S. Guillelmi cap. 1. (2) Alia notione occurrit vox in Charta an. 906. ex Tabulario Briuatensi: *Dantur etiam ei decimae de ipsa villa Blaneda, totum et ad integrum, et omne confugium eius.* † Forte territorium, districtus, vel praestatio quae propter tutelam soluebatur. (3) † Inuocatio, in Act. SS. tom. 2. Iun. pag. 459.

CONFVNDERE, pudore suffundere, Gallis *Confondre*. S. Ambrosius l. 1. de offic. cap. 18. *Quae abscondenda accepimus, et si casu aperiantur hae partes, Confunditur verecundia: si studio, impudentia aestimatur.* V. leg. 4. Ne Christ. mancip. l. 3. 13. de Re milit. l. 25. de Episc. et l. 8. de Fide test. in Cod. Theod. † CONFVNDERE PERSONAM, habitum ei tollere vel mutare, quo internosci posset. Ch. Ms. a. 1327.

CONFVRANEVS, σύντεχνος. Gloss. Lat. Gr. Qui eamdem artem profitetur. V. *Conforaneus*.

† CONFVRTIVM, forum, vel compitum, vbi res venum exponuntur. Stat. Montis-reg. p. 280. V. *Conforum*.

CONFVSANEVS, pro *Confusus*, apud Gellium lib. 20. cap. 11. *Confusaneus panis, e diuersis constans.* Amalthea.

† CONFVSE, ignominiose, ap. Pez. t. 1. Script. p. 481.

† CONFVSI, homines insani de quibus ap. Murat. tom. 4. Antiq. Ital. p. 1045.

† CONFVSIBILIS. (1) Ignominiosus. Acta SS. to. 7. Sept. p. 588. (2) Mendose pro *Confiscabilis*, in Act. Ms. inquisit. Carcass. a. 1308.

† CONFVSIO, probrum, dedecus. Epist. Nicol. I. a. 866. t. 7. Collect. Hist. Fr. p. 415.

CONFVSIVE, ignominose, cum dedecore et probro. Laurent. Byzinius in Diario belli Hussitici apud Ludewig. t. 6. Reliqv. MS. p. 174.

† CONFVTATOR MALARVM MERCIVM, inspector rerum quae venum exponuntur, alias *Regardator*. Ch. a. 1454. t. 5. Cod. diplom. Polon. p. 138.

CONGADIARIA CHARTA, mutuae obligationis et sponsionis, Gall *de mutuel engagement*. Talis est Charta Adealdis Matronae filium suum cum quatuor mansis S. Theofredi Monasterio offerentis de quibus pactum ineunt Abbas et Monachi t. 3. nouae Gall. Christ. col. 1237. *Facta est inde Charta Congadiaria anno ab Incarnatione Domini* 991. Vocis etymon V. in *Vadium*.

† CONGADIVM, pignus a pluribus simul constitutum. Tabul. S. Vrsini Bitur. V. *Vadium*.

CONGAMIVS, vt *Concamius*, permutatio. V *Concambium*.

CONGEARE, dimittere, licentiam abeundi dare, Gallis *Congéer*, *Congedier* Aresta an. 1265. in 1. Regesto Parlamenti fol 39. *Inquesta facta - - - vtrum Maior et Pares vsi fuerint licentiare, seu Congiare a Ciuitate Beluacensi homines de sua communia - - - Item vtrum Episcopus Beluacensis vsus sit Congiatos seu licentiatos a ciuitate Beluac. per maiorem et Pares Belnac. in villam retinere seu reuocare, etc. eiiciantur extra villam tanquam licentiati.* Compositio de hac re ipsa ann. 1266. apud Loisellum in Histor Bellouac. pag. 295. *Nec ipsum poterunt deaduocare propter hoc de sua Communia, vel Congeare de Villa.* Et pag. 296. *Fuit concordatum quod ex nunc in antea dicti Maior et pares in aliquo casu Congeare non poterunt hominem de villa Beluacensi, nec puniendo vti hoc vocabulo, Congeare, vel bannire: sed poterunt deaduocare de Communia sua, etc.* Ex quibus *Congiationem*, fuisse speciem *bannitionis*, tametsi *bannitione* mitiorem colligimus, cum bannitio per sententiam iudicis, *Congiatio* ex mero Principis decreto fieret. Denique *deaduocatio* mitior etiam fuit C[illegible]*giatione*.

CONGEARIVM, idem. Charta [illegible] apud Sebast. Rouil[illegible]rdum in [illegible]no: *Item* (Praepositus) *habet* [illegible] *sui officii, ius et potestatem* [illegible] *omnia et singula Congearia in* [illegible] *terra nostra, percipiendique* [illegible] *profectus prouenientes ex illis Con*[illegible]*riis, etc* V. *Congeare*.

CONGEDIA, dimissio, ex Gall. Co[illegible] in Itinerario Gregorii PP. XI a[illegible] Massonum.

CONGIATVS, vt *Congedia*. Chr[illegible] con VIII. Saeculi apud Stepha[illegible]tium to. 4. Fragm. Hist. MS.

CONGEDIARE, vt *Congeare*, in A[illegible] variis de Schismate Pontificum A[illegible]nion. apud Marten. tom. 2 Anec[illegible] col. 1726. † Si non idem e[illegible] *bannire*, expellere saltem fo[illegible] lit. a. 1420. inter Probat. t. 3. H[illegible] Nem. p. 213.

CONGEDIVM, i. quod *Congedia*. [illegible] Arresto Parlam. Paris. pro B[illegible] Atrebat. in altero Arresto eius[illegible] Curiae an. 1400. ex Tabulario C[illegible]beiensi in Processu de B. Petro L[illegible]xemburg. to. 1. Iulii pag. 591. e[illegible] alibi non semel. † Pro con[illegible] licentia vox obuia in Ch. MS. a. [illegible] Ital. *Congedo* idem.

† CONGEIVM, ius *congeandi* [illegible] eiiciendi ex vrbe. Ch. ann. 11[illegible] inter Instr. tom. 10. Gall. Chr[illegible] p. 433.

CONGELLVS, pro *Concellaneus*, oc[illegible]currit apud Notkerum in Marty[illegible]log. V. *Cellulanus* et Gloss. med. G[illegible] ad *σύγκελλος*.

CONGENERI, dicuntur duarum [illegible]rorum mariti, *σύγγαμβροι*, [illegible] Harmenopul. l. 4. tit. 6. §. 14 [illegible] Gr. Lat. *Σύγγαμβρος Congener*. H[illegible]sychius et Lexic. MS. Reg. C[illegible] 930. *Ἀλιοι*, *συγγαμβροι*. Hin[illegible] *γαμβρία*, affinitas, Lexic. G[illegible] MS. Reg. Cod. 2062. K[illegible] *ταφὴ*, *καὶ ἡ συγγαμβρεία*. V. No[illegible] ad Annam Comnen. p. 274.

CONGENIVM. (1) Vt supra *Cog*[illegible]*dium*, licentia, permissio, Gall. *co*[illegible]*gé*. Hist. fundationis Monasterii Co[illegible]lestinorum Suession. apud Marte[illegible] t. 6. Ampl. Collect. col. 610. † [illegible]

Congerium. (2) Pro ingenium, ars, nachinatio, fraus. Formulae Andegav. art. 57. *Si quis - - - contra lanc epistolam cessione ista venire aut gere forte praesumpserit, in primitus Dei incurrat iudicium - - et quod repetit nullo Congenio euindicare non ualeat, et haec cartola omni tempore firma permaneat.*

INGERERE, simul gerere, administrare. Sallas Malaspinae l. 3. Rerum Sicularum num. 16. apud Baluz. to. 6. Miscell. p. 276. *Ad haec Rex praedictus - - - quosdam regnicolas, qui penes Manfredum Officiorum Administrationes et institiam ministeriose Congesserant in sui familiaritatem aduocat et receptat.*

INGERIES, CONGERIA. Gloss. Lat. Gr. *Congeries*, σωρὸς λίθων ἢ ξύλων. Vitalis Gromaticus: *Aliis locis Congeries lapidum fecimus.* Vtuntur non semel Agrimensores. Nescio an huc pertineat quod habet Gregorius Turonens. lib. 1. de Miracul. c. 45. *Et ascendentes ita Alpium iuga, neque alium Congeriorum oppleta multitudine pertransierunt, atque Aruernum perlati sunt.* Quae quidem manca sunt: sed leg. videtur, *niualium Congeriorum, etc.* Vide *Ramata*, et mox *Congerrones.*

ONGERIRE, idem ac *Congeare*, dimittere, Gall. *Congedier*, apud Mart. t. 2. Anecd.

CONGERIVM, Gall. *Congé*, licentia. Ch. Ms. ann. 1330. Vide *Congedia.*

ONGERIVS, salutatio ante discessum, a Gallico *Congé*. Vet. Ceremoniale MS. B. M. Deauratae Tolosanae: *Et ibi recipitur Congerius ab omnibus.* Infra: *Dicta missa, sine eleuato corpore Christi, sicut in prima die quilibet reuertitur ad Ecclesiam suam, recepto Congerio a Canonicis St. Stephani.*

ONGERMANVS. Sebastianus Salmanticensis in Chron. *Post Froylanis interitum Congermanus eius in primo Gradu Aurelius, filius Froylani fratris Adefonsi Magni successit in regnum.* Eadem verba habet Sampirus Episcopus Astoricensis. Alius Scriptor eiusdem aeui: *Post Froilanis interitum, Confrater eius successit in regnum.* Vbi *Congermanus in primo gradu*, est quod Hispani dicunt *primo hermano*, Graeci infimae aetatis πρωτεξάδελφος, Galli *Cousin germain.* Proinde *Confrater* idem sonat. Confirmatio Athonis Comitis Ripacurtiae pro fundatione Monasterii S. Mariae de Alaon t. 3. Concil. Hispan. p. 135. col. 2. *Comite Vaisaredo Congermano meo in Ripacurtia et in Pallaria.* V. Ambrosium Moralem l. 13. c. 21.

CONGERO. Charta an. 1020 apud Catellum in Comitib. Tolos. p. 103. *Nos simul in vnum reminiscentes peccatorum nostrorum pondera, seu etiam timentes Congeronis antiqui timorem et terrorem, et vt eruat nos Dominus ab eius machinamentis, et conuertat cum suis astringis in cubilibus regni caelestis, etc.* Ita hic innuitur diabolus, daemon, forte quod peccata peccatorum congerat, vt ea diuino iudicio exhibeat.

CONGERRONES, qui diuitias et opes congerunt. Concil. Ticinense sub Benedicto VIII. PP. *Filius Congerrones infrontati omnia congerunt.* Fulgentius: *Congerones qui aliena ad se congregant, vnde apud Romanos Gerones, Brutiani dicti.* Plauto *Congerrones* sunt socii itineris vel ludi et nugarum. Vnde Continuatores Bollandi tom. 2. SS. Maii pag. 290. emendato Gregorii Turonensis loco in voce *Congeries* relato, pro *Congeriorum* legunt *Congerronum*, per quos intelligunt socios itineris; sed integer locus exhibendus est. *Et ascendentes Alpium iuga, Congerronum completa multitudine, ita pertransierunt vt a nullo interrogarentur, quo tenderent, etc.*

CONGESTE, pro *Confuse*, sine ordine. Capitolinus in M. Antonio. *Et quidem haec breuiter et Congeste.* *Congestim* dixit Apuleius in Apologia.

CONGIARE, CONGIATVS, Vide *Congeare.*

CONGILDONIS, contubernalis, contribulis, eiusdem *gildae* socius. Leges Inae reg. c. 23. Occurrit passim. V. *Gilda.* **CONGILDA**, in Legib. conuiuii Erici Rigstad.

CONIVOLI, V. *Cohibuli* in *Cohibere.*

† CONIVRA, coniuratio, conspiratio, Ital. *Congiura*, ap. Murat t. 16. p. 1069.

CONIVRAMENTVM, submonitio Parium. Regest. Andegav. a. 1363. V. *Coniurare* 3.

CONIVRARE. (1) Simul iurare, simul sacramento firmare. *Communiam coniurare*, in Charta Theodorici Comitis Flandriae an. 1147. in Tabulario Monasterii S. Bertini: *Concesserim hominibus S. Bertini ad Poparingem pertinentibus eiusdem pacis securitate per omnia gaudere, qua Furnenses fruuntur, quam Coniurauerunt, in qua et confirmati sunt.* V. Galliam Christian. tom. 1. p. 100. Vetus Inquesta an. 1228. apud Petrum Mariam Campum in Hist. Eccl. Placent. lib. 17. *De Fratribus dicit, quod nescit aliquid emendandum in iis nisi quod coniurauerunt simul, excepto Ioanne et Magistro Alberto, et inde debuit esse Instrumentum, sed nescit, vtrum sit destructa illa coniuratio vel non.* V. *Confratria.* (2) Iurare, nude. Formulae Andegav. num. 49.

CONIVRARE TERRAM, iurare terram, de qua lis est, ad certum hominem pertinere. S. Audoen. in Vita S. Eligii apud Acherium t. 5. Spicil. pag. 284. (3) Submonere, in ius vocare, per fidem et sacramentum, quod domino feudali obstrictus est, quempiam citare. († Iudices ad iudicium exercendum euocare. Ch. Ms. a. 1215.) Charta an. 1081. apud Sammarthan. in Archiepisc. Turon. *Quapropter praedictus Radulphus ad Curiam Regis ab ipso Rege fide et iuramento Coniuratus, vt de hac re iustitiam sibi faceret, ire non ausus est.* Vt porro vassallum coniurare poterat dominus, ita dominum vassallus, si de iure deficeret. Assisiae Hierosol. MSS. cap. 241. Quodsi *Pares post Coniuramentum*, domini superioris iudiciis non interessent, ad id feudorum suorum interceptione compellabantur. Statutum Caroli V. Reg Franc. an. 1363. mens. Iun. (4) † Exilio damnare, Banna S. Genoseuae Ms. a. 1282. V. *Abiurare.* (5) † Co...

IVRARE SENTENTIAM, ... statuere, decernere. Acta SS. ... Sept. p. 490.

CONIVRATIO. (1) Subm... Parium. Charta a. 1260. in ... Hist. Guinensis p. 528. *Per ... mam monitionem nostram et Co... tionem super hoc sibi factas.* V. C... *iuramentum.* (2) Communia, C... *mune*, iuratorum conuentus: ... enim et *Coniurati* dicuntur ... pidi. Charta Friderici I. Imper ... 1161. apud Brouerum lib. 14. A... nal. Treuirens. pag. ...01. 1. ... *Communio ciuium Treuirensium ... et Coniuratio dicta, quam nos ... ciuitate destruximus etc.* V. Iu... (3) In Legibus Canuti Regis A... idem videtur quod *Adiuratio*, ... vt vocant, *Exorcizatio.* Synod. E... clesiae Valentinae t. 3. Concil. ... p. 511. col. 1. *Nec in Eccl... Coniurationes aquae feruentis, ... ferri candentis, vel aquae ... coniuratae, quia omnia ista sunt ... perstitiosa penitus et contra D...* (4) Iuramentum quoduis. Capit... re 3. a. 779. c. 10.

CONIVRATOR. (1) Pro Coniurat... in Conuentu Alsatico a. 1050 ... 5. apud Goldastum to. 2. Const... Imp. et Freherum. IVDEX CON... IVRATOR *hominum iudicantium*, qui *homines iudicantes* submonet ... vocat ad iudicium, in Edicto P... lippi VI. Fr. Regis an. 1344 ... (2) CONIVRATORES, qui simul iurant ad eiusdem rei confirmatio... nem. Arest. Parlam. a. 1280. V. Sa... *cramentarii* et *Iuramentum.*

CONIVRATVS, eodem astrictus ... ramento. Ὁμότης, συνομότης, N... tae in Man. lib. 7. n. 1. Hist. ... Expedit. Asiatica Fridr. I. Imp. O... *rentes auxilium tam se quam ... rum Coniuratis et amicis.* Vetus In... questa to. 1. Monastici Angl. p. 20... *Ernaldus Marescallus iuratus ... cit per omnia quod Ac. filius A... Coniuratus suus.* V. Dissert. Ca... 21. ad Ioinuillam.

† CONIVRIVM, sortilegii species, quo potissimum in sanandis vulc... ribus vtebantur. Stat. Mant. l. 1. † C...

[C]ONIVS, cuneus, sigillum ferreum, quo nummi cuduntur, Gall. *[C]oin*, in Stat. ant. Florent. V. *[C]oniare.*

[CO]NIVVES, coniux, vxor. Formula [v]etus apud Baluz. tom. VI. Miscell. [p]. 551.

[CO]NIVVM, κάλυξ ῥόδου μεμυκὼς, *ca[l]ix*, *cohiuum*, in Supplemento An[t]iquarii. Folliculus est rosae clau[s]us, vt explicat Martinius, qui legit *[C]onniuum*, additque florem *conni[u]entem* eumdem esse ac clausum.

[CO]NKA, forte pars fluminis sic dicta, [q]uod circulo suo quasi *concham* re[p]raesentet. Chartularium S. Van[d]regesili to. 2. pag. 1384. ex Char[t]a anni 1229. *Dicti Monachi possint [p]iscari sicut ego in Conka aquae de [R]inecort infra metas positas tempore [d]icti Richerii - - - dicti Monachi S. Wandregisilli poterunt piscare in dicta Conka quando voluerint.*

[CO]NLABORATIO. (1) Oeconomia, [a]dministratio. Annal. Bertiniani an. 867. *Carolus Rex Abbatiam ipsius Monasterii sibi retinuit; causas Monasterii et Conlaborationem per Prepositum et Decanum atque Thesaurarium - - - geri disponens.* (2) Prouentus agrorum et pratorum labore cultorum. Praeceptum Caroli M. pro restauratione Monasteriorum apud Mabil. to. 3. Analect. p. 266. *Praecipimus vt de omnibus Conlaborationibus terrae tam feni, quam et annonae omnium generum, tam de sua dominicata, quam et de vasallorum, de vinericiis quoque et perdonato - - de melle et Conlaborationibus, quae in hortis sunt - - - censum legitimum - - persoluere faciant.* (3) CONLABORATIO, CONLABORATVS, acquisitio Coniugum stante matrimonio. Lex Ripuar. tit. 37. Capit. Caroli M. l. 4. c. 9. et passim alibi.

COLLABORATVS, COLLABORATVM, idem, in Polypticho S. Remigii Remens. CONLABORATVS, in Capitul. de villis c. 6.

[C]ONLACTANEVS, σύντροφος, ὁμογάλακτος. Gl. Lat. Graec. *Simul nutritus.* Glossae Cyrilli: *Collactaneus*, ὁμογάλακτος. V. *Collacteus.*

† CONLARGIRE, largiri, concedere, apud Murat. t. 12. p. 812.

CONLATA, V. *Collata* 2.

CONLATERANVS, transuerso cognationis gradu iunctus, Gall. *Collateral.* Ch. an. 1059. apud Felibianum in Histor. Sandionys. pag. LXXXV.

† CONLATERARE, ad latus esse, de agro qui ad latus alterius situs est, in Ch. a. 1027. inter Instr. t. 6. Gall. Christ. p. 173.

CONLATERATIO, V. *Collateratio.*

CONLATERE SE, occultare, abscondere se. Vita S. Columbae Abbat. to. 2. Iunii p. 231.

CONLATOR, adulator. Vita S. Praeiecti Episc. to. 1. Hist. Franc. 675. *Sed vt est Conlatorum mos amici coeperunt eum cogere, ut tali pro causa non differet dare responsum.*

CONLAVDANTES, idem cum *Sacramentalibus*, qui iuratori vt testes adiungebantur in iudiciis. V. locum in *Forbatudus.*

† CONLAVDATIO, αἶνος, ὁ ἔπαινος, ἔγκωμιον. *Conlaudo*, συνεγκωμιάζω, συνεπαινῶ. Gloss. Lat. Gr.

† CONLAVDATIVM, consensus, conuentio, pactum, inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 58. V. *Laudatio.*

CONLECTALIS, V. *Collectalis.*

CONLECTOR, qui simul legit. Vtitur S. Augustin. Confess. lib. 1. cap. 17.

† CONLIA. Ch. a. 1166. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 606. *Dono vobis hunc podium, quod vos - - - mihi - - - de omnibus fructibus, qui de podio exierint, de blado et de ligno, et de conliis, tascham detis.* Audacior forte videbitur correctio, *et de cet. aliis.*

CONLIBERTI, V. *Colliberti.*

CONLIBRVM, V. *Collibrum.*

CONLIBVM, V. ibidem.

CONLIGARE, sese pariter obligare, vti solent qui de re aliqua paciscuntur. Tabular. Vosiens. fol. 31.

CONLIMITANIVS, cui sunt iidem limites, finitimus, vicinus. *Collimitaneus*, Solino c. 40. *Collimitanea Galatiae Phrygia.* Hincmarus Remens. Epist. ad Ludouicum III. Regem

CONIBENTIA. *Per Consensum et Conibentiam*, apud Marten. t. 1. Anecd. col. 70. V. *Conhibere.*

CONIBERE, V. ibidem.

CONIBOLI, V. *Cohibuli* in *Conhibere.*

CONIDARIUS, a Graeco κόνις, lens, pediculus. Nomen per contemptum diabolo tributum, quasi sordidissimus esset pediculosus, aut lentibus scatens. Legitur in Vita S. Lucae Iunioris t. 2. febr. p. 96.

† **CONIDUS.** Ch. Ludov. Pii a. 836. inter Instr. t. 8. Gall. Christ. p. 483. *Et in pago Dunensi cellam habet - - cum aqua Conida, molendinis, silua, pratis etc.*

CONIECTA, V. in *Coniectus.*

CONIECTABUNDUS, suadens, consulens, apud S. Augustinum.

CONIECTANTER, per coniecturam, apud Tertullianum.

CONIECTARE, contribuere. Lex Salica tit. 45. §. 1. *Omnes mortis illius compositionem Coniectent.* Capitulare an. 807. cap. 2. *Et, vnicuique ex ipsis qui in hoste pergant, fiant Coniectati solidi quinque a suprascriptis pauperioribus, etc.* Leges Henrici I. Regis Angl. c. 59. *Si furtum redimendum sit, captale redimentis coniectent.*

CONIECTORIUM DANIELIS, liber sic inscriptus de diuinatione. Illius meminit Ioan. Sarisberiensis in Policrat. l. 2. c. 17. Ὁράσεις seu *Visiones Danielis* vocat Luithprandus in Legatione. V. Descriptionem Cangii Constantinop.

CONIECTURA, V. *Coniectus.*

CONIECTURARI, coniicere, *Coniectare*, Gall. *Conjecturer.* Processus de Vita S. Thomae tom. 1. Martii pag. 699. *Ipse testis imaginatus et Coniecturatus est.* *Coniecturare* dixit Raymundus Capuanus in Vita S. Catharinae Senensis to. 3. SS. April. pag. 886. Sed hoc verbum quidam dicunt a Seneca fuisse vsurpatum: pro quo tamen alii legunt, *Coniectura ire.*

CONIECTURATIVE, coniectando, Gall *Par Conjecture*, in Dissertatione Iac. Thomasii de poculo S. Iohannis §. 29. apud Eccardum col. 173. Histor. General. Marchiae Misniae.

CONIECTUS, contributio, symbolum, collecta; quod quisque in vnum confert ad exsoluendam certam pecuniae summam vel ad [illegible] gendam certam cibariorum quantitatem, maxime quod a populis [illegible] giis missis in itinere exsoluebat[ur]. Capitulare tertium Ludouici Pii c[ap.] *De Comitibus et Vicariis eorum* [illegible] *in aliquibus locis tantum accip*[illegible] *de Coniectu populi ad minorem* [illegible] *tionem, quantum ad maiorem.* Ca[p.] 10. *Volumus vt talem Coniectum* [illegible] *nostri accipiant quando per* [illegible] *cum suum perrexerint: hoc est* [illegible] *quisque accipiat, panes 40. frisking* [illegible] *duas, etc.* Annales Francor. Berti[niani] anni 886. *Iuxta quod* [illegible] *que Regni primorum de* [illegible] *habuit Coniectum tam in argento* [illegible] *et in vino, etc.* Flodoardus lib. [illegible] Hist. Rem. cap. 19. *De Coniectu Nor[t]mannis dando.* CONIECTA, [illegible] Chronico Laurisham. an. 776. [illegible] TA, pro *Coniecta.* Obseruat[illegible] ad tit. de Muneribus agnoscendis in Foris Aragon. fol. 31. apud Michaelem del Molino in repertorio pag. 73. v. *Quando debeat facere Gete*[illegible] *pro Coena Domini Regis vel Domi*[illegible] *susceptis, vel pro subsidiis eorundem* etc. Occurrit ibi pluries. CONIECTIO. Capitulare Sicardi Princip[is] Beneuentani cap. 14. *De tertiatori*[illegible] *bus, et Coniectionibus illorum.* CONIECTURA. Gloss. Lat. Gr. *Coniectura*, Στοχασμὸς, ζημία. Grego[rius] Turonens. lib. 6. Hist. cap. 45. *Ni*[illegible] *hil de fisco suo Rex dari praecep*[illegible] *nisi omnia de pauperum coniectur*[illegible]

CONIFLO, ἐμπλήκτος, *stolidus*, apud [illegible] Ianum in Supplemento Antiqu[illegible] † Εμπλεκτης, *cinislo*, in Gloss. Gr. Lat. V. *Ciniflones.*

† **CONIGLI**, pelles cuniculorum, ab Ital. *Coniglio.* Stat. Astae.

CONILLOS, forte viuarium cunicu[illegible] larium, Gall. *Garenne*, a Gallico *Conil* vel *Conin*, cuniculus. Chart[a] 1052. ex Archiuo Infirmariae S. V[i]ctoris Massil. *Ego Bonifacius et* [illegible] *vxor mea Vandalmasia donamus* [illegible] *dietatem bosci, et duas partes Coni*[illegible]

k

r cum terris, etc. Charta a. 1043. ledietates boschi et duas partes Coillos cum terra, in qua boschus sit. † Pro cuniculus legitur in ibertat. Petrae-assisiae Ms. ann. 341.

NINAE PELLES, cuniculorum, 'eaux de Conins vel de Conils. Reardus Abbas Cistercienses in Instiit. eiusd. Ord. distinct. 14. cap. 15. 'elles silvestres non operentur Conner- nostri, non catinas, non Coninas, on varias, non grisias, seu alias iusmodi etc. Vbi antiquae Definiiones eiusdem Ord. dist. 14. c. 6. abent Caninas. Priuilegium Leluini Abb. S. Vedusti Atrebat. de ensu an. 1036. e Chartul. eius Monasterii fol. 243. v. Pelles agninae IV. den. Penna agnina vel pellicia I. len. Grisia vel varia IV. den. de Catis vel Coninis II. den. V. Chirogryllus.

CONICLVM, forte conclaue. Teltam. a. 1516. Ms. Retrocamerum cum vno lecto et vno coniclo, cum suis garnimentis necessariis.

ONIRE, coire, simul ire, consilium accipere. Papias in Amalthea.

CONIS, a Gr. κωνὶς, vrceolus. Acta SS. t. 1. Aug. p. 344.

ONITIO, populi multitudo. Vet. Gloss. Sangermann. MS. n. 501. Latinis Coitio, conuentus, congressio.

ONIVA, pro Conniuentia, sumta tamen strictori modo, pro conspiratione, pacto conspiratorum seu assensu conspiratis et rebellatoribus dato ab iis qui eorum partes amplectuntur. Charta Henrici IV. Angl. Regis a. 1400. apud Rymerum t. 8. p. 150. et alia a. 1403. ibid. p. 333. Liquet de Conina Henrici etc. idem esse quod paulo superius de assensu dictae rebellionis, ac proinde Coninam per Conniuentiam seu assensum rebellibus esse explicandum. † Legendum videtur Conina.

ONIVDEX, assessor, qui cum primario Iudice iudicat. Charta Duranni Episc. Cabil. t. 8. Spicil. pag. 230. Cum discordia verteretur - - - coram Decano et Coniudicibus suis Senonensibus.

CONIVGA, pro Coniux. Burchardus Wormaciensis in Lege familiae.

CONIVGALIS, eadem notione. Charta Ademari et eius vxoris Aldebergae pro Monasterio Nobiliacensi apud Stephanotium tom. 3. Antiq. Pictav. MSS. p. 402. Dono pro remedium animae meae vel pro remedium Coniugale meo.

CONIVGES, in libris feudalibus dicuntur domini et vasalli, teste Salvagnio, de vsu feudorum cap. 11. et 13. vbi docet Coniuges ideo dici, quod mutua, licet dispari, inter se fide coniugentur, et obstringantur. Dominus vasallo beneuolentiam debet atque protectionem, vasallus autem domino reuerentiam, honorem, seruitium, etc. V. Consortes et Vassalli.

CONIVGIVM, pro Coniuge, in l. 3. de re milit. et l. 14. de Episc. in C. Th. V. Matrimonium.

CONIVGLA, lorum, quo vinciuntur ac coniunguntur boues. Gloss. vet. Coniuglae, ζευκτῆρες. Gloss. Lat. Gr. Iungula, ἱμᾶς ζευκτικαί.

† CONIVM, cicuta, ex Glossar. ad Alex. Iatrosoph.

CONIVNCLA, idem. Statuta antiqv. Corbiensis Monast. l. 2. c. 1. Chron. Besuense pag. 538. Accessit vbi boues iuncti erant, et iuncturas super capita eorum, quas rustici Coniunculas appellant, omnes truncauit. Sed legendum Coniunculas, aut Coniunclas, quas iuncturas reuera vocant Paulus 3. Sentent. tit. 6. et Capitolinus in Vero.

† CONIVNCTVRA, coniunctio, conglutinatio, in Ch. Ms. a. 1385.

CONIVNGERE, peruenire aliquo. Galli etiamnum dicunt, Ioindre quelqu'un, cum quempiam conueniunt. Vita S. Macarii Romani c. 3. Post haec vero decem et septem dies ambulantes, Coniunximus Ierusalem, et sanctam Resurrectionem Iesu Christi et Crucem adorauimus. IVNGERE, eadem notione. Epistola 4. ad Desiderium Episc. Cadurcensem apud Canisium t. 5. Antiqv. lect. † CONIVNGERE TESTES, componere, Gall. Confronter. Murat. tom. 21. p. 125.

CONIVOLI, V. *Cohibuli* in *Cohibere.*

† CONIVRA, coniuratio, conspiratio, Ital. *Congiura*, ap. Murat t. 16. p. 1069.

CONIVRAMENTVM, submonitio Parium. Regest. Andegav. a. 1363. V. *Coniurare* 3.

CONIVRARE. (1) Simul iurare, simul sacramento firmare. *Communiam coniurare*, in Charta Theodorici Comitis Flandriae an. 1147. in Tabulario Monasterii S. Bertini: *Concesserim hominibus S. Bertini ad Poparingem pertinentibus eiusdem pacis securitate per omnia gaudere, qua Furnenses fruuntur, quam Coniurauerunt, in qua et confirmati sunt.* V. Galliam Christian. tom. 1. p. 100. Vetus Inquesta an. 1228. apud Petrum Mariam Campum in Hist. Eccl. Placent. lib. 17. *De Fratribus dicit, quod nescit aliquid emendandum in iis nisi quod coniurauerunt simul, excepto Ioanne et Magistro Alberto, et inde debuit esse Instrumentum, sed nescit, vtrum sit destructa illa coniuratio vel non.* V. *Confratria.* (2) Iurare, nude. Formulae Andegav. num. 49. CONIVRARE TERRAM, iurare terram, de qua lis est, ad certum hominem pertinere. S. Audoen. in Vita S. Eligii apud Acherium t. 5. Spicil. pag. 284. (3) Submonere, in ius vocare, per fidem et sacramentum, quod domino feudali obstrictus est, quempiam citare. († Iudices ad iudicium exercendum euocare. Ch. Ms. a. 1215.) Charta an. 1081. apud Sammarthan. in Archiepisc. Turon. *Quapropter praedictus Radulphus ad Curiam Regis ab ipso Rege fide et iuramento Coniuratus, vt de hac re iustitiam sibi faceret, ire non ausus est.* Vt porro vassallum coniurare poterat dominus, ita dominum vassallus, si de iure deficeret. Assisiae Hierosol. MSS. cap. 241. Quodsi *Pares post Coniuramentum*, domini superioris iudiciis non interessent, ad id feudorum suorum interceptione compellabantur. Statutum Caroli V. Reg Franc. an. 1363. mens. Iun. (4) † Exilio damnare, Banna S. Genofeuae Ms. a. 1282. V. *Abiurare.* (5) † CONIVRARE SENTENTIAM, [illegible] statuere, decernere. Acta SS. [illegible] Sept. p. 490.

CONIVRATIO. (1) Submo[illegible] Parium. Charta a. 1260. in Pr[illegible] Hist. Guinensis p. 528. *Per [illegible]mam monitionem nostram et Co[illegible]tionem super hoc sibi factas.* V. C[illegible] *iuramentum.* (2) Communia, C[illegible]mune, iuratorum conuentus: *Iu[illegible]* enim et *Coniurati* dicuntur ciues [illegible]pidi. Charta Friderici I. Imper. a. 1161. apud Brouerum lib. 14. An[illegible]nal. Treuirens. pag. [illegible]01. I. E[illegible] *Communio ciuium Treuirensium, [illegible] et Coniuratio dicta, quam nos in [illegible] ciuitate destruximus etc.* V. Iu[illegible] (3) In Legibus Canuti Regis Ang[illegible] idem videtur quod *Adiuratio*, [illegible] vt vocant, *Exorcizatio.* Statuta E[illegible]clesiae Valentinae t. 3. Concil. H[illegible] p. 511. col. 1. *Nec in Ecclesiis [illegible] Coniurationes aquae feruentis, [illegible] ferri candentis, vel aquae frig[illegible] coniuratae, quia omnia ista sunt [illegible]perstitiosa penitus et contra Dom[illegible]* (4) Iuramentum quoduis. Capitula[illegible]re 3. a. 779. c. 10.

CONIVRATOR. (1) Pro *Coniurat[illegible]* in Conuentu Alsatico a. 1050 [illegible] 5. apud Goldastum to. 2. Const[illegible] Imp. et Freherum. IVDEX CON[illegible]IVRATOR *hominum iudicantium*, qui *homines iudicantes* submonet [illegible] vocat ad iudicium, in Edicto Phi[illegible]lippi VI. Fr. Regis an. 1344 [illegible] (2) CONIVRATORES, qui sim[illegible] iurant ad eiusdem rei confirmatio[illegible]nem. Arest. Parlam. a. 1280. V. *Sa[illegible]cramentarii* et *Iuramentum.*

CONIVRATVS, eodem astrictus i[illegible]ramento. Ὁμότης, συνομότης, N[illegible]tae in Man. lib. 7. n. 1. Hist. [illegible] Expedit. Asiatica Fridr. I. Imp. *O[illegible]rentes auxilium tam se quam [illegible]rum Coniuratis et amicis.* Vetus In[illegible]questa to. 1. Monastici Angl. p. 20[illegible] *Ernaldus Marescallus iuratus idem [illegible]cit per omnia quod Ac. filius Andr[illegible] Coniuratus suus.* V. Dissert. Cang[illegible] 21. ad Ioinuillam.

† CONIVRIVM, sortilegii speci[illegible] quo potissimum in sanandis vulne[illegible]ribus vtebantur. Stat. Mant. l. 1. [illegible]

† CO[illegible]

:ONIVS, cuneus, sigillum ferreum, quo nummi cuduntur, Gall. *oin*, in Stat. ant. Florent. V. *oniare*.

NIVVES, coniux, vxor. Formula etus apud Baluz. tom. VI. Miscell. . 551.

NIVVM, κάλυξ ῥόδυ μεμυκὼς, *calix*, *cohiuum*, in Supplemento Antiquarii. Folliculus est rosae clausus, vt explicat Martinius, qui legit *Conniuum*, additque florem *conniuentem* eumdem esse ac clausum.

NKA, forte pars fluminis sic dicta, quod circulo suo quasi *concham* repraesentet. Chartularium S. Vandregesili to. 2. pag. 1384. ex Charta anni 1229. *Dicti Monachi possint piscari sicut ego in Conka aquae de Rinecort infra metas positas tempore dicti Richerii - - - dicti Monachi S. Wandregisilli poterunt piscare in dicta Conka quando voluerint.*

NLABORATIO. (1) Oeconomia, administratio. Annal. Bertiniani an. 867. *Carolus Rex Abbatiam ipsius Monasterii sibi retinuit; causas Monasterii et Conlaborationem per Praepositum et Decanum atque Thesaurarium - - - geri disponens.* (2) Prouentus agrorum et pratorum labore cultorum. Praeceptum Caroli M. pro restauratione Monasteriorum apud Mabil. to. 3. Analect. p. 266. *Praecipimus vt de omnibus Conlaborationibus terrae tam feni, quam et annonae omnium generum, tam de sua dominicata, quam et de vasallorum, de vinericiis quoque et perdonato - - de melle et Conlaborationibus, quae in hortis sunt - - - censum legitimum - - persoluere faciant.* (3) CONLABORATIO, CONLABORATVS, acquisitio Coniugum stante matrimonio. Lex Ripuar. tit. 37. Capit. Caroli M. l. 4. c. 9. et passim alibi. COLLABORATVS, COLLABORATVM, idem, in Polypticho S. Remigii Remens. CONLABORATVS, in Capitul. de villis c. 6.

ONLACTANEVS, σύντροφος, ὁμογάλακτος. Gl. Lat. Graec. *Simul nutritus*. Glossae Cyrilli: *Collactaneus*, ὁμογάλακτος. V. *Collacteus*.

† CONLARGIRE, largiri, concedere, apud Murat. t. 12. p. 812.

CONLATA, V. *Collata* 2.

CONLATERANVS, transuerso cognationis gradu iunctus, Gall. *Collateral*. Ch. an. 1059. apud Felibianum in Histor. Sandionys. pag. LXXXV.

† CONLATERARE, ad latus esse, de agro qui ad latus alterius situs est, in Ch. a. 1027. inter Instr. t. 6. Gall. Christ. p. 173.

CONLATERATIO, V. *Collateratio*.

CONLATERE SE, occultare, abscondere se. Vita S. Columbae Abbat. to. 2. Iunii p. 231.

CONLATOR, adulator. Vita S. Praeiecti Episc. to. 1. Hist. Franc. 675. *Sed vt est Conlatorum mos amici coeperunt eum cogere, ut tali pro causa non differet dare responsum.*

CONLAVDANTES, idem cum *Sacramentalibus*, qui iuratori vt testes adiungebantur in iudiciis. V. locum in *Forbatudus*.

† CONLAVDATIO, αἶνος, ὁ ἔπαινος, ἐγκώμιον. *Conlaudo*, συνεγκωμιάζω, συνεπαινῶ. Gloss. Lat. Gr.

† CONLAVDATIVM, consensus, conuentio, pactum, inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 58. V. *Laudatio*.

CONLECTALIS, V. *Collectalis*.

CONLECTOR, qui simul legit. Vtitur S. Augustin. Confess. lib. 1. cap. 17.

† CONLIA. Ch. a. 1166. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 606. *Dono vobis hunc podium, quod vos - - - mihi - - - de omnibus fructibus, qui de podio exierint, de blado et de ligno, et de conliis, tascham detis.* Audacior forte videbitur correctio, *et de cet. aliis*.

CONLIBERTI, V. *Colliberti*.

CONLIBRVM, V. *Collibrum*.

CONLIBVM, V. ibidem.

CONLIGARE, sese pariter obligare, vti solent qui de re aliqua paciscuntur. Tabular. Vosiens. fol. 31.

CONLIMITANIVS, cui sunt iidem limites, finitimus, vicinus. *Collimitaneus*, Solino c. 40. *Collimitanea Galatiae Phrygia.* Hincmarus Remens. Epist. ad Ludouicum III. Regem

gem Franc. apud Baluz. to. 7. Miscell. p. 50.

CONLISUM, V. *Collisum.*

† CONLOCUTORIUM, locus colloquiis destinatus in monasteriis, Germ. Sprachzimmer. Chartul. Angeriac. V. *Collocutorium.*

CONLUDIO, V. in *Conludium.*

CONLUDIOSUS, dolosus. Charta an. 981. in Bullario Casinensi t. 2. p. 55. *Ego eam* (Chartam) *silens, aut occultam aut Conludiosam habuissem aut detinuissem.* V. *Conludium.*

CONLUDIUM. Gloss. MSS. ad Cod. Th. l. 1. *Conludium, est iurgium, rixae.* Glossae aliae MSS. *Colludium, dolus.* Gl. Graeco Lat. *συμπαιγνία, conlusio, conludio. συμπαίζω, conludo.* Gloss. Lat. Gr. *Conludium, συνδείκνυμος. Conludit, συνδείκνυσι, συμπαίζεται.* Aliae Gloss. apud Eccardum in Notis ad Legem Salicam, *Conludium, συνδυασμὸς*; aliae, *Compactum, Collusio.* V. Gregor. Turon. l. 10. c. 11. Leges Wisigoth. lib. 2. tit. 3. COLLUDIUM. Gildas de Excidio Britan. CONLUDIO, in Lege Baiwar. tit. 8. §. 6. CONLUDIUS, in Decreto Chlotarii Regis §. 7. COLLUSIO, apud Iurisconsi. Anglos quid sit, V. apud Rastallum in Exposit. vocum Leg. Anglic. V. in *Conhibere.*

CONLUMINARE, accendere, inflammare. Charta Caroli Calui apud Dupletum Hist. Sandionys. p. 791.

CONLUSIO, V. *Conludium.*

CONMANDARE, mutuo dare vel deposito. Formulae Andegav. n. 29. V. *Commendare* 2.

CONMARINUS, V. *Consalaneus.*

CONMARTYRISARE, aliquem e medio tollere per *martyrium.* Hist. Ingulfi p. 72. to. 1. Scriptor Angl. *Pridie Kalendas decollatur, et conmartyrisatur.*

CONMULARE, pro *Commulcare*, quod vide.

CONNA. Charta Longobardica in Chron. Beneuent. S. Sophiae: *Et pascuum in ipsa insula ad peculia eorum qui ibi residentur, et de ipso Panatano Connas et paleas tollendum etc.* † Forte leg. *Cannas*, arundinas. In *Cuba* 2. vero non *Conna* [illegible] *Tonna* legitur, et quidem recte.

CONNEKELIS, an Inspector *financiarum*, Gall. *Controleur des finances*. Iacobus Gela Archiepisc. Turon. [illegible] Vita sua apud Marten. t. 3. A[illegible] col. 1948. *Dominus meus praedic[illegible] et Dalphinus, cui Rex commis[illegible] administrationem et regimen omni[illegible] finansiarum regni, me abjectum ignorantem constituit Connekelem [illegible]ciae.* † Perperam scriptum et lectum, pro *Generalis*. Vide *Generales* 2.

CONNESTABILIS, CONNESTAB[illegible]LARIA, V. *Comes stabuli.*

† CONNESTARIA, vrbis reg[illegible] Gall. *Quartier*, quod a *Connesta[illegible]* regeretur. Stat. crimin. Saua[illegible] c. 25.

CONNEXITAS, pro *Connexio*, [illegible]tas, apud Rymerum. t. 4. pag. 15[illegible] col. 2.

CONNIBENTIA, pro *Conniuentia*, assensus. Priuilegium Monaster[illegible] [illegible]selensis an. 684. t. 1. Annal. Bene[illegible] p. 700. col. 1. V. *Conhibere* et *Conniuentia.*

CONNICERI, forte pro *Connecti* vel *Conjici*, apud Rymerum to. [illegible] p. 949. col. 1.

CONNIVENTIA. (1) Pactum, con[illegible]uentio. Gregor. Turon. l. 7. H[illegible] (2) Assensus, apud Lampridium [illegible] Seuero: *Vel per Conniuentiam se[illegible]tionem fecissent exercitus.* Facun[illegible]dus Hermianensis lib. 4. V. *Conhibere.*

CONNIVERE, consentire. Vetus [illegible]scriptio Massiliae: *Augustus Augusta[illegible]lis tutor Conniuente Domino [illegible] eius et haeredes ponendum cura[illegible]* V. *Conhibere.*

† CONNIUS, CONNUS, sigil[illegible] ferreum, quo nummi cuduntur, Ital[illegible] *Conio*, Gall. *Coin*. Formul. M[illegible] V. *Coniare.*

CONNIVUM, V. *Conium.*

† CONNOPEUM, pro *Conopeum* in Glossar. Lat. Gall. Cod. [illegible] 7692.

† CONNOTARIUS, in officio no[illegible]rii socius, ap. Menag. in vita Mar[illegible] Menag. p. 48.

NNVBERE, pro *Concumbere*, apud Anastasium in Histor. Eccles. pag. 75.

CONNVS, angulus, Gall. *Coin.* Ch. a. 1270. in Chartul. S. Germ. Prat.

CONON, *consuetudo*, in Gloss. vet. Cod. reg. 7613.

NOPPI, Papiae, *Somnia attendentes*, forte *Somnopti*, vox hibrida, pro κνιοπται.

CONOSTABVLVS, Conestabulus, in Probat. tom. 3. Histor. Nem. p. 125

NPARIETICI, V. *Comparietici.*

NPERONES, in Fleta l. 2. c. 41. § 24, Sed legendum *Coopertiones.* V. *Ceppagium.*

CONPHILOSOPHVS, in philosophiae studio socius, T. 10. Collect. Hist. Fr. p. 244.

NPLACENTIA, obsequium, V. *Complacentia.*

NPLACIA, forte per abbreuiationem pro *Complacentia*, apud Rymer. t. 9. p. 508. col. 2.

NPLEGIVM, V. *Complegium.*

NPLVVIVM, *dictum aquae partes, quae circa sunt, eo conueniunt.* Gloss. Sangerman. MS. n. 501. V. *Compluuium.*

CONPOTRIX, *conuiuiola vel celebriosa*, in Glossar. vet. Cod. reg. 7641.

NPTVS. Chartular. S. Vandregesili to. 2. p. 1428. *Vendidimus viris religiosis Abbati et Conuentui S. Vandreg. vnum modium vini annui redditus tempore vindemiarum comptum in caua;* id est, vt videtur, Coctum. Gall. *Cuvé*, quod de musto dicitur in cupis aliquandiu relicto cum vinaceis, vt firmius fiat.

NQVA, CONQVADA, V. *Concha* 2. et 3.

NQVADRARE, aduersari, contradicere, Gall. *Contrecarrer.* Bruschius lib. 2. de Reformat. Monasteriorum c. 16. p. 879. *Praemiserunt autem primo ad me audactricem, quae me primum Conquadraret.* Apud alios legitur pro Conuenire non semel.

NQVADRATVS, scientia vel virtute ornatus, instructus. (*) Germ. ein abgeführter, rectius abgevierter. m. II.

Mont.) Locos vide in *Quadrinium* sub finem.

† CONQVAERERE, i. q. *Conquirere.* Chron. Angl. Th. Otterbourne p. 29.

† CONQVATA, modus agri *conquae* scilicet frumenti alteriusue rei reditus. Libert. Saluetcr. MS. V. *Concha.*

CONQVATERNARE, quaternatim iungere. Glossar. Graec. Lat. ζευγίζω κατὰ τέσσαρα. *Conquaternatio*, ζεῦξις κατὰ τέσσαρα.

† CONQVATVS, pro *conquinatus*, inquinatus, vt opinatur editor in Ch. a. 1208. t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 604. *De pannis dilaceratis vel conquatus.* Mendum latet in voce *conquatus*, vnde Carpentarius restituendum putat *concisus.*

† CONQVAVARE, pro concauare, in Ch. MS. a. 1394.

CONQVEREMENTVM, acquisitio, bona *conquisita*, parta. Charta pro Ecclesia Insulae Barbarae a. 1226. in Maceriis eiusdem Monasterii tom. 1. p. 139. *Exceptis feodis Militum et guardis aliarum Ecclesiarum et Conquerementis post Stephani de Villars praedecessoris mei* (obitum) *factis.* V. *Conquirimentum* et *Conquisitus.*

CONQVERIMENTVM, idem in Ch. a. 1256.

CVNQVESTA, idem quod *Conquestio.* Tractatus inter Edwardum Angliae Regem et Franciscum Ducem Britanniae an. 1468. ex Archiuo Castri Nannet. *Si Rex Angliae transeat in propria persona vltra mare cum potestate et armatura ad faciendam Conquestam, etc.*

CONQVESTARE, bello et armis acquirere, apud Thomam Walsinghamum pag. 573. Gallis *Conquester*, nunc melius *conquerir.* V. *Conquistare.*

COMQVESTATVS, armis acquisitus, Gallis *Conquis*, in Litteris patentibus Edwardi II. Angl. Regis ann. XXVIII. pro Rogerio Dauid ex Archiuo Turris Londin.

† CONQVESTENVS, *che acquista alcuna cosa.* Glossar. Lat. Ital. MS.

CONQVESTIO, CONQVESTVS, armis aut bello quaesitum, partum,

Germ. *Eroberung*, apud Bromptonum et alios, Gallis *Conqueste*.

CONQVESTRATIO, idem quod *Conquestio*, apud Thwrocz. parte 1. Chr. Hungar. cap. 24. CONQVESTRARE, vincendo acquirere, apud eundem parte 2. c. 9. Hinc Willelmus Nothus, Britannia subacta, *Conquestor* vulgo dictus Scriptoribus passim.

CONQVESTVS. (1) Verbaliter et actiue sumitur in Instrumento pag. 837. *Henricus Rex Castelle fuerat Conquestus totum regnum Castelle.* (2) CONQVESTVS, pro quibuslibet bonis quauis ratione acquisitis; († etiam quae a patre et matre haereditario iure quis possidet.) Chartularium Briuatense apud Baluz. t. 2. Hist. Aruerniae pag. 7. *De rebus proprietatis nostrae quae per Conquestum nobis euenerunt.* (3) † *Post conquestum*, supputandi ratio apud Anglos, qua annus, quo rex inauguratus seu regnum auspicatus est, designatur. V. Nov. Tract. de re diplom. t. 5. p. 601.

† CONQVETA, mensurae frumentariae et vinariae species. Ch. Ms. an. 1346. *Computando conquetam vini ad duos solidos. - - Pro CXII. conquetis auenae, - - quarum XII. faciunt vnum cartaronem.* V. Concha et *Conquata*.

CONQVINISCERE. (1) Quiescere, cubare. Glaber Rodulphus apud Duchesnium to. 4. pag. 52. Vtitur Plautus pro caput inclinare, seu totum corpus incuruare, contrahere. (2) † *Faire signe des yeux ou de la teste.* Glossar. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

CONQVIRERE, armis comparare, Gall. *Conquerir.* Iohann. Iperii Chronicon S. Bertini apud Marten. tom. 3. Anecd. col. 465. V. Barthii Glossar. apud Ludewig. tom. 3. p. 274.

CONQVIRIMENTVM, vt *Conquerementum*. Commutatio inter Robertum Ducem Burgundiae et Amedaeum Comitem Saubadiae: *Non possimus crescere vel Conquirimentum facere in terra tota.*

CONQVISITE, iure belli, vi ... rum. Vita SS. Valentini et D... to. 2. Martii p. 431. *Et ali... rima castella forte et Conquis... nebat.*

CONQVISITOR, victor gentium ... populos suo subegit imperio. G... *Conquerant.* Sic appellatur in C... Triuetti ad annum 1136. Willel... Dux Normanniae subiectione r... Angl. clarissimus, qui aliis d... *Conquestor* vel *Conquaestor*.

CONQVISITVS, bona quaesita, ... simul quaesita, *Aquests*, vel C... *quests*. Capitula Caroli Cal... 26. *Illorum allodes de haereditat... de Conquisitu, et quod de don... nostri Senioris habuerant.* Vid. ... neum de verborum significat. in v... *Conquestus*.

CONQVISTA, vox Hisp. Gall. *Con... queste*, bello quaesita. Legitur ... Epitome Constitut. Eccles. ... ab a. 1200. ad 1580. to. 4. C... Hisp. p. 155. col. 2.

CONQVISTARE. (1) Acquir... Ch. a. 993. to. 1. Collect. Amp... col. 345. V. supra *Conquestare*. † Vincendo et debellando acqui... re, ap. Murat. to. 16. pag. 90... *Conquaerere*.

CONQVISTVM. (1) Tabularium M... nasterii S. Andreae Viennensis. ... *tum et sub integro vobis impign... mus pro Solid. vnius quadrant... de moneta decima, et debet d... quisto ac musto modio vnus ...* Alibi: *Vobis impignorauimus pro S... lid. 12. vsque ad annos 5. et debet ... Conquisto de musto in quisque ... modios tres, etc.* Rursum: *Vt ... gulis annis 12. modios de vino ... quisto reddatur.* Vbi conquistum ... mitur pro *censu*. (2) Vt *Conqu... tus*, pro bonis acquisitis ... in Charta fundationis Mon... Cantogilensis to. 3. Annal Bene... pag 708. col. 1, *Concedo ... locum - - - quod mihi ex haeredit... vel Conquisto legitime obuenit.* ... in alia vet. Charta ex Arch... Victoris Massil. *Mansi - - - ... bis per Conquistum obuenerunt.*

† CONQVISVS, Ital. *Conquiso*, (... *Conquis*, male affectus, de... 14...

superatus. Murat. tom. 12. pag. 638.

NRADIVM, CONRAGIVM, V. Conredium.

NRASERIA, V. Conresarius.

NREARIVS, V. Correarius.

NREATORES, Gallis *Conréeurs*, Germ. Gärber, qui pelles parant, praeparant, vox eiusdem originis qua *Conredium*. Ch. Phil. Regis Franc. an. 1345. *Tennatores corii, Conreatores, baudrarii, cordubanerii, et suerii. Conroieur de Cordouen*, alibi. Ch. Ludov. Regis Franc. ann. 1160. *Noueritis quod nos dedimus et concessimus ex nunc et in posterum Theci vxori Ioannis la Choë et eius haeredib..s magisterium canatorum, baudreorum, sutorum, mesgeyciorum, et burseriorum in villa nostra Parisiensi, etc.* Lemma Gallicum habet: *Lettres des cinqs mestiers, c'est assavoir, Conratiers, Baudroieurs, Sueurs, Mesgissiers, et Boursiers donnez par le Roy.* † Loco *Canatorum* edidit Brussel t. 1. de Vsu feud. pag. 536. *Canatorum*; nequaquam rectius, vtrobique legendum *conreatorum*.

ONREDIVM, CORREDIVM, etc. Quidquid ad alimentum, ad cibum, ad mensam datur, cibus, mensae apparatus, alimonium, conuiuium. († Bona quaeuis quae ad victum, vestitum, cultumue inseruiunt.) Praebenda Monachi vel Canonici. Monast. Anglic. t. 1. p. 149. *Abbas et Monachi eius loci per totum annum post obitum suum totum Conredium, sicut in vita sua perceperint, habere debent, quod alicui indigenti pro anima sua erogabitur.* Alibi: *Totam deciniam Conredii domus suae.* Interdum pro *Procuratione*, seu conuiuiis, quae Dominis praestabantur a vassallis ex iure definito, quoties per illorum terras pergebant. Diploma Ludouici VII. Regis Franc. an. 1157. apud Hemereum de Academia Paris cap. ex M. Pastorali lib. 19. Charta 48. *Vt nec nostro, nec aliorum tempore quaedam conuiuia, quae vulgo Corcede, vel Giste vocantur, in villis praenominatis exigere, vel quaerere liceat.* Ch. Willelmi Comitis Cabilonensis a. 1180. in Bibl. Cluniac. *Et in vniuersa terra eius non habet talliam, vel procellagium, vel besonagium, vel messionagium, seu annonagium, vel Corredum. Haereditaria Conradia*, in veteri Charta in Additamentis ad Matth. Paris pag. 110. CORRODIVM. Henricus Huntindon. lib. 6. p. 367. † CONREDVM, in Testam. a. 878. in Append. ad Marc. Hisp p. 803. † CONREVS, procuratio, gistum, pastus, Gall. *Conroi*, in Ch. MS. an. 1292. CONREDA, et CORREDVM. († Quidquid naui instruendae necessarium est, Geräthschaft.) Vetus Charta an. 1279. apud Ammiratum in Familia Caldora to. 2. pag. 190. Famil. Neap. CONRAGIVM. Vetus Charta Corbeiensis Monasterii. CONREGIVM, ead. notione. Charta Nicolai Abb. Corbiensis a. 1158. ex Tabulario eiusd. Abbatiae. CONREIVM, apud Perardum in Burgundicis pag. 138. CORREIVM. Chartularium S. Vandreg. tom. 1. p. 877. in Charta anni 1259. COVREIVM. Chartularium S. Vandregesili t. 1. pag. 79. CORROGIVM. Charta an. 1247. in Regesto Comitum Tolosae: *Fontes, riui, aquae, et piscaria, quaestae, et albergii, Corrogia, et ademprius, et seruicia et homagia etc.* V. *Conresarius*, *Conreзare*.

CONREGIONALIS, *ex vna eademque regione.* Vetus Gloss. Sangerm. MS. n. 501.

CONREGIVM, V. in *Conredium*.

† CONREGNARE, vna cum alio regnare, t. 10. Collect. Hist. Franc. p. 287.

CONREGVARDI SOLIDI, species monetae. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 34. *Robertus Ruandi pro anima vxoris suae* (dedit) *vnam massuram de quinque Solidis Conreguardis.* † Idem quod *Censuales*, qui ratione census vna cum aliis debentur. V. *Regardum* 4.

CONREIVM, V. *Conredium*.

CONREIX, turma ab antiquo Gallico *Conroy*. Epistola B. Reginae Legionis et Galeciae ad Blanchiam Ludouici Regis Francorum Primogeniti vxorem an. 1212. *In secunda acie fuit*

fuit Rex Aragoniae cum suis et cum tribus Conreix, quos Pater noster ei dedit: et de alia parte fuit rex Nauarrae cum suis, cum tribus similiter Conreix, quos pater noster ei dedit.

CONRESARIVS, monachus qui fratribus *conredia* seu cibaria ministrare tenebatur, Gall. *Conrasier*, in Chartis quibusdam Ms. † Officium *Conraseria* extitit etiam in ecclesia Montispessul. Hist. Magal. p. 447. V. *Conredium* et *Conrezare*.

CONRESATOR, coriarius, alutarius, Gall. *Corroieur*, Germ. Gärber, Lederbereiter. Charta Massil. *Oblata supplicatione ex parte sabateriorum contra blanquerios et Conresatores etc.*

CONRESIGNARE, aliquid alicui simul tradere, transcribere, traducere; Gall. *Resigner*: quod tamen verbum Gallicum restringi solet ad eos qui beneficium ecclesiasticum vel munus aliquod gratuito transfundunt in alios. Donatio Bechemanni de Scurode et aliorum, apud Ludewig. t. 5. p. 106.

† CONREVM, id omne, quo terra vestitur. Ch. an. 986. ap. Vghell. t. I. Ital. S. edit. 1717. p. 839. V. *Conredium*.

CONREVS. (1) CONREVS, vel CORREVS, qui cum alio in ius vocatur. Vlpian. Leg. 3. §. 3. Digest. de liberat. legata. (2) † Pro *Conredium*, V. in hac voce. (3) † Vna cum aliis sponsor, V. in *Coreus*.

CONREZARE, cibis apparatis excipere, *conredia* parare, dare. Stat. Massil. lib. 3. V. *Conredium* et *Conresarius*.

† CONRIVALIS, conciuis. Vita S. Emmer. t. 6. Sept. Act. SS. p. 1.

CONROTVNDARE, Στρογγυλίζω. Glossar. Lat. Graec. Rotundum efficere.

CONSA, laterna coeca, Gall. *Esconse*, in Consuet. Coenob. Floriac. V. *Absconsa*.

CONSACERDOS, simul Sacerdos, coepiscopus, collega in *sacerdotio*, passim occurrit apud Scriptores ecclesiasticos.

CONSACRAMENTALIS, qui eandem rem affirmat *sacramento*, [illegible] *Iuramentum*, ad lineam, qu[illegible] *pacto*.

CONSACRANEVS, Συμμύστ[illegible] Gloss. Gr. Lat. id est eorundem sacrorum particeps. In Supplem[illegible] Antiquarii: *Consecraneus*. Glo[illegible] Gr. *Consacraneo*, συμμύστη. Ma[illegible] nus apud Capitolinum in tribus G[or]dianis: *Sacrati commilitones*, [illegible] *etiam mei Consacranei*. Tertull. Apologet. cap. 16. *Sed et qui Cruc[em] religiosos putat, Consacraneus [illegible] noster, etc.* Hoffmannus habet C[on]secraneus. Hinc emendandus A[no]nymus Barensis in Chronic. [illegible] *Rebellauit Tornikei cum Mal[illegible] et Botazzi Consecraneo suo [illegible] Constantinopolim, vt faceret se Imperatorem.* Legendum *Consacran[eo]* [illegible] est eodem sacramento obstricto, [illegible] iurato.

CONSACRARE, pro *consecrare*, occurrit in aliquot Inscript. [illegible] 5. vt *Sacranea Deae Cereris* [illegible] *Sacrata*.

CONSAEPE, *vt adsolet*, Glossar. Isidori.

CONSALANEVS, Σύναλος in Glossar. Lat. Gr. contubernalis, qui eodem sale vtitur, conuiua. Hinc em[en]danda Supplem. Antiq. vbi [illegible] perperam redditur *Consacraneus*.

CONSANARE, neutraliter: *Si [illegible] nauerit*, in l. 10. D. de Aedilit.

CONSANGVINITARE, *sanguini propinquitare*. Vet. Gloss. MS. Sangerm. n. 501.

CONSARTVM, *plumatum vel consertum*, Papiae. V. *Sarsorium*.

† CONSCABINVS, in *scabinatus* [officio] ficio collega, in Ch. a. 1184.

CONSCAPLIVM, interscapul[ium] Gloss. vet. cap. de membris hominis: *Conscaplium*, μετάφρενον.

CONSCAPVLA, Κόγχη, in Gloss. Gr. Lat. In Supplem. Antiq. *Conscapula*: Κυγχη, *dorsum*. Graecis recentioribus Κόγχη est pars tem[pli] in conchae formam sinuata, praecipue tim illa, in qua extat altare. V. *Concha* 4. et Gloss. med. Graec. in Κόγχη.

cor

NSCARIFICARE, pro *Scarificare.* ppl. Antiquarii: *Conscarifico*, Κα-ξύω, *derado.*
ISCEMATIZARE, V. *Scemati-are.*
ONSCHOLASTICVS, condisci-ulus. Flodoard. in hist. Rem. l. 2. ip. 19.
NSCIENTIAM FACERE, Gall. aire *conscience*, religioni habere. titur Bern. de Breydenbach Itiner. ierosol. pag. 139. Alia notione mitur in Chartular. magno S. Vi-oris Massil. *Cogitaui vobis facere onscientiam*, id est, vobis notum cere. † CONSCIENTIA, co-nitio, monitum, Ital. *Conscienza.* orrect. Stat. Cadubrii c. 113.
ONSCIENTIATVS, i. q. *Con-ientiosus*, in Act. SS. to. 4. Sept. ag. 8.
ONSCIENSIOSITAS, *grant scru-ule de conscience*, in Gloss. Gall. at. Cod. reg. 7684.
NSCIENTIOSVS, Gall. *Conscien-ieux*, religiosus, qui omnes actus ios ad recti et aequi normam exi-it. Occurrit in Berntenii Chroni-o apud Leibnitium to. 2. Scriptor. runsuic. p. 445.
NSCOPARE, scopis mundare, V. p. Gotselinum Monachum c. 15.
NSCRIPTI, charta, contractus, bellus. Formula 49. inter Linden-rogianas: *Quicumque contra hanc onationem, vnde inter nos vno tem-ore Conscriptos firmauimus, venire ut infringere voluerit, etc.*
NSCRIPTIO. (1) CONSCRI-TIONIS CHARTA, eadem notio-e. Charta anni 1069. ex Archiuo . Victoris Massil. Armar. *Freius* .28. *Et inde hanc conscriptionis char-tam fieri iussit.* (2) CONSCRIPTIO. ulius Firmicus lib. 8. Mathes. c. 30. *ui ex sororum vel affinium Conscri-tione filios suscipiant, ex incestuoso itu conquisitor.* Forte leg. *Coitione.* 3) † Subscriptio, in Ch. inter robat. Hist. S. Germ. Prat. p. 3.
NSECRANEVS, V. *Consacraneus.*
NSECRARE. (1) Terminum con-tituere, figere: vox Agrimensorum. loss. Lat. Graec. *Consecrauit*, κα-θιδρύσεν. (2) Gillebertus Lunicen-sis Episc. de vsu Ecclesiastico: *Dedi-cat Pontifex atrium, templum, alta-re, tabulam altaris. Dedicare enim est locum Deo offerre, benedicere et sanctificare. Consecrat autem Episco-pus vtensilia Ecclesiae, quae fere omnia Sacerdotibus sunt communia vestimen-ta videlicet sacerdotalia.* (3) CON-SECRARI, baptizari; *Consecratus*, baptizatus. Paschazinus Lilybitanus Episcopus in Epist. ad Leonem PP. de Paschate. (4) CONSECRARI alicuius sancti corpus dicitur, cum e terra eximitur honoris ergo, atque inter sacras reliquias fidelibus expo-nitur venerandum. Annales Muti-nens. ad ann. 1228. apud Murator. tom. 2. col. 59. *Eodem anno die XXIII. Iulii Consecratum fuit corpus S. Francisci.*
CONSECRARIA, *pernitialis*, Papiae.
CONSECRATIO, τελετή, in Gloss. Gr. Lat. initiatio. S. Laurentius ad Septum PP. *Cui commisisti dominici corporis et sanguinis Consecrationem;* hoc est, Commixtionem, quae tum fieri solebat in distributione Eucha-ristiae per manus Diaconorum: quod non satis intelligentes quidam e re-centioribus pro *Consecrationem* per-peram scripserunt *Dispensationem.*
CONSECRATIO VIRGINVM, in Concilio Carthag. III. cap. 4. Car-thag. IV. c. 11. apud Leon. PP. Epist. 92. c. 15. in Concilio Wormaciensi a. 868. can. 8. 20. in Legibus Luith-prandi Regis Longobard. tit. 12. §. 1. et in Capitulari I. incerti anni Ca-roli Magni cap. 20. vbi ante 35. an-num aetatis consecrari vetantur. *Mo-nialis Consecrata* pro *Abbatissa*, in Concilio Oxoniensi a. 1222. c. 38. *Et sola Monialis Consecrata deferat annulum, et vno sit contenta.* V. *Be-nedictio*, et *Consecrare* 2.
CONSECRETALIS. Gloss. Aelfrici, *symmistes, vel Consecratalis, Gehala, vel Gerunna*, id est, domesticus. Charta Ottonis Imp. a. 980. ex Ta-bulario S. Vitoni Virdunensis: *Qua-re nouerint omnes Consecretales Pala-tii, caeterique fideles nostri, etc.* Oc-currit in aliis Imperatorum Chartis ibid. *Consecretalis cubicularius* in Vita S. Eadmundi Anglorum Regis, apud

nitati villae praedictae Obenon placentibus.

CONSERVITIVM, mutuum officium, obsequium. Breuiarium Historiae Pisaniae a. 1163.

CONSERVITVR, pro *Conseruetur*, in Charta anni 690. apud Felibianum in Histor. San-Dionys. p. X.

CONSERVITVS, pro *Conseruatus*, ibid. pag. XVI. in Priuilegio ann. 696.

CONSERVIVM, mendum, vt videtur pro *Consortium.* Codicillus Frederici Imp. quo rem iudiciariam ordinat. an. 1156. apud Ludewig. to. 2. Reliq. MSS. pag. 194. *Et si praedicti quadraginta Iudices in aliquo discordauerint - - - si quis - - - innocentem condemnare attentauerit et de hoc conuictus fuerit per tres Iudices suos, videlicet Consortes, de Conseruio eorum ignominiose eiciatur.*

† CONSETTVM, frumentum cum secali mixtum, forte pro *Consellum.* Ch. a. 1234. inter Probat. t. 2. Hist. Burg. p. 4. V. *Conseel.*

CONSIALIVM, vt supra *Conseel* vel *Consegalium.* Chartular. S. Nicasii Remensis an. 1250. bis habet: *Octo sextaria Consialii mercalis.*

† CONSCIO, *la piatacione*, in Gloss. Lat. Ital. MS.

CONSIDERABILIS, spectandus, laudabilis, t. 3. Concil. Hisp. p. 80.

CONSIDERANTIA, V. *Consideratio.*

CONSIDERARE, decernere, re expensa et considerata iudicare. Epistola Caroli M. de victoria Auarica: *Sic considerauerunt Sacerdotes nostri, et nos omnes ita aptificauimus, etc.* Nicolaus I. PP. in Resp. ad Consulta Bulgar. c. 26. *Poenitentiae, quam Antistes loci - - - Considerauerit submittantur.*

CONSIDERATIO CVRIAE, decretum, iudicium Curiae. Lex Longobard. lib. 1. §. 21. de Mulctis pro occiso homine: *Maiores vero secundum quales personae fuerint, vt in nostra Consideratione vel successorum nostrorum, debeant permanere, quomodo ipsa compositio vsque ad 300. sol. debeat ascendere, amplius non.* Epist. 58. ex iis quae habentur t. 4. Hist. Franc. *Ita quod de querelis, quae inter nos sunt, mittantur in Consideratione Archiep. Remensis.* CONSIDERANTIA, in Donatione [illegible]nae Onecae pro Rege Sancio, [illegible] Morettum Antiquit. Nauarrae [illegible] 597. CONSIDERATIO, inter Iurisconsult. Anglis est illud *συναλλαγμα*, quod contractibus [illegible] dat. V. Cowellum lib. 3. Instit. [illegible] 16. §. 4.

CONSIDVM, *consilium*, in Vet. Glossar. MS. Sangerm. n. 501.

CONSIGILLATIO. Leges Athelst[ani] Regis c. 19. *Insigilletur manus [illegible] et inquiratur die tertia si mula[illegible] sit, intra Consigillationem.* Versio Saxonica, *manus* (*ordalio* probat[illegible] iecto iam ferro ignito, e vestig[io]) *obsignetur, et inquiratur die tertia [illegible] munda sit, vel immunda*, (munda sc[ilicet] licet nec ne) *intra obsignationem.*

CONSIGLERIA, locus consilii, [illegible] Italico *Consiglio*, consilium. Chron. Mutin. ad a. 1324.

† CONSIGNAMENTVM, deposit[um], Gall. *Consignation*, Stat. Vercell. l. 2. p. 32.

CONSIGNARE. (1) Asserere, confirmare, probare. Leges Aistulf[i] apud Murat. t. 1. part. 2. pag. 91. col. 2. (2) Concedere, tradere. Gesta Aiglibérti Episc. Cenoman. apud Mabillon. to. 3. Analect. pag. 193. (3) Fronti baptizati oleo signum Crucis imprimere, seu *Confirmationis* Sacramentum impertiri baptizato, quod solius est Episcopi. Innocent. I. PP. Epist. 1. c. 3. *De Consignandis vero infantibus, manifestum est non ab alio quam Episcopo fieri licere.* (4) Signo sanctae Crucis alicui benedictionem impertiri, in Vita S. Theotonii Canonici Regul. num. 10. et apud Cyprianum in Vita S. Caesarii Arelat. sub fin., etc. (5) † Iudici sistere. Consuet. Stat. Cadubr. c. 113. V. *Consignatio* 2. (6) † CONSIGNARE, CONSIGNVM FACERE, recensere, lustrare, in Ch. MS. a. 1290.

CONSIGNATIO. (1) Probatio per *signa*, seu per chartas. Capitulare Radelchisi Principis Beneuent[ani] c. 1.

18. (2) CONSIGNATIO IVDICIS. Veteres precariae in Vita Aldrici Episcopi Cenoman. num. 62. §. *Nos rectores S. Geruasii sine vlla iudicis Consignatione, aut haeredum eorum contradictione in vestram facultatis reuocare dominationem, etc.* Similia leguntur apud Mabillon. t. 3. Analect. pag. 105. in Gestis Domnoli Episc. Cenoman. (3) † Concessio, traditio. Notit. rerum monast. Gellon. V. *Consignare* 2. (3) Sacramentum confirmationis. Ch. a. 857. apud Murat. t. 2. Antiq. Ital. med. aeui p. 773. V. *Consignare* 3.

CONSIGNATORIVM, locus in quo baptizati confirmantur. Ioan. Diaconus in Episcopis Neapolitanis in Ioanne, qui vixit a. 616.

CONSIGNATVS, signo sanctae Crucis benedictus. Vita Vrbani II. Papae p. 260. Operum posthum. Ruinartii. V. *Consignare* 4.

CONSIGNVM, V. *Consignare* 6.

CONSILIABVLVM, locus vbi multorum martyrum ac sanctorum corpora quiescunt. Acta SS. to. 4. Sept. pag. 42. V. *Concilium Martyrum.*

CONSILIARE. (1) Consilium dare. Passio S. Maximiliani: *Dion ad Victorium patrem eius dixit: Consiliare filium tuum. Victor respondit, ipse scit Consilium suum.* (2) CONSILIARI, est *Consultare*, ad consilium conuenire, consilium inire de re aliqua. Vide Gloss. Iacobi Gothofredi ad Cod. Theod. (3) CONSILIARE, consilium inire aduersus aliquem, mortem alicui clam machinari. *Mortem viri sui Consiliare*, in Concilio Vermeriensi ann. 752. cap. 5. *Consiliare in mortem Regis*, in Capitul. Francoford. a. 794. c. 7. CONSILIARI, eadem notione. Lex Saxonum tit. 3. §. 1. *Qui in regnum, vel Regem Francorum vel in filios eius de morte Consiliatus fuerit, capite puniatur. Consiliari contra animam Regis*, in Lege Longobard. lib. 1. tit. 1. §. 1. *In vita Regis Consiliari*, in Capitulari Pipini Regis Italiae cap. 35. *In alterius mortem Consiliari*, in Legib. Rotharis Regis Longobard. tit. 3. qui inscribitur *De Consilio mortis.*

CONSILIARIS, consiliarius. Passio S. Victoris Massiliensis. Occurrit etiam apud veterem Interpretem Iuuenalis Sat. 3. qui *ministrum, Consiliarem* vertit.

CONSILIARIVS, consiliorum particeps: Gallis, *Conseiller. Consiliarii Regis*, in Lege Burgund. in Prooemio, et in Capitul. Caroli Calui tit. 16. cap. 12. et tit. 30. Constantinus lib. 1. de Them. Κονσιλιάριοι, τουτέστι βουλευταί. Gloss. Graeco-Lat. Γνώμη, *Sententia*, Γνωμοδότης, *Consiliarius*, *consiliator*, *suasor*. Philippus Valesius Franc. Rex in Litteris an. 1339. Iohannem Episcopum Lingonensem *Consiliarium suum* appellat, hoc est, *Parem*, vti videtur Valesio in Notitia Galliarum p. 280. col. 1.

CONSILIATOR. (1) *Consiliarius*. Gloss. Graeco-Lat. σύμβουλος, *consultor*, *consiliator*, *consiliarius*. (2) † Auctor, suasor. Stat. comit. Tolos. a. 1233.

CONSILIATORIVM, *locus consiliorum*, Vgutioni.

CONSILIATRIX, quae consilium dat. Ch. a. 930. apud Murat. t. 2. Antiq. Ital. med. aeui p. 938.

† CONSILIATVRA, quaestio consulenda. Stat. Taurin. a. 1360.

CONSILIOSE. (1) Prudenter, cum consilio, apud Fredegar. in Chron. cap. 61. Petrus Blesensis Epist. 12. (2) Per insidias, apud Fredegarium in Epitome c. 71.

CONSILIOSVS, prudens, consilio praestans. Fredegarius in Chronico cap. 61. *Cum esset cautior cunctis et Consiliosus valde, et plenissimus fide.* Geruasius Tilleberiensis MS. l. 3. de Otiis Imperial. cap. 94. *In omnibus angustiis Consiliosus.* Hinc *Consiliosior* et *Consiliosissimus*, apud Sidonium l. 1. Epist. 1.

CONSILIS. (1) Pro *Consul*, apud Baluzium to. 6. Miscell. pag. 547. *Honorio et Theodosio Consilibus* (2) † Mendose pro *Censitis*, in Ch. Henr. I. a. 1036. ap. Loisell. in Comment. Bellouac. p. 252.

CONSILIVM. (1) Seu *Dies Consilii*, qui concedebatur reo, vt ei de actore respondendo caueretur: *Iour de Conseil*, in Consuetudine Senonensi art. 143. et in Stabilimentis sancti Ludouici lib. 2. cap. 13. §. 1. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 46. *In aliis quaerat accusatus Consilium, et habeat ab amicis et paribus suis quod nulli iure debet defendi, etc.* Cap. seq. *Si quis a iustitia Regis implacitatus ad Consilium exierit, etc.* Adde c. 48. 49. 51. V. Magnum Recordum Leodiense p. 60. CONSILIVM ERVDITVM, apud Iurisconsf. Anglos, *Conseil erudit*, qui alias Attornatus, seu Aduocatus vel Procurator, qui pro quouis reo et accusato in iure respondet, illius iura plene edoctus. At in crimine laesae maiestatis reus per se respondere tenetur, non vero per Attornatum. V. Stanfordium in Placitis coronae lib. 2. cap. 63. (2) Pro *Concilium*, coetus; quomodo *Consilium* vocamus coetum Consiliariorum. Gloss. Basilic. Κονσέλιον, συνέδριον, ἐκ φανερῶν ἀνδρῶν. Statuta Arelat. MSS. art. 139. *Neque Clauarii - - - possint libellum facere super bona Communis - - - nisi de voluntate totius Consilii.* *Consilium Communis Rupellae*, collegium Scabinorum et Parium, vt recte interpretatur Valesius Notit. Gall. pag. 488. col. 1. V. Iacobum Gothofred. ad lib. 1. Cod. Theod. de Legat. MAGNVM CONSILIVM, ita passim in veteribus Tabulis Gallicis appellatur consessus consiliariorum intimorum, quod et *Priuatum* interdum, vt et hodie dictum. CONSILIVM STRICTVM, seu *Conseil estroit*, in Ratificatione Testamenti Philippi Pulcri per Ludouicum Hutinum mense Decemb. a. 1314. Postmodum peculiari appellatione donata Curia, quae hodie *le Grand-Conseil* nuncupatur, instituta a Carolo VIII. Edicto dato Donjoni in Boiis 2. Aug. an. 1497. et verificato Molini: in Magno Consilio 19. Septemb. seq. quo idem *Magnum Consilium* in *Collegium* redegit, conflatum ex Cancellario, Magistris Requestarum et 17. Consiliariis ordinariis per trimestre tempus cum eodem Canc[...] seruientibus, qui cum eo de [...] cellariae negotiis, et maio[...] menti litibus tum haereditari[...] beneficiariis, quae in Magno [...] silio dirimi solebant iudicarent. [...]

Fauor, consensus, *laudimium*. [...] ta Guillelmae filiae Guillelmi D [...] S. Michaele an. 1203. *Videlicet* [...] *bergium duobus Militibus et* [...] *partis alterius Militis, et* [...] *et Consilium*, et *laudimium*. [...] Charta Willelmi D. Montispel[...] an. 1103. *Pertinent etiam* [...] *omnes, donationes, et omnis* [...] *lia omnium bonorum, et* [...] *gnorum totius Montispessulani.*

CONSIMVLARE, idem quod *A[...] lare*, simul cogere, *Assembler*. [...] ges Luithprandi Regis Longob. [...] tit. 110. §. 4.

† CONSINA, *consobrina*, Gall. *Co[...] sine*. Ch. Ms. an. 1042. Vide *Con[...] sobrina*.

CONSIPERE. Gloss. Isid. *Consip[...] saporem habet*. Gellio *Consipere*, [...] est ac sapere.

CONSISTENTES, dicti ii qui cum aliis fidelibus stantes orabant, [...] dum tamen ad Sacramenta admitt[...] bantur: preces enim fideles stantes peragebant: *consistentes* in Conc. [...] Ancyrano can. 24. 25. et in al[...] apud Allatium lib. de Narthece v[...] teris Eccles. pag. 85. Concilium A[...] thense can. 60. *In poenitentia* [...] *co standi et orandi humilitatem* [...] *nouerint obseruandam*. *Consistent[...] feminae*, in Concilio Romano sub Eugenio II. PP. *in quo praecipitur* [...] *viris sociari permittantur*. Id e[...] viduae, vel virgines quae *poenite[...] tiae benedictionem* acceperunt.

CONSISTERE, constare, certum [...] Spicil. MS. Fontanellense fol. [...]

CONSISTERIVM, Papias, *[...] alta.*

† CONSTSTI, *constipesti*, in v[...] Gloss. Cod. reg. 7613

CONSISTOR, dignitas aliqua [...] na, consiliarii Consistoriani [...] Charta Walteri de Gant in t. 2. Mo[...] nastici Angl. p. 848. sic claudit[...] *Testibus Roberto de Gaunt, H[...] mo Consistore Cestriae, Will. de Ma[...] devil[...]*

ville, *Lamberto Consistore.* Academici Cruscani tradunt in Republica ...mensi esse Magistratum, qui *Con... ...ro* appellatur.

...SITORIALES ADVOCATUS, ...i causas agit in *Consistorio*. Epi...la an. 1420. apud Rymerum t. 9. ...g. 865. col. 1. Dicitur *Aduocatus ...nsistorii* in Prouinciali Guillelmi ...yndwoodi p. 115.

...NSISTORIANI, V. *Comites sacri ...onsistorii*, et infra *Consistorium*.

...NSISTORIUM. (1) Est quiuis ...ocus vbi consistitur. Ita Tertullia...us de Resurrect. mortuor. cap. 20. ...*erram in qua homines consistimus, Consistorium* vocat. De vocabulo, Latinumne sit, an barbarum, videndus Olaus Borrichius lib. de Variis Linguae Latinae aetatibus p. 73. (2) Ioanni de Ianua, est *vestibulum, porticus, locus ad consistendum*, quod ...is scilicet in locis consistant qui ad Ianuas aedis praestolantur, donec in eas admittantur. Liber Esther c. 5. *Et ille sedebat super solium suum in Consistorio Palatii contra ostium domus.* Quod quidem Regis Consistorium non erat exterius Palatii vestibulum, seu Graecorum προαύλειον, sed interius; nam paulo ante: *Induta est Hester regalibus vestimentis, et stetit in atrio domus regiae, quod erat interius intra basilicam Regis. Et ille sedebat, etc.* Qua quidem notione *Consistorium*, exterius cubiculum, ex quo in *Silentiariorum*, et ex eo in ipsum Principis cubiculum ibatur, a consistente multitudine, et Principis audientiam praestolante, appellatum auctor est Cyrillus Scythopolitanus apud Alamannum ad Procopii Historiam arcanam. Ita etiam vsurpauit Ordericus Vitalis lib. 2. Sed et eiusmodi *Consistorium*, (3) Locus fuit cubiculariis potissimum addictus, in quo excubabant potius quam cubabant, quo paratiores essent ad Domini praecepta. Sidonius lib. 2 Epist. 2. *Interiecto Consistorio peranguſto, vbi somnolentiae Cubiculariorum dormitandi potius quam dormiendi locus est.* Ita Monachus Sangallensis lib. 2. de Caroli M. Gest. cap. 8. ait quosdam Legatos, priusquam ad Imperatoris mitterentur conspectum, *reperisse ... Consistorio Cubicularios Imperat... circa magistrum suum.* Cum igi... in hisce locis consisterent qui P... cipis audientiam praestolaban... ipseque Princeps ex interiori cu... culo in illud exterius progredε... tur et veniret, quo supplices ... diret, et causas ac negotia p... grederetur et veniret, quo sup... ces audiret, et causas ac neg... dirimeret subditorum, in eo ... tribunali sedebat, quin etiam ... quirentibus in negotium et dispici... tibus Consistorianis, vt Ammia... lib. 15. ait. Atque inde (4) Co... storium, appellauere generatim ... cum in quo Princeps de rebus ... blicis consultat ac deliberat cum ... Consistorianis. *Acta in Consist... Gratiani* Augusti, seu *Comment... rerum gestarum, ipsaque indicia*, ... bet Lex 3. Cod. Theod. de Offic... dic. cuiusmodi praeterea haber... in l. 2. Qui bonis ex lege Iul. l. 1. de His quae administ. et in ... et 8. de Fide test. eodem Cod. C... *sistorii* Gratiani meminit Ausoniu... Gratiarum actione: *In illa vero ... vt ex more loquimur, Consistorii ... ego sentio sacrarii tui, nullus ... quam superiorum aut dicenda pe... cogitauit, aut consultius cogitata ... sposuit, aut disposita maturius e... dixit.* Postmodum Iustinianus ... dicundo *nouum Consistorium* extr... in ea vrbis parte, quam Hebdon... vocabant, de quo pluribus ... Cangius ad Villharduinum n. 8... in Constantinopoli Christiana. ... tisse autem, non adsedisse Con... rianos in *Consistoriis* Principum... detur indicare S. Ambrosius E... 133. *Vbi sedit in Consistorio ... gressus sum: assurrexit vt oscula... rei, ego inter Consistorianos ste...* Lex 5. Cod. Theod. de Fide... (5) Exedra aedi sacrae adiunct... qua forte consistebant Sacerdo... rebus sacris cum Episcopo dis... turi. Charta donationis Ecc... Cornutianae edita a Suaresio. ... Thronus excelsior. Odilo in T... latione S. Sebastiani et S. Gr...

Suessionem cap. 43. *Missarum solemnia Caesar Consistorium ascendens in honore Martyris fecit decantari.* (7) Consistorium postmodum etiam appellauerunt consessum Episcoporum aut Presbyterorum, qui pro emergente quapiam inopinata difficultate congregabantur, ex loco vbi consistebant, appellationem sortitum, vti obseruat Holstenius ad Synodum Romanam sub Bonifacio II. pag. 228. quomodo etiamnum vocant Cardinalium consessum coram Pontifice. Ioannes Villaneus lib. 7. cap. 63. 11. *Papa pienno Concistorio fece loro questa risposta.* Adde lib. 8. cap. 5. Gesta Innocentii III. PP. De Consistorio Papali multa habet Ceremoniale Romanum l. 1. sect. 9. (8) CONSISTORIVM LVTHERANORVM, (* Senatus ecclesiasticus, iudicium ecclesiasticum.) de quo Chronicon Episcoporum Merseburgensium apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 4. p. 483. *Supra iam mentio facta iudicii ecclesiastici vulgo Consistorii Merseburgi instituti. Iudicium hoc ecclesiastica gaudebat iurisdictione in ventilandis caussis theologicis, ecclesiasticis ac matrimonialibus.* (9) ✝ Coetus hominum, simul et vna consistentium, collegium scabinorum. Lit. a. 1370. t. 5. Ordinat. reg. Fr. p. 378.

CONSITI, f. idem qui *Curtarii* vel *Cortasiani*, qui colunt vel tenent *cortes*. Charta Edwardi I. Regis Angl. a. 1285. apud Rymerum t. 2. p. 304. *Omnibus Baronibus nostris, Castellanis, Vauassoribus, Vassallis, Feodatariis, Emphiteotecariis, Consitis, Colonis nostris*, etc.

CONSITVS, vt commixtus vel conditus. Epist. circa an. 1170. apud Marten. tom. 1. Anecdot. col. 544. *Gemens dico, cum absinthium meum respicio, cum Consita melle vocula vestra deprehendo.*

CONSMVS, pro *Cosmus*, *κόσμος*, mundus. Chartularium Gemetic. to. 1. p. 323. *Quousque hic consmus voluetur.*

✝ CONSOBRINA, *cousine ou niece, fille de sa soeur*, in Gloss. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

✝ CONSOBRINVS, patruelis, in ... SS. t. 2. Febr. p. 350.

CONSOCER, Graecis *συμπένθε*... qua voce dixit Cangius in N... Alexiadem pag. 281. Adde N... canonem editum a Ioan. Bap... telerio c. 492.

✝ CONSOCIVS, collega. Ch. Lu... Pii ex Chartul. eccles. Vienn.

CONSOCRANEVS, V. Consa...

✝ CONSODALIS, socius, soda... Raccolta d'opuscole scientifi... p. 207. V. *Consortialis*.

CONSODES, sodalis, socius, ... *Sodes.*

CONSOLAMENTVM, ita manus ... positionem et baptismum app... bant *Cathari* haeretici, vt aucto... Reinerus contra Valdenses cap. ... p. 60. et 71. et in sua summa, qu... publici iuris fecit Martenius tom. 5. Anecd. col. 1761. Ermengardus ... ro contra eosdem cap. 14 ... referendi *Consolamenti* ... refert.

✝ CONSOLARE, manus imponere ... baptismum conferre, vox Cath... rum, apud Murator. to. 5. Ant. Ital. med. aeui pag. 121. V. *Consolatio* 5.

CONSOLATI, Paterini haeretici, ... appellati in Lombardia qui *Bon... Homines* in Theutonia. Reiner... contra Valdenses cap. 6. et Ermengardus contra eosdem cap. 14 ... dictos aiunt, quod *Consolament*... seu *Consolationem*, vti habet Conci... lium Narbonense anno 1235. can. 2... quo nomine *manuum impositio*... et Baptismum appellabant, suis ... pertirent.

CONSOLATIO. (1) Serotina coen... quae post *Collationem* fiebat a M... nachis, qui quod vice *Consolation*... et gratuitae refectionis, post imp... sas orationi et lectioni horas ... plures iis impertiretur, denom... de vocabulo, *Consolationem* ... refectionem pro collatione app... runt. Grodegangus Metensis E... in Regula Canonicorum cap. 8. ... iiae Edit. 23. (2) CONSOLATIO ANNVA, f. mendum pro *Collatione*. (✝ Idem procul dubio ac ... *Consolatio* 4.) Priuilegium *Phili*... Aug...

ıgusti apud Marten. t. I. Amplisf. ollect. col. 1101. — *Si vero pons ıctus fuerit, similiter debent habere eram per nauem transuectionem, hil dando, nisi quod propter hoc o reparatione pontis datur. Annua nsolatio tredecim solidorum et qua- or denariorum.* (3) Solatium, au- lium, in Form. 33. apud Linden- og. et Gloss. med. Graecit. in πα- ϱάκλησις. (4) † Denariorum di- ibutio quae canonicis fit, ab an- io reditu beneficii districta. Stat. pit. Gandersheim. ap. Leuckfeld. in ntiq. Gandersheim p. 447. (5) Ce- monia qua aliquis inter Catharos ad- ittebatur, i. q. *Consolamentum*. Sent. 1244. ap. Garamp. in Dissert. 4. ad ist. B. Chiarae p. 175. V. *Consolare*.

NSOLATIVS, aduerb. a ficto *Con- late*, legitur in Anecdotis Martenii om. I. col. 496. etc. CONSOLA- ORIE apud Sidonium lib. 6. pist. 9.

NSOLATVS, vt infra *Consulatus*, omitatus, comitis districtus, iu- isdictio. Pactum an. 1300. Vide *Consul* 2.

NSONA. AD CONSONAM, e re- ione, vt videtur. Ordinatio An- ierii Aureilla et aliorum an. 1223. MS. D. Bruner. *Abeuratorium t de IIII or. cannis in latitudine ad onsonam Petri Laurentii et proten- atur a Rodano in Ornedam.* Ibid. *Abeuratorium protendatur recta linea b ipsa alba vsque ad quandam capam, ue est vltra Rodanum ad Consonam Nuera.*

NSONANTER, *conuenienter*, in Gloss. MS. ad Canones Concilior. d can. 20. Concilii Nicaeni.

NSORCIA, CONSORTIA, socie- s, collegium, conuentus. Tabu- rium Vosiense fol. 20.

NSOROR, SOROR, virgo mulier- e quae se suaque, vel saltem bo- orum suorum partem aliquam ob- ulerat Ecclesiae seu Monasterio, ea el simili ratione qua *Oblati*, de uibus suo loco. Notae marginales eteris Martyrologii MS. Cathedra- Aquensis. V. *Sorores*.

NSORS. (1) Coniux, vxor. Con- ractus matrimonii an. 1338. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 5. p. 488. (2) Pro *Concors*, vnanimis. Gesta Consulum Andegav. n. 19. apud Acherium to. 10. Spicil. pag. 467. (3) † Vicinus, qui sortes suas vi- cinas habet, in Stat. Astae collat. II. cap. 61.

CONSORTALIS, V. infra *Consortes* 3.

CONSORTARE, limites habere *Con- sortes*, vicinos et eosdem. Charta de terra Auae in Chartulario Apten- si fol. 57. V. infra *Consortes*.

CONSORTARI, eadem notione. Char- ta anni circiter 1050. ex Archiuo S. Victoris Massil. Armar.

† CONSORTARIA, societas, Ital. *Consorteria*, Stat. ant. Florent. l. 3. cap. 36.

† CONSORTATVM, consortium. Ch. ann. 1202. t. 2. Cod. Ital. diplom. p. 255.

CONSORTES. (1) Gloss. Lat. Gr. *Consortis*, κοινόβιοι, σύγκληροι. *Con- sors*, σύγκληρος. Vetus Inscriptio: *L. Aelius - - - L. Aelio Antigon. lib. Consorti.* (2) CONSORTES proprie dicuntur eiusdem agri vel dominii participes, qui sortes suas vicinas habent, vt apud eumdem: *Est et aliud quod proximis aedibus vnus- quisque miles vel Consors condidit in portionibus suis*; quo sensu sumitur non semel in lege Wisigoth. lib. 8. tit. 5. §. 5. lib. 10. tit. I. §. 4. 6. 7. tit. 5. §. 5. in Lege Burgund. tit. 49. §. 3. apud Senatorem lib. 7. Epist. 7. etc. CONSORTES, *in li- bris feudorum*, vt habet Caluinus in Lexico, *dicuntur Dominus et Vasallus quasi συμμαχοι, eiusdem militiae so- cii, eiusdemque fortunae particeps.* Vide *Vasalli* in *Vassi*. CONSOR- TES COLONI, qui vicinos agros colunt, arant. Vita S. Domitiani Confess. apud Guichenon. (3) CONSORTES, fines agrorum, ter- mini, limites, quos *lineas Consorta- les*, id est, quae consortium agros diuidunt, vocat Frontinus de Colo- niis: *Nam sunt termini proportiona- les, quos milites inter se veterani po- suerunt, et custodiant lineas Consor- tales.* Charta a. 1032. in Chronol. Lerinensi pag. 365. *Est autem inter Consortes de vno latere fluuius, qui nomi-*

nominatur Lupus, de alio, riuus Maluanus. Vide Petrum Goffredum in Nicia pag. 159. *Consors* non semel in Consuet. de la Perouse an. 1260. Scabinos, quasi *Consortes*, appellari putat Editor Thomasserius, sed videtur pro *Consules* vox vsurpata.

† CONSORTIA. (1) Societas, collegium, V. *Consorcia.* (2) † Ager, dominium, vel praedium, cuius plures sunt participes. Correct. Stat. Cadubrii c. 92.

CONSORTIALES COLLECTORES, V. *Collectores.* CONSORTALES STRATAE, in iure Vicentino l. 1. quae iuxta *Consortes* protenduntur.

† CONSORTIALIS, sodalis, socius, in C. vn. Extrav. comm. tit. de Decim.

CONSORTIARE, in consortium admittere, vel simul partiri. Fori Oscae Iacobi I. Regis Arag. a. 1247. f. 17.

CONSORTIVM, conuentus, et congregatio Presbyterorum, cum scilicet inuicem de rebus ecclesiasticis et parochiarum suarum deliberant, († immo et laicorum pia societas, sodalitium.) Concilium Nannetense can. 15. *De collectis, vel confratriis quas Consortia vocant, etc.* V. *Gildonia.*

CONSPALATIVS, Comes Palatii, in Ch. apud Camusat. p. 85. et passim alibi, V. *Comes Palatii* in *Comes.*

CONSPARSVS, aspersio aquae benedictae, *quae Aqua aspersionis* dicitur Anastasio in S. Alexandro PP. Lib. 3. Sacrament. Eccl. Roman c. 75. 76. *Benedictio aquae spargendae in domo. Item alia.*

CONSPECTARE, conspicere, videre. Acta SS. April. t. 3. p. 75.

† CONSPERECTVS, *insieme, spresiato.* Glossar. Lat. Ital. Ms.

CONSPERSIO, *panis aqua conspersus*, panis eucharisticus. Paschasius Radbertus Abb. Corbeiensis lib. 20. de corpore et sanguine Domini c. 20. † *Vt sitis noua conspersio*, 1. Cor. 5. 7. Gloss. Gr. Lat. Φύραμα, *massa conspersio.* *Consparsio*, in Lat. Gr. Cathol. *Conspersio, farina, per aquam conglutinata, sine fermento.*

CONSPICABILIS, qui consp[icitur, ...]test, visibilis. Vigilius T[...] lib. 7. de Trinitate p. 260. [...]rit praeterea apud Prude[ntium ...]

CONSPICARE, *spicas colligere* [...] Ioanni de Ian. Italis *Spigolare.*

CONSPICATOR, speculator, c[onside]rator. Albertinus Mussatus de [Ge]stis Ital. l. 3. rubr. 7.

† CONSPICIA, CONSPICI[TAS], *la sotilita, e speciosita, [...]* Gloss. Lat. Ital. Ms.

CONSPICVLATIO, conspect[us ...] Chronico Noualiciensi, apud [Mura]tor. t. 2. part. 2. col. 728.

† CONSPICVLVM, *lo logo apto [...] me guardare*, in Glossar. Lat. Ital.

† CONSPIRAMENTVM, con[spira]tio. Chron. Io. Whethamst. p. 40[...]

CONSPIRARE, simul sentire c[...]dere. Confessio fidei Felicis [...]litani t. 3. Concil. Hisp. p. 115

CONSPIRATIO, apud Cisterc[ienses ...] dicitur *Contra ordinis disciplina[m et] maiorum instituta confoederatio.* Institutiones Capituli general[is ...]dem Ordinis an. 1256. dist[...] c. 7. CONSPIRATRIX, [...] distinct. 15. c. 8.

CONSPIRATORES, leguleiis Angl[is] dicuntur duo aut plures, qu[i sacra]mento inuicem sibi dato et [...] crimen feloniae vel litem in[...]teri intentant. Statutum Berw[...] Edwardii III. Reg. Angl. a. 20. [...] Stanfordium lib. 3. de placitis Cor[o]nae cap. 20.

CONSPIRATRIX, V. *Conspiratio.*

CONSPOLIVM, apud Arnobium [...] libi species.

CONSPONSALIS, commater. Le[ges] Presbyterorum Northumbren[sium] cap. 53.

CONSPONSVS, *ianitrix*, [...] in Gloss. Graec. Lat.

† CONSSOA, i. forte quod C[...] sitationis species. Ch. a. 1202. [...] Probat. t. 3. Hist. Occit. p. 192. [...] *do tibi - - totam pro indiui[so ...] tatem totius pulmenti et c[...] ris et stagni, et terrae et conf[...]* V. *Consua.*

CONSTA. Inuentar. Recogn. de V[...] t. 2. fol. 343. ex Archiuo P[...]pis de Rohan: *Item pro certa [...]*

bus, terris - - - situs in perrothia omponis veteris confrent. cum riuo te Consta Iohannis Rapino. Charanni 1060. ex Archiuo S. Victos Massil. Armar. Aquens. num. 156. lonamus totam decimam tam in pae quam in vino, quam in carne, nam in fructibus, et totam pletoneam, quae est contra S. Christoforum i Consta, quae Consta tenet se cum rato. † Pro Costa, vt videtur, clius, latus montis.

NSTABILITOR, in Charta Roerti II. Principis Capuani apud Mihaelem Monachum in Sanctuario Capuano p. 643.

NSTABVLARIA. (1) Dignitas Comitis Stabulorum ap. Rymer. t. 2. . 191. et passim alibi. (2) Centuria militaris, ap. Anon. de gestis rid. II. Imp. p. 797. Gall. Connetabli. V. Comes stabuli.

NSTABVLARIVS, CONSTABVATIO, etc. V. Comes stabuli.

NSTABVLATVS, i. q. Constabuaria 1. ap. Wilhelm. de Podio Laur. . 34.

NSTABVLIS, V. in Comes stabuli.

NSTABVLVS, V. ibidem.

NSTAFOLARII, assessores iudicii, n Amalthea. V. Constapholarii.

NSTAMENTVM, CONSTAMEN, V. Custus.

NSTANCIO, pro Constitutio. Ordinatio Philippi cognomento Pulcri Franc. Reg. in Chartulario S. Vandregisili t. 2. p. 1849. Item hac irrefragabili Constancione sanximus etc.

NSTANGIA, V. in Custus.

CONSTANGIATVS, impensis indebitis obnoxius. Artic. Petro de Cugneriis proposit. num. 56. V. Custus.

CONSTANTIA, expensae, impensae, Germ. Kosten. Ch. ann. 1189. . 1. Probat. Hist. Brit. p. 711. V. Custus.

CONSTANTINATVS SOLIDVS, moneta aurea Imperatorum Constantinopolit. Ch. an. 1051. ap. Murat. . 2. Antiq. Ital. med. aeui pag. 790.

CONSTANTINVS, solidus. Moneta aurea Imperatorum Constantinop. Charta Petri Salernitani Episcopi a. 6. Principatus Gaimarii Principis mense Martio circa a. 877. apud Vghelhum t. 7 Italiae sacrae p. 501. V. Dissertationem Cangii de Nummis Imperatorum Constantinopolit.

CONSTAPHOLARII, Germanis, ad Rhenum die Constofler: assessores iudicii, a stapfolo seu tribunali, in quod gradibus ascendebatur, sic appellati. Ita Browerus lib. 8. Annal. Treuir. p. 473. 1. Edit. V. Staplus et Lexicon Caluini in Constafolarius.

CONSTARE, pro Stare, Demeurer. Lex Baiwar. tit. 3. cap. 11. Si quis liber a facie inimicorum suorum fugerit, et alius eum per vim Constare fecerit, etc.

CONSTELLATIO, Θέμα τοῦ ἀνθρώπου, in Gloss. Graec. Lat. Papias: Constellationes Latini vocant superstitiones Mathematicorum, id est notationes siderum, quomodo habeat vnusquisque. Poeta infimi saeculi MS. ex Bibl. Thuana.

> *Constellatio, mors, parcae, responsa deorum.*
> *Euentus rerum, signantur nomine fati.*

Spartianus in Aelio Vero: Quid si non recte Constellatio eius collecta est, quem credimus esse victurum? V. Firmicum lib. 4. Mathes. cap. 3. Hinc dictus CONSTELLATOR Mathematicus. V. Cantellator.

CONSTELLATVS. Constellati Fratres, V. in Frater.

† CONSTERNATVS, prostratus. Legenda S. Lander. e Breuiar. Paris.

† CONSTERNERE, diruere, euertere, ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital. med. aeui p. 1125.

† CONSTEVM, impensa, sumtus, Germ. Kosten. Stat. Genuens. l. 4. V. in Custus.

CONSTIPENDIALIS, particeps stipendii. Acta SS. Iunii t. 1. p. 525. de B. Meinwerco.

CONSTIPS, Papiae Particeps.

CONSTIPVLATIO, idem quod Stipulatio, contractus stipulando confirmatus. Charta Pipini pro Monast. Epternac. a. 706. ap. Marten. t. 1. Ampliss. Collect. col. 16.

† CONSTITVCIA, praestatio, quae ex constituto soluitur. Pact. a. 1260. inter

inter Probat. t. 2. Hist. Burg. p. 262. p. 1. V. *Constitutio*.

CONSTITVTIO, census, consuetudo, praestatio quae ex *constituto* exsoluitur. Orig. Murensis Monasterii pag. 23.

CONSTITVTOR *dicitur qui pro alio se soluturum promittit, vel aliqua factum, et alterius in se transfert, vel suscipit obligationem.* Vet. Vocabularium vtriusque iuris.

CONSTITVTVM. (1) Decretum. Gloss. Lat. Graec. *Constitutum*, Συγκείμενον συνταγέν. Aliae Glossae: *Constitutum*, ὅρος, τύπος, *constitutum*, σύνταγμα. Vopiscus in Probo: *Miraris fortassis quod ego imberbem Tribunum fecerim contra Constitutum D. Adriani.* (2) Dies constitutus, praefinitus. Lex Longobard. lib. 2. tit. 41. §. 3. *Si talis causa fuerit, quam deliberare minime possit, ponat Constitutum, et distringat hominem illum de iudiciaria sua etc.* Id est, diem constituat, vt lib. 2. tit. 21. §. 1. Alias ita etiam vsurparunt Varro, Cicero, et alii e Latinis Scriptoribus.

† CONSTONI, haeretici Valdensium sectarii, in Constit. Freder. contra Haeret.

CONSTORIA, idem quod *Custus vel Constangia*, Gall. *Coust*, expensae. Index MS. Beneficiorum Eccl. Constantiensis fol. 7. *Et tenetur facere Constoriam dictae Ecclesiae dictus Rector pro dicta eleemosyna.* Ibid. fol. 29. *Et percipit* (Rector) *sex bussellos frumenti supra terram quae debet Constoriam facere.*

CONSTREINVS. Fragmentum Petronii: *Destinaui illum artificii docere, aut Constreinum, aut praeconem, aut certe causidicum.* Apparitorem forte, quod reum *constringat*.

CONSTRINGERE, cogere, coercere, Gall. *Contraindre*. Leges Caroli M. apud Murator. t. 1. part. 2. p. 110. col. 1.

† CONSTRINGIBILIS HOMO, qui ex iure coerceri potest. Lit. Ioann. duc. Bitur. Ms. a. 1401.

† CONSTRVCTOR, qui construendis aut reparandis aedificiis inuigilat. Stat. MSS. eccles. S. Laurent. Rom.

† CONSTVLA, ab Ital. *Costola*, co[...] parua. Inuent. Ms. thes. Sed. Ap[...] V. *Costa* 2.

CONSTVMA, *Constumarius*, V. p[...] *Consuetudo* 2.

CONSTVRA, V. *Costura* 2.

CONSVA, f. vox scripta per abb[...] uiationem pro *Constuma*, eadem [...] tione, qua *Consuetudo* 4. († V[...] an idem sit ac *Consoca*.) Charta [...] 1228. ex paruo Chartulario S. V[...]ctoris Massil. *Totae Consuae ten[...]nent in dominio S. Victoris.* Ali[...] a. 1213. ex eod. Chartul. *Consu[...] totum affare, scilicet, et domini[...] et Seigneriam et iurisdictionem [...] modam et iura vniuersa pertinent[...] ad monasterium S. Victoris etc.*

† CONSVENTER, pro consuetudin[...] gewöhnlich. Ch. a. 1291. inter Instr. t. 10. Gall. Christ. p. 473.

CONSVETA, liber ritualis. Constitutiones Synodal. dioeces. Valentin[...] t. 3. Concil. Hisp. p. 507. col. 1. Semel et iterum ibidem occurrit, nec non in Concilio Tarracon. an. 1591. V. *Consuetudinarius* 2.

CONSVETVDINALITER, ex more. Legitur in Vita S. Gregorii Papae t. 2. Martii pag. 151. in Charta anni 1019. inter Instrum. t. 4. nou[...] Gall. Chr. 141. t. 3. Concil. Hispan. p. 286. col. 2. et alibi.

CONSVETVDINARIVM, V. *Consuetudo* 4.

CONSVETVDINARIVS. (1) Φιλο[...] συνήθης, Glossar. Graec. Lat. Comis, affabilis. Idem etiam ac Consuetus. Supplement. Antiquarii: *Consuetudinarius*, συνήθης. Acta SS. t. 3. Ma[...]tii p. 657. *Iamque finitis noctur[...] cum Euangelium more Monachis co[...]suetudinario, etc.* T. 2. April. 6[...] *Illud etiam habebat consuetudinari[...] etc.* *Operationes consuetudinari[...]* in Charta Caroli C. apud Doub[...]tum Hist. Sandionys. pag. 801. [...] *consuetudinarium*, in Charta a. 13[...] apud Ludewig to. 5. Reliqv. M[...] p. 565. (2) Ritualis liber, in q[...] officiorum diuinorum ritus form[...] laeque describuntur, in quo Co[...]suetudines Conuentuales et Mona[...]cae exaratae sunt. Bromptonus [...]

Omn[...]

Osmundo Sarisberiensi Episcopo. V. *Consueta.* (3) Consuetudinibus seu tributis obnoxius, *villanus*, *cotarius* Gall. olim *Coustumiers*. Ch. a. 1092. apud Beslium: *Exceptis nostris dominicis et consuetudinariis hominibus.* V. *Custumarius* et *Consuetudo* 4. TERRA CONSVETVDINARIA, tributis obnoxia, in Formul. vet. CONSVETVDO. (1) Lex municipalis, († et quaeuis alia, siue ex consuetudine recepta, siue etiam litteris exarata.) Ebrardus Bethuniensis in Graecismo c. 12.

Mos est antiqua consuetudoque probata,
Est consuetudo ius scriptum more statutum.

S. Gregorius Nazianzenus Carmine de vita sua:

Ἔθος γὰρ ἐγχρονίζον εἰς νόμον τελεῖ.

S. Caesarius quest. 47. Ἐν τοῖς μὲν τὸ γράμμα, ἐν τοῖς δὲ ἡ συνήθεια. Vsatici Barcinonenses MSS. editi a Raimundo Berengarii Comite Barcinon. et Adelmodi vxore, cap. 130. *Vnaquaeque gens propriam sibi ex consuetudine eligit legem: longa consuetudo etiam pro lege habetur. Lex autem iuris est species; Mos autem longa consuetudo est, de moribus tractat tantundem. Consuetudo autem est ius quoddam moribus institutum, quod per legem habetur; nam quod Rex vel Imperator edicit, Constitutio vel Edictum vocatur. Omne autem ius legibus et moribus constat: Mos vero est vetustate probata Consuetudo. Institutio aequitatis duplex est, nunc in legibus, nunc in moribus. Priuilegia autem leges priuatarum, quia priuatae leges: nam priuilegium inde dictum, quod in priuato feratur.* Ita porro vulgo appellamus Leges municipales ciuitatum, de quarum tanta diuersitate ac varietate liceat dicere, quod de variis gentium Legibus, quae olim in Francia obtinuere, Agobardus lib. aduersus legem Gundobadam cap. 14. *Atque vtinam placeret omnipotenti Deo vt sub vno piissimo Rege vna omnes regerentur lege, ea ipsa ad quam et ipse viuit, et proximi eius respondent.*

† CONSVETVDO MARIS, qua res maritimae reguntur. Priuil. MS. a. 1383. † CONSVETVDO VSVFRVCTVARIA, V. *Fructuarius* et *Viagerius*.

(2) Regula monastica, seu viuendi ratio monastica, ab alia diuersa. Orig. Murensis Monasteri pag. 18. *Qui cum constitutus esset, non tamen benedictus ad Abbatem, coepit secundum priorem conuersationem suam non tam regulariter viuere, etc.* Mox: *Contigit vero interim vt fratres de Cella S. Blasii - - - mutarent suam priorem Consuetudinem.* Occurrit ibi pluries

(3) Menstruus sanguis feminarum, qui consueto tempore redit, Gallis etiamnum, *ordinaire.* Vetus Interpres Alexandri Iatrosophistae MS. lib. 1. Passion.

(4) Praestatio, pensitatio, quae ex consuetudine praestatur, († siue pecunia, siue aliis rebus, aut etiam seruitiis, puta *cheuaucheia* et *exercitu* exhibeatur,) cuius initium ignoratur, et a quo inducta. Chart. Pipini Regis apud Doubletum lib. 3. p. 694. *Et vnumquemque hominem ingenuum 4. dinarius dare fecissent, et hoc eis malo ordine tule unt, et postea Gairehardus Comes Parisii vel agentes sui ipsam deprecationem, quomodo inuenerunt per Consuetudinem ipsos homines hoc expectabant.* Gregor. Turon. lib. 9. cap. 30. *Et ille cum iuramento promisit vt leges consuetudinesque nouas populo non infligeret.* CONSVETVDINES BVRGI, quae a *Burgensibus* seu *Burgorum* incolis soluuntur. Charta fundat. Prioratus Barbezilli Ordin. Cluniac. inter Instrum. t. 2. nouae Gall. Christ. col. 270. 2. CONSVETVDO SAECVLARIS. Odericus Vitalis lib. 4. p. 541. *Ab omni reditu atque consuetudine saeculari omnimodis absoluit.* † CONSVETVDO COMITIS, quae comiti, vel ratione comitatus debetur. Chartul. sign. *Ezechiel* Corb. ad a. 1423. CONSVETVDO CONSVLARIS, quae Comiti debetur. Charta an. 1068. apud Beslium p. 448. IVDICIARIA CONSVETVDO, districtio, mulcta

multa ex iudice irrogari solita. Charta apud Hemereum in Aug. Virom. CONSVETVDO IACENDI ET COMEDENDI, idem quod Ius *gisti et procurationis*. Diploma Ludouici VI. Franc. Regis pro Carnotensi S. Petri monisterio a. 1143. apud Marten. tom. 1. Amplist. Collect. col. 773. V. *Iacere*. CONSVETVDINES MINORES, apud Stephanotium to. 1. Antiquit. Bened. in Vasconia Manusc. pag. 14. *Willelmus de la Loubeyra - - - Abbas S. Crucis instituitur anno circiter 1284. - - - Cessit Maiori et Proceribus vrbis Burdegalensis consuetudines dictas minores*. V. *Custamarius*, *Custumator*. CONSVETVDINES VOLVNTARIAE, regibus Galliae a suis subditis primum exsoluebantur certis dumtaxat temporibus: Sed Reges eorum Successores easdem fecere necessarias et perpetuas. Vide D. Brussel tract. de Vsu feudorum t. 1. p. 410. † CONSVETVDO QVAE MORI NON POTEST, vsucapioni non obnoxia. Reg. forest de Broton. CONSVETVDO PAROCHIALIS. Charta an. 1100. in Hist. Monasterii S. Nicolai Andegauens. † CONSVETVDO PISCIVM, in Ch. MS. Phil. Aug. a. 1208. CONSVETVDINES EPISCOPALES, apud Ordericum Vitalem lib. 6. pag. 604. lib. 9. pag. 722. V. *Denarii Paschales*. MALAE ET PRAVAE CONSVETVDINES, V. in *Malatolta*. CONSVETVDINARIVM, idem ac *Consuetudo*, praestatio. Gregor. M. l. 12. Epist. 12. V. *Costuma*.

CONSVFFVGARE, mendose pro *Consuffocare*, suffocare, V. *Suffugare*.

CONSVL. (1) CONSVL et CONSVLATVS quid sit in hoc Fredegarii Chronici loco, cap. 110. video inter eruditos controuerti: *Eo etenim tempore bis a Roma sede S. Petri Apostoli, beatus Papa Gregorius claues venerandi sepulcri, cum vinculis S. Petri, et muneribus magnis et infinitis, legatione (quod antea nullis auditum aut visum his temporibus fuit) memorato Principi* (Carolo Martello) *destinauit, eo pacto patrato, ut a parte Imperatoris recederet, et Romanum Consulatum praefato Principi sanciret*. Variant hic editiones quotquot exstant. Nicolaus Alemannus in Dissert. de Lateranensib. Parietinis cap. 14. *Consulatum*, patriciam dignitatem, et ciuilem vrbis administrationem intelligi contendit. Id negat Carolus Cointius in Annal. Ecclesiast. Francor. an. 796. n. 1?. Nam praeterquam quod pro *Consulatum*, apud Fredegarium, *Consultum* legi debere existimat, secundum editionem Brolianam, quoquo modo se res habeat, *Consulatus* voce Imperatoriam dignitatem intelligi inde opinatur, quod in Caroli M. Edicto de Legibus Longobard. emendandis apud Sigonium lib. 4. de Regno Italiae an. 801. quod etiam descripsere Vitus Amerbachius et Steph. Baluzius, haec verba reperiantur: *Anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi 801. Indict. 9. anno regni nostri in Francia 33. in Italia 28. Consulatus autem nostri primo*. Vnde conficit per *Consulatum* Imperium necessario designari, cum Augusti eo anno titulum consecutus fuerit Carolus: adeo vt de Patricii titulo accipi non possit, quem longe antea obtinuerat, et a quo abstinuerat factus Imperator, vt Eginhardus et alii scribunt. Tametsi valida videatur prima fronte viri admodum eruditi coniectura, non vult tamen Cangius negare, Consulatum hocce loco Fredegarii pro Patriciatu accipi posse qui et Martello oblatus fuit, et ab eo acceptus. Nam alias Patricii et *Consulis* diuersae fuere ea tempestate in Italia dignitates, quod ex diurno Romano cap. 1. tit. 3. est colligere est: vbi *Consul* is intelligitur, qui Romae vel certe Rauennatum praeerat, quemadmodum *exercitus* in caeteris Italiae vrbibus, quod exerte indicat idem Diurnus cap. 2. tit. 4. 5. 6. et cap. 3. tit. 7. Etc. Quod vero ad Caroli Magni Diploma spectat, vox *Consul*, non tam reuera Imperatoriam dignitatem designat, quam receptam apud sequioris aetatis Graecos Augustos formulam, abrogata scilicet a Iustiniano ea dignitate, quam sibi solis co-

eps reseruarunt Imperatores, tanquam *Consules perpetui*, quem sibi titulum arrogasse Vitellium legimus: quod et ipse Iustinianus exerte ait in Nouella 105. Tum enim ii Diplomatibus annos Imperii cum annis Consulatus adscribebant, ita vt fere semper idem fuerit et Imperator et Consul, cum Consulatum vna cum imperio inirent. Sed longe antea Consulis titulum adscribunt Carolo Magno Versus inscripti libro Euangeliorum a. 780. t. 1. Hist. Fr. p. 187.

Tempore vernali transcensis Alpibus ipse
Vrbem Romuleam voluit quo visere Consul.

Quandoque tamen non Consulatus annus in iis descriptus legitur, sed alia formula, quomodo sub Iustiniano obtinuit, scilicet, *Post Consulatum anno, etc.* quam quidem fere semper seruatam constat a subsequentibus Augustis, qui ipso primo Imperii anno in Diplomatibus, *Post Consulatum anno primo*, subdebant, verbi gratia, in Actis liberatae a daemonio virginis, apud Baron. an. 713. n. 6. *Imperante Domino nostro piissimo perpetuo Augusto Anastasio* (Artemio) *Magno Imperatore anno primo, et post Consulatum eiusdem Serenitatis anno primo.* Ita tamen Consulatus annum cum Imperii anno coniungebant, si sub anni initium vtramque consecuti essent dignitatem: si enim secus Consulatus annum a Kal. Ianuarii subsequentis auspicabantur. Verbi gratia. Epistola Theodori PP. ad Bobolenum Bobiensem Abbatem, apud Vghellum et Margarinum, *data dicitur quarto Nonas Maii Imperii Domini piissimi Augusti Constantini anno secundo Consulatus primo, Indictione prima.* Vnde colligitur Constantinum qui et Heraclius dictus est, Heraclii maioris ex filio nepotem, Consulatum iniisse Kal. Ianuarii, Indict. 15. anno Imperii 2. quod inierat mense Iunio Indict. 14. Id pluribus disceptat Cangius in ea Dissertatione, quam de Imperatorum Constantinopolitanorum, seu inferioris aeui vel Imperii, vti vocant, numismatibus instituit. Quo igitur Carolus Mag. recens Augustus dictus, eadem qua Constantinopolitani Imperatores dignitate sese donatum ostenderet, vel in se translatam totius Imperii auctoritatem ac dignitatem, iisdem quibus ii titulus vti voluit, adscripto scilicet Consulatus perinde titulo, quem Imperatorio ii semper adiunxere. Quinimo in Diplomate a Sigonio laudato, omissus forte, notarii vel exscriptoris vitio, Imperii annus primus, qui Consulatus annum praecedere debuit, prout fieri consueuerat in Byzantinorum Augustorum Tabulis, quod etiam in Caroli Successorum Chartis factitatum obseruamus. Exstat siquidem Hadriani II. PP. Epistola ad Actardum Namnetensem Episcopum, quae est vndecima inter eiusdem Pontificis Epistolas, quae sic clauditur: *Quinto Kalendas Martias - - imperante domino nostro piissimo perpetuo Augusto Ludouico magno Imperatore anno 19. et post Consulatum eius anno 18. Indict. I.* Vbi obseruandum annum Imperii, anno vno Consulatus annum praecedere. Quippe Ludouicus II. a patre in Italiam missus a Leone IV. PP. in Imperatorem vnctus fuit anno 850. vt est in Annalib. Francor. Bertinianis. Consulatum autem iniit, aut sane auspicatus est Kl. Ianuarii, an. 851. quibus haec dignitas iniri solebat, vti mox docuimus. Prostat Diploma aliud Ioannis VIII. PP pro Monasterio Herensi dioecesis Pictauensis in Spicilegio Acheriano t. 12. pag. 554. datum *Imperante domino piissimo Augusto Karolo a Deo coronato Magno Imperatore, Post Consulatum eius anno primo.* Praeterea aliud pro Monast. S. Medardi Suessionensi pag. 151. datum *mense Ianuario Indict. 9. quarto nono Ianuar. Pontificatus nostri anno 4. anno 1. regnante domino piissimo Carolo Imperat. a Deo coronato, et post Consulatum eius anno I.* Pro quibus quidem verbis *post Consulatum*, alia eiusdem Pontificis Charta pro Monasterio Trenorchiensi, apud Chiffletium, ista habet, *et post Coronationem*

tionem eius anno I. Sed perperam ni fallor, cum Imperator appellari coeperit demum, cum coronatus fuit. Porro dictus est Imperator Carolus Caluus die Christi natalitio anno 875. Indict. 9. Aliud Diploma Ioannis PP. VIII. in Tabular. Faluiniacensi sic clauditur: *scriptum per manum Gregorii Notarii Regionarii et Scriniarii S. R. et in mense Maio Indict. 10. Bene valete 4. Kal. Iunias per manum Anastasii Bibliothecarii sanctae sedis Apostolicae imperante domino piissimo perpetuo Augusto Karolo a Deo coronato magno Imperatore anno 2. et post Consulatum eius anno 2. Indict. 10.* Eamdem denique formulam in Diplomate Formosi PP. pro Monasterio S. Theuderii dioecesis Viennensis descriptam legimus: *Data 7. Kal. Decembr. per manum Sergii Primicerii Defensoris Sanctae Sedis Apostolicae, imperante domino piissimo perpetuo Augusto Widone a Deo coronato magno Imperatore anno primo, et post Consulatum eius anno primo.*

(2) Comes. Bracton. lib. 1. de Rer. diuis. c. 8. §. 2. *Comites a Comitatu, siue a Societate nomen sumpserunt, qui etiam dici possunt Consules, a Consulendo: Reges enim tales sibi associant ad consulendum et regendum populum Dei, etc.* Leges Edwardi Confess. cap. 2. *Quod modo vocatur Comitatus, olim apud Britones temporibus Romanorum in regno isto Britanniae vocabatur Consulatus; et qui modo vocantur Vicecomites, tunc temporis Viceconsules vocabantur.* Vita S. Guillielmi Ducis Tolosani scripta a coetaneo cap. 3. *Ambo quidem de summis Franciae Principibus, Consules ex Consulibus, etc.* Cap. 4. *Igitur Willelmus - - - suscipit nomen Consulis et Consulatum in rebus bellicis primae cohortis sortitur principatum.*

(3) CONSVLES in ciuitatibus, qui in aliis vulgo *Scabini* vocantur, quorum dignitas antiqua. Ausonius in Vrbibus:

Diligo Burdigalam, Romam colo ciuis in illa,
Consul in ambabus, cunae hic, ibi sella curulis, etc.

Valesius in Valesianis pag. 130. [...] adnotat et quidem recte, hunc [...] cum a Cangio nostro non satis i[...] lectum fuisse. Ausonius quippe [...] ideo se dicit Burdigalae Cons[...] quod huius vrbis Magistratus, [...] Consul dictus fuerit, dignita[...] obtinuisset, sed quod, qui Ro[...] renunciabatur Consul, in omni[...] totius imperii vrbibus Consul h[...] retur. Ab Ausonii temporibus [...] institutionem *Scabinorum* qui in G[...] liis appellati fuerint *Consules*, e[...] xerunt anni plus *septingenti*. *Co[...] sul Barcinone*, in veteri Inscripti[...] ne apud Gruterum 429. 9. *Con[...] les municipales*, apud eumdem 9[...] 8. 351. 5. 438. 7.

(4) CONSVLES etiam dicunt[...] qui in emporiis, seu portubus m[...] ris mercatorum iura ac merces tue[...] tur. Charta Iacobi Regis Arag[...] an. 1268. pro Barcinonensib. *Co[...] cedimus et donamus integram lic[...] tiam et potestatem vobis - - - pon[...] et eligere Consulem vel Consules qu[...] et vos volueritis in partibus tra[...] marinis, et in terra de Romania, et[...]* Exstat in Statutis Massil. lib. 1. ca[...] put integrum num. 18. *de Consul[...] bus extra Massiliam constituendis [...] in Viagiis Suriae, aut Alexandri[...] vel Coepte vel Bagiae, vel alicubi a[...] bi etc.* CONSVLES etiam dicunt[...] in Francia Mercatores electi ad dir[...] mendas lites sociorum, primum P[...] risiis an. 1563. instituti edicto reg[...] in aliis vero praecipuis vrbibus a[...] 1566.

(5) CONSVL REGIVS, ide[...] ni fallor, qui *Consiliarius*, apud R[...] bertum Goulet in Compendio I[...] rium et Consuetud. vniuersitatis P[...] ris. fol. 9. *Similiter vniuersitas [...] pensis suis distribuit cereos benedic[...] Regi et Regine si fuerint Parisius, D[...] minis Praesidentibus, Preposito Pa[...] siensi, Locum tenentibus, et quib[...] dam Regiis Consulibus, etc.* V. Co[...] *sularius.*

† CONSVLARE, consilium da[...] Gall. *Conseiller.* Ch. Ms. a. 1231. [...]

CONSVLARES, appellati prouin[...] rum Rectores, quorum dignitat[...] et munus primus inuexisse vide[...]

Hadrianus Imp. qui, vt auctor est Spartianus, *quatuor Consulares per omnem Italiam indices constituit.* Postmodum aliae etiam Imperii prouinciae per *Consulares*, aliae per *Praesides*, *Duces*, *Comites*, *etc.* gubernatae. Per Orientem quindecim, per Occidentem viginti duo a Consularibus gubernatas recenset notitia Imperii, quorum etiam mentio passim occurrit in veteribus Inscriptionibus; hac illae prouinciae *Consulares* appellatae vt rite adnotat Valesius Notit. Gall. pag. 302. col. 1. CONSVLARES HONORARII, seu codicillarii. Iulianus Antecessor Const. 56. c. 200. V. *Consularitas* 1.

CONSVLARIA, *ipsa centuriata, quando fiunt milites consules vel ornamenta.* Glossar. vet. Cod. reg. 7641.

CONSVLARIS, ad consulem seu comitem pertinens. Ch. MS. a. 1098. *De consularibus donis.*

CONSVLARITAS. (1) Dignitas *Consularis non Consulis*, vti vult Iacobus Gothofredus in lib. 74. Cod. Theod. de Decurion. vbi agitur de honoribus et dignitatibus Codicillaribus, quas inter praecipua fuit *Consularium*, quae exerte *Consularitas* appellatur in l. vn. eod. Cod. de Consularibus et Praesid. (2) Comitatus, dignitas Comitis. Charta Iohannis Maclouiensis Episcopi a. 1149. sic clauditur: *Actum apud Andegauum - - - Eugenio Papatum obtinente, Consularitatem vero Gauffredo.* V. *Consul* 2.

CONSVLARIVS, consiliarius, consiliorum particeps. Vigilius PP. in Epist. ad Rusticum et Sebastianum ap. Baron. a. 550. n. 27. *Cum Ioanne Episcopo et Surgentio Primicerio, atque Saturnino Consulario nostro etc.*

CONSVLATOR, consiliarius, vel Conciliator. Ioan. Brompt. in Chron. *Totius subuersionis Regni Angliae consulator extitit.*

CONSVLATVS. (1) Comitatus, comitis districtus, iurisdictio. Leges Edwardi Confessoris et Willelmi Nothi cap. 1. *Fecit summoniri per vniuersos Angliae consulatus nobiles, sapientes, et sua lege eruditos.* Cap. 12. *Quod modo vocatur Comitatus, olim apud Britones temporibus Romanorum in Regno isto Britanniae vocabatur Consulatus.* V. *Consul* 2. et *Consularitas* 2.

(2) Dignitas Amiralii, seu supremi rerum aut classium praefecti, apud Saracenos. Eulogius Toletan. lib. 2. Memorial. Sanct. de Abderramen Rege Arabum: *An. Incarnat. 850. aerae 888. Consulatus autem Habdarrahgman 29.* Occurrit apud hunc Scriptorem non semel.

(3) Consiliariorum conuentus. Ioann. a Leydis in Chron. l. 32. c. 21. *Postquam autem Dominus de Arkel in Ciuitate Ducis Willelmi esset idem Dominus de Arkel tribus vicibus coram Consulatu praenarrati Ducis Willelmi vocatus, cum iuramento narrauit et manifestauit omnem traditionem.* V. *Consul* 3.

(4) CONSVLATVM DARE, *Tzutzes*, missilia spargere, quod Consules facere solebant cum magistratum adibant. Epistola Episcoporum Arelatensis Prouinciae inter Epistolas Leonis II. Papae: *In hac vrbe quicumque intra Gallias ex tempore praedictorum ostentare voluit subsignia dignitatis, Consulatum suscepit et dedit.* Vetus Chron. Latino-Barbarum, apud Lambecium lib. 2. Comment. de Biblioth. Caesarea cap. 8. p. 858.

(5) Munus consulis, qui mercatorum iura tuetur in emporiis et portubus, in Statutis Massil. lib. 1. c. 18. V. *Consul* 4.

(6) CONSVLATVS CVRIAE, summa rerum ac praecipua administratio. Albertus Stadensis a. 1066. *Albertus Episcopus Consulatum Curiae adeptus est, aemulisque remotis, solus primatum arcemque Capitolii possedit.* Idem an. 1068. de eodem: *Summam rerum, quod est Vicedominatus iam septies Consul meruit.* V. *Vicedominus.* POST CONSVLATVM, formula literis vel actis adscribi solita, cum scilicet qui tum hoc anno scribebantur, Consules creati essent, ignoraretur, et necdum nuntius Constantinopoli, vbi designari solebant, in regiones remotio-

motiores, scilicet in Africam, vbi eiusmodi formula praesertim adscripta legitur, allatus esset. Vt in Conciliis laudatis, et in Cod. Canon. Eccles. Afric. c. 56. 108. 127. Concil. Mileuit. II. can. 20. *Formatae autem quae a Primatibus, vel a quibusdam Episcopis Clericis propriis dantur, habeant diem Paschae. Quod si adhuc eiusdem anni Paschae dies incertus est, ille praecedens adiungatur, quomodo solet. Post Consulatum, in publicis gestis adscribi*; nempe cum Consulatus istius anni incertus est. Vide quae in hanc rem commentantur Baronius, Panuinius, Alemannus ad Procopii Hist. arcan. p. 106. 1. edit. et Stephanus Baluzius in Notis ad Capitul pag. 1252. et sq. Vt porro abrogatis Consulibus ordinariis sub Iustiniano eadem formula obtinuerit, plura adnotat Cangius in Syntagmate de Imperatorum Constantinopolitanorum numismatibus. Idem argumentum in Gloss. med. Graecit. attigit.

(7) † Collegium *Consulum* seu scabinorum, eorundem officium et dignitas, Gall. *Consulat*. Inquisit. Ms. a. 1268. V. *Consultatus*.

(8) † Locus vbi congregantur *Consules* seu scabini, vulgo das Rathhaus. Arest. Parlam. Paris. ann. 1308.

† CONSVLERE, consilium dare, suadere. Acta SS. t. 1. Aug. p. 579. V. *Consulare*.

CONSVLTA, Ital. et Hisp. *Consulta*, Gall. *Consultation*, *Consulte*, consultatio, deliberatio. Acta SS. Maii to. 1. pag. 616. † CONSVLTAM FACERE, consulere, in Stat. Genuens. l. 4.

CONSVLTARE. Aurelius Victor Schotti in Antonino Pio: *Quin etiam maribus frustratus, filiae viro, Reipublicae consultauit*; id est, filiae virum dans Reipublicae consuluit. Idem in Philippo: *Vsum virilis scorti remouendum honestissime consultauit*; id est consultius existimauit. († Iidem, qui alibi *Assessores*, vel *Adiutores*.)

† CONSVLTATIO, mendose pro conculcatio in Stat. Sigism. I. an. 1523. inter Leg. Polon. tom p. 425.

† CONSVLTATVS, i. q. Con[...] *tus* 7. Lit. Caroli V. reg. [...] a. 1380.

CONSVLTORES, quorum elect[...] officium exponuntur in Litteris [...] lippi III. Fr. Regis apud de La[...] re t. 1. Ordinat. p. 307.

CONSVLTVM. (1) Sermo, res [...] qua consulitur. Est etiam Co[...] per quod alicuius vtilitati con[...] S. Eulogius l. 2. Memorialis Sa[...] cap. 10. *Suscipit laetantibus* [...] *venerabilis mulier pium viri* C[...] *tum*. Cap. 11. *Ibi se famuli* [...] *terno fouent consultu, roborati* [...] *uicem*. (2) Relatio ad Prin[...] super aliquo dubio a iudice [...] in leg. 11. Cod. Theod. de App[...] *Consultatio* alibi non semel. (3) [...] *dicium Synodale*, in Glossis Reg[...] MSS. Cod. 1197.

† CONSVLTVS, consilium. Diplom. Car. C. a. 863. ap. Hemer. in [...] Viromand. pag. 28. CONSVLT[...] REGIVS, consessus consiliar[...] regiorum. Ch. a. 1120. inter In[...] t. 8. Gall. Christ. p. 322.

† CONSVMMA, *pars galeae*. L[...] *galeae*. Glossar. vet. Cod. reg. [...] Rectius infra *Conum*, *summa* [...] *galeae*.

CONSVMMATIO. (1) Forte off[...] diuinum et oratio sic dicta, q[...] fine opus *consummatum* seu p[...] ctum. Canones Hibern. apud M[...] ten. tom. 4. Anecd. col. 8. *Qu*[...] *occurrerit ad consummationem* [...] *VIII. in ordine psalmos. Si ex*[...] *tus venias post missam; quidquid* [...] *tauerunt, replicet ex ordine, Fr*[...] Et col. 21. *Poenitentia hom*[...] *bentis vrinam hominis seu eius* [...] *nem, VII. annos in pane et aq*[...] *in Consummatione*; hoc est, [...] tur, oratione. V. *Complend*[...] *Completa*. (2) † Opus ex [...] auctoribus collectum, in Pra[...] Digest. V. *Consummatum*.

CONSVMMATOR, perfector, qu[...] *summat* et perficit. S. Cypria[...] Lapsis c. 5.

CONSVMMATVM, Gall. *Con*[...] succus est decoctis carnibus ex[...]

fus. Miracula B. Ioannis Taussani tom. 5. Iulii p. 802. *Et ita dolore erat extenuata et naturae viribus consumpta, vt cibum nullum praeter consummatum, et illud in modica quantitate sumere valebat.*

ONSVMMISSI, simul *Summissi* vel *Submissi*, qui vna sese submittunt. *Animo toti consummissi*, apud Acherium t. 3. Spicil. p. 456.

ONSVMPTVM vel CONSVMPTIO, in veteri Vocabulario vtriusque iuris *est Rasio, videlicet quando dictio vel Syllaba abraditur et alia inscribitur.*

ONSVTITII, id est, certa ratione, quae vanitatis indicium sit, consuti. *Sotulares et rostrati* Canonicis prohibentur, in Statutis Benedicti Episc. Massil. a. 1230. ex lib. viridi Episcopatus eiusdem vrbis fol. 10.

ONTA, species Nauigii. Chronicon Andreae Danduli apud Murator. to. 12. col. 445. *Bonus Dux noster ne annonae ciuitatibus et fidelibus suis desit, semper vigilans, destinatis quam pluribus vsceriis seu galeis grossis, contis aliisque nauigiis, etc.* Legendum videtur *Concis* pro *Conchis*. V. *Concha* 2.

ONTABRVM, V. *Cantabrum*.

CONTABVLATVS LAPIDEVS, chorium, t. 7. Collect. Hist. Franc. p. 374.

ONTACIVM. Κοντάκιον duo significat apud Graecos; hymnum breuem sic dictum a voce Κοντὸς, paruus, eo quod paucis laudes alicuius Sancti vel Festi complectatur: et tenuem membranam, rotundo ligno, quasi iaculi fragmento, κοντῷ circumuolui solitam. De huiusmodi rotulis haec habet D. Bern. de Montfaucon Palaeographiae Graecae pag. 53. Est vero *Contacium* breuis baculus vt plurimum palmae longitudine cui haeret obuoluta mirae longitudinis charta membranea, ex multis foliis consequenter agglutinatis confecta, vbi descripta sunt orationes et officia Sacerdotibus recitanda, cum sacra administrant. Sunt porro Contacia ex vtraque folii parte descripta, ita vt cum ad primae paginae finem peruenerint, ab eadem folii extremitate vertendo chartam, secundae paginae lectionem ineant pergantque donec ad baculum, vnde ab altera pagina legere orsi sunt, denuo recurrant. V. Glossarium mediae Graecitatis.

† CONTACTVS, *la vicinità*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

† CONTADINA, vxor. Barelets serm. in Dom. 1. Adv.

CONTADINVS, accola. Tebaldus in Vita S. Vbaldi to. 3. Maii p. 635. Italis *Contadino*, rusticus, qui ruri habitat, vicanus.

CONTADOR, vox Hispana, calculator, praefectus aerarii. Acta SS. Maii t. 7. p. 376.

CONTADORIA, aerarium, seu locus vbi numeratur pecunia. Acta SS. Maii t. 3. p. 533.

CONTAGIARE, citare, in ius vocare, idem quod *Attachiare*. Petrus de Cugneriis Aduocatus Regius: *Faciunt contagiari et compelli per suos Praepositos Clericorum mulieres viduas et miserabiles habere eorum cognitionem.*

CONTAGIATVS, contagione correptus. Acta S. Deicolae Abb. Saec. 2. SS. Bened. p. 115.

CONTAGIVM. (1) In Gloss. Gr. Lat. exponitur ἀφὴ νοσοῦντος προβάτου. Virgilius Ecl. I,

Nec mala vicini pecoris contagia laedent.

Acta S. Quirini Mart. lib. 2. n. 42. *Bos infectus contagio, non amplius pedibus insistens, putabatur confestim moriturus.* *Contagionem*, dixit Sallustius: *Post vbi contagio, quasi pestilentia inuasit, ciuitas immutata.* Hinc Galli *Contagion*, pro *pestilentia*. V. Gloss. Iacobi Gothofred. ad Codic. Theod. (2) CONTAGIVM CARNIS, turpitudo, pudendum flagitium. Statuta generalia Cisterc. an. 1195. apud Marten. t. 4. Anecd. col. 1284. † CONTAGIVM ORIGINALE, peccatum originale, in Ch. Ms. a. 1180.

CONTAGRVM, ignota notione, legitur in *Escoragium*. † Vox ficitia est pro *Estecagium*, vti patet infra in hac voce.

CONTALAGIUM, († idem quod *Contalia* et *Contaliatum*.) Charta Guillelmi Comitis Forcalceriensis a. 1206. pro Manuascensibus: *Nec teneantur solvere bladagium, sive albergam nec contalagium, sive cinatam, nec cossias, ... de rerum bladis, et rebus quae ad mensuram sestarii venduntur et mensurantur.* ... Idem forte quod *Contalata*.

CONTALATA, († Comitis seu Castellani districtus, vt videtur.) Regestum Comput. Dalphin. de Graisiu d. an. 1336. fol. 173. Iohannes Bruni Locum tenens Castellani de Veneto in recepta granorum computat plurima de iure contalata sibi persoluta: *De contalata Veneti, de contalata Castri-veteris, de contalata Argenzoni, etc.* † Aliud vero sonat in Ch. Mſ. a. 1362. *Dictus Marinus redditus, obuentiones et valores dictae castellaniae, condempnationes, contalatas, compositiones et obuentiones curiae, etc* Vbi inter iura, quae ex curia iudiciali proueniunt, recensetur.

CONTALIA, († tributum videtur, pro frumenti mensuratione solutum.) Lib. rubeus Archiep. Aquens. *Item habet dominus Archieres annuatim in castro de Tollono pro contalia in festo S. Michaelis sol. Coro 100.* V. *Comtalia*. † Ch. Mſ. a. 1212. *Mercato, banno vini et lumbis porcorum, et linguis boum et contalia de blado.* V. mox

† CONTALIATVM, idem, in Transact. Mſ. a. 1242. *Contaliatum bladi, census, oblias panum etc.* V. *Contalagium*.

CONTALIS-TERRA, quae pertinet ad Comitem, in Archiuo S. Albini Andegauensis.

CONTAMEN, pro *Cantamen*, incantatio. V. *Contermen*

CONTAMINA, V. *Condamina*.

CONTAMINATA MONETA, PECVNIA, nummi argentei aere mixti, apud Rymer. t. 5. p. 444.

† CONTAMINATIO, corruptio. Correct. Stat. Cadubrii c. 85.

CONTAMINIA, V. *Condamina*.

CONTANGERE, inuadere, vsurpare, manum afferre. Charta Theodorici III. Franc. Regis apud Felibianum Hist. Sandionys. p. IX.

CONTANTVS, numeratus. Acta SS. Maii to. 7. p. 380. de St. Ferdinando Rege Castellae. *Dederat in Confraternitati centum quadraginta ducatos de contantos*, i. e. numerata pecunia, Gall. *argent comtant*. V. *Contentus*.

† CONTARIA, numerus, quantitas. Ch. Mſ. a. 1324. *Contariam bis-sex quadraginta ad Cantarium.*

† CONTASSARE, aceruare, congerere, Gall. *Entasser*. Lit. remiss. Mſ. a. 1397. V. *Intassare*.

CONTASTATVS, captus, interceptus ab Italo *contastare*, impedire. Miracula B. Aegidii tom. 3. April. pag. 246.

CONTATA, modus agri. († Leg. *Concata*. V. *Conchata* et *Conquata*.) Charta permutationis anni 1304. ex Archiuo de Marchionis de Flamarens: *Cambiauit Bernardo et Gelberdo de Sentis - - - omnia iura et deueria, que ipse habet, et habere debet in omnibus illi viginti quatuor Contatis terre, que teneri dicebantur ab eodem domino Petro in decimario S. Martini Delebret villa.* Vide *Contrata*.

† CONTATIO, pro percontatio. Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 7684.

CONTECTALIS, sub eodem tecto habitans, vxor, coniux, apud Dinarum lib. 2. pag. 15. l. 3. p. 39. in Vita S. Kunegundis Imperat. c. 1. In quibusdam exemplaribus habetur *Collectilis*, vel *Conlectilis* etc. Perperam edit. *Antectalis*, pro *Contectalis*, apud Vghell. to. 1. p. 521.

CONTECTILIS, eadem notione t. 3. SS. p. 79.

CONTECTVM, in Legibus Caroli Magni pro quo Muratorius tom. 1. part. 2. pag. 105. col. 1. B. censet legendum esse *Coniectum*: *Vt nemo bannum aut aliquod contectum pro exercitata causa comes de liberis hominibus recipere aut requirere praesumat* V. *Coniectus*.

CONTELEMPNERE, forte perdere, amittere. Testamentum Aodulfi Canonici Rotomag. an. 1000. apud Marten. tom. 1. Anecd. col. 121. *Quod*

Quod repositi non consuliletur fili, sed confusus contelempnat, excommunicatus et anathematizatus recedat. Vereor ne mendum sit in voce *Contelempnat*.

CONTEMPERARE, obtemperare. Synod. Metens. a. 559. t. 7. Collect. Hist. Franc. p. 636.

CONTEMPLABILITER, palam. Vtitur Ammianus l. 20. p. 174.

CONTEMPLATIO, respectus. Epistola an. 1497. apud Ludewig tom. 6. Reliqv. MSS. pag. 96. *Igitur Regiam Celsitudinem vestram rogamus, quatenus præfatos Christopherum et Anshelmum de Regia beneficentia plurimum commendatos suscipiat, nostri contemplatione*: id est, nostri ergo vel causa, in Betrachtung anserer. Similis locutio occurrit apud Rymer. to. 2. p. 398. col. 2. nec non apud Acherium t. 9. Spicil, p. 289.

CONTEMPTNOSA VERBA, quae contemptum sapiunt. Lit. remiss. Ms. a. 1358.

CONTEMPORALIS, aequalis, aequaeuus, coetaneus, σύγχρονος. Ditmarus lib. 6. p. 77. *Carus cunctis sibimet contemporalibus.* Vtitur lib. 3. 7. et alibi non semel. *Contemporaneum* dixit Agellius lib. 19. cap. 14.

CONTEMPORARE, esse eodem tempore. Tertull. de Resurrectione carnis: *Contemporant foetu, coaetant natu.* V. *Temporare.*

CONTEMPOREITAS, in Vita B. Giraldi de Salis, apud Martenium to. 6. Ampliss. Collect. col. 999. V. *Contemporalis.*

CONTEMPSA, contemptus, neglectus. († Idem potius quod mox *Contemptio.*) Priuilegium Ordonii II. Regis pro Monasterio S. Martini Compostellani inter Concil. Hisp. to. 3. p. 171.

CONTEMPTIO, contentio, controuersia, *calumnia*. Ch. an. 1187. inter Probat. tom. 1. Histor. Brit. pag. 713. Alia an. 1208. ibid. p. 810.

CONTENDERE. (1) Extendere, exponere. Hincmarus Remens. Epist. ad Carolum Regem apud Acherium tom. 2. Spicil. pag. 824. *Cur autem ita viis scientibus scribo, quia verbis tacere non audeo, patenter contendo.* (2) CONTENDERE TESTAMENTUM, contendere vt irritum fiat, illud rescindere. Consuetudines, quas Comes Montisfortis stabiliuit apud Pamias an. 1212. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 837. *Item maritagia mulierum reuertantur ad haeredes ipsorum. vt possint inde contendere testamentum, si voluerint.*

CONTENEMENTUM, Vide *Continentia.*

CONTENERARE, tenerum facere, macerare, Gall. *attendrir*. Iacobus Cardinal. in Vita S. Petri Coelestini t. 4. Maii p. 454.

CONTENTARE. (1) Satisfacere, Gallis *Contenter*. Synodus Sodorensis in Hibernia. Occurrit apud Acherium Spicil. t. 6. p. 128. Rymerum t. 11. pag. 467. col. 1. in Actis SS. Iulii to. 2. p. 427. (2) † Placare. Inuent. Chartar. reg. a. 1482. Elmham in vita Henr. V. p. 35. (3) † Vox Italica, assentiri, consentire. Ch. a. 884. apud Murat. in Antiq. Estens. p. 212.

CONTENTATIO, satisfactio, Gall. *Contentement*. Occurrit in Histor. Dalphin. to. 2. p. 151. et in Conciliabulo Perpinian. an. 1409. Concil. Hisp. t. 3. p. 638.

CONTENTIA, pro *Contentio*, lis, iurgium, apud Rymerum t. 12. pag. 59. col. 1.

† CONTENTIBILITER, animo contendendi seu pugnandi. Lit. remiss. Ms. a. 1358.

CONTENTIONARIUS, qui contendit apud Ludewig. t. 7. Reliq. MSS. p. 319.

† CONTENTOR, vox notariis Galliae vsitata, qua iura exsoluta esse, et se *contentos* profitebantur. Ch. an. 1389. to. 7. Ordin. reg. Franc. p. 274.

CONTENTUS, numeratus. Epistola Ioannis de Monsteriolo apud Marten. t. 2. Ampliss. Collect. col. 1391. *Asserit uno in foro unica expeditione, sola in hora pro duodecim florenis scutatis aureis in contento vendidisse*, id est numerata pecunia, Gall. *Argent comtant*. V. *Contantus.*

CONTERATI, Italis, *Terrazzani*. Conterranei, ex eadem *Contrada*. Anonymus Barensis in Chron. ann. 1040. et 1041. *Et ipsi conterati interfecerunt Chirosfacti Criti.* Perperam apud Lupum Protospatham *Contracti* scribitur anno 1040. CONTERRANEI, eadem notione. Brocardus in Descript. Terrae Sanctae.

CONTERIBVSTERIVS, homo conditionis obnoxiae, qui tributa domino tenetur exsoluere. Berengarius de Tarragona in Epistola ad Ildefonsum Reg. Arag. de caede Hugonis Archiep. Tarrac. an. 1171. inter Concil. Hisp. t. 3. p. 383. et in Appendice Marcae Hisp. col. 1354. *Ibique cum Conteribusteriis nostris, qui inimicabantur fratri meo, fecit Sacramentum, et eos fecit iurare aduersus eum.* V. *Tributales*.

CONTERMINALIS, *confinalis*, in Glossar. San-German. MS. num. 501.

CONTERMINVS, confinis, contingens. *Ciuitas Ferrariae fluuio Pado contermina*, in paruo Chronico Ferrar. apud Murator. tom. 8. col. 473.

CONTERNARE. (1) CONTERNARE, CONTERNATIO. Hygenus de Limitibus agror. *Quod si illis permissum erit, vt inter conuenientes conternentur, conternati sortiri debebunt, qui tres primam Centuriae sortem accipere debeant. Conternationum factarum singula fratribus nomina inscribemus etc.* Sic *Conternatio* fuit sors ea quae in tres partes diuidebatur. Gloss. Lat. Graec. *Conquaternat*, ζυγγόει κατὰ τεσσάρων. (2) *Vitulam Conternantem*, apud Isaiam c. 15. v. 5. Hierem. cap. 48. v. 14. Μόσχον τριετίζουσαν vertunt Graeci Interpretes. *Conternans dicitur ille qui est in completione tertii anni: vnde dicitur Conternans quasi complens tertium annum quasi triennis, vel trium annorum existens. Vnde Isaias c. 15. Vectes eius vsque ad Segor vitulam Conternantem, id est, vitulam trium annorum: vel Segor ciuitatem paruam dicit vitulam Conternantem, id est, robustam: quia secundum Glossam, animalia sunt robusta tertio anno sicut homo in trigesimo anno. Hierem. cap. 48. dicitur: A Segor vsque ad Oroniam vitulam Conternantem; vbi quidam libri falso habent, vitulam Consternantem; et secundum Papiam, Conternans est vitula tertium annum agens.* Ioan. de Ianua. V. S. Hieronym. in Epitaphio S. Paulae.

CONTERRANEI, V. *Conterati*.

CONTESSARARE, amicitiam, societatem inire cum aliquo. Tertullian. adv. Haereticos: *Cum Africanis Ecclesiis contesseraris.*

CONTESSERATIO HOSPITALITATIS, apud eumdem.

CONTESTA. (1) Forte sepimentum seu pali virgis vimineis contexti vel iugati, († ab Ital. *Contesto*, contextus.) Chron. Parmense ad a. 1247. *Et molendina de brachiis et aquis propter defectum aquarum et [illegible] facta fuerunt per ciuitatem et pali spernati et strinqti per aquas vicinis et contestas et palancata.* Cippus virgis contestae pro contextae, in Charta an. 1430. ex Archiuo Piscatorum Massil. † Hinc, (2) seruitii genus, quo subditi sepimenta dominorum contexere tenentur. Ch. an. 1194. inter Instr. to. 6. Gall. Christ. pag. 142.

CONTESTABILLIARIA, dignitas *Comitis stabuli* apud Marsilium de Menandrino. V. *Comes Stabuli*.

CONTESTABILIS, V. *Comes Stabuli*.

CONTESTADA, V. *Contestatio* 4.

CONTESTARE. (1) Donare, velvti testamento, in Charta Ranimiri Regis Lusitaniae aerae 939. apud Rodericum de Cunha in Hist. Episcop. Portensium 1. parte, c. 13. p. 159. (2) Admonere, monere, seu potius repugnare, pro *Contrastare*: quomodo *contester*, vsurpant Galli. Lex Baiwar. tit. 2. cap. 5. § 6. *Si seruus hoc fecerit, capitali subiaceat sententiae: dominus vero eius omnia [illegible] restituat, quia seruo suo non contestauit, vt talia non faceret.* Capitula Caroli Magni lib. 6. cap. 15. *Si bos cornupeta fuerit - - - et contestati sunt dominum illius, nec reclusit eum, occideritque virum, aut mulierem, etc.* Adde Anast. in Vit. PP.

PP. p. 50. V. *Contrastare.* (3) CONTESTARE LITEM, litigare, repugnare, litem instruere. Instrumentum appellationis anni 1481. ex Archiuo B. M. de Bono nuncio Rotomag. *Litem contestando, et negando, pro vt negarunt eumdem de Paris habere ius percipiendi decimam in eadem pecia terrae articulata.*

CONTESTATA, V. in *Contestatio* 4.

CONTESTATIO. (1) Litis contestatio, in Lege Longobard. lib. 2. tit. 21. §. 2. Gloss. Gr. Lat. προκατάρξις ἐπὶ δίκης, *Contestatio.* (2) Libellus, scriptura, in lib. 8. Cod. Theod. de Famosis libell. et. apud Gregor. Magn. lib. 5. Epist. 30. *Nocturno silentio in Ciuitatis loco, contestationem posuit in eius crimine loquentem.* (3) Testatio. Concilium Arelat. II. sub Siricio PP. can. 32. et ex eo Capitul. Caroli Mag. lib. 6. cap. 142. *Si expositus ante Ecclesiam cuiuscumque fuerit miseratione collectus, Contestationis ponat epistolam.* Id est, qua testatur se eum collegisse. Anastasius in S. Hormisda: *Portantes epistolas confortatorias fidei, et contestationes secretas numero 19. etc.* (4) Ordo Romanus de Consecratione Episcopi: *Pontifex ponit manum super caput eius et dicit vnam orationem in modum Collectae, alteram in eo modulamine, quo solet contestatio cantari.* Gregorius Turon. lib. 2. de Miracul. S. Martini c. 14. *Cumque nos rite sacrosancta solemnia celebrando contestationem de Domini virtutibus narraremus, etc.* Acta SS. Iunii tom. 3. p. 10. de S. Ferreolo: *Contestatio*, vere dignum et iustum est *quotiescumque pugnas sanctorum recolimus.* Quibus locis *Contestatio* idem sonat quod CONTESTADA; ita enim appellari in Codice Remensi MS. monet Menardus *Praefationem*, seu Orationem quae Canoni permittitur, qua disponitur Sacerdos et populus ad tremendorum mysteriorum confectionem, quod, vt est in alio Codice Thuano, *Contestetur Sacerdos fixam ac veram professionem populi, id est, gratias referre Deo dignum esse.* Ita etiam in veteri Liturgia, apud Cardinal. Bona lib. 1. Rerum Liturgicar. cap. 12. n. 5. Praefatio *Contestatio Missae* appellatur. Eumdem vide lib. 2. cap. 10. n. 1. Et in l. 3. Sacrament. Eccl. Rom. cap. 106. in Missali Gothico pag. 270. 288. Festus *contestari est, cum vterque reus dicit, Testes estote.* Papias: *Contestari, ad iudices; obtestari vero ad aduersarios pertinet.* Gloss. Gr. Lat. μαρτυροποίημα, *contestatio, testificatio. Contestari sacramentum fidelitatis*, in Capitulari 3. an. 789. c. 2. CONTESTATA, in Missali vet. Francor. p. 422

† CONTESTATORII APICES, literae testium munimine confirmatae. Collect. Hist. Fr. t. 10. p. 383. V. *Contestatio* 2. et *Contestis.*

† CONTESTATVRA, litis expensae. Stat. Vercell. l. 2.

† CONTESTIS, vna cum aliis eiusdem rei testis. Inquisit. Ms. ann. 1340

† CONTESTVM, scrinium, vt videtur, *Regestum* publicum. Ch. an. 1258. ap. Lamium t. 3. Delic. erud. p. 152. *Ego - - praedictum capitulum, prout in Contesto communitatis inueni, ita hic exemplaui.*

CONTESTVS, lis, altercatio, Gall. nunc *Contestation*, alias *Contest*, praesertim Practicis. Charta an. 1309. ex Archiuo Domini de Montesquiou.

CONTHAREDVS, V. *Cantredus.*

CONTHORALIS, coniux, vxor, interdum etiam maritus. Tidericus Langenius in Saxonia:

Huic conthoralis Mechtildis erat specialis.

Vtuntur Beka, Thwroczius et alii.

CONTICINVM, concubium, nox intempesta, cum cuncta silent. Isid. l. 5. Orig. c. 31. Gloss. Lat. Graec. *Conticinium* ὁ μεταξὺ ἀλεκτρυοφωνίας χρόνος. *Noctis conticinium*, apud Ordericum Vital. p. 508. Historia Translat. S. Sebastiani c. 13. n. 66. *Cum iam conticinii tempus incumberet.* Vtitur Plautus.

CONTIENS, forte pro *Contestans.* V. *Contestare litem.* Officialis Rotomag. an. 1341. in Bullario Fontanellensi fol. 60. recto: *Rector dicebat, et*

et asserebat sibi ratione suae praedictae Ecclesiae de iure communi ius competere percipiendi - - - omnes et singulos grossos fructus decimales - - - dictis religiosis in contrarium consicientibus, dicentibus, etc.

CONTIFICIVM, vox Circi, cum bestiae *contis* conficiuntur, aut *figuntur*: vnde et quiddam *Contifigium* legunt apud Vopiscum in Probo, vbi de Leonibus in Circo: *Qui omnes contificiis interempti sunt.* Lampridius in Commodo: *Virium ad conficiendas feràs tantarum fuit vt Elephantum conto transfigeret.*

CONTIGER, funambulus, sic dictus, quod ad librandum corpus gerat contum. S. Paulinus in Poemate de S. Felice:

Clauserat hic manibus vultus, et fronte supina
Contigero similis iuueni spectabat in altum
Vt daret immotum librato corpore funem.

CONTIGIA, pro *Corrigia*, vt videtur, modus agri. Epistola Galerani Comitis Mellenti ad Eugenium III. Papam. Hist. Harcur. to. 3. p. 44. *De clauso suo dimidias contigias et duas acras terrae.*

CONTIGNARE, *comportare*, in Glossario Sangermann. MS. num. 501. Supplendum videtur *Tigna*, cum contignare sit tigna coniungere; quod Glossator expresserit per *Comportare*.

✝ CONTIGVARI, contiguum esse. Ch. Ms. a. 1318.

CONTIGVATVS, pro *contiguus*, vicinus. Index MS. Beneficiorum Ecclesiae Constantiensis: *Cuius Capellanus habet curam leprosorum seu parochiarum dicte Ecclesie contiguatarum.*

CONTIGVIA, V. *Contiqua.*

CONTIGVITAS, *cognatio* et *amicitia* in Glossario Barthii ex Guiberti Hist. Palaest.

CONTILE, dominium, comitatus, Italis enim *Conte*, est *Comes*. Pactum inter Thomam Comitem Sabaudiae et Abbat. S. Mariae Pinarol. ann. 1246.

✝ CONTILIS, ad comitem, Ital. *Conto*, spectans. Ch. an. 1400. in Stat. Perus.

CONTIMINATVS, an non *Contaminatus*, corruptus, violatus? Praeceptum Ottonis III. Imp. pro Monasterio S. Maximini circiter a. 1000. apud Mart. Collect. Amplis. to. 1. col. 361. *Quicumque autem huius nostrae auctoritatis, concessionis et potestatiuae perdonationis contradictor et violator in aliqua re exstiterit; sciat se componere nostrum bannum, ita sicut ille, qui mercato Moguntiae, Coloniae et Treuiris contracto et contiminato damnatus fuerit.*

CONTINAE, Slauica lingua, templa dicta, vt auctor est Andreas Abb. l. 2. de Vita S. Othonis c. 30. apud Gretzerum in Diuis Bambergensibus vbi ad quaestionem, *quare illa templa vocabant Continas?* respondetur: *Slauica lingua in plerisque vocibus latinitatem attingit, et ideo puto ab eo quod est Continere, Continas esse vocatas.* Adde cap. sq.

CONTINARI, *Congredi* vel *coire.* Glossar. MS. Sangermann. num. 501.

CONTINENS, dicitur de campo plura arpenta terrae continenti nullo medio separata. Instrum. an. 1248. ex Archiuo Portus Regii: *Iohannes Comes Montisfortis assensu Iohannae vxoris meae do Conuentui Portus Regii CCXL. arpenta terrae, quam habebam in vno continenti.* Eadem notione Caesar dixit, *Continentes siluas.* IN CONTINENTI, apud Baluzium tom. 6. Miscell. pag. 239. idem est ac statim, illico, continuo, Gall. *Incontinent.* V. *Incontinente.*

CONTINENTES. (1) Graecis ἐγκρατεῖς, dicti potissimum, qui et in castitate viuunt, et a Saecularibus prorsus abstinent: est etiam continentia, ἐγκράτεια, vt ait Clemens Alexandr. lib. 3. Strom. neglectus corporis iuxta factam Deo professionem, quae non solum versatur circa castitatem, sed etiam circa alia omnia quae praue desideret anima necessariis non contenta etc. quam ἐγκράτειαν profitentur Monachi. Hesychius, ἐγκράτεια, ἀσκησις. S. Hieronym.

ronym. Epist. 24. ad Marcellam: *Nos quia serica veste non vtimur, monachi indicamur quia ebrii non sumus, nec cachinno ora dissoluimus, continentes vocamur et tristes.* (2) Praesertim tamen *Continentium* vocabulo intelliguntur viri qui ab vxoribus, et feminae vicissim quae a maritis abstinent. Ita S. Epiphanius haeresi 59. et in Expos. fidei. Tertullianus lib. de Praescr. cap. 40. *Habet et virgines, habet et continentes diabolus et Marcion.* *Veneris Continentiam* dixit Curius Fortunatus lib. 3. de Arte Rhetor. *Continentiam supercilii* Hieronym. ad Marcellam, id est, Christianorum ab omni fastu continentiam. *Continentiam vouere*, Arnoldus Lubec. lib. 7. cap. 9. (3) CONTINENTES dicti praeterea fratres et sorores tertii Ordinis Fratrum minorum, instituti ab ipso S. Francisco, qui et *de Poenitentia* nuncupabantur, in Bullis Ioannis XXII. PP. an. 1319. et 1320. apud Waddingum.

CONTINENTIA. (1) Synopsis, argumentum, tenor instrumenti, συνοχὴ, περιοχὴ, in Gloss. Lat. Graec. Gallis, *le Contenu.* *Continentia venditionis*, in leg. 29. Cod. Theod. de Petit. *Continentia edicti*, in lib. 11. eod. Cod. de liberali causa et alios bene multos. (2) Continuitas, complexus, annexus. Aethicus Cosmograph. initio opusculi: *De omni eius* (orbis terrarum) *continentia perlatum est ad Senatum.* Sic apud eumdem: *Oceani Occidentalis continentia.* *Virgilianam continentiam* Fulgentius dixit complexum rerum Physicarum, quae in Virgilio continentur; in quam rem peculiaris eius exstat libellus. Macrob. lib. 5 Saturn. cap. 15. *Continentiae regionum.* Idem in Somnium Scipionis l. 2. c. 12. *omnem operis continentiam reuoluam.* (3) Aestimatio et conditionis forma et ratio, qua quis in republica subsistit, seu potius quod cuique ad sumtus necessarios sufficit. Gregorius M. lib. 1. Ep. 4. *Miror autem quod in me collatas continentias vestras ex hac moderna pastoralis officii continentia distraxistis, in qua sub colore Episcopatus ad saeculum sum reductus.* Idem Epist. 43. *De ancilla Dei, quae cum Theodosio fuit, Extranea nomine, videtur mihi vt ei continentiam facias, si vtile conspicis, aut certe donationem quam fecit reddas* V. *Patrimonium.* CONTENEMENTUM, idem. Magna Charta Libertatum Angliae cap. 14. *Liber homo non amercietur pro paruo delicto, nisi secundum modum illius delicti, et pro magno delicto secundum magnitudinem delicti, saluo sibi contenemento suo, et mercatori eodem modo salua mercandisa, et villanus - - saluo wainagio.* Glanuilla l. 9. cap. 8. *Secundum quantitatem feodorum suorum et secundum facultates ne nimis grauari inde videantur, vel suum contenementum amittere.* Id est, ne conditioni suae derogare cogantur, amissis, vel certe imminutis suis facultatibus: nam ea est vocis notio, quidquid dicat Somnerus. V. *Continere.* (4) Contrectatio. Coelius Aurelianus l. 3. Acut. c. 5. *Vtendum etiam articulorum blandi tactus continentia.* (5) Habitus, moris et gestus conformatio, Gallis *Contenance.* Anonymus de Miracul. S. Vrsmari per Flandriam num. 6. *Stupuerunt, oculos humiliter dimiserunt, et quis inter eos delatus fuerit etiamsi nescirent, satis patenter, ipsa sua continentia ostenderunt.* (6) † Status, dispositio, Gall. *Contenance.* Bened. abbas Petroburg. ad a. 1187. (7) † Agendi ratio. Ch. Ms. a. 1240. (9) † Septum, ambitus, in Ch. Alfonsi reg. Arag. Ms. a. 1440 (9) † Castitas, abstinentia a mulieribus. Poenitent. vet. Ms. (10) † *Conuersatio*, in vet. Glossar. Cod. reg. 7641.

CONTINERE, alere., sumptus suppeditare, Gallis *Entretenir* Gregorius M. lib. 2. Indict. 1. Epist. 28. *Et locum vel actionem prouideat, ex qua cotidianis stipendiis valeat contineri.* V. *Continentia* 3.

CONTINGARE, pro *Contingere.* Capitulare Arechis Principis Beneuenti apud Murator. tom. 2. pag. 336. col. 1.

† CON-

† CONTINGATVS, contiguus. Ch. a. 1388. inter Probat. t. 4. Hist. Occit. p. 376.

† CONTINGNATIO, pro contingnatio. Gloss. Bibl. anon. Ms.

CONTINIVM, gratuitae ad fines muniendos operae, et militum submissio. Sambuco in Gloss. ad Leges Hungar Albertus Molnarius habet *Continuum*, aitque Hungaris dici *Torthenethol Valodolgoc*.

CONTINOSVS, Μηνύεγκτος, *cerritus*, apud Ianum in Supplemento Antiquarii. † Gloss. Lat. Gr. *Continosus, μηνόεγκτος*, et vicissim in Gloss. Gr. Lat. At in castigat. ad vtrumque Glossar. emendat Vulcan. *συνειργμένος*, i. e. conclusus, detentus; ita vt *continosus* sit a contineo, cohibeo.

CONTINVARE. (1) *Disputare*. Glossar. MS. Sangermann. n. 501. (2) CONTINVARE ECCLESIAM, in ea continuo ministrare. Vetus Ceremoniale MS. B M. Deauratae Tolos. (3) † Consectari. Lit. remiss. Ms. a. 1442.

† CONTINVARI. (1) Continuum seu contiguum esse. Ch. an. 1139. inter Probat. t. 2. Hist. Occit.. pag. 486. (2) Glossar. vet. Cod. reg. 7641. *Continuatur, declamat, vel indicat, vel coniungit*.

CONTINVATIM, continue, apud Marten. tom. 2. Itiner. Litter. pag. 159.

† CONTINVATVS, *congressus, contestatus*, in eod. Gloss.

† CONTINVS, comes, Ital. *Conto*. Chron. Ioh. Whethamsted. pag. 406.

CONTINVVM, V. *Continium*.

† CONTINVVS. (1) Dici videtur de officio ecclesiastico, quod vno tenore recitatur, in Obituar. Rotomag. Ms. (2) Qui diuino officio *continue* interest, in eod. Obituar.

CONTIO. (1) Pro *Concio*, congregatio, legitur in Charta Gauzelini Episcopi Tullensis apud Mabillonum tom. 3. Annal. S. Benedict. p. 706, col. 1. (2) *Contemplatio*, in Glossario MS. Sangermann. num. 501. † Per scripturae compendium.

† CONTIONATORES, *errores*, in vet. Gloss. Cod. reg. 7641. Sed leg. *Concionatores, oratores*. CONTIONARE, *componere*, ibidem.

CONTIQVA, *imbrium collectio*, Papiae. Addit. Ioan. de Ianua, *quasi continens aquam*. MS. Bituric. habet, *Contiquiae*, et Amalthea Laurentii *Contiguia*. † Forsan pro *Colliquiae*, vti autumat D. Falconet.

CONTIQVALIS, contiguus, vicinus. Guibertus lib. 3. de Vita sua c. 14. *Antequam autem ad contiqualia deuoluamur*.

† CONTITVS, i. q. *Contile*, dominium, comitatus. Stat. Astae collat. l. c. 52, V. *Continus*.

CONTIVS, *orsus aut locutus*, Gloss. MS. Sangermann. n. 501.

CONTO. (1) Pro *Contus*. Otto Morena in Hist. Lauden. apud Murat. to. 6. col. 1047. *Sic eos cum lapidibus et ensibus atque lanceis, ac maxime cum contonibus vrserunt*. (2) A Graeco-barb. Κόντος, comes, Ital. *Conto*, apud Cantacuz. lib. 4. c. 40.

CONTOGATVS, socius, sodalis, qui toga pariter vtitur. *Sodalis et Contogatus*, apud Ammian. l. 29.

† CONTORATVS, dicitur de castro fossatis vincto et circumdato, vt videtur. T. 10. Collect. Hist. Franc. p. 269. *Castrum de Torrena, quod erat contoratum*. Forte pro *Contornatum*. Vide *Contornare* et *Consorneriae*.

CONTORIVM, modus agri, qui in flexum vadit, a Gallico *Contour*, ambitus, circuitus. Instrumentum venditionis anni 1276. in Chartulario minori S. Benigni Diuion. *Item super medietatem corneyae sitae ad lextem de Perrigney et super contorium, quod fuit Bignot siue liberorum suorum - - et super vnam peciam terrae, quae fuit Arberti, quae partitur cum contorio, quod fuit Valteri - - et super medietatem contorii siti super Forest, quod contorium fuit au Mercier*. V. *Conturnus*.

† CONTORNARE, ambire, circumdare. Chartul. eccl. Lingon.

CON-

CONTORNATVS SERMO, bene *tornatus*, concinnus. Epistola apud Martenn. Collect. Ampliss. tom. I. col. 1056.

CONTORNERIAE, fossata, quae agrum cingunt et circumdant. Ch. Ms. a. 1405.

CONTORTIA, ager vbi *consortiae* seu vimineа vincula crescunt. Ch. Ms. a. 1406. V. *Retorta* I.

CONTRA. (1) Pro *circa*, versus, Germ. gegen. Leges Edw. Confess. cap. 39. *Consueuerant animalia in foro mercari sine plegio ad occisiones contra Natale Domini faciendas.* Monasticum Anglic. tom. I. pag. 149. *Ad firmitatis vero in Aduentu Domini debemus habere 14. summas contra Natale Domini, contra Quadragesimam tantundem, contra Pascha totidem, etc.* (2) Erga, versus, Germ. gegen. Tabularium Viennensis Ecclesiae sub Rostanno Archiepiscopo fol. 60. *Pro amore et beneuolentia quam contra eo habebat, etc.* (3) CONTRA SE, e regione, ἀντίναντι, ἄντικρυς, Gall. *Contre.* Vetus Inscriptio: *Item contra se porticus, et ariola cum memoria adhoc monimentum pertinet.* Vide Salmasium ad Solinum p. 1094. (4) Pro, Germ. gegen. Lex Aleman. tit 20. *Nullus Presbyter - - - potestatem habeat vendendi Ecclesiasticam terram, nisi contra aliam terram.* Galli dicunt, *Contre un autre terre.* Capitulare 5. an. 806. cap. 18. et lib. I. Capitul. c. 125. *Sed propter cupiditatem comparat annonam ad vinum, verbi gratia de duobus denariis comparat modium vnum, et seruat viquedum iterum venundari possit contra denarios quatuor aut sex, aut amplius.* (5) Prope, iuxta, Gallis *contre.* Lactantius lib. de Mortib. Persecutor. num. 23. *Serui quique fidelissimi contra Dominos vexabantur: filii aduersus parentes suspendebantur, etc.* Vita S. Henrici Imperat. c. 6. (6) Capitulare 3. a. 118. c. 6. *Dicunt ipsi Comites quod alii eorum pagenses non illis obediant; nec bannum Domini Imperatoris adimplere volunt dicentes quod contra missos Domini Imperatoris pro heribanno debeant rationem reddere, Nam non contra Comitem, etc.* Vbi *Contra missos* pro *missis* nude ponitur. (7) CONTRA ALIQVEM, eo inuito. Paschalis II. Papa Epist. Annal. Bened. tom. 5. pag. 420. (8) † Obuiam, Germ. entgegen. Collect. Hist. Franc. t. 8. pag. 84. 90. (9) † Apud. Stat. S. Flori Ms. *Sacerdotes vero scientes contra se venturum episcopum.*

† CONTRABANNVM, merces *banno* interdictae, Ital. *Contrabbando.* Ch. an. 1445. to. 3. Cod. Ital. diplom. p. 1756.

† CONTRABARE, aduersari, contradicere, refutare. Chron. Isid. Hispal. ad a. 937.

CONTRACAMBIVM. (1) I. q. *Cambium*, permutatio, ap. Gregor. VII. lib. 2. ep. 71. (2) † Clarigatio, Gall. *Represailles*; tunc quippe vt in permutationibus par pari refertur. Stat. Vercell. l. 3. p. 61. V. *Contragagium* et *Contrauengia.*

CONTRACAVSARIVS, vt mox *Contracausator* in Placito an. 878. inter Instr. tom. I. nouae Hist. Occitan. col. 135.

CONTRACAVSATOR, vox forensis, reus, in ius vocatus, in legibus Henrici I. c. 61.

CONTRACLAVIS, Gallis *Contreclef*, Germ. Nachschlüssel. Charta ann. 1250. *Prohibuit hominibus et mulieribus diebus solennibus, ne offerent clauibus sanctae Ecclesiae faciens quodammodo Contraclauem.* Consuetudines Brageriaci art. 93. *Qui archas seu huchas debotauerit, aut falsas claues quae dicuntur contraclaues tenuerit et eis vsus fuerit - - - furca suspendatur.*

CONTRACTA, V. *Contrata.*

CONTRACTATIO, contrectus, negotium cum aliis initum Capitulationes an. 1482. apud Rymerum to. 12. p. 150.

CONTRACTIO. (1) V. in *Contractus.* (2) † Contractus, conuentum, pactio. Lit an. 1291. to. 4. Ordinat. reg. Fr. p. 25.

† CONTRACTISTA, notarius, contractuum scriba. Statut. comit. Venaiss.

CONTRACTORIUM, musculus, qui astringit rectum intestinum, ne intempestiue excrementa effluunt. Gl. Lat. Graec. *Contractorium*, σφιγκτὴρ.

† CONTRACTORIUS. *Domus contractoria*, Xenodochium *contractorum* seu membris Captorum. in Ch. a. 1279 apud Brinais in descript. vrbis Lugd. p. 60.

CONTRACTUM, comparatum, acquisitum, in Form. 62. ex Lindenbrog. V. *Adtrahere*, *Adtractum*.

CONTRACTUS. (1) Territorium, regio, tractus. Vita S. Vindiciani Episcopi tom. 2. Martii p. 77. *Cum in contractu insigne Monasterium extruxisset*. Vide *Contracta*. (2) Pro *Contactus*. Concil. Tolet. VIII. t. 2. Concil. Hisp. p. 542. (3) Maneus, membris captus, *Attratto*, et *ratratto* Italis. Glossae MS. ad Canones Concilior. *Contractis*, *claudis*. Tabularium Bellilocense in Lemouicib. num. 56. (4) Pro conterraneus, V. in *Conterati*. (5) † *Commercium*. Gloss. vet. Cod. reg. 7641.

CONTRACTIO, ipse contracti morbus, in Historia Translat. S. Gorgonii cap. 15. Glossae S. Bened. cap. de Medicina: *Contractio*, παράλυσις.

CONTRADA, V. *Contrata*.

CONTRADERE, pro *tradere*, donare. Occurrit passim.

† CONTRADICENTIA, lis, quaestio, controuersia. Sent. a. 1395. inter Probat. domus de Chaban. pag. 72.

CONTRADICERE. (1) Interdicere, vetare. Concil. Mogunt. ann. 847. cap. 30. *Contradicimus quoque vt in quarta generatione nullus amplius coniugio copuletur*. Synodus Vernensis an. 755. *Vt nec Episcopus, nec Abbas nec vllus Laicus, pro iustitia facienda sportulas contradictas accipiat: quia vbi dona intercurrunt, iustitia euacuatur*. Capitulare I. a. 802. cap. 39. *Vt in forestes nostras feramina nostra nemo furari audeat, quod iam multis vicibus fieri contradiximus*. (2) Renuere, denegare, etc. Concil. Francoford. an. 794. *Si quis contradicit eos* (denarios) *in vllo loco, in aliquo negotio emtionis vel venditionis, etc.* id est, accipere non vult. *Res suas ei contradixit*, in formula 119. apud Lindenbrogium, id est, denegauit, reddere noluit. Eadem notione in Lege Alemannorum tit. 85. *Contradicere sussionem*, in Leg. Baiwar. tit. 2. c. 8. nolle recipere. *Contradicere scrutinium* in Lege Baiuar. tit. 47. §. 2. Id est, domum ad quaerendum intrare cupientem prohibere. *Contradicere viam* in Capit. pro partibus Saxon. cap. 26.

† CONTRADICTARIA, opposita contradictio. Conc. Constant. t. 1. part. 10. c. 7. p. 599.

CONTRADICTARUM AUDIENTIA, vbi auditis partibus contradicentibus iudicium pronunciatur. Litterae Iohannis Ostiensis Episcop. ad Vniuersitatem Coloniensem a. 1417. apud Marten. t. 2 Anecd. col. 1699. *Capitula concordata et ab vtraque parte sponte suscepta - - - in Audientia contradictarum - - lecta et publicata*.

CONTRADICTOR, oppugnator, qui contradicit. Charta an. 1048. apud Ludewig. Reliqv. MSS. tom. 6. p. 57.

CONTRADICTORIA et CONTRADICENS PARS, opposita, contraria, apud Alanum de Insulis de Planctu naturae p. 283. vlt. Edit.

CONTRADICTUM. (1) Gall. *Contredit*, controuersia. *Sine Contradicto* apud Thomam Madox Formularis Anglicani p. 293. V. mox *Contradictus*. (2) † Appellatio seu prouocatio ad superiorem iudicem, qua inferioris sententia contradicitur. Ch. a. 1155. t. 1. Probat. Hist. Brit. p. 622.

CONTRADICTUS. (1) Cui contradicitur, aduersus quem lis mouetur. Conuentio a. 1198. apud Lobinellum Hist. Britan. tom. 2. col. 324. (2) † Contradictio. Capitul. Car. C. a. 869. t. 7. Collect. Hist. Franc. p. 677.

CONTRADITIO, traditio, donatio. Occurrit in Epistola Stephani VI. Papae inter Concil. Hisp. t. 3. p. 161. col. 1. et alibi non semel.

CONTRADITUS, traditus, donatus, in Charta Caroli Regis Franc. et Longobard. apud Doubletum Hist. Sandionys. p. 713. et alibi.

† CON-

CONTRADOS, quod coniugum superstiti, ratione dotis habita, competit. Testam. a. 1319. Cod. 3. Ital. dipl. p. 1943.

CONTRADVPLVM, dupla mulcta. Ch. a. 1210. ap. Cencium inter Cens. eccl. Rom.

CONTRADRVTVM, quasi *Contra directum*, *directum*, contra ius, Gallis *Contredroit*. Charta Alemannica Goldasti 99. *Cum resideret Vnfredus vir inluster Retiarum Comes in mallo publico - - - ibique veniens homo aliquis nomine Hrothelmus proclamauit, eo quod in contradrutum suum mansum ei tollutum fuisset.*

CONTRADVTVS, pro *Contraditus*, in voce *Tradauium.*

CONTRAFACERE. (1) Imitari, effingere imitando, Gall. *Contrefaire.* Synodus Mediolanens. a. 1287. apud Murator. tom. 6. col. 1061. (2) † Absoluere, perficere. Stat. Taurin. a. 1360.

CONTRAFACTVRA, imitatio, apud Rymerum t. 15. p. [illegible]. col. 2.

CONTRAFACTVS, fictus, suppositiuus, Gall. *Contrefait*, in Annal. Benedict. t. 4. p. 718. col. 2. et apud Rymer. t. 8. p. 27. col. 2.

CONTRAFORVS, quod contra *foros* seu leges agitur, in Foris Aragon. lib. 1. Hispanis *Contrafueros.* Vide *Forus.*

CONTRAGAGIAMENTVM. Litterae Caroli VI. Fr. Reg. an. 1392. *Item, quod venientes ad dictas nundinas et mercata in loco praedicto, non possint, pro aliquo contragagiamento, seu aliquo facto gagiari seu detineri, nisi pro debito nostro, vel nisi pro delicto proprie persone, vel contractu in dicto loco facto, vel inito tempore nundinarum vel mercati durantibus ipsis nundinis aut mercato.* Dubium non est, quin *Contragagiamentum* hic idem sit, quod *Contragagium* in loco subsequenti. Id satis docent vocum affinitas, et vtriusque loci comparatio; sed affirmare non ausim explicationem Cangii genuinam esse. Verum quidem est, Gallicum *Contragage* olim acceptum fuisse ea notione, quam voci *Contragagium* subiicit Cl. Scriptor: si tamen verborum seriem attendes, vix credas *Contragagiamentum*, aut *Contragagium* aliud esse quam obligationem, debitum, seu aes alienum. Nulla in laudatis locis dominorum feudalium facta mentione, omnes indiscriminatim, creditores actoresue spectari videntur, qui debita, consectarentur a mercatoribus ad nundinas venientibus; neque enim horum mercatorum securitati, quae legis scopus est, prouideretur satis, si ipsis solum a dominis feudalibus et non a quibusuis creditoribus vel actoribus caueretur. V. *Contragagiamentum* in v. *Vadium* et *Contraindicare.*

CONTRAGAGIVM, ius quod dominis feudalibus competit, quo possunt pro rei suae ablatae ab aliis vindicatione, eorum pariter res sibi adserere ac retinere: *Contregage.* Vsatica Aquarum mortuarum a. 1246. *Quicunque extranei ad dictum locum venerint, salui ibidem cum suis rebus consistant, nec possint occasione guerrae superuenientis, vel occasiane contragagii, vel aliqua causa simili detineri.*

CONTRAHERE. (1) Protrahere. Ch. Henr. III. ap. Rymer. t. 1. pag. 713. *Ibidem moram salue et secure contrahendo.* (2) † Acquirere. V. *Contractum.* Ch. a. 1241. inter Probat. to. 2. Annal. Praemonstr. pag. 388. (3) † Licitando cunctari. Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. *Contrahere*, *marchander.*

CONTRAIVRIS, CONTRALEGIS, παράνομος. Gloss. Lat. Gr. Violator legis.

† CONTRALITTERA, Gall. *Contrelettre*, arcana syngrapha alterius vim imminuens. Inuentar. Chartar. reg. a. 1482.

CONTRAMAGISTER, Gall. *Contremaître* proreta, secundus a praefecto turbae nauticae. Legitur apud Rymerum to. 13. p. 37. col. 1. et alibi passim.

CONTRAMANDAMENTVM, Gall. *Contremandement*, praeceptum monitumue posterius priori praecepto vel monito contrarium. Treugae an. 1285. Hist. Dalph. t. 2. p. 26.

CONTRAMANDARE. (1) Gall. *Contremander*, dare praeceptum secundum primo contrarium. Contramandum Humberti Dalphini Vienens. an. 1338. Hist. Dalphin. t. 2. p. 361. (2) CONTRAMANDARE CONTRAMANDATVM, est excusatio legitima, quam quis in Iudicium vocatus coram iudice per Procuratorem, aut per alium proponit quo minus iuri stare possit. Leges Henrici I. Reg. Angl. cap. 59. *Si dies placiti sit contramandatus etc.* CONTRAMANDATIO, ibid. et c. sq. vbi tota materia Contramandati expenditur. Ordinationes Parlamenti: *Diem habens in Curia, ipsa die veniat, vel Procuratorem constituat, in casibus in quibus constitui potest Procurator vel contremandet, si contremandatum locum habeat, alioquin sequenti die infra prandium deficiens reputetur.* Chronic. Mauriacense lib. 2. *De quo Reinaldus Abbas ante Iuonem Episc. Carnotens. placitum acceperat; et quia nec interfuerat vt legitime contramandauerat, deciderat a causa.* Ex his emendanda Charta an. 1153. descripta tom. 11. Spicilegii Acheriani pag. 338. *His dictis itum est ad iudicium: sed indices de indicio alium diem quaesierunt, et nos praefiximus alium diem. Episcopus venit, Dux rursus contramandauit. Iterum dedimus alium diem. Episcopus venit, Dux rursus contramandauit etc.* Vbi perperam *commendauit* editum. Adde quae obseruat Cangius in Notis ad Stabilimenta S. Ludouici l. 1. c. 2.

✝ CONTRAMVRALE, praetentum muro propugnaculum. Elmham in vita Henr. V. c. 54.

✝ CONTRAPARARE, praeparare. Stat. Genuens. l. 4. c. 88.

CONTRAPELLARE, calumniare, repetere. Liber Mirabilis, seu Tabularium Monasterii Conchensis in Ruthenis ch. 23.

CONTRAPELLATIO, actio, calumnia, repetitio. Venditio a. 1048. Ampliss. Collect. to. 1 col. 416. *Possideant sine contrapellatione nostrorum haeredum.*

✝ CONTRAPESIVM, aequipondium. Stat. *Contrappeso.* Stat. Taurin. a. 1360. c. 324. V. *Contrapondus.*

CONTRAPLEGIAMENTVM, pignus seu vadimonium a reo datum, ... contra actorem causam suam ... secutus, Gall. ol. *Contr' applege* ... Ch. Phil. V. reg. Gall. in Tabul. Capellae. V. *Plegius.*

✝ CONTRAPLEGIATIO, fideiussio. Gall. *Contreplege.* Ch. Ms. a. 1247.

CONTRAPLEGII, sponsorum sponsores. *Plegiorum plegii*: *Contreplegés*, in Consuetudine S. Seueri r. 1. art. 9. 14. 15. 18. Gallis *Certificateurs*. V. *Plegius*, et Rastallum in verbo *Counterplee.*

CONTRAPLEGIVM, idem quod *Contraplegiamentum.* Will. Brito lib. 6 Philipp.

Obligat et se se duo fortia tradere castra
Betanam et Tileras, sic assignanda Philippo.
In Contraplegium, etc.

Charta Henrici Archiepisc. Remensis an. 1227. *Haec est autem securitas quam dictus Comes debet dare videlicet ponere Brayam, et Castrum celsum, cum feudis et appenditiis omnibus in securitatem et contraplegium* V. *Plegius.*

✝ CONTRAPONDVS, i. q. *Contrapesium.* Ch. a. 1410. inter Probat. t. 3. Hist. Nem. p. 201.

CONTRAPOSITIO, repositio, responsio. Leges Henrici I. Regis Angliae c. 34. *Si quis in placito ... iustitiam posito, sui, vel suorum ... iniustis conterminationibus vel ... positionibus disforciet; hanc perdat.*

CONTRAPRISA, repetitio rerum suarum vel similium. Ch. an 1371 apud Rymerum to. 6. p. 681. col. 1 CONTRAPRISIA, in Epistola Edwardi II. a. 1318. ap. eumdem Rymer. tom. 3. pag. 731. col. 2. vide *Represaliae.*

CONTRAPVNCTVM, V. *Contra* *Contrapunctus.*

CONTRARATIO SANCTORVM, sortilegii seu praestigii species. Halitgarus Cameracensis Episcopus in Poenitentiali cap. 6. *Si quis sortes ...*

biberit, quas Sanctorum contrarationem vocant, vel aliquas sortes habuerit, etc.

CONTRARATIONATIO, syllogismus, in Glossis Isonis ad Prudentii Apotheosin.

CONTRARCHA. *Annas, contrarcha.* Papias Edit. et MS.

CONTRARE, pro *Contra ire*, Gallis *Aller à l'encontre.* V. Vghellum t. 7. Italiae sacrae p. 509.

CONTRARIA. (1) Pars altera, Gallis, *Contrepart.* Notitia Iudicati an. 1028. in Tabulario Casauriensi. (2) † Contradictio, appositio, molestia, Hispan. *Contrarea.* Ch. Adefonsi reg. Arag. aerae 1165. Mſ. V. *Contrarietas.*

CONTRARIARE, contra ire, aduersari, Gall. *Contrarier*, Chartularium S. Vandregisili t. 2. p. 2110.

† CONTRARIARI, conuiciis et maledictis insectari. Libert. a. 1204. t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 672.

CONTRARIETAS, molestia. Diurnus Romanus cap. 7. tit. 22. *Neque vllam laesionem aut contrarietatem malam in ipso Beati III. Monasterio - - - inferre audeant.* Oppositio, apud Macrobium de Somnio Scipionis lib. 2. cap. 15. *Nunquam ex duplicatis similibus contrarietas emergit.* Et cap. 16. *Nulla est contrarietas, etc.* Hac notione vsurpant Tertull. adv. Hermog. cap. 35. Sidon. l. 4. Epistola 12. etc.

CONTRARIOSITAS, obstaculum, oppositio, apud Rymerum t. 15. p. 302. *Negligentia, repugnantia, seu contrariositas, etc.* Rursum occurrit pag. 324.

CONTRARIOSVS, contrarius, molestus, calamitosus. *Contrariosi euentus*, in Edicto Philippi Pulcri Franc. Regis 23. Martii ann. 1302. apud de Laurierto to. 1. Ordinat. p. 357.

CONTRARIVS. (1) Daemon, diabolus, Glossar. vetus, *Satan, aduersarius.* S. Hieron. de Nominibus Hebraicis: *Satanus, παραβάτης, contrarius.* Alibi: *Satanas, aduersarius, siue transgressor.* Et Ep. 33. *Vade retro Satana, quod interpretatur, aduerse.* Interpres vetus Epistolae S. Barnabae: *Cum sint ergo dies nequissimi, et contrarius habeat huius Saeculi potestatem.* (2) Qui molestiam infert, qui aliquem in rei cuiuspiam possessione turbat. Bulla Benedicti VIII. PP. in Bullario Cluniacensi pag. 7. CONTRARIVM FACERE, molestiam inferre. Capitulare Caroli M. a. 797. apud Holstenium in Collect. Rom. §. 6.

CONTRAROTVLATIO, rationes rationibus aduersae, Gall. *Contrôle.* Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1406. apud Rymerum t. 8. p. 436. col. 1.

CONTRAROTVLATOR, qui praeest aduersis rationibus, Gall. *Contrôleur.* Charta Henrici IV. Reg. Angl. an. 1399. ap. Rymer. t. 8. p. 118. col. 2. V. *Curiosus.* CONTRAROTVLATOR AVDIENTIAE, apud Marten. t. 1. Anecd. col. 1672. CONTRAROTVLATOR PIPAE, infra in voce *Ingrossator.* † Dicitur etiam *Contrarotulator* qui acceptum et expensum in commentaria refert. Memor. D. Cam. Comput. Paris.

† CONTRAROTVLATVM, exemplum aut antigraphon actorum. Inuent. Chart. reg. a. 1482.

CONTRAROTVLVM, recognitio scripta, Gall. *Contrôle.* Litterae Regis Angliae Vicecomiti Glocestr.

† CONTRARVLLATOR, i. q. *Contrarotulator*, in Ch. Mſ. a. 1343.

† CONTRASCRIBA, idem, Gegenschreiber, *ἀντιγραφεύς.* Inscript. Lingon. t. 9. Comment. Acad. Inscr. p. 148.

CONTRASCRIPTOR, idem qui *Contrarotulator.* Vetus Inscriptio: *Contrascriptor rationis summi Choragi.* V. Salmasium in Histor. Aug. p. 480.

CONTRASIGILLATAE LITTERAE, munitae *Contrasigillo.* Charta a. 1311. apud Baluzium Hist. Aruern. t. 2. p. 139.

CONTRASIGILLVM, sigillum sigillo ex aduerso oppositum, Gall. *Contrescel*, V. *Sigillum Secreti.*

CONTRASIGNETVM, vt *Contrasigillum.* Stat. S. Capellae Paris. an. 1098.

CONTRASIMILIS, V. *Par.*

CONTRASTARE. (1) Aduersario sese obiicere, Italis *contrastare*, German. widerstehen. Historia Obsidionis Iadrensis lib. 1. c. 27. *Iadertini potenter contrastabant*. Vox Sidonio nota l. 2. Epist. cap. 9. (2) CONTRASTARE ALIQVEM, accusare, alicui crimen obiicere. Capitula ad legem Alamannor. cap. 22. Edit. Steph. Baluzii: *Et si ipsam vir contrasteterit culpabilem, et ille propter quem ei reputatur mortuus fuerit, ille qui feminam contrasteterit Wiregildum eius desoluat.*

† CONTRASTATIO, contentio, concertatio, Ital. *Contrasto*, Gall. *Contestation*. Act. SS. tom. 2. Mart. p. 161.

† CONTRASTVM, idem; item prohibitio, impedimentum. Inquis. Ms. a. 1268. Ch. Ms. a. 1273.

CONTRATA, regio, vel tractus, Italis *Contrada*, Gallis *Contrée*, Anglis *Country*, quasi *Conterrata*, vt quibusdam placet. Acarisius, a *Contraho*: alii denique a *Contado*, seu potius a *Contea*, comitatus, vocem effictam putant. (* Nisi potius sit ab antiquo Anglo-Sax. et Scand. *Hundari*, centumpagus, territorium, V. *Hundreda*.) Occurrit apud Albertum Argentin. p. 117. CONTRACTA non semel eadem notione apud Ericum Vpsaliensem in Histor. Suecor. lib. 1. p. 6. lib. 4. p. 115. et alibi.

† CONTRATENENS, gracilium ab acuto partium cantor, Gall. *Hautecontre*; *Contreteneur* apud Cotgrauium. Obituar. eccles. Camerac. Ms.

CONTRATENERE. Leges Alfredi et Godrini Daci Regis Eastangliae, cap. 9. apud Bromptonum: *Si quis decimam contrateneat, reddat Lashlite cum Dacis, Witam cum Anglis.* Saxonica Editio habet *forhealdan*, quod *contra legis praeceptum, ex contemptu tenere*, vel *detinere*, sonat; Germ Vorenthalten.

† CONTRATITVLVS, responsum, refutatio. Stat. Montis-reg. p. 84.

† CONTRATVLATOR, contrarotulator, in Lit. a. 1370. t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 370.

CONTRAVADIVM, vt *Vadium*, pignus, Gall. *Gage*. Charta Alberici Archiep. Rem. an. 1217. † Porro est fundus terrae, qui in cautionem debiti census aut reditus annui a aliis fundis assignatur. V. *Contragagiamentum* et *Contragagium*.

† CONTRAVENGIA, vindicatio, clarigatio, Gall. *Contrevenge*; i. q. *Represaliae*. Lit. remiss. Ms. an. 1353. V. *Contrauindicare*.

† CONTRAVENIRE, praeuaricari, legem violare, perfringere, Gall. *Contrevenir*. Stat. Vercell. lib. 2. p. 43.

† CONTRAVINDICARE, vindicare, clarigare. Lit. remiss. Ms. a. 1351 V. *Contragagium* et *Contrauengia*.

CONTREDA, regio, Gall. *Contrée*, apud Lobinellum in Glossario ad calcem Hist. Brit. V. *Contrata*.

CONTREMANDARE, CONTREMANDATVM, V. *Contramandare*.

† CONTRIBVABILIS, CONTRIBVIBILIS, Gall. *Contribuable*, impositionibus obnoxius. Arest. an. 1374.

CONTRIBVLARE, conterere, affligere, in Sacris Bibliis non semel.

CONTRIBVLES, CONTRIBVNALES, CONTRIBVNI, consanguinei, cognati. Gloss. Isid. *Contribules, consanguinei, quasi ex eadem tribu*. Rursum: *Contribuni, consanguinei, parentes*.

CONTRIBVLITAS, *cognatio*, *vel consanguinitas*, apud Will. Britonem in Vocabulario MS.

† CONTRIDERE, pro conterere, in Act. SS. t. 7. Sept. p. 647.

CONTRITIO, V. *Cumictia*.

CONTRITVS, *assensus*, *id est*, *impeditus; inde pulsus contritus, id est, debilis, vt velox in principio paroxysmorum*. Matth. Siluatic.

CONTROFACTOR, imitator, qui exprimit aliquid imitando, Gall. *Contrefaiseur*. *Controfactor misterae monetae*, apud Rymerum t. 9. p. 1[illegible] col. 2. V. *Contrafacere*.

CONTROMARCHIA, facultas repetendi res sibi ablatas in ditione Principis alieni. Forma tractatus Regis Castellae cum Henrico Rege Angliae an

an. 1410. apud Rymerum tom. 8. pag. 619. col. 2. V. *Marcha*, facultas, etc.

CONTROPATIO, quasi *Contrapactio*, compensatio. Lex Wisigoth. lib. 6. tit. 1. §. 5. de seruo qui in tormentis mortuus est: *Verum vt de seruorum meritis omnis ambiguitas esset contentionis, non pro artificii qualitate excusatio videatur haberi, sed pro seruis quaestionandis, contropatio adhibeatur aetatis et vtilitatis etc.* Lib. 10. tit 1. §. 17 *Vtrique domino aequaliter sexus, numeri, vel aetatis contropatione noueris diuidendum.* Lib. 4. tit. 5. §. 3. *Contropactis his quae tempore nuptiarum promeruit*, id est compensatis.

CONTROROTVLATOR, vt supra *Contrarotulator*, apud Rymerum t. 1. p. 244. col. 1.

CONTROVERSIONES, controuersiae, in Epist. Clementis PP. apud Bromptonum.

† CONTROVERSVS, controuersiarum amator, pugnax, contentiosus. Stat. a. 1138. inter Instr. t. 6. Gall. Christ. p. 355.

CONTVBERNALIS, CONTVBERNARIVS, V. in *Contubernium*.

CONTVBERNIVM. Gloss. Lat. Graec. *Contubernium.* συνοιχέσιον, συνσκήνιον, σύνοιτον ςρατιωτῶν. Gloss. Graec. Lat. ἀνδρῶν σύςημα, *contubernium.* Lex Salica tit. 16. §. 1. *Si quis villam alienam adsalierit, ipsi et omnes qui conuicti fuerint, quod in eius contubernio fuissent, etc.* Tit. 44. *Si quis collecto contubernio hominem ingenuum in domo sua adsalierit, etc.* id est, *Contubernariis* vel *Contubernalibus*, vti appellantur a Festo: *Contubernium dicitur contubernalium habitatio.* Idem Glossarium *Contubernarius*, σύνοικος, σύνσκηνος. Gloss. Lat. Gr. ὁμοδίαιτος, *conuersator, contubernalis.* Apud Tacticos, *Contubernium* dicitur constituisse decem aut minoris numeri militibus. V. Gloss. Rigaltii. CONTVBERNIVM malam in partem accipitur pro Cohabitatione illicita viri et mulieris, in Litteris Clementis Papae pro Ducissa Yolandi, apud Lobinellum Histor. Britanic. tom. 2. col. 467. V. *Conturnus.* CONTVBERNALES ET APPARITORES, in Relatione Symmachi apud Baron. an. 419. n. 6.

† CONTVCIARE, contundere, ferire, sauciare, Gall. *Faire des contusions.* Ch. an. 1170. inter Probat. tom. 1. Annal. Praemonstrat. pag. 338.

CONTVLATIO, vt infra *Contulitio*, collatio. Formulae Andegauens. num. 32.

CONTVLERE, conferre, donare. Concil. Hispan. tom. 3. pag, 183. col. 2.

CONTVLITIO, collatio, donatio. Gloss. Lat. Gr. *Contulisse*, εἰσκεκομισμένου. Formulae veteres secund. legem Romanam cap. 18. Formulae Andegav. art. 31. *Strumenta sua quam plurima, vindicionis, dotis composcionalis, contullitionis etc.* V. *Contulatio.*

† CONTVMACIA, i. q. *Contumacio*, in Stat. comit. Venaiss.

† CONTVMACIALIS LITTERA, qua vadimonii detractatio declaratur. Lit. official. Nouiom. ann. 1396.

CONTVMACIO, vadimonii detractatio, Gallis Practicis, *Contumace.* Appellatio anni 1495. ex Archiuo B. M. de Bono-nuntio Rotomag.

CONTVMACIVM, *inquinamentum*, in Glossario MS. Sangermann. num. 501.

CONTVMASSARE, Gallicis Practicis, *Contumacer*, vadimonii deserti reum pronunciare. *Contumassare et de contumassia condemnare*, in Priuilegiis a Raymundo de Agoute concessis Iohanni de Masalguis ann. 1348. ex Archiuo Praesidis de Mauzaugues.

CONTVMAX CAPITIS, *id est, vertex.* Ita Glossae MSS. ad Alexandrum Iatrosoph.

CONTVMELIARE, contumelia afficere. Ado Viennensis in Chron. a. 799.

† CONTVMELIVM, contumelia, in Collect. Hist. Fr. t. 5. p. 41.

CONTVMIA, *derisio*, in Gloss. Arabico-Lat. *Contumelia*, Ioanni de Ianua et Glossatori Sangermann. MS. num.

num. 501. Martianus Capella lib. extremo. Porro *Contumeliam* proprie pro adulteris dici annotat Iacobus Gothofredus ex leg. 2. Cod. Th. ad L. Iul. de Adult.

CONTVPICTA. S. Columbanus Ep. 5. *Licet enim mihi nimirum micrologo, illud cuiusdam egregium sapientis elogium, quod dixisse fertur, quanddm videns contupictam, non admiror artem, sed admiror frontem.* Vbi leg. forte *comptam*, vel *acu comptam*, id est capillos acu discriminatos, vel denique vt editor censet, *compte pictam*.

CONTVRBARI, commorari, vt explicat Barthius in Glossar. ex Anonymi Hist. Palaest. apud Ludewig. t. 3. pag. 28. *Coeperuntque omnes simul quaerere, qualiter S. Sepulchri iter valerent peragere; dicentes, quoniam appropinquauerat eundi terminus, nulla erat hora conturbandum amplius.* Nimirum, inquit idem Barthius, quia tales sententiae non sine tricis turbisque effectui dabantur.

CONTVRBIVM. Capitulatio Caroli Magni pro partibus Saxoniae c. 28. apud Holstenium in Collectione Romana: *Si forte inter eos aliqua discordia, aut conturbium ortum fuerit.* Annales Franc. an. 773. *Sine laesione vel aliquo conturbio clusas apertas - - - introuit.* Occurrit praeterea in Capitulari Pipini Regis Italiae cap. 35. et in Diplomate Egicae Regis, quod praefigitur Concilio Toletano XVI. V. *Disturbium.*

CONTVRMALIS, eiusdem turmae. Ammian. Marcell. l. 16. c. 30. Non semel occurrit apud eumdem.

CONTVRMARE, eidem Ammiano l. 16. c. 29. est in turmas ordines arcte congregare.

CONTVRNVS. (1) Marculfus l. 2. Form. 16. de Puella inuita rapta: *Dum et te, faciente conturno, contra voluntatem parentum tuorum, rapto scelere, in coniugio sociaui.* Bignonius reponit *Contubernio* id est copiis contractis, ope sociorum et amicorum, vti vox *Contubernium* sumitur in Lege Salica: quo casu, erit *Contubernium*, non auxilium, sed illicita coniunctio, vti vsurpatur in l. vlt. C. de Incestis nuptiis, qua Anastasius Imperat. decernit ea rescripta viribus carere, *quae quibusdam personis permiserant scelesto contubernio nomen matrimonii imponere.* At cum *Conturno* praeferant Codd. MSS. ea vox accipi potest, quomodo apud Gallos *Contour*, ita vt virgo deceptam se raptoris suasionibus, eiusque calliditate circumuentam, seductam et sollicitatam dicat. At Marculfi locus qui negotium hic facessit, videtur a Bignonio lectus male, sed bene interpretatus, contra a Cangio bene lectus, sed interpretatus male. Itaque legendum cum Cangio et MSS. Codd. *faciente Conturno* vel *Coturno;* nam nihil refert. Editio Bignoniana Paris. 1613. habet *Conturno*; eadem editio inserta Bibliothecae Patrum an. 1624. legit *Coturno.* Exponimus autem Marculfi verba fere vt exponit Bignonius. *Faciente conturno* id est, faciente amico, amicorum, seu potius amici ope atque consilio. Ea namque aetate, quod Bignonium Cangiumque fugit, ex recepto loquendi vsu *Coturnus*, amicus dicebatur. Res conficitur auctoritate veteris Glossarii MS. Sangerm. n. 501. quod sic habet: *Coturnus, Venaticum et agreste calciamentum est, quia vnius* (lege *vnus*) *pedi vtrique conuenit; vnde si quis duobus discordantibus fuerit amicus, coturnus dicitur.* *Coturnus* ergo iuxta veteres Glossas est amicus inter duos discordantes: quae vocis acceptio mirum quam apte Marculfo conueniat. Rapuerat aliquis puellam contra puellae eiusque parentum voluntatem: raptam, *faciente conturno*, sibi matrimonio copulauit. Interuenit amicus tum viri, tum puellae, qui eo puellam adduxit, vt quem raptorem inuita passa erat, non inuita maritum haberet. Certe primum discordabant inter se raptor et rapta: Coturnus itaque fuit amicus, qui vtrique conueniens discordantes, vtrumque conciliauit. Sed vt est de Marculfi loco constat vocem *Coturnus* in Glossis Sangermanensibus singu-

ngularem habere notionem haud indignam quae obseruaretur. (2)

CONTVRNVS pro flexu, deflexu, circuitu accipitur, in veteri Charta ex Tabulario S. Benigni, apud Perardum p. 20. V. *Contorium*. COTVRNVS pro *Conturnus*. Chronicon Besuense p. 531.

CONTVS. (1) Forte pro *Comtus* vel *Conditus*, concinnatus. Chronicon Siciliae apud Marten. to. 3. Anecd. col. 20. *Cum enim Magnificus Rex Conradus diuae memoriae carissimus pater noster, testamento sollerter condito, quondam tempore mortis suae, nos tenellum et infantulum - - - in manibus S. matris Ecclesiae reliquisset.* (2) † Calculus, ratio, Ital. *Conto*. Correct. stat. Cadubr. c. 41.

CONTVTARE, tutare Plauto, aliis tutari, in tuto collocare, curare. Vita S. Antonii de Padua t. 2. Iunii p. 706.

† CONTVTELA, tutela, quae pluribus administranda committitur; vnde CONTVTOR et CONTVTRIX. Inquis. Ms. a. 1449.

CONVADARI, Laurentio in Amalthea, *vadimonium denunciare*, *vadimonio obstringere*.

CONVADIVM, vt *Contrauadium*, pignus, impignoratio, in Annal. Bened. t. 3. p. 633.

CONVALESCENTIA, Gall. *Convalescence*, recreatio ab aduersa valetudine. Marten. t. 3. Anecd. col. 1889. Symmachus l. 3. Epist. 11.

† CONVALESCENTVM, tantumdem valens, Gall. *Equiualent*. Ch. Ms. a. 4. Lothar. reg.

CONVALIDARE. (1) Gloss. Graec. Lat. Στερεοποιῶ, *consolido*, *conualido*. (2) † Confirmare, roborare. Stat. crimin. Saonae p. 118.

CONVALLIA, *conuallia loca*, conualles, apud Agrimensores.

CONVASARE, furari. Ianssonius in Auctario ad Glossas Isidori: *Conuasassem*, *furassem*, *figuratum a colligendis vasis*.

CONVBIVM, donatio, quae a parentibus filiae fit propter nuptias, seu intuitu *connubii*. Ch. Rad. dom. Magdun. Ms. a. 1195. *Vendidi* - - *totum conubium matris meae.* V. *Maritagium*.

CONVCVLA, colus, Gallis *Quenouille*, Italis *Conocchia*, German. Kunkel. Gloss. Lat. Theotisc. *Colus Chunchla*. Lex Ripuar. tit. 59. §. 18.

CONVEARE, conuehere, adducere, Gall. *Conduire*, *Amener*, apud Rymer. to. 2. pag. 471. V. *Conuiare*.

† CONVENA, *che viene cum altri*. Gloss. Lat. Ital. Ms.

† CONVENABILIS, a Gall. *Conuenable*, conueniens, aptus. Inuent. Ms. a. 1476.

CONVENANZERIVS, ex Italico *Conuenenza*, pactum, in Charta Longobardica, apud Vghellum to. 7. Ital. Sacrae p. 566.

CONVENCIONARE, vt infra *Conuenire*, per pactum promittere. Conuentio Henrici Regis Angliae et Willelmi Regis Scotiae, in libro nigro Scaccarii p. 39.

† CONVENCIONATOR, qui alterius nomine stipulatur. Ch. Ms. Guil. duc. Normann.

† CONVENCIONATVS, conuentione et amicitia coniunctus. Lit. Ms. Caroli VI. reg. Fr. a. 1415.

CONVENENSA, Italis *Conuenenza*, vt in *Conuenanzerius*, iam dictum est, conuentio, qua Candidatis suis Albigenses promittebant sese eis *consolamentum* praestituros. Erat haec veluti secunda initiatio ad profana sectae misteria. Prima vocabatur *Adoratio*, tertia *Consolamentum*. Lib. Sentent. Inquisit. Tolosan. pag. 13. et sq.

† CONVENENTIA, conuentio, pactum. Annal. Fr. t. 5. Collect. Hist. Fr. p. 44.

CONVENENTIO, pars alicui competens ex conuentione. Charta apud Thomasserium Consuetud. Bituric. p. 698. *Dant autem Conuenentiones in haeredibus, qui nascentur, et qui sunt in hominibus de Cellario.* V. *Conuenientia*.

† CONVENENZA, i. q. *Conuenentia*, vox Ital. Ch. a. 1128. t. 2. Probat. Hist. Occit. p. 445.

CONVENGVDA, vox Catalana. Sacramentale Poncii factum Raimundo Comiti Barcin. in Appendice Marcae

 Hisp.

Hisp. col. 1122. *Non retinuerit integriter omnes illas conuenientias, quas habet Conuengudas ad vos.* Ibid. col. 1276. in Conuentione eiusdem Raimundi cum Ermengado Comite Vrgell. an. 1064. *Quae sunt Conuengudas ad eum etc.* de quibus pactum est et conuentum.

CONVENIA, († qui ex conuentione ius habet ad rem aliquam, vt videtur. V. *Conuenientia* 1.) Tabularium S. Benigni an. 679. apud Perardum p. 8. *Si ego ipsa, aut vllus de haeredibus meis, vel qualibet alia opposita conuenia vel persona - - - venire temptauerit, etc.* An idem qui *Conuena?*

CONVENIENTIA. (1) Pactum, conuentio, contractus. Sicul. Flaccus de Condit. agror. *omnes ex conuenientia terminos ponebant.* Idem: *Terminos autem conuenientia possessorum confirmabat.* V. *Conniuentia.* (2) Pars, quae alicui in re quapiam ex pacto competit. Charta a. 1062. apud Catellum pag. 627. (3) Pro *Conniuentia*, consensus, in Concilio Vermensi an. 752. c. 4. et alibi saepe. (4) † Societas inter monachos aliosque certis sub conuentionibus inita, vnde nomen. Martyrol. S. Albini Andeg. Ms. V. *Fraternitas.*

CONVENIENTIARIA CHARTA, quae complectitur *conuenientiam* seu conuentionem. Notitia quaedam apud Stephanotium to. 10. Fragm. Hist. MS. p. 122. † CONVENIENTIARIVS, cui adiuncta est conuentio. Placit. an. 1122. inter Instrum. t. 6. Gall. Christ. p. 277.

† CONVENIENTVM, i. q. *Conuenimentum*, pactum, vel etiam res pacto et conuentione data. Ch. Ms. Guid. episcop. Claromont. ann. 1281.

CONVENIMENTVM, vt *conuenientia*, pactum vel etiam res pacto et conuentione data. Charta Artaldi Archiep. Gratianop. t. 4. Annal. Bened. p. 732. col. 1.

CONVENIRE. (1) Per pactum vel conuentionem promittere, stipulari. Charta Ildefonsi Regis Aragon. aerae 1218. *Promitto et conuenio quod ero vobis bonus adiutor et defensor per bonam fidem, etc.* Occurrit [illegible] non semel. (2) † Citare, in [illegible] vocare, practicis Gallicis *conuen[illegible]* Ch. Ms. a. 1264. V. *Reconuenire.*

CONVENIVM, conuentio, Gall. *Conuenant.* Charta Ildefonsi Regis Aragon. aerae 1218. *In eodem pacto [illegible] que conuenio,* in Foris Arag[illegible] lib. 3.

CONVENTARE, conuenire, conuentum agere, apud Caesarium Eysterbach. lib. 5. c. 22. et Solinum cap. 40. Tertulliano *Conuentare* est *Frequenter venire.* In veteri autem fo[illegible]mula apud Muratorium Script. Ital. tom. 1. part. 2. pag. 87. col. 1. A. *Conuentare* idem est ac consen[illegible], promittere, Gall. *conuenir.*

CONVENTATVS, doctor, ab Italico *Conuentare*, doctoris gradum in Academiis obtinere. Laudes Papiae apud Murator. t. 11. col. 26.

† CONVENTIA. (1) Pactum, conuentio. Praecept. Lud. Pii a. 835. t. 6. Collect. Hist. Fr. p. 413. V. *Conuenientia.* (2) Consensus, *laudimium.* Ch. Ms. a. 1159. V. *Conuentare.*

CONVENTIALE SCRIPTVM, quod pacta continet, et conuenta. Flodoard. de S. Gondoberto Martyre tom. 3. April. pag. 620. V. etiam *Libellus.*

† CONVENTIARIA, pactum, conuentio. Ch. a. 930. to. 9. Collect. Hist. Fr. p. 562.

CONVENTICVLA. (1) Congregatio. Ordinatio a. 962. in Appendice Marcae Hispan. col. 882. (2) Conuentio praua, pactum illicitum. Edictum Iohannis I. Reg. Fr. t. 3. Ordin. p. 63.

CONVENTICVLVM. (1) De haereticis proprie dicitur vt in l. 10. et 20. Cod. Theod. de Haeret. in l. 4. et 5. eod. Cod. de His, qui fug[illegible] religione. Concilium Carthaginense IV. can. 71. *Conuenticula haereticorum, non Ecclesia, sed conciliabula appellantur.* Vbi alii Cod. habent *Concilia diaboli etc.* Vide infra C[illegible] *uentus* 5. (2) † Coetus, collegium. Priuil. a. 1348. t. 3. Ordin. reg. [illegible] p. 287.

CONVENTIO. Ius feudale Saxonum cap. 7. §. 3. *Dominus potest duo[illegible]*

solum feudum conferre, vni possessionem, et alteri expectationem. Quae dicitur Conuentio, si moriatur absque haerede feudali possessor. Cap. 9. §. 4. *Si moriatur possessor, quia feudum Domino non vacauit, nisi forte Conuentio facta fuerit, etc.* V. *Conuentiones.*

ONVENTIONALES ECCLESIAE, collegiatae. *Secundum Ecclesiarum consuetudinem conuentionalium volumus ordinari*, in Charta fundationis Ecclesiae Collegiatae B. M. de Mirabello, inter Instrum. t. 2. nouae Gall. Christ.

ONVENTIONARE, pactum, conuentionem inire, paciscendo conuenire, promittere, pacisci. Radulfus de Diceto: *omnes homines Scotiae conuentionauerunt Regi, quod si, etc.*

ONVENTIONES, forte qui simul *conuenientes* vnam et eamdem componunt familiam. Ch. a. 1239. t. 4. Gall. Christ. p. 100. *Buretus - - - dant 15. solidos, et duas familias hominum, scilicet Durannum de Marciliaco, Robertum Lathonum cum omnibus conuentionibus suis, suis haeredibus, successoribus eorumdem etc.* CONVENTIONES REGIAE, Iurisdictio peculiaris Nemausi ad instar Iurisdictionis nundinarum Campaniae et Briae, ad mercatorum lites dirimendas, a Philippo III. Franc. Rege an. 1272. instituta: de ea consule D. de Lauriere to. 2. ordinat. p. 231. et. 232.

CONVENTIVM, *quod vulgo* Mieth *dicitur*, in Ch. a. 1346. ap. Steyrer. in Hist. Alb. p. 55.

ONVENTIVNCVLVM, vt *Conuenticulum.* Vita B. Columbae Reatinae Maii t. 5. p. 379.

ONVENTORES, partes, quae inuicem de re quapiam conueniunt, paciscuntur, in Capitulis Caroli M. l. 5. c. 127.

ONVENTVALIS. CONVENTVALES FRATRES, monachi, qui collegialiter in *Conuentibus viunnt.* Matth. Paris an. 1233. CONVENTVALIS ECCLESIA, Prioratus Canonicorum Regularium. Instr. anni 1484. in Formulari Anglican. Thomae Madox p. 70. CONVENTVALIS LOCVS, in Statutis ordinis Cluniac. MSS. monasterium in quo sunt monachi numero sufficientes ad omnes ordinis regulas rite obseruandas; *non Conuentualis* autem, in quo prae minori monachorum numero constitutiones omnes non possunt obseruari. † CONVENTVALES dicti ex ordine S. Francisci, qui annuos reditus possidebant, ad discrimen *Obseruantinorum*, qui regulam seuerius obseruabant. Murat. t. 12. p. 1012. V. *Conuentus* 5.

CONVENTVALITAS, societas religiosa, Gall. *Conuentualité*, in Bullis Pauli III. PP.

CONVENTVALITER VIVERE, in Bullario Carmelit. pag. 220. col. 2.

CONVENTVS. (1) Mallum, placitum publicum. Gloss. Lat. Gr. *Conuentus*, Συνοδία, σύνοδος, ἀγορά, συνέλευσις, ἄθροισις. Lex Alemann. Tit. 36. §. 1. *Conuentus secundum antiquam consuetudinem fiat in omni Centena coram Comite, aut suo misso, aut Centenario. Ipsum placitum fiat de Sabbato in Sabbatum, aut quali die Comes aut Centenarius voluerit, etc.* V. *Campus Martii.* (2) Graecis σύναξις, ecclesia, ad quam conueniunt fideles. Concilium Agathense an. 506. can. 21. *Si quis extra parochias in quibus legitimus est ordinariusque conuentus, oratorium in agro habere voluerit, reliquis festiuitatibus, vt ibi missas teneat propter fatigationem familiae, iusta ordinatione permittimus etc.* Caesarius Arelat. Serm. 12. *Quia vos ad audiendas lectiones diuinas video ad conuentum Fratrum, vel ad Ecclesiam fideliter accurrere.* (3) Districtus, dioecesis Episcopi. Concilium Toletan. IV. can. 35. *Sicut dioecesim alienam tricennalis possessio tollit, ita territorii conuentum non adimit. Ideoque Basilicae, quae nouae conditae fuerint, ad eum procul dubio Episcopum pertinebunt, cuius conuentus esse constituerit.* V. Gratianum 16. q. 2. *Possessio.* 16. q. 3. *Sicut dioecesim*, et Burchardum l. 3. c. 147. Vbi *dioecesis* est Ecclesia parochiana; *Conuentus*

tus vero, dioecesis, seu districtus iurisdictionis Episcopalis. Adde can. 53. Occurrit passim in Chronico Idatii. (4) Conuentum, pactum. Codex. MS. S. Stephani Lemouic. inter Stephanotii Fragmenta MS. t. 1. pag. 12. (5) Collegium Monachorum. Ebrardus in Graecismo c. 12. Etiam locus seu Camera, vbi conueniunt Monachi, de rebus suis inuicem deliberaturi. Chronic. Fontanell. cap. 16. CONVENTVS CLAVSTRI, latus peristylii, Gall. *Coté de cloitre*. Rituale MS. Eccles. Cathedr. S. Stephani Tolos. (6) CONVENTVM TENERE, dicitur, qui primus occurrit inter monachos, absente Abbate vel Priore in officiis diuinis, vel in Refectorio, in libro ordinis S. Victoris Parisiens. c. 27. in libro vsuum ord. Cisterciensis c. 81 (7) † Collegium Canonicorum. Magn. Pastorale Paris. fol. 298. (8) † Praestatio quae pro facultate *conueniendi* ad scholas priuatas, rectori publicarum soluitur. Ch. Ms. a. 1327. (9) † *Nauium commeatus*, Glossar. vet. Cod. reg. 7641.

CONVENVSTARE, *adornare* in Glossar. MS. Sangermann. n. 501. † Ch. a. 1157. inter Probat. t. 2. Hist. Occit. p. 562.

CONVERRA, *commune auxilium, subsidium*, Glossar. Ioannis Lidii ad calcem operum Nicolai de Clemangis.

CONVERSA, († vel mulier quae in extremis habitum religionis suscipiebat, vel quae monachorum obsequiis erat addicta. Ch. Ms. an. 1210. V. *Conuersus*. Mortilogium B. M. Andegav. IV. CONVERSAE, Mulieres, quae a praua et dissoluta vita ad meliorem transeunt, vulgo Gallis *Conuerties*. Honorius Augustod. lib. 2. CONVERSA VXOR, quae cum mariti consensu Deo se dedicauit, in Concilio Arelat. II. cap. 3.

CONVERSABILIS, comis, facilis, quocum familiariter vti licet. Goclen. in Lexico Philos. p. 297.

CONVERSARE, vitam religiosam seu monachicam profiteri. Charta apud Doubletum lib. 3. p. 693. CONVERSARI, eadem notione. Lex Aleman., tit. 15.

CONVERSATIO. (1) Monachismus, vita Monachica. Rathbertus Monachus de Casibus S. Galli cap. *Cum conuersatione habitum mut... et tunc demum monachicis indutus ... stimentis susceptus - - - Abbas ... ordinatus*. Epistola Dagoberti Regis in Vita S. Desiderii Cadurc. Epi... cap. 7. *Sub habitu saeculari Christi militem agere, ac mores angelicos et Sacerdotalem conuersationem habere.* (2) Interdum vox generica, pro quorumuis viuendi ratione. Gloss. Lat. Graec. *Conuersatio*, ἀναστροφή, διαγωγή, βίος S. Hieronymus l. 1. in Ruffinum cap. 3. *Eo quod te dicerent cum sodalibus tuis indigna nomine Christiano de mea conuersatione iactitare.* (3) CONVERSATIO, CONVERSATIO PVBLICA, vsus publicus, proprie de moneta. *Cours de la monnoie*, in Cod. Theod. l. 1. de Conlat. aeris l. 2. Si quis pecun. confl. et l. 3. de Suariis.

CONVERSIM, perperam, praepostere. Epistola apud Mabill. Analect. t. 4. p. 350.

CONVERSIO. (1) Monachismus. Beda lib. 4. Hist. Eccl. cap. 5. *Monachi in ea permaneant obedientia, quam rem tempore suae conuersionis promiserunt.* Capitula Caroli Magni l. 1. cap. 63. in Lemmate: *De Conuersione liberi hominis. Ad Conuersionem venire*, pro Monachicam vitam amplecti, in Regula S. Benedicti cap. 4. † *Conuersionem intrare*, monasterium ingredi, vitae monachicae amplectendi causa, in Ch. Ms. a. 1195. (2) CONVERSIO dicitur praeterea de iis qui abiurandae vitae Saecularis proposito facto, ad strictius vitae genus peruenire student. Ita in Concilio Arausicano I. can. 22. Arelat. II. can. 43. et Agath. can. 16. statuitur, *non ordinandos Diaconos coniugatos, nisi prius Conuersionis proposito professi fuerint castitatem.*

† CONVERSORIA, i. q. *Hala*, forum frumentarium, sic fortasse dictum, vel quod locus sit contectus vel

quia ibi conuersantur mercatores. artul. Thenol.

VERSUS. (1) Monachus. Conium Aurealense I. can. 2. *Monachus Monasterio conuersus.* Saluianus). 4. ad Ecclesiam Cathol. *Et licet conuersorum venerabili choro esse learis, licet religionem vestibus siles etc.* Exstat Isid. liber *de Conrsis* id est, monachis. *Conuersi* tem proprie dicebantur, qui a :culari vita, quam aliquandiu ofessi fuerant, vitam monachicam nplectabantur, et ad morum conrsionem veniebant, differebantque a *Nutritis*, qui scilicet ab infanι in Monasteriis enutriti eamdem tam amplexati erant. Ita enim *nuersi* intelligendi apud Anselmum Similit. c. 78. non vero ii, quos *ratres conuersos* dicimus, vt vult aeftenus, et alibi non semel, vt ιfe probat, Mabillonius in Praeit. in Acta SS. Benedict. saec. 3. art. 1. num. 21. et in Notis ad Viim S. Ermionis Abb. Laubiensis od. tom. p. 565. (2) CONVERSI, ι Monasteriis, dicuntur laici moachi, laicis exercitiis et Monachoιm obsequiis addicti, Gallis *Freres cnvers.* Sic autem appellati quod rimitus viri laici pietatis, seu etiam aaerendi victus gratia Monasteriis ιtos se darent, offerrent, et addi:rent, operam suam locantes ad tam suam: vnde et *Laici*, et *Obti* et *Donati*, saepe dicti leguntur, : suis locis docemus. *Conuersi, qui lonachi non sunt*, in Epistola Innoentii II. PP. to. 10 Spicilegii Acheiani. Guigo in Vita S. Hugonis :piscopi Gratianop. n. 11. *Duos laicos, quos appellamus Conuersos.* V. eumdem in Statutis Cartusiensib. :. 78. et Statuta antiqua eiusd. Ord. :. part. cap. 26. §. 3. CONVERSVS AD SVCCVRRENDVM, qui vrgente mortis periculo *Conuersi* vestem induit. Necrologium Monast. S. Petri Remensis XII. Kl. † Interdum etiam monasteriorum procuratores, praesertim monialium nomine *Conuersorum* veniunt. Ch. Ms. an. 1261. (3) *Conuersos* praeterea vulgo appellabant, qui a Iudaica vel Mahumetana superstitione ad religionem Christianam conuertebantur. Narrant Matthaeus Paris et Matthaeus Westmonasteriensis sub ann. 1233. Henricum III. Anglorum Regem exstruisse Londini *Domum conuersorum* pro errorem Iudaicum relinquentibus, *in qua ii sub honesta viuendi regula certum haberent in tota vita sua domicilium, tutum refugium, et sufficiens vitae sustentamentum.* (4) In Tabulario Ecclesiae Gratianopolitanae sub Hugone Episcopo, occurrit crebrius quidam *Guigo Conuersus*, fere semper primus in subscriptionibus Chartarum eiusdem Episcopi. Habentur etiam eiusd. Guigonis literae aliquot. At fol. 86. idem Guigo dicitur *Conuersus Episcopi*, hacce ratione: *Inde sunt testes videntes et audientes Guigo Conuersus Episcopi in cuius manu haec donatio siue laudatio facta fuit, et Petrus Presbyter, etc.* In placito Hugonis II. Episc. Gratianop. an. 1130. ex Tabulario eiusd. Ecclesiae nominatur inter testes, qui subscripsere, *Thedebertus Conuersus Episcopi.* Quibus in locis *Conuersus*, vt videtur, sic dictus est Administrator bonorum Episcopi, ad instar *Conuersorum Monachorum*, qui saepius erant Monasterii bonorum Administratores.

CONVERTERE, ad conuersionem venire, seu vitam monachicam amplecti. Vetus Charta ex Tabulario Ecclesiae Gratianop.

CONVERTIBILIS, qui conuerti potest seu mutari. Concil. Tolet. I.

CONVERTILITAS. (1) *Conuersio.* Papias MS. et Glossar. Sangerman. MS. num. 501. nec non Laurentius in Amalthea. (2) † Mutabilitas, flexibilitas. Acta SS. tom. 3. Aug. p. 590.

† CONVERTIBILITER, e conuerso, vicissim. Placent. IC. in Summ. Institut. Iustin. l. 1. tit. 1.

CONVESCERE, vna vesci, t. 2. Concil. Hispan. p. 684. *Conuescens*, in Actis Apost. c. 1.

† CONVEXVS, cumulatus, aceruatus. Gloss. Lat. Gall. ex Cod. reg. 7692. *Conuexus, amuncelé.*

CONV-

CONVGLA, V. *Conuchla.*

CONVIARE, comitari, ire cum aliquo. Anastasius in S. Zacharia PP. *Ipsa vero nubes tum eis vsque ad Basilicam S. Apollinaris - - - tegendo conuiauit.*

CONVIATOR, comes itineris. Anastas. in S. Zachar. PP. CONVIATES, idem. Miracula S. Henrici Imp. tom. 3. Iulii p. 767.

† CONVIATVS, *convoiement*, in Gloss. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

CONVICANEVS, eiusdem vici ac paroeciae. Orig. Murensis Monasterii p. 42.

CONVICINALIS, vicinus, Gall. *Voisin*, in Actis S. Isidori Agricolae n. 4.

† CONVICANVS, i. q. *Conuicaneus.* Vet. Instr. ap. Spon. t. 2. Hist. Genev. p. 376.

CONVICINIVM, vicinia, Gall. *Voisinage*, in Actis SS. April. tom. 3. pag. 886. 915. et Maii tom. 7. pag. 176.

† CONVICINVS, vicinus, in Stat. crimin. Saon. c. 24.

† CONVICIVM, accusatio. Act. SS. t. 5. Sept. p. 585.

CONVIGVITAS. Gregorius Monachus in Chronico Farfensi apud Murator. to. 2. part. 2. col. 378. *Et vbicumque per bonorum hominum testimonium rei veritas inuenta fuerit, neque hoc vlla difficultas impedit, statim huius Monasterii pars recipiat institiam suam, et ea tantum differantur, quae propter Conuiguitatem diffiniri non possunt*; hoc est, vt videtur propter aequalem contendentium *vigorem*, seu rationes et probationes aeque verisimiles, adeo vt a quo veritas stet, non cognoscatur.

CONVINCERE TERRAM SVAM, apud Iudices eam esse suam comprobare. Leges Rotharis apud Muratorium tom. 1. part. 2. pag. 47. col. 2.

CONVINCLA. V. *Coniugla.*

CONVINCVLARE, vinculis illigare, coniungere. Oratio a. 1081. in antiquo Lectionario Abbatiae S. Eligii eiusd. vrbis n. 3. p. 29.

CONVINERE. Apitius lib. 6. & l[illegible] culin. c. 6. *Et ius sciffuris in[illegible] vt conuinet*; *et vbi conuinuerit*, [illegible] *bis.* Vbi *Conuinere*, est im[illegible] at Humelbergius legit, *Conbi*[illegible]

CONVINNA, V. *Couinus.*

CONVIPERINVS, vna viperinus[illegible] de locum in *Impuderatus.*

CONVIRGINALIS, socia virgin[illegible] Acta SS. Iunii t. 2. p. 973.

CONVITARE, inuitare, vnde Gall[illegible] *Convier.* Gregorius VII. PP. Lib[illegible] Ep. 22.

CONVITATIO, inuitatio ad con[illegible] uium. Statuta Massil. lib. 2. c. [illegible] §. 14.

CONVITATVS, inuitatus. Vita S. Zenobii Episc. Florent. t. 7. Act. SS. Maii p. 51.

† CONVITIATVS, conuiciam. Act. SS. t. 2. Iul. p. 419.

CONVIVA. (1) Inuitator. Vita S. Canuti Regis auctore Alnotho Monacho to. 3. Iulii p. 137. *Et quibus iam conuiuam pium perf[illegible] traderes, aduocabas.* Editor mall[illegible] legere *Inuitatorem*, quod Con[illegible] dicitur is qui inuitatus est. (2) CONVIVAE Regis, ex familia, et domo Regia. *Ministri Regis.* Gl. Gr. Lat. Συμβιωτὴς, *conuiua.* [illegible] *βιος*, *conuiua.* Gl. Lat. Gr. *Co*[illegible] *ctor et conuiuator*, *συμβιωτὴς*, [illegible] *σιάτωρ.* Lex Salica tit. 43. §. 6. [illegible] *quis Romanum hominem conu*[illegible] *Regis occiderit.* Lex Burgund. tit. 3[illegible] *Quicumque hospiti venienti tectum a*[illegible] *focum negauerit*, *3. solidorum inl*[illegible] *ne mulctetur: si conuiua Regis e*[illegible] *sold. mulctae nomine soluat.* V. D[illegible] sertat. Cangii 2. ad Ioinuillam, [illegible] Theodorum Marsilium ad Vespa[illegible] num Suetonii cap. 2. CONVI[illegible] APOSTOLORVM, et MART[illegible] RVM CONSORS, dicitur S. Th[illegible] mas Cantuariensis Archiep. a G[illegible] uasio Dorobern. lib. de Combu[illegible] ne Dorobern. Eccl. p. 1293.

CONVIVALES DENARII, qui [illegible] riorum loco Canonicis distribueb[illegible] tur certis diebus. Consuetud[illegible] MSS. Ecclesiae Coloniensis e Bib[illegible] theca Atrebatensi.

CONVIVANTES, in Ecclesia Lug[illegible] nensi dicebantur Canonici, qui [illegible]

nioribus, quos percipiebant, reditibus, certum aliorum Canonicorum, Presbyterorum Clericorumque numerum excipiebant hospitio mensa.

IVIVATIO, *conuinium*, συμπόσιον. Gloss. Lat. Graec.

IVIVATOR, V. *Conuina* 2.

IVIVATORIVM, Vide *Conuiuium*.

IVIVAX, ὁμόβιος. Gloss. Lat. Graec. Qui simul viuit. V. *Conuiua*.

NVIVIALIS, conuiualis, pertinens ad conuiuium. Macrob. lib. Saturn. cap. 1. *Conuiuialis laetitia*.

NVIVIARIVM et CONVIVATORIVM, *locus vbi conuiuantur*, Vguoni et Ioanni de Ianua.

NVIVIVM, vulgo *Pastus*, *Droit de past*, cum tenens aut vassallus tenetur ex conditione feudi aut tenementi, domino *Conuiuium* semel ut pluries quotannis exhibere. Marculfus lib. 2. formul. 1. *Nullas functiones, neque exquisita et lauta conuiuia, neque gratiosa vel insidiosa munuscula - - - de ipsa facultate penitus non requirantur.* Regularis concordia Monachorum Anglicae nationis, apud Seldenum ad Eadmerum p. 150. *Potentibus vero non causa conuiuandi intra infrave Monasterium licentiam habent.* V. *Prandium*, *Paratae*, *Procuratio*, *Pastus*, *Coenaticum*. CONVIVIVM RVFVM. Consuetud. MSS. Eccl. Coloniensis in Bibl. Attrebatensi: *Pondus panis de rufo conuiuio.* A cibis dictum videtur. A CONVIVIIS FIDELIVM EIICI, excommunicari: neque enim licebat cum excommunicato communicare, nec cum eo cibum capere, vt est in Concil. Autisiod. cap. 38. Concil. Andegav. an. 4. CONVIVIA DEFVNCTORVM. Concilium Coyacense a. 1050. *Clerici et Laici, qui ad conuiuia defunctorum venerint, sic panem defuncti comedant, vt aliquid boni pro eius anima faciant; ad quae tantum conuiuia vocentur pauperes et debiles pro anima defuncti.* V. *Parentalia.*

CONVIVOLA. Iansonius in Auctario Glossar. Isidori: *Compotrix, conuiuola, coebriosa.*

CONVM, V. *Consumma.*

CONVOCATOR, forte is cui cura erat Canonicos *conuocandi*, vbi id erat necessarium. Epitome Constitutionum Ecclesiae Valentinae tom. 4. Concil. Hispan. p. 191. *Si alicui fuerit capitulariter tradita possessio dignitatum, canonicatuum, aut praepositurarum Ecclesiae, etiamsi postea in iuribus suis succumbat, amittatue possessionem, nihilominus Scriba Conuocatores et Scholares et alii Ministri Ecclesiae minime restituere teneantur id quod ratione sui praestiti officii in praefata possessione lucrati fuerint et receperunt.*

CONVOLVVLVS, dolor alui, colica, Gallic. *Colique.* Medicina Salern. edit. 1622. p. 36. *Conuoluulus etiam Latinis hoc malum nominatur a circumactione nimirum doloris.* Est autem *Conuoluulus* vel *Conuoluolus* Plinio, vti exponit Calepinus, vermiculus minor eruca, erodens pubescentes vuas, quem alii *Volnocem* appellant, a conuoluendo, quia se inuoluit in pampino. † Passio iliaca in scholis medicorum et *voluulus* dicitur.

CONVOTVS, coniuratus, *eodem voto astrictus*, *obligatus*, Festo, et Ioanni de Ianua. Gerardus Abbas Siluae Maioris in Vita S. Adelardi cap. 5.

CONVMNVM, V. *Couinus.*

CONVS. (1) CONVS vel CONVM, Gall. *Coin*, angulus seu cuiuscumque rei extremitas angulosa. Chartularium S. Vandregisili t. 1. p. 684. *Ascendendo in recta linea versus campum de quatuor acris a cono illius campi vsque ad, etc.* Charta Hugonis de Chalancone an. 1313. in Chartul. S. Martini Pontisar. *A cono seu bonto domus dicti Rectoris vsque ad aliud conum granchiae et iardini de suo conquestu.* (2) *Cuneus monetalis, Coin.* Leges Athelfredi Regis c. 36. V. *Cuneus.* (3) *Instrumentum pistorium*, in Vocabulario Sussannaei. (4) † *Crista inbi, crepitaculum.* Glossar. vet. Cod. reg. 7641. Aliud ex Cod.

Cod. 7613. *Conus est curuatura, quae in galea ponitur, supra quam cristae sunt.* V. Martin. Lex. in h. v. (5) † *Fructus Cupressi*, in Cod. Gloss. 7613. Aliud Lat. Ital. MS. *Conus, lo cipresso el suo frutto.*

CONVSCVS, *prehensus*, in Glossario MS. Sangerman. n. 501.

† CONVTA, piscis genus. Stat. Placent. l. 6. *Item sturiones et conutas, pro qualibet libra 14. den.*

CONVVLSIO, abolitio, violatio a *Convellere*, abolere. Charta fundationis S. Mauritii Agaunensis in Maceriis Insulae Barbarae tom. 1. p. 32.

† CONZARE, reparare, ab Ital. *Conciare*, concinnare. Stat. Placent. l. 4. Hinc

† CONZATOR. (1) CONZATOR VIARVM, qui earum reparationi inuigilat, in iisd. Stat. lib. 7. (2) Coriarius, pellium concinnator, Ital. *Conciatore.* Inquis. a. 1288. in Access. ad Histor. Cass. part. 1. pag. 388.

CONZATVRA CORIORVM, coriorum suffitio, seu inspersio pulueris quercini cum inficiuntur coria. Ital. *Conzare*, suffire, *Concia-corame*, coriarius, Gall. *Tanneur*, *Corroieur.* Chronicon Richardi de S. Germano apud Murat. t. 7. col. 1030.

† CONZVNTVS, coniunctus, Ital. *congiunto.* Tract. MS. de re milit. et mach. bell. c. 82.

COODIBILIS, qui omnibus odio est. Tertull. l. 4. adv. Marc.

† COOPATA, pro *Copata*, mensura frumentaria apud Massilienses, sacci decima sexta pars. Ch. MS. a. 1346. V. *Cupa* et *Copata.*

† COOPARANA, tempus quo sata *cooperiuntur*, in prouinciis quibusdam Galliae *Couvraine.* COOPERTIO SEMINIS, in Ch. MS. a. 1248. Ch. MS. an. 1242. V. *Coopertura 7.*

COOPERATOR. (1) Qui domos *Cooperit*, Gallice *Couvreur.* Polyptych. Fiscamn. ann. 1235. V. *Coopertor.* (2) COOPERATOR EPISCOPI, coadiutor, in Praefatione Rabini ad libellum de sacris Ordinibus.

† COOPERATVS, elaboratus i... dae minut. Carcass. MS.

COOPERCVLVM, V. *Coopert...*

† COOPERIRE, Gall. *Couvr...* *Coprire*, Germ. Bedecken, ... malibus dicitur quae semi... eunt. Stat. Mant. l. 1. c. 119. V... *pertura* 8.

COOPERTA. (1) COOPERTA ... VIS, superius tabulatum, It... *perta*, Gall. *Tillac*, Germ. B... Pluries occurrit in Statutis M... l. 4. c. 20. (2) † Locus co... vbi merces venum exponuntur, G... *Halle.* Ch. MS. a. 1308.

COOPERTIO. (1) Additamen... Matthaeum Paris: *Inquiratur e... perint coopertiones, ceppagi... escaetas quercuum, siue a... borum.* Vbi Watsius *Coopert...* interpretatur, *capita siue ramos e... rum succisarum.* (2) † Ager ... tus, seu segete *coopertus.* Ch. M... a. 1260. (3) † Alia notione V... *Cooperana.*

† COOPERTIVVM, tectum, G... *Couverture.* Ch. MS. a. 1296. *Re... tio coopertiui castri.*

COOPERTOR, vt *Cooperator.* R... t. 9. p. 40. col. 1.

COOPERTORIVM. (1) Stragu... quo lectus insternitur. S. Aug... nus in Psalm. 33. *Nolite ... gare stratos pretiosis vestibus ... et carnem multis diuitiis ...* Vegetius l. 3. de Re veterin. *C... coopertoriis inuolutus.* (2) *Cooper... toria* inter vestes sacras, vel min... steria sacra, recensentur ab Ana... sio in Sergio PP. *Hic fecit coop... toria, vel vasa aurea et argentea p... ra per diuersas Ecclesias ad v... ornatum Ecclesiarum Christi.* Greg... rius Turon. de Vitis Patrum c. ... *Dans cooperatorium Sarmaticum, q... altare Dominicum cum oblationibus ... geretur.* V. *Palla* 2. et *Pallium* ... (3) Tectum, Germ. Dach. Comp... tus anni 1202. apud D. Brussel t. ... de Vsu feudorum ad calcem p... CLIV. col. 1. *Ad faciendum coop... torium turris Exoldunis, XVIII l.* ...

COOPERTORIA EQVORVM, q... bus ii insternuntur, Germ. De... Vegetius lib. 3. Artis veterinar... c. 7...

. 77. V. *Sagum*, et mox *Coopertorius*. (5) Idem quod *Festum*, culmen. Monasticum Anglic. tom. 2. p. 813. *Concessi eisdem fragium, fosalia et coopertoria sufficientia in omnibus mariscis et communibus villae, etc.* (6) Fridericus II. lib. 2. de Arte venandi cap. 24. *Pennae maiores sunt recollectae sub duabus, quae dicuntur coopertoria.* Cap. 48. *Pennas caudae tenet recollectas sub duabus mediis superioribus, quae duae vocantur Coopercula.* Germ. Deckfedern. V. *Coopertum*, et Glossar. med. Graecit. in Καλυπτῆρος. (7) COOPERTORIVM et COOPERTOREVM FERREVM, species armaturae qua corpus vel pars corporis tegitur, Gall. *Cuirasse*. Testamentum apud Th. Madox Formularis Anglic. pag. 423. (8) Locus dumetis consitus, V. *Coopertum* 1.

COOPERTORIVS, qui facit equorum *Coopertoria* seu stragula. Statuta Auenion.

COOPERTVM. (1) Vox forestarum, Gall. *le Couvert*, *Dumetum*, locus nempe in forestis, arbustis et dumetis consitus, vbi ferae latitare solent, cum venatores eas insectantur, German. das Dichichte. Charta Ioannis Regis Angl. de Forestis ap. Matth. Paris an. 1215. Adde Fletam lib. 2. c. 41. §. 2. 3. COOPERTORIVM, eadem notione. Leges forestarum Scoticarum cap. 1. §. 1. (2) Libri tegumentum, Gall. *Couverture*, German. Decke. Inuentio linguae S. Cataldi t. 2. Maii pag. 576. V. *Copertum*.

COOPERTVRA. (1) Tectum aedificii, Gallic. *Couverture*, Germ. Dach. Chartularium S. Vandregisili tom. 1. pag. 279. (2) COOPERTVRA ARCAE, operculum, Gall. *Couvercle*, Germ. Deckel. Miracula S. Eutropii t. 3. April. p. 738. (3) Praetextus, Italis *Couertura*, Gall. *Couverture*, Germ. Deckmantel, in Statutis Venetis an. 1242. lib. 1. c. 5. (4) COOPERTVRA, vox forensis apud Anglos, matrimonium, *Couverture*. Rastallus: *Coverture, est quant un home et une feme sont espouse ensemble: ita ut quod constante matrimonio de bonis vxoris disponit maritus, dicatur factum esse durant la Coverture, et le feme est appel un feme Couvert.* V. Littletonem sect. 31. 380. 403. 559. (5) Stragulum, in Legibus Henrici I. Regis Angl. cap. 82. et in Statutis S. Claudii p. 79. COHOPERTVRA. Garnisones inuentae in castro ciuitatis Carcasson. an. 1294. v. *Cohoperture ferri equorum XXIIII. Cohoperture equorum de tela puncta.* (6) COOPERTVRAE DIETA, V. *Dieta* 4.

COOPERTVS MANSVS, qui alias *vestitus*. Charta Ermengardis Comititissae Ceritanensis an. 893. *Et in aliis locis in rio Ferrario superiore mansos coopertos, cum curtes, ortos, etc.* Infra: *Videlicet omnes supra nominatis mansis, casis, casalibus coopertis, et discoopertis* (id est, absis) *quintanalibus, curtis, curtalibus, hortis, etc.* (7) † Idem quod *Cooperana*. Ch. Ansaldi abb. Compend. Ms. (8) † De animalibus, admissura, coitus, Germ. Bedeckung, in Stat. Mant. l. 1. c. 119.

† COOPIDANVS, i. q. *Cooppidanus*, in Lit. Ms. a. 1300.

COOPPIDANVS, conciuis, Gall. *Concitoien*. Legitur in Tabular. Nantolii et apud Rymerum t. 8. pag. 273. col. 1.

COOPTARE, V. *Cohob*.

COORDINARE, simul ordinare, decernere vel praescribere, apud Albertinum Mussatum de Gestis Ital. t. 10. Muratorii col. 729.

COORS, V. *Cortis*.

COOSTRVM, *est media pars septi transuersi vel diaphragmatis.* Rochus Le Baillif in Dictionario Spagyrico.

† COPA. (1) Cupa, Gall. *Cuve*, Germ. Kufe. Stat. a. 1295. ap. Ludewig. t. 11. Reliq. Ms. p. 626. V. *Cupa* 1. (2) Mensura vinaria, olearia, salinaria. Stat. Montis-reg. pag. 279. V. *Cupa* 3. German. ein Kopf. (3) Nauicula. Pact. Ms. a. 1303. V. *Copana* et *Cupa* 2. (4) Rami arborum, Gall. *Coupel*. Lit. remiss. Ms. an. 1452. V. *Copellus* 2. et *Cuparia*. (5) Tributi vel pensitationis species apud Occitanos, eadem forte quae *Coponagium*. Arest. Ms. a. 1374. V. *Cupa*

Cupa 4. (6) Mensura agraria in Comitatu Viennensi, forte tanta quae capiat seminis vnam copam frumenti. Instr. a. 1309. in Hist. Dalphin. t. 1. p. 97. CVPATA, idem. In agro Dumbensi interdum est media pars *Bicheratae*, modo tertia, modo quarta, secundum locorum varietatem.

COPADIVM, Κοπάδιον. Papias: *Copadium, particula carnis, quod Graeci Copadium dicunt.* Ita MS. habet pro *Copium*, seu *Copian*, vt alter MS. Bituric. Apicius lib. 7. cap. 6. *In copadiis ius album, Ius in copadiis, Ius in elixa.* Pelagius in libello 4. num 63. *Et accipiens Archiepiscopus vnum copadium, dedit iuxta se recumbenti.* V. in *Compadiatim.*

COPAGIVM, idem vt videtur ac *Coponagium*, ius scilicet, exigendi *Copas* ex frumentariis mercibus, quae in mercatis veneunt. Lit. an. 1356. t. 3. Ordinat. pag. 75: *Item quod omnes venientes ad nundinas - - - eundo et redeundo, vendendoque ac emendo, sint immunes a copagio, leuda et barra atque gabella etc.* Ex integro textu liquet inter *mercaturas* de quibus hic agitur, potissimum recensenda esse *blada.*

† COPAGORGIVS, COPPAGORGAS, Gall. *Coppegorge*, gladii species, sica, pugio. Lit. remiss. Ms. a. 1455.

† COPALLVS, candela cerea minutior, Gall. *Coppon* et *Coupon*, apud Murat. to. 4. Antiq. Ital. med. aeui p. 902. V. *Colpo* et *Coponum.*

† COPANA, nauicula, Hisp. *Copano.* Ch. Ms. an. 1275. V. *Copa* 3. et *Cupa* 2.

COPARE. (1) Alligare, adnectere. Charta Visitationis Monast. Castrensis an. 1261. ex Archiuo S. Victoris Massil. Armar. mixtorum Albiens. num. 53. (2) † Caedere, Gall. *Couper*, Germ. koppen, köpfen. Ch. Ms. a. 1273.

† COPARIVS, qui est a *copis* seu poculis, Gall. *Echanson.* Ch. an. 1294. to. 1. Prob. lust. geneal. dom. reg. Portug. p. 108.

† COPATA, modus agri. Te[...] S. Mauric. in Foresio V. *Copa* [...] *Cupa* 3.

† COPATIO, coesio, Gall. C[...] Ch. Ms. a. 1235.

COPATOR MONETAE, qui [...] monetas prohibitas, vt nemo [...] ceps iis vtatur. Praeceptum Io[...] nis Franc. Regis an. 1353. apud Lauriere tom. 2. Ordinat. pag. [...] *Nostrae insuper intentionis* [...] *quod deinceps praefati factores [...] patores monetarum praedictarum [...] iusmodi officio nostro non possint* [...] Ibidem dicuntur *Scisores monet[...]* Aliud Praeceptum eiusdem R[...] an. 1355. Ordinat. to. 3. p. 27.

† COPAVDVS, COVPAVDVS, [...] cuius vxor, ipso sciente [...] Gall. ol. *Coppau*, *Coupaut*, *Coup[...]* et *Coperean.* Lit. remiss. an. 135[...] Germ. ein Hahnrey.

COPECIA, COPICIA, silua caedu[...] Gall. *Bois taillis*, Angl. *Coppis*, G[...] man. ein Hau, Gehau. Char[...] Henrici Dawbeni Militis apud M[...] dox Formul. Anglic. p. 215. C[...] PEIZ, vel COPPEIZ, vt habet MS. Coislin. eadem notione, seu [...] caedua recens succisa. Charta [...] 1279. apud Thomasserium in B[...] rig. pag. 113. † COPEIIA, i[...] in Ch. Ms. a. 1259.

† COPEDINARIVS, *voluptuarius*, [...] vet. Gloss. Cod. reg. 7641. V. *C[...] pidinarius.*

COPEIIA, V. *Copecia.*

† COPELLETVS, dimin. a *Cop[...]* Murator. tom. 15. pag. 640. V. *C[...] pa* 2.

† COPELLVS. (1) Mensurae spe[...] aridorum simul et liquidorum. P[...] a. 1350. Ms. *In quolibet sextario [...] sint - - - 52. copelli olei.* V. *Copa* [...] et *Copetum.* (2) COPELLV[...] COVPELEVS, assula, recisamentu[...] imo et rami arborum succisoru[...] Gall. *Coupeau.* Ch. Ms. a. 1314.

COPERCHIVM, operculum, Ital. *C[...] perchio.* Acta SS. Iunii to[...] p. 367.

COPERTA. (1) Tabulatum na[...] Ital. *Coperta*, Germ. Verdeck [...] formationes Ciuitatis Massil. de [...] sagio transmarino, e MS. Sarg[...] (2) O[...]

2) Operculum. Acta SS. Maii t. 4. p. 623. (3) † Idem quod *Copellus*. Leudae minut. Carcass. Ms.

COPERTARIA EQVORVM, quibus equi insternuntur, in Histor. Dalph. to. 2. p. 280. V. *Coopertoria equorum*. COPERTERIA PRO CAPITE, quibus caput tegitur, ibidem.

COPERTORIA. (1) Stragulum, quo lectus insternitur, Gall. *Couverture*. Inuent. a. 1476 V. *Coopertorium*. (2) Tegmen, Ital. *Coperta*, in eod. Inuent.

COPERTORIVM, retis genus, Ital. *Copertoio*, Germ. Decknetz. Stat. noua crimin. Cum. c. 142.

COPERTVRA, tectum. Reparat. fact. in Seneschall. Carcass. a. 1435. V. *Coopertura* 1.

COPETATA MISSA, V. in *Missa* 4.

COPETIVM, f. pro *Capetium* vel *Caretum*, de quo supra. Statuta Equitum Theuton. art. 72. apud Duellium lib. 2. Miscell. pag. 59. *Frater qui gerit vicem Magistri potest deferre vexillum et copetia et magnum tentorium.*

COPETVM, mensura frumentaria. Ch. Dalphin. a. 1343.

COPEX, piscis genus. Stat. Mant. l. 1. c. 103. *Nec aliquis possit Sturionem vel adalum, seu copicem, seu copizosum vendere alicui venditori.*

COPHA, tegmen capitis, V. *Cuphia*.

COPHANVS, cophinus seu sporta maior, qua solet terra oppleri ad munimentum, Gall. *Gabion*. Marchisii Annal. Genuens. apud Murator. t. 6. col. 425.

COPHIA, tegmen capitis, V. *Cuphia*.

COPHINARE, in *cophino* reponere, ap. Ludew. to. 9. Reliq. p. 412. V. *Cophinus*.

COPHINELLVS, diminut. a *Cophinus*, arcula. Test. a. 1241. inter Probat. t. 2. Hist. Burg. p. 14.

COPHINVS. (1) Corbis qua terra portatur, apud Vegetium lib. 2. de re milit. c. 20. et vlt. et lib. 1. de re veterin. cap. 56. lib. 2. cap. 33. et Isidor. lib. 20. cap. 9. Monachus Tegauiensis p. 11. (2) COPHINVS, in ministeriis sacris. Anastas. in Vitis PP. pag. 188. *Nec non et super columnas ipsius ciborii, propter amplam pulcritudinem ex argento purissimo fecit cophinos numero 4. pensant. lib. 42.* (3) Arca, Gall. *Coffre*, potius quam corbis viminea, qua notione Latinis accipitur. Testamentum Hugonis Aycelini Cardinalis Episc. Ostiens. a. 1297. COPHINVS MARMOREVS, in quo corpus B. Iacobi Philippi requiescebat inter Acta SS. Maii to. 6. p. 175. (4) IN COPHINO SERVIRE. Psalm. 80. *Manus eius in cophino seruierunt*; id est, *in seruitute*, vti interpretantur Eucherius et Senator. *Ismaelita cum cophino*, apud Sidonium l. 7. Epist. 6. Gregorius Turon. l. 5. Hist. c. 48.

† COPHRVS, arca, Gall. *Coffre*, a vet. Gall. *Cophe*, cauus. Tabul. Nannet. V. *Coffrus*.

COPHTI, a Mahumetanis confictum vocabulum, quo Christianos Aegyptios, seu Monachos, aliosque religiosae vitae sectatores, quasi *incisos*, per contemptum appellare solent. Diuersos porro a *Coptis*, a quibus lingua Coptica, seu Aegyptia antiqua nomen deduxit, pluribus ostendit Athanasius Kircherus in Prodromo Copto cap. 1. Vetus Scheda continens seriem Regum Aegypti edita a Drusio post Hist. Seueri Sulpitii: *Secundus* (Aegyptiorum Rex) *Cabtim, vnde denominati sunt Cophti.* Vide Scaligerum l. 7. de Emendat. temp. p. 705. † Verosimilius ab vrbe *Copto* quam Aegyptii Christiani incolebant, vt post alios censet de la Martiniere in Lex. Geogr.

COPIA, exemplum scripti, Chartae, πρωτοτύπω, seu originalis, ἀπόγραφον, ἀντίγραφον, ἰσότυπον, Gallis *Copie*. Vocem ita effictam a recentioribus censet Reinhartus Robigius l. 10. c. 15. quod instrumentis multiplicatis inde eorum *Copia* emergat. Vide Oct. Ferrarii Orig. Ital. COPIA ROTVLORVM CVRIAE, est exemplum aut antigraphon actorum, quae in Curia Baronis expediuntur; quorum hoc vnum est in plerisque, si non praecipuum, scilicet, *Venit talis tali die, et ad petitionem suam admissus est ad talem terram, etc.* Qui autem sic tenet, huius acti solum

lum exemplum tituli loco habet. Cowellus. Atque hi COPITENANDS, Anglis *Copiholders*, appellantur: Villani scilicet, Sokmanni, Costumarii, quod, vt dictum est, nullum aliud tenementorum suorum habeant instrumentum, quam *Copias Rotulorum Curiae*, vnde et Tenentes *par Copie du roole de Court* dicuntur. De iis agit Littletonus sect. 73. 75. Vide praeterea Spelmannum in *Bocland*.

COPIADVM, V. *Copadium*.

† COPIALITER, per *copiam* seu exemplum. Process. an. 1448. inter Probat. t. 3. Hist. Nem. p. 274.

COPIARE, exscribere, Gall. *Copier*. Vita B. Torelli tom. 2. Martii pag. 504.

COPIATA. (1) Oeconomus, f. sic dictus, quod illius sit vitae necessariorum *Copiam* ministrare. Hierat. Iuris Pontif. p. 134. *Copiatas seu Oeconomos Commendatarius possideat.* (2) Copiatae, vespillones. Gloss. Lat. Gr. *Bispelliones*, Νεκροθάπται, Κοπιαταί. Epiphanius lib. 3. contra Haeretic. Κοπιαταί, οἱ τὰ σώματα περιστέλλοντες τῶν κοιμωμένων. Clericis videntur accenseri in lib. 1. Cod. Theod. de Lustrali conlat. quae est Constantii, vbi recens instituti dicuntur, sed et in l. 15. de Episc. quae est Iuliani: vnde eosdem quos *Fossarios* vocabant, haud absurde coniectant viri docti. V. *Fossarius*.

† COPIATOR, librarius, amanuensis. Murat. tom. 16. pag. 1156. V. *Copista*.

COPICIA, V. *Copecia*.

COPIDERMVS, Κοπίδερμος, in Gl. Gr. Lat.

† COPILLA, *lo ligame del collo*. Gl. Lat. Ital. MS.

COPINA, Gall. *Chopine*, Germ. Schoppen, oenophori Gallici pars quarta. Vtitur Menotus in Sermon. Quadragesimal. fol. 40. verso col. 2. Vide *Cheopina*.

COPIOSITAS, copia, abundantia, legitur apud Laurent. Byzynium in Diario Belli Hussitici, et Rymerum to. 4. p. 687. col. 1.

COPISTA, librarius, qui chart... alia id genus transscribit, Gall. ...*piste*. Aduisamenta styli Curiae E... siae Brioc.

COPITENANDS, V. in *Copia*.

COPIVM, V. *Copadium*.

COPIZOSVS, piscis genus, V. *Copex*.

COPKINGVS, moneta argentea, c... mentio fit in Legibus Opstalbo... Frisicis c. 11.

COPLA, vestimenti genus. Acta ... consularia sub Munacio Felice, ... Baron. a. 303. n. 12. *Tunicas* ... *liebres paria* 47. *Coplae* ... *nae* 19.

COPO, *negotiator*, in Glossario ... Sangermann. num. 501. est ... *Caupo*.

COPONAGIVM, COPPONAGIV... ius exigendi *Copas* ex frumentan... mercibus, quae in mercatis veneu... Ch. a. 1266. ap. Perard. p. 45. G... chen. in Probat. Hist. Bressens. p. 6... 107. V. *Copa*, *Copagium*, *Cupa* et mox

† COPONATVM BLADVM, i. q. C... *pa* 3, mensura frumentaria, c... ius exigendae ex frumentariis me... cibus, *Coponum* et *Coponagium* a... pellabatur. Sent. MS. an. 1396. ... *Copum* et *Copa* 3.

COPONICVLA, Καπηλεῖον. Gl. L... Graec. Est a *Caupona*.

COPONVM. (1) Species cerei ... taedae. Obituarium MS. Eccl. M... rin. fol. vltimo. *Thesaurario pro* ... *no et luminaris redemptione*, *quod* ... *duorum cereorum in altari*, ... *thedae accensae ab eleuatione SS.* ... *poris D. N. I. C. vsque Post-co*... *nionem*, *duorumque coponorum* ... *vicariis hyemali tempore* 10. ... Etiamnum in quibusdam locis ... Galliae finitimis *Copons* voca... fila cerata, quae Galli *Bougies* a... lant. Sic, ni fallor, dicunt... Gall. *Couper*, quod prae long... ne saepius secentur. (2) Alia... tione V. in *Coponatum*.

COPONVS. (1) Mensura frum... ria, octaua pars *Cupae*. V. *C*... (2) † Dolii obturamentum, G... Spund. Stat. Astae.

COPOVS, assula, recisamentum, Gall. *Copeau.* Inquisitio MS. pro canonizatione S. Yuonis.

COPPA. (1) Caesio, sectio, Gallis *Couppe*: COPPARE, caedere, secare, *Couper*, Germ. Koppen. Will. Thorn. in Chronico: *Pacti sunt homines de Halmoto - - - fruges omnes suas coppare ex tunc et deinceps, et sic per coppas omnes, decimas suas ipsi et haeredes sui amodo et in aeternum.* Mauult Cangii editor interpretari *Coppas* cumulos, et *Coppare*, cumulare, quam caesiones et caedere: quod Saxonibus *Coppe* et Armoricis *Coppa* vel *Koppa*, sit apex, vel culmen. Deinde fruges in cumulis disponi solent antequam decimentur. V. *Cupa.* (2) *Cataplasma quod ponitur iuxta patientem partem.* Ita Glossae MSS. ad Alexand. Iatrosoph. (3) COPPA, vas potorium. Germ. super. Kopf, Köpf, V. *Cupa* 2. (4) † Mensura liquidorum. Inuent. a. 1271. V. *Cupa* 2. et *Copa* 2. (5) † Fasciola. Stat. a. 1360. t. 2. Monum. sacr. antiq. p. 541.

† COPPAGORGAS, V. *Copagorgas.*

COPPARE, V. *Coppa* 1.

COPPEIZ, V. *Copecia.*

COPPETELLA, paruula *coppa*, seu vasculum. Chronic. Casin. lib. 3. c. vlt.

COPPIRE DOMVM, tegere, cooperire, tectum imponere, Gall. *Couvrir.* Kennettus in Glossario ad calcem Antiquit. Ambrosden. Verbum hoc Kennetus deriuat a Saxonico *Coppe*, Germ. Koppe, apex, culmen, fastigium. V. *Coppus* et *Coppa* 1.

COPPIS, vox Anglica, silua caedua. V. Spelmanni Glossarium pag. 44. col. 2. edit. 1664. et supra *Copecia.*

† COPPLA, copula canum venaticorum, Germ. Koppel. Ch. MS. a. 1325. V. *Copula* 1.

COPPONAGIVM, V. *Coponagium.*

† COPPONVS, mensura frumentaria. Gall. *Copon.* Terrear. Belliioc. V. *Cupa* 3.

COPPVLA. (1) Pro *Cappula*: quod vide. (2) Pro parua *Cupa*, in Comput. an. 1333. to. 2. Hist. Dalphin. p. 277. V. *Cupa* 2.

COPPVS, tegula, Itali *Coppo*, in Pacto inter Venetos et Tragurienses an. 1322. apud Ioan. Lucium lib. 4. de Regno Dalmat. c. 14. V. *Coppire*, *Copus* 3. et *Cuppus.*

† COPRILECTVS, stragulum quo lectus insternitur. Conuent. Saonae a. 1526. *Pro sclauinis, coprilectibus, birrettis.*

COPS, *copia.* Glossarium Sangerman. MS. n. 501. Amalth. *Cops, coeps. Simul opulentus, Ops, Opulentus.* V. *Copus.* COPSVS, *Copiosus*, ibidem. † Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. *Cops, copis, riche.*

COPTVMVM, *costuma*, tributum, praestatio. Bulla Honorii III. PP. an. 1217. apud Vghell. in Episc. Interamn. V. *Consuetudo* 4.

COPVLA. (1) Charta Communiae Hamensis: *Nullus famulus Hamensis domini, neque Castellani, accipiat copulam, aut funem in foro, nisi tantum bis in anno, in Martio videlicet et in Septembri.* Eadem Gallice: *Nus Sergans li Seigneur, ne li Castellain de Ham ne prenge Couplel ne corde au marquié, fors que tans seulement deux fois en l'an, etc.* V. *Cupla.* (2) Vita S. Bernardini Episc. Senensis t. 5. Maii p. 275. *Cum accepisset quod quaedam deuota mulier haberet partem bireti sancti viri, quam copulam appellant, magna deuotione conseruatam.* An superior pars, ab Armoricano *Coppa*, apex? Iohannes in Vita S. Petri Damiani num. 46. *Vnde factum est inter caetera, vt proiicerent copulas, quibus quasi quibusdam pileis capita contegebant.* Non dubitat Mabillonius saec. 6. part. 2. SS. Benedict. pag. 264. quin legendum sit *Cofulas*, tegmen capitis; de quo fuse in *Cuphia*; erit forte qui retineat *Copulas*, quod etiam legatur in Vita sancti Bernardini mox laudata. V. *Cappula.*

COPVLARIVS, *vinculum in collo canis.* Ioanni de Ianua.

† COPVLATVS, pro cumulatus, in Act. SS. t. 6. Sept. p. 889.

† COPVM. (1) Idem quod *Coponagium.* Ch. a. 1028. inter Instr. t. 10. Gall.

Gall. Christ. p. 153. V. *Coponnium*. (2) Frustum. Consuetud. Exoldun. V. *Colpa*.

COPVS. (1) COPVS VINI, cyathus vnus, Gall. *Un Coup de vin*. Consuetud. Festorum Monasterii Solemniac. MSS. (2) † Idem ac *Copponus*. Ch. MS. a. 1329. (3) † Tegula, Ital. *Coppo*. Stat. Taurin. an. 1360.

COQVA. (1) Species nauigii, V. *Cogo*. (2) † Arenae cumulus, quod *conchae* formam referat sic dictus. Ch. MS. an. 1394. *) Vel potius a Suecico *Kok*, *Koka*, gleba grandior, Fenn. *Cookare*.

† COQVCIA, cucullus, capitis tegmen. Inuent. S. Capellae Paris. V. *Coqueluca*, et *Coquibus*.

COQVEARIVM, cochlear, Gall. *Conilliere*. Transactio an. 1351. ex Libro viridi fol. 53.

COQVELVCA, cocullus, Gall. *Coqueluchon*. Statuta Synodal. Eccl. Andegav. a. 1423. n. 12.

† COQVERE, calido balneo purgare, in Act. SS. t. 3. p. 726.

COQVERIA, vt *Coquearium*, cochlear, in Charta Massil. a. 1352. Ioan. Siluestre Notario.

† COQVESTRVS, *lo pistore*, in Gl. Lat. Ital. MS.

COQVETTVM, COQVETVM, ab Anglico *Cocket*, portorium seu signum, quo Publicanus obsignat merces, quae portorium exsoluerunt. Charta Edwardi V. de Cancellario Hiberniae constituto anno 1483. apud Rymerum t. 12. p. 182. col. 1. V. *Coket*.

COQVETV, V. *Coket*.

COQVIBVS, species *caputii*. († Vox Gallica eiusdem notionis atque *Coquille*, capitis scilicet tegmen in formam conchae effictum.) Statuta vltima Capituli Senon. *Omnes Canonici tam maiores quam minores possunt portare caputia officiando in choro tempore capparum nigrarum, sed in festis annualibus, si Praecentor tenendo chorum caputium seu coquibus non habuerit, tunc Choriales non habebunt.*

† COQVILHIA, COQVILLA, COQVILLIA, a Gall. *Coquille*, concha. Memor. D. Cum. Com... Paris.

† COQVILLA, praeterea eadem ...que quae *Focaria*, presbyteri ...cubina, in Vita Dav. Parei, ... Bayle in Dict. v. *Pareus* not. C.

COQVIMELLA, prunus, Gall. *P...nier*. Isid. Orig. lib. 17. c. 7. *C...quimella quam Latini ob colorem Pr...num vocant; alii a multitudine ...fructus Nixam appellant, etc.* † ... Gr. κοκκυμηλεα, pruni species Aegyptiaca.

COQVINA, cibaria cocta. Acta SS. Maii tom. 4. pag. 425 de S. Petr. Coelestino: *Faciamus hac nocte bonum officium ad honorem B. Ioannis, et cras dabo vobis coquinam.*

COQVINARE. (1) Coquinam facere. Regula Magistri c. 19. *Post sextam inchoent coquinare, vt dicta Nona omnes exeant ad mensam.* (2) † Coquere. Ch. a. 1334.

† COQVINARIA. *Cuisinerie*. Gloss. Gall. Lat. Cod. reg. 7684. V. *Coquina*.

COQVINARIVS, praefectus coquinae. Ch. MS. an. 1329. ex Archiuo B. Mariae de Charitate. Occurrit alibi non semel. V. *Coquus*.

COQVINATOR, coquus. Sanut. l. 2. part. 4. c. 10.

† COQVINELLA, *prunus*, *Prunier*, *Prov.* Gloss. Prov. Lat. Cod. reg. 7657. V. *Coquimella*.

COQVINVLLA, parua coquina. *In quo solario est coquinula cum camerula*, apud Fantonum Hist. Auenion. p. 178.

COQVINVS, homo vilissimus nec nisi infimis *coquinae* ministeriis natus, interdum etiam, Nequam, Improbus, vt Gallicum *Coquin*. Processus de Vita S. Yuonis to. 4. Maii p. 545. *Et ex hoc dictus iuuenis dicebat verba approbriosa D. Yuoni, vocando ipsum Coquinum et Truonum.* V. *Cociones*.

† COQVLVS, coquus secundarius. Priuil. a. 1348. t. 3. Ordin. reg. Fr. p. 274.

COQVVS. *Magnus coquus*, dignitas in Palatiis Principum, eorum scilicet qui coquinae ac cibis praesunt. *Coquorum Praepositus*, in Legibus Wisigoth.

igoth. lib. 2. tit. 4. §. 4. Fortunatus 6. Poem. 10. de Coquo Regio:

Venimus ut Mettis, cocus illic regius instans
Absenti nautas abstulit, atque ratem.
De flammis ardente manu qui diripit escas, etc.

Apud Herimannum de Restauratione Monasterii St Martini Tornacensis c. 94. Fulcherus Episcopus Noviomensis dicitur fuisse *spurius generatione, ex parte scilicet ignobilis natus, filiusque Principis Coccorum Regis Franciae,*

COR. (1) Medium cuiusuis rei. Ordericus Vitalis l. 10 p. 767. *Tyrum opulentam vrbem, in corde maris sitam, per mare obsedit.* Adde pag. 849. 856. καρδίαν θαλάσσης, apud Nicetam p. 292. (2) CORDE, EX CORDE, CORDETENVS, memoriter, auswendig, Gallis *Par coeur*, Occitanis *Decoura.* Rainerus contra Valdenses cap. 3. *Magnam partem veteris* (Testamenti) *sciunt corde.* Vita MS. S. Magnobodi Episc. c. 5. *Corde tenus omnem peragens perlegit libri paginam.* EX CORDE. Hincmarus Rem. in Capitul. ad Presbyteros parochiae suae c. 1. *Psalmorum etiam verba et distinctiones regulariter, et ex corde cum Canticis consuetudinariis pronunciare sciat.* (3) Quercus; Gall. ol. *Caure.* V. *Corallus.* Charta Petri de Roteys Vicarii Tolosae ad Baiulos a. 1272. ex Codice MS. Consuetud. Vrbis Tolosae fol. 27. e Bibl. D. de Crozat. *Requirimus - - - quatenus amodo faciatis fieri per Magistros et carpentarios vestros - - - fustas bonas et pulchras et de legitimis peciellis, videlicet quod peytrales de cor et de abiete de VI. brachiatis, et de V. et de IV. quod illas habent infra tranceos, et infra eschalmamentos secundum longitudinem cuius debent esse - - - et quod filae de cor et de abiete, etc.*

CORA, Consuetudo, German. Kühr, Statuta ex quibus lites iudicantur; item, Coetus ipse *Coratorum* (Kuhrmänner) seu iudicum iuxta has leges iudicantium. Leges et consuetudines Furnens. ex Archiuo S. Audomari: *In nomine P. et F. et Sp. S. amen. Anno Domini MCCXL. mense Iulio facta est haec lex et consuetudo, quae cora vocatur, in terra Furnensi a Thoma. Comite et Iohanna Flandriae et Hannoniae Comitissa. Ordinatum est inprimis, quod qui Scabini erunt, erunt et Coratores, et illos iam instituit Comes et vsque ad voluntatem suam fecit eos iurare Scabinagium et Coram.* Infra *Emendabit Comiti III. libras et ei cui facta fuerit violentia quidquid cora indicabit.* Passim occurrit ibi tam pro ipsa lege, quam pro Consilio *Coratorum*: qui iudices passim etiam memorantur ibidem. In Charta Gallica Comitis Flandriae an. 1274. ex eodem Archiuo, *Cora* indiscriminatim redditur *cuere*, vel *ceure*; *Coratores* vero *Qoeniers*, *Coriers et Ceuriers.* V. *Chora.*

CORAAGIVM, impositio quaedam extraordinaria, vt Thomae Blount videtur, e frumento percipienda, atque sic dicta a *Corus* mensura frumentaria. Bracton. lib. 2. cap. 116. *Sunt etiam quaedam communes praestationes, quae seruitia non dicuntur, nec de consuetudine veniunt, nisi cum necessitas interuenerit, vel cum Rex venerit, sicut sunt hidagia, coraagia et carnagia, et alia plura de necessitate, et ex consensu communi totius regni introducta, etc.* Leg. *Corngium* quod vide. V. *Coragium* 3.

CORABELLA, corbis, ex Gallico *Corbeille.* Kalendar. Eccles Lemouicens. apud Labbeum tom. 2. Biblioth. *Vnam Capellam viridis coloris munitam, et duas capellas nigras, cum nouem corabellis.* In ipso MS. eod. legisse se admonuit Cl. D. Dauid eiusdem Ecclesiae Canonicus, *Cortiballis*: sunt vero *Cortiballae*, Dalmaticae Diaconorum et Tunicae Subdiaconorum, quae etiamnum apud Bituricenses, Santones, aliosque Galliarum populos dicuntur *Courtibauts.* Hanc vocem deducit Nocot. a *Tibenna*, quod Arcadius quidam nomine Tibennus huiusmodi vestes adinuenerit; Menagius autem

tem 1. *Curtum vitale.* V. *Curtinbaldus.*

*) CORABVS, pro Carabus, piscis genus, alias Gobio fluuiatilis, German. Groppe. Vocabul. Lat. Germ. an. 1482. *Corabus*, *cubio*, Grupp, Kaulhaupt, Koppet. Vbi *Cubio* pro Gobio.

† CORACARIVS, thoracum confector, Ital. *Corazzaio*, in Stat. ant. Florent. V. *Coracium.*

† CORACINVS, piscis genus. Tract. Mſ. de pisc. c. 20. *Coracinum nostra Gallia Narbonensis per apocopem appellat Corp*, *alii durdo*, *alii vergo*, *alii corban*, *Italia fere tota corvo.* *) Germ. Karrausche. *Coracinus* et *Coracius*, propter nigredinem, a Gr. κόραξ, coruus.

† CORACIVM, lorica, Ital. *Corazza*, Germ. Küraß. Murat. t. 16. Script. p. 435. V. *Coratium.*

CORACVLVM, († canalis, riuus, aqua decurrens.) Statuta Veronensia lib. 4. c. 13. *Nec apud ipsum fluuium habeo per tres perticas aliquod coraculum, dugale, vel fossatum, etc.*

CORAGIVM. (1) *Quod ex toto et intimo corde petitur, a Cor, et ago.* Ita Ioan. de Ianua. Vgutio: *Coragium, suffragium: et Coragium est virginale signum, vel pompa virginalis. quam solent virgines facere in quibusdam locis contra mortuum, scilicet chorea, et quaelibet, chorea sic potest dici* Graec. χορήγιον, χορηγεῖον, et χορεγεῖον, locum vocant in quo chori et choreae ducuntur. Gl. Aelfrici: *Coragium, medena bergen.* Vox *meden* puellam et virginem sonat. Sed quid hoc loco *bergen* velit, non liquet. V. *Corugio.* Occurrit vox *Choragium*, non omnino certae notionis, in Vita S. Wilfridi c. 9.

Vtpote praeteritae recolens, choragia vitae.

(2) † Audentia, fidentia, Ital. *Coraggio.* Guido de Vigeuano de modo expugnandi T. S. cap. 10. (3) † Praestationis species. Chartul. S. Quint. in insula p. 120. *Puer aut iurans sub tutela patris sui aut alicuius hominis - - - nullum debet debitum suo coragium, nec alicui respondere institiae, donec proprium habeat catallum de quo lucratur.* Corage eodem sensu in Ch. Gall. an. 1[illegible]. V. *Coragium.*

CORAILLATOR, qui vendit Corallium, vel facit opuscula e Corallio. *Antonius de Templo Coraillator*, in Charta Massil. a. 1327.

CORALE. (1) Priuilegium Wifredi Comitis Barcinon. pro Monaster. Riuipullensi in Catalonia t. 3. Concil. Hisp. p. 165. *Ex alio vero latere descendit de serra super corale et peruenit per ipsa grisa usque in flumine Febreti.* Agitur hic de limitibus. Coral vel *Corale* vocant Hispani in America locum vbi porci nutriuntur. An hic quid simile potest intelligi? † Hispani in re nautica vocant *Coral* tignum quoddam incuruum; vnde fortassis *Corale* hic dicitur ager incuruus seu inflexus, angulatus. (2) Opus corallinum, seu ex Lithogendro, Gall. *Corail.* Epitome Chronicorum Casinensium apud Murat. to. 2. pag. 366. col. 1. (3) † Armorum genus quo crura teguntur, Gall. *Cuissars.* Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 769.

† CORADIA, lorica, thorax, Küraß. Stat. Mant. l. 1. c. 112. V. *Coracium.*

CORALIS. (1) CORALES PENNAE, dicuntur in alis auium quatuor pennae corpori propinquiores. V. *Vani.* (2) Gregorius Turon. lib. 5. Hist. cap. 35. de quadam lue, seu dysenterico morbo: *Ea vero quae ex ore proiiciebantur colore croceo, aut certe viridia erant; a multis autem adserebatur venenum occultum esse. Rusticiores vero Corales, hoc est, Pusulas, nominabant.* Papiae, *Coralis* est *regionarius*, a χώρος forte. (3) † Pro *Choralis*, V. in *Choralitas.*

CORALLITICVS, Isidoro lib. 16. Orig. cap. 5. de marmoribus, *in Asia repertus mensuram*, (Gloss. MS. Sangerm. *mensure*) *non vltra cubitus binos, candore proximo eboris et quandam similitudinem e diuerso niger.*

CORALLVM. (1) *Interior pars.* Gl. MSS. ad l. 2. Passion. Alexandri [illegible] ...

-osophistae: *Corallum abietis.* Galli dicunt etiamnum *le Coeur d'un arbre.* Olim vero *Corailles* corporis interiora, seu intestina appellabant Galli, quae Itali *Corata* et *Coratella.* 2) Forte clathri, Gallis olim *Caoles.* Computus an. 1202. apud D. Bruffel to. 2. de Vsu feudorum ad calcem p CLXIX. *Pro Domo Meriaci reficienda, et pro feris et pro corallis carceris, et pro prima catena XX S.* V. *Carola.*

CORALLIVS, quercus, Occitan. *Coral.* Ch. Mſ. a. 1343. V. *Cor* 3.

CORAMARIVS, coriarius, t. 7. Maii p 373

CORAMEN, corium, ab Ital. *Corame.* V. *Coriamen.* Litterae Ducis Ianuensis a. 1382. ex Archiuo Communis Massil.

CORAMODVM, V. *Commodum* 3.

CORANVS, *lapis albus et durus.* Papias MS. Glossar. Sangerman. MS. n. 501. *Coranus, lapis albus est durior que Pario;* ex Isidoro lib. 16. cap. 8.

CORARIVS. (1) Puer clericus addictus choro. Rituale MS. Ecclesiae Tolosanae. (2) Coriarius, Gall. *Corroyeur.* Leges Sanseuerenses circa annum 1104. apud Stephanotium t. 1. Antiq. Bened. MS. in Vasconia p. 486.

CORASTVS, V. *Coraustus.*

CORATA, exta, viscera, intestina, Gall. *Corée* vel *Courée.* Regest. Chartarum Philippi Pulchri a. 1310. 1311. et 1312. num. XLVI. tit. 203. *Macellarii Matisconis dederunt et concesserunt omnes coratas animalium, scilicet boum, vaccarum, arietum, et ouium, infirmis hospitalis Matisconis, et leprosis eiusdem ciuitatis.*

† CORATERIVM, semita, via, Gall. *Courroir.* Guido de Vigeuano Mſ. de modo expugn. T. S. c. 12.

† CORATERIVS, idem qui *Corraterius,* proxeneta, in Stat. Auenion.

† CORATIA, i. q. *Coratium,* in Ch. Mſ. a. 1324.

† CORATIARIVS, proxeneta, Gall. *Courtier.* Ch. Mſ. a. 1324. V. *Coraterius* et *Curaterius.*

CORATIVM, thorax ferreus, Ital. *Corrazza,* Gallis, *Cuirace,* κορᾶτζα et κυρατζα, Graecis recentioribus, Küraß Germanis. Sanutus lib. 2. p. 4. c. 8. *In maris nauigio tot coratia debent esse cum collariis et ferreis chirothecis.* Ioan. Villan. l. 7. c. 144. *Armati di Corazze.* Hinc

-CORRAZARII, thoracum confectores, *Cuiraciers,* apud eumd. Sanutum c. 4. 21.

CORATOR, V. in *Cora.*

CORAVLA, seu CHORAVLA, *ioculariuss,* in Glossar. Isidor. ex Graec. χοραύλης. Annal. Franc. Metenses an. 837. *Cum coraulis et citharistis.* Fragmentum Petronii de Coena Trimalcionis p. 37 *Nam et comoedos emeram, et malui illos Attelam facere, et Choraulem meum iussi Latine cantare.* Ordericus l. 12. pag. 881. *Indecentes de me cantilenas facetus Coraula composuit, ad iniuriam mei cantauit.* Guibertus l. 2. de Vita sua cap. 1. *Non in morem nostrorum ordo disponitur sepulcrorum, sed circulatim in modum Coraulae sepulcrum vnius multa ambiunt;* id est choreae seu coronae.

CORAVLARE, *conculcare, concutere, concussare, complodere.* Vgutio. Britonibus *Corolli* saltare est, quod faciunt maxime in conculcandis nouis areis.

CORAVSTVS, *superior linea cuiuslibet figurae* (geometricae), Papias in Amalthea. In MS. Bituricensi habet *Coraltus.*

† CORAZINA, i. q. *Coratio,* Küraß, in Stat. Placent.

CORBA. (1) CORBA, CORBANVS, apud Hibernos idem sonat, quod apud Gallos Plebanus, Decanus ruralis, Archipresbyter, Chorepiscopus, vnde et nomen sortitum videri quidam censent. Isidorus Moscoüius de maiestate militantis Ecclesiae lib. 1. c. 13. *Corbonatus, siue plebanatus, dignitas est - - - In matrice Ecclesiae debet necessario esse initiatus sacris Ordinibus, omnesque decimas pertinentes ad hanc debet habere.* COMORBANIA SIVE RECTORIA in Chartis an. 1406. et 1473. apud Spelmannum, CORBANATVS, dignitas *Corbae.* Colganus ad 17. Febr. in Vita S. Lomani ait, *Comorbanum* successo-

successorem significare. V. praeterea Iacob. Waraeum in antiquit. Hibernic. pag. 91. 95. 152. (2) Corbis, V. in *Corbus*. (3) ✝ Tigillum incurvum, pars aratri, Gall. *Courbe*. Inuent. Ms. a. 1361. *Duas corbas aratri*.

CORBADA, vt *Coruata*, Gall. *Corvée*. Cod. MS. Irminionis Abb. Sangerm. fol. 24. col. 2.

CORBAN, panis sacrificalis Copticus. V. Acta SS. Iunii t. 5. pag. 72. de S. Beniamino Anachoreta. קרבן Hebraice generatim significat omne donum deo factum vel hominibus, specialibus oblationem seu victimam. Marc. 7. 11. V. *Corbona*.

✝ CORBANA, *tresour*, in Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. V. *Corbona*.

CORBANATAS, CORBANVS, V. *Corba* 1.

✝ CORBANVM, area vbi pecunia seruatur. Arest. an. 1403. V. *Corbona*.

CORBECVLA, CORBVLA, corbis, *Corbeille*. Ermentarius lib. 3. de Vita et Translat. S. Philiberti cap. 19. CORBVLVS, *paruus corbis*, apud Ioan. de Ian. CORBELIA, idem, ex Gallico *Corbeille*. Ch. a. 1166. in Hist. Pertic. pag. 195. ✝ CORBELIO, in Arest. a. 1345. CORBILLA, in Ch. ex Tabul. S. Sulpicii Bitur. CORBELLA, in Indice redit. monast. Corbeiens.

CORBELIA, CORBELIO, CORBELLA, V. *Corbecula*.

✝ CORBELLAGIVM, tributum, quod ex mercatoribus, qui merces suas in *corbellis* deferunt, exigitur. Chartul. S. Sulpit. Bituric. Vide *Corbio*.

✝ CORBELLATA, quantum *Corbella* continetur. Stat. Taurin. a. 1360.

CORBELLI, pollinctores, libitinarii, Gall. *Corbeaux*, aues mali ominis. Mirac. S. Wlfranni Episc. num. 32. *Quidam ex eorum hominum genere, quos vulgus* (in Oximensi pago Normannico) *corbellos vocat, equum quasi suo domino* [illegible] *accepit*.

✝ CORBELLIA, corbis, Gall. *Corbeille*. Ch. Ms. Henr. reg. Angl. V. *Corbecula*.

✝ CORBERIVS, arboris genus, [illegible] sorbus, Gall. *Cormier*. Ch. Ms. [illegible] 1165. *Qui in foresta mea* [illegible] *quercum, fagum, pomum,* [illegible] *esculum, alterium et corberium* [illegible] *priae defensiones meae - - - hab*[illegible]

CORBESTIERVS, *Corbestierro* [illegible] bris, pellio; nomine ex cor[illegible] bestia deriuato. Act. SS. t. 1. A[illegible] p. 188.

✝ CORBEYVS, mutulus, struct[illegible] bus Gall. *Corbeau*. Ch. Ms. a. 1[illegible] *Cathenas et corbeyos de lap*[illegible] *talliatis*.

CORBICVLARIVS, V. *Corbillarius*.

CORBILLA, V. *Corbecula*.

CORBILLARIVS, seu CORBI[illegible]LIBRS, canonicos semipraeben[illegible]ros in ecclesia Andegauensi vo[illegible] auctor est Renat. Chopinus *lib.* 1 de sacra politia tit. 3. n. 4. Mace[illegible] in Hierolex. melius eos appellat *Corbicularios*, sic dictos, inquit, a *Corbula*, quae apud Gallos idem [illegible] quod *Rochetum* Clericorum. V. lo[illegible] Liturg. editum an. 1718. p. 83. V. *Corbecula*.

CORBILLO, V. *Corbulo*.

CORBINVS, *corda multiplex*. Papias Ms. V. *Corbius*.

✝ CORBIO, *qui vent ou fait des corbeilles*. Gloss. Gall. Lat. Cod. reg. 7684. V. *Corbulo*.

CORBIS, mensurae frumentariae species, apud Bononienses Italos. Rolandin. in summa Notariae. V. *Corbus*.

CORBITA, *nauis oneraria et dicta a Corbis*. Ioan. de Ian.

CORBITARIA. Legis Rotharis Regis Longobardorum Edit. Her[illegible] tit. 10. inscribitur de *Vuegworf*[illegible] id est, *Corbitaria*. Vbi agitur de iis qui *viam anteslant*, vel *in* [illegible] *anteponunt*, quod Lex Freisonum vocat *alteri viam contradicere*, quod crimen Germani *Straetschanderey* dicunt. Sed hic non *Corbitaria*, sed *Chorditaria* vel *Charditare* legendum censet Goldastus in Notis ad Paraeneses Tyrolis Regis Scotorum, quod *Chorda* expansa, vel vimineis cra[illegible]bus viam clauderent, ac ita homines exspoliarent. Nescio ad huc p[illegible]

tines

ineat vox *Corbiere*, in Chronico MS. Bertrandi Guesclini:

Bertran le chosi bien emmi une Corbiere.

CORBITOR. *Simpludeariis funeribus Corbitores adhibitos* fuisse Festus ait. Guntherus I. 21. de Iure manium vult hos fuisse comestores et helluones, qui epuli reliquias in corbibus exportatas ad rogum et sepulturam pauperiorum auidius absumerent; distentoque ventre conuiuas scurrili saltatione oblectarent, reiectis et inuersis post tergum manibus ad circuli modum caput deorsum ad pedes vsque inflectentes etc. Thesaurus Fabri. Laurentius in Amalthea: *Corbitores, Cornitores, similes coruis. Item, funambuli, ad corbes in summa nauium scandentes per funes.*

CORBIVS. *vel Corbinus, qui duplex habet cor: versipellis, inconstans.* Io. de Ianua.

CORBONA, Gazophylacium. Papias: *Corbonam, gazophylacium, vbi pecunia Sacerdotum erat, et interpretatur oblatio, et vt dicitur in historiis super Actus Apostolorum, Corbonan erat arca in qua reponebantur donatia Sacerdotum.* Vgutio: *Corban interpretatur oblatio vnde haec Corbona, ae, vel Corbonam, indeclinabile, vltima acuta, id est, gazophylacium, vbi diuinae oblationes reponuntur.* (Matth. 27. 6. *Non licet eos mittere in Corbonam, qui pretium sanguinis est.*) Cyprianus lib. de Oper. et eleem. *Locuples et diues, et Dominicum celebrare te credis, quae Corbonam omnino non respicis. Corbona* Hispan. dicitur *los Corbaranz* in Instrumento anni 1339. tom. 2. Hist. Dalphin. pag. 386. col. 2. V. Bernarduin Aldretum in Antiquit. Hispan. lib. 2. cap. 2. p. 192. †Pro arca, concha vtitur Tertull. Apolog. et Concil. Illiberit. can. 41.

CORBVLA, V. *Corbecula.*

CORBVLO, Papiae, *gestator manualis, laturarius.* Ita MS. pro *latuarius.* In alio MS. est *Corbillo.* Amalthea: *Corbulo, dossuarius baiulus, gerulus,* Gall. *Crocheteur.*

CORBVLVS, V. *Corbecula.*

† CORBVM, situla vimine contexa. Tract. MS. de re milit. et mach. bell.

CORBVS, idem quod *Corbis;* mensura frumentaria. Capitulare de Villis cap. 9. *Volumus vt vnusquisque Iudex in suo ministerio mensuram modiorum, sextariorum - - - corborum eo tenore habeat, sicut et in palatio habemus.* CORBA, Crescentio in lib. de Agricult. est etiam mensurae species: *Tre paia di Colombi sonno una Corba di columbina.* Chronicon Parmense apud Murator. to. 9. col. 765. Vox etiamnum in vsu apud Italos. In Gloss. Anglos. *Corbus* exponitur, *Sadul-boga.* In alio, *Sadolboga, carpella.* Fortasse, inquit Somnerus, arcus ephippi, pars anterior ephippii, a *Sadlebow*, Anglis, Belgis vero *Sadelbogen*, Germ. Sattelbogen.

† CORCELLVS, a Gall. *Corset*, thorax, vestis species. Acta dissolut. matrim. Lud. XII.

† CORCERIVS, equus cursor, Hisp. *Corcel*, Gall. *Coursier.* Inquisit. MS. a. 1385. V. *Corserius* et *Cursor* 6.

CORCHA, vrna, Gall. *Cruche*, Germ. Krug. Inuentar. a. 1342.

† CORÇISTA, pro *Chorista.* Glossar. Lat. Ital. MS. *Corcista, che canta in coro.*

CORCIZARE, cornu canere. Statuta General. Ord. Cisterc. an. 1240. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 1372.

CORCLAVIA, V. *Cordauia.*

CORCVBA, V. *Cucurba.*

CORCVLA, *ioculator*, Vgutioni: *Ioculatrix*, Ioanni de Ianua. Sed videtur legendum *Coraula.*

CORDA. (1) Modus agri terrae, mensura agraria, *Corde*, in Consuetudine Dunensi art. 51. vbi *Corda* 22. pedibus, et aripennis centum cordis constare dicuntur. Charta Philippi Regis Franc. a. 1216. *Nos 38. arpennos terrae ad cordam nostram - - - concessimus.* Statuta Ciuitatis Auenion. *Statuimus de corda et hoc plusquam ad cordandum duo boni viri eligantur, qui iurent fideliter cordare.* CORDIA, eadem notione.

tione. Charta anni 1236. e Tabulario Cartusiae Belli-Sarici. (2) Tributi species, apud Occitanos et alios. Videtur esse tributum pro rebus mensuratis exsolutum, vt *Quintale* pro ponderatis; sic autem dictam puto, quod *Corda* fuerit nomen mensurae, qua res illae mensurabuntur. Charta an. 1060. *Medietatem cordae et piscationem Alacis, scilicet de molendino, de filo vsque in stagnum.* In Tabul. Episc. Autisiodor. *Costumae de cordis et polanis, et minagium sunt comitis.* Charta Raimundi Comitis S Aegidii a. 1164. in Bibl. Sebusiana lib. 2. cap. 50. *Et in corda et in leda de mercato medietas erit mea, et medietas illorum.* (3) Pro *Chorda*, funis, Gallice *Corde*. Passim occurrit: hinc CORDARVM TORMENTA, quibus, quasi super equuleum, reus tensus torquetur, eliciendae veritatis causa, apud Gobelinum Personam in Cosmodromio pag. 258. Germ. die Schnüre.

CORDAE PASSAE. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 275. *Pro cordis passis quadrag. pro Camera Domini ad cursandum taren. II.* CORDAE TORTORERIAE, eiusd. Hist. pag. 245. *Item die XXVII. Iulii soluit Petro Corderio ciui Gratianopol. pro dimidio quintali et II libris cordarum tortoreriarum missarum Dom. Iohanni de Austoduno pro charreyandis ingeniis quae erant in portu de Mogrenco versus Moyrencum et Pereriam XVIII s. VI. d.* (4) † Mensura telarum. Leudae Nem. inter Probat. t. 4. Hist. Nem. pag. 78. V. *Cordagium* 2. et *Cordator.* (5) † Repagulum, quo locus ad singulare certamen clausus erat, quod funibus nonnunquam conficeretur, sic dictum. Chartul. Corisopit. t. 1. Hist. Brit. p. 376.

† CORDACHISTA, *che canta cum lo core.* Glossar. Lat. Ital. V. *Chordicista.*

CORDAGIVM. (1) Funis, restis, a Gall. *Cordage*: quod proprie significat apparatum funium naui necessariorum. *De carcandis ducentis garbis sagittarum, et ducendis cordagiis pro arcubus*, apud Rymerum. (2) † Ius quod ex rebus mensurandis ad cordam exigitur, Gall. *Cordage*. MS. a. 1265. V. *Corda* 4.

† CORDANNVM, i. q. *Cordagium*. Leudae Mai. Carcass. Aliae.

CORDAPSVS, vel vt habet Amaltheus *Cordapsum*, Graecis χορδαψὸς, χόρδαψος, tumor tenuis intestini, vt videatur intestinum ad chordae similitudinem conuolutum. In Glossario Sangermann. MS. n. 501. habetur *Cordapsa*, *Cordapsum* vero apud Papiam in MS. Bitur. Vide *Cordapsus.*

CORDARE, ad cordam metiri, *Corda* 1.

† CORDARITIA, pensitatio, quae pro chordis habendis ad vsum [illegible]larium fiebat. Stat. ant. Comm. c. 31.

† CORDARIVS, textor chordarum, Gall. *Cordier*, Germ. Seiler. Reg. episcop. Niuern. an. 1287. V. *Corderius.*

CORDATA. (1) Certum pondus, vel certa mensura, vt videtur. Cod. MS. Eccles. Audomar. vbi de oneribus nauium: *Kerka bresil IV. d. dimidia Kerka II. d. dimidia Cordata IV. d. Kerka alim IV. d. dimidia II. dimidia cordata IV. d.* Semel et iterum occurrit ibidem, eadem constanter ad *Kerkam* seruata ratione. (2) † Vestis ornamentum intertextum, vnde nomen. Constitut. Frider. reg. Sicil. cap. 105. V. *Cordellatus.*

CORDATAE TVNICAE prohibentur in Concilio Vallisoletano ann. 1323.

† CORDATOR TELARVM, qui ex officio telas *corda* metitur. Stat. Auenion. a. 1243. c. 16.

CORDAVIA, apud Papiam MS. *interior cella.* Edit. *Corclauia*; sed videtur legendum *Conclauia.*

CORDAX. (1) Fragm. Petronii: *Nemo, inquit, vestrum rogat Fortunatam meam, vt saltet: credite mihi, cordacem nemo melius ducit.* Κορδακισμὸς, Graecorum. (2) Alia notione apud Ioannem Longini Canonicum Cracouiensem in vita B. Kingae Virg. to. 5. Iulii pag. 755. *Puerilem adhuc aetatem agens Nicolai*

us - - - cordacis, existens etiam nunc puer, conditionis, et causa plus nam illi conueniret aetati, indulgebat. Recte doct. Sollerius in notis: Cordacem hic vocat conditionem pueri, cui *cor* tenerum est et propensum ad tristitiam ac lacrymas ciendas.

CORDAXVM, *cordis arsura*, in Gl. ad Alex. Iatrosoph. Mſ. lib. 2. Paſſion.

ORDEBANARIVS, V. in *Cordebisus*.

ORDEBISVS, pellis de Corduba, corium caprinum alutariorum arte praeparatum, Gallis *Corduan*, Ital. *Cordouano*, Germ. Corduan. Gloſſ. Lat.-Gall. MS. Thuanum: *Alutarius, Cordoanniers, Aluta, Cordoan*. Vgutio: *Aluta, pellis canuta cauata, vulgo Corduan.* Chronicon Fontanellense pag. 246. *Ad pelles hircinas 60. compositas lib. 3. ad Cordebisos 40. comparandum lib. 3. ad coria bouina lib. 1.* CORDOVESVS. Ch. Ludouici Pii apud Doubletum l. 3. Hist. Sandionyſ. cap. 7. *Ad cordonesos, et in solas eorum componendas, modia vncti 200.* Alia Caroli Calui in Tabulario eiusdem Monasterii Ch. 31. *Et pro 200. vnctis qui dabantur fratribus per singulos annos ad cordonesos eorum, et coria componenda, et diuersis aliis fratrum necessitatibus.* CORDOANVS, in Charta pro Communia de Balneolo an. 1288. CORDVANVS, in Hist. Dalph. t. 1. pag. 87. CORDEWAN. Statuta ordinis de Sempringham pag. 783. *Nec Sotulares de Cordewan ab aliquo accipiant.* Matthaeus Paris in Vitis Abbatum Sancti Albani: *Calceamenta quae de vili corio quod vulgariter basan dicitur, in alutam, id est, cordewan ciuiliter commutauit.* A *Corduba* Hispaniae oppido celeberrimo deducta haec vocabula vulgo *Cordoua*, vbi praeparantur pelles, et, vt ait Rebuffus Tract. de Mercator. min. vend. Gloſſ. II. *Quia ab vrbe deportari ad caeteros solent pretiosi corii species. Vnde* subdis quasi *Cordubones* dictos cerdones *Cordowanniers. Calcei de Corduba*, apud Guibertum l. 1. de Vita sua c. 11. Theodulfus l. 1. Carm. p. 138.

Iste tuo dictus de nomine cordubus pelles
Hinc niueas; alter protrahit inde rubras.

Inde CORDVBANARII, Sutores, in Diplomate Ludouici VII. Regis Franc. ann. 1144. apud Gallandum de Franco-allodio pag. 343. *Cordunniers*, Monstrelletto I. Vol. pag. 219. qui Gallis hodie *Cordonniers*. CORDVBANASII, in Charta Comitis Niuern. an. 1166. e Tabulario B. M. de Charitate. CORDVBENARIVS, in Charta Philippi Regis Franc. an. 1328. e Chartulario S. Martini Pontisar. CORDVARIVS, in Chartulario S. Vincentii Cenoman. fol. 38. CORDEBANARII et *Corneſarii*, in Charta Officialis Rotomag. an. 1267. t. 3. Hist. Harcur. pag. 149. CORDOANERIVS in Litteris Ducis Ianuensis a. 1382. ex Archiuo Communis Massil.

† CORDELARIA, Gall. *Cordeliere*, sanctimonialis sub regula S. Francisci. Ch. Ludov. X. an. 1315. V. *Cordella*.

CORDELATVS, V. *Cordellatus*.

CORDELERIAE, Sanctimoniales Franciscanae, Gallis vulgo, *Cordeliers*. Memorabilia Humberti II. Dalphini ex Aduersariis D. Lancelot.

CORDELIA, chordula, *Cordelle*. Occurrit apud Rigordum a. 1214.

CORDELITA, Franciscanus a *chorda* seu fune quo cingitur, Gallis dictus *Cordelier*. Chronicon Australe ad a. 1206. V. *Cordiger*.

† CORDELLA. (1) I. q. *Cordelaria*, in Ch. Mſ. a. 1219. (2) CORDELLAE, inter vestimenta virilia recensentur in Stat. Genuenſ. lib. 2. cap. 17.

CORDELLATVS, *chorda* seu fune ligatus. Statuta Synodal. Eccleſ. Biter. a. 1368. apud Marten. t. 4. Anecd. col. 628. V. *Cordata* 2.

† CORDENISAE PELLES, ex Corduba, corium caprinum alutariorum arte praeparatum, Corduan, in Dipl. Chilp. II. an. 716. tom. 4. Col-

Collect. Hist. Franc. p. 694. V. *Cordebisus*.

CORDERIA, Gall. *Corderie*, officina vel ius funium texendorum. Charta Lugdunens. an. 1308. *Item 12. denar. Vienn. pro corderia de l'Echerveno super ponthem Rodani.* *Cheneno* cannabim appellant rustici Lugdunenses: *L'echerueno* igitur idem est quod Cannabinus.

CORDERIVS, restio, textor funium, Gall. *Cordier*, Germ. Seiler. V. locum in *Cordae tortoreriae* in *Corda* 3. et *Cordarius*.

CORDESCVS, V. *Cordiscus*.

CORDETENVS, memoriter, Vide in *Cor.*

CORDETVM, pannus vilior. Vita B. Yuonis tom. 4. Maii p. 539. *Tunicam et epitogium de panno albo grosso vocato Burello seu Cordeto modici pretii.* Legitur etiam in Inquisitione MS. pro canonizatione eiusd. B. Yuonis.

† CORDEVS, ex *chorda* seu fune. Murat. t. 20. p. 878.

CORDEWAN, CORDEWANARIVS, V. in *Cordebisus*.

CORDEX, *qui facit cordam*, Ioanni de Ianua: Forte *Cordifex*. Papias in MS. Bituricensi: *Cordex*, *Concordatus, vel qui canit cum cordis vel qui facit illas.* Laurent. in Amalthea: *Cordex*, *qui canit corda, vel facit illam.* *Cordex* prae constantiori lectione videtur retinendum. V. *Cordifex*.

CORDIA. (1) Vt *Corda* 1 Ibi vide (2) Pro *Concordia*. Charta Guillielmi Comitis Gabilonensis an. 1174. in Tabulario Floriacensi. (3) † *Maladie de cuer.* CORDIACVS, *qui patitur illum morbum.* Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. CORDIACA PASSIO, in Act. SS. tom. 3. Aug. p. 371. Ex Graec. καρδία et καρδιακός.

CORDIACVS, CORDIATVS, CARDIACVS, *morbus nascens ob nimiam imbecillitatem corporis languente stomacho.* Amalthea. Miracula S. Amalbergae tom. 3. Iulii pag. 108. *Quaedam Domicella patiebatur cordiacum id est morbum cordis grauem.* CORDIATVS, καρδιακός, *Cardiacus* in Supplemento Antiquarii. V. *Cordia* 3.

CORDIALE. Bern. Pez Anecdot. pag. LXXIX. meminit Codicis ... licensis, cui titulus: *Cordiale* ... *Tractatus de quatuor nouissimis.* ... eor seu animum commoueat, dici videtur *Cordiale*.

† CORDIALIS, Gall. *Cordial*, ... mus, ex animo. Lit. a. 1369. to. ... Ordinat. p. 693. *Propter cordialem obedienciam.* *Cordialis amicus*, in L... a. 1351.

CORDIALISSIMVS, intimo cordis affectu dilectus. Epistola apud Dacherium Miscell. lib. 2. p. 103. CORDIALISSIMAE PRECES FVNDERE, in Vita B. Lidwinae t. 2. April. p. 347.

CORDIALITAS, Ital. *Cordialità*, Gall. *Cordialité*, singularis et sincerus amor, in Laudibus Papiae apud Murator. t. 11. col. 27.

† CORDIALITER, ex corde. Acta SS. tom. 1. Aug. pag. 660. V. *Corditer*.

CORDIATVS, V. *Cordiacus*.

CORDICIA, funes nauium, Gall. *Cordage*. Informationes Ciuitatis Massil. pro passagio transmarino, e MS. Sangermann.

CORDICITVS, *corde tenus*, Ioan. de Ianua. Penitus, intime. Sidonius l. 4. Epist. 6.

CORDIDICIA, ῥυπαρία, *paedor, squalor*, Supplem. Antiquarii. Lege *Sorditia* et vide *Sordities*. † Vox nihili, et ab auctore Supplem. efficta. Legitur in Gloss. Lat. Gr. *Sordidicia*, ῥυπαρία. Vbi codex Sangerman. habet *Sorditia*.

† CORDIFEX, chordarum textor. Comput. Ms. fabricae S. Petri Insul. a. 1478. V. *Cordex*.

CORDIGER, Franciscanus, idem qui *Cordelita*. Regulae pro Theologis Paris. apud Acherium Spicil. to. 6. p. 381

CORDINA, CORDINES, Vide in *Cortis* 2.

CORDINARIVS, Sutor, Gall. *Cordonnier*, in Charta officialis Rotomag. an. 1267. Hist. Harcur. to. 3. p. 149. V. *Cordebisus*.

ꝛDINTIME, ex intimo corde. ntimus *Cordintime*, apud Leibniam tom. 2. Scriptor. Brunſwic. 895.

ꝛDINTIMVS, amicus ex animo, Vita B. Lidwinae tom. 2. April. 316.

ꝛDIPVNGVS VERSVS, *vel quodbet corda pungens*. Papias.

ꝛDISCERE. Gloſſ. Arabico Lat. *ordiſcoſio*, *agnoſco*: vbi viri do-i emendant, *Condiſco*, *ſcio*; eſt nim *Cordiſcere*, *ex corde*, ſeu memoriter diſcere, ſcire. V. *Cor.*

ꝛORDISCVS, forte Cordus, Hiſp. *ordero*. Ch. a. 1221. t. 1. Hiſt. Caſin p. 317. *Beneficium - - - debet, i feſto S. Mariae 6. panes et 2. pulos et cordiſcum.* Infra *Cordeſcum.*

ꝛDITER, amice, ex corde, Germ. ꝛerƺlich, apud Rymerum t. 3. p. 314. col. 2.

ꝛDIVARIVS, pro *Cordinarius*, in Charta Officialis Rotomag. in *Cordinarius* laudata.

ꝛDIVOLENTIA, beneuolentia. Scriptum Caroli ſimplicis an. 921. apud Marten. Collect. ampliſſ. to. 1. col. 278.

ꝛRDO. (1) Cingulum, vitta Gall. *Cordon*. Ital. *Cordone*. Translatio Antonii to. 1. Maii p. 768. *Cingulo ſue cordone cinctus.* (2) † Sutor, i. q. *Corduarius*. Ch. a. 1055. to. 1. Probat. Hiſt. Brit. p. 406. V. *Cordebiſus*.

CORDOA. *Corium de Cordoa*, Corduan. Stat. 1402. V. *Cordebiſus*.

ꝛRDOAN, CORDOANVM, CORDOANERIVS, V. *Cordebiſus*.

ꝛRDOANARIVS, CORDOANERIVS, V. in *Cordebiſus*.

ꝛRDOANVS, V. ibidem.

ꝛRDOLENS, cardiacus, apud veterem Interpretem Iuuenalis Sat. 5.

ꝛRDONA. Chronicon. S. Vincentii de Vulturno p. 685. *In Eccleſia vero S. Dei Genitricis Mariae - - - praeceptum obtulit de duodecim cordonis ſeruorum.*

ꝛRDONARIVS, ſutor, Gall. *Cordonnier*, in Enumeratione iurium Comitis Biterr. in Ciuitate Albienſi an. 1252. et in Codice obit. S. Geraldi Lemov. an. 1491. Vide *Cordebiſus*.

CORDONVS, vitta, Gallis et Hiſpanis, *Cordon*. Statuta Petri Epiſc. Helen. an. 1375. Concil. Hiſp. tom. 3. p. 605. *Per litteras ſigillo Praefati Domini Legati cerae rubeae in cera alba impreſſo, in quodam cordono ſerico viridis coloris impendente ſigillatas*. V. *Gordo*.

CORDOVANVM, CORDOVESVS, CORDOWAN, CORDVANVM, V. *Cordebiſus*.

† CORDVANARIVS, CORDVARIVS, i. q. *Cordoanarius*, in Ordinat. reg. Fr. t. 5. p. 416. 417. V. *Cordebiſus*.

CORDVBANARIVS, CORDVBANASIVS, V. *Cordebiſus*.

† CORDVBATVS, *cordulis* ornatus, pro *Cordulatus*. Stat. Mſ. an. 1394. V. *Cordata* 2. et *Cordellatus*.

CORDVCTVM, ſericum, V. *Mataxa*.

CORDVELLVM, idem forte quod *Corduanum*, de quo ſupra. Regeſtum Caſtri-Lidi in Andibus fol. 31. de Pedagiis: *Quadriga onerata de corduello, equus 4. d. ad tractum quadrigae.* Occurrit alibi. V. *Cordebiſus*.

CORDVLA. (1) Cotellus, Gall. *Sauſſiſſe*, V. *Mazaccara*. (2) CORDVLA MVSICA, parua chorda inſtrumenti muſici. Statuta Canonicorum. S. Auguſtini apud Duellium Miſcell. l. 1. p. 86. (3) † Zona, cingulum. Conſtitut. Carmelit. Mſ.

† CORDVLARINI, ſutores. Gloſſ. Lat. Gall. Cod. reg. 7679. *Alutarii dicuntur qui operantur in aluta; Cordonnier, alio nomine dicuntur Cordularini.*

CORDVLATIO, quidam ſuturae modus ad oſtentationem in veſtimentis, († ſeu veſtis ornamentum intertextum, idem quod *Cordata* 2.) Statutum Capituli generalis S. Victoris Maſſil ſub Stephano Abbate a. 1338. *Statuimus quod nullus veſtes inhoneſtas, ſcilicet oppellandas, vel cocardias, froncicas aut cum colari cum manicis largis vltra modum vel Cordulatione in capſtina nec in manicis.*

† COR-

† CORDVLATVS, *cordulis* ornatus. Stat. colleg. Fuxens. Tolos. ann. 1457.

CORDVLVM, paruus *cordo*, German. Kordel, in Inuentario Ecclesiae Aniciens. a. 1444.

CORDVRA, a Prouinciali *Cordure*, Gall. *Couture*, sutura. *Cordura vestium*, in Statutis Arelat. MSS. art. 53. † CORDVRIA, in Comput. a. 1334.

† CORDVRARE, suere, Gall. *Coudre*. Comput. a. 1362.

† CORDVRIEYRA, sarcinatrix, Gall. *Couturiere*, in Ch. a. 1366.

CORDVS, *serotinus*, *dicitur a Cor: vnde et vuae quae tarde veniunt ad maturitatem*, *Cordae dicuntur secundum Vgutionem et Papiam cordum, serotinum quod tarde nascitur*. Ioan. de Ianua. † Festus: *Corda frumenta, quae sero maturescunt*. V. ibi not. Dacerii.

† COREA, ambitus, circuitus, vel circulus. Elmham. in vita Henr. V. c. 12. *Rege quoque in eodem* (solio) *corona aurea preciosa*, *gemmarum lasciniente corea*, *regio caput circumdato etc.* COREA, infra c. 26.

† COREARE, corium subigere, polire, Gall. *Correyer*, Germ. gärben. Stat. Astae.

COREARIVS, V. *Correarius*.

† COREATOR, pro *Choreator*, chorearum ductor et auctor. B. de Amorib. in Speculo sacerdot.

† CORECTVM, *Gloise*, in Glossar. Lat. Gall. an. 1352. Mendose pro *Carectum*.

COREDVLVS, *genus quoddam volatilis*, *quasi Coredens*, apud Isid. l. 12. cap. 7.

COREDE, V. *Conredium*.

† COREGGIARIVS, ab Ital. *Correggiaio*, corrigiarum faber, German. Riemer, in Stat. ant. Florent. V. *Coriarius* 2.

COREGIA, V. *Corregia*,

COREHIZARE, pro *Choreizare*, choros agere, in Synodo Mediolan. an. 1287. apud Murator. to. 8. col. 1056.

CORELLVS, inter ornamenta ecclesiastica recensetur, in Notitia Ecclesiae Diniensis per Gassendum p. 151. *Item duo pallia alba diaspra duos corellos de serico* [illegible] stis etiam militaris, i. q. [illegible] tunica, thorax. Inuent. [illegible] ap. Garamp. in Diss. 7. ad [illegible] Chiarae p. 233. V. *Corellus*. [illegible] RETTVS, idem, in Ch. a. [illegible] ibid. p. 231.

COREMEDE, COREMIODA, V. [illegible] *media*.

COREPH, *calvaria vel Campestria* [illegible] *reph*, *Lumbaria vel Tegimenta* [illegible] MS. Sangerm. n. 501.

COREPISCOPVS, V. *Chorepiscopus*.

† CORERIVS. (1) Cursor, [illegible] rius, Ital. *Corriero*. Stat. [illegible] V. *Correrius*. (2) Pro *Chorer*[illegible] ricus qui choro interesse debe[illegible] MS. a. 1446.

CORETES. Hist. Landauensis [illegible] siae, in Monastico Anglic. [illegible] p. 188. *Et cum finibus* [illegible] *vsque ad mare totum infra* [illegible] *Elei*, *cum piscibus et Coretibus omnibus*, *et cum omni sua* [illegible] *te, etc.* Pag. 195. *Et cum* [illegible] *bus suis ad sepulturam suam*, [illegible] *mosyna et cum suis piscibus*, [illegible] *tibus anguillarum*, *et cum* [illegible] *torio suo, etc.* Et pag. 221. [illegible] *libera applicatione nauium* [illegible] *Taroci*, *et cum coretibus suis* [illegible] *bus sine vllo censu illi homini* [illegible] *etc.* In Gloss. Wallico Camdeno-hornii *Cored*, *cataracta* exponitur.

† CORETTVS, i. q. *Corellus*, quae [illegible]

CORETVS, mensurae Germanicae species. Wichbild Magdeburgense [illegible] 19. *Proconsul - - - potestatem* [illegible] *dicandi habebit super iniustas* [illegible] *ras potabilium*, *et pondera*, [illegible] *stos coretos*, *et cuiuslibet cibi* [illegible] *mercimonia*.

COREVM, pro *Corium*. Statuta Ordinis de Sempringham p. 720. V[illegible] etiam Caesarius l. 4. c. 12. 13.

† COREVS, coriaceus. Ch. a. 13[illegible] inter Probat. tom. 3. Histor. Ne[illegible] pag. 79.

CORFICINA, *macellum*, Papiae [illegible] Gloss. MS. Regio Cod. 1013. [illegible] *Carnificina*.

CORGENARIVS. Charta Ludo[illegible] Belliioci pro Libertat. villae Bella[illegible] censis an. 1274. *Iudaei non* [illegible]

rmorari in franchesia Belliocensi, c Corgenarii ludere in eadem, nec vsini debent commorari in villa elliioc. nisi voluntate domini, et burensium dictae villae. *) Forte iidem ui Germanis Riemenstecher, praegatores, seu agyrtae, lori conuoitione decipientes.

LGO, stirps, truncus, († Gall. lim Corge, fustis, vel armorum pecies ad nocendum.) Statuta Ciitatis Auenion. Si quis vineam de ie talauerit vel eradicauerit, talari, rel eradicari fecerit, pro singulis Corgonibus talatis seu eradicatis soluat Communi nomine poenae 3. sol.

CORHABITES, idem videtur, ac Coreriinus 2. Stat. Leod. eccl. a. 1360. t. 2. Monum. sacr. antiq. pag. 451. Diaconi vero, subdiaconi et caeteri clerici vsque ad vltra medium tibiae sic protensas, quod Corhabites notabiliter a laicorum gestu distingui valeat.

CORIA, officina vbi coria subiguntur, Germ. Gärberey. Chron. Th. Otterbourne p. 64.

ORIAGO, morbis in armentis, cum corium adhaeret costis. Vide Vegetium l. 3. Artin. c. 54. et Columellam l. 6. c. 12.

ORIALINSE, corium. Constitutio Ansegisi Abb. inter Acta SS. Benedict. saec. 4. part. 1. p. 639.

† CORIAMEN, corium, Ital. Corame. Priuil Pisan. a. 1269. ap. Lamium t. 3. Delic. erud. p. 278. V. Coramen.

† CORIANDVS, Coriandrum. Barelet. in serm. in fest. S. Mart.

CORIARE. (1) Idem Architectis quod Loricare, apud Varronem lib. 1. de Re rust. cap. 57. tectorio et crusta parietem tegere. Coriis loricare dixit Plinius lib. 8. cap. 24. Loricare de Saxo, apud veterem Scriptorem de re architectonica cap. 19. Vbi Charta an. 1223. in Tabulario Ducatus Guisiae fol. 46. dixit, fossatum coriare de lapidibus, versio Gallica habet ibidem, et porra embraidir le fossé de pierre. Est autem Gallis brai, limus, seu terra humida. V. Philendrum ad Vegetium lib. 7. c. 1. et 3. (2) Consuere. Ianus in Supplemento Antiquarii: Coriet, ἐάπτης, consuat.

† CORIARIVS. (1) Calceamentorum sutor. Acta SS. tom. 6. Sept. pag. 500. (2) Corrigiarum faber, Riemer, Gall Corier et Courroier, in lib. rub. Mſ. V. Coreggiarius.

† CORIATA, corrigia. Lib. a. 1269. Mſ.

CORIATARIVS, V. Coriatorius.

† CORIATIO, vox architectonica, adhibita, cum tectorio et crusta paries tegitur. Sentent. a. 1363. V. Coriare 1.

CORIATOR, coriarius, Gall. Corroyeur. Fragmentum Chartularii Sand-Hippolytensis apud Duellium Miscell. l. 2. p. 443.

CORIATORIVS, i. q. Coriarius 1. Ch. Mſ. a. 1230. CORIATARIVS ibidem.

† CORIATVM, forte flagelli pars coriacea. Ch. a. 1196. ap. Murat. t. 2. Antiq. Ital. med. aeui p. 92. Si quis incideret in silua vallis Herminae, tres solidos dabit curiae, nisi pro pungulello, vel virga coriati, vel ritorta.

CORIATVS, ligatus. Magister Ioannes in vita St. Petri Parentii to. 5. Maii p. 94. D. Haec se ab illa duo ferens in manibus, repens super terram tibias, crura et pedes Coriata post se trahebat. Lectica lignea coriata, in Annal. Benedict. to. 2. p. 636. hoc est, corio vestita. V. Coriare.

† CORIBANS, le parte delli dey mati. Gloſſ. Lat. Ital. Mſ.

† CORICA, la rema del capo, in Glossar. eod.

CORICILLVM, pro Corculum. Fragmentum Petronii pag. 71. Virtute mea ad hoc perueni, Coricillum est, quod homines facit, cetera quisquilia omnia.

† CORICVLA. (1) Armorum genus. Munit. castror. dom. reg. Loricae 18. Coriculae 11. Galeae 15. etc. V. Corata. (2) Initia infantium. Gloſſ. vet. Cod. reg. 7613. V. Corricula.

† CORIDALIS, spe ies auis, quae dulce canens dicitur, in eodem Gloſſ.

† CORI-

† CORIDVLVS, *genus quoddam volatile*, ibidem. CORYDALVS, alauda cristata, quae et *Cassita* et *Galerita* dicitur. V. Thesaur. Fabri.

† CORIETA, corrigia. Stat. synod. eccl. Atrebat. saec. 15. Ms.

CORIETVM. Leges Norman. apud Ludwig. Reliq. MS. t. 7. pag. 277. *Ad diem autem duelli assignatam debent se pugiles in curia Iusticiario offerre antequam hora meridiei sit transacta; apparati in Corietis vel tunicis consuetis, et cum scutis et baculis cornutis armati.* † Legendum haud dubie *Corcetis*, V. *Corcellus*.

† CORIFEX, an corrigiarum faber? Comput. fabr. S. Petri Insul. Ms. an. 1488. *Michaeli Crespin Corifici, tam in vestibulo* (sacristiae) *quam in choro existentium.* V. *Coriarius*, et *Corizarius*.

CORIGARE, choreas agere, saltare. Vita St. Franciscae viduae Rom. tom. 2. Martii pag. 170. Vide *Corizare*.

† CORILETA, i. q. *Cornata*, opera, quam subditi dominis suis praestare tenentur. Chartular. Floriacens. *Coriletam - - - semel in anno habebimus ad vinum nostrum adducendum.* V. *Corregia*.

† CORILETVM, *lo logo de essi*, Gloss. Lat. Ital. Ms.

CORILETVS, coryletum. Chartular. Gemeticense tom. 1. p. 326. *Habebunt ipsi Monachi proprium eam partem territorii de Beu, quam via Drocensis tendens ad Corioletum Henrici diuidit a castello de Beu.* V. *Cortis* 1.

† CORILNVS, CORILVS, CORINVS, pro corylus, V. in *Zalaska*.

CORIMBATA, *nauis*, Isidoro in Glossis.

CORIMEDE, V. *Curmedia*.

CORINA, Occitanis occidens, Gall. *Couchant*, († a *Coro*, siue *Cauro*, qui ventus est occidentalis.) Venditio Pontii Bernardi Catel facta Templariis an. 1215. *Terminatur ab aquilone cum sylua dominorum de Portu, a Corina cum sylua Capituli Magalonae, a vento cum mari, a Circio cum stagno.*

CORINDA, in lege Alem. tit. 9. §. 19. Editiones Heroldi et Lindenbrogii *Corniculo*, Tiliana habet *Corinida*.

CORINEVS, *aceruus lapidum*. Papias.

CORIOCVS, V. *Caragus*.

CORIOSVS, *corio vestitus*, Vguti. Papias vero *Coriosum*, *spuma*, *corio vestitum*. MS. Bituric. habet, *Corilum spuma, corio vestita*.

† CORISARE, choreas agere. Barelet. Serm. in Domin. I. Quadrages. Hinc

† CORISATOR, saltator, in Decret. ad Reform. to. 1. Conc. Constant. p. 693.

CORISCVM. Charta Willelmi Archiepiscopi Rotomag. ann. 1196. apud Radulf. de Diceto: *Quia vero authenticum non inspexeramus, cuius mentio literis nostris imprimi debuerat, tanquam illi cohaerentibus et rigorem, si quem habiturae erant, contrahentibus, Corisco cooperto, et scripto nobis ignoto assensum nobis praebere, vel illud confirmare, quod detestari tenebamur abhorrere, detestari et redarguere minime voluimus.* Forte *Codisco*, paruo *codici*.

CORISTA, pro *Chorista*, Gall. *Choriste*. Legitur apud Rymerum to. 14. p. 161. col. 1.

CORITA, *equus masculini generis*. Papiae in Ms. *Coritha*.

CORIVM. (1) Apicius l. 4. c. 2. *Et in patella alterius de trulla refundes cum piperis granis integris et nucleis spineis, ita vt per singula Coria substernas diploidem in laganum.* Vbi Humelbergius. „Per *Coria* intelligo „impensarum in struendo ordines, „quemadmodum Vitruuius (lib. 2. „c. 8. lib 7. c. 3.) laterum in parietibus struendis ordines *Coria* „etiam vocat, quae vulgo turba opificum *Cursus* vocat." (2) CORIVM CERVI, V. *Ceruicorium*. CORIVM FORISFACERE, ad verbera damnari, vapulare, quae erat seruorum poena. Leges Inae regis West. Saxon. cap. 6. *Si quis corium suum forisfaciat, et ad ecclesiam incurrat, sit ei verberatio condonata.* CORIVM PERDERE, eadem notione. In legibus eiusdem Inae c. 3. ap. Brompt.

i seruus sine testimonio domini sui operetur, Corium perdat. Leges Alfredi et Goduini cap. 11. Si liber festis diebus operetur, perdat libertatem - - - seruus Corium perdat, vel ligildum. CORIO CARERE, idem. Leg. Kanuti c. 71. CORIVM REDIMERE, virgas redimere, vel componere de flagello. Lex Frisionum tit. 3. §. 4. Seruus vapulet, nisi dominus eius 4. solidis Corium eius redimere voluerit. Leges Kanuti cap. 71. supra laudato: Redimat solutionem Corii. CORIO COMPONERE, virgis caedi. Leg. Ethelredi cap. 2. PRETIVM CORII sui domino reddere in signum manumissionis, in Legibus Henrici I. Regis Angliae c. 78. Vide Hidgilde et Decorticare. CORIVM TOLLERE ET CAPILLOS. Charta Henrici Claud. imperat. in Chronico Laurishamensi pag. 75. et apud Browerum lib. 3. Antiquitat. Fuld. c. 15. Si quis - - - aliquem seruorum S. Bonifacii - - - vel eius curtem, sine domum infregerit, - - - illi qui huius facti Dux et Princeps fuerit, tollatur Corium et Capilli, et vtraque maxilla ferro candenti comburatur, reliqui eius sequaces cute et capillis priuentur. V. Capilli, et Decorticare.

CORIVS. (1) Pro Corium, in Ch. Ms. an. 1190. (2) † Pro Chorius, clericus choro addictus. Lit. Ms. Phil. 6. a. 1343.

CORIZA, cum inconcussio capitis in os venerit, et praefocationem narium fecerit cum sternutatione. Papias Ms. Bituric. Haud multo clarius ap. Isidorum lib. 4. Orig. c. 7. Coriza est quoties infusa capitis in ossa venerit narium, et praefocationem fecerit cum sternutatione, vnde et Coriza nomen accepit. Est pro Κόρυζα, morbus cerebri, cum crudus humor e capite in nares distillat. Itali etiamnum dicunt Coriza.

CORIZARE, vt Chorizare, choreas agere, saltare. Breydenbach. to. 1. P. 2. Itiner. Hierosol. p. 216.

CORIZOLA, COREZOLA, vulgo apud Pedemontanos Coriola, ludi genus. Stat. castri Redaldi l. 2. c. 39. Si quis coniator repertus fuerit ludere ad Corizolam, polueretlam, soluat ipso facto etc. Adde Murat. tom. 2. Antiq. Ital. med. aeui p. 845. CORREGIOLA, ibid. p. 845. CORREZOLA, in Stat. Vercell. l. 4. p. 84. CORRIZOLA, in Stat. crimin. Riper. c. 168. *) Forte idem ludus qui Germanis das Riemenstechen.

† CORIZZARE, choreas ducere Murat t 14. p. 1002. V. Corisare.

† CORIZZARIVS, corrigiarum faber, Ital. Correggiacio. Inquisit. an. 1288. in Accessi. ad Histor. Cassin. part. 1. p. 387. V. Corrigiarius.

† CORLARE, numellae versatili alligare, supplicii genus; Ital. Corlare, versare; nisi sit pro Collare. Murat. t. 16. p. 898 Eo quia transiuit rastellum portae - - - fuit corlatus. Adde p. 904.

CORLINVS, s. potius Corlinus, auis, quae Gallis Corlieu. Fridericus II. Imperator de Venat. lib. 1. cap. 12. Vt sunt genera Corlinorum, vanelli, pluerii, et speciei suae similes, habentes rostrum longum ad modum Corlinorum, quorum maior pars vitae est cauare sub terra. Adde cap. 13. 14. 18.

† CORMANGNI, CORMANNI, curiales, Germ. Kuhrmänner. Ch. a. 1315. Ms. Alia a. 1309. V. Choremannus.

CORMEDA, V. Curmedia.

CORMETA. Inquisitio iurium Dalphinalium in loco Argentariae ann. 1220. Hist. Dalphin. to. 1. pag. 93. col. 1. Et capit in quibuslibet sexdecim marchis prouenientibus de argenteria, sex vncias et vnum quartayronem, et hoc non aestimabitur, et in qualibet cormeta dellis quae venditur ibi, sex denarios pro dominio suo. † Legendum forte Cornu vel Cormeta mellis, ita vt mensurae species intelligatur.

CORMIVM. In antiquis regulis officiariorum S. Martialis Lemouic. dicitur de Thesaurario, ipsius esse, custodire casulas, et cortiballas et cormia: pro qua posteriore voce forte legendum est cornua, hoc est vasa; Cornu namque inter vasa ecclesiastica recenseri suo loco dicitur.

† CORNA, cornu, extremitas in acumen desinens. Guido de Vigeuano de modo expugn. T. S. cap. 8. V. *Cornu*.

CORNAGIVM, praestationis aut tributi species de animalibus aratoriis, quae *cornibus* instructa sunt, vnde nomen. Fleta lib. 3. cap. 14. §. 9. *Sunt etiam aliae praestationes, vt auxilia in Comitatu Vicecomitum - - - hydagia, cornagia, curiagia, sectae etc.* Charta Henrici III. regis Angliae to. 2. Monast. Angl. p. 1032. *Et sint quieti et homines seruientes sui - - - de geldo, scuagio, et hidagio, carnagio, et cornagio et summagio, etc.* Libertates villae de Moneta a. 1269. in Biturigib. ap. Thomasserium l. 1. c. 65. *Si milites mei cornagium vel aliud donum mihi dederint in bestiis terrae meae etc.* Libertates Sacri-Caesaris a. 1327. apud eundem l. 3. c. 16. *Videlicet cornagium, hoc est, pro cornu cuiuslibet animalis certam pecuniam etc.*

CORNALE, vicus, pagus, districtus, *Cornau*, apud Vascones, et in Consuetudine Aquensi tit. 11. art. 19. vel vici, seu pagi regiones, *Quartiers*. Regestum Constabulariae Burdegalensis fol. 92. *Praepositura de Vasato et primo de parochia d'Eston, et dicta parochia diuiditur in pluribus partibus, quae nominantur cornalia.*

CORNALIA. Concilium Auenionense an. 1326. can. 57. vbi Iudaei *iubentur deferre signum rotae in veste circa pectus.* Mox additur: *Mulieres autem Iudaeae a 12. annis et supra Cornalia deferant extra domum*; ad marg. al. *cornu*.

† CORNALINA, onyx carneola, German. Carneol. Inuent. Ms. an. 1379.

CORNAMVSA, vox ab Italis et Hispanis vsurpata. Gall. *Cornemuse*, vter symphoniacus. *Cornamusam pulsanti taren. 1.* in hist. Dalphin. to. 2. p. 274. † Pro buccina symphoniaca occurrit in Lit. remiss. Ms. a. 1349. CORNEMVSA in aliis a. 1357.

† CORNAMVSATOR, qui *cornamusa* canit. Comput. an. 1362. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 246 *Cornator*.

CORNARDI, V. *Conardi*.

CORNARE. (1) Cornu inflare, [illegible] *Corner*. Ch. Forestarum apud [illegible] Paris. p. 181. *Faciat cornari, [illegible] deatur furtiue facere.* Froissart [illegible] vol. c. 19. *Cornu sufflare* [illegible] dicuntur in Speculo Saxon. lib. [illegible] art. 61. §. 2. (2) Cornu [illegible] rem quampiam promulgare: [illegible] praeconia nuntiare. Vsatici Barcinonenses Ms. cap. 112. *Facere cornare, vt nobiles et ignobiles [illegible] rent etc.* Curia generalis Barcin. an. 1291. *Et quod nos possimus [illegible] cornare et eligere officiales.* Guibertus lib. 1. de vita sua c. 11. *Sacrae sanctae verecundiae pallio tegebantur indigna ac idonea cornabantur*, id est, disseminabantur. Vbi frustra *cornabantur*, restituit vir doctus.

CORNARIVS, κεϱαοξόος, in Gl. [illegible] S. Benedicti cap. de Artificibus, [illegible] liens cornua. Vide leg. fin. de [illegible] immun. Liber niger Scaccarii pag. 256. *Vnusquisque de IIII. Cornarii[illegible] III. d. in die.* Vbi Hearnius: „Q[illegible] „non tantum cornua inflare solebant „sed et iisdem itidem ita praefuerunt, „vt ad ipsos eorundem pertineret „custodia: nihil obstat, quo minus „Cornarios lingua vernacula (An„glica) *Cornets* appelles.

CORNATGIVM, idem quod *Cornagium*, in Testam. Ms. a. 1248.

† CORNATOR, buccinator, qui cornu inflat. Comput. an. 1362. inter Probat. tom. 2. Histor. Nem. p. 251.

CORNEA. Gloss. Sangerm. Ms. num. 501. *Caua, cornea, buccina.*

† CORNEIRVS, angularis, in angulo positus, Gall. ol. *Cornier*. A[illegible] niuers. S. Martial. Lemouic. V. *Cornetum*.

CORNELIANA, *genus cartae a Cornelio Galla praefecto Egypti primum confecta.* Sangerm. Glossarium Papiae solum habet: *Corneli[illegible]a, genus chartae a Cornelio.* An leges intelligunt a Cornelio latas quas alii *Corneli[illegible]* appellant? Plures sunt huius nominis leges a variis Corneliis datae.

tes

:d nullam noui latam a Cornelio
iallo Aegypti praepofito.

RNEMANNVS, pro *Choremannus*, e quo dictum eft fupra. Charta duardi III. an. 1376. apud Rymeurn to. 7. p. 116. col. 1. V. *Chora* t *Cora*.

RNEOLVS. Fragm. Petronii: *Sed Corneolus fuit, aetatem bene ferebat, iger tanquam cornus.*

RNERIA, angulus, *Corniere* Vaconibus: Gallis *Cornet*. Vetus Charta in Monaftico Anglicano tom. 2. p. 874. *Verfus Hamburi vsque ad corneriam prati de Adgaref.* Infra: *Vsque ad corneriam haiae Walteri Karles.*

RNERIVM. (1) Vt *Corneria*. Charta an. 1424. *Debet 2. fol. de feruitio fuper quodam cornerio nemoris fito in nemore d'Allieu.* (2) Monafticum Anglic. to. 3. p. 107. *Sciendum eft quod ifti fupranominati tenent de illo burgagio ad cornerium, de quo burgagio praedicta domus Hofpitalis debet foluere domino regi per annum 12. denar. - - - Item de cornerio quod Adam Pelliparius tenet - - ad Orientalem partem St. Nicolai vltra pontem per annum 2. folid.* V. *Cornagium*.

ORNESAGIVM. Charta Guillelmi Epifcopi Carnotenfis an. 1166. apud Egidium Bry in hift. Perticenfi pag. 195. *Botagium et cornefagium Vicecomitis eft* (Caftriduni). Idem forte quod *Cornagium*. Vide in hac voce.

ORNETA, capitis tegumentum in cornu formam definens, quomodo hodie ducum Venetorum, ex Gall. *Cornette*, quae vox etiamnum vfurpatur pro tegumentis capitis nocturnalibus mulierum Gallicarum. Concilium Rotomagenfe an. 1343. can. 32. *Item inhibet ne clerici praefertim in facris Ordinibus conftituti congas et ampias Cornetas in fuis capuciis deferant, fed breues et decentes.*

ORNETARII, canonici, capellani, a *Corneta* fic dicti. In Chartulario SS. Trinitatis Cadom. fol. 18. vbi defcribitur charta Willelmi Angl. regis paulo recentiori manu adiectum legitur ad marginem *Cornetarii*, fcilicet e regione fequentis articuli: *Conftituerunt quoque in eodem coenobio quatuor Canonicos quibus domos dederunt ante ecclefiam et quadraginta acros terrae.* Ex quo colligitur huiusmodi Capellanos feu Canonicos aliquando vocitatos fuiffe *Cornetarios*.

CORNETVM. (1) Angulus, idem quod *Corneria*, Gall. *Cornet*. Monafticum Anglic. to. 2. p. 318. *Item alius locus vocatus - - - iuxta Cornetum de Haydale.* (2) Alias *Cornetum* eft locus vbi corni crefcunt. Vetus Gloffar. *Cornetum*, κρανεών. (3) ✝ Cornu, buccina, Gall. *Cornet*. Lit. remiff. a. 1355. CORNETVS idem, in Inuent. Mf. a. 1376. (4) ✝ Idem quod *Corneta*, capitis tegumentum. Gloff. Lat. Gr.

CORN-GAVEL. Vetus charta Cantabrigienfis apud Somnerum in tractatu de Gauelkind p. 16. *Et quod 4. fwillingae refiduae tenebantur et tenentur de praedicto Abbate et Conuentu per fidelitatem et releuium et per redditum et feruitium vocatum Corn-gauel, videlicet reddendo eisdem Abbati et Conuentui et fuccefforibus fuis annuatim in fefto S. Michaelis Archangeli de qualibet fwallinga earumdem 4. fwallingarum quindecim quarteria, et 5. bufchellos ordei palmalis etc.* In alia charta ibidem dicitur *Gauel-corn*.

✝ CORNIBA, hircus, Molineto pag. 198. ad Epift. 135. Stephan. Tornac.

CORNICARE. (1) Cornu inflare, cornare. Matth. Weftmonaft. an. 870. (2) *In aurem alicuius aliquid infufurrare*, quod faciunt qui furdis per *corniculos* ad aurem appofitos fua infinuant, Germ. einblasen. Marcus Mercator libro fubnotationum ad Pientium Presbyter. *Nec ea* (quaeftio) *palam profertur, fed ab ipfis, qui de ea cornicantur, velut Catholicis intra ecclefias interim retinetur.* S. Hieronymus Epift. 4. *Alii fublatis in altum humeris, et intra fe nefcio quid cornicantes, ftupentibus in terram oculis, tumentia verba trutinan-*

tinantur. CORNICVLARE, eadem notione. Matth. Westm. a. 940.

CORNICATIO, clamor cornicis, ap. Murat. t. 2. Script. part. 2. p. 743. V. *Cornicuari.*

† CORNICELLVM, diminut. a cornu, corniculum, Ital. *Cornicello.* Inuent. Ms. thes. Sedis Apost. a. 1295. *Vnum cornicellum plenum balsamo.* V. in *Cornu.*

† CORNICENA, *che sona cum corno.* Gloss. Lat. Ital. Ms.

† CORNICINARE, cornu inflare. Lit. remiss. Ms. an. 1373. V. *Cornicare.*

CORNICITARE, idem apud Marten. tom. 5, Ampliss. Collect. col. 784.

CORNICIVS, apertura fluminis, per quam deriuantur aquae in agros, in Statutis Mediolan. c. 329.

CORNICVARI, dicuntur Cornices in Chronico Noualiciense apud Murat. t. 2. part. 2. col. 743.

CORNICVLA, cornix, Gall. *Corneille*, Germ. Krähe. Glossae veteres: *Cornicula*, κορώνη. Vita S. Sori Eremitae apud Petragorios n. 19.

CORNICVLARE, V. *Cornicare.*

CORNICVLARIVS, officium ac munus, cuius frequens mentio in Notitia imperii, et apud alios Scriptores. *Corniculario praefecti praetorio*, in inscriptionibus apud Gruterum 350. 1. 475. 1. et in lib. 8. Cod. Theod. de diuers. offic. *Cornicularii Praefecturae.* V. Acta SS. Valeriani, Tiburtii etc. n. 14. *Cornicularius Secretarii Praetoriani*, apud Senatorem lib. 11. Epist. 36. *Cornicularii cuiuscunque prouincialis officii*, in leg. 32. Cod. Theod. de Erogat. milit. annon. *Cornicularius Consulis*, in veteri inscript. V. in *Adiutores. Cornicularii legionum*, in inscript. apud Ioffredum in Nicia pag. 19. et Gruter. 17. num. 9. 545. 5. *Cornicularius Subpraefecti Vigilum* Gruter. 523. 4. Salmasius ad Solinum *Cornicularios* dictos ait a *Corniculo*, seu apice galeae, qui κεραία Graecis nuncupatur, eosdemque esse qui κεραῦχοι Hesychio: quasi vero *Corniculariorum* munus fuerit militia. Quin potius constat *Cornicularios* fuisse exceptores et Commentarienses: iis enim accensentur a Firmico l. [illegible] c. 6. *Erunt - - - Exceptores [illegible] sententiarum quae de hominum [illegible] bus proferuntur, aut cornicularii [illegible] Commentarienses.* Vnde recte a *Corniculis* appellatos censent viri docti, id est, atramentariis; quam appellationis rationem attigit Senator. l. [illegible] Epist. 36. vbi de *Corniculario*: *Fuit enim Cornibus secretarii praetoriani, vnde ei nomen deriuatum.* Eorum autem munus fuit ad Cornu secretarii stare, et ministrare iudici agenti, loquenti, scribenti, [illegible] benti, cuiusmodi fuit [illegible] apud Byzantinos. CORNICVLI MERERE, apud Suetonium. *P[illegible] transactos Corniculos*, id est, [illegible] exactum *Cornicularii* munus, in l. [illegible] Cod. Theod. de diuers. offic. Vide inscript. Gruteri 431. 9. et Eckardum Iunior. de casibus S. Galli c. 10. pag. 81.

† CORNICVLATIM, in modum cornu. Collect. Hist. Franc. to. 6. p. 124.

CORNICVLI, V. *Cornutuli.*

† CORNIERVM, vasis genus, ampulla cornuta. Leudae maior. C[illegible] cast. Ms.

CORNIFICATVS, curuatus ad instar cornu. Mantuanus in thesauro Fabri:

Sidera in obliquos cornificata sinus.

CORNIFICIVM OPVS, ex cornibus confectum. Vita S. Sori Eremitae cap. 4.

CORNIOLA, vox Italica, *Cornum*, Gall. *Cornuille*, Germ. Corniel. Acta S. Franciscae viduae Rom. t. 2. Martii p. 112.

† CORNIPEDARE, cornu petere. Comoedia Ms. sine nomine.

CORNIPETA, *bos ferus. Cornipeta, qui cornu petit quemquam.* Glossar. MS. Sangermann. num. 501. V. *Cornupeta.*

CORNIX. (1) Gallina. Ioannes Italus in vita S. Odonis Cluniacensis lib. 3. *Ibat autem circa pedes g[illegible] cornicum, quas nos gallinas vocamus.* (2) Limbus. Onomasticon ad calcem tom. 5. Act. SS. Iunii.

CORNOLIVM, cornus, arbor, *Corzo* Italis, *Cornolier* Gallis, Korneelsbaum, Korneelkirsche, Germanis. Vetus scheda apud Vghellum in Episcopis Anglonensib. *Castaneis, fagis, quercubus, Cornoliis, et reliquis huiusmodi arboribus.*

CERNOMANNIA, ceremoniae festiuae nomen, in qua acclamationes publicae seu faustae adprecationes fiebant Romano Pontifici, cuius ratio patet ex Cod. eccl. Camerac. saec. 13. ineunte scripto ad calcem epist. Iuon. Carnot.

CORNV. (1) **CORNIBVS VENTILARE.** Ioann. Sarisber. lib. 7. Policrat. cap. 21. *Et quasi cornibus geminae potestatis ecclesiam in cuius sinu quiescunt et proteguntur vmbra, ventilare non cessant.* Chronicon S. Vincentii de Vulturno. *Positoque praesidio pugnatorum in Canusia, praecipue eos cornibus ventilabat.* Vtitur etiam Stephan. Tornac. Ep. 152. ex Psalmo 44. Machab. lib. 1. c. 7. v. 46. Zachar. c. 2. v. 21. **CORNV PASTORVM**, in leg. Alemann. tit. 79. §. 4. Germ. das Hirtenhorn. **CORNV METALLINVM**, pro tuba, apud Ioan. Bekam in Hereberto Episcopo Vltraiectensi. **CVM CORNV CLAMOREM LEVARE.** Charta Raimundi Comitis Forensis an. 1262. *Quitam, francam, liberam et immunem ab omni toulta, tallia, caualgata, cornu, crito, messe praepositi, Charlani recognitionibus et compleintia, et ab omnibus aliis exactionibus et seruili conditione etc.* vbi *Critus*, idem valet ac *clamor*, ex Gallico *Cri.* V. *Huetium*, et iudicia Withredi Regis Cantubariorum cap. 28. **CORNV SVFFLARE** dicuntur venatores in speculo Saxon. lib. 2. art. 61. §. 2. *Cornea tuba* in Chronico Noualicensi, et Psalmo 97. **CORNV** in maleficiis, Indiculus superstitionum et paganiarum a. 743. c. 22. *De tempestatibus et cornibus et cochleis.* **CORNV SVB CORNV.** Historia fundationis Abbatiae Saltreensis in agro Huntindonensi to. 1. Monast. Angl. p. 853. *Conuenerunt - - - vt pastura eis esset omnibus communis, id est Cornu sub Cornu, pro pace et concordia inter se tuenda, per se sine scitu ac permissu aliorum dominorum concesserunt.* (2) Atramentarium. Germ. infer. Blackhorn, quasi diceres Dintenhorn. Vgutio: *Calamarium, cornu quo tenetur incaustum.* Willel. Brito in Vocab. *Atramentarium dicitur, vas in quo reponitur atramentum, Cornu etiam Scriptoris.* Gallis *Cornet.* Charta Heruei D. de Stafford. t. 1. Monastici Angl. pag. 559. *Testibus his - - - et Ilberto Vicecomite et ipso domino Radulfo testante, qui tenuit cornu dum Scriptor notauit - - - supradicta.* V. *Cornicularius.* (3) Vas quo bibitur. Cornibus vsos veteres ante pocula obseruat Scholiastes Homeri ad Iliad. Vide Auctorem Etymologici in κεράσαι. *Corneus scyphus*, apud Saxon. lib. 7. et Ordericum Vitalem lib. 5. *Scyphus cum cornu et argento*, in Testamento S. Euerardi apud Miraeum in Cod. donat. Belgic. c. 21. Charta Witlasii regis Merciorum apud Ingulfum: *Et cornu mensae meae, vt senes Monasterii bibant inde in festis Sanctorum, etc.* Inde **CORNVA**, vinum cornu contentum. Charta Arnoldi Praepositi B. M. ad Gradus in Moguntia, de Praebendis an. 1222. rerum Moguntiac. tom. 2. pag. 668. *Item a principio aduentus domini vsque ad diem innocentium, vinum quod cornua nuncupatur.* Vas ecclesiasticum. Chronicon Fontanellense c. 14. *Vrceos Alexandrinos cum aquamanilibus duos, Cornu fabricatum vnum etc.* Hugo Flauiniacensis in Chronico pag. 167. *Capsam auream insignitam reliquiis 12. Apostolorum et cornua 2. eburnea identidem reliquiis conferta.* Charta Ethelstani regis in Monast. Angl. tom. 1. p. 40. *Quatuor magnas campanas et 3. cornua auro et argento fabricata, et 2. vexilla etc.* Obseruat Wormius in veteribus fastis Danicis festum Natiuitatis Domini *Cornu* indicari, quod, inquit, id temporis laetitiae et exhauriendis poculis idoneum habitum sit. V. eundem in dissertatione de Cornu aureo, p. 23. vbi multis probat, vt et Stephanius ad Saxonem Grammaticum p. 127. iam olim poculorum

culorum vicem obtinuisse cornua, et Ianum Dolmerum ad ius Aulicum Norwegicum vetus p. 461. et 533. CORNV CERVI, *Spagyrice est rostrum alambici*, apud Rochum le Baillif in Diction. Spagyr. Est etiam instrumentum quo aegris iumentis medicina seu potio in os infunditur. S. Gregor. in vita S. Benedicti cap. 30. (4) Extremitas vestis in acumen desinens, German. Schleppe. Statuta eccesiae Andegav. num. 16. *Prohibemus - - - ne quis seu aliqua in vestimentis caudas et cornua, coleratas reuersas manicas - - habere et deferre - - praesumat.* (5) CORNV ALTARIS. Honorius Augustod. lib. 1. c. 60. de templi dedicatione agens: *Post haec quatuor cornua altaris signauit, dum quatuor mundi partes cruce signauit Ante cornu altaris ad Ecclesiasticos ordines promouere*, in Capitul. Caroli Mani c. 88. et Formul. 101. ex Lindenbrogianis. CORNV EPISTOLAE, CORNV EVANGELII, latus altaris, vbi epistola vel Euangelium legitur. Occurrit in Synodo Valentina anni 1590. et apud Scriptores ecclesiasticos recentiores passim. (6) CORNVA ENSIS ap. Gregor. Turonensem lib. 4. Hist. cap. 38. *Euaginat gladium, cornuaque ensis pedibus calcans acumen ad pectus euexit.* Capulum qua parte reflectitur, vt manum tegat. (7) Pro Charta seu scriptura accipi videtur apud Kennettum Antiq. Ambrosden. pag. 73. ad an. 1091. *Willi antecessores ante conquestum Angliae tenuerunt iure hereditario terram, boscum et balliuam praedictas de domino rege per vnum cornu, quod est Charta praedictae forestae, et per seruitium reddendi Domino regi pro terra praedicta x. s. et pro foresta praedicta xl. s.* V. *Outhorn.* (8) CORNV, Germ. Horn, vox in hac notione nota. Carmen de Curia Romana v.

Femina si qua suo quaesiuit cornua sponso.

Occurrit eadem notione apud Ioan. Berberium in Viatoriis vtriusque iuris part. 1. Rubrica de adulteriis. V. Etymolog. D. de Caseneuue ad V. *Cornard.* (9) † Mensurae species. Inuent. a. 1491. inter Pr. t. 4. Hist. Nem. p 55. *Vna [illegible] de argento - - longitudinis 7. [illegible]bus siue palmis.*

CORNVA. (1) Mitra, muliebris capitis ornamentum. Acta SS. I tom. 4. p. 264. *Et exosa cornua [illegible]tropolitani [illegible]tem insignuus* (2) Massiliensibus *Cornude*, Italis *Cornuta*, species situlae vel cadi cum ansis, cornuum formam quodammodo referentibus, vnde nomen. Inuentar. an. 1342. ex Archiuo S. Victoris Massil. (3) Vinum *cornu* contentum, V. in *Cornu* 3.

CORNVAGIVM, praestatio, eadem quae *Cornagium*. Charta Guillelmi Abbatis Floriacensis a. 1296.

CORNVARE, vt supra *Cornare*, cornu canere, Gall. *Corner*. Ceremoniale vetus Ms. B. M. Deauratae Tolos. V. *Menetum*.

† CORNVARII, cornuum opifices, in l. vlt. 8. de Iure immunitatis, ex Car. de Aquino in Lex. milit.

CORNVBIA. Iacobus Cardinalis de Coronatione Bonifacii VIII. inter Acta SS. Maii t. 4. p. 470.

At litui stridere vices et cymbala strident;
Tympana congeminant sonitum, nec verbere tunsa
Discunt ferre gradum, tibi sed cornubia subdant
Quae digitis commota canis.

Hic Continuator Bollandi: „*Cornubia* quidem nomen est ciuitatis in „Anglia, sed Autor per quamdam al„lusionem eo est vsus, aut quia *Cornu*„*biorum* inuentum esse credidit, tym„panorum pulsum ad fistulam rege„re, aut quia significatam voluit fi„stulam, non illam rectam instar ti„bi, quali vtuntur Germani, sed „Cornu instar reflexam, quae vul„go *Cornetta* appellatur.„ Hanc expositionem exscribit Murat. Script. Ital. t. 3. p. 653. col. 1.

† CORNVDA, i. q. *Cornuta* 2. vasis species, Massil. *Cornude*. Inuent. Ms. a. 1379. *Vna cornuda, modici valoris.* V. *Cornuta* 1.

CORNVGALLIA. Cornubia, regio Brittanniae minoris. Gallis *Cornouaille*.

ville. Annal. Benedict. tom. 4. pag. 203.

ORNVM, κέρας, cornu, in supplemento Antiquarii. *Balistae de cornu vel de corno*, in statutis Massil. editis p. 153. et 154. sed perperam pro *de cornu vel de torno*, vt in *Balista* iam obseruatum.

CORNVLATVS, mitra pontificia infulatus. Chron. Alber. edit. Leibnit. part. 2. p. 275. V. *Cornua* et *Cornutus*.

ORNVPÉTA. (1) *Cornu appetens bos*. Papias ex Augustino Labbaei Glossar. ex veteri Onomastico: *Cornupeta*, κερυπτίλος. Gloss. Cyrilli: *Cornu petit*, κερυπτέει, *Cornupeto*, κερατίζω. Legitur Exod. 21. 29. et 36.

ORNVTA. (1) Aeneas Syluius in Oratione ad Frederic. III. regem Rom. an. 1447. apud Baluz. Miscell. tom 7. *Cibaria in cornuta feruntur clausa*. Et paulo post: *Cornutarum nomine nil aliud intelligas quam cistas ligneas depictas et armis cuiuslibet Cardinalis ornatas*. Iis vtuntur tempore Conclauis, ad cibaria Cardinalibus deferenda. Huiusmodi cistae *cornutae* dicuntur a binis cornibus seu ansis in extremitatibus positis, per quas hasta transagitur vt commodius ferri possint. (2) Species placentae cornutae († seu crustulum triquetrum, Gall. ol. *Cornudeau* et *Cornuyau*.) Lemouicibus *de la Cornuda*. Vetus Necrolog. S. Martialis Lemouic. *De ipso omnibus fratribus manentibus in claustro et superuenientibus cornutas dabit et nihil amplius. Ex alia parte acceptis ab Helemosinario cornutis viginti sexcies, quae fient de sex sextariis frumentis emtis a D. Abbate.*

ORNVTERIVS, fabricator opusculorum corneorum. Recensetur inter varios artifices et Sodales Confratriae Natiuitatis B. M. Virginis institutae in Ecclesia B. M. Deauratae.

CORNVTVM, vasis genus, Occit. *Cournudo*. Ch. Leudar. minut. Carcass. Ms. V. *Cornuda*.

ORNVTVS. (1) Curruca. Concil. Mexican. an. 1585. inter Hispanica t. 4. p. 311. *Idemque seruetur, cum quis haec conuicia et opprobria, quae maiora sunt coniecerit, illum Sodomitam, Proditorem, haereticum, aut eo conuicii genere, quod vulgus Cornutum appellando.* (2) Haud scio qua ratione, pluries appellatur Theodoricus de Perweis Pseudo-Episcopus Leodiensis ann. 1405. electus, cuius etiam fautores fere *Cornutos* vocat Cornelius Zantfliet in Chronico, apud Marten. to. 5. Ampliss. Collect. col. 369. 380. 386. 387. 389. et 397. *) *Cornutus* hic nil aliud est nisi vox Saxoniae inferioris **Kornut**, socius, a **kören**, eligere, V. *Chora*, et **Note**, socius, Germanis superioribus, **ein Genoß**, socius electus; sed iam olim in vituperium abiit, socium hominis praui et deperditi denotans, (3) CORNVTVS PARVVS ARGENTEVS, sub Philippo IV. moneta argentea, *obolorum Parisiensium* et *Turonensium* species, pond. 21. gr. leg. 3. den. 18. gr. pretii 1. den. Turon. (4) † Episcopus, a mitra, quae episcopis propria est, appellatus. V. *Cornutatus*. Chron. Henr. de Blancforde p. 80. (5) † In acumen desinens. Stat. eccles. Sagiens. (6) † Male digestus, Gall. *Cornu*, *malfait*. Ch. Ms. Caroli IV. a. 1325. (7) † CORNVTI MILITES, videntur. Car. de Aquino in Lex. milit. appellari ab Ammiano l. 31. qui in exercitus cornu censentur vel merent

† CORNVVM, cornu. Tract. Ms. de re milit. et mach. bell.

CORNVZVLA, cicindela, sampiris, vermis lucens. Bertramnus in Vita S. Francae Abb. tom. 3. April. pag. 391. *Statim sic loquenti apparuerunt luminaria multa et innumerabilia quasi Cornuzulae vel Padigarolae.*

† COROACA, pro *Coroata*, t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 722.

† COROADA, idem, in Ch. a. 1124. et 1219. ap. Spon. to. 2. Hist. Gen. p. 5. 50.

COROATA, CORROATA, idem quod *Coruata*, Gall. *Corvées*, in Statutis Delphinalibus p. 38. *Corroata*, apud Dionysium Saluagnium in Tractatu de Iuribus dominicis pag. 395. 397. Tabu-

Tabularium Monasterii Sancti Andreae Viennensis. COROHATA, in Instrum. a. 1390. in Hist. Dalphin. to. I. p. 34. col. I. CORROADA, in Transaction. anni circiter 1185. in paruo Chartul. S. Victoris Massil. f. 146.

† CORÓETA, idem, in Ch. Anselli Ms.

† COROGINELLUS, Ital. *Coreggianolo*, fusorium vas. Guido de Vigeuano de mod. expugn. T. S. cap 6.

COROHATA, V. *Coroata*.

† COROLLA, vitta, qua calones alligabantur, in Statut. Placent. lib. 6.

CORALLARIA, *furta*, *preda*. Gloss. Sangerm. MS. n. 501.

CORONA. (1) CORONA CLERICALIS, tonsura Clericorum, et eorum qui sacris ordinibus initiati sunt in modum coronae, πεπαλήτρα Graecis recentioribus, cuius Auctorem S Petrum Apostolum fuisse scribit Gregorius Turon. lib. I. de Miraculis cap. 28. et quam instar coronae spineae domini nostri effictam docet Beda lib. 5. Hist. c. 22. V. Domnum Constant. t. I Epistol. Rom. Pontif. in Aniceto Papa etc. † CORONA ADULTERINA, quam deferunt, qui statum clerici mentiuntur. Constit. Iac. II. reg. Aragon. a. 1312. CORONAS FACERE, DARE, id est, tonsuras, primas nempe. Liber S. Petri Carnotensis, qui Apothecarius inscribitur. BENEDICTIO CORONAE, prima tonsura. Concilium Pictauense an. 1109. can. I. CORONAS BENEDICTAS habere dicuntur Clerici in Concilio Rotomagensi ann. 1072. can. II. CORONAM CAPITIS AMITTERE, Clericatura excidere, in Regula S. Fructuosi cap. 16.

(2) Clericus, *coronatus*, tonsuratus. Magister Robertus de Flamesbura, in Poenitentiali Ms. laudato a Iacobo Petito in notis ad Poenitentiale Theodori p. 155. *Instituuntur autem ministri ecclesiae non a quolibet, sed ab Episcopo suo vel Sacerdote, vt ordo Psalmistae, siue ille qui dicitur Corona apud nos, a Lombardis Clerico*, id est, *Clericio*, nisi legendum sit. V. in hac voce et *ronatus*. MALA-CORONA. Sic appellati olim quidem Clerici, qui Clericatus charactere abutebantur. Willelmus Gemeticensis L. 7. c. [illegible] *Rodulphus autem frater eius cognomento Clericus, quia copiose literatus erat; et Mala-corona, quia militaribus exercitiis inseruiens, Clericatus grauitatem male seruabat.* Ordericus Vitalis l. 3. p. 464.

(3) Dignitas clericalis, sacerdotalis, Episcopalis, Pontificialis, quia *Corona* est insigne praecipuum Clericatus et Sacerdotii. S. Aug. Epist. 147. ad Proculianum: *Per coronam nostram nos adiurant vestri, per coronam vestram vos adiurant nostri.* Lex vn. Cod. Theod. de Episc. ordin. *Cum igitur sedis Apostol. Primatum S. Petri meritum, qui Princeps est episcopal. coronae, et Romanae dignitas ciuitatis.* Hac etiam voce, vt illustri honoris titulo, compellabantur summi Pontifices et Episcopi. Ennodius lib. 4. Ep. 22. ad Symmachum PP. *Exigat paruitas implorata coronae vestrae miseratio.* Tarraconensis Episcopi Ep. 2. ad Hilarum PP. *Prouinciali litterario sermone debita coronae vestrae obsequia deferentes.*

(4) CORONA IMPERIALIS, seu imperatorum Occidentis, sic describitur ab Honorio Augustod. in Gemma animae lib. I. c. 224. *Corona imperatoris est circulus orbis. Portat ergo Augustus coronam, qui declarat se regere mundi Monarchiam - - - Arcus super coronam curuatur, eo quod Oceanus mundum diuidere narratur.* Adde Ceremoniale Rom. lib. I. sect. 5. cap. vlt. CORONA ARGENTEA, illa est qua imperatores adornantur, cum Aquisgrani inaugurantur, [illegible]esque Alemanniae renuntiantur. Beka de coronatione Willelmi regis. CORONA FERREA Modoeciae, quae Radeuico *Modoicum*, Gunthero lib. 8. *Modicum* (nisi restituendum sit *Modoicum*) Italis *Monza* dicitur, donatur Imperator, postquam argenteam Aquisgrani

i excepit, tanquam Longobardici Regni et Italiae Rex. Landulfus de S. Paulo in Chronico Mediolanensi cap. 39. Radeuicus de Friderico I. *Princeps Romanus a Mediolano castra mouens apud Modoicum sedem Regni Itali Coronatur.* Guntherus:

Tunc demum victa Fridericus ab vrbe recessit,
Modoinumque petens, prisco dignatus honore
Illustrare locum, sacro diademate crines
Induit, et dextra gestauit sceptra potenti.

Interdum tamen alios Imperatores non Modoeciae, sed Mediolani in Ambrosiana Basilica Corona ferrea coronatos legimus, vt Henricum VII. apud Albertinum Mussatum l. 1. Histor. Rubr. 12. *Lauream* a Modoecensibus peculiari vocabulo appellatam coronam istam ferream auctor est Rollandinus in Chron. et Albertinus Mussatus l. 1. Rubr. 12.

(5) † Nude interdum *Festum Coronae* appellatur solemne festum corationis Papae, quod Romae quotannis celebratur, ap. Mabill. t. 2. Mus. Ital n. 26. 27. 36.

(6) CORONA OBLATIONIS, panis benedictus in modum coronae, seu forma rotunda confectus. Gregorius M. l. 4. Dialog. c. 55.

(7) Nimbus, circulus qui circa Sanctorum capita depingitur. Honorius August. l. 1. c. 133.

(8) Agrimensoribus *Coronae* sunt loca circumposita quibus scilicet oppida circumducta sunt. V. Frontinum p. 96. 115.

(9) Nummus aureus Francicus. In vetero Regesto 7. Febr. a. 1339. *Fiebant coronae ponderis* 45.

(10) Candelabrum in modum coronae ac circuli, variis lucernis instructum, ab Ecclesiarum laquearibus pendens. Anastasius in S. Siluestro PP. *Coronam ex auro purissimo, quae est Pharus cantharus, etc.* Vita S. Desiderii Episc. Cadurcens. c. 9. *Micant coronae, candelabra resplendent.*

(11) CORONAE PHARALES, apud Anastasium in Vitis PP. p. 25. 26. V. *Phara.*

(12) CORONAE ECCLESIAE, f. pars templi choro postica, quod ea pars fere desinat in circulum. Charta a. 1170. in Tabulario B. Mariae de Charitate: *Duo altaria in corona Ecclesiae.*

(13) CORONA LINEA. Constitutiones Petri Episcopi Ruthenensis in insula Cypro an. 1313. *Nec coronam lineam vt miles laicus, seu vayletus* deferant Clerici.

(14) CORONAE IN NVPTIIS. Tertullianus de Corona Militis c. 13. *Coronant et nuptiae sponsos.* Sidoniae lib. 1. Ep. 4. *Iam quidem virgo tradita est, iam corona sponsus iam palmata consularis, iam cyclade pronuba, iam toga Senator honoratur.*

(15) ORDO DE CORONA, V. *Ordo.*

CORONAMENTVM, festum regium, curia regalis, in qua Reges coronari solenni ritu solebant. Hugo de Cleriis de Senescallia Franciae. V. *Curia coronata.*

CORONARI, dicitur ciuitas, cum festa gaudia celebrat. Luithprandus lib. 3. cap. 7. *Tota mox ciuitas coronatur, et Romanus Pater Basileos appellatur.* V. Glossar. med. Graecit. in Στεφανῶ.

CORONARIVM, Επιστεφάνωμα, in Gloss. Gr. Lat. V. *Aurum.* CORONARIVM OPVS, apud Vitruuium l. 7. c. 6. et Anonymum de re architecton. c. 23. de quo Philander ad eumdem Vitruuium.

CORONARIVS. (1) Στεφανοπλόκος, in Gl. Gr. Lat. (2) CORONARII, iidem qui *Coronatores*, de quibus infra, apud Radulphum in Miraculis S. Richardi Episc. Cistercens. n. 11. (3) *) Cron-Asche, *cinis probatissimus, quem coronarium vocant.* Chytraeus in Nomencl. Saxon. p. 238.

CORONATOR, Anglis dicitur Iudex placitorum *Coronae* seu quorum cognitio ad *Coronam* speciatim pertinet; verbi gratia de homicidiis, murdris, et aliis huiusmodi criminibus Coronam Regis spectantibus. Spelmannus:

mannus: *Coronator, apud nos coronae officialis peruetustus est, ad tuendam pacem et dignitatem Regiam in quouis Comitatu populi suffragiis constitutus. Olim non minor equite aurato, sed diminuta hodie potestate, quatuor plerumque eliguntur, qui in exquirendis homicidiis operam praesertim nauant. Vniuersis praeest Capitalis iustitiarius Banci Regis, qui ideo summus Angliae Coronator habitus est* De eius officio et auctoritate multa habent Leges Malcolmi II. Scotor. Regis c. 15. 16. V. *Placita Coronae.*

CORONOTORIA, dignitas *Coronatoris*, apud Rymerum t. 12. part. 78. c. 2. V. *Raglorium.*

CORONATORIVS, coronarius, pertinens ad coronam regiam. Sallas Malaspinae Rerum Sicularum lib. 4. n. 9. apud Baluz. Miscell. tom. 6. p. 299.

CORONATVS. (1) Clericus, *corona* clericali donatus. Eckeard. Iun. de Casib. S. Galli c. 6. et passim alibi. Etiam sacerdotes gentilium *Coronatorum* nomine veniunt. Innocentius PP. in Ep. ad Episcop. in Synodo Tolosana Firmic. l. 3. Matth. cap. 4. V. Paschalium de Coron. l. 4. c. 13. 19. et supra *Corona* 1. (2) Nummus aureus Ducum Burgundiae et Comitum Flandriae, Germ. eine Krone. V. Froissartem 4. Vol. cap. 67. extremo. Non semel etiam memorantur *Coronati* in Chartis Prouincialibus XIII. Saeculi et sequentibus. *Coronati Regales*, in Statutis Massiliensibus a. 1364. ex schedis D. le Fournier. *Prouinciales coronati veteres et noui*, in Charta Guillermi Estandardi Senescalli Prouinciae a. 1267. e MS. de Brunet fol. 70. *Coronati parui*, in Homagio Hugoni Episcop. Aptensi praestito an. 1310. (3) CORONATORVM COHORS, cuius Tribunus extitit Valentinianus, postmodum Imperator, vt scribit Theophanes pag. 43. Τριβοῦνος τότε ὢν τάγματος Κορωνάτων λεγομένων τυμέρα. Sed κορνέτων restituunt viri docti:

† CORONDALLVM, ligni genus. Reparat. factae in senescall. Carcass. a. 1435. *Pro 12. cannis cum dimid. corondalli, et pro media sarcinata polpre de coralli etc.*

CORONELLVS, Hisp. *Coronel*, Gall. *Colonel*, chiliarchus, tribunus. [illegible]merius l. 6. de Gestis Francisci [illegible]menii p. 108.

CORONIX, tabellae margo quadr[illegible] Gall. *Quadre*, ab Italo *Cornice*, G[illegible] *Cornithe.* Ioan. Ant. Gabutius [illegible] Vita B. Pii V. PP. t. 1. Maii p. 71[illegible]. *Alterius pontificis imaginem cum ligne[a] coronice combusta.*

† CORONNVS, angulus, Gall. *Coin*, alias *Corou*, *Couron*, et *Q*[illegible] Ch. Ms. a. 1280. V. *Cornetum* 1.

CORONVLA, parua *corona* seu paruum candelabrum in modum coronae. Translatio S. Gregorii Martyris inter Acta SS. Benedicti saec. 3. part. 2. p. 213.

COROPLASTES, κοροπλάστης, effector puparum quibus virgines in prima pueritia lusitare solent.

COROVATA, pro *Coruata*, operarum praebitio, Gall. *Corvée.* V. locum in *Cignonus.*

CORPALASIVS, CORPALATIVS, V. in *Cura* 3.

† CORPELLVS, pro *Capellus*, assula, recisamentum, Gall. *Copeau.* Reg. S. Iusti ex Cam. Comput. Paris. V. *Copellus* 2.

CORPODICINA, in Gloss. Lat. Gr. Μακελλιτης. V. *Corficina.* Lege et vide *Corporicida.*

CORPORALE, palla, qua *Sacrificium* contegitur in altari. *Sindone quam solemus corporale nominare*, apud Almarium lib. de Eccles. offic. c. 19. *Chrismale, quod a quibusdam corporalis appellatur*, apud Glabrum Rodulfum lib. 5. cap. 5. *Corporalis palla*, in ordine Romano, et in Libro Sacramentor. Gregorii Magni lib. [illegible] cap. 234. *Corporale pallium*, in Ep. 11. S. Bonifacii Archiepiscopi Moguntini: *Pallium altaris, pallium quo sacra munera conteguntur*, apud Gregorium Turon. lib. 7. c. 2. *Coopertorium, quo altare dominicum cum oblationibus tegitur: quod ponitur super munera altaris*, apud eumd. de Vitis Patrum c. 8.

ORPORALE CRIMEN, lapsus carnis, *lapsus corporalis*, *et carnale delictum*, apud Isidorum Ispalensem in Epist. ad Messenum Episcopum. CORPORALIA, vel INCORPORALIA, bona quaeuis; *Corporalia*, quorum fructus siue reditus statuti et stabiles sunt; *Incorporalia* vero quorum fortuiti et improuisi fructus. Ch. Mss. Raym. Bereng. com. Prouinc. a. 1230.

ORPORALIS. (1) Epist. Iohan. de Monsteriolo ad Nicolaum de Clemengis apud Marten. t. 2. Ampliss. Collect. col. 1341. *Quorum tamen Capitaneus, et vt ipsi vocant, Corporalis, permodico ante tempore, ad Regem legatum cum aliis ciuitatibus Venetis, fuerant me sciente quam multipliciter honorati.* V. *Caporalis.* (2) CORPORALIS FIDES, idem quod *Corporale Iuramentum* in Chartulario S. Vincentii Cenoman. 74. CORPORALE IVRAMENTVM, quod praestatur protensa manu, tactis siue inspectis sacrosanctis Euangeliis, Cruce Dominica vel sanctorum reliquiis admotis, Germ. ein körperlicher Eid. Ch. Stephani Dom. de Villars pro Ecclesia Insulae Barbarae an. 1226. in Maceriis eiusdem Monasterii to. 1. p. 140. IN CORPORALEM POSSESSIONEM ALIQVEM MITTERE, aliquem verum rei alicuius possessorem solemni ritu declarare, apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 1. p. 266. et to. 5. p. 558. † CORPORALIOR, σωματικώτερος. Vet. Interpr. comment. Orig. tract. 30. *Et vide si potes in singulis quibusque classibus eos, qui corporaliores et mundialiores fuerunt, dicere mulieres.* CORPORALIS DOMINVS, V. in *Dominus.* CORPORALIS IVSTITIA, Vide in *Iustitia.*

ORPORALITAS, res corporea. Vtuntur Tertull. de Anima cap. 7. et 9. Guibertus lib. 4. de Pigneribus Sanctorum cap. 1. §. 2. et c. 2. §. 2.

ORPORALITER. (1) *Corporaliter et legitimo iure praedia possidere*, in Edicto Theoderici Regis cap. 142. vere, et reipsa. *Corporaliter iurare* pro *Corporale Iuramentum* praestare apud Rymerum to. 1. p. 353. col. 1. *Altare corporaliter tangere*, simili notione, in Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 130. col. 2. (2) † Quantum ad corpus. Acta SS. t. 6. Aug. pag. 502. *Oculi eorum erant aperti corporaliter.*

CORPORARE. (1) *Sauciare*, *ferire*, in Gloss. MS. Reg. Cod. 1013. Apud Ioan. de Ianua est *Corporeum facere vel impinguare, vel in corpus immittere, vel ad sustentamentum et augmentum corporis sumere.* Gl. Isonis: *Indidit, corporauit:* vbi Prudentius Hymn. 11. v. 51.

Hic ille natalis dies,
Quo te Creator arduus
Spirauit, et limo indidit,
Sermone Carnem glutinans.

V. *Incorporare.* (2) † Acquirere, possessionem rei alicuius adipisci. V. *Corporatio* 2. Ch. Mss. a. 1258. *Duo sextaria metalli - - - super terram - - - quam corporauimus ego et Iohannes.*

CORPORASCERE, corpus fieri, apud Claudium Mamertum lib. 1. cap. 14.

CORPORATI, vrbium incolae, qui ex certis *corporibus* erant, praesertim artificum: quippe, vt est apud Lampridium, Alexander Seuerus Romae *corpora* constituit, pene omnium omnino artium. In prouinciis etiam extitere. Corporatos ciuitatis Alexandrinae memorat lex vnica Cod. de Alexandrin. pleb. primat. Id etiam patet ex Cod. Theod. non vno loco. Liberatus Diac. c. 20. *Habens autem consentaneos aliquantos ex Clero, et possessores ciuitatis et corporatos et milites, et nobiles.* Erant autem *corpora publicis obsequiis deputata*, vt est in Nouella Seueri 2. cuius meminit Papianus tit. 46. Relatio Symmachi P. V. apud Baronium an. 416. n. 73. *Corporatus officii quoque interminatus sum.* Infra an. 419. n. 32. *Ego autem tam corporatis directis, quam omni officio, ideo illuc ire non potui, etc.* Vide titulum Codicis Theod. de Priuileg. Corporat. et ibi Gothofred.

CORPORATIO. (1) Christi incarnatio in Missa Mozarabum: S. Ambros. in altera Apologia Dauid num. 33. (2) Prima nouem partium confractae hostiae, in Missa Mazarabum. V. *Hostia.* (3) Vox Leguleiorum Anglicorum qua denotant rem permanentem, quae potest habere successionem. Est vero *Corporatio* composita ex diuersis partibus, et in vnum corpus coacta, quarum aliae caput sunt, aliae membra, totum vero simul iunctum *Corporationem* faciunt. Multiplex autem est *Corporatio*: alia enim *spiritualis* quae constat ex personis religiosis et manumortuis in Lege vt sunt Abbas et Conuentus: alia *spiritualis* et personarum quae in Lege sunt, vt sunt Decani, et Capitula, et Magistri Collegiorum, vel Hospitalium: alia est praeterea *Corporatio temporalis* ex Legis auctoritate, vt sunt Maiores et Communitates: denique est *Corporatio temporalis* ex vsu recepto et communi Lege, vti sunt Parlamentales Conuentus. Ita Rastallus. (4) CORPORATIO, CORPORATVS, V. *Corporare* 1.

CORPORATVRA, *Σωματκία*, in Gl. Gr. Lat. Exercitatio corporis. In MS. habetur *Corporatum.* Occurrit vox *Corporatura* in Notis Tyronis.

CORPORATVS, incarnatus, *Verbum Corporatum* in Concilio Toletano XVI.

CORPOREITAS. (1) Statura. Vito Carnotensis in Vita B. Humilianae to. 4. Maii p. 301. (2) † Densitas, Gall. *Corps.* Leonardus in Spec. lapidum. l. 1. c. 1.

CORPORICIDIA, lanio, macellarius, *μακελλίτης*, in veteribus Glossis.

CORPOROSVS, *corpulentus, ζυσωμος*, in Gloss. Gr. Lat.

† CORPORVLENTIA, materia vnde corpus compositum est. Le Beuf tom. 2. Collect. var. Script. pag. XXIX.

CORPORVPTVS, herniosus, ramicosus. Miracula B. Simonis Eremitae to. 2. Aprilis p. 822. *Erat impedita et sauciata ab vtraque parte et corporupta ante.*

CORPVS. HOMO DE CORPORE, V. *Homo.* † CORPVS ABBATIAE, eiusdem septum ambitus. Ch. a. 1255. CORPVS DOMINI, hostia sacra. Ioann. Villaneus l. 8. c. [illegible] CORPVS POLITICVM, dicuntur Episcopi, Abbates, Priores, Decani Ecclesiarum participes, et eiusmodi qui succedunt personaliter tantum. Rastallus. CORPVS CASTRI, castrum ipsum, absque adiacenti Burgo. Constitutio Petri I. Reg. Aragon. a. 1228. MS. CORPVS CORPORATVM, collegium, sodalitium, apud Rymerum t. 15. p. 108. col. [illegible] et alibi. CORPVS ECCLESIAE, pro Naui Ecclesiae seu pro priori eius parte, † CORPVS FLVVII, vbi integer fluit. Stat. Mutin. rubr. 7. accipitur in Concilio Mexicano an. 1585. CORPVS IVRIS, ita vulgo Codices iuris ciuilis appellamus. Formula 16. ex Baluzianis: *Vt lex mundana Theodosiano Corpore arbitratus discernit.* CORPVS PRAEBENDAE, praebenda ipsa, seu portio bonorum Ecclesiae ad vnum pertinens Canonicum. Charta anni 1367. apud Miraeum to. 2. Diplom. Belg. p. 893. edit. 1723. V. *Praebenda.* † CORPVS REGIS, rex ipse. Memor. H. Cam. Comput. Paris. CORPVS SIGNATVRAE. Bleynianus Instit. l. 1. p. 89. *Caeterum quod ex subscriptionibus et annotationibus huiusmodi suae [illegible] supplicationi emergit signatura appellatur - - - ipsaque supplicatio in fine subscripta, Corpus signaturae - - - dicitur.* † CORPVS VILLAE, eius pars interior. Ch. MS. an. 1214. † CORPVS DOMVS, Gall. *Corps de Logis*, aedium pars praecipua. Ordin. reg. Franc. to. 7. pag. 605. † CORPVS, lorica. Inuent. MS. an. 1449. † CORPVS, rei alicuius summa, Gall. *Total.* Reg. Cam. Comput. MS. † Corpus cuiusuis rei basis vel fundamentum. Testam. MS. an. 1376. *Corpus tabulorum super quos dicta crux infixa existit.* † CORPVS, nude, corpus examine. Lex Sal. tit. 8.

CORR. Capitulare Ludouici II. Imp. tit. 3. cap. 16. Edit. Baluzianae.

Per-

Porcellum vnum, annonam ad caballos modios sex, foenum Corr tres, mel, etc. V. *Conredium.*

ORRATA. Charta Guidonis Fulcodii apud Columbum lib. 3. de Episcop. Vasion. *Corratas insuper, et ligna in vigilia Natalis Domini in omnibus hominibus totius ciuitatis, eidem Domino Episcopo adiudico exceptis Clericis et militibus* Legendum forte *Cornatas.* V. *Coronata.* Cangii editori Praestationis genus esse videtur. Recogn. de Voura apud Viuariensem tom. 2. fol. 356. *Sex denarii Turon. pro corratis vnius Caponis cum dimidio.* Et fol. sq. *De frumento 1. Carter. cum dimidia pro vna Corrata.*

CORRATAGIVM, CORRETAGIVM, ius et officium *corratarii* seu proxenatae, Gall. *Courtage.* Ch. Ms. an. 1114. Alia an. 1376. to. 7. Ordin. reg. Fr. p. 69. V. *Courretagium.*

ORRATARIVS, vt mox *Corraterius.* Pactum inter Iacobum Aragoniae Regem Montisque Pessulani Dominum et Berengarium Magalonae Episcop. an. 1278. *Quia corratarios, et proxenetas habitantes, partem suam voluit recipere ad Sacramentum etc.*

CORRATEGARE, CORRATEIARE, officium *corraterii* exercere. Stat. a. 1272. inter Probat. t. 1. Hist. Nem. p. 97.

CORRATERARE, idem, in Lit. Ms. a. 1375.

ORRATERIA. (1) Officium *Corraterii* seu proxenetae in Stat. Massil. lib. 1. V. *Corraterius.* (2) Officina vbi coria subiguntur. Statuta Auenion. (3) Vxor *Corraterii* pellium. V. *Corraterius 2.*

ORRATERIVS. (1) Proxeneta, pararius, *Courtier*, seu *Couretier* Gallis: *Couratier* in Consuetud. Bourbonensi art. 131. Niuern. cap. 32. art. 21. Aurelian. art. 338. 429. et aliis sic dictus ab *intercurrendo* vt ait Salmasius. Verdala in Episcopis Magalonensibus sub an. 1278. *Item quod homines partis Episcopalis recipiantur per Curiam Regis in corraterios vel proxenetas.* Statuta Massil. lib. 1. cap. 40. *De Corrateriis.* (2) CORRATERIVS PEILHAE, seu pellium, qui subigit et vendit pelles, in Consuetudine Tolosae part. 2. rubrica de debitis. CORRATERIA DE PEILHA, ibid. Vxor *Corraterii peilhae* quae vendit pelles.

CORRAZARIVS, thoracum confector, V. *Coratium.*

CORRE, piscandi modus, quo e nauicula rete iacitur secundum aquae cursum, factoque longiori circuitu eo trahitur, vbi iactum fuerat. Statuta Piscatorum Massil. *De non piscando a festo Resurrectionis Domini vsque ad festum S. Iohannis ad tonairas dictas vulgariter de Corre.* Infra: *Non audere piscari ad tonairas vulgariter de Corre sub grandi poena.*

CORREA, V. *Corea.*

CORREARIVS. Charta Guillelmi Episcopi Gratianopolit. an. 1279. *Coreario, seu Procuratori nostro, etc.* Bulla Gregorii X. PP. a. 1274. apud Paradinum lib. 2. Hist. Lugd. c. 52. et Petrum Mariam Campum in Histor. Eccles. Placentinae in Regesto 2. part. num. 188. *Curiam vero supradictam infrascripto modo decernimus ordinandum, videlicet vt ipse Archiepiscopus rectorem et directorem Curiae, Correarium siue Praepositum, vel aliter, prout ipse voluerit, nominandum, ac iudicem, siue iudices, nec non, et sigilliferum instituat.* Processus inter Archiepiscopum Vienn. et Humbertum Dalphin. coram Domino Papa an. 1339. Hist. Dalphin. pag. 128. Ibidem pag. 124. col. 1. in Sententia Raymundi de Baucio Principis Auriacae an. 1292. Vnde non solum liquet quodnam fuerit *Correarii* munus, sed etiam alium fuisse Episcopi, alium Capituli *Correarium.* Illius amplior iurisdictio ad omnes ciues, huius minor ad solos Capituli Clericos et domesticos extendebatur. Hunc e gremio Capituli fuisse docent sequentia: *D. Iordani Canonicus et Procurator, et Correarius dicti Diensis Capituli.* Ille laicus fuit. Eiusd. t. p. 105. legimus: *Nobilis et potens vir Dom. de Groslea Miles, Correarius Viennae, Locum tenens Dom. Archiepisc. in temporalibus.* V. pag. 24. col. 1. p. 26. col.

col. 1. to. 2. pag. 184. col. 1. et Petrum Columbum in Hist. Episc. Valentin. p. 212. 228. *Correarios*, seu *Courriers*, etiamnum hodie iudices ordinarios, et Matricularios Confraternitatum vocant Lugdunenses. V. *Chorearius* et *Corregidor*. CONREARIVS, idem Praestatio a. 1297. Hist. Dalphin. to. 2. p. 80 col. 1. CORRERIVS, eadem. notione. *Correrius aut alius officiarius Dom Archiepiscopi*, in Histor. Dalphin. t. 2 p. 15. col. 2. COVRRERIVS, in Histor. Dalphin. t. 1. p. 106.

† CORREBELLARE, simul rebellare. Collect. Hist. Franc. tom. 7. p. 204.

† CORRECTARIVS, i. q. *Corraterius*, proxeneta, pararius. Stat. an. 1454. inter Probat. t. 3. Hist. Nem. p. 286.

† CORRECTIO, apud monachos, castigatio, flagellatio. Stat. Praemonstr. Ms.

CORRECTIONALIS IVRISDICTIO in Maceriis Insulae Barbarae tom. 1. pag. 274. dicitur Ius Monachos delinquentes corrigendi et statuendi quidquid monasticam spectat disciplinam.

CORRECTOR LITTERARVM APOSTOLICARVM, apud Innocent. III. lib. 15. Epist. 166. V. Vorstium. CORRECTORES CAPELLANORVM et *Clericorum literarum Curiae Ecclesiae Lugdun.* supra in *Batitores*. CORRECTORES INDORVM, Hisp. *Corregidor*, dicuntur Praefecti seu Iudices a Regibus Hispaniarum in Indiam missi, vt ibi praesint, lites dirimant, corrigant delinquentes, etc. Saepius memorantur in recentioribus Conciliis Hispaniae. CORRECTORES alias dicebantur Grandimontensium superiores vt hodie Minimorum. Tabularium Monasterii de Crisenone ad a. 1258. † CORRECTORES, magistratus prouinciales maxime per Italiam, titulo *Clarissimorum* honestati, medium inter consulares et praesides locum tenuisse colligitur ex ordine a notitia imperii seruato. Eorum mentio fit in lib. de omnib. ff. de offic. praes. et alibi.

CORRECTVM *est acetum destillatum*, Rocho le Baillif in Dictionario Spagyrico.

CORREDA, CORREDIVM, V. *Corredium*.

CORREDOR, V. *Cursor* 4.

CORREDVM. (1) V. *Conredium*. : † Ornamentum vel signum honorarium. Murat. tom. 4. Antiq. Ital. p. 539. *Vt Potestas Pistorii non portet corredum de collo vel de dosso de communi.*

† CORREGERIA, officina, vbi coria praeparantur, Gall. *Corroyerie*. Ch. a. 1270. inter Probat. t. 1. Hist. Nem. p. 94.

† CORREGERIVS, qui coria parat, Gall. *Corroyeur*, in Ch. modo laudata.

† CORREGEVM, seruitium quod subditi dominis cum equis bobus exhibere tenentur. Ch. Ms. an. 1311. V. *Corrogium*.

CORREGIA, pro *Corrigia*. Gall. *Courroie*, in Concilio Auenion. a. 1509. apud Marten. tom. 4. Anecd. col. 393.

CORREGIDOR, vox Hispana, a Lat. *Corrector*, vrbis moderator. Concil. Liman. a. 1591. *Praetores locales, vulgo Corregidores, et alii Ministri iustitiae saeculares etc.* Vide *Correarius*.

CORREGIOLA V. *Corrigiola*.

CORREGIONALIS, *ex una regione*, Ioanni de Ianua. Vtitur S. Augustinus Ep. 76. et alii.

CORREGIVM, V. in *Conredium*.

CORREIVM, V. *Conredium*.

CORRELAGIVM, praestationis species. Compotus Bailliuorum Franciae an. 1295 *Partes domaniorum Castellaniae de Loches. De Correlagio de Loches, pro toto 29. solid.* V. *Corretagium*.

† CORRELATIO, mutua relatio. Ch. an. 1276. in Histor. Lugdun. p. 19.

† CORRELHARE, corallium e profundo maris petere. Ch. Ms. ann. 1433.

CORRELIGIOSVS, eiusdem Ordinis vel Coenobii Religiosus, Monachus, in Actis S. Francisci de Paula to. 1 April. p. 152.

† COR

ORREPTIO, forte i. q. *Correctio*, igellatio. Probat. t. 1. Annal. Praemonstr. p. 656.

[C]ORREPTITIVS, *numine captus*, θεόληπτος Gloss. Lat. Graec.

CORRERARIVS, i. q. *Correarius*;

CORRERARIA, eius officium. Lit. remiss. Ms. a. 1384.

[CO]RRERIVS. (1) Cursor, tabellarius, Gall. *Courrier*, Ital. *Corriere*, in Chronico Parmensi ad an. 1283. apud Murat. t. 9. col. 802. (2) V. alia notione in *Correarius*.

CORRESEYRIA, corrigia, lorum. Leudae maior. Carcass. Ms.

[CO]RRESPONDENTER, eodem tempore. Ericus Vpsaliensis l. 2. Hist. Suecor.

[CO]RRETAGIVM, ius vel munus proxenetarum, Gall. *Courtage*, apud Lobinellum Hist. Britan. t. 2. p. 410. V. *Corretarius*, *Correttaria*, *Courtagium* et *Corratagium*.

[CO]RRETARIVS, proxeneta, Gall. *Courtier*. Archiuum Ecclesiae Maclouiensis. V. *Corraterius*.

[CO]RRETERIVS, vt *Corretarius*, in Statutis Massil. l. 4. c. 25.

[CO]RRETTARIA, idem quod *Corretagium*. Ordinatio Humberti II. Dalphini Vienn. a. 1340. in Hist. Dalph. p. 395. col. 2.

[CO]RREVM, V. *Conredium*.

[CO]RREVS, (1) Simul reus, in Hieratio iuris Pontificii p. 107. V. *Conreus*. (2) † Cursor, tabellarius, Hisp. *Correo*, Gall. *Courier*. Ch. Petri II. reg. Arag.

[CO]RREZOLA, V. *Corizola*.

CORRIAGIVM, i. q. *Corregeum*. Reg. S. Iustae Cam. Comput. Paris. V. *Cariagium*.

CORRICORIVM, pergula, Gall. *Corridor*. Ch. Ms. an. 1340. Leg. forte *Corritorium*, ab Ital. *Corritoio*, eodem significatu.

[CO]RRICVLA, *initia infantium*, Papias MS. f. pro *Curricula*.

[C]ORRIDIVM, cibus, alimonium. *Corridium duorum hominum, et quatuor seruientes capellae vnusquisque duplicem cibum*, in libro nigro Scaccarii p. 342. V. *Conredium*.

CORRIDORIVM. (1) Idem quod *Corricorium*. Burcard. in Alex. VI. (2) Pars nauis, vulgo *Galerie*. Contract. nauigii Reg. Fr. cum Venet. a. 1268. Ms.

CORRIDORVM, via terreo aggere tecta, Ital. *Corridore*, Gall. *Corridor*, *Chemin couuert*. Chron. Andreae Danduli apud Murat. to. 12. col. 447.

CORRIGIA. (1) Modus agri († quod ad instar *corrigiae* in longum productus, ita appellatus.) Diploma Roberti Regis Neapol. a. 1321. apud Waddingum: *Item alia petia de terra arbustata, quae est quasi duae corrigiae de terra, vna iuxta aliam coniuncta.* Charta a. 1098. e Tabulario B M. de Charitate: *Dalmatius de Sinemuro donat Monachis Charitatis terram de Mogobrio - - - vsque ad viam quae venit ex certa corrigia quae a dextra parte eiusdem montis etc.* CORRIGIA IVGALIS, apud Innocentium Agrimensorem: *Montem in medio vsque in iugalem corrigiam permittit.* Id est, qua parte mons vel collis in iugem sese erigit. † CORRIGIVM, idem, apud Murat. t. 2. Antiq. Ital. p. 175. (2) Fasciola chartis appensa. Charta an. 1122. ex Tabulario Fontdeuraldensi fol. 102. *Ego Aimericus Prior de Braierac. propria manu subscripsi et in corrigia, quae in charta dependet, nodum feci.* Infra: *Ego Willelmus de Scannis propria manu mea praesenti chartae signum Crucis impressi, et nodum in corrigia quae dependet, feci.* CORRIGIAM SIBI IN COLLO PONERE, in signum seruitutis. Chronicon Mosomense p. 641. *Corrigiam sibi in collo posuit, ancillatui se subdidit, capitaticum suum repromisit.* Anonymus de Miraculis S. Vedasti num. 6. *Surrexit ire ad capitium, quasi per corrigiam sui vestimenti sancto seipsum deditu rus.* CORRIGIAE BOVM, inter malas consuetudines recensetur in vet. Charta ex Tabul. Celsinianensi: *Et agnos et ciuadam, quam apprehendebat et corrigia boum, et foenum et paleas etc.* Corrigiae scilicet, quae bobus aratoribus ministrare tenebantur tenentes. (3) Zona, cingulum. Hist. Dalphin. to. 2. pag. 274. in Computo

puto annorum 1333. et sq. *Pro vna corrigia pro Comitissa redimenda, quae erat in pignore de mandato Domini, etc. vnc. 11. taren. XV.* CORRIGIAM SVPER TVMVLVM PROIICERE, id est, bonis defuncti renunciare. Vide tom. 8. Spicilegii Acheriani pag. 264. et Pithoeum in Consuetud. Trecens. tit. 2. art. 12. † CORRIGIVM, idem in Ch. Ms. an. 1360. † CORRIGIA REGINAE, i. q. *Zona reginae*, praestationis species. Memor. F. Cam. Comput. Paris. (4) † Lamina. Inuent. ann. 1389. tom. 3. Cod. Ital. diplomat.

CORRIGIAMEN, corrigia, lorum. Engelbertus XIV. apud Bern. Pez. Anecdot. t. 1. col. 460.

† CORRIGIARIVS, corrigiarum faber, Ital. *Correggiaio.* Reg. S. Iusti Cam. Comput. Paris. V. *Corizzarius.*

† CORRIGGIATA. Glossar. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657. *Correiada, Prov. Scutica, Corrigiata.*

† CORRIGIBILIS. (1) Qui corrigi debet. Ch. ap. Cencium. (2) Iurisdictioni obnoxius. Ch. Ms. ann. 1332.

† CORRIGIOLA, parua corrigia, parua zona. Gloss. Prov. Lat. Cod. reg. 7657.

CORRIGIVM, V. *Corrigia* 1. et 3.

CORRIGIVNCVLA, nola, seu campanula quae percutitur in Monasteriis, cum *Disciplinae* dari debent : a *correctione* dicta. Liber Reuelationum Anonymi c. 6.

† CORRITOR, excursor, Ital. *Corritore.* Instrument. ann. 1358. inter Probat. tom. 2. Histor. Nem. p. 206.

CORRITORIVM, opertum iter in aedificiis, Gall. *Corridor*, Ital. *Corridore.* Chronic. Parmense ad a. 1302. apud Murat. t. 9. col. 844. V. *Corridorum*, et *Corricorium.* † CVRRITORIVM, idem, inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 172.

CORRIZOLA, V. *Corizola.*

CORROATA, CORROADA, Vide *Cornata.*

CORROBORAMENTVM, scriptum quo aliquid *corroboratur* seu confirmatur. Charta Gaudini de Briusmo pro fundatione Vngiaci inter Instr. t. 4. nouae Gall. Christ. col. 85.

CORROBVCVM, idem quod *Corduusus*, corium caprinum alutario arte praeparatum, sic dictum, quasi *Corium Bucci* seu Capri. Charta [illegible] *dimus* offic. Rotomagensis an. 12[illegible] Hist. Harcur. t. 3. p. 149.

CORRODARIVS, cui *corrodium* vel alimentum datur, *Praebendarius.* Monast. Angl. t. 2. p. 390. V. *Conredium.*

CORRODIVM, V. *Conredium.*

CORROGATA. Tabularium S. Remigii Remensis: *Ad hibernaticam fa[illegible]nem map. 1. continentem in longitudine perticas 40 in latere perticas 4. ad æstiuaticam simul facit corrog. 5. denarios annis singulis in hostelitia denar. etc.* Infra: *Facit in anno Corrob. 9.* Rursum: *Ailoldus tenet mansum ingenuilem 1. facit in anno map. 2 habentes in vnaquaque in long. perticas 40. in lat. 4. et Corrogat. 3. donat pullos [illegible] oua 15.* Occurrit ibi pluries Tabularium Deiparae Santonensis: *Tres dies plenae Corrogatae.* Idem videtur, quod *Cornatae*, quod eiusmodi operae a singulis *corrogentur.* Glossae veteres: *Corrogatio*, ἐρανισμός. V. *Cornatae.*

CORROGIVM. (1) V. *Conredium.* (2) † Seruitium quod subditi dominis cum equis bobus, aliisue animalibus praestare tenentur. Ch. Ms. a. 1314. *Pro corrogio bonum et jumentorum.* Vide *Corrada* et *Corregeum.*

CORRORARE, pro *Corroborare*, confirmare. Charta Caroli Calui pro Monasterio Vedastino.

† CORROSARIVS, i. q. *Conresarius*, monachus qui fratribus cibaria ministrare tenebatur. Ch. Ms. ann. 1282.

† CORROSIO, corruptio, consumptio. in Lit. a. 1372. t. 5. Ordinat. reg. Fr. p. 515.

CORROSITAS, caries qua aliquid *corroditur* et consumitur. Vita B. Vrsulinae Parmens. tom. 1. April. p. 738.

CORROSOR, qui aliorum bona *Corrodere* et inuadere nititur. Donatio Mona-

Monachis S. Saluatoris de Thyrone apud Stephanotium in Antiquit. Aurelian. MSS. p. 554.

CORROX, idem quod *Conredium* quod, datur ad cibum, († vel potius i. q. *Corrogium.*) Consuetudines MSS. vrbis Tolosae fol. 19. ex Bibl. D. Abbatis de Crozat: *Habitantes vero extra dictos terminos vicariae Tholosae soluunt - - - fromagium et ouagium, et Corrox, et Gallinas, etc.*

CORRVA, vt *Cornea*, Gall. *Cornée.* Chartul. S. Vincentii Cenoman. fol. 126. V. *Coruatae.*

CORRVAGIA, i. q. *Coruatae,* operae quas subditi praestare tenentur. Arest. Ms. a. 1310.

CORRVEA, CORRVEIA, idem. Charta Ioannis Lotharing. et Brabant. Ducis in Chron. Bonae Spei p. 264. CORRVVEIA, pluries occurrit eadem notione, ibidem p. 263. 310. 311. 312. etc.

CORRVERE, actiue pro diruere, euertere, in Comput. Ms. ann. 1381.

CORRVMPERE. (1) Abrogare, irritum facere. Ch. circ. 1160. ap. Cencium. (2) Discerpere, lacerare. Leg. Polon. a Prilusio collectae pag. 448. (3) *Deuirginare*, Papiae.

CORRVPTICOLAE, Haeretici, qui Corpus Christi perinde ac nostrum detrimenta pati, propter quae reparanda esuriret, opusque haberet cibo, fatigaretur ac egeret requie ad reficiendas vires asserebant. De his Liberatus Diaconus in Breuiario cap. 9. 19. 20. vbi consulendus Ioannes Garnerius ad idem c. 19.

CORRVPTIO. (1) Actus quilibet venereus, siue licitus sit siue illicitus. Papias in MS. Bituric. *Continentia est post Corruptionem sexus renunciatio - - - Continens non solum in castitate post Corruptionem, sed ab omni vitio.* Eidem Papiae, *Corrumpere, Deuirginare.* (2) CORRVPTIO SANGVINIS, apud Leguleios Anglos, dicitur, cum quis feloniae vel Maiestatis criminis conuictus est: tunc enim illius *sanguis corruptus* dicitur, quia neque liberi, neque vllus ex illius sanguine, siue consanguineus, illius haereditatem percipere potest. Praeterea si nobilis sit, eius liberi ignobiles fiunt, ita vt paterna nobilitate frui non possint, nisi auctoritate Regia. Rastallus.

† CORRVPTVS, Ital. *Corrotto*, luctus funebris. *Corruptum leuare*, eiulatus occasione funerum mittere, apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. p. 336.

† CORRVVERA, f. pro *Corruweia*, seu *Cornata*, in Ch. Ms. Marg. comit. Fland. a. 1261.

CORRVWEIA, V. in *Corruea.*

CORS, V. *Cortis* 1.

† CORSA, excursio, vox Ital. et Hisp. Gall. *Incursion.* Probat. to. 3. Hist. Nem. pag. 51. Vide *Cursa* et *Cursus* 3.

CORSARE, proprie piraticam exercere, ab Italico *Corsare*, quod idem significat; generalius quasuis praedas agere. Prosper Sanctacrucius de ciuilibus Galliae dissentionibus, apud Marten. to. 5. Collect. ampliss. col. 1446. *Ita et ad vindictae studium, ad cupiditatem rapiendi, quod in his tumultibus semper aliquid corsari solet - - - animos confirmant.*

CORSARIVS, pirata, praedo maritimus, Gallice *Corsaire*, Ital. *Corsare, Corsario*, et *Corsaro.* Etymon Ital. *Corso*, cursus. Chronic. Richardi de S. Germano, apud Murat. t. 7. col. 960.

† CORSATVS, thorax, Gall. *Corset.* Comput. Ms. a. 1239. V. *Corsetus.*

CORSERIA, via in moeniis ad hostes propulsandos accommoda, per quam tuto curritur ab vna turri ad aliam; vnde nomen. Charta Thossiacensis an. 1449. *Licentia datur faciendi aponsam supra corserias villae apponsatam muris tali modo, quod dessubtus possit transire vna charrata feni.* Altera an. 1404. *Iuxta ruatam vocatam Les Corsiers de la Ville.* Tertia anni 1462. *Iuxta muros dictae villae, corseriis dictorum murorum intermediis ex meridie et iuxta dictas Corserias ex occidente.* Vide *Curseria.*

CORSERIVS. (1) Equus bellator, Gall. *Coursier.* Comput. Iohannis Humberti sub Guigone Dalphino an. 1328. V. *Cursor equus.* (2) Ratis amnicae species, apud Occitanos. Charta anni 1231. in Regesto Comitum Tolosae pag. 39. *Possunt piscare quandocumque voluerint per Garronnam, et per Arigiam, et nauigare, et arripare cum eorum Corseriis libere.* Et infra: *In istis duabus aquis praedictis vbi possunt ingredi cum eorum Corseriis.* V. *Cursoria.*

CORSETVS, tunica, thorax, Gall. *Corset.* Computum anni 1324. in Hist. Dalph. to. 1. pag. 133. col. 1. *Item pro duobus corsetis Domini Dalphini et Humberti de Vilars, et pro duobus paribus caligarum, videlicet pro septem vlnis de virido, computata qualibet vlna XXXII. Sol. valent. XI. lib. IV. Sol.* Vita S. Philippi Archiep. Biturig. apud Marten. t. 4. Anecd. col. 1931. *Et quadam die dum obuiaret pauperi trementi frigore - - - corsetum foderatum quo erat sub cappa indutus exuit et pauperi tradi fecit.* Ordinatio Humberti II. Hist. Dalphin. to. 2. p. 315. col. 2. *Item quod in festo Paschae corseti praedictarum Dominae Dalphinae et aliarum Dominarum ac Domicellarum sint longae cum caudis. Corseti muliebres* rursus memorantur eiusdem tomi pag. 275. 334. col. 1. et 406. col. 2. *Corseti ferri* recensentur inter Garnisones seu munitiones inuentas in castro ciuitatis Carcass. an. 1294. V. *Cursetus.*

CORSINI, V. *Caorcini.*

CORSNED. Gloss. Sax. tempore Edwardi III. exaratum: *Corsned, panis coniuratus.* Anglo-Saxonibus, ait Lambardus, erat in more positum, panem certis quibusdam destinatisque sententiis conserratum reo gustandum offerre: habebant enim penitus insitam opinionem, non posse quemquam mali conscium panem hoc modo dedicatum deglutire. *Offam iudiciariam* dixerunt. *Cors* autem Saxonibus, *execratum* sonat: *Sned*, vel *Snid*, est offa, bolus, vel *ned*, aut *neod*, id est, *necessitate ductum.* Vnde *Nedbread* iisdem coactus panis. Reus enim, seu accusatus, crimen obiectum qui negabat, panem vel offam illam sumere et comedere cogebatur in purgationem. Leges Kanuti Regis cap. apud Bromptonum. Exstat huius purgationis exemplum apud Ingulfum pag. 898. *Cum Godwinus Comes in mensa Regis de nece sui fratris impetretur, ille post multa sacramenta tandem per buccellam deglutiendam abiurauit et buccella gustata continuo suffocatus interiit.*

CORSORIVM, agri portio, V. *Cursorium.*

CORSOYRVM, paruus agger, quo praeterfluens aqua coercetur. Consuetudo Lemouic. art. 40. *Item quicumque aedificat in dicto castro, debet ita aedificare, quia non dimittat aliquam terram ad faciendum Corsoyra infra domum suam.*

† **CORSSERIA**, i. q. *Corseria*, in Stat. Ms. a. 1358.

† **CORSSETVS**, decumanus, vt videtur. Ch. Ms. a. 1342. 227. *Anguillas corssetas debitas quolibet anno per homines de Caiarco.*

† **CORSVLVS**, *lo herede.* Gloss. Lat. It. Ms.

CORSVRA, species praestationis e bladis, f. ead. quae *Cossa* 1. Charta ann. 1312. ex Archiuo S. Victoris Massil. *Salua et retenta dictis dominis et colonis trezeno, Corsura et balagio bladorum et culitia oliuarum de decimis in terminio de garriga habitantium.* † Leg. forte *Calcatura.*

† **CORTADA**, habitatio rustica, i. q. *Cortis* 1. Ch. Ms. a. 1333.

† **CORTAGO**, mendose forte pro *Sartago.* Inuent. Ms. coquinae a. 1379. *Item 2. Cortagines, videlicet vna magna et vna parua - - Item vna magna Cortago antiqua.*

CORTAL, CORTALIS, idem quod *Cortis* 1. Litterae an. 1358. ex Chartophylacio regio Regest. 89. Ch. 521.

† **CORTALE**, idem, in Ch. Ms. an. 1331.

CORTANEVM, idem quod *Cortale.* Chronicon Casiense lib. 1. cap. 15 an. 636.

† COR-

CORTARE, curtare, secare, Hisp. *Cortare* Ch. Aldefonsi reg. Cast. an. 1181. apud Baluz. Hist. Tutel. p. 495.

ORTARIUM, idem quod *Cortis*, *Curtis*, *Curtilis*. Charta Hugonis de Feritate in Hist. Monasterii S. Audoeni Rotomag. pag. 460. 462. *Et in ipsa villa terram unius carrucae, et unum mansum, et 10. cortaria.* In alia Hugonis, prioris filii: *In eadem villa octo cortes, etc.* CORTORIUM vel CORTORIA, idem. Donatio a. 1054. in Appendice Marcae Hisp. col. 1100.

ORTELINI, V. *Cortinarii.*

CORTELLUS, culter, cultellus. Inquis. a. 1288. in Accest. ad Hist. Cassin. part. 1. p. 387.

ORTESANUS, CORTISIANUS, CORTISANUS. (1) Qui *Cortem* curat, vel colit aut incolit. Charta Longobardica an. 774. apud Vghellum in Archiepsi. Beneuent. Seruatur eiusce appellationis memoria in specialium libris, vti appellant, *Prouincialibus*, in quibus inter Flandrensium nobiles familias mentio fit *Cortisiani Flandriae*, ex Curtriaca gente, cui pro insignibus tres cantherios miniatos in campo aureo adscribunt. Idem videtur cum eo qui *le Sire de Cortesiex* dicitur non semel Guillelmo Guiarto. Chronicon Flandr. vernaculum c. 72 *Si feit prendre un Chevalier de Flandres qu'on appelloit Courtoisien.* Adde cap. 46. (2) CORTESANUS, CURTISANUS, regis vel principis aulicus, *Courtisan*, qui in regis *Corte* versatur. Vita Eugenii IV. Papae, apud Baluzium to. 7. p. 507. Bulla Benedicti XIII. Pseudo Papae, ex Archiuo Ciuitatis Massil. CURTISANUS apud Gobelinum Personam in Cosmodromio aetate 7. c. 77. 88. V. *Cortis* 4.

† CORTESCA, i. q. *Cortis* 1. Ch. an. 1500. inter Probat. t. 3. Hist. Lothar. p. 331. V. *Cortada.*

† CORTEX, putamen, Gall. *Coquille.* Conuent. Saonae a. 1526 *Amigdolae sine cortice.* CORTICEM FACERE, arborem decorticare, in Lit. Mss. de Operariis corticum. V. *Corticarius.*

CORTHECA, an Chirotheca? Chartular. S. Vandregesili t. 2. p. 1397. *Et etiam quasdam corthecas et vnam sarpam, quas mihi persoluere debebant.*

† CORTHESANUS, aulicus. Instr. an. 1408 apud Marten. tom. 7. Ampliss. Collect. pag. 839. V. *Cortesanus.*

† CORTICARIUS, qui arbores decorticat. Ch Mss. Odonis com. Trecens. V *Cortex.*

CORTICELLA, CURTICELLA, *cortis* minor. Ruricius seu Rauracius Epist. ad Desider. Cadurc. Episc. to. 5. Antiqv. lect Canisii. CURTICULA. *Curticula Abbatis* in Statutis Antiqv. Corbeiensis Monasterii. CURTICLUS, in Charta Odonis Episcopi Beluacensis an. 875. apud Louuetum. CURTICLIS et CURTICLUS. Charta Engelberti pro Monaster. Epternacensi a. 709. Ampliss. Collect. to. 1. col. 16. *Casatas XI. tum Sala et Curticle meo - - cum mancipiis casis, Curticlis, siluis.* Similia iterum habentur col. 22. in Charta an 721. Hincque corrigenda Hedeni Ducis Charta 704. laudatae Collect. t 1. col. 13. *Curtem nostram in loco nuncupante Arnestali super fluuio Huetteio cum omni integritate sua, id est casis, Curtidis, campis, pratis, etc.* Legendum enim *Curticlis.* † CURTICULUS, in Bulla Leonis IX.

CORTIBALLA, V. *Corabella.*

CORTIFER, CURTIFER, idem quod *Curtis* (vel *Curtile.*) Praeceptum Ludouici Imperat. ann. 836. Ampliss. Collect. to. 1. col. 96. 6. *Cum domibus caeterisque aedificiis, curtiferis, vineis, terris, siluis, pratis, pascuis, aquis, etc.* Praeceptum Caroli Calui ann. 869. inter Concilia Hispan. to. 3. p. 151. col 1. et in Appendice Marcae Hispan. col. 792. *Cum domibus, aedificiis, curtiferis, viridigariis, hortis, vineis, etc.* Adde Perardum pag. 44. et Formulas veteres 18. 19. 50. 58. 79. et Metropol. Salisburgensem passim, vbi Wiguleius Hondius to. 3. p. 2. *Curiam*

riam et *Curtiferum* confundit. CVLTIFER, in Chartulario S. Sulpitii Bituric. fol. XI. verso. *Domibus, aedificiis cum appenditiis earum, artiferis et cultiferis viridigariis etc.*

CORTIFICIVM CVRTIFICIVM, idem quod *Cortis* 1. Hist. Nouientensis Monasterii inter Anecd. Marten. to. 3. col. 1131. *In sulza curtis dominica cum omnibus appenditiis suis Ecclesia videlicet matrice cum decimis suis, mansus censuales atque seruiles, agri cum vineis ac pratis, curtes cum Curtificiis familia ministerialis seruilis et censualis.*

CORTIGIVM, idem quod *Cortis* 1. Diploma Ferrandi Castellae Regis an. 1224. pro militia Fratrum Siluae Maioris, apud Marten. t. 1. Anecd. col. 916.

CORTILAGIVM, CVRTILAGIVM, idem quod *Curtile*. Lindwodo ad lib. 3. Prouincialis Cantuar. tit. 16. Locus adiunctus curti, vbi leguntur herbae vel olera. Ordericus Vitalis lib. 3. p. 466. *Tertiam partem decimae et quinque cortilagia.* CVRTILIARIVM. Vetus Consuetudo Corbeiensis in Tabulario eius Abbatiae.

CORTILE, CVRTILE, CVRTILLVM, Spelmanno, locus vel sedes curtis: Vadiano villula aliqua paucis aedificiis constructa, domus rusticana praediolo coniuncta: rectius cui adiunctus est hortus, nam *Curtile* proprie hortum rusticum, seu curtis sonat. Gloss. Lat. Gall. *Ortus, Courtil.* Charta Caroli Calui: *Cellulam S. Clementis vna cum curtili in quo Monachi ibidem Deo famulantes labores manuum exercere videntur, vel in quo res illorum consistunt, etc.* CVRTILIS. Iohann. Iperii Chronicon S. Bertini a. 871. Inter. Anecd. Marten. to. 3. col. 524. *Curtiles duos cum casticiis, terram arabilem, et pratum bunariorum quadraginta octo etc. Actum an. 35. Caroli Regis.* CORTILE, in Testamento Guillielmi Comitis Aruerniae a. 910. de Fundat. Cluniaci inter Instrum. tomi 4. nouae Gall. Christ. col. 272. CORTILIS, in Obituario S. Gerardi Lemouici fol. 34. CORTILIVM in Chronic. Gemblacensi pag. 534. In Instr. 1. to. 4. nouae G... Christ. col. 1. etiam alibi. CV... LIO, eodem significatu, in C... Reinoldi Archiepisc. Remensis a. ... Locrium in Chron. Belgico a. 11... CORTILLVM, in Charta Iohan... Michael a. 1258. ex Archiuo B. M... riae de Bono Nuntio Rotom... CORTILLVS, in Instrumento ... rium Capituli Ambian. in villa ... Camons, ex Archiuis eiusd. Cap... tuli. COVRTILLVM, Index MS. Beneficiorum Ecclesiae et Dioec. Co... stantiens. fol. 18. e Musaeo Dom... de Cangé. CVRTILVS. Charta ... circiter 1000. ex Chartulario S... maci fol. 101. *Dat Curtilum, ... tum et vercheriam seu dimidium mansum.* CVRTILLVM. Leges Inae Regis Westsaxiae cap. 42. *Bassici Curtillum debet esse clausum aestate simul et hieme, etc.* (*Decimam herbarum et Curtillorum*, in Hist. Manuscr. Monasterii Bercensis fol. 465.)

CORTILLVM, CORTILLVS, V. in *Cortile.*

CORTINA, CVRTINA. (1) Minor *Cortis*, seu rustica area, quae muris cingitur: *Cortis clausa*, in Char... Alamannicis Goldasti 60. et 64. Vetus Notitia apud Vghellum tom. 5. p. 1538. *Domuncula minor cum cortina; vinea, etc.* Paulus in Vita S. Hilarii Abbatis Galeatensis n. 8. *Antequam ad cortinam ipsius monasterii ingrederetur etc.* Alia a. 1210. apud Guichenonum in Bibl. Sebusiana cent. 1. cap. 78. *Cum terris, cortina, iustitiis, pedagiis, albergus, etc.* Tabular. Casauriense: *Concambiaui curtinam meam de terra et ... nea sub ipsa curtina cum piscariis super se habentem.* Thwroczius in Salomone cap. 52. *Milites autem Ladislai agmina Salomonis tanquam in cortinis concluserunt.* Paulus in Vita S. Hilarii Abbat. n. 8. *Antequam ad cortinam huius Templi accederet, etc.* Inde murorum loricae, seu prominentes vrbium muri, *Cortinae* appellari videntur Gallis, quod iis veluti *Cortes* incinguntur; *Cortes* enim rotundae sunt, vt ait Varro ... Origin. Vnde *Cortinae* seu Tripodes Ap...

Apollinis, etymon accersit Ios. Scaliger, etsi Varro et Seruius aliter censeant. Synod. Romana sub Syluestro PP. cap. 1. *Quoniam bonum est vt fixas Cortinas habeat Ecclesia vt regia Ecclesiae non vacillet, sed sit firma et claudat ostium propter persecutorem.* Hist. Dalphin. to. 2. p. 164. col. 1. in Instr. an. 1300. *Dominus R. infra Cortinas fortalii dicti Castri constitutus in praesentia nobilis Domicelli etc.* CORTINVM, in Ch. 33. inter Alemann. Gold. CVRTINVM, in Annal. Bened. to. 2. pag. 703. Neque aliunde petenda origo (2) *Cortinarum*, seu velorum, vel aulaeorum, quibus altaria clauduntur apud Christianos, atque adeo lecti ipsi; Germ. Gardinen. Ebrardus Bethuniensis in Graecismo:

Velum Cortina, velum Tectura vocatur.

Alibi.

Aulae dicuntur Aulea; Petasmata Templi:

Cortinae Thalami: Velaria, vela, Theatri.

Iso Magister in Gloss. *Aulea, proprie Vmbhang, ab aula Attali Regis dicta proprie Cortinae.* Auctor Breuiloqui: *Cortina est ornamentum Ecclesiarum, vel tabernaculorum, sicut vela depicta quae in lateribus altarium suspenduntur ne Sacerdos aspectu circumstantium confundatur.* CORTINAE REGIS, signa, vela regia, quae bonis debitorum Fisco addictis appendebantur, tituli. S. Ambrosius Epist. 33. *Dum haec tracto suggestum est mihi Cortinas Regias esse collectas, refertam autem populo Basilicam praesentiam mei poscere.* Infra: *Postea vero quod cognouerim Cortinas Regias inde esse sublatas.* V. *Titulus, Velum.* CORTINA, panni vel serici species, sic dicta, vt *pallium*, pro pallii materia. Liber Anniuersariorum Basilicae Vaticanae fol. 144. CORDINA, pro *Cortina*, velum, aulaeum. Statuta MS. Augerii II. Episc. Conseran. an. 1280. Altera manus habet *Cordines*, minus recte. COVRTINA, eadem notione. Charta a. 1458. ex Archiuo B. Mariae de Bono Nuncio Rotomag. CVRTINA. Charta an. 855. in Appendice Marcae Hisp. col. 788.

CORTINALE, atrium, *La court d'une maison.* Verdala in Episcopis Magalon. apud Gariellum pag. 105. *Lauatorium claustri superioris similiter fecit, cortinale et portalia et murum quo clauditur.*

CORTINARII, qui et CORTELINI, qui *Cortem* seu tentorium Principis obseruabant et seruabant; qui inter ἀτίμους, et εὐτελεῖς reponuntur a Constantino lib. 1. de Themat. c. 5. et in Gloss. Basilic. Κορτελίνων, τῶν εὐτελῶν. Κορτελῖνοι, εὐτελεῖς, θυρωροὶ τοῦ πραιτωρίου. Nam his locis eosdem esse cum *Cortinariis* (quidquid dicat Meursius) ex Codino de offic. cap. 5. num. 52. satis constat: siquidem vt *Cortinarii* ministrabant ad tabernaculum Imperatoris, et in Symbolum vilissimae conditionis, ex veteribus tabernaculi pannis vestes confectas habebant. *Cortinariorum* meminit Pachymeres l. 4. cap. 29. *Cortalini* autem videntur dicti primitus *Cohortales*, de quibus supra. Liber niger Scaccarii pag. 356. *Cortinarius in domo comedet, et quando faciebat cortinas portare, habebat liberationem ad 1. hominem ad 1. summar.* Hic *Cortinarius* Hearnio non magis videtur signare custodem *cortis*, quam curatorem *cortinarum* seu aulaeorum ipsi *corti* lectoque regio necessariorum. V. *Cortis* 3. et *Cortina.*

† CORTINVLA, dimin. a *Cortina*, velum, aulaeum. Necrol. MS. eccles. Carnot.

CORTINVM, V. *Cortina* 1.

CORTIS, CVRTIS. (1) Palladio lib. 1. de Re rust. cap. 22. *Cors*, Varroni lib. 1. c. 13. lib. 3. cap. 3. *Cohors*, est atrium rusticum stabulis et aliis aedificiis circumdatum. Velius Longus de Orthographia: *Talis quaestio est circa cohortes et coortes: vbi diuersam esse significationem voluerunt Grammatici, vt coortes sint villarum, vnde homines cooriuntur - - - at cohortes militum, a mutua cohortatione. Nam cortes quidem audimus vulgo, sed barbare dici.* At Scriptoribus inferioris aeui est villa, habita-

bitatio rustica aedificiis, colonis, seruis, agris, personis, etc. ad rem agrestem necessariis instructa, alias *Colonia* dicta; Germ. Hof. Lindwodo ad Prouinciale Cantaurienšis Ecclesiae lib. 3. tit. 16. *Curtis* est mansio vel manerium ad inhabitandum, cum terris, possessionibus, et aliis emolumentis ad tale maherium pertinentibus. Herimannus de Restaurat. S. Martini Tornacensis cap. 71. *Deinde 4. domos siue mansiones, quas abusiue Curtes vocamus in pago Tornacensi - - - construxit.* Cap. 79. *In his itaque domibus, siue vt vsitatius dicamus Curtibus, quae in diuersis locis, construxit, plusquam 60. carucas posuit.* Canones Concilii Tricassini an. 878. can. 2. *Mansa, Cortes, villas, patrimonia, etc.* Petrus Damianus lib. 4. Epist. 5. *In tantum diues erat ac praepotens, vt gloriaretur se plures habere Curtes atque castella quam dies sint, qui numerantur in anno.* *Cortis* vel *Curtis* nomen pro toto vico, qui villae alicui magnificae accesserat accreueratque, a Scriptoribus Gallicis acceptum fuisse, docet Valesius ex plurimis vicorum nominibus in *Court* desinentibus, qualia sunt prae ceteris Bettonis Curtis non vna, *Betancourt*, Hunulfi Curtis, *Houncourt*, Alamannorum Curtis, *Aumencourt*, Harecortis, *Harcourt*, et aliae quas indicat in Notitia Gall. pag. 416. 418. 419. et in Praefat. pag. XIX et XX. CVRS, in Diplomate Henrici I. Imp. apud Baron. an. 1014. num. 9. COHORTIS, in Traditionib. Fuldens. p. 250. CVRTIS INDOMINICATA. Tabularium Bellilocense n. 176. *Tradimus villam seu curtem nostram indominicatam Bellomontem.* CORTES DOMINICALES, apud Lambertum Schafnab. an. 1073. et Adamum Brem. cap. 161. CVRTIS DOMINICA, in Pancharta nigra S. Martini Turon. apud Beslium in Comit. Pictav. pag. 209. et in Historia Nouientensis Monasterii, apud Marten. to. 3. Anecd. col. 1131. CVRTIS REGIA, vt *Villa Regia*, quae Regis propria est. Chartae Alamannicae Goldasti Ch. 18. *Actum in Curte Regia Zurich.* Annales Fra[illegible] Fuldenses an. 889. *Placitum [illegible] Regia Franconofurt haberi cum [illegible] Regi complacuit.* CVRTIS [illegible]CA, quae ad regem et reip[illegible] spectat. Charta Balduini C[illegible] Flandriae an. 1038. apud Ba[illegible] lib. 3. Gallo Flandr. c. 20. [illegible]TES DOMINICAE, quae d[illegible] sunt, in Capitulari de Villis [illegible] CVRTES VILLICALES, q[illegible] suis *villicis* reguntur, in C[illegible] Reichersperg. pag. 132. et in M[illegible]tropoli Salisburgensi to. 1. p[illegible] *Curtes villicanae*, tom. 3. pag. [illegible] CVRTES STABVLARIAE. C[illegible] anni 1136. in Metropoli Sal[illegible]gensi tom. 3. pag. 371. *Ar[illegible] curia quondam, modo nou[illegible] plantata est, cum curte stabul[illegible]* Adde to. 2. p. 531. 532. 549. [illegible] to. 3. p. 383. CVRTA pr[illegible] Charta Ludouici VII. Reg. Fra[illegible] Tabul. Maurigniacensi Ch. 9. [illegible]TVS, pro *Curtis*. Tabular. [illegible]tense Ch. 118. *Casam [illegible] cum Curto et orto, cum ca[illegible]* V. *Cortis* 4. CORTEM BONAM RECIPERE dicitur, qui [illegible] lauto excipitur. Ita Itali vocem [illegible] *buona Corte* vsurpant. V. Iohann[illegible] Villaneum l. 7. c. 88. Caesarius l. 1. Mirac. c. 34.

(2) Atrium, impluuium aedi[illegible] cinctum, Gallis *Court*, Germ. [illegible] Monachus Sangallensis lib. 2. de Carolo M. cap. 31. *Pauperes [illegible] iucundissime dealbati Kyrieleis [illegible] Ludonico beato per latissimas C[illegible] vel Curticulas Aquensium Grani, [illegible] Latini vsitatius Porticuum [illegible] cant, vsque ad coelum voces e[illegible]* etc. Hariulfus lib. 3. Chron. C[illegible]tul. cap. 1. *Iussit portari in [illegible] domus atrium, quod vulgus [illegible] dicit, et vt fieri assolet, ante [illegible] iactari.* S. Eulogius lib. 2. Me[illegible]rial. Sanctor. cap. 8. *Qua[illegible] [illegible]cte per contiguum infra cortem [illegible]mus haerens tugurium, celsum parietem, Deo iuuante scandens,* etc. CVRTIS MONASTERII, apud Ioannem Diaconum lib. 4. de Vita S. Gregorii Magni cap. 97. id est, *clausura*, vti *Cortis* appellatur in L[illegible]

Sa[illegible]

lica tit. 8. §. 1. vbi Pactus Legis licae habet *clausuram*. V. *Curia*.
ORTIS COENOBII. Miracula S. rcharii Abb. inter Acta SS. Bened. ec. 2. pag. 853. *Fidelissimus Dei bbas Berengerius audiens quosdam partibus Tullensium volentes cupidite praeda et spoliorum effringere ud Monasterium, indixit vt ipsa Cortis Coenobii valide muniretur, et viles ipsam circumeuntes omni nocte isisterent*. Rursum occurrit ibi . 857.

(3) Tentorium Principis, vel Duis exercitus. Iornandes de rebus eticis vbi describit Attilae tento: *Videres Triclinia ambitu proliiore distenta, porticus in omni decore ispositas. Area vero Curtis ingenti mbitu cingebatur, vt amplitudo ipsam egiam auleam ostenderet*. Anastasius a Histor. Eccles. *Aulam incendit uae dicebatur Cortis Crummi*. V. *Cortinarii*.

(4) Regia, aula, palatium ipsum, ncinctus palatii, Germ. Hof. Vguio: *A Cura haec Curtis, tis, pro districtu alicuius castri vel villae*. Lambertus Schafnaburg. an. 1066. *Qui statim raptis armis Curtem regiam circumdederunt*. Mox: *Eiectus est de Curte Regia cum omnibus tyrannidis suae fautoribus*.

(6) Comitatus, Gallis, *La Cour du Prince*. Hincmarus Remensis Opusc. 17. *Cum valde vesperi a Corte Regis nostri ad mansiones nostras - - - festinarem*. Mox: *Cui respondi, vt teneret ipsum hominem secum - - - donec ad cortem redirem*. Capit. Caroli Magni tit. 11. *Qualiter honeste et sine indigentia in Curte nostra, sicut antecessores nostri fecerunt, viuere possimus*. Tit. 26. et 27. *In hostem vel ad placitum siue ad Curtem veniens*.

(6) Familia et domus Principis. Epistola Episcoporum prouinciarum Remensis et Rotomagensis ad Ludouicum Regem: *Quin potius habeatis vnde sufficienter et honeste cum domestica Corte vestra possitis viuere*. V. Capitula Caroli Calui tit. 11. c. 5. tit. 23. c. 14.

(7) CVRTIS REGIA, fiscus regius. Lex Longobard. l. 1. tit. 2. §. 9. *Compositionem duplicem exigere videtur - - - sicut cortis Regia exigere videtur*. Tit. 9. §. 12. *Tunc ipsa compositio - - - ad Curtem Regis perueniat*. Tit. 10. §. 1. et 2. *Tunc illi Curtis Regia succedat*. Lib. 2. tit. 14. §. 1. *Et si intentio fuerit contra Curtem Regis etc.*

(8) † CORTIS, CVRTIS, pullus, quia in *corte* nutritur. Ch. MS. an. 1380. *Item XIX. pulli masculi, vocati cortes, trium annorum*. Alia a. 1210. *Agnum in die Maii et Curtes ad Natale*. V. *Curti* 2.

CORTISANI; CORTISIANI, V. *Cortesanus*.

† CORTISANIA, i. q. *Cortis* 1. Testam. MS. a. 1382.

CORTIVIA, *dicitur Morsus fraeni, vel secundum alios, illud quod comae equi imponitur, vt curuetur*. Vocab. Iuris vtriusque.

CORTORIVM, V. *Cortarium*.

† CORTOVWE. *Bombardas quas Cortouwe appellamus*, apud Marten. Itin. alt. Liter. pag. 380. *) Germ. Carthaune.

† CORTVARIVS, f. cortinarum artifex, nisi sit pro *coctuarius*, coquus. Act. SS. t. 3. Sept. p. 452.

† CORTVLA, *la nugulatrice*, in Gl. Lat. Ital. MS.

† CORTVM, aromatis species. Dipl. an. 767. to. 2. Collect. Hist. Franc. *Corto libras 30.*

† CORTVS, pro curtus, in Lit. remiss. MS. a. 1359.

CORVA, CORVIS, praedium, vel modus agri. Charta Longobardica an. 774. apud Vghellum in Archiepisc. Beneuentan. *Concessimus, et Praedicto Monasterio S. Sophiae coruam quae videtur esse in campo Senercunis, - - - integram sanctae Sophiae Monasterio concessimus possidendam - - - sed et Coruam ad Pontem Baianum, quam comparauimus a Ioanne etc.* Infra, semel ac iterum *Cornis* scribitur, vt et crebro in Chronico S. Sophiae Beneuent. pag. 585. 586. 587. 589. etc. V. *Cornata* et *Curna*.

CORVADA, CORVAGIVM, V. in *Coruatae.*

✝ CORVAGIVM, i. q. *Coruata* 2. etiam ius exigendi *coruatas.* Ch. Mſ. a. 1316. V. *Corruagia.*

CORVANA Charta Luſitanica apud Brandaonum in Hiſt. Luſitanica t. 3. p. 382. *Homines de Bolon dent vobis partem et nos coruana.*

CORVATA. (1) Ager, non vnius quantitatis. (✝ Praedium vel modus agri i. q. *Corua.*) Inquiſitio an. 1220. Hiſt. Dalphin. to. 1. pag. 129. col. 1. *Item dominus Comes habet apud Aualonem in dominico 1. Coruatam ad Capellam Albam continentem 18. iornalia terrae, in quibus miſtrales capiunt 4. gerbas et crientas et ſolagium - - - et pro iis quae meſtrales capiunt in dictis Coruatis, debent facere arare, ſeminare, et herciare eas quando ſeminantur, et bladum recolligere et facere apportare ad granarium Comitis, et alias operas circa culturam earum neceſſarias, etc.* V. *Croada* 2. CORVEIA, eadem notione. Inſtrumentum concordiae inter Capitulum Aeduenſe et Dominum de Perreria an. 1257. *Praeterea habent Decanus et Capitulum in finagio dictae villae tres Corucias, quae continent vndecim iornalia terrae.* CORVATIS, f. eodem intellectu. Charta Godofridi Magni Lotharingiae Ducis pro Monachis Gorzienſibus an. 1069. apud Miraeum tom 1. p. 353 col. 1. *Donamus etiam eis vineam apud villam vocabulo Columbariam, et pratum quod dicitur ad Canirol - - - ſed et Coruatem in loco qui vocatur Blatizis - - fontana.* V. *Corua* et *Corratis.*

(2) CORVATAE, CORVEIAE, COVRBIAE, CVRVATAE, operae quas ſubditi ac ruſtici dominis ſuis praeſtare ex lege tenentur: *Corvées* Gallis, quas Cuiacius ad l. vn. C. Ne operae a collatorib. exig. l. 10. ait operas eſſe *a Gallis ſic dictas* quaſi *Corpées, ſcilicet opera corporalia*: quomodo dicuntur *corporales moleſtiae,* in leg. 126. Cod. Theod. de Decurionib. Nam et Lugdunenſib *Vée,* operam ſignificare addit. Alii a *curuando* deducunt, quia praeſtando huiusmodi operas homines *curuatur*: vnde *Curuadae, Curuata* [illegible] *Courbiae,* interdum appellantur [illegible] quaſi *Corrogatas* dictas putant in hac voce. Rigaltius in Gloſſ. [illegible] *Angariis* deducit. Sed potior [illegible] tur Cuiacii ſententia non quod *opera corporalia,* ſed quod praeſ[illegible]rentur ab iis quos *homines de corpore* appellabant, qui eiusmodi o[pe]ris ſoli obnoxii erant. V. *Cor*[illegible]

CORVATA. Chronicon Beſue[illegible] *Tali ſeruitio, vt in omnibus annis Coruata Monachorum, iornalem* [illegible] *de tritico et alium de auena per*[illegible]*rent.* CVRVATA et CVRVA[illegible] Epiſtola Abbatis S. Germani tom [illegible] Hiſtor. Franc. pag. 737. *Cur*[illegible] *ſuas in melioribus terris noſtr*[illegible] *nit.* *Curuada* legitur paſſim in C[illegible] MS. Irmionis Abb. San-German[illegible] CORVADA. Capitulare de Villis c. 3. *Non Cornadas, non materi*[illegible] *cedere etc.* CORVEDA, in Chartulario Parthenonis SS. Trinit. Ca[illegible]dom. fol. 22. V. in Charta Hugonis de Villers an. 1193. ex Archi[illegible] Monaſterii S. Vrbani, et apud M[i]raeum to. 2. p. 1152 col. 2. COR[VE]WEDA in Litteris Geraldi Epiſc[illegible] Tornac. pro Monaſterio Elnon[illegible] apud Marten. tom 1. Aneed. [illegible] 432. CVRBADA. Codex MS. I[r]minonis Abb. Sangermann. fol. [illegible] col. 1. CROADA, CROATA C[illegible] a. 950. apud Meuriſſium in Epiſc[illegible] Metenſib. CORVEA. Chartular. S. Vandregeſili t. 1. pag. 670. in Charta anni 1265. CORVEIA. Charta an. 960. apud Hemereum in Auguſta Viromand. *Quod eandem ter*[illegible] *tenentes - - - ei bis in anno* [illegible] *cam Corneiam facerent.* Id eſt a[illegible] domini gratis ararent. *Corueias* [illegible] *monere.* Regeſtum Phil. Aug. f. 1[illegible] *Singulis annis in Natali Domini* [illegible] *monebat Corneias ſuas.* *Corueiae* [illegible] *ni, ſacci, baleii, carrugarum,* in Charta an. 1230. ex Tabular. F[illegible] fol. 50. COVRBIA, in Conſuetudinibus de Boisdecenè in Picton[illegible] an. 1265. *Habent Courbiam* [illegible] *ra, ſed ſciendum quale: tale eſt* [illegible] *ad domos faciendas in eſtagiis ſ*[illegible] *in illis eſtagiis claudendam et* [illegible]

(f. e[illegible]

(f. eundum) *cum tot bobus cum quibus terram suam vnusquisque coluerit vel cum corpore suo, si dominus submonere ipsum fecerit. Habent etiam Courbiam ad ligna adportandum, etc.* CORVEAMENTVM. Tabularium Compendiense. CORVERIA. Charta Philippi III. Fr. Regis an. 1275. Ampliss. Collect. Marten. to. 1. col. 1379. CORVIATA. Chartular. Prioratus S. Petri de Domina. CORVEAGIVM, in Statutis Ecclesiae Nannetensis apud Marten. Anecdot. tom. 4. col. 954. CORVAGIVM, idem; Ius etiam exigendarum *Cornatarum*, in Statut. Andegav. pag. 147.

CORVATIS, V. *Cornata* 1.

CORVCA, adulterio infamis, vel vir cuius vxor moechatur, i. q. *Curuca* 2. Stat. Cadubrii l. 3. cap. 15. *Statuimus quod si quis aliquem vocauerit seruum, coruцam, periurum, latronem etc.*

CORVEAGIVM, V. in *Cornata*.

† CORVEHIA, i. q. *Cornata* 2. Ch. Ml. a. 1210.

CORVEAMENTVM, CORVEDA, V. *Cornata* 2.

CORVEIA, V. ibidem. CORVEIA CARVCA, *extrinseca*, *consuetudinaria*, V. in *Carruca* 3. CORVEIA CVSTVMARIA, V. ibidem.

CORVERIA, V. in *Cornata*.

CORVESARII, sutores veterinarii, qui *Corio veteri* vtuntur. Charta Ranulfi Comitis Cestriae in Monastico Anglic. to. 1. pag. 987. *Quapropter prohibeo super amorem meum, vt nec mercator, nec institor, nec permentarius, nec Coruesarius, nec vllus minister volens vendere vel emere, non vendat, etc.* V. *Cordebisus*.

† CORVETA, i. q. *Cornata* 2. Ch. a. 1282. inter Probat. Hist. vlt. Trenorch. p. 193.

† CORVEYSA, idem. Ch. an. 1183. t. 1. Probat. Hist. Brit. p. 652.

† CORVGIA, pro *corrigia*, zona, cingulum. Test. a. 1241. inter Probat. t. 2. Hist. Burg. p. 14.

CORVGIO, *puer. Est ludus, quando prouerbia dicunt. Alibi igitur: Coragium, pars est in ludis quando prouerbia dicuntur.* Glossar. Isidor. V. *Coragium*.

CORVIATA, V. in *Cornata*.

CORVILLA, corbula, Gall. *Corbeille*. Glossae Bibl. MSS. *Cartallum*, *Cornilla*.

CORVINIVM, V. *Corninus*.

CORVIS, V. *Corna*.

CORVITOR, V. *Corbitor*.

† CORVO, vox Ital. piscis genus. V. *Coracinus*.

CORVS, CHORVS*, mensurae annonariae species apud Anglos et Germanos. Bract. lib. 2. cap. 16. §. 7. *Decem Coros tritici, siue decem quarteria.* Nicol. Triuettus an. 1194. *Coros frugum, vel modios rerum venalium, siue quascumque mensuras - - fieri statuit vniformes.* Apud Isidorum lib. 14. Orig. cap. 26. *Corus 30. modii impletur. Hic ab Hebraico sermone descendit, qui vocatur Cora a similitudine collis: Cora enim Hebraice colles appellantur. Coacernati enim modii 30. instar collis videntur, et onus cameli efficiunt.* Papias MS. *Corus qui est triginta modiorum.* CHORVS, eadem notione. Chronicon Montis Sereni an. 1217. *In Svoberiz 25. Chori hoc est, Wischepele triticum, reliquis vero duabus 6. Chori siliginis, et 19. marcae, fertone minus. Porro mansi de Nienborch in foribus Ecclesiae positi soluebant 80. Choros de 4. generibus frumenti, et seruitium rusticorum.* *) Sagitt. in Disp. de Sulcia Luneburg. Ein Cor Salz hält 3. Fuder, oder 12 Rümpfe, oder 24. Schäffel, das ist ein Wispel.

CORVSCVS. (1) Fulgetrum, Ἀστραπή. Plinius: *Fulgetrum prius cernitur, quam tonitrum auditur.* CORVSCARE, apud Apuleium de Mundo, ἀστράπτειν. Gloss. Lat. Gr. *Fulget*, ἀστράπτει. CORVSCATIO apud Solinum, et Matth. Westmonast. ann. 1198. 1218. 1230. 1246. Ebrardus Bethuniensis in Graecismo:

Sol radiat, mucroque micat, fulgorque Coruscat.
Quum fulgor supra nos paret, tunc fulgurat aether.

Vetus Interpres Iuuenalis Sat. 15. v. 223. *Nam ex nimio flatu vel certamine ventorum nubes inter se conlisae tonitrua et Coruscos faciunt vel uti saxa inter se collisa ignem faciunt.* (2) Vgutio: *Coruscus, splendidus, crispus, tremulus.* Glossar. Graec. Lat. Ἀςραποειδὴς, *Coruscus.* Haud absimili notione Virgilius Aeneid. 2. *Stat ferri acies mucrone corusco.* Vnde Seruius: *Coruscum alias fulgens, alias tremulum est.*

† CORVVLI, factionis nomen apud Italos, cuius mentio fit in Ch. ann. 1156. ap. Murat. t. 4. Antiq. Ital. med. aeui p. 201.

CORWEDA, V. *Coruata* 2.

CORYNETVS. Petrus Damian. l. 1. Epist. 20. *Si a Corynetis suis matrona potens negligit arcere petulcum, quid mirum si in eam quoque ille postmodum vesaniae suae porrigit appetitum.* Vbi Editor ad marginem, *famulabus.* Sed legendum videtur ex *coetonitis*, ex Graec. Κοιτωνίτης, cubicularius, eunuchus.

† CORZORIVM, canalis vt videtur, per quem aqua decurrit. Ch. a. 898. ap. Acher. to. 13. Spicil. pag. 265. *Cum illorum salinas et matroces, et corzoriis vel adiacentiis eorum.* Hinc emendanda forte alia Ch. an. 1054. laudata in v. *Matroces*, vbi *Cortoriis* legitur. V. *Corsoyrum.*

COS. (1) *Ocularis, id est, qui oculis valet, et est viridis coloris.* Sic interpretantur Glossae MSS. ad lib. 1. Passion. Alexandri Iatrosophistae. Medicina Salernit. p. 104. edit. 1622. *Cos vulgari ioco appellari solet Vinum ob colorem, odorem et saporem.* (2) † Mensurae vinariae species. Ch. Ioann. Archiep. Narbon. an. 1385. in Chartul. Caunens. *Quod dictus abbas cuilibet monacho quotidie - - - vnam mensuram et mediam vini puri et sufficientis, vocatam Cos, aequipollentem duobus cartonibus ad rectam mensuram de Caunis, donet.* V. *Cossus* 2.

COSA. (1) Pro *Causa*, in veteri Charta apud Vghellum to. 3. Ital. sacr. p. 40. 41. Hinc Gallicum *Chose.* (2) † Prouincialibus, vestis muliebris genus. Gloss. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657. *Cosa, Prov. scirma, vestimenta mulierum.* Sed legendum videtur *Cota.*

COSAMATTA, species munitionis ... lis, *Casa armata*, Hispanis, *Casamata*, Gallis *Casemate*: Ima crypta ad latera propugnaculorum. Vide Melchior de Redern de Obsidione Varadinensi apud Ludewig. Reliq. MSS. t. 6. p. 329.

† COSATGIVM, recognitio feudalis, clientelaris professio seu homagii species. *Cosatgium in barriis Alesiensis*, in Ch. MS. a. 1213. V. notas G. Peuillon in Dianam montem, fol. 347. edit. Paris. a. 1603.

COSCA, V. *Cossus* 1.

COSCEZ et COSCET. Domesdei tit. *Wiltshire, Rogerius Comes: Octo villani, vt octo Coscez cum quinque carucis.* Vox, inquit Spelmannus, in lustratione huius Comitatus frequens, vti et *Coscet*, quae *bordariorum* loco villanos plerumque sequitur. In burgo autem Malmesburgia cum bordariis saepe iungitur. Agardus opinatus est operarios pauperes significare: nos, ait idem Spelmannus, id quod *Cotmanni* et *Cotarii*, id est, *Cotorum* habitatores, nam *Cote* est tugurium. Iidem videntur qui *Cothseti*, in Legibus Henrici I. cap. 30. et 31. V. *Cota* 2.

COSCIA, vox Italica, *Coxa*, Gall. *Cuisse.* Acta SS. April. tom. 2. pag. 954.

† COSCINARIVS, qui mensura frumentaria, *Coscinus* dicta, ex officio metitur. Ch. an. 1267. in Accell. ad Histor. Cassin. part. 1. pag. 305. V. mox

† COSCINELLVS, i. q. *Coscinus.* Inquisit. a. 1371. in iisd. Access. p. 427. V. *Cossa* 1.

COSCINVS, COSCINA, mensurae frumentariae species apud Italos. Bulla Alexandri III. PP. an. 1179. apud Vghellum in Archiepiscopis Beneuent. *De quo sex Coscinas frumenti vnoquoque mense et alia quaedam prouenium, etc.*

COSDVMA, COSTVNA, COSDVPENA, COSDVPNA, V. in *Costuma.*

† CO

:OSEVM. Stat. datiar. Riper. c. 12.)e qualibet soma folelae, cosei pen-um duodecim, pro introitu soldus nus. Leg. Casti.

SIA. Otto Morena in Hist. Re-um Laudensium p. 30. *Nullo etiam issato, aut Cosia, nullis arboribus in-er vtramque partem existentibus.* /bi legendum *Cesia*, ex Cod. MS. nonet Felix Osius, quae vox, vel *Cesa*, Italis sepem sonat. V. *Con-isa.*

SIMENTVM, protectio. Homa-gium apud Marcam lib. 6. Hist. Be-eharn. c. 1. §. 2. *Ego recipio vos in Dei Cosimento et meo et promitto vobis, etc.* V. *Causimentum* 2.

COSINERIVS, Gall. *Cuisinier*, co-quus. Comput. a. 1488. inter Pro-bat. t. 4. Hist. Nem. p. 48.

COSINIVM, puluinus, Gall. *Cous-sin.* Exposition. Ordinat. Rom. V. *Cossinus.*

OSINVS. (1) V. *Cussinus.* (2) ✝ Consobrinus, patruelis, Gall. *Cou-sin.* Ch. Ms. a. 1000.

OSMARIVS, *dominus mundi*, Ioan. de Ianua. A *κόσμος*.

OSMETA, ornator, exornator, cu-ius circa cutim occupatur industria, interdum vespillo, pollinctor. He-sychius: *Κοσμητὴς, κυρεὺς, ἐνταφιαστής.* Papias: *Cosmetae, dicun-tur ornatrices crinium, a comando.* Petrus Damian. l. 7. vlt. p. 680.

OSMICVS, mundanus. Gloss. Graec. Lat. *Κοσμικὸς, secularis.* Addit Laurentius in Amalthea, *Extra cle-rum.* V. *Cosmus.*

OSMITES, aedis sacrae nauis in for-mam crucis facta, quod quatuor mundi, *Κόσμου*, plagas repraesen-tet, dicta a S. Germano. Sed et *Cosmodin* nomen aliquot Templorum Romae alibique ab eadem origine arcessendum. Sic Romae hodieque exstat in regione Ripae Aedes Dia-coniae, quae dicitur, S. *Mariae in Cosmodin, vel Cosmedin,* vt in Chron. Casin. V. Hieron. Fabrum Memor. sacr. Rauennae antiqq. Carol. Ma-crum in Hierolexico.

✝ COSMODROMIVM, titulus libri Gobelini Personae, qui florebat tem-pore Constantiensis Concilii, quem laudat Launoius in Ep. t. 5. Oper. part. 1. p. 574.

COSMOPEIA, Graec. *Κοσμοποιία*, mundi fabricatio. Vtitur Christoph. Mullerus in Introduct. ad Hist. Ca-nonicae Sand-Hyppolit. apud Duel-lium Miscell. l. 1. p. 312.

COSMVS, *Κόσμος, mundus.* Turpi-nus de Vita Caroli M. cap. 11. *Cosmi potentiores, fortiores, etc.*

COSPATICVM, pro *Cespaticum.* Char-ta Pippini Regis apud Stephanotium in Antiq. Pictav. MSS. to. 4. pag. 406.

COSSA. (1) COSSA, COSCA, COS-SIA, pensitationis species Prouincia-libus nota. *Coisse, ou droit de me-surage*, exponitur in Histor. Monast. S. Barbarae Lugdun. cap. 40. n. 4. Charta pro Communia de Balneolis an. 1208. inter Schedas C. *Lancelot.* *De omnibus illis quae ad mensuram venduntur vel emuntur datur de sex-tario vna Cossa, quarum XXXII. com-plent eminam.* Charta Beatricis Co-mitissae Prouinciae an. 1245. *Sal-nis - - - lesdis, et Cossis, et peda-giis, et boagiis consuetis.* Sententia anni 1216. in paruo Chartulario S. Victoris Massil. fol. 157. v. *Item homines Ecclesiae immunes sunt a les-dis, Coscis, a talliis et quistis et ex-actionibus quibuscumque.* Exiguam hanc mensuram Prouinciales etiam-num appellant *Cuesso*: qua mensura cum vterentur in percipiendis pen-sitationibus frumentariis, huiusce-modi pensitationes *Cossas* vel *Cossias* vocauere. V. *Copanagium.* COCIA, eadem notione. Tabularium Eccles. Dignensis: *In Cociis bladorum, legu-minum, nucum, etc.* Quo loco Gas-sendus, *ius cociarum*, mensurae ius in diuendendis frumentis, legumini-bus, et nucibus interpretatur p. 21. Notitiae eiusd. Ecclesiae. V. Clau-dium Expillium orat. 15. pag. 169. (2) Interdum accipitur pro mensura vinaria Statuta Ciuitatis Auenion. *Qui vendiderit vinum minutatim te-neatur habere ad minus mediam Co-ciam, quartonem et pogesiale, quibus teneatur mensurare sine superuerso.* (3) COSSA, pro *Coxa*, coxendix, Gall. *Cuisse, Hanche.* Ital. *Coscia.* Mira-

Miracula B. Henrici Baucenensis, to. 2. Iunii p. 377. (4) COSSAE, siliquae, Gallis *Cosses*, vt siliquae fabarum etc. Hist. Translat. S. Guthlaci num. 17. (5) † COSSA, COSSIA, anteris, erisma, Ital. *Coscia.* Tract. Ms. de re milit. et mach. bell. *Vnus arcus fiat sine columnis, cossis sine muris.*

OSSALVM, ferreum feminis seu *coxae* tegumentum, Gall. *Cuissart.* Hist. Dalph. to. 2. p. 278. V. *Cosserium* et *Cossa* 3.

COSSARE, cogere, legere, Hisp. *Cosecha*, frugum coactio, lectio. Ch. Ms. a. 1341. *Glandes, fagias, et alios quascumque fructus - - cossando, colligendo etc.*

OSSATVM, pensitationis species, eadem forte quae *Cossa* 1. V. *Esbonagium.*

OSSATVS, vel est pro *Casatus*, Germ. Kossath, vel pro obnoxius praestationi *Cossatum* dictae. Diplomatarium Ludouici Brandenburgici num. 142. apud Ludewig. tom. 7. Reliq. MSS. p. 119. *Volumus quoque praedictarum incolas, agricultores et Cossetos, vltra pensum, vt praemittitur, per ipsos non aggrauari.* Vide *Coscez.*

COSSEGALHVM, COSSEGALLINVM, miscellum frumentum, i. q. *Consegale.* Ch. Ms. ann. 1316. V. *Conseel.*

COSSERIA, i. q. *Caueria*, V. in hac voce.

OSSERIVM, vt *Cossalum*, armatura coxae. Hist. Dalph. t. 2. p. 274. V. *Cossignerium.*

OSSI, vermes qui in equis nascuntur. Vegetius lib. 1. de Arte veterinaria cap. 52. *Ita omnes vermes, quos Cossos appellamus, et tineolas purgabis.* Festus, *Cossos*, vermes ligno editos appellari auctor est, Gall. *Cossons* vocant. Papias in MS. Bituric. *Cossi, vermes in ligno qui et Teredones dicuntur.* Armoricanis etiamnum *Cosset*, insectorum genus est, quod triticum et pisa corrodit. † Glossar. Lat. Gr. *Cusus*, ξυλου σκωληξ. V. Martin. Lex. v. *Cossus.*

OSSIA. (1) Pensitationis species, V. *Cossa* 1. (2) Anteris, V. *Cossas.* (3) † Coxa, Ital. *Coscia*, G *Cuisse.* Statut. Montis - reg. 170.

† COSSIALA, coxae armatura, *Cuissart.* Tract. Ms. de re et mach. bell. cap. 142. V. *serium.*

COSSIGNERIVM, an non idem q *Cosserium?* Hist. Dalphin. t. 2. p 307. col. 1. *Item, apud Anima pro duobus Cossigneriis et vna ensi vno pari caligarum pro Domino*, l. *s. IV. d. gr.*

COSSIM, V. *Cossus.*

COSSINVS, puluinus, Gall. *Cous* Gall. Küssen. Inuentar. Ecclesiae S uiom. a. 1419.

COSSIO, porcellus, ex Gallico *Cochon*, in Charta Arcembaldi D. Bbonii an. 1217. pro libertatibus Villae franchae. V. *Consio.*

COSSORIVM, V. *Cursorium.*

† COSSOYRA, Prouincialibus *Calcalus*, in Glossar. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657.

COSSVS. (1) *Rugosus et contract et curuus*, in Gloss. Sangerman. MS n. 501. Papias in MS. Bituric. *Cossum, rugosum, contractum curuum* Fridegodus in S. Wilfrido c. 12.

Praeterea Andreae germana auxilia sancti
Ingressus dictu mirabile? popl. Cosso
Ingentes animos labiis patefeci apertis.

Id est, *genibus flexis.* Pomp. Porcaria, apud Nonium: *Sciunt omnes, quantum est, qui Cossim cacant.* Apuleius lib. 3. Miles. *Complicitis denique pedibus ac palmulis inter alterna digitorum vicissitudines super genu connexis, sic grabatum Cossim insidens vbertim flebam.* † Apud Murator. to. 12. Script. Ital. p. 839. Cos *Guasconibus* legitur pro *Coesis.* (2) Vermis, V. *Cossi.* (3) † Mensurae vinariae species. Ch. Ms. a. 1325. V. *Cos* 2. et *Cossa* 1.

COSTA. (1) Cliuus, latus montis Italis *Costa*, Gallis *Coste.* Charta Hugonis, et Lotharii Regum Ital apud Ioan. a Bosco in Vienna: *Donamus atque largimur Costam iuris nostri, quae Castaneto infer*

nunc

nuncupatur - - - vna cum mansis, casis, terris, vineis - - - ad ipsam Costam aspicientibus. In Costis 2. Cangius ipse legit Costem pro Costam. COSTAGIVM montis Alodii in Reg. 87. Chartophyl. Reg. COSTERIA montis, in Chronico Dominici de Grauina, apud Murator. to. 12. col. 611. et 617. COSTA MARIS, apud Matth. Paris p. 179. Gall. Coste de la mer, German. die Küste, ora maritima, Ital. Costa. (2) Alia, sed incerta notione. Anastasius in S. Siluestro PP. Fecit - - Angelos 4. ex argento, qui sunt in pedibus quinis, Costas cum crucibus tenentes. V. notione 7. Hinc COSTVLA. Capitolinus in Maximino iuniore: Reticulum de prasinis vndecim, dextrocherium cum Costula de hyacinthis quatuor. Vide ibi Salmasium pag. 255. An eiusdem esset notionis, cuius est in sequentibus exemplis, vbi COSTA, (3) Latus, Gall. Coste? Anonymus apud Acherium to. 5. Spicil. pag. 146. de Craticula S. Laurentii. V. Costis et Ottonem Frisingensem Episc. lib. 1. de Gestis Friderici I. Imp. in Prologo. (4) COSTA, Hisp. Costa, Gall. Coust, Germ. Kasten, expensae, sumtus. († Ch. a. 1219. in Hist. Lugd. pag. 45. Et de costis reddendis in instantibus nundinis. Quae a Cangio subduntur, sexta potius notione videntur intelligenda.) Charta Iohannis Abbatis Compendiensis an. 1264. in Tabulario eiusd. Monasterii: Ipsis negantibus esse homines nostros, immo se esse liberos ex omni Costa. V. Custus 1. (5) COSTAE CIRCVLORVM, († Fasciculi vt videtur, Gallis Bottes. Comput. a. 1202. apud Brussel de Vsu feud. t. 2. p. CXLVI. Pro XXVII. costis hif, XXIII. sol) Tabularium Prioratus de Domina in Delphinatu fol. 110. Et 5. sextarios auenae, et 1. de fabis, et tascham et dimidium decimum, et 2. boxias, et 3. Costas circulorum, et 4. pulzinos, etc. Fol. 114. Et 50. essendolas, obra et manobra, et per vindemias 2. Costas. Ch. 171. Praeterea praedicti fratres promiserunt se reddituros omni anno praedictis Monachis mense semptembrio 30. Costas circulorum, et in Natiuitate D. 2. sol. et dimidium. (6) † Pensitationis vel seruitii species, Hispanis etiam opera, labor, industria. Ch. Ms. a. 1264. Negantibus se esse homines nostros, immo se esse liberos ex omni costa asserentibus. Nisi ex omni costa idem sit ac ex omni parte, omnino, Gall. de tout coté. Inquisit. a. 1322. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 34. Item pro censibus in denariis et costis annuis 50. solidos. (7) † Cista, calathus. Ch. Ms. a. 1244. Vnam costam racemorum. Eodem forte sensu accipienda Costa 2. (8) † Ornamentum ad instar costae in vasis. Inuent. Ms. thes. Sed. Apost. Vnum vrceum auri ad costas cum manico et rostro. V. Costilatus.

COSTAGIVM, vt Costa 4. V. Custus. Occurrit etiam ead. notione qua Costa 1. vt ibi dictum.

COSTALARIVS, acinaces, Gall. Coutelas. Concil. Hisp. tom. 3. p. 519. col. 2. Arma portans diuersorum generum et signanter Costalarios et gladios - - - statuimus quod de caetero non portent de die neque de nocte Costalarios neque coltellos. Statuta Ecclesiae Cadurcensis apud Marten. t. 4. Anecd. col. 726.

† COSTALE, cliuus, latus montis, Gall. Coteau. Ch. Ms. a. 1332. V. Costatum.

† COSTALLVM, vel COSTALLVS, saccus, ab Hispan. Cóstal. Arest. Ms. an. 1330. Vnum costallum de bladinas.

COSTAMENTVM, impensae. V. Custus 1.

COSTARE, constare, Gall. Couter, Hisp. Costar, Ital. Costare, Germ. Kosten. Testament. Iohan. de Selliniaco D. de Bellomonte prope Autiss. a. 1268.

COSTAREZ. Charta Ricardi Regis Angliae, apud Sammarthanos in Archiepisc. Turonensib. Et foagium de Maumine, et vnam saumam mellis, cum vasis, quae dicuntur Costarez, etc. In alia Henrici Regis Angl. a. 1277. in Regesto Castri Lidi in Andibus, fol. 3. v. scribitur Costerez. V. Costrelli, et Costerellum.

COSTARIVM. (1) *Locus costarum*, Vgutioni. (2) COSTARIVM, COSTERIVM, vt *Costrellus*, poculum vinarium. Chartularium S. Vincentii Cenoman. fol. 1. V. *Costrelli* et *Costarez*.

† COSTATVM, i. q. *Costale*. Inquisit. Mſ. a. 1268. V. *Costa* 1.

† COSTATVS, pars corporis, vbi sunt costae, pectus, It. *Costato*. Murat. t. 15. p. 448. V. *Decotare*.

COSTDVMA, V. *Costuma*.

† COSTECIVM, pro *Costerium*, V. in hac voce.

† COSTELERIVS, pugio, sica, dimin. a *Cultellus*. Formulae Mſ. Cod. reg. 7657. V. *Costalarius*.

† COSTELLVM, i. q. *Costellus*, in Ch. Mſ. a. 1315.

COSTELLVS, instrumentum supplicii, idem, vt videtur, quod *Collaria*, Gall. *Carcan*; sed vnde dictum? Pactum anni 1300. in Hist. Dalphin. to. 2. pag. 54. *Costellus etiam qui similiter pertinere olim ad dictos Consules dicebatur, sit ipsius D. Episcopi.* Libertates Regni Maioricarum MSS. *Flecaria, si vendiderit panem de minus penso, vel ponatur in Costello, vel donet quinque solidos.* Charta pro Communia de Balneolo ann. 1300. *Quisque macellarius teneatur sagnare animalia sua in die mercati sub costello et recipere sanguinem, vel tempore pluuioso si sagnare voluerint in macello, teneantur recipere sanguinem in aliquo vasculo.* Priuilegia Iohanni de Masalgis an. 1348, 24. April. concessa, ex Archiuo Praesidis de Mazaugues: *Possit habere carcerem - - - Costellum - - - ad cathenare - - et citra sanguinem fustigare.* V. *Crustellum*.

† COSTENGIA, impensa, sumtus, Germ. Kosten. Ch. Mſ. a. 1221. V. *Custus* 1.

† COSTEPASTILIS, mensurae annonariae species. Gloſſ. Lat. Gall. a. 1352. *Costepastilis, Rasiere*. V. *Raseria*.

COSTER. Inuentar. sacrae Capellae Westmonaster. in Monast. Angl. to. 3. parte 2. pag. 81. *Panni. In primis duo Costers panni magni de velueto, pro principalibus festis, etc.* Species est veli seu aulaei. Madox Formul. Anglic. pag. 432. [illegible] *et lego Ricardo de Neuill fi*[illegible] *vnum lectum de aruas, cum* [illegible] *paled de colore rubeo, qui* [illegible] *pendere in magna camera*

COSTERA. (1) Ora mariuma, [illegible] lis *Costiere*, Germ. Küste. [illegible] Charta libertatum Angliae: *Or*[illegible] *bedelli deponantur per Tam*[illegible] *delwaiam, et per totam Angliam* [illegible] *per Costeram maris.* Apud D.[illegible] sel de Vsu Feudorum to. 2. ad [illegible] cem pag. V. habetur *Costera* [illegible] Leges Maris Oleronenses pag. [illegible] et supra *Costa* 1. COSTERA[illegible] TIS, vt *Costa* 1, latus montis [illegible] Thomam Madox in Formulari [illegible] glic. pag. 46. et 252. (2) [illegible] naues quae ad *Costeram* [illegible] appellant. Ch. Mſ. a. 140[illegible] *emolumentis, costera maris,* [illegible] *bus aliis iuribus.*

† COSTERELLVM, COSTERE[illegible] liquidorum mensura, vas [illegible] certae capacitatis, Gall. *Costerel*. [illegible] remiſſ. Mſ. a. 1350. *Vsque* [illegible] *titatem vnius costerelli.* Ch. M[illegible] 1212. *Quoddam costerellum* [illegible] an. 1229. to. 8. Gall. Christ. [illegible] p. 361. *Qui barilli vulgariter* [illegible] *pellantur Costerez, tales de* [illegible] *faciunt modium Carnotensem* [illegible] *bus arpentis vinearum.* V. *Costerez* et *Costrelli*.

COSTEREZ, genus mensurae [illegible] apud Lobinellum in Glossario [illegible] calcem Historiae Britann. V. *Costerez*, et *Costerelli*.

COSTERIA, V. in *Costa* 1. et *Costera*.

COSTERIVM. (1) Pars alicuius [illegible] ci, angulus. Limborch. Sentent. Inquisit. Tolos. pag. 107. *Vidit* [illegible] *dictum Petrum - - - in eadem* [illegible] *in quodam Costerio dicte domus.* Pag. 190. *Infirma fuit, mutata ad quo*[illegible] *dam Costerium domus.* Et alio in loco: *Steterunt ibi iacendo in* [illegible] *Costerio domus.* (2) Alia notione V. in *Costarium* 2. (3) † Idem q. *Co*[illegible] *sterellum*. Ch. Mſ. an. 1343. [illegible] *pipa vini 12. Costeciorum.* Leg. *Costeriorum*. Pro pensitatione quae in *Costeriis* fit, accipi videtur in Ch. Mſ. a. 1391. *Cum blado* [illegible] *obliis - - costeriis etc.* (4) † Velum aul[illegible]

ulaeum. Arest. a. 1321. *Cum duobus costeriis pro altari.* V. *Coster.*

COSTIEYRA, an idem quod Hisp. *Costero*, trabs contabulationis? Comput. a. 1363. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 258. *Pro duobus cannis de costieyra et vna poste magna necessaria, pro complendo ianuam nouiter factam.*

STILATVS, seu potius *Costulatus*, costulis distinctus, vel in costularum speciem dispertitus: Gall. *Costelé.* Visitatio Thesaurariae S. Pauli Londinensis anno 1295. in Monastico Anglic. to. 3. pag. 310. *Duae phialae argenteae Costilatae et deauratae cum alternis vineis, quarum vna deaurata, etc.* Salmasius ad Pollionis locum in Galieno, *His auratos Constellatosque baltheos rapuisse perhibetur*, monet, in Codice Palatino legi *Costilatos*, vbi nescio an bene restituat *pustulatos.* Hunc vide et expende.

COSTILLV, *la bochale*, in Glossar. Lat. Ital. Ms. V. *Costrelli.*

COSTILLVM, pro *Cortillum*, vt videtur; Gall. *Courtil*, hortus rusticus. Reg. S. Iusti Cam. Comput. Paris. *Ecce partes* (firmae) *videlicet Costillum Laurenciae Rousée, continens dimidiam acram.* Vide *Costorium.*

OSTIS. (1) Lex Ripuarior. tit. 32. §. 4. *Quod si ipse strudem contradicere volueris, et ad ianuam suam cum spatha tracta accesserit, et eam in porta, siue in Coste posuerit, tunc index fideiussores ei exigat, etc.* Id est, ad latus, Gallice, *a costé.* (2) Praedii rustici species, forte pro *Cortis.* Charta Hugonis et Lotharii Regum Italiae an. 945. in Tabulario Ecclesiae Viennensis fol. 12. *Donamus atque largimur Costem vnam iuris nostri, quae Casteneto inferiore nuncupatur, etc.* Infra: *Cum - - - seruis quoque et ancillis, aldionibus et aldiabus ad ipsam Costem et res aspicientibus.* V. *Costa* 1.

COSTO, cliuus, latus montis. Ch. Ms. an. 1314. V. *Costa*, *Costale* et *Costum* 3.

COSTORARIVS, sartor, Gall. *Couturier.* Mirac. S. Angeli Mart. to. 2. Maii p. 84.

† COSTORIVM, forte pro *Cortorium*, *Curtile*, hortus rusticus. Ch. Ms. an. 1327. *Item quoddam costoriam cum quadam parte hospitii.*

COSTRELLI, pocula vinaria, *Chaucero.* Lexicon Cambro-Britannicum: *Costrel*, *lagena*, *vter*, *obba.* Matth. Paris an. 1258. *Vasa quaedam, quae Costrelli vocantur, veneno repererunt plena.* Monasticum Anglic. tom. 2. pag. 550. *Habebit de Celerario 5. albos panes, et Costrellos suos plenos ceruisiae.* V. *Costarez.*

† COSTRIS, i. q. *Costerium* 2. Ch. a. 1254. to. 1. Probat. Histor. Brit. p. 959.

COSTRVS, Vide *Costarez* et *Chasdrus.*

COSTVCIA, († forte tributum quod in *costis* soluebatur, V. *Costatus.*) Charta Philippi Augusti de Priuilegiis S. Martini Turon. a. 1211. Ampliss. Collect. Marten. tom. 1. col. 1101. *Tantum capit Ecclesia S. Martini, quantum Comes: et qui ea recipiunt debent esse per fidem constricti seruientibus B. Martini, et qualibet septimana eadem Ecclesia debet habere consuetudinem muiblorum et Costuciae carnificum.* An pro *Costuma*, tributum ex consuetudine debitum?

COSTVLA, V. *Costa* 2.

COSTVLATVS, V. *Costilatus.*

COSTVM. (1) (Forte pro *Coctum*, Gall. *Vin cuit*, V. in *Vinum.*) Charta A..rici Episcopi Cenoman. in illius Vita num. 31. *De vino autem optimo modios 4. insuper et de Costo optimo modium vnum.* (2) † *Radix amara.* Glossar. med. Sim. Ian. (3) † Cliuus, latus montis, Ital. *Costa*, Gall. *Coste.* Ch. Ms. a. 1201. V. *Costo* et *Costa.*

COSTVMA, praestatio, pensitatio quae ex *consuetudine* fit, i. q. *Consuetudo* 4. Gall. *Coutume*, ol. *Coustume.* Ch. Falconis ap. Sammarthanos: *Vendas vel Costumas persolues secundum consuetudinem loci.* Passim occurrit.

† COSTVMA FALSA, quae a Barone ad tempus exigi potest; *falsa dicta*, quod legitimae *consuetudinis* initium

initium debet ignorari et a quo inducta. Ch. Ioann. reg. Franc. Mſ. COSTVMA EXARTORVM, quae praeſtatur propter ſiluas et dumeta ſucciſa et in agrum redacta. Ch. a. 1244. inter Inſtr. t. 4. nouae Gall. Chriſt. p. 102. CONSTVMA, in Litt. Ioh. I. a. 1352. COVSTVMA, in Ch. a. 705. apud Miraeum t. 1. p. 244. † COSTVMIA, in Ch. Mſ. a. 1206. COVSTVMIA, in Ch. a. 1135. inter Inſtrum. t. 4. nouae Gall. Chriſt. p. 165. CVSTVMAE in Legibus Burgar. Scoticor. COSDVNA, in Tabular. Burgul. COSTDVMA, in Ch. a. 1189. COSDVMA, ap. Sammarth. in Epiſc. Andegav. COSDVPNA, COSDVPENA, in Ch. Mſ. a. 1234. *Cum Stephanum impeterem ſuper caleſagio foreſte de Salis et cosdupna quadam in eadem foreſta quae vulgariter Baton appellatur.* † COVTVMIA, in Ch. an. 1239. inter Probat. Hiſtor. Sabol. p. 349.

† COSTVMARE, COVSTVMARE, tributum quod *Coſtuma* vocatur pro mercium transuectione ſoluere. Ch. Mſ. a. 1315. V. *Coſtumare.*

COSTVMIERVS, *coſtumae* obnoxius. Tabular. S. Florentii. V. *Conſuetudinarius*, *Cuſtumarius* et *Conſtumarius.*

COSTVRA. (1) V. *Cultura.* (2) † Impenſa, ſumtus, German. Koſten. Stat. Carcaſſ. a. 1402. V. *Coſtus* 1.

† COSTVRARIVS, cuſtos eccleſiae, aedituus, Gall. ol. *Conſteur*, Germ. Küſter. Kalend. vetus Mſ. eccl. B. M. Graciae.

COSTVS, V. *Cuſtus* 1.

COSVERE, V. *Cuſire.*

COTA. (1) COTA, COTTA, COTTVS, tunica Clericis propria, Gall. *Cotte.* Germ. Kutte. Concilium Moguntiacenſe apud Reginonem lib. 1. cap. 335. et Burchard. lib. 2. c. 208. *Vt laicalibus veſtimentis Clerici non vtantur, id eſt, mantellum, vel Cottam ſine cappa etc.* Alexander IV. PP. lib. 6. Epiſt. 156. *Clerici induti veſtimentis ſericis, aut ſuperpelliciis ſine Cotis vadant proceſſionaliter.* Idem Epiſt. 24. an. 7. ex Regula Canonicorum S. Marci de Man[illegible] Vide Vghellum tom. 3. pag [illegible] *Cotta ſeu camiſia ſuperanea* [illegible] peram bis editum *Cocca.* A[illegible] hodie *Cod* vel *God* eſt veſtim[illegible] tegens pectus. V. Octav. Ferra[illegible] lib. 3. de Re veſtiaria. COTT[illegible] CANDENS, ſuperpellicium, [illegible] vtuntur Canonici Regulares S. A[u]guſtini. Statuta eorumdem a[illegible] apud Duellium Miſcell. lib. 1. p. [illegible] COTTIS. Vita S. Meinwerci [illegible] tom. 1. Iunii pag. 523. COT[illegible] Concilium Metenſe an. 888. ca[illegible] COCTA, in Concilio Ra[illegible] an. 1314. can. 6. COTAE AD A[R]MANDVM, recenſentur inter *Garniſiones* ſeu munitiones caſtri Car[c]aſſon. an. 1297. Gall. *Cotte a arm[es]*, paludamentum, chlamys militaris, tunica quae armis ſuperinduitur. V. in *Zatonis.* Vocem *Cotta* Ioſep[hus] Scaliger in Append. ad Virgil. [illegible] a *Crocata* deriuant, decurtata parte anteriori. V. *Cottum.* (2) COT[A] tunica laici. Computa Grayſ[illegible] an. 1332 fol. 56. COTELLA, [illegible] ua tunica. Notitia de Con[illegible] Ernaudi fol. 3. verſo Chartulari S. Vincentii Cenoman. (3) Tugurium, latibulum, Germ. eine Kothe, a S[a]xon. *Cote*, ſpelunca, latibulum. C[am]bro-Brit. ex Iohanne Dauies, C[illegible] Hinc ruſticorum manſiunculae, q[uae] Gallis *Bordariae*, ita appellatae [illegible] V. *Cotagium*, *Cotarius*, *Cot[illegible]* (3) Rata pars, Gall *Cotte* vel *Quote.* Concilium apud S. Tiberiu[m] ann. 1389. inter Anecdota Marten. tom. 4. col. 344. *Quod indicatur [illegible] tota prouincia Narbonenſi unum [illegible] lium de mille francis incontinenti [illegible] nandum pro Cota ſua.* (4) N[illegible] ſpecies. Iohannis XXII. Papae P[ro]ceſſus in Ludouicum Bauarum ap[ud] Marten. to. 2. Anecd. col. 751. *[illegible] reſtatus, ad portum ſupradictum [illegible] ueniens, ſeque reddens cum dictis com[illegible] plicibus fugitiuum, primo quam[illegible] nauem ſeu Cotam, ac deinde gale[am] ſupradictam conſcendit.* Sed legendum eſt *Coca* ſeu *Cocca.* V. *Coga.*

† COTABVS, mendoſe pro cacabu[s] in Inſtr. a. 1379. inter Probat. t. [illegible] Hiſt. Nem. p. 20.

COTA

TACELLI, militum genus, de quo in *Mainada* post *Maisnada*.

TAGIVM. (1) Tenementum villanum, rusticum, *villenagium*, *Borderie*. Tabul. S. Dionysii ann. 1236. *Super quodam censu, quem ipsi dicebant esse Cotagium, etc.* Ingulphus et Charta Witlasii Regis Mercior. to. 1. Monastici Anglic. pag. 167. *Tres bonatas terrae, vnam mansionem, et tria Cotagia.* V. *Cota* 2. (2) ✝ Tributum quod pro custodia agrorum, vinearum aliarumue rerum exigebatur, simul et mulctae quae ob delicta in iis commissa imponebatur, taxatio. Lit. Mf. Phil. VI. an. 1335. *Praedictos decos seu cotagia et gardiagia de Lauserta etc.*

OTAGIVS CENSVS, in Charta an. 1233. apud Gallandum de Franco alodio pag. 89. *Cens cottier*, apud Philippum de Bellomanerio cap. 23. Idem qui *Surcens*, nempe census qui praeter *rectum censum* praedio imponitur. V. *Census crescens*, et *Cota* 2.

OTALATA. Charta Guidonis Fulcodii, apud Columbum in Episcopis Vasion. lib. 3. p. 396. *Hoc saluo, quod Dominus Comes in ciuitate et castris supradictis Cotalatam, seu albergam habeat, quantum hactenus Comites habere consueuerunt, et caualcatam, etc.* In alia Guilelmi Comitis Forcalcarii pro Manoscensibus, apud eumdem, scribitur *Contalagium* nescio an praue: *Nec bladagium, siue albergam, nec Contalagium siue ciuatam, etc.* V. *Contalata.*

OTANVM, cydonium malum, Gall. *Coin*, Germ. Quitte. Laurent. in Amalthea: *Cotana, mala cotonia.* Ital. *Cotogni.* S. Wilhelmi Constit. Hirsaug. cap. 10. V. *Coctanum.* COTANVS, cydonia malus, Gall. *Coignassier.* V. Acta S. Franciscae viduae Rom. t. 2. Martii p. 92. cum adiuncta nota.

OTARDIA, cotae, sagi vel tunicae species, viris perinde ac feminis familiaris. Statuta Massiliensia MSS. an. 1276. et 1293. *Item de Cotardia sine penna cum collario, et 12. botonis positis in vtraque manica 20. denar.* Homagium Gerardi de Ventadorio an. 1362. *Amotis caputiis et iupileis, et remotis zonis, et cultellis, et in Cotardia, cum desubtus Cotardiam, vt dixerunt, tunicam aliam decentem non haberent, genibus flexis, etc* Concilium Massil. saeculi XIII. vel XIV. *Nullus homo cuiuscumque conditionis existat in ciuitate Massiliae - - portare audeat - - iaquetum, giponem, quando desuper portabitur vestis illa, superior sit et esse debeat longitudinis vsque genu, nisi sit marinarius nauigando, cursor, leno vel latro, aut alius breuis conditionis; quae vestis superior sit in rotunditate sex palmorum ad minus.* COTTARDITA, apud Matthaeum Villaneum lib. 3. cap. 79. *Cotte hardie*, in Computo Stephani de la Fontaine anno 1351.

✝ COTARELLVS, i. q. *Coterellus*, praedo militaris. Ch an. 1179. inter Probat. tom. 3. Hist. Occitan. p. 148.

✝ COTARIVM, officium *Coterii*, V. *Coterius.*

COTARIVS. (1) COTARIVS, COTTARIVS, COTERIVS, *cotae* habitator, *Bordarius, mansionarius*, Germ. infer. Kôther. Domesdei tit. Midlesex. S. *Petrus. Vnus Cotarius de 5. acris qui reddunt per annum 40. sol. pro hortis suis.* Alibi, ex Monast. Anglic. to 3. p. 305. *Ibidem 12. brodi, et 16. Cottarii, 11. serui, etc.* Apud Seldenum in Praefat. ad Eadmeri Histor. pag. 15. *Hic subscribitur inquisitio terrarum, etc. Deinde quomodo vocatur mansio, quis tenuit eam tempore Reg. Edwardi, quis modo tenet, quot hidae, quot carrucatae in dominio, quot hominum, quot villani, quot Cottarii, quod serui, quot liberi homines, quot sochemani etc.* COTSETI, cotarii, German. Kothsassen, Kossaten. Leges Henrici I. Regis Angl cap. 30. *Willani vero vel Cotseti, vel Ferdingi, vel qui sunt huiusmodi viles vel inopes personae, non sunt inter Legum iudices numerandi.* Adde cap. 18. V. *Coscez.* COTMANNI, *cotarum* possessores, qui alias *Cotarii*, *Gens de cote.* Domesdei apud Spelmann. 8. *bordarii et Cotmanni cum 2. carucis.* V. Co-

V. *Coterelli*, et *Cota* 3. (2) Custos agrorum V. *Cotus* 1.

COTE-ARMURS, sagum militare, Gall. *Cotte-d'armes*, apud Rymer. tom. 4. p. 371. in Charta Edwardi III. Angl. Regis an. 1328. V. *Cotae ad armandum* in *Cota* 1.

COTECIS, pro *Codices*. Formulae Andegav. art. 1.

COTELANDA, COTLANDUM, idem quod *Cotagium*, terra *cotalis*, ex *Cot*, et *Laud*, terra. Ch. Roberti de Albineio t. 1. Monastici Anglic. p. 525. *Item una virgata terrae, cum dimidia unius Cotlandi tota, sicut fuerat Walteri.* Alia tom. 2. pag. 128. *Vendiderunt, scilicet unam waram, et 2. Cotlandas cum dominio et prato quod ei in matrimonio dederamus.* Infra scribitur *Cotelanda*. COTHLANDA, apud Thomam Madox Formularis Anglicani pag. 277. COTSELDA. Chartular. S. Trinit. Cadom. fol 49. *Semer pro una Cotselda quaque hebdomada duobus diebus debet operari, Robertus pro una Cotselda eiusdem seruitii est.* Et fol. 50. *Hernaldus pro una Cotselda, sicut alius Cotseldus.* COTSETHLANDA. Liber Ramesiensis sect. 265.

COTELLA. (1) V. *Cota* 2. (2) † *Cotella, cotula, dimin. a Cos, Prov. Cot.* Glossar. Prouinc. Lat. cod. reg. 7657.

COTERELLI. (1) Iidem qui *Cotarii*. Sed eos distinguendos esse putat Kennetus in Glossario ad calcem Antiquit. Ambrosden. aitque se in MS. codicibus obseruasse, *Cotarios* liberos fuisse bonorum suorum possessores ea conditione, vt certam pecuniae summam vel frumenti quantitatem, *tornatas* quasdam Dominis suis praestarent; *Coterellos* vero neque iuris sui fuisse, neque liberos bonorum, quae tenebant, possessores, sed vt bona ita et personas ad Dominos absoluto iure pertinuisse. Vellem huius discriminis probationes attulisset. Domesdei in Monast. Anglic. to. 3. p. 305. *Septem villani quisque de una virgata, et 16. Coterelli, et 2. serui.* Charta Edwardi III. Regis Angl. to. 2. eiusdem Monastici p. 94. *Cum wardis, releuiis et escaetis, natiuis et Coterellis suis, et eorum Catellis et sequela.* (2) Praedones militares, qui et *Ruptarii*, quos a Philippo Augusto anno 1183. deletos narrant Rigordus pag. 11. Willelmus Brito lib. 1 Philipp. pag. 108. et de Gestis eiusdem Regis pag. 72. Guillelmus Guiart, Nangius in Chron. a. 1183. et alii Francorum Historici, Albericus anno 1183. et Guillelmus Armoricus in Philippo Augusto a. 1183. *Coterelli, qui vulgo dicuntur Ruptarii.* Houeden. pag. 585. *Bas... et Coterelli.* Agunt de *Coterellis* Concilium Lateran. an. 1179. c. 27. Chron. Vosiense c. 73. Chronicon Marcianense pag. 894. Chronica M. Belgic. p. 190, Rad. de Diceto an. 1199. Galbertus in Vita Caroli Comit. Flandr. num. 117. 141. Stephanus Tornac. Epist. 90. etc. Censet Marca lib. 6. Histor. Beneharn. cap. 14. *Coretellos* nuncupatos eiusmodi praedones, quod maioribus cultellis armati et instructi essent, *quos Tolosani vulgo* Cotterels *vocant* eosdemque esse qui *Cultellarii* dicuntur in Statutis Raymundi Comitis Tolosani an. 1152. apud Catellum lib. 2. Hist. Tolosan. pag. 218. 209. Certe ita gladios istos vocari docet *le Roman de la Prise de Ierusalem par Titus.* MS.

Vestu ont les claueins, et les bons Coteriaus.

In Regesto Ducis Andegauensis fol. 93. fit mentio *de Cotellerie, et de ceux qui vendent et achetent ferremens esmolus.* Alii *Cotarellos*, a *Cotis*, et *Cotariis*, et *Cotarellis* dictos volunt, ita vt collectitia ista praedonum manus conflata fuerit ex agricolis et rusticis, qui bellorum abusi licentia praedationi sese addixerant. † Aliud etymom tradit Gasp. Barthius in Comment. ad lib. Philipp.

† COTERIA, tenementum rusticum, i. q. *Cotagium*. Ch. Ms. a. 1255.

COTERIUS. (1) V. in *Cotarius*. (2) † Custos agrorum, vinearum, aliarumue rerum, *Coti* etiam seu m...
clae

...ae ob commissum in iis delictum impositae exactor. Libert. MS. a. 1335.

COTHERIVS, in Libertat. Mirabellae.

COTEROTVS, mensura liquidorum, forte pro *Quarteratum*. Tabular. Fossatense: *Percipit Ecclesia Fossatensis in pressorio - - vnum Coterotum vini albi.*

COTERVS, modus agri. Ch. Ms. Hugon. de Mortuo mari. *Vnam hidam terrae et septem coteros.*

COTETVS, ead. notione ac *Coterotus*. Charta Officialis Autissiod. an. 1277. *Iohannes Clericus filius defuncti Guillelmi Talnerti de Bello-videre recognouit se recepisse a Vener. viris Decano et Capitulo Autiss. clausum ipsum de Bello-videre, et XVIII. bichetos auenae, et duos modios et tres Cotetos vini annui reditus.* Statuta reformationis S. Claudii ann. 1448. p. 81. *In die Natiuitatis Domini debet Pitantiarius in vnum receptum, secundum consuetudinem Monasterii, in quo pigmentum, videlicet cuilibet Religioso vnum Cotetum et quatuor pintas vini, quinque rossolas et vnum magnum panem.* V. *Costerellum.*

COTEVS, *iracundus*, in Glossario Sangerman. MS. n. 501. Est a Graeco Κότος, ira vetus manens alta mente reposita.

COTHECARIVS, f. pro *Chirothecarius*, chirothecarum artifex vel mercator. Ch. Ms. a. 1252. *Operatoria - - - decani et capituli quae vocantur operatoria cothecariorum.*

COTHERIVS, V. *Coterius.*

COTHIDIE, pro *quotidie*, in Capitulis general. MSS. S. Victoris Massiliensis.

COTHLANDA, V. in *Cotelanda.*

COTHOFLE, Massiliensibus *Goudouflet*, scyphus vel lagena. Statuta Massil. lib. 1. cap. 39. *De dolio vini* (praeco habebit) *vnum denarium et vnum Cothofle vini.*

COTHON, portus artificialis. Seruius ad illud Virgilii Aen. 1. 431. *Hinc portus alii effodiunt, id est Cothona faciunt. Cothona sunt portus in mari non naturales, sed arte et manu facti. Est autem et masculini et neutri generis. Nam et Cothon huius Cothonis facit, et Cothonum huius Cothoni.* Festus: *Cotones appellantur portus in mari interiores arte et manu facti.* Lege *Cothones*. Gloss. Lat. Gr. *Cotones*, λιμένες. Κώθων Graecis poculi genus est Laconici et militaris, aliquando sumtum pro Compotatione ipsa; quod maximus *Cothoni* in compotationibus vsus esset.

COTHVRNOSVS, superbus, fastosus, quasi *Cothurno* gradiens, seu subere altius eleuatu. Vita S. Medardi to. 2. Iunii p. 86. *Cothurnatum* dixere Seneca, et Ouidius eum, qui Cothurnis vtitur seu calceis altius eleuatis, Martialis vero eum, qui sublime dicendi genus adhibet:

Grande Cothurnati pone Maronis opus.

Alcimus denique Auitus *Cothurnatum* intelligit hominem illustrem et splendidum, quoniam qui in tragoediis vtebantur *cothurnis*, nonnisi personas agebant illustriores. Sic igitur hic Scriptor hominem diuitem ex Euangelica parabola describit:

Ipse Cothurnatus gemmis, et fulgidus auro,
Serica his coctis mutabat tegmina blattis.

COTIA. (1) Ora maritima, Gall. *Cote*. Charta anni 1213. ex Archiuo Ciuitatis Massil. *In iustitiis, terris, vel portus seu ribagio, vel Cotiis, vel censibus, etc.* V. *Costa* 1. (2) † Nauis Indica in Lex. milit. Car. de Aquino ex Maff. Hist. Ind. l. 10. V. *Cogo.*

COTIARIVS, *qui acuit cote.* Glossar. Sangerman MS. *Samiarius, cotiarius, acutiator*, Ἀκονητής. Glossar. Gr. Lat. Ἀκονητὴς, *cotiarius, acutiator.*

† COTICELLA, dimin. a cos. Inuent. Ms. thes. Sed. Apost. Vide *Cotella.*

† COTICIVM, tunica monachalis, Germ. Kutte Stat. Ms. monast. Beccens. V. *Cota* 1.

† COTIDIANA, diurnum, distributio vel refectio quotidiana, quam qui curabat COTIDIANARIVS nuncupabatur. Stat Ms. eccl. S. Vulfran. Abbauill. a. 1233.

in istâ Coua inclusa est maxima pars militiae Gothorum, etc. Infra *Spelunca* dicitur. (2) † Manipulus, Ital. *Couone*, Germ. infer. ein Schoof Stroh. Murat. tom. 16. pag. 911. *Maxima quantitas bladi in couis.* V. *Conis.*

† COVAGIVM, praestationis species. Ch. Ms. a. 1308. *Vintragium, couagium et rotagium.* Vbi *Cauagium* legit Cangius in v. *Vineragium.* Gall. olim *Couage* erat vectigalis genus quod ex nauibus mercatorum exigebatur.

COVALVM. Hist. Cortusiorum lib. 7. cap. 12. *Et capitur Coualum de Custoza, quod multis deliciis spoliatur.*

COVALVS, *qui lusu assimulato fallit, vel parasitus, vel blatero, hallucinatorque vel praedo, vel sicarius* Vocabularium Susannei. *) Germanis Kobold est daemon metallicus, V. *Gobelinus.*

† COVBETVS, ictus, pulsus campanae, Gall. *Coup.* Consuetud. canon. regul. Plenipend. V. *Missa copetata.*

COVCA. Consuetudines ecclesiae de Regula apud Labbeum p. 745. *Molendinarius de vnoquoque molendino, vnam Coucam vnoquoque die, si voluerit, accipiet ad molendum.* Sed legendum *Concham.*

† COVCVLATVS, CVCVLATVS, munitus, opertus, quasi *cuculla.* Inuent. Ms. a. 1449. *Vnum cofre conculatum de ferro.*

COVDERCVM, apud Anicienses, *Conderc*, ager compascuus. Gall. *Communal.* Legitur in Charta S. Crucis Sauigniacensis.

COVDRA, corylus. Gall. *Coudre, Coudrier.* Charta Petri de Roteys Vicarii Tolos. an. 1372. in Cod. MS. Consuetud. eiusd. vrbis fol. 27. e Bibl. D. Abbatis de Crozat. *Nullus fusteriorum Tholosae sit ausus emere aliquas fustas seu trabes vel perticas de podio - - - - nisi Condram et mairamnum et mastz et virgas.*

† COVDREIA, locus *condris*, seu corylis plenus. Ch. Ms. a. 1220.

COVDVRERIVS, sartor, sarcinator, Gall. *Couturier*; *Tailleur.* Galt. *Condurererius* inter testes recensetur in instrumento ann. 1309. Hist. Dalphin. tom. 2. pag. 144. col. 2. V. *Coturerius.*

COVENTIO, pro *Conuentio*, apud Thomam Madox Formul. Anglican. pag. 74.

COVENVM, *indigestio*, Papiae. Idem *Couium*, *inane vel vacuum.*

† COVERCELLVM, Gall. *Couvercle*, operculum, Ital. *Couerchio.* Inuent. Ms. a. 1379. V. *Couuercla.*

† COVFREDVS, arca, Gall. *Coffre.* Lit. remiss. Ms. a. 1414.

COVERELIVM, Angl. *Coverlet*, Gall. *Converture*, stragulum, apud Rymerum t. 10. p. 470. col. 1.

COVINA. Liber Anglicus inscriptus *Iustice of peace*, pag. 69. v. *Si aliquae personae ex carum conspiratione et Couina aliqua falsa facta, et argumenta imaginati fuerint etc.* Plures occurrit apud Rymerum eadem notione. Vox Angl. *Couin*, quae vel agendi rationem significat, interdum rerum statum. V. Glossar. Cangii ad Villharduinum, et supra vocem *Conina.*

COVINARIVS, Vide mox in *Couinus.*

COVINVS, Gallorum et Britannorum veterum currus Gloss. Lat. Graec. *Couinnus*, [illegible], est currus cathedra instructus. Papias: *Couinum vehiculi genus, quo Beluacenses vtuntur.* Belgas et in Bellouacos alibi interpretatur: *Belgis est Belnacum ciuitas.* Hinc corrige Codicem Bitur. vbi male *Couinum* [illegible]. *Genus vehiculi, etc* Glossar. MS. Sangerman. vbi *Conuina, genus vehiculi, et* alterum MS. vbi *Couinus.* Pomponius Mela de Britannis: *Dimicant non equitatu modo aut pedite, verum bigis et Curribus gallice armati. Couinos vocant, quorum falcatis axibus vtuntur.* Martial. lib. 12. Epigram. 24. Inde COVINARIVS apud Tacitum, pro auriga. Monet Cambdenus hodieque Anglis *Covayn*, vehiculo vehi significare.

† COVIS, i. q. *Coua* 2. manip. Stat. Montis-reg. p. 226.

COVLA, pro *Soula* vel *Choulla*, ludi genus. Lit. remiss. Ms. a. 1356. V. *Chcolare* et *Choulla*.

COVLACVS, V. *Caucatus*.

COVLERVM. Reg. Phil. Aug. de feud. Norman. *Tenet de rege - - - coulerum lini et canabi et lanae.* Sed legend. videtur *Touleium*. V. *Telon*.

COVLEVRINA, Gall. *Coulevrine*, tormentum bellicum, a Colubro sic dictum. V. Lobinellum in Onomastico ad calcem Hist. Britan. et supra *Colubrina*.

COVLTER, COVLTERIVS, custos ecclesiae, aedituus, Gall. *Coustre*, German. Küster. Comput. Ms. ann. 1386. V. *Cousturarius* et *Custos*.

COVPA. (1) Cuppa, Gall. *Coupe*, calix, patera, crater. Inventar. ecclesiae Noviom. an. 1419. V. *Cupa* 2. (2) † Caesio, Gall. *Coupe*. Ch. Ms. a. 1247. V. *Copatio*.

COVPARE, caedere, a Gall. *Couper*. Reg. *Olim* Parlam. Paris.

COVPAVDVS, V. *Copaudus*.

COVPELLVS, V. *Copellus* 2.

COVPIATOR, a Gallico, *Couper*, caedere; lignator, qui caedit ligna. Litterae Regis Angliae ap. Rymer. t. 2. p. 207. et 208.

COVQVACIVM, cubatio, pernoctatio, Gallice *Couchage*, seu vt Piccardi efferunt, *Couquage*: nam et *Couquer* pro *Coucher* dicunt. Lib. Regest. Parlamenti Paris. in Aresto a. 1257. fol. 8.

COVRANTIA, pro *Cobrantia*, acquisitio. Charta Audeberti Abb. Nobiliac. an. 1310. apud Stephanot. t. 3. Antiquit. MS. Pictav. p. 953.

COVRARE, pro *Cobrare*, acquirere. V. *Courantia* et *Curantia*.

COVRATAGIVM, V. *Courtagium*.

† COVRATERIVS, qui coria parat et subigit, Gall. *Courroieur*. Ch. a. 1197. inter Probat. t. 3. Hist. Occit. p. 184.

† COVRBA, tigillum incurvum, Gall. *Courbe*. Comput. Ms. fabricae S. Petri Insul. an. 1507. Vide *Corba* 3.

COVRBIA, V. in *Corvata* 2.

† COVRCERIA, parva cortis, atrium rusticum stabulis et aedificiis circumdatum, in Arest. Parlam. Paris. an. 1536.

COVREIVM, V. in *Conredium*.

† COVREVS, pro *Conreus* vel *Correus*, vna cum aliis sponsor. Lit. a. 1292. t. 3. Ordinat. reg. Fr. p. 611. art. 9.

† COVRICVM, cuprum, Kupfer. Inuent. a. 1320.

COVRRATAGIVM, V. *Courtagium*.

† COVRRATARIVS, proxeneta, Gall. *Courtier*. Stat. Auenion. a. 1243. V. *Corratarius*.

COVRRERIVS. (1) Officialis, vicarius, seu iudex Episcopi, V. *Correarius*. (2) Cursor, Gall. *Courier*. Epistola Ruperti Regis Romanorum a. 1401. apud Marten. Anecd. t. 1. col. 1683. F.

† COVRRETAGIVM, ius *courratarii* seu proxenetae, Gall. *Courretage*. Arest. Parlam. Paris. a. 1388. V. *Corratagium*.

COVRTAGIVM, munus proxenetae, Gall. *Courtage*, vel *Courretage*. In Memoriale Camerae Comput. Paris. fol. 57. v. inter officia domanii regis in vrbe Lauduno recensentur, *officium Courtagii vinorum, officium Courratagii, et alnagii pannorum, officium Courratagii vacarum, officium Couratagii equorum et cadrigarum.* Haec a. 1360. V. *Corretagium*.

COVRTILLVM, V. in *Cortile*.

COVRTINA, V. *Cortina* 2.

COVS, *proximus*, in Gloss. Sangerm. MS. n. 501.

† COVSERERIVS, sartor, sarcinator, Gall. *Cousturier*. Ch. Ms. an. 1407.

COVSIO, porcus, Gall. *Cochon*. Privilegium Archembaldi Borbonii pro Villa-Franca apud Thomasserium in Biturig. p. 226. *Quisque pellifex dabit duos denarios, quisque panifex duos denarios - - de sex Cousionibus vnum obolum.* V. *Cossio*.

COVSSINVS, Gall. *Coussin*, pulvinus, German. Küssen. Inventar. Ecclesiae Noviom. an. 1419. Vide *Cussinus*.

† COVSTA, cliuus, latus montis, Prouinc. *Coustiero*, Gall. *Coste* Ch. Mſ. a. 1063. V. *Coſta* I.

COVSTAMENTVM, COVSTANGIA, V. in *Cuſtus* I.

† COVSTANCIA, COVTANCIA, ager cultus vel modus agri, qui colitur et aratur. Ch. Mſ. a. 1319. V. *Cultura*.

† COVSTEPOINTARIVS, ſtragulorum acu punctorum artifex, Gall. *Couſtepointier*. Litt. remiſſ. Mſ. an. 1352.

† COVSTERETVS, a Gall. *Coteret* vel *Cotret*, breuium lignorum faſciculus. Litt. remiſſ. Mſ. an. 1358. *Onerabat maiorem quantitatem lignorum vel couſteretorum - - in quadrigata.*

COVSTORIA, V. *Cuſtoria*.

† COVSTRA, hortus ruſticus, i. q. *Curtile*. Acta Mſ. Inquiſit. Carcaſſ. a. 1308. V. *Coſtris*.

COVSTVM, V. *Cuſtus* I.

COVSTVMA, idem quod *Coſtuma*, quod vide.

COVSTVMIA, V. ibidem.

COVSTVMAGIVS, V. *Cuſtumarius*.

COVSTVMARIA, locus vbi *cuſtumae* ſeu tributa exiguntur, verbi gratia in viis, paſſim occurrit. Vide *Coſtuma*.

† COVSTVMARIVS, tributo *conſtumae* obnoxius. Ch. Mſ. Phil. Pulcri an. 1309. V. *Cuſtumarius*, *Cuſtunia*.

† COVSTVMATIO, res *conſtumae* obnoxia. Leg. Normann. apud Ludewig. Reliq. Mſ. t. 7. p. 400.

† COVSTVMERIVS, *Coſtumae* exactor, Gall. *Couſtumier*. Lit. a. 1363. to. 7. Ordinat. reg. Fr. p. 383. V. *Coſtuma* et *Cuſtumarius*.

COVSTVRA. (1) Ager cultus, V. *Cultura*. (2) Charta Burchardi D. Martialis an. 1240. apud Ducheſnium in Hiſt. Monmorenciaca pag. 410. *Absque alio ſeruitio, conſuetudine vel Couſtura.* Sed legendum *Conſtura*, eadem notione, ac *Cuſtus* I.

† COVSTVRARIVS, ſartor, ſarcinator, Gall. *Couturier*. Ch. Mſ. a. 1241. V. *Couſtererius*.

† COVSTVS, impenſa, ſumptus, Gall. *Couſt*, Germ. **Koſten**. Ch. M[illegible] 1301. V. *Cuſtus* I.

COVTA. (1) Culcitra, Gall. *C*[illegible] Hiſt. Dalphin. t. 2. p. 274. in C[illegible] puto an. 1333. et ſeqq. V. *Co*[illegible] et *Cotzia* (2) Pro *Colta*, colle[illegible] tributum. Conuentiones Lude[illegible] Regis Siciliae cum Arelatenſibus [illegible] 1385. e MS. D. Brunet. fol. 7. V. *Colta*.

† COVTAGIVM, impenſa, ſum[illegible] Gall. *Couſtage*. Pariag. Mſ. a. 1313 V. *Cuſtus* I. et *Coſtengia*.

† COVTANCIA, V. *Couſtancia*.

† COVTELARIVS, cultrorum faber, Gall. *Coutelier*. Ch. a. 1280.

COVTERINVS, vlterinus, Gall. *Uterin*, ex eadem matre natus. Buſchius de Reformatione Monaſteriorum apud Leibnit. to. 2. Scriptor. Brunſwic. pag. 810. *Et habuit fratrem Ioannem Bodiker, quaſi Couterinum ſuum, in omnibus coadiutorem.*

† COVTRVS, aratri culter, dentale, Gall. *Coutre*. Lit. remiſſ. Mſ. a. 1355. V. *Cultellus*.

† COVTVMIA, V. in *Coſtuma*.

COVTVRA, ager cultus, Vide *Cultura* I.

COWELE, vas anſatum, quod a duobus baculo tranſuerſo portari poteſt, apud Kennettum in Gloſſario ad calcem Antiquitat. Ambroſden. *Pro nouo Cowele empto IX. den.* V. *Crocca Cowellet*.

† COWERCLA, Gall. *Couvercle*, operculum. Comput. Mſ. V. *Comercellum*.

COVVERTVM, ſimulatio, cauſa, praetextus, Gall. *Conuerture* [illegible] Litterae Philippi III. Franciae reg[illegible] ann. 1275. inſertae litteris Ioann[illegible] regis ann. 1356. tom. 3. Ordin[illegible] pag. 62.

COWIRANNVS CABALLVS, forte ſcabioſus equus, ab Armorico *Coua*, peſtilentia, lices. Tabularium Rhotonenſe: *Emptor dat pro pretio caballum vnum cauuum, non Couirannum, contra ſolidos XX. et X. in argento.*

COVVIVA, pro *Couina*, vel *Co*[illegible] *na*, V. *Couina*. Charta Henrici IV

Angl. regis apud Rymer. t. 8. p. 525. col. 2.

COVVS, Ital. *Covo*, merges, manualis fasciculus, Gall. *Iavelle*. Memoriale Potestatum Regiensium ad an. 1218. apud Murator. t. 8. col. 1093. V. *Cova* 2.

COWYLL, vox Wallica, vestimenti muliebris species, in legibus Hoeli Boni regis Walliae c. 13

COXAE, cubiti, versurae; vox Agrimensorum. Siculus Flaccus: *Termini in omnibus angulis coxisque positi.*

COXALE. (1) *Lumbatorium*, in Gl. lat. MS. Reg. Cod. 1013. Hinc corrigendum Isidori Glossarium, vbi male *Libatorium*, *coxale*. Papias: *Femina sunt mulierum, femora virorum Dicuntur enim femora proprie inter Coxalia, quibus equis insidemus.* Italis *Cosciali* est *armatura da gambe*. (2) Os, quod ad coxam extenditur, apud Adamannum in S. Columbano.

COXARE, pro *coaxare*, ranarum clamor. Carmen Ms. de Philomela.

COXELLVS, vestis seu mantelli pars, vel ornamentum. Constit. Feder. reg. Sicil. c. 107.

COXIA, pro *Coxa*, Ital. *Coscia*, Gall. *Cuisse*. Legitur in Actis SS. Aprilis tom. 3. pag. 526. et Maii to. 7. p. 158.

COXIGARE, claudicare. Gloss. Lat. Gr. *Coxigat*, χωλαίνει.

COXIMVM, an *Coxae* armatura? Ch. Ms. a. 1069. *Dederunt ei monachi XLVIII. solidos, tres multones et tres agnos, et coximum vnum et feltrum et cotum.* Nisi legend. sit *Coxinus*.

COXINVS, puluinus, culcitra, German. Küssen. Inuent. Ms. thes. Sed. Apostol. an. 1295. V. *Coisinus*.

COXVS, claudus. Gloss. Lat. Graec. *Coxus*, χωλός. V. *Catax*.

COYFFIA, COYSIA, V. *Cuphia*.

COYFFINVS, pro Cophinus, corbis. Formulae Ms. ex Cod. reg. 7657. V. *Cofinus*.

COYFIA, capitis tegmen, quod totum caput ambiebat, in Statut. Ms. eccles. Lugdun. Vide *Cuphia*.

COYRARIVS, coriarius, qui parat corium, Gall. *Corroyeur*, *Tanneur*. Charta Bernardi de Turre an. 1308. apud Baluz. Histor. Aruern. to. 2. p. 783.

† COYRATERIVM, corium. Comput. a. 1400. inter Probat. tom. 3. Hist. Nem. p. 152. V. *Coiratorium* et *Coyrum*.

COYRATERIVS, i. q. *Coyrarius*, apud Marten. Anecd. t. 4. col. 191.

† COYRATIA, thorax, lorica, Ital. *Corazza*, Germ. Küraß. Constit. Feder. reg. Sicil. c. 99. V. *Coratia*.

† COYRVM, corium, Gall. *Cuir*. Ch. a. 1306. to. 4. Cod. Ital. dipl. p. 464. V. *Coirum*.

† COYSINETVS, COYSSINETVS, diminut. a *Coisinus*, puluinus. Ch. Ms. a. 1377. V. *Coxinus*.

COYSINVS, puluinus, V. *Cussinus*.

† COYTARE, coire. Stat. synod. eccles. Ms.

† COYTARIVS, culcitrarum, Gall. *Coite*, artifex. Libert. Montisfer. an. 1291. V. *Couta* 1.

COYZIVM, species mensurae frumentariae, f. eadem notione quae aliis *Cokes*. Charta an. 1295. ex Chartulario S. Vandregesili t. 2. p. 1333. *Concessi viris religiosis - - - duas minas ordei duobus denariis minus Coyzio, sitas supra totum hereditagium meum vbicunque sit.*

COZAMBER, V. *Cocumber*.

COZARDVS, auiculae species, apud Fridericum II. imperat. in l. 1. de arte venandi c. 46.

† COZETA, Ital. *Cosetta*, recula. Stat. Astae. *Cozetae laboratae in pennis, soluant pro qualibet penna ad aestimationem officialium.* Nisi diminut. sit a *Cozo*, vestis species, V. in hac voce.

COZIMBER, V. *Cocumber*.

† COZOLIVM, mensurae species apud Italos. Statut. Saluciar. collat. 5. c. 127. XXIV. *Cozolia faciant vnum sextarium et non plus.*

COZYMBER, COZVMBRIS, V. *Cocumber*.

COZZO, vestis species. Historia de fratribus conscriptis to. 2. Alamannico-

ment. anno 1469. Vide *Crabota*.

✝ CRASIS, Gr. κρᾶσις, complexio, rei alicuius temperatio. Acta S. t. 5. Aug. p 933.

CRASPISCIS, qui alias *Piscis crassus* Gallis et Anglis dicitur, sicut balaena, et ad regem peculiari regio iure pertinet: vnde *piscis regius* vulgo dictus, vt in haec voce docemus: Spelmanno *Grampais*, quasi *grand poisson* dicitur, Bractono, *crassus piscis* lib. 2. c. 5. §. 7. c. 24. §. 1. l. 2. tract. 2. c. 2. §. 4. *Poisson a' lard*, in legibus Maris Oleronensib. art. 37. 38. 44. Leges Aethelredi Regis c. 23. *Qui ad pontem veniebat cum bato, vbi piscis inest, 1. obolus dabatur in telonium, et de maiori naui 1. denar. Homines de Rothomago qui veniunt cum vino vel craspisce - - - monstrabant res suas et extolneabant.* CAMPARTVRA CRASSI PISCIS, in Charta Richardi de Haya, apud Columbum in Blancalarda p. 550. V. *Geaspecia*.

CRASSA (1) Pro *Trassa*, species exactionis in litter. Iohannis Fran[illegible] regis an. 1351. t. 2. Ordinat. p 469. V. *Trassa*. (2) Adeps, Gall. *Graisse*. Canones Hibern. apud Mart. Anecd. to. 4. col. 19. (3) ✝ CRASSAE, compedes. Arest. Ms. a. 1316. Ch. a. 1325. Ms. *Dictas crassas seu compedes freg:runt.*

CRASSANTIA. Albertinus Mussatus lib. 2. de gestis Italieorum pag. 84. *Viro sapienti, nobilique expedire, inquiens, non ob iuuenis Vbertini impetum, Crassantiaeque vnius excessum, statum hunc periculosum vrbis concutere* Vtitur alibi: pro *grassatione* dictum quidam putant.

CRASSANTVS, piscis species. Eucheria lib 4. veterum Poemat. pag. 188. et tom. 1. Analector. Mabillon. p. 368.

Auratam Crassantus amet saxatilis Anguem,
Limacem pariter nunc sibi Trutta petat.

✝ CRASSARE, engrasser. *Crassere*, *être gras*, in Gloss. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

CRASSARI. (1) Turgescere, [illegible] scere, Gall. *Ensler*, *Grossi[illegible]*. [illegible] stian. Perusin. in Vita B. Co[illegible] Reatinae t. 5. Maii p. 335. [illegible] Grassari, et CRASSATVRA, [illegible] *Grassatura*. Vocabular. [illegible] iuris: *Crassaturae dicuntur quae* [illegible] *a latronibus in itinere, dum* [illegible] *ter contra transeuntes* [illegible] Annal. Mutinens. ap. Murat. [illegible] col. 63.

✝ CRASSARIVS, adipis vel [illegible] mercator, Gall. *Graissier*, Germ[illegible] Fettbändler. Comput. Ms. fabr. S[illegible] Petri Insul.

CRASSATVS, et *incrassatus porcus*, Gall. *Un porc mis en graisse*. S[illegible] culum Saxon. lib. 1. art. 24. [illegible] *Crassati autem porci, non* [illegible] *domesticis cibariis applicantur.* Lib. 3. art. 51. §. 3. *Porci incrassati.*

CRASSEDO. Apud Fulgentium [illegible] ciadem de Virgiliana continentia: *Adipata crassedo ingenii.*

CRASTERIVS, an Operarius, a voce *Cras* sic dictus, quasi qui diurno quaestu propulsat famem, nihil [illegible] seruat in crastinum. Saisimen[illegible] Comitatus Tolosae n. XXIII. [illegible] instrumenta probantia Annal. T[illegible] t. 1. p. 16. *Item de quolibet cra[illegible] rio vnum iornale ad fodiendam [illegible] neam domini, et aliud iornale ad [illegible] ciendum ligna, saluo victu* [illegible] *ad festum Natalis domini.* Laurentius in Amalthea: *Crasterium* [illegible] *gua quatuor sunt colligata ad* [illegible] *iumentis ferendum.* Quid hinc eli[illegible] queat ad expositionem vocis *Crasterius* non video.

✝ CRASTINA, feriae, Gall. *Ferces*, quod crastino die actus p[illegible] ci concederentur; Gallis etiam *C[illegible] stine*, nundinae quae diem fe[illegible] patroni alicuius loci sequ[illegible] Stat. Vniuers. Tolos. V. *Crastin[illegible]*

✝ CRASTINARE, *repeter*, in Gl[illegible] Lat. Gall. Cod. reg. 7692.

✝ CRASTINATIO, idem quod C[illegible] *stina*, feriae. Stat. vniuers. Aure[illegible] a. 1307.

CRASTINVM CRASTINI, [illegible] perendinus. Rob. Gouler in Comp. Iurium Vniu. Paris. fol. 5.

✝ CRA-

CRASTINVS, subsequens, futurus. Ch. Mss. a. 1079. *Crastina temporum curricula.*

CRATA, pro *Crates*, Gall. *Grille, balustres.* Miracula S. Simonis de Lipnica t. 4. Iulii p. 541.

CRATARE, ex Gallico *grater*, scabere vel scalpere, Germ. Kratzen. Additit. legis Frision. to. 3. §. 44.

CRATENA. Monast. Anglic. to. 2. p. 432. *Quantum vero ad restagnationem aquae vinarii - - et eiusdem Cratenae moderationem, ac diuisionem prati, etc.*

CRATENS, *gratille, e magno, e solite.* Glossar. Lat. Ital. Mss.

CRATER. (1) *Catena, filiola, vel vas habens tres vrnas.* Papias in MS. Bituricensi. (2) Lampas, seu discus lampadis. Itinerarium S. Wilibaldi n. 18.

CRATERA, corbis, vt videtur, sporta, qualus. Vita S. Gregorii Papae tom. 2. Martii pag. 132. *Obtinet is a negotiatoribus, vt in Cratera occultatus educeretur ab vrbe.* Isid. Orig. lib. 20. c. 5. *Fiebant autem primum* (craterae) *a connexionibus virgularum vnde et dictae Craterae ἀπὸ τῦ κρατεῖν, id est quod inuicem se teneant.*

CRATHERIA, crates. Sentent. arbitr. Mss. a. 1500.

CRATICEA, crates, Gall. *Grille, Treille, Balustrade.* Acta SS. Iunii t. 1. p. 57.

CRATICVLAE. Vita S. Pardulphi: *Et rursum se erigens ad craticulas, vbi fratres ad psallendum se supponere soliti sunt.* Polycandeli species in formam cratis effcta. † *Craticula, tis vel cloye*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 7679. *Craticula, roteil*, in alio Cod. 4120.

CRATICVLVTVM, *Gallice, Hourde cloe*, Gloss. Lat. Gall. an. 1352. Cod. reg. 4120.

CRATICVLATVS, de S. Laurentio in craticula tosto dicitur ap. Marten. Ampliss. Collect. t. 1. col. 959. et in vita S. Heriberti t. 2. Martii p. 473.

CRATILIS, cratibus clausus, densus. Terrear. Mss. villae de Busseul. *Pratum, quod solebat esse cratile.*

CRATIS, repagulum ferreum in modum cratis, quo sanctimonialium locutoria clauduntur, Gallis *la Grille.* Regula Monialium Damianitarum cap. 5.

† CRATON, *nis, Conduch, Prov. conductus.* Gloss. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657.

CRATONES, cibi genus. Vdalricus lib. 2. Consuetud. Cluniac. cap. 4. *Pro signo rufeolarum, vel vt Teutonici loquuntur Cratonum*, (al. *Crasonum*) *praemisso signo generali panis, simula cum duobus digitis illas minutas inuolutiones quae in eis sunt factae, ex ea parte qua sunt complicatae, et quasi rotundae.* Forte legendum *flatonum.* V. in hac Voce. Apud Bernardum in Ordine Cluniac. part. 1. cap. 17. vbi eadem habentur, pro *Cratonum* legitur *Craforum.* His recte substitueretur *Crapforum* vel *Grapforum*, seu *Grapfonum*, a Teutonico Krapfen, species placentulae in altum erectae ex farina et butyro confectae.

† CRATVLA, vestis ecclesiasticae species. Ch. Mss. a. 1266. *Vno pallio, vna de altari toualia, vna planeta de purpura stolis duabus, cratulis duabus.*

CRAVARE, postulare, impetere, in iudicium mittere. Vox Anglo-Saxon. *Crafian*, quae idem sonat, (*) Suecis *Krafwa* etiam est postulare, Cambro-Brit. *Crefu, Creue*, Angl. *Craue*, Isl. *Krefa.*) Leges Henrici I. Regis Angl. c. 80. MISCRAVATIO, in iisdem legibus c. 22. pro iniusta postulatione. Crebro etiam in iisdem legibus *Curuare* et *Curuatus* legitur, pro *Crauare* et *Crauatus*, c. 41. 81. 82. 88. et 94. vbi tamen plerique Cod. MS. *Crauare* praeferunt. Interdum GRAVATIO scribitur, vt in legibus Ethelredi regis cap. 19. INGRAVARE, impetere, postulare, in legibus Edmundi regis apud Culintonam editis §. 7.

† CRAVARIVS, caprarum custos, Stat. Taurin. an. 1360. V. *Crabota* et *Craput.*

† CRAVATVS, lamina seu ansa ferrea constrictus, vt videtur, Gall. *Crampené*, ab Ital. *Chiauato*, clauis con-

confixus. Ch. MS. a. 1357. *Quod trabes sint trauati a parte exteriori murorum*. V. mox

† CRAVELLA, clauus, Ital. *Chiauellò*, Gall. *Cheuille*. Stat. Montis-reg. p. 311.

CRAVER, *Ζυγὸν χουρέος*, in Gloss. Gr. Lat. MS. Editum habet *Trauer*.

† CRAVIS. Acta SS. t. 6. Iul. p. 663. *Puer quidam duorum annorum - - - transglutiuit granum crauis sepmei, et stabat quasi mortuus; nutrix, mater, et auia vouerunt eum, et vomit* (f. vomit) *illum crauem et sanatus est*.

† CRAWEGIAE, idem quod *Cornuatae*. Ch. a. 1470. in Supplem. ad Miraeum p. 627. Leg. f. *Corwegias*. V. *Cornelia*.

CRAXARE, pro *Charaxare*, Scribere. Adamnanus de locis sanctis inter Acta SS. Bened. Saec. 3. part. 2. p. 502. vbi Mabill. pro *Exaranda* legendum monet *Craxanda* vel *Caraxanda*, vt infra pag. 506. *Hanc quam nunc craxamus narrationem*, etc. Rursum p. 513. *Huc vsque de sepulcris Patriarcharum sufficiat Craxasse*.

CREA. (1) *Stercus, spurcitia, vnde excreare dicimus, spurcitias eiicere*. Gloss. Isid. V. *Screa*. (2) *Agrestis capra*, in Gloss. MS. Sangermann. n. 501. V. *Creas*.

CREACRAE, melius CREAGRAE, *tridentes fuscinulae ad carnes de caldaria proferendas* Papias. Est a Graeco *κρεάγρα*, German. Krail, Kräuel. Vulg. Interpres 2. Paralip. 4. 11. *Fecit autem Hiram lebetes et Creagras et phialas*. Legitur iterum Ierem. 52. 18 Gloss. Isid. *Creagras tridentes*. Auctorum Ianssonii: *Creagrae, fuscinae ad carnes de caldariis proferendas*. Martian. Capella l. 9. p. vlt. Artes *Creagris vix amicus Atticis*.

† CREACVS, vel CREATVS, piscis marini species, acipenser, sturus, Gall. *Esturgeon*, Burdegal. *Creat*. Reg. sign. g. a. 1273. ex Cam. Comput. Paris. V. *Sturgio*.

CREAGA, pro *Creagra*, passim in Gloss. Lat. Gall. et Gall. Lat.

CREAGRA, V. *Creacrae*.

CREALIS, *vitreis*. Papias MS.

† CREALIVM, *Guernier*, in G[...] Lat. Gall. Cod. reg. 521. Leg[...] *realium*, *Grenier*. *Cerealium*[...] *vbi panis et cibus paratur*, in A[...] ex Cath. V. *Cerealis* 1.

† CREANDA, modus agri, f. [...] *Croada*. Ch. a. 1138. inter Pr[...] t. 2. Hist. Loth. p. 318. *Quart*[...] *creandam in territorio etc.* V[...] *Croada* 2.

CREANTARE, ex Gallico *Cre*[...] fide aut sacramento interposito [...] mittere, cauere, stipulari. G[...] licon Armoricum: *Cret*, Gal[...] *ge*, *Fideiussor*. *Cretat*, *Pleig*[...] *deinbere*. Charta an. 1244. in[...] strum. tom. 4. nouae Gall. C[...] col. 126. *Promiseruntque et Cr*[...] *tauerunt fide interposita*. CREAN[...]TARE, eadem notione. Charta A[...] mi Porci a. 1197. e chartulario [...] tis-Martyrum. CRANTA[...] Charta Nicolai Abb. Mediani [...] nasterii an. 1258. in hist. [...] Monasterii p. 316. GRANTA[...] Histor. Fundationis Prioratus V[...] morensis in Angl. t. 2. Monast. A[...] p. 214. GRATARE. Charta [...] Duc. Brittan. a. 1239. apud Arg[...] treum l. 5. V. *Creantum*.

† CREANTATIO, fide aut sacram[...]to interpositis promissio, [...] item consensus, voluntas, G[...] *Creante*. Ch. MS. an. 1220. V[...] *Creantum*.

CREANTES, V. *Cragentes*.

† CREANTIA, CREHANTIA, in[...] domini-res praesertim ad victum n[...]cessarias a subditis mutuo exigen[...]di, i. q. *Credentia* 6. Ch. M[...] 1163.

† CREANTIARE, i. q. *Creant*[...] Ch. a. 1228. in Suppl. ad Mira[...] p. 585.

† CREANTIVM, f. q. *Creantum*. Ch. MS. a 1273.

CREANTVM, cautio de re qu[...] facienda, *Creant*. Statut. Philip. Augusti regis Fr. apud Rigordum [...] 1188. *Faciant crediteribus per f*[...]*iussores, vel per vadia*, *Creant*[...] *suum soluendi debita ad praedi*[...] *minos*. GRANTVM, eadem [...]ne. Forma pacis inter Regis Fr[...]ciae et Angliae apud Rogerum [...]

edenum p. 729. GRATVS, GRAVM, idem, vnde nata vox Gallis irata, *Gré*, pro assensu, voluntate, uod qui *Creantat*, seu cauet alicui, ltro fidem praestet. Capitula Caoli Calui t. 24. *Ipse autem de suo tadu respondit, quod in illud scritum non intraret.* Vbi Sirmondus, orte *de suo Gratu*, sua sponte, vlo. At Itali *grado*, pro *grato* diant eadem notione. Vetus charta pud Beslium p. 392. *Tu qui meus* *, quomodo teneas hoc quod ego non di tibi extra meo Gratu?* MALORATO. Gall. *Malgré*, *Maugré*, uitus, nolens. Matth. Par. ann. 245. *Libertatem ecclesiae, quam se nunquam auxit, sed magnifici anecessores eius Malo-grato stabilierunt.* d est, Gallice, *Malgré lui.* Vide *reantare.*

EARE. (1) Glossae MS. ex Cod. egio 1013. *Gnatus, natus, genetus, filius, Creatus, vel nexus, vox iallica.* Paulo aliter Glossae Isid. *inabat, natus, filius, generatus, eatus, vel enixus, lingua Gallica.* oannes Guillemannus de SS. Hernde et Rexilde Virg. num. 5. *Simili etiam modo in vniuersi operis rte, quod manibus feminarum diuers modis ac varia compositione fieri let, honestissime fuerant instructae, idelicet nendo, ac tenendo, Creano ac suendo etc.* (2) Acquirere. ori Alcaconenses: *De omnibus quae minauerint et plantauerint, et acquiierint et creauerint.* (3) † Constituere, eligere, Ital. *Creare*, Gall. *reer. Creare sibi abbatem*, in Ch. lf. a. 1181.

EAS, *agrestes*, Papias MS. Vide *rea.*

EATIO. (1) Res acquisita, in Analibus Bened. t. 2. p. 273. V *Crea* 2. et *Creatores.* (2) † Pro *Citaio*, in Libert. Montis-Oliueti ann. 312. tom. 7. Ordinat. reg. Franc. 508.

EATIVM, an pro κεράτιον, species nummi, de qua in Glossario ediae Graecit. († Forte pro *Creas*, vel *Creatus.*) Chartarium ecesiae Auxitanae cap. 36. in charta ernardi Comitis Wasconum. *Duo modia frumenti et tres porcos, et vnum Creatium, et duodecim sextarios vini.*

CREATORES, qui ad publica munera alios nominant, in leg. vlt. Cod. Theod. de Decurion. et l. 1. de Curator. Kalend. *Creare magistratum*, vox frequens apud Ictos vt *Creer*, apud Gallos in eiusmodi nominationibus Glossae Graec. Lat. χειροτονητὴς, *creator*, χειροτονία, *creatio, procreatio, creatura.* Adde Glossar. Lat Graec. † *Creator*, episcopus alterius inaugurator, apud Pez. t. 6. Anecd. part. 1. p. 368.

† CREATRIX, *generatrix, mater*, in vet. Glossar. Cod. reg. 7641. V. *Creare* 1.

CREATVRA. (1) Res quaeuis. Vetus Poenitentiale MS. *Si aliquis Creaturam perdiderit, hoc est, thus, thuribula, tabulas, aut scedulam, etc.* CREATVRAE BELLVARVM, belluae, apud Marten. to. 2. Itinerarii p. 365. ex Indice Itiner. Balthasaris Spinger: *Ammirabimur illic praeclara opera et mirabilia, varia bestiarum genera, et Creaturas belluarum.* (2) † Homo. Epist. capit. Auxit. ad Papam: *Vbi ferme XM. creaturarum fame et egestate periissent.* (3) † Ordinar. Capellae reg. Ms. *Deinde fiat benedictio palmarum, et postea creaturae*, asperges me etc. An populi?

CREATVS, Vide *Creacus* et *Creatium.*

† CREBADVRA, disruptio, fractura, fissure, Gall. *Graueure.* Ch. Alfonsi reg. Arag. a. 1286. Hinc in Gloss. Prov. Lat. Cod. reg. 7657. *Crebadura, Prov. hernia, defluccio intestinorum. Crebar, Prov. Crebare. Crebat, Prov. hernitus, qui lapidem habet in mentula.* V. *Crepatura.*

CREBANTARE, percutiendo fissuram facere, V. *Crepare* Fori Alcaconenses aerae 1267. *Et qui Crebantauerit final cum sua muliere, pectet ad iudic - - - et mulier, quae leixauerit maritum suum de benedictione pectet 300. sol. a palatio Episcopi: Et qui crebantauerit brachium, aut oculum aut dentem, pro vtroque membro pectet 100. Sol. alisiada....*

CRE-

CREBARE, pro *Crepare*, findere, scindere. Formula barbare scripta, quae est 14. ex Baluzianis: *Non est homo, hic miser talis latrat, sed non vt canis, psallat de trapa, vt linguaris dilator maior, nullis talis falsator grunnit, post talone buccas inflat, in rotore crebat, et currit in sudore, fleumas iactat in pudore, etc.* V. *Crebadura.*

CREBE. Isidorus Pacensis in Chronico, de Heraclio Imp. *Seductus a laudibus populi, non Deo, sed sibi, vt ferunt, honorem victoriae exaggerando increpationum per visum non modicum grauiter praesagando Creben expauit* (lege *expirauit*).

† CREBRA, *pugillo*, in vet. Gloss. Cod. reg. 7641.

CREBRARE. Fori Alaconenses: *Qui linde alieno crebrauerit, pectet 5. St. et 7. a palatio Episcopi.* Vbi forte leg. *Linde.* V. *Lendis* et *Crebantare.*

† CREBRIVSCVLE, interdum, nonnunquam. Stat. a. 1496. inter Leg. Polon. t. 1. p. 256.

CREBRO, *nis*, *porca*, *terra inter duos sulcos eminens.* Gloss. Isid.

CREBROSITAS, frequentia, in Vita Burchardi Episcopi Wormaciensis: *Regalis crebrositate seruiminis - - - impeditus, etc.*

CRECA, CRECCA, Anglis *Creek*, paruus sinus vel portus, littus, crepido, Nautis Gallis *Crique*, *petite Baye*, *petit Port*; apud Rymerum to. 12. p. 796. col. 2. *Si per terram vel portus et ipsorum crecas ac villas et villagia, super littoribus ipsorum portuum et crecarum existentia.*

CRECHE, hydria, situla, crater, Gallis *Cruche*, Germ. Krug. Monasticum Angl. t. 1. p. 104.

† CRECIO, *vno numero de di*, in Gl. Lat. Ital. Ms.

CREDA, V. *Crida.*

CREDEMICA. Chartular. S. Vedusti Atrebat. fol. 264. *Ad pontem de Wendin debet cellerarius XII. alletia et credemicas.*

† CREDENCERII, vectigalium conductores. Constit. Iac. reg. Sicil. c. 11. V. *Credentia* 3. CREDENZERII, in Constitut. Caroli reg. Sicil.

CREDENDARIVS, fidus, cui [illegible] creduntur. Acta SS. Maii t. [illegible] 24. V. *Credentia* 7. *Creditarius* [illegible] *Credentiarius.*

CREDENS, V. *Credentes.*

CREDENSA, V. *Credentia* 6.

CREDENSERIVS, vectigalium [illegible] butorum exactor. Tabularium S. [illegible] ctoris Massil. an. 1389. Armar. [illegible] iul. n. 38. V. *Credenzerii.*

CREDENTERIVS, eadem notione [illegible] *Credenserius* legitur in Gabellis [illegible]

CREDENTES. (1) Fide digni, *Hommes de Creance.* Lex Longob. [illegible] lib. 2. tit. 52. §. 15. *Vt unus* [illegible] *quisque faciat iurare ad Dei* [illegible] *per ciuitates homines credentes* [illegible] Infra: *Et si credentes homines* [illegible] *rint in manu Comitis sui* [illegible] *dent.* (2) Qui haereses sectantur aut haereticis opinionibus imbuti sunt. S. Aug. l. de Vtilitate credendi cap. 1. discrimen statuit inter Haereticos, et Credentes. Haereticum enim esse ait, *qui alicuius temporalis commodi, et maxime gloriae* [illegible] *cipatusque gratia, falsas ac* [illegible] *opiniones vel gignit, vel sequitur*; illos autem *qui huiusmodi hominibus credunt, homines esse imaginatione quadam veritatis et pietatis* [illegible] In eamdem sententiam Saluianus [illegible] bro quinto de Gubernatione Dei [illegible] de Haereticis. Quos porro Credentes appellarunt, cum in haereticos Albigenses grauius animaduerteret [illegible] docet Concilium Narbonense a. 1235 [illegible] can. 29. Adde Concilium Tolosanum [illegible] 1229. cap. 17. Arelatense an. 1234 [illegible] c. 4. 21. et alia passim Concilia [illegible] contra Albigenses.

CREDENTIA. (1) Fides, opinio [illegible] haeresis, Gall. *Croyance*, Germ. Glaube. Liber Sentent. Inquisit. [illegible] los. p. 10. *Interrogatus de credentia haereticorum, respondit* [illegible] *credidit eis.* Passim ibidem [illegible] Miracula S. Zitae to. 3. April. [illegible] 523. *Haec ei fecerunt* [illegible] *suam veram credentiam.* V. *Credentes* 2. (2) Abacus, tabula seu [illegible] sa in qua Vasa ad conuiuia rep[illegible] tur vel etiam mensula, quae [illegible] altaris continet; Italis *Credenza* [illegible] *dentiaria*, Gallis *Credence*, [illegible]

Credr

Credenz-Tisch. Ceremoniale Romanum l. 1. sect. 3. (3) Locatio, conductio, *Bail.* Constitutiones Siculae lib. 1. tit. 59. §. 1. *Sancimus, vt omnes camerarii et Baiuli, priusquam in gabellam vel credentiam baiulationes nostras administrandas susceperint - - - corporalia subeant sacramenta etc.* V. *Credenzeria.* (4) Fides data, interposita, *Creance* Gallis, *Credenza* Italis, quibus etiam *Far la Credenza*, est securitatis gratia cibos praegustare, Germ. Credenzen. Annales Francorum a. 785. *Petentibus illis vt credentias haberent, quod inlaesi fuissent.* Charta diuisionis Imperii Caroli Magni cap. 8. *De obsidibus autem qui propter credentias dati sunt etc.* LITTERAE DE CREDENTIA, apud Matth. Paris an. 1252. *Litterae Credentiae et fauoris*, apud eumdem an. 1259. Litterae scilicet, per quas quis petit, vt legato aut misso suo plene credatur, ac fides habeatur in iis negotiis pro quibus mittitur. *Credentiales literae*, apud Ericum Vpsaliensem lib. 2. Hist. Suecorum pag. 37. *Bulla Credentialis* in Epist. Petri de Luna Concil. Hisp. tom. 3. p. 635. CREDENTIAM TENERE, Italis *Tener Credenza*, secretum seruare, in Ch. a. 1179 † TENERI, vel HABERI IN CREDENTIA, secreto. Stat. Cadubrii c 3. (5) Fridericus II. Imp. lib. 2. de Arte venandi in Prologo: *Quaedam* (Instrumenta) *sunt in instruendo ipsas* (aues rapaces) *exire de manu et ad manum redire, vt id quod Fileria, seu Credentia dicitur, loyrum cum carnibus et sine carnibus, et alia cum quibus reuocantur ad homines.* (6) Creditum, Italis *Credenza*, Gallis *Credit* et *Creance*, vt in Consuetudine Pictauensi art. 79. Matth. Paris 1247. *Et cum sacros apices Papalis mandati eminus deiurantes praecipue de Credentia pecuniae, nam - - - sex millia videlicet marcarum ex Episcopatu suo exigebant.* CREDENTIAM, vel *Creditionem* habere dicebantur domini, iure quodam peculiari, in rebus praesertim ad victum necessariis, quas emebant a subditis, quasue ab illis mutuo sumere iis fas erat, quae *Creditio rationabilis* appellatur in Charta Communiae Mellentensis, quod ea certis finibus coarctaretur, nec obuia ac indefinita esset. Quippe in tabulis, seu potius pactis initis inter dominos et subditos, plerumque definiebantur pecuniarum summae, ad quas creditio ista extenderetur. Charta an. 1243. de Lege Landousiarum in Tabulario Foisniacensi: *Ditior nihil Credet communibus dominis, nisi panem, vinum aut carnes, et haec vsque ad 5. sol. mediocriter diues vsque ad 3. sol. etc.* Du Pas p. 500. *Guigeneus Archiepiscopus dedit Recellano fratri suo - - feuda 12. militum, et masuras quas habet in burgo S. Mariae, et Creditiones mille solidorum in Dolo.* Interdum etiam res ipsae designabantur, quas dominis mutuo sumere iusserat, quae fere semper eae fuere, quae ad victum sunt necessariae, vt panis, vinum, et carnes. Nam mutui datio consistit in his rebus, quae pondere, numero ad mensura consistunt, vt est in lib. 2. D. de Rebus creditis. Tabularium S. Dionysii de Capella, Charta 17. et 23. *Habebit quoque Creditionem in villa in pane et in carnibus et in omnibus aliis rebus venalibus vsque ad 14. dies in vino autem quod venditum fuerit, habebit Creditionem post 14. dies venditionis vini.* Denique adeo inualuerat ius istud Creditionis, vt pro ordinario et ab omnibus recepto haberetur: ita vt cum domini subditis suis immunitates ab consuetis oneribus impertiebant, fere semper *creditionis* immunitatem adiungerent. Charta Radulfi de Balgenciaco in Tabulario Vindocinensi fol. 193. CREDITENSIA, eadem notione. Tabularium Morigniacense: *Creditensiam facere non cogatur.* (Leg. *Creditantiam*). ( ) CREDENTIA, dictus in Italia publicus ciuium conuentus de rebus publicis deliberandi causa coactus. Quippe cum in ciuitatibus Consules essent qui curam Reipublicae gererent, litesque ac controuersias ciuium dirimerent, si quando res maioris momenti agenda

da incumberet, ex singulis artificum corporibus seligebantur, qui consiliis istis publicis interessent, suasque in iis sententias rogati expromerent, quos inde *Credentiarios* appellabant, quod in *Secretorum* Reipublicae partem adhiberentur, cum eorum fidei prudentiaeque publica negotia a contribulibus *crederentur*. Atque inde Sigonius lib. 7. de Regno Italiae an. 995. *Credentiae nomine* appellatos dixit reliquos ciues *qui artes opificiaue tractabant*. Charta Friderici I. Imp. an. 1185. apud Puricellum in Ambrosiana Basilica pag. 1031. 1032. † Haec, quamquam post Sigonium aliosque, non plus aequo patere, monet Murat. t. 4. Antiq. Itali pag. 660. probatque ad *Consilium*, quod nunc *secretum* appellatur, restringendam esse genuinam vocis *Credentiae* iis in locis significationem. V. *Credentierus*. (8) † Ital. *Credenza*, experimentum, praegustatio. Parid. de Grassis Caerem. capellar. papal.

CREDENTIARII. (1) Italis, *Credenzeri*, de quibus supra in *Credentia* 7. Regestum Priuilegiorum ciuitatis Vercellarum an. 1358. *Conuocato et congregato generali consilio credentiae communis Vercellarum - - ad quam credentiam interfuerunt centum Credentiarii et vltra in dicto Consilio.* Alia Charta: *Praedicti omnes Credentiarii* seu *Consiliarii*. CREDENDARII, in Concilio Rauennensi a. 1311. can. 26. *Consiliarios vero Credendarios et Praesidentes ipsi ciuitati, etc.* CREDENZERII, in Charta Ioannae Reginae Siciliae a. 1378. apud Vghellum to. 9. p. 211. 213. CREDENTIERII, in Chronico Cremonensi apud Murator. to. 7. col. 644. (2) CREDENTIARIVS, *praegustator*, qui Principis cibos praegustat, apud Goclenium in Lexico Philisoph. V. *Credentia* 4.

† CREDENTIERVS, qui est a secretis, Ital. *Credenziere*. Steph. de Inuestura a. 1482.

† CREDENZERIA, vectigalium seu tributorum locatio, conductio. Constitut. Feder. reg. Sicil. cap. 32. V. *Credentia* 3.

CREDENZERII, V. *Credentiarii*.

† CREDENZINVS, abacus, Ital. *Credenziera*. Cod. Ital. dipl. t. 3. p. [illegible] V. *Credentia* 2.

CREDERE. (1) Sine praesenti [illegible] nia vendere, Gall. *Vendre a c*[illegible] Charta Wiboldi Abb. de Tr[illegible] tione villae Longiae an. 1138. [illegible] Ampliss. Collect. Marten. col. 14[illegible] *Qui vero carnes aut panem seu cer*[illegible] *siam vendent, Credent nobis XII. d*[illegible] *narios, et venditor vini V. Sol.* [illegible] *tra quos nobis Credere ex insiciis* [illegible] *habebunt.* V. *Credentia.* (2) † C[illegible] cedere. Ch. a. 1207. to. 5. O[illegible] reg. Franc. pag. 161. *Credimus volumus, vt nullus etc.* (3) † C[illegible] fiteri, vox forensis. Lit. remiss. [illegible] a. 1343. (4) † Timere, metuer[illegible] ap. Murat. t. 21. p. 13. V. *Sper*[illegible] (5) † Desiderare. Gloss. vet. C[illegible] reg. 7641. *Credidi, desideraui.*

CREDIBILIS. (1) CREDIBILES VIRI, probi et fide digni. Chart[illegible] larium Monasterii Acquicinct[illegible] fol. 38. V. *Creditiuus*. (2) † Cr[illegible] dulus, tom. 7. Collect. Hist. Fra[illegible] p. 49.

CREDICIO, vt *Creditio* in *Creden*[illegible] 6. Legitur in Charta Commun[illegible] Diuion. MS. et ap. Perardum in Bu[illegible] gundicis: *Credicio de Pane et* [illegible] *et aliis victualibus, etc.*

CREDITANTIA, V. *Credentia* 6.

CREDITARIA, in Glossis Isidori, [illegible] apud Ioan. de Ianua. *Cameraria.* Se[illegible] apud Bernardum in Charta mox la[illegible] danda *Creditaria* idem est quod *cr*[illegible] *ditio* seu ius *creditionis*, de quo [illegible] sius in *Credentia 6. Creditariam hab*[illegible] *Episcopus in omnibus victualibus qu*[illegible] *draginta diebus; donec reddiderit* [illegible] *iis quibus debetur, nihil ei creden*[illegible]

CREDITARIVS. (1) Fidus, Io[illegible] de Ianua. *Consiliarius, vel Cam*[illegible] *rius cui secreta committuntur.* Fra[illegible] garius Scholasticus in Historia Fr[illegible] corum epitomata cap. 11. *Misit* [illegible] *rum Creditarium sibi cum medie*[illegible] *te aurei, etc.* (2) Alia, vt videtu[illegible] notione. Charta S. Bernardi Ab[illegible] tis Clareuallensis an. 1145. in Ta[illegible] bulario Ecclesiae Autissiodor. *D*[illegible] *illis qui pisces vendunt, Comes h*[illegible] *bit quatuor Creditarios in quibus* [illegible]

scop[illegible]

opus nihil accipiet. Vbi *creditarii* int, aut viri fidi et amici, aut piarii propolae, qui Comiti soli, non ro Episcopo pisces sub crediti fide are tenebantur.

DITENSIA, V. *Credentia* 6.

EDITIO. (1) V. *Credentia* 6. (2) Ius ciuitatis vel fama. Libert. Pen. a. 1207. *Maior debet - - creditionem aut vicinagium interdicere.*

EDITIVVS. (1) Qui credit. Epistola a. 1401. inter Anecdot. Martenii to. 1. col. 1675. (2) † Cui fides haberi debet. Murat. t. 4. Antiq. Ital. p. 660.

EDITOR, curator, cui creditur es aliqua admininistranda. Vita S. Germerii to. 3. Maii pag. 591. *Ex uibus vnum sanctus a sacris fontibus sumsit, alium suae rei Creditorem raefecit.* Notum est Creditorem Iuis Consultis eum esse, qui dat mutuo, Gall. *Creancier*, Germ. Gläubiger, quo sensu occurrit supra in *Credentia* 6.

CREDITVM, a Gall. *Credit*, auctoritas, gratia. Acta dissolut. matrim. Lud. XII. Ms.

EDITVRVS, pro *Credendus*. Concil. Pampilonense an. 1023. *Concedo illa dominuati S. Saluatoris posthac Creditura pertinere.*

EDITVS, idem qui *Creditarius*, fidus, cui creditur. Gallis: *Accredité.* Glossar. Graec. Lat. *πιςεως ἄξιος, credibilis, fidelis.* Gregor. Turon. l. 7. c. 40.

REDRA. Fragmentum Petronii: *Lana, Credrae, piper, lac gallinaceum, si quaesieris, inuenies.*

EDVLITAS. (1) Professio fidei Christianae vel potius fides ipsa; Gall. *Croyance*, German. Glaube. S. Cyprianus Epist. 78. *Dum non desinis tractatibus tuis sacramenta occulta nudare, sic nos in fide facis crescere, et de saeculo homines ad credulitatem accedere.* Sed alias l. 1. Paschalis operis cap. 22. *Haec est vera fides et firma Credulitas.* Ratherius Veron. in Synodica ad Presbyteros: *Fides autem, id est, Credulitas Dei, etc.* Apud Leidradum Episcop. Lugd. lib. de Baptismo cap. 5. inscribitur *de Credulitate*; et in veteri Expositione officiorum diuinorum, ad calcem libri Ioan. Abricensis de Offic. Eccl. pag. 397. idem est quod Symbolum Apostolorum: *Oratio Dominica et Credulitas et preces quae sequuntur pro minimis dicuntur peccatis.* (2) † Fides data, interposita. Ch. a 1227. inter Probat. t. 3. Hist. Occit. p. 322. (3) † Mutuum, in Ch. tom. 1. Probat. Hist. Brit. pag. 563. (4) † Opinio, sententia, consilium. Ch. Ms. a. 1382.

† CREDVLVS. (1) Cui fides habetur. Annal. Bertin. to. 7 Collect. Hist. Franc. p. 124. (2) Ex fide seruidus. Acta SS to. 6. Iul. p. 217. *Virgine in sui auxilium precibus credulis inuocata.*

CREENTATA PALEA. Ianssonius in Auctario Glossarum Isid. *Quisquiliae frumentorum purgamenta, vel palea Creentata.*

CREENTVM, eadem, vt videtur, notione, († seu potius i. q. *Creantum.*) Charta Guillelmi de Iociaco Episc. Autissiod. et Arraudi Abb. Floriac. de Concordia quam statuerunt inter Ecclesias St. Laurentii de Abbatia in Dioecesi Autiss. et S. Hilarii Pictav. an. 1178. *Controuersia erat super quibusdam consuetudinibus, quas Terricus seruiens S. Hilarii dicebat se habere debere in quibusdam villis praedictae Ecclesiae S. Laurentii - - asserens, quod homines praedictarum villarum non habebant in nemore mortuo de Lonna vsuarium, nisi messionem annuatim ei darent, et creentum suum facerent*, id est fortassis Frumentum detererent et purgarent, *Creentum*, a frumento separando, vel forte darent ei *Creenta* seu frumentorum purgamenta. Nota est haec praestationis species. V. *Crapinum* et *Crienta.*

CREHANTIA, V. *Creantia.*

CREISAMENTVM, CREISENDARIVS, V. *Cressementum.*

† CREISSIAMENTVM, accretio, incrementum, dicitur de silua caedua vel de arboribus iunioribus. Ch. Ms. a. 1200. V. *Crescentia* 4.

CRELHAT. Necrologium Parthenonis S. Petri de Casis. *IV. Augusti ob. D. Petrus Estelatz, qui dedit conuentui*

ventui vnum librum mixtum et vnam Crelhat aprés lo mas pro pitancia.

CRELIACA. Hist. Treuirensis t. 12. Spicilegii Acheriani p. 245. *Ventris fluxu quod Creliacum nuncupant, vexabatur.* Sed legendum *Coeliacam*, κοιλιακὴν, nemo non videt.

CREMA. Papias: *Opium, Crema vitium appellatur, quoniam apud renas nascitur; est autem succus lassar herbae.* CREMA LACTIS, cremor, Gall. *Creme.* Vita B. Lidwinae t. 2. April. 275. *Miscebatur quoque supradictis in emplastri confectione Crema lactis, vel aruina de albis anguillis.* V. *Cremum.*

† CREMALE, *Cramillon*, in Glossar. Lat. Gall. an. 1352. Cod. reg. 4120. V. *Crammale* et *Crauarius.*

† CREMATHERIA, i. q. *Cremalleria*, in Inuent. MS. a. 1379.

CREMALLERIA, catena vncinata vel lamina denticulata suspendendis in foco lebetibus, Gall. *Cremailliere* vel *Cremillere.* Recensio munitionum castri Sommeriae a. 1260. *Item 50. forcipes, item quoddam englumen item 1. Cremalleriam.*

† CREMASCLVS, et CREMASCVLVS, idem in Inquisition. MS. ann. 1363.

CREMATESCENTES, *diffinientes.* Papias MS. Forsitan est a Graeco χρηματίζειν, rebus explicandis constituendisque vacare.

CREMATIOSVS, *pecuniosus.* Glossar. Sangerm. MS. n. 501. a Graeco χρήματα, pecuniae, facultates.

CREMATIVM, pro *Cermatium*, ex Gr. Κερμάτιον. Excerpta Pithoeana, *Cremantium, colibum*, κερμάτιον. Perperam apud Isidorum, *Crematum, collybum.*

† CREMATVS, destructus, dirutus, *Episcopium superiorum temporum iniuria crematum*, in Inscript. 1498. ap. Naldin. p. 59.

CREMENSINVS, V. *Carmesinus.*

CREMENTVM. (1) Incrementum. Gloss. veteres: *Crementa*, αὐξήσεις. Suppl. Antiquarii *Crementum*, προσθήκη, *Auctus.* Occurrit in Actis SS. Ian. to. 1. p. 111. Martii to. 3. p. 564. Sed et apud Varronem referente Nonio 2. 767. Tertullianum de Resurr. carnis cap. 58. ac [illegible] rum alia notione sumitur, p[illegible] do in Berntemi Chronico [illegible] rod. apud Leibnitium Script. [illegible] swic. t. 2. p. 451. *Ministrel[illegible] diuersis ferculis, cereuisiis et de [illegible] nostri Crementi*; Gallice *du [illegible] notre Cru.* Chartularium S. [illegible] dreg. to. 1. p. 214. *In quodam [illegible] mento terrae sito in parro.hia [illegible] teuille - - Actum an.* D.MCCLX[illegible] Isidoro lib. 9. Orig. cap. 5. C[illegible] *mentum est semen masculi, vnde [illegible] malium et hominum corpora con[illegible] tur. Hinc Creatores parentes [illegible] tur.* (2) Secundarium vectigal [illegible] *Surcens*, in Ch. a. 1407. V. C[illegible] *crescens.* (3) † Locatio seu [illegible] tio pecoris sub augmenti hab[illegible] vel diuidendi conditione, i. q. C[illegible] *scentia* 6. Ch. MS. an. 1080. V. *Cr[illegible] sementum.*

CREMESINVS, V. *Carmesinus.*

CREMIA. Ogerii Panis Annal. G[illegible] nuenses lib. 4. ad annum 1211. [illegible] *vt strata securior iret, fecit fieri [illegible] testas viam leuatam a Gaui vsque Cr[illegible] miam Montiscaucelli.* An locus [illegible] dens seu praeruptus a Graeco κ[illegible] νὸς? Sed legendum esset *Cremus* [illegible] *Cremia.*

† CREMEXILE, coccus. Con[illegible] Saonae a. 1526. V. *Cramesinus.*

CREMISTA, f. possessio, a Grae[illegible] χρήματα, bona, facultates. [illegible] terrae a. 1251. apud Ludewig. t. [illegible] Reliqv. MS. p. 71.

CREMIVM, *a Cremare*; *fragmentum lignorum vel frixorum in patella*: [illegible] *etiam quod remanet in patella aridum et e carnibus post pinguedinem liquefactum, dicitur Cremium, vnde Propheta, ossa mea sicut cremium aruerunt.* Ioan. de Ianua. Passio sanctarum Hilariae, Dignae, etc. apud Velserum in Augusta Vindelicorum: *Implete memoriam Cremiis, et [illegible] spinis, et claudite super eas ipsam memoriam et ita demum ignem supponite: vt nulla ex eis euadat.* Sed et ipse Columella 12. 19. *Leni [illegible] mum igne, et tenuibus ad modum lignis, quae Cremia rustici appellant, fornacem incendemus.* Gloss. Gr. [illegible] Lat. φρύγανον, *Cremium.* Papias M[illegible]

C[illegible]

emium, *Frixorium.* † *Cremium a* *emando dicitur sacrificium, quod an-* *nuis dicebatur holocaustum, quia to-* *liter cremebatur. Item Cremium* *citur id quod de frixis carnibus ex-* *cta pinguedine, aridum remanet,* *patella*, Germ. Griesen, Grieben. lossT. Bibl. Mſ.

MINARII, V. *Crenkinarii.*

REMOSINVS, i. q. *Cremesinus,* 2. Hist. Cassin. p. 599.

EMVM, cremor, Gallis, *Creme.* ortunatus l. 11. Poem. 13.

MVTIVM, *holocaustum*, in Gloss. d. Ioannes de Ianua *Cremium* ha-t. Martinus vult legi, *Crematium,* *pocaustam.* V. *Cremium.*

NDER, V. *Crenter.*

NELLVS, pinna, Gall. *Creneau.* ocum vide in *Ballium.*

NKINARII, vt scribit Chapeaillus in Ernesto Episcopo Leodiensi ap. 14. dicuntur *Institiae ministri,* pud Leodienses: *Crenqueniers*, in ylo Leodiensi cap. 12. art. 15. sic uncupati ab arcubalista quam defe-bant, quae *Kraencke* Kiliano dici-r. Apud Froissartem 4. Vol. c. 77. Ionstrelletum 3. Vol. pag. 44. 59. t Comineum in Ludouico XI. c. 11. *'ranequiniers* sunt milites arcubali-a instructi, vt plurimum equites. De vocis origine egit Fauchetus lib. e Militia Francica et Menagius in tymol. Gall. CREMMARII, iidem. Charta Hugonis Ducis Burgundiae n. 1104. inter Instr. to. 4. nouae iall. Christ. col. 236. *Praecepit* *tiam et interdixit, ne quis ve-* *atorum suorum, vel Cremnarii,* *ti, nec aliquis seruiens eius in* *loriaco quaestum, nec violentiam* *iceret.*

ENTER, vel CRENDER, Armo-ice rotunditas seu res corrotunda-a. Necrologium Abbatiae de Da-ulas Dioecesis Kemperleg. *Dedit* *obis Claustralibus cyphum argenteum* *onderis vnius marchae, vel Crenter,* *uod nullo modo potest alienari.* Ger-nanis *Creuker* est libella argenti, quod melius huic loco conuenit, quam notio Armoricana. *Marcha* eu pes est selibra Francica.

† CRENVM, vel CRENUS, muni-mentum *crenis* instructum. Reg. Cam. Comput. Paris.

CREPENSORIVM, vox ibrida a Graeco κρέας, caro, et Latino *Pen-sorium* a pendere effricto, vncus ad suspendendum aptus. Buschius de Reformat. Monast. l. 3. c. 22.

CREPA, pro Crypta, vt videtur, for-nix, Gall. *Voute* vel *Caveau.* Chro-nicon Erfordiense inter Vindemias Litter. Freder. Schannat pag. 92. *Hoc etiam anno* (1226.) *Norimberc* *in nuptiis Henrici Regis rupta Cre-* *pta XXX. milites et XX. serui caden-* *tes interierunt.* V. *Repa.*

† CREPALVS, *maredus*, *madidus.* Glossar. vet. Cod. reg. 7641. V. *Crepolus.*

CREPARE OCVLVM, phrasis Galli-ca, *Crever l'oeil*, oculum ita a capi-te auellere, vt exeundo crepet. Le-ges Henrici I. cap. 93. *Si quis alii* *crepet oculum, soluat ei 60. sol.* V. *Abacinare.* Italis *Crepare*, *rompersi,* *fendersi.* Virgil. l. 5. Aeneid.

- - - Et acuto murice remi.
Obnixi crepuere.

Papiae ad vocem *Decrepitus*, *Crepare* *loqui* est.

CREPATIAE, morbus equinus, *in-* *ter iuncturam cruris et vngulam vbi* *corium rumpitur, et caro ad similitu-* *dinem scabiei, etc.* apud Petrum de Crescentiis l. 9. de Agricult. c. 45. vbi vetus eius Gallicus Interpres vertit *Creuace.*

CREPATVRA, Italis *Crepatura*, fissu-ra, rima. *Crepatura apostematis,* apud Constantinum Afric. l. 5. de Morborum curat. c. 4. Magister Ae-gidius de Vrinis:

Minctio fit pura venae chilis ex Cre-
patura.

Charta an. 1320. apud Iulianum Sa-racenum in Histor. Anconit. p. 162. *Visa etiam Crepatura, siue scissura* *aliorum murorum etc.* Hinc forte emendandus Michael Schotus lib. de Physionomia cap. 20. *Animalium* *quaedam habent dentes in ore, vt ho-* *mo, canis etc. quaedam scripaturam,* *et non dentes, vt anser.* Legendum enim *Crepaturam*, id est, fissuram. Miracula B. Gerlandi, to. 3. Iunii

pag. 660. *Passus est in Genitalibus Crepaturam*, hoc est, herniam. Legitur iterum hoc sensu tom. 3. April. pag. 987. V. *Cripatura* et *Crepido*.

CREPATVS, ruptus hernia. Miracula B. Simonis Erem. August. April. to. 2. p. 819. *Franciscus erat Crepatus et virtute B. Simonis et meritis eius liberatus est.*

CREPECTATOR. Vitalis Episcopus Oscensis, apud Hieron. Blancam in Comment. Rerum Aragon. *Crepectatorum officium, quod Cambium appellatur.*

CREPEDA f. Crepida, genus calceamenti. Chartularium S. Vigoris de Cerasio: *Remittimus vnam minam de brasio et Crepedas quas antecessores mei habere consueuerant.*

CREPEDO, rima. Kecellus in Miracul S. Ioan. Beuerlac. n. 8. V. *Crepatura* et *Crepido*.

CREPERE, V. *Creperus*.

CREPEREGICVS. Fortunatus l. 3. Poem. in Ep. ad Felicem Episcop. *Et si res exigeret, plausum Creperegico Oitan Thirynthiam, cum Pindaro spirante, pulsassem.*

CREPERVS, vox antiqua, pro *dubius*. Papias: *Creperum, asperum, dubium, incertum, inde et crepusculum. Crepere, spissare, dubitare.* Vtuntur Ausonius, Martianus Capella l. 1. Symmachus Epist. 1.

† CREPESCERE. Pariag. a. 1292. t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 612. *In criminalibus, quae mortem - - - crepescunt.* Fortasse corrupte pro *requirunt*.

† CREPIDA. (1) *Glarea tes*, in vet. Gloss. Cod. reg. 7641. (2) *) *Crepidae*, placenta frixa, *Crepis*, apud Frischlin. in Nomencl. *Crepides*, ap. Gal. in Onomast. Germ. Krapfen, placenta farta. V. *Cripiscula*.

CREPIDES, Papiae, *Pauimenta, vel vt quidam dicunt Calciamenta - - - Est autem nominatiuus singularis Crepis*; a Graeco videlicet χρηπὶς, pro quo Latini dixere Crepida. Idem Papias in MS. Bituricensi: *Coturni, Tragica calciamenta, quibus calciabantur dicturi in theatro alta voce, similes crepidibus. Hic Calones dicuntur.* V. Isid. l. 19. Orig. c. 34.

CREPIDO. (1) Fissura. Vita S. [illegible]ferii tom. 2. SS. Apr. pag. [illegible] *Crepedo*. (2) † *Cauerna, vbi* [illegible] *conueniunt, in qua solent* [illegible] *pauperes et mendicare. Item* [illegible] *tas vel extremitas altaris in* [illegible] *dicebatur crepido et ipsum propitiatorium; vnde Ezech. c. 43, 14. Et a sinu terrae vsque ad crepidinem* [illegible] *simam i. e. propitiatorium.* Gloss. Bibl. anon. MS. V. Thes. Fabri [illegible] infra *Crispido*. (3) † CREPIDO PESTIS, vlcus pestiferum. A[illegible] SS. t. 1. Aug. p. 80. *Crepita, B*[illegible] *a crepo*. Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 4120. (4) † Calceamenti genus, cuius ligneae tabellae suppedales pluribus clauis compingebantur. Acta SS. tom. 6. Sept. pag. 146. Vide *Crepita*.

CREPIS, V. *Crepida* et *Cripiscula*.

† CREPITA. (1) Pro *Crepida*. Glossar. vet. Cod. reg. 7613. *Crepita, genus Calceamenti.* Aliud Gall. Lat. Cod. 7684. *Crepita, Hense, quia crepitatur in ambulando.* V. *Crepido* 4. (2) V. *Crepido* 3.

CREPITVDO, i. q. *Crepido* 1. Vita S. Drogonis tom. 2. April. pag. 444.

† CREPITVS, enterocelicus, hernia laborans, Ital. *Crepato*. Murat. t. 5. Antiq. p. 102. V. *Crepatus*.

CREPIVS, pro *Crebrius*, in Testamento anni circiter 690. apud Felibianum p. XI. Probat. Historiae San. Dionysiana.

CREPOLVS, *madidus*, Papiae. Vide *Crepatus*.

CREPOR, a Crepo. Gloss. Isid. *Creporem ferri, sonum catenae.*

† CREPPA, fissura, rima. Statut. Cadub. lib. 3. cap. 19. Vide *Crepatura*.

† CREPSEDRA, pro *Clepsedra*, in Glossar. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

† CREPVDIA, *lo rompimento che* [illegible] *fa nel parto*, in Glossar. Lat. Ital. MS.

† CREPVDIVM, *dicitur cunabulum, a crepando dictum, quasi crepadium, quia puer ibi iacens vagiendo crep*[illegible]

sonat. Gloss. vet. Cod. reg. 521.
. C *epundia*.

ipulum, *imber cum sono graui vens*, Papias MS.

epundia, *monimenta*, Γνωρίσματα τὰ ἐπιτάφων. Gloss. Lat. Graec. roprie *Crepundia* dicuntur delectamenta puerorum, et etiam signa, uae cum infantibus olim exponi solebant vndę possent agnosci, vt erant itterae, annuli, etc. vnde Plautus Rud. 4. 4. 125. *Sunt Crepundia, nsiculus aureolus, securicula aurea, icula argenteola, et duae connexa maniculae, et sucula, et porculi, et bulla aurea.* Arnulphus Sagiens. Archidiac. contra Girardum Engolism. Episc. apud Acherium Spicil. to. 2. p. 341. *Quod dum pater insolentiam criminis diuinitatisque contemptum ciuibus incredibile videtur, parturientis Abbatissae gemitus, et noui partus Crepundia fidem fecerunt.*

repusculascere, illucescere. Sidon. l. 8. Epist. 3.

crepusculum, *ajournement vel asserement*, in Gloss. Lat. Gall. Cod. 7692. V. *Assecurare* 1.

repusum, ὄμφαξ. Gloss. Lat. Gr. Vua acerba.

resamentum, augmentum, Gallis, *Accroissement*. Placitum Childeberti III. Regis Fr. apud Mabillonium de Re diplom. p. 477.

rescentia. (1) Fructus in aliquo fundo crescentes, nec non etiam locus vbi crescunt, et vnde aducuntur; quem locum Galli dicunt *Cru*. Sigillum Ludouici VI. Reg. Franc. an. 1124. t. 1. Collect. Ampliss. col. 684. (2) † Accretio, augmentum. Obituar. eccl. Lingon. (3) † Locatio seu traditio pecoris sub augmenti habendi vel diuidendi conditione, i. q. *Crementum* 2. Ch. Ms. a. 1188. V. *Cressementum*. (4) † Silua caedua, vbi arbores crescunt. Ch. Ms. a. 1311. V. *Creissiamentum*.

crescere. (1) Prima Curia Generalis Catalaniae sub Iacobo Rege Arag. an. 1291. MS. *Quod si aliquis fuerit reptatus de baudia, quod ille qui reptabit, non possit crescere de diuitiis parem, quem sibi voluerit dare: quod si ipse fecerint, quod diuitiae sint sui et suorum in perpetuum sic quod non possint renunciare ipse ante dominationem vel postea.* Capitis lemma sic concipitur: *qualiter ille qui reptat, potest crescere parem, quem voluerit dare batayam.* crescere se super aliquem, apud Lobinellum in Hist. Britan. to. 2. p. 384. est Inuadere res alienas. (2) † *Cogere, tergere*, Glossar. vet. Cod. reg. 7641. (3) † Augere, Gall. *Accroitre*. Ch. Ms. a. 1222.

crescitivus, *celeriter crescens*. Onomasticon ad calcem tom. 1. SS. Iunii.

† crescitudo, i. q. *Crescentia* 4. Arest. Senat. Chamber. an. 1492. *Crescitudines seu augmentationes brotellorum*.

cresere, V. *Croisare*.

† crespa, vox Ital. ruga, Falte, vestis ornamentum. Stat. an. 1279. apud Murat. to. 2. Antiq. Ital. V. *Crispa*.

crespellae, est herba, farina et oleo, lagana. Onomast. ad calcem tom. 7. SS. Maii. V. *Crispellae*. † Gallis quibusdam *Crepes*, Ital. *Crespelli*.

crespulus. Gloss. Graec. Lat. ὀρθρινός, *matutinus*, *crespulis*. Melius legeretur *Crepusculus*.

cressa. Instr. nouae Gall. Christ to. 2. col. 433. *Sciant cuncti quod anno Incarnat. Domini M.CCC.LXIV. die XIV. mensis Sept. apud Abbatiam de Moysiac Caturc. dioecesis, in exitum magnae Cressae RR. in Christo Pater et Dominus Remundus de Saly, Dei gratia Patriarcha Antiochenus etc.* In hanc vocem Editores: Cressa Nomen proprium loci, forsan desumtum a Creta, quae ibi abundaret, aut ex qua locus esset conditus. A creta deriuata est *Cressa nota*: *Cressa nisi careat pulcra dies nota*, apud Horatium. Si legeretur *Crista*, explicatio esset facilis; nam censeretur hoc iuramentum, vel haec recognitio data *in exitum magnae Cressae* seu *Cristae*, id est circa exitum loci sublimis; nam *Cresta* et *Crista* significant verticem montis vel collis. Facilis fuit lectio *Cressae* pro *Crestae*: quare

quare ad hanc coniecturam lubens accedit editor Cangii.

CRESSAMENTVM, CREISAMENTVM, CREISENDARII PORCI. Rainardus Abbas Cisterciensis c. 26. *Nullam cum saecularibus societatem in pecoribus nutriendis, seu terris excolendis habere permittimus: videlicet dando vel accipiendo medietariam vel Cressementum.* Tabularium Monasterii Gemmae in dioecesi Santonensi; *Cum Seguinus Beraldi charnagium peteret de porcis Creisendariis, quos Monachi S. Gemmae susceperunt ad Creisamentum.* Vbi *Creisamentum*, est id quod *Bail a croist et a chaptel* Galli vocant, cum scilicet pecus datur, sed aestimatum, ita vt in fructu et augmento habeatur, quod pretium pecoris excedit, vt ait Raguellus. Proinde *Porci Creisendarii* hic dicuntur qui locati sunt sub hac augmenti conditione. V. veterem Consuetudinem Bituricensem editum a Thomaserio cap. 87. V. *Crescentia* 3.

CRESSIMENTVM, accessio, appendix, Gall. *Dependance.* Fundatio Monasterii de Altaripa an. 1137. apud Marten. to. 6. Ampl. Collect. col. 311.

CRESSO, nasturtium, *Cresson*, Germ. Kresse. Matth. Siluaticus: *Olus aquae, id est senationes, vel Cressones.* CRISONIVM, eadem notione. Vita S. Amalbergae.

CRESSONARIA, Gall. *Cressoniere*, locus vbi crescit Cresso, († palus, lacus, stagnum, Gall. *Cressonniere.*) Ch. Iohannis Hamensium Domini an. 1248. ex Tabulario Corbeiensi. † CRESSONERIA, in Ch. Ms. a. 1219.

CRESTA. (1) Visitatio Thesaurariae S. Pauli London. an. 1295. in Monastico Angl. to. 3. p. 329. *Morsus Willelmi de Ely argenteus, etc. Cresta eiusdem argentea cum triphorio exterius aureo, et lapillis insitis etc.* Habetur ibi pluries. V. *Crista.* (2) † Cuiuslibet rei apex, vel superior pars. Inquisit. Ms. an. 1363. V. *Crista.* (3) † Pinna muri, quae fenestrae quadratae formam praefert, Gall. *Creneau*, ol. *Crestiau.* Ch. Ms. a. 1370. V. *Quarnellus.*

† CRESTACIO, f. fastigium, [illegible] men. Chron. Io. Whethamsted. [illegible] 530. *Et circa nudam facturam* [illegible] *nius istius expendisse fertur,* [illegible] *vitriacione, crestacione, pos*[illegible] *descorum etc.*

† CRESTALLVS. Comput. Ms. [illegible] S. Petri Insul. a. 1321. *Item pro vno crestallo pingendo Parisius* [illegible] Forte pro *Trestallo*, tripedis specie. V. *Trestellus.*

CRESTATA, V. *Crista* 1.

CRESTEGNVS, castaneus. *Archa de Crestegna*, in Inuentario a. 1342. ex Archiuo S. Victoris Massil. num. 31. Dioeces. Din. Gall. *Coffre de Chastaigner.*

CRESTO, caper, Gall. ol. *Creston.* Consuetud. Brageriaci art. 94. *Boues, vaccas, oues, porcos, sues* [illegible] *trogas, mutones, Crestones, capras, bedulos, etc.* Gallica versio: *Boeufs, vaches, brebis, pourceaux, truyes, moutons, boucs, chevraux, etc.*

† CRETABOLINVS. Chron. Asserii Meneuens. Ms. ad a. 851. *Pagani non segnius, Cretabolino more,* [illegible] *viribus bellum perquirunt.* An Bohemorum et Slauorum irruptio intelligenda, de qua Annales Fuldenses ad hunc annum? V. Lex. Martinii v. *Crethi* et infra *Cretina.*

CRETELLAE, *cletellae*, vel *clitellae*, in Glossar. MS. Regio Cod. 1013. et Isidori.

CRETICARE. (1) In crisin, vt vocant Medici, incidere, quam [illegible] *passionis atque naturae conflictum,* vocat Coelius Aurelianus lib. 2. Acut. cap. 19. Philippus Eystatensis Episcop. in Vita S. Willibaldi cap. [illegible] *Eadem die creticauimus, et breui post in tempore, sanitati omnimodo restituti sumus.* Thomas Cantipr. l. 2. de Apib. cap. 54. num. 14. *Tertia igitur die, digesta materia, creticauit et ad se rediit compos mentis.* Alexander Iatrosophista lib. 1. Passion. cap. 66 *Cretica, id est,* [illegible] *terminatiua febrium.* *Cretices* [illegible] Isidorus lib. 4. Orig. cap. 9. V. *Creticare.* (2) CRETICARE, *creticare.* Vetus Glossar. Lat. Gall. *Creticare.*

are, Grailler a la maniere de corneille. Germ. kräckzen

CRETIFODINA, locus, vbi effoditur creta. Donatio anni 1294. Hist. Dalphin. to. 2. p. 74. col. 1. *Cretifodinis, lapidicinis, argenti fodinis, auri fodinis, etc.*

CRETINA, alluuio, exundatio, a vet. Gall. *Cretine*, et *Creture*. Reditus Ebroicae in Reg. 34. Chartoph. reg. Pactum Mſ. a. 1328.

CRETIVA AQVAE, abundatio aquarum, eluuio, Gall. *Creue d'eau*, apud Rymer. t. 10. p. 244. col. 2. † Perperam pro *Cretina*, quod v.

CRETVRA, quod cribrando reiicitur. Pallad. l. 1. de Re Rustica tit. 24. inter columbarum pabula refert: *Triginta columbis volantibus diurni tres sextarii tritici sufficient, aut Creturae*,

CRETVS, *cribratus, cribro secretus*, ex Glossar. ad Alex. Iatrosoph. l. 2. Passion. c. 71. V. *Cretura.*

CREVA, pro *Greua*, arena, sabulum, regio Parisiis nota vulgo *Greve.* Ch. Mſ. a. 1222.

CREVACERES, V. in *Carrocium.*

CREVARE, a Gall. *Crever*, crepare, rumpi. Mirac. Mſ. Vrbani PP V.

CREVASSERIVM, locus, vt videtur, a Gall. *Creuasse*, apertura, fissura, sic dictus. Ch. Mſ. a. 1341. *Vsque ad riuum - - et vltra vsque ad creuasserium regis.*

CREVEDELLA, mali seu pomi species, in Capitulari de Villis c. 70.

CREVENTIA, societas, Gall, *Associa-tion.* Capitulare Radelchisi Princip. Beneuent. c. 27.

CREVESCERE, pro crebrescere, vel crescere. Capitulare Arechis Principis Beneuenti apud Murat. to. 2. p. 336. col. 1.

CREVSARE, cauare, fodere, Gall. *Creuser*; vnde CREVSATIO, fodicatio. Comput. Mſ. a. 1386.

CREVTA. (1) Accretio, accessio, Gall. *Creue.* Praeceptum Iohannis Franc. Regis an. 1350. pro Magistris monetarum, t. 2. Ordinat. pag. 336. (2) † Antrum, specus, seu tugurium subterraneum. Ch. Mſ. a. 1280. V. *Crota* 2. 3. et *Cruta.*

CREWET, Anglis vrceolus, Gall. *Burette.* Testamentum Rotherami Eborac. Episc. a. 1498. in Libro nigro Scaccarii p. 673.

† CREXENTVM, frumentum, quod farina fermento imbuta intumebat et *crescat.* Stat. Vercell. l. 3.

CREYERA vel CREYERIS, nauis species, eadem quae *Craiera.* Charta Edwardi III. Regis Angl. apud Rymer. to. 5. p. 243. V. *Craiera.*

† CREYSSVA, accretio, incrementum. Ch. an. 1309. inter Instrum. Hist. Lugdunens. pag. 112. V. *Crescentia* 2.

CRIACIO, creatio, vox Hispanica. At in Charta Aldegastri, filii Sylonis Regis Ouetensis an. 781. apud Sandouallium, videtur sumi pro *seruis*, quomodo *Creatures* appellant Galli, nutritii: *Damus siquidem nostras Criaciones, nominatas Saderno cum filiis et filiabus suis, etc.* † Academ. Hispan. in Diction. *Criacion* et *Crianza*, est nutricatio, nutritus.

CRIAFORA, clamor excitans ad irruendum in aliquem, Gall. *a courir sus vel a se jetter sur quelqu'un*, ad iniiciendas manus in aliquem. Sententia lata contra Franciscum de Bardoneschia per Dom. Dalphinum a. 1334. V. *Cridafora.*

CRIAGIVM. (1) † Vectigal, quod pro vini venalis proclamatione eiusque venditione buticulario Franciae vel domino loci soluebatur; salarium etiam praeconi debitum. Charta Philippi Regis Franciae an. 1182. in Tal. St. Dyonisii. Ch. Buch. de Magduno a. 1179. *Mensuram ad vinum vendendum debent accipere monachi vel alii quicunque vinum in burgo vendere velint a seruiente dom. Buccardi - - - sed tantum criagium suum habebit.* V. *Cridagium.* (2) † Forte pro *Griagium*, ius quod ratione officii *gruario* competit. Ch. Mſ. an. 1233. *Pro istis omnibus rebus - - - et pro criagio de Pruuino etc.* Reg. Phil. Aug. *Habet octauam partem criagii de foresta de Celes.* V. *Gruarius* 1.

† CRIANCA, Hisp. *Crianza*, vrbanitas, comitas, morum suauitas, Testam,

CRINES. *Punire in cute et Crinibus*, in Speculo Saxon. lib. 2. art. 13. §. 1. An Haut und Haar. *Crinis et cutis tormentis subiici* art. 28. §. 3. *Ad cutem et Crines condemnari*, lib. 3. art. 3. §. 1. *Demereri cutim et Crines*, in Wichbild Magdeburgensi art. 19. §. 1. art. 44. §. 1. art. 96. *Cute et capillis priuari*, in Chron. Laurisham. p. 74. 75. *Cutem et capillos amittere*, in Lege familiae Burchardi Episc. Wormaciensis. V. *Decaluatio*, *et Cutis*. CRINES MVLIERI INGENVAE CAPVLARE, in Lege Burgund. addit. 1. tit. 5. V. *Capilli*.

CRINEVM, f. pro *Scrinium*, arca in qua res asseruantur pretiosiores. Chronicon Comodaliac. inter Fragm. Hist. Stephanotii MS. to. 2. *Hic iacet in ipso vase corpus S. Iuniani, in quo sepeliuit eum Roricius Episcopus; Rainaldus vero Petragoric. Episcopus qui meruit Martyr fieri, collegit eum in crineis ligneis infra vas repositis*.

CRINILE, sertum. Albertus Argentinensis in Chr. pag. 114. *Prandentibus autem illis cum Rege eiusque filiis, Rex cuilibet filiorum et Ioanni Duci vnum Crinile rosarum posuit super caput*. CRINILE nuptarum virginum, pro quo eis reformationem dotis non habentibus soluuntur marcae 30. (marito mortuo) aut possessio, vbi 3. marcarum sit prouentus: nam indotatae mulieri 30. marcae soluuntur, ex Consuetud. terrae Cracouiensis. V. *Crinale* 3.

CRINIOSVS, crinitus. Vita S. Columbae Abb. tom. 2. Iunii pag. 232.

† CRINIRE, τριχοφυεῖν, in Glossar. Lat. Graec. Statius l. 4. Theb. v. 217.

Frondenti crinitur cassis oliua.

Vbi vetus Scholiastes: *Vt habeat Oliuae folia pro crinibus*.

† CRINIS, fons, deprauate a Graec. κρήνιος. Vtitur Aethicus, V. Reines. Var. Lect. l. 1. c. 13. p. 46.

CRINISATVS, ex crinibus factus vel natus. Sidon. Carmine 22.

Hic crinisatas iungebat Pegasus alas.

V. Sirmondi notas.

† CRINITA. (1) Pulchros comnos habens. Gloss. Lat. Gr. *Crin.* εὐπλόκαμος. V. *Criniti*. (2) CRINITAE, haeretici de quibus in Monach. Cisterc in Chron. ab a. 11.. ad a. 1430. ex Cod. reg. 5950. *Anno Domini 1146. haeresis Crinitarum intra Britanniam pullulat, cuius princeps fuit quidam Crinus nomine, qui se filium Dei nominabat*, etc.

CRINITI, CRINOSI. Εὐπλόκαμοι, in Glossis Graec. Lat. apud Francos Reges dicti; et praecipui ex nobilitate, quod iis solis crines promittere liceret. *Merouingi*, *seu Criniti*, in Chron. Andrensi p. 338. Lex Salica tit. 26. §. 1. *Si quis puerum infra 12. annos crinitum, sine incrinitum occiderit*. §. 2. *Si quis puerum crinitum, sine voluntate suo parentum totonderit*. Decretio Childeberti Regis §. 2. *Vt nullus de Crinosis incestum vsum sibi faciat coniugio*. Vide Stephanum Baluzium ad hunc locum. Chronicon Moissiacense: *Ille dedit eis consilium, vt eligerent Ioramundum - - - et leuarent eum Regem super se ex genere Priami Crinitum*. Ado Viennensis in Chronico, vbi de Chlodione: *Abhinc Franci in finibus Thuringorum habitantes, Crinitos Reges habere coeperunt*. Caeteri e plebe tonsi erant, vt auctor est Agathias lib. 1. Gregor. Turon. lib. 3. Hist. cap. 18. V. Sauaronem et Sirmondum ad Sidonium lib. 1. Epist. 2. Bignonium ad Legem Salicam tit. 26. Hotomannum et Mattharellum in Franco Gall. c. 7. At haec quidem obtinuere sub prima Regum Francicorum stirpe: nam sub altera Reges non promissos ac in flagella digestos, sed decurtatos crines, atque adeo caeteri e plebe gessere: quod potissimum colligi datur ex Caroli magni et Ludouici Pii sigillis, et Lotharii, Caroli Calui imaginibus, quas delineari curauit, Stephanus Baluzius in Notis ad Capitularia Regum Francorum p. 1276. 1278. 1279. 1284. 1305. 1307.

CRINON, κρίνον, Lilium. Locum vide in *Rosum*.

CRINONES, barba infra nares, V. *Grani*.

RINOSI, V. *Criniti.*

RIOBOLIUM, Κϱιοβόλιον, sacrificium Matri Deum vulgo oblatum, sic dictum ab arietibus caesis, vt *Taurobolium* a bobus. Memorantur *Criobolia* in Inscriptionibus Gruteri 27. 3. et 4. apud Muratorium to. 3. p. 74. V. Salmasium in Notis ad Lamprid. in Heliogabalo c. 7.

CRIODOCHE, machinamenti genus. Vitruu. l. 10. c. 18. *Constituebatur autem in ea* (turre) *arrectaria machina, quae Graece Criodoche dicitur.* Philander exponit trabem arietis; Turnebus machinam ex ariete et trabe; Baldus, machinam quae arietem recipit.

RIOLLA. Tiburtius Nauarrus in Miraculis S. Francisci Solani Iulii to. 5. p. 894. *Floniana nigra Criolla ab artuum debilitate* (sanata fuit.) In hunc locum Sollerius: Hispani vulgo appellant *Criollos*, qui ex patre Hispano et matre Inda nascuntur. Hinc *criolla* vocatur mulier, quae hoc modo nata est. Gall. *Creole.*

RIPA, pro *Crypta*, V. in *Cumba* 2.

HRIPHIA, V. *Cryphia.*

RIPHICUS, *fraus.* Papias MS.

RIPIDO, V. *Crispido.*

CRIPISCULA, placentulae species. Gloss. Lat. Gall. MS. a. 1352. *Cripiscula, Crouteille.* Diminut. *a Crepis, placentula ex melle confecta et farina*, in Amalth. V. *Crespellae.*

RIPPA, panni genus, f. idem quod Galli dicunt *Crepe*, Itali *Crespo*, bombycinus pannus crispus tenuisque. Vita S. Moduennae t. 2. Iulii pag. 303. *Praeter vestes nostras communes nihil portabimus de omni crippa.* V. *Crespa.*

RIPTA, CRIPTELLA, V. *Crypta.*

RIPTURA, ruptura, fractura, Italis *Crepatura*, Gallis *Creveure.* S. Audoenus in Vita S. Eligii l. 2. c. 32. V. *Crepatura.*

CRISANTICUM VINUM, *i. aureum, reperitur in antiquis libris.* Gloss. med. Simon. Ianuens.

CRISARI, auchtzen, (ächzen) kreisen, trentschen. Vocabul. Lat. Germ. a. 1482. impress.

† CRISATUS, aureus, pro *chrysatus*, Gr. χϱύσεος. Gloss. Lat. Ital. MS. V. *Chryseus.*

† CRISELECTRUS, *gemma similis auro*, in vet. Gloss. Cod. reg. 7613. pro *Chrysolectrum.*

CRISEUS, canus, Gallis *Gris.* Durandus lib. 7. Rat. cap. 25. Vide *Griseus.*

CRISIBE, *in Propheta, erugo vel rubigo messium.* Papias MS. Bituricensis.

CRISIS. Glossographus ad c. Significasti. De elect. *Aprocrisiarii dicuntur Nuntii Dom. Papae, q. Secretarii, nam Crisis quandoque dicitur Secretum.*

CRISMA, pro *Chrisma*, in Indice MS. Beneficiorum Ecclesiae ad Dioec. Constantiens. fol. 4.

† CRISMALE, pro *Chrismale*, pannus lineus cera imbutus, quo altare cooperitur. Pontif. MS. eccles. Elnens.

† CRISMON, *nota quae in libro ex voluntate vniuscuiusque ad aliquid notandum ponitur.* Papias in MS. † A Graeco χϱήσιμα. V. *Benevalete, Chrisimus* et Menag. in Diog. Laert. p. 161.

CRISOBOLIUM, V. *Chrysobullum.*

CRISONIUM, nasturtium, Vide *Cresso.*

† CRISONPHILAX, pro *Chrysophylax*, thesaurarius, in Act. SS. to. 4. Sept. p. 76.

† CRISOPOLUM, GRISOPOLUM, perperam pro *Chrysobolum*, bulla aurea, t. 3. Cod. Ital. dipl. p. 1491. V. *Chrysobullum.*

CRISPA. (1) Plica, Gall. *Pli.* Translatio S. Antonii to. 1. Maii p. 767. V. *Crespa.* (2) † Placentulae species, in Necrol. eccles. Bitur. MS. V. *Cripiscula.*

CRISPATIO, in Musica forsan est sonus inflexo crebrius spiritu variatus, Gall. *Fredon.* Notker. apud Mabill. Annal. Bened. to. 4. pag. 688. de significatione litterarum in superscriptione cantilenae: *R rectitudinem vel rasuram non abolitionis, sed Crispationis rogitat.* † Forte pro *Crissatio*, V. *Crissare.*

CRISPELLAE. Liber Ordinis S. Victoris Parisiensis MS. c. 25. et Vdalricus lib. 2. Consuetudi Cluniac. c. 4. vbi de signis: *Pro signo Crispellarum*, addit Vdalricus cum Bernardo Ord. Cluniac. part. 1. c. 17. *vel vt alii dicunt, frigdolarum cum pugno accipe crines quasi cupias eos facere crispos*. Rustici apud Normannos vocant *Crespes*, oua pauca mixta cum farina, et in sartagine frixa. V. *Crespellae*.

*) CRISPES, *lipsonium*, Koffe oder Heiligenpuchs. Vocab. Vet. a. 1482. Theca reliquiarum.

CRISPICAPILLVS, Ουλόθριξ. Glossar. Lat. Graec. *Qui crispos habet capillos*.

CRISPIDO, *propiciatorium, vel 4. anguli altaris*. Ita Papias: Sed *Crepido* legitur in Leuit. cap. 1. 15. et apud Ezechiel. 45. 19. vbi *de Crepidine et angulis Crepidinis altaris*. Gloss. Sangerm. n. 501. habet *Cripido*. V. *Crepido* 2.

CRISPIRE, de clamore gallinarum dicitur in voce *Baulare*.

CRISSARE, *cenere, clunem mouere*, Papias MS. Codex Bituric. habet: *Cenens, Crissans, Clunem agitans*. Apud Iuuenalem et Martialem, *Cenere* est canum more caudam clunesque mouere; et translate apud Persium est adulari, quia dum canes adulantur, caudam et clunes mouent. Remig. Autissiod. Commentar. in librum de Musica Martiani Capellae MS. in Bibl. Reg. *Hoc tamen in cordis non potest reperiri, nisi in humana voce quando Crissatur vox in ascendendo et descendendo*: id est, quando mouetur vox et varie flectitur. Verbo *Crissare* etiam vtitur Lucilius apud Nonium; *Medullinae frictus Crissantis* apud Iuuenalem.

CRISSARIVS. Conradus Fabriensis de Casib. S. Galli cap. 19. *Huius auxilio prosectus, non solum, sed et optime, prout decuit Principem Regis vt ita dicam, Crissarium, susceptus est, ac aliquanto tempore honorifice habitus*. Cangio *Apocrisiarius*, editum videtur: sed a *Crissare* congruenter deriuatus, erit idem qui adulator, seu Regi gratiosus, Gall. *Fauori*, quae notio recte cohaer[illegible]

† CRISSORIVM, instrumentum [illegible]reum, quod stridorem edit, vt [illegible] detur, a Gall. *Crisser*, stridere. L[illegible] remiss. Mss. an. 1350. *Ipse* - - - [illegible] *nens in manu sua quemdam ba[illegible] lum cum cuspide et crissorio ferre[illegible]*

CRISTA. (1) Mons, collis, mon[illegible] apex, Germ. Kamm. Charta [illegible] berti Principis Capuani ann. 11[illegible] *Ecclesia S. Angeli sita in Crista m[illegible] tis ditionis suae*. Leo Ost. L 3. c. [illegible] *Statuit* - - - *eiusdem montis [illegible] Cristam igni ferroque excindere*. CRISTATA, eadem notione. Cha[illegible] Amedei Comitis Sabaudiae a. 1[illegible] apud Guichenon. in Episcop. Bell[illegible] censib. *Et a dicto loco recte [illegible]dendo inferius semper per [illegible]tem, seu Crestatam montis de M[illegible] mont*. (2) Apex feretri operculo imminens. S. Audoenus L. 1. Vitae S. Eligi c. 32. V. *Repa*.

† CRISTALLVM, *lapis pretiosus [illegible] quo ignis est producendus*, ap[illegible] Bern. mon. in Consuetud. Clu[illegible] c. 69. Ordinar. S. Martial. Lemou[illegible] Ms. *Igne de cristallo vel silice [illegible] excusso*. V. *Nouus ignis* et *Ignis [illegible]pideus*.

CRISTATICVM, *genus [illegible]*, Papiae: sed legendum *nummi*, licet MS. praeferat *vini*. Intelliguntur enim numi Imperatorum Constantinopolitanorum in quibus Augusti [illegible] camelaucio cristato effinguntur: de quibus copiose egit Cangius in Dissertat. ad Ioinuillam 24.

CRISTATVS. Gloss. Lat. Graec. *Cristatus, ευσχήμων*. Isidor. Gloss. *Cristatus, honestus decens*. Item galeatus. Abbo. l. 1. de Bell. Paris.

Cristatosque vident cunctos, etc.

Hac voce vtuntur Latini pro [illegible] ornatus. *Cristatus Achilles*, apud Virgilium, *Galea Cristata*, apud Liuium, etc.

CRISTEGVM, crystallus, vitr[illegible] crystallinum. Diploma Lotharii [illegible] apud Browerum lib. 2, Annal. T[illegible]uis. pag. 504. † *Cristogis* [illegible] Hontheim. tom. 1. Histor. Tr[illegible] p. 348.

CRISTEVS ALES, cristatus ales, gallus. Iacobus Cardinalis in Vita S. Coelestini PP. apud Murator. to. 3. pag. 637. col. 2. Martialis dixit, *Cristatae aues.*

CRISTIBIA, *lo astrologo*, in Gloss. Lat. Ital. Ms.

CRISTICVS, *Iudice e medico et di determinato.* Ibid. f. pro *Criticus*, a Gr. κριτὴς, iudex. V. *Crita.*

CRISTILIA, cuspis hastae, vt interpretatur Colganus. Vita S. Columbae Abb. to. 2. Iunii pag. 211. *Sub naui residens, cultelli proprio Cristiliam de hastili eradebat.*

CRISTHEPHAGVS, hordeo vescens in Onomastico ad calcem to. 2. SS. Ianuarii vox Graeca est.

CRISTOGVM, V. *Cristegum.*

CRITA, a Gr. κριτὴς, iudex. *Instituit super illos critas*, apud Tertull. in Scorpiac.

CRITAGIVM, V. *Carcagium.*

CRITI TV BILV. Anonymus Barensis in Chron. an. 1032. *Descendit Michail Protospata Criti tu bilu, ke tu ypodromu.* Id est, κριτὴς τȣ βήλȣ, καὶ τȣ ὑπποδρόμȣ. De dignitate *Iudicis veli*, quaedam adnotauit Cangius ad Cinnamum p. 485.

CRITICARE, reditus febriles pati. Vita S. Francisci de Paula tom. 1. April. p. 126. *Concluserunt, quod permitteretur natura Criticare, et non darent plures medicinas.* Acta S. Lutgardis to. 3. SS. Iunii p. 240. V. *Creticare.*

CRITIDICI DIES, medicis dicuntur ii, quibus et morbus magis patefit, et aegri maiori sunt in periculo moriendi, Gall. *Iours critiques.* Memorantur in Miraculis S. Alexii t. 4. Iulii p. 260.

CRITVM, septum, inquit Henschenius in Onomastico ad calcem to. 1. SS. Aprilis Acta Francisci de Paula tomi citati p. 166. *Item cum nonnulli venatores caprum adinuenissent, et eum cum canibus insequerentur, is vero fugeret, et intra Crita B. Francisci pro sui tutela se reciperet.* Legendum forte, *intra Cryptam*, antrum, cauernam, speluncam.

CRITVS. (1) Clamor, Gall. *Cri*, V. *Cornu*, lin. *cum Cornu clamorem leuare.* (2) † Bannum, promulgatio per praeconem. Gall. *Cri.* Libert. Montisfer. a. 1291. V. *Crida.* (3) † *Lo coperto delli archi*, in Gl. Lat. Ital. Ms.

† CRIVELLVS, cribrum, Ital. *Criuello.* Ch. a. 1427. Pro cribrorum artifice, vel illo qui frumentum cribrat, occurrit in Statut. Vercell. lib. 7.

CRIZARE, Κελητίζειν. Gloss. Lat. Gr. *Equitare*, celere equo vehi.

CRO. (1) CRO, CROO, CROY, Scotis, est compositio vel satisfactio pro delicto, pretium hominis occisi, capitis aestimatio, *Weregildus.* Regiam Maiestatem lib. 4. cap. 24. §. 1. *Ita quod mortem inde subierit, - - reddat pro homine mortuo et taliter occiso Croo et Galnes, quasi eum propriis manibus occidisset.* (2) CRO, CROY Anglis, est coenosa, et cruda terra, vel palustris. Ingulfus p. 853. *Et quia palustris huius Croyland, vt ipsum nomen indicat, nam crudam terram et coenosam significat etc.* Eadem habet Ordericus pag. 541. ex Vita S. Guthlaci cap. 41. CROIA, eadem notione. Prima Statuta Roberti I. Scotorum Regis c. 12. *Omnes illi qui habent croias vel piscarias, seu stagna, etc.* V. Skenaeum lib. de Verbor. significat.

CROACA, V. *Croata* in *Cornada.*

CROADA. (1) Operarum praebitio, V. *Cornatae.* (2) Ager non vnius quantitatis. Priuilegium Pibonis pro Abbatia S. Leonis apud Benoit Hist. Tullensis pag. LXXXV. *Reposuimus etiam super ipsum altare B. Leonis in banno et potestate maseriorum Croadam, quamdam desuper ipsam villam inter vineas et prata iacentem omni decimatione et censu liberam.* Litterae Innocentii II. PP. an. 1140. in Hist. Mediani Monasterii pag. 286. *Apud Manierias decimas de auenigis et Croadis, quod fuit de beneficio ipsius Mediani Monasterii.* Excerpta Iohannis a Bayono de Abbatibus eiusd. monast. ibid. pag. 271. *Hic autem Hugo circa finem vitae suae contulit ex indominicatura in allodio suo duas Croadas cum parte prati in territorio Purensi*

pro

pro anniuersario suo. V. *Cornata* et *Curualis.*

† CROADERA, modus agri, i. q. *Croada* 2. Ch. a. 1093.

CROATA, V. *Croada* in *Cornata.*

† CROATS. Ch. Alfonsi reg. Aragon. a. 1444. *Cum cuditio siue operatio monetae Barchinonensis argenti, vocata communiter Croats - - maximam attulerit vtilitatem.*

CROCA. (1) Sustentaculum, baculus incuruus, Gallis *Croce*, Germ. Krücke. Miracula S. Petri Archiepiscopi Tarentas. num. 20. V. *Croceus.* (2) † Pedum, baculus episcopalis, Gall. *Croce.* Inuent. S. Capellae Paris. a. 1376.

CROCARDVS, reprobum nummi genus. Pembrigius anno 1300. *Numisma Pollardorum prohibetur in Anglia et Hibernia.* Matthaeus Westmonaster an. 1299. *Hoc anno corrupta insula Angliae de falsa moneta, quae dicitur Crokard et Pollard, in Natali S. Stephani fundebatur, et pro obolo habebatur.* Adde eumdem an. 1300. initio H. Knyghton: *Rex Edwardus damnauit subito monetam subreptitiam et illegitimam, quam Pallardos, Crocardos, Rosarios nominabant, qui paulatim et latenter loco sterlingorum irrepserant. Et primo eos valere obolum fecit, deinde eos omnino exterminauit.* Thomas Walsinghamus in Edw. I. a. 1300. pag. 77. 78. *Cocodonet* vocat. V. in hac voce. *Pollardos* vero valuisse medietate nummorum sterlingorum obseruat Iacob Waraeus.

† CROCARETIVS. *Balista crocaretia*, quae vnco, vulgo *Croc*, tendebatur. Inuent. Ms. an. 1233. V. *Crochum.*

CROCATA CHARTA, V. in *Charta.*

CROCCA COWELLET. Leges Henrici I. Regis Angl. cap. 78. *Et si plures aliqui faciant homicidium quorum crocca cowellet si velint, simul componant.* Id est, quorum olla simul bullit: a Saxon. *Crocca*, olla, et *faellen*, bullire, *Co* praeposito, quod vt *Con-* in Compositis *simul* notat.

CROCCIA, V. *Croceus*, et *Crucca.*

CROCCVS, Gall. *Croc*, vncus, Germ. Krücke, in Aresto a. 1271. [illegible] *ad opus balistarum*, in [illegible] munitionum castri Sommeriae [illegible] 1260. *Croci*, in altera castri Carc[illegible] 1294.

CROCEA. (1) *Genus chlamydis* [illegible] *ge ad terram usque a parte* [illegible] *ri aperta, a summo ad imum* [illegible] *in formam capparum Praelatorum* [illegible] *demas cuculum.* Ita auctor Ceremonialis Romani lib. 1. Sect. [illegible] qui Cardinalium vestem esse ait, et lib. 3. sect. 3. sed nescio an [illegible] legendum *Clocca:* nam *Cloccas* [illegible] *Cloches* Galli vocabant, vt in [illegible] *Clocca* ictum. Sed retinendum [illegible] *cea* conficitur ex Commentariis Iacobi Cardinalis Papiensis, [illegible] *Mane Patres indutis palliis* [illegible] *deorsum quos Croceas vocant*, [illegible] *lam B. Nicolai quae ad dexteram* [illegible] *mae aulae est, silentio conueniunt.* [illegible] Loquitur de Conclaui in quo creatus est Pontifex Paulus II. V. Hierolexicon Macrorum fratrum [illegible] Cardinalem repraesentant huius[illegible] di chlamyde decoratum. (2) Baculus pastoralis. Ordinarium Ecclesiae Lexov. MS. V. *Crocia* 2. (3) † Sustentaculum, baculus incuruus, Germ. Krücke. Acta SS. t. 6. Aug. p. 643. (4) † *Cuna infantium* [illegible] *citur Vbriacz.* Glossar. Lat. Gall. reg. 4120.

CROCEA CHARTA, V. in *Charta.*

† CROCEARE, modus piscandi [illegible] cos fluuiatiles, quod baculo incur[illegible]uo fit. Ch. Ms. a. 1287. V. *Crocea* 3. et *Croignim.*

† CROCELLVS, diminut. a *Croceus*, vncus. Instr. a. 1260. inter Pr[illegible] Hist. Lugd. p. 13.

CROCEOLVS, V. *Croceus.*

CROCEVM, Idem quod infra *Crocium.* Charta Edwardi II. [illegible] Regis a. 1319. apud Rymerum t. 3. p. 768. col. 2.

CROCEVS, CROCEOLVS, [illegible] subalare in modum Crucis super[illegible] effictum. Germ. Krücke. [illegible] Translationis S. Gorgonii num. [illegible] *Virtute renum carens, curua* [illegible] *Croceos quodam vespere accessit*, [illegible] *recuperata virtute dimissis Cro*[illegible]

is - - - *rediit.* Stepelinus in Miraculis S. Trudonis lib. 1. num. 10.

CROCCIA, eadem notione. Geminianus in Vita B. Finae Virg. num. 14.

CROCHA, f. vncinus, hamus, Gall. *Crochet.* Locum vide in *Saurarium.*

CROCHETVM, contus vncatus, harpago, Gall. *Croc*, *Crochet*, German. *Krücke.* Processus de Vita S. Yuonis Maii to. 4. p. 577. *Nauta civitatis Trecorensis Crochetum ligneum, quod perdidit in Sequana - - inuenit ad inuocationem dicti Yuonis.*

CROCHETVM, CROQVETVM, vncinus, fibula, Gall. *Crochet, Agrafe.* Concil. Aptense a. 1363. inter Anecd. Marten. tom. 4. Ibidem col. seq. *Non vltra accedant capuciati cum botonis vel Croquetis.*

CROCHETVS, Gall. *Crochet*, vncinus. Ch. a. 1270. in Hist. Lugd. pag. 14.

CROCHIA. (1) Excubario. Charta Agnetis Comitissae Niuern. a. 1191. ex Chartulario Ecclesiae Autissiod. *Ab omni exercitu et cheualchia et excubatione, que vulgo Crochia dicitur, quittauimus.* † Male lectum aut scriptum pro *Cerchia*, vt ex eadem Charta legitur, in *Circa* 3. (2) Pedum, V. *Crocia* 2.

CROCHIVM, vncus quo arcubalistae tenduntur. Sanutus l. 2. part. 4. c. 22. V. *Crocaretius.*

CROCIA. (1) Fulcrum subalare, in Miraculis S. Richarii lib. 2. cap. 6. *Caepit iam sustentaculo iter suum agere, quod vulgari nomine Crocia vocatur.* V. *Crucca*, *Crocus et Crossa.* (2) Pedum, baculus pastoralis, Episcopalis. Papias: *Crocia dicta a similitudine crucis.* Hariulfus l. 4. Chronic. Centul. cap. 28. *Virga pastoralis quam vulgus crociam vocat.* V. *Cambuta*, *Inuestitura per Crociam.* CROCHIA. Charta Iohannis Archiepisc. Capuani an. 1301. *Item Crochiam vnam cum baculo de ebure.* (3) CROCIA. Charta Anglica apud Guil. Prynneum in Libertatib. Angl. t. 2. pag. 254. *Mandatum est etiam eidem quod faciat habere - - - Rogero omnes reditus et res Clericorum habentium reditus de feudo suo - - - et res Abbatum de feudo suo, si alicuius crociae habent de dono suo et priorum, seu cuiuscunque domus religiosae, si sit de dono suo etc.* † Est vestis Canonicorum regularium. Marten. t. 8. Ampliss. Collect. p 244. *Canonici regulares pro veste exteriori portent crocium, mantellum, vel redundellum.* Cerem. Rom. Ms. fol. 4. *Est autem Crocia genus clamidis longae ad terram vsque, a parte anteriori aperta a summo ad imum etc.*

† CROCIFER, qui pedem seu *crociam* ante episcopum vel abbatem fert, Gall. *Porte-Croce.* Ch. an. 1112. apud Menag. in Hist. Sabol. p. 333.

CROCIO, bos vetulus. Statuta General. Ordin. Cisterc. an. 1156. vel 1158. n. 38. inter Anecd. Marten. to. 4. 1249. *Crociones id est vetulos boues emere conceditur, ne longius coria perquiramus.*

† CROCIS, palustris, coenosus. Ch. a. 1294. *Terras nostras, quae appellantur Croces et prata nostra, quae vocantur brolii.* V. *Cro* 2.

† CROCITATVS, *vox corui*, in Gl. Gall. Lat. Cod. reg. 7684. a *Crocitare*, *krächzen.*

CROCIVM. Diploma Henrici II. Regis Angl. pro Hibernis *Exceptis forestallis, thesauro inuento, Crociis.* Vbi Spelmannus *Crocium* idem valere quod *Cro* I. de quo supra, suspicatur. Vide *Croceum* et *Crochia* 1.

CROCOMAGINA, V. *Chrocomagina.*

CROCOTIA, CROCOTVLA, V. *Crocyphantia.*

† CROCVLA, dimin. a *Crocia*, baculus pastoralis. Ch. an. 1079. apud Murator. tom. 1. Antiq. Ital. pag. 321.

CROCVS. (1) Harpago, Gall. *Croc.* Processus de B. Petro de Luxemburgo, to. 1. Iulii pag. 593. *Ipsum loquentem cum quodam hamo siue Croco de aqua extraxerunt.* V. *Croccus.* (2) Cincinnus, capillus in vncum, quem *Croc* dicunt Galli, retortus, Germ. *Locke.* Charta Henrici III. Regis Angl apud Guil. Prynneum in Libertat. Angl. to. 2. p. 479. (3) † Vncus, quo arcubalistae tenduntur.

tur. Munit. Castror. dom. reg. V. *Croccus*. (4) † An ab Ital. *Croscio*, sonitus, crepitus, machina quae crepitum edit, vel baculus recuruus? Stat. Auellae an. 1496. c. 191. *Si aliquis canis - - - iuuentus - - fuerit in alienis vineis - - - postquam vuae ceperint vayrare et maturari, quousque fecerint vindemiatae, sine croco siue encino longo ab basta vno bono semisse seu medio pede, et cum hasta ipsius crochi longa vno raso, applicato etc.* Stat. Perus. *Si reperti fuerint* (canes) *sine Croco vel sonaglia etc.*

CROCYPHANTIA, vel vt malunt aliqui, *Crocotia*, *Crocotula*, apud Vlpian. leg. 25. §. 10. ff. de auro argento legat. sunt, vt quibusdam placet, muliebria ornamenta villosa reticulata. Gloss. vet. Philoxeni, Κροκύφαντος, *reticulus*. Turneb. lib. 28. Aduers. c. 23. interpretatur ornamenta sine vllo stamine contexta. Gloss. Graeco Lat. κρoκύφαντος, *Peplus seu velum ex trama textum*. V. Caluini Lexicon iuridic.

† CRODIVS, auis genus f. pro *Erodius*, Gall. *Heron*. Ludew. to. 11. Reliq. p. 148. *Falcones, nisos et crodios, aliaque volatilium genera, quae ad ludum et iocunditatem pertinent.*

CROEROLA. Lex Alamannor. c. 99. §. 19. *Cornicula, columba, et colua, et croerola etc.* Vbi Editio Heroldi, *haeroçralu*, Lindenbrogii *querola*. Forte auis nocturna, quam Galli *Crecerelle* dicunt, proinde legendum *Crecerola*.

CROFFERA, hara porcorum. V. Skenaeum de Verbor. significat.

CROFTVM, CROFTVS, CROFTA. Saxonibus *Croft* et *Cruft* locus secretus, Germ. Gruft, spelunca. Est autem *Croftum*, inquit Spelmannus praediolum prope habitaculum rusticum a latioribus campis ideo distinctum, vt animalia rustica subitis vsibus exhibeat: agellus inclusus, apud Somnerum: Gallis *Clos*. Charta Eadredi Reg. Angl. apud Ingulfum et to. 1. Monastici Angl. p. 168. *Possunt etiam dicti Monachi de eisdem mariscis versus Occidentem adiacentibus pro se et hominibus suis tenentibus suis includere Croftos, sive [illegible] tum seperariter, quantum illis [illegible] cuerit.* Charta Edwardi II. [illegible] p. 256. *De quodam mesuagio [illegible] crofto adiacente.* Infra: *Cum [illegible] ciis et curtilagio, et crofto [illegible]* Ibidem: *de vno mesuagio, cum [illegible] et crofto, et cum medietate cro[illegible] merii.* Willelm. Thorn. *Cum gardino et crofto. Tosta et crofta* in Monastico Angl. to. 2. p 55. 99. 11[illegible] et tom. 3. p. 139. Ingulfus p. [illegible] *Possunt etiam includere croftos [illegible] pratum circa pontem separaliter, [illegible] tum illis placuerit.* Madox Formul. Anglic. p. 43. *Vnam croftam [illegible] iacet inter pomerium ipsius Robert[illegible] magnam viam.* V. *Crota*.

CROIA, V. *Cro* 2.

† CROIGNIM, certa piscandi ratio, quae baculo incuruo peragitur. Ch. a. 1060. inter Instr. t. 4. Gall. Chr. p. 126. V. *Croceare*.

CROISARE. Ricobaldi Ferrariensis Hist. Imperatorum ad a. 1768. apud Murator. to. 9. col. 137. *Conradus igitur cum Duce Austriae ac paucis nobilibus statuit furtiuo aditu in regnum prodire, quod pro maiori parte in Karulum se creserat*, vel *Croisauerat*, ex additione Editoris, qui ibidem annotat in Estensi Codice legi, *se erexerat*, melius quam alibi, vt videtur, hic enim agitur de Siculis, qui a Carolo Siciliae Rege discesserant.

CROISCENS, V. *Census crescens*.

† CROISEIA, Parisiis dicebantur de viis, quae vrbem per medium et in transuersum secant, Gall. *Croisée*. Arest. Ms. a. 1391.

† CROISETA, crux parua. Ch. Ms. a. 1269. V. *Crosetta*.

CROISIATVS, ad modum crucis efformatus, Gall. *Croisé*. Inuentar. an. 1419. in Archiuis Ecclesiae Niuiom. *Quatuor panni linei cruciati nigro sendapillo ad ponendum supra corpora defunctorum.*

CROISVM, vas apum, V. *Truncus*.

CROIZATVS, Gall. *Croisé*, insignitus cruce ad sacram militiam. Chronici Bern. Yterii Monachii S. Martialis

ialis Lemov. inter Fragm. MS. Stehanotii to. I.

OLLERIVS, pro *Trollerius*, oleaius, perperam legitur in Commenariis ad Histor. Dalphin. Edit. Pais pag. 133. col. 2. V. *Trollerius*.

OMA, *humores*. Insuper: *Frous trii*. Gloss. Sangerm. n. 501. V. *Chroma*. CROMMATICVS, ibilem, *qui non confunditur, nec coorem mutat*. Est a Graeco χρῶμα, color; vnde pro *Croma, humores*, leg. *Colores*.

ONCVLVS, Saxonice, *Angreta*, in Gloss. Aelfrici: id est, pustula, pusula, vnde Somnerus *Furunculus*, restituendum putat.

ONICA, pro *Chronicum*. *Per testes, literas, cronicas, formam, etc.* apud Rymerum to. 5. p. 808. col. 2. V. *Chronica*.

ONIS, *nota quae in fine tantum libri ponitur*. Papias et Glossar. San-German. num. 501. Legendum *Coronis*.

RONTOCHIVM. Ordericus Vitalis libro 12. p. 872. *Dormitorium et crontochium, et reliqua Caenobitarum abdita - - scurris ac meretricibus patuerunt*. Quid hoc loco sit *Crontochium*, non facile est diuinare, etsi graecam vocem sapere videatur. Vnde nescio an eo expresserit *Gerontocomium*, quod γηροτροφεῖον appellatur a Scylitze pag. 790. γηροκομεῖον a Codino in Originib. Lambec. p. 47. 48. et 53. et in Menaeis ad 27. febr. Est autem *Gerocomium*, vti definitur a Iuliano Antecessore Constit. 7. c. 32. *Locus venerabilis in quo pauperes et propter senectutem solam infirmi homines curantur*. Hinc qui praeerat, *Gerontocomus* dicitur in Nouella 7. Iustin. Certe in Monasteriis domicilia *senibus et infirmis* destinata extitisse, colligere est ex regula Sanctimonialium canonice viuentium cap. 23. in Concilio Aquisgranensi. Sed potius videtur vox conficta ex γηροδοχεῖον, tametsi vix occurrat.

ROO, V. *Cro* I.

ROPA, equi tergum, Ital. *Groppa*, Gall. *Croupe*. Petrus de Crescentiis l. 9. c. 7. V. *Crupa* I.

CROPARIA, CROPERIA, Vide *Cropria*.

† CROPARIVM, mendose pro *Troparium*, liber ecclesiasticus *tropos* continens, in Inuent. abbat. Prum. to. I. Histor. Treuir. pag. 349. V. *Tropus*.

CROPPVS, ab Anglico *Crop*, fruges per annum nascentes, messis, Gall. *Moisson*, *Coupe*, *Recolte* Saxonice *Croppar*, spicae, racemi. Kennettus in Glossario ad Calcem Antiquit. Ambrosden. *Idem Abbas ex mera liberalitate sua croppum de dicta crofta praefato Priori instanter concessit pro hac vice*. Madox Formul. Anglic. p. 131. *Hanc dimidiam hidam terrae cum omnibus pertinentiis suis, receperunt praefati Monachi ad natiuitatem S. Iohannis Bapt. anni interdicti sexti, tenendam bene, et in pace vsque ad terminum duorum annorum sequencium, scilic. donec inde duos croppos perceperint, pro viginti solidis quos etc.*

CROPRIA. Concilium Londinense an. 1342. can. 2. de abusu Clericorum in vestibus; *Caligis etiam rubeis ac scaccatis, viridibus, sotularibus etiam rostratis et incisis multimodo, ac cropriis ad sellas, cornibus ad colla pendentibus etc.* Forte legendum *Croperiis*, id est, postilenis, quas *Croupieres* Galli dicunt; vel *Croperiis* vt apud Lindwoodum in suo Prouinciali legitur p. 123. edit. 1679. *Caligis etiam rubeis, scacatis et viridibus, sellis cum croperiis etc.*

CROQVA, baculus pastoralis, Gall. *Crosse*, Germ. Krücke. Charta fundationis Monasterii S. Catharinae an. 1233. in Archiuo S. Victoris Massil. V. *Crocia* 2.

CROQVETVM, V. *Crochetum*.

CROQVETVS, vncinus, fibula, Gall. *Crochet*, *Agraffe*. Inuentar. Ecclesiae Aniciensis a. 1444. V *Crochetum*.

† CROQVM, vncus, Gall. *Croc*, German. Krücke. Comput. an. 1363. inter Probat. tom. 2. Histor. Nem. p. 261.

CROS, species antiquorum armorum vt *Crocs* apud Borellum in Dictionario, († vel vncus quo arcubalistae tenduntur, V. *Crocus*.) Epist. Gui-

Guidonis de Dampetra ad Philippum Aug. an. 1113. apud Marten. to. 1. Collect. Ampliss. col. 1114. *Gualeramus de Corbelles et Robertus tradiderunt mihi de munitione de Tornoilles - - - duas archas quarrellorum, vnam ad estrif, et alteram ad duos pedes et II. tors, et II. Cros, et II. glomos fili, et C. libras cerae.* Anglis *Croß-bow* est *Arcubalista*, Gall. *Arbalate*.

CROSA, apud Dumbenses, lacuna, Gall. *Creux*, *Ravin*. Charta Thossiac. an. 1462. signata Bonnet: *Iuxta Crosam vocatam de Iargeat ex meridie.* In altera Charta legitur: *Iuxta Crozam.* Vide *Crossa* 1. *Crosum* et *Cuma* 4.

† CROSATA, expeditio sacra contra infideles, Gall. *Croisade*, German. Kreutzzug. Murator. tom. 16. pag. 539.

CROSATVS. (1) Ad instar crucis esformatus, Gall. *Croisé.* Statuta Massil. lib. 3. cap. 14. §. 2. Codex MS. praefert. *Crozatae* (2) † Monetae species cruce insignita, Germ. Kreutzer. Comput. a. 1363. inter Probat. to. 2. Hist. Nem. pag. 251. *XVII. florenos, IV. crosatos.* V. *Crucifer* 2.

CROSCVS, pro *Croceus.* Charta Capitali Tolos. apud la Faille Annal. Tolos. t. 1. p. 57. Instr.

CROSERIA, fenestra, Gall. *Croisée.* Transactio a. 1490. ex Schedis Praesidis de Mazaugues: *Liceat eisdem conficere Croserias et fenestras lapidum quarumcumque.*

† CROSETTA, CRVCETTA, parua crux, Ital. *Crocetta*, apud Murat. t. 16. p. 808. V. *Croiseta.*

CROSIA, pars illa templi chorum inter et nauem ad crucis formam exstructa, Gall. *Croisée.* Iohannis Iperii Chronic, S. Bertini continuatum apud Marten. t. 6. Ampliss. Collect. col. 623.

† CROSINA, pallii seu vestis genus, mastuca. Ch. a. 1095. to. 1. Cod. Ital. dipl. p. 1534. V. *Crusina*, et *Erosina.*

† CROSIS, pro Crux, in Ch. an. 1252.

CROSNA, V. *Crusina.*

† CROSOLLVS, CROSOLVS, [illegible] Ital. *Crosolo*, catillus, in quo [illegible] et argentum liquatur, Gall. [illegible] *set.* Acta MS. Inquis. Carcass. [illegible] *Cruselinum.*

CROSSA. (1) Charta fundationis A[illegible] bariae de Miratorio Ordinis Cisterciensis tom. 13. Spicilegii Acher[illegible] p. 312. *Et a termino illo per [illegible] campum vsque ad Crossam Yang[illegible] et a Crossa illa vsque ad terminos Bellifortis et Calendiniaci.* For[illegible] pro *Crux*, vice termini, vel p[illegible] *Crosa* lacuna. In Bressia, vbi [illegible] est Monasterium de Miratorio, m[illegible] ta sunt huiusmodi loca lacun[illegible] deinde *Yongcium* idem videtur q[illegible] Gallicum *Fange*, lutum, coenum In lacunis lutum esse non est op[illegible] dicere. (2) Fulcrum subaxillare, Gall. *Crosse.* Acta SS. April. to. 2. p. 259. V. *Crocus.* (3) Lituus pontificius, pedum, Gallis *Crosse.* Consuet. MSS. S. Augustini Lemouicensis. V. *Crocia* 2. (4) † Libert. [illegible] zon. a. 1343. t. 7. Ordin. reg. Fr. p. 722. *Funcciones caponum seu gallinarum, palleae, crossae, seu [illegible] cae etc.* Leg. *Frossae.*

CROSSALIS BACVLVS, *siue pastoralis*, apud Stephanotium Antiqu[illegible] Wascon. MSS. to. 1. p. 586. Idem ac *Crossa* 2.

† CROSSARE, a Gall. *Crosser*, baculo recuruo pilam propellere; vnde CROSSATOR, qui pilam pulsat, Gall. *Crosseur*; a vulgari *Crosse*, baculus iste. Lit. remiss. Ms. a. 1361. V. *Choulla.*

CROSSEA, idem quod *Crossa* 3. I[illegible] uentar. Ecclesiae Nouiomens. an. 1419.

CROSSENEYHT, apud Rymerum to. 2. p. 247. *Nobis nuper - - - Auianus et filii Walenses partem [illegible] lam pretiosissimi ligni Crucis, quae a Walensibus Crosseneyht vocatur reddiderunt. La Croix neyth* appellatu. eiusd. tomi p. 1022. et 1023.

CROSSERIVS, episcopalis, vt videtur, a *Crossa* 3. baculus pastoralis. Hist. Dalphin. to. 2. p. 7[illegible] col. 1. in Excerptis Chartularii Ebredun. an. 1295. *Die 25. mensis Iunii* [illegible]

merunt in camera Crosseria praedi-i D. Archiepiscopi. † Nisi sit a aruatura fornicis ita appellata.

ROSSVLVS, fulcrum subalare, ulgo **Krücke**. Gall. *Crosse*. Act. S. tom. 3. Sept. pag. 200. Vide *roceus*.

OSSVM, V. *Crosum*.

OSSVS. (1) Pro *Grossus*. Leo Ost. b. 3. cap. 31. (al. 33.) V. *Grossus*. 2) Pro *Crocus*, vt videtur, Gall. *afran*. Statuta Arelat. MSS. art. 5. *Statuimus quod Crossi et alie hor-orum herbe infra Arelatem nullo mo-o crementur*.

ROSTA, lacuna, vt videtur, lo-us vbi stagnat aqua. Hist. Brit. t. 1. . 831. inter Probat. *Crostam, quae icet inter Crostam Iohannis Tar-if - - - et quoddam pratum etc.* V. *rusta* 2.

ROSTELLVM, columbar, numel-i versatilis, i. q. *Pilorium*. Ch. an. 360.

ROSTO, pro *Cresto*, vt videtur, oedus. Consuetud. Ms. S. Cruc. urdegal. *Quando dat crostonem, num carterium crostonii.* Nisi ver-tecem intelligas.

OSVM. (1) Cauerna, excauatio, acuna, Gallice *Creux*. Hist. Dalph. o. 1. p. 41. col. 1. in Inquisit. an. 1323. Eadem notione *Crossum* habe-tur in Transactione Florentii Domi-ni de Masalguis cum incolis eius-dem loci anno 1348. ex Archiuo Praesidis de Mazaugues. V. *Crota* 2. *Crotum* et *Cuma* 4. (2) † Cauitas, profunditas. Reg. 34. bis Charto-phyl. reg. *Tornella habebit - - 8. pedes de crosso.* (3) † Cauum, lo-cus cauus, vbi reponitur fimus, Gall. *Creux*. Ch. Ms. a. 1371.

CROSVS. (1) Cauus, fodina, fossa, Gall. *Cros*. Stat. a. 1227. inter Pro-bat. t. 1. Hist. Nem. p. 71. V. *Cro-tum*. (2) Adiect. cauus, Gall. *Creux*. Inuent. Ms. a. 1366.

ROTA. (1) Rupes. Will. Brito l. 10. Philipp.

Dum tu conaris Monachi subuer-
tere Crotam.

Quo loco intelligit castrum quod *Rupes Monachi* dicitur seu *Roche du Moine*. Supra:

- - - Monachi rupem confundere
demum.
Funditur horrescens, armis verbis-
que minantur.

(2) Antrum, specus, locus subter-raneus et concameratus in ecclesiis, Gallis *Crotte*, vel *Grotte*, ex *Cry-pta*. Ita censet Bernardinus Balbus ad Vitruuium. *Crota S. Laurentii* in Charta an. 1219. ex Libro flauo Episcopatus Massil. p. 25. (3) Do-mus, vel pars domus inferior, cella, locus concameratus. Charta anni 1157. apud Garellum in Episcopis Magalonensibus pag. 128. *Vxor Guillielmi de Tortosa, timens mortem in Crota turris maioris ante diem Io-nis qua ipsa mortua fuit, dixit, etc.* Tabularium Ecclesiae Vticensis ann. 1208. pag. 5. *Acta sunt haec apud Vcetiam in Crota Domini Episcopi, etc.* Charta Auenionensis apud Fantinum Castrucium tom. 1. Histor. Auenion. p. 177. *Item Solarium supra Crotam Magistri Raimundi Prateri.* Ibid. pag. 176. *Hospitium haeredum Pon-tii Porcelli, exceptis Grota et duabus apothecis desuper.* Vbi pro *Grota* legendum videtur *Crota*. Charta a. 1288. ex Archiuo S. Victoris Mas-sil. Armar. Reg. num. 11. *Actum in Castro Regii in Crota domus dicti domini Episcopi.* Instrumentum an-ni 1242. to. 3. Gall. Christ. col. 214. *Cum Crota et furnello et turre et fun-damento supra, cum camera superio-ri, etc.* Instrum. an. 12.8. in par-uo Chartulario S. Victoris Massil. fol. 128. *Videtur impedire eleuatio-nem siue exaltationem praedictae Cro-tae turris vestrae.* Concessio anni 1253. Histor. Dalphin. to. 1. p. 30. col. 2. *Actum apud Venetum retro Crotam ecclesiae.* His omnibus in lo-cis non *domus*, vt Cangius exponit, sed pars domus, vt crypta vel cella inferior, vel quiuis alius locus con-cameratus debet intelligi. Prouin-cialibus *Croto*, cauea est, *Croutat* vero concameratus: quo referri pos-sunt, quae Browerus scribit in For-tunatum p. 181. *Manet in Franci-co iuxta Gallicoque sermone, vt te-studines Grotte appellent. Qua de re visum est subnectere viri eruditi indi-cium,*

cium, Grottam scribentis, aut davi-as Grottam, esse ... substructionis in aedificio subterraneo, voce Gallica, quae Graecis κρύπτη vel κρύπτα Vnde et Sidonio et Plinio minori ... Cryptoporticum Francos appellare Grotte et Grotesques, Leodienses Crotte.

† CROTATVS, concameratus, ... Liber dictus Talmut ex Tabul. S. Victor. Massil. *Camera crotata.* V. *Camera* 2.

CROTERIVM, vt *Crosum*, Gall. *Creux*, excauationes quas faciunt metallici ad eruendam e fodinis metallum. Hist. Delphin. to. 1. p. 93. Edit. Genev. V. *Crota* 2.

CROTINA, V. *Crosina.*

CROTOLARE, V. *Baulare.*

CROTONVS, († locus subterraneus et concameratus i. q. *Crota* 3.) Nouum Gall. Chr. to. 3. col. 1144. ex Regesto Hugonis Bonifacii ad an. 1461. *Irnarda de Marcolfo, Monialis, Vicaria nobilis et magnificae dominae Iohannae de Medullione, Abbatissae Monasterii dignae, Sistarici et de Subripis Procuratorem constituit ad constituendum quendam Crotonum, in apotheca domus dicti monasterii sitae Dignae in porta Durand...rum.*

CROTTA. (1) † Idem ac *Crotonus*, in Ch. Ms. an. 1232. (2) † Cauum, fossa, i. q. *Crotus*, in Stat. Saluciar. V. *Crotum* 1. (3) Idem quod *Cirotta*, tibia, V. in h. v.

† CROTTONVS, panni species. Conuent. Saonae a. 1526. *Pro - - pannis quibuscunque fact s de sita vel de serico - - bombacinis, crottoniis grossis vel subtilibus.* Leg. forte *Cottonis*, ab Ital. *Cottone*, gossipium.

† CROTVLA, dimin. a *Crota*, camera inferior et concamerata. Inuent. a. 1218. inter Probat. to. 1. Histor. Nem. p. 65

CROTVM, Gall. *Creux*, fossa, lacuna, locus cauus. Charta Thoissiac. signata Bonnet. a. 1462. *Iuxta Crotum de la Coefe ex meridie.* Altera ann. 1404. *Iuxta Crotum vel foueam vocatam la Fosse, etc.* Index MS. beneficiorum Eccl. et Dioec. Constantiens. fol. 25. verso: *Rector percipit decimam quindecim virgatarum terrae in Crotis de Cadecal. et ... et minutas decimas ...* Sed in hac posteriori loco legendum videtur *Crostas* pro *Crotas*, ... Dioecesis Constantiensis ... cum distet ab Anglia, vbi vo... rum frequentissima est. V. *Cr...* et *Crostas* 1.

† CROVCHEVS, pro Croceus ... abiolut. official. Archiv. ... 1349.

CROVTVRA, locus septus, a G... *Cloture*, sepimentum. Char... Vandregesil. to. 2. p. 988. *... mansagium meum situm apud Fou... intra mesuram Gilberti ... Crouturam Galteri de Prandes - - Actum an. D. M. CCXXXI* A... Amanuensis emendauit Cr... *Crosta.*

CROXATI, iidem qui *Cruc signati* apud Ogerium Panem lib. 4. Annal. Genuens. ad a. 1203.

CROY, V. *Cro.*

CROZA. (1) V *Crosa.* (2) † ... crum subalare, Gall. *Crosse*, G... Stücke Acta SS. t. 6. Aug. p. 5... V. *Crozola.*

CROZATVS, V. *Crosatus.*

CROZOLA, baculus superne re... vel in formam Crucis efforma... Miracula B. Henrici Bauzanensis ... Iunii pag. 377. Vide *Crocca Croceus.*

† CRVANTARE, sanguinare, ... guinem reddere. Lit. remiss. ... a. 1356.

CRVBILVS, V. *Crumilus.*

† CRVBLVM, mensurae species. C... a. 1258. t. 1. Probat Hist. Bre... 969. *Vnum crublum auenae.*

CRVCA, cremaster, ex Anglico *C...ke*, aduncus. Leges Mal... Regis Scotiae c. 3. §. 4. *De ... condemnato ad mortem, ... tiario, Coronator habebit - - ... vtensilia infra interiorem parte... mus, videl. infra Crucam super pendentem.*

CRVCCA, furca subalaris, qua c... sese sustentant, quod pars su... in Crucis formam seu T. eff... Germ. Krücke. Ioannes Mon... Bertinianus in Vita St. Bernard ... nitentis n. 10. V. *Croceus.* CRO...

:IA, in Vita S. Zitae Virginis Lucensis n. 18. V. Skinnerum in Etymologico Anglico in *Crutches*.

VCEOLA, pro *Cruciula*. Lambertus Ardensis. V. *Croceus*.

VCES. Charta Alexandri 3. Papae pro Capitulo S. Mammetis Lingon. an. 1170. inter instrum. to. 4. nouae Gall. Christ. col. 186. *Consuetudines seu reditus, quos Cruces appellant de toto Episcopatu Lingonensi, exceptis illis, qui ab episcopis Lingonensibus concessi sunt ecclesiis aut Monasteriis eiusdem Episcopatus, et scripto earum corroborati nascuntur, vobis duximus confirmandos.* Hic *Cruces* intelligit Cangii editor obligationes fidelium processionaliter ad quandam ecclesiam confluentium, quae in Voce *Crux* dicuntur *Cruces bannales* ex Catalogo Abbatum Andainensium, eademque notione accipiendam putat locum Codicis MS. reddituum Episcopatus Autissiod. *Denarii pro Crucibus Kalendarum Maii circa III. libras*; hoc est, vt videtur: *Denarii* qui offeruntur tempore *Crucium* seu processionum, quae fiunt Kalendis vel circa Kalendas Maii, quales sunt *rogationum* processiones. † *Denarios pro crucibus Kalendarum Maii* ex codice reddituum episcopatus Autiss. interpretatur D. le Beuf de praestationibus quae exigebantur de mercatoribus, qui ad nundinas Kalendis Maii haberi solitas, merces suas venum exponebant in quodam territorio *Crucibus* designato. Neque aliter intelligenda videtur Ch. Willelmi ep. a. 1175. inter Probat. Hist. Autiss. p. 27. *Sex libras Autissiodorensis monetae in crucibus de Varziaco, in crastino Pentecostis. Nummi Pentecostales de Varciaco* dicuntur in Ch. an. 1213. ibid. p. 43. V. *Denerada*. *) Germanis medio aeuo Kreutzpfennige, Kreutzschult, nummi sunt monasterio debiti, census coenobii. Ch. Ms. Monaster. Distorp. an. 1315. apud Frisch. in Lex. v. Creutz: *Traditur conuentui monialium vna curia in Ekhorst, soluens vnum dorcum, valentem 8. solidos monetae leuis, et 4. solidos Cruce-penninghe.* Ch. alia Ms. ibidem: *Soluit alia curia in Ekhorst 4. solidos qui dicuntur Cructeschult.*

CRVCESIGNATI, qui sacra Crucis militiae nomen dabant, Gall. *Les Croisés*. De his infra in Voce *Crux*. Verum alii fuerunt *Crucesignati* apud Tolosanos, sic enim appellabantur qui ab Inquisitionibus comprehensi et carceri aliquandiu mancipati propter heresin, tandem erroribus adiuratis, poenitentia et absolutione receptis, liberi dimittebantur. Inter poenitentias impositas prima recensetur Crux quae simplex aut duplex ante et retro, pro delictorum ratione erat deferenda. Harum Crucium formam expressam habemus in libro sententiarum inquisitionis Tolosanae a Philippo Limborch edito p. 13. V. *Crux*.

CRVCETTA. V. *Crosetta*.

CRVCHIGLIA, idem quod *Crucca*, fulcrum subaxillare. Acta SS. Iunii t. 1. p. 797.

CRVCIA, eadem notione. Magister Ioannes in Vita S. Petri Parentii t. 5. Maii p. 93.

† CRVCIARIAE PRECES, officium de sancta Cruce. Acta SS. t. 3. Aug. p. 808.

CRVCIARIVM. Commodianus Instrum. 32.

Auro licet censeantur, bacchent aulica semper,
Cruciarium Domini si non adorasti, peristi.

Crucem vel cruciatum Christi interpretatur Rigaltius.

CRVCIATAE, expeditiones sacrae contra Saracenos et haereticos, Germ. Kreutzzüge, quod, qui iis sese adiungerent, crucis signum in vestibus deferrent. Occurrit non semel apud Will Thorn. et apud Ericum Vpsaliensem lib. 3. Hist. Suecor. an. 1292. vbi Loccenius, nescio quam *historiam de cruce Christi* somniat. Gallis *Croisade*. V. *Crux*.

CRVCIATIO, miseria, calamitas, tormentum, Germ. Kreutz. Vita S. Vrsmari Abbatis Laubiensis n. 5.

CRVCIBVLVM, Vgutioni, *lucerna ad quam vigilamus, quod cruciet bolum, id est, bolum sepit.* Risum contine. Gloss.

Gloss. Lat. Gall. *Crucibolum, Lumiere de nuit.* Catholicon Armoricum: *Creusol*, *Gall. Croissol. Lumiere de nuit*, *Crucibolum vel Crucibolus*. Vita Abbatum S. Albani p. 70. *Legebantur autem eadem voce 12. de B. virgine lectiones, quas corde tenus sine candela baiuli transcurrere consueuerunt, cum suis, quae sequuntur responsoriis, tenui tamen lumine Cruciboli per vitrum diaphanum translucente.* Vita B. Colettae num. 74. *De nocte praeferenti saepius extinguebat candelam, Crucibulum, et oleum effundebat.* Quidam a *Cruca*, Gall *Cruche*, Germ. Kruke, Krug, deducunt; mauult Cangius quod eiusmodi lucernae in formam Crucis effictae quadrimyxae sint. Hinc forte Picardi, *Craceis* vocant, quasi *Cruceis*: vel certe quod vncis ferreis ad parietes appendantur, quos *Crochets* vulgo dicunt. Sed et *Crucinolo* Itali appellant vas fictile, in quo metalla funduntur, Galli *Creuset*, quod eiusdem formae est ac materiae, ex quibus est vas illud in quo infunditur oleum ad lucernas istas. Nam et Rulandus in Lexico Alchymiae, *Crucibulum* dixit, *vas esse, fusorium, ex terra igni contumacissima factum, acutiore basi et tereti in ampliorem capacitatem, forma triangulari vel rotunda desinente, ad fundenda et eliquanda mineralia et metalla formatum.* Sic Geber Arabs liber de Inuestigatione magisterii: *Ponatur veneris stratum super stratum de sale communi optime mundato in Crucibulo.* Vide Stephan. Skinnerum in Etymologico Anglico, verbo *Crucible*. Meminit Saxo Grammaticus lib. 8. nescio cuius *Frosti, cognomento Crucibulum*. CRVCIBOLVS, scyphus. Charta Witlasii Regis Merciorum apud Ingulphum p. 857. *Cruciboli* Witlasii meminit rursum infra Ingulfus p. 870. Hinc forte Germanis inferioribus, Kros, Kraus, Kruus est genus poculi, vt est in Turcograph. Crusii pag. 490. *) Germanis inferioribus Krüsel etiamnum est lampas pendens pauperum. V. *Crusul.*

CRVCICHIVM, quadriuium, Germ. Kreutzweg, Italis *Crocicchio*, Gall. *Carrefour*. Hieronymus Rad... in Miraculis S. Ioannis Gu... t. 3. Iulii p. 392. *Ad compitum diuerticulum, quod vulgares et ... beii Crucichium dicunt, eo quod ... quatuor in crucis formam ad loca ten... dant diuersa.*

CRVCICOLAE, appellati Christ... ab Ethnicis. V. Aldhelmum de laudibus Virginit. c. 17.

CRVCICVLA. (1) Crux parua. Chron. Fontanell. apud Acherium to. 3. Spicil. pag. 229. V. *Cruciiz.* (2) Furca subalaris. Richardus Ab... Virdun. in Miraculis S. Vitoni, ... ter Acta SS. Benedict. saec. 6. p. ... p. 567. V. *Croceus.*

† CRVCIENSES, Cameraci appellantur Canonici ecclesiae S. Crucis. Obituar. Mss. eccl. Camerac.

CRVCIENTATVS, in Glossar. Lat. Gall. *Conchié de Sang.* Sed legendum *Cruentatus*, vt apud Ioan. de Ianua.

CRVCIFER. (1) Qui crucem ante Papam defert, apud Pandulfum in Actis Gelasii II. PP. V. *Cambutarius.* (2) Species Monetae, Germanis ... Kreutzer, in Chronico Mellicens. pag. 572. col. 1. *Singuli status Hungarorum et Australium et personae ... naria conferunt. Episcopus V. fer. Abbas et Praepositus, sub infula IV. flor. - - - Rusticus seruus, famulus* (lege *famula*) *de talento Cruciferum, mercenarius et mercenaria X. num.* V. *Crosatus* 2. (3) CRVCIFERI, ordo monasticus, sic dictus, quod Monachi Cruces in baculis deferrent, vt Auctor est Matth. Paris an. 1244 p. 439. Fasciculus temporum et M. Chronic. Belgic. *Circa haec tempora Ordo Cruciferorum renouatus est per Innocentium III. anno Pontificatus sui 18. iam deuictis haeresi Albigensium per Cruce signatos.* Addunt quosdam scribere, B. Quiriacium Hierosolymorum Episcopum istius Ordinis primum Auctorem extitisse, et sub Innocentio IV. apud Lugdunum creuisse, et priuilegiis donatum ab eodem, anno scil. 1245. praeterea primum et initiale monasterium

terium totius ordinis extitisse in Hoio in dioecesi Leodiensi ab Ioanne Episcopo Leod. aedificatum ann. 1233. V. Aubertum Miraeum l. 1. Originum Monast. cap. 12. 13. 14. (4) CRVCIFEROS, etiam vocat Chronicon Aulae Regiae c. 11. et 17. Fratres et Milites Ordinis Teutonici; vt et Ericus Vpsaliensis l. 3. Hist. Suecicae p. 61. l. 5. p. 148. et alibi. V. Chronicon. MS. Andreae Danduli a. 1154. et Bohuslaum Balbinum in Epistola rerum Bohemiae pag. 270. Extat Epistola Vrbani III. PP. ad Magistrum et fratres Cruciferos Hospitalis Bononiensis, qua eorum Ordinem approbat: post Epist. 4. in nupera Conciliorum Collectione.

CRVCIFERVS. Charta Ottonis Episcopi Frisingensis an. 1154. apud Wiguleium Hundium in Metropoli Salisburgensi to. 2. p. 243. *Vnus Cruciferus apud Haehin cum molendino aliisque pertinentiis etc.* Alia apud eundem Hundium t. 3. pag. 468 *Cum tribus Cruciferis quae ad possessionem Monasterii pertinebant etc.* Sed legendum videtur *Curtiferis*, vt alibi passim. V. *Cortifer*.

CRVCIFICIO, *σταυρῶ*, *crucifigo*, apud Ianum in Supplemento Antiquarii.

CRVCIFIGIVM, crucis supplicium, Gall. *Crucifiement*. Epistola Ioannis de Monsteriolo Collect. Ampl. Martenii t. 2. col. 1395.

CRVCIFIXORES, qui Christum Dominum crucifixerunt. Occurrit apud S. Paulinum Epist. 18. n. 7. nouae edit. et Ioannem Sarisb. Epist. 286. et alios.

CRVCIFIXVM, Cristi in cruce pendentis imago, Germ. Crucifix Io. Iperius t. 7. Collect. Hist. Franc. p. 270.

CRVCIFIXVS, cruce insignitus. Miracula S. Cunerae Virg. Iunii to. 2. p. 566.

CRVCIFRATRES, seu FRATRES CRVCIS, ita sese appellitabant quidam haeretici, exorti in Oppido Sangerhusen in Thuringia sub an. 1414. qui etiam *fratres flagellatores* dicebantur: de quorum haeresibus consulendus Gobelinus Persona in Cosmodromio aetate 6. c. 93. diuersi ab iis, qui *fratres Crucis* appellati sub a. 1309. V. *Crux*.

CRVCIGIRA, († olera, ni fallor, Gall. *Legumes*.) Ephemerides Monasterii S. Galli. *Eodem die dantur 4. fercula, scilicet Carnes, caseus, oua, Crucigira, cum vino et maiori leib.*

CRVCILIAE, cruces per vias erectae, ex Gallico *Croisilles*. Concilium Suession. a. 744. Codd. alii habent *Cruciculas*.

CRVCIOLA, crucicula, in Actis Monasterii Murensis p. 26.

CRVCIOLATVS, crucibus signatus. Testam. Ermentrudis illustris Matronae apud Mabill. de Liturg. Gall. p. 463.

† CRVCITA, expeditio sacra contra Infideles, haereticos, aliosque, in Epist. Ms. Calixti III. PP. an. 1456. V. *Crosata*.

CRVCIVM, *vinum insuaue et nimio plus austerum aut asperum*, in Vocabulario Sussannaei.

CRVCIZARI, crucem assumere, cruce insigniri ad peregrinationem Hierosolymitanam. Historia Hierosolymitana in Gestis Dei p. 1156.

† CRVCVLVS, iuniperus. Glossar. Lat. Gall. an. 1352. Cod. reg. 4120.

CRVDARIVM, *Ὠμόλινον*, in Gloss. Gr. Lat. Linum crudum, linteum nondum sole curatum, vt adnotat Martinius ex Vulcanio.

CRVDE, V. in *Cridatio*.

† CRVDELLVS, CRVDELVS, cincinnus, capillus in vncum, quam Galli *Croc* dicunt, retortus, Germ. Locke, gekräuselte Haare; vel i. q. *Crudella*. Bareleta serm. 2. in Domin. 1 Quadrag. *Quare facis tibi cerudelos?* Rectius infra: *Portant* (mulieres) *cornua etiam et crudellos.* Idem serm. in Sabb. 5. Quadrag. *Dum mulier affert in capite sertum aut velum subtile cum crudelis compositis.* V. *Crocus* 2.

† CRVDES, baculus ferro munitus. Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. *Crudes, battu ferré.*

CRVDITARE, *non digerere*, ἀπεπτεῖν in Gloss. Gr. Lat. Tertull. de ieiunio cap. 16. *Populus carnis auidissimus vsque ad choleram ortygometras cruditando.*

† CRVEIRA, cauum, locus cauus, Gall. *Creux.* Ch. a. 1294. inter Probat. to. 1. Histor. Nem. p. 120. V. *Crosum* 2.

† CRVELLVM CERAE, massa cerea. Ch. Ms. an. 1080. * *De tabula aut cruello cerae, vnum obolum.*

† CRVENTINVS, cruentis guttis respersus, apud Murator. tom. 14. p. 819.

CRVETTVS, Angl. *Cruet*, vrceolus, apud Rymerum tom. 9. pag. 273. col. 2. V. mox

† CRVGA, vasis genus, vrceus, vrna, Gall. *Cruche*, German. Krug. Consuet Ms. S. Crucis Burdegal. *Duas magnas crugas de terra.*

CRVMA: *crumena*, Ioan. de Ianua.

CRVMELVM. Gregorius Turon. de Gloria Conf. c. 98. *Saepius in hoc vasculo vel olus, vel crumelum coctum cum illo sumpsisse.* Occurrit in Notis Tyron. p. 112.

CRVMENIA, *sunt proprie fragmenta auri.* Glossae Isonis Magistri. *) Forte a Germ. Krume, mica, frustulum quodcunque.

CRVMENIFER, qui fert crumenam, Gall. *Boursier.* Magister Giraudus in Vita S. Ioannis Episc. Valentin. in Anecdotis Marten. tom. 3. col. 1696.

† CRVMENOLA, dimin. a Crumena. Parid. de Grossis Cerem. Capellar. Papal. Ms.

CRVMILVS, S. Paulinus Epist. 23. n. 7. *Et vt totam iuxta Dei verbum confectionem Propheti.i panis impleret, lentem quoque et hordeum et viciam miscuisse in Crumilum.* Editor in notis: forte legendum *Grumulum.* MS. Reg. *Crubilum.* Edit. Rosweidi *Cumulum.* Schot. in marg. *Cumerum*, vt et Cauchius. V. *Crumelum.*

CRVMINARE. Fortunatus l. 2. de Vita S. Martini:

Et leuis vmbriferae volitauit imago figurae,
Visibus exclusus cellam pedore Cruminans.

Vbi interpres: *Crumina*, saccu... nus apud Plautum: vnde *Cru...re*, prisci festiue traxerunt ad ... corporis partem, qua operari ... rae solemus. Id satis in illo ... pressit. Glossar. Isid. *Cruminat*, ... *minat.*

† CRVNICVLA, *quam accipiunt ... qui vicem in bello seruauerunt.* Gl... vet. Cod. reg. 7641. ita et alter Cod. 7613.

*) CRVOGA, in Tradit. Fuldens. pas... sim occurrit, pro taberna, caupo... a Germ. Krug, idem. Chronic... *ga*, p. 544.

CRVOR. Charta Ioannis Episc... Carnot. an. 1180. inter Anecd. Martien. t. 1. col. 596. *Vindicabat eum in illis sibi ius hospitandi, talliam, coruagium, auenagium, iustitiam cruoris et latronis*; id est sanguinis effusionis et latrocinii.

CRVPA. (1) Tergum equi, Gall. *Croupe.* Processus de Vita S. Yuonis Maii to. 4. p. 567. V. *Cropa.* (2) † Graculus. Glossar. Lat. Gall. an. 1352. Cod. reg. 4120. *Crupa*, *Gai.*

CRVPELLARII, Gallorum gladiatores cataphracti. Tacitus lib. 3. Annal. *Adducuntur e seruitiis gladiaturae destinati, quibus more gentico continuum ferri tegimen, Crupellarios vocant.* Boxhornius ab Hebraeo *Cirbel*, amicire, vocem deducit.

CRVPES, V. *Cruppa.*

CRVPPA, CRVPES. Gloss. Lat. Gr. *Cruppa*, χοῖλος, παχύς. († Leg. ex Vulc. in Castigat. κοιλῶς, παχύ...) *Crupes*, χοινία, *funis.* Amalth. *Crupes*, *Funiculi*, *Cruppa*, *Rudens.*

CRVPPONVS, vropygium, summa clunium, vulgo *Croupion.* Fridericus II. Imperat. lib. 1. de Venat. cap. 36.

CRVPTA, V. *Crypta.*

† CRVRA, crus, coxa. Lit. remiss. Ms. a. 1415.

CRVRALIA, quibus *crura* vestiuntur. Vita Ludouici Pii an. 786. V. *Coxale.*

CRVRARIVM, Σκελόδεσμος, in Gl. Graec. Lat. Fascia cruralis, Gall. *Iarretiere.*

† CRV-

CRVRATVS, *qui a grands cuisses*, in Glossar. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

CRVRIFAGIVM, pro *Crurifragium*, in Thesaur. Histor. Heluet. pag. 2.

CRVRIFERI, militiae genus apud Hungaros, nisi sit pro *Cruciferi*, milites ordinis Theutonici. Ch. Belae reg. Hung. an. 1255. inter Probat. t. 1. Annal. Praemonstr. *Prima meta terrae monasterii nostri - - incipit - - a contigua villa Cruriferorum nostrorum, Zelleres vocatae*

CRVRIFRAGIVM, CRVRIFRANGIVM. Gl. Lat. Gr. *Crurifrangium*, Σκελιαγὶς ἤγουν σκελοκοπία, *Cruris fractio vel sectio*. Apul. Met. lib. 9. *Crurium eius fragium abominata*. *Crurifragium* Plautus appellat seruum, cui crura debeant suffringi: Sed alii legunt *Crurifragum* vt rectus casus sit *Crurifragus*, non *Crurifragis*.

CRVSCHA, furfur, Ital. *Crusca* Stat. Vallis-Serianae c. 64.

CRVSCIRE, crepitare, Gall. *Craquer*, ol. *Croissir* et *Croistre*, Hisp. *Cruxir*, Germ. kreischen. Vita S. Eligii cap. 27. apud Acherium Spicil. tom. 5. p. 181.

CRVSCVMVLVS, *tumor crurum*. Io. de Ianua et Laurent. in Amalthea vbi etiam *Crusficulus*.

† CRVSCVNIVM, *la infiasone delli gambe*. Gloss. Lat. Ital. Ms.

CRVSELINVM, vas potorium paruulum fictile, cuiusmodi sunt, quae *Creusets* vocant Galli, Kruus Germani inferiores. Caesarius lib. 12. c. 41. *Portabat enim vas paruum et fictile, quod vulgo Cruselinum dicitur, in manu sua, in quali in tabernis potare solebat*.

CRVSELLVS. (1) Charta an. 1144. apud Catellum lib. 2. Rerum Occitan. c. 17. *De crusellis, quos extranei attulerint et vendiderint, praebeant domino 4. den. et de barda duos*. *) Forte i. q. *Cruselinum*. (2) † Praestationis species, sic dicta fortassis, quod vase *Crusellus* dicto, perciperetur, vnde *Cruchon* a Gallis nuncupata. Assignat. dotalit. Ioannae reg. in Franc. an. 1319. Ms. *Pro 684. sextariis bladi, quae fuerunt Crusellorum*.

CRVSERIVS, an *Crucifixus*, seu figura D. N. I. C. in cruce pendentis, quae in ecclesiis apponi solet ad pietatem, Gall. *Crucifix*. Charta Abbatiae Sauigniac. Lugd. Dioeces. a. circiter 1300. *Prior d'Alix habet locum et stallum suum, quando venit in Monasterium in choro dextra post Cruserium*.

† CRVSILLA, crux parua, Hispan. *Cruzecilla*. Acta SS. t. 6. Iul. p. 52. V. *Crosetta*.

CRVSINA, V. *Crusna*.

CRVSINATVS, V. ibidem.

† CRVSIVS. TELLA CRVSIA, nondum abluta siue dealbata, Gall. *Crue*. Ch. inter Probat. to. 4. Hist. Nem. p. 78.

† CRVSMA, *sonus musicae*, in vet. Gloss. Cod. reg. 7613 *Instrumentum musicum, cymbalum*, in Martin. Lex.

CRVSNA, CROSNA, CRVSINA, pallii seu vestis genus, mastruca, vel mastruga. Gloss. Saxon. Aelfrici: *Mastruga Crusne*. Somnero *Crusene* dicitur tunica scilicet ex ferinis pellibus. Hinc emendandae Glossae Isonis Magistri. *Vocamus etiam mastrugas Renones quae rustice Crotina vocatur*. Legendum enim *Crosina*. Hincmarus Remensis Opusc. 57. *Mitto vobis per eum Crusnam de pellibus variis, cum panno coloribus vario*. Charta an. 1180. apud Vghellum in Episcopis Vercellens. *Et ad hanc confirmandam promissionis chartam, accepimus nos Othonus et Allus Launeschildt Crosnam vnam, vt nostra haec promissio, sicut supra habetur, firma permaneat ac persistat*. Statuta Veneta lib. 1. c. 55. *Accipiet etiam de bonis Viri per Crosnam et pelliciam vidualem, quam mulieres ex consuetudine habent*. Quam Vocem non intellexit Interpres Italicus. Charta Ottonis M. Imper. an. 937. apud Meibomium: *Nisi tantum singulis annis vnum caballum, scutum et lanceam, vel duas Crusinas dent, vt sciant in mundibordio Regis se esse*. Christianus de Scala in Vita S. Wenceslai p. 55. *Tribuens abunde auri vel*

vel argenti copiam, Crusinâ mantiperiaque vel vestimenta hilariter largiens, vbi perperam Edit. *Trusina.* Bruno de bello Saxonico pag. 135. *Vnus ex ipsis cuiusdam nobilis ex Curia Crusinam gulis ornatam, quasi furtim praecidit et inde quasi furtum volens abscondere recessit, et tamen volebat deprehendi, vt acciperet, quod accepit. Nam ille, cuius honesta vestis erat dehonestata, vt illum, qui suae vestis partem gestabat, insecutus est, colaphum ei tantum dedit, suique vestimenti particulam recepit.* Quo loco *Crusina gulis ornata*, est pallium, pellibus rubricatis ornatum. Hinc *Crusinatus* apud Ditmarum lib. 5. p. 54. *Viuente egregio Hudone, pater istius Miseco, domum in qua eum esse sciebat, Crusinatus intrare, vel eo assurgente, numquam praesumpsit sedere.* *) Germanis die Krause est collare, a kraus, crispus, intortus.

† CRVSOLIVM, vasis concaui genus. Inuent. a. 1361. ex Tabul. S. Vict. Massil. *Item vnum crusolium.* V. *Crosollus.*

† CRVSPVLVS, pro scrupulus. Ch. an. 1184. ap. Stephanot. in Antiq. Clarom. Ms. pag. 373. *Ne forte cruspulum dubitatis ad posteros oriri possit.*

CRVSSICVLVS, V. *Cruscumulus.*

CRVSTA. (1) Vestis species variegato colore ex purpura et alio mixta. Lex. 11. Cod. Theod. de Scenicis: *Nulla mima gemmis, nulla sigillatis sericis, aut textis vtatur auratis, his quoque vestibus nouerint abstinendum, quas Graeco nomine a latino Crustas vocant, in quibus alii admixtus colori, puri rubor muricis inardescit.* Sic videntur appellatae crustae quod vt crustati parietes dicuntur, qui subinde Crustis marmoreis exornantur, ita eiusmodi vestes assutis in crustarum modum segmentis vel limbis distinguerentur. Nam *Crustae* non modo de marmoribus dicuntur, sed etiam de vasis auri et argenti, quae interdum *Emblemata* vocantur, vti vsurpat Tullius Orat. 5. in Verrem et Paulus IC. in leg. 32. §. 1. D. de auro arg. leg. *Cymbia argentea crustis aureis illigata.* V. *Crusta Purpura.* † Anon. in Glossar. Ms. *Crusta, vel Crustula laminaquaelibet vel fragmentum auri vel argenti, vel alterius metalli, vel etiam vel lapidis, unde marmorati lapides crustati dicuntur. Item crusta et Crustula, superficies panis vel cuiuslibet alterius rei; unde haec Crustaria dicitur taberna a vasis crustatis.* V. *Crustatus.* (2) † Lacuna, locus vbi stagnat aqua. Ch. Ms. a. 1214. V. *Crosta.*

CRVSTACIA. Papias. *Lentacula, Crustacia.*

CRVSTALIA, in Notis Tyronis pag. 161. inter lapillos pretiosos.

CRVSTALLVM, ψόφος ποδῶν, Gloss. Lat. Graec. strepitus pedum. † *Leg. Crotalum* ex Castigat. ad vtrumque Glossar. V. Salmas. ad Histor. Aug. p. 502.

CRVSTARE, vulgo crustam inducere, sed contraria notione sumitur pro crustam tollere de vasis auro vel argento crustatis in Ottoboni Annalibus Genuensibus lib. 3. apud Murator. tom. 6. col. 388. Vide *Crusta.*

† CRVSTARIVS, *lo tauernario*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

CRVSTARIA TABERNA, *a vasis crustatis.* Gloss. Isid. Festus habet: *Crustariae tabernae, a vasis poteriis crustatis sic dictae.* V. *Clepsedraria et Cruselinum.*

† CRVSTATVS, acupictus, intertextus. Andr. Floriac. in vita Ms. S. Gauzlini. V. *Crusta.*

CRVSTELIVM, V. *Cistelium.*

CRVSTELLVM, vt supra *Costellus*: quod hic quoque forsitan legendum. Statuta Ms. Augerii II. Episc. Conseran. a. 1280. *In dictis quoque locis* (coemeteriis et atriis ecclesiarum) *et infra spatia vel* (f. iis) *adhaerentia a iure priuilegiata penduli,* (patibula) *furcas, crustella, et similia poni, et posita teneri, vel quaelibet alia inhonesta fieri districtius inhibemus.*

CRVSTIBIA, *crux, cruciatus*, in Gl. Arabico-Lat. vbi forte legendum *Crucilia.* V. supra.

VSTICA, census qui pro agris et praediis rusticis imperatori vel domino feudi pensitabatur apud Graecos. Innocentius III. lib. 3. epist. 192. *Soluto tamen terrarum censu, qui Crustica Graeco vocabulo nuncupatur et dudum soluebatur a Graecis.* Lib. 14. Ep. 110. *de Villaharduini, ad quem ratione feudi dicta Crustica pertinebat.* Occurrit haec eadem vox non semel in epistolis eiusdem PP. Est autem *Crustica*, census qui agri nomine pendebatur, Graecis *ἀγροστικόν*, nostris *agrarium* dicitur. Coniecturam hanc firmat Ep. Roberti Imp. Constantinop. in Regesto Honorii III. PP. lib. 6. Epist. 85. apud Odoric. Raynald. in Annal. eccl. an. 1221. n. 25. *Omnes Ecclesiae cathedrales habeant possessiones suas, quas habuerunt tempore Alexii Bambacoraci imperatoris, libere ab omni exactione, et laicali iurisdictione, saluo tamen debito, et iusto Acrostico, si quod debent pro possessionibus ipsis.* V. *Ager* et *Aera*.

CRVSTOSVS, *pieno de croste*, Gl. Lat. Ital. MS.

CRVSTVLA, fragmentum, ciborum reliquiae. Chartul. Celsinian. V. *Crusta* I. et *Crustum*.

CRVSTVM. (1) *Crustulum*. Ioan. de Ianua: *Crustum vel Crustulum pro fragmento panis.* Ita Seruius ad 3. Georg. et 7. Aeneid. *Crustum de his quae comedi possunt*, dici ait. Glossar. Graec. Latin. *κάπυρον*, *Crustum*, *καπύριον*, *Crustulum*, *καπύρια* de panibus dici annotat Athenaeus. Spartianus in Adriano meminit tetrapharmaci, *quod erat de fasiano, sumine, perna et Crustula. Perna crustulata* apud eundem in Aelio Vero. V. S. Hieronym. Epist. 12. initio praeter Horatium et alios. At longe aliud est, (2) CRVSTVM in Charta Eadredi Regis Angl. to. I. Monast. Angl. p. 210. *Duas patenas argenteas, auro decenter ornatas, cum 2. vrceolis pretiosissimis, et Crusto aureo, columnis de liciis 96. a Rege Henrico Ecclesiae donata in sua extorsit.* Et apud Matth. Paris ann. 1252. *Auri sititor, talenta, vel Crusta, vel iocalia emunxit.* Eadem videntur hoc loco *Crusta aurea*, quae *Crustae* dicuntur scriptoribus Latinis, seu emblemata vasorum. V. supra *Crusta*.

CRVSVL, species lucernae, de qua fusius in *Crucibulum*. (*) Germanis inferioribus etiamnum Krüsel, lampas pendens, forte a voce Kreis, quia pendens in circulum agitur.) Consuet. Eccles. Colon. MS. in Archiuo Atrebat. *Magister coquinae prouidebit qualibet nocte vnum Crusul.*

CRVTA, cauerna, habitatiuncula subterranea, quibusdam in locis Galliae *Creute*. Charta Simonis Comitis Meldensis pro Monasterio Rodoliensi an. 1160. inter Instrument. Histor. Eccles. Meldens. tom. 2. p. 49. V. *Crota*.

CRVX, CRVCEM FIGERE, *πηγνύειν σταυρὸν*, in Nov. Iustinian. 5. cap. I. Nov. 67. c. I. Nov. 131. c. 7. in signum scilicet Dedicationis Ecclesiarum. Iulianus Antecessor. Const. 61. *Nullus audeat aedificare ecclesiam, vel Oratorium antequam Ciuitatis Episcopus veniat, et vota faciens sanctissimam Crucem infixerit in eodem loco publice precedens et rem omnibus manifestam faciens.* Capitula Caroli M. lib. 5. c. 229. *Nemo ecclesiam aedificet, antequam Ciuitatis Episcopus veniat, et ibidem Crucem figat publice.*

IN CRVCE VEL ANTE CRVCEM, in altaribus vel ante altaria oblationes facere, in Charta a. 1123. apud Puricellium in Monumentis Basilicae Ambrosianae p. 568. 569.

CRVX PECTORALIS, *ἐγκόλπιος*, quam Episcopi ad pectus appensam deferunt, in Ceremoniali Episcop. lib. I. c. 29. lib. 2. c. 38. Historia Translationis S. Antonini. V. *Encolpium*.

CRVCEM APPONERE, solebant in Wallia, qui rem sibi competere asserebant, *saisiebant*. Charta Eduardi I. Reg. Angl. apud Gul. Prynneum in Libertatib. Eccles. Anglic. t. 3. p. 219.

CRVCEM SANCTIFICARE. Capitula Theodori Cantuar. c. 49. Edition. Acherianae: *Presbytero liceat soli*

soli Missam facere, si necesse est, et populum benedicere in Parasceuem et Crucem sanctificare. Totidem ferme habentur in Poenitentiali eiusdem Theodori cap. 2. Editionis Iacobi Petiti.

IVRARE IN CRVCE consecrata, peierare, in Poenitentiali Cumeani Abbatis c. 5. Gregorii III. PP c. 7. Bedae c. 12.

CRVCIS IVDICIVM, quo quis reus cuiuspiam factus delicti vel criminis, sese expurgabat, cuiusmodi per Crucem purgationis mentio est passim apud scriptores aeui medii. Synodus Vermeriensis an. 751. can. 17. *Si qua mulier se reclamauerit, quod vir suus numquam cum ea mansisset, exeant inde ad Crucem, et si verum fuerit, separentur.* Charta Diuisionis Imperii Caroli M. c. 8. *Si causa vel intentio controuersiae talis inter partes, propter terminos aut confinia regnorum orta fuerit, quae hominum testimonio declarari vel definiri non possit, tunc volumus, vt ad declarationem rei dubiae iudicio Crucis Dei voluntas, et rerum veritas inquiratur, nec vmquam pro tali causa cuiuslibet generis pugna, vel campus ad examinationem iudicetur.* Similia leguntur in praecepto Ludouicii Pii de Diuisione imperii cap. 10. nisi quod pro *iudicio Crucis* habetur *vexillo Crucis:* quae quidem purgatio vsurpari potissimum solita fuit in Controuersiis Ecclesiasticis. Capitula Ludouici Pii ad legem Salicam. *In saeculari quidem causa huiuscemodi testium diuersitas campo comprobetur: in ecclesiasticis autem negotiis, Crucis iudicio veritas inquiratur.*

At qualis illa fuerit Crucis examinatio, ambigunt doctiores, et in varias varii secedunt sententias. Quidam enim, et in iis Delrius lib. 4. Disquis. Magic. Sect. 3. quaest. 6. §. 2. Lindenbrogius in Glossar. et alii genus fuisse purgationes per sortes, quibus ad crucem aliquam manus imponens, vel eam amplectens, quis sese expurgabat. Certe ad crucem iuramenta exacta testantur passim scriptores. Nithardus l. 2. Hist. ann. 841. *Quae dum [...] classisque approbinquari [...] Crucem in qua iurauerunt, [...] rolum vt cognouerunt, [...] tore protinus fugerunt.* Beda [...] remediis peccat. cap. 4. *Qui [...] iurat in manu Episcopi, aut [...] byteri, aut altari, vel Cruce [...] crata, vnum annum poeniteat.* [...] PP. I. apud Gratian. 12. quaest. [...] *Qui peierat se in manu Episcopi [...] in Cruce consecrata, tres annos [...] niteat. Si vero in Cruce non [...] crata, vnum annum poeniteat.* [...] dem habentur in Poenitentiali G[...] gorii II. PP. cap. 7. apud R[...] num in Epist ad Heribald. c[...] Reginonem lib. 2. c. 331. [...] Burchardum lib. 12. cap. 5. C[...] sent praeterea idem Delrius, Sp[...] mann. et Lalandius examen Cr[...] istud forsitan esse, quod in Leg[...] Frision. c. 14. describitur, et [...] duos ramusculos, seu *teuns*, [...] cantur, quorum alter Cruce [...] gnitur, altari impositos. Alii, [...] inter Gretzerus to. 1. de S. Cr[...] lib. 2. C. 21. et t. 3. lib. 5. Ph[...] lip. ad cap. cit. et Ferrandus lib. [...] Disquisitionis reliquiariae 1. par[...] c. 3. putant hanc Crucis explora[...] nem factam ipso Crucis ligno [...] ignem coniecto, vt si illaesum per[...] mansisset, reus absolutus fuerit; [...] contra damnatur. Verum hisce [...] pugnant sententiis istius examina[...] tionis per Crucem formulae, qui[...] bus eae conceptae leguntur: *Cru[...] contendere, decertare,* in Capit. [...] an. 803. cap. 3. in leg. Longobard[...] lib. 2. tit. 28. §. 3. tit. 55. §. [...] Capit. Caroli Magni lib. 3. cap. [...] l. 4. Append. 2. §. 33. Vnde qu[...] dam, ait Delrius, *Crucem* fuisse g[...] nus armorum, frustra hariolati sun[...] Legimus etiam non semel, *stare* [...] *stare ad Crucem.* Capit. ann. 7[...] c: 10. et Additio 4. c. 129. *Si a[...] cusator contendere voluerit de ipso per[...] iurio, stet ad Crucem.* Formula ve[...] tus edita a Bignonio et Lindenb[...] *Taliter fuit ei iudicatum, in [...] placito ante ipsum Vigarium, [...] te ipsos pagenses, vt ad Crucem, [...] iudicium Dei, pro ipsa terra [...]*

les 42. *in ipso placito, pro hoc debe-* *ent adstare quod ita et fecerunt.* *Exire ad Crucem*, in Concilio Verneriensi an. 752. can. 17. Ordo Romanus: *singula quaeque diiudicet, et aliquos a cibis abstinendo, alios eleemosynas dando, nonnullos saepius flectendo genua siue in Cruce stando, aut aliquid aliud huiusmodi quod ad animae salutem pertinet.* Eadem habet Beda in Praefat. ad lib. de Re melius peccat. Extat porro aliud praeclarum istius iudicii exemplum in veteri Notitia, quam in Cancellaria Canonicorum Veronensium asseruari auctor est Hieronymus dalla Corte lib. 4. Hist. Veronensis p. 178. quo non minime illustrantur, quae paulo videntur intricatiora in supra allatis verbis, etsi rem non omnino expediant. Sic autem Chronicon illud sub an. 798. *Tandem habito consilio pacti sunt, vt haec Dei et sancti spiritus reseruarentur iudicio, eligentes duos iuuenes clericos, sine vllo Crimine existimatos, statuerunt in ecclesia S. Ioannis Baptistae ad Domum, et ad Crucem stare fecerunt, quorum vnus Aregaus, post Archipresbyter Ecclesiae maioris, nomine, ex parte publica, alter vero ex parte S. Zenonis, Pacificus scilicet, qui post Archidiaconus Ecclesiae maioris fuit. Hi ambo ab introitu Missae vsque ad mediam Passionem tantum, quae est secundum Matthaeum, pariter starent, ille qui de parte publica datus fuerat, in terram velut ex animo corruit, Pacificus vero vsque ad finem passionis stetit. His gestis et omnibus Deo gratias agentibus quartam partem tam ciuitatis, quam castelli, pars Episcopi - - - accepit.* Notitiam integram descripsit ex Panuinio Vghellus in Episcopis Veronensibus p. 610. Ex his plane docemur, eos qui huiusmodi subibant examen, reuera in pedes stetisse, illumque qui hoc victus diuino videbatur iudicio, in terram corruisse, quod et indicant verba laudatae a nobis Formulae: *Sed et ipse in ipso placito ad ipsam Crucem visus cadisse: sed dum haec causa sic fuit inuenta, quod ipse ille quid ad ipsum iudicium vel ad ipsam Crucem cadisset etc.* Eo eti[am] referenda videntur, quae habet A[go]bardus Lugdun. lib. contra iudici[um] Dei num. 1. *Iube ferrum, vel aq[uam] calefieri, quas manibus illaesus att[rectem]: aut constitue Cruces, ad q[uas] stans immobilis perseuerem.* Ill[e] autem qui ad Crucem acciderat, hac examinatione victus erat, *C[ruce] euindicata* dicitur in lemmate ei[us]dem formulae.

Quale autem fuerit ad Crucem e[xa]men, ex his non omnino perc[ipitur], constat. An enim qui illud subib[ant] ante Crucem aliquam in pedes [sta]bant, quod vult Hieronymus d[alla] Corte? *E dauanti ad vna Croce fecero in piedi fermare.* An vero *ad Crucem stetisse* dicti sunt, qu[i] expansis brachiis efformata quod[am] modo Crucis specie, certo tempo[ris] spatio starent, quae fuit poenit[en]tiae species, potissimum apud M[o]nachos, vti mox indicabimus? [...]rum nodum soluere videtur Rud[ol]phus Fuldensis in Vita S. Liob[ae] Abbatissae Biscofheimensis cap. [...] Cum enim infantulus recens na[tus] in stagno Monasterio vicino inu[en]tus fuisset, crimenque alicui e S[an]ctimonialibus adscriberetur, Li[oba] Abbatissa vt an reuera alicuius e[x] sanctimonialibus partus esset, d[e]geret, *praecepit omnibus Oratori[um] ingredi, et extensis in Crucis mod[um] brachiis stare, quoad vsque sing[uli] Psalterium totum ex Ordine psallen[do] implerent, et deinde per tres v[ices] in die, hoc est tertia hora, sexta nona, vexillo Crucis elato, cum [...] tantis Monasterium circumire et [...] purgatione sua diuinam misericordi[am] inuocare. Quod cum fecissent et hoc ordino iam bis expleto, hora [...]na omnes ecclesiam intrarent cunc[ti]que populus pariter congregatus esset, beata Virgo Liobae perrexit [ad] altare et stans ante Crucem, quae [...] tunc tertio portanda parabatur, [ex]tendit manus in Caelum, et cum [ge]mitu et lacrymis praecabatur dic[ens]: Domine Iesu Christe, Rex Virgin[um] integritatis amator, inuictissime D[eus] ostende tuam virtutem et libera [nos] ab hac infamia, quia improperia [...]*

pro

propefantium tibi ceciderunt super nos. Hoc cum dixisset, pauperula illa (mendica) *antiqui hostis et captiua pariter et ministra, daemonio repletur, et quasi flammis circumdata, nomen inuocat Abbatissae, crimenque quod commiserat, confitetur. Tum vero in Caelum clamore sublato, plebs omnis obstupuit miraculo, etc.* Ex his, inquam percipitur eos, qui Crucis iudicium subibant, expansis in Crucis formam brachiis, ad Crucem reuera stetisse certo ac definito tempore, et donec recitaretur, vel Euangelium vel Oratio Dominica etc. qui si immobiles permanerent, innocui, si vero diuino quodam iudicio cuderent, aut crimen fateri vltro cogerentur, rei habebantur. Proinde eo referendum videtur quod habet Halitgarius Cameracensis in poenitentiali c. 10. *Si titubauerit Sacerdos super Orationem Dominicam, quae dicitur periculosa, vna vice 50. psalmos, secunda vice 100. plagis.* Eadem ferme habet Cumeanus Abbas de mensura poenitentiaria cap. 13. V. Mabillonium l. 6. de Re diplomat. Charta 51. et notam adiunctam vbi examen Crucis eodem modo explicatur, quo hic a Cangio. Huic explicationi subscribit etiam doctissimus Muratorius Script. Ital. to. 2. p. 2. pag. 101. col. 2. Verum Sirmond. in Glossario ad calcem supplementi Conciliorum Galliae alio prorsus modo rem expedit. Examinationis Crucis, inquit, forma sic describitur ab antiquis. Duae praeparabuntur tesserae, quarum vna pura, altera Crucis charactere exsignita sit, quae duae linteo obuoluuntur seorsim ne internosci possint, et in Ecclesia super altare, foras super sanctorum reliquias ponuntur: deinde post varias ad Deum preces, Presbyter aut puer innocens, altero absente, harum vnam tollit quae si ea sit, quae Cruce signatur insontem pronuntiant accusatum, sin vero pura, reum iudicant. Huc vsque Sirmondus. Optandum esset, vt vel vnus ex illis antiquis conglobatim laudatis nominaretur, cum haec expositio nullo modo conueniat dictis hi[illegible] Hanc demum per Crucem exa[illegible]tionis, et iudicii speciem abr[illegible] Ludouicus Pius Imp. vt habe[illegible] Capitular. Aquisgran. a. 816. c[illegible] in lege Longobard. lib. 2. [illegible] §. 32. et in Capitulis Caroli M[illegible] lib. 5. c. 102. *Sancitum est [illegible] deinceps quamlibet examinationem Crucis facere praesumat, ne Christi [illegible] quae glorificata est, cuiuslibet [illegible]tate contemtui habeatur.* Sed [illegible] supra attigimus,

AD CRVCEM EXPANSIS BRACHIIS STARE, vel se prosterne[illegible] poenitentiae species fuit, vt leg[illegible] est in Canonibus Saxonicis Edgar Regis cap. de Magnatum poenitentia §. 3 AD CRVCEM COMEDERE, alia poenitentiae species fuit [illegible] Monasterio S. Victoris Massil. [illegible] patet ex Capitulo generali a. 131[illegible] in quo *pro bono pacis* statuitur, *quod Prior claustralis abstineat se a Correctione Monachorum, nec comedat ad Crucem, nec det licentias comedendi.* Ex quibus verbis conicere est, [illegible]iusmodi poenitentiam modo spontaneam, vt in Monasteriis fit, [illegible] coactam fuisse.

CRVCES BANNALES, peregrinationes et Processiones, non q[illegible] imperiali banno et edicto statu[illegible] et confirmatae erant, vt censet Ioannes Robertus; sed quae intra paroeciarum seu ecclesiarum *bannum* et districtum peragebantur, vel potius processiones districtus cuiusuis paroeciae, vt docuit Cangius ad Ioinuillam. Catalogus Abbatum Andainensium apud eundem Robertum: *Item obtinuit confirmari Monasterio oblationes fidelium, quae [illegible]go Cruces bannales dicuntur de [illegible] Decaniis.* Charta Guidonis Cardinalis Prenestini a. 1202. apud Bollandum 22. Martii p. 391.

CRVX TENSA, erecta ad processionem. Testamentum Guillelmi Comitis Narbon. an. 1397. inter Anecd. Marten. t. 1. col. 1630. E.

SCHOLA CRVCIS, seu eorum qui in processibus Cruces praefere[illegible] Censius Camerarius in Ceremonia[illegible] *Praefecti nauales Schola Crucium,* [illegible]

ıpellani tale Presbyterium - - - accipiunt.

CRVCE SVBSCRIBERE, seu ʒnum Crucis, subscriptionis vice, ıartis et instrumentis apponere. ıiploma Witredi Cantiae regis ediım in Synodo Becaceldensi a. 694. ıuo Diplomate sancit non esse liciım cuiquam vsurpare, *quod antea ıerat domino concessum et Cruce Chriı firmatum ac dedicatum.* Conciıum Celichytense an. 816. can. 6. *ıaucitum est, vt non frangantur iuıicia Episcoporum, quae a nobis noırisque praedecessoribus synodali dereto constituta sunt - - - seu etiam le omni re quaecunque cum vexillo ınctae Crucis Christi roborata est, sic ıre seruaeque praecipimus.* Conıilium Triburiense an. 821. cap. vlt. *Et imperator et paene omnes Galliae et Germaniae principes subscripserunt, singuli singulas facientes Cruces.* Istius porro moris Crucem apponendi in subscriptionibus prostant passim exempla, praesertim in Chartis Anglo-Saxonicorum Regum, apud Ingulfum, et in Monastico Anglico to. 1. p. 14. 15. 17. V. Ordericum p. 603. et Mabillonium de Re Diplom. lib. 2. cap. 21. n. 9 vbi docet idem fuisse ab Hispanis Regibus obseruatum. Interdum vero in ipsis Chartulariis *Crux* subscribebatnr ab iis, qui quidpiam Ecclesiis donabant. Liber Chirographorum Absiae fol. 61. *Concessit iisdem Monachis omnia dona matris suae, faciendo Crucem cum matre in Chartulario.* Huiuscemodi subscriptiones complures extant in tabulario eiusdem Monasterii, hisce formulis ad Crucis figuras adscriptis: *Hanc Crucem fecit Gotfridus Rufus: Hanc fecit Paganus frater eius. Istam fecit Raginaudus frater eius, etc.* Inde porro origo vocis *signum* pro *subscriptione* petenda, quod qui subscriberent, *signum Crucis* non modo exararent, sed et in iisdem subscriptionibus *signum sanctae Crucis* imprimere, vel *signo sanctae Crucis* chartas firmare se testarentur: quod quidem abhibuere vt plurimum fideles, tanquam symbolum iuramenti, seu Sacramenti: cum duplex sit sacramentum, Corporale scilicet, et quod in instrumento continetur: *Instrumento* enim *iurare* dixit Lex 3. Cod. si quis minor se maiorem dixerit, vt *manu iurare*, vetus scheda Abbatiae Moissiacensis: *Comes Tolosanus hanc eandem donationem ibi deueniens rogatu nostro corroborauit, firmauit, manuque propria iurauit,* id est subscriptione sanctae Crucis. Aliquando prae litterarum ignorantia signum Crucis in Diplomatibus appositum fuisse, testes sunt locupletissimi, Withredus Cantiae Rex apud Spelmannum t. 1. Conc. pag. 198. qui subscribit in hunc modum: *Ego Withredus Rex Cantiae omnia supra scripta confirmari, atque a me dictata propria manu signum sanctae Crucis pro ignorantia litterarum expressi:* quod iterum repetit ibid. pag. 193. Tassilo dux Baiuariorum qui Chartam pro Attone Abbate Salzburgensi ita concludit Metrop. Salisbur. t. 1. pag. 125. *Quod manu propria, vt potui, characteres chirographi inchoando depinxi coram iudicibus atque optimatibus meis. Signum manus meae propriae Tassilonis etc.* et Heribaldus Comes sub Ludouico II. Imperatore in Charta, quam exhibet Mabillon. lib. 6. de re diplomat. pag. 543. et 544. † *signum Heribaldi Comitis sacri palatii, qui ibi fui, et propter ignorantiam litterarum signum sanctae Crucis feci.*

CRVX COLLARIA, quae collo appenditur ἐγκόλπις, Episcoporum scilicet apud Osbernum in Vita S. Elphegi Archiepiscop. Cantuarens. n. 40.

CRVX TRIVMPHALIS, dicta Durando lib. 1. Ration. c. 1. n. 41. *quae in plerisque locis in medio Ecclesiae ponitur. Crux triumphalis,* Crux Dominica, quam *Veram Crucem* vulgo dicunt, apud Vincentium Beluacens. lib. 32. c. 97. In Charta Balduini II. Imp. Constantinop. an. 1247. fit mentio *Crucis triumphalis*, quam Byzantio in Franciam ad S. Ludouicum Regem misit idem princeps. V. Addit. ad Matth. Par. c. 108.

c. 108. et Notas ad Villharduinum p. 311.

CRUCES, vice terminorum, in agrorum confiniis, non semel occurrunt. Praeceptum Childeberti I. Franc. Reg. an. 528. pro S. Carilepho Collect. Ampliss. to. 1. col. 2. et 3. Charta Childeberti II. a. 706. apud Mabillon. de Re Diplom. pag. 481. Charta fundationis Abbatiae S. Guillelmi in deserto a. 838. *Omnia haec cum omni integritate, sicuti a Misso genitoris nostri Caroli Leydrath Archiepiscopo traditum est in arboribus per Cruces et terminationes assignatum fuit.* Charta Calixti PP. an. 1120. pro Ecclesia Matisconensi apud Chiffletium in Tornutio. *Infra quos videlicet terminos, sicut per Cruces iuxta terrae Consuetudinem distincti sunt, captiones, depraedationes - - - penitus prohibemus.* Charta a. 1277. pro Libertatibus Villae Pruliacensis: *Si aliquis ex iustitia nostra alicuius de burgo intra Crucis iniuriam intulerit etc.* id est intra banleucam. V. Catellum in hist. Occitan. pag. 786. Doubletum in hist. Sandionisiana lib. 3. c. 12. p. 835. Mabillon. t. 5. Vitarum S. Ordinis S. Benedicti pag. 90. Hist. Monasterii S. Nicolai Andegav. p. 59. Ingulfum p. 856. 878. 881. Thomasserium in Consuetud. Bituric. lib. 1. c. 16. 57. et p. 143. etc. Hispani porro *Encruzyada*, appellant vias duas, quae ad vnam Crucem tendunt, vel desinunt, Germ. Kreutzweg.

Fidantiam de prima secunda et tertia Cruce, appellant Fori Arragonenses et Vitalis Oscensis Episc. ap. Hieron. Blancam in Comment. Rer. Arrag. cum quis idoneum fideiussorem tenebatur dare. Si quidem in villa ista, in qua morabatur, inuenire non poterat, qui in ea haereditatem, id est, praedia vel immobilia possideret, iurando quod non poterat habere, alium tenebatur e duobus proximioribus oppidis dare. Quod si neque id, tunc se tradere debebat custodiae creditoris. Et hanc veteres *Fidantiam, de prima, secunda et tertia Cruce* appellabant, nempe a lapideis et ligneis Crucibus, quae ad locorum portas fe[illegible] ad biuia poni solebant. Ma[illegible] Didacus Daux Iustitia Arago[illegible] Obseruantiis lib. 4. tit. de Fid[illegible]ribus §. 29. *Fidancia de Cru[illegible]citur, qui habet bona sufficientia[illegible]* ri Oscenses an. 1247. fol. 8. *[illegible] fidantia debet esse infanzionia, [illegible] quod sit haeres de illo loco, secund[illegible] quod iudicat Forus: quod si forte h[illegible]bere non poterit de eo loco, det [illegible]dam de Cruce. Si pignoratus [illegible] potest dare fidantiam de loco, [illegible]bitat pignorator, det eam de pri[illegible] Cruce, quam si habere non potest, [illegible]rando quod non potest det de secun[illegible] Cruce: quam si adhuc habere non po[illegible]est, iurando quod non potest habere, det eam de tertia Cruce: quam si habere non potest, tradat se Custodiae C[illegible]riae, quousque ius compleat conquerenti.*

CRUCEM ASSUMERE, dicebatur qui ad sacra bella profecturi Crucis symbolum palliis suis assuebant et affigebant, in signum votiuae i[illegible]lius expeditionis, cuius Origi[illegible] Concilio Claromontano sub Vrbano II. adscribunt scriptores omn[illegible] Rer. Hierosol. et alii passim. Accipiebantur autem Cruces ab Episcopis, Abbatibus et maioris dignitatis Praelatis, cuius moris exempla proferunt Guibertus lib. 2. Gest. Dei c. 2. Otto Frisingensis lib. 1. de Gestis Frider. c. 37. 40. Ioinuilla in Hist. S. Ludouici, Villharduinus n. 22. Matth. Westmonasteriensis ann. 1178. Godofrid. Monach. an. 1188. Malbrancus lib. 11. de Morin. c. 1[illegible] et alii sine numero. Varie porro in his expeditionibus sacris Cruces vestimentis suis affixere peregrini. Nam in Hierosolymitanis, eas in dextris scapulis posuere. Vrbanus II. PP. apud Robertum Monachum lib. 1. Hist. Hierosolym. *Qui vero [illegible] compos ingredi voluerit, inter scapulas* (Crucem) *retro ponat.* Tudebodus lib. 1. *Franci audientes talia eloquia, protinus in dextra fecere Cruces suere scapula.* Erant Cruces illae vt plurimum sericae, vel [illegible] textae, ac denique ex quolibet panno in *chlamydibus aut birrlus*, [illegible]

tunicis, seu *in vestibus superamictis*, assutae, vt habent Guibertus lib. 2. cap. 5. Fulcherius Carnotens. lib. 1. cap. 1. et Baldricus Dolensis. Sed ut plurimum earum color erat coccineus, vt est apud Annam Comnenam lib. 10. Alex. p. 284. Posthmodum in ea, quam an. 1188. Philippus Franciae et Henricus II. Angliae Reges inierunt Hierosolymitana expeditione, *praedicti reges in susceptione Crucis, ad cognoscendam gentem suam, signum euidens sibi et suis prouiderunt. Rex namque Franciae et gens sua susceperunt Cruces rubeas et Rex Angliae cum gente sua suscepit Cruces albas, et Philippus Comes Flandriae suscepit Cruces virides.* Ita Houedenus, et alii a Cangio laudati ad Alexiadem p. 350. In aliis aliquot expeditionibus sacris, ad discrimen Hierosolymitarum non in scapulis, sed alibi assutae Cruces leguntur. Verbi gratia, in ea, quae contra Albigenses suscepta est, in pectore eas detulere peregrini, vt obseruant Rigordus an. 1213. Chronicon Andrense an. 1212. et Chronicon Flandriae vernaculum c. 13. Nicolaus de Braia in Ludouico VIII.

Vexilloque Crucis munito pectore regis,
Tota cohors procerum signo se munit eodem.

Vt porro Crucesignati, domo excedentes, ritu solenni, cum ecclesiastica processione deducerentur extra Parochiae fines, V. in verbo *Peregrinatio*.

† CRVX nude, vel CRVX TRANSMARINA, expeditio sacra contra Saracenos, ap. Murat. t. 12. p. 1037.

† PER CRVCEM SE DEFENDERE, vti priuilegiis Crucesignatorum. Assisia Ms. a. 1235.

MVNERE CRVCIS ARMARI. Ermoldus Nigellus lib. 3. Carminis Elegiaci in honorem Ludouici Imp. apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 53.

Saepius inde means mox dictam visitat vrbem,
Se Crucis armari munere quaerit ope.

Quo in loco sic constructo, *Quaeris se armari munere et ope Crucis*, Editori videtur quodammodo elucere aliquid simile consuetudini nec dum iis temporibus inuectae, scilicet eos Cruce signandi, qui expeditionem bellicam pro Christiana religione suscipiebant.

CRVCES BINAS, in vestibus deferre iubentur haeretici sponte conuersi, in detestationis veteris erroris argumentum, in Concilio Tolosano an. 1229. can. 10. *alterius coloris quam sint vestes eorum, vnam a dextris, alteram a sinistris.* Ita in Concilio Biterrensi a. 1232. can. 4. Tarraconensi an. 1242. Biterrensi an. 1246. in Concilio Archiepisc. Narbon. c. 26. etc. V. *Crucesignati.*

CRVX, pro acie militari, quae olim *Schala* et *Scara*. Laurentius Veronensis de bello Balearico

FRATRES CRVCIS. Leuoldus a Nortoff in Chron. Markano a. 1309. *Eo anno Crucesignati, qui Fratres Crucis vocabantur in diuersis terris ac rationibus se per turmas collegerunt, et ad Romanam Curiam concurrerunt intendentes, vt dicebant, mare transire in subsidium terrae sanctae. Sed cum venirent Auenionem vel ad mare, diuisi ab inuicem per vias diuersas redierunt.* Iidem qui *Pastorelli*. V. in hac voce, et supra *Crucifratres*, et in voce *Stauria.*

CRVX, in monetis, dicitur pars illa, in qua Crux repraesentabatur, *Pila* vero pars auersa: et si forte nulla sit in alterutra parte crux insculpta, tum pars illa in qua principis effigies exstat, *Crux* appellatur; retenta semper auersae parti *Pilae* nomenclatura. Huius rei vestigium extat in transactione Gaufredi II. Episc. Apt. et Raubaudi de Agouto a. 1233. ex schedis Praesidis de Mazaugues, in qua Transactione *Raimundus Bot* dicitur *sigillasse* cum denario Guillelmensi *ex parte Crucis quia sigillum non habebat.* Vide *Pila.*

CRVX, pars Ecclesiae quae Gallis *la Croisade*, vel potius *la Croisée* dicitur. V. in *Cancellus.*

DE CRVCE CANTARE. Capitula Adalharti Abbat. de Admonitionibus in Congregatione cap. 7. *De Cruce decantare et legere qui non potest, dimittat, et qui potest se non subtrahat; et qui negligenter fecit corrigatur.* Hoc est, vt videtur, de ambone, de pulpito, vbi maior Crux etiamnum statuitur, adeo vt qui voce non valeret, in eo canere vel legere, non praesumeret. V. *Pronuntiator.*

CRVCES appellatae litaniae publicae, seu processiones Ecclesiasticae; in quibus praeferri solent Cruces, vt est apud Sozomenum lib. 8. cap. 8. Visiones Flotildae: *Cum venissent ad ciuitatem homines illarum villarum, inter quos habitabat, Deum precaturi cum Crucibus, vidit B. Remigium et S. Martinum deforis eisdem Crucibus obuiantes.* Wolfardus Presbyt. lib. 3. de Miraculis S. Walpurgis num. 11. *Hebdomadam Crucium* vocat, quae nunc *Rogationum* dicitur. Ibidem: *Accidit - - vt eo tempore, quo per vniuersum mundum Cruces in Rogationibus solenniter solent eleuari etc.* Infra: *Dum paratis omnibus Cruces a fidelibus efferrentur.*

CRVCES NIGRAE, ita dicta Litania maior, seu Gregoriana quod, cum agebatur, aedes sacrae, altaria atque adeo populis nigris ornamentis et vestibus induerentur. Durandus lib. 6. Ration. cap. 102. n. 2. 10.

CRVX, fulcrum subalare in formam Crucis vel T. figuratum, German. Krücke. Miracula S. Vincentii Madelgarii, Iulii to. 3. p. 686. *Adminiculis (Cruces vocant) fulta, Moniali quoque quadam suppetias ferente, conabatur ingredi.* Vide *Croceus.*

† CRVX, malleus in modum crucis superne effictus, cuius pulsu seu percussione super tabulam ligneam signa dabantur. Reg. capit. Autiss. ad a 1557.

CRVX, praestatio, V. *Cruces.*

CRVXALIS POENA, crucis supplicium. Charta P. Maclov. Episcop. a. 1198. apud Lobinellum Hist. Britan. t. 2. col. 338.

CRVXARE, V. in *Baulare.*

CRVZATA. Concil. Tolet. a. 1[illegible] c. 18. t. 3. Concil. Hisp. pag. [illegible] *Grandis malitiae occasionem in [illegible] gregatione et distributione eleemosy[illegible] captiuorum, et quae vulgariter Cr[illegible] zata dicitur, adhiberi solitam [illegible] vt est possibile, capientes, in [illegible] bresbyteratibus Archipresbyteros, [illegible] vicariis vero Vicarios esse volumus collectores.*

CRYPHIA, *circuli pars inferior [illegible] puncto ponitur in iis locis vbi qua[illegible] dubia et obscura aperiri vel solui n[illegible] potuit.* Isid. Orig. lib. 1. cap. [illegible] Papias MS. Bituric. habet *Cripa.* Glossar. Sangerman. n. 501. *Cry[illegible]* Legendum cum Isidoro *Cryphia*, a Graeco κρύφιος, abditus, occultus. De *Cryphiis*, quos ostensos fuisse memorant veteres inscriptiones Romanae in Ceremoniis Deo Mithrae sacratis consulendus est Reinesius Epist. 69. p. 650.

CRYPTA, CRIPTA. (1) Locus subterraneus, quomodo *Cryptas* vocat Vlpianus in leg. 3. §. 7. D. [illegible] Possid. Gloss. S. Benedicti cap. de Ciuitatibus. *Cripta*, ; ζώνη, [illegible] της Gloss. Lat. Graec. *Crupta*, [illegible] της. Hesychio vero βέτης, est τὸ ἀπόκρυφον μέρος τοῦ ἱεροῦ. Vox [illegible] της et βαίτης est, ab Hebraico [illegible] *Baita*, domus pars interior. Walafridus Strabo lib. de Rep. Eccles. c. 6. *Cryptae sunt specus subterraneae, dictae a profunditate abruptae, sicut et Crepidines dicimus abruptas summitates quarumlibet corporum.* Senator lib. 4. Ep. 51. Sed et in *Cryptis* condita et sepulta Martyrum et aliorum corpora, docent S. Hieronymus lib. 12. in Ezechiel. c. 40. Gregorius Turon. lib. 1. Hist. cap. 59. etc. (2) CRYPTAE potissimum appellantur Oratoria et sacella subterranea, cuiusmodi plurima earumnum occurrunt in vetustioribus aedibus sacris, quae in quibusdam prouinciis Galliae *Croutes* dicuntur, Germ. Grufft. Gregor. Turon. lib. 1. Miracul. c. 8. *In qua Basilica et Crypta abditissima, etc.* Cap. 43.

Huius

Iuius enim altare, positis in altum ulpitis, locatum habetur, cuius pars nferior in modum Cryptae ostio clauitur. Cap. 50. *Hic in Crypta balicae B. Ioannis sub altari est sepulus.* GRIPTA, pro *Crypta*, in Chari an. 1157. apud Vghellum to. 5. . 1529. (3) † CRYPTA, *cuneus, urba hominum*, Glossar. vet. Cod. :g. 7641.

YPTATIM, in modum et ad inar *Cryptae*, seu porticus cameratae. Iam *Cryptae* latinis scriptoribus sunt orticus subterraneae, quae ideo uoque *Cryptoporticus* dicuntur Viuuio, Plinio, Sidonio et aliis, et ryptas cum porticibus iungit Sparanus in Adriano. Ado Viennensis Chron. *Non multo post venerailis etiam Bonifacius Pontifex Eclesiam S. Michaelis Archangeli nomie constructam dicauit in summitate irci, Cryptatim miro opere altissime orrectam.* Auctor Mamotrecti ad egendam eiusdem S. Michaelis: *ryptatim, id est, per Cauernas seu ryptas porrectam et extensam.*

YPTATVS, in *Cryptae* modum ornicatus. Vitae Abbatum S. Albai p. 92.

YPTELLA, CRIPTELLA, parua rypta. Miracula S. Martialis to. 5. unii pag. 555. CRYPTVNCVLA, adem notione. Acta SS. Maii t. 1. . 405.

YPTICVS, *occultus, subterraneus, delis.* Amalthea. Pro subterraneo egitur apud Sidon. l. 5. ep. 5. Pro ideli vero seu pro homine abdito t taciturno, cui secreta tuto comnitti possunt, apud Iulium Firmium l. 3. Mathes.

YPTVNCVLA, V. *Cryptella.*

ADA. Glossar. Arab. Lat. *Ros, uada.*

VANGIA. Ch. a. 1277. ap. Lam. n delic. erud. part. 2. p. 346. *Cui - - volenti et consitenti praedicta mnia et singula sic facere, obseruare romisit debere, vt superius dictum st, per Cuangiam nomine sacramenti, secundum formam capituli constiutionum Florentiae.* Forte pro *reangiam.* V. *Creantiare* et *Cremium.*

CVBA. (1) Cisterna, Syris, Arabibus *Gubb*, cisterna, carcer in agro, Hebr. גבא, *Gebe*, lacus. Hieronymus in vita S. Pauli Eremitae c. 5. *In cisterna veteri, quam gentili Sermone Syri Cubam vocant, quinque caricis per singulos dies sustentabatur.* Graeuius. legit *Gubam.* V. eundem Hieronymum ad c. 6. Hierem. (2) Cupa, labrum, Gall. *Cuue*, Germ. Kufe, Kübel. Ratherius Veron. in Itinerario. *Cubam frumento onerari praecepit.* Hepidanus de Vita S. Wiboradae c. 20. cuius lemma sic concipitur: *Qualiter dissoluta cuba, eius precibus reiuncta est*, in ipso textu *tyna*, pro *Cuba* ponitur. Occurrit praeterea apud Monach. Sangallensem in Carolo M. lib. 1. c. 17. Tabularium Conchensis Abbat. in Rutenis Ch. 252. *Cum mansione, cum trelio, cum tonnas, cum cubas, cum hortos etc.* Ch. 298. *Cum ipsa vinea et cum ipsas Cubas etc.* (3) Alia notione, forte pro *Cumba*, locus subterraneus. Rufinus Monachus S. Sabini apud Vghellum in Placentin. Episc. *Ad pedes B. Sabini est altare S. Martini - - in alia Cuba, iuxta Orientem, sepulcrum SS. Victori, Domini etc.* (4) In Glossario Cambronensi *Cuba est extrema pars nauis dicta quod incubet aquis. Cumba vero dicitur lectica, a Cubando.* V. *Cumba.* (5) † Cella vinaria, vt videtur. Ch. Ms. a. 1405. *Et vna cum hoc medietatem pressorii, cubarum, platearum, redditurum.*

CVBALVM. Rolandinus Patauinus de factis in Marchia Taruisina l. 9. c. 10. *Apertum est Cubalum de villa quae appellatur Custodia. Inter cetera namque Cubala siue cauernas, quae sunt multae per montes illos, haec est cauerna prae ceteris mirabilior subter montem, longa per milliare et vltra, in altum ardua, in latum ampla, hiemali tempore calida, frigidissima in aestate, obscura omni tempore, si non illic luceant cerei aut faces, hinc vina optima quae tamquam in Cellario cuncti de circumstantibus villis tempore vindemiarum reponunt.*

CVBANTES ET LEVANTES ii dicuntur, qui in alicuius domini territorio sedem habent stabilem, eique sunt obnoxii. Regestum Magnorum dierum Campaniae apud D. Brussel de Vsu feudorum tom. 1. p. 231. V. *Leuantes* in *Leuare*.

CVBARE, actiue sumtum, pro lecto aliquem commendare. Processus de Vita S. Yuonis t. 4. Maii pag. 557. *Lectos ipsemet faciebat et Cubabat pauperes.* Legitur etiam apud Lobin. to. 2. Hist. Brit. p. 563. CVBARE OVA, pro *ouis incubare*, ex Gall. *Couuer*, apud Frider. II. lib. 2. de arte venandi c. 7.

CVBATOR DOMINICI PECTORIS, Ioannes Euangelista, S. Paulino Ep. 21. ad Amandum n. 4.

† CVBATORIVM, lectus, cubile, in Glossar. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

† CVBATVS, cupa, labrum, German. Kufe, Kübel. Inuent. Ms. an. 1476.

CVBEBA, fructus insulae Iauae Pharmacopolis notus, haud multum absimilis piperi, Gall. *Cubebe*, Iter B. Odorici Ordinis Minorum inter Acta SS. Ianuarii t. 1. p. 989.

CVBELA, diminut. a *Cuba*, labrum. Liber Pontif. Agnelli apud Murator. t. 2. p. 158. col. 2.

† CVBELLA, instrumentum ferreum quo perforatur. Litt. remiss. Ms. an. 1355. (2) Diminut. a *Cupa* 3. mensura frumentaria et modus agri, in Chartul S. Ioan. Angeriac.

CVBELLVM, Aruernis, *Cubel*, dolium, Germ. Kufe, Kübel. Stephan. Antiq. Pictav. MS. t. 3 p. 527. ex Codice Nobiliacensi.

† CVBELLVS, diminut. a *Cupa* 2. labrum, Germ. Kübel. Chartular. Celsin.

† CVBERCELATA ROCCA, sic appellatur rupes quaedam plana ad modum mensae, in Ch. Dom. de Luriec a 1417.

† CVBERCLVM, operculum, Gall. *Counercle*, in Inuent. Ms. an. 1294. V. *Cubertorium*

† CVBERTA, stragulum, quo lectus insternitur, Gall. *Couuerture.* Inuent. Ms. a. 1449.

CVBERTORIVM, Aruernis, *Couvertoire*, cooperculum, Gall. *Couvercle. Cubertorium argenti*, in [illegible]mento MS. a San-Seuerini Ep[illegible] Agathensis a. 1578.

CVBESSELLVM, vt *Cubertorium*. [illegible] uentarium an. 1358. ex Archi[illegible] Victoris Massil.

CVBIA. (1) Idem quod *Excubia* G[illegible]lis, *la Garde*. Charta Liber[illegible] Baugiaci an. 1250. ap. Gui[illegible] et Charta Libertatum Sangia[illegible] 1280. ap. Perardum p 510. [illegible] *si Cubia vel excubia alicui im[illegible] fuerit, et eam per se, vel p[illegible] neum substitutum non impleuerit [illegible] fecerit, nobis in 2. solid* [illegible] (2) Poculorum genera. Papias [illegible] Bituric. V. *Cubila*, et *Cumbia*. † Cupa, labrum, German. [illegible] Consuet. Ms. S. Cruc. Burdegal. V. *Cuba* 2.

CVBICVLARIS. Sosipater Chari[illegible] lib. 1. Instit. Grammat. et ex eo [illegible]da l. de Orthogr. *Cubicularius*, [illegible] *stos cubiculi*: *Cubicularis vero*, [illegible] *cubiculo aptus. Cubiculares et* [illegible] *niares lecti*, apud Lampridium [illegible] Heliogabalo. *Camera cubicula[illegible]* vbi cubatur, ap. Murator. tom. [illegible] pag. 420. col. 2. CVBICVLA[illegible] PVELLA in vita B. Mathildis R[illegible]ginae n. 4. et apud Beraldum A[illegible]chidiac. in vita Geraldi Archiep[illegible]pi Bracarensis n. 12.

CVBICVLARIVS. (1) Papias [illegible] Sosipatro: *Cubicularius*, *custo[illegible] biculi*. Gloss. Graec. Lat. [illegible] *Cubicularius*. Praesertim vero [illegible] appellati Eunuchi, quod praecipu[illegible] illorum fuit munus, vt ait C[illegible]rippus:

> *Conseruare domum, famulamque* [illegible]
> *trare cubile.*

Gloss. Lat. Graec. *Cubicularius*, [illegible] *χος*. Lex penult. Cod. de Praep[illegible]tis sacri Cubiculi: *Cum quis* [illegible] *Eunuchum sacri Cubiculi* [illegible] *haesurum.* Scholiastes Iulian[illegible] Antecess. ad c. 83. *Quaesitum est et* [illegible] *Cubicularii non sunt serui? et* [illegible] *est, immo et constitutio posita est* [illegible]*nis, vt mox oblatus fuerit aliquis E[illegible]nuchus Principi, mox in ipsa* [illegible] *ne fiat liber.* CVBICVLARII [illegible]

Iustinianum Anteceff. Conft. 60. *Chartularii* scil. *sacri Cubiculi*, intelliguntur, v eft apud veterem fcholiaftem. (2) CVBICVLARIVS TONSVRATVS, in familia Romani Pontificis, in Ordine Romano, ad difcrimen *cubicularii laici*, cuius etiam meminit idem liber. *Tonsurati* autem munus erat circa veftes ecclefiafticas, vt *Laici* circa quotidianas. *Laico* autem, vt eft in eodem libro, *haec cura est praestripta, vt sella Pontificis in sacrario sit parata, donec ille veniat celebraturus diuina mysteria.* (3) CVBICVLARII, idem qui apud nos *Capellani*, facellorum, feu *Cubiculorum*, de quibus mox, Cuftodes. Anaftafius Bibl. in S. Leone I. PP. *Hic constituit super sepulcra Apostolorum custodes, qui dicuntur cubicularii, ex Clero Romano.* (4) CVBICVLARIVS ECCLESIAE, aedituus, manfionarius. Itinerarium S. Willibaldi n. 25. (5) CVBICVLARIVS NOVAE ROMAE. Ita indigitatur quidam Monachus apud Vghellum t. 5. Italiae facrae p. 1505. *Hilarius Sacerdos et Monachus et magnae Ecclesiae nouae Romae Cubicularius.* Quae quidem dignitas alia non videtur ab ea, quam κυβυκλεισις appellat Pachimeres lib. 12. c. 2. qua etiam donatus fuit Romanus quidam *κυβυκλείσιος τῆς τῦ Θεῦ αγίας καὶ μεγάλης* Εκκλησίας, *πρωτομηνυτὴς τῦ βασιλικοῦ ξενῶνος τῦ μυρελαίυ καὶ περιδόξυ*, cuius liber *περι ὄζων* laudatur a Petro Lambeccio lib. 6. Comment. de Bibl. Caefarea pag. 141. vt et Ioannes Cameniata, cuius narrationem de excidio vrbis Theffalonicae edidit Leo Allatius, in cuius Epigrapha dicitur *κληρικὸς και κυβυκλείσιος.* Huius etiam dignitatis Ecclefiafticae meminit Balfamon ad Concil. VI. can. 7. et ius Graeco-Roman. l. 3. p. 304. Sed quae illa fuerit, haud omnino promtum eft definire, cum de ea fileat Codinus in Catalogo dignitatum Ecclefiae Sophianae. In Concilio Nicaeno II. art. 1. et 4. memoratur Cofmas Diaconus, *Νοτάριος και κυβυκλείσιος τῦ ἐναγῦς πατριαρχείυ.* In Act. 5. *κυβυκλείσιον* dicitur. Eadem forte dignitas, quae ὁ Κυβυκλης appellatur in Catalogo dignitatum S. Sophiae Medoniano, vbi eius officium fic defcribitur: Ο *κυβύκλης ἵνα βαςᾷ τὸ δικανίκιον τῦ ἀρχιερέως, ὅταν περιπατεῖ.* Ita *Cubuclesius* fuerit Capellanus Patriarchae. (6) Interdum idem qui *Camerarius*; feu thefauri regii cuftos. Ita apud Falredum in Vita S. Edwardi Confeff. c. 2. n. 9.

CVBICVLVM. (1) Cubile, lectus. Vita S. Ioannis Traguriensis Epifc. (2) Tumulus, fepulcrum, cubile, quomodo *lectus* eadem notione dicitur. Liber Miraculorum S. Andeoli apud Columbum in Epifcopis Viuarienfibus lib. 2. p. 202. (3) Oratorium, capella. Paulinus Ep. 12. Anaftafius Bibl. in Marcellino. (4) Idem quod *Camera*, aerarium, thefaurus principis, feu locus, vbi reconditur; *κοιτὼν* Annae Comnenae lib. 2. Alexiad. p. 56. Ita vfurpat non femel Senator lib. 4. Ep. 51. lib. 5. Ep. 14. 39. 44. 11. Epift. 15. Inde *Cubicularius*, regii aerarii cuftos. V. *Bibliotheca*. CVBICVLVM SECRETVM, latrina, quam das heimliche Gemach Germ. appellant. S. Eulogius l. 2. Memor. Sanct. c. 1. *Cum ad purgandam aluum secretius Cubiculum peteret.* V. *Priuata.*

CVBICVLVS, pro *Cubiculum*. Itinerarium Burdegalenfe.

CVBICVTA, cubitus, Gall. *Coudée*. Chartul. S. Vandregefili t. 1. p. 240. a. 1404.

CVBIERTA, vox fori Hifpanici. Martinus Didaeus Daux Iuftitia Arragon. lib. 2. obferuantiar. Regni Arragon. tit. de Probationibus §. 4. *Vel poterat petere pecuniae aliquam quantitatem, vel alia, quod fuerat pactum in fide, vel pro Cubierta, non admittetur hoc ad probandum per testes etc.* Lib 9. eod. tit. §. 17. *Si dicatur quod instrumentum fuerit factum pro Cubierta, non admittitur probatio cum aliis testibus etc.*

CVBILA. (1) *Poculorum genera*, ap. Papiam MS. Edit. habet *Cubia*, *Copulorum genera*. V. *Cubia* 2. (2) † *Cubile lusum dicunt cum duo pene iun-*

 ctis

ctis cubilis pilam ferunt. Gloss. vet. Cod. reg. 7613.

CVBILARIS, praedium rusticum, villa Charta Alarici regis Aragon. aerae 608. ex Tabular. S. Ioannis Pennensis apud Biuarium ad Pseudomaximum p. 570. et Martinezium in hist. Pinnatensi lib. 2. c. 6. *Insuper ego Rex do illum Cubicularem, qui nominatur Arantela etc.* Occurrit non semel in Charta Sanctii Maioris Regis Nauarrae aerae 1052. apud Sandouallium in Episcop. Pampilonens. p. 32.

CVBILE, cubiculum. Cassianus l. 4. cap. 12.

† CVBILES, *concubiti*, in vet. Gloss. Cod. reg. 7641.

CVBILIA, *Promtuaria*, in Gloss. MS. ad Canones Conciliorum.

CVBIO. (1) *Masculus*, in Gloss. Isid. et ap. Ioan. de Ianua. (2) *) *Cubio*, gobio, V. *Corabus*.

CVBITAT, ἀγκωνόδεσμος, in Glossis Lat. Graec. MS. S. Germani Paris.

CVBITALE. (1) *Super quod cubitum vel ceruicem reclinamus, ut aurealia, id est puluinaria*, Vgutioni. Glossae antiquae MS. *Puluinar, Cubitales.* (2) † *Muso*, apud Papiam Ms.

CVBITALES LITTERAE, eaedem quae *grandes*, *quadratae*, *unciales*; quo postremo nomine vocabantur litterae maiusculae, quoniam *uncia* id est pedis duodecima parte constabant. In Mabill. lib. 1. De re Dipl. c. 11. n. 4.

CVBITARE. (1) Cubito inniti. Hugo Parisiensis de Instit. Nouitiorum. V. *Accubitare.* (2) Cubito metiri. Consuet. Lemouic. art. 16.

CVBITELLVM, vt infra *Cubucellum.* Greg. Monachus in Chron. Farfensi apud Murator. tom. 2. part. 2. col. 474.

CVBITORIVM. Ceremoniales Cencii Camerarii lib. 2. *Transiens autem Pontifex per ipsam basilicam, intrat Cameram suam, vbi in scypho argenteo a Camerario Presbytero, eoque sicut in Natiuitate Domini, erogato, surgit, et ducitur a Magistro, senescaleo, et Pincerna in locum, qui dicitur Cubitorium.* Vbi Alem[illegible] in Dissertat. de Lateranensib. [illegible] etinis c. 4. *Cubitorium* ait [illegible] ctum, qui Pontifici sternebat[illegible] tribunali, nempe summo [illegible] in quo cum Clero et procer[illegible] epulari solebat, loco, quasi [illegible] *cubitorium.*

CVBITVS. (1) Versura, [illegible] Graecis ἀγκών. Auctor incert[illegible] ter Agrimensores: *Pentigonum* [illegible] *interpretatur Cubitos quinque.* [illegible] Plin. l. 3. c. 13. vbi de Ancona [illegible] CVBITVS VSVALIS, Will. [illegible] in Vocab. Ms. *Cubitus, mensura* [illegible] *metrica, a qua differt Cubitus* [illegible] *vsualis.* Id obseruare est ex A[illegible] ctore Aurorae, vbi de A[illegible] Noae:

Haec mensura fuit geometrica [illegible]
facis archam,
Non aliter caperet tanta tot [illegible]
silex.
Hic cubitus quo mensor habet geometricas [illegible]
Senos seu nouem fertur habe[illegible]
pedes.
Sed cubitus noster, quem commun[illegible]
tenet vsus,
Ex vno constat dimidioque pede.

Apud Heronem in Belopoeeicis cub[illegible] tus geometricalis est digitorum [illegible] Apud Vitruuium pes duas ter[illegible] partes cubiti continet, hoc est, [illegible] gitos sexdecim. Papias sic disting[illegible] Cubitos: *Cubitus duorum est palm*[illegible] *Cubitus habet pedem et dimidium. Cubitus geometralis sex nostros habet Cubitus. Cubitus dupl. Vnus a cubito ad digitorum extremitatem protenditur, quali Moyses Arcam mensu*[illegible] *nit. Alius - - - maior dicitur,* [illegible] *brachio extenso toto cubito capiti* [illegible] *lato se esse demonstrat, quo Arca* [illegible] *demetita est.* Dimensio per cubit[illegible] familiaris fuit Hebraeis, vt ex libr[illegible] sacris colligitur. (3) CVBITVS TERRAE, modus agri, in Charta an. 1152. to. 11. Spicilegii Acherani pag. 335. (4) CVBITVS CANDELAE, in veteri Charta apud Catellum lib. 5. Rer. Occitan. p. [illegible] et tom. 4. nouae Gall. Christ. [illegible] 909. Idem est quod *Candela Cubitalis.*

CV

BLISMONARIVM AVRVM. Testam. Adalaidis a. 978. inter Anecd. Marten. to. 1. col. 97. *Candelabra duo de argento, vnum cum rotis et succinctam, vnum cum auro Cublismonario, et det pro eis solidos* L.

BRECELLVM, operculum, Gall. *Couvercle*, in Inuent. MS. a. 1336.

BVCELA, vt *Cubucellum*. Locum V. in *Ludis*.

† BVCELLVM. Vetus Charta apud Vghellum to. 5. pag. 539. *Oratorium S. Pantaleonis super pusterula, cum scala marmorea, et duobus Cubucellis, vno terrineo, et alio solariato subtus tunc castellum Ponte, etc.* V. *Cubitellum*.

† BVCLARIVS, pro *Cubicularius*. Vetus Inscriptio Romae.

† BVCLESIVS, eadem notione, in Actis SS. Maii t. 5. p. 304.

† BVLVS, mensura vinaria et aridorum apud Hungaros. V. Innoc. III. PP. lib. 15. Epist. 7. Brocardus in Descript. Terrae sanctae lib. 2. c. 2. Edit. Venetae an. 1519. *Christiani in lapidibus signum Crucis inscripserunt, illi autem signum Cubuli.* Sed an haec vox idem sonet quod apud Hungaros, non definio. † Ch. a. circ. 1150. ap. Pez. tom. 6. Anecd. part. 1. p. 356. *Cubulum mellis - - 6. cubulos brasii.*

• CVCARVM, CVCCARVM, saccharum, Ital. *Zuccaro*, Germ. Zucker. Stat. Astae. V. *Zucara*.

• CVCCHIARIVS, cochlear, Ital. *Cucchiaio*, Hisp. *Cuchara*. Inuent. a. 1389. ap. Murat. t. 16. p. 811. V. *Cugiarius*.

† CVCHA, an i. q. Italis *Zucca*, cucurbita, an i. q. *Cucarum?* Ch. an. 1281. ap. Murat. t. 2. Antiq. Ital. p. 902. *Tozzorum, lapetum de petra, cucharum sacharum* (sic), *synagis, ruzae etc.*

† CVCHARVS. Synodus Syriaca a. 405. ap. Murat. t. 3. Antiq. pag. 976. *Archiepiscopus qui sedet super thronum Cucharum*, i. e. pontifex Romanus. V. quae obseruat editor p. 973.

CVCHO, meta, metula, paruus foeni cumulus, Rusticis Bresliae, *Cuchon*. Ch. Domini de Versay et S. Nicetii in Bressia an. 1457. *Clausum prati continens plateam vnius Cuchonis feni.*

CVCIBOLDVS, V. *Curcimbaldus*.

CVCINA, *carnificina*, Μαγειρεῖον, Gl. Lat. Gr. V. *Cocina*.

CVCINGA, pedules villosi. S. Wilhelmi Constitut. Hirsaug. lib. 1. c. 16. *Pro signo pedulium villosorum, qui vsitato more Cucinga vocantur, idem quod pro calceis diurnis praemissum est, facies, addito pellicii signo.*

CVCIONES, V. *Cutiones*.

† CVCITVRA, CVSITVRA, vox Italica, sutura, Gall. *Couture*. Statut. Ferrar. a. 1279. ap. Murat. t. 2. Antiq. p. 424.

† CVCIVM, radicis tinctilis species. Leudae maior. Carcass. MS. *Pro cargua de cucio.* Versio Gall. an. 1544. *D'une charge de racines de teinte.*

† CVCOMERES, *Chandeille*, in Gloss. Lat. Gall. ann. 1352. Cod. reg. 4120.

CVCTIO, V. *Cociones*.

CVCTO, Gossipium, Ital. *Cottone*, Gallis *Cotton*, Germ. Kattun. Chronicon Richardi de S. Germano apud Murat. t. 7. col. 1031.

CVCVBA, noctua, apud Papiam. Ita emendat Meursius pro *Cucuma*: vnde CVCVBARE, in Carmine de Philomela, quod Ouidio adscribitur. Hesychius κουκούβα, ἡ γλαυξ. Ita etiam emendat idem Meursius: hinc κουκουβαῖος, caesius, noctuinus, apud Scholiastem Oppiani. Galli *Coucous*, cuculos vocant.

CVCVBARE, caput in terram defigere pedibus sursum erectis. Hierolex. Macri vlt. edit. ex Dion. Carth. in 4. Reg. c. 2. art. 3. V. *Cucuba* et *Caccubire*.

† CVCVBIRE, pro *Cucubare*, noctuae clamor. V. *Baulare*.

CVCVCIA, V. *Cugucia*.

CVCVFA, V. *Cuphia*.

CVCVGIA, V. in *Cugucia*.

† CVCVLAE, *serui militum*. Glossar. vet. Cod. reg. 7641.

CVCVLARE, dicitur de clamore cuculorum. Auctor Philomelae vers. 35. *Et cuculi Cuculant.*

CVCVLATA. Gloss. Arabico-Lat. *Lodix*, *Cuculata*.

† CVCVLATVS, V. *Conculatus*.

CVCVLLA, V. *Caerilla*.

CVCVLLVMPEDO, V. in *Cucullus* 1.

CVCVLLVS. (1) CVCVLLVS, CVCVLLA, CVCVLLIO, *cucullus*, vestis nota Scriptoribus Latinis, qua scilicet caput operiebatur. Gall. *Cucule*, alias etiam, *Coules*, *Goules*, vel *Gules*. Armoricane *Cougoul*, Operimentum capitis et humerorum, German. superior. Gugel, Kogel. Vetus Scholiastes Iuuenalis *Cucullum* esse ait *galerum fuscum et horridum ardeliunculum*, *quales sunt latrunculorum*. *Nocturni cuculli*, apud eumdem Iuuenalem Sat. 6. qui *nocturnales* Sidonio lib. 7. Epist. 16. *Cucullus talaris*, apud Guibertum l. 2. Hist. Hier. cap. 8. CVCVLLA, femin. gen. dicitur praeterea id genus vestis aliquot Scriptoribus; sed aeui inferioris, S. Ambrosio Serm. vlt. S. Hieronymo de Testamento Hilarionis, Paulino in Epist. ad Citherium, Ennodio, et aliis, sed praesertim iis, qui monachicam vestem faciunt. Vita S. Deicoli Abb. Lutrens. num. 9. de eodem sancto: *Succinctus Cuculla non Cucullo*. *Cucullam*, et *Casulam*, et *Capam* vocitatam apud Monachos constat. Papias: *Cuculla per diminutiuum dicitur a Casula*, *quasi minor cella*. Infra: *Cucullus*, *genus vestis monachalis*, *quam Capam dicimus*. Theodemarus in Epist. ad Carolum Magn. *Cucullam nos esse dicimus*, *quam alio nomine Casulam vocamus*. *Et inde est*, *quod in hieme villosam*, *in aestate puram aut vetustam Beatus Pater habendam instituit*, *quia scilicet hoc genus indumenti solet vilius intexi*. *Illud autem indumentum*, *quod a Gallicanis Monachis Cuculla dicitur*, *nos Capam vocamus*. *Vt Capa* caput tegebat, ita et *Cuculla*. Vgutio: *Cucullus vel Cuculla*, *vestis capuciata*, *et lata*, *humeros tamen*, *et caput tegens instar capucii*. Papias: *Cucullus*, *generis masculini*, *velamen nigrum vel venetum capitis est*. M. Iustinus Lippiensis in Lippiflorio:

Vestis longa tegit corpus, *et ampla Cucul*[...]

Nec desunt, qui *Cucullam* cum *Fr*[*oc*]*co* confundunt. Glossar. Lat. Gall. *Cuculla*, *Froc ou Coule de Moine*. [...] Clemens V. in Concilio Vien[nensi] discrimen inter vtramque vestem [sta]tuit: *Cucullae nomine habitum [lon]gum*, *manicas non habentem* - - *Fl[occum]* *vero longum qui longas et amplas habet manicas*, *nos intelligere declaramus*. *Cucullam* et *Froccum* pariter distingu[it] S. Wilhelmus Constit. Hirsaug. l. 1. c. 70. CVCVLLA MEMORIALIS, cuculla, quam deferre iubebantur Canonici Regulares, qui Ordinem regularem Canonicorum, sine Abbatis licentia deseruerant, et monasticum susceperant: ii enim in Choro vltimi sedere, *in memoriam* (vnde adiectiuum) et poenam desertionis iubebantur. Quippe id erat contra sanctiones Ecclesiasticas. Vrbanus II. PP. can. 2. 19. qu. 3. *Praecipimus*, *vt redeat*, *et deinceps memorialem Cucullam deferat*, *et vltimus in choro maneat*. Perperam editum *Cellulam*, apud Steph. Tornac. Epist. 1. vbi hic canon laudatur. Innocentius III. PP. l. 2. Epist. 12. de Canonico, qui habitu Regularium Canonicorum reiecto, sine Abbatis sui licentia monasticum susceperat Ordinem: *Ad Ecclesiam redire priorem* - - *compellas*, *vbi et memorialem eum Cucullam deferre facias*, *et vltimum in choro manere*. Et in Cap. Intelleximus de aetate et qualit. ord. *Vltimus in Choro manendo Cucullam ad memoriam delaturus*. Narratio de eiusmodi Canonico, qui cucullam induerat. *Nuper te*, *frater Rigranne*, *Canonicum dimisi*, *et modo Cucullatum video*, in Appendice ad Capitul. n. 88. Vocem *memorialis* eadem notione vsurpat Vita S. Theodardi, Archiepiscopi Narbon. apud Catelium in Hist. Occitan. p. 752. vbi *memorialis conditio* dicitur, quae in memoriam rei alicuius imposita dicitur. CVCVLLA ECCLESIASTICA, qua in sacris Liturgiis vtuntur Diaconi et Sacerdotes Monachi, in Statutis antiq. Ord. Cartusiensis 1. part. 37. § 2[...] cap.

cap. 43. §. 6. c. 46. §. 1. Statut. an. 1368. 3. part. c. 5. §. 20. COCVLLA, in Capit. Theodori Cantuar. Archiep. c. 2. *Septem dies velat caput Cocullâ sua.* V. eiusd. Poenitentiale c. 3. et superius vocem *Capitra.* CVCVLLVMPEDO, et PEDOCVCVLLVM, in Notis Tyronis pag. 157. (2) † Vir cuius vxor moechatur, Gall. *Concuol*, a Lat. *Cuculus*, Gall. *Coucou*, qui in aliarum auium nidis oua edit, Germ. Hahnrey. V. *Cugus.* Lit. remiss. Ms. a. 1350.

VCVLLARE, idem quod *Monachizare*, Cuculla obtegere, κυκυλλίζειν apud Demetrium Zenum in Batrachom. Liber de Fundat. Monast. Gozecensis pag. 230. Hinc CVCVLLATI appellati S. Aemilianus Confessor, et Petrus Abaelardus ab aliquot Scriptoribus, vti obseruatum a Cangio ad Alexiadem pag. 349. i. Monachi. Certe ita vsurpat Petrus Cellensis lib. 7. ep. 14. CVCVLLARIVS, idem qui *Cucullatus*, in Vita S. Adalberti t. 5. Iunii pag. 103. inter Acta SS. Benedict. saec. 3. part. 1. pag. 637. et to. 3. Annal. Bened. pag. 648. Huius tomi pag. 339. Notkerus sese ipse didit *Cucullariorum S. Galli nouissimum.* CVCVLLATA CONGREGATIO, ordo monasticus. Charta Agnetis Comitissae Pictav. pro Ecclesia Collegiata S. Nicolai an. circiter 1060.

CVCVLLIO, idem quod *Cucullus.* Gloss. Lat. Graec. *Cucullio*, σκεπαστόν, vbi Casaubonus reponit σκέπαστρον, id est, quo caput tegitur. CVCVLLIO VIATORIVS, cucullus quo peregre proficiscentes vtebantur. Capitolinus in Heliogab. *Qui nocte vagabantur obtecto capite Cucullione viatorio.* CVCVLLIO MVLIONICVS, quo muliones vtebantur, apud Lampridium in Heliogab.

CVCVMA. (1) Claua, V. *Cucurma.* (2) Noctua, V. *Cucuba.* (3) Vas aeneum, in quo aqua calefit, aut aliquid maceratur, lato ventre instar cucumeris. Gloss. vet. *Cucuma*, θερμοφόρον. Vgutio: *Cucuma, a sono ferueris, sicut et cacabus, i. vas aeneum desuper coopertum, in quo aqua vel cibus coquitur.* Acta SS. Iuliani et Basilissae cap. 5. V. *Cocula.*

CVCVMELLVM, diminutiuum a *Cucuma*, inter sacra ministeria vulgo reponitur. Indiculus rerum, apud Baronium an 303. num. 12. *Calices 2. aurei, item calices 6. argentei, Cucumellum argenteum, lucernae argenteae 7. etc.* Petrus Diac. lib. 4. Chron. Casin. cap. 90. *Concas duas librarum octo, Cucumellum librarum sex.*

CVCVMERARIVM. Gloss. Aelfrici Saxon. *Pomarium vel Cucumerarium, aeppel-hus*, i. pomorum domus. Vet. Interpres Isaiae 1, 8. *Cucumerarium* locus est vbi crescunt cucumeres. V. Tertull. adv Iudaeos cap. 3. et 13. et adv. Marc. 2. 23.

CVCVMVLA, minor cucuma, apud Cyprianum l. 1. Vitae S. Caesarii Arelat. n. 13.

CVCVRBA. Isidorus lib. 10. Orig. et ex eo Papias: *Spirae, funes, quibus in tempestatibus vtuntur, quos nautici suo more Cucurbas vocant.* In aliis exemplaribus habetur *Curcubas.* Gloss. Arabico-Lat. *Corcuba, Lorum.* Ita emendant viri docti, pro *Lorcum.* V. *Cucurma*, *Curcuma.*

CVCVRBITA. (1) *Ventosa, vnde trahitur sanguis*, Ioan. de Ianua. Vox Celso et Medicis notissima. (2) Infamis adulterio. Papias: *Arga, Cucurbita.* Boherius in Longob. lib. 1. tit. 5. leg. 1. *Argam i. Cucurbita quae est nomen verbale secundum Glossas*, scilicet a *Cucurbitare* 2. quod vide et infra *Cugus.*

CVCVRBITARE. (1) *Cucurbitam*, seu *ventosam* adhibere, more Medicorum, instrumentum nempe concauum, in cucurbitae formam effictum, cum flamma corporibus adhibetur. Caelius Aurelianus lib. 2. de Tardis passion. *Post Cucurbitationem, atque dropacis vsum, etc.* V. Garioponrum lib. 3. cap. 24. et Gorraeum in Definition. medic. verbo Σικύη. Nescio, an ea significatione *Cucurbitare* intelligant Glossaria, an vero sequenti. Gloss. Lat. Graec. *Cucurbitat*, σικυάζειν. Gloss. Graec. Lat. Σικυάζω, *Cucurbito.* (2) Vxorem alterius adulterio polluere:

luere: proprie de vassallo, qui domini vxorem adulterio polluit, et eius ventrem instar *cucurbitae* inflat, i. impraegnat. At Rodulphus Goclenius in Lexico Philosoph. p. 298. vocem effictam ait a *Corbita*, Longobardico vocabulo, quod *stuprum*, seu *infamiam* sonat. Henrici Imp. Edictum, cui titulus: Quot testes sunt necessarii ad probandam ingratitudinem: *Si vassallus inhonestis factis atque indecentibus machinationibus dominum offenderit - - - vel si eum Cucurbitauerit, seu in campestri bello suum dominum dereliquerit, feudo priuabitur.* Liber Feudor. l. 1. tit 5. §. 1. lib. 2. tit. 38. §. 57. l. 3. tit. 2. §. 1. *Si fidelis Cucurbitauerit dominum, id est, cum vxore eius concubuerit - - - vel si cum filia, etc.*

† CVCVRBITATIO. (1) Adulterium. Stat. Mantuae l. 1. c. 73. V. *Cucurbitare* 2. (2) Alia notione V. in *Cucurbitare* 1.

CVCVRIRE. Auctor Philomelae versu 25.

Cucurire solet gallus, gallina grocillat.

CVCVRMA. Ioannes de Ianua: *Cucuma, vel Cucurma dicitur quoddam genus clauae.* In lib. 1. D. ad Leg. Corn. de Sicar. *Si claua percussit aut Cucuma.* Ita etiam legitur in Collat. Leg. Mosaic. tom. 1. V. *Curcuma.*

CVCVRRIRE, V. *Baulare* et *Cacillare.*

CVCVRVM, pharetra, corytus, theca sagittarum, ex German. Köcher, theca. Capitulare de Villis c. 64. *Et ad vnum quoque carrum, scirtum, et lanceam, Cucurum, et arcum habeant:* κούκουρον Graecis inferioris aeui, Constantino in Tacticis pag. 10. Cedreno pag. 441. et aliis a Rigaltio et Meursio laudatis Scriptoribus.

CVCVS. (1) V. *Cugus*, (2) † Cuculus, Germ. Kuckuck, in Glossar. Gall. Lat. Cod. reg. 7684.

CVCVSARE, de clamore cuculorum dicitur in voce *Baulare.* Vide *Guculare.*

CVCVSSVS, CVCVTIATVS. V. *Cugus.*

CVCVTERA. Concil. Treuir. a. [illegible] inter Anecd. Marten. tom. 4. c[ol.] 240. XIV. *contra gerentes Cucuteras et rigatas.* Sic est titulus arti[culi] in cuius corpore pro *Cucutera* [me]lius legitur *Cucufa.* V. in *Capu[...]*

CVCVTIA, V. *Cugucia.*

CVCVTIVM. Trebellius Pollio in Claudio: *Bardocucullum unum, Cucutia villosa duo, etc.* Cucullorum speciem hic auguratur Casaubonus. Vide Salmasii Coniecturas pag. 344.

CVCVTVS, V. *Cugus.*

CVDA. Charta an. 857. apud Vghellum to. 1. Ital. Sacr. p. 815. *Et per ipsum dictum callem descendit in fossatum, quod vulgari nomine dicitur Cuda.* *) German. infer. Kute, est fouea, superioribus eine Köthe vero, armarium.

† CVDATVS, cusus, Gall. monnoié. Lit. a. 1328. t. 7. Ordinat. reg. Fr. p. 127.

CVDIS. (1) In Glossar. Lat. Gall. *Coing a faire monnoye*, instrumentum, quo moneta cuditur. Gloss. Lat. Graec. in MS. Sangerman. *Cudis, Incus ἄκμων.* V. *Cudius.* (2) † Idem quod *Cuda*, fossatum, in Ch. MS. a. 1313.

† CVDITIO, fusio, signatura. Ch. Alfonsi reg. Arag. a. 1444. *Cuditio siue operatio monetae.*

† CVDIVS, i. q. *Cudis* 1. Lit. MS. Caroli V. a. 1375.

CVDO. Miscell. Theodisca apud Bern. Pez. to. 1. Anecd. part. 1. p. 400. *Testudo, Snecco; Mango, Chouphe; Cudo, Smid.* Saxonibus et Belgis *Smid* est faber ferrarius, Anglicum *Smith*, Germ. Schmid; *Cudo* dictus a Cudere. *Cudo, ἄκμων*, in Glossis Lat. Graec. MSS. Sangerman. *Incus.* Additur in Supplemento Antiquarii. *Item εἶδος περικεφαλαίας, Galea pelliçea.* Silio Italico Poetae, qui scripsit de Bello Punico *Cudo* vel *Cudon* est species galeae non ex coactili lana, sed hircorum pilo vel duriori pellae contexta et quasi *succida*, vnde sic lib. 8. v. 494. *Capiti Cudone ferino stat cantum.* V. Salmasium

ium ad Capitolin. in Pertinace c. 8. t Lampridium in Alexandro Seuero ap. 40.

CVDVM, vel CVDVS, aerugo railis, Germ. Grünspan. Leudae maor. Carcaff. Mſ.

CVECHVM, coctio, Germ. kochen, oquere. Pact. Mſ. a. 1332.

ETELLA. Vgutio: *Laganum, uoddam genus cibi, quod prius in qua coquitur, postea in oleo frigitur; t sunt lagana de pasta quasi quaedam membra iliaca, quae quando in oleo latim friguntur, postea melle conduntur*, (condiuntur) *illa vulgo dicuntur Cuetella, ista Lassania: et dicuntur sic, quia sunt suauia ad comedendum etc.*

FA. (1) Gloff. Lat. Graec. *Cufa καμάριον.* Est autem καμάριον, cerebri pars superior, in camerae formam efficta. Atque inde forte *Cofiarum* etymon petendum, eiusmodi scilicet capitis tegumenti, quod Galli *Coiffe* dicunt, quod supremam capitis partem, seu cerebrum tegat: quomodo *Ceruellerium* appellarunt Galli eam Capitis armaturam, quae caput et cerebrum tegit V. *Cuphia*, et *Ceruellerium.* At Salmasius ad Hist. Aug. pag. 390. pro καμάριον, restituendum καμαρια censet. Ianus in Supplemento Antiquarii habet, *Cufa, καμάριον, fornix.* (2) Cucurbita, σικύη, ventosa. Glossae MSS. ad Alexandrum Iatrosoph. *Ceber, id est, Cufa, quae dicitur ventosa.* Matth. Siluaticus: *Sicia, ventosa, Cuffa, cucurbita chirurgicorum.* V. Gariopont. l. 1. c. 5. 8. 9. etc. et *Cuphia.*

CVFFA, i. q. *Cufa* 1. in Munit. castr. reg. Mſ. V. *Cuphia.*

FIA, CVFFA, V. *Cuphia.*

CVGIARIVS, i. q. *Cucchiarius*, cochlear, apud Murator. tom. 16. p. 583.

CVGINVS, patruelis, consobrinus, Ital. *Cugino*, Gall. *Cousin.* Stat. ant. Florent. V. *Cosinus.*

CVGNARE, monetam *cugno* seu typo percutere et signare. Ch. an. 1439. Mſ. V. *Coniare.*

CVGNATVS, pro Cognatus, in Stat. Palauic. l. 2. c. 34.

† CVGNEVS, typus monetalis in Lit. Caroli V. an. 1375. Mſ. V. *Cudius.*

† CVGNIETA, securicula, Gall. *Cugniete* et *Cuigniete.* Lit. remiſſ. Mſ. a. 1367. V. *Cuygneia.*

† CVGNO, CVGNONVS, cuneus, Gall. *Coin*, Ital. *Cugnolo.* Guido de Vigev. Mſ. V. *Cugnus* 3.

† CVGNOLIVS, lateris species. Stat. Vercell. l. 4. *Quod fornasarius faciat - - lapides - - et cugnolios, cuiuscunque modi sint.* *) Germ. Kachel est vas figulinum et testa fornacalis.

CVGNVS. (1) Typus quo nummi percutiuntur et signantur. Gall. *Coin.* Ch. Capituli Autisiod. ann. 1360. *Sub annuo reditu sexies viginti et decem florenorum auri ad scutum de Cugno Domini nostri Regis Franciae.* V. *Cunhus* et *Cuneus* 2. (2) Angulus, Gall. *Coin*, alias *Coing.* Edictum ann. 1358. inter Ordinat. Reg. tom. 3. pag. 242. V. *Cuneus* 1. (3) Cuneus, Gall. *Coin*, instrumentum ferreum ligneumue findendis lignis et aliis vsibus accommodum. Chron. apud Murat. t. 12. col. 678. V. *Cuneus* 4.

CVGVCIA, CVCVCIA, adulterium, vel raptus virginum, aut viduarum: proprie Placitum, quod in Gallia *Raptus* dicitur. Vsatici Barcinonenses MSS. cap. 99. *De rebus et possessionibus Cucuciorum, si maritis, nolentibus erit facta Cucucia, illorum, talium ius et iustitiam habeant integriter illorum Seniores.* Alibi: *Cum vero ambo simul fuerint et eam* (vxorem) *maritus saepe et saepius aggrauauerit et molestauerit, vel male inductam secum habuerit, et hac ratione ipse accusatus Cucutiatus fuerit, nullo modo ipsa increpetur, aut in aliquo puniatur.* Ch. Rogerii Comitis Fuxensis 13. K. Madii 1250. *Enfranquimus omnes et singulos homines et feminas de valle de Meranges et eorum proles in perpetuum de exorquia, intestia, arsena et Cucugia, - - - et de questis - - - iustitiis, monetaticis, exceptis exercitibus et caualcatis, etc.* Alia an. 1304. *Item pronuntiamus, quod Vicarius Ceritaniae*

taniae det tertiam partem de his, quae habebunt ratione iustitiarum, exorquiarum, Cogociarum et arsinarum ab hominibus Ceritaniae etc. Charta an. 1153. Marcae Hisp. col. 1318. *Scilicet Cogocias, homicidia, adulteria, furta, etc.* V. *Cugus.*

CUGUS, Gallis *Cocu*, vel *Coucou*, *Cornard*, Occitanis *Conyoul*, Gallis olim *Coux*, Germ. Hahnrey. Lexicon Lat. Gall. *Nemiuvir*, *Coux*, *c'est de qui sa femme fait avouterie.* Vsatici Barcinenses MSS. cap. 67. *Si quis - - appellauerit aliquem Cugus, propter bannum emendet ad Principem 20. vnciis auri.* Vsatica Regni Maioric. an. 1248. *Si quis dixerit alicui Cugus, vel Renegat, et statim ibi aliquod damnum acceperit, non teneatur respondere alicui domino, vel eius locum tenenti.* Ioannes de Condato MS.

Ce fu li Kuqus dè pute aire.

Occitanis *Cougot*, idem valet ac *Cagot*, *Cafart*, iners, piger: cuiusmodi sunt viri, quorum vxores moechantur, iis tacentibus, quos ideo *Argas* vocabant Longobardi. V. in *Arga*, et in *Cucurbita* 2. Has vero voces Galli vnde vsurparint, non plane constat, etsi plurimi in eam concedant sententiam, vt ita dictos censeant adulterarum coniuges, a cuculis auibus, quae in aliarum auium nidis oua edunt. Nam *Cucus*, pro *Cuculus* inferior aetas dixit, vti in Glossario Arabico-Lat. restituit Meursius, pro *Tucus*. V. in hac voce. *Cucus, quem Spani Cuculum vocant, a voce propria nominatus.* At Galli olim non *Cocu*, sed *Coux* dicebant; ita vt *Cocu*, vox fit *Coux* repetita, tametsi istius etymon haud planum sit. CUCUSSUS, CUCUTIATUS, idem quod *Cugus.* Petrus Rex Aragon. in Constitutionibus Catalan. MSS. *Statuimus quod si quis vxorem, quae nondum 15. annum expleuit, desloratam exiens de terra nostra per 7. annos reliquerit, si postea forte eam accusauerit; id est, Cucussum fecerit, non teneatur, nec poenam aliquam patiatur.* Infra: *Et hac ipsa ratione ipse accusatus, id est, Cucussum fecerit, non teneatur, nec poenam aliquam patiatur.* [illegible] *Et hac ipsa ratione ipse accus[illegible] est. Cucuciatus fuerit, etc.* [illegible] Prouinc. Lat. Cod. reg. 765[illegible] *gul*, *Prov. Cucutus a voce* [illegible] *Cucus.*

† CUIDENS, cuspis. Lit. rem[illegible] a. 1353.

CUIDERE, seruire. Leges Pal[illegible] Iacobi II. Regis Maioric. inter A[illegible] SS. Iunii to. 3. pag. XIV. [illegible] *aliquo casu eueniret, quod* [illegible] *scutiferis nostris ad Cuidem*[illegible] *ram nobis destinatis praesens* [illegible] *tunc vnus ipsorum qui* [illegible] *habent, qui antiquior* [illegible] *praedictorum absentium* [illegible] *assumat faciendum.* Alias Gallis *Cuider* vel *Quider*, cogitare, [illegible] mare.

CUIGNUS, forma, qua monetae percutiuntur, Gall. *Coin* vel *Coing.* Necrologium Confratriae C[illegible] rum apud Pontisarum. V. *Cuneus* et *Cuneus.*

† CUILHERIUS, a Gall. *Cuiller*, cochlear, in Ch. Ms. a. 1351.

CUILIBET, vocabulum in Capitul[illegible] Bellouacensi vsitatum, pro Cum[illegible] minutarum obuentionum et distributionum, quae fiebant *Cuilibet* praesentium pro diurnis Horis, Missis extraordinariis, etc.

CUILLA, nauis ad transuehend[illegible] Lobinellus in Glossario ad cal[illegible] Hist. Britan. *Petrus de Cr*[illegible] *suis gentibus, in tribus Cuil*[illegible] *intrauit.* An sic dicta nauis [illegible] synecdochen a Carina, quam Ga[illegible] vulgo dicunt, *Quille*, vti P[illegible] Carinam pro naui dixerunt [illegible] quando?

CUIORUM, pro quorum. [illegible] *interest*, apud Rymerum [illegible] p. 115.

† CUIRENA, CUIRENIA, [illegible] corio bubali, sine manicis. [illegible] *Cuirie.* Comput. Ms. a. 1239.

† CUISINARIUS, a Gall. *Cuisinier*, coquus. Ch. Ms. a. 1330.

CUISSELLUS, ferreum femoris [illegible] mentum, Gall. *Cuissard.* [illegible] a. 1298. apud Marten. Anecd. [illegible] col. 1306.

ISSERIVS, vt *Cuissellus*. Garniones seu munitiones inuentae in castro Carcassonensi a. 1294.
ISSETVS. (1) An genus panni? estam. Garini Goujons ann. 1314. *num supertunicale de cindalo, vnam liciam de Cuissetis*. (2) ☩ Ferreum moris tegumentum, Gall. *Cuissart*. h. Ms. a. 1269.
ISSIA, coxa, Gall. *Cuisse*. Onomasticon ad calcem tom. 2. SS. Aprilis.
ISSINVS, puluinar, Gall. *Coussin*, Germ. Küssen. Ch. an. 1228. apud Marten. Collect. Amplis. to. 1. col. 221. B. V. *Cussinus*.
ISTA, vel CVISTVM, QVISTVM, collecta, tributum a subditis exactum, collectum, *quaesitum*. Venditio Comitatus Rellaniae per Ludouicum II. Comitem Prouinciae facta Petro d'Acigne Senescallo ann. 1410. ex schedis Praesidis de *Mazaugues*: *Cum - - - albergis, caualcatis, adempris, tasquis, Cuistis, vintenis, etc.* Inquisitio iurium Curiae regalis in loco Ausero an. 1364. ex iisdem schedis: *Item habet ibi in dicto festo* (Paschae) *pro Quisto dictarum caualcatarum solidos 4. et denarios 5.* Quod autem hic *Quistum*, *Collectio* dicitur in Recensione anni 1414. *Item habebat ibidem dicta Curia pro Collectione dictarum caualcatarum solidos 4. denarios 8.* V. *Collecta* 1. et *Quaesta*.
CVITA. Arest. Ms. an. 1306. *De vna cuita bladi, vnum boissellum.* Mensurae species videtur. Vide *Cocta* 3.
VIVSMODI, pro *qualibuscumque*, vtitur crebro S. Augustinus. Vide l. 2. de Ordine c. 14.
CVLA, pro gula. Formulae Ms. Cod. reg. 7657.
CVLACRA, vel CVLACRVM, praestationis species. Chartul. Floriac. *Erant liberi - - - de cornuagio de charruagio et de culacris quae debebantur* V. *Cullarata*.
VLAGIVM, tributum a subditis matrimonio iugendis Domino exsoluendum, *Cullage* in quodam instrumento anni 1507. quod laudat D. de Lauriere in suo iuris Gallici Glossario. Polyptych. Fiscamn. an. 1235. *Cum villanus maritat filiam suam, extra villanagium, debet tres solidos de Culagio.* V. *Marcheta*.
☩ CVLATA, rei alicuius pars extrema, Gall. *Queue*. Codex censual. Ms. a. 1391. *In culata stagni.*
CVLBARE, *substillare*, στραγγουρεῖν, in Gloss. Graec. Lat. ibid. στραγγουρία, *Culbicio, substillatio*. V. Martinii Lex. in *Strangurja*. *) *Culbicio*, *Culbitio*, est a Belg. *Colbis*, Germ. kalte Pisse, stranguria.
CVLCA, CVLCARE, V. *Collocare*.
☩ CVLCICIA, culcitra. Inuentar. S. Capellae Paris. a. 1363.
☩ CVLCIDERA, CVLCIDRA, idem in Stat. Vercell. l. 2.
☩ CVLCINVS, *Cussinus*, puluinus, in Reg. Soror. Fontis Ebraldi, c. 44.
CVLCITA, CVLCITRA. *Culcitarum* vel *Culcitrarum exactiones*, quae fiebant a vassallis et tenentibus ad dominorum exceptiones, cum peregre ibant. Quae quidem *Culcitarum praebitiones* Comitibus, vel Tribunis, aliisque Magistratibus fieri vetantur in leg. 2. 3. Cod. Theod. de Salgamo hospitibus non praebendo. Charta Willel. Nothi Regis Angl. pro fundatione Abbatiae S. Trinitatis Cadomensis an. 1082. *Sed et gablum et consuetudinem Culcitrarum, quod in eadem parte burgi habebat, Ecclesiae S. Trinitatis adscribit.* Ch. Communiae Bituricensis an. 1281. *Ab omni tolta, tallia et botagio, et Culcitrarum exactione quieti et liberi erunt.* CVLCITRAM AVFERRE, iure *Mortuae manus*. Magnum Chronicon Belgic. an. 1133. CVLCITRA PVNCTA, Gall. *Coute pointe*, quam perperam vulgus *Courtepointe* vocat. Ebrardus in Graecismo c. 12.

Estque Thoral lecto quod supra ponitur alto,
Ornatus causa, quod dicunt Culcitra puncta.

Perperam editum *picta* in editione Lugdunensi ann. 1490 Rainaudus Abbas Cisterciensis in Institutis eiusdem Ordinis c. 29. *Nullus ferat secum in via punctam Culcitram ad incendum*

cendam, nisi is, cui in Capitulo concessum fuerit. Vbi Manriquez perperam *puluinum sellae equestri impositum* interpretatur. CVLCITRARVM PORTITOR, inter Ministeriales Curiae recensetur in Ch. Ioann. de Auenis Comitis Hanoniae an. 1287. apud Miraeum t. 1. pag. 777. col. 1. Eorum, vt videtur, cura erat culcitrarum ferendarum quocumque pergeret Comes.

CVLCITERNVM, puluinar, Gall. *Coussin, Oreiller.* Testam. an. 1247. Histor. Eccles. Meld. tom. 2. pag. 150.

CVLCITRA, V. *Culcita.*

CVLCITRARE, *calcare plumis, farcire*, apud Laurentium in Amalthea. V. *Culcita.*

CVLCITRARIVS, *qui facit culcitras.* Ibidem. Occurrit in Mirac. S. Angeli Mart. to. 2. Maii pag. 94. V. *Culcita.*

† CVLCVRA, *lo leto do iacere de piume.* Glossar. Lat. Ital. MS. Leg. *Culcitra.*

CVLDEA, *πτέρνος, calx, calcaneum*, in Supplemento Antiquarii. † Gloss. Lat. Gr. *Culdex, πτερνος.* F. *Calces, πτερναι.*

CVLDEI, V. *Colidei.*

† CVLEA, viride nucis putamen, German. Hülse, Schale. Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7692.

CVLEATA. Charta an. 1290. in Tabulario S. Maglorii Parisiensis fol. 96. *Habent mortuum nemus tam in communi, quam in defenso, quoquo modo ceciderit, remota Culeata*, id est, securi. V. *Cuneata.*

† CVLERIA. (1) Postilena, vel postilenae pars, quam sellarii *Culeron* vocant. Arest. an. 1304. MS. (2) Bulla Siluestri II. a. 999. t. 6. Bibl. Germ. p. 169. *Vt idem locus Quiddiliggaburg - - cum - - omnibus rebus, culeriis quoque et villis, ac tam diuinis quam saecularibus etc.* V. *Cuilherius.*

CVLFVM, sinus maris, Italis *Colfo*, Gallis *Golfe.* Occurrit non semel apud Sanutum lib. 2. part. 4. cap. 25.

CVLHERIVM, cochlear, Gall. *Cuillier.* Onomasticon ad calcem Anecdot. Marten. *Vnum Culherium argenti.*

† CVLHITA, frugum fructuumque collectio, Gall. *Cueillette.* Ch. [illegible] a. 1496. V. *Collecta* 9.

CVLIARIS, vt *Culherium.* Scriptura Principis Adelgastri inter Concilia Hisp. t. 3. p. 90.

CVLINA. (1) Isid. Gloss. *Culina, latrina, secessum.* Gloss. Lat. Graec. *Conclauis et Culina, ἀφεδρὼν, ἀπόβατος. Culina ἀπόβατος.* Gr[illegible] *λυτρεών.* Gloss. Graec. Lat. *ἀπόβατος, Culina, Recessum.* (2) Polyandrium. Aggenus de Limitibus agrorum lib. 1. *Sunt in suburbanis loca publica inopum destinata funeribus, quae loca Culinas appellant.* An hac notione sumatur *Culina* in veteribus Inscript. apud Gruterum 24. 2. 49. 5. et in alia apud Iacob. Sponium in Itinerario tom. 3. p. 47. plane incertum.

CVLIT, *vehementer percussit.* Gloss. Isid. Est ab inusitato verbo *Cellere*; de quo Perottus ait: *Item a Ce[illegible] est Cello, quo veteres vtebantur pro Cedo. Nunc compositis tantum [illegible]mur, Excello et Praecello, quod est Excedo et Antecedo.* Habet vero etiam, vt rite obseruat Martinius, percutiendi significationem: vnde *Percello, Procello, Recello.*

CVLITIA OLIVARVM, praestatio ex oliuis, († vel potius Collectio oliuarum, vt *Culhita.*) V. locum in *Corsura.*

CVLLA, *genus vestis Monachorum, vnde Cucullus, id est, parua Culla, et Cullatus, Culla indutus.* Ita Ioan. de Ianua, qui addit *Cullam* idem esse quod *Cucullam*, sic dicta, quasi minor *Culla.* Poëta infimi aeui MS.

> *Dic Monachi Cullam vestem [illegible]*
> *siue cucullam,*
> *Vestis lata tegens caput, [illegible]*
> *esto cucullus*

V. *Cuculla.* † Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7684. *Culla, [illegible] moigne. Cullatus, vestu de coule.*

† CVLLARATA, praestatio ex bladis quae *Culherio* percipiebatur. Pact. an. 1315 *Cullaratas bladorum et [illegible] salis.*

CV[illegible]

LLEA, scrotum. Miraculum S. ...itae, to. 3. April. p. 510. *Semper fuit in Cullea ruptus, et quod habebat grossam Culleam propterea ire non poterat.*

...LLICOLVM, θυλάκιον, *Culeus*, in Supplemento Antiquarii.

CVLMAGIVM, census seu tributum, quod domino fundi penditur pro facultate habendi et construendi domum, a *Culmen*, domus. V. *Felagium* 1. Ch. Ms. a. 1400.

CVLMARE, aedificium tecto tegere, in Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7692.

CVLMATA, CVLMATVS, vertex, apex, locus editus, collis, Ital. *Colmo*, Germ. veter. Culm Ch. Frider. I. Imp. an. 1177. ap. Lam. in Delic. erud. part. 3. p. 797. *In pedagiis, culmatibus et paludibus*; vbi leg. *plagiis*, vt in alia a. 1297. apud eund. p. 168.

...LMEN. (1) Tectum domus, Gallis *Comble*. Gloss. Lat. Graec. *Culmen* ὀροφή. Seruius ad Ecl. 1. *Culmen* dici ait tectum, quod veteres aedificia culmis tegerent, id est, paleis e messibus. Ita etiam Iso Magister in Glossis ad Prudentium. Lex Baiwar. tit. 9. de Incendio domorum, cap. 1. §. 2. *De scuria vero liberi, si conclusa parietibus, et pessulis cum claue munita fuerit, cum 12. sol. Culmen componat.* Cap. 6. *Si quis - - - liberi Culmen eiecerit, domino domus cum 40. sol. componat* §. 2. *Si eam columnam, a qua Culmen sustentatur - - - eiecerit.* (2) Titulus honorarius summorum Magistratuum, qui crebro occurrit in Constitutionibus Imp. in vtroque Codice. *Culmen regium* in Chronico Andreae Danduli, apud Murat. to. 12. col. 493. et 494. (3) Culmus, calamus, Gallis *Chaume*, German. Halm. Tabularium S. Egidii Pontis Audomari. (4) † Altare. Ermold. Nigell. t. 6. Collect. Hist. Franc. p. 65.

CVLMINARE, *culmen agere vel accumulare.* Papias MS. Mart. Capella lib. 9. pag. 304. *Quae senatum lumina Deum verendo Culminatis vertice*: id est extollitis.

CVLMITES, *pro diuites ponitur.* Papias Gloss. Sangerman. MS. n. 501. *Culmites pro Diuites poni puto.* In edit. Glossarii Cangiani Francofurd. male legitur *Culmises.*

† CVLMVM, *arista, stramen spicarum frumenti, panicii, gillonis.* Glossar. vet. Cod. reg. 7641.

CVLMVS. (1) *Culmo subnixa, connixa*, hoc est, traditione culmi vel stipulae roborata et confirmata, German. Halm Traditiones Fuldenses lib. 1. tradit 5. et lib 2. trad. 16. 21. 28. 42. 43 *Firmissimam habeatis potestatem Culmo subnixam.* Alibi: *Hoc sit actum coram testibus subterpositis Culmo subnixam.* Tradit. 11. *Firmissimam habeatis potestatem stipulatione subnixam.* Vnde liquet, *Culmum* et *stipulationem* idem sonare. Est autem Culmus idem quod stipula. Gloss. Lat. Graec. *Culmus* καλάμη, στάχυς. Will. Britto in Vocab. MS *Stipula sunt folia seu vaginae, quibus Culmus ambitur, atque fulcitur, ne pondere fruges cuetr.* (f. *curuentur.*) V. *Stipulatio.* (2) † Culmen, fastigium. Murat. t 20. p. 891. (3) † Cumulus, cumulatus. Stat. Vercell. l. 1. *Res quae consueuerunt vendi ad culmum, ad rasum illorum quarteronum etc.* V. *Comblus* 1.

† CVLNA, pro *Culina, latrina, secessum*, in vet. Gloss. Cod. reg. 7641.

CVLPA. (1) Vt *Colpus*, ictus, interprete Eccardo. Lex Salica tit. 20. art. 8. (2) CVLPAM FACERE, culpam expiare, agnoscere. Hugo Flauiniac. in Chron. an. 1097. CVLPA GRAVIS et GRAVIOR, dicitur non modo grauius Monachi delictum quod grauiori poena expiatur, sed etiam ipsa poena, qua punitur. Ioannes Monachus l. 1. Vitae S. Odonis Abbatis Cluniac. CVLPA GRAVIS, capitulum vbi huiusmodi culpae seu poenae iniungebantur, vel forte locus vbi expiabantur. Hist. Gemmetic. p. 65. † CVLPA DAMNABILIS, poena, vel supplicio mulctanda, t. 4. Ordinat. reg. Fr. p. 430. † DICERE SVA CVLPA, i. q. *Culpam facere*, in Act. a. 1288.

cendam, *nisi is*, *cui in Capitulo concessum fuerit.* Vbi Manriquez perperam *puluinum sellae equestri impositum* interpretatur. CVLCITRARVM PORTITOR, inter Ministeriales Curiae recensetur in Ch. Ioann. de Auenis Comitis Hanneniae an. 1287. apud Miraeum t. 1. pag. 777. col. 1. Eorum, vt videtur, cura erat culcitrarum ferendarum quocumque pergeret Comes.

CVLCITERNVM, puluinar, Gall. *Coussin*, *Oreiller.* Testam. an. 1247. Histor. Eccles. Meld. tom. 2. pag. 150.

CVLCITRA, V. *Culcita.*

CVLCITRARE, *calcare plumis*, *farcire*, apud Laurentium in Amalthea. V. *Culcita.*

CVLCITRARIVS, *qui facit culcitras.* Ibidem. Occurrit in Mirac. S. Angeli Mart. to. 2. Maii pag. 94. V. *Culcita.*

† CVLCVRA, *lo leto do iacere de piume.* Glossar. Lat. Ital. MS. Leg. *Culcitra.*

CVLDEA, *πτέρνος*, *calx*, *calcaneum*, in Supplemento Antiquarii. † Gloss. Lat. Gr. *Culdex*, *πτερνος.* F. *Calces*, *πτέρναι.*

CVLDEI, V. *Colidei.*

† CVLEA, viride nucis putamen, German. Hülse, Schale. Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7692.

CVLEATA. Charta an. 1290. in Tabulario S. Maglorii Parisiensis fol. 96. *Habent mortuum nemus tam in communi*, *quam in defenso*, *quoquo modo ceciderit*, *remota Culeata*, id est, securi. V. *Cuneata.*

† CVLERIA. (1) Postilena, vel postilenae pars, quam sellarii *Culeron* vocant. Arest. an. 1304. MS. (2) Bulla Siluestri II. a. 999. t. 6. Bibl. Germ. p. 169. *Vt idem locus Quiddiliggaburg - - cum - - omnibus rebus*, *culeriis quoque et villis*, *ac tam diuinis quam saecularibus etc.* V. *Cuilherius.*

CVLFVM, sinus maris, Italis *Colfo*, Gallis *Golfe.* Occurrit non semel apud Sanutum lib. 2. part. 4. cap. 25.

CVLHERIVM, cochlear, Gall. *Cuillier.* Onomasticon ad calcem Anecdot. Marten. *Vnum Culea[...] argenti.*

† CVLHITA, frugum fructu[...] collectio, Gall. *Cueillette.* Ch. [...] a. 1496. V. *Collecta* 9.

CVLIARIS, vt *Culherium.* Scriptu[...] Principis Adelgastri inter Co[...] Hisp. t. 3. p. 90.

CVLINA. (1) Isid. Gloss. *Culin[...] trina*, *secessum.* Gloss. Lat. Gr[...] *Conclauis et Culina*, *ἀφεδρών*, [...] *βεκτος. Culina ἀπόβατα.* Gl[...] *λυτρεῖς.* Gloss. Graec. Lat. [...] *βεκτος*, *Culina*, *Recessum.* (2) Poly[...]drium. Aggenus de Limitibus agr[...] lib. 1. *Sunt in suburbanis loca pub[...]ca inopum destinata funeribus*, [...] *loca Culinas appellant.* An hac [...]tione sumatur *Culina* in veteribus [...] scrip[...] apud Gruterum 24. [...] et in alia apud Iacob. Sponium [...] Itinerario tom. 3. p. 47. place [...] certum.

CVLIT, *vehementer percussit.* Gloss. Isid. Est ab inusitato verbo *Celo*[...] de quo Perottus ait: *Item a Ce[...] est Cello*, *quo veteres vtebantur pr[...] Cedo. Nunc compositis tantum [...]mur*, *Excello et Praecello*, quod [...] *Excedo et Antecedo.* Habet ve[...] etiam, vt rite obseruat Martinius, percutiendi significationem: vnde *Percello*, *Procello*, *Recello.*

CVLITIA OLIVARVM, praestatio ex oliuis, († vel potius Collectio oliuarum, vt *Culhita.*) V. locum in *Corsura.*

CVLLA, *genus vestis Monachorum*, *vnde Cuculla*, *id est*, *parua Culla*, et *Cullatus*, *Culla indutus.* Ita Ioan. de Ianua, qui addit *Cullam* idem esse quod *Cuculla*, sic dicta, quasi minor *Culla.* Poëta infimi aeui MS.

Dic Monachi Cullam vestem sin[...]
sine cucullam.

Vestis lata tegens caput, [...]
esto cucullus

V. *Cuculla.* † Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7684. *Culla*, *coule* [...] *moigne. Cullatus*, *vestu de coule.*

† CVLLARATA, praestatio ex bladis quae *Culberio* percipiebatur. Pac[...] an. 1315 *Cullaratas bladorum* [...] *mansatas salis.*

LLEA, scrotum. Miraculum S. ...itae, to. 3. April. p. 510. *Semper fuit in Cullea ruptus, et quod habebat grossam Culleam propterea ire non poterat.*

LLICULUM, θυλάκιον, *Culeus*, in Supplemento Antiquarii.

CVLMAGIVM, census seu tributum, quod domino fundi pendirur pro facultate habendi et construendi domum, a *Culmen*, domus. V. *Festagium* 1. Ch. MS. a. 1400.

CVLMARE, aedificium tecto tegere, in Glossar. Lat. Gall. Cod. reg. 7692.

CVLMATA, CVLMATVS, vertex, apex, locus editus, collis, Ital. *Colmo*, Germ. veter. Culm Ch. Friderr. I. Imp. an. 1177. ap. Lam. in Delic. erud. part. 3. p. 797. *In pelagiis, culmatibus et paludibus*; vbi leg. *plagiis*, vt in alia a. 1297. apud eund. p. 168.

CVLMEN. (1) Tectum domus, Gallis *Comble*. Gloss. Lat. Graec. *Culmen* ὀροφή. Seruius ad Ecl. 1. *Culmen* dici ait tectum, quod veteres aedificia culmis tegerent, id est, paleis e messibus. Ita etiam Iso Magister in Glossis ad Prudentium. Lex Baiwar. tit. 9. de Incendio domorum, cap. 1. §. 2. *De scuria vero liberi, si conclusa parietibus, et pessulis cum claue munita fuerit, cum 12. sol. Culmen componat.* Cap. 6. *Si quis - - - liberi Culmen eiecerit, domino domus cum 40. sol. componat* §. 2. *Si eam columnam, a qua Culmen sustentatur - - - eiecerit.* (2) Titulus honorarius summorum Magistratuum, qui crebro occurrit in Constitutionibus Imp. in vtroque Codice. *Culmen regium* in Chronico Andreae Danduli, apud Murat. to. 12. col. 493. et 494. (3) Culmus, calamus, Gallis *Chaume*, German. Halm. Tabularium S. Egidii Pontis Audomari. (4) † Altare. Ermold. Nigell. c. 6. Collect. Hist. Franc. p. 65.

CVLMINARE, *culmen agere vel accumulare.* Papias MS. Mart. Capella lib. 9. pag. 304. *Quae senatum lumina Deum verendo Culminatis vertice*: id est extollitis.

CVLMITES, *pro diuites ponitur.* Papias Gloss. Sangerman. MS. n. 501. *Culmites pro Diuites poni puto.* In edit. Glossarii Cangiani Francofurd. male legitur *Culmites*.

† CVLMVM, *arista, stramen spicarum frumenti, panicii, gillonis.* Glossar. vet. Cod. reg. 7641.

CVLMVS. (1) *Culmo subnixa, conuixa*, hoc est, traditione culmi vel stipulae roborata et confirmata, German. Halm Traditiones Fuldenses lib. 1. tradit 5. et lib 2. trad. 16. 21. 28. 42. 43 *Firmissimam habeatis potestatem Culmo subnixam.* Alibi: *Hoc sit actum coram testibus subterpositis Culmo subnixam.* Tradit. 11. *Firmissimam habeatis potestatem stipulatione subnixam.* Vnde liquet, *Culmum* et *stipulationem* idem sonare. Est autem Culmus idem quod stipula. Gloss. Lat. Graec. *Culmus* καλάμη, στάχυς. Will. Britto in Vocab. MS *Stipula sunt folia seu vaginae, quibus Culmus ambitur, atque fulcitur, ne pondere fruges curentur.* (f. *curuentur.*) V. *Stipulatio.* (2) † Culmen, fastigium. Murat. t. 20. p. 891. (3) † Cumulus, cumulatus. Stat. Vercell. l. 1. *Res quae consueuerunt vendi ad culmum, ad rasum illorum quarteronum etc.* V. *Combius* 1.

† CVLNA, pro *Culina, latrina, secessum*, in vet. Gloss. Cod. reg. 7641.

CVLPA. (1) Vt *Colpus*, ictus, interprete Eccardo. Lex Salica tit. 20. art. 8. (2) CVLPAM FACERE, culpam expiare, agnoscere. Hugo Flauiniac. in Chron. an. 1097. CVLPA GRAVIS et GRAVIOR, dicitur non modo grauius Monachi delictum quod grauiori poena expiatur, sed etiam ipsa poena, qua punitur. Ioannes Monachus l. 1. Vitae S. Odonis Abbatis Cluniac. CVLPA GRAVIS, capitulum vbi huiusmodi culpae seu poenae iniungebantur, vel forte locus vbi expiabantur. Hist. Gemmetic. p. 65. † CVLPA DAMNABILIS, poena, vel supplicio mulctanda, t. 4. Ordinat. reg. Fr. p. 430. † DICERE SVA CVLPA, i. q. *Culpam facere*, in Act. a. 1288. ap.

ap. Garamp. in Diss. 10. ad Hist. B. Chiarae p. 319.

CVLPABILIS, Gall. *Coupable*, sons, nocens, in veteribus Chartis non semel, vt et apud Apuleium, Tertullianum, Arnobium, Saluianum, etc.

CVLPABILITER, nocenter, apud Symmachum, S. Augustinum, S. Paulinum et alios inferioris aetatis.

CVLPALIS, vt *Culpabilis*. Chartular. Ecclesiae Aptensis fol. 137.

CVLPARE, delinquere. Capitulare Pipini Regis Italiae cap. 17. et Lex Longobard. l. 2. tit. 56.

† CVLPATORIVM, emenda, mulcta, apud Lyranum in c. 6. l. 1. Reg.

CVLPATVRA. (1) Culpa, delictum. Ch. aerae 1125. apud Sandouallium in Episcopis Pampilon. pag. 76. (2) Caesio, scissio, ex Gallico *Coupeure*. Rogerus Houedenus p. 784.

† CVLPATVS, i. q. *Culpabilis*. Ch. an. 1358. inter Instr. to. 12. Gall. Christ. p. 408.

CVLPONES, vel CVLPONEI, Papiae et Vgutioni, *Rustica calciamenta*. Romualdus Salernitanus Archiepiscopus in Chronico MS. a. 1132. *Sacramenta Ecclesiae, id est, sanctum chrisma, in suis peronibus deridendo, seu Culponibus fundebant.* † Leg. *Sculponei*. V. Martinii Lex. v. *Sculponea*.

† CVLPVLA, diminut. a *Culpa*, in Glossar. Prov. Lat. Cod. reg. 7657.

† CVLSITRATOR, culcitrarum opifex. Ch. Ms. a. 1410.

CVLTA. (1) Ager cultus. Mabillonius narrat tom. 3. Annal. Bened. pag. 229. in Caroli Crassi Diplomate pro Monasterio Brumadensi in Liguria memorari Carolum Magnum, ac Ludouicum Pium, necnon Lotharium et Ludouicum Imperatores, qui eidem Monasterio *quandam Cultam, quae vocatur Accola*, cum adiacente silua, vnus post alterum, suis praeceptis confirmarunt. V. *Cultura* 1. (2) † Culcita, Gall. *Culte*. Deposit. Guill. Catallani in Bibl. reg. V. *Cultra* 1.

CVLTARE, colere, Gall. *Cultiuer*. Chronicon Farfense apud Murator. t. 2. part. 2. col. 397.

CVLTELLA. (1) Forte scutel... cies lagani, de qua Vgutio ... *tella*. Iura et reditus Eccle... biliac. apud Stephanot. to. ... quit. Pictav. MS. fol. 531. ... *omnium sanctorum percipit a ... Matriaci quadraginta solidos ... quaginta Cultellas paruas et ... Similiter in Resurrectione et ... B. Iuliani.* (2) † Vox Itala ... chaera, Gall. *Couteles*. Stat. A... a. 1496.

CVLTELLARE, *Cultellatae* ... vestibus, quas Franci subin... gulas incidere solent: *Ta... habits, habits tailladez*. C... Heisterbach. lib. 4. Mirac. ... *Superbia vero sic in eis regna... cogitare non sufficerent, ... vestimenta sua inciderent, ... atque Cultellarent*. Idem l. ... *Daemonem in specie viri, ... tellata contra se stare conspexit*. ... 10. cap. 11. *Erat indutus ... purpureis atque Cultellatis*. Et ... *Concedam tibi vnam singula... mei.* CVLTELLARE AGR... Frontino de Limitibus agr... *agrum eminentiorem ad plan... digere*, et quasi cultello de... mores. *Cultellatus ager*, est ... et ad planitiem exaequatus ... ctus. V. Salmas. ad Solin. ... 690.

CVLTELLARIVS. (1) Miles ... modi cultello instructus, qu... modum *Sicarius*, de quibus ... et alii. Statutum Raimundi ... tis Tolosae an. 1152. apud Ca... in Comitibus Tolosanis p. 21... *Si quis aliquem hominem ... quem Cultellarium dicimus, cu... tellis euntem nocte causa fur... derit, nullum damnum patia... pter hoc.* Occurrit passim ... *Coustilliers* appellantur a F... 1. Vol. cap. 19. V. *Cutellus*, ... *relli* et *Cultellus*. (2) Μαχ... Gloss. Lat. Graec. MSS. Se... cultrorum artifex, Gall. Co... (3) Theca cultelli. Apud Ry... to. 8. p. 428. inter supellect... scopi recensentur *duo Cultel... cultellis*.

CVLTELLATIOLVS, diminut. a *Cultellus* in Stat. Vallis-Ser.

CVLTELLAZIVS, culter, Ital. *Cultellazio*, in Statut. Ferrar. apud Murator. tom. 2. Antiq. Ital. pag. 515.

CVLTELLERIVS, cultellorum opifex, Gall. *Coutellier*, in Ch. Mſ. a. 1319.

CVLTELLESSIA, i. q. *Cultella* 2. in Stat. Caſtri Redaldi.

CVLTELLIFERI, Matthaeo Paris ii dicuntur, qui aliis *Aſſaſini*, qui ſcilicet accepta mercede homines iugulant. V. *Aſſaſini*.

CVLTELLINVS, ſcalpellus acuendis calamis ſcriptoriis, Gall. *Canif*. Anonymi Epiſt. ap. Marten. tom. 2. Ampl. Collect. p. 1455.

CVLTELLVM-PODARE, Maſſilienſibus *Pondadoire*, ſpecies falcis vinatoriae. Legitur in quodam Inuentario Maſſilienſi a. 1294.

CVLTELLVS. (1) Dentale, dens aratri: Plinio, *Culter praedenſam proſcindens terram*: Gallis *Coultre*. Lex Salica tit. 29. §. 12. *Si quis Cultellum alienum furauerit, etc.* V. *Cultellare*. (2) Inter arma bellica recenſetur in Mandato Regis ſuper iuratis ad arma. *Vnusquisque habeat cultellum*. Rigordus a. 1214. *Habebant Cultellos longos, graciles, triacumines, quolibet acumine indifferenter ſecantes, a cuſpide vsque ad manubrium quibus vtebantur pro gladiis. Couſtilles* Gallis. † CVLTELLVS ALLENALIS, pugiunculus, V. *Allenalis*. † CVLTELLVS BASTARDVS, qui a forma conſueta differt, V. *Baſtardus*. CVLTELLI BARBARINI. Statuta antiqua ordinis Cartuſienſis 2. part. cap. 19. §. 21. de Mercenariis: *Cultellos barbarinos non portent, etc.* E Barbaria, ſeu Africa forte allatos. PER CVLTELLVM TRADERE, V. *Inueſtitura*. CVLTELLI TABLARII, ſiue MENSALES, in Ch. a. 1256. Mſ. German. Tiſchmeſſer. CVLTELLI FERITORII. Chron. Dominici de Grauina apud Murator. to. 12 col. 599. *Factis per eos quaſi ſcalis cum Cultellis feritoriis*. Italis *feritore*, qui *ferit, vulnerat, caedit*. † CVLTELLVS CVM PVNCTA, cum cuſpide, apud Murat. t. 2. Antiq. p. 515. † CVLTELLVS PVNHALIS, pugio, ſica, in Lit. remiſſ. Mſ. a. 1377. (3) CVLTELLI, in alis auium. Fridericus II. Imp. lib. 2 de arte venandi cap. 24. *Pennae maiores alarum, tam coopertae, quam illae, quae cooperiunt, quas cooperientes vocamus Vanos, et Coopertos vocamus Cultellos ſunt planae, non criſpae, amplae et durae*. *Conſteaux*, eiusmodi pennas etiamnum vocant Galli.

CVLTERA, culcitra, Gall. *Coite*. Statuta Equitum Theutonic. cap. 4. apud Duellium Miſcellan. lib. 2. pag. 23.

CVLTERARE, nude, Laurentio in Amalthea idem quod ſupra *Cultellare agrum*.

† CVLTERIVS. Reg. Cam. Comput. in Bibl. reg. *De allagio coriorum, piſſiarum et cepium, preſſoriorum, et de reuenditione culteriorum*. An pro *Cultrorum* vel *Culcitarum?* V. *Culticiarius*.

CVLTIBILIS TERRA, quae colitur vel coli poteſt, arabilis. Occurrit in Annal. Bened. tom. 5. pag. 118. num. 11.

† CVLTICIARIVS, i. q. *Culcitrarius*, *culcitrarum* opifex, in Ch. Mſ. a. 1200. V. *Culſitrator*.

CVLTIFER, V. in *Cortifer*.

† CVLTILAGIVM, CVLTILLAGIVM, locus *curti* adiunctus, vbi creſcunt herbae vel olera, hortus ruſticus, i. q. *Curtile*. Ch. Mſ. a. 1176. V. *Cortillagium*.

† CVLTILLVS, domus ruſticana, cui adiunctus eſt hortus, Gall. *Courtil*. Ch. Mſ. an. 1169. V. *Curtile*, in *Cortis* 1.

CVLTILVM, V. in *Cortis* 1.

CVLTIVA TERRA, terra culta. *Manuoperator, qui terram cultiuam non habet*, apud Marten. t. 1. Anecd. col. 654.

† CVLTIVA, velum vel aulaeum. Inuent. bonor. Raym. de Villa-noua a. 1449. V. *Cortina*.

CVLTIVARE, colere, a Gallico *Cultiuer*. Sentent. Arbitr. an. 1446. ex Tabulario Corbeienſi.

CVLTOR ECCLESIAE. (1) Idem, vt videtur, qui *Colonus*, cultor agrorum Ecclesiae. Concil. Legion. an. 1012. can. 2. *Si vero Ecclesia aliquid iure tenuerit, et inde testamentum non habuerit, firment ipsum ius Cultores Ecclesiae iuramento.* Testam. an. 1367. inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 1529. subscribit *Stephanus Paschalis cultor Narbonensis.* (2) † CVLTOR, qui colonis in praedio rustico praefectus est, vel qui res alterius curat. Poenitent. vet. Ms. *Presbyteri et diaconi non sint cultores aut procuratores.* Quo sensu forte etiam intelligendus *cultor ecclesiae.* (3) † CVLTORES nude, pro Christiani Boninconc. Hist. Sicul. ap. Lamium delic. erud. p. 145. V. *Colidei.*

CVLTRA. (1) Culcita, vel stragulum, German. ol. Gölter, Kolter. Raimundus Capuanus in Vita S. Catharinae Senensis, April. to. 3. pag. 950. *Contingit eam lauare quoddam coopertorium lecti, quod de lineo panno et Bombyce conficitur et vulgari vocabulo cultra vocatur.* (2) Μαχαιρίκ κουρεος, *nouacula*, *culter tonsorius.* Supplementum Antiquarii. (3) † Aratrum, culter aratri, pars pro toto. Ch Henr. II. imp. a. 1046. apud Murator. tom. 4. Antiquit. p. 801. *Mansos - - - habentes cultras XX.*

CVLTRIX, apud Rymerum tom. 7. pag. 356. col. 1. idem quod *Cultra* 1. culcita: *Vnam magnam Cultricem pro lecto.*

CVLTRVM. (1) Pro *Cultra* 1. Statuta Equitum Theuton. art. 74. apud Raimundum Duellium l. 2. Miscell. p. 59. In Onomastico ad Calcem to. 5. SS. Maii, *Cultrum* redditur iugerum. (2) *Patella*, Ioan. de Ianua. *In Cultrum posita*, *collocata*, dicuntur apud Vitruuium lib. 10. c. 14. ea quae perpendiculariter sunt collocata, ita vt opponantur planis.

CVLTRVS, Σφαγίς. Gloss Lat. Gr. MSS. San-German. Σφαγίς quandoque victimam, quandoque *cultrum*, quo iugulatur significat. In Supplemento Antiquarii habetur; *Cultrus*, μαγειρε σφαγὺς, *secespita*, *securis poparum*; vbi videtur [illegible] dum σφαγίς. V. *Cultra* 2.

CVLTVRA. (1) Ager cult[illegible] [illegible]lis *Couture* Gloss. Lat. Gr[illegible] *tura*, Γεωργια, γεωπονία. La[illegible] tius de mortibus Persecut. [illegible] *enormitate indictionum consum[illegible] ribus colonorum desererentur [illegible] Culturae verterentur in silua[illegible]* Wisigoth. l. 10. tit. 1. §. 9. [illegible] *nis quae indiuisae forsitan re[illegible] - - - et fortasse fecerit* [illegible] COSTVRA, idem, ex Gallico [illegible] *ture*, in Ch. Hugonis Com[illegible] Pauli an. 1229 *Et duo arpen[illegible] rae in Costura nostra desuper [illegible] giatum.* COTVRA, eadem [illegible] Madox Formul. Angl. pag. [illegible] COVTVRA, eadem significa[illegible] Chartularium SS. Trinit. [illegible] mensis fol. 70. vo. COVT[illegible] idem. Ch. a. 1264. ex Archiv[illegible] ius Monasterii. CVSTVRA [illegible] rium Fontanell. fol. 17. vo. (2) [illegible] TVRA saepe sumitur pro mod[illegible] qui colitur et aratur. Tabul[illegible] S. Remigii Remensis: *Sunt i[illegible] turae tres, vbi possunt semina[illegible] ter vtramque sationem, sigal[illegible] menti, hordei, modii* [illegible] (3) C[illegible] tus, adoratio, in leg. vu. C[illegible] Theod. de Imag. Imper. *Cultura[illegible] lorum* in S. Ildephonsi additio[illegible] librum S. Isidori de Viris illustr[illegible] inter Concilia Hisp. to. 3. p. [illegible] † Culcita, stragulum. Instr. [illegible] inter Probat. t. 3. Hist. Nem. [illegible] V. *Cultra* 1.

CVLTVRARE, colere. Papias: *H[illegible] lerare, olera culturare.* Onom[illegible] calcem to. 3. SS. Maii: *Cu[illegible] ad culturam aptare.* V. *Cultiuare.*

† CVLTVRELLA, diminut. a Cu[illegible] *lus*, in Tabul. Corb. V. in hac [illegible]

† CVLTVS, pro Curtus, vt [illegible] Ch. Ms. Theob. comit. a. 12[illegible] *ceat seruientibus - - scindere [illegible] et custum lignum.*

CVLVERTA. Libellus supplex [illegible] circiter 1106. apud Murator. to. [illegible] p. 2. col. 662. *In tantum E[illegible] affligebant vt Culuertas suas [illegible] rent, quas offertiones de manu [illegible] byteri per vim distraherent, in [illegible] rum manibus, qui offerebant,* [illegible]

on praebebant. Editor Culuertas seruos viles intelligit. Recte quidem; id satis paret ex sequenti voce Culuertagium. Sed cum non vna fuerit seruorum vilium conditio, restat, inuestigandum, quaenam fuerat Culuertarum propria. Illam, Editoris Cangii quidem sententia, retegit Caput. 96. libri 1. Stabilimentorum S. Ludouici cum veteri Consuetudine Andegauensi comparatum. Hoc caput inscribitur in Stabilimentis. *De hons mesconnu en terre de gentilhons*, vel vt praefert codex MS. DD. Cancellarii; *De home mescru de son Seigneur*; in Consuetudine vero Andegauensi notis illustrata: *De home estrange et Cuvert.* Idem sonant *Mesconnu*, *Mescru*, *Estrange et Cuvert* sunt autem *Mesconnus* vel *Mescrus* hoc in loco, vt rite probat D. de Lauriere to. 1. Ordinat. p. 187. Albani seu aduenae ex alio regno egressi, quorum origo incerta est et incognita. Huiusmodi aduenas pluribus in locis cum seruis annumeratos fuisse testis est inter alios Bellomanerius cap 45. pag. 254. Adde Statut. Dauid. reg. Rot. l. 2. c. 3. His positis, nemo est qui non videat quam facile explicentur loci, quos in voce subsequenti Cangius exhibet. Vnus sit instar omnium: *Rex Francorum omnes cum equis iussit sub nomine Culuertagii conuenire*, id est, sub poena deiectionis in Conditionem *Culuertarum* seu seruorum extraneorum: quo poenae genere congruenter plectuntur qui militiam detrectant, quam amore patriae, vbi bellum vrget, vltro sequuntur fideles indigenae; hincque magis ac magis euincitur, *Culuertas* extraneos fuisse infimae conditionis et incognitae. Neque fortassis aliunde arcessendum vocis etymon, quam quod huius sortis homines parum noti essent et obscuri. Ad hanc notionem proxime accedit vox Gallica *Couvert*, tectus, velatus, occultus: quam alias *Culvert* vel *Cuivert* efferre potuerunt. Huic coniecturae non parum fauet vox synonyma *Mesconnu*, ignotus. Sunt qui deducant a *Collibertus* ex aliquanta vocum affinitate, quae me non multum mouet, quod non eadem sit *Culvertae* et *Colliberti* notio. † Vt vt est de vocis huius etymo et significatione, Gall. *Cuivert*, *Culvert* et *Cuvert* conuicii loco saepius adhibitum fuisse certum est, vt quis infamiae, proditionis vel periurii crimine notaretur.

CVLVERTAGIVM. Matth. Paris an. 1212. *Rex Francorum omnes cum equis iussit nomine Culvertagii conuenire, ne criminae laesa maiestatis damnum exhaeredationis incurrere viderentur, etc.* Infra: *Rex Ioannes breui suo ad Vicecomites iussit, vt nullus remaneat, qui arma portare possit, sub nomine Culvertagii, et perpetuae seruitutis.* Ibidem: *Nihil magis quam approbrium Culuertagii metuentes, etc.* Eadem habet Matthaeus Westmonasteriensis an. 1213. V. Gul. Pryneum in Libertat. Angl. t. 2. p. 269. V. *Culverta*.

CVLVLLI, *calices fictiles*. Papias.

† CVLVS, tergum, nates, Ital. *Culo*. Glossar. Gall. Lat. Cod. reg. 7684. *Culus*, *cul*, *anus*. Stat. Auellae an. 1469. Hinc CVLVS pars cuiusuis rei posterior. Pact. Ms. a. 1317.

CVLVSTA. Fragmentum Petronii: *Nam mihi nihil noui potest afferri sicut ille feri Culusta mel habuit praxim.* Vales. in Valesianis p. 233 hunc locum Petronio perperam attributum sic corrigit: *Sicut ille ferocuius, tamen habuit praxim.* Non multo clarior euadit locus obscurus ingeniosa correctione. Hinc tamen fit, vt vocem *Culusta* credamus fictis vocibus annumerandam.

† CVM. (1) Coram, apud. Greg. Turon. l. 7. c. 15. *Nectarium - - cum rege tentauit obruere.* (2) Ab, ex, apud eumd. l. 8. c. 43. *Ciues cum homine obtinere non queunt, vt etc* (3) Cum accusatiuo loco ablatiui, in Act. SS. tom. 1. Febr. p. 232.

CVMA. (1) *Poma siluestris.* Gloss. Isid. Graeuius monet legendum ex Constantiensi, *Corna*, *Poma syluestria*. Virgil. 3. Aeneid.

Victum infelicem baccas lapidosaque Corna.
Dant rami, etc. V. *Conia*.

 (2) Acta-

(2) Ἀσπάραγος, in Glossis Lat. Gr. *Asparagus.* (3) *Breuis dictio*, in Glossar. San-German. num. 501. Legendum *Comma*, vt in Gloss. Isid. V. lib. 1. Orig. cap. 9. et lib. 2. cap. 8. (4) CVMA, COMA, vt infra *Cumba*, 2. locus decliuis, propensus, in vallem desinens. Acta an. 955. in Append. Marcae Hisp. p. 875. Pluries occurrit ibi, atque bis aut ter scribitur *Coma.* (5) Summitas rei, V. *Cima.*

CVMACVS. Epistola Valeriani apud Pollionem in Claudio: *Fibulam auream, Cumacum, cypream vnam.* Forte legendum, *cum acu Cyprea vna.*

CVMADA. Capitulare de Villis, cap. 42. *Vnaquaeque villa - - - habeat - - - catenas, cramaculus, delaturas, secures, id est, cumadas, terebras, etc.* vbi legendum indubie *Cuniadas* ex Gallico *Coignée*, securis. V. *Cuneata.*

† CVMARIA. Ch. Dagob. II. a. 684. in Suppl. ad Miraeum p. 282. *Molendini duo sub vno lecto, Cumaria super fluuio Suppio, vinea in Beterio cum vineatore* V. *Cumma.*

CVMASCLE, Prouincialibus, catena ferrea suspendendis in foco lebetibus, Gall. *Cremailliere.* Legitur in Inuentario anni 1294. ex schedis D. le Fourniere. † Legend. *Cremasclum.*

CVMATICVS, *versificator.* Glossar. San-German. num. 501. Lege *Commaticus* vt in Glossis Isidori. Vide *Comma.*

CVMATILIS, vox formata ex Graec. κῦμα, fluctus; vnde Commodianus de Neptuno:

> *Patet esse Deum Cumatilem illo paratu.*

Nonius Marcellus cap. 16. de genere vel colore vestimentorum n. 1. *Cumatilis, aut marinus, aut coeruleus a Graeco tractum, quasi fluctuum similis etc.*

CVMBA. (1) Cymba, nauis, seu potius nauis species. Glossar. Arabico Latinum: *Lembus nauicula breuis, dicta et Caupulus et Cumba et Lintris.* Papias: *Cumba, nauicula, locus nauis.* Gloss. Graec. Lat. Σκάφη, τὸ πλοιάριον, *alueus*, [illegible] *cumba.* Alibi: Ἀκάτιον, C[illegible] Gloss. Saxon. Aelfrici: *Cumba* [illegible] *caupolus, etc.* Vgutio: *Cum*[illegible] *Cimba, ima pars nauis et* [illegible] *aquis, sic dicta, quod aquis incu*[illegible] *vnde et ipsa nauis, et praecipue* [illegible]*na dicitur.* Festus Auienus in De[illegible] script. Orae maritimae - - *Cum*[illegible] *turbidum late fretum Et belua*[illegible]*gitem Oceani secant.* *Gomberia*[illegible]cat Andreas Dandalus in Chr[illegible] MS. an. 992. *Naues quas* [illegible] *Gomberias nominant contra Narentanos Sclauos misit* V. Glossar. [illegible] Graecit. et supra *Caupulus.* CV[illegible]BVS, eadem notione in Agnell[illegible] Libro Pontificali apud Murator. to. 2. pag. 60. col. 2. (2) CVMBA, Hispanis *Comba*, est curuatura, Va[illegible]nibus locus decliuis et propen[illegible] qui in vallem definit, Armorics *Combant*, Germ. *Gumpe, Kumpen.* Gloss. Lat. MS. Regium Cod. 1013. et Glossae Isidori: *Gumba*, [illegible] *crypta.* *Cripa*, in Glossis Isid. [illegible] alii pro *Cuneas*, legunt [illegible] Anglo-Saxonibus *Comb* est va[illegible] montibus vndique obsita, quem[illegible]modum veteribus Britannis *Kum*, [illegible] obseruat Cambdenus in Damme[illegible] Sic autem dicta, quod *Cumbae*, [illegible] nauigii ita nuncupati, quod ca[illegible] est, et longius, speciem refer[illegible] seu ab alueo nauis, qui *Cumba* [illegible] dicebatur. Histor. fundat. Mona[illegible]rii Miratorii in dioecesi Lugdu[illegible] MS: *Tempore vero praecedens* D *Guerricus praedicti Humberti* [illegible] *anno 1156. Cumbam Ossei, et* [illegible] *terram praedictae Cumbae circum*[illegible]*que adiacentem praedictis fratr*[illegible] *vendidit.* V. *Coma* 4. et Valesii No[illegible]titiam Galliarum pag. 415. col. [illegible] vbi obseruat Prouinciales, Da[illegible]nates ac Sabaudos praeter cae[illegible] conualles *Cumbas* appellasse. C[illegible]BA, idem in Pacto Ms. a. 127[illegible] alibi. CVMBVS, apud M[illegible] Antiquit. Nauarrae p. 300. et 3[illegible] ex Archiuo S. Ioannis. SVBCV[illegible]BVS, terminus cauus. Lannu[illegible] Terminis: *Terminus si subcumbu*[illegible]*situs fuerit, limitem ostendit:* [illegible] *maxime per conuallia pergunt.* [illegible]

an[illegible]

ucem in plano subcumbus positus fuerit, vbi vallis non sit, in proximo nte se claudet finem. Alius Agrimensor: *Terminus decum X. habuerit uadrifinium exponet: si subcumbum uerit, limitem ostendit, aut vallem esideras.* (3) Theloneum Monasterii S. Bertini: *Carteia de Cumbis fulonum 2. den.* (4) † Sepulcrum lapideum, quod cauum et longum ad modum *Cumbae* seu nauigii ita nuncupari, sic dictum. Stat. P. Burdegal. Archiep. a. 1263.

CVMBALE, i. q. *Cumba* 2. Ch. Mſ. a. 1339.

CVMBIA, *poculorum genera.* Glossar. vet. Cod. reg. 7641. Vide *Cubia* 2.

CVMBRA, agger seu locus arboribus excisis in fluuio coarctatus, piscium capiendorum causa, Gall. *Combre.* Ch. Mſ. an. 1279. Vide *Combra.*

CVMBRARIVS, forte pro *Cambrarius*, *Camerarius.* Ch. a. 923. to. 1. Histor. Treuir. pag. 267. *Sig. Badonis praepositi. Sig. Motarii Cumbrarii.*

CVMBRI, V. *Combri.*

CVMBVS. S. Audoenus lib. 2. Vitae S. Eligii cap. 5. *Arrepto Eligius surculo coepit - - - terram sanctis effodere manibus: mox reperit Cumbum sane veterrimum, tegentem corpus sacratum*, V. *Cumba* 4. et aliis notionibus in *Cumba* 1. et 2.

CVMDIRECTVM, ager cultus. Ch. a. 1150. inter Probat. tom. 2. Hist. Occit. pag. 527. V. *Condirigere* 1.

CVMENTVM, *falso a mayſtramento.* Gloss. Lat. Ital. Mſ.

CVMERA, *vas frumentarium de festucis.* Vgutio. Papias MS. Bituricens. *Cymeras, vas frumentarium.*

CVMERVS, *urbanus.* Gloss. Isid. Coniectores restaurant: *Camerus, Curuatus.* Mallem *Comes, Vrbanus* Mihi fauet Constantiensis vbi: *Cumes, Vrbanus, nomen ciuitatis.** Vltima verba pertinent ad vocem praecedentem, *Cumae, ciuitas Campaniae.* Haec fere Graeuius. Vide etiam *Crumilus.*

CVMEX, scutella profundior. Belgice *Komme*, Germ. **Kumpen.** Acta SS. Iunii to. 1. p. 320. de S. Coemgeno: *Coemgenus iam non inueniens patellam lac effudit in Cumicem ligneam, posuitque manibus suis super ignem et ignis nullo modo ligno nocuit.* V. *Cumba* 2.

CVMILA, V. *Cunela.*

CVMINA, V. *Cumma.*

CVMINATOR, V. in *Cuminus.*

† CVMINVS, i. q. *Commune* 1. tributum domino *Communiae* solutum, vel in *Communiae* utilitatem conuersum; CVMINATOR, illius exactor. Libertat. Mſ. Montisfer. an. 1291.

CVMLATERATIONES, limites. Ch. ap. Stephanot. to. 1. Antiq. Occitan. MSS. pag. 368. *Quantum infra istas affrontationes vel Cumlaterationes includunt, sic vendidimus vobis.* V. *Collateratio.*

CVMMA, V. *Conduma* in *Condamina.*
† Perperam *Cumina* pro *Cumma* legitur in Ch. an. 991. inter Probat. t. 1. Hist. Lothar. p. 394.

CVMPADIS, vel CVNPADIS. Agnellus lib. Pontif. part. 2. cap. 3. *Aiunt alii quod post mortem ipsorum post plura tempora Romae in concilio haec causa discussa fuisset; qui prouidentia Episcoporum quasi pro depositione illorum inciderunt summitatem Cunpadis* (vel *Cumpadis*, vt in nota) *pedis dextri.* Quid hoc sit post Editorem Muratorium vltro fatemur nos ignorare.

† CVMPLARE, litigare, lite contendere, Germ. vulgo **sich kampeln.** Ch. Mſ. an. 1241 *Quod Biniauus - - - cumplat de directo in curia regis Nauarrae.*

CVMVLA, V. in *Cima.*

† CVMVLARE, congregare. Lib. 1. rer. Danic. ap. Ludewig. to. 9. Reliq. p. 97.

CVMVLATVS. (1) *Cumulus.* Barthius in Glossario ex Historia Palaestina. (2) † Iteratus, repetitus. Ch. Mſ. a. 1308.

† CVMVLVS FORI, summa et vltima causae cognitio. Lit. Alfonsi comit. Pictav. a. 1269.

† CVMVNALIS, communis, Ital. *Communale.* Stat. Vercell. l. 3.

CVNA. (1) V. *Cuna.* (2) † *Antiqua*, in vet. Gloss. Cod. reg. 7641. Leg. f. *Cana.*

CVNAGIVM. (1) *A Cuneus*, Gall. *Coin*, typus, seu ipsa typi percussio, qua signantur monetae aliaque quam plurima e metallo confecta; tributum pro impressione typi exsoluendum. Charta Edwardi III. Angl. Regis an 1337. apud Rymerum to. 4. pag. 736. col. 1. *Dederimus eidem filio nostro stannariam nostram in Comitatu praedicto, vna cum Cunagio eiusdem stannariae.* (2) Forte idem ac *Cunicularia*, viuarium cuniculorum. Tabularium Calense pag. 40. *Metae rerum praedictarum - - - sunt, haec videlicet praedicta non - - - vsque ardillariam, et de ipsa ardillaria vsque ad Cunagium S. Andreae et de illo Cunagio vsque ad vineam Petri, etc.*

CVNATVS, *cuneo* seu typo percussus, ap. Rymer. t. 9. p. 471.

† CVNCA, *Prov. Amitta, soror patris. Matertera, soror matris. Matruelis.* Gloss. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657.

† CVNCIATVRA, rei alicuius appendix, supellex, vtensile, Ital. *Conciatura.* Ch. a. 1157. apud Murat. tom. 2. Antiq. pag. 561. *Molendina - - - cum ferratura et cunciatura sua.*

CVNCIABILIA, morae, dilationes vt coniicit Sollerius. Acta S. Reginswindae, Iulii to. 4. p. 95. *Et tanta illum disciplina stigmatizauit, vt videlicet liuidae cutis apta vestigia diuinae visionis cunctabilia omnia facerent credibilia.*

CVNCTALIS, *generalis.* Papias. Mart. Capellae l. 1. p. 6. *Lar omnium cunctalis*, i. e. generalis, oppositus familiari.

CVNCTARI, inficiari, negare, aut saltem dubitare, quia qui *cunctantur* quasi dubitant inquirendo num acturi sunt necne: haec propria vis verbi *Cunctari.* Christophorus Papa in Confirmatione Priuilegiorum Corbeiensium apud Acherium t. 6. Spicil. p. 415. *Nulli cunctandum est, quod cunctae Ecclesiae paci, [illegible] quieti prospicere nos oportet.*

CVNCTICINVS, omnisonus. [illegible] Capella l. 9. p. 306. *Plenitud[illegible] cticinae voluptatis.*

CVNCTIGENA, omnis gen[illegible] Decretis Synodi Aenhame[illegible] 1009. can. 22. *Nequiss[illegible] nae, etc.*

CVNCTIO, V. *Cocimus.*

CVNCTIPARENS, parens om[illegible] Prudent. Pass. S. Agnetis v. 1[illegible]

CVNCTIPATER, omnium pater. [illegible] Theodulphus l. Carm. v. 19

CVNCTIPOTENS, pro [illegible] CVNCTIPOTENTIA, in [illegible] ad Vitam S. Turiani, Episc[illegible] lensis. Prudent. in Pass. Qu[illegible] 56. Legitur alibi.

CVNCTITENENS et omniteni[illegible] Praecepto Ludouici Balbi [illegible] apud Mabill. de Re Diplom. lib. 6. p. 549.

CVNCTITONANS DEVS, in Act[illegible] SS. Iulii t. 1. p. 133.

CVNCTIVM, restauratio, repara[illegible] Acta SS. Iunii to. 3. p. 936. [illegible] Michaelina: *Res relictas [illegible] praedictae expendendas in Cun[illegible] clesiae praedictae.*

CVNCTVS, *scyphus, patera.* In P[illegible] pias MS. Edit. habet *Cundus.* [illegible] Bituric. habet etiam *Cunctus.*

† CVNDEMINA, i. q. *Condam*[illegible] Ch. a. 859. inter Instr. t. 12. G[illegible] Christ. p. 304.

† CVNDEN, Germanis i. q. [illegible] Gallos *Condamina*, vt discimus [illegible] Gloss. Heisterbac. t. 1. Hist. Tr[illegible] p. 662. *Mansi indominicati, [illegible] sunt agri curiae, quos vulgariter [illegible] pellamus Selgunt, vel Atten, vel Cunden.* V. *Camma* et *Cans.*

CVNDVS, V. *Cunctus.*

CVNEATA, Gall. *Coignée*, [illegible] Tabularium Vindocin. Ch. 54. [illegible] *uente Hilgado fratre suo secur[illegible] vt vulgus loquitur, Cuneata co[illegible] nato.* V. Meursium in [illegible], [illegible] pra in *Cunada.*

CVNELA, θύμβρα. Gloss. Lat. Gr. [illegible] Sangerman. *Thymbra.* Lege [illegible] Plinio, *Cunila*, herba odorifera, [illegible] vulgo dicunt, *Sariette.* † V. S[illegible] mas. ad Plin. vel potius Solin. p. [illegible] 1273

275. et 1286. *Cunila*, *σιανμβρον*. Cod. Sangermann. *Cunula* et Reg. *Cunila*.

CVNENEA. Computus an. 1201. ap. D. Brussel de Feudorum vsu ad Calcem to. 2. p. CLIV. col. 1. *Pro Cunenea facienda veteris turris et pro tula dealbanda, et capella XX. l.* Forte legendum *Caminea*, Gall. *Cheminée*, camini spiraculum. Erit forte qui malit *Cuneneam* esse angulum, Gall. *Coin*.

CVNEVS. (1) Angulus, Gall. *Coin*. Charta Philippi Augusti an. 1211. tom. 1. Ampliss. Collect. col. 1100. *Ab era S. Venantii vsque ad cuneum muri etc.* (2) Sigillum ferreum, quo nummi cuduntur, Gallis *Coin*: a cudendo dictum censet Cokus ad Littletonem Sect. 335. Alii a cunei figura, et probabilius. Matth. Paris a 1248. *Cuneus monetalis: Cunei emolumentum*. Monastic. Angl. to. 2. p. 308. 313. *Carucatam terrae, quae iacebat olim ad cuneos monetae*. Saepe etiam sumitur pro ipso iure cudendi monetam, in Assisiis praesertim Hieros. MSS. *Le chief signor à Cour, Coins, et Iustice, qui est la haute Cour*. Passim ibi. (3) Species vel forma panis. Chronic. Windesem. Buschii lib. 2. cap. 43. *Vno Cuneo, hoc est, albo pane, modicisque cibariis in hebdomada sustentabatur*. Picardi *Cuignet* etiamnum appellant panem lacte subactum, et in varios angulos formatum. Auctor Mamotrecti 7. Leuit. *Collyridis id est, panes Similagineos triangulos, vel circulos*. (4) Latinis est instrumentum ferreum, aut ligneum, quo funduntur ligna. Vita S. Ioannis Episc. Traguriensis. (5) Locus depressus, V. *Cumba* 2. † *Cuneus, crypta*, in vet. Glossar. Cod. reg. 7613.

CVNGNVS, angulus, Gall. *Coin*, alias *Coing*. Consuetudines MSS. Tolosanae fol. 18. vel 19. Vide *Cuneus* 1.

CVNHVS, typus quo moneta cuditur et signatur, Gall. *Coin*. Extractum Computi an. 1339. Hist. Dalphin. to. 1. p. 95. Pluries repetitur eadem vox ibidem, pro qua bis habetur *Cugnus*. V. in hac voce et *Cuneus* 2.

CVNIADA, securis. V. *Cuneata*.

† CVNICERIA, f. idem quod *Curtile*, vel quod *Cuniglus*. Ch. Ms. a. 1263. *Item* (vendidit) *iardinum et cuniceriam ex vtraque parte absque prato*.

† CVNICLVS, cuniculus, Kaninchen. Ch. Ms. a. 1442.

CVNICVLA, V. *Conucula*.

CVNICVLARIA, viuarium cuniculorum. Occurrit non semel in Fleta lib. 2. c. 52. §. 12. cap. 71. §. 12. c. 72. §. 14. etc.

CVNICVLARIS, qui cuniculos venatur. Fori Leyrenae.

CVNICVLINA CARO, in Epistola Euantii Archidiaconi, inter Concil. Hisp. to. 3. pag. 87. *Cuniculinae pelles*, id est, *Cuniculi* apud Iohannem de Ianua.

CVNICVLVS, mendose pro *Ducicplus*. Ibi vide.

† CVNIGLVS, cuniculus, canalis. Stat. Montis-reg. p. 208.

CVNIRE, *cuneo* notare, typo signare. Praeceptum an. 1338. apud Rymer t. 5. p. 39. Apud Festum *Cunire* est stercus facere, quod de infantibus fasciis in *cunis* polluentibus maxime intelligendum est. V. *Cunagium* 1.

CVNITAE, haeretici, quorum auctor *Cunus* quidam, in Anglia noti an. 1147. M. Chron. Belgic.

† CVNNILARE, rem cum muliere habere, a *Cunnus*. B. de Amorib. in Spec. Sacerdot. Ms c. 23.

† CVNIVS. (1) I. q. *Cuneus* 1. Gall. *Coin*. Testam. Ms. a 1390. (2) Cuneus, Ital. *Conio*. Guido de Vigeuano Ms. c. 8.

CVNPADIS, V. *Campadis*.

† CVNS, census species, vox teutonica. Ch. a. 1310. in Suppl. ad Miraeum p. 427. *Willelmus - - - dedit censum suum - - quae Teutonice Cuns siue margenghel dicitur. Cum censibus annuis vniuersis, qui Theutonice Cuns siue morgenghelt dicuntur*, in Bulla Clement. PP. V. an. 1312. ibidem pag. 430. Vide *Cenden*.

† CVNTA. (1) Ab Hisp. *Cuenta*, sertum precatorium, vt videtur. Testam. a. 1256. to. 1. Probat. Histor. geneal. domus reg. Portug. *Mando - - - sorori meae - - - vnas cuntas de cristallo et corallis.* (2) *La Indusia*, in Glossar. Lat. Ital. MS.

† CVNVLA, diminut. a Cuna, in Act. SS. t. 6. Sept. p. 504.

† CVNVS. (1) I. q. *Cunius* 1. in Ch. MS. a. 1301. (2) *Foramen*, in vet. Glossar. Cod. reg. 7613. Aliud Lat. Gall. Cod. 7692. *Cunus, fosse sus terre.*

CVPA. (1) Vas vino condendo paratum, Latinis, a *Κουπαρ* Anglis, Gallis *Cuue*, Germanis Kufe. Lucanus l. 4. de Bello civ.

- - - *Ratem vacuae sustentant vndique Cupae*

V. Petrum Blesens. Epist. 63. *Nauis capacitatis 40. Cuparum*, in Nouella Valentiniani de Nauiculariis amnicis. Galli dicunt: *Un vaisseau de 40. tonneaux.* Gloss. Aelfrici: *Cupa, tunne.* Computum Capituli Autissiod. an. 1247. *Eodem anno habebat Capitulum duo pressoria munita, et XXII. tonnas, et quinque canales ad eas implendas; et septem Cupas cum quadam parua, in qua vinum colatur.* Genuinum Etymon κύπη, species nauis de qua mox in *Cupa.* CVPPA, eadem notione. Ch. a. 1047. inter Instrum. tom. 2. Gall. Christ. col. 480. CVPELLA, minor cupa. Epistola Bonifacii Archiep. Moguntini: *Vice osculi duas Cupellas vini Celsitudini vestrae transmisimus.* (2) CVPA, CVPPA, COPPA. Hesychius: Κυββα, ποτήριον. Gloss. Lat. Graec. *Cupa*, βύττις μεγάλη, ἥν τινες γαυλὸν καλοῦσιν. Est autem γαυλὸς, certa nauigii species: et apud Hesychium, κύπαι, εἶδος, τι νεὼς, pariter esse dicuntur. Sic vocem *Copa* Nicolaus Specialis vsurpat. lib. 7. de Rebus Siculis cap. 17. apud Murator. tom. 10. col. 1070. *Sed die tertia, vt ipsos defensores vrbis in multarum partium defensione distraherent, quo debilitatam vrbem viris bellatoribus facilius superarent, cathenam quae portum vrbis concluserat, praemissis portennis, quas vulgo alii Vilnas, alii Copas vocant, [illegible] guisque nauibus succedentibus [illegible] gere conabantur.* Idem Gloss. [illegible] κόψα, *vrna, hydria.* Vbi [illegible] gend. κόπα. At apud Heron[illegible] thematicum, κῦπα, et βυττ[illegible] vasis vinariis sumuntur; [illegible] maior est *butti.* Recentiori[illegible] ro *Cupa* et *Cuppa*, vsurpant[illegible] poculo, seu vase potorio, qu[illegible] detur sic appellatum, quod *Cu*[illegible] nam referat. Galli *Coupe* app[illegible] Armorici *Cop*, Germani [illegible] Kopf. Vita sancti Guidonis A[illegible] tis Pomposiani: *Cuppam, qua [illegible] bat Abbas, ab eo sibi petiit [illegible] Cupae aureae et argenteae*, in [illegible] stitut. Siculis l. 3. tit. 36. § 1. [illegible] ber de Contemptu mundi:

Insignesque thori, Cupae, [illegible] que decor.

CVPPA, eadem notione, apud Simeonem Dunelmens. COPA [illegible] REA, recensetur inter coquinae [illegible] sa, in Inuentario anni 1342. ex Archiuo S. Victoris Massil. Armar. D[illegible] num. 38. CVPHA, idem quod *Cupa*, Vita S. Godehardi n. 62. *[illegible] sendo eum vt benedicat parum [illegible] in Cupha vel scypho suo.* CV[illegible] Charta Henrici III. Regis Angl. apud Prynneum in Libertatib. Angl. t. [illegible] pag. 834. CVPPA vel COPA [illegible] *reponendam Eucharistiam.* Necrologium Eccles. Parisiensis Id. A[illegible] COPPA, apud Martenium [illegible] to. 2. p. 241. COPA CALIC[illegible] in Notis marginalibus antiqui Martyrologii Ecclesiae Aquensis. (3) Mensura frumentaria. Charta a. [illegible] to 10. Spicileg. *Super sextera[illegible] corda, ferro, pondere, et C[illegible]* Antiquae Recogn. de Moras, in Regesto Probus fol. XXXV. *Ga[illegible] Panalli tenet de Comite L. emin[illegible] rae, et debet inde VIII. Cupas [illegible] menti.* Est autem *cupa* unde [illegible] in quibusdam locis, vt Bellioci, [illegible] ta pars Bicheti, sexque *Copon*[illegible] tinet; *Cupa* vero *tertia* Bicheti pars tertia est, et octo *Coponos* complectitur. Coponi viginti quatuor [illegible] ciunt Bichetum. Sed omnium locorum non eadem ratio est. In agro v. 9. Atrebatensi *Cuppa* est, quarta pars

rs Mencoldi, Burgi apud Sebusios in Bressia *Cupa* est viginti quator librarum, etc. CVPA OCTANALIS. Consuetudines MSS. Sosmniaci in Aruernis: *Omnes homines de dicta communitate debent movere vnum sextarium bladi pro vna cupa octanali, persoluenda de tali blado, quo persolui consueuit, nec debent esengranari.* COPA, mensura frumentaria minutior, vox pariter formata a *Cupa*. Charta Alfonsi Comitis Tolosani an. 1144. pro Montalbanensibus apud Catellum lib. 2. Rerum Occitanar. cap. 17. *Vsus talis est: de duobus sextariis auenae, quam asportabunt extranei ad vendendum, habeat dominus vnam Copam, de vno sextario mediam copam - - - de saumata salis - - - habeat dominus vnam Copam.* Charta an. 1246. in lib. 1. Feodorum Burbonensis domini fol. 96. *Gerardus de Beria duas Copas ordei sisenals, et 2. denarios etc.* Infra: *B. Raimundi 4. Copas sisenals siliginis, etc.* Occurrunt haec verba pluries. COPPA, eadem notione Antiquae Recogn. Alberipae in Regesto *Probus* fol. LXIV. verso. CVPPA, idem. Litterae Radulfi Episc. Atrebat, pro Monasterio Stramensi an. 1204. CVPA, mensura olearia etiamnum in vsu pluribus in locis, sed diuersa in diuersis regionibus. Memoratur in Charta anni 1130. ex Chartulario Aptensi fol. 69. et in Charta anni 1252. apud Columbum General Simian. pag. 592. (4) CVPA, CVPPA, tributi vel pensitationis species apud Occitanos, eadem forte quae *coponagii*. Charta ann. 1292. apud Sammarthanos in Episcopis Magalonensibus. *Quantum ad Cupas et leudas.* Viatica seu Leges municipales MSS. vrbis Monspeliensis cap. 71. *Quilibet habitator Montispessulani pro domo, vel locali suo, cuiuscunque sit pretii, debent saluare Cuppas et lesdas, et Baiulus Montispess. debet ei laudare illam domum vel locale.* (5) Vrna, arca sepulcralis. Vetus Inscriptio Romae: *D. M. D. Apuleius Ionicus fecit Eutychiae sorori suae et Eutycheti filio eius in hac Cupa mater et filius positi sunt.* Vetus Scheda apud Vghellum to. 2. Ital. sacrae pag. 247. *In alia Cuba iuxta Orientem sepulcrum SS. Victoris, Dominici, etc.* Vide *Cuba*.

† CVPALLVS, V. *Copallus*.

CVPARIVS. (1) Dignitas in aula regum Lusitaniae, V. Brandaon. in Monarch. Lusit. t. 5. p. 304. et *Cupa* 2. CVPPARIVS, Pez. to. 1. Anecd. part 3. p. 171. *Vdalric Swarscepfe Cupparius.* (2) † *Cuparum* seu doliorum artifex, Germ. Küfer, Küper. Comput. fabric. S. Petri Insul.

CVPARIA, arborum extremitates, seu rami decisi, Gall. *Coupiers*. Charta Hugonis Abb. Corbeiensis a 1183. e Tabulario eiusdem Monasterii. V. *Copa* 4.

CVPBVRD, Anglis *Cup-board*, abbacus, Gall. *Buffet*. Charta Henrici IV. Regis Angl. a. 1405. apud Rymerum t. 8. p. 384. col. 2.

† CVPEDENARIVS, mercator, quia pecuniae cupidus, apud Murat. t. 20. p. 81.

† CVPEDIA, *la cupidita de manzare et de beuere*, in Glossar. Lat. Ital. Ms.

CVPEDIVS, V. *Cuppes*.

CVPELLA, CVPELLVS. (1) Minor cupa, V. *Cupa* 1. (2) Vasis potorii species, ex *Cupa* 2. aut Graeco κυπελλον. Gloss. Lat. Graec. *Cupillum*, γευστηδιον, f. γευστηριον, poculum, apud Athen. Apitius l. 1. c. 2. CVPELLA APVM, vas apum, Libertat. Ms. a. 1228. *Quorum Cupellorum 16. faciunt sextarium.* Vide *Cupa* 3.

CVPELLVS, V. *Cupella*.

† CVPER, aes cyprium, Germ. Kupfer. Ch. Ms. a. 1212. *Cuperis VI. denarios.*

CVPERAMENTVM, acquisitio, *Recuperamentum*. Tabular. Montismorilionis in Pictonibus.

CVPERIA, quae vendit salem cum *Cupa* singulatim. Ch. Ildefonsi Comitis Tolosae apud Catellum in Comitib. Tolos. pag. 192. *Et feminae Cuperiae, quae salem voluerint reuendere, emant ad salinum, etc.*

† CV-

† CVPERIVS, i. q. *Cuparius*, vel tributi, quod *Cupa* dicebatur exactor, in Instr. a. 1366. inter Probat. t. 2. Hist. Nem. p. 301.

† CVPERTA, Ital. *Coperta*, tabulatum nauigii. Ch. an. 1269. apud Lam. to. 3. Delic. erud. p. 278. V. *Coperta*.

CVPERTORIVM, vt supra *Coopertorium*, stragulum quo lectus insternitur. Donatio anni 855. Marcae Hisp. col. 788.

CVPES, V. *Cuppes*.

CVPHA. (1) Scyphus, V. *Cupa* 2. (2) Cucurbita medicinalis, Gall. *Ventouse*. V. *Scupha*.

CVPHIA. (1) Tegmen capitis, quod caput totum ambiebat, Germ. Haube, Schaube. Vgutio: *Caleptra proprie dicitur Cuphia equi.* Olim virorum maxime, nunc mulierum, Gall. *Coife*. Papias: *Cydaris, mitra, tyara, pileus sacerdotalis, Cuphia.* Alcuinus de Offic. diuin. ait, Graecos *pileos, id est, Cuphias gestare in capite, dum assistunt altaribus.* Ioan. de Ianua: *Caleptrum est proprie Cufia*, (al. *Cuphia*) *equi.* CVFFIA, apud Lobinell. in Glossario ad calcem Hist. Britan. COFFIA, COFIA. Chronicon Vosiense cap. 74. Clemens IV. PP. Epist. 427. n. 52. inter Anecd. Marten. t. 2. col. 485. COFEA. Fortunatus in Vita S. Radegundis c. 13. COYFFIA. Computum Iohann. Humberti sub Guigone Dalphino a. 1328 COYSIA. Ordinatio apud Rymerum tom. 2. pag. 169. Videtur legendum *Coyfia*. CVCVFA, eadem notione. Gesta Guillelmi Episcopi Andegav. c. 22. CVCVFARIA, quae facit aut vendit *cucufas*. Codex MS. redituum Episcopi Autissiod. *Vendentes culcitras debent de qualibet culcitra vnum denarium. Quaelibet Cucufaria debet vnum denarium et duas leuatas ad manum.* Eadem vox, sed incerta notione legitur in Obituario Belliioci ante annos trecentos exarato: *Dedit domum suam sitam ante Cucufariam.* An taberna *Cucufariae* seu vendentis *Cucufas?* CVCVFATVS, cucufa caput tectus, in Synodis Rotomagensib. a. 1299. et 1313. can. 1.

CVCVTERA, pro *Cucufa* … lus XIV. Concilii Treuir. a… inter Anecd. Marten. to. 4 … inscribitur: *Contra gerentes* … *ras et rigatas;* sed in ipsis … corpore vetantur *mitrae* … COIFIS hodie etiam capu… *Servientes* ad legem in A… stantur Spelmannus et W… tonsuram celandam Cleric… opinatur idem Spelmannus … vulgo vocari *Sergeants of* … Hoc porro tegumento Cler… operiebant, praesertim cum … sese committebant: nam al… vix indultum. Constitut… ni apud Lindwodum, ita … Londinense an. 1268. can. 5 … bitu Clericorum: *Clerici* … *itinere constituti nunquam aut* … *clesiis, vel coram Praelatis* … *in conspectu communi* … *blice infulas suas, vulgo* Coyf… (Lindwodus legit *Coyfas*, … *tare aliquatenus audeant* … *mant.* Alibi: *Quin tamen* … *di Cloypham vel tenam* … *in bursa, vel crumena sua* … *de nocte.* (2) COFA, cassis … ferrea. Statuta Baiuliae Fo… an. 1235. ex Archiuo S. Vi… Massil. COIFA FERREA, … Th. Madox Formul. Anglic. p. … COPHIA. Vita S. Guillelmi … SS. Iunii pag. 117. COFEA … dem significatu. Statuta Massil. … cap. 38.

CVPIDENARIVS, *mercator*, … *denariorum.* Ita nugatur … pro *Cupediarius*. V. *Cupedenar*…

CVPIDICINVS vel CVPIDI… NVS, cupidus coenae, epulo… rasita. Gloss. Lat. Graec. *Cupi… nus*, Τρεχέδειπνος. MS. Sang… *Cupidicinus*, Τρεχέδειπνος, … currit ad coenam.

CVPIDINARIA FASCINATRIX … piditas praua, effrenatus app… Godehardus Abbas Tegernse… Analectis Mabillonii tom. 4 … 350.

CVPIDINARIE, cupide, mali c… ditate. Charta a. 1041. inter An… Marten. to. 1. col. 165.

CVP…

DINARIVS, *voluptarius.* Pa-
s MS. Bituricens. habet *Volun-
ius.*
IDINEVS, auarus, cupidus pe-
niae. Gocelinus Monachus in
ta S. Augustini Cantuar. Maii t. 6.
407.
IDINOSVS, vt *Cupidineus.* Mi-
ula S. Maximini, tom. 7. Maii.
28.
IDIOSVS, vt *Cupidineus.* Goce-
us Mon. in Miraculis S. August.
antuar. Maii t. 6. p. 407.
IDITIA, pro *Cupiditas.* Rathe-
is Veronensis Episc. in Synodica
l Presbyter.
IENTIA, Ἐπιθυμία, in vet. Glos-
s, cupido.
VPIFER, *cuparum* seu doliorum
tifex, German. Küfer. Comput.
li. fabricae S. Petri Insul. V. *Cu-
arius.*
PILLVM. Gloss. Lat. Graec. *Cu-
illum,* γευςείδιον. V. *Cupella,* et Le-
icon. Martinii.
PISCERE, cupere. Acta S. Cassia-
i apud Ill. Fontaninum in Appen-
lice Antiq. Hortae p. 349.
CVPITVS, pro Cubitus, in Formul.
MSS. Cod. reg. 7657.
CVPIVS, f. pro *Cuparius.* Glossar.
Lat. Gall. Cod. reg. 4120. *Cupii
sunt illi, qui faciunt Cupas, Gall.
Cuvelier.*
PLA. (1) Papias: *Cuplae in tectis
domorum, quod copulent in se luctan-
tes.* Addit Ioan. de Ianua deriuari
a *copulare* et *luctantes* appellari, quod
erecti inuicem se teneant more lu-
ctantium. Quae omnia desumta sunt
ex Isidoro Orig. lib. 19. c. 18. Pro
Cuplae Martinius in Lexico legit *Cu-
ptae.* Vnde nescio. V. Philandrum
ad Vitruuium l. 4. c. 2. (2) Co-
pula canum venaticorum, Gall. *Cou-
ple,* Germ. Kuppel. Capitula Caro-
li Magni an. 879. cap. 15. *Vt Epi-
scopi et Abbates et Abbatissae Cuplas
canum non habeant, nec falcones, nec
accipitres* Capitula Placitor. Coro-
nae sub Ricardo I. Rege Angl. apud
Houedenum: *Qui - - - canes duxe-
rint sine Copula per forestam - - Re-
gis - - - erit in misericordia Regis.
Copula,* est ἀλυσίδιον, in Gloss. Lat.
Graec. id est, interprete Suida, π
κὸς γένος περὶ τὸν τράχηλον. O
7. Metamorph.

Copula detrahitur canibus.

Et lib. 5. Trist. (3) Vita S. D
gonis, to. 2. Aprilis p. 444. T
*ta plebium multitudo ad sepulcrum
Drogonis confluebant, quod non p
rant omnes sepulcrum prae multitu
ne plebis attingere, sed aptatis
plis oblationes suas - - - apponeba*
hoc est, munera sua simul *copu
bant,* siue colligebant, vt per
nus tradita facilius offerrent.
† CVPOLA, V. *Cuppula.*
CVPPA. (1) V. *Cupa* 1. 2. 3. et
CVPPA MAZERINA, V. *Maz*
(2) † Carcer ad modum *cupae* f
nicatus. Arest. Parlament. Paris.
1283.
† CVPPARIVM, cella vbi *cupae* s
uantur, vel modus agri. Chart
S. Ioann. Angeriac. *Dedit et n
dietatem vnius cupparii, quod ha
domui eius.*
CVPPARIVS, V. *Cuparius.*
CVPPATVS, V. in *Cuppus.*
† CVPPEDIOSVS, *superbus.* Gl
sar. vet. Cod. reg. 7641. Vi
Cuppes.
CVPPES, *fastidiosus, cupidus.* Gl
Isid. Papias addit, *superbus,* qu
idem est ac *Fastidiosus,* vt in i
Poetae:

Carpit singula dente superbo.

Plauto *Cupes* est sectator cu
diarum.

*Blandiloquentus, harpago, mend
Cupes, auarus.*

Festus: *Cupes et Cupedia antiqui la
tiores cibos nominabant etc.* Sca
ger pro *Cupes* dictum fuisse *Cu
dius* asserit: hunc consule ad
stum.
† CVPPINA, patera, crater, va
potorii genus, diminut. a *Cupa*
Germ. super. ein Schoppen. Inuer
Ms. a. 1351. V. *Chopina.*
CVPPLANTARE, impedire, comp
dibus irretire. Supplem. Antiquari
Cupplanto, συμποδίζω, *impedio.* V
detur legendum *Supplanto.*
CVPPVLA, CVPVLA. (1) Tholu
trullus, fornix rotundus in altu
porrectus, et in modum *cupae* est
ctu

ctus: *Cupola* Italis; *Coupole* Gallis, Kuppel Germanis. Occurrit apud Baron. an. 682. num. 41. Acta SS. to. 5. Iunii. p. 70. *Retento sibi ex dictis reliquiis frustulo, ad effectum illud collocandi, vt dixit, in cruce Cupulae Ecclesiae praedictae.* Matthaeus Villaneus lib. 3. cap. 4n. *Vna fulgore cadde in Roma, et percosse il campanile di santo Petro, et abbate la Cupola.* Ita apud Hesychium κυπήλιον, est καμάρα ἡ ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν γινομένη, tegumentum curuum in cupae formam cameratum. Bernardinus Balbus in Vitruuium ait, tholum etiam vocari *Cupum* et *Cupolam* et haec Arabica esse censet. Etenim, inquit, *Cabuba* rotundauit, contraxit, et *Thachbabo* rotundatio, contractio: vnde *Cuba Podium*, menianum, tholus, fastigium, camera. Simplicius a *Cupa* deriuaueris. V. *Cuppus*. (2) Charta Eberhardi Archiepisc. Saltzburgensis an. 1246. apud Wiguleium Hondium to. 2 pag. 69. *Nudi salis libram dimidiam Cuppularum - - - in salina nostra tradidimus annuatim.* Vide *Cupa* 3.

CVPPVS. (1) Tectum in modum *Cuppae*, Germ. Kuppe. Chronicon. Parm. ad an. 1247. apud Murator. to. 9. col. 772. V. *Cupata Domus* in *Copa* 6. † Est potius ab Ital. *Coppo*, tegula. CVPVS, in Stat. Placent. lib. 6. *Vendant fornosarii - - cuppos, quadrellos et fauellas.* Statut. Vercell. *Teneantur fornasarii habere modos seu mensuras cuporum et lapidum rectas.* V. *Coppus*. (2) Pro *Cuppa*, in veteri Charta sub Iustiniano scripta, apud Brissonium de Formulis p. 647.

CVPRVM, Latinis *Cyprum*, siue *aes Cyprium*, vel etiam quodlibet aes: Gallis *Cuivre*, Germ. Kupfer. Spartianus in Caracalla: *Ex aere et Cupro cancelli superpositi esse dicuntur.* Chronicon Abbatiae S. Trudonis lib. 1. *Item Cruciculas aureas 3. argenteas 6. ex Cupro 2. etc.* Occurrit apud Vegetium de Re veterinaria non semel, et apud alios Scriptores. Hinc CVPRATVS, CVPREVS, apud Ebrardum Betun. in Graecismo cap. 25, et alios. Sed et CY... pro *Cuprum*, dixit Ethelw... de Abbat. Lindefarn. c. 1. *Cyprinum*

CVPSONES, vox incertae ... apud S. Augustin. in Serm...

CVPTARE, Papiae, *Caper*... Alia notione vocem vsurpa... Legis Salicae tit. 61. §. 1. ... *qui chrenecrudam peragit* ... supra: *Et postea debet in ca... intrare, et de quatuor angu... pulverem in pugno colligere ... stea in duropello stare, et ... sam Cuptare debet; et sic d... manu trans suas scapulas iac... proximiorem parentem.* Lex ... recentior habet: *Et stare in ... hoc est, in liminari, et ... re, etc.* Vbi Wendelinus C... idem esse vult, quod Belgis ... obtegere, occultare, ita vt ... intra casam ab aliorum conspe... subinouere debeat. Nec ... *Captare*, quae in aliis E... occurrit, vox Gallica *Ca*... *Occultare*, deduci debeat. E... aliter interpretatur *Captare* v... *ptare*, nimirum per respice... spicere autem, inquit, et C... spicere nobis olim *Capen* vel C... iam *Gaffen* dicitur.

CVPVLA, V. *Cuppula*.

† CVPVS, mensura frumenta... *Cupa* 3. Stat. Vercell. l. 4. Vi... notione in *Cuppus*.

CVR, pro *Quia*, vsurpat Lucifer Calaritanus p. 24.

CVRA. (1) Dignitas seu mun... rionis, Gallis *Cure*. Concili... tomagense an. 1072. *Vendant... rae Pastorales, scilicet Eccle... chiales.* (2) Domus Curion... Cluniac. lib. 4. Collat. pag. ... *Timentes eos, in Curam Ecc... verterunt.* (3) CVRA, in m... riis, qui curam hospitum ha... *Hospitalis*. Statuta Monast... tis Abbatum S. Albani. ... nempe forma, qua *Cura Palat*... gnitas, de qua mox, *Cura Pr... rii*, genus serui apud Treb... Pollionem, *Cura Epistolarum*, ... officia Praefecti vrbis in Noti... perii, *Cura domus*, in Capitul...

oli Magni lib. 6. cap. 127. *Cura arae*, pro subulco, apud Ouid. in Epist. Penelop. (4) CVRA, vox Prouincialis, purgatio, oblatio sordium et luti. Capitula pacis inter Carolum I. Comitem Andegav. et Prouinciae cum Massiliensibus ann. 1257. *Quod ad curam portus Massiliae eligantur, vt ceteri officiales, tres probi viri, quibus Vicarius annis singulis dabit CCC. libras regalium coronatorum vel Massiliensium minutorum - - - de quibus facient expensas ad Curandum portum*; id est, ad purgandum. Gallis, *Curer*, vt Italis *Curare*, purgare. (5) Curatio vulneris, Gall. *Cure*, German. Cur. Litterae Elizabethae Reginae Angl. 1562. apud Rymerum to. 15. pag. 627. col. 1. (6) Epitaphium vetus apud Claudium Menestrier Hist. Lugdun. pag. 33. *D. M. et memoriae aeternae Aufidi Militaris, qui vixit an. XXII. cuius suprema talia fuerunt. Hic iens in Curam per amnem Arar, subito casu abreptus. Hunc tumulum posuit L. Ignius Charito sororius eius et Claudianus Dulcitius soror.* Quidam pro *Curam* legerunt *Curiam*, alii *Curru*, non satis attendentes, inquit laudatus Historiographus, *Curam* praedium esse Vlpiano leg. Abs. D. de Iudic. §. *Si quis tutelam, vel Curam, vel negotium, vel argentarium vel aliquid aliud, vnde obligatio oritur, certo loco administrauit.* Haec Menesterius, qui et ipse non satis attendit, *Curam* hic Vlpiano non esse praedium, sed tutelam vel bonorum pupillarium administrationem, Gall. *Curatelle*, quae tutelae solet adiungi: quocirca si neque *Curiam* neque *Curru* legendum est in Epitaphio superiori, crediderim *Curam* munus esse, officium vel administrationem, qua notione Cura non semel legitur apud Scriptores Latinos. Tacitus lib. 4. Hist. *Aretinum Clementem Praetorianis praeposuit, patrem eius sub Caio Caesare egregie functum ea Cura dictans.* Suetonius in Claudio c. 25. *Prouincias Achaiam et Macedoniam, quas Tiberius ad Curam suam transtulerat, senatui reddidit.* CVRA PACIS, apud Anianum ad leg. 1. Cod. Theod. de Pignorib. in qua *Praefectus pacis* is dicitur, qui Graecis εἰρηνάρχης. Vide Iacobum Gothofred. ad hanc legem. CVRA PALATII, dignitas Palatina, cui Senator l. 7. Ep. 5. Palatinorum aedificiorum instaurandorum, et de nouo extruendorum curam potissimum incubuisse ait: qua qui donatus a Principe fuerat, *aurea virga decoratus inter obsequia numerosa ante pedes regios primus incedebat.* Certe quidquid sit de *Cura Palatii*, cuius muneri aedificia Palatina incumbebant, apud Gothicos fortasse Italiae Reges, alia fuit istius dignitatis functio apud Augustos Byzantinos, quantum coniectura licet assequi, qua donatos Apollinarem et Saturninum sub Constantio tradit Ammianus lib. 14. et 22. de Apollinare: *Paulo ante agens Palatii Caesaris Curam.* De altero: *Saturninus ex Cura Palatii:* Idem lib. 31. *Tribunus Aequitius, cui tunc erat Cura Palatii credita.* Sidonius carm. 23.

Intra aulam soceri mei expetitus
Curam cum moderatus es Palatii.

In Codice Theod. *Curae Palatii* mentio occurrit, iungiturque *Tribuno et Comiti Stabulorum* in leg. vnic. de Comitib. et Trib. Schol. et leg. 1. Qui a praebit. tyronum excusentur. Sed quod illius potissimum fuerit munus, non omnino constat: etsi probabile sit, eosdem fuisse eiusmodi officiales, qui posthmodum *Curatores Palatiorum*, vel qui *Praepositi Palatii* appellati sunt. CVROPALATAS, Iberiae Principes appellatos docemur ex Constantino de Adm. Imp. c. 43. 45. et Zonara pag. 178. CVROPALATES. Paulus Diac. l. 4. Chron. Casin. cap. 108. *Maurum quoque Curopalatem Palatii Imperatoris Constantinopolitani.* CHOROPALASIVS, eidem cap. 17. CORPALATIVS, apud Baldricum in Hist. Hierosolymitana pag. 93. CORPALASIVS, apud Petrum Tudebodum lib. 1. V. *Maior domus.* (7) † Curatio bonorum minoris, quae tutelam excipit. Lit. a. 1368. to. 5. Ordin. reg. Franc. p. 286. V. *Curatela.*

ratela. (8) ✝ Praedium rusticum, possessio, f. pro *Curia*. Ch. a. 881. t. 9. Collect. Hist. Franc. p. 671. V. *Curia 6.*

CVRACAE, primores apud Indos Hispanos. Concil. Liman. a. 1582.

✝ CVRACIA et CVRATIA, lorica, German. Küriß. Ch. Mf. an. 1335. Murat. to. 11. Script. pag. 109. V. *Curatia.*

CVRACVLVS, V. *Curagulus.*

CVRADIA, (✝ tributi seu vectigalis genus, forte quod pro viarum cura exigebatur; nisi idem sit quod infra *Curatura*. Ch. Frid. I. imp. an. 1160. t. 1. Cod. Ital. diplom. p. 393. *Cum omnibus eiusdem comitatus pertinentiis, videlicet castris, villis, mercatis, curadias, terris cultis et incultis.* Alia a. 1183. apud Murat. t. 1. Antiq. Ital. p. 240. *Donamus - - - curadiam et pedagium - - - per totam terram nostram.*) Charta ann. 1149. apud Petrum Mariam Campum in Hist. Eccl. Placentinae in Regesto 2 part. Ch. 41. *Super causa quae vertebatur inter D. Theobaldum Episcopum Placentiae ex vna parte, et Consules et Commune Placentiae ex alia, de pedato Florenciolae, de aduocatia, et Curadia* V. *Curatura* et mox

✝ CVRAGA, idem. Stat. Taurin. Mf. a. 1360. *De nulla re quae portata fuerit super dorsum, capiatur aliqua curaga, seu pedagium, platagium vel sextanum.* V. *Viaticum.*

CVRAGENDARII, qui et *Curiosi*, in lege 1. Cod. Theod. de Curiosis, *qui Curas agunt*, in leg. 2. 4. et 5. eod. *Curam publicam agentes*, in ueteri Formula. Historia S. Clementis Episcopi: *Post mysteria autem facta, prostrauit se ad pedes B. Clementis Theodora, dicens, virum suum Curas agentem secretorum Domini nostri I. C. coecitatem incurrisse oculorum amborum, et vtrarumque aurium auditum perdidisse.* Cum is nimirum ad Christianorum collectas venisset, inspecturus, quid in iis ageretur. Passio S. Bonifacii Martyris, edita ab Holstenio: *Habens sub se septuaginta et tres Procuratores, qui Curas agebant in p... eius.* V. *Curiosus.*

CVRAGVLVS, curam gerens. ... MSS. *Curagulus*, *sollicitus*. ... dori, *Curagulus*, *Curiosus*, ... eas exhibet Georg. Graec... *gulus*, *id est*, *Curiosus*. ... *Curiosus*. Quae verba vide... sisse a Prisciano lib. 4. Part... qui tamen non dicit idem *Curagulum*, ac *Curiosum*; sed ... vtramque a *Cura* deriuan. C... mundi Regis to. 2. Monast... *Edmundus - - - Rex Angl... Curagulus multarum gent...*

✝ CVRALHA, CVRALLA, ... dumetum, Gall. olim Cur... Mf. a. 1341. *De valore d... gnorum, spinae seu curalha... informatio.*

CVRALLVM, pro *Corallum* ... *lium*, Gall. *Corail*. Histor. ... to. 2. p. 275. apud Rymer... p. 276. col. 2.

✝ CVRAMEN, pro *Coramen*, ... *Corame*, corium, apud Mur... p. 777.

CVRAMENTVM, cura, curatio. ... *Soin*, *Administration*. Char... Vandreg. to 2. fol. 1281.

CVRANDERII TELARVM, ... an. 1337. in M. Pastorali ... risf. pag. 368. *Curatores* ... *teis*, seu πλύται, Theophilo ... cessori.

✝ CVRANDINVM, praestatio ... cies, ratione *procurationis* ... vt videtur, exsoluta, vel i. q. ... *tura*. Ch. Mf. a. 1347. *Rex ... habitatores - - tam laboratores ... alios, certam curandinum ... anno; quod - - fuit extimatum ... re 32. sextaria auenae.* V. *Cura...* *Curata 2.*

CVRANTIA, acquisitio. Ch. P... Episc. Pictav. an 1236. apud ... lium in Episc. Pictav. p. 82. V. ... *vrantia.*

CVRARE. (1) Ἐνταφιάζειν, ... funus, lauare, vngere, sepelire ... omnia praestare, quae requiru... ad sepulturam. Palladius cap. 13. V. *Procurare.* (2) Hospitio ... uiuio excipere. V. *Procurare.* (3) Purgare, Gall. *Curer*, Ital. C...

Statutis Massil. lib. 2. cap. 41. relat. MSS. art. 159. in voce *Cu*... 3. etc. *) Praeposito sibilo a *rare* factum est Germ. *scheuern*, ...and. *Skura*.

...VRARIA, telonei species ex merbus in nundinis distractis. Ch. an. ...227. ap. Murat. t. 6. Antiq. p. 254. ... *tutelis*, *curationibus*, *duellis et ...rariis mercatorum*. Stat. Perus. . 60. *Gabella, leyda seu curaria*. V. ...*uratura*.

...VRASSA, i. q. *Curassia*, in Proc... crimin. Ms. an. 1488. V. *Cuacia*.

...RASSIA, Gall. *Cuirasse*, thorax, ...orica, Germ. Küraß. Appellatio ...onuentus Monasterii S. Victoris ...Massil. ad Concilium generale an. ...1424.

...CVRASSINA, idem, in Process. ...rim. a. 1488. Ms.

...RATA. (1) Species telonii, V. *Cu...ratura*. (2) Idem, vt videtur, quod *Procuratio*, seu hospitium et conuiuium ab Ecclesiis debita Episcopis et Archidiaconis, cum ab eis visitabantur. Ch. fundat. Priorat. S. Fromondi ex Archiuo Monasterii Carisiac. *Concedente etiam Hugone Constantiensi Episcopo praedictam Ecclesiam esse quietam et liberam ab omni synodo et Curata et consuetudine*. Vide *Procurationes Episcoporum*. (3) Fossa, quae purgari solet saepius, vnde egeruntur sordes, quas Galli dicunt *Curures*, purgamenta. Ch. Calomontis: *Iuxta domum et pedam liberorum Petri Boneti, quadam Curata intermedia, iuxta muros villae et carreriam publicam*. Computum anni 1324. Hist. Dalphin. t. 1. pag. 132. col. 1. *Pro garita facienda - - Pro curatis dictae garitae faciendis centum solid*. Hic *Curatae* sunt effossa *garitae* fundamenta. V. *Curare* 3. (4) CVRATA ECCLESIA, parochialis, cui praeest Curio. Legitur in Ch. Conradi Ducis Silesiae ann. 1345. inter Reliq. MSS. Ludewig. tom. 5. pag. 685. *Curata Capella*, ead. notione, in Indice MS. Beneficiorum Dioecesis Constantiensis fol. 61. V. *Ecclesia*.

CVRATELA, curatio, pupillarium bonorum administratio, Gall. *Curatelle*. Occurrit in Arresto Parlamenti Paris. an. 1440. Hist. Harcur. t. 3. p. 328. et apud Rymer. t. 16. p. 178. Vox Iurisconsultis nota.

CVRATERIA. (1) Ars coriaria. Statuta Massil. lib. 2. cap. 41. V. *Corrateria* 2. (2) † *Curaterii* seu proxenetae officium. V. *Curaterius* 2.

CVRATERIVS. (1) Sutor, Gall. *Cordonnier*. Ch. pro Communia Balneoli an. 1300. Concil. Biterrense an. 1299. inter Anecd. Marten. t. 4. col. 225. (2) † Idem quod *Corraterius*, proxeneta, pararius, Gall. *Courtier*, CVRATERIA, eiusdem officium. Lit. remiss. Ms. an. 1355. V. *Curator* 1.

CVRATIA, V. *Curacia*.

CVRATIVS, accuratius, curiosius. Acta SS. Iulii t. 3. p. 150.

† CVRATIVVS, adiect. medicus, Ital. *Curativo*, passim apud medicos barbaros.

CVRATOR. (1) CVRATORES in ciuitatibus dicti, qui rebus venalibus pretia imponebant, Curialibus praeerant, vectigalibus ac tributis persoluendis inuigilabant, vt est in *Curatoris ciuitatis* formula apud Senatorem l. 7. Epist. 12. ex qua praeterea *Curatores* ciuitatibus ac Principibus datos docemur: quod firmant etiam aliquot veteres Inscriptiones apud Gruterum. Capitolinus in Antonino Philosopho: *Curatores multis ciuitatibus a Senatu dedit*. Reditus etiam ciuitatis colligebant: vnde et λογιςαὶ dicti. Iulius Firmicus lib. 5. cap. 1. *Faciet - - - Curatores vel principales ciuitatum publicis rationibus praepositos, Rationales et qui fiscales rationes fideli semper officio exigant*. *Curatores pecuniae publicae*, *aerarii*, in aliquot Inscriptionibus; *Curatores vrbis*, apud Ammian. l. 1... Apud Augustinum l. 3. contra Crescon. c. 29. ex Actis Munatii Felicis: *Flaminis perpetui Curatoris Coloniae Cirtensis*: in Collat. 1. contra Donat. c. 1. fit mentio *Curatoris celsae Carthaginis*: *Curatoris Alexandriae*, apud Pollionem in Aemiliano: *Curatoris Agnini*, apud

apud Spartianum in Pescennio, etc. *Megas Curator*, dignitas in aula Byzantina Habetur tom. 1. Histor. Francor. Epist. Childeberti Reg. inscripta: *Viro glorioso Meganti Curatori:* qui vt videtur, non alius est ab eo, qui *Curator Imperialium domorum* dicitur in Hist. Miscella l. 18. *Curator Diuinae*, et *dominicae domus*, in leg. vlt. Cod. de Quadrien. praescript. et Nov. 1. Iustin. *Curatores* vero singulorum *Palatiorum* non semel memorant Scriptores Byzantini: *Curatorem Palatii Hormisdae*, sexta Synodus Act. 1. et Chronicon. Alexandrinum pag. 868. 870. *Curatorem Palatii Manganorum*, Leo Grammaticus pag. 496. *Curatorem Palatii Antiochi*, Chronicon. Alexandr. pag 870. *Curatorem Palatii Marinae*, Theophanes an. 35. Iustiniani. Ita porro appellati, non quod ipsorum Palatiorum curam haberent; sed aerariorum, quae in iis reposita erant, et asseruabantur, quod ex Scriptoribus Byzantinis licet colligere. V Henr. Valesium ad Euagrium lib. 5. cap. 18. *Curatores Operum Publicorum*, *Curatores Aerarii*, *Curatores Annonae*, *Curatores Aquarum*, *Curatores Viarum*, *Curatores Calendarii*, *Curatores Aedium, etc.* habent passim veteres Inscriptiones, quas indicant Index Scaligeri, et ICtorum Libri. *Curatores Domus*, vetantur esse Clerici et Monachi, id est, *villici*, in Capitulis Caroli Magni lib. 6. c. 122. V. Meursium in *κουρατωρεία*. *Curatores Regionum*, in veteri vrbis Constantinop. descript. in inscriptionibus apud Gruterum p. 250 251. apud Capitolinum in Antonino Philosopho, etc. (2) Prior, superior apud Cartusianos. Chronicon Triuetti ad an. 1200. (3) † Curio, sacerdos ecclesiae, Gall. *Curé*, in Statut. Ms. eccl. S. Laur. Rom. V. *Curatus*.

CVRATORIA, officium Curatoris pupillorum. Vox forensis. V. Leg. 1. et 2. Digest. de Excusationibus tutorum.

CVRATORICII EQVI. Lex 29. Cod. Theod. de Annona et trib. *Vt vicenis solidis, qui in praeteritum pro equis Curatoriciis petebantur, [illegible] [illegible]di detrahantur.* Meminit pr[illegible] ea l. 2. eodem Cod. de equ[illegible] collat. *Equorum, qui Cura[illegible] nomine flagitantur.* Vbi ei[illegible] equos dictos putat Iacobus Go[illegible]fredus, quod iis vterentur *Cura[illegible]* *et Curagendarii*, vel *Palatini*, *ad agendas curas rei publicae* in [illegible]uincias destinabantur. V. alias e[illegible]dem coniecturas ad has Leges

CVRATORIVM, aedes curatoris. [illegible]xic. Graec. MS. Reg. Cod. [illegible] Κουρατωρεῖον, ἐν ᾧ ὁ κουράτωρ.

CVRATORIVS, spectans Curato[illegible] pupillorum. Instrum. a. 1332. [illegible] Archiuo S. Victoris Massil.

CVRATVRA, vel CVRATA, telo[illegible] species ex mercibus in nundinis [illegible]stractis. Ch. Berengarii Imper. a. 916. apud Vghellum tom. 4. pa[illegible] 794. in Episcopis Cremonensib. *Placita custodire, mansionatica fac[illegible] portatica tollere ac teloneа, ac Curatam publiciter erigere quaerebat.* In[illegible]fra: *Aut Curatam aut portan[illegible] ibi tollat nemo, etc.* Ita pag. 817. At CVRATVRA, scribitur in Ch. Henrici Imp. ibidem p. 808. A[illegible] Ardoini Regis Italiae a. 1011. apud Guichenonum in Biblioth. Sebusiana pag. 249. *Omnem districtum, mercata, teloneum, Caraturam* [illegible]

TVRADIA, perperam pro *Curadia*, editum apud Puricellum pag. 515. *Coloneum* (l. teloneum) *quod vulgo Turadia dicitur, siue Portenaticum.* Sed et CVRRITA, perperam, vt videtur, exaratum legitur in Ch. Lotharii III. Imper. a. 1133. apud eumdem Vghellum et Caelestinum in Episcopis Bergomensib. *Theloneum* videlicet, *quod Currita vulgariter dicitur, de omni mercato, quod infra ciuitatem fit, etc.* Vt et CVRRITVRA, in Ch. Friderici I. Imper. an. 1156. apud eumdem Vghell. ibidem: *Cum vsibus, conditionibus, fodro, districto, atque teloneo, quod vulgo Curritura dicitur, vbicumque mercatum fuerit, etc.* At vnde dictum eiusmodi teloneum, non plane patet, nisi debitum illud fuerit ciuitatum *Curatoribus*, tametsi extremis saeculis eiusmodi dignitatis vix mentio occur-

ccurrat; vel potius, quod tributa n *Curatorias*, de quibus supra in oce *Curator* 1. inserrentur.

RATVM BENEFICIVM, sacerdotale, ad quod pertinet *Cura* animarum, Gall. *Benefice cure*, vel *Benefice a charge d'ames*. *Beneficium Curatum et non Curatum*, apud Rymerum tom. 8. pag. 293. col. 2. V. *Curata* 4.

RATVS. (1) Curio, sacerdos Ecclesiae, Gallis, *Curé*. Thomas Walsinghamus pag. 275. (2) Purgatus, in Ch. an. 1471. ex Camera Comput. Prouinciae Regest. *Columba* fol. 282. V. *Curare* 3.

CVRAX, *bien curant*, in Glossar. Gall. Lat. Cod. reg. 7684. Idem qui *curiosus*, ap. Caium IC. l. 18. ff. de Aedilit. V. *Currax*.

CVRAYRA, i. q. *Curaria*. Statut. Astae collar. 9. c. 6.

CVRAZIA, i q. *Curacia*, lorica, thorax, Kúraß, ap. Murat. to. 16. p. 957. V. *Curassia*.

CVRBACVLVM, instrumentum ad capiendas aues tempore niuium, ex paucis virgulis confectum, interius concauum, et in parte postrema acutum, habens ostiolum, quod in terra iacet, coopertum palea, quod cum vno vimine in terram infixo eleuatur, et posterius percutit ad escam intrantem quae intus est, quam aliunde accipere nequit, cum sit vndique terra tectum. Petrus de Crescentiis lib. 10. de Agricultur. cap. 28.

CVRBADA, vt *Corvada*, V. in *Cornata* 2.

CVRBITA, stuprum, infamia, in Legibus Longobard. teste Martinio. Hinc *Cucurbitare*, de quo supra.

CVRCEBOLDVS, V. *Curcinbaldus*.

CVRCILLA, *Oppilago*. Gloss. Isidor. et Papias. Martinius vocem hanc ducit a *Curculio*, quod guttur, inquit, exerceat edendo. *Oppilago*, quasi *Oppilatio*, quod corpus *oppilet*, cibis et oppleat.

CVRCINBALDVS, CVRCEBOLDVS, vestis species, a breuitate sic dicta, V. *Churcibolt*. Odo Cluniacens. l. 2. de Vita S. Geraldi c. 23. *De sua quoque vestimento, videlicet Curcinbaldo indutum latenter extra tentoria deduci fecit.* Wolphardus Presbyt. lib. 1. de Vita S. Walburgis n. 19. *Curceboldum, quem prius ad texendum erexerat, flexit digitulis texere coepit.* Quidam Codd. habent *Curciboldum*, alii *Cucboldum*. Innocentius III. PP. lib. 1. Epist. pag. 31. Edit. Venetae et 29. Edit. Colon. de Canonicis Regularib. *Cortibaldum insuper, subaros quoque in hieme, scafones habeant duplicatos, capas nigras singuli de mantellario habeant vel nadiuo, pelles agninas albas, etc.* Ex his emendanda Acta Murensis Monasterii pag. 33. *De stola sancti Desiderii, et Thurciboldo eius, et caligula eius.* Legendum enim *Curcinbaldo*, vt et in Querimonia Berengarii Vicecomitis Narbonensis aduersus Guiffredum Archiepisc. Narbon. *Non chlamydes neque capas polemitas, non cyclades, non dalmaticas, non Curebalti, non lignum dominicum, etc.* Vbi leg. *Curcinbaldos*, aut *Cortiballos*; nam CORTIBALLVS, et CORTIBAVDVS, Bituricensib. ac Lemouicensibus *Courtibault*, tunica breuior est seu Dalmatica, quam gestabant Diaconi, caeterique ministri inferiores. Consuetudines MSS. S. Augustini Lemouic. fol. 2.

CVRCIO, ἔχιδνα. Gloss. Lat. Graec. Sangerm. Vipera.

CVRCVBA, V. *Cucurba*.

CVRCVLIAE. Papias: *Curculias nautae suo more vocant, quibus in tempestatibus vtuntur.* Eadem habent Vgutio et Ioan. de Ianua. Vide *Cucurba*.

† CVRCVLIO, mus agrestis. Gloss. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. *Curculio, Mulot.* Latinis *Curculio* est vermiculus qui frumentum corrodit, Gall *Calandre*, vnde diminut.

† CVRCVLIVNCVLVS. Gloss. Prov. Lat. Cod. reg. 7657. *Corgosson, Prov. curculio, quia pene nil aliud est quam guttur. Curculiunculus dim.* Vtitur Plaut. in Rud.

CVRCVMA. (1) Capistrum, κούρκουμον. Hesychio et Achmeti cap. 271. Vegetius l. 2. Mulomed. c. 38. *Curcumam constrictam oportet imponi,*

ni, ne depranet dentes et labia. Hanc vocem restituunt viri docti in leg. vnic. Cod. Nulli in frenis, etc. V. Meursii Gloss. et *Cucurba.* (2) CVRCVMA, *Sandalium*, in Lexico Chaldaico, apud Cuiac. l. 11. Obs. cap. 10.

CVREBALLVS, V. *Curcinbaldus.*

† CVRDELLA, taenia qua crines implicantur et componuntur German. Cordel, diminut. a *Chorda.* Monum. eccl. Aquilei. c. 90. p. 903. V. *Crudellus.*

CVRELLVS. (1) († Plaustri genus, vehiculum duabus rotis constans.) Ch. an. 1155. pro pedagiis pontis Auenionensis: *De boue 1. denar. de bacone 1. den. de Carello 4. den. etc.* vbi quidam *Currum* interpretantur, et quidem non male; V. infra *Currellus.* (2) Species loricae. Statuta Massil. l. 4. c. 19. §. 1.

CVRERHET, CHVRERECTH, curia recti, forum iudiciarium, in quo ius seu *rectum* dicitur. Ch. Roberti Comitis Flandriae in Tabulario S. Bertini. V. *Chora* et *Cora.*

† CVRERIA, annulus coriaceus a quo tudicula campanae pendet, aliter *Berleria.* Comput. Ms. an. 1472. V. *Cuirena* et *Curaterius.*

CVRESCET, V. *Ciricsetum.*

† CVRETA, aurifcalpium et dentiscalpium, Gall. *Cure-oreille* et *Cure-dent.* Comput. an. 1402. inter Probat. t. 3. Hist. Nem. p. 170. V. *Curare* 3.

CVRETTA, lorica, thorax, Gall. *Cuirasse*, Ital. *Corazza.* Hist. Dalph. t. 2. pag 278. in Computo a. 1333. et seqq. *Item, pro Curettis tribus, barbuta vna et cerbelleria vna, vnc. iii. taren. XVIII.*

CVRFODI, in quibusdam codicibus legitur pro *Zurb* Est autem *Zurb*, cespes auulsus ad ignem, quem vulgo dicimus Torf, Galli *Tourbe.* V. *Zurb.*

† CVRGVLIONES, in Histor. Luitprandi to. 8. Collect. Histor. Franc. p. 143. vbi Murat. eddit *Gurguliones.* V. in hac voce.

CVRIA. (1) Κυρία, domina. Translatio brachii S. Philippi, Maii to. 1. pag. 16. *Imperator Emmanuel largitus fuerat S. Apostoli Philippi* [illegible] *chium nepti suae Curiae Maru*[illegible]

(2) *Meretrix*, Germ. [illegible] etc. Ioannes de Ianua:

Curia ius curat, meretrix [illegible] *dicta.*

V. Meursium in Κέρβα. [illegible] domus meretricia *Curatrie* [illegible] tur in Lit. remiss. Ms. a. 1479.

(3) Dignitas vel officium C[illegible] nis, Gallis *Cure.* Iac. de V[illegible] in Histor. Occid. cap. 22. de [illegible] monstratensibus. CVRIA [illegible] NAE ECCLESIAE, domus C[illegible] nis, Angl. *Parsonage*, Gall. *Pr*[illegible] *tere.* Ch. apud Kennettum in A[illegible] tiquit. Ambrosden. ad a. 1228. p. 205.

(4) Senatus ciuitatis, cuius [illegible] gistratus *Decuriones* et *Curiales* [illegible] cuntur in Cod. Theod. et [illegible] Decurionibus passim, in Gloss. Lat. Graec. Βυλη, βυλευτήριον. Gloss. Graec. Lat. Βυλευτήριον, *Curia* [illegible] CVRIAE OBNOXIVS dicitur, [illegible] ad *munera Curialia*, aut ad *Curi*[illegible] *deuocatur*, vt est in leg. 7. [illegible] Cod. Theod. de Episc. Nam [illegible] poenae genus fuit *Curiis* manci[illegible] quod grauissima Curialibus on[illegible] incumberent, quibus ex eo nec C[illegible] *riam* deserere fas erat, leg. 122. Cod. Theod. de Decurion. etc. *Curiae conditio*, in Capitulis Caroli Ma[illegible] lib. 6. cap. 126. At Valentinianus [illegible] 66. Cod. Theod. de Decurion[illegible] vetuit supplicii loco quempiam [illegible] Curiam adgregari, mitti, [illegible] Adde l. 108. infra.

(5) CVRIA, nude, pro foro saeculari saepe sumitur. Iura et Consuetudines Normanniae c. 53. *Localis Curia est congregatio eorum certo loco et die assignato, per quos* [illegible] *est super quaerelam contentionis* [illegible] *tantibus exhibendam.* CVRIA APPELLATIONVM Massiliae ad [illegible] vnum instituta, vt audiret ca[illegible] eorum, qui a sententiis a Iudicibus aliarum curiarum latis appellabant. Exstat de iure huius Curiae caput integrum in Statutis eiusdem vrb[illegible] lib. 1. pag 27. et seqq. CVRIA BARONIS, Anglis, est locus peda[illegible] neus, in quo dominus feudi intra [illegible]

mites feudi sui iurisdictionem in ...nentes suos exercet. *Baro* enim ...n hac significatione a Domino feudi ...ihil differt. Ita Cowellus. Leges ...dwardi Confess. cap 9. CVRIA ...ETA, iisdem Anglis *Court-leet*, minor est et inermis iurisdictio, Gall. *Cour fonciere*, vel *Basse Iustice*. Ch. Henrici VI. Regis Angl. an. 1443. apud Rymerum to. 11. p. 41 col. 1. ...*eriis, marcatis, chaceis, parcis, wa*...*rennis, Curiis Letis, visibus franci*...*plegiis, consuetudinibus, libertatibus*, etc. CVRIA CHRISTIANITATIS, Britoni p. 46. v. *Cour Chrestienne*, aliis *Cour de Chrestienté*, Iurisdictio Ecclesiastica, forum Ecclesiasticum, in quo causae ac quaestiones, quae ad religionem pertinent, agitantur. CVRIA ARCHIDIACONI, in qua Archidiaconus iurisdictionem exercebat suam. *Pro emolumento sigilli Curiae Archidiaconalis*, in Ch. an. 1340. inter Probat. Hist. Eccl. Meld. to. 2. pag. 218. V. *Archidiaconus*. CVRIA DOMINICALES, Germanis Dinghof, quae Dominis villarum vel territoriorum competunt: de iis Zazius part. II. de feud. §. 3. CVRIA INFERIOR, seu BARONIS, *Cour basse*, in Consuetud. Aquensi tit. 14. art. 1. CVRIA MAIOR, sic appellata apud Beneharnenses Curia illa, in qua residebant Episcopi duo, totidem Abbates, cum Prouinciae magnatibus, qui de maioribus et publicis negotiis, et de vassallorum litibus supremo iudicio diiudicabant, vt auctor est Marca lib. 5. Hist. Beneharn. cap. 3. n. 2. V. Foros Beneharnenses Rubr *de Cort Maior*, vbi de illius iurisdictione, et eumdem Marcam lib. 4. Hist. Beneharn. c. 17. n. 6. lib. 6. c. 23. n. 3. c. 24. n. 7. † CVRIA PALATII, iurisdictio archiepiscopi Remensis, in Chartul. Campan. † *Curia magna praesidentialis*, eadem quae *regia*, in Dipl. a. 1121. in Append. ad t. 6. Annal. Bened. p. 636. † *Curia regalis*, iurisdictio regia, t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 264. DARE IVDICES AD CVRIAM, dicebatur de Iudicibus quos ad dirimendas lites exortas inter se et subditos Domini constituebant, qui iudices ab aduersa parte primum erant approbandi. Concessio feodi per Guillelmum Bertrandi pro Odone Alamandi coram *Iudicibus datis pro Curia*. Hist. Dalphin. pag. 20. V. t. 2. pag. 20. col. 1. PONERE IVDICES PRO CVRIA SVA, iisdem notione et conditione. Recognitio an. 1259. ibid. to. 1. pag. 6. CVRIAM HABERE dicuntur Domini qui facultatem habent iudicandi subditos suos in *Curia* sua. Chartular. S. Vincentii Cenoman. fol. 51. CVRIAM PETERE, litem aliquam ad suam *Curiam* aduocare. Consuetudines Brageriaci art. 62. STARE IN CVRIA, et IN CVRIA DETINERI, apud Venetos, quid sit docent Statuta Venetorum, edita a Iacobo Theupulo Duce a. 1242. lib. 1. c. 15. Quippe debitor, qui iudicis sententia ad solutionem debiti condemnatus erat, submonebatur et citabatur per ministerialem a Duce, vt in Curia staret, et debitum exsolueret intra 8 dies, aut pignus vel *vadium* daret. Quod si iuri non staret, capiebatur, et detinebatur in Curia. *Stare autem in Curia sic intelligimus*, (verba sunt statuti) *vt in territorio Ecclesiae S. Marci per dies 30. stet, ita vt pontem aliquem non transeat: quod si recedens pontem aliquem transierit, Dux faciat eum capi, et in carcerem retrudi, vbi erit per 30. dies*. CVRIAM TENERE, eadem ferme notione habent Libertates vrbis Barcinonensis a Petro Rege Aragon. concessae an. 1283 † CVRIAM INFORTIARE, dicebatur superior dominus, cum homines suos ad curiam inferioris delegabat, vt eam idoneo iudicum numero muniret. Arest. Ms. a. 1267. † CVRIAM MITTERE, a iudicando abstinere, in Ch. Ms. a. 1281. † CVRIAM REQVIRERE, ius suum de lite iudicanda repetere, t. 4. Ordin. reg. Fr. p. 540. CVRIA PEDIS PVLVERIZATI, id est, peculiaris extraneorum mercatorum in nundinis. V. *Pede pulverosi*. CVRIA PVBLICA. Formulae veteres apud Bignonium cap. 3. *Gestis municipalibus*

libus cum Curia publica et defensore prosequi et alligari deberem. Id est, *la Cour assemblée.* CVRIAM REDDERE, dicitur Dominus aut vassallus, cum ad vassallum, aut Dominum lis ante alterutrum intentata remittitur. Regestum Parlamenti B. fol. 6. *Cum - - - tenens locum Comitis Campaniae Curiam sibi reddi petiisset, etc. Curiam repetere, amittere,* fol. 70. Occurrit passim in hoc Regesto. V. D. *Brussel* de Vsu feudorum tom. 1. pag. 223. CVRIA FRANCIAE, in Ch. Galcheri de Castellione Comitis Porceani et Comitis Stabuli Franciae 20. Febr. an. 1316 apud Duchesnium in Probat. Hist. Castellion. pag. 209. videtur fuisse Magnatum ac Procerum Francicorum Conuentus post mortem Ludouici Hutini Regis ad Regni gubernationem coactus, donec Clementia Regina ad partum veniret: seu *Curia Baronum*, vel *Parium Franciae*, hoc est, *Curia Parlamenti Parisiensis*, CVRIA DE ARCVBVS, ita appellatur Curia Archiepiscopi Cantuariensis Londini, quod teneatur iuxta *Ecclesiam B. Mariae de Arcubus*, vt Rastallus auctor est: quae quidem *Curia*, *Fama celebris*, dicitur in Synodo Cantuariensi a. 1295. in Praefat. Ea autem Synodus continet Statuta Roberti Winchelsei Archiepiscopi Cantuariensis *pro meliori* eiusdem *suae Curiae regimine*: Vbi *Consistorium de Arcubus* appellatur c. 2. 37. etc. CVRIA ROGATIONVM. Libertates villae Martelli in Lemouicibus an. 1219. apud Iustellum: *Nemo debet vendere ad talum res extraneas, nisi per concessum procuratoris particularis in Curia Rogationum, et qui fecerit, pro iustitia 60. solidos dabit.*

(6) Praedium rusticum, possessio, *Curtis*, *mansus*, German. Hof. Ch. Leonis IX. PP. apud Meurissium in Episc. Metensib. pag. 355. *Cum Ecclesia et decimatione in villa siue Curia, quae vocatur Runneliacum.* Ch. Ruperti senioris Comitis Palatini Rheni an 1380. apud Freherum l. 2. Originum Palatin. *Curtes, siue Curias in Nuwenhoffe prope villam Alsripf.* Speculum Saxonicum lib. [illegible] art. 54. §. 3. *Vbi pretium* [illegible] *soluitur de mansis, seu Curiis* [illegible] 49. *Vnusquisque tenetur partem viae suae sepire.* Art. 50. *Qui* [illegible] *riam sepit virgis etc.* CVRIA CAPITALIS, praedium praecipuum, domus principalis, eadem quae Capmansi, quod vide. Ch. Edw. II. Regis Angl. to. 2. Monastici Angl. pag. 271. *Cum omnibus libertatibus, liberis consuetudinibus, et omnibus aliis rebus ad Capitalem suam Curiam de Worle pertinentibus.* CVRIA IVMENTALIS, sic forte dicta q[illegible] pleraque essent ibi iumenta. ([illegible] potius praedium rustici equis i[illegible] cti, quod Germanis Anspanner[illegible] Pferdner-Gut.) Litterae Leop[illegible] Ducis Austriae an. 1202. apud Ludewig. Reliq. MSS. to. 4. pag. [illegible] *Confirmamus eidem Monasterio* Admontensi in Styria) *Curiam iumentalem dictam Worzwia in praebendae subsidium datam fratribus cum* [illegible] *bus alpibus pascualibus, siluis* [illegible] *bus ad eandem Curiam pertinentibus.*

(7) Atrium, impluuium [illegible] Galli vulgo *Cour*, Germani Hof dicunt. Ebrardus in Graecismo, cap. 10.

Curia planities in terris; Curia Regum:
Sed Curtis proprie dicitur Canonicorum.

(8) Ambitus, incinctus domus. Ch. an. 1120. apud Duchesnium in Hist. Drocensi pag. 220. *Curiae etiam et propriis domibus Beatorum Martyrum in eadem Curia perennem indulgemus libertatem, vicariam* [illegible] *modam in Curia ipsa, et Curiae domibus conferimus.* Quod vero *Curia* hic dicitur, *Curtis Monasterii* appellatur Ioanni Diacono lib. 4. Vitae S. Gregorii cap. 197.

(9) CVRIA BEGHINARVM, claustrum in quo Beghinae commorantur. Statuta Ecclesiae Leodiensis an. 1287. inter Anecd. Marten. to. 4. col. 879. CVRIA CANONICORVM, simili notione, apud Kennettum in Antiq. Ambrosden. ad an. 1212. pag. 176. Ch. Iohannae Priorissae S. Trinit. de Bosco: *Ne-*

[illegible]

eritis quod nos dedimus - - Henrico Priori de Bernecester et eius loci Canonis duos seliones in Hodesham qui iacent iuxta riuulum extra Curiam dictorum Canonicorum habendos et tenendos dictis Canonicis in perpetuum. Canonicorum domum interpretatur Kennettus in Glossario sed forte melius intelligeretur praedium rusticum. V. *Curia* 5.

(10) Regius Comitatus, vulgo *la Cour*. Monachus Sangallensis l. 2. c. 41. *In qua etiam cunctis in Palatio ministrantibus, et in Curia Regia seruientibus, iuxta singulorum personas, donatiua largitus est.* Guntherus l. 4. Ligurini:

Nec tamen emissa tantorum plebe virorum
Vel Princeps vacuus, vel Curia sola remansit.

Et mox

Sive noui veniant, seu qui venire recedant,
Semper inexhausta celebratur Curia turba.

CVRIA, nude pro papali, vulgo, *la Cour de Rome.* Gesta Abbatum S. Germani Autissiodor. cap. 15. *Pro qua postulatione - - - missus fuit ad Curiam: sed Papa postulationem huiusmodi non admittens.*

(11) CVRIAE praeterea dicti illi solennes Regum Conuentus, quos in praecipuis anni festiuitatibus celebrabant, aduocatis omnibus Regni Magnatibus et Praelatis: iisque *Curiarum* nomen inditum, quod vt plurimum maioris momenti negotia in ipsis disceptarentur, et lites ac controuersiae Magnatum dirimerentur. Eae porro *Curiae solennes* appellantur apud Hariulphum lib 4. cap. 6. *Curiae generales*, apud Petrum de Vineis lib. 3. Epist. 5. 77. *Curiae augustales*, in Vita S. Ermenoldi Abbatis lib. 1. c. 3. num. 3. *Curiae publicae*, in Diplomate Friderici II. Imp. an. 1220. apud W. Hedam in Episcop. Traiect. *Curia paschalis*, quae in festo Paschatis tenebatur, apud S. Anselmum lib. 2. Epist. 26. *Curia Paschae*, in plerisque diplomatis. *Curia Epiphaniae* similem ob rationem dicitur in Ch. Philippi I. cuius meminit Mabill. l. 2 de Re Diplom. num. 28. vbi etiam obseruat iisdem maioribus festiuitatibus alios etiam Principes *Curiam* suam habuisse et Diplomata condidisse; vt probat exemplo Balduini Comitis Flandriae, qui Bergis diploma dedit *in sollemni Curia Pentecostes* an. 1067. V. lib. 3. cap. 1. n. 8. *Curiae* istae indicebantur, et *banno* seu edicto publico Magnates praelati, et vrbium ac ciuitatum nuncii totius regni ad eas submonebantur. Hinc *Curia indicta*, quae *Corte bandita*, scriptoribus Italis dicitur. Fridericus II. Imp. apud Petrum de Vineis l. 3 Epist. 1. *Apud Parmam solennem Curiam duximus indicendam, ad quam ab Vrbe citra omnes vrbium Italiae nuncios inuitamus.* Epist. 9. *Indicta etiam Moguntina Curia generali, etc.* Adde Ep. 76. et Arnoldum Lubec. *Curiae Coronatae*, solemnes conuentus regum, quum corona eorum capitibus imponebatur, in Ch Ludouici VI. Regis Franc. a. 1128. pro Communia Laudunensi; *Dies Coronae Regis*, apud Eadmerum lib. 4. et Hugonem de Cleeriis de Senescallia Franciae; denique *Coronamentum* nude apud eumdem Hugonem. *Curiam tenere*, seu solennem Conuentum celebrare, apud Turpinum de Carolo Magno cap. 20. Petrum de Vineis lib. 3. Epist. 77. in Addit. ad Willelm. Gemeticensem p. 327. etc. *Curia Gallorum*, celebrior Gallorum conuentus in campo Roncaliae super Padum celebrari solitus. V. *Roncalia* *Curia Iesu Christi*, vel *Dei*. Godefridus Monachus S. Pantaleon. an. 1188. *Laetare Hierusalem, Curia celeberrima apud Moguntiacum celebratura totius Teutonici regni Capitaneis, tam de Clero quam de ordine Laicali praesente Henrico Cardinale, quae a Serenissimo Imperatore et filio eius Rege Curia Iesu Christi ante fuit intitulata.* Quod nempe indicta esset ad decernendam *Cruciatam* contra Saracenos. *Curiam Dei* dictam scribit Siluester Giraldus l. 2. de Expugn. Hibern. c. 26. *Curia Dei* alia notione ac forte pro vale-

valetudinario publico, Gall. *Hotel Dieu* sumitur in Computo generali redditunm regni Galliae an. 1202. quem de Brussel exhibet ad calcem tomi 2. de Vsu feudorum p. CXL. *Moniales de Hospitio XX. l. Curia Dei X. l. Cantolium LX. l. Curia plenaria*, apud Hug. Flauiniac. in Chron. p. 243. quae constabat pluribus *Paribus*, seu vassallis iudicibus. *Magna Curia*, a Friderico II. Imp. instituta, cui praesidebat Magister Iustitiarius, qui in Curia cum Imperatore commorabatur, et cum 4. assessoribus iudicibus de crimine laesae maiestatis, de feudis, de appellationibus ordinariorum, seu delegatorum interiectis, de causis Curialium, seu eorum, qui Curiam sectabantur, etc. cognoscebant. V. Constit. Sicul. lib. 1. tit. 37. *Curia Magna* Dalphinalis dicebatur illa, cui praesidebant Magistri Rationales, vt patet ex litteris Humberti Dalphini an. 1334. directis Iudici Graisiuodani, Hist. Dalph. t. 2. p. 265.

(12) Conuentus, coetus publicus ad ludos, choreas, etc. Statuta Eccl Argentin. ann. 1435. inter Anecd. Marten. to. 4. col 530. *Choreas quoque omnibus Dominabus quorumuis Monasteriorum nostrae Dioecesis et specialiter in publico, scilicet in stupis virorum, quae dicuntur* Trinkaltuben, *et in Curiis et solemnitatibus quae fiunt* pro *hastitudiis* (hastiludiis) *vel sponsalibus, districte inhibemus*. Parisius de Cereta in Chronico Veronensi ad a. 1242. *Eo anno Dominus Henricus de Egna tunc existens Potestas Veronae fecit magnam Curiam militum et dominarum cuiuscumque conditionis in palatio communis Verone, et in foro seu mercato Veronae milites bagordauerunt, et tunc dominae ballauerunt in ponticellis factis extra palatium communis Veronae.*

(13) Capitulum vbi Monachi solent congregari. Vita S. Ansegisi Abbat. Fontanell. inter Acta SS. Benedict. saec 4. part. 1. p. 635. *Iussit praeterea aliam condere domum iuxta absidam basilicae S. Petri ad plagam septentrionalem, quam Conuentus, siue Curiae, quae Graece Buleuterion dicitur, appellari placuit, propter quod consilium in ea de qualibet re perquirentes conuenire Fratres soliti sint.*

(13) † Praestationis species [illegible] riam domini vel *Curiae* titulo [illegible] luta. Ch. an. 1152. inter Prob[illegible] t. 1. Annal. Praemonstr. p. 70. *Pertinent etiam ad eosdem reditus [illegible] curiae in Natali Domini, scilicet [illegible] panes cum totidem gallinaciis, et [illegible] sextarii vini.*

(14) † Acies, militum [illegible] Ludewig. t. 11. Reliq. p. 503. *Firmas aduersariorum curias - - - irruimus confidenter.* German. [illegible] Schaar.

CVRIACA, lorica, thorax, Gall. *Cuirasse*, Ital. *Coraccia*. Informationes Ciuitatis Massil. pro passagio transmarino.

† CVRIADA, praediolum, in Reg. 139. Chartophyl. reg. Vide *Curiaria.*

CVRIALIS. (1) *Curiales*, iidem et *Decuriones*, ait Isidorus l. 10. c. [illegible] *Et dicti Curiales, quia ciuilia munera procurant.* Senator lib. 9. Epist. [illegible] *Curiales, quibus a prouida gubernatione nomen est.* Gloss. Graec. Lat. Βυλευτὴς, *Decurio*, *Curialis*. Πολιτικοὶ δικαςαὶ, in Nouellis Iustiniani. Saluianus lib. 3. *Quanquam non solum iniuria contemnamus Deum, qua contemni a seruis suis Curiales solent.* Maxime vero CVRIALES dicuntur, qui *Curialium* oneribus et praestationibus obnoxii sunt et adscripti, apud Iurisconsultos. V. Edictum Theoderici c. 27. 52. 69. [illegible] 126. et Legem Wisigoth. l. 5. tit. 4. §. 19. CVRIALES dicuntur etiam *Homines Curiae*, *Hommes de Cour*, in Consuetudine Belloquercensi, Hofhörige in Germania inferiori. Ch. a. 1275. in Tabulario S. Flori Aruern. CVRIALI IVRE feudum possidere dicitur, qui illud possidet sine homagio, vt Ministeriales. V. Ius feudale Saxonum cap. 22. §. 2.

(2) Palatini, Magnates, Regum Officiales, et caeteri, qui principum curias sectantur, Hofleute. Gloss. Lat.

Lat. Gall. *Aulicus*, *Curiosus*. Sileno de Legib. Curialib. Danicis cap. 5. *Priscorum autem Curialium, qui et nunc Militari censentur nomine, haec vigebat consuetudo, etc.* Petrus Damiani lib. 2. Epist. 3. *Sicut ii, qui Ecclesiae militando promoti sunt, vocantur ex more Pontifices: ita qui famulando Principibus fiunt, dicuntur a Curia Curiales.* (3) († Apparitor, accensus, i. q. *seruiens*, Gall. *Sergent.* Inuent. Ms. an. 1366. *Quoddam instrumentum super certis re[la]tionibus per rectorem dicti comitatus de curialibus seu seruitoribus curiae dicti rectoris conquirentibus factum.*) Bulla Benedicti. VIII. PP. Ind. 1. apud Vghellum in Episcop. Portuensib. *Concedimus vobis et vestris successoribus in perpetuum de ciuitate Portuense duos piscatores, et duos Curiales, quales vos eligere volueritis de ipsis hominibus, qui ibidem fuerint.* Et infra: *Ipsi namque duo piscatores et duo Curiales vlterius nullam dationem aut seruitium facient.* Ch. Libertatum villae S. Germani in Foresio an. 1247. *Quod si quis de Curialibus vel de familia nostra obseruauerit aliquem de villa - - - nisi Curialis faceret illud causa correctionis etc.* Vbi *Curiales* iidem videntur, quos *Hospites* et *Mansionarios* vocabant: *Curiae* et Praestationibus ac muniis *Curialibus* obnoxii. (4) Io. de Ianua: *Comis*, *suauis*, *Curialis*; Gall. *Courtois*, German. Höflich. Henricus Huntindonensis de Contemptu mundi cap. 1. *Guillebertus versibus et prosa et habitu Curialissimus.* Vide *Curialitas.* (5) Ch. Aldegastri, filii Sylonis Regis Ouetensis, an. 781. *Quatuor tapetes, et tres vasos Salomoniegos, et duodecim Curiales argenteas, et vnum (aquimanile) argenteum.* Vbi Sandouallius editor vertit, *doze eucharas de plata, y un aguamanil de plata.* Proinde *aquimanile* deest in Latino. Est autem *Euchara*, Hisp. *Cochleare*, Gallis *Cueilliere.* † Leg. videtur *Cullaris* et emendandum apud Sandouallium *Cucharas* pro *Eucharas*: Hispanis enim non *Euchara*, sed *Cuchar* vel *Cuchara*, cochlear. V. *Culleriu*.

CVRIALITAS. (1) Ioan. de Ianua: *Comitas*, *Curialitas*, *vel suauitas.* Alibi: *Facetia*, *Curialitas.* Gallis *Courtoisie*, Germ. Höflichkeit. Philippus de Pergamo in Catone moralizato: *Curialitas est quasi idem quod nobilitas morum.* Mox: *Sicut virtus legalis, quae est iustitia, est omnis virtus ex eo, quod facit actum omnis virtutis: sic Curialitas, quae dicitur a Curia, est magna domus Nobilium, quantum ad mores, etc.* V. *Curialis* 4. (2) CVRIALITAS ANGLIAE ET SCOTIAE. Ea olim, nescio an et hodie, inoleuerat in Anglia lex, qua, qui vxorem duxerat feodo simplici vel talliato saisitam, illa extincta, si liberi, qui ex eorum matrimonio nati fuerant, seu mas, seu femina, vel stante matrimonio, vel post vxoris mortem obiissent, feodo illo frueretur ad vitam. Quae quidem lex *Curialitas Angliae* ideo dicta, quod in eo tantummodo regno locum haberet, inquit Littleton. sect. 35. cuius lemma concipitur: *Curtesie d'Angleterre.* Monasticum Anglic. t. 2. p. 645. V. Nomolexicon Thomae Blount in *Curtesie of England.* Neque tamen in Anglia duntaxat locum habuit *Curialis* seu officiosa lex illa, sed et in Scotia, atque adeo in burgagiis. Leges Burgorum Scoticorum c. 44. cuius lemma est. *De Curialitate Scotiae in burgo: Si aliquis capiat burgagium cum aliqua in liberum maritagium, et cum ea genuerit masculum vel feminam, et casu contingente moriatur vxor viri illius, et post mortem, si filius vel filia viuat, vel moriatur, vir illo burgagio omnibus suis vitae gaudebit etc.* V. *Tenens*, et *Viduitas*, praeterea Skenaeum de Verbor. significat. in verbo *Curialitas.*

† CVRIALITER, comiter, humaniter, höflich, occurrit passim.

CVRIARIA, praedium, *Curia*, curtis. Ch. Baresoni Reg. Sardin. an. 1164. apud Vghellum tom. 4. pag. 1203.

CVRIARIVS. Ch. Hugonis Abb. Corbeiensis a. 1177. ex Tabulario eiusdem Monasterii: *Ipse Eurardus siue in Curiariis, id est, Curiam S. Petri*

Petri inhabitantibus, siue in hospitibus in terra de dote altaris manentibus, siue in culturis, siue in cambariis nullum dominii ius possidebit.

CVRIATIO, curia, seu comitatus, vel etiam *Curia solemnis*. Concil. Budense a. 1279. c. 2.

CVRIA TOGA, *id est, aduocatio iuridica*. Papias.

† CVRIATVS, curia, senatus. Statuta Philippi Regis a. 1303. in Codice MS. Consuet. Tolos. fol. 35.

† CVRICIVS, *vetustus*, in Glossar. vet. Cod. reg. 7613.

† CVRIFRVGIVM, ventilabrum, vannus, quo fruges purgantur, vnde nomen. Gloss. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657. *Vanayre, Prov. Curifrugiator. Vann, Prov. vannus, curifrugium.*

CVRIFVGIVS, qui fugat curas, et taedia dispellit. Angelus Rumplerus l. 3. Hist. Monast. Formbacensis apud Bernard. Pez t. 1. Anecd. part. 3. col. 466.

† CVRILIS, forte pro Scurrilis. B. de Amoribus in spec. sacerd. c. 26. *Non sis curilis, nec rebellis, siue bilinguis.*

CVRIO. (1) *Sanguis*, in Glossis Isidori. Patet legendum *Cruor*. (2) Pro *Scurio*, vel *Scuriolus*, sciurus, Eichhörnchen. Pact. a. 1193. apud Murat. t. 2. Antiq. Ital. med. aeui p. 894. V. *Squirelus*.

† CVRIOSE, comiter, placide. Lit. remiss. Ms. an. 1354. *Respondit curiose.*

† CVRIOSITAS, cura, diligentia. Lit. remiss. Ms. a. 1416.

CVRIOSVS. (1) *Facetus, dicax, urbanus.* Papias MS Haud absimili prorsus ratione Gallice quandoque dicunt, *Curieux*, pro concinno et eleganti. (2) *Curiosus*, Κυριωσός Palladio in Vita Chrysostomi p. 15. Edit. Emerici Bigotii. Gloss. Basil. Κυρίωσος, εἶδος ἀξιώματος. Sic autem appellabantur, qui delecti ex *Memorialibus*, atque etiam ex *Agentibus in rebus*, ab Imperatoribus, per singulas prouincias, modo duo, modo singuli, annuum munus acturi mittebantur, qui et cursui publico inuigilarent, ne videlicet citra euectionem quis eo vteretur, et omnia quae geri in Republica viderent, ad Principis notitiam deferrent. Vide recte Scaliger ad Manilii l. 5. ... *Curiosus* idem munus obiisse, ... in Gallica *Contrarotulatores* dictorum equorum, *les Controlleurs* des postes. In Notitia Imperii occurrunt *Curiosi cursus publici praesentales* et *Curiosi per omnes Prouincias*, sub dispositione Magistri Officiorum: et *Curiosi literarum*, in Nouella Theod. et Valent. de Tribut. fiscal. (3) CVRIOSI apud Ordericum Vitalem l. 8. pag. 704. videntur iidem, qui Curiales. (4) *Curiosi et Correctores Fratrum Ordinis Grandimontis*, in Aresto Parlam. Paris. 15. Ian. 1322. Antiqua Statuta eiusdem Ordinis in Anecd. Marten. tom. 4. col. 1237. n. 75. *Ad portam eat ille quem Corrector et Curiosus huic officio deputandum decreuerit pro communi utilitate et pace.* *Corrector* spiritualium curam gerebat, *Curiosus* temporalium. (5) † Elegans, exquisitus, Gall. *Curieux*. Test. a. 1392. inter Instrum. tom. 8. Gall. Christ. p. 379.

† CVRIS, *Asta dicebatur, lingua Sabinorum.* Glossar. vet. Cod. reg. 7613.

CVRITA, V. *Curatura*.

CVRITIS, pro *Curtis*, in Diplomate Mathildis Comitissae anno 1075. apud Fr. Mariam in Mathilde.

CVRITZE, modius, Slauorum lingua apud Helmodum l. 1. c. 88.

† CVRLATA, quantum vehiculo paruo vehi potest, ab Ital. *Carlo*. Statut. Perus. p. 54. *Somata seu curlata vinorum.*

† CVRLVS, Ital. *Carlo* vel *Curro*, palanga vel verticillum. Murat. t. 16. p. 527.

† CVRMARCHVS, qui liminibus regionis vel agrorum praepositus est, i. q. *Comarchus*. Ch. an. 1097. ap. Vghell. t. 1. Ital. S. edit. 1717. pag. 924. V. *Curtimarchia*.

CVRMEDIA, seruitutis species in Germania, quae eiusmodi erat, vt obeunte aliquo obnoxiae conditionis dominus ius haberet rem, quam vellet, in illius bonis, verbi gratia equum,

quum, vestem, annulum etc. seligere, sibique asserere. Quae species est laudimii, seu relevii, Germanis Kurmede, Kormede, a Chur, seu Kor, optio, et Mede, Miethe, praestatio. Caesarius lib. 4. Miracul. cap. 62. *Cui cum Conuersus responderet: Talis homo eum* (pullum equinum) *nobis legauit; ait Praepositus, vtrum ex deuotione, vel ex aliquo iure legauit eum? Respondit Conuersus: Ex decessu illius emersit, nam vxor eius eo quod esset de familia nostra, iure Curmediae illum obtulit.* V. *Catallum melius.* CORE-MEDE, CORIMEDE, eadem notione. Diploma Abbatialis Ecclesiae Bilisiensis an. 1181. apud Ioan. Mantelium Hist. Lossensis part. 2. p. 2. Ibidem pag. 3. in Diplomate anni 1049. *Tota autem illa cognitio post mortem suam de capite suo, pro iure quod vulgo attulit, siue Corimede dicitur, tantum XII denarios, et nihil amplius soluat.* Hinc forte emendandus alter locus Tabularii S. Trudinis ibid. part. 1. pag. 81. laudatus: *Caeterum licet Abbati vel ab ipso constitutis, de quocumque negotio sine Aduocato placitare, id est, placito sine iudicio decernere - - scilicet de terris, de domibus, de externis vxoribus, Corenicdis siue citermiaedis et familiis;* melius enim *Coremedis*, quam *Coreniedis* legeretur.

✝ CVRMEDIALE, idem, seu ius domini in bona vasalli defuncti. Ch. a. 1361. ap. Hontheim in Hist. Treuir t. 2. p. 215.

CVRMEN, Κύρμι. Dioscoridi lib. 2. cap. 110. aliis *Furmen*, potus quidam ex hordeo, similis Zytho. Gl. Lat. Graec. *Curmen, ζῦθος ἀπὸ σίτου.* Occurrit apud Vlpianum. V. Hadrian. Iunium lib. 2. Animaduers. c. 12. Salmasium ad Inscriptionem Herodis pag. 51. et Camdenum in Agro Dorbiensi.

✝ CVROCINIVM. Ch. a. 1380. t. 5. Cod. diplom. Polon. p. 80. *Quod nullus exercitus, equester siue pedester, siue per Curocinium, proprie Stroderic - - ad terram nostram Liuoniam - - - debeat transire etc.* An idem quod *Cursaria?* Sed forte legendum *Tyrocinium*, V. in hac voce.

CVROPALATES, Vide supra in *Cura* 6.

CVRRABIVS, species nauis. Laurentius Diaconus Veronensis de Bello Balearico l. 1. p. 899.

Hac variae fiunt diuerso robore naues,
Gatti, Dromones, Carabi, celeresque Galeae.
Barcae, Currabii, Lintres, grandesque Saginae,
Et plures aliae variantes nomina naues.

Vbi f. leg. *Currarii* vel *Cursarii*. V. in hac voce.

CVRRALE, curtis atrium. Fori Oscae a. 1247. fol. 5.

CVRRATERIVS, apud Hofmannum, idem qui supra *Corraterius*.

CVRRATORIA. Ch. fundationis Turritani Monasterii in Sardinia an. 1205. *Praedictus iudex dedit praefato Conuentui Paules cum pertinentiis suis, in Curratoria de Romagna curiam de saue cum pertinentiis suis omnibus - - - et in Curratoria de Nolauro curiam de Obneto cum omnibus pertinentiis.* Sic legit editor Cangii pro *Incurratoria*, vt scribitur to. 1. Anecd. Marten. col. 800. *Curratoriam* autem putat idem esse quod *Parochiam*, ab Italico *Curato*, parochus, curatus.

CVRRAX, in leg. 18. D. de Aedil. Edict. vt *Vigilax*, eodem loco. Gl. Lat. Gr. *Currax*, δρόμαξ. Gratius Cynegetico v. 89.

Nam fuit et laqueis aliquis Curracibus vsus.

Vbi *Laquei Curraces* dicuntur qui facile currunt, currenteque nodo, Gall. *Noeud Coulant*, illaqueant et nectunt.

✝ CVRRECTERIA, *Curaterii* seu proxenetae officium. Gall. *Courtage*. Lit. a. 1360. t. 3. Ordin. reg. Franc. p. 476. V. *Curaterius* 2.

✝ CVRREIA, corrigia, Gall. *Courroie*. Comput. Ms. a. 1239.

CVRRELLVS, currus. Ch. an. 1195. apud Fantonum to. 2. Hist. p. 83. V. *Carellus* 1.

✝ CVR-

† CVRRENTIA, profluens aquarum cursus, Gall. *Courant*. Ch. Mſ. an. 1160. *Inter Rarreium et currentiam de Meſnilio.*

CVRRERE (1) dicebantur, qui ob crimen aliquod per vrbem traducebantur. Ch. R. Abbatis Caroffenſis an. 1308. ex Regeſto 2. Philippi Pulcri Regis Franc. num. 11. in Tabulario Regio. V. *Trotare*. † Actiue, hac poena aliquem damnare ſumitur in Curia 2. gener. Tarracon. ſub Iacobo 2. (2) † In vſu eſſe, Gall. *avoir cours*. Reg. Cam. Comput. Pariſ. (3) † Dicitur de porcis qui glandibus veſcuntur in ſilua. Vide *Curſus* 11.

† CVRRERIA, excurſus militum, Streif, Streiferey, incurſio. Murat. tom. 16. pag. 944. V. *Corſa* et *Curſaria*.

CVRRERIVS. (1) Apparitor, *Sergeant*. Ch. a. 1258. apud Petrum Mariam Campum in Hiſt. Placentinae Eccleſiae. V. *Curreras*. (2) Curſor, tabellarius, Gallice *Courier*, Ital. *Corriere*. Caffarus Annal. Genuenſ. l. 1. ad a. 1162.

CVRRERVS, apparitor. Laudes Papiae apud Murat. t. 11. col. 26.

CVRRIBILIS MONETA, quae *curris* vt in Chartis non ſemel, ſiue quae in vſu eſt, Gall. *Qui a cours*. V. *Curſabilis*.

† CVRRICVLA, vehiculum truſatile. Comput. Mſ. fabricae S. Petri Inſul. a. 1494.

CVRRICVLO, *celeriter*. Papias. Vtuntur Plautus et Terentius.

CVRRICVLOSVS, currens. Vita B. Idae Comitiſſae, t. 2. April. p. 145. V. *Curriculum*.

CVRRICVLVM. (1) Annus, *le Cours d'un an*, Gallis: quomodo *anni*, *et annorum Curricula* non ſemel in Cod. Theod. et in Praecepto Ludouici Imp. an. 823. in Appendice Marcae Hiſpan. col. 768. Vetus Diploma profert Diago in Comitibus Barcinon. lib. 2. cap. 34. quod ſic clauditur: *Actum eſt hoc annorum Dominicae Incarnationis quater quinquagenis et quinquies, quinis luſtris, et tribus Curriculis, menſibusque quinque peractis.* Vbi innuitur annus 1228. nam quater 50. conficiunt 200. rurſum quinquies 200. conficiunt 1000. quinque luſtra 25 … curricula 3. annos. † Pro q… temporis ſpatio occurrit, in Act… t. 5. Sept. p. 624. (2) Sem… Ch. donationis Eccleſiae C… nenſis edita a Suareſio: *In … velum lineum - - - ante ſecret… vel Curricula, vela linea … filia habentia arcus duos.*

† CVRRICVLVS, pyroforum, … rotis quatuor impoſitum. Inuent. S. Capellae Pariſ. Mſ.

† CVRRIFER, carri ductor. Ch. … 1231. apud Cenc. inter Cenſus … Rom. V. *Carriger*.

† CVRRIFEX, carrorum artifex. Necrol. Mſ. S. Aurel.

CVRRILES *aquae*, et *incurriles*, quae fluunt, *curſum* habent; aut nec habent, in Chartis Alfonſi VI. Regis Hiſpan. apud Antonium de Yepez in Chronico Ordinis S. Benedicti t. 6. p. 489. 490.

CVRRISARE, curru vehi. Acta an. 1264. inter Anecd. Marten t. 4. col. 1738. n. 12.

CVRRITA, V. *Curatura*.

CVRRITORES. (1) Idem, qui *Curſores*; infra. Tudebodus l. 1. Hiſt. Hieroſol. pag. 788. (2) Proxenetae, Gallis *Couretiers*. Curia Generalis Catalaniae in villa Montis-albi a. 1333. V. *Curſor*, *Corraterius*.

CVRRITORIVM, f. opertum iter ex altera parte domus in alteram, ab Italo *Coridore*, vel Hiſpano *Corre…*, Gallis *Corridor*. Teſtam. Guillelmi Vencienſ. Epiſc. an. 1257. inter Inſtrum. tomi 3. nouae Gall. Chriſt. col. 195. *Actum in dicto Mon…rio* (S. Victoris Maſſil.) *in … turri quae eſt iuxta Corritorium.* V. *Curſeria* et *Corritorium*.

CVRRITVRA, V. *Curatura*.

† CVRRO, ſcortator, ganeo. Gloſſ. Lat. Gall. Cod. reg. 7692. *Curro, Lechierre*. V. *Curuca* 2.

CVRRODREPANVS, vox hybrida, currus falcatus; ex *currus*, et δρέπανον, *falx*. Exſtant apud Anonymum *de Rebus bellicis*, ſubiectum Notitiae Imperii, *Expoſitiones Currodrepani*, *Currodrepani ſingularis* et

Curro-

urrodrepani clypeati, quas consulere poterit, qui volet.

CVRRVCATVRA, onus carri, in Ch. Ms. official. Beluac. a. 1498.

CVRRVLA, diminut. a Currus. Andr. Floriac. Ms. lib. 3. Mirac. S. Bened.

CVRRVLVS EQVVS, δρομεὺς ἵππος, *Volutarius*, in Supplemento Antiquarii. † Codex Sangerman. habet *Currulis*.

CVRRVPIRE, *inuadere*. Glossar. Sangerman. num. 501. f. *Corrumpere*.

CVRRVS. (1) Seruitus rustica, quae *curru* fieri debet, i. q. *Carropera*. Ch. a. 1392. t. 8. Ordin. reg. Franc. p. 199. V. *Carrigium* 2. (2) Machinae bellicae species rotis imposita Tract. Ms. de re milit. et mach. bell. c. 58.

CVRS, *cortis*, V. in hac voce.

CVRSA, Gall. *Course*, excursus militaris, incursio, praeda ipsa, in Capitul. Sicardi Princip. Benev. in Praefat. Fragmenta Hist. Dalph. t. 2. p. 624. col. 1. ad a. 1346.

CVRSABILIS MENSVRA, quae in vsu est, in Ch. anni 1262. ex Chartulario S. Vandregesili t. 2. p. 1566. CVRSABILIS MONETA, eadem notione, Gall. *Monnoie qui a cours*, in Charta a. 1138. apud D. du Plessis in Hist. Cociaca p. 139. V. *Cursalis* et *Curribilis*. † CVRSABILIS VIA, per quam currus transire potest. Ch. Ms. a. 1285. V. *Carealis*. CVRSALIS CANIS, V. in *Canis*.

CVRSALICA LITTERALIS, Vide *Scriptura*.

CVRSALIS, idem qui *Cursarius*. Ottoboni Annal. Genuenses lib. 3. ad annum 1192. CVRSALIS CANIS, V. in *Canis*. CVRSALIS MENSVRA, vt *Cursabilis*, in Ch. a. 1233. ex Archiuis Abbatiae de Lanvaux. CVRSALIS MONETA, vt *Cursabilis*, apud Acherium to. 13. Spicil. p. 629. V. *Cursibilis*.

CVRSARIA. (1) V. *Cursoria*. (2) † Excursus militaris, incursio, Gall. *Course*. Murat. to. 16. pag. 893. V. *Curreria*.

CVRSARIVS. (1) Praedo maris, Gallis *Corsaire*, piratae, Germ. *Corsar*. V. *Cursor*. (2) Liber ecclesiasticus, V. *Cursus* 2. (3) † CVRSARIVS, CVRSERIVS, equus cursor, Gall. *Coursier*. Inuent. Chartar. reg. an. 1480. (4) Scriba qui notis verba cursim expedit, V. in *Cursor*.

CVRSATOR, V. in *Cursor* 4.

CVRSERIA, via in muris vrbium ad hostes in expugnationibus propulsandos disposita, per quam ex vna turri in aliam fit transitus: vnde *Cursoriae* dictae. Litterae an. 1280. inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 1160. Vide *Curritorium* et *Curseria*.

CVRSERIVS, V. *Cursarius* 3.

CVRSETVS, idem quod supra *Corsetus*, thorax, tunica, Gall. *Corset*. Hist. Dalphin. t. 2. p. 283.

CVRSIBILIS MONETA, in Statutis Capituli Tull. an. 1497. cap. 12. de Praepositis, moneta communis, publice recepta, Gall. *Monnoie courante*. *Pecunia*, *numerata*, *bona et approbata*, *Cursibilis*, in Tractatu Matrimonii an. 1283. Hist. Dalpin. to. 2. p. 26. col. 1. V. *Cursabilis et Cursualis*.

CVRSILIS MONETA, vt *Cursibilis*, in Charta an. 1254. ex Archiuo Castri Nannetensis.

CVRSILITAS, ad cursitandum propensio. *Vagabunda Cursilitas displicet*, apud Fulgentium 3. Myth.

CVRSINARIVS, V. *Cursarius* in *Cursus* 2.

CVRSITORES, idem qui *Cursores*, *Coureurs*. Apud Ordericum Vitalem l. 9. p. 731. 732.

CVRSIVA ITALICA, V. *Scriptura*.

CVRSOR. (1) Tabellarius, siue, qui ad aliquid perferendum mittitur. Gloss. Graeco-Lat. *Exercipes*, Ταχυδρόμος, δρομεύς, καὶ κήρυξ. Gloss. Lat. Graec. *Cursor*, δρομεύς. Gesta Purgationis Felicis: *Subornatus est quidam priuatus homo, qui modum Cursoris haberet*. Praesertim apparitor. Concilium Auenionense anno 1279. *Si Officiales vel locorum dominii quilibet saeculares, seu eorum Cursores aut Bannerii ceperint Clericum aliquem, etc.* Statuta Massil. lib. 1. cap. 33. (2) CVRSORES tacticis dicuntur, qui aciem in praeliis

liis antecedunt. V. Leonem in Tacticis cap. 4. §. 20. cap. 7. §. 36. et alios, quos laudat Meursius in Gl. Qui iis praeerat, πρωτοκένσωρ dictus. Adde Gloss. med. Graecit. CVRSORES, qui agmen Imperatorii comitatus praecedebant, et in Palatio cum Decanis, Lampadariis, Mensoribus, et aliis militabant. Corippus l. 3. de Laud. Iustini:

- - - *Iamque ordine certo*
Turba Decanorum, Cursorum, in rebus Agentum, etc.

Lampadariis adiunguntur in leg. vlt. Cod. de Diuers. Offic. de quibus idem Corippus:

- - - *Praenuntius ante*
Signa dedit Cursor posita de more lucerna.

Vbi tamen alii legunt *lacerna*. De iis etiam intelligendus Philostorgius lib. 2. cap. 4. Qui cursoribus Palatinis praeerat, *Praepositus Cursorum* dicitur in vetere Inscriptione: *Sep. Aug. lib. Zibi Praep. Cursorum.* (3) CVRSORES, Ταχυγράφοι, ὀξυγράφοι, Ioanni Euchaitarum Episc. p. 16. Ταχέως γράφοντες apud Eunapium in Proaeresio, et Damascium in Vita Isidori: Notarii, qui notis verba cursim expediunt, in leg. 33. D. Ex quibus causis maiores. Describuntur a Nicolao de Clemangis Ep. 109. V. *Brediator*. CVRSARII videntur appellari in Fleta l. 2, cap. 36. §. 1. (4) CVRSORES, proxenetae, qui aliis *Curaterii*, et *Curritores*. Libertates Barcinonae, an. 1283. *Quod aliquis non possit repetere aliquam rem ab illo, qui emerit eam per Cursorem publicum, et publice, nisi restituerit pretium.* In alio capite *Corredores* et *Curritores* dicuntur. CVRSATORES, eadem notione in Charta Libertatum Caroffens. oppidi in Bituric. anno 1194. apud Thomasserium. (5) CVRSOR PVBLICVS, praeco, qui subhastationi praeest. Iacobus I. Rex Aragon. in Foris Osçae an 1247. fol. 2. (6) CVRSORES, apud Nicolaum Vptonum lib. 1. de Militari officio cap. 9. dicuntur *Nuncii peditantes* Imperatorum, Regum, et Principum, *quorum officium est pedibus transire, qui insuper portant ar[ma] Dominorum suorum in pixidibus picta, pendentibus in suis c[ingulis siue] cinctoriis supra renes. Ne[c] est permissum suorum Dominorum [ar]ma alio aliquo loco portare. E[t] possunt esse Milites propter p[...] in officiis habitam, non tamen [...] nobiles et vocantur Milites C[...]* vt C. de Nuptiis. *L. A.* caliga[...] *Accursium.* V. *Prosecutor.* (7) CV[R]SORES BACCALARII, Theologiae Candidati, qui ad *cursum* Theologicum explicandum admittuntur in Academiis. V. *Baccalarii* 3. CVRSORES DE OREIA, qui [di]cantur apud Caesaraugustanos. V. Michaelem del Molino in Repert. Foror. Aragon. pag. 79. (9) CVRSOR EQVVS, *Coursier*, in Consuetudine Andegauensi art. 47. et Cenomanensi art. 55. Willelmus Malmesburiensis lib. 2. de Gestis A[ngl.] cap. 6. *Equos Cursores plurimos cum phaleris fuluum, et Mare [...] mandentes sub dentibus aurum.* V. *Corserius*. (10) Mercator, qui merces suas per diuersa loca venum portat. Ch. Ms. a. 1199. V. *Curserius* [...] (11) † CVRSOR BIBLIAE, qui [...] Biblia iis qui *cursum* theologicum percurrunt, explicat. Stat. Cistert. a. 1352. Ms.

CVRSORIAE, naues expeditiores, veloces, Isidoro lib. 19. cap. 1. *Naues de cursu*, apud Oger. Pan. Sidonius lib. 1. Epist. 5. *Ticini Cursoriam (sic nauigio nomen) ascendi*[mus] *in Eridanum breui delatus, etc.* Willelmus Brito lib. 7. Philippid. pag. 171.

Septuaginta rates, quibus est Cursoria nomen.

Naues Cursoriae Rigordo a. 121[.].

CVRSORIE. (1) Cursim, celeriter. Madox Formul. Anglic. pag. [.]39. in Charta anni 1503. (2) † Demissa voce, h. e. absque cantu. Ch. Ms. a. 1300.

CVRSORIVM, Arelatibus *Cosse* vel *Cousson*. Sic vocantur apud Arelatenses singulae pascuorum portiones, quas in planitie de Crauo fin[...] tenent pascendarum ouium causa hyemis tempore. Vocis etymon a Cur-

cursu, quod intra *Cursorii* limites pecori liceat currere et pascere. Ch. a. 1221. CORSORIVM, eadem notione. Ch. Curiae Arelatis a. 1225. MS. D. Brunet. fol. 84. COSSORIVM, eodem significatu. Conuentio inter Ludouicum Regem Siciliae et vrbem Arelatam an. 1385. e MS. D. Brunet fol. 3. vo.

CVRSORIVS. (1) V. *Cursor equus* et *Cursus* 1. (2) Scriba citissimus, idem qui *Cursor* 3. V. *Brodiator* (3) CVRSORIA NOTA DECANTARE, in Capitulo generali S. Victoris Massil. ann. 1348. cursim, celeriter, non protrahendo. (4) † Idem qui *Cursor* 10. in Ch. Ms. an. 1067. (5) † Depopulator, qui incursioni praeest. Chron. abbat. Valcell. Ms. V. *Corsa* et *Cursaria*.

CVRSOTENVS, iuxta cursum. Supplementum Vitae S. Bonifacii Mart. to. 1. Iunii p. 474. *Et sic Cursotenus fluminis Fuldae nesciendo errabat.*

CVRSVALES EQVI, V. *Cursus* 7.

CVRSVALIS MONETA, id est, communis et recepta, Gall. *Monnoye courante.* Legitur in Ch. Mathildis Comitissae Autissiod. pro Monasterio S. Mariani a. 1226. V. *Cursibilis.*

CVRSVS. (1) CVRSVS LIMITIS, *Cursorius terminus*, *Cursorium*, voces Agrimensorum, apud quos ita dicitur limes, terminus procurrens, quomodo se exporrigit in latitudinem, vel longitudinem. V. Glossarium Rigaltii ad Agrimensores. (2) Officium Ecclesiasticum, seu series Orationum, Psalmorum, Hymnorum, et caeterarum precationum, quae quotidie in Ecclesia decantantur, quam a D Hieronymo, Damasi PP. rogatu, dispositam scribit Honorius Augustodunensis lib. 3. c. 1. Concilium Calchutense a. 787. c. 7. *Vt omnes Ecclesiae publicae Canonicis horis Cursum suum cum reuerentia habeant.* Asserus de Aelfredi reb. gest. *Post haec Cursum diurnum, id est, celebrationes horarum, etc.* Item: *Libellum, in quo diurnus Cursus et Psalmi scripti habebantur.* REGVLA ET CVRSVS *sancti Benedicti*, in Charta S. Draufi Episcopi Suessionensis. CVRSARIVS, CVRSINARIVS, liber ecclesiasticus, continens, *Cursum*, seu officium ecclesiasticum. Acta Maurensis Monasterii p. 10. *Lectionarius autem vetustus, et Cursarius antiquorum et liber regulae etc.* Alibi: *Sunt et duo Cursinarii, et tres Benedictionales libri.* (3) Excursus, praeda, quae in ipsis excursibus capitur, Gall. Course. Gregor. Magn. lib. 12. Epist. 23. *Hostem collectum habet - - - et sic nunc Cursum Deo sibi irato mittere voluerit, vos loca ipsius, quantum vos Dominus iusserit, depraedamini etc.* Vbi *mittere cursum* nihil aliud sonat, quam *mittere praedam*, seu praedatores. *Cursus* enim, vt Tacticis Graecis Κοῦρσος, praedam sonat. Obertus lib. 2. Annal. Genuensium apud Muratorium to. 6. col. 303. (4) Fori Marlanenses art. 32. de Homicida: *Si vero istas leges dare nequiuerit, quidquid habet, sit in Cursu meo, et sepeliatur subtus mortuum.* Vbi legendum, *in incursu meo*, i. est mulctam *incurrat*. V. *Incursus* 1. (5) Locus ludicri certaminis. Vita S. Magdalenae de Pazzis, to. 6. Maii p. 251. *Erant autem parentum aedes ad plateam, quam Cursus appellant. Cum ergo circa festum S. Iohannis - - - publicae decursiones ad pallium, vt aiunt, celebrarentur, etc.* CVRSVS EQVORVM Ἱπποδρόμιον. Libertates, concessae Villae Franchae ab Archembaldo D. Brubonensi an. 1217 Consuet. Bituric. l. 1. cap. 100. 101. (6) CVRSVS MONETAE, dicitur de moneta, quae in vsu est, V. *Moneta*. (7) CVRSVS PVBLICVS, vehicularius, cuius Augustum auctorem memorat Suetonius in Aug. c. 49. Traignum, Aurelius Victor Schotti c. 13. De cuius vsu, et caeteris ad hanc rem pertinentibus, vide Titulum de Cursu publico in Cod. Theod. et quae ibi notauit Iacobus Gothofredus, Casaubonum ad Spartianum, Saumronem ad Sidonium, etc. CVRSVALES EQVI, ad cursum publicum destinati, in l. 64. Cod. Theod. de Curs. et apud Senatorem lib. 4. Ep. 47.

47. lib. 5. Epist. 5. (8) Praedium. Diploma Rudolphi Reg. Rom. de Dotalicio Filiae Regis Angl. apud Rymerum to. 2. pag. 112. *Damus et assignamus - - - oppidum Zage et Cursum seu curiam ibidem.* Donatio anni 1078. apud Ioan. Mantelium Hist. Lossensis part. 2 p. 14. *Huius autem boni operis beatae memoriae Dominum Episcopum Henricum inuentorum habuit, et deuotissimum suffragatorem: et vt hoc libentissime perageret, quorumdam Episcopi Cursuum delegauit ei redditus, donec viueret.* (9) Ordo laterum in struendis parietibus, V. *Corium.* (10) † Computandi ratio. Ch. a. 1269. ap. Lamium to. 3. Delic. erud. pag. 270. *18. Kal. Iulii secundum cursum Pisanorum.* V. *Curriculum* 1. (11) † Pastio seu glandatio porcorum in siluis, quos pascendo percurrunt. Ch. Ms. Rotrodi Comit. Pertic. CVRSVM FACERE, dicuntur animalia, quae in locis prohibitis vagantur pascendi causa, in Inquisit. Ms. an. 1268.

CVRSVVIROTOS, V. *Fursuirotus.*

CVRTA, V. in *Cortis* 1.

CVRTALINVS, V. *Cohortalis* et *Cortinarii.*

CVRTAMISIA. Historia de Fratribus conscriptis tom. 2. Alamannicorum Goldasti: *Vnicuique fratrum pellicium cum pelle - - - Curtamisia dari praecepit. An cum pelle et curta camisia?*

CVRTANA. (1) CVRTANA, CVRTEIN. S. Edwardi Confessoris Angl. Regis gladius, vel ensis, qui in Regum Anglorum coronatione a Cestrensi Comite praefertur inter duos gladios alterum Iustitiae temporalis, alterum spiritualis. Matth. Paris de Apparatu nuptiarum Henrici III. anno 1236. *Comite Cestriae gladium S. Edwardi, qui Curtein dicitur, ante Regem baiulante in signum, quod Comes est Palatinus, et Regem, si oberret, habeat de iure potestatem cohibendi.* Id etiam iuris spectasse Ducem Lancastriae, docet Processus factus ad coronationem Regis - - - 2. *Ioannes Rex Castiliae et Legionis, Dux Lancastriae, coram dicto D. Rege, et Consilio suo comparens dixit, vt Comes Leicestriae officium senescaliciae Angliae, et vt Dux Lancastriae ad gerendum principalem gladium D. Regis vocatum Curtana, vt Comes Lincolniensis ad scindendum et secandum coram ipso D. Rege sedente ad mensam dicto die coronationis, etc* apud Edw. Cokum ac Littleton. sect. 35. *Curtana* appell. apud Rymerum to. 3. p. 63. [illegible] (2) CVRTANA, Scripturae g[illegible] V. *Scriptura.*

CVRTARE. Gloss. Lat. Graec. *Curtatus*, Κολοβός. Gloss. Graec. Lat. Κολοβὸς, ὁ μέρος τοῦ σώματος [illegible]ρημένος, *mutilus, truncus.* *Cur[illegible] alieni caballi turpare, aut caudam curtare*, in Legib. Wisigoth. l. 8. tit. [illegible] §. 2. *Curtatus caballus*, in Lege Burgund. tit. 73. §. 3. cui cauda [illegible]cisa est. *Curtus canis*, apud Auctorem Queroli. *Membris decurtatis*, in Epistola inter Sugerianas 59. Horatius ipse 2. Sat. 3.

Quantulum enim summae Curtabit quisque dierum.

V. *Decorticare*, *Caudatus.*

† CVRTARICIVM, CVRTARITIVM, i. q. *Curtile*. Murat. to. 16. pag. 582. *Curtaricia, prata, curtali, etc.*

CVRTARIVS, *Curtis* possessor, vel tenens. Ch. ap. Freher. in Orig. Palat. V. *Cortis* 1.

† CVRTATA, atrium, impluuium, aedificiis vel muris c[illegible] um. Gall. *Cour.* Ch. Ms. an. 1351 V. *Curte-nicium*

† CVRTATIM, summatim, breuiter, in Thes. hist. Heluet. p. 1.

CVRTE, V. *Cortis* 1.

CVRTEIN, CVRTENS, Vide *Curtana* 1.

† CVRTELLVS, pro *Cultellus*, apud Murator. to. 16. pag. 583. V. *Cortellus.*

† CVRTENSIS, familiaris, domesticus, vel *Curtis* habitator. Acta SS. tom. 7. Sept. pag. 833. V. *Curtinus.*

CVRTESTA. Otto Morena in Hist. rerum Laudensium pag. 18. *Papienses vero iterum viriliter pugnantes Mediolanenses, tunc debellauerunt*

ic *maximo Curtesta eos cepissent*, *nisi Dominus sua pietate - - - quandam diuinam eis tribuisset*, etc. Murator. Scriptor. Ital. to. 6. col. 985. pro *Curtesta* restituit *Virtute* addıtque in notis, obseruasse primum apud Osium legi *Curtesta*, et ab Osio Cangium vocem hanc desumsisse. Forte expungendum prorsus est peregrinum hoc antiquitatis vocabulum, cum purum amanuensis mendum videatur, qui in confuso aut corroso codice, male intellectis primis syllabis *Virt* pro *Curt*, reliquas peiori errore corruperit.

CVRTEVICIVM, i. q. *Curtata*, Ital. *Corticino*. Stat. Peruf. p. 49. V. *Cortinale* et *Curtinum*.

[C]VRTI. (1) Tudebodus lib. 4. Hist. Hierosol. p. 794. *Saracenos*, *Publicanos*, *et Azymitas*, *et Curtos*, *et Persas*, *et Agulanos et alias multas gentes*. Horum meminit rursum sub finem lib. 5. p. 814. Populi ita appellati; sed qui ii fuerint, et an nomen factionis sit, vt *Publicani*, et *Azymitae*, non constat, nisi iidem fuerint cum Turcis, quomodo vocem hanc vsurpare constat Albertum Argentin. pag. 141. *Eo tempore Humbertus Delphini*, *qui per annum erat inter Curtos*, *etc. Rex enim Curtorum*, *cum venisset Delphinus in terram suam*, *etc.* V. Hist. Cangii Franco-Byzantiam L. 8. c. 6. vbi de hac Delphini expeditione. † Est pro *Curdi*, quorum regi *Curdistan* dicitur. (2) Tabularium Abbat. Conchensis in Ruthenis Ch. 415. *Et habet censum ad Calendas duos solidos de Curtos*, *et vnum porcum etc.* Vox *Curtus* quandoque sumitur pro *Cortis*, in hac voce dictum est post *Cortis* 1.

CVRTICELLA, V. *Corticella*.

CVRTICLVS, V. *Corticella*.

CVRTICVLA. (1) V. *Corticella*. (2) Atrium ecclesiae vel Palatii, porticibus circumdatum, immo ipsa porticus. Monach. Sangall. l. 1. c. 93. V. *Cortis* 2.

CVRTICVLARIVS, V. *Curtilarius*.

CVRTICVLVS. (1) V. *Corticella*. (2) † Locus vrbi, vel castro proximus, vbi herbae vel olera crescunt. Lit. Ms. a. 1341. *Vsque ad Curticulos siue aërias situatas extra et prope ciuitatem.* V. *Curtinus*.

CVRTIDVS, mendose pro *Curticlus*, V. in *Curticella*.

CVRTIFER, V. *Cortifer*.

CVRTIFICIVM, V. *Cortificium*.

CVRTILAGIVM, V. *Cortilagium*.

CVRTILARIVS, officium monasticum, cuius curae potissimum incumbebat, ex *Curtili* monasterii aut aliunde olera et pulmentaria monachis subministrare. V Doublet. in Hist. San-Dionys. l. 1. c. 59. CVRTICVLARIVS, in Epitaph. ap. Felibian. in Hist. San-Dionys. p. 586. V. *Cortile*.

CVRTILE, V *Cortile*.

CVRTILIARIVM, V. *Cortilagium*.

CVRTILIO, CVRTILIS, V. *Cortile*.

† CVRTILLARIVS, qui *Curtile* curat aut incolit. Ch. Ms. a. 1225.

CVRTILLVM, CVRTILVS, Vide *Cortile*.

† CVRTIM, curtiori via, vel ad curiam. Acta SS. t. 2. Iun. p. 306. *Abbas - - - curtim pergere iter aggressus est.*

CVRTIMARCHIA, terminus curtis, quidquid ad eam pertinet. Praeceptum Henrici II. Imper. apud Freder. Schannat. pag. 41. Vind. Litter. *Ergo curtes et Curtimarchias cum his quae praescripta sunt Monasterio S. Michaelis - - - nostra Imperiali donatione contulimus.* V. *Curtis* 1. et *Marchia*.

CVRTINA, CVRTINVM, V. *Cortina*.

† CVRTINA, *Responsum*, in vet. Gloss. Cod. reg. 7641.

CVRTINVM, V. *Cortina* 1.

† CVRTINVS, chors, German. der Hof. Dial. creatur. dial. 61. Vide *Cortina*.

CVRTIS, V. *Cors*.

CVRTISANVS. (1) Aulicus, Vide *Cortesanus*. (2) Qui *Cortem* curat, V. ibid.

† CVRTIVVM, atrium, impluuium muris vel aedificiis cinctum, der Hof. Stat. Cadubr. l. 3. c. 59. V. *Curteuicium*.

CVRTORIA. Ch. Henrici II. Regis Angliae in 106. Regesto Tabularii Regii Ch. 84. *Videlicet villam quae dicitur*

dicitur S. Albini, et Ecclesiam eiusdem villae, fagetum, legias, Curtoriam, cum suis appendiciis, etc. † Idem videtur ac Cortis 1. V. in hac voce et Curtaricium.

CVRTVS. (1) V. in Cortis 1. (2) † CVRTVM TENERE, Gall. Tenir de Court, aliquem cohibere, coarctare, German. ihn kurz halten. Reg. Phil. Aug. ex Chartoph. reg.

† CVRVA, tignum incuruum, Gall. Courbe, Hisp. Curua. Guido de Vigeuano Ms. de modo expugn. T. S. c. 8. V. Corba 3.

CVRVADA, V. Coruata.

CVRVALICA SIMPLEX, CVRVALIS ANTIQVA, species scripturae, V. Scriptura.

CVRVALIS, modus agri. Ch. Adelberti Moguntini Archiep. Rer. Mogunt. to. 2. pag. 464. Edit. 1722. Madtildis vidua soror Wolffmanni XXIII. Curuales, Wolffmannus et frater eius decem et dimidium, Geracliis tres et dimidium fretam - - eorum Fratrum usibus mancipauit. V. Croada 2.

CVRVANA INAEQVALIS, species scripturae, V. Scriptura.

CVRVARE, V. Crauare.

CVRVATA, V. Cordata.

† CVRVATICVM, ius exigendi curuatas seu operas, quas subditi et rustici dominis praestare tenentur. T. 4. Cod. Ital. diplom. pag. 8. V. Coruata.

† CVRVATOR, inter feudales famulos archiep. Mediol. recensetur in Ch. a. 1221. apud Murat. to. 5. Antiquit. Ital. pag. 637. Piscatoribus, pecorariis, zelepariis, pistore, curuatore.

CVRVATVRA. Index errorum Valdensium §. 25. Omnia paramenta Episcoporum, insulas, chirotecas, Curuaturam, anulos (reprobant.) Leg. forte paraturam, nisi Curuaturae nomine intelligatur pedum Episcopale incuruum.

CVRVATVS, V. in Crauare.

CVRVCA. (1) Nauis, alias Carrucha, Gallis Carrache. Gildas in Epist. sect. 15. Itaque de illis ad sua remeantibus emergunt certatim de Curucis, quibus sunt trans Styticam vallem euecti, quasi in alto Titanis e Polydori Virgilii Editio Car... praefert; Editio Ion. Iosselini C... cis. (2) † Brunete vel bruno ... nat estrange. Curucare, corrump... mariée. Gloss. Lat. Gall. Cod. ... 7692. Aliud Lat. Gall. Cod. 7... Curucare, corrumpendo uxorem a... re cous. Theod. Gazae ex Sat. 6 Iuuen. Curuca est auis quae Ari... l. 6. c. 7. et l. 8. c. 3. dicitur ὑπο-λαις, vel ἐπιλαις. V. Cucurbita et Cucusare.

CVRVIS. Vet. Ch. Longobardica in Chronico Monasterii S. Sophiae Beneuentani pag. 613. In primis ...sas cum Curuibus et ortis, ... balneo, seu clausuris, etc. Vide... leg. Curtibus.

CVRVLLVM, supellectilis mensariae species. († Leg. forte Culcitra.) Tabularium Monasterii S. Andreae Viennensis: Vt quicumque Coenobita deinceps sacrilegium facere ausus fuerit, subripiendo de Refectorio cyfum, aut Curullum, aut mantile, aut quodlibet utensile refectorii, ultimus maneat ubique velut fur. An Cochlear, Gall. Cuillier?

CVRVLVS, Θρόνος ἤγε μονικὸς, sella curulis, in Supplemento Antiquario.

CVRVSTVS, magnus. Gloss. Isid. Excerpta legunt, Coruscus. Cerda in Aduersariis emendat: Grossus vel Crassus magnus.

CVSARE, frequenter cudere, apud Priscianum pag. 890. Sed infra et Cusire idem est quod suere, Gall. Coudre.

CVSCHA. Ch. a. 1158. apud Vghellum in Archiepiscopis Medio... Cum - - - campis, pratis, ... Cuschis, gerbis, etc. Forte Tascua. V. Tasca, Taschia.

CVSCHINVS, Anglis Cushion, puluinus, Gall. Carreau, Coussin. Ch. Ricardi I. Angl. Regis a. 1382. apud Rymer. to. 7. p. 356. V. Cussinus.

† CVSERE, vt Cusire, suere, in Stat. Placent. l. 6.

† CVSINA, Ital. Cucina, culina, Gall. Cuisine. Stat. Cadubr. l. 3.

CVSINVS. (1) Gall. Cousin, consobrinus, patruelis. Acta SS. t. 2. Iunii

ii pag. 384. (2) Puluinus, V. in *ussinus*.

CVSIO, V. *Cutiones*.

CVSIRE, Isidoro in Gloss. *Consuere*. Italis *Cucire*, Gallis, *Coudre*. Gloss. Graec. Lat. Περιπάπτω. *suo*, *Cusio*. *Cusuere*, ῥάπτειν, in Gloss. Lat. Graec. Gloss. Arabico-Lat. *Insuo*, *agitto*, *Cusuo*. *Cusare* dixit Pelagius.

CVSITVRA, V. *Cucitura*.

CVSITVS, Ital. *Cucito*, consutus, dicitur etiam de re cum altera apte coniuncta quasi consuta. Guido de Vigeuano Ms. de modo expug. T. S. c. 8. V. *Cusere*.

CVSOR. (1) Ελάτης χρύσου ἢ ἄλλης ὕλης, *fur auri aut alterius materiae*. Supplementum Antiquarii. (2)

CVSORES LINARII, in leg. I. C. de Excusat. artif. l. 10. Τῶν λινοϋργῶν κόπτεσαι, qui cudunt lina. Cuiac.

CVSPIA, cuspis. Guido de Vigeuano Ms. c. 2.

CVSPVS, ligneum sandalium. Gloss. Latin. Graec. *Cuspus*, ξύλινον σανδάλιον. Glossae Basilicon κοῦσπος ξυλόπυς. Regula Magistri cap. 18. de calceis Monachorum: *Ad Nocturnas vero in aestate ligneos Cuspos vtantur, ne inquinatis pedibus ad suum reuertentes stratum, lectorum sagos coinquinent*. Ita Codex Regularum apud Menardum.

CVSSINA, inter pastus porcorum recensetur, in Libert. castri Lautric. a. 1273. t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 39. *Vti pasturalibus, nemoribus, lignis, glandibus, cussinis, et aliis pastibus porcorum*. V. *Cassonata* et *Cursus* II.

CVSSINVM, ceruical Gall. *Coussin*. Bernardi Ordo Cluniac. part. I. cap. 17.

CVSSINVS, puluinus, Gall. *Coussin*. Germ. Küssen. Occurrit apud Arnoldum Lubecens. lib. 3. cap. 29. et alios ex quibus emendandum Testam. Riculfi Episcopi Helenensis an. 915. *Facistergio vno, Cessinos, pallio vno, etc*. Legendum enim *Cussinos*. Deriuatur a Germano Küssen quod idem significat. V. *Cotens*, et *Coisinus*. CVSINVS. Epistola Incerti ad Pipinum, to. 2. Hist. Franc. p. 664. COSINVS, eadem notione in Statutis Cardinalis Triuulcii Abb. S. Victoris Massil. an. 1351. COYSINVS, in Ch. a. 1377. ex Archiuo S. Victoris Massil. CVZINVS. Acta SS. Iunii t. 3. p. LXXII. CVSSYNS, Anglis *Cushion*. Chartula an. 1388. apud Rymerum tom. 7. pag. 590. col. I.

CVSSIO, τῆς μονήτης, *percussio monetae*, in Supplemento Antiquarii. *Cussio monetae*, apud Rymerum t. 5. p. 506. col. 2.

† CVSSO, modus agri. Ch. Ms. an. 1303. *Quatuor cassones - - tenentes 3. sextaria - - frumenti*. V. *Cursorium*.

CVSSOLS, species tributi, ac pensitationis. Curia Generalis celebrata Barcinone an. 1291. a Iacobo II. Rege Aragon. MS. *Item quod Clerici et Milites non teneantur soluere in Ilerda, vel in aliis locis leudas, pedagia, vel Cussols de reditibus eorum propriis* V. *Curaria* et mox

† CVSSVRA, praestationis genus, f. quod pro mensura exigitur. Ch. Ms. a. 1150. *Cussuras totas de ordeo et de cibaria*.

CVSSVS, cusus, percussus. *Cussa moneta*, apud Rymerum to. 4. p 609. et t. 5. p. 71.

† CVSTA, impensa, sumtus, in Ch. Ms. a. 1208. V. *Custus*.

CVSTAGIVM, CVSTAMENTVM, CVSTANCIA, V. *Custus* I.

CVSTARE, constare, Gall. *Couter*, Germ. Kosten. Tabular. S. Barthol. Bethun. *Quantum poterit custare reparatio*. V. *Custus* I.

† CVSTELLVM, supplicii genus, Gall. *Carcan, Pilori*, Germ Pranger. Ch. an. 1161. inter Probat. to. I. Hist. Nem. p. 38. *In costello ponere*.

† CVSTENGIVM, sumtus, Kosten, in Ch. Ms. a. 1217. V. *Custus* I.

† CVSTICA, frutetum, dumetum. Ludewig. to. 9. Reliq. Ms. p. [illegible]4. *Repleuit totam terram custicis et vepribus* V. *Curalha*.

† CVSTODA, velum, aulaeum, praesertim illud, quo tegitur pyxis eucharistica, Gall. *Custode*. Inuent. S. Capellae Paris. a. 1376.

† CVSTODERIA, i. q. *Custodia* II. in Instr. a. 1545.

CVSTODIA. (1) CVSTODIAE, vigiliae, excubiae Latinis Scriptoribus. Decretio Chlotarii II. Regis cap 1. *Decretum est, vt quia in vigilias constitutas nocturnos fures non caperent, eo quod per diuersas intercedente conludio scelera praetermissa Custodias exercent, Centenas fieri.* Infra: *Capitale tamen qui perdiderit, a Centena illa accipiat absque dubio, hoc est, de secunda vel tertia Custodia.* Sumitur etiam pro ea obligatione, qua tenentur vassalli *excubias* facere in castris dominorum, quas vulgo *Gardes* vocant. Regestum Castri Lidi in Andibus fol. 22. *Hi sunt homines, qui debent Custodiam apud Castrum Lidi, Dominus Montis aurei per duos menses.* V. *Warda.* CVSTODIA TERRAE. Vetus inquesta in Regesto Philippi Aug. Herouualliano fol 163. *Hugo de Bolcio tenet Custodiam terrae suae, vnde debet duos menses de Custodia,* Infra: *Vnde debet exercitum et equitationem ad custum domini, et vnum mensem de Custodia ad suum* V. *Stagium* 2. (2) Idem qui *Circa*, *Circator*, qui vigilias circa Monasterium noctu obit. Vita S. Aicadri Abbatis Gemeticensis c. 28. (3) CVSTODIAM, Monasterium suum, seu *Custodis* Monasterii dignitatem vocant Franciscani, quo modo Graecis Φυλακαὶ dicuntur mulierum Monasteria, apud Palladium in Hist. Lausiaca cap. 15. CVSTODIA CANONICORVM, simili notione pro Collegium. Praeceptum an. 919. apud Mabill. lib. 6. Diplom p. 163. (4) Dignitas Custodis Ecclesiastica, apud Vghellum to. 4. p. 410. (4) CVSTODIA dicitur, quoties iudex officialibus suis reum custodiendum tradit, quae *Custodia officii*, dicitur in leg. 2. Cod. Theod. de Exhib. reis et l. 4. de Abolit. CVSTODIA CAPTORVM, ad quam tenebantur ex Lege, vrbium aut oppidorum incolae. Ch. Ludouici Comitis Blesensis et Claromontis pro villa Credulienfi, seu de Creil, ann. 1197. *Nullus Credulis manens extra villam cornatam faciet. Custodiam captiuorum quito etc.* Eadem habet Ch. Communiae Britul. ann. 122[illegible] *Escapium*, *Priso.* CVSTODI[illegible] PILLORVM, quae dominos [illegible]les spectat in vassallis. Vid. [illegible] Saxon. art. 18. §. 6. CVSTOD[illegible] SIGILLLORVM, V. in *Cust*[illegible] Visitatio Thesaurariae S. Pa[illegible] L[illegible]dinensis an. 1295 *Item alius Co[illegible]lium*, (Homeliarium) - - [illegible] *praeterea, quae scribuntur in [illegible]diis, Dominica prima Aduentus [illegible] illo Euangelio, etc. praeter ea, q[illegible] scribuntur in Custodia - - - liber [illegible]num sanctorum Ricardi de Ely, [illegible]piens in translatione S. Thomae [illegible]tyris, quasi in primis Custodiis [illegible] initio aliarum legendarum [illegible] finis in legenda S. Edmundi Ar[illegible] episcopi.* † Forte ordo re[illegible] officium ecclesiasticum. (7) T[illegible] Gall. *Custode.* Ch. a. 1321. apud [illegible]tellum in Hist. Occit. pag. 901. *Et vnum amictum, et quaedam p[illegible] et 2. Custodiae, et quidam manipula [illegible] aurefrisio, etc.* (8) CVSTODIA[illegible] DARE, species infeudationis, [illegible] ad vitam. Benedictus Abbas [illegible] Hist. Henrici II. Regis Angl[illegible] V. *Feudum Gardiae.* (9) † Idem [illegible] *Custoda*, in Inuent. S. Capellae Paris. a. 1363. (10) † Dignitas [illegible] beneficium curionis, Gall. *Cure*, Germ. Seelsorge. Ch. Margar. comit. F[illegible] a. 1279. V. *Custoderia.* (11) † Custodis s. thesaurarii ecclesiae dignitas et officium. Ch. Ms. a. 1096. V. *Custurarius.* (12) † Tutela, protectio, simul et praestatio a tenentibus [illegible] dominis pro tutela; item ius [illegible] et districtus territorii, quod sub tutela est. Ch. a. 1232. L. 4. Ord. reg. Franc. p. 683. (13) † Obs[illegible]uatio, victus ratio. Lit. remiss. [illegible] a 1350. *Propter suam - - - [illegible]nam custodiam, intra 15. dies - - - dicitur expirasse.* (14) † Custos [illegible]corum. Pact. Ms. a. 1283. (15) † CVSTODIA AVGVSTI, ius [illegible]rios seu messium fructuumue custodes instituendi et emendas a delinquentibus exigendi. Ch. Ms a. [illegible] (16). † CVSTODIA RAVENNAE, vestiarium, Gall. *Garde-robe.* Testament. Ms. an. 1481. *Legauit - - - vellutis custodiae Ra[illegible]*

mae, siue *Valets de Gardero-* etc.

CVSTODIALIS OBEDIENTIA, additus sacristae seu thesaurarii qui *Custos* dicebatur, officio assignati. ... Ms. a. 1136.

CVSTODIANATVS, officium Custodis, seu *Guardiani*, Gall. *Gardiennat* apud Fratres Minores. Nicrologium MS. Fratrum Minorum. V. *Custodiatus et Custodia* 2.

CVSTODIARIVM, specula, tugurium custodis. Tertull. adv. Iudaeos. Laurentio in Amalthea *Custodiarium, est locus vbi aliquid custoditur.*

CVSTODIARIVS, Vgutioni et Ioan. de Ianua, *Custos.* Vetus Inscriptio: *Sanctissimo. Herculi. inuicto. corpor. Custodiar.* L. *Curtius etc.*

CVSTODIATVS, idem quod *Custodianatus.* Miracula S. Antonii de Padua, to. 2. Iunii p. 730.

CVSTODI-NOS, Canonistis, confidentiarius, in Conc. Auen. a. 1594. et alibi.

CVSTODIRE FESTVM, seu obseruare festum alicuius sancti; quomodo *Garder une Feste*, dicunt Galli. Anonymus de Miraculis S. Bertini c. 14. apud Mabillonium. † Alio significatu est CVSTODIRE FESTVM, in Lit. Ms. a. 1352. custodis nundinarum officium exercere. V. in *Custos.*

† CVSTODIRE PLACITA, lites et controuersias iudicio dirimere. Acta SS. to. 1. Sept. p. 283. CVSTODIRE sese inuicem dicuntur virgines Deo sacratae, in Capitulari I. Caroli Magni incerti anni c. 20.

† CVSTODISSA, praefecta sacrario apud moniales. Acta SS. t. 5. Sept. p. 697.

† CVSTODITIO, obseruatio, passim occurrit. V. *Custodire.*

† CVSTODITOR, sponsor, custos. Consuet. Norm. c. 9.

† CVSTODIVM, custodia. Ch. Ms. a. 1211.

CVSTODRIX, custos femina. Hyppol. Florentinus in Miraculis S. Humilitatis, Maii t. 4. p. 403.

CVSTOR, f. pro *Custos*, Germ. *Küster*, nisi mauis *Custores* hic dici Procuratores a voce *Custus*, quod ipsi *Custus* faciant seu expensas. Ch. an. 793. apud Schannatum Tradit. Fuld. p. 51. *De supradicta re supradictus Abbas habendi, donandi, dominandi, possidendi, vel Custores illius - - - habeant potestatem.* V. *Custos.* † Pro dignitate ecclesiastica vox *Custor* occurrit in Hist. Sabol. p. 26.

CVSTORIAE, f. expensae a Gallico *Coust*, vel pro *Cultura.* Index MS. Beneficiorum Eccl. et Dioeces. Constant. fol. 29. V. *Custus.* CVSTORIA, ibidem fol. 39. verso.

CVSTOS. (1) Presbyter aut Clericus, cui Ecclesiae seu templi cura incumbit, aedituus, qui *Custos Ecclesiae* dicitur in Ordine Romano. Germ. *Küster.* Adreualdus lib. 1. de Miraculis S. Benedicti cap. 26. Custodis munus describit S. Isidorus in Regula cap. 19. CVSTOS ALTARIS, idem qui custos Ecclesiae. Ch. apud Catellum lib. 5. Rerum Occitan. V. *Capellanus* 1. (2) CVSTODES, in Collat. 1. Carthagin. c. 132. 242. dicuntur qui Notariis vel exceptoribus publicis ac delectis adiunguntur, ne quid contra veri fidem in acta referant: *qui Notariis et exceptoribus videntur appositi*, vt est in Collat. II. c. 19. Adde cap 53. (3) CVSTOS ANGLIAE, qui alias *Gubernator*, *absente rege*, Gallis *Regent.* Florentius Wigorn. et Simeon Dunelmensis an. 1067. *Rex Guillielmus Normanniam repetiit - - fratremque suum Odonem Baiocensem Custodes relinquens etc.* CVSTODES REGNI, dicti etiam apud Gallos, qui postmodum *Regentes* in Epist. 116. ex Sugerianis. Exstat Ch. Philippi II. Regis an. 1270. data in Castris iuxta Carthaginem, descripta a Duchesnio in Probat. Hist. Castilianeae p. 69. qua, si quid humanitus contingeret, fratrem suum Carolum *Custodem regni* constituit, donec Ludouicus regis filius annum 14. complexisset. V. *Regens.* (4) Syndicus, procurator in Monasterio S. Bertini. Chr. Ioannis Iperii inter Anecd. Marten. to. 3. col. 757. (5) († Cui aliquid agendum vel regendum committitur). CVSTOS ASSI-

SARVM in Fleta lib. 1. c. 20. §. 22. CVSTOS CAMBII, apud Anglos in Fleta lib. 1. c. 22. §. 12. Liber rubeus Scacarii Dublinensis apud Iac. Waraeum in Antiq. Hibernicis c. 55. *Magister Guillelmus de Wimundham Custos Cambiorum Dom. Regis in Anglia.* CVSTODES CASTRORVM vel *Maneriorum Regis*, in Fleta l. 1. c. 20. 114. qui alias *Villici.* ✝ CVSTOS CHORI, cantor qui choro praeest. Cerem. vetustiss. eccles. Carnot. Ms. CVSTOS CIBORVM, officium in coquina regia, in Ordin. Hospit. S. Ludouici regis Franciae an. 1269. Gallis *Gardemanger.* CVSTODES CIVITATIS, *ad recognitiones debitorum accipiendas deputati*, in Fleta lib. 2. cap. 68. §. 2. 7. CVSTOS COMMVNIAE, Maior et Scabini vrbis, penes quos obseruationis Chartae Communiae cura incumbebat, in Charta Communiae Beluensis an. 1202. apud Perardum pag. 275. et Valliaci an. 1187. t. 13. Spicilegii Acheriani p. 325. V. Chr. Flandr. c. 76. CVSTOS CORPORIS REGIS, qui vestium regis curam habebat, *Vestiarius.* Helgaudus in Roberto Rege Franc. CVSTOS CRVCIS, cui sacrae vt videtur Crucis Christi Hierosolymis in sancta Anastasii seruandae curae incumbebat vt in aliis Ecclesiis reliquiarum Martyrum Custodia penes eos erat, qui *Custodes Martyrum* et *Martyrarii* nuncupati sunt. Victor Tunnensis in Chron. in Anastasio: *Elias Episcopus Hierosolymitanus - - - exilio traditur, et pro eo Ioannes Crucis Custos Episcopus ordinatur.* CVSTOS DOMINICORVM REGIS, apud Anglos, in Monastico Anglico t. 2. p. 278. id est Domanii regis. CVSTOS DOMVS INFIRMORVM, officium Monasticum, idem quod *Infirmarii*, de quo Chronicon S. Trudonis lib. 10. pag. 464. CVSTOS DORMITORII, in libro MS. Ordinis S. Victoris Pariensis c. 68. cui dormitorii monastici cura incumbit. CVSTOS ECCLESIAE, V. supra *Custos* 1 CVSTODES ECCLESIARVM *et sanctorum locorum* in leg. 26. Cod. Theod. de Episcop. quam legem de Ecclesiis et loc[is] Palaestinae interpretantur viri V. Baron. an. 381. n. 16. et ... CVSTOS FAVTALIS, V. Fa... CVSTODES, seu *Magistri*, et ... *des Forestarum et Aquarum* in S... to Philippi Pulcri pro reformat... regni an. 1302. art. 7. Gallis: *M... tre des Eaux et Forêts de Fran...* *Forestarius.* CVSTODES GA... RVM, s. carcerum, quorum ... fuit, quandoque in feodo, et qu... dam *Serjantia* reputabatur, vt e... Fleta lib. 1. cap. 26. §. 5. CVSTODES GAVGERIAE, in Itinere Ca... merarii Scotici cap. 1. V. Gauger... CVSTODES HOSTIORVM, ... *nevaribus*, *qui virgam portant* ... *Iustitiariis de Banco*, de quibus ... ta lib. 2. cap. 39. et Statutum 2. Westmonast. c. 48. CVSTOS LABORIS, qui Monachorum la... inuigilat, in Vsibus antiquis Cister... cap. 75. CVSTOS MARTYRVM, V. *Martyrarius.* CVSTOS MERETRICVM. Charta Roberti Ducis Normanniae Richardi filii in regesto Normanniae Sign. P. in Camera Computor. Paris. *Et praedictus Ba... dricus et Regardator et Panagi... mearum forestarum habens tantum ... donis et librationibus reguardi et p... nagii, quantum vnus ex Magistris regnandatoribus et panagatoribus ... per totam Normanniam et Custos ... meorum ad institiam gladii mei pertinentium et Custos meretricum pu... ce venalium in lupanari de Rot. et Marescallus meus, quando meus Rot... habens vnaquaque die pro ordinari... meae Roth. de liberatione 6. panes ... 6. fercula coquinae et vnum sextari... vini etc.* CVSTOS MONASTERII, idem qui *ecclesiae* monachorum. CVSTODES MONETAE, in Statuto Dauidis II. regis Scotiae c. 46. §. 2. qui monetae cudendae praefecti ... Gallis: *Garde de la monnoie.* ✝ CVSTOS MVRI CARCASSONENSIS, carceris custos, in Actis Ms. Carcass. a. 1308. CVSTODES NVNDINARVM CAMPANIAE, ... Statuto Philippi Pulcri a. 1302. pro reformatione regni §. 7. qui q... vt plurimum ex militari et Nobili... ord...

ordine erant, et mercatorum, qui ad has nundinas confluebant, lites et controuersias dirimebant. CVSTODES ORDINIS, appellantur *Decani* in Ordine Cisterciensi, vt obseruat Haeftenus lib. 3. Disquis. Monast. tract. 6. disquis. 4. V. Vghellum to. 4. pag. 1209. CVSTODES et GARDIANI PACIS, in Anglia qui a rege statuuntur, vt in delinquentes contra pacem regiam animaduertant, eamque curent et tueantur. Hi sub Edw. III. *Iustitiarii pacis* appellari coepere. Multi horum ait Spelmannus, in singulis vrbibus et Comitatibus, cum e maiori nobilitate, tum e minori, a Cancellario seu Custode magni sigilli Angliae designati. Prima institutione duo vel tres solummodo et iuxta Statutum B. Richardi II. non vltra sex: sed aucto in dies eorum munere, reperti demum sunt sexaginta atque eo amplius in vno aliquo Comitatu, ad hoc sustinendum. Erant olim *pacis Custodes* a populo electi in Comitatibus: nonnulli ex tenurae ratione, et quidam virtute officii, de quibus Lambardus Eirenar. lib. 1. c. 3. V. *Paciarius*. CVSTOS PALATII. Quidam Ludouicus hac dignitate donatus, inter Ministeriales subscribit Chartam Lotharii Imp. a. 1131. apud Duchesnium in Probat. Hist. Luxemburg. p. 34 Idem forte, qui *Cura palatii*. † CVSTOS PASSVVM, qui angustias et claustra itineris vel montium custodit, et seruat. Ch. Humberti Dalph. a. 1348. CVSTODES QVINQVE PORTVVM ANGLIAE, V. *Barones quinque portuum*. CVSTOS PVERORVM REGIS, *Maitre des Pages du Roi*. Guillmus Carnotensis de Vita et Miracul. S. Ludouici. CVSTOS PVERORVM, INFANTIVM, seu eorum qui adhuc pueri monasterio oblati erant, Magister qui iis praefectus est. Nam *Custodes* proprie iuuenum et puerorum dicuntur vt ex Tullio annotat Seruius. Vdalric. l. 1. Consuet. Cluniac. cap. 41. CVSTODES REGALIARVM, V. *Regalia*, fiscus. CVSTOS REGALIS. Ita indigitatur Samuel Abbas S. Ioannis Reomaensis sub an. 691. in Catalogo Abbatum eiusce Monasterii. Vide Coniecturas Petri Roueri de hac nomenclatura num. 93. CVSTOS REGIS. Ingelrannus subscribit cum aliis proceribus Praeceptum Philippi Regis Franc. a. 1060. Regis Philippi primo quo vix septennis Rex erat. V. *Baiulus*. CVSTODES SALTVVM, *villarumque regiarum*, in Chronico Fontanellensi cap. 1. p. 194. iidem qui *Saltuarii* ac *Villici*. CASTODES SEPVLCRORVM. Iulius Firmicus l. 3. c. 11. *Pollinctores et funerarios, mortuorum cadauerum custodes aut sepulcrorum faciet ianitores*. Lib 4 cap. 1. *Faciet quoque pauperes, miseros, destitutos - - - custodesque sepulcrorum etc.* Vide cap. 6. *Monumentorum custodes*, lib. 8. cap. 26. in Concilio Parisiensi III. cap. 9. *Degeneres serui, qui sepulcris defunctorum pro qualitate ipsius ministerii deputantur*. V. leg. 2. Cod. Theod. de Sepulcr. violat. Alii Christianis fuere *Custodes sepulcrorum*, qui scilicet corpora reliquias et confessiones martyrum custodiebant. Ademarus Cabanensis in Abbatibus S. Martial. Lemouicensis pag. 272. V. *Martyrarius*. CVSTODIA SIGILLORVM REGALIVM. Statutum Philippi regis an. 1302. pro reformatione regni: *Item volumus et tenore praesentium sancimus, quod sigilla Senescalliarum et Baiuliarum, Vicariarum et Iudicaturarum regni nostri de caetero non vendantur, sed in Custodia tradantur personis legalibus et bonae famae*. Idem Statutum legitur a Philippo rege, 13. Maii an. 1347. in Regesto *Olim* fol. 20. V. *Cancellarius*. CVSTODES SILVARVM, V. *Forestarius*. CVSTOS SPIRITVALITATIS, cui rerum spiritualium et ad animarum salutem pertinentium cura committitur, episcopali sede vacante. Prouincialis Lyndwoodi pag. 323. CVSTOS SVMMARIORVM, *et carectarum regis*, in Fleta lib. 2. cap. 14. §. 4. CVSTODES VINEARVM in leg. Burgundion. Addit. 1. tit. 1. §. 3. V. *Messarius*. CVSTOS VINI, V. *Vinarius*, officium Monast. † CVSTOS VTENSILIVM, cui supellectilis argenteae cura demandata.

Ch. Mſ. Phil. Pulcri a. 1302. (6) † Curio, parochus, quo nomine potiſſimum appellantur Curiones S. Crucis Lugdunenſis, in Inſtr. an. 1545. (7) † CVSTOS, qui et *Magiſter* hoſpitalis, in Ch. a. 1219 in Chron. Walt. Hemingford. tom. 2. p. 598. (8) † Aulaeum, velum Gall. *Courtine*. Inuent. Mſ. S. Capellae Pariſ. a. 1376. (9) † Diſtrictus Cuſtodis. Ch. Mſ. Hug., de Monte-forti.

CVSTRIX. (1) Officium ſeu dignitas in Monaſteriis feminarum, vt *Cuſtodis* in virilibus, cui ſcilicet incumbebat Eccleſiae Cura. Occurrit hac notione apud Wolfardum Monachum lib. 3. de Vita S. Walburgis c. 2. (2) Abbatiſſa. Formulae vet. Lindenbrogianae 21. 22.

CVSTVLARIA, cultrorum officina, Gall. *Coutelerie*. *Vicus Cuſtulariae*, in Charta an. 1369. e Chartulario S. Mellani Pontiſarenſis.

CVSTVMA, V. *Coſtuma* et *Conſuetudo* 4.

CVSTVMARE, *Cuſtumam* ſeu tributum exigere. Ch. Mſ. an. 1270. V. *Cuſtuma* et *Conſuetudo* 4.

CVSTVMARIVS. (1) *Coſtumae* obnoxius. Monaſt. Angl. t. 1. p. 838. (2) Publicanus qui *Coſtumam* exigit. Iter Camerarii Scot. c. 1. Alibi CVSTVMATOR dicitur. V. *Coſtuma*.

CVSTVMENTVM, V. *Cuſtus* 1.

CVSTVMIA. (1) Mos, conſuetudo, apud Baldric. l. 3. Chron. Camerac. c. 40. (2) Praeſtatio conſueta. Ch. Mſ. a. 1193. V. *Coſtuma*.

CVSTVRA, V. *Cultura*.

† CVSTVRARIA, ſarcinatrix, Gall. *Couturiere*. Ch. Mſ. a. 1257.

CVSTVRARIVS, a Gall. *Couturier*, ſartor, ſarcinator, in Chartulario S. Martini Pontiſarenſis.

† CVSTVRIA, ſutura, Ital. *Cucitura*. Gloſſar. Caeſar. Heiſterbac. to. 1. Hiſt. Treuir. p. 668. *Cuſturiam faciunt ad cameram, porros plantant*. Niſi idem ſit ac *Cultura*.

† CVSTVRIARIVS, ſartor. Obituar. eccl. Lingon. V. *Cuſturarius*.

CVSTVS. (1) CVSTVS, COSTVS, COSTAGIVM etc. expenſae, impenſae, ex Gall. *Couſt*, Hiſpan. *Coſta*, German. Koſten. Matth. Paris. an. 1244. *Ad proprium ſuum Coſtum ipſum compellens*. An. 12[illegible] *Sine omni Cuſtu apponendo*. COST... ex Anglico et Cambro-Britann. *Coſt*, ſumtus. Regiam Maieſt. l. 3 cap. 3. COVSTVM, Charta S. Martini Pontiſarenſis ann. 1244. CVSTAGIVM in Fleta l. 2. c. 1. § ... et in Formul. Angl. Thomae Madox p. 148. COSTAGIVM Statuta ſecunda Roberti I. Scotorum regis c. 19. § 10. *Et reſeruentur ſemper mercatori ſua damna et Coſtagia neceſſaria et rationabilia etc.* CONSTANGIVM, ſeu forte *Conſtangium*, in Chronico Senonienſi c. 16. *Vnde contigit Abbatem ipſius Monaſterii Conſtangiis dictorum armatorum ita attritum etc.* Geſta Treuir. Archiepiſcoporum apud Marten. t. 4. Ampliſſ. Collect. col. 376. CONSTANGIA, Gall. *Conſtange*. Charta Hugonis Comitis Regiteſtenſis de Maceriis a. 1233. e Muſaeo D. de Cangé. CVSTANCIA, legitur in Domeſdei in Monaſtico Angl. t. 3. pag. 306. CONSTAMENTVM, eadem notione, vnde vocabula prima e *conſtare* deducunt viri docti. Scriptum de ſeruitiis Militum Normann. poſt. Ordericum Vitalem: *Richardus filius Roii I. Mil - - - vno die cum Conſtamento ſuo et deinceps cum Conſtamento Comitis*. CONSTAMENTVM alia ratione ſumi videtur, ſc. f. eadem qua *Stallum*, († vel potius ſupellex quaeuis rei alicui neceſſaria Gall. olim *Couſtement*,) in Charta Philippi regis Franc. ann. 121. e Chartulario Montis-Martyrum: *In his autem omnibus tam in ſtallis, quam in praedicta domo ponent ſaepe ſui carnifices omnia Conſtamenta*. Charta officialis Curiae Paris ann. 1264. *Dictus Guillermus praedictas nundinas logiare tenetur, et omnia quae ad eas pertinent de omnibus Conſtamentis facere ſuis propriis ſumtibus et expenſis*. Sunt autem *Stalla* ſedes et apothecae mercatorum in nundinis, vt ſuo loco dicitur. CONSTAMEN, vt Conſtamentum, expenſae, ſumtus. Geſta S. Anſelmi to. 2. April. pag. 907. COVSTAMENTVM, idem. Litterae Officialis Paris an. 1241. COSTAMENTVM

-TVM, eodem significatu. Litterae venditionis Castri de Plane a. 1294. ex Chartulario Aeduensi. CVSTVMENTVM, eodem intellectu, apud Rymer. t. 3. p. 16. col. 2. CVSTAMENTVM, apud eundem Rymer. t. 1. p. 244. col. 2.

(2) Rymer. to. 10. p. 508. col. 1. *In via et extra viam, redeundo, deferentes, sine non deferentes gladios, dagaria et parvos Custus.* Et col. seq. *In via et extra viam, redeundo, gladios, dagaria, bouges.* Haec vox *bouges* idem significare videtur quod *Custus:* sunt autem *bouges*, si bene coniecto, bulgae seu Sacculi ad sellam equi vel ad brachium pendentes, Gall. *Bougettes*, Anglis *Bouget* et *Budget*. Erit forte qui *Custus* pro Cultros positum coniiciat.

CVSVERE, V. *Cusire.*

CVSVRA, *est species luti, quae dicitur Magra*, Matth. Siluatico.

CVS·S, ξύλα σκώληξ. Gloss. Graec. Lat. Sangerm. Est pro *Cossus*, vermis in ligno.

CVT, tributi species apud Scotos. Leges Burgorum Scoticorum cap. 59. *Et sciendum est, quod stallangiator non potest habere los, Cut, vel cavel, ullo tempore de aliquo mercimonio cum burgense, nisi infra nundinas.* V. *Cutum.*

† CVTA, *mora, bestensa, Prov.* Glossar. Prouinc. Lat. Cod. reg. 7657.

CVTARIA. Charta an. 1179. exarata Papiae MS. *Cum omnibus honoribus, conditionibus, districtis, albergariis, fodris, bannis, collectis, Cutariis et aliis rebus etc.* In alia an. 1298. *Fodris, bannis, teloneis, Curadiis et aliis rebus.* Idem valet et *Corredium.* V. in hac voce.

CVTELLA *argenti, in qua dominicis diebus sal ponitur.* Sic inuentarium S. Martialis Lemouic. vbi etiam: *Item maior Cultella et minor argentea.* Vtrobique videtur esse pro *Scutella.* V. *Cultella.*

† CVTELLARIVS, cultrorum faber, Gall. *Coutelier.* Necrol. eccles. Paris. MS.

† CVTELLERIA, cultrorum theca, t. 3. Cod. Ital. dipl. p. 363.

CVTELLVS. (1) Pro *Cultellus*, ex Gall. *Couteau.* Will. Brito lib. 5. Philipp.

. . . Et nudis agitur res dura Cutellis.

Lib. 8.

Hastis nil agitur, gladius solusque Cutellus.

(2) † Latus, Gall. *Coté*, vel pars abscissa, ab Angl. *Cutter*, secare, Ch. MS. Henr. reg. Angl. an. 1268. *Concedo monachis - - dextros cultello caudae omnium crassorum piscium etc.*

CVTICA, cutis, cuticula. Lex Longobard. lib. 1. tit. 7. §. 2. *Si quis alii plagam fecerit in capite, ut Cutica tantum rumpatur, quam capilli cooperiunt etc.*

† CVTIO, pro Cautio in Stat. crimin. Saonae c. 13.

CVTIONES, vel CVCIONES, inquit Marcellus Empir. c. 9. et 15. *bestiolae sunt multipedes, cute dura et solida, quae tactae complicant se in orbem pillulae rotundissimae; Polypodes Graeci appellant.* Galli *Clausportes* vocant; sed male, ait Salmasius ad Solinum pro *Claupores.* Certe *Porcelliones* dicuntur Caelio Aureliano lib. 1. de Tardis Passion. cap. 4. *Porcellets* Campanis atque inde vocem *Coche*, pro porca et *Cochons*, pro porcello deducunt viri docti. Laurentio in Amalthea *Cuiones* iidem sunt qui supra *Cociones.*

CVTIS. (1) CVTIS OLEARIA, perperam forte scribitur pro *butis olearia*, in Charta plenariae securitatis apud Brissonium l. 6. Formul. pag. 647. (2) *Cute privari*, fustibus vel virgis caedi. Constit. Henr II. Imper. de contentionibus inter Fuldensem et Hersfeldensem Ecclesias ap. Eccardum in Addit. ad Legem Salic. p. 201. *Illi qui huius facti dux et princeps fuerit, tollatur Corium et Capilli, et insuper utraque maxilla ferro candenti comburatur, reliqui eius sequaces Cute et capillis priventur.* V. *Crines.* (3) † Vlcus pestiles, t. 5. Sept. Act. SS. p. 121.

† CVTOGNVM POMVM, malum cotoneum, cydonium, Ital. *Cotogna*, Quittenapfel. Murat. t. 19. p. 792.

CVTTELLVS, vt *Cutellus*, apud Baluz. Hist. Aruern. t. 2. p. 782.

CVTVLLVS, ἀγκών, *cubitus.* Suppl. Antiq. † Gl. Lat. Gr. *Cutulus*, ἀγκών.

CV-

CVTVM, f. idem quod supra *Cut* apud Rymer. t. 3. p. 675. col. 1. *Cum Vniuersitas ipsa et Consules eiusdem a tempore Constructionis villae praedictae - - - Cuto et gardiagio vsi sunt hactenus et gauisi.*

CVTVRNVS, *supercilium, fastus*. Glossar. Sangerm. n. 501. Est pro *Cothurnis*, calcei Tragoedorum altiores et metaphorice superbia.

† CVTVSA, perperam pro *Cucusa*, to. 2. Histor. Treuir. ab Hontheim p. 45. V. *Cuphia.*

CVVA. (1) Cupa, ex Gall. *Cuue*, Germ. Kufe. Domesdei lit. Cestria: *Quando rex ibi veniebat, reddebat ei vnaquaque carrucata 200. hestas et vnam cuuam plenam ceruisiae.* Vbi Spelmannus perperam *Cunam* legit. V. *Cupa.* (2) Forte locus clausus sic dictus, quod exstructus esset in formam *Cuuae*; (Germ. ein Koben) vel f. legendum *Caua* pro Cauea, locus subterraneus seu sacellum inferius et subterraneum, cuiusmodi pleraque videntur in quibusdam ecclesiis. Gesta Guillelmi Maioris Epi Andeg. c. 22. Spicil. Acher. t. 10. p. 298. *Inchoata fuit Missa - - - Dum autem ad oblationem ventum fuit, intrauimus vnam cuuam, ... minum in oblatione currentium ... erat.* (3) Mensura, frumenti ... V. Cupa 3. Hinc *Cuuarum* ... custodia, ius exigendi ... cupas seu cuuas ex frumentis ... mercibus, quae in mercatis veneunt, quod *Coponagium* vocabatur. Ch. Ms. a. 1318.

† CVVELLA, cupa minor, Gall. *Cuuelette*, Germ. Kübel. Comput. Ms. S. Petri Insul. a. 1418.

† CVVELLVS, idem. Ch. Ms. ann. 1333.

† CVVERIVS, idem. *Dolia vacua, cuuerios, tinas*, in Arest. Ms. ann. 1345.

† CVVERTVS, i. q. *Culuerta.* Iudic. Ms. a. 1269.

† CVVETA, i. q. *Cuuella*, a Gall. *Cuuette*, Lit. Ms. a. 1400.

† CVVLLIA, linteum quo altare tegitur, (Germ. eine Quehle.) Acta Ms. Capit. eccles. Lugd. an. 1340. *Quandam Cuulliam seu p...*

† CVYGNEIA, securis, Gall. Co... Ch. Ms. a. 1244. V. *Cugnea.*

CVZINVS, V. *Cussinus.*

CVZVPITAE, Montenses, ... Romae olim, qui alias D... appellati sunt. Hofm. Lexic.

CYANEA, *Scythiae gemma* ... *rustans colore, purpura intus* ... *punctulis intermicantibus* ... *nisculis varians.* Isidoro lib. 16. Origin. c. 9. Perperam in Gloss. ... German. MS. *Cianea*; est enim a ... co κυάνειος vel κυανέος, ... pro quo Plinius dixit *Cyanus.*

CYBIARIVS, qui vendit Cybia ... Plinio, Varroni et Festo ... Graeco κύβιον sic dictos, quod ... mae essent cubicae seu ... Salmasius in Solin. pag. 174 ... edit. *Cybium* non piscem sed ... tum intelligit frustum sal... Arnob. lib. 2. *Quid Cybiarios salinatores, Bolonas, Vnguentarios, Aurifices, Aucupes etc.*

CYBORIVM, CIBVRRVM, Vide Ciborium.

CYCARDIA, pro *Circadia*, ... episcopo vel archidiacono pro visitatione solutus ab Ecclesiis. Ch. ... a. 1269. Hist. Eccl. Meld. t. 2 p. ... V. *Circada.*

CYCEON, κυκεών, miscellania po... Arnob. lib. 5. *Ebibit Cyceonem* ... Laurentio in Amalthea, *Cyceon, Cynus, miscellania potio liquida ... vino cum farina et caseo*, vel ... *tis herbis ad sedandam sitim.* V. Martinii Lex. V. *Cocetum.*

† CYCLACHA, coenu, alterius ... coenosae respersio, forte a ... coenum. Lit. remiss. a. 1333.

CYCLAS, vestis vndique ... extremum ambitum, sinuosa ... terram verrebat, circulum ... piam efficiens, vnde nomen a Graeco κύκλος inditum videtur. P... *Cyclas, genus vestis, a ... dicta, sursum stricta, deorsum ...* Gloss. Saxon. Aelfrici Cyclas ... *Oraria, Oplar.* Saxonibus ... limbus. *Cyclas* autem propri... narum fuit. Brittannicus ad S... Iuuen. C... *las vestis est* ... *nuissima et* ... *unda.* Hanc ... tribuit Sidon ... l. 1. Ep. 4. ... totum etiam fuit. Anonymus ...

elatione Corporis S. Austremonii. *Podera quoque et Cyclades, quarum mitiebantur segmine, nimium superaant candorem.* Matth. Paris a. 1236. de ciuibus Londinensibus: *Sericis vestimentis ornati; Cycladibus auro textis circumdati.* Fatendum tamen his locis pro pretioso panni genere, ex quo conficiebantur, *cyclades* interdum vsurpari: vnde Ebrardus Bethuniensis in Graecismo *Cycladem* pannum esse dixit:

Est Cyclas pannus, circumdat cycla-
da pontus.

Ioan. Bromptonus: *Portabant autem diuersi generis species pretiosas, aureum et argenteum, pallia oloserica, purpuram, siclades, ostrum, et multiformium vestium ornamenta.* Et Knygthonus an. 1393. *Vestibus cultioribus, aureis et argenteis, veluetis, syndonicis sicladibus aliisque pretiosis etc.* Vbi forte legendum *syndonibus.* Necrologium ecclesiae Parisiensis Ibid. Aug. *Dedit nobis vnum Cycladum pretio 12. libr.*. Charta Aldephonsi Imp. Hispaniae aerae 1191. apud Antonium de Yepez in Chronico Ordinis S. Benedicti t. 7. *In ornatum Ecclesiae trium marcarum pretio, tres frontales, duas de Cyclaton, infulas tres, vnam de Cyclaton, aliam de pallio, duas dalmaticas palias, vnam capam de Cylaton, duo vestimenta linea cum stolis et manipulis etc.* Monasticum Angl. t. 3. p. 316. *Capa Ioannis Maunself, de panno aureo, qui vocatur Ciclatoun.* Adde p. 1314. etc.

CYCLATON, CYCLATVS, Vide in *Cyclas.*

CYCLICVS, pirata. Vita S. Gudwali to. 1. Iunii p. 743. *Gens totius Brittanniae a Cyclicis, qui et Pirata, vndique infestata.* A *Cyclo* sic videntur dicti.

CYCLVS, circulus, κύκλος. *Cyclum orbis peragrare sol et luna* dicuntur, apud Victorinum Afium de principio diei, p. 199. CYCLO CVRARE, certo modo ac methodo curare cum imperatu dierum aliquot abstinentia, aut praescripto corporis exercitio, non primo saltu aut impetu proceditur: sed summe seruato, per augendi ac minuendi status vices. Occurrit apud Vegetium lib. 2. de Re veterinaria c. 5. 6. Caelium Aurel. lib. 1. Tardarum passion. c. 1. Octav. Horatianum lib. 2. Rer. medic. c. 15. etc. Hoc genus curationis Graeci περιοδιὰν vocant. Περιοδεύειν, *cyclo curare*, apud Pelagonium c. 187. et 333. Interdum quolibet modo ac methodo curare apud Eumelium c. 535. 653. 654. CYCLVS METASYNCRITICVS, et CYCLVS RESVMPTIVVS, voces medicorum, de quibus idem Caelius Aurelian. libro 1. Chron. c. 1. CYCLVS PASCHALIS, ad lunae aetatem inuestigandam et diem paschatis inueniendum. V. Isidorum l. 6. c. 17. Durandum l. 8. Ration. c. 13. Scaligerum lib. 2. de Emendat. temporum, Bucherium ad Canones paschales in Praefat. Gassendum in Calendario Rom. c. 4. CYCLVS AVREVS, de quo Compotistae passim, et sequentes versus in MS. Thuano, quos hic opponam ne pereant:

Prima dies Iani, quae ianua dicitur anni
Taurum tenet, ne posterus ordo vacillet.
Maiori numero debetur tertius ordo,
Sicque minor sequitur, maiori continuatur.
Per duodena loca, non est haec regula vera.
Vndeno Februi numerum coniunge sequentem.
Sunt quoque sex menses, Iulius prior atque sequentes,
His quamuis crescat, vndenis summa propinquat.
Octauo minor numerus sequitur nec continuatur,
Octauo succedentem coniungis, a in au.
October quintus prope debet habere sequentem,
Nonarum quartis duodeni denique mensis
Terdecimum numerum coniunctos atque secundum
Linea sola tamen nemo sic esse recuset:
Tali quippe modo componitur aureus ordo.

CYCLVM

tria sunt opere Cyprensi nobilissima, et vnum est de opere Anglicano etc. - - item 4. camisias de Cortina, cum pectoralibus et gramiciis de opere Cyprensi.

CYPRIANA. (1) Ita annuum festum S. Cypriani vocabant Carthaginenses, quod ii ad eius aedem sacram, ante vrbem ad littus maris sitam, solenni cultu celebrabant: quo etiam nomine donabatur a nautis insignis quaedam ac periculosa tempestas: quae in mari circa id festum fere semper oriebatur. V. Procopium lib. 1. Vand. c. 20. et 21. et Greg. Nazianz. Orat. 18 (2) Vestis genus, V. Cipriana.

CYPRINVM METALLVM, cuprum, aes Cyprium: in Cypro enim prima aeris inuentio fuit, vt ait Plinius l. 34. c. 2. vnde aerosam et πολύχαλκον appellarunt veteres, vt auctor est Festus: Cyprini claui, Palladio. Acutum Cyprinum, clauus aereus, ap. Innoc. Agrimensorem. Acus Cyprea, in Epistola Valeriani ap. Pollionem. Cypria trabs, pro aerea, ap. Horat. Anastas. in Leone III. PP. p. 139. Alias fenestras ex metallo Cyprino reparauit. Id. p. 128. Necnon et fenestras ipsius Ecclesiae ex metallo Cyprino decorauit. Sed ibi legendum Cypsino censet Salmasius: est enim Gypsum specularis lapis, quo erant decoratae fenestrae, διοπτρος καὶ διαφανής. V. Cuprum.

CYPRVM, V. Cuprum.

CYPSINVM, V. Cyprinum.

† CYRA, pro Chira, manus, Gr. χεὶρ, et Cyragra, pro Chiragra, apud Salmas. in Hist. Aug. p. 412.

CYROBOTA, V. Circbota.

CYREGRAPHARIVS, V. Chirographum.

CYRICBOTA, V. Circbota.

CYRCSEAT, V. Ciricsetum.

CYRICVS, pro sericus, apud Baluzium t. 2. Hist. Aruern. p. 727. et alibi.

CYRIVS, dominus, ex Graeco Κύριος. Aldhelmus Abbas Malmesburiensis: Ad doxam onomatis Cyrii: πρὸς δόξαν ὀνόματος Κυρίου.

CYRLISCA, vxor hominis primae classis, apud Saxones, V. Hindeni.

CYRLISTVS. Leges Henrici I. Regis Angl. c. 76. Eodem modo per omnia de Cyrlisti vel Villani wera fieri - - diximus. Saxonibus Cyrlice, est Ecclesiasticus, Germ. kirchlich. Forte igitur haec vox designat colonum vel seruum Ecclesiasticum.

CYROGRAPHVM, CYROGRAFFARI, etc. V. Chirographum et Chirographarius.

CYROGRILLVS, V. Chirogrillus.

CYROICVS. Medicus Cyroicus, chirurgus, in Stat. Mediolanens. 2. part. c. 354. cui opponitur Medicus Physicus. V. Physicus.

CYROLOGVS, chirurgus. Miracula B. Henrici Bucenensis, Iunii t. 2. p. 387. Magister Guido Cyrologus, qui eum tentauit et asseruit eum liberatum.

CYROSTRATA, V. Cereostata et Cantharum 2.

CYROTHECA, V. Chirotheca.

CYRVPVS, pro Syrupus, vox Medicis nota, Gall. Sirop. Occurrit pluries in Statutis Massil. l. 2. c. 25. de Medicis, et in Stat. Arelat. MS. art. 137.

† CYSA, tributi species, i. q. Cisa 2. Ch. a. 1340. t. 2. Hist. Treuir. p. 143.

CYSVRGIVM, V. Cisurgium.

CYVARIVM, V. Cinaerium.

CYVLA, V. Ceola.

† CZOCHIA, an truncus, caudex? Ch. MS. a. 1369. Et a nemore Mariae - - vsque ad quandam Czochiam quercus ochiatam in pede etc.

CZOTATA VESTIS. An eadem quae Crusta, de qua superius? Laurent. in Diario Belli Hussitici apud Ludewig. Reliq. MS. t. 6. p. 183. Vestes superbas non portent nec portare permittant contra Dominum Deum pretiosas nimis, sicut purpuratas, praetextas, pictas, deargentatas, Czotatas, sectas.

† CZVDA, districtus Czudarii seu Castellani. Ch. a. 1380. t. 6. Anecd. Pezii part. 3. p. 68.

CZVDARVS, castellanus, vt videtur, a Zuda, castellum. Priuilegium Nobilium Hamsburg. datum a Wenceslao a. 1383. ap. Lud. t. 6. p. 65. Mandantes Camerario nostro supremo, necnon omnibus Beneficiariis, Czudariis, Iusticiariis siue Truednikonibus, qui sunt vel tempore fuerint, quatenus in casu quocumque eundem Willelm. citra modum praesentis gratiae nostrae citare vel iudicio conuenire praesumant, eundem vel easdem citationes non aduertant.

rrodrepani clypeati, quas consule- poterit, qui volet.

RRVCATVRA, onus carri, in . Mſ. official. Beluac. a. 1498.

VRRVLA, diminut. a Currus. dr. Floriac. Mſ. lib. 3. Mirac. S. ned.

RVLVS EQVVS, δρομεὺς ἵππος, lutarius, in Supplemento Antiqua- . ✝ Codex Sangerman. habet urrulis.

RRVPIRE, inuadere. Glossar. ngerman. num. 501. f. Corrumpere.

VRRVS. (1) Seruitus rustica, uae curru fieri debet, i. q. Carroera. Ch. a. 1392. t. 8. Ordin. reg. ranc. p. 199. V. Carrigium 2. (2) Machinae bellicae species rotis imposita Tract. Mſ. de re milit. et mach. bell. c. 58.

RS, cortis, V. in hac voce.

RSA, Gall. Course, excursus militaris, incursio, praeda ipsa, in Capitul. Sicardi Princip. Benev. in Praefat. Fragmentu Hist. Dalph. t. 2. p. 624 col. 1. ad a. 1346.

VRSABILIS MENSVRA, quae in vsu est, in Ch. anni 1262. ex Chartulario S. Vandregesili t. 2. p. 1566. CVRSABILIS MONETA, eadem notione, Gall. Monnoie qui a cours, in Charta a. 1138. apud D. du Plessis in Hist. Cociaca p. 139. V. Cursalis et Curribilis. ✝ CVRSABILIS VIA, per quam currus transire potest. Ch. Mſ. a. 1285. V. Carealis. CVRSALIS CANIS, V. in Canis.

VRSALICA LITTERALIS, Vide Scriptura.

CVRSALIS, idem qui Cursarius. Ottoboni Annal. Genuenses lib. 3. ad annum 1192. CVRSALIS CANIS, V. in Canis. CVRSALIS MENSVRA, vt Cursabilis, in Ch. a. 1233. ex Archiuis Abbatiae de Lanvaux. CVRSALIS MONETA, vt Cursabilis, apud Acherium to. 13. Spicil. p. 629. V. Cursibilis.

CVRSARIA. (1) V. Cursoria. (2) ✝ Excursus militaris, incursio, Gall. Course. Murat. to. 16. pag. 893. V. Curreria.

CVRSARIVS. (1) Praedo maris, Gallis Corsaire, piratae, Germ. Corsar. V. Cursor. (2) Liber ecclesiasticus, V. Cursus 2. (3) ✝ CVRSARIVS, CVRSERIVS, equus cursor, Gall. Coursier. Inuent. Chartar. reg. an. 1482. (4) Scriba qui notis verba cursim expedit, V. in Cursor.

CVRSATOR, V. in Cursor 4.

CVRSERIA, via in muris vrbium ad hostes in expugnationibus propulsandos disposita, per quam ex vna turri in aliam fit transitus: vnde Cursoriae dictae. Litterae an. 1280. inter Anecd. Marten. tom. 1. col. 1160. Vide Curritorium et Curseria.

CVRSERIVS, V. Cursarius 3.

CVRSETVS, idem quod supra Corsetus, thorax, tunica, Gall. Corset. Hist. Dalphin. t. 2. p. 283.

CVRSIBILIS MONETA, in Statutis Capituli Tull. an. 1497. cap. 12. de Praepositis, moneta communis, publice recepta, Gall. Monnoie courante. Pecunia, numerata, bona et approbata, Cursibilis, in Tractatu Matrimonii an. 1283. Hist. Dalpin. to. 2. p. 26. col. 1. V. Cursabilis et Cursualis.

CVRSILIS MONETA, vt Cursibilis, in Charta an. 1254. ex Archiuo Castri Nannetensis.

CVRSILITAS, ad cursitandum propensio. Vagabunda Cursilitas displicet, apud Fulgentium 3. Myth.

CVRSINARIVS, V. Cursarius in Cursus 2.

CVRSITORES, idem qui Cursores, Coureurs. Apud Ordericum Vitalem l. 9. p. 731. 732.

CVRSIVA ITALICA, V. Scriptura.

CVRSOR. (1) Tabellarius, siue, qui ad aliquid perferendum mittitur. Gloss. Graeco-Lat. Exercipes, Ταχυδρόμος, δρομεὺς, καὶ κήρυξ. Gloss. Lat. Graec. Cursor, δρομεύς. Gesta Purgationis Felicis: Subornatus est quidam priuatus homo, qui modum Cursoris haberet. Praesertim apparitor. Concilium Auenionense anno 1279. Si Officiales vel locorum dominii quilibet saeculares, seu eorum Cursores aut Bannerii ceperint Clericum aliquem, etc. Statuta Massil. lib. 1. cap. 33. (2) CVRSORES tacticis dicuntur, qui aciem in praeliis

liis antecedunt. V. Leonem in Tacticis cap. 4. §. 20. cap. 7. §. 36. et alios, quos laudat Meursius in Gl. Qui iis praeerat, πρωτοκένσωρ dictus. Adde Gloss. med. Graecit. CVRSORES, qui agmen Imperatorii comitatus praecedebant, et in Palatio cum Decanis, Lampadariis, Mensoribus, et aliis militabant. Corippus l. 3. de Laud. Iustini:

- - - *Iamque ordine certo*
Turba Decanorum, Cursorum, in rebus Agentum, etc.

Lampadariis adiunguntur in leg. vlt. Cod. de Diuers. Offic. de quibus idem Corippus:

- - - *Praenuntius ante*
Signa dedit Cursor posita de more lucerna.

Vbi tamen alii legunt *lacerna*. De iis etiam intelligendus Philostorgius lib. 2. cap. 4. Qui cursoribus Palatinis praeerat, *Praepositus Cursorum* dicitur in vetere Inscriptione: *Sep. Aug. lib. Zibi Praep. Cursorum.* (3) CVRSORES, Ταχυγράφοι, ὀξυγράφοι, Ioanni Euchaitarum Episc. p. 16. Ταχέως γράφοντες apud Eunapium in Proaeresio, et Damascium in Vita Isidori: Notarii, qui notis verba cursim expediunt, in leg. 33. D. Ex quibus causis maiores. Describuntur a Nicolao de Clemangis Ep. 109. V. *Brodiator*. CVRSARII videntur appellari in Fleta l. 2, cap. 36. §. 1. (4) CVRSORES, proxenetae, qui aliis *Curaterii*, et *Curritores*. Libertates Barcinonae, an. 1283. *Quod aliquis non possit repetere aliquam rem ab illo, qui emerit eam per Cursorem publicam, et publice, nisi restituerit pretium.* In alio capite *Corredores* et *Curritores* dicuntur. CVRSATORES, eadem notione in Charta Libertatum Caroffens. oppidi in Bituric. anno 1194. apud Thomasserium. (5) CVRSOR PVBLICVS, praeco, qui subhastationi praeest. Iacobus I. Rex Aragon. in Foris Osçae an 1247. fol. 2. (6) CVRSORES, apud Nicolaum Vptonum lib 1. de Militari officio cap. 9. dicuntur *Nuncii peditantes* Imperatorum, Regum, et Principum, *quorum officium est pedibus transire, qui insuper portant ... Dominorum suorum in pixidib... picta, pendentibus in suis ... siue cinctoriis supra renes. N... est permissum suorum Dominoru... ma alio aliquo loco portare. E... possunt esse Milites propt.r ... in officiis habitam, non tamen ... nobiles et vocantur Milites C... vt C. de Nuptiis. L. A. ... Accursium.* V. *Prosecutor*. (7) CVRSORES BACCALARII, Theologiae Candidati, qui ad *cursum* Theologicum explicnadum admi... in Academiis. V. *Baccalarii* §. ... CVRSORES DE OREIA, qui ... cantur apud Caesaraugustanos. V. Michaelem del Moline in Repert. Fotor. Aragon. pag. 79. (9) CVRSOR EQVVS, *Coursier*, in Consuetudine Andegauensi art. 47. et Cenomanensi art. 55. Willelmus Malmesburiensis lib. 2. de Gestis A... cap. 6. *Eques Cursores plur... cum phaleris fuluum, vt Mor... mandentes sub dentibus aurum.* V. *Corserius*. (10) Mercator, qui merces suas per diuersa loca venum... tat. Ch. Ms. a. 1199. V. *Cursorius*. (11) † CVRSOR BIBLIAE, qui Biblia iis qui *cursum* theologicum percurrnnt, explicat. Stat. Cam... a. 1352. Ms.

CVRSORIAE, naues expeditiores et veloces, Isidoro lib. 19. cap. 1. *Naues de cursu*, apud Oger. Pan. Sanius lib. 1. Epist. 5. *Ticini Cursoriam* (*sic nauigio nomen*) *ascendi ... in Eridanum breui delatus, etc.* Willelmus Brito lib. 7. Philippid. pag. 171.

Septuaginta rates, quibus est Cursoria nomen.

Naues Cursoriae Rigordo a. 121...

CVRSORIE. (1) Cursim, celeriter. Madox Formul. Anglic. pag. ... in Charta anni 1503. (2) † Demissa voce, h. e. absque cantu. Ch. Ms. a. 1300.

CVRSORIVM, Arelatibus *Cossa* vel *Consson*. Sic vocantur apud Arelatenses singulae pascuorum portiones, quas in planitie de Crauo singuli tenent pascendarum ouium ... hyemis tempore. Vocis etymon ...

Cu-

rsu, quod intra Cursorii limites cori liceat currere et pascere. Ch. 1221. CORSORIVM, eadem no- ne. Ch. Curiae Arelatis a. 1285. MS. D. Brunet. fol. 84. COSSO- IVM, eodem significatu. Conuen- inter Ludouicum Regem Siciliae vrbem Arelatam an. 1385. e MS. . Brunet fol. 3. vo.

RSORIVS. (1) V. *Cursor equus* et *ursus* 1. (2) Scriba citissimus, idem ui *Cursor* 3. V. *Brodiator* (3) CVR- ORIA NOTA DECANTARE, in apitulo generali S. Victoris Massil. nn. 1348. cursim, celeriter, non rotrahendo. (4) † Idem qui *Cur- or* 10. in Ch. Ms. an. 1067. (5) Depopulator, qui incursioni prae- st. Chron. abbat. Valcell. Ms. V. *Corsa* et *Cursaria*.

RSOTENVS, iuxta cursum. Sup- plementum Vitae S. Bonifacii Mart. to. 1. Iunii p. 474. *Et sic Cursote- nus fluminis Fuldae nesciendo er- rabat.*

RSVALES EQVI, V. *Cursus* 7.

CVRSVALIS MONETA, id est, communis et recepta, Gall. *Mon- noye courante.* Legitur in Ch. Ma- thildis Comitissae Autissiod. pro Mo- nasterio S. Mariani a. 1226. V. *Cur- sibilis*.

VRSVS. (1) CVRSVS LIMITIS, *Cursorius terminus*, *Cursorium*, vo- ces Agrimensorum, apud quos ita dicitur limes, terminus procurrens, quomodo ... exporrigit in latitudi- nem, vel longitudinem. V. Glossa- rium Rigaltii ad Agrimensores. (2) Officium Ecclesiasticum, seu series Orationum, Psalmorum, Hymno- rum, et caeterarum precationum. quae quotidie in Ecclesia decantan- tur, quam a D Hieronymo, Dama- si PP. rogatu, dispositam scribit Ho- norius Augustodunensis lib. 3. c. 1. Concilium Calchutense a. 787. c. 7. *Vt omnes Ecclesiae publicae Canoni- cis horis Cursum suum cum reueren- tia habeant.* Asserus de Aelfredi reb. gest. *Post haec Cursum diurnum, id est, celebrationes horarum, etc.* Item: *Libellum, in quo diurnus Cur- sus et Psalmi scripti habebantur.* RE- GVLA ET CVRSVS *sancti Benedi- cti*, in Charta S. Drausi Episcopi Suessionensis. CVRSARIVS, CVR- SINARIVS, liber ecclesiasticus, con- tinens, *Cursum*, seu officium eccle- siasticum. Acta Maurensis Monaste- rii p. 10. *Lectionarius autem volu- mus, et Cursarius antiquorum et liber regulae etc.* Alibi: *Sunt et duo Cur- sinarii, et tres Benedictionales libri.* (3) Excursus, praeda, quae in ipsis excursibus capitur, Gall. Course. Gregor. Magn. lib. 12. Epist. 23. *Hostem collectum habet - - - et sic hunc Cursum Deo sibi irato mittere volue- rit, vos loca ipsius, quantum vos Do- minus iuuerit, depraedamini etc.* Vbi *mittere cursum* nihil aliud sonat, quam *mittere praedam*, seu praedatores. *Cursus* enim, vt Tacticis Graecis Κοῦρσος, praedam sonat. Obertus lib. 2. Annal. Genuensium apud Mu- ratorium to. 6. col. 303. (4) Fori Marlanenses art. 32. de Homicida: *Si vero istas leges dare nequiuerit, quidquid habet, sit in Cursu meo, et sepeliatur subtus mortuum.* Vbi le- gendum, *in incursu meo*, i. est mul- ctam incurrat. V. *Incursus* 1. (5) Locus ludicri certaminis. Vita S. Magdalenae de Pazzis, to. 6. Maii p. 251. *Erant autem parentum ae- des ad plateam, quam Cursus appel- lant. Cum ergo circa festum S. Io- hannis - - - publicae decursiones ad pallium, vt aiunt, celebrarentur, etc.* CVRSVS EQVORVM Ἱπποδρόμιον. Libertates, concessae Villae Fran- chae ab Archembaldo D. Brubonensi an. 1217 Consuet. Bituric. l. 1. cap. 100. 101. (6) CVRSVS MONE- TAE, dicitur de moneta, quae in vsu est, V. *Moneta*. (7) CVRSVS PVBLICVS, vehicularius, cuius Augustum auctorem memorat Sue- tonius in Aug. c. 49. Traignum, Aurelius Victor Schotti c. 13. De cuius vsu, et caeteris ad hanc rem pertinentibus, vide Titulum de Cur- su publico in Cod. Theod. et quae ibi notauit Iacobus Gothofredus, Casaubonum ad Spartianum, Savar- ronem ad Sidonium, etc. CVRSVA- LES EQVI, ad cursum publicum destinati, in l. 64. Cod. Theod. de Curs. et apud Senatorem lib. 4. Ep. 47.

47. lib. 5. Epist. 5. (8) Praedium. Diploma Rudolphi Reg. Rom. de Dotalicio Filiae Regis Angl. apud Rymerum to. 2. pag. 112. *Damus et assignamus - - - oppidum Zuge et Cursum seu curiam ibidem.* Donatio anni 1078. apud Ioan. Mantelium Hist. Lossensis part. 2 p. 14. *Huius autem boni operis beatae memoriae Dominum Episcopum Henricum inuentorum habuit, et deuotissimum suffragatorem: et vt hoc libentissime perageret, quorumdam Episcopi Cursium delegauit ei redditus, donec viueret.* (9) Ordo laterum in struendis parietibus, V. *Corium.* (10) † Computandi ratio. Ch. a. 1269. ap. Lamium to. 3. Delic. erud. pag. 270. *18. Kal. Iulii secundum cursum Pisanorum.* V. *Carriculum* 1. (11) † Pastio seu glandatio porcorum in siluis, quos pascendo percurrunt. Ch. Ms. Rotrodi Comit. Pertic. CVRSVM FACERE, dicuntur animalia, quae in locis prohibitis vagantur pascendi causa, in Inquisit. Ms. an. 1268.

CVRSVVIROTOS, V. *Fursuirotus.*

CVRTA, V. in *Cortis* 1.

CVRTALINVS, V. *Cohortalis* et *Cortinarii.*

CVRTAMISIA. Historia de Fratribus conscriptis tom. 2. Alamannicorum Goldasti: *Vnicuique fratrum pellicium cum pelle - - - Curtamisia dari praecepit. An cum pelle et curta camisia?*

CVRTANA. (1) CVRTANA, CVRTEIN. S. Edwardi Confessoris Angl. Regis gladius, vel ensis, qui in Regum Anglorum coronatione a Cestrensi Comite praefertur inter duos gladios alterum Iustitiae temporalis, alterum spiritualis. Matth. Paris de Apparatu nuptiarum Henrici III. anno 1236. *Comite Cestriae gladium S. Edwardi, qui Curtein dicitur, ante Regem baiulante in signum, quod Comes est Palatinus, et Regem, si oberret, habeat de iure potestatem cohibendi.* Id etiam iuris spectasse Ducem Lancastriae, docet Processus factus ad coronationem Regis - - - 2. *Ioannes Rex Castiliae et Legionis, Dux Lancastriae, coram dicto D. Rege, et Consilio suo comparens cl[...]nit, vt Comes Leicestriae officium [...]nescalciae Angliae, et vt Dux L[...]castriae ad gerendum principale[...] dium D Regis vocatum Curtana, vt Comes Lincolensis ad [...] et secundum coram ipso D. Reg[...]dente ad mensam dicto die corona[...]nis, etc* apud Edw. Cokum [...] leton, sect. 35. *Curtens* appe[...] apud Rymerum to. 3. p. 63. [...] (2) CVRTANA, scripturae ge[...] V. *Scriptura.*

CVRTARE. Gloss. Lat. Graec. *Curtatus*, Κολοβός. Gloss. Graec. Lat. Κολοβὸς, ὁ μέρος τοῦ σώματος [...]ημένος, *mutilus, truncus.* *Curtare alicui caballi turpare, aut cauda [...]tare*, in Legib. Wisigoth. l. 8. tit. [...] §. 8. *Curtatus caballus*, in Le[...] Burgund. tit. 73. §. 3. cui cauda [...]cisa est. *Curtus canis*, apud A[...]rem Queroli. *Membris decurt[...]*, in Epistola inter Sugerianas 59. Horatius ipse 2. Sat. 3.

Quantulum enim summae Curt[...] quisque dierum.

V. *Decorticare*, *Caudatus.*

† CVRTARICIVM, CVRTARITIVM, i. q. *Curtile.* Murat. to. 16. pag. 582. *Curtaricia, prati, [...]tuli, etc.*

CVRTARIVS, *Curtis* possessor, [...] tenens. Ch. ap. Freher. in Orig. Palat. V. *Cortis* 1.

† CVRTATA, atrium, impluu[...] aedificiis vel muris c[...]um [...] *Cour.* Ch. Ms. an. 1351 V. *Curtaricium*

† CVRTATIM, summatim, breuiter, in Thes. hist. Heluet. p. 1.

CVRTE, V. *Cortis* 1.

CVRTEIN, CVRTENS, Vide *Curtana* 1.

† CVRTELLVS, pro *Cultellus*, apud Murator. to. 16. pag. 583. V. *Curtellus.*

† CVRTENSIS, familiaris, domesticus, vel *Curtis* habitator. Acta SS. tom. 7. Sept. pag. 833. V. *Curtinus.*

CVRTESTA. Otto Morena in Hist. rerum Laudensium pag. 18. *Papienses vero iterum viriliter pugnantes Mediolanenses tunc debella[...]*

i pag. 384. (2) Puluinus, V. in *ssinus*.
VSIO, V. *Cutiones*.
IRE, Isidoro in Gloss. *Consuere*. alis *Cucire*, Gallis, *Coudre*. Gloss. raec. Lat. Περικάπτω. *suo*, *Cu*. *Cusuere*, ῥάπτειν, in Gloss. Lat. raec. Gloss. Arabico-Lat. *Insuo*, *gitto*, *Cusuo*. *Cusare* dixit Pegius.
VSITVRA, V. *Cucitura*.
VSITVS, Ital. *Cucito*, consutus, icitur etiam de re cum altera apte oniuncta quasi consuta. Guido de 'igeuano Ms. de modo expug. T. S. . 8. V. *Cusere*.
SOR. (1) Ελάτης χρύσου ἢ ἄλλης λης, *fur auri aut alterius materiae*. upplementum Antiquarii. (2)
VSORES LINARII, in leg. I. C. le Excusat. artif. l. 10. Τῶν λιναρίων κνῆσαι, qui cudunt lina. Culac.
CVSPILA, cuspis. Guido de Vigeiano Ms. c. 2.
SPVS, ligneum sandalium. Gloss. Latin. Graec. *Cuspus*, ξύλινον σανδάλιον. Glossae Basilicon κουσπος ξυλόπυς. Regula Magistri cap. 18. de calceis Monachorum: *Ad Nocturnas vero in aestate ligneos Cuspos vtantur, ne inquinatis pedibus ad suum reuertentes stratum, lectorum sagos coinquinent*. Ita Codex Regularum apud Menardum.
CVSSINA, inter pastus porcorum recensetur, in Libert. castri Lautric. a. 1273. t. 5. Ordin. reg. Fr. p. 39. *Vti pasturalibus, nemoribus, lignis, glandibus, cussinis, et aliis pastibus porcorum*. V. *Cassonta* et *Cursus* II.
CVSSINVM, ceruical Gall. *Coussin*. Bernardi Ordo Cluniac. part. 1. cap. 17.
CVSSINVS, puluinus, Gall. *Coussin*. Germ. Küssen. Occurrit apud Arnoldum Lubecens. lib. 3. cap. 29. et alios ex quibus emendandum Testam. Riculfi Episcopi Helenensis an. 915. *Facistergio vno, Cessinos, pallio vno, etc.* Legendum enim *Cussinos*. Deriuatur a Germano Küssen quod idem significat. V. *Cotens*, et *Coisinus*. CVSINVS. Epistola Incerti ad Pipinum, to. 2. Hist. Franc. p. 664. COSINVS, eadem notione in Statutis Cardinalis Triuulcii Abb. S. Victoris Massil. an. 1351. COYSINVS, in Ch. a. 1377. ex Archiuo S. Victoris Massil. CVZINVS. Acta SS. Iunii t. 3. p. LXXII. CVSSYNS, Anglis *Cushion*. Chartula an. 1388. apud Rymerum tom. 7. pag. 590. col. 1.
CVSSIO, τῆς μονήτης, *percussio monetae*, in Supplemento Antiquarii. *Cussio monetae*, apud Rymerum t. 5. p. 506. col. 2.
† CVSSO, modus agri. Ch. Ms. an. 1303. *Quatuor cassones - - tenentes 3. sextaria - - frumenti*. V. *Cursorium*.
CVSSOLS, species tributi, ac pensitationis. Curia Generalis celebrata Barcinone an. 1291. a Iacobo II. Rege Aragon. MS. *Item quod Clerici et Milites non teneantur soluere in Ilerda, vel in aliis locis leudas, pedagia, vel Cussols de reditibus eorum propriis*. V. *Curaria* et mox
† CVSSVRA, praestationis genus, f. quod pro mensura exigitur. Ch. Ms. a. 1150. *Cussuras totas de ordeo et de cibaria*.
CVSSVS, cusus, percussus. *Cussa moneta*, apud Rymerum to. 4. p 609. et t. 5. p. 71.
† CVSTA, impensa, sumtus, in Ch. Ms. a. 1208. V. *Custus*.
CVSTAGIVM, CVSTAMENTVM, CVSTANCIA, V. *Custus* I.
CVSTARE, constare, Gall. *Couter*, Germ. Kosten. Tabular. S. Barthol. Bethun. *Quantum poterit custare reparatio*. V. *Custus* I.
† CVSTELLVM, supplicii genus, Gall. *Carcan*, *Pilori*, Germ Pranger. Ch. an. 1161. inter Probat. to. 1. Hist. Nem. p. 38. *In costello ponere*.
† CVSTENGIVM, sumtus, Kosten, in Ch. Ms. a. 1227. V. *Custus* I.
† CVSTICA, frutetum, dumetum. Ludewig. to. 9. Reliq. Ms. p. [illegible]4. *Replenit totam terram custicis et vepribus* V. *Curalha*.
† CVSTODA, velum, aulaeum, praesertim illud, quo tegitur pyxis eucharistica, Gall. *Custode*. Inuent. S. Capellae Paris. a. 1376.
† CVSTODERIA, i. q. *Custodia* II. in Instr. a. 1545.